

Nordiska rådet

23:e sessionen

1975

Reykjavík

Redaktör Åke Edwall

ISBN 91-7052-212-x

Innehållsöversikt

Inledning	5
Kallelse till sessionen	7
Medlemslista	9
Regeringsrepresentanter och valda medlemmar efter länder och partier	12
Saklista jämte förteckning över övriga i rådet anhängiga saker	24
Sakernas fördelning på utskott	39
Översikt av sessionen	49
Protokoll	51
Saker m. m.	267
Medlemsförslag (A-saker)	269
Regeringsförslag (B-sak)	622
Berättelser (C-saker)	637
Meddelanden (D-saker)	1193
Frågor (E-saker)	1435
Dokument 1 A: Rapport från Nordiska rådets presidium med anledning av slutrapport överlämnad till presidiet av arbetsgruppen för budget- och kontrollfrågor	1443
Dokument 1 B: Rapport från arbetsgruppen angående offentlighetsprincipens användning i nordiska samarbetsorgan	1501
Dokument utanför saklistan	1510
Beslut	1581
Rekommendationer	1584
Yttranden	1618
Övriga beslut	1630
Riktlinjer för utskottsarbetet	1641
Presidium, arbetsutskott, sekretariat, sakkunniga	1643
Supplement: Utdelning av Nordiska rådets litteraturpris	1653
Register	1661
Översikt över sakernas behandling	1663
Personregister	1682
Ämnesregister	1692
Plan över sessionssalen	1709

INLEDNING

Kallelse till sessionen

Till Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar, Nordiska ministerrådet, Färöarnas landsstyre, Ålands landskapsstyrelse och valda medlemmar och suppleanter i Nordiska rådet

Sedan Nordiska rådets presidium med stöd av rådets bemyndigande fattat beslut om tidpunkten för rådets tjugotredje session, får presidiet härmed enligt arbetsordningens 1 § meddela, att rådets tjugotredje session kommer att inledas i Reykjavík lördagen den 15 februari 1975 och avslutas torsdagen den 20 februari 1975.

Stockholm den 15 november 1974

Johannes Antonsson

Helge Seip

Medlemslista

(Upprättad enligt § 4 arbetsordningen och godkänd vid mötet den 15 februari 1975 med ändringar vid möten den 16, 17, 18, 19, och 20 februari 1975)

Lista godkänd den 15 februari 1975

Regeringsrepresentanter m. fl.

<i>Ágústsson, Einar</i>	<i>Leijon, Anna-Greta</i> (närv. 17/2—19/2)
<i>Andersen, K. B.</i> (närv. 18/2—20/2)	<i>Lidbom, Carl</i> (intog ej sin plats i rådet)
<i>Aune, Leif</i> (närv. 16/2—20/2)	<i>Lorentzen, Annemarie</i>
<i>Bengtsson, Ingemund</i> (närv. 17/2—18/2)	<i>Louekoski, Matti</i> (intog ej sin plats i rådet)
<i>Bjarnason, Matthías</i>	<i>Lundkvist, Svante</i> (närv. 17/2—19/2)
<i>Bjerregaard, Ritt</i> (intog ej sin plats i rådet)	<i>Löfberg, Bertil</i> (närv. 15/2—16/2)
<i>Bolle, Eivind</i> (närv. 18/2—20/2)	<i>Mathiesen Matthías Á.</i>
<i>Brateli, Trygve</i> (närv. 15/2—18/2)	<i>Mathiasen, Niels</i> (närv. 16/2—18/2)
<i>Brundtland, Gro Harlem</i> (närv. 15/2—19/2)	<i>Møller, Orla</i> (intog ej sin plats i rådet)
<i>Dinesen, Erling</i> (intog ej sin plats i rådet)	<i>Nevalainen, Valde</i> (närv. 17/2—18/2)
<i>Feldt, Kjell-Olof</i> (närv. 15/2—18/2)	<i>Norling, Bengt</i> (närv. 15/2—16/2)
<i>Gestrin, Kristian</i> (närv. 18/2—19/2)	<i>Nørgaard, Ivar</i> (närv. 15/2—18/2)
<i>Gjerde, Bjartmar</i>	<i>Palme, Olof</i> (närv. 15/2—16/2)
<i>Hallgrímsson, Geir</i>	<i>Sagør, Odd</i> (närv. 17/2—20/2)
<i>Halvorsen, Tor</i>	<i>Sigurðsson, Haldór E.</i>
<i>Hentze, Demmus</i>	<i>Sorsa, Kalevi</i> (närv. 18/2—19/2)
<i>Hjálmarsson, Vilhjálmur</i>	<i>Sundqvist, Ulf</i> (närv. 16/2—19/2)
<i>Hjelm-Vallén, Lena</i> (närv. 17/2—18/2)	<i>Tarjanne, Pekka</i> (närv. 15/2—19/2)
<i>Hägglblom, Alarik</i> (närv. 15/2—19/2)	<i>Thoroddsen, Gunnar</i>
<i>Jensen, Erling</i> (närv. 15/2—16/2)	<i>Tuominen, Heikki</i> (närv. 18/2—19/2)
<i>Jóhannesson, Ólafur</i>	<i>Ulveseth, Ingvald</i> (närv. 15/2—19/2)
<i>Johansson, Rune</i> (närv. 15/2—16/2)	<i>Valle, Inger Louise</i> (närv. 17/2—18/2)
<i>Jørgensen, Anker</i> (närv. 15/2—16/2)	<i>Väänänen, Marjatta</i> (närv. 16/2—18/2)
<i>Karkinen, Seija</i> (närv. 18/2—19/2)	

Valda medlemmar

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Bjarnason, Ásgeir</i>
<i>Albertsen, Kristian</i>	<i>Borten, Per</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Carlsson, Eric</i>
<i>Andenæs, Tønnes Madsson</i>	<i>Christensen, Christian</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Christiansen, Ragnar</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Eidem, Bjarne Mørk</i>
<i>Benkow, Jo</i>	<i>Ellefsen, Pauli</i>

Enggaard, Knud
Forsman, Mauno
Geijer, Arne
Gíslason, Gylfi P.
Glensgård, Leif
Gustavsen, Finn
Hafstein, Jóhann
Hansen, Ove
Haugaard, Svend
Haugstvedt, Asbjørn
Helén, Gunnar
Helgadóttir, Ragnhildur
Hermansson, Carl-Henrik
Hernelius, Allan
Hetemäki, Elsi
Holmberg, Gustav
Jacobsen, Kirsten
Jansson, Paul
Jespersen, Knud
Johansson, Knut
Kantola, Lauri
Kivistö, Kalevi
Kjartansson, Magnús
Knudson, Olaf
Korvald, Lars
Kristensson, Astrid
Krönmark, Eric
Kyllingmark, Håkon
Lange, Morten
Lankinen, Sirkka
Larsen, Reidar T.
Lillqvist, Bror

Lindahl, Essen
Lindeman, Lars
Lund, Thor
Lähteenmäki, Olavi
Madsen, Mette
Mellqvist, Sven
Mundebo, Ingemar
Møller, Gerda
Mørch, Otto
Nielsen, Arne
Nilsson, Jan-Ivan
Nordli, Odvar
Palm, Sture
Pedersen, Robert
Rosing, Nikolaj
Skaftason, Jón
Skantz, Anna-Greta
Skytte, Karl
Steenberg, Erland
Stubberud, Liv
Sukselainen, V. J.
Sundman, Per Olof
Tallgren, Carl Olof
Tuomioja, Erkki
Tupamäki, Olavi
Työläjärvi, Pirkko
Westerlund, Seppo
Willoch, Kåre
Woivalin, Folke
Väyrynen, Paavo
Ääri, Saimi
Øregaard, J. Fr.

Ändringar den 16 februari

Bland de valda medlemmarna ersattes för denna dag Morten Lange av *Poul Dam* och Jón Skaftason för återstoden av sessionen av *Pórarinn Þórarinnsson*.

Ändringar den 17 februari

Bland de valda medlemmarna ersattes för del av denna dag Johannes Antonsson av *Bertil Jonasson* och Eric Krönmark av *Ove Nordstrandh* samt Olavi Lähteenmäki för återstoden av sessionen av *Harri Holkeri*.

Ändringar den 18 februari

Bland de valda medlemmarna ersattes för del av denna dag Arne Geijer av *Tage Larfors*, Astrid Kristensson av *Ove Nordstrandh*, för denna dag Erik Adamsson av *Grethe Lundblad*, Magnús Kjartansson av *Gils Guðmundsson* och Per Olof Sundman av *Bertil Jonasson* samt för denna dag och nästa dag Jóhann Hafstein av *Sverrir Hermannsson*, samt för återstoden av sessionen Gunnar Helén av *Rolf Sellgren* och Knud Jespersen av *Poul Dam*.

Ändringar den 19 februari

Bland de valda medlemmarna ersattes för del av denna dag Knut Johansson av *Tage Larfors*, för återstoden av sessionen Arne Geijer av *Grethe Lundblad*, Essen Lindahl av *Karl-Erik Häll* och Ingemar Mundebo av *Bertil Jonasson*.

Ändring den 20 februari

Bland de valda medlemmarna ersattes för återstoden av sessionen Eric Krönmark av *Ove Nordstrandh*.

Regeringsrepresentanter och valda medlemmar jämte suppleanter efter länder och partier

(Vid sessionens början)

Danmarks riges delegation

Regeringsrepresentanter m. fl.

(Utsedda den 13 februari 1975)

Jørgensen, Anker, f. 22. Statsminister, København (S)

Andersen, K. B., f. 14. Udenrigsminister, København (S)

Møller, Orla, f. 16. Justitsminister, Ålborg (S)

Nørgaard, Ivar, f. 22. Minister for udenrigsøkonomi og for nordiske anliggender, Bagsværd (S)

Matthiasen, Niels, f. 24. Minister for offentlige arbejder og minister for kulturelle anliggender, København (S)

Dinesen, Erling, f. 10. Arbejdsminister, Bagsværd (S)

Bjerregaard, Ritt, f. 41. Undervisningsminister, Hjøllense (S)

Jensen, Erling, f. 19. Handelsminister, Helsingør (S)

(Utsedd av Føroya landsstyre den 31 januari 1975)

Hentze, Demmus, f. 23. Landsstyrismaður (landsstyremedlem), Tórshavn (Fkfl)

Valda medlemmar

(Utsedda av folketinget den 24 januari 1975 med ändring den 13 februari 1975)

Socialdemokratiet (S)

Medlemmer

Hansen, Ove, f. 09. Fhv. minister, Ballerup

Risgaard Knudsen, Jens, f. 25. Fhv. minister, Søborg

(Förfall vid 23:e sessionen; ersatt av Otto Mørch; se under Stedforträdere)

Mortensen, K. J., f. 27. Sekretær, Vejle

(Förfall vid 23:e sessionen; ersatt av Robert Pedersen; se under Stedforträdere)

Stedforträdere

Søgaard, Poul, 23. Kommitteret, Odense

Mørch, Otto, f. 22. Politiassistent, Randers

Pedersen, Robert, f. 21. Cand. polit., Sunds

Medlemmer

Olesen, Kjeld, f. 32. Fhv. minister, Rødovre
(Förfall vid 23:e sessionen; ersatt av
Kristian Albertsen; se under *Stedfortræ-*
dere)

Stedfortrædere

Albertsen, Kristian, f. 17. Landsformand,
Frederiksberg

Fischer Møller, Inge, f. 39. Socialrådgiver,
Nivå (stedfortræder for Karl Skytte (RV))

Venstre (V)*Medlemmer*

Enggaard, Knud, f. 29. Civilingeniør, Skov-
lunde
Christophersen, Henning, f. 39. Redaktør,
Holte
(Förfall vid 23:e sessionen; ersatt av
Mette Madsen; se under *Stedfortrædere*)
Holmberg, Gustav, f. 11. Gårdejer, Sime-
sted, Ålestrup

Stedfortrædere

Foged, Jens, f. 10. Konsulent, statsrevisor,
Hammerum
Madsen, Mette, f. 24. Forfatter, Pandrup

Hansen, Ivar, f. 38. Gårdejer, Agerbæk

Fremskridtspartiet (FP)*Medlemmer*

Jacobsen, Kirsten, f. 42. Statsautoriseret
ejendomsmægler, Ålborg
Bjergegaard, Hans, f. 42. Statsautoriseret
ejendomsmægler, Kolding
(Förfall vid 23:e sessionen; ersatt av
Leif Glensgård; se under *Stedfortrædere*)

Stedfortrædere

Rothemborg, Eva, f. 19. Gymnasielektor,
Lyngby.
Glensgård, Leif, f. 48. Direktør, Horsens

Det radikale Venstre (RV)*Medlemmer*

Haugaard, Svend, f. 13. Fhv. forstander,
Skive
Skytte, Karl, f. 08. Folketingets formand,
fhv. minister, Højrup

Stedfortræder

Bilgrav-Nielsen, Jens, f. 36. Højskolelærer,
Bredsten
(Inge Fischer Møller (S))

Det konservative Folkeparti (KF)*Medlemmer*

Stetter, Ib, f. 17. Direktør, Ålborg
(Förfall vid 23:e sessionen; ersatt av
Gerda Møller; se under *Stedfortræder*)

Stedfortræder

Møller, Gerda, f. 14. Oberstinde, Køben-
havn

Socialistisk Folkeparti (SF)*Medlem*

Lange, Morten, f. 19. Professor, dr. phil.,
Holte

*(Förfall vid 23:e sessionen 16/2; ersatt
av Poul Dam; se under Stedfortræder)*

Stedfortræder

Dam, Poul, f. 21. Fhv. højskoleforstander,
København

Kristeligt Folkeparti (KrF)*Medlem*

Christensen, Christian, f. 25. Skoledirektør,
Ringkøbing

Stedfortræder

Sørensen, Svend Erik, f. 27. Sognepræst,
Børkop

Danmarks kommunistiske Parti (DKP)*Medlem*

Jespersen, Knud, f. 26. Partiformand,
Kastrup

*Förfall vid 23:e sessionen 18/2—20/2;
ersatt av Poul Dam; se under Socialistisk
Folkeparti, Stedfortræder)*

Stedfortræder

(Erik Sigsgaard /VS/)

Valgt på Grønland (Grønl.)*Medlem*

Rosing, Nikolaj, f. 12. Overlærer, Hvidovre

Stedfortræder

(René Brusvang /CD/)

Centrums-demokraterne (CD)*Medlem*

—

Stedfortræder

Brusvang, René, f. 26. Konsulent, Humle-
bæk (stedfortræder for Nikolaj Rosing
/Grønl./)

Venstresocialisterne (VS)*Medlem*

—

Stedfortræder

Sigsgaard, Erik, f. 38. Seminarirektor, Her-
lev (stedfortræder for Knud Jespersen
/DKP/)

(Valda av Føroya lagting den 30 januari 1975)

Føroya javnaðarflokkurin (Socialdemokratiet) (Jvfl)

Medlem

Stedfortræder

Øregaard, J. Fr., f. 06. Løgtingsformaður,
stjóri (lagttingsformand, direktør), Gøtu

Olsen, Poul Jacob, f. 17. Fiskiskippari (fis-
keskipper), Klaksvig

Sambandsflokkurin (Sb)

Medlem

Stedfortræder

Ellefsen, Pauli, f. 36. Statsaut. granskofari
(statsaut. revisor), Tórshavn

Olsen, Johannes Martin, f. 33. Maskin-
meistari (maskinmester), Strendur

Finlands delegation

Regeringsrepresentanter m. fl.

(Utsedda den 7 februari 1975)

Sorsa, Kalevi, f. 30. Statsminister, Helsing-
fors (Sd)

Sundqvist, Ulf, f. 45. Undervisningsminis-
ter, Sibbo (Sd)

Tuominen, Heikki, f. 20. Inrikesminister,
Helsingfors

Karkinen, Seija, f. 36. Social- och hälso-
vårdsminister, Helsingfors (Sd)

Gestrin, Kristian, f. 29. Handels- och in-
dustriminister, Helsingfors (Sv)

Nevalainen, Valde, f. 19. Arbetskraftsminis-
ter, Hagalund (Sd)

Louekoski, Matti, f. 41. Justitieminister,
Gäddvik (Sd)

Tarjanne, Pekka, f. 37. Trafikminister,
Finnå (Lkp)

Väänänen, Marjatta, f. 23. Minister, Hel-
singfors (K)

(Utsedd av Ålands landskapsstyrelse den 9 januari 1975)

Hägglom, Alarik, f. 14. Lantråd, Marie-
hamn

Riksdagen

(Valda av riksdagen den 7 februari 1975 för tiden intill nästa val)

Suomen Sosialidemokraattinen Puolue (Finlands Socialdemokratiska parti) (Sd)

Medlemmar

Suppleanter

Forsman, Mauno, f. 28. Folkskollärare,
Villmanstrand

Ajo, Aimo, f. 32. Pastor, forstmästare, Ro-
vaniemi

Medlemmar

Koivisto, Tellervo Maria, f. 27. Politices kandidat, Tammerfors

(Förfall vid 23:e sessionen; ersatt av *Pirkko Työläjärvi*; se under *Suppleanter*)

Lillqvist, Bror, f. 18. Montör, Jakobstad
Lindeman, Lars, f. 20. Socialchef, Helsingfors

Tuomioja, Erkki, f. 46. Politices kandidat, Helsingfors

Suppleanter

Työläjärvi, Pirkko, f. 38. Diplomekonom, Raumo

Knuuttila, Sakari, f. 30. Ingenjör, Jyväskylä
Liikanen, Erkki, f. 50. Politices studerande, S:t Michel

Söderman, Jacob, f. 38. Juris licentiat, Grankulla

Suomen Kansan Demokraattinen Liitto (Demokratiska förbundet för Finlands folk) (Skdl)*Medlemmar*

Alenius, Ele, f. 25. Politices doktor, Helsingfors

Kivistö, Kalevi, f. 41. Politices licentiat, Jyväskylä

Saarinen, Aarne, f. 13. Partiordförande, Helsingfors

(Förfall vid 23:e sessionen; ersatt av *Lauri Kantola*; se under *Suppleanter*)

Suppleanter

Kantola, Lauri, f. 08. Redaktör, Esbo

Ekorre, Mikko, f. 41. Grundskollärare, Kemi

Tuominen, Mirjam, f. 19. Generalsekreterare, Helsingfors

Keskustapuolue (Centerpartiet) (K)*Medlemmar*

Ruokola, Matti, f. 23. Medicine licentiat, Uleåborg

(Förfall vid 23:e sessionen; ersatt av *Saimi Ääri*; se under *Suppleanter*)

Sukselainen, V. J., f. 06. Riksdagens talman, förutv. statsminister, kansler, Hagalund

Väyrynen, Paavo, f. 46. Politices magister, Kemi lk

Suppleanter

Ääri, Saimi, f. 31. Husmor, Punkalaidun

Jokela, Mikko, f. 28. Politices kandidat, vicehäradshövding, Rovaniemi lk

Saukkonen, Juhani, f. 37. Pastor, Parikkala

Kansallinen Kokoomus (Nationella samlingspartiet) (KoK)*Medlemmar*

Hetemäki, Elsi, f. 29. Lektor, Esbo

Lähteenmäki, Olavi, f. 09. Andre vicetalman, professor, Åbo

Förfall vid 23:e sessionen 17/2—20/2; ersatt av *Harri Holkeri*; se under *Suppleanter*)

Suppleanter

Lankinen, Sirkka, f. 16. Medicine licentiat, Lahti

Holkeri, Harri, f. 37. Politices magister, Helsingfors

Medlemmar

Mäki, Timo, f. 14. Vicehäradshövding, Tavastehus

(Förfall vid 23:e sessionen; ersatt av *Sirkka Lankinen*; se under *suppleanter*)

Suomen Kansan Yhtenäisyyden Puolue (Finlands Folks Enhets Parti) (Skyp)*Medlem*

Tupamäki, Olavi, f. 44. Diplomingenjör, Petäjävesi

Suppleanter

Antila, Pentti, f. 26. Agronom, jordbrukare, Lavia

Saino, Arvo, f. 21. Jordbrukare, Lokalahti

Svenska Folkpartiet (Sv)*Medlem*

Tallgren, Carl Olof, f. 27. Politices magister, Grankulla

Suppleant

Westerlund, Henrik, f. 26. Agrolog, jordbrukare, Pernå

Liberaalinen Kansanpuolue (Liberala Folkpartiet) (Lkp)*Medlem*

Westerlund, Seppo, f. 30. Diplomingenjör, Esbo

Suppleant

Borg, Olavi, f. 35. Politices doktor, professor, Tammerfors

(Valda av Ålands landsting den 4 november 1974)

Åländsk samling (ÅS)*Medlem*

Woivalin, Folke, f. 28. Bonde, landstingets talman, Finström

Suppleant

Dahlman, Nils, f. 14. Borgmästare, landstingets förste vicetalman, Mariehamn

Islands delegation**Regeringsrepresentanter**

(Utsedda den 1 november 1974)

Hallgrímsson, Geir, f. 25. Forsætisráðherra (statsminister), Reykjavík. (Sj.)

Ágústsson, Einar, f. 22. Utanríkiráðherra (utrikesminister), Reykjavík. (F.)

Bjarnason, Matthías, f. 21. Sjávarútvegsráðherra (fiskeriminister), Ísafjörður (Sj)

Hjálmarsson, Vihjálmur, f. 14. Menntamálaráðherra (kulturminister), Mjóafirði (F)

Jóhannesson, Ólafur, f. 13. Dómsmálaráðherra (justitsminister), Reykjavík (F)

Mathiesen, Matthías Á., f. 31. Fjármálaráðherra (finansminister), Hafnarfjörður (Sj)

Sigurðsson, Halldór E., f. 15. Landbúnaðaráðherra (landbrugsminister), Reykjavík (F)

Thoroddsen, Gunnar, f. 10. Iðnaðaráðherra (industriminister), Reykjavík (Sj)

Alþingi (altinget)*(Valda den 4 november 1974 för tiden intill nästa val)*

Efri deild (överste afdeling) E; neðri deild (nederste afdeling) N.

Sjálfstæðisflokkurinn (Selvstændighetspartiet) (Sj.)*Fulltrúar (medlemmer)*

Hafstein, Jóhann, f. 15. Fyrrv. forsætisráðherra (Fhv. statsminister), Reykjavík. N

(Förfall vid 23:e sessionen 18/2—19/2; ersatt av Sverrir Hermannsson; se under Varafulltrúi)

Helgadóttir, Ragnhildur, f. 30. Cand. jur., Reykjavík. N

Varafulltrúi (stedfortrædere)

Hermannsson, Sverrir, f. 30. Útgerðarmaður (skibsreder), Reykjavík. N

Jónsson, Axel, f. 22. Bæjarfulltrúi (byrådsmedlem), Kópavogi. E

Framsóknarflokkurinn (Fremskridtspartiet) (F.)*Fulltrúar (medlemmer)*

Skaftason, Jón, f. 26. Hæstaréttarlögmaður (höjesteretssagfører), Kópavogur. N

(Förfall vid 23:e sessionen 16/2—21/2; ersatt av Þórarinn Þórarinsson; se under Varafulltrúi)

Bjarnason, Ásgeir, f. 14. Oðalsbóndi, (odelsbonde), Ásgarði, Dalasýslu. E

Varafulltrúi (stedfortrædere)

Þórarinsson, Þórarinn, f. 14. Ritstjóri (chefredaktör), Reykjavík. N

Helgason, Jón, f. 31. Bóndi (bonde). Seglbúðum, V-Skaftafellssýslu. E

Alþýðubandalagið (Folkealliancen) (Ab.)*Fulltrúi (medlem)*

Kjartansson, Magnús, f. 19. Ritstjóri (chefredaktör), Reykjavík. N

(Förfall under 23:e sessionen 18/2; ersatt av Gils Guðmundsson; se under Varafulltrúi)

Varafulltrúi (stedfortræder)

Guðmundsson, Gils, f. 14. Rithöfundur (forfatter), Reykjavík. N

Alþýðuflokkurinn (Det socialdemokratiske parti) (A.)*Fulltrúi (medlem)*

Gíslason, Gylfi P., f. 17. Fyrrv. ráðherra (fhv. minister), Reykjavík. N

Varafulltrúi (stedfortræder)

Þorsteinsson, Eggert G., f. 25. Fyrrv. ráðherra (fhv. minister), Reykjavík. E

Norges delegasjon

Regeringsrepresentanter

(Utsedda av regeringen den 7 februar 1975)

<i>Bratteli, Trygve</i> , f. 10. Statsminister, Oslo (A)	<i>Lorentzen, Annemarie</i> , f. 21. Statsråd, sjef for Samferdselsdepartementet, Hammerfest (A)
<i>Valle, Inger</i> , f. 21. Statsråd, sjef for Justis- og politidepartementet, Hosle (A)	<i>Bolle, Eivind</i> , f. 23. Statsråd, sjef for Fiskeridepartementet, Vestvågøy (A)
<i>Gjerde, Bjartmar</i> , f. 31. Statsråd, sjef for Kirke- og undervisningsdepartementet, Høybråten (A)	<i>Aune, Leif Jørgen</i> , f. 25. Statsråd, sjef for Kommunal- og arbeidsdepartementet, Bodø (A)
<i>Ulveseth, Ingvald</i> , f. 24. Statsråd, sjef for Industri- og håndverksdepartementet, Ølveset (A)	<i>Halvorsen, Tor</i> , f. 30. Statsråd, sjef for Sosialdepartementet, Li (A)
<i>Sagør, Odd</i> , f. 18. Statsråd, sjef for Forbruker- og administrasjonsdepartementet, Trondheim (A)	<i>Brundtland, Gro Harlem</i> , f. 39. Statsråd, sjef for Miljøverndepartementet, Oslo (A)

Valda medlemmar

(Utsedda av Stortinget den 12 desember 1974)

Det norske arbeiderparti (A)

Medlemmer

- Nordli, Odvar*, f. 27. Distriktsrevisor, Tangen
- Christiansen, Ragnar*, f. 22. Jernbanefullmektig, Solbergelva
- Hansen, Guttorm*, f. 20. Stortingspresident, Namsos
(Förfall vid 23:e sessionen; ersatt av Tønnes Madsson Andenæs; se under Varamenn)
- Lund, Thor*, f. 21. Mekaniker, Eydehavn
- Nilsen, Arne*, f. 24. Jernbanefullmektig, Voss
- Stubberud, Liv*, f. 30. Husmor, Rakkestad
- Eidem, Bjarne Mørk*, f. 36. Lærer, Gladstad, Nordland

Varamenn

- Bakken, Ingvar*, f. 20. Skogsarbeider, Marker
- Myklevoll, Kirsten*, f. 28. Lærer, Tovik
- Andenæs, Tønnes Madsson*, f. 23. Universitetsforlegger, cand. jur., Jar
- Stokkeland, Kåre*, f. 18. Politioverbetjent, Molde
- Andersen, Liv*, f. 19. Husmor, kontordame, Gjøvik
- Kvalø, Steiner*, f. 22. Fiskeskipper, Vikna
- Lie, Engly*, f. 19. Oppmåler, Vennesla

Høyre (H)*Medlemmer*

Willoch, Kåre, f. 28. Cand. oecon., Oslo
Kyllingmark, Håkon, f. 15. Major, Svolvær
Knudson, Olaf, f. 15. Gårdbruker, Sigdal
Benkow, Jo, f. 24. Fotografmester, Bærum

Varamenn

Buvik, Martin, f. 23. Fylkessekretær, Tromsø
Utkilen, Sigrid, f. 16. Husmor, Fjell
Gjertsen, Astrid, f. 28. Husmor, Tvedestrand
Vattekar, Odd, f. 18. Direktør, Holmestrand

Senterpartiet (Sp)*Medlemmer*

Steenberg, Erland, f. 19. Registrert revisor, Nedre Eiker
Borten, Per, f. 13. Odelstingspresident, Melhus
Austrheim, John, f. 12. Bonde, Sandane

Varamenn

Hagen, Arnt G., f. 28. Disponent, Molde
Sælthun, Ambjørg, f. 22. Husmor, Lærdal
Vikan, Johan, f. 12. Bonde, Stjørdal

Kristelig folkeparti (Kr. F.)*Medlemmer*

Korvald, Lars, f. 16. Rektor, Råde
Haugstvedt, Asbjørn, f. 26. Sosialsjef, Bergen

Varamenn

Kristiansen, Kåre, f. 20. Jernbanedirektør, Nesoddtangen
Myrstad, Knut, f. 13. Kretssekretær, Selje

Sosialistisk Valgforbund (SV)*Medlemmer*

Gustavsen, Finn, f. 26. Journalist, Oslo
Larsen, Reidar T., f. 23. Redaktør, Oslo

Varamenn

Henriksen, Arent, f. 46. Lærer, Trondheim
Kvanmo, Hanna, f. 26. Husmor, Rana

Sveriges delegation**Regeringsrepresentanter**

(Utsedda av regeringen den 30 januari 1975)

Palme, Olof, f. 27. Statsminister, Vällingby (s)

Johansson, Rune, f. 15. Stadsråd och chef för industridepartementet, Stockholm (s)

Lundkvist, Svante, f. 19. Statsråd och chef för jordbruksdepartementet, Eskilstuna (s)
Bengtsson, Ingemund, f. 19. Statsråd och chef för arbetsmarknadsdepartementet, Varberg (s)
Norling, Bengt, f. 25. Statsråd och chef för kommunikationsdepartementet, Rotebro (s)

Löfberg, Bertil, f. 23. Statsråd, Stockholm (s)
Lidbom, Carl, f. 34. Statsråd, Vällingby (s)
Feldt, Kjell-Olof, f. 31. Statsråd och chef för handelsdepartementet, Nacka (s)
Leijon, Anna-Greta, f. 39. Statsråd, Järfälla (s)
Hjelm-Wallén, Lena, f. 43. Statsråd. Sala (s)

Valda medlemmar

(Utsedda av riksdagen den 15 januari 1975 för tiden intill nästa val)

Sveriges socialdemokratiska arbetarparti (s)

Medlemmar

Geijer, Arne, f. 10. Landsorganisationens i Sverige förre ordförande, Stockholm
(Förfall vid 23:e sessionen 18/2; ersatt av Tage Larfors och 19/2—20/2; ersatt av Grethe Lundblad; se under Suppleanter)
Adamsson, Erik, f. 16. Expeditor, Malmö
(Förfall vid 23:e sessionen 18/2; ersatt av Grethe Lundblad; se under Suppleanter)
Mellqvist, Sven, f. 12. Expeditor, Falun
Palm, Sture, f. 19. Redaktör, Sollentuna
Hammarberg, Sven, f. 12. Ombudsman, Västerås
Förfall vid 23:e sessionen; ersatt av Essen Lindahl; se under Suppleanter)
Johansson, Knut, f. 11. Förbundsordförande, Johanneshov
(Förfall vid 23:e sessionen 19/2—20/2; ersatt av Tage Larfors; se under Suppleanter)
Skantz, Anna-Greta, f. 23. Ombudsman, Malmö
Jansson, Paul, f. 24. Elektriker, Molholm

Suppleanter

Lindahl, Essen, f. 16. Direktör, Lidingö
(Förfall vid 23:e sessionen 19/2—20/2; ersatt av Karl-Erik Häll; se under Suppleanter)
Håvik, Doris, f. 24. Assistent, Göteborg
Lundblad, Grethe, f. 25. Socialinspektör, Helsingborg
Gadd, Arne, f. 32. Revisionsdirektör, Uppsala
Häll, Karl-Erik, f. 29. Ombudsman, Gällivare
Larfors, Tage, f. 13. Direktör, Katrineholm
Wiklund, Bengt, f. 19. Journalist, Härnösand
Johansson, Tyra, f. 28. Kontorist, Uddevalla

Centerpartiet (c)*Medlemmar*

Antonsson, Johannes, f. 21. Hemmansägare,
Heberg, Falkenberg

*(Förfall vid 23:e sessionen 17/2; ersatt
av Bertil Jonasson; se under Suppleanter)*

Nilsson, Jan-Ivan, f. 24. Lantbrukare, Tvär-
rålund

Carlsson, Eric, f. 14. Lantbrukare, Vik-
manshyttan

Sundman, Per Olof, f. 22. Författare,
Stockholm

*(Förfall vid 23:e sessionen 18/2; ersatt
av Bertil Jonasson; se under Suppleanter)*

Suppleanter

Fälldin, Torbjörn, f. 26. Lantbrukare, Ram-
vik

Nilsson, Anna-Lisa, f. 24. Handelsträdgårds-
mästare, Kristianstad

Jonasson, Bertil, f. 18. Lantbrukare, Ekshä-
rad

Jonäng, Gunnel, f. 21. Studieinstruktör,
Bollnäs

Håkansson, Alfred, f. 21. Lantbrukare, As-
mundtorp

Folkpartiet (fp)*Medlemmar*

Helén, Gunnar, f. 18. Fil. dr. Saltsjö-Duv-
näs

*(Förfall vid 23:e sessionen 18/2—20/2;
ersatt av Rolf Sellgren; se under Supple-
ant)*

Mundebo, Ingemar, f. 30. Avdelningsdirek-
tör, Lidingö

*(Förfall vid 23:e sessionen 19/2—20/2;
ersatt av Bertil Jonasson; se under Cen-
terpartiet, Suppleanter)*

Suppleant

Sellgren, Rolf, f. 17. Transportplanerings-
chef, Örnsköldsvik

Moderata samlingspartiet (m)*Medlemmar*

Krönmark, Eric, f. 31. Lantbrukare, Södra
Vi

*(Förfall vid 23:e sessionen 17/2 och
20/2; ersatt av Ove Nordstrandh; se un-
der Suppleanter)*

Hernelius, Allan, f. 11. F. d. chefredaktör,
bankofullmäktig, Stockholm

Kristensson, Astrid, f. 17. Förbundsdirektör,
Stockholm

*Förfall vid 23:e sessionen 18/2; ersatt
av Ove Nordstrandh; se under Supple-
anter)*

Suppleanter

Burenstam Linder, Staffan, f. 31. Docent,
Djursholm

Nordstrandh, Ove, f. 12. Teol. dr, fil. mag.,
lektor, Göteborg

Mogård, Britt, f. 22. Fru, Tullinge

Vänsterpartiet kommunisterna (vpk)*Medlem*

Hermansson, Carl-Henrik, f. 17. Chefredaktör, Stockholm

Suppleant

Werner, Lars, f. 35. Ombudsman, Tyresö

Saklista

för 23:e sessionen jämte förteckning över i Nordiska rådet anhängiga saker

(Nedan upptages i nummerföljd alla den 15 februari 1975 i rådet anhängiga saker. På förslag av presidiet har enligt rådets beslut den 15 februari 1975 å saklistan för sessionen av dessa saker uppförts alla utom dem, som här nedan försetts med*.)

A. Medlemsförslag

- A 338/t Medlemsförslag om byggande av en trafikförbindelse mellan Vasa och Umeå (väckt av Sakari Knuutila, Bror Lillqvist, Jan-Ivan Nilsson och Pekka Tarjanne)
- *A 347/t Medlemsförslag om ökat turistsamarbete i Norden (väckt av Eric Carlsson, Veikko Hanhirona, Aksel Larsen, Bror Lillqvist, Sven Mellqvist och Pekka Tarjanne)
- *A 348/j Medlemsförslag om nordisk aktiebolagslagstiftning (väckt av Georg C. Ehrnrooth, Allan Hernelius och Victor Procopé)
- A 365/k Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt acceleratorcentrum (NORDAC) (väckt av Poul Dam, Poul Hartling, Niels Helveg Petersen, Ingemar Mundebo, Orla Møller, Per Olof Sundman och Pekka Tarjanne)
- A 396/s Medlemsförslag om en nordisk rehabiliteringsanstalt i Rovaniemi (väckt av Mikko Jokela, Aili Laitinen och Saimi Ääri)
- A 396 Ä/s Ändringsförslag om rehabiliteringsanstalt för hjärt- och lungsjuka på Nordkalotten (väckt av Finn Gustavsen, Asbjørn Haugstvedt, Lars Lindeman, Arne Nilsen, Matti Ruokola, Carl Olof Tallgren och Saimi Ääri)
- A 407/k Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för komparativ samhällsforskning (väckt av Tønnes Andenæs, Poul Dam, Sture Palm, V. J. Sukselainen och Per Olof Sundman)
- A 409/k Medlemsförslag om instiftande av Nordiska rådets idrottspris (väckt av Anders Aune, Mauno Forsman, Svend Horn, Essen Lindahl, Bror Lillqvist, Matthías Á. Mathiesen, Sven Mellqvist, Arne Nilsen och Jón Skaftason)
- A 411/s Medlemsförslag om förbud mot utsläpp av avfall i Bottniska viken (väckt av Jan-Ivan Nilsson, Rolf Sellgren och Paavo Väyrynen)
- A 412/s Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för livsmedelsforskning (väckt av Sven Hammarberg, Doris Håvik och Grethe Lundblad)
- A 413/k Medlemsförslag om gemensamt alfabet och lika bokstavsföljd (väckt av Aimo Ajo, Tønnes Madsson Andenæs, Ilkka-Christian Björklund, Per Borten, Gunnar Garbo, Gylfi Þ. Gíslason, Elsi Hetemäki, Grethe Lund-

- blad, Ingemar Mundebo, Per Olof Sundman och Folke Woivalin)
- A 414/k Medlemsförslag om privata skolors och utbildningsinstitutioners fortbestånd och utbyggnad (väckt av Per Borten, Jo Benkow, Poul Hartling, Asbjørn Haugstvedt, Elsi Hetemäki, Eric Krönmark, Gerda Møller och Karl Skytte)
- A 415/k Medlemsförslag om en nordisk språknämnd (väckt av Aimo Ajo, Tønnes Madsson Andenæs, Ilkka-Christian Björklund, Per Borten, Gylfi Þ. Gíslason, Demmus Hentze, Ingemar Mundebo och Per Olof Sundman)
- A 417/k Medlemsförslag om fasta korrespondenter i de nordiska huvudstäderna från de nationella radio- och TV-bolagen (väckt av Aimo Ajo, Tønnes Madsson Andenæs, Ilkka-Christian Björklund, Gylfi Þ. Gíslason, Jørgen Peder Hansen, Demmus Hentze, Elsi Hetemäki och Grethe Lundblad)
- A 419/s Medlemsförslag om samnordisk insats för förhindrande av skador genom giftiga laster i Östersjön (väckt av Eric Carlsson, Finn Gustavsen, Sven Hammarberg, Lars Lindeman, Cecilia Nettelbrandt, Arne Nilsen och Carl Olof Tallgren)
- A 426/t Medlemsförslag om obligatorisk användning av reflexbricka för fotgängare (väckt av Eric Carlsson, Bror Lillqvist och Seppo Westerlund)
- A 427/j Medlemsförslag om enhetliga nordiska bestämmelser om allemansrätt (väckt av K. B. Andersen, Poul Dam, Lars Lindeman, Grethe Lundblad och Sture Palm)
- A 428/s Medlemsförslag om inrättandet av ett nordiskt samarbetsorgan på äldreomsorgens område (väckt av Kristian Albertsen, Asbjørn Haugstvedt, Gerda Møller och Anna-Lisa Nilsson)
- *A 429/j Medlemsförslag om ändring av "socialpolitiska utskottet" till "social- och miljöutskottet" (väckt av Kristian Albertsen, Finn Gustavsen, Asbjørn Haugstvedt, Knud Jespersen, Lars Lindeman, Gerda Møller och Carl Olof Tallgren)
- A 430/e Medlemsförslag om ett nordiskt handlingsprogram för ökad livsmedelstillgång (väckt av Tønnes Madsson Andenæs, Ingvar Bakken, Chr. Christensen, Jørgen Peder Hansen, Gunnar Helén, Niels Helveg Petersen och Erland Steenberg)
- *A 431/t Medlemsförslag om liberalare regler för charterflyg inom Norden (väckt av Eric Carlsson, Gils Guðmundsson, Bror Lillqvist, Jan-Ivan Nilsson och Rolf Sellgren)
- A 432/e Medlemsförslag om nordisk lagstiftning om konkurrensbegränsningar (väckt av Gils Guðmundsson och Gunnar Helén)
- A 433/t Medlemsförslag om åtgärder för att stimulera ungdomsresor inom Norden (NORDTURIST-biljett) (väckt av Tønnes Madsson Andenæs, Ilkka-Christian Björklund, Eric Carlsson, Chr. Christensen, Bjarne Mørk Eidem, Mauno Forsman, Gylfi Þ. Gíslason, Sven Hammar-

- berg, Jørgen Peder Hansen, Niels Helveg Petersen, Demmus Hentze, Ingolf Knudsen, Astrid Kristensson, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Seppo Westerlund, Folke Woivalin, Paavo Väyrynen och J. Fr. Øregaard)
- *A 434/j Medlemsförslag om en översyn av Nordiska rådets utskotts antal och kompetensområden (väckt av K. B. Andersen, Knut Johansson, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, Ivar Nørgaard och Anna-Greta Skantz)
- A 435/k Medlemsförslag om språkundervisning för finländska barn i Sverige (väckt av Ilkka-Christian Björklund, Elsi Hetemäki, Ingemar Mundebo och Per Olof Sundman)
- A 437/s Medlemsförslag om samnordisk vidareutbildning av sjuksköterskor (väckt av Martin Buvik, Eric Carlsson, Kåre Kristiansen, Grethe Lundblad och Anna-Greta Skantz)
- *A 438/t Medlemsförslag om nordisk giltighet för trafik kort för yrkesmässig fordonstrafik (väckt av Håkon Kyllingmark, Per Olof Sundman och Paavo Väyrynen)
- A 439/e Medlemsförslag om utökade anslag till Nordtest (väckt av Arne Geijer, Bror Lillqvist och Sture Palm)
- A 440/s Medlemsförslag om nordiskt samrådsorgan för frågor om jämställdhet mellan könen (väckt av Ilkka-Christian Björklund, Ragnhildur Helgadóttir, Niels Helveg Petersen och Ingemar Mundebo)
- *A 441/s Medlemsförslag om likartade nordiska bestämmelser för naturläkemedel (väckt av Kristian Albertsen, Rolf Sellgren och Per Olof Sundman)
- *A 442/k Medlemsförslag om förbättrad distribution av AV-material över riksgränserna i Norden (väckt av Tønnes Madsson Andenæs, Martin Buvik, Mauno Forsman, Elsi Hetemäki, Ingolf Knudsen, Ingemar Mundebo, Per Olof Sundman och Folke Woivalin)
- *A 443/j Medlemsförslag om utökat nordiskt samarbete i det offentliga utredningsväsendet (väckt av Johannes Antonsson, Ragnhildur Helgadóttir, Anker Jørgensen, Odvar Nordli och V. J. Sukselainen)
- A 444/s Medlemsförslag om lagstadgad likställighet mellan män och kvinnor (väckt av Tønnes Madsson Andenæs, Ragnar Christiansen, Mauno Forsman, Gylfi Þ. Gíslason, Knut Johansson, Tellervo M. Koivisto, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, Odvar Nordli, Ivar Nørgaard, Anna-Greta Skantz, Liv Stubberud och Erkki Tuomioja)
- A 445/t Medlemsförslag om båtförbindelse mellan Island, Färöarna och det övriga Norden (väckt av Eric Carlsson, Christian Christensen, Bjarne Mørk Eidem, Gils Guðmundsson, Gustav Holmberg, Astrid Kristensson, Håkon Kyllingmark, Reidar T. Larsen, Bror Lillqvist, Sven Mellqvist, Børge Pedersen, Seppo Westerlund och Paavo Väyrynen)
- *A 446/k Medlemsförslag om samnordiska insatser för att stödja barnkulturen (väckt av Tønnes Madsson Andenæs, Mauno Forsman, Gylfi Þ. Gíslason, Guttorm Hansen, Jør-

- gen Peder Hansen, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, Ingemar Mundebo, Sture Palm och Erkki Tuomioja)
- *A 447/t Medlemsförslag om nordisk giltighet för körkort (väckt av Bjarne Mørk Eidem, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, Seppo Westerlund och Paavo Väyrynen)
- A 448/s Medlemsförslag om nordisk historisk utställning "Kvinden i Norden" (väckt av Ragnhildur Helgadóttir, Elsi Hetemäki, Tellervo M. Koivisto, Sven Mellqvist och Anna-Greta Skantz)
- *A 449/s Medlemsförslag om att begränsa och hindra användning av giftiga och farliga stoffer i arbetslivet (väckt av Tønnes Madsson Andenæs, Ingvar Bakken, Mauno Forsman, Gylfi Þ. Gíslason, Paul Jansson, Anker Jørgensen, Tellervo M. Koivisto, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, Thor Lund, Arne Nilsen, Ivar Nørgaard, Sture Palm och Erkki Tuomioja)
- A 450/k Medlemsförslag om samnordiska lärarseminarier för pedagogiskt utvecklingsarbete vid de nordiska journalisthögskolorna (väckt av Tønnes Madsson Andenæs, Svend Haugaard, Per Olof Sundman och Paavo Väyrynen)
- *A 451/k Medlemsförslag om åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet (väckt av Tønnes Madsson Andenæs, Per Borten, Eric Carlsson, Per Olof Sundman och Paavo Väyrynen)
- *A 452/s Medlemsförslag om förkortning av arbetstiden (väckt av Finn Gustavsen, Lars Lindeman, Ingemar Mundebo och Sture Palm)
- *A 453/e Medlemsförslag om varuskatt i gränshandeln (väckt av Astrid Kristensson)
- *A 454/k Medlemsförslag om samnordisk produktion och distribution av TV-program för sjöfolk (väckt av Mauno Forsman, Sven Hammarberg, Jørgen Peder Hansen, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, Thor Lund, Orla Møller, Anna-Greta Skantz, Liv Stubberud och Folke Wöjvalin)
- *A 455/k Medlemsförslag om nordiskt program för framtidsstudier (väckt av Ingemar Mundebo och Sture Palm)
- *A 456/j Medlemsförslag om representation i Nordiska rådet för den samiska befolkningen (väckt av Tønnes Madsson Andenæs, Mauno Forsman och Per Olof Sundman)
- *A 457/k Medlemsförslag om samnordisk massmediaforskning (väckt av Tønnes Madsson Andenæs, Liv Andersen, Jo Benkow, Ingemar Mundebo och Per Olof Sundman)

B. Ministerrådsförslag

- B 16/k Ministerrådsförslag om ny överenskommelse om Nordiska kulturfonden (väckt av Nordiska ministerrådet)

C 1975. Berättelser

- 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)

- 1 Tillägsberättelse rörande nordiskt energi- och industri-samarbete (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *2/j Berättelse från Nordiskt kollegium för viltforskning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *3/e Berättelse från Nordisk statistisk sekretariat (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *4/e Berättelse från det tulladministrativa rådet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *5/k Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *6/j Berättelse från Nordiska samarbetsorganet för same-spörsmål och renskötsel frågor (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *7/t Berättelse om de nordiska järnvägarnas samarbetspresidium (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *8/k Berättelse från Nordiska samarbetsdelegationen för samhällsforskning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *9/k Berättelse om de nordiska språknämndernas samarbete (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- 10/s Berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *11/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruks-spörsmål (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- 12/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskeri-spörsmål (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *13/k Berättelse från NORDFORSK (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *14/k Berättelse från Nordiska jordbruksforskarens förening (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- 15/j Berättelse från Nordiska utlänningsutskottet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *16/k Berättelse från Nordiska kulturfonden
- *17/s Berättelse från Nordisk maskinkommitté (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *18/s Berättelse om samarbete på livsmedelslagstiftningens område (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *19/t Berättelse från Nordiska turisttrafikkommittén (NTTK) (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *20/s Berättelse från det utvidgade hälsovårdsdirektörmötet i Reykjavík (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *21/t Berättelse från Nordiska telekonferensen och styrkommittén för nordiskt telesamarbete (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- 22/k Berättelse från Nordiska kontaktorganet för radio- och TV-frågor (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *23/k Berättelse från Internordisk nämnd för humanistisk forskning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *24/k Berättelse från Nordiska afrikainstitutet (överlämnad av Sveriges regering)
- 25/t Berättelse från Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *26/k Berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet (överlämnad av Sveriges regering)

- *27/t Berättelse från Nordiska postföreningen (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *28/k Berättelse från samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS) (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *29/k Berättelse från Nordiska publiceringsnämnden för medicin (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *30/j Berättelse från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *31/e Berättelse från Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) och samnordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *32/s Berättelse från Nordiska institutet för odontologisk materialprovning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *33/k Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *34/k Berättelse från Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden (överlämnad av Nordiska ministerrådet)

D 1975. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- *21/1963/k Meddelande om rekommendation nr 21/1963 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *24/1964/k Meddelande om rekommendation nr 24/1964 angående vidgat lärarutbyte (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *5/1965/s Meddelanden om rekommendation nr 5/1965 angående utbildning av arkitekter m. m. (överlämnade av Nordiska ministerrådet och Danmarks regering)
- *13/1965/j Meddelande om rekommendation nr 13/1965 angående enhetlig tid för fordringspreskription (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *1/1966/k Meddelande om rekommendation nr 1/1966 angående nordisk tentamensgiltighet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *5/1966/j Meddelande om rekommendation nr 5/1966 angående försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *7/1966/k Meddelande om rekommendation nr 7/1966 angående vuxenundervisning i radio och TV (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *21/1966/s Meddelande om rekommendation nr 21/1966 angående specialistkompetens för läkare (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 29/1966/j Meddelande om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *1/1967/t Meddelanden om rekommendation nr 1/1967 angående gemensamma riktlinjer för nordisk transportpolitik (överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar)
- *9/1967/s Meddelande om rekommendation nr 9/1967 angående

- komplettering av 1955 års konvention om social trygghet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *10/1967/s Meddelande om rekommendation nr 10/1967 angående förenhetligande av lagstiftningen om pensionsförsäkring (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 11/1967/s Meddelande om rekommendation nr 11/1967 angående förenhetligande av lagstiftningen om sjukförsäkring (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *25/1967/t Meddelande om rekommendation nr 25/1967 angående gemensam politik beträffande charterflyg (överlämnat av Sveriges regering)
- 26/1967/k Meddelande om rekommendation nr 26/1967 angående enhetlig nordisk skolordning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *2/1968/j Meddelande om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser (överlämnat av Norges regering)
- *8/1968/s Meddelande om rekommendation nr 8/1968 angående utbyte av förvaltningstjänstemän (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 9/1968/t Meddelande om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transittrafiken över Trondheim (överlämnat av Sveriges regering)
- 16/1968/s Meddelande om rekommendation nr 16/1968 angående sjukvårdssamarbete i Tornedalen (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *23/1968/e Meddelanden om rekommendation nr 23/1968 angående samarbete om standardisering (överlämnade av Nordiska ministerrådet och Danmarks regering)
- *27/1968/t Meddelande om rekommendation nr 27/1968 angående gemensam trafiklagstiftning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *35/1968/t Meddelanden om rekommendation nr 35/1968 angående gemensam resebyrålagstiftning (överlämnade av Danmarks, Finlands och Norges regeringar)
- *7/1969/k Meddelande om rekommendation nr 7/1969 angående skol- och studentbetygs jämförbarhet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *8/1969/k Meddelande om rekommendation nr 8/1969 angående beslut om reklamsändningar i TV (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *10/1969/s Meddelande om rekommendation nr 10/1969 angående gemensam skeppsmedicinsk forskning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 11/1969/k Meddelande om rekommendation nr 11/1969 angående Nordisk Journalistkursus (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *12/1969/s Meddelande om rekommendation nr 12/1969 angående likartad lagstiftning om transplantation (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *14/1969/k Meddelande om rekommendation nr 14/1969 angående effektiviserad trafikfostran (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

- 16/1969/s Meddelande om rekommendation nr 16/1969 angående läkemedelssamarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *17/1969/k Meddelande om rekommendation nr 17/1969 angående samarbete på musikterapiens område (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *18/1969/k Meddelande om rekommendation nr 18/1969 angående musiksamarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 22/1969/e Meddelande om rekommendation nr 22/1969 angående gränskommunalt samarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 23/1969/s Meddelande om rekommendation nr 23/1969 angående zigenarnas förhållanden i Finland och Sverige (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *25/1969/k Meddelande om rekommendation nr 25/1969 angående stereofoniska radioutsändningar (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- 27/1969/k Meddelande om rekommendation nr 27/1969 angående samarbete rörande de nordiska språklektorerna (överlämnat av Danmarks regering).
- *29/1969/s Meddelande om rekommendation nr 29/1969 angående samarbete rörande yrkesvägledarutbildning (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *1/1970/s Meddelande om rekommendation nr 1/1970 angående vidareutbildning av socialpersonal (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *3/1970/s Meddelande om rekommendation nr 3/1970 angående utbildning av sjukhusadministratörer (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *6/1970/j Meddelande om rekommendation nr 6/1970 angående lagstiftningen beträffande medborgarskap för barn (överlämnat av Finlands regering).
- *7/1970/j Meddelande om rekommendation nr 7/1970 angående jämlikhet vid naturalisation (överlämnat av Finlands regering).
- *9/1970/k Meddelande om rekommendation nr 9/1970 angående material till undervisning i radio och TV (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *10/1970/k Meddelande om rekommendation nr 10/1970 angående samnordisk massmediaforskning (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- 13/1970/k Meddelande om rekommendation nr 13/1970 angående nordiska skol- och studentbetygs giltighet (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *14/1970/e Meddelande om rekommendation nr 14/1970 angående forskningsinstitut för framtidsfrågor (överlämnat av Danmarks regering).
- *15/1970/t Meddelande om rekommendation nr 15/1970 angående bro vid Karesuando (överlämnat av Finlands regering).
- *16/1970/t Meddelanden om rekommendation nr 16/1970 angående Blå vägens utbyggnad till Europaväg (överlämnade av Norges och Sveriges regeringar).
- *26/1970/k Meddelande om rekommendation nr 26/1970 angående

- ökat stöd till nordiskt ungdomssamarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *27/1970/k Meddelande om rekommendation nr 27/1970 angående samarbete på förskolans område (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *28/1970/s Meddelande om rekommendation nr 28/1970 angående forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *30/1970/s Meddelande om rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns förorening (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- 31/1970/e Meddelande om rekommendation nr 31/1970 angående förenhetligande av handelsdokument (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *32/1970/k Meddelande om rekommendation nr 32/1970 angående nordiskt litteraturlexikon (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *33/1970/s Meddelande om rekommendation nr 33/1970 angående nordiskt sjukhusfysikersamarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *34/1970/t Meddelande om rekommendation nr 34/1970 angående nordisk giltighet för körkort (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *35/1970/t Meddelande om rekommendation nr 35/1970 angående utbildning av förare av motorfordon (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *1/1971/k Meddelande om rekommendation nr 1/1971 angående samarbete inom forskning och undervisning om Östeuropa (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- 2/1971/k Meddelande om rekommendation nr 2/1971 angående ekonomiskt stöd till nordiskt idrottsutbyte (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *4/1971/t Meddelande om rekommendation nr 4/1971 angående en mellanriksväg mellan Virtaniemi och Tjærebukten (överlämnad av Finlands regering).
- *5/1971/s Meddelande om rekommendation nr 5/1971 angående nordisk giltighet för recept (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *6/1971/e Meddelande om rekommendation nr 6/1971 angående förenkling av tullbehandlingen av skogs- och jordbruksmaskiner (överlämnad av Danmarks regering).
- *7/1971/e Meddelande om rekommendation nr 7/1971 angående samordning av elektriska säkerhetsfrågor (överlämnat av Finlands regering).
- 8/1971/s Meddelande om rekommendation nr 8/1971 angående nordisk samverkan för att motverka narkotikamissbruk (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *9/1971/k Meddelande om rekommendation nr 9/1971 angående samnordisk utbildning för bibliotek, arkiv och informatik (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *10/1971/k Meddelande om rekommendation nr 10/1971 angående samnordisk utbildning av konservatorer (överlämnat av Nordiska ministerrådet).

- *11/1971/k Meddelande om rekommendation nr 11/1971 angående samnordiska arkiv (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *12/1971/e Meddelanden om rekommendation nr 12/1971 angående gemensamt införande av SI-systemet (överlämnade av Danmarks regering).
- *18/1971/s Meddelande om rekommendation nr 18/1971 angående de finska invandrarnas anpassning i Sverige (överlämnat av Sveriges regering).
- *19/1971/s Meddelande om rekommendation nr 19/1971 angående de finska invandrarnas kontakter med Finland (överlämnat av Sveriges regering).
- 20/1971/k Meddelande om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *21/1971/s Meddelande om rekommendation nr 21/1971 angående samverkan vid bekämpningen av föroreningarna i Skagerrack, Kattegatt och Öresund (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *24/1971/k Meddelande om rekommendation nr 24/1971 angående ökat nordiskt samarbete på bildkonstens område (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- 26/1971/k Meddelande om rekommendation nr 26/1971 angående översättningsverksamheten rörande nordisk skönlitteratur (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *27/1971/j Meddelande om rekommendation nr 27/1971 angående privatlivets helgd (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *29/1971/j Meddelande om rekommendation nr 29/1971 angående de gemensamma nordiska institutionernas ställning (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *31/1971/e Meddelande om rekommendation nr 31/1971 angående analysattester rörande fröer (överlämnat av Danmarks regering).
- *32/1971/j Meddelande om rekommendation nr 32/1971 angående kriminologiskt samarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *1/1972/e Meddelande om rekommendation nr 1/1972 angående nordiskt samarbete rörande bestämmelser och normer avseende tryckkärl och ångpanneanläggningar (överlämnat av Finlands regering).
- *2/1972/e Meddelande om rekommendation nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- 3/1972/s Meddelande om rekommendation nr 3/1972 angående åtgärder mot vissa luftföroreningar (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *4/1972/s Meddelande om rekommendation nr 4/1972 angående nordisk miljöskyddskonvention (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *5/1972/j Meddelande om rekommendation nr 5/1972 angående stöd till samerna (överlämnat av Norges regering).
- 6/1972/j Meddelande om rekommendation nr 6/1972 angående

- samverkan angående utbyggnad av konsumentskyddet (överlämnat av Norges regering).
- *7/1972/e Meddelande om rekommendation nr 7/1972 angående nordisk konsumentupplysning om personbilar (överlämnat av Danmarks regering).
- 8/1972/t Meddelande om rekommendation nr 8/1972 angående underlättande av den internordiska flygtrafiken på korta rutter (överlämnat av Finlands regering).
- *9/1972/t Meddelande om rekommendation nr 9/1972 angående flygtrafiken mellan Åland och Stockholmsområdet (överlämnat av Finlands regering).
- 11/1972/t Meddelanden om rekommendation nr 11/1972 angående bättre och billigare trafikförbindelser mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden (överlämnade av Danmarks, Islands och Norges regeringar).
- *12/1972/j Meddelande om rekommendation nr 12/1972 angående förbud mot tobaksreklam (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- 13/1972/j Meddelande om rekommendation nr 13/1972 angående samordning av regler rörande privata personregister (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *14/1972/k Meddelande om rekommendation nr 14/1972 angående utgivande av en nordisk historia (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *15/1972/t Meddelande om rekommendation nr 15/1972 angående enhetliga bestämmelser i Norden rörande fritidsbåtar (överlämnat av Finlands regering).
- *17/1972/k Meddelande om rekommendation nr 17/1972 angående nordiskt kulturcentrum i Tórshavn (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *18/1972/k Meddelande om rekommendation nr 18/1972 angående samarbete rörande biologisk bekämpning av skadedjur (överlämnat av Norges regering).
- *19/1972/k Meddelande om rekommendation nr 19/1972 angående samarbete på veterinärmedicinens område (överlämnat av Sveriges regering).
- 20/1972/j Meddelande om rekommendation nr 20/1972 angående nordiskt samarbete rörande havsrätt (överlämnat av Islands regering).
- 23/1972/s Meddelande om rekommendation nr 23/1972 angående enhetliga regler för sjukhjälp vid vistelse i länder utom Norden (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- 24/1972/s Meddelande om rekommendation nr 24/1972 angående ersättning för vård vid barnsbörd i annat nordiskt land än hemlandet (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *26/1972/k Meddelande om rekommendation nr 26/1972 angående nordiskt institut för jämförande rättsvetenskap (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *1/1973/s Meddelande om rekommendation nr 1/1973 angående försörjningsbegreppets utformning (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *2/1973/s Meddelande om rekommendation nr 2/1973 angående auktorisation av optiker (överlämnat av Danmarks regering).

- *3/1973/s Meddelande om rekommendation nr 3/1973 angående nordisk arbetsmarknad för optiker (överlämnat av Danmarks regering).
- *4/1973/s Meddelande om rekommendation nr 4/1973 angående ambulanstjänsten på Nordkalotten (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *5/1973/s Meddelande om rekommendation nr 5/1973 angående fortbildning av lärare vid socialhögskolor (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *6/1973/s Meddelande om rekommendation nr 6/1973 angående kliniskt-kemiskt sjukhuslaboratoriesamarbete (överlämnat av Danmarks regering).
- 7/1973/s Meddelande om rekommendation nr 7/1973 angående överflyttning av sjukhjälpförsäkring (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *8/1973/s Meddelande om rekommendation nr 8/1973 angående forskning på handikappvårdens område (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *9/1973/s Meddelande om rekommendation nr 9/1973 angående permanent samarbete om njurtransplantationer (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- 10/1973/j Meddelande om rekommendation nr 10/1973 angående samordnad utlänningslagstiftning och utlänningspolitik (överlämnat av Sveriges regering).
- *11/1973/j Meddelande om rekommendation nr 11/1973 angående patentsamarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *13/1973/e Meddelande om rekommendation nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- 14/1973/e Meddelande om rekommendation nr 14/1973 angående utredning om energipolitisk överenskommelse (överlämnat av Norges regering).
- 15/1973/k Meddelande om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *16/1973/k Meddelande om rekommendation nr 16/1973 angående samarbete på ikonografins område (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *17/1973/k Meddelande om rekommendation nr 17/1973 angående samplanerad utbyggnad av universitet och högskolor (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *18/1973/k Meddelande om rekommendation nr 18/1973 angående högre skoglig utbildning (överlämnat av Finlands regering).
- *19/1973/k Meddelande om rekommendation nr 19/1973 angående högre lantbruksundervisning och forskning (överlämnat av Sveriges regering).
- 20/1973/k Meddelande om rekommendation nr 20/1973 angående stöd till den färöiska litteraturen (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *21/1973/k Meddelande om rekommendation nr 21/1973 angående centrum för konstförmedling (överlämnat av Nordiska ministerrådet).

- *22/1973/j Meddelande om rekommendation nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *23/1973/t Meddelande om rekommendation nr 23/1973 angående ökad turism i Norden och stöd till NTTK (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *24/1973/t Meddelande om rekommendation nr 24/1973 angående förarskydd vid trafikförsäkring (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *25/1973/t Meddelande om rekommendation nr 25/1973 angående trafikregler för handikappfordon (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *26/1973/t Meddelande om rekommendation nr 26/1973 angående likartade bestämmelser om terränggående motorfordon (överlämnat av Norges regering).
- *27/1973/t Meddelande om rekommendation nr 27/1973 angående utredning om mellanriksväg Skjomen—Stora Sjöfallet (överlämnat av Norges regering).
- 28/1973/t Meddelande om rekommendation nr 28/1973 angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige (överlämnat av Finlands regering).
- *29/1973/s Meddelanden om rekommendation nr 29/1973 angående nordiskt hälsokortsystem (överlämnade av Nordiska ministerrådet och Islands regering).
- 30/1973/j Meddelande om rekommendation nr 30/1973 angående nordisk kommunal rösträtt och valbarhet (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *31/1973/j Meddelande om rekommendation nr 31/1973 angående samverkan mot politiska våldsdåd med internationell bakgrund inom nordiskt område (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *32/1973/s Meddelanden om rekommendation nr 32/1973 angående vård av narkotikamissbrukare (överlämnade av Nordiska ministerrådet och Islands regering).
- *1/1974/j Meddelande om rekommendation nr 1/1974 angående nordiskt samarbete om lagstiftning (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *2/1974/j Meddelande om rekommendation nr 2/1974 angående nordiskt förbud mot alkoholreklam (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *3/1974/s Meddelande om rekommendation nr 3/1974 angående nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *4/1974/s Meddelanden om rekommendation nr 4/1974 angående nordisk specialistutbildning på radioterapins område (överlämnade av Nordiska ministerrådet och Islands regering).
- *5/1974/s Meddelande om rekommendation nr 5/1974 angående nordisk försöksverksamhet för att motverka stress i arbetsmiljön (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *6/1974/s Meddelanden om rekommendation nr 6/1974 angående trygghet av patienternas rättssäkerhet (överlämnade av Nordiska ministerrådet och Islands regering).

- *7/1974/j Meddelande om rekommendation nr 7/1974 angående ändringar och tillägg till Helsingforsavtalet (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *8/1974/s Meddelanden om rekommendation nr 8/1974 angående nordisk rusmedelforskning (överlämnade av Nordiska ministerrådet och Islands regering).
- *9/1974/t Meddelande om rekommendation nr 9/1974 angående märkning av mediciner och andra bedövande ämnen som kan utgöra en trafikfara (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *10/1974/t Meddelanden om rekommendation nr 10/1974 angående byggande av bro över Tana älv vid Utsjoki kyrkby (överlämnade av Nordiska ministerrådet och Finlands regering).
- *11/1974/t Meddelande om rekommendation nr 11/1974 angående begränsning av trafikbuller (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *12/1974/t Meddelande om rekommendation nr 12/1974 angående obligatorisk användning av säkerhetsbälte (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *13/1974/t Meddelande om rekommendation nr 13/1974 angående vidareutbildning inom hotell- och restaurantfacket (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *14/1974/t Meddelande om rekommendation nr 14/1974 angående byggande av en landsvägsbro vid Kolari (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *15/1974/e Meddelande om rekommendation nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *16/1974/e Meddelande om rekommendation nr 16/1974 angående samordning av villkor för exportkrediter bl. a. i öst—västhandeln (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *17/1974/k Meddelande om rekommendation nr 17/1974 angående freds- och konfliktforskning (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *18/1974/k Meddelande om rekommendation nr 18/1974 angående informationen om Norden och kurser i nordiska språk i Finland m. m. (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *19/1974/e Meddelande om rekommendation nr 19/1974 angående nordiskt samråd vid utformningen av beskattningen av fysiska personer (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *20/1974/e Meddelande om rekommendation nr 20/1974 angående företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- 21/1974/e Meddelande om rekommendation nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet).
- *22/1974/e Meddelande om rekommendation nr 22/1974 angående nordiskt samarbete angående ytkemisk forskning.
- *23/1974/e Meddelande om rekommendation nr 23/1974 angående nordisk regionalpolitisk fond för Nordkalotten.
- *24/1974/j Meddelande om rekommendation nr 24/1974 angående samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden.

- *25/1974/j Meddelande om rekommendation nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi.
- *26/1974/t Meddelande om rekommendation nr 26/1974 angående påbud om bruk av skyddshjälm.
- *27/1974/s Meddelande om rekommendation nr 27/1974 angående inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning.
- *28/1974/s Meddelande om rekommendation nr 28/1974 angående skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse.

Dokument 1 A Slutrapport från arbetsgruppen för budget- och kontrollfrågor

Dokument 1 B Rapport från arbetsgruppen angående offentlighetsprincipens användning i nordiska samarbetsorgan (NU 1974: 14)

E. Frågor

1. Fråga till Nordiska ministerrådet om enhetliga bestämmelser om införande av hund (ställd av Paavo Väyrynen)
2. Fråga till Sveriges regering om samarbete rörande de nordiska språklektorerna (ställd av Elsi Hetemäki) /D 1975/27/1969/k/
3. Fråga till Nordiska ministerrådet om stöd till den färöiska litteraturen (ställd av Per Olof Sundman) /D 1975/20/1973/k
4. Fråga till Finlands regering om sjukvårdssamarbetet i Tornedalen (ställd av Jan-Ivan Nilsson) /D 1975/16/1968/s/
5. Fråga till Sveriges regering om zigenarnas förhållanden i Finland och Sverige (ställd av Lars Lindeman) /D 1975/23/1969/s/

Utänför saklistan förelägges följande dokument för rådet:

1. Rapport från Nordiska rådets presidium.

Sakernas fördelning på utskott

Juridiska utskottet

A. Medlemsförslag

- *A 348/j Medlemsförslag om nordisk aktiebolagslagstiftning
- A 427/j Medlemsförslag om enhetliga nordiska bestämmelser om allemansrätt
- *A 429/j Medlemsförslag om ändring av "socialpolitiska utskottet" till "social- och miljöutskottet"
- *A 434/j Medlemsförslag om en översyn av Nordiska rådets utskotts antal och kompetensområden
- *A 443/j Medlemsförslag om utökat nordiskt samarbete i det offentliga utredningsväsendet
- *A 456/j Medlemsförslag om representation i Nordiska rådet för den samiska befolkningen

C 1975. Berättelser

- 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet
- *2/j Berättelse från Nordiskt kollegium för viltforskning
- *6/j Berättelse från Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och renskötselfrågor
- 15/j Berättelse från Nordiska utlänningsutskottet
- *30/j Berättelse från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi

D 1975. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- *13/1965 j Meddelande om rekommendation nr 13/1965 angående enhetlig tid för fordringspreskription
- *5/1966 j Meddelande om rekommendation nr 5/1966 angående försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen
- 29/1966 j Meddelande om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention
- *2/1968 j Meddelande om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser
- *6/1970 j Meddelande om rekommendation nr 6/1970 angående lagstiftningen beträffande medborgarskap för barn
- *7/1970 j Meddelande om rekommendation nr 7/1970 angående jämlikhet vid naturalisation
- *27/1971 j Meddelande om rekommendation nr 27/1971 angående privatlivets helgd
- *29/1971 j Meddelande om rekommendation nr 29/1971 angående de gemensamma nordiska institutionernas ställning
- *32/1971 j Meddelande om rekommendation nr 32/1971 angående kriminologiskt samarbete
- *5/1972 j Meddelande om rekommendation nr 5/1972 angående stöd till samerna
- 6/1972 j Meddelande om rekommendation nr 6/1972 angående samverkan angående utbyggnad av konsumentskyddet
- *12/1972 j Meddelande om rekommendation nr 12/1972 angående förbud mot tobaksreklam
- 13/1972 j Meddelande om rekommendation nr 13/1972 angående samordning av regler rörande privata personregister
- 20/1972 j Meddelande om rekommendation nr 20/1972 angående nordiskt samarbete rörande havsrätt

- 10/1973/j Meddelande om rekommendation nr 10/1973 angående samordnad utlänningslagstiftning och utlänningspolitik
- *11/1973/j Meddelande om rekommendation nr 11/1973 angående patentsamarbete
- *22/1973/j Meddelande om rekommendation nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning
- 30/1973/j Meddelande om rekommendation nr 30/1973 angående nordisk kommunal rösträtt och valbarhet
- *31/1973/j Meddelande om rekommendation nr 31/1973 angående samverkan mot politiska våldsdåd med internationell bakgrund inom nordiskt område
- *1/1974/j Meddelande om rekommendation nr 1/1974 angående nordiskt samarbete om lagstiftning
- *2/1974/j Meddelande om rekommendation nr 2/1974 angående nordiskt förbud mot alkoholreklam
- *7/1974/j Meddelande om rekommendation nr 7/1974 angående ändringar och tillägg till Helsingforsavtalet
- *24/1974/j Meddelande om rekommendation nr 24/1974 angående samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden.
- *25/1974/j Meddelande om rekommendation nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi.

Kulturutskottet

A. Medlemsförslag

- A 365/k Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt acceleratorcentrum (NORDAC)
- A 407/k Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för komparativ samhällsforskning
- A 409/k Medlemsförslag om instiftande av Nordiska rådets idrottspris
- A 413/k Medlemsförslag om gemensamt alfabet och lika bokstavsföljd
- A 414/k Medlemsförslag om privata skolors och utbildningsinstitutioners fortbestånd och utbyggnad
- A 415/k Medlemsförslag om en nordisk språknämnd
- A 417/k Medlemsförslag om fasta korrespondenter i de nordiska huvudstäderna från de nationella radio- och TV-bolagen
- A 435/k Medlemsförslag om språkundervisning för finländska barn i Sverige
- *A 442/k Medlemsförslag om förbättrad distribution av AV-material över riksgrensarna i Norden
- *A 446/k Medlemsförslag om samnordiska insatser för att stödja barnkulturen
- A 450/k Medlemsförslag om samnordiska lärarseminarier för pedagogiskt utvecklingsarbete vid de nordiska journalisthögskolorna
- *A 451/k Medlemsförslag om åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet
- *A 454/k Medlemsförslag om samnordisk produktion och distribution av TV-program för sjöfolk
- *A 455/k Medlemsförslag om nordiskt program för framtidsstudier
- *A 457/k Medlemsförslag om samnordisk massmediaforskning

B. Ministerrådsförslag

- B 16/k Ministerrådsförslag om ny överenskommelse om Nordiska kulturfonden

C 1975. Berättelser

- 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet
 *5/k Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning
 *8/k Berättelse från Nordiska samarbetsdelegationen för samhällsforskning
 *9/k Berättelse om de nordiska språknämndernas samarbete
 *13/k Berättelse från NORDFORSK
 *14/k Berättelse från Nordiska jordbruksforskarens förening
 *16/k Berättelse från Nordiska kulturfonden
 22/k Berättelse från Nordiska kontaktorganet för radio- och TV-frågor
 *23/k Berättelse från Internordisk nämnd för humanistisk forskning
 *24/k Berättelse från Nordiska afrikainstitutet
 *26/k Berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet
 *28/k Berättelse från samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS)
 *29/k Berättelse från Nordiska publiceringsnämnden för medicin
 *33/k Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning
 *34/k Berättelse från Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden

D 1975. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- *21/1963/k Meddelande om rekommendation nr 21/1963 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television
 *24/1964/k Meddelande om rekommendation nr 24/1964 angående vidgat lärarutbyte
 *1/1966/k Meddelande om rekommendation nr 1/1966 angående nordisk tentamensgiltighet
 *7/1966 k Meddelande om rekommendation nr 7/1966 angående vuxenundervisning i radio och TV
 26/1967/k Meddelande om rekommendation nr 26/1967 angående enhetlig nordisk skolordning
 *7/1969/k Meddelande om rekommendation nr 7/1969 angående skol- och studentbetygs jämförbarhet
 *8/1969/k Meddelande om rekommendation nr 8/1969 angående beslut om reklamsändningar i TV
 11/1969/k Meddelande om rekommendation nr 11/1969 angående Nordisk Journalistkursus
 *14/1969/k Meddelande om rekommendation nr 14/1969 angående effektiviserad trafikfostran
 *17/1969/k Meddelande om rekommendation nr 17/1969 angående samarbete på musikterapiens område
 *18/1969/k Meddelande om rekommendation nr 18/1969 angående musiksamarbete
 *25/1969 k Meddelande om rekommendation nr 25/1969 angående stereofoniska radioutsändningar
 27/1969/k Meddelande om rekommendation nr 27/1969 angående samarbete rörande de nordiska språklektorerna
 *9/1970/k Meddelande om rekommendation nr 9/1970 angående material till undervisning i radio och TV
 *10/1970/k Meddelande om rekommendation nr 10/1970 angående samnordisk massmediaforskning
 13/1970/k Meddelande om rekommendation nr 13/1970 angående nordiska skol- och studentbetygs giltighet
 *26/1970/k Meddelande om rekommendation nr 26/1970 angående ökat stöd till nordiskt ungdomssamarbete

- *27/1970/k Meddelande om rekommendation nr 27/1970 angående samarbete på förskolans område
- *32/1970/k Meddelande om rekommendation nr 32/1970 angående nordiskt litteraturllexikon
- *1/1971/k Meddelande om rekommendation nr 1/1971 angående samarbete inom forskning och undervisning om Östeuropa
- 2/1971/k Meddelande om rekommendation nr 2/1971 angående ekonomiskt stöd till nordiskt idrottsutbyte
- *9/1971/k Meddelande om rekommendation nr 9/1971 angående samnordisk utbildning för bibliotek, arkiv och informatik
- *10/1971/k Meddelande om rekommendation nr 10/1971 angående samnordisk utbildning av konservatorer
- *11/1971/k Meddelande om rekommendation nr 11/1971 angående samnordiska arkiv
- 20/1971/k Meddelande om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige
- *24/1971/k Meddelande om rekommendation nr 24/1971 angående ökat nordiskt samarbete på bildkonstens område
- 26/1971/k Meddelande om rekommendation nr 26/1971 angående översättningsverksamheten rörande nordisk skönlitteratur
- *14/1972/k Meddelande om rekommendation nr 14/1972 angående utgivande av en nordisk historia
- *17/1972/k Meddelande om rekommendation nr 17/1972 angående nordiskt kulturcentrum i Tórshavn
- *18/1972/k Meddelande om rekommendation nr 18/1972 angående samarbete rörande biologisk bekämpning av skadedjur
- *19/1972/k Meddelande om rekommendation nr 19/1972 angående samarbete på veterinärmedicinens område
- *26/1972/k Meddelande om rekommendation nr 26/1972 angående nordiskt institut för jämförande rättsvetenskap
- 15/1973/k Meddelande om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete
- *16/1973/k Meddelande om rekommendation nr 16/1973 angående samarbete på ikonografins område
- *17/1973/k Meddelande om rekommendation nr 17/1973 angående samplanerad utbyggnad av universitet och högskolor
- *18/1973/k Meddelande om rekommendation nr 18/1973 angående högre skoglig utbildning
- *19/1973/k Meddelande om rekommendation nr 19/1973 angående högre lantbruksundervisning och forskning
- 20/1973/k Meddelande om rekommendation nr 20/1973 angående stöd till den färöiska litteraturen
- *21/1973/k Meddelande om rekommendation nr 21/1973 angående centrum för konstförmedling
- *17/1974/k Meddelande om rekommendation nr 17/1974 angående freds- och konfliktsforskning
- *18/1974/k Meddelande om rekommendation nr 18/1974 angående information om Norden och kurser i nordiska språk i Finland m. m.

E. Frågor

2. Fråga till Sveriges regering om samarbete rörande de nordiska språklektorerna (ställd av Elsi Hetemäki) /D 1975/27/1969/k/
3. Fråga till Nordiska ministerrådet om stöd till den färöiska litteraturen (ställd av Per Olof Sundman) /D 1975/20/1973/k/

Socialpolitiska utskottet

A. Medlemsförslag

- A 396/s Medlemsförslag om en nordisk rehabiliteringsanstalt i Rovaniemi
- A 396 Ä/s Ändringsförslag om rehabiliteringsanstalt för hjärt- och lungsjuka på Nordkalotten
- A 411/s Medlemsförslag om förbud mot utsläpp av avfall i Bottniska viken
- A 412/s Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för livsmedelsforskning
- A 419/s Medlemsförslag om samnordisk insats för förhindrande av skador genom giftiga laster i Östersjön
- A 428/s Medlemsförslag om inrättandet av ett nordiskt samarbetsorgan på äldreomsorgens område
- A 437/s Medlemsförslag om samnordisk vidareutbildning av sjuksköterskor
- A 440/s Medlemsförslag om nordiskt samrådsorgan för frågor om jämställdhet mellan könen
- *A 441/s Medlemsförslag om likartade nordiska bestämmelser för naturläkemedel
- A 444/s Medlemsförslag om lagstadgad likställighet mellan män och kvinnor
- A 448/s Medlemsförslag om nordisk historisk utställning "Kvinden i Norden"
- *A 449/s Medlemsförslag om att begränsa och hindra användning av giftiga och farliga stoffer i arbetslivet
- *A 452/s Medlemsförslag om förkortning av arbetstiden

C 1975. Berättelser

- I Berättelse rörande det nordiska samarbetet
- 10/s Berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan
- *17/s Berättelse från Nordisk maskinkommitté
- *18/s Berättelse om samarbete på livsmedelslagstiftningens område
- *20/s Berättelse från det utvidgade hälsovårdsdirektörmötet i Reykjavík
- *32/s Berättelse från Nordiska institutet för odontologisk materialprovning

D 1975. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- *5/1965/s Meddelanden om rekommendation nr 5/1965 angående utbildning av arkitekter m. m.
- *21/1966/s Meddelande om rekommendation nr 21/1966 angående specialistkompetens för läkare
- *9/1967/s Meddelande om rekommendation nr 9/1967 angående komplettering av 1955 års konvention om social trygghet
- *10/1967/s Meddelande om rekommendation nr 10/1967 angående förenhetligande av lagstiftningen om pensionsförsäkring
- 11/1967/s Meddelande om rekommendation nr 11/1967 angående förenhetligande av lagstiftningen om sjukförsäkring
- *8/1968/s Meddelande om rekommendation nr 8/1968 angående utbyte av förvaltningstjänstemän
- 16/1968/s Meddelande om rekommendation nr 16/1968 angående sjukvårdssamarbete i Tornedalen

- *10/1969/s Meddelande om rekommendation nr 10/1969 angående gemensam skeppsmedicinsk forskning
- *12/1969/s Meddelande om rekommendation nr 12/1969 angående likartad lagstiftning om transplantation
- 16/1969/s Meddelande om rekommendation nr 16/1969 angående läkemedelssamarbete
- 23/1969/s Meddelande om rekommendation nr 23/1969 angående zigenarnas förhållanden i Finland och Sverige
- *29/1969/s Meddelande om rekommendation nr 29/1969 angående samarbete rörande yrkesvägledarutbildning
- *1/1970/s Meddelande om rekommendation nr 1/1970 angående vidareutbildning av socialpersonal
- *3/1970/s Meddelande om rekommendation nr 3/1970 angående utbildning av sjukhusadministratörer
- *28/1970/s Meddelande om rekommendation nr 28/1970 angående forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan
- *30/1970/s Meddelande om rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns förorening
- *33/1970/s Meddelande om rekommendation nr 33/1970 angående nordiskt sjukhusfysikersamarbete
- *5/1971/s Meddelande om rekommendation nr 5/1971 angående nordisk giltighet för recept
- 8/1971/s Meddelande om rekommendation nr 8/1971 angående nordisk samverkan för att motverka narkotikamissbruk
- *18/1971/s Meddelande om rekommendation nr 18/1971 angående de finska invandrarnas anpassning i Sverige
- *19/1971/s Meddelande om rekommendation nr 19/1971 angående de finska invandrarnas kontakter med Finland
- *21/1971/s Meddelande om rekommendation nr 21/1971 angående samverkan vid bekämpningen av föroreningarna i Skagerack, Kategatt och Öresund
- 3/1972/s Meddelande om rekommendation nr 3/1972 angående åtgärder mot vissa luftföroreningar
- *4/1972/s Meddelande om rekommendation nr 4/1972 angående nordisk miljöskyddskonvention
- 23/1972/s Meddelande om rekommendation nr 23/1972 angående enhetliga regler för sjukhjälp vid vistelse i länder utom Norden
- 24/1972/s Meddelande om rekommendation nr 24/1972 angående ersättning för vård vid barnsbörd i annat nordiskt land än hemlandet
- *1/1973/s Meddelande om rekommendation nr 1/1973 angående försörjningsbegreppets utformning
- *2/1973/s Meddelande om rekommendation nr 2/1973 angående auktorisation av optiker
- *3/1973/s Meddelande om rekommendation nr 3/1973 angående nordisk arbetsmarknad för optiker
- *4/1973/s Meddelande om rekommendation nr 4/1973 angående ambulanstjänsten på Nordkalotten
- *5/1973/s Meddelande om rekommendation nr 5/1973 angående fortbildning av lärare vid socialhögskolor
- *6/1973/s Meddelande om rekommendation nr 6/1973 angående kliniskt-kemiskt sjukhuslaboratoriesamarbete
- 7/1973/s Meddelande om rekommendation nr 7/1973 angående överflyttning av sjukhjälpförsäkring
- *8/1973/s Meddelande om rekommendation nr 8/1973 angående forskning på handikappvårdens område
- *9/1973/s Meddelande om rekommendation nr 9/1973 angående permanent samarbete om njurtransplantationer
- *29/1973/s Meddelanden om rekommendation nr 29/1973 angående nordiskt hälsokortsystem

- *32/1973/s Meddelanden om rekommendation nr 32/1973 angående vård av narkotikamissbrukare
- *3/1974/s Meddelande om rekommendation nr 3/1974 angående nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter
- *4/1974/s Meddelanden om rekommendation nr 4/1974 angående nordisk specialistutbildning på radioterapins område
- *5/1974/s Meddelande om rekommendation nr 5/1974 angående nordisk försöksverksamhet för att motverka stress i arbetsmiljön
- *6/1974/s Meddelanden om rekommendation nr 6/1974 angående trygghet av patienternas rättssäkerhet
- *8/1974/s Meddelanden om rekommendation nr 8/1974 angående nordisk rusmedelsforskning
- *27/1974/s Meddelande om rekommendation nr 27/1974 angående inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning
- *28/1974/s Meddelande om rekommendation nr 28/1974 angående skydd av naturtyper och biotyper av gemensamt nordiskt intresse

E. Frågor

4. Fråga till Finlands regering om sjukvårdssamarbetet i Tornedalen (ställd av Jan-Ivan Nilsson) /D 1975/16/1968/s/
5. Fråga till Sveriges regering om zigenarnas förhållanden i Finland och Sverige (ställd av Lars Lindeman) /D 1975/23/1969/s/

Trafikutskottet

A. Medlemsförslag

- A 338/t Medlemsförslag om byggande av en trafikförbindelse mellan Vasa och Umeå
- *A 347/t Medlemsförslag om ökat turistsamarbete i Norden
- A 426/t Medlemsförslag om obligatorisk användning av reflexbricka för fotgängare
- *A 431/t Medlemsförslag om liberalare regler för charterflyg inom Norden
- A 433/t Medlemsförslag om åtgärder för att stimulera ungdomsresor inom Norden (NORDTURIST-biljett)
- *A 438/t Medlemsförslag om nordisk giltighet för trafik kort för yrkesmässig fordonstrafik
- A 445/t Medlemsförslag om båtförbindelse mellan Island, Färöarna och det övriga Norden
- *A 447/t Medlemsförslag om nordisk giltighet för körkort

C 1975. Berättelser

- 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet
- *7 t Berättelse om de nordiska järnvägarnas samarbetspresidium
- *19/t Berättelse från Nordiska turisttrafikkommittén (NTTK)
- *21/t Berättelse från Nordiska telekonferensen och styrkommittén för nordiskt telesamarbete
- 25/t Berättelse från Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning
- *27.t Berättelse från Nordiska postföreningen

D 1975. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- *1/1967/t Meddelanden om rekommendation nr 1/1967 angående gemensamma riktlinjer för nordisk transportpolitik
- *25/1967/t Meddelande om rekommendation nr 25/1967 angående gemensam politik beträffande charterflyg
- 9/1968/t Meddelande om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transittrafiken över Trondheim

- *27/1968/t Meddelande om rekommendation nr 27/1968 angående gemensam trafiklagstiftning
- *35/1968/t Meddelanden om rekommendation nr 35/1968 angående gemensam resebyrålagstiftning
- *15/1970/t Meddelande om rekommendation nr 15/1970 angående bro vid Karesuando
- *16/1970/t Meddelanden om rekommendation nr 16/1970 angående Blå vägens utbyggnad till Europaväg
- *34/1970/t Meddelande om rekommendation nr 34/1970 angående nordisk giltighet för körkort
- *35/1970/t Meddelande om rekommendation nr 35/1970 angående utbildning av förare av motorfordon
- *4/1971/t Meddelande om rekommendation nr 4/1971 angående en mellanriksväg mellan Virtaniemi och Tjærebukten
- 8/1972/t Meddelande om rekommendation nr 8/1972 angående underlättande av den internordiska flygtrafiken på korta rutter
- *9/1972/t Meddelande om rekommendation nr 9/1972 angående flygtrafiken mellan Åland och Stockholmsområdet
- 11/1972/t Meddelanden om rekommendation nr 11/1972 angående bättre och billigare trafikförbindelser mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden
- *15/1972/t Meddelande om rekommendation nr 15/1972 angående enhetliga bestämmelser i Norden rörande fritidsbåtar
- *23/1973/t Meddelande om rekommendation nr 23/1973 angående ökad turism i Norden och stöd till NTKK
- *24/1973/t Meddelande om rekommendation nr 24/1973 angående försäkring vid trafikförsäkring
- *25/1973/t Meddelande om rekommendation nr 25/1973 angående trafikregler för handikappfordon
- *26/1973/t Meddelande om rekommendation nr 26/1973 angående likartade bestämmelser om terränggående motorfordon
- *27/1973/t Meddelande om rekommendation nr 27/1973 angående utredning om mellanriksväg Skjomen—Stora Sjöfallet
- 28/1973/t Meddelande om rekommendation nr 28/1973 angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige
- *9/1974/t Meddelande om rekommendation nr 9/1974 angående märkning av mediciner och andra bedövande ämnen som kan utgöra en trafikfara
- *10/1974/t Meddelanden om rekommendation nr 10/1974 angående byggande av bro över Tana älv vid Utsjoki kyrkby
- *11/1974/t Meddelande om rekommendation nr 11/1974 angående begränsning av trafikbuller
- *12/1974/t Meddelande om rekommendation nr 12/1974 angående obligatorisk användning av säkerhetsbälte
- *13/1974/t Meddelande om rekommendation nr 13/1974 angående vidareutbildning inom hotell- och restaurantfacket
- *14/1974/t Meddelande om rekommendation nr 14/1974 angående byggande av en landsvägsbro vid Kolari

E. Fråga

1. Fråga till Nordiska ministerrådet om enhetliga bestämmelser om införande av hund (ställd av Paavo Väyrynen)

Ekonomiska utskottet

A. Medlemsförslag

- A 430/e Medlemsförslag om ett nordiskt handlingsprogram för ökad livsmedelstillgång

- A 432/e Medlemsförslag om nordisk lagstiftning om konkurrens-
begränsningar
- A 439/e Medlemsförslag om utökade anslag till Nordtest
- *A 453/e Medlemsförslag om varuskatt i gränshandeln

C 1975. Berättelser

- 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet
- 1 Tilläggsberättelse rörande nordiskt energi- och industri-
samarbete
- *3/e Berättelse från Nordisk statistisk sekretariat
- *4/e Berättelse från det tulladministrativa rådet
- *11/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksspör-
smål
- 12/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskeri-
spörsmål
- *31/e Berättelse från Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR)
och samnordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete

D 1975. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- *23/1968/e Meddelanden om rekommendation nr 23/1968 angående sam-
arbete om standardisering
- 22/1969/e Meddelande om rekommendation nr 22/1969 angående
gränskommunalt samarbete
- *14/1970/e Meddelande om rekommendation nr 14/1970 angående forsk-
ningsinstitut för framtidsfrågor
- 31/1970/e Meddelande om rekommendation nr 31/1970 angående
förenhetligande av handelsdokument
- *6/1971/e Meddelande om rekommendation nr 6/1971 angående för-
enkling av tullbehandlingen av skogs- och jordbruksmaskiner
- *7/1971/e Meddelande om rekommendation nr 7/1971 angående sam-
ordning av elektriska säkerhetsfrågor
- *12/1971/e Meddelanden om rekommendation nr 12/1971 angående ge-
mensamt införande av SI-systemet
- *31/1971/e Meddelande om rekommendation nr 31/1971 angående ana-
lysattester rörande fröer
- *1/1972/e Meddelande om rekommendation nr 1/1972 angående nor-
diskt samarbete rörande bestämmelser och normer avseende
tryckkärl och ångpanneanläggningar
- *2/1972/e Meddelande om rekommendation nr 2/1972 angående sam-
verkan på det mättekniska området
- *7/1972/e Meddelande om rekommendation nr 7/1972 angående nor-
disk konsumentupplysning om personbilar
- *13/1973/e Meddelande om rekommendation nr 13/1973 angående sam-
arbete rörande GATT-förhandlingar
- 14/1973/e Meddelande om rekommendation nr 14/1973 angående
utredning om energipolitisk överenskommelse
- *15/1974/e Meddelande om rekommendation nr 15/1974 angående över-
läggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av test-
resultat
- *16/1974/e Meddelande om rekommendation nr 16/1974 angående sam-
ordning av villkor för exportkrediter bl. a. i öst—västhandeln
- *19/1974/e Meddelande om rekommendation nr 19/1974 angående nor-
diskt samråd vid utformningen av beskattningen av fysiska
personer
- *20/1974/e Meddelande om rekommendation nr 20/1974 angående före-
tagsdemokrati i gemensamma nordiska företag
- 21/1974/e Meddelande om rekommendation nr 21/1974 angående
nordiskt energisamarbete

- *22/1974/e Meddelande om rekommendation nr 22/1974 angående nordiskt samarbete angående ytkemisk forskning
- *23/1974/e Meddelande om rekommendation nr 23/1974 angående nordisk regionalpolitisk fond för Nordkalotten

Översikt över sessionen

Rådets plenarmöten hölls i Nationalteatern. Platsfördelningen i salen framgår av planen sist i bandet. För utskottens, delegationernas, ministerrådets och presidietts sammanträden, för sekretariatens och pressens arbete m. m. disponerades olika lokaler i Altingshuset, i Högesteretshuset och i Nationalteatern.

Plenarmöten

Lördagen den 15 februari kl. 11.00—11.50 och 14.00—18.20
 Söndagen den 16 februari kl. 14.00—17.30
 Måndagen den 17 februari kl. 15.00—18.00
 Tisdagen den 18 februari kl. 14.30—18.15
 Onsdagen den 19 februari 10.00—12.30 och 14.30—17.50
 Torsdagen den 20 februari kl. 10.00—11.00

5. 10
 8. 30
 3. 15
 5. 30
 11. 00
 11. 30

Utskottsmöten

Juridiska utskottet

Lördagen den 15 februari kl. 09.30—10.30
 Tisdagen den 18 februari kl. 09.30—12.00

Kulturutskottet

Lördagen den 15 februari kl. 09.45—10.45
 Måndagen den 17 februari kl. 09.35—12.05
 Tisdagen den 18 februari kl. 09.35—10.00 och 11.45—12.00

Socialpolitiska utskottet

Lördagen den 15 februari kl. 09.35—10.40
 Söndagen den 16 februari kl. 11.40—12.45
 Måndagen den 17 februari kl. 09.35—10.25

Trafikutskottet

Lördagen den 15 februari kl. 09.45—10.45
 Måndagen den 17 februari kl. 09.45—10.20
 Tisdagen den 18 februari kl. 09.40—11.00

Ekonomiska utskottet

Lördagen den 15 februari kl. 10.00—10.45

Särskilda arrangemang

- Lördagen den 15 februari: Supé (värdar: Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges ambassader)
- Söndagen den 16 februari: Mottagning på Universitetsbio för utdelande av Nordiska rådets litteraturpris (värd: Nordiska rådets isländska delegation)
- Måndagen den 17 februari: Mottagning på Konstmuseet (värd: Reykjavíks kommun)
- Onsdagen den 19 februari: Middag på Hótel Saga (värd: Islands regering)

PROTOKOLL

15 februari

Protokoll

1:a mötet

Lördagen den 15 februari 1975 kl. 11.00

Presidenter: Johannes Antonsson (1—4) och Ragnhildur Helgadóttir (5—16)

Dagordning

1. Öppningsanförande av presidenten Johannes Antonsson
2. Namnupprop: godkännande av medlemslista
3. Val av presidium
4. Val av suppleanter för presidiemedlemmarna
5. Anförande av den nyvalda presidenten
6. Utsändningen av handlingar till sessionen
7. Fastställande av saklista till sessionen
8. Meddelande om voteringsordningen
9. Val av informationskommitté
10. Val av särskilt utskott för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning
11. Val av revisorer och revisorssuppleanter för Nordiska kulturfonden 1975 och 1976
12. Bemyndigande för utskotten att lägga sådana berättelser, med undantag för C1, och meddelanden till handlingarna vilka ej upptagits på saklistan för sessionen
13. Dispens från § 45 i arbetsordningen
14. D 1975/29/1966/j: Meddelande om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention
15. D 1975/6/1972/j: Meddelande om rekommendation nr 6/1972 angående utbyggnad av konsumentskyddet

16. D 1975/13/1972/j: Meddelande om rekommendation nr 13/1972 angående samordning av regler rörande privata personregister

1

Öppningsanförande av presidenten

Ärade rådsmedlemmar! Mina damer och herrar!

Jag ber att få hälsa Er alla välkomna till Nordiska rådets 23:e session.

Det är en stor gjädje för oss att åter befinnas oss som gäster i Island. Island har genom sin rika kultur inte minst på litteraturens område tillfört den nordiska länderkretsen omistliga kulturella värden. Islands folk har genom århundraden ofta visat prov på sin styrka och storhet. Vi fick senast ett bevis härför i samband med naturkatastrofen på Vestmannaöarna. Nordens folk hyser den största beundran för det återuppbyggnadsarbete som ägt rum på Heymaey, vilket hittills möjliggjort för ca 4 100 av öns befolkning på drygt 5 000 personer att återvända till sina hem.

Island är för sin ekonomiska utveckling starkt beroende av fiskerinäringen. Det är min förhoppning att förhandlingar snart skall leda till att Island får komma i åtnjutande av de tullnedsättningar för fiskeriprodukter som stipulerats i Islands frihandelsavtal med EG.

Låt oss dessutom hoppas att FN:s förra sommaren inledda havsrättskonferens måtte

leda till en för Island acceptabel långsiktig lösning av fiskerigränsfrågan, som ju är av avgörande betydelse för stabiliteten i Islands ekonomi.

Energifrågorna har ju stått i förgrunden under de senaste sessionerna och gör så också idag. Det är utan tvivel den för de nordiska ländernas framtid viktigaste fråga, som vi har att behandla under denna session. Vi har nyligen fått ta del av en innehållsrik ämbetsmannarapport om nordiskt energisamarbete.

De nordiska regeringarnas ställningstagande till denna utredning föreligger i form av en tilläggsberättelse till ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (C 1).

Det är med tillfredsställelse man konstaterar att förhandlingar kommer att inledas snarast mellan Norge och de övriga nordiska länderna om vilka möjligheter vi har att få leveranser av norska oljeprodukter när detta blir möjligt vid slutet av detta årtionde.

Det är också värdefullt att regeringarna redan före utgången av 1975 kommer att lägga fram en preliminär utredning om möjligheterna att föra i land och utnyttja naturgas på Nordkalotten, i Osloområdet och Mellansverige samt på Nordjylland för vidareföring till Sydsverige och eventuellt Norge.

När det gäller den viktiga och känsliga kärnkraftsfrågan är det positivt att ministerrådet beslutat ge hög prioritet åt säkerhetsforskningen kring kärnkraften och att vi har att förvänta ett formellt förslag före den 1 oktober 1975 om hur detta samarbete skall organiseras. Med tanke på den utomordentligt stora betydelse som ett beslut om utnyttjande av kärnkraft har inte bara för oss utan också för kommande generationer anser jag att det är viktigt att vi så långt det är möjligt försöker arbeta oss fram till en gemensam nordisk ståndpunkt när det gäller hela detta frågekomplex.

När Nordiska rådet samlas denna gång sker det mot bakgrunden av en mörk internationell konjunkturbild. Energikrisen och de höjda oljepriserna är en av de främsta orsakerna till de problem som världsekonomin brottas med i dag. Stor arbetslöshet och stark inflation skapar i dag kriser som

kan utvecklas till ett hot mot demokratins funktionsduglighet i flera av västvärldens länder.

Även om det är orealistiskt att tro att de nordiska länderna helt skulle samordna sin ekonomiska politik bör vi samarbeta så mycket vi kan inom Norden för att stimulera en hög ekonomisk aktivitet. Det kan bl. a. ske genom att den skisserade utvecklingen av det energipolitiska samarbetet kombineras med en utvidgning av det industriella samarbetet. En starkt utvecklad industripolitisk och energipolitisk samverkan i Norden skulle helt säkert ha stor betydelse för att stärka de nordiska ländernas ekonomier.

Jag ser också positivt på det förslag som väcktes vid det senaste nordiska statsministermötet om ett eventuellt inrättande av en nordisk investeringsbank, som skulle kunna bidra till finansieringen av nordiska industriprojekt och nordisk export.

Att den ekonomiska situationen i de nordiska länderna och energiproblemen kommer att debatteras under denna session är helt visst, men också en lång rad andra frågor av stor betydelse för det nordiska samarbetet står på dagordningen.

Jag ber här endast att få nämna juridiska utskottets betänkande om offentlighetsfrågorna och slutrapporten från arbetsgruppen för budget- och kontrollfrågor.

Båda dessa dokument behandlar principfrågor av största betydelse för rådets framtida arbetsformer.

Inför sessionens öppnande ber jag att få tacka Er alla för det förtroende Ni visat mig personligen såsom rådets president under det år som nu ligger bakom oss. Mitt tack går till kamraterna i presidiet, till regeringarnas representanter, till rådets valda medlemmar, till ämbetsmännen och till alla övriga som jag haft förmånen att samarbeta med.

Vårt goda samarbete och ert förtroende har gjort funktionen som president till en stimulerande och tacksam uppgift.

Med en varm önskan om att sessionen här i Reykjavik skall föra det nordiska samarbetet ytterligare framåt ber jag nu att få förklara Nordiska rådets 23:e session öppnad.

2

Namnupprop: godkännande av medlemslista

Namnupprop företogs enligt följande medlemslista, upprättad enligt § 4 i arbetsordningen:

Regeringsrepresentanter:

Ágústsson, Einar
 Andersen, K. B.¹
 Aune, Leif¹
 Bengtsson, Ingemund¹
 Bjarnason, Matthías
 Bjerregaard, Ritt¹
 Bolle, Eivind¹
 Bratteli, Trygve
 Brundtland, Gro Harlem
 Dinesen, Erling¹
 Feldt, Kjell-Olof
 Gestrin, Kristian¹
 Gjerde, Bjartmar
 Hallgrímsson, Geir
 Halvorsen, Tor
 Hentze, Demmus
 Hjálmarsson, Vilhjálmur
 Hjelm-Vallén, Lena¹
 Häggblom, Alarik
 Jensen, Erling
 Jóhannesson, Ólafur
 Johansson, Rune
 Jørgensen, Anker
 Karkinen, Seija¹
 Leijon, Anna-Greta¹
 Lidbom, Carl¹
 Lorentzen, Annemarie
 Louekoski, Matti¹
 Lundkvist, Svante¹
 Löfberg, Bertil
 Mathiesen, Matthías Á.
 Mathiasen, Niels¹
 Møller, Orla¹
 Nevalainen, Valde¹
 Norling, Bengt
 Nørgaard, Ivar
 Palme, Olof
 Sagør, Odd¹
 Sigurðsson, Haldór E.
 Sorsa, Kalevi¹
 Sundqvist, Ulf¹
 Tarjanne, Pekka
 Thoroddsen, Gunnar

¹ Ej närvarande vid uppropet.

Tuominen, Heikki¹
 Ulveseth, Ingvald
 Valle, Inger Louise¹
 Väänänen, Marjatta¹

Valda medlemmar:

Adamsson, Erik
 Albertsen, Kristian¹
 Alenius, Ele
 Andenæs, Tønnes Madsson
 Antonsson, Johannes
 Austrheim, John
 Benkow, Jo
 Bjarnason, Ásgeir
 Borten, Per
 Carlsson, Eric
 Christensen, Christian
 Christiansen, Ragnar
 Eidem, Bjarne Mørk
 Ellefsen, Pauli
 Enggaard, Knud
 Forsman, Mauno
 Geijer, Arne
 Gíslason, Gylfi P.
 Glensgård, Leif
 Gustavsen, Finn
 Hafstein, Jóhann
 Hansen, Ove
 Haugaard, Svend
 Haugstvedt, Asbjørn
 Helén, Gunnar
 Helgadóttir, Ragnhildur
 Hermansson, Carl-Henrik
 Hernelius, Allan
 Hetemäki, Elsi
 Holmberg, Gustav
 Jacobsen, Kirsten
 Jansson, Paul
 Jespersen, Knud
 Johansson, Knut
 Kantola, Lauri
 Kivistö, Kalevi
 Kjartansson, Magnús
 Knudson, Olaf
 Korvald, Lars
 Kristensson, Astrid
 Krönmark, Eric
 Kyllingmark, Håkon
 Lange, Morten
 Lankinen, Sirkka

Larsen, Reidar T.
 Lillqvist, Bror
 Lindahl, Essen
 Lindeman, Lars
 Lund, Thor
 Lähteenmäki, Olavi
 Madsen, Mette
 Mellqvist, Sven
 Mundebo, Ingemar
 Møller, Gerda
 Mørch, Otto
 Nilsen, Arne
 Nilsson, Jan-Ivan
 Nordli, Odvar
 Palm, Sture
 Pedersen, Robert
 Rosing, Nikolaj
 Skaftanson, Jón
 Skantz, Anna-Greta
 Skytte, Karl
 Steenberg, Erland
 Stubberud, Liv
 Sukselainen, V. J.¹
 Sundman, Per Olof
 Tallgren, Carl Olof
 Tuomioja, Erkki
 Tupamäki, Olavi
 Työläjärvä, Pirkko¹
 Westerlund, Seppo
 Willoch, Kåre
 Woivalin, Folke
 Väyrynen, Paavo
 Ääri, Saimi
 Øregaard, J. Fr.¹

3

Val av presidium

Arbetsutskotten hade föreslagit, att till president skulle väljas Ragnhildur Helgadóttir, Island, och till vice presidenter Knud Enggaard, Danmark, V. J. Sukselainen, Finland, Oddvar Nordli, Norge, och Johannes Antonsson, Sverige.

Ragnar Christiansen: Jeg har ikke forlangt ordet for å fremme avvikende forslag, men selv om Rådet har på sitt bord en enstemmig innstilling, bør den ikke forbigås fullstendig i taushet.

Som det går fram av arbeidsutvalgenes

¹ *Ej närvarande vid uppropet.*

innstilling, er det en fullstendig mangel på partipolitisk balanse når det gjelder sammensetningen av presidiet. Sosialdemokratene med én av fem kandidater er sterkt underrepresentert, mens senterpartiene med tre kandidater er sterkt overrepresentert.

Også tidligere har en gjentatte ganger stått overfor det forhold at det ikke har vært en rimelig balanse i presidiets partipolitiske sammensetning, men utslagene har neppe vært så alvorlige som det vi er vitne til i dag.

De skjevheter som ble registrert tidligere, var likevel så betydelige at det ble satt i gang en egen utredning for så se hva som kunne gjøres for å sikre en balansert sammensetning av presidiet. Utredningen ble foretatt av et utvalg bestående av presidiets medlemmer og varamenn under ledelse av det daværende norske medlem av presidiet, Kåre Willoch. Innstillingen forelå i tillegg nr. 10 til Dok. nr. 1 til sesjonen i Stockholm i februar i fjor.

Noe forenklet kan en si at følgende framgangsmåte ble foreslått: Om de enkelte lands nominasjoner av medlemmer og varamenn til presidiet ikke automatisk gir en rimelig partipolitisk balanse, skal det samlede arbeidsutvalg på grunnlag av forslag fra partigruppene i Rådet sørge for å utarbeide et partipolitisk balansert forslag til presidium og til varamenn. Det ble forutsatt at en skulle legge en tillempet Lagües metode til grunn for fordelingen mellom partigruppene. Det ble ikke foreslått å vedta slike regler gjennom en votering i Rådet, men at en skulle betrakte dem som gjeldende gjennom overenskomst eller gentlemen's agreement — som det het i innstillingen.

Mitt inntrykk fra sesjonen i Stockholm i fjor var at det var alminnelig oppslutning om de retningslinjer som her var trukket opp. Nå kan vi bare registrere at de ikke har funnet noen anvendelse foran dagens valg av presidium. Det må skrives på en rekke uheldige, sammenfallende omstendigheters konto og betyr ikke at en har avskrevet ønskeligheten av å sørge for en rimelig politisk balanse. Egentlig burde det jo være tvert imot. Samarbeidet mellom rådsmedlemmer med samme politiske grunnoppfatning på tvers av de nasjonale grenser og et

bedre organiseret arbeid i partigrupper innen Rådet gjør det enda mer naturlig enn før med en balansert partipolitisk sammensetning av presidiet.

Gårsdagens fellesmøte av arbeidsutvalgene, som har forberedt valget, ble avvirket forsinket og uten at det hadde vært mulig å holde de møter i partigruppene som var forutsatt. Den sene ankomst på grunn av flyforsinkelsene hadde umuliggjort slike møter. Nå kunne arbeidsutvalgene bare ta til etterretning at de nasjonale delegasjoner i stor utstrekning hadde bundet seg ved sine egne nominasjoner. Jeg betrakter dette som grunnen til at vi nå har på bordet et forslag som vil gi en svært skjev partipolitisk sammensetning av Rådets presidium. Men dette må ikke bli regelen. Tvert imot bør forutsetningen for at vi nå går til valg i samsvar med innstillingen være at neste års valg gir en rimelig partipolitisk balanse i presidiet.

Til slutt tilføyer jeg at det forhold at der er en skjevhet med motsatt fortegn i våre forslag til formenn for Rådets faste utvalg, ikke forhindrer at det i framtida er ønskelig at presidiet får en rimelig partipolitisk sammensetning.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls arbetsutskottens förslag.*

4 Val av suppleanter för presidiemedlemmarna

Arbetsutskotten hade föreslagit, att till suppleanter för presidiemedlemmarna skulle väljas Ove Hansen, Danmark, Bror Lillqvist, Finland, Jón Skaftason, Island, Erland Steenberg, Norge, och Sven Mellqvist, Sverige.

Arbetsutskottens förslag bifölls.

Ragnhildur Helgadóttir övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

5 Anförande av den nyvalda presidenten

Ærede rådsmedlemmer, mine damer og herrer. På det nyvalgte presidiums vegne

vil jeg takke for den tillid, man har vist os. Vi vil gøre vort bedste for at udføre den opgave, vi er blevet betroet. På rådets vegne vil jeg fremføre et tak til den afgående præsident, Johannes Antonsson, som har styret rådet det sidste år, sikkert og taktfuldt. En speciel tak rettes også til en af vore generalsekretærer, Eiler Hultin fra Finland, som nu forlader denne post, idet han overtager et nyt hverv som generalsekretær inden for sit lands rigsdag.

Det er mig en stor glæde at byde alle de nordiske gæster velkommen til Island. I Island har vi for øje nogle synlige symboler på Nordisk Råds aktivitet. Jeg nævner Nordens hus i Reykjavík, genopbygningen efter vulkanudbruddet på Heimaey. Der ydede Nordisk Råd et generøst bidrag. De fleste af indbyggerne er nu flyttet tilbage til deres hjem. Det tredje symbol, som jeg vil nævne, er Nordisk vulkanologisk institut, som begyndte sin virksomhed sidste år i Reykjavík.

Dette er fjerde gang rådet mødes i Island, og deraf anden gang i Nationalteatret. Det kan være at nogen griner og siger: "Her er politikerne på deres rigtige plads; politisk virksomhed er jo ikke andet end et stort skuespil" — og dermed skulle politikerne være sat på plads en gang for alle. Men lad os se nærmere på dette. Er det nu så nedsettende, som man somme tider foregiver? Var det ikke selveste Shakespeare, som sagde, at hele verden var en teaterscene og alle mennesker skuespillere? Teatrets virksomhed og den politiske virksomhed har ét vigtigt fælles træk. Begge skal genspejle menneskenes liv i samfundet. De skal være i stand til at se livet gennem et nøglehul, trække frem og fortolke forskellige af livets og tidens nuancer — forklare, hvor skoene trykker. Desuden indebærer den politiske virksomhed den meget krævende funktion til stadighed at stræbe efter at forbedre hverdagens liv for mennesker. Vi ser lidt forskelligt på metoderne. Men tilfælles har vi det nordiske livssyn, som ligger til grund for Helsingforsaftalen, overenskomsten om det nordiske samarbejde i Nordisk Råd.

Stort set alle medlemmer af rådet, de 78 valgte medlemmer fra nationalforsamlingerne og repræsentanter fra regeringer, landsstyre og landskapsstyrelse, er folkevalgte,

de er folkevalgte for at beskæftige sig med politisk virksomhed i deres parlamenter, hvadenten de er regeringsmedlemmer eller ikke. Dette faktum medfører, at Nordisk Råd er et udpræget forum for drøftelser om forholdet mellem parlamentarismen og demokratiet og om nationalforsamlingernes indflydelse i det hele taget.

Ifølge den nordiske opfattelse er parlamentarismen den ønskværdige form for udøvelse af demokratiet. Her i Norden er derfor parlamentarismens effektivitet en nødvendighed for reellt demokrati.

Nationalforsamlingen har brug for hjælp af sagkyndige og embedsmænd. Men desto flere af nationalforsamlingernes opgaver, initiativ og beslutninger, der træffes eller overlades til disse, som ikke er folkevalgte, desto større spørgsmål bliver det om demokratiet. Det angår også demokratiet, hvis nationalforsamlingerne bliver afhængige af adskillige aktionsgrupper i samfundet.

Til en vis grad oplever vi i Norden en manglende anerkendelse af den politiske virksomheds vigtighed for demokratiet.

For nationalforsamlingernes effektivitet er det nødvendigt, at medborgerne har en levende følelse for vigtigheden af folkevalgte politikeres virksomhed inden for samfundet. Parlamentarikerne har brug for sympatisk forståelse i ordenes fulde betydning. Uden denne forståelse kan politikerne frustreres, og deres indflydelse formindskes, kvaliteten af de menneskelige ressourcer, som står vælgerne til rådighed, forringes og derved den politiske virksomhed, eftersom politiske poster af denne grund bliver mindre tiltrækkende for habile folk. Alt dette medfører en fare for vor tids demokrati.

Her er det politikerne selv, som må gøre en indsats. Jeg tillader mig at fremsætte til overvejelse, om ikke det var på tide at en forsamling af parlamentariske politikere som Nordisk Råd foretog en udredning af dette problem i det øjemed at styrke og forbedre den politiske funktion i samfundet og derved demokratiet.

Dette leder tankerne hen på offentlighedsprincippet, som er under behandling i Nordisk Råd. Udførelse af det skal blandt andet virke til at sprede information og forståelse. Hvad angår Nordisk Råd selv og

dets virksomhed er der i rådet blevet gjort et stort arbejde vedrørende offentlighedsprincippet både udadtil og indbyrdes mellem rådets organer.

Det kan hændes, at den, som ikke har haft et langvarigt og grundigt kendskab til rådets funktion, sætter spørgsmålstegn ved talrige møder og store bunker papir. I denne session kommer vi til at diskutere metoder til mere åbne kanaler mellem rådets organer til forenkling og forbedring af dets funktion. Af enkelte andre sagsområder i denne session kan vi vente en betydelig kulturdebat. Rådets ressourcer til kulturel virksomhed kommer også til at øges i fremtiden ifølge en vedtagelse fra Ålborgsessionen.

Nordisk Råds kulturelle samarbejde er af uvurderlig værdi. Dette gælder et voksende og ønskværdigt samarbejde i videnskabelig forskning såvel som alment kulturelt samarbejde. Her er nordisk samarbejde på sin indskudte plads. Det samme gælder om menneskerettighederne, som f. eks. mænds og kvinders ligestilling. Nordisk indsats på dette område bliver behandlet i denne session.

Af mange vigtige sagsområder i sessionen bliver i dag som i forrige sessioner højdepunktet det økonomiske felt, med særligt hensyn til energisamarbejde og resourceforbrug. Dette område vil sikkert sætte sit stærke præg på denne session. Vi når faktisk ikke langt i kulturel henseende, hvis vi ikke står med begge ben på jorden i økonomisk henseende. Nordisk økonomisk samarbejde ikke mindst på energiområdet, kan blive af stor værdi ikke blot i indbyrdes samarbejde mellem Nordens nationer, men også over for omverdenen. Lad mig også udtrykke mit personlige håb om at Nordisk Råds behandling af fiskeri- og havretsspørgsmål i denne session vil fremskynde løsningen af det internationale havretsspørgsmål.

På enkelte sagsområder er det ikke helt lykkedes os at stå sammen. På nogle felter har de enkelte landes interesser kollideret. Til en vis grad er dette naturligt. Men dette forhold gør det nødvendigt for os at styrke vor enighed.

Det hændes at der er modvind i nordisk samarbejde. Men jo stærkere det blæser,

desto stærkere må vi stå.

Og Nordisk Råd kan stå stærkt, for det, som har dybe rødder ned gennem tiderne, lader sig ikke så let løsrive.

6

Utsändningen av handlingar till sessionen

§ 44 i arbetsordningen fastsetter at utredninger som er foretatt i tilknytning til saker som skal behandles av plenarforsamlingen, skal sendes ut sammen med forslagene. Paragrafen må fortolkes dithen at remissmaterialet utgjør en del av dette utredningsmaterialet.

Presidiet foreslår derfor at plenarforsamlingen godkjenner at medlemsforslag og regjeringsforslag kan behandles, selvom utsendelsen av remissmaterialet har vært begrenset. Beslutningen krever 2/3 flertall ifølge § 48 i arbeidsordningen.

Presidiets forslag bifølls.

7

Fastställande av saklista för sessionen

Presidiet föreslår att å saklistan för sessionen skall upptagas de saker, vilka icke utmärkts med asterisk i den utdelade förteckningen jämte tillägg över i rådet anhängiga saker.

Saklistan för sessionen fastställdes i enlighet med presidiets förslag.

8

Meddelande om voteringsordningen

I enlighet med § 11 i arbetsordningen kommer omröstning att företagas med namnupprop. Bortsett från omröstning vid val kan medlem rösta ja eller nej eller avstå från att rösta.

9

Val av informationskommitté

Arbetsutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte tillsätta en informationskommitté med oppgift att bistå presidiet

med handhavande av Nordiska rådets informationsfrågor däri inbegripet utgivningen av tidskriften Nordisk Kontakt och i denna kommitté för tiden intill nästa ordinarie session som medlemmar välja:

från *Danmark*: Chr. Christensen och Robert Pedersen

från *Finland*: Kalevi Kivistö och Juhani Saukkonen

från *Island*: Gylfi Þ. Gislason och Jón Skaftason

från *Norge*: Guttorm Hansen och Jo Benkow

från *Sverige*: Sture Palm och Per Olof Sundman

Arbetsutskottets förslag bifølls.

10

Val av särskilt utskott för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning

Arbetsutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte tillsätta ett särskilt utskott för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning och till medlemmar i utskottet för tiden intill nästa session föreslå:

från *Danmark*: Robert Pedersen med Svend Haugaard som suppleant

från *Finland*: Mauno Forsman med Elsi Hetemäki som suppleant

från *Island*: Gylfi Þ. Gislason med Ragnhildur Helgadóttir som suppleant

från *Norge*: Per Borten med Liv Stubberud som suppleant

från *Sverige*: Paul Jansson med Johannes Antonsson som suppleant

Arbetsutskottets förslag bifølls.

11

Val av revisorer och revisorssuppleanter för Nordiska kulturfonden 1975 och 1976

Arbetsutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet till revisorer och revisorssuppleanter för Nordiska kulturfonden för åren 1975 och 1976 måtte välja: Otto Mørch med Jens Foged som suppleant och departementschef Jørgen Bredsdorff med afdelingschef S. Lenler-Olsen som suppleant.

Arbetsutskottets förslag bifølls.

12

Bemyndigande för utskotten att lägga sådana berättelser, med undantag för C 1, och meddelanden till handlingarna, vilka ej upptagits på saklistan för sessionen

Presidiet hade föreslagit, att utskotten bemyndigas att lägga till handlingarna sådana berättelser, med undantag för C 1, och meddelanden, vilka ej upptagits på saklistan för sessionen.

Presidiets förslag bifölles.

13

Dispens från § 45 i arbetsordningen

Presidenten: D 1975/29/1966/j, D 1975/6/1972/j og D 1975/13/1972/j behandledes i juridisk udvalg lørdag formiddag, den 15. februar.

I følge § 45 i arbejdsordningen for Nordisk Råd kan plenarforsamlingen beslutte, at en sag skal behandles, uanset at udvalgets betænkning over sagen ikke er gjort tilgængelig for medlemmerne dagen før behandlingen i plenarforsamlingen.

Presidentens förslag bifölles.

14

D 1975/29/1966/j: Meddelande om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention

Juridiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingar-

na i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölles.

15

D 1975/6/1972/j: Meddelande om rekommendation nr 6/1972 angående samverkan angående utbyggnad av konsumentskyddet

Juridiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölles.

16

D 1975/13/1972/j: Meddelande om rekommendation nr 13/1972 angående samordning av regler rörande privata personregister

Juridiska utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölles.

Förhandlingarna avbröts kl. 11.50.

15 februari

Protokoll

2:a mötet

Lördagen den 15 februari 1975 kl. 14.00

Presidenter: Ragnhild Helgadóttir och Knud Enggaard

Dagordning

1. Anmälan om utskottens sammansättning och val av förmän och vice förmän
2. C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet. Dokument 1: Rapport från Nordiska rådets presidium (generaldebatt)

1

Anmälan om utskottens sammansättning och val av förmän och vice förmän

Anmäldes att delegationerna till medlemmar av de fem utskotten utsett följande medlemmar:

Juridiska utskottet:

Danmark

Ove Hansen (S)
Kirsten Jacobsen (FP)
Morten Lange (SF)

Finland

Tellervo M. Koivisto (Sd)
Timo Mäki (Kok)
Aarne Saarinen (Skdl)

Island

Ásgeir Bjarnason (F.)

Norge

John Austrheim (Sp)
Olaf Knudson (H)
Thor Lund (A)

Sverige

Erik Adamsson (s)
Allan Hernelius (m)
Carl-Henrik Hermansson (vpk)

Kulturutskottet:

Danmark

Svend Haugaard (RV)
Karl Johan Mortensen (S)
Nikolaj Rosing (Grönl.)
J. Fr. Øregaard (Jvfl)

Finland

Mauno Forsman (Sd)
Elsi Hetemäki (Kok)
Kalevi Kivistö (Skdl)
Folke Woivalin (AS)

Island

Gylfi Þ. Gíslason (A.)

Norge

Jo Benkow (H)
Per Borten (Sp)
Guttorm Hansen (A)
Liv Stubberud (A)

Sverige

Sven Hammarberg (s)
Paul Jansson (s)
Ingemar Mundebo (fp)
Per Olof Sundman (c)

Socialpolitiska utskottet

Danmark

Henning Christophersen (V)
Knud Jespersen (DKP)
Kjeld Olesen (S)

Finland

Lars Lindeman (Sd)
Matti Ruokola (K)
Carl Olof Tallgren (Sv)

Island

Ragnhildur Helgadóttir (Sj.)

Norge

Finn Gustavsen (SV)
Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)
Arne Nilsen (A)

Sverige

Knut Johansson (s)
Anna-Greta Skantz (s)
Jan-Ivan Nilsson (c)

*Trafikutskottet:**Danmark*

Hans Bjerregaard (FP)
Chr. Christensen (KrF)
Gustav Holmberg (V)

Finland

Bror Lillqvist (Sd)
Seppo Westerlund (Lkp)
PaaVo Väyrynen (K)

Island

Magnús Kjartansson (Ab.)

Norge

Bjarne Mørk Eidem (A)
Håkon Kyllingmark (H)
Reidar T. Larsen (SV)

Sverige

Sven Mellqvist (s)
Astrid Kristensson (m)
Eric Carlsson (c)

*Ekonomiska utskottet:**Danmark*

Pauli Ellefsen (Sb)
Knud Enggaard (V)
J. Risgaard Knudsen (S)
Karl Skytte (RV)
Ib Stetter (KF)

Finland

Ele Alenius (Skdl)
Olavi Lähtenmäki (Kok)
V. J. Sukselainen (K)
Erkki Tuomioja (Sd)
Olavi Tupamäki (Skyp)

Island

Jóhann Hafstein (Sj.)
Jón Skaftason (F.)

Norge

Ragnar Christiansen (A)
Lars Korvald (Kr. F.)
Odvar Nordli (A)

Erland Steenberg (Sp)
Kåre Willoch (H)

Sverige

Arne Geijer (s)
Sture Palm (s)
Eric Krönmark (m)
Johannes Antonsson (c)
Gunnar Helén (fp)

Utskotten hadde vid konstituerande möten samma dag till förmån och vice förmån valt följande:

juridiska utskottet:

förman: Ove Hansen
vice förman: Ásgeir Bjarnason

kulturutskottet:

förman: Gylfi Þ. Gíslason
vice förman: Ingemar Mundebo

socialpolitiska utskottet:

förman: Asbjørn Haugstvedt
vice förman: Lars Lindeman

trafikutskottet:

förman: Bror Lillqvist
vice förman: Gustav Holmberg

ekonomiska utskottet:

förman: Sture Palm
vice förman: Ragnar Christiansen

2**C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet och Dokument 1: Rapport från Nordiska rådets presidium (generaldebatt)**

Nordli: Presidiet har lagt fram sin rapport om virksomheten mellom 22. og 23. sesjon, og den står på dagsordenen for dette møte. De enkeltsaker rapporten omtaler, finner man også igjen på dagsordener for kommende møter, men enkelte av disse sakene vil vel bli kommentert også i denne generaldebatten. Jeg skal for min del innskrenke meg til noen generelle kommentarer til de spørsmål som har tilknytning til Rådets arbeidsformer.

La meg først få presisere enkelte grunnholdninger som bør prege vår debatt og våre beslutninger på dette felt. Det har vært sagt at drivkraften i det nordiske samarbeid er i ferd med å bli forskjøvet fra

parlamentarikerne til regjeringene. Mekten skal være på vei fra de parlamentariske samarbeidsorganer og over til Ministerrådets. Slike kommentarer kommer gjerne under omtalen av den oppbygging som skjer av Ministerrådet, embetsmannskomiteene og ministerrådssekretariatene.

Etter mitt skjønn må vi ha det klart for oss at denne organisatoriske styrkelse er en villet utvikling fra Nordisk Råds side, at den skjer etter at nasjonalforsamlingene i våre land har gitt sitt samtykke til det, og at en framtreddende målsetting ved utbyggingen er å gi de folkevalgte medlemmer bedre arbeidsbetingelser i den hensikt å nå bedre resultater på en mer effektiv måte.

Et annet forhold vi må ha klart for oss, er at Nordisk Råd er både parlamentarikerne og regjeringenes organ. Det ville være i strid med forutsetningene om man får en grenseoppdragning som gir inntrykk av at det eksisterer et nordisk parlament i form av Nordisk Råd, og en slags nordisk regjering i form av Nordisk Ministerråd.

Nordisk Råd er et samarbeidsforum, sier Helsingfors-avtalen. Det forhold at regjeringene i økende grad kanaliserer sin samarbeidsinnsats via Ministerrådet og dets organer, er en organisasjonsmessig forføyning som ikke røkter ved de grunnleggende prinsipper.

Det er på dette grunnlag jeg gjerne vil understreke nødvendigheten av å vurdere de spørsmål man her står overfor. Jeg kan ikke se at det foreligger nevneverdige problemer knyttet til den parlamentariske budsjettkontroll f.eks. De praktiske problemer har en noe større rekkevidde når det gjelder innsynet med ministerrådsorganenes saklige arbeid, men våre parlamentariske tradisjoner burde gi tilstrekkelige retningslinjer for løsningen av disse spørsmål.

Utenrikskomiteen i det norske Storting har i en innstilling nylig sagt seg enig i den vurdering som den norske regjering gav uttrykk for i en stortingsmelding om nordisk samarbeid. Der heter det at arbeidsformene i Nordisk Råd bør sikte mot et mønster som på den ene side tar hensyn til de ønsker parlamentarikerne måtte ha om informasjon, og på den annen side ikke hindrer regjeringsorganene i å arbeide på en effektiv måte.

Jeg synes at disse prinsippene bør være en god rettesnor, og så får det bli opp til Presidiet og Ministerrådet å finne en praktisk avveining av de to hensyn.

Langs den samme tankegang bør vi kunne nå fram til et regelverk for forholdet mellom offentlighet og våre samarbeidsorganer. "Størst mulig offentlighet", som det heter i Helsingfors-avtalens nye artikkel, må finne sin praktiske løsning i krysningspunktet mellom ønskeligheten av åpne kanaler for massemedia og forpliktelsene til å nå gode resultater i samarbeidet. Det norske Storting har for sin del vist til den åpenhet som etter hvert er gjennomført når det gjelder innenrikspolitisk arbeid.

Det har ofte vært sagt at verden er blitt en, og oftest kanskje særlig i positiv betydning. Avstandene er blitt kortere, ikke bare i den forstand at de tekniske kommunikasjoner gjør det mulig å forflytte seg i store sprang på kortere tid. Vi har lagt stor vekt på at mulighetene for menneskelig kontakt har bedret seg enormt, og som en konsekvens av det igjen at kunnskapene om hverandres livsvilkår, tanker og ideer er i ferd med å utvikle seg til å bli universelle. Denne utvikling burde gi håp om en bedre grobunn for solidaritetstanken og en lettere vei fram til felles løsninger på de mange og store felles problemer.

I løpet av de siste par år er vi blitt minnet om at ordene om at verden er blitt en, er en realitet også i en ganske annen betydning. De politiske og økonomiske virkninger av vår ressursdisponering får lettere enn før global karakter og rammer de enkelte land og regioner raskere og sterkere enn vi har vært vant til å regne med. Bl. a. på denne bakgrunn er det vi etter mitt skjønn må gjøre opp status for nordisk samarbeid i 1975.

Ved åpningen av denne generaldebatt vil jeg søke å antyde visse hovedtrekk i en slik statusoppstilling.

De ytre forutsetningene for det nordiske samarbeidet er å finne i det geografiske naboforhold mellom de nordiske land. Historiens skiftende luner og tilskikkelser har knyttet våre land sammen på mange måter, i språk, kultur og etter hvert mer og mer også i grunnleggende felles trekk i vår samfunnsutvikling. Dette er et solid utgangs-

punkt for samarbeid, men jeg tror vi til stadighet må minne hverandre om at i det lange løp er det ikke tilstrekkelig til å gi samarbeidet mål og mening. I en verden som mer og mer roper på konstruktivt samarbeid nasjoner imellom, har også begrepet "det nordiske alternativ" felt seg ut. Et slikt nordisk alternativ finnes.

Men all tale om "det nordiske alternativ" forutsetter at en har klare premisser for hva en legger i dette. I vår tid har det sin berettigelse i å løse felles oppgaver som vokser fram i den aktuelle samfunnsutvikling hos nære naboer. Disse oppgavene er mange. De er viktige for de fleste mennesker i Norden. Men de nordiske lands interesser og internasjonale oppgaver går videre enn dette.

Vår tids grunnleggende utfordring er å arbeide for internasjonal rettferdighet, trygghet og fred. Spørsmålene om en gang å finne løsningene på styring av vår tids teknologi, en styring av den økonomi som vokser fram av denne, og det skjebnesvangre behovet for styring av ressursbruk, ressursfordeling og trygging av framtidsmenneskets livsmiljø er brede, internasjonale ja, til dels globale fellesoppgaver. Den måten de nordiske land enkeltvis og sammen løser spørsmål av denne art på, er viktig også i større sammenheng.

Men dette arbeidet er og kan bare bli en del av et større hele i de enkelte nordiske land og innefor Nordens grenser. Vi tjener de nordiske folk ved å bygge ut nabosamarbeidet i bredden og dybden. Men vi tjener ikke de samme folk ved å isolere Norden i dette mønsteret.

Fundamentale spørsmål om fred og sikkerhet, økonomisk balanse og menneskelig livsmiljø i framtida må finne sin hele løsning i større europeisk og verdensomspennende sammenheng.

Dette er en av hovedårsakene til de nordiske lands tilknytninger til andre og videre samarbeidsorganer. Mange reiser så spørsmålet om faren for en svekkelse av det nordiske samarbeid ved at de enkelte land finner ulike tilknytningsformer til sikkerhetspolitiske og økonomiske samarbeidsorganisasjoner, og det er farer til stede på dette felt. Disse forholdene setter begrensninger og gir spesielle forutsetninger for

samarbeidsformene de nordiske land imellom.

Vi må vokte oss vel for å møte denne situasjonen med likegyldighet eller ved en pessimistisk holdning. Vi vil svikte noe vesentlig i interessene for de nordiske land om andre og mer omfattende internasjonale samarbeidsformer og -organer får suge kraften ut av "det nordiske alternativet". Vi vil også, tror jeg, ved dette svekke totalvirkningen av det samarbeidsmønster som i vår tid har vokst seg fram nasjoner imellom.

Et levende og aktivt nordisk samarbeid kan ha muligheter i seg nettopp gjennom en bred kontakflate i andre mellomfolkelige samarbeidsorganer og tilføre noe positivt til utviklingen av internasjonalt fellesskap. Et slikt aktivt nabosamvirke mellom de nordiske land, samtidig som det gis mål og perspektiver mot europeiske og globale samarbeidsoppgaver, burde kunne meisles ut til en engasjerende fellesoppgave i det nordiske samarbeidet.

I de medlemsforslag, utredninger og utvalgssinnstillinger som ligger på bordet for denne sesjonen, og i de mange oppdrag som er under arbeid på ulike plan i nordisk sammenheng, ligger det et rikt tilfang av stoff som grunnlag for nordisk samarbeid på dagsaktuelle, store og sentrale felter.

Det statsministermøtet som ble avholdt i Oslo nylig, la i tillegg til dette et grunnlag for vesentlige framtidsoppgaver for nordisk samarbeid. Kanskje burde en søke i noe større grad å konsentrere arbeidet i framtida om visse sentrale mål for virksomheten i de nordiske organer. Konklusjonene fra statsministermøtet peker ut felter der en prioritering av arbeidsinnsats vil være å overveie.

Det ligger på bordet for rådet en utredning om nordisk energisamarbeid. Arbeidet med en videreføring av dette ble understreket av statsministermøtet.

De energikildene som de nordiske land rår over, behovet for en fordeling, det mellomfolkelige ansvar vi alle har for riktigt og framtidsrettet bruk av disse, kaller også på stadig bedre samarbeid de nordiske land imellom. En kan imidlertid ikke komme særlig videre i dette arbeid uten å trekke

den industrielle utviklingen inn i bildet. Gjennom dette igjen rører en ved et av de mest sentrale elementer når det gjelder spørsmålet om formen for og innholdet i de samfunn vi ønsker å skape i Norden i framtida, og så kan vi spørre: Er vi beredt til å møte en slik utfordring på grunnlag av et nordisk fellesskap? Etter min mening har vi ikke lov til i dag å besvare dette spørsmålet med *nei*.

Statsministrene reiste spørsmålet om å klargjøre tilgangen på råvarer og naturressurser i Norden. På nytt står vi overfor en sentral og meget stor oppgave. Men i forlengelsen av denne oppgaven ligger spørsmålet om hvordan vi ønsker å bruke ressursene, ut fra hensynet til livsvilkårene for dem som skal arbeide og bo i Norden i framtida. Men her, ja, kanskje særlig her, også under ansvar for verden rundt oss, under ansvar for internasjonal solidaritet.

I denne sammenheng er det naturlig å trekke fram forslaget om en nordisk innsats for klargjøring av muligheter for større matvareproduksjon. Samlet er Norden et overskuddsområde på mat, selv om sammensetningen av matvareproduksjonen i det enkelte land ikke svarer til forbruket. Hvert land har overskudd på enkelte matvaresorter og underskudd på andre. Det skjer en utveksling av matvarer mellom de nordiske land og den øvrige verden. I en verden som trues av en skrikende matvarekrise, har hvert land et ansvar for å se nærmere på om produksjonsressursene på dette felt er riktig brukt. En vurdering av dette spørsmål har mange sider:

Den gjelder mulighetene for og kostnadene med å utvide de enkelte lands egen produksjon. Vi bør vurdere om en større matvareutveksling innenfor Norden kan gi en bedre ressursbruk og sikrere forsyninger. Vi bør vurdere riktigheten i global sammenheng av matvareimport — kanskje særlig av kraftfôr — fra den øvrige verden. Det synes riktig å gå inn for en sammensetning av matforbruket som er mindre ressurskrevende.

Tidsperspektivet i en slik analyse er viktig. På kort sikt kan de områder av verden der jordbruksteknikken allerede er kommet lengst, ha størst muligheter for å øke matvareproduksjonen. Men det langsiktige sikte-

mål må være å hjelpe de land som trues av sult, til å produsere sin egen mat. De har ofte de beste naturlige vilkår for økt matvareproduksjon. *Det* vil være den riktige utnyttelse av jordens evne til å dekke alle folks behov. I særlig grad må menneskene på dette felt utnytte sine ressurser i global sammenheng, for i konflikten mellom økningen i verdens folketall og de fysiske muligheter for økt matproduksjon ligger sannsynligvis en av menneskehetens aller største oppgaver.

Og så igjen: Er vi i Norden beredt til å møte utfordringer av dette omfang? Jeg føler meg sikker på at dersom vi i dag svarer med et resignert *nei*, har vi tatt et skritt bort fra den veien som kan føre nordisk samarbeid inn i felter som vil bli påtrengende i framtida så vel i nasjonal som i større internasjonal sammenheng.

Det nordiske samarbeid står etter min mening på terskelen til en ny fase. Mye avhenger av hvordan denne vil utvikle seg.

En rekke meget vesentlige saker er under utredning, og enkelte av dem nærmer seg avslutningen på utredningsstadiet. Vi har etter hvert bygd opp et lite, men nødvendig apparat for å gjøre arbeidet mellom sesjonene. Vi ser foran oss vesentlige oppgaver. Blant disse vil ressursbruk, energi- og industriutbygging og oppgaver innen arbeidslivet og kulturlivet være sentrale. Det er et rikt arbeidsfelt som ligger foran oss.

Statsminister **Geir Hallgrímsson**: Ærede president! Jeg tillader mig at byde hjertelig velkommen til Island dem der er kommet langvejs fra for at holde Nordisk Råds session i Reykjavík. Vi islendinge befinner os godt her langt mod nord i Atlanterhavet i periferien af det nordiske samfund. Ikke desto mindre er det os kærkomment, nu i nogle dage, at være centrum for det nordiske samarbejde, som vi venter os så meget af.

Det er med tilfredshed, vi i dag kan konstatere, at det nordiske samarbejde i det forløbne år yderligere er blevet uddybet og trin for trin blevet udvidet, således at det nu dækker de fleste samfundsområder. Vi ser, at den politiske vilje findes til at videreudvikle den traditionelle nordiske politik og til gennem praktisk, konkret hand-

ling at fremme en udvikling, som gavner Nordens folk. Ministerrådet har redegjort for sin virksomhed og sine planer i den foreliggende beretning og finder det værdifuldt at høre Rådets kommentarer hertil. Kun gennem et tillidsfuldt og effektivt samarbejde mellem parlamentarikerne og regeringsrepræsentanterne kan det nordiske samarbejde blive frugtbart og føres videre.

Menneskene og ressourcerne vil blive et gennemgående tema i dette indlæg. Vi må løse spørgsmålet om, hvorledes vi bedst fæles og hver for sig skal kunne udnytte vore ressourcer på forskellige områder til størst mulig nytte for borgerne i de nordiske lande.

Situationen i Norden er, ligesom i andre dele af verden i det år der, er gået, i særlig grad blevet præget af de økonomiske problemer, som fulgte af forandringerne i omkostningerne for energiforsyningen. Da Rådet for et år siden samledes til session i Stockholm havde vi på det tidspunkt svært ved helt at forudsige konsekvenserne af de ændrede økonomiske forhold. I dag ved vi mere, og vi kan se, hvorledes dette har påvirket de nordiske lande. Forandringerne har påvirket de nordiske lande forskelligt — nogle hårdt, andre mindre hårdt — men alle har følt dem. I dag kæmper vi med alvorlige inflationsproblemer, med forstyrrelser i vore betalingsbalancer og med beskæftigelsesproblemer.

Jeg tillader mig i denne forbindelse særlig at komme ind på mit lands problemer og i al korthed omtale de store økonomiske vanskeligheder Island står overfor.

I denne uge er den islandske kronens valutanotering blevet ændret og devalueret med 20 %. Denne devaluering er en af de vigtigste faktorer i de økonomiske foranstaltninger som regeringen agter at foretage med det formål at møde de store negative ændringer der er sket i nationaløkonomiens ydre vilkår i de sidste måneder, især på grund af hurtigt forringede handelsvilkår og formindskede salgsmuligheder for islandske eksportprodukter. Med disse foranstaltninger og andre der vil følge dem, har den islandske regering i tanke nogle hovedsynspunkter, som den vil respektere — at sikre fuld beskæftigelse i landet, valutareserve og landets valutasituation, så vi kan

overholde vore internationale forpligtelser og undgå unaturlige restriktioner på importen til landet og endvidere for at kunne styrke fri handel, som i længden kan sikre os forbedrede kår.

Islands erhvervsliv er meget ensidigt og bygger endnu som før for det meste på fiskeri, skønt vi har forsøgt at udvide dets basis, blant andet med storindustri i samarbejde med udenlandske parter. I den henseende har vi både tænkt på de nordiske og andre lande.

Denne ensidighed bevirker, at nationaløkonomiens udkomme svinger altid i takt med fiskerimarkedet og den fangst vi til enhver tid får på fiskebankerne ved landet.

Vi kan ikke ændre udviklingen på de udenlandske markeder. Derimod kan vi arbejde for at sikre en jævn og stadig fiskefangst gennem beskyttelsesforanstaltninger. Netop derfor har den islandske regering bestemt at udvide Islands økonomiske zone til 200 sømil i dette år, som jeg gjorde rede for på Nordisk Råds session i Aalborg i november i fjor. En meddelelse om tidspunktet for udvidelsen vil blive givet efter at man har overvejet spørgsmålet, når de Forenede Nationers havretskonference-møde i Genf er afsluttet, og det beregnes at slutte den 10. maj d. å. Jeg håber, at der på denne session vil opnås international enighed om havretsspørgsmål og at man der vil anerkende én gang for alle, at en kyststat selv har ret til rigdommene inden for 200 mil for dens kyster. Det drejer sig helt og holdent om et vitalt spørgsmål for det islandske folk, som bl. a. kan ses af de problemer det nu står overfor.

Jeg vil nu vende tilbage til det fælles indlæg på Ministerrådets vegne.

Vore fælles økonomiske problemer skyldes først og fremmest den internationale konjunkturudvikling, og de bør løses ved samordnede internationale foranstaltninger.

Vi må være opmærksomme på, at energipolitik, industripolitik, arbejdsmarkedspolitik og miljøbeskyttelsespolitik er intimt forbundne med hinanden. I Ministerrådet har vi i de undersøgelser, der er blevet gennemført i 1974, taget dette i betragtning, og vi vil også gøre det fortsat.

En af de betænkninger, der blev udarbejdet i 1974, behandlede det nordiske energi-

samarbejde. Denne betænkning er skrevet af embedsmandskomiteen for industri- og energipolitik på foranledning af Ministerrådet. Den er blevet afleveret til Ministerrådet i december sidste år. Ud over en belysning af forholdene i energisektoren, hvor en klarlægning er blevet anset som særlig nødvendig, har man i rapporten også vurderet visse industripolitiske muligheder. Det energipolitiske samarbejde vil blive en vigtig stimulan for et uddybet industripolitisk samarbejde. På basis af denne rapport har Ministerrådet vurderet det energipolitiske samarbejde. Jeg skal ikke behandle de konklusioner, Ministerrådet er kommet frem til, eftersom denne sag tages op senere, men lad mig i hvert fald fremholde en del synspunkter:

Den væsentligste opgave er at klarlægge mulighederne og vilkårene for samarbejde på forskellige områder. Når det gælder olien, er det i første række forsyningsproblematikken som interesserer. Inden for dette område er der allerede taget indledende bilaterale kontakter, og det er Ministerrådets ønske, at forhandlinger om dette gennemføres, så snart det er muligt. Med hensyn til naturgas kommer der herudover undersøgelser om anvendelsesmulighederne.

Hvis jeg specielt må komme ind på Islands situation, så råder vi over store energiresourcer, både ubenyttet hydro- og varmeenergi. Vi er som tidligere sagt interesseret i at anvende denne energi bl. a. for at gøre vores næringsliv mere varieret. Det vil kræve store finansielle investeringer, og vi anser det for nødvendigt, at solide forudgående undersøgelser foretages og at man stiller de strengeste krav til beskyttelse af naturen. Vi vil gerne have samarbejde med de andre nordiske lande i dette spørgsmål. Men det vil sikkert også på dette område mest dreje sig om bilaterale aftaler.

Ressourcespørgsmålene er af central betydning såvel i et globalt perspektiv som regionalt og for hvert enkelt nordisk land. Disse spørgsmål blev diskuteret under januarmødet mellem de nordiske statsministre og samarbejdsministre. Vi diskuterede værdien af, at udnyttelsen af det nordiske landes ressourcer og planlægningen af større investeringsprojekter sker i samråd mellem landene. Vi konstaterede, at sådan samordning synes naturlig. Man enedes om, at Minister-

rådet skal lade undersøge mulighederne for et nærmere samarbejde med henblik på at få den størst mulige nytte af tilgængelige ressourcer både for Nordens indbyggere og verden for øvrigt.

Men idet vi diskuterer energi og andre ressourcer er det klart, at der er et betydeligt behov for investeringer — såvel offentlige som private — i alle de nordiske lande, og behovet kan ventes at stige i de nærmeste år. Mange af disse investeringer kan blive af betydning direkte eller indirekte for mere end ét nordisk land. Der vil også være behov for betydelig kapital til at finansiere eksport af nordisk interesse.

Man kan videre konstatere, at de nordiske lande i de nærmest kommende år vil have behov for at låne kapital i udlandet. Man kan gå ud fra, at en for alle de nordiske lande fælles låntagning vil kunne ske på fordelagtigere vilkår og samtidig medføre mindre afhængighed af långiveren, end om en sådan låntagning skulle ske separat.

Disse spørgsmål blev også drøftet under statsministermødet i januar. Det blev konstateret, at en nordisk investeringsbank kan forudsættes at blive et værdifuldt supplement til eksisterende kreditinstitutioner ved finansiering af investeringsprojekter og eksport af nordisk interesse. Man enedes ved mødet om, at et forslag om oprettelse af en nordisk investeringsbank skal udarbejdes snarest muligt med henblik på videre behandling i Ministerrådet. Forslaget skal bl. a. baseres på, at de nordiske lande skal indskyde grundkapitalen, at kapital i øvrigt skal anskaffes gennem låntagning, og at investeringsbanken skal drives efter bankmæssige principper i samarbejde med eksisterende nationale kreditinstitutioner og berørte offentlige og private organer. Det er Ministerrådets hensigt, at såvel udarbejdelsen af forslaget som den videre behandling i Ministerrådet skal ske så hurtigt som overhovedet muligt.

I denne sammenhæng vil jeg på Ministerrådets vegne nævne yderligere en produktionsfaktor, nemlig arbejdskraften. 1954-års-overenskomsten mellem Danmark, Finland, Norge og Sverige om det fælles nordiske arbejdsmarked har i flere henseender været til nytte for menneskene i de berørte lande. Ca. 880.000 mennesker er flyttet over de

nordiske grænser siden overenskomsten trådte i kraft. I dette tal er også inkluderet tilbageflytninger. Disse fire lande har i løbet af de år der er gået fået betydelige erfaringer med hensyn til, hvorledes et fælles arbejdsmarked påvirker og påvirkes af den økonomiske og sociale udvikling i de enkelte lande, samt af disses indvirken på arbejdstagernes forhold. Derfor findes der nu forudsætninger for at føre samarbejdet om det fælles nordiske arbejdsmarked videre. Samtidig har udviklingen samt forandringerne i kravene til arbejdsmarkedspolitikken ført til et behov for delvis nye mål og midler. Vi må stræbe efter at garantere alles ret til en meningsfuld beskæftigelse og at give individerne en reel frihed til at vælge arbejdsplads.

Det nordiske miljøbeskyttelsessamarbejde er i det forløbne år kommet et langt stykke videre gennem tilkomsten af den nordiske miljøbeskyttelseskonvention, en konvention som Nordisk Råd har taget initiativet til. Set i et større internationalt perspektiv er den nordiske konvention enestående. Vort håb er, at den kunne inspirere andre lande til et lignende samarbejde. En videre udvikling af det internationale miljøbeskyttelsessamarbejde er af stor betydning: — miljøfarerne lader sig ikke stoppe af grænser mellem landene.

På transportsamarbejdsområdet har vi nogle projekter, der drejer sig om løsningen af problemer for alle de nordiske borgere og som direkte angår folkets daglige liv. Projektet om fremtidige kollektive trafiksystemer i nordiske bysamfund Nordkolt er kommet så langt, at den første rapport nu foreligger med delstudier vedrørende rejsebehov, rejsestandard, miljø og trafiksikkerhed. I det videre arbejde med projektet behandles aspekter, som har interesse for økonomi, energibesparelse, miljøbeskyttelse og samfundsplanlægning. Et andet vigtigt trafikprojekt, som berører økonomi og planlægning, er Stina-projektet om en række forhold såsom trafikbelastning, undergrund og klimaforhold m. v., der har betydning for vejbygningsteknik.

I slutningen af oktober 1973 antog Nordisk Råd en rekommandation i hvilken man henstillede til Ministerrådet at undersøge spørgsmålet om Nordisk kommunal stem-

meret og valgbarhed. Såvidt jeg har erfaret har den arbejdsgruppe Ministerrådet nedsatte for at undersøge de tekniske muligheder for at indføre stemmeret og valgbarhed ved kommunalvalgene for nordiske borgere bosat i andet nordisk land, hidtil ikke stødt på betydelige vanskeligheder. Tidsplanen for gennemførelsen af eventuelle reformer og den detaljerede udformning kan ventes at blive noget forskellig i de forskellige lande.

Det betydningsfulde spørgsmål om kontakterne mellem Ministerrådet og Nordisk Råd blev behandlet i Ministerrådets indlæg i november i Aalborg. På ministerrådets side understregede man den gang det væsentlige i, at man i fællesskab på baggrund af indhøstede erfaringer kontinuerligt arbejder på at forbedre disse kontakter og tilpasser dem udviklingen i det nordiske samarbejde. Ministerrådet vil så tidligt som muligt tage kontakt med Nordisk Råd ved behandlingen af spørgsmål af større betydning.

Ministerrådet ser positivt på de forestående drøftelser om 1976 års budget, som bør give anledning til en indgående meningsudveksling om Ministerrådets planlagte virksomhed. Ministerrådet har med interesse studeret rapporten fra Nordisk Råds arbejdsgruppe for budget- og kontrolspørgsmål og ser frem til, ved de forestående møder, at diskutere de berørte spørgsmål og sammen med Nordisk Råds repræsentanter arbejde videre på at finde passende løsninger på vort arbejde.

Ved Nordisk Råds efterårssamling i Aalborg havde jeg lejlighed til at fremlægge visse af Ministerrådets synpunkter angående offentlighedsprincippet anvendelse på nordiske samarbejdsorganer. Udgangspunktet har som bekendt været en hovedsagelig enstemmig rapport fra den arbejdsgruppe som i fællesskab blev nedsat af Nordisk Råd og Ministerrådet. Juridisk udvalgs indstilling i spørgsmålet foreligger nu, og Ministerrådet ser frem til at diskutere dette vigtige spørgsmål med Nordisk Råds repræsentanter inden reglerne for sekretariatene fastsættes.

Ministerrådet mener, at det er væsentligt at det nordiske samarbejde forankres i de nordiske folks bevidsthed. For at nå frem til de vedtagne målsætninger må man lægge

stor vægt på informationen om det nordiske samarbejdes forudsætninger, resultater og målsætninger. En fælles sekretariatsrapport om den nordiske informationsvirksomheds organisation og udformning er blevet overgivet til Nordisk Råd og Ministerrådet. Informationspersonalet ved ministerrådssekretariatene har indledt et samarbejde med Præsidiensekretariatet og har taget kontakt med Foreningerne Nordens Forbund og informationsafdelingerne i de nordiske landes udenrigsministerier.

Med hensyn til kultursektoren henviser jeg til min kollega, som vil behandle dette spørgsmål i et særligt indlæg.

Inden for Ministerrådets rammer foregår der en kontinuerlig efterprøvelse for at undersøge mulighederne for at udvide det nordiske samarbejde til at omfatte endnu flere områder.

Internationale organisationer, ikke mindst de, der er blevet rodfæstet, er ofte blevet kritiseret for at deres arbejde angår dem selv mere end deres medlemsstaters direkte interesser. Personlig vil jeg gerne give udtryk for at Nordisk Råds institutioner endnu er unge, og ingen kan med rette påstå, at deres arbejde ikke går ud på at fremme de spørgsmål, som vore regeringer og parlamenter har besluttet at arbejde for, og som er af stor vigtighed for almenheden i de nordiske lande. Jeg vil derfor præcisere at man må virke for, at disse institutioners arbejde, såvel som hele det Nordiske Råds arbejde, skal stå i levende forbindelse med alle de nordiske landes samfundsgrupper. De nordiske samarbejdsområder tiltager stadig i antal. Samtidig med at samarbejdet uddybes så hurtigt, må vi efter mit skøn være opmærksomme på, at vi ikke spreder os for meget og påtager os ting, vi ikke er i stand til at magte.

Jeg vender nu tilbage til det generelle indlæg på Ministerrådets vegne og vil afsluttende fremhæve at sparsommelighed er gerne et nøgleord i den politiske debat og en reel nødvendighed. Forskning, udvikling, undersøgelses- og planlægningsvirksomhed vil kræve stadig større ressourcer. Jeg tror i denne forbindelse, det er vigtigt at slå fast, at det nordiske samarbejde ofte mere effektivt kan udnytte de ressourcer som

vore lande, taget under et, har til rådighed.

Lad mig allersidst konstatere, at det nordiske samarbejde stadig er en levende realitet til gavn for hvert land i Norden og for Norden som helhed, og derfor bør vi værne om og uddybe dette samarbejde.

Minister for udenrigsøkonomi og for nordiske anliggender **Nørgaard**: Fru præsident! De er sket meget i de 5 år, der er gået, siden Nordisk Råd her i Nationalteatret i Reykjavik tilsluttede sig i Nordekaftalen. Der er sket meget både i de enkelte nordiske lande og i verden omkring os.

Først og fremmest er verdenskonjunkturerne for første gang siden krigen på afgørende måde vendt den forkerte vej. Vi troede vel alle, at vi gennem national økonomisk politik og internationalt samarbejde havde lært nogenlunde at beherske de økonomiske konjunkturer, men alligevel står vi i dag i de fleste vestlige lande over for en massiv arbejdsløshed og en reel nedgang i nationalproduktet.

Danmark, der hverken har olie, malm, træ eller andre råvarer, er vel blandt de hårdest ramte lande. Løsningen af de økonomiske problemer stiller os over for et vanskeligt dilemma: på den ene side er ingen varig løsning mulig uden nationale ofre, på den anden side kan sådanne ofre være forgæves, hvis de ikke sker som led i et vel koordineret internationalt samarbejde.

Imidlertid ændres prioriteringen af problemerne i dårlige tider. Internationalt samarbejde er som regel en investering i fremtiden, som man desværre ikke mener at have råd til i dårlige tider. Løsningen af de nationale problemer bliver sat øverst på prioritetslisten. I dårlige tider bliver det en naturlig ting at spare. I det internationale samarbejde bliver det ofte den væsentligste opgave blot at bevare de opnåede resultater og at undgå at falde tilbage til national-egoistiske foranstaltninger, der skader omverdenen og på lidt længere sigt skader en selv.

Vi kan ikke forvente, at alle disse store problemer skal kunne løses i det nordiske samarbejde. Norden er jo netop mere end nogen anden landegruppe åben og udad-

vendt, men derfor også stærkt afhængig af forholdene i omverdenen. Det betyder imidlertid ikke, at det nordiske samarbejde ikke kan yde et væsentligt bidrag til deres løsning.

Den nye danske regering ser det ikke som et alternativ at gennemføre nordisk samarbejde, det er et supplement til det europæiske og til andet internationalt samarbejde. Vi ser det eksisterende nordiske samarbejde og de nye ting, der er undervejs, som et uundværligt led i vore internationale relationer, der er både væsentligt og værdifuldt.

I det forløbne år har det nordiske arbejdsmarked været af særlig betydning for Danmark. Mange danske har i denne periode fundet beskæftigelse især i Sverige og Norge. Vi beklager, at vi ikke har kunnet beskæftige disse medborgere i Danmark, men vi er glade for den modtagelse, de har fået i vore nabolande.

Industrifonden har vist sin værdi for vort erhvervsliv, og interessen er stadig stigende. Vi vil gerne medvirke til at tilføre fonden flere midler, så den kan fortsætte i frugtbare baner.

Planerne om en nordisk investeringsbank, som vel alle nu her har givet sin principielle tilslutning, er i den nuværende situation værd at overveje positivt. Personlig tror jeg, at banken vil kunne yde et nyttigt bidrag til den industrielle udvikling og være et nyttigt instrument for den nordiske politik.

Jeg håber imidlertid ikke, at det nordiske samarbejde blot vil udvikle sig på den indre front. Også på den ydre front står vi over for mange store vanskelige problemer, som vi i Norden hverken kan løse hver for sig eller i fællesskab. Lad mig blot nævne to væsentlige ting: energi og valuta.

Med hensyn til energipolitikken er det vigtigt, at vi ikke narrer os selv. Vore udgangspunkter er klart forskellige, og det må nødvendigvis få konsekvenser for vore standpunkter i den internationale energipolitik. Danmark er vel også på energiområdet det fattigste nordiske land, og vore problemer derfor nog de største og vanskeligste, og det er klart, at det vil være værdifuldt ikke alene at fortsætte det nu påbegyndte samarbejde om energibesparelser og energ udvikling i Norden, det vil også være værdi-

fuldt at udveksle synspunkter, der ikke nødvendigvis behøver at være ens om alle sider af international energipolitik, det vil sige både internationalt bestemte besparelser, udvikling af nye energiresourcer, oliepriser og olieforsyninger samt de dermed forbundne valutariske og finansielle problemer.

Det er derfor med tilfredshed, at vi i november så Sverige indtræde som medlem af det internationale energiagentur i Paris og i januar så Norge indgå en vidtgående aftale med dette agentur. Vi håber også, at Finland og Island senere vil være interesserede i samarbejde med agenturet.

Vi er tilfredse med den norske regerings tilsagn om i eventuelt kommende knaphedssituationer at ville udvise international solidaritet gennem øget produktion og reduceret forbrug af olie i Norge for at afhjælpe vanskelighederne i andre vestlige lande. Derfor forstår vi fuldt ud, at Norge ikke også i sådanne krisesituationer kan favorisere enkelte lande eller landegrupper, herunder de nordiske.

De af energikrisen skabte valutaproblemer er beklageligvis også af en sådan størrelse, at de hverken kan løses på nordisk eller europæisk basis, men kun som led i et globalt samarbejde. På valutaområdet er vore synspunkter nok mere sammenfaldende, idet vi alle af hensyn til vor store udenrigshandel må være interesserede i stabile valutaforhold, således at vi undgår de valutakriser og kurssvingninger, der har præget de vestlige økonomier i det seneste år. Problemerne er formidabelt store, men vi har vel efterhånden erkendt nødvendigheden af hurtige og effektive foranstaltninger. Visse forslag er gennemført, andre er undervejs både i den internationale valutafond og inden for rammerne af OECD. Jeg er ikke sikker på, at dette er nok, men det er et væsentligt skridt på vejen mod den større valutastabilitet, som vi alle i Norden må være interesserede i og derfor bør kunne samarbejde om i den kommende tid.

Også som medlem af de europæiske fællesskaber håber Danmark på disse to områder — altså energi- og valutaområdet — at kunne yde et bidrag til en global løsning. EF vil være repræsenteret på den konference, der formentlig i slutningen af næste måned skal forberede den store forbruger-

producent dialog om olieproblemer, der tænkes påbegyndt i sommer og utvivlsomt bliver en begivenhed, der — uanset udfaldet — vil få afgørende betydning for verdens energi- og valutaproblemer.

Også på mange andre områder, hvor problemerne er for store til, at vi selv kan løse dem, giver de europæiske fællesskaber Danmark et nyttigt forum for behandling af problemerne. Det gælder navnlig landbrugsområdet, told- og handelsområdet og forholdet over for udviklingslandene. Det kan dog ikke skjules, at tvivlen om Englands fortsatte medlemskab skaber en vis usikkerhed, der har præget EF i beslutningsmøder og handlekraft i det sidste års tid. Vi håber meget, at England beslutter sig til at forblive som medlem, og at det i 1972—73 skabte mønster for de nordiske landes forhold til de europæiske fællesskaber vil kunne bevares.

Vi vil fra dansk side fortsat efter bedste evne og i velforstået egeninteresse bestræbe os på at støtte de andre nordiske landes synspunkter i deres samarbejde med EF. Vi ved, at ikke mindst vort værtsland, Island, har haft og stadig har betydelige problemer for EF og visse EF-lande. Jeg tror, at jeg kan sige, at vi har forståelse for Islands vanskeligheder og i god nordisk ånd vil gøre, hvad vi kan for at støtte Island.

I denne tid, hvor mange ting må omvurderes, og hvor vi — alt efter temperament med glæde eller beklagelse — må konstatere, at tilstandene fra før oktober 1973 næppe nogen sinde vender tilbage, er det vigtigt for os alle at have et fast holdpunkt i det nordiske samarbejde.

Vi ved, hvad det er, og vi kender dets muligheder. Der skal være fremskridt i det hidtil kendte samarbejde, men det må tilpasses udviklingen, og vi må have øjenene åbne for de nye samarbejdsmuligheder og samarbejdsbehov, som de ændrede forhold i omverdenen uundgåeligt vil skabe.

Fru præsident! Det er ud fra disse synspunkter, jeg som den kommende formand i det nordiske ministerråd vil deltage i det nordiske samarbejde.

Statsminister **Palme**: Fru president! Tillåt mig börja med att uttrycka min glädje över att på nytt vara här på Island. Under

de senaste åren har vi haft anledning att med inlevelse och sympati följa det isländska folket under dess ibland mycket hårda prövningar. Jag tror att vi alla känner en djup beundran över hur våra isländska vänner har kunnat bemästra svårigheterna. Vi känner glädje över den vänlighet och värme som alltid möter oss här på Island.

Det är naturligt att tankarna nu går tillbaka till de dagar för fem år sedan då Nordiska rådet senast samlades här i Reykjavik. Vi kände stor glädje, ett långvarigt och mödosamt arbete hade slutligen lett till resultat. Nordek skulle förverkligas. Det upplevdes av nästan alla som en milstolpe i det nordiska samarbetets historia.

Desto större blev besvikelsen när det blott några dagar senare började stå klart att dessa ansträngningar hade misslyckats. De s. k. centrifugala krafterna hade blivit för starka. Det är meningslöst att söka undanskydda den mycket stora besvikelse vi då kände och som naturligtvis fortfarande lever kvar hos åtskilliga av oss.

Det fanns vid den tiden gott om Casandror och domedagsprofeter som spådde en dyster framtid för det nordiska samarbetet. De kunde hämta näring också ur de då förestående förhandlingarna med den europeiska gemenskapen där olikheterna i säkerhetspolitik och attityder skulle kunna ytterligare markera en nordisk splittring.

Självfallet fanns det en risk att just besvikelsen skulle leda till håglöshet och stagnation i samarbetet. Det gällde att snabbt söka gripa sig an med konstruktiva samarbetsuppgifter i syfte att bevara dynamiken i det nordiska samarbetet. Vi kunde göra det i förvisning om att det nordiska samarbetet för många av våra medborgare representerar en trygghet i en osäker värld. Vi kunde göra det också i beslutsamhet att slå vakt om de betydelsefulla resultat som uppnåts: konventioner om social trygghet, den gemensamma arbetsmarknaden, passfriheten och allt det andra. Just oron för en splittring i Norden blev en drivkraft för att finna nya vägar att befästa och fördjupa samarbetet.

Från dessa utgångspunkter kan vi se med viss tillfredsställelse på de gångna 5 åren.

Vi kunde lösa de komplicerade frågorna

om vårt förhållande till de Europeiska Gemenskaperna utan att Norden splittrades.

Vi beslöt i Helsingfors 1972 att utforma ett nordiskt handlingsprogram. Vi kunde ta tillvara väsentliga delar av de tankar och förslag som väckts inom ramen för Nordek. Programmet så som det presenterades vid Oslo-sessionen 1973 omfattade industri- och energipolitik, regional- och miljöpolitik. Senare har samarbetet utvidgats till arbetsmiljöområdet, konsumentpolitik och turism. Och sedan länge ha vi etablerat ett omfattande samarbete inom lagstiftning och kultur, transportpolitik, inom socialpolitik och arbetsmarknad. Handlingsprogrammet är således på god väg att utvecklas till ett heltäckande samarbetsprogram vars styrka bland annat är dess flexibilitet och dynamiska inriktning.

Under dessa år har vi byggt upp institutioner för samarbetet inom Nordiska rådet och mellan regeringarna som redan förmått utveckla en betydande slagkraft.

Så kan vi alltså gå vidare, som alltid luttrade av besvikelser och stärkta av framgångar.

Låt mig nämna några områden.

Den gemensamma nordiska arbetsmarknaden är av särskilt stor betydelse och nytta för våra folk — det har alla talare hittills varit inne på. Sedan början av 1950-talet har åtskilliga hundratusen medborgare under kortare eller längre tid bott och arbetat i ett annat nordiskt land än det egna landet. Vad detta har inneburit av ökad kännedom om och fördjupad samhörighet med grannfolken är svårt att veta. Men ett är säkert: vi har i alla våra länder på ett eller annat sätt haft nytta av detta samarbete. Därför skall vi slå vakt om den gemensamma nordiska arbetsmarknaden men också förstärka samarbetet ytterligare så att vi motverkar de negativa effekter som annars kan uppstå. Utgångspunkten för ett fördjupat samarbete skall vara att medborgarna i de nordiska länderna också i fortsättningen fritt kan välja arbete och bostadsort över hela Norden.

Sverige är det land som under de gångna åren haft den största invandringen från det övriga Norden. Vi känner därför ett stort ansvar för att invandrarna tillförsäkras goda villkor i det svenska samhället. Det är vår

förhoppning att reformverksamheten också här kan utvecklas i nordiskt samarbete. Ett exempel har vi ju redan i det förslag som Finlands regering framförde i Nordiska rådet om kommunal rösträtt och valbarhet för nordiska medborgare i annat nordiskt land än det egna. Den utredning som tillsattes blir färdig inom kort. Vi har i Sverige valt att jämsides med denna utredning också undersöka möjligheterna att ge alla invandrare kommunal rösträtt och valbarhet efter en viss kvalifikationsstid. Skälet till detta är att vi anser att även de 40 procent av våra invandrare som kommer från länder utanför Norden bör få möjlighet att påverka sina förhållanden genom att delta i kommunala val. Detta är ett välgrundat jämlikhetskrav.

Under den senaste tiden har samarbetet förts in på två viktiga nya fält. Jag syftar på de två uppdrag som vid nordiska statsministermötet i Oslo den 31 januari lämnades åt ministerrådet nämligen att dels gemensamt utreda de nordiska ländernas tillgångar på råvaror och naturresurser, dels låta utarbeta ett förslag till nordisk investeringsbank. Genom en investeringsbank, som skall kunna finansiera investeringsprojekt och export av nordiskt intresse, hoppas vi kunna öka Nordens finansiella resurser. Det här förslaget hade vi utarbetat redan i slutet på 1960-talet. Att det då inte förverkligades berodde på andra omständigheter. Det har närmast fått en ökad aktualitet under de år som förflutit. Genom inventering av våra råvaruresurser skaffar vi oss en bättre överblick över de tillgångar vilka jämte energi, arbetskraft och teknologiskt kunnande och kapital utgör produktionsfaktorerna. Det nordiska samarbetet kommer därmed att omfatta alla de faktorer varav vår förmåga att upprätthålla och öka vår produktion är beroende.

De pågående strävandena att finna lämpliga vägar för ett intensifierat energipolitiskt samarbete och ett utökat industriellt och teknologiskt samarbete till ömsesidig fördel för berörda parter kommer att ytterligare stimuleras av dessa två nya alternativ.

De nordiska länderna har gamla traditioner när det gäller samarbete inom energiförsörjningens område, framför allt beträffande elkraft. Här öppnar sig stora möjlig-

heter att fördjupa detta samarbete med utgångspunkt från fyndigheterna av olja och gas i de nordiska farvattnen och att vidga det till ett industriellt samarbete på bred bas. Rune Johansson kommer att mera utförligt behandla dessa frågor. Låt mig bara säga att från svensk sida välkomnar vi tankarna på ett gemensamt utnyttjande av naturgasförekomsterna. De kan få stor betydelse i ett vidare nordiskt samarbete och få positiv effekt av regional- och industripolitisk karaktär. Låt mig också tillfoga att industriministrarnas rapport visar att vi nu måste inrikta oss på en snabb och intensiv utredningsinsats för att snarast möjligt komma till konkreta resultat på detta område.

Vi står alla inför uppgiften att utforma en planering av vår energipolitik. Vi har ägnat stort intresse åt dessa frågor i mitt hemland. Som grundval för denna planering måste ligga en mycket medveten strävan att hålla tillbaka energiförbrukningen och att hushålla med energin samtidigt som vi tillgodoser grundläggande krav på sysselsättning och fördjupad välfärd. Det borde vara självklart att denna planering kan bli mera framgångsrik både när det gäller hushållnings- och sparandeeffekten och när det gäller att få fram nödvändig energi om vi utnyttjar de möjligheter till samarbete och gemensamma ansträngningar som föreligger i de nordiska länderna.

Våra överläggningar denna gång äger rum i en internationell situation präglad av ekonomisk och politisk osäkerhet.

Arbetslöshet, inflation, betalningsrubbingar som skakat det internationella valutasystemet oroar människorna i industriländerna och sätter regeringarnas handlingsförmåga på svåra prov.

Det är väsentligt både för industriländerna och för utvecklingsländerna att stabiliteten återvinnis i industrivärlden. Ty utan ett mått av stabilitet i denna del av världen är ett effektivt utvecklingssamarbete inte möjligt.

Hur ter sig då utsikterna för industriländerna under 1975? Påfrestningarna är förvisso stora, det finns allvarliga krisrisker, politisk instabilitet, social oro och på många håll just nu ekonomisk stagnation. Det är lätt för den som vill måla med mörka färger och svarta penslar i sin beskrivning av framtiden.

Men det är farligt och onödigt att hänge sig åt en våldsamt pessimism. Farligt därför att dystra profetior i värsta fall kan bli självuppfyllande. Onödigt därför att utvecklingen på intet sätt är ödesbestämd.

Det finns flera faktorer som talar för att 1975 kan innebära en vändning till det bättre i den internationella ekonomiska utvecklingen.

För det första: I viktiga länder — USA, Västtyskland, Storbritannien, Kanada — är politiken klart på väg i expansiv riktning. Vi kan beklaga att åtgärderna hittills inte är tillräckligt beslutsamma och omfattande och att de som hittills vidtagits inte haft nämnvärd effekt. Jag anser att de åtgärderna absolut inte är tillräckliga för att häva stagnationen, men stagnationen och arbetslösheten har nu gått så långt att regeringarna i eget välförstått intresse måste lägga om politiken. Vi i de nordiska länderna bör på det internationella planet stå för en politik som sätter sysselsättningen i främsta rummet och efter måttet av vår förmodligen själva bidra härtill.

För det andra: Råvaruprisernas — t. ex. oljeprisernas — stegring synes komma att mattas av. Dessa prisstegringar har varit en starkt inflationsdrivande faktor. Man bör nog akta sig för att moralisera över den hastiga prisstegringen som ägt rum på vissa varor — oljans pris exempelvis har, om vi ser det över en 25-årsperiod, inte stigit snabbare än andra varor. Vad man kan beklaga sig över är att denna stegring inte varit jämn utan kom i ett slag som en plötslig chock. Kurvan på råvaruprisernas ökning torde emellertid nu ha nått sin kulmen. Därtill kommer att den deflationspolitik som ledande industriländer bedrivit och som i huvudsak varit av ondo också medför en dämpning av den internationella prisstegringstakten.

För det tredje: OECD-ländernas samlade underskott i bytesbalansen torde inte komma att växa ytterligare i samma snabba takt. Kalkyler börjar tvärtom nu komma fram där man skönjer den dag när en balans betalningsmässigt inträder.

Detta beror bland annat på att oljeländerna i hög grad — som de bör göra — investerar sina valutainkomster i de egna länderna vilket ökar exportmöjligheterna för OECD-ländernas industrier.

Emellertid: Om 1975 skall bli ett år då en vändning till en mer balanserad och stabil ekonomisk utveckling börjar inträda internationellt sett är det av en avgörande betydelse att de internationella politiska och ekonomiska problemen behandlas i en vilja till samarbete — icke i en anda av konfrontation, som det finns litet dystra tecken på.

Jag hoppas att det rådslag vi nu samlats till i all enkelhet skall bli ett exempel på värdet av samarbete, öppna gränser och ömsesidigt förtroende.

Våra länder har i viktiga avseenden på utrikespolitikens fält valt olika vägar. Likväl har vi hela tiden utvecklats ett samarbete av nu mycket betydande omfattning.

Jag tror att det samarbetet är *en* förklaring till att Norden i många avseenden utvecklats bättre de senaste åren än industrivärlden genomsnittligt sett.

Ty som helhet är läget i Norden i dag ljusare än annorstädes. Vi kan också med fog hävda att den nordiska samhandeln har utgjort ett expansivt inslag i våra ekonomier och stärkt våra respektive länders motståndskraft i en tid som karakteriseras av svårartade globala ekonomiska problem. En stark konjunktur i ett eller flera nordiska länder kommer ju genom den stora handeln alla till del i form av goda exportmarknader.

Lärdomen är att de nordiska länderna var för sig och tillsammans haft stor glädje av det vidgade samarbetet.

Slutsatsen är självklar — det visas t. ex. av att den nya danska regeringen, nära nog som sin första regeringshandling, begett sig till detta rådslag — nämligen att samarbetet måste ytterligare byggas ut och fördjupas.

Samtidigt som vi går vidare kan vi visa att problemen bäst löses genom konstruktivt samarbete, inte genom konfrontation och maktspråk.

Trafikminister **Tarjanne**: Fru president! Då statsminister Sorsa tyvärr på grund av de som bäst i Helsingfors pågående inkomstpolutiska förhandlingarna är förhindrad att delta i denna generaldebatt och inte kan anlända till Reykjavík förrän efter

veckoskiftet vill jag begagna mig av tillfället att på den finska regeringens vägnar komma med några allmänna kommentarer.

Vi har alla i Nordiska ministerrådets berättelse över verksamheten år 1974 kunnat se hur det nordiska samarbetet fortsatt att utvecklas och förstärkas. Sekretariatens verksamhet har kunnat byggas ut på ett tillfredsställande sätt, många ämbetsmannakommittéer för de olika aktivitetsfälten har tillkommit och ett stort antal projekt har igångsatts. För det innevarande året liksom i ännu högre grad för nästa år pekar aktivitetskurvan stadigt uppåt mätt både i pengar, personer och projekt. Intresset för nya projekt har dock varit ännu större och betydligt större än vad man funnit möjligt att inom budgetramarna kunna taga med och det är därför med beklagande som vi konstaterat att många välmotiverade förslag tyvärr ställts på framtiden. Från finländsk sida har vi med allvar gått in för att erbjuda sekretariatet de nödvändiga budgetära förutsättningarna för en meningsfull och tillräckligt mångsidig verksamhet och vi hoppas att man även i andra nordiska länder skall finna det möjligt att i fortsättningen i ännu högre grad än hittills tillmötesgå de olika äskandena.

Frågan om kommunal rösträtt och valbarhet för invandrare är en fråga som i hög grad intresserar den finska regeringen. Det är därför med största glädje jag konstaterar att behandlingen av denna fråga av allt att döma nu avancerat så långt att en positiv lösning är inom synhåll. Som ministerrådets ordförande statsminister Hallgrímsson redan påpekat har den av ministerrådet i december 1973 tillsatta arbetsgruppen visserligen inte ännu avgett sitt betänkande men det förefaller som om de lagstiftningsmässiga, tekniska och administrativa problemen skulle kunna lösas. Jag vill speciellt tacka den svenska regeringen för den snabbhet och energi med vilken man angripit de med rösträtten sammanhängande problemen i Sverige, där de ju varit mest omfattande, på grund av det stora antalet invandrare som statsminister Palme nyss betonade. När nu denna fråga, i en nära framtid som man vågar hoppas, får sin definitiva lösning kan det konstateras att man genom nordiskt samarbete

åter nått ett konkret resultat av avgörande betydelse för vida befolkningsgruppers trivsel. Beredningen av frågan i Finland tar sikte på att reformen skall kunna genomföras till kommunalvalen på hösten 1976.

Vid det nyligen i Oslo avhållna nordiska statsministermötet beslöt man bl. a. skyndsamt låta utreda förutsättningarna för att skapa en nordisk investeringsbank. En dylik bank skulle, ifall man kan komma överens om villkoren för dess verksamhet, helt säkert på ett betydelsefullt sätt bidra till att stärka kredituppläningsmöjligheterna för våra länder och leda till finansierandet av många nyttiga projekt i Norden. Man bör dock å andra sidan taga i beaktande de enskilda ländernas nationella intressen och se till att bankens verksamhet planeras så välbalanserat som möjligt till allas bästa. I samband med utredandet av bankens verksamhetsprinciper bör man, för att i största möjliga grad kunna tillgodogöra sig tillgänglig expertis och know-how, planera ett nära samarbete med existerande statliga och privata banker och andra kreditanstalter. Den planerade nordiska investeringsbanken bör ju inte ses som en konkurrent utan som ett komplement till förefintliga kreditinstitutioner.

Jag skall inte i detta mitt anförande gå in på de inom det nordiska samarbetet så viktiga sektorerna energi och kultur då dessa frågor senare under sessionen kommer att mer utförligt behandlas av den finländska handels- och industriministern respektive undervisningsministern. Jag vill däremot beröra vissa andra konkreta samarbetssektorer och då först vissa arbetskraftsproblem. Beträffande aktuella arbetskraftspolitiska åtgärder i Finland kan jag närmast nämna yrkesutbildningskurserna för arbetslösa och verksamheten för arbetsplacering av handikappade.

När det gäller yrkesutbildningskurserna för arbetslösa är den viktigaste målsättningen att utvidga verksamheten så att antalet personer, som årligen utbildas, svarar mot en procent av totala arbetskraften (22 000 personer). Detta mål torde man uppnå i år dvs. 1975. Det andra utvecklingsområdet är att flytta utbildningens tyngdpunkt från grundutbildning till omskolning samt kompletterings- och vidareutbildning.

Bland arbetskraftspolitiska åtgärder syftande till att påverka efterfrågan på arbetskraft kan nämnas den i fjol påbörjade verksamheten rörande företagslokalisering.

Även inom vissa andra sektorer av samhällspolitiken håller man på att genomföra reformer med arbetskraftspolitiska verkningar. Reformförslagen rörande lagstiftningen om utvecklingsområdena behandlas som bäst av riksdagen, ett riksomfattande program för bostadspolitik är under utarbetande och inom utbildningspolitiken är man i färd med att förnya utbildningen på mellanstadiet. Syftet är att göra utbildningen mera flexibel.

I detta sammanhang vill jag gärna passa på och konstatera, att man på finländsk sida haft mycket goda erfarenheter av det samarbete som pågått mellan arbetsförmedlingsmyndigheterna i Finland och Sverige och att man för vår del gärna skulle se ett utsträckande av detta till att gälla alla nordiska länder på en bilateral basis. Det är ju uppenbart både i samhällenas och individernas intresse att arbetssökande inte vandrar omkring för våg vare sig i eget eller i grannländerna utan att detta sker i enlighet med de för stunden existerande möjligheterna till och behovet av arbete. Vi är för vår del fullt beredda att ge andra del av våra erfarenheter från detta område speciellt som vi anser att man här kan göra värdefulla insatser för det nordiska samarbetet.

En annan mycket aktuell sektor gäller konsumentpolitiken. Beträffande utvecklingen i Finland på konsumentområdet kan jag omtala att man nyligen har utarbetat ett förslag till skyddslagstiftning för konsumenter, som i stort sett överensstämmer med konsumentlagstiftningen i övriga Norden. Det kan dock konstateras att de föreslagna bestämmelserna delvis är mera vidsträckt än i de övriga nordiska länderna t. ex. beträffande tillverkarnas produktansvar.

Jag skall härom nämna vissa huvudpunkter i förslaget, som för närvarande är föremål för remissbehandling, och därigenom inte ännu i form av ett regeringsförslag.

Den föreslagna lagstiftningen avser att stärka konsumenternas rättsliga ställning, att klarare definiera deras förhållande gentemot näringsidkarna samt att öka inslaget av

saklig informationen i marknadsföringen. Huvudansvaret för tillämpningen av de nya bestämmelserna kommer att åligga en särskild konsumentombudsman och en marknadsdomstol som avses inrättas.

När det gäller hem- och postorderförsäljning föreslås att en sju dagars s. k. "ängervecka" blir införd.

Dessutom kommer enligt förslaget ett nytt rättskyddsmaskineri att inrättas för handläggning av tvister och rättskyddsproblem på konsumentområdet.

Bland aktuella frågor av större nordisk bärvidd vill jag gärna till sist, men icke minst, som trafikminister betona förbättrandet av kommunikationerna mellan våra länder och speciellt mellan de nordliga delarna av Norge, Sverige och Finland. Kalottproblematiken och kalottsamarbetet har väl alltid varit aktuellt i Nordiska rådet och ser inte ut att bli mindre aktuellt i framtiden. Tack vare Nordiska rådets rekommendationer har man åstadkommit förbättringar och speciellt förbättringar i vägförbindelserna mellan de olika länderna på kalottområdet. De frågor som nu är speciellt aktuella är flygtrafikens befrämjande, utvecklandet av trafiken via Trondheim och effektiveringen av trafiken mellan Vasa och Umeå. Den finska regeringen sätter stort värde på att man fortsätter att förbättra kommunikationerna mellan ländernas nordliga delar. När sessionen denna gång äger rum i Reykjavík är det naturligt att man speciellt diskuterar åstadkommandet av bättre och billigare trafikförbindelser mellan Island, Färöarna, Grönland och övriga Norden. Energipri-sernas skarpa stegring har medfört en väsentlig stigning av biljettpri-serna på dessa långa rutter. Fastän det torde vara svårt att tänka sig en radikal subventionering av rese- och transportkostnaderna med offentliga medel, är det önskvärt att man finner sätt att förbättra dessa kommunikationer och att hålla biljettpri-serna så moderata som möjligt. Då resorna till och från Finland också i allmänhet är relativt långa förstår jag väl de svårigheter som de långa avstånden till andra länder åsamkar speciellt islänningarna och färingarna.

Avstånd är ju dock till för att övervinnas och härmed avser jag icke endast de geografiska, utan även, och i ännu högre grad

de mänskliga avstånden. Ju mer dessa avstånd kan förminska, förkortas, desto snabbare blir den nordiska enigheten.

Fru president! Jag vill för vår del gärna understryka, att den finska regeringen anser det mycket angeläget att det existerande nordiska samarbetet, detta samarbete, som jag tycker — vilket har framgått av vad jag redan har sagt — är ett levande samarbete, ytterligare utvecklas och fördjupas.

Helén: Fru president! När de sociala och ekonomiska utmaningarna är som störst borde det nordiska samarbetet ligga som närmast. Då borde de gemensamma tagen framstå som särskilt angelägna.

Man kan lätt få intrycket att det förhåller sig precis tvärtom. När behovet av samarbete växer i den internationella ekonomin — då söker sig de nordiska länderna ofta olika former för samarbete med omvärlden. När världsekonomin sätts i gungning — då finns inga realistiska möjligheter till ett intimt ekonomiskt samarbete av det slag som diskuterades i Nordekplanen. När energikrisen är mitt uppe i vår politiska vardag — då söker sig de nordiska länderna olika vägar. Sverige och Danmark deltar i den s. k. oljeklubben, ECG. Norge har sökt och fått en särskild form av anknytning, och Finland väljer rollen som betraktare.

Jag tror ändå inte att man skall bli alltför nedslagen av vad som på ytan kan se ut som en hopplös splittring. Vi måste, nu som förr, konstatera att de nordiska länderna har olika utrikespolitiska förutsättningar, och det är från den utgångspunkten värderingen skall ske av det som händer.

Vi måste också, nu kanske mer än förr, konstatera att de ekonomiska och energipolitiska förutsättningarna skiljer sig starkt. Här finns Island med sin jordvärme och vattenkraft. Där finns Norge med sin olja som en ny resurs. Där finns Sverige med sin starkt elkraftinriktade energiproduktion. Där finns Danmark med sin stora exportkapacitet för livsmedel men sitt ensidiga beroende av oljan. Där finns Finland med sin framsynta satsning på inhemska energikällor och särskilt mottrycks-kraften.

De olika förutsättningarna och de olika formerna av kontakt med andra länder borde nu i stället för ett hinder kunna bli en stimulans till ett samarbete där man kompletterar och förstärker varandra och där man på en rad olika vägar försöker påverka det internationella skeendet med nordiska synpunkter. För det behövs inte alltid nya gemensamma organ eller nya formella generella överenskommelser. Vad som krävs är att framför allt — och det skulle denna debatt kunna visa, om vi begagnade tillfället på det sätt som nu börjar skymta i några av inläggen — att de nordiska länderna har en betydande samsyn i huvudfrågorna. Då kan vi verka för gemensamma mål på delvis olika vägar. Då kan vi här i Norden få ett växande utbyte av erfarenheter och ett konkret samarbete.

Den samsynen upplever jag just nu som allra viktigast i fråga om den ekonomiska politiken. De mångdubblade priserna på olja har, såsom flera talare påpekat, vänt upp och ner på världsekonomin. Även om de, sedda över en 25-årsperiod, inte innebär någon orimlighet, är den plötsliga prisexplosionen sådan att efterverkningarna kommer att kännas mycket länge. De västliga industriländerna skulle normalt ha haft ett överskott i sin handel med andra länder om prisstegringstakten varit balanserad. Nu fick i stället dessa västliga industriländer under 1974 ett underskott i storleksordningen 250—300 miljarder svenska kronor, och det är ingen liten summa.

Till detta väldiga problem kommer så den kraftiga inflationen. Den har vi märkt också här i Norden. Från december 1973 till december 1974, alltså under en tolv månadersperiod, steg konsumentpriserna med 11,5—12 procent i Sverige, 15,5 procent i Danmark, 11 procent i Norge och 17 procent i Finland.

Inflationen har svept fram i tre vågor. Först kom prisstegringarna på råvaror, främst som en följd av den ovanligt starka och samstämda högkonjunkturen i hela den rika världen, som vi i Sverige dock inte hade del i då. Sedan kom 1973—1974 fyrdubblingen av oljepriserna. Den har nu slagit igenom fullt ut i alla led i ekonomin. Den tredje inflationsvågen är den som utlöses när löntagarna av naturliga skäl söker

kompensera sig för penningvärdets fall. Inflationen rullar då lätt vidare av sig själv, i en kapplöpning mellan löner, skatter och priser.

Inte bara inflationen utan också de enskilda ländernas stora betalningsunderskott frestar många länder att strama åt. Det finns nationer som alltför länge tycks ha betraktat det som rimligt, även om priset har betalats i form av växande arbetslöshet. Men om alla länder handlar på det sättet, blir följden en världsvid depression och massarbetslöshet. Vi kan inte exportera inflation och arbetslöshet till varandra — då råkar vi alla illa ut. Det är en enkel sanning som världens regeringar utanför Norden bör vara betydligt mer medvetna om än man var på 1930-talet.

De stora industrinationerna har självfallet det största ansvaret. Förenta staterna svarar ensamt för ca 40 procent av de västliga industriländernas samlade produktion. Kan vi tillsammans bidra till att påverka EG-ländernas och genom dem Förenta staternas ekonomiska politik, har det en väldig betydelse för sysselsättning och produktion här i Norden. De regeringsföreträdare vi hittills har hört tycks vara medvetna om detta, men är de beredda att satsa alla sina krafter på att också finna samlade uttryck för den uppfattningen?

I sin gemensamma kommuniké från statsministermötet den 31 januari har de nordiska regeringsföreträdarna uttryckt sin tillfredsställelse över att en del länder vidtagit åtgärder för att stimulera den ekonomiska aktiviteten. Statsministrarna förklarade sig eniga om att det i de enskilda länderna måste "föras en politik som både säkrar en lägre prisstegringstakt och en hög ekonomisk aktivitet" samt att man måste "säkra sysselsättningen och motverka arbetslöshet".

Det är bra att detta sagts, men det är mycket allmänt hållet, och det kan inte vara tillräckligt. Grundtonen i de inlägg som vi nu hört från Danmarks, Sveriges och Finlands regeringar har varit sympatisk, och därvidlag har det inte funnits någonting att klandra, men varför inte här i Reykjavík göra en utfästelse om att fortsätta detta i det diplomatiska arbetet men också genom mer preciserade gemensamma uttalanden från regeringarna?

Jag tycker inte man kan anklaga någon av dem som har talat för att ha spelat Hamlets roll här på Nationalteatern, även om statsminister Palmes melankoliska och litet molokna ton när han skildrade finalen här i Reykjavík för fem år sedan antydde något av Hamlets närvaro när hr Palme erinrade sig marsfrosten efter februarivåren i Reykjavík den gången. Jag efterlyser ändå någon norsk regering som vill spela Fortinbras roll och se till att de stora industriländernas regeringar verkligen gör någonting påtagligt för att stimulera sina ekonomier.

Dels måste vi klarare säga ut vad som är viktigast i den ekonomiska politiken och verka internationellt för att nå framgång för den synen, dels måste vi vaksamt se till att vi inte bara rekommenderar andra länder att föra en viss politik och själva inte gör det. Praktiskt taget alla länder kan bli överens om att det är bra när andra länder stimulerar sina ekonomier, men om alla länder väntar på att de andra skall stimulera innan de själva gör någonting, blir följden depression, och då räcker inte alla tecken på uppgång som många vill förlägga till årsskiftet 1975—76. Det är värt att tänka på — inte minst för oss politiker från Sverige — att vi också i vår egen politik försöker följa de riktlinjer vi rekommenderar andra. En början har för Sveriges del gjorts med den sänkning av statsskatten som trädde i kraft den 1 januari som följd av en överenskommelse mellan socialdemokraterna och folkpartiet i Sverige.

Jag skulle i tre punkter vilja ange den huvudinriktning som jag tror är nödvändig om vi skall klara oss lyckligt ur de ekonomiska problemen:

För det första måste vi finna vettigare former än hittills för att slussa tillbaka oljemiljarderna. Vi får inte låta våra ekonomier stagnera bara därför att oljeländerna inte med ens kan köpa upp sina pengar. Tvärtom måste vi mötas på halva vägen. Oljeländerna kommer steg för steg att öka sin import, men förmågan att svälja dessa pengar är ändå begränsad i så outvecklade ekonomier. Vi bör därför nu och under de närmaste åren till länder av vår typ låna tillbaka deras överskott för att bygga ut vår produktion och bygga om till ett energisnålare samhälle. Vi kommer att få omedelbara följder av detta: vi kommer att kunna till andra

länder exportera den teknik som vi på det sättet prövar.

Inrättandet av en nordisk investeringsbank, som nu skall diskuteras vidare i ministerrådet, är *en* väg, men det kan inte vara den enda vägen att på ett produktivt sätt slussa tillbaka pengar.

För det andra bör den ekonomiska politiken i högre grad än hittills inriktas på att direkt bekämpa arbetslösheten. På många håll ter den sig mycket låg. Länder som Norge med 1,6 procents arbetslöshet och Sverige med 1,9 procents arbetslöshet kan hänvisa till dessa tal men ändå inte garantera att sysselsättningen kan hållas uppe på nuvarande nivå. Det är i huvudsak andra faktorer än en för hög efterfrågan på varor och tjänster som har orsakat den snabba inflationstakten. Man kan därför inte i dag ställa inflationsbekämpningen i motsats till en effektiv sysselsättningspolitik.

Kampen mot inflationen är inte betjänt av att maskiner stannar och arbetslösheten stiger. De mänskliga förlusterna av en växande arbetslöshet kan heller inte accepteras. För att bekämpa inflationen krävs det därför paradoxalt nog även vissa stimulanter till den privata konsumtionen. Om inte varor kan säljas ute i världen eller på hemmamarknaden, får vi inte heller de investeringar som är nödvändiga för att på sikt återställa balansen mellan industriländer och oljeländer.

För det tredje, slutligen, bör världshandeln liberaliseras ytterligare. Protektionismen skall bekämpas hårdare än hittills. Industriländerna kan inte komma till rätta med sina underskott i varuutbytet med andra länder genom att flytta underskotten mellan varandra. Tvärtom behövs ett växande handelsutbyte mellan industriländer och oljeländer och mellan industriländerna inbördes liksom mellan u-länderna och andra länder.

Det skulle vara värdefullt för de nordiska ländernas möjligheter att nå resultat i olika internationella sammanhang om det av denna debatt i Reykjavík kunde framgå att det i Norden inte bara i stort sett råder en samsyn på dessa tre avgörande punkter utan att man också är beredd att under hela detta år i avgörande sammanhang driva detta såsom uttryck för en gemensam uppfattning.

Många av oss, fru president, hade kanske

väntat och önskat att det skulle vara möjligt att just nu nå fram till en generell överenskommelse om ett nordiskt samarbete kring energipolitiken, men det ligger säkerligen en hel del i ämbetsmannakommitténs, ministerrådets och ekonomiska utskottets gemensamma bedömning, att samarbetet här bäst kan utvecklas genom redan existerande organ och där det finns naturliga direkta behov av samarbete mellan några av länderna enskilt. Mellan Sverige och Norge finns redan stora möjligheter till en kombination av energipolitiskt och industripolitiskt samarbete, och likaså bör det med en tillräcklig samsyn finnas utomordentliga möjligheter att i naturliga former ta vara på varandras erfarenheter.

För mitt parti, som i den svenska energidebatten hårt har drivit kravet på sparsamhet med energi och bättre utnyttjande av mottryckskraften inom industrin, är det starkt inspirerande att i ämbetsmannakommitténs rapport kunna se hur mycket längre Finland har kommit när det gäller att ta vara på mottryckskraften.

Nu skall det senare under rådsessionen föras en särskild debatt om energipolitiken. Jag skall därför avslutningsvis bara göra två påpekanden som har med grundsynen att göra och som gäller sådant som jag tycker inte har kommit fram tillräckligt väl i det material som föreligger i tryck. Jag tror det skulle vara av värde om regeringsföreträdarna herrar Palme och Tarjanne, som just har talat för sina regeringar, och herr Bratteli, som är näste anmälda talare, ville kommentera dessa två enkla synpunkter.

Den första är att sparsamhet med energi inte bara är ett bland många inslag i energipolitiken, som bör tas med på slutet sedan man först gått igenom alla möjligheter till utbyggd energiproduktion. Konkreta och långtgående åtgärder för att pressa ökningen i energiförbrukningen skall tvärtom, som jag ser det, ligga som grund för varje framsynt energipolitik. Hur mycket kan vi skära bort av den ökning i energiförbrukningen som man tidigare ansåg ofrånkomlig? Vilket program skall vi sätta in för att klara det? Vilken utbyggnad av energiproduktionen kan vi då nöja oss med? Hur skall vi klara den med så stor handlingsfrihet som möjligt bevarad för framtiden i valet mel-

lan olika energikällor? Det är *i den ordningen* frågorna skall ställas och politiken läggas upp.

Sparlinjen är den enda miljövänliga linjen. När man bränner upp olja och kol förstörs luften. När man bygger kärnkraftverk i massiv skala skapas risker för framtiden som kan upplevas som alltför stora. Den som bygger ut ännu orörda älvar skövlar samtidigt oersättliga naturvärden.

Sparlinjen är också den mest ekonomiska. Det är åtskilligt billigare att isolera husen, öka verkningsgraden i pannorna, ta vara på spillvärmen, utnyttja mottryckskraften och investera i energisnålare processer inom industrin än att låta detta vara detta och i stället bygga ut energiproduktionen i den stora skala som tidigare har förutsatts.

Med sparlinjen kan man åstadkomma mer än små resultat. "Det är då bara resultat på marginalen" säger kanske någon. Javisst, men det är just på marginalen vi måste nå resultat. Det är *ökningen* vi måste pressa om vi skall klara energibehovet utan orimliga kostnader ekonomiskt och för miljön. Vi i folkpartiet i Sverige har redan i fjol ställt upp det långsiktiga målet för Sveriges del att ökningen av den totala energiförbrukningen helt skulle kunna upphöra i slutet av 1980-talet. Med den uppläggning som den svenska regeringen nu har presenterat förefaller det kunna bli en samsyn om detta i Sverige.

Den andra synpunkten är att, som det framhålls bl. a. i ämbetsmannakommitténs rapport, forskningen, statistikproduktionen och prognosarbetet måste få spela en större roll, så att vi vet bättre på vilken grund vi står i framtiden. Jag är glad att här kunna tala om att det fristående energiinstitut som Nordens regeringar och parlament tidigare har ställt sig så kallsinniga till att ett förslag har fallit i Nordiska rådet nu kommer att förverkligas av den svenska Vetenskapsakademien. Men det är självklart att en sådan insats inte räcker. Många grupper, särskilt av unga ideella människor, anser på goda grunder att tekniker och planeringsorgan inte har gjort tillräckligt för att få fram alternativ till redan uppgjorda och nästan låsta planer. För framtiden måste vi kunna säga till de unga att det finns garantier för allsidighet och alternativ innan planerna är

mer eller mindre låsta. En fri och oberoende forskning som svarar mot kraven på både insyn och öppenhet gör att man kan ifrågasätta, om dagens sanningar alltid blir bestående och utgör det bästa botemedlet mot förstelning och enögdhet. Energidebatten visar att det inte är mer av toppstyrning och centralstyrning utan mer av när demokrati som behövs för att vi med gott samvete skall kunna möta framtiden.

Av samma skäl bör man utnyttja marknadsekonomins fördelar. Marknadsmekanismerna kan, om de används rätt, trots allt förtal mot dem klara omställningen till ett energisnålt samhälle mycket smidigare än en väldig statsbyråkrati. I Sverige kunde vi under den förra vintern notera hur de frivilliga besparingsansträngningarna vida överträffade den statliga ransoneringen i effektivitet.

Det är viktigt att vi säger ut att ett energisnålt samhälle inte får vara ett stillastående samhälle. Det kan tvärtom innebära en utmaning och stimulans till uppfinnare och företagare att finna nya energisnåla lösningar i syfte att underlätta den ekonomiska tillväxten och ett bevarande och utvecklande av levnadsstandarden.

Det finns de som säger med en anklagande ton att marknadskrafterna bara syftar till lönsamhet. Ja, men vad som är lönsamt kan vi politiker styra. Höjer vi på rätt sätt skatten på energi, verkar marknadskrafterna för bättre hushållning med energin. Satsar vi på stimulering av de rätta energikällorna, betyder det ett ökat välstånd och ökad sysselsättning direkt för många människor i form av flera jobb. Om ett flertal av politikerna gör marknadskrafterna till sin vän, kommer de snabba resultaten.

Statsminister Palme: Fru president! Jag ombads göra en kommentar, och den skall jag ge på det sättet att jag säger, att i boten på hela vår energiplanering har vi lagt ett energisparande. Då är hela frågeställningen: Hur långt kan man driva det sparatet? Vi har kommit fram till att resultatet skulle kunna bli en genomsnittlig ökning av energikonsumtionen med 2 % fram till 1985 och sedan en utplaning fram till 1990. Utifrån denna grundläggande prognos

har vi sedan lagt upp planeringen när det gäller de olika produktionsgrenarna på energiområdet.

Jag tror att man bör stimulera utvecklingen av olika energiresurser. Vi har lämnat statsbidrag till många helt oberoende grupper för att ge dem tillfälle att utforma sina förslag beträffande energiproduktion. Ibland möter man missuppfattningen att om en sådan grupp får ett anslag och utformar ett förslag så skall förslaget därmed också godkännas och genomföras. Men det är en annan sak.

När det gäller stimulans av ekonomin vill jag säga en sak för att belysa vårt beroende av den internationella utvecklingen. Vi förde i Sverige i fjol en expansiv stimulanspolitik som ledde till hög sysselsättning och snabb framstegstakt men som naturligtvis också ledde till ansträngningar för vår betalningsbalans. Konsumtionsstimulanser innebär exempelvis till ca 40 % ökad import. Jag kunde i går vid ett studium av statistiken konstatera att den svenska importen från Västtyskland under förra året steg med icke mindre än 45 %, och i förhållande till denna vår stora handelspartner hade vi redan förut ett utomordentligt bastant handelsunderskott. Vår export till Västtyskland steg 1974 med 20 %, alltså från en mycket lägre nivå. Den svenska ekonomiska politiken hade följaktligen goda verkningar både i Sverige och i Västtyskland, men genom att man i Tyskland de facto drev en deflationspolitik hade vi inte särskilt gynnsamma resultat av det hela för vår del, utan snarare tvärtom. — Jag har här uttryckt sammanhangen mycket enkelt.

Eftersom vi alla är utomordentligt beroende av vår betalningsbalans blir vår förmodligen att föra en expansiv politik och upprätthålla sysselsättningen starkt beroende av att man i de stora industriländerna driver en någorlunda likartad politik. Och när det gäller att påverka de stora industriländerna i en förnuftig riktning hälsar jag med glädje varje bidrag med sådana maningar från alla tänkbara krafter!

Helén: Fru president! Vi skall naturligtvis inte förvandla det här till en svensk riksdagsdebatt!

Möjligen kunde någon få inntrykket att den svenska regeringen med mykje stor entusiasme under fjolåret hadde gått i tåten for å stimulere vår økonomi, med gode resultat for vårt vidkommende. Men dette er ikke hele sanningen — det viktige og interessante i dette fall er at det oppstår forskjeller mellom ländernas økonomier som kan være av stort värde. Den västtyske utrikesministern, som besøkte Sverige i går, var jo på det klare med de gode verkninger for västtysk økonomi som hadde oppstått og det ansvar som nu kan komme i motsatt retning.

Jag anser emellertid at vi ikke får fortrötts genom det som redan har skett i de största industriländerna, utan vi måste fortsätta den här diskussionen. Om våra ansträngningar denna gång inte kan vara inriktade på en sådan ökning av konsumtionsstimulanserna som främjar importen, finns ju en rad andra möjligheter för oss att själva bedriva en effektiv stimulanspolitik som delvis kan verka som ett internationellt föredöme. Och för att inte det allra sista som statsminister Palme sade om situationen i Sverige skall utan vidare ge ett intryck som stannar kvar, vill jag framhålla att de övervägande fördelarna av den stimulanspolitik som drevs i Sverige förra året kom just vårt land till godo i form av de mer än 100 000 nya jobb som på det sättet skapades, även om det kom litet överraskande för några.

Detta betyder emellertid att om de olika länderna själva kan föra en politik som avsetter direkta resultat så har vi i fortsättningen en viss rätt att ställa ökade krav på de länder som nu står och tvekar. Framför allt i den amerikanska politiken har ju en olycklig polarisering ägt rum, som innebär att även begränsade stimulansåtgärder förefaller komma att skjutas på framtiden, något som indirekt skulle påverka den nordiska situationen mykje ogynnsamt.

Statsminister **Bratteli**: Får jeg si, muligens til trøst for hr. Helén, at vi fører en stimulanspolitikk inntil grensene, muligens utover grensene, for vår tilgang på arbeidskraft. Og jeg er fullt oppmerksom på den siden av problemet.

Vi lever i FN's kvinneår, og selv om jeg er fullt klar over at grunnproblemer når det gjelder likestilling, ikke løses med symboliske tiltak, så har jeg likevel lyst til å gi uttrykk for at jeg synes det er riktig å gi anerkjennelse til den islandske delegasjon, som har gitt oss anledning til for første gang i Nordisk Råds historie å se en kvinnelig representant på plassen som førstepresident i Nordisk Råd.

Under de møter som ble holdt i Oslo den 31. januar i år mellom statsministrene og andre medlemmer av regjeringene i de nordiske land, var det enighet om at det nordiske handlingsprogram hadde gitt nye impulser til å føre videre det nordiske samarbeidet. Det dekker nå de fleste samfunnsområder. Samtidig ble det under møtene i Oslo besluttet å ta opp nye oppgaver og fullføre enkelte prosjekter som har vært under utredning en tid.

Det ble besluttet at Ministerrådet snarest mulig skal fremlegge et forslag om en felles nordisk investeringsbank. Denne gang dreier det seg ikke om å foreta en ny utredning om behovet og virkeområdet for en slik bank. Utredninger av denne art foreligger allerede i det materiale som ble utarbeidet på tidligere trinn i det nordiske samarbeidet, uten at saken dengang kunne føres fram til gjennomføring. Det var tilfelle i 1950-årene i tilknytning til planene om en nordisk tollunion. Forslaget om Nordøk som forelå ferdig utarbeidet i februar 1970, inneholdt konkrete tiltak om et mer omfattende finansielt samarbeid, der en nordisk investeringsbank gikk inn som en del.

Det har selvfølgelig i mange år foregått et finansielt samarbeid mellom de nordiske land med støtte fra regjeringene, men uten noen institusjonell ramme. Jeg kan minne om de statslån som andre land i Norden la ut på det svenske marked i de første etterkrigsår. For Norge var spesielle finansieringsordninger for skipsleveringer fra Sverige av særlig betydning. Senere ble svensk finansiering brakt inn i tilknytning til kraftutbyggingen i Norge både i kommunal og statlig regi. Av nyere dato har vi overenskomsten av 1. september 1967 mellom sentralbankene i Norden om gjensidig kortstiktig valutastøtte. Denne er under revisjon. Det nordiske industrifond av 1. juli 1974

gir tilskudd til industriprosjekter. Disse siste to ordningene omfatter imidlertid relativt beskjedne beløp til mer spesielle formål.

Av flere grunner vil finansierings spørsmålene få økt betydning på ulike områder av den økonomiske politikken i årene framover. Finansieringsoppgavene vil anta langt større dimensjoner enn det som tidligere har vært normalt. Det er på det rene at de tradisjonelle finansieringskilder gjennom private banker og finansmarkeder ikke vil være i stand til å påta seg de oppgaver det her blir tale om. Dette er problemstillinger som industriland både innenfor og utenfor Norden vil være opptatt av.

En del av denne problemstilling gjelder de enorme betalingsunderskudd som de fleste industriland vil måtte leve med i flere år framover, som følge av de økte utlegg i første rekke til import av olje. Danmark, som ikke har egne energikilder av betydning, er særlig sterkt rammet. En forsvarlig og langsiktig finansiering av betalingsunderskuddene er nødvendig for å sette industrilandene i stand til å opprettholde et tilfredsstillende investeringsnivå og full systemsetting. Internasjonale ordninger er under utredning med sikte på å kanalisere tilbake til industrilandene de valutainntekter som de store oljeproduserende land ikke ser seg i stand til å bruke. De 50—60 milliarder dollar årlig det her er tale om, lar seg ikke uten videre kanalisere gjennom privatbanker eller over det såkalte Eurodollarmarked i betryggende former.

En god del av de internasjonale kapitaloverføringer som henger sammen med den nye betalings situasjon i verden, må skje i offisielle og til dels i internasjonalt kontrollerbare former. Overføringene vil dels kunne skje som generelle valotalån, dels knyttet til større investeringsoppgaver. En nordisk investeringsbank bør kunne være et redskap i kanaliseringen av slik langsiktig kapital. Den bør kunne virke på kapitalmarkedene både innenfor og utenfor Norden.

Omstillingene i de vesteuropeiske lands næringsliv til den nye energisituasjon krever enorme kapitalbeløp over lang tid til investeringer i nye energikilder og i mindre energikrevende produksjonsprosesser. Høye arbeidsomkostninger i de velstående land og

en fornuftig arbeidsdeling mellom dem og utviklingslandene, krever også omstillinger i produksjonsmetoder, vareutvalg og næringstruktur. Det er en generell tendens til at industrilandenes produksjon vil bli mer kapitalintensiv enn før. Dette er forhold som ifølge OECD's oppfatning vil virke avgjørende inn på industrilandenes utviklingsmuligheter i årene framover. Skjer det ikke en målbevisst håndtering av dem, er det ifølge OECD en klar fare for et langvarig tilbakeslag i den industrialiserte verden.

Det er i dette perspektiv vi bør se investeringsbankens arbeidsoppgaver. Den bør også ses i sammenheng med Ministerrådets forslag om å klargjøre konkrete samarbeidsprosjekter når det gjelder energiforsyningen. I alle disse forhold spiller tidsfaktoren en viktig rolle. De grunnleggende trekk i verdens betalingssituasjon etter energikrisen lar seg ikke forandre på kort sikt. Det dreier seg om en trinnsvis omstillingsprosess i handelsforhold, industristruktur og energipolitikk. Ethvert land har behov for å sikre seg langsiktige og trygge energiforsyninger. Energi er en "nøkkelressurs" som bestemmer virksomheten på mange områder i samfunnet. Samtidig må utnyttelsen av ulike energikilder planlegges over en årrekke.

Forholdene har ført til at Norge står sentralt i dette bilde. På én måte har de betydelige ressurser av vannkraft, olje og gass satt Norge i en fordelaktig stilling. Vi er klar over at dette også pålegger oss et ansvar for at disse ressurser kommer til nytte utover vårt begrensede nasjonale behov. For vår egen del er vi interessert i så snart som mulig å klarlegge mulighetene for stabile leveringer av olje og gass i et lengre perspektiv i tilknytning til et bredt industri- og energipolitisk samarbeid med andre land. De faktiske leveringer utover de mengder som er bundet til allerede inngåtte avtaler, kan imidlertid først finne sted om 4—5 år. Men denne tiden vil en trenge til å klarlegge prosjekter og føre dem fram til iverksettelse.

Det vil her bl. a. kunne bli tale om å bygge opp et forsyningsnett for gass mellom de nordiske land. Tre prosjekter skal nå vurderes: — mulighetene for utnyttelse av gass till industriformål og andre formål på

Nordkalott-området, — ilandføring av gass til Nord-Jylland og videreføring til Sverige og eventuelt Norge, — en overføringsledning fra kysten av Møre til Oslo-området og Mellansverige.

Slike gassleveringer må eventuelt ses i sammenheng med andre former for energitveksling mellom de nordiske land.

Jeg kan godt forstå de forventninger som mange i og utenfor Norge kan stille i den nåværende situasjon til de muligheter som foreligger på den norske kontinentalsokkel for nye olje- og gassfunn, og til all den økonomiske virksomhet som følger med det. Men det er ikke her spørsmål om å hente olje på steder hvor vi vet den er. Vi har ingen slik visshet. Den kan bare bringes til veie gjennom et systematisk og tålmodig arbeid i mange ledd. Og arbeidet fram til en eventuell produksjon kan starte, er enormt ressurskrevende. Til i dag er det på den norske kontinentalsokkel investert for omkring 10 milliarder norske kroner. Fram til 1980 vil det muligens bli investert ytterligere 26 milliarder. Vi må så langt mulig sørge for at slike milliardinvesteringer fører til resultater som er lønnsomme for hele samfunnet.

Ut fra økonomiske og miljømessige overveielser vil det ikke være forsvarlig å basere seg på at boring på kontinentalsokkelen utenfor Nord-Norge kan komme i stand før i 1977. Undersøkelsene konsentrerer seg her om et par steder vest av Hammerfest. I første omgang vil en operere med en bore-rigg i sommerhalvåret og foreta 2—3 borehull pr. år. Dette vil kreve et mannskap på ca. 100, et par forsyningskip og helikopter-tjeneste. Først etter at en har kommet i gang med denne virksomhet, vil vi kunne skaffe oss grunnlag for å vurdere om det foreligger muligheter for industriell virksomhet og et energipolitisk samarbeid basert på olje og gass.

Energiforsyningen utgjør en del av de generelle ressursproblemer i verden. På flere områder meldes om utsikter til knapphet på råvarer. Forholdet mellom den sannsynlige vekst i verdens folketall og verdens evne til å produsere mer mat kan gi grunn til dystre utsikter. I senere tid er disse problemer blitt drøftet ut fra forskjellige utgangspunkter i flere internasjonale konfe-

ranser. Vi har hatt FN-konferansen om råvarer og utvikling, Befolkningskonferanser i Bukarest, Matvarekonferansen i Roma og Havrettskonferansen om utnyttelsen av ressursene i havet og på havbunnen. Den siste fortsetter til våren og ventes å bli avsluttet i år.

Det omfangsrike forskningsmateriale og de mange utredninger som foreligger om ressursproblemene, gir ingen klare holdpunkter for utforming av en ressurspolitikk i økonomisk og miljømessig sammenheng. Konklusjonene har vært sterkt motstridende og farget av personlige og politiske holdninger. Jeg vil her gjerne minne om at vi alltid må ha klart for oss at den viktigste ressurs også i den økonomiske politikken er mennesket selv, med dets evner, dets kunnskaper og ferdigheter. Og denne ressurs er i verden i dag større enn den har vært noensinne før.

For å bringe mer klarhet i de fysiske ressursproblemer oppnevnte Regjeringen i februar 1974 et sakkyndig utvalg som skulle vurdere Norges ressurs-situasjon i global sammenheng på basis av det eksisterende kunnskapsnivå i verden. Vi fikk med utvalgets rapport av 16. september 1974 en saklig, nøktern og allment forståelig fremstilling av ressursproblemenes karakter. Den gir grunnlag for en opplyst debatt om disse spørsmålene og for praktisk-politiske tiltak. Utvalgets rapport vil bli fulgt opp i en melding til Stortinget om "Naturressurser og økonomisk utvikling", som vil bli lagt fram i nær framtid.

Også i enkelte andre nordiske land er det foretatt utredninger av ressursproblemene av liknende karakter. Det er sterkt behov for å se disse spørsmålene i en nordisk og global sammenheng. Ressurs-situasjonen er meget ulik i de nordiske land. I Danmark er situasjonen særlig vanskelig fordi, bortsett fra den ressurs som også der ligger i menneskene og deres kvaliteter, er landet ellers uten ressurser av betydelig omfang både når det gjelder energi, og når det gjelder råvarer. Utenom trevirke er også Finland i en svak ressurs-situasjon. Men på enkelte områder kan de nordiske land supplere hverandre. I særlig grad kan dette være tilfelle om en også trekker inn de menneskelige ressurser som forskning, teknologis-

ke kunnskaper og organisasjonstalent. Sammen med finansielle ressurser bør en her kunne åpne nye perspektiver for et nordisk samarbeid innenfor en global ressurspolitikk som etter hvert må komme.

Det er mot denne bakgrunn statsministrene og samarbeidsministrene under møtet i Oslo i januar besluttet at det på nordisk basis skal foretas en utredning av den nordiske råvare- og ressurs-situasjon. Også denne bør gis en form som kan tjene til å avklare det politiske ordskiftet om disse spørsmålene og gi grunnlag for praktisk-politiske tiltak i de enkelte land og i fellesskap med andre.

La meg til slutt si at etter å ha fulgt dette råds arbeid under dets eksistens har også jeg sett med tilfredshet at det i de senere år har skjedd en nødvendig institusjonell utbygging som gjør det mulig med et mer systematisk arbeid i forbindelse med vårt nordiske samarbeid, ikke minst fra regjeringenes side. Jeg skulle for min del tro at denne utbygging av institusjonene nå har nådd et nivå som en i en tid framover bør basere seg på uten videre ekspansjon. Det er nyttig og nødvendig at vi har bygd ut de organer det her dreier seg om. På den annen side tror jeg det er mange forhold, ikke minst de som knytter seg til Rådet selv, dets møter og dets virksomhet, som gjør at vi skal være varsomme med å ekspandere noe synderlig utover det som allerede er gjort når det gjelder disse institusjoner, som er bygd opp til Rådets tjeneste.

Knud Enggaard overtok herefter ledningen av förhandlingarna.

Industriminister Gunnar Thoroddsen: Ærede præsident! Igennem mere end et år har energispørsmålene indtaget en fremskudt plads i denne forsamling, i Ministerrådet og i en lang række andre nordiske samarbejdsorganer. Det er naturligt, at når vore lande stilles over for de udfordringer og problemer, som den internationale oliekrise og dens følgevirkninger har medført, så opstår der på nordisk plan et ønske om at yde et fælles bidrag til løsningen heraf. Det er også glædeligt at konstatere, at det

te ønske i udpræget grad genspejler sig hos de nordiske landes befolkning.

I det følgende skal jeg på Ministerrådets vegne søge at give en præsentation af vore overvejelser om disse spørgsmål, således som de i dag foreligger, sammenfattet i to dokumenter på Rådets bord, nemlig dels embedsmandsrapporten, dels Ministerrådets tillægsberetning om energisamarbejdet. Fælles for disse to dokumenter er, at de er udtryk for den stærke forpligtelse, Ministerrådet føler til at arbejde problemerne igennem, for at finde et reelt grundlag for et samarbejde på alle de områder af energipolitikken, hvor der er behov og muligheder for det. Det er kun gennem et grundigt arbejde med at afdække forskelle og ligheder, interessefællesskab og interesse modsætninger, at vi kan gøre os håb om på dette område at finde frem til et holdbart samarbejde til gavn for alle implicerede parter. Indgåelse af generelt holdte overenskomster og aftaler uden reelt indhold vil ikke fremme den udvikling, vi ønsker — snarere tværtimod. Det samme gælder oprettelsen af nye samarbejdsorganer, medmindre de får klart definerede arbejdsopgaver og målsætninger, som på naturlig måde indpasses i det bestående samarbejds mønster.

Det er et stort og værdifuldt materiale om de nordiske landes energisituation, der er samlet i den rapport, Embedsmandskomiteen har fremlagt. Den har været nyttig for Ministerrådets overvejelse, og jeg håber, at den også vil virke som en stimulans for drøftelserne her i Rådet. Energipolitikken er efter sin natur teknisk kompliceret og spænder samtidig over så bredt et felt, at den kan være vanskelig at overskue. Det kan være naturligt at dele den op i en energiforsynings- og en energianvendelse side. Hertil kommer en række for begge områder fælles servicefunktioner som f. eks. statistik og prognosevirksomhed, forskning og udvikling samt teknologiformidling.

I den hidtidige debat har interessen i vidt omfang været koncentreret om energiforsynings siden, særligt på baggrund af de norske fund af olie og naturgas, samt de praktiske erfaringer der er gjort i Sverige og Finland med udbygning af kommerciel kernekraft. I Island har vi som bekendt i

det mindste foreløbig ingen energiråstoffer, vi kan eksportere, men derimod store energimængder at stille til rådighed for udbygningen af energikrævende industri. Man diskuterer allerede et nordisk samarbejde om en sådan udbygning, og det vil for Norden som helhed kunne føre til en bedre udnyttelse af energiresourcerne. Med i billedet af energiforsynings samarbejdet hører også elkraft-udvekslingen mellem de øvrige nordiske lande, der udgør et af de væsentligste elementer i det bestående energisamarbejde.

Når det gælder forsyningen med olie og olieprodukter, har vi konstateret, at det ikke i en overskuelig fremtid vil være muligt væsentligt at reducere forbruget i de nordiske lande som helhed. For Islands vedkommende regner man med at reducere det nuværende olieforbrug med mellem 1/4 og 1/3 igennem at erstatte olien med geotermisk energi og elkraft inden for opvarmningssektoren i de kommende år. Det vil være af interesse at skabe klarhed over mulighederne og vilkårene for olieleverancer fra Norge til de øvrige nordiske lande, og Ministerrådet finder, at forhandlinger herom bør gennemføres, så snart det er praktisk muligt.

Med hensyn til naturgas er vi i den situation, at vi ikke kan forudsige, hvilke leveringsmuligheder, der vil komme til at foreligge. Alligevel finder Ministerrådet, at en fælles udnyttelse af naturgasforekomster kan rumme så vide perspektiver for et nordisk samarbejde, at vi allerede i dag bør forberede os på nogle af de situationer, der kan komme til at foreligge. Det er derfor besluttet at iværksætte eller ajourføre forberedende undersøgelser vedrørende potentielle tilførselsmuligheder for naturgas.

Af geografiske grunde kommer Island indtil videre til at stå uden for denne del af samarbejdet.

På kernekraftområdet er det først og fremmest den til dels uafklarede situation vedrørende kernekraftudbygningen, der sætter en grænse for, hvad vi kan samarbejde om. Ministerrådet finder imidlertid, at det eksisterende nordiske samarbejde inden for forskningen af kernekraftens sikkerhedsaspekter med fordel kan udvides og har derfor iværksat en udredning af dette spørgsmål.

Hvad jeg her har sagt tjener til illustration af, at det, vi sigter på med et energiforsynings samarbejde, ofte er en situation, der ligger adskillige år frem i tiden, men som det er vigtigt allerede nu at forberede sig på. Vore muligheder for gennem nordisk samarbejde at påvirke forsyningsbilledet på kort sigt er begrænsede.

På energianvendelsessiden er det gennemgående træk i den af de nordiske lande fulgte politik at spare energi overalt, hvor det kan ske uden at forringe vore produktions- og levevilkår. Denne målsætning har mange grunde for sig, som dog gælder med vekslende styrke i de enkelte lande. Blandt de vigtigste bør nævnes energiprisen, ønsket om at undgå miljømæssige ulemper, hensynet til forsyningsikkerheden og ønsket om en fornuftig ressourcedisponering.

I de nordiske lande er det uden tvivl beparelse i energiforbruget til opvarmningsformål, der frembyder de største muligheder. Det er samtidig et felt, hvor vi i kraft af til dels ensartede forudsætninger har gode muligheder for at yde en samlet indsats.

De nordiske lande har i deres energisparepolitik meget at lære af hinanden og måske med tiden også noget at give videre til den øvrige verden.

Forskning, udvikling og teknologiformidling har stor betydning for alle sider af energipolitikken, og det er derfor naturligt, at de nordiske lande i de kommende år vil sætte betydelige ressourcer ind på dette felt. På mange områder vil disse ressourcer uden tvivl kunne udnyttes mere hensigtsmæssigt gennem et nærmere nordisk samarbejde, og det er på denne baggrund, at Ministerrådet har anmodet Embedsmandskomiteen for industri- og energipolitik i samarbejde med andre berørte nordiske institutioner om at udarbejde et oplæg for dette samarbejde.

Lad mig understrege den nære sammenhæng, der eksisterer mellem et industripolitisk og et energipolitisk samarbejde. Jeg kan henvise til, hvad jeg før nævnte om udbygningen af energikrævende industrier i Island. Et andet eksempel er udnyttelsen af naturgas i visse regioner som vil kunne få vidtgående regional- og industripolitiske virkninger. Når det gælder de industripolitiske sider af energisamarbejdet, er det Minister-

rådets opfattelse, at den kontakt, der er knyttet til de nordiske industriforbund, vil vise sig værdifuld, og vi er indstillet på i kontakt med forbundene at udrede mulighederne for gennemførelse af energiprojekter af interesse for industrien.

Det må heller ikke glemmes, at de nordiske lande allerede har et værdifuldt samarbejde på det industripolitiske område. Sit mest kontante udtryk har dette samarbejde fået i Den nordiske Industrifond, som hidtil har fået tilført 20 millioner svenske kroner til anvendelse for udviklings- og teknologisamarbejde af interesse for industrien. Gennem beslutningen sidste efterår om at ændre Fondens prioriteringsområder har Ministerrådet ønsket at tilpasse dens aktionsmuligheder til den ændrede energisituation. Samtidig vedtoges det at søge yderligere 10 millioner svenske kroner tilført Fonden i 1976. Et andet konkret udtryk for det industripolitiske samarbejde er Nordtest, hvis arbejde med at udarbejde fælles prøvningsmetoder for industrielle formål er kommet godt i gang.

Vi hilser med tilfredshed det initiativ, der er taget til oprettelse af en nordisk investeringsbank.

Behov og muligheder for udvidelser af det industripolitiske samarbejde på nye områder vurderes løbende. Energisamarbejdet har herudover en stimulerende effekt på industrisamarbejdet. Dette er vi fuldt ud opmærksomme på i Ministerrådet, og det er et forhold vi vil have for øje også i det fortsatte samarbejde.

Ærede præsident! I og uden for denne sal er der mange, der håber, at det nordiske energisamarbejde hurtigt vil føre til vidtgående resultater. Nogle finder måske på den baggrund, at det hidtil opnåede er for beskedent. De nordiske industriministre deler ikke denne opfattelse. Vi tror tværtimod, at vi er kommet langt på vej, gennem den analyse af vor situation, vi har foretaget, og ved at klarlægge en række af de samarbejdsopgaver, der ligger foran os. Vi vil i Ministerrådet arbejde videre med disse spørgsmål for at finde løsninger til gavn for alle vore lande.

Alenius: Under diskussionen om det nordiska ekonomiska samarbetet vill jag såsom representant för DFFF här fästa upp-

märksamhet vid vissa synpunkter, som är av betydelse för Finlands arbetarbefolkning och i princip säkert även för arbetarna i de andra nordiska länderna.

För närvarande kan man inte tänka på utvecklandet av det nordiska ekonomiska samarbetet utan att samtidigt beakta den i västländerna som bäst rådande exceptionellt djupa nedgångsperioden, som dessutom alltmer fördjupas, och dess inverkan på det arbetande folkets levnadsnivå. En annan för arbetarbefolkningen mycket viktig sak är det nordiska ekonomiska samarbetets ideologiska innebörd.

I många års tid har man här i Nordiska rådet talat om, hur önskvärt främjandet av det internationella samarbetet i allmänhet och särskilt de nordiska länderna emellan är med hänsyn till våra folks välförstånd. Så har man speciellt sagt, när frågan om de nordiska ländernas relationer till EEC ivrigt debatterats.

Utan tvivel utvidgar utvecklandet av det internationella samarbetet i princip möjligheterna att utveckla ekonomin i varje land, men praktiken har utvisat, att enbart en ökning av den ekonomiska växelverkan inom ramen för det rådande västerländska ekonomiska systemet inte har medfört trygghet för arbetarna mot konjunkturfluktuationernas menliga verkningar. Den har inte heller i samband med höjningen av levnadsstandarden hjälpt till att utjämna de stora inkomstskillnaderna och att skapa materiella förutsättningar för människornas jämlikhet. Den starka och långvariga inflationen har inneburit en överföring av inkomst och förmögenhet från de allra minsta inkomsttagarna till gagn för de ägande samhällsklasserna. Nu har utöver inflationen dessutom hotet om stor arbetslöshet tillkommit. Det kapitalistiska samhällets karaktär av ett system, som skapar olikvärdighet människorna emellan, har tydligt accentuerats.

Utvecklandet av det internationella samarbetet bland annat mellan de nordiska länderna har inte ur arbetarklassens synpunkt varit så positivt och resultatrikt som man har låtit förstå, när detta samarbete har planerats. Den egentliga orsaken härtill ligger i det kapitalistiska systemets svagheter och däri, att den nordiska ekonomiska utvecklingen starkt påverkas av de västliga ekonomiska stormakternas, USA:s och

EEC:s konjunkturutveckling. För närvarande har kanske Danmark erfarit detta allra starkast.

Sålunda ansluter sig frågan om, hur arbetarna exempelvis i Finland ställer sig till utvecklandet av det internationella ekonomiska samarbetet, alltid även till den omständigheten, i vilken anda samarbetet utvecklas. Arbetarbefolkningen kan inte anse det vara rätt, att samarbetet utvecklas i enlighet med det privata kapitalets ekonomiska intressen, utan i stället bör det beaktas, vad samarbetet betyder för själva folkens välfärd och levnadsstandard. Därför kan huvudsaken i samarbetet inte enbart utgöras av de tekniska och kvantitativa problemen, utan särskilt av det som sker inom de i samhället rådande ekonomiska förhållandena och i de olika samhällsklassernas inbördes ställning.

Bibehållandet av de ekonomiska maktförhållandena oförändrade och det privata storkapitalets bevarande såsom den ekonomiska utvecklingens egentliga beslutsfattare betyder, att det internationella samarbetet främjar folkens välfärd blott i den mån det samtidigt även främjar det privata storkapitalets strävanden att driva sina egna intressen. Detta kan ej förslås för arbetarna.

I detta nu hyser man i Finland allvarliga farhågor för att den västliga världens exceptionellt stora ekonomiska svårigheter skall återspeglas på vårt land. Fastän Finlands konjunkturkänslighet för den västliga kapitalistiska ekonomins inverkan utjämnas genom den utvidgade exporten till Sovjetunionen och de andra socialistiska länderna, kommer den i de västliga länderna alltmer fördjupade depressionen att med största sannolikhet senast i slutet av innevarande år föranledda stora svårigheter för det arbetande folket.

Finlands näringsliv står även eljest inför avsevärda och långvariga problem. Vi borde skapa många nya arbetsplatser och utveckla industrin sålunda, att vi inte återkommande blir utsatta för de betalningssvårigheter till utlandet som det stora importöverskottet för med sig. Just nu är dessa svårigheter synnerligen kännbara. I vårt land behöver vi också stor bostadsproduktion — detta dels med tanke på envars rätt att få en or-

dentlig bostad och dels även fördenskull, att man inte heller kan utveckla industrin utan att arbetarnas bostadsproblem löses. Allt detta innebär ett stort investeringsbehov och samtidigt ett behov av planmässighet i hela det ekonomiska livet. Planmässigheten åter förutsätter, att samhällets inflytande ökas i ekonomin, således även i själva produktionen.

Ehuru många menliga faktorer i det moderna industrialiserade samhället inte alltid framträder lika skarpt i vårt land som i flera andra industrialiserade länder, har man också i Finland i växande omfattning nödgats fästa uppmärksamhet vid bland annat föroreningsproblemen och behovet av miljöskydd samt vid att utnyttjandet av naturrikedomarna bör ske rationellt och framsynt.

För sysselsättningens tryggande, höjande av folkets levnadsstandard och samhällets utvecklande behöver vi i vårt land alltjämt en ekonomisk tillväxtpolitik. En politik, som går ut på så kallad nolltillväxt, är inte möjlig. Men vår ekonomiska tillväxtpolitikens karaktär måste ändras. Den kan inte mera på lång sikt grunda sig på det privata kapitalets bestämmanderätt och beräkningar, utan den bör göras till en väsentlig del av den politik, genom vilken samhällets struktur förändras.

Den del av Finlands arbetarrörelse, som jag här särskilt företräder, strävar målmedvetet till att ändra vårt lands ekonomiska tillväxtpolitikens natur. Såsom en socialist, som är verksam i DFFF, kallar jag denna politik en demokratiserande ekonomisk tillväxtpolitik. Dess centrala målsättningar är utjämning av inkomst- och förmögenhetsskillnaderna medborgarna emellan, tryggande av hög sysselsättning och stigande levnadsstandard för arbetarna samt utsträckande av demokratin till det ekonomiska livet. Dit hör även planmässighet i utvecklingen av samhället och dess ekonomi och härför erforderlig styrning av kapitalströmmarna. En viktig uppgift härvid är även att se till, att människan och hennes miljö utvecklas tillsammans på ett balanserat sätt.

Dessa strävanden utgör den ekonomiskt-ideologiska bakgrunden, utgående från vilken DFFF fastslår sin inställning till det

nordiska ekonomiska samarbetet. Vi tillmäter det nordiska umgänget i allmänhet synnerligen stort värde, likaså de goda relationer, som råder emellan våra länder och folk, samt även det ekonomiska samarbetet. Vi önskar, att detta samarbete kontinuerligt utvecklas. Men vi finner det å andra sidan vara nödvändigt, att det på intet sätt försvårar strävandena att förverkliga de av mig nyss nämnda målsättningarna, som är av mycket stor vikt för upphjälpanget av vår arbetande folkdels liv. Från denna synpunkt betraktar vi också den alltmer aktuella frågan om energisamarbetet, liksom även till exempel den vid statsministermötet framkastade tanken på grundande av en nordisk investeringsbank.

För Finlands energiförsörjning har handels- och samarbetsrelationerna mellan vårt land och Sovjetunionen för närvarande mycket stor betydelse. När den världsomfattande energikrisen uppstod hösten 1973, var oljeimporten från Sovjetunionen av alldeles avgörande vikt för Finlands möjligheter att tillfredsställa sitt oljebehov. Det är sedan en annan sak, att också Finland i likhet med övriga oljeimporterande länder som ett nytt nationalekonomiskt problem nödgats uppleva den väldiga stegringen i världsmarknadsprisen på olja. Av Finlands oljeimport har alltså en avsevärd del tryggats genom avtal med Sovjetunionen. Likaså har Finland för stenkolsimporten avtal med Polen. Det är en viktig sak för oss, att denna bas för vår energiförsörjning bevaras.

Likväl behöver vi oljeimport också anorstädes ifrån, liksom också elimport. Det är klart, att för Finlands vidkommande även utvecklandet av det nordiska energisamarbetet således är en sak som är förenlig med våra nationella intressen. Frågan är blott den, hur man har för avsikt att i praktiken sköta denna angelägenhet. Exempelvis för oljans del torde Norges nuvarande utgångspunkt, att oljeleveranserna mellan detta land och de övriga nordiska länderna skulle ske genom bilaterala avtal, också motsvara Finlands strävanden. Finland kan inte heller vara med i samarbetet på sådan basis, som skulle betyda, att de internationella oljebolagens inflytande skulle öka inom vårt lands energiförsörjning. I

övrigt behöver man ännu i fråga om energisamarbetets utvecklande göra sig grundligare förtrogen med saken. En god grund härför är nordiska energikommissionens nyligen fullbordade betänkande.

Frågan om en nordisk investeringsbank påkallar även den en mångsidig utredning. I Finland har grundandet av en statlig investeringsbank nyss varit föremål för en ytterst livlig politisk diskussion. DFFF höll på fondens grundande särskilt av den orsaken, att vi betraktade saken som ett steg i riktning mot styrning av kapitalströmmarna från samhällets sida. Samtidigt har vi emellertid påpekat fondens många svagheter. Planerna på en nordisk investeringsbank och de principer, på vilka den skulle byggas, kommer vi därför att noggrant analysera, när vi får utförligare uppgifter i saken.

Det nordiska ekonomiska samarbetet har även internationellt-politiska dimensioner, och detta samarbete påverkas väsentligt av den omständigheten, hurudant ettvar nordiskt lands säkerhetspolitiska grundavgörande är och vilket dess förhållande till Västeuropas ekonomiska integration blir.

Slutligen vill jag understryka, att det för det nordiska ekonomiska samarbetet och det inbördes umgänget i allmänhet Nordiska rådets medlemsstater emellan är av vikt, till vilka ståndpunktstaganden den europeiska säkerhets- och samarbetskonferensen kommer. Det är också förenligt med de nordiska ländernas intressen, att man härvid stannar vid resultat, som främjar det ekonomiska och övriga samarbetet folken emellan och stärker förutsättningarna för fred i vår världsdel och i hela världen. Ytterligare vill jag betona, att jag finner samarbete de nordiska länderna emellan i frågor i anslutning till den europeiska säkerhets- och samarbetskonferensen vara viktigt även efter det konferensens tredje skede har ägt rum. Vi skall hoppas att detta sker redan nästa sommar.

Statsråd **Ulvseth**: Etterverknadene av den forsyningskrisa for oljeprodukt som vi har lagt bak oss, råkar dei fleste land på ymse måtar. Betalingsproblem og hög inflasjonsrate har diverre vorte mest daglege omgrep

for oss alle. Det er klårt at desse problema ikkje kan løysast berre med nasjonale tiltak. Dei må takast opp til drøftingar internasjonalt og løysast ved internasjonale avtalar. For tida vert det gjort svært gledeleg innsats for å finna fram til internasjonale løysingar på desse spørsmåla. Skipinga av IEA under OECD er døme på dette.

Dei nordiske land har òg vilkår for å betra energistoda kvar for seg. Dei nasjonale steg som er tekne i denne lei for å redusere voksteren i det samla energiforbruket, er svært gledelege. Året 1974 er i Noreg eit interessant år i denne samanheng. Samanlikna med 1973 har det totale forbruket av energi vorte redusert med mellom 5 og 6 pst. Om dette er ein varande trend, er det sjølv sagt for tidleg å ha noka mening om.

Innafor eit relativt kort tidsperspektiv er det klårt at vi ikkje kan endra på utviklinga i særleg grad. Dei fleste av oss ønskjer ei kvalitativ betring av vår eigen situasjon. Det krev auka forbruk av energi til sjuande og sist. Det må vera rimelig å venta at også komande generasjonar arbeider for å nå eit slikt mål. Med det ein veit i dag, ser det ut som det einaste rette er å oppmoda til ein rasjonell energibruk. Med det meiner ein at vi må syta for ein tilgang på energi som er i samsvar med vårt syn på vokster, livsstandard og busetnadsmønster. Vi må få ein samfunnsøkonomisk rett bruk av energi. Det vert turvande i framtida at alle som har ansvar for styring og kontroll med energiressursane, men også den einskilde forbrukar legg vekt på at det skal økonomiserast med energien.

I rapporten om Nordisk energisamarbeid frå Embetsmannskomiteen for industri- og energipolitikk er det peika på ei rekkje område der det er høve til å spara energi. Det er særleg innafor forbruksgruppene bygningar og industri at det er slike vilkår for energisparing. Som Nordisk Råd vil verta informert om seinare, er det Ministerrådet sin føresetnad å få sett i gang ei slik undersøking av energisparande tiltak. Dette trur eg er sær viktig.

Sjolv om energisparing opptek oss mykje, slik det bør gjera, må ein også ofra tid og omtanke på produksjonssida. Som alle kjenner til, er den norske energistoda annleis

enn i dei fleste andre land. Det er konstatert betydelege reservar av olje og gass på den sørlege delen av vår kontinentalsokkel, avgrensa nordover til ca. 62 grader nordleg breidd. Det er gjort funn som gjev grunnlag for ein produksjon som langt overstig Noreg sitt eige forbruk av olje og oljeprodukt.

Eit vesentleg element i den norske oljepolitikken er at utvinningstempoet vert halde på eit moderat nivå. Stortinget har sagt seg samd i Regjeringa sitt syn på at ein årsproduksjon på ca. 90 mill. tonn oljeiningar kan vera ein illustrasjon på eit slikt moderat tempo, med det atterhald at ein seinare må kunna vurdere dette spørsmålet på nytt. Fleire omsyn har tala for ei slik moderat utvinning. Det viktigaste har kanskje vore omsynet til framtidige generasjonar, inntektsinnsprøytinga i den norske økonomien og den miljøpåkjenning som kan følgja med uhemma oljeutvinning.

Disposisjonsretten over storparten av den olje og gass som vil verta produsert på norsk sokkel den første tida framover, ligg hos private konsesjonshavarar. Men den norske staten sin del av olje- og gassproduksjonen vil gradvis auka, særleg av di staten gjennom sitt eige oljeselskap, Statoil, etter kvart aukar sitt engasjement. I tillegg kjem så retten til royalty som den norske staten har i kvar einaste konsesjon, som om ein ønskjer det, kan krevjast levert i form av olje eller gass.

I samsvar med det som er sagt i stortingsmeldingane om verksemda på kontinentalsokkelen, vil ein sørgja for at Statoil vert sikra den sentrale plass i oljeverksemda som det norske Stortinget har gått inn for. Ved dei siste blokktildelingane som vart gjorde i 1974, har ein alt langt på veg sikra Statoil ein slik plass. I samband med verksemda nord for 62 grader nordleg breidd vil ein gå vidare i denne lei og syta for at staten gjennom Statoil har hovudansvaret for det som her vil koma til å skje. Berre på den måten vil styresmaktene kunna ta det ansvar og få den styring og kontroll med verksemda som er særleg viktig på denne delen av sokkelen vår i denne innleiingsfasen.

Det er på bakgrunn av den olje og gass som den norske staten vil koma til å dis-

ponera i framtida, at dröftingar i nordisk samanheng vil kunna skje. Det er dermed ikkje sagt at den olje eller gass dei private selskap vil koma til å utvinna frå norsk sokkel, ikkje kan finna vegen til den nordiske marknaden. Men staten har ikkje nokon eksklusiv styringsrett over korleis desse selskapa skal distribuera sine oljeprodukt.

Sjølv om oljeproduksjonen i Statoil sin regi først vil kunna representera interessante kvanta etter 1980, er det likevel viktig at ein alt no prøver å klårlegga dei vilkår og føresetnader som kan ligga føre for leveranse av olje og oljeprodukt og gass til Norden. I dei kontaktar eg har hatt med mine nordiske kollegaer om desse spørsmåla, har vi registrert både stor interesse og positiv vilje til slike sonderande drøftingar. Vi har vorte samde om at den mest tenlege form som dei vidare kontaktar bør få, er to-sidige drøftingar. Våre behov og føresetnader for samarbeid vil best kunna verta tilfredsstillte når ein vel den praktiske dialog. Det heng saman med den skilnad som det trass i alt er på energiforsyningsområdet i dei nordiske landa.

Ein integrerande del av problematikken når det gjeld oljeforsyninga, er utbygginga av raffinerverksemda i dei nordiske land. Det går fram av rapporten frå Embetsmannskomiteen at dei planar som ligg føre når det gjeld kapasitetsutvidingar i våre land, langt vil overstiga forbruket av oljeprodukt. Bygging av raffineri bind store ressursar. Etter den svært store prisauken dei to siste åra, både på råolje og raffineringanlegg, er bygging av såkalla ikkje-integrerte raffineri ikkje særleg lønsam forretning. Ei nordisk arbeidsdeling på dette området ser ut til å gje føremoner til alle partar og bør vera ein viktig del for vidare undersøkingar og forhandlingar. Ei slik löysing vil dessutan kunna verta slik utforma at ein kan tilfredsstillta kravet om tiltak for trygging av forsyninga av oljeprodukt, og dermed også utgjera kjernen i dei kontaktar som er etablerte på embetsmannsplan mellom dei nordiske land for å samordna tiltak med sikte på å redusera forbruket under forsyningskriser.

Ei felles utnytting av naturgassförekomstar vil kunna romma vide perspektiv for eit nordisk samarbeid, både fordi naturgassen

medfører ei trygging av forsyninga anten eigarforma er statleg eller privat, og fordi introduksjonen av naturgass vil kunna ha positive verknader av regional- og industripolitisk karakter.

For den største delen av dei kjende naturgassreservane på den norske sokkelen er det alt gjort kontraktar om leveringar utanom Norden. Föresetnadene for utnytting av gassen i nordisk regi ligg derfor i nye funn som vil kunna verta gjorde i framtida.

Sidan det skjer leiting både utafør dansk, svensk og norsk kyst, skulle föresetnadene for eit heldig resultat på dette området vera gode. For vårt vedkomande vert det stilt store voner til kva sokkelen nordover langs kysten vil kunna innehalda av olje eller gass. I dei næraste åra vil vi i alle høve få ein del svar.

Om ein skulle finna naturgass og/eller olje utafør Nord-Noreg, opnar det seg interessante perspektiv for heile Nordkalotten. Men sjölvsagt vil storleiken av funna også her få store konsekvensar. Ved sida av at gassen kan nyttast til produksjon av elektrisitet, har gassen ei rekkje interessante industrielle bruksområde.

Den spreidde busetnaden og dei til dels vanskelege topografiske tilhøva på Nordkalotten gjer det vanskelig å bygga opp eit distribusjonsnett for forsyning av eksisterande industri og bustader med gass. Dette fører med seg at gassen, eller i alle høve delar av han, bør knytast til nyetablering av industri. Ein kan såleis vel tenkja seg etablering av anlegg for produksjon av t. d. metanol og ammoniakk.

Annan petrokjemisk verksemd og bruk av gass som reduksjonsmiddel i jarn- og stålframstillinga er også interessant industriell utnytting av eit verdfullt råstoff.

Ei eventuell utnytting av slike naturlege föresetnader og realisering av slike planar som eg her har nemnt, ligg naturleg nok noko fram i tida. I den norske oljepolitikken inngår det av sjölvklåre grunnar ei rekkje viktige omsyn som må takast. Vi har til no konsentrert aktiviteten sør for 62° nordleg breidd. Kysten nordover frå 62° nordleg breidd er eit verhardt område, særleg vinterstid, som vil by på spesielle tekniske problem. Röynsla frå den söre delen av

kontinentalsokkelen vår har lært oss at under dei klimatiske tilhøva ein har her, må ein rekna med utføresette vanskar av ymse slag som kan seinka framdriftsplanane. Utbygginga av gassområdet Frigg reknar ein no med vil ta ca. 1 år lengre tid enn føresett i dei opphavlege planane. Prisane har òg auka vesentleg. Også for Ekofisk-feltet ligg utviklinga av produksjonen noko etter planen. Det same gjeld for Forties og andre felt på britisk side. Dette viser at ein ikkje kan sjå på utviklinga av felta i Nordsjøen berre ut frå den røynsle ein har frå slik oljeproduksjon andre stader i verda. Vi må vera merksame på at det er store og kompliserte tekniske pioneroppgåver det gjeld, og Nordsjøen er i den grad ei ny røynsle for oljeindustrien at ein framleis er inne i ein slags utviklande lærefase.

Før det er forsvarleg å setta i gang boring etter olje og naturgass, må ein ha forsvarleg oversyn over kva konsekvensar slik aktivitet vil føra med seg for naturmiljøet og ikkje minst for den vidfemmande fiskeriverksemda som går føre seg i desse områda. For tida går det føre seg undersøkingar i statleg regi for å klårlegga vilkåra for oljeverksemd og også dei følgjer som slik verksemd vil kunna ha for det nordnorske samfunnet.

Resultatet vil venteleg kunna verta lagt fram for Stortinget i 1976. Det betyr at boring nord for 62° nbr. neppe kan koma i gang før i 1977, slik statsminister Bratteli nettopp nemnde. Det er nok delte meiningar både om tidspunktet for oppstarting og om omfanget av denne oljeverksemda i Noreg. Personleg ser eg det slik at vi bør starta så snart vi kan prova at vi har eit risikonivå som er forsvarleg. Vi bør velja eit aktivitetsnivå som kan fremja utviklinga i Nord-Noreg, som treng ny industriell innsats. Men for min del er eg vel medviten om at det er Stortinget som skal avgjera dette spørsmålet.

Dei innleiande undersøkingar Ministerrådet har gjort framlegg om skal gjerast på naturgassområdet, er såleis alt sett i gang for vårt vedkommande. Dei vil kunna vera med på å gje eit godt grunnlag for dei bilaterale kontaktar som kan verta aktuelle om det vert gjort nye funn av olje eller gass som kan utnyttast.

Eit sjølvstendig og viktig teknisk problem er løysinga av ilandføringsspørsmålet når ein først har konstatert nye funn av olje eller gass som kan utnyttast. Under dei vertilhøva ein kan oppleva i Nordsjøen, har det vist seg at røyrlegging fører med seg betydeleg risiko både når det gjeld økonomi og bruk av tid.

Dagens teknologi gjer det mogleg å leggja store leidningar med diameter kring 75 cm på djup ned på ca. 200 m. Mer vertilhøva er slike at dei leggefarty vi har i dag, har for låg effektivitet ved at dei ofte må stoppa legginga for å unngå skade på røyr og utstyr.

Havdjupa som ein leidning må over inn til norskekysten, er langt større. Sør for 62° nbr. ligg Norskerenna med djup frå ca. 280 m utanfor sørvestlandet ned til 500—600 m i Skagerak. Tilsvarende djupe område finn vi òg nord for 62° nbr. mellom bankane og kysten.

Utviklinga når det gjeld kostnadene ved operasjonar i Nordsjøen, har vore sterk dei par siste åra. Som døme kan eg nemna den planlagde røyrleidningen frå Frigg-området inn til norskekysten. I dei opphavlege planane for dette prosjektet rekna ein med at totalkostnadene ville koma på om lag 1,25 milliardar kroner. I dag reknar ein med at det vil kosta om lag 1,8 milliardar kroner etter dagens pris å fullføra prosjektet. Dette fører med seg ein kostnadsauke på bortimot 50 pst. på under eitt år.

Atomkraft som energikjelde vil det i Noreg truleg verta behov for i tidsrommet 1984—87. I det utbyggingsprogrammet som Regjeringa har lagt fram i stortingsmeldinga om energiforsyninga, har ein inntil vidare ikkje rekna med at kjernekraftverk skal vera i drift i perioden 1980—85. Regjeringa har meint at ein heller burde bygga ut den vasskraft som ikkje er verna, eventuelt supplert med konvensjonell varmekraft. Dette hindrar sjølvstendig ikkje at ikkje også vi er interesserte i å få klårlagt tryggingsspørsmåla kring atomkraft. Det er etter vår meining særst viktig både å koma fram til avtalar som avgrensar dei ymse risiki ved atomkrafta, og å forska for å finna fram til løysingar som kan redusera desse ulempene. Det samarbeid som alt eksisterer mellom dei nordiske land på

tryggningsområdet, er verdfullt og burde utvidast i den grad det er praktisk mogleg.

Avtalar om kraftutveksling mellom Noreg på den eine sida og høvesvis Sverige og Danmark på den andre, er eit døme på praktisk energisamarbeid som vil gje føremoner til begge partar. Den utbygging av overføringsliner mellom Noreg og Sverige som alt er gjord, representerer betydelege investeringar. Dei avtalar som er gjorde, føreset store utbyggingar av overførings- og samkjøringsanlegg. Berre avtalen med Danmark om ein sjøkabel mellom Jylland og Sørlandet på 500 Mw kapasitet vil kosta om lag 600 mill. kr. Ei meir omfattande og langsiktig utveksling av elektrisk kraft mellom dei nordiske land bør derfor basera seg på avtalar mellom regjeringane i dei land det gjeld.

Forsking og utvikling kring dei ymse energikjelder har vorte særleg aktualisert gjennom dei store prisaukingane på olje som vi opplevde frå hausten 1973. Stadig større løyvingar vert overførte til slik verksemd nasjonalt og internasjonalt. Det gjeld òg dei nordiske land. På grunn av den noko ulike stoda mellom våre land når det gjeld føresetnader, har forskings- og utviklingsarbeidet utvikla seg noko ulikt i dei ymse land. Ei fordeling av oppgåvene slik dei har manifestert seg i våre land, verkar naturleg. Som vi kjenner til, har dette ikkje skapt vanskar for samarbeidet innafor område der det har vore til føremon for alle partar. Mest tydeleg har dette vist seg innan forskinga kring atomkraftspørsmåla, der det mellom dei nordiske land er bygt opp ei organisatorisk ramme som har fungert godt. Spørsmål og behov endrar seg likevel med tida. For at dei nordiske land skal få mest mogleg att for sin økonomiske innsats på dette området, burde det systemet som no eksisterer mellom dei nordiske land, haldast oppe.

På bakgrunn av rapporten om nordisk energisamarbeid frå Embetsmannskomiteen for industri- og energipolitikk har dei nordiske ministrane lagt fram ei rekkje framlegg til samarbeid som bør undersøkjast nærare. Eg er glad for dette opplegget, som gjev eit godt grunnlag for det vidare arbeidet. Om vi så seinare finn fram til konkrete løysingar der dette er praktisk, vil det

vera godt i samsvar med det norske synet på det nordiske samarbeidet.

Som det går fram av det eg har sagt om kostnadene med dei ymse utbyggingar, ikkje minst på oljesektoren, vil dette kunna krevja store investeringar. Dette vil òg vera tilfelle om vi skal få til ei intensivering av det nordiske industrielle samarbeidet. Eg vil derfor gjerne streka under verdet av framlegget om skiping av ein felles nordisk investeringsbank, som dei nordiske statsministrane har sett fram.

I alle høve vil våre energiressursar gje oss grunnlaget for å utvikla eit langsiktig samarbeid om både energiutveksling og industripolitikk med våre naboland og med resten av Europa.

Statsrådet Rune Johansson: Herr president! Som framhållits av flera talare har i de utvecklade industriländerna energifrågorna under 1974 stått i främsta rummet för intresset. De höga oljepriserna har utlöst starka spontana tendenser till energibesparing. För oss alla har frågan om säkerheten i energitillförseln — på kort och på längre sikt — kommit i förgrunden. Nya energikällor och alternativa teknologier har snabbara än någon väntade för bara några år sedan blivit aktuella möjligheter.

Det är ytterst värdefullt att denna process av omprövning och nytänkande i så hög grad kunnat ske inom ramar som går utöver de nationella. Det är den självklara uppgiften för ett lands regering och myndigheter att utifrån behovet och resurserna i det egna landet utforma och genomföra de åtgärder som kan säkerställa energiförsörjningen.

Den internationella utvecklingen under senare år har emellertid på ett dramatiskt sätt skapat insikt om det ömsesidigt ökade beroendet mellan olika delar av det globala energisystemet.

Även om vår egen energiförbrukning är en ringa del av den totala förbrukningen måste energipolitiken i Sverige liksom i de övriga nordiska länderna sättas in i det globala långsiktiga sammanhanget. Vi har ett intresse att medverka till lösningen av de kriser som kan hota oljeförsörjningen och skapa internationella konflikter. Vi bör med-

verka till en internationell solidaritetspolitik, som leder till en rättvisare fördelning av naturresurser och välstånd. Vi bör delta i en internationell satsning för forskning och utveckling av nya energikällor, besparingsåtgärder på energiområdet och för åtgärder mot de risker för miljöförstöring som följer av en ökad energiförbrukning. Vi har dessutom allt intresse av att aktivt ta del i arbetet på att öka säkerheten och minska de risker som är förenade med den starka utbyggnad av kärnkraften som nu sker i allt flera länder.

I Sverige befinner sig nu arbetet med utformningen av den svenska energipolitiken i slutskedet. Det mycket omfattande utredningsarbetet är i huvudsak avslutat. Energi-frågorna har varit föremål för en synnerligen bred debatt — bland tekniker och specialister, inom de politiska partierna, i press och andra massmedier. Dessa frågor har på ett alldeles särskilt sätt engagerat de svenska medborgarna genom de studier och debatter som regeringen inbjudit landets alla folkrörelser till. Med beaktande av den förda debatten kommer regeringen i mitten av mars att lägga fram sin energiproposition för riksdagen, avseende energipolitiken i första hand till och med 1985. Nästa ställningstagande till den långsiktiga energipolitiken räknar vi med skall komma 1978 och avse planeringsperioden 1985—1990.

Något om de riktlinjer för energipolitiken som regeringen tagit ställning till skall här redovisas — något också om de konkreta beslut som vi anser vara nödvändiga att fatta. Jag anser detta vara av intresse för Nordiska rådets medlemmar, dels såsom bakgrundsinformation, dels för bedömningen av vilket utrymme som finns för nordiskt samarbete på energi- och industriområdet. Det finns dock anledning betona att meningarna i fråga om energipolitiken — åtminstone när det gäller vissa delar — går i sär också i Sverige och att det naturligtvis blir riksdagen som, förhoppningsvis i maj månad i år, fattar det slutgiltiga beslutet.

Den första hörnspelaren i energipolitiken blir enligt regeringens tilltänkta förslag en medveten strävan att hålla tillbaka förbrukningen. Under de senaste decennierna har energiförbrukningen ökat med 4,5 procent per år i Sverige. Vår energiprognosutred-

ning har ansett att ökningstakten kommer att minska till 3,4 procent per år fram till 1985 även om inga särskilda åtgärder vidtas. Detta trendbrott förklaras med de höjda energipriserna och en allmänt ökad energimedvetenhet. Med insats av vissa konsumtionsdämpande åtgärder räknas med en årlig ökning på 2,4 procent fram till 1985.

I prognoserna räknar man sålunda med att energiökningen spontant kommer att gå ned. Trots detta är motiven för en styrning mot en lägre energiförbrukning mycket starka. En mer planmässig hushållning med energiresurserna måste ske.

Ett betydande sparande bör kunna åstadkommas utan att centrala politiska mål beträffande sysselsättning, industriutveckling, bostadsstandard m. m. behöver eftersättas. På kort sikt kan de största energivinsterna göras inom uppvärmningsområdet. Inom näringslivs- och samfärdssektorerna får sparinsatserna ordentlig effekt först om ett antal år.

Det är mot bakgrund av de olika energiutredningarna och en energisparundersökning som vi gjort bedömningen att det är realistiskt att som en målsättning söka pressa ner ökningen av energikonsumtionen i Sverige till genomsnittligt 2 procent per år fram till 1985. Därefter tar programmet sikte på en ytterligare minskning så att landets totala energikonsumtion kan stabiliseras på en konstant nivå omkring år 1990.

För att nå de uppställda målen för energiförbrukningen måste ett flertal såväl kortsiktigt som långsiktigt verkande åtgärder sättas in. Särskilt viktigt är det enligt vår mening att kursen ändras redan nu om vi skall kunna nå ända ned mot nolltillväxt omkring år 1990.

Förutsättningarna för en effektivare energianvändning bör förbättras väsentligt genom ökad lokal och regional planering och samordning av energiförsörjningen. Detta bör ske i form av en kommunal energiplanering som avser produktion och distribution av i princip alla energislag för konsumtionsändamål. Detta innebär en ny och viktig uppgift för kommunerna. De kommer att ges ett ansvar för energiplaneringen som vi tror är nödvändigt för att få en effektiv hushållning med energi.

De stora energianvändarnas utveckling

bör kunna planeras bättre än hittills. När större industriprojekt kommer till stånd bör man före beslutet ha prövat projekt även utifrån energisynpunkt. Det svenska industriverket kommer att få i uppdrag att studera industrins energianvändning i samråd med berörda näringslivsorganisationer. I första hand kommer man att utreda besparingsmöjligheterna inom järn- och stålindustrin samt inom skogsindustrin, vilka i Sverige svarar för drygt 60 procent av industrins energiförbrukning.

Inom uppvärmningssektorn finns stora besparingsmöjligheter. Det finns skäl som talar för att ändra byggnadsstadgan så att energisparandet befrämjas.

För att bland annat betala de kostnader som har samband med energisparande åtgärder liksom kostnaderna för forskning och utveckling kring energin avser regeringen att föreslå en höjning av energiskatten.

Det är uppenbart att strävandena efter att begränsa beroendet av importerad olja måste utgöra ett viktigt inslag i Sveriges energipolitik. Vi måste räkna med att olja fram till sekelskiftet kommer att utgöra ett dominerande inslag i vår energiförsörjning. De risker som är förenade med ett fortsatt högt importberoende måste vi söka minska och kontrollera.

En andra hörnpelare i energipolitiken blir därför oljepolitiska åtgärder, som syftar till att anpassa vår försörjning till ändringarna i det internationella marknadsystemet. Dessa åtgärder innebär ett ökat statligt engagemang i oljebranschen.

Staten är redan nu engagerad i oljespektering både inom landet genom OPAB och utomlands genom Petroswede. Möjligheter bör nu skapas för staten att gå in även i oljeutvinningen.

Den svenska raffinaderikapaciteten är låg och motsvarar endast 60 procent av våra inhemska behov när Scanraffs nya raffinaderi i Brofjorden tas i bruk om någon månad. För ett år sedan inledde Statsföretag på regeringens uppdrag en förstudie rörande ett samhällsägt raffinaderi. Som ett led i statens engagemang inom oljesektorn bildar Statsföretagsgruppen inom kort ett särskilt oljehandelsföretag.

Vi hoppas att bli i tillfälle att diskutera med norska regeringen om leveranser av 4 à 5 miljoner ton raffinerade produkter,

bl. a. för att trygga råvaruförsörjningen till den petrokemiska industrin.

Ett mera omfattande förslag om statens aktiva medverkan i oljehanteringens räknar vi med att kunna framlägga till 1975/76 års riksmöte.

Den tredje hörnpelaren i den svenska energipolitiken är att tillgodose behovet av elkraft. Även inom ramen för en mycket begränsad ökning av totalenergin kommer vårt behov av elektrisk kraft fortfarande att stiga med omkring 6 procent per år fram till mitten av 1980-talet, dvs. nästan en fördubbling på tio år.

Historiskt sett byggde den svenska elkraftförsörjningen på landets stora vattenkrafttillgångar. Det var först på 1950-talet som oljekraften kom in i bilden. Vi har i dag ca 61 TWh vattenkraft utbyggda eller under byggnad. Man brukar uppskatta den ekonomiskt utbyggbara vattenkraften till totalt 95 TWh. Det är regeringens bedömning att frågan om utbyggnad av sådan vattenkraft där de motstående intressena är starka bör anstå till en senare tidpunkt. Det bör dock vara möjligt att vattenkrafttillskottet fram till 1985 kan bli ca 5 TWh, främst genom komplettering i redan utbyggda älvar och utbyggnad av en del smärre vattendrag. Med den förutsedda ökningen i elfterfrågan aktualiseras därför under de närmaste åren en ytterligare utbyggnad av värmekraft, både oljekraft och kärnkraft.

I oljekrisens spår har som bekant åtskilliga industriländer satsat på ett starkt forcerat utbyggnadsprogram för kärnkraft. I år beräknas en totaleffekt motsvarande 100 stora kärnkraftsaggregat vara installerade. Fram till 1985 kommer denna siffra att nära sexfaldigas.

Det kunde i och för sig te sig naturligt att Sverige liksom många andra länder nu långsiktigt satsade på forcerad utbyggnad av kärnenergin, eftersom vi inte har egna tillgångar på fossila bränslen och inte har stora reserver av vattenkraft. Regeringen anser emellertid att det finns en rad skäl som manar till varsamhet. Problemen i samband med kärnkraften oroar människorna. Det gäller sådant som haveririsker, avfallshantering och risken för plutoniumspridning. Den erfarenhet som hittills vunnits av den fredliga användningen av kärnenergi i de ledande kärnkraftsländerna sy-

nes visa att de risker som är förknippade med drift av kärnkraftverk och de högaktiva avfallet kan bemästras. Det förefaller som om man hunnit längre på vägen att lösa kärnkraftens avfallsfrågor än exempelvis andra farliga biverkningar av den industriella aktiviteten, såsom koldioxid, tungmetaller och kvicksilverutsläpp.

Den slutsats som regeringen kommit till är att Sverige bör föra en försiktig politik när det gäller den fortsatta utbyggnaden av kärnkraft. Vi bör undvika långsiktiga bindningar och eftersträva en reell handlingsfrihet så att vi i en senare beslutssituation — då kunskapsunderlaget är ännu säkrare — kan välja mellan alternativa framgångslinjer för att lösa vårt energihushållningsproblem. Av statsmakterna godkända utbyggnader täcker enligt vår bedömning elkraftsefterfrågan till i början av 1980-talet. För att täcka ytterligare efterfrågan som uppstår fram till 1985 kommer regeringen att föreslå ett försiktigt påslag på nuvarande utbyggnadsprogram. För den angivna planeringsperioden behövs det ingen ny kärnkraftsstation men ytterligare två reaktorer.

En fjärde hörnpelare i den svenska energipolitiken blir en satsning på forskning och utveckling inom energiområdet med sikte på att förändra det nuvarande energiförsörjningssystemet i riktning mot återhållen energikonsumtion och mot en säkrad energiproduktion. Regeringen kommer att i första hand föreslå ett treårigt program för energiforskning och utveckling. Ungefär halva anslaget kommer att gå till forskning och utveckling med sikte på besparing och effektivare energianvändning. En knapp fjärdedel avser insatser för kända och nu använda energikällor. En dryg fjärdedel av programmet kommer att satsas på nya energikällor, alltså på långsiktiga uppgifter. Här har vi bl. a. sol- och vindenergi, geotermisk energi och fusionsenergi. Om alla dessa energikällor gäller att de inte torde kunna ge några väsentliga bidrag till vår energiförsörjning under 1970- och 1980-talen, fusionsenergin knappast ens under 1990-talet.

Som jag framhöll inledningsvis finner vi i Sverige det ytterst värdefullt, att vi parallellt med det energipolitiska förberedelse-

arbetet kunnat delta i utredningar och diskussioner inom en vidare krets, då framför allt inom den nordiska kretsen. Under oljekrisens akuta skede kring årsskiftet 1973/74 hade de nordiska regeringarna löpande kontakter med varandra rörande försörjningssituationens utveckling och om de restriktioner som man fann det nödvändigt att genomföra. Därefter har vi, bl. a. vid ett flertal möten med energiministrarna, kunnat informera oss om och diskutera varandras energiproblem. Ämbetsmännens utredning har gett problemen en bred belysning.

Det är rimligt att påstå att vi nu alla har en mycket god och realistisk uppfattning om energiproblematiken i de olika nordiska länderna. Den förståelse som detta gett då det gäller villkoren för grannländernas energipolitik utgör en utomordentlig plattform för samarbete.

Jag kan också därför från svensk sida deklarerar vår fulla uppslutning till de åtgärder för vidareföring av det nordiska energisamarbetet som presenteras i ministerrådets tilläggsberättelse. Inte minst beträffande energibesparing inom byggsektorn är möjligheterna stora för ett vidgat samarbete, bl. a. på grund av de likartade klimatiska, ekonomiska och miljömässiga förhållandena i Norden. Här finns det enligt vår bedömning mycket betydande och långsiktiga ekonomiska besparingar att hämta hem.

Helt naturligt har vi i Sverige ett stort intresse för olje- och gasfyndigheterna i Nordsjön, vilka genom sin närhet kan erbjuda en säkrare försörjning. Som nämnts diskuterar vi redan detta med den norska regeringen. I det sammanhanget har också aktualiserats frågan om eventuell export av elenergi från Sverige till Norge. Inom ramen för Nordel finns redan de tekniska förutsättningarna härför.

Mindre gynnsamt är i detta sistnämnda avseende utgångsläget vad gäller naturgasdistributionen. Därför är vi mycket intresserade av de förberedande undersökningar om överföring av Nordsjögas som nu skall göras. Även om leveransmöjligheter uppkommer först omkring 1980 är det viktigt att så snart som möjligt få transportfrågorna belysta.

Ett stort och viktigt fält för samarbete utgör forsknings- och utvecklingsarbetet på

energiområdet. Här om har vi den gemensamma bedömningen, att de mycket stora resurser som alla de nordiska länderna under de kommande åren sätter in på energiforskning utnyttjas optimalt genom samarbete över gränserna. Det finns här många fält där nordiskt samarbete är både möjligt och angeläget. Det gäller exempelvis problem i samband med fjärrvärme baserad på mottryckskraft, utnyttjandet av avfall för energiproduktion och energiförbrukningen i byggnader. Inte minst är en samverkan härvidlag viktig därför att den begränsande faktorn på forskningsidan troligen inte är pengar utan tillgången på kvalificerade forskare. Den gemensamma nordiska institution vi redan har, nämligen Industrifonden, bör här kunna initiera och förbereda samarbete såväl i form av gemensamma nordiska projekt som — inte minst — kontakter och resultatutbyte mellan forskare på enskilda problemområden.

Till sist vill jag framhålla, herr president, att vi i Sverige ser betydande utrymme för ett industriellt samarbete i Norden i energipolitikens spår. Det kan gälla utvecklingen av större prototypanläggningar, exempelvis för konvertering av naturgas till metanol. Det kan gälla att lokalisera vissa processindustrier nära energikällorna — i Island och på Nordkalotten. Och det kan, när de grundläggande politiska besluten tagits i de olika länderna, komma att avse industriell verksamhet inom olika delar av kärnbränslecykeln och det petrokemiska produktområdet. Industriella samarbetsfrågor diskuteras redan, efter initiativ av statsminister Sorsa, mellan Sverige och Finland i en delegation och två arbetsgrupper. Kontakter om motsvarande diskussioner mellan Sverige och Norge är just nu under utveckling, och vi ser framför oss samma möjligheter beträffande Danmark och som nämnts Island.

Vid läsning av den föreliggande rapporten om energipolitiken kanske någon säger: Jaså, blev det då inget avtal mellan de nordiska länderna i denna viktiga fråga? På det anser jag att man kan svara: Vi söker nå snabba och konkreta resultat genom bilaterala förhandlingar och gemensam planering. Det är resultaten som är det viktiga.

Helén: Herr president! Inför ett så energifyllt anförande om energisparande och energitnyttjande kan man ju inte annat än känna både glädje och respekt. Jag uppskattar mycket att industriministern har gjort sig mödan att ge en så fyllig redovisning, som jag tror har intresse inte bara för svensk publik utan även i ett större sammanhang som detta. Jag tror inte heller att jag gör mig skyldig till någon alltför personlig formulering om jag säger, att det är en stor tillgång att industriministern har ägnat sin mycket betydande kapacitet åt dessa problem. Och jag kan väl utan att göra mig skyldig till någon indiskretion tillägga, att det i svenska politikerkreter är ett talesätt att Nordiska rådet bl. a. också har den fördelen att där får man träffa Rune Johansson — jag tror att jag någon gång har hört detta till och med från regeringsbänken!

För att inte framstå som fullständigt överväldigad och tillplattad skulle jag bara vilja komma med två små frågor till vår industriminister. Den ena gäller hur han ser på möjligheterna att i det läge som Norden utrikespolitiskt har, med de kvarvarande tendenserna till spänningar i världen, bevara en fullständig handlingsfrihet då det gäller energiförsörjningen även i avspärrningslägen genom att använda kärnkraft i den utsträckning som regeringen i Sverige nu har bestämt sig för. Är det möjligt att inför allmänna opinionen klargöra, att man även i sådana lägen har en tillräcklig handlingsfrihet? Eller har industriministern hemfallit åt den tro somliga tycks hysa, att energiåtgången skulle gå ner så kraftigt i kris- och krigslägen att man då inte är beroende av att nya inhemska energikällor skapas? Vi kan ju inte här gå in på frågan om kärnkraftsproduktion under jord, men detta hör väl ändå till det som i något sammanhang måste belysas.

Min andra fråga gäller mottryckskraften. Har inte industriministern under sin nu så starka satsning på ett genomtänkt svenskt energiprogram någon gång känt litet avund och litet av beklämning för att vi inte i Sverige har tagit Finlands framsynta exempel i det fallet till full efterrättelse på ett tidigt stadium?

Statsrådet **Rune Johansson**: Herr president! Jag känner naturligtvis glädje över att herr Helén är så glad när han får träffa mig! Det är dock inte så svårt, som det kan förefalla.

Låt mig så kort svara på de två frågorna. Det är ett utomordentligt vidlyftigt problem som herr Helén tar upp: frågan om ett mera fullständigt oberoende av omvärlden. Vi är i Sverige till 75 à 80 % beroende av oljan för vår energiförsörjning, och det säger åtskilligt. Vår förhoppning är naturligtvis att bl. a. genom förhandlingar med Norge kunna ändra och minska detta beroende — vi ligger ju ändå gräns i gräns med våra norska vänner.

Då det gäller driften av kärnkraftverken är vi för uranets användning beroende av anrikningstjänster från annat håll. Vi har avtal med USA och Sovjetunionen vilka sträcker sig fram mot 1990-talet, men vad vet vi om värdet av sådana avtal i ett spänt läge?

Skall vi kunna göra oss mera oberoende är det möjligt att vi behöver utnyttja de tillgångar av uran som vi har inom vårt land; världens kanske rikaste tillgångar på uran finns i Ranstad, uppskattningsvis 300 000 tno. Men som jag framhöll i mitt anförande och som statsminister Palme åtskilliga gånger har framhållit, anser vi att vi skulle göra en långsiktigare bindning genom att redan nu ta upp frågan om brytning av detta uran och planering för en anrikningsanläggning eller så småningom en uppberedningsanläggning. Vi vill avvakta något för att få ett säkrare underlag när det gäller att bedöma riskerna i både det ena och det andra fallet, även om det i någon mån sker på bekostnad av att vi skjuter problemet om ökat oberoende en aning framför oss.

Frågan om mottryckskraft har jag haft tillfälle att diskutera åtskilligt med svenska vattenfallsverkets ledning. Jag har bevärt att man där skulle påskynda sina utredningar, och överväganden och de lär vara färdiga nu. Vi ser väl med en viss avund på de framsteg som har gjorts i Finland. Men genom det utbyte vi har mellan våra länder kan vi ju utnyttja de finska erfarenheterna, och kanske då också komma snabbare fram om vi vill välja vägen med mera av mottryckskraft.

Handelsminister **Erling Jensen**: Hr. præsident! Blandt samtliga nordiske lande bærer Danmark prisen som det land, der er stærkest afhængigt, ja praktisk taget udelukkende afhængigt af udefra kommende energiforsyninger.

Ingen kan derfor være mere interesseret end netop Danmark i det bedst tænkelige samarbejde om løsningen af det energipolitiske problem. Fra dansk side hilser vi derfor med tilfredshed, at der nu foreligger en samlet redegørelse for de nordiske landes energisituation. Der er derved skabt en langt bedre mulighed for at vurdere, på hvilke områder og på hvilke måder de nordiske lande med fordel kan samarbejde inden for energipolitikens område.

Vi er helt enige i, at man her bør gå rent praktisk til værks med sigte mod løsninger af de aktuelt forekommende problemer af interesse for to eller flere af vore nordiske lande.

Med baggrund i redegørelsen er en række mere konkrete samarbejdsopgaver nu identificeret og arbejdet med dem ved at blive iværksat, og vi ser fra dansk side frem til dette fortsatte og udvidede nordiske samarbejde om energispørgsmål.

Vi bør ikke i denne forbindelse glemme, at vi allerede er kommet ganske langt med samarbejdet også på dette område, og det er nærliggende at pege på det intensive elsamarbejde, der i dag forbinder Sverige, Norge og Danmark. Vi bør tilstræbe i fremtiden at kunne skabe et lige så værdifuldt samarbejde også på f. eks. olie- og naturgasområdet.

De norske fund af olie og naturgas og de muligheder for en fremtidig eksport af disse produkter, som derved tegner sig, er naturligvis på denne baggrund af meget betydelig interesse også for Danmark. Det gælder i allerførste række den olie- og naturgasproduktion, som den norske stat fremtidig selv vil komme til at disponere over. Vi vil derfor fra dansk side som anført i den nordiske energiredgørelse se med dyb interesse på, at der, så snart det overhovedet er praktisk muligt, optages forhandlinger mellem vore lande om disse spørgsmål.

Det aktuelle danske arbejde med energiproblemerne svarer helt naturligt til de i redegørelsen påpegede arbejdsopgaver. På na-

turgassens område har vi skabt rammerne gennem loven om naturgasforsyning, og det udførende organ gennem oprettelsen af det statslige Dansk Olie- og Naturgas Aktieselskab. Vi føler os således forberedte til det samarbejde, rapporten anbefaler.

En ny lov om el-forsyning og en ny lov om procedurereglerne vedrørende eventuelle anlæg af atomkraftværker er under forberedelse. Men sikkerhedsspørgsmålene forekommer os helt afgørende for en kommende konkret stillingtagen til eventuelle atomkraftværker, hvorfor samarbejdet om sikkerhedsproblemerne er meget betydningsfuldt for os. Også den kendsgerning, at størstedelen af den danske befolkning, i hvert fald i adskillige år fremover, vil være nærmere lokaliseret et atomkraftværk i et andet nordisk land end i Danmark, understreger dette.

Også i Danmark tegner de største besparelsesmuligheder på energiområdet sig inden for opvarmningen af bygninger. Vi overvejer netop i denne tid mulige incitamenter fra samfundets side til hurtig gennemførelse af sådanne besparelser, og en offentlig besparelseskampagne gennem massemedierne og gennem udstillingsaktiviteter følger disse synspunkter op. Den erfaringsudveksling på dette område, rapporten lægger op til, vil være af betydelig værdi for videreførelsen af dette arbejde.

Vi har for ikke længe siden gennemført en ny teknologilovgivning, der har gjort det muligt for os hurtigt at omprioritere opgaverne inden for de midler, vi har til rådighed. Dette har i energisituationen medført en overordentlig kraftig opprioritering af de energi-teknologiske spørgsmål. Det er imidlertid ikke muligt for et land af vor beskedne størrelse selv at dække hele spektret. Derfor er det i rapporten påviste samarbejde på dette område en væsentlig forudsætning for, at vi gennem en fornuftig arbejdsdeling kan løse de fælles problemer tilfredsstillende.

Energiproblemernes løsning har også til forudsætning, at vore landes befolkninger helt forstår disse problemer og deres rækkevidde, og aktivt tager stilling til forslagene om deres løsning. Vi skylder dem derfor en aktuel og dybtgående energioplysning. Jeg udtaler i denne forbindelse min beund-

ring for det oplysningsarbejde om disse problemer, andre nordiske lande har taget op, og jeg håber, at den oplysningskampagne, der nu i Danmark gennemføres i samarbejde med vore folkelige oplysningsorganisationer, må kunne medvirke til et Norden, hvor forståelsen for energiproblemerne skaber den rigtige baggrund for det nødvendige nordiske energisamarbejde.

Steenberg: Få ville vel tænkt sig at vi nå midt i 1970-årene skulle bli stående overfor en hel række specielle økonomiske problemer, problemer som for en række lands vedkommende bare har sitt sidestykke i årene för siste verdenskrig. Arbejdsledighet, skremmende inflasjon og sviktende betalingsbalanse preger mange vestlige lands økonomi i dag. Hele den politiske virksomhet har fått en annen farge sammenliknet med forholdene for noen tiår tilbake. Borte er de stabile politiske forhold og den solide tro på at utviklingen beveger seg framover i riktig retning. Svekket er også vitenskapens og teknologiens autoritet, selv om mye ennå henger igjen. Helhetsinntrykket er at pessimistiske vurderinger er i ferd med å tvinge utviklingsoptimismen til side. Dette er livsfarlig fordi pessimisme i seg selv kan gi betydelig næring til en på forhånd negativ utvikling.

Dette forhold, som jo er med på å prege det mentalitetsbilde vi lever i, kan dessverre ikke sies å ha oppstått som noen tilfeldighet. Det har sin motpost i realiteter ingen ansvarlig samfunnsborger lenger kan overse. Verdenssituasjonen er urolig. På tross av stormaktenes iherdige avspenningsforsøk rår fortsatt usikkerhet og ustabilitet. Intet fredsarbeid vil ha noe for seg om ikke denne erkjennelse legges til grunn. Den tilsynelatende håpløse situasjonen har framtvunget en rekke viktige internasjonale konferanser det siste året. I FN-regi er det avviklet matvare- og befolkningskonferanser. Flere land har vært sammen for å dröfte energiproblemene, de kaotiske internasjonale pengeforhold og inflasjonsprobleme. Jeg nevner dette for å understreke at vår sivilisasjon står overfor utrolig vanskelige utfordringer. De opplegg og tiltak disse utfordringene blir mött med, kom-

mer til å påvirke det politiske bilde ikke bare globalt, men også i høyeste grad nasjonalt og i nordisk sammenheng.

Den norske oljen har satt ny fart i det nordiske energi- og industripolitiske samarbeid. Beslutningen om å foreta en utredning om et energipolitisk samarbeid ble tatt før energikrisen var et faktum. Den var derfor et resultat av langsiktige arbeidsbestrebelse og ikke en foranstaltning forårsaket av krisen. Men krisen styrket på en dramatisk måte behovet for samarbeid og stilte det i et nytt perspektiv. Dette består i det vesentlige i et større og mer bevisst ansvar for energiforsyningene og nødvendigheten av energisparing.

Energispørsmålene må ellers ses i sammenheng med den internasjonale ressurs-situasjon i sin alminnelighet og med spørsmål som befolkningspolitikk og miljøvern. Man står her overfor globale problemer som bare kan løses forsvarlig på global basis. Fra Nordens side bør man gå inn for at det snarest mulig blir innledet et bredt internasjonalt samarbeid om disse spørsmål, der så vel produsentland som forbrukerland deltar på like fot. Det vil være en viktig oppgave for Norden å søke å bygge bro mellom de motsetninger som i dag finnes mellom enkelte produsent- og forbrukerland.

De forskjellige nordiske land har ulike utgangspunkt når det gjelder energiforsyningene. Mens Sverige, Danmark, Finland og Island i varierende grad er avhengig av importert energi skapt ved olje og gass, vil Norge om kort tid være selvforsynt og nettoeksportør. Dette er et forhold som vil stå stadig mer sentralt i debatten omkring nordisk energipolitikk og økonomisk samarbeid. Det er en alminnelig oppfatning at olje- og gassforekomstene på den norske kontinentalsokkele gir nye muligheter for et bredere økonomisk samarbeid i Norden, først og fremst innenfor energi- og industrisektoren.

Det er imidlertid foreløpig vanskelig å danne seg noe entydig bilde av hvorledes dette skal gjøres. Ulike interesser i innen- og utenrikspolitikk sammenheng, variasjoner i ressursgrunnlag, regional- og miljøpolitikk, forskjell i næringslivsstruktur m. v. er alle faktorer som spiller inn. Spør-

målet rommer foreløpig viktige uavklarte problemer som bør utredes innenfor de nordiske samarbeidsorganer som allerede er opprettet og har vært i virksomhet en tid. Først når den norske stat blir sterkere engasjert i utvinning og foredling av olje og gass, vil myndighetene ha muligheter for egne initiativ for gjennomføring av praktiske samarbeidstiltak i pragmatiske former og på bilateral basis. Jeg er således enig i Ministerrådets konklusjoner på dette punkt.

Det nordiske samarbeid bør få en naturlig plass i våre bestrebelse på å få i stand et bredt anlagt internasjonalt samarbeid. Vi må imidlertid passe på at samarbeidet mellom de nordiske land ikke kommer i konflikt med vår globale målsetting. Nordisk samarbeid må utvikles slik at det ikke blir en bremse, men en stimulan til et utvidet internasjonalt samarbeid. Dette er en grunnregel som må gjelde for alt internasjonalt samarbeid Norden etablerer på dette felt, bilateralt eller regionalt. Dette må altså også gjelde for samarbeidstiltak innenfor en bredere europeisk, atlantisk eller vestlig ramme.

Et konkret spørsmål som vi her vil møte, er hvordan et samarbeid mellom de nordiske land enkeltvis kan skje i forhold til det mer omfattende samarbeid i International Energy Agency — IEA. Sverige og Danmark har besluttet medlemskap i organisasjonen, mens den norske regjering har forhandlet seg fram til en assosieringsavtale for Norges vedkommende. Realistisk sett vil nok samarbeidet innenfor IEA virke begrensende på behovet og mulighetene for nordisk samarbeid på energiområdet.

På et bestemt område ser det nå ut til at det allerede eksisterende nordiske samarbeid får ny aktualitet og det gjelder arbeidsmarkedspolitikken. Når man bedømmer situasjonen for foregående år, vil man fort finne ut at flere nordiske land har hatt en annen utvikling enn de øvrige land i Europa. I Norge har man hatt et meget stramt arbeidsmarked, noe som til en viss grad henger sammen med en økende oljeaktivitet. Aktivitetsnivået synes også å ha vært høyt i Sverige og Finland, mens situasjonen i Danmark derimot har vært preget av sviktende konjunkturer med høy arbeidsledighet. Det er mye som tyder på at tiden

nå er inne til en reaktivering av den nordiske arbeidsmarkedspolitik. Konjunkturedgangen forplanter seg med økende styrke også i de nordiske land, og derfor er det viktig at alle muligheter som måtte finnes, blir utnyttet med sikte på å dempe uheldige sosiale og økonomiske utslag.

Spørsmålet om innvandringspolitikken er kommet sterkere i fokus i den siste tiden. I Norge er det nylig blitt gjennomført en midlertidig innvandringsstopp, og det er en alminnelig oppfatning at import av arbeidskraft ikke bør inngå som et element i den økonomiske politik. Jeg tror denne linjen er riktig. På tross av akutte behov for arbeidskraft innen enkelte sektorer er det en grense for hva et lite land kan makte å absorbere av utlendinger uten at det oppstår betydelige sosiale problemer.

Noe annerledes stiller det seg selvfølgelig for nordiske arbeidstakere. En ting er at det foreligger en overenskomst om arbeidsmarkedspolitikken, noe som medfører at bestemmelsene om innvandringsstopp ikke rammer disse. Et annet forhold er at folk fra Norden har betydelig lettere for å finne seg til rette i et annet nordisk land.

Jeg vil understreke behovet for kontakt mellom landene på dette området. Situasjonen er usikker, og vi trenger i høyeste grad den fleksibilitet som ligger i felles arbeidsmarked.

Statsminister Palme sa at vi måtte stå vakt om det fellesnordiske arbeidsmarked. Jeg deler helt og holdent hans syn så langt.

Når dette er sagt, vil jeg også poengtere at det ikke kan være noe mål i seg selv å øke mobiliteten på det nordiske arbeidsmarkedet. Jeg har det grunnsyn at menneskene trives best ved å være rotfestet i et miljø. Men skulle det oppstå alvorlige sysselsettingsproblemer innen enkelte land og bransjer, og disse blir av varig karakter, da er det viktig at det finnes alternative sysselsettingsmuligheter i land som er beslektet gjennom mange bånd, både historisk og sosialt.

Her står vi derfor overfor en ny utfordring i det nordiske fellesskap og en ny bekeftelse på at samarbeidet i Norden rommer verdier som det i dag er særlig viktig å verne om. Våre nordiske samfunn skal ikke bare møte dagens utfordringer, men også være et utgangspunkt for valg av fram-

tidslinjer. Det gryende nordiske energisamarbeid, samarbeidet om det ytre og indre miljø, på kultur- og sosialpolitikens område osv. har gitt oss et eget grunnlag å stå på når det gjelder å forme framtida.

Tanken med det nordiske fellesskap er på den annen side ikke å vende verden ryggen. Det å utvikle et nordisk alternativ vil også gi viktige bidrag til et rikere mellomfolkelig liv. Det er vårt bidrag til et verdenssamfunn med plass for variasjon og med likeverdig deltakelse også for dem som er små i verdenssamfunnet.

Krönmark: Herr president! Den konjunkturedgang som industriländerna för närvarande upplever tycks bli djupare och långvarigare än vad man tidigare räknat med. OECD:s decemberrapport tydde på en viss återhämtning under senare delen av 1975. Den senaste utvecklingen har emellertid grumlat förhoppningarna om någon påtaglig uppgång av den internationella konjunkturen under detta år. OECD:s senaste officiella beräkningar pekar mot en fortsatt nedgång under året. Det har föranlett en nedjustering av decemberrapportens siffror. Medan decemberrapporten förutspådde en blygsam tillväxt på 0,5 procent, för hela OECD-området, visar de nya beräkningarna på en nedgång med 1,5 procent.

När man ser dessa siffror i relation till bedömningen i enskilda länder kan det finnas grund för eftertanke. I sin bedömning för 1975 har exempelvis den svenska regeringen förutspått en ökning för hela OECD med 2 procent. För industriländer — såsom de nordiska — är det väsentligt att man möter dagens krisproblem utifrån så realistiska förutsättningar som möjligt.

Den snabba inflationen och den för flertalet industriländer kraftigt försämrade betalningsbalansen — framför allt det senare är en följd av de höjda oljepriserna — har föranlett en rad regeringar att lägga om den ekonomiska politiken i restriktiv riktning. I många länder tycks målet att upprätthålla ett stabilt penningvärde ha givits prioritet framför de sysselsättningspolitiska målen. Följden har blivit att många av OECD-länderna i dag har betydande arbetslöshetsproblem.

För de oljeimporterande länderna är det

inte möjligt att mer än marginellt minska det gemensamma underskottet i handelsbalansen gentemot de oljeproducerande länderna genom en restriktiv økonomisk politik. Det ena landet kan endast förbättra sin balans på det andras bekostnad. Detta förhållande till trots torde den restriktiva politiken i många länder ha sin bakgrund också i betalningsbalanssituationen.

Det sunda förnuftet säger oss att detta är en orimlig politik. Industriländerna har drabbats av kraftigt höjda oljepriser. Rimligen borde vi alla öka vår produktion för att på sikt kunna betala oljeräkningen. I stället har produktionen dragits ner. Inom OECD-området har vi att se fram mot en minskning av den totala BNP av storleksordningen 1,5 procent. Vi gör stora välfärdsluster på detta sätt. Även om den nordiska investeringsbanken inte kan få någon egentlig betydelse under de allra närmaste åren kan den dock rent psykologiskt få stor betydelse.

För ett land som inte vill acceptera en utveckling med stagnerad produktion och stigande arbetslöshet kan det vara svårt att gå sin egen väg. En mer expansiv økonomisk politik kan leda till en ytterligare försämring i balansen gentemot andra länder. Särskilt stora blir problemen för ett litet land med stor utrikeshandel.

Vi opplever mot denna bakgrund i dag behovet av internationellt økonomiskt samarbeide sterkere än någonsin. Vi behöver gemensamma åtgärder for åttåstadkomma den erforderlige stimulansen av økonomin. De nordiska länderna är vart og ett litet og har stort utlandsberoende. Men tillsammans representerer de nordiska länderna en ganske tung økonomisk enhet. En ökad samordning av de konjunkturpolitiske åtgärderna i de nordiska länderna i syfte att stimulere sysselsætningen og den økonomiske tillvæksten är mot denna bakgrund angelägen.

Vad som i detta sammanhang är inte minst viktig är att de nordiska länderna har så stor betydelse för varandra som handelspartners. Genom den stora nordiska internhandeln får de stimulansåtgärder som ett land vidtar också betydelse för de andra.

I Sverige fördes under 1974 en expansiv politik med förhållandevis stor framgång.

Vi hade låg arbetslöshet og jämfört med de senaste åren en god BNP-tillvæxt. Den økonomiske politik som presenterades i årets finansplan innebærer en omlægning i betydligt mer restriktiv riktning: den offentlige sektorns inverkan på den totale efterfrågan i samhället har beräknats bli ca 7 milliarder kroner mindre 1975 än den var 1974. Mitt parti har kritiserat den svenske regeringen for dette. Det är en politik som synes oss desto mer felaktig med tanke på att den svenske regeringen har utgått från att andra länder kommer att lægga om sin økonomiske politik i expansiv riktning. Man har med andre ord utgått ifrån att andra länder skall vidta stimulansåtgärder og att det därigenom ikke skall bli nødvendig for Sverige att gøre det. Tyværr er just dette ett eksempel på ett økonomisk-politisk resonemang av det slag som kan befæras bidra til åttåtterligere förlånga den nuværende internationale lågkonjunkturen og gøre den længre og kostsamme än vad den annars skulle behøve bli. Og det är ett resonemang som tydeligere än någonsin illustrerer vad jag här har efterlyst: en samordning av konjunkturpolitikken i ett større perspektiv. For de nordiske länderna borde Norden vara en naturlig utgangspunkt for åttått skapa en sådan samordning og bredere samverkan.

Reidar T. Larsen: Det rår forskjellige meninger om verdien av Nordisk Råds samlinger, men de er under alle omstendigheter et uttrykk for at vi er et fellesskap, et naturlig fellesskap, i Norden, med atskillig mer felles enn det som blir uttrykt i Nordisk Råd.

Selv om man sjelden behandler delikate problemer i Nordisk Råd, vet vi alle at utviklingen av det nordiske samarbeidet er begrenset først og fremst av enkelte lands deltakelse i maktblokker som har sine sentra utenfor Norden.

NATO og EF er uansett om man har en positiv eller negativ holding til disse blokkene, dyptgående splittelsesfaktorer, som setter sterkt markerte grenser for det nordiske samarbeidets muligheter. Jeg vil ikke nå ta opp noen debatt, verken om NATO eller EF. Det er hvert folks egen sak å be-

stemme over sine indre og ytre forhold, over sin sikkerhetspolitikk og over sine allianseforhold. Men det er en selvsagt sak mellom venner at de snakker ut om det som kan hindre deres samarbeid og sprengje deres samhold. Jeg finner det derfor viktig å minne om disse nøkkelprobemene, som en nødvendig bakgrunn for et høyst aktuelt og alvorlig problemkompleks som bør angå hvert eneste av våre nordiske land.

Først vil jeg minne om at det mellom gode venner alltid er slik at når én av dem kommer i alvorlige vansker, forsøker de andre å gi sin støtte så godt de kan. Kan en si at denne regel har vært holdt i hevd i alle forhold av stor betydning mellom de nordiske land i de seinere år?

Jeg vil knytte dette spørsmålet til én sak. I Norge er vi nå sterkt opptatt av å få brutt den internasjonale motstanden mot utvidelse av fiskerigrensen til 50 mil. Som dere vet, er dette en sak som dreier seg om å oppnå tilstrekkelig beskyttelse for ressursene og gjenvekstmulighetene i havet, og å verne livsinteressene til vår fiskeribefolkning. Det er klart at enhver støtte i en slik sak er av den største betydning, men en kan jo overhodet ikke nevne dette uten samtidig å måtte minnes den lange og harde kamp som det islandske folk måtte føre alene om denne retten til å trygge ressursene i havet utenfor sin kyst.

I Norge har vi særlig grunn til å tenke over dette, fordi vi på så mange måter er i den samme stilling, og fordi kampen om den islandske fiskerigrense hadde stor betydning også for våre egne muligheter. Men under Islands kamp forholdt Norge seg fullstendig passivt. Det er god grunn til å spørre om i hvilken grad dette skyldtes at Island førte sin kamp mot en stor NATO-makt, som både Island og Norge er alliert med.

Det er interessant å se hvordan en allianse man hevder å delta i for sin nasjonale sikkerhets skyld, ser ut til å binde en på hender og føtter når store land innenfor alliansen begår maktovergrep overfor de små land, slik Storbritannia gjorde overfor Island. Norge har jo nå selv fått erfare at det et nettopp de NATO-allierte som skaper de største vanskeligheter når en forsøker å hevde grunnleggende nasjonale og, jeg vil si, internasjonale interesser på dette feltet.

Opprettelsen av trålfrie soner, slik Norge har gjennomført, hører jo til i denne sammenhengen. En kan gå ut fra at problemene på dette feltet ikke akkurat er overvunnet, men at vi kan komme til å møte dem i enda mer tilspissede former i den tida vi går i møte.

NATO-statene i Norden stilles i slike saker overfor et dilemma: Er NATO-hensynet viktigere enn solidariteten og samholdet mellom de nordiske land? Jeg vil spørre om man har tenkt gjennom hva Norge og de øvrige nordiske land vil gjøre hvis Island blir stilt overfor nye massive maktovergrep når det kanskje for noen andre i Norden utvider fiskerigrensen til 200 mil.

Jeg vil minne om at også olje- og gassutvinningen på den norske kontinentalsokkel er av betydning for situasjonen i hele Norden. Det dreier seg ikke bare om betydningen for energitilførslene som har vært berørt av mange talere her, men også om direkte sikkerhetspolitiske spørsmål som reiser seg. En uheldig håndtering av disse spørsmålene kan lett komme til å berøre hele Norden på en lite hyggelig måte. Dette er også spørsmål som i aller høyeste grad er knyttet til Norges NATO-medlemskap.

En skulle tro at den nordiske fellesskaps-tanken ville gjøre betydningsfulle skritt framover hvis slike spørsmål kunne tas opp til alvorlige drøftelser i Nordisk Råd. Det har riktignok sin betydning at man tar for seg og løser små og enkle saker, men likevel vil fellesskapet i Norden kunne gå sitt sammenbrudd i møte hvis man unnlater å ta opp de saker som gjelder grunnleggende livsspørsmål for våre land og folk.

Knut Johansson: Herr president! I samtlige de nordiska länderna har energifrågorna under senare år stått i samhällsdebattens centrum. Den debatt som har förts här i dag utgör ett starkt vittnesbörd om riktigheten i det påståendet. Det är ingalunda svårt att finna särdrag i de olika ländernas svårt att finna särdrag i de olika ländernas debatt. Förutsättningarna är på avgörande punkter vitt skilda, men ytterst gäller debatten i alla de nordiska länderna en och samma sak: Hur skall framtidssamhället se ut, och vilka skall dess kännemärken vara?

Människornas anspråk och krav i nuet är stora. För att inse det behöver vi bara registrera de bud om inkomstökningar som löntagarna har fört fram i de pågående avtalsrörelserna. Men också förhoppningarna och förväntningarna är vittgående inför framtiden.

Vad är det då man ser fram emot? Kortare arbetstid — kanske i form av 6 timmars arbetsdag — längre semester, lägre pensionsålder, drägligare arbetsmiljö, tryggare anställningsförhållanden, bättre vårdmöjligheter osv. Listan kan göras mycket lång, men det får räcka med dessa saker.

För de många är tillvaron alltjämt, mitt i det påstådda välfärds- och överflödssamhället, fylld av slit och möda. Tryggheten och människovärdet sitter trångt också i vår tid. Ur detta växer oupphörligt anspråk och förhoppningar. Som politiker — eller kanske som fackföreningsledare — vet vi hur svårt det är att tygla de otåliga opinioner som har sitt ursprung i rättmätiga krav. Vi har själva medverkat till att formulera kraven. Vi har frammanat bilden av ett bättre samhälle. Vår starka optimism har måhända aldrig prövats på allvar i ett längre framtidsperspektiv. Kanske skulle en sådan prövning ha gjort vår framtidstro mera måttfull och vår förkunnelse mer dämpad.

Till en del kan i vart fall teoretiskt de nödvändiga reformerna genomföras genom ingrepp i nu existerande inkomst- och förmogenhetsfördelning, men på den vägen når vi ingalunda långt. Våra samlade resurser måste bli större. Det är tillväxten i vår ekonomi som skall finansiera det fortsatta reformarbetet.

Är då detta ett möjligt alternativ mot bakgrund av vad vi nu vet om energiknapphet och svårigheter på råvaruförsörjningens område? Det program som socialdemokratin i Sverige presenterat i början av denna månad är ett försök till svar på den frågan. Detta har tidigare berörts av såväl statsminister Palme som industriminister Rune Johansson. Låt mig bara göra det konstaterandet, att det är en även med internationella mått mycket ambitiös målsättning. Sparsamhet i alla led och på alla områden i förening med åtgärder som gör energiutnyttjandet effektivare hör till de vägar på vilka vi söker oss fram mot må-

let. Den ökning som redovisas i programmet — 2 procents ökning per år under tiden 1973—1985 — och som har ansetts ofrånkomlig får vi täcka genom en aktivare oljepolitik, fortsatt vattenkraftsutbyggnad och en måttfull utveckling av kärnkraftsresurserna.

Med detta program har vi fått rådrum fram till i första omgången 1978. Samtidigt behåller vi vår handlingsfrihet. Detta är ett realistiskt program, fritt från de former av önsketänkande och fantastier som annars hör vår tids energidebatt till.

Vi kommer att få det svårt — det finns ingen anledning att sticka under stol med den uppfattningen. Därför är det nödvändigt att ta fasta på den uttryckliga förklaringen, att utgångspunkten för övervägandena om en tvåprocentig tillväxt är att vi skall vidmakthålla full sysselsättning. Den deklaration som har avgivits därvidlag är inte bara ett rutinmässigt svar på löntagarnas berättigade krav på tryggad sysselsättning. Uttalandet är — så måste det tolkas — ett löfte om att i det eventuella valet mellan full sysselsättning och minskad energiförbrukning väljer vi i vart fall inte en politik som ökar arbetslösheten.

En klar ståndpunkt därvidlag är viktig. Man kan inte driva energipolitik — och ingen annan politik heller, för den delen — med mindre än att den har väljarmajoritetens stöd, och det stödet har man inte rätt att vänta sig om man inte vågar utfästa sig att vidmakthålla den höga sysselsättningsnivå vi vant löntagarna vid under flera årtionden nu. Jag bortser här från de problem det senaste årets politik i Danmark har fört med sig, eftersom de trots allt representerar ett undantag i helhetsbilden.

Det fackförbund som jag tillhör — byggnadsarbetarnas — har mycket bestämt på kongress efter kongress klargjort att man önskar en utbyggnad av den vattenkraft som det är ekonomiskt försvarbart att ta i anspråk. Även till kärnkraftverken har förbundet ställt sig positivt. Självfallet har sysselsättningskäl varit vägledande vid dessa ställningstaganden, men det är fel att tro att det varit omsorgen enbart om byggnads- och anläggningsarbetarnas utkomst-möjligheter som diktat våra uttalanden. Nej, avgörande har i första hand varit in-

tresset för industriell och ekonomisk expansion.

Inledningsvis betonade jag att det finns mycket som är gemensamt i den debatt vi i de nordiska länderna fört kring energipolitiken. Det är därför jag med stort intresse har tagit del av såväl ämbetsmannakommitténs rapport som ministerrådets synpunkter på de här frågorna. Där anvisas många fruktbara utvecklingslinjer för det nordiska och det internationella samarbetet. Särskilt har jag noterat vad ministerrådet anför i fråga om samarbetet inom byggnadssektorn. Där finns utomordentligt stora möjligheter att göra energivinster eller — om man nu vill kalla det så — besparingar.

Det kan jag vitsorda utifrån egna erfarenheter av branschen.

Möjligen hade det varit på sin plats att vi i rapporten och i ministerrådets kommentar till den fått en utförlig genomlysning av det industriella samarbete som ligger inom räckhåll när energisamarbetet byggts ut. Men, herr president, det skall ju hållas fler sessioner med Nordiska rådet, och då hoppas jag vi får tillfälle att på bred front ta upp också den delen av samarbetet länderna emellan.

Sedan generaldebatten avbrutits, avslutades mötet kl. 18.20.

16 februari

Protokoll

3:e mötet

Söndagen den 16 februari 1975 kl. 14.00

Presidenter: Bror Lillqvist, Johannes Antonsson och Odvar Nordli

Dagordning

1. C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet

Dokument 1: Rapport från Nordiska rådet presidium (fortsatt generaldebatt)

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Morten Lange för denna dag lämnat sessionen och ersatts av Poul Dam.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Meddelanden

Det meddelades, att statsrådet Leif Aune, minister for offentlige arbejder og minister for kulturelle anliggender Niels Matthiasen och undervisningsminister Marjatta Väänänen samt Kristian Albertsen intagit sina platser i rådet.

1

C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet och Dokument 1: Rapport från Nordiska rådets presidium (fortsatt generaldebatt)

Willoch: Jeg vil gjerne få tillate meg å si først at jeg synes debatten i går virket mer nøktern og forsiktig enn flere tidligere generaldebatter i Nordisk Råd. Jeg tror det var færre generelle deklarasjoner om viljen til nordisk samarbeid og mer beskrivelse av

praktiske problemer som man står overfor. En slik neddemping er antagelig nødvendig for å forebygge den svikt i troverdighet som nordiske samarbeidsbestrebelse kan bli utsatt for når det skapes forventninger som ikke blir oppfylt.

Jeg må erkjenne at jeg ble noe engstelig over de forventninger til nordisk samarbeid om norsk olje som syntes å bli skapt i Stockholm for et år siden. Jeg er helt enig i at en slik ressurs bør kunne bli til fordel ikke bare for Norge, men for Norden. Det må imidlertid stadig legges til at den må forvaltes med også et videre perspektiv for øye. Hele Norden er avhengig av stabilitet og fremgang i hele Vest-Europa. Det tilsier at også europeiske interesser må få telle med under forvaltningen av oljeressursene, så langt disse interesser er forenlige med våre egne.

Jeg håper at det også står klart for allmennheten at meget av det nordiske samarbeid som det er tale om nå, er avhengig av noe såvidt usikkert som nye funn av olje eller gass.

Det må også være klart at i virkelighetens nøkterne verden må økonomisk samarbeid — det gjelder også mellom nordiske land — ligge innenfor rammen av det som alle parter kan ha fordel av. Andre tanker ville ligge utenfor det muliges kunst. Det er ut fra et slikt grunnlag man må arbeide med og vurdere nøkternt praktiske prosjekter av de typer som industriminister Ulveseth redegjorde for i går. Det bør kanskje legges

til at det i et større perspektiv ville være lite meningsfylt å satse store ressurser for å føre olje eller gass i land i Norden, hvis det viser seg i det konkrete tilfelle at det krever mindre ressurser å ta oljen eller gassen i land andre steder og dekke våre egne behov pr. skip.

Men hvis man finner olje eller gass utenfor Nord-Norge, står man overfor ressurser som sannsynligvis vil ligge særlig godt til rette for nordisk samarbeid om anvendelsen. Det er imidlertid et meget moderat tempo den norske regjering har skissert når det gjelder leting etter nye forekomster. Tempoet i letingen utenfor Nord-Norge må vurderes først og fremst ut fra sikkerhetshensyn og nordnorske interesser. Men hvis det ikke blir større tempo i oljeletingen enn det ser ut til nå, må man være klar over at det kan ta meget lang tid å få klarlagt om det virkelig finnes ressurser å samarbeide om nordenfor de hittidige funn.

Debatten har naturlig nok også berørt de nordiske lands ulike holdninger til det vestlige energisamarbeid i IEA. Vi har hørt de tilsynelatende obligatoriske beklagelser over den splittelse som det sies at man her står overfor, men vi har ikke hørt noen forklaringer på hvorfor dette skulle medføre problemer.

Etter mitt skjønn har alle land i Norden en felles interesse av at samarbeidet i IEA blir så godt og fruktbringende som mulig, for å minske risikoen for ny oljekrise og styrke arbeidet med energisparing og nye energiformer. Derfor er det bra for hele Norden at de land som kunne, gikk inn. Så får man ta til etterretning at enkelte nordiske land av utenrikspolitiske og/eller innenrikspolitiske grunner ikke har funnet å kunne bli medlemmer av denne nye samarbeidsorganisasjon, i hvert fall ikke fra starten av. Jeg tillater meg å bemerke i forbi-farten at jeg regner den særegne norske avvikelse fra fullt medlemskap i IEA som rent innenrikspolitisk motivert — og slett ikke praktisk.

Det ble hevdet i går at samarbeidet innenfor IEA vil virke begrensende på nordisk samarbeid på energiområdet, men denne oppfatning ble ikke begrunnet. Etter mitt skjønn kan det brede vestlige energisamarbeid like gjerne — eller heller — støtte og

befrukte det nordiske ved de kunnskaper og impulser som deltagerne i det vestlige samarbeid vil kunne føre med seg til de nordiske fora.

Muligens dels som en utløper av det energipolitiske, dels av andre grunner, har statsministrene villet blåse nytt liv i den avdøde tanken om en nordisk investeringsbank. Statsminister Bratteli, som talte med særlig tyngde for denne idé, advarte i samme foredrag, men riktignok på et annet sted, mot videre utvidelse av det institusjonelle apparat — jeg kan like gjerne si det byråkrati — som står til tjeneste for det nordiske samarbeid. Men slike forslag som en ny nordisk investeringsbank — som kommer i tillegg til alle andre institusjoner — reiser uvegerlig et spørsmål om man er ute etter å opprette noe nytt for det nyes og navnets egen skyld, for å vise vilje til å gjøre noe, uten å ha klarlagt om man virkelig kommer til å bidra til større praktiske resultater, eller bare vil bidra til større byråkrati, med den nye administrasjon man vil sette opp.

Statsministrene har altså "besluttet at Ministerrådet snarest mulig skal fremlegge forslag om en felles nordisk investeringsbank". Så langt statsministrene. Statsminister Bratteli la til følgende:

"Denne gang dreier det seg ikke om å foreta en ny utredning om behovet og virkeområdet for en slik bank. Utredninger av denne art foreligger allerede i det materiale som ble utarbeidet på tidligere trinn i det nordiske samarbeidet, uten at saken dengang kunne føres fram til gjennomføring."

Jeg finner en slik holdning betenkelig. Saken ble utredet under andre forhold enn de nåværende. Statsminister Bratteli viste i sitt foredrag selv at det nå blir gitt nye begrunnelser. Da kan man ikke nøye seg med de gamle vurderinger av behovet, og slett ikke når de gamle utredningene vitterlig ikke overbeviste om at det var tilstrekkelig behov. Saken ble jo lagt til side da utredningene ennå var à jour. Derfor må selve behovet utredes påny. Man må ikke opprette en ny institusjon uten å være sikker på at den ikke vil dublere og komplisere arbeidet, istedenfor å supplere og lette det.

Statsminister Brattelis omtale av planen om en ny bank gav meg oppriktig talt inn-

trykk av å være et — kanskje vellykket — forsøk på å finne en begrunnelse for noe man har bestemt uten tilfredsstillende overveielse før bestemmelsen.

De verdensomfattende valutaproblemer som statsministeren nevnte, er overmåte viktige. Jeg vil gjerne benytte denne foranledning til å støtte aktiv norsk deltagelse i bredt internasjonalt samarbeid om støtte som monner til land med særlig store valutaproblemer, for å hindre skade på verdensøkonomien. Og problemene vi står overfor, bør også føre til at man bygger videre ut felles nordiske låneordninger som kan gi spesiell støtte til nordiske land med valutamangel — når vedkommende land prøver å løse problemet.

Men en nordisk investeringsbank virker ikke umiddelbart logisk som virkemiddel i denne forbindelse. Man har dog godt håp om at de spesielle aktuelle problemer som statsminister Bratteli talte om, vil finne sin løsning i overskuelig fremtid ved andre virkemidler, slik at man ikke kan begrunne en ny permanent nordisk bank med disse problemer. Under andre forhold i verdensøkonomien skyldes valutaproblemer ofte at et land investerer for meget. Da vil det virke noe bakvendt å gi valutastøtte gjennom en investeringsbank til bestemte investeringsprosjekter, slik at låntagerlandets investeringer og valutabehov stiger ytterligere som følge av den støtte som gis.

Det er hittil ingen talere som har nevnt spørsmålet om denne nye bank skal kanalisere norske oljemidler til andre nordiske land. Men flere talere har begrunnet den nye investeringsbanken med et ønske om å trekke mer ikke-nordisk kapital til Norden, det vil si å bygge ut våre velferdssamfunn i enda høyere tempo enn vi kan skaffe egne ressurser til. Jeg tror vi bør stoppe opp et øyeblikk og stille et alvorlig spørsmålstegn ved en slik holdning. Verden er full av langt viktigere oppgaver enn å øke tempoet i utbyggingen av våre forholdsvis rike land. Likevel må vi ha rett til å gi utløp for våre egne lands skapertrang og skapermuligheter ved å bruke egne ressurser til egen fremgang. Men når det blir tale om å bygge et permanent finansielt pumpeverk for å suge mer av andres ressurser til Norden, bør vi tenke oss om flere

ganger. Hvordan passer dette inn i talene om globalt ansvar?

Derimot gjenstår som en stadig uløst oppgave en mer rasjonell anvendelse av de ressurser som de nordiske lands myndigheter allerede styrer med. Sosialister ligger som ofte ellers bak utviklingen når de forlanger stadig mer styring av privat tilværelse og virksomhet, mens det blir stadig tydeligere at en virkelig presserende oppgave er å få styring med all den offentlige styring og virksomhet som allerede finnes.

I Norge er vi plaget av foruroligende kostnader ved offentlige tjenester — telefon, post, transport, helsetjeneste m.v. Det fører til skremmende høye priser eller underskudd som må dekkes av skatter. Så vidt jeg forstår, er dette et problem i alle nordiske land. Men den dyre offentlige virksomhet er slett ikke like dyr overalt. Ett sted kan det være telefonen som er billigere drevet, et annet sted kanskje posten, jernbanen eller helsetjenesten. Naturgitte forhold kan forklare forskjeller. Men det er et spørsmål om de også blir brukt som unnskyldning for unødige kostnader. Jeg vil på denne måte gjerne få reise spørsmålet om et mer systematisk, praktisk forskningspreget bytte av erfaringer slik at man overalt i Norden kan lære av det land som er kommet lengst i rasjonalisering av offentlig virksomhet på hvert enkelt område. Her kan det ligge virkelig store besparelsesmuligheter til reell nytte for folk flest. Slike praktiske oppgaver kan gi folk flest utbytte av nordiske samarbeid.

Venstresosialistenes og kommunistenes — jeg vet forresten ikke om det er riktig å se dette som to forskjellige begreper — forsøk på å drive våre debatter over til konfliktskapende utenrikspolitiske oppgjør kan nok gi liv til debattene, men de styrker ikke samarbeidet.

Jeg lyttet med interesse til det norske sosialistiske valgforbunds første talsmann, hr. Reidar Larsen, i går; med den form for interesse det vekker når man blir ledet inn i en tankeverden som er så helt annerledes enn den virkelighet vi andre lever i. La meg bare kort få slå fast at utvidelse av fiskegrensen ikke ville vært noe lettere om ikke noe nordisk land hadde vært medlem av NATO, kanskje tvert imot.

Når venstresosialister eller kommunister — jeg er stadig i tvil om den rette betegnelsen — snakker om NATO som en dyptgående splittelsesfaktor i det nordiske samarbeidet, må vi igjen konstatere at de er uten praktiske begrunnelser — ja, det ser endog ut som de ikke sjenerer seg over denne mangel på begrunnelse for sine påstander. Det er nok riktig at forskjellig forhold til NATO gjør samarbeidet om militært materiell mindre aktuelt, men det er neppe det kommunistene tenker på, for de vil vel helst at militært materiell skal være forbeholdt de sosialistiske land. For øvrig kan man slå fast at spekulasjonene om utenrikspolitisk splittelse som vanskelighet for nordisk praktisk samarbeid ligger utenfor virkelighetens verden.

Reidar T. Larsen: Den konservative representanten eller hørerrepresentanten Willoch — jeg tror at begge betegnelser er riktige, jeg har ikke noen vanskeligheter i så måte — gjorde seg skyldig i en helt klar motsigelse i sin argumentasjon. Jeg skal forbigå det siste emnet, det har ikke så særlig mye for seg å føre noen vidtgående debatt om utenrikspolitisk engasjement i de nordiske land her i Nordisk Råd.

Jeg vil knytte et par merknader til Willochs syn på oljesamarbeidet og den motsetning som var helt tydelig i Willochs argumentasjon der. Han sier først at han er forbauset over de store forventninger man stiller til norsk olje i de nordiske land. Etter hans mening måtte oppmerksomheten vendes mot Vest-Europa for øvrig, hvor alle ting på dette feltet ble avgjort. Etterpå knytter han så noen merknader til organisasjonen IEA og sier at deltakelse i IEA vil være tjenlig for de nordiske land. At Norge har knyttet sine oljeleveranser i krisetider til den store organisasjon, ser han altså som en fordel for Norden. Det er åpenbart en stor svikt i logikken hos Willoch på dette feltet. Det er klart at den norske olje og gass ville kunne være av ganske stor betydning for det nordiske marked. Det er også klart at den norske olje og gass i krisetider kunne være av betydning for andre land, fattige land i verden som kommer i meget store vanskeligheter under slike kriser. Men det er like åpenbart at den norske

olje og gass vil være forsvinnende i organisasjonen IEA, som spesielt i en krisesituasjon betinger seg å gjøre bruk av all den reservekapasitet som den norske olje- og gassproduksjonen kan oppvise. Jeg viser her til den norske avtaleteksten, som sikkert også Willoch kjenner.

Willoch: Hr. Reidar Larsen fant ingen vanskeligheter med betegnelsene konservativ og høyre. Det forbauser meg ikke, for det er ingen uklarhet med hensyn til vårt ideologiske grunnlag. Men jeg forstår at hr. Reidar Larsen og hans forbundsfeller har andre og større problemer å stri med også på dette området.

Hr. Reidar Larsen hevdet at han fant en uoverensstemmelse mellom forskjellige deler av mine uttalelser om oljepolitikk. Jeg må erkjenne at jeg ikke oppdaget disse uoverensstemmelser i hans videre fremstilling, og jeg vil gjerne forklare hvorfor.

La meg først korrigere den smule referat hr. Reidar Larsen hadde av mitt innlegg. Jeg talte aldeles ikke om at vi "isteden skulle samarbeide med Vest-Europa hvor alle ting blir avgjort". Ting blir avgjort i Norge, bør bli avgjort i Norge, men selvfølgelig under hensyntagen til alle relevante faktorer, hvor også hensyn til andre land spiller med i bildet.

Men jeg forstod at det var særlig forholdet til IEA som hr. Reidar Larsen fant motstridende med nordiske interesser i oljepolitikken. Når en vurderer dette, må en være klar over at det er en tid igjen innen norske oljeleveranser under noen omstendighet kan nå et slikt omfang at de kan løse nordiske energiproblemer. Men hele Norden har en klar felles interesse i alt som gjøres for å bidra til å hindre en gjenntagelse av en politisk skapt oljekrise som den vi forholdsvis nylig har gjennomlevd. Og her er mitt syn, som jeg går ut fra at hr. Reidar Larsen ikke er enig i, at et samhold mellom størst mulig antall land er en betryggende faktor. Dette samhold er til fordel for alle land, også for dem som ikke er med. Det var derfor jeg hevdet at det var best for hele Norden at flest mulig av de nordiske land, de som kunne, gikk inn i denne organisasjonen.

Jeg ser ellers grunn til å understreke at

det aldri har vært noens tanke at IEA skal være noen aggressiv institusjon. Det skal være en institusjon for forebyggelse av kriser, og dessuten for samarbeid om en rekke positive oppgaver som vi også er interessert i samarbeid om i Norden. Men når det gjelder å oppnå konstruktive resultater av forskningsmessig og praktisk art, kan en ikke hevde at samarbeid til én kant er i strid med samarbeid om de samme spørsmål til en annen kant. Her kommer man i den situasjon, det vil jeg gjerne understreke, at de land som er med i IEA, kan hente impulser og kunnskaper av betydning også for de øvrige nordiske land.

Statsminister Anker Jørgensen: Det er mig en glæde at have lejlighed til at tale ved Nordisk Råds møde. Det er mig også en glæde som dansk statsminister at tale her. Jeg tror, at Nordisk Råd stadig har en vigtig rolle at spille i de nordiske folks tilværelse. Jeg er glad for at komme og på ny kunne bekræfte Danmarks tilstedeværelse og fulde deltagelse i det nordiske samarbejde på regeringsplan — hvad Danmark desværre var afskåret fra ved det nordiske statsministtermøde i Oslo den 31. januar.

Danmarks manglende tilstedeværelse ved den lejlighed skyldtes, som alle formentlig ved, den uafklarede politiske situation efter valget den 9. januar.

Jeg vil derfor gerne gentage min telegrafiske meddelelse til formanden for Nordisk Ministerråd om, at vi fra dansk side kan tilslutte os det communiqué, som statsministrene i de andre nordiske lande enedes om ved mødet i Oslo. Særlig vil jeg gerne understrege min glæde over principbeslutningen om at fremme arbejdet med Den nordiske Investeringsbank. Jeg tror, at en sådan bank vil kunne blive et meget værdifuldt instrument for den videre økonomiske udvikling i de nordiske lande. Jeg håber derfor også, at planerne i en nær fremtid omsættes til virkelighed.

Denne samling af Nordisk Råd kan ikke undgå at blive præget af de vanskeligheder, som kendetegner den økonomiske udvikling gennem det sidste års tid — og da specielt i den vestlige verden. Vi er ganske vist ude over sidste års akutte chok som følge af

oliekrisen, men de tilpasninger af det økonomiske system, som udviklingen vil kræve, er endnu kun delvis erkendt. At der kan blive tale om en dybtgående ændring med vidtrækkende konsekvenser, er indlysende.

Det er i denne sammenhæng vigtigt at gøre sig klart, hvor meget verdensbilledet faktisk er blevet forandret i de sidste 30 år. Situationen i De forenede Nationer er en tydelig illustration herpå: fra at være en organisation overvejende domineret af vestlige lande og af vestlige tankegang, ser vi nu et forum, hvor de nye lande klart er i overtal og i stigende grad bevidst giver udtryk for en anden tankegang end vor. De nye lande vil ikke acceptere de vestlige landes præmisser. Det kunne man heller ikke vente. Det hidtidige verdensbillede var jo helt domineret af vestlige synspunkter.

I det internationale samfund har vi således måttet se anskuelser, som fundamentalt anfægter vore begreber. Resultatet har vist sig som en dybtgående krise i de vestlige samfund.

I Norden har vi vel altid bestræbt os på at formidle en ny og en mere ligelig verdensorden. Men også vi påvirkes af det stærke opbrud i det internationale system. Vi er jo en del af det. Det gælder både økonomisk, socialt og politisk. Det er måske værd at minde om 1930erne. Da 1930ernes krise i de vestlige lande rystede bl. a. Europa, blev også Norden rystet af denne krise. Men det lykkedes delvis at afværge og modvirke den. Med et klart socialt og et klart menneskeligt sigte lykkedes det i Norden lidt efter lidt at skabe arbejde, og det velfærdssamfund, som vi i dag kender, blev grundlagt. Der viste sig også en folkelig vilje til at overleve og til at kaste alle angreb på folkestyret tilbage, så at de kræfter, der ville diktaturet, ikke fik overtaget, således som det i øvrigt skete i store dele af Europa.

Hvis verdensøkonomien igen i vor tid bliver rystet voldsomt i sin grundvold, vil det også blive en krise for demokratiet. Verden hænger endnu mere sammen, end den gjorde i 1930erne. Det bliver endnu vanskeligere at holde f. eks. Norden fri af en omfattende verdenskrise. Jeg håber, at det langt bedre udviklede samarbejde, som vi kender i dag — internationalt, europæisk

og nordisk — kan tage kriserne i deres start.

Vi må fastholde folkestyret. Jeg er her ganske enig med Nordisk Råds præsident fru Ragnhildur Helgadóttir, der i går udtalte bekymring for demokratiet og fremsatte den tanke, at vi også i Nordisk Råd bør undersøge, hvad vi kan gøre for at styrke og forbedre den politiske funktion i samfundet og derved demokratiet.

Vi må få folkestyret til at fungere, hvor det ikke fungerer godt nok. Vi må støtte det, hvor det er i sin vorden i de lande, der netop har kastet diktaturet af sig.

Vi må ikke glemme det sociale indhold. Vi må sikre arbejde som det væsentligste grundlag for tryghed. Det er ikke mindst dette, som den nye danske regering vil sætte øverst på listen over de opgaver, som skal løses, netop fordi arbejdsløsheden har ramt det danske samfund hårdere end de fleste andre lande. Vi skal gøre meget selv, men ingen af os kan løse vore problemer isoleret og alene.

De nordiske lande kan ved deres fælles holdning og deres i mange henseender fælles livsanskuelse yde et vigtigt bidrag til at skabe de nye økonomiske og politiske samarbejdsformer, som er nødvendige for en verden, der kan leve i fred og frihed. De må ud fra deres forudsætninger udfylde deres rolle i det internationale mønster. Det nordiske samarbejde kan ikke — må ikke — blive en eksklusiv foreteelse. Det skal tjene til at supplere mange andre sider af det internationale samarbejde, og hvor det er muligt, måske give det et yderligere perspektiv.

Meddelanden

Det meddelades, att statsrådet Lena Hjelm-Wallén och undervisningsminister Ulf Sundquist intagit sina platser i rådet.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Jón Skaftason lämnat sessionen och ersatts av Þórarinn Þórarinsson.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Palm: Herr president! Jag är helt ense med de talare som anser att överläggningarna här i Nordiska rådet har fått ett allt konkretare innehåll. Överläggningarna vid Nordiska rådets höstsession 1974 i Ålborg bekräftade också att en viss politisering av större frågor kan innebära en vitalisering av arbetet i rådet.

Den gången var det främst två frågor som stod i brännpunkten. Det gällde dels de framtida energiförsörjningsfrågorna och dels frågan om de multinationella företagen i Norden. Många problem som sammanhänger med dessa frågor kom vid det tillfället att uppmärksammas. Jag vill nu endast säga några ord om beslutet beträffande den kommande utredningen om de multinationella företagen.

Vi är många som beklagar att rådet beslutade att i så hög grad begränsa sina ambitioner för det kommande utredningsarbetet. Med endast en rösts majoritet avstogs det socialdemokratiska medlemsförslaget, som går betydligt längre. Rådets beslut blev att ministerrådet skall genomföra en undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi för att skapa klarhet om det finns behov av en gemensam nordisk lagstiftning eller andra åtgärder av liknande slag.

Det socialdemokratiska förslaget — som enligt min mening har fått en ökad aktualitet — går betydligt längre. I detta förslag yrkas bl. a att man skulle kartlägga dessa företags investeringspolitik och sociala verkningar för kommunerna, att man skulle redogöra för de multinationella företagens nationella beskattning samt de anställdas villkor i företag av denna typ jämfört med förhållandena vid andra företag. Jag anser det vara en stor brist att inte dessa utredningskrav kom till uttryck i beslutet, och jag har svårt att inse hur det skall vara möjligt att genomföra en analys, som rådet begärt, utan att ta hänsyn till kraven i det socialdemokratiska förslaget.

Dessa frågor har i dagarna fått en förnyad aktualitet. Jag tänker på det kända svenska företaget inom beklädnadsindustrin som placerat sina fabriker i länder med lägre löneläge. Helt nyligen väckte arbetsförhållandena vid en av företagets fabriker i Portugal pinsam uppmärksamhet hos de

människor som har ett känsligt socialt samvete. Eftersom en konfliktsituation och efter ingripanden av såväl Svenska beklädnadsarbetareförbundet som de portugisiska myndigheterna kunde förhållandena i någon mån normaliseras. Samma företag kom några dagar senare att löpa genom pressen i anslutning till intressemöten som uppstått mellan företaget och en kommun i Österbotten i Finland.

Jag skall inte gå in på dessa händelser i detalj, men det finns tillräckligt starka skäl att rikta uppmärksamheten på hur angeläget det är att få förhållandena även vid mindre företag än sådana som traditionellt betraktas som de multinationella analyserade i ett utredningsarbete. Vi förstår att det är lockande för vissa lågföretag att gå utanför Sveriges gränser när — som i detta fall — textilarbetarlönen i Sverige ligger vid 13—14 kronor per timme, i Finland vid 7—8 kronor och i Portugal i många fall inte kommer upp till 600 kronor per månad.

Det finns risk att vi får uppleva flera liknande exempel. Därför finner jag det, herr president, mycket angeläget att när utredningsarbetet om de multinationella företagen kommer i gång detta inte blir alltför begränsat. Enligt min mening kan det vara av stort värde att förhållandena av det slag jag har påpekat kommer fram i dagern.

Jag vill i detta sammanhang också nämna att Nordens fackliga samorganisation med 5,5 miljoner medlemmar nyligen har antagit ett handlingsprogram angående de multinationella företagen. Denna organisations arbete och erfarenheter kan säkert bli av värde när dessa frågor skall analyseras.

Organisationens nyligen antagna handlingsprogram innehåller såväl mer allmänna och principiella som konkreta och preciserade krav inom följande områden:

1. etableringsregler
2. konkurrensregler
3. beskattning av multinationella företag
4. arbetsrättsliga förhållanden

När det gäller etableringslagstiftningen i de nordiska länderna krävs att lagstiftningen ses över i syfte att förbättra kontrollmöjligheterna och undanröja de risker av olika slag som ett omfattande främmande inflytande över näringslivet i Norden innebär.

Beträffande konkurrensreglerna föreslås

bl. a. en skärpning av konkurrenslagstiftningen i Norden i syfte att värna om samhällets, arbetstagarnas och konsumenternas intressen.

Vad gäller beskattningen av multinationella företag har Nordens fackliga samorganisation framfört krav som nära ansluter sig till den grundsyn som kom till uttryck i det socialdemokratiska medlemsförslaget som, såsom jag sade, nedröstades i rådet med endast en rösts övervikt.

Enligt min mening borde denna organisation i egenskap av en samlande organisation i Norden utgöra en värdefull och vitaliserande samarbetspartner för Nordiska rådet. Jag hoppas att rådet skall utnyttja det erfarenhetsunderlag som samorganisationen erbjuder. Detta gäller i högsta grad i utredningsarbetet rörande multinationella företag samt i kommande diskussioner om ett gemensamt nordiskt arbetsmarknadsprogram som utgör en av hörnpelarna i det nordiska samarbetet, såsom har bekräftats i åtskilliga inlägg i den generaldebatt som har hållits här i går och i dag.

Korvald: La meg först få gratulere den nyvalgte president, Islands delegasjon og Nordisk Råd med valget av kvinnelig president dette år.

Vi er også glad for at vi igjen er på Island, på den sagnomsuste øy, som kanskje særlig nordmennene føler seg nært knyttet til.

Vi forstår de problemer Island kjemper med. Jeg er enig med statsministeren her på Island når han uttrykte håp om at den kommende sesjon om havets folkerett må bære slike frukter at kyststatene kan få større rettigheter enn de har i dag over sine naturressurser. Det er selvfølgelig et problem som vi også forstår meget godt i Norge, men som føles enda sterkere for det islandske folk.

Når det er sagt, er vi vel alle enige om at ressursene både i havet og på havbunnen utenfor de grenser man her taler om, er et felleseie for alle nasjoner, og at vi har et felles internasjonalt ansvar når det gjelder å bevare ressursene i havet og på havbunnen. Når vi taler om å bevare disse, er det ikke bare med tanke på vår egen generasjon, men også med tanke på generasjoner etter oss, og det er med tanke på de nasjoner i

verden som i første rekke trenger å nyte godt av disse ressurser.

Inspirert av den nyvalgte presidents tale i går vil jeg først si noen ord om den politiske situasjon og politisk arbeid.

Vi gjennomlever nå en tid med politisk uro også i de nordiske land. Det er ikke noe underlig i og for seg at vi også opplever det. Uroen gir seg til kjenne ved polarisering i det politiske liv. Det gir seg til kjenne ved nye partidannelser, og det gir seg til kjenne ved mindretallsregjeringer og hyppige regjeringsskifter. Men det skjer noe samtidig med denne politiske uro. Det har lenge vært særlig merkbart også på moral- og kulturområdet at det er skiftninger og uro. Jeg skal ikke begi meg inn på å forsøke å vurdere hva som er årsak og virkning av dette; jeg bare konstaterer at disse bevegelser finner sted.

Pluralismen er over oss på godt og vondt. Verdinormene drøftes, og det er en klar utvikling henimot å anse alt som like verdifullt og like godt. Verdien av dette skal åpenbart være gjensidig forståelse og respekt, noe som i og for seg er riktig, og som vi alle verdsetter høyt. Det er bare det at vi står i fare for å opphøye selve toleransen til en slags norm over andre normer. Det er ikke noe som er bedre og riktigere enn andre ting; det er ikke noe som er fast, hevdes det.

Utilpassheten anføres som et resultat — og jeg tror det er noe riktig i det — av industrialisering, forurensninger, tettbodhet, trettende og uinteressant arbeid og massemedienes påvirkning. Og vi ser en sterk fremmedgjøring: Hvem føler ikke på en mangel på identitet, hvem er jeg egentlig, og hva står jeg for? Kanskje føles dette sterkest for unge mennesker.

Vår president uttalte også i sin åpningstale noe om et nordisk livssyn. Jeg tror det er noe riktig i det. Vi har en felles kulturarv som er nordisk, men hvis vugge stod innerst inne i Middelhavet. Gjennom det sentrale kristne budskap har kristendommen betydd mye for utviklingen av demokratiet ved tilføringen av faste etiske normer som vi anser som umistelige. Jeg tenker på slike verdier som: Du skal ikke slå ihjel, du skal ikke stjele, du skal ikke lyve, og du skal ikke bryte ekteskapet. Man kan

si det i en sum: Du skal holde noe hellig! For et folk som ikke holder noe hellig, vil ikke kunne bestå. Dypest sett går disse verdier på forholdet til vår neste: Hva du vil at andre skal gjøre mot deg, det skal du og gjøre mot dem. Du skal elske din neste som deg selv. Og det er disse verdier nedfelt i hjerter og sinn slik at de aksepteres som det rette, som er basis for det demokrati som vi ønsker å ha, hvor menneskene kan få leve i frihet, fordi det er en frihet under ansvar.

Det foregår noe positivt også i denne debatt. Det er debatten om å bevare naturressursene, det ytre miljø og det globale ansvar. Det er særlig ungdommen som står for disse verdier og som fører dem videre og har fått oss mer eller mindre til å akseptere dem som riktige.

Det foregår noe positivt ellers også. Det er grupper av unge mennesker som ser at en fornyelse må foregå også av åndelig karakter, og som de samler seg om.

I den ressursdebatt vi for tiden har, taler man nå om et forvalteransvar. I dette ligger at naturressursene ikke er noe vi selv har produsert eller eier bare for oss selv eller for vår egen generasjon; vi har ansvar for vår samtid. Ansvar er et nøkkelord. Derav springer også den sosialpolitikk som vi har søkt å føre i de nordiske land, og den likebehandling som vi tilstreber i nordisk samarbeid. Ressursene må også ses i global sammenheng. De er gitt til menneskeheten.

Rådets president pekte med rette på den "scene" vi politikere "spiller" på. Og det er i sannhet en gigantisk scene, hvor massemedia, og dermed folk i sin alminnelighet, stadig følger våre handlinger og knytter disse til personene som har ansvaret.

Vi kan vel ikke skjule at det er en sviktende tillit til politikk og politikere. Vår tid synes å kreve politikere med ansvarsfølelse og moral, og det legger et ansvar på massemedia til å sørge for at politikernes meninger kommer fram på en saklig måte og ikke bare gjennom kommentarvirksomhet.

Spørsmålet om holdninger har noe med oppdragelsen av våre barn å gjøre, slik at de kan bli i besittelse av de kvaliteter som vi ønsker å bygge samfunnet på, og slik at de kan se positivt på politisk arbeid som en tjeneste i sin samtid. Det må ikke gå slik som rådets president uttrykte frykt for, nem-

lig at mange dyktige og aktverdige personer ikke vil ta på seg politiske oppdrag i fremtiden. Det ville skade våre samfunn.

Det er en felles oppgave for oss som politikere i våre demokratiske land å bevare og levedegjøre de grunnleggende verdier vi ønsker å bygge vårt samfunn på. Det vil gi stimulans til det politiske arbeid i fremtiden.

Norden er på mange måter et sterkt industrialisert hele som forbruker betydelige ressurser. Vi bygger ned dyrket og dyrkbar mark for å skaffe mer plass til industri, veier, gater, idrettsplasser, flyplasser m. m. Det kan naturligvis ikke fortsette slik — det har visst vi politikere sagt til hverandre nå en god stund — i en verden med sterk befolkningsøkning og prekær matvaremangel. Også vi i Norden må produsere mer mat.

Vi i vårt land, i Norge, tilstreber et desentralisert bosettingsmønster. Vi arbeider målbevisst ved både økonomiske tiltak og via lovgivningen for at primærnæringene — eller grunnæringene som vi kaller dem — holdes i hevd, og at de i fremtiden kan få en styrket stilling. Det er derfor naturlig at vi stiller oss spørsmålet om hvordan det nordiske marked tjener denne vitale målsetting. Jeg tror det er viktig at vi nå skaffer oss en best mulig oversikt over hvordan vi best mulig kan nå fram til et samlet resultat på dette området.

Når det gjelder spesielt energisamarbeidet i verden, er det viktig at intet land, sammenslutning eller organisasjon søker konfrontasjonslinjen på dette meget ømtålige arbeidsfelt. Norden bør derfor etter min oppfatning positivt medvirke til at organisasjonene OPEC og IEA, hvor de nordiske land nå er med, finner fram til en samarbeidsholdning uten at det derfor gis konsesjoner på andre lands bekostning. Spesielt tenker jeg på de ikke-oljeproduserende utviklingsland, og på forholdet mellom Israel og de arabiske stater.

Den energipolitikk som vi legger opp til som nasjoner, forteller også mye om den vekstfilosofi og de verdimål som vi ønsker å styre etter i vårt lands praktiske politikk. De energiproblemer som mer og mer avdekkes, forteller hvor sårbare vi er i den vestlige verden, med en oppdrevet materiell

levestandard bygd på et stort energiforbruk. Jeg ser i denne sammenheng embedsmannsutredningen om nordisk energisamarbeid som ett sentralt grunnlagsdokument når vi på politisk basis skal drøfte fremtidslinjene på dette felt. Utredningen gir oss en nyttig oversikt over hvor vi står på det energimessige område i dag i de forskjellige land i Norden, og den gir antydninger om samarbeidsformer og løsninger både på tosidig og flersidig basis.

Generelt sett ser jeg det slik at vi må søke fram mot en energibalanse i Norden sett i sammenheng med et industripolitisk samarbeid. Vi har ulike forutsetninger når det gjelder råstoffer og produksjon av forskjellige former energi, men med fornuftig og nøktert samvirke vil vi etter mitt syn kunne utvikle et politisk program som vil tjene de enkelte land og Norden som helhet.

Det vil videre være verdifullt om vi enes om en bevisst politikk og samarbeid om tekniske og praktiske metoder for en dempet vekst i energiforbruket, uten at dette går utover målsettingen om full sysselsetting og den sosiale utjevning som vi har i våre land. Embetsmannskomiteen nevner — for övrig meget interessant — spørsmålet om energimodeller som kan illustrere samspillet mellom energiforbruket og forskjellige samfunnsfunksjoner. Jeg tror et slikt samarbeid og en slik utredning vil være meget verdifull for det nordiske samarbeid. Nordisk forskningsarbeid på energiområdet vil derfor kunne bety meget i fremtiden. Kan vi komme fram til nye metoder for produksjon som sparer energi, og en utveksling av viten på disse områder, tror jeg betydningen av det nordiske samarbeid vil øke ytterligere.

Jeg vil summere opp det vi i særlig grad må ha for öye i tiden fremover i det nordiske samarbeid slik:

For det første må vi se de enkelte samarbeidstiltak i sammenheng og vurdere dem i lys av hva som tjener den målsetting vi ønsker for utviklingen i de enkelte land og i Norden som helhet.

For det andre må vi ta hensyn til hva som tjener utviklingen i den fattige verden og hva som fremmer fred, fordragelighet og framgang i det internasjonale samfunn.

Det er etter min oppfatning særs viktig

å ha for öye at ethvert tiltak vi måtte fatte, også har ringvirkninger utover Nordens grenser. Norden er intet lukket rom. Tvert imot. Alle nordiske land har en sterk utadventd holdning, ikke minst handelspolitisk og økonomisk.

At Norden også på det sosiale og kulturelle felt har mange lands öyne rettet mot seg, pålegger oss et stort ansvar. Det er derfor viktig at vi selv vet hvilke verdier vi vil prioritere for den fremtidige utvikling og hvilken basis vi vil bygge på som folk og nasjoner.

Tuomioja: Herr president! I Norden framtræder i dag två i visst avseende nya utvecklingsdrag, som emellertid inte ännu särskilt lätt kan identifieras eller definieras.

Å ena sidan kan vi iakta en sådan nyvärdering och omorientering i vissa nordiska länders politik, som är både internt nordisk och föranledd av utomstående faktorer.

Först har vi Danmark, vars anslutning till EG avlägsnade det avsevärt från det övriga Norden och för sin del minskade hela det nordiska samarbetets bas.

Vi har Norge, där den i havsområdena funna oljan och gasen har igångsatt en ytterst betydelsefull och på hela Norden inverkande utveckling. Oljeutvinningen i Nordsjön, där sådan bedrivs även av andra länder än Norge, är förknippad med säkerhetspolitiska aspekter, men alldeles speciellt kommer de i dagen då oljeletningen och kanske -produktionen någon gång i framtiden kommer i gång nordligare, i det norska Barents hav. Då rör man sig i stormaktsstrategiskt känsliga områden, nära en av Sovjetunionens globala stödjepunkter.

Det ligger i allt högre grad i alla kalottländernas intresse, att den blivande oljeborrningen i de nordiska havsområdena kan ske utan att den politiska eller militära spänningen ökar. Härmed avser jag naturligtvis med alla kalottländer, även Sovjetunionen, som vi också annorstädes i Norden än i Finland önskar se som en naturlig samarbetskumpan till de nordiska länderna och vars medverkan i samarbetet skulle främja både områdets befolknings välfärd och hela Europas trygghet. I Norge har

man dock tvärtom framfört uppfattningen, att den säkerhetspolitiska jämvikten skulle förutsätta, att t. ex. Förenade staterna på ett eller annat sätt skulle anknytas till oljeverksamheten i norr.

Detta är snarast en tankegång från det kalla krigets tider. Det bästa sättet att gagna kalottområdets lovande ekonomiska framtidsperspektiv och att undvika politiska problem är att förhindra, att utomstående makter och deras intressen förknippas med kalottfrågorna.

Sedan har vi Sverige, där vissa händelser har väckt avsevärd förvåning i Finland. Nyligen erfor man, att Sveriges regering gett vissa garantier även för krigstida leveranser till fyra NATO-länder, som har undersökt möjligheterna att köpa Viggensflygplan. Det är naturligt, att en sådan politisk linjedragning väckt intresse och även bekymmer i Finland, där man har frågat sig, huruvida detta längre är en konsekvent och trovärdig neutralitetspolitik. Av samma intresse är också Sveriges tidigare beslut att delta i de västliga oljeimportländernas samarbete inom ramen för den internationella energiadministrationen IEA. Ytterligare bör nämnas den svenska försvarsmaktens sätt att i offentligheten utge uppfattningar och spekulationer, som bl. a. gäller Finlands roll i en eventuell kris. Militärstrategernas skisseringar är kanske ännu inte i och för sig så förvånansvärda som den omständigheten, varför de publiceras.

Vi har också — eller har åtminstone haft — ett traditionellt nordiskt samarbete och gemensamt uppträdande i FN och i vissa internationella organisationer. Likväl var det ett faktum vid generalförsamlingen senaste höst, att de nordiska länderna i de mest centrala politiska frågorna röstade olika. De nordiska ländernas gemensamma FN-politik har varit en positiv och värdefull vinning, då man beaktar skiljaktigheterna i deras säkerhetspolitiska grundavgöranden. I FN har man vant sig vid att ha förtroende för detta svala block, som överväger sina avgöranden, har respekt för reglerna och grundstadgan, röstar konsekvent och eftersträvar att genom en konfliktutjämnande politik förbättra den tredje världens undertryckta folks ställning. Numera fungerar denna politik blott i vissa politiskt föga om-

stridda frågor, som gäller social-ekonomiska frågor och operationer för trygghet av freden.

Den nordiska gruppen är således i hög grad splittrad. Detta faktum bör erkännas, och en obefintlig nordisk enhetlighet bör inte påtvingas, där grundintressena är avvikande från varandra. Saken är relevant särskilt för Finland, som exempelvis i frågorna rörande Mellersta Östern inte längre önskat rösta tillsammans med den västliga huvudgruppen, i vilken de övriga nordiska länderna har placerat sig.

Det är även uppenbart, att man framdeles bl. a. på parlamentarisk och politisk nivå bör söka övervaka, vad samnordiskhet i internationella organisationer i verkligheten representerar. Därför fäste man i ekonomiska utskottet uppmärksamhet vid bl. a. att det i ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet inte ingår annat än blott en uppräkningslista av de talrika internationella organ där de nordiska länderna har gemensam representation, utan att den så förverkligade samnordiska representationen och linjens politiska innebörd på något sätt har skildrats. Likväl vet vi, att det t. ex. i Världsbanksgruppens krets kontinuerligt är före principiellt och praktiskt viktiga avgöranden, där man kan misstänka, att den nordiska linjen identifierat sig med Förenta staternas imperialistiska politikens syften.

De i det nordiska samarbetet delaktiga parlamentarikerna har inte anledning att t. ex. av taktfullhet med tystnad förbigå dylika i det nordiska samarbetet och dess förutsättningar förekommande svårigheter och problem. Särskilt är det inte anledning därtill, när man samtidigt kan iaktta också en annan, till sina detaljer ännu dunkel, men eljest klart beaktansvärd och relevant strävan att öka och utveckla det nordiska samarbetet särskilt i ekonomiska frågor.

Vältnaden Nordek har igen börjat stiga fram i många nordiska ekonomiskt- och industripolitiska anföranden. Mest konkret är frågan om den nordiska investeringsbanken.

Grundtanken är säkert riktig och välkommen. Planerna, som tar sikte på att främja en balanserad ekonomisk utveckling i Norden genom att främja kapitalrörelserna, är synnerligen positiva just ur Finlands syn-

punkt, som redan länge nödgats vara en arbetskraftsexporterande part på den samnordiska arbetsmarknaden till gagn för de starka västliga och sydliga nordiska tillväxtcentra.

Men likväl borde det vara självklart, att en eventuell nordisk investeringsbank eller något annat ekonomiskt samarbete inte kan komma i fråga, om det ej är underkastat tillräcklig nationell och demokratisk övervakning. Planer, som skulle leda till stärkande av de multinationella bolagens och monopolkapitalets maktställningar, bör givetvis avvisas, också om det vore fråga om nordiskt monopolkapital. Inte heller detta talar för skyndsamhet i saken, i synnerhet som man inte brytt sig om att informera varken Nordiska rådet eller dess ekonomiska utskott om vad man hittills på tjänstemannanivå har skisserat.

Det är också nödvändigt att betona, att det nordiska samarbetet och dess förutsättningar bör granskas som en helhet, och de ekonomiska frågorna kan inte behandlas separat. Om t. ex. de av mig först skildrade obestämda utvecklingsdragen konkretiseras på ett sätt som skulle öka de politiska och säkerhetspolitiska motsättningarna i Nord-europa, försvagas förutsättningarna också för det ekonomiska och det övriga samarbetet.

Det är en skyldighet för envar, som omfattar det nordiska samarbetet, att avvisa det ökade trycket från EG och NATO. Men vi har i Norden även möjligheter att vidta positiva åtgärder, som för sin del främjar strävandena att lindra den internationella spänningen. Den av president Kekkonen redan för länge sedan uttalade tanken på ett kärnvapenfritt Norden har igen blivit aktuell.

I Finland anses möjligheten, att man i Danmark och Norge, trots icke-spridningsavtalet om förbud mot kärnvapen, i en kris-situation kunde placera kärnvapen, vara en faktor, som försvagar tryggheten och tillspetsar en eventuell kris. Ett kärnvapenfritt Norden är således för Finland ett mål på lång sikt. Just nu, om och när det i Norden förekommer nya säkerhetspolitiska osäkerhetsfaktorer, bör saken upptas på allvar. Norden är politiskt-strategiskt kontinuerligt, kanske till och med i ökande omfattning, ett centralt område. Även detta accentuerar vår plikt att föra en saklig och öppen dis-

kussion om alla faktorer, som antingen för-
enar de nordiska länderna eller skiljer dem
åt.

Hernelius: Låt mig börja med några ord
till herr Sture Palm! Vi har i Sverige ett ut-
tryck som lyder: "Gammal hosta blir som
ny." Herr Palm sökte återuppliva debatten
i Ålborg om de multinationella företagen.
Jag skall inte ta upp hans handske; han kom
inte med några synpunkter som inte fram-
fördes i Ålborg utom ett enda obestyrt
exempel från senare tid. Det kan inte gärna
vara meningen att vi vid sessionen nu skall
fortsätta diskussionen i frågor som avgjor-
des vid sessionen i Ålborg. Jag kan inte för-
stå att herr Palm tog upp denna fråga an-
nat än som ett uttryck för missnöje över det
knappa voteringsnederlaget i Ålborg. Men
jag tycker att herr Palm, som vunnit så
många voteringssegrar på hemmaplan under
årens lopp borde kunna ta någon enda mot-
gång på det nordiska planet med gott hu-
mör.

Herr president! Nordiska rådet och dess
verksamhet är ofta under debatt. Ibland
kan man säga att rådet är ute i blåsväder.
Men det är bra att diskussionen pågår. Det
sämsta för rådet vore tystnaden, att inte bli
omtalat alls.

Diskussionen om rådet är emellertid av
olika slag och olika kvalitet. Ibland är det
fråga om påståenden av den lättsinniga typ
som karakteriseras av uttryck sådana som
att rådets medlemmar bara "spisar och dric-
ker", ibland är det fråga om påståendet att
rådets politiker i stället för att bekämpa ar-
betslöshet på hemmaplan festar om i Rey-
kjavik. Sådana enkla klyschor kan man
bortse ifrån. De bygger på okunnighet om
vad rådet uträttat under årens lopp och vil-
ka värden det representerar i den nordiska
parlamentariska kretsen. Ibland är det icke
fråga om okunnighet utan om medveten ill-
vilja, och då har man naturligtvis ännu
mindre anledning att ta kritiken på allvar.

Större tyngd har emellertid de bekym-
mer som ofta framförs för att rådet gett
upphov till en stor byråkrati som växer år
för år, att deltagarna i sammankomsterna
blivit så många att parlamentariker och re-
geringsledamöter drunknar i kretsen om-
kring dem, att pappersexercisen växer undan

för undan. att sammanträdena inom rådets
olika organ blir till självändamål. Kritiken
är ofta överdriven, men den inrymmer en
kärna av sanning. I och för sig är det na-
turligt att en institution som Nordiska rå-
det växer snabbt och att efter 22 sessioner
tendenser av detta slag kan visa sig. Passa-
gerarna i de plan som i dagarna fört in
emot 400 personer och därtill 2 ton papper
till Island har nog funderat över dessa ting.

Den budget- och kontrollkommitté vars
rapport skall diskuteras här i rådet om någ-
ra dagar, har vid sidan av sin egentliga hu-
vuduppgift — budgetbehandlingen — före-
slagit vissa åtgärder till reformer. Gruppen
uppmantar president till vidgad kontroll och
effektivare åtgärder. Detta är en huvudlinje
i gruppens rapport, som emellertid inte här
skall föregripas.

En debatt av djupare och mer ingripande
slag om Nordiska rådet och dess uppgif-
ter startades häromdagen av den inflytelse-
rika finska tidningen Demari — mera känd
som Finska Socialdemokraten — i en ledande
artikel. Ledaren var en smula svårtol-
kad, men dess syfte syntes vara att slå fast
att den traditionella bilden av Norden som
en politisk enhet oberoende av medlems-
staternas skiftande säkerhetspolitiska lös-
ningar på senare år blivit diffusare eller
också splittrats.

I stället har vi fått — allt enligt tidningen
— en bild av en grupp stater som kämpar
under trycket av förändringar, stater vars
politiska gemenskap förändrats till att ut-
göra kontakter och diskussioner och vars
ömsesidiga samarbete inriktas på special-
områden och förblivit utan politisk ledning.
Genom Danmarks inträde i EG slogs det
gamla mönstret totalt i spillror, heter det i
tidningen. Norges framtidsutsikter har på
grund av oljan fyllts med problem, och Sve-
rige, uppgavs det, tycks "ha gått in för att
omvärdera även centrala punkter i sina in-
ternationella relationer." Resultaten börjar
synas i Sverige, antyds det, i anslutning till
det föreslagna energisamarbetet och bered-
villigheten att låta ifrågasätta sin traditionel-
la neutralitet i samband med försäljningen
av Viggenplan. Omvärderingsprocessen lär
inte vara slutförd ännu, tillades det.

Slutsatsen i Demari blev att den politiska
utvecklingen i Norden inte längre kan ses

som ett isolerat fenomen inom dess egen gräns. ”I framtiden bör man pröva alla möjligheter att åstadkomma ett samarbete vari också Sovjetunionen deltar.”

Kanske bör man inte överdriva betydelsen av denna enda artikel i sitt slag, men nog ger den anledning till en del funderingar och frågor. Anser verkligen Demari att Sverige är på väg att omvärdera centrala punkter i sina internationella relationer? De två exempel som valts stöder icke påståendet. Medlemskapet i oljeklubben har tillkommit under neutralitetspolitiska förbehåll, som godtagits, och Viggensförsäljningen, om den blir av, kommer i så fall att ske inom neutralitetens regelram. Utrikesminister Sven Anderssons uttalande i en intervju häromdagen borde i den delen ha varit klagörande.

För vårt vidkommande finner vi tidningens antydning om att det i Sverige skulle pågå en omprövning av den alliansfria neutralitetspolitiken i riktning väst helt ogrundad och svår att förklara. På den punkten kan en företrädare för oppositionen instämma med den svenske utrikesministern. Historiskt sett har tidningen misstagit sig på en annan punkt. Den nordiska endräkten förutsätter icke och har icke förutsatt en politisk samstämmighet. En politisk enhet de nordiska länderna emellan har icke existerat sedan Kalmarunionens dagar på 1300-talet.

Dagens nordiska samstämmighet bygger på långvarig kulturtradition, på gemensam saga och hävd, på likhet i andliga värderingar och stämningar — jag anknyter här till vad herr Korvald nyss yttrade från denna stol — och på överensstämmelse i fråga om rättslig grund och lagbunden ordning och utveckling. Uppfattningen om mänskligt värde och individens rättigheter och skyldigheter har under århundraden varit likartad, och folkens gemenskap har skapats genom kontakter över gränserna, ibland och tidigare under ofredens dagar men numera under samförståndets tid. På sistone har dessa kontakter stimulerats och vidgats till det tidigare oförutsedda genom kommunikationernas underlättande och genom TV och radio, som ej gör halt vid gränserna.

Säkerhetspolitiskt har de nordiska länderna gått sina egna vägar, men detta har icke hindrat ett ökat samarbete inom t. ex. so-

cialpolitik och arbetsmarknad, inom kultur och arbetsliv. Till en lösning av de europeiska säkerhets- och samarbetsproblemen har de nordiska länderna nu senast sökt medverka genom engagerat arbete i den europeiska säkerhetskonferensen vars slutförande vi nu tror oss skönja. Ingen har varit mera pådrivande till och inom denna konferens än Sovjetunionen — naturligtvis i eget välförstått intresse. Och för att återgå till Demaris artikel: den europeiska säkerheten skulle icke gagnas av att den viktiga nordiska regionen sökte ersätta eller fylla ut det nordiska samarbetet med ett nord-europeiskt, omfattande även Sovjetunionen.

Att ledaren tagits upp i detta forum, herr president, beror på att tankegångarna i den är nya och förbryllande. Sovjetunionen, med vilket land alla eftersträvar goda förhållanden, tillhör icke Norden.

Det finns emellertid ännu en anledning, herr president, att ta upp dessa frågor nu: den föregående talaren i denna stol, herr Tuomioja, gav en bild av utvecklingen i Norden som nära anknöt till den som har givits i Demari. Historieskrivningen från nyaste tid var delvis densamma. Norge och Danmark må svara för sig. Två av de synpunkter som framfördes beträffande Sverige har redan bemötts i detta inlägg, men en tredje synpunkt tillfogades som gällande ett inlägg av den svenske överbefälhavaren rörande kända militärstrategiska förhållanden och i kommunikationsmässiga sammanhang vilket återopades som ett nytt exempel på den påstådda förändringens vind i Sverige. Den irritation som talaren visade — och några med honom — över denna överbefälhavarens redogörelse bygger, som utrikesminister Sven Andersson framhöll häromdagen, på en missuppfattning. Därmed kan också den saken vara avfärdad.

Det fanns *en* betydande skillnad mellan Demaris artikel och inlägget nyss: Demari hade en slutsats, det hade icke herr Tuomioja, annat än att parlamentarikerna skulle visa försiktighet och annat än den som möjligen kunde intolkas i att han erinrade om Kekkonenplanen rörande ett kärnvapenfritt Norden. Det må i sammanhanget nämnas att just Finland i Förenta nationernas generalförsamling i höstas framförde ett förslag om en studie av de kärnvapenfria zo-

nera över huvud taget, ett förslag som bifölls av generalförsamlingen och som ledde till beslut att en särskild kommitté skall inrättas för ändamålet, vilken skall inberätta sitt resultat till CCD, den stora nedrustningsdelegationen i Genève, CCD som i fortsättningen får hand om frågan. Det beslutet av FN, liksom den studien och behandlingen i Genève, förtjänar stöd av oss alla. En resolution i den riktningen tillkom också i Belgrad vid den parlamentarikerkonferens som ägde rum där för några veckor sedan.

En berömd svensk publicist från förra seklet skrev en gång ungefär så här: en dagstidning, vad är den? Ett blad för vinden. Däri låg ingen ringaktning; det var en frejdad tidningsman som talade. Låt oss utgå från att ledaren i Demari och dess slutsats var ett sådant blad, en tanke för vinden — icke något annat — och, herr president, hoppas att den icke kommer upp i tö.

Mörk Eidem: Det er et felles trekk med hele Nordkalotten at nærings- og arbeidslivet er knyttet til noen få hovednæringer. For Norges del er f.eks. fiskeriene av uhyre stor viktighet. Går det bra i fiskeriene, er det gode tider for den nordligste landsdelen. Og omvendt: dårlige tider for fiskerne merkes i mange lag av folket og i de lokale samfunn.

De siste tiårene har norske myndigheter gjort mange framstøt for å skape et mer differensiert næringsliv. Det har også lyktes i noen grad. Det er skapt industriarbeidsplasser og gitt støtte til bedrifter for å skape arbeidsplasser i nærheten av der hvor folk bor — og helst vil bo.

Også i Finland og Sverige har en problemer med å skape et variert arbeidsliv i de nordlige områder. Derfor er det av stor viktighet at Nordisk Råd har stimulert til utredninger og samarbeid mellom de nordiske land. Ikke minst oppmuntrende er de samarbeidsprosjekter som foregår for å sikre og skape bedre vilkår for samene. Problemer og oppgaver på dette felt kan kanskje best løses ved felles nordisk innsats.

Dersom en studerer de nordlige landsdeler utvikling, vil en finne mange felles-trekk; stor fraflytting, vanskelige kommu-

nikasjonsforhold, liten grad av industrialisering, for å nevne noen stikkord.

Problemene for arbeidslivet i nord var gjenstand for diskusjon på en sosialdemokratisk konferanse i Rovaniemi i juni i fjor. På konferansen ble det lagt fram mange synspunkter på utviklingen av næringslivet i nord. Konferansen gav sin støtte til at en felles planlegging skulle komme i gang på områder der dette synes naturlig. Konferansen bad om at det kommer i stand en fysisk planlegging av Nordkalotten, der en tar hensyn til de ulike behov som finnes i området. Planens iverksetting må skje under samfunnets kontroll. Men ved en sterkere industriutvikling må en ikke tape av syne den viktighet som grunnringene representerer. Likestilt med industrialiseringen må områdets naturlige næringsliv utvikles, særlig med sikte på videreføring.

Utgangspunktet for utbygging av industri og dermed nye og gode arbeidsplasser er energi. Det bør diskuteres grundig hvordan man på forskjellig måte kan dekke det energibehovet som er til stede. Utnyttningen av vannkraften er snart slutt. I den utbygging som fortsatt er mulig, må en ta tilbørlig hensyn til kravet om å bevare visse uberørte områder. Det er derfor viktig at landene på Nordkalotten foretar en undersøkelse av de vannfall som ennå ikke er utbygd. En slik utredning vil kunne skape grunnlaget for vedtak om hvilke vannfall som bør bevares av hensyn til naturverdiene, og hvilke vannfall som snarest kan bygges ut. Det er de offentlige myndighetene som må stå for disse utredninger.

Men det som de fleste setter sin lit til, er muligheten for olje- og gassfunn. Funnene i Nordsjøen og de undersøkelser som allerede er foretatt lenger nord, gjør det høyst sannsynlig at det også finnes olje og gass utenfor Nord-Norge. Hvis det er like store mengder olje og gass utenfor Nord-Norges kyst som ute på kontinentalsokkelen i Nordsjøen, er det grunn til å se de nærmeste ti-årene lysere i møte. Olje- og gassfunn utenfor den nord-norske kyst vil også helt naturlig ligge til rette for felles nordisk utnyttelse og samarbeid. Olje- og gassfunn vil for Nord-Norge bety at vi kan sikre utbyggingen av de to tusen nye ar-

beidsplasser som landsdelen trenger pr. år desom ikke folketallet skal gå tilbake, men det er sannsynlig at det finnes olje og gass i slike mengder at Norge ikke klarer å utnytte dem alene. Da melder seg mulighetene for å føre oljen og gassen til andre land på Nordkalotten. Men vi i Nord-Norge vil bedømme nøye hvordan slikt samarbeid skal skje. Vi ønsker en plan hvor vi bruker energikildene til gjensidig nytte, slik at det ikke bare blir en ren eksport av gass og olje. Det skulle også være i de andre nordiske lands interesse at de nordlige områder som i stor grad til nå har vært råstoffproduserende og arbeidskrafteksporterende, får industri som i større grad baserer seg på videreforedling.

Det er nyttig at vi har fått en utredning om energi på bordet allerede. Dette utredningsarbeidet må følges opp av fortsettende arbeid hvor en tar med de industrielle mulighetene mer enn en har gjort til nå. Det er også nødvendig å følge opp med politiske beslutninger for å sette planene ut i livet. I disse tider hvor verdens energisituasjon er så usikker, er det viktig at disse samarbeidsprosjektene blir forberedt så fort som mulig. Det legges nå opp til borestart utenfor Nord-Norge i 1977, dersom en på det tidspunkt har oppnådd en tilstrekkelig garanti for at fisket ikke blir skadelidende. Derfor bør en allerede nå sette seg ned og utarbeide konkrete planer, slik at en ikke står på bar bakke dersom olje og gass skulle finnes.

Men skal et samarbeid kunne muliggjøres, kreves det at kommunikasjonene i dette området blir bygd ut. Det vil knapt være mulig å følge opp de tanker jeg tidligere har vært inne på dersom ikke kommunikasjonene vies tilstrekkelig oppmerksomhet. Men på dette området er det en positiv utvikling i gang, selv om en kunne ønsket at den skjedde langt raskere.

Det er naturlig i denne sammenheng å si noen ord om arbeidsmarkedspolitikken. Fra den sosialdemokratiske bevegelse har det vært — og er — et stort mål å holde hele folket i arbeid. Den fulle sysselsetting er et vesentlig ledd i vår politiske filosofi. Det er også den som bl. a. har skapt grunnlaget for det som verden betrakter som det nordiske velferdssamfunn. Men i enkelte perio-

der har vi hatt store problemer. Vi opplever i dag at et av våre land har spesielt store vanskeligheter med å opprettholde full sysselsetting.

Avtalen om et felles arbeidsmarked ble til i en periode da en hadde hurtige overføringer fra jord- og skogbruk til industri. Nå opplever vi at det skjer hurtige strukturelle forandringer innen industrien samtidig med en sterk økning i tjenestesektoren. Disse tendensene forsterkes ved den internasjonale krisetilstand og inflasjon. Mange bedrifter som vi tidligere så på som sikre og gode, er ikke lenger det. Derfor er det viktig å sette inn virkemidler for å løse morgendagens problemer på arbeidsmarkedets område.

Med høy sysselsetting og god lønn har vi tatt sikte på å skape gode levevilkår for den enkelte og den enkeltes familie. Det må også følges opp med de ansattes rett og mulighet til medbestemmelse og innflytelse i arbeidslivet. Det er av den største viktighet at opplegget for en ny arbeidsmarkedspolitikkk blir gjort i nært samarbeid med arbeidstakerorganisasjonene. Det ville utvilsomt være en fordel om en søkte å videreutvikle samarbeidet mellom våre land på dette området, slik at vi i fellesskap kunne bli i stand til å møte den utfordring som en rekke industriland i dag har store vanskeligheter med å mestre.

Johannes Antonsson overtok herefter ledningen av forhandlingarna.

Presidenten: Poul Dam har bett att nu få inträda på den plats på talarlistan som innehas av Kirsten Jacobsen. Enligt Helsingforsavtalet fordras för detta att plenarsamlingen med 2/3 majoritet medger detta.

Vill rådet bifalla Poul Dams begäran? Avslås den?

Poul Dams begäran avslögs.

Carl-Henrik Hermansson: Herr president! Syftet med att vi träffas till nordiska rådslag kan ju inte vara att mata varandra med vackra deklarasjoner eller att skönmåla verkligheten. Därför bör det sägas ut i denna debatt att det nordiska samarbetet på många områden fungerar dåligt.

Låt oss se på verkligheten sådan den

föreligger i dag i våra länder. Ett av dem härjas av en mycket stor arbetslöshet. Inflationen är kraftig i alla nordiska länder. I ett av dem har valutaproblemen tvingat fram nedskrivningar av valutan. Bristen på kapital för produktiva investeringar är stor och utlandslån diskuteras överallt. Samtidigt gör ett av de nordiska länderna stora privata investeringar i företag och anläggningar i praktiskt taget alla världsdelar. Samtidigt med arbetslösheten i vissa delar av Norden finns i andra delar brist på yrkesarbetare.

Mot denna bakgrund framstår de framlagda förslagen om energipolitiskt och industripolitiskt samarbete som alltför begränsade och till alltför litet förpliktande. Vi löser ju heller inte de problem som finns i de olika länderna med allmänna moraliserande uttalanden om att regeringarna måste företa sig något. Sådana uttalanden från länder i en ekonomiskt gynnad ställning kan av andra länder lätt uppfattas som mästrande, ja cyniska.

Vad man måste önska och vad som måste vara målsättningen är ju att en plan utarbetas och fullföljes för gemensamt utnyttjande i Norden av tillgängliga energikällor, att en liknande plan utarbetas och fullföljes för den industriella utbyggnaden samt att motsvarande sker också på det jordbrukspolitiska området. Bilateral avtal mellan vissa nordiska länder kan inte ersätta denna nödvändiga planering av ekonomin.

Vilka hinder finns för närvarande för ett sådant intimt och planmässigt samarbete mellan de nordiska länderna? Vissa politiska omständigheter försvårar samarbetet. Dit hör det förhållandet att två nordiska länder tillhör NATO och att ett land dessutom är medlem av EG. Några av länderna tillhör den imperialistiska oljeklubben IEA.

Men sådana politiska hinder kan givevis avlägsnas om det finns en stark vilja därtill hos de berörda folken. Över huvud taget skulle man på det politiska området önska mera av direkt uttalat och ovillkorligt stöd från alla Nordens folk för sina grannländers livsintressen. Jag tänker exempelvis på Islands och Färöarnas krav om en utvidgad havsgräns, ett krav som är helt rättmätigt.

Det finns emellertid en annan typ av

hinder för ett planmässigt nordiskt samarbete som det kan vara svårare att få avlägsnat. Vad jag avser är själva den ekonomiska maktstrukturen i de kapitalistiska samhällena. Samtidigt som vi här diskuterar och framför uppfattningar om de nordiska folkens angelägenheter vet vi att starka maktgrupper utanför det nordiska parlamentet och utanför de nordiska regeringarna träffar besluten i avgörande frågor som gäller den industriella och hela den ekonomiska utvecklingen. Samma maktförhållande finns på det samlade nordiska planet som i varje enskilt land. Inom avgörande sektorer av det ekonomiska livet finns ännu *icke* demokratiska förhållanden. Där härskar de privata finansgrupperna, som i många fall har formen av multinationella företag. Basen för dessa ligger i vissa fall i Norden, i andra fall i Förenta staterna eller något annat av de stora imperialistiska länderna.

Avgörande ansträngningar för utvecklingen av en nordisk planhushållning måste innebära kamp mot de privata finansiella maktgrupperna och särskilt mot de multinationella företagen. För Norden som helhet gäller där samma sak som för varje enskilt land. Nordiska rådet beslutade på sin session i Ålborg att det skulle göras en utredning om de multinationella företagen. Det var ett litet steg i rätt riktning. Tyvärr förhindrade en knapp majoritet såsom här har erinrats om att utredningen blev målinriktad på det sätt som den samlade arbetarrörelsens representanter i rådet krävde. Denna utredning måste drivas snabbt så att man kan komma fram till slagkraftiga åtgärder riktade mot de multinationella företagens spel med Nordens folk och resurser.

Behovet av en samlad politik riktad mot de stora monopolen och multinationella företagen framstår i dag kanske allra starkast på det energipolitiska området. Följande åtgärder är särskilt betydelsefulla:

1. Samordnad alternativ forskning i de nordiska länderna, fri från privatkapitalistiska intressen, för utveckling av nya energiformer och energisparande metoder i produktion och konsumtion. I denna forskning måste miljöproblemen inta en central plats.

2. En gemensam strategi för de nordiska

länderna på det energipolitiska området och särskilt för att kunna bryta de multinationella bolagens makt.

3. Statliga handels- och försörjningsorgan för import och export av olja, gas och andra energiråvaror samt för utbyggnad av det energipolitiska samarbetet.

4. Nationalisering av oljemonopolens raffinaderier och distributionssystem i Norden. Härigenom underlättas också ett finansiellt och teknologiskt samarbete när det gäller transport och förädling av olja och gas från de nordiska länderna.

Herr president! Hur svåra man bedömer vissa förhållanden vara är alltid en relativ sak. En isländsk vän sade till mig häromdagen när jag klagade på vädret: "Nå, det är inget dåligt väder. Man kan stå upprätt." De ekonomiska förhållandena i de nordiska länderna kan bli sämre än de är för närvarande. Det är utomordentligt farligt om man inbillar sig att arbetslösheten och inflationen enbart skulle vara en följd av tillfälligheter, som snabbt försvinner, eller av dåliga regeringar. Det jag nu säger innebär absolut inget förnekande av att det finns och har funnits dåliga regeringar och inget försvar för deras politik. Men svårigheterna ligger inte bara på det subjektiva planet och rättas inte till bara med hurtfriska deklARATIONER. Det är heller inte så att svårigheterna finns endast i vissa av de nordiska länderna, även om de för ögonblicket är mera markerade i det ena landet än i det andra.

Om vi ser utvecklingen på litet längre sikt är det tydligt att tre starka tendenser gör sig gällande i alla kapitalistiska ekonomier och även i de nordiska länderna. Det är en tendens till långsiktig ökning av arbetslösheten. Det är en tendens till ökning av inflationstakten. Det är en tendens till minskande takt i produktionsökningen.

Mycket talar därför för att de nordiska länderna under de närmaste åren kommer att möta ökade svårigheter på det ekonomiska området. Dessa svårigheter kan inte önskas eller talas bort. De framspringer ur de skärpta motsättningarna i själva det kapitalistiska produktionsystemet. Dessa ökade svårigheter gör ett utvidgat nordiskt samarbete för att genom planmässiga åtgärder skapa goda förhållanden för folken ännu

mera nödvändigt. Man måste med ännu större skärpa ställa kravet att varje medborgare i de nordiska länderna skall garanteras ett meningsfullt arbete. Man måste ännu hårdare bekämpa inflation, prisstegringar, hyresstegringar. För att denna kamp skall ge resultat måste den föras ut över den kapitalistiska marknadsekonomins gränser. Ett Norden som brutit monopolens och de multinationella företagens makt och infört demokrati och planhushållning i det ekonomiska livet blir ett folkens Norden.

Tallgren: Herr president! I förhandsspekulationerna kring Nordiska rådets 23 session här i Reykjavik har man bedömt detta möte som ett arbetsmöte utan större kontroversiella meningsmotsättningar mellan våra länder. Vi skall hoppas, att denna bedömning stämmer även efter detta möte. Jag vill i alla händelser understryka, att den dagordning, som fastslagits för detta möte upptar många för det nordiska samarbetet betydelsefulla initiativ som för vårt samarbete framåt. Den avgångne presidieordföranden pekade i sitt öppningsanförande i går på de stora ekonomiska problemen i den västliga världen i dag. Vi har självfallet att bedöma de nordiska ländernas situation i hög grad utgående från det ekonomisk-politiska fältet utanför vår egen sfär och vi är pinsamt medvetna om att vi inte inom ramen för det ekonomiska samarbetet i Norden skördat de största lagrarna. Jag tror i alla händelser inte, att en besvärlig konjunkturutveckling i västvärlden minskar förutsättningarna för ett konstruktivt ekonomiskt samarbete mellan våra länder, trots att man får uppleva domedagsprofeter och magsura kommentarer från håll där man inte hade väntat sig sådana utbrott. Jag tänker närmast på den krumelur, som för någon vecka sedan i det finska socialdemokratiska tidningsorganet Demari — som Allan Hernelius här redan berörde — såg antinordiska spöken därför att Danmark hör till EG, att Norge lever i oljerushens tidsålder och att Sverige säljer Viggen i väst, om man nu gör det. Tidningen tyckte, att invanda synesätt om nordisk enhet härigenom allvarligt har skadats. Jag vill gärna vittna om att den berörda artikeln, som väckt förundran också utanför vårt lands

gränser, kraftigt har nedsablats i finsk press som haft svårt att smälta sådana utbrott i det socialdemokratiska huvudorganet. Jag vågar tro, att det är frågan om ett olycksfall i arbetet, som vi gärna tar avstånd ifrån på vårt håll och som jag inte heller kan tro, att man på ansvarigt socialdemokratiskt håll vill skriva under. Därför var jag i viss mån förvånad över att min kollega, Erkki Tuomioja, i dag var inne på likadana tongångar. Då han är en tänkande och läsande människa tycker jag, att han kunde ha studerat den grunderstadga Nordiska rådet bygger hela sin verksamhet på, nämligen Helsingforsavtalet mera noggrant än vad han tydligen har gjort.

Helsingforsavtalet är ju det dokument, som ger oss de riktlinjer vi har att följa och som också röjer bort många av de spöken, som man här på vissa håll har velat måla upp.

Nordiska ministerrådets verksamhet och den institutionalisering av betydande områden i det nordiska samarbetet, som detta lett till vill jag se som positiva och därför också betydelsefulla för vårt samarbete. Också här följer vi helt både andan och bokstaven i det nordiska samarbetsavtalet. Diskussionerna om offentlighetsprincipen i nordiska sammanhang och frågan om Nordiska rådets budget- och kontrollfunktioner visar, att vi kommit varandra närmare i flera avseenden än tidigare. På kulturpolitikens område har man redan ett välarbetat fält som har vuxit i kulturavtalets hägn och som står som vägvisare för hur utvecklingen borde gestalta sig också på andra områden av det nordiska samarbetet.

Behovet av information mellan våra länder kan inte kraftigt nog understrykas. Därför skall vi med tillfredsställelse hälsa den slutrapport om TV över gränserna som föreligger vid denna session. Det må vara mig tillåtet att redan nu komma med en kommentar till detta särskilt för Sverige och Finland viktiga dokument.

Det kan i dag inte mera råda någon tvekan om att strävandena för ett kraftigt ökat TV-samarbete har en stark förankring i alla nordiska länder. Det finns en utbredd önskan att via televisionen, dagens slagkraftigaste medium, bli delaktig i en nordisk kulturell gemenskap. Finlandssvenskarna

och sverigefinländarna har i årtal arbetat för att få till stånd en allsidig radio- och TV-service för minoriteterna i Finland och Sverige. Genom ökade nordiska insatser kunde dessa minoriteter få sitt behov av programservice på eget språk tillgodosett. Detta bör ske dels genom en utbyggnad av den egna produktionen, dels genom en överföring av radio- och TV-program mellan grannländerna via nya regionala distributionsnät.

Den utredning som nu har slutförts av Nordiska ministerrådets TV-kommitté har skapat förutsättningar för en radikal förbättring av det nordiska TV-samarbetet. Utredningen följer upp de vid det här laget talrika rekommendationer i denna sak som Nordiska rådet har gett. Redan 1955 rekommenderade Nordiska rådet "regeringarna att söka tillse att vid planläggningen på televisionens område de samnordiska intressena bli tillgodosedda". Denna rekommendation firar nu tjuogoårsjubileum. De konkreta resultaten har emellertid hittills tyvärr varit begränsade. Om förhållandet mellan Sverige och Finland på detta område har Nordiska rådet likaså uttalat sig för flera år sedan. 1964 antogs en rekommendation, som utformades på följande sätt: "Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att träffa överenskommelse om förbättrad mottagning för svensk television inom de svenska bosättningsområdena i Finland samt att finna medel så att den finskspråkiga befolkningen i Sverige i större utsträckning än för närvarande kan få tillfälle att följa radio och televisionsprogram på det egna språket". Tills vidare har dock konkreta resultat uppvisats endast när det gäller Åland.

Jag vill understryka att det nu är skäl att gå från ord till handling i denna sak. De riktlinjer som dragits upp av ministerrådets kommitté ger en god grund för att föra arbetet vidare. Den fråga som nu bör sättas högst på den nordiska dagordningen är att de ansvarsrättsliga och upphovsrättsliga problemen i samband med TV-överföringen i enlighet med Nordiska rådets rekommendation (15/73) slutligt löses så snabbt som möjligt. Här vill jag speciellt betona att en nordisk friköpsordning för upphovsrättsersättningar borde etableras.

Om viljan finns bör de opphovsrättsliga frågorna kunna lösas inom rimlig tid. Och det finns skäl att i dag med kraft verkligen gå in för att ge frågan om nordiskt TV-samarbeite en lösning. Det är ett faktum att en hela tiden ökande otålighet i dag breder ut sig bland sverigefinländarna och finlandssvenskarna. Jag vill citera den i Stockholm utkommande finskspråkiga tidningen "Ruotsin-soumalainen" (Sverigefinländaren) från mars senaste år: Den skriver så här: "Det är nonchalant och det kränker den stora finska befolkningsgruppens rättigheter och medborgarvärde att motivera den från år till år oföränderliga situationen genom att hänvisa till rättsliga, tekniska och ekonomiska hinder. För att avskaffa sådana behövs det i verkligheten endast en smula god vilja från de finska och svenska radioblagens och vederbörliga myndigheternas sida." Jag kan försäkra att tonen i debatten bland finlandssvenskarna ingalunda har varit anspråkslösare än detta.

För att saken äntligen skall kunna bringas till ett avgörande krävs vid sidan av samnordiska åtgärder verksamhet även och kanske framför allt, på det nationella planet. När det gäller Sverige och Finland bör principbeslut för en egen kanal för TV-verksamheten för den finska respektive svenska minoriteten kunna fattas såväl i regering och riksdag som inom de nationella radioblagens. Då det med största sannolikhet blir nödvändigt att finansiera kanalerna via statsbudgeterna bör medel för ändamålet intas i budgeterna redan för år 1976.

Haugstvedt: Det er naturlig at debatten i Nordisk Råd avspeiler de politiske hovedspørsmål som er oppe til debatt i de nordiske land og i verdenssamfunnet for øvrig. På denne bakgrunn har da energipolitikk og ressurspolitikk fått en bred og dominerende plass i gårdagens og dagens generaldebatt.

Jeg vil understreke verdien av og behovet for at de nordiske land finner fram til en samordnet energi- og ressurspolitikk. Det er i debatten gitt uttrykk for at Norge i denne sammenheng står i en særlig sentral og gunstig posisjon. De olje- og gassressurser som uten vår medvirken har nedfelt seg i

havbunnen utenfor norskekysten, ble funnet på et særlig gunstig tidspunkt. Da oljekrisen rammet hele den vestlige verden som verst, kunne vår industriminister med ukers mellomrom glede seg over stadig nye olje- og gassfunn. På dette området er Norge nå selvforsynt og vel så det.

På andre områder som er like vitale i et folks liv, er vi ikke så godt stilt. Jeg tenker her på matforsynings situasjonen, hvor Norge har en selvforsyningsgrad på bare ca. 40 pst.

Det har vært uttrykt ønske om et samarbeid bilateralt mellom Norge og Sverige når det gjelder industri- og energispørsmål. Like naturlig burde et samarbeid i Norden være på matforsyningsområdet. Norden som region burde ikke trekke ut matvarer fra andre deler av verden.

Det er en dyster kjennsgjerning at det er andre deler av menneskeheten som i langt større grad er avhengig av mattilførsler enn Norden. Og nettopp når det gjelder hjelpen til de fattige land, burde Norden stå fram som et eksempel for de øvrige industrialiserte land.

Vi lever — om vi sammenlikner oss med omverdenen — i den største rikdom. De problemer vi diskuterer i våre nasjonalforsamlinger og i Nordisk Råd, er stort sett velstandsproblemer.

De nordiske folk må ikke utelukkende se på egne og andre industrilands problemer; vi må se utover vestens rike nasjoner og føle ansvar for våre fattige brødre på andre deler av vår klode. Derfor bør ikke de nyoppdagete ressurser utelukkende komme oss selv til gode, men de bør gi oss større muligheter til å hjelpe der nöden er større.

Det er ikke tvil om at det i Norden er mulig å spare energi hvis vi setter noe inn på det. Det burde vi gjøre, både av hensyn til oss selv og av hensyn til de fattige land.

Olje- og gassressursene blir, som vi vet, oppbrukt etter en tid. De er ikke fornybare ressurser. Vi har derfor et ansvar for en fornuftig ressursdisponering av hensyn til de generasjoner som kommer etter oss. Et sentralt tema for Nordisk Råd burde derfor være hva vi kan gjøre for å spare på disse ikke fornybare ressurser.

Dette tema burde være langt mer aktuelt enn temaet om å forsere en utvikling som

i sin konsekvens förer til en ytterligere bruk av ressurser — og da med stadig stigende levestandard som mål. Menneskene i Norden blir neppe mer tilfredse om en öker den generelle levestandarden videre. Det vi ennå står overfor i våre land, er å hjelpe fram de grupper som ennå står tilbake. Jeg tenker her på de svake grupperinger i samfunnet, f. eks. de alderstrygdete, de som har skapt grunnlaget for den velstand vi opplever i dag, og jeg tenker på de fysisk og psykisk handikappede, på lavtlønnsarbeidere og — dessverre ennå i Kvinneåret 1975 — de kvinner som ikke får samme lønn som menn for samme arbeid.

Når en ser på de oversikter som foreligger fra våre lands sekretariater over arbeidet i Nordisk Råd, blir en lett overbevist om at det nordiske samarbeid er utviklet ved et nett av fellestiltak på nesten alle av samfunnets områder. Jeg tenker her konkret på det samarbeid som kommer til uttrykk gjennom våre sosial- og arbeidsmarkedskonvensjoner. Dette samarbeid er det beste bevis på at vi har visst å sikre våre egne folk det positive innhold som samarbeid med andre mennesker alltid vil være.

Det er mitt håp at dette samarbeid utvikles videre, men at det har som målsetting ikke bare å gjøre levevilkårene for de nordiske folk bedre, men også å utvikle ansvarsfølelse for og vilje til å yte hjelp til de nasjoner som i dag går under fellesbetegnelsen den tredje verden.

Menntamálaráðherra **Vilhjálmur Hjálmarsson**: Þegar menningarmálasamningurinn tók gildi fyrir rúmlega þremur árum, gerðu menn sér háar vonir um áhrif hans til að auka virkni hins norræna menningarsamtarfs. Nýtt skipulag samstársins á vegum ríkisstjórnanna leysti af hólmi þá starfsemi, sem farið hafði fram um 25 ára skeið, einkum undir forustu norrænu menningarmálanefndarinnar, sem samstársstofnunar ríkisstjórnanna á þessu sviði. Sú starfsemi, sem farið hefur fram samkvæmt menningarmálasamningnum frá ársbyrjun 1972 er einkum að því leyti frábrugðin fyrri skipan, að nú er unnt að meta verkefni, raða þeim í forgangsröð og vinna að þeim á grundvelli heildarskipulags þar sem samstársstofnunin

getur bæði átt frumkvæði um aðgerðir og annast framkvæmdir þeirra.

Meðal mikilvægustu gagna um hina samnorrænu starfsemi á sviði menningarmála eru hin sameiginlegu "norrænu menningarfjálög". Með þeim varð það kleift að vinna markvisst frá ári til árs að framkvæmd stefnumiða og starfsáætlana. Gerð sameinaðrar fjárhagsáætlunar um menningarmálasamstarfið var eitt af allra fyrstu verkefnum, sem nýju stofnanirnar hófust handa um 1972 og fyrstu "fjálögin" tóku því til ársins 1973. Heildarfjárveitingin var þá 32 millj. danskra króna. Næsta ár hækkaði hún í 35 millj. og á þessu ári, 1975, er niðurstöðutala "menningarfjálöganna" 40 millj. danskra króna. Leggja ber þó áherslu á, að starfsemin sjálf og aukning hennar frá ári til árs verður ekki mæld með þessum fjárveitingatölum einum saman. Ýmis viðfangsefni eru kostuð með fjárveitingum á einstökum löndum og margs konar mikilsverður árangur af norrænu menningarmálasamstarfi hefur lítil — stundum jafnvel engin — áhrif á fjálögin. Dæmi um slíkt er samstarfið um gagnkvæmt gildi háskólaprófa á Norðurlöndum og samræming reglna um fjárhagsaðstoð við námsmenn. Ennfremur ber að nefna hina umfangsmiklu samvinnu um rannsókn- og þróunarstarf á sviði fræðslumála. Hún styðst einungis að litlu leyti við fjárveitingar í "menningarfjálögum", en er annars kostuð af hverju landi fyrir sig. Árangur þessa starfs birtist ekki sem afmörkuð samnorræn starfsemi heldur gætir hans í því starfi, sem unnið er í hverju einstöku landi.

Samnorrænar stofnanir og annað fastmótað samstarf, sem komið hafði verið á laggirnar fyrir 1972, hafa haldist við lýði eftir tilkomu menningarmálasamningsins og fá því nú fé í "menningarfjálögum". Hin samræmi á fjárlagagerð og sú forgangsröðun, sem henni fylgir hefir gert kleift að koma við æskilegri yfirsýn og mati á starfsemi þeirra stofnana, sem fyrir voru. Með þessu móti hefur starfsemi í ýmsum tilvikum verið fengin fastari skipan en áður og á ýmsum sviðum hefur reynst unnt að færa út kvíarnar, þar sem slíkt hefur verið talið nauðsynlegt. Í nokkrum tilvikum hefur matið leitt til rækilegrar könnunar og athugana á framtíðarstarfi og markmiðum.

Ýmis ný starfsemi hefir einnig verið tekin í "menningarfjárlögin" á þessum þremur árum. Tveimur nýjum fastastofnunum hefur verið komið á fót, norrænu eldfjallstöðinni á Íslandi, sem vígð var haustið 1974 og norrænu Samastofnuninni í Norður-Noregi, en vígsla hennar fór fram að vori sama ár.

Einkennandi fyrir norrænt menningarmálasamstarf tímabilið 1972—1975 hefir þó verið markviss viðleitni ráðherranefndarinnar til meiri sveigjanleika, aukinnar dreifingar starfseminnar í því skyni að ná til sem fjölmennastra hópa og yfirleitt sú stefna að stuðla að starfsemi, sem ekki er bundin við fastar stofnanir.

Á sviði almennra menningarmála hefir þannig á þessu þriggja ára tímabili verið unnt að veita norrænu æskulýðssamstarfi verulegan stuðning. Gestaleikjastarfsemi hefur verið komið í skipulegt horf og langþráður stuðningur við þýðingar bókmennta grannlandanna er nú hafinn. Unnið er að því að undirbúa þátttöku fjölmennra almennasamtaka í menningarsamstarfinu, svo og sérstakt samnorrænt átak í þágu þeirrar menningarmiðlunar sem að börnum veit.

Aukið sjónvarpssamstarf innan Norðurlanda hefir lengi verið mönnum hugstætt og hafa í því skyni farið fram umfangsmiklar athuganir á árunum 1972 til 1974 á vegum stofnana menningarmálasamningsins. Í skýrslu ráðherranefndarinnar er gerð grein fyrir meginatriðum tillagna, sem fólgnar eru í nýframkomnu lokaáliti sjónvarpsnefndar þeirrar, er ráðherranefndin skipaði. Álitid í heild er lagt fram sem fylgiskjal með skýrslu ráðherranefndarinnar fyrir árið 1974 og afstaða Norðurlandaráðs til tillagna sjónvarpsnefndarinnar mun skipta miklu varðandi framhaldsmeðferð málsins.

Að því leyti sem aukningu verður við komið á sjónvarpssamstarfinu á Norðurlöndum mun hún hafa í för með sér, að svonefnd jaðarsvæði fái kost á umfangsmeira menningarefni en hingað til. Þetta er þó ekki eina dæmið um ráðstafanir sem beinast að þessum svæðum. Samastofnunin, sem nú er tekin til starfa af fullum krafti, treystir grundvöll menningarstarfs og annarrar samvinnu varðandi málefni minnihlutahóps, sem byggir víðlent svæði í þremur löndum. Vonir þær sem bundnar

voru við starfsemi Norræna hússins í Reykjavík hafa fyllilega ræst, og m. a. með hliðsjón af reynslunni þaðan hefur verið gerð áætlun um norræna menningarmiðstöð í Þórshöfn í Færeyjum.

Annað mál, sem unnt verður væntanlega að taka ákvörðun um áður en mjög langt líður, er framtíðarskipulag samstarfs á sviði myndlistar.

Á sviði fræðslumála hefur menningarmálasamningurinn haft í för með sér, að fastri skipan hefur verið komið á samstarfið í þessum efnum. Fyrstu árin hafa aðgerðirnar einkum miðast við grunnskólastigið og hafa þar myndast skilyrði til árangursríks norræns samstarfs, sem reynst getur mikilsvert bæði fyrir almenna áætlunargerð í skólamálu landanna og hið daglega skólustarf. Hið umfangsmikla samhæfingar- og þróunarstarf, sem m. a. hefur leitt til margvíslegra tillagna og álitserða, tekur til forskóla, grunnskóla, fræðslu fullorðinna, sérskóla og stjórnsýslu á sviði fræðslumála. Með því að beita sameinuðum kröftum að meðferð þróunarvandamála og nýta samlagða reynslu í fimm löndum hefur nú þegar myndast mikilsverður grunnur að þróun skólans á innlendum vettvangi. Og unnt er að efla hið norræna samstarf enn frekar til að auðvelda hagkvæma nýtingu mannafla og aðstöðu með samhæfingu innlands og samnorræns þróunarstarfs. Næsta verkefni er átak á sviði fullorðinsfræðslu, framhalds- og endurmenntunar, svo og starfsmenntunar og háskólanáms.

Á sviði vísindamála hefur um langan aldur þróast víðtækt samstarf. Það er líka á þessu sviði, sem mest hefur kveðið að föstum samstarfsstofnunum, svo sem fram kemur m. a. í norrænu menningarfjárlögum. Þær samstarfshugmyndir, sem framkvæmdar hafa verið fram að þessu, hafa hins vegar í mörgum tilvikum beinst að fremur þröngt afmörkuðum sérsviðum. Framtíðarþróun vísindasamstarfs á Norðurlöndum ætti ekki eingöngu og raunar ekki fyrst og fremst að miða að því að koma á fót föstum samnorrænum rannsókn- og samstarfsstofnunum, heldur fremur beinast að samstarfi um tiltekin rannsóknaverkefni og — mun meira en hingað til — að almennum aðgerðum í því skyni að stuðla að auknum vísindalegum sam-

skiptum milli vísindamanna og rannsóknastofnana á Norðurlöndum.

Þess gætir nokkuð að sérstaklega hinir yngri vísindamenn láti sér sjást yfir þá möguleika, sem í boði eru í grannlöndunum. en stofni fremur til tengsla við rannsóknarstarfsemi, sem fram fer utan Norðurlanda. Þetta verður ekki einungis skýrt með því að þörfin á fjölbjóðlegum samskiptum fer sívaxandi. Í mörgum tilvikum eru það að verulegu leyti önnur atriði, sem úrslitum ráða. Fyrir samstarfsstofnanir þær, sem komið hefur verið á laggirnar samkvæmt menningarmálasamningnum, ætti það að vera brýnt verkefni að örva til aukinna samskipta innan Norðurlanda. Með samskiptum af þessu tagi fást skilyrði fyrir sameiginlegu rannsóknnaumhverfi, sem getur orðið grundvöllur að frekari eflingu vísindasamstarfs á Norðurlöndum.

Ákveðið var þegar árið 1971, að í norrænu "menningarfjárlögunum" skyldi sérstök fjárveiting ætluð til ráðstöfunar fyrir ráðherranefndina. Þessi fjárveiting, 5—6 millj. danskra króna á ári, hefur reynst mjög mikilvæg, sérstaklega fyrir starfsemi, sem ráðherranefndin hefur átt frumkvæði að, svo og til tilraunastarfs. Reynslan hefur orðið sú, að eðlileg verkaskipting hefur smám saman þróast milli ráðherranefndarinnar og ráðstöfunarfjár hennar annars vegar og menningarsjóðsins hins vegar. Þessa verkaskiptingu hefur ekki þurft að valdbjóða. Það hefur talist eðlilegt að ráðherranefndin kostaði af ráðstöfunarfé sínu starfsemi, sem með einhverjum hætti er tengd opinberri stjórnsýslu á Norðurlöndum eða algjörum nýjungum, sem ráðherranefndin hefur ákveðið að efna til. Starfsemi menningarsjóðsins beinist að hinu frjálsa menningarstarfi, félagssamtökum og óhefðbundnum verkefnum. Með tillögum þeim, sem ráðherranefndin hefur lagt fyrir þetta þing um nýtt samkomulag um menningarsjóðinn, fært til samræmis við nýjar aðstæður, hefir nefndin viljað leggja áherslu á, hversu mikilvægu hlutverki hún telur sjóðinn hafa að gegna í norrænu menningarlífi. Ráðherranefndin kaus að leita umsagnar Norðurlandaráðs um málið áður en endanlega verður gengið frá texta samkomulagsins og formleg umfjöllun þess hafin í hverju einstöku landi.

Ráðherranefndin telur með hliðsjón af þriggja ára reynslu, að það skipulag menningarsamstarfsins, sem ákveðið er í menningarmálasamningnum, sé hagkvæmt og hafi gefist vel. Sérlega mikils verð er, að dómi ráðherranefndarinnar, hin fasta samvinna við menningarmálanefnd Norðurlandaráðs. Bæði varðandi fjárlagaundirbúning og áætlanagerð um samstarfið er haft samráð milli menningarmálanefndarinnar og ráðherranefndarinnar og annarra samstarfsstofnana samkvæmt menningarmálasamningnum.

Ráðgjafanefndir ráðherranefndarinnar, þrjár talsins, svo og allar aðrar nefndir, stjórnunarhópar o. s. frv., sem starfa á grundvelli menningarmálasamningsins, eru trygging þess, að framkvæmd samningsins sé í traustum tengslum bæði við fjölmenna þjóðfélagshópa og við þá aðila, sem sérþekkingu hafa á hinu víðtæka sviði, sem menningarmálasamningurinn spannar. Ráðherranefndinni er ánægja að þeirri staðreynd, að hin skipulögðu tengsl samstarfsstofnananna við Norrænu félögin hafa í för með sér þátttöku mikils fjölda manna í starfseminni.

Norræna menningarmálaskrifstofan gegnir undirstöðuhlutverki í samstarfskerfinu. Þegar menningarmálaskrifstofan tók til starfa fyrir rúmum þremur árum, var ekki unnt að sjá nákvæmlega fyrir, hversu umfangsmikil starfsemin mundi verða. Verkefni skrifstofunnar var í upphafi aðeins hægt að marka í megindrátum, en nú, að þremur árum liðnum, hafa einstök atriði verið mótuð og starfsemi skrifstofunnar gengur vel. Án skrifstofu, sem veldur verkefnum sínum og er þar með fær um að sjá ráðherranefndinni fyrir nauðsynlegum undirstöðugögnum fyrir starfsemi hennar, væri ókleift að ná þeim markmiðum, sem að er stefnt með menningarmálasamningnum.

Að endingu vil ég vekja athygli á þeim "stefnumiðum fyrir norrænt menningarmálasamstarf", sem ráðherranefndin samþykkti í desember 1974 og Norðurlandaráði er gerð grein fyrir í sérstöku fylgiskjali með skýrslu ráðherranefndarinnar. Með þessari leiðsöguáætlun eru markaðir megindrættir starfsins á næstu árum án ákveðinna tíma marka. Með stoð í þeim greinimörkum og

meginsjónarmiðum, sem þar er lýst, er tryggður fastur grunnur undir hina árlegu greinargerð fyrir starfsáætlun nánustu framtíðar, jafnframt því að unnt verður að taka með skjótum hætti tillit til nýrra samstarfshugmynda og hnika til fyrri áætlunum. Mikilvægur liður í áframhaldandi áætlanagerð verður sú þáttaka af hálfu Norðurlandaráðs, sem gert er ráð fyrir í menningarmálasamningnum.

Kulturminister **Vilhjálmur Hjálmarsson**s tal i svensk översättning: Då kulturavtalet trädde i kraft för drygt tre år sedan var förhoppningarna på en aktivering av det nordiska kultursamarbetet högt uppskrivade. En ny organisation på regeringssidan avlöste det arbete som hade utförts under en 25-årig period av i första hand Nordiska kulturkommissionen som regeringarnas samarbetsorgan. Verksamheten under kulturavtalet från och med 1972 skiljer sig från den tidigare främst därigenom att det nu är möjligt att värdera, prioritera och arbeta under en samlad initiativtagande och verkställande organisation.

Den samlade nordiska kulturbudgeten är ett av de viktigaste dokumenten om den samnordiska kulturella verksamheten. Genom den är det möjligt att successivt, år för år, förverkliga målsättningar och handlingsprogram. En samlad kulturbudget var en av de allra första uppgifterna som de nya organen tog itu med 1972 och den första budgeten avsåg därför 1973. Den uppgick till 32 miljoner dkr. Följande år steg den till 35 miljoner dkr och för innevarande år, 1975, är kulturbudgetens slutsumma 40 miljoner dkr. Det är dock skäl att understryka, att den samlade aktiviteten eller ökningen från år till år ej kan mätas endast med budgetbelopp. Flera aktiviteter finansieras med nationella bevilningar och många viktiga resultat av nordiskt kulturellt samarbete får små — ja stundom inga — återverkningar på budgeten. Exempel härpå är samarbetet om tentamens- och examensgiltighet i Norden och åstadkommandet av enhetliga regler för studiesocialt stöd. Vidare bör nämnas det omfattande samarbetet om pedagogiskt forsknings- och utvecklingsarbete. Detta finansieras blott till en mindre del över kulturbudgeten och i övrigt av na-

på kulturbudgeten. Den samlade budgetbehandlingen och prioriteringen har möjliggjort en önskvärd översyn och utvärdering av existerande institutioners verksamhet. Härvid har verksamheten i en del fall erhållit fastare former än tidigare och i en del fall har nödvändiga utbyggnader kunnat förverkligas. I några fall har utvärderingen lett till ingående utredningar och överväganden om framtida målsättning och verksamhet.

På kulturbudgeten har även uppförts flera nya verksamheter under de gångna tre åren. Nya fasta institutioner är Nordiskt vulkanologiskt institut i Island, som invigdes hösten 1974 och Nordiskt samiskt institut i Nord-Norge, som invigdes våren 1974.

Karakteristiskt för det nordiska kulturella samarbetet under perioden 1972—1975 har dock varit ministerrådets medvetna strävan till ökad flexibilitet, till ökad spridning av aktiviteterna i syfte att nå ut till så stora befolkningsgrupper som möjligt och över huvud en strävan till verksamhet som ej lokaliseras till fasta institutioner.

På det allmänskulturella området har under den gångna treårsperioden sålunda ett tionella medel. Verkningarna av detta arbete kan inte påvisas som en avgränsad samnordisk aktivitet utan beaktas och tas med i det nationella arbetet.

De nordiska institutioner eller fasta verksamhetsformer som hade grundats före 1972 har fortsatt sin verksamhet efter kulturavtalets tillkomst och återfinnes därför väsentligt stöd kunnat ges till nordiskt ungdomssamarbete, en gästspelsordning har fått fasta former och den länge önskade översättningsverksamheten av grannlandslitteratur har nu kommit igång. De stora folkrörelsernas medverkan i den allmänskulturella verksamheten och en särskild insats för barnkulturen på samnordiskt plan är under förberedelse.

Ett utbyggt TV-samarbete i Norden har länge stått på önskelistan, vilket tagit sig uttryck i en omfattande utredningsverksamhet i kulturavtalets organ under åren 1972—1974. I ministerrådets berättelse redogörs för huvuddragen av de förslag som ingår i det nyligen färdigställda slutbetänkandet från ministerrådets stora TV-kommitté. Be-

tänkandet har fogats som bilaga till ministerrådets berättelse för 1974 och Nordiska rådets ställningstaganden med anledning av TV-kommitténs förslag kommer att vara av stort värde för frågans vidare behandling.

I den mån det går att bygga ut TV-samarbetet i Norden kommer de s. k. ytterområdena att erhålla ett större kulturutbud än hittills. Dessa områden är även annars föremål för uppmärksamhet. Sameinstitutet, vars verksamhet nu är i full gång, ger stöd åt kulturaktiviteter och annat samarbete för en minoritet som bebor ett stort område omspännande delar av tre länder. Nordens hus i Reykjavik har visat sig motsvara förväntningarna och bl. a. med erfarenheter därifrån är planerna för ett nordiskt kulturcentrum i Tórshavn på Färöarna utarbetade.

En annan fråga som relativt snart kan tas till slutligt avgörande är frågan om hur samarbetet på konstområdet i framtiden skall organiseras.

På utbildningens område har kulturavtalet inneburit att samarbetet har erhållit en fastare organisation. Under de första åren har insatserna koncentrerats på grundskoleområdet där det har skapats möjligheter för ett effektivt nordiskt samarbete, vilket kan få betydelse för såväl den generella skolplaneringen i respektive länder som för det dagliga arbetet i skolan. Det omfattande harmoniserings- och utvecklingsarbetet, som bl. a. tar sig uttryck i en rad färdiga förslag och utredningar omfattar förskola, grundskola, gymnasieskola, vuxenutbildning, specialundervisning och skolförvaltning. Genom att med gemensamma krafter angripa utvecklingsproblemet och med utnyttjande av de samlade erfarenheterna i fem länder har redan nu skapats en värdefull bas för utvecklingen av skolan på nationellt plan och det nordiska samarbetet kan vidareutvecklas så att man genom en koordinering av nationellt och samnordiskt utvecklingsarbete åstadkommer en rationell användning av resurserna. Närmast i tur står nu en aktiv insats på vuxenundervisningens område, inom efter- och vidareutbildning samt yrkesutbildning och högre undervisning.

På forskningsområdet finns sedan länge

ett omfattande samarbete, vilket också medfört att det är inom denna sektor som det fast institutionaliserade samarbetet — sådant det avspeglas bl. a. i den nordiska kulturbudgeten — har nått den största omfattningen.

De samlingsinitiativ som hittills realiserats har emellertid i många fall varit inriktade på tämligen snävt avgränsade specialområden. Den fortsatta utvecklingen av forskningssamarbetet inom Norden bör inte enbart och inte i första hand ta sikte på inrättande av permanenta nordiska forskningsinstitutioner och samlingsorgan, utan mera inriktas på projektorienterat forskningssamarbete och — i väsentligt större utsträckning än hittills — på generella åtgärder för att främja utvidgade vetenskapliga kontakter mellan forskare och forskningsinstitutioner i Norden.

Det finns en tendens att särskilt de yngre forskarna ofta förbiser de möjligheter som grannländerna kan erbjuda och i första hand knyter kontakter med den forskning som bedrivs utanför Norden. Detta kan inte enbart förklaras av att behovet av internationella kontakter ökar alltmer; i många fall är det väsentligen andra faktorer som är avgörande. För kulturavtalets organ bör det vara en angelägen uppgift att aktivt stimulera till ökade kontakter inom Norden. Genom kontakter av detta slag skapas betingelser för en gemensam nordisk forskningsmiljö, som kan utgöra en grundval för en vidareutveckling av forskningssamarbetet i Norden.

I den nordiska kulturbudgeten beslöt man redan år 1971 att det skulle reserveras dispositionsmedel för ministerrådet. Dessa medel, 5—6 miljoner danska kronor per år, har visat sig vara av stor betydelse speciellt för ministerrådets initiativtagande verksamhet och för försöksverksamhet. Det har visat sig att en naturlig arbetsfördelning mellan å ena sidan ministerrådet och dess dispositionsmedel och å andra sidan kulturfonden har vuxit fram. Den skedda arbetsfördelningen har ej behövt tvingas fram, det har fallit sig naturligt att ministerrådet genom dispositionsmedlen finansierar verksamheter som på ett eller annat sätt har anknytning till offentlig förvaltning i Norden eller till helt ny verksamhet som mi-

nisterrådet beslutar upprätta. Kulturfondens verksamhet är inriktad på den fria kultursektorn, på organisationer och otraditionella projekt. Ministerrådet har önskat markera sin uppfattning om kulturfondens stora betydelse i nordiskt kulturliv genom det ministerrådsförslag om ny och moderniserad överenskommelse om fonden, som avgivits till denna session. Ministerrådet avvaktar i denna fråga Nordiska rådets yttrande innan överenskommelsens text slutligt fastslås och den formella handläggningen på nationellt plan begynner.

Ministerrådet finner på basen av treårig erfarenhet, att den kulturella verksamhetens organisationsform, som avtalsmässigt är fastslagen är ändamålsenlig och har fungerat väl. Särskilt betydelsefullt finner ministerrådet det fasta samarbetet med Nordiska rådets kulturutskott vara. Såväl budgetberedning som planläggningen av samarbetet sker i samråd mellan utskottet och ministerrådet och kulturavtalets organ.

Ministerrådets tre rådgivande kommittéer och alla de kommittéer, styrningsgrupper o. s. v. som arbetar under kulturavtalet utgör en garanti för den verkställande funktionens förankring, dels i vida medborgarkretsar och dels hos sakkunniga på kulturavtalets vidsträckta verksamhetsfält. Genom den formaliserade kontakt kulturavtalets organ har med föreningarna Norden är vidsträckta medborgarkretsar med i verksamheten vilket ministerrådet med tillfredsställelse konstaterar.

Kultursekretariatet har en central plats i systemet. Då sekretariatet började sin verksamhet för drygt tre år sedan kunde ej i detalj förutses hur omfattande verksamheten skulle bli. Sekretariatets uppgifter kunde vid dess start endast skisseras till deras konturer, men nu då tre år gått har detaljerna utmejslats och sekretariatet fungerar väl. Utan ett sekretariat som behärskar sina arbetsuppgifter och därmed kan ge ministerrådet det nödvändiga underlaget för dess verksamhet, skulle kulturavtalets målsättning ej kunna förverkligas.

Avslutningsvis vill jag fästa uppmärksamhet vid "Riktlinjer för nordiskt kulturellt samarbete", som ministerrådet har godkänt i december 1974 och som redovisas för Nordiska rådet i form av en särskild bilaga

till ministerrådets berättelse. Riktlinjerna utgör en perspektivskiss utan angivna tidsgränser. Genom att stödja sig på de kriterier och principiella ställningstaganden som redovisas i dokumentet kommer den årliga redogörelsen för den närmaste tidens handlingsprogram att vila på fast grund samtidigt som det ges möjlighet att snabbt föra in nya initiativ i verksamheten och justera tidigare planer. Ett viktigt moment i det fortsatta planeringsarbetet blir den medverkan från Nordiska rådets sida som förutsatts i kulturavtalet.

Minister Marjatta Väänänen: Herr president! Ministerrådets ordförande Vilhjålmur Hjalmarsson redogjorde för de kulturella strävandena man på regeringshåll enats om för kommande år i Norden.

Jag ville gärna beröra några av de frågor på det kulturella området som jag anser vara särskilt angelägna och värda största uppmärksamhet.

I ministerrådets TV-kommittés betänkande föreslås flere konkreta åtgärder för att öka gränstittandet och framför allt för att ge språkliga minoriteter ett kulturutbud på deras modersmål. Det är med största glädje jag noterar förslaget om att man i Sverige som första steg mot utvidgat nordiskt samarbete skulle ta i bruk ett ledigt frekvensområde, med andra ord en tredje kanal, för antingen direktöverföring av Yleisradios program eller genom att ur Yleisradios program göra ett urval för återutsändning i Sverige. Det är av stort intresse att konstatera hur enstämmig den finskspråkiga befolkningen i Sverige är, då det gäller intresset för finska TV-program. I kommitténs betänkande redovisas för hur man vid en undersökning funnit att 9/10 av den finska befolkningen i Sverige är intresserad av finsk TV och hur man t. o. m. vore beredd att betala för finska sändningar om dylika kunde förverkligas.

Den svenskspråkiga befolkningen i Finland är enligt samma undersökning i motsvarande grad intresserad av att se svensk TV. De lösningar för Sverige respektive Finland som kommittén pekar på skulle med hjälp av ett tredje sändarnät nå i Sverige 80 % av den finska befolkningen och i Finland 99 % av landets svenska bo-

sättningsområden; inom detta område bor även ca 50 % av hela Finlands befolkning. Denna lösning utgör ett av ifrågavarande kommittés förslag och den är onekligen dyr, men en lösning av detta slag skulle ge en språklig minoritet TV-service, och dessutom ha en nordisk kulturell betydelse för en avsevärd del av hela Finlands folk.

Även vad beträffar svenskspråkiga sändningar över ett tredje nät i vissa delar av Finland borde ett alternativ med återutsändning av program närmare studeras.

De upphovsrättsliga frågorna bör dock lösas innan ett ökat nordiskt TV-samarbete kan fullbordas, och jag hoppas att den friköpsordning som kommittén föreslår snart kan förverkligas. Förslaget utgår från att de nordiska länderna med hänsyn till TV- och radiospridning skulle anses som ett enda område, där generellt friköp skulle möjliggöra användande av samtliga program för bruk i Norden. En lösning enligt dessa principer ligger även helt i linje med det nordiska kulturavtalets målsättning.

Om det skulle visa sig tidskrävande, eller det skulle visa sig omöjligt att förverkliga en nordisk friköpsordning borde, då det gäller TV-sändningar mellan Finland och Sverige, ett bilateralt avtal åstadkommas, så att TV-utbyggnadens kulturinsats kan bli verklighet. En bilateral upphovsordning mellan Finland och Sverige borde utformas för att kunna tillämpas både för direktsändningar och för återutsändningar.

Dessa upphovsrättsliga arrangemang som det nordiska TV-samarbetet förutsätter har i offentligheten sammanfogats även med en generell diskussion om upphovsrätt och detta har skett på ett sätt som har vållat ovisshet och osäkerhet. Enligt min mening borde man hålla dessa två frågor skilda från varandra. För min egen del tror jag, att det är möjligt att verkställa de arrangemang, som TV-samarbetet kräver, utan att man därför behöver rubba upphovsrättslagstiftningens internationella och nationella grundvalar och inskränka upphovsrätten. Dylika strävanden har dock på vissa håll förekommit. Jag vill i detta sammanhang framhäva, att det minsann inte råder enighet därom på politiskt och ämbetsmannahåll och att jag för egen del inte anser dessa strävanden vara alltför väl genom-

tänkta eller motiverade. Enligt min mening borde man utgående från nuvarande basis gå vidare med det nordiska samarbetet för främjande av upphovsrättslagstiftningen, vilket också är i harmoni med den internationella utvecklingen på området.

I riktlinjerna för det kulturella samarbetet för de närmaste åren anges, att formerna för samarbetet på konstområdet — härunder den s. k. konstförmedlingen och ett nordiskt konstcentrum — tas till slutligt avgörande inom snar framtid. Jag vill understryka att jag anser denna sektor av det nordiska kulturella samarbetet vara särskilt angelägen för Finland.

Under de närmaste åren bör målsättningen för den kulturella verksamheten vara att nå så stora befolkningsgrupper som möjligt och att medborgarorganisationerna medverkar härvid. I det avseendet har betydelsefulla resultat uppnåtts t. ex. inom ungdomsarbetet. Jag anser, att idrottsverksamheten liksom även kvinnoorganisationernas verksamhet snarast bör få sin givna plats härvid. Ett konkret, ja handgripligt, exempel på kvinnoorganisationernas stora nordiska aktivitet är de nästan 200 ansökningar om 13—14 miljoner danska kronor, som Nordiska kulturfonden nyligen fick ta emot sedan fondens styrelse i anledning av FN:s kvinnoår 1975 hade beslutat utannonsera särskilda medel för nordiskt kvinnosamarbete. Jag är glad över kulturfondens initiativ och ser resultatet som ett klart bevis för riktigheten att bredda verksamheten till att även omfatta kvinnoorganisationerna.

På utbildningens område har de senaste årens samarbete klart visat att det är ändamålsenligt att ta tillvara de möjligheter som nordiskt samarbete ger. Detta gäller framför allt i fråga om pedagogiskt forsknings- och utvecklingsarbete, dvs. att tillsammans skapa former och innehåll åt framtidens skola. På grundskolstadiet har avsevärda resultat redan uppnåtts och nu bör de gemensamma ansträngningarna även inriktas på den vidaregående skolningen, på ungdomsstadiet. Jag anser att det speciellt inom den yrkesutbildande sektorn finns många samarbetsuppgifter som väntar. Både när det gäller utbildningen omedelbart efter grundskolan och då det gäller omskolning av äldre arbetskraft, vilket strukturomvand-

lingen i samhället i allt högre grad aktualiserar, är yrkesutbildningen ett område där den nordiska, gemensamma insatsen kan ge god hjälp för de nationella insatserna.

Herr president! Det finns ännu mycket att göra, men planerna kan dock fullbordas nu lättare än förr, ty den administrativa organisationen som skapats med stöd av kulturavtalet garanterar en mångsidigare och mera helhetsinriktad behandling av verksamheten på det vida fält som består av forskning, utbildning och allmänskulturellt samarbete i Norden.

Undervisningsminister **Sundqvist**: Herr president! Det nordiska samarbetet är i många avseenden inne i en period av nyorientering. Såväl det nordiska handlingsprogrammet som de riktlinjer för det kulturella samarbetet som vi nu följer upp har redan visat sig innehålla en mängd nya uppgifter och utmaningar för regeringarna och parlamentarikerna i Norden. Vi kommer således att ha ett drygt arbete framför oss.

Den politiska situationen är fördelaktig för utvecklandet av det nordiska samarbetet. Under denna session har det redan i många anföranden deklarerats en klar politisk vilja att både stärka och bredda det nordiska samarbetet. I detta avseende är det naturligtvis av speciell betydelse vad som sker inom ramen för det ekonomiska samarbetet. Här vill jag hänvisa till den kommuniké som utfärdades från det nordiska statsministermötet i Oslo för ett par veckor sedan, i vilken det uttrycktes klara målsättningar för det politiska, ekonomiska och kulturella samarbetet.

Detta är den finska regeringens ståndpunkt och den står samtidigt för den finska socialdemokratin inställning till möjligheterna att utveckla det nordiska kultursamarbetet.

I fråga om kultursamarbetet råder det enighet om att det nordiska kultursamarbetet aktivt bör breddas till att omfatta allt större befolkningsgrupper. Detta arbete borde å ena sidan inriktas på åtgärder genom vilka geografiskt eller språkligt isolerade grupper i de nordiska länderna blir delaktiga av kultursamarbetet och å andra sidan på utvecklandet av samsarbetsformer, som

när befolkningsgrupper som av sociala orsaker är eftersatta ifråga om kulturutbudet.

Denna målsättning för inriktningen av vår gemensamma kulturpolitik ansluter sig också till definitionen av själva kulturbegreppet och till den samhällspolitiska förankringen av vårt samarbete på utbildningens, forskningens och kulturens område.

Vad beträffar det egentliga kulturområdet har dessa strävanden kommit till uttryck på det nationella planet i ett antal statliga utredningar, som gjorts i våra länder. Det är glädjande att konstatera att man i dem finner en stor överensstämmelse i den principiella grundsynen om kulturpolitikens målsättning. En koordinering äger också rum mellan de nordiska länderna genom de kulturplanläggningsmöten, som hålls regelbundet.

Min uppfattning är emellertid att man inte ännu genom gemensamma nordiska åtgärder gjort tillräckligt mycket för att tillgodose behoven hos de två kategorier jag nämnde tidigare, dvs. de språkligt eller geografiskt isolerade och de socialt eftersatta. I de riktlinjer för nordiskt kulturellt samarbete, som antogs av de nordiska kultur- och undervisningsministrarna i slutet av senaste år, konstaterar man även att det nuvarande kultursamarbetet saknar bredd och djup och att det i mycket liten grad berör de möjligheter och alternativ, som finns utanför det etablerade och traditionella kulturområdet. Av mycket central betydelse för den nordiska kulturpolitiken blir därför i vilken utsträckning vi kan förhindra, att arbetet stelnar i vissa former. Detta kan främst undvikas genom att satsa på organisationer och folkrörelser som utgör basen för den politiska strukturen i alla våra länder.

Vad beträffar den språkliga isoleringen som jag nämnde, så gäller den både minoritetens och majoritetsgrupper, i synnerhet i mitt eget land. Stöd för översättning av nordisk litteratur är en samsarbetsform som på allt sätt bör vidare utvecklas och vi har fått förslag till sådana åtgärder från den arbetsgrupp, som hösten 1974 inlämnade sin rapport om riktlinjer för stöd av översättning av grannlandslitteratur. Men översättningsverksamhet är inte tillräckligt för att överbygga de trots allt existerande

språkliga barriärerna mellan oss, som utgör ett konkret hinder för stora befolkningsgruppers medverkan i det nordiska samarbetet. Där borde man överväga stöd också för andra samarbetsformer såsom t. ex. tolkutbildning och språkkursverksamhet.

Det nordiska radio- och TV-samarbetet utgör en av möjligheterna att utvidga vårt kulturutbyte på bred bas. Det Nordiska ministerrådets TV-kommitté har nyligen avgivit sin slutrapport. Det är som återstår innan denna fråga kan tas upp för slutligt avgörande i Nordiska rådet bör användas för att utreda de praktiska svårigheter, som är förknippade med en ytterligare utbyggd TV-verksamhet. I Finland och Sverige, som har de två stora språkliga minoriteterna i Norden, finns det ett klart uttryckt behov av ett TV-utbyte. Några principiella svårigheter råder inte heller beträffande utbytets verksamhet. I Sverige har detta förslag redan vunnit brett understöd och man är där färdig att satsa på service för de finskspråkiga.

TV-utbytets förverkligande i Finland förutsätter att man aktivt går in för att lösa en del såväl tekniska som ekonomiska problem. Det främsta ekonomiska spörsmålet gäller i vilken utsträckning vi kan börja statsfinansiera vår radio- och tv-verksamhet. Detta är en fråga om vilken det hittills endast har fällt vissa principiella uttalanden, men som nu bör tas upp för en bredare diskussion på parlamentarisk bas. För vår del bör det också framhållas, att ett principavgörande i TV-frågan bör ta ställning till vilken position den kommersiella TV-verksamheten kommer att få. För min del vill jag klart slå fast, att ett utbyggt TV-nät i Finland inte får leda till att den kommersiella TV-verksamheten ytterligare breder ut sig.

I anslutning till diskussionerna om TV-utbytet bör man ta ställning till de upphovsrättsliga spörsmålen, som också i övrigt är högaktuella. Den nordiska upphovsrättskommittén avgav sitt första delbetänkande senaste år och diskussionens vågor tycks redan gå höga om de förslag kommittén lägger fram liksom också om den förberedande diskussionen som har förts på minister- och departementsnivå sedan hösten.

Det förefaller som om debatten i fråga om eventuella nyordningar på upphovsrät-

tens område skulle vara något förhastad. Från vår sida vill jag framhålla, att vi utgår från den samnordiska utredningen som inleddes under år 1970 bör fortsättas. Samtidigt vill jag framhålla, att även om upphovsrätten är en internationell angelägenhet, alla eventuella nyordningar på området bör förankras i de nationella realiteterna. Av den orsaken har vi inlett en nationell utredning, som på basen av det nordiska samarbetet hittills och av de förhandlingar som kommer att föras, skall utarbeta förslag till lagstiftningsreform på området.

Vår nationella utredning skall samtidigt utgöra en referensgrupp för våra representanter i det nordiska utredningsarbetet. Det är samtidigt självklart, att det nationella utredningsarbetet bör föras i mycket nära samarbete med alla berörda parter.

Herr president! Slutligen vill jag återkomma till perspektiven för det nordiska samarbetet. Det är vår avsikt att ytterligare fördjupa samarbetet och utvidga det till nya områden. Detta ställer naturligtvis nya krav på den administrativa apparat som vi har skapat. Jag tror att vi i dag inte kan tänka oss att ytterligare bygga ut den administrativa sidan. För att klara av de uppgifter vi ställs inför tror jag att vi i stället bör se över de organisationsformer som vi nu har. Vi bör sträva till att rationalisera det arbete som redan är på gång. Vad man då i första hand kommer att tänka på är ändamålsenligheten med två ministerrädssekretariat. På lång sikt blir en rationalisering under alla omständigheter nödvändig, men om vi skall kunna genomföra den på ett riktigt sätt bör vi tänka på den redan nu. Jag vill påminna om att redan då Helsingfors-avtalet ändrades, tänkte man sig bara ett ministerrädssekretariat. Kultursekretariatet fanns i Köpenhamn och det allmänna sekretariatet placerades i Oslo, men man var redan då inställd på en sammanslagning i framtiden. Jag vill understryka att då vi börjar se över organisationen, skall vi inte göra det för att minska utgifterna för nordiskt samarbete utan för att kunna använda de till buds stående medlen för nya samarbetsprojekt.

Sparsamhet är ett nyckelord i dagens debatt, och vi bör komma ihåg att det nordiska samarbetet innebär besparingar på

det nationella planet. Vi kan undvika onödigt dubbelarbete genom att utföra en del saker gemensamt. Därför bör vi komma ihåg att det kan innebära direkta tilläggsutgifter att inte samarbeta.

Gylfi Þ. Gíslason: I den generaldebat, som inleder Nordisk Råds session, har det lige fra starten været sådan, at diskussionen mest har drejet sig om forskellige økonomiske problemer, som til enhver tid har været aktuelle.

Selvfølgelig spiller de økonomiske problemer en stor rolle for os alle. Så længe hele problematikken omkring markedsdannelserne var på sit højeste, var det kun naturligt, at generaldebatten først og fremmest skulle dreje sig derom, hvad der også var tilfældet. Nu er det oliespørgsmålet, der overskygger alt. Det er derfor kun naturligt, at dette og energiproblemerne som helhed er et af de vigtigste debatspørgsmål.

Menigmand får som følge heraf ofte det indtryk, at vi først og fremmest beskæftiger os med økonomiske problemer, og at nordisk samarbejde ligefrem først og fremmest gælder det økonomiske område. Men det siger sig selv, at vi beskæftiger os med meget andet end økonomiske problemer, og det er en ganske forkert opfattelse, at nordisk samarbejde fremfor alt skulle foregå på det økonomiske område.

Lige fra starten har nordisk samarbejde navnlig fundet sted på det kulturelle felt. Det viser, at vi selvfølgelig også tænker på det. Men mon ikke det ligger sådan, at ikke blot offentligheden i de nordiske lande, men også de folkevalgte repræsentanter ved alt for lidt om, hvad der virkelig sker i de nordiske landes kulturelle samarbejde.

Parlamentarikerne ved uden tvivl, at de nordiske lande for nogle år siden afsluttede en overenskomst om kulturelt samarbejde. Men ved befolkningerne det også? Uden tvivl ved parlamentarikerne endvidere, at der nu hvert år udarbejdes et særligt budget for det kulturelle samarbejde. Men mon de alle sammen ved, hvor højt det er? Ved menigmand, hvilke summer det drejer sig om?

Kulturbudgettet for 1976, som nu er til behandling, beløber sig til 52 mill. d. kr.,

ca. 1 350 mill. isl. kr. foruden bevillinger til nordisk samarbejde på de enkelte landes finanslove. Og hvad ved parlamentarikerne, for slet ikke at tale om den menige borger om det arbejde, der foregår i kultursekretariatet i København, der blev oprettet for nogle år siden, og som udfører et omfattende og fortræffeligt arbejde?

Jeg tror, at parlamentarikerne i almindelighed og i endnu højere grad massemedierne og den brede befolkning ved for lidt om det samarbejde, der finder sted på det kulturelle felt. I de nordiske lande virker ca. 15 store fællesnordiske institutioner, f. eks. Nordens folkelige akademi, en fællesnordisk husholdningsskole, et nordisk institut for samfundsplanlægning, et nordisk institut for teoretisk atomfysik, et andet institut, der særlig helliger sig folkedigtning, og endnu et nordisk institut for søret. Der er lige blevet oprettet et nordisk samisk institut, og her i Reykjavik et vulkanologisk institut. Endelig har der længe været et Nordens Hus her i Reykjavik, der har udført et fremragende arbejde.

Der findes et utal af samarbejdsudvalg, og der foregår en række former for kulturel udveksling, gæstespil, koncertturneer og kunstudstillinger, og det er lige blevet besluttet at anvende 750 000 d. kr., hvad der svarer til 20 mill. isl. kr., til oversættelser fra ét nordisk sprog til andre. Endelig kan man nævne den nordiske kulturfonds arbejde, som på næste budget skal have 6,5 mill. d. kr., eller 170 mill. isl. kr., til disposition.

Nu kunne nogen måske udlægge de eksempler på nordisk kulturelt samarbejde, som jeg har givet, sådan, at jeg ville give udtryk for, at det nu er blevet tilstrækkelig omfattende, eller at det er, som det skal være. Men vi, der sidder i kulturudvalget, er tværtimod af den opfattelse, at bevillingerne på kulturbudgettet burde stige ganske væsentligt, at de i realiteten udgør en alt for lille del af den samlede sum, som de nordiske landes regeringer disponerer over.

Min hensigt med dette korte indlæg er netop at henlede opmærksomheden hos de enkelte medlemmer af selve rådet på det, der allerede er sket på dette område, i den hensigt at gøre dem interesserede i at imødekomme kulturudvalgets ønske om at få

større bevillinger til det kulturelle samarbejde.

Jeg fremfører ikke nogen klage over samarbejdet mellem kulturudvalget og kultur- og undervisningsministrene. Tværtimod. Det er et meget nært og meget venskabeligt samarbejde. Kulturudvalget værdsætter også arbejdet i kultursekretariatet og hos embedsmændene i de forskellige kultur- og undervisningsministerier meget højt, men vi vil gerne have, at rådet som helhed og massemediene og med deres bistand den brede befolkning gør sig klart, hvad det er for et samarbejde, der foregår på det kulturelle område, hvor megen nytte det har gjort, og hvor nødvendigt det er, at det udvides.

De opgaver, der venter, er både mange og store, og de bliver ikke realiseret, med mindre de er alment kendt, nyder forståelse og får støtte. Jeg skal blot nævne to eksempler: nordisk samarbejde inden for radio og fjernsyn og nordisk samarbejde vedrørende voksenundervisning.

Ministerrådet har fremlagt en yderst bemærkelsesværdig redegørelse for radio- og fjernsynssamarbejdet, og kulturudvalget har lagt et stort arbejde i denne sag, som Per Olof Sundman vil gøre rede for senere på denne session.

Samarbejdet omkring voksenundervisningen er endnu på et forberedende stadium, men det kræver megen opmærksomhed, det er en sag, der bør behandles med den største alvor. Hvis det spørgsmål bliver grebet rigtigt an, kan det i forbindelse med radio- og fjernsynssamarbejdet i høj grad bidrage til at skabe den nordiske familie, som må være den drøm, der foresvæver os alle.

Hr. præsident! Min eneste hensigt med disse ord er at vække opmærksomhed om det kulturelle samarbejde, der er i gang, om de gode resultater, det allerede har bragt i håb om en voksende forståelse for, at det bør støttes og støttes ganske væsentligt.

Borten: Vi som har vært med i nordisk samarbeid gjennom årene, får av og til spørsmål fra medborgere om hva som egentlig kommer ut av dette nordiske samarbeidet. Er det ikke fortrinnsvis papir og

sammenkomster og mindre av konkrete resultater? Det kan kanskje når man hører på debattene, virke som om også vi aktører leter etter begrunnelser for å overbevise oss selv og andre om at det ikke er tilfelle.

Naturligvis skal vi bestrebe oss på effektivitet i samarbeidet på alle områder. Men vi må også ha lov til ikke alltid å trakte etter de store oppslag, men ganske enkelt peke på målsettingen her, å bidra til å gjøre hverdagen litt enklere for hver borger i Norden. Vi har gradvis fjernet en del av de tradisjonelle nasjonale barrierene. Det betinger samordning av en rekke nasjonale forhold og tilbud til den enkelte — forhold som betyr forenkling i hverdagen. Og det skjer stadig en slik samordning på et bredt felt, uten at det kaller på dramatisk og store oppslag. Men såpass langt tror jeg dette arbeidet er kommet at mange alminnelige mennesker ville merke det om det plutselig en dag ikke lenger var der.

Som flere talere har pekt på, er et av de betydelige temaer i år rapporten om gjensidig delaktighet i hverandres radio- og televisjonsvirksomhet. Begrunnelsene her er flere — ikke minst den forhåpentlig berikende kulturelle effekten i Norden.

Det er sikkert flere i denne forsamling som har erfart bl. a. fra arbeid i De forente nasjoner med en deklarasjon om informasjonsfriheten i verden, at det av og til påpekes prinsipielle svakheter ved at vi i Norden som nasjoner har statsmonopolisert disse viktige informasjonsmedia. Dette forhold har også ført til ganske heftig debatt med jevne mellomrom i flere nordiske land, bl. a. nylig i vårt norske storting. Enkelte har vært inne på tanken om å dele radio og fjernsyn i to institusjoner, for på den måten å bygge inn en slags gjensidig kontroll med informasjonsvirksomheten. Ingen frihet uten at "makten er delt", har noen formulert som et generelt prinsipp, og jeg tror dette rører ved fundamentale menneskelige karaktertrekk. Det er også sagt at valgmulighet er en ufravikelig forutsetning for egentlig frihet. Kanskje nettopp i denne relasjon kan jeg tenke meg at radio og televisjon over grensene i Norden kan bety noe vesentlig. Den enkelte får der-

igjennom en valgmulighet i hverdagen til å se og høre hvordan naboens informasjonsmonopol oppfatter den virkelighet som omgir oss.

En annen sak jeg så vidt vil berøre, er statsministrenes gjenopplivelse av tanken om en nordisk investeringsbank. Det er jo et anerkjent virkemiddel i våre land at selv om vi bygger på blandet økonomi, tyr vi til oppretting av spesielle offentlige kredittinstitusjoner for å fremme og ivareta likevektsoppgaver som markedsmekanismen ikke uten videre beforder.

For så vidt er ikke en slik bank noe nytt, og jeg vil heller ikke argumentere mot tanken. Men jeg synes statsminister Bratteli i går gav banken delvis ytterligere begrunnelse som jeg vil stille et spørsmålstejn ved. Han påpekte, som riktig er, at den raske prisøkning på energi må nødvendiggjøre en storstilt tilbakekanalisering av investeringskreditt til enkelte industriland under tilpassingsprosessen, som han betegnet det. Og så langt kan jeg være med, fordi denne ressurs gjorde et så kraftig pris-hopp oppover på kort tid, og det må virke forstyrrende på økonomien i mange land.

Men et avgjørende moment for om vi skal nå målet om en bedre ressursfordeling i verden rent generelt, er nettopp at investeringsoverskudd som u-landene kan skaffe seg ved bedre prisrelasjoner, ikke skal pløyas tilbake til i-landene for å sikre fortsatt høy vekst der. Skjer dette, er vi jo like langt — eller bedre sagt: like kort. Statsminister Bratteli tok, så vidt jeg hørte, ikke noe slikt forbehold i sin filosofi, og i mine ører kunne derfor hans begrunnelse fortone seg som nokså rendyrket fortsatt kapitalimperialisme. Og det inntrykket synes jeg ikke må henge igjen ved et av det nordiske samarbeids nye fremstøt. Vi er ellers ganske flittige også i Norden til å understreke vårt globale ansvar.

Vil vi en mer rettferdig ressursfordeling i verden, er det relevante svaret en mer moderat materiell standardhøyning i i-landene som er kommet lengst, selv om dette på mange måter krever en ny innstilling til det tradisjonelle vekstbegrepet.

Ellers hørte jeg i går med interesse på den rekapitulering av 1960-årenes problematikk og visjoner, som statsminister Pal-

me uttrykte det den gangen, som enkelte talere foretok, og det ble der gitt uttrykk for tanker og følelser fra den tiden.

Vi som hørte til dem som var en smule fryktsomme bl. a. på folkestyrets vegne for å slutte oss til Brusselsystemet i dets fulle konsekvens, var fullt klar over at den nordiske modellen med bibehold av nasjonal suverenitet på mange måter er en omstendelig arbeidsmåte som krever både tålmod og gjensidighet i samarbeidet mellom folkevalgte representanter og utøvende regeringsmakt. Det er mitt håp at vi finner den riktige koordinering på dette området, slik at det til tross for bibehold av nasjonal suverenitet kan bli mulig å nå resultater i det nordiske samarbeidet.

Jeg vil ellers slutte meg til den påpeking flere har kommet med, at vi ikke stadig og ukritisk må etablere nye institusjoner når noe skal settes ut i livet eller koordineres i Norden. Enkelhet også i vår samnordiske forvaltning er en av de faktorer som skal bidra til å gjøre det lettere for de nordiske medborgere å ta seg fram i hverdagen.

Forsman: Herr president! Det kan hälsas med tillfredsställelse att betänkandet om "TV över gränserna" slutligen blivit färdigt. Det nordiska TV-samarbetet har redan under nästan ett årtionde begrundats inom Nordiska rådet. Det nationella radio- och TV-institutionerna har tillsammans och skilt för sig gjort utredningar och undersökningar på detta område. Detta utredningsarbete har dock belastats av ett slags subjektivitet. Radio- och TV-institutionerna har i allmänhet ansett den rådande situationen tillfredsställande och har inte rekommenderat utbyte och överföring av nordiskt programmaterial från ett land till ett annat på ett sätt som skulle ha motsvarat de nordiska parlamentarikernas önskemål. Det betänkande som nu blivit klart är enligt min uppfattning i den meningen objektivt att både radio- och TV-institutionernas och statsmaktens representanter från olika länder har medverkat till det slutliga utformandet.

Vi har nu ett betänkande i vår hand, som innehåller rätt detaljerade och t. o. m. förtjänstfulla utredningar om programmäs-

signa, tekniska, juridiska och ekonomiska problem på det nordiska TV-samarbetets fält.

I programmässigt hänseende är det viktigt att bekanta sig med analysen i betänkandet som gäller publikundersökningar i olika länder. Ur dem kan man enligt min personliga uppfattning dra följande slutsatser:

- Då tittarnas intresse och lojalitet i huvudsak riktar sig mot den inemiska kanalen, finns det inget skäl för att överdriva det nordiska TV-samarbetets betydelse.
- Om möjligheterna för kanalbyte ökas, ökar inte den tid som används till tittning, utan det är i huvudsak de lätta programtyperna, såsom underhållning, filmer, serieprogram och sport som inverkar på valet.

Vid genomgången av betänkandets tekniska utredningar kan det konstateras att inställningen är förbehållsam till lösningar som innebär dyrt och tungt utbyggande. I detta avseende måste vi i alla nordiska länder sikta längre och undvika sådana tekniska investeringar som kanske idag förefaller att vara lockande och snabba förbättringsåtgärder, men som efter några år avslöjar sig som felinvesteringar gjorda på grund av kortsynthet. Jag menar närmast att byggandet av nya sändnings- och kabelnät inte känns förnuftigt vid en tidpunkt, då man med den nuvarande programöverföringskapaciteten redan nu kan se rätt mycket av grannländernas program i Norden och med rätt små investeringar ännu i någon mån kan förbättra sebarheten för dessa. Det är även uppenbart att om man idag skulle börja bygga ett sändningsnät eller ett omfattande kabelnät, skulle detta vara klart först då man redan håller på att övergå till satellitdistribution, med andra ord till en sådan teknisk lösning som gör de ovannämnda konventionella sätten att förmedla program onödiga.

Detta gäller delvis alla nordiska länder, men alldeles speciellt Finland. Den finlands-svenska befolkningen förtjänar att bli beaktad då man talar om televisionen. Oberoende av att den på de nuvarande kanalerna har sitt eget programutbud och att Sveriges radios program kan ses i rätt stor utsträckning i de finlandssvenska bosättnings-

områdena, strävar man för denna befolknings del till att förbättra situationen då det gäller TVtittande.

Detta sker enligt mitt förmenande bäst genom att ge de svenskspråkiga programmen bättre programtider än hittills, t. ex. de som den kommersiella TV-verksamheten använder idag, samt genom att utöka nordvisionsprogrammen på de nuvarande kanalerna med 50 %, d. v. s. i enlighet med rekommendationen av de nordiska radiocheferna.

Den del av betänkandet som gäller kabeldistributionen är rätt förtjänstfull och ger oss, representanterna för den parlamentariska makten, anledning till eftertanke. Kabeldistributionen är tekniskt praktisk, men genomförd i stor utsträckning dyr. Bruket av den innebär även i tämligen hög grad socialt betydelsefulla principer, som förorsakat och ännu kommer att förorsaka politiskt meningsutbyte i de nordiska länderna. Förenklat kan det konstateras att användningen av centralantennor och därmed sammanhängande begränsade kabelnät uteslutande för direkt förmedling (överföring) av rundradioprogram på grund av bildens tekniska kvalitet ofta är nödvändig. Däremot kan användningen av kabelnät för annan programverksamhet än rundradioverksamhet ifrågasättas. I betänkandet konstateras det även, att om något nordiskt land övergår till en sådan verksamhet i detta nu, skulle detta fordra en rätt hård samhällelig kontroll. Detta område borde så snart som möjligt underställas en enhetlig lagstiftning i de nordiska länderna.

Odvar Nordli övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Jan-Ivan Nilsson: Herr president! Flera talare har i generaldebatten erinrat om de förhoppningar som knöts till beslutet om Nordek när Nordiska rådet förra gången gästade Reykjavik. Dessa förhoppningar grusades, men det nordiska samarbetet har utvecklats vidare och på vissa betydelsefulla områden väsentligt utvidgats. Tack vare EFTA och tullfriheten mellan EFTAländerna har handeln mellan de nordiska länderna ökat starkt sedan vi senast möttes i Reykjavik. Det industriella samarbetet har också utvecklats positivt.

Efter debatten om Nordek har via Nordiska rådets institutioner på regeringsinitiativ och på initiativ av parlamentariker utarbetats program i konkreta nordiska samarbetsfrågor. Jag vill inte ta upp tid med att här räkna upp olika projekt. Efter Nordek har också Nordiska rådets beredande och verkställande organ förstärkts. Särskilt måste därvid nämnas tillkomsten av ministerrådet och dess sekretariat. Samarbetsapparaten bör nu kunna fungera relativt effektivt utan nämnvärd ytterligare expansion — den meningen tycks vara ganska allmän här i rådet.

Det nordiska samarbetet har nu inriktats på att lösa mer näraliggande konkreta och praktiska problem. Nordiska rådet bör i framtiden kunna lägga ner större kraft på realistiska projekt. Till sådana hör energi- och industrisamarbetet, forskningen och en utveckling av sysselsättningspolitiken här i Norden.

Det kan, herr president, finnas skäl att uppmärksamma parlamentariskernas uppgifter inom Nordiska rådet framdeles. Existensen av ett i sammanhanget såväl administrativt som beslutsmässigt väl utbyggt ministerråd får inte innebära att detta organ tar över frågor och initiativ från parlamentariska organ och ledamöter — i så fall skulle Nordiska rådet mista något mycket väsentligt. Parlamentarikerna tar ofta initiativ till samarbetsprojekt, och de följer upp dem i utskottsarbetet, i rådets debatter och genom frågeinstitutet. Även i de nationella parlamenten är det viktigt med nordiskt aktiva parlamentariker. Det behöver inte finnas någon motsättning — tvärtom — mellan starka parlamentariska samarbetsorgan inom Nordiska rådet.

Energifrågorna står i förgrunden i världspolitiken i dag. De hör också till förstahandsfrågorna i de nordiska länderna. De nordiska folken, som vart för sig är små med begränsade personella och ekonomiska resurser, bör i samförstånd och i samarbete bäst kunna lösa investeringsfrågor för energiutvinning och industriell utbyggnad. Även forskning om hushållning med och effektivt utnyttjande av energiresurser är mycket intressanta samarbetsprojekt.

Det parti jag representerar ser som ett av de viktigaste målen för sitt arbete att skapa regional balans och full sysselsättning

i samhället. Industrialiseringen, som har betydtt så mycket positivt i så många avseenden och som vi alla bejakar, har tyvärr också fört med sig negativa sidor. De framträder bl. a. i utvecklingen mot ökad koncentration. Nu ifrågasättes samhällskoncentrationen av allt fler. Den måste styras för människornas skull.

Enligt vår mening kan ett mer decentraliserat samhälle erbjuda större välfärd till fler än ett centraliserat samhälle kan göra. Det energi- och industrisamarbete som nu är en central fråga i Norden och i Nordiska rådet måste enligt vår mening ha regional balans i samhället som en framträdande målsättning. De industrifattiga områdena i våra respektive länder, som enligt den nationella och regionala planeringen behöver stödjas, måste inordnas i det nordiska sammanhanget.

Ur främst regionalpolitisk och miljöpolitisk synpunkt har centern i Sverige inte accepterat Öresundsbron. Vi vill genomföra projektet med en tunnel Helsingborg—Helsingör. Opinionen i mitt hemland vänder sig — i varje fall enligt vår erfarenhet — med allt större kraft mot byggandet av en bro över Öresund. Kommer bron till stånd, ökas koncentrationen till ett redan förut mycket folkrikt och till vissa delar hårt exploaterat område. Förhållandet måste vara detsamma i Danmark. En bro strider enligt vår värdering mot den övergripande politiska målsättningen om bättre regional balans. Danska regeringen och folketinget kommer så småningom att ta slutlig ställning till frågan om en Öresundsbro. Från centerns sida i Sverige hoppas vi att man i Danmark ytterligare överväger det alternativ vi förordar, alltså den s. k. H-H-leden.

Ytterligare en omständighet vill jag peka på. En Öresundsbro leder till en expansion som innebär att betydande arealer av den bästa åkerjorden i Sverige i framtiden inte kan användas till livsmedelsproduktion. Enligt centerns mening bör det i dagens värld vara en plikt, inte minst för Nordens länder, att producera livsmedel på därtill duglig mark. Inte heller på detta område kan våra länder i Norden isolera sig från omvärlden. Herr Nordli, som var förste talare i denna debatt, uttryckte detta i ordalag som jag instämmer i.

Herr president! Mitt intryck av denna

generaldebatt, som nu närmar sig sitt slut, är att den präglats av realism och tillförsikt inför framtiden. Viljan till samförstånd och samarbete är djupt rotad i ekonomiska realiteter, i vår kultur och våra gemensamma demokratiska värderingar, för vilkas försvar de nordiska länderna har ett betydande ansvar och för vilka de kan göra värdefulla insatser bl. a. genom ett samfällt uppträdande.

Elsi Hetemäki: Herr president! Kvinnorna, som utgör 51 % av mänskligheten, har fått sitt eget år. Nordiska rådet har hedrat året genom att till sin ordförande välja Ragnhildur Helgadóttir — detta visserligen — tror jag — mera genom en lycklig tillfällighet än en följd av medveten strävan.

Frågan om jämlikhet mellan könen är ytterst aktuell i alla de nordiska länderna, det må sedan gälla arbetsmarknaden, utbildningsfrågor eller familjen. Trots den nordiska kvinnans relativt goda, ja rentav lysande ställning i jämförelse med våra medsystrar i utvecklingsländerna, har vi också i de nordiska länderna ännu många saker att dryfta, attityder som bör vädras, problem som väntar på sin lösning och som det är skäl att ta befattning med. Jämlikheten väntar på att bli förverkligad närmast på tre områden, nämligen i arbetslivet och i fråga om beslutanderätten i samhället samt i familjen. Jag vill här repetera några nordiska fakta:

Timplönerna i industrin är i de olika länderna 10—35 % lägre för kvinnorna än för männen, vid prissättningen av ackordsarbeten tillämpas beträffande kvinnorna delar av pennin och ören, men för männen "avrundar" man till närmaste tiotal ören: en kvinna kallas "kontorsbiträde" och en man "kontorist", fastän de utför samma arbete. En man kan även vara försäkringsdirektör — och det är han ofta — en kvinna däremot alltid försäkringsfunktionär.

Felet till dessa snedvridningar ligger naturligtvis inte enbart i männens eller samhällets gamla attityder. Också kvinnorna själva är härvid skyldiga. Med hjälp av utbildning bör man söka sig till av männen dominerade områden, där yrkeskunskap krävs, alltså för bättre yrkeskunskaper.

När man anger delaktighet i samhällsfunktionerna, tar man gärna antalet riks-

dagsmedlemmar till utgångspunkt. Finlands kvinnor fick valbarhet som de första i världen, rösträtt fick vi som tvåa efter Nya Zeeland 1907. År 1972, då vårt senaste riksdagsval förrättades, hade vi kommit såpass långt, att av våra 200 folkvalda representanter 43 var kvinnor. Men i kommittéarbetet, som i alla fall i Finland är synnerligen betydelsefullt vid beredningen av ny lagstiftning, är kvinnornas andel endast 6,7 % av medlemmarna. Delegationerna vid FN och vid andra internationella sammankomster utgörs till mer än 90 % av män, och detta gäller både partiernas och regeringarnas företrädare.

Under sådana förhållanden glömmar man lätt exempelvis en sådan sak som att hjälpverksamheten för utvecklingsländerna också borde innefatta medel för kvinnornas utbildande. Att kvinnorna i u-hjälpen har glömts, är desto beklagligare då vi väl alla kan vara ense om, att om man utbildar en man så utbildar man en individ, men om man utbildar en kvinna, så utbildar man ett folk.

En alldeles egen problematik i jämlikhetsdiskussionen och åtgärderna har vi i familjens och särskilt barnens ställning. Denna diskussion har inte slutförts. Det råder väl enhällighet i det avseendet, att kvinnorna i dagens samhälle bör ges valfrihet att antingen sköta sina barn själva medan de är små eller att arbeta utanför hemmet.

Inte ens vårt goda nordiska samhälle har förmått utveckla alla möjligheter att skapa de bästa förutsättningar för en gynnsam uppväxt för barnen. Diskussionen härom bör fortsättas. Att finna på olika och goda former för våren, att underlätta kvinnornas återkomst till arbetslivet, att pröva möjligheterna att räkna de år, som använts till barnens vård, till godo för pension — allt detta är saker, för vilka lämpliga modeller för lösningar bör eftersträvas.

Man har även börjat diskutera arbetstidens förkortning. Om det rika Norden anses ha råd till dylika åtgärder, borde inte de små barnens huvudsakliga vårdare då stå i främsta rummet? Man borde inte glömma att vårt nordiska välstånd beror till en icke ringa del på kvinnans ofta dubbla insats i samhället.

Den nordiska kvinnans relativt sett star-

ka ställning bör byggas ut till fullständig jämlikhet. Om verkligheten ändras genom konkreta åtgärder, kan man inleda en process, som får återverkningar på andra håll.

Resultatet av åtgärderna blir åter, att den debatt som avser att ändra föråldrade attityder och garantera att jämlikhet stimuleras. Jämställdhet mellan man och kvinna är likvärdighet mellan könen och rättvis fördelning av arbetsuppgifter i familjen, arbetslivet och det offentliga livet. Jämställdhet mellan könen måste betraktas som en fråga om såväl mannens som kvinnans livsförhållanden. Alla bör ha samma reella möjligheter att delta aktivt i samhällslivet och få en sysselsättning som motsvarar de egna förutsättningarna.

Herr president! Vi har dessa dagar möjlighet att föra diskussion om tre frågor, som ansluter sig till genomförandet av jämlikhet. Medlemsförslaget om nordiskt samrådsorgan för frågor om jämställdhet mellan könen, medlemsförslaget om lagstadgad likställighet och medlemsförslaget om nordisk historisk utställning "Kvinden i Norden". De är redan för sin del sådana konkreta åtgärder, som för frågan om jämlikhet mellan män och kvinnor, således människorna emellan, framåt.

De nordiska länderna i sin väl utvecklade demokrati har alla möjligheter att vara ett exempel också på detta område.

Dam: Hr. præsident! Jeg takker for, at jeg har fået ordet, selv om det er på dette sene tidspunkt og jeg håber ikke at trætte de tilbageværende for meget.

I dansk presse blev der oven på den regeringskrise, vi har haft, harcelleret over, at de nyudnævnte ministre straks efter deres udnævnelse skulle op og forlyste sig i Reykjavik. Denne opfattelse af Nordisk Råd som en forlystelsesinstitution er jo ikke helt ukendt, selv om man vel kan sige, at man kender de forlystelsesinstitutioner, der er morsommere. Nu kunne Nordisk Råd jo ikke forskydes på grund af, at det danske politiske liv var så ustabil, men de bemærkninger, der er fremkommet i dansk presse, er jo nok en meget klar og rigtig spejling af befolkningens syn på meget parlamentarisk arbejde, både i Nordisk Råd og andetsteds.

Hernelius talte engang tidligere i dag om

klicheerne i denne forbindelse og sagde, at disse klicheer byggede i meget høj grad på ukundskab eller dårlig vilje. Jeg er ikke sikker på, at han har ret i det. Jeg tror, at de bygger på nogle meget dybere problemer.

Det er efter al sandsynlighed sidste gang, jeg har lejlighed til at tale i en generaldebat i Nordisk Råd, og jeg føler trang til ved denne lejlighed ikke at tale som dansk delegeret, men som en, der gennem snart 40 år har været levende optaget af nordisk samarbejde og af de enkelte nordiske landes indre udvikling, sidst igennem 10 år som medlem af det danske folketing og i denne periode mere eller mindre aktiv i arbejdet i Nordisk Råd.

Man har i denne debat talt om, at der var en større realisme i talerne. Jeg ved ikke, hvad man mener med det. Måske mener man, at politikerne på dette møde i endnu højere grad har talt sig bort fra folket, talt sig bort fra visionerne, talt sig over i den teknokratiske embedsmandsverden, som er så mange politikeres ideal. Jeg synes, at man er nødt til at fastslå, at Nordisk Råd lever i stivnede former. Vi har de faste taler, som vi genkender fra år til år, holdt i meget høj grad af de samme mennesker. De er mere eller mindre velformede, men de er næsten altid skrevet hjemmefra og har præg af at være proklamationer til indvortes brug eller i en speciel polemik.

De forslag, vi arbejder med i Nordisk Råd, er blevet stadig mindre væsentlige. De lever længe og giver anledning til meget papir. Der har også i de senere år været store og vidtrækkende forslag, men de er blevet afvist hurtigt — med meget lidt papir — fordi de var for politiske, fordi de i høj grad satte spørgsmålstejn ved det etablerede både i de enkelte samfund og i det nordiske samarbejde som helhed.

Vi har i Nordisk Råd og i de forbundne organer fået en stadig større embedsmændsstab, der mere og mere dominerer arbejdet, og det skal embedsmændene ikke kritiseres for. De gør arbejdet godt og flittigt, men kritikken skal rettes imod os politikere, der har lagt arbejdet fra os, sådan at embedsmændene måtte udføre det.

Man har måske nogle steder kunnet spore en større ligegyldighed i de nationale parlamenter ved valget af medlemmer til Nor-

disk Råd, i hvert fald med hensyn til hvad de forskellige udvalg havde for arbejdsområder. Jeg tror, at vi i alt dette ser en beklagelig udvikling. Politikerne mangler i stigende grad vilje til og mod til at være politikere. De har i stigende grad mindreværdighedsfølelse over for embedsmændene. Den ideale politiker drømmer om at holde nogle ideale taler, som kunne være holdt af en habil embedsmand.

Dette er kun delvis en anklage mod Nordisk Råd som sådant, selv om jeg tror og har oplevet, at frustrationen over Nordisk Råd bliver større år for år. Min anklage går videre, og det er en selvanklage. Hvordan har vi parlamentarikere egentlig forvaltet arven fra vore forfædre, der troede, at de indførte folkestyret? Statsminister Jørgensen talte tidligere i dag om folkestyre og diktatur, og om, at den økonomiske verdenskrise ville rumme en fare for demokratiet. Det gjaldt nu sagde han, at fastholde folkestyret og få det til at fungere bedre.

Dette er rigtigt, eller rettere sagt, det var rigtigt i en tid, da problemerne var enklere. Har folkestyrets repræsentanter overhovedet været tro mod folkestyret i en sådan grad, at folket i vore dage føler sig solidarisk med repræsentanterne?

Da folkestyret fødtes, var det forståeligt, at repræsentanterne hentes fra eliten. Det var ikke og kunne ikke være det brede folk, der samledes på Eidsvold i 1814 eller på Christiansborg i 1848. Men fortilfældet smittede. Folkets kårne mænd og kvinder blev en elite, snævert knyttet til embedsmændene, overklassen, organisationseliten, og folket blev stadig mere en vælgermasse, som skulle stryges med hårene, og ingen partier eller grupperinger kan erklære sig ansvarsfri, uanset om man tilhører et af de mange partier, som Willoch ikke kan kende forskel på, eller man som Korvald holder politiske taler af den type, jeg selv plejer at holde i missionshusene.

Folkestyret er i en dybt alvorlig krise. Det skyldes ikke truslen fra et eller andet diktatur. Det skyldes heller ikke truslen fra de loyale, men stadig mere magtfulde embedsmænd. Det skyldes måske ikke engang den økonomiske krisetrussel, men det skyldes, at folket ikke mere føler sig repræsenteret af folkestyret, og efter min mening er

det med rette, at det ikke føler sig repræsenteret.

Også i vore lande ville store grupper betragte folkestyrets fald med et skuldertræk, blot den teknokratiske velfærdsstat blev bestående, og den kan leve under ethvert andet system, og hvis Nordisk Råd blev afskaffet, ville de færreste uden for restaurationsbranchen opdage det.

Det er senere, end vi tror. Parlamentarikerne er ikke tilstrækkelig vågne over for, hvad der skal til for at gøre det, der er et folkestyre af navn, til folkestyre af gavn, og Nordisk Råd hører til de institutioner, der er mindst vågne på det punkt, og som er fjernest fra folkene. Folkestyret er i krise i alle vore lande. Andre nordiske lande omtaler med en vis skadefryd den danske situation og tror, at alle vore problemer skyldes en vis hr. Glistrup. Bortset fra, at fremskridtspartiet som sociologisk fænomen ofte misforstås og bagtales urimeligt — det er fuldt tilstrækkeligt at bagtale det rimeligt — skal man i de andre nordiske lande vide, at de fænomener, der her findes, er ikke ret meget forskellige fra dem, man, hvis man læser f. eks. svenske aviser, daglig finder i indsenderspalter og finder som udtryk fra mange forskellige initiativgrupper. Danmark er kommet et par år forud i en udvikling, som jeg tror truer samtlige de nordiske lande.

Folkestyret er i krise i alle vore lande, og ansvaret herfor tilhører Nordens parlamentarikere, de parlamentarikere, som her i Nordisk Råd har haft en stor mulighed for at mødes hvert år, en storartet mulighed, som ofte er blevet misbrugt, ikke er blevet anvendt til det, vi kunne have gjort, nemlig tale med hinanden om de problemer, vi er fælles om, og som det er så brændende nødvendigt, at vi finder løsninger på i fællesskab og hver for sig i hvert af vore lande.

Tak hr. præsident!

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av Nordiska ministerrådets berättelse, C 1, fortsätter i rådets fem utskott.

Rådet beslöt att lägga Rapport från Nordiska rådets presidium till handlingarna.

Mötet avslutades kl. 17.30.

17 februari

Protokoll

4:e mötet

Måndagen den 17 februari 1975 kl. 15.00

Presidenter: Ragnhildur Helgadóttir (1—5) och Knud Enggaard (6—13)

Dagordning

1. E 1: Fråga till Nordiska ministerrådet om likartade karantänbestämmelser för hundar

2. E 2: Fråga till Sveriges regering om samarbete rörande de nordiska språklektorerna (D 1975/27/1969/k)

3. E 3: Fråga till Nordiska ministerrådet om stöd till den färöiska litteraturen (D 1975/20/1973/k)

4. E 4: Fråga till Finlands regering om sjukvårdssamarbetet i Tornedalen (D 1975/16/1968/s)

5. E 5: Fråga till Sveriges regering om zigenarnas förhållanden i Finland och Sverige (D 1975/23/1969/s)

6. C 1: Berättelse från Nordiska ministerrådet rörande det nordiska samarbetet (*trafikutskottets betänkande*)

D 1975/9/1968/t: Meddelande om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transittrafiken över Trondheim

D 1975/8/1972/t: Meddelande om rekommendation nr 8/1972 angående underlättande av den internordiska flygtrafiken på korta rutter

D 1975/28/1973/t: Meddelande om rekommendation nr 28/1973 angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige

7. A 338:t: Medlemsförslag om byggande av en trafikförbindelse mellan Vasa och Umeå

8. A 426/t: Medlemsförslag om obligatorisk användning av reflexbricka för fotgängare

9. A 433/t: Medlemsförslag om åtgärder för att stimulera ungdomsresor inom Norden (NORDTURIST-biljett)

10. A 445/t: Medlemsförslag om båtförbindelse mellan Island, Färöarna och det övriga Norden

D 1975/11/1972/t: Meddelande om rekommendation nr 11/1972 angående bättre och billigare trafikförbindelser mellan Island, Färöarna och det övriga Norden

11. C 25/t: Berättelse från Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning

12. C 1: Berättelse från Nordiska ministerrådet rörande det nordiska samarbetet (*juridiska utskottets betänkande*)

13. A 427/j: Medlemsförslag om enhetliga nordiska bestämmelser om allemansrätt

Meddelanden

Det meddelades, att statsrådet Anna-Greta Leijon och statsrådet Svante Lundkvist intagit sina platser i rådet.

1

E 1: Fråga till Nordiska ministerrådet om likartade karantänsbestämmelser¹

Väyrynen: Herr president! Frågan om lättnader vid överföring av husdjur, särskilt hund eller katt, mellan de nordiska länderna har under en följd av år varit före inom Nordiska rådet. Sålunda antog rådet år 1970 en rekommendation om förenhetligande av karantänbestämmelser för djur samt om samarbete på området. Karantäntiden för hundar och katter har varierat mellan länderna, varförutom krav på vaccination i vissa fall föreskrivits. Mot bakgrund av vissa då införda ändringar på berörda område fann rådets presidium anledning samma år rikta en hemställan till regeringarna om skyndsamma åtgärder för att snarast åstadkomma erforderliga lättnader för resande mellan länderna som medför hund eller katt.

Rådets rekommendation av år 1970 avskrevs ett par år senare, emedan det vid den dåvarande tidpunkten inte ansågs föreliggande veterinärmedicinska förutsättningar för de berörda åtgärderna. Från rådets sida förut-sattes emellertid fortsatt samråd mellan länderna på området. Veterligen har situationen inte undergått någon nämnvärd förbättring under de senaste åren. Till rådet inkomna framställningar ger tvärtom vid handen att problemen kvarstår i fråga om möjligheterna att medföra hund eller katt vid besök i annat nordiskt land. De synes för tiden vara särskilt besvärande i förhållandet mellan Danmark och de övriga länderna. Med hänvisning till vad ovan anförts får jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilka åtgärder avser Nordiska ministerrådet att vidtaga för att det skall bli möjligt att inom Norden införa enhetliga och liberala bestämmelser om rätten att vid resa mellan de nordiska länderna medföra hund?

Statsrådet **Lundkvist:** Fru president! Frågan om enhetliga nordiska karantänbestämmelser för djur har behandlats vid tidigare råds-sessioner. 1970 beslöt rådet rekommendera regeringarna att undersöka möjlighe-

terna för ett förenhetligande av ländernas karantänbestämmelser för djur samt för ett samarbete på skilda områden inom karantänväsendet.

Rådet avskrev rekommendationen 1972 sedan man noterat att det vid den tidpunkten inte syntes vara möjligt att skapa enhetliga nordiska karantänbestämmelser för djur. Ställningstagandet grundade sig bl. a. på att det rådde förhållandevis fria regler vid överförandet av hundar mellan Västtyskland och Danmark.

Den nu aktuella frågan handlar om möjligheten att inom Norden införa enhetliga och liberala bestämmelser om rätten att vid resa mellan de nordiska länderna medföra hund. I frågan påtalas särskilt de svårigheter som är förknippade med kontakter och trafik över gränserna inom nordkalottområdet samt möjligheterna att medföra hund eller katt vid besök från Danmark i annat nordiskt land. Frågan om det aktuella nordkalottproblemet kommer att upptas till övervägande vid nästa möte med nordiska veterinäradministratörer, vilket beräknas äga rum någon gång under hösten 1975.

Gränspassering för hundar mellan Finland, Norge och Sverige är möjlig i nuläget vid företeende av ett av veterinär utfärdat friskhetsintyg med sex veckors giltighet. För införsel av hundar till Finland, Norge eller Sverige från Danmark krävs fyra månaders karantänvistelse. Karantänsförfarandet är i dessa fall en följd av att Danmark förlitar sig på vaccinationsskydd i stället för karantän vid införsel av hundar från rabies-smittade länder.

Norge har inte haft rabies sedan 1829 och i Sverige har inte sjukdomen förekommit sedan 1871. Finland har inte haft rabies sedan 1959 och har gynnsammare geografiska förhållanden och sjukdomsläge vid gränsen mot Sovjet än Danmark har mot Västtyskland. I Danmark har visserligen situationen när det gäller rabies utvecklats mycket gynnsamt och inga rabiesfall har påvisats sedan november 1970. Man har dock ej bedömt det vara möjligt eller lämpligt att ånyo införa karantänsförfarande vid införsel av hundar från rabiesmittade länder. Härvid har den täta och svårkontrollerade trafiken från den rabiesmittade kontinenten över den sydjylländska grän-

¹ Frågan tryckt s. 1435.

sen haft stor betydelse för det danska ställningstagandet. Samtidigt anser sig Finland, Norge och Sverige absolut böra hålla fast vid karantänsförfarandet och därmed följa världshälsoorganisationens rekommendationer för länder med deras geografiska belägenhet och smittrisksituation.

Det synes därför för närvarande inte vara möjligt att inom Norden införa enhetliga bestämmelser om rätten att vid resa mellan de nordiska länderna medföra hund.

Värynen: Fru president! Jag ville bara framföra en önskan att ministerrådet i alla fall skall sträva till enhetliga och liberala karantänbestämmelser i Norden. Om jag har förstått rätt så beror allt ganska mycket på Danmarks situation. Om Danmark skulle ha hårdare bestämmelser när det gäller hundar som kommer från Mellaneuropa, så kunde bestämmelserna vara mera liberala inom Norden.

Härefter förklarades diskussionen avslutad.

2

E 2: Fråga till Sveriges regering om samarbete rörande de nordiska språklektorerna (D 1975/27/1969/k)¹

Elsi Hetemäki: Fru president! För sex år sedan antog Nordiska rådet en rekommendation till regeringarna om samarbete kring de nordiska språklektorerna. Rekommendationen bör ses som ett led i rådets strävanden att åstadkomma förbättrad språkförståelse inom Norden. Lektorerna i nordiska grannlandsspråk deltar i utbildningen av lärare för många olika skolformer och deras arbete får därigenom på längre sikt effekt för mycket stora grupper av unga människor. Dessutom verkar de nordiska språklektorerna på många håll som ett slags inofficiella "kulturambassadörer" för sina länder.

Rekommendationen innehåller också en annan punkt med mera vittgående syfte. I denna punkt uppmanas regeringarna att utreda förutsättningarna för en fastare organisation av den nordiska lektoratsverksamheten vid våra universitet och högskolor. Av de meddelanden som hittills har avgetts om

rekommendationen måste man tyvärr dra den slutsatsen, att inga som helst åtgärder har vidtagits för att verkställa en sådan utredning.

Ehuru denna fråga har en klar nordisk anknytning, gäller den dock förhållanden som råder inom det svenska universitets- och högskoleväsendet. Jag har av den orsaken valt att rikta min fråga till den svenska regeringen, icke till den danska, som är koordinerande för rekommendationen.

Med hänvisning till det ovan anförda tillåter jag mig att ställa följande fråga till Sveriges regering:

Vilka åtgärder avser regeringen att vidtaga för att ge de nordiska språklektorerna vid de svenska universiteten och högskolorna arbetsvillkor, som överensstämmer med dem som gäller för motsvarande tjänster i de andra nordiska länderna?

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Morten Lange återtagit sin plats i rådet och att Poul Dam lämnat sessionen.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Statsrådet **Lena Hjelm-Wallén:** Fru president! Som framgår av frågan åsyftar fru Hetemäki att nordiska lektorer i Sverige jämställs med övriga utländska lektorer och därför har större undervisningsskyldighet än nordiska lektorer i t. ex. Danmark och Norge.

De utländska lektorernas arbetsförhållanden är anpassade till den högskoleorganisation vi har i Sverige. Härav följer bl. a. att dessa tjänster, precis som t. ex. svenska universitetslektors tjänster, är undervisningstjänster och inte forskartjänster. Vidare följer härav vissa regler för hur undervisningsskyldigheten skall beräknas och värderas, bestämmelser om examensskyldighet m. m. Det är inte möjligt att utan vidare göra om de utländska lektorernas tjänster till något helt annat, eftersom de uppgifter lektorerna fyller vid de svenska universiteten är en del i en helhet, kombinerad bl. a. med de uppgifter som andra lärarkategorier har. Det är givetvis inte uteslutet att förändringar kan

¹ Frågan tryckt s. 1437.

ske i framtiden av de nordiska lektorernas arbetsförhållanden i Sverige. Detta måste emellertid då ingå i ett större sammanhang.

Elsi Hetemäki: Fru president! Jag tackar statsrådet Lena Hjelm-Wallén för svaret, men nöjd är jag inte med det. Jag ber därför att få ställa en tillägsfråga i två punkter: 1) Hur länge anser svenska regeringen att Nordiska rådet skall behöva vänta på det resultat, som utlovades då vi år 1971, alltså för fyra år sedan, hade äran att få ett nästan likadant svar på en fråga som då ställdes av en dansk kollega? 2) I vilken mån anser svenska regeringen en rekommendation av rådet vara bindande eller ens värd att eftersträva?

Statsrådet Lena Hjelm-Wallén: Fru president! Förhållandena i ett nordiskt land kan inte automatiskt överföras till ett annat nordiskt land. Som jag nyss berörde, måste den relevanta jämförelsen vad gäller de nordiska lektorernas arbetsförhållanden i Sverige vara med universitetslärarna i Sverige. De nordiska lektorerna i Sverige är lärare inom den svenska högskoleorganisationen, lika väl som nordiska lektorer i t. ex. Danmark är lärare inom den danska universitetsorganisationen, anställda av den danska staten.

Man får alltså lov att se detta i det nationella sammanhanget: det är först när nationella förändringar kan göras som en förändring blir möjlig i denna fråga.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i kulturutskottet.

3

E 3: Fråga till Nordiska ministerrådet om stöd till den färöiska litteraturen (D 1975/20/1973/k)¹

Sundman: Fru president! Knappast något förslag, som behandlats i Nordiska rådets kulturutskott under de fyra år jag varit medlem i detta utskott, har fått ett sådant alltigenom positivt mottagande av re-

missinstanserna som medlemsförslaget om stöd till den färöiska litteraturen. Medlemsförslaget resulterade i att rådet på förslag av ett enigt kulturutskott vid sessionen i Oslo 1973 antog en rekommendation till ministerrådet att i den nordiska kulturbudgeten upptaga ett belopp som stöd i olika former till färöisk litteratur (*rek. nr 20/1973*).

Av det meddelande som ministerrådet lämnat till årets session angående rekommendationen och av ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (*C 1/1975*) framgår att ministerrådet beviljat 750 000 Dkr för 1975 till en försöksordning med stöd till översättning av grannlandets litteratur. Härigenom tillgodoses — under en försöksperiod av tre år — en del av syftet med rådets rekommendation om stöd till den färöiska litteraturen.

Rekommendationen inrymmer dock även andra former av stöd, såsom årligt belopp till förstärkning av Färöarnas lagtings kulturfond att användas som stöd till litteraturproduktion på färöiska och för t. ex. resestipendier till färöiska författare för deltagande i samnordiska författarmöten. Även dessa stödformer bör förverkligas.

Trots att det färöiska språkområdet endast omfattar ca 40 000 personer uppvisar det en aktningvärd utgivning av skönlitteratur, översättningar samt fack- och läroböcker. Utgivningen av färöisk litteratur kan emellertid ske endast i mycket begränsade upplagor och är därför förenad med stora ekonomiska svårigheter. Jag vill understryka att ekonomiskt stöd är absolut nödvändigt för den färöiska litteraturen och att det är en angelägenhet inte bara för Färöarna utan för hela Norden.

Med hänvisning till det ovan anförda ber jag att få ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilka åtgärder utöver översättningsstödet avser Nordiska ministerrådet vidtaga i anledning av rekommendation nr 20/1973 angående nordiskt stöd till den färöiska litteraturen?

Meddelande

Det meddelades, att Pirkko Työljärvi intagit sin plats i rådet.

¹ Frågan tryckt s. 1439.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Johannes Antonsson för del av denna dag lämnat sessionen och ersatts av Bertil Jonasson och att Olavi Lähteenmäki lämnat sessionen och ersatts av Harri Holkeri.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Statsråd **Gjerde:** Av Nordisk ministerråds meddelelse 1974 til Nordisk Råd om rekommendasjon nr. 20/1973 om støtte til færøysk litteratur går det fram at ministerrådet i denne saken har avventet resultatet av utredningen om et praktisk opplegg for en generell støtteordning for oversettelse av nordisk litteratur til andre nordiske språk. Som kjent har ministerrådet truffet prinsippvedtak om å finansiere en slik støtteordning over det nordiske kulturbudsjett, og man ønsket å se om dette også ville imøtekomme noen av de ønsker som er nevnt i rekommendasjonen om støtte spesielt til færøysk litteratur.

Utredningen om støtte til oversettelse av nabolandslitteratur foreligger nå, og ministerrådet har avsatt dkr 750 000 til formålet i 1975. Når det gjelder de mindre språkområder i Norden, går utredningen ut fra at behovet for støtte vil være omvendt proporsjonal med størrelsen av bokmarkedet. I den kvotering som er lagt til grunn for fordelingen av støtten, har de mindre språkområder fått en andel som er betydelig større enn folketallet skulle tilsi. Det er f. eks. hensikten at om lag 6 % av den samlede bevilgning skal gå til Færøyene.

Støtteordningen for oversettelse av nabolandslitteratur innebærer at hvert land eller språkområde kan få støtte til utgivelse og oversettelse av både skjønnlitteratur og faglitteratur innenfor rammen av sin kvote. Samtidig er hvert land eller språkområde forpliktet til å ta hensyn til at utvalget av den litteratur som ønskes oversatt, fordeler seg best mulig på de øvrige nordiske land og språkområder.

De ønsker som kommer til uttrykk i rekommendasjonen om støtte til færøysk litteratur, samler seg om støtte til bokproduksjon for hjemmemarkedet, støtte til å gjøre

færøysk litteratur tilgjengelig i utlandet og stipendstøtte til færøyske forfatters reiser til det øvrige Norden, spesielt til litteraturfaglige møter. Av disse ønsker er det bare ønsket om å gjøre færøysk litteratur tilgjengelig i nabolandene som imøtekommes av den etablerte ordning for støtte til oversettelser. Tilbake står da ønsket om produktionsstøtte til færøysk litteratur på hjemmemarkedet og stipendstøtte til færøyske forfattere.

Det er ganske klart at det er forbundet med særlige vansker å utgi bøker for små språkgrupper, og ministerrådet er av den oppfatning at det ligger en felles nordisk interesse i å støtte de enkelte språkgruppers litteratur. Færøyene har en litteratur som er meget bemerkelsesverdig i forhold til folketallet. Man må likevel være oppmerksom på at det innenfor Norden også finnes andre grupper som har vansker med å få utgitt bøker på sitt eget språk. Spørsmålet om støtte til produksjon av færøysk litteratur må ses i sammenheng med lignende behov som måtte foreligge for andre mindre språkgrupper. Når det gjelder behovet for stipendstøtte til færøyske forfattere, vil dette spørsmålet inngå i de foresatte overveielser omkring Nordisk Råds litteraturpris. Det kan i denne forbindelse nevnes at ministerrådet har vedtatt å sette i verk en utredning av behovet for endringer i litteraturprisordningen og at Færøyenes rolle i denne sammenheng vil inngå i disse overveielser.

Det fremgår for øvrig både av opplegget for støtten til oversettelse av nabolandslitteratur og av de planer som foreligger for etablering av et nordisk kultursenter i Tórshavn, at Nordisk ministerråd er positivt innstilt til og har forståelse for å støtte færøysk kultur. Om det siste spørsmålet — reisning av et nordisk kultursentrum i Tórshavn — forberedes det nå forhandlinger mellom Færøyenes landsstyre og Nordisk ministerråd.

For tiden finnes det ikke økonomiske muligheter for å sette inn ytterligere støtte på dette området. Ministerrådet vil likevel i forbindelse med fremtidig planlegging være oppmerksom på det støttebehov som det her er pekt på.

Sundman: Fru president! Jag vill gärna tacka statsrådet Bjartmar Gjerde för hans utförliga svar på min fråga.

Det finns några formuleringar som gläder mig särskilt. Det är uppenbart att ministerrådet har klart för sig att Färöarna har en intressant och rik litteratur. Vidare gläder det mig att man i klartext försäkrar att ministerrådet har förståelse "for å støtte færøysk kultur". Av ordvalen tycks också framgå att frågan om ett Nordens hus i Tórshavn är något som man snabbt vill driva fram till ett förverkligande.

I huvudsak hänvisar Bjartmar Gjerde till det beslutade stödet till grannlandsöversättningar. Det är naturligtvis helt i sin ordning att man i det föreliggande förslaget gynnar de mindre språkområdena. Översättningsordningen är vad angår konstruktion och uppläggning helt förträfflig. Den har dock ett grundläggande fel. Jag talar här med erfarenheter från mer än fem års arbete inom den svenska litteraturutredningen. Det grundläggande felet är att det föreslagna stödbeloppet — 5 000 dkr. — per titel är för lågt för att i någon större utsträckning påverka utgivningen av översättningar av grannlandslitteratur. Med oförändrat totalanslag hade det varit bättre om man sänkt antalet översättningar och i stället höjt beloppet per titel. Mot den bakgrunden är det osäkert om översättningsordningen kommer att få någon större betydelse för den färöiska litteraturen — i vart fall i inledningsskedet.

Statsrådet Gjerde påpekar att frågan om ett särskilt nordiskt stöd till den färöiska litteraturen och de färöiska författarna måste ses i ett större sammanhang. Det finns andra små språkgrupper i Norden. Detta är helt riktigt. Jag är ense med statsrådet Gjerde om att man skall ha detta större sammanhang klart för sig.

Men när vi tar itu med de små språkgruppernas problem inom detta område måste vi ju börja någonstans. Och det kan inte råda någon tvekan om var vi måste börja — det måste bli med Färöarna.

Av svaret framgår, fru president, att ministerrådet har beslutat utreda behovet av ändringar i litteraturprisordningen och att Färöarnas "rolle vil ingå i disse overveielser". Det är en intressant upplysning men

den är mångtydig. Den kan innehålla en antydning om att man ifrågasätter att avskaffa priset och ersätta det med andra insatser.

Här skulle jag ha velat säga något om nödvändigheten av att ha ett nordiskt pris — och att höja prisbeloppet. Men tiden tillåter inte detta.

Ännu en gång: tack för svaret.

Statsråd **Gjerde:** Hr. Sundman tok opp spørsmålet om hvordan oversettelsesordningen vil virke, og antydet at beløpet pr. oversettelse var for lite, og at man heller skulle satse på færre titler. Om dette hersker det ulike oppfatninger. Men nå har vi nettopp vedtatt en ordning, og så får vi se hvordan den virker og hva resultatet blir. Med den fleksibilitet som preger Nordisk Ministerråd, skal vi nok komme tilbake til endringer av ordningen hvis den viser seg å være uhensiktsmessig. På det feltet behøver det ikke være noen tvil.

Når det så gjelder Færøyane for övrig, har jeg for min part lyst til å føye til at ministerrådet nå bör overveie om vi ikke bör konsentrere oppmerksomheten om å reise et Nordens hus på Færøyane, og at vi kanskje skal se bruken av de midler vi har også til Færøyane, i forbindelse med dette prosjektet. Når vi nå setter av 750 000 dkr. av et begrenset belöp til oversettelse av nabolandslitteratur, vil jeg tro at nettopp litteraturen her har fått en betydelig oppprioritering, og at det å reise et nordens hus på Færøyane kanskje er en oppgave som burde samle både Nordisk Råd, ministerrådet og sannsynligvis det færøyske folk.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i kulturutskottet.

4

E 4: Fråga till Finlands regering om sjukvårdssamarbete i Tornedalen (D 1975 16/1968/s)¹

Jan-Ivan Nilsson: Fru president! För att få en närmare redovisning för arbetet med rådets rekommendation nr 16/1968 angående sjukvårdssamarbetet i Tornedalen hörde rådets socialpolitiska utskott vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 medlem-

¹ Frågan tryckt s. 1440.

mar i den arbetsgrupp, som tillsatts med anledning av rekommendationen. Arbetsgruppens arbete hade därvid kommit så långt att dess förslag kunde redovisas för utskottet. Förslaget mynnade ut i ett avtal om sjukvårdssamarbete.

Utskottet fick uppfattningen att ett positivt resultat av rekommendationen var möjligt och en slutredovisning för rekommendationen skulle kunna ges till denna session.

Av det meddelande om rekommendationen som lämnats av Nordiska ministerrådet till sessionen i år framgår emellertid att arbetet med rekommendationen inte slutförts ännu. Meddelandet omtalar, att arbetsgruppens slutliga rapport har överlämnats till social- och hälsovårdsministeriet i Finland i början av september 1974 och att remissbehandlingen beräknas vara slutförd före utgången av 1974 i Finland och Sverige. Syftet med denna sju år gamla rekommendation har således ännu inte uppnåtts.

Med anledning härav får jag ställa följande fråga till Finlands regering:

Kommer de framlagda förslagen rörande sjukvårdssamarbetet i Tornedalen att genomföras och i så fall när?

Trafikminister och nordisk samarbetsminister **Tarjanne**: Fru president! Enligt nu gällande stadganden i Finland och Sverige om sjukvårdssamarbete i gränstrakterna är befolkningen i Tornedalen berättigad till sjukhusvård i grannlandets sjukvårdsanstalter. då skyndsam hjälp är av nöden. Enligt dessa stadganden får läkare och hälsovårdare i gränstrakterna även utöva sitt yrke i grannlandets gränskommun. Vidare gäller att i gränstrakter bosatta personer som svårigen kan komma till en tuberkulosundersökning eller mödravårdscentral i sitt eget land skall mottagas vid undersökningar och mödravårdscentraler i gränstrakten i grannlandet.

Den för ändamålet tillsatta arbetsgruppen har på basen av gjorda utredningar konstaterat, att behovet av sjukvårdstjänster över gränsen i respektive grannland är ringa. I princip anses det dock vara nödvändigt, att gränsbefolkningen oavsett riksgränsen i ännu större omfattning än för närvarande bör få utnyttja sjukvårdstjänster inom så-

väl den öppna som den slutna vården. Vidare föreligger önskemål om ett smidigare ersättningssystem för sjuktransport och en utvidgning av samarbetet i praktiska frågor mellan vårdcentralerna i Tornedalen.

Arbetsgruppen har föreslagit att sjukvårdssamarbetet utvidgas att omfatta öppen och sluten sjukvård för gränskommunernas befolkning även i fall då skyndsam hjälp ej erfordras och att detaljerna i sjukvårdsarbetet definieras i ett avtal mellan Finland och Sverige. Enligt förslaget borde patienten erlägga den vårdavgift som tillämpas i det vårdgivande landet, medan kostnaderna efter avdrag av vårdavgiften betalas av patientens hemland i enlighet med de av vården förorsakade kostnaderna. Kostnadsutredningen avfattas först och främst av myndigheterna i Lapplands och Norrbottens län.

Arbetsgruppens betänkande och utkastet till samarbetsavtal har i september 1974 överlämnats till social- och hälsovårdsministeriet i Finland, som har sänt saken till kännedom till Nordiska ministerrådets sekretariat. I Finland har möjligheterna att genomföra förslaget utretts på basen av utlåtanden av behöriga ministerier, ifrågasvarande gränskommuner och länsstyrelse samt av Folkpensionsanstalten. Ärendet behandlas för tillfället på basen av utlåtandena. Förslaget rör framför allt tillämpning av samarbetsavtalet angående sjukförsäkring, och hänför sig närmast till ersättningssystemet för sjuktransport, samt en eventuell begränsning av tillämpningen till att endast omfatta allmänsjukdomar. Därtill är kostnadsfördelningen inom riket mellan stat och kommuner som bäst under behandling.

Efter dessa utredningar kommer social- och hälsovårdsministeriet att bringa ärendet till fortsatt behandling mellan myndigheterna i Finland och Sverige.

Jan-Ivan Nilsson: Fru president! Jag ber att på övligt sätt få tacka för svaret på min fråga.

Som framgår av svaret innebär det inte något direkt besked med anledning av min konkreta fråga. Svaret säger ingenting om

när detta kan genomföras, eller om det kan genomföras.

Minister Tarjanne redogör i sitt svar för rådande förhållanden och för utredningsgruppens slutsats att behovet är ringa men att det ändå ”i princip” är nödvändigt att gränsbefolkningen oavsett riksgränsen får utnyttja tillgängliga vårdtjänster i såväl öppen som slutenvård.

Jag har fäst mig vid uttrycket att gränsbefolkningen ”i princip” skall kunna utnyttja sjukvårdstjänster — jag önskar en närmare förklaring av vad som avses med detta uttryck i förevarande sammanhang. Utredningen har framlagt riktlinjer för ett avtal. Huruvida de är sanktionerade av berörda huvudmän ger inte svaret något besked om. Jag ber därför också att få ett förtydligande på den punkten, främst beträffande de finska intressenternas inställning. Efter vad jag erfarit från ansvarigt håll på svensk sida är man där inställd och beredd på samarbete. På finsk sida synes en rad ännu ouppklarade svårigheter finnas trots den framlagda utredningen. Problemen gäller tillämpningsfrågor inom sjukförsäkringen, ersättningssystemet för sjuktransporter och eventuell ”begränsning till att omfatta allmänsjukdomar”. Jag tolkar uttrycket allmänsjukdomar så, att samarbetet från finsk sida inte avses omfatta specialistvård. Därtill är kostnadsfördelningen mellan stat och kommuner i Finland oklar och under utredning. Svaret säger inte om det är en utredning som generellt berör Finland eller om det speciellt gäller det medlemsförslag vi nu debatterar.

När allt detta är klarlagt skall behandlingen, enligt svaret, på nytt passera genom hela den byråkratiska apparaten — ministerier, gränskommuner, länsstyrelse och folkpensionsanstalt. Jag måste erkänna att jag är förvånad över svarets innehåll efter alla dessa år och mot bakgrund av utredningsförslagets positiva innehåll. Har statsrådet någon uppfattning om hur lång tid de nya utredningarna och passagen genom byråkratin kan komma att ta?

Socialpolitiska utskottet beredde på sin tid denna fråga synnerligen seriöst. Jag var med när utskottet 1967 besökte Kemi och Torneå i Finland och Haparanda och Kalix i Sverige och därvid överlade med sjukhus-

huvudmännen, som då angav en positiv inställning. Utskottet gjorde också en dagslång resa längs Tornedalen såväl på finska som på svenska sidan. Berörda områdets befolkning är finsktalande och har särskilt tidigare varit en befolkningsmässig enhet med naturliga grannkontakter. Riksgränsen delar emellertid området i två hälfter, vilket tydligt bidragit till att respektive gränsområden blivit perifera i flera avseenden, med allt vad det kan innebära av tillbakagång.

Riksgränsen synes i Tornedalen ha en repellerande effekt och en negativ verkan på bygdens utveckling rent allmänt. Att på ömse sidor av gränsen skapa en tillfredsställande service, exempelvis när det gäller sjukvården, synes också erbjuda svårigheter. Det har ju tagit väldigt lång tid att komma till ett resultat i anledning av medlemsförslaget.

Denna landsända är ett problemområde på ömse sidor av gränsen ur sysselsättnings- och befolkningssynpunkt. Utflyttningen är stor. Ett sjukvårdssamarbete över riksgränsen borde kunna förstärka områdets samhällsservice.

Eftersom jag tycker att svaret i flera avseenden är oklart, vore jag tacksam om minister Tarjanne genom ytterligare förtydliganden kan bringa större klarhet över förutläggningarna att nå resultat.

Meddelanden

Det meddelades, att statsrådet Ingemund Bengtsson och arbetskraftsminister Valde Nevalainen intagit sina platser i rådet.

Trafikminister och nordisk samarbetsminister **Tarjanne**: Fru president! Det framgick av tilläggsfrågorna, att frågeställaren inte var helt nöjd med svaret, utan att han fruktar, att det skulle finnas krafter villiga att bromsa lösningen av det här aktuella problemet. För att inga eventuella missförstånd skall kunna förekomma vill jag framhäva, att den finska regeringen finner det vara viktigt att samarbetet inom sjukvården i viktighet och i Tornedalen i synnerhet ordnas och att hindren härför elimineras. Om tidtabellen kan vi säga, att vi ut-

går ifrån att vi kan få den här aktuella frågan tekniskt färdig under innevarande år. Jag känner inte till alla berörda parter slutliga ståndpunkt till arbetsgruppens betänkande, men remissbehandlingen fortsätter naturligtvis just för att vi skall få alla vederbörande instansers slutliga utlåtanden.

Frågeställaren frågar sedan speciellt om utredningen om kostnadsfördelningen och där blir svaret, att kostnadsfördelningen inom riket mellan stat och kommuner är som bäst under behandling, både problematiken i allmänhet och också speciellt den här aktuella frågan om Tornedalsproblematiken.

Sedan vill jag sluta med att poängtera att i sak är det skäl att beakta, att bräds-kande sjukdomsfall kan skötas redan på grund av gällande samarbetsstadganden.

Jan-Ivan Nilsson: Fru president! Det skriftliga svaret gav mig inte anledning att formulera tacket så, att jag med tillfredsställelse kunde konstatera att frågan närmade sig sin lösning. Minister Tarjannes kompletterande svar ger mig nu i viss mån anledning att uttrycka mig så.

Han deklarerade ett klart intresse för att detta sjukvårdssamarbete bör komma till stånd och sade att förslaget bör kunna arbetas fram innevarande år. Jag ber att tack-samt få notera detta. Av den långa uppräknin-gen av outredda frågor i det skriftliga svaret drog jag underförstått den slutsatsen, att här måste det dröja ännu mycket lång tid.

Problemet har ju en överblickbar räck-vidd som inte är och inte bör behöva vara alltför stor. Frågan har förelegat i rådet under många år — alltför många enligt min mening — och tiden bör vara inne att komma till ett avgörande om huruvida sam-arbete är möjligt. Inte minst bör de ansvar-iga sjukvårdshuvudmännen få klarhet om Nordiska rådets inställning eftersom huvud-männens ansvar och framtida planering kan påverkas därav.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i socialpolitiska utskottet.

5

E 5: Fråga till Sveriges regering om zige-narnas förhållanden i Finland och Sverige (D 1975/23/1969/s)¹

Lindeman: Herr president! Vid Nordiska rådets 17:e session i Stockholm år 1969 antogs en rekommendation i vilken regeringarna i Finland och Sverige anmodades att samarbeta för att förbättra zigenarnas lev-nadsförhållanden i dessa länder samt för att öka möjligheterna till anpassning i samhå-llet. I det betänkande som rådets socialpoli-tiska utskott avgav med anledning av det medlemsförslag som låg till grund för re-kommendationen påpekades bland annat be-hovet av förbättrade kontakter mellan fin-ländska och svenska myndigheter vid hand-läggningen av frågor av betydelse för den zi-genska befolkningen. Inrättandet av ett sär-skilt kontaktorgan för zigenarfrågor borde övervägas eftersom behandlingen av zige-narfrågorna var uppsplittrad på flera olika myndigheter.

Under år 1970 slutfördes i Finland och Sverige två undersökningar vilka igångsatts för att utreda de säråtgärder som i de bägge länderna företagits för att lösa den zigen-ska befolkningens svårigheter. Vid ett tjänste-mannamöte i Helsingfors i mars 1972 kon-staterades att de finska zigenarna i Sverige — då ca 800—1 000 personer — betraktas som vanliga finska invandrare.

I en skrivelse till Nordiska rådets presidi-um påtalade socialpolitiska utskottet i sep-tember 1972 att det samarbete i zigenarfrå-gor som Nordiska rådet tagit upp i rekom-mendation nr 23/1969 inte hade förverkli-gats. Fortfarande saknades en instans med huvudansvar för att de finska zigenarna inte förblir en folkgrupp vars problem inte löses vare sig i Finland eller i Sverige. Ånyo ak-tualiserades från utskottets sida kravet på ett centralt kontaktorgan. En tjänsteman med särskilt ansvar för de finska zigenarnas för-hållanden borde tillsättas såväl i Finland som i Sverige vid socialstyrelsen eller hos annan ansvarig myndighet.

Den 5 juni 1974 anordnade Sveriges so-cionomförbund en konferens om de finska zigenarnas situation. I september 1974 utgav det svenska socionomförbundet i samarbete med Stockholms finska zigenarförening en

¹ Frågan tryckt s. 1441.

skrift innehållande förslag till åtgärder för de finska zigenarna i Sverige. Den 7 december 1974 anordnades ånyo en konferens i Stockholm om de finska zigenarnas situation. Denna fråga har således under det senaste året tilldragit sig stor uppmärksamhet i Sverige.

Efter initiativ från social- och hälsovårdsministeriet i Finland tillsattes i maj 1974 en svensk arbetsgrupp med företrädare från socialutbildnings- och arbetsmarknadsdepartementen. Uppdraget var att utreda levnadsförhållandena för de finska zigenare som vistas i Sverige samt gemensamt med finska myndigheter utreda förutsättningarna för och ge förslag till åtgärder som syftar till att förbättra den zigeniska befolkningens förhållanden i Finland och Sverige. Därvid skulle likartade insatser i de båda länderna eftersträvas.

Det har nu gått sex år sedan Nordiska rådet första gången aktualiserade zigenarnas problem i Finland och Sverige. Olika arbetsgrupper har avlöst varandra, men några konkreta resultat av detta arbete föreligger ännu inte. Jag ber därför att få ställa följande fråga till Sveriges regering:

När kan den finsk-svenska arbetsgruppens rapport väntas föreligga och vilka konkreta åtgärder övervägs för att komma till rätta med den zigeniska befolkningens problem i Finland och Sverige?

Statsrådet **Anna-Greta Leijon**: Fru president! Herr Lindeman har i skrivelse till svenska regeringen frågat när den finsk-svenska arbetsgruppens rapport väntas föreligga och vilka konkreta åtgärder som övervägs för att komma till rätta med den zigeniska befolkningens problem i Finland och Sverige. Frågan har överlämnats till mig för besvarande.

I maj 1974 tillsatte jag en svensk arbetsgrupp för frågor rörande finska zigenare. I arbetsgruppen ingår företrädare för arbetsmarknads-, social- och utbildningsdepartementen. Arbetsgruppen har i uppdrag att i mån av behov utreda levnadsförhållanden m. m. för finska zigenare som vistas i Sverige samt mot bakgrund av de insatser som vidtagits eller planerats i Finland och Sverige gemensamt med finska representanter ut-

reda förutsättningarna för och ge förslag till åtgärder som syftar till att förbättra de finska zigenarnas förhållanden i Finland och Sverige, varvid bör eftersträvas att likartade insatser företas i de båda länderna.

Den svenska arbetsgruppen har under tiden september—december 1974 haft tre sammanträden med finska representanter för frågor rörande finska zigenare. Vid dessa sammanträden har riktlinjerna och formerna för samarbetet diskuterats. Vidare har en genomgång av de problemområden som berör de finska zigenarna i respektive land ägt rum. På grundval härav utarbetas för närvarande ett gemensamt handlingsprogram, i vilket bl. a. skall anges olika förslag till åtgärder för de finska zigenarna i Finland och Sverige. Det förutsattes att arbetsgrupperna skall vara oförhindrade att under hand till respektive regeringar föreslå reformer för de finska zigenarna. Det bör i det sammanhanget nämnas att man från svensk sida har uttryckt önskemål om att det i båda länderna skulle finnas en arbetsgrupp med ledamöter som företräder berörda departement och som efter samråd med arbetsgruppen i det andra landet kan framföra förslag direkt till ansvariga statsråd och kontinuerligt arbeta med dessa förslag inom resp. departement

I Sverige har aktualiserats frågan om den svenska socialstyrelsens resurser att handlägga ärenden rörande finska zigenare i Sverige. I årets budgetproposition har föreslagits att medel anvisas socialstyrelsen för inrättande av en tjänst som byrådirektör för handläggning av ärenden rörande bl. a. finska zigenare. Jag vill i detta sammanhang erinra om Nordiska rådets skrivelse i januari 1973 till regeringarna i Finland och Sverige med förslag om tillsättande av en tjänsteman i socialstyrelsen eller annan ansvarig myndighet i respektive land med uppgift att svara för de finska zigenarnas förhållanden. Om den svenska riksdagen beslutar i enlighet med förslaget i budgetpropositionen kommer syftet med Nordiska rådets skrivelse att vara tillgodosett. I Sverige har dessutom i årets budgetproposition föreslagits att medel beräknas för en tjänst som skolkonsulent vid skolöverstyrelsen. Denna konsulent föreslås bl. a. handha ärenden rörande finska zigenare.

Slutligen vill jag omnämna att den svenska arbetsgruppen redan från början haft kontinuerligt samråd med en referensgrupp utsedd av Stockholms finska zigenarförening.

Lindeman: Fru president! Jag vill tacka statsrådet Leijon för hennes svar på min fråga och jag vill genast meddela att jag inte har några som helst avsikter att ställa någon tilläggsfråga. Men jag vill ändå uttrycka en liten smula irritation över att denna fråga legat så länge och väntat, varit så länge på tapeten utan att något dessmer hänt. Jag noterar dock med tillfredsställelse vad som gjorts från Sveriges sida i detta avseende. Jag tror inte det är så mycket att klaga på men trots allt kvarstår frågan om när den ifrågavarande arbetsgruppen kan få sitt arbete färdigt. Jag förutsätter att det inte skall kunna dröja så länge nu.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i socialpolitiska utskottet.

Knud Enggaard övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Meddelanden

Det meddelades, att V. J. Sukselainen och J. Fr. Øregaard intagit sina platser i rådet.

6

C 1: Berättelse från Nordiska ministerrådet rörande det nordiska samarbetet (trafikutskottets betänkande), D 1975/9/1968/t: Meddelande om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transittrafiken över Trondheim, D 1975/8/1972/t: Meddelande om rekommendation nr 8/1972 angående underlättande av den internordiska flygtrafiken på korta rutter och D 1975/28/1973/t: Meddelande om rekommendation nr 28/1973 angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige

Rådet företog ovannämnda saker i ett sammanhang.

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte antaga följande yttrande:

1. at Nordisk Råd forsåvidt gjelder de kapitler av Ministerrådets beretning C 1/1975 som er henvist til trafikutvalget vedtar følgende uttalelse:

”Nordisk Råd mener at samvirket mellom Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd i henhold til den nordiske Transportavtale bør videreutvikles slik at trafikutvalgets synspunkter på virksomhetsprogrammet i større utstrekning enn nå imøtekommes. Stor vekt må legges på den gjensidige informasjon mellom Rådets trafikutvalg og Ministerrådet. Således bør utkastet til virksomhetsprogram inneholde korte redegjørelser for de økonomiske sider ved den virksomhet som drives i henhold til den nordiske Transportavtalen.

Nordisk Råd mener at en eventuell fortsettelse av de to prosjekter, STINA (nordisk tillempling av undersøkelser om trafikkvolumets og akseltrykkets virkning på veilegemet) og NORDKOLT (framtidige kollektivtrafikktilbud for ulike tettstedstyper), må vurderes nøye, og at Nordisk Ministerråd bør drøfte med Nordisk Råds organer de eventuelle videre retningslinjer for disse utredninger.

Arbeidet med tverrgående flyforbindelse på Nordkalotten må påskyndes og prøve drift på aktuelle strekninger settes i gang nær framtid. Man forutsetter at trafikutvalget blir konsultert før Ministerrådet tar standpunkt til utredningens forslag.

Arbeidet med mellomriksveiene må uten unødige forsinkelser drives framover under hensyntagen til at det er en nær sammenheng mellom kommunikasjonsutbygging og en aktiv regionalpolitikk.

Det bør snarest gjennomføres ordninger for å stimulere godstransport på jernbane og vei mest mulig ut fra geografiske hensiktsmessighetskriterier.

Nordisk Råd støtter opp om det pågående trafiksikkerhetssamarbeidet, og vil anmode om at dette gis en høy prioritet fra Ministerrådets side. Det bør arbeides for å organisere et særlig turistråd for Nordkalotten.”

2. at Nordisk Råd tar kapittel XII ”transport-kommunikasjons og trafiksikkerhetssamarbeid” og kapittel XII om ”turistsam-

arbeid" i Ministerrådets beretning C 1/1975 til etterretning.

3. Samtidig anmeldte utvalget at man ønsker å fortsette drøftingene av meldingene om rekommandasjon 9/1968 om transittrafikken over Trondheim, rekommandasjon 8/1972 angående lettelse for den internordiske flytrafikken på korte rutter og rekommandasjon 28/1973 angående flytrafikken mellom de nordlige deler av Finland, Norge og Sverige.

Lillqvist: Herr president! I överensstemmelse med artikel 11 i den nordiska transportöverenskommelsen och i enlighet med det avtal som hösten 1973 träffades mellan rådets trafikutskott och trafikministrarna mottog utskottet till den 15 oktober 1974 ett utkast till den nordiska ämbetsmannakommitténs för transportfrågor rapport till Nordiska ministerrådet. Med utkastet följde en rad bilagor med utförligare upplysningar om flere av de frågekompex, som under de senaste åren tilldragit sig särskilt intresse från utskottets sida. de s. k. STINA- och NORDKOLT-projekten, aktuella mellanriksvägsplaner, flygförbindelserna på Nordkalotten, den s. k. Trondheimsleden och arbetet inom Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning.

Trafikutskottet kommenterade detta material i en skrivelse till ministerrådet den 24 oktober 1974, varefter utskottet under sessionen i Ålborg var i tillfälle att den 9 november diskutera materialet tillsammans med ministrarna.

Jag vill gärna på trafikutskottets vägnar ta tillfället i akt att ge uttryck för utskottets tillfredsställelse över detta system för kontakt mellan utskottet och ministerrådet som åstadkommit vid beredningen av de centrala dokument som NET:s årsrapport och verksamhetsprogram jämte tillhörande redogörelser utgör med tanke på det nordiska samarbetet på trafikens område. Detta utbyte av material har ytterligare kompletterats med annat material som utskottet under året på begäran erhållit av NET. Med detta har vi funnit konkreta former som ger möjlighet för att genom kontinuerlig information och konsultation mellan rådets trafikutskott och ministerrådet och dess

ämbetsmän förverkliga den bärande tanken i Helsingforsavtalet och särskilt i transportöverenskommelsen.

Samtidigt som jag konstaterar att formerna för dessa kontakter har utvecklats på ett positivt sätt under år 1974 vill jag dock understryka att mycket ännu bör göras för att ett verkligt effektivt resultat också innehållsmässigt skall kunna uppnås och andan och meningen i de nämnda nordiska överenskommelserna kan sägas ha blivit uppfyllda. De av utskottet med anledning av utkastet till NET:s verksamhetsprogram framförda synpunkterna och förslagen måste tyvärr sägas ha lämnat ytterst obetydliga spår i det verksamhetsprogram, som ministerrådet presenterar i slutlig form i C 1/1975. Detta kan inte anses vara tillfredsställande. Skall det vara någon mening med utbytet av informationer bör resultatet därav kunna utläsas i den färdiga verksamhetsplanen. Från utskottets sida är man redo att vid lämpligt tillfälle tillsammans med ministerrådet diskutera hur en förbättring härvidlag skall kunna uppnås, kanske bl. a. genom en justering av terminerna för lämnande av informationerna. En avsevärd konkretisering av samarbetet mellan utskottet och ministerrådet skulle det även innebära, om budgetfrågor som sammanhänger med det nordiska trafiksamarbetet kunde behandlas vid dessa överläggningar. Inom en annan sektor av det nordiska samarbetet, kulturen, har man redan sedan länge ett etablerat system för budgetöverläggningar mellan vederbörande organ inom Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet, som uppenbarligen kunde förtjäna ett närmare studium även inom vår samsamarbetssektor. Det är tydligt att det också på trafikens område kunde vara värdefullt att i högre grad än hittills få till stånd en nordisk prioritering av vissa anslagsbehov och till och med gemensam finansiering av somliga utbyggnadsprojekt, som är av särskilt stor vikt för realisrandet av för två eller flera länder betydelsefulla mellanriksförbindelser. Detta för att skapa en möjlighet att bryta den i allmänhet övermäktiga konkurrens som de nordiska projekten möter inom den lokala och regionala prioriteringen på nationell bas i de enskilda länderna. Vi har sett alltför många exempel på att t. ex. en

mellanriksväg eller -bro har fått vänta i många år på sin fullbordan som en följd av att det ena landet inte har lyckats förverkliga sin del av planen just av dessa orsaker.

Vid en granskning av de sakområden som behandlas inom de till trafikutskottet hänvisade delarna av C 1 har utskottet med intresse tagit del av de pågående utredningarna STINA och NORDKOLT. Utskottet önskar gärna dryfta dessa stora projekt och deras eventuella fortsättning med ministerrådet. Samtidigt som man inom utskottet ansett att dessa projekt sannolikt kommer att ge ett värdefullt underlag för det fortsatta utvecklandet av berörda områden inom Norden har man också pekat på risken för att dessa stora, utpräglat tekniska utredningar kan komma att under en följd av år lägga beslag på en alltför stor del av de resurser ministerrådet har till sitt förfogande, kanske till men för andra mera konkreta och aktuella projekt. Med avseende å NORDKOLT har inom utskottet starka röster höjts för att det vore önskvärt att på nordisk bas få till stånd en utredning om kollektiva trafikmöjligheter i de glest befolkade områdena i Norden. Inte minst den senaste tidens utveckling på energiområdet har aktualiserat denna fråga i områden, där avstånden är stora mellan människorna. Denna problematik har beröringspunkter med det regionalpolitiska utvecklingsarbetet i våra länder och det är mycket möjligt att en undersökning av den borde utföras tämligen fristående från Nordkolt. I de enskilda länderna har också pågått utredningar om detta. De kunde erbjuda ett visst underlag eller i varje fall lämpliga utgångspunkter för en samnordisk undersökning av frågan om kollektivtrafiken i glesbygderna. Jag kan nämna att vi hemma i Finland för närvarande har på gång ett par med statsmedel finansierade mycket intressanta utredningar med försöksverksamhet, bland annat i den yttre skärgården och i landets nordöstra delar.

De tvärgående flygförbindelserna mellan särskilt Norges, Sveriges och Finlands nordliga delar har under de senaste åren tilldragit sig särskilt intresse från utskottets sida som ett led i det regionalpolitiska utvecklingssamarbetet. Då utredningarna om

flygförbindelserna på Nordkalotten nu börjar närma sig sin fullbordan och försöksverksamhet skall övervägas ser man det inom trafikutskottet som angeläget och självfallet att gemensamma överläggningar mellan ministerrådet och utskottet om dessa utredningar och planer kan komma till stånd vid en sådan tidpunkt att de opinio-ner som gör sig gällande inom utskottet kan komma till uttryck innan planerna slutligt slås fast. Trafikutskottet är för sin del redo att delta i sådana överläggningar, förslagsvis redan under första halvdelan av detta år.

Såsom under tidigare år har trafikutskottet även nu velat stryka under betydelsen av det nordiska trafiksäkerhetsarbetet. Den rapportering, som utskottet erhåller om detta samarbetsområde dels inom C 1 och dels genom det nordiska trafiksäkerhetsrådets rapport ger vid handen att här pågår ett mångfacetterat och utredningsmässigt krävande samarbete, som omspanner en lång rad specialområden allt från konkreta säkerhetsåtgärder som skyddshjälmarna och reflexbrickorna till samhällsplaneringsfrågor i trafiksäkerhetsmässigt hänseende. Mot denna bakgrund synes det vara på sin plats att söka få till stånd en gemensam överläggning mellan dem som arbetar med det nordiska trafiksäkerhetsarbetet och trafikutskottet. En sådan kontakt, som lämpligen kunde försiggå som en höring i samband med ett utskottsmöte förslagsvis under senare hälften av detta år, skulle erbjuda utskottet en värdefull möjlighet att skapa sig en bild av de strömningar som just nu är aktuella på trafiksäkerhetsområdet och om på vilka punkter en eventuell insats från politikernas sida vore mest angelägen. Personligen vill jag bara i det här sammanhanget ännu uttrycka min tillfredsställelse över den glädjande tendens i olycksstatistiken, som under det senaste året har kunnat konstateras som en följd av de olika bland annat hastighetsbegränsande åtgärder, som har vidtagits i de nordiska länderna. Detta har visserligen delvis skett av andra än trafiksäkerhetsmässiga orsaker, men faktum kvarstår att man har lyckats bryta en under många år mycket olycklig trend. Här föreligger ett angeläget studieobjekt om vad som borde göras för att garantera en fort-

satt gynnsam utveckling. Det är tydligt att den allmänna opinionen i våra länder håller på att svänga, man är beredd att underkasta sig betydande inskränkningar för att uppnå en större trafiksäkerhet.

Slutligen vill jag ge uttryck för utskottets oro över att frågan om öresundsförbindelserna, som under en lång följd av år inlagt en central plats på utskottets arbetsprogram, fortfarande väntar på sin lösning. Härtill har på senaste tid bidragit särskilda omständigheter, men vi hoppas att frågan om denna centrala förbindelseled inom Norden snart skall kunna bringas till ett avgörande. Som ett annat för utskottet angeläget frågekomplex framstår förbindelserna mellan Skandinavien och de nordiska ömrådena ute i Atlanten, Island, Färöarna och Grönland. Initiativ med anknypning till denna fråga har tagits upp inom utskottet, som även kommer att ägna frågan särskild uppmärksamhet under innevarande år. Det fordras extraordinära insatser om det skall bli möjligt att på ett avgörande och bestående sätt förbättra förbindelserna mellan Island, Färöarna och Grönland och det övriga Norden.

Med dessa synpunkter får jag, herr president, föreslå, att rådet måtte godkänna trafikutskottets förslag till yttrande samt taga till efterrättelse de avsnitt av ministerrådets rapport C 1 som hänvisats till trafikutskottet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande trafikutskottets yttrande till Nordiska ministerrådet.

För trafikutskottets yttrande röstade:

Erik Adamsson, Tönnes Madsson Andenæs, John Austrheim, Jo Benkow, Åsgeir Bjarnson, Per Borten, Eric Carlsson, Ragnar Christiansen, Bjarne Mørk Eidem, Pauli Ellefsen, Knud Enggaard, Mauno Forsman, Arne Geijer, Ove Hansen, Svend Haugaard, Gunnar Helén, Carl-Henrik Hermansson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Gustav Holmberg, Harri Holkeri, Paul Jansson, Knud Jespersen, Knut Johansson, Bertil Jonasson, Lauri Kantola, Kalevi Kivistö, Magnús Kjartansson, Olaf Knudsen, Lars Korvald, Astrid Kristensson, Eric Krön-

mark, Håkon Kyllingmark, Morten Lange, Sirkka Lankinen, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Lars Lindeman, Thor Lund, Mette Madsen, Sven Mellqvist, Ingemar Mundebo, Gerda Møller, Otto Mørch, Arne Nilsen, Jan-Ivan Nilsson, Sture Palm, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Erland Steenberg, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Carl Olof Tallgren, Erkki Tuomi-oja, Pirkko Työläljärvi, Seppo Westerlund, Kåre Willoch, Folke Woivalin och J. Fr. Øregaard.

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Ele Alenius, Christian Christensen, Gylfi P. Gíslason, Leif Glensgård, Finn Gustavsen, Jóhann Hafstein, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Kirsten Jacobsen, Reidar T. Larsen, Odvar Nordli, Robert Pedersen, Nikolaj Rosing, Olavi Tupamäki, Paavo Väyrynen, Þórarinn Þórarinnsson och Saimi Ääri.

Yttrandet hade sålunda godkänts med 60 röster.

Utskottets förslag, punkt 2, bifölls.

Utskottets anmälan, punkt 3, lades till handlingarna.

7

A 338/t: Medlemsförslag om byggande av en trafikförbindelse mellan Vasa och Umeå

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd anbefaler regjeringene i Finland og Sverige å skape forutsetninger for å forbedre ferjeforbindelsene mellom Vasa og Umeå og særlig sikre en tilfredsstillende trafikkavvikling året rundt.

Lillqvist: Herr president! Till behandling föreligger ett medlemsförslag om byggandet av en trafikförbindelse över Kvarken mellan städerna Umeå och Vasa. Denna sak har legat rätt länge på utskottets bord, men vi har inte velat göra den färdig innan utskottet fått del av allt det remissmaterial som finns i ärendet. Speciellt har utskottet väntat på att få bekanta sig med den utredning, som en arbetsgrupp,

tillsatt av Finlands väg- och vattenbyggnadsstyrelse, företagit.

Utskottet anser att det spørsmål, som medlemsförslaget tar upp, gäller en central kommunikationssträckning inom Norden, en mellanriksväg av stor betydelse mellan Finland och Sverige och även Norge. Förbindelsen mellan Vasa och Umeå är en del av den s. k. Blå vägen och har därför direkt betydelse för centrala delar av Finland och Sverige. Medlemsförslaget byggde på en stark opinion och ett aktivt intresse i dessa trakter, inte minst från näringslivets sida. En tillfredsställande trafikförbättring här kan anknyta stora områden av mellersta och norra Finland direkt till områdena på samma breddgrader i Sverige och Norge. Speciellt skulle detta ha stor betydelse för näringslivet och turistnäringen, men framför allt skulle det gagna och göra tillvaron trivsammare för de människor, som bor och verkar i dessa trakter.

Det remissmaterial, som trafikutskottet har haft tillgång till utvisar, att såväl passagerar- som godstrafiken på de nu existerande bilfärjelinjerna mellan Vasa och Umeå har ökat kraftigt. Tillgängliga prognoser synes peka på samma trafikökning under de närmaste åren. Behovet av en säker och effektiv trafikförbindelse mellan Vasa och Umeå året runt förefaller därför att vara synnerligen stort.

Av remissmaterialet kan man även konstatera att en mängd betänkligheter är förbundna med medlemsförslaget. Särskilt gäller det miljöaspekter och svårigheter för sjöfarten i Bottniska viken. Den av Finland tillsatta arbetsgruppen stöder inte heller det ursprungliga medlemsförslaget om en fast förbindelse över Kvarken. Däremot får de i arbetsgruppens betänkande framlagda förslagen i allmänhet stöd. De går i korthet ut på att den framtida trafiken över Kvarken också skall skötas med bilfärjor, att isbrytarkapaciteten skall ökas för förkortning av vinteravbrotten och att hamnar, farleder, färjor och vägförbindelser ytterligare skall utvecklas.

Detta är helt säkert en realistisk bedömning av vad som är möjligt att genomföra nu. Inom trafikutskottet har vi erfarit, att en arbetsgrupp redan är tillsatt, som har till

uppgift att undersöka, på vilket sätt färjtrafiken över Kvarken skall kunna utvecklas. Vi ser med intresse fram emot de förslag arbetsgruppen kommer att framlägga inom en, som vi hoppas, rätt snar framtid.

Av det sagda har kanske redan framgått, att trafikutskottet inte kan förorda godkännande av medlemsförslaget i dess helhet, utan endast till den del, som gäller förbättrandet av färjtrafiken över Kvarken, vilket sannolikt är det väsentligaste med medlemsförslaget.

Herr president! Jag förordar bifall till utskottets förslag till rekommendation.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Ele Alenius, Tönnes Madsson Andenæs, John Austrheim, Jo Benkow, Ásgeir Bjarnason, Per Borten, Eric Carlsson, Ragnar Christiansen, Bjarne Mørk Eidem, Pauli Ellefsen, Knud Enggaard, Mauno Forsman, Leif Glensgård, Ove Hansen, Svend Haugaard, Gunnar Helén, Elsi Hetemäki, Harri Holkeri, Gustav Holmberg, Paul Jansson, Knud Jespersen, Knut Johansson, Bertil Jonasson, Lauri Kantola, Kalevi Kivistö, Magnús Kjartansson, Olaf Knudson, Lars Korvald, Astrid Kristensson, Eric Krönmark, Håkon Kyllingmark, Sirkka Lankinen, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Thor Lund, Mette Madsen, Sven Mellqvist, Ingemar Mundebo, Gerda Møller, Otto Mørch, Arne Nilsen, Jan-Ivan Nilsson, Sture Palm, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Erland Steenberg, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Carl Olof Tallgren, Erkki Tuomioja, Pirkko Työlajärvi, Seppo Westerlund, Kåre Willoch, Folke Woivalin och J. Fr. Øregaard.

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Christian Christensen, Arne Geijer, Gylfi Þ. Gíslason, Finn Gustavsen, Jóhann Hafstein, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Carl-Henrik Hermansson, Allan Hernelius, Kirsten Jacobsen, Morten Lange, Reidar T. Larsen, Lars Lindeman, Odvar Nordli, Robert Pe-

dersen. Nikolaj Rosing, Olavi Tupamäki, Paavo Väyrynen, Þórarinn Þórarinsson och Saimi Ääri.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 57 röster.

8

A 426/t: Medlemsförslag om obligatorisk användning av reflexbricka för fotgängare

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk ministerråd, i påvente av eventuelle nordiske bestemmelser, å treffe de nødvendige tiltak for å øke fotgjengernes bruk av refleksanordning eller tent lykt ved ferdsel på vei etter mørkets frambrudd, og herunder gjennomføre en samnordisk kampanje for å stimulere til slik bruk.

Eric Carlsson (trafikutskottets talesman):
Herr president! Trafikutskottet har vid sin behandling av medlemsförslaget om obligatorisk användning av reflexbricka för fotgängare konstaterat, att det är en mycket angelägen uppgift att förbättra säkerheten för dessa de mest oskyddade trafikantgrupperna. Utskottet konstaterar vidare att det hittills gjorts mycket litet för att få till stånd lagstadgade åtgärder för att skydda gångtrafikanterna.

Generellt uttalar utskottet att trafiksäkerheten kan och bör ökas genom att samhället tar lagstiftningen i bruk. Det är i konsekvens med denna inställning som trafikutskottet tidigare rekommenderat påbud om säkerhetsbälten och om skyddshjälm för respektive bilister och motorcyklister. Utskottet instämmer också i förslagsställarnas resonemang att det är mycket önskvärt ur trafiksäkerhetssynpunkt att fotgängare utrustas med reflexanordningar eller tänd lykta vid gång på dåligt upplyst väg.

Utskottet understryker att bruk av reflexanordning har ett säkerhetsvärde inte bara för fotgängarna själva utan också för bilisterna, som får bättre möjligheter att avvärja en farlig situation, t. ex. vid möte med andra fordon.

Remissuttalandena stöder helt och hållet tanken att fotgängarnas användning av reflexer o. d. bör göras allmän och att detta skulle komma att innebära ett stort bidrag till ökad trafiksäkerhet.

Å andra sidan har flertalet remissinstanser inte ansett att det skulle vara ändamålsenligt att nu införa lagstadgat påbud om reflexbrickor.

Utskottet anser att man bör vara försiktig med att rekommendera ett regelsystem, som kanske inte skulle bli helt accepterat av alla befolkningsgrupper och som skulle bli svårt att tillämpa och kontrollera. Vidare kan ett sådant påbud ge bilförarna en falsk känsla av säkerhet och därför minska deras uppmärksamhet till skada för de fotgängare som inte efterlever ett påbud om användning av reflexanordning.

Utskottet har med hänsyn till det anförda *inte* ansett det möjligt, att *nu* införa gemensamma nordiska bestämmelser om användning av reflexanordning eller lykta vid gång i mörker på dåligt upplyst väg.

Utskottet har stannat för att de nordiska ländernas trafikmyndigheter bör göra gemensamma ansträngningar för att utveckla de mest ändamålsenliga reflexanordningarna och för att förmå trafikanterna att använda dessa.

Utskottet pekar också i sammanhanget på de möjligheter som finns till samarbete med konfektions- och beklädnadsindustrin.

Den viktigaste delen av samarbetet skulle bli ett betydligt intensifierat informations- och propagandarbete för att öka användningen av reflexbrickor.

När vi som var de ursprungliga förslagsställarna anslöt oss till utskottets ståndpunkt var det i insikten att det för närvarande inte är möjligt att komma längre på detta område. Jag vill emellertid ha sagt att om det i framtiden kommer att bli nödvändigt att införa lagbestämmelser på detta område för att bättre skydda gångtrafikanterna vi också måste pröva den möjligheten. Att det finns förståelse för detta antyds av en SIFO-undersökning, beställd av Motormännens riksförbund i Sverige, som tyder på att allmänheten anser att en lagstiftning på detta område är motiverad. Undersökningen omfattar 1 200 män och kvinnor i ålder 18—75 år i hela landet. 90 procent av de tillfrågade ansåg att en lagstiftning på om-

rådet var "mycket bra". Siffrorna visar att en lagstiftning av allmänheten uppfattas som välmotiverad.

Herr president! Det är alltså i förhoppningen att finna vägar till ökat skydd för gångtrafikanterna som jag vill yrka bifall till utskottets hemställan, innebärande

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i avvaktan på eventuella nordiska bestämmelser vidta nödvändiga åtgärder för att öka fotgängarnas användande av reflexanordning eller tänd lykta vid färd på väg efter mörkets inbrott och att genomföra en samnordisk kampanj för att stimulera användning därav.

Glensgård: Hr. præsident! Vi står nu över för att skulle tage stilling til et medlemsforslag om obligatorisk anvendelse af refleksbrikker. Dette forslag fører tankerne hen på intentionerne med Nordisk Råd, og her vil jeg gerne bringe et indlæg fra i går ind i debatten.

Hr. Poul Dam sagde — jeg citerer:

"De forslag, vi arbejder med i Nordisk Råd, er blevet stadig mindre væsentlige. De lever længe og giver anledning til meget papir".

Trafikudvalget har indhentet udtalelser hos 34 offentlige myndigheder og organisationer. Jeg spørger: kan dette forslag bære et så grundigt arbejde, eller er det et af de forslag, som behandles i Nordisk Råd udelukkende for at have et alibi for disse hyggelige sammenkomster? Endnu mere grotesk bliver det, når det har fået et udfald som denne rekommandation, nemlig at henstille til de nordiske regeringer at gennemføre en ensartet kampanje for at stimulere brugen af refleksbrikker.

Jeg skal ikke trække denne debat i langdrag, men kun konkludere, at jeg med min indstilling til skatteydermidler ikke agter at belaste samfundsøkonomien med denne form for pjattede påbud.

Da automobilen blev indført som transportmiddel i Danmark, skulle føreren sikre sig, at der foran bilen gik en mand med et flag. Havde Nordisk Råd eksisteret ved århundredskiftet, var der sikkert indført en sådan regel på nordisk plan.

Såfremt et sådant forslag, som vi her har liggende, skulle blive vedtaget af forsamlingen, må jeg spørge: hvorledes agter man at indrette erstatningsreglerne? Hvorledes vil man føre en effektiv kontrol med disse refleksbrikker, og hvor vil man f. eks. sætte grænsen for anvendelsen?

Med disse få bemærkninger vil jeg anbefale medlemmerne af Nordisk Råd at stemme nej til dette forslag og på den måde markere, at der må sættes en stopper for latterliggørelsen af det nordiske samarbejde.

Ragnar Christiansen: Hr. Glensgård havde bekymring for skattyternes penge og ære være ham for det! Men jeg synes dog at han i sin bekymring for skattyternes penge burde avstått fra å argumentere mot et medlemsforslag som det samlede utvalg ikke har ønsket å ta opp. Utvalget har fremmet et forslag som er langt mer moderat, og som jeg skulle tro en burde kunne samles om også når en har skattyternes ve og vel i tankene.

Hr. Glensgård spurte: Hva vil det koste skattyterne å gjennomføre slike samordnede kampanjer? Jeg vil stille et annet spørsmål: Hva ville det koste skattyterne i form av behandling av ofre for trafikulykker hvis vi ikke er i stand til å gjennomføre forebyggende tiltak gjennom å bygge veier som er mer trafikksikre enn de vi har bygd før, gjennom å stimulere en trafikavvikling som minsker risikoen for trafikulykker og syke husopphold? Jeg tror det er mer berettiget spørsmål enn det hr. Glensgård stilte.

Holmberg: Desværre må jeg henstille til hr. Glensgård at læse det, vi egentlig skal stemme om. Det kunne tyde på, at hr. Glensgård ikke har læst, hvad det egentlig drejer sig om, og det er da bare beklageligt.

Vi skal ikke stemme om, hvorvidt vi skal have obligatorisk brug af disse refleksanordninger. Det er ikke det, der står. Det har vi drøftet i trafikudvalget, og det er vi gået fra. Vi vil nøjes med at henstille at bruge dem, og den henstilling skulle vi egentlig nok kunne blive enige om.

Hvad angår det der blev nævnt i forbindelse med skatteyderpenge, kunne det være,

at det var en rigtig god foranstaltning; hvis det kunne nedbringe ulykkesantallet, vil det tværtimod være billigere for samfundet. Men hr. Glensgård skulle som sagt have læst forslaget, så kunne vi måske være blevet fri for denne tale.

Eric Carlsson: Herr president! Herr Glensgård inledde sitt anförande med en principiell synpunkt, nämligen att vi i Nordiska rådet i alltför stor utsträckning ägnar oss åt mindre väsentliga frågor. För den som upplevt vad en trafikolycka innebär och för den som drabbats av en trafikolycka är detta inte något oväsentligt ärende. Varje trafikolycka är en olycka för mycket — allt bör göras för att undvika dem. Det gör att detta ärende är väsentligt.

Såsom redan skett i debatten kan man fråga: Vad kostar ett olycksfall ekonomiskt för den som drabbats och för samhället som helhet? Och vad innebär inte ett olycksfall med dödlig utgång av tragik för dem som förlorar en nära anhörig? Vad innebär en sådan olycka för den bilist som varit inblandad — han kanske inte direkt varit vållande, men olyckan har inträffat på grund av att han inte kunnat observera gångtrafikanten? Jag tror att om vi frågade en bilist som varit med om en sådan olycka så skulle han svara: Vi måste vidta alla åtgärder för att undvika den här formen av olyckor. Dessa olyckor har tyvärr ökat i antal.

Fotgängarna är de mest oskyddade trafikanterna, och förslagställarnas ambition har varit att söka finna vägar för att öka trafiksäkerheten för de många i samhället. Det är med den utgångspunkten detta medlemsförslag har lagts fram.

Utskottets förslag innebär en rekommendation om ökade insatser för att på frivillig väg främja användande av reflexbrickor eller ljus vid gång i mörker på dåligt upplyst väg. Jag kan inte förstå att det kan finnas anledning att rösta nej till ett sådant förslag. Med den motivering herr Glensgård anfört förefaller det mig helt verklighetsfrämmande att ställa ett sådant yrkande.

Jag ber, herr president, att än en gång få yrka bifall till utskottets förslag.

Glensgård: Jeg havde ikke forventet en anden reaktion, for hvorfor skulle man dog pludselig kunne tillade sig at stille sig op i Nordisk Råd og gå imod det fællesnordiske samarbejde?

Hr. Christiansen var inde på spørgsmålet: hvad vil det ikke koste skatteyderne? Det har jeg overhovedet ikke talt om, men selve intentionen i forslaget går i retning af, at det skulle blive bedre, fordi vi laver et fællesnordisk oplæg til benyttelse af disse refleksbrikker. Vil det sige, at de fotos, vi eventuelt skulle sende ud til skolerne med disse refleksbrikker, skulle være af en fællesnordisk type, eller hvad tænker man på?

Hr. Holmberg spurgte, om jeg havde læst papirerne. Ja, det har jeg, men hr. Holmberg har nok ikke hørt efter, hvad jeg sagde. Jeg sagde netop, at spørgsmålet her er lagt op på et plan, hvor man forsøger at skaffe et alibi for Nordisk Råd.

Jeg mener som sagt ikke, at denne kampagne bliver bedre, fordi vi laver den på nordisk plan. Det ville være nøjagtig det samme som at tro på, at det ville være bedre, at vi anvendte specielle refleksbrikker til cyklister, hvis vi lavede det på nordisk plan. Jeg sammenligner det med dengang, vi fik bilen indført i Danmark, hvor der var forslag om, at vi skulle have en mand gående med et flag. Det havde vi sikkert også fået vedtaget, hvis vi havde haft et Nordisk Råd at fremsætte det i dengang.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Ele Alenius, Tønnes Madsson Andenæs, John Austrheim, Jo Benkow, Ásgeir Bjarnason, Per Borten, Eric Carlsson, Ragnar Christiansen, Bjarne Mørk Eidem, Pauli Ellefsen, Knud Enggaard, Mauno Forsman, Gylfi Þ. Gíslason, Ove Hansen, Svend Haugaard, Gunnar Hélén, Carl-Henrik Hermansson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Harri Holkeri, Gustav Holmberg, Paul Jansson, Knud Jespersen, Knut Johansson, Bertil Jonasson, Lauri Kantola, Kalevi Kivistö, Magnús Kjartansson, Olaf Knudson, Lars Korvald,

Astrid Kristensson, Eric Krönmark, Håkon Kyllingmark, Sirkka Lankinen, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Thor Lund, Mette Madsen, Sven Mellqvist, Ingemar Mundebo, Otto Mørch, Arne Nilsen, Jan-Ivan Nilsson, Odvar Nordli, Sture Palm, Nikolaj Rosing, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Erland Steenberg, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Carl Olof Tallgren, Erkki Tuomioja, Pirkko Työljärvi, Seppo Westerlund, Kåre Willoch, Folke Woivalin och J. Fr. Øregaard.

Mot rekommendationen röstade:
Leif Glensgård.

Gerda Møller avstod från att rösta.

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Christian Christensen, Arne Geijer, Finn Gustavsen, Jóhann Hafstein, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Kirsten Jacobsen, Morten Lange, Reidar T. Larsen, Lars Lindeman, Robert Pedersen, Per Olof Sundman, Olavi Tupamäki, Paavo Väyrynen, Þórarinn Þórarinsson och Saimi Ääri.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 59 röster mot 1. 1 medlem avstod från att rösta.

Presidenten: De följande to punkter på dagsordenen, nr. 9 och 10, kan inte utan vidare behandlas, idet man i enlighet med § 45 i arbetsordningen för Nordisk Råd först ska besluta i plenarforsamlingen, att saken kan behandlas, för att utvalgsbetänkningen inte har varit tillgänglig för medlemmerna dagen för behandlingen här i plenarforsamlingen. På den bakgrund föreslår jag, att församlingen godkänner, att punkterna 9 och 10 på dagsordenen behandlas på detta 4. möte.

Presidentens förslag bifölles.

9

A 433/t: Medlemsförslag om åtgärder för att stimulera ungdomsresor inom Norden

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk minis-

terråd å undersøke mulighetene for bedre og rimeligere internordiske reisetilbud for ungdom ved innføring av et tidsbegrenset universalkort (en NORDTURIST-billett).

Holmberg (trafikutskottets talesman): Hr. præsident! Trafikudvalget vil i princippet tilslutte sig medlemsforslagets intention om at lægge vilkårene bedst muligt til rette for ungdommens deltagelse i et nordisk fællesskab. Vi finder derfor, at der er grund til at overveje, hvordan ungdommens rejsemuligheder i Norden kan blive bedst mulige, og først og fremmest hvordan rejsetilbudene for ungdommen i de nordiske lande kan gøres prismæssigt attraktive.

Jeg har bemærket, at langt de fleste remissionsinstanser stiller sig positivt til tanken om at stimulere de yngre rejsegrupperes rejsevirkosomhed i Norden. En del af trafikselskaberne udtrykker alligevel tvivl om, hvorvidt det er praktisk muligt at indpasse en sådan universalkortordning for ungdom, særlig eftersom det formodes, at den måtte gælde også for perioder og rejsestrækninger, som allerede har store kapacitetsproblemer. I enkelte udtalelser peges der også på, at trafikselskaberne ikke uden kompensationsordninger fra statslige myndigheder vil kunne tåle den økonomiske merbelastning, som en sådan ungdomsbillet vil betyde.

Udvalget har på den anden side også bemærket, at ungdomsorganisationerne selv og de myndigheder, som har med ungdomsager at gøre, gerne ser i alt fald en udredning med tanken om en sådan universalsbillet for øje, og de mener, det er vigtigt, at den gælder for rejser også i de jernbane-løse distrikter i Norden, og at aldersgrænsen ikke sættes for lavt. En del af trafikselskaberne støtter også tanken om at undersøge, hvordan et sådant universalkortsystem kan gennemføres i praksis.

Trafikudvalget mener, at det er en vigtig opgave at bidrage til at gøre Norden til et godt og rimeligt rejsealternativ for de yngre aldersgrupper og dermed bidrage til kendskab og forståelse de nordiske lande imellem.

Udvalget mener også, at det såkaldte Inter Railkort har vist nytten af et universalkort for ungdomsrejser, men man de-

ler forslagsstillernes syn på, at denne ordning af kommunikationsmæssige og pris-mæssige grunde ikke er tilfredsstillende for nordiske forhold. Særlig er der grund til at pege på de behov, som findes for rejser i de meget store jernbaneløse distrikter i Norden.

Udvalget kan på den anden side godt acceptere, at der er en del praktiske vanskeligheder forbundet med en ordning som den, medlemsforslaget skitserer. Det synes f. eks. at gælde enkelte transportselskaber, som på visse strækninger i den mest hektiske turistsæson vil have ganske bestemte kapacitetsbegrænsninger.

Set under en sådan synsvinkel kan man også sige, at det er principielt betænkeligt at indføre en rabatordning, som ikke primært tager sigte på at stimulere trafikken i de svagere perioder af året, men man vil da gerne udtrykke anerkendelse af de rabatordninger, som forskellige trafikkselskaber allerede har indført for visse ungdomsgrupper.

Trafikudvalget vil på trods af de store vanskeligheder — jeg siger: på trods af de store vanskeligheder — henstille, at man gennemfører en undersøgelse af forudsætningerne for et universalkort for ungdomsrejser i Norden. Da man egentlig bør sigte imod en ordning, der dækker hele Norden — det må være et mål i sig selv — kan udformningen ske på forskellig måde. Det kan også være ønskeligt, at det gælder andre transportmidler end jernbanerne. Ideelt set bør i alt fald alle transportmidler til lands og til søs inkluderes, og den undersøgelse, udvalget anbefaler, må derfor også klarlægge, hvordan afregningen mellem de enkelte trafikkselskaber bedst kan ordnes. Man skulle i den forbindelse kunne have et nyttigt erfaringsmateriale både fra Inter Railsystemet og fra de ordninger, som nationalt tillemper for de værnepligtiges rejser. Udvalget henviser også til de rejsetilbud, som gives til ældre og til pensionister.

Muligheden for at lade ordningen med bestemte modifikationer omfatte også flytrafik, bør overvejes, særlig med tanke på ungdomsudvekslingen mellem Island, Færøerne, Grønland og det øvrige Norden. Men trafikudvalget erkender, at det slet ikke er enkelt.

Med henvisning til, hvad jeg her har

sagt, vil trafikudvalget foreslå, at Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at undersøge muligheden for bedre og rimeligere internordiske rejsetilbud for ungdom ved indførelse af et tidsbegrænset universalkort, en såkaldt Nordturistbillet.

Tönnes Madsson Andenæs: Vi skal senere i sesjonen behandle et nordisk TV-marked. Et slikt TV-marked kommer til å bryte ned barrierer mellom menneskene i Norden. NORDTURIST-billettene vil gjøre det økonomisk mulig for ungdom i Norden ikke bare å titte på hverandre gjennom TV, men også treffe hverandre. Det er mens man er ung at man lettest knytter nye vennskap. At ungdommen selv legger vekt på den nye reisemulighet som vi behandler i dag, viser den resolusjon som Foreningene Nordens ungdomsrepresentantskaper her i Reykjavík har vedtatt.

Det er viktig at NORDTURIST-billettene dekker flest mulig reisemåter. Når det gjelder flytransport, tror jeg imidlertid dette bare bör være aktuelt i de helt spesielle tilfelle hvor annen transport ikke er tilgjengelig. Det kan f. eks. gjelde for ungdom som er bosatt på Svalbard.

Jeg vil gi utvalg og administrasjon ros for rask behandling. Når det gjelder den videre behandling, er det viktig å finne fram til en midlertidig prøveordning, f. eks. for to år, og at en deretter kan finne fram til en mer permanent ordning.

Det er også viktig at ordningen settes i gang selv om ikke alle trafikkselskaper finner å kunne delta i den fra første dag. Jeg viser her til resolusjonen fra Foreningen Nordens ungdomsrepresentantskaper.

Når det gjelder ønsker om å spre trafikken til de trafikksvake perioder, kan man godt forstå trafikkskapene. Men det er nå engang om sommeren at ungdommen har fri fra skolen og fri fra arbeidet. Vi kan ikke av hensyn til andre turister presse nordisk ungdom til å ta ferie *utenfor* Norden — for ferie og feriereiser ønsker vi jo at vår ungdom skal ha.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Ele Alenius, Tönnes Madsson Andenæs, John Austrheim, Jo Benkow, Ásgeir Bjarnason, Eric Carlsson, Ragnar Christiansen, Bjarne Mørk Eidem, Pauli Ellefsen, Knud Enggaard, Mauno Forsman, Leif Glensgård, Ove Hansen, Svend Haugaard, Gunnar Helén, Ragnhildur Helgadóttir, Carl-Henrik Hermansson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Harri Holkeri, Gustav Holmberg, Paul Jansson, Knud Jespersen, Knut Johansson, Bertil Jonasson, Lauri Kantola, Kalevi Kivistö, Magnús Kjartansson, Olaf Knudson, Lars Korvald, Astrid Kristensson, Eric Krönmark, Håkon Kyllingmark, Sirkka Lankinen, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Lars Lindeman, Thor Lund, Mette Madsen, Sven Mellqvist, Ingemar Mundebo, Gerda Møller, Otto Mørch, Arne Nilsen, Jan-Ivan Nilsson, Odvar Nordli, Sture Palm, Nikolaj Rosing, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Erland Steenberg, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Carl Olof Tallgren, Erkki Tuomioja, Pirkko Työläjäervi, Seppo Westerlund, Kåre Willoch, Folke Woivalin och J. Fr. Øregaard.

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Per Borten, Christian Christensen, Arne Geijer, Gylfi Þ. Gíslason, Finn Gustavsen, Jóhann Hafstein, Asbjørn Haugstvedt, Kirsten Jacobsen, Morten Lange, Reidar T. Larsen, Robert Pedersen, Olavi Tupamäki, Paavo Väyrynen, Þórarinn Þórarinnsson och Saimi Ääri.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 62 röster.

10

A 445/t: Medlemsförslag om båtförbindelse mellan Island, Färöarna och det övriga Norden och D 1975/11/1972/t: Meddelande om rekommendation nr 11/1972 angående bättre och billigare trafikförbindelser mellan Island, Färöarna och det övriga Norden

Rådet företog ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

6—750230. Nordiska rådet. 1:a samlingen

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd å gjennomføre nødvendige undersøkelser om forutsetningene for å drive rute-trafikk med en kombinert passasjer- og bilferje mellom Island, Færøyene og det øvrige Norden med henblikk på at en slik rute-trafikk blir etablert så snart som mulig.

Trafikutskottet hade anmält, at man ønsker å drøfte rekommendasjon 11/1972 spesielt på utvalgets planlagte befarung til Grønland i månedsskiftet juni—juli 1975, og man ønsker derfor å fortsette drøftingen av foreliggende melding etter Rådets 23. sesjon.

Magnus Kjartansson (trafikutskottets talsman): Hr. præsident! Vi, som lever i de vestlige yderområder i Norden, mærker stærkt, at begrænsede og dyre trafikforbindelser med det øvrige Norden hindrer vor deltagelse i nordisk samarbejde. Dette gælder ikke mindst det folkelige samarbejde, som jo må være den reelle basis for vort politiske samarbejde. Jeg tror, det er dyrere at flyve fra Helsinki, Stockholm, Oslo eller København til Reykjavík end til nogen anden hovedstad i Europa, og de billigere muligheder, som man havde før med skibsforbindelser, eksisterer ikke mere. Situationen er blevet stærkt forværret af de store prisstigninger på benzin, som vi har oplevet i den seneste tid.

Mange har ment, at hvis man så på Norden som en helhed, måtte dette problem anses for at være et fællesnordisk anliggende. Derfor er trafikforbindelserne mellem Grønland, Island, Færøerne og det øvrige Norden mange gange blevet diskuteret på Nordisk Råds sessioner. På den 20. session i Helsingfors 1972 vedtog Nordisk Råd en rekommendation, hvor man anbefalede regeringerne at foretage en undersøgelse af trafikforbindelserne mellem Island, Færøerne, Grønland og det øvrige Norden med henblik på en udbygning af disse forbindelser med tilknytning til det internationale rutenet.

Trafikudvalget havde vist dette forslag en meget stor interesse, afholdt møder på Færøerne og på Island og indsamlet materiale fra Grønland. Vi, som oprindeligt stillede forslaget, var derfor meget optimistiske med hensyn til en hurtig undersøgelse, ikke

mindst efter at to fortræffelige medlemmer af udvalget blev ikke mindre fortræffelige trafikministre. Men desværre lod undersøgelsen vente på sig.

På den 22. session i Stockholm blev der stillet et spørgsmål i denne anledning, og ministerrådet udtalte som sin mening, at undersøgelsen ikke burde fremmes på bekostning af nogen af de andre opgaver, som embedsmandskomiteen beskæftiger sig med. Trafikudvalget er ikke tilfreds med dette resultat og vil arbejde videre med sagen, hvilket fremgår af næste punkt på dagsordenen.

I ministerrådets svar blev der lagt vægt på nødvendigheden af, at opgaven blev begrænset og konkretiseret. Derfor er der fremkommet et medlemsforslag om bådforbindelse mellem Island, Færøerne og det øvrige Norden, selv om det ikke er meningen, at dette nye forslag skal komme i stedet for rekommandationen fra 1972.

I dette nye medlemsforslag henstiller man til Nordisk Råd at gennemføre nødvendige undersøgelser om forudsætningerne for at drive rutetrafik med en kombineret passager- og bilfærge mellem Island, Færøerne og det øvrige Norden med henblik på, at en sådan rutetrafik bliver etableret så hurtigt som muligt.

Denne idé er blevet diskuteret meget i den seneste tid, ikke mindst på Island. Baggrunden er faktisk den, at vi sidste år færdiggjorde en vej, som går Island rundt også over det vanskelige område syd for Vatnajökull. Denne vej gør det muligt at lade en bilfærge anløbe Østisland og sejle derfra via Færøerne til Norge. Denne strækning kan besejles på 2 døgn eller mindre. En sådan bådrejse ville blive billigere end flyvning og derfor åbne kontaktmuligheder for mindre-bemidlede befolkningsgrupper. En sådan båd ville også gøre det muligt at tage privatbilen med samt eventuelt campingudstyr, hvilket også giver muligheder for lavere rejseomkostninger og større bevægelsesfrihed for dem, som ejer en bil. Denne brug af skibet kunne så om vinteren kombineres med anden anvendelse, f. eks. containertransport. I den pågående diskussion er der opstillet mange interessante varianter, selv om jeg ikke kommer nærmere ind på dem ved denne lejlighed.

Forslaget har af trafikudvalget været re-

mitteret på sædvanlig måde. De fleste udtalelser er positive angående en undersøgelse, selv om flere udtaler tvivl om det økonomiske grundlag for en sådan rutetrafik. Dette må selve undersøgelsen naturligvis klargøre. Hvis et økonomisk grundlag kan påvises, skulle det være enkelt at organisere en sådan bådforbindelse på relativt kort tid. Hvis det viser sig, at en sådan rutetrafik ikke kan eksistere uden subsidier, må man bedømme, om den er så vigtig, at den fortjener økonomisk støtte. I så fald må man også bedømme, om dette er en sag af fællesnordisk interesse eller ikke. Men jeg synes, at spekulationer om denne side af sagen bør vente, indtil vi har fået en realistisk redegørelse om forudsætningerne.

Hr. præsident! Jeg anbefaler, at man vedtager trafikudvalgets forslag.

Mørk Eidem: Som ordføreren, Magnus Kjartansson, har understreket, er dette et forslag som dersom det blir realiseret, kan få uhyre stor betydning for det framtidige samkvem mellom Skandinavia, Færøyaner og Island. I første omgang er det tale om en utredning. Denne utredning bør skje så raskt som overhodet mulig.

Jeg er fullt klar over at dette tiltaks gjennomførelse vil bety en avgjørelse om økonomi. Da vil kanskje nordisk samarbeid virkelig settes på prøve. Det endelige resultat vil vise om de store nordiske land er villige til å stille midler til disposisjon i et forsøk på å gi et handslag til Island.

I dag gjelder det imidlertid en utredning. La den skje så raskt som mulig. Før denne sak ble tatt opp i Rådet, måtte presidenten innhente forsamlingens tillatelse til behandling, da saken ikke hadde ligget ute tilstrekkelig lenge. Dette vedtok Rådet enstemmig. La fortsettelsen når det gjelder denne sak, skje like raskt og like enstemmig.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Eric Krönmark lämnat sessionen för resten av detta möte och ersatts av Ove Nordstrandh.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Kristian Albertsen, Ele Alenius, Tønnes Madsson Andenæs, John Austrheim, Jo Benkow, Ásgeir Bjarnason, Per Borten, Eric Carlsson, Christian Christensen, Ragnar Christiansen, Bjarne Mørk Eidem, Pauli Ellefsen, Knud Enggaard, Mauno Forsman, Leif Glensgård, Ove Hansen, Svend Haugaard, Gunnar Helén, Ragnhildur Helgadóttir, Carl-Henrik Hermansson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Harri Holkeri, Gustav Holmberg, Paul Jansson, Knud Jespersen, Knut Johansson, Bertil Jonasson, Lauri Kantola, Kalevi Kivistö, Magnús Kjartansson, Olaf Knudson, Lars Korvald, Astrid Kristensson, Håkon Kyllingmark, Sirkka Lankinen, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Lars Lindeman, Thor Lund, Mette Madsen, Sven Mellqvist, Ingemar Mundebo, Gerda Møller, Otto Mørch, Arne Nilsen, Jan-Ivan Nilsson, Odvar Nordli, Ove Nordstrandh, Sture Palm, Nikolaj Rosing, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Erland Steenberg, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Carl Olof Tallgren, Erkki Tuomioja, Pirkko Työläjärvi, Seppo Westerlund, Kåre Willoch, Folke Woivalin och J. Fr. Øregaard.

Frånvarande var:

Arne Geijer, Gylfi P. Gíslason, Finn Gustavsen, Jóhann Hafstein, Asbjørn Haugstvedt, Kirsten Jacobsen, Morten Lange, Reidar T. Larsen, Robert Pedersen, Olavi Tupamäki, Paavo Väyrynen, þórarinn þórarinsson och Saimi Ääri.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 65 röster.

Utskottets anmälan lades till handlingarna.

11

C 25/t: Berättelse från Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Mørk Eidem (trafikutskottets talesman):

Beretningen fra Nordisk komite for transportøkonomisk forskning er oversiktlig og fyldig og vitner om stor aktivitet. Trafikkutvalget har derfor ikke hatt noen som helst vansker med å tilrå at Nordisk Råd tar beretningen til etterretning.

Jeg finner imidlertid grunn til ganske kort å peke på et par ting som vil kunne føre til et mer positivt resultat av dette organs virksomhet.

I NKTF's formålsparagraf heter det at komiteen skal koordinere den transportøkonomiske forskningen og stimulere utviklingen av forskningsmiljøet på dette området. Dette er en god og riktig målsetting, men jeg drister meg likevel til å stille det spørsmål om ikke også politikerne burde trekkes aktivt med i NKTF's arbeid.

En rekke spørsmål som komiteen drøfter, har en politisk side, og jeg tror det ville være av stor viktighet at politikerne kommer inn i bildet når dette skal diskuteres. La meg ta et par eksempler: Av beretningen går det fram at det er holdt en konferanse om trafikkplanering i en aktiv regionalpolitikk og et seminar om havne- og sjøfartsutviklingen i Norden. Begge disse emner er av en slik karakter at jeg tror det ville være av stor verdi både for forskerne og politikerne om den sistnevnte gruppe var til stede.

Dersom en ser på programmet for inneværende år, er det to emner som skiller seg klart ut som emner for konferanser hvor politikerne både kunne tilføre kunnskap og lære av å være til stede. Det gjelder emner som "Energiperspektivet og den fortsatte transportforskningen" og "Trafikkens miljøaspekter". Jeg vil derfor be om at det blir foretatt en vurdering av om ikke også politikere mer regelmessig burde inviteres.

Det ville i denne sammenheng ikke være unaturlig om trafikkutskottet fikk utpeke representanter til framtidige konferanser og seminarer arrangert av NKTF. I det minste burde trafikutskottet orienteres om når disse konferanser finner sted. Dette har hittil ikke skjedd.

Jeg anbefaler på vegne av et enstemmig trafikutskott at beretningen fra Nordisk komite for transportøkonomisk forskning tas til etterretning.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls utskottets förslag.

12

C 1: Berättelse från Nordiska ministerrådet rörande det nordiska samarbetet (juridiska utskottets betänkande)

Juridiska utskottet hade föreslagit att Nordiska rådet måtte godkänna följande yttrande till Nordiska ministerrådet:

1. Nordisk Råd tager ministerrådets beretning vedrørende det nordiske samarbejde C 1/1975 kap. I, for så vidt det er henvist til juridisk udvalg, kap. II og kap. XV til efterretning,

2. Nordisk Råd anmoder Nordisk Ministerråd om snarest efter fremsættelsen i den finske og svenske rigsdag af forslag til ny aktieselskabslov at udarbejde en oversigt over den i Danmark gennemførte aktieselskabslov og de i Finland, Norge og Sverige fremsatte forslag til aktieselskabslove med henblik på at klarlægge, på hvilke områder gennemførelsen af forslagene kan medføre uensartede aktieselskabslove i Norden for på denne måde at bidrage til lovharmoniseringen på dette område.

Austrheim (juridiska utskottets talesman): Under den 22. sesjonen vedtok Nordisk Råds plenum med overveldande majoritet ein rekommandasjon i fire punkt om den vidare utviklinga av lovgivningssamarbeidet. I eitt av punkta bad Rådet om at "et program for det nordiske lovgivningssamarbeidet på lengre sikt fremlegges for Nordisk Råd i ministerrådets beretning".

Det programmet som juridisk utval har hatt til førebuing føre denne sesjonen, vert av Ministerrådet presentert som eit supplement til det lovgivningsprogrammet C 1 for 1973 inneheldt. Juridisk utval er av den meining at det "supplement" vi har fått i år, er langt betre egna som programmatisk arbeidsgrunnlag enn den oversikta over samarbeidsprosjekt som låg føre i 1973, og som den gongen førte til ein viss kritikk.

Det er vel mogleg at denne positive utviklinga kan henge saman med at rekommandasjonen frå i fjor mykte opp den tradi-

sjonelle tolkinga av Helsingfors-avtalen ved å jamstille samarbeidet på dei tradisjonelle område med nye problemstillingar som vert aktualiserte i våre land, og der myndighetene vedtek å ta i bruk lovgiving som eit av verkemidla i reformpolitikken.

Det er enno for tidleg å ha noka meining om kva konsekvensar denne vidare tolkinga av Helsingforsavtalen vil få. Det finst dei, også i juridisk utval, som ottast at det vil gå ut over den fundamentale likskapen i dei nordiske landa sine lovverk, som er bygde opp gjennom fleire generasjonar. I si fråsegn til denne sesjonen presiserer derfor utvalet at arbeidet med lovharmoniseringa ikkje må skuvast i bakgrunnen, men framleis vere ei hovudmålsetjing for samarbeidet. Men det er likevel klårt at utvalet er sterkt oppteke av fleire av dei arbeidsoppgåver som det no vert gjort framlegg om skal takast opp i lovgivningsprogrammet, og det seier seg godt nøgd med at det har vorte teke så vidt mykje omsyn til dei synspunkt utvalet har hatt høve til å kome med i fellesmøte med justisministrane. Det skulle difor vere grunnlag for å kunne seie at det samarbeidet som rekommandasjonen frå 1973 ber om i eitt av punkta, har fått ein god start.

I fråsegna til C 1 for 1975 har utvalet helst konsentrert seg om somme av dei arbeidsoppgåvene som står høgt på arbeidsprogrammet, og som også har vore sentrale i dei fellesmøte utvalet har hatt med justisministrane. Det gjeld eit så viktig område som ekteskapslovgivinga. Rådet har hatt høve til gjennom dei siste par sesjonane å kunne følgje utviklinga i dei årlege utreiingane for utgreiingsarbeid og reformer som har funne stad i dei respektive landa. I Ministerrådet si utgreiing for i år heiter det at "det for tiden ikke synes praktisk mulig å oppnå ensartede regler i samtlige land om ekteskaps inngåelse og oppløsning". Utvalet har notert seg dette og vil som Ministerrådet seie seg lei for at ein ikkje kunne kome vidare på dette feltet. Ministerrådet viser for sin del til at dei vanskar som eventuelt kan oppstå, vil verte søkte løyste ved endringer i den nordiske ekteskapskonvensjonen. Juridisk utval er sjølvsagt samd i det, jamvel om det finn at Ministerrådets formuleringar på dette punktet kunne vore

noko sterkare, og vonar at justisministrane vil syne ein så aktiv vilje som mogleg for å hindre slike vanskar.

Somme vanskar er det enno tid til å hindre, nemleg dei som vil følgje av ulik lovgiving når det gjeld dei økonomiske rettsverknadene av ekteskap. Ministerrådet gir ei viss von om at det på dette området kan finnast fram til einsarta løysingar, og utvalet seier det så sterkt i sine kommentarar at "Ministerrådet ved den kommende lovgivning ikke må forsømme noen mulighet for å tilveiebringe den ønskede ensartethet".

Eit tredje døme på at utvalet ber om ei aktiv oppfølgjing frå ministrane si side, finn vi i omtalen av erstatningslovgivinga. Her har ministrane og utvalet gjennom ei tid drøfta dei grunnleggjande prinsipp som skal leggjast til grunn ved det reformarbeidet som er i gang. Det er brei semje om at den moderne samfunnsutviklinga gjer det turvande å vurdere på nytt kva for ordningar og reglar som best kan klårgjere erstatningsspørsmålet når ein skade oppstår. Forsikring og samfunnet sine trygdeordningar spelar ei stendig større rolle, og ministerrådet meiner at tradisjonell erstatningsrett får ei mindre rolle å spele i framtida. Utvalet hadde gjerne sett ei meir aktiv holdning, og ber konkret om nærare opplysningar om kva for initiativ ministerrådet vil ta for at erstatningstilhøvet mellom den skadelidne og den som valdar skaden, vert så tydeleg som vel mogleg.

I rekommandasjonar frå 1971 og 1972 har Nordisk Råd bede om tiltak til vern om privatlivets fred i ei tid då elektronikk og annan moderne teknikk gjer sitt inntog på stadig fleire område av samfunnslivet. Søkjeljoset vart tidleg sett på personregistra, of-fentlege og private.

Mellombels er den nasjonale lovgivinga i ferd med å kome, m. a. med pålegg om of-fentlege tilsynsorgan.

Juridisk utval har engasjert seg sterkt for i tide å få eit einheitleg regelverk for oppretting, drift og tilsyn med personopplysningsregister. Det er etter utvalet si mening særleg viktig å hindre såkalla "dataflukt". Dersom det i eitt av våre land vert gjennomført meir liberale reglar enn i dei andre, vil det lett kunne skje at personregistra vert

lagde dit med dei øvrige landa som kunde-krins.

Ministerrådet og utvalet synest no å vere samde om at dei nordiske landa må vere budde på via ein eigen konvensjon til å hindre ei slik utvikling. Utvalet strekar likevel under at det kan kome til å haste med å få ein slik konvensjon gjennomslagskraftig, og ber difor ministerrådet vere budd til, så snart ein får oversikt over kva for regelverk dei einskilde land vil vedta, å ha eit utkast klårt til under-skriving, og ellers tenkje over kva råd-gjerder som kan verte turvande for å verne den personlege integriteten på dette området.

Mellom dei lovgivingsspørsmål som ikkje er tekne med i sjølve programmet, har juri-disk utval spesielt festa seg ved myndigheits-reglane. Etter lovendringar i Sverige og Fin-land er myndighetsalderen ikkje lenger den same i våre land. Ministrane meiner at dei ulemper dette fører med seg når dei unge skiftar opphaldsland, ikkje er større enn at dei kan avhjelpast innanfor gjeldande kon-vensjon. Først når det oppstår uløyslege problem, er ein budd til eventuelt å endre konvensjonen.

Utvalet synest helst at dette gir uttrykk for ei noko passiv holdning, men finn likevel å måtte ta utgreiinga til ministrane på dette punktet til etterretning.

Dei einskildområde som eg her har om-talt, og som utvalet har ønskt å feste Rå-det si merksemd på, vil frameis vere på dagsordenen for dei årlege møte mellom utvalet og ministrane. Eg har tru på at det skal vere mogleg, innanfor den sam-arbeidsatmosfæren som er etablert, å kome eit steg vidare i programarbeidet.

Personleg legg eg stor vekt på at det er kontakt mellom myndighetene i våre land för det vert vedteke endelege direktiv og fastlagt tempoplanar for reformverksemd. Vi skal vere klare over at nye reformbehov kan melde seg med krav om rask hand-saming. Årets melding nemner enkelte pro-blemstillingar av den kategori. Lat meg få trekkje fram berre ei av dei, nemleg dei erstatningsrettslege spørsmål som knyter seg til ei utbygging av produktkontrollen.

Den embetsmannskomite som nyleg har avløyst det tidlegare kontaktutvalet, vil vere eit viktig forum for gjensidig informasjon

og meningsutveksling, med dei årlege fellesmøte mellom ministrane og juridisk utval som eit første, politisk høgstenkingsorgan på nordisk plan.

Utvalet har ikkje funne grunn til å gjere framlegg om at plenum vedtek noko formell fråsegn i høve meldinga om lovgivnings-samarbeidet. Utvalet meiner at dei samtalar som vart innleia i 1974, bør halde fram på fellesmøtet i år, og så får spørsmålet kome attende til 24. sejon på bakgrunn av dei synspunkt som måtte aktualisere seg då.

På eitt punkt har likevel utvalet funne å måtte be om reaksjon frå plenum. Det gjeld det revisjonsarbeidet som går føre seg innanfor selskaps- og firmarettet, og som har gått føre seg ei årrekke no, knytt til aksjeselskapslovgivinga. Danmark har nyleg vedteke ny lovgiving på dette feltet. I Norge ligg det eit framlegg frå Regjeringa, og det er varsla at Sverige og Finland følgjer etter innan utgangen av dette året. Meldinga seier ikkje noko om desse forslaga er i samsvar seg mellom, eller kor dei står i høve til det fellesnordiske utvalssamarbeidet som vart gjennomført i åra 1969—71.

Utvalet finn det viktig at ein på dette området kan halde på ei harmonisert lovgiving, og gjer difor framlegg om at Rådet gir sin tilslutnad til ei oppmoding til ministerrådet om å utarbeide ei oversikt over dei fire lovsetta straks dei finske og svenske framlegga ligg føre. Dersom Rådet vedtek framlegget, går eg ut frå at ministerrådet straks tek fatt på dette arbeidet, slik at juridisk utval alt under fellesmøtet til sommaren kan sjå på saka.

Det er ikkje nemnt i utvalet si fråsegn, men eg finn det av interesse i nordisk samanheng å peike på at det norske lovutkastet har bygd inn karantenevedtak som kan verte aktuelle ved tilfelle der det kan visast til økonomisk ugreie i samband med selskapsdrift, og minner elles om at ein i Norge har teke inn i aksjeselskapslovgivinga vedtak om bedriftsdemokratiet.

Eg tilrår med dette utvalet si innstilling vedteke.

Pirkko Työlajärvi: Herr president! I betänkandet av Nordiska rådets juridiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet uttalar

juridiska utskottet en önskan om att det skulle utarbetas en översikt över den i Danmark gällande aktiebolagslagstiftningen och de lagpropositioner, som kan väntas inkomma i de övriga nordiska länderna. Denna översikt skulle enligt utskottet tjäna som grund för en lagharmonisering gällande aktiebolagslagstiftningen. Det är väl känt, att olika synpunkter på lagsamarbetet har framkastats inom Nordiska rådet likaväl som i den nordiska EEC-debatten. Jag hänvisar till följande fyra synpunkter som exempel för att visa, att en harmonisering som mål inte utan vidare är självklar:

1) Aktiebolagslagstiftningen förknippas med strävanden till företagsdemokrati.

2) Ansvar och ansvarsfördelning inom aktiebolagen med hänsyn till bl. a. miljö- och arbetarskyddsförseelser och -brott.

3) Strävandena till att öka aktiebolagens skyldighet att ge utökad information i form av uppgifter gällande bl. a. lagerreserver med hänsyn till samhällets möjligheter att förutspå den ekonomiska utvecklingen.

4) För det fjärde kan man ytterligare ifrågasätta det önskvärda i att det i framtiden skulle råda en vittgående överensstämmelse mellan det i EEC starkt förankrade Danmarks aktiebolagslagstiftning och de övriga nordiska ländernas motsträvarande bestämmelser.

På bl. a. dessa grunder anser en del av den finska delegationen, att vi varken vill instämma i det juridiska utskottets önskan eller i detta skede (i synnerhet då det gäller en utredning) motsätta oss, varför vi avstår från att votera.

Austrheim: Eg kan ikkje på det noverande tidspunkt uttale meg om utsiktene til å få ei lovharmonisering på det området som her er teke opp. Det som er utvalet si hensikt i denne omgang, er få ei kartlegging av dei lovutkast som no ligg føre i dei ein-skilde nasjonale statar, og sjå om det er sjanse for ei lovharmonisering. Eg forstår det slik at den finske delegasjon kanskje vil vere reservert mot å godta det forslag som er sett fram frå juridisk utval. Lat meg berre opplyse om at dei finske medlemene i utvalet ikkje har teke nokon slik reservasjon i framlegget som ligg føre frå utvalet si side.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande utskottets yttrande till Nordiska ministerrådet.

För juridiska utskottets förslag till yttrande röstade:

Erik Adamsson, John Austrheim, Jo Benkow, Ásgeir Bjarnason, Per Borten, Eric Carlsson, Christian Christensen, Ragnar Christiansen, Bjarne Mørk Eidem, Knud Enggaard, Gylfi Þ. Gíslason, Leif Glensgård, Ove Hansen, Svend Haugaard, Gunnar Helén, Ragnhildur Helgadóttir, Carl-Henrik Hermansson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Harri Holkeri, Gustav Holmberg, Paul Jansson, Knud Jespersen, Knut Johansson, Bertil Jonasson, Magnús Kjartansson, Olaf Knudson, Lars Korvald, Astrid Kristensson, Sirkka Lankinen, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Lars Lindeman, Thor Lund, Mette Madsen, Sven Mellqvist, Ingemar Mundebo, Gerda Møller, Otto Mørch, Arne Nilsen, Jan-Ivan Nilsson, Odvar Nordli, Ove Nordstrandh, Sture Palm, Nikolaj Rosing, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Erland Steenberg, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Carl Olof Tallgren, Seppo Westerlund, Kåre Willoch och Folke Woivalin.

Ele Alenius, Mauno Forsman, Lauri Kantola, Kalevi Kivistö, Erkki Tuomioja och Pirkko Työläjärvi *avstod från att rösta*.

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Tønnes Madsson Andenæs, Pauli Ellefsen, Arne Geijer, Finn Gustavsen, Jóhann Hafstein, Asbjørn Haugstvedt, Kirsten Jacobsen, Håkon Kyllingmark, Morten Lange, Reidar T. Larsen, Robert Pedersen, Olavi Tupamäki, Paavo Väyrynen, Þórarinn Þórarinnsson, Saimi Ääri och J. Fr. Øregaard.

Yttrandet hade sålunda godkänts med 55 röster. 6 medlemmar avstod från att rösta.

13

A 427/j: Medlemsförslag om enhetliga nordiska bestämmelser om allemansrätt

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Lund (juridiska utskottets talesman): Medlemsförslaget om enhetlige bestemmelser om allemansrett til naturområdene har hatt to utgangspunkter som sikkert alle kan være enige om. For det første det forhold at vi ennå har store områder av uberørt natur, og at dette forhold er noe nær enstående i et stadig mer urbanisert Europa. For det annet det forhold at menneskenes behov for kontakt med naturen ökes i takt med de raske pulsslag i det moderne menneskes hverdag.

Friluftsliv er blitt en vesentlig faktor i dagens menneskers behov og liv. Samtidig som friluftsliv har betydning for den enkeltes trivsel og helse, har det betydning for samfunnet i videre forstand. Det berører også spørsmål som samfunnsökonomi, distriktsutbygging og ressursforvaltning. Naturen må i større grad enn tidligere vurderes som en ressurs, og i enhver vurdering av ressurser står en i den situasjon at frigjøring for et formål, innbefattet friluftsliv, kan ödelegge eksisterende eller potensielle ressurser for et annet formål.

Områdenes verdi i samfunnssammensetning må også vurderes etter deres bruksintensitet. I vår situasjon i Norden med store uberørte områder må en regne med stadig større bruk av disse, både fordi friluftsliv generelt vil utgjøre en ökende andel av folks totale livsførsel, og fordi behovet for friluftsliv ökes i takt med urbaniseringen, levestandardökningen og befolkningsökningen.

Ut fra disse betraktninger kunne det være mye som talte for en utredning om enhetlige bestemmelser om allemansrett i de nordiske land. Men Juridisk utvalg har hatt anledning til å studere et stort og interessant remissmateriale, og har måttet konstatere at mulighetene er svært små for å få forenet de nordiske regler i et felles lovkompleks.

De regler man praktiserer i de enkelte land, har forskjellig historisk bakgrunn, og avspeiler forskjellene i geografi, befolknings tetthet og lokalt næringsliv. Mye av jusen innen allemansretten er sedvanerett, og den synes å virke tilfredsstillende.

Utvalget har i sin betenkning önsket å gi uttrykk for sin tilslutning til det informasjonsarbeid som gjøres for å verne naturen

mot uheldige utslag av turisme. Et flertall av utvalget varsler om at man vil arbeide videre med de spørsmål som har tilknytning til allemannsretten, og eventuelt komme tilbake til Rådet med nye initiativ.

Når det gjelder det medlemsforslag som står på saklisten i dag, er utvalget enstem-

mig kommet til å anbefale at Nordisk Råd beslutter for tiden ikke å foreta seg noe.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölles utskottets förslag.*

Mötet avslutades kl. 18.00.

18 februari

Protokoll

5:e mötet

Tisdagen den 18 februari 1975 kl. 14.30

Presidenter: Johannes Antonsson (1—2; 2—5) och Knud Enggaard (2)

Dagordning

1. Dokument 1A: Slutrapport från arbetsgruppen för budget- och kontrollfrågor

Eventuellt val av budgetkommitté

2. C 1: Berättelse från Nordiska ministerrådet rörande det nordiska samarbetet

(*ekonomiska utskottets betänkande*)

C 1: Tilläggsberättelse från Nordiska ministerrådet rörande nordiskt energi- och industrisamarbete

D 1975/31/1970/e: Meddelande om rekommendation nr 31/1970 angående för-
enhetligande av handelsdokument och

D 1975/22/1969/e: Meddelande om rekommendation nr 22/1969 angående gränskommunalt samarbete

D 1975/14/1973/e: Meddelande om rekommendation nr 14/1973 angående utredning om energipolitisk överenskommelse och

D 1975/21/1974/e: Meddelande om rekommendation nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete

3. A 430/e: Medlemsförslag om ett nordiskt handlingsprogram för ökad livsmedelstillgång

4. A 432/e: Medlemsförslag om en nordisk lagstiftning om konkurrensbegränsningar

5. A 439/e: Medlemsförslag om utökade anslag till Nordtest

6. C 12/e: Berättelse från Nordiska kon-
taktorganet för fiskerispörsmål

7. D 1975/20/1972/j: Meddelande om rekommendation nr 20/1972 angående nordiskt samarbete rörande havsrätt

8. C 1: Berättelse från Nordiska ministerrådet rörande det nordiska samarbetet (*socialpolitiska utskottets betänkande*)

9. A396/s: Medlemsförslag om en nordisk rehabiliteringsanstalt i Rovaniemi

A 396 Ä/s: Medlemsförslag om rehabiliteringsanstalt för hjärt- och lungsjuka på Nordkalotten

10. A 411/s: Medlemsförslag om förbud mot utsläpp av avfall i Bottniska viken

11. A 419/s: Medlemsförslag om samnordisk insats för förhindrande av skador genom giftiga laster i Östersjön

12. A 412/s: Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för livsmedelsforskning

13. A 428/s: Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt samarbetsorgan på äldreomsorgens område

14. C 10/s: Berättelse från Nordiska hälsovårdshögskolan

15. D 1975/11/1967/s: Meddelande om rekommendation nr 11/1967 angående för-
enhetligande av lagstiftningen om sjukförsäkring

16. D 1975/16/1969/s: Meddelande om rekommendation nr 16/1969 angående läke-
medelssamarbete

17. D 1975/8/1971/s: Meddelande om rekommendation nr 8/1971 angående nordisk

samverkan för att motverka narkotikamissbruk

Meddelanden

Det meddelades, att udenrigsminister K. B. Andersen, statsråd Eivind Bolle, handels- och industriminister Kristian Gestrin, social- och hälsovårdsminister Seija Karkinen, statsråd Odd Sagør, statsminister Kalevi Sorsa, inrikesminister Heikki Tuominen och statsråd Inger Louise Valle intagit sina platser i rådet.

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes, att Johannes Antonsson återtagit sin plats i rådet och att Bertil Jonasson lämnat sessionen, att Eric Krönmark återtagit sin plats i rådet och att Ove Nordstrandh lämnat sessionen och att Astrid Kristensson för del av detta möte lämnat sessionen och ersatts av Ove Nordstrandh, att Erik Adamsson för detta möte lämnat sessionen och ersatts av Grethe Lundblad, att Magnús Kjartansson för detta möte lämnat sessionen och ersatts av Gils Guðmundsson, att Per Olof Sundman för detta möte lämnat sessionen och ersatts av Bertil Jonasson och att Jóhann Hafstein för denna dag och nästa dag lämnat sessionen och ersatts av Sverrir Hermannsson, samt att Gunnar Helén lämnat sessionen och ersatts av Rolf Sellgren.

Rådet beslöt ändra medlemslistan i enlighet härmed.

1

Dokument 1 A: Slutrapport från arbetsgruppen för budget- och kontrollfrågor

Presidiet hemställer att rådet måtte fatta följande beslut med anledning av slutrapporten från arbetsgruppen för budget- och kontrollfrågor:

1. Det upprättas ett permanent budgetorgan, benämnt Nordiska rådets budgetkommitté, med sammansättning i enlighet med rapportens förslag och vars medlemmar väljs av plenarförsamlingen på förslag av de samlade arbetsutskotten.

2. Proceduren för budgetöverläggningar med samarbetsministrarna bör följa de i rapportens avsnitt 7 föreslagna riktlinjerna.

3. En ordning för den interna informa-

tionsutväxlingen mellan Nordiska rådets och Nordiska ministerrådets organ bör upprättas på basis av de förslag och slutsatser om Nordiska rådets kontroll- och samarbetsfunktioner som framläggs i rapportens avsnitt 9.5.

4. Rådets nya budgetorgan skall kontinuerligt och pragmatiskt söka stärka de kontrollmöjligheter det anser väsentligast.

5. Presidiet uppmanas att i samråd med ministerrådet finna fram till tillfredsställande frister och lämpliga former för överlämnande av berättelser och meddelanden, särskilt ministerrådets berättelse C 1.

6. Presidiet får i uppdrag att arbeta vidare med övriga i rapporten behandlade frågor, däribland utskottssekretariatens placering, frågeinstitutets tillämpning samt eventuella ändringar i rådets arbetsordning.

Hernelius (arbetsgruppens talesman): Herr president! Denna föredragning skulle rätteligen ha ombesörjts av den man som varit ordförande i arbetsgruppen, K. B. Andersen, men på grund av för rådets ledamöter kända omständigheter — jag höll på att tillägga: för rådet kortsiktigt ogynnsamma omständigheter — har K. B. Andersen övergått till ministerställning. Därför har uppgiften att föredra rapporten lagts på gruppens vice ordförande.

Får jag, herr president, begagna tillfället att omedelbart på gruppens vägnar tacka K. B. Andersen för det arbete han nedlagt. Utan hans energiska, pådrivande insatser och utan hans förmåga att finna lösningar hade arbetet icke gått så fort som det faktiskt har gjort. Hjärtligt tack!

Jag skall inte trötta med en längre föredragning. Rapporten är bara på 56 sidor, och jag utgår från att alla har läst den. Jag vet i varje fall några som har gjort det.

Låt mig emellertid först teckna en bakgrund. I oktober 1973 uttalade ekonomiska utskottet sin önskan om att det skulle få tillfälle att ge synpunkter på budgeten för nordiska samarbetsprojekt innan dessa fastställdes av ministerrådet. Statsrådet Feldt, som var ministerrådets talesman, förklarade då att ministerrådet var villigt att fortsätta diskussionerna med ett av Nordiska rådet utsett organ i syfte att finna lämpliga lösningar samt att den behandling, som vid det tillfället ägde rum av kulturbudgeten,

kunde utgöra ett mönster. Den 15 februari 1974 utsåg arbetsutskottet och presidiet medlemmar i arbetsgruppen, och den 17 februari träffades överenskommelse mellan ministerrådet, presidiet och utskottsordförandena om att man skulle återkomma till frågan om ordningen för behandling av ministerrådets budget, när den då nytillsatta gruppen var färdig med sitt arbete.

Hithörande frågor hade dessförinnan tagits upp i danska folketingets utrikesutskotts betänkande 1973-10-11 och i det norska stortinget i en stortingsmelding om nordiskt samarbete. Man tryckte från dansk sida på att det var nödvändigt att säkra det folkvalda elementets aktiva medverkan i det nordiska samarbetet. Med den starka utbyggnad som skett av regeringsorganen och med ministerrådets tillkomst samt med ämbetsmannakommittéerna fanns det bekymmer för en byråkratisering av samarbetet med en försvagning av det parlamentariska och folkliga inflytandet som följde. Ett speciellt problem utgjorde härvid den parlamentariska kontrollen av de nordiska bevillningarna.

Från norsk sida förklarades, att det är av väsentlig betydelse för stortinget att veta, att Nordiska rådet haft anledning att uttala sig om budgetarna, såväl den totala budgetramen som prioriteringen inom de olika arbetsområdena.

I detta sammanhang kan jag inte underlåta att erinra om vad K. B. Andersen sade vid vårt sammanträde i Ålborg, då han erinrade om Hørups ord för 100 år sedan: "ingen over og ingen ved siden af parlamentet".

Arbetsgruppen har haft sju sammanträden, och presidiesekretariatet har fungerat som gruppens sekretariat. I Ålborg framlades en preliminär rapport som blev föremål för debatt, och vid det tillfället riktades inga invändningar mot huvudtankarna i den preliminära rapporten.

Innan jag går in på gruppens förslag vill jag fästa uppmärksamheten på den sammanställning som har gjorts av beräknade statsutgifter för nordiskt samarbete. Man har kommit fram till att dessa uppgår till minst 135 miljoner danska kronor per år. I Ålborg nämndes siffran 125 miljoner, men därefter har arbetet fortsatt och man

har tagit med en del poster som inte fanns i den tidigare kalkylen; det är orsaken till beloppets höjning. För inget av de fem nordiska länderna överstiger kostnaderna för nordiskt samarbete en promille av respektive lands statsbudget.

Nu är denna sammanställning behäftad med vissa brister, som redovisas på s. 9 i betänkandet. Orsakerna till dessa brister är många. Budgetåren är olika i de nordiska länderna. Ärendefördelningen i rådet stämmer inte överens med budgeteringsprinciperna för den nordiska kulturbudgeten. Vissa uppgifter saknas i statsbudgetarna i de olika länderna. Valutaberäkningen innebär problem; etc. etc. Men dessa brister är inte sådana att de företar helhetsintrycket: 135 miljoner danska kronor per år är den kostnad man har kommit fram till i denna första sammanställning i sitt slag som gjorts.

Vilka förslag har då gruppen redovisat? Jag hänvisar till den sammanfattning som ligger på bordet. Först och främst lägger gruppen fram synpunkter på proceduren för överläggningarna med samarbetsministrarna i budgetärenden. Dessa synpunkter utvecklas närmare på s. 11. Syftet bör vara, säger gruppen, att uppnå ett system inom vilket ämbetsmannakommittéernas, rådsutskottens, ställföreträdarkommitténs, budgetorganets och ministerrådets synpunkter och respektive roller i budgetsammanhang infogas i ett öppet och naturligt samspel. Jag vill erinra om vad Steenberg sade i Ålborg: samarbete är en både komplicerad och krävande arbetsform, krävande för alla parter. Men vi hoppas att de förslag som framläggs här skall kunna leda till en rimlig arbetsform som tillfredsställer båda parter. Det grundläggande är att man får tid på sig inom budgetorganet och ett fullständigt förberedelsematerial med alternativa handlings- och beslutsmöjligheter. Under de förutsättningarna skall det nog gå att konstruera en lämplig kontaktanordning.

Jag kan tillägga att vi senast i går hade en överläggning med ministerrådet om budgetmedlen. Det sammanträdet förlöpte som vi tycker att det borde göra och som vi hade tänkt oss, och som tydligen även ministerrådet avsåg att det skulle göra. Ut-

skotten hade tillfälle att framföra preciseringar och önskemål beträffande de preliminära budgetäskandena, vilka än så länge är förtroliga. Beträffande dispositionsmedlen föreligger inte något material förrän i oktober i år, och man kom överens om att ett nytt sammanträde när det gäller dem skall hållas i höst mellan ministerrådet och vederbörande organ i Nordiska rådet. Jag tror att vi kan beteckna sammanträdet i går som ett första utslag av det skisserade samarbetet, och ett lyckosamt sådant. Mycket återstår naturligtvis ännu att klargöra, men jag tror att sammanträdet var en god start. Den meningen hade vi från Nordiska rådets sida, och jag tror att uppfattningen inom ministerrådet var densamma; men jag har ju igen fullmakt att tala för dess räkning.

Man har alltså kommit i gång i denna huvudpunkt av gruppens frågeställningar. Vilket organ skall då representera Nordiska rådet vid dessa överläggningar? Låt oss först konstatera att arbetsgruppen var enig om att det är helt nödvändigt med ett koordinerande budgetorgan. Varje utskott har ju sina önskemål, och en koordinering måste till. Man skulle kunna tänka sig att proceduren för samtliga utskott blev likartad med den som har rått beträffande kulturavtalet och delvis transportavtalet, och sedan skulle det koordinerande organet komma in. Gruppen har arbetat med fyra olika alternativ som redovisas på s. 12—15 i rapporten. Gruppen har stannat vid att föreslå ett organ med tio medlemmar som skulle utses av rådet efter förslag av arbetsutskotten. Det skulle vara två representanter för varje utskott och för varje delegation. Organet skulle därmed få en politiskt balanserad sammansättning. Det nya organet föreslås få namnet Nordiska rådets budgetkommitté. Denna kommitté skulle sedan inom sig välja ordförande och vice ordförande.

Kontrollfrågorna diskuterades i juridiska utskottet 1972. Olika kontrollmöjligheter debatterades. Den parlamentariska kontrollen utövas ju för närvarande i respektive länder. Från Nordiska rådets sida har ifrågasatts om man inte skulle kunna få en gemensam kontroll över ministerrådets verksamhet, nu när ministerrådet har fått be-

slutsfunktioner och delvis arbetar utanför respektive länders konstitutionella kontrollregler. För en sådan kontroll skulle då krävas en insyn i ministerrådets dispositioner och avgöranden.

Arbetsgruppen har diskuterat dessa problem men av tidsskäl inte kunnat slutbehandla frågan. Man har bestämt sig för att överlåta åt presidiet eller det organ, som presidiet utser som ändamålsenligt, att fortsätta behandlingen av detta ärende.

En av de frågor som man då haft i tankarna är om inte rådet skulle kunna ha en dechargedejobb rörande ministerrådets verksamhet, av samma slag som man har i flertalet nordiska parlament i liknande sammanhang. Där om föreligger alltså inget förslag från arbetsgruppen, utan man har hemställt att presidiet skall fortsätta övervägandena på den punkten.

Däremot har arbetsgruppen gått in på existerande kontroll- och samarbetsfunktioner och gjort en fullständig genomgång av fältet. Man har t. ex. redovisat utskottens roll som huvudansvariga för den löpande sakbehandlingen i rådet mellan de årliga sessionerna. Där kommer man senare med ett förslag om utskottssekretariaten vilket inte skall bli föremål för behandling nu; jag återkommer till det senare.

Man vill emellertid att diskussionen kring ministerrådets rapport — gemenligen kallad C 1 — skall bli mer omfattande inom utskotten. Förutsättningen är då att denna rapport kommer i tid från ministerrådet. Arbetsgruppen har föreslagit en tidsfrist, nämligen att rapporten skall komma 2 1/2 månad före sessionen, och att arbetsordningen för rådet ändras i enlighet därmed.

Stora projekt har på sistone ibland redovisats i C 1, och gruppen anser att sådana projekt borde redovisas särskilt, framför allt om projekten får betydande budgetära konsekvenser. Sådana projekt bör framläggas som separata och mera förpliktande ministerrådsförslag; det har ju varit tunnsått med sådana förslag vid de senaste sessionerna.

Då det gäller rationalisering av arbetet har arbetsgruppen pekat på att utskottens behandling av medlemsförslagen kräver lång tid, men gruppen har inte velat föreslå någon ändring i det sammanhanget. Gruppen konstaterar att medlemmarnas initiativrätt

och rätt att ställa förslag är utan inskränkning enligt Helsingforsavtalet och att det åligger medlemmarna själva att bedöma i vilken utsträckning de skall väcka medlemsförslag i rådet.

Gruppen har också diskuterat — det påpekades i Ålborg — behovet av att regel- eller mindre ad hoc-betonade institutioner bundet se på nyttan av några delvis mer och organ. Om man behöver hålla sådana organ i gång i fortsättningen, och med alla de aktiviteter som för tillfället finns, bör provas genom sakgranskning av de beviljade anslagen, förklarar arbetsgruppen. Därmed skulle man få möjlighet att skära ner växter som blivit för stora, eller rent av att avskrika saker som haft sin motivering i ett tidigare skede men som i det aktuella läget inte förefaller särskilt nödvändiga eller angelägna, saker som annars skulle rulla vidare av bara farten, med allt vad det betyder av utgifter och personansträngningar.

När det gäller utskottens hörande av sakkunniga anser gruppen att det är värdefullt att utskotten har den möjligheten, men gruppen finner antalet experter och ämbetsmän som brukar delta i rådets sessioner vara i största laget. Rationaliserings- och kostnadssynpunkter i förening med en noggrannare prövning av vad rådets och ministerrådets behov motiverar borde i viss utsträckning kunna nedbringa detta antal. Däremot vill man gärna att enskilda regeringsmedlemmar får ökat tillfälle att delta i utskottens arbete. Man vill också stimulera till fortsättning och utvidgning av samråden mellan utskotten och respektive fackministrar.

Beträffande frågeinstitutet pekar gruppen endast på att reglerna för detta måste noggrant följas. Det har kanske varit litet dåligt med detta vid en del sessioner; ibland har det blivit en allmän debatt i stället för en frågedebatt sådan den var tänkt. Detta är ju tidskrävande, och därför vill man peka på vikten av att reglerna följs.

I fråga om kontaktmannainstitutionen anser man att denna har en viktig roll att fylla för att tillhandahålla rådets nationella sekretariat och enskilda medlemmar upplysningar om sакlаgеt i olika frågor. Det är i stort sett vad man säger på den punkten.

Ökat antal sammankomster mellan presidiet och statsministrarna rekommenderas. Nu är det två år sedan den senaste sammankomsten. Gruppen vill också att presidiet och samarbetsministrarna skall träffas ungefär på det sätt man brukar göra, men helst litet oftare än som nu sker.

När det gäller kontakter mellan de två nordiska sekretariaten förutsätter man att de äger rum i en förtroendefull och öppen anda, såväl i rutinfrågor som i sekretariaten ålagda gemensamma arbetsuppgifter, t. ex. den förestående översynen av kontaktmannainstitutionen. Gruppen rekommenderar alltså den översynen. Man vill också att Nordiska rådet skall få tillgång till räkenskapsrapporter och revisionsberättelser beträffande ministerrådets organ.

Dessutom lägger gruppen fram ett förslag om utskottssekretariatens placering. Gruppen anser att olika skäl talar för att de utskottssekreterare, som är anställda på heltid, flyttas till presidiesekretariatet i Stockholm på samma sätt som redan skett med sekreteraren i socialpolitiska utskottet. Övriga utskottssekreterartjänster, dvs. sekreterarposterna i ekonomiska och juridiska utskotten, överflyttas till presidiesekretariatet vid det tillfälle då de förvandlas till heltidstjänster. Man kan i fortsättningen fördela utskottstjänsterna på samma sätt som hitintills, anser gruppen.

I alla de frågor som jag här redovisat har arbetsgruppen varit helt enig. Det finns ingen reservation. Men i fråga om utskottssekretariatens placering föreligger en reservation från de danska medlemmarna i gruppen, K. B. Andersen och Haugaard. De vidhåller den uppfattning som tidigare framförts från Danmark och anser att olika skäl talar för att den nuvarande ordningens fördelar är så stora att de motiverar att man inte gör någon ändring. Olägenheter vid en centralisering till Stockholm påpekas också. Nu skall emellertid den frågan inte bli föremål för votering här, eftersom presidiet enligt förslaget skall få i uppdrag att arbeta vidare med frågan om utskottssekretariatens placering. Däremot har presidiet föreslagit — det finns på s. 2 i rapporten — vad som skall bli föremål för beslut i dag: att rådet beslutar upprätta ett permanent budgetorgan, benämnt Nordiska rådets budgetkom-

mitté, på det sätt jag nyss har skisserat, dvs. att medlemmarna väljs av plenarförsamlingen på förslag av de samlade arbetsutskottet.

Presidiet föreslår vidare att proceduren för budgetöverläggningar med samarbetsministrarna bör följa de i rapportens avsnitt 7 föreslagna riktlinjerna,

att en ordning för den interna informationsutväxlingen mellan Nordiska rådets och Nordiska ministerrådets organ bör upprättas på basis av de förslag och slutsatser om Nordiska rådets kontroll- och samarbetsfunktioner som framläggs i rapportens avsnitt 9.5,

att rådets nya budgetorgan skall kontinuerligt och pragmatiskt söka stärka — detta är en viktig punkt — de kontrollmöjligheter det anser väsentligast.

Presidiet skall uppmanas att i samråd med ministerrådet komma fram till tillfredsställande frister och lämpliga former för överlämnande av berättelser och meddelanden, särskilt ministerrådets berättelse C 1.

Med detta, herr president, anser jag mig ha fullgjort mitt uppdrag.

Steenberg: Hr. Hernelius har gitt en utförlig redegjørelse for en rekke konkrete tiltak budsjetgruppen foreslår. Jeg skal derfor bare komme med noen prinsipielle betraktninger omkring budsjetgruppens arbeid og det som det nå er lagt opp til.

I og for seg er det vel ikke kommet til så mange momenter siden budsjetgruppen fremla sin interimrapport i Ålborg. Noen få er kommet til. Under arbeidet med denne sak har iallfall jeg for min del fått inntrykk av at den rapport vi i dag behandler, vil imøtekomme et stort ønskemål og et stort behov fra parlamentarikersiden.

Jeg har i flere sammenhenger fått en klar følelse av at det blant mange næres en forståelig frykt for at ministerråd, embetsmannskomiteer og sekretariater etter hvert vil spille parlamentarikerne ut over sidelinjen. Under generaldebatten på lørdag og søndag kom noe av denne bekymring til uttrykk, og i Norges storting hadde vi for en uke siden en meget nyttig og omfattende debatt om det nordiske samarbeid. Også i den debatten kom forholdet mellom minis-

terrådsiden og parlamentarikerne til så stå nokså sentralt i debatten.

I og med at vi fikk Nordisk Ministerråd og Ministerrådssekretariatet, har det nordiske samarbeid fått bedre utviklingsmuligheter, det er det neppe noen tvil om. Det gis muligheter for utredninger, for planmessig sekretariatvirksomhet og for en kontinuitet i arbeidet som i høyeste grad er nødvendig.

Det er nå gått fem år siden Ministerrådet ble instituert. Samtidig ble arbeidet på embetsmannsnivå brakt inn i noe fastere og mer institusjonelle former. Disse tiltak var nødvendige og har uten tvil bidratt til å fremme samarbeidet på en god måte. På den annen side må denne positive utvikling ikke føre til at betydningen av Rådets arbeid reduseres. Dette synspunkt er jo allmenlig anerkjent, og det er jo også dette allmenne synet på spørsmålet som har ført til kravet om å få et kontrollorgan opprettet av og blant parlamentarikerne. En av dette kontrollorgans viktigste oppgaver vil måtte bli å finne fram til den rette arbeidsfordeling og myndighetsfordeling mellom de ulike organer — Ministerrådet, embetsmannsutvalgene og Nordisk Råd som den parlamentariske forsamling.

Jeg vil i denne forbindelse peke på det betenkelige i en utvikling som finner sted, og som kontrollorganet bør drøfte med ministersiden. Det gjelder oppblomstringen av embetsmannskomiteer, underutvalg og spesialutvalg. Hvor mange slike komiteer og utvalg som er i arbeid i dag, har jeg ikke oversikt over, men antallet synes iallfall for meg å være stadig økende. Dette må jo i tilfelle også føre til en følelig belastning på departementenes arbeidskraftressurser.

Et spørsmål som budsjetgruppen har behandlet, men som ikke var kommet med i interimrapporten, er nå tatt inn i den endelige rapport, og det gjelder behandlingen av Ministerrådets årlige beretning, det vi kaller C 1. Som kjent legger Ministerrådet i dag fram sine forslag i form av punkter i C 1, f. eks. handlingsprogrammene på de ulike områdene, og det er relativt summariske, kortfattede orienteringer om hvilke planer Ministerrådet har, ofte uten noe av det bakgrunnsmateriale som foreligger fra embetsmannskomiteene og sekretariatet.

Under sesjonen i Ålborg pekte jeg på det

uheldige i at slike forslag, som altså kan dreie seg om omfattende prosjekter og ha betydelige budsjettmessige konsekvenser, bare blir presentert av Ministerrådet i C 1. På den måten kommer ikke forslagene som formelle regjeringsforslag eller som ministerrådsforslag. Forskjellen mellom disse to former, altså konkrete ministerrådsforslag kontra C 1-punkter, ligger bl. a. i at et ministerrådsforslag er en politisk mer forpliktende handling enn et punkt i en beretning. Dessuten vil et ministerrådsforslag gi Rådet muligheter til en mer ansvarlig behandling bl. a. ved å innhente remisser, høre sakkyndige osv. og på den måten utøve vanlige parlamentsfunksjoner.

Budsjettgruppen har i dette spørsmål kommet fram til et kompromiss, idet det i rapporten legges vekt på at C 1 framlegges for Rådets organer tidligere enn hittil, og at Ministerrådets betydningsfulle prosjekter refereres så utførlig som mulig. Men — sier budsjettgruppen — større program og prosjekter bør framlegges i Rådet som separate og mer forpliktende ministerrådsforslag og bli gjenstand for ordinær behandling i henhold til Helsingfors-avtalens og arbeidsordningens intensjoner. Blir denne fremgangsmåten fulgt, vil dette utvilsomt bidra til å aktivisere debatt og behandling i Rådet.

Jeg tror også at parlamentarikernes rolle uten tvil vil bli styrket gjennom det opplegg jeg her har beskrevet.

Jeg vil utover det jeg her har nevnt, gjerne føye til at det ellers neppe vil være tilstrekkelig i seg selv å få en Nordisk Råds budsjettkomite. Slik det nordiske samarbeid er lagt opp gjennom pragmatiske samarbeidsformer vil det hele ikke fungere med mindre det legges for dagen en positiv vilje til å fremme samarbeidets målsetninger. En må lengst mulig søke å unngå konfrontasjoner mellom Ministerrådet og Nordisk Råd. Det fordrer fleksibilitet og en åpen samarbeidsånd. Den kommende budsjettkomite vil bli gitt et solid mandat til å gripe inn og influere på utviklingen, men på mange måter vil den nok også kunne bli et organ med store muligheter til å fremme samarbeidet mellom ministersiden og parlamentarikerne.

En oppgave som bør få en bred plass i

budsjettkomiteens arbeid, er å overvåke at det samarbeidssystem en legger opp til i nordisk sammenheng, ikke utvikler seg til en panisk jakt etter nye arbeidsoppgaver bare for å holde de etablerte organer i arbeid. En bør til enhver tid vurdere nøkternt samarbeidsprosjektene behov og muligheter. Det må heller ikke opprettes stadig nye institusjoner uten at det foreligger en klar og saklig begrunnelse for disse. Det ligger ikke noe negativt i å advare mot en slik tendens. Det er tvert imot ut fra en ideell tro på fellesskapet i Norden at en bør medvirke til en utvikling som skaper forståelse og goodwill blant befolkningen i de nordiske land for dette samarbeid. En ville gjøre dette samarbeidet en bjørnetjeneste hvis en ikke erkjenner dette og bygger opp fellesskapet innenfor en rimelig og fornuftig ramme. Det skal likevel ikke behøve å stoppe nye initiativ gjennom medlemsforslag og ministerrådsforslag, men disse må bare til enhver tid bedømmes kritisk for hele utredningsapparatet settes i gang.

Jeg har villet komme med disse generelle bemerkninger for å antyde noe av hva som bør være det prinsipielle utgangspunkt for budsjettkomiteens arbeid. Av komiteens navn, som er foreslått å bli Den nordiske budsjettkomite, vil mange kanskje tro at det her bare dreier seg om en form for budsjettkontroll. Slik er det ikke. Den parlamentariske kontrollfunksjon komiteen vil bli tillagt, regner iallfall jeg som enda mer viktig, verdifull og nødvendig. Det som det fra komiteens side bør legges avgjørende vekt på, er at samarbeidet skal fungere og gi resultater, samtidig som arbeidsfordelingen mellom ministerrådsiden og parlamentarikersiden skal være balansert. Det må i det hele tatt være et mål å finne en best mulig balanse mellom effektivitet og parlamentarisk kontroll og innflytelse.

Jeg skal innskrenke meg til disse rent prinsipielle bemerkninger og ellers vise til det som sakens ordfører Hernelius nylig har anført i sin presentasjon av rapporten.

Haugaard: Hr. præsident! Som Hernelius sagde i sin meget grundige gennemgang er der to danske medlemmer af budgetudvalget, der har meldt reservation i en enkelt sag, nemlig med hensyn til indstil-

lingen om en centralisering af udvalgenes sekretariatsvirksomhed. Jeg vil gerne forklare hvorfor og også understrege, at det kun er på dette ene punkt, at vi har meldt reservation.

Vi er ikke imod en rationalisering af arbejdsgangen i Nordisk Råd, jeg kan sige tværtimod. Vi ser gerne, at et og andet i Nordisk Råd indrettes lidt mere praktisk. Vi tror endda, at der er noget at gøre for en rationaliseringseksperter på et og andet område. Personlig vil jeg gerne fremhæve, at det vil være ønskeligt med en begrænsning i mængde og bredde af skriftligt materiale, en klarere opdeling af beføjelser og opgaver, bedre planlagte, men færre møder og rejser — også på embedsmandsplan. Mere præcise beslutninger, samling om færre, men mere oplagte og afgørende nordiske opgaver og — må jeg tilføje — også en rationalisering med hensyn til taletiden.

Jeg vil gerne understrege, at det, jeg siger her, er sagt ud fra stor kærlighed til og en meget positiv holdning til nordisk samarbejde.

Men dette og andet, som er nødvendigt, klares ikke ved at centralisere udvalgsvirksomhed på sekretariatsplan, måske tværtom. Vi mener, at det er meget afgørende, at det er de folkevalgte, der er drivkraften i det nordiske arbejde. Det må ikke blive en sag, hvor det fortrinsvis hviler på et centralt sekretariat, hverken når det gælder det ministerielle område, eller når det gælder udvalgenes. Der vil blive for langt til de nationale parlamenter, man vil føle sig for stærk og få en for ensartet påvirkning i det centrale sekretariats højborg. Bureautatiseringen vil vokse til skade for en levende folkelig politisk indsats.

Vi har drøftet dette problem i den danske delegation, og vi er enige om det meget uheldige i den foreslåede centralisering, og vi er enige om at afvise den.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop betræffande presidiets förslag i anledning av slutrapporten från arbetsgruppen för budget- och kontrollfrågor.

För presidiets förslag röstade:

Kristian Albertsen, Ele Alenius, Tønnes Madsson Andenæs, Johannes Antonsson,

John Austrheim, Jo Benkow, Ásgeir Bjarnason, Per Borten, Eric Carlsson, Christian Christensen, Ragnar Christiansen, Bjarne Mørk Eidem, Pauli Ellefsen, Knud Enggaard, Mauno Forsman, Arne Geijer, Leif Glensgård, Gils Guðmundsson, Finn Gustavsen, Ove Hansen, Svend Haugaard, Asbjørn Haugstvedt, Carl-Henrik Hermansson, Sverrir Hermansson, Allan Hernelius, Harri Holkeri, Gustav Holmberg, Kirsten Jacobsen, Paul Jansson, Knud Jespersen, Knut Johansson, Bertil Jonasson, Lauri Kantola, Kalevi Kivistö, Olaf Knudson, Lars Korvald, Eric Krönmark, Håkon Kyllingmark, Morten Lange, Sirkka Lankinen, Reidar T. Larsen, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Lars Lindeman, Thor Lund, Grethe Lundblad, Mette Madsen, Sven Mellqvist, Ingemar Mundebo, Gerda Møller, Otto Mørch, Arne Nilsen, Odvar Nordli, Ove Nordstrandh, Sture Palm, Robert Pedersen, Rolf Sellgren, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Erland Steenberg, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Carl Olof Tallgren, Erkki Tuomioja, Olavi Tupamäki, Pirkko Työläjäarvi, Seppo Westerlund, Kåre Willoch, Folke Woivalin, Þórarinn Þórarinsson, Saimi Ääri och J. Fr. Øregaard.

Frånvarande var:

Gylfi P. Gíslason, Ragnhildur Helgadóttir, Elsi Hetemäki, Jan-Ivan Nilsson, Nikolaj Rosing och Paavo Väyrynen.

Presidiets förslag hade sålunda godkänts med 72 röster.

Presidenten: Plenarförsamlingen har godkänt att det upprättas ett permanent budgetorgan, benämnt Nordiska rådets budgetkommitté. Följande medlemmar har förslagsits ingå i denna kommitté:

Juridiska utskottet: Ove Hansen och Allan Hernelius.

Kulturutskottet: Gylfi P. Gíslason och Svend Haugaard.

Socialpolitiska utskottet: Asbjørn Haugstvedt och Carl Olof Tallgren.

Trafikutskottet: Bror Lillqvist och Magnús Kjartansson.

Ekonomiska utskottet: Sture Palm och Erland Steenberg.

Önskar plenarförsamlingen välja dessa?
Presidentens förslag bifölls.

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes, att Astrid Kristensson återtagit sin plats i rådet och att Ove Nordstrandh lämnat sessionen, att Kristian Albertsen lämnat sessionen och att Knud Jespersen lämnat sessionen och ersatts av Poul Dam.

Rådet beslöt ändra medlemslistan i enlighet härmed.

2

C 1: Berättelse från Nordiska ministerrådet rörande det nordiska samarbetet (ekonomiska utskottets betänkande), C 1: Tilläggsberättelse från Nordiska ministerrådet rörande nordiskt energi- och industrisamarbete, D 1975/31/1970/e: Meddelande om rekommendation nr 31/1970 angående förhållanden av handelsdokument, D 1975/22/1969/e: Meddelande om rekommendation nr 22/1969 angående gränskommunalt samarbete, D 1975/14/1973/e: Meddelande om rekommendation nr 14/1973 angående utredning om energipolitisk överenskommelse och D 1975/21/1974/e: Meddelande om rekommendation nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete

Rådet företog ovannämnda saker i ett sammanhang.

Ekonomiska utskottet hade föreslagit,

I. att Nordiska rådet i anledning av Nordiska ministerrådets berättelse måtte godkänna följande yttrande:

Nordisk Ministerråd bör överveie spørgsmålet om i større grad å konsentrere redegjørelsen om en jevnføring mellom handlingsprogrammet og dets oppfølging, samt en bredere fremstilling av aktuelle samarbeidsspørsmål.

Rådet vil gjenta sin henstilling fra tidligere år at C 1 blir lagt fram helst i november.

Rådet har med tilfredshet notert seg at Ministerrådet vil følge utviklingen i den nordiske samhandel og drøfte tiltak som kan utvikle handelen til beste for alle de nordiske land.

Rådet har merket seg at det utstrakte nordiske samarbeid vedrørende de internasjonale valutaspørsmål fortsetter.

Rådet har for sitt vedkommende ikke noe å bemerke til Ministerrådets prioritering av Det nordiske industrifonds programråde.

Rådet tillegger Nordtests virksomhet stor betydning og vil understreke nødvendigheten av at Nordtest sikres tilstrekkelige midler til å utnytte sin kapasitet til prioriterte prosjekter.

Spørsmålet om energipolitisk samarbeid vil bli behandlet som egen sak på basis av særskilt rapport utarbeidet av Embetsmannskomiteén for industri- og energipolitikk.

Rådet tar til etterretning opplysningene om oppfølgingen av handlingsprogrammet for økt integrasjon av de nordiske bygge- og markeder. Rådet har for sitt vedkommende ikke noe å innvende mot prioriteringen av det forestående arbeid, men vil henlede oppmerksomheten på betydningen av økt nordisk innsats for bedre husisolasjon.

Rådet vil henstille at Ministerrådet fremlegger det foreliggende forslag om en nordisk konvensjon om grensekommunalt samarbeid for Nordisk Råd til behandling.

Rådet har for sitt vedkommende ikke noe å bemerke til Ministerrådets prioritering av den planlagte virksomhet på konsumentområdet.

Rådet imøteser nærmere informasjon om det fortløpende samarbeid som finner sted innenfor bl. a. den permanente samarbeidsgruppen under styret for de felles nordiske prosjekter om formene for det fortsatte nordiske samarbeid på bistandsområdet.

Rådet finner det ønskelig med en mer omfattende fremstilling av nordisk samarbeid i bistandsspørsmålene enn det som fremgår av beretning C 1/1975.

II. at Nordisk Råd tar til etterretning de til økonomisk utvalg henviste deler av kapittel I. Det nordiske samarbeid — Ministerrådets virksomhet og det nordiske handlingsprogrammet, og kapitlene VIII: Handels- og valutapolitisk samarbeid, IX: Industri- og energipolitisk samarbeid, kapittel X: Regionalpolitisk samarbeid, kapittel XI: Samarbeid om konsumentspørsmål og

kapittel XIV: Samarbeid om spørsmål vedrørende bistand til utviklingslandene.

III. at Nordisk Råd tar meldingen om rek. nr. 31/1970 vedrørende ensartede handelsdokumenter til etterretning og avskriver rekommandasjonen,

IV. at Nordisk Råd tar beretningen om Nordel 1974 og beretningen fra Nordisk kontaktorgan for atomenergispørsmål til etterretning,

V. at Nordisk Råd tar orienteringen om rek. nr. 22/1969 vedrørende grensekommunalt samarbeid til etterretning og imøteser ny orientering til neste sesjon.

VI. at Nordisk Råd tar meldingen om rekommandasjon nr. 14/1973 til etterretning og anser rekommandasjonen for sluttbehandlet.

VII. anmelder at arbeidet med rekommandasjon nr. 21/1974 fortsetter i utvalget.

Palm (ekonomiska utskottets talesman): Herr president! Från ekonomiska utskottet föreligger vid årets session ett antal utlåtan- den av stor betydelse för det fortsatta nordiska samarbetet. Jag vill nämna ett par av de väsentligaste. De blir föremål för särskilda föredragningar.

Det framtida energisamarbetet intar en särställning, som redan framgått av inläggen i generaldebatten i lördags och söndags. Utskottet har också i sitt yttrande uttalat sin tillfredsställelse över såväl ämbetsmannakommitténs utredning som ministerrådets uttalande. Arbetet har nu börjat konkretiseras på flera punkter men ekonomiska utskottet har givit uttryck för en mycket klar viljeyttring som innebär att vi förväntar att ett framtida energisamarbete bör vidareutvecklas i ett samarbete på det industriella området. Dessa frågor kommer emellertid att behandlas i särskild ordning efter föredragning av utskottets vice ordförande.

Oavsett hur långt det är möjligt att åstadkomma ett industriellt samarbete — som vi alla hoppas på — har provnings- och testningsförfarandet av olika produkter i våra länder en mycket stor betydelse. Det visar inte minst utvecklingen på konsumentvaru- och produktkontrollens område under senare år. Mot den bakgrunden har i ett särskilt medlemsförslag frågan om ökade anslag till Nordtest tagits upp. Den frågan

väcktes innan rådets budget- och kontrollkommitté började behandla dessa frågor som medfört att rekommendationen fått en något annan innebörd än medlemsförslagets yrkande.

Nu hemställer utskottet att ministerrådet bör utreda möjligheterna att stärka Nordtests ställning bl. a. med sikte på att utveckla detta arbete och att åstadkomma jämförbara provningsmetoder och för att undvika dubbelarbete. Dessa önskemål har kommit till klart uttryck i det stora flertalet remissvar, och vi finner dessa krav mycket naturliga med hänsyn till ett ökat internordiskt varuutbyte. Erfarenheterna från arbetet med gemensamma byggbestämmelser i Norden visar att det finns ett starkt behov av utvecklat nordiskt samarbete på dessa områden.

Utskottets motiveringar kommer att redovisas i en särskild föredragning.

Den tredje fråga som behandlas separat är spørgsmålet om att undersöka möjligheterna att åstadkomma ett gemensamt nordiskt handlingsprogram på livsmedelsförsörjningens område.

Utskottet säger att först måste en analys och kartläggning av våra nuvarande och framtida försörjningsfrågor på livsmedelsområdet företagas för att klarlägga om det över huvud taget finns förutsättningar att åstadkomma ett sådant handlingsprogram. De översiktliga beskrivningar och redogörelser som utskottet begär kommer säkerligen att vara av stort värde för de närmaste årens debatt om vår allmänna livsmedelsförsörjning.

Som en allmän bedömning av C 1 kan sägas att vi är många som uppskattar att ministerrådet i så hög grad samlat sin redovisning i en enda volym. Det är ju ett känt förhållande att parlamentarikerna ofta uttalar sitt stora missnöje över den svällande pappersfloden som gör arbetet i Nordiska rådet svårt att överblicka. Jag vill alltså uttala min och utskottskamraternas tillfredsställelse över den ambition som på detta sätt kommit till uttryck i årets berättelse och hoppas att man skall hålla fast vid den ambitionen även i fortsättningen.

Vid behandlingen av C 1 i ekonomiska utskottet har vi — och det framgår också av utskottets skrivning — funnit det ange-

läget understryka att ministerrådsberättelsen i än högre grad bör koncentreras till de mest centrala samarbetsområdena. Vi understryker också det angelägna i att få en fortlöpande jämförelse mellan handlingsprogrammet och de resultat som uppnåtts under året. Utskottet framhåller att en sådan framställning skulle kunna bilda en bättre grundval för en framtidsinriktad debatt som är ett av huvudsyftena med den årliga rapporteringen i C 1.

Utskottet återkommer till sitt tidigare uttalade önskemål om att på ett tidigare stadium få komma in i beslutsprocessen främst när det gäller frågor som hänger samman med det kommande årets budgetförslag. Det har redan påpekats i den debatt som alldeles nyss har förts om den tillsatta budgetkommittén att det väsentliga är att det sker på ett tidigare stadium. Vi är medvetna om de svårigheter som finns men framhåller som ett klart uttalat önskemål att rapporten C 1 borde föreligga före november månads utgång, om parlamentarikernas medverkan skall kunna bli meningsfull med hänsyn till att sessionerna hålls i mitten av februari månad. Om detta inte är möjligt anser vi det angeläget att utskottet på annat sätt kan bli förhåndsorienterat om vissa centrala punkter i berättelsen. Som exempel kan nämnas att trafikutskottet får ämbetsmannakommitténs handlingsprogram före november månad för kommentar innan detta slutgiltigt fastställs av ministerrådet. Detta sker i enlighet med vad som stadgas i det nordiska transportavtalet.

Någon motsvarande bestämmelse för det ekonomiska utskottet finns inte. Men en ordning påminnande om vad som sker för trafikutskottet borde under alla förhållanden vara möjligt att pröva, om den förstnämnda vägen inte skulle visa sig framkomlig.

Det arbete som pågår på ett par andra områden är — och kommer att bli — av speciellt intresse. Det gäller de initiativ som tagits och det arbete som påbörjats på konsumentområdet. Här sker ökade satsningar, och här finns åtskilligt att utföra i ett arbete som bör ligga väl till i det nordiska samarbetet.

Ett annat område där människorna i våra grannländer har förväntningar gäller det

gränskommunala samarbetet. Utskottet har noterat det arbete som pågår på detta område och hemställer i sitt yttrande om en ny orientering vid nästa session.

I samband med att rådet skall ta ställning till utskottets skrivning om C 1 vill jag erinra om rekommendation nr 31/1970 angående frågan om likartade handelsdokument. Utskottet noterar med tillfredsställelse att en permanent gemensam nordisk arbetsgrupp under året har tillsatts som skall ägna sig åt dessa frågor. Det betyder att denna rekommendation nu kan avskrivas.

Så till ett annat frågekomplex som med all sannolikhet kommer att tilldra sig ett ökat intresse inte minst hos den yngre generationen. Det gäller de nordiska ländernas biståndsinsatser i utvecklingsländerna. De nordiska länderna har under många år uppträtt tillsammans i internationella sammanhang, och de nordiska länderna ligger nu långt framme beträffande måluppfyllelsen i fråga om det internationella biståndsarbetet. Utskottet noterar att detta biståndsarbete redovisas i C 1.

Mot bakgrunden av att det i förra berättelsen utlovades en utredning om det fortsatta nordiska samarbetet på biståndsområdet hemställer utskottet om att en fyligare information lämnas om det samarbete som äger rum bl. a. i den permanenta samordningsgruppen under styrelsen för de gemensamma nordiska projekten. Detta bör gälla såväl det aktuella som det fortsatta nordiska samarbetet på biståndsområdet.

Exempel på biståndsländer där flera nordiska länder samarbetar är Cuba, Botswana, Zambia, Tanzania, Kenya, Indien, Bangladesh och Nordvietnam. Till dessa kommer några u-länder där olika nordiska länder medverkar i skilda biståndsprojekt.

Utskottet säger också i sin skrivning att man finner det önskvärt att som komplettering till redogörelsen för de nordiska ländernas samarbetsprojekt få en översiktlig bild av de enskilda nordiska ländernas biståndsprogram. En sådan redogörelse som kan belysa möjligheterna för gemensamt nordiskt uppträdande i biståndspolitiken skulle med all säkerhet stimulera den allmänna biståndsdebatten.

Herr president! För att rationalisera framställningen och förkorta taletiden — det är

ett allmänt önskemål — inskränker jag mig nu till att yrka bifall till utskottets hemställan såsom denna återfinns på sidorna 5 och 6. Jag förmodar att hemställan i sedvanlig ordning kommer att bli föredragen i anslutning till beslutet. Jag yrkar alltså bifall till utskottets hemställan.

Ragnar Christiansen (ekonomiska utskottets talesman för energifrågorna): Den 27. desember 1974 la embetsmannskomiteen for industri- og energipolitikk fram sin utredning om nordisk energisamarbeid. Denne rapport er drøftet på to møter i Rådets økonomiske utvalg, i København 9. januar og i Helsingfors 3. februar d.å. Til det siste møtet forelå også ministerrådets tilleggsberetning til C 1 vedrørende energi- og industrisamarbeidet, og industriminister Gestrin gav en muntlig redegjørelse.

Ministerrådet betrakter embetsmannskomiteens utredning med tilleggsberetningen som svar på Rådets rekommandasjon nr. 14/1973 og nr. 21/1974.

I rekommandasjon nr. 14/1973 bad Rådet om en utredning av spørsmålet om en nordisk overenskomst om energipolitisk samarbeid. På bakgrunn av embetsmennes rapport har ministerrådet på ny vurdert dette spørsmål. Konklusjonen er entydig: Trass i at energisamarbeidet kan utbygges på en rekke områder, og at ytterligere samarbeidsmuligheter vil kunne vise seg senere, frarådes inngåelse av en overenskomst. Innvendingen er nå som tidligere at en slik overenskomst ville måtte bli av ytterst generell karakter om en ikke skulle risikere at overenskomsten snarere skulle hemme enn fremme samarbeidet mellom landene.

Ministerrådet gir uttrykk for at det framtidige samarbeid bør være av pragmatisk art med sikte på å dekke de faktiske behov. Det føyes til at bilaterale avtaler mellom enkelte land på konkrete områder bør ses som et naturlig ledd i et nordisk samarbeid og ikke betraktes som en motsetning til det. Dette siste synspunkt bør for øvrig ha gyldighet langt utover det energipolitiske samarbeid.

Utvalget har tatt ministerrådets vurdering til etterretning. Spørsmålet ble reist om en likevel skulle unnlate å avskrive rekom-

mandasjonen nå og avvente den videre utvikling. Det er imidlertid i økonomisk utvalg en sterk vilje til å redusere antallet av mindre interessante rekommandasjoner som bidrar til at vi har flere baller i lufta enn nødvendig, og utvalget tillrår at Rådet anser rekommandasjonen som ferdigbehandlet, samtidig som det tar ministerrådets melding til etterretning.

Rekommandasjon nr 21/1974 inneholdt en anmodning til ministerrådet om å legge fram en vurdering av mulige former for et nordisk energi- og industrisamarbeid, herunder en utredning av den framtidige forsynings situasjon for råolje og oljeprodukter.

Gjennom embetsmannskomiteens utredning og ministrenes tilleggsberetning er det lagt på Rådets bord et omfattende og meget interessant materiale om de nevnte spørsmål. I betraktning av at rekommandasjonen ble vedtatt så sent som under Ålborgsesjonen i november 1974, har det her vært en framdrift som skaper den største respekt. Jeg vil gjerne gi uttrykk for all mulig honnør, spesielt til embetsmannskomiteen for dens innsats. Det er utført et arbeid som det står den største respekt av. Selvsagt kunne det være naturlig å utstrekke denne anerkjennelse også til vedkommende ministre, men da parlamentarikere rent prinsipielt bør være forsiktig med å uttrykke tilfredshet med regjeringer og regjeringsmedlemmer, vil jeg ikke eksplisitt gi uttrykk for slike synspunkter.

Dertil kommer selvsagt det forhold at embetsmennes rapport og ministrenes tilleggsberetning bare halvveis er et svar på rekommandasjonen av november 1974. Svaret omfatter de energipolitiske sider av rekommandasjonen. Stoffet er vel kjent for Rådets medlemmer. Jeg minner om at vi har fått omfattende vurderinger av energipolitiske spørsmål generelt. Konkret er behandlet spørsmål i forbindelse med olje, naturgass, atomkraft og el-kraft. Sparing av energi og forskning, utvikling og teknologiformidling er også behandlet. Når det gjelder det industripolitiske samarbeid, er det imidlertid i første rekke de industripolitiske spørsmål som har direkte tilknytning til energi og energiforsyning, som er viet oppmerksomhet. Rådets rekommandasjon

omfatter imidlertid også et industripolitisk samarbeid utover det som har direkte tilknytning til energispørsmålene. Rådets økonomiske utvalg finner det derfor nødvendig at det finner sted en ytterligere klargjøring når det gjelder det industripolitiske samarbeid. Det samme gjelder for övrig forskjellige spørsmål på energiområdet, selv om disse etter hvert er blitt mer konkretisert, ikke minst gjennom de bidrag som er kommet fra den norske industriminister, bl. a. i årets generaldebatt.

Ökonomisk utvalg har på dette grunnlag kommet fram til den enstemmige konklusjon når det gjelder rekommandasjon nr. 21/1974, at utvalget vil melde til Nordisk Råd at arbeidet med saken fortsetter.

For ordens skyld gjør jeg merksam på at Danmark i utvalgsmötet 3. februar ikke var representert med valgte medlemmer på grunn av det arbeid som på det tidspunkt pågikk på Christiansborg. Fru Gerda Møller mötte imidlertid som observatör. Ingen danske rådsmedlemmer har senere framkommet med innvendinger mot utvalgets enstemmige tilråding.

En rekke talere i generaldebatten knyttet sine mer generelle, politiske synspunkter til de aktuelle energi- og industripolitiske spørsmål. La meg runde av mitt innlegg med å gå den motsatte vei.

Da Nordisk Råd for fem år siden avsluttet sesjonen her i Reykjavik med Nordök-vedtaket, var det i en meget optimistisk atmosfære. Det var skapt betydelige forventninger. Det står ikke til å nekte at forventningstilbakeslaget som fulgte, ble meget alvorlig.

Personlig hörer jeg til dem som sterkt beklager at Nordök ikke ble realisert, ikke fordi de nordiske land skulle isolere seg innenfor rammen av et slikt samarbeid, men fordi jeg tror at et mer omfattende og forpliktende nordisk samarbeid, mest mulig levende og dynamisk, bör være en helt vesentlig del av de nordiske lands internasjonale engasjement — et samarbeid som ikke skal komme til fortrenghet for, men i tillegg til vårt europeiske og globale engasjement.

Begravelsen av Nordök förte til at det nordiske samarbeid mistet mye av sin spenst og vitalitet. For en tid ble det

andre spørsmål som stod i sentrum. Jeg har en sterk fölelse av at samarbeidet nå er vel over den perioden, og at den skuffelse som gjorde seg gjeldende, er avlöst av en ny optimisme. Jeg ser det slik at utsiktene til et nærmere samarbeid om energiforsyning, industrireising og teknologisk utvikling har bidratt vesentlig til at vi i dag ser lysere på framtidsutsiktene for det nordiske samarbeid. De nye initiativ som er tatt på det energi- og industripolitiske område, har bidratt til en ny giv for det nordiske samarbeid.

Det betrakter jeg som en avgjort fordel forutsatt at vi makter fölgende to ting:

For det förste må vi sörgje for å holde oss på et realistisk og jordnært plan og ikke på sviktende grunnlag bygge opp store forventninger som ikke lar seg innfri, men tvert imot förer til nye skuffelser. For å hindre nye forventningstilbakeslag vil det bl. a. være nyttig å ha klart for seg at industri- og energisamarbeidet vil kunne komme til å dreie seg om store prosjekter som nödvendigvis vil kreve tid både til utredning og gjennomföring.

For det andre må vi så samtidig — rådsmedlemmer og framfor alt de ansvarlige ministre, sammen med de nordiske organer som er bygd opp og i nær kontakt med arbeids- og næringslivets organisasjoner — bevisst söke fram mot konkrete samarbeidsprosjekter som gir matnyttige resultater. Det gir det mest solide grunnlag for det fortsatte samarbeid.

Selvsagt er det slik som hr. Willoch framholdt i generaldebatten, at i ökonomisk samarbeid, også mellom nordiske land, må en holde seg til områder som alle parter har fordel av. Men jeg vil gjerne föye til at det på ingen måte er nödvendig at alle parter har fordel av hvert enkelt prosjekt. Det enkelte land bör kunne gi avkall på fordeler på noen områder mot å få tilsvarende eller mer igjen på andre. Da vil samarbeid om ökonomiske tiltak kunne utformes som pakkelösninger som er slik balansert at fordelene i sum for hvert enkelt land veier tyngre enn ulempene. Dette er veien vi bör gå når samarbeidet på energiens og industriens område skal konkretiseres i tida som kommer.

Statsminister **Sorsa**: Fru president, mina damer och herrar! Mina finländska kolleger, som har varit i tillfälle att delta i sessionen från början, har redan lagt fram vår regerings ståndpunkt i de enskilda frågorna på dagordningen. För min egen del är jag tacksam över att här om än något sent beroende på det inrikespolitiska läget i Finland få framföra några tankar om de allmänna utsikterna för utvecklandet av det nordiska samarbetet.

Men låt mig före det få förena mig med de talare som redan har uttryckt vår glädje över att få mötas här i Reykjavík och förnya vänskapen med våra isländska vänner.

Det har många gånger konstaterats att det nordiska samarbetet bygger på en gemensam kulturell och samhällelig grund, som gör det nordiska umgänget till en naturlig och okomplicerad sak. Det uppstår lätt samförstånd och gemensamma strävanden också i de fall där språket eller någon annan faktor skiljer oss åt. På basen av jämlikhet pågår ett samarbete inom olika sektorer, utan att man strävar till en fullständig politisk och ekonomisk integration. Också som sådant har detta ett betydande egenvärde för de nordiska länderna: utan detta vore vart och ett av dem något helt annat än nu. Hela vår erfarenhet talar för att det nordiska samarbetet på alla sätt bör bevaras och utvecklas.

Trots de faktorer som skiljer oss åt — jag skall återkomma till dem senare — har det nordiska samarbetet de senaste 15 åren rönt en synnerligen stark utveckling. I vissa avseenden har den nordiska gemenskapen integrerats längre än något annat integrationsförsök i världen. En milstolpe i den här utvecklingen var Helsingforsavtalet. Tack vare avskaffandet av handelshindren och upprättandet av en gemensam nordisk arbetsmarknad har det ekonomiska samarbetet i Norden ökat i betydande grad. Sålunda har de nordiska ländernas andel av Finlands utrikeshandel under åren 1960—74 stigit från 12 % till 22 %. Ökningen av de ekonomiska kontakterna med våra grannländer har givit vår utrikeshandel en ny stabilitet samtidigt som den har givit en stark impuls åt utvecklingen av produktionslivet. Lika livskraftigt har samarbetet

varit på det kulturella, sociala och rättsliga området.

Även för närvarande föreligger många konkreta planer på en utveckling av detta samarbete inom olika områden. Mina kolleger har redan uttryckt Finlands positiva intresse för dessa. Den finländska regeringen ger sitt kraftiga stöd åt strävanden till ett inbördes nordiskt samarbete som gagnar alla parter. Här vill jag hänvisa till det nordiska statsministermötet i Oslo för ett par veckor sedan, där den kommuniké som utfärdades från mötet definierade nya uppgifter för de nordiska länderna.

Från första början har koordineringen av utrikes- och försvarspolitikerna lämnats utanför det nordiska samarbetets ram. Det här vittnar om det faktum, att varje nordiskt land vid sidan av gemensamma intressen också har att bevaka sina egna särskilda intressen i enlighet med varje lands bedömning, och vem skulle väl bättre kunna tolka dessa intressen än länderna själva? I de världspolitiska constellationerna har varje nordiskt land i viss mån sin speciella ställning. Gränserna för det nordiska samarbetet innebär i själva verket ett erkännande av det faktum, att samarbetet inte sker i ett vakuum utan påverkas också av externa krafter. Detta grundläggande faktum återspeglas också på andra områden än dem, som formellt ligger utanför den nordiska koordineringen.

Sålunda har de olika nordiska ländernas handelspolitik och de för närvarande så aktuella energiförsörjningsåtgärderna fått en egen prägel allt efter de speciella intressen som varje land har att bevaka.

Erfarenheten tycks utvisa att en förutsättning för ett framgångsrikt nordiskt samarbete är att dessa realiteter beaktas. Om man förfar på ett annat sätt leder det lätt till grundlösa spekulationer och oredigt inbördes gräl.

För att lösa sina energiförsörjningsproblem har Danmark anslutit sig till det internationella energiprogrammet IEA, där också Sverige deltar med neutralitetsförbehåll. Norges egna resurser ger landet en möjlighet att bedriva en mer oberoende politik. I Finlands energiförsörjning har sovjethandeln fortsättningsvis en sedan

gammalt central ställning. Trots detta ger de här olika grundlösningarna ett stort spelrum för samarbete, om man så önskar — och diskussionerna här visar att man gör det.

Om man alltså kan säga att den yttre utvecklingen har en klar inverkan på förutsättningarna för det nordiska samarbetet, kan man också konstatera, att det nordiska samarbetet har ett visst inflytande på skeendet utanför. Sålunda har det nordiska samarbetet varit av stor betydelse för arbetet inom Förenta Nationerna, och man bör inte låta detta samarbete rosta. Finland och Sverige har kunnat utveckla nordiska tankegångar i de neutrala ländernas krets t. ex. i samband med den europeiska säkerhets- och samarbetskonferensen, medan Danmark, Island och Norge har skapat förståelse för de nordiska synpunkterna i sina egna grupperingar. Det mest konkreta uttrycket för det nordiska samarbetet utåt utgörs på det statliga planet av de gemensamma u-hjälpsprogrammen och på företagsplanet av ett kommersiellt och produktionsmässigt samarbete med inriktning på marknaderna i tredje land.

Inom den vidare internationella ram, som det nordiska samarbetet alltså påverkar och påverkas av, sker ständigt förändringar. För det nordiska samarbetets del kan man bland de mest betydande utvecklingstendenserna för närvarande särskilja följande huvudlinjer:

- strävandena till en nedrustning och militära begränsningar på det globala planet inom FN, regionalt inom ramen för Wien-förhandlingarna och bilateralt genom avtal mellan stormakterna;
- samarbetet mellan Sovjetunionen och Förenta Staterna, som trots vissa bakslag framskrider stadigt;
- stabiliseringen av det politiska läget i Europa och ökningen av förutsättningarna för ett samarbete inom ESKK;
- det ökade ekonomiska samarbetet inom integrationsgrupperingarna men också mellan dessa.

Hur borde de nordiska länderna ställa sig till dessa huvudtendenser i den internationella utvecklingen? Hur kommer dessa att inverka på det nordiska samarbetet? Frågor av det här slaget ställer vi oss i Fin-

land, när vi idag dryftar det nordiska samarbetets framtid och uppgifter.

Enligt vår uppfattning är de utvecklingslinjer som jag nyss nämnde från en nordisk synpunkt sett övervägande positiva. Vi har all orsak att stöda dem, vilket vi också var för sig och ofta tillsammans har gjort.

I och med att de förstärks, leder de här utvecklingslinjerna till en tryggare värld och till ett tryggare Europa, där verkningsfältet för det nordiska samarbetet blir allt öppnare och vidare. Här måste man ställa frågan hur nyttan av det förändrade läget kan maximeras och hur nackdelarna kan minimeras för Nordens del. Grundförutsättningen för en fruktbar granskning av den här frågeställningen är fördomsfrihet. Grundförutsättningen för en framgångsrik verksamhet är att man är redo till nya initiativ.

President Kekkonens bekanta förslag i vissa frågor som är av grundläggande betydelse för Nordens säkerhet förtjänar enligt vår uppfattning en förnyad granskning i ljuset av det förändrade läget. Förslagen borde granskas fördomsfritt mot bakgrunden av helhetsläget i Europa och utvecklingen i regionen Norden med beaktande av stormakternas möjligheter att stöda säkerhetsarrangemangen. Enligt vår åsikt vore det viktigt att Norden skulle få sin del av de säkerhetspolitiska fördelar som detenteutvecklingen i Europa för med sig.

Ett fenomen som löper parallellt med den militära och politiska detenteutvecklingen och som stöder denna är den starka ökningen av det ekonomiska samarbetet i vår världsdelen. Vi kan redan nu se att varje nordiskt land är medvetet om de nya möjligheter som den här utvecklingen erbjuder och försöker få ut en maximal nytta därav.

Från det nordiska samarbetets synpunkt är det skäl för oss att ställa frågan om vi gemensamt — samtliga eller några av våra länder tillsammans — skulle kunna effektivare än var och en för sig föra den här utvecklingen vidare och dra nytta därav. Enligt den uppfattning som råder i Finland borde vi vid stärkandet av vårt inbördes samarbete samtidigt fästa uppmärksamhet vid dessa nya möjligheter. Vi har med intresse lagt märke till liknande tankegångar i ekonomiska och politiska kretsar

också i de övriga nordiska länderna.

De initiativ som behandlas vid denna session innebär igen ett steg framåt i vårt inbördes samarbete, och det är skäl att hälsa detta med tillfredsställelse. Utan att speciellt framhålla något stort initiativ ger vi än en gång med gemensamma ansträngningar fart och riktning åt den samhälleliga och ekonomiska utvecklingen i våra länder. När vi planerar denna utveckling är det klokt att ta i betraktande huvudströmningarna i den internationella utvecklingen. Insikten om denna växelverkan garanterar att även det nordiska samarbetet behåller sin livskraft.

Finn Gustavsen: Det er mindre replikk enn det er en takk, en takk til statsminister Sorsa fra Finland for dette innlegget.

Som sosialister har hevdet i Nordisk Råd tidligere, er det nettopp splittelsen i vår utenrikspolitikk i Norden som er vårt grunnleggende problem — i Sorsas ord "de faktorer som skiljer oss åt". Denne splittelsen vil vi neppe overvinne i nær framtid. Vi har heller ikke trodd, vi som har forsøkt å diskutere utenrikspolitikk i Nordisk Råd, at dette ville bli endret i nær framtid. Men det vi trenger, er det som Sorsa sa, en fornyet gransking i lys av den endrede situasjon. Vi trenger dette trass i manges frykt for at en fastlåst utenrikspolitikk skal komme på glid.

Det er av vesentlig betydning at tabuområder tas opp til åpen debatt, og jeg er glad for at Finlands statsminister i sin tale tok fram Kekkonens forslag — som han sa, det "bekanta forslag". Det er neppe populært i de NATO-kretser som gjerne vil bestemme over utviklingen på Nordkallotten, med de mange delikate spørsmål som der nå tårner seg opp.

Jeg tror det er best at jeg stopper her. Men igjen vil jeg rette en takk til statsminister Sorsa for at han reiste de problemer som må reises om vi skal nå fram til et virkelig samlet og enig Norden.

Nordli: Det er sannsynligvis helt riktig at man drøfter spørsmålet om et nærmere samarbeid mellom de nordiske land om energiutvikling og industripolitikk i tiden

framover i en videre sammenheng og ikke utelukkende begrenset til de nordiske land. I en situasjon der man i stadig større grad ser en økonomisk utvikling i den industrialiserte del av verden som man kan komme til å måtte betegne som meget beklagelig, og også en økonomisk utvikling i forholdet mellom de industrialiserte land og utviklingslandene som griper inn i hele balanseforholdet i dag og i fremtiden, kommer også inn spørsmålet om foredling, utvikling og utnyttning av energi, og videre hvordan man i fremtiden ser dette i forhold til den industripolitiske siden, med den store betydning dette har for den bopsettingsmessige, den sosiale utvikling osv. i de enkelte land.

Men dette er selvfølgelig også deler, og viktige deler, av den utenrikspolitiske og den sikkerhetspolitiske utvikling i vår del av verden og globalt. Jeg er derfor enig med statsminister Sorsa når han som utgangspunkt for sin vurdering reiser spørsmålet på bakgrunn av det enkelte lands oppgaver når det gjelder å ivareta nettopp sine utenrikspolitiske og sikkerhetspolitiske interesser, men samtidig sier statsminister Sorsa at dette ikke kan skje i et vakuum, det må skje i nøye sammenheng og samvurdering med vår plass i en større sammenheng — for vår del europeisk sammenheng og global sammenheng.

Fra norsk side er man fullstendig klar over den betydning som norske oljeforekomster og utvinningen av disse vil ha i tiden framover, selvfølgelig for det norske samfunn, men også for Norden og kanskje i en videre sammenheng for Europa. Norsk oljepolitikk har man søkt å bygge på en del grunnleggende forutsetninger. En av disse er at forvaltningen av olje- og gassforekomstene må og skal skje under kontroll av norske myndigheter, til beste for det norske samfunn, men også til beste for våre nordiske naboer og våre naboer i Europa. Det er ut fra en slik grunnholdning vi også søker å vurdere den utenrikspolitiske og sikkerhetspolitiske betydning som norske oljeforekomster kan komme til å få i tiden framover. Vi er også i Norge fullt bevisst det ansvar vi her står overfor, ikke minst når det gjelder spørsmålet om å utnytte oljeforekomstene i det nord-

lige Norge. Ikke minst norske myndigheter er klar over hvilket følsomt område man her har, og norske myndigheter er fullt klar over at disse områder ikke blir mindre følsomme, heller tvert imot, ved eventuelle olje- og gassforekomster i disse områdene. Nettopp derfor er det også at norske myndigheter har satt som en grunnleggende forutsetning at det er norske interesser og ingen andre som skal forvalte og utvinne disse forekomstene. Jeg tror det er nødvendig å slå dette fast, slik at det ikke skal herske noen som helst tvil på dette feltet, og det bør heller ikke søkes sådd slik tvil.

Det er også helt klart at hele denne problemstillingen har sin plass i vurderingen av utviklingen av det man kan kalle det sikkerhetspolitiske miljø, det vi har i dag, og det vi vil få i tiden framover. Norsk olje og gass inngår som en del også av dette større problem. Det er et problem som etter vår oppfatning har sin plass i de drøftinger som skjer om gjensidig rustningsreduksjon og avspenning i Europa, og som også må finne sin løsning på dette plan. Spørsmålet om avspenning og sikkerhet i Norden er en integrert del av hele dette problem, og det må etter mitt beste skjønn være en oppgave for de nordiske land ut fra sine ulike forutsetninger så langt det er mulig å øve påvirkning her slik at man kan nå positive resultater på dette felles plan.

De nordiske land har på forskjellige måter allerede lagt band på sin utenriks- og sikkerhetspolitikk i ikke ubetydelig grad. Når det gjelder Norges atom- og basepolitikk, har vi nettopp lagt et slikt band på vår holdning til den. Og denne politikk ligger fast, den vil ligge fast i tiden framover så langt som det er mulig for norske myndigheter å ha hånd om det, det vil si under fredelige forhold. Vi har også med tilfredshet kunnet notere oss at denne politikk er blitt forstått og akseptert av de stormakter som spiller hovedrollen når det gjelder å nå nye skritt i arbeidet for fred, sikkerhet og avrustning i Europa. Jeg tror det vil være av den aller største betydning at man på det nåværende tidspunkt har dette klart og på grunnlag av den etablerte og aksepterte balanse i Norden søker å nå fram til løsninger på disse spørsmålene som

kan medvirke til en større grad av trygghet og sikkerhet i fremtiden.

Steenberg: Energispørsmålene må, som det så mange ganger er sagt, ses i sammenheng med den internasjonale ressursituasjon i sin alminnelighet og med spørsmål som befolkningspolitikk og miljøvern. Man står her overfor globale problemer som bare kan løses på global basis. Fra Nordens side bør man gå inn for at det snarest mulig blir innledet et bredt internasjonalt samarbeid om disse spørsmål, der så vel produsentland som forbrukerland deltar på like fot. Det vil være en viktig oppgave for Norden å søke å bygge bro mellom de motsetninger som i dag finnes mellom enkelte produsent- og forbrukerland.

Den norske oljen har satt ny fart i det nordiske energi- og industripolitiske samarbeid. Beslutningen om å foreta en utredning om et energipolitisk samarbeid ble tatt før energikrisen var et faktum. Den var derfor et resultat av langsiktige arbeidsbestrebelser og ikke en foranstaltning forårsaket av krisen. Men krisen styrket på en dramatisk måte behovet for samarbeid, og stilte det i et nytt perspektiv. Dette består i det vesentlige i et større og mer bevisst ansvar for energiforsyningene og nødvendigheten av energisparing.

Når utredningen ble satt i gang ved beslutning i ministerrådet i oktober 1973, var det i seg selv et vitnesbyrd om viljen til å utnytte alle praktiske muligheter til utvidet nordisk samarbeid. Selv om det senere er foregått atskillige politiske forandringer i de nordiske land, kan man vel slå fast at denne vilje er like stor i dag. Samtidig er det grunn til å merke seg at den pragmatiske innstilling til samarbeid som preger innstillingen, er i god overensstemmelse med ånden i nordisk samarbeid generelt. Det er i det hele tatt grunn til å gi embetsmannskomiteen honnør for det arbeid den har utført på relativt kort tid.

Det gode samspill som øyensynlig har funnet sted mellom embetsmannskomiteen og industriforbundene i de enkelte land, er også et godt eksempel på forholdet mellom næringslivet og myndighetene i de enkelte land.

De nye perspektiver som ministerråds-

rapporten peker på, består i det vesentlige i at behovet for et bevisst statlig ansvar for energiforsyningene er blitt mer åpenbar, at nødvendigheten av energisparing ut fra globale ressurs hensyn er blitt klarere.

at forventningene til olje- og gassutvinning på Norges kontinentalsokkel er økt, og at det er inngått en omfattende internasjonal energiavtale, hvor tre av de nordiske land har søkt tilknytning i ulike former.

Noen av disse momenter peker i retning av større nordisk samarbeid, andre ikke. Ingen av dem synes å rokke ved den hovedkonklusjon som utredningen inneholder, nemlig at det nordiske energisamarbeid kan utvikles, og at det antakelig best kan utvikle seg ved varierte, tosidige samarbeidstiltak, som hittil.

Fra norsk side synes det naturlig å ta det standpunkt at fordelingen av våre oljeresurser ikke bare skal dikteres av rent forretningsmessige hensyn, men også av politiske hensyn. Det må her være en klar målsetting å tilgodese våre naboland på en slik måte at det kan sikre deres energitilførsler både i fredstid og i eventuelle krisetider. Dette er ikke godgjørenhet, men en politikk som er klart i norsk interesse. På kort sikt er ressursene disponert, men på noe lengre sikt må det være mulig å tilgodese disse hensyn. Det kan her være tale både om samarbeid om utvinning og om fordelingen. Med den statlige styring som er etablert over norsk oljeproduksjon, har vi full mulighet til å ta disse hensyn i betraktning. Mulighetene skulle særlig ligge til rette ved framtidig produksjon på den nordlige del av den norske kontinentalsokkel. Med de store økonomiske og tekniske dimensjoner det her dreier seg om, må grunnen legges til samarbeid lang tid forut for gjennomføringen.

Når det gjelder forskningssamarbeid om energisparing og alternative energiformer, skulle det ikke være noen annen motsetning mellom den nordiske og den større samarbeidskrets enn den kapasitetsbegrensning som de enkelte land har.

Fra før av deltar våre land aktivt i en rekke internasjonale organisasjoner i forskningssamarbeid om energi, men dette bør ikke være til hinder for et utvidet nordisk samarbeid innen energisektoren. De nordis-

ke land holder vanligvis konsultasjoner om problemer som behandles i de større organisasjoner.

Selv om Norge venter å bli en stor nettoeksportør av energi, betyr dette på ingen måte at vi ikke er interessert i samarbeid om energisparing. Oljen er en begrenset ressurs, som bør komme flest mulig generasjoner til gode. Den har tallrike verdifulle anvendelser ved siden av å tjene som brensel, og det ville være kortsiktig og uansvarlig å bruke mer enn høyst nødvendig til dette formål. Norge bør derfor fortsette å delta fullt ut i det nordiske samarbeid om metoder til energisparing.

Ifølge utredningen foreligger de største muligheter innen teknologi som sparer brensel i industrielle prosesser og i boligoppvarmingen. Vi bør fortsette å søke etter metoder for å økonomisere på disse områder, inklusive ved å finne stadig bedre isoleringsmetoder og derved redusere varmetapet.

Selv om energiforbruket i transportsektoren utgjør en begrenset del av det totale forbruk av olje, bør det gjøres ytterligere anstrengelser for sparing også i denne sektor. Hensynet til sparing og til demping av luftforurensing peker her klart i samme retning. Erfaringene fra 1974 er oppmuntrende, for så vidt som de har vist at det er mulig å spare i denne sektor uten større ulemper. Det foregår en åpenbar sløsing med bensin i og med unødvendig store motorer i personbiler.

Så til slutt tilbake til den samlede energisituasjon i internordisk sammenheng.

Det er på det rene at de forskjellige nordiske land har ulike utgangspunkt når det gjelder energiforsyningene. Mens Sverige, Danmark, Finland og Island i varierende grad er avhengig av importert energi skapt ved olje og gass, vil Norge om kort tid være selvforsynt og nettoeksportør. Dette er et forhold som vil stå stadig mer sentralt i debatten omkring nordisk energipolitikk og økonomisk samarbeid. Det er en alminnelig oppfatning at olje- og gassforekomstene på den norske kontinentalsokkel gir nye muligheter for et bredere økonomisk samarbeid i Norden, først og fremst innenfor den sektor jeg her har omtalt.

Det er imidlertid foreløpig vanskelig å

danne seg noe entydig bilde av hvorledes dette skal gjøres. Ulike interesser i innen- og utenrikspolitisk sammenheng, variasjoner i ressursgrunnlag, regional- og miljøpolitikk, forskjell i næringslivsstruktur m. v. er alt sammen faktorer som spiller inn. Spørsmålet rommer foreløpig viktige uavklarte problemer, som bør utredes innenfor de nordiske samarbeidsorganer som allerede er opprettet og har vært i virksomhet en tid. Først når den norske stat blir sterkere engasjert i utvinning og foredling av olje og gass, vil myndighetene ha muligheter for egne initiativ til gjennomføring av praktiske samarbeidstiltak i pragmatiske former og på bilateral basis.

Knud Enggaard overtog herefter ledningen av forhandlingarna.

Ändring i medlemslisten

Det anmeldes, att Arne Geijer för detta möte lämnat sessionen och ersatts av Tage Larfors.

Rådet beslöt att ändra medlemslisten i enlighet härmed.

Handels- och industriminister **Gestrin**: Herr president! Ärade rådsmedlemmar! Den ytterst låga prisnivån under 1960-talet och ännu de första åren av detta decennium för det viktigaste bränslet — oljan — ledde — som vi vet — överallt i världen till en riklig, för att inte säga slösaktig användning av energi. Oljeprisets stegring för ett drygt år sedan till en radikalt högre nivå har tvingat såväl de enskilda energikonsumenterna som nationerna att förändra sin inställning och att eftersträva en långt mera ekonomisk energiförbrukning än tidigare.

Finland importerar ca 2/3 av sin energi, huvudsakligen i form av olja. Den inträffade ändringen i prisnivån orsakade en ökning av värdet på vårt lands energiimport från 2,1 miljarder mark år 1973 till 5,5 miljarder mark år 1974. Då värdet av energiimporten därmed steg till 21 procent av vår totala import, belastar detta självfallet ytterligare vår redan tidigare ansträngda handelsbalans.

Situationen skulle ha varit ännu värre,

om inte våra åtgärder i syfte att minska energiförbrukningen redan hade gett betydande resultat. Medan ökningen av den totala energiförbrukningen i Finland årligen varit ca 5 procent, skedde under år 1974 tvärtom en minskning om ca 5 procent i energiåtgången. Detta är en betydande prestation eftersom vår industri dock samtidigt uppnådde en hög produktionsvolym. Beaktansvärt är även, att energiförbrukningen minskade mera mot slutet av året än under dess förra hälft. En orsak till detta kan visserligen vara den mycket varma hösten — den bidrog säkert liksom också begynnande inskränkningar i produktionen — men man kan dock på grund av föreliggande fakta och det specialprogram som genomfördes anta, att det ytterligare ges rum för en fortsatt rationalisering av energianvändningen.

Förväntningarna på en gynnsam utveckling stöds av det faktum, att i skogsindustrin, denna för vårt folkhushåll så väsentliga industrigren, hittills investerats över 300 miljoner mark för energibesparing i gamla produktionsinrättningar och att lika stora investeringar för närvarande planeras och väntar på att bli förverkligade. När dessa investeringar har genomförts emottas energiförbrukningen i skogsindustrin ha nedgått med 10 procent. Den finländska skogsindustrin har dock redan tidigare — liksom också här i debatten har framhållits och såsom av energirapporten framgått — i en internationellt sett ovanligt stor utsträckning utnyttjat den bl. a. energiekonomiskt fördelaktiga mottryckskraften. I beaktande av detta är de förväntningar som föreligger rätt anmärkningsvärda. Detta sammangår utomordentligt väl med den energisnåla politik som regeringen målmedvetet siktade på att genomföra, en politik som, det har vi fått höra i åtskilliga debattinlägg under denna session av Nordiska rådet, bl. a. av den senaste talaren och av Gunnar Helén i ett tidigare inlägg, har en betydlig aktualitet också i samtliga övriga nordiska länder. När dessutom planerarna av helt nya industriinrättningar fäster speciellt avseende vid användningen av energibesparande produktionsmetoder, kan betydande resultat uppnås inom näringslivet.

Även om man nu har lyckats minska

energiförbrukningen, kan man i Finland dock inte sträva till ett fullständigt stopp på energiförbrukningens tillväxt åtminstone under de närmaste årtiondena. Vårt mål måste vara en betydligt lägre tillväxthastighet än den tidigare planerade. Omsorgen om levnadsstandarden medger däremot inte nolltillväxt eller minskning i energiförbrukningen, eftersom vi i så fall löper risk att kontinuerligt förlora arbetskraft både till Sverige och också till Norge, som ju uppenbarligen står inför en period av stark ekonomisk tillväxt.

Industrins verksamhet med syfte att minska energiförbrukningen har till stor del skett på nationell bas sålunda, att olika industriföretag och -branscher har samarbetat effektivt. Det är med särskild tillfredsställelse jag vill anteckna att enligt ämbetsmannakommitténs rapport industrin även i dessa frågor är beredd till ett mera långtgående samarbete på nordisk bas. Ju mera långtgående energibesparingsåtgärder man vidtar, desto mera krävande tekniska och andra lösningar måste man använda sig av. Därför kräver forsknings- och utvecklingsarbetet angående energibesparing kontinuerligt allt större intellektuella och ekonomiska insatser. Desto väsentligare är de fördelar som den samnordiska verksamheten på detta område erbjuder. I medvetande härom gav ministerrådet ämbetsmannakommittén i uppdrag att fram till inkommande höst utreda behovet av och möjligheterna till vidare samarbete inom forskning, utvecklingsarbete och teknologiutbyte på energiområdet.

Trots allt som har inträffat och den utveckling som pågår kommer oljan fortfarande att spela en avgörande roll i alla nordiska länders energiförbrukning. Det är sålunda naturligt, att man i dessa länder fäster stor uppmärksamhet vid olje- och gasfyndigheterna på norska vattenområden. Främst har intresset inriktats på oljeköp, medan mindre uppmärksamhet kanske ägnats de ökade möjligheter till industriellt samarbete, vilka den nya energipolitiska situationen i Norden öppnar. Dessa möjligheter inskränker sig ingalunda endast till industriell aktivitet i samband med oljeproduktion och oljeraffinering, utan bör även inriktas på att utveckla också annan indu-

stri, och annat ekonomiskt samarbete. Vi i Finland betonar, att ett utvecklat industriellt och ekonomiskt samarbete inom de nya ramar som nu skapas, kan ge impulser till en kraftig ekonomisk utveckling i hela Norden.

Det nordiska samarbetet på regional nivå är mest utvecklat på Nordkalottområdet, där den ekonomiska verksamheten har många speciella svårigheter att övervinna. Av denna orsak har man också hos oss givit stort värde åt ministerrådets beslut att sonderande undersökningar skall inledas om hur man på kalottområdet industriellt skall kunna utnyttja den naturgas som möjligen finns på Norges norra kontinentalsockel.

Inom ramen för den teknologi som i dag står till buds är det endast kärnenergin som erbjuder ett reellt alternativ till den ökade förbrukningen av olja och naturgas. Av denna orsak kan man även konstatera, att allt flera länder efter energikrisen ändrade sin energiplanering så, att den i högre grad än tidigare baserade sig på produktionen av kärnkraft. En begränsning av energiförbrukningen i så stor omfattning, att man skulle klara sig helt utan atomenergi, har i allmänhet inte ansetts vara genomförbar med hänsyn till de uppställda ekonomiska målsättningarna. Undantag utgör endast de länder, som har rikligt med vatten- eller annan kraft, såsom t. ex. goetermisk energi här i Island. Å andra sidan förekommer som bekant utbredda opinioner, enligt vilka det ännu i sådan mån ansluter sig outredda riskfaktorer till användningen av atomenergi, att nya kärnkraftverk inte borde byggas.

Då man i Norden i allmänhet fäster stor uppmärksamhet vid säkerheten i människornas livsmiljö, är det naturligt, att man på regeringshåll inte heller kommer att ge avkall på säkerhetskraven inom atomenergiområdet. Det bör med tillfredsställelse konstateras att det inom denna sektor redan länge har funnits ett gott nordiskt samarbete, som ytterligare kommer att intensifieras.

På basen av den föreliggande rapporten från ämbetsmannakommittén, som i mitt tycke gjort sig förtjänt av de berömmade ord som i flera anföranden framförts, och ministerrådets ståndpunktstagande kan man konstatera, att de olika nordiska länderna i

enskilda energipolitiska frågor och avgöranden handlar olika, beroende på att utgångspunkterna varierar. De nordiska länderna har dock så många gemensamma intressen när det gäller energipolitiken, att vi även här kan uppnå betydande resultat genom inbördes samarbete.

Olaf Knudson: Den rapport som foreligger om et industri- og energipolitisk samarbeid, inneholder svært mange interessante og verdifulle opplysninger.

"Energi er en nøkkelressurs", sa Bratteli i sitt innlegg i generaldebatten. Jeg vil erklære meg helt ut enig i det. Rikelig tilgang på energi til akseptabel pris er en betingelse for vekst og framgang. Dette ble tydelig demonstrert for oss i forbindelse med energikrisen for et år siden. Det er derfor naturlig at denne sak nå er tatt opp som et aktuelt og viktig samarbeidsspørsmål her i Norden.

Nå er det ikke slik at vi tidligere har vært uten samarbeid på dette feltet. Når det gjelder samarbeid om elektrisitetsforsyningen, har det gjennom mange år pågått en utveksling av kraft som har vært til fordel for alle land. Dette samarbeidet vil bli betydelig utvidet når sjökablene mellom Danmark og Norge i nær framtid er fullført. Vi vil også forsterke forbindelsene mellom Sverige og Norge i den hensikt å styrke samkjøringen mellom disse land.

Men selv om samarbeidet på elektrisitetsforsyningens område nå i mange år har fungert godt, er det sikkert muligheter for å utvikle dette videre. Det mest interessante samarbeidsspørsmål i dag er imidlertid de muligheter som knytter seg til olje og gass fra Nordsjøen.

Norge blir om få år eksportør av olje, og intet er mer naturlig enn at de skandinaviske land får oljeforsyninger fra Nordsjøen. Som det går fram av ministerrådets beretning, er det allerede innledet kontakt mellom Norge og de øvrige nordiske land om dette spørsmål. Men det som etter mitt syn kanskje vil bli det mest interessante samarbeidsspørsmål, er utnyttelse av naturgassen.

Handføring av gass fra et felt på kontinentalsokkelen må av økonomiske og tekniske årsaker skje i så stor målestokk at ett

enkelt av de nordiske land ikke har marked for å avta hele produksjonen. Kjente norske reserver av gass i dag er anslått til ca. 600 milliarder m³. De potensielle reserver i Norden er det vanskelig å ha noen formening om, men sør for 62° nordlig bredde regner man med et potensial på bortimot 2 000 milliarder m³.

Å nytte naturgass til produksjon av elektrisk kraft er meget dårlig ressursanvendelse. Virkningsgraden ligger på 30—40 pst. Det burde egentlig være forbudt å bruke et så verdifullt råstoff som naturgass til elektrisitetsproduksjon. Skal man få en skikkelig utnyttelse av naturgassen, må den føres i rør fram til forbrukeren og nyttes til varmeformål i husholdninger og fabrikker eller brukes som råstoff i industrien. Å bygge et distribusjonsnett for gass kan bare bli aktuelt for å forsyne større byer og industristeder.

Ministerrådet sier i sin betenkning av 29. januar i år at en felles utnyttelse av gassen åpner perspektiver for et interessant nordisk samarbeid. Dette må jeg erklære meg fullt ut enig i. De meget store muligheter som her foreligger for på en gunstig miljømessig måte å dekke en stor del av vårt energibehov, bør utnyttes. Alternativet er kanskje å bruke olje, som fra et miljømessig synspunkt ikke er å anbefale.

Innføring av naturgass i de nasjonale energisystemer er en kostbar og tidkrevende prosess, som krever omfattende forstudier. Dette arbeid er delvis i gang og vil bli ført videre i 1975. Embetsmannskomiteen skal avgi en foreløpig rapport om dette spørsmål i inneværende år.

Når det gjelder petrokjemisk industri og raffinering av olje, burde det også være gode muligheter for et nordisk samarbeid, selv om dette ikke er berørt i ministerrådets beretning. Man bør i hvert fall kunne komme fram til avtaler om en viss produksjonsdeling og avtaler om harmonisering av utbygging på de forskjellige områder, slik at man ikke risikerer for store konkurransemessige problemer.

Når det gjelder kjernekraft, har vi hatt et forskningssamarbeid i Norden som må sies å ha fungert godt. Sverige og Finland har kjernekraftverk i drift. I Danmark og Norge er spørsmålet om innføring av kjernekraft i

energisystemet for tiden under overveielse.

Kjernekraftverk er fra et miljøsynspunkt meget fordelaktig, fordi man i motsetning til hva som skjer ved varmekraftproduksjon for övrig, tar vare på avfallet. Til gjengjeld er det avfall man får fra et kjernekraftverk, meget farlig, og det er problemer med å få dette oppbevart på en tryggende måte.

De første kjernekraftverk i verden kom i drift i 1956. Vi har altså snart 20 års erfaring å bygge på. Så vidt meg bekjent, har kjernekraftverk ennå ikke vært årsak til dødsulykker. Vi godtar utvilsomt langt større risikoer på en rekke andre områder i vår samfunnsutbygging, men folk har en spesiell frykt for kjernekraft, og det må vi ta hensyn til. Derfor er det viktig at vi får klarlagt alle sikkerhetsaspekter på en best mulig måte. Her en oppgave som de nordiske land kan samarbeide om.

Et karakteristisk trekk i dette århundre er den veldig sterke vekst vi har hatt i energiforbruket. Fra 1960 til 1970 steg verdens energiforbruk med over 50 pst. Dette kan selvfølgelig ikke fortsette, og energikrisen har i høy grad aktualisert spørsmålet om tiltak for å begrense veksttakten i energiforbruket.

På dette området mangler vi forskning. Til nå har energi vært såpass billig at ingen har vært tilstrekkelig motivert for å spare. Man har her et viktig forskningsfelt, hvor det utvilsomt kan oppnås store resultater.

La meg til slutt si at felles forskning på en lang rekke områder er vel det felt som ligger aller best til rette for nordisk samarbeid hvor alle vil kunne oppnå fordeler.

Korvald: Det er visst en viss fare for at dette blir en norsk debatt. Jeg skal derfor forsøke å unngå gjentakelser, men komme inn på et par områder som jeg gjerne vil understreke. For det første betydningen av at det energipolitiske samarbeid også må omfatte industrisamarbeidet. I rekommandasjon nr. 21 blir det anmodet om at det blir lagt fram en vurdering av mulige former for energi- og industrisamarbeid. Embetsmannsrapporten er konsentrert om energispørsmålene. Imidlertid er det klart at industri- og energipolitikk henger nøye sammen. Dette aspekt er av stor interesse fra et samarbeidssynspunkt. For Norge,

som vil bli hovedleverandør i et eventuelt energisamarbeid — jeg burde vel heller si utvidet energisamarbeid — er det klart at vi må trekke inn industrisamarbeidet. Fra et nordisk synspunkt vil dette være viktig fordi samhandelen i Norden er ökende, og fordi vi bör strebe mot å gjøre Norden til et selvforsynt område energimessig og i størst mulig grad når det gjelder matvareproduksjon, som kommer opp senere her i dag.

Et nært samarbeid om industripolitikken vil også gjøre det mulig med reduksjon av energiforbruket i de ulike prosesser. Energisparing- eller hvilket uttrykk man vil bruke i denne sammenheng om en reduksjon i energiforbruket — er uhyre viktig sett i global sammenheng, med de begrensede ressurser vi kjenner til på vår klode. Sløsementaliteten — bruk- og kastkulturen, hvis vi kan kalle det kultur — er noe vi må streve etter å komme bort fra. Om det energi- og industripolitiske samarbeid også kunne få dette aspekt, ville det gi enda mer mening til samarbeidet, og ville vekke større interesse i folkeopinionen og gi vår materielle streben et etisk aspekt.

Høyt energiforbruk skaper de velkjente miljøproblemer den industrialiserte verden lenge har kjempet med. Gjenvinning av avfall er en viktig motvekt, som embetsmannskomiteen påpeker.

Jeg er enig i at felles utnyttelse av eventuelle nye gassfunn rommer betydelige perspektiver. Jeg vil understreke betydningen av at det skjer nøye planlagte forundersøkelser om avsetningsmulighetene, slik at man ikke gjør store feilinvesteringer, og slik at man kanskje kan komme til avtaler om betydelige gassfunn skulle finne sted. Det viktigste blir studiene av virkningene på samfunnsstrukturen. Vi har i altfor liten grad beskjefteget oss med dette. I for stor grad har vi bare kunnet konstatere disse når de kommer, og søkt å motvirke det skadelige ved dem. Vi må i større grad søke å planlegge slik at vi får den önskede virkning på samfunnsstrukturen, med minst mulig skadevirkninger.

Utvalget har merket seg at Ministerrådet ikke har tatt standpunkt til kjernekraftens plass i den framtidige nordiske energiforsyning. Jeg tror personlig at det er riktig

at man fortsetter forskningssamarbeidet på dette området, og at man særlig konsentrerer sig om sikkerhetsaspektene. Jeg tror videre at det er for tidlig å ta noe fast standpunkt til atomkraftspørsmålet. La oss først få en oversikt over hvor langt vi kan nå med andre energikilder og ved en mer bevisst husholdning med energiforbruket, også sett i sammenheng med vekst- og levestandard.

I generaldebatten pekte jeg på at vi ikke må isolere oss i Norden eller Europa med våre energiproblemer. Vi har et globalt ansvar. Naturressursene er gitt til menneskeheten og ikke til noen få privilegerte. Den største utfordring til oss i dag, også i Norden, er den virkelige fattige del av verden. Det må vi særlig ha for øye når vi taler om naturressurser.

Rapporten fra Ministerrådet bør søkes gjort mer fremtidsrettet, er det pekt på, og sammenholdes med handlingsprogrammet. Jeg tror det er meget viktig. Det vil stimulere debattene i Rådet, og det vil kunne føre til at Rådet får innflytelse over beslutningene for de fattes. Dette er også sterkt understreket i det dokument som vi nettopp har behandlet om arbeidsgruppen for budsjett- og kontrollspørsmål, hvor det er nevnt at man kanskje burde ha egne saksordførere for de ulike områder i rapporten fra Ministerrådet, for å gjøre den enda mer interessant enn den er fra år til år.

Carl-Henrik Hermansson: Jag framförde mina grundläggande synpunkter på energifrågan redan i generaldebatten. Därför kan jag fatta mig kort.

För min del kan jag inte stödja de av ministerrådet framlagda och av ekonomiska utskottet godkända synpunkterna. Anledningen är inte att jag skulle vara motståndare till ett samarbete mellan de nordiska länderna på det energipolitiska området. Anledningen är tvärtom att jag anser de föreslagna åtgärderna otillräckliga. De går inte tillräckligt långt. Det räcker inte med att bilaterala avtal eventuellt kommer att ingås mellan vissa av de nordiska länderna. Vad som behövs är en plan för gemensamt utnyttjande i Norden av tillgängliga energikällor. Påståendet i ministerrådet

berättelse att en generell överenskommelse skulle kunna komma att försvåra det nordiska energisamarbetet betraktar jag som en sofism. Begränsar man sig till bilaterala avtal mellan vissa stater avstår man i själva verket från en verklig planering av samarbetet både när det gäller energipolitiken och när det gäller industripolitiken. Att man begränsar sig på detta sätt är desto mera beklagligt som lösningen av de stora problem som är förknippade med energiförsörjningen kräver en planerad hushållning, nationellt och internationellt. Detta gäller vare sig man är anhängare av utbyggnad av kärnkraft eller motståndare till detta.

Norden borde kunna vara en region där ett sådant intimt samarbete mellan länderna utvecklas. Detta måste självfallet ske under full respekt för varje deltagande lands nationella rättigheter.

När man talar om möjligheter och svårigheter på detta område bör det inte döljas att olika nordiska staters utrikespolitiska bindningar försvårar energisamarbetet. Det är beklagligt att det finns tendenser till ökade sådana bindningar. Jag tänker särskilt på ett par länders anslutning till den internationella oljeklubben, IEA. Ekonomiska utskottet skriver att ett nordiskt samarbete bör utformas så att det icke kan tolkas som en nordisk isolering från den övriga omvärlden. Det bör dock påpekas att det finns andra och bättre former av internationellt samarbete för de nordiska länderna än att delta i en organisation av imperialistiska stater, som av oljeländerna i tredje världen betraktas som en mot dem riktad stridsåtgärd.

Herr president! Om fallet hade varit att dessa meddelanden skulle ha underställts omröstning hade jag av de anförda skälen varit tvungen att avstå.

Johannes Antonsson övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Reidar T. Larsen: Jeg syntes at den finske statsminister gav oss et meget positivt og perspektivrikt innlegg, som hevet seg over de vanlige debattinnleggene i denne

forsamlingen. Det konstruktive innholdet i dette innlegget skilte seg også markert fra alt det snakk forbi problemene som preger behandlingen av det tema vi har foran oss nettopp nå.

En kan bare konstatere at når det gjelder energipolitikk, vil vi ikke få noen planmessig utvikling av et samarbeid som kunne være i alle nordiske folks interesser. På det feltet en slik samordning og felles strategi ville være av største betydning, nemlig for sikringen av oljetilførselene, er det ikke mange idéer tilbake etter den behandlingsprosessen som vi har hatt hittil. Den viktigste slutningen er at man skal forholde seg pragmatisk til den videre utviklingen.

Det er åpenbart at en sikring av disse interessene måtte føre med seg for det første en utskjalting av de multinasjonale oljeselskapenes nåværende kontroll — ved nasjonalisering av disse foretakene og ved opprettelse av direkte forbindelser med de oljeproduiserende land — og for det andre måtte det medføre at eksporten av norsk overskuddsolje og -gass først og fremst ble rettet mot det nordiske marked.

Det første punktet er man ikke engang innstilt på å vurdere alvorlig, det andre punktet faller i stor utstrekning sammen ved IEA-tilslutningen, som i stedet for å bidra til å sikre oljeforsyningene, kan føre våre land inn i konflikter på dette området som det må være klart at det er i vår interesse å holde oss utenfor. Jeg vil minne om at Norges tilknytning til IEA er av en helt spesiell betydning i denne forbindelse.

Hvorfor har Norge tatt dette skrittet? Det er helt klart at det er de norske NATO-tilhengernes frykt for å bli mistrodd av sine allierte for å vise såkalte nøytralistiske tendenser som har drevet Regjeringen til å ta dette ukloke skrittet som IEA-tilknytningen representerer. Annen begrunnelse er det faktisk ikke mulig å konstruere.

Norge er som vi vet, i ferd med å bli en ganske betydelig overskuddsprodusent av olje og gass, selv om man holder det vi kan karakterisere som et moderat tempo på kontinentalsokkelen. Dette overskuddet er betydelig i forhold til de nordiske lands behov, men er lite eller ingen ting å regne med når det skal gå inn som en slags sikringsfaktor for IEA. Det eneste som synes

sikkert, er at den norske avtalen med IEA til og med kan trekke Norge selv inn i en helt unødvendig oljekrise i framtida hvis situasjonen skulle bli tilspisset på nytt.

Denne offervilje på vegne av den mest energiforbrukende og mest energisløsende del av verden, er rett og slett en meningsløshet, og en kan bare gi uttrykk for det fromme håp at Stortinget vil sørge for at dette blir endret.

Skulle det skje, vil situasjonen være vesentlig forandret, og norsk olje som sikringsfaktor i de nordiske lands oljeforsyning ville være en betydelig mer realistisk mulighet enn den er i dag.

Haugaard: Hr. præsident! Under generaldebatten var der flere talere, bl. a. Bratteli, som var inde på Danmarks vanskelige energisituation, og deri kan vi kun give dem ret. Hvis man er i tvivl, kan man se rapporten om nordisk energisamarbejde side 13, så vil man forstå, hvorfor vi undertiden kan have noget, der forstyrrer vor nattesøvn.

Nu siger vi ikke dette for at påkalde medlidenhed, for at få særbehandling eller påregne godgørehed eller noget i den retning. Men dels var det understreget især i Haugstvedts ord fra forleden dag, hvor han sagde, at det afgørende for lande i Norden er en stabil udvikling, og at det kan skade også de andre lande, hvis et enkelt land er udsat for særlige energivanskeligheder, dels er der en række oplagte områder, hvor en fælles indsats vil være til alles fordel.

Tillad mig en lille parentes, Jeg tror, det var Odvar Nordli, der i generaldebatten var inde på spørgsmålet om en bedre vareudveksling bl. a. med henblik på et mere ansvarligt ressourceforbrug de nordiske lande imellem. Jeg ved ikke, om det var en slags trøst til Danmark i vor håbløse energisituation, men vi er i hvert fald parate til at drøfte disse tanker. Men også hertil går der energi, bl. a. nitrat; også det har Norge, og så er det, jeg tillader jeg mig den lille parentes og spørger; hvorfor den meget store prisforskel på nitrat inden for og uden for Norges grænser? Sådanne ting interesserer os faktisk.

Så lyttede jeg med stor interesse til indu-

stri- og energiministrene, deres mange gode ord, men er bare lidt skuffet over dem, fordi jeg synes, der var for lidt forpligtende, for lidt, der bandt nogen. Når vi ser tillægsbetænkningen C 1, ser vi heri, at ministrene afviser en nordisk energipolitisk overenskomst, men at de er enige i, at et energisamarbejde kan udbygges på en række områder. Hvis der nu havde stået: skal udbygges, havde det ligesom været lidt mere kontant, lidt mere der forpligtede og lidt mere, vi kunne tage med hjem. Jeg har fornemmet, at der ikke rigtigt er nogen, der har bundet nogen her. Jeg har en fornemmelse af, at vi tager hjem lige så uforpligtede, som vi kom. Der har i de taler, vi har hørt i dag — og jeg forstår, at det fortrinsvis måtte blive norske indlæg, sådan som situationen er — været lidt mere forpligtende, og jeg har moret mig med at sidde og sætte plusser, når der var noget forpligtende i talen. Der var enkelte, der fik to plusser, f. eks. Ragnar Christiansen, der havde en meget positiv afslutning på sin tale.

Jeg er overbevist om, at vi har fælles interesser på en lang række områder, også fælles interesse i, at det går hurtigere og bliver mere forpligtende end det, vi hidtil har hørt. Det gælder ikke blot en udveksling af erfaringer om økonomisering og bedre udnyttelse af energi, heller ikke alene en videreudvikling af Nordel, som er god og rigtig, og hvor der er nået gode resultater, selv om man kan komme videre, men det gælder også i meget høj grad aftaler om udnyttelse af naturgasforekomster. Jeg lyttede for lidt siden, da der blev sagt, at hvis der skulle bringes naturgas i land, måtte det blive i så store mængder, at et enkelt land ikke kunne bruge det hele, og det må jeg sige gav også visse forhåbninger. Det gælder også for Nordsøolien, hvor vi må være meget interesserede i, at det bliver muligt for Norge selv at bestemme over en større andel, med andre ord, så man kan indgå aftaler med os andre i de nordiske lande om at få leveret olie. Det er en meget ubehagelig situation for Danmark, som modtager 90 pct. af sin energiimport i form af olie, at være i den grad afhængig af storpolitik i det mellemste østen, som vi er i vor situation.

Men det gælder også i høj grad med hen-

syn til udnyttelse af atomkraft, herunder både erfaringsgrundlaget og eventuel fælles stillingtagen til reaktortype, det gælder sikkerhedsforhold, og det gælder eventuelt også udvindingen af nordiske uranforekomster.

Der er adskilligt her, som vi trænger til lidt mere kontant at drøfte med hinanden. Der sker en del, det er rigtigt, men udviklingen omkring os rider meget hurtigt, og vi er næppe tilstrækkeligt forberedte.

Der melder sig derfor spørgsmålet: sårer vi ikke et koordinerende organ mellem de enkelte energiområder og de enkelte landes interesser? Hvem har helt bestemt ansvaret for samordning af nordisk energi- og ressourcepolitik? Ministerrådet, javel, men er der ikke behov for nogen til at drive på? Hvem gør det? Hvad sker der videre på området, og hvornår sker det? Det kan jo være senere, end vi tror.

Statsråd Gjerde: I sitt innlegg kom statsminister Sorsa inn på Kekkonen-planen og betonte ønskeligheten av at visse grunnleggende spørsmål for Nordens sikkerhet fortjener fornyet gransking i lys av utviklingen.

Fra norsk side kan det i den forbindelse kanskje være på sin plass å gjenta at det for vår del ikke synes å foreligge grunner for noen ny vurdering av vår base- og atompolitikk. Om den base- og atompolitikk som ble fastlagt lang tid tilbake, er det i vårt land bred politisk enighet.

Det er av betydning at så vel vår base- som vår atompolitikk synes å være akseptert av stormaktene både i øst og i vest. La meg i den forbindelse vise til et kommuniké som ble sendt ut etter statsminister Brattelis og mitt besøk i Sovjetunionen for mindre enn et år siden. I dette kommunikéet gav Sovjetunionen uttrykk for tilfredshet med at Norge ikke har til hensikt å ta dette spørsmål opp til ny vurdering. Det er også grunn til å peke på at så vel Norge som Sovjetunionen har store økonomiske interesser i de områder som berøres av Kekkonen-planen. Forhandlinger mellom Norge og Sovjetunionen er innledet, både om fiskeriresurser og om de fremtidige grenser i det havområdet det gjelder. I denne

situasjon synes det viktig for oss at det nå ikke skapes noen usikkerhet om vår sikkerhetspolitikk og om vår atom- og basepolitikk i dette området.

Vi ser det dessuten slik at Norden i dag i virkeligheten er en atomfri sone, og det er ukjent for meg at noe land har til hensikt å omprøve det standpunkt som ligger til grunn for denne situasjon.

Jeg har lyst til å peke på at naturligvis må Kekkonsens forslag og alt annet ses i lys av utviklingen men like naturlig er det å se det i lys av de faktiske forhold i Norden i dag. At vi i Norden har ulik sikkerhetspolitisk tilknytning, har ikke vært til hinder for utbyggingen av samarbeidet på andre områder. Det er vel tvert imot slik at den nordiske fellesskapsfølelse synes sterkere i dag enn noen gang tidligere, og det praktiske samarbeid bygges ut skritt for skritt. Naturligvis skulle vi ønske at vi kunne gå hurtigere fram, at vi kunne nå større resultater i løpet av kortere tid. Men både de praktiske muligheter og viljen synes å være til stede for å styrke det nordiske samarbeid.

Når jeg har ordet, må jeg også få lov til å komme tilbake til et innlegg som den finske representanten Tuomioja holdt her i salen i går, hvor han bl. a. uttalte at det i Norge synes å være fremført den oppfatning at det vil være nødvendig å bringe Amerikas Forente stater inn i oljevirkomheten på grunn av den sikkerhetspolitiske balanse. Da jeg leste det i formiddag, kunne jeg ikke la være å tenke på den gode historien som borgermesteren i Reykjavik fortalte oss i går, om den gode islending som gikk til båthavnen og spurte etter nytt, og som var fornøyd da han fikk til svar at kongen levde. Informasjonen i Norden er så vidt god at for alle dem som er interessert, burde det være klart at Norges politikk på dette området går ut på nøyaktig det motsatte av hva den finske representanten her antydet. Vi tar sikte på å la oljevirkomheten i nord fullt ut foregå på nasjonalt grunnlag, og vi har ikke til hensikt å trekke noen av stormaktene inn i oljevirkomheten lengst i nord.

La meg også få si et par ord til Reidar T. Larsen, som gav en begrunnelse for den norske avtalen med IEA som synes noe

bemerkelsesverdig og for meg som medlem av Regjeringen fullstendig ukjent.

Begrunnelsen for at Norge har gått inn for en avtale med IEA, ligger først og fremst i Norges egen interesse. Det er viktig for oss i en krisesituasjon å ha også andre forsyningskilder enn dem vi finner i Nordsjøen. Dernest er vi nødt til å se dette spørsmål i sammenheng med andre råvareproblemer.

Hvis vi skulle innta den holdning at Norge f. eks. bare skal være med i et internasjonalt forpliktende samarbeid når vi har behov for hjelp og leveranser fra andre land, men si nei når vi selv er nettoeksportør på et område, ville det være å gå inn for en holdning til internasjonalt forpliktende samarbeid som i hvert fall de små land ikke bør innta. Det er de små land som vil komme til å tape på en slik holdning til forpliktende internasjonalt samarbeid.

Når vi ikke fant å kunne slutte oss til IEA slik de andre land gjorde, var det fordi vi ønsket på nasjonalt grunnlag å kunne treffe beslutninger om hvorvidt beredskapsplanen for vår del skulle settes i kraft. Det var grunnen til at Norge søkte og har fått en annen tilknytningsform til IEA enn f. eks. Sverige.

Jeg har for min part lyst til å understreke at hvis vi i Norden mener noe når vi snakker om forpliktende internasjonalt samarbeid, må vi også være med der vi kan yte noe, ikke bare være med der vi trenger hjelp og støtte fra andre land. Norden består av små stater, og de er avhengig av organiserte, forpliktende internasjonale avtaler og internasjonalt samarbeid.

Willoch: Jeg vil gjerne først få si meg helt enig i alt det statsråd Gjerde nettopp uttalte, bortsett fra noen få av de setninger han uttalte om grunnene til Norges spesielle tilknytning til IEA. Men det var jo i denne sammenheng relativt underordnet.

Jeg vil gjerne legge til at det bør være klart for dem som interesserer seg for de utenrikspolitiske sider av det vi har diskutert her i dag, at de olje- og gassforekomster som er funnet utenfor den norske kyst, og enda mer de man håper å finne, gir

disse områder enda større betydning under andre maktens utenrikspolitiske overveielser. Og det understreker jo bare viktigheten av at man ikke risikerer utilstrekkelig overveide forskyvninger i det utenrikspolitiske bilde omkring dette området, og viktigheten av at det heller ikke oppstår noe forsvarspolitisk vakuum eller lavtrykk som kan utløse uvær.

Det er ingen uenighet om at rammene for det nordiske samarbeid fortjener stadig fordomsfri overveielser. Herunder må man selvfølgelig også ta hensyn til endringer i de forutsetninger som skapes ved hele den europeiske — og for den saks skyld også den atlantiske og globale — politikk. Men det ville være temmelig urealistisk å tro at slike konferanser og avtaler som man hittil har sett, kan tilsi noen grunnleggende endringer i den nordiske utenrikspolitiske balanse. Etter mitt skjønn er det heller ikke fremlagt noe forslag som kan fortjene at f. eks. Norge overveier nye formaliserte bindinger av sin utenrikspolitiske handlingsfrihet.

Når man nå kommer inn på disse spørsmål i Nordisk Råd, tror jeg man gjør klokt i å ha for øye det forhold som statsminister Sorsa i sin tale uttrykte slik — jeg vil gjerne få lese det i norsk oversettelse, som jeg skal prøve å gjøre så korrekt som mulig:

”Fra den første begynnelse har koordineringen av utenriks- og forsvarspolitikken ligget utenfor det nordiske samarbeidets ramme. Dette vitner om det faktum at hvert enkelt nordisk land ved siden av felles interesser også har å ta vare på sine egne særskilte interesser i samsvar med hvert lands bedømmelse, og hvem skulle vel bedre kunne tolke disse interesser enn landene selv?”

Deretter følger visse også interessante setninger, som jeg imidlertid ikke skal ta tid til å sitere. Men så fortsatte statsministeren med følgende:

”Erfaringene synes å vise at en forutsetning for et fremgangsrikt nordisk samarbeid er at det tas hensyn til disse realiteter. Om man går frem på et annet sett, leder det lett til grunnløse spekulasjoner og unødig innbyrdes ”gräl”. —

Ordet ”gräl” skal jeg ikke oversette, for jeg er ikke helt sikker på om jeg kan finne

den helt riktige norske nyanse. Men meningen her er jo ganske klar.

Nå er det ikke egentlig helt klart om den siste setningen jeg siterte, refererer til det første jeg siterte eller til det som ligger imellom, men jeg vil gjerne gi min tilslutning til denne mening slik den fremkommer når de to sitater sees i sammenheng.

Hr. Gustavsens og også hr. Reidar Larsens takknemlighet over visse deler av statsminister Sorsas tale påkaller for det første sitat av det jeg nå gjengav, og dessuten visse ytterligere kommentarer:

Det bør være klart at hr. Gustavsen ikke har utmerket seg som talsmann for noen utenrikspolitisk fordomsfrihet eller elastisitet. Hr. Gustavsen har sagt det samme om utenrikspolitikk så lenge han har deltatt i politikken, og det begynner å bli lenge. Utviklingen har vist at han har tatt kontinuerlig feil. For dem som måtte ønske å bruke ham som politisk veileder, vil jeg anbefale gjennomlesning av hr. Gustavsens gamle taler. De viser at der verken foreligger fordomsfrihet eller elastisitet, men derimot forskjellige spådommer som kunne være lærerike for dem som vil vurdere gehalten i hans utenrikspolitiske visdom.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande ekonomiska utskottets förslag till yttrande till Nordiska ministerrådet.

För ekonomiska utskottets förslag till yttrande röstade:

Ele Alenius, Johannes Antonsson, John Austrheim, Jo Benkow, Eric Carlsson, Christian Christensen, Rågnar Christiansen, Bjarne Mørk Eidem, Pauli Ellefsen, Knud Enggaard, Mauno Forsman, Gylfi Þ. Gíslason, Leif Glensgård, Ove Hansen, Svend Haugaard, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Harri Holkeri, Gustav Holmberg, Kirsten Jacobsen, Paul Jansson, Knut Johansson, Bertil Jonasson, Olaf Knudson, Lars Korvald, Astrid Kristensson, Eric Krönmark, Håkon Kyllingmark, Sirkka Lankinen, Tage Larfors, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Lars Lindeman, Grethe Lundblad, Mette Madsen, Sven Mellqvist, Ingemar Mundebo, Gerda Møller, Otto Mørch, Arne Nilsen, Jan-Ivan

Nilsson, Odvar Nordli, Sture Palm, Robert Pedersen, Nikolaj Rosing, Rolf Sellgren, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Erland Steenberg, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Carl Olof Tallgren, Erkki Tuomioja, Olavi Tupamäki, Pirkko Työläjärvi, Seppo Westerlund, Kåre Willoch, Folke Woivalin, Þórarinn Þórarinsson, Saimi Ääri och J. Fr. Øregaard.

Reidar T. Larsen *avstod frǻn att rösta.*

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Tönnes Madsson Andersen, Ásgeir Bjarnason, Per Borten, Poul Dam, Gils Guðmundsson, Finn Gustavsen, Carl-Henrik Hermansson, Lauri Kantola, Kalevi Kivistö, Morten Lange, Thor Lund och Paavo Väyrynen.

Yttrandet hade sålunda godkänts med 64 röster. 1 medlem avstod frǻn att rösta.

Utskottets förslag, punkterna II—VI, bifölls.

Utskottets anmälan lades till handlingarna.

3

A 430/e: Medlemsförslag om ett nordiskt handlingsprogram för ökad livsmedelstillgång

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

at Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd bl. a. på bakgrunn av utvecklingen av matvaresituasjonen i verden å utrede forutsetningene for å utarbeide et handlingsprogram vedrørende økt matforsyning og bedre utnyttelse av ressursene i Norden. Dessuten bør mulighetene utredes for et utvidet samarbeid om forskning og videreutvikling på matvareområdet og for en felles innsats for et sunnere kosthold.

Steenberg (ekonomiska utskottets talsmann): Den rekommendasjon jeg er talsmann for her, tar sikte på å utrede forutsetningene for utarbeidelse av et handlingsprogram om økt matvaretilgang og bedre

utnyttelse av ressursene i Norden. Dessuten bør mulighetene for et utvidet samarbeid om forskning og videreutvikling og felles innsats for et sunnere kosthold utredes. Forslagsstillerne konstaterer at 2/3 av jordens befolkning er under- eller feilernært, og at svikten på energi i samband med svikten på kunstgjødsel og stigende råvarepriser gjør at den internasjonale matvarekrisen er akutt. De nordiske land bør derfor aktivt undersøke om deres samlede innsats kan økes og effektiviseres på en bedre måte.

De ministre og departement som har uttalt seg om medlemsforslaget, stiller seg positivt til dette. Negativt stiller seg derimot bl. a. Nordens faglige samorganisasjon som ikke har klart for seg hva forslagsstillerne sikter mot. Økonomisk utvalg finner det hensiktsmessig å undersøke forutsetningene for et utbygd samarbeid med sikte på å utnytte ressursene på best mulig måte.

Når det gjelder spørsmålet om animalske produkter, er de nordiske landene samlet selvforsørget og har et betydelig eksportoverskudd. Når det gjelder vegetabiliske produkter har Norge og Island et stort importbehov. Et nordisk samarbeid ville være av markedsmessig betydning. Utvalget stiller seg også positivt til tanken om en utredning av de ettervirkninger energikrisen får for matvareproduksjonen, samt til mulighetene for å ta vare på den dyrkede og dyrkbare jorda.

Jeg tillater meg å anbefale rekommendasjonen vedtatt, men vil samtidig bare komme med noen få prinsipielle kommentarer omkring den nordiske matvaresituasjon.

Situasjonen på matvaresektoren i Norden er høyst forskjellig. Mens Danmark, Sverige og Finland er relativt godt dekket med egne jordbruksprodukter, har Norge og Island et stort underskudd. Til gjengjeld har vi i Norge stort overskudd av fiskeprodukter og protein. Hvis en ser Norden under ett, skulle vi i øyeblikket ikke ha problemer med å skaffe oss selv nok mat.

Det er likevel en del forhold som en bør se nærmere på. I alle de nordiske land, bortsett fra Finland, er det en tendens til at folketallet øker raskere enn jordbruksproduksjonen. Dette betyr i alle fall at vi ikke bidrar til å bedre matvaresituasjonen i verden. Vi har ca. 5 dekar dyrket mark

pr. innbygger i våre land sett under ett. Dette er nærmere 2 dekar mer enn verdensgjennomsnittet. Produksjonen pr. arealenheter i våre land må sies å ligge på topp i verden. Likevel er Norden nettoimportør av korn.

Enda mer betenkelig blir bildet når vi ser på proteinimporten. Norden har bare 6 promille av menneskene i verden, men vi forbruker en femtedel av oljefrøkakene i verdens handelen. Tilsammen innføres i Norden om lag en million tonn planteprotein i form av korn, oljefrø og oljefrøkaker. Dette er fire ganger mer planteprotein enn det vi spiser direkte. Vi hører ofte om den sterke proteinmangelen i mange u-land. Sett i verdenssammenheng er det likevel Danmark som har topp-plassen når det gjelder proteinimport pr. person. "Verdens"-rekorden er suveren, med mer enn 100 kg protein pr. person.

Selvfølgelig må vi ta mateksperten fra de nordiske land med i det totale bildet. Men poenget er, for å sette det litt på spissen: Vi importerer protein og selger smør og fleisk. Vi kjøper høyverdig menneskeføde forholdsvis billig, gir dette til dyra og eksporterer kostbare luksusvarer til den overernærte del av verden.

Dette er den ene siden av det som burde være vår dårlige samvittighet overfor verden. Det andre aspektet knytter seg til det ressursforbruket som ligger bak vår matvareproduksjon. Ikke nok med at vi har en luksusinnrettet produksjon, vi har også et økende forbruk av naturressurser pr. produktenhet. Tendensen går i retning av at lokale fornybare ressurser trekkes ut av jordbruksproduksjonen og erstattes av importerte ikke-fornybare ressurser. Typisk for denne utviklingen er at det har skjedd en sterk reduksjon i jordbruksareal, arbeidskraft, hestetrekraft og lokalt produserte redskaper og hjelpemidler. Til gjengjeld har det vært en sterk økning i maskiner, drivstoff, kunstgjødsel og importert fôr. Denne utviklingen har gjort oss helt avhengige av at vi kan få importere ressurser og eksportere produkter. Svikter disse forutsetningene, f. eks. gjennom kriger, handelsblokader eller ressursknapphet ellers, svikter også hele fundamentet for vår egen matvareforsyning.

Vi er med andre ord i de seneste år blitt mer sårbare for forhold vi ikke selv har herredømme over. Dette er ett av de forhold som har bidratt til å aktualisere selvforsyningsspørsmålet. Har vi gått for langt i retning av arbeidsdeling og spesialisering til at det er ressursmessig forsvarlig eller tilstrekkelig trygt for oss som mennesker?

For å sikre stabile tilførsler av mat til de nordiske land, kunne det være en tanke å inngå langsiktige samarbeidsavtaler om leveringer til hverandre. Danmark er jo som kjent med i EF, eller EEC, noe som gjør at de vanskelig kan trekkes inn i et slikt samarbeid, men mellom de øvrige land skulle dette ligge vel til rette. Norge har som kjent store underskudd på korn, mens Sverige har tilsvarende overskudd. Liknende forhold kan sies å gjelde Finland og Norge når det gjelder fisk. Ved å se på hvilke felter vi kan supplere hverandre og bygge opp et langsiktig avtalesystem, gjør en det tryggere for begge parter, både produsent og konsument.

Jeg vil likevel advare mot for sterk arbeidsdeling innen det nordiske området. Arbeidsdelingen må ikke bryte ned et nasjonalt og lokalt mangfold. Blir dette resultatet, kan det medføre økt usikkerhet for oss alle.

Vi burde se det som en plikt å ta vare på våre jordressurser i de nordiske land. Vi har i mange forbindelser vært inne på mulighetene for å dyrke mer jord i verden. Det er dårlig samsvar mellom konklusjonene på den diskusjonen og vår praksis når det gjelder jordhåndtering.

Når det gjelder ernærings situasjonen som rekommandasjonen også omfatter, er det bare å fastslå at en del av oss — kanskje de fleste — er overernærte, men det som verre er, vi er også feilernærte. Vi ville trolig få det bedre med oss selv om vi reduserte ganske mye på f. eks. sukkerforbruket og fettforbruket. Dersom vi f. eks. i Norge gikk bort fra det kostholdet vi faktisk har, til det kostholdet vi burde ha ut fra et ernæringsfysiologisk synspunkt, ville dette gjøre det mulig å øke selvforsyningsgraden fra ca. 40 pst. til om lag 50 pst. Vi burde således av flere grunner satse på å endre kostholdsvanene i våre land, og i den forbindelse sette inn opplysningskampan-

jer och ekonomiska tiltak for å öke forbru- ket av korn og grønnsaker på bekostning av sukker og fett.

De forhold og skjevheter som rår i dag, og som skaper større og større overflod på den ene siden og mer desperat nød på den andre siden, må bl. a. endres gjennom internasjonale avtaler og ordninger. På dette feltet har vi i Norden en stor oppgave. Kan vi makte å stå sammen om konstruktive tiltak, vil vi også bli hørt. I dagens verden er millioner av mennesker avhengig av markedsmekanismens mer eller mindre tilfeldige utslag. Dagens matvaremarked i verden gir handlefrihet til grupper med kjøpekraft. De store grupper som ikke har kjøpekraft, eller som ikke fungerer i den internasjonale pengeøkonomi, blir satt utenfor av systemet. De som trenger maten, får den ikke fordi de nærmest pr. definisjon ikke hører med til vår pengetenkende verden. Dette forhold må endres, og Norden bør i den sammenheng være seg sitt ansvar bevisst.

Statsrådet **Lundkvist**: Herr president! Hur mänskligheten skall klara sin livsmedelsförsörjning är tveklöst en av de frågor som väger tyngst i den internationella diskussionen om hushållningen med naturresurserna. Jag vill i anslutning till det medlemsförslag som föreligger och utskottets utlåtande i anledning av förslaget lägga några synpunkter på denna fråga.

1950- och 1960-talens problematik på jordbruksområdet i den internationella handeln och i industriländerna karakteriserades i mycket av överskottsproblem. Den snabba rationaliseringen i industriländerna i för- ening med de naturliga anpassningssvårigheterna hos en biologisk produktion som jordbruket gjorde att det internationella samarbetet koncentrerades till ansträngningar att ingå råvaruavtal i prisstabiliserande syfte och olika slag av rekommendationer om jordbrukets anpassning till den industriella och sociala utvecklingen.

Under hela denna tid har naturligtvis svält och undernäring funnits runt om i världen, men de har inte rönt samma uppmärksamhet som nu. Det är först nu, då medvetenheten om begränsningarna i världens tillgångar framträtt alltmer och kraven

på en ny ekonomisk ordning i världen ökat i styrka, som dessa problem på allvar kommit i förgrunden för världens uppmärksamhet.

Situationen i världen i dag karakteriseras av en försämrad livsmedelsberedskap, höga livsmedelspriser och en oacceptabel livsmedelsförsörjning för stora delar av u-ländernas befolkning. Det är både den kroniska svälten och de akuta katastroferna, orsakade av bl. a. torka eller översvämning, som gradvis har förvärrats. En del har varnat för en överbetoning av tillfälliga produktionsvackor som uppstår på grund av ett dåligt skördeår som exempelvis 1972. Många anser sig däremot kunna skönja mönstret av en oroande långsiktig trend och menar att de nuvarande utvecklingslinjerna pekar mot en förvärrad global obalans i framtiden med stora underskott, importbehov och ökad svält i u-länderna.

I detta perspektiv framstår en ökning av u-ländernas egen livsmedelsproduktion som den enda realistiska, långsiktiga lösningen på deras försörjningsproblem. Denna produktionsökning måste kombineras med sociala och ekonomiska reformer i dessa länder så att den främst kommer de fattigaste befolkningsgrupperna till del genom ökad sysselsättning, högre inkomster och förbättrad näringsstandard.

Från svensk sida markerade vi vid världslivsmedelskonferensen att möjligheterna till en sådan utveckling står och faller med de rika ländernas beredvillighet till konkreta insatser när det gäller stöd till utvecklingsländernas egen livsmedelsproduktion. Och jag vill tillägga: insatser som i det sammanhanget inriktas på att i första hand undanröja svälten i dessa länder.

När det gäller återverkningarna för jordbrukspolitiken i Sverige av denna syn på de internationella problemen vill jag först erinra om de allmänna målen för svensk jordbrukspolitik såsom de formulerades i 1967 års beslut. Enligt dessa allmänna mål skall vi eftersträva ett rationellt jordbruk som ger god bärgning åt sina utövare och anställda och som innebär att livsmedel skall kunna framställas till rimliga priser för konsumenterna. Dessa allmänna mål för jordbrukspolitiken ligger fast och är utgångspunkter för det arbete som pågår i den

jordbruksutredning som tillsattes år 1972. Till denna utrednings uppgifter hör att se över produktionsmålsättningen för det svenska jordbruket, dvs. vilken omfattning som den svenska jordbruksproduktionen bör ha framöver. Det internationella läget beträffande livsmedelsförsörjningen måste naturligtvis beaktas i detta sammanhang. Inom utredningen pågår omfattande undersökningar för att belysa nämnda frågor. Utredningens förslag väntas bli avlämnade under 1976.

Mot bakgrund av såväl vårt inhemska behov som den globala situationen tror jag dock att jag utan att föregripa utredningsarbetet kan konstatera att vi i framtiden får räkna med en hög självförsörjningsgrad för Sveriges vidkommande. Det kommer i sin tur att innebära att vi får behålla i stort sett den åkerareal vi för närvarande har under plogen. En sådan areal kommer också att möjliggöra för oss att infria våra utfästelser om bidrag till katastroflager och andra organiserade former för livsmedelsbistånd. Den kommer också att ge utrymme för viss export av spannmål till exempelvis nordiska länder.

Eftersom frågor om åkerjordens bevarande utgör en av punkterna i föreliggande förslag vill jag också erinra om att i de i Sverige år 1972 antagna riktlinjerna för den fysiska riksplaneringen slagits fast att man bör undvika att bebygga god jordbruksmark om bebyggelse lika väl kan ske på andra områden. Självfallet innebär inte det här att varje bit nu brukad åkermark kan bevaras för jordbrukets behov. I slättbygderna, där tätorterna är helt omgivna av åkerjord, måste kanske vissa arealer tas i anspråk också för bebyggelse. Önskemålet om förbättrade vägkommunikationer kräver också sin tribut.

Genom en översiktlig planläggning i enlighet med den fysiska riksplaneringens intentioner räknar vi med att i mesta möjliga mån kunna reservera den goda jorden för jordbrukets behov.

Vi har fått en snabb prisstegring på jordbruksmarken i Sverige. En översyn pågår därför av jordförvärvslagen som ett led i strävandena att få till stånd åtgärder som kan motverka risken för spekulation med jordbruksmark. Samhället måste enligt re-

geringens uppfattning få bättre möjligheter att ingripa mot sådan spekulation.

Vad beträffar möjligheterna till avtalsmässiga leveranser av spannmål mellan de nordiska länderna vill jag erinra om att Sverige och Norge successivt utvidgat sin samhandel med dessa varor. För närvarande pågår också överläggningar om ett långsiktigt avtal i fråga om spannmål. Ett annat exempel på redan etablerad nordisk samverkan på detta område utgör den s. k. Internordiska spannmåls- och fodermedelsföreningen. Inom denna förening, som omfattar de olika ländernas regleringsorgan, bevakas den kommersiella spannmålsmarknaden och utbyts erfarenheter rörande lagring m. m.

Högvärdigt proteinfoder kan, som antydts i förslaget, komma att bli en internationell bristvara. Från svensk sida har vi därför sedan några år avdelat särskilda forskningsresurser på detta område. Vidare har en nyss avlämnad utredning bl. a. haft i uppdrag att överväga vilka åtgärder på detta område som kan komma att ge konkreta bidrag till proteinfoderförsörjningen.

Beträffande försök och forskning på jordbruksområdet har vi ju sedan länge ett etablerat samarbete i Norden. Den viktiga frågan om vad som kan göras för bättre kostvanor och förutsättningarna i detta sammanhang för bättre hushållning med livsmedelsresurser kräver ökade insatser när det gäller forskning, utbildning och information.

Jag vill slutligen erinra om det beslut som fattades vid statsministermötet i Oslo den 31 januari 1975. Enligt detta beslut skall samarbetsministrarna utreda den nordiska råvaru- och resurssituationen och undersöka möjligheterna för ett närmare samarbete för att dra största möjliga nytta av tillgängliga resurser.

Av vad jag hittills redovisat framgår att ett betydande utredningsarbete pågår i Sverige i de frågor som berörs i förslaget. Det innebär naturligtvis inte att vi från den svenska regeringens sida skulle ställa oss avvisande till utskottets förslag. De frågor som berörs är av sådan art att alla ansträngningar bör göras för att ytterligare belysa problemen.

En samlad utredning om livsmedelsför-

sörjningens problem på nordiskt plan kommer säkerligen, som utskottet antyder, att visa sig vara mycket komplicerad. Det är också riktigt som utskottet uttalar, att de pågående utredningarna i de enskilda länderna kommer att ge ett bättre underlag för överväganden om hur ett nordiskt samarbete skall kunna utvecklas vidare. Därför är det angeläget att dessa utredningar inte fördröjs.

Haugaard: Hr. præsident! Der er mange spørgsmål, som her er rejst, det kunne være vældig fristende at diskutere, men dertil er klokken blevet for mange.

Jeg skal nøjes med at sige, at vi er nogle stykker, som, når vi nu om lidt skal stemme ja til rekommandationen, stemmer ja til dens ordlyd og ikke til den efter min mening noget private udlægning, hr. Steenberg kom med. Så enkel som det blev udlagt er sagen ganske afgjort ikke. Jeg kunne fristes til at sige, at hvis vi tager det her alvorligt, kunne vi jo starte med Nordisk Råds bespisninger!

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande utskottets förslag till rekommandation.

För rekommandationen röstade:

Ele Alenius, Johannes Antonsson, John Austrheim, Jo Benkow, Åsgeir Bjarnason, Eric Carlsson, Christian Christensen, Bjarne Mørk Eidem, Pauli Ellefsen, Knud Enggaard, Mauno Forsman, Gylfi Þ Gíslason, Ove Hansen, Svend Haugaard, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermansson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Gustav Holmberg, Paul Jansson, Knut Johansson, Bertil Jonasson, Lars Korvald, Eric Krönmark, Håkon Kyllingmark, Sirkka Lankinen, Tage Larfors, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Lars Lindeman, Grethe Lindblad, Mette Madsen, Sven Mellqvist, Ingemar Mundebo, Gerda Møller, Otto Mørch, Arne Nilsen, Jan-Ivan Nilsson, Sture Palm, Robert Pedersen, Rolf Sellgren, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Erland Steenberg, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Carl Olof Tallgren, Erkki Tuomioja, Pirkko Työläjarvi, Kåre Willoch.

Folke Woivalin, Paavo Väyrynen och J. Fr. Øregaard.

Mot rekommandationen röstade:

Leif Glensgård och Kirsten Jacobsen.

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Tønnes Madsson Andenæs, Per Borten, Ragnar Christiansen, Poul Dam, Gils Guðmundsson, Finn Gustavsen, Carl-Henrik Hermansson, Harri Holkeri, Lauri Kantola, Kalevi Kivistö, Olaf Knudson, Astrid Kristensson, Morten Lange, Reidar T. Larsen, Thor Lund, Odvar Nordli, Nikolaj Rosing, Olavi Tupamäki, Seppo Westerlund, Þórarinn Þórarinnsson och Saimi Ääri.

Rekommandationen hade sålunda antagits med 54 röster mot 2.

4

A 432/e: Medlemsförslag om en nordisk lagstiftning om konkurrensbegränsningar

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Rolf Sellgren hade i en reservation fogad till utskottets betänkande föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommandation:

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda behovet av och förutsättningarna för en gemensam nordisk lagstiftning om konkurrensbegränsningar.

Krönmark (ekonomiska utskottets talesman): Herr president! Det föreliggande medlemsförslaget avser gemensam nordisk lagstiftning om konkurrensbegränsningar. Ekonomiska utskottet instämmer när det gäller principen och förslagsställarnas uppfattning om vikten och betydelsen av en lagstiftning på detta område. De begränsningar av den fria konkurrensen som har ägt rum och kan komma att inträffa är någonting negativt. Därför är det ett intresse i varje enskilt land att se till att den koncentrationsprocess som försiggår blir

föremål för samhällets insyn och kontroll, till konsumenternas fromma.

Emellertid innebär ju den ökade utrikes-handeln, som underlättas genom att de tariffära handelshindren alltmera försvunnit genom EFTA-avtal och avtalen med EG, att det finns förutsättningar för en ökande konkurrens även om koncentrationen ökar i de enskilda länderna.

Ekonomiska utskottet delar som sagt många av värderingarna i medlemsförslaget, men frågan var föremål för utredning så sent som 1971 då professor Bernitz i Stockholm på uppdrag av de nordiska pris- och kartellmyndigheterna gjorde en undersökning om behovet och möjligheterna av en gemensam lagstiftning på detta område, en utredning som mynnade ut i starka tvivel på huruvida någonting kunde vinnas genom en sådan lagstiftning. Det ansågs tvivelaktigt om den önskade effekten kunde nås på detta sätt.

Remissinstanserna är delade. Det finns remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget, remissinstanser som är mera kall-sinniga och remissinstanser som är helt avvisande. Mot bakgrund av att frågan så nyligen varit föremål för undersökning, anser ekonomiska utskottet emellertid att rådet inte nu bör företa sig någonting i anledning av medlemsförslaget.

Därför vill jag å utskottets vägnar tillstyrka bifall till utskottets förslag.

Sellgren: Herr president! Det här medlemsförslaget syftar till att slå vakt om ett fritt, konkurrensdugligt och decentraliserat näringsliv. Under efterkrigstiden och kanske mest påtagligt under 1960-talet har utvecklingen tenderat mot ökad företagskoncentration, framför allt i produktionsledet. Enligt de undersökningar som i Sverige utförts av koncentrationsutredningen och av statens pris- och kartellnämnd (SPK) förelåg en-företagsdominans eller fåföretagsdominans i mer än hälften av de undersökta varugrupperna. En balansfaktor har dock varit den skärpta konkurrensen i detaljhandelsledet. Tendensen mot en stark koncentration både ägarmässigt och ur marknadssynpunkt är emellertid obestridlig. Inte minst i de nordiska länderna med deras stora glesbygds-

områden behövs en stor och livskraftig sektor av mindre och medelstora företag.

I spåret av denna utveckling följer således betydande svårigheter att upprätthålla ett differentierat näringsliv i olika delar av ett land. Dessutom leder omflyttningen av arbetskraften och utarmningen av vissa bygder till sociala och mänskliga problem.

Oaktat vad professor Bernitz nått fram till i sina undersökningar, som återopats här av herr Krönmark och även av utskottet, bör Nordiska rådet notera att vid remissbehandling av detta förslag har 26 remissinstanser ställt sig positiva till medlemsförslaget, medan endast 13, dvs. hälften så många ställt sig tvivlande eller icke stött förslaget.

Utskottet delar också, som vi hörde av herr Krönmark, förslagsställarnas uppfattning att den fria konkurrensen har begränsats på vissa områden, och utskottet anser att det finns behov av att företagen avstår från att utnyttja sin marknadsposition som annars kan bli till skada för förbrukarnas och samhällets intressen. Man pekar emellertid på det arbete som sker inom de internationella organen EFTA, EG och OECD och föreslår slutligen att Nordiska rådet inte företar sig något i anledning av medlemsförslaget.

Samarbetet inom internationella organ behöver emellertid inte hindras av en gemensam nordisk hållning. I generaldebatten efterlyste Gunnar Helén en nordisk samsyn i de ekonomisk-politiska frågorna och hävdade att en sådan nordisk hållning skulle gagna de internationella utvecklingen även utanför Norden. Om man efter en utredning av frågeställningarna kring en lagstiftning om konkurrensbegränsningar finner en sådan lagstiftning möjlig skulle en nordisk samsyn på detta område med sannolikhet positivt påverka utvecklingen i ett vidare perspektiv.

Herr president: Med hänvisning till det anförda ber jag att få yrka bifall till den reservation som jag har fogat till utskottets utlåtande.

Krönmark: Herr president! Det är bara en sak i herr Sellgrens anförande som jag vill kommentera något. Han sade att 26 remissinstanser tillstyrkt förslaget medan

13 hade avstyrkt det. Det kan ju då förefalla något egendomligt att hela utskottet på en person när har gått på den uppfattning som minoriteten av remissinstanserna har. Jag vill till detta bara säga att metoden att räkna remissinstanserna styckevis kan ge en alltför skev bild av vad som kommit fram vid remissbehandlingen. Remissinstanserna är av utomordentligt olika karaktär, och därför har denna matematik i det här sammanhanget ett mycket litet politiskt värde.

Sellgren: Herr president! Jag tror att herr Krönmark borde ha gått mera in på de olika remissyttrandena om han önskade få tyngd i sin replik. Låt mig nämna några remissinstanser från olika länder som ställt sig positiva till förslaget: Nordens fackliga samorganisation, Forbrugerrådet Handels- och industriministeriet i Finland, konsumentrådet och konkurrensrådet i Finland, patent- och registreringsverket i Sverige samt Sveriges industriförbund.

Jag sade för övrigt inte att de 26 remissinstanserna hade tillstyrkt förslaget i sin helhet. Jag sade att de var positiva och att 13 remissinstanser ställt sig tvivlande till eller avstyrkt medlemsförslaget. Jag tror att den ytterligare nyanseringen ger en något bättre bild av det hela än herr Krönmarks replik.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande reservantens förslag till rekommendation.

För reservantens rekommendationsförslag röstade: Ingemar Mundebo och Rolf Sellgren.

Mot reservantens rekommendationsförslag röstade:

Ele Alenius, Johannes Antonsson, John Austrheim, Jo Benkow, Åsgeir Bjarnason, Eric Carlsson, Christian Christensen, Ragnar Christiansen, Bjarne Mørk Eidem, Pauli Ellefsen, Knud Enggaard, Mauno Forsman, Leif Glensgård, Ove Hansen, Svend Hugaard, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Harri

Holkeri, Gustav Holmberg, Kirsten Jacobsen, Paul Jansson, Knut Johansson, Bertil Jonasson, Olaf Knudson, Lars Korvald, Astrid Kristensson, Eric Krönmark, Håkon Kyllingmark, Sirkka Lankinen, Tage Larfors, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Lars Lindeman, Grethe Lundblad, Mette Madsen, Sven Mellqvist, Gerda Møller, Otto Mørch, Arne Nilsen, Jan-Ivan Nilsson, Sture Palm, Robert Pedersen, Nikolaj Rosing, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Erland Steenberg, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Carl Olof Tallgren, Erkki Tuomioja, Pirkko Työljärvi, Seppo Westerlund, Kåre Willoch, Folke Woivalin, Paavo Väyrynen och J. Fr. Øregaard.

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Tønnes Madsson Andenæs, Per Borten, Poul Dam, Gylfi Þ. Gíslason, Gils Guðmundsson, Finn Gustavsen, Carl-Henrik Hermansson, Lauri Kantola, Kalevi Kivistö, Morten Lange, Reidar T. Larsen, Thor Lund, Odvar Nordli, Olavi Tupamäki, Þórarinn Þórarinsson och Saimi Ääri.

Reservantens rekommendationsförslag hade sålunda förkastats med 2 röster mot 59.

Härefter bifölls utskottets förslag.

5

A 439/e: Medlemsförslag om utökade anslag till Nordtest

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

at Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å utrede mulighetene for å styrke Nordtests stilling med sikte på å finne fram til jevnførbare prøvningsmetoder og unngå dobbeltarbeid.

Tuomioja (ekonomiska utskottets talesman): Herr president! Det är fråga om ett medlemsförslag, som gick ut på ökad medel för Nordtest, det nordiska samarbetsorganet inom provnings- och kontrollområdet. Hittills har Nordtest uteslutande arbetat med beställningsprojekt inom bygg-

nads- och brandområdena. Enligt förslagsställarnas uppfattning borde emellertid Nordtest erhålla sådana resurser att det skulle bli möjligt att utvidga verksamheten att omfatta bland annat konsumentvaru- och arbetsmiljöområdena, som förslagsställarna prioriterar högt. Ett flertal remissinstanser stöder den i medlemsförslaget framförda tanken. Det arbete Nordtest utför vitsordas också högt. Somliga påpekar dock, att frågan om hur samarbetet bäst skall skötas inom de av förslagsställarna berörda områdena liksom även finansieringsfrågorna för närvarande är delvis öppna, varför det inte är önskvärt att just nu binda sig för en viss lösning. Ekonomiska utskottet är av samma uppfattning som en del remissinstanser, som efterlyser en närmare behovsanalys och en långtidsplan för området. Enligt utskottets uppfattning kan Nordtest dock redan nu fungera och bör också fungera som ett centralt registrerande och granskande organ, som bör erhålla all den information som erfordras för att dubbelarbete skall kunna undvikas. Utskottet föreslår, att rådet måtte rekommendera ministerrådet att utreda möjligheterna att stärka Nordtests ställning i syfte att åstadkomma jämförbara provningsmetoder och undvika dubbelarbete. Herr president, jag får hemställa, att rådet måtte antaga utskottets förslag till rekommendation.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Ele Alenius, Johannes Antonsson, John Austrheim, Jo Benkow, Åsgeir Bjarnason, Eric Carlsson, Christian Christensen, Rag-

nar Christiansen, Bjarne Mørk Eidem, Pauli Ellefsen, Knud Enggaard, Mauno Forsman, Ove Hansen, Svend Haugaard, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Allan Herneilius, Elsi Hetemäki, Harri Holkeri, Gustav Holmberg, Paul Jansson, Knut Johansson, Bertil Jonasson, Olaf Knudson, Lars Korvald, Astrid Kristensson, Eric Krönmark, Håkon Kyllingmark, Sirkka Lankinen, Tage Larfors, Reidar T. Larsen, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Lars Lindeman, Grethe Lundblad, Mette Madsen, Sven Mellqvist, Ingemar Mundebo, Gerda Møller, Otto Mørch, Arne Nilsen, Jan-Ivan Nilsson, Sture Palm, Robert Pedersen, Nikolaj Rosing, Rolf Sellgren, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Erland Steenberg, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Carl Olof Tallgren, Erkki Tuomioja, Olavi Tupamäki, Pirkko Työläjäarvi, Seppo Westerlund, Kåre Willoch, Folke Woivalin, Paavo Väyrynen, Saimi Ääri och J. Fr. Øregaard.

Leif Glensgård och Kristen Jacobsen avstod från att rösta.

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Tønnes Madsson Andenæs, Per Borten, Poul Dam, Gylfi Þ. Gíslason, Gils Guðmundsson, Finn Gustavsen, Carl-Henrik Hermannsson, Lauri Kantola, Kalevi Kivistö, Morten Lange, Thor Lund, Odvar Nordli och Þórarinn Þórarinnsson.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 62 röster. 2 medlemmar avstod från att rösta.

Föreläsningarna avbröts kl. 18.15.

Protokoll

6:e mötet

Onsdagen den 19 februari 1975 kl. 10.00

Presidenter: V. J. Sukselainen (1—5) och Odvar Nordli (6—9)

Dagordning

1. A 440/s: Medlemsförslag om nordiskt samrådsorgan för frågor om jämställdhet mellan könen

A 444/s: Medlemsförslag om lagstadgad likställighet mellan män och kvinnor

2. A 448/s: Medlemsförslag om nordisk historisk utställning "Kvinden i Norden"

3. C 12/e: Berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerispörssmål

4. D 1975/20/1972/j: Meddelande om rekommendation nr 20/1972 angående nordiskt samarbete rörande havsrätt

5. C 1: Berättelse från Nordiska ministerrådet rörande det nordiska samarbetet (*socialpolitiska utskottets betänkande*)

6. A 396/s: Medlemsförslag om en nordisk rehabiliteringsanstalt i Rovaniemi

A 396Å/s: Ändringsförslag om rehabiliteringsanstalt för hjärt- och lungsjuka på Nordkalotten

7. A 411/s: Medlemsförslag om förbud mot utsläpp av avfall i Bottniska viken

8. A 419/s: Medlemsförslag om samnordisk insats för förhindrande av skador genom giftiga laster i Östersjön

9. A 412/s: Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för livsmedelsforskning

10. A 428/s: Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt samarbetsorgan på

äldreomsorgens område

11. C 10/s: Berättelse från Nordiska hälsovårdshögskolan

12. D 1975/11/1967/s: Meddelande om rekommendation nr 11/1967 angående för enhetligande av lagstiftningen om sjukförsäkring

13. D 1975/16/1969/s: Meddelande om rekommendation nr 16/1969 angående läkemedelssamarbete

14. D 1975/8/1971/s: Meddelande om rekommendation nr 8/1971 angående nordisk samverkan för att motverka narkotikamissbruk

15. A 437/s: Medlemsförslag om samnordisk vidareutbildning av sjuksköterskor

16. D 1975/3/1972/s: Meddelande om rekommendation nr 3/1972 angående åtgärder mot vissa luftföroreningar

17. D 1975/23/1972/s: Meddelande om rekommendation nr 23/1972 angående enhetliga regler för sjukhjälp vid vistelse i länder utom Norden

18. D 1975/24/1972/s: Meddelande om rekommendation nr 24/1972 angående ersättning för vård vid barnsbörd i annat nordiskt land än hemlandet

19. D 1975/7/1973/s: Meddelande om rekommendation nr 7/1973 angående överflyttning av sjukhjälpförsäkring

20. C 15/j: Berättelse från Nordiska utlänningsutskottet

21. D 1975/10/1973/j: Meddelande om

rekommendation nr 10/1973 angående samordnad utlänningslagstiftning och utlänningspolitik

22. D 1975/30/1973/j: Meddelande om rekommendation nr 30/1973 angående nordisk kommunal rösträtt och valbarhet

Meddelande

Det meddelades, att statsråd Eivind Bolle intagit sin plats i rådet.

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes, att Erik Adamsson återtagit sin plats i rådet och att Grethe Lundblad lämnat sessionen, att Magnús Kjartansson återtagit sin plats i rådet och att Gils Guðmundsson lämnat sessionen, att Per Olof Sundman återtagit sin plats i rådet och att Bertil Jonasson lämnat sessionen, att Arne Geijer lämnat sessionen och ersatts av Grethe Lundblad, att Essen Lindahl lämnat sessionen och ersatts av Karl-Erik Häll, att Ingemar Mundebo lämnat sessionen och ersatts av Bertil Jonasson samt att Saimi Ääri lämnas sessionen.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

1

A 440/s: Medlemsförslag om nordiskt samrådsorgan för frågor om jämställdhet mellan könen och A 444/s: Medlemsförslag om lagstadgad likställighet mellan män och kvinnor

Rådet företog ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit,

1. att Nordiska rådet inte företager sig något i anledning av medlemsförslaget om inrättande av ett nordiskt samarbetsorgan för frågor om jämställdhet mellan könen.

2. att Nordiska rådet med anledning av medlemsförslaget om lagstadgad likställighet mellan män och kvinnor antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna för en samordning av arbetet med att skapa ett tillfredsställande rättsligt skydd för mäns och kvinnors lika rättigheter.

Ragnhildur Helgadóttir (socialpolitiska utskottets talesman): Herr president! Frågan om jämställdhet mellan könen är i hög grad aktuell i samtliga nordiska länder. Detta gäller på arbetsmarknaden, på utbildningsområdet och inom familjen.

Socialpolitiska utskottet har behandlat tre medlemsförslag som berör denna problematik, nämligen A 440/s: Medlemsförslag om nordiskt samrådsorgan för frågor om jämställdhet mellan könen, A 444/S: Medlemsförslag om lagstadgad likställighet mellan män och kvinnor och A 448/s: Medlemsförslag om nordisk historisk utställning "Kvinden i Norden".

Här skall jag i första hand presentera utskottets synpunkter på medlemsförslaget om ett nordiskt samrådsorgan för frågor om jämställdhet mellan könen och om lagstadgad likställighet mellan män och kvinnor.

Finland, Norge och Sverige har redan jämställdhetsdelegationer. I Island har man en jämställdhetsdelegation på likalönsområdet, och regeringen har beslutat att tillätta en jämställdhetsdelegation med rådgivande funktion inför myndigheterna. I Danmark diskuteras inrättandet av en sådan delegation. Ett nordiskt samarbete skulle enligt förslagsställarna kunna medföra en utbyggnad av arbetet med att åstadkomma jämställdhet mellan män och kvinnor bl. a. genom att erforderliga forsknings- och upplysningsinsatser skulle kunna samordnas. Ett nordiskt jämställdhetsråd för att bevaka jämställdhets- och könsrollsfrågor förordas därför av förslagsställarna.

Socialpolitiska utskottet noterar emellertid att ett nordiskt samarbete redan finns i jämställdhetsfrågor mellan fackliga och andra organisationer och mellan jämställdhetsdelegationerna i de nordiska länderna. Framför allt fäster sig utskottet vid att ministerrådet i december 1974 beslutat att var och en av de nordiska regeringarna skall utse en person med uppgift att hålla kontakt med övriga nordiska regeringsadministrationer i jämställdhetsfrågor. Härigenom synes det resultat ha nåtts vilket åsyftats av förslagsställarna. Ett nytt nordiskt samrådsorgan skulle enligt utskottets mening inte medverka till en effektivisering av samarbetet på området.

Utskottet anser derfor inte några åtgärder med anledning av detta förslag motiverade, och jag kan som en av förslagsställarna instämma i detta.

Det andra förslaget som behandlas under denna punkt avser frågan om en undersökning av förutsättningarna för en samordning av arbetet med att skapa tillfredsställande rättsligt skydd för mäns och kvinnors lika rättigheter.

I de nordiska länderna råder enighet om att män och kvinnor skall vara fullt jämställda. Olika vägar har valts av länderna för att befrämja jämställdheten. I Norge föreligger således ett lagförslag om lagstadgad jämställdhet mellan könen. I utkastet aktualiseras fem aspekter av jämställdhetsproblematiken: jämställdhet vid anställning och i utbildningen, lika lön för lika arbete, lika rätt till utbildning samt jämställdhet på utbildningens område. I Finland har man koncentrerat sig på delreformer. Under år 1975 kan ett förslag om motverkande av könsdiskriminering i arbetslivet förväntas, liksom insatser på utbildningsområdet och socialpolitiken. I Sverige har en sammanställning av de utländska erfarenheterna av lagstiftning mot könsdiskriminering just framlagts. I Island har man i lagstiftning fastslagit full likställighet mellan män och kvinnor och ansett att den borde fastställas i grundlagen nästa gång som denna ändras.

Medlemsförslaget har mottagits synnerligen positivt av de olika ländernas remissinstanser. Socialpolitiska utskottet tillstyrker också förslaget och framhåller att även om medlen varit olika i de nordiska länderna så är målet detsamma: full jämställdhet mellan män och kvinnor i arbetslivet, inom familjen, på utbildningsområdet, inom politiken och i organisationslivet.

Utskottet finner det väl motiverat att, som förslagsställarna hemställt, ministerrådet får till uppgift att undersöka det ändamålsenliga i att på nordisk nivå samordna arbetet med att skapa ett tillfredsställande rättsligt skydd för mäns och kvinnors lika rättigheter. En sådan utveckling bör komma till stånd i samråd med de nationella jämställdhetsdelegationerna.

Herr president! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Liv Stubberud: I og med at De forente nasjoner har utpekt 1975 som internasjonalt kvinneår har kravet om større likestilling mellom kvinner og menn dermed kommet i forgrunnen over hele verden. Likestilling og likeverd mellom menneskene er ikke noe som kan løses bare gjennom ett aksjonsår. Arbeidet for likestilling betyr et kontinuerlig arbeid mot det ideelle siktemål likeverd og like menneskerettigheter, og dette igjen er en forutsetning for at demokratiet skal fungere best mulig på ulike områder og nivåer i samfunnslivet. Å føre kampen for økt likestilling er et politisk ansvar som påhviler de folkevalgte både nasjonalt og internasjonalt. Sammenliknet med andre land i verden kan man si at de nordiske land er kommet lenger i likestillingsarbeidet. Kvinner og menn har stort sett de samme juridiske rettigheter. De har de samme muligheter for utdanning og tilsynelatende de samme muligheter i det politiske liv, men også vi oppdager at det er en viss avstand mellom rettigheter på papiret og den faktiske situasjon i hverdagen.

Spørsmålet om likestilling har i flere sammenhenger vært oppe i Nordisk Råd, sist i 1973 i forbindelse med en rekommendasjon om å likestille kvinner og menn når det gjelder forsørgerbegrepet. I denne sesjon foreligger det tre medlemsforslag som alle tar sikte på å påvirke landene til å fremme en mer ensartet og samordnet likestillingspolitikk. I Norge vil det i den nærmeste framtid bli fremmet et lovforslag om likestilling mellom kjønnene. Loven tar sikte på å hindre forskjellsbehandling av kvinner og menn utenfor privatlivets område. Det som skjer i hjemmene i privat samvær, og i en viss utstrekning også når det gjelder virksomhet knyttet til foreningslivet.

En kan kort si at hovedpunktet i det lovutkast som er utarbeidet, er den generelle bestemmelse som forbyr forskjellsbehandling mellom kvinner og menn. Det er forslag om opprettelse av et kontrollapparat med likestillingsombud og likestillingsråd. Dette for å sørge for at loven etterleves. Det er videre tatt i spesielle bestemmelser om likestilling i arbeidslivet, i utdanning og forbud mot diskriminerende reklame.

En lov om likestilling er selvsagt ikke alene nok til å fremme en reell likestilling

mellom kjönnene. Likestilling vil også i høy grad være avhengig av at det iverksettes tiltak på en rekke andre områder.

Familiens situasjon står sentralt i likestillings spørsmålet. I Norge har vi nylig behandlet en melding om barnefamiliens levevilkår. Denne melding trakk opp retningslinjer og målsettinger for den fremtidige familiepolitikk i Norge. Det er fremmet og vil i tiden framover bli tatt opp en rekke forslag som vil få stor betydning for ökt likestilling. En ny lov om barnehager er også et eksempel på Den norske regjeringens målrettede likestillingspolitikk.

Det viktigste politiske framstöt for likeverd er utvilsomt forslaget om likestillingsloven. Jeg tror også at en slik lov vil medvirke til å fjerne holdninger og kjönnssrolletenkning som virker diskriminerende. Tradisjoner og vaner er meget sterke. Det vil ta tid å endre dem. Og det er en veldig vanskelig oppgave å forandre tradisjonelle holdninger. De har bl. a. rot i et gitt produksjonssystem og i en bestemt funksjonsfordeling mellom kjönnene.

Helsingforsavtalens artikkel 2 omhandler rettslig likestilling mellom borgere i nordiske land. Det gjelder også borgere som oppholder seg i et annet nordisk land. Dette burde tilsi at en kunne komme fram til en bedre samordning og en styrking av kravet om like rettigheter mellom kvinner og menn. Jeg er glad for den positive holdning som er framkommet både i remissuttalelsene og i sosialpolitisk utvalgs innstilling når det gjelder dette spørsmål.

Ministerrådets erklæring av 30. september 1974 om likestilling i utdanning er også et godt utgangspunkt for det videre arbeid for å fremme ökt likestilling i de nordiske land. Den erklæring som her foreligger, er meget viktig, og vi får håpe at de tanker og idéer erklæringen bygger på, også vil slå ut i det videre praktiske arbeid til beste for begge kjönn.

Kirsten Jacobsen: Hr. præsident! Når man taler om ligeret mellem könnene og fremlægger 2 forslag, er jeg overbevist om, at de intentioner, der ligger bag ved forslagene, både er gode og ægte, men det er som om, at efter at FN har fastsat 1975 som det internationale kvindeår, først da er spørgsmålene begyndt at dukke op og er

ligesom lagt op i et plan, hvor jeg ikke synes, de hører hjemme.

Ordføreren, fru Ragnhildur Helgadóttir, omtalte, at det var det socialpolitiske udvalg, som havde behandlet forslagene, og alene det siger mig, at det er mere tradition, det er mere vane, det er mere noget, man ønsker, end det er reelle sager, der ligger bagved. Skulle man indføre ligeret, burde det jo være det juridiske udvalg, som havde fremlagt forslag, på områder, hvor der i forvejen måske ikke var ligeret mellem könnene.

Da vi behandlede forslaget i det danske folketing, var der ikke noget flertal for at nedsætte et ligestillingsråd — det var i hvert fald den fornemmelse jeg havde, og statsministeriets udtalelser her i betænkningen tyder heller ikke på en umiddelbar positiv interesse. Jeg tror ikke, man fra dansk side vil få nedsat dette ligestillingsråd. Naturligvis vil jeg meget gerne være med til at indføre ligeret på alle de områder, hvor der bør være ligeret, bl. a. med hensyn til at få lige løn for lige arbejde og lige ret til uddannelse og en masse andre ting, hvor man helt konkret finder, der er behov for det. Disse ting er jo sådan set i princippet gennemført i Danmark, og de områder, der står tilbage, hvor der ikke er ligeret, stammer fra traditioner og fra vane og fra familiemønster.

Selv om mange af disse ting forekommer mærkelige for os, synes jeg ikke, vi skal ændre disse menneskers livsmønster, hvis de er glade for at leve på den måde, og måske derved give dem en opfattelse af, at den livsform, de har valgt, måske er mindre god eller mindre hensigtsmæssig, fordi vi føler, at kvinder lige præcis skal ud at arbejde eller noget andet. Jeg synes, at kvinder skal gøre det, de har lyst til, og det, de føler sig bedst egnede til.

Hvis man vil indføre ligeret, må man i princippet gøre det fuldt ud, og dér kommer man til at tænke på det forslag, der ligger i juridisk udvalg om ægteskabets økonomiske retsvirkninger. Jeg er ikke sikker på, om forslagsstillerne helt har gennemtænkt, hvordan det ville komme til at virke, hvis man gennemførte ligeretten med modsat fortegn, for det bliver jo i givet fald det, man skal gøre.

Med hensyn til ægteskabets økonomiske

retsvirkninger er det jo kvinden, der har fortrinsstillingen; med hensyn til ægteskabets indgåelse og opløsning er det som regel også kvinden, der har fordelene, og hvis man vil gennemføre ligeret, må man ophæve disse fordele, og jeg er ikke sikker på, at alle kvinder vil være i stand til at tåle den ligestilling. Der skal man først sørge for, at de får en uddannelse, som gør dem i stand til at leve økonomisk uafhængigt af den mand, de har giftet sig med. For først på det tidspunkt kan man begynde at tale om en reel ligestilling.

Hvis man nu gennemfører ligestilling som foreslået her, er jeg også overbevist om, at forslagsstillerne ikke har ment, at det var nødvendigt at nedsætte et råd for at lave ligestilling for fru Helgadóttir eller for mig. Jeg er overbevist om, at det er fru Helgadóttir også enig med mig i, at det kunne vi godt klare selv. Men det er de økonomisk og måske uddannelsesmæssigt svagere stillede, man først og fremmest rammer, det må man tænke på, hvis man skal gennemføre ligestilling med modsat fortegn med hensyn til ægteskabslovgivningen, og jeg vil i hvert fald ikke umiddelbart kunne gå ind for noget af de nævnte forslag.

Jeg synes også, at remissudtalelsen fra Dansk Kvindesamfund er meget morsom. Det hedder her, at for at loven skal kunne få betydning, er det nødvendigt, at man finder ud af, hvordan overtrædelser osv. skal kunne straffes, og hvordan den krænkede part kan anke, og at offentlige instanser i visse tilfælde pålægges påtalepligt.

Jeg tror altså ikke på det, men jeg håber, at man på mange andre områder vil kunne skabe ligeret, jeg er bare sikker på, at vi skal nogle år længere frem i tiden.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop bekræftende utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Ele Alenius, Johannes Antonsson, John Austrheim, Jo Benkow, Ásgeir Bjarnason, Per Borten, Eric Carlsson, Christian Christensen, Ragnar Christiansen, Bjarne Mørk Eidem, Pauli Ellefsen, Knud Enggaard, Manuno Forsman, Gylfi P. Gíslason, Finn Gustavsen, Ove

Hansen, Svend Haugaard, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Elsi Hetemäki, Gustav Holmberg, Karl-Erik Häll, Paul Jansson, Knut Johansson, Bertil Jonasson, Lauri Kantola, Kalevi Kivistö, Olaf Knudson, Lars Korvald, Astrid Kristensson, Eric Krönmark, Håkon Kyllingmark, Morten Lange, Reidar T. Larsen, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, Thor Lund, Grethe Lundblad, Mette Madsen, Sven Mellqvist, Gerda Møller, Arne Nilsen, Jan-Ivan Nilsson, Odvar Nordli, Sture Palm, Robert Pedersen, Rolf Sellgren, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Erlend Steenberg, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Carl Olof Tallgren, Olavi Tupamäki, Kåre Willoch, Folke Woivalin, Paavo Väyrynen, Þórarinn Þórarinnsson och J. Fr. Øregaard.

Mot rekommendationen röstade:

Leif Glensgård och Kirsten Jacobsen.

Poul Dam och Nikolaj Rosing *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Tønnes Madsson Andenæs, Carl-Henrik Hermansson, Allan Hernelius, Harri Holkeri, Magnús Kjartansson, Sirkka Lankinen, Otto Mørch, Erkki Tuomioja, Pirkko Työläjärvi, Seppo Westlund och Saimi Ääri.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 62 röster mot 2. 2 medlemmar avstod från att rösta.

Utskottets förslag, punkt 1, bifölls.

2

A 448/s: Medlemsförslag om nordisk historisk utställning "Kvinden i Norden"

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet uppdrar åt sitt presidium att verka för att en nordisk historisk utställning "Kvinnan i Norden" kommer till stånd för att manifestera Förenta Nationernas Internationella kvinnoår 1975.

Ragnhildur Helgadóttir (socialpolitiska utskottets talesman): På menneskerettighedernes område kan de nordiske lande stå som en enhed. Derfor har man i Nordisk Råd fremlagt et forslag om, at andre lande

i FNs kvindeår skal informeres om kvindernes stilling i Norden. Det er meningen, at dette skal ske gennem en udstilling, som viser, hvordan kvindens stilling i Norden har udviklet sig. De nordiske lande var blandt de første, som lovfæstede kvindernes politiske rettigheder, og forståelsen for kvindernes ligestilling vokser stadig. De nordiske lande har derfor noget at give andre nationer, som ikke er nået så langt på dette område. Selv om udstillingen rubriceres som historisk, mener forslagsstillerne dog, at hovedvægten skal lægges på, hvordan kvindens stilling i dag er.

Medlemsforlaget er i princippet blevet positivt modtaget af remisinstanserne, mod forslagens grundtanke findes ingen indvendinger. Derimod har visse remissinstanser sat spørgsmålstegn ved mulighederne for at få en kvalitativt god udstilling færdig med så kort tidsmarginal, som der bliver, hvis den skal være færdig, inden året er sluttet.

Det socialpolitiske udvalg mener, at en nordisk historisk udstilling om kvinderne i Norden bør have en betydelig kulturel værdi. Udstillingen bør ifølge udvalgets mening vise kvindens rolle i familien, i arbejdslivet, på uddannelsesområdet, i organisationer og i politik. Udstillingen bør lægges op, således at den afspejler ligheder og uligheder i de nordiske lande, for så vidt angår kvindens stilling.

Hvis en udstilling af den kvalitet, som her er omtalt, skal være færdig til distribution i efteråret 1975, så finder udvalget, at udstillingen måtte være meget begrænset og få meget begrænset spredning.

Distributionen i Norden kunne ske ved hjælp af foreningen Norden. Ved spredning uden for Norden bør hjælp fra udenrigstjenesten udnyttes. Udstillingen bør komme i stand eventuelt på finsk, norsk, engelsk og måske fransk også.

Udvalget mener, at det ville være ønskværdigt, om en speciel arbejdsgruppe ned-sattes til at forberede udstillingen. Hovedansvaret for udstillingen finder udvalget, at præsidiets skulle have.

Udvalget understreger i sin betænkning med begrundelse i den tvivl, som udtales af nogle af remisinstanserne, angående mulighederne for at kunne have udstillingen færdig i dette år, at omend det ville

være ønskværdigt, om udstillingen kunne distribueres i efteråret i år, det internationale kvindeår, så skulle et senere tidspunkt godt kunne accepteres. Det ville jo være hensigtsmæssigt med hensyn til udstillingens kvalitet. Jeg vil her nævne, at i præsidiets og i rådets informationsudvalg har man udtalt tvivl om muligheden for at få en kvalitativt god udstilling i dette år. Fra udvalgets side er vi imidlertid enige om værdien af en udstilling som denne, og jeg vil derfor gerne sige, at jeg støtter udvalgets indstilling.

Dam: Hr. præsident. Jeg vil gerne udtrykke min sympati for det forslag, der her er fremsat, og kun beklage, at det kom så sent, for det bliver meget svært at få lavet denne udstilling i rette tid. Men derfor mener jeg alligevel, at den bør laves, og jeg kunne godt tænke mig, at man i det fortsatte arbejde tænkte på to udgaver. En beregnet så at sige til indvortes brug i Norden og de os nærmeststående lande og en anden beregnet på den øvrige verden, ikke mindst udviklingslandene.

Jeg nævner dette, fordi vi på den interparlamentariske unions konference i Tokyo ved et møde, hvor jeg havde forsedet, var inde på tilsvarende tanker. Jeg vil gerne fremhæve dette, fordi man jo i gamle dage, før Nordisk Råd blev oprettet, havde en forbindelse mellem det nordiske interparlamentariske råd og den interparlamentariske union, som nu er næsten forsvundet. Det vil sige, at en række tanker, vi arbejder med her i Nordisk Råd, og som man også arbejder med i den interparlamentariske union, kommer til at mangle den fornødne sammenhæng. Så vidt jeg kan se, er jeg den eneste af de tilstedeværende, der har været med ved begge disse lejligheder.

Ved det pågældende møde blev der fremsat en tanke, som jeg gerne vil lægge arrangørerne på sinde, den nemlig, at et sådant arbejde for at skaffe kvinder ligestilling er et arbejde, der skal rettes til mændene først og fremmest. Kvindens største problem er mændene. Det er mændene, der skal opdrages bedre, det er mændene, der skal forstå, hvad det drejer sig

om. Dette vandt bifald i den interparlamentariske union, og jeg tror også, det ville gøre det her, idet de fleste af de tilstedeværende mænd utvivlsomt er klar over, at de ikke i tilstrækkelig grad forstår sig på kvinder.

Jeg vil gerne føje en ting til fra den interparlamentariske union, og det er den, at en meget stor del af den verden, vi gerne vil henvende os til, er fransktalende, og det vil sige, at en udstilling, hvor vi vil prøve at fortælle udviklingslandene noget om kvinden i Norden, også skal laves på fransk, hvis den skal have nogen mening. Vi har en overtro på, at engelsk når hele verden. Det er ikke rigtigt. I den interparlamentariske union er fransk et mere udbredt sprog end engelsk, og i en lang række afrikanske lande, hvor man arbejder systematisk og godt med tingene, er det fransk, der skal til.

Blot disse henstillinger med henblik på den nærmere udformning af et forslag, som jeg i øvrigt er enig i.

Benkow: Dette er heldigvis ikke et kontroversielt politisk spørgsmål, men det er i aller højeste grad et praktisk spørgsmål. Det er vel neppe noe menneske — praktisk talt i hvert fall — til stede her som ikke i og for seg innser berettigelsen av å lage en utstilling for det gode formål. Men jeg tror heller ikke det er mulig å finne en eneste med noen faglig innsikt som kan greie å godtgjøre at dette er mulig innenfor de antydde tidsbegrensninger. Det er meget beklagelig. Derfor er man nå i en meget vanskelig situasjon. Man er innbudt til å være med på å vedta noe man vet er praktisk ugjennomførlig, og det er helt på det rene at å lage en utstilling av den kvalitet som selve saken fortjener, og som Nordisk Råd nå insisterer på skal foreligge, er neppe mulig.

Dessuten vil det også bli nødvendig med en ganske stor koordinering mellom de nordiske land, og det kan vel også være alvorlig fare for at hvis dette arbeidet gjennomføres med hastverk, kan man komme til å skjønne kvinnens stilling i Norden på en måte som ikke er fullt i overensstemmelse med de faktiske forhold; for det foregår ganske mye skjult undertrykkelse

som ikke kommer frem for det overfladiske blikk.

Jeg vil på min side be om ikke å bli misforstått når jeg sier at jeg tror vi tjener denne sak lite heldig dersom vi insisterer på et tempo som skal resultere i noe i år. Kanskje ville det være en fordel at man noe mer langsiktig gikk inn i dette arbeid. Personlig har jeg nemlig en stigende fornemmelse av at dette temaet kanskje ved slutten av dette internasjonale kvinneåret er blitt utsatt for en viss slitasje, at det kanskje overfor de store folkegrupper vil fortone seg nedslitt og litt banalt, slik at man kanskje med utgangspunkt i kvinneåret heller kunne ta sikte på å holde noe virkelig kvalitetsbevisst og levende etter 1975. Det kunne kanskje være en måte å gå fram på i denne sak som er bedre i overensstemmelse med hva det virkelig dreier seg om.

Kirsten Jacobsen: Hr. præsident! Forslaget om en nordisk historisk udstilling, som skulle hedde Kvinden i Norden, kan jeg ikke rigtigt se hører hjemme i Nordisk Råds regie. Jeg kan se, der ligger meget godt i tankerne, og hvis folk har lyst til at lave sådan en udstilling, synes jeg, at de kan få al mulig støtte til det, men jeg synes ikke, det er noget, man i Nordisk Råd skal beskæftige sig med.

Som det allerede er blevet fremført, vil det sikkert også være temmelig umuligt at gennemføre den på så kort tid, som der er tilbage. Jeg kunne f. eks. have foreslået forslagsstillerne, at man havde ladet foreningen Norden eller andre private organisationer lave denne udstilling, som sikkert ville have stor interesse, ja, jeg ved, at den på forhånd har skabt stor interesse i Danmark, og jeg så gerne, at man fra rådet støttede den offentligt, men jeg synes ikke, at det er noget, man skal beskæftige sig med i Nordisk Råd.

Til slut vil jeg godt sige, at nu vil jeg ønske, at alle de mænd, der nu skal stemme om dette forslag, vil stemme efter deres egen overbevisning og ikke en eller anden falsk venlighed, som de føler over for kvindesagen.

Ragnhildur Helgadóttir: Hr. præsident! Jeg vil gerne rette en lille misforståelse. Hr.

Benkow omtalte, at tidsbegrænsningen var meget, meget snæver, at det var meningen med dette forslag, at udstillingen skulle laves færdig inden udgangen af dette år. Det er altså ikke meningen. Både i det oprindelige medlemsforslag og i udvalgets indstilling siger man det netop sådan, at der på Nordisk Råds vegne i anledning af FN's kvindeår bliver lavet en udstilling om den historiske udvikling af kvindens stilling i Norden. Vi synes altså, at kvaliteten er det, som er hovedsagen, mens tidspunktet er mindre afgørende.

Benkow: Dette var en meget nødvendig præcisering, tror jeg, også for at man skal kunne opretholde den entusiasme som er nødvendig for å kunne stemme ja her — hvilket det da skulle ligge til rette for.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

3

C 12/e: Berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål

4

D 1975/20/1972/j: Meddelande om rekommendation nr 20/1972 angående nordiskt samarbete rörande havsrätt

Rådet företog ovannämnda två saker i ett sammanhang.

1. Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

2. Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Sverrir Hermannsson (ekonomiska utskottets talesman): Hr. præsident! I Nordisk Råds dokument C 12/e er der en rapport fra det nordiske kontaktorgan for fiskerispørsmål 1974. Denne rapport blev videregivet til det økonomiske udvalg, der tog den til behandling på sit møde i Helsing-

fors den 3. februar 1975. Udvalget finder det nyttigt, at aktuelle problemer i internationale fiskeriorganisationer, hvor de nordiske lande er medlemmer, bliver gennemgået på kontaktorganets møde, samtidig med at gensidige orienteringer finder sted om de enkelte landes stillingtagen til de væsentlige spørsmål.

Udvalget har med tilfredshed noteret, at den vedtagne lov om udvidelse af den finske fiskerigrænse til 12 sømil indebærer hjemmel for muligheder for at tale om opretholdelse af traditionelt fiskeri på basis af gensidighed.

Udvalget har taget til efterretning meddelelsen om, at den 14. nordiske fiskerikonference blev afholdt i Tromsø den 19.—22. august 1974. Udvalget indstiller, at Nordisk Råd tager rapporten fra nordisk kontaktorgan for fiskerispørsmål til efterretning.

Det er vor forhåbning, at denne indstilling ikke volder meningsforskelle, men endskønt mit navn står under udvalgets meddelelse, tager jeg forbehold vedrørende følgende udtalelse:

”Udvalget har med tilfredshed noteret, at den vedtagne lov om udvidelse af den finske fiskerigrænse til 12 sømil indebærer hjemmel for muligheder for aftaler om opretholdelse af traditionelt fiskeri på basis af gensidighed.”

Det, som jeg nu har sagt, vil jeg understrege.

Punkt 4 på dagsordenen er meddelelse om rekommendation nr. 20 fra 1972 angående internationalt samarbejde vedrørende havret.

I det økonomiske udvalg blev det forudsat, at man skulle komme ind på denne meddelelse i denne fremstilling. Jeg ser, at der er blevet fremlagt af juridisk udvalg en betænkning om meddelelsen om denne rekommendation, men alligevel vil jeg komme lidt ind på emnet.

Rekommendation nr. 20/1972 har tre hovedpunkter. De nordiske landes regeringer opfordres til at bestræbe sig for, at man opnår en international overenskomst om for det første udvidelsen af søterritoriet og fiskerigrænserne, for det andet specielle rettigheder for kyststater eller områder, hvis økonomi i særlig grad er af-

hængig af havet, og for det tredje foranstaltninger til forhindring af forurening.

Det islandske udenrigsministerium gav siden en kort rapport den 27. november 1974 om havretskonferencen i Caracas, der blev holdt fra den 20. juni til den 29. august 1974. Jeg henviser til rapportens tekst.

Personlig er jeg ikke enig i det, som står i rapportens slutning:

"I det store og hele har mødet i Caracas svaret til forventningerne."

Jeg tror tværtimod, at vi i Island havde haft forventninger om, at man havde opnået enighed om forskellige vigtige spørgsmål eller principper, hvilket ikke blev tilfældet.

Her på Nordisk Råds session kan jeg ikke påtage mig at give en fremstilling af fiskerispørgsmål og havret uden i al korthed at komme ind på dette hovedspørgsmål for Island.

Nødvendigheden for Island af at opnå sin ret til udnyttelse af rigdommene i havet rundt om landets kyster er så enorm, at vi ofte er i stærk tvivl om, at det er muligt for os at gøre det fuldt ud forståeligt for mennesker fra andre lande, selv om det her drejer sig om forstående frænder og venner.

Kampen for vore rettigheder har været lang og hård. Den begyndte i 1948 med den betydningsfulde lov om kontinentalsoklen, og den pågår endnu. Selv om vi har vundet vigtige sejre, er der dog ildevarslende tegn på himlen. Hvis vi ikke i den nærmeste fremtid opnår vor ret til en 200 miles økonomisk zone, er der stor fare for, at de dyrebare fiskestammer uden for landets kyster udryddes.

Jeg fremsætter ikke nogen spådomme. Kendsgerningerne foreligger i statistikken.

I året 1954 udgjorde rundfiskefangsten på de islandske fiskebanker 881 000 t, men blot 19 år senere, i 1973, udgjorde den 678 000 t eller en formindskelse på 23 pct. til trods for en væsentligt forøget fiskerikapacitet med en større fiskeriflåde udrustet med moderne udstyr. Det er ikke nødvendigt at minde om sildebestanden i Nordatlanten, der næsten helt er blevet udryddet.

I året 1970 udgjorde Islands fiskefangst på de islandske fiskebanker 471 000 t. Kun

3 år senere var landets fiskefangst gået ned til 339 000 t, hvilket er en formindskelse på godt 15 pct. trods den største fangstkapacitetsforøgelse, vi har haft på så kort en tid på grund af den nye hæktrawlerflåde.

I de sidste to årtier har Island kun fået ca. halvdelen af fangsten på de islandske fiskebanker.

Når man tænker på, at fiskeriprodukter udgjorde 4/5 af Islands eksport i året 1973, begynder man måske at forstå, hvad der er på færde.

Det angår faktisk vore muligheder for at leve i dette land, at vi i den nærmeste fremtid får vor ret til herredømmet over rigdommene på fiskebankerne ved landets kyster. Så enkelt er det, og så skæbnsvangert.

Der er mærkelige modsigelser i de forskellige landes indstilling til herredømmet over naturrigdommene i havbunden og oven over den. Nu ser man på det som en selvfølge, at stater har herredømme over rigdomme i havbunden så langt ud fra landets kyster, som dets teknik gør det i stand til at udnytte. Forskellen på indstillingen til kyststaternes ret til rigdommene over denne samme havbund helliges kun af den stærkes ret og ikke af noget andet.

I en sultende verden kan man næppe foretage sig noget værre end at ødelægge de islandske fiskebanker. Vi er fuldt ud klare over det store ansvar, vi har, når vi har opnået vor ret, for at fiskestammerne ved landets kyster på ny forøges, så vi dér kan hente endnu større rigdomme i vor og andres interesse.

De nordiske lande har på havretskonferencen haft samarbejde om disse spørgsmål og opnået en temmelig god samdrægtighed. På dette stadium ser det ud til, at Norge og Island står godt sammen i kampen for sejren. Jeg ønsker Norge til lykke med den vigtige etape at have fredet visse områder uden for Nordnorge for trawlerfiskeri uden for 12 sømiles grænsen. Jeg vil også rette en særlig tak til Finland for en ædel og værdifuld støtte for vort standpunkt. Vi glemmer heller ikke vore frænder, færingerne, vi har følgeskab med dem på mange områder. Jeg tillader mig at påpege, at vi har givet færingerne særlige fiskerirettigheder i det islandske fiskeriterritorium.

torium. De er da også det eneste folk, der har forøget deres fiskefangst på de islandske fiskebanker fra 12 000 t i året 1970 til 22 000 t i året 1973.

Islands nuværende regering har besluttet at udvide fiskerigrænsen til 200 mil før udgangen af året 1975. Datoen for denne udvidelse er endnu ikke blevet bestemt, måske fordi vi ville tage hensyn til vore nærmeste venner og naboer. Ét er klart, nemlig at vi vender ikke tilbage, hvad der så end sker i Genf. Før udgangen af dette år vil Island have udvidet sin fiskerigrænse til 200 mil. Vi anmoder vore venner om fuld støtte for dette vores livsvigtige interessespørgsmål.

Rosing: Hr. præsident! I forbindelse med meddelelsen om rekommandationen vedrørende nordisk samarbejde om havret vil jeg tillade mig at sige lidt om de grønlandske ønsker om en betydelig udvidelse af fiskerigrænsen og dermed søterritoriet.

Vor nuværende fiskerigrænse er på 12 sømil, den kom til at gælde for traditionelle fiskerinationer allerede i 1973.

Som man ved ligger Grønland ved den nordatlantiske vestlige side, hvor Golfstrømmen er meget restriktiv og hvor vi i forhold til det østlige område, om jeg så må sige, er forfordelt med hensyn til Golfstrømmens gunstige virkninger. Af den grund er vort hovederhverv, fiskeriet, meget følsomt over for klimatiske ændringer, selv når sådanne er nok så minimale. Den varme periode, der gradvis indtrådte i begyndelsen af dette århundrede, hvor torsken indfandt sig i større mængder, er nu ved at aftage til skade for fiskeriet. Torsken, som vi i sin tid byggede vort fiskeri på, forlader vore farvande og skaber således store problemer, ikke mindst for de små fiskere, der opererer i skærgården og fjordene.

Den fisk, som vi på naturlig måde kunne have til erstatning for torsken, er skellaksen, som optræder lige fra sensommeren til sent på efteråret. men ICNAF-aftalen tillader os kun at fiske 1100 t, som sidste år blev opfisket i løbet af en måned, inden den bedste sæson var begyndt. I 1960'erne fiskede vi med primitive redskaber, som

sattes ud fra standen, men i dag sker laksefiskeriet med moderne redskaber, nemlig drivgarn ude i rum sø. Den fisk, som kan hjælpe fiskeriet på fode igen, og som optræder i store mængder, må vi ikke fange mere end 1100 t af. Vi forlanger derfor betydelig forøgelse af kvotaen.

Den eneste erstatning for torskefiskeriet er således rejefiskeri, som på grund af den nuværende 12 sømile fiskerigrænse allerede er truet af decimering.

For at beskytte rejerne mod overfiskning finder grønlandsk fiskerisammenslutning, KNAPP og grønlandske politikere det helt nødvendigt, at fiskerigrænsen for den nordlige del af vestkystens vedkommende udvides med 100 sømil og for den sydlige dels vedkommende med 50 sømil.

Som det læses i rekommandationen, blev der ikke opnået noget ved fiskerikonferencen i Caracas, hvortil også vi sendte en delegation.

Jeg tror, jeg kan sige, at vi som Island og andre kyststater, hvis økonomi i særlig grad er afhængig af havet og fiskeriet, har ret til at forlange en omfattende udvidelse af fiskerigrænsen. Dette er den eneste beskyttelse for vort hovederhverv og vor fremtid. Vi, som lever ved eksistensmulighedernes grænse mod nord, håber at opnå en forståelse og støtte til de nordiske fiskerinationer, som vil beskytte deres hovederhverv og rettigheder.

Den fiskeritekniske udvikling kan i dag og i den kommende tid afstedkomme fare for en lille nations eksistens i hvert fald dér, hvor andre muligheder ikke findes.

Med dette lille indlæg håber jeg at kunne opnå en forståelse hos de nordiske folk, som længe før vi har arbejdet for at beskytte og hævde deres rettigheder. Samtidig hermed vil jeg erkende, at vi også vil respektere andres traditionelle rettigheder og internationale aftaler, men til trods herfor vil jeg da håbe, at man i internationale kredse eller organer kommer til den erkendelse, at de små nationers eksistens er lige så vigtig som de store nationers.

Tak.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls utskottens förslag.

5

C 1: Berättelse från Nordiska ministerrådet rörande det nordiska samarbetet (socialpolitiska utskottets betänkande)

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit,

1. att Nordiska rådet beträffande kapitel I: Det nordiska samarbetet — ministerrådets verksamhet och det nordiska handlingsprogrammet, i tillämpliga delar, kapitel IV: Socialpolitiskt samarbete, kapitel V: Samarbete i arbetsmarknadsfrågor, kapitel VI: Samarbete i arbetsmiljöfrågor samt kapitel VII: Miljövardssamarbete i ministerrådets berättelse antager följande yttrande:

Förslag till ändringar i mera omfattande nordiska socialpolitiska överenskommelser bör föreläggas Nordiska rådets socialpolitiska utskott för yttrande innan det slutliga antagandet. Det nordiska samarbetet på arbetsmarknadsområdet bör organisatoriskt samordnas. I avvaktan på en dylik samordning bör den nordiska alkoholforskningen ges förstärkta resurser.

Initiativ bör tagas till en systematisk genomgång i syfte att kartlägga för vilka yrkesgrupper, för vilka särskilda behörighetsbestämmelser gäller, inrättandet av en gemensam nordisk arbetsmarknad kan vara ändamålsenligt. Frågan om avtal om nordisk specialistkompetens för läkare bör snarast lösas. Förutsättningarna för nordiskt tjänstemannautbyte synes genom de åtgärder som vidtagits under året ha förbättrats. Formerna för Nordiska rådets och Nordiska ministerrådets kontakter med arbetsmarknadens parter bör snarast lösas.

Ett nordiskt lagstiftningsprogram rörande de viktigaste principerna på arbetsmiljöns område bör utarbetas. En plan för harmonisering av i Norden gällande miljöskyddsregler bör komma till stånd.

Utskottet tillägger kontakterna med Nordiska ministerrådet i dess för utskottets arbete berörda sammansättningar stor vikt.

Den representation som socialpolitiska utskottet av mångårig tradition haft vid nordiska arbets- och socialministermöten bör vidmakthållas samt utvidgas till att också omfatta arbetsmiljö- och miljövardstermöten. Kontakterna på tjänstemannaplanet mellan Nordiska rådets tjänstemän och

de nordiska ämbetsmannakommittéerna bör vidareutvecklas. Möjligheten för socialpolitiska utskottets sekreterare att även fortsättningsvis deltaga i möten med Nordiska socialpolitiska kommittén bör kvarstå.

Beträffande utformningen av meddelanden om rekommendationer vill utskottet understryka att de av presidiet och arbetsministrarna gemensamt godkända riktlinjerna för sådan rapportering snarast bör komma till praktisk tillämpning.

Berättelser och meddelanden bör vara Nordiska rådet tillhanda senast två och en halv månad innan plenarförsamlingens början. § 41 i Nordiska rådets arbetsordning bör snarast ändras i enlighet härmed.

Av ministerrådet, med anledning av rådets tidigare betänkanden och yttranden över C1, vidtagna åtgärder bör redovisas i nästkommande års berättelse från ministerrådet.

2. att Nordiska rådet lägger kapitel I, i tillämpliga delar, kapitel IV, V, VI och VII i ministerrådets berättelse till handlingarna.

Haugstvedt (socialpolitiska utskottets talesman): Socialpolitisk utvalg har behandlet de delar av innledningskapitlet i ministerrådets beretning som berör utvalgets saksområder, og i tillegg til dette kapitlene om det sosialpolitiske samarbeidet, arbeidsmarkeds- og arbeidsmiljøspørsmålene og miljøvernssamarbeidet. Utvalget har avgitt en uttalelse i den anledning som finnes som bilag til saksdokumentene.

Jeg vil på utvalgets vegne få understreke den verdi som ligger i at ministerrådsberetningen gir en samlet oversikt over det nordiske samarbeidet. Samtidig vil jeg understreke det som utvalget har tatt med i sin uttalelse om den tidsmessige forutsetning for at utvalget kan gjennomføre en så grundig og konstruktiv behandling av ministerrådets beretning som overhodet mulig. Utvalget er klar over at både saklige og formelle grunner setter begrensninger for hvor tidlig man kan presentere C 1 for utvalgsbehandling. Det bør trass i disse begrensninger være mulig å finne fram til et tids-skjema som alle parter kan akseptere. Ingen er tjent med at utvalgets behandling av et så sentralt dokument som ministerrådets be-

retning ikke får en god nok behandling i utvalget, og da på grunn av tidsfaktorer.

Når det gjelder innholdet i årets C 1, vil jeg peke på enkelte punkter i beretningen og i utvalgets innstilling.

Vi konstaterer at det sosialpolitiske samarbeidet i Norden i prinsipp kan drives etter tre modeller:

Den mest ambisiøse samarbeidsmodellen vil være den som legger opp til felles nordiske løsninger allerede på det tidspunkt da et samfunnsmessig behov registreres i et av landene. Den andre hovedmodellen, som er noe mindre ambisiøs, er den hvor man søker å harmonisere eller jevne ut ulikhetene mellom allerede eksisterende nasjonale regelverk på dette område. Den tredje hovedmodellen for det nordiske samarbeidet om sosialpolitikk er den hvor man mer pragmatisk søker å løse praktiske problemer etter hvert som de oppstår.

Det er denne siste metoden som synes å være den oftest forekommende i det nordiske sosialpolitiske samarbeidet. Det får man vel ta til etterretning, men det bør likevel understrekes at denne metoden ikke må passifisere de organer som skal lede og bygge ut det nordiske fellesskapet. Uten å spenne forventningene for høyt må vi være villige til å gi klare politiske signaler for det videre sosialpolitiske arbeidet i våre land. Så lenge en harmonisering av landenes sosialpolitiske regelverk kan bety en for alle parter akseptabel høyning av vår sosialpolitiske standard, bør det ikke være vanskelig å sette harmonisering som målsetting for vårt samarbeid.

Sosialpolitisk utvalg har overfor ministerrådet fremsatt ønske om at det i den reviderte nordiske trygghetskonvensjon skulle innskriives en konsultasjonsordning som sikrer Nordisk Råds medvirkning ved senere endringer i de sentrale nordiske overenskomster på det sosialpolitiske felt. Dette ønske hevder utvalget fortsatt som sin prinsipielle holdning. Det viktigste må imidlertid ikke være hvordan man rent formelt kan sikre en slik parlamentarisk medvirkning, men at rådet og dets kompetente organer i praksis får anledning til å påvirke utformningen av nye avtaler og endringer i tidligere inngåtte konvensjoner. En slik konsultasjonsprosedyre skal ikke innføres som

noe forsinkende eller forhindrende ledd, men som en rettleidende og konstruktiv styremekanisme.

Jeg vil videre understreke utvalgets synspunkter på det nordiske samarbeidet om alkohol- og narkotikaproblemene. Ministerrådet har besluttet å innlede et samarbeid om narkotikaforskning. Dette hilser utvalget med tilfredshet, men vil minne om at man både med rekommandasjon nr. 8/1974 og i fellesmøter med sosialministrene i Ålborg i november 1974 har anbefalt en samordnet og integrert nordisk rusmiddelforskning. Utvalget forutsetter at det i ministerrådets langsiktige målsetting inngår en sammenmelting av den nordiske nemnd for alkoholforskning og det nyetablerte organet for narkotikaforskning, og at det stilles tilstrekkelige ressurser til rådighet for begge disse meget viktige samarbeidsoppgaver.

Et annet stort og viktig arbeidsfelt for sosialpolitisk utvalg er miljøvernssamarbeidet. I løpet av 1974 fikk man på dette området to konvensjoner av stor viktighet for de nordiske land. Det gjelder i første rekke den nordiske miljøvernkonvensjonen, men også konvensjonen om beskyttelse av Östersjöens marine miljø er av stor og vesentlig betydning. Utvalget ser det som et stort fremskritt om de berørte stater snarest mulig ratifiserer begge disse konvensjoner, og utvalget vil oppfordre Nordisk Råds medlemsstater til dette.

Det er imidlertid ikke tilstrekkelig at man ratifiserer slike rammeavtaler. De må også gis et konkret innhold. Truselen mot vårt ytre miljø stammer for en stor del fra forhold innen hvert enkelt land, og det er derfor utvalget igjen vil etterlyse en harmoniseringsplan for de nasjonale miljøvernregler. En slik harmoniseringsplan er forutsatt i den nordiske miljøvernkonvensjonen, og verdien av Östersjökonvensjonen, som bare gjelder forurensninger i internasjonalt farvann, er åpenbart også avhengig av at det gis fullgode verneregler for de indre territorialfarvann.

Jeg vil også få henlede rådets oppmerksomhet på utvalgets bemerkninger om de samarbeidsformer som utvalget ønsker i forhold til ministerrådet i ulike sammensetninger og dets forskjellige organer. Utvalget mener at regelmessige kontakter med

ministerrådet er av meget stor betydning, og det er vårt håp at vi kan utbygge tradisjonen med fellesmøter med sosial- og arbeidsministrene slik at vi også får regelmessige møter med arbeidsmiljø- og miljøvernministrene. Dette er et vesentlig saksfelt som i den senere tid er overført til sosialpolitisk utskott. Også kontakten på tjenestemannsplan mellom de organer som står ansvarlig for nordisk samarbeid bør fortsettes og utbygges.

Når det gjelder utformingen av meldinger og rekommandasjoner, vil utvalget understreke at de retningslinjer som Nordisk Råds presidium og samarbeidsministrene er kommet til enighet om i 1974, snarest bør tillempes de kapitler av årets ministerrådsberetning som gjelder sosialpolitisk utvalgs virkefelt.

For disse siste punktenes vedkommende vil jeg for øvrig vise til innstillingen fra rådets arbeidsgruppe for budsjett- og kontrollspørsmål.

Jeg har i det foregående ikke berørt alle viktige spørsmål innen sosialpolitisk utskotts saksfelt. Spørsmål på andre viktige områder vil bli tatt opp av andre medlemmer av utskottet. Jeg viser for øvrig til utvalgets betenkning som finnes som bilag 8 i dokumentene på representantenes plasser.

Med disse bemerkninger vil jeg få anbefale rådet å vedta utvalgets betenkning over C 1/1975.

Knut Johansson: Herr president: Jeg vill i korthet kommentera socialpolitiska utskottets betänkande i de delar det berör avsnitten om arbetsmarknads- och arbetsmiljöfrågor i ministerrådets berättelse.

Utskottet ser med tillfredsställelse att ett program för det fortsatta samarbetet på arbetsmarknadspolitikens område har utarbetats och att utskottet vid ett möte med ministerrådet i dess sammansättning av arbetsministrar under gårdagen hade tillfälle att närmare diskutera detta program. Utskottet hade utgått ifrån att programmet skulle framläggas inför utskottet som ett av ministerrådet godkänt program. Vid mötet förelåg endast ett utkast till program, utarbetat av en arbetsgrupp under Nordiska arbetsmarknadsutskottet. Ministerrådet hade således inte tagit slutlig ställning till ut-

kastet, och orsaken härtill torde bl. a. vara den kritik mot utkastet som framförts från arbetsmarknadens parter under remissbehandlingen av programutkastet. Utskottet, som i och för sig ser en fördel i att redan på beredningsstadiet få komma in i behandlingen av utkastet, förutsätter att ett slutgiltigt program för samarbete på arbetsmarknadspolitikens område kommer att föreligga i god tid före 1976 års session.

Utskottet understryker värdet av den kontaktordning som finns mellan utskottet och arbetsministrarna dels i form av gemensamma möten mellan utskottet och ministrarna — ett sådant möte har förekommit nu här i Reykjavik —, dels genom att representanter för utskottet inbjuds att som observatörer följa arbetsministrarnas möten, vilket skedde senast i oktober 1974 i Stockholm. Självfallet är ministrarna välkomna att delta i utskottets överläggningar som sker under session.

Frågan om gemensam nordisk arbetsmarknad för sådana yrkeskategorier där särskilda kompetenskrav uppställs och en utvidgning av överenskommelserna till nya yrkeskategorier berörs av utskottet. En genomgång bör företas för att kartlägga för vilka yrkesgrupper en gemensam nordisk arbetsmarknad skulle vara till fördel. Utskottet pekar i det här sammanhanget på att den under många år diskuterade frågan om specialistkompetens för läkare måste få en snar lösning. Jag vill här peka på ytterligare en yrkesgrupp — det finns självfallet flera — nämligen byggnads- och träindustriarbetarna. För dessa är det av värde att ha enhetliga nordiska yrkesutbildningsregler. Risker är annars att värdet av en gemensam nordisk arbetsmarknad mer eller mindre elimineras på grund av bristande samordning på detta viktiga område.

Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att en ökad andel av den finsk-svenska arbetskraften nu går genom arbetsförmedlingen tack vare det avtal som år 1973 träffades om den finsk-svenska arbetskraftens kanalisering genom den offentliga arbetsförmedlingen.

Nordiska rådets och ministerrådets kontakter med arbetsmarknadens parter har tillmätts en mycket stor betydelse av utskottet. Utskottet har vid olika tillfällen ut-

talat sig för att närmare kontakter bör etableras mellan Nordiska rådet och de nordiska arbetsmarknadsorganisationerna. Hittills har rådet och ministerrådet var för sig haft överläggningar med arbetsmarknadens parter. Utskottet anser emellertid att rådet och ministerrådet bör hålla gemensamma överläggningar med arbetsmarknadens parter. Jag delar på den punkten vad Odvar Nordli anförde i generaldebatten: "Det ville være i strid med forutsetningene om man får en grensedragning som gir inntrykk av at det eksisterer et nordisk parlament i form av Nordisk Råd, og en slags nordisk regjering i form av Nordisk Ministerråd."

Det förefaller naturligt, att resultatet av Nordiska rådets beslut skall spegla vad som det i skilda avseenden är ett behov att få en nordisk lösning på. Vidare bör lösningarna sammanfalla med vad de berörda intresseorganisationerna i Norden anser; dessa har ju att föra ut resultaten i det levande livet.

Vid gårdagens överläggning mellan socialpolitiska utskottet och arbetsministrarna lämnades emellertid ett positivt besked. Under den fortsatta behandlingen av det kommande programmet för nordiskt samarbete på arbetsmarknaden kommer en gemensam överläggning någon gång i höst mellan Nordiska rådet, ministerrådet, socialpolitiska utskottet och arbetsmarknadens parter. Vi noterar detta besked med mycket stor tillfredsställelse.

Utskottet har i olika sammanhang uttryckt oro för att ministerrådet bedriver samarbetet i arbetsmiljöfrågor på en relativt låg ambitionsnivå. Utskottet noterar att en plan för ett nordiskt lagstiftningsarbete på arbetsmiljöns område är aktuell och att denna fråga kommer att behandlas vid det första möte som äger rum mellan de nordiska arbetsmiljöministrarna i maj månad i år. Utskottet hyser viss oro för att ett effektivt nordiskt samarbete kan bli lidande därest svårigheter skulle föreligga att få till stånd en harmonisering på arbetsmiljölagstiftningens område.

Arne Nilsen: Eg vil gjerne få knyte nokre kommentarer til eit par sentrale spørsmål innan utvalget sitt område. Det gjeld

arbeidsmarknadspolitikken, og det gjeld miljøvernet, som begge er spørsmål vi må tillegge større vekt både nasjonalt og på nordisk basis.

Innleiingsvis vil eg få streke under at den felles nordiske arbeidsmarknaden vel må kunne seiast å ha vore ein hjørnestein i nordisk samarbeid. For arbeidstakarane i Norden har denne 20 år gamle avtalen medverka til større fellesskap, valfridom og meir lik behandling.

Arbeidsmarknadspolitikken som virkemiddel er blitt aktualisert den siste tida gjennom ei konjunkturutvikling med stigande arbeidsløye og økonomisk tilbakeslag som meir eller mindre slår inn i dei ulike landa. Her er det viktig å ha ei best mogleg vernebuing og å sette i verk åtgjerder som motvirkar ei uheldig sysselsettingsutvikling. Det er likevel samarbeidet på sikt som reiser spørsmålet om nyvurdering av samarbeidsavtalen.

Store endringar i samfunnstilhøva som følgje av økonomisk, sosial og industriell utvikling gjer at vi må legge opp til eit nytt, målretta program for arbeidsmarknadsspørsmål. Eg vil seie det slik at arbeidsmarknadspolitikken må nå få eit vidare perspektiv enn berre det å skaffe folk arbeid, sikre full sysselsetting og formidle arbeidskraft. I det moderne industrisamfunn må det bli eit sentralt politisk mål å sikre ein meir meningsfylt arbeidsplass. Derfor kan eit program for samarbeid om arbeidsmarknadsspørsmål ikkje sjåast isolert frå andre felt av samfunnspolitikken. Her er det tale om medbestemmingsrett for dei tilsette i bedriftene, miljøforbetring og nye produksjonsmåtar. Ein moderne arbeidsmarknadspolitik må trekke inn alle slike spørsmål. Det dreier seg her om å ta betre vare på vår viktigaste ressurs i produksjonsprosessen — det einskilde menneske.

La meg også nemne den sentrale rolle regionalpolitikken spelar for å sikre busetting og sysselsetting. Ein ny giv i nordisk samarbeid på arbeidsmarknadsområdet må legge auka vekt på at arbeidsplassar i størst mogleg grad blir lagde der arbeidskrafta finnst. Dette betyr desentralisert næringsutbygging og vil motvirke unødige lange arbeidsreiser.

Når nå arbeidet er sett i gang med å ut-

forme eit nytt samarbeidsopplegg for arbeidsmarknadspolitikken, meiner eg det er viktig å ha som utgangspunkt og føresetnad den breidare samfunnspolitiske samanheng eg her kort har skissert.

I dette førebuande arbeidet må partane i arbeidslivet trekkast inn på eit tidleg tidspunkt. Særleg vekt må leggast på synspunkt og framlegg frå arbeidstakarane sine organisasjonar — i første rekkje representerte ved Nordens faglege samorganisasjon.

Det er mitt syn at spørsmålet om eit nytt handlingsprogram for samarbeid på dette området må gjevast høg prioritet. Målet bør vere at eit nytt slikt opplegg kan leggst fram alt på neste sesjon i Nordisk Råd, som hr. Johansson nettopp streka under. Eg vil for mitt vedkomande be ministerrådet å ha ein slik framdriftsplan for auge.

Med det utgreiingsarbeid som alt ligg føre, og som sosialpolitisk utval hadde høve til å drøfte med arbeidsministrane i går, synest ei slik målsetting ikkje urealistisk.

For å greie dette bør det i første omgang leggst særleg vekt på å få klarlagt dei mest dagsaktuelle og nærliggande samarbeidsspørsmål. Det kan dreie seg om betre informasjon, styrking av formidlingsverksemd, utbygging av yrkesretteleiing og samnordisk vidareutdanning av tenestemenn.

Målet om meningsfylt sysselsetting for alle aktualiserer ein sterkere innsats for å hjelpe eldre arbeidstakarar og å opne arbeidslivet i større grad også for ulike grupper av funksjonshemma.

Styrking av offentleg arbeidsformidling slik at den blir i betre stand til å formidle arbeidskraft, er eit sentralt og aktuelt spørsmål.

La meg i denne samanheng spesielt peike på det uverdige forhold vi har sett med rekruttering og formidling av arbeidskraft gjennom såkalla "gråe foretak" på arbeidsmarknaden. På nordisk plan må vi setta mykje inn på å få bukt med denne speulasjonsverksemda.

Det er ein gledeleg utviklingstendens ved det nordiske samarbeidet at miljøpolitikken i vid forstand er komen stadig meir i framgrunnen. På rådssesjonen i Ålborg i november dröfta vi det felles naturvernprogrammet med sikte på å bevare dei delar av naturen som i nordisk samanheng er særleg

verneverdige. Underteikninga av den nordiske miljøvernkonvensjonen er ein annan peikepinn som viser den aukande vekt miljøspørsmåla etter kvart har fått i nordisk samarbeid. Dei nordiske landa har gjennom denne konvensjonen forplikta seg til å ta like stort omsyn til interessene i grannelanda som til sine eigne interesser når det gjeld miljøskadeleg verksemd.

Det er interessant å konstatere at det miljösamarbeid som her er nedfelt gjennom konvensjonsteksten, nå vil føre til det konkrete resultatet at heile dette opplegget skal gjerast til norsk lov. Det norske miljøverndepartement går til dette steget for å sikre at regelverket i konvensjonen skal få tilstrekkeleg tyngde i relasjon til den berörte norske lovgjevinga, samstundes som dette gir ei klar markering av den vekt som prinsippa i miljøvernkonvensjonen skal tillegast.

Spørsmålet er om vi kan greie å nå like langt i spørsmål som gjeld arbeidsmiljøet. Den felles nordiske arbeidsmarknaden gjer arbeidsmiljøet til ei særleg aktuell og påtrengande samarbeidsoppgåve. Når eit nordisk lovgjevingsprogram om dei viktigaste prinsipp innan arbeidsmiljöområdet nå bör arbeidast ut, står det nordiske samarbeidet her framfor ei stor utfordring. Vi må legge stor vekt på å finne fram til fellesnordiske löysingar.

Kanskje det også kan takast som eit konkret uttrykk for den vekt som sosialpolitisk utval meiner arbeidsmiljöproblema må få, når utvalet har funne det aktuelt og føremålstenleg å planlegge eit spesielt seminar om dette tema i Norge til sommaren. Seminaret skal leggst til Porsgrunn med bl. a. synfaring på Norsk Hydro, og seminaret får elles eit opplegg med breid innføring i aktuelle spørsmål og med representasjon frå dei som står midt oppe i dei dagsaktuelle problema.

Også på dette samarbeidsfeltet er det heilt avgjerande å trekke partane i arbeidslivet aktivt inn i diskusjonar om mål og middel for den miljøpolitikk som skal stakast ut. Nordens faglege samorganisasjon har i så måte gitt eit viktig tilskot gjennom det handlingsprogram som er lagt fram om arbeidsmiljøet. Dette gir signal om kva tiltak arbeidstakarane ventar at regeringane

vil sette i verk for å skape større tryggleik og betre vern for arbeidstakarane i Norden.

Den norske regjeringa har gjennom eit lovutkast alt følgd opp desse intensjonane. Men for Nordisk Råd blir no oppgåva å få knesett hovedlinene i eit forpliktande og framtidsretta handlingsprogram på nordisk basis.

Trass i mange framsteg i samfunnet og ein jamt aukande levestandard er tusentals arbeidstakarar utsette for ein utrygg, helsefarleg og stressande arbeidsdag. Det kan ikkje godtakast i våre velferdssamfunn at store grupper som gjennom arbeidet sitt skapar grunnlag for ei felles velstandsutvikling, skal måtte avfinne seg med eit arbeidsmiljø med unødig sterke påkjenningar. Vi har både nok kunnskap, teknikk og økonomi til å rette på dette.

Vi må få slått fast som eit hovudkrav at trivelege og helsetrygge arbeidsplassar er eit grunnvilkår for all produksjon og etablering av nye bedrifter. Her kan vi oppnå resultat både gjennom avtalar og ved ny lovgjeving, og det kan vere aktuelt å gå begge vegar. Nordisk arbeidsmiljølovgjeving må ta mål av seg til å gå i brodden og vise veg med ei lovgjeving av beste standard og med klare reglar for det samla arbeidsmiljøet.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop betræffande socialpolitiska utskottets yttrande till Nordiska ministerrådet.

För socialpolitiska utskottets förslag till yttrande röstade:

Erik Adamsson, Ele Alenius, Tønnes Madsson Andenæs, Johannes Antonsson, John Austrheim, Jo Benkow, Åsgeir Bjarnason, Per Borten, Eric Carlsson, Christian Christensen, Ragnar Christiansen, Poul Dam, Bjarne Mørk Eidem, Pauli Ellefsen, Knud Enggaard, Manuno Forsman, Gylfi P. Gíslason, Leif Glensgård, Finn Gustavsen, Ove Hansen, Svend Haugaard, Asbjørn Haugstvedt, Carl-Henrik Hermansson, Allan Hernelius, Harri Holkeri, Gustav Holmberg, Karl-Erik Häll, Kirsten Jacobsen, Paul Jansson, Knut Johansson, Bertil Jonasson, Lauri Kantola, Kalevi Kivistö, Magnús Kjartansson, Olaf Knudson, Lars

Korvald, Astrid Kristensson, Eric Krönmark, Håkon Kyllingmark, Morten Lange, Sirkka Lankinen, Reidar T. Larsen, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, Thor Lund, Grethe Lundblad, Mette Madsen, Sven Mellqvist, Gerda Møller, Arne Nilsen, Jan-Ivan Nilsson, Odvar Nordli, Sture Palm, Robert Pedersen, Rolf Sellgren, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Liv Stubberud, V. J. Sukse-lainen, Per Olof Sundman, Carl Olof Tallgren, Erkki Tuomioja, Olavi Tupamäki, Seppo Westerlund, Kåre Willoch, Folke Woivalin och J. Fr. Øregaard.

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Ragnhildur Helga-dóttir, Sverrir Hermannsson, Elsi Hetemäki, Otto Mørch, Nikolaj Rosing, Erland Steenberg, Pirkko Työljärvi, Paavo Väyrynen, Þórarinn Þórarinsson och Saimi Ääri.

Yttrandet hade sålunda godkänts med 67 röster.

Utskottets förslag, punkt 2, bifölls.

Odvar Nordli övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

6

A 396/s: Medlemsförslag om en nordisk rehabiliteringsanstalt i Rovaniemi och A 396 Å/s: Ändringsförslag om rehabiliteringsanstalt för hjärt- och lungsjuka på Nordkalotten

Rådet företog båda dessa saker i ett sammanhang.

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig någonting i anledning av medlems- och ändringsförslagen.

Finn Gustavsen: Jeg kan ikke dy meg for å kommentere forretningsordenen. Jeg syns Nordisk Råd kaster bort altfor mye tid på avstemninger i form av navneopp-rop. — Og så skal jeg ta saken.

Den sak vi nå skal behandle, ble opprinnelig reist fra finsk hold i mars 1973, og gjaldt en rehabiliteringsanstalt for tuberkulose og lungesyke, lokalisert til Rovaniemi i Finland.

Etter de første drøftinger i sosialpolitisk utvalg og etter å ha fått inn en del uttalelser fra ulike instanser i Norge, Sverige og Finland, ble forslaget forandret. Det var helt naturlig å ta hjertesykdommene med ettersom de representerer et langt større problem enn tuberkulosen, som nærmest er utryddet, iallfall i Norge og Sverige. De økende tilfelle av hjerte/karsykdommer i de nordligste deler av våre land er derimot foruroligende, og den medisinske vitenskap har ennå ikke kunnet gi oss noen tilfredsstillende forklaring på dette fenomen. Her trengs det virkelig samnordisk forskning, og sosialpolitisk utvalg sier også i sin konklusjon

”att det finns behov av ökade forskningsinsatser för att klarlägga orsakerna till den höga förekomsten av hjärt- och kärlsjukdomarna på Nordkalotten.”

Komiteen har brukt mye tid på denne saken, men kunne til sist bare se i øynene at det saklige grunnlaget for et samnordisk samarbeid på dette området, dvs. opprettelse av et slikt institutt eller anstalt, ikke var sterkt nok. Innvendingene fra sakkynndig hold var overbevisende i negativ retning.

I komiteens uttalelse understrekes fire årsaker til at vi foreslår at saken henlegges.

Rehabilitering av denne karakter bør skje i nærheten av pasientenes/klientenes hjemsted.

Kommunikasjonene på Nordkalotten er kanskje den vesentligste årsaken. De er håpløst for dårlige til å kunne realisere en sak som denne. Fortsatt er det mye lettere å reise fra Nord-Norge — Sverige og Finland til Oslo/Stockholm/Helsinki enn å reise østover eller vestover, et av de største problemer som vi har i det nordiske samarbeidet i denne del av Norden. Ministerrådet utreder nå spørsmålet om tverrgående flyforbindelser på Nordkalotten, og det er å håpe at dette vil gi positive resultater.

De sakkynndige kunne også konstatere at det i hvert enkelt av de tre land var et tilstrekkelig grunnlag for lokalt å plassere rehabiliteringsinstitusjoner av denne karakter.

Endelig ble det understreket at språkvanskelighetene var en alvorlig hindring

for å kunne gjøre dette til et vellykket tiltak.

Sosialpolitisk utvalg foreslår derfor at Nordisk Råd ikke foretar seg noe i anledning av medlems- og endringsforslagene.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

7

A 411/s: Medlemsförslag om förbud mot utsläpp av avfall i Bottniska viken

Sosialpolitiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att i avvaktan på IMCO- och Östersjökonventionernas ikraftträdande verka för att ett bilateralt avtal rörande Bottniska viken ingås i syfte:

1. att effektivt begränsa utsläppen av olika former av föroreningar från fartyg,
2. att minimera de negativa effekterna av de landbaserade utsläppen i området samt
3. att ställa ökade resurser till förfogande för forskning rörande föroreningssituationen i Bottniska viken.

Lindeman (socialpolitiska utskottets talesman): Herr president! Sosialpolitiska utskottet har behandlat ett medlemsförslag om förbud mot utsläpp av avfall i Bottniska viken. Medlemsförslaget bör ses mot bakgrund av den allvarliga föroreningssituationen i hela östersjöområdet och det faktum att Bottniska viken är ett av de för nedsmutsning mest känsliga områdena inom denna region. Medlemsförslaget syftade därför till ett ovillkorligt förbud mot utsläpp av avfall i Bottniska viken. Förslagsställarna tänkte sig som en framkomlig möjlighet antingen ett bilateralt avtal mellan Sverige och Finland i samband med östersjökonventionen eller ett regionalt avtal i anslutning till IMCO:s avtal om havens förorening.

Remissmaterialet är i huvudsak positivt till förslaget, men går delvis isär i fråga om på vilket sätt resultat bäst kan uppnås. Flera remissinstanser anser sålunda,

att ett sådant internationellt avtal som föreslås i medlemsförslaget inte längre behövs sedan 1974 års konvention om skydd av Östersjöns marina miljö och 1973 års IMCO-konvention om förening av haven från fartyg har undertecknats. Socialpolitiska utskottet har dock funnit vissa brister, som dessa internationella avtal inte kommer att täcka och som det borde vara möjligt att avhjälpa med tillhjälp av ett bilateralt avtal mellan Sverige och Finland rörande Bottniska viken. Det är fråga om oljeutsläpp upp till en viss gräns, toalett- och matavfall samt vissa kemikaliska substanser, allt inom vissa gränser.

Socialpolitiska utskottet anser, att man i likhet med förslagsställarna ytterst bör eftersträva ett ovillkorligt förbud mot utsläpp av avfall i Bottniska viken. Dock bedömer utskottet det inte som realistiskt att i dagens läge förutsätta totalförbud mot landbaserade utsläpp från t. ex. fabriker eller kommunala anläggningar lika litet som mot utsläpp från fartyg, vilket sistnämnda skulle förutsätta att man skulle inrätta mottagningsanläggningar för avfall i hamnarna. Utskottet föreslår därför, i avvaktan på att IMCO- och östersjökonventionerna skall träda i kraft, att Sverige och Finland skulle ingå ett bilateralt avtal, som skulle syfta till att effektivt begränsa utsläppen av föroreningar från fartyg, fastställande av den lägsta gränsen för de negativa effekterna av landbaserade utsläpp och öka resurser för forskning om förorenings-situationen i Bottniska viken.

Herr president, får jag hänvisa till det som här har anförts föreslå, att rådet antar den rekommendation, som utskottet har föreslagit i sitt betänkande.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Ele Alenius, Johannes Antonsson, John Austrheim, Jo Benkow, Åsgeir Bjarnason, Per Borten, Eric Carlsson, Christian Christensen, Ragnar Christiansen, Bjarne Mørk Eidem, Pauli Ellefson, Knud Enggaard, Gylfi Þ. Gíslason,

Ove Hansen, Svend Haugaard, Asbjørn Haugstvedt, Carl-Henrik Hermansson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Gustav Holmberg, Karl-Erik Häll, Paul Jansson, Knut Johansson, Bertil Jonasson, Lauri Kantola, Magnús Kjartansson, Olaf Knudson, Lars Korvald, Astrid Kristensson, Eric Krönmark, Håkon Kyllingmark, Sirkka Lankinen, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, Thor Lund, Mette Madsen, Sven Mellqvist, Gerda Møller, Arne Nilsen, Jan-Ivan Nilsson, Odvar Nordli, Sture Palm, Robert Pedersen, Nikolaj Rosing, Rolf Sellgren, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Erkki Tuomioja, Olavi Tupamäki, Pirkko Työläjärvi, Seppo Westerlund, Folke Woivalin, Paavo Väyrynen och J. Fr. Øregaard.

Kirsten Jacobsen avstod från att rösta.

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Tønnes Madsson Andenæs, Poul Dam, Mauno Forsman, Leif Glensgård, Finn Gustavsen, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Harri Holkeri, Kalevi Kivistö, Morten Lange, Reidar T. Larsen, Grethe Lundblad, Otto Mørch, Erland Steenberg, Carl Olof Tallgren, Kåre Willoch, Þórarinn Þórarinsson och Saimi Ääri.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 58 röster. 1 medlem avstod från att rösta.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Knut Johansson för återstoden av detta möte lämnat sessionen och ersatts av Tage Larfors.

Rådet beslöt ändra medlemslistan i enlighet härmed.

8

A 419/s: Medlemsförslag om samnordisk insats för förhindrande av skador genom giftiga laster i Östersjön

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlems-

förslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att:

1. verka för ett internationellt genomförande av den i november 1973 undertecknade IMCO-konventionen om förhindrande av vattenföroreningar från fartyg

2. gemensamt med övriga östersjöstater utarbeta de tekniska och övriga bestämmelser som erfordras för IMCO-konventionens tillämpning i östersjöområdet härunder särskilt inrättandet av mottagningsanläggningar för avfall i land.

Lindeman (socialpolitiska utskottets talesman): Herr president! Socialpolitiska utskottet har behandlat ett annat medlemsförslag, som gäller Östersjöns förorening. Upprinnelsen var rätt dramatisk. För drygt ett år sedan sjönk utanför Öland ett västtyskt fartyg lastat med 234 ton av det mycket farliga giftet kromsyra. Händelsen aktualiserade en livlig debatt om trafiken med andra farliga laster än olja, som hittills hade ägnats den största uppmärksamheten. Mot denna bakgrund hemställdes i det aktuella medlemsförslaget om att regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige skulle verka för ett internationellt genomförande av den i London den 2 november 1973 undertecknade IMCO-konventionen om förhindrande av havets förorening samt övriga åtgärder för att genomföra konventionen.

Remissinstanserna stöder i allmänhet medlemsförslaget och tanken att de nordiska länderna verkar för ett internationellt genomförande av IMCO-konventionen av 1973 om förhindrande av havens förorening. Utskottet konstaterar, att genom att verka för ett snabbt ikraftträdande av IMCO-konventionen uppnås bl. a. att Östersjöns status som s. k. speciellt område i överensstämmelse med konventionens bestämmelser kodifieras. Därmed blir konventionen bindande för alla fartyg som trafikerar Östersjön. Utskottet har också förenat sig om den andra delen av rekommendationsförslaget om att tekniska och andra bestämmelser bör utarbetas för att kunna

förverkliga intentionerna i de internationella konventionerna för Östersjöns del.

Herr president! Med hänsyn till det nyss sagda får jag föreslå, att Nordiska rådet antar den rekommendation, som socialpolitiska utskottet föreslår i sitt betänkande.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Ele Alenius, Johannes Antonsson, John Austrheim, Jo Benkow, Åsgeir Bjarnason, Per Borten, Eric Carlsson, Christian Christensen, Ragnar Christiansen, Poul Dam, Bjarne Mørk Eidem, Pauli Ellefsen, Knud Enggaard, Gylfi P. Gíslason, Ove Hansen, Svend Haugaard, Asbjørn Haugstvedt, Carl-Henrik Hermansson, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Gustav Holmberg, Karl-Erik Häll, Kirsten Jacobsen, Paul Jansson, Bertil Jonasson, Lauri Kantola, Kalevi Kivistö, Magnús Kjartansson, Lars Korvald, Astrid Kristensson, Eric Krönmark, Håkon Kyllingmark, Morten Lange, Sirkka Lankinen, Tage Larfors, Reidar T. Larsen, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, Thor Lund, Grethe Lundblad, Mette Madsen, Sven Mellqvist, Gerda Møller, Arne Nilsen, Jan-Ivan Nilsson, Odvar Nordli, Sture Palm, Robert Pedersen, Nikolaj Rosing, Rolf Sellgren, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Erkki Tuomioja, Olavi Tupamäki, Pirkko Työlä-järvi, Seppo Westerlund, Kåre Willoch, Folke Woivalin, Paavo Väyrynen och J. Fr. Øregaard.

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Tønnes Madsson Andenæs, Mauno Forsman, Leif Glensgård, Finn Gustavsen, Ragnhildur Helgadóttir, Harri Holkeri, Olaf Knudson, Otto Mørch, Erland Steenberg, Carl Olof Tallgren, Porarinn Porarinsson och Saimi Ääri.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 65 röster.

9

A 412/s: Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för livsmedelsforskning

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda frågan om inrättandet av ett nordiskt samarbetsorgan på livsmedelsforskningens område.

Gerda Møller hade i en reservation, fogad till utskottets betänkande, föreslagit att Nordiska rådet icke måtte företaga sig någonting i anledning av medlemsförslaget.

Jan-Ivan Nilsson (socialpolitiska utskottets talesman): Herr president! Det föreliggande medlemsförslaget om inrättande av ett fristående nordiskt institut för livsmedelsforskning motiveras bl. a. med de nordiska ländernas strävanden mot harmonisering av livsmedelslagstiftningen och kontrollen av den. Norden tenderar därigenom att bli alltmer enhetligt på livsmedelsområdet. Livsmedlen har stor betydelse för hälsa och välbefinnande. De förädlas i ökad omfattning industriellt, varigenom konsumenternas insyn i framställningsprocessen minskar, vilket är otillfredsställande.

Ett stort antal remissinstanser har yttrat sig över medlemsförslaget. Ett mindre antal har tillstyrkt inrättande av ett fristående nordiskt institut för livsmedelsforskning. Ett litet antal har avstyrkt. Det helt övervägande antalet remissvar förordar ett ökat nordiskt samarbete på livsmedelsforskningens område mellan redan befintliga nationella forskningsorgan men avstyrker inrättande av ett fristående forskningsinstitut.

Som framgår av utskottets motivering förekommer en omfattande forskning på livsmedelsområdet i de nordiska länderna: i statliga institutioner, vid branschinstitut och vid industrins forskningslaboratorier. Under årens lopp har samarbetsorgan bildats för olika fält inom livsmedelsområdet. Redan 1947 inrättades Nordiska metodikommittén med uppgift att utarbeta gemensamma

anvisningar för provtagningar och undersökningar av livsmedel. Ett 90-tal anvisningar har utarbetats.

1971 inledde nordiska ämbetsmannakommittén sitt arbete för att kartlägga den nordiska livsmedelslagstiftningen i syfte att dra upp riktlinjer för ett enhetligt regelverk. Man har nått enighet om 19 definitioner och begrepp. Forskningssamarbete förekommer på jordbruksområdet och inom livsmedelsindustrin. Finns det då anledning till ytterligare samordning?

Det råder en långtgående enighet bland remissinstanserna om behovet av ett intensifierat nordiskt samarbete, bl. a. för att undvika onödigt dubbelarbete och för att därigenom spara resurser. Risken för dubbelarbete och behovet av systematiserad dokumentation och ökat kunskapsutbyte framhålls i många remissvar. Med en bättre nordisk samordning bedöms den relativt omfattande forskningen komma att utvecklas på bästa sätt och ge konsumenterna trygghet för hög kvalitet på livsmedlen. Utskottet lägger stor vikt vid dessa uttalanden. Emellertid har utskottet kommit till den uppfattningen att frågan om ett fristående nordiskt institut inte är aktuell, men att åtgärder för effektivisering av pågående verksamhet förefaller motiverade. Det behöver inte bli någon betungande uppgift eller byråkrati utan är snarare ett led i en rationell uppläggning. Genom en på detta sätt bättre samordnad livsmedelsforskning bör harmoniseringssträvandena underlättas.

Alla remissinstanser är eniga om att det är angeläget att de kvalitativa frågorna blir i högre grad föremål för studium. Hur livsmedlens näringskvalitet påverkas av industriell processteknik och modern odlings teknik bör ytterligare klarläggas. Det torde vara naturligt att en nordisk samordning behandlar också dylika prioriteringar.

Jag ber, herr president, att få yrka bifall till socialpolitiska utskottets förslag att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda frågan om inrättande av ett nordiskt samarbetsorgan på livsmedelsforskningens område.

Gerda Møller: Jeg finder det også helt naturligt og også rationelt, at de nordiske

lande samarbetjder på levnedsmiddelområdet, men hvis man ser remissudtalelserne igennem fra de forskellige instanser, vil man se, at en meget stor del af dem udtaler, at der allerede foregår et sådant samarbejde både med hensyn til forskning og med hensyn til kontakt landene imellem.

Det er baggrunden for, at jeg ikke finder, at man på nuværende tidspunkt skal sætte en så stor undersøgelse i gang; selv om udvalget anbefaler rådet at antage en rekommandation, der går ud på at udrede spørgsmålet, har jeg den indstilling, at når man først går i gang med at udrede spørgsmålet, er man allerede halvt om halvt fanget, så går man videre ind i arbejdet, og da jeg altså ikke ønsker at gøre det, er det baggrunden for min reservation.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop. De, som röstade för utskottets rekommandationsförslag, röstade ja. De, som röstade för reservantens förslag, röstade nej.

För rekommandationen röstade:

Erik Adamsson, Ele Alenius, Johannes Antonsson, Jo Benkow, Eric Carlsson, Christian Cristensen, Ragnar Christiansen, Bjarne Mørk Eidem, Knud Enggaard, Finn Gustavsen, Ove Hansen, Svend Haugaard, Asbjørn Haugstvedt, Carl-Henrik Hermanson, Gustav Holmberg, Karl-Erik Häll, Paul Jansson, Bertil Jonasson, Lauri Kantola, Kalevi Kivistö, Magnús Kjartansson, Lars Korvald, Morten Lange, Sirkka Lankinen, Tage Larfors, Reidar T. Larsen, Bror

Lillqvist, Thor Lund, Grethe Lundblad, Sven Mellqvist, Arne Nilsen, Jan-Ivan Nilsson, Odvar Nordli, Sture Palm, Robert Pedersen, Rolf Sellgren, Anna-Greta Skanz, Karl Skytte, Liv Stubberud, V. J. Sukkelainen, Per Olof Sundman, Erkki Tuomioja, Olavi Tupamäki, Pirkko Työläjärvi, Seppo Westerlund, Kåre Willoch, Folke Woivalin och Paavo Väyrynen.

Mot rekommandationen röstade:

Leif Glensgård, Allan Hernelius, Kirsten Jacobsen, Astrid Kristensson och Gerda Møller.

Ásgeir Bjarnason, Poul Dam, Eric Krönmark, Håkon Kyllingmark, Mette Madsen och Nikolaj Rosing *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Tønnes Madsson Andenæs, John Austrheim, Per Borten, Pauli Ellefsen, Mauno Forsman, Gylfi Þ. Gíslason, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Elsi Hetemäki, Harri Holkeri, Olaf Knudson, Lars Lindeman, Otto Mørch, Erland Steenberg, Carl Olof Tallgren, Þórarinn Þórarinsson, Saimi Ääri och J. Fr. Øregaard.

Rekommandationen hade sålunda antagits med 48 röster mot 5. 6 medlemmar avstod från att rösta.

Förhandlingarna avbröts kl. 12.30.

19 februari

Protokoll

7:e mötet

Onsdagen den 19 februari 1975 kl. 14.30

Presidenter: Odvar Nordli (1—14, Johannes Antonsson (14—16) och Ragnhildur Helgadóttir (16—20)

Dagordning

1. A 428/s: Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt samarbetsorgan på äldreomsorgens område

2. C 10/s: Berättelse från Nordiska hälsovårdshögskolan

3. D 1975/11/1967/s: Meddelande om rekommendation nr 11/1967 angående för-
enhetligande av lagstiftningen om sjukför-
säkring

4. D 1975/16/1969/s: Meddelande om rekommendation nr 16/1969 angående läke-
medelssamarbete

5. D 1975/8/1971/s: Meddelande om rekommendation nr 8/1971 angående nordisk samverkan för att motverka narkotikamissbruk

6. A 437/s: Medlemsförslag om samnordisk vidareutbildning av sjuksköterskor

7. D 1975/3/1972/s: Meddelande om rekommendation nr 3/1972 angående åtgärder mot vissa luftföroreningar

8. D 1975/23/1972/s: Meddelande om rekommendation nr 23/1972 angående enhetliga regler för sjukhjälp vid vistelse i länder utom Norden

9. D 1975/24/1972/s: Meddelande om rekommendation nr 24/1972 angående ersättning för vård vid barnsbörd i annat nordiskt land än hemlandet

10. D 1975/7/1973/s: Meddelande om re-

kommendation nr 7/1973 angående överflyttning av sjukhjälpförsäkring

11. C 15/j: Berättelse från Nordiska utlänningsutskottet

12. D 1975/10/1973/j: Meddelande om rekommendation nr 10/1973 angående samordnad utlänningslagstiftning och utlänningspolitik

13. D 1975/30/1973/j: Meddelande om rekommendation nr 30/1973 angående nordisk kommunal rösträtt och valbarhet

14. Dokument 1 B: Rapport över offentlighetsprincipens användelse på nordiske samarbetsorganer (*NU 1974: 14*)

15. B 16/k: Ministerrådsförslag om ny överenskommelse om Nordiska kulturfonden

16. C 1: Berättelse från Nordiska ministerrådet rörande det nordiska samarbetet (*kulturutskottets betänkande*)

17. D 1975/26/1971/k: Meddelande om rekommendation nr 26/1971 angående över-sättningsverksamheten rörande nordisk skönlitteratur

18. D 1975/20/1971/k: Meddelande om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige

D 1975/15/1973/k: Meddelande om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete

C 22/k: Berättelse från Nordiska kontaktorganet för radio- och TV-frågor

19. A 417/k: Medlemsförslag om fasta korrespondenter i de nordiska huvudstäderna från de nationella radio- och TV-bolagen

20. A 435/k: Medlemsförslag om språkundervisning för finländska barn i Sverige

1

A 428/s: Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt samrådsorgan på äldreomsorgens område

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Anna-Greta Skantz (socialpolitiska utskottets talesman): Herr president! I medlemsförslaget konstateras inledningsvis, att det i de nordiska länderna under de senaste decennierna har skett en markant förskjutning av åldersstrukturen — andelen äldre av totalbefolkningen, dvs. personer över 65 år, har ökat starkt. Vidare konstateras att riktlinjerna för åldringsvården i huvudsak är desamma i Nordens länder.

De egentliga pensionärsorganisationerna har bildat en särskild samarbetskommitté — Nordiska kommittén — och ett antal organisationer som helt eller delvis verkar på äldreomsorgens område har slutit sig samman i NORSAM — Nordisk Samråd for Eldreomsorg.

Ett flertal utredningar företas på äldreomsorgens område i de nordiska länderna. Enligt förslagsställarnas mening kan det föreligga risk att den kunskap, som finns i ett land, inte förs vidare till de övriga nordiska länderna. Man framhåller också att organisationerna själva inte kan klara problemen på detta område, varför ett nära samarbete bör komma till stånd mellan organisationerna och företrädare för offentliga myndigheter. Med hänsyn härtill bör man enligt medlemsförslaget överväga att inrätta ett nordiskt samarbetsorgan på äldreomsorgens område, bestående av representanter för statliga och kommunala myn-

digheter samt företrädare för de frivilliga organisationerna.

Medlemsförslaget utmynnar i en hemställan, att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utreda frågan om inrättandet av ett nordiskt samarbetsorgan på äldreomsorgens område.

Ett 30-tal organisationer och institutioner har yttrat sig. Remissvaren är starkt delade i sin uppfattning om medlemsförslaget. I stort sett kan man säga att yttrandena från Danmark genomgående är kritiska, yttrandena från Finland med något undantag positiva och remissyttrandena från Norge och Sverige delade. Medlemsförslaget avstyrks av så gott som samtliga organisationer, som verkar på äldreomsorgens område, med undantag för de finländska.

De primärkommunala huvudorganisationerna i Danmark, Norge och Sverige avstyrker. Hur man i Finland ställer sig till denna fråga vet vi inte, eftersom det inte föreligger något remissvar därifrån.

Utskottet har vid sitt ställningstagande fäst stor vikt vid vad pensionärernas organisationer har sagt i sina yttranden.

I flera av dem erinras om det samarbete som redan förekommer mellan organisationerna och som fungerar bra, varför man menar att det inte finns behov av något nytt samarbetsorgan utöver de redan existerande Nordiska kommittén och NORSAM. Denna uppfattning finns direkt uttalad i NORSAM:s yttrande. Omsorgsorganisationernes Samråd och Ensomme Gamles Værn ansluter sig till NORSAM:s yttrande. Avstyrker gör också Norsk pensjonistforbund.

Pensionärernas riksorganisation i Sverige anser att det redan finns kanaler för att förmedla erfarenheterna på äldreomsorgens område och att pensionärsorganisationerna fyller denna funktion.

Enligt utskottets mening är det angeläget med ett nordiskt samarbete också på äldreomsorgens område. Utskottet understryker i sin skrivning det angelägna i att på ett så tidigt stadium som möjligt sker ett utbyte av information mellan länderna om utredningar som görs och om forskningsarbete som bedrivs. För detta krävs emellertid inte att man inrättar ett nytt samarbetsorgan, utan denna uppgift kan med fördel läggas på redan existerande organ.

Eftersom samarbetet på socialpolitikens område sker genom Nordiska socialpolitiska kommittén bör enligt utskottets uppfattning denna kommitté överväga åtgärder för att effektivisera utbytet av information om vad som sker på äldreomsorgens område.

Utskottet anser därför att medlemsförslaget inte bör föranleda någon åtgärd och hemställer att Nordiska rådet inte företager sig något i anledning av medlemsförslaget.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *biföljs utskottets förslag.*

2

C 10/s: Berättelse från Nordiska hälsovårdshögskolan

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Utskottets förslag biföljs.

3

D 1975/11/1967/s: Meddelande om rekommendation nr 11/1967 angående förenhetligande av lagstiftningen om sjukförsäkring

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag biföljs.

4

D 1975/16/1969/s: Meddelande om rekommendation nr 16/1969 angående läkemedelssamarbete

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit,

1. att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet, avseende punkterna 1 och 3, till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session,

2. att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse punkt 2 i rekommendationen för rådets del slutbehandlad.

Utskottets förslag biföljs.

5

D 1975/8/1971/s: Meddelande om rekommendation nr 8/1971 angående nordisk samverkan för att motverka narkotikamissbruk

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Astrid Kristensson: Herr president! I detta betänkande från socialpolitiska utskottet rekommenderas att rådet lägger meddelandet till handlingarna och att frågan skall vara slutbehandlad för rådets del. För egen del tycker jag nog att man borde kunna komma litet längre i det nordiska samarbetet för att bekämpa narkotikabrottsligheten än att bara konstatera vissa förhållanden som för närvarande råder.

Jag delar utskottets uppfattning att det när det gäller narkotikalagarna inte finns så mycket övrigt att önska. Vi kommer snart att få en ensartad lagstiftning när det gäller narkotikabrottsligheten i de nordiska länderna.

När det gäller samarbetet mellan tull-, polis- och åklagarmyndigheterna har jag också uppfattningen att samarbetet fungerar bra. Man kan möjligen fråga sig om tullen, polisen och åklagarna har tillräckliga resurser för att effektivt bekämpa narkotikabrottsligheten. Man bör i sammanhanget dock fråga sig hur pass effektiv gränskontrollen är och om det finns möjligheter att effektivisera denna för att öka chanserna att uppspara smuggling av narkotika.

Vi har också oklarheter inom Norden när det gäller vårdpolitiken. Visserligen har man påbörjat ett samarbete, men för min del anser jag det vara högst väsentligt att man kan få en sådan planläggning av vårdarbetet att vi får likartade och noggranna metoder för att utvärdera olika behandlingsförsök. I Sverige råder en ganska stor förvirring på detta område. Man försämrar därmed möjligheterna att få en på vetenskaplig metodik grundad utvärdering som ledning för det kommande behandlingsarbetet. På det området tycker jag att man borde kunna intensifiera det nordiska samarbetet.

Men jag kan, herr president, ändå säga att

utskottets slutsats att situationen på narkotikakontrollområdet är relativt tillfredsställande är en ganska sangvinisk slutsats. Utskottet nämner inte med ett ord de ökade farorna för heroinmissbruk, något som vi åtminstone i Sverige känner av. Utskottet nämner heller inte de möjligheter som vi borde ha inom Norden att genom ett gemensamt uppträdande öka pressen på de internationella organen. Jag tänker t. ex. på att det borde vara möjligt för de nordiska länderna att gemensamt göra en framstöt till narkotikakommissionen i Genève för att om möjligt få länderna i Fjärran Östern och Främre Orienten att om inte sluta att odla opium — det tror jag inte är möjligt — så dock att införa ett förbud mot förädling och utskeppning av dessa produkter. Jag tänker också på möjligheterna att de nordiska länderna gemensamt skulle kunna göra en framstöt hos Interpol för att förstärka polissamarbetet när det gäller att bekämpa narkotikabrottsligheten.

Jag tycker alltså att det borde finnas ytterligare möjligheter att effektivisera kampen mot narkotika om de nordiska länderna höll ihop och hade en gemensam policy. Jag tänker inte yrka avslag på utskottets hemställan då jag förmodar att det är ganska lönlöst, men jag har med detta velat klargöra att jag förbehåller mig rätten att återkomma i ärendet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls utskottets förslag.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Knut Johansson återtagit sin plats i rådet och att Tage Larfors lämnat sessionen.

Rådet beslöt ändra medlemslistan i enlighet härmed.

6

A 437/s: Medlemsförslag om samnordisk vidareutbildning av sjuksköterskor

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att på grundval av det förslag

som framlagts i NU 1974: 7 under en treårsperiod igångsätta försöksverksamhet med samnordisk vidareutbildning av sjuksköterskor vid Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg.

Anna-Greta Skantz (socialpolitiska utskottets talesman): Herr president! Vid sessionen i Helsingfors 1967 behandlades ett medlemsförslag om högre utbildning av sjuksköterskor. Med anledning av den rekommendation som rådet antog tillsattes samma år en arbetsgrupp med representanter från Danmark, Finland, Norge och Sverige. Arbetsgruppen lämnade i maj månad 1973 sin rapport "Høyere utdanning av sykepleiere".

I rapporten slås fast att det behövs en högre utbildning utöver den nationella, och gruppen har också diskuterat olika sätt att organisera denna utbildning och framlägger också konkreta förslag. Gruppen föreslår också att den planerade undervisningen knyts till Nordiska hälsovårdsskolan i Göteborg och att antalet kursdeltagare beräknas till 30 varje år.

Gruppen framhåller att det är angeläget att det vid skolan skapas forskningsmöjligheter.

Mot bakgrund av vad som framkommit i rapporten föreslås i ett medlemsförslag, väckt i september 1974, att Nordiska rådet rekommenderar ministerrådet att verka för att en samnordisk högre utbildning av sjuksköterskor kommer till stånd.

Utvecklingen vad det gäller utbildning av sjukvårdspersonal har gått utomordentligt snabbt från det att arbetsgruppen började 1967 och fram till nu. Inom de nordiska länderna pågår rätt omfattande förändringar när det gäller utbildningen på hälso- och sjukvårdsområdet.

Enligt utskottet talar många skäl för att en samnordisk vidareutbildning bör komma till stånd. Denna uppfattning delas också av Sjuksköterskornas samarbete i Norden, som till yttrandet har fogat remissvar från sjuksköterskeföreningarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige.

Med hänsyn till att såväl den grundläggande som den högre undervisningen för sjukvårdspersonal är under revidering i flera av de nordiska länderna och då grundut-

bildningen inte är utformad på likartat sätt i de fem länderna hemställer utskottet att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att på grundval av förslaget om "Høyere utdanning av sykepleiere" under en treårsperiod igångsätta försöksverksamhet med samnordisk vidareutbildning av sjuksköterskor vid Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Ele Alenius, Johannes Antonsson, John Austrheim, Jo Benkow, Per Borten, Eric Carlsson, Ragnar Christiansen, Pauli Ellefsen, Knud Enggaard, Leif Glensgård, Finn Gustavsen, Ove Hansen, Svend Haugaard, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Carl-Henrik Hermansson, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Harri Holkeri, Gustav Holmberg, Karl-Erik Häll, Paul Jansson, Knut Johansson, Bertil Jonasson, Lauri Kantola, Kalevi Kivistö, Magnús Kjartansson, Olaf Knudson, Astrid Kristensson, Eric Krönmark, Morten Lange, Sirkka Lankinen, Bror Lillqvist, Thor Lund, Grethe Lundblad, Mette Madsen, Sven Mellqvist, Gerda Möller, Otto Mørch, Arne Nilsen, Jan-Ivan Nilsson, Odvar Nordli, Sture Palm, Robert Pedersen, Rolf Sellgren, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen. Per Olof Sundman, Carl Olof Tallgren, Erkki Tuomioja, Olavi Tupamäki, Pirkko Työläjärvi, Seppo Westerlund, Folke Woivalin, Þórarinn Þórarinsson och J. Fr. Øregaard.

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Tønnes Madsson Andersen, Ásgeir Bjarnason, Christian Christensen, Poul Dam, Bjarne Mørk Eide, Mauno Forsman, Gylfi Þ. Gíslason, Elsi Hetemäki, Kirsten Jacobsen, Lars Korvald, Håkon Kyllingmark, Reidar T. Larsen, Lars Lindeman, Nikolaj Rosing, Erland Steenberg, Kåre Willoch, Paavo Väyrynen och Saimi Ääri.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 59 röster.

7

D 1975/3/1972/s: Meddelande om rekommendation nr 3/1972 angående åtgärder mot vissa luftföreningar

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, 1. att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet, avseende punkt 1, till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session,

2. att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet, avseende punkt 2, till handlingarna och anse rekommendationen i denna del vara slutbehandlad.

Utskottets förslag bifölls.

8

D 1975/23/1972/s: Meddelande om rekommendation nr 23/1972 angående enhetliga regler för sjukhjälp vid vistelse i länder utom Norden

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

9

D 1975/24/1972/s: Meddelande om rekommendation nr 24/1972 angående ersättning för vård vid barnsörd i annat nordiskt land än hemlandet

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

10

D 1975/7/1973/s: Meddelande om rekommendation nr 7/1973 angående överflyttning av sjukhjälpförsäkring

Socialpolitiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

11

C 15/j: Berättelse från Nordiska utlänningsutskottet

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Utskottets förslag bifölls.

12

D 1975/10/1973/j: Meddelande om rekommendation nr 10/1973 angående samordnad utlänningslagstiftning och utlänningspolitik

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

13

D 1975/30/1973/j: Meddelande om rekommendation nr 30/1973 angående nordisk kommunal rösträtt och valbarhet

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Sirkka Lankinen: Herr president, mina damer och herrar! Den nordiska kommunala rösträtten och valbarheten är en fråga som upplevs såsom mycket betydelsefull i Finland och av de finska medborgare som flyttat från Finland för att arbeta i annat nordiskt land. Denna fråga har därför tagits upp till behandling i Nordiska rådet på basen av ett finskt regeringsinitiativ, och Nordiska rådet har i sin rekommendation hösten 1973 efterlyst en utredning av ärendet. Såsom framgår av ministerrådets meddelande till denna session, har den nordiska utredningen fortskridit så långt att betän-

kandet väntas föreligga inom mars månad. I mars väntas också betänkande föreligga av den parlamentariska kommitté som senaste vår tillsattes i Sverige för att internt utreda frågans olika aspekter för Sveriges del.

Det bör med tillfredsställelse noteras, att frågans beredning skett allsidigt och att resultatet snart väntas föreligga. Att de två utredningarna arbetat parallellt och med delvis gemensamma resurser måste också be-tecknas såsom ändamålsenligt.

Med tanke på frågans behandling i Nordiska rådet skulle det givetvis ha varit till fördel, om utredningarna hade hunnit färdigställas i så god tid, att frågan kunnat upptas till mera ingående behandling vid denna session. De närmast förestående kommunalvalen anordnas ju redan på hösten 1976 både i Finland och i Sverige.

Vid slutet av år 1972 fanns i Sverige omkring 400 000 utländska medborgare, av vilka hälften var finnar. När vi utgår från, att vid följande val i Sverige en halv miljon personer som är födda efter år 1955 för första gången röstar, förstår vi att allt detta kan vålla de politiska partierna i Sverige ansenlig huvudvärk på förhand. Det är emellertid deras bekymmer. Det är vår sak som finnar att dra försorg om att finnarna i Sverige får samma bemötande som den motsvarande svenskspråkiga minoriteten får i Finland. Utan kommunal rösträtt för invandrarna kan deras små barn i Sverige inte på sitt modersmål gå i förskola, grundskola eller avlägga studentexamen. Vi kan också med skäl från Finland fordra, att varje finne i Sverige efter allt detta skall kunna avlägga sin examen vid universiteten på sitt modersmål och likaså i riksdagen tala på finska — och bli tolkad liksom hos oss. Detta har det rika Sverige säkert råd till lika bra som det "fattiga" Finland. Skulle man inte dessutom härigenom bara förverkliga deklARATIONEN om de mänskliga rättigheterna även i Sverige, om vilka rättigheter svenskarna, i synnerhet den socialdemokratiska ungdomen i Sverige, det vill säga de makt-havande, tycks föra så stort väsen överallt på jorden? Låt dem tala först i hemlandet — redan Bibeln säger ju att man först skall ta bort bjälken från sitt eget öga innan man söker grandet i sin nästas.

Med hänsyn till att kommunalvalsperioderna är så långa och valen anordnas relativt sällan, är det av speciellt stor vikt att frågan bringas till en lösning så att medborgare i annat nordiskt land får delta i kommunalvalen 1976 både i Sverige och i Finland. För de finska medborgare, som nu arbetar i Sverige, upplevs frågan som en hjärtesak, ägnad att öka deras trivsel. Den skulle betyda ett viktigt erkännande av dessa medborgares samhällsbyggande insats i Norden och samtidigt bli en stor vinning för det nordiska samarbetet.

Inrikesminister **Tuominen:** Herr president! För Finlands del är den nordiska kommunala rösträtten och valbarheten en av de viktigaste och mest betydelsefulla samarbetsfrågorna för närvarande.

Detta sammanhänger självklart i väsentlig grad med det stora antalet finska medborgare i Sverige, i det svenska samhället. Principiellt är frågan dock lika betydelsefull för alla nordbor som arbetar i annat nordiskt land men vill bibehålla sitt medborgarskap i hemlandet.

Den nordiska utredning, som Nordiska rådet hemställt om och som ministerrådet tillsatt, förväntas slutföra sitt arbete inom mars månad. Med beaktande av den värdefulla insats, som Nordiska rådet gjort i frågan, vore det mycket viktigt, att utredningens resultat snart därefter framlägges för rådets juridiska utskott. Detta därför att följande kommunalval i Finland och Sverige är redan hösten 1976. Det skulle vara bra om utskottet samtidigt får möjlighet att dryfta resultatet tillsammans med ministerrådet och representanter för utredningen. Jag har erfarit att man inom juridiska utskottet tänkt anordna ett möte under vårens lopp. Personligen tycker jag detta vore mycket lämpligt för ovan åsyftade överläggningar.

För Finlands del kommer beredningen av lagstiftning och övriga åtgärder, som reformen förutsätter, att slutföras så att reformen kunde träda i kraft till 1976 års kommunalval. Då skulle de nordbor som arbetar i Finland ha möjlighet delta i dessa val.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls utskottets förslag.

14

Dokument 1 B: Rapport över offentlighetsprincipens användelse på nordiske samarbetsorganer (NU 1974: 14)

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte godkänna följande yttrande:

A. Nordisk Råd oppfordrer Nordisk Råds præsidium til

1) snarest efter afslutningen af rådets 23. session at give juridisk udvalg lejlighed til at afgive en udtalelse til præsidiets over den af arbejdsgruppen vedrørende budget- og kontrolspørgsmål afgivne rapport for så vidt angår spørgsmålet om information mellem Nordisk Råds organer og Nordisk Ministerråd og dets organer.

2) at gennemføre den størst mulige offentlighed ved Nordisk Råds præsidiestekretariat, og at fastsætte reglerne i overensstemmelse med udkastet i den af Nordisk Ministerråd nedsatte arbejdsgruppes rapport af 30. august 1974 (NU 1974: 14), idet § 2 og § 4 dog foreslås affattet således:

§ 2. Følgende dokumenter er unddraget fra offentlighed:

1. Protokol af forhandlinger i lukket møde i Nordisk Råds plenarforsamling.

2. Referat af forhandlinger i Nordisk Råds udvalg.

3. Udkast, præsidiestekretariatets interne arbejdsmateriale samt dokumenter som udarbejdes af præsidiestekretariatet som grundlag for sagernes behandling eller forelægelse i nordisk organ. Undtagelsen omfatter ikke endelige og definitive dokumenter. Undtagelsen omfatter endvidere ikke almindelig journal for indgående og udgående ekspeditioner.

4. Dokumenter, som er indkommet til præsidiestekretariatet fra myndighed i nordisk land eller fra offentligretligt organ, hvis det af påtegning på dokumentet eller af særskilt meddelelse fremgår, at dokumentet er fortroligt eller er hemmeligt.

5. Personalesager.

Præsidiets eller den, præsidiets bemyndiger, kan dog beslutte, at dokumenter, som angives i første stykke nr. 1 og 3 helt eller delvis skal udleveres. Nordisk Råds udvalg kan beslutte, at referat af forhandlinger i

vedkommende udvalg helt eller delvis skal udleveres.

§ 4. Protokol af beslutninger truffet i lukkede møder i Nordisk Råds plenarforsamling, protokol af beslutninger truffet i Nordisk Råds udvalg, endelige og definitive dokumenter som nævnt i § 2, stk. 1, nr. 3, samt andre dokumenter end de, der er nævnt i § 2 og § 3 kan i særlige tilfælde undtages fra offentlighed, hvis hensynet til den enkeltes interesse eller anden væsentlig grund kræver det.

3) snarest at indlede drøftelser med Nordisk Ministerråd med henblik på at søge fastsat ensartede bestemmelser om offentlighed ved Nordisk Råds præsidiasekretariat og Nordisk Ministerråds sekretariat i overensstemmelse med retningslinjerne i denne betænkning.

4) at søge oprettet et for Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd fælles organ, hvortil tvivsspørgsmål om præsidiets og ministerrådets anvendelse af offentlighedsprincippet ved Nordisk Råds præsidiasekretariat og Nordisk Ministerråds sekretariat kan indbringes.

B. Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd

1) snarest at indlede drøftelser med Nordisk Råds præsidium med henblik på at søge fastsat ensartede bestemmelser om offentlighed ved Nordisk Råds præsidiasekretariat og Nordisk Ministerråds sekretariat i overensstemmelse med retningslinjerne i den af juridisk udvalg den 14. januar 1975 afgivne betænkning om offentlighedsprincipets anvendelse ved nordiske samarbejdsorganer.

2) at søge oprettet et for Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd fælles organ, hvortil tvivsspørgsmål om præsidiets og ministerrådets anvendelse af offentlighedsprincippet ved Nordisk Råds præsidiasekretariat og Nordisk Ministerråds sekretariat kan indbringes.

Arne Saarinen havde i reservation 1, fogaad till utskottets betänkande, hemställt. att i utskottets förslag till uttalande punkt A. 4 och punkt B. 2 borde utgå.

Erik Adamsson havde i reservation 2, fogaad till utskottets betänkande, yrkat avslag på utskottets hemställan, punkt A. 4 och punkt B. 2.

John Austrheim havde i reservation 3, fogaad till utskottets betänkande, föreslagit

at Rådet gir sin tilslutning til følgende formulering av utvalgets forslag til beslutning hva angår

A.4: Nordisk Råd oppfordrer Nordisk Råds presidium til å søke utredet kompetanse og sammensetning av et fellesorgan for Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd, til behandling av tvilsspørsmål under gjennomføringen av offentlighetsprinsippet ved presidiesekretariatet og ministerrådssekretariatet.

B.2: Å utrede kompetanse og sammensetning av et fellesorgan for Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd, til behandling av tvilsspørsmål under gjennomføringen av offentlighetsprinsippet ved presidiesekretariatet og ministerrådssekretariatet.

Lange (juridiska utskottets talesman): Hr. president! Sagen har sit udspring og baggrund i Helsinkiudtalelsen om, at Nordisk Råd skulle tilsigte størst mulig offentlighed i sin virksomhed. Den er fulgt op af en arbejdsgrupperapport, NU 1974: 14 som har specificeret konditionerne for offentligheden inden for Nordisk Råds område, og denne betænkning har endelig været behandlet i juridisk udvalg, som ved gennemgangen af den fandt — specielt set i lyset af Helsinkiudtalelsen — at embedsmandsrapporten nok var lidt for restriktiv.

Vi er opmærksomme på i udvalget, at der er en række problemer, specielt på grund af, at de forskellige lande har nogen forskellighed i deres offentlighedsregler, hvilket kunne føre til en særdeles restriktiv politik i Nordisk Råd, om man skulle følge, skal vi sige den samlede sum af hemmelighedsholdelsen. Vi har derfor ment, det var nødvendigt at skematisere nogle regler, som bød på en noget større og klarere offentlighedsadgang end den, som fremgik af arbejdsgruppens arbejde.

Man vil se af den rapport, juridisk udvalg har aflagt, at vi er gået noget videre, end arbejdsgruppen har gjort det. Dér skal man naturligvis fremhæve, hvad spørgsmålet om de forskellige landes forskellige hemmeligheds- eller fortrolighedsholdelse angår, at det vil — uanset hvilke kategorier et dokument falder i — altid være muligt for et

fremsendende land at gøre specifikt opmærksom på, at det dokument, man fremsender, ikke er offentligt, men hvis ikke en sådan angivelse kommer, anses dokumentet for at være offentligt inden for Nordisk Råd.

Det er naturligvis vanskeligt at præcisere helt nøjagtigt, hvor offentlighedens muligheder skal begynde, og det drejer sig naturligvis især om de dokumenter, som findes under bearbejdelse i sekretariatet, hvor der jo er mange stadier fra tilfældige notater og udkast op til de definitive dokumenter, som til sin tid skal forelægges Nordisk Råds organer.

Vi har ment, at det, som kan karakteriseres som arbejdspapirer, må kaldes fortrolige, hvorimod det, som vi betegner som definitive arbejdsdokumenter skal være inden for offentlighedens muligheder. Vi indrømmer beredvilligt, at denne grænsedragning kan være vanskelig, men vi har gjort vort bedste for at finde en sådan nomenklatur, at det skulle være ganske let for sekretariatet at finde frem til den korrekte fortolkning af forslagens mening.

Et andet problem er spørgsmålet om udvalgsreferater og andre forhandlingsreferater af lukkede møder. Der er det vor opfattelse, at beslutningsreferater bør være offentlige, hvorimod selve forhandlingsreferaterne bør være fortrolige. Det er dog en fortolkning som vi i juridisk udvalg allerede har set på som måske i mange tilfælde for snæver. Har man læst forhandlingsreferater fra udvalg, kunne man hyppigt spørge sig selv: hvorfor i alverdens riger og lande de dog skulle være forholdt offentligheden?

Det er derfor angivet i vor betænkning, at udvalgene hver for sig skulle være bemyndiget til at frigive også referater af deres forhandlinger.

Jeg skal ikke gennemgå alle detaljerne i den indstilling, der foreligger, den er gjort så nogenlunde tilgængelig for Nordisk Råds medlemmer i Dokument 1 B, men derimod skal jeg ganske kort tage op en sag, som vi har behandlet, og som vi mener er en rimelig og nødvendig overbygning på spørgsmålet om offentlighed.

Som bekendt kan man under de nationale offentlighedsregler altid finde en rekursinstans, som kan tage stilling til, om næg-

telse af offentlighed har været korrekt. I Danmark er det i en række tilfælde vor ombudsmand, og der kan også være tale om domstolsprøvelse. Vi har ikke en sådan instans på det nordiske område. Der kan måske være berettiget tvivl om, hvorvidt vi får brug for en sådan instans; men om man får brug for den og ikke har den, er situationen naturligvis kompliceret.

Vi har derfor rekommanderet, at Nordisk Råds præsidium og ministerrådet overvejer i fællesskab at nedsætte et fællesnordisk appelorgan, som kan tage stilling til, om en begrænsning af offentligheden, som foretages af præsidesekretariat eller ministerrådet må være i sin rimelighed, eller om den bør ophæves.

Den rekommandation, vi fremsætter, er i øvrigt naturligvis todelt. Den har dels et definitivt forslag for Nordisk Råds præsidesekretariatet, dels en henstilling om, at man inden for ministerrådet godhedsfuldt følger samme regler. Det ville jo uægtelig være en særpræget situation, om disse to beslægtede organer havde hver sin stilling til offentlighedsprincippet, og vi er derfor kommet med en sådan todelt indstilling.

Der har yderligere i udvalget været rejst et spørgsmål, som vi ikke på dette tidspunkt har kunnet tage stilling til, men har ment, der var grund til fremover at interessere sig for. Det er det, man måske kunne kalde for åbenhed i intern kommunikation imellem Nordisk Råds organer, præsidesekretariatet og ministerrådssekretariatet. Det har hyppigt været nævnt, at åbenheden i kommunikation imellem disse organer har ladet noget tilbage at ønske.

Juridisk udvalg har ikke taget stilling til denne sag, har ikke stillet forslag, men har blot ønsket at følge dette spørgsmål op ved given lejlighed, idet det er vort indtryk, at det er en betingelse for den mest frugtbare funktion af de to organer, at der findes en dokumentindsigt dem imellem, som gør, at arbejdet skal gå så praktisk og så nemt som muligt.

Det er et enigt udvalg, der indstiller hele spørgsmålet om afgrænsningen af offentligheden. Der er derimod reservationer af forskellig grad over for spørgsmålet om nødvendigheden af en appelinstans. Jeg skal med det samme sige, at det har vist nok

våret det samlede udvalgs opfattelse, at det meget vel kunne gå både 1, 2 og måske mange år, uden at en sådan appelinstant blev nødvendig, men, som jeg nævnte før, hvis den på et eller andet tidspunkt har sin nødvendighed, og man ikke har oprettet den, så er det for sent, så har vi vanskelighederne.

Jeg skal derfor på udvalgets flertals vegne tilstyrke at man overlader til præsidiets i forhandling med ministerrådet at finde frem til et sådant organ, og jeg skal på hele udvalgets vegne anbefale, at selve betænkningen, selve forslaget om offentlighedens afgrænsning bliver stadfæstet af Nordisk Råd.

Johannes Antonsson overtog herefter ledningen av förhandlingarna.

Erik Adamsson: Herr president! Vid sessionen i Ålborg hade jag äran att vara utskottets talesman i detta ärende. Det kan därför synas förbryllande att jag nu uppträder som reservant. Men låt mig med en gång slå fast att utskottet vid den tidpunkten ännu inte hade hoppat över skaklarna utan i stort sett höll sig inom de ramar som rapporten om offentlighetsprincipens tillämpning för nordiska samarbetsorgan angav. I vart fall hade man inte inom utskottet dryftat tanken på ett specialorgan på detta område — en tanke som först presenterades i samband med debatten i Ålborg.

Tillåt mig citera ett avsnitt av mitt anförande och slå fast min principiella syn på offentlighetsprincipen för arbetet i rådet och dess organ. Jag underströk vid debatten i Ålborg: "För det nordiska samarbetets vidare utveckling är det en förutsättning att största möjliga information ges om arbetet vid de nordiska institutionerna. Allmänheten bör ha fri tillgång till dokument från institutionerna i samma utsträckning som gäller för allmänna handlingar i det enskilda landet. Samma grundläggande principer om allmänna handlingars offentlighet som i dag utgör hörnstenen i de nordiska ländernas demokratiska uppbyggnad bör därför också användas inom de nordiska institutionerna."

Givetvis står jag fast vid den meningen och vid den deklaration som jag avgav vid

debatten i Ålborg, men risken är uppenbar att jag, när jag nu tar till orda, ändå kommer att stämpas som mörkman i denna debatt för min tvekan att på samtliga punkter följa utskottet i dess ställningstagande.

Om den grundläggande principen om allmänna handlingars offentlighet råder det inga delade meningar i utskottet. Vi är helt eniga om att söka skapa största möjliga offentlighet i rådets arbete och söka leva upp till stadgandet i det reviderade Helsingforsavtalet, där det sägs att i det nordiska samarbetet bör största möjliga offentlighet iakttagas. Formuleringen av offentlighetsparagrafen ger klara anvisningar om de svårigheter som råder till följd av att de nordiska länderna har olika lagstiftning på detta område, en sak som Morten Lange något berörde i sitt anförande.

Trots avsaknaden av ett fastställt regelverk har jag upplevt arbetet inom Nordiska rådet som präglad av en stor öppenhet, som givit allmänheten goda möjligheter att följa rådets arbete, men det kan givetvis förbättras. Främst är det massmedias förtjänst att våra förhandlingar och överläggningar kommer till allmänhetens kännedom. Aldrig så många offentliga handlingar och dokument kan inte tjäna något bredare syfte att informera allmänheten och vidga debatten och meningsutbytet, om de icke via massmedia — press, radio och TV — förs ut och blir kända i våra länder för medborgarna där. Det betyder inte att det är oväsentligt att söka skapa vidast möjliga offentlighet åt handlingar och dokument som underlag för pressens kommentarer och meddelanden.

Hittills har det enligt vad jag kan förstå icke vara förenat med några större besvärigheter att ha det här området oreglerat. I praxis har offentlighetsprincipen i hög grad tillämpats inom Nordiska rådet. Såväl ämbetsmän som politiker har bemödat sig om största möjliga öppenhet i rådets arbete — jag vågar påstå att det inte bara är jag som har uppfattat det så.

Man kan givetvis ha delade meningar om huruvida de nu av juridiska utskottet föreslagna reglerna på nordisk nivå ytterligare främjar dessa strävanden, i vart fall när det gäller den praktiska tillämpningen härav. Om man, som juridiska utskottet vill, skapar likartade regler för ministerrådets sekre-

tariat med de regler som nu föreslås för presidiesekretariatet, är jag övertygad om att det kommer att uppstå stora svårigheter. Jag skall emellertid inte ta upp den frågan till närmare debatt i dag, eftersom jag inte har reserverat mig på denna punkt. Jag hoppas att den slutliga utformning av reglerna som beslutas av presidiet och ministerrådet vart för sig blir sådan att dessa svårigheter inte uppstår. Låt mig här endast få ge uttryck för den förhoppningen, att det i det fortsatta arbetet skall lyckas presidiet och ministerrådet att finna en lösning som främjar såväl rådets strävanden till praktiska resultat i Nordiska rådet som allmänhetens och Nordiska rådets intresse av största möjliga offentlighet i arbetet.

Till utskottets betänkande har jag fogat en reservation vad avser inrättandet av ett specialorgan för eventuellt förekommande meningsskiljaktigheter och tolkningsfrågor i samband med de föreslagna offentlighetsreglerna. Jag kan till viss del instämma i vad utskottet skriver i betänkandet på s. 5: "Indførelsen af et offentlighedssystem vil for alle parter i det nordiske samarbejde byde på mange praktiske vanskeligheder og betænkeligheder af principiel art." Främst uppstår de enligt vad jag kan förstå i Island, Danmark och Norge och i mindre grad i Sverige och Finland, beroende på att vi har så olika offentlighetsregler i de nordiska länderna.

Detta föranleder emellertid inte mig att dela utskottets mening, att man härför måste inrätta ett nytt organ, vars status och sammansättning icke har närmare preciserats i utskottets betänkande. Jag citerar ytterligare från s. 5: "Udvalget har ikke ment at burde tage endelig stilling til, hvilken kompetence der bør tillægges et sådant organ. Udvalget mener ikke, det i denne sammenhæng er afgørende, om organet tillægges kompetence til at træffe endelig afgørelse i den forelagte tvist, eller om det kun skal tillægges en rådgivende funktion."

Efter detta kan man givetvis ställa sig frågan, vad utskottet egentligen menar. Det vi får veta är vad utskottet *icke* menar, men vad det menar överlåter man med varm hand till presidiet och ministerrådet att tolka och träffa avgörande om.

Även med den största respekt för presi-

diet och ministerrådet synes det mig att om ett sådant organ skall inrättas Nordiska rådet in pleno bör ta ställning till såväl kompetens som sammansättning. I vart fall får det icke bli fråga om att vare sig på denna eller någon annan väg inrätta ett överstatligt organ. Jag tror icke att vi som rådsmedlemmar har ett sådant mandat från våra respektive parlament.

Nu är jag heller inte övertygad om att det behövs vare sig rådgivande eller beslutande organ på detta område. Här har jag större tilltro till presidiet och ministerrådet i offentlighetsfrågorna än utskottets majoritet synes hysa — detta sagt i klart medvetande om att de slutliga avgörandena i den praktiska tillämpningen av principerna under alla förhållanden måste träffas av presidiet eller av ministerrådet, som kommer att bli högsta beslutande instanser i ärenden av denna karaktär.

Med det anförda, herr president, ber jag att få yrka avslag på utskottets hemställan under punkterna A 4 och B 2.

Austrheim: Eg skal kort få gjere greie for den reservasjon som eg har teke, og som refererer seg til ei eventuell oppretting av eit felles organ til handsaming av tvilsspørsmål ved gjennomføring av offentlighetsprinsippet.

Eg innser at det under tilpassinga av reglane om offentlighetsprinsippet kan oppstå tvilstilfelle som kan gjere det ønskjeleg å ha eit spesielt organ som kan medverke til å få mest mogleg lik praksis.

Men når fleirtalet i si innstilling alt no går inn for "at søge oprettet et for Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd fælles organ", er det etter mi vurdering å gå for langt og å gå for hurtig fram i eit så vidt komplisert og viktig spørsmål. Min reservasjon går på ei oppfordring til Nordisk Råds presidium om å få utgreidd kompetanse og samansetting av eit slikt felles organ.

Eg skal freiste å grunngje dette nærare. Juridisk utval hadde ved handsaminga av denne sak Dokument 1 B for 1974: Rapport från arbetsgruppen angående offentlighetsprinsippets användning i nordiska samarbetsorgan — eit omfattande dokument som gav ei inngående vurdering av vesentlege spørsmål i samband med ei eventuell

gjennomføring av offentlighetsprinsippet i nordisk samanheng.

Men spørsmålet om ein eventuell ankeinstans eller eit såkalla fellesorgan var ikkje reist i arbeidsgruppa rapport. Dette spørsmål har difor ikkje fått den same grundige vurdering som andre sider ved offentlighetsprinsippet har fått. Dette ser eg som ein veikskap. Sjølv sagt står det juridiske utval fritt i å ta opp spørsmål som ikkje er reiste i rapporten frå arbeidsgruppa. Men når eit spørsmål av ein slik karakter og rekkevidd vert teke opp, burde det også få ei tilsvarende brei og grundig vurdering. Eg er ikkje viss på at så er tilfelle. Eit vesentleg spørsmål er kva kompetanse eit eventuelt organ skal ha.

Eg siterer frå fleirtalsinnstillinga:

”Udvalget har ikke ment at burde tage endelig stilling til, hvilken kompetence der bør tillægges et sådant organ. Udvalget mener ikke, det i denne sammenhæng er afgørende, om organet tillægges kompetence til at træffe endelig afgørelse i den forelagte tvist, eller om det kun skal tillægges en rådgivende funktion. En funktion som imidlertid må forudses at blive tungtvejende, når præsidiets eller ministerrådet skal træffe den endelige afgørelse.”

Dette er etter mitt syn lite konkret. Personleg trur eg nettopp at kompetansespørsmålet vil vere heilt avgjerande for om fellesorganet skal kunne utføre sin funksjon tilfredsstillande. Dette spørsmålet treng difor ei nærare avklåring.

Om samansetjinga av fellesorganet vert det sagt at det bør vere samansett med ein representant frå kvart av dei nordiske landa. Men om samansetjinga elles, om organet skal vere samansett av juristar — høgsterettsdommarar eller juridiske professorar — eller av parlamentarikarar, er det ikkje gjeve klårt uttrykk for, ”nærmere drøftelse af såvel dette spørgsmål som af spørgsmålet om organets kompetence og oprettelse bør foregå under forhandlingerne mellem præsidiets og ministerrådet.” — for å sitere frå fleirtalsinnstillinga.

Når det gjeld dei to vesentlegaste spørsmåla, kompetanse og samansetjing av fellesorganet, er det ikkje gjeve så mykje rettleiing for korleis dette spørsmålet bør løy-

sast. Ballen er sparka over til presidiet og ministerrådet.

Dette er enkelt, ja, for enkelt, etter mitt syn. Det understrekar kor naudsynt det er å få spørsmåla utgreidde for ein tek neste skritt, ”at söge oprettet et for Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd fælles organ”.

Så til det siste punkt i mi grunningjeving. Med all respekt for både presidium og ministerråd vil eg likevel hevde at Nordisk Råd skal vere varsam med å fråskrive seg retten til og ansvaret for å vurdere og gjere vedtak som vedkjem disposisjonar for rådet sitt arbeid og virkeområde. Dette er eit prinsipielt syn som det og har vore peika på under denne sesjonen i andre samanhengar. Eg ser spørsmålet vi her diskuterer, under den same synsvinkel. Nordisk Råd bör få høve til å uttale seg om kompetanse og samansetjing for organet vert oppretta.

Eg kan difor ikkje sjå det annleis enn at det må vere rett å få spørsmålet som her er reist, nærare utgreidd. Det har vi tid til. Saka vil etter mitt syn tene på det.

Eg bed difor om rådets tilslutning til den reservasjon eg har fremja, som står attgjeven i Dokument 1 B.

Sirkka Lankinen: Herr president! Enligt min mening är det en av de viktigaste frågorna för det nordiska samarbetet som vi nu behandlar. Viktig därför att den sammanhänger med de grundläggande frågorna i samband med hela vårt arbete. Sedan gammalt har hela det mångfasetterade samarbetet mellan de nordiska länderna präglats av stor öppenhet. Det har varit en självfallen sak för oss som har sett samarbetet växa fram och utvecklas till vad det är i dag. Dess breda folkliga förankring gör öppenhet och offentlighet i allt som har med samarbetet att göra till det enda naturliga. Vida kretsar i Norden skulle inte fatta något annat. Artikel 43 i Helsingforsavtalet uttrycker också denna princip helt klart och entydigt, där sägs att i det nordiska samarbetet bör största möjliga offentlighet iakttagas.

I fråga om de förslag, som den föreliggande utredningen och juridiska utskottet har gått in för och som nu skall få rådets sanktion, konstaterar jag att de i allt väsentligt ger uttryck för de tankegångar som

jag har lagt fram i det föregående. En rad detaljfrågor är beroende av fortsatt utredning, bland annat frågan om offentlighetsreglerna för rådets eget sekretariat och ministerrådssekretariatet och i förhållandet mellan dem. Det är önskvärt och viktigt att man också här skall komma fram till regler, genom vilka principen i Helsingforsavtalets artikel 43 kan förverkligas också i fråga om våra viktigaste arbetsredskap, råds- och ministerrådssekretariatet. För rådets eget sekretariats vidkommande innebär detta bara att man följer och stadfäster en praxis som sedan länge har iakttagits, full öppenhet om vårt samarbete och vad därmed sammanhänger.

För oss parlamentariker från Finland är denna inställning så självklar att den egentligen inte skulle behöva uttalas. I praktiken har man emellertid i flera länder i världen kunnat konstatera, att även om offentlighetsprincipen i teorin är klar, styrs världen både i öst och i väst av små makthavande grupperingar, som förelägger de officiellt beslutande organen, till exempel i Finland riksdagen, färdigt behandlade, av majoriteten redan på förhand godkända förslag. Demokratin bör omfatta offentlighetsprincipen redan vid ärendenas beredning för att minoritetsgruppernas ställningstaganden i saken skall bli beaktade i proportion till rösternas antal och inte i enlighet med styrkeförhållandena mellan de i regeringen representerade partierna. Annars förblir, såsom man de senaste åren kunnat märka i olika länder, en stor del av landets medborgare utan verklig beslutandemakt. Risken är särskilt stor när något parti sitter lång tid vid makten.

Jag har dock här velat understryka dessa synpunkter därför att vi vet hur lätt det som en följd av ökad organisatorisk koncentration och byråkrati uppstår en situation där sekretessen framstår som viktigare än offentligheten.

Lund: Som det fremgår av debatten till nå, hersker det en viss uenighet om genomföringen av offentlighetsprincipen vid de nordiska samarbetsorganer. Men en ting er så vidt jeg kan skjønne alle enige om, nemlig at vi nå bør få regler om at dokumentene ved disse organene som et ut-

gangspunkt bør være offentlige. Og bare det er jo en verdifull ting, særlig når man tenker på den strid vi hadde i Norge da vi for fire, fem år siden fikk vår offentlighetslov.

Offentlighetsprinsippet, at saksbehandlinger i de styrende organer i samfunnet skal skje mest mulig for åpne dører, er i dag et viktig grunnlag for å sikre en demokratisk styring av samfunnet. Men vi må være klar over at det vi diskuterer i dag, nemlig allmennhetens og pressens rett til å få se saksdokumentene ved de nordiske sekretariater, ikke i seg selv vil være tilstrekkelig til at vi kan si at vi nå har gjennomført offentlighetsprinsippet ved disse organene. Et par eksempler vil vise dette:

Spørsmålet om allmennhets rett til å være til stede på møter i nordiske samarbeidsorganer omfattes ikke av disse reglene. Hvorvidt vi bør gå lenger i retning av møteoffentlighet, f. eks. når det gjelder utvalgsmøter, vil jeg imidlertid ikke gå inn på her. Offentlighetsreglene som er foreslått, gir den vanlige man og kvinne en rett til å få se saksdokumentene. Men hvis de vil bruke denne retten, må de selv ta initiativet. Og med den erfaring vi har fra de enkelte land, er det vel fare for at den enkelte bare sjelden selv vil benytte seg av adgangen til å kreve å få se saksdokumentene. Pressen vil her selvfølgelig ha en viktig funksjon med å spre opplysninger fra offentlige saksdokumenter utover, men det forhindrer ikke at de nordiske organene selv må påta seg en vesentlig del av ansvaret for å bringe informasjon ut til folk. Dette er man klar over, men det er grunn til her å merke seg at den aktive informasjon ikke omfattes av reglene.

Dette må imidlertid ikke føre til at man anser offentlighetsreglene som uvesentlige i det praktiske liv. For det første vil de selvfølgelig gi den alminnelige mann og pressen muligheter til å kunne følge med i det nordiske samarbeidet og dermed vekke interessen for dette ikke bare i forbindelse med den enkelte sesjon, hvor det ofte blir de mest sensasjonspregede ting som blir slått opp, men også for det verdifulle samarbeidet som hver dag skjer på nær sagt alle områder av samfunnslivet i de enkelte landene. Dernest er det viktig at vi her har

fått slått fast prinsippet om åpenhet i de nordiske organene og vist at den tanke som er kommet til uttrykk i Helsingforsavtalens artikkel 43 om størst mulig offentlighet i det nordiske samarbeid, skal være en realitet.

Spørsmålet om hvor langt vi bør gå når det gjelder den nærmere fastsetting av hvilke unntak som bør gjøres fra hovedregelen om at dokumentene skal være offentlige, kan nok volde tvil. Det er mulig at noen vil si at juridisk utvalgs syn på enkelte punkter i denne forbindelse er noe forhastet. Det er kanskje noe i det, men man må være klar over at det her dreier seg om en vanskelig balansegang — på den ene side å sikre størst mulig offentlighet og på den annen side unngå regler som vil komme i strid med det enkelte lands interne lovregler og dermed skape alvorlige hindringer for det nordiske samarbeidet.

Jeg vil her særlig peke på et forhold som vi i Norge tillegger stor vekt når det gjelder vår egen offentlighet: det at et dokument kan unntas fra offentlighet, innebærer ikke noe forbud mot at det likevel offentliggjøres med mindre det er underlagt lovbestemt taushetsplikt. Jeg synes det er grunn til å fremheve dette ved fastsettingen av unntaksreglene, og at man her bør presisere at man i størst mulig utstrekning bør praktisere det man kaller "meroffentlighet" også ved de nordiske samarbeidsorganer.

Jeg skal ikke i detalj gå inn på unntaksreglene, men vil nevne ett forhold som jeg synes er viktig i denne forbindelse, nemlig at vi bør få mest mulig like regler ved både ministerrådssekretariatet og presidiesekretariatet. De retningslinjer vi har trukket opp i utvalget med hensyn til unntaksreglene, må derfor etter min mening ikke forstås slik at de er bindende for presidiet ved de forhandlinger man foreslår skal innledes med ministerrådet. Ellers ville det selvfølgelig bli nokså liten mening i slike drøftinger. De må etter min mening forstås som juridisk utvalgs ønskemål i denne saken, ikke som noe krav.

Når det gjelder korrespondanse mellom nordiske organer og nasjonale myndigheter, må det for øvrig sørges for at det blir samsvar mellom reglene i de enkelte land og reglene ved de nordiske sekretariater,

jfr. arbeidsgruppens forslag til regler om dokument offentlighet ved Nordisk ministerråds sekretariatet § 2, punktene 3 og 4 og ved Nordisk Råds presidiesekretariat § 2, punkt 4.

Juridisk utvalg har i sin betenkning gitt uttrykk for at det ikke bør være tilstrekkelig at dokumentet er "unntatt fra offentlighet" i avsenderlandet, selv om dette fremgår av en påtegning på dokumentet eller ved særskilt melding. Utvalget mener at dokumentet i slike tilfelle bør være gradert "fortrolig" eller "hemmelig" for at det skal kunne unntas fra offentlighet ved sekretariatene. Den vesentligste begrunnelse for dette er at man dermed kan bidra til at unntak fra offentlighet ikke bare blir en automatisk konsekvens av offentlighetslovgivningen i avsenderlandet, men vil bero på avsenders vurdering i hvert enkelt tilfelle. Jeg vil her presisere at det også etter denne bedømmelse vil være opp til avsenderlandets vurdering om man ønsker at dokumentet skal være offentlig ved de nordiske sekretariater eller ikke. Uansett uttrykk som "unntatt fra offentlighet" eller "fortrolig" eller "hemmelig" vil det avgjørende være om avsenderlandet finner grunn til å benytte adgangen til å unnta dokumentet fra offentlighet eller ikke etter de interne offentlighetsregler. Jeg vil imidlertid peke på at uttrykkene "fortrolig" og "hemmelig" nok kan volde problemer ved at de også brukes internt i Norge for gradering av dokumenter etter henholdsvis beskyttelsesinstruksen og sikkerhetsinstruksen, begge av 17. mars 1972. Men dette får vurderes nærmere i forbindelse med de foreslåtte drøftinger mellom presidiet og ministerrådet.

Stortingets oppfatning er at man ved de nordiske samarbeidsorganer ikke bør ha regler om offentlighet som går lenger enn norske interne regler. Jeg vil sitere Stortingets uttalelse:

"Stortinget gav i 1974 samtykke til at det i Helsingforsavtalen ble tatt inn en ny artikkel som fastslår at 'størst mulig offentlighet' bør iakttas i det nordiske samarbeid. I denne formulering ligger det, etter komiteens oppfatning, at offentlighetsreglene bør legges nær opp til dem som gjelder for innenrikspolitisk virksomhet."

Dette må selvsagt tas med i vurderingen når presidiet og samarbeidsministrene skal finne fram til felles regler for institusjonene. Jeg tror det er nødvendig å understreke dette, og samtidig presisere at presidiet selvfølgelig ikke møter med bundet mandat i de forhandlinger som forestår.

Tupamäki: Herr president! Gränserna för offentligheten i det nordiska samarbetet har alltid varit oklara och parlamentariker-na — för att inte tala om vanliga medborgare — får även i den dag som är erfara, att de blir utan vissa viktiga uppgifter, trots det omfattande pappersmaterial som har utdelats.

I 43 artikeln i Helsingforsavtalet framhöll ministerrådet, att det omfattade så stor offentlighet som möjligt. Likväl har ministerrådet enligt det föreliggande dokumentet 1 B och ministerrådets berättelse C 1 gett sig in på hemlighållandets väg och rentav de nordiska samarbetsorganen emellan. Det har i praktiken utgått från den principen, att sakernas hemlighållande i det nordiska samarbetet bör vara enehanda som i det nordiska land, där sekretessen vid beredningen av sakerna är störst. Ministerrådet förfaller formligen ha ansett, att det är en regering och att parlamentarikerna är en opposition, åt vilken inga halvfärdiga saker skall berättas.

Juridiska utskottet har enligt dokument 1 B omfattat en avsevärt riktigare linje. Enligt dess resolutionsförslag borde beslutsprotokollen på olika nivåer och även det s. k. arbetsmaterialet vara offentliga. För uppnående av enhetlig praxis föreslås också förhandlingar med ministerrådet. Dessa diskussioner, som även ministerrådet i sin berättelse anser vara viktiga, har veterligen dock blivit anspråkslösa.

Likväl utgår juridiska utskottets förslag från, att en stor del av det material som bereds, och bl. a. diskussionsprotokollen, skall bli hemliga, dessutom kan en handling förklaras konfidentiell eller hemlig. Offentligheten och meddelandet till den stora allmänheten har just inte alls behandlats.

Vad vinner man då i allmänhet med döljandet? Ingenting. Om sakerna skulle skötas offentligt sålunda, att alla viktiga omständigheter skulle komma till medbor-

garnas kännedom, skulle man säkert undgå sådana enbart på påståenden och motpåståenden grundade debatter, som de senaste dagarna förts om den svenska neutralitetens förändring till NATO-betonad, Norges inblandning i NATO:s kärnvapenrustningar och de tidigare Savidovo-diskussionerna i samband med Finlands EG-avgörande. Om en riktig uppgift står till förfogande, behövs inga spekulationer.

En uppseendeväckande kontrast till sekretesspolitiken ger det på samnordisk ministernivå behandlade projektet, enligt vilket upphovsmannarätten till böcker, musik och andra konstnärliga verk skulle nedskrotas. Reformen motiveras uttryckligen med behovet av ökad offentlighet. Det påstås, att om alla verk skulle bringas till hela folkets kännedom, så skulle detta kräva, att vem som helst skulle ha rätt att med vilka medel som helst sprida verken till allas kännedom.

Vad betyder reformen ur upphovsmannens synpunkt? Den berövar upphovsmannen den moraliska rätten att besluta, för vilket ändamål och med vilka medel hans verk eller godtyckliga delar därav skulle användas. Den skulle till stor del eller helt frånta upphovsmannen ersättningen för hans arbete.

Vad betyder reformen i övrigt? Det med stor möda först de senaste åren åstadkomna, nästan alla stater täckande avtalssystemet rörande upphovsmannarättigheterna skulle förlora sin betydelse. Det traditionella skapandet av konst och förlagsverksamheten skulle bryta samman. Nyttan av det nya systemet skulle inte tillfalla folket utan nya marknadsföringsföretag, som redan väntar på sitt tillfälle.

Ätminstone i Finland har vederbörande organisationers ståndpunkt inte efterfrågats, men de är naturligtvis emot en dylik reform. Emellertid har Finlands rundradio, som också hittills försökt beskära sina arbetstagares rättigheter, gärna ställt sig bakom reformen.

På åtgärd av vissa nordiska länder har man fordrat ännu radikalare förslag, enligt vilka upphovsmannen inte längre skulle få någon ersättning för sitt arbete, utan inkomsterna från arbetet skulle insamlas till en enda fond, från vilken de skulle fördelas jämt mellan de konstnärer, som hör till

systemet, åt lata och obegåvade samma penning som åt produktiva och skickliga. År följande steg att fördela också andra arbetares löner enligt samma princip?

Summa summarum: Då man i samma nordiska organ och rentav på åtgård av samma personer håller på att i folkets och demokratins namn kräva offentlighetens utökande genom nedskrotning av upphovsmannarätten och å andra sidan döljer egna förhåvanden, kan jag inte heller nu godkänna det föreliggande resolutionsförslaget.

Statsråd Gjerde: Debatten her bekræfter at offentlighetsprinsippets tillempling i det nordiske samarbeid er et spørsmål av stor betydning både for parlamentarikere og Ministerrådet.

Den vekt Ministerrådet legger på spørsmålet, er markert ved forslaget til den nå vedtatte nye artikkel 43 i Helsingforsavtalen om at "i det nordiske samarbeid bør man iakttå størst mulig offentlighet. I samband med debatten under høstsamlingen i Aalborg ble det fra Ministerrådets side bl. a. understreket hvilken betydning det har for det nordiske samarbeid at den enkelte borger, organisasjoner og massemedia har rett til innsyn i de nordiske sekretariaters saksdokumenter.

Ministerrådet har med interesse notert de synspunkter som er kommet til uttrykk i Juridisk utvalgs betenkning, presentert til sesjonen her i Reykjavik. Ministerrådet er beredt til snarest i hensiktsmessige former å innlede drøftinger med Nordisk Råds presidium for i videst mulig utstrekning å fastlegge felles regler for våre nordiske sekretariater.

Etter Ministerrådets oppfatning må våre felles anstrengelser for å oppnå størst mulig offentlighet ved de nordiske organer nødvendigvis ses på bakgrunn av de begrensninger som gjelder etter offentlighetsreglene, fastsatt av de lovgivende organer i de enkelte land. Reglene om offentlighet ved nordiske regjeringsorganer må alltid ha som utgangspunkt de begrensninger i offentligheten som ut fra bl. a. effektivitetshensyn er fastsatt for forvaltningene i de enkelte land.

Ministerrådet ser fram til åpent og konstruktivt samråd med Nordisk Råd for å

søke tilgodesett våre felles ønskemål om gjennomføring av Helsingforsavtalens målsetting om størst mulig offentlighet i det nordiske samarbeid.

Ministerrådet deler Juridisk utvalgs syn på betydningen av å søke sikret en ensartet tillempling av offentlighetsreglene for presidiesekretariatet og ministerrådssekretariatet. Ministerrådet mener at det finnes relativt enkle metoder for å sikre at dette hensyn blir ivaretatt. Fra Ministerrådets side finner man at offentlighetsreglenes praktisering vil være et naturlig samrådemne ved de regelmessige felles møter mellom Presidiet og Ministerrådet.

Innføring av dokumentoffentlighet ved internasjonale samarbeidsorganer utgjør så vidt jeg vet, en nyskaping. På denne bakgrunn synes det særlig naturlig fortløpende og i lys av vunne erfaringer å se til at reglene fungerer tilfredsstillende, slik at våre felles målsettinger kan oppfylles.

Lange: Jeg tror, at vi måske fra udvalgets side er blevet klandret på to måder. af hr. Adamsson for, at vi overhovedet har taget et spørgsmål op om et organ, og fra hr. Austrheim for, at vi ikke er kommet med en definitiv og klar redegørelse for, hvordan dette organ skulle fungere.

Det forekommer mig, at denne appelinstans er et nødvendigt korrellat til en fornuftig offentlighetsregel. Det forekommer mig også rimeligt, at et initiativ derfor tages her og nu.

Det forekommer mig tilsvarende korrekt, at det må være op til ministerrådet og præsidiat at forhandle sig frem til, hvilken form der er den rigtige og rimelige. Det er overordentlig enkle sager, der behøves meget lidt udredning; det skal ikke tage mere tid for fornuftige udredere, end det tager at drikke en kop kaffe, at klare problemer af den størrelsesorden, for der findes meget klare præsidentia i forbindelse med offentlighedsretten og dertil eksisterende anke. Der kan kun være tale om, hvorvidt organet skal være rådgivende eller besluttende, og det kan næsten efter omstændighederne kun være rådgivende for ikke at komme i konflikt med en frygtelig masse nordisk ret, så er den klaret. Og dets beslutninger kan kun være af to arter, enten

at et dokument skal offentliggøres helt eller delvis, eller at det ikke skal offentliggøres. Dette er i almindelighed en uhyre enkel ting.

Om det skal være 5 lærde professorer eller 5 parlamentarikere er praktisk og rimelig foranstaltning, man kan vælge imellem. Men når jeg gerne vil kommentere sagen én gang til, er det, fordi jeg tror, at vi også ud fra en lidt bredere problemstilling har brug for en — hvad skal vi sige — lærd appellinstans bestående af juridiske folk på offentlighedsrettens område til at klare spørgsmålet om offentlighedsret i Norden.

Det er, så vidt jeg har forstået det, et juridisk område, hvis studerethed er ret lav, og hvor de enkelte regeringer og de enkelte stater kommer ud for megen tvivl i afgørelserne.

Den danske offentlighedsret er i den grad fuld af tvivl, at de forskellige ministerier fortolker reglerne inderligt forskelligt, så alene af den grund kunne vi have brug for et nordisk konsilium, der kunne hjælpe til en udjævning, en fortolkning og en klargørelse af noget så enkelt som terminologien i alle disse ting.

Det er i og for sig et organ, vi havde brug for, selv om det aldrig kom i funktion, måske endda mest brug for netop til sager af den art. Derfor tror jeg, at vi ved et tilfælde har været heldige at få stillet et forslag frem, som er langt værdifuldere end dets funktion som rekursinstans for Nordisk Råd.

Jeg tror, det vil få betydning for en retsgren, som er svagt og usikkert udformet i Norden, og som vi trænger til at få forenet vere kræfter om at få klaret.

Det vil være af interesse for os i dag. Vel ved jeg, at dette organ ikke kan overlades noget som helst fra noget nordisk land hver for sig, men der er dog tradition for, at hvis man har nationale problemer, og der findes et nordisk organ af en sådan type, så hører man det og får dets lærde udredning.

Jeg vil stærkt anbefale, at vi fremmer denne sag mest muligt, for jeg tror ikke, at de vanskeligheder, der vil opstå undervejs, på nogen måde vil binde de enkelte medlemmer eller indskrænke beslutningskraften.

Jeg er tværtimod sikker på, at hvis Nordisk Råd tager det initiativ, får det æren af at have taget en sag op, som vil vise sig at være gavnlig og gunstig, og som vil udbygge og udvide det offentlighedsprincip, vi er i gang med at få indført.

En ting er givet som så meget andet i denne sag. I vid udstrækning diskuterer vi den vidunderlige fiktion, for vi kan nok se, hvori vanskeligheden består, at dokumenter ikke må offentliggøres, men at forhindre at de bliver det, er en anden sag, og det har Nordisk Råd i de færreste tilfælde midler til.

Jeg skal blot sige til statsråd Gjerde, at det var måske en lidt for kraftig reservation, vi fik om, at reglerne skulle afpasses efter de enkelte landes regler. Ja, det skal de naturligvis som en sum, men ikke som en akkumulation, sådan at ethvert hensyn til enhver stats offentlighedsret går ind. Det er nemlig ikke nødvendigt, for det enkelte land kan tage forbehold over for sine egne dokumenter. Hvis vi laver en minimumsforanstaltning, som kan gøres offentlig efter samtlige nordiske landes regler, får vi for samtlige lande en utilsigtet indskrænkning, der er u hensigtsmæssig. Derfor er det vigtigt, at vi går videre i en sådan afgrænsning og nøjes med at sikre de enkelte nationer over for deres rettigheder, i kraft af at de vil kunne hemmeligholde eller fortroligstemple deres egne dokumenter. Jeg mener, det er meget vigtigt at holde dette klart i de forhandlinger, som nu skal foregå mellem præsidiet og ministerrådet. Jeg ser vel, at man ikke herfra kan give et bundet mandat, men jeg har hørt så mange røster i denne forsamling, der vil gå langt videre, så er mandatet ikke bundet, er det til gengæld vægtigt, og jeg er sikker på, at ministerrådet vil gå langt for at møde Nordisk Råds indstilling, hvis den indstilling bliver vedtaget, for der er så mange tendenser i retning af, at den kunne udvides. Det er der mange gode grunde til, og gode grunde plejer at have en vis virkning.

Hernelius: Herr president! Låt mig få betona att vid sessionen i Ålborg riktades en rätt omfattande kritik mot det gula betänkande som förelåg från den av mi-

nisterrådet och presidiet tillsatta arbeidsgruppen. Det var en kritik som juridiska utskottet måste ta hänsyn till när det utformade sitt förslag till regler, som onekligen går längre än detta gula betänkande.

Jag är glad över att ministerrådet varken här eller vid tidigare möten i Stockholm framfört någon som helst kritik mot huvudpunkterna i juridiska utskottets förslag. Ministerrådets beslut skall i princip icke vara hemliga i fortsättningen. Inte heller har någon kritik framförts mot att utskottets beslut i princip icke skall vara hemliga. Detta är två väsentliga punkter i juridiska utskottets förslag, och såvitt jag förstår bör de därmed utan någon som helst invändning gå vidare till den fortsatta överläggning som skall komma till stånd.

Statsrådet Gjerde ställde sådana överläggningar i utsikt och förklarade sig vara positiv till dem. Det sätter vi säkert alla värde på som har sysslat med denna fråga i juridiska utskottet. Men jag fäste mig liksom Morten Lange vid en reflektion som statsrådet gjorde. Utgångspunkten, sade han, skulle vara de begränsningar som är fastställda i de nationella lagarna. Jag skulle vilja omformulera det litet grand och säga: utgångspunkten bör i stället vara den trängtan efter offentlighet som också finns i åtskillig nordisk lagstiftning och som har rekommenderats vid så många tillfällen i Nordiska rådet. Det borde inte vara omöjligt att förena dessa synpunkter.

Men jag måste göra ytterligare en viktig reservation till statsrådet Gjerdens inlägg. Han sade — vi har hört den tanken också förut — att det torde vara ovanligt med offentlighet i fråga om internationella kontakter över huvudet, på det sätt som här föreslås; det gäller olika internationella organisationer och sammanslutningar och internationellt arbete över huvudet. Man har också hänvisat till utrikesförvaltningarnas kända sekretessbegär.

Jag anser inte den invändningen hållfast. I Nordiska rådet och i det nordiska samarbeidet över huvud har vi sannerligen under årens lopp företagit oss mycket som inte är vanligt i kontakten stater och olika statsgrupperingar emellan. Ingenting hindrar oss att också i fråga om offentlighetsprinciplen gå längre än vad som är normalt vid kontakter

olika stater, regeringar och länder emellan. Det nu föreliggande förslaget tillgodoser ju i viss mån sådana önskemål.

Beträffande det rent formella måste man väl också erinra om att denna session är Nordiska rådets just nu högsta organ. Det är rådets session som bestämmer i Nordiska rådet. Detta gör att den bundenhet, som kan föreligga för presidiet efter ett beslut här, måste vara mycket stark och tvingande i vad gäller Nordiska rådets arbete, rådets egna organ och institutioner. Det är klart att om man skall lyckas få fram enhetliga regler för ministerrådet och Nordiska rådet kan det bli fråga om jämkning i ett eller annat avseende. Att gå med bundna mandat till förhandlingar brukar inte vara så bra i många sammanhang och är det väl inte heller här. Men om denna session nu fattar principiellt viktiga beslut är det alldeles klart att rådets presidium vid sina förhandlingar inte kan gå ifrån de principerna och låta ministerrådet diktera andra, nya principer. Jag tror inte heller att så blir fallet eller att ministerrådet kommer att göra något försök i den riktningen, att döma av de uttalanden som gjorts under mötet hittills.

Statsråd Gjerde: Det som lå i svaret fra Ministerrådet, går ut på at vi skal strekke oss så langt i offentlighet som lovgivningen gjør mulig. Lenger kan ikke Ministerrådet gå. Hvis man ønsker å gå lenger i offentlighet, må man endre lovgivningen på nasjonal basis, og så må man søke en nordisk tilpassing. Så vidt jeg vet, er utviklingen ikke kommet så langt at vi først kan gjøre vedtakene i Nordisk Råd og så la dem være bindende for våre nasjonalforsamlinger. I en tid framover tror jeg vi er nødt til å bruke den andre prosedyren, nemlig at lovgivningen i de nordiske land må danne basis for det nordiske samarbeid. I praksis vil jeg tro at dette vil utvikle seg på en rimelig og god måte. Offentlighetsprinsippene slik de praktiseres i de nordiske land i dag, virker tilfredsstillende på nasjonal basis, og de bør da kunne virke også i nordisk sammenheng. Endringer må man så ta opp på nasjonalt grunnlag hvis det viser seg å være nødvendig.

Hernelius: Herr president! Statsrådet Gjerde har alldeles rätt i att beslut i Nordiska rådet inte tar över gällande lag i de olika länderna; därom är det ingen debatt. Men nu förhåller det sig ändå så, herr statsråd, att sekretesslagarnas tillämpning i de olika länderna vilar på praxis i mycket stor utsträckning, på avgöranden i olika instanser vilka grundar sig på en bedömning av gällande lag i varje särskilt fall. Och där finns ett vidsträckt område för ökad offentlighet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst uppresning. De som biträdde Arne Saarinens och Erik Adamssons reservationer röstade ja, övriga röstade nej.

Uppresningen utvisade 12 ja-röster och 45 nej-röster. Arne Saarinens och Erik Adamssons reservationer hade sålunda förkastats.

Härefter skedde votering medelst uppresning beträffande John Austrheims reservation. De som biträdde reservationen röstade ja, övriga röstade nej.

Uppresningen utvisade 19 ja-röster och 41 nej-röster. John Austrheims reservation hade sålunda förkastats.

Slutligen skedde votering medelst namnupprop beträffande utskottsmajoritetens förslag till yttrande.

För juridiska utskottets förslag till yttrande röstade:

Erik Adamsson, Ele Alenius, Tönnes Madsson Andenæs, Johannes Antonsson, John Austrheim, Jo Benkow, Åsgeir Bjarnason, Per Borten, Eric Carlsson, Christian Christensen, Ragnar Christiansen, Poul Dam, Pauli Ellefsen, Knud Enggaard, Gylfi Þ. Gíslason, Ove Hansen, Svend Haugaard, Asbjørn Haugstvedt, Carl-Henrik Hermansson, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Gustav Holmberg, Karl-Erik Häll, Paul Jansson, Knut Johansson, Bertil Jonasson, Lauri Kantola, Kalevi Kivistö, Magnús Kjartansson, Olaf Knudson, Lars Korvald, Eric Krönmark, Håkon Kyllingmark, Morten Lange, Reidar T. Larsen, Bror Lillqvist, Thor Lund, Grethe Lund-

blad, Mette Madsen, Sven Mellqvist, Gerda Møller, Otto Mørch, Arne Nilsen, Jan-Ivan Nilsson, Sture Palm, Robert Pedersen, Nikolaj Rosing, Rolf Sellgren, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Carl Olof Tallgren, Erkki Tuomioja, Pirkko Työläjärvi, Seppo Westerlund, Kåre Willoch, Folke Woivalin, Þórarinn Þórarinsson och J. Fr. Øregaard.

Olavi Tupamäki avstod från att rösta.

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Bjarne Mørk Eidem, Mauno Forsman, Leif Glensgård, Finn Gustavsen, Ragnhildur Helgadóttir, Harri Holkeri, Kirsten Jacobsen, Astrid Kristensson, Sirkka Lankinen, Lars Lindeman, Odvar Nordli, Erland Steenberg, Paavo Väyrynen och Saimi Ääri.

Yttrandet hade sålunda godkänts med 62 röster. 1 medlem avstod från att rösta.

15

B 16/k: Ministerrådsförslag om ny överenskommelse om Nordiska kulturfonden

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av ministerrådsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att genomföra en revision av överenskommelsen om Nordiska kulturfonden i enlighet med det i ministerrådsförslag B 16/k ingående textutkastet.

Gylfi Þ. Gíslason (kulturutskottets talesman): Hr. præsident! Allerede da kulturfonden blev indgået i 1971, forudsatte parterne, at en revidering af nordisk kulturfonds statutter skulle ske inden udgangen af 1974. Dette beror bl. a. på, at man ville se, hvorledes anvendelsen af kulturfondens midler ville blive påvirket af de nye dispositionsmidler, som blev stillet til rådighed for kultur- og undervisningsministrene.

Denne revidering af statutterne er nu sat i gang. Den statistiske analyse af an-

vendelsen af midlerne har vist, at kulturfondens penge, således som det var bestemt, er gået til finansiering af projekter, som er af engangskarakter eller omfatter kortere tidsperioder, medens dispositionsmidlerne er blevet anvendt til at finansiere nye virksomheder, som ministerrådet selv har initieret. I visse tilfælde er sådanne projekter, som først under en kortere tid er blevet bekostet af kulturfonden, siden blevet overført på kulturbudgettet.

Den nu foreslåede nye overenskomst om kulturfonden indebærer ingen forandringer i kulturfondens almene målsætning, det vil sige først og fremmest at være finansieringskilde for værdifulde samarbejdsinitiativer, som spontant bliver taget af de enkelte borgere, organer og grupper i de nordiske lande.

Dette er særlig betydningsfuldt, da tilstrømningen af ansøgninger til kulturfonden er øget stærkt i de senere år.

Ej heller foreslås nogen ændring af kulturfondens status. Den kommer som tidligere til at ledes af en styrelse, hvor parlamentarikere og regeringseksponenter har lige mange repræsentanter.

Dette er værdifuldt, ikke mindst fordi man på den måde garanterer gode kontakter både til Nordisk Råd og til regeringsorganerne.

De ændringer i statutterne, som det nu fremlagte forslag fra ministerrådet indeholder, er for størstedelen sådanne, som betinges af, at kultursamarbejdets organisation er blevet ændret gennem kulturaf-talen.

Noget bestemt beløb for kulturfondens årsbevilling nævnes ikke i de nye statutter, men vil hvert år blive fastsat i forbindelse med det nordiske kulturbudget. Dette er en fordel, fordi det muliggør en forhøjelse af beløbet uden specielle formelle overenskomster.

De nye statutters definition af kulturfondens virksomhedsområde indebærer en udvidelse, således at en specificeret opregning af forskellige sektorer på den såkaldte almenkulturelle sektor er blevet ændret til almenkulturel virksomhed i videste forstand.

Bidrag skal i fremtiden også kunne gives til mere langvarige virksomheder, dog

fortrinsvis i en af styrelsen fastsat periode.

Kulturdvalget har i sin betænkning om ministerrådets forslag tilstyrket dette på samtlige punkter.

Jeg vil derfor, hr præsident, på kulturdvalgets vegne foreslå, at rådet rekommanderer ministerrådet at gennemføre de fremlagte forslag til ny overenskomst om nordisk kulturfond.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop be-træffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Ele Alenius, Tönnes Madsson Andenæs, Johannes Antonsson, John Austrheim, Jo Benkow, Ásgeir Bjarnason, Per Borten, Eric Carlsson, Christian Christensen, Ragnar Christiansen, Poul Dam, Pauli Ellefsen, Knud Enggaard, Gylfi Þ. Gíslason, Asbjørn Haugstvedt, Sverrir Hermannsson, Elsi Hetemäki, Harri Holkeri, Gustav Holmberg, Karl-Erik Häll, Paul Jansson, Knut Johansson, Bertil Jonasson, Kalevi Kivistö, Magnús Kjartansson, Olaf Knudson, Lars Korvald, Astrid Kristensson, Eric Krönmark, Håkon Kyllingmark, Sirkka Lankinen, Reidar T. Larsen, Bror Lillqvist, Thor Lund, Grethe Lundblad, Mette Madsen, Sven Mellqvist, Gerda Møller, Arne Nilsen, Jan-Ivan Nilsson, Sture Palm, Robert Pedersen, Nikolaj Rosing, Rolf Sellgren, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Erkki Tuomioja, Olavi Tupamäki, Pirkko Työläjärvä, Seppo Westerlund, Kåre Willoch, Folke Woivalin och Þórarinn Þórarinnsson.

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Bjarne Mørk Eidem, Mauno Forsman, Leif Glensgård, Finn Gustavsen, Ove Hansen, Svend Haugaard, Ragnhildur Helgadóttir, Carl-Henrik Hermansson, Allan Hernelius, Kirsten Jacobsen, Lauri Kantola, Morten Lange, Lars Lindeman, Otto Mørch, Odvar Nordli, Erlend Steenberg, Carl Olof Tallgren, Paavo Väyrynen, Saimi Ääri och J. Fr. Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 57 röster

16

C 1: Berättelse från Nordiska ministerrådet rörande det nordiska samarbetet (kulturutskottets yttrande)

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte godkänna följande yttrande till Nordiska ministerrådet:

Nordiska rådet anser

1. att de utbildningspolitiska åtgärder, som blir erforderliga för att lösa arbetslöshetsproblemen bland ungdomen, bör tas upp till övervägande på nordiskt plan,

2. att ansvarsfördelningen mellan kulturavtalets organ och forskningsråden i fråga om det nordiska forskningssamarbetet bör göras till föremål för en allsidig utredning,

3. att konkreta planer bör utformas för folkrörelsernas aktiva medverkan i det nordiska kultursamarbetet,

4. att ministerrådet bör pröva möjligheterna att utarbeta ett flerårigt konkret handlingsprogram för det nordiska kultursamarbetet, med fasta tidsgränser för förverkligandet, avsett att utgöra en vidare ram för de ettåriga handlingsprogrammen,

5. att Nordiska rådets kulturutskott bör beredas tillfälle att redan under beredningskedet medverka i utformningen av de årliga handlingsprogrammen för kultursamarbetet och av ett eventuellt flerårigt åtgärdsprogram,

6. att ministerrådets berättelse i framtiden bör innehålla en utförligare redogörelse för användningen av dispositionsmedlen på den nordiska kulturbudgeten, och

7. att den i år inledda omläggningen av rapporteringen i berättelser från institutioner och samarbetsorgan under ledning av kultursekretariatet bör uppföljas i enlighet med de riktlinjer som angivits av Nordiska rådet.

Gyfi Þ. Gíslason (kulturutskottets talesman): Behandlingen af årets ministerrådsberetning har för kulturudvalget indebådet ikke så lidt arbejde. Vi måtte ikke blot tage stilling til kulturafsnittene i selve beretningen, men også til ministerrådets nye principprogram for det kulturelle samarbejde og til en lang række rapporter fra institutio-

ner og samarbejdsorganer, der bliver finansieret gennem det nordiske kulturbudget.

Jeg skal ikke på dette sted referere indholdet i udvalgets betænkning, som også er temmelig omfangsrig, men skal indskrænke mig til at henlede rådets opmærksomhed på nogle få sager, som udvalget betragter som særlig betydningsfulde.

Med hensyn til uddannelsesområdet har kulturudvalget særlig understreget behovet for foranstaltninger inden for tre undervisningssektorer. Samarbejdet inden for undervisningen har hidtil navnlig været rettet mod en harmonisering af arbejdet inden for grundskolen. Denne virksomhed vil for fremtiden mere og mere blive varetaget som en selvstændig virksomhed og blive indstillet på et pædagogisk forsknings- og udviklingsarbejde. Det indebærer, at kultursekretariatets ressourcer kan sættes ind på andre områder. Efter kulturudvalgets opfattelse er det fremfor alt den højere undervisning, voksenundervisningen og faguddannelsen, som bør blive genstand for en intensiveret virksomhed. For voksenundervisningens vedkommende vil kulturudvalget særlig understrege, at folkeuddannelsesorganisationerne og de andre nordiske folkelige bevægelser i voksende grad bør engageres i det officielle nordiske samarbejde. De folkelige bevægelser bør også for fremtiden få konkrete opgaver inden for samarbejdet på det almenkulturelle felt.

Hvad den faglige uddannelse angår, mener udvalget, at der bør skabes faste organisatoriske former for samarbejdet, om trent i stil med dem, der allerede eksisterer i grundskolesektoren. Fagundervisningen vil i fremtiden blive stillet over for den opgave at tilpasse sig til de øgede krav, som løsningen af de i flere nordiske lande alvorlige ungdomsarbejdsledsløshedsproblemer medfører. Det er jo et almindelig kendt faktum, at arbejdsløsheden blandt ungdommen i flere lande står i forbindelse med, at en ret stor del af de unge går direkte fra grundskolen ud i erhvervslivet uden nogen som helst faglig uddannelse. På nordisk plan vil det blive aktuelt med samråd og samarbejde, med særlig sigte på at drage nytte af de erfaringer, der er eller vil blive gjort i de enkelte lande.

På forskningsområdet har udvalget sær-

lig taget et organisatorisk spørgsmål op. Det nordiske forskningsarbejde er for øjeblikket med hensyn til ansvar og fordeling af bevillinger delt, dels mellem flere fagministerier, dels mellem kulturaftalens organer og forskningsrådene. Fordelingen mellem ministerierne kan, som ministerrådet har fremhævet, afgrænses fra det ene tilfælde til det andet, i den udstrækning der melder sig problemer. Derimod er det efter kulturudvalgets opfattelse nødvendigt, at man grundigt overvejer, hvordan ansvaret for bevillinger for fremtiden skal stille sig i forholdet mellem kulturaftalens organer og forskningsrådene. Kulturudvalget har i sin betænkning understreget, at alt forskningsarbejde ifølge kulturaftalens bestemmelser principielt falder ind under kulturaftalens kompetenceområde.

De vigtigste samarbejdsopgaver på det almenkulturelle område er for øjeblikket uden tvivl bestræbelserne for at udbygge det nordiske radio- og TV-samarbejde. Det spørgsmål har kulturudvalget dog været nærmere inde på i en anden sammenhæng, og jeg skal derfor ikke sige andet om den sag, end at et udbygget TV-samarbejde inden for Norden ligger kulturudvalget stærkt på sinde, ikke mindst fordi et nordisk TV-fællesskab må udbygges i god tid, før konkurrencen fra de store internationale TV-foretagender kommer ind i billedet som følge af satellitteknikkens fremmarch.

Samarbejdet mellem ministerrådet og kulturudvalget om udformningen af samarbejdet under kulturaftalen er udmærket. Hvad budgetdiskussionen angår, er proceduren godt etableret og er i overensstemmelse med udvalgets ønsker. De problemer, der endnu ikke har fundet nogen løsning med hensyn til budgetproceduren for det nordiske kulturbudget, gælder forholdet mellem kulturorganerne og finansministerierne og bør formodentlig for fremtiden omfattes med større opmærksomhed. Kulturudvalget ønsker et endnu nærmere samarbejde med ministerrådet og embedsmandskomiteen.

Nordisk Råd godkendte på Alborgsamlingen efter forslag fra kulturudvalget en udtalelse, der gik ud på, at spørgsmålet om en automatisk meddelelse til kulturudvalget af visse typer dokumenter, der udarbejdes inden for regeringsorganerne under kul-

turaftalen, bør få en hurtig, positiv løsning. Jeg vil i denne forbindelse yderligere understrege, at dette føles af udvalget som et centralt spørgsmål. For at udvalget skal kunne opfylde de opgaver, som er blevet det tildelt inden for det kulturelle samarbejde, er det nødvendigt, at det får en kontinuerlig information om, hvad der forberedes inden for regeringsorganerne.

Udvalget har også ment, at dette spørgsmål kan og bør løses uafhængigt af, hvordan problemet om informationsstrømmens bevægelse mellem regeringsorganerne og rådet i det store og hele løses, med henvisning til at kulturaftalen klart bestemmer, at samarbejdet bør foregå med Nordisk Råds, dvs. i praksis hovedsagelig kulturudvalgets, medvirken.

Ministerrådets nye principprogram indebærer bl. a., at det årlige arbejdsprogram for det kulturelle samarbejde vil blive forelagt hvert år i forbindelse med C 1. Efter som C 1 jo præsenteres for rådet i begyndelsen af januar måned hvert år, medfører det, at arbejdsprogrammet for året på det tidspunkt allerede vil være trådt i kraft. Kulturudvalget finder det derfor ønskeligt, at der træffes en overenskomst mellem udvalget og ministerrådet om overvejelser vedrørende det årlige arbejdsprograms indhold allerede på det forberedende stadium. Dette kan i praksis lettest lade sig gøre på den måde, at arbejdsprogrammet optages til behandling ved siden af budgetterne inden for rammen af det etablerede samrådssystem.

Ministerrådets nye retningslinjer for det kulturelle samarbejde repræsenterer en perspektivskitse uden fast angivne tidsgrænser for realiseringen, mens arbejdsplanen som nævnt kommer til at udformes for ét år ad gangen. Det er kulturudvalgets opfattelse, at der foreligger et behov for en noget mere langsigtet arbejdsplanlægning, og det har derfor bedt ministerrådet om at overveje også at lade udarbejde et arbejdsprogram for længere perioder, f. eks. 3—5 år, som etårsprogrammerne kan indgå i.

Hr. præsident! Jeg foreslår, at rådet vedtager den udtalelse, som kulturudvalget har foreslået, og at rådet tager de afsnit af beretningen, som man har henvist til kulturudvalget, til efterretning.

Ragnhildur Helgadóttir overtog herefter ledningen av förhandlingarna.

Tönnes Madsson Andenæs: Det er alminnelig enighet om at det er det kulturelle fellesskap i Norden som först og fremst skaper grunnlaget for det mangesidige samarbeidet i Norden. Det er derfor rimelig at de kulturelle tiltak utgjør en så vidt stor del av Nordisk Råds virksomhet og budsjett.

Det har vært hevdet av flere talere under denne sesjonen at det kulturelle samarbeid er i fremgang. Det er naturlig å spørre seg: Fremgang i forhold til hva? På mange områder utgjør det nordiske kulturelle samkvem en mindre del sammenliknet med tidligere tiders totale kontakter. Jeg tror at de sentrifugale krefter i tiden fremover kommer til å bli sterkere og sterkere.

Vi kan ikke ta det for gitt at det vil være et levende nordenbegrep om 25 år. Nå er det på den annen side ingen oppgave i seg selv å opprettholde et nordisk kulturelt miljø. Det må ha en hensikt. Jeg tror imidlertid at hvert av de nordiske land ikke i lengden kan eksistere som *skapende* kulturelle enheter uten et nordisk kulturelt rom. Det nordiske kulturelle fellesskap er derfor de ytterste forsvarsverkene i hvert av de nordiske lands nasjonale kulturforsvar. Personlig mener jeg at det kulturelle forsvar er viktigere enn det militære forsvar. Uten kultur intet å forsvare.

Det nordiske kulturbudsjett, — det nordiske kulturforsvarsbudsjett, — utgjøres av beskjedne summer. Det som går til folkelig kultur og folkelig samarbeid og samvær er budsjettposter som ikke ville veie tungt selv på mangt et kommunebudsjett. Slik kan det ikke fortsette om vi ønsker å opprettholde Norden som en kulturell enhet.

En Nordisk Råds-undersøkelse viser at ungdommen i Norden vet mindre om andre nordiske land enn vi skulle ønske. Undersøkelsen viser også at det ikke er interessen det først og fremst skorter på.

Det er ungdommens innstilling som vil bestemme Nordens framtid. Nordens ungdom må bli kjent med hverandre, språkbarrierene må brytes ned, og det skjer først og fremst ved kontakt og samvær. Derfor tror jeg budsjettposten om ungdomsreiser er viktig. **NORDTURIST**-billett

som vi behandlet på mandag, er også viktig. De nye media, TV og radio, har en kontaktskapende evne som kan neppe overvurderes i nordisk sammenheng. Jeg er derfor svært glad for at det i "Retningslinjer for nordisk kulturelt samarbeid", godkjent av de nordiske kultur- og undervisningsministre i desember 1974, uttales (NU 1974: 24):

"Der er ingen tvivl om, at utviklingen af radio og TV-samarbejdet i Norden vil blive en af de vigtigste opgaver i de nærmeste år, ikke mindst fordi resultaterne af dette samarbejde i mere end én forstand er synlige og derved vil demonstrere, om der er den tilstrækkelige politiske vilje til stede bag ønskerne om at opnå resultater inden for det nordiske samarbejde."

Jeg ser fram til redegjørelsen om dette samarbeidet under en senere sak på dagsordenen.

Benkow: Det var i og for seg en meget fyldestgjørende redegjørelse kulturutvalgets formann kom med. Jeg må likevel få lov til å benytte et par minutter til å komme med noen refleksjoner i tillegg.

Det er jo, som det er blitt sagt, på kulturområdet man synes å ha lykkes best i det nordiske samarbeid. Men det kan neppe tilskrives det samlede kulturbudsjett, som sett i en noe større sammenheng er ytterst beskjedent, ganske særlig når ca. 80 pst. av dette budsjett mer eller mindre er fastlåst til å holde gående institutter som man for lengst har opprettet. Det man da har igjen, er på den ene side noen millioner som Ministerrådet disponerer, og som et siste ledd kulturfondet, og det er særlig det siste jeg vil si noen ord om.

Man må vel forvente at dersom et kulturfond skal ha noen mening, må det ikke betraktes ut fra et bokholdermessig synspunkt, men som en slags kulturell risikovillig kapital hvor man ikke umiddelbart må kunne se sammenhengen mellom investering og avkastning. Det må være en slags kulturell sonde, et slags radarsystem, hvor man med noen større løssluppenhet er mindre omkostningsbevisst enn på andre områder.

Det er jo så at fem millioner for hele Norden i denne sammenheng neppe kan

sies å være en overveldende stor risikovillig kapital. Grunnen til at jeg nevner dette, er at kulturutvalget, som jeg har den ære å være medlem av, gang på gang har bedt om at man skulle tilgodese akkurat kulturfondet i noe større utstrekning enn tilfelle har vært til nå.

Det er som sagt ikke så veldig meget synlig kultur vi har kunnet få for disse fem millionene, men som et eksempel på hva man kan gjøre — tillat meg den dristighet: Vi har vært vitne til en ganske usedvanlig kunstprestasjon her på Island da "Trymskvida" ble fremført på søndag, med musikaliske krefter som måtte overraske selv de som på forhånd hadde hørt gjetord om hva som foregår her. Det burde vel kunne være tale om at ministrene vurderte om man ved f. eks. å la et slikt spill turnere i Norden kunne få ganske konkrete resultater av vel anvendte penger, en demonstrasjon på hva et lite samfunn kan ha å oppvise på det kulturelle området. Selv for en som i andre sammenhenger er kjent for en forholdsvis streng justis når det gjelder penger, og sverger til omkostningsbevisstheten i sin brede alminnelighet, synes jeg oppriktig talt det må være en ganske ydmyk bønn, hele apparatet tatt i betraktning — oppbudet av ministre, sakkynndige, klerkører og hva det måtte være — å be om at man må imøtekomme det vedtatte ønsket fra kulturutvalget om å få litt mer vingeflukt, ganske særlig på kulturfondets område.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop be-
treffande utskottets forslag till yttrande.

För kulturutskottets förslag till yttrande röstade:

Erik Adamsson, Tönnes Madsson Andenæs, Johannes Antonsson, John Austrheim, Jo Benkow, Asgeir Bjarnason, Per Borten, Eric Carlsson, Christian Christensen, Ragnar Christiansen, Poul Dam, Bjarne Mørk Eidem, Pauli Ellefsen, Knud Enggaard, Gylfi P. Gíslason, Svend Haugaard, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Carl-Henrik Hermansson, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Harri Holkeri, Gustav Holmberg, Karl-Erik Häll, Paul Jansson, Knut Johansson, Bertil Jonasson, Kalevi Kivistö, Magnús Kjartans-

son, Olaf Knudson, Lars Korvald, Astrid Kristensson, Eric Krönmark, Håkon Kyllingmark, Sirkka Lankinen, Reidar T. Larsen, Bror Lillqvist, Thor Lund, Grethe Lundblad, Mette Madsen, Sven Mellqvist, Gerda Møller, Otto Mørch, Arne Nilsen, Jan-Ivan Nilsson, Sture Palm, Robert Pedersen, Rolf Sellgren, Karl Skytte, Liv Stubberud, Per Olof Sundman, Erkki Tuomioja, Olavi Tupamäki, Pirkko Työläjärvä, Seppo Westerlund, Kåre Willoch, Folke Woivalin, Paavo Väyrynen och Pórarinn Pórarinsson.

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Ele Alenius, Mauno Forsman, Leif Glensgård, Finn Gustavsen, Ove Hansen, Kirsten Jacobsen, Lauri Kantola, Morten Lange, Lars Lindeman, Odvar Nordli, Nikolaj Rosing, Anna-Greta Skantz, Erland Steenberg, V. J. Sukselainen, Carl Olof Tallgren, Saimi Ääri och J. Fr. Øregaard.

Yttrandet hade sålunda godkänts med 60 röster.

17

D 1975/26/1971/k: Meddelande om rekommendation nr 26/1971 angående översättningsverksamheten rörande nordisk skönlitteratur

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

18

D 1975/20/1971/k: Meddelande om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige, D 1975/15/1973/k: Meddelande om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete och C 22/k: Berättelse från Nordiska kontaktorganet för radio- och TV-frågor

Rådet företog ovannämnda saker i ett sammanhang.

Kulturutskottet hade föreslagit,

1. att Nordiska rådet måtte lägga meddelandena om rekommendation nr 20/1971 och rekommendation nr 15/1973 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålen till nästa ordinarie session,

2. att Nordiska rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Sundman (kulturutskottets talesman): Fru president! Frågan om det nordiska TV-samarbetet torde vara ett av de mest omfattande ärenden som handlagts i Nordiska rådet, detta såväl i tid som rum. Med rum avser jag här pappersvolymen.

Det är nu 20 år sedan rådet antog en första rekommendation i saken. Sammanlagt har 13 rekommendationer antagits, och av dem är fyra ännu ej slutbehandlade — de berör såväl television- som ljudradiosamarbete.

För två år sedan tillsatte ministerrådet en särskild TV-kommitté som i höstas lade fram betänkandet "TV över gränserna — slutrapport". Den ingår i Nordisk utredningsserie. Kommittén har i samma utredningsserie tidigare publicerat en mellanrapport. Sammanlagt finns det fyra betänkanden publicerade i ämnet i Nordisk utredningsserie. Till detta kommer en utredning, genomförd av de nordiska radioföretagen, från år 1970.

Frågan har diskuterats ingående inom kulturutskottet, i överläggningar mellan utskottet och ministrarna, i pressen och i andra sammanhang. Det är alltså ett väl genomarbetat och genomtuggat ärende.

Slutrapporten från kommittén har behandlats vid tre sammanträden i år inom kulturutskottet, och den diskuterades i föregång vid överläggningar med ministrarna. Det är denna slutrapport från kommittén som ligger till grund för kulturutskottets betänkande över ministerrådets meddelanden angående rekommendationerna nr 20/1971 och 15/1973.

Utskottets betänkande är tämligen kort — kort i varje fall med hänsyn till ärendets omfattning och betydelse för den nordiska gemenskapen. Till betänkandet fogas dock en mera omfattande, diskuterande promemoria som utarbetats av en arbetsgrupp

inom utskottet. Av tekniska skäl kan den promemorian inte läggas fram i dag — den distribueras senare.

Jag skall kommentera några punkter i betänkandet så kortfattat som möjligt.

Det har visat sig att den tekniska utvecklingen gått snabbare än man tänkte sig för bara några år sedan. Detta gäller inte minst satellittekniken. Av slutrapporten framgår att det om uppskattningsvis 15 år kommer att bli möjligt att via satellit ta emot sändningar direkt i hemmen. Detta är en utveckling som kan bli av stor betydelse för den internationella samhörigheten och förståelsen. Risk finns dock att multinationella mediakoncerner kan komma att spela en alltför stor roll.

Satellittekniken kommer att betyda mycket för det nordiska TV-samarbetet, särskilt i utkantsområdena — och den är också den enda möjligheten att direkt infoga Island i det nordiska TV-samarbetet. Enligt utskottets mening är det av största betydelse att det samnordiska agerandet inför denna utveckling påbörjas redan nu, såsom utskottets ordförande nyss påpekade. Vi måste inta en hög beredskap. Här rör det sig bl. a. om den kulturella försvarsberedskapen, som Tønnes Andenæs talade om. Det rör sig givetvis också om ett gemensamt agerande i fråga om sändningsfrekvenser och andra tekniska finesser.

Detta om den något mer långsiktiga planeringen, där utskottet alltså räknar med ett agerande redan från början från ministerrådets sida. På kortare sikt anser utskottet att det nu föreligger ett gott underlag för planering av konkreta åtgärder vad gäller den tekniska utbyggnaden. Det är uppenbart att man inte kan tillämpa en generell lösning för hela Norden. Detta påpekade utskottet redan i sitt betänkande förra året i anledning av TV-kommitténs mellanrapport. Man får pröva sig fram efter olika modeller för att skapa förutsättningar för så många nordbor som möjligt att ta del av så många grannlandsprogram som möjligt. Modellerna finns redovisade i TV-kommitténs två rapporter.

Den här utvecklingen måste alltså ske stegvis. Detta innebär att glesbygderna begynnelsevis som regel kommer att bli missgynnade i förhållande till de tätbebyggda

områdena. Detta är beklagligt — men fördelarna oppväger ändå nackdelarna.

Slutrapporten behandlar tämligen utförligt de frågor som rör programansvaret. Det är utskottets uppfattning att dessa frågor tämligen lätt bör kunna lösas efter de linjer som anvisas i rapporten. De kan knappast utgöra någon allvarlig svårighet i ett utbyggt samarbete på TV- och ljudradioområdet.

De upphovsrättsliga frågorna är besvärligare. Kulturutskottet förordade — ej utan skärpa — redan förra året att direkta kontakter med upphovsmännen borde tas i det fortsatta utredningsarbetet. Det måste med beklagande konstateras att sådana kontakter inte har etablerats. Här bör inskjutas att upphovsmännen i de nordiska länderna är väl organiserade fackligt och att de samarbetar intimt inom respektive länder och har ett väl utbyggt nordiskt samarbete.

Upphovsrättsliga frågor är ytterligt komplicerade. Det finns inte skäl för utskottet att fördjupa sig i dem. Men utskottet vill ännu en gång kraftigt understryka det nödvändiga i att man under det fortsatta arbetet håller fortlöpande kontakter med upphovsmännen och strävar efter att förhandlingsvägen nå fram till lämpliga lösningar av ersättningsfrågorna. Det får inte heller anses uteslutet att man — om jag får uttrycka en personlig mening — vid sådana kontakter kan få ett eller annat uppslag från upphovsmännens sida som kan förenkla en lösning av frågan.

Ett successivt vidgat TV-samarbete innebär ökande valmöjligheter för tittarna. TV-kommittén påpekar att detta kan få icke önskade konsekvenser, att tittarna väljer lättviktiga förströelseprogram och att nyhetsprogram, samhällsinformerande program och mera seriösa inslag förlorar i publikunderlag, dvs. att ett vidgat nordiskt TV-samarbete skulle kunna komma i konflikt med medlemsförslagets kulturpolitiska ambitioner. Utskottet vill därför understryka att ökade möjligheter att välja mellan olika kanaler med nödvändighet måste medföra nya programpolitiska krav på radioföretagen. De tankegångarna behandlas i den kommande bilagan till utskottets betänkande.

Slutligen fru president! Ministerrådet har tillsatt en arbetsgrupp för den fortsatta

handläggningen. Slutrapporten har sänts ut eller håller på att sändas ut på remiss. Remisstiden utgår med maj månad i år. Kulturutskottet räknar med att snarast möjligt få ta del av remissmaterialet. Det är vidare utskottets önskemål att ministerrådet med skyndsamhet låter utarbeta förslag till konkreta åtgärder.

Ett beslut från Nordiska rådets sida bör fattas vid sessionen i Köpenhamn nästa år. En grundlig beredning i kulturutskottet dessförinnan förutsätter att förslag om åtgärder eller handlingslinjer överlämnas till rådet före oktober månads utgång i höst. Jag vill gärna understryka att utskottets önskemål på den punkten är mycket bestämda.

Självfallet är ett utbyggt TV-samarbete beroende av de ekonomiska resurserna. Ramarna för dessa måste dock fixeras med hänsyn till den stora betydelse TV-samarbetet har för den nordiska gemenskapen och utvecklingen av det allmänna nordiska samarbetet.

Fru president! Jag ber att få yrka bifall till kulturutskottets hemställan.

Tønnes Madsson Andenæs: Jeg har tidligere i dag sitert kultur- og undervisningsministrenes retningslinjer for nordisk kulturelt samarbeid, slik vi mottok dem like før jul (NU 24/74). Det heter her at det ikke er tvil om at radio- og TV-samarbeidet vil bli den viktigste oppgave i tiden fremover, og at det her var spørsmål om politisk vilje.

Som riksdagsmann Per Olof Sundman redegjorde for, har saken vært under utredning i 20 år. En del er oppnådd i løpet av disse år, men det meste har skjedd *mot* myndighetenes ønsker og iallfall uten deres medvirkning. Når nesten hver fjerde nordisk familie i dag ser TV fra et nordisk naboland, skyldes ikke det myndighetenes innsats, men at folk har tatt seg til rette. De ville ha besøk av en nordbo i sin stue, selv om seeren kunne risikere å bli formell lovbrøyer.

En skal stille krav om grundige utredninger, men nå har saken vært utredet så lenge at en snart må ansette nye embetsmenn for å holde utredningene à jour. Re-

presentantene for de nordiske ungdomsorganisasjoner, som har seminar i Reykjavik i samband med Nordisk Råd, har også drøftet TV-samarbeidet, og de har sendt Nordisk Råd en resolusjon. Der går de inn for at det bygges opp et nordisk TV-marked, og de slutter sin resolusjon til oss med følgende ord:

”Nordisk Råd har arbeidet med disse problemer i 20 år og vi mener, at man nu bør skride til handling.”

En av ungdomsrepresentantene uttalte med noen undring i røsten: Da dere i Nordisk Råd begynte å planlegge TV-samarbeid, hadde min mor og far ennå ikke begynt å planlegge meg. — Det gir perspektiver. Dog må det sies i rettferdighetens navn at noe er oppnådd i løpet av disse 20 år, men det er del-løsninger. Personlig er jeg skuffet over at ministrene ikke finner at saken er godt nok utredet til å kunne legge fram konkrete forslag som kunne drøftes her i Reykjavik.

Kulturutvalget har, slik hr. Sundman nevnte, bedt om at ministrene nå bruker foråret så godt og effektivt at seriøse drøftelser kan finne sted i kulturutvalget på sensommeren, og at det endelige vedtak kan gjøres under 1976-sesjonen.

Jeg var til stede på det ungdomsseminar som jeg tidligere har referert til. En av deltagerne var en danske som bor nær den tyske grensen hvor man kan ta inn flere tyske TV-stasjoner, men ikke svenske og norske. Han fortalte at da hans sønn var fire år, kunne han si: ”Hände hoch”. Da han var fem, forstod han enkel tysk, da han var seks, kunne han svare tyske turister når de spurte ham på gaten, — men norsk eller svensk forstod han overhodet ikke.

Nå tror ikke jeg det er galt å lære tysk i ung alder, men jeg hadde gjerne sett at de unge også skulle forstå andre skandinaviske språk enn sitt eget. Uten slik språkforståelse rives Norden som helhet i stykker.

Jeg var for en tid siden på besøk hos en familie i Oslo som kunne ta inn svensk TV. Barna kom inn til oss voksne og fortalte at de hadde sett et slikt festlig barneprogram. Da jeg spurte dem om det var et norsk eller svensk program de hadde sett, var de ikke klar over det. For dem

var norsk og svensk skandinaviske dialekter.

La meg så si noen ord vesentlig rettet til våre islandske venner. Islendingene føler seg antagelig noe utenfor når det gjelder drøfting av direkte mottaking fra naboland, avstandene er foreløpig for lange for direkteoverføring til Island fra Sentralskandinavia og tilbake. Det kan derfor være av en viss interesse å berette hvordan vi i Norge har løst problemet for Svalbards vedkommende. Her sendes de norske program på videobånd med fly, slik at de norske TV-program sendes ut på Svalbard noen dager senere enn på fastlandet. Bortsett fra værmeldinger er de fleste program like aktuelle noen dager etterpå. Uten å gi Island råd, var det vel naturlig om Island fikk et tilbud om at dansk, norsk, svensk og svenskspråklige finske program kunne sendes til Island hver dag med fly. Da kunne Island, om de ønsket sette sammen et skandinavisk program TV 2. I første omgang ville en slik ordning neppe dekke mer enn 2/3 av befolkningen, men det er de samme problem som vi har i Sentralskandinavia, slik Sundman redegjorde for. Et slikt skandinavisk TV 2 er neppe særlig økonomisk krevende, og det ville utvilsomt bringe Island nærmere Sentralskandinavia og øke kunnskapen om skandinavisk språk. Det ville gi Island et bredere kultur og nyhetstilbud.

Som kjent har Færøyane også utført beregninger over et TV på Færøyane. Færøyane bør også kunne gjøre bruk av et slikt arrangement om de måtte ønske.

Jeg tror at et nordisk TV-marked som gjør det mulig for flest mulig skandinaver å se nabolandenes fjernsyn, er Nordens siste sjanse til å bygge ut den brede samhörighet mellom vanlige mennesker i Norden. Dette at enhver nordisk familie kommer til å få daglig besøk fra de nordiske naboland, vil gi det nordiske begrep et helt nytt innhold. Ungdom i Norden vil forstå flere nordiske språk enn sitt eget. Det alene vil gi et nordisk fellesskap — et NORDKULT — et helt annet og videre perspektiv.

I løpet av 1980-årene vil som nevnt de internasjonale TV-satellittene gjøre det mulig for de internasjonale og nasjonale öko-

nomiske og politiske maktsentra hver dag å bombardere alle nordiske hjem. Dette gir valgmuligheter. Det skal vi glede oss over, men la oss venne nordboere til å velge og vrake mens det ennå er tid, og så får vi håpe at det *ikke* blir naboene som vrakes når satellittene kringsetter oss.

Statsråd Gjerde: Debatten hittil gjør det kanskje på sin plass å minne om at den TV-komiteen som har avgitt sin sluttrapport, ble nedsatt av ministerrådet i 1973.

I sluttrapporten blir det redegjort for de forskjellige tekniske muligheter en nå kan regne med for viderespredning av fjernsynsprogram fra nabolandene.

I den endelige utredning fra TV-komiteen er det videre redegjort for kulturpolitiske synspunkter og juridiske sider ved saken. Det vil føre for langt å gå nærmere inn på de mange interessante spørsmål som behandles i sluttrapporten, men når dette er sagt, har jeg lyst til å understreke at komiteen enstemmig er av den oppfatning at et utvidet nordisk TV-samarbeid lar seg gjennomføre og bør tilskyndes. Det blir understreket at gjennomføringen må tilpasses forholdene i det enkelte land.

I en mellomrapport som TV-komiteen la fram høsten 1973, ble det lansert forslag om at de godtgjøringsspørsmål som et utvidet nordisk TV-samarbeid måtte reise når det gjelder opphavsmenn, burde løses ved bevilgninger til et nordisk kulturarbeiderfond. Denne tanken vant ikke gjenklang hos de organisasjoner for opphavsmenn som uttalte seg i saken. Ministerrådet bad derfor komiteen om å vurdere også andre alternativer. Ved siden av fondstanken blir det i sluttrapporten derfor også pekt på en ordning med frikjøping av programmene. Dette vil da i tilfelle bety at Norden betraktes som ett område for så vidt angår opphavsretten.

Sluttrapporten er resultatet av arbeidet i en komite som har bestått av representanter for de nordiske radio- og fjernsynsselskaper og for de berørte ministerier. Ministrene er opptatt av at denne saken skal kunne følges opp så raskt som overhodet mulig. Ministerrådet besluttet derfor allerede i juni 1974 at sluttrapporten skulle behand-

les i en embetsmannsgruppe på statssekretærnivå.

Etter hva jeg har fått opplyst, har denne gruppen alt hatt to møter om saken. Man har under disse drøftelser blitt stående ved at uttalelser om rapporten skal innhentes fra interessante institusjoner og organisasjoner, og at det er ønskelig å nå så mange som mulig gjennom denne remissbehandlingen. Det er forutsetningen at uttalelsene skal være innkommet innen 1. juni 1975, og at en sammenfatning av dem skal gjøres av de respektive ministerier i hvert enkelt land.

Embetsmannsgruppen mener å bruke tiden fram til 1. juni til å analysere ytterligere en del av de problemer som behandles i rapporten. Man håper ved denne arbeidsmåten å vinne tid, selv om embetsmannsgruppen i denne mellomperioden ikke kan ta endelig stilling til spørsmålene.

Når det gjelder opphavsrettslovgivningen, har — som vi vet — en gruppe sakkyndige representanter for fire av landene avgitt en innstilling i 1974 om visse opphavsretts-spørsmål. Under Nordisk Råds møte i Ålborg tok ministerrådet opp prosedyrespørsmålet for den videre behandling av denne innstillingen, og besluttet samtidig å undersøke nærmere hvorledes det fortsatte utredningsarbeid på dette område best kan gripes an. Det er fra enkelte hold antydning at man har forsøkt å legge opp det videre utredningsarbeid uten å ta kontakt med rettighetshaverne. Disse antydninger er feilaktige. Det må være klart at det både er nødvendig og fullt legitimt at saker av den art det her er tale om, blir gjennomgått og vurdert på embetsmanns- og ministernivå for å klargjøre problemstillingene før kontakt tas med rettighetshavernes organisasjoner og andre interesserte organer.

Det har av en gruppe tjenestemenn vært arbeidet en del med disse spørsmålene siden Ålborg-sesjonen. Det har vært forutsetningen at de berørte ministre i forbindelse med møtet her i Reykjavik skulle komme sammen for å gjøre seg opp en mening om det fortsatte arbeid med saken. Nå viser det seg imidlertid at det på grunn av sykdomsforfall ikke blir mulig å holde noe slikt møte i Reykjavik denne gangen. Det

er derfor berammet et nytt møte som vil bli avholdt i Oslo om en måneds tid.

Under drøftelsene hittil har det gått fram at forholdene er noe forskjellige i de enkelte land. F. eks. arbeides det nå i Norge med forslag som tar sikte på å forbedre kunstnerens økonomiske stilling. I den forbindelse vil det være behov for å se problemene i sammenheng og som ledd i en nasjonal og nordisk kulturpolitikk. Det er selvsagt at man skal søke felles nordiske løsninger når det gjelder opphavsrettslovgivningen, men dette får ikke komme i veien for praktiske tiltak som kan bedre kunstnerens kår. Her må det samråd og samarbeid til, ikke minst med kunstnerne, slik som f.eks. representanten Sundman har vært inne på tidligere.

Ellers minner jeg om at statsråd Sundqvist i sitt innlegg i generaldebatten opplyste at man i Finland har satt i gang en nasjonal utredning av disse spørsmålene. Personlig er jeg av den oppfatning at det er viktig at det arbeid det her gjelder, er forankret i den kulturpolitikk som føres i vedkommende land. En skal også være oppmerksom på at det her gjelder å forberede lovgivning som må vedtas nasjonalt og fra den virkelighet som rå. Men når dette er sagt, vil jeg betone at det er all grunn til nordisk samråd og koordinering i forbindelse med dette lovarbeidet, for hvis vi ser oss som en del av en større internasjonal enhet, — f.eks. den som utgjøres av de land som er tilsluttet Bernkonvensjonen — så er det bare ved å stå sammen at vi kan gjøre våre synspunkter gjeldende.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls utskottets förslag.

19

A 417/k: Medlemsförslag om fasta korrespondenter i de nordiska huvudstäderna från de nationella radio- och TV-bolagen

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna

att förbättra informationen om de nordiska länderna i etermedia.

Sundman (kulturutskottets talesman): Fru president! Den här gången kommer jag *verkligen* att fatta mig kort.

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera Nordiska ministerrådet att verka för att de nationella ljudradio- och TV-bolagen i Norden kommer fram till en ordning som gör det möjligt för bolagen att ha fasta utsända medarbetare i de andra nordiska ländernas huvudstäder.

Ärendet har varit ute på remiss. Svaren är tämligen skiftande.

Utskottet finner anledning understryka, att televisionen och ljudradion genom en effektiv bevakning av det nordiska nyhetsstoffet kan på ett verksamt sätt bidra till att öka kunskapen och förståelsen för de andra ländernas förhållanden och problem hos den nordiska allmänheten och därmed till en ytterligare fördjupad samhörighet mellan de nordiska folken. Som förhållandena nu är, undanskjuts det nordiska stoffet i radio och TV på många håll i Norden på ett icke önskvärt sätt.

Efter övervägande finner utskottet att många skäl talar för önskvärdheten av att förverkliga ett system med fasta korrespondenter i de nordiska huvudstäderna. Radio- och TV-bolagen är dock i samtliga nordiska länder i hög grad fristående institutioner, som själva tar ställning till behovet och finansieringen av ett utbyggt korrespondentnät. Kulturutskottet har därför icke ansett sig kunna förorda, att Nordiska rådet antar en rekommendation i den form förslagsstälarna hemställt om.

Däremot är det utskottets mening att en utredning är önskvärd för att klarlägga förutsättningarna för ökad information mellan de nordiska länderna i etermedia.

Kulturutskottet föreslår att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna att förbättra informationen om de nordiska länderna i etermedia.

Fru president! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad.

skedde votering medelst namnupprop beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Ele Alenius, Tönnes Madsson Andenæs, Johannes Antonsson, John Austrheim, Jo Benkow, Åsgeir Bjarnason, Christian Christensen, Bjarne Mørk Eidem, Pauli Ellefsen, Knud Enggaard, Mauno Forsman, Gylfi P. Gíslason, Ove Hansen, Svend Haugaard, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Sverrir Hermannsson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Gustav Holmberg, Karl-Erik Häll, Paul Jansson, Knut Johansson, Bertil Jonasson, Kalevi Kivistö, Magnús Kjartansson, Olaf Knudson, Lars Korvald, Astrid Kristensson, Eric Krönmark, Sirkka Lankinen, Reidar T. Larsen, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, Thor Lund, Grethe Lundblad, Mette Madsen, Sven Mellqvist, Gerda Møller, Otto Mørch, Arne Nilssen, Jan-Ivan Nilsson, Sture Palm, Rolf Sellgren, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Erkki Tuomioja, Olavi Tupamäki, Pirkko Työläljärvi, Seppo Westerlund, Kåre Willoch, Folke Woivalin, Paavo Väyrynen och J. Fr. Øregaard.

Poul Dam avstod från att rösta.

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Per Borten, Eric Carlsson, Ragnar Christiansen, Leif Glensgård, Finn Gustavsen, Carl-Henrik Hermansson, Harri Holkeri, Kirsten Jacobsen, Lauri Kantola, Håkon Kyllingmark, Morten Lange, Odvar Nordli, Robert Pedersen, Nikolaj Rosing, Erland Steenberg, Carl Olof Tallgren, Þórarinn Þórarinsson och Saimi Ääri.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 58 röster. 1 medlem avstod från att rösta.

20

A 435/k: Medlemsförslag om språkundervisning för finländska barn i Sverige

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförsla-

get måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar

1) regeringen i Sverige att i samråd med Finlands regering vidtaga åtgärder för att öka möjligheterna för de i Sverige bosatta finska barnen att erhålla undervisning i och på sitt modersmål samt

2) regeringarna i Finland och Sverige att vidtaga åtgärder för att trygga rekryteringen av tvåspråkiga lärare.

Elsi Hetemäki (kulturutskottets talesman: Fru president! Nordiska rådet har vid ett flertal tillfällen uppmärksammat de problem, som är förknippade med den stora invandringen till Sverige från Finland. På initiativ av rådet tillsattes år 1967 Finsk-svenska utbildningsrådet med uppgift att förbättra utbildningsförhållandena för den i Sverige bosatta finskspråkiga befolkningen. Undervisningsmyndigheterna i Sverige har numera uppställt förverkligandet av tvåspråkigheten som ett mål för invandrarnas utbildning. Men såsom man på sistone både från pedagogernas och barnpsykologernas sida allt oftare har framhävt ligger grunden för alla språkfärdigheter i det, att man ordentligt kan sitt modersmål.

Strävan till tvåspråkighet är dock fortfarande långt ifrån förverkligad närmast därför att de finska barnen inte från början kan få undervisning i sitt eget språk eller på sitt eget språk. Det saknas daghem, förskolor, grundskolor och gymnasier i vilka finska är första språk för de finländska barnen i Sverige. I svenska grundskolan finns i dag 34 000 barn till finska medborgare och dessutom finns det lika många finländska barn som inte är i skolåldern. Elevgrupper som berörs av den i medlemsförslaget aktualiserade problematiken torde kunna anslås till minst 75 000.

I Sverige verkar för närvarande i grundskolan ca 400 finskspråkiga lärare. Antalet är dock otillräckligt. Större delen av lärarna har rekryterats i Finland, men genom grundskolans införande i Finland har rekryteringsmöjligheterna försvårats. Bristen på lärare för inflyttade finska barn i Sverige borde kunna avhjälpas genom att i Sverige inleda lärarutbildning för personer med

kunskaper i finska och svenska språken och genom att ge personer med sådana språkkunskaper och med examen från finländska universitet effektiv vidareutbildning.

Den avgörande hänsynen då man går att lösa problem inom skolväsendet bör enligt kulturutskottets mening vara omsorgen om den enskilda eleven. Detta är en allmän målsättning, men den får en speciell innebörd då det gäller barn, som har ett annat modersmål än majoriteten av den omgivande miljöns befolkning. Språket är nämligen icke endast ett meddelelsemedel, utan någonting långt mera, en faktor, som i hög grad bidrar till att forma en personlighet. Det är därför ytterst viktigt, att individen i början av sin utveckling lär sig behärska sitt modersmål. Ett halvspråkigt barn blir lätt handikappat för hela livet.

Utskottet önskar även understryka betydelsen av att de skolpolitiska åtgärderna borde kompletteras med åtgärder som har en stimulerande effekt på barnens språkliga färdigheter både i finska och svenska. I remissmaterialet har bl. a. betonats vikten av att skol- och folkbiblioteken tillhandahåller tillräckligt urval av finskspråkig litteratur och annat hjälpmaterial.

Åtskilligt har verkligen redan gjorts för att hjälpa de finländska invandrarna tillrätta med deras anpassningsproblem. Många kommuner med stor invandring är så att säga huvudmän i denna fråga därför att de i huvudsak har ansvaret för undervisningen och har gjort mycket för denna sak och verkligen satsat på den. Men språket och skolfrågan utgör dock fortfarande ett stort problem för finländare i Sverige. Man bör i detta sammanhang också uppmärksamma bestämmelsen i Nordiska kulturavtalet om att avtalsparterna skall söka tillgodose önskemål från medborgare i ett nordiskt land som bor i ett annat nordiskt land om undervisning på modersmålet.

För min del är det en stor glädje att yrka mitt bifall till kulturutskottets förslag speciellt därför att det verkligen bara har gått sju månader sedan medlemsförslaget underskrevs.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Ele Alenius, Tönnes Madsson Andenæs, Johannes Antonsson, John Austrheim, Jo Benkow, Ásgeir Bjarnason, Eric Carlsson, Christian Christensen, Poul Dam, Bjarne Mørk Eidem, Pauli Ellefsen, Knud Enggaard, Mauno Forsman, Ove Hansen, Svend Haugaard, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Carl-Henrik Hermansson, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki, Harri Holkeri, Gustav Holmberg, Karl-Erik Häll, Paul Jansson, Knut Johansson, Bertil Jonasson, Kalevi Kivistö, Magnús Kjartansson, Lars Korvald, Astrid Kristensson, Eric Krönmark, Sirkka Lankinen, Reidar T. Larsen, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, Grethe Lundblad, Mette Madsen, Sven Mellqvist, Gerda Møller, Otto Mørch, Jan-Ivan Nilsson, Sture Palm, Robert Pedersen, Rolf Sellgren, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Liv Stubberud, V. J. Sukseinen, Per Olof Sundman, Erkki Tuomioja, Olavi Tupamäki, Pirkko Työljärvi, Seppo Westerlund, Kåre Willoch, Paavo Väyrynen och J. Fr. Øregaard.

Sverrir Hermannsson och Folke Woivolin *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Per Borten, Ragnar Christiansen, Gylfi Þ. Gíslason, Leif Glensgård, Finn Gustavsen, Kirsten Jacobsen, Lauri Kantola, Olaf Knudson, Håkon Kyllingmark, Morten Lange, Thor Lund, Arne Nilsen, Odvar Nordli, Nikolaj Rosing, Erland Steenberg, Carl Olof Tallgren, Þórarinn Þórarinnsson och Saimi Ääri.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 57 röster. 2 medlemmar avstod från att rösta.

Mötet avslutades kl. 17.50.

Protokoll

8:e mötet

Torsdagen den 20 februari 1975 kl. 10.00

Presidenter: Knud Enggaard (1—6) och Ragnhildur Helgadóttir (6—13)

Dagordning

1. A 365/k: Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt accelerationscentrum (NORDAC)

2. A 407/k: Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för komparativ samhällsforskning

3. A 409/k: Medlemsförslag om instiftande av Nordiska rådets idrottspris

4. A 413/k: Medlemsförslag om gemensamt alfabet och lika bokstavsföljd

A 415/k: Medlemsförslag om en nordisk språknämnd

5. A 414/k: Medlemsförslag om privata skolors och utbildningsinstitutioners förbättring och utbyggnad

6. A 450/k: Medlemsförslag om samnordiska lärarseminarier för pedagogiskt utvecklingsarbete vid de nordiska journalisthögskolorna

7. D 1975/2/1971/k: Meddelande om rekommendation nr 2/1971 angående ekonomiskt stöd till nordiskt idrottsutbyte

8. D 1975/26/1967/k: Meddelande om rekommendation nr 26/1967 angående enhetlig nordisk skolordning

9. D 1975/11/1969/k: Meddelande om rekommendation nr 11/1969 angående Nordisk Journalistkursus

10. D 1975/13/1970/k: Meddelande om rekommendation nr 13/1970 angående nordiska skol- och studentbetygs giltighet

11. Bemyndigande för presidiet att tillsätta kommittéer

12. Tid och plats för nästa session

13. Mötets avslutande

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes, att Jóhann Hafstein återtagit sin plats i rådet och att Sverrir Hermannsson lämnat sessionen, att Knut Johansson lämnat sessionen och ersatts av Tage Larfors, att Eric Krönmark lämnat sessionen och ersatts av Ove Nordstrand samt att Per Borten, Carl-Henrik Hermansson och Allan Hernelius lämnat sessionen.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

1

A 365/k: Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt acceleratorcentrum (NORD-AC)

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Haugaard (kulturutskottets talesman): Hr. præsident. En ret storstilet plan om et fællesnordisk acceleratorcentrum under navnet Nordak og med station i Risø blev ved Nordisk Råds session i 1973 tilbagesendt til kulturudvalget. Ministerrådet viste ikke stor interesse for sagen, men henviste til, at der var truffet beslutning om at oprette en nordisk samarbejdskomité for accelera-

tionsfysik, som skulle finansieras över kulturbudgeten — ganska vist med helt andra belöb — och denna samarbetskommitté skall varetage en räkka andra områden som f. eks. koordination af forskning inden for atomområdet, den skal informere, give støtte til forskeres rejser til gæsteforelæsninger og forskelligt andet.

Denne mulighed samt respekten for de meget store udgifter, som medlemsforslaget ville medføre, hvis det skulle gennemføres, har fået kulturudvalget til at give den indstilling, at der ikke foretages yderligere i sagen.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls utskottets förslag.

2

A 407/k: Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för komparativ samhällsforskning

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att ytterligare utbygga det nordiska samarbetet beträffande nordisk komparativ samhällsforskning och vid denna utbyggnad även överväga möjligheterna att grunda ett nordiskt institut för komparativ samhällsforskning.

Paul Jansson (kulturutskottets talesman): Herr president! Kulturutskottet föreslår att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att ytterligare bygga ut det nordiska samarbetet beträffande en nordisk komparativ samhällsforskning och då också överväga att grunda ett nordiskt institut för sådan forskning.

Detta utskottets ställningstagande betyder att utskottet till en del tillstyrker ett medlemsförslag från 1973 om nordisk samhällsforskning. Men bara till en del. Förslagsställarna ville nämligen att Nordiska rådet på en gång skulle besluta att rekommendera Nordiska ministerrådet att inrätta ett nordiskt institut för samhällsforskning. Vi är inte övertygade om att det skulle vara ett klokt beslut. Vi tror att det är bättre att som ett första steg stimulera och bygga ut den forskning i Norden som redan på-

går. Det förekommer redan nu till viss del en nordisk samverkan på detta område. Det finns ett samarbetsorgan för de nordiska samhällsvetenskapliga forskningsområdena, nämligen Nordiska samarbetsdelegationen för samhällsforskning. Det förekommer kontakter och samverkan mellan universitets- och högskoleinstitutioner samt mellan enskilda forskare.

Säkerligen kan mycket mer göras på detta område för att förbättra kontakterna mellan nordiska forskare. Det är också den uppfattning som flertalet av remissinstanserna har. Vi bör vänta med att inrätta ett särskilt institut och se vad det samarbete som redan pågår kan ge för resultat.

Med dessa få ord, herr president, yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Ele Alenius, John Austrheim, Jo Benkow, Christian Christensen, Ragnar Christiansen, Poul Dam, Bjarne Mørk Eidem, Pauli Ellefsen, Knud Enggaard, Finn Gustavsen, Ove Hansen, Svend Haugaard, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Elsi Hetemäki, Harri Holkeri, Gustav Holmberg, Karl-Erik Häll, Paul Jansson, Bertil Jonasson, Lauri Kantola, Kalevi Kivistö, Magnus Kjartansson, Olaf Knudson, Lars Korvald, Astrid Kristensson, Håkon Kyllingmark, Morten Lange, Tage Larfors, Reidar T. Larsen, Thor Lund, Grethe Lundblad, Mette Madsen, Gerda Møller, Otto Mørch, Arne Nilsen, Jan-Ivan Nilsson, Ove Nordstrandh, Sture Palm, Robert Pedersen, Nikolaj Rosing, Rolf Sellgren, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Erlend Steenberg, Liv Stubberud, V. J. Sukkelainen, Per Olof Sundman, Erkki Tuomioja, Pirkko Työläjärvi, Þórarinn Þórarinnsson och J. Fr. Øregaard.

Leif Glensgård, Jóhann Hafstein och Sven Mellqvist *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Tønnes Madsson An-

denäs, Johannes Antonsson, Ásgeir Bjarnason, Per Borten, Eric Carlsson, Mauno Forsman, Gylfi Þ. Gíslason, Carl-Henrik Hermansson, Allan Hernelius, Kirsten Jacobsen, Sirkka Lankinen, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, Odvar Nordli, Carl Olof Tallgren, Olavi Tupamäki, Seppo Westerlund, Kåre Willoch, Folke Woivalin, Paavo Väyrynen och Saimi Ääri.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 53 röster. 3 medlemmar avstod från att rösta.

3

A 409/k: Medlemsförslag om instiftande av Nordiska rådets idrottspris

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att verkställa en utredning av formerna för och framlägga förslag till ett utvidgat nordiskt idrottsamarbete, och att därvid

1. särskilt beakta behovet av stöd till samarbete inom skol-, ungdoms-, korporations- och handikappidrotten samt inom breddidrotten i allmänhet,

2. överväga möjligheterna att instifta ett Nordiska rådets idrottspris.

Paul Jansson (kulturutskottets talesman): Herr president! Idrottsrörelsen är utan tvekan Nordens största folkrörelse. Med sin mångfasetterade verksamhet engagerar den miljontals människor i de nordiska länderna.

I det nu aktuella medlemsförslaget om inrättande av ett nordiskt idrottspris konstaterades bl. a. att idrotten, som förr var ett intresse och en fritidssysselsättning för ett fåtal, nu har blivit ett angeläget behov för stora befolkningsgrupper. Den har i vid mening blivit en naturlig del i många människors livsmönster. Man pekar på det förhållandet att elitidrotten med sin genomslagskraft i massmedia utgör det mest uppmärksammade inslaget av idrottsutövning, men vid sidan av den bedrivs det på nordisk basis en omfattande handikapp- och korpora-

tionsidrott. Satsningen på breddidrott har under senare tid fått allt större omfattning, konstaterar förslagsställarna.

Jag vill personligen gärna säga att det absolut inte är elitidrotten som i första hand behöver uppmärksamhet och stöd. Våra duktiga elitidrottsmän har rika möjligheter att få publicitet och bli kända för sina stora bedrifter både på tävlingsarenan och ibland utanför den.

Det är främst med sådana här utgångspunkter som kulturutskottet mycket seriöst har prövat medlemsförslaget om instiftande av Nordiska rådets idrottspris. Förslagsställarna menar för sin del att idrott i vid bemärkelse utgör ett värdefullt och omistligt inslag i kulturbilden i Norden i stort; därför bör idrottsutövandet uppmuntras på samma sätt som andra kulturyttringar i Norden. Jag vill starkt understryka att kulturutskottet till fullo delar förslagsställarnas uppfattning i dessa avseenden. Det mycket positiva mottagande som medlemsförslaget fått av så gott som samtliga remissinstanser tyder också på att det finns ett starkt intresse inom idrottsrörelsen i Norden för att på nordisk basis öka stödet till andra grenar av idrottsverksamheten än just tävlings- och elitidrotten. Vad som då kommer i fråga är de idrottssektorer som sysslar med skolidrott, ungdomsidrott, korporationsidrott, handikappidrott samt bredd- eller motionsidrott i allmänhet. Utskottet vill understryka den stora betydelse idrotten har bl. a. inom det förebyggande hälsovårdsarbetet och ungdomsfostran, och inte minst då det gäller att bekämpa exempelvis ungdomsbrottsligheten.

Men jag vill för rådet redovisa, att det inom utskottet finns delade meningar om det kloka i att inrätta ett Nordiska rådets idrottspris. Den skrivning som utskottet har kommit fram till är alltså ett uttryck för den kompromissvilja som ådagalagts inom kulturutskottet i detta avseende. Även om jag personligen är mycket starkt intresserad av att inrätta ett Nordiska rådets idrottspris, tror jag att det inte vore klokt att ta detta beslut i dag. Det finns anledning att utreda problemen ytterligare: formerna för prisets utdelning och vilka som skulle kunna komma i åtnjutande av priset — det kan ju också vara fråga om idrottsledare och

andra som gör stora satsningar inom breddidrotten.

Vi vet att det under senare tid har väckts nya förslag om andra slag av pris i Nordiska rådet, bl. a. pris för bildkonst och scenkonst — förslag som avvisats av rådet. Mot den bakgrunden och med hänsyn till de delade meningar som råder om prisinstitutionens allmänna berättigande har vi inte ansett det lämpligt att nu ta ställning för instiftande av ett idrottspris. Frågan bör utredas noggrant innan vi tar ett sådant beslut.

Kulturutskottet föreslår därför att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att verkställa en utredning av formerna för och framlägga förslag till ett utvidgat nordiskt idrottsamarbete, och att därvid

1. särskilt beakta behovet av stöd till samarbete inom skol-, ungdoms-, korporations- och handikappidrotten samt inom breddidrotten i allmänhet,

2. överväga möjligheterna att instifta ett Nordiska rådets idrottspris.

Herr president! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Mette Madsen: Hr. præsident! Jeg synes, det er vældig rart at være med til at stemme for, at der skal overvejes muligheder for at indstifte en Nordisk Råds idrætspris, men jeg vil meget gerne henstille til Nordisk Råd, at man, når reglerne for udelingen af disse priser skal fastlægges, lægger hovedvægten på det, der står i forslaget, nemlig at "Priset skulle även kunna utgå till förtjänta idrottsledare".

Jeg tror, det er meget vigtigt, hvis vi skal blive ved at have interesse omkring dette arbejde — og det er vel derfor man indstifter prisen — at den netop bliver givet til de frivillige idrætsledere, der år for år udfører et stort, gratis, og meget, meget vigtigt, men meget ofte lidet påskønnet arbejde.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Ele Alenius, Johannes Antonsson, John Austrheim, Jo Benkow, Eric Carlsson, Christian Christensen, Ragnar Christiansen, Bjarne Mørk Eidem, Knud Enggaard, Finn Gustavsen, Jóhann Hafstein, Ove Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Elsi Hetemäki, Harri Holkeri, Gustav Holmberg, Karl-Erik Häll, Paul Jansson, Bertil Jonasson, Lauri Kantola, Kalevi Kivistö, Magnús Kjartansson, Lars Korvald, Astrid Kristensson, Håkon Kyllingmark, Tage Larfors, Reidar T. Larsen, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, Thor Lund, Grethe Lundblad, Mette Madsen, Sven Mellqvist, Gerda Møller, Otto Mørch, Arne Nilsen, Jan-Ivan Nilsson, Odvar Nordli, Ove Nordstrandh, Sture Palm, Robert Pedersen, Nikolaj Rosing, Rolf Sellgren, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Erland Steenberg, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Pirkko Työläjärvi, Folke Woivolin, Paavo Väyrynen och Þórarinn Þórarinnsson.

Mot rekommendationen röstade:

Poul Dam, Leif Glensgård och Morten Lange.

Erik Adamsson, Pauli Ellefsen, Olaf Knudson, Erkki Tuomioja och J. Fr. Øregaard *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Tønnes Madsson Andersen, Åsgeir Bjarnason, Per Borten, Mauro Forsman, Gylfi P. Gíslason, Svend Haugegaard, Carl-Henrik Hermansson, Allan Hernelius, Kirsten Jacobsen, Sirkka Lankinen, Carl Olof Tallgren, Olavi Tupamäki, Seppo Westerlund, Kåre Willoch och Saimi Ääri.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 54 röster mot 3. 5 medlemmar avstod från att rösta.

4

A 413/k: Medlemsförslag om gemensamt alfabet och lika bokstavsföljd och A 415/k: Medlemsförslag om en nordisk språknämnd

Rådet företog ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Kulturutskottet hade anmält, att behand-

lingen av medlemsforslagen fortsætter efter sessionen.

Sundman (kulturutskottets talesman): Herr president! I medlemsforslag 415/k hemställes att Nordiska rådet måtte rekommendera ministerrådet att inrätta en nordisk språknämnd.

Det kan erinras om att de nationella språknämnderna en gång kom till på nordiskt initiativ. Det var före Nordiska rådets tid, och det var Föreningarna Norden som väckte förslaget. Redan då låg ett gemensamt nordiskt språkvårdsintresse i bakgrunden.

Enligt kulturutskottets uppfattning skulle någon form av organiserad samverkan mellan de nationella språknämnderna vara av stort värde. Utskottet arrangerade en sammankomst i Ålborg i november i höstas med representanter för språknämnderna. Emellertid har det befunnits erforderligt med ytterligare överläggningar med nämnderna innan medlemsförslaget kan tas upp till beslut i rådet. Dessa överläggningar beräknas äga rum under våren.

Utskottet har alltså för avsikt att fortsätta behandlingen av medlemsförslaget A 415/k efter sessionen. Detta gäller även medlemsförslag A 413/k, som berör en angränsande fråga. Utskottet har blott önskat anmäla detta för rådet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *lades utskottets anmälan till handlingarna.*

5

A 414/k: Medlemsförslag om privata skolors och utbildningsinstitutioners fortbestånd och utbyggnad

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Benkow (kulturutskottets talesman): Kulturutvalget har hatt til behandling et medlemsforslag som tar sikte på en fortsatt beståen og videreutbygging av de private skoler på alle undervisningstrinn.

Det har vært behandlet på i alt syv mø-

ter, og det har vært en meget vanskelig sak å behandle. Når man nå fra kulturutvalgets side fremmer et forslag om at man ikke skal foreta seg noe i sakens anledning, skjer det på høyst ulike premisser.

Selv er jeg blant dem som står som forslagsstiller til forslaget, og man får da utøve både en viss selvdisiplin og et måtehold her, slik at det er mulig å komme ut av dette på en måte som gjør at vi kan komme videre på andre områder.

Hvis man ser remissinstansens uttalelser, er det ikke bare her, kan man si, vanlig differanse i synspunkter, men det er forholdsvis, etter nordiske forhold dyptgående politiske dels ideologiske skillelinjer, og de er av en slik karakter at jeg tror det ligger utenfor det muligens rekkevidde her og nå å få fram en uttalelse som gjør det mulig med et samlet nordisk initiativ på dette område. Men jeg vil likevel, siden man nå engang er personlig positiv til dette, understreke sterkt hva som er de underliggende årsaker til at man har reist dette medlemsforslaget. Det er først og fremst den valgfrihet som ligger innebygd i at det finnes et alternativ til den offentlige skole. Det er behov for mangeartethet; at skolene og utdannelseinstitusjonene kan bevare sin spenst — hvis jeg kan få lov å uttrykke det slik. Det har noe både med toleranse og fordomsfrihet å gjøre og en spennvidde i oppfatninger. Men jeg tror man må erkjenne at i hvert fall på dette område vil det være å forløfte seg å tro at man ikke bare kan bidra til å forene dyptgående ulike tradisjoner mellom de nordiske land på dette område, men også flytte inn i Nordisk Råd de meget dyptgående forskjeller som gjør seg gjeldende innefor de nasjonale parlamenter.

Uten på noen måte å ville undervurdere betydningen av en debatt om disse spørsmål i et forum som dette, og uten på noen måte å ville avskrive noen av de synspunkter hver og en personlig må ha på dette, tror jeg at man tjener denne sak best på dette utviklingstrinn ved å kjempe for sitt syn på det innenfor sitt nasjonale forum. Og i tillit til og i forhåpning om at dette vil bli forstått uansett hvilket syn man personlig måtte ha på privatskolene, så ber jeg om at man støtter kulturutvalgets forslag som i all korthet går ut på at Nordisk Råd

ikke skal foreta seg noe i anledning av medlemsforslaget.

Korvald: A 414/k med forslag om privatskolenes utbygging er et meget interessant dokument. Der er sjelden å se en så klar fremstilling om betydningen av private skoler i frie demokratiske samfunn. Det blir klart påvist foreldrenes fortrinnsrett til å velge den undervisning de mener deres barn bør få. Jeg skal ikke gjenta alt det som står i forslaget om de grunner som taler for de private skolers og institusjoners rett til å eksistere som tilbud i samfunnet. Jeg vil bare understreke et forhold, nemlig at det må skapes praktiske forutsetninger for at slike skoler kan opprettes og trives, dette også av demokratiske likhetshensyn, blir det påpekt fra forslagsstillerne. For det første bør foreldrene ikke av økonomiske årsaker være forhindret fra å utnytte den anerkjente menneskerett å velge den skoleform de ønsker. Jeg vil føye til at det samme gjelder også for unge mennesker som selv velger å studere ved private institusjoner. For det andre er det fremhevet fra enkelte remissorganer at beskatningen i våre samfunn i dag er så høy at det er rimelig at det offentlige betaler det meste av omkostningene ved private skoler og institusjoner. Den høye beskatning er for øvrig i seg selv en hindring for de fleste foreldre i å betale omkostningene ved å ha sine barn i private skoler om ikke offentlige myndigheter betaler det meste av omkostningene.

Som påpekt av saksordføreren her er de fleste remissinstanser positive til forslaget. Så langt er alt vel. Imidlertid trekker utvalget, slik hr. Benkow påpekte, den konklusjon at Nordisk Råd ikke skal foreta seg noe med dette forslag. Begrunnelsen er at forslaget stort sett har samme hensikt som et tidligere forslag med nr. A 202/K. Imidlertid påpeker forslagsstillerne i sin begrunnelse at det forslag som de her har fremsatt, er et annet enn det nevnte forslag. Det vises til at forslag A 202/K går på undervisningens innhold, mens det forslag som her er fremsatt, dreier seg om at borgerne fritt skal kunne velge den undervisningsform de måtte ønske for sine barn. Forslagsstillerne har alltså allerede i sin

begrunnelse avvist det som utvalget nå vesentlig bygger sin innstilling på.

I nordisk sammenheng vedtar vi rekommandasjoner nær sagt på alle områder. Jeg vil føye til at jeg er ikke noen særlig sterk tilhenger av det, men det er nå engang det som skjer i de fleste sammenhenger i Nordisk Råd, og det ville da i og for seg ikke vært urimelig om man hadde sluttet seg til det forslag som her foreligger. Når det er fremsatt et forslag, og det er det som skjer her, er det vanskelig å avvise forslaget når man prinsipielt er enig i det. Nå vil jeg imidlertid si at jeg respekterer den begrunnelse som hr. Benkow fremførte her på vegne av utvalget, og vil på den bakgrunn ikke fremsette noe avvikende forslag. Jeg vil imidlertid selv avstå ved avstemningen, for å gi uttrykk for at jeg er enig i de prinsipper som ligger til grunn for forslaget, og jeg har ikke noen annen måte å få gitt tydelig uttrykk for det på.

Lange: Hr. præsident! Engang for mange år siden hadde jeg en langvarig nattediskussion med en representant for det russiske system, og indstillingen til skolevæsenet drejer sig netop om et tilsvarende forslag, der da var fremme, og som han afviste med den største energi.

Jeg bekymredes lidt, for jeg tænkte, det måtte være et spørgsmål om terminologi. Da det lykkedes mig at få forklaret ham, at det, som jeg gerne ville have hans støtte til, måske også kunne beskrives som eksperimenterende skoler, så opstod der pludselig en slags kongruens.

Jeg tror, det ville være forkert, om vi passerede denne sag på dagsordenen uden at gøre det klart, at selve det pædagogiske eksperiment i videste udstrækning igennem årene er gennemført i skoler, som er private, sådan at forstå, at det er forældre-sammenslutninger, som driver dem.

Vi har dertil i Danmark ganske gode muligheder, og vi trænger sådan set næppe til nogen rekommandation af nogen art. Men jeg vil gerne understrege det progressive og væsentlige element, som også kan ligge i denne skoleform.

Jeg indrømmer, at i det medlemsforslag, vi diskuterer her, er der også en tendens i retning af at beskytte de stakkels børn mod

en skolepåverkan, som föräldrarna inte kan lida, och denna situation förekommer mig väsentlig mindre intressant.

Private skolor är en broget blandning af undervisningsanstalter, de innehåller nogle af de mest värdefulde elementer i vor pedagogiske udvikling, og når man ikke ønsker at tale imod denne sag her, forstår jeg det godt, men det bør ikke passere, uden at det understreges, at dette positive element hører med inden for rammerne af forslaget.

Jeg vil hverken afstå eller stille andre rekommendationer, blot mene, at der ved diskussionen her skal fremhæves, at det er ikke blot en farlig protektionisme for mangelighed, der er tale om, det er lige så meget et progressivt ønske om en fornyelse.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölles utskottets förslag.

6

A 450/: Medlemsförslag om samnordiska lärarseminarier för pedagogiskt utvecklingsarbete vid de nordiska journalisthögskolorna

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att ge Rektorskommittén för de nordiska journalisthögskolorna en fast institutionaliserad ställning bland de nordiska samsamarbetsorganen, samt

2. att bevilja tillräckliga medel för årligt pedagogiskt samarbete mellan lärarna vid de nordiska journalisthögskolorna.

Kivistö (kulturutskottets talesman): Herr president! Kulturutskottet föreslår, att Nordiska rådet skulle rekommendera Nordiska ministerrådet att ge Rektorskommittén för de nordiska journalisthögskolorna en fast institutionaliserad ställning bland de nordiska samsamarbetsorganen samt att bevilja tillräckliga medel för årligt pedagogiskt samarbete mellan lärarna vid de nordiska journalisthögskolorna.

Denna verksamhet har tagit sitt mest syn-

liga uttryck i årliga pedagogiska samsamarbetsseminarier sedan 1971, och enligt utskottets mening har den visat sig vara en fruktbringande form av fort- och vidareutbildning. Hittills har verksamheten ändå finansierats genom olika tillfälligt beviljade anslag dels från ministerrådets dispositionsmedel, dels från Nordiska kulturfonden och från nationella statsmedel; bl. a. seminariet år 1973 bekostades nästan helt av finska statsmedel. Ämbetskommittén för nordiskt kulturellt samarbete har fastslagit att det anslag ur dispositionsmedlen som har beviljats bör anses vara ett engångsanslag, som icke är att betrakta som bindande för framtiden. Därför bör permanentning av kommitténs status och anslag till densamma komma till stånd.

Herr president, jag ber att få yrka bifall till kulturutskottets förslag till rekommendation.

Ragnhildur Helgadóttir övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Erik Adamsson, Ele Alenius, Johannes Antonsson, John Austrheim, Jo Benkow, Eric Carlsson, Christian Christensen, Ragnar Christiansen, Poul Dam, Pauli Ellefsen, Knud Enggaard, Ove Hansen, Svend Haugaard, Asbjørn Haugstvedt, Ragnhildur Helgadóttir, Elsi Hetemäki, Gustav Holmberg, Karl-Erik Häll, Paul Jansson, Bertil Jonasson, Lauri Kantola, Kalevi Kivistö, Magnús Kjartansson, Olaf Knudson, Lars Korvald, Astrid Kristensson, Håkon Kyllingmark, Morten Lange, Sirkka Lankinen, Tage Larfors, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, Grethe Lundblad, Mette Madsen, Sven Mellqvist, Gerda Möller, Otto Mørch, Arne Nilsen, Jan-Ivan Nilsson, Odvar Nordli, Ove Nordstrandh, Sture Palm, Robert Pedersen, Nikolaj Rosing, Rolf Sellgren, Anna-Greta Skantz, Karl Skytte, Erland Steenberg, Liv Stubberud, V. J. Sukselainen, Per Olof Sundman, Erkki Tuomioja, Pirkko Työlä-

Järvi, Kåre Willoch, Folke Woivalin, Paavo Väyrynen och Þórarinn Þórarinnsson.

Mot rekommendationen röstade:
Leif Glensgård och Kirsten Jacobsen.

Jóhann Hafstein *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Kristian Albertsen, Tønnes Madsson Andersen, Ásgeir Bjarnson, Per Borten, Bjarne Mørk Eidem, Mauno Forsman, Gylfi Þ. Gíslason, Finn Gustavsen, Carl-Henrik Hermansson, Allan Hernelius, Harri Holkeri, Reidar T. Larsen, Thor Lund, Carl Olof Tallgren, Olavi Tupamäki, Seppo Westerlund, Saimi Ääri och J. Fr. Øregaard.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 57 röster mot 2. 1 medlem avstod från att rösta.

7

D 1975/2/1971/k: Meddelande om rekommendation nr 2/1971 angående ekonomiskt stöd till nordiskt idrottsutbyte

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

8

D 1975/26/1967/k: Meddelande om rekommendation nr 26/1967 angående enhetlig nordisk skolordning

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

9

D 1975/11/1969/k: Meddelande om rekommendation nr 11/1969 angående Nordisk Journalistkursus

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelan-

den i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

10

D 1975/13/1970/k: Meddelande om rekommendation nr 13/1970 angående nordiska skol- och studentbetygs giltighet

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

11

Bemyndigande för presidiet att tillsätta kommittéer

Presidenten: Presidiet föreslår att plenarförsamlingens kommittéer i överensstämmelse med § 47 arbetsordningen ger presidiet fullmakt att tillsätta kommittéer för att företa utredningar av särskilda saker.

Presidiets förslag bifölls.

12

Tid och plats för nästa session

Enggaard: Fru præsident! Efter 6 dages samvær med kolleger fra de andre nordiske lande står vi nu over for afslutningen af Nordisk Råds 23. session.

Der har været mange sagligt givende og interessante arbejdstimer, der har også været festlige timer i dette gæstfrie land. Jeg tror, at vi alle med stort udbytte ved disse lejligheder har udvekslet personlige meninger og erfaringer.

Men når alt under sessionen er forløbet så let og smidigt, skyldes det en indsats fra vore islandske venners side, som vi alle har grund til at takke for. Vi takker vor nye præsident, som har haft hovedansvaret for forberedelsen og for forløbet af sessionen. Vi takker også den islandske rådsdelegation og dets sekretariat, som under ledelse af kontorchef Sigurðsson har forestået de talrige praktiske opgaver i forbindelse med sessionen. Endvidere vil vi takke alle,

som har åbnet deres smukke lokaler for os, det gjælder Altinget, Højesteret, Nationalteatret og trafikministeriet. Alle disse steder har man måttet indstille den normale anvendelse af lokalerne, mens sessionen stod på.

Vi takker også Islands regering, Reykjavík kommune og alle andre, som med enestående gæstfrihed har inviteret os til festlige timer, som vil leve længe i vor erindring.

Endelig vil vi give udtryk for vor taknemmelighed over for alle, der her i Island har været med til at forberede sessionen og hver dag, og aften med, under sessionen bogstavelig talt har arbejdet bag scenen. Alle, der har haft lejlighed til at se ind bag kulisserne, vil vide, hvilket stort arbejde, der her er udført.

Jeg skal ikke vurdere resultaterne af sessionen, det er ikke opgaven nu, men blot på alles vegne sige en hjertelig tak til vore islandske værter for Nordisk Råds 23. session.

På den danske delegations vegne har jeg dernæst den ære at invitere rådet til at lægge sin næste ordinære session i København på den tid, som præsidiet senere fastsætter. Det er håbet fra dansk side, at denne invitation vil blive accepteret, og vi vil i så fald bestræbe os på at skabe tilfredsstillende arbejdsforhold.

Igen en gang tak til Island for denne fortræffelige session.

13

Mötets avslutande

Præsidenten: Kære rådsmedlemmer og øvrige tilstedeværende! Inden sessionen slutter, vil jeg takke de øvrige præsidiemedlemmer for godt og lærerigt samarbejde. Præsidiensekretariatet og dets generalsekretær vil jeg takke specielt for deres arbejde. Dette gjælder også de nationale sekretærer.

En af dem, Frantz Wendt fra Danmark, afgår nu snart fra den post. Han er en af de få, som har været med fra rådets begyndelse, og han har udført et stort arbejde. Han fylder 70 år i næste uge. Nordisk Råd takker ham for hans levende interesse og vigtige indsats og ønsker ham på forhånd hjertelig til lykke.

Jeg retter en tak til de talrige personer, som har hjulpet med udførelsen af vor session her i Nationalteatret, og sidst, men ikke mindst, takker jeg pressens folk for deres værdifulde arbejde som består i at præsentere Nordisk Råds ansigt udadtil.

Vi har i disse dage haft udbytterige diskussioner og er nået frem til positive resultater.

De store sager på det økonomiske område, især energiområdet, har man besluttet at behandle ved at arbejde videre med forberedelserne til nordisk samarbejde på energiområdet.

Det fremgår også tydeligt af diskussionerne, at Nordisk Råds medlemmer anser, at de på det internationale område skal slutte sig tættere sammen i stedet for at stå som isolerede enheder.

Man har truffet beslutning om offentlighedsprincippet både udadtil og inden for rådets arbejde. Disse sager vil forhåbentlig bidrage til, at man får bedre forståelse og bedre spredning af oplysning om rådets arbejde.

Man har i enkelte sager truffet beslutninger, som sikkert vil blive til gavn. Lad mig kun nævne min glæde over, at rådet ved sin vedtagelse bekræftede den positive nordiske holding over for menneskerettighederne, i dette tilfælde mænds og kvinders ligestilling.

Til slut vil jeg nævne, at det er af overordentlig interesse for Island at deltage i Nordisk Råds samarbejde. Vor lille nation føler samhørighed over for de andre nordiske nationer. For en lille nation med denne geografiske beliggenhed er der en bestemt fare for at blive isoleret. Derfor er de kulturelle, politiske og reelle slægtskabsbånd med det øvrige Norden af stor værdi for os i Island.

Jeg takker for besøget i Island og takker for tålmodighed over for rådets nuværende præsident. Til slut takker jeg de enkelte rådsmedlemmer for deres bidrag til denne session, hvad enten de har stået på talerstolen eller siddet på deres pladser i salen.

Herved vil jeg erklære, at denne session i Nordisk Råd er sluttet.

Mötet avslutades kl. 11.00.

Godkännande av protokollen

Dessa protokoll, som omfattar stenografiska referat av förhandlingarna vid Nordiska rådets 23:e session i Reykjavík den 15—20 februari 1975, har förts av rådets fungerande sekreterare, sekreteraren för den isländska delegationen, kontorchef Friðjón Sigurdsson.

I enlighet med § 16 i rådets arbetsordning godkännes protokollen härmed.

För Nordiska rådets presidium

Ragnhildur Helgadóttir

Helge Seip

SAKER M. M.

Medlemsförslag

om byggande av en trafikförbindelse mellan Vasa och Umeå

(Väckt av Sakari Knuutila, Bror Lillqvist, Jan-Ivan Nilsson och Pekka Tarjanne)

Inom Nordiska rådet väcktes år 1965 ett medlemsförslag om utbyggnad av trafikförbindelserna mellan Vasa och Umeå. Rådets trafikutskott anförde i sitt i saken avgivna betänkande om förslaget bl. a. att ett förbättrande av vägförbindelserna genom att anlägga vägbankar från fastlandet till den yttre skärgården utgjorde en framtidsplan, som förutsatte avsevärt större trafik än vad som förekom vid ifrågavarande tidpunkt. Utskottet ägnade också i sitt betänkande huvuduppmärksamheten åt frågan om användningen av isbrytare i vintertrafik i Kvarken. Utskottet hemställde att man vid utvecklandet av isbrytarsamarbetet skulle fästa uppmärksamhet även vid den tvärgående trafikens behov. Utskottet föreslog slutligen, att medlemsförslaget icke måtte ge anledning till åtgärder från rådets sida. Vid Nordiska rådets femtonde session år 1967 i Helsingfors biföll rådet utskottets förslag.

Tanken om anläggande av en landförbindelse tvärs över Kvarken som ett led i den samnordiska vägplan, som går under namnet "Blå vägen", har under senare år vidareutvecklats och härvid har till stöd för planen framförts så vägande argument, att Finlands riksdag vid godkännandet av statsförslaget för år 1971 i motiveringen beslöt uttala, att riksdagen "förutsätter att regeringen verkställer en preliminär utredning av den nationalekonomiska lönsamheten av en landsvägsförbindelse över Kvarken och de tekniska möjligheterna att förverkliga projektet samt de olika alternativa lösningarnas inverkan på vattenförhållandena i Bottenviken". Hösten 1970 publicerade Sydösterbottens landskapsförbund utredningar om en landförbindelse över Kvarken (se *Tillägg 1—2*).

Planen bör ses som en del av byggandet av Blå vägen. Med hjälp av medel som anvisats av Finlands riksdag har byggandet av denna väg i Finland fortskridit anmärkningsvärt långt. Mellan Kuopio och Vasa pågår byggnadsarbetena för närvarande. Åstadkommandet av en fast förbindelse över Bottniska viken äger avgörande betydelse för ett effektivt och ekonomiskt utnyttjande av Blå vägen. Dess verkningar gör sig gällande från Atlantkusten till östra Finland. Denna vägförbindelse skulle medföra betydande nya utvecklingsmöjligheter för näringslivet i såväl mellersta Norge och mellersta Sverige som mellersta Finland, som i detta nu är ett utvecklingsområde.

Enligt den av landskapsförbundet verkställda utredningen har trafiken på den planerade vägförbindelsen över Kvarken beräknats motsvara trafiken mellan Haparanda och Torneå och t. ex. år 1980 komma att uppgå till cirka tre miljoner fordon om året. Enligt utredningen vore det tekniskt möjligt att förverkliga förbindelserna över havet antingen som en bro eller vägbank eller tunnel. Kostnaderna för alla dessa alternativ kan med anlitande av nutida tekniska hjälpmedel exakt beräknas. För broprojektets vidkommande kan hänvisas till de upplysningar som finns om kostnaderna för den 6 060 meter långa bro, som är under uppförande i Sverige mellan Öland och fastlandet. Enligt landskapsförbundets utredning har de totala omkostnaderna för Kvarkenprojektet uppskattats på följande sätt: alternativet tunnel 270 miljoner mark, alternativet bro 310 miljoner mark och alternativet vägbank 350 miljoner mark. Det sistnämnda alternativet skulle kunna ge anledning till stora förändringar i naturförhållandena i Bottenviken medan de två förstnämnda alternativen inte skulle ge upphov till dylika förändringar enligt de utredningar som hittills verkställts. Vid beräkandet av omkostnaderna bör därjämte beaktas, att en fast vägförbindelse även skulle betjäna telekommunikationen och överföringen av elström, vilka vardera i framtiden torde komma att kräva betydande investeringar.

Enligt vår uppfattning vore ett snabbt principbeslut i fråga om denna samnordiska trafikplan, som utgör ett centralt led i Blå vägenprojektet, även ägnat att dirigera krafthushållnings- och trafikinvesteringarna i Norge, Sverige och Finland på ett riktigt och effektivt sätt.

Med stöd av vad ovan anförts får vi föreslå,

att Nordiska rådet måtte antaga en så lydande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Sverige och Norge att skyndsamt i samråd vidtaga åtgärder för att utreda möjligheterna för att bygga en landförbindelse över Kvarken och på grundval av de företagna utredningar fatta principbeslut om planens förverkligande som ett samnordiskt projekt.

Jyväskylä den 30 juni 1971

Sakari Knuuttila (Sd) Bror Lillqvist (Sd) Jan-Ivan Nilsson (c)
Pekka Tarjanne (Lkp)

TILLÄGG 1

Landförbindelsen över Kvarken¹

Utredning av distriktsingenjör Seppo Saari, Etelä-Pohjanmaan maakuntaliitto (Södra Österbottens landskapsförbund)

Byggnadsmöjligheterna

Total längden av väglinjen mellan Vasa och Umeå är 132 km. Avståndet över den egentliga Kvarken, d. v. s. mellan Valsörarnas och Holmögadds fyrar, är 22 km. Vattendjupet på den raka linjen i Kvarken är högst 20 m, men med en avvikelse söderut kan man mäta en linje, på vilken vattendjupet, med ett litet undantag (omkring 1 km), inte överstiger 10 meter. Jorden består av hårda stenarter. Under dessa omständigheter är det tekniskt fullt möjligt att anlägga en landförbindelse över Kvarken. Det har också konstaterats på flera håll, att de företagna kostnadsberäkningarna är hållbara och säkert anger kostnadernas storleksordning. På grund av de tekniska möjligheternas förmånlighet och de låga kostnaderna borde man inte heller jämföra landförbindelsen över Kvarken med andra motsvarande förbindelser eller uppställa den som alternativ till dessa, utan den kan byggas för att komplettera de andra. Förbindelsen över Kvarken kan byggas till kostnader, som motsvarar 2—3 års räntekostnader för en över Åland anlagd landförbindelse.

Anläggningskostnaderna utgör:

Teknisk lösning	Avståndet Valsörarna-Holmögadd (milj. mk)	Vägförbindelserna (milj. mk)		Totalkostnaderna milj. mk
		Vasa—Valsörarna	Holmögadd—Umeå	
Tunnel	160	50	60	270
Bro	200	50	60	310
Vägbank	230	55	65	350

Landförbindelsens verkningar och betydelse

1. Hela fordonstrafiken

Om man antar, att trafiken över Kvarken skulle motsvara trafiken mellan Haparanda och Torneå, är trafikprognosen följande:

år 1975	2 300 000 fordon
år 1980	3 000 000 "
år 1990	4 100 000 "
år 2000	5 100 000 "

¹ Utredningen översatt från finska.

Om broavgiften vore t. ex. 15 mk/fordon, skulle de uppburna trafikintäkterna år 1980 redan utgöra 45 milj. mark, vilket innebär en ränta om 13—14 % på de investerade kapitalet. Landförbindelsen mellan Vasa och Umeå skulle bli 780 km kortare.

2. Betydelse för turismen

Landförbindelsen över Kvarken skulle omedelbart användas av 3 miljoner turister per år, vilket utgör omkring hälften av gränsöverskridningarna av hela landets turister.

3. Betydelse för transportkostnaderna

Vid godstransporter är totalkostnaderna för anlitande av bilfärja och en sjösträcka på 100 km lika höga som för en 300—500 km längre landsvägsdistans.

4. Betydelse för vår ekonomiska konkurrensförmåga

Om man bortser från träförädlingsprodukterna riktar sig över hälften av hela vår export till de skandinaviska länderna. Landförbindelsen över Kvarken skulle flytta hela mellersta Finland och norra Finlands sydliga del delvis till och med 500 km närmare utlandsmarknaden, vilket inte kan bli utan stor betydelse för vår konkurrensförmåga på dessa områden.

5. Betydelse för vårt lands internationella trafikförbindelser

Kvarken är så pass nära södra och sydvästra Finland, att användningen av landförbindelsen över Kvarken för internationell snabbtrafik under stränga köldvintrar uppenbarligen skulle erbjuda ett billigare alternativ än en alltför långt förd kamp mot isen samt å den andra sidan skulle sänka kostnaderna för utvidgning och istandsättning av fartygsleder.

6. Godstrafikens framtidsutsikter

I framtiden sköts de nordiska ländernas oceantrafik kanske över två storhamnar, Göteborgs hamn och en så kallad atlanthamn, som skall anläggas på den norska kusten. Kvarkens läge skulle då vara betydligt förmånligare än under den nuvarande över Stockholm centraliserade trafiken.

7. Järnvägstrafiken

Statsjärnvägarna är för närvarande inte intresserade av att anlägga järnväg över Kvarken. Saken kan komma till omprövning, om den internationella godstrafiken över vårt land ökar.

8. Gasledning

Avståndet från Leningrad till Tammerfors, dit Finland har planerat att anlägga en gasledning, är lika långt som från Tammerfors över Kvarken till Örnsköldsvik i Sverige. Om det lönar sig för Finland att anlägga en gasledning till Tammerfors lönar det sig för Sverige att fortsätta med ledningen från Tammerfors till sitt eget område.

9. Överföring av elektrisk energi

För bygge av stora atomkraftverk skulle man mellan Finland och

Sverige behöva en omkring 700 MW elöverföringslinje. Enligt en uppskattning skulle denna kosta som luftledning omkring 60 milj. mark mindre än som underhavskabel.

10. Post- och telegraftrafiken

Landförbindelsen över Kvarken skulle göra dessa trafikformer snabbara samt anläggnings- och underhållskostnaderna billigare.

11. Territorialpolitisk och nationalekonomisk betydelse

Landförbindelsen över Kvarken skulle medföra industri till vida delar i vårt land som nu lider av befolkningsförlust. Det är möjligt, att mellersta Sveriges livsmedelsförsörjning t. ex. för mjölkens och köttets vidkommande delvis kunde ombesörjas från mellersta Finlands område. När allt kommer omkring bör det anses vara sannolikt, att utvecklingsområdena i vårt land härigenom definitivt skulle kunna inskränkas med en fjärdedel beräknat enligt arealen och med till och med 40 % beräknat enligt invånarantalet.

Betydelsen av landförbindelsen över Kvarken för Sveriges export blir relativt sett bara en sjättedel av vad dess betydelse är för Finlands export till de skandinaviska länderna, ehuru mängderna absolut sett motsvarar varandra. Sveriges tillväxtpöjligheter är i främsta rummet beroende av förbindelserna söderut, medan förbindelserna västerut är de viktigaste för Finland. Av denna anledning ligger det i Finlands intresse att vara aktivt för att åstadkomma en landförbindelse över Kvarken.

Vägbank över Kvarken

Ehuru huvudändamålet med denna plan är att anlägga en trafikförbindelse över Kvarken, är det med avseende på undersökningens helhet nödigt att i detta sammanhang också granska, vilka mål som skulle uppnås, om förbindelsen byggdes som en jordbank. Om man åtog sig att bygga en bro utan att undersöka banklösningen, kunde det gå så, att när bron är till hälften färdig, man upptäcker att förbindelsen ursprungligen borde ha byggts som vägbank. Genom vägbanken över Kvarken skulle Bottenviken bli en insjö med 36 000 km² areal, 42 m medeldjup och 1 470 km³ volym. Den skulle vara den sjunde insjön i storleksordning på jorden. Älvarna skulle föra till bassängen 125 km³ vatten per år och genom Kvarken skulle 135 km³ vatten per år eller 4 300 m³/sek strömma ut. Bankens kostnader skulle vara omkring 40 miljoner mark högre än bron. Tanken på en landförbindelse över Kvarken har ju på sin tid uppstått just ur tanken på en bank med avsikt att underlätta fartygsleds- och hamnförhållandena på Bottenvikens kust.

12. Betydelsen av vägbanken över Kvarken för underhållet av Bottenvikens fartygsleder och hamnar

Jordytan stiger vid Bottniska vikens kust nästan 10 mm per år. I samma takt uppgrundas farlederna och hamnbassängerna. Dessutom är växlingarna av vattenhöjden i Bottenviken 135 cm nedåt och 150 cm

uppat från 0-nivån. Med hjälp av vägbanken skulle man kunna varaktigt hålla vattennivån vid 20—30 cm ovanför 0-nivån. Detta skulle innebära en ökning av fartygsledernas och hamnarnas djup med 1,3 m i jämförelse med lågvattenstiderna. Dessutom skulle de av landhöjningen föranledda olägenheterna elimineras. Enligt en uppskattning skulle den totala behållningen härav utgöra 130 miljoner mark, men uppskattningen torde vara något för hög.

13. Nyttia i form av skydd mot översvämningar

Översvämningsnivån skulle på grund av vägbanken sjunka med c:a 100 cm, alltså lika lågt som den av naturen skulle bli om 100 år. Om strandmarkernas lutning anses vara lika stor som medellutningen på Österbottens kustområde, skulle skyddsområdet för översvämningar omfatta 35 000 har. Ifall det börjar växa träd på de för närvarande på grund av den salta havsvattenöversvämningen icke odlingsbara strand- och stenmarkerna om 35 000 har kan den ekonomiska vinningen härav uppskattas till 35 miljoner mark.

14. Nyttia i form av användning av vattensystemets rekreation

Vid insjöar har man konstaterat att en skogbevuxen strandtomt är 40—50 % dyrare än ett öppet eller kalhugget strandområde. Träden bjuder också på skydd mot insyn, av vilken anledning sommarbostäder kan byggas tätare än annars. Vattennivåns växlingar skulle minska från 2,8 meter till 0,5 meter och vattnet skulle under semesterperioden vara varmare än förut.

15. Fiskerihushållning

Av de laxar som inplanteras i Bottenviken får man tillbaka bara 10—20 %, medan resten fångas främst i danska vatten. Med tillhjälp av banken skulle det uppenbarligen vara möjligt att hindra fiskarna att undkomma. Man vet att fiskarna trivs i sötvatten och i salt havsvatten men inte så väl i bräckt vatten såsom i östersjöområdet. Om Bottenviken blev söt, skulle man där kunna fånga t. ex. siklöja 100 miljoner kg per år beräknat med Puruvesi som jämförelseobjekt, medan vår nuvarande hela strömmingsfångst utgör 30—40 miljoner kg/år.

16. Lokal vattenförsörjning

För säkerställande av vattenförsörjningen och för inbankning av havsvikar till sötvattensbassänger använde man inom bottenviksbäckenets område under 1960-talet över 10 miljoner mk. Även nya motsvarande projekt är aktuella. Nyttan härav torde kunna uppskattas till 50 miljoner mk.

17. Betydelsen för vattenskyddet

Nedsmutsningsproblemet inom östersjöområdet håller på att bli allvarligt. I östersjöbäckenet håller syreförlusten på att spridas, och t. ex. mängden av DDT i Östersjöns fiskar är 10 gånger så stor som i Nordsjöns fiskar. Östersjöns belastning härstammar från:

Finska viken	50 %
Östersjöns eget område	40 %
Bottniska viken	10 %

Om det fanns en bank vid Kvarken, skulle man kunna skydda Bottenvikens område mot den ökande nedsmutsningen i Östersjön. Bottenvikens område skulle också bli renare i jämförelse med det nuvarande tillståndet bl. a. av följande orsaker:

- belastningen på Bottenvikens område är avtagande, emedan reningsverk bygges och deras effekt kan övervakas,
- befolkningen och det med jordbruket sammanhängande bruket av gödningsämnen och växtskyddsgifter håller på att minska,
- Bottenvikens fosforbelastning är redan nu mindre än vad havet naturligen förmår bära,
- havsvatten med låg salthalt har mindre reningsförmåga än sötvattenet i insjöar.

Tidigare har man beräknat, att en bank skulle kvarlämna salt havsvatten på Bottenvikens djupaste ställen, vilka med tiden skulle bli syrefria. Emellertid kan man med stor tillförlitlighet uppskatta, att det översta skiktet av 40 meter eller 60 % av arealen skulle bli sötvatten helt i enlighet med de teoretiska beräkningarna. Dessutom har man iakttagit att vattnet på djupet under stormvind kommer i rörelse, vilket betyder att fruktan för syreförlust är omotiverad.

På grundval av det ovan anförda kan det anses vara uppenbart, att en bank skulle bli till nytta för bottenviksområdets vattenskydd.

18. Värmehushållningen

I insjöarna förblir vattentemperaturen med undantag av en tunn zon nära ytan vintern igenom vid 4—5° C. I havet kan vattentemperaturen till och med i juni vara under 0° C ända ned till ett djup av 30—40 meter. Med tanke på sommaren och vår korta växtperiod är en sötvattensbassäng med hänsyn till sin värmeekonomi tydligt bättre än havet. För Bottenvikens del avhjälpes saken i detta avseende inte av att 485 km³ vatten årligen kommer från Bottenhavet till Bottenviken, emedan denna vattenmängd t. ex. i juni inte ens hunnit bli tillnärmelsevis lika varm som sötvatten skulle vara av naturen.

19. Betydelsen för tillfrysningförhållandena

På grundval av vissa iakttagelser kan man beräkna att Bottenviken försedd med vägbank skulle på hösten tillfrysa i medeltal 7 dygn tidigare än nu men att isen å andra sidan också på våren skulle smälta 3 dygn tidigare. Isen skulle hårda köldvintrar vara 5—10 cm tunnare men under normala eller milda vintrar lika mycket tjockare än nu. Iakttagelserna är tyvärr mycket bristfälliga, av vilken anledning man bör förhålla sig försiktigt till de dragna slutsatserna. Emellertid ser det ut

som om inverkan på istäcket inte vore lika stor som på vattentemperaturen, i vilken förskjutningen är kanske 2—3 veckor.

På grundval av de nuvarande undersökningarna kan man inte sluta sig till, huruvida isläget på Bottenviken skulle bli bättre eller sämre, ty sjöfartens möjligheter påverkas också av istäckets kvalitet. Till och med i ogynnsammaste fall skulle längden av en sjöfarten förhindrande isvinter på Bottenviken inte ökas med mera än 3—4 dagar, men i bästa fall skulle den kanske förkortas med en hel vecka.

20. Vattentillgångarna

Underavrinningen av vårt lands vattendrag utgör 250 m³/s och den genomsnittliga underavrinningen utan Vuoksens vattendrag 600 m³/s. Våra insjöars volym är c:a 230 km³. Hälften av Bottenvikens bassängvolym skulle utgöra 735 km³ och avrinningen 2 150 m³/s. Under dessa omständigheter skulle vårt lands tillgängliga vattentillgångar öka till omkring det fyrfaldiga och även vår insjöareal skulle öka med 60 %. Avrinningen av Bottenvikens finska del skulle motsvara Nevas avrinning. Härigenom skulle våra brukbara vattentillgångar öka i en sådan utsträckning, att de skulle räcka till även för försäljning.

På jorden och även i Europa råder brist på sött vatten. Holland har redan beslutat köpa av Vänerens vatten från Sverige, på 700 kilometers avstånd 20 m³/s vatten, vilket är mera än den sammanlagda underavrinningen av floderna i mellersta och södra Österbotten.

Västeuropas sötvattensreserv är uttryckligen Bottenviken. Om Östersjön försågs med bank, skulle den nedsmutas och det skulle ta 200—300 år för den att bli söt.

Att stänga av hela Bottniska viken vid Ålands hav är åter många gånger dyrare än den sammanlagda kostnaden för att stänga av Bottenviken och företa en överföring av vattnet söderut. Det till Bottenviken kommande vattnet är det renaste i vår världsdal och sålunda det bästa bruksvattnet.

Talrika internationellt kända vattenförsörjningsexperter och organisationer har i sina publikationer konstaterat, att vattendragens reglering och vattnets ledande tvärs över världsdal är en oundgänglig stor uppgift för människosläktet under de närmaste årtiondena, ty havsvattnets avsättning kan inte komma i fråga för bevattningsändamål. Bottenviken skulle hinna bli saltfri tillräckligt snabbt, ty den teoretiska halveringstiden för salthalten där skulle vara 8 år.

21. Naturskyddet

En bank över Kvarken skulle i Bottenviken försäkra alla de förändringar, som skiljer insjöarna från ett hav med litet salt. Med tanke på organismerna skulle förändringen vara till fördel, ty artrikedomen är stor både i salt havsvatten och i sött insjövatten eller i s. k. bräckt vatten, vilket Bottenviken är i sitt nuvarande tillstånd. Om vi är panteister eller om vi aktar oss för alla ingrepp i naturen med samma andakt

som indierna skyddar sina heliga kor är åtgärden utan vidare emot naturskyddet. Å andra sidan tillåter vetenskapligt naturskydd naturens ändrande, bara detta äger rum under iakttagande av naturens egna lagar.

Om man åter betraktar åtgärden globalt, såsom allt flera naturskyddare eller snarare skyddare av naturtillgångar nuförtiden fordrar, är banken över Kvarken mycket väl i överensstämmelse med de strävanden, till vilka skyddandet av naturens tillgångar siktar. Av jordens areal består 71 % av hav. Bottenvikens bassäng skulle minska jordens havsareal med 0,01 %. Det är inte känt att i Bottenviken skulle finnas någon sådan organism som inte också finnes annorstädes. Av jordens landareal lider däremot mera än hälften av brist på vatten. Dessutom håller vattenförbrukningen överallt på att snabbt öka. Man försöker lösa vattenproblemet genom att avlägsna saltet från havsvattnet. Detta förfarande förbrukar emellertid jordens energitillgångar samt förvärrar nedsmutsningsproblemet i hög grad. Förutom luftens förorening är även avfallsproblemet stort. Om man i torra och varma världsdelar t. ex. önskar bevattna marken med hjälp av havsvatten för att producera boskapsfoder och förädla detta till nötkött, uppstår det avfall, bl. a. 2 000 ton salt per varje ton av nötkött. Mängden av detta saltavfall är inte alls beroende av den tekniska avsaltningemetoden. Efter det att banken över Kvarken har byggts, får man i stället även globalt sett betydande mängder sötvatten, utan att jordens energitillgångar alls behöver tas i anspråk.

22. Undersökningens betydelse

Enbart Kvarken-projektets undersökning kostar kanske 10—15 miljoner mark. Beloppet är så pass stort, att det förtjänar en egen lönsamhetskalkyl eller granskning.

Det hör till industriländernas beteendemönster, att man då det framkommer ett lovande mål företar en målsättningsundersökning angående företaget, och det fullbordade arbetet kallas t. ex. i USA rapport. I samband med målsättningsundersökningen utförs en omfattande grundundersökning. Oberoende av huruvida målet, som utgör föremålet för undersökningen, visar sig vara lämpligt att förverkligas eller inte, saluför undersökningsorganisationen sin sakkunskap annorstädes, där det finns likadana problem. Om nu t. ex. Finland beslöt undersöka Kvarken-projektet, skulle Sverige inte kunna stå vid sidan av. I Sverige finns det redan över ett tusen ingenjörbyråer som lever på att konsultera eller upprätta planer för utlandet. Svenskarna måste sörja för att andras sakkunskap inte kan gå förbi deras. Under dessa omständigheter skulle Sverige fordra att de måste få betala huvuddelen av utgifterna samt göra några delundersökningar självständigt. Berömmet och äran tillkommer naturligtvis den som betalar mest. Det torde vara motiverat för oss att godkänna denna praxis. Men vi skulle ju också i detta sammanhang lära oss en hel del om vattnen och vattenskyddet. Ingen vet heller,

huruvida vi också kunde sälja till utlandet någon del av den i detta sammanhang förvärvade sakkunskapen, även om Sverige fick största delen av berömmet. Men om företaget genomföres, skulle vi för vår del få största nyttan av det egentliga byggnadsarbetet.

Seinäjäki den 18 augusti 1970

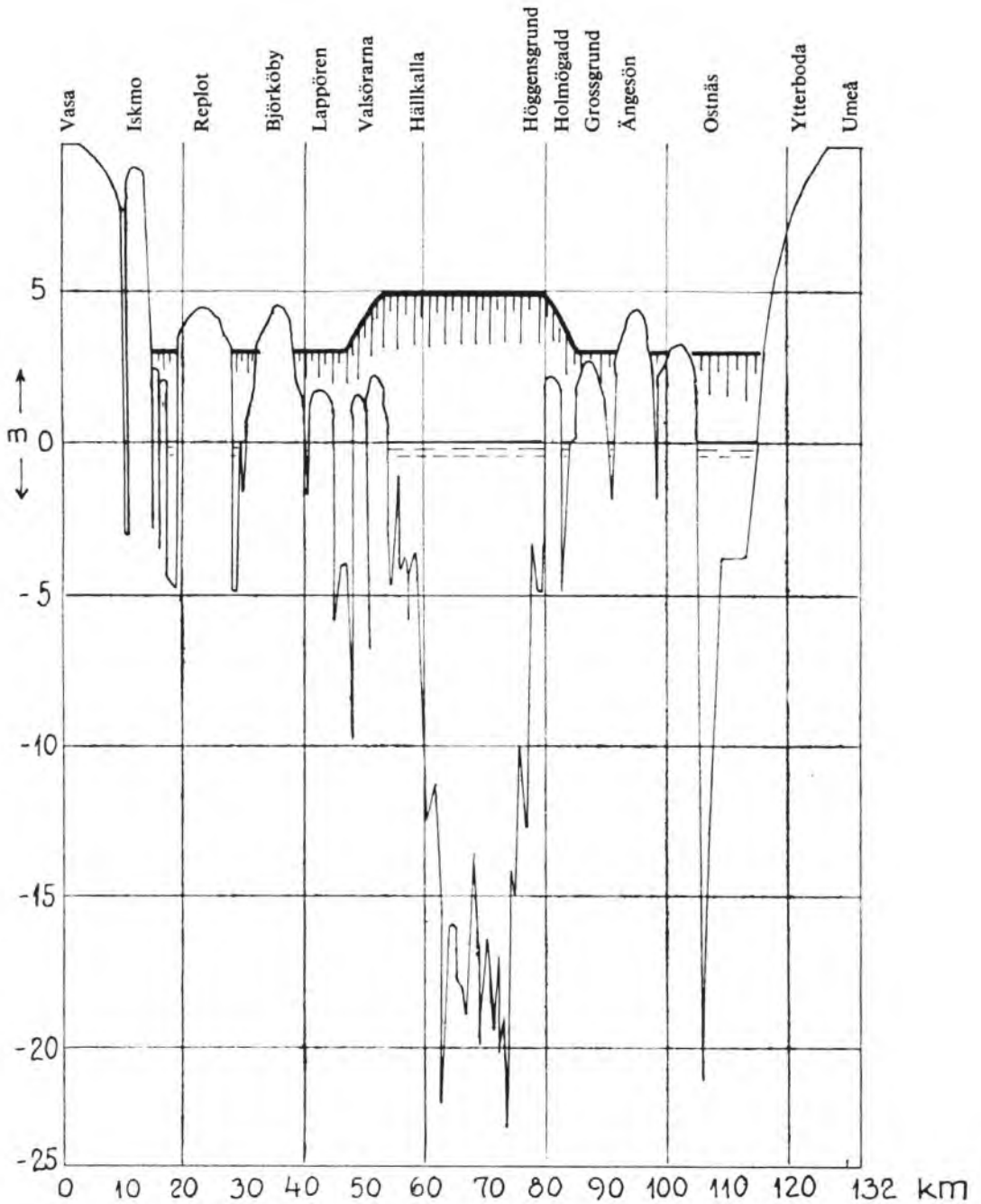
Vägbanken över Kvarken

PN:o	0—35	35—53	53—81	81—100	100—132	Sammanlagt
Totallängd	35,0 km	18,0 km	28,0 km	19,0 km	32,0 km	132,0 km
Havsbank	4,6 km	5,8 km	26,0 km	4,0 km	8,9 km	49,3 km
Stenblock	150 000 m ³	200 500 m ³	1 786 500 m ³	92 000 m ³	408 000 m ³	2 637 000 m ³
Stenar	131 200 m ³	174 500 m ³	1 714 500 m ³	86 500 m ³	363 500 m ³	2 470 200 m ³
Grus	111 000 m ³	149 000 m ³	1 606 000 m ³	85 800 m ³	325 000 m ³	2 276 800 m ³
Morän	257 800 m ³	413 000 m ³	13 193 000 m ³	93 200 m ³	1 712 500 m ³	15 669 500 m ³
Överbyggnad	4,6 km	5,8 km	26,0 km	4,0 km	8,9 km	49,3 km
Väg på fast land	30,4 km	12,2 km	2,0 km	15,0 km	23,1 km	82,7 km
Skeppsslussar			1 st			1 st
Dammar och båtslussar	1 st				1 st	2 st
Bankkostnad	17 890 000 mk	12 980 000 mk	140 950 000 mk	9 390 000 mk	31 830 000 mk	213 040 000 mk
Allmänna utgifter	4 470 000 mk	3 245 000 mk	35 238 000 mk	2 347 000 mk	7 957 000 mk	53 257 000 mk
Sluss- och dammarbetena (Totalkostnaderna)	10 000 000 mk		30 000 000 mk		10 000 000 mk	50 000 000 mk
Summa	32 360 000 mk	16 255 000 mk	206 188 000 mk	11 737 000 mk	49 787 000 mk	316 297 000 mk

Avståndet Valsörarna—Holmö Gadd, tunnelförslag

Bergsprängning 22,5 km, sammanl. 843 750 fast-m ³ totalkostnaderna	157 500 000 mk
Havsbank 3,5 km	3 500 000 mk
Väg på fastland 2,0 km	800 000 mk
Allmänna utgifter	1 075 000 mk
Summa	162 875 000 mk

Massa m ³	Lo	Ki	Sr	Mr	S:a
PN:o 0—35	150 000	131 200	111 000	257 800	650 000
35—53	200 500	174 500	149 000	413 000	937 000
53—81	1 786 500	1 714 500	1 606 000	13 193 000	18 300 000
81—100	92 000	86 500	85 800	93 200	357 500
100—115	408 000	363 500	325 000	1 712 500	2 809 000
S:a	2 637 000	2 470 200	2 276 500	15 669 500	23 053 500

TILLÄGG 2

Synpunkter angående behovet av landförbindelser över Kvarken

PM upprättad av Teuvo Lagerstedt, Etelä-Pohjanmaan maakuntaliitto (Södra Österbottens landskapsförbund)

Det svåra isläget vintern 1969—70 på fartygslederna från Södra Finland till Sverige och Östersjön nedåt visade åter en gång på ett accentuerat sätt behovet av alternativa trafikleder när man strävar till att under alla förhållanden sköta både person- och godstrafikens smidiga förlopp från Finland till utlandet och omvänt. De kretsar som företräder ekonomin och vår livsviktiga export betonade härvid i flera sammanhang de mycket stränga fordringar, som den nuvarande internationella handeln i allmänhet och upprätthållandet av vår konkurrensförmåga i synnerhet uppställer för snabba leveranser från Finland till utlandet och från utlandet till oss i ovillkorlig överensstämmelse med överenskomna tidtabeller. Under dessa omständigheter är det redan enbart av denna anledning nödvändigt att utnyttja alla våra möjligheter för att söka få fram nya alternativa transportförbindelser och för att utnyttja dem i vår internationella gods- och persontrafik. Utnyttjandet av det smala stället vid Kvarken erbjuder en möjlighet, vars grundliga trafikekonomiska och tekniska undersökande enligt vår åsikt är nödvändigt. I detta sammanhang borde man också utreda de eventuella biologiska, hydrologiska och klimatologiska förändringar, som anläggandet av en fast vägförbindelse över eller under det smala stället vid Kvarken kanske skulle föranleda.

Förutom säkerställandet av vår utlandstrafik även under svåra isvintrar, talar även följande omständigheter för en trafikekonomisk och teknisk undersökning av landförbindelsen över Kvarken:

1. Sjöfarten på Södra och Sydvästra Finlands smala och svåra skärgårdsfarleder har ökat i en sådan utsträckning, att det redan nu är trängsel på dessa rutter. Denna trängsel försvagar, såsom man redan har konstaterat, sjöfartens säkerhet och har dessutom lett till svåra oljeskador och till nedsmutsning av kust- och skärgårdsområden.

För att råda bot på sakläget har man föreslagit omfattande byggen av nya fartygsleder och iståndsättning av befintliga farleder för att allt större fartyg skall kunna segla på vårt vattenområde. Samtidigt hoppas man härigenom kunna öka vår sjöfarts säkerhet.

Ehuru de sydliga fartygsledningarnas iståndsättning och nya farleders anläggande inte är ett med landförbindelsen över Kvarken konkurrerande alternativ, är det i varje fall motiverat att konstatera, att när fartygen kontinuerligt blir större och sjöfarten på våra vattenområden kraftigt ökar, det enligt vår åsikt inte är i framtiden möjligt att sköta trafiken mellan Finland och utlandet enbart genom att öka sjötransporterna. Far-

tysledernas iståndsättning, nya farleders anläggande och anskaffningen av ett tillräckligt isbrytartonnage kommer att utgöra en ständig kapplöpning med ett ökande och i fråga om enheternas storlek alltjämt växande farttygsbestånd. Samhället har helt enkelt inte råd till dessa ytterst dyra och alltjämt stigande investeringar, som inalles uppgår till jättelika summor. Enligt vår uppfattning är det nödvändigt att snart för vår sjöfart uppleta andra alternativa lösningar, av vilka landförbindelsen över Kvarken under dessa förhållanden kanske erbjuder det relativt sett billigaste, lönsammaste och även mest användbara alternativet.

2. När man granskar de nutida inhemska och utländska handelsvarorna, kan man konstatera de s. k. containertransporternas starka ökning. Utvecklingen tycks leda till att inte bara styckegods utan även till och med sågvirke, som bör betraktas som massagods, börjar transporteras med lastbilar utan lastningar från finska sågverk direkt till fabriker och byggnadsarbetsplatserna i hemlandet och på kontinenten. Målet är att göra varuleveranserna snabbare, leveranstiderna mera exakta, sänka transportkostnaderna och även att göra kapitalomloppet snabbare.

De med containertransporterna uppnådda fördelarna minskas emellertid väsentligt av att godstrafiken på utlandet fortfarande måste anlita färjeförbindelser, ehuru utnyttjandet av ifrågavarande transportmedel i full utsträckning skulle förutsätta användning av oavbrutna landsvägsförbindelser. Å andra sidan höjer körningen runt Bottenviken via Torneå, såsom förra vintern när sjöfarten upphörde, transportkostnaderna för en billast som avgått t. ex. från Vasa med omkring 1 000 mark. Landförbindelsen över Kvarken skulle för sin del skapa förutsättningar för en utvidgning av vår containertrafik, för sänkning av transportkostnaderna och därigenom för upprätthållande och förbättring av vår konkurrensförmåga.

3. De siffror, som illustrerar utvecklingen av vår turism, utvisar, att de till vårt land kommande utländska turisternas antal kommer att öka explosionsartat inom loppet av innevarande årtionde. Emedan dessutom en allt större del av turisterna kommer till vårt land med egna bilar, måste vi — om vi nämligen vill taga emot denna turistström — under de närmaste åren fästa en alldeles speciell uppmärksamhet vid att åstadkomma snabba och smidiga förbindelser mellan vårt land å ena sidan och Skandinavien och kontinenten å andra sidan. Ehuru utnyttjandet av den smala passagen vid Kvarken både i godstrafiken och i turisttrafiken är bara i sin början, ger följande siffror, som illustrerar trafiken mellan Vasa och Sverige och denna trafiks utveckling, en klar bild av att redan nu en allt större turistmängd söker sig just till Kvarken-området, där det redan finns den snabbaste båtförbindelsen mellan Finland och Sverige.

Utvecklingen av trafiken från Skandinavien och kontinenten via Vasa till Finland åren 1965—1969:

År	Passagerare	Personbilar	Lastbilar
1965	89 500 personer	11 900 st	264 st
1966	101 500 "	14 200 "	590 "
1967	134 000 "	18 500 "	830 "
1968	188 000 "	25 700 "	1 580 "
1969	240 000 "	32 600 "	2 500 "
1975 ¹	600 000 "	120 000 "	80 000 "

¹ prognos beräknad i enlighet med den nutida utvecklingen.

Den totala fordonstrafiken via Torneå samt en prognos om antalet fordon åren 1975—2000:

År	Utlandstrafiken (fordon/år)	Totaltrafiken
1963	176 000	—
1964	218 000	—
1965	301 000	—
1966	246 000	—
1967	288 000	—
1968	320 000	1 429 000
1969	360 000	—

Väg- och vattenbyggnadsverkets
förberedande prognos

1975	460 000	2 300 000
1980	600 000	3 000 000
1990	820 000	4 100 000
2000	1200 000	5 100 000

Enligt prognosen skulle trafiken öka från volymen för 1968 intill år 1990 till det 2,8-dubbla. Hela landets bilbestånd har under denna tid beräknats öka till det 2,9-dubbla.

Statistiken visar, att användningen av landförbindelsen via Torneå ständigt ökat. Samtidigt som denna tendens visar att de direkta landförbindelsernas betydelse i allmänhet ökar i den riksomfattande genomfarts-trafiken jämsides med personbilsbeståndets ökning, utgör denna statistik samtidigt även en ytterligare grund för en trafikekonomisk undersökning av landförbindelsen över Kvarken. När man dessutom tar i betraktande den snabba tillväxten av den trafik som redan nu försiggår över Kvarken till och från Vasa, om vilken den första statistiken ger en tydlig bild, råder det enligt vår uppfattning intet tvivel om att landförbindelsen över Kvarken snabbt skulle bli den viktigaste trafikleden mellan Finland och utlandet.

4. Rikets ekonomiska tyngdpunkt håller alltmer på att förskjutas till det smala kustområdet i Södra och Sydvästra Finland närmast på grund av de traditionella havsförbindelserna. Allt flera inhemska och utländska sociologer, experter i ekonomisk geografi och även affärsekonomi har emellertid konstaterat, att en sådan anhopning inom kort förorsakar allvarliga biologiska, psykiska och i sista hand ekonomiska problem, vilka kan allvarligt rubba utvecklingen av riket som helhet och vilka inom kort kräver en sanering, vars kostnader man inte ens kan uppskatta. Av denna anledning skulle det med tanke på en så jämnt balanserad utveckling som möjligt i riket som helhet vara nödvändigt att i landet skapa flera ekonomiska tyngdpunkter. För skapandet av en sådan ekonomisk tyngdpunkt inom mellersta Finlands område skulle landförbindelsen över Kvarken enligt vår uppfattning utgöra en utmärkt utgångspunkt. Detta ekonomiska brohuvud skulle uppenbarligen inte konkurrera med övriga centra i landet, emedan dess aktivitetsfält i främsta rummet skulle riktas sig utanför rikets gränser. Det är också motiverat att tro, att verkningsområdet av landförbindelsen över Kvarken tillsammans med områdets talrika andra positiva ekonomisk-geografiska faktorer skulle för den utländska industrin bli ett nästan idealiskt område för investeringar, vilket skulle medföra utländskt kapital.

5. Nordiska rådet anser den från Mo i Rana vid Atlanten via Kvarken till Finlands östliga gräns löpande s. k. Blå vägen som ett av de viktigaste

nordiska samarbetsprojekten. Det förefaller också sannolikt, att en högklassig väg rätt snart kommer att byggas från Umeå genom Mellersta Sverige och Mellersta Norge till Mo i Rana vid Atlanten, där man veterligen också planerar en stor samnordisk atlanthamn, vilken bl. a. den finska industrin och handeln skulle kunna utnyttja. Det är emellertid klart, att denna förbindelse, utan bättre förbindelser över Kvarken än de nuvarande, inte kommer att vara ändamålsenlig och inte heller ge oss sådan nytta som vore önskvärt och möjligt.

6. Ehuru det inte är befogat att i detta sammanhang framföra alla de synpunkter som talar för en trafikekonomisk och teknisk undersökning av landförbindelsen över Kvarken, är det i varje fall motiverat att konstatera, att landförbindelsen skulle erbjuda en möjlighet bl. a. till överföring av jordgas från Finland till Skandinavien. Likaledes har experterna betonat denna förbindelses betydelse för utvecklandet av post- och kommunikationsförbindelserna mellan Östeuropa och Finland å ena sidan och Skandinavien å andra sidan.

Vidden av den egentliga smala passagen vid Kvarken från Valsörarna i Vasa skärgård till Holmögadd på svenska sidan är bara 22 km. Då dessutom de djupaste ställena i denna smala passage är endast omkring 10 meter djupa, är det relativt förmånligt att bygga landförbindelsen till och med som vägbank. Som andra alternativ har föreslagits bro-vägbankalternativet, även om tunnelteknikens utveckling under de senaste tiderna visar, att anläggandet av en tunnel under Kvarken uppenbarligen skulle vara det billigaste alternativet. Helt preliminärt har man beräknat, att tunnelavsnittet om 22 km skulle kosta ungefär lika mycket som 60 km motorväg, varförutom man måste bygga omkring 30 km förbindelsevägar genom skärgård i Finland och i Sverige.

Om man utgår från att Sverige deltar i företaget med hälften, är företagets kostnader för Finlands del enligt denna förberedande uppskattning omkring 150 miljoner mk. Denna investering kan enligt vår uppfattning rätt snabbt amorteras med trafikavgifter, som uppbäres för användning av landförbindelsen. Om man utgår ifrån att landförbindelsen över Kvarken år 1980 användes av 3 miljoner fordon — vilken uppskattning kan anses vara fullt realistisk — och av dessa fordon uppbäres 15 mk per fordon, skulle trafikavgifterna då inbringa 45 miljoner mk per år. På totalinvesteringen skulle man sålunda få en ränta om c:a 15 %.

Hänvisande till de ovan anförda synpunkterna anser Södra Österbotens landskapsförbund det vara både regionalt och ur hela rikets synpunkt viktigt, att behovet av en landförbindelse över Kvarken, alternativt för dess tekniska genomförande samt i sista hand företagets lönsamhet måtte undersökas så ingående som möjligt. Landskapsförbundet anser, att det inom kort blir nödvändigt att söka få fram alternativa transport- och trafikförbindelser vid sidan av de nuvarande havsförbindelserna och deras enda alternativ, landsförbindelserna runt Bottenviken. Av denna anledning borde undersökningen av Kvarken-alternativet skyndsamt inledas.

Seinäjoki den 16 april 1970

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 5).

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsforslaget

Til trafikkomiteen er henvist et medlemsforslag A 338/t om bygging av en trafikforbindelse mellom Vasa og Umeå. Komiteen har behandlet medlemsforslaget på en rekke møter, og senest ved sitt møte i København 7. januar 1975.

1. Medlemsforslaget

I medlemsforslaget, som er reist i juni 1971, anbefales en rekommendasjon til regjeringene i Finland, Sverige og Norge om å utrede mulighetene for en landforbindelse over Kvarken, samt på grunnlag av disse utredninger å fatte prinsippbeslutning om at planen bør virkeliggjøres som et fellesnordisk prosjekt.

Forslagsstillerne begrunner sitt forslag med at planen om en landforbindelse over Kvarken må sees som en del av utbyggingsplanen for "Blå vägen". "Blå vägen"-prosjektet antas å ha fordelaktige virkninger for næringslivet i de midtre landsdeler av såvel Finland og Sverige som Norge, og forslagsstillerne mener at en fast forbindelse mellom Vasa og Umeå ville få avgjørende betydning for en effektiv og økonomisk utnyttelse av "Blå vägen". Medlemsforslaget tar ellers utgangspunktet i utredningen som er publisert høsten 1970 av Sydøsterbottens landskapsforbund. I denne utredningen har man antatt at trafikken på denne strekningen i 1980 vil være ca. 3 millioner kjøretøy om året, og at det vil være teknisk mulig å bygge ut forbindelsen ved hjelp av bro, vegfylling eller tunnel. Man gjengir i premissene for forslaget også rent foreløpige kostnadsoverslag (varierende mellom 270 og 350 millioner finske mark), og påpeker dessuten at en fastforbindelse ved hjelp av bro eller tunnel ventelig ikke vil bety så store naturmessige forandringer som vegfyllingsalternativet. Den siste løsningen menes på den annen side også å kunne tjene telekommunikasjons- og kraftoverføringsmessige formål.

2. Remissuttalelser

2.1. Innkomne uttalelser

Forslaget har på vanlig måte vært remittert til berørte myndigheter og organisasjoner. Det er innkommet uttalelser fra følgende remissinstanser:

Finland

Trafikministeriet
Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen
Sjöfartsstyrelsen
Havsforskningsinstitutet
Länsstyrelsen i Vasa län
Länsstyrelsen i Mellersta Finlands län
Länsstyrelsen i Kuopio län
Länsstyrelsen i Norra Karelen län
Södra Österbottens landskapsförbund
Stadsstyrelsen i Vasa
Centralhandelskammaren.

Sverige

Statens järnvägar
Statens vägverk
Sjöfartsverket
Kommerskollegium
Länsstyrelsen i Västerbottens län
Länsstyrelsen i Norrbottens län
Umeå stad. kommunstyrelsen
Umeå hamnförvaltning
Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare
Norrbottens och Västerbottens läns handelskammare
Umeå juniorhandelskammare
Näringslivets trafikdelegation
Västerbottens turitrafikförbund
Svenska åkeriförbundet.

2.2 Uttalelser om medlemsforslaget

2.2.1. Finske uttalelser

Trafikministeriet opplyser at man har anmodet väg- och vattenbyggnadsstyrelsen om å iverksette en preliminær utredning om den nasjonaløkonomiske lønnsomheten av en landveisforbindelse over Kvarken, samt de tekniske muligheter for å virkeliggjøre prosjektet og de ulike løsningsalternativers innvirkning på vannforholdene i Bottenviken.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen redegjør for den igangsatte utredningen og dens videre behandlingsmåte (jfr. nedenfor pkt. 2.3). Det opplyses at man vil konsultere svenske myndigheter på området.

Sjöfartsstyrelsen redegjør for de forandringer og vansker som en fastforbindelse mellom Vasa og Umeå vil bety for skipstrafikken i Bottenviken. Det understrekes at man er i ferd med å gjennomføre for-

skjellige tiltak for å bedre skipsfartens arbeidsbetingelser i dette havområdet, og man mener at en veifylling over Kvarken både på grunn av slusenes kapasitet, deres innvirkning på skipenes manøvrerbarhet generelt, samt vegfyllingens negative virkning på isforholdene i dette havområdet vil redusere disse tiltaks verdi i stor utstrekning. Man mener også at den nye isbryterflåte som ventes operativ i 1975 og 1976 vil gjøre Bottenviken åpen for skipsfart året rundt.

Havsforskningsinstituttet tar ikke stilling til prosjektet i og for seg, men framfører visse synspunkter på de bivirkninger prosjektets gjennomføring vil få på havforholdene i Bottenviken. Damalternativet vil etter instituttets mening ha de fleste og de største konsekvenser for dette området. Konsekvensene av dette alternativet for vannutvekslingen mellom Bottenviken og Bottenhavet, for vanntemperaturen, for tidevannsforholdene, for vannforurensningssituasjonen, for isforholdene og for flomsituasjonen ansees som meget negative. En broforbindelse over Kvarken vil etter instituttets mening ha en del av de samme negative virkninger, men ikke i like stor utsterkning. Tunnelalternativet antas ikke å ha de samme negative virkninger for de hydrografiske forhold i dette området.

Länsstyrelsen i Vasa län ser en eventuell virkeliggjørelse av en fast landforbindelse over Kvarken som i første rekke et distriktspolitisk tiltak. Man antar at en landforbindelse skulle vise seg å være en meget fordelaktig grunnlagsinvestering for store områder i Finland og Sverige og også i Norge. Länsstyrelsen tar imidlertid ikke definitivt standpunkt til hvilket alternativ for fastforbindelse som burde velges.

Länsstyrelsen i Mellersta Finlands län stiller seg prinsipielt positivt til en utredning av Kvarkenprosjektet, og mener at en utbedring av trafikkforbindelsen på denne strekningen vil ha en klart positiv virkning for de mindre industrisektors konkurransevne og for turismen. Det understrekes imidlertid i uttalelsen også at det må bli en omfattende undersøkelse av en rekke kompliserte spørsmål, og Länsstyrelsen vil for sin del uttrykke at man på det nåværende tidspunkt og grunnlag ikke er i stand til å uttale seg om prosjektet som helhet.

Länsstyrelsen i Kuopio län påpeker at det ikke finnes pålitelige trafikkprognoser for denne strekningen. En veiforbindelse mellom Vasa og Umeå antas å være ønskelig også for utviklingen i Kuopio län, men man mener ikke at den fra länets synspunkt er av primær betydning.

Länsstyrelsen i Norra Karelen län finner at prospektet er så omfattende og kostnadskrevenende at det neppe er realiserbart i nær framtid, men man antar at en bedring av Kvarkenforbindelsene skulle være fordelaktig for utvikling av turist- og tungtrafikken i området, og man går derfor forsåvidt ikke mot en videre utredning om disse spørsmål.

Södra Österbottens landsskapsförbund finner at en virkeliggjøring av

prosjektet vil være fordelaktig både for Finland og de øvrige nordiske land, særlig de sentrale deler av Sverige og Norge, og man henviser også til at Kvarkenforbindelsen er en viktig del av den såkalte "Blå vägen".

Stadsstyrelsen i Vasa anser at en utredning om Kvarkenforbindelsen er en for byen meget viktig oppgave, og man antar at en veiforbindelse på strekningen skulle kunne bli økonomisk lønnsom. Stadsstyrelsen vil anbefale i første rekke det foreslåtte tunnelalternativet, som man mener både økonomisk og trafikkavviklingsmessig er det mest hensiktsmessige.

Centralhandelskammaren understreker at det her er tale om et meget omfattende prosjekt, og man må nøye vurdere dets økonomiske nytte før det utredes nærmere. Man bør etter Centralhandelskammarens mening avvente den (på det tidspunkt) planlagte finske utredning før videre nordiske utredninger aktualiseres. Førøvrig støttes medlemsforslaget i prinsipp.

2.2.2. Svenske uttalelser

Statens järnvägar finner at verdien av en slik Kvarkenforbindelse ikke står i rimelig proporsjon til de kostnader man kan påregne. Man finner det også usannsynlig at det på den strekningen i overskuelig framtid skal bli trafikkgrunnlag for en jernbaneforbindelse.

Statens vägverk er beredt til sammen med de finske veimyndigheter å gjøre en forundersøkelse av det tenkbare trafikkvolumet på den foreslåtte fastforbindelsen mellom Vasa og Umeå og et foreløpig anslag av anleggskostnader. Man antar imidlertid at det vil kreves så store ressurser for å gjennomføre en totalprosjektering av de fastforbindelser som foreslåes at det ikke er forenlig med de prioriteringer som finske og svenske veimyndigheter ellers arbeider med.

Sjöfartsverket finner at en fastforbindelse over Kvarken i form av veifylling eller bro er utenkelig sett ut fra skipsfartens interesser. Tunnelalternativet er akseptabelt, men Sjöfartsverket reiser ut fra økonomiske betraktninger tvil om også denne løsningen.

Kommerskollegium ønsker at man avventer den finske utredningen før man engasjerer seg i et videre planleggingsarbeid.

Länsstyrelsen i Västerbottens län mener at Kvarkenprosjektet som foreslåes vil ha meget store regionalpolitiske virkninger som må utredes sammen med de tekniske og transportøkonomiske forutsetningene. Man finner ikke at det eksisterer tekniske eller økonomiske hindringer mot å utbygge ferjeforbindelsen på denne strekningen, og nevner derfor at dette alternativet må vises særlig oppmerksomhet i den foreløpige utredning som er igangsatt. Endelig beslutning må tas først etter at denne utredning foreligger.

Länsstyrelsen i Norrbottens län, som nærer frykt for en fastforbin-

delses virkning dels for skipsfarten i området og dels for næringslivsutviklingen i respektive Bottenhavsregionen og Bottenvikområdet, mener man må avvente den finske undersøkelse før medlemsforslaget sluttbehandles.

Umeå stad, kommunstyrelsen anser at alle kraftanstrengelser må settes inn for å få til en helårsforbindelse mellom Vasa og Umeå, men man er av den oppfatning at en fastforbindelse vil kreve så store investeringskostnader at det i høy grad aktualiserer alternativet med bedrede ferjeforbindelser. Hele prosjektet må i alle tilfeller bedømmes ut fra en nasjonaløkonomisk synsvinkel.

Umeå hamnförvaltning peker på at en prosjektering av fastforbindelse i seg selv er meget kostbar. Man mener at man istedet skal øke anstrengelsene for å utbygge ferjetrafikken mellom Vasa og Umeå med sikte på en helårsforbindelse med tilstrekkelig kapasitet.

Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare mener det er mer hensiktsmessig å forbedre isbrytervirksomheten for å skape forutsetninger for en helårs ferjeforbindelse mellom Vasa og Umeå enn å bygge en fastforbindelse, og man går derfor mot medlemsforslaget.

Norrbottnens och Västerbottens läns handelskammare vil avvente den finske utredningen før man tar standpunkt til en fortsatt prosjektering, som forøvrig antas å bli meget kostbar.

Umeå juniorhandelskammare støtter forslaget om en allsidig utredning av forutsetningene for en fast veiforbindelse over Kvarken. Særlig ber man om en vurdering av et broprosjekt. En fastforbindelse mellom Vasa og Umeå vil gi full effekt av den såkalte Blå veggen, og man forutser positive virkninger for såvel industrilokaliseringen som turismen i området. Man mener at det også kan tenkes at en fastforbindelse kan kombineres med utbygging av rørledninger for naturgass.

Näringslivets trafikdelegation mener at en fastforbindelse vil by på åpenbare fordeler for trafikantene, men man finner det riktigst at den finske utredningen gjennomføres før en videre undersøkelse av Kvarkenprosjektet blir påbegynt. Prosjektets omfang antas å være meget stort, og man mener derfor i sitt svar til en viss tilbakeholdenhet.

Västerbottens turisttrafikförbund antar at en ønskverdig bedring av trafikkforbindelsene mellom Vasa og Umeå meget vel kan tenkes innen "mer konvensjonelle ekspansjonsrammer" som fly- og ferjeforbindelser. Man vil likevel i prinsipp slutte seg til ønsket om en fastforbindelse som skulle bli meget fordelaktig for turismens utvikling i området. Det tillegges i den forbindelse at alternativet med en veifylling ut fra et naturvernmessig synspunkt trolig er langt mer skadelig enn bro- og tunnelalternativene.

Svenska åkeriförbundet støtter forslaget om en utredning av mulighetene for å bygge en fastforbindelse mellom Vasa og Umeå, men vil ellers ikke gå nærmere inn på en vurdering av fordeler og ulemper ved de i medlemsforslaget skisserte løsninger.

2.3 Foreløpige utredninger

Väg- og vattenbyggnadsstyrelsen i Finland oppnevnte den 19. november 1971 en arbeidsgruppe til å utrede visse spørsmål omkring Kvarkenforbindelsen (jfr. omtale i endel av de ovenfor refererte remissuttalelser). Man skulle særlig vurdere Kvarken-forbindelsen med hensyn på

- nasjonaløkonomisk lønnsomhet
- tekniske realiseringsmuligheter
- de forskjellige løsningsalternativers innflytelse på vannforholdene i Bottenviken.

Arbeidsgruppens utredning ble avgitt 12. april 1973. Utredningens konklusjon inneholder tre konkrete forslag, nemlig

- at den framtidige trafikken over Kvarken bør foregå sjøveien,
- at isbryterkapasiteten bedres slik at vinteravbruddet forkortes,
- at man fortsetter utredningen om hvordan havner, seilingsmuligheter, fartøyer og tilførselsveier kan gjøres best mulige.

Arbeidsgruppen fant at "kostnadsjevnførelser viser at bygging av en fast forbindelse over Kvarken er nasjonaløkonomisk ulønnsom". De andre fordeler og ulemper ved prosjektet synes arbeidsgruppen det er vanskelig å avveie mot hverandre.

Den her nevnte arbeidsgruppes utredning har vært sendt på remiss til berørte myndigheter og organisasjoner i Finland og Sverige. Et sammendrag av de innhentede uttalelser er oversendt Nordisk Råds trafikkutvalg. Det synes jevnt over å være tilslutning til arbeidsgruppens konklusjoner og anbefalinger om tiltak for å styrke den sjøverts forbindelsen mellom Vasa og Umeå.

3. Utvalget

Trafikkutvalget har drøftet medlemsforlag A 338/t om bygging av en trafikkforbindelse mellom Vasa og Umeå på en rekke møter, dels på bakgrunn av remissuttalelser avgitt om selve medlemsforslaget, dels på bakgrunn av en utredning foretatt av en arbeidsgruppe innen den finske Väg- og Vattenbyggnadsstyrelsen. Utvalget har også mottatt et sammendrag av remisser avgitt om sistnevnte utredning, og man har på grunnlag av hele dette materialet hatt samtaler med de nordiske trafikkministre.

Utvalget finner at det spørsmål som medlemsforslaget tar opp gjelder en sentral kommunikasjonsstrekning innen Norden. Forbindelsene mellom Vasa og Umeå er en del av den såkalte "Blå Vegen". Den er av mest direkte betydning for sentrale deler av Finland og Sverige, men den har også virkninger for større områder i disse to land og i Norge. En tilfredsstillende trafikkavvikling over Kvarken vil knytte store områder av mellom- og nord-Finland direkte til svenske og norske

markeder. Utvalget finner at det er en vesentlig påpekning som gjøres i forslaget og i en del remissuttalelser når man understreker at Vasa—Umeå forbindelsen, som en del av "Blå Vegen" og som mulig tilførselsvei for eksempelvis transittrafikken over Jämtland/Trøndelagområdet, vil kunne medføre betydelige nye utviklingsmuligheter for næringslivet i de midtre deler av såvel Finland som Sverige og Norge. Man kan si seg enig i at disse områder på mange måter bør vurderes som et enhetlig utviklingsområde i distriktpolitisk sammenheng.

Det materialet trafikkutvalget under behandling av denne saken har hatt tilgang til, synes å godtgjøre at det i de senere år har vært en sterk stigning i passasjer- og godstransport på den eksisterende ferjelinje mellom Vasa og Umeå. Tilgjengelige prognoser synes å peke på en fortsatt sterk trafikkøkning på denne strekningen. Behovet for å sikre en rask og effektiv transportavvikling året rundt mellom Vasa og Umeå er åpenbart stort.

Utvalget har av de innkomne remissuttalelser merket seg at det er en rekke alvorlige betenkeligheter forbundet med et så omfattende prosjekt som det i medlemsforslaget skisserte. Særlig gjelder de de miljømessige forstyrrelser som hefter ved en oppdemming av denne sort, og vanskene som skipsfarten til Bottenviken vil bli påført i form av økte pakkisvanser og andre manøvreringsvanser. Man har også merket seg at de foreløpige kostnadsoverslag som er gjort omkring de foreslåtte Kvarkenprosjekter viser at det her vil være tale om til dels meget store utgifter.

Trafikkutvalget finner flere av disse grunner mot en fastforbindelse meget tungtveiende. Utvalget mener derfor ikke det er forsvarlig på det nåværende tidspunkt å anbefale en videre planlegging i tråd med medlemsforslaget om en fastforbindelse mellom Vasa og Umeå. I stedet bør man søke andre løsninger for å bedre trafikkavviklingen med sikte på helårstrafikering. Trafikkutvalget vil sterkt understreke ønskeligheten av en rask utbygging av ferjekapasiteten mellom Vasa og Umeå, samt en god utbygging av vei- og havneanlegg i tilknytning til disse ferjeruter. For en effektiv utnytting av denne sjøforbindelsen bør også tilstrekkelige midler settes inn for å sikre nødvendig isbryterassistanse i dette havområdet. Utvalget vil derfor anbefale at myndighetene i Finland og Sverige arbeider videre på grunnlag av de forslag som er framsatt om en forbedring av ferjetilbudene i området. Man har merket seg at en arbeidsgruppe er nedsatt for å komme med konkrete forslag til slike forbedringer. Utvalget imøteser med interesse disse forslag, som forhåpentligvis vil komme innen relativt kort tid. Man vil understreke at denne videre planlegging må skje på bredt grunnlag og med utgangspunkt i at det her dreier seg om en mellomriksforbindelse av klart nordisk karakter. Utvalget mener også at det

utredningsarbeid som allerede er utført, er nyttig for det videre arbeidet med dette spørsmål.

Med henvisning til hva som er sagt foran, vil trafikkutvalget foreslå at

Nordisk Råd anbefaler regjeringene i Finland og Sverige å skape forutsetninger for å forbedre ferjeforbindelsene mellom Vasa og Umeå og særlig sikre en tilfredsstillende trafikkavvikling året rundt.

København, 7. januar 1975

Eric Carlsson (c)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Magnús Kjartansson (Ab)

Astrid Kristensson (m)

Håkon Kyllingmark (H)

Bror Lillqvist (Sd)

Formann

Sven Mellqvist (s)

Paavo Väyrynen (K)

Seppo Westerlund (Lkp)

Medlemsförslag

om inrättande av ett nordiskt acceleratorcentrum (NORDAC)

(Väckt av Poul Dam, Poul Hartling, Niels Helveg Petersen, Ingemar Mundebo, Orla Møller, Per Olof Sundman och Pekka Tarjanne)

Ett närmare nordiskt samarbete på den teoretiska atomforskningens område har länge ansetts önskvärt både för att undvika dubbelarbete och med hänsyn till de stora investeringar som behövs för forskningsanläggningar. Nordiska rådet har antagit ett antal rekommendationer på detta område. Sålunda ledde rekommendationerna nr 21/1956 och nr 10/1957 angående ökat samarbete beträffande atomforskning och atomenergens fredliga bruk till upprättande av Nordisk institut för teoretisk atomfysik (Nordita). Rådets rekommendation nr 3/1966 angående samarbete på elementarpartikelfysikens område kom emellertid ej att genomföras då man ansåg sig böra koncentrera sig på samarbetet inom CERN. Det bakomliggande förslaget avsåg en protonaccelerator och kunde därför uppfattas som ett alternativ till CERN. Nyligen har en grupp nordiska forskare framlagt ett förslag om inrättande av en nordisk accelerator av en annan typ som täcker ett forskningsområde som synes ha särskilt goda framtidsutsikter.

Avgörande för utvecklingen av den moderna kärnfysiken är tillgången på accelerorer, som kan accelerera partiklar (joner) till en tillräckligt hög energi för att möjliggöra ett detaljerat studium av atomkärnans struktur. Allmänt gäller därvid att ju finare detaljer man vill studera desto högre energi krävs av partikelstrålen. Detta är t. ex. skälet till att man bygger den nya högenergiacceleratorn för protoner (den lättaste jonen) i CERN — man önskar finna ny information om elementarpartiklarnas finare struktur. För den djupare förståelsen av det mångkropparsystem som atomkärnorna utgör, till skillnad från det fåkropparsystem som elementarpartiklarna utgör, är det således nödvändigt att forskare får till sitt förfogande strålar av partiklar av tyngre slag (tungta joner) och av högre energi än vad som i dag finns tillgängligt. Man skall här ha klart för sig vikten av vidgade kunskaper om atomkärnornas struktur, då de ju dels utgör vår vardagliga och omedelbara omgivning och dels på grund härav sådan kunskap kan förväntas få direkt teknisk tillämpning.

Kärnforskningen har under senare år fått nya stora utvecklingsperspektiv till följd av starkt förbättrade tekniska och teoretiska hjälpmedel. I de nordiska länderna finns ett stort behov av en förnyelse och utbygg-

nad av de acceleratorer, som är en förutsättning för deltagande i den internationella forskning, där utvecklingsperspektiven är störst. En sådan utbyggnad skulle emellertid ställa mycket stora krav på de enskilda ländernas budget. Det synes mot denna bakgrund och med hänsyn till det intensiva samarbete som redan äger rum mellan nordiska fysiker naturligt att samordna insatsen så att de vetenskapliga, tekniska och ekonomiska resurserna kan utnyttjas på bästa möjliga sätt.

Mot bakgrund härav har en grupp nordiska forskare framlagt ett förslag om inrättande av Nordisk accelerator centrum (NORDAC), som föreslås förlagt i Risø i nära kontakt med Niels Bohr Institutet och Nordisk institut for teoretisk atomfysik (Nordita) (*se Tillägg*). Härigenom skulle det skapas möjligheter att på ett tekniskt och ekonomiskt försvarbart sätt konstruera en förstklassig accelerator, i vilken de flesta joner accelereras till energier tillräckligt höga för att inducera de kärnreaktioner som kan önskas bli föremål för studium. En dylik accelerator, där de tyngsta joner kan accelereras tillräckligt för att åstadkomma kärnreaktioner i de tyngsta ämnen anses utgöra den i nuvarande läge utan tvekan lämpligaste basutrustningen för ett nordiskt kärnfysikaliskt laboratorium. — Det gäller här alltså frågeställningar av annorlunda natur än den grundforskning som bedrivs i CERN. Etableringskostnaderna beräknas till 100 miljoner danska kronor och de årliga driftskostnaderna till 12 miljoner danska kronor.¹ Förslaget avser även ett samarbete inom ramen för befintliga resurser. För att ytterligare stärka detta har möjligheterna att etablera en officiellt erkänd samarbetskommitté för detta forskningsfält nyligen undersökts. En sådan samarbetskommitté skulle även kunna fungera som förslagsställare och embryo till ett större nordiskt samarbete. I denna senare fråga föreligger ett konkret förslag ställt till Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden, att en sådan kommitté bildas och att respektive forskningsråd utser två ledamöter var att ingå i densamma. Det har beräknats, att en sådan kommitté för sitt arbete kan behöva ett årligt anslag om 250 000 danska kronor för att kunna stödja ett gemensamt utnyttjande av nuvarande installationer.

Bakgrunden till förslaget är dels ett under 1960-talet intensifierat, vetenskapligt samarbete inom experimentell, acceleratorbaserad forskning, dels det faktum att inget av de nordiska länderna rimligen orkar med den investering som krävs för en internationellt sett god ambitionsnivå, medan Norden gemensamt bör ha förutsättningar för detta. Just i Norden finns en internationellt erkänd tradition och vetenskaplig kapacitet inom detta forskningsområde. Det kan vidare påpekas att en placering vid Risø i nära anslutning till Niels Bohr Institutet och Nordita ger särskilt värdefulla möjligheter att utnyttja dessa institutioners omfattande nät av internationella kontakter som ger möjligheter till aktiv medver-

¹ Siffrorna avser 1970 års kostnadsläge.

kan av forskare både från de utvecklade länderna i öst och väst och från utvecklingsländerna.

Förslaget har aktualiserats något olika i de olika länderna, och det kan nämnas att i Danmark har förslaget bemötts mycket positivt och givits hög prioritet. I Sverige har institutionscheferna för de ledande institutionerna inom kärnstrukturforskning i skrivelse till utbildningsdepartementet anhållit om ett ställningstagande.

I skrivelsen framhålls att för Sveriges del situationen tidigare varit tillfredsställande, vilket till en del kan förklara den starka ställning som svensk vetenskap har på detta område, men numera radikalt försämrats. Under hela 1960-talet tillkom endast en accelerator, tandemacceleratorn i Uppsala, och den kan inte längre betecknas som någon modern anläggning. Följden av detta är att svensk kärnfysik i allt mer ökad omfattning står utan möjlighet att följa med i den internationella utvecklingen på sitt område. Dessa svårigheter kommer speciellt att bli besvärande under senare delen av 1970-talet. Samtidigt finns en tendens att de moderna acceleratorerna blir alltmer komplicerade och kostnadskrävande. En naturlig lösning på detta problem, som är gemensamt för många mindre nationer, är internationellt samarbete. I fysikerkreter i de nordiska länderna finns stort intresse för ett nordiskt projekt av detta slag. För Finlands del diskuteras för närvarande uppförande av två mindre accelerators, som dock ej kan ersätta deltagande i ett projekt av den föreslagna storleksordningen, och den norska kärnforskningen är beroende av samarbetet med Danmark och Sverige för tillgång till accelerators.

Förslaget om NORDAC berördes i det danska folketingets debatt om kulturavtalet, varvid det framhölls bl. a. av undervisningsministern, att ett sådant projekt skulle ge kultursamarbetet och kulturavtalet ett stort lyft från starten, om ett så stort projekt skulle bli det första inom ramen för kulturavtalet. Som medlemmar i Nordiska rådet vill vi gärna instämma i denna bedömning.

Mot bakgrund av ovanstående får vi hemställa,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att ställa erforderliga medel till förfogande för inrättande av ett nordiskt acceleratorcentrum (NORDAC).

København, Stockholm och Helsingfors den 19 april 1972

Poul Dam (SF) *Poul Hartling (V)* *Niels Helveg Petersen (RV)*
Ingemar Mundebo (fp) *Orla Møller (S)* *Per Olof Sundman (c)*
Pekka Tarjanne (Lkp)

TILLÆGG

Indstilling om Nordisk Acceleratorfysik

Forord

Den foreliggende indstilling om nutidig og fremtidig acceleratorfysik i Norden er resultatet af et samarbejde mellem følgende nordiske fysikere:

Bergkvist, Karl-Erik	Forskningsinstitutet för Atomfysik, Stockholm
Bohr, Aage	Niels Bohr Institutet, København
Brenner, Mårten	Abo akademi, Åbo
Dubois, Jean	Chalmers tekniska högskola, Göteborg
Elbek, Bent	Niels Bohr Institutet, København
Forkman, Bengt	Lunds universitet/Lunds tekniska högskola, Lund
Graue, Arnfinn	Universitetet i Bergen, Bergen
Hjort, Sven	Forskningsinstitutet för atomfysik, Stockholm
Johansson, Arne	Uppsala universitet, Uppsala
Kantele, Juhani	Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä
Nathan, Ove	Niels Bohr Institutet, København
Nielsen, Karl Ove	Aarhus universitet, Århus
Ryde, Niels	Chalmers tekniska högskola, Göteborg
Siivola, Antti	Helsingfors universitet, Helsingfors
Simons, Lennart	Helsingfors universitet, Helsingfors
Tangen, Roald	Universitetet i Oslo, Oslo
Tibell, Gunnar	Gustaf Werners institut, Uppsala
Tjømm, Per Olav	Universitetet i Oslo, Oslo
Wiedling, T.	Aktiebolaget atomenergi, Studsvik
Wene, Clas-Otto	Lunds universitet/Lunds tekniska högskola, Lund

1) Indledning

Denne indstilling indeholder forslag om samordning af den nordiske indsats indenfor de grene af fysiken, som udnytter partikelacceleratorer med lav eller middelhøj energi. Der tænkes her i første række på kernefysiken, men som bekendt har acceleratorer også i stigende grad fundet anvendelser indenfor områder som atomfysik, faststoffysik og biologi. Derimod behandler indstillingen ikke de helt specielle forhold, som knytter sig til anvendelsen af acceleratorer med meget høj energi indenfor elementarpartikelfysiken, og som de nordiske lande deltager i gennem VERN.

På baggrund af de senere års rivende udvikling af nye tekniske hjælpemidler og teoretiske metoder kan man indenfor kernefysiken forvente en række nyopdagelser, som vil udvide kendskabet til materiens opbygning og samtidig belyse fænomener af meget generel fysisk karakter. Det må derfor tillægges stor vægt, at forskningsinstitutionerne i Norden også i fremtiden kommer til at råde over det nødvendige eksperimen-

telle udstyr til kernefysisk forskning. Dette vil i første række sige en moderne accelerator.

Indstillingen tager derfor sigte på en situation, som vil opstå før 1980, på hvilket tidspunkt man må regne med, at de nuværende og hidtil planlagte kernefysiske accelerators ikke vil være konkurrencedygtige på internationalt plan. Dog vil der ved disse anlæg fortsat kunne drives vigtig forskning under forudsætning af, at der sker en specialisering til områder, som ikke stiller særlige krav til acceleratoren.

Når anskaffelsen af en moderne accelerator i denne indstilling tages op på nordisk basis, er det i erkendelse af, at de tiltag der må gøres, kommer til at overstige de enkelte landes budgetrammer indenfor naturvidenskaben, således at indsatsen må samordnes, dersom man fortsat skal være med i udviklingen.

De i det følgende fremlagte planer har et langsigtet aspekt, som består i planlægning og opbygning af en accelerator, som må stå færdig omkring sidste halvdel af syvtitallet, samt et kortsigtet aspekt som består i at udvikle og intensivere det allerede eksisterende samarbejde i Norden omkring de eksisterende accelerators.

I det følgende skal der først gives en kort oversigt over acceleratorfysikens stilling i Norden i dag (2). Dernæst skal en udbygning af det eksisterende samarbejde behandles (3). De almene fysiske problemstillinger af betydning for den fremtidige forskning ved hjælp af accelerators omtales i (4). I store træk tages der stilling til de problemer der vil være knyttet til et fremtidigt nordisk samarbejde om bygning og drift af et større acceleratoranlæg (5). Endelig er de økonomiske rammer for dette samarbejde skitseret i (6).

2) Acceleratorfysik i Norden 1970

2.1. Historisk udvikling

Set under eet har Norden spillet en betydelig rolle i udviklingen af den moderne atom- og kernefysik. I den sidste menneskealder har milieuet omkring Niels Bohr været det betydeligste. Det af ham skabte institut har også efter Niels Bohrs død opretholdt en internationalt ledende position inden for teoretisk og experimentel kernefysik. Men både Finland, Norge og Sverige deltog tidligt i kernefysisk forskning, og samtlige lande har ydet betydelige bidrag inden for sine arbejdsområder og har en stærk international stilling. Samlet repræsenterer Norden i dag en stærkere gruppe i kernefysik end nogensinde tidligere.

Udover kernefysiken har der i de senere år været en stigende udnyttelse af accelerators til atomfysiske, faststoffysiske og biologiske undersøgelser, og flere forskningsgrupper i Norden arbejder nu med problemer i grænseområderne mellem disse discipliner og kernefysiken.

Ved flere af de nordiske universiteter har den kernefysiske forskning spillet en vigtig rolle for skabelsen af et undervisningsmilieu. En stor del af undervisningspersonalet har gennem kernefysikken deltaget i avanceret forskning, ligesom et meget stort antal hovedfagsstudenter har fået almen træning i forskningens metoder på kernefysiske institutter og laboratorier. Kernefysisk forskning har været præget af en fremskreden teoretisk forståelse koblet til en kompliceret experimentel virksomhed, og feltet har strakt sig fra den rene kvanteteori over store numeriske beregninger til praktiske ingeniøropgaver og elektroniske eksperimenter. Kernefysikerne har derfor også været pionerer på en række tekniske områder af samfundsmæssig betydning, senest ved brug af elektroniske regnemaskiner direkte koblet til eksperimenterne.

2.2. Eksisterende accelerators og mindre udbygningsplaner

En samlet oversigt over de i 1970 eksisterende acceleratorinstallationer er givet i tabel 1 (se s. 314), mens det tilknyttede personale, hovedfagsstudenter og de med driften forbundne udgifter fremgår af tabel 2 (se s. 315).

Som det ses af tabel 1, er de fleste acceleratorinstallationer i Norden af forholdsvis gammel dato. Det mest tidssvarende instrument er Niels Bohr Institutets nystablerede Super FN tandem accelerator, som i en årrække vil være et fleksibelt instrument til kernefysiske præcisionsundersøgelser. Niels Bohr Institutets basisudstyr vil i de nærmeste år blive forøget med en til acceleratoren koblet regnemaskine og en stor manglevinkelspektrograf. Også tandem acceleratorene i Århus og Uppsala vil blive værdifulde forskningsinstrumenter, som i kraft af de tilknyttede brugergrupperes erfaringer indenfor vidtspredte områder af kernefysikken og atomfysikken vil få en stor bredde i forskningsprogrammerne.

Laboratoriet i Uppsala er af national karakter og kan ligeledes tænkes anvendt på nordisk basis. Det vil blive udstyret med moderne databehandlingsudstyr og et injektorsystem for *pulserede* ionstråler.

I Sverige findes der to store cyklotroner, en ved forskningsinstitutet för atomfysik i Stockholm og en anden ved Gustaf Werners institut i Uppsala. Begge steder foreligger der planer for modernisering, som vil gøre begge maskiner til værdifulde forskningsinstrumenter på en række områder, hvor tandem acceleratorenes energi er utilstrækkelig.

Stockholm cyklotronen er på mange områder forældet og råder kun over et meget begrænset laboratorieareal. Ikke desto mindre findes der omkring den et meget aktivt forskningsmilieu, som i de senere år på en række områder har gjort en banebrydende indsats.

Cyklotronens øjeblikkelige udbygning sigter mod en ydre stråle af tunge ioner med relativt god energiopløsning. De videre moderniseringsplaner er afhængige af, hvorvidt et af institutet fremlagt forslag

om en helt ny accelerator gennemføres. En udbygning af forskningsmulighederne ved den gamle cyklotron skønnes at ville kræve yderligere 5 millioner svenske kroner.

I alle tilfælde vil Stockholm cyklotronen på meget væsentlig måde kunne indgå som et led i de fremtidige nordiske planer, da fysikerne herved vil få adgang til tunge ioner med høj energi også i den periode, der ligger forud for færdiggørelsen af en fælles nordisk accelerator.

Synchrocyclotronen på Gustaf Werners institut er planlagt ombygget til en sektorfokuserende synchrocyclotron indenfor de nærmeste år. Udover en proton stråle på 190 MeV vil der også være mulighed for stråler af tungere ioner til og med ^{12}C . Denne accelerator har allerede i lang tid været intensivt udnyttet af nordiske fysikere, hvilket givet også vil blive tilfældet, når de nye, attraktive stråle kvaliteter og -arter bliver realiserede.

Elektronsynchrotronen i Lund udnyttes i stort omfang til kernefysisk forskning, specielt studiet af højenergetiske kernefotoprocesser. Desuden drives der forskning i elementarpartikelfysik ved acceleratoren. Som følge af installationen af en ny injektor er synchrotronens præstationer nu fuldt sammenlignelige med tilsvarende accelerators andesteds. Der er således gode muligheder for at udvide virksomheden også indenfor rammerne af et nordisk samarbejde.

Tabel 1 viser, at der i Norden findes et større antal Van de Graaff accelerators i energiområdet 1—5 MeV. Denne type accelerator har dannet grundlaget for en stor del af den experimentelle kernefysiske forskning på de pågældende institutioner og har desuden spillet en stor rolle i forbindelse med undervisningen af specialestuderende. Tyngdepunktet for virksomheden ved disse maskiner er i de seneste år blevet forskudt fra kernefysisk grundforskning mod andre forskningsfelter såsom atomfysik, faststoffysik og astrofysik.

Van de Graaff accelerators i Göteborg og Oslo er for nylig blevet gennemgribende moderniserede, hvorved man påregner at opnå højere energi og større driftssikkerhed. Samtidig har man lagt stor vægt på udviklingen af avanceret måle- og registreringsteknik og på metoder og udstyr til elektronisk databehandling.

Som et eksempel på de muligheder et lille laboratorium har for at kunne deltage i kernefysisk forskning, kan man betragte den lille cyklotron, som i 1971 installeres på universitetet i Jyväskylä. De totale omkostninger for denne maskine beløber sig til 1,7 millioner finske mark, og den vil muliggøre en række undersøgelser, som ikke kræver for høj energi, men temmelig god opløsningssevne. Desuden vil den være et værdifuldt instrument for udviklingen af nyt instrumentelt udstyr og for undervisningen af studerende.

Det bør dog betones, at denne accelerator ikke er tænkt som en national accelerator, men mere må henregnes til den type basisudstyr,

som naturligt hører til på et universitet, som beskæftiger sig med kernefysisk undervisning og forskning.

3) *Nuværende nordisk samarbejde*

3.1. *Samarbejds mønster*

Der har i flere år været et intensivt samarbejde mellem adskillige af de nordiske acceleratorgrupper. De større og mere avancerede installationer har været udnyttet af grupper fra de mindre institutioner, ligesom der har været bestræbelser imod til et givet experiment at udnytte den accelerator indenfor Norden, som var bedst egnet til formålet. Det eksisterende samarbejde af denne art er skematisk illustreret på fig. 1,¹ som tydeligt understreger, at hovedcentre for samarbejdet har været forskningsinstituttet för atomfysik i Stockholm og Niels Bohr Institutet i København.

Det samarbejde, der har fundet sted mellem de nordiske acceleratorgrupper, har taget en række forskellige former, men har mere været baseret på personlige kontakter mellem de enkelte forskere end på nogen udtalt politik fra de implicerede institutioner. Arbejdet har derfor også været begrænset til områder, hvor eksisterende apparatur og faciliteter direkte har kunnet anvendes, og udgifterne har i det store og hele kunnet indskrænkes til rejse- og opholdsudgifter, som omend med nogen vanskelighed har kunnet afholdes af instituternes årlige bevillinger.

Som et mål for omfanget af det nuværende samarbejde kan det nævnes, at andelen af samnordiske publikationer i årene 1965—1969 ved Fysisk institutt i Oslo og ved Niels Bohr Institutets tandem laboratorium begge steder har været så høj som 40 procent. Institutterne i Åbo, Bergen, Stockholm og Uppsala har andele, som varierer mellem 10 procent og 20 procent. Den samnordiske publikationsvirksomhed har generelt været stærkt stigende i de senere år.

I en oversigt vedrørende nordisk kernefysisk samarbejde må man også nævne projektet ISOLDE, hvor de nordiske lande og enkelte andre europæiske lande udnytter synchrocyklotronen ved CERN til studium af atomkerner langt fra stabilitetslinien. Denne forskning er af rent kernefysisk karakter og vil fortsat kun udgøre en mindre del af den samlede kernefysiske forskning i Norden. Virksomheden ved ISOLDE finansieres ikke af CERN bevillingerne til elementarpartikelfysiken.

3.2. *Udbygning af eksisterende samarbejde*

Uanset om planerne om en fælles acceleratorinstallation realiseres eller ej, vil det være ønskeligt at fremme det ovenfor beskrevne samarbejds mønster i det næste decennium. Det skal imidlertid fremhæves,

¹ Här ej tryckt.

at samarbejdet nu har nået et omfang, hvor dets videre udvikling vil forudsætte bevillinger øremærket til dette særlige formål. Relativt beskedne midler vil på væsentlig måde kunne fremme den fælles nordiske videnskabelige produktion på dette område, hvis midlerne kan anvendes til ophold af kortere eller længere varighed og til indkøb af apparatur eller materialer, som direkte medgår til de fælles projekter. Udgifter af denne art har det som hovedregel været vanskeligt at få dækket på eksisterende institutbudgetter. I denne forbindelse skal det fremhæves, at der i flere af de nordiske lande nu sigtes mod at lægge uddannelsen af yngre forskere i mere faste rammer (licentiatordning, doktorexamen, etc.). Lettere adgang til udnyttelse af faciliteter i de øvrige nordiske lande vil være af uvurderlig betydning for denne gruppe.

Mens det hidtidige samarbejde i hovedsagen har drejet sig om rent videnskabelige problemer, står man allerede nu foran en periode, hvor alene omfanget af de opgaver, man møder indenfor experimentalphysiken, vil nødvendiggøre et samarbejde også om tekniske problemer. Som et eksempel herpå kan det nævnes, at der for tiden foregår et udviklingsarbejde på Fysisk institutt i Bergen på et apparatur til automatisk registrering af spor i fotografiske plader. Denne indsats må ses som en direkte følge af behovet for hurtig dataanalyse ved Niels Bohr Institutets under konstruktion værende mangevinkelspektrograf. Som et yderligere eksempel kan nævnes, at finske acceleratorteoretikere opholdt sig ved Gustaf Werners institut i den periode, hvor den tidligere omtalte ombygning af synchrocyklotronen blev projekteret.

Af det foregående vil det fremgå, at relativt beskedne midler vil være tilstrækkelige til at opretholde og i nogen grad udvikle det samarbejde, som hidtil er forekommet. Det skal i denne forbindelse understreges, at det for flere af de institutioner, som er deltagere i samarbejdet, har været vanskeligt at opnå bevillinger til rejser og ophold i de andre nordiske lande. Det vil derfor være meget værdifuldt, dersom der på nordisk basis kunne oprettes en fond, hvis midler direkte skulle anvendes til fremme af acceleratorfysisk samarbejde. En sådan fond kunne f. ex. administreres af repræsentanter for de på side 4 nævnte institutioner. Man kunne ved uddeling af fondens midler særlig søge at bedre de mindre institutioners muligheder for at bidrage til den fælles forskningsvirksomhed.

Det skal yderligere fremhæves, at en konkretisering af de i afsnit 5 behandlede planer for et fælles acceleratorcentrum i de indledende faser vil stille krav om beløb til dækning af rejseomkostninger, studieophold og eventuel indkaldelse af udenlandske eksperter.

Uden at opstille noget egentligt budget for en fælles fond vil man skønne, at et samlet beløb på 250 000 danske kroner pr. år vil dække en række af de mest påtrængende behov. Det er tanken uaf-

hængigt af nærværende indstilling at fremlægge forslag om en sådan bevilling.

4) *Almene problemstillinger i kernefysiken*

4.1. *Kernefysiken og dens tilgrænsende forskningsområder*

En række af de forskningsopgaver og problemstillinger, som kan forventes at præge kernefysikens udvikling fremover, er behandlet i appendix. Dette afsnit skal derfor kun fremhæve righoldigheden af de nye fænomener, der vil blive tilgængelige for forskningen, den almene art af de fysiske problemstillinger og sammenhængen med tilgrænsende videnskaber.

Studiet af kvantefænomener er i vor tid især koncentreret om tre forskningsfelter:

1. De atomfysiske fænomener, der er betinget af elektronernes binding i kernerens Coulomb felt (atom-, molekyl- og faststoffysik). Disse fænomener er i det væsentlige karakteriserede ved energikvanter op til en størrelsesorden af nogle keV.

2. De kernefysiske fænomener, der fremkommer som følge af dannelsen af sammensatte systemer af nukleoner bundet ved de stærke vekselvirkninger. Disse fænomener er karakteriserede ved energikvanter af størrelsesorden 100 eV til 100 MeV.

3. De fænomener, der er knyttet til nukleonernes struktur og dennes sammenhæng med existensen af de andre "elementar partikler". Disse fænomener er især karakteriseret ved energikvanter, der overstiger nogle hundrede MeV.

De forskellige områder af kvantefysiken må ses i sammenhæng, og et fælles hovedtema i udviklingen er udforskningen af de lovmæssigheder, der gælder for systemer med mange frihedsgrader. Mange af de problemstillinger, som f. eks. rækkevidden af symmetribetragtninger, kollektive excitationer og koblingen mellem de elementære excitationer, optræder da også i modificeret udformning på de tre nævnte felter, og udviklingen har været præget af et frugtbart vekselspil mellem de forskellige grene af kvantefysiken.

Kernefysiske processer optræder kun yderst sjældent i den os umiddelbart omgivende natur, hvilket hænger sammen med, at vi lever på en planet, hvor overfladetemperaturen svarer til energikvanter på kun brøkdele af elektronvolt. Den overvejende del af stofkoncentrationerne i universet befinder sig imidlertid under så høje temperaturer og tryk, at energiuudvekslinger ved kerneprocesser spiller en afgørende rolle. Udforskningen af stjernernes udvikling og problemerne om grundstoffordelingen og isotopsammensætningen af stoffet i de forskellige dele af universet er derfor intimt knyttet til studiet af atomkernerens egenskaber. På dette forskningsfelt, hvor stellarastronomien, kernefysiken, gravitationsteorien og studiet af den primære kosmiske stråling støder op

til hverandre, besidder man fra nordisk side gunstige forudsætninger for en frugtbar indsats.

Den teknik og de målemetoder, som er knyttet til kernefysisk forskning, har i stigende grad fundet anvendelse ved studiet af atom- og faststoffysiske fænomener. På dette felt, hvor der i Norden findes særlige traditioner og interesser, er der i de seneste år sket betydelige fremskridt som f. ex. opdagelsen og udforskningen af strengeffekterne og excitation af optiske tilstande ved hjælp af atomare sammenstød. Det har også vist sig muligt at undersøge kemiske strukturer ved hjælp af elektronspektroskopi med høj opløsningsevne. Adgangen til ionstråler med større ladning og gennemtrængningsevne vil give nye muligheder for at studere disse og beslægtede emner.

Det skal til slut understreges, at stråler af lette ioner med tilstrækkelig energi har været udnyttet til radiobiologisk experimentel forskning og til klinisk arbejde bl. a. ved synchrocyclotronen i Uppsala. Det må forventes, at højenergetiske partikler i fremtiden vil blive af betydning for klinisk radiokemi, radiokirurgi og radiotherapi.

4.2. *Den experimentelle udvikling*

På accelerator området er der i de senere år skabt mulighed for at frembringe ionstråler af forbedret kvalitet, af mere varieret art og dækkende større energiområder.

For eksempel var maksimal spændingen for de første tandem maskiner (1960) ca. 6,5 MV, medens man i dag arbejder ved 11 MV terminal spænding, og maskiner i 15—20 MV området er under konstruktion. En tilsvarende udvikling er sket på cyklotron området, hvor fremkomsten af "spiral" cyklotronen har medført en stærkt forbedret kvalitet af den ydre ionstråle. Der er cyklotroner i drift, som kan levere proton ionstråler fra 10 MeV til 60 MeV med en energispredning på 15—25 keV.

Den seneste udvikling har vist, at man af en tandem maskine (injektor) og en åben-sektor cyklotron kan opnå en meget gunstig kombination. Ud fra dette princip kan man projektere (og bygge) accelerators, som på næsten alle punkter tilfredsstiller kravene om energiområde, energipræcision og arsenal af kerneprojektiler, således som de må forventes at stilles af de i appendix skitserede forskningsområder.

De tekniske problemer, der rejser sig i denne forbindelse, er blevet behandlet af en særlig komité af nordiske fysikere, hvilket har resulteret i en betænkning, som skitserer en række alternative muligheder for en accelerator baseret på en tandem-cyklotron kombination.

Sideløbende med acceleratorudviklingen er der sket en række gennembrud i fremstillingen af detektorer og andre kernefysiske måleinstrumenter, i retning af forøget følsomhed, specificitet og nøjagtighed. Mange af disse fremskridt har været knyttet til udviklingen på faststoffysikens område. Som eksempler kan nævnes germanium-lithium tælleren

til registrering af γ -stråling, dE/dx følsomme tællerteleskoper til ladet-partikel spektroskopi, og forbedrede mangevinkel elektromagnetiske spektrografer for tunge partikler.

Mange af disse avancerede målesystemer er næsten fuldstændigt integrerede med elektroniske databehandlingsanlæg. Den explosive udvikling på EDB området har næsten været en forudsætning for brugen af disse målesystemer, men yderligere har den moderne EDB teknik inspireret til udforskningen af nye områder af kernefysikken. Som et eksempel på det sidste kan nævnes den stærkt øgede indsats for undersøgelsen af kernereaktioner med tre slutprodukter, hvor alene kinematikken er så kompliceret, at "on-line" EDB anlæg er nødvendige. Ligeledes benyttes EDB teknik til "off-line" databehandling, og der arbejdes stærkt på at lade regnemaskiner overtage operationen af acceleratorene.

5) Nordisk fællesaccelerator

5.1. Behov for acceleratorudbygning

Som det fremgik af afsnit 1 er der i hele Norden et stærkt behov for en udbygning af acceleratorkapaciteten ved de institutioner, som driver forskning indenfor kernefysik og en række tilgrænsende discipliner.

Udviklingen er imidlertid karakteriseret ved krav om stadig større og mere kostbare acceleratorer. Kravene til maximal energi, præcision, fleksibilitet og driftssikkerhed har sammen bidraget til at øge omkostningerne ved at drive kernefysisk forskning på de områder, hvor perspektiverne er størst. Dette er også stærkt kommet til udtryk i de adskillige planer, der har været fremlagt for udbygning på de enkelte nordiske forskningscentre. Disse projekter har imidlertid måttet ses i sammenhæng med udviklingen indenfor andre videnskabsgrene, som også er blevet stadig mere pengekrævende, og kun få af de fremlagte planer er indtil nu blevet realiseret.

5.2. Forslag om et Nordisk Accelerator Centrum

I denne situation er det naturligt at overveje en koncentration af den acceleratorfysiske forskning indenfor Norden gennem skabelsen af et Nordisk Accelerator Centrum, for hvilket der foreslås navnet NORDAC. Derved kan de midler, som bliver til rådighed for denne forskning, udnyttes til at fremme en indsats på et centralt fysisk forskningsområde, en indsats som ud fra ethvert synspunkt kan hævde sig. Med en første rangs fælles acceleratorfacilitet til rådighed vil de deltagende institutioner (basislaboratorierne) få mulighed for at drive forskning på et højt internationalt plan. Det er i denne forbindelse af største betydning, at der med de tidligere omtalte tandem-cyklotron kombinationer er skabt mulighed for på en teknisk og økonomisk forsvarlig måde at konstruere en accelerator, som dækker et stort område af energier og partikelarter, og som samtidigt vil have fremragende stråleegenskaber. Den

nordiske tekniske acceleratorgruppe konkluderer da også, at en accelerator af denne type i øjeblikket er den mest attraktive mulighed for et fælles nordisk laboratorium.

Selvsagt kan et samarbejde af det omfang, som kræves for at skabe NORDAC, ikke gennemføres, uden at forskerne helhjertet går ind derfor. Som påpeget i afsnit 3 findes der allerede i dag et udstrakt og levende samarbejde indenfor området, som viser, at de problemer, som følger af geografisk placering, forskellig lokal baggrund og undervisningsforpligtelser på hjemmestitutionen i mange tilfælde har ladet sig overvinde. Der skal dog ikke lægges skjul på, at det for forskere ved en række institutioner vil være nødvendigt, at der gennem NORDAC skaffes muligheder for stipendier og støtte til kortere og længere ophold ved centret.

5.3. *Forholdet mellem NORDAC og basislaboratorierne*

I de indledende diskussioner om etableringen af NORDAC har intet problem spillet en større rolle end forholdet mellem basislaboratorierne og fælleslaboratoriet. Det er også klart, at der er en lang række hensyn, som her spiller ind som f. ex. muligheden for at opretholde levende forskningsmilieuer på basislaboratorierne, problemet med undervisning af studerende og risikoen for, at deltagende institutioner stilles i skyggen af det centrale laboratorium.

Man har fra alle sider stærkt fremholdt nødvendigheden af, at et fælles nordisk accelerator laboratorium ikke bare bliver en konstruktion med radiel opbygning med en eneste accelerator i centrum og ingen acceleratore ved de perifere institutioner. Man kan derfor ikke forestille sig en konstruktion, hvor alle grupper rejser til dette centrum for siden ved basisinstitutionerne blot at udføre databehandling, selvom dette er en vigtig del af ethvert experiment. Der må derfor i ethvert tilfredsstillende arbejds mønster findes rige muligheder for perifer kommunikation.

En sådan plan vil kræve, at basisinstitutionerne gøres funktionsdygtige og attraktive. Det er ikke mindst ud fra et uddannelsessynspunkt nødvendigt, at der findes en acceptabel standard ved de experimentelle hjemmestitutioner, selvom uddannelsen, i hvert fald for de mere avancerede studenter vedkommende, sigter mod fortsat virksomhed i tilknytning til det fælles laboratorium.

Med væsentlige experimentelle ressourcer også på basisinstitutionerne vil det nordiske kernefysiske samarbejde få en struktur, som ikke blot indeholder en radiel kommunikation mellem basisinstitutionerne og NORDAC, men også et betydende perifert samarbejde basisinstitutionerne imellem. Denne sidste form vil i mangt og meget være en direkte fortsættelse af det allerede nu etablerede nordiske samarbejde.

I forbindelse med driften af et fælles laboratorium vil melde sig in-

spirerende opgaver med udviklingen af nyt apparatur. Sådanne udviklingsopgaver bør i videst muligt omfang løses på basisinstitutionerne, eventuelt gennem samvirke mellem flere institutioner, hvorved disses arbejde får øget værdi og perspektiv i sig selv og desuden bidrager til at styrke fællesskabet.

5.4. *NORDAC's organisation*

Institutets organisation og ledelse må tilpasses de retningslinier, som er angivet i det foregående afsnit. Således må man forudse et laboratorium, hvor man, når der ses bort fra mere teknisk prægede stillinger, kun har en relativt lille fast ansat stab. Hovedparten af den videnskabelige forskning vil ligge i hænderne på forskere fra de deltagende lande, som besøger laboratoriet i kortere eller længere tidsrum. Den ansatte videnskabelige stab (f. ex. i 3-årige kontraktstillinger) skal kun være stor nok til at sikre en rimelig kontinuitet i forskningen og en effektiv udnyttelse af apparaturet.

Det må endvidere anses for væsentligt, at de enkelte basislaboratorier og disse medarbejdere får let adgang til NORDAC's laboratorium eller faciliteter. Et enkelt brev eller en telefonsamtale bør i princippet være nok til at arrangere et besøg, og adgangen til acceleratoren bør så vidt muligt kunne fås med de begrænsninger, som sættes af den totale tid, som er til rådighed.

En traditionel pyramidalsk opbygning med en styrelse, en direktør, et laboratorienævn og en række afdelinger må anses for mindre hensigtsmæssig for en organisation, hvis primære grundlag er en række uafhængige basisinstitutioner. Yderligere må man tage i betragtning, at universiteternes styreform i disse år undergår store ændringer i retning af større medvirken og medleven af den enkelte ansatte.

Fig. 3¹ skitserer en løsere opbygget organisation, hvor hovedprincippet er, at medarbejderne ved NORDAC og basisinstitutionerne i nær kontakt sammensætter et laboratorieråd, hvoraf en ledelse, en videnskabelig leder og en teknisk-administrativ leder udnævnes. Ledelsen har ansvaret for laboratoriets drift. Den videnskabelige lederstilling bør besættes med en højt kvalificeret videnskabsmand, f. ex. for en 3-års periode, og hvervet skal så vidt muligt gå på omgang mellem de deltagende lande. I laboratorieråd og ledelse skelnes i øvrigt ikke mellem teknisk og videnskabeligt personale eller nationalitet.

Til at varetage forbindelserne med de enkelte regeringer (evt. Nordisk Råd) opnævnes af regeringerne efter indstilling fra basisinstitutionerne en styrelse bestående af to medlemmer fra hvert land. Desuden er NORDAC's videnskabelige og teknisk-administrative ledere fødte medlemmer af styrelsen. Styrelsen tager stilling til de langsigtede udvik-

¹ Här ej tryckt.

lingsplaner for samarbejdet, samt til de økonomiske hoveddrammer. Laboratorierådet er ansvarlig overfor styrelsen. Styrelsen vælges for en periode af tre år og sammentræder mindst to gange om året.

5.5 *NORDAC's placering*

Det foreslås, at det fælles acceleratorcentrum NORDAC placeres i Danmark ved Risø. Dette forslag er resultatet af en samlet vurdering af forhold, som må antages at være væsentlige for en frugtbar udvikling af planen.

Man har her lagt afgørende vægt på Niels Bohr Institutets og Nordita's stærke videnskabelige traditioner og omfattende internationale kontakter. En særlig gunstig situation vil kunne opnås ved, at disse to institutioner og NORDAC finder en samlet placering i området ved Risø. Desuden vil der opnås en teknisk forenkling af projektet og store økonomiske besparelser ved at udnytte Niels Bohr Institutets nuværende tandem accelerator som injektortrin for NORDAC's maskine. Endelig skal det påpeges, at placeringen også udfra et geografisk synspunkt er meget hensigtsmæssig.

Da det land, hvori NORDAC placeres, har fået en vis fordel i forhold til de øvrige deltagerlande, må det anses for rimeligt, at der gives visse modbydelser, f. ex. afståelse af grund og bygning og drift af et mindre antal gæsteboliger for forskere, som for begrænsede tidsrum virker ved acceleratoren.

6) *Budgetforslag*

6.1 *Omkostninger ved NORDAC's etablering*

Ifølge den tekniske acceleratorgruppes skøn vil totalomkostningerne ved etablering af et accelerator laboratorium ligge omkring 100 millioner danske kroner (1970). De følgende budgetforslag er baseret på dette tal. Byggeperioden anslås at være fem år, hvortil kommer en forhandlings- og projekteringsperiode.

Tabel 3 (se s. 316) angiver en skønnet bevillingstakt for NORDAC's første 10-års periode. Den nøjagtige fordeling af bevillingerne kan dog ikke fastlægges, før projektet er nærmere udformet.

6.2 *Driftsudgifter*

De årlige driftsudgifter for NORDAC vil være stærkt afhængige af den valgte organisationsform, idet lønningerne og de årlige driftsudgifter kan deles mellem NORDAC og basisinstitutionerne på flere forskellige måder. I det i tabel 4 (se s. 316) opstillede budget er der regnet med 50 forskere, hvoraf 16 er tænkt lønnet af laboratoriet, medens de resterende lønnes af hjemmeinstitutionerne, eventuelt med stipendiestøtte fra NORDAC.

Det er i budgettet afsat et betydeligt beløb til kortere eller længere

besøg af udenlandske gæsteforskere, som vil være af stor betydning for at opretholde et levende videnskabeligt milieu.

Det tekniske personale vil i større udstrækning være fast engageret, selvom der bør opmuntres til en udveksling af personale mellem NORDAC og basislaboratorierne også for denne gruppes vedkommende. Der regnes med et forhold mellem teknisk og videnskabeligt personale på 1: 1.

Ved vurdering af personaleomkostningerne er det danske løniveau for 1970 lagt til grund.

I budgettet er opført et beløb, som tænkes anvendt til stipendier til yngre videnskabsmænd og til lønsupplement for besøgende nordiske forskere. Derudover vil det være ønskeligt med en rejsekonto til delvis dækning af rejseudgifter mellem NORDAC og basisinstitutionerne og til konferencedeltagelse m. m. for NORDAC's personale.

Det opførte annuum har en sådan størrelse, at det sammen med det til bygningerne afsatte beløb kan dække laboratoriets drift. Derudover skulle der være plads til en del større nyanskaffelser, instrumentudvikling og til mindre forbedringer af acceleratoren.

Det forudsete årlige driftsbudget svarer til 12 procent af de totale investeringer, hvilket er i udmærket overensstemmelse med budgetforslagene for tilsvarende projekter i udlandet.

Ved opstilling af driftsbudgettet har man i høj grad støttet sig til de erfaringer, man gennem snart ti år har samlet ved driften af Niels Bohr Institutets tandem accelerator laboratorium. Det sidste årsbudget fra dette laboratorium er til sammenligning givet i tabel 5 (se s. 316).

6.3. National fordeling af omkostningerne

I de indledende drøftelser om NORDAC har den indbyrdes fordeling af omkostningerne mellem de deltagende lande kun været perifert berørt. En række forskellige principer kunne lægges til grund herfor. En ofte anvendt fordelingsnøgle er forholdet mellem bruttonationalindkomsterne, der er anført i tabel 6 (se s. 316), som også viser de på grundlag deraf beregnede udgifter for hvert land i danske kroner og i den nationale møntsort.

7) Sammenfatning

På baggrund af en stærk forbedring af de tekniske og teoretiske metoder, som anvendes indenfor kernefysiken, tegner der sig en række spændende nye perspektiver på dette og tilgrænsende forskningsfelter.

I Norden har forskningen på disse områder rige og stærke traditioner, og der findes derfor særlige forudsætninger for på virkningsfuld måde at bidrage til den fremtidige udvikling.

I alle de nordiske lande er der et stærkt behov for en fornyelse og udbygning af de partikelacceleratorer, som er en forudsætning for at del-

tage i forskningen på de områder, hvor perspektiverne er størst. De økonomiske krav, en sådan udbygning vil stille til de enkelte landes statskasser, er imidlertid meget store.

På denne baggrund og i betragtning af det intensive samarbejde, der i forvejen findes mellem nordiske fysikere, er det naturligt at samordne indsatsen, således at videnskabelige, tekniske og økonomiske ressourcer udnyttes bedst muligt.

Indenfor det eksisterende samarbejds mønster foreslås det som en kortsigtet foranstaltning at oprette en nordisk fond på danske kroner 250 000 årligt, som skal styrke den fælles udnyttelse af de nuværende installationer.

Som en mere langsigtet foranstaltning stilles der forslag om skabelse af et fælles nordisk accelerator centrum NORDAC, som skal bygge og drive en moderne accelerator.

Etableringsomkostningerne skønnes at ligge på ca. 100 millioner danske kroner med årlige driftsudgifter omkring 12 millioner danske kroner.

Det foreslås, at NORDAC placeres i Danmark ved Risø i nær kontakt med Niels Bohr Institutet og Nordisk Institut for Teoretisk Atomfysik.

Appendix

Kernekfysiske forskningsopgaver og problemstillinger

I forbindelse med ethvert forsøg på at forudsige de problemer, der vil præge den kommende udvikling af kernekfysikken, må det stærkt betones, at man, ud fra de hidtidige erfaringer, må forvente, at nye opdagelser ikke blot vil åbne mulighed for nye veje til belysning af de problemstillinger, der allerede nu frembyder sig, men også vil give forskningen helt nye retninger.

a. Kernernes elementære excitationer

Det har været muligt at få et overblik over kernespektrene ved at beskrive anslagene som sammensat af elementære excitationer (overførsel af kvanter til enkelte partikler eller kvasipartikler, vibrationer, rotationer).

Ved studiet af hvorledes disse excitationer fremkaldes ved de forskelligartede kerneprocesser er der mulighed for i væsentlig grad at øge kendskabet til excitationernes struktur, dels ved kortlægning af enkeltpartikelbevægelsen, dels ved analysen af, hvorledes de kollektive anslag er sammensat af enkeltpartikelkomponenter.

Kernespektrene viser en mangfoldighed af forskellige vibrationer. Foruden de hidtil iagttagne forventer man at finde nye svingninger i kernens form såvel som vibrationer, der involverer nukleonernes spin og isospin, og vibrationer hvis anslag ændrer kernens nukleontal. Excita-

tionernes struktur hænger nøje sammen med spørgsmålet om de effektive kræfter, der virker mellem nukleoner, der bevæger sig i kernen.

b. Koblingen mellem excitationerne

De elementære excitationer er kun i første tilnærmelse uafhængige af hverandre. Den kvantitative analyse af kernespektrene viser koblingen mellem kvanterne af forskellig styrke og art (partikel-vibrationskobling, anharmonicitetseffekter, vibrations-rotationskobling etc.). Beslægtede koblingsfænomener optræder i forbindelse med "faseovergange" i kernestrukturen (ændringer i ligevægtsformen, overgang til superefluid fase). Selv de kvalitative træk ved disse koblinger er indtil nu næsten ukendte, og studiet af disse fænomener frembyder et righoldigt forskningsfelt med nær tilknytning til mange af de nedenfor nævnte problemer.

c. Kernespektre ved høj anlagsenergi

Kun for den lavenergetiske del af kernespektrene har man et nogenlunde detaljeret kendskab til de enkelte kvantetilstande. Ved højere anlagsenergi bevirker koblingen mellem de elementære anlagsformer, at de stationære tilstande repræsenterer bevægelsesformer af mere kompliceret art. Kun meget sporadiske oplysninger har hidtil været indhentet vedrørende kernespektrene ved sådanne højere anlagsenergier, men forskningen vil i stigende grad kunne trænge ind på dette felt. Muligheden for at studere individuelle kvantetilstande under betingelser, hvor mange frihedsgrader er koblet til hverandre, kan forventes at føre til nye begrebsdannelser vedrørende beskrivelsen af korrelationsfænomener.

d. Kernereaktionernes specificitet og dynamik

Ved analysen af kernereaktionerne kan man i første tilnærmelse skelne mellem "direkte reaktioner", hvorved de sammenstødende partikler passerer tæt forbi eller gennem hverandre, under udveksling af et eller flere kvanter og "compound reaktioner", hvorved der dannes en metastabil mellemtilstand med anslag af et stort antal frihedsgrader.

Ved de direkte processer kan det dreje sig om overførsel af energi og impulsmoment, om ladningsudveksling, samt om overførsel af en eller flere nukleoner. Store fremskridt er sket i det sidste tiår i analysen af sådanne processer. På grund af deres forholdsvis simple karakter rummer de mulighed for at opnå meget specifikke og nøjagtige oplysninger om de elementære kerneexcitationer.

Omend compound processerne har været kendt siden tretitallet, har man endnu kun ringe indsigt i de forskellige stadier, hvorved compound systemet dannes og henfalder. Det kan forventes i årene fremover, at udviklingen vil tillade en dybere udforskning af disse forhold, såvel som af samspillet mellem de direkte processer og compound processerne.

Beskrivelsen af kernereaktionerne kan betragtes som en del af analy-

sen af kernespektrene ved højere excitationenergier, der muliggør anslag af et stort antal kvanter.

e. Kernetilstande ved højt impulsmoment

En anden front af kernefysikens udvikling vedrører studiet af kernetilstande ved højt impulsmoment. Ved acceleration af tunge ioner er det således muligt at tilføre kernen et meget stort antal impulsmoment kvanter (af størrelsesorden 100 for de tunge ioners vedkommende). Under sådanne forhold kan man forvente væsentlige modifikationer i kernestrukturen (stærke deformationer som følge af cæntrifugalkræfternes indvirkning, omlejring af skalstrukturen, etc.). Studiet af atomare systemers egenskaber som funktion af impulsmomentet (rotationsspektre, Regge trajektorier) rummer generelle kvantemekaniske problemstillinger.

f. Kernernes egenskaber som funktion af neutron- og protontallet. Nye kernearter

De kerner, der hidtil har været tilgængelige for spektroskopiske studier, er beliggende i et snævert område omkring de β -stabile kerner. Muligheden for ved højenergetiske processer og ved reaktioner med tunge ioner at frembringe stærkt β -ustabile, kortlevende kerner og ved en "on-line" opstilling at undersøge deres egenskaber, har åbnet et stort nyt forskningsfelt. Det drejer sig herved om studier af kernestrukturens afhængighed af det såkaldte isospin, der adskiller neutroner fra protoner.

Kerner langt fra stabilitetslinien synes at spille en vigtig rolle ved grundstoffernes opbygning i stjernerne. Det er også muligt, at kerner med meget højt neutronoverskud forekommer på sene stadier af stjernernes udvikling, hvor stoffets tæthed er meget større end under hidtil kendte forhold (overgang til "neutronstjerner").

Kernernes bindingsenergi viser periodiske variationer knyttet til skalstrukturen, der blandt andet har stor betydning for hyppigheden, hvormed de forskellige grundstoffer optræder i naturen. En konsekvens af disse kvanteeffekter er den mulige forekomst af grundstoffer med ladnings- og massetal, der er væsentlig større end de hidtil kendte. I de senere år er der sket betydningsfulde fremskridt i den teoretiske behandling af disse problemer. Studiet af tungion reaktioner åbner mulighed for fremstilling af de forventede supertunge grundstoffer, hvis egenskaber vil kunne belyse kernestoffets struktur under nye forhold betinget af de meget stærke Coulomb kræfter.

g. Kernens egenskaber ved stærke deformationer

Ved de hidtidige studier af kernestrukturen har man især haft mulighed for at iagttage de specielle deformationer, der optræder statistisk som afvigelser fra en ligevægtsform eller dynamisk som svingninger om en

sådan. Desuden har man ved fissionsprocessen kunnet studere de stærke deformationer, der optræder dynamisk som mellemstadier i fissionsprocessen. Ved tungion reaktioner åbner der sig mulighed for at fremkalde helt nye deformationer og tilsvarende kollektive bevægelser i kernerne. De nyopdagede fissionsisomere er et fingerpeg om de mange fænomener, der kan fremkomme ved sammenspillet med skalstrukturen og de kollektive deformationer.

h. Kernereaktioner med flere udgående partikler

Analysen af kvantemekaniske spredningsprocesser har hidtil hovedsagelig omhandlet reaktioner med to indgående og to udgående partikler. Fremskridtene indenfor experimentaltekniken og databehandlingen har åbnet mulighed for detaljerede studier af processer med flere partikler i udgangskanalen. Man har herved fået tilgang til en helt ny dimension af korrelationsfænomener af almen kvantemekanisk karakter.

i. Studiet af de elementære vekselvirkninger

Den store detailrigdom af de kernefysiske fænomener og målingernes præcision giver mulighed for gennem kernefysiske forsøg at belyse almene symmetriegenskaber hos de elementære vekselvirkninger. Som eksempler fra de senere år kan nævnes opdagelsen af paritetsbruddet i de svage vekselvirkninger, efterprøvningen af bevarelsessætningen for vektorkomponenten af β -strømmen og påvisningen af rødforskydningen af π -kvanter i jordens gravitationsfelt. Blandt de aktuelle problemer kan anføres spørgsmålet om tidsinversionens gyldighed for de elektromagnetiske og de stærke vekselvirkninger, og nye problemstillinger af denne art må forventes at melde sig i den videre udvikling.

Beskrivelsen af atomkernerne som sammensatte af protoner og neutroner er kun en første tilnærmelse baseret på kernestoffets forholdsvis svage binding. Kernekrafterne påvirker ikke alene nukleonernes bevægelse, men også deres indre struktur, og studiet af de herved fremkommende fænomener (flerpartikel-kræfter, ændring af nukleonernes elektromagnetiske egenskaber, etc.) giver mulighed for nye oplysninger om nukleonernes struktur og egenskaberne hos de stærke vekselvirkninger.

Tabel 1. Oversigt over acceleratore og isotopseparatorer i Norden

Institution	Van de Graaff			Cyklotron			Isotopseparator		
	Årgang	E_p MeV	Partikel	Årgang	E_p MeV	Partikel	Årgang	E keV	Partikel
<i>Danmark</i>									
Niels Bohr Institutet, Københavns universitet	1970	19	p, d, τ α , C, P, S	1938	5.7	α	1945	120	alle
Fysisk Institut	1956	4	p, d				1968	60	alle
Aarhus universitet	¹ 1961	14	p, d, τ α , C, O, S				1964	600	alle
	1967	2	e, p, d τ , α , C				1964	100	alle
<i>Finland</i>									
Fysiska institutionen, Helsingfors universitet	1948	2.7	p, d, α				1964	70	alle
Fysiikan laitos, Jyväskylän yliopisto				1971	20	p, d τ , α	1970		
<i>Norge</i>									
Fysisk institutt, Universitetet i Bergen	1959	1.7	p, d						
Fysisk institutt, Universitetet i Oslo	1954	3	p, d, α						
<i>Sverige</i>									
Forskningsinstitutet för atomfysik, Stockholm	1967	2	e, p, g O, C	1951	11	p, d, α	1951	80	alle
Fysiska institutionen, Lunds universitet	1952	2	p, d	1940	3.5	p, d, α			
Gustaf Werners institut, Uppsala				1961	² 200	e			
Fysiska institutionen, Uppsala universitet	1970	12	p, d, τ α , D, O, S	1950	186	p	1953	50	alle
Institutionen för fysik, Göteborg	1955	4	p, d, α				1953	90	alle
AB Atomenergi, Studsvik	1960	6	p, d, α				1969	100	fiss. prod.

¹ Installeret 1972.² Elektron energi.

Tabel 2. Oversigt over personale, hovedfagsstudenter og økonomi ved nordiske basislaboratorier

Institution	Hovedfags- studenter pr. 1/1—70	Personale		Løn- udgifter ¹ mill. d.kr.	Drifts- udgifter mill. d.kr
		Videnskabelig	Teknisk		
<i>Danmark</i>	46	63	55	8.4	2.7
Niels Bohr Institutet, Københavns universitet	16	38	35		2.0
Fysisk Institut, Aarhus universitet	30	25	20		0.7
<i>Finland</i>	26	37	19	2.0	1.4
Fysiska institutionen, Helsingfors universitet	13	23	11		0.6
Tekniska högskolan, Helsingfors		3			
Fysiikan laitost, Jyväskylän yliopisto	10	6	6		0.7
Fysiikan laitost Oulun yliopisto		2			
Institutionen för fysik, Åbo akademi	3	3	2		0.1
<i>Norge</i>	41	25	15	2.0	0.9
Fysisk institutt, Universitetet i Bergen	27	8	7		0.3
Fysisk institutt, Universitetet i Oslo	14	17	8		0.6
<i>Sverige</i>	126	110	125	17.6	4.3
Forskningsinstitutet för atomfysik, Stockholm	29	10	34		0.7
Fysiska institutionen, Lunds universitet	31	20	27		0.8
Fysiska institutionen, Uppsala universitet	31	13	18		0.3
Gustaf Werners institut, Uppsala	19	23	25		0.9
Tandem accelerator laboratoriet, Uppsala ²	2	2	5		0.8
Institutionen för fysik, Göteborg	14	22	5		0.6
AB Atomenergi, Studsvik		20	11		0.2
<i>Norden, total</i>	239	235	214	30.0	9.3

¹ De samlede lønudgifter for videnskabeligt og teknisk personale er beregnet på grundlag af omtrentlige gennemsnitslønninger for de enkelte lande.

² Nationalt laboratorium.

Tabel 3. Skønnede årlige bevillinger i NORDAC's første 10-års periode

År	Konstruktion	Drift
1.	3 ¹	—
2.	12	—
3.	21	—
4.	21	—
5.	22	—
6.	21	5.0
7.	—	11.6
8.	—	11.6
9.	—	11.6
10.	—	11.6
	100	51.4

¹ Gennemsnit 15.1 millioner danske kroner pr år.

Tabel 4. Skønnede årlige driftsudgifter for NORDAC

1) Løn, videnskabeligt personale (16)	1.4 millioner danske kroner
2) Løn, ingeniører (13)	1.0 "
3) Løn, teknisk og adm. personale (40)	1.8 "
4) Stipendier, nordiske forskere (10)	0.6 "
5) Stipendier, fremmede forskere (5)	0.4 "
6) Rejser	0.4 "
7) Drift af bygninger m. m.	1.0 "
8) Annuum incl. større anskaffelser	5.0 "
	11.6 millioner danske kroner

Tabel 5. Driftsudgifter for Niels Bohr Institutets tandem accelerator laboratorium i 1970

1) Løn, videnskabeligt personale (11)	1.00 millioner danske kroner
2) Løn, ingeniører (8)	0.64 "
3) Løn, teknisk og adm. personale (21)	0.95 "
4) Stipendier, nordiske forskere	— "
5) Stipendier, fremmede forskere (5)	0.25 "
6) Rejser	0.10 "
7) Drift af bygninger m. m.	0.44 "
8) Annuum incl. større anskaffelser	1.60 "
	4.98 millioner danske kroner

Alle lønninger er incl. pension m. m.

Tabel 6. Fordeling af de årlige driftsudgifter for NORDAC i forhold til bruttonationalindkomst

	procent	millioner danske kroner	millioner
Danmark	23.0	2.7	2.7 danske kroner
Finland	17.0	2.0	1.1 finske mark
Norge	15.8	1.8	1.7 norske kroner
Sverige	44.2	5.1	3.5 svenske kroner
	100.0	11.6	

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband 1973, s. 631).

BILAGA 2, Betänkande 1 (se 1:a samlingens huvudband 1973, s. 552).

BILAGA 3

Betänkande 2 av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget

Rådet återremitterade vid 21:a sessionens andra samling till kulturutskottet medlemsförslaget om inrättande av ett nordiskt acceleratorcentrum (NORDAC) (*Sak A 365/k*). Utskottet har därefter behandlat medlemsförslaget vid sammanträden den 14 januari 1974, den 6 maj 1974, den 4 september 1974 och den 30 september 1974.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställes, att Nordiska rådet måtte rekommendera Nordiska ministerrådet att ställa erforderliga medel till förfogande för inrättande av ett nordiskt acceleratorcentrum (NORDAC). Centret föreslås uppbyggt kring en nykonstruerad accelerator, placerad i anknötning till Niels Bohr-institutet och Nordiskt institut för teoretisk atomfysik (NORDITA) på Risø i Danmark. Forskningen vid centret skulle främst vara inriktad på forskning rörande atomkärnors struktur. Förslagsställarna framhåller att inrättandet av ett nordiskt acceleratorcentrum av den föreslagna typen skulle ge den nordiska forskningen på området möjligheter att även i framtiden upprätthålla en internationellt sett konkurrenskraftig nivå. Man understryker vidare, att de nordiska länderna inte var för sig har resurser att bygga upp ett dylikt acceleratorcentrum.

Förslaget avser även ett samarbete inom ramen för redan befintliga resurser på kärnfysikens område. För detta ändamål föreslås en samsarbetskommitté, som skulle få särskilda anslag till sitt förfogande.

2. Remissyttrandena

Hänvisas till utskottets betänkande 2 om medlemsförslaget till rådets 21:a session (*Nordiska rådet, 21:a sessionen, 2:a samlingen 1973 Stockholm, s. 1924—1933*).

3. Utskottet

I sitt betänkande om medlemsförslaget till 21:a sessionens 2:a samling föreslog kulturutskottet rådet följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att inrätta ett nordiskt acceleratorcentrum (NORDAC).

En minoritet inom utskottet hemställde i en reservation till utskottets betänkande att rådet i stället måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att

1. vidtaga åtgärder för att åstadkomma ett kring befintliga anläggningar och under gemensam ledning bedrivet intensifierat nordiskt samarbete på den acceleratorbaserade fysikens område,
2. inom ramen för den nordiska kulturbudgeten ställa de medel som kan bli erforderliga till förfogande för detta ändamål.

Vid rådets plenum den 26 oktober 1973 återremitterades medlemsförslaget till kulturutskottet, sedan från ministerrådets sida meddelats dels att ministerrådet inlett en undersökning av möjligheterna att få till stånd en organisation som skulle innebära ett effektivare utnyttjande av de i Norden redan befintliga resurserna, dels att man inom CERN i Genève inlett diskussioner om hur där befintlig utrustning skulle kunna utnyttjas för kärnfysiken.

Nordiska ministerrådet har vid sitt möte i Reykjavik den 14—15 juni 1974 fattat beslut om att inrätta en nordisk samarbetskommitté för acceleratorfysik, vars verksamhet finansieras över den nordiska kulturbudgeten. Beslutet fattades sedan frågan beretts i samråd mellan forskare på området och berörda ministerier.

Samarbetskommitténs ändamål är att främja nordiskt samarbete inom acceleratorbaserad forskning, i första hand inom ämnesområdena kärnfysik, atomfysik, molekylfysik och fasta tillståndets fysik. Utanför kommitténs arbetsområde faller elementarpartikelfysik.

Kommitténs närmare uppgifter har formulerats på följande sätt: a) verka för samordnat utnyttjande av resurserna för acceleratorbaserad forskning i de nordiska länderna och b) medverka till nordiskt samarbete i forskningsprojekt vid accelerators utanför Norden. I detta syfte skall kommittén c) inom Norden främja utbyte och utnyttjande av information och tekniska rön om accelerators och deras kringutrustning, d) stödja eller ta initiativ till gemensamma nordiska möten, symposier och konferenser inom kommitténs verksamhetsområde, e) genom rese- och uppehållsbidrag eller på annat sätt underlätta för forskare, studerande och teknisk personal vid berörda institutioner i Norden att besöka relevanta institutioner i övriga nordiska länder, f) samordna och i mån av möjlighet finansiera besök av utomnordiska gästföreläsare m. m. samt g) stödja initiering och planering av gemensamma nordiska projekt inom kommitténs verksamhetsområde och till berörda forskningsråd eller andra anslagsbeviljande organ inge förslag om finansiering av sådana projekt.

Kommittén har för andra halvåret 1974 beviljats 80.000 danska kronor ur ministerrådets dispositionsmedel.

Några diskussioner på konkret grundval har däremot inte förts inom CERN beträffande en eventuell ombyggnad av där befintlig äldre utrustning, så att denna kunde utnyttjas för forskning motsvarande NORDAC-acceleratorns. Beslut har visserligen fattats om att genom en ombyggnad öka intensiteten för den mindre cyklotron som för närvarande används för kärnfysisk forskning vid CERN och som planeras bli nedlagd 1978, men detta har ingen relevans för den forskning som avsågs med den föreslagna NORDAC-acceleratorn, som skulle ha producerat strålar av tunga joner.

Kulturutskottet finner, att ett avsevärt steg mot ett förbättrat och intensifierat samarbete på den acceleratorbaserade forskningens område inom Norden har tagits genom inrättandet av den tidigare omtalade nordiska samarbetskommittén för acceleratorfysik, vars uppgifter även omfattar samarbete mellan nordiska forskare vid internationella projekt. Utskottet finner det värdefullt, att samarbetskommitténs uppgifter fastställts så, att även andra områden inom fysiken än kärnfysik ingår i kommitténs verksamhetsområde, detta mot bakgrund av att flera remissinstanser prioriterat ökat samarbete inom t. ex. fasta tillståndets fysik väl så högt som samarbete inom kärnfysiken.

Mot denna bakgrund och med hänsyn till de stora ekonomiska satsningar som skulle erfordras för ett förverkligande av medlemsförslagets huvudinnehåll, inrättandet av ett nordiskt acceleratorcentrum för kärnfysisk forskning, finner utskottet, att förutsättningar för ett genomförande av förslaget för närvarande inte föreligger. Utskottet vill dock inte utesluta möjligheten, att de nordiska länderna i ett senare skede kan ha anledning att på nytt ta upp frågan om att inrätta ett nordiskt acceleratorcentrum till prövning.

Hänvisande till vad som ovan anförts, får kulturutskottet föreslå,

att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något med anledning av medlemsförslaget.

Helsingfors den 30 september 1974.

Tønnes Andenæs (A)

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Mauno Forsman (Sd)

Sven Hammarberg (s)

Demmus Hentze (Fkfl)

Paul Jansson (s)

Ingemar Mundebo (fp)

Per Olof Sundman (c)

Jo Benkow (H)

Per Borten (Sp)

Gylfi P. Gíslason (A)

Förman

Svend Haugaard (RV)

Elsi Hetemäki (Kok)

Ingolf Knudsen (CD)

Liv Stubberud (A)

Folke Woivalin (ÅS)

Medlemsförslag

om en nordisk rehabiliteringsanstalt i Rovaniemi

(Väckt av Mikko Jokela, Aili Laitinen och Saimi Ääri)

De i de nordiska länderna verksamma förbunden för tuberkulos- och lunghandikappade har redan under mer än två decennier upprätt hållit ett livligt samarbete. För detta finns ett permanent sekretariat, som är turvis förlagt till de olika länderna. I anslutning härtill har det för specialuppgifter på vissa delområden också funnits en i det närmaste permanent s. k. kalottkommission. Inom denna har man fäst speciell uppmärksamhet vid kalottområdets särskilda problem och sökt lösningar för dem.

På senaste tid har framförts tanken om att inom kalottområdet inrätta ett gemensamt rehabiliterings- och rekreationscentrum för tuberkulos- och lunghandikappade för att kunna tillgodose ett växande behov av dylik vård inom området. Det har konstaterats, att de tjänster som i detta hänseende kan tillhandahållas de handikappade är belägna alltför avlägset i ländernas sydliga delar och förutsätter långa och besvärliga resor. Därför borde dylika tjänster kunna erbjudas de handikappade, som är bosatta i ländernas nordligaste delar, på närmare håll och med utnyttjande av snabbare förbindelser. Rovaniemi med omnejd framstår av flera orsaker som den bäst lämpade orten för ett dylikt centrum, inte minst på grund av att trafikförbindelserna till orten är de snabbaste och bekvämaste även från Nordkalottens nordligaste delar. För Rovaniemi talar även den omständigheten, att där finns tillgång till ett välutrustat centralsjukhus med alla de möjligheter detta erbjuder att erhålla olika tjänster på det medicinska området.

På basen av de diskussioner som har förts har Förbundet för tuberkulos- och lunghandikappade i Finland låtit utföra förberedande undersökningar i saken. Man har därvid preliminärt utgått från en mindre anstalt med cirka 30 vårdplatser jämte bostäder och andra serviceformer, dock så att anstalten vid behov kan utbyggas och eventuellt också få nya arbetsformer. Till en början kunde den tillhandahålla konditionsundersökningar för handikappade, olika slag av konditionsbefrämjande tjänster såsom fysikalisk vård, konditionsgymnastik etc. Även rekreationsverksamheten borde ges tillräckligt utrymme vid anstalten. En tanke har också varit att genom anstaltens försorg anordna kortare yrkeskurser i samråd med bl. a. centralyrkesskolan i Rovaniemi.

Inrättandet av en rehabiliterings- och rekreationsanstalt av ovan relaterad art och omfattning förutsätter en rad ingående undersökningar och överväganden dels på nationellt och dels på nordiskt plan mellan berörda myndigheter på social- och sjukvårdens områden. Även den ekonomiska sidan bör ägnas särskild uppmärksamhet i samnordisk regi med tanke på möjligheterna för de enskilda länderna att utnyttja en anstalt av nämnda art så ändamålsenligt och mångsidigt som möjligt.

Det är uppenbart att befolkningen inom Nordkalotten i detta nu inte har samma möjligheter att erhålla rehabiliterings- och rekreationstjänster från samhällets sida som handikappade i sydligare delar av de berörda länderna. Frågan har bärvidd förutom på det nordiskt regionala planet även nationellt inom de enskilda länderna. Enligt vår mening bör särskild uppmärksamhet ägnas företagets betydelse ur denna synvinkel och möjligheterna att se dess förverkligande som ett led i arbetet på att förbättra villkoren i de berörda ländernas nordligaste delar.

Med hänvisning till vad ovan anförts får vi föreslå, att Nordiska rådet ville antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att utreda förutsättningarna för att inrätta ett nordiskt rehabiliterings- och rekreationscentrum för tuberkulos- och lunghandikappade i Rovaniemi-trakten i Finland samt vidtaga av utredningen föranledda åtgärder.

Helsingfors i mars 1973

Mikko Jokela (K)

Aili Laitinen (Lkp)

Saimi Ääri (K)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementblad s. 41)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över medlemsförslag A 396/s om en nordisk rehabiliteringsanstalt i Rovaniemi och ändringsförslag A 396 Ä/s om rehabiliteringsanstalt för hjärt- och lungsjuka på Nordkalotten

(Se A 396 Ä/s: Bilaga 2)

Ändringsförslag

om rehabiliteringsanstalt för hjärt- och lungsjuka på Nordkalotten

(Väckt av Finn Gustavsen, Asbjørn Haugstvedt, Lars Lindeman, Arne Nilsen, Matti Ruokola, Carl Olof Tallgren och Saimi Ääri)

Medlemsforslag A 396/s om en nordisk rehabiliteringsanstalt i Rovaniemi ble reist i mars 1973. De forberedende undersøkelser var gjort av Förbundet för tuberkulos- og lunghandicappede i Finland, i samarbeid med tilsvarende organisasjoner i Norge og Sverige, som imidlertid også har hjerte- og karsykdommer som arbeidsområde. Forslagsstillerne konsentrerte oppmerksomheten om tuberkulose- og lungehandicappede.

Under remissbehandlingen i de tre land, er det blitt klarlagt at denne avgrensning i medlemsforslaget i noen grad har skapt et skjevt bilde av intensjonene. Viktige remissinstanser har uttalt seg også om hjerte- og karsyke, mens andre forståelig nok har konsentrert seg om den gruppe som rekommandasjonsutkastet retter søkelyset på. Det er også pekt på andre grupper av handicappede, som har behov for bedre rehabiliteringsmuligheter.

Undertegnede medlemmer vil med henvisning til ovenstående og til den tungtveiende argumentasjon som finnes i det innkomne remissmaterialet, reise det endringsforslag som er formulert nedenfor, og som i særlig grad gjelder dem som er rammet av hjerte- og karsykdommer.

Etter at saken var drøftet i Nordisk Råds sosialpolitiske utvalg den 9. januar d. å. er det lagt frem ytterligere eksakt materiale om utbredelsen av hjertesykdommene på Nordkalotten i forhold til resten av de tre land. Materialet foreligger ikke systematisert, men de viktigste data kan gjengis slik:

Finlands läkartidning nr. 32 og 33/1972 viser klart at Nord-Finland er et utsatt område:

Antall personer som i minst 100 dager har hatt sykepenger p. g. a. hjerte- og karsykdommer, satt i relasjon til 1 000 personer i arbeidsfør alder, var 2,4 i middeltall for hele Finland. Tilsvarende tall for Nord-Finland var 3,3. Den vestlige del av Finland lå omtrent på landsgjennomsnittet, mens middeltallene for de sørlige landsdeler lå vesentlig under.

Legger man tall for dødlighet til grunn, fremkommer stort sett samme trend.

Norsk tallmateriale viser tilsvarende forskjeller når man sammenligner forholdene i Nord-Norge med de øvrige landsdeler:

Dødelighet på grunn av hjertesykdommer var 1,99 pr. 1 000 i perioden 1959—62 for hele Norge, mens tilsvarende tall for Finnmark var 2,65. For perioden 1964—67 var tallene henholdsvis 2,41 og 3,38. Annen statistikk viser at Finnmark står i en særstilling også når det gjelder utbredelsen av hjertesykdommer blant kvinner. Utførlig statistikk over personer med uførepensjon på grunn av hjertesykdommer, viser samme bilde, og viser også at trenden er stigende.

For Sveriges del mangler undersøkelser på dette området hva gjelder den svenske delen i sin helhet av Nordkalotten. Imidlertid finnes en del materiale av interesse ved vurdering av spørsmålet, og dette peker i samme retning som de undersøkelser som er foretatt i Finland og Norge.

WHO-infarktregistret viser at hjerteinfarkt forekommer dobbelt så ofte i Boden som i Göteborg (1971). Det viser også at kvinner i Boden får infarkter vesentlig tidligere enn i Göteborg.

Undersøkelser i 1972 ga 1,08 hjerteinfarkter på 1 000 innbyggere i Boden, mens tilsvarende tall for Göteborg var 0,86.

Andre undersøkelser viser dobbelt så høy frekvens av angina pectoris i Boden som i Göteborg og Malmö.

Det materialet som er innkommet i løpet av kort tid, synes derfor på en overbevisende måte å bekrefte de opplysninger som også finnes i remissmaterialet til medlemsforslaget A 396/s, nemlig at befolkningen på Nordkalotten er særskilt utsatt når det gjelder hjerte- og karsykdommer. Nasjonale myndigheter har da også satt igang omfattende undersøkelser av mulige årsaker.

Også medisinsk forskning er satt inn. Således planlegger Nordisk samarbeidskomite for arktisk medisinsk forskning et prosjekt for å analysere de observerte ulikheter i forekomsten av koronarsykdommene (C 23/1974).

Det skulle være klart at behovet for et tilbud om rehabilitering er særdeles påtrengende for disse grupper handicappede på Nordkalotten. Behovet synes å være likeartet i de tre lands nordligste regioner, og klart større enn i resten av de tre land. Det vil derfor være naturlig at de tre lands myndigheter går sammen om å utrede et felles nordisk prosjekt.

Lokaliseringsspørsmålet bør stå åpent, idet det bør inngå som et ledd i undersøkelsene. Arbeidet med å opprette tverrgående flyruter i de nordligste landsdeler vil kunne få betydning for stedsvalget.

Med henvisning til ovenstående og det omfattende remissmateriale som foreligger i tilknytning til A 396/s, vil vi foreslå at Nordisk Råd vedtar følgende rekommendasjon:

Nordisk Råd rekommanderer regjeringene i Finland, Norge og Sverige å undersøke mulighetene for å få etablert et nordisk rehabiliterings- og rekreasjonssentrum for hjerte- og lungesyke på Nordkalotten.

Oslo og Helsingfors, 10. mai 1974

Finn Gustavsen (SV) Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.) Lars Lindeman (Sd)

Arne Nilsen (A) Matti Ruokola (K) Carl Olof Tallgren (Sv)

Saimi Ääri (K)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband s. 70)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över medlemsförslag A 396/s om en nordisk rehabiliteringsanstalt i Rovaniemi och ändringsförslag A 396 Ä/s om rehabiliteringsanstalt för hjärt- och lungsjuka på Nordkalotten

Till Nordiska rådets socialpolitiska utskott har hänvisats ett medlemsförslag om en nordisk rehabiliteringsanstalt i Rovaniemi. Medlemsförslaget behandlades vid utskottets möten i Stavanger den 24 september 1973, i Köpenhamn den 9 januari 1974 och i Mariehamn den 10 maj 1974. Vid sistnämnda möte anmäldes ett ändringsförslag om en rehabiliteringsanstalt för hjärt- och lunghandikappade på Nordkalotten. Såväl medlems- som ändringsförslaget behandlades vid utskottets möte i Ålborg den 8 november 1974 och i Köpenhamn den 9 januari 1975.

Medlemsförslaget

1. Inledning

I medlemsförslaget konstateras, att det finns behov av ett gemensamt nordiskt rehabiliterings- och rekreationscentrum för tuberkulos- och lunghandikappade på Nordkalotten. En ökande efterfrågan på dylik vård har kommit till uttryck, men för att komma i åtnjutande av dessa tjänster måste de handikappade ofta företa långa och besvärliga resor till institutioner som är belägna i ländernas sydligare delar. Handikappade bosatta i de norra delarna av Finland, Norge och Sverige har därför behov av ett relativt närbeläget vårdcentrum.

Rovaniemi med omnejd framstår, enligt förslagsställarna, som väl lämpat dels på grund av sina goda trafikförbindelser också med Nordkalottens nordligaste delar, dels eftersom det redan finns ett välutrustat centralsjukhus där.

Förbundet för tuberkulos- och lunghandikappade i Finland som utfört förberedande undersökningar har funnit det lämpligt att inrätta en mindre vårdanstalt med cirka 30 platser. I ett begynnelsestadium skulle konditionsundersökningar, olika slag av fysikalisk vård samt konditions-gymnastik kunna tillhandahållas.

Etablerandet av en rehabiliterings- och rekreationsanstalt förutsätter emellertid ingående undersökningar både på nationellt och på nordiskt plan. Eftersom det är uppenbart att invånarna i de tre ländernas nord-

ligaste delar inte har möjligheter att erhålla samma vård inom regionen som handikappade i sydligare delar rekommenderas regeringarna i Finland, Norge och Sverige att utreda förutsättningarna för inrättandet av ett nordiskt rehabiliterings- och rekreationscentrum för tuberkulos- och lunghandikappade i Rovaniemi.

2. Remissinstanserna

Remissvar har inkommit från följande myndigheter och organisationer i de tre berörda länderna:

Finland

Social- och hälsovårdsministeriet
Folkpensionsanstalten
Länsstyrelsen i Lapplands län
Tuberkulos- och lunghandikappades förbund r. f.
Invalidförbundet r. f.
Finlands läkarförbund r. f.
Kommunalförbundet för Lapplands centralsjukhus
Reumaliitto — Reumaförbundet r. f.

Norge

Sosialdepartementet
Fylkesmannen, Finnmark
Fylkeslegen, Finnmark
Finnmarkssykehusene
Kirkenes sykehus
Den norske lægeforening
Landsnemnda av de funksjonshemmedes organisasjoner
Landsforeningen for hjerte- og lungesyke

Sverige

Socialstyrelsen, nämnden för internationella hälso- och socialvårds-
ärenden
Statens handikappråd
Länsstyrelsen i Norrbottens län
Norrbottens läns landsting
Svenska nationalföreningen mot hjärt- och lungsjukdomar
Svenska landstingsförbundet
Riksförbundet mot allergi
Sveriges läkarförbund
De handikappades riksförbund
Riksförbundet för hjärt- och lungsjuka

I sin bedömning av medlemsförslaget tar de olika remissinstanserna huvudsakligen upp tre problem:

2.1. Det allmänna behovet av rehabilitering och rekreation för gruppen tuberkulos- och lunghandikappade,

2.2. den organisatoriska ramen kring ett eventuellt nordiskt samarbete samt

2.3. den geografiska placeringen av ett eventuellt nordiskt institut.
— De inkomna remissvaren genomgås i överensstämmelse med denna disposition.

2.1. *Det allmänna behovet av rehabilitering och rekreation för gruppen tuberkulos- och lunghandikappade*

Finland

Social- och hälsovårdsministeriet anför, att på grund av den gynnsamma utvecklingen av tuberkulosen behövs inte längre lika omfattande vårdåtgärder vidtagas som förut. Med undantag för medicinsk rehabilitering finns det nu för tiden knappast skäl att inrätta särskilda rehabiliteringsplatser för lunghandikappade. I stället förordas generella rehabiliteringsformer.

Folkpensionsanstalten påpekar, att jämfört med befolkningen i övriga Norden så lever invånarna på Nordkalotten under såväl socialt som biologiskt speciella förhållanden. En klar olägenhet är de långa avstånden till olika vårdinstitutioner. Innan medlemsförslaget tas upp till fördjupad behandling bör dock bl. a. följande förhållanden kartläggas: områdets geografiska omfattning, dess befolkningsunderlag, fördelning av till buds stående service inom varje enskilt land, nationella planer på medicinalpolitikens område m. m.

Kommunalförbundet för Lapplands centralsjukhus understryker, att invånare på Nordkalotten tenderar att oftare insjukna på grund av åkommor i ryggraden, rörelseorganen och lungorna. I fråga om rehabiliteringsmöjligheter är de i norr boende sämre lottade än den övriga befolkningen. Inom Lapplands län finns endast smärre rehabiliteringsinstitutioner och poliklinisk rehabilitering kan knappast alls tillhandahållas. *Finlands läkarförbund* finner den i medlemsförslaget framförda tanken på att öka tillgången på rehabiliterings- och rekreationstjänster värd understöd. Då tuberkulosen är stadd på tillbakagång lägger förbundet vikt vid att en ökning av vårdkapaciteten också bör komma andra grupper än lunghandikappade till del. Särskilt bör därvid ledgångsreumatismen beaktas. *Reumaförbundet* finner det motiverat att kraftigt öka tillgången på rehabiliteringsplatser och rekreationstjänster på Nordkalotten. Problemen bör dock ses i ett helhetsperspektiv. I Finland utgör de reumatiska sjukdomarna för närvarande den tredje största folksjukdomskategorien samtidigt som rehabiliteringsmöjligheterna i Nordfinland är bristfälliga. *Invalidförbundet* finner, att i fråga om rehabilitering utgör de tuberkulos- och lunghandikappade i Lappland inte någon separat grupp, utan alla handikappade och sjuka i Lappland befinner sig generellt sett i en sämre ställning än medborgarna i södra Finland. Invalidförbundet har därför med anledning av en av myndigheterna företagen undersökning tagit initiativ till en rehabiliteringscentral i Lappland. Rehabiliteringstjänster skapade för särskilda grupper bör dock enligt förbundets uppfattning undvikas.

Tuberkulos- och lunghandikappades förbund hyser uppfattningen att tuberkulos- och andningssjuka är i ständigt behov av olika rehabilite-

ringstjänster. Situationen är likartad för de hjärtsjuka. Särskilt akut är läget inom Nordkalotten där efterfrågan på dessa tjänster är stor.

Norge

Sosialdepartementet meddelar, att behandlingsmöjligheterna för hjärt- och lungsjuka är relativt goda i Nord-Norge. Lungavdelningar finns i Bodø och Tromsø. Yrkesmässig rehabilitering förekommer vidare i Trondheim och Tromsø. En viktig del av den allmänna medicinska och sociala rehabiliteringen av hjärt- och lungsjuka måste ske på kommunal nivå. En utbyggnad av hälsotjänsten i Nord-Norge skall ägnas särskild uppmärksamhet under de närmaste åren.

Fylkeslegen, Finnmark anser, att behovet av rehabilitering av lungsjuka är litet. De som nu drabbas av lungtuberkulos blir i stort sett alla friska efter en förhållandevis kort tid. Personer med starkt nedsatt lungfunktion har ofta haft sjukdomen långt tillbaka i tiden och har därmed hunnit bli till åren komna. Den sistnämnda kategorien har dock ofta anpassat sig till en tillvaro som de knappast önskar att ändra på. För andra typer av lungsjukdomar gäller dock att nya patientgrupper tillkommer som kan ha nytta av den rehabilitering som omtalas i medlemsförslaget. *Direktøren, Finnmarkssykehusene* instämmer i uppfattningen att behovet av rehabiliteringshjälp för lunghandikappade är litet. Däremot är efterfrågan på fysisk och psykisk rehabilitering större. Denna bör dock komma till stånd nationellt.

Kirkenes sykehus, overlegen delar sjukhusdirektörens skepsis beträffande medlemsförslaget. Patienter som haft lungtuberkulos tjugo år tillbaka i tiden eller mera har i många fall nedsatt arbetsförmåga. Emellertid befinner de sig nu i en sådan ålder att en omskolning eller rehabilitering knappast kan komma i fråga. Möjligheterna till skyddad sysselsättning i de nordliga delarna av landet är inte stora. Inte heller kan särskilt mycket göras åt andra lungsjukdomar som astma och kroniska bronkiter. Till sjukhusdirektörens och fylkesläkarens uttalanden ansluter sig *Fylkesmannen, Finnmark*.

Den norske lægeforening konstaterar, att tuberkulosen är på starkt tillbakagående också i de fylken som ligger i anslutning till Nordkalotten. Behovet av ett särskilt rehabiliteringscentrum för lunghandikappade skiljer sig därmed inte på något avgörande sätt ifrån vad som gäller för andra landsdelar. Rehabiliteringsproblemen bör enligt föreningens uppfattning behandlas i ett sammanhang. Av de patienter som idag är lunghandikappade är det främst de som lider av astma, bronkit och enfysem som har behov av rehabilitering.

Landsforeningen for hjerte- og lungsyke erinrar om, att tankarna på en rehabiliteringsanstalt på Nordkalotten ursprungligen härrör från ett förslag som avsåg ett gemensamt rekreations- och feriecenter för hjärt- och lungsjuka på Nordkalotten. År 1967 beslöt föreningen tillsammans

med sina systerorganisationer i Finland och Sverige att utvidga samarbetet på Nordkalotten. En tillsatt utredning kunde konstatera att träning av hjärt- och lungsjuka praktiskt taget inte förekommer. Samtidigt framkom att översjukligheten i hjärt- och lungsjukdomar var stor jämfört med övriga delar i de tre länderna. I detta yttrande instämmer *Landsnemnda av de funksjonshemmedes organisasjoner*.

Sverige

Socialstyrelsen, nämnden för internationella hälso- och socialvårdsärenden betonar, att rehabiliteringspatienter bör tas emot på klinik oavsett primärdiagnos. Lungsjuka torde idag erhålla rehabiliteringsinriktad behandling inom respektive landstingsområde. Rehabilitering innefattar inte enbart medicinsk behandling och träning, utan dessa åtgärder bör kombineras med insatser av social natur. Dylik verksamhet torde emellertid inte kunna bedrivas annat än i nära samarbete med arbetsvårdande myndigheter i den egna hemkommunen.

Statens handikappråd anser, att samma förhållande gäller också för andra handikappgrupper än de i medlemsförslaget omtalade. Medicinsk rehabilitering måste ske i nära samverkan med arbetsvårdande myndigheter. Inom de närmaste åren torde en rehabiliteringsklinik komma att startas i Boden. En institution av den typ som förslagsställarna tänkt sig torde komma att få sin största betydelse som konvalescens- och träningsanläggning. Om detta är vad som åsyftas bör inte underlaget begränsas till enbart lung- och tuberkulohandikappade.

Länsstyrelsen i Norrbottens län finner det vara otillfredsställande att hjärt- och lungsjuka på Nordkalotten saknar goda möjligheter till eftervård. Vid diskussioner med berörda organisationer har övervägts att uppföra ett rehabiliteringscentrum någonstans på Nordkalotten. *Norrbottens läns landsting* ifrågasätter om det är rimligt att sammanföra både rehabilitering och rekreation. Beträffande behovet av rehabilitering för lunghandikappade torde Nordkalotten utgöra ett tillräckligt stort område. Det är emellertid tveksamt om mottagandet av patienter för rehabilitering skall vara beroende av primärdiagnoser. *Svenska landstingsförbundet* ansluter sig till förslagsställarnas uppfattning och förordar att rehabiliterings- och rekreationsmöjligheter tillskapas för berörda handikappgrupper på närmare håll än vad som nu är fallet.

De handikappades riksförbund konstaterar, att antalet tuberkulossjuka har minskat kraftigt i Sverige med åtföljande nedläggning av specialsjukhus och konvalescenthem. Vårdtiderna har genom tillkomsten av nya mediciner minskats ned. Förbundet ifrågasätter om det finns motiv för ett svenskt engagemang i en rehabiliteringsinstitution med en så pass snäv inriktning. Däremot bör tanken på ett gemensamt rehabiliteringssjukhus inom Nordkalotten tas upp. *Riksförbundet mot allergi* finner, att det föreslagna rehabiliteringscentret skulle fylla ett stort be-

hov. Påfrestande resor skulle kunna undvikas samt vård kunna beredas även andra behovsgrupper t. ex. astmasjuka.

Svenska nationalföreningen mot hjärt- och lungsjukdomar finner, att de nordligaste områdena i de nordiska länderna bör prioriteras i fråga om åtgärder som befrämjar befolkningens levnadsbetingelser. Endast en mindre del av Finlands och Sveriges TBC-sjuka återfinns numera i de nordligaste delarna, men i förhållande till folkmängden är dock proportionen något större. Antalet patienter i dispensärregistret minskar med omkring 1 500 varje år i Sverige. Utvecklingen är likartad i Finland.

Riksförbundet för hjärt- och lungsjuka framhåller, att Nordkalotten har begränsade resurser varför en effektiv förebyggande sjukvård skulle avlasta akutsjukvården betydligt. *Sveriges läkarförbund* bedömer behovet av rehabiliteringsplatser vid ett centrum som det som föreslås i medlemsförslaget som ganska ringa. Goda möjligheter erbjudes på flera ställen i Norrland, t. ex. i Jämtland.

2.2. Den organisatoriska ramen

2.2.1. Remissinstanser som förordar etablerandet av ett nordiskt rehabiliterings- och rekreationscentrum

Finland

Folkpensionsanstalten anser det motiverat att planlägga en gemensam nordisk rehabiliteringsanstalt och ställer sig positiv till att en utredning genomförs. Slutlig ståndpunkt anser man sig dock inte kunna ta i nuvarande skede. *Kommunalförbundet för Lapplands centralsjukhus* finner det önskvärt att det snarast möjligt i Lapplands län inrättas en rehabiliteringsanstalt av mera modernt slag och med en större kapacitet än de nuvarande. *Länsstyrelsen i Lapplands län* ger projektet sin oreserverade anslutning. *Finlands läkarförbund* tillstyrker medlemsförslaget, men tillägger att medlemsförslaget endast utgör en av de många aktiviteter som behöver igångsättas för befolkningen på Nordkalotten. *Invalidförbundet*, som medverkat till att en omfattande utredning kommit till stånd beträffande en rehabiliteringscentral i Lappland, framhåller att ifall en nordisk samverkan anses ändamålsenlig så torde även i sammanhanget förekommande nordiska behov kunna beaktas. Undvikas bör dock att skapa rehabiliteringstjänster gruppvis. *Tuberkulos- och lung-handikappades förbund* finner det föreslagna rehabiliteringscentret diktat av nödvändigheten. Den skisserade anstalten bör dock inte utvecklas så att den alstrar tjänster som hör in under den yrkesmässiga rehabiliteringen eller sjukvården. Därtill bör anstalten vara relativt liten till en början för att man på grundval av vunna erfarenheter skall kunna utveckla ändamålsenliga vårdformer.

Norge

Landsforeningen för hjerte- og lungesyke tillstyrker medlemsförslaget och påpekar att ett dylikt institut vid sidan av sin rehabiliteringsverksamhet också kan bedriva forskning och viss utbildning av läkare och fysioterapeuter. Särskilt önskvärt ter sig det skisserade projektet mot bakgrund av de ogynnsamma klimatologiska förhållandena på den norska delen av Nordkalotten. Områdena kring Bottniska viken är däremot mera solrika. Redan i nuläget har de medicinska fakulteterna i Uleåborg, Umeå och Tromsø inlett samarbete kring forskning om arktisk medicin. *Landsnemnda av de funksjonshemmedes organisasjoner* avsluter sig till detta yttrande.

Sverige

Länsstyrelsen i Norrbottens län, som undersökt förutsättningarna för etablerandet av ett rehabiliteringsinstitut på Nordkalotten, har funnit att projektet är möjligt att genomföra. *Norrbottens läns landsting* har ingenting att erinra emot att förutsättningarna för det skisserade projektet utredes. *Svenska landstingsförbundet*, som påpekar att vissa administrativa komplikationer kan tillstöta, har inget att invända mot en utredning. *Riksförbundet mot allergi* anser, att medlemsförslaget fyller ett stort behov. Om det realiseras behöver inte de lunghandikappade utsättas för påfrestningar i form av långa resor söderut för vård. *Riksförbundet för hjärt- och lungsjuka* tillstyrker medlemsförslaget.

2.2.2. Remissinstanser som ställer sig tveksamma eller avstyrker upp-
rättandet av ett rehabiliterings- och rekreationscentrum

Finland

Social- och hälsovårdsministeriet framhåller, att rehabiliteringsverksamhet förekommer i Uleåborg i regi av Tuberkulos- och lunghandikappades förbund och vid Merikoski yrkesskola. Fördelarna med en anstalt på nordisk basis har emellertid inte utretts. Om det är fråga om att parallellt med den samnordiska institutionen bedriva motsvarande verksamhet på nationell basis kan en sådan lösning inte tillstyrkas. Språksvårigheter kan utgöra ett hinder för att etablera en samnordisk institution.

Reumaförbundet understryker, att vid en utökning av antalet rehabiliteringsplatser så bör även hos de största handikappgrupperna förekommande behov beaktas, t. ex. reumatikernas.

Norge

Sosialdepartementet finner, mot bakgrund av de begränsade resurser som står till disposition, det svårt att anbefalla att man från norsk sida deltar i det skisserade samarbetsprojektet i Rovaniemi. *Fylkeslegen*,

Finnmark hyser uppfattningen att om konkreta samarbetsåtgärder skall vidtagas på Nordkalotten så är förutsättningen att rimliga utsikter till en förbättring råder. Så tycks dock inte vara fallet varför förslaget avstyrkes. *Direktøren, Finnmarkssykehusene* finner det vara mindre tilltalande att betala för vård som kommer till stånd vid institutioner i ett annat land. Allmänt sett bör rehabiliteringsanstalter inte vara för stora. Genom en decentralisering kan vissa fördelar uppnås: patienterna kan bo hemma, möjligheterna till överblick ökar med åtföljande möjligheter för den enskilde till god omvårdnad och slutligen kan decentraliseringsåtgärderna få stor regionalpolitisk betydelse. Tanken på ett rehabiliteringscentrum för tuberkulos- och lunghandikappade i Rovaniemi kan inte stödjas. Däremot är det mycket som talar för att gjorda erfarenheter på handikappvårdens område bör utbytas på nordisk basis. *Overlegen, Kirkenes sykehus* avråder bestämt de för hälsovården ansvariga från att stödja medlemsförslaget, då de begränsade resurserna kan utnyttjas på bättre sätt.

Fylkesmannen, Finnmark ansluter sig till de uppfattningar som kommit till uttryck i sjukhusdirektörens- och fylkesläkarens uttalanden.

Den norske lægeförening ifrågasätter det önskvärda i att rehabiliteringsanstalter upprättas för speciella sjukdomskategorier. Av de patienter som idag lider av lungåkommor är det i huvudsak de som har astma, bronkit och emfysem som har behov av rehabilitering. För att en rehabiliteringsinstitution skall bli effektiv krävs dock att ett nära samarbete utvecklas med kommunala myndigheter, enkannerligen arbetsförmedlingen.

Sverige

Socialstyrelsen, nämnden för internationella hälso- och socialvårdsärenden framhåller, att rehabiliteringsbegreppet inte bara innefattar medicinska åtgärder utan även insatser av social- och yrkesinriktad natur. Detta medför att vården av handikappade bör ske i nära samarbete med myndigheterna i den sjukes hemkommun. En anläggning av föreslagen art torde ha ett begränsat värde, utom i de fall då lämpliga rehabiliteringsåtgärder inte står till buds inom rimliga avstånd.

Statens handikappråd riktar samma invändningar mot medlemsförslaget som socialstyrelsen, men tillägger att en anstalt av den typ som förslagsställarna tänker sig troligen skulle få sin största betydelse som konvalescens- och träningsanläggning. Det finns emellertid ingen anledning att begränsa rekryteringsunderlaget till enbart de berörda handikappgrupperna. *De handikappades riksförbund* ställer sig tveksamt till ett svenskt engagemang i en rehabiliteringsinstitution, vars inriktning är snävt specialiserad. Däremot förtjänar tanken på ett rehabiliteringssjukhus på Nordkalotten att prövas, eftersom efterfrågan på rehabilitering och eftervård av hjärtsjuka är stor i området. Likaså råder platsbrist för

neurologiskt skadade, reumatiker och rörelsehindrade överhuvud. *Svenska nationalföreningen mot hjärt- och lungsjukdomar* framhåller, att det är viktigt att föreslagna åtgärder baseras på ingående utredningar. Det aktuella förslaget, som är allmänt hållet och knapphändigt i sin utformning, uppfyller inte dessa villkor. Vid vård av tuberkulos- och lunghandikappade är vidare närheten till en lungklinik av stor betydelse. Medlemsförslaget tillgodoser dock inte denna önskan. I stället för att utveckla den öppna vården föreslås här anstaltsbunden vård med små resurser. *Sveriges läkarförbund* avstyrker ett svenskt engagemang i Rovaniemi-projektet, eftersom behovet från svensk sida bedöms vara ganska obetydligt.

2.3. *Den geografiska placeringen av ett eventuellt rehabiliterings- och rekreationsinstitut*

2.3.1. Remissinstanser som tillstyrker en förläggning till Rovaniemi

Finland

Kommunalförbundet för Lapplands centralsjukhus anser, att Rovaniemi på grund av sitt centrala geografiska läge och sina goda trafikförbindelser åt alla håll utgör en lämplig förläggningsplats för en rehabiliteringsanstalt. Genom att personer som genomgår rehabilitering hör till en viss riskgrupp är det viktigt att det i närheten av rehabiliteringsanstalten finns ett effektivt sjukhus. Lapplands centralsjukhus kan därvid erbjuda sina tjänster i Rovaniemi. *Länsstyrelsen i Lapplands län* har länge verkat för en rehabiliteringsanstalt i Rovaniemitrakten, eftersom behovet av en sådan är stort på Nordkalotten. *Invalidförbundet* har medverkat till att initiativ tagits till ett projekt med liknande inriktning och som planerats bli förlagt till Rovaniemi.

Tuberkulos- och lunghandikappades förbund anser, att Rovaniemi skulle utgöra ett gott alternativ mot bakgrund av de utmärkta kommunikationerna.

Norge

Landsforeningen for hjerte- og lungesyke framhåller, att ur norsk synpunkt skulle det föreslagna rehabiliterings- och rekreationscentret ha stort värde, eftersom de klimatologiska förhållandena på den norska delen av Nordkalotten är extremt ogynnsamma. Speciellt gäller detta Tromsø och Finnmark. Medeltemperaturen för juni, juli och augusti är låg för flertalet orter på den norska delen av Nordkalotten och den dagliga maximitemperaturen endast 17—18°C. I kusttrakterna ligger medeltemperaturen lägre, vartill kommer en rikligare nedbördsmängd. Väderleksförhållandena är däremot väsentligt bättre runt Bottniska viken och i Rovaniemitrakten.

Förutom det vetenskapliga samarbete som inletts mellan universiteten

i Uleåborg, Umeå och Tromsö förekommer det regelbundna möten mellan länsarbetsdirektörerna på Nordkalotten. Landsforeningen tillstyrker därför det föreslagna projektet i Rovaniemi. Till dessa synpunkter ansluter sig *Landsnemnda av de funksjonshemmedes organisasjoner*.

Sverige

Riksförbundet mot allergi anser, att Rovaniemi utgör en lämplig lokaliseringsort på grund av närheten till ett välrustat centralsjukhus. *Riksförbundet för hjärt- och lungsjuka* tillstyrker medlemsförslaget.

2.3.2. Remissinstanser som avstyrker eller ställer sig tveksamma till en förläggning till Rovaniemi

Finland

Social- och hälsovårdsministeriet ifrågasätter om inte vård av såväl finländska medborgare som finsktalande lunghandikappade i Norge och Sverige skulle kunna förläggas till redan befintliga anstalter i Uleåborg.

Norge

Sosialdepartementet finner det svårt att anbefalla att Norge deltar i det föreslagna Rovaniemiprojektet. Kommunikationerna mellan olika orter i Finnmark och Rovaniemi är inte goda framhåller *Fylkeslegen, Finnmark*. Det är betydligt enklare att resa till platser i Syd-Norge trots att de geografiska avstånden i många fall är större. Direkta flygturer går t. ex. från Alta till Oslo, medan det till Rovaniemi endast går flyg dagligen under turistsäsongens höjdpunkt. De resemöjligheter, som därmed står till buds, blir antingen via flyg till Oslo eller bussresa.

Språkproblemen bör inte heller underskattas. Stora skillnader råder mellan norska och finska språket med åtföljande svårigheter för norsktalande patienter att göra sig förstådda i Finland, då kunskaperna i skandinaviska språk inte är särskilt utbredda i Rovaniemitrakten. Riskerna för språkliga missförstånd är så pass betydande att feltolkningar och felbehandlingar inte kan uteslutas. *Overlegen, Kirkenes sykehus* avråder norska myndigheter från ett deltagande i det föreslagna rehabiliteringsprojektet i Rovaniemi mot bakgrund av de begränsade resurserna. *Direktøren, Finnmarkssykehusene* delar överlegens uppfattning och avstyrker förslaget.

Fylkesmannen i Finnmark ansluter sig till sjukhusdirektörens och fylkesläkarens synpunkter.

Den norske legeforening anser, att en förläggning till Rovaniemi skapar problem, då effektiv rehabilitering förutsätter goda kontakter med kommunala myndigheter i hemorten, särskilt med arbetsförmedlingen. Rent geografiskt ligger Rovaniemi i utkanten av Nordkalotten, varför resemöjligheterna från den norska sidan är dåliga. Även för rekreations-

och semesterändamål finns det platser, som är bättre lämpade än Rovaniemi.

Sverige

Frågan om lokaliseringsort för ett eventuellt rehabiliteringscentrum bör hållas öppen anser *statens handikappråd*.

Flera skäl finner *Länsstyrelsen i Norrbottens län* tala för en förläggning till Seskarö i Sverige, bl. a. underlättas markanskaffning och finansiering. *Svenska landstingsförbundet* anser, att frågan om lokaliseringsort bör utredas förutsättningslöst.

Närheten till lungklinik är av stor betydelse vid vård och rehabilitering av lunghandikappade påpekar *Svenska nationalföreningen mot hjärt- och lungsjukdomar*. Detta villkor uppfyller inte Rovaniemi, då närmaste lungklinik är belägen i Uleåborg. Inte heller torde patienter från Nord-Sverige och Nord-Norge uppleva Rovaniemi som en idealisk lokaliseringsort på grund av språksvårigheterna.

Ändringsförslaget

3. Inledning

I medlemsförslaget om en nordisk rehabiliteringsanstalt i Rovaniemi, A 396/s, koncentrerades uppmärksamheten till de tuberkulos- och lunghandikappades problem. Under remissbehandlingen av medlemsförslaget framkom det emellertid klart att det förelåg behov av en rehabiliteringsanstalt också för andra grupper av handikappade. Tungt vägande skäl framfördes för att också vidtaga åtgärder för att komma till rätta med hjärt- och kärlsjukdomarna, som också är mycket utbredda bland befolkningen på Nordkalotten.

Förekomsten av hjärt- och kärlsjukdomar är större på Nordkalotten än i de sydligare delarna av Finland, Norge och Sverige. I Nord-Finland var antalet personer som uppburit sjukpenning på grund av hjärt- och kärlsjukdomar per 1 000 individer i arbetsför ålder 3,3 mot 2,4 för hela Finland. I Finnmark var dödligheten i hjärtsjukdomar 2,65 per 1 000 jämfört med 1,99 för Norge som helhet under perioden 1959—1962. Under perioden 1964—67 var motsvarande siffror 3,38 respektive 2,41. Enligt WHO-registret förekom hjärtinfarkter dubbelt så ofta i Boden som i Göteborg år 1971.

Även om detta material långtifrån är fullständigt så visar det att befolkningen på Nordkalotten är särskilt utsatt för hjärt- och kärlsjukdomar. Eftersom behovet synes vara liktartet i de tre ländernas nordligaste regioner är det naturligt att myndigheterna i dessa tre länder går samman om en gemensam utredning. Frågan om den geografiska placeringen av en nordisk rehabiliteringsanstalt för hjärt- och lunghandikappade bör utredas förutsättningslöst, varvid arbetet med att åstadkomma tvärgående flygförbindelser på Nordkalotten kan bli av betydelse.

I ändringsförslaget rekommenderas sålunda regeringarna i Finland, Norge och Sverige att undersöka möjligheterna för att etablera ett nordiskt rehabiliterings- och rekreationscentrum för hjärt- och lungsjuka på Nordkalotten.

4. Remissyttranden

Remissvar beträffande ändringsförslaget har inkommit från följande myndigheter och organisationer:

Nordkalottkommittén

Finland

Social- och hälsovårdsministeriet
Folkpensionsanstalten
Länsstyrelsen i Lapplands län
Tuberkulos- och lunghandikappades förbund r. f.
Hjärtsjukdomsförbundet i Finland
Reumaliitto r. y. — Reumaförbundet r. f.

Norge

Sosialdepartementet
Fylkesmannen i Finnmark
Fylkeslegen i Finnmark
Kirkenes sykehus
Den norske legeförening

Sverige

Socialstyrelsen, avdelningen för långtidsvård
Statens handikappråd
Umeå universitet, medicinska fakulteten
Norrbottens läns landsting
Svenska landstingsförbundet
De handikappades riksförbund
Riksförbundet för hjärt- och lungsjuka
Sveriges läkarförbund

4.1. Remissinstanser som tillstyrker ändringsförslaget

Finland

Social- och hälsovårdsministeriet, som avstyrkt det ursprungliga medlemsförslaget, finner att ändringsförslaget genom att det också inkluderar de tuberkuloshandikappade inte längre förutsätter lika omfattande åtgärder som förut. Ministeriet tillstyrker att förutsättningarna för inrättandet av en nordisk rehabiliteringsanstalt för hjärt- och lungsjuka blir föremål för utredning. Därvid bör beaktas vad som framhållits från ministeriets sida tidigare beträffande lokaliseringssorten. I detta tidigare yttrande understryks, att rehabiliteringsverksamheten i norra Finland koncentrerats till Uleåborg, där Tuberkulos- och lunghandikappades förbund bedriver rehabiliteringsverksamhet.

Folkpensionsanstalten, som också ställde sig positiv till en utredning av det ursprungliga medlemsförslaget, tillstyrker att också hjärt- och kärlsjukdomarna inkluderas. Dessa sjukdomars utbredning bland och inverkan på befolkningens arbets- och handlingsförmåga har övertygande dokumenterats.

Länsstyrelsen i Lapplands län finner det rimligt att också hjärt- och kärlsjukdomarna inbegripits i ändringsförslaget. Rehabiliteringsanstalten bör ges en central placering t. ex. i Lapplands län på en ort med goda flygförbindelser till Norge och Sverige. Invalidförbundet har undersökt möjligheterna att etablera en rehabiliteringsanstalt i Rovaniemi. Huruvida dessa två projekt kan sammanslås och inriktas på en enda större rehabiliteringsanstalt för såväl hjärt- och lungsjuka som andra handikappgrupper bör utredas.

Tuberkulos- och lunghandikappades förbund r. f. finner ändringsförslaget vara fullt godtagbart. *Hjärtsjukdomsförbundet i Finland* understryker, att förekomsten av hjärtsjukdomar i norra Finland är lika hög som i norra Sverige. Hjärtpatienternas rehabiliteringsbehov torde dock vara större än de tuberkulos- och lunghandikappades. Emellertid kan dessa sjukdomskategorier behandlas inom en och samma rehabiliteringsanstalt.

Sverige

Socialstyrelsen, avdelningen för långtidsvård vidhåller i sitt yttrande att man vid ett rehabiliteringscenter bör ta emot patienter oberoende av primärdiagnos. Total rehabilitering bedrives bäst i nära anslutning till patientens hemort och i samråd med de myndigheter som vid sidan av de rent sjukvårdande är ansvariga för de olika rehabiliteringsmomenten. Socialstyrelsen kan dock med hänsyn till behovet av ett för de nordiska länderna gemensamt rekreativcentrum på Nordkalotten tillstyrka en förutsättningslös utredning. Ett dylikt nordiskt centrum bör vara inriktat på såväl hjärt- och lungsjuka som andra handikappgrupper.

Umeå universitet, medicinska fakulteten anser, att den större sjukligheten i hjärt- och kärlsjukdomar i de nordligaste områdena i Finland, Norge och Sverige jämfört med sydligare delar medfört ett ökat behov av rehabiliteringsinsatser i de nordligaste landsändarna. Rehabiliteringen på Nordkalotten försvåras dock av arbetsmarknadens struktur och geografiska förhållanden. Den föreslagna rehabiliteringsanstalten skulle kunna underlätta forskning i dessa frågor. Ändringsförslaget tillstyrkes under förutsättning att till Nordkalottens svenska del räknas hela den norra sjukvårdsregionen (Umeå sjukvårdsregion).

I den svenska riksdagen har motioner framlagts om ett rehabiliterings- och hälsocentrum i Vindeln. Fakulteten finner att två huvudskäl talar för att Vindeln bör ifrågakomma som lämplig lokaliseringsort: (1) Vindeln har ett centralt läge med goda kommunikationer: järnväg

och flyg (Umeå flygfält). Emellertid torde ytterligare åtgärder krävas för att förbättra de tvärgående kommunikationerna i Nordkalottområdet. (2) Närheten till Umeå regionsjukhus och Umeå universitets medicinska fakultet utgör en fördel. Tillgång finns därmed till rehabiliteringsklinik, kardiologisk avdelning, specialkliniker samt arbetsvetenskapligt centrum.

Svenska landstingsförbundet erinrar om, att man i sitt yttrande över det ursprungliga medlemsförslaget anfört att valet av förlägningsplats för ett rehabiliterings- och rekreationscentrum för tuberkulos- och lung-handikappade borde ske förutsättningslöst. Förbundet noterar därför med tillfredsställelse att lokaliseringsfrågan nu ansetts böra ingå som ett led i utredningen. Det kan emellertid ifrågasättas om inte den kommande utredningen bör innefatta flera handikappgrupper än de nämnda.

Riksförbundet för hjärt- och lungsjuka tillstyrker medlemsförslaget. Verksamheten med rehabilitering av hjärtsjuka — rekonditionering — är en relativt ny företeelse i Sverige. Mycket talar dock för att en effektiv rekonditionering kan spara stora kostnader för samhället i och med att åtskilliga patienter helt eller delvis kan återgå till förvärvslivet. I samarbete med landstingsförbundet planerar riksförbundet en försöksverksamhet av detta slag inom alla landstingsområden. Erfarenheterna av de s. k. anpassningskurserna är så goda att en rekonditioneringsanläggning som drivs gemensamt av Finland, Norge och Sverige borde erbjuda många fördelar.

Sveriges läkarförbund vidhåller, att behovet av rehabiliteringssjukhus för lungsjuka är relativt väl täckt för Sveriges del bl. a. genom Österåsens sjukhus.

Den större sjukligheten i hjärt- och kärlsjukdomar i de norra delarna av Finland, Norge och Sverige kan dock aktualisera etablerandet av en rehabiliteringsanstalt inom dessa landsdelar.

Under förutsättning att utredningen också kommer att omfatta hela den norra sjukvårdsregionen (Umeå sjukvårdsregion) tillstyrkes ändringsförslaget. I sammanhanget erinras om tankarna på inrättandet av ett hälsocentrum i Vindeln i Västerbotten. Denna ort har ett gynnsamt geografiskt läge samt erbjuder en god miljö. Närheten till Umeå universitets medicinska klinik är en fördel.

4.2. Remissinstanser som avstyrker eller ställer sig tveksamma till ändringsförslaget

Finland

Reumaliitto r. f. — *Reumaförbundet r. f.* finner inrättandet av en gemensam nordisk rehabiliteringsanstalt vara en mindre ändamålsenlig idé eftersom utgångsläget för de tre länderna är så pass olikartat. I och för sig kan det anföras som ett motiv för upprättandet av en gemensam

nordisk rehabiliteringsanstalt att tvärgående flygförbindelser torde komma att utvecklas. För Finlands del är det emellertid mindre sannolikt att sjukförsäkringsmyndigheterna kommer att ersätta flygresorna till en dylik anstalt. Också övriga kostnader som uppstår genom vård vid en nordisk rehabiliteringsanstalt torde komma att bli olika varför patienter som vårdas under samma tak kommer att få uppleva en känsla av olikhet. Språk- och valutapolitiska faktorer utgör därtill också hinder. I vart och ett av de tre länderna finns centra som kan byggas ut: i Norge Tromsø universitet, i Sverige antingen Umeå universitet eller Kiruna centralsjukhus samt i Finland Uleåborgs universitetssjukhus eller Lapplands centralsjukhus i Rovaniemi. Reumaförbundet påpekar också att verksamheten vid ett gemensamt rehabiliteringscenter inte borde koncentreras enbart till de hjärt- och lungsjuka, då de reumatiska sjukdomarna är minst lika utbredda.

Norge

Sosialdepartementet, som i ett tidigare yttrande ställt sig negativt till medlemsförslaget, har inte funnit anledning att avge något nytt yttrande. *Den norske legeförening* finner, att bättre rehabiliteringsmöjligheter för hjärt- och lungsjuka bör etableras, men invänder emot att detta sker på nordisk basis. En effektiv rehabilitering måste ske i nära samverkan med bland annat arbetsförmedlingen. Inte heller bör de språkliga hindren undervärderas. Föreningen avstyrker ändringsförslaget.

Fylkeslegen, Finnmark erinrar inledningsvis om att hälsovårdsmyndigheterna i Finnmark sedan länge uppmärksammat översjukligheten i hjärtsjukdomar. Antalet nya hjärtpatienter utgör omkring 200 per år i Finnmark, vilket ställer stora krav på sjukvårds- och rehabiliteringskapaciteten i området. Vården har hittills lokaliserats till så många platser som möjligt. Större hälsocentra har etablerats bl. a. i Alta, Lakselv, Hammerfest, Kirkenes och Vadsö.

Patienter i behov av medicinsk expertis kan hänvisas till rehabiliteringsinstitutioner och större sjukhus på andra platser i landet. För Finnmarks del sker ett dylikt samarbete med universitetskliniken och rehabiliteringscentret i Tromsø. Flera skäl talar emot att patienter skall hänvisas till ett behandlingscenter i Rovaniemi: (a) Kommunikationerna på Nordkalotten gör att det är betydligt enklare att resa både till Tromsø och Oslo från Finnmark än till Rovaniemi. (b) Även om många invånare i Finnmark förstår finska så gäller detta inte för det stora flertalet. (c) Näringsstrukturen i Finnmark är helt olika den i Finland och Sverige. Fisket och fiskeriindustrin spelar en framträdande roll i Finnmark medan så inte är fallet i Nord-Sverige och Nord-Finland. (d) Antalet hjärtpatienter är så pass stort att det inte är ändamålsenligt att etablera ett rehabiliteringscenter koncentrerat till en enda plats. I stället

för att bygga upp ett nordiskt rehabiliteringscenter av den typ som anges i medlemsförslaget vore det en fördel om man på nordisk nivå kunde koordinera forskning och personalutbildning i syfte att få kunskap om orsakerna till den på Nordkalotten förekommande översjukligheten i hjärt- och kärlsjukdomar.

Fylkesmannen, Finnmark hänvisar till det yttrande som avgivits av Fylkeslegen, Finnmark och ansluter sig till förslaget att man bör samarbeta på nordisk nivå för att söka finna orsakerna till den översjuklighet i hjärt- och kärlsjukdomar som förekommer på Nordkalotten.

Kirkenes sykehus påpekar, att det saknas en rehabiliteringsanstalt för hjärt- och lungsjuka på rimligt avstånd från Finnmark fylke. Behovet av ett dylikt rehabiliteringscenter är följaktligen stort. Den ensidiga näringsstrukturen i området har medfört stora svårigheter att i praktiken rehabilitera hjärtpatienterna.

Rehabiliteringen bör ske i nära samförstånd med den lokala arbetsförmedlingen. Patienterna bör ha tillgång till goda kommunikationer, helst flygförbindelser. Huruvida en sådan rehabiliteringsanstalt bäst etableras genom nordisk samverkan är svårt att yttra sig om. I varje fall krävs viss dubblering av rehabiliteringspersonalen. Den rent medicinska behandlingen torde dock kunna äga rum utan att språkproblemen gör sig gällande. Huvudvikten bör läggas vid fysisk träning.

Sverige

Statens handikappråd ifrågasätter det rimliga i att bygga upp anläggningar för rehabilitering av enbart hjärt- och lungsjuka. En anläggning av den typ som skisseras i ändringsförslaget skulle troligtvis få sin största betydelse som konvalescens- och träningsanläggning. Emellertid borde rekryteringen till en dylik omfatta också andra handikappgrupper.

De handikappades riksförbund erinrar om att man inom svensk sjukvård eftersträvar att ge all medicinsk behandling en enhetlig form. Rehabilitering förekommer på tre olika nivåer. Vid regionssjukhusen ges den mera kvalificerade vården, vid länssjukhusen skapas särskilda enheter för rehabilitering samt inom primärvården utförs viss rehabilitering av distriktsläkarna. Vad gäller förhållandena för hjärt-, lung- och kärlsjuka torde underlag finnas för rehabiliteringsanstalter i vart och ett av länderna. En centralisering av denna rehabilitering till en enda plats på Nordkalotten innebär att patienterna får vistas långtifrån hemorten.

Norrbottens läns landsting anser, att patienter bör behandlas vid rehabiliteringscenter oavsett primärdiagnos. Om rehabilitering av hjärt- och lungsjuka skall ske vid särskilda behandlingsenheter kan det ifrågasättas om inte patientunderlaget i respektive lands norra delar är tillräckligt för en i nationell regi bedriven verksamhet.

4.3. Remissinstans som avstår från att yttra sig

Nordkalottkommittén, som konstaterat att förslaget endast i mindre utsträckning faller inom dess kompetensområde, avstår från att yttra sig.

5. Utskottet

I det ursprungliga medlemsförslaget föreslogs inrättandet av en nordisk rehabiliteringsanstalt för tuberkulos- och lunghandikappade i Rovaniemi, Finland. Under den remissbehandling som medlemsförslaget sedan genomgick framkom starkt vägande skäl för att de avsedda rehabiliteringsåtgärderna också borde avse de hjärt- och kärlsjukdomar som i så stor omfattning förekommer i de nordligaste delarna av Finland, Norge och Sverige. Därtill påpekades det från flera håll att valet av lokaliseringsort för ett eventuellt nordiskt rehabiliteringscenter borde bli föremål för närmare utredning. Mot denna bakgrund väcktes i maj 1974 ett ändringsförslag i vilket dessa synpunkter beaktades.

De remissuttalanden som avgivits över ändringsförslaget är till antalet något färre än de som avgavs över det ursprungliga medlemsförslaget. De remissinstanser som tidigare var positiva intar fortsatt denna hållning och de som var negativa vidhåller också sin ståndpunkt. Endast ett fåtal remissinstanser har ändrat mening. Remissopinionen är därför fortsatt delad.

Förekomsten av hjärt-, kärl- och lungsjukdomar är mycket stor bland befolkningen i de nordligaste delarna av Finland, Norge och Sverige jämfört med de sydligare delarna av dessa länder. Likaså är vårdkapaciteten i området inte tillräcklig för att möjliggöra rehabilitering för alla som är i behov av en sådan.

Utskottet finner mot denna bakgrund att mycket talar för att det finns behov av ökade forskningsinsatser för att klarlägga orsakerna till den höga förekomsten av hjärt- och kärlsjukdomarna på Nordkalotten. Denna forskning synes med fördel kunna ske i samverkan mellan berörda myndigheter i Finland, Norge och Sverige.

Enligt utskottets uppfattning måste de invändningar som framförts mot förslaget att etablera ett nordiskt rehabiliteringscenter för hjärt- och lungsjuka på Nordkalotten tillmätas stor betydelse. För det första är rehabiliteringen inte bara av medicinsk natur, utan förutsätter också sociala eller arbetsvårdande insatser. Dyliga insatser underlättas verkligt om rehabiliteringen sker i så nära anslutning till bosättningsorten som möjligt. Omvänt försvåras de om den medicinska rehabiliteringen skall genomföras långtifrån hemorten, eventuellt i ett annat land än hemlandet. För det andra saknas det i dagens läge i stor utsträckning tvärgående kommunikationer på Nordkalotten. Inte så sällan tar det kortare tid att bege sig till de sydligare delarna av det egna landet än att företa en geografiskt kortare resa i tvärgående riktning uppe på Nordkalotten. För det tredje har det från ett flertal remissinstansers

sida hävdats att man vid ett rehabiliteringscenter bör ta emot patienter oberoende av primär diagnos. I detta sammanhang har det också anförts att även om rehabilitering kan ske vid särskilda rehabiliteringsenheter så utgör antalet patienter i vart och ett av de tre länderna tillräckligt underlag för att motivera upprättandet av en inhemsk institution. För det fjärde lägger flerspråkigheten vissa hinder i vägen.

Då socialpolitiska utskottet sålunda anser att medlems- och ändringsförslagen inte bör föranleda åtgärder från Nordiska rådets sida, hemställer utskottet

att Nordiska rådet inte företager sig något i anledning av medlems- och ändringsförslagen.

Köpenhamn den 9 januari 1975

Finn Gustavsen (SV)

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)

Förman

Ragnhildur Helgadóttir (Sj.)

Knut Johansson (s)

Lars Lindeman (Sd)

Gerda Møller (KF)

Arne Nilsen (A)

Jan-Ivan Nilsson (c)

Matti Ruokola (K)

Anna-Greta Skantz (s)

Carl Olof Tallgren (SV)

BILAGA 3, I efterhand inkomma yttranden (se supplementband, s. 86)

Medlemsförslag

om inrättande av ett nordiskt institut för komparativ samhällsforskning

(Väckt av Tønnes Andenæs, Poul Dam, Sture Palm, V. J. Sukselainen och Per Olof Sundman)

Under de senaste decennierna har en hel rad samnordiska institutioner och samarbetsorgan för forskning och högre undervisning inrättats genom gemensamma insatser från de nordiska ländernas sida. Betecknande för dem alla är att de verkar inom specialiserade forskningsområden. På samhällsvetenskapernas område kan nämnas Nordplan, samarbetsorganen för respektive kriminologi och internationell politik samt i viss mening även nordiska sjörättsinstitutet och nordiska hälsovårdshögskolan. Dessa har under flera år varit säten för en värdefull nordisk samverkan till förmån för forskningen inom respektive fackområden.

Vid sidan av denna specialiserade forskning synes det växa fram ett behov av en samnordisk komparativ samhällsforskning med helhetsinriktning. Inte minst den omständigheten att de enskilda ländernas forskningspolitik och dess utvecklande i mycket hög grad är beroende av statlig planeringsverksamhet och politikernas beslutsfattande och sålunda implicerat i hela samhällsutvecklingen talar för en utökad nordisk forskning om samhället i vid mening, dess funktioner och utvecklingstendenser. På så sätt kan centrala orsakssammanhang och utvecklingstendenser undersökas och klarläggas av betydelse för beslutsfattare på nordiskt plan, som har att ta ställning till dessa frågeställningar dels inom ramen för det expanderande nordiska samarbetet och dels på nationellt hemmaplan.

Med utgående från bedömningar av ovan omförmäld art har statens samhällsvetenskapliga kommission i Finland framlagt ett förslag om inrättande av ett nordiskt institut för komparativ samhällsforskning (se *Tillägg*). Insikten om behovet av nordisk forskning på detta område och tanken på ett nordiskt institut härför har vuxit fram i samband med det forskningsprojekt som under åren 1970—1975 bedrivs vid institutionen för jämförande sociologi vid Helsingfors universitet under ledning av professor Erik Allardt. Temat för detta forskningsprojekt är komparativa studier av de nordiska samhällena och arbetet har förutsatt omfattande datainsamling i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Projektet har flera gånger dryftats på de samhällsvetenskapliga forskningsrådets nordiska möten och även erhållit finansiellt under-

stöd från forskningsråden i Danmark, Norge och Sverige. Sommaren 1973 kommer ett antal forskningsrapporter att sammanställas, varförutom ett seminarium över temat "levnadsnivån i de nordiska länderna" anordnas på basen av erhållna forskningsresultat.

Det synes undertecknade värdefullt att tillgodogöra sig den institutionella bas och den redan påbörjade forskning, som vuxit fram i samband med det förut berörda forskningsprojektet i Finland. En omvandling av den på nationell bas initierade tidsbegränsade forskning om ett nordiskt samhällsvetenskapligt tema till en permanent samnordisk institution för komparativ samhällsforskning synes vara en lösning, som bör övervägas allvarligt. I realiteten kommer ett kostsamt försöksskede att vara fullbordat år 1975, då det pågående forskningsprojektet i Finland upphör. Enligt det framlagda förslaget torde en omställning till nordisk verksamhet förutsätta relativt sett blygsamma anläggningskostnader.

Med stöd av vad ovan anförts får undertecknade föreslå, att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att inrätta ett nordiskt institut för komparativ samhällsforskning.

Stockholm och Helsingfors i juni 1973

Tønnes Andenæs (A) *Poul Dam (SF)* *Sture Palm (s)*

V. J. Sukselainen (K) *Per Olof Sundman (c)*

TILLÄGG

PM om ett nordiskt institut för komparativ samhällsforskning

(Upprättat av statens samhällsvetenskapliga kommission i Finland)

Utgångspunkter: Inom forskningspolitiken framträder för närvarande en klar tendens att framhäva betydelsen av samhällsvetenskaplig forskning, särskilt när denna har interdisciplinär inriktning (jfr t. ex. Science, Growth and Society 1971 och Vetenskapsrådets i Finland program 1973). Denna inriktning har hittills gett ringa utslag i form av nordiskt samarbete — på många områden av samhällsvetenskaperna har det nordiska samarbetet varit relativt svagt utvecklat, kanske på grund av att omfattande internationella kontakter kunnat etableras särskilt mellan USA och varje enskilt nordiskt land. Man kan med ett visst fog hävda att man i nordisk samhällsforskning anammat trenderna i amerikansk samhällsforskning och fäst alltför liten uppmärksamhet vid problemområden som med utgångspunkt i nordisk samhällsstruktur kunde ha tett sig stimulerande och givande.

En viktig utvecklingslinje i samhällsforskningen är den komparativa inriktningen, särskilt där denna jämför samhällen mera helhetsinriktat. Det finns risker för att forskningen alltmer koncentrerar sig på detaljproblem och att helhetsperspektivet kommer att vika. Det är naturligtvis viktigt att man genom forskningspolitisk planering tillgodoser en fördjupning på specialområden. Men fördjupningstendensen leder lätt till isolerade forskningsresultat som är svåra att kommunicera till beslutsfattare, politiker och folket. Den måste kompletteras med en mera holistisk forskningsinriktning. Det är därför rimligt att man vid sidan av nordiska specialorgan av olika typ söker systematiskt stöda en samhällsvetenskaplig komparativ forskning. Denna gör det möjligt att följa de nordiska samhällenas utveckling i förhållande till ytttervärlden och att studera likheter och olikheter i de nordiska samhällena.

Inriktningen på komparativa studier är motiverad dels av den ökade betydelsen av sådan forskning för samhällsvetenskaplig teori och empiri, dels av att jämförelser numera spelar en stor roll vid social planering och av att internationella utblickar har blivit allt viktigare i samhällsdebatten. Jämförelser påverkar starkt medborgarnas ställningstaganden i sociala, ekonomiska och politiska frågor och det är ett samhällsintresse att förse samhällsdebatten med ett tillräckligt faktaunderlag. Med beaktande av de synpunkter som anförts i det föregående förslås att ett nordiskt institut för komparativ samhällsforskning grundas.

Uppgifter: Nordiskt institut för komparativ samhällsforskning har som sin uppgift att utföra konkreta jämförande undersökningar av levnadsförhållandena i de nordiska länderna, att bidra till utvecklingen av metoderna för komparativ forskning och att vid behov fungera som koordinerande organ för komparativa forskningsprojekt, som behöver en institutionell anknytning.

Institutet bör vara inriktat på akademisk forskning med särskilt intresse för frågor, som ännu inte eller inte tillräckligt har analyserats av redan existerande institutioner. Det är självfallet viktigt att kontakter mellan institutet och praktiska politiker etableras så att institutet stimuleras att påta sig forsknings- och koordineringsuppdrag rörande relevanta samhällsproblem.

Med hänsyn till institutets inriktning på ämnen som hittills inte i tillräcklig grad uppmärksammats förefaller det viktigt att inte i alltför hög grad precisera institutets forskningsområde. Uttrycket "levnadsförhållande" har använts som en allmän, vittomfattande term avsedd att täcka frågor av intresse för olika vetenskaper såsom nationalekonomi, statskunskap, rättsvetenskap, sociologi, kulturgeografi, ekonomisk historia, demografi o. s. v. Frågor om levnadsnivå och välfärd kommer i blickfältet lika väl som frågor rörande administrativa strukturer och processer samt samhällsutvecklingens ekonomiska förutsättningar. Detta innebär att institutet bör ha en tvärvetenskaplig orientering.

Som exempel på forskningsuppgifter, som vore angelägna för ett nordiskt institut i dag kan nämnas följande:

- jämförelser av levnadsnivå och välfärd i de nordiska länderna
- jämförelser av vilka värderingar som kommer till uttryck vid bedömningar av sociala förhållanden
- jämförelser av jämlikhet
- jämförelser av livskvaliteten i de nordiska länderna
- jämförelser av populistiska tendenser i de nordiska länderna
- jämförelser av de administrativa principerna (centralisering, offentlighetsprincipen, möjligheter för påtryckningsgrupper)
- jämförelser av maktstrukturer
- jämförelser av politisk idéutveckling och politiska ideologier i de nordiska länderna
- jämförelser av arbetsrättsliga problem
- jämförelser av attityderna till miljön, miljöföreningar och till åtgärder inom miljövården
- systematiska jämförelser av handelns, både inrikes- och utrikeshandelns struktur.

Vid sidan av den centrala uppgiften att forska borde institutet även ha undervisning på sitt program. Undervisningsbördan får dock inte bli alltför tung och undervisningen borde främst vara inriktad på seminarier och symposier för längre hunna forskare. Genom att ha plats för gästforskare, och genom att ordna ett till två symposier eller seminarier per år kan man dels skapa nödiga kontakter med sådana yngre forskare i

Norden som arbetar med problem som är på institutets program dels få impulser utifrån. Givet är att undervisningen måste vara upplagd så att den tjänar hela Norden och inte bara den ort där institutet placeras.

Institutets bas: Insikten om behovet av och intresset för nordisk forskning enligt ovan angivna riktlinjer har kommit fram i samband med de nordiska projekt som för närvarande utförs på institutionen för jämförande sociologi i Helsingfors.

Institutionen grundades år 1970 då professorn i sociologi vid Helsingfors universitet Erik Allardt utnämndes till forskarprofessor i Finlands Akademi och hans forskningsprogram kom att koncentrera sig kring komparativa studier av de nordiska samhällena. Forskningsprojektet har förutsatt omfattande datainsamling i Danmark, Finland, Norge och Sverige och detta projekt har ansetts av sådan betydelse att det upprepade gånger diskuterats på de samhällsvetenskapliga forskningsrådets nordiska möten. Intresset har också manifesterat sig i ett finansiellt understöd: forskningsråden i Danmark, Norge och Sverige har nämligen bekostat datainsamlingen för en landsomfattande intervjuundersökning i de fyra länderna. Projektet har nu avancerat så långt att de första resultaten ”om levnadsnivån i de nordiska länderna” framläggs i slutet av maj 1973 på ett nordiskt symposium i Sverige, och ett antal forskningsrapporter kommer att skrivas under sommarens lopp.

Genom att forskningsprofessorerna i Finland är strikt tidsbundna kommer institutionen att nedläggas under senare hälften av 1975 om inte åtgärder vidtas för att garantera dess fortsatta verksamhet. Med hänsyn till att det alltså existerar en institutionell bas och att den forskning som bedrivits väckt de nordiska sakkunnigorganens intresse, framstår det som naturligt att sammanföra de principiella synpunkterna som inledningsvis framhållits med tanken att utbygga ovannämnda institut till ett nordiskt institut för komparativ samhällsforskning.

Organisation: Det torde vara möjligt att utbygga institutet för jämförande sociologi till ett nordiskt institut så att lokaliteter från Finland ställs till förfogande utan ersättning. De löpande kostnaderna däremot borde bekostas av de nordiska länderna i enlighet med gängse fördelningsnyckel. Institutets storlek måste givetvis bero på de projekt som man vid olika tidpunkt arbetar med, men det är uppenbart att institutet måste garanteras en bas, som sedan kan byggas på med projekt som finansieras för sig — av de nordiska forskningsråden eller på annan väg. Basen bör inte vara mindre än en institutsledare med professorskompetens utnämnd på viss tid, fyra forskare och två sekreterare. För att garantera att institutet inte blir bundet till någon institution i Finland borde den ha en styrelse med t. ex. två representanter för varje nordiskt land jämte en representant för den instans som upplåter lokaliteter för institutet.

Samtidigt är det dock viktigt att institutet har en viss anknytning till ett universitet — en synpunkt som också betonats av statens råd för samhällsforskning i Sverige i ett remissutlåtande om medlemsförslag A 360/k om nordiskt forskningsprogram väckt i Nordiska rådet. Institutets budget bör förutom poster för löner uppta relativt rikligt med medel för resor inom Norden, anslag för undervisning och publikationsverksamhet. Den totala budgeten bör vara av en storleksordning på omkring 850 000 mark per år.

Helsingfors den 24 maj 1973

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 89)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för komparativ samhällsforskning. Utskottet har behandlat förslaget vid sammanträden den 3 augusti 1973, den 24 september 1973, den 25 oktober 1973, den 14 januari 1974, den 6 maj 1974 och den 4 september 1974.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera Nordiska ministerrådet att inrätta ett nordiskt institut för komparativ samhällsforskning. Förslagsställarna hänvisar till en promemoria uppgjord av statens samhällsvetenskapliga kommission i Finland, i vilken det föreslagna institutets utgångspunkter, uppgifter, bas och organisation uppskisseras. Förslagsställarna menar att det vid sidan av den huvudsakligen specialiserade forskningssamverkan inom Norden, som har etablerats under de senaste decennierna, synes växa fram ett behov av samnordisk jämförande samhällsforskning med helhetsinriktning. Vid upprättandet av det föreslagna institutet bör man enligt förslagsställarna kunna tillgodogöra sig den institutionella bas som bildas av det forskningsprojekt för komparativa studier av de nordiska samhällena, vilket åren 1970—1975 bedrivs vid institutionen för jämförande sociologi vid Helsingfors universitet. Nämnda projekt har erhållit finansiellt stöd från de samhällsvetenskapliga forskningsråden i Danmark, Norge och Sverige.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttranden över medlemsförslaget:

Nordiska samarbetsdelegationen för samhällsforskning

Danmark

Arbejds- og socialministeriernes internationale afdeling
Undervisningsministeriet
Socialforskningsinstituttet
Statens samfundsvidenskabelige forskningsråd

Finland

Undervisningsministeriet
 Helsingfors universitet, kansler
 Helsingfors universitet, konsistoriet
 Jyväskylä universitet
 Åbo akademi
 Turun yliopisto (Åbo universitet)
 Turun yliopisto, juridiska fakulteten
 Turun yliopisto, humanistiska fakulteten
 Turun yliopisto, samhällsvetenskapliga fakulteten
 Tammerfors universitet, kansler
 Tammerfors universitet, styrelsen
 Finlands akademi, vetenskapliga centralkommissionen

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet
 Universitetet i Oslo, Universitetsdirektøren
 Universitetet i Bergen, Universitetsdirektøren
 Universitetet i Bergen, Sosiologisk institutt
 Universitetet i Bergen, Sosialantropologisk institutt
 Universitetet i Bergen, Institutt for anvendt sosialvitenskapelig forskning
 Universitetet i Trondheim, Utbyggingssekretariatet
 Universitetet i Tromsø
 Norges tekniske høgskole, Sekretariatet
 Norges tekniske høgskole, Arkitektavdelingen
 Norges tekniske høgskole, Institutt for by- og regionplanlegging
 Norges tekniske høgskole, Bygningsingeniøravdelingen
 Norges tekniske høgskole, Institutt for samferdselsteknikk
 Norges lærerhøgskole
 Det kongelige norske videnskabers selskab
 Norges handelshøgskole
 Det norske videnskaps-akademi i Oslo
 Chr. Michelsens institutt
 Institutt for samfunnsforskning
 Institutt for fredsforskning

Sverige

Universitetskanslersämbetet
 Uppsala universitet, rektorsämbetet
 Uppsala universitet, juridiska fakulteten
 Uppsala universitet, samhällsvetenskapliga fakultetens fakultetsnämnd
 Göteborgs universitet, rektorsämbetet
 Göteborgs universitet, samhällsvetenskapliga fakulteten
 Statens råd för samhällsforskning
 Institutet för social forskning
 Utrikespolitiska institutet
 Statsvetenskapliga förbundet

Det viktigaste innehållet i remissyttrandena sammanfattas i det följande. För överskådlighetens skull har remissinstanserna sammanförts i grupper efter sin karaktär.

Ministerier och centralorgan för samhällsvetenskaplig forskning

Den danska remissen baserar sig i sin helhet på yttrandet från *statens samfundsvidenskabelige forskningsråd*, i vilket *Socialforskningsinstituttet* instämmer och som återopas av såväl *undervisningsministeriet* som (indirekt) av *arbejds- og socialministeriernes internationale afdeling*. Forskningsrådet anser att förslaget inte ger tillräcklig belysning av på vilka samhällsforskningsområden det redan existerar nordiskt samarbete, liksom inte heller av behovet av komparativ forskning på skilda fackområden. Man har därför inte ansett sig ha möjlighet att avgöra, huruvida den bästa organisatoriska lösningen av samarbetsbehovet på detta område är upprättandet av ett koordinerande serviceorgan till hjälp för existerande nationella institutioner eller skapandet av ett speciellt institut med självständiga forskningsuppgifter. Man understryker vidare, att man, om en ytterligare belysning av de anförda omständigheterna leder till beslut om att upprätta det föreslagna institutet, bör garantera dess nordiska karaktär, bl. a. så att inga tjänster förbehålls forskare från enskilt nordiskt land. Forskningsrådet förordar således inte medlemsförslaget på dess nuvarande grundval.

Undervisningsministeriet i Finland framhåller att man för närvarande, så länge frågan om samnordiska institutets ställning och framtid är under utredning på ett allmänt plan, borde vara återhållsam när det gäller upprättande av nya forskningsinstitut. Ministeriet anser dock, att det nu aktuella förslaget i många avseenden är bättre motiverat än vissa andra förslag om nordiska institutioner. Det bör därför enligt ministeriets uppfattning ges företräde, om nya nordiska institut över huvud taget skall upprättas. *Finlands akademi, vetenskapliga centralkommissionen* tillstyrker utan förbehåll medlemsförslaget och framhåller för övrigt bl. a. att medlemsförslagets hänvisning till en enskild forskares och ett bestämt forskningsprojekts namn endast är att betrakta som belägg på att det redan existerar en reell grundval för det föreslagna institutet och att behov finns av ett fortlöpande, mera permanent organiserat nordiskt forskningssamarbete på berörda område.

Med hänvisning till de uttalanden som *Kirke- og undervisningsdepartementet* i Norge inhämtat ställer sig departementet positivt till förslaget om att upprätta ett nordiskt institut för komparativ samhällsforskning. Departementet finner det naturligt, att man i det fortsatta arbetet på frågan bygger på den forskningsmiljö vid Helsingfors universitet kring professor Erik Allardt, som har engagerat sig i de aktuella spörsmålen. Departementet anser för övrigt att arbetet med saken bör kunna föras vidare av de organ som har tillsatts under kulturavtalet.

Statens råd för samhällsforskning, Sverige, tillstyrker att det av professor Allardt bedrivna forskningsarbetet inom området nordisk kom-

parativ samhällsforskning även i fortsättningen stödes genom gemensamma nordiska insatser, men anser sig inte ha möjlighet att på basen av förefintligt material ta ställning till den institutionella ramen för detta arbete.

De nordiska samhällsvetenskapliga forskningsrådets samarbetsorgan, *Nordiska samarbetsdelegationen för samhällsforskning*, finner den i förslaget nämnda verksamheten vid Helsingfors universitet synnerligen betydelsefull och är berett att även i fortsättningen stödja nordiska komparativa forskningsprojekt. Delegationen anser dock, att innehållet i den nordiska komparativa forskningen borde preciseras och den institutionella ramen för denna forskning förutsättningslöst utredas.

Instanser inom universitets- och högskoleväsendet

Helsingfors universitets konsistorium, om vars yttrande universitetets kansler förenar sig, framhåller att det inom olika grenar av vetenskapen och inom forskarutbildningen håller på att ske en förskjutning av verksamheten i riktning mot en forskning som tjänar praktiska syften och som inte begränsas av någon bestämd vetenskapsgrens metodiska utgångspunkter. Detta innebär att t. ex. samhällliga problem med fördel kan belysas ur olika synvinklar vid interdisciplinär samverkan. Nämnda resonemang talar till förmån för upprättandet av den typ av institut som avses i medlemsförslaget. Ett sådant institut vore enligt universitetets uppfattning synnerligen nyttigt med tanke på utvecklandet av den komparativa forskningens teori och metod och även från andra synpunkter. Ett sådant institut kunde bl. a. åta sig att utföra konkreta projekt som beställningsarbeten.

Jyväskylä universitet tillstyrker inrättandet av det föreslagna institutet, men framhåller att detta inte bör få försvaga forskningsresurserna för redan verk samma institutioner. Universitetet menar vidare bl. a., att filosofiska ämnen från början borde vara representerade vid institutet och att Jyväskylä borde beaktas som möjlig placeringsort. *Abo akademi* hälsar förslaget med tillfredsställelse redan därför att det är inriktat på helhetsbetonad komparativ samhällsforskning, medan det nordiska forskningssamarbetet i övrigt mestadels har gällt specialiserade områden. Man finner även förslaget vetenskapligt väl motiverat. Akademien understöder även tanken på en lokalisering till Finland och anknytning till det nu existerande forskningsprojektet i Helsingfors. Man understryker dock att det är viktigt att även andra universitet och högskolor kan etablera nära kontakter med institutet, vilket kunde beaktas t. ex. då institutsstyrelsen väljs. Akademien är tveksam beträffande den i medlemsförslaget framförda förutsättningen, att kontakter mellan institutet och praktiska politiker etableras, så att "institutet stimuleras att påta sig forsknings- och koordineringsuppdrag rörande relevanta samhällsproblem". Man finner det vara av yttersta vikt, att forskningen vid

institutet garanteras frihet från varje form av direkt eller indirekt påtryckning från de politiska beslutsfattarna. *Turun yliopisto (Åbo universitet)* ställer sig positivt till medlemsförslaget och förordar att det snabbt förverkligas. *Juridiska fakulteten* vid samma universitet finner att förutsättningarna för komparativ nordisk forskning på rättsvetenskapens område är goda och kan bygga på en redan etablerad tradition. Enligt fakultetens mening förefaller det inte ändamålsenligt att infoga de rättsvetenskapliga områden, där institutionaliserat forskningssamarbete i Norden redan finns, i det föreslagna institutets verksamhetsområde. Fakulteten tar vidare upp frågan om inrättande av ett nordiskt institut för jämförande rättsvetenskap (Nordiska rådets *rekommendation nr 26/1972*), och ställer, utan att själv ta ståndpunkt till saken, frågan huruvida inte det nu föreslagna institutet och det tänkta rättsvetenskapliga institutet med fördel kunde sammanföras. Ur rättsvetenskaplig synpunkt kunde institutet ha uppgifter av två slag: att organisera den redan existerande rättsliga jämförelsen mellan de nordiska länderna och att integrera den jämförande rättsvetenskapliga forskningen med den övriga samhällsforskningen. Fakulteten tillstyrker sålunda medlemsförslaget. *Humanistiska fakulteten vid Turun yliopisto* anser förslaget vara i hög grad värt understöd och framhåller, att planen för fakultetens del närmast berör de historiska ämnena, närmare bestämt ekonomisk historia och idéhistoria. *Samhällsvetenskapliga fakulteten* vid samma universitet tillstyrker i princip medlemsförslaget och uttalar sig för dess snara förverkligande. Vidare anför fakulteten en rad synpunkter på institutets närmare utformning, bl. a. att institutet bör ges ett samnordiskt styrande organ, representerande olika politiska åskådningar och tillräcklig vetenskaplig kompetens, samt att institutets forskningsmaterial och -resultat bör stå till förfogande för forskare utanför institutet. *Styrelsen för Tammerfors universitet*, i vars yttrande universitetets kansler instämmer, förordar upprättandet av det föreslagna institutet, inte minst därför att dess verksamhet skulle inrikta sig på utforskning av de nordiska samhällenas karakteristiska problem. Man finner emellertid, att forskningsområdet inte bör få bli för snävt ämnesmässigt sett, och rekommenderar även att forskningen inte skulle inskränka sig enbart till Norden, utan att komparationen även skulle omfatta Norden i förhållande till andra delar av världen. Universitetet understryker vikten av att institutet bistår vid koordinering av jämförande undersökningar och att det strävar till att främja forskarutbildningen. Man förordar vidare en tvärvetenskaplig sammansättning av institutets styrelse.

Universitetsdirektøren vid Universitetet i Oslo hänvisar till yttrandet från universitetets *Samfunnsvitenskapelige fakultet*. Fakulteten anser att professor Erik Allardts forskningsprojekt, på vilket idén bygger vidare, tar upp viktiga forskningsproblem, men ställer sig tvivlande till behovet av att inrätta ett nordiskt institut för att tillvarata dessa upp-

gifter, då deras lösning är starkt avhängig av en bestämd persons insats. Man finner att ett nordiskt forskningssamarbete på detta område hellre kunde etableras och stödjas genom samarbetsorgan, som vid olika tidpunkter kan anpassas efter de varierande behoven och förutsättningarna. *Universitetsdirektören vid Universitetet i Bergen* finner det klarlagt, att instituten vid universitetet i Bergen skulle kunna bidra fackmässigt till det föreslagna institutet och i övrigt dra nytta av det samarbete som institutet kan väntas bilda grundvalen för, men tar för övrigt inte ställning till medlemsförslaget. Universitetets *Sosiologiske institutt* meddelar att det alltsedan sin tillkomst har lagt stor vikt vid utbyggnaden av den komparativa tvärnationella forskningen och nämner en rad forskningsprojekt, där man stått i samarbete med andra nordiska forskare. Man ser det som en stor fördel om dylika samarbetsinitiativ kunde få en fastare basis genom ett nordiskt institut. Sosiologisk institutt tillstyrker därför i hög grad förslaget och ser fram mot rådplägingar om ett praktiskt genomförande av planen. Bergen-universitetets *Sosialantropologiske institutt* är i princip positivt inställt till upprättandet av det föreslagna institutet. Man finner dock, att den fackliga avgränsningen av institutets forskningsområde är högst oklar. Institutet anser att komparativ samhällsforskning inte kan ske på basen av ett studium av enbart de nordiska länderna. I stället föreslår man namnet "Institut för studiet av de nordiska samhällena". Man granskar vidare de i medlemsförslagets tillägg som exempel nämnda forskningsuppgifterna för det föreslagna institutet och rekommenderar en tvärvetenskaplig utvidgning av de områden som nämns, i en sådan riktning, att den socialantropologiska synen på problemen beaktas. Vidare föreslår man ytterligare en del forskningsuppgifter. Institutet är i stort sett tillfreds med den föreslagna organisationsformen, men menar att relationen mellan antalet fast anställda och stipendiater bör övervägas. Man anser att en tillfredsställande stipendiatornning är en av de viktigaste verksamhetsförutsättningarna för det föreslagna institutet. *Institutt for anvendt sosialvitenskapelig forskning* vid universitetet i Bergen påpekar bl.a. att de nordiska länderna har blivit mycket viktiga referensramar för varandra, då ärenden av offentligt intresse diskuteras i de olika länderna. Detta är välkänt t. ex. från staternas offentliga utredningsverksamhet. Det vore därför enligt INAS' mening säkerligen till fördel om en mera kontinuerlig och kumulativ forskningsverksamhet på detta område kunde komma till stånd. Man finner att institutet skulle kunna ha relevans inte bara för Norges forskningspolitik, utan — genom den där utförda forskningen — också för landets nordiska politik i allmänhet. INAS finner, att en avgörande förutsättning för upprättandet av ett sådant institut som det föreslagna är, att det finns tillgång till kvalificerade forskare som är villiga att arbeta åtminstone några år inom den ram det skulle bli fråga om. Denna fråga borde enligt INAS undersökas närmare. Om den kan

lösas positivt och om institutet får tillräckliga medel för att lösa sin svåra uppgift, är INAS berett att understödja förslaget. *Styret for Universitetet i Tromsø* stöder tanken på en viss koordinering av komparativa studier i samhällsforskning på nordisk bas, men kan icke anse att det därför borde upprättas ett särskilt institut. Sådant samarbete kan enligt universitetets mening ske inom ramen för de nordiska samhällsvetenskapliga forskningsrådets samarbetsdelegation.

Norges lærerhøgskole, som ansluter sig till ett uttalande av en kommitté tillsatt av högskolans *Avdelingsråd for samfunnsfag*, ser positivt på medlemsförslaget och finner att de skisserade forskningsuppgifterna på det hela taget är värdefulla. Man menar dock att verksamheten borde koncentreras på jämförelser mellan Norden och omvärlden. Mot en lokalisering av institutet till Helsingfors har högskolan ingenting att invända, under förutsättning att institutet även reellt blir nordiskt. Detta kan främjas t. ex. genom att forskare från andra nordiska länder knyts till institutet t. ex. med tvåårsengagemang med tjänstledighet från sina ordinarie anställningar. Högskolan föreslår vidare bl. a. att en nordisk datainformationsservice byggs upp vid det föreslagna institutet. *Norges handelshøgskole* har inga synpunkter att anföra beträffande medlemsförslaget, medan *Det kongelige norske videnskabers selskab* (Universitetet i Trondheim) förklarar sig icke kunna uttala sig i anledning av detsamma.

Arkitektavdelingen vid *Norges tekniske høgskole*, som förenar sig om ett yttrande från sitt *Institutt for by- og regionplanlegging*, granskar medlemsförslaget mot bakgrund av erfarenheterna av Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN), en institution som i likhet med den föreslagna bygger på tanken om helhetsinriktad forskning. Man finner att NORDPLAN i många avseenden redan tillgodoser syftena med det nu föreslagna institutet och anser att en eventuell utvidgning av samnordiskt komparativt samhällsstudium bör ske i samförstånd med och helst i anknypning till NORDPLAN. Man anser att det vore oklokt och olämpligt att splittra resurserna genom att grunda ett nytt institut, och föreslår att komparativ nordisk samhällsforskning i stället stödes genom ytterligare stärkning av NORDPLAN. *Bygningsingeniøravdelingen* vid *NTH*, som framsänder ett uttalande av *professor Ragnvald Sagen* vid *Institutt for samferdselsteknikk*, anser det betydelsefullt att komparativ forskning om samhällsförhållanden bedrivs, men tvivlar på att tanken på ett nordiskt institut för detta ändamål är riktig, detta med hänvisning till att NORDPLAN i dag har intentioner som går långt utanför det som avses med fysisk samhällsplanering. En utbyggnad av ett nytt institut skulle enligt avdelningens mening gå ut över den utbyggnad av NORDPLAN som man inom detta institut finner vara starkt av nöden, eftersom det skulle bli fråga om ett arbetsfält som i hög grad täcker NORDPLAN:s tilltänkta arbetsområde.

Universitetskanslersämbetet i Sverige, som även redogör för sakens remissbehandling genom ämbetets försorg och dess beredning inom ämbetet, framhåller att komparativ samhällsforskning bedrivs vid en rad institutioner i Norden och att jämförande studier av samhällsförhållandena i de nordiska länderna är en viktig gemensam nordisk forskningsuppgift, som bör stimuleras och stödjas på olika sätt. Man anser också, att det av professor Erik Allardt ledda forskningsprojektet är av stort intresse och att professor Allardt bör erhålla möjlighet att fortsätta sin verksamhet. Man finner det däremot inte vara motiverat att omvandla ifrågakvarnande institution till ett nordiskt forskningsinstitut. UKÄ avstyrker således förslaget om ett särskilt nordiskt institut för komparativ samhällsforskning, samtidigt som man understryker angelägenheten av att professor Allardts fortsatta forskningsverksamhet rörande de nordiska samhällena tryggas genom andra insatser. *Rektorsämbetet vid Uppsala universitet* anser att komparativa studier rörande de nordiska samhällena — som redan utförs på många håll i Norden — bör kunna ytterligare stimuleras genom mindre resurskrävande åtgärder än ett nytt institut, t. ex. genom särskilda forskningsstipendier. Man förordar även att ett antal forskare från andra nordiska länder genom sådana stipendier knyts till den i medlemsförslaget aktuella institutionen vid Helsingfors universitet. *Juridiska fakulteten* vid samma universitet finner att det föreslagna institutet kunde fylla viktiga uppgifter, men framhåller att ett institut för komparativ rättsvetenskaplig forskning av mera allsidig orientering länge har påyrkats. Man finner det ur prioriteringssynpunkt mindre lyckligt att nu förbereda inrättandet av en institution med ett ur juridiska fakultetens synpunkt mera begränsat arbetsprogram. *Samhällsvetenskapliga fakultetens fakultetsnämnd* vid *Uppsala universitet* finner det inte motiverat att grunda ett särskilt institut för att tillvarata de arbetsuppgifter som föreslagits för det tänkta institutet. Man ställer sig även tveksam huruvida man genom komparativa studier kan uppnå bättre resultat än vid studium av förhållandena inom ett land. Fakulteten avstyrker sålunda medlemsförslaget.

Rektorsämbetet vid Göteborgs universitet åberopar yttrandet från universitetets *samhällsvetenskapliga fakultet*, vilken starkt tillstyrker medlemsförslaget, och finner att det är av både vetenskapligt och praktiskt intresse att få insikt i hur de nordiska ländernas samhällsstruktur förhåller sig till varandra och till andra länder. Bristen på nordiska kartläggningar har lett till att felaktiga föreställningar blir spridda runt om i världen. Man förordar samtidigt att man i Sverige (och Danmark) skulle inrätta ett samhällsvetenskapligt dataarkiv motsvarande dem som byggs upp i Finland och Norge.

Akademier, institut, föreningar

Det norske videnskaps-akademi i Oslo erinrar om att det i alla nordiska länder finns institutioner som arbetar på ifrågavarande fält. Man anser därför att det kan tänkas bjuda på svårigheter att koordinera forskningsprogrammen för dessa institutioner med det som ett nytt nordiskt institut skulle etablera. Man är vidare rädd för att de anslag som krävs för ett nytt nordiskt institut skulle försvåra erhållandet av ekonomiskt stöd till de nationella institutionerna. Om så blir fallet har man betänkligheter mot att tillstyrka medlemsförslaget.

Institutt for samfunnsforskning i Norge ser upprättandet av ett nordiskt institut för komparativ samhällsforskning som ett betydelsefullt och glädjande tillskott till den nordiska socialvetenskapliga miljön och tillstyrker sålunda medlemsförslaget. Som motivering för denna ståndpunkt anför man bl. a. vikten av att få till stånd komparativ samhällsforskning, dels av praktisk-politiska grunder, dels av vetenskapliga hänsyn. Genom ett institut av föreslagen typ skulle det existera en bas för undersökningar om de grundläggande betingelserna för en rad samhällsfrågor som man nu ofta endast har kunnat närma sig indirekt. Vidare anser institutet att förutsättningarna för komparativ samhällsforskning är goda i Norden, att den forskargrupp som medlemsförslaget anknyter till är erkända fackmän på området och att det är av värde att komparativ samhällsforskning om Norden sker vid ett nytt institut, inte vid ett redan existerande. *Institutt for fredsforskning* i Oslo (PRIO) framhåller inledningsvis att hänsynen till de nordiska forskningsmiljöernas inflytande över utvecklingen av egen forskning och utformningen av samarbetsprojektet med länder utanför Norden — i sammanhanget avses närmast EG — förutsätter relativt fasta samarbetsformer i Norden. Denna synpunkt har enligt PRIO:s uppfattning betydelse särskilt i fråga om tillämpad samhällsforskning, där den potentiella politiska påverkan på problemval och behandlingssätt kan vara stor. Man ser förslaget i detta ljus och värderar det därför positivt. PRIO tillstyrker en placering av institutet i Finland, bl. a. därför att institut för tillämpad samhällsforskning redan existerar i de övriga nordiska länderna och för att Finland bland de nordiska länderna har den äldsta traditionen i komparativ samhällsforskning. Rent praktiskt bör dock institutet vara nordiskt i egentlig mening, så att forskare från andra länder får en rimlig plats i institutets stab och forskarutbildningsverksamhet. PRIO är således positivt inställt till förslagets grundtankar. *Chr. Michelsens institutt* förordar medlemsförslaget.

Svenska *Institutet för social forskning* delar förslagsställarnas positiva uppfattning om behovet av helhetsinriktad och komparativ samhällsforskning och finner att sådana studier rörande Norden är ett försummat kapitel. Flertalet av de studier av detta slag som har gjorts

har utförts av utomnordiska forskare från utgångspunkter som varit naturliga med hänsyn till deras ursprungsland. Man anser att det av Erik Allardt ledda forskningsprojektet har väckt stort intresse och lett till stimulerande kontakter och finner det vara synnerligen angeläget att denna forskning ges betryggande resurser så att fortsatta studier möjliggörs. Ansvaret härför bör vara samnordiskt, men institutet finner det inte vara tillfredsställande klarlagt i medlemsförslaget att frågan bäst löses genom upprättandet av ett särskilt institut. Man tänker sig i stället en lösning med befattningar för gästforskare från andra nordiska länder vid institutet för social forskning i Sverige och dess motsvarigheter i de andra länderna. *Statsvetenskapliga förbundet* i Sverige framhåller, att en ofta berättigad invändning mot särskilt organiserade institut är risken för uttunning och försämring av motsvarande verksamhet vid universitetens institutioner. I det nu aktuella fallet har förbundet dock knappast några betänkligheter i denna riktning. Kvantitativt kommer det föreslagna institutet att härbärgera endast en mycket liten del av de samlade resurserna på detta centrala och väl etablerade forsknings- och undervisningsområde, medan det däremot kvalitativt kommer att kunna bli av stor betydelse för utvecklandet av universitetsstudierna på området. Man biträder förslagsställarnas uppfattning om de nordiska ländernas särskilda lämplighet för komparativa samhällsstudier och finner det slående att inte flera studier av denna typ har utförts. Förbundet tillstyrker att ett nordiskt institut för komparativ samhällsforskning skapas enligt de riktlinjer och under den ledning som medlemsförslaget förutskickar.

3. Utskottet

Kulturutskottet vill inledningsvis framhålla, att utvidgat samarbete inom nordisk samhällsforskning hör till de områden som utskottet i dagens läge prioriterar högst när det gäller ökade satsningar på forskningssektorn. Detta har utskottet uttalat bl. a. i sitt betänkande rörande ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet 1972 (*Nordisk Råd, 21. sesj., 1. samling, s. 817*) och särskilt i "PM om nordiska kultursamarbetsfrågor den 25 september 1973" (*Nordiska rådet, 22:a sessionen, 1:a samlingen, s. 1300 och 1302*).

De nordiska samhällena befinner sig för närvarande i en snabb utvecklingsprocess, som inbegriper förändringar i samhällets struktur och funktioner samt i synen på samhället och dess uppgifter, förändringar som delvis är av svåröverskådlig och ännu i stor utsträckning outforskad natur. Samtidigt blir politikernas och andra beslutfattares arbete i allt högre grad baserad på planering som utförs av för detta ändamål särskilt avdelad personal inom de statliga, kommunala och andra sektorerna. Denna planeringsverksamhet utförs mestadels med avgränsade, ofta starkt specialiserade syften. Detta gör be-

hoved av en vetenskapligt bedriven forskning med sikte på kartläggning av samhällets struktur och utvecklingstendenser ur ett helhetsperspektiv alltmer brännande. Behovet gäller inte minst sådan forskning, som kan tjäna som underlag för de bedömningar som kontinuerligt måste göras av politiker och andra beslutsfattare i samhället.

På nationellt plan har i vissa av de nordiska länderna upprättats statliga institut för samhällsforskning med uppgifter som delvis motsvarar de ändamål som här åsyftas. På nordiskt plan finns ingen motsvarande verksamhet, även om Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN) har planer på en utvidgning av verksamheten i riktning mot en brett tvärvetenskaplig och internordisk fackmiljö.

Att det existerar ett behov av helhetsinriktad samhällsforskning på nordisk bas är enligt kulturutskottets mening ovedersägligt. Den grundläggande samhällsstrukturen uppvisar stora likheter i de nordiska länderna och det mångförgrenade nordiska samarbetet aktualiserar ständigt ett behov av samverkan och jämförelse vid bedömningen och lösningen av ett otal större och mindre frågor. Även på nordiskt plan försiggår givetvis ett vittomfattande samarbete när det gäller planering, oftast baserad på mer eller mindre forskningsmässigt utredningsarbete. Man bör härvid observera, att samarbetet på samhällsforskningens område relativt sett är sämre tillgodosett än samarbetet på många andra forskningsområden, och att det samarbete som dock bedrivs inom samhällsforskningen i huvudsak försiggår på specialiserade områden. Det är ett genant faktum, att de fåtaliga jämförande undersökningar som gjorts beträffande de nordiska samhällena, till största delen har utförts av icke-nordiska forskare.

Utskottet anser även, att en forskning rörande de nordiska samhällena med den helhetsinriktade karaktär, som utskottet efterlyser, kan ge de mest fruktbringande resultaten, om den bedrivs komparativt. Med en sådan infallsvinkel för forskningen framträder såväl likheterna som olikheterna i de nordiska samhällena med tydlig relief.

Av det som sagts framgår, att utskottet delar förslagsställarnas uppfattning om behovet av insatser med syfte att stimulera fram en forskning inriktad på en helhetsbetonad jämförelse av de nordiska samhällena.

Medlemsförslaget tar som sin utgångspunkt ett forskningsprojekt som sedan år 1970 utförs vid institutionen för jämförande sociologi vid Helsingfors universitet under ledning av den internationellt välkände sociologen professor Erik Allardt. Temat för forskningsprojektet är komparativa studier av de nordiska samhällena. Forskningsprojektet har erhållit stöd från de samhällsvetenskapliga forskningsråden i Danmark, Norge och Sverige. De resultat som hittills redovisats av det ännu icke slutförda projektet visar att det är fråga om högvärdig forskning av just det slag som förslagsställarna och utskottet avser.

Medlemsförslaget undertecknare föreslår, att en rekommendation antas av Nordiska rådet om upprättande av ett nordiskt institut för komparativ samhällsforskning med det ovan nämnda forskningsprojektet i Helsingfors som utgångspunkt. Som ett bidragande motiv anförs att projektet, som finansieras av Finlands akademi, är tidsbundet och kommer att upphöra med utgången av 1975. I en promemoria som upprättats av statens samhällsvetenskapliga kommission i Finland, vilken bilagts medlemsförslaget, utvecklas vissa allmänna riktlinjer för uppbyggnaden och arbetsuppgifterna för ett sådant nordiskt institut.

Remissinstanserna är i huvudsak eniga om behovet av fortsatt och utvidgad jämförande forskning om de nordiska samhällena och om värdet av den forskning som inletts vid Helsingfors universitet. I flera uttalanden betonas, att den jämförande forskningen bör gälla såväl de nordiska samhällena inbördes som i förhållande till den övriga världen, en synpunkt som för övrigt även framförts i tillägget till medlemsförslaget. Däremot är inställningen till det konkreta spörsmålet om upprättandet av ett särskilt, nytt institut för komparativ samhällsforskning varierande. Flera remissinstanser uttalar tvivel beträffande lämpligheten av att i detta skede koncentrera resurserna för jämförande samhällsforskning av det åsyftade slaget till ett nytt större institut, och menar att man bör pröva andra metoder att stimulera sådan forskning och samarbete kring denna. Bland de instanser som sålunda inte kan förorda upprättandet av ett särskilt institut, har dock några uttalat sig positivt beträffande fortsatt nordiskt stöd till det forskningsprojekt som utförs vid Helsingfors universitet.

För egen del finner utskottet, att snara åtgärder bör vidtas för att stimulera och utbygga en livskraftig forskning om de nordiska samhällena, bedriven i nordiskt samarbete enligt de riktlinjer som antytts i medlemsförslaget och här ovan. Utskottet vill inte i dagens läge förorda ett omedelbart förverkligande av tanken på att upprätta ett särskilt institut för nordisk komparativ samhällsforskning, men finner att detta förslag, vid sidan av andra metoder att stimulera samarbetet, bör finnas med i övervägandena som ett realistiskt alternativ på något längre sikt.

Hänvisande till vad som ovan anförts får kulturutskottet föreslå, att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att ytterligare utbygga det nordiska samarbetet beträffande nordisk komparativ samhällsforskning och vid denna utbyggnad även

överväga möjligheterna att grunda ett nordiskt institut för komparativ samhällsforskning.

Åbo den 4 september 1974

<i>Per Borten (Sp)</i>	<i>Martin Buvik (H)</i>	<i>Mauno Forsman (Sd)</i>
<i>Gylfi Þ. Gíslason (A)</i> Förman	<i>Sven Hammarberg (s)</i>	<i>Guttorm Hansen (A)</i>
<i>Demmus Hentze (Fkfl)</i>	<i>Elsi Hetemäki (Kok)</i>	<i>Paul Jansson (s)</i>
<i>Ingemar Mundebo (fp)</i>	<i>Liv Stubberud (A)</i>	<i>Per Olof Sundman (c)</i>
	<i>Folke Woivalin (ÅS)</i>	

Medlemsförslag

om instiftande av Nordiska rådets idrottspris

(Väckt av Anders Aune, Mauno Forsman, Svend Horn, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Matthias Á. Mathiesen, Sven Mellqvist, Arne Nilsen och Jón Skaftason)

Utdelningen av Nordiska rådets litteraturpris är ett evenemang som väcker uppmärksamhet i vida kretsar och utdelningen sprider på ett värdefullt sätt glans över de årliga sessionerna. Den stora allmänhetens intresse för nordisk litteratur påverkas positivt och Nordiska rådets mångskiftande verksamhet skjuts genom denna åtgärd i förgrunden.

På ett annat betydelsefullt område är tidpunkten, enligt vår mening, nu inne för en samnordisk manifestation av liknande slag.

Vi vill härmed föreslå att man under liknande former årligen skall utdela Nordiska rådets idrottspris till en förtjänt idrottsman/-kvinna eller idrottsledare.

Idrottens inflytande sträcker sig numera långt utanför idrottsarenorna och påverkar många områden av modernt samhällsliv.

Inom de politiska partierna ser man idrotten som ett värdefullt bidrag till den förebyggande hälsovården och ett stöd åt ungdomens fostran, men också som en kulturell samhällsfaktor.

Idrotten som förr var ett intresse och en fritidssysselsättning för ett fåtal har nu blivit ett angeläget behov för stora befolkningsgrupper. Den har i vid mening blivit en naturlig del i många människors livsmönster.

Idrotten skapar också en social gemenskap som motverkar olika former av isolering. För invandrarna har idrotten på ett naturligt sätt skapat kontakt och gemenskap.

Statens stöd till idrotten har också i varje nordiskt land ökat kraftigt även om vi är medvetna om att alla anspråk inte har kunnat tillgodoses.

Det rent interna nordiska idrottsutbytet är sedan gammalt mycket omfattande, men en stark utbyggnad har skett under senare år. Sammanlagt torde landskampsutbytet i Norden årligen omfatta cirka 400 sådana arrangemang.

Elitidrotten utgör det i massmedia mest uppmärksammade inslaget men vid sidan härav bedrivs på nordisk basis en omfattande handikapp- och korporationsidrott. De senaste åren har dessutom satsningen på breddidrott blivit alltmer markant.

Enligt vår mening bör Nordiska rådet markera sin positiva inställning till idrotten genom att instifta ett särskilt idrottspris att årligen utdelas till en framstående nordisk idrottsman-/kvinna. Priset skulle även kunna utgå till förtjänta idrottsledare. Prissumman bör få användas för ett idrottsligt ändamål som ligger i linje med pristagarens intresseinriktning. Pristagaren bör dessutom få ett personligt pris, exempelvis ett konstverk.

Formerna för hur pristagaren skall utses bör bli föremål för övervägande. Man kan exempelvis tänka sig att varje idrott, t. ex. genom respektive lands specialförbund eller motsvarande, får nominera sin kandidat och att en jury bestående av representanter utsedda av varje lands högsta idrottsmyndighet sedan träffar det slutliga avgörandet.

Dessa frågor bör bli föremål för övervägande men i princip bör Nordiska rådet 1974 besluta om instiftandet av Nordiska rådets idrottspris.

Mot denna bakgrund föreslår vi

att Nordiska rådet beslutar att instifta ett idrottspris att årligen utdelas till en framstående nordisk idrottsman-/kvinna eller ledare.

Oslo, Helsingfors, København, Stockholm och Reykjavik den 28 augusti 1973

Anders Aune (A) *Mauno Forsman (Sd)* *Svend Horn (S)*
Bror Lillqvist (Sd) *Essen Lindahl (s)* *Mathias Á. Mathiesen (Sj)*
Sven Mellqvist (s) *Arne Nilsen (A)* *Jón Skaftason (F.)*

BILAGA 1, Yttranden (se suplementband s. 126)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om instiftande av Nordiska rådets idrottspris. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sammanträden den 24 september 1973, den 25 oktober 1973, den 14 januari 1974, den 6 maj 1974, den 4 september 1974, den 30 september 1974, den 9 november 1974 och den 14 och 15 januari 1975.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställes, att Nordiska rådet måtte besluta att instifta ett idrottspris att årligen utdelas till en framstående nordisk idrottsman (-kvinna) eller idrottsledare. Förslagsställarna tänker sig att prissumman bör få användas för ett idrottsligt ändamål som ligger i linje med pristagarens intresseinriktning. Frågan om hur pristagaren skall utses bör enligt förslagsställarna bli föremål för övervägande.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter och organisationer har avgivit yttranden över medlemsförslaget:

Danmark

Indenrigsministeriet
Idrættens Fællesråd

Finland

Undervisningsministeriet
Finlands riks-idrottsförbund
Arbetaridrottsföreningarnas centralförbund
Finlands bollförbund
Arbetarnas idrottsförbund
Finlands svenska centralidrottsförbund

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet
Norges idrettsforbund
Norges handikappidrettsforbund

Sverige

Sveriges riks-idrottsförbund (RF)
Svenska korporationsidrottsförbundet
Svenska skolidrottsförbundet
Svenska handikappidrottsförbundet

Huvudinnehållet i remissyttrandena återges i det följande land för land.

Danska remissyttranden

Indenrigsministeriet biträder de synpunkter på ärendet som man inhämtat hos *ministeriet for kulturelle anliggender*. Kulturministeriet meddelar att det tidigare, i samband med behandlingen av medlemsförslagen om pris för scenkonst respektive för bildande konster, har ställt sig tvivlande till riktigheten av att instifta nya nordiska pris, innan överväganden mellan länderna har ägt rum om de framtida formerna för samarbetet på respektive område. När det gäller idrottssamarbetet meddelar ministeriet, att frågan inledningsvis har diskuterats inom kulturavtalets organ, men att några konkreta förslag ännu inte existerar.

Idrættens Fællesråd förordar att det föreslagna priset instiftas och uttalar sin glädje över den officiella uppmuntran som idrotten på detta sätt skulle få. Rådet har inte närmare diskuterat hur pristagaren i praktiken borde utväljas, men deklarerar att de danska idrottsorganisationerna gärna deltar i nomineringen av kandidater för priset och är beredda att utse en medlem av prisjuryn.

Finländska remissyttranden

Finlands *undervisningsministerium* stöder främjandet av nordiskt samarbete på idrottens område, men finner att man hellre än att instifta ett nytt nordiskt pris borde pröva möjligheterna att finna andra former för stödet, t. ex. genom att instifta nordiska stipendier exempelvis till unga, ännu okända idrottsutövare. Dock borde man enligt ministeriets uppfattning först avvakta förverkligandet av Nordiska rådets rekommendation nr 2/1971 ang. ekonomiskt stöd till nordiskt idrottsutbyte, vars behandling fortgår inom regeringsorganen. Ministeriet meddelar vidare, att *statens idrottsnämnd*, vars yttrande ministeriet inhämtat, tillstyrker medlemsförslaget.

Finlands riksidrottsförbund biträder såväl motiveringarna som konklusionen i medlemsförslaget, som man finner i hög grad värt understöd. Förbundet anser dock att priset borde kunna utdelas inte endast till idrottsmän (-kvinnor) eller idrottsledare, utan även till andra personer verksamma till fromma för den fysiska kulturen, såsom tränare, idrottsforskare, informationspersonal o. s. v. Olika direktiv för prissummans användning borde utarbetas beroende på vilken pristagarkategori det blir fråga om. För pristagarvalet borde allmänna kriterier för nominering och val utarbetas.

Arbetarnas idrottsförbund meddelar att förbundet inte motsätter sig förslaget, medan *Arbetaridrottsföreningarnas centralförbund* ser förslaget som ett bevis på motionskulturens ökade betydelse och anser att dess snara förverkligande på allt sätt bör understödjas. Förbundet anser

att ordet 'idrott' i sammanhanget inte bör tolkas snävt, utan att priset skall kunna tilldelas personer verksamma inom alla områden av motionskulturen. Detta borde även återspeglas i prisets namn. Man framhåller att elitidrotten hittills har överbetonats på bekostnad av andra former av motionskultur, ehuru man inte avvisar strävan att träna upp en individs förutsättningar på något område till toppen.

Finlands bollförbund finner förslaget gott och nödvändigt och anser det vara ägnat att understryka idrottens betydelse inom det nordiska kulturutbytet. För uppgiften att välja pristagare anser förbundet de nationella olympiska kommittéerna vara de mest kompetenta organen. Kommittéerna bör kunna nominera sitt lands kandidater utgående från förslag från de nationella idrottsförbunden.

Finlands svenska centralidrottsförbund tillstyrker medlemsförslaget.

Norska remissyttranden

Kirke- og undervisningsdepartementet refererar inledningsvis de synpunkter på förslaget som framförts av medlemmarna i *Statens idrettsråd*. Rådsmedlemmarna har i det stora hela intagit en positiv hållning till förslaget, bl. a. därför att priset skulle innebära ett uttryck för att samhället jämställer idrotten med andra kulturaktiviteter. Inom idrottsrådet har dock framförts åsikten, att inte endast idrottsmän (-kvinnor) och idrottsledare borde kunna tilldelas priset, utan även andra enskilda personer som på ett eller annat sätt gjort sig förtjänta om idrotten. Vidare har man ansett att pristagaren personligen endast borde tilldelas ett symboliskt bevis på priset, medan själva prissumman borde gå till ett ändamål som vederbörande intresserar sig för. Ytterligare har inom idrottsrådet framförts, att samma person bör kunna tilldelas priset endast en gång samt att svårigheterna när det gäller valet av pristagare närmare bör värderas. — Till detta har kirke- og undervisningsdepartementet för egen del anmärkt, att frågan om nordiskt idrottssamarbete för närvarande är under behandling inom kulturavtalets organ. Departementet anser dock, att ett eventuellt nordiskt idrottspris kan visa sig bli betydelsefullt som uttryck för ett allmänt erkännande åt idrotten och som simulans till nordiskt idrottssamarbete i synnerhet. Det förutsätter dock en praktisk ordning, och i det sammanhanget bör flera spörsmål övervägas närmare. Å andra sidan bör förslaget enligt departementets mening inte värderas isolerat, utan tas upp och prioriteras i sammanhang med andra möjliga former för stöd och stimulans till nordiskt idrottssamarbete. Detta sker bäst inom ramen för det värderingsarbete, som f. n. utförs av kulturavtalets organ. Konklusionen för departementets del är att det nu är för tidigt att inta någon definitiv ståndpunkt till medlemsförslaget.

Norges idrettsforbund anmäler starkt intresse för idéen, men motsätter sig att det föreslagna priset tilldelas en elitidrottsutövare. I stället

borde priset enligt förbundets uppfattning ges till den organisation/institution/person som inom ett givet tidsrum har gjort en speciell insats för idrotten som kultur- och samhällsfaktor. Bakgrunden härtill är att det f. n. pågår en inflationsartad utveckling när det gäller belöningar till elitidrottare och att det inte bör vara Nordiska rådets uppgift att förstärka denna trend. Däremot kan en lösning av den typ som förbundet föreslår bli en unik anledning att manifesteras idrottens plats i dagens nordiska samhälle. *Norges handikappidrettsförbund* tillstyrker medlemsförslaget.

Svenska remissyttranden

Sveriges riksidsrottsförbund, som välkomnar medlemsförslaget, går in på sättet för nominering och val av kandidater och pristagare. Man är positiv till förslaget att specialförbunden skulle få nominera kandidater, men önskar att också distriktsförbunden inom riksidsrottsförbundet skall få nomineringsrätt. Vad kriterierna för pristagarvalet angår, framhåller förbundet starkt, att motions- och breddidrottsliga meriter och personligt uppträdande bör ges vitsord. Förbundet föreslår att den nordiska prisjuryn skall bestå av två representanter för varje land, av vilka den bör vara aktiv idrottsman eller -kvinna. Inom varje land skulle jurymedlemmarna utses av de högsta förtroendevalda inom idrottsrörelserna.

Svenska korporationsidrottsförbundet instämmer i förslagsställarnas motiveringar för ett nordiskt idrottspris och hälsar med glädje att inte endast elitidrotten utan även den s. k. breddidrotten uppmärksammas i förslaget. Man finner att det nordiska samarbetet inom breddidrotten kan stimuleras genom det föreslagna priset. *Svenska skolidrottsförbundet* tillstyrker varmt medlemsförslaget och framhåller, att priset säkerligen skulle bli mest spektakulärt om det gavs till en elitidrottsutövare. På så sätt skulle måhända också den stimulerande effekten bli störst. Förbundet menar dock, att priset vartannat år kunde tilldelas en idrottsledare enligt sådana kriterier, att det storslagna arbete som utförs i det tysta lyfts fram i ljuset, med åtföljande PR-effekt för breddidrotten i Norden. *Svenska handikappidrottsförbundet*, som ger en kortfattad presentation av Nordiska handikappidrottskommittén, tillstyrker medlemsförslaget.

3. Utskottet

Förslagsställarna utgår från grunduppfattningen, att idrotten (i vid bemärkelse) utgör en värdefull och omistlig del av kulturen, och att idrotten därför i likhet med många andra kulturyttringar är berättigad till stöd och uppmuntran från de officiella nordiska samsamarbetsorganens sida. Kulturutskottet vill understryka, att det helt delar förslagsställarnas uppfattning i detta avseende.

Under senare tid har man allmänt insett, att de insatser som görs för att stöda idrottsarbetet i högre grad än tidigare bör sättas in på andra områden än på den egentliga tävlings- och elitidrotten. De idrottssektorer som därvid kommer i fråga, är skol-, ungdoms-, korporations- och handikappidrotten samt bredd- eller motionsidrotten i allmänhet. Denna målsättning, som ingår i medlemsförslagets motiveringar, har fått starkt stöd av remissinstanserna, inte minst av idrottsförbunden. Kulturutskottet vill i sammanhanget särskilt understryka den stora betydelse idrotten har som faktor inom det förebyggande folkhälsovårdsarbetet och inom ungdomsfostran, inte minst då det gäller att motverka ungdomsbrottslighet.

Ett vittförgrenat nordiskt samarbete på idrottens område existerar sedan länge och det har under senare tid utbyggt starkt. En mycket betydande del av det nordiska idrottsutbytet består i arrangerande av nordiska mästerskap och landskamper inom olika idrottsgrenar. Det ligger därför i sakens natur att tävlingsidrotten med tonvikten lagd på elitidrott inom detta utbyte intar en ännu mer dominerande ställning än vad som är fallet på nationellt plan.

Utskottet vill understryka, att ett nordiskt samarbete på idrottens område har ett värde icke endast som idrottslig företeelse, utan även därför, att det kan ge stora grupper av människor i Norden möjligheter till samvaro och leda till berikande kontakter över landsgränserna i tecknet av ett gemensamt intresse. Goda erfarenheter av ett sådant samarbete föreligger bl. a. från vänortsrörelsens idrottsliga samverkan på det lokala planet.

Mot denna bakgrund, och med hänsyn till att en av de viktigaste målsättningarna för allt nordiskt kultursamarbete enligt utskottets mening bör vara att aktivera så stora medborgargrupper som möjligt i samarbetet, finner kulturutskottet det naturligt, att samnordiska åtgärder för att stöda idrottsutbytet i första hand sätts in på de tidigare nämnda idrottsområden, som relativt sett är mindre väl tillgodosedda när det gäller nordiskt utbyte.

Det stöd till nordiskt idrottsutbyte som hittills har givits, har i ytterst ringa grad kanaliserats via de officiella nordiska samarbetsorganen. Enligt kulturutskottets uppfattning är det inte heller ändamålsenligt att för framtiden eftersträva en centralisering av anslagstilldelningen för nordiskt idrottsutbyte. Huvuddelen av stödet till det nordiska idrottsutbytet bör liksom tidigare kunna tilldelas organisationerna genom åtgärder på nationellt statligt och kommunalt plan. Det är dock enligt kulturutskottets mening i hög grad önskvärt, att det statliga och kommunala stödets kompletteras av stimulerande åtgärder på samnordiskt plan, utformade i enlighet med de allmänna principer för syftena och målgrupperna som ovan antytts.

Förslagsställarnas tanke är att Nordiska rådet genom en rekomen-

dation till ministerrådet skulle åvägbringa ett årligt nordiskt idrottspris av samma typ som litteraturpriset och musikpriset. Motiveringen härtill är framför allt, att idrotten på detta sätt s. a. s. officiellt skulle erkännas som jämställd med kultursektorer som i likhet med litteratur och musik enligt äldre, snävare definitioner har inrymts under begreppet kultur. Man pekar även på den stimulerande PR-effekt ett nordiskt idrottspris skulle få, och menar att detta i hög grad skulle lända idrottsutbytet till gagn.

Med hänsyn till de delade meningar som råder beträffande prisinstitutionens allmänna berättigande och de förslag till nya nordiska pris som under de senaste åren framförts, har kulturutskottet icke ansett det riktigt att utan en föregående allsidig utredning ta ståndpunkt för eller emot förslaget om att instifta ett nordiskt idrottspris.

Kulturutskottet vill därför förorda, att en kommitté tillsättes med uppgift att utreda förutsättningarna för och framlägga förslag till former för ett utvidgat nordiskt idrottssamarbete. Vid utredningen bör de tidigare skisserade allmänna målsättningarna och tanken att de officiella nordiska samarbetsorganen skulle markera sin uppskattning av idrotten som kulturyttring och positiv samhällsfaktor vara vägledande.

Med hänvisning till vad som ovan anförts, får kulturutskottet föreslå att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

- Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att verkställa en utredning av formerna för och framlägga förslag till ett utvidgat nordiskt idrottssamarbete, och att därvid
1. särskilt beakta behovet av stöd till samarbete inom skol-, ungdoms-, korporations- och handikappidrotten samt inom breddidrotten i allmänhet,
 2. överväga möjligheterna att instifta ett Nordiska rådets idrottspris.

Köpenhamn den 15 januari 1975

<i>Tønnes Madsson Andenæs (A)</i>	<i>Liv Andersen (A)</i>
<i>Jo Benkow (H)</i>	<i>Ilkka-Christian Björklund (Skdl)</i>
<i>Per Borten (Sp)</i>	<i>Mauno Forsman (Sd)</i>
<i>Gylfi Þ. Gíslason (A)</i>	<i>Sven Hammarberg (s)</i>
Förman	
<i>Svend Haugaard (RV)¹</i>	<i>Paul Jansson (s)</i>
<i>Ingemar Mundebo (fp)</i>	<i>Per Olof Sundman (c)</i>
<i>Folke Woivalin (AS)</i>	

¹ *Tiltrådt under forbehold af genvalg (Genvalg fandt sted 24/1 1975.)*

Medlemsförslag

om förbud mot utsläpp av avfall i Bottniska viken

(Väckt av Jan-Ivan Nilsson, Rolf Sellgren och Paavo Väyrynen)

Från olika håll har uppmärksammats det allvarliga missförhållande, som följer av nedskräpningen från fartyg i Bottniska viken. Nedskräpning till sjöss är förbjuden i lag både i Finland och Sverige men dessa lagar gäller endast ut till territorialvattengränsen. Resenärer säger sig ha iattagit att färjorna dumpar sitt avfall utanför denna gräns och att det rör sig om avsevärda mängder avfall.

Nordiska rådet har i olika sammanhang uppmärksammat föroreningsproblemen. Sålunda antog rådet 1970 en rekommendation (*rek. nr 30/1970*) angående åtgärder mot Östersjöns förorening, vari regeringarna rekommenderades att gemensamt verka för en samordning av de olika forskningsprojekt beträffande Östersjöns vattensituation, vilka redan påbörjats samt att taga ett förnyat initiativ till samarbete mellan Östersjöns strandstater angående Östersjöns föroreningar. Vid Nordiska rådets session i Helsingfors antogs en rekommendation (*rek. nr 4/1972*) angående nordisk miljöskyddskonvention, som förväntas bli undertecknad kring årsskiftet. I det medlemsförslag som ledde till denna rekommendation nämns föroreningsproblemen rörande Bottenviken och Bottenhavet jämte Torneälven, närmast dock i samband med avloppsutsläpp från städer och industriutsläpp.

I det vid Nordiska rådets 21:a session 1973 framlagda handlingsprogrammet från Nordiska ministerrådet har miljövärdssamarbetet också ägnats betydande uppmärksamhet. Bland konkreta samarbetsåtgärder på miljöområdet omnämnes bl. a. sådana som skall avse föroreningsproblemen i Bottenhavet och Östersjön, varvid ministerrådet betonar att ett bilateralt samarbete mellan Finland och Sverige rörande föroreningsproblemen i Bottenhavet och andra gränsvattenområden med det snaraste bör komma till stånd. Nordiska kontaktorganet för miljövärdfrågor avses rapportera härom före utgången av 1973.

I sammanhanget kan nämnas att ett avtal på myndighetsnivå mellan Finland och Sverige om forskningssamverkan beträffande föroreningsförhållandena i Bottniska viken undertecknats i Helsingfors i december 1972. Denna samverkan har till syfte att skapa underlag för framtida överenskommelser om detta områdes skydd mot föroreningar.

Våren 1973 godkände Sveriges riksdag en internationell konvention om förhindrande av havsföroreningar till följd av dumpning av avfall.

Med dumpning avses i konventionen varje avsiktlig kvittblivning i havet av avfall eller andra ämnen från fartyg, luftfartyg, plattformar och andra konstruktioner till havs. Konventionen omfattar alla delar av det fria havet och kuststaternas territorialhav. Enligt konventionen förbjuds dumpning av vissa angivna miljöfarliga ämnen och material medan dumpning av andra ämnen och material får ske endast efter tillstånd av nationell myndighet i fördragsslutande stat. Fördragsslutande parter med gemensamma intressen att skydda den marina miljön i särskilt geografiskt område skall eftersträva att ingå regionala avtal i överensstämmelse med konventionen.

Vad gäller övriga åtgärder på internationellt plan kan nämnas det arbete som bedrivs inom FN:s sjöfartsorganisation, IMCO, för att begränsa bl. a. oljeföroreningar till havs. IMCO kommer hösten 1973 vid en särskild konferens att behandla havsföroreningar som uppstår genom sjöfarten. Avsikten är att genom en konvention förhindra förorening på grund av utsläpp av olja och andra miljöskadliga ämnen.

Representanter för samtliga östersjöstater har efter överläggningar i Visby 1969 och 1970 uppgjort ett utkast till avtal om samarbete för att förhindra förorening av Östersjön och Kattegatt genom olja, och regeringarna i dessa länder har enats om att sammankalla en Östersjökonferens om den marina miljön i början av 1974. Som ett led i förberedelserna för Östersjökonferensen har en expertgrupp arbetat på ett utkast till konvention som konferensen förväntas utmyнна i. Konventionen avses täcka alla områden som innebär hot mot Östersjöns miljö, främst oljeföroreningar, industriutsläpp och dumpning av särskilt skadliga ämnen i havet.

Expertgruppen omnämnde också ett antal skäl för att särskild hänsyn måste tas till Östersjön vad gäller föroreningarna och fann att föroreningsnivån i Östersjön i vissa avseenden har nått en alarmerande nivå. Östersjön är ett nästan helt inneslutet område av bräckt vatten där utbytet av vatten med övriga havsområden är långsamt och oregelbundet. Det kyliga klimatet och den långa nedisningsperioden, särskilt i Bottenviken, minskar vattnets möjligheter att assimilera avfallsprodukter. Livet i Östersjön är också särdeles sårbart även för små förändringar i omgivningen.

Vidare kan nämnas att en konferens ägt rum i Gdansk för att utarbeta förslag till en fiskerikonvention för Östersjön. Bilaterala symposier om föroreningsfrågor har ägt rum mellan respektive Finland—Sovjetunionen och Sverige—Sovjetunionen.

Den starka nedsmutsningen i Östersjön har som ovan relaterats framhållits av den expertgrupp som förbereder Östersjökonferensen och har även kommenterats vid de övriga möten och expertsymposier som förekommit senast vid konferensen i Gdansk. De olägenheter för den marina miljön som konstaterats och de synpunkter som anförts beträffan-

de innanhavets utsatta läge gäller särskilt Bottniska viken, vars enda kommunikation med andra havsområden är med Östersjön. Det synes därför lämpligt att man i Finland och Sverige vidtar effektiva åtgärder för att komma till rätta med nedsmutsningsproblemen i Bottniska viken. Detta synes lämpligen kunna ske antingen genom regionalt avtal i enlighet med ovannämnda internationella konvention för förhindrande av havsföroreningar till följd av dumpning av avfall eller genom ett bilateralt avtal om tillämpningen av den konvention om Östersjön som den kommande Östersjökonferensen avses utmyнна i. Avtalet bör dock vara så utformat att det kan tillämpas mellan Finland och Sverige även i avvaktan på ratificeringen av respektive internationella konvention.

Mot bakgrund av det ovan anförda hemställer vi att

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att i sitt vidare arbete med föroreningsproblemen till havs eftersträva ovillkorligt förbud mot utsläpp av avfall i Bottniska viken.

Stockholm och Helsingfors den 17 september 1973

Jan-Ivan Nilsson (c) *Rolf Sellgren (fp)* *Paavo Väyrynen (K)*

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, 1973, s. 639)

BILAGA 2, Betänkande 1 (se 1:a samlingen, 1973, s. 528)

BILAGA 3

Betänkande 2 av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över medlemsförslaget

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats ett medlemsförslag om förbud mot utsläpp av avfall i Bottniska viken. Medlemsförslaget har behandlats vid utskottets möten i Stockholm den 18 februari 1974, i Mariehamn den 10 maj 1974 och i Göteborg den 19 augusti 1974. Vid sistnämnda möte deltog såsom sakkunnig avdelningsdirektör Lennart Danielsson, statens naturvårdsverk, Sverige.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Finland och Sverige att i sitt vidare arbete med föroreningsproblemen till havs eftersträva ovillkorligt förbud mot utsläpp av avfall i Bottniska viken.

Östersjön är ett nästan helt inneslutet område av bräckt vatten. Utbytet av vatten med övriga havsområden sker långsamt. Temperaturen är låg med åtföljande långsam nedbrytning av organiskt material.

På senare tid har föroreningssituationen i Östersjön varit föremål för diskussion vid flera internationella konferenser. I september 1973 in gick sålunda Östersjöns strandstater i Gdansk ett avtal rörande fisket och bevarandet av de levande tillgångarna i Östersjön och Bälten. I mars 1974 slutfördes förhandlingarna om en överenskommelse för skydd av Östersjöns marina miljö i Helsingfors.

Bottniska viken tillhör de delar av Östersjön som är särskilt känsliga för nedsmutsning. Särskilda åtgärder bör därför vidtagas. Två möjligheter synes avteckna sig, antingen ett bilateralt avtal inom ramen för östersjökonventionen eller ett regionalt avtal i anslutning till IMCO:s. Förenade Nationernas sjöfartsorganisation, internationella avtal om förorening av haven.

2. Remissyttranden

Yttranden över medlemsförslaget har avgivits av följande myndigheter och organisationer:

NORDFORSK
Kvarkenrådet
Föreningarna Nordens Förbund

Finland:

Ministeriet för inrikesärendena, miljövårdsavdelningen
Jord- och skogsbruksministeriet
Handels- och industriministeriet
Vattenstyrelsen
Havsforskningsinstitutet
Centralhandelskammaren
Miljövårdsrådet
Finlands naturskyddsförbund r.f.

Norge:

Miljøverndepartementet
Departementet for handel og skipsfart
Sjøfartsdirektoratet
Norges Rederforbund og Skipsfartens arbeidsgiverforening, Felleskontoret
Norsk sjømannsforbund

Sverige:

Sjöfartsverket, centralförvaltningen
Fiskeristyrelsen
Fiskeristyrelsen, havsfiskelaboratoriet
Statens naturvårdsverk
Koncessionsnämnden för miljöskydd
Institutet för vatten- och luftvårdsforskning (IVL)
Sveriges redareförening
Svenska naturskyddsföreningen
Svenska sjöfolksförbundet
Sveriges fiskares riksförbund

I remissvaren kommer olika uppfattningar om medlemsförslaget till uttryck. I huvudsak kan de framförda synpunkterna indelas i tre kategorier: de som är odelat positiva till medlemsförslaget, de som tillstyrker medlemsförslaget med vissa förbehåll samt de som är negativt inställda till detsamma. Därtill kommer ett antal myndigheter och organisationer som avstår från att ta ställning. I det följande genomgås remissyttranden enligt denna disposition.

2.1. Remissinstanser som i huvudsak är positivt inställda till medlemsförslaget

NORDFORSK anser det inte klarlagt vilka avfallstyper som omfattas av medlemsförslaget, då såväl utsläpp av avloppsvatten från tätorter och industrier som dumpning till havs tas upp. NORDFORSK tillstyrker att ett bilateralt avtal slutes mellan Finland och Sverige. Även om situationen är särskilt besvärlig i Bottniska viken bör en dylik överenskommelse omfatta också andra delar av Östersjön. Ett absolut

dumpningsförbud måste emellertid övervakas, vartill kommer att det i hamnstäderna måste arrangeras möjligheter att ta emot sopor och köksavfall från båtar. De problem, som sammanhänger med utsläpp av avloppsvatten från industrier och tätorter är lika betydelsefulla som föroreningar orsakade av dumpning. I det senare fallet synes införandet av generella normer eller tillståndsgivning vara de möjligheter som står till buds.

Föreningarna Nordens Förbund erinrar om, att föroreningsituationen i Bottniska viken dryftats vid en Kvarkenkonferens i dess regi i juni 1973. I samband med konferensen etablerades det s. k. Kvarkenrådet med uppgift att verka för en utbyggnad av miljövårdssamarbetet inom regionen. Genom sitt speciella läge är Bottniska viken särskilt känslig för föroreningar. Medlemsförslaget tillstyrkes, då relativt lång tid torde komma att förflyta innan en för hela Östersjön gällande miljöskyddskonvention träder i kraft.

Finland

Inrikesministeriet, miljövårdsavdelningen framhåller, att Östersjön inte kan jämföras med oceanerna, då den genom rådande exceptionella hydrografiska och ekologiska förhållanden är särskilt ömtålig för förändringar. Inte minst gäller detta Bottniska viken. Östersjöns tilltagande nedsmutsning har medfört att de därav följande skadorna kanske är irreparabla. Avtal om dumpning har ingåtts på internationell nivå. En överenskommelse om skydd av Östersjön väntas bl. a. bli ingången i slutet av mars 1974 mellan samtliga strandstater.

Uppmärksamhet bör också fästas vid s. k. landbaserad nedsmutsning, dvs. föroreningar som når havet via luft eller vatten. För Bottniska vikens del bör man eftersträva snabbare skyddsåtgärder än de som kan uppnås via östersjökonventionen. Ministeriet tillstyrker medlemsförslaget och förordar att avtal ingås mellan Finland och Sverige beträffande ett totalt förbud mot dumpning i Bottniska viken samt att åtgärder vidtas för att begränsa de landbaserade utsläppen.

Miljövårdsrådet anser, att redan vidtagna eller påbörjade åtgärder inte utgör tillräckligt skydd för Östersjön. En utvidgning av samarbetet mellan Finland och Sverige är en konsekvent följd av det nuvarande samarbetet på detta område. Den bästa lösningen är, enligt Miljövårdsrådets mening, ett bilateralt avtal mellan Finland och Sverige i vilket regleras på vilket sätt som bestämmelserna i konventionen rörande Östersjöns marina miljö skall förverkligas. Även om östersjökonventionen inte skulle komma att ingås bör ett dylikt bilateralt avtal slutas.

Centralhandelskammaren framhåller i sitt yttrande, att av finländska rederier ägda fartyg inte dumpar sitt avfall i havet. Vissa mindre och mera ålderdomliga fartyg kan dock ha problem med avfallstransporteringen, då utrymmena ombord för detta ändamål är otillräckliga.

IMCO-konventionen från oktober 1973 förbjuder dumpning av avfall inom ett visst avstånd från land. Då denna överenskommelse emellertid inte är heltäckande tillstyrker förbundet medlemsförslaget.

Norge

Norsk sjömannsforbund konstaterar inledningsvis i sitt yttrande, att Sverige spelade en framträdande roll under IMCO:s föroreningskonferens hösten 1973. Tillsammans med de länder som utgör Östersjöns strandstater föreslog man från svensk sida, att Östersjön skulle erhålla status av s. k. speciellt område med därav följande förbud mot utsläpp från fartyg. Villkor för att ett område skulle kunna erkännas som speciellt område är etablerandet av ett väl utbyggt nät av mottagarstationer för avfall.

Sverige

Koncessionsnämnden för miljöskydd instämmer i önskemålet, att nedskräpning från fartyg i Bottniska viken bör förhindras så snabbt och effektivt som möjligt. På längre sikt sker detta lämpligast genom internationella avtal, t. ex. östersjökonventionen, men under tiden före dess ikraftträdande kan andra och mer begränsade åtgärder vara önskvärda. En dylik åtgärd vore en överenskommelse mellan Finland och Sverige om ömsesidigt förbud av alla utsläpp av avfall från de färjor som trafikerar Bottniska viken.

Svenska naturskyddsföreningen delar förslagsställarnas uppfattning, att skyndsamma åtgärder bör vidtagas för skydd av Östersjön inklusive Bottniska viken. Även om arbetet pågår med utarbetande av en miljöskyddskonvention för Östersjön kan ett bilateralt avtal mellan Finland och Sverige medföra att de önskade bestämmelserna snabbare träder i kraft.

Svenska sjöfolksförbundet erinrar om, att Östersjön för åtskilliga människor är en rekreationskälla samtidigt som den för andra är en näringskälla. För att förbättra föroreningssituationen kräves emellertid också insatser mot föroreningar som härrör från land. Förbud kan omgående införas mot uttömning av fasta föroreningar från fartyg om hamnarna runt Bottniska viken ålägges att mottaga avfallet.

Ett speciellt problem utgör toalettavfallet. Det torde ta åtskilliga år innan konventionella handelsfartyg utrustas med förvaringstankar eller destruktionsanläggningar för toalettavfall. Ett totalförbud i detta hänseende skulle inte kunna efterlevas i dag. Till en början kunde dock de passagerarfartyg som trafikerar hamnar i Bottniska viken förbjudas att uttömma toalettavfall i havet.

2.2. Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget med vissa förbehåll

Finlands naturskyddsförbund erinrar om, att konventionen för skydd av Östersjöns marina miljö torde komma att innehålla bestämmelser om utsläpp från fartyg. Dessa bestämmelser skall också gälla för Bottniska viken. Förbundet anser det vara angeläget, att östersjökonventionen snarast träder i kraft. I det fall konventionens ingående eller skyddsåtgärdernas tillämpning skulle dra ut på tiden kan det eventuellt vara ändamålsenligt att träffa en specialöverenskommelse rörande Bottniska viken mellan Finland och Sverige.

Norges rederförbund og Skibsfartens arbeidsgiverforening, Fellekon-toret påpekar, att Östersjön tas upp som s. k. speciellt område i den hösten 1973 ingångna IMCO-konventionen om föroreningar i haven härrörande från fartyg. Därmed är i princip intentionerna i medlemsförslaget förverkligade. Om det emellertid under den vidare behandlingen av ärendet skulle framkomma nya synpunkter avser organisationerna att ta upp förslaget till förnyad prövning.

Sverige

Fiskeristyrelsen anför, att östersjökonventionen på ett tillfredsställande sätt tycks täcka den intressesfär som behandlas i medlemsförslaget, som har lokal och interimistisk karaktär. Träder nämnda överenskommelse i kraft inom en snar framtid är behovet av ett säravtal för Bottniska viken litet. Skulle det däremot dra ut på tiden har styrelsen inga invändningar emot att ett bilateralt avtal ingås mellan Finland och Sverige. *Fiskeristyrelsen, havsfiskelaboratoriet* anser, att det är tekniskt möjligt att upprätta ett särskilt avtal mellan Sverige och Finland, men att det med tanke på den enighet som råder angående det föreliggande förslaget till östersjökonvention inte verkar vara påkallat med ett säravtal. Vid en försening skulle saken dock kunna bli aktuell. *Sveriges fiskares riksförbund* förutsätter, mot bakgrund av att strandstaterna runt Östersjön är så pass eniga i fråga om behovet av en konvention för att skydda Östersjön, att godkännandet och ratificerandet av densamma ej kommer att ta särskilt lång tid. Med tanke på sjöfartens internationella karaktär torde också ett avtal mellan Finland och Sverige få begränsad effekt. Om förhållandena i Bottniska viken ej regleras på ett tillfredsställande sätt i nämnda konvention skulle ett bilateralt avtal kunna bli aktuellt. I alla händelser bör frågan om ett bilateralt avtal vila till dess att östersjökonventionen förverkligats.

2.3. Remissinstanser som avstyrker medlemsförslaget

Finland

Handels- och industriministeriet anser, att ett ovillkorligt förbud mot utsläpp av avfall i Bottniska viken skulle få negativa följder för indu-

strierna dels längs Bottniska vikens kuster, dels vid vattenleder som utmynnar i detta område. Nutida teknik medger inte en fullständig rengöring av industrins avloppsvatten, utan endast en sänkning av föroreningsgraden. Ett undantagslöst förbud mot utsläpp skulle medföra industriell nedläggning i det aktuella området. Nedsmutsningen från fartyg tar i princip slut när IMCO:s konvention rörande föroreningar från fartyg och östersjökonventionen träder i kraft. Finlands och Sveriges möjligheter inskränker sig i det aktuella fallet till att reglera utsläpp från finländska och svenska fartyg.

Sverige

Sjöfartsverket finner, att intentionerna i medlemsförslaget tillgodoses genom 1973 års konvention om föroreningar från fartyg och 1974 års östersjökonvention. Fullgott skydd vad beträffar föroreningar från fartyg kan inte uppnås om inte samtliga länders fartyg som trafikerar ett speciellt område tillämpar dessa. Detta kan uppnås via de två nämnda konventionerna. Ett praktiskt samarbete mellan Finland och Sverige rörande föroreningsfrågor i Bottniska viken kan utvecklas inom ramen för östersjökonventionen och kräver ej ett specialavtal.

Statens naturvårdsverk finner, mot bakgrund av tillkomsten av en konvention till skydd av Östersjöns marina miljö, det ej vara påkallat att ingå ett särskilt avtal mellan Finland och Sverige rörande föroreningsproblem i Bottniska viken.

Sveriges redareförening erinrar om, att Östersjön i IMCO:s överenskommelse rörande föroreningar från fartyg erhållit status som speciellt område. Därmed är de synpunkter tillgodosedda, som avses i medlemsförslaget.

Institutet för vatten- och luftvårdsforskning (IVL) finner det vara angeläget att nedskräpningen av internationellt vatten i Bottniska viken förhindras. På sikt kommer dock östersjökonventionen att täcka detta fält varför ytterligare åtgärder ej förefaller vara motiverade.

2.4. Remissinstanser som inte tar ståndpunkt till medlemsförslaget eller avstår från att yttra sig

Kvarkenrådet påpekar, att sjötrafiken inom kvarkenregionen är livlig. Genom att avfall från fartyg flutit i land har detta medfört nackdelar för fritidsbebyggelse, badplatser och fritidsområden. Ett förbud mot utsläpp av avfall från färjor kan genomföras relativt omgående. Därvid måste hamnarna i området utrustas med anläggningar som kan ta emot avfallet. Utsläppen från de kommunala reningsverken är betydande. En samordning av reglerna för dessa är önskvärd. För industriella utsläpp gäller att de bör minimeras, men här kommer olika ekonomiska avvägningar in.

Finland

Vattenstyrelsen tolkar medlemsförslaget så att det avser enbart utsläpp från fartyg i havet. Internationella avtal finns på detta område. IMCO-konventionen fastslår att Östersjön är ett s. k. speciellt område inom vilket strängare skyddskrav tillämpas. Även konventionen för skydd av Östersjöns marina miljö torde komma att innehålla liknande bestämmelser. De två konventionerna torde komma att träda i kraft om 2—3 år. Förutom utsläpp av oljehaltiga avfall, skadliga kemikalier torde även förbud tillkomma beträffande utsläpp av avfallsvatten och torrt avfall från fartyg. Genom att mottagarstationer måste byggas uppstår ansevärd kostnader. Att införa förbud mot utsläpp av avfallsolja och torrt avfall är tämligen enkelt, men ett dylikt förbud för andra ämnen kan erbjuda problem.

Till detta yttrande hänvisar *jord- och skogsbruksministeriet*. *Havs- och fiskeriforskningsinstitutet* anser det inte motiverat att ta ställning till frågan om på vilket sätt man skall begränsa eller förhindra utsläppen från fartyg i havet, då dessa frågor handlägges av sjöfartsstyrelsen.

Norge

Departementet för handel- och skipsfart, *Sjöfartsdirektoratet* samt *Miljøverndepartementet* har inga synpunkter att framföra i anledning av medlemsförslaget.

3. *Utskottet*

Föreningssituationen i Östersjön har under de senaste åren blivit alltmera alarmerande. Detta sammanhänger med, förutom med den ökade förekomsten av olika slags föreningar, att Östersjön är ett nästan helt inneslutet område av bräckt vatten, vars vattenutbyte med övriga havsområden är långsamt och oregelbundet. I genomsnitt förs 15 000 kubikmeter sött flodvatten ut i Östersjön per sekund. Då nederbördsmängd och avdunstning i stort sett tar ut varandra resulterar detta i att salthalten blir mycket låg — i genomsnitt 7—8 promille i egentliga Östersjön. Emellertid varierar förhållandena också inom östersjöområdet. I Bottniska viken, som avskiljes från Bottenhavet genom en tröskel endast 25 meter under vattenytan är salthalten så låg som 3,5 promille.

Östersjöns föreningssituation har behandlats vid flera internationella konferenser på senare tid. Förenta Nationernas sjöfartsorganisation, IMCO, kallade hösten 1973 till en konferens som resulterade i en överenskommelse om förhindrande av föreningar av haven från fartyg. Konventionen träder dock i kraft först sedan 15 stater representerande minst 50 procent av världstonnaget ratificerat fördraget. Detta kan beräknas ske inom en tidsrymd av 4—5 år. I IMCO-konventionen fastslås, att Östersjön utgör ett s. k. speciellt område för vilket strängare

regler för utsläpp från fartyg än eljest kommer att gälla. Detta innebär förbud mot utsläpp av olja från tankfartyg eller fartyg över 400 bruttoton, förbud mot utsläpp av merparten av miljöskadliga kemikalier samt totalt förbud mot utsläpp av fast avfall.

Östersjöns sju strandstater — Danmark, Västtyskland, Östtyskland, Polen, Sovjetunionen, Finland och Sverige — inledde i början av 1970-talet överläggningar om föroreningssituationen i Östersjön. Dessa överläggningar resulterade i mars 1974 i ett avtal om skydd av Östersjöns marina miljö. Till skillnad från IMCO-konventionen, som endast behandlar utsläpp från fartyg, tar östersjökonventionen också upp de miljöproblem, som orsakas av landbaserade utsläpp. De i IMCO-konventionen förekommande bestämmelserna om utsläpp från fartyg har överflyttats till östersjökonventionen. Det kan nämnas att två särskilt farliga ämnen, de klorerade kolvätena PCB och DDT, enligt åtagandena i konventionen skall hindras från att nå Östersjön. Östersjökonventionen är dock bindande enbart för Östersjöns strandstater. IMCO-konventionen kommer därmed att bli av stor betydelse för föroreningssituationen i Östersjön genom att den föreskriver att också fartyg från övriga världen skall iakttaga för utsläpp uppställda regler.

I december 1972 ingick statens naturvårdsverk i Sverige och havsforskningsinstitutet och vattenstyrelsen i Finland ett bilateralt avtal om utredningar och undersökningar om föroreningsförhållanden m. m. i Bottniska viken. De åsyftade undersökningarna avser att påvisa långsiktiga förändringar i Bottniska vikens hydrografiska, hydrokemiska, biologiska och sedimentologiska förhållanden, att klarlägga ifrågavarande havsområdets status ur föroreningssynpunkt samt att undersöka materialbasen i området. En särskild kommitté har upprättats för ändamålet, vilken skall sammanträda minst en gång per år. Kommittén skall rapportera om sin verksamhet och presentera sina forskningsresultat för respektive lands myndigheter.

De synpunkter, som de olika remissinstanserna har framfört beträffande medlemsförslaget om förbud mot utsläpp i Bottniska viken har i övervägande grad varit positiva, men invändningar har också förekommit. Sålunda har det från flera håll anförts, att ett avtal av det slag som föreslås i medlemsförslaget är obehövligt sedan 1974 års konvention om skydd av Östersjöns marina miljö och 1973 års IMCO-konvention om föroreningar av haven från fartyg undertecknats. Även om, såvitt utskottet förstår, så i huvudsak torde vara fallet, kvarstår emellertid att vissa brister kan urskiljas i IMCO-konventionens och östersjökonventionens regelverk. Utskottet vill i sammanhanget peka på fyra sådana brister, som det borde vara möjligt att komma till rätta med för Bottniska vikens del genom att ett bilateralt avtal ingås mellan Finland och Sverige. Enligt båda konventionerna får för det första fartyg under 400 bruttoton släppa ut olja i Östersjön och därmed också i

Bottniska viken förutsatt att vissa maximikoncentrationer ej överskrides och avståndet från land är minst 12 nautiska mil. Räknet från den finländska och svenska kusten kommer därmed dylika utsläpp att vara tillåtna inom ett område i Bottniska viken vars största bredd är cirka 30 och största längd cirka 80 nautiska mil. För det andra får helt obehandlat toalettavfall släppas ut inom samma område, dvs. 12 nautiska mil från närmaste land samt mekaniskt sönderdelat toalettavfall inom ett ändå större område eller 4 nautiska mil från närmaste land. För det tredje är det enligt de båda konventionerna tillåtet att släppa ut kemikaliska substanser enligt klassificeringsgrupperna B — dock endast rester — C och D. För det fjärde är kvittblivning av matavfall tillåten 12 nautiska mil från närmaste land.

Förslagsställarna åsyftar i sitt medlemsförslag ett ovillkorligt förbud mot utsläpp av avfall i Bottniska viken. Ett dylikt förbud bör enligt utskottets uppfattning eftersträvas, även om det i dagens läge knappast är realistiskt att tänka sig att totalförbjuda landbaserade utsläpp från t. ex. fabriker eller kommunala reningsverk. Före införandet av ett totalt förbud mot utsläpp från fartyg av olika typer av föroreningar krävs, att mottagningsanläggningar inrättas i hamnarna i Bottniska viken och Östersjön.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställer utskottet att Nordiska rådet antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att i avvaktan på IMCO- och Östersjökonventionernas ikraftträdande verka för att ett bilateralt avtal rörande Bottniska viken ingås i syfte:

1. att effektivt begränsa utsläppen av olika former av föroreningar från fartyg,
2. att minimera de negativa effekterna av de landbaserade utsläppen i området samt
3. att ställa ökade resurser till förfogande för forskning rörande föroreningsituationen i Bottniska viken.

Göteborg den 19 augusti 1974

Finn Gustavsen (SV)

Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)

Förman

Knud Jespersen (DKP)

Knut Johansson (s)

Lars Lindeman (Sd)

Gerda Møller (KF)

Arne Nilsen (A)

Jan-Ivan Nilsson (c)

Anna-Greta Skantz (s)

Carl Olof Tallgren (Sv)

Medlemsförslag

om inrättandet av ett nordiskt institut för livsmedelsforskning

(Väckt av Sven Hammarberg, Doris Håvik och Grethe Lundblad)

Individen är för sin dagliga livsföring och hälsa starkt beroende av den produktion och produktionsutveckling som sker inom livsmedelsindustrin. Samtidigt kan resultaten av en förändrad näringsmässig sammansättning hos livsmedel med åtföljande ändringar i kostvanor studeras med vetenskapliga metoder först efter lång tid. Med nuvarande tekniska hjälpmedel kan man inte till alla delar fastställa effekterna av olika slag av förändringar hos livsmedel. Det ter sig därför utomordentligt angeläget att ökade resurser avsätts till forskning, som är inriktad på att utveckla metoder, vilka på ett tillfredsställande sätt möjliggör bestämningar av livsmedels totala närings- och kvalitetsegenskaper.

Även om forskning rörande livsmedels rent näringsmässiga egenskaper måste tilläggas stor betydelse så torde inom de närmaste åren krav komma att resas på att utvärdera också deras kulinariska egenskaper. Genom att livsmedel i allt större omfattning kommit att förädlas industriellt — och inte som tidigare i nära anknytning till det egna hushållet — så tenderar konsumenternas direkta möjligheter till insyn i produktionsprocessen att minska. Måhända har heller inte livsmedelsindustrins egna forskningsresurser medgivit en belysning av hela problemfältet. Livsmedelsindustrins omfattning illustreras av att omkring eller strax under 10 procent av det totala förädlingsvärdet inom hela industri-sektorn i Sverige härrör från denna.

Nordiska rådet antog vid sin 10:e session år 1962 en rekommendation, (*rek. nr 11/1962*), i vilken de nordiska regeringarna uppmanades att utreda möjligheterna för att genomföra en likartad lagstiftning på livsmedelsområdet och en gemensam medicinsk kontroll i fråga om livsmedel. Rekommendationen slutbehandlades för Nordiska rådets del vid den 20:e sessionen år 1972, varvid socialpolitiska utskottet i sitt betänkande över det inför sessionen avgivna meddelandet konstaterade, att frågan om likartade regler på detta område skulle komma att tas upp inom ramen för en för ändamålet tillsatt ämbetsmannakommitté. Under mellantiden hade det i Sverige införts en ny lag på livsmedelsområdet. Från danskt håll var en dylik under förberedande. Gemensamt för dessa lagar var, att de tillkommit under hänsynstaganden till såväl nordiska som internationella harmoniseringssträvanden på området. Av ämbets-

mannakommitténs senaste berättelse framgår, att man kunnat enas om vissa för ämnesområdet nödvändiga definitioner. Sålunda har innebörden i begrepp som livsmedel, tillsatser, djupfryst vara, färdigförpackat livsmedel m. m. bestämts.

I de nordiska länderna har forskning kring livsmedels aromegenskaper bedrivits sedan länge. Utvecklingen tog ett stort steg framåt när gaskromatograferna infördes på 1950-talet för att under 1960-talet vidareföras med masspektrografins hjälp. Forskning kring livsmedels aromegenskaper samt förekomsten av olika typer av tillsatser har blivit både intressanta och omdebatterade frågor.

I de nordiska länderna har aromforskning bedrivits vid Biocentralen i Danmark, vid statens tekniska forskningsanstalt i Finland, vid Sentralinstitutet för industriell forskning i Norge samt vid Svenska institutet för konserveringsforskning (SIK). De forskningsuppgifter som aromforskarna ställts inför har påfallande ofta krävt ett tvärvetenskapligt angreppssätt. Bland de vetenskapsgrenar som är involverade i forskning kring aromatiska eller sensoriska egenskaper har härvid märkts kemi, fysik, matematik, sociologi och psykologi.

Samarbetet mellan nordiska aromforskare inleddes vid ett möte i Göteborg 1965. En nordisk kontaktgrupp för aromforskning inrättades under Nordforsks (Nordiska samarbetsorganisationen för teknisk-naturvetenskaplig forskning) överinseende med representanter från Danmark, Finland, Norge och Sverige. I Nordforsks regi och med danska Biocentralen som värd avhölls i april 1966 det första nordiska aromforsknings-symposiet. I anslutning till detta symposium diskuterades frågan om ett fortsatt nordiskt samarbete på aromforskningsområdet. Mötesdeltagarna enades om att såväl intresse för som behov av ett dylikt samarbete förelåg. I och med att den nordiska kontaktgruppen sedermera ombildades till Nordforsks kommitté för aromforskning knöts också Island till samarbetet. Kommitténs uppgifter var tre: a) att vara ett forum för diskussion mellan forskare och företrädare för livsmedelsindustrin på aromforskningsområdet, varvid de senare mot ersättning kunde anlita den expertis som fanns på Svenska institutet för konserveringsforskning, b) att få till stånd egna forskningsprojekt av samnordiskt intresse samt c) att sprida information beträffande aromforskningsmetoder och möjligheter.

Den egentliga verksamheten inleddes dock först sedan forskningspersonal knutits till kommittén.

På uppdrag av Nordforsk gjorde cand.real. Hellmut Russwurm jr. år 1971 en utvärdering av forskningsgruppens arbete på grundval av dess fyraåriga verksamhet. Därvid konstaterade utredningsmannen, att gruppen tillgodosett ett samarbetsbehov, att aromforskningsområdets komplexitet verkat pådrivande på samarbetet, att — vid sidan av de konkreta forskningsresultat som framkommit — informationsutbytet i Norden för-

bättrats samt att förläggandet av forskningsarbetet till Svenska institutet för konserveringsforskning varit av stor betydelse.

Mot bakgrund av framväxten av en alltmera enhetlig marknad för livsmedel i Norden — även om det kan förekomma vissa variationer i exempelvis konsumenternas preferenser och livsmedelsindustrins struktur — borde en betydande del av den forskning som bedrivs rörande livsmedels kvalitativa och näringsmässiga egenskaper kunna ske på nordisk basis. Genom nordisk samverkan kan onödigt dubbelarbete förhindras och därmed en bättre hushållning med de för ändamålet disponibla, såväl personellt som ekonomiskt, knappa resurserna uppnås. Etablerandet av ett nordiskt institut för livsmedelsforskning skulle vara till fördel inte bara för livsmedelsforskningen i Norden, utan också genom sin inriktning på metodutveckling få sekundäreffekter också för t. ex. kemisk forskning.

Uppgifterna för ett dylikt institut skulle vara: 1. att få till stånd en samhällsorienterad forskningsutveckling inom livsmedelssektorn till gagn för såväl konsumenter, näringsliv som på området redan befintliga forskningsinstitutioner, 2. att underlätta framställningen av livsmedelsvaror av bättre kvalitet och till ett lägre pris för konsumenten samt 3. att skapa vägar för samverkan mellan producenter och konsumenter. Vidare skulle institutet kunna tjänstgöra som en nordisk dokumentationscentral samt organisera ett utbyte av stipendiater som för kortare eller längre tid kunde vara verksamma vid institutet som gästforskare. Tänkbara arbetsområden är i första hand studiet av livsmedlens näringsvärde, hållbarhet och effekterna av olika former av tillsatser, men också konsumenternas attityder till struktur, arom och konsistens borde uppmärksammas.

För att uppnå en rimlig arbetsfördelning bör forskning rörande metodutveckling ske på samnordisk nivå under det att tillämpning av framtagna metoder sker nationellt. Övervägas bör om inte finansieringen av ett dylikt institut kunde ske via den nyligen inrättade nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling. I sammanhanget bör också uppmärksammas den nära anknytning som hittills rått mellan å ena sidan den nordiska aromforskningsgruppen och å andra sidan Svenska institutet för konserveringsforskning i Göteborg. På vilket sätt ett fortsatt samarbete dem emellan kan säkras bör övervägas.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställs,

att Nordiska rådet måtte rekommendera Nordiska ministerrådet att verka för inrättandet av ett nordiskt institut för livsmedelsforskning.

Stockholm den 10 oktober 1973

Sven Hammarberg (s)

Doris Håvik (s)

Grethe Lundblad (s)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 135)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över medlemsförslaget

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats ett medlemsförslag om inrättandet av ett nordiskt institut för livsmedelsforskning. Medlemsförslaget har behandlats vid utskottets möten i Stockholm den 19 februari 1974, i Mariehamn den 10 maj 1974 samt i Göteborg den 19 augusti 1974.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att verka för inrättandet av ett nordiskt institut för livsmedelsforskning.

Genom att livsmedel i allt större omfattning förädlas industriellt har konsumenternas direkta möjligheter till insyn i produktionsprocessen minskat. Livsmedelsindustrins egna forskningsinsatser har samtidigt inte medgivit en fullständig belysning av t. ex. effekterna av ändrade kostvanor.

Forskning om livsmedels aromegenskaper har bedrivits sedan länge på nordisk basis. De forskningsuppgifter som aromforskarna ställts inför har ofta krävt ett tvärvetenskapligt angreppssätt. Ett nordiskt samarbete på aromforskningsområdet inleddes år 1965. Något år senare bildades NORDFORSK:s kommitté för aromforskning med uppgift: 1) att vara ett forum för diskussion mellan forskare och företrädare för livsmedelsindustrin, 2) att verka för samnordiska forskningsprojekt samt 3) att sprida information om aromforskningens metodik.

Enligt förslagsställarna borde en betydande del av den forskning som idag äger rum beträffande livsmedels kvalitativa och näringsmässiga egenskaper kunna ske på nordisk basis. Som ett skäl för detta synsätt anförs att Norden börjar utgöra en allt mera enhetlig marknad för livsmedel. Tänkbara uppgifter för ett nordiskt institut för livsmedelsforskning skulle kunna vara att verka för en samhällsorienterad forskningsutveckling inom livsmedelssektorn, att underlätta framställningen av livsmedel till bättre kvalitet och till lägre pris samt att skapa möjligheter till samverkan mellan producenter och konsumenter.

En rimlig arbetsfördelning mellan nationella institutioner och ett eventuellt nordiskt institut vore att forskning rörande metodutveckling

förläggs till det nordiska institutet under det att tillämpningen av framtagna metoder borde ske nationellt. Som en möjlig finansieringskälla anges i medlemsförslaget Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling.

2. Remissyttranden

Yttranden över medlemsförslaget har avgivits av följande myndigheter och organisationer:

Nordens fackliga samorganisation (NFS)
 NORDFORSK, huvudsekretariatet
 Nordiska kommittén för konsumentfrågor
 Nordisk Husholdshøgskole (NHH)

Danmark:

Miljøministeriet
 Landbrugsraadet
 Landsorganisationen i Danmark
 Industrirådet
 Grosserer-Societetet
 Provinshandelskammeret
 Arbejderbevægelsens Erhvervsråd
 Forbrugerrådet
 Dansk Varedeklarations-Nævn
 Håndværksrådet
 Dansk Fiskeriforening
 Danmarks Havfiskeriforening

Finland:

Handels- och industriministeriet
 Helsingfors universitet, kanslern
 Helsingfors universitet, konsistoriet
 Helsingfors universitet, agrikultur-forstvetenskapliga fakulteten
 Lantbrukets forskningscentral
 Statens tekniska forskningscentral
 Konsumentrådet
 Livsmedelsindustriförbundet
 Stiftelsen för befrämjande av livsmedelsproduktionen

Norge:

Departementet for industri og håndverk
 Kirke- og undervisningsdepartementet
 Sosialdepartementet
 Norges tekniske høgskole, Sekretariatet
 Norges tekniske høgskole, Kjemiavdelngen
 Norges tekniske høgskole, Insttutt for organisk kjem
 Norges tekniske høgskole, professor Helge Larsen
 Norges landbrukshøgskole
 Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd
 Norges handelsstands forbund
 Norges industriforbund

Landsorganisasjonen i Norge
Norges fiskeriforskningsråd
Norges kooperative landsforening (NKL)
Norsk institutt for næringsmiddelforskning
Landbrukets sentralforbund
Hermetikkindustriens laboratorium
Konservindustriens teknologforening
Norges fiskarlag
Norges husmorforbund

Sverige:

Socialstyrelsen
Statens bakteriologiska laboratorium (SBL)
Statens livsmedelsverk
Konsumentverket
Sveriges grossistförbund
Sveriges industriförbund
Lantbrukarnas riksförbund
Industrins livsmedelsgrupp
Svenska livsmedelsarbetareförbundet

De yttranden som inkommit från myndigheter, institutioner och organisationer kan i huvudsak indelas i tre grupper. Ett mindre antal av remissinstanserna tillstyrker medlemsförslaget, ett något större antal avstyrker detsamma under det att en överväldigande majoritet ställer sig positiv till ett ökat nordiskt samarbete på livsmedelsforskningens område dock utan att förorda att detta leder till etablerandet av ett fristående institut. Till den sistnämnda gruppen har i detta sammanhang också räknats de remissinstanser som anser att frågan kräver ytterligare utredning.

2.1. Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget

Provinshandelskammeret, Danmark, har inga invändningar mot det föreliggande medlemsförslaget. Organisationen förutsätter att etablerandet av ett nordiskt institut för Danmarks och de övriga nordiska ländernas del kommer att innebära inte oväsentliga kostnadsbesparingar.

Danmarks Havfiskeriforening har inga invändningar mot medlemsförslaget.

Lantbrukets forskningscentral, Finland, anser att varje nordiskt land bör bygga ut sina resurser på livsmedelsforskningens område. Avancerad livsmedelsforskning kräver dock tillgång till dyr utrustning och specialskolad personal. Aromforskningen, som tillhör den kommersiella intressesfären, har fått en central plats i medlemsförslaget. Tillkomsten av ett nordiskt institut för livsmedelsforskning får dock inte medföra att de nationella forskningsresurserna inskränkes. Ett nordiskt institut förordas under förutsättning att dess uppgift blir att utreda special-

frågor, att verka för mera omfattande forskningsprojekt samt att utbilda forskare.

Norges husmorförbund tillstyrker medlemsförslaget.

2.2. Remissinstanser som förordar ett utvidgat nordiskt samarbete på livsmedelsforskningens område, men som ställer sig tveksamma till inrättandet av ett samnordiskt institut

Nordens fackliga samorganisation (NFS) finner det inte vara klarlagt, mot bakgrund av tillgänglig information, att det är nödvändigt att grunda ett särskilt nordiskt institut för livsmedelsforskning. NFS hänvisar till de uttalanden som gjorts av de danska och norska landsorganisationerna och som pekar på möjligheten av att uppnå önskat resultat genom en ökad koordinering av forskningsinsatserna vid redan befintliga institutioner.

NORDFORSK, huvudsekretariatet finner det vara mera ändamålsenligt att verka för samnordiska forskningsprojekt varvid redan befintliga forskningsinstitutioner kan utnyttjas på ett bättre sätt än genom att resurser bindes vid ett nytt institut. Insatserna på livsmedelsområdet bör utökas dels för att underlätta för konsumenterna att bedöma varutbudet, dels för att ge producenterna bättre driftskontroll. Genom samordnade forskningsprojekt kan den specialinriktning som förekommer vid olika forskningsinstitutioner utnyttjas. Ett gemensamt nordiskt forskningsprogram på livsmedelsområdet bör utarbetas i samråd med existerande nordiska samarbetsorgan som Nordiska ämbetsmannakommittén för livsmedelslagstiftning, Nordiska metodikkommittén för livsmedel, Nordiska kommittén för konsumentfrågor m. fl. De erfarenheter som *NORDFORSK:s* kommitté för livsmedels sensoriska egenskaper inhämtat bör därvid kunna komma till användning.

Nordiska kommittén för konsumentfrågor vill främja samnordisk forskning på livsmedelsområdet, men är tveksam till inrättandet av ett fristående institut. Förslaget bör studeras närmare och alternativa åtgärder övervägas.

Nordisk Husholdshøgskole (NHH) saknar konkreta upplysningar i medlemsförslaget om bl. a. arbetsuppgifterna för ett nordiskt institut för livsmedelsforskning. Högskolan understryker, att livsmedelsforskningen blir allt viktigare i ett samhälle där konsumenterna i ökad utsträckning blir beroende av livsmedelsindustrien. I de nordiska länderna revideras för närvarande vissa lagar och bestämmelser som gäller på livsmedelsområdet. Nya kontrollorgan är under uppbyggande eller har nyligen etablerats. På forskningssidan pågår en upprustning.

Redan i nuläget äger ett betydande nordiskt samarbete rum inom det aktuella området, inte minst inom ramen för *NORDFORSK*. I avsaknad av en fullständig överblick över de forskningsaktiviteter, som pågår i de nordiska länderna är det svårt att veta vilka områden som ett

eventuellt nordiskt institut bör prioritera.

Personalen vid ett eventuellt nordiskt institut bör utnyttjas också för undervisningsändamål. Institutet bör därför förläggas i anslutning till ett akademiskt lärosäte. NHH har erfarenhet av utbildning på samnordisk basis. Medlemsförslaget bör utredas närmare.

Nordiska kommittén för konsumentfrågor finner det angeläget, att ökade resurser avsätts för forskning rörande livsmedels närings- och kvalitetsegenskaper. Kommittén är enig med förslagsställarna om att forskning av metodutvecklingskaraktär med fördel kan bedrivas på nordisk basis, men ställer sig tveksam till om detta bäst sker inom ramen för ett fristående institut.

Danmark

Miljöministeriet erinrar om, att det redan i dagens läge förekommer en omfattande forskningsverksamhet i de nordiska länderna på livsmedelsområdet. Täta kontakter upprätthålles mellan berörda institutioner. Den forskningsverksamhet som förekommer i Norden bör kartläggas innan den organisatoriska ramen för ett intensifierat nordiskt samarbete på det aktuella området fastlägges.

Landsbruksraadet ställer sig positivt till en utbyggnad av det internationella samarbetet på livsmedelsforskningens område. Ett danskt ställningstagande till det föreliggande medlemsförslaget måste dock ses mot bakgrund av det samarbete som förekommer inom EF.

Landsorganisationen i Danmark finner en utökad forskningsinsats beträffande livsmedels kvalitativa egenskaper vara motiverad. Behovet av ett särskilt nordiskt institut måste dock vägas mot möjligheterna att koordinera redan pågående forskningsaktiviteter.

Industrirådet understryker, att uppgiften att verka för samarbete mellan konsumenter och producenter på livsmedelsområdet ligger vid sidan av de uppgifter som ett eventuellt institut bör tilläggas. På dokumentationsområdet finns flera europeiska dokumentationscentraler, varför behovet av ett nordiskt samarbete inom detta först är begränsat. Det samarbete som redan pågår mellan de nordiska länderna bör utvecklas, men detta kan ske dels genom projektsamarbete, dels genom att aktuella forskningsuppgifter fördelas mellan befintliga institutioner. Etablerandet av ett självständigt nordiskt institut förefaller således inte att vara en optimal lösning. Av de ämnesområden som omnämnes i medlemsförslaget lämpar sig studiet av livsmedels kvalitet och näringsvärde särskilt för en samnordisk insats, då objektiva kvalitetsdata saknas för många industriellt utvecklade produkter. Exempelvis när det gäller att bestämma näringsvärden råder stor oklarhet om i vilken utsträckning livsmedel påverkas av kokning, förvaring i kylskåp, köksutrymmen m. m.

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd finner det ej vara tillräckligt doku-

menterat att det föreligger behov av ett nytt samarbetsorgan på livsmedelsforskningens område. Ett nära samarbete bör i stället eftersträvas mellan redan existerande institut.

Forbrugerrådet lägger vikt vid att konsumenternas synpunkter beaktas på ett tidigt stadium vid planeringen av olika forskningsprojekt. Nationella forskningsinstitut på livsmedelsområdet bör bibehållas. Det nordiska samarbetet bör utbyggas. Om detta bäst sker genom upprättande av ett nytt och fristående institut eller genom samverkan mellan redan befintliga institutioner är en öppen fråga.

Dansk Varedeklarations-Nævn finner det vara av betydelse, att metoder utvecklas för bestämning av livsmedels kvalitetsegenskaper och näringsvärde. Ökade resurser bör tillföras livsmedelsforskningen. Där emot är det för tidigt att uttala sig om huruvida denna bäst befrämjas genom upprättandet av ett särskilt institut.

Finland

Handels- och industriministeriet konstaterar, att inrättandet av ett nordiskt institut för livsmedelsforskning kan motiveras av kostnadsskäl. Att etablera ett nytt institut i detta skede ställer sig dock ministeriet tveksamt till och efterlyser om inte samma mål kan uppnås genom en effektivisering av det nuvarande samarbetet. Som exempel på en framgångsrik samverkan på livsmedelsforskningens område pekar ministeriet på det nordiska aromforskningssamarbetet.

Helsingfors universitet, agrikultur-forstvetenskapliga fakulteten redogör inledningsvis i sitt yttrande för det nordiska aromforskningssamarbetet. Det påpekas att livsmedelshushållningens problem till sin natur är nationella, vilket sammanhänger med geografiska, historiska och politiska orsaker. I Finland pågår för närvarande ett omfattande planeringsarbete inte minst när det gäller utbildningen på det livsmedelsvetenskapliga området. Ett intensifierat vetenskapligt samarbete har inletts med SEV-länderna. Kostnaderna för ett nordiskt institut blir betydande, varför man bör vänta med att pröva detta alternativ till dess att de viktigaste problemen lösts på nationell nivå och utsikterna till en bredare internationell samverkan klarlagts.

I detta yttrande instämmer *Helsingfors universitet, kanslern och Helsingfors universitet, konsistoriet*.

Statens tekniska forskningscentral finner det vara angeläget att ett ökat nordiskt samarbete kommer till stånd på livsmedelsforskningsområdet. Emellertid förefaller det i detta skede som om i medlemsförslaget angivna syften snabbare kan uppnås genom att anlita andra lösningar än inrättandet av ett nordiskt institut. En möjlig konsekvens av etablerandet av ytterligare ett institut kan vara ökat i stället för minskat dubbelarbete. Däremot bör man eftersträva koordinering samt främja gemensamma forskningsprojekt.

Konsumentrådet påpekar, att det i de nordiska länderna redan finns ett flertal forskningsanstalter inom det aktuella området. De motive- ringar, som anförs i medlemsförslaget, är oklara. Utvecklandet av livs- medelslagstiftningen, koncentrationen av informationsverksamheten, verksamheten vid Svenska institutet för konserveringsforskning och NORDFORSK hör inte samman med frågan om inrättandet av ett nor- diskt institut för livsmedelsforskning.

Livsmedelsindustriförbundet ställer sig positivt till ett effektivt nor- diskt samarbete på livsmedelsforskningens område, men anser inte att de i medlemsförslaget angivna målen förverkligas bäst inom ramen för ett nordiskt institut. En koncentration av den nordiska livsmedels- forskningen till ett nordiskt institut skulle kunna försvaga dess ställ- ning i de enskilda nordiska länderna. Det fortsatta samarbetet bör i stället inriktas på finansiering av gemensamma forskningsprojekt.

Stiftelsen för befrämjande av livsmedelsproduktionen anser, att det knappast kan vara en praktisk lösning att den forskning som utföres på livsmedelsområdet i fyra länder koncentreras till ett enda institut. I stället för att inrätta ett nordiskt institut bör andra samarbetsformer övertäckas t. ex. effektiviserat informationsbyte, gemensamma forsk- ningsprojekt och stipendieverksamhet. De nordiska ländernas förhållan- den till olika ekonomiska sammanslutningar har betydelse i samman- hanget liksom deras beroende av de olika handelsblockens livsmedels- marknader. Gruppen livsmedelsforskare har hittills varit synnerligen he- terogen i alla länder. Det har emellertid blivit allt vanligare att man bör- jat utbilda experter inom ämnet livsmedelsvetenskap, food science. Be- hovet av akademisk arbetskraft inom detta område torde komma att öka i framtiden.

Norge

Departementet för industri- og håndverk uppger att 8—10 forsk- ningsinstitutioner i Norge bedriver livsmedelsforskning. Försök att ko- ordinera denna forskning på nationell nivå pågår. Också i de övriga nordiska länderna finns en rad forskningsinstitut på livsmedelsområ- det. Nordiskt samarbete pågår inom ramen för olika samarbetsorgan.

Även om det kan vara av värde att intensifiera det nordiska samar- betet på livsmedelsforskningens område så behöver inte detta betyda att det kan anses föreligga behov av att inrätta ett särskilt nordiskt in- institut.

Sosialdepartementet finner, mot bakgrund av att forskning i syfte att utveckla metoder för bestämmandet av livsmedels kvalitetsegenskaper bedrivs vid ett flertal norska forskningsinstitutioner, det inte vara på- kallat att inrätta ett särskilt nordiskt institut. De arbetsuppgifter som i medlemsförslaget tillägges ett dylikt institut handhas redan av en sär- skild ämbetsmannakommitté.

Norges landbrukshøgskole anser inte att de i medlemsförslaget angivna forskningsuppgifterna kan utföras inom ramen för ett fristående nordiskt institut. Skillnader i kostvanor de nordiska länderna emellan har medfört att livsmedelsforskningen fått olika inriktning i Norden. Högskolan finner det således inte vara nödvändigt att inrätta ett särskilt institut för att koordinera den forskning som pågår i Norden på livsmedelsområdet.

Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd påpekar, att råvaruproduktion och råvarors kvalitet utgör en viktig sida av livsmedelsproduktionen. Forskning med anknytning till industribearbetning av livsmedel fortgår vid en rad institutioner i Norge, men en förstärkt forskningsinsats på området kan ändå vara önskvärd. Då de ekonomiska resurserna är otillräckliga kan det finnas motiv för ett nordiskt samarbete. Hur en nordisk samverkan skall organiseras måste dock utredas noggrant. För livsmedelsforskningens del är inrättandet av ett nordiskt institut inte den bästa lösningen, då det lätt kan leda till en begränsning av forskningens inriktning.

Redan år 1918 etablerades ett nordiskt samarbetsorgan, Nordiske Jordbruksforskernes Forening, vars verksamhet är fördelad på elva sektioner. En av dessa sektioner sysslar med livsmedelsteknologi. Detta samarbetsorgan har med tiden utvecklats till att bli ett planerings- och samordningsorgan för gemensamma nordiska forskningsprojekt. År 1965 etablerades ett samarbetsorgan för de nationella topporganisationerna inom lantbruksforskningen, Nordisk Kontaktorgan for Jordbruksforskning (NKJ), som utdelar medel till samnordiska forskningsprojekt. Sammanfattningsvis anbefalles att de samarbetsorgan som omnämnts ges ökade ekonomiska resurser.

Universitetet i Trondheim, Norges tekniske høgskole understryker, att det på livsmedelsområdet finns många frågor som behöver bli föremål för ökade forskningsinsatser. Hit hör bl. a. effekten av tillsättningsämnen, bestämningen av näringsvärden, kvalitet, hållbarhet och förpackningssätt. Beträffande flera av dessa områden gäller att nära kontakter etablerats mellan de nordiska länderna. Det är dock tveksamt om dessa kontakter bäst befrämjas genom inrättandet av ett nordiskt institut. Det borde vara naturligt att problem, som är gemensamma för de nordiska länderna, fördelas mellan olika redan befintliga institutioner. I Norge förtjänar därvid Norsk institutt for næringsmiddelsforskning särskilt omnämnande. I sammanhanget utgör NORD-FORSK ett lämpligt samordningsorgan. Till detta uttalande hänvisar *Kirke- og undervisningsdepartementet*.

Norges industriforbund konstaterar, att en utbyggnad äger rum av det regelsystem som avser livsmedel. För att kunna vidareutveckla detta ytterligare finns det laboratorier och kontrollorgan i såväl offentlig som privat regi. I Norge ges stöd till forskning på livsmedels-

området av tre forskningsråd: Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd, Norges fiskeriforskningsråd samt Norges teknisk-naturvitenskapelige forskningsråd. Norges almenvitenskapelige forskningsråd ger bidrag till näringsmedicinsk forskning. Industriförbundet önskar en förstärkning av forskningen på livsmedelsområdet, särskilt den mera industribetonade forskningen. Innan ett nordiskt institut etableras bör en samordning komma till stånd av norsk forskning på området. Emellertid hälsas ett generellt nordiskt samarbete på livsmedelsforskningens område med tillfredsställelse. Detta kan dock ske inom ramen för NORDFORSK. På dessa områden existerar redan ett utbyggt samarbete t. ex. beträffande etablerandet av en internationell standard för de viktigaste födoämnen, Codex Alimentarius. Att i dagens situation upprätta ett nordiskt institut för livsmedelsforskning skulle dra uppmärksamhet och resurser från den koordinering och utbyggnad som det finns behov av på nationell nivå.

Landsorganisationen i Norge förordar ett koordinerat samarbete mellan redan existerande forskningsinstitutioner i Norden. *Norges fiskeriforskningsråd* anför liknande synpunkter och tillägger, att de medel som kan tilldelas forskning på nordisk nivå bör förvaltas av en samordningskommitté. Dess uppgift bör vara att planlägga nordiska forskningsprojekt, fördela delprojekt på olika institutioner samt leda forskningsarbetet.

Norges kooperative landsforening erinrar om, att det redan idag i Norge finns ett flertal institutioner som sysslar med forskning och kontroll av livsmedel. Genom att samordna kapaciteten vid dessa institutioner kan forskningspotentialen utökas. Redan förekommer samarbete inom ramen för den nordiska metodikkommitén, NORDFORSK och mellan konsumentkooperationen i Norden.

Landsforeningen förordar att det nordiska samarbetet på området utvidgas. Detta kan ske genom upprättandet av ett samordningsorgan.

Norsk institutt for næringsmiddelforskning erinrar om, att forskning på livsmedelsområdet försiggår vid en rad nationella institutioner. I Norge finns 8—10 institutioner verksamma inom detta område. På sista tiden har man försökt att koordinera denna forskningsverksamhet, vilket medfört att institutionerna mer och mer specialiserat sig i sin verksamhet. Samma tendenser gör sig gällande också på nordisk nivå. En dylik specialisering kräver samverkan över nationsgränserna. Så sker också inom ramen för en rad samarbetsorgan. En av svagheterna i medlemsförslaget är att det inte anges vilka områden inom livsmedelsforskningen som bör prioriteras. I stället för etablerandet av ett nordiskt institut bör ett utskott eller samarbetsorgan med uppgift att koordinera och främja nordiska forskningsprojekt komma till stånd.

Hermetikkindustriens laboratorium anser, att man innan det upprät-

tas ett nordiskt institut för livsmedelsforskning bör ge ökat stöd till de redan existerande institutionerna på detta område. Den forskning som pågår befämjas bäst genom en samordning vid prioriteringen av anslagsframställningar. Ett utskott för livsmedelsforskning bör tillkomma genom Nordiska rådets och NORDFORSK:s försorg.

Norges fiskarlag föreslår att medlemsförslaget utredes ytterligare.

Sverige

Socialstyrelsen påpekar, att en omfattande forskningsverksamhet pågår vid ett flertal institutioner i Sverige rörande livsmedel. Livsmedels näringsvärde, hållbarhet, effekterna av livsmedelstillsatser studeras bl. a. vid de akademiska lärosätena i Göteborg, Lund, Stockholm och Uppsala. Socialstyrelsen bedriver informationsverksamhet i syfte att förbättra svenska folkets kostvanor. En förutsättning för såväl ett nordiskt som ett bredare internationellt samarbete är nationella fackinstitutioner. Knappa nationella resurser bör därför i första hand användas för att stärka och vidareutveckla existerande institutioner. Vissa skillnader i kostvanor och produktion av livsmedel gör att utvecklingen bäst sker på nationell basis.

Statens bakteriologiska laboratorium finner, att motiven bakom medlemsförslaget har åtskillig tyngd. Stora kostnader kan förutses när det gäller inköp av för den aktuella forskningen erforderlig utrustning.

I medlemsförslaget uppräknas vilka deldiscipliner som skulle vara företrädda vid ett eventuellt nordiskt institut för livsmedelsforskning. Här saknas emellertid ämnet mikrobiologi, som spelar en betydande roll när det gäller bestämningen av livsmedelstillsatserna. Användningen av nitrit i livsmedel, vilket förhindrar utväxt av vissa bakterier kan nämnas som ett exempel.

En påtaglig risk föreligger att ett nyinrättat nordiskt institut kan medföra intressekonflikter visavi redan existerande institut på livsmedelsforskningens område. Trots att goda motiv för inrättandet av ett nordiskt institut finnes bör man först precisera dess arbetsuppgifter och program för framtiden.

Statens livsmedelsverk redogör för det samarbete som redan pågår på nordisk nivå. Livsmedelsverket ställer sig tveksamt till upprättandet av ett nordiskt institut mot bakgrund av att forskning redan pågår vid en rad institutioner i de nordiska länderna och vars resultat är lätt tillgängliga. Ett institutionellt samgående ter sig motiverat när det gäller studiet av livsmedels sensoriska egenskaper, men knappast med den bredare inriktning som anges i medlemsförslaget. Nordiskt samarbete främjas bättre av samordnad projektplanering. Härvid borde ett tillskapande av ett nytt samarbetsorgan vara av intresse.

Konsumentverket finner det angeläget att avsätta ökade resurser till metodutveckling på livsmedelsforskningens område särskilt när det gäl-

ler att bestämma närings- och kvalitetsegenskaper. Tillämpad forskning bedrivs dock med fördel på nationell basis. Konsumentverket tillstyrker en samnordisk forskning på livsmedelsområdet, men är tveksamt till inrättandet av ett institut.

Sveriges grossistförbund anser, att utifrån världens totala livsmedelsförsörjning framstår inrättandet av ett institut som skall syssla med bl. a. livsmedels kulinariska egenskaper ej som självklart och berättigat. Institutets forskningsinriktning behöver preciseras och de finansiella aspekterna utredas.

Industrins livsmedelsgrupp finner, att en ökad satsning på forskning kring födoämnen är en angelägen uppgift. Härvid kan en nordisk samordning vara önskvärd. De i medlemsförslaget angivna uppgifterna för ett nordiskt livsmedelsforskningsinstitut är dock för allmänt formulerade. Ett detaljprogram bör utarbetas i samråd mellan Svenska institutet för konserveringsforskning och Styrelsen för teknisk utveckling. Om avsikten med medlemsförslaget är att upprätta en form för samverkan mellan befintliga forskningsinstitutioner i Norden ställer sig livsmedelsgruppen positiv. Är däremot tanken att inrätta ett fristående institut avvisas detta. Till detta yttrande hänvisar *Sveriges industriförbund*.

Svenska livsmedelsarbetareförbundet finner strävandena till en nordisk harmonisering av livsmedelslagstiftningen vara lovvärda. Inrättandet av ett nordiskt institut kräver dock ytterligare utredning. Denna bör komma till stånd i nära samarbete med arbetsmarknadens parter.

2.3 Remissinstanser som avstyrker medlemsförslaget

Danmark

Grosserer-Societetet finner det på nuvarande tidpunkt inte föreligga något behov av att inrätta ett institut med de arbetsuppgifter som anges i medlemsförslaget. *Dansk fiskeriforening* anser det vara svårt att stödja medlemsförslaget mot bakgrund av att det i Danmark ännu inte skapats underlag för ett nationellt maritimt föroreningslaboratorium, trots att planerna föreligger sedan en tid tillbaka. Kunskap saknas också om vilka åtgärder som kan tänkas bli vidtagna på livsmedelsområdet inom ramen för EF-samarbetet.

Norge

Norges handelsstands forbund finner det inte vara realistiskt att tro att behovet av i nationell regi bedriven forskning på livsmedelsområdet skulle upphöra ännu på många år. Nordiska samarbetsinsatser bör koncentreras till rese- och mötesverksamhet, informationsaktiviteter samt stöd till forskare som erhåller nordiska uppdrag. Ett särskilt nordiskt institut finns det dock inget behov för. *Landbrukets sentralforbund* anser det vara ändamålsenligt att bygga ut samarbetet mellan nordiska forskningsinstitutioner på området. Förbundet tvivlar dock på att det

är nödvändigt att bygga upp ett särskilt nordiskt institut.

Konserveindustriens teknologforening anser, att medlemsförslaget är för litet förberett. Det finns redan idag ett antal institut med stor kompetens inom olika sektorer av livsmedelsforskningen. På nordisk nivå har åtgärder vidtagits för att koordinera denna forskning. En utbyggnad av det nordiska samarbetet bör ske genom att den verksamhet som bedrivs vid nationella institutioner koordineras ytterligare.

Sverige

Lantbrukarnas riksförbund erinrar om, att forskning på livsmedelsområdet kartläggs av Styrelsen för teknisk utveckling, varför man kan utgå ifrån att onödigt dubbelarbete undviks. I medlemsförslaget har för stor vikt lagts vid aromforskningsaspekterna, som endast är en liten del av det stora komplex som livsmedelsforskningen utgör. Genom att livsmedelsforskningen omfattar så många områden är det inte realistiskt att tänka sig att den kan koncentreras till ett enda institut. Detta skulle i så fall medföra en resurssplittring. I stället bör forskningsverksamheten i de enskilda länderna stödjas. De nordiska länderna bör inrätta samarbetskommittéer för utbyte av tankar och erfarenheter. Nordiska jordbruksforskarens förening och Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning kan tjäna som förebilder.

2.4. Remissinstanser som avstår från att yttra sig

Håndværksrådet, Danmark, har för närvarande inga kommentarer till medlemsförslaget, men förbehåller sig rätten att ta upp frågan i ett senare skede.

3. Utskottet

På livsmedelsforskningens område har ett flertal nordiska samarbetsorgan etablerats. Sålunda bildades år 1947 Nordiska metodikommittén för livsmedel med uppdrag att utarbeta gemensamma anvisningar för provtagning och undersökning av livsmedel. Kommittén har hittills utgivit ett 90-tal anvisningar.

Nordiska ämbetsmannakommittén för livsmedelslagstiftning inledde sitt arbete år 1971. I kommitténs mandat ingick att kartlägga i de nordiska ländernas livsmedelslagstiftning förekommande skillnader i syfte att försöka nå fram till ett enhetligt nordiskt regelverk. Kommittén skulle vidare verka för ett gemensamt nordiskt uppträdande vid internationella överläggningar på området. I början av år 1974 hade ämbetsmannakommittén hållit fem möten och uppnått enighet om 19 olika definitioner och begrepp på livsmedelslagstiftningens område. Gemensamma principer för livsmedelstillsatser har därtill kommit att utarbetas. Parallellt med de nordiska harmoniseringssträvandena har man i

Danmark och Sverige fått en ny livsmedelslagstiftning. I Norge är en dylik under utarbetande.

Inom det internationella harmoniseringsarbetet på livsmedelslagstiftningens område — FAO:s och WHO:s Codex Alimentariusprogram — förekommer också nordisk samverkan. Sålunda möts representanterna från de nordiska länderna till gemensamma överläggningar innan den årliga sammankomsten med Codex Alimentarius Commission. Också under konferensens gång hålls en löpande kontakt mellan de nordiska länderna.

År 1965 inrättades ett särskilt nordiskt samarbetsprogram inom lantbruksforskningens område, Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning. Kontaktorganet anskaffar medel till gemensamma nordiska forskningsprojekt samt ansvarar för uppföljning och genomförande. En del av dessa projekt har planlagts av Nordiska jordbruksforskarens förening, som upprättades redan år 1918. Föreningen bedriver sin verksamhet i 11 ämnessektioner och har en särskild sektion för livsmedelsteknologi.

Såsom omnämnes i medlemsförslaget inleddes år 1965 ett nordiskt samarbete på aromforskningens område. En nordisk kontaktgrupp inrättades under NORDFORSK:s överinseende med företrädare från Danmark, Finland, Norge och Sverige. Kontaktgruppen ombildades sedermera till NORDFORSK:s kommitté för aromforskning. Uppgiften var att utgöra ett forum för meningsutbyte mellan forskare och företrädare för livsmedelsindustrin, att verka för gemensamma nordiska forskningsprojekt samt att sprida information om aromforskningens metoder och möjligheter. Arbetet inom denna kommitté upphörde dock den 1 juli 1974. Förutom det nordiska samarbetet på aromforskningens område förekommer en motsvarande samverkan beträffande fett- och lipidforskning.

I de nordiska länderna pågår för närvarande en omfattande verksamhet på vad som i vid mening kan betecknas som livsmedelsforskningens område. Denna forskning utföres dels vid statliga institutioner och myndigheter, dels vid olika branschinstitut och vid industrins forskningslaboratorier. Medel ställs till förfogande via statsbudgeten, forskningsråd, genom tillskott från branschorganisationerna eller enskilda företag. En ökad specialisering och arbetsuppdelning förekommer i första hand inom det enskilda nordiska landet, men också mellan de nordiska länderna. Som ett exempel på en nordisk specialisering kan nämnas att Svenska institutet för konserveringsforskning i Göteborg koncentrerat sina forskningsinsatser till analyser av livsmedels smak, färg, utseende, konsistens och struktur. Slagteriernes Forskningsinstitut i Roskilde har alltmera utvecklat sig till ett specialinstitut för köttteknologi. I Norge har man kommit särskilt långt på fiskeriforskningens, livsmedelsmikrobiologins och livsmedelshygienens område.

En övervägande del av de myndigheter och organisationer som yttrat sig över medlemsförslaget avstyrker inrättandet av ett nordiskt institut för livsmedelsforskning. Som skäl härför anføres att forskningsinsatserna i de enskilda nordiska länderna först måste samordnas nationellt innan etablerandet av ett institut kan komma i fråga. Vidare framhålls det i remissyttrandena att ett relativt omfattande nordiskt samarbete redan etablerats genom för ändamålet särskilt inrättade nordiska ämbetsmannakommittéer eller samrådsorgan. Att i den rådande situationen etablera ett fristående nordiskt institut för livsmedelsforskning vore att avdela resurser för en forskningsverksamhet som sannolikt med större framgång kan bedrivas på nationell nivå. Enligt utskottets uppfattning måste dessa invändningar tillmätas stor vikt.

Emellertid råder det samtidigt en långtgående enighet om att ett intensifierat nordiskt samarbete på livsmedelsforskningens område är motiverat bl. a. för undvikandet av onödigt dubbelarbete. Genom en samordnad nordisk livsmedelsforskning underlättas också verksamt det harmoniseringsarbete som pågår på livsmedelslagstiftningens område i de nordiska länderna. Huruvida ett nordiskt samarbete på livsmedelsforskningens område bäst förverkligas genom tillskapandet av ett nytt samarbetsorgan eller inom ramen för den verksamhet som bedrivs vid redan befintliga samarbetsorgan kan bara en kommande utredning utvisa.

Enligt utskottets uppfattning är det i huvudsak fem arbetsuppgifter som kan ifrågakomma för ett dylikt samarbetsorgan. För det första att kartlägga alla i Norden pågående, planerade och avslutade forskningsprojekt på livsmedelsforskningens område. För Sveriges del synes en dylik inventering dock redan ha genomförts av Styrelsen för teknisk utveckling — STU. För det andra att verka för en samordning av olika forskningsprojekt i de nordiska länderna. För det tredje kan det i vissa fall bli aktuellt att initiera samnordiska forskningsprojekt, särskilt av mera metodinriktad karaktär varvid tillämpningen av framtagna metoder sedan kan ske på nationell nivå. För det fjärde bör nordiska symposier på livsmedelsforskningens område komma till stånd. För det femte bör samarbetsorganet ges möjlighet att utdela forskningsstipendier.

Behovet av en omfattande forskningsverksamhet beträffande livsmedels olika egenskaper måste anses vara stort. Inte minst är det angeläget att de kvalitativa aspekterna blir föremål för studium. Sambandet mellan näringsvärdesegenskaper och industriell processteknik bör klarläggas.

Genom att livsmedel i allt större utsträckning framställs industriellt är det svårt för konsumenten att bedöma dess kost- och hälsomässiga egenskaper. Utskottet lägger därför stor vikt vid att konsumenterna ges möjlighet att komma till tals vid en så tidig tidpunkt som möjligt vid planeringen av olika forskningsobjekt. Huruvida detta bör ske genom representation i samarbetsorganet eller på annat sätt bör bli föremål för övervägande.

Ämnet livsmedelsvetenskap, eller food science, har i allt högre grad kommit att engagera forskare från olika vetenskapliga discipliner. Utbildningsmöjligheterna inom denna sektor är dock små i de nordiska länderna. I dagens läge finns det en enda professur i teknisk näringslära i Norden, nämligen vid Lunds universitet. Även utifrån denna utgångspunkt ter sig ett nordiskt samarbete på livsmedelsforskningens område motiverat, eftersom man genom att samordna de nordiska forskningsresurserna utökar också utbildningsmöjligheterna inom området.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställer utskottet, att Nordiska rådet antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda frågan om inrättandet av ett nordiskt samarbetsorgan på livsmedelsforskningens område.

Göteborg den 19 augusti 1974

Finn Gustavsen (SV) Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.) Knut Johansson (s)
Förman

Knud Jespersen (DKP) Lars Lindeman (Sd) Arne Nilsen (A)
Jan-Ivan Nilsson (c) Anna-Greta Skantz (s) Carl Olof Tallgren (Sv)

Reservation

Undertegnede er enig i, at det er naturligt og rationelt, at de nordiske lande samarbejder på levnedsmiddelområdet. Et sådant samarbejde er allerede etableret både med hensyn til forskning og kontakt landene imellem.

Jeg finder det derfor ikke påkrævet på nuværende tidspunkt at sætte en omfattende undersøgelse i gang og indstiller derfor,

at rådet ikke foretager sig noget i anledning af medlemsforlaget.

Göteborg, den 19. august 1974

Gerda Møller (KF)

Medlemsförslag

om gemensamt alfabet och lika bokstavsföljd

(Väckt av *Aimo Ajo, Tønnes Madsson Andenæs, Ilkka-Christian Björklund, Per Borten, Gunnar Garbo, Gylfi P. Gíslason, Elsi Hetemäki, Grethe Lundblad, Ingemar Mundebo, Per Olof Sundman och Folke Woivalin*)

En av den historiska traditionen betingad omständighet, som på ett besvärande sätt bidrar till att öka svårigheterna för de nordiska ländernas invånare att tillgodogöra sig text som är skriven på ett annat nordiskt språk, är de olikheter som existerar i den typografiska utformningen av vissa bokstäver i alfabetet.

Härmed avses det faktum, att man på finska och svenska använder den kontinentala (tyska och ungerska) bokstaven *ä*, medan man på danska, färöiska, isländska och norska nyttjar bokstaven *æ*, samt att danskar, färöingar och norrmän använder *ø* där finnar, islänningar och svenskar använder det kontinentala *ö*. I norskan brukas tecknet *ö* redan i många sammanhang i stället för *ø* — tecknet *ö* är i Norge vanligt på skrivmaskiner och allenarådande i karttext.

Det är belagt, att olikheten i skriftbildens utseende är en av de faktorer som i starten verkar hämmande vid läsning av litteratur på ett i och för sig för läsaren begripligt språk. Vid tryckning av texter, där olika nordiska språk ingår, är det även en källa till irritation och en ekonomisk belastning att operera med olika tecken för samma ljud. I praktiska sammanhang bereder olikheterna svårigheter, t. ex. vid användningen av skrivmaskiner och vid valet av typer för modern offsettryckning. Med den starka internationella utvecklingen som försiggår inom automatisk databehandling, blir särbokstäverna *ø* och *æ* en minusfaktor.

Undertecknade föreslår av bland annat ovan nämnda skäl, att de nordiska länderna överenskommer om att snarast möjligt införa samma bokstäver för de nämnda ljuden. Det förefaller naturligt att *ö* skulle ersätta *ø* i ett samnordiskt alfabet, detta så mycket mera som *ö* i handskrift är vanligt brukat både i danska och norska. I fråga om relationen *ä/æ* är frågan inte lika entydig. För tecknet *æ* talar den omständigheten att *ä* av danskar och norrmän uppfattas som mera främmande än *ö*. I det isländska språket står bokstaven *æ* för diftongljudet *ai*, vilket gör det mindre lämpligt att i isländskan ersätta *æ* med *ä*. Liknande förhållanden gör sig gällande i färöiskan. För tecknet *ä* talar å andra sidan, att detta tecken har en vidare internationell spridning och att dess statistiska frekvens i finsk och svensk text är mycket större än frekvensen

av *æ* i danska och norskt bokmål (i nynorsk används *æ* nästan inte alls). Det är även möjligt att ersätta *æ* och *ä* med *è* (accent grave). På isländska används *é* (accent aigu) för ljudförbindelsen *je*.

Det samiska skriftspråket har icke bokstavstecknet *ø/φ* i sitt alfabet. När det gäller *æ/ä* nyttjar man i samiskt skriftspråk i Norge och Sverige tecknet *æ*, medan *ä* används i Finland.

Det grönländska alfabetet har varken bokstavstecknet *æ/ä* eller *ø/ö*.

Tanken på ett samnordiskt alfabet är gammal. Redan vid det nordiska rättstavningsmötet 1869 diskuterades införande av kontinentalt *ö* i danska och norska. Frågan om gemensamma skrivtecken har sedan många gånger tagits upp, bl. a. vid de nordiska studentkårernas ordförändremöte 1961 och i ett stortingsspörsmål i Norge 1971. Att saken ingalunda är omöjlig att genomföra, visas av att stavningen *aa* har ändrats til *å* i norskan år 1917 och i danskan år 1948.

Undertecknade önskar även fästa uppmärksamheten vid användningen av *ck* och *ch* i svenskan i de fall där man i andra nordiska språk använder *kk* eller *k*. Detta bruk skapar en onödigt främmande ordbild av svenskan i de övriga nordiska länderna.

Ett annat närliggande spörsmål utgör olikheten i de nordiska alfabetens bokstavsföljd. Var och en som har använt lexikon eller alfabetiskt uppställda register på ett annat nordiskt språk än sitt eget frapperas av denna olikhet, som ofta leder till svårigheter, vilka är fullständigt onödiga. Olikheterna gäller som känt placeringen av bokstäverna *å*, *ä/æ* och *ø/φ*. Detta onödiga svårighetsmoment vid användningen av material på annat nordiskt språk kunde på ett smärtfritt sätt lösas genom en ömsesidig överenskommelse om lika bokstavsföljd. Man bör troligen också överväga en fast placering av de isländska och färöiska särbokstäverna *á*, *þ* och *ð* i nordiska register.

Med stöd av vad som ovan anförts får undertecknade föreslå, att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidtaga åtgärder för att åstadkomma en överenskommelse om

1. möjligast överensstämmande bokstavstyper för samtliga nordiska språk i de fall där olika bokstäver användes för att beteckna samma eller mycket närliggande ljud, och
2. överensstämmande bokstavsföljd för samtliga nordiska språks alfabet.

Köpenhamn den 25 september 1973

<i>Aimo Ajo (Sd)</i>	<i>Tønnes Madsson Andenæs (A)</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund (Skdl)</i>	<i>Per Borten (Sp)</i>
<i>Gunnar Garbo (V)</i>	<i>Gylfi P. Gíslason (A)</i>
<i>Elsi Hetemäki (Kok)</i>	<i>Grethe Lundblad (s)</i>
<i>Ingemar Mundebo (fp)</i>	<i>Per Olof Sundman (c)</i>
<i>Folke Woivalin (AS)</i>	

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslag A 413/k om gemensamt alfabet och lika bokstavsföljd och medlemsförslag A 415/k om en nordisk språknämnd**

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om gemensamt alfabet och lika bokstavsföljd (*Sak A 413/k*) och om en nordisk språknämnd (*Sak A 415/k*). Utskottet har behandlat medlemsförslagen vid sammanträden den 25 oktober 1973, den 14 januari 1974, den 6 och 7 maj 1974, den 4 september 1974, den 30 september 1974, den 9 november 1974, den 14 och 15 januari 1975 samt den 15 och 17 februari 1975.

1. Medlemsförslagen

I medlemsförslag *A 413/k* hemställs att Nordiska rådet måtte rekommendera Nordiska ministerrådet att vidtaga åtgärder för att åstadkomma en överenskommelse om 1. möjligast överensstämmande bokstavstyper för samtliga nordiska språk i de fall där olika bokstäver används för att beteckna samma eller mycket närliggande ljud, och 2. överensstämmande bokstavsföljd för samtliga nordiska språks alfabet.

I medlemsförslag *A 415/k* hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera Nordiska ministerrådet att upprätta en nordisk språknämnd med i förslaget närmare omtalade uppgifter inom nordiskt språkvårdssamarbete.

2. Utskottet

Sedan remissbehandlingen av sakerna genomförts, har kulturutskottet vid ett möte i Ålborg den 9 november 1974 diskuterat medlemsförslagen med representanter för de nationella språknämnderna i Norden. Vid sitt möte i Köpenhamn den 14 och 15 januari 1975 tog utskottet preliminär ståndpunkt till medlemsförslagen, vari utskottet förordade inrättandet av ett samnordiskt språksekretariat med särskilda, närmare preciserade uppgifter. Till dessa skulle även höra att utreda den i *Sak A 413/k* aktualiserade problematiken. Utskottet inbegärde därefter i enlighet med överenskommelse som träffats med språknämnderna dessas yttranden om det preliminära ståndpunktstagandet. Då språknämndernas yttranden uppvisar delvis olika hållning till kulturutskottets förslag, har utskottet ansett, att ytterligare rådplågningar bör föras mellan utskottet och språknämnderna och mellan språknämnderna inbördes, innan medlemsförslagen kan tas upp till slutligt av-

görande i rådets plenum. Dessa överläggningar antas kunna slutföras under loppet av våren 1975.

Utskottet har således för avsikt att fortsätta behandlingen av medlemsförslagen A 413/k och A 415/k efter sessionen.

Ovanstående har utskottet önskat anmäla för rådet.

Reykjavík den 17 februari 1975

<i>Tönnes Madsson Andenæs (A)</i>	<i>Jo Benkow (H)</i>
<i>Per Borten (Sp)</i>	<i>Mauno Forsman (Sd)</i>
<i>Gylfi Þ. Gíslason (A)</i>	<i>Svend Haugaard (RV)</i>
Förman	
<i>Elsi Hetemäki (Kok)</i>	<i>Paul Jansson (s)</i>
<i>Kalevi Kivistö (Skdl)</i>	<i>Essen Lindahl (s)</i>
<i>Ingemar Mundebo (fp)</i>	<i>Robert Pedersen (S)</i>
<i>Liv Stubberud (A)</i>	<i>Per Olof Sundman (c)</i>
<i>Folke Woivalin (AS)</i>	<i>J. Fr. Øregaard (Jvfl)</i>

Medlemsförslag

om privata skolers och utbildningsinstitutioners fortbestånd och utbyggnad

(Väckt av Jo Benkow, Per Borten, Poul Hartling, Asbjørn Haugstvedt, Elsi Hetemäki, Eric Krönmark, Gerda Møller och Karl Skytte)

I maj 1968 indbragte en række medlemmer af Nordisk Råd forslag til rekommandation om udformning af fælles retningslinier for udviklingen af det private skolevæsen i Norden (Sak A 202/k¹). Af begrundelsen for forslaget fremgår, at det fremfor alt var undervisningens indhold ved privatskolerne, forslagsstillerne havde i tanken, og som de ønskede fastsat ensartede nordiske retningslinier for. Derfor henviste forslaget da også til den året før vedtagne rekommandation nr. 27/1967, der opfordrede regeringerne til at virke for yderligere tilnærmelse af de nordiske (offentlige) skoleordninger til hverandre.

På grundlag af de foretagne høringer konstaterede Kulturudvalget i sin betænkning af 23. september 1969, at privatskolerne i de nordiske lande repræsenterer meget forskellige traditioner og udviklingslinier. Med henvisning til dette forhold og til de igangværende reformer i den grundlæggende undervisning i Norden og arbejdet på harmonisering af de nordiske landes skoleordninger indstillede udvalget, at rådet ikke skulle foretage sig noget i anledning af medlemsforslaget. Rådet fulgte sit udvalgs indstilling.

Vi mener imidlertid, at spørgsmålet om de private skoler bør ses under en anden synsvinkel end en harmonisering af indholdet i undervisningen. Det drejer sig her om selve det princip, at borgerne skal have ret til frit at vælge den undervisningsform, de måtte ønske for deres børn. Denne ret har gamle traditioner i Norden, fremfor alt i Danmark og Finland. I Danmark har den nøje sammenhæng med udviklingen af folkestyret og støttes da også af det overvældende flertal i befolkningen og folketinget.

I efterkrigsårene er denne demokratiske ret yderligere blevet indskrevet i store internationale konventioner, som alle de nordiske lande har tilsluttet sig. Den universelle deklaration om menneskerettighederne af 10. december 1948 udtaler i sin artikel 26 forældrenes fortrinsret (prior right) til at vælge den slags undervisning deres børn skal få. Artikel 2 i tillægsprotokollen af 20. marts 1952 til Europarådets konvention om

¹ Se Nordiska rådet, 18:e sess. s. 473.

menneskerettighederne fastslår ligeledes, at staten skal respektere forældrenes ret til at give deres børn en opdragelse og undervisning, der er i overensstemmelse med deres religiøse og filosofiske overbevisning.

Der er i de senere år i alle de nordiske lande sket en rig udvikling i det offentlige skolevæsen. Formålet har været det dobbelte *at* slette sociale skel ved at drage stadig bredere befolkningsgrupper ind i uddannelsen, og *at* gøre denne så menneskeligt berigende og samtidig så effektiv og samfundsmæssigt værdifuld som muligt.

Ikke desto mindre er der mange forældre, som ønsker deres børn uddannet i andre skoler end de offentlige. Der kan være forskellige motiver hertil. Tilhængere af trossamfund uden for statskirken vil ofte foretrække skoler af deres egen konfession, og ikke-troende helt konfessionsløse skoler. Sproglige eller nationale mindretal, f. eks. det tyske i Nordslesvig, kan ønske egne undervisningsanstalter. Tilhængere af nye pædagogiske metoder, som ikke anvendes i den offentlige skole, foretrækker måske deres børn opdraget efter disse principper. Børn af udenlandske forældre har behov for fremmedsprogede skoler. I stigende tal er der også forældre, som anser de mindre, ofte små, private skoler med den nære kontakt mellem lærere og elever for bedre for børnene end de ofte meget store offentlige skoler.

Det er imidlertid ikke tilstrækkeligt, at samfundet teoretisk og principielt anerkender forældrenes (og børnenes og de unges) ret til at vælge andre skoleformer end de offentlige. Det er nødvendigt, at der skabes de praktiske forudsætninger for, at sådanne skoler kan oprettes og trives. Dette betyder, at staten eller kommunen eller begge må yde så store finansielle tilskud til de private skoler, at det bliver muligt for de forældre, som ønsker deres børn undervist på denne måde, at gøre dette uden alt for store økonomiske ofre. Dette er også påkrævet af demokratiske lighedshensyn. Forældre bør ikke af økonomiske årsager forhindres i at udnytte den anerkendte menneskeret det er at vælge den skoleform de ønsker.

De offentlige tilskud bør være så store, at de gør det muligt for de private skoler at holde en pædagogisk og bygnings- og indretningsmæssig standard, som er på højde med den offentlige skoles. Ligeså må der sikres eleverne samme studiesociale goder og lærerne samme lønninger som i denne. Det er sådanne principper, som bærer den danske lovgivning om støtte til private skoler. Da forældrene selv bærer (og bør bære) en vis del af omkostningerne, betyder de private skoler snarere en besparelse end en ekstra udgift for det offentlige.

Uanset hvilke nationale traditioner der ligger bag de private skoler i det enkelte nordiske land, uanset deres tal og de eventuelle forskelle fra land til land i indholdet af deres undervisning, er det en fælles interesse for dem og for de befolkningsgrupper, som slutter op bag dem, at de private skoler kan virke på et betryggende økonomisk grundlag. Det vil

tillige være i overensstemmelse med bestræbelserne for at styrke det kulturelle og folkelige fællesskab i Norden, at dette kan ske efter et fælles princip. Dette bør anvendes på såvel børne- og ungdomsskolen som på fagskoler og anden videregående undervisning.

Vi foreslår derfor,

at Nordisk Råd i erkendelse af de private skolers betydning og berettigelse henstiller til Nordisk Ministerråd at udforme retningslinier for sikring og udbygning af de private skole- og uddannelsesinstitutioner på alle undervisningstrin i Norden.

Oslo, København, Helsingfors og Stockholm, den 12. oktober 1973

Jo Benkow (H)

Per Borten (Sp)

Poul Hartling (V)

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.) Elsi Hetemäki (Kok) Eric Krönmark (m)

Gerda Møller (KF)

Karl Skytte (RV)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 185)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om privata skolors och utbildningsinstitutioners fortbestånd och utbyggnad. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sammanträden den 25 oktober 1973, den 14 januari 1974, den 6 och 7 maj 1974, den 4 september 1974, den 30 september 1974, den 14 januari 1975 och den 15 februari 1975.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet, med erkännande av de privata skolornas betydelse och berättigande, rekommenderar Nordiska ministerrådet att utforma riktlinjer för tryggande och utbyggnad av de privata skol- och utbildningsinstitutionerna på alla undervisningsnivåer i Norden.

Förslagsställarna åberopar i sin motivering principen att medborgarna skall ha rätt att fritt välja den undervisningsform, som de önskar för sina barn, en rätt som bl. a. har inskrivits i deklarationen om de mänskliga rättigheterna av den 10 december 1948 och i tilläggsprotokollet till Europarådets konvention om de mänskliga rättigheterna av den 20 mars 1952. Förslagsställarna framhåller att flera olika motiv (konfessionella, etniska, pedagogiska) kan medverka till att föräldrarna önskar få sina barn utbildade i andra skolor än de offentliga.

Förslagsställarna anser, att samhället bör skapa de ekonomiska förutsättningarna för att privata skolor skall kunna upprätthållas och trivas utan att föräldrarna behöver göra alltför stora ekonomiska uppoffringar. Bidragen från det offentliga bör vara så stora, att de privata skolorna kan hålla en lika hög pedagogisk samt byggnads- och utrustningsmässig standard som det offentliga skolväsendet.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttranden över medlemsförslaget:

Nordiska lärarorganisationernas samråd (NLS)
Nordisk Privatskoleunion

Danmark

Undervisningsministeriet
Danmarks Lærerforening
Danmarks Realskoleforening
Teknisk Skoleforening
De Frie Folkeskolelæreres Fællesråd
Foreningen af frie Ungdoms- og Efterskoler
Foreningen af Husholdningsskoler
Foreningen af private selvejende Gymnasier, Studenterkurser og HF-kurser
Gymnasieskolernes Lærerforening
Dansk Magisterforenings Seminariesektion
Dansk Forening for Hjem og Skole

Finland

Undervisningsministeriet
Yrkesutbildningsstyrelsen
Suomen opettajain liitto r.y. (Finlands lärarförbund)
Finlands folkhögskoleförbundet r.f.
Finlands svenska folkhögskoleförbundet r.f.
Landsbygdens bildningsförbund (Maaseudun sivistysliitto r.y.)
Föreningen för privata lantbruks-, hemhushållnings- och hemslöjds-skolor r.f.
Privatskolornas förbund r.f.
Svenska folkskolans vänner

Norge

Kirke- og undervisningsministeriet
Norges frikirkeråd
Det norske lutherske indremisjonsselskap
Norsk lærerlag

Sverige

Universitetskanslerämbetet
Skolöverstyrelsen
Skolöverstyrelsen, ledamoten Helte
Uppsala universitet, rektorsämbetet
Lunds universitet, humanistiska fakulteten
Lunds universitet, juridiska fakulteten
Lunds universitet, teologiska fakulteten
Lunds universitet, medicinska fakulteten
Lunds universitet, odontologiska fakulteten
Lunds universitet, matematisk-naturvetenskapliga fakulteten
Stockholms universitet, rektorsämbetet
Göteborgs universitet, rektorsämbetet
Göteborgs universitet, medicinska och odontologiska fakulteterna
Göteborgs universitet, odontologiska fakultetens utbildningsnämnd
Göteborgs universitet, medicinska fakultetens utbildningsnämnd
Göteborgs universitet, matematisk-naturvetenskapliga fakulteten
Göteborgs universitet, mat.-nat. fakultetens utbildningsnämnd
Göteborgs universitet, humanistiska fakulteten (med reservation)

Göteborgs universitet, historisk-filosofiska och språkvetenskapliga
sektionernas utbildningsnämnder (med reservationer)
Göteborgs universitet, samhällsvetenskapliga fakulteten
Göteborgs universitet, samhällsvetenskapliga fakultetens utbildnings-
nämnd
Umeå universitet, rektorsämbetet
Riksförbundet hem och skola (RHS)
Svenska privatskolors riksförbund (SPR)
De enskilda läroverkens förbund
Svenska privatskolors elevförbund
Riksförbundet kristen fostran (RKF)

Remissyttrandena refereras här i korthet, varvid de grupperas i enlighet med den grundinställning till medlemsförslaget respektive instans redovisat.

Odelat *positiv* inställning till medlemsförslaget redovisas av ett stort antal remissinstanser, varvid de flesta såväl instämmer i medlemsförslagets hemställan till Nordiska rådet som i dess motiveringar. För undvikande av upprepningar refereras i det följande huvudsakligen endast sådana i remissyttrandena framkomna tilläggsynpunkter, som icke ingår i förslagsställarnas text.

Nordisk Privatskoleunion har framhållit, att de ständigt ökade kraven på hela befolkningen om inbördes ekonomisk solidaritet gör att den enskilde medborgaren efterhand får en allt mindre del av sina inkomster att självständigt förfoga över. Unionen anser därför att det offentliga är skyldigt de enskilda medborgarna motsvarande solidaritet, bl. a. just för att ge medborgarna möjlighet att utnyttja de rättigheter på utbildningens område, varom talas i medlemsförslaget.

Danska *undervisningsministeriet*, som biträder medlemsförslaget fullt ut, framhåller att principen om offentligt tillskott till de privata skolorna i sådan omfattning, att alla som så önskar, kan frekventera dessa, ligger till grund för den danska lagstiftningen på området.

Danmarks Lærerforening biträder medlemsförslagets framställning i dess helhet, liksom *Danmarks Realskoleforening*, som särskilt har framhållit behovet av offentliga bidrag till elevtransporter och till ekonomiskt mindre bemedlade elever vid privata skolor, med hänvisning till att långa avstånd icke bör få hindra valet av skolform och till att varje tendens till social slagsida bland elevklientelet vid dessa skolor bör undvikas.

De Frie Folkeskolers Fællesråd, Danmark, framhåller att de privata skolornas existens i Danmark är tryggad genom lagstiftning antagen av ett enigt folketing och att principen om att det offentliga genom anslag till dessa skolor tillförsäkrar dem verksamhetsmöjligheter på samma nivå som de offentliga skolorna i Danmark anses som en naturlig demokratisk princip. Man tillfogar vidare att man i Danmark med stigande oro har iakttagit, att denna princip icke utan vidare är gäl-

lande i alla de nordiska länderna. *Foreningen af private selvejende Gymnasier, Studenterkurser og HF-kurser* instämmer i fællesrådets yttrande. *Foreningen af frie Ungdoms- og Efterskoler* samt *Foreningen af Husholdningsskoler* tillstyrker medlemsförslaget.

Dansk Forening for Hjem og Skole finner att den danska lösningen av frågan om förhållandet mellan offentligt och privat skolväsen bygger på en konsekvent linje i politiken ända från 1849 års grundlag och att samma linje tillämpas i England, Skottland och Holland. Föreningen anser det önskvärt att man i Danmark bygger vidare i denna riktning med målsättningen att nå upp till 100 % bidrag till de privata skolornas driftsutgifter.

Finlands folkhögskolförening framhåller att det offentliga stödet till folkhögskolorna i Finland för närvarande inte når upp till önskvärd nivå, bl. a. när det gäller elevernas studiesociala stöd och folkhögskolornas byggnadsmässiga standard. Även beträffande avlöningen av lärarna föreligger enligt folkhögskolföreningen en eftersläpning jämfört med övriga skolreformer på mellanstadiet. Föreningen tillstyrker därför medlemsförslaget. Även *Finlands svenska folkhögskolförening* finner att statsstödet till folkhögskolorna, trots att gällande lagstiftning skall garantera dem samhällsstöd i sådan omfattning att de kan upprätthålla samma standard som det offentliga skolväsendet, i praktiken inte är tillräckligt.

Maaseudun sivistysliitto (Landsbygdens bildningsförbund) framhåller särskilt de privata skolornas berättigande när det gäller utbildning för språkliga, religiösa och sociala minoriteter. Man understryker även att utbildningen inte ensidigt bör anpassas till produktionslivets behov, utan att den framför allt bör ge möjligheter till en mångsidig utveckling av personligheten. *Föreningen för privata lantbruks-, hemhushållnings- och hemslöjdsskolor* framhåller bl. a. att föräldrar i allt större utsträckning väljer små privata skolor för sina barn än de ofta stora offentliga skolorna. *Privatskolornas förbund* i Finland framhåller särskilt att stora risker för maktmissbruk och likriktning är förknippade med offentligt monopol på undervisningens område, och att verklig demokrati förutsätter alternativa utbildningsformer. Man understryker även behovet av samhällsstöd till privatskolorna för att ge dessa elever sådana sociala förmåner, att de inte på grund av föräldrarnas boningsort eller medelöshet råkar i en väsentligt ojämlig ställning. *Svenska folkskolans vänner*, Finland erinrar om att skolväsendet i Finland, såväl när det gäller folkskolan som läroverken, i ett tidigare skede till stor del uppbyggts genom privata insatser och att de privata läroverken i landet i mycket hög grad har varit pionjärer för reformer och nytänkande inom undervisningen. Man finner även att privatskolornas ställning genom den utveckling som inletts vid förverkligandet av den pågående skolreformen avsevärt har försvagats.

Norges frikirkeråd tillstyrker medlemsförslaget.

Juridiska och teologiska fakulteterna vid Lunds universitet tillstyrker bägge utan reservationer medlemsförslaget. Teologiska fakulteten har i sin motivering bl. a. hänvisat till den norske juristen Frede Castbergs kommentar till det i medlemsförslaget åberopade tilläggsprotokollet till Europarådets konvention av år 1952, där denne framhållit, att en stat, om den går längre än vad konventionen i och för sig förutsätter, och ger ekonomiskt stöd till skolor vilkas undervisning baserar sig på en annan grundsyn än de statligas, härigenom ger ett utmärkt uttryck för respekt för den andliga friheten. *Medicinska och odontologiska fakulteterna vid Göteborgs universitet* har i ett gemensamt yttrande bl. a. framhållit, att det inom det allmänna skolväsendet är tämligen väl sörjt för intellektuellt svagbegåvade elever. Däremot förekommer det bland emotionellt sköra elever med normal begåvning en betydande utstötning och för välbegåvade elever med känslig läggning är de stora grundskole- och gymnasieenheter ofta deletära både för den personliga utvecklingen och för kunskapsinhämtandet. I sådana fall, och när det gäller svenska barn i utlandet eller utländska barn i Sverige, är privata skolor enligt fakulteternas uppfattning lämpliga som lösning. Man finner det även paradoxalt, att man genom att avskaffa eller försvåra de privata skolornas och utbildningsinstitutionernas existens minskar medborgarnas valfrihet i en demokrati som anses vara synnerligen väl utvecklad. Även fakulteternas *utbildningsnämnder* tillstyrker medlemsförslaget. *Göteborgs universitets matematisk-naturvetenskapliga fakultet* (i vars yttrande även fakultetens *utbildningsnämnd* instämmer) framhåller att det i praktiken kan visa sig svårt att tillfredsställa behoven av fullgod utbildning inom ramen för det offentliga utbildningsväsendet när det gäller i olika avseenden svagpresterande elever, språkliga minoriteter, religiösa grupper osv. *Humanistiska fakulteten vid Göteborgs universitet* finner att privata skolor genom att pröva olika pedagogiska metoder och ofta genom lågt elevantal och personlig atmosfär erbjuder en lämplig miljö inte minst för barn med anpassningssvårigheter, och anser att de argument som anförts mot privata skolor, t. ex. risken för social isolering, icke i dagens samhälle kan anses betydelsefulla. Mot fakultetens yttrande har tre medlemmar inlämnat reservation (se närmare nedan). *Utbildningsnämnderna* vid samma fakultet, som varmt tillstyrker medlemsförslaget, understryker den mycket goda tillgången i Sverige på välutbildade lärare, vilken garanterar undervisning av hög nivå inom alla skolformer. Mot utbildningsnämndernas gemensamma yttrande har tvänne reservationer inlämnats (se närmare nedan).

Svenska privatskolors riksförbund finner det obestridligt, att det allmänna bör vara en stor, kanske den största skolarrangören, men anser att det bör finnas alternativ för medborgarna, så att dessa icke är hänvisade till ett statligt utbildningsmonopol. Ett dylikt monopol

är enligt förbundets uppfattning farligt, emedan det kan utvecklas till ett "indoktrineringsmonopol" bl. a. i politiskt avseende. Man framhåller även att situationen för privatskolornas del är iögonfallande olika i de nordiska länderna och att Danmark och Sverige i detta avseende utgör verkliga kontraster, i det att privatskolorna i Sverige under de senaste två decennierna i växande utsträckning har nödgats nedlägga sin verksamhet främst på grund av bristande stöd från statsmaktens sida. Man föreslår även att statligt stöd till privata skolor icke, såsom varit fallet i Sverige, borde utbetalas direkt till skolorna, utan till eleverna i form av studiebidrag enligt bestämda kriterier, vilket är fallet i Danmark. Detta kunde enligt förbundets uppfattning innebära minskade kostnader för utbildningsväsendet.

Även *De enskilda läroverkens förbund* i Sverige understryker att de privata skolorna icke utgör en ekonomisk belastning för samhället utan snarare en besparing av allmänna medel, vilket belyses med svenskt siffermaterial. I likhet med Svenska privatskolors riksförbund framhåller även *De enskilda läroverkens förbund* de faror som en monopolisering och alltför stark centralstyrning av skolväsendet kan medföra, närmast så att skolan kan komma att användas som politiskt instrument. *Svenska privatskolors elevförbund* tillstyrker medlemsförslaget.

Riksförbundet kristen fostran i Sverige belyser i sitt yttrande och i en bilagd promemoria de ekonomiska svårigheter som de privata skolorna i Sverige. däribland ett antal fria kristna skolor, har att kämpa med mot bakgrund av den för dessa skolor negativa anslagsutvecklingen från statens och kommunernas sida. Riksförbundet finner att den politik i riktning mot ett samhälleligt skolmonopol som förs i Sverige måste betraktas som helt orimlig mot bakgrund av att man i övrigt strävar mot pluralism i samhället och finner att en sådan politik endast kan leda till ökade spänningar i samhället. Man anser även att det inte kan anses vara någon prydnad för det svenska samhället, att de i gällande lagar och konventioner tillförsäkrade rättigheterna för föräldrar och målsmän att välja annan undervisning för sina barn än den som samhället erbjuder i realiteten endast kan upprätthållas på grundval av enskilda människors uppoffringar.

I ett till svenska *Skolöverstyrelsens* yttrande fogat särskilt uttalande har ledamoten *Helte* framhållit, att skolöverstyrelsen enligt hans mening borde ha kunnat instämma i medlemsförslaget, men att beslutet i 1973 års svenska riksdag att statsbidrag ej längre skall utgå till vissa privatskolor. om den kommun, där en sådan skola är belägen, beslutar avveckla kommunala bidrag till skolan, har begränsat skolöverstyrelsens förutsättningar att tillstyrka förslaget. (Beträffande *Skolöverstyrelsens* yttrande, se nedan.)

Positiv hållning med vissa reservationer intas av några remissinstanser. *Teknisk Skoleforening*, Danmark tillstyrker förslaget vad gäller

grundskoleutbildningen, men finner att det för de tekniska skolornas del, om dessa i framtiden i Danmark får status av offentliga fackskolor (yrkesgymnasier), kommer att bli svårt att med utgångspunkt i förslagens argument uppbygga en parallell uppsättning av privata fackskolor på ett sådant sätt, att de kan tillgodose berörda gruppers intressen i full utsträckning. Man menar dock, att vissa i Danmark framförda planer på ändrade värderingar beträffande utbildningsstrukturen kan göra det naturligt att säkra förekomsten av alternativa privata skolor även på yrkesutbildningens område. *Det norske lutherske indremisjonsselskap* ansluter sig i huvudsak till de synpunkter som anförts i medlemsförslaget, men anför förbehåll när det gäller en eventuell "harmonisering" av undervisningen i privatskolorna i hela Norden. Motivet härför är att de privata skolorna i de enskilda nordiska länderna representerar olika traditioner och utvecklingslinjer. Man är särskilt tveksam när det gäller att eventuellt försvaga de kristna skoltraditionerna till förmån för en gemenskap på nordisk grund. *Humanistiska fakulteten* vid *Lunds universitet* finner att en granskning av medlemsförslaget ur bl. a. allmänpolitisk synvinkel icke ligger inom dess kompetensområde och har därför yttrat sig i frågan endast ur vetenskaplig och pedagogisk synpunkt. Man finner att det ur universitetssynpunkt är värdefullt om en del av studenterna kommer från de okonventionella studiemiljöer som privatskolorna utgör och att det därför är av stort värde om en fri sektor inom utbildningsområdet av icke alltför obetydligt omfång även i fortsättningen får finnas kvar.

Snarast *neutral* stånd punkt till medlemsförslaget intas av *yrkesutbildningsstyrelsen* i Finland och av *kirke- og undervisningsdepartementet* i Norge. *Yrkesutbildningsstyrelsen* ger en översikt av ägoförhållandena när det gäller yrkesutbildningsanstalterna i Finland, av vilken framgår att 31 % av alla dylika år 1971 ägdes av understödsföreningar eller fonder, dvs. var privata. Det har av bl. a. ekonomiska skäl under en längre tid funnits en strävan hos de privata yrkesskolorna att komma i statlig eller kommunal ägo, vilket även ur allmän planeringssynpunkt är att föredra. Styrelsen finner att det centrala problemfältet inom yrkesutbildningen i Finland inte har varit skolornas ägoförhållanden, utan att de viktigaste uppgifterna har varit att garantera mångsidigt utbildningsutbud och att möta de problem som ställs av fluktuationerna i närings- och arbetslivet samt årsklassernas storlek. *Kirke- og undervisningsdepartementet* redogör för bakgrunden och innehållet i den lagstiftning som sedan 1970 reglerar de privata skolornas ställning i Norge. Enligt lagen om privata skolor av den 6 mars 1970 utbetalas statligt bidrag till 147 privatskolor i Norge samt därutöver till 10 privata norska grundskolor i utlandet. Departementet finner att nämnda lag för Norges del tillfredsställer de önskemål som framförs i medlemsförslaget.

Vissa remissinstanser uttrycker *sympati* för medlemsförslaget eller de-

lar av detsamma, men *avstyrker själva konklusionen*. *Nordiska lärarorganisationernas samråd*, till vars yttrande *Suomen opettajain liitto* (Finlands lärarförbund) hänvisar, anser att de privata små skolornas existens är motiverad i sådan fall där de tillgodoser en språklig eller religiös minoritets behov av undervisning, och att sådana skolors existens bör garanteras genom anslag från det offentliga. Man betonar emellertid, att det allmänna skolväsendet bör utformas på ett sådant sätt, att det ger utrymme för tillgodoseende av vissa minoritetsgruppers behov. NLS kan inte stödja en utbyggnad av alternativa privata skolor, då detta skulle leda till splittring av de tillgängliga samhällsresurser som kan satsas på undervisningsväsendet. *Universitetskanslersämbetet*, Sverige hänvisar till kulturavtalets artikel 3, som uttryckligen stipulerar samarbete på utbildningsområdet bl. a. i fråga om utbildningssystemets struktur. Man finner det naturligt att räkna med att de i medlemsförslaget redovisade synpunkterna i rimlig utsträckning kommer att beaktas inom ramen för det utbyggda nordiska kultursamarbetet. UKÄ finner att frågan för universitets- och högskoleväsendets del har mera begränsad räckvidd, men framhåller att 1968 års svenska utbildningsutredning uttalat att också statsunderstödd enskild utbildning bör kunna föras in under samlingsbeteckningen högskoleutbildning. *Rektorsämbetet vid Stockholms universitet* finner det naturligt, att stat och kommun är huvudman för utbildningsväsendet, men anser att det kan finnas situationer då föräldrar och elever föredrar andra skolor än de offentliga. Samhället bör i sådana fall inte bara tillåta utan även stödja privata skolor, förutsatt att de följer fastställda läroplaner. Ehuru rektorsämbetet i huvudsak delar förslagsställarnas allmänna synpunkter, ifrågasätter man dock huruvida det är möjligt och lämpligt att på nordisk nivå utforma preciserade regler för de privata skolornas ställning, mot bakgrund av att de privata skolorna i de nordiska länderna — och även inom ett land — har olika traditioner och utvecklingslinjer. Man anser dock att det kunde ha sitt intresse att undersöka förutsättningarna att utarbeta sådana gemensamma linjer.

Klart *avstyrkande hållning* till medlemsförslaget intas av ett antal svenska remissinstanser. *Skolöverstyrelsen* i Sverige hänvisar till sin ståndpunkt till ett tidigare (1968) i Nordiska rådet väckt medlemsförslag (*Sak A 202/k*) om gemensamma riktlinjer för det enskilda skolväsendets utveckling i Norden, då SÖ framhållit, att rätten att upprätta, driva respektive utnyttja enskild skola inte konstituerar någon rätt till ekonomiskt stöd från samhället, utan att frågan om sådant stöd bör avgöras från fall till fall. Man hänvisar vidare till den utveckling när det gäller stöd till privata skolor som sedan dess skett i Sverige, vilken inneburit att stödet till sådana skolor successivt indragits. Man ger vidare en sammanställning av anslagstilldelningen till privata skolor under budgetåret 1973/74, i vilken icke ingår stöd till 49 folkhögskolor,

som drivs av folkrörelse och vilka erhåller statsbidrag enligt samma grunder som av landstingskommuner drivna folkhögskolor. SÖ avstyrker medlemsförslaget, dels med hänvisning till risken för uppdelning av eleverna enligt social bakgrund, dels till de betydande svårigheter som uppstår när det gäller att rationellt fördela resurserna om utbildningen splittras på ett stort antal huvudmän. Till skolöverstyrelsens yttrande har fogats ett särskilt uttalande av ledamoten *Helte* (se närmare ovan). *Rektorsämbetet vid Umeå universitet* avstyrker medlemsförslaget. *Riksförbundet hem och skola* anser att den skillnad i de privata skolornas ställning, som existerar mellan de olika nordiska länderna, icke enbart eller huvudsakligen beror på skillnader i tradition utan framför allt på ojämnhet i reformtaktan. Detta innebär enligt förbundets mening att skillnaderna i privatskolornas villkor kommer att minska sedan den obligatoriska skolan i Norden uppnått likartad struktur. Detta antar man skall komma att ske inom ramen för samarbetet under kulturavtalet. Den pluralism som måste eftersträvas med hänsyn till bl. a. språkliga och religiösa minoriteter och för att möjliggöra prövande av ny pedagogik, anser förbundet böra ske inom ramen för det allmänna skolväsendet. Man anser det sålunda inte nödvändigt att Nordiska rådet antar en rekommendation sådan som medlemsförslaget avser. Tre medlemmar av *humanistiska fakulteten vid Göteborgs universitet* och fem medlemmar av *utbildningsnämnderna* vid samma fakultet har i tre särskilda reservationer mot respektive instansers yttranden avstyrkt medlemsförslaget (om majoriteternas yttranden, se ovan).

Följande remissinstanser har antingen *avstått* från realitetsbedömning av medlemsförslaget eller från att avge yttrande: *Gymnasieskolernes Lærerforening* och *Dansk Magisterforenings Seminariesektion*, Danmark, *undervisningsministeriet*, Finland, *Norsk lærerlag*, Norge, *rektorsämbetet vid Uppsala universitet*, *medicinska, odontologiska och matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna* vid *Lunds universitet*, *rektorsämbetet vid Göteborgs universitet* samt *samhällsvetenskapliga fakulteten* och dennas *utbildningsnämnd* vid *Göteborgs universitet*, Sverige.

3. Utskottet

Inom Nordiska rådet har tidigare behandlats ett medlemsförslag (*medlemsförslaget A 202/k* om gemensamma riktlinjer för det enskilda skolväsendets utveckling i Norden) med i stort sett samma syfte som det nu anhängiga medlemsförslaget. På framställning av kulturutskottet beslöt rådet vid sin 18:e session i Reykjavík 1970 att icke vidtaga några åtgärder med anledning av medlemsförslag A 202/k.

Utskottet finner att de motiveringar, på vilka utskottet 1970 grundade sin ståndpunkt till det då aktuella medlemsförslaget, fortfarande har full relevans. Det privata skolväsendet i Norden har i de enskilda

länderna mycket olikartade traditioner och utvecklingslinjer och den politik som i de olika länderna har utformats med avseende på skolformer med annan huvudman än stat och kommun uppvisar även den mycket stora skiljaktigheter. Därtill kommer att det privata skolväsendet även inom de enskilda länderna omfattar skolformer som sinsemellan är olika såväl vad beträffar undervisningens innehåll (privata läroanstalter existerar i Norden inom snart sagt alla olika sektorer av utbildningsväsendet, från förskola till universitet) som i fråga om huvudmännens motiv för att upprätthålla skolorna. Mot denna bakgrund anser utskottet det inte vara lämpligt eller ens möjligt att på nordiskt plan utarbeta gemensamma riktlinjer för det privata skolväsendets fortbestånd och utbyggnad.

Utskottet vill vidare framhålla, att ett omfattande reformarbete för närvarande pågår i samtliga nordiska länder i fråga om skolväsendets struktur och omfattning samt beträffande utbildningspolitikens innehåll och målsättningar. Inom ramen för det nordiska kulturavtalet har strävandena att harmonisera skolpolitiken förts vidare och utvidgats. Färdiga instrument för samarbete och samråd i utbildningspolitiken finns sålunda redan tillgängliga för många utbildningssektorer och samarbetet kommer i framtiden att utvidgas till nya områden.

Det finns sålunda skäl att anta, att det behov av erfarenhetsutbyte och samråd när det gäller alternativa skolformer i privat regi, som finnes eller kan uppstå mellan de nordiska länderna, i tillfredsställande omfattning kan tillgodoses genom utnyttjande av de procedurer för samarbete och samråd som etablerats eller påbyggs genom det nordiska kulturavtalet.

Hänvisande till vad ovan anförts får utskottet föreslå,

att Nordiska rådet icke måtte företa sig något i anledning av medlemsförslaget.

Reykjavík den 16 februari 1975

Tønnes Madsson Andenæs (A)

Jo Benkow (H)

Per Borten (SP)

Mauno Forsman (Sd)

Gylfi Þ. Gíslason (A)

Svend Haugaard (RV)

Förman

Elsi Hetemäki (Kok)

Paul Jansson (s)

Kalevi Kivistö (Skdl)

Essen Lindahl (s)

Ingemar Mundebo (fp)

Robert Pedersen (S)

Nikolaj Rosing (Grønl.)

Liv Stubberud (A)

Per Olof Sundman (c)

Folke Woivalin (ÅS)

Medlemsforslag

om en nordisk språknämnd

(Väckt av Aimo Ajo, Tønnes Madsson Andenæs, Ilkka-Christian Björcklund, Per Borten, Gylfi Þ. Gíslason, Demmus Hentze, Ingemar Mundebo och Per Olof Sundman)

De nasjonale språknemnder arbeider i dag hovedsaklig på ren nasjonal basis. En har ingen felles nordisk nemnd som kan se språkutviklingen i nordisk sammenheng. I 1968 satte Sven Sundin frem medlemsforslag om oppretting av en nordisk språknemnd. Medlemsforslaget ble behandlet på Nordisk Råds sesjon i februar 1970. I tillit til at regjeringene ville sørge for at de nasjonale språknemnder ville få større ressurser til sin rådighet og at nemndene seg imellom tok opp spørsmålet om å etablere en felles institusjon for å fortsette arbeidet med nordisk språkdyrking på det felles nordiske plan, vedtok Rådet ikke å foreta seg noe i anledning medlemsforslaget.

I de år som er gått, har lite skjedd. De økonomiske ressurser er ikke økt og de nasjonale nemndene har ikke seriøst drøftet spørsmålet om å etablere en felles institusjon slik forutsatt av Nordisk Råd i 1970.

De siste års utvikling har vist at behovet for en felles institusjon for nordisk språkdyrking har økt. Det bygges i økende grad opp nye unødige barrierer mellom språkene, blant annet ved at det innføres ulike ord og forkortninger for nye begrep i nordiske språk. Som et aktuelt eksempel kan nevnes at EEC betegnes som EF i dansk og norsk, mens svensk nytter EG. Det som benevnes EDP i engelsk kalles EDB i norsk og dansk, mens det heter ADB på svensk. Slike eksempler kan forfleres.

I Europa ellers er en begynt å ta disse saker alvorlig, f. eksempel foregår det nå et organisert samarbeid mellom Tyskland, Østerrike og Sveits for å finne frem til entydige navn på nye begrep som skal nyttes på tysk i offentlige dokumenter. Et liknende arbeid er i ferd med å utvikle seg mellom Holland og Belgia når det gjelder nederlandsk skriftspråk.

En slik felles nordisk institusjon vil ikke ha som oppgave å gripe inn i det enkelte språks naturlige utvikling, men kan være med på å forhindre at tilfeldigheter, f. eksempel i valg av forkortninger unødig fremmedgjør de nordiske språk for hverandre og vanskeliggjør lesbarheten av nabospråk.

Med henvisning til Nordisk Råds tidligere behandling foreslås at:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å opprette en nordisk språknemnd.

København, 8. oktober 1973

Aimo Ajo (Sd)

Tønnes Madsson Andenæs (A)

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Per Borten (Sp)

Gylfi Þ. Gíslason (A)

Demmus Hentze (Fkfl)

Ingemar Mundebo (fp)

Per Olof Sundman (c)

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslag A 413/k om gemensamt alfabet och lika bokstavsföljd och medlemsförslag A 415/k om en nordisk språknämnd

(Se Sak A 413/k: Bilaga)

Medlemsforslag

om fasta korrespondenter i de nordiske hovudstæderna frå de nationale radio- og TV-bolagen

(Væckt av *Aimo Ajo, Tønnes Madsson Andenæs, Ilkka-Christian Björklund, Gylfi Þ. Gislason, Jørgen Peder Hansen, Demmus Hentze, Elsi Hetemäki och Grethe Lundblad*)

Rapporten til de nordiske radiosjefene, "TV-Radio i Norden, utviklingsperspektiv", som i 1972 ble overlevert av Komiteen for utredning av forutsetningene for utvidet nordisk radiosamarbeid av 1970, viser at innslagene i radio og TV fra andre nordiske land er helt minimale.

Norsk Rikskringkasting har i siste år hatt en fast utsendt korrespondent i Stockholm. Det viser seg at antallet innslag i Norsk radio har økt sterkt og at korrespondenten har hatt rikelig stofftilgang. Det er bare Finland som har en liknende ordning, idet også finsk radio har fast korrespondent i Stockholm.

Undertegnede mener at det uten tvil vil være en stor fordel om radioinstitusjonene i de nordiske land hadde utsendte korrespondenter i alle nordiske hovedsteder. Dersom de ulike radioinstitusjoner ikke selv finner å kunne bestride utgiftene som er forbundet med faste korrespondenter i Norden, bør det nordiske kulturbudsjett være med på å finansiere ordningen.

Under henvisning til ovenstående foreslår undertegnede at Nordisk Råd må anta følgende rekommendasjon:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd å virke for at de nasjonale radio-institusjonene i Norden kommer frem til en ordning som gjør det mulig for radio-institusjonene å ha faste utsendte medarbeidere i de andre nordiske hovedsteder.

København, 8. oktober 1973

<i>Aimo Ajo (Sd)</i>	<i>Tønnes Madsson Andenæs (A)</i>
<i>Ilkka-Christian Björklund (Skdl)</i>	<i>Gylfi Þ. Gislason (A)</i>
<i>Jørgen Peder Hansen (S)</i>	<i>Demmus Hentze (Fkfl)</i>
<i>Elsi Hetemäki (Kok)</i>	<i>Grethe Lundblad (s)</i>

*BILAGA 1, Yttranden (se supplementband s. 230)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget**

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om fasta korrespondenter i de nordiska huvudstäderna från de nationella radio- och TV-bolagen. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sammanträden den 25 oktober 1973, den 14 januari 1974, den 6 maj 1974, den 4 september 1974, den 30 september 1974, den 9 november 1974 och den 14 och 15 januari 1975.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera Nordiska ministerrådet att verka för att de nationella radio- och TV-bolagen i Norden kommer fram till en ordning som gör det möjligt för bolagen att ha fasta utsända medarbetare i de andra nordiska ländernas huvudstäder. Som motivering anför förslagsställarna dels att inslagen i radio och TV från de andra nordiska länderna är ytterst fåtaliga, dels att inslagen från Sverige i Norsk Rikskringkastings och Oy Yleisradio Ab:s sändningar har ökat avsevärt sedan dessa företag stationerat fasta korrespondenter i Stockholm. Förslagsställarna anser att den föreslagna ordningen delvis bör kunna finansieras över den nordiska kulturbudgeten, såvida radiobolagen själva inte anser sig kunna bestrida utgifterna.

2. Remissyttranden

Följande myndigheter, företag och organisationer har avgivit yttranden över medlemsförslaget:

Danmark

Ministeriet for kulturelle anliggender
Dansk Journalistforbund

Finland

Trafikministeriet
Oy Yleisradio Ab
Radio- ja televisiotoimittajien liitto — Radio- och televisioneredaktörernas förbund r. y.

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet
Kringkastingsforeningen
Norsk journalistlag

Sverige

Sveriges radio (SR)
Publicistklubben
Svenska journalistförbundet

Samtliga remissinstanser intar direkt eller indirekt en positiv hållning till den allmänna önskvärdheten av effektiviserad bevakning av nyheter och skeenden i de övriga nordiska länderna.

Beträffande inställningen till det konkreta förslaget om utbyggnad av ett nät av fasta korrespondenter från samtliga nationella radioföretag i de nordiska huvudstäderna uppvisar remissmaterialet däremot en betydande variation. Medlemsförslaget tillstyrkes utan förbehåll av svenska *Publicistklubben* och av *Radio- och televisionsredaktörernas förbund (RTRF)* i Finland, som framhåller att erfarenheterna av Finlands rundradios ordning med en fast korrespondent i Stockholm har varit goda medan informations- och programutbytet med de övriga nordiska länderna är bristfälligt, samt att förslaget ligger i linje med förbundets programpolitiska målsättningar, inom vilka informationssamarbetet mellan de nordiska länderna har hög prioritet.

Ett antal remissinstanser, som i och för sig ställer sig positivt till förslaget om fasta korrespondenter, finner det dock av ekonomiska skäl omöjligt att genomföra, varvid man utgår från förutsättningen att ordningen skulle bekostas inom ramen för radioföretagens budgeter. Denna uppfattning företräds av danska *ministeriet for kulturelle anliggender*, som härvid hänvisar till ett från *Danmarks Radio* inhämtat uttalande och i övrigt stöder sig på uttalanden även från *udenrigsministeriets presse- og kulturafdeling*, *statsministeriet* och *Danmarks journalisthøjskole*. Även *trafikministeriet* och *Oy Yleisradio Ab* i Finland, vilka avgivit nära nog likalydande yttranden, finner medlemsförslagens tanke om fasta korrespondenter i princip önskvärd, men i praktiken av ekonomiska skäl omöjlig att realisera. Man redogör vidare för Yleisradios nuvarande system för rapportering från de andra nordiska länderna, vars tyngdpunkt ligger på nyhetsrapporteringen.

Norska *kirke- og undervisningsdepartementet* hänvisar till inbegärt utlåtande från *Norsk rikskringkasting*, som utan att ta direkt ställning till förslaget om ett heltäckande nät av fasta korrespondenter meddelar att erfarenheterna av en fast korrespondent för NRK i Stockholm är goda och att en motsvarande tjänst i Köpenhamn är under övervägande. NRK anser dock att täckningen av grannländerna knappast blir märkbart svagare, om man i stället för fasta korrespondenter använder sig av ut-

sända medarbetare, vilket under de senaste åren har skett i växande omfattning. Valet mellan dessa båda alternativ bör enligt NRK avgöras av praktiska hänsyn.

Klart avstyrkande beträffande medlemsförslagets konkreta innehåll är yttrandet från *Sveriges radio*. Motiveringarna för avstyrkandet är flera: SR:s ekonomiska situation möjliggör för närvarande inte ökade insatser i programverksamheten, fluktuationerna i nyhetsintresset gör att SR menar att fasta korrespondenter i de övriga nordiska ländernas huvudstäder normalt skulle vara undersysselsatta, de goda trafik- och samarbetsförbindelserna med de övriga länderna gör att bevakningen enligt SR:s mening effektivt kan skötas utan fast stationerade korrespondenter. Det avgörande skälet till SR:s avstyrkande är emellertid att man bedömer liknande behov av rapportering från andra områden som mycket starkare och att dessa därför bör prioriteras.

Journalistförbunden (*Dansk Journalistforbund*, *Norsk journalistlag* och *Svenska journalistförbundet*) och norska *Kringkastingsforeningen* har avgivit yttranden med i stort sett identiskt sakinnehåll. Nämnda remissinstanser deklarerar positiv inställning till medlemsförslagets konkreta innehåll eller åtminstone till god nyhetstäckning av de andra nordiska länderna (*Kringkastingsforeningen*), men anser att det är en intern angelägenhet för de nationella radio- och TV-bolagens redaktionella ledning att utifrån rent journalistiska bedömningsgrunder avgöra i vilken utsträckning fasta korrespondenter skall placeras i de andra nordiska huvudstäderna.

De remissinstanser som har uttalat sig om den i medlemsförslaget framförda tanken, att korrespondentordningen kunde delfinansieras med statsmedel över den nordiska kulturbudgeten, har antingen ställt sig direkt negativt (*ministeriet for kulturelle anliggender*, *Dansk Journalistforbund*, *Kirke- og undervisningsdepartementet* och *Norsk rikskringkasting*, *Kringkastingsforeningen*, *Norsk Journalistlag*, *Sveriges radio*) eller tveksamt (*Svenska journalistförbundet*) till detta förslag. *Dansk Journalistforbund* har motiverat sitt avstyrkande med att man inte bör ytterligare belasta de redan knappa kulturbudgetmedlen. *Norsk Journalistlag* anser att en delfinansiering av korrespondentordningen med statsmedel skulle förutsätta en motsvarande finansiering av korrespondentstationering även för nyhetsbyråer och tidningar, för att undvika fördelning av dessa nyhetsmedia. *Sveriges radio* kan inte finna det förenligt med villkoren för företagets integritet att dess programtjänstemän i sina anställningsförhållanden är beroende av medel utanför företagets ansvarsområde. *Svenska journalistförbundet* understryker, att en delfinansiering, om den kommer till stånd, under inga omständigheter får innebära att uppdragsgivarna ges något som helst inflytande över korrespondenternas anställningsförhållanden eller programverksamhet.

Bland övriga synpunkter som framförts i remissmaterialet kan näm-

nas, att *Sveriges radio*, som anser att det nordiska stoffets andel av TV- och radioutsändningarna för Sveriges del är av i stort sett rimligt omfång, framhåller att de praktiska åtgärder som nu seriöst prövas inom Nordiska ministerrådets TV-kommitté och inom ramen för radiobolagens redan etablerade samarbete synes kunna främja en utveckling i överensstämmelse med andemeningen i medlemsförslaget.

3. Utskottet

Utskottet finner anledning understryka, att televisionen och radion icke endast genom en effektiv bevakning av det nordiska nyhetsstoffet, utan även genom mera allmänt informativa program om skeenden och förhållanden i de nordiska grannländerna på ett verksamt sätt kan bidra till att öka kunskapen och förståelsen för de andra ländernas förhållanden och problem hos den nordiska allmänheten och därmed till en ytterligare fördjupad samhörighet mellan de nordiska folken. Likheterna mellan länderna ger härvidlag en gemensam referensram som ökar TV-tittarnas och radiolyssnarnas möjligheter att tillgodogöra sig informationen, medan å andra sidan de olikheter som dock existerar bör kunna verka som en sporre för strävandena att åstadkomma ökade kunskaper och utgöra en faktor som, om den utnyttjas rätt, ger informationen ett ökat intresse. Såsom förhållandena nu är, undanskjuts det nordiska stoffet i radio och TV på många håll i Norden på ett icke önskvärt sätt.

Nordiska ministerrådets TV-kommitté, som nyligen slutfört sitt arbete, förordar i sitt betänkande sådana åtgärder för att på kort sikt utbygga det nordiska TV-utbytet, som i varje särskilt land (med sannolikt undantag för Danmark) syftar till en utbyggnad av möjligheterna att direkt motta ett annat nordiskt lands TV-program. Detta är i och för sig en rimlig och ekonomiskt realistisk målsättning. Dessa åtgärder löser emellertid inte frågan hur man skall tillgodose behovet av förbättrad information om de övriga nordiska länderna.

Om man vill uppnå en förbättrad information i etermedia även beträffande de nordiska länder, vilkas TV-program inte med nuvarande framtidsutsikter beträffande direkt överföring av program kommer att kunna nå TV-tittarna i andra nordiska länderna, finns det i princip två metoder att kombinera eller använda som alternativ.

Man kan å ena sidan överväga att intensifiera utbytet av färdigt producerade program mellan de nationella radio- och TV-bolagen (detta innebär för TV:s del en utbyggnad av Nordvisionsverksamheten, såsom för övrigt en av radiobolagen utförd utredning har rekommenderat). Å andra sidan kan man även överväga att öka de nationella radio- och TV-bolagens egen produktion av program rörande de andra länderna.

Förslaget om att åstadkomma en ordning enligt vilken samtliga nationella radio- och TV-bolag skulle hålla sig med fast stationerade kor-

respondenter i de övriga ländernas huvudstäder ligger i princip väl i linje med det senare av de två alternativ som förut nämndes. En programverksamhet som baseras på fasta korrespondenter snarare än på tillfälligt utsända medarbetare eller på utbyte av program som producerats av grannländernas radio- och TV-bolag har som fördel, att ifrågasvarande producent på ett långt effektivare sätt kan skapa sig en uppfattning om vad som är väsentligt ur stationeringslandets synvinkel, men samtidigt helt naturligt lättare kan avgöra vad som ur hans hemlandspubliks synpunkt är av intresse. Det bör understrykas att det resone-mang som här förts beträffande fasta korrespondenter och deras verksamhet huvudsakligen har avseende på nyhets- och aktualitetsprogrammen.

I sammanhanget kan nämnas, att kulturutskottet har sig bekant, att det isländska radio- och TV-bolaget har byggt ut ett system med isländska deltidskorrespondenter i de flesta nordiska länder. Det färöiska radiobolaget är även i färd med att bygga ut en liknande ordning.

Många skäl talar sålunda för önskvärdheten av att i enlighet med förslagsställarnas intentioner förverkliga ett system med fasta korrespondenter i de nordiska huvudstäderna från de nationella radio- och TV-bolagen. Radio- och TV-bolagen är dock i samtliga nordiska länder relativt fristående institutioner, som själva tar ställning till behovet och finansieringen av ett utbyggt korrespondentnät. Kulturutskottet har därför icke ansett sig kunna förorda, att Nordiska rådet antar en rekommendation i den form förslagsställarna hemställt om.

Frågan om fasta korrespondenter bör dock ses som en del av ett större problemkomplex, som omfattar etermedias täckning av det nordiska stoffet i dess helhet och i ett vidare perspektiv hela informationsflödet mellan de nordiska länderna.

Olika delfrågor inom detta större problemområde har aktualiserats av Nordiska rådet vid flera tillfällen. Utskottet vill ånyo understryka, att en utvidgning av det nordiska TV- och ljudradiosamarbetet är ett viktigt led i ansträngningarna att förbättra de yttre förutsättningarna för ett ökat informationsutbyte. Nordiska rådet har bl. a. även tagit initiativ till reportageverksamhet på samnordisk bas i nyhetsbyråernas regi.

Enligt utskottets mening vore en utredning med syfte att klarlägga förutsättningarna för ökad information mellan de nordiska länderna i etermedia önskvärd.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får kulturutskottet föreslå att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna att förbättra informationen om de nordiska länderna i etermedia.

Köpenhamn den 15 januari 1975

<i>Tønnes Madsson Andenæs (A)</i>	<i>Liv Andersen (A)</i>
<i>Jo Benkow (H)</i>	<i>Ilkka-Christian Björklund (Skdl)</i>
<i>Per Borten (Sp)</i>	<i>Mauno Forsman (Sd)</i>
<i>Gylfi Þ. Gíslason (A)</i>	<i>Sven Hammarberg (s)</i>
Förman	
<i>Svend Haugaard (RV)¹</i>	<i>Paul Jansson (s)</i>
<i>Ingemar Mundebo (fp)</i>	<i>Per Olof Sundman (c)</i>
	<i>Folke Woivalin (ÅS)</i>

BILAGA 3, I efterhand inkommet yttrande (se supplementband, s. 237)

¹ *Tiltrådt under forbehold af genvalg. (Genvalg fandt sted 24/1 1975)*

Medlemsförslag

om samnordisk insats för förhindrande av skador genom giftiga laster i Östersjön

(Väckt av *Eric Carlsson, Finn Gustavsen, Sven Hammarberg, Lars Lindeman, Cecilia Nettelbrandt, Arne Nilsen och Carl Olof Tallgren*)

Ett av de stora miljöproblem som under senare år alltmer uppmärksammas är den förorening av vattnet som avsiktliga och oavsiktliga utsläpp av olja och andra skadliga ämnen från fartyg medför. Debatten har för det mesta gällt s. k. supertankers och de katastrofala följderna för kuster och naturliv, som oljeutsläpp från dessa kan medföra.

Åtgärder har vidtagits för att motverka dessa föroreningar. På internationellt plan har bl. a. ingåtts konventioner år 1954 och 1973 till förhindrande av havets förorening och 1969 om åtgärder mot oljeskador m. m. inom nordsjöområdet, det s. k. Nordsjöavtalet.

1967 slöt Danmark, Finland, Norge och Sverige en överenskommelse om samarbete i fråga om kontrollen av efterlevnaden av bestämmelser till förhindrande av havsvattnets förorening genom olja, den s. k. Köpenhamnsöverenskommelsen. Överenskommelsen har reviderats och en ny sådan trädde i kraft 1971. Denna innebär att ramen för samarbetet vidgas till att avse även inbördes bistånd vid bekämpning av löskommen olja samt viss samordning av oljeskyddsberedskapen och av myndigheternas åtgärder. På ett par punkter går den längre än Nordsjöavtalet. Liksom i Köpenhamnsöverenskommelsen görs i den nya överenskommelsen ingen geografisk begränsning för dess tillämpning.

Den största faran för föroreningar från fartyg torde föreligga vid grundstötningar eller kollisioner, varför det ansetts nödvändigt att upprätta en beredskap för bekämpning av oljan. I detta syfte antog Nordiska rådet 1969 en rekommendation angående beredskap vid katastrofer i inre farvatten (*rek. nr 20/1969*) och en rekommendation om sjövägsregler för stora fartyg (*rek. nr 19/1969*).

Den 29 september 1973 sjönk utanför Ölands norra udde det västtyska fartyget "Viggo Hinrichsen" lastad med 234 ton av det farliga giftet kromsyra. Underbemanning och bristfällig stuvning av lasten kan ha bidragit till haveriet. Bärgning genomfördes, dock ej utan att vissa mängder gift spilldes ut. Händelsen aktualiserar frågan om beredskapen för olyckor med andra farliga laster än olja, som hittills betraktats som det allt överskuggande problemet.

I oktober—november 1973 hölls i London en konferens inom ramen för IMCO (Intergovernmental Maritime Consultative Organization). Konferensen resulterade i en konvention, som skall ersätta den inledningsvis nämnda konventionen av 1954. Den nya konventionen syftar till att förhindra alla former av förorening av havsvattnet från fartyg. Konventionen omfattar alla typer av fartyg och sjöfarkoster liksom alla former av avsiktliga och oavsiktliga utsläpp av olja och andra skadliga ämnen. Vissa undantag finns dock, bl. a. utsläpp som härrör från utnyttjande av havsbottnens mineralresurser.

Vissa havsområden, däribland Östersjön, får en särställning som "special areas", där utsläpp av olja och andra skadliga ämnen, som definieras i ett särskilt annex, förbjuds. Östersjön definieras att omfatta Bottniska viken, Finska viken och med en fastställd gräns genom Skagerack. För att möjliggöra efterlevnad av förbudet föreskrivs skyldighet för kuststaterna att uppföra mottagningsanordningar i hamnarna för att ta emot de ämnen som fartygen ej får göra sig av med ute till havs. Anordningarna skall även ta emot det vatten som använts för att rengöra tankar där skadliga ämnen förvarats. De skadliga ämnen utöver olja, vars utsläpp i Östersjön förbjuds, indelas i fyra grupper. Förbudet gäller med större eller mindre undantag för dessa fyra grupper. Även de ämnen som bedöms ofarliga och således ej omfattas av förbudet är uppräknade.

Alla fördragsslutande länder åläggs att utse kontrollanter för att övervaka efterlevnaden av dessa bestämmelser. Dessas verksamhet underlättas genom att varje fartyg åläggs att uppgöra en särskild förteckning som innehåller uppgifter om vilka ämnen som lastats, hur eventuella tankar och andra kärl rengjorts, ballastvatten, eventuella utsläpp som gjorts i enlighet med konventionen m. m. Enligt konventionen skall fartyg som används för transport av olja eller andra skadliga ämnen bli föremål för särskild kontroll och om de uppfyller villkoren förses med särskilda certifikat. Närmare detaljbestämmelser utfärdas av respektive regeringar. Om innehållet i bestämmelserna sägs endast att fartygen såvitt gäller konstruktion, utrustning m. m. skall underkastas sådan kontroll att riskerna för skadliga utsläpp reduceras till ett minimum. Regeringarna skall även utfärda detaljerade bestämmelser angående handhavandet av last av skadliga ämnen, vad gäller packning, märkning, kvantitet och rapportering m. m.

Ett förslag till miljökonvention om Östersjön kommer att framläggas för den till 1974 i Helsingfors planerade Östersjökonferensen. Konventionen gäller föroreningar både från fartyg och från land (industrier m. m.). Generellt dumpningsförbud föreslås. Vad gäller sådana ämnen som DDT, PCB, kvicksilver och kadmium föreslås att de ej får användas på sådant sätt att risk uppstår för förorening av Östersjön. De för-

dragsslutande staterna skall förbinda sig att motverka införande av dessa ämnen i östersjöområdet både till lands, till sjöss och i luften.

Ett expertmöte inför Östersjökonferensen har inriktat sitt arbete på att integrera IMCO-konventionens bestämmelser i förslaget till miljökonvention om Östersjön. Avsikten är att, sedan man vid Östersjökonferensen enats om detaljbestämmelser, dessa bestämmelser genom IMCO's medverkan skall ges giltighet för alla fartyg som trafikerar Östersjön.

Även om den nya IMCO-konventionen får betecknas som ett utomordentligt stort framsteg, särskilt ur nordisk synpunkt, då Östersjöns särställning blir internationellt kodifierad, är det av vikt att denna särställning kommer att respekteras av alla länders fartyg. Det är därför ett nordiskt intresse att denna konvention snarast möjligt träder i kraft och genomförs genom att alla berörda länder inför bestämmelser samt inrättar kontrollorgan och tekniska anordningar som erfordras för konventionens tillämpning. Konventionen träder i kraft ett år efter att den ratificerats av minst 15 stater representerande minst 50 procent av världens totala handelstonnage. Det är av vikt att de nordiska länderna i internationella sammanhang, nu närmast vid den ovannämnda Östersjökonferensen i Helsingfors, verkar för att så många länder som möjligt ratificerar konventionen.

De nordiska länderna bör även gemensamt utarbeta de tekniska och administrativa bestämmelser som erfordras för att tillämpa konventionen och verka för att dessa blir så enhetliga som möjligt i hela östersjöområdet.

För att säkerställa Östersjöns miljö är det nödvändigt att tillse att alla fartyg även från länder utanför östersjöområdet respekterar de bestämmelser östersjöländerna torde komma att införa. Detta torde vara möjligt via IMCO i enlighet med vad som diskuterats av ovannämnda expertgrupp.

Det bör uppmärksammas att Östersjökonferensen till skillnad från IMCO-konventionen avser att behandla även landbaserade föroreningar. Vi utgår från att utformningen och tillämpningen av en kommande östersjökonvention i dessa avseenden ej kommer att motverka syftet med IMCO-konventionen, t. ex. genom att föroreningar som förbjuds enligt IMCO kommer att ske från land.

Under hänvisning till ovanstående hemställas,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att

1. verka för internationellt genomförande av den i London den 2 november 1973 undertecknade IMCO-konventionen om förhindrande av havets förorening,
2. gemensamt utarbeta de tekniska och övriga bestämmelser som erfordras för konventionens tillämpning i östersjöområdet,

3. eftersträva internationell kodifiering av likartade bestämmelser
för fartyg som trafikerar östersjöområdet.

Stockholm, Oslo och Helsingfors den 13 december 1973

Eric Carlsson (c) *Finn Gustavsen (SV)* *Sven Hammarberg (s)*

Lars Lindeman (Sd) *Cecilia Nettelbrandt (fp)* *Arne Nilsen (A)*

Carl Olof Tallgren (Sv)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 239)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över medlemsförslaget

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats ett medlemsförslag om samnordiska insatser för förhindrande av skador genom giftiga laster i Östersjön. Medlemsförslaget har behandlats vid utskottets möten i Mariehamn den 10 maj 1974 och i Göteborg den 19 augusti 1974. Vid sistnämnda möte deltog såsom sakkunnig avdelningsdirektör Lennart Danielsson, statens naturvårdsverk, Sverige.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att verka för:

- 1) ett internationellt genomförande av den i London i november 1973 undertecknade IMCO-konventionen om förhindrande av havens föroreningar,
- 2) ett gemensamt utarbetande av de tekniska och övriga bestämmelser som erfordras för att konventionen skall kunna tillämpas i östersjöområdet samt
- 3) en internationell kodifiering av likartade bestämmelser för de fartyg som trafikerar Östersjön.

Ett av de stora miljöproblemen under senare tid har varit den förorening av vatten som härrört från avsiktliga eller oavsiktliga utsläpp av olja eller andra skadliga ämnen från fartyg. På internationell nivå har ett flertal överenskommelser slutits för att motverka denna typ av föroreningar. 1969 ingicks sålunda det s. k. Nordsjöavtalet avseende åtgärder mot oljeskador inom nordsjöområdet och år 1973 den s. k. IMCO-konventionen om föroreningar från fartyg. Inom ramen för den sistnämnda konventionen har Östersjön erhållit status som s. k. speciellt område inom vilket utsläpp av olja och andra skadliga ämnen är förbjudet. IMCO-konventionens bestämmelser har sedermera integrerats i den i mars 1974 ingångna överenskommelsen för skydd av Östersjöns marina miljö. Även om IMCO-konventionen utgör ett stort framsteg är det, enligt förslagsställarnas mening, viktigt att dess bestämmelser kommer att respekteras av alla fartyg från alla länder. Därför bör ikraftträdande av IMCO-konventionen påskyndas.

2. Remissyttrandena

Remissyttrandan över medlemsförslaget har inkommit från följande myndigheter och organisationer:

NORDFORSK, miljövårdssektariatet

Danmark:

Miljøministeriet, miljøstyrelsen
 Rederiforeningen af 1895
 Rederiforeningen for mindre skibe
 Dansk Fiskeriforening
 Danmarks Havfiskeriforening
 Danmarks Rederiforening
 Danmarks Naturfredningsforening

Finland:

Ministeriet för inrikesärendena, miljövårdsavdelningen
 Handels- och industriministeriet
 Miljövårdsrådet
 Ålands landskapsstyrelse
 Finlands redareförening r.f.
 Ålands redareförening r.f.

Norge:

Fiskeridepartementet
 Departementet for handel og skipsfart
 Sjøfartsdirektoratet
 Norges rederforbund og Skipsfartens arbeidsgiverforening, Felleskontoret
 Norske havsforskeres forening
 Norges skibsførerforbund
 Det norske maskinistforbund
 Norsk styrmandsforening
 Fraktefartøyenes rederiforening

Sverige:

Fiskeristyrelsen
 Fiskeristyrelsen, havsfiskelaboratoriet
 Statens naturvårdsverk
 Koncessionsnämnden för miljöskydd
 Miljökontrollutredningen
 Utredningen rörande omhändertagande och behandling av kemiskt avfall m. m. (UKA)
 Institutet för vatten- och luftvårdsforskning (IVL)
 Svenska naturskyddsföreningen
 Sveriges redareförening
 Sveriges fiskares riksförbund
 Svenska ostkustfiskarens centralförbund

I flertalet av de inkomna remissvaren tillstyrkes medlemsförslaget. I det följande sammanfattas de anförda synpunkterna under tre rubriker: 2.1. Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget, 2.2. Remissinstanser som är tveksamma till medlemsförslaget samt 2.3 Remissinstanser som avstår från att yttra sig.

2.1. Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget

Danmark

Miljöministeriet anser, i likhet med förslagsställarna, att skador i samband med sjöfart i Östersjön genom giftiga laster bör förhindras. Ministeriet anför beträffande punkt ett i medlemsförslaget, att den danske ambassadören i London den 15 januari 1974 undertecknat IMCO-konventionen. Därmed har arbetet med utfärdandet av de nödvändiga nationella bestämmelserna igångsatts. Från dansk sida eftersträvas ett snabbt ratifikationsförfarande. Beträffande punkt två i medlemsförslaget meddelas, att Danmark i samarbete med de övriga nordiska länderna inom ramen för en av IMCO särskilt tillsatt kommitté verkar för att snarast möjligt få de behövliga tekniska bestämmelserna utfärdade. Speciellt gäller detta de regler som krävs för att Östersjön skall erhålla status av s. k. speciellt område. Angående medlemsförslagets tredje punkt påpekas, att Danmark undertecknat Östersjökonventionen och i samband med detta undertecknat en resolution, vars innebörd är att fartyg som befar Östersjön uppmanas att följa för Östersjön gällande särskilda regler.

Danmarks Rederiforening tillstyrker de två första punkterna i medlemsförslaget, men anser att punkt 3 i medlemsförslaget — eftersträvan- det av internationell kodifiering av likartade bestämmelser för fartyg som trafikerar östersjöområdet — inte är entydigt formulerad. Till dessa synpunkter ansluter sig *Rederiforeningen af 1895*. *Danmarks Havfiskeriforening* och *Dansk Fiskeriforening* har ingenting att invända mot det föreliggande medlemsförslaget. *Danmarks Naturfredningsfor- ening* finner medlemsförslaget vara en värdefull insats för att skydda östersjöområdet. *Dansk Fiskeriforening* tillstyrker medlemsförslaget.

Finland

Inrikesministeriet, miljövårdsavdelningen anser det vara betydelse- fullt, att kuststaterna kring Östersjön genom avtal medverkar till ut- vecklandet av regler som medför att fartygsföreningarna i Östersjön minskas. Utsläpp av olja från oljetankfartyg är enligt finländsk lag för- bjudet inom landets territorium. I viss omfattning gäller detta förbud även utanför det finländska territorialvattenområdet. Genom interna- tionellt samarbete kan föreningen av Östersjön effektivt minskas. Av sjöfart framkallad förening tas upp i Östersjökonventionen. Den hö- sten 1973 ingångna IMCO-konventionen innehåller bestämmelser rörän- de Östersjön som är betydligt strängare än de generella reglerna. Minis- teriet tillstyrker medlemsförslaget. *Miljövårdsrådet* ansluter sig i princip till tankarna i medlemsförslaget. Speciellt angeläget är det, enligt Miljö- vårdsrådets uppfattning, att de nordiska länderna gemensamt eftersträ- var att IMCO-konventionens bestämmelser träder i kraft på global nivå.

Detta skulle medföra att Östersjön erkännes som s. k. speciellt område. Oberoende av nyss ingångna konventioners ikraftträdande vore det önskvärt att de nordiska länderna var för sig söker förverkliga ifrågasvarande överenskommelser. Att genomföra de åsyftade åtgärderna beträffande Bottniska viken är i huvudsak en uppgift för Finland och Sverige.

Ålands landskapsstyrelse finner, att de i medlemsförslaget behandlade förhållandena tas upp i artikel 7, annex 4 i Östersjökonventionen. Landskapsstyrelsen anser åtgärder som medför en förbättring av situationen i Östersjön värda allt stöd och tillstyrker medlemsförslaget.

Finlands redareförening r.f. stöder oförbehållsamt förslaget om förhindrande av skador genom giftiga laster i Östersjön. Emellertid erfordras ett ansenligt förarbete innan intentionerna i de aktuella konventionerna kan förverkligas. Tillräckliga mottagningsanordningar måste byggas i hamnar och terminaler, ändamålsenliga laboratorier upprättas för koncentrationsbestämning, inspektörer utbildas etc. Mot bakgrund av att föroreningarna i Östersjön till största delen härrör från landbaserade utsläpp förordar föreningen att Östersjökonventionen signeras och att ett målmedvetet arbete inleds för att begränsa utsläppen från land.

Norge

Sjöfartsdirektoratet, som inhämtat yttrande från ett flertal organisationer och myndigheter anför för egen del: IMCO-konventionen från hösten 1973 innehåller detaljerade bestämmelser om utsläpp i haven av olja, kemikalier och andra skadliga ämnen från fartyg. Vissa områden, bl. a. Östersjön, skyddas genom specialbestämmelser. Föroreningen av haven måste i första hand anses vara ett internationellt problem. Direktoratet tillstyrker därför att de nordiska länderna verkar för ett genomförande av den omnämnda konventionen. Beträffande samarbetet för att utarbeta tekniska bestämmelser understryks Norges insats när det gäller bestämmelserna för kemikalietankfartyg. Också på denna punkt ansluter sig direktoratet till tankarna i medlemsförslaget. Likaså förordas den sista punkten i medlemsförslaget.

Norges skibsførerforbund ansluter sig till intentionerna i medlemsförslaget under punkt 1 och 3. Däremot är förbundet mera tveksamt beträffande punkt 2. *Det norske maskinistforbund* finner, att de bärande tankarna i medlemsförslaget överensstämmer med de grundläggande bestämmelserna i IMCO-konventionen.

Norges rederforbund og *Skibsfartens arbeidsgiverforening, Felleskontoret* är enigt med förslagsställarna om att de nordiska länderna bör samarbeta för att åstadkomma att IMCO-konventionen så snabbt som möjligt träder i kraft. Beträffande uppbyggandet av mottagarstationer på land bör även Norge involveras i det nordiska samarbetet. Samver-

kan bör inledas om utfärdandet av de tekniska bestämmelser som är nödvändiga för att konventionen skall kunna träda i funktion i Östersjön och runt Norges kuster.

Norske havsforskeres forening påpekar det olyckliga i att en bristande anslutning till IMCO-konventionen kan komma att äventyra Östersjökonventionen. Därför bör de nordiska länderna verka för att IMCO-konventionen snarast genomföres.

Sverige

Fiskeristyrelsen finner det inte minst mot bakgrund av fiskeintressen vara en nordisk angelägenhet att IMCO-konventionen träder i kraft snarast möjligt, att erforderliga anordningar inrättas och att Östersjöns ställning som speciellt område kodifieras. Medlemsförslaget tillstyrkes. *Fiskeristyrelsen, havsfiskelaboratoriet* tillstyrker medlemsförslaget, som synes ligga i linje med IMCO-konventionens grundidéer. I ett vidare perspektiv kan samnordiska insatser vara en ekonomiskt gynnsam lösning och ge impulser som ytterligare stärker IMCO-konventionens tillämpning.

Statens naturvårdsverk yrkar bifall till medlemsförslaget åberopande sina yttranden dels över IMCO-konventionen, dels över Östersjökonventionen. Emellertid torde förslagen ha tillgodosetts genom de resolutioner som östersjöländerna signerade i anslutning till undertecknandet av konventionen. *Koncessionsnämnden för miljöskydd* ansluter sig helt till syftet med medlemsförslaget.

Svenska naturskyddsföreningen erinrar om, att den i London hösten 1973 avhållna konferensen om föroreningar från fartyg misslyckades med att få till stånd ett generellt förbud mot avsiktliga utsläpp till havs av olja från fartyg. De bestämmelser som antogs beträffande Östersjön anses dock utgöra ett steg i rätt riktning. Första punkten i medlemsförslaget ligger således helt i linje med de strävanden föreningen tidigare gett uttryck för. Frågan om tillämpningsföreskrifter är intimt förbunden med arbetet på Östersjökonventionen. Denna punkt i medlemsförslaget håller således på att förverkligas. Emellertid kan stöd från Nordiska rådet vara av värde. Slutligen vore det betydelsefullt om de nordiska länderna inom ramen för arbetet med Östersjökonventionen kunde enas om likartade bestämmelser för fartyg i trafik i Östersjön.

Sveriges redareförening, som deltagit i den konferens vid vilken IMCO-konventionen antogs, stöder oförbehållsamt tankarna i medlemsförslaget om att bringa denna överenskommelse i kraft så snart som möjligt. Det förarbete som erfordras är dock betydande. Med beaktande av att föroreningar i Östersjön till endast en mindre del — cirka 2 procent — härrör från utsläpp från fartyg åstadkommes ett effektivt skydd av Östersjöns havsmiljö bäst genom förverkligandet av Östersjökonventionen. I det föreliggande utkastet till avtal berörs dock de landbase-

rade utsläppen ytterst knapphändigt. Kontrollen av att fartyg som inte tillhör strandstaterna runt Östersjön har utrustning för t. ex. ilandpumpning av kloakavfall blir dock svår.

Sveriges fiskares riksförbund stöder mot bakgrund av IMCO-konventionen och Östersjökonventionen helt medlemsförslagets tre punkter. *Svenska ostkustfiskarens centralförbund* hälsar med tillfredsställelse alla åtgärder som vidtages för att återställa Östersjöns nu förorenade vatten. Trots ingående av Östersjökonventionen torde Nordiska rådets hemställan vara av betydelse för kodifieringen av likartade regler för fartyg som trafikerar Östersjön. Medlemsförslaget tillstyrkes.

Utredningen rörande omhändertagande och behandling av kemiskt avfall m. m. redogör i sammanfattande form för sitt arbete med oljeförorenat barlastvatten och påpekar att nordiskt samarbete kan vara värdefullt för att åstadkomma en enhetlig tillämpning av IMCO-konventionen.

2.2. Remissinstanser som är tveksamma till medlemsförslaget

Handels- och industriministeriet i Finland har i materiellt hänseende inget att invända mot de framställningar som görs i medlemsförslaget. För punkterna 2 och 3 i medlemsförslaget gäller dock att de bör vidtagas i samverkan mellan samtliga strandstater. Då de åtgärder som avses i punkt 1 utgör det bästa sättet att uppnå vad som åsyftas i punkt 3 torde samtliga tre punkter falla in under Östersjökonventionen. Därför bör de åtgärder som avses i medlemsförslaget vidtagas inom ramen för det samarbete som Östersjökonventionen förutsätter. *Alands redareförening r.f.* finner det vara av stort intresse att Östersjön inte förorenas. Huvudparten av föreningar som når Östersjön härrör dock från landbaserade utsläpp. Därför bör Nordiska rådets uppmärksamhet i första hand inriktas på denna sida av föroreningsproblematiken.

Norsk styrmandsforening anser, att när det gäller tekniska krav vid skeppskonstruktion så måste dessa bygga på internationella regler. Det kan emellertid inte accepteras, att man i vissa länder fastställer strängare regler för utländska fartyg än vad som gäller internationellt.

Institutet för vatten- och luftvårdsforskning i Sverige anser, att försättningsarna för en effektiv kontroll av utsläpp har uppnåtts genom ingående av Östersjökonventionen. Det är därför inte påkallat att ta ytterligare initiativ för Östersjöns skyddande.

2.3 Remissinstanser som avstår från att yttra sig

NORDFORSK, miljövårdssekreteriatet finner, att de i medlemsförslaget anförda synpunkterna till största delen faller utanför dess verksamhetsområde. *Rederiforeningen for mindre skibe* i Danmark har

inga kompletterande upplysningar rörande medlemsförslaget. *Fiskeridepartementet* och *Fraktefartøyenes rederiforening*, båda Norge, avstår från yttranden. Detta gör även *Miljökontrollutredningen* i Sverige.

3. *Utskottet*

I det internationella miljövårdssamarbete, som under de senaste åren utvecklats på såväl global som regional nivå har ökad uppmärksamhet kommit att ägnas åt den tilltagande nedsmutsningen av världshaven. Ett flertal internationella avtal har ingåtts i vilka man sökt komma till rätta med olika former av vattenföroreningar. Ett stort framsteg är därvid att man inom ramen för IMCO — Förenta Nationernas fackorgan för sjöfartsfrågor — vid en konferens hösten 1973 kunnat enas om en konvention som avser vattenföroreningar från fartyg. Huvudinnehållet i IMCO-konventionen, som träder i kraft sedan 15 nationer representerande minst 50 procent av världstonnaget ratificerat densamma, kan sammanfattas i fyra punkter:

(1) Regler för utsläpp av kemikalier från fartyg har för första gången uppställts, (2) Bestämmelserna om oljeutsläpp har skärpts liksom kontrollen av efterlevnaden av dessa, (3) Utsläpp av avfall från fartyg regleras (4) Östersjön ges en särskild skyddad ställning.

1973 års IMCO-konvention innefattar, förutom tjugo operativa artiklar, fem tekniska annex, av vilka annex I och II om utsläpp av olja respektive kemikalier är obligatoriska. Annex I påbjuder dock inte något totalt förbud mot utsläpp av olja utom inom vissa s. k. specialområden, dvs. förutom Östersjön också Medelhavet, Svarta havet, Röda havet och Persiska viken. Östersjön är därmed skyddad mot utsläpp av olja från tankbåt eller annat fartyg över 400 bruttoton. Fartyg under 400 bruttoton får dock släppa ut olja under vissa betingelser. Innan dessa bestämmelser förverkligas måste betydande insatser göras för att bygga ut mottagningsanläggningar för avfall i östersjöhamnarna. Annex II, som behandlar utsläpp av kemikalier från fartyg, indelar dessa i fyra kategorier: A, B, C och D. Mera rigorösa utsläppsregler råder för kemikalier inom de s. k. specialområdena, dvs. också för Östersjön. I annex III tas hanteringen av paketerat farligt gods upp. Kvantitetsbegränsningar, krav på emballagets konstruktion, stuvning, märkning m. m. fastställs för fartyg som transporterar dylik last. Konventionens bestämmelser om toalettavfall återfinnes i annex IV. Reglerna gäller dock bara för vad som i konventionen benämnes nya fartyg över 200 bruttoton eller med mera än 10 personer ombord. Obehandlat toalettavfall får t. ex. släppas ut om fartygen befinner sig mera än 12 nautiska mil från närmaste land. Annex V, slutligen, reglerar utsläpp av annat avfall varigenom bl. a. ett totalförbud mot dumpning av plastmaterial etableras. Som en huvudregel gäller att all kvittblivning av avfall inom de s. k. specialområdena förbjuds med undantag för matavfall som får utsläppas tolv nautiska mil från land i obehandlat skick.

Företrädare för regeringarna i Östersjöns sju strandstater, dvs. Danmark, Västtyskland, Östtyskland, Polen, Sovjetunionen, Finland och Sverige undertecknade i Helsingfors den 22 mars 1974 en konvention om skydd av Östersjöns marina miljö. Denna överenskommelse träder i kraft två månader efter det att samtliga signatärstater deponerat sina ratifikationsinstrument. I Östersjökonventionen, liksom i IMCO-konventionen, regleras förhållandena på internationellt vatten, vilket innebär att det för de s. k. inre vattnen eller territorialvattnet, även i fortsättningen kommer att gälla nationella regler.

I inledningen till konventionen fastslås, att nyligen tillkomna internationella överenskommelser, även sedan de trätt i kraft, utgör ett otillräckligt skydd för Östersjön. De fördragsslutande parterna skall därför enligt artikel tre i konventionen, individuellt eller tillsammans, vidtaga alla lagstiftningsmässiga, administrativa eller andra åtgärder för att hindra eller minska föroreningarna i Östersjön. Samtidigt förbinder man sig, vilket är av betydelse i ett vidare internationellt perspektiv, att inte vid uppfyllandet av förpliktelserna i Östersjökonventionen öka föroreningarna av andra havsområden.

Två mycket giftiga ämnen, de klorerade kolvätena PCB och DDT, skall förhindras från att nå Östersjön. Beträffande andra giftiga ämnen som kvicksilver, kadmium, arsenik, koppar, blynickel, zink, fenoler, cyanider och radioaktiva ämnen skall utsläppen minskas. Vid utsläpp av större omfattning av sistnämnda ämnen skall övriga signatärstater underrättas.

Genom att Östersjökonventionen övertagit IMCO-konventionens bestämmelser om föroreningar från fartyg kommer dessa sannolikt att förverkligas snabbare än de 4—5 år som man räknar med skall förflyta innan IMCO-konventionen börjar gälla.

Vid sidan av dessa två mera omfattande internationella avtal har också bilaterala avtal ingåtts de nordiska länderna emellan för att reglera föroreningssituationen i delar av Östersjön. I april 1974 undertecknade t. ex. Danmarks och Sveriges regeringar ett avtal om skydd av Öresund mot föroreningar. Detta avtal tar sikte på s. k. landbaserade utsläpp till skillnad mot IMCO-konventionen som reglerar utsläpp enbart från fartyg. I sammanhanget kan nämnas att Danmark, Finland, Norge och Sverige i februari 1974 undertecknade den nordiska miljöskyddskonventionen, vars huvudsakliga innebörd är att grannländernas miljövarsintressen jämföras med det egna landets.

Komplexiteten i nyligen ingångna internationella avtal som IMCO-konventionen från år 1973 och Östersjökonventionen från år 1974 gör att det inte alltid står klart i vilken utsträckning som de olika bestämmelserna täcker varandra. IMCO-konventionen tar emellertid — till skillnad från Östersjökonventionen, som också behandlar de landbaserade utsläppen — endast upp de miljöfaror som härrör från far-

tyg. Enligt vissa beräkningar utgör dessa endast omkring 2 procent av de föroreningar som når Östersjön. Även om denna andel kan anses vara ringa talar övervägande skäl för att försöka få dessa bestämmelser i kraft så snart som möjligt. De olika remissinstanserna synes också vara ense om att tillstyrka att de nordiska länderna verkar för ett internationellt genomförande av 1973 års IMCO-konvention om förhindrande av havens förorening. Enligt utskottets uppfattning finns det därför skäl att tillstyrka denna del av medlemsförslaget (punkt 1) inte minst mot bakgrund av att den senare tillkomna Östersjökonventionen endast binder undertecknarna, dvs. de sju strandstaterna runt Östersjön. Genom att verka för ett snabbt ikraftträdande av IMCO-konventionen uppnås bl. a. att Östersjöns status som s. k. speciellt område kodifieras. Därmed blir konventionen bindande för alla fartyg som trafikerar Östersjön.

Utskottet kan också ansluta sig till förslagsställarnas uppfattning beträffande punkt 2 i medlemsförslaget med det tillägget att utarbetandet av erforderliga tekniska och andra bestämmelser som krävs för att förverkliga intentionerna i de båda konventionerna bör ske i samverkan med Östersjöns övriga strandstater. Inrättandet av mottagaranläggningar för avfall i östersjöhamnarna bör därför ske snarast. I punkt 3 i medlemsförslaget förordas att de nordiska länderna eftersträvar en internationell kodifiering av de bestämmelser som gäller för alla fartyg som trafikerar Östersjön, dvs. även fartyg som är hemmahörande i annat land än något av de sju strandstaterna. Enligt utskottets mening är de önskemål som från förslagsställarnas sida uttryckes under denna punkt tillgodosedda genom antagandet av resolution nummer 1 i annex B till Östersjökonventionen. I denna resolution uttalar sig de sju regeringarna för att verka för att också andra länders fartyg tillämpar de bestämmelser som man uppnått enighet om i Östersjökonventionen och som i vissa fall är mera långtgående än IMCO-reglerna för de s. k. speciella områdena.

Både IMCO-konventionen och Östersjökonventionen avser endast förhållandena på internationellt vatten. Nationella regler kommer alltså gälla i de s. k. inre vattnen. Detta innebär för de nordiska ländernas del, att de två konventionerna inte kommer att vara tillämpliga på ett avstånd från land i Sverige och Finland på 4 nautiska mil, från Norge på 4 nautiska mil plus 12 meter samt från Danmark på 3 nautiska mil. En harmonisering av miljövårdsreglerna också i de inre vattnen bör eftersträvas de nordiska länderna mellan.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställer utskottet, att Nordiska rådet antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att:

1. verka för ett internationellt genomförande av den i november 1973 undertecknade IMCO-konventionen om förhindrande av vattenföroreningar från fartyg
2. gemensamt med övriga östersjöstater utarbeta de tekniska och övriga bestämmelser som erfordras för IMCO-konventionens tillämpning i östersjöområdet härunder särskilt inrättandet av mottagningsanläggningar för avfall i land.

Göteborg den 19 augusti 1974

Finn Gustavsen (SV) Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.) Knut Johansson (s)
Förman

Knud Jespersen (DKP) Lars Lindeman (Sd) Gerda Møller (KF)

Arne Nilsen (A) Jan-Ivan Nilsson (c) Anna-Greta Skantz (s)

Carl Olof Tallgren (Sv)

BILAGA 3, I efterhand inkommet yttrande (se supplementband, s. 264)

Medlemsförslag

om obligatorisk användning av reflexbricka för fotgängare

(Väckt av Eric Carlsson, Bror Lillqvist och Seppo Westerlund)

Nordiska rådet har alltsedan sin tillkomst behandlat trafiksäkerhetsfrågor. 1970 hölls en konferens om trafiksäkerhetsfrågor i Stockholm som utmynnade i ett stort antal förslag angående förbättringar i trafikmiljön, av fordonet och av upplysningen till allmänheten om trafiksäkerheten och åtgärder för att förbättra denna. Vid sessionen i februari 1974 antogs en rekommendation om obligatorisk användning av säkerhetsbälte och ett medlemsförslag om obligatorisk användning av skyddshjälm är under behandling i Nordiska rådet. Påtagligt är dock att de åtgärder som rådet behandlat främst avser skydd för fordonstrafikanter, medan åtgärder avseende fotgängare hittills endast behandlats i anslutning till upplysning och propaganda samt i samband med frågan om olika sätt att avskilja fotgängarnas passager från fordonstrafiken.

Olika former av särskilt skydd för fotgängare bör dock övervägas med hänsyn till att de gående är trafikens mest oskyddade trafikanter och att de ofta åsamkas svåra skador även vid sammanstötningar med fordon med låg fart. Risken för gående är särskilt stor i mörker och på gator och vägar som ej har tillfredsställande belysning. Alla fordon är utrustade med lyktor fram eller bak eller åtminstone reflexanordningar medan fotgängarna oftast från bilistens synpunkt inte går att skilja från den övriga omgivningen. Den officiella olycksstatistiken visar att i relation till trafiktätheten är olycksrisken i det närmaste tre gånger så hög i mörker som under dagsljus. En särskilt stor del av alla personskadeolyckor inträffar vid sammanstötning mellan motorfordon och gående under mörker och svårighetsgraden av skadorna vid dessa olyckor är mycket hög.

I det förslag till gemensam vägtrafiklagstiftning som Nordisk vägtrafikkommitté utarbetade 1966 (*NU 1966: 2—3*) har inte upptagits någon motsvarighet till de i Sverige gällande bestämmelserna angående utrustning i mörker med tänd lykta eller reflexanordning. Kommittén ansåg sig inte kunna förorda, att trafikreglerna innehöll bestämmelser som hade karaktären av rekommendation som fallet är i den svenska vägtrafikförordningen. Kommittén ansåg det visserligen vara av största vikt, att gående som under mörker vistas på körbanan i god tid kunde ses av fordonsförare, men detta problem borde enligt kommitténs mening i första hand lösas genom förbättrad information.

I den svenska vägtrafikförordningen togs 1966 efter motioner i riks-

dagen in en bestämmelse i form av en rekommendation till de gående att de, då de under mörker färdas på väg där tillfredsställande belysning inte anordnats och särskild gångbana inte finns, bör vara försedda med tänd lykta eller reflexanordning eller också bära klädesplagg som i belysning starkt avtecknar sig mot omgivningen. Förslag om straffsanktionerad skyldighet att bära lykta eller reflexanordning har hittills avvisats av riksdagen. Ej heller i något av de andra nordiska länderna finns bestämmelser härom. I samtliga nordiska länder förs kampanjer för att informera om önskvärdheten av att gående är försedda med reflexanordning eller annan utrustning som gör att de lätt kan upptäckas i mörker.

En arbetsgrupp inom svenska trafiksäkerhetsverket konstaterade 1969 att de ansträngningar som gjorts för att förmå gående att bära reflexanordning under mörker inte haft önskad effekt. Det måste enligt arbetsgruppen anses vara ett allmänt trafiksäkerhetskrav, att alla de trafikantgrupper, som under mörker uppehåller sig på körbanan, är väl synliga. En gående som i strålkastarsken från en bil plötsligt dyker upp endast några tiotal meter från fordonet kan nämligen föranleda bilföraren att göra farliga undanmanövrar för att undvika påkörning. Då sådana situationer ofta uppstår i samband med möte med annat fordon föreligger förutom risken för kollision med fotgängare även risk för sammanstötning mellan fordonen. Arbetsgruppen ansåg sig dock ej vid detta tillfälle bära förorda straffsanktionerad föreskrift med hänsyn till att svårigheter av skilda slag därvid skulle uppstå, bl. a. att övervaka tillämpningen av en sådan bestämmelse. En svårighet var även att de reflexanordningar som fanns tillgängliga inte kunde anses ge ett säkert skydd i alla situationer och dessutom var relativt känsliga för skador och nedsmutsning.

Mot bakgrund av den senare utvecklingen, bl. a. den starkt ökade fordonstrafiken och därmed antalet olyckor samt utvecklingen av effektivare reflexmaterial, har arbetsgruppen avgivit ett nytt utlåtande i december 1972. I det nya betänkandet konstateras att skadefrekvensen är väsentligt högre än vid det förra undersökningstillfället, att gående skadade kräver längre vårdtid än andra trafikantgrupper samt att den hittillsvarande rekommendationen och propagandan inte haft önskad effekt. Utredningen säger sig inte dela tidigare framförda betänkligheter mot obligatorium med hänsyn till övervakningssvårigheter. Propagandan anses ha minskat behovet av övervakning och förberett marken för lagstiftning. På grundval av de undersökningar som gjorts hade arbetsgruppen övertygats om att en föreskrift om skyldighet att bära reflex eller dylikt kunde väntas ge så stora vinster ur trafiksäkerhetssynpunkt att de alldeles klart övervägde de betänkligheter som kvarstod.

En bestämmelse om påbud att bära reflexanordning eller lykta borde utformas huvudsakligen i anslutning till hittillsvarande rekommendation,

d. v. s. att den som under mörker färdas gående på väg varest tillfredsställande belysning ej är anordnad och särskild gångbana ej finns skall vara försedd med lykta som visar vitt sken eller reflexanordning som vid belysning återkastar vitt sken. Närmare föreskrifter om reflexanordningarnas beskaffenhet och placering bör enligt arbetsgruppen kunna meddelas genom förordningar av regering eller myndighet. Arbetsgruppens nya rapport har överlämnats till Nordiska trafiksäkerhetsrådet som under senare delen av 1974 kan förväntas påbörja sin utredning av denna fråga.

En behandling av spørsmålet i Nordiska rådet skulle underlätta övergången till ett obligatorium genom att göra vederbörande trafikanter mer medvetna om nödvändigheten av att bära reflex eller lykta i mörker. Med hänsyn härtill och till vad som ovan anförts får vi hemställa,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att införa gemensamma nordiska bestämmelser om användning av reflexanordning eller lykta vid gång i mörker på dåligt upplyst väg.

Stockholm och Helsingfors den 19 april 1974

Eric Carlsson (c)

Bror Lillqvist (Sd)

Seppo Westerlund (Lkp)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 266)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget

Til trafikuttvalget er henvist et medlemsforslag A 426/t om obligatorisk anvendelse av refleksbrikke for fotgjengere.

Utvalget har drøftet forslaget på møter i Stockholm 22. oktober 1974 og i Ålborg 8. november 1974.

1. Medlemsforslaget

I medlemsforslaget konstateres innledningsvis at Nordisk Råd helt siden Rådets etablering har viet trafikksikkerhetsspørsmål stor oppmerksomhet, men at man i første rekke har beskjeftiget seg med de kjørende trafikanters sikkerhet, og at tiltak for å bedre fotgjengerenes sikkerhet er ivarettatt bare gjennom opplysning og propaganda. Dette er etter forslagsstillerenes mening betenkelig, ettersom fotgjengerene er trafikkens mest ubeskyttede gruppe. Fotgjengerenes risiko er særlig stor i mørket og på utilfredsstillende opplyste veier. Myndigheter og organisasjoner i samtlige nordiske land fører aktive kampanjer for å øke bruken av refleksanordninger, men ikke i noe nordisk land finnes det et påbud om refleksbruk.

I medlemsforslaget henvises til det arbeid en gruppe i det svenske Trafiksikkerhetsverket har gjort om dette problemet. Denne arbeidsgruppen har påpekt at skadefrekvensen for fotgjengere er høyere enn før antatt, at fotgjengerenes skader ofte krever lengre behandlingstid enn andre trafikanters, og at mangelfull refleksbruk fra fotgjengerenes side også medfører øket ulykkesrisiko for motorkjøretøyer. Arbeidsgruppen har ment å kunne påvise at den gjennomførte propaganda for bruk av refleks ikke har hatt den ønskede effekt, men at den trolig kan ha beredt grunnen for et lovhjemlet obligatorium.

Forslagsstillerne anfører at den nevnte rapport er oversendt Nordisk Trafikksikkerhetsråd for videre behandling, men at en behandling av spørsmålet også i Nordisk Råd skulle være ønskelig for å motivere trafikantene til å bruke refleks. På den bakgrunn anbefaler forslagsstillerne at Nordisk Råd skal rekommandere Nordisk Ministerråd å innføre felles nordiske bestemmelser om å bruke refleksanordning eller lykt ved gang på dårlig opplyste veier.

2. Remissuttalelser

2.1. Innkomne uttalelser

Medlemsforslag A 426/t om obligatorisk bruk av refleksbrikke for fotgjengere har på vanlig måte vært sendt på remiss, og uttalelser er innkommet fra følgende myndigheter og organisasjoner:

Nordiske:

Nordisk Trafikksikkerhetsråd
Nordisk Komité for Trafikksikkerhetsforskning
Nordisk Union for Alkoholfri Trafik (NUAT)

Danmark:

Justitsministeriet
Rigspolitichefen
Politidirektøren i København
Foreningen af Politimestre i Danmark
Assurandør-Societetet
Rådet for Større Færdselssikkerhed
Forenede Danske Motorejere

Finland:

Trafikministeriet
Trafikförsäkringsföreningen
Trafikskyddet
Automobilförbundet
Enemistö r.y. (Majoritet)

Norge:

Forbruker- og Administrasjonsdepartementet
Justis- og politidepartementet
Samferdselsdepartementet
Sosialdepartementet
Statens vegvesen, Vegdirektoratet
Motorførernes avholdsforbund
Trygg trafikk
Kongelig norsk automobilklub (KNA)
Norges automobil-forbund
Norske forsikringsselskapers forbund

Sverige:

Rikspolisstyrelsen
Socialstyrelsen
Statens trafiksäkerhetsverk
Svenska försäkringsbolags riksförbund
Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande (NTF)
Motormännens riksförbund
Kungl. automobil klubben (KAK)
Motorförarnas helnykterhetsförbund (MHF)
Folksam

De innkomne uttalelser er forholdsvis samstemmige i sin positive vurdering av refleksbrikkenes verdi for fotgjengernes sikkerhet. Ut-

talelsene går imidlertid i to retninger med hensyn til medlemsforslagets foreslåtte rekommendasjonstekst, i det en gruppe av uttalelsene ut fra praktiske og prinsipielle grunner går klart mot et slikt påbud, mens en gruppe i hovedsak er positivt innstilt til et lovhjemlet påbud. I noen av uttalelsene diskuteres også noe nærmere hvilke forsikringsmessige konsekvenser et eventuelt påbud kunne tenkes å ha. Noen av de tilspurte organer går også inn på alternative tiltak for å øke fotgjengerens sikkerhet i mørke. Noen få remissorganer har anbefalt at behandlingen av forslaget blir utsatt en tid.

2.2. *Remissuttalelser som i hovedsak støtter forslaget til rekommendasjon*

2.2.1. *Nordiske uttalelser*

Nordisk Union for Alkoholfri Trafik (NUAT) konstaterer at økt bruk av refleksanordninger har vært et anbefalt tiltak for å bedre de myke trafikanters sikkerhet, men at man i første rekke har søkt å unngå obligatoriske og straffebelagte bestemmelser om refleksbruk. Denne propaganda mener NUAT har økt bruksfrekvensen for refleks, men anser at den ikke har vært tilstrekkelig. Unionen vil derfor anbefale at man prøver mulighetene for et felles nordisk påbud. Man vil anse dette som en naturlig parallell til de tiltak som er satt i verk for å beskytte bilførere, for eksempel ved et eventuelt påbud om bruk av sikkerhetssele, og mener at de praktiske betenkeligheter mot et påbud om refleksbruk ikke bør hindre en nøye vurdering av spørsmålet.

2.2.2. *Danske uttalelser*

Forenede Danske Motorejere mener at det er overveiende sannsynlig at en tilstrekkelig utbredt anvendelse av refleks ikke kan oppnås ved frivillighet, og at man derfor bør påby ved lov at fotgjengere skal bruke refleks ved ferdsel i mørke. Det vil etter FDM's syn være i overensstemmelse med de påbud som gjelder for øvrige trafikantgrupper. FDM regner likevel med at en langvarig propaganda- og informasjonskampanje er nødvendig for å sikre at et påbud etterleves. Det tilføyes også at med den nåværende frivillige bruk av refleks, er risikoen for de fotgjengere som ikke bruker refleks enda større nettopp fordi bilførerne forventer at refleks brukes. I uttalelsen nevnes også at et påbud om bruk av refleks formodentlig bør ledsages av en godkjennelsesordning for refleksanordninger og bruken av disse. Avslutningsvis hevder FDM at en manglende bruk av refleks ikke må nedsette fotgjengernes eventuelle krav på erstatning ved ulykke.

2.2.3. *Finske uttalelser*

Automobilförbundet anser at en vesentlig forbedring av fotgjengernes trafiksikkerhet bare oppnås ved et påbud om bruk av refleks ved

ferdsel på dårlig belyst vei. Forbundet mener at verken den hittidige informasjon til fotgjengerne selv eller henstillingen til bekledningsindustrien om å levere yttertøy med reflekterende virkning har vært tilfredstillende, selv om noe er oppnådd med disse tiltak.

Trafikförsäkringsföreningen støtter også tanken om et påbud om bruk av refleksanordning. Man tilbakeviser påstanden om at et påbud om bruk av refleks skulle skape vansker i erstatningslovgivningen. Manglende bruk av refleks nedsetter etter Trafikförsäkringsföreningens mening ikke fotgjengerens erstatningskrav. Foreningen forutsetter videre at en godkjenningsordning blir ordnet, og at utprøvingen av nye refleksanordninger blir påskyndet.

2.2.4. Norske uttalelser

Forbruker- og administrasjonsdepartementet er prinsipielt enig i at fotgjengere bør pålegges å være tilstrekkelig synlige når de ferdes på mørke og dårlig opplyste veier. Departementet er likevel i tvil med hensyn til et påbud på området og anbefaler at et eventuelt påbud ikke blir straffebelagt.

Kongelig norsk automobilklub (KNA) uttrykker prinsipiell motstand mot trafikale påbud som berører den personlige integritet, men finner likevel å ville støtte et påbud om bruk av refleks. Det anbefales også at det foreliggende forslag gjøres mer kategorisk ved å påby bruk av refleks "i mørketiden". KNA anser at et påbud om bruk av refleks vil være på linje med påbudet om bruk av lys på bilene, og mener at trafikksikkerhetstiltak hittil stort sett er blitt belastet bilførerne. Uttalelsen avsluttes med en henstilling om at overtredelse av et eventuelt påbud likevel ikke må mulktbelegges.

Motorførernes avholdsforbund, støtter forslaget om påbud om bruk av refleks.

2.2.5. Svenske uttalelser

Socialstyrelsen støtter forslaget om felles nordiske bestemmelser om påbudt bruk av refleks og anfører at man ikke kan finne noen grunn til at ikke fotgjengere også skal ha plikt til å være utrustet med refleksanordning ved ferdse i mørke.

Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande (NTF) anser at de innvendinger som framføres mot et påbud om bruk av refleks må vike for den sikkerhetsfremmende effekt som påbudet vil ha. Dette standpunkt sier NTF seg å ha kommet til i erkjennelse av at den opplysningskampanje for bruk av refleks som NTF og andre har gjennomført har hatt positiv, men ikke tilfredsstillende virkning i fotgjengergruppene.

Kungl. automobil klubben (KAK) støtter i prinsippet forslaget om påbudt bruk av refleks.

Motorförarnas helnykterhetsförbund (MHF) støtter også det framlagte forslag om et påbud, men anbefaler at påbudet gjøres gjeldende for fotgjengere som "i mørke ikke ferdes på særskilt gangbane". Med en slik formulering mener MHF at fortolkningsproblemer unngås, og at bestemmelsen vil få anvendelse særlig overfor de mest utsatte fotgjengergrupper, fotgjengere på mørke landeveier.

Motormännens riksförbund støtter forslaget om felles nordiske bestemmelser om påbudt bruk av refleks eller tent lykt ved gang i mørke, og anbefaler videre en formuleringssendring i likhet med den som MHF nevner (se ovenfor).

2.3. Remissuttalelser som går imot et påbud om bruk av refleks

2.3.1. Danske uttalelser

Rigspolitichefen ønsker en mer grundig dokumentasjon for forslaget om et påbud, men er enig i ønskeligheten av å gjøre bruksfrekvensen for refleks så høy som mulig. Likeledes ønskes en nordisk samordning av reglene på området. Rigspolitichefen finner imidlertid at et påbud vil bli for vanskelig å håndheve, samt at det vil kunne få uheldige bivirkninger eksempelvis forsåvidt gjelder bilistens årvåkenhet, og ved vurdering av skyldspørsmål i evt. ulykke.

Politidirektøren i København anser at et påbud om bruk av refleks ikke vil kunne øke trafikksikkerheten i København, og finner dessuten at påbudets håndhevelse vil være meget vanskelig.

Foreningen af Politimestre i Danmark (styrets flertall) går også imot tanken om et påbud som vil bli meget vanskelig å håndheve. I stedet anbefales en intensivert propaganda for bruk av refleks. Et medlem av foreningens styre vil, til tross for de betenkeligheter som anføres, gå inn for et påbud om bruk av refleks.

2.3.2. Finske uttalelser

Fotgängarnas och cyklisternas intresseorganisation, Enemistö r. y. anser at det er viktig av trafikksikkerhetshensyn å fremme bruken av refleksbrikker, men finner ikke å kunne anbefale et påbud som etter foreningens syn vil gi en falsk sikkerhetsfølelse. Et påbud overfor fotgjengerne om bruk av refleksbrikke kan etter foreningens mening få den utilsiktede virkning at bilførernes årvåkenhet senkes. Enemistö anser at den eneste måten å øke sikkerheten for fotgjengere og syklist er ved å bygge særskilte veibaner for disse trafikantgrupper.

Trafikskydd konstaterer at både erfaring og utredninger tilsier at refleksbruk øker fotgjengernes sikkerhet betydelig, og man går inn for en anbefaling om økt bruk av refleksanordning. Man finner likevel at påbud ikke kan anbefales, og angir som grunn for dette at bestemmelsen blir vanskelig å håndheve, at visse grupper likevel vil neglisjere et påbud, og at ansvarlighetsproblemer kan oppstå.

2.3.3. Norske uttalelser

Samferdselsdepartementet går imot et påbud om bruk av refleks, men støtter fullt ut det informasjons- og propagandaarbeid som drives for å øke fotgjengernes bruk av refleks.

Justis- og politidepartementet har ”de største betenkeligheter overfor forslaget”, og mener at et straffebelagt påbud på dette området vil være lite akseptabelt for store befolkningsgrupper. Påbudets virkeområde vil også etter departementets mening være vanskelig å definere.

Statens vegvesen anser det ønskelig at de gående anvender refleksanordning, men mener at et påbud er betenkelig blant annet ut fra den senkning av bilistens årvåkenhet det vil kunne bety. Man mener også at påbudet vil være forbundet med store definatoriske vansker.

Norges automobil-forbund mener at selv om et påbud vil kunne redusere trafikkulykkene noe, er det altfor mange praktiske og prinsipielle faktorer som taler imot forslaget.

Norske forsikringsselskapers forbund hevder at et påbud om refleks er prinsipielt betenkelig med hensyn til det inngrep i personlig integritet det skulle bety. Forbundet minner på den annen side om forsikringsselskapenes innsats for å få fotgjengerne frivillig til å benytte refleksbrikke. Forbundet mener ellers at det rent økonomisk ikke vil være noe å vinne ved å innføre et påbud om bruk av refleks.

Trygg trafikk støtter fullt ut intensjonene i det framlagte forslag, men ønsker ikke på det nåværende tidspunkt å gå inn for et påbud. I stedet ønsker Trygg Trafikk å fortsette den motiverende informasjon og propaganda for bruk av refleks, og man vil gjerne i dette arbeidet støtte seg på nordiske anbefalinger om bruk av refleks og lys.

2.3.4. Svenske uttalelser

Rikspolisstyrelsen mener at sikkerhetshensyn taler for bruk av refleks ved gang på utilstrekkelig belyste veier, men finner ikke å kunne anbefale et påbud. Kontroll- og fortolkningsvansker et slikt påbud skulle medføre er i følge Rikspolisstyrelsen for store. Styrelsen vil i stedet anbefale en fortsatt informasjon om refleksanordningens betydning, og etterlyser særlig tiltak for å rette denne informasjonen mot de aldersgrupper som ikke har hatt trafikkundervisning i skolen eller som ikke har gjennomgått førerkortutdanning.

Folksam anbefaler en effektiv informasjon i tråd med någjeldende anbefalinger om bruk av refleks, men finner at det er betenkelig å innføre et påbud. Et påbud vil etter Folksams mening være vanskelig å overvåke, og det vil kreve like mye informasjonsvirksomhet som det nå drives om disse spørsmål.

Svenska försäkringsbolags riksförbund konstaterer at det er klart behov for å få fotgjengerne til å anvende refleksanordninger, men forbundet finner at et særlig lovhjemlet påbud på det nåværende tids-

punkt er utilstrekkelig begrunnet. Man kjenner i dag for lite til effektene av bruk av refleks, og virkningene av forskjellige former for refleksmateriale til å kunne innføre et påbud. Forbundet anfører også at et påbud er betenkelig når det gjelder den oppgave det er å sikre de mest utsatte grupper av fotgjengere, som menes å være mindreårige. Forbedret informasjonsvirksomhet om bruk av refleks og om nytten av å utvikle bedre refleksanordninger anbefales i stedet for et påbud.

2.4. Remissuttalelser som ikke tar stilling til forslaget

2.4.1. Nordiske uttalelser

Nordisk Trafikksikkerhetsråd melder at det har begynt en utredning på grunnlag av den rapport som en arbeidsgruppe i det svenske trafikksikkerhetsverk har oversendt, og som omtales i medlemsforslaget. Utredningen ventes ferdig i april—mai 1975, og Rådet antar at dette materialet bør være av verdi for den fortsatte behandling av spørsmålet.

Nordisk Komité for Trafikksikkerhetsforskning anser at de nordiske synspunkter på dette forslag framføres tilstrekkelig av *Nordisk Trafikksikkerhetsråd*.

2.4.2. Danske uttalelser

Justitsministeriet viser til sakens behandling i *Nordisk Trafikksikkerhetsråd* og avstår fra å ytre seg.

Rådet for Større Færdselssikkerhed meddeler at det ikke offisielt tar standpunkt til forslag til nye bestemmelser i trafikkløvgivningen. På den annen side tilkjenner Rådet i sin uttalelse at det ved hjelp av propaganda ikke har vært mulig å få alle fotgjengere til å nytte refleksanordning ved ferdsel på mørke veier. Manglende bruk av lys og refleks gjør seg imidlertid til tross for både lovregler og propaganda gjeldende også for et stort antall syklistene og mopedførere, heter det videre i uttalelsen. Rådet ønsker derfor ikke å gi tilslutning til medlemsforslagets antagelse av at propaganda for bruk av refleks skulle ha beredt grunnen for innføring av et påbud.

2.4.3. Finske uttalelser

Trafikministeriet viser til at forslaget om å påby bruk av refleksanordning er under utredning i *Nordisk Trafikksikkerhetsråd*. *Trafikministeriet* anser at eventuelle påbudsbestemmelser i saken bør bli likeartet i Norden.

2.4.4. Norske uttalelser

Sosialdepartementet har ingen bemerkninger til forslaget.

2.4.5. Svenske uttalelser

Statens trafiksäkerhetsverk viser til den utredning som for tiden gjøres i Nordisk Trafikksikkerhetsråd om dette spørsmålet, og anser at spørsmålet ikke bør aktualiseres for Nordisk Ministerråd før denne utredning foreligger.

3. Utvalget

Nordisk Råds trafikkutvalg har under sin drøfting av medlemsforslaget om obligatorisk anvendelse av refleksbrikke for fotgjengere konstatert at det er en stadig mer påtrengende oppgave å bedre sikkerheten for de mest ubeskyttede trafikantgrupper i våre samfunn. Utvalget har ved forskjellige anledninger og på ulike måter anbefalt forskjellige tiltak for å øke trafikksikkerheten, men man kan dele forslagsstillernes synspunkt om at det til nå har vært anbefalt påtagelig få lovhjemlede tiltak for å trygge de ”myke trafikanter”. Generelt vil man uttale at trafikksikkerheten kan og bør økes også ved at samfunnet tar lovpåbud i bruk. Det er i tråd med denne innstilling når trafikkutvalget tidligere har anbefalt for eksempel å påby bruk av sikkerhetsbelte og styrthjelm for respektive bilister og motorsyklister.

Trafikkutvalget kan slutte seg til forslagsstillernes argumentasjon om at det er sterkt ønskelig fra et trafikksikkerhetssynspunkt at fotgjengere utstyres med refleksanordning eller tent lykt ved ferdsel på dårlig opplyst vei eller gate. Man vil også understreke at slik bruk av refleksanordning kan ha trafikksikkerhetsmessig verdi ikke bare for fotgjengerne selv, men også for bilistene som derved får bedre tid til å avverge en farlig situasjon.

Utvalget finner at de innkomne remissuttalelser fullt ut støtter opp om tanken på å få fotgjenngeres bruk av refleks gjort mest mulig alminnelig, og at dette vil være et bidrag til økt trafikksikkerhet. Utvalget har på den annen side notert seg at et flertall av remissinstansene mener det ikke vil være hensiktsmessig å påby bruk av refleks.

Trafikkutvalget er av den oppfatning at man må være varsom med å anbefale et regelverk som enten ikke vil bli akseptert av store befolkningsgrupper, eller som man ikke kan håndheve på en rettferdig måte. Utvalget antar at et påbud til fotgjengerne om bruk av refleksbrikke vil bli meget vanskelig å håndheve, og man stiller seg derfor tvilende til nytten av å foreslå et slikt tiltak. Utvalget nærer også en viss bekymring for at et påbud om refleksbruk som bivirkning skal få en reduksjon av motorførernes oppmerksomhet, og derved gjøre de fotgjengere som ikke overholder påbudet ytterligere utsatt i trafikken.

Trafikkutvalget vil på den annen side sterkt anbefale at man tar opp et nordisk samarbeid for en betydelig intensivert informasjons- og propagandakampanje med sikte på å øke bruksfrekvensen for refleksbrikker.

Utvalget mener også at de nordiske lands trafikkmyndigheter bør gjøre felles anstrengelser for å utvikle de mest hensiktsmessige refleksanordninger og for å motivere til bruk av slike. Man vil i den sammenheng særlig peke på de muligheter som et samarbeid med konfeksjons- og bekledningsindustrien skulle kunne by.

Trafikkutvalget er ellers kjent med at dette spørsmål for tiden er under utredning i Nordisk Trafikksikkerhetsråd.

Med henvisning til hva som er sagt foran vil trafikkutvalget få innstille at Nordisk Råd vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd, i påvente av eventuelle nordiske bestemmelser, å treffe de nødvendige tiltak for å øke fotgjengernes bruk av refleksanordning eller tent lykt ved ferdsel på vei etter mørkets frambrudd, og herunder gjennomføre en samnordisk kampanje for å stimulere til slik bruk.

Ålborg, 8. november 1974

<i>Tønnes Madsson Andenæs (A)</i>	<i>Christian Christensen (KrF)</i>
<i>Eric Carlsson (c)</i>	<i>Gustav Holmberg (V)</i>
<i>Magnus Kjartansson (Ab)</i>	<i>Astrid Kristensson (m)</i>
<i>Håkon Kyllingmark (H)</i>	<i>Reidar T. Larsen (SV)</i>
<i>Bror Lillqvist (Sd)</i>	<i>Sven Mellqvist (s)</i>
Formann	
<i>Seppo Westerlund (Lkp)</i>	<i>Paavo Väyrynen (K)</i>

BILAGA 3, I etterhand inkommet yttrande (se supplementband, s. 297)

Medlemsförslag

om enhetliga nordiska bestämmelser om allemansrätt

(Väckt av K. B. Andersen, Poul Dam, Lars Lindeman, Grethe Lundblad och Sture Palm)

De nordiska länderna förfogar över stora hittills orörda naturområden, vilka kan betecknas som Europas sista vildmarker. Det är väsentligt att denna natur värnas. Ministerrådet har i detta syfte väckt ett förslag avseende skyddsvärda landskapsområden i Norden, vilket för närvarande behandlas i Nordiska rådet.

Genom att de nordiska länderna kan erbjuda några av de sista kvarvarande fritidsområdena i det alltmer urbaniserade Europa har våra länder blivit attraktiva turistmål för människor som ej har tillgång till motsvarande naturområden i sina hemländer. Den internordiska resandeströmmen har ökat kraftigt under senare år, vilket är ett uttryck för de nordiska folkens behov av att söka rekreation i de olika miljöer som våra länder representerar.

Allt detta gör att det är ytterst väsentligt att vi på nordisk basis söker åstadkomma enhetliga bestämmelser både vad avser våra skyldigheter och våra rättigheter i umgänget med naturen. Olikheterna i de nordiska ländernas bestämmelser och praxis beträffande möjligheterna att bedriva ett rörligt friluftsliv kan skapa irritation. En av de mest uppmärksammade följderna härav utgör de lokala kontroverser som sedan början av 1950-talet aktualiserats varje sommar i de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige i samband med hjortronplockningen.

Frågan har en betydligt större räckvidd än vad som anförs i detta exempel och är av principiell karaktär.

I Finland och Sverige gäller sedan gammalt en sedvanerätt, den s. k. varmansrätten eller allemansrätten, d. v. s. den begränsade rätt var och en har att färdas åtminstone till fots över annans fastighet och att under en kortare tid uppehålla sig på fastigheten. Denna rätt gäller även utan samtycke av ägaren eller den som annars bestämmer över fastigheten. I allemansrätten ingår även rätt att plocka vilda bär, örter etc. Allmänheten får inte ta sig sådana friheter att markägaren eller de som bebod fastigheten tillfogas någon nämnvärd olägenhet eller skada. Den som rör sig i skog och mark är skyldig att ta hänsyn till sin omgivning —

till växt- och djurliv lika väl som till andra människor i närheten. Allemansrätten innebär även att markägaren ej har rätt att hindra allmänheten att beträda eller vistas på mark som ej omfattas av särskilda förbudsbestämmelser. Stängsel eller privatskyltar utvidgar ej det område som markägaren har rätt att få skyddat. Markägarens ekonomiska intressen och hemfriden får dock inte kränkas.

I Norge stadgas i lag principen om fri färdsel på s. k. utmark, d. v. s. mark som inte odlas eller nyttjas som hustomt, under iakttagande av tillbörlig varsamhet. Bärplockning är fri utom i Finnmark, där särskilda regler gäller för hjortronplockning.

I Danmark har sedan 1917 förekommit lagstiftning i syfte att bevara landskapets natur- och rekreationsvärden och bereda allmänheten tillgång härtill. Markägarna har vidsträckt rätt att skydda sin mark mot att beträdas av utomstående. Dessas tillträde till privatägd mark har dock väsentligt utvidgats genom de jord- och naturskyddslagar som genomfördes 1969. Fortfarande gäller dock att allmänhetens tillträde till naturområden begränsas till vad som tillåtits genom lag.

Rätten att färdas i naturen har berörts av Nordiska rådet. Efter rekommendation av rådet (*rek. nr 26/1973*) behandlar regeringarna frågan om hur man genom likartade bestämmelser skall begränsa användningen av terränggående motorfordon. Inom ramen för sitt arbete med turistfrågor har Nordiska ministerrådet tillsatt en ämbetsmannakommitté som skall utreda frågor om turistsamarbete. Bland de frågor kommittén avser att behandla är restriktioner för internordiskt resande, marknadsföringssamarbete, naturvård och allemansrätt.

I Sverige infördes 1972 en särskild lag om körning i terräng med motordrivet fordon. Den ger länsstyrelserna möjlighet att förbjuda körning på vissa områden eller ge föreskrifter för körningen, ifall trafiken kan medföra olägenhet från naturvårdssynpunkt eller annan allmän synpunkt. I Finland har en kommission föreslagit särskild terrängtrafiklag, som reglerar trafiken utanför vägtrafiklagen. Terrängfordonen skall enligt förslaget utrustas så att störningar som orsakas av fordonen skall bli så små som möjligt.

En mer principiell nyhet i lagstiftningen om allemansrätten föreslås av en svensk utredning, den s. k. naturvårdskommittén, som i början av 1974 kommit med ett delbetänkande "Naturvård I" med förslag till ändringar i naturvårdslagen. Dessa ändringar innebär dels att allemansrätten inskrivs i lag, dels att denna rätt utvidgas genom inskränkande bestämmelser för markägare.

Sålunda förses naturvårdslagens inledande paragraf, enligt vilken naturen utgör en nationell tillgång som skall skyddas och vårdas, med följande betydelsefulla tillägg: "Rätten att färdas fritt i naturen skall respekteras."

I utredningens motivering för detta tillägg sägs att det med den be-

tydelse som numera tilläggs de sociala naturvårdssträvandena synts kommittén önskvärt att den rätt som enligt allemansrätten tillkommer envar att färdas fritt i naturen och som är av grundläggande betydelse för regleringen på området kommer till positivt uttryck i lagen.

Denna principiella nyhet, som ännu är på förslagsstadiet, bör kunna bilda utgångspunkten för ett samnordiskt arbete med enhetliga bestämmelser om allmänhetens rätt i naturen. De nordiska länderna har ett gemensamt intresse att skydda och bevara sin natur. En nordisk lagstiftning som innebär att allemansrätten skrivs in i lag skulle kunna bli utgångspunkt för en samnordisk satsning för att utvidga medborgarnas medvetande om naturen som ett värde som tillhör alla och som alla därför bör respektera. Information och diskussion i anslutning till lagstiftningsarbetet skulle också utgöra ett viktigt steg för att göra människorna i Norden medvetna om nödvändigheten att skydda naturen.

Med hänvisning till det ovan anförda får vi hemställa

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utreda frågan om enhetliga nordiska bestämmelser om allemansrätt med syfte att ge medborgarna ökade möjligheter att fritt få röra sig i skog och mark.

København, Helsingfors och Stockholm den 2 april 1974

K. B. Andersen (S)

Poul Dam (SF)

Lars Lindeman (Sd)

Grethe Lundblad (s)

Sture Palm (s)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband s. 299)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag A 427 om ensartede nordiske bestemmelser om allemandsret.

Udvalget har behandlet medlemsforslaget på møder den 19. august 1974 i Rovaniemi, den 8. november 1974 i Ålborg og den 13. januar 1975 i København.

a. Medlemsforslaget

Forslagsstillerne henstiller, at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at lade spørgsmålet om ensartede nordiske bestemmelser om allemandsret undersøge med sigte på at give indbyggerne øgede muligheder for frit at færdes i skov og på mark.

Det anføres, at de nordiske lande råder over store, hidtil uberørte naturområder, som er blevet attraktive turistmål. Det er derfor væsentligt, at der på nordisk basis søges tilvejebragt ensartede bestemmelser både hvad angår forpligtelser og rettigheder ved færden i naturen.

I Finland og Sverige gælder der ifølge gammel sædvaneret den såkaldte "varmansrätten" eller "allemansrätten", dvs. den begrænsede ret, som enhver har til at færdes, i hvert fald til fods, over fremmed ejendom og i kortere tid opholde sig på ejendommen.

I Norge er princippet om fri færdsel i "utmark" fastsat i lov, og i Danmark er almenhedens ret til naturområder begrænset til, hvad der er tilladt ved lov.

Forslagsstillerne fremhæver den delbetænkning (Naturvård I), som i begyndelsen af 1974 er afgivet af "naturvårdskommittén" med forslag til ændringer i naturværnsloven. Disse ændringer indebærer dels, at allemandsretten fastsættes ved lov, dels at denne ret udvides gennem indskrænkende bestemmelser for markejere.

Denne principielle nyhed, som endnu er på forslagsstadiet, bør efter forslagsstillernes mening danne udgangspunkt for et samnordisk arbejde om ensartede bestemmelser om almenhedens ret i naturen. En nordisk lovgivning, som indebærer, at allemandsretten fastsættes ved lov, skulle kunne blive udgangspunkt for en fælles-nordisk bestræbelse for at udvide borgernes kendskab til naturen som et gode, der tilhører alle, og som alle derfor bør respektere.

b. Remissudtalelser

Der er i perioden 15. juli 1974—8. januar 1975 afgivet udtalelser fra følgende remissinstanser:

Nordiske:

Nordkalottkommittén
Föreningarna Nordens Förbund

Danmark:

Miljøministeriet
Direktoratet for statsskovbruget
Københavns kommune
Kommunernes landsforening
Frederiksberg kommune
Amtsrådsforeningen i Danmark
Centralforeningen af "Tolvmandsforeninger" og større Landbrugere i Danmark
Dansk Skovforening
Danmarks Naturfredningsforening
Dansk Ungdoms Fællesråd (DUF)
Det danske Hedeselskab

Finland:

Justitieministeriet
Ministeriet för inrikesärendena
Jord- och skogsbruksministeriet
Länsstyrelsen i Lapplands län
Miljövårdsrådet
Ålands landskapsstyrelse
Maataloustuottajain keskusliitto och Svenska lantbruksproducenternas centralförbund
Finlands naturskyddsförbund
Natur- och miljövård r. f.
Finlands juristförbund
Fiskproducenterna r. y.

Norge:

Miljøverndepartementet
Fylkesmannen i Nordland
Fylkesmannen i Nordland, utbyggingsavdelingen
Fylkesmannen i Finnmark
Nordland landbruksselskap
Lappefogden i Nordland
Finnmarks landbruksselskap
Finnmarks jordsalgskontor
Finnmarks fylkes friluftsnemnd
Norges bondelag
Norges skogeierforbund
Norga Sámiid Riikasær'vi (Norske samers riksforbund)
Den norske turistforening

Sverige:

Svea hovrätt

Statens naturvårdsverk
 Domänverket
 Naturvårdskommittén
 Länsstyrelsen i Norrbottens län
 Lantbrukarnas riksförbund
 Svenska turistföreningen (STF)
 Skogsindustriernas samarbetsutskott
 Sveriges skogsägareföreningars riksförbund (SSR)
 Sveriges villaägareförbund
 Skid- och friluftsförbundet

Følgende instanser er anmodet om en udtalelse over medlemsforslaget, men har ikke inden udvalgets afsluttende behandling af sagen besvaret anmodningen:

Nordiske: Nordiskt Samiskt Institut og Nordiska Samerådet.

Danske: De samvirkende danske Landboforeninger, De samvirkende danske Husmandsforeninger, De samvirkende danske Småskovforeninger, Dansk Miljøværn, Danmarks Turistråd og Friluftsrådet.

Finske: Centralen för turistfrämjande og Finlands turistförbund.

Norske: Troms fylke, Norges grunneierforbund, Norsk bonde- og småbrukerlag og Norges hytteeierforbund.

Svenske: Svenska turisttrafikförbundet.

De afgivne udtalelser kan sammenfattes således:

Seks remissinstanser støtter medlemsforslagets tanke om en undersøgelse med det sigte at udvide almenhedens ret til færden i naturen. Det er inrikesministeriet, Finlands naturskyddsförbund, Natur- och miljövård r. f., domänverket, Sveriges skogsägareföreningars riksförbund og länsstyrelsen i Norrbottens län.

Flertallet af remissinstanser ser med velvilje på, at spørgsmålet om fællesnordiske regler undersøges, men udtrykker en større eller mindre grad af skepsis med hensyn til spørgsmålet om gennemførelse af en udvidelse af allemandsretten.

Syv remissinstanser tager klart afstand fra tanken om en udvidelse af allemandsretten. Det gælder Centralforeningen af "Tolvmandsforeninger" og større Landbrugere i Danmark, Dansk Skovforening, jord- og skogsbruksministeriet, Finlands juristförbund, Fiskproducenterna r. y., statens naturvårdsverk og Ålands landskapsstyrelse.

Københavns kommune, Frederiksberg kommune, Amsrådsforeningen i Danmark, Det danske Hedeselskab, Den norske turistforening og Norske kommuners sentralforbund finder ikke anledning til at fremsætte bemærkninger i anledning af forslaget.

Af de afgivne udtalelser kan i øvrigt fremhæves:

Finlands naturskyddsförbund og Natur- och miljövård r. f. peger på, at en lovgivning om allemandsretten kan føre til en øget forståelse for nødvendigheden af at beskytte naturen. Det fremhæves i disse udtalelser, således som det gøres i de fleste finske udtalelser, at færdsel med

motorkøretøjer ikke bør være omfattet af allemandsrettighederne, ligesom der bør skabes regler, som over for andre udlændinge end nordboer, fastsætter begrænsninger i retten til at færdes i naturen.

Inrikesministeriet omtaler den finske lov fra 1973 om friluftsliv, som efter ministeriets opfattelse har behov for en komplettering på grundlag af de hidtidige erfaringer med loven. Der peges på behovet for bestemmelser om bl. a. retten til at bevæge sig, til at slå telt op, retten til at tilegne sig naturprodukter, forbud mod forbudsskilte m. m. På denne baggrund støttes forslaget, men det påpeges at resultatet ikke må blive en begrænsning af allemandsretten i Finland, idet dog undtagelsesregler om bærplukning i de nordlige egne må sikre, at bærplukningsretten bevares for den lokale befolkning.

Miljöministeriet kan anbefale, at der iværksættes en undersøgelse som foreslået og at det i samme forbindelse undersøges, hvorvidt der er mulighed for at gennemføre en yderligere harmonisering.

Justitieministeriet anbefaler medlemsforslagets forslag om nedsættelse af en kommission og anfører bl. a., at det ville være værdifuldt at opstille som et fællesnordisk mål, at allemandsretten skulle beskyttes i hvert nordisk land og nævner, at dette kunne ske gennem en rekommandation, hvorefter allemandsretten i de nordiske lande burde beskyttes, således at den med hensyn til naturforholdene ikke i noget land er mindre i omfang end i noget andet nordisk land. Justitieministeriet foreslår endvidere, at der i hvert nordisk land iværksættes forskning vedrørende allemandsretten og dens anvendelse, og at disse oplysninger udveksles mellem landene.

Miljøverndepartementet finder ikke, at der er noget specielt behov for en undersøgelse, men vil ikke modsætte sig dens gennemførelse, idet opmærksomheden dog henledes på, at Norge har en relativt ny og omfattende lovgivning på de væsentligste områder vedrørende allemandsretten.

Norges skogeierforbund mener ikke, der for Norges vedkommende er behov for lovændringer for at sikre almenhedens ret til fri færdsel i naturen og anfører, at den relevante problemstilling er, hvorledes man kan lede fritidsaktiviteter i skov og anden udmark ind i baner, som tilfredsstiller behovet for godt natur- og ressourceværn.

Svea hovrätt mener i princippet, at de allemandsrettlige beføjelser, som nu anses at tilkomme enhver, ikke bør beskæres gennem ny lovgivning. Udviklingen på allemandsrettens område synes uden væsentlige vanskeligheder som hidtil at kunne foregå gennem retspraksis. Det anses for tvivlsomt, om generelle ensartede nordiske bestemmelser skulle kunne skabes med hensyn til de uensartede forhold, som råder i de nordiske lande. For en stor del skulle de forskelligheder, som forslagsstillerne peger på, ligesom det hidtil er sket i en vis udstrækning, kunne klares gennem fælles nordisk lovgivning vedrørende visse specielle problemer.

Statens naturvårdsverk nævner, at verket i en udtalelse over den svenske udredning har taget afstand fra forslaget om en vis lovregulering af retten til at færdes frit i naturen under henvisning til bl. a. de varierende forhold i Sverige og den omstændighed, at lovgivningsforskrifter — som ikke nemt vil kunne indeholde detaljerede forskrifter for forskellige dele af landet og for forskellige naturtyper inden for disse dele — i visse henseender kan komme til at medføre indskrænkninger i almenhedens nuværende muligheder for at røre sig frit i skov og på mark. Under hensyn bl. a. til, at forholdene i Danmark er væsentligt anderledes end i de øvrige nordiske lande er det, som er anført for Sveriges vedkommende også anvendeligt på spørgsmålet om en samordning af reglerne om allemandsretten i de nordiske lande. Verket mener derfor, at forudsætningerne i øjeblikket savnes for at kunne gennemføre ensartet nordisk lovgivning om allemandsretten.

Sveriges villaägareförbund, der anbefaler en undersøgelse, stiller sig dog skeptisk over for gennemførelsen af meget generelle regler, således som de foreslås i betænkningen "Naturvård I" ("Rätten att färdas fritt i naturen skall respekteras.").

Størstedelen af de udtalelser, som ikke stiller sig negativt over for forslaget, fremhæver, at en undersøgelse og senere regler ikke blot må gøre op med almenhedens rettigheder, men også tage *stilling til spørgsmålet om almenhedens forpligtelser* i og over for naturen.

Dansk Skovforening fraråder ændringer i de nugældende danske bestemmelser. Forslagets gennemførelse vil indebære en væsentlig udvidelse af almenhedens ret til i Danmark at færdes i det åbne land. Foreningen anfører, at forslaget bygger på en forudsætning om ensartede naturforhold i de nordiske lande — en forudsætning som ikke er til stede. Det danske skovbevoksede areal er kun 11 %, og skovbruget i Danmark har en anden karakter, end tilfældet er i de øvrige nordiske lande. Så godt som hele det danske landskab karakteriseres som det, der i Norge betegnes som "inmark". Erfaringerne vedrørende den forholdsvis nye danske lovgivning tyder på, at de gældende regler er acceptable for de privatejede skove og de ubevoksede kyststrækninger, medens der har vist sig uheldige virkninger for så vidt angår de meget begrænsede øvrige udyrkede arealer. Den danske natur er meget sårbar og vil ikke kunne tåle et yderligere tryk forårsaget af offentlig færdsel.

Jord- och skogsbruksministeriet peger ligeledes på, at Danmark adskiller sig fra de øvrige nordiske lande i denne henseende, og at gennemførelse af ensartede nordiske bestemmelser derfor ikke er en realistisk målsætning. Allemandsretten virker allerede i dag uheldig i Finland, og en udvidelse vil medføre en forminskelse af udbyttet ved jord- og skovbrug og i Lappland også af ren-, fiske- og jagtnæringerne. En udvidelse er derfor ikke hensigtsmæssig, og der er heller ikke behov derfor. En nærmere undersøgelse af spørgsmålet om, hvorvidt det er muligt i de

nordiske lande at gennemføre ensartede bestemmelser, kan derimod være på sin plads.

Ålands landskapsstyrelse modsætter sig alle forslag om en udvidelse af allemandsretten, der på Åland vil få en bremsende effekt på udbygningen af turistnæringen og desuden medføre risiko for den ålandske natur og skærgårdsmiljøet.

c. Udvalget

Juridisk udvalg har under behandlingen af medlemsforslaget fået bekræftet det indtryk, som også forslagsstillerne nævner, nemlig at de gældende regler om befolkningens adgang til fri færdsel i naturen er meget forskellige fra land til land.

I en række af de afgivne remissvar fremhæves dette, og selv om der i de afgivne udtalelser stort set gives tilslutning til tanken om at lade spørgsmålet om gennemførelse af ensartede nordiske regler undersøge, spores der selv hos de mest positivt indstillede en skepsis med hensyn til, om ensartede regler vil have nogen realistisk mulighed for at kunne gennemføres. De store forskelligheder mellem de enkelte landes naturformer, udnyttelse af naturen, befolkningstætheden, de vidt forskellige regler, der udspringer heraf og disse reglers historiske baggrund, fremhæves som væsentlige argumenter, der taler imod, at det skulle være muligt selv efter et grundigt udvalgsarbejde at forene de nordiske landes naturregler til et fælles lovkompleks.

Det forekommer udvalget på baggrund af de afgivne remissudtalelser at være en nærmest uløselig opgave at forene de nordiske regler. Når hertil føjes, at udvalget er bekendt med, dels at den svenske rigsdag, der i 1974 vedtog en naturfredningslov, indskrev princippet om allemandsret i lov, men samtidig gav udtryk for, at man ikke ønskede fastlagt bestemmelser om allemandsret ud over dem, der gælder ifølge sædvane-retten, dels at den i Norge gældende naturfredningslov fungerer tilfredsstillende og ikke ønskes ændret, og endelig, at man i Island ved behandlingen af et forslag om indførelse af allemandsret, der er til behandling i altinget, ikke har kunnet konstatere flertal for forslaget gennemførelse, mener udvalget ikke at kunne anbefale en gennemførelse af en undersøgelse af dette spørgsmål.

Udvalget deler forslagsstillerens opfattelse af, at der bør gives befolkningerne de bedste muligheder for frit at bevæge sig i skov og mark. Denne ret må imidlertid ikke gøres så omfattende, at de naturrigdomme, som findes, udsættes for overlast. Hensynet til den lokale befolkning, særlig i de egne hvor naturprodukter udgør en væsentlig del af den daglige husholdning, kræver betydelig indsats til værn imod den risiko for ødelæggelse, som især i de senere år har kunnet konstateres som følge af den øgede turisttrafik. Den gældende bygnings-, naturfrednings-, strandbeskyttelses- og miljøværnsløvgivning må derfor afpasses således,

at den dels sikrer befolkningen en rimelig adgang til naturen, dels sikrer bevarelsen af naturrigdommene ikke mindst af hensyn til den lokale befolkning.

Juridisk udvalg har overvejet, om man burde anbefale en fælles-nordisk undersøgelse af disse problemer, men er ligesom ved spørgsmålet om ensartede nordiske bestemmelser om allemandsret vejet tilbage herfra under hensyn til de store forskelle mellem de enkelte landes natur og lovgivning på dette område.

Et flertal i udvalget ønsker imidlertid fortsat at arbejde videre med spørgsmålet om at give befolkningerne øgede muligheder for frit at bevæge sig i skov og på mark. Disse medlemmer vil ved en senere lejlighed vende tilbage til dette spørgsmål.

Spørgsmålet om bevarelsen af naturrigdomme er imidlertid ikke blot et spørgsmål om regler af lovmæssig eller sædvanemæssig art. Det er i mindst lige så høj grad et spørgsmål om indstilling hos de mennesker, der færdes i naturen. En væsentlig opgave er det derfor at påvirke og informere disse mennesker om deres rettigheder og ikke mindst deres pligter ved færden i naturen. Juridisk udvalg finder, at der her ligger en stor arbejdsopgave for det nordiske turistsamarbejde. En udvidet informations- og oplysningsvirksomhed er nødvendig, ikke blot rettet til de nordiske landes borgere, men i høj grad også til det stadig stigende antal turister, der kommer fra lande uden for Norden. En øget information udøvet ved grænseovergangene og gennem udenlandske turistorganisationer vil kunne bidrage til en formindsket nedbrydning af naturen.

Juridisk udvalg giver udtryk for sin stærke tilslutning til de bestræbelser, der er i gang for at fremme denne informationspolitik.

Juridisk udvalg skal herefter indstille

at Nordisk råd ikke for tiden foretager videre i anledning af medlemsforslaget om ensartede nordiske bestemmelser om allemandsret.

København, den 14. januar 1975

Erik Adamsson (s)

John Austrheim (Sp)

Carl-Henrik Hermansson (vpk)

Allan Hernelius (m)

Olof Knudson (H)

Thor Lund (A)

Timo Mäki (Kok)

Aarne Saarinen (Skdl)

Jón Skaftason (F.)

K. B. Andersen (S)¹

Kirsten Jacobsen (FP)¹

Morten Lange (SF)¹

¹ Tiltrådt under forbehold af genvalg. (Genvalget fandt sted 24. januar)

Medlemsförslag

om inrättandet av ett nordiskt samarbetsorgan på äldreomsorgens område

(Väckt av Kristian Albertsen, Asbjørn Haugstvedt, Gerda Møller och Anna-Lisa Nilsson)

Under de senaste decennierna har en markant förskjutning av åldersstrukturen i de nordiska länderna ägt rum. Andelen äldre av totalbefolkningen — personer över 65 år — beräknas år 1980 vara 13,6 procent i Danmark, 10,3 procent i Finland, 9,0 procent i Island, 13,9 procent i Norge och 15,3 procent i Sverige enligt en år 1971 publicerad utredning om åldringsvården i de nordiska länderna. Mest accentuerad är utvecklingen mot en större andel äldre i totalbefolkningen i Sverige, minst i Island.

Riktlinjerna för åldringsvården i de nordiska länderna överensstämmer i huvudsak. Det är en gemensam strävan att samhället skall bereda de äldre ekonomisk trygghet, goda bostadsförhållanden, bra personlig service samt, då så behövs, tillhandahålla en kvalificerad vård. Åldersstrukturens förändringar medför i förening med de genomgripande samhällsomvandlingar som skett de senaste årtiondena att allt flera personer kommer att uppleva allt större skillnader mellan den egna barndomsmiljön och det moderna industrisamhällets villkor på åldringsvårdens område.

Nordiska rådet har tidigare uppmärksammat problem som är av betydelse för de äldre. De nordiska ländernas regeringar slöt år 1949 en överenskommelse som gav möjlighet för pensionärer som flyttade från ett nordiskt land till ett annat att efter fem års uppehåll i inflyttningslandet erhålla ålderspension enligt inflyttningslandets regler. De olägenheter som den femåriga övergångsperioden medförde för den enskilde togs upp i en rekommendation från Nordiska rådet (*rek. nr 10/1959*). I denna förordades en reducering av den femåriga karensperioden samt att den inflyttade skulle få behålla sin pension från utflyttningslandet till dess att motsvarande förmåner erhöles i inflyttningslandet. Genom en ändring i paragraf 4 i den år 1955 ingångna nordiska trygghetskonventionen genomfördes år 1961 rekommendationens syfte. I en annan rekommendation (*rek. nr 19/1962*), föreslogs en nordisk

samordning av bl. a. änkepensionerna. Också syftet med denna rekommendation har förverkligats i och med den ändring i den nordiska trygghetskonventionen, som trädde i kraft den 1 januari 1967.

För att få de problem, som de äldre möter i dagens samhälle, allsidigt belysta anordnade Nordiska rådets socialpolitiska utskott den 19—21 maj 1973 i Værløse, Danmark, ett seminarium på temat "De äldres integration i samhället". En rapport från seminariet finns utgiven i Nordisk utredningsserie (*NU 1974: 8*). Vid seminariet diskuterade företrädare för stat och kommun samt representanter för de frivilliga pensionärsorganisationerna i de nordiska länderna olika aspekter på de äldres situation med socialpolitiska utskottets medlemmar.

Mot bakgrund av ett allmänt upplevt behov av utbyte av information på äldreomsorgens område upprättades i Norge år 1970 Rådet for eldreomsorgen, som skulle vara ett rådgivande organ för berörda departement, regionala och lokala myndigheter samt frivilliga organisationer i frågor som berör äldreomsorgen. Till rådets uppgifter hör att verka för ett ömsesidigt informationsutbyte rörande planerade och beslutade åtgärder och att dryfta frågor som gäller ansvars- och arbetsfördelning. Rådet som håller minst två möten varje år består av representanter för departement, kommuner och frivilliga organisationer. De norska erfarenheterna av detta samarbete har varit goda.

Institutioner och organisationer, som verkar på äldreomsorgens område har etablerat ett samarbetsorgan, benämnt Norsam. Likaledes har de nordiska pensionärsorganisationerna upprättat en särskild samarbetskommitté. Emellertid torde de problem som finns på äldreomsorgens område — och som företer stora likheter de nordiska länderna emellan — inte vara möjliga att lösa enbart inom ramen för de frivilliga organisationernas verksamhet. Ett nära samarbete mellan företrädare för det allmänna och representanter för de frivilliga organisationerna avtecknar sig som en mera realistisk möjlighet.

I de nordiska länderna företas var för sig många utredningar på äldreomsorgens område. Emellertid saknas kanaler för ett systematiskt utbyte av den kunskap som utvinnes i ett land till de övriga nordiska länderna. Genom att få till stånd ett samnordiskt informationsutbyte kan onödigt dubbelarbete förhindras. Övervägas bör därför att upprätta ett nordiskt samarbetsråd på äldreomsorgens område i vilket representanter för statliga och kommunala myndigheter samt företrädare för de frivilliga organisationerna ingår som medlemmar. Särskilt bör därvid de norska erfarenheterna på området beaktas. Huruvida upprättandet av ett nordiskt råd för äldreomsorgen också förutsätter etablerandet av koordinerande organ på nationell nivå bör tas upp till prövning vid en kommande utredning.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställas,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utreda frågan om inrättandet av ett nordiskt samarbetsorgan på äldreomsorgens område.

København, Oslo och Stockholm den 22 maj 1974

Kristian Albertsen (S) Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.) Gerda Møller (KF)

Anna-Lisa Nilsson (c)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband s. 353)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över medlemsförslaget

Till Nordiska rådets socialpolitiska utskott har hänvisats ett medlemsförslag om inrättandet av ett nordiskt samarbetsorgan på äldreomsorgens område. Medlemsförslaget har behandlats vid utskottets möten i Ålborg den 8 november 1974 och i Köpenhamn den 9 januari 1975. Därtill har utskottet dryftat medlemsförslaget vid möte med Nordiska ministerrådet — socialministrarna den 9 november 1974 i Ålborg.

1. Inledning

I medlemsförslaget konstateras, att det under de senaste decennierna skett en markant förskjutning uppåt av åldersstrukturen i de nordiska länderna. Andelen äldre av totalbefolkningen, dvs. personer över 65 år, har ökat starkt.

Riktlinjerna för åldringsvården överensstämmer i huvudsak de nordiska länderna emellan. Samhället eftersträvar att bereda de äldre en ekonomisk trygghet, goda bostadsförhållanden, bra personlig service och, om så behövs, en kvalificerad vård.

För att belysa de problem som uppträder på äldreomsorgens område anordnade Nordiska rådets socialpolitiska utskott ett seminarium i Vær-løse i Danmark i maj 1973 på temat "De äldres integration i samhället". En rapport från seminariet har publicerats i Nordisk utredningsserie (NU 1974: 8).

I Norge inrättades år 1970 ett särskilt samarbetsorgan på äldreomsorgens område benämnt Rådet for eldreomsorgen. I detta samarbetsorgan ingår representanter för berörda departement, regionala och lokala myndigheter samt frivilliga organisationer.

De frivilliga pensionärsorganisationerna samarbetar på det nordiska planet inom NORSAM — Nordisk Samråd for Eldreomsorg. De egentliga pensionärsorganisationerna har upprättat en särskild nordisk samarbetskommitté.

Ett flertal utredningar företas på äldreomsorgens område i de nordiska länderna. Därvid kan det uppstå en risk för att den kunskap som i ett nordiskt land utvinnes inte förs vidare till de övriga nordiska länderna. Genom ett effektivt fungerande samnordiskt informationsutbyte skulle onödigt dubbelarbete kunna undvikas. Enligt förslagsställarnas

mening bör man därför överväga att inrätta ett nordiskt samarbetsorgan på äldreomsorgens område vars medlemmar skulle utgöras av representanter för statliga och kommunala myndigheter samt för de frivilliga pensionärsorganisationerna.

Då de frivilliga organisationerna knappast på egen hand kan lösa de problem som finns på detta område bör ett nära samarbete komma till stånd mellan dessa och företrädare för offentliga myndigheter, anser förslagsställarna.

2. Remissyttranden

Remissvar har hittills inkommit från följande myndigheter och organisationer:

NORSAM — Nordisk Samråd for Eldreomsorg
Föreningarna Nordens Förbund

Danmark

Arbejds- og socialministeriernes internationale afdeling
Amtsrådsforeningen i Danmark
Kommunernes landsforening
Omsorgsorganisationernes Samråd
Ensomme Gamles Værn
Folkepensionistforeningernes og Invalideorganisationernes Kontaktudvalg

Finland

Social- och hälsovårdsministeriet
Folkpensionsanstalten
Vanhustyön keskusliitto r. y. — Centralförbundet för de gamlas väl r. f.
Svenska pensionärsförbundet r. f.
Rättighet för pensionerade r. f.
Eläkeliiitto r. y. — Pensionsförbundet r. f.
Eläkkeensaajien keskusliitto r. y. — Pensionstagarnas centralförbund r. f.
Eläkeläiset r. y. — Pensionärerna r. f.

Norge

Sosialdepartementet
Norske kommuners sentralforbund
Nasjonalforeningen for folkehelsen
Norsk gerontologisk institutt
Rådet for eldreomsorgen
Norsk pensjonistforbund

Sverige

Socialstyrelsen
Nämnden för internationella hälso- och sjukvårdsärenden
Universitetskanslersämbetet
Uppsala universitet, geriatriska institutionen
Svenska kommunförbundet
Pensionärernas riksorganisation (PRO)

2.1 Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget

Föreningarna Nordens Förbund erinrar om att man i sin kurs- och konferensverksamhet under de senaste åren tagit upp olika aspekter av äldreomsorgen. Vid samtliga dessa seminarier har ett stort intresse ådagalagts av representanter för berörda organisationer och institutioner i fråga om behovet av vidgade kontakter och ett bättre erfarenhetsutbyte emellan de nordiska länderna på äldreomsorgens område. Tidigare försök att inrätta nordiska samarbetsorgan har byggt på medverkan enbart från de frivilliga organisationernas sida. Vid en eventuell kommande utredning bör följande tre aspekter utredas: (a) samarbetsorganets mandat och arbetsområde, (b) dess uppbyggnad, målsättning och sekretariatsfunktioner samt (c) frågan om den nationella basorganisationens uppbyggnad.

Erfarenheterna från verksamheten inom det norska Rådet for eldreomsorgen bör tas till vara. Medlemsförslaget tillstyrkes.

Finland

Folkpensionsanstalten anser det uppenbart, att ett behov föreligger av ett nordiskt samarbete på äldreomsorgens område och att systematiska informationer bör utväxlas. Den nordiska konventionen om social trygghet utgör grunden för samarbetet även i pensionsfrågor. Emellertid begränsar sig de sociala tjänsterna inte enbart till socialskyddspolitiken, utan berör också arbets-, hälsovårds- och kulturpolitiken. Tyngdpunkten inom äldreomsorgen håller på att förskjutas genom att bostadspolitiska aspekter och utbudet av service kommit att spela en allt större roll.

De problem som uppkommer på äldreomsorgens område kan inte lösas enbart genom en samverkan mellan de frivilliga organisationerna, utan måste involvera också stat och kommun. Genom ett samnordiskt informationsutbyte uppnås att kunskaperna om produktionen och koordineringen av sociala tjänster för äldre medborgare ökas hos berörda beslutsfattare. Innan man grundar ett nytt samarbetsorgan bör det emellertid utredas i vilken utsträckning som det redan existerar organ som kan ta sig an dessa uppgifter.

Vanhustyön keskusliitto r. y. — Centralförbundet för de gamlas väl r. f. tillstyrker förslaget om inrättandet av ett nordiskt samarbetsorgan på äldreomsorgens område. Centralförbundet, som är medlem av NOR-SAM — Nordisk Samråd for Eldreomsorg, finner att de äldres problem inte kan lösas genom samverkan enbart mellan de frivilliga organisationerna.

Även efter inrättandet av ett nordiskt samarbetsorgan, i vilket företrädare för det allmänna och de frivilliga organisationerna ingår, bör det fortsättningsvis finnas arbetsuppgifter också för de frivilliga organisationerna.

För att det nordiska samarbetsorganet skall kunna fungera effektivt

bör tre aspekter uppmärksammas: (a) Vid avgränsningen av verksamhetsområdet bör man beakta att åldringsvårdens problem inte särbehandlas, utan att de ses som en del av den egentliga socialvården. (b) I samarbetsorganet bör ingå företrädare dels för de organisationer som arbetar för åldringar, dvs. åldringsvårdsorganisationer, dels de pensionärsorganisationer, som uppbärs av åldringarna själva. (c) För ärendenas beredning krävs att man i de olika länderna utser en permanent sekreterare, som i det nationella förberedelsearbetet bör vara knuten till ett rådgivande organ av samma typ som det norska rådet för äldreomsorgen.

Eläkkeensaajien keskusliitto r. y. — Pensionstagarnas centralförbund r. f. förenar sig i alla avseenden med medlemsförslaget och föreslår att frågan blir utredd inom Nordiska ministerrådet.

Eläkeliitto r. y. — Pensionsförbundet r. f. finner, att då problemen på äldreomsorgens område i hög grad är lika de nordiska länderna emellan innebär det en utbyggnad av verksamheten om man låter utreda frågan om ett nordiskt samarbetsorgan på äldreomsorgens område. *Rättighet för pensionerade r. f.* tillstyrker en utredning av medlemsförslaget.

Svenska pensionärsförbundet r. f., som tillstyrker medlemsförslaget, förklarar sig också berett att såsom enda svenskspråkiga förbund inom landet vara en kontaktlänk mellan övriga finländska sammanslutningar och sammanslutningarna i de nordiska grannländerna.

Norge

Sosialdepartementet som inhämtat yttrande från Rådet for eldreomsorgen och Norsk gerontologisk institutt, anser att ett nordiskt samarbetsorgan på äldreomsorgens område kan få stor betydelse som förmedlare av erfarenheter och information till både offentliga och privata institutioner. En förutsättning för att det samnordiska arbetet skall kunna löpa smidigt är dock att samarbetet förankras på nationell nivå. Redan nu finns det två fora för utväxling av information på det aktuella området, men inget av dessa inbegriper representanter för de offentliga myndigheterna. För att undgå parallellt arbete bör det utredas om det tilltänkta organet bör bestå av företrädare för såväl offentliga myndigheter som berörda frivilliga organisationer. Vid sidan av uppgiften som förmedlare av allmän information bör det övervägas i vilken grad som detta samarbetsorgan också kan ta sig an motsvarande uppgifter på forskningsområdet. Organets storlek, sammansättning och arbetsformer samt frågan om nationella koordinerande organ i de övriga nordiska länderna bör dryftas. En utredning bör komma till stånd.

Rådet for eldreomsorgen tillstyrker en utredning. Erfarenheterna visar att möjligheterna att hålla kontakt med utvecklingen på äldreomsorgens område i grannländerna försvåras av att ett formellt kontakt-

organ saknas. Ett nordiskt samarbetsorgan skulle fylla en viktig funktion eftersom en rad förhållanden på äldreomsorgens område i de nordiska länderna är likartade. Frågan om sammansättning, storlek och arbetsformer för ett dylikt samarbetsorgan bör utredas närmare.

Norsk gerontologisk institutt erinrar om att ett nordiskt samarbete inletts på ifrågasvarande område inom ramen för NORSAM. Sannolikt torde etablerandet av ett nordiskt samarbetsorgan av den karaktär som anges i medlemsförslaget på ett mera effektivt och rationellt sätt kunna medverka till att en regelmässig och systematisk kontakt kommer till stånd mellan både offentliga myndigheter och frivilliga organisationer i de nordiska länderna. Nationellt bör ett dylikt samarbete repliera på ett samarbetsorgan av typen det norska rådet för äldreomsorgen. Man bör vidare utreda på vilket sätt som en utväxling av forskningsresultat kan komma till stånd.

Sverige

Socialstyrelsen finner de problem och frågeställningar som återfinnes inom äldreomsorgens område vara så likartade i de nordiska länderna, att ett samarbete bör vara av stort värde. Smidiga samarbetsformer med redan befintliga organ och sammanslutningar bör eftersträvas. Frågan bör utredas.

Universitetskanlersämbetet anser det självklart att ett mera systematiskt utbyte av informationer om åldrandets problem och de äldres sociala situation bör komma till stånd. Huruvida ett nytt samarbetsorgan behövs får en utredning utvisa. Fördelarna med att etablera ett specialorgan får vägas mot nackdelarna t. ex. risken för splittring och oklarhet på ansvarssidan. Äldreomsorgen utgör ett exempel på ett område som måste behandlas i nära anknytning till andra samhällsfält.

Uppsala universitet, geriatrika institutionen anser att det är betydelsefullt att erfarenheter utbyts så att dubbelarbete undviks. Det norska initiativet är lovvärt och de i Norge vunna erfarenheterna kan säkert bidra till att lösa en del utestående problem inte minst i Sverige.

2.2 Remissinstanser som avstyrker eller ställer sig tveksamma till medlemsförslaget

NORSAM — Nordisk Samråd for Eldreomsorg konstaterar inledningsvis, att det är både rationellt och nyttigt med största möjliga samarbete de nordiska länderna emellan. Ett antal nordiska frivilliga organisationer, vilka helt eller delvis verkar på äldreomsorgens område, har därför slutit sig samman i NORSAM.

Organisationens syn på medlemsförslaget sammanfattas i tre punkter:

(a) Det som primärt åsyftas i medlemsförslaget kan uppnås genom att

Nordiska rådets socialpolitiska utskott inleder ett samarbete med NORSAM. (b) Det är värdefullt att NORSAM:s nuvarande uppbyggnad bibehålles. Organisationen kan utgöra en förmedlande länk mellan de frivilliga hjälporganisationerna. (c) Redan i nuläget har ett väl fungerande samarbete etablerats mellan myndigheter och organisationer i de enskilda nordiska länderna.

Tiden är inte mogen för att etablera ett nytt samarbetsorgan på äldreomsorgens område vid sidan av de redan existerande. Om detta ändå skulle ske önskar NORSAM bli representerat i ett dylikt nordiskt samarbetsorgan på lämpligt sätt.

Danmark

Omsorgsorganisationernes Samråd och *Ensomme Gamles Værn* har i särskilda skrivelser meddelat att de fullt ut ansluter sig till NORSAM:s yttrande och avstyrker medlemsförslaget.

Kommunernes landsforening erinrar om, att det i Danmark redan existerar organisationer som verkar på äldreomsorgens område, t. ex. *Omsorgsorganisationernes Samråd*, som är medlem av NORSAM. Mot denna bakgrund finns det inget behov av att för tillfället upprätta ett särskilt nordiskt samarbetsorgan på äldreomsorgens område.

Finland

Social- och hälsovårdsministeriet finner det naturligt för de nordiska länderna att eftersträva ett utbyte av information och erfarenheter på äldreomsorgens område i så stor omfattning som möjligt. Särskilt berör detta de centrala förvaltningarna, vars uppgift är att utveckla lagstiftningen på området.

Emellertid kan man uppnå detta genom att de statliga myndigheterna har direkta kontakter med varandra. Svårare blir det dock att genomföra detta på kommunal nivå. De kommunala centralorganisationerna borde emellertid kunna utnyttjas. Något behov av ett särskilt nordiskt samarbetsorgan på äldreomsorgens område synes därmed inte föreligga. Motsvarande organ borde i så fall inrättas för andra ändamål, varvid den önskvärda helhetssynen inom socialpolitiken förhindras.

På nationell nivå skulle dock ett samarbets- och koordinationsorgan kunna vara motiverat.

Norge

Norsk pensjonistforbund hänvisar till ett uttalande som förelagts pensionärsorganisationernas nordiska samarbetskommitté. Denna samarbetskommitté består av två representanter från vart och ett av de nordiska länderna. I Norge föreligger det förslag om konsultationsplikt när det gäller fastställelse av grundpensionerna. Samma krav framförs också av de övriga nordiska pensionärsorganisationerna.

En rad organisationer arbetar för de äldre, men pensionärernas nordiska samarbetskommitté menar att samarbete bara kan ske med pensionsorganisationerna. Medlemsförslaget om att upprätta ett nordiskt samarbetsorgan på äldreomsorgens område är inte ändamålsenligt och kan försena behandlingen av vissa frågor. Förslaget avstyrkes.

Norske kommuners sentralforbund anser det inte nödvändigt att upprätta ett särskilt samarbetsorgan på äldreomsorgens område på nordisk basis eftersom det omtalade informationsutbytet borde kunna åstadkommas på annat sätt.

Nasjonalforeningen for folkehelsen, medlem av NORSAM, ansluter sig till yttrandet från denna organisation och avstyrker.

Sverige

Nämnden för internationella hälso- och sjukvårdsärenden finner, att det i medlemsförslaget efterlysta samarbetet redan existerar dels på personlig och informell basis, dels inom ramen för Nordiska socialpolitiska kommitténs verksamhet. Det nordiska samarbetet på äldreomsorgens område torde således kunna utvecklas inom ramen för befintliga samarbetsformer.

Svenska kommunförbundet anför, att i samtliga utredningar på socialvårdens område i Danmark, Finland, Norge och Sverige på senare år har man utvecklat behovet av att arbeta utefter en helhetssyn på människan. Integrering och normalisering har därvid varit nyckelord. Man bör undvika att särbehandla en särskild grupps problem. Man bör i stället utreda frågan om inrättandet av ett nordiskt samarbetsorgan för socialvården som helhet.

Pensionärernas riksorganisation, PRO, framhåller, att grunden för samhällets välfärd är dess ekonomiska tillgångar. Med tiden har alltmera humana former för samhällsinsatser växt fram. Behovsprövning har kommit att tillämpas i mindre omfattning än tidigare. Dessa förbättringar har tillkommit under medverkan av pensionärsrörelsen, som samarbetar intimt på nordiskt plan inom ramen för Nordiska kommittén. De tongivande pensionsorganisationerna har anslutit sig till den nordiska kommittén. Kommitténs medlemsorganisationer har remissrätt i respektive land. Framställningar om samarbete från andra organisationer som är verksamma bland pensionärerna har avvisats. De organisationer som ingår i kommittén har en medlemsstorlek som berättigar dem till att förhandla om de äldres levnadsvillkor oavsett vilken myndighet som berörs. Den nuvarande "allemansrätten" som medför att enskilda — av ideella skäl eller av andra motiv — sysslar med de äldres välfärd måste upphöra. Inte heller saknas det kanaler för att förmedla de erfarenheter som utvinnes på äldreomsorgens område i de nordiska länderna, då de tongivande pensionärorganisationerna fyller denna funktion. Medlemsförslaget avstyrkes.

2.3. Remissinstanser som avstår från att yttra sig

Danmark

Arbejds- og socialministeriernes internationale afdeling påpekar, att ett samarbete redan äger rum mellan institutioner och organisationer på äldreomsorgens område de nordiska länderna emellan. Inom ramen för Nordiska socialpolitiska kommittén utvecklas ett samarbete på socialpolitikens område.

Ministeriet finner att de organisationer som verkar på äldreomsorgens område själva bäst kan avgöra i vilken utsträckning som det finns behov av ett nordiskt samarbetsorgan av den typ som beskrives i medlemsförslaget, men motsätter sig inte en utredning.

Amtsrådsforeningen i Danmark har inga synpunkter att anföra på medlemsförslaget.

Folkepensionistforeningernes og Invalideorganisationernes Kontaktudvalg önskar att bli orienterat om den vidare behandlingen av medlemsförslaget, men önskar inte ta ståndpunkt till detta i nuvarande skede.

Finland

Pensionärernas r. f. avstår från att ta ställning till medlemsförslaget.

3. Utskottet

De problem som förekommer på äldreomsorgens område engagerar inte bara de offentliga samhällsorganen. Vid sidan av statliga och kommunala myndigheter verkar en rad frivilliga organisationer inom detta fält, och en inte oväsentlig del av de äldres vårdbehov tillgodoses genom privata institutioner. Sålunda uppgår de privata vårdhemmen för äldre i Danmark till 64 % av det totala antalet under det att de allmänägda utgör 36 %. Uppskattningsvis är mellan 1 500—2 000 större eller mindre organisationer verksamma i Danmark inom det förebyggande omsorgsarbetet för äldre. Antalet personer som utför oavlönade insatser inom äldreomsorgen beräknas uppgå till mellan 30 000—50 000. I Finland verkar omkring 200 organisationer inom åldringsvården. Antalet privata vårdhem var i början av 1970-talet 127 och vårdplatsernas antal där uppgick till 4 800. I Norge var år 1966 29 % av landets ålders- och sjukhem privatägda.

De på äldreomsorgens område verksamma s. k. frivilliga organisationerna kan i huvudsak hänföras till två kategorier: å ena sidan de organisationer som arbetar för åldringar, de s. k. åldringsvårdsorganisationerna, och å andra sidan de s. k. egentliga pensionärsorganisationerna som uppbärs av pensionärerna själva.

De egentliga pensionärsorganisationerna har bildat ett nordiskt samarbetsorgan, Nordiska kommittén. I denna kommitté medverkar Invalide- og Folkepensionistforeningerne i Danmark, Eläkkeensaajien kes-

kusliitto i Finland, Norsk pensjonistforbund och Pensionärernas riksorganisation i Sverige.

Åldringsvårdsorganisationerna samarbetar på nordisk nivå inom ramen för NORSAM — Nordisk Samråd for Eldreomsorg. Bland NORSAM:s medlemsorganisationer märks i Danmark: Omsorgsorganisationernes Samråd, vilken i sin tur räknar bland annat Dansk Røde Kors, Samvirkende Menighedsplejer och Ensomme Gamles Værn till sina medlemmar, i Finland: Centralförbundet de gamlas väl r. f., i Norge: Norges Røde Kors, Norske kvinners sanitetsforening, Norsk folkehjelp, Diakonirådet for den norske kirke och Nasjonalforeningen for folkehelsen samt i Sverige: Svenska Röda korset, Riksförbundet för enskild sjuk- och åldringsvård och Svenska kyrkans diakoninämnd.

De remissuttalanden som avgivits i anledning av medlemsförslaget om inrättandet av ett nordiskt samarbetsorgan på äldreomsorgens område är starkt delade. De yttranden som avgivits av danska myndigheter och organisationer är genomgående kritiska till medlemsförslaget under det att motsvarande uttalanden från Finland med något undantag är positiva. I Norge och Sverige är remissopinionen delad. Av de nordiska remissinstanserna tillstyrkes medlemsförslaget i ett fall och avstyrkes i ett annat. I stort sett samtliga frivilliga organisationer avstyrker medlemsförslaget med undantag för de finländska. De primärkommunala huvudorganisationerna i Danmark, Norge och Sverige är likaledes tveksamma. Enligt utskottets uppfattning måste det tillmätas stor betydelse att dels de frivilliga organisationerna som är verksamma på äldreomsorgens område, dels de kommunala huvudorganisationerna i stort sett ställer sig negativa till medlemsförslaget. En ofta återkommande invändning har varit att det nordiska samarbetet på äldreomsorgens område fungerar bra och att något behov av ett nytt samarbetsorgan således inte föreligger. Nordiskt samarbete på äldreomsorgens område torde kunna tillgodoses genom utnyttjandet av befintliga samarbetskanaler såsom NORSAM, Nordiska kommittén och Nordiska socialpolitiska kommittén.

Att behovet av institutionalisering av samarbetet på äldreomsorgens område inte synes vara styrkt innebär dock inte att inte utbytet av information om pågående forskning och utredningsverksamhet de nordiska länder emellan skulle kunna effektiviseras. Detta är en synpunkt som har framförts från åtskilliga håll. Genom en bättre informationsutväxling kan onödigt dubbelarbete undvikas och de tillgängliga resurserna användas på ett bättre sätt.

Det nordiska samarbetet på socialpolitikens område har under lång tid skett inom Nordiska socialpolitiska kommittén. En möjlighet synes vara att socialpolitiska kommittén överväger vilka åtgärder som skulle kunna vidtagas för att effektivisera erfarenhetsutbytet på äldreomsorgens område. Genom att hänskjuta detta problem till socialpolitiska

kommittén undviker man att de äldres problem blir föremål för en särbehandling och i stället bedömes utifrån samma utgångspunkter som gäller för socialpolitiken i övrigt.

Då socialpolitiska utskottet sålunda anser att medlemsförslaget inte bör föranleda åtgärder från Nordiska rådets sida, hemställer utskottet

att Nordiska rådet inte företager sig något i anledning av medlemsförslaget.

Köpenhamn den 9 januari 1975

Finn Gustavsen (SV)

Asbjørn Haugstvedt (Kr.F)

Förman

Ragnhildur Helgadóttir (Sj.)

Knut Johansson (s)

Lars Lindeman (Sd)

Gerda Møller (KF)

Arne Nilsen (A)

Jan-Ivan Nilsson (c)

Matti Ruokola (K)

Anna-Greta Skantz (s)

Carl Olof Tallgren (Sv)

Medlemsförslag

om ett nordiskt handlingsprogram för ökad livsmedeltillgång

(Väckt av Tønnes Madsson Andenæs, Ingvar Bakken, Chr. Christensen, Jørgen Peder Hansen, Gunnar Helén, Niels Helveg Petersen och Erland Steenberg)

Energikrisen vintern 1973—74 ga nye, alvorlige trekk til bildet av den fremtidige matforsyning i verden. I en tid hvor 2/3 av jordens befolkning på forhånd er underernært eller feilernært, betyr knapphet på energi i tillegg til mangelen på kunstgjødning og de økende råvarepriser at den aktuelle matkrise kan bli akutt.

Samtidig er mulighetene for å løse jordens ernæringsproblemer på lengre sikt forringet. Prognoser for befolkningsøkningen bidrar til ytterligere å understreke alvorret i utviklingen.

Erfaringene fra hungerrammede områder viser hvilke katastrofer som kan oppstå hvis den øvrige verden ikke setter seg istand til i tide å sette inn effektive tiltak.

De foreliggende analyser og prognoser bygger riktignok på premisser som ennå ikke er avklart. Internasjonal forskningskompetanse er mobilisert for å bistå FN og andre internasjonale samarbeidsorganisasjoner i arbeidet med å kartlegge verdens samlede ressurser, øke kunnskapen om riktig disponering av dem, og samle verdens nasjoner om globale løsninger.

De nordiske land må aktivt undersøke om summen av deres innsats kan økes ved et tettere og bedre organisert samarbeide dem imellom.

I denne sammenheng ber de medlemmer av Nordisk Råd, som har reist dette forslag, om at det blir foretatt en vidtgående prøvning av hvordan våre land best skal disponere de ressurser som inngår i matproduksjonen og som finnes i vår region. Ved derved å trygge Nordens egen matproduksjon og fremme et sunnere kosthold i våre land, vil vi samtidig kunne yde et bidrag til løsning av de globale problemer.

Norden som et hele står sterkt når det gjelder matvareforsyning og for en rekke landbruksprodukters vedkommende synes det klart at våre land samlet har betydelige reserver.

De ressurser som står til disposisjon, fordeler seg ujevnt på de nordiske land. Det henger selvsagt sammen med de varierende naturlige forutsetninger, men også med det forhold at retningslinjene for jordbruks- og fiskeripolitikken fastlegges etter nasjonale kriterier. Dette bør ikke forhindre at det i landenes næringspolitikk på dette område

kan inngå avtalt samråd om valg av virkemidler som tar sikte på å påvirke produksjonsoppleggene og graden av selvforsyning av viktige produkter.

Jordbruks- og fiskeripolitikkens nasjonale karakter gir likeledes klare begrensninger i deltagelsen i den internasjonale handel med jordbruks- og fiskevarer. En undersøkelse av mulighetene for økt handel med matvarer de nordiske land imellom må derfor gå ut på å vurdere om langsiktige matvareavtaler bør inngås for å tjene økt nordisk selverberging, beredskapsproduksjon og -lagring, og samtidig redusere virkningene av store prisfluktuasjoner på verdensmarkedet.

I den nåværende situasjon vil det være særlig viktig å vurdere om vi i Norden i tilstrekkelig grad utnytter den dyrkbare jord. Et hovedpunkt i et intensivert ressurspolitisk samarbeide må derfor være å gjennomgå gjeldende regler for jordvern og vurdere felles retningslinjer for utnyttelse av hittil utnyttet jord.

Særlig når det gjelder fiskeressursene, men også i planteproduksjon, er der behov for en koordinert innsats mot økende forurensing, både når det gjelder forskning og konkrete tiltak. I enda større grad gjelder dette videreutvikling av produktene, med sikte på en vesentlig høyere utnyttelse til menneskeføde.

Ernærings eksperter har forlenget påvist behovet for en omlegning av kostholdet i den nordiske befolkning. Forslagstillerne finner det naturlig at forsøksvirksomhet og opplysning på dette felt nå blir samordnet og intensivert også på bakgrunn av de forsyningsproblemer som er omtalt ovenfor.

De undersøkelser som det er henvist til må etter forslagstillernes mening gis prioritet slik at det foreligger et holdbart grunnlag for politiske beslutninger i løpet av kort tid. Det vil bli tale om delvis å samordne og påskynde utredninger og tiltak som er i gang i det enkelte land, delvis å utarbeide et konkret nordisk handlingsprogram.

Med henvisning til ovenstående, vil vi foreslå at Nordisk Råd vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å utarbeide og legge frem for Rådet et handlingsprogram for størst mulig matforsyning ved en bedre ressursutnyttelse, utvidet samarbeide om forskning og videreutvikling, og felles innsats for et sunnere kosthold.

Oslo, København og Stockholm, 28. mai 1974

Tønnes Madsson Andenæs (A) *Ingvar Bakken (A)*

Chr. Christensen (KrF) *Jørgen Peder Hansen (S)*

Gunnar Helén (fp) *Niels Helveg Petersen (RV)*

Erland Steenberg (Sp)

BILAGA 1, Yttranden, (se supplementband, s. 371)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget

Til Økonomisk utvalg er henvist ovennevnte medlemsforslag, som er behandlet av utvalget 8. november 1974 i Ålborg, 9. januar 1975 i København og 3. februar 1975 i Helsingfors.

1. Medlemsforslaget

I medlemsforslag A 430/e rekommanderes Nordisk Ministerråd å utarbeide og legge fram for Rådet et handlingsprogram for størst mulig matforsyning ved en bedre ressursutnyttelse, utvidet samarbeid om forskning og videreutvikling, og felles innsats for et sunnere kosthold.

Innledningsvis peker forslagsstillerne på at energikrisen vinteren 1973—74 ga nye alvorlige trekk til bildet av den fremtidige matforsyning i verden. Det foreslås derfor at det blir foretatt en vidtgående undersøkelse av hvordan de nordiske land best kan disponere de ressurser som inngår i matproduksjonen og som finnes i Norden. Ved å trygge Nordens egen matproduksjon og fremme et sunnere kosthold vil det ydes et bidrag til løsning av de globale problemer.

Ressursene fordeler seg ujevnt på de nordiske land som følge av varierende naturlige forutsetninger og retningslinjer for jordbruks- og fiskeripolitikken fastlagt etter nasjonale kriterier. Dette bør etter forslagsstillerens mening ikke forhindre et avtalt samråd om valg av virkemidler med sikte på å påvirke produksjonsoppleggene og graden av selvforsyning av viktige produkter.

Det bør undersøkes om langsiktige matvareavtaler vil tjene økt nordisk selvberging, beredskapsproduksjon og -lagring, og samtidig redusere virkningene av store prisfluktuasjoner på verdensmarkedet.

Det vil være særlig viktig å vurdere om de nordiske folk i tilstrekkelig grad utnytter sin dyrkbare jord. De gjeldende regler for jordvern bør gjennomgås og man bør komme fram til felles retningslinjer for utnyttelsen av hittil uutnyttet jord.

Både når det gjelder fiskeressursene og planteproduksjonen er det behov for koordinert innsats mot forurensning.

Det er videre påvist et stort behov for en omlegging av kostholdet hos den nordiske befolkning.

2. Remissuttalelser

Remissuttalelser er mottatt fra følgende myndigheter og organisasjoner:

Nordiske

Nordisk Husholdshøyskole
Nordens fackliga samorganisation
Föreningarna Nordens Förbund
Nordens husmorforbund

Danmark

Udenrigsministeriet
Landbrugsraadet
De samvirkende danske Husmandsforeninger
Håndværksrådet
Danmarks Havfiskeriforening
Dansk Fiskeriforening
Arbejderbevægelsens Erhvervsråd
Forbrugerrådet

Finland

Ministeriet för utrikesärendena
Jord- och skogbruksministeriet
Handels- och industriministeriet
Maataloustuottajain keskusliitto (Lantbruksproducenternas centralförbund)
Svenska lantbruksproducenternas centralförbund
Finlands industriförbund
Konsumentrådet

Norge

Fiskeridepartementet
Departementet for handel og skipsfart
Landbruksdepartementet
Miljøverndepartementet
Utenriksdepartementet
Direktoratet for utviklingshjelp
Fiskeridirektoratet
Fiskeridirektøren
Fiskeridirektoratets havforskningsinstitutt
Fiskeridirektoratets kjemisk-tekniske forskningsinstitutt
Forbrukerrådet
Norges landbrukshøgskole
Statens ernæringsråd
Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd
Norges bondelag
Norges industriforbund
Norges husmorforbund
Landbrukets sentralforbund
Norges fiskarlags arbeidsutvalg
Landsforeningen for kosthold og helse
Vitaminlaboratoriet
Sildolje- og sildemelindustriens forskningsinstitutt
Norsildmel — Norsk sildolje- og sildemelindustri salgs lag A/S

Sverige

Socialstyrelsen, nämnden för internationella hälso- och socialvårds-
ärenden

SIDA

Lantbruksstyrelsen

Fiskeristyrelsen

Statens jordbruksnämnd

Kommerskollegium

Konsumentverket

Lantbrukshögskolan

Statens råd för skogs- och jordbruksforskning

Stockholms handelskammare

Skånes handelskammare

Handelskammaren i Göteborg — västsvenska handelskammaren

Svenska arbetsgivareföreningen

Sveriges industriförbund

Lantbrukarnas riksförbund

Kooperativa förbundet

Nedenfor refereres først de udtalelser som stiller seg positivt til medlemsforslaget, deretter de negative og til slutt de svar hvor det ikke tas standpunkt eller hvor vedkommende instans stiller seg avventende.

Remissinstanser som i det vesentlige stiller seg positivt til medlemsforslaget

Nordisk Husholdshøyskole uttaler at forslaget poengterer betydningen av å trygge og styrke matproduksjonen i Norden, samt å fremme arbeidet med å skape et bedre og riktigere kosthold i de nordiske land. Dette er helt på linje med de synspunkter som i sin tid førte til at NHH ble opprettet. NHH vil derfor varmt støtte det initiativ som er tatt. Særlig bør det settes igang videre tiltak for å styrke utdanning av den nøkkel-personell som er nødvendig for å kunne gjennomføre de mange tiltak en felles ressurs- og ernæringspolitikk vil medføre innen de enkelte nordiske land. NHH peker særlig på betydningen av økt produksjon av ernæringsmessig sett viktige produkter, samt utvidet opplysnings- og veiledningstjeneste. *Föreningarna Nordens Förbund* stiller seg positivt til grunntanken i medlemsforslaget. Forbundet vil imidlertid fremholde at jordbruks- og fiskeripolitikken er meget kompliserte områder hvor de nordiske land i høy grad er avhengig av den rådende situasjon på verdensmarkedet. Når det gjelder mulighetene for gjennom en samlet nordisk innsats å legge om kostvanene i de nordiske land med sikte på en bedre utnyttning av tilgjengelige ressurser, finner forbundet forslaget interessant og vel verd felles drøftinger. *Nordens husmorforbund* opplyser at det foreliggende medlemsforslag gis full støtte av følgende organisasjoner innen husmorforbundet: Finlands Svenska Marthaförbund, Marttaliitto, Husmodersförbundet Hem och Samhälle, Kvenfélagasamband Islands og Norges Husmorsforbund. Det anses nødvendig at man på nor-
16—750230. *Nordiska rådet. 1:a samlingen*

disk plan samarbeider for å øke selvforsyningen og utnytte ressursene av mat og matemner. Det trenges et utvidet forskningssamarbeid på flere felt med tilknytning til dette sakskompleks. Som spesielt viktig nevnes ernæringssspørsmål og spørsmål med tilknytning til kostholdsinformasjon.

Udenrigsministeriet i Danmark er enig i at verdens fremtidige forsyning med matvarer byr på alvorlige problemer, hvorfor en økt nordisk innsats for løsningen av disse er ønskelig og kan formodentlig bli av stor verdi. Fra dansk side er man innenfor de rammer medlemskapet i EF setter, positivt innstilt til en økning av samhandelen med matvarer mellom de nordiske land med sikte på å bringe selvforsyningsgraden med matvarer i Norden høyere opp. Forslaget om en felles nordisk innsats for en bedre ernæring vil kunne imøtekommes gjennom en utbygging av det samarbeid om ernæringsopplysning som allerede finner sted mellom de nordiske konsumentinstitusjoner. *Forbrugerrådet* kan slutte seg til forslaget om at det utarbeides et handlingsprogram for størst mulig matforsyning ved en bedre ressursutnyttelse, utvidet samarbeid om forskning og videreutvikling, og felles innsats for et sunnere kosthold. *Landbruksraadet* mener at uansett dansk medlemskap i EF, er det betydelige forutsetninger for på en rekke områder å fortsette utbyggingen av det nordiske samarbeid på landbruksområdet. Nordens Bondeorganisationers Centralråd har gjennom årene vært forum for drøftelser av felles nordiske landbruksproblemer. Ved dette års generalforsamling i NBC, var hovedtemaet den internasjonale landbruks- og levnedsmiddelsituasjon, hvor det bl. a. ble understreket at de nordiske land har et ansvar med hensyn til å sikre de nødvendige forsyninger, bl. a. gjennom opprettholdelse av de nordiske lands produksjonspotensial. Landbruksraadet støtter derfor medlemsforslaget. *De samvirkende danske Husmandsforeninger* anbefaler at det foretas undersøkelser særlig med henblikk på Nordens medvirkning til sikring av den globale matvareforsyning.

Ministeriet för utrikesärendena i Finland uttaler at de spørsmål som er berørt i medlemsforslaget er eller vil bli gjenstand for behandling i en rekke internasjonale organisasjoner, f. eks. matvarekonferansen i FN's regi, de forestående handelsforhandlinger i GATT og arbeidet på jordbruksområdet i UNCTAD. I alle disse spørsmål foregår et nært samarbeid mellom de nordiske land på uformelt plan. Under henvisning til dette samarbeid mener ministeriet at det ikke foreligger noen hindringer for en ytterligere utvikling av informasjonsutvekslingen og koordineringsvirksomheten på de områder som er nevnt i forslaget. *Jord- och skogsbruksministeriet* peker på at til tross for de høye produksjonskostnader som følge av naturforholdene i Finland, har produksjonen av de viktigste jordbruksprodukter kunnet overstige landets selvforsyningsnivå. Markedsføringen av overskuddsproduksjonen har påført staten

betydelige kostnader. Produksjonspolitikken tar derfor sikte på en bedre balanse mellom produksjon og konsumpsjon i hjemlandet. Om utvidelse av produksjonen også skal ta hensyn til utenlandsk etterspørsel, er vanskelig å vurdere. Da internasjonale prognoser for matvareproduksjonen viser en forverring av ernærings situasjonen, synes det nødvendig å fremme forsknings- og utviklingsarbeidet, hvilket kan lette verdens matvaresituasjon. Det finske jordbruk er sterkt avhengig av utenlandsk energi og det har forekommet importbehov for proteinfôr. Ministeriet mener at samarbeid for å høyne selvforsyningsnivået og trygge varehandelen gjennom langsiktige avtaler, burde innta en sentral plass. Videre kan meget vinnes ved at ernæringen blir mer allsidig. Likeledes bør produksjonsmiljøet beskyttes mot forurensing. Under henvisning til foranstående, stiller ministeriet seg positivt til medlemsforslaget. *Handels- og industriministeriet* påpeker at handelen med matvarer mellom de nordiske land viser betydelig vekst. Beroende på strukturen i den finske jordbruksproduksjon, overstiger produksjonen av visse viktige matvarer det innenlandske forbruk. Opprettholdelse av eksporten av disse produkter har påført staten meget store markedsføringsutgifter, og man har vært tvunget til å ty til tilfeldige balanseringstiltak. Det er åpenbart at man gjennom langtidsavtaler mellom de nordiske land i spørsmålet om handelen med jordbruksvarer skulle kunne fremme en fornuftig produksjonspolitik i Finland. *Lantbruksproducenternas centralförbund* og *Svenska lantbruksproducenternas centralförbund* anfører i en felles uttalelse at de ikke motsetter seg at Nordisk Ministerråd utarbeider et handlingsprogram for de spørsmål som er nevnt i medlemsforslaget, men de forutsetter at dette skjer i samråd med jordbrukernes interesseorganisasjoner i de nordiske land. Hva angår internasjonalt samarbeid, mener de to forbund at de nordiske land bør oppetre samlet og aktivt. Med hensyn til de disponible ressurser i Norden, finner forbundene ingen behov for en nærmere undersøkelse. De nordiske land bør føre en selvstendig næringsmiddelpolitikk, som ikke forhindrer nordisk samarbeid gjennom suppleringseksport/import. Spørsmålet om økt handel med matvarer innen Norden bør løses ved bilaterale handelsavtaler innen EFTA. Den dyrkbare jord i Finland og Sverige er svakt beskyttet. Beskyttelse mot miljøforurensing bør sikres ved løsninger på det internasjonale plan såvel som på det nasjonale. En saklig opplysnings- og undersøkingsvirksomhet når det gjelder kostholdet er motivert.

Landbruksdepartementet i Norge mener det er riktig å arbeide for en best mulig utnyttelse av ressursene i matvareforsyningen. De disponible naturressurser fordeler seg ulikt på de nordiske land. Et nordisk handlingsprogram som bygger på en best mulig samlet utnyttelse av naturressursene vil sannsynligvis være til gjensidig fordel og sikre Nordens matforsyning. En slik politikk må kombineres med en hensikts-

messig og aktiv ernæringspolitikk som samsvarer med forsyningspolitikken. En må tilstrebe en best mulig tilpasning mellom produksjonsmulighetene og kostholdet. Ved å gjennomføre en slik politikk, vil sannsynligvis de nordiske land kunne bidra til å løse de globale problemer. *Handelsdepartementet* finner også å kunne støtte medlemsforslaget. En naturlig forutsetning for en eventuell nordisk politikk på dette område må være at det ikke settes iverk tiltak som hindrer matvarehandelen med tredjeland. Økt nordisk selvberging må ikke bare redusere virkningene av store prisfluktasjoner på verdensmarkedet, men også bidra til å holde matvareprisene på et rimelig nivå. *Miljøverndepartementet* støtter medlemsforslaget, men vil for ordens skyld tilføye at forslag om vern av natur kan medføre restriksjoner på dyrket eller dyrkbar mark. *Landbrukets sentralforbund* er enig i at mulighetene bør utredes for å styrke forsyningspotensialet i de nordiske land og derved samtidig yte et bidrag til styrking av den globale matforsyning. Det kan være tale om samarbeid på en rekke områder som forskning, undervisning og veiledning, jordbrukspolitiske og ernæringspolitiske tiltak o. s. v., men forbundet tror ikke det er særlig meget å oppnå på slike områder. Som følge av dansk medlemskap i EF, antas at Danmark vil falle utenfor den mulige ramme for et markedsmessig samarbeid. Forbundet tror allikevel at for de øvrige nordiske land vil det være meget begrensede områder hvor et slikt samarbeid kan bidra til en bedre utnyttning av produksjonsressursene. En utredning om nordisk markeds-samarbeid for animalske produkter vil neppe føre til positive resultater. Annerledes kan det stille seg for vegetabiliske produkter, særlig korn. Forutsetningen må være at det inngås bindende avtaler og at det gis sikkerhet for oppfyllingen av avtalene. *Norges landbrukshøyskole* uttaler at det ikke er hensiktsmessig å prøve å gi seg inn på mere konkrete forslag om innholdet av handlingsprogrammet. I første omgang må man finne fram til hvordan man skal utarbeide et slikt program. Det naturlige utgangspunkt synes å være at et nordisk utvalg får i oppdrag å lage et handlingsprogram. Utvalget må ha nasjonale underutvalg. Det er alltid et stridsspørsmål i hvilken grad en kan (og bør) holde forskning og politikk adskilt. I dette tilfelle vil det neppe være hensiktsmessig å dele arbeidet, slik at de faglige utredninger blir foretatt av forskere, mens det politiske innslag blir sterkere når man kommer over til selve handlingsprogrammet. Sammensetningen av et nasjonalt utvalg bør være slik at medlemmene dekker husdyr-, fiske- og planteproduksjon, kosthold, landbruks- og fiskeriøkonomi. *Statens ernæringsråd* gir full støtte til medlemsforslaget. *Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd* mener at en mest mulig samlet utnyttelse av naturressursene kombinert med en hensiktsmessig ernæringspolitikk, vil kunne trygge Nordens egen matproduksjon. Samtidig vil det være et verdifullt bidrag til løsningen av de globale ernæringsproblemer. Forskningsrådet under-

streker behovet for å tilstrebe en best mulig tilpasning mellom produksjonsmulighetene og kostholdet. Handlingsprogrammet må ta sikte på et mest mulig formålstjenlig forhold mellom produksjon av protein og energi, basert på naturgrunnet i den region som programmet skal dekke. Store deler av jordbruksarealet i Norge egner seg særlig for grasproduksjon. I andre nordiske land ligger forholdene bedre til rette for kornproduksjon og en supplerende import av korn fra disse land for å nytte Norges grasavlinger, vil totalt sett gi en god ressursutnyttelse og høyverdig mat.

Norges bondelag støtter alle tiltak for økt matvareproduksjon i Norden for å sikre en relevant dekning av matvarebehovet for de nordiske land i fremtiden. Et program for økt matvareproduksjon må underlegges de respektive lands nasjonale målsettinger for jordbruksproduksjonen og samarbeidet mellom de nordiske land må baseres på suppleringsimport av matvareprodukter i den grad det er nødvendig. Bondelaget mener det er meget viktig at produksjonsressursene sikres i form av et sterkest mulig vern av dyrkede og dyrkbare arealer. Dette vern vil bli sterkere hvis man får en samlet nordisk aksjon for dette. *Landsforeningen for kosthold og helse* mener at det er behov for en intensivering av den elementære kostholdsopplysning. Den situasjon man nå står overfor, med usikre forsyningsforhold og fare for generell knapphet på ressurser, må føre til en omvurdering av kostholdsopplysningen med større vekt på matvarer som korn og poteter. Det vil utvilsomt være nyttig om det kan etableres et mer ordnet og systematisk samarbeid mellom de nordiske land, slik at man kan komme overens om de generelle retningslinjer for opplysningsvirksomheten. *Norges husmorforbund* henviser til Nordens husmorforbunds uttalelser som er omtalt ovenfor.

Lantbruksstyrelsen i Sverige mener det er grunn til å foreta en utvidet felles nordisk kartlegging av spørsmål som vedrører matvareforsyningen og utnyttelsen av jordbrukets ressurser i Norden. Det fremholdes imidlertid at det gjeldende svenske jordbrukspolitiske program er et kompromiss mellom krav på nasjonal selvforsyning, internasjonal frihandelsteori og krav om bedriftsøkonomisk effektive produksjonsmetoder. Den svenske jordbrukspolitikken er for tiden under utredning. *Lantbruksstyrelsen* finner medlemsforslaget uklart når det gjelder det foreslåtte handlingsprogramms innhold og avgrensning. I den utstrekning jordressursundersøkelser blir iverksatt for å oppfylle forslaget hensikt for så vidt angår jordutnyttelsen, bør en samordning skje med de naturressursundersøkelser og utviklingsarbeid som finner sted gjennom internasjonale organisasjoner. Jordbruksforskning og utviklingsarbeid bør gis høy prioritet og så langt som mulig bør samnordiske prosjekter tilstrebes. I et handlingsprogram for effektiv utnyttelse av jordressursene med de utgangspunkter forslaget inneholder, må samordningen klargjøres med andre interessers krav om jord. *Fiskeristyrelsen* peker på den situa-

sjon som eventuelt kan oppstå i nær fremtid vedrørende fiskeområdene og fiskemulighetene for det nordiske saltvannsfisket. Det synes derfor nødvendig med samarbeid og overenskomster på nabostatbasis for å oppnå en felles positiv løsning av hithørende problemer. En koordinert innsats på nordisk plan mot forurensning bør innta en fremtredende plass. *Lantbrukarnas riksförbund* uttaler at forsyningssituasjonen i Norden som helhet kan forbedres i første rekke ved utvidet handelssamarbeid. Det gjelder særlig samarbeidet på det vegetabiliske området. Framfor alt er den svenske eksport av hvete til Norge økt betydelig i de senere år. Hva den internasjonale matvaresituasjon angår, vises til den internasjonale konferanse som fant sted i Roma 5.—16 november 1974, hvor internasjonale bistandsprosjekter på matvareområdet ble drøftet. De nordiske land skulle i fellesskap kunne bidra til forskjellige prosjekter ved å utnytte de ressurser som finnes i Norden. Riksforbundet støtter derfor medlemsforslaget. *Statens råd för skogs- och jordbruksforskning* støtter forslaget om at en snarest mulig foretar en ressursgjennomgang og en vurdering av de nordiske lands forsyningsmuligheter.

Remissinstanser som slutter seg til visse deler av medlemsforslaget

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd i Danmark støtter den del av forslaget som tar sikte på å forbedre kostvanene i Norden. De øvrige avvises.

Finlands industriförbund finner grunn til å støtte forsknings- og utviklingssamarbeidet med tanke på å lede befolkningens matvaner i sunnere retning. Derimot synes ikke forutsetningene for etablering av et handlingsprogram for størst mulig matvareproduksjon å være gunstige, da Norden allerede er et overskuddsområde. Dessuten er Danmarks landbrukspolitiske forpliktelser nøyede definert i avtalen med EF-statene. De øvrige nordiske lands jordbrukspolitiske retningslinjer er utformet på basis av vedkommende lands spesielle forhold.

Kooperativa förbundet i Sverige er enig i det grunnsyn som preger medlemsforslaget, at man skal utnytte optimalt de tilgjengelige ressurser for matvarer i Norden og intensivere forskning og utviklingsutvikling, samt medvirke til bedre kostvaner. Derimot mener forbundet at det er tvilsomt om et stort opplagt prosjekt med en rekke utredninger i stil med tidligere nordiske utredninger vil være hensiktsmessig. *Skånes handelskammare* med tilslutning av *Stockholms handelskammare* er positivt innstillet til en videreutvikling av den internordiske handel med matvarer. I første hånd bør omfanget av og formen for samarbeid som allerede drives i dag bli kartlagt. Den rådende forsyningssituasjon i verden er av en del forskere anført som begrunnelse for at Sverige bør øke sin produksjon av jordbruksvarer utover det nivå som beredskapshensynet krever. Ifølge *Handelskammarens* mening er forsyningssituasjonen

grunn nok for at en øket innenlandsk produksjon blir overveiet. Når det gjelder å avhjelpe sulten, må man dog være oppmerksom på at problemet for en stor del ikke er et produksjons-, men et finansierings- og distribusjonsproblem.

Remissinstanser som ikke støtter medlemsforslaget

Nordens fackliga samorganisation synes det er uklart hva som egentlig er hensikten med forslaget. NFS kan være enig i et ønske om en nærmere utredning av flere av de aspekter som er trukket fram, men mener det er vanskelig for tiden å rekommandere at arbeidet med et handlingsprogram for økt matvaretilgang blir prioritert. Nordens bidrag til løsning av verdens matvareproblem er vanskelig å sette i forbindelse med Nordens selvforsyningspolitikk på dette område.

Statens jordbruksnämnd i Sverige uttaler av selv om mange grunner taler for en samordning av jordbrukspolitiske og fiskeripolitiske tiltak i de nordiske land, kan man ikke se bort fra de betydelige vanskeligheter av ulik art som erfaringsmessig har vist seg på dette område og som burde mane til en viss forsiktighet når det gjelder ambisjonsnivået. Det er neppe realistisk å regne med Danmark i en nordisk samordningspolitikk på disse områder på grunn av dansk medlemskap i EF. Utvidelse av samhandelen med matvarer mellom de nordiske land, f. eks. gjennom langtidsavtaler, støter på de begrensninger i handlefriheten som rådende handelspolitiske bindinger medfører. Særordninger på dette området vil ikke kunne gjennomføres uten tilstrekkelig hensyntaken til de handelspolitiske bestrebelser som pågår innen forskjellige internasjonale organisasjoner (GATT, UNCTAD, FAO m. fl.) i den hensikt å bekjempe hungeren i verden, liberalisere handelen med matvarer, stabilisere råvareprisene, tilgodese u-landenes spesielle problemer m. m. For øvrig er den svenske jordbrukspolitikken for tiden under utredning. Det er derfor for tidlig å bedømme forutsetningene for en tilpasning av produksjon og konsumpsjon som skissert i medlemsforslaget. *Kommerskollegium* minner om at tidligere forsøk på å samordne de nordiske lands jordbruks- og fiskeripolitikk har ført til begrensede resultater. Landenes ulikheter med hensyn til naturforhold, jordbruksstruktur og målsettinger medfører betydelige vanskeligheter for en samordning. Nordøk-forhandlingene viste tydelig at de nordiske land ikke var beredt til å la sine nasjonale jordbrukspolitiske målsettinger stå tilbake for en arbeidsdeling innenfor rammen av et nordisk marked. Årsakene var og er beredskapspolitiske og regionalpolitiske. En felles nordisk jordbrukspolitikk er for øvrig urealistisk allerede som følge av Danmarks medlemskap i EF. Kollegiet minner også om at de forsøk som er gjort for å inngå bilaterale jordbruksavtaler mellom Sverige og Norge respektive Finland, har hittil ikke ført fram. Dessuten utredes for tiden på svensk og internasjonal basis aktuelle problemer i tilknytning til jord-

bruks- og fiskeriområdene. På denne bakgrunn finner kollegiet ingen forutsetninger for at det på basis av det fremlagte medlemsforslag blir utarbeidet et felles nordisk handlingsprogram på jordbruks- og fiskeriområdene. I hvert fall synes det rimelig å avvente resultatet av ovennevnte utredninger. *Lantbrukshögskolan* understreker at matvareforsyningen som regel må ses ut fra internasjonale aspekter og ikke begrenses til utelukkende nordisk sammenheng. I Sverige pågår for tiden to omfattende utredninger innen jordbruksområdet, som i høy grad berører matvareproduksjonens størrelse, ressursutnyttelsen og prispolitikken. Med hensyn til samarbeidet innen forskningen, vises til det omfattende samarbeid som i lengre tid har pågått mellom de nordiske land. *Handelskammaren i Göteborg — västsvenska handelskammaren* finner det i høy grad sannsynlig at en samordning av de nordiske lands produksjon og konsumpsjon av matvarer ville føre til en bedre ressursanvendelse enn hva tilfellet er i dag. Med de rådende forhold, som innebærer at det finnes en utpreget proteksjonisme såvel på jordbrukets som på fiskets område, at bare ett av de fire nordiske land er medlem av EF og at to av dem er tilsluttet NATO o. s. v., finner handelskammaren det meningsløst at man skal utrede mulighetene for et slikt utvidet samarbeid som forslagsstillerne har tenkt seg.

Remissinstanser som ikke ønsker å uttale seg eller stiller seg avventende til medlemsforslaget.

Håndværksrådet i Danmark, Danmarks Havfiskeriforening og Dansk Fiskeriforening, Norges industriforbund og Norges fiskarlag, Sveriges industriförbund og Svenska arbetsgivareföreningen.

3. Utvalget

Utvalget deler forslagsstillerne oppfatning at den nåværende forsynings situasjon og de foreliggende prognoser for verdens befolkningsøkning i årene fremover, gir grunn til alvorlig bekymring. Det nære samarbeid som finner sted mellom de nordiske land, når det gjelder drøftinger av matforsyningsproblemer innenfor en rekke internasjonale organisasjoner, er av stor betydning.

Det er imidlertid etter utvalgets mening, grunn til å undersøke om de nordiske lands innsats kan økes ved et ytterligere organisert samarbeid landene imellom. Spørsmålet om en best mulig utnyttelse av de ressurser som inngår i matproduksjonen, synes å være et tema for nærmere samarbeid. Utvalget er oppmerksom på ressursenes ujevne fordeling innen Norden, som særlig skyldes naturgitte produktionsforhold. Sett under ett er de nordiske land selvforsynt med de viktigste matvarer, men enkeltvis kan forholdene stille seg annerledes for visse produkter. Det er derfor grunn til å undersøke om inngåelse av langsiktige matvareavtaler vil bedre det enkelte nordiske lands beredskapsmessige

stilling. Et styrket beredskap som følge av en bedre ressursutnyttelse, vil kunne øke den samlede nordiske matproduksjon og samtidig bidra til øket mattilgang i global målestokk. Norden er, selv om Danmark holdes utenfor, et overskuddsområde for de jordbruksvarer som produseres i et kjølig temperert klima. Alle de nordiske land er selvforsynte med animalske produkter og har, sett under ett, et betydelig eksportoverskudd. Derimot når det gjelder vegetabiliske produkter, særlig korn, har Norge og Island stort importbehov, mens de øvrige nordiske land har overskudd. Det synes derfor sannsynlig at et nordisk samarbeid vil ha stor markedsmessig betydning for såvidt angår vegetabiler. Utvalget er derfor enig i at mulighetene for avtalemessige leveranser for korn bør bli undersøkt nærmere.

Når det gjelder andre varer enn vegetabiler, vil øket overskuddseksport ikke kunne skje til verdensmarkedets priser. Det vil derfor være nødvendig med spesielle finansieringsordninger hvis slik produksjon skulle økes. Spørsmålet om dette kan la seg gjennomføre i praksis synes tvilsomt og må i tilfelle undersøkes nærmere.

Den høye selvforsyningsgrad som man har i Norden, er for en ikke uvesentlig del basert på importert energi og visse importerte innsatsvarer, f. eks. proteinrikt kraftfôr. På bakgrunn av den knapphet på proteinholdig mat som gjør seg gjeldende blant store deler av befolkningen i utviklingsland, er det nærliggende å reise spørsmålet om noe kan gjøres i nordisk sammenheng med sikte på øket utnyttelse av de hjemlige proteinressurser på bekostning av importen av proteinrikt fôr. Utvalget mener at det kan være av interesse å få også denne problemstilling nærmere belyst.

Forslagsstillerne stiller spørsmålet om man i Norden i tilstrekkelig grad utnytter den dyrkbare jord. Som følge av nedgangen i arealet av dyrket jord i de senere år, er utvalget enig i at det bør foretas en gjennomgåelse av gjeldende regler for jordvern og vurdere felles retningslinjer for utnyttelse av dyrkbar jord. En netto utvidelse av jordarealet vil imidlertid medføre økt produksjon som i tilfelle måtte eksporteres. Spørsmålet er om denne eksport kan skje til regningsvarende priser. Beredskapsmessig sett vil økt jordareal være en fordel.

Det synes å være en generell enighet blant remissinstansene om behovet for en omlegging av den nordiske befolknings kosthold. Forslaget vedrørende samordnet forsøksvirksomhet og opplysning på dette felt blir derfor støttet. Utvalget vil for sitt vedkommende, både på bakgrunn av helsemessige fordeler og av hensyn til de foreliggende forsyningsproblemer, slutte seg til denne del av medlemsforslaget.

Spørsmålet om utarbeiding av et handlingsprogram for matforsyningen er meget sentralt. Det samme gjelder program for forskning og videreutvikling, samt tiltak for bedre kosthold. Oppgaven å utrede disse problemer vil være meget krevende. Hvis en samlet utredning

viser seg å være for komplisert, bør man overveie om deling av oppgaven.

Utvalget er oppmerksom på at forskjellige utredninger pågår i de enkelte land. Det er ønskelig at disse blir påskyndet. Pågående utredninger gir et grunnlag for videre overveielser.

Under henvisning til ovenstående foreslår utvalget

at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd bl. a. på bakgrunn av utviklingen av matvaresituasjonen i verden å utrede forutsetningene for å utarbeide et handlingsprogram vedrørende økt matforsyning og bedre utnyttelse av ressursene i Norden. Dessuten bør mulighetene utredes for et utvidet samarbeid om forskning og videreutvikling på matvareområdet og for en felles innsats for et sunnere kosthold.

Helsingfors, 3. februar 1975

Ele Alenius (Skdl)

Ragnar Christiansen (A)

Arne Gadd (s)

Sverrir Hermannsson (Sj.)

Lars Korvald (Kr. F.)

Eric Krönmark (m)

Olavi Lähteenmäki (Kok)

Sture Palm (s)

Formann

Rolf Sellgren (fp)

Jón Skaftason (F.)

Erlend Steenberg (Sp)

Kåre Stokkeland (A)

V. J. Sukselainen (K)

Erkki Tuomioja (Sd)

Olavi Tupamäki (Skyp)

Kåre Willoch (H)

Dansk observatør:

Gerda Møller (KF)

Medlemsförslag

om nordisk lagstiftning om konkurrensbegränsningar

(Väckt av Gils Guðmundsson och Gunnar Helén)

I alla industrialiserade länder har med den tekniska utvecklingen och urbaniseringen stordriftens fördelar alltmer accentuerats och lett till att produktionen inom de största varusektorerna i många fall ombesörjs av storföretag eller av flera företag i samarbete. Detta gäller särskilt där kapitalkostnaderna är höga och riskerna för alltför stark priskonkurrens därför framstår som avskräckande för mindre företag. På detta sätt har den fria konkurrens som ursprungligen varit marknadsekonomins drivkraft i stor utsträckning kommit att sättas ur spel. Utvecklingen mot en allt starkare koncentration inom näringslivet har följdriktigt lett till uppkomsten av de s. k. multinationella företagen.

Att denna utveckling fått påtagliga konsekvenser för hela samhället är klart. Man har bland annat pekat på de regionalpolitiska problem som uppstår på grund av svårigheterna att upprätthålla ett differentierat näringsliv i olika delar av landet och de sociala problem som orsakas av omflyttningen av arbetskraft. Men utvecklingen får även konsekvenser från konsumentens synpunkt. Risken för en för konsumenterna ogynnsam prisutveckling accentueras av att konkurrensen sätts ur spel inom viktiga sektorer. Resultatet kan bli att producenterna i stället för att konkurrera genom priset konkurrerar genom ökade reklamsatsningar och skenbara produktförändringar. I vissa fall kan urvalet av produkter begränsas och sortimentet bli starkt standardiserat. Att statsmakterna har tillräckliga medel för att bekämpa näringslivets konkurrensbegränsande åtgärder är därför angeläget inte minst som ett inslag i prispolitiken.

De politiska organen i de industrialiserade länderna har ingalunda varit omedvetna om de problem som näringslivets koncentration och konkurrensbegränsningarna förorsakar. I de flesta länder finns en lagstiftning för att motverka effekterna härav. Lagstiftning mot konkurrensbegränsningar har utformats enligt två huvudprinciper: förbudsprincipen och missbruksprincipen. Förbudsprincipen innebär att vissa konkurrensbegränsande transaktioner förbjuds och överträdelse av förbudet bedöms i judiciell ordning. Lagstiftning byggd på missbruksprincipen öppnar möjlighet för administrativa organ att ingripa mot enskilda fall av skadlig verkan av konkurrensbegränsning utan att generella förbud

stadgas. Som komplement härtill stadgas vanligen skyldighet att registrera konkurrensbegränsande åtgärder.

Konkurrensbegränsningslagarna i de nordiska länderna bygger primärt på missbruksprincipen. I Danmark och Norge råder lagstadgad anmälningsskyldighet för företagen, medan registrering i Finland och Sverige sker först efter föregående anmaning från registreringsmyndigheten. I Finland gäller dock ovillkorlig anmälningsskyldighet i vissa fall. I de nordiska länderna anses det sålunda ej vara en uppgift för konkurrensbegränsningslagstiftningen att motverka företagssammanslagningar och uppkomst av marknadsdominerande företag. Lagstiftningen i Finland och Sverige förutsätter till skillnad från den danska och norska inte tvångsingripande utan förhandlingsförfarande för att undanröja skadlig verkan av konkurrensbegränsning. I Finland kan förbud tillgripas om förhandling blir resultatlös.

Frågan om konkurrensbegränsningar har behandlats inom Nordiska rådet. Rådet antog 1961 en rekommendation (*rek. nr 14/1961*) angående samarbete i fråga om kontroll av konkurrensbegränsningar, vari rådet rekommenderade regeringarna att vidareutveckla bestående samarbete mellan fackmyndigheterna på konkurrensbegränsningsområdet. Rekommendationen avskrevs av rådet 1963 sedan det framgick att ett väl fungerande samarbete etablerats mellan de nordiska kartellmyndigheterna och rekommendationens syfte därför kunde anses vara tillgodosett.

På ett närbesläktat område, konsumentupplysning och varudeklarationer, har rådet visat stor aktivitet och antagit ett antal rekommendationer, t. ex. rekommendation nr 31/1967 angående samarbete om varudeklarationer, rekommendation nr 5/1970 angående varudeklarations-samarbete och rekommendation nr 7 1972 angående konsumentupplysning om personbilar, av vilka de två förstnämnda lett till avsett resultat och slutbehandlats av rådet. Den organisatoriska samordningen på varudeklarations- och konsumentområdet har kommit långt och de nordiska organen på dessa områden är numera inordnade under Nordiska ministerrådet. I ett nyligen väckt medlemsförslag (*A 422/j*) har frågan om de multinationella företagen tagits upp. Nordiska ministerrådet rekommenderas i förslaget att kartlägga den roll de multinationella företagen spelar i de nordiska ländernas ekonomi samt att lägga fram förslag till gemensam lagstiftning om multinationella företag.

Frågan om lagstiftning om konkurrensbegränsningar har behandlats av svenska riksdagen vars näringsutskott uttalat att fakta framkommit som kan anses tala för att konkurrensbegränsningslagen bör göras effektivare. Utskottet utgår från att en utredning snarast tillsätts och anser det som naturligt att frågan om konkurrenslagstiftningens utformning beaktas i samband med frågan om kontroll av de multinationella företagen. Det har även ansetts vara av stort intresse att utreda i vilken utsträckning

utländska normsystem förtjänar att bli mönsterbildande vid en revision av den svenska lagstiftningen.

Det kan med dessa förutsättningar synas lämpligt att en sådan utredning företas under nordisk samverkan i lämplig form som ett led i det nordiska samarbetet på de konsumentpolitiska och industriella områdena.

Att konkurrensbegränsande åtgärder påverkar både den nordiska arbetsmarknaden och prisutvecklingen i de nordiska länderna får anses belagt. Vid förarbetena till Nordek ägnades stor uppmärksamhet åt konkurrensbegränsningar och i ett bihang till traktatutkastet föreslogs ytterligare utbyggt samarbete mellan de nordiska ländernas pris- och kartellmyndigheter bl. a. genom att de skulle rapportera årligen härom till ministerrådet. Vidare föreslogs att en undersökning skulle företas om huruvida restriktiva affärsmetoder effektivt kunde motverkas inom ramen för gällande lagstiftning och administrativ praxis samt huruvida olikheterna i lagar och praxis lade hinder i vägen härför eller i sig skapade olikheter i villkoren för näringsutövningen i de nordiska länderna.

En utredning om en gemensam nordisk lagstiftning om konkurrensbegränsningar bör enligt vår mening ta sikte på att ge staterna effektiva instrument för att stävja missbruk. Det bör därför finnas möjlighet att förbjuda konkurrensbegränsande avtal, att förhindra fusioner som leder till monopol och att upphäva existerande monopol.

Vid överväganden om en samordnad nordisk lagstiftning på det näringsrättsliga området bör därför utöver de multinationella företagens ställning även frågan om lämpliga former att motverka konkurrensbegränsningarna beaktas.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts får vi därför hemställa,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda behovet av och förutsättningarna för en gemensam nordisk lagstiftning om konkurrensbegränsningar.

Reykjavík och Stockholm den 13 juni 1974

Gils Guðmundsson (Ab)

Gunnar Helén (fp)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband s. 420)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget

Til Økonomisk utvalg er henvist ovennevnte medlemsforslag, som er behandlet av utvalget 8. november 1974 i Ålborg og 9. januar 1975 i København.

1. Medlemsforslaget

I medlemsforslag A 432/e rekommanderes Nordisk Ministerråd å utrede behovet og forutsetningene for en felles nordisk lovgivning om konkurransebegrensninger.

Forslagsstillerne gjør gjeldende at stordriftens fordeler etterhvert har ført til at produksjonen innenfor de største varesektorene i mange tilfelle besørgeres av noen få store bedrifter eller av flere bedrifter i samarbeid. Dette er tilfelle særlig der hvor kapitalkostnadene er store og risikoen for altfor sterk priskonkurranse er til stede, hvilket virker avskrekkende på mindre bedrifter. På denne måte er den frie konkurranse i stor utstrekning satt ut av spill.

Denne utvikling har bl. a. ført til problemer med å opprettholde et differensiert næringsliv i de ulike deler av landet. Omflytting av arbeidskraften har forårsaket sosiale problemer. Utviklingen har også hatt konsekvenser for konsumentene, idet den vanlige priskonkurransen kan ha blitt erstattet av konkurranse gjennom øket reklame og produktendringer.

I de fleste industrialiserte land finnes det lovgivning med sikte på å motvirke de uheldige virkninger som utviklingen har medført. Lovgivningen mot konkurransebegrensninger er utformet etter to hovedprinsipper: forbudsprinsippet og misbruksprinsippet. I de nordiske land bygger lovgivningen om konkurransebegrensninger primært på misbruksprinsippet. I Danmark og Norge er det lovfestet at bedriftene skal forelegge konkurransebegrensende avtaler for myndighetene, mens i Finland og Sverige skjer registreringen etter forutgående anmodning fra registreringsmyndighetene. I Finland gjelder dog i visse tilfelle "villkorlig anmeldningskyldighet".

Spørsmålet om konkurransebegrensninger har vært behandlet tidligere, idet Rådet vedtok rek. nr. 14/1961 angående samarbeid i spørsmålet om kontroll av konkurransebegrensninger. Rekommandasjonen ble

avskrevet i 1963 da det var etablert et samarbeid mellom de nordiske kartellmyndigheter.

Når det gjelder samarbeid om det beslektede område konsumentopplysning og varedeklarasjoner, har Rådet utvist stor aktivitet, jfr. rek. nr. 31/1967, 5/1970 og 7/1972. Spørsmålet om multinasjonale selskaper er tatt opp i et nylig fremsatt medlemsforslag A 422/j.

Under forberedelsene til Nordøk, ble det foreslått ytterligere utbygget samarbeid mellom de nordiske lands pris- og kartellmyndigheter. Videre ble det anbefalt at det skulle undersøkes om restriktive forretningsmetoder effektivt kunne motvirkes innen rammen for gjeldende lovgivning og administrativ praksis, samt om ulikheter i lover og praksis la hindringer i veien herfor eller skapte ulikheter i vilkårene for næringslovgivningen i de nordiske land.

For å motvirke misbruk bør det etter forslagsstillernes mening finnes muligheter for å forby konkurransebegrensende avtaler, å hindre fusjoner som leder til monopol og å oppheve eksisterende monopol.

Ved overveielser om en samordnet nordisk lovgivning på det næringsrettslige området, bør foruten de multinasjonale selskapers stilling også spørsmålet om passende former for å motvirke konkurransebegrensninger tas i betraktning.

2. Remissuttalelser

Resmissuttalelser er mottatt fra følgende myndigheter og organisasjoner:

Nordiske

Nordens fackliga samorganisation
Nordisk Andelsforbund

Danmark

Handelsministeriet
Monopoltilsynet
Landbrugsraadet
De samvirkende danske Husmandsforeninger
Grosserer-Societetet
Industrirådet
Dansk Arbejdsgiverforening
Arbejderbevægelsens Erhvervsråd
Forbrugerrådet
Butikshandelens Fællesråd

Finland

Handels- og industriministeriet
Patent- og registerstyrelsen
Näringsstyrelsen
Konkurrensombudsmannens byrå
Finlands industriförbund

Konkurrenserådet
Konsumentrådet

Norge

Forbruker- og administrasjonsdepartementet
Handelsdepartementet
Industridepartementet
Justis- og politidepartementet
Forbrukerrådet
Forbrukerombudsmannen
Prisdirektoratet
Norges industriforbund
Norges handelsstands forbund
Norges kooperative landsforening
Norske håndverks- og industribedrifters forbund

Sverige

Kommerskollegium
Patent- og registreringsverket
Marknadsdomstolen
Näringsfrihetsombudsmannen
Konsumentombudsmannen
Statens pris- och kartellnämnd
Konsumentverket
Arbetsmarknadsstyrelsen
Statens industriverk
Stockholms handelskammare
Skånes handelskammare
Handelskammaren i Göteborg — västsvenska handelskammaren
Sveriges grossistförbund
Sveriges köpmannaförbund
Sveriges industriförbund
Landsorganisationen i Sverige
Svenska arbetsgivareföreningen
Kooperativa förbundet

Nedenfor refereres først de uttalelser som stiller seg positivt til medlemsforslaget, deretter de negative og til slutt de svar hvor det ikke tas standpunkt eller hvor vedkommende instans stiller seg avventende.

Remissinstanser som i det vesentlige stiller seg positive til medlemsforslaget

Nordens Fackliga Samorganisation uttaler at blant de reformer i de nordiske lands konkurranse- og markedspolitik som bør vurderes, er en komplettering med forbud mot eksepsjonell dominering. En annen reform som bør utredes er at alle fusjoner, bedriftsoverdragelser og samarbeidsavtaler bør vurderes på forhånd. I stedet for utelukkende granskning etter anmeldt misbruk bør forbud eller tillatelse for inngåelse av kartellavtaler overveies etter søknad om dispensasjon. Ut-

redningen bør derfor omfatte en undersøkelse av spørsmålet om landenes konkurranseregler bør revideres slik at eneagenturer og selektiv omsetning samt leveringsnektelse som ledd i høyprispolitikk, blir forbudt.

Nordisk Andelsforbund mener det er behov for en nyvurdering av store deler av de gjeldende regler, sett i lyset av forbrukernes interesser. Nye regler om motvirkning av konkurransebegrensende avtaler og monopoler må bygge på ensartede prinsipper i de nordiske land. Likeledes anses det viktig at de reglene for næringsutøvelsen mellom landene i Norden, gjøres mere ensartet. Nødvendig hensyn til Danmarks medlemskap i EF må dog tas.

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, De samvirkende danske Husmandsforeninger og *Landbrugsraadet* i Danmark støtter medlemsforslaget. Sistnevnte ber om at det også blir redegjort for tilsvarende bestrebelser innenfor EF. *Butikshandelens Fællesråd* har ikke noe imot den foreslåtte utredning, men påpeker at en eventuell fellesnordisk lovgivning skal ligge innenfor rammen av Danmarks forpliktelser ifølge Romatraktaten. *Forbrugerrådet* kan i prinsippet slutte seg til de i medlemsforslaget fremsatte synspunkter. Konsentrasjonstendensene betyr at mange nærbutikker ikke lenger vil kunne eksistere. De store kjøpesentra som etableres, er kapitalkrevende og vanskeliggjør konkurranse på forbrukerprisene mellom de enkelte butikker. Fortsetter denne utvikling, vil det være til skade for forbrukerne. Forbrugerrådet finner det derfor riktig at den foreslåtte utredning blir iverksatt.

Handels- og industriministeriet i Finland mener at en utforming av konkurranselovgevingen bl. a. for å effektivisere kontrollen over multinasjonale selskaper, kommer på tale i samtlige nordiske land. Under henvisning hertil og under hensyntagen til det økende samarbeid innen næringslivet, støtter Handels- og industriministeriet det foreliggende forslag. *Näringsstyrelsen* pker på at gjeldende lover om konkurransebegrensninger i de nordiske land avviker både saklig og formelt fra hverandre, men allikevel har de flere fellestrekk og berøringspunkter. Dessuten er det et nært samarbeid mellom de nordiske pris- og kartellmyndigheter. Dette har ført til en tilnærming av synspunktene vedrørende spørsmål av felles interesse. Loven til fremme av konkurransen i Finland er rettet mot det innenlandske marked. Loven omfatter ikke bedriftssammenslutninger i form av fusjoner og kjøp. Multinasjonale selskaper har i visse tilfelle kommet inn på det finske marked denne veg. Utviklingen går mot en stadig rasjonalisering og konsentrasjon av bransjen, hvorved innbyrdes konkurranse på det innenlandske marked avtar. Kartelldannelser og den internasjonale konkurranse har således begrenset antallet private konkurrenter. Det er ønskelig at myndigheten gis bedre muligheter til å gripe inn mot skadelige virkninger og misbruk. Styrelsen mener derfor at det er nødvendig

med utredninger som Nordisk Råd må ta initiativ til. *Konkurrensombudsmannens byrå* uttaler at i Finland som i andre land har fusjonene tatt sikte på å utbygge bedriften og derved erholde de fordeler som storproduksjonen tilbyr, samt å forbedre konkurransesituasjonen for firmaene. I det minste i Finland har fusjonene ikke til formål å oppnå slike kostnadsbesparinger som hovedsakelig skulle komme konsumentene til gode. Det er særlig ved horisontale fusjoner konkurransebegrensninger kommer på tale. Det er ikke alltid lett å bedømme på forhånd om en viss fusjonsavtale sikter på begrensning eller økning av konkurransen. At en fusjon blir offentlig kjent bidrar til å dempe de konkurransebegrensende virkninger. Oppmerksomheten bør særlig rettes mot de sektorer som er skjermet mot utenlandsk konkurranse. Tilslutt anføres det at den sterke økning i handelen mellom de nordiske land og næringslivets ekspansjon gjør det naturlig at man som en del av det mer intensive økonomiske samarbeidet treffer tiltak for samordning og tilpasning av lovgivningen om konkurransebegrensninger. Konkurrentombudsmannen støtter derfor medlemsforslaget. *Konsumentrådet* mener at beskyttelse av konsumentene har opprinnelig vært den ubetydeligste grunn for konkurranselovgivningen, men holder nå på å få større betydning, da man strever med å beskytte konsumentene kollektivt. En mer ensartet lovgivning på dette område kan i det minste teoretisk sett være til nytte for konsumentene. Konsumentrådet slutter seg derfor til medlemsforslaget. *Konkurrensrådet* uttaler at de nordiske lands lovgivning om konkurransebegrensninger ikke er oppstått som resultat av nordisk lovgivningssamarbeid. Derfor skiller disse normsystemene seg i visse henseenden fra hverandre. I den praktiske anvendelse har forskjellene imidlertid ikke vært betydningsfulle. Rådet anser det motivert å undersøke hvorvidt det skulle være behov for å gjøre lovgivningen om konkurransebegrensninger i de nordiske land ensartet og under hvilke forutsetninger dette skulle finne sted. Som målsetting for undersøkelsen bør man imidlertid ikke forutsette at lovgivningen skal endres slik at konkurransebegrensende avtaler og monopoler forbys, samt at eksisterende monopoler oppheves. Konkurransebegrensninger er ikke bare skadelige. De kan også ha positive virkninger. Ytterligere bør man konstatere at næringslivets konsentrering i de nordiske land er nødvendig bl. a. for at man skal kunne opprettholde den internasjonale konkurranseevnen. Det man bør tilstrebe er således en nordisk lovgivning om konkurransebegrensninger med hvis hjelp skadelige virkninger av konkurransebegrensninger kan elimineres. *Finlands industriförbund* viser også til likhetspunktene mellom de nordiske lands lovgivning og det gode samarbeid. Skal man komme fram til felles nordisk lovgivning om konkurransebegrensninger, krever det flere års grundig forberedelse, som for lang tid vil binde landenes knappe ressurser av sakkyndige. Industriforbundet motsetter seg ikke

gjennomføringen av en slik utredning som er nevnt i medlemsforslaget. *Forbruker- og administrasjonsdepartementet* i Norge mener det er noe usikkert hva som kan komme ut av den foreslåtte utredning, men har ikke noe å bemerke til at saken blir utredet. Departementet tror imidlertid at det vil være mere å hente om man på nordisk basis drøfter mer spesielle lovgivningstiltak, f. eks. hvorledes man skal forholde seg ved fusjoner av bedrifter hvor den nordiske kartellovgivning ikke har spesielle bestemmelser. Departementet vil tilrå at utredninger i tilfelle blir utvidet til en vurdering også av dette spørsmål. *Handelsdepartementet* støtter også medlemsforslaget. Det henleder oppmerksomheten på det arbeid som pågår i OECD og mener at de synspunkter man kommer fram til der, vil være av nytte også for en eventuell nordisk utredning om konkurransebegrensninger. *Forbrukerombudsmannen* er enig i medlemsforslaget.

Forbrukerrådet ser positivt på at det foretas en utredning om de konsekvenser økende konsentrasjon medfører for forbrukerne og for samfunnet generelt. Etter rådets syn har man imidlertid i premissene til forslaget lagt for liten vekt på tiltak som sikrer at de positive sider ved utnyttelsen av stordriftsfordeler blir overført til forbrukerne. *Norges industriforbund* viser til at forbundet tidligere har reist spørsmål overfor norske prismyndigheter om en tilnærming av de nordiske lands konkurransebegrensninger uten resultat. Forbundet stiller seg derfor ikke fremmed til tanken om en nordisk utredning. Det foreslår imidlertid at mandatet ikke må begrenses til å utrede spørsmålet om en skjerpelse på forskjellige felter, men bør omfatte feltet i sin alminnelighet. *Norges kooperative landsforening* viser til det utstrakte samarbeid i Norden også på det forbrukerpolitiske og industrielle område. NKL gir derfor sin tilslutning til medlemsforslaget.

Patent- och registreringsverket i Sverige peker på at såvel EFTA-avtalen som de nordiske lands handelsavtaler med EF inneholder særskilte regler som har til hensikt å forhindre at den frihandel som disse avtaler har som målsetting, blir motvirket gjennom konkurransebegrensende tiltak innen næringslivet. Verket viser også til Nordøk-forhandlingene hvor det var foreslått at en undersøkelse skulle foretas om restriktive forretningsmetoder kan motvirkes effektivt innenfor rammen av gjeldende lovgivning og administrativ praksis. I og med at Nordøk-planen mistet sin aktualitet, er selvsagt motivene for en harmonisering i Norden på næringslovgivningens område ikke lenger de samme. Imidlertid er det også i den nåværende situasjon hensiktsmessig å oppnå størst mulig nordisk rettsfellesskap. Verket støtter derfor medlemsforslaget. *Sveriges industriförbund* uttaler at ensartet nordisk lovgivning for konkurransebegrensninger er i og for seg verd å streve etter, men utgjør ingen garanti for at rettsanvendelsen blir mer ensartet enn det som

er tilfellet nå. Det avgjørende er at ensartet grunnlag for bedømmelse tilpasses i praksis. Det pågående samarbeid mellom myndighetene på dette område er også egnet til å befeste og fremme det rettsfellesskap som er oppnådd. Forbundet motsetter seg ikke en utredning som foreslått, men går ut fra at utredningen gjøres helt forutsetningsløst og at noen på forhånd oppstilte mål for utredningens resultat eller for den felles lovgivningens innhold ikke stilles opp. *Kooperativa förbundet* viser til den utredning om konkurranselovgevingen som skal iverksettes i Sverige. Under forutsetning av at denne utredning og det svar det siktes på i det foreliggende medlemsforslag kan synkroniseres, vil forbundet støtte forslaget. *Sveriges grossistförbund* deler forslagsstillernes oppfatning at det er hensiktsmessig at utredningsarbeidet skjer i nordisk samarbeid. Det er selvsagt ønskelig at reglene for konkurranseovervåkingen er så ensartet som mulig i Norden. Grossistforbundet kan derimot ikke på det nåværende stadium tiltre forslagsstillernes synspunkter på den fremtidige utforming av lovgivningen. I den utstrekning man måtte finne at loven bør endres og tilpasses den aktuelle samfunnsutviklingen, bør prøvingen av de nødvendige endringer skje forutsetningsløst og ikke bindes av krav som er oppstilt på forhånd. *Sveriges köpmannaförbund* mener at noen større interesse blant de multinasjonale selskaper for å drive detaljhandel i Sverige ikke er til stede. Forbundet gjør oppmerksom på den såkalte Robinson-Patman-akten i USA. Forbundet har forgjeves forsøkt å få de svenske myndigheter til å undersøke muligheten for og hensiktsmessigheten av å innføre lignende bestemmelser i Sverige. Selv om nevnte lov ikke virker på en helt tilfredsstillende måte i USA, har den en preventiv effekt. Et stort foretak har mindre mulighet til å utnytte sin størrelse i prispressende hensikt mot mindre foretak. Forbundet mener at en forhandling om en vares pris ikke skal baseres på et foretaks overlegenhet i størrelse. Forbundet slutter seg derfor til medlemsforslaget. *Stockholms handelskammare, handelskammaren i Göteborg — västsvenska handelskammaren* og *Skånes handelskammare* støtter forslaget om en utredning, men forutsetter at utredningen skal skje helt forutsetningsløst.

Remissuttalelser som ikke støtter medlemsforslaget

Handelsministeriet i Danmark uttaler at det for tiden ikke synes påkrevet eller hensiktsmessig å iverksette internordiske overveielser om endring av de gjeldende lover vedrørende konkurransebegrensninger. *Monopoltilsynet* viser til at spørsmålet om harmonisering av de forskjellige lands lovgivning har aktualitet i flestparten av de land som Norden har sine vesentligste handelsforbindelser med. Derfor bør problemene løses på bred basis i et forum som omfatter flest mulig vest-europeiske stater. Det vises forøvrig til samarbeidet i OECD og til samarbeidet mellom de nordiske kartellmyndigheter. *Monopoltilsynet*

anser det derfor mindre påkrevet for tiden å overveie endringer i de nordiske lands lovgivning om konkurransebegrensninger, særlig når det dreier seg om så fundamentale endringer som antydnet i medlemsforslaget. *Industrirådet* nevner innledningsvis det etablerte samarbeid mellom de nordiske monopolmyndigheter. Videre uttaler det at forslagens hovedmotivering ligger i at den svenske riksdags næringsutvalg har anbefalt nedsettelse av et utvalg til behandling av konkurranselovgivningen og kontrollen med multinasjonale selskaper. Dessuten er forslagens eneste reelle utvidelse i forhold til gjeldende monopollovgivning, en utvidelse av myndighetenes beføyelser slik at de settes i stand til å hindre fusjoner som får monopolstilling og slik at de kan oppheve eksisterende monopoler. På et tidspunkt med frie varebevegelser, fri og hård konkurranse og nødvendigheten av etablering av større, mere rasjonelle og konkurransekraftige enheter, samt avansert priskontroll, savnes ethvert behov for skjerpelse av den danske monopollovgivning; snarere tvert imod. At forslaget til og med skulle være begrenset til de fem små nordiske land virker helt eiendommelig på industrirådet.

Prisdirektoratet i Norge viser til at spørsmålet om en felles nordisk lovgivning på konkurransebegrensningsområdet har vært gjenstand for behandling i en undersøkelse fra 1971 med sikte på å sammenlikne konkurranse- og prispolitikken i Danmark, Finland, Norge, Sverige etter initiativ av de nordiske kartellmyndigheter. Oppdraget ble gitt til professor Ulf Bernitz ved Stockholms universitet. Han stiller seg skeptisk til muligheten for en gjennomføring av en enhetlig nordisk lovgivning på dette felt. Han setter spørsmålsteget ved behovet for og effekten av en felles lovgivning. En enhetlig ytre ramme gir ingen garanti for en samordnet anvendelse. Imidlertid understreker han nytten av å bevare det relative rettsfellesskap som er oppnådd og ønskeligheten av å videreutvikle dette fellesskap. Prisdirektoratet er i det vesentlige enig i de synspunkter som professor Bernitz har gjort gjeldende. Direktoratet stiller seg tvilende til spørsmålet om å ta opp arbeidet med sikte på en felles nordisk lovgivning på dette området. Det vil antakelig være mere å hente om man drøftet spesielle lovgivningstiltak, kanskje særlig på områder som fusjon av bedrifter, hvor den nordiske kartelllovgivning ikke har spesielle bestemmelser. *Norske håndverks- og industribedrifters forbund* anser i prinsippet næringslovgivningen for et egnet felt for nordisk lovsamarbeid. Likeledes er forbundet i prinsippet for at samfunnet har adgang til å gripe inn mot utvikling som truer den frie konkurranse. Med den stort sett frie handel med relativ liten toll som man har i dag, kan det være tvil om hensiktsmessigheten av en lovgivning om konkurransebegrensning. Forbundet vil ikke dermed ha sagt at det er imot den lovgivning og praksis som følges i Norge, men bare at problemet ikke er av den art at det er grunn til for tiden å

fremme denne sak isolert som et felles nordisk tiltak. *Norges handelsstands forbund* synes at det for Norges vedkommende ikke eksisterer særlige problemer som følge av at myndighetene i for liten utstrekning skulle ha adgang til å gripe inn overfor konkurransebegrensninger m.v. Forbundet ser derfor ikke noe behov for å utrede spørsmålet om en felles nordisk lovgivning på dette område.

Statens industriverk i Sverige viser til den økede konsentrasjon innen næringslivet. Parallelt hermed har det funnet sted øket internasjonalisering. Dette taler for fortsatt intensivt samarbeid mellom de nordiske lands myndigheter på pris- og konkurranseområdet. Derimot synes det være vanskeligere å oppnå en felles nordisk lovgivning på dette området. I stedet burde samordnede harmoniseringstiltak på begrensede områder være en fremkommelig veg. *Kommerskollegium* viser i likhet med det norske prisdirektorat til den i 1971 av professor Bernitz' foretatte utredning om konkurranse og priser i Norden. Generelt sett slutter kollegiet seg til konklusjonene i denne utredning. Kollegiet finner at formålet med det nå fremlagte medlemsforslag fremmes bedre ved en utdypet løpende kontakt mellom myndighetene i de nordiske land enn ved en felles utredning. Det mener videre at det er viktig at man på svensk side ikke må være forhindret ved en eventuell nordisk utredning i å gjennomføre egne hensiktsmessige lovreformer, i tilfelle nordisk samordningsarbeid skulle trekke ut i tid. *Marknadsdomstolen* refererer også til professor Bernitz' utredning. Marknadsdomstolen har ikke innvendt mot sistnevntes bedømmelser. Når endringer av lovgivningen på dette området skjer, er det nærliggende å iakttå ikke bare nordiske erfaringer og aspekter, men også de synspunkter og den praksis som råder i øvrige land. *Näringsfrihetsombudsmannen* slutter seg også til professor Bernitz' bedømmelser. Hva spesielt angår anvendelser av nasjonal lovgivning på multinasjonale selskaper, kan det i visse tilfeller støte på visse vanskeligheter. I så fall ville internasjonale retningslinjer for multinasjonale selskapers virksomhet være til stor nytte. Det vises i denne forbindelse til det pågående arbeid i internasjonale organer, bl. a. OECD. Dette forhindrer ikke at en kartlegging av disse selskapers virksomhet vedtas av Nordisk Ministerråd. *Statens pris- og kartellnämnd* deler også professor Bernitz oppfatning i angjeldende spørsmål. Nemnden er derfor ikke overbevist om at en utredning som foreslått i medlemsforslaget vil lede til det av forslagsstillerne ønskede resultat. Det henvises forøvrig til at i den utredning som er vedtatt satt iverk om den svenske lovgivning mot konkurransebegrensning, vil det være naturlig at alle muligheter til samordning og samarbeid mellom de nordiske land tas i betraktning. *Konsumentverket* viser til at i medlemsforslaget fremholdes hensiktsmessigheten av en utredning foretatt i nordisk regi. For sin del anser verket at det nordiske lovgivnings-samarbeid generelt sett bør skje i ubundne former og uten på forhånd

oppstilte krav om harmonisering. Kravet om nordisk samarbeid på konkurranselovgivningens område må ikke innebære at en eventuell svensk utredning forsinkes eller at den nasjonale gjennomføring av hensiktsmessige endringer på annen måte vanskeliggjøres. Verket går derfor mot forslaget. I tilfelle en felles nordisk utredning skulle bli satt iverk, bør etter Konsumentverkets oppfatning den nydannede nordiske embetsmannskomiteé for konsumentspørsmål få mulighet til å følge utredningsarbeidet. *Konsumentombudsmannen* savner tilstrekkelig grunnlag for en bedømming av hensiktsmessigheten av medlemsforslaget. Av en viss interesse for denne bedømming kan det være å betrakte utviklingen innen Norden når det gjelder motvirkning av utilbørlig morkedsføring. Det forhold at man ikke har lover som er felles i den betydning at de er likelydende, har ikke hindret en tilfredsstillende utvikling. Man kan allerede nå skimte et gjennom praksis fremvoksende rettsfellesskap i Norden når det gjelder å motvirke utilbørlig markedsføring.

Instanser som ikke tar standpunkt til medlemsforslaget eller stiller seg avventende.

Dansk Arbejdsgiverforening og Grosserer-Societetet i Danmark, Patent- och registerstyrelsen i Finland, Justisdepartementet, Industridepartementet og Norsk arbeidsgiverforening i Norge, samt arbeidsmarknadsstyrelsen og Svenska arbetsgivareföreningen i Sverige finner ikke å kunne ta standpunkt til medlemsforslaget eller stiller seg avventende til det.

3. Utvalget

Forslagsstillerne har hevdet at den økende konsentrasjon innen vareproduksjon og handel har uheldige virkninger for forbrukerne og for samfunnet generelt. Utvalget er ikke uenig i at den frie konkurranse er blitt begrenset på enkelte områder og at opprettholdelse av et differensiert næringsliv i de forskjellige deler av landet kan by på problemer ikke minst av sosial karakter, som følge av flytting av arbeidskraft.

På den annen side har forslagsstillerne ikke kommet inn på de positive trekk ved stordrift. Etter utvalgets mening er strukturen i mange bransjer slik at det kan være ønskelig å utnytte en konsentrering av produksjonen, f.eks. gjennom teknisk og økonomisk samarbeid, forutsatt at det skjer under samfunnsmessig kontroll. I slike tilfelle ville eventuelle nordiske tiltak med sikte på å hindre stordrift, redusere de muligheter som er til stede for at forbrukerne kan nyte godt av fordelaktige sider ved konsentrert produksjon og distribusjon.

Det er stadig behov for løsninger som medfører at bedriftene ikke utnytter sin markedsposisjon til skade for forbrukerens og samfunnets interesser.

Utvalget viser til den økende samhandel som finner sted som følge av EFTA-avtalen, de nordiske lands handelsavtaler med EF og det økonomiske samarbeid i Norden. En fortsatt utvidelse av denne samhandel gjør det påkrevet at den del av næringslivet som deltar i denne utvikling, kan arbeide under like konkurranseforhold.

Forslagsstillerne peker på behovet for hjemmel til å forby konkurransebegrensende avtaler, å forhindre fusjoner som fører til monopol, samt å oppheve eksisterende monopol. Av remissuttalelsene fremgår at dette område ikke er regulert i den nordiske lovgivning. Et aktuelt problem synes å være hvorledes man skal forholde seg ved fusjonering av bedrifter. Det gjelder spørsmålet om registrering, om forbud og om vilkår for fusjonering. En vurdering av disse spørsmål ville det være naturlig å ta med hvis den foreslåtte redegjørelse ble iverksatt. Forbrukernes interesser burde i så fall være et sentralt punkt i denne forbindelse.

De multinasjonale selskapers betydning for de nordiske lands økonomi ble behandlet av rådet under 2. samling i Ålborg, jfr. rek. nr. 25. Økonomisk utvalg vil derfor for sitt vedkommende bare peke på at anvendelsen av nasjonal lovgivning på slike selskaper støter i visse tilfelle på vanskeligheter. Det gjelder både mulighetene for å få nødvendige opplysninger fra bedrifter i utlandet og mulighetene for å gjennomføre beslutninger om tiltak mot disse bedrifter. Internasjonale retningslinjer for multinasjonale selskapers virksomhet vil derfor kunne være av stor nytte. Utvalget tillegger derfor det pågående arbeid i OECD med sikte på å komme fram til internasjonale retningslinjer stor betydning og ser med tilfredshet at de nordiske land har et nært samarbeid i denne forbindelse. Målet bør være en bredest mulig internasjonal oppslutning om slike retningslinjer.

De nordiske lands lover vedrørende konkurransebegrensninger inneholder flere felles trekk og berøringspunkter selv om de saklig og formelt avviker fra hverandre. Utvalget vil understreke betydningen av det samarbeid som er til stede mellom de nordiske lands pris- og kartellmyndigheter. Hensikten med dette samarbeid er bl. a. å få istand en harmonisering av myndighetenes synspunkter når det gjelder konkurransebegrensende tiltak og derved oppnå så vidt mulig ensartet nordisk rettsanvendelse.

Flere av de instanser som ikke støtter medlemsforslaget viser til den undersøkelse som professor Bernitz foretok i 1971 etter initiativ av de nordiske pris- og kartellmyndigheter. Som nevnt foran stiller Bernitz seg skeptisk til muligheten for en gjennomføring av en enhetlig nordisk lovgivning på konkurransebegrensningsområdet. Han tviler på behovet for og effekten av en felles lovgivning. Han hevder at en enhetlig ytre ramme ikke gir garanti for en samordnet anvendelse.

Etter utvalgets mening kan det være tvilsomt om det under de nåvæ-

rende forhold er hensigtsmessig å foreta en utredning om behovet for og forutsetningene for en felles nordisk lovgivning om konkurransebegrensninger. Andre utredningsoppdrag bør gis høyere prioritet, særlig under hensyn til den utredning som ble foretatt så sent som i 1971 etter initiativ av de nordiske kartellmyndigheter.

Under henvisning til ovenstående vil utvalget foreslå

at Nordisk Råd ikke foretar seg noe i anledning medlemsforslag A 432/e.

København, 9. januar 1975

<i>Ele Alenius (Skdl)</i>	<i>Ragnar Christiansen (A)</i>
<i>Knud Enggaard (V)</i>	<i>Arne Geijer (s)</i>
<i>Sverrir Hermannsson (Sj.)</i>	<i>Lars Korvald (Kr. F.)</i>
<i>Eric Krönmark (m)</i>	<i>Odvar Nordli (A)</i>
<i>Sture Palm (s)</i>	<i>Rolf Sellgren (fp)</i>
Formann	
<i>Jón Skaftason (F.)</i>	<i>Karl Skytte (RV)</i>
<i>Erland Steenberg (Sp)</i>	<i>V. J. Sukselainen (K)</i>
<i>Erkki Tuomioja (Sd)</i>	<i>Olavi Tupamäki (Skyp)</i>
	<i>Kåre Willoch (H)</i>

Reservation

Trots positiva drag rymmer den nuvarende utvecklingen mot en allt starkare koncentration inom näringslivet stora faror. I dess spår följer betydande svårigheter att upprätthålla ett differentierat näringsliv i olika delar av landet och omflyttningen av arbetskraften och utarmningen av vissa bygder leder till sociala och mänskliga problem. Koncentrationsprocessen är också ett påtagligt hot mot kraven på maktspredning och decentralisering.

I Sverige har det här problemet uppmärksamrats av riksdagen som i en framställning begärt en allsidig översyn och skärpning av nuvarande konkurrenslagstiftning. Den begärda utredningen har nyligen tillsatts och erhållit vida direktiv. Samtidigt har ett utredningsförslag lagts fram om ökad kontroll av företagsförvärv.

Starka skäl talar för att det arbete som nu inletts på svensk sida kommer att ske som ett led i det nordiska samarbetet på de konsumentpolitiska och industriella områdena. En utredning om gemensam nordisk lagstiftning bör ta sikte på att ge staterna effektiva möjligheter att

stävja missbruk. Det bör därför finnas möjlighet att förbjuda konkurrensbegränsande avtal, att förhindra fusioner som leder till monopol samt att upphäva existerande monopol.

Vid överväganden om en samordnad nordisk lagstiftning på det näringsrättsliga området bör därför utöver de multinationella företagens ställning även frågan om lämpliga former att motverka konkurrensbegränsningarna beaktas.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts får jag hemställa,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda behovet av och förutsättningarna för en gemensam nordisk lagstiftning om konkurrensbegränsningar.

Köpenhamn den 9 januari 1975

Rolf Sellgren (fp)

Medlemsförslag

om åtgärder för att stimulera ungdomsresor inom Norden (NORD-TURIST-biljett)

(Väckt av Tønnes Madsson Andenæs, Ilkka-Christian Björklund, Eric Carlsson, Chr. Christensen, Bjarne Mørk Eidem, Mauno Forsman, Gylfi P. Gíslason, Sven Hammarberg, Jørgen Peder Hansen, Niels Helveg Petersen, Demmus Hentze, Ingolf Knudsen, Astrid Kristensson, Bror Lillqvist, Essen Lindahl, Seppo Westerlund, Folke Woivalin, Paavo Väyrynen och J. Fr. Øregaard)

Nordisk Råd har ved flere anledninger drøftet tiltak for å støtte ulike former for nordisk ungdomsarbeid. Tilskudd av fellesnordiske midler gis i dag til ungdomsorganisasjonenes fellestiltak i form av møter, kurs, seminarer, publikasjoner etc. Dette arbeidet er av stor verdi for det nordiske fellesskapet og fortjener full støtte fra myndighetenes side. Samtidig må man imidlertid erkjenne at det bare er relativt begrensede målgrupper som nås med de nåværende støtteformer. Ungdomsorganisasjonenes medlemsmasser og framfor alt den uorganiserte ungdommen vil lett falle utenfor dette samarbeidet.

Den meningsmåling som Nordisk Råd gjennomførte våren 1973 i fire av de nordiske land klarla at en stor del av de yngre aldersgrupper har til dels mangelfulle kunnskaper om forholdene i sine nordiske naboland (jfr. *Nordisk utredningsserie, NU 4/1973*). Samtidig viste denne undersøkelsen at mye av den kunnskap som man får om Norden er erhvervet gjennom besøk i vedkommende land.

Ungdommens reisemuligheter er i dag ganske godt utbygget og ivarettatt. Et utmerket tiltak er det nylig etablerte Inter-Rail-systemet som gjør at en ungdom under 21 år for en fast og rimelig pris i en måned kan reise ubegrenset med europeiske jernbaner; hjemlandets jernbanelinje unntatt. Denne ordningen gjelder også de nordiske land, men er her av kommunikasjonsmessige og prismessige grunner mindre attraktiv for nordisk ungdom som ønsker å reise innen Norden.

Undertegnede medlemmer og suppleanter i Nordisk Råd finner i den forbindelse grunn til å anbefale at de nordiske lands trafikkmyndigheter vurderer nærmere hva som kan gjøres for å stimulere særlig de yngre aldersgrupper til mer internordisk reisevirksomhet. Det bør overveies om man kan innføre et system med en universalbillett for ungdomsreiser innen Norden. En slik tidsbegrenset universalbillett (NORD-TURIST-billett) burde i tillegg til ubegrenset reisemulighet på landenes jernbanelinje også i størst mulig utstrekning omfatte annen rutetrafikk

til lands og til sjøs. Bare gjennom et slikt omfang kunne ordningen få full effekt i de store jernbaneløse områder vi har i Norden. Ordningen måtte også omfatte reiser i eget bostedsland. Man bør også vurdere hvordan ordningen måtte utformes for at også Island, Færøyene og Åland kunne bli med i et slikt reisenett. Endelig bør også vurderes hvordan Grønland og Svalbard kunne tas med i ordningen. Selv om det fra begynnelsen kan være vanskelig å ta reiser til disse øyområder med i *NORDTURIST*-billetten, bør billetter solgt til ungdom som bor i disse regioner også inkludere reisene til og fra fastlandet.

På denne bakgrunn vil undertegnede foreslå at

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd å undersøke mulighetene for bedre og rimeligere internordiske reisetilbud for ungdom, ved innføring av et tidsbegrenset universalkort (*NORDTURIST*-billett).

Oslo, Helsingfors, Stockholm, København, Reykjavík og Tórshavn, 24. juni 1974

<i>Tønnes Madsson Andenæs (A)</i>	<i>Ilkka-Christian Björklund (Skdl)</i>
<i>Eric Carlsson (c)</i>	<i>Chr. Christensen (KrF)</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem (A)</i>	<i>Mauno Forsman (Sd)</i>
<i>Gylfi P. Gíslason (A)</i>	<i>Sven Hammarberg (s)</i>
<i>Jørgen Peder Hansen (S)</i>	<i>Demmus Hentze (Fkfl)</i>
<i>Niels Helveg Petersen (RV)</i>	<i>Ingolf Knudsen (CD)</i>
<i>Astrid Kristensson (m)</i>	<i>Bror Lillqvist (Sd)</i>
<i>Essen Lindahl (s)</i>	<i>Seppo Westerlund (Lkp)</i>
<i>Folke Woivalin (ÅS)</i>	<i>Paavo Väyrynen (K)</i>

J. Fr. Øregaard (Jvfl)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 461)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget

Trafikuttvalget har til behandling mottatt medlemsforslag A 433/t om tiltak for å stimulere ungdomsreiser innen Norden. Forslaget har vært drøftet på utvalgets møte i København 7. januar 1975, og i Reykjavík 15 februar 1975. Utvalget har ført sin drøfting av forslaget blant annet på bakgrunn av innhentede remissuttalelser.

1. Medlemsforslaget

I medlemsforslaget anbefaler man at Nordisk Råd bør anmode Nordisk Ministerråd å undersøke mulighetene for et bedre og billigere internordisk reisetilbud for ungdom. Dette foreslås oppnådd ved innføring av et tidsbegrenset universalkort, — en NORDTURIST-billett.

Forslagsstillerne henviser innledningsvis til det betydningsfulle arbeid som man i nordiske organ har nedlagt for å stimulere ungdomsorganisasjonens virksomhet, men mener at disse støttetiltak vanskelig kan få full effekt overfor de brede ungdomsgrupper i våre land. Med henvisning til den meningsmåling Nordisk Råd gjennomførte våren 1973 mener forslagsstillerne å kunne påvise at ungdommens mangelfulle kjennskap til Norden best kan avhjelpest ved å legge forholdene best mulig til rette for reising innen de nordiske land.

Det vises videre i medlemsforslaget til de gode erfaringer man på europisk basis har hatt med det såkalte Inter Rail-kortet, men samtidig hevdes det at dette kortet av kommunikasjonsmessige og pris-messige grunner er mindre attraktivt for nordiske reiser. Derfor anbefaler forslagsstillerne en tidsbegrenset universalbillett for alle kommunikasjonsmidler til lands og til sjøs i Norden, og med full gyldighet også for reiser i eget hjemland. Ved utformingen av en slik reiseordning må man etter forslagsstillerne mening også vurdere hvordan Island, Færøyene, Åland, Grønland og Svalbard kunne bli innlemmet i dette reisenettet.

2. Remissuttalelser

Medlemsforslaget har på vanlig måte vært sendt berørte myndigheter og organisasjoner til uttalelse. Etter anmodning fra trafikuttvalget har forslaget også vært remittert til enkelte flyselskaper, selv om forslaget

ikke eksplisitt nevner flytrafikken som kommunikasjonsmiddel ved en eventuell NORDTURIST-billett.

2.1. Innkomne uttalelser

Nordiske:

Scandinavian Airlines System
De nordiske Busstrafikkorganisasjoner
Foreningene Nordens Forbund

Danmark:

Handelsministeriet
Danmarks Turistråd
Danmarks Rederiforening
Dansk Ungdoms Fællesråd (DUF)

Finland:

Undervisningsministeriet
Statens ungdomsråd
Skolstyrelsen
Centralen för turistfrämjande
Järnvägsstyrelsen
Finnair
Ålands landskapsstyrelse
Finlands redareförening r.f.
Finlands studentkårers förbund
Linja-Autoliitto r.y.
Ålands redareförening r.f.

Norge:

Samferdselsdepartementet
Luftfartsdirektoratet
Norges statsbaner
Landslaget for reiselivet i Norge
Den norske reisebyråforening
Braathens SAFE
Widerøes Flyveselskap A/S
Ruteskibernes Rederiforening
Landslaget for norske ungdomsherberger

Sverige:

Statens järnvägar, centralförvaltningen
Statens ungdomsråd
Svenska turistföreningen
Svenska turisttrafikförbundet (STTF)
Sveriges redareförening
Sveriges hotell- och restaurangförbund
Rederiföreningen för mindre fartyg
Svenska resebyråföreningen
Sveriges ungdomsorganisationers landsråd

De inkomne uttalelser kan deles inn i fire grupper: en gruppe som fullt ut støtter de i medlemforslaget framførte synspunkter, en gruppe

som i prinsipp støtter medlemsforslaget, men som diskuterer de praktiske vansker forbundet med en NORDTURIST-billett, en gruppe som tar avstand fra medlemsforslaget, og en gruppe som ikke tar standpunkt til forslaget.

2.2. Uttalelser som fullt ut støtter opp om medlemsforslaget.

2.2.1. Nordiske uttalelser

Foreningene Nordens Forbund støtter fullt ut det framsatte forslag til rekommandasjon på de premisser som er angitt i medlemsforslaget, som man mener er vel i tråd med ønskemål som Foreningene Norden ved forskjellige anledninger har framført. Man deler også forslagsstillernes syn om at Inter Rail-kortet ikke er tjenlig for å stimulere ungdomsreiser innen Norden. Man ønsker derfor at en NORDTURIST-billett må omfatte all rutegående trafikk i Norden, også fly, for blant annet å knytte Island, Åland og Færøyene til dette reisenettet, og at universalkortet også må gjelde reise i eget land. Man erkjenner likevel at flyreiser kan bli vanskelig å integrere fullstendig i en slik ordning som her foreslåes, og vil derfor understreke at også et rabattsystem som utelater flytransport er meget ønskelig.

2.2.2. Danske uttalelser

Dansk Ungdoms Fællesråd (DUF) vil meget sterkt støtte det framsatte forslag, som man finner er en god videreføring av det prisverdige arbeid som i de senere år er gjort for nordisk ungdomsarbeid. Samtidig foreslår DUF at en slik NORDTURIST-billett bør gjelde for ungdom opp til 25 år, slik at ungdomsgrupper bedre kan nyttiggjøre seg en slik reiseordning. DUF mener også at flyreiser i forbindelse med denne ordning bør kunne tilbys med 50 % rabatt, og foreslår forhandlinger med luftfartsselskapene om dette.

Danmarks Turistråd støtter medlemsforslaget som et egnet tiltak for at nordisk ungdom på rimelige vilkår kan reise innen Norden.

Danmarks Rederiforening ser med velvilje på forslaget og ønsker å delta i den praktiske gjennomføring dersom et slikt universalkort blir vedtatt.

2.2.3. Finske uttalelser

Undervisningsministeriet (som har avgitt en felles uttalelse sammen med Statens ungdomsråd) hilser medlemsforslaget med tilfredshet, og vil feste oppmerksomhet ved den motivering som forslaget inneholder i allminnelighet. Man peker på at billetten bør omfatte reiser også til de jernbaneløse distrikter i Norden. Ministeriet mener også at en NORDTURIST-billet bør gjøres gjeldende for ungdom iallfall inntil

24 år. Muligheten for å gjøre ordningen avhengig av andre kriterier enn det "mekaniske ungdomskriteriet" bør også utredes.

Skolestyrelsen mener at det er ønskelig at skoleungdom i en del av sin fritid får anledning til å reise i eget land og i grannelandene. Man støtter derfor forslaget om en NORDTURIST-billett, selv om man erkjenner at det kan være vanskelig å inkludere enkelte av de mer fjerntliggende områder i Norden i en slik reiseordning.

Centralen för turistfrämjande støtter det framlagte forslag som et egnet tiltak for å utvikle ungdommens reisemuligheter i Norden.

Finlands redareförening r.f. anbefaler at det foretas en utredning om hvordan en tidsbegrenset universalbillett for nordiske ungdomsreiser kan organiseres. Man antar imidlertid at visse begrensninger med hensyn til eksempelvis rutevalg og tidspunkter må godtas.

Linja-Autoliitto r.y. støtter forslaget dersom den foreslåtte ordning tillempes slik at man får en samlende faktureringsinstans. Busselskapene kan ikke uten videre akseptere en NORDTURIST-billett som et vanlig universalkort, men Linja-Autoliitto peker på de gode erfaringer man i Finland har med eksempelvis de vernepliktiges permisjonsreiser.

Ålands landskapsstyrelse stiller seg positivt til medlemsforslaget, men kan ikke på det nåværende tidspunkt drøfte de praktiske gjennomføringstiltak.

Ålands redareförening r.f. anbefaler det foreslåtte universalkort for ungdomsreiser.

Finlands studentkårers förbund mener at reiseomkostningene er et hinder for ungdomsutvekslingen og turismen i Norden, og man finner derfor at tanken om en NORDTURIST-billett er meget positiv. Et slikt universalkort burde etter FSF's mening utstedes etter tilsvarende kriterier som for vanlig nasjonale billetter til studenter og skoleungdom.

2.2.4. Norske uttalelser

Landslaget for Norske Ungdomsherberger støtter medlemsforslaget fullt ut og mener at NORDTURIST-billetten prismessig bør gjøres gunstig i forhold til Inter-Rail kortet. Landslaget vil ellers understreke at aldersgrensen bør settes til 25 år, og at reisetilbudet må omfatte også båt og buss for å få full effekt i Norden.

2.2.5. Svenske uttalelser

Statens ungdomsråd mener at de tiltak som allerede er gjennomført for å støtte nordisk ungdomsarbeid har vært meget verdifulle. Ungdomsrådet ser forslaget om en NORDTURIST-billett som en anbefalelsesverdig videreføring av dette arbeidet.

Sveriges ungdomsorganisationers landsråd støtter såvel medlemsfor-

slagets motivasjon som den foreslåtte rekommandasjon, og understreker at **NORDTURIST**-kortet må gjelde flest mulig av de allminnelige kommunikasjonsmidler og også reiser innen eget bostadsland. **SUL** mener også at en **NORDTURIST**-billett vil bedre ungdomsorganisasjonenes muligheter for på bred basis å engasjere sine medlemmer i nordisk samarbeid.

Sveriges hotell- og restaurangförbund finner forslaget interessant og verdifullt, og det synes å ligge vel i linje med de generelle bestrebelse for å øke nordisk turisme.

Svenska resebyråföreningen støtter forslaget, som man mener kan bli av stor verdi for den nordiske samarbeidstanken. Man understreker videre at billetten også må gjelde de områder som "ikke trafikkeres av sporbunden trafikk".

Sveriges redareförening har ingen innvending mot den foreslåtte utredning om en **NORDTURIST**-billett.

Svenska turistföreningen mener at en **NORDTURIST**-billett bør utformes på grunnlag av de positive erfaringer man har hatt med **Inter Rail**-kortet, men at også andre kommunikasjonsmidler enn jernbanene bør omfattes. Det antydes også at man for å holde prisen lav kunne overveie en regioninndeling av dette kortet.

2.3. Uttalelser som støtter medlemsforslaget under visse betingelser

2.3.1. Nordiske uttalelser

De nordiske Busstrafikkorganisasjoner deler forslagens grunnoppfatning av verdien av at ungdom ved reising skal få økt kunnskap om sine nordiske naboland. Organisasjonene peker imidlertid på de vansker for gjennomføring av **NORDTURIST**-billetten som reises ved det forhold at rutetrafikken i de nordiske land besørgeres av et stort antall selvstendige selskaper. Ordningen med et universalkort for ungdom må i alle tilfelle ikke føre til økte økonomiske belastninger for trafikkelskapene og dermed de øvrige trafikantgrupper. Busstrafikkorganisasjonene mener at det administrative system, som i hvert land må bygges opp for å sikre selskapene restituering for utgifter i forbindelse med ungdomsreiser, vil bli tungrodd og dyrt. Organisasjonene sier seg imidlertid beredt til å medvirke til et hensiktsmessig opplegg for et slikt administrativt system.

2.3.2. Finske uttalelser

Finnair noterer at selv om det i medlemsforslaget ikke er nevnt noe om flytrafikken, så antar man at det bør vurderes hvordan dette transportmiddel kan omfattes av det tenkte universalkort-system. *Finnair*, som mener at et system med universalkort for ungdomsreiser bør gjennomføres, peker på at flyselskapene i dag tilbyr en rekke ungdomsrabatter

i sitt regulære markedsføringstilbud. Individuelle reiser tilbys ungdom og studerende med 25 % rabatt, og grupper på minst 15 skoleelever under 18 år får innen Europa reise til 55 % av normalpris på regulært rutefly. Finnair anser disse tilbud bør kunne utnyttes for å inkludere Grønland, Island og Færøyene i et slikt NORDTURIST-system.

2.3.3. Norske uttalelser

Landslaget for Reiselivet i Norge vil i prinsippet gi sin tilslutning til forslaget om en NORDTURIST-billett. Man mener imidlertid at praktiske ordninger må finnes for å minske de vansker som oppstår ved at slike ungdomsreiser vil belaste trafikkselskapene og innkvarteringssektoren i en periode som allerede er en høysesong. Man bør derfor etter Landslagets mening sikte på å stimulere ungdommens reiselyst utenfor landenes turishøysesong. Forøvrig viser Landslaget til de bemerkninger som er framkommet i uttalelsen fra de nordiske Busstrafikkorganisasjoner (jfr pkt. 2.3.1.)

2.4. Uttalelser som går mot medlemsforslaget

2.4.1. *Scandinavian Airlines System* mener at de praktiske vansker ved å inkludere flytrafikken i det foreslåtte NORDTURIST-systemet er så store at denne må utelukkes. SAS mener det ikke er mulig å få IATA-enighet om å tilby slike ungdomsrabatter for fly i Norden som dette universalkortet skulle forutsette. SAS finner på den annen side at gjeldende rabattsystem er tilfredsstillende for ungdomsreiser med fly.

2.4.2. Danske uttalelser

Handelsministeriet går etter samråd med en rekke andre ministerier i mot en NORDTURIST-billett på det nåværende tidspunkt. Man antar at en NORDTURIST-billett neppe kan bli billigere enn det eksisterende Inter Rail-kortet for jernbanenes vedkommende. Flytrafikken vil etter Handelsministeriets mening ikke kunne omfattes av den tenkte ordning, og man tror heller ikke det vil være praktisk mulig å etablere en særlig nordisk rabattordning for rutegående skipstrafikk. Skips- og flytrafikk til Grønland vil også måtte utelukkes fra den tenkte ordning. Handelsministeriet vil derfor på samtlige ministeriers vegne fraråde at man foretar en nærmere utredning av det framlagte forslag.

2.4.3. Finske uttalelser

Järnvägsstyrelsen mener at en NORDTURIST-billett ikke vil kunne bli merkbart rimeligere enn den nåværende Inter Rail-ordningen. Derksom det skulle omfatte reiser i hjemlandet fullt ut, mener Järnvägsstyrelsen at et NORDTURIST-kort endog kunne bli dyrere enn Inter Rail. Man vil derfor tro at en NORDTURIST-billett ikke er nødvendig.

2.4.4. Norske uttalelser

Luftfartsdirektoratet viser til flyselskapenes (SAS, Braathens Safe og Widerøe) uttalelser og går mot det framsatte forslag. Direktoratet peker særlig på de snevre kapasitetsgrenser som gjelder i flytrafikk og at prisfastsettelsen er avhengig av internasjonale avtaler. Dessuten menes eksisterende rabattsystemer for ungdomsreiser med fly å være stort sett tilfredsstillende.

Braathens Safe orienterer om sine allerede effektive ungdomsrabatter (50 % uten fast plass, 25 % med fast plass) og mener at det med nåværende avgiftspolitik for luftfarten, og med dagens flytyper, ikke er mulig å tilby ytterligere ungdomsrabatter for flyreiser.

Widerøes Flyveselskap peker særlig på kapasitetsproblemene innen luftfarten og finner at medlemsforslaget om en NORDTURIST-billett ikke kan anbefales for såvidt gjelder flytrafikk. Dette selskapet mener at oppgaven med å opprettholde rutetrafikk på små lokalruter er en faktor som ytterligere taler mot det framsatte forslag.

Norges statsbaner viser til de fordeler som nordisk ungdom har med Inter Rail-kortet, og finner at et spesielt NORDTURIST-kort ikke kan anbefales. Prisen på en slik nordisk universalbillett vil dessuten etter NSB's vurdering trolig bli høyere enn for nåværende Inter Rail-kort.

Ruteskibenes rederiforening har sympati for medlemsforslagets tanke om et universalkort for ungdomsreiser, men reiser en rekke praktiske innvendinger. For det første finner man at et slikt rabattsystem som forslaget skisserer er prinsipielt betenkelig ved at det ikke følger opp den vanlige politikk med å stimulere reising i trafikksvake perioder. Man peker således på at NORDTURIST-billetten neppe vil kunne gjøres fullt ut gjeldende for den norske Hurtigruten (Bergen—Kirkenes) eller hurtigbåtene i lokaltrafikken med de kapasitetsproblemer disse har i høysesongen. Ruteskibenes rederiforening understreker ellers at den økonomiske restituering til trafikkelskapene ved en eventuell gjennomføring av et universalkort for ungdomsreiser, må gå utenom det vanlige subsidiebudsjett. Videre pekes det på at ungdom med et slikt universal kort nødvendigvis må underkastes de samme plassbestillingsrutiner som andre reisende, og at man må finne fram til en akseptabel intern oppgjørsordning mellom trafikkelskapene.

2.4.5. Svenske uttalelser

Statens järnvägar finner at en NORDTURIST-billett på grunn av de lange reiseavstander i Norden neppe kan bli billigere enn nåværende Inter Rail-kort. Dersom også reiser i eget land skal omfattes, vil prisen trolig bli høyere enn for Inter Rail-kortet. I likhet med den finske järnvägsstyrelsen går derfor statens järnvägar i mot det framlagte forslag.

2.5. Remissinstanser som ikke tar standpunkt til forslaget

Den norske reisebyråforening har ingen merknader til det framsatte forslaget.

Rederiföreningen för mindre fartyg (Sverige) besørger ikke passasjertrafikk, og har derfor ingen kommentarer till medlemsforlaget.

3. Utvalget

Trafikkutvalget vil i prinsippet slutte seg til medlemsforslagens intensjon om å legge vilkårene best mulig til rette for ungdommens deltakelse i et nordisk fellesskap. Man finner derfor at det er grunn til å overveie hvordan ungdommens reisemuligheter i Norden kan bli best mulig, og framfor alt hvordan reisetilbudene for ungdom innen de nordiske land kan gjøres prismessig attraktive. Man har merket seg at også de aller fleste remissinstanser stiller seg positivt til tanken om å stimulere de yngre aldersgruppers reisevirksomhet i Norden. En del av trafikkselskapene uttrykker likevel tvil om hvorvidt det er praktisk mulig å innvilge en slik universalkortordning for ungdom, særlig ettersom det formodes at den vil måtte gjelde også for perioder og reisestrekninger som allerede har store kapasitetsproblemer. I enkelte uttalelser pekes det også på at trafikkselskapene ikke uten kompensasjonsordninger fra statlige myndigheter vil kunne tåle den økonomiske merbelastning som en slik ungdomsbillett vil bety.

Utvalget har på den annen side også merket seg at ungdomsorganisasjonene selv og de myndigheter som steller med ungdomssaker gjerne ser en utredning med tanke på en slik universalbillett, og at de mener det er svært viktig at den gjelder for reising også i de jernbaneløse distrikter i Norden, og at aldersgrensen ikke settes for lavt. En del av trafikkselskapene støtter også tanken om å utrede hvordan et slikt universalkortsystem kan gjennomføres i praksis.

Trafikkutvalget vil i prinsippet slutte seg til forslagsstillernes ønske om å finne fram til en universalkortordning for ungdomsreiser innen Norden (en NORDTURIST-billett). Man mener at det er en viktig oppgave å bidra til å gjøre Norden til et godt og rimelig reisealternativ for de yngre aldersgrupper og dermed bidra til økt kjennskap og forståelse mellom de nordiske lands befolkninger. Utvalget mener også at det såkalte Inter Rail-kortet har vist nytten av et universalkort for ungdomsreiser, men man deler forslagsstillernes synspunkter om at denne ordningen av kommunikasjonsmessige og prismessige grunner ikke er tilfredsstillende for nordiske forhold. Særlig er det grunn til å peke på de behov som finnes for reiser i de meget store jernbaneløse distrikter i Norden.

Utvalget kan på den annen side akseptere at det er en del praktiske vansker forbundet med en ordning som den medlemsforslaget skisserer.

Det synes for eksempel å gjelde at enkelte transportselskaper på visse strekninger og under den mest hektiske turistseasonen vil ha ganske bestemte kapasitetsbegrensninger. Sett under en slik synsvinkel kan man også si at det er prinsipielt betenkelig å innføre en rabattordning som ikke primært tar sikte på å stimulere trafikken i de svakere perioder av året. Man vil også uttrykke anerkjennelse for de rabattordninger som forskjellige trafikkselskaper allerede har innført for visse ungdomsgrupper.

Trafikkutvalget vil, til tross for de praktiske vansker man ser at den foreslåtte ordningen har, foreslå at man gjennomfører en undersøkelse av forutsetningene for et universalkort for ungdomsreiser innen Norden. Da man bør sikte mot en ordning som dekker hele Norden, vil man måtte utforme ordningen slik at den også gjelder andre transportmidler enn jernbanene. Ideelt sett bør iallfall alle transportmidler til lands og til sjøs inkluderes. Den undersøkelse utvalget anbefaler må derfor også klarlegge hvordan avregningen mellom de enkelte trafikkselskaper best kan ordnes. Man skulle i den forbindelse kunne ha nyttig erfaringsmateriale både fra Inter Rail-systemet og fra de ordninger som nasjonalt tillempes for de vernepliktiges reiser. Utvalget viser også til de reisetilbud som gis til eldre og pensjonister.

Muligheten for å la ordningen med bestemte modifikasjoner også omfatte flytrafikk bør overveies, særlig med tanke på ungdomsutvekslingen mellom Island, Færøyene, Grønland og det øvrige Norden.

Man vil ellers understreke betydningen av at et slikt universalkort blir prismessig gunstig for brukerne, og at den øvre aldersgrense ikke settes for lavt.

Med henvisning til hva som er sagt ovenfor vil trafikkutvalget foreslå at

Nordisk Råd anbefaler Nordisk ministerråd å undersøke mulighetene for bedre og rimeligere internordiske reisetilbud for ungdom ved innføring av et tidsbegrenset universalkort (en NORDTURIST-billett).

Reykjavík, 15. februar 1975.

<i>Eric Carlsson (c)</i>	<i>Christian Christensen (KrF)</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem (A)</i>	<i>Leif Glensgård (FP)</i>
<i>Gustav Holmberg (V)</i>	<i>Magnús Kjartansson (Ab)</i>
<i>Astrid Kristensson (m)</i>	<i>Håkon Kyllingmark (H)</i>
<i>Reidar T. Larsson (SV)</i>	<i>Bror Lillqvist (Sd)</i>
	Formann
<i>Sven Mellqvist(s)</i>	<i>Seppo Westerlund (Lkp)</i>
	<i>Paavo Väyrynen (K)</i>

Medlemsförslag

om språkundervisning för finländska barn i Sverige

(Väckt av Ilkka-Christian Björklund, Elsi Hetemäki, Ingemar Mundebo och Per Olof Sundman)

Vid utgången av år 1972 fanns drygt 400 000 utländska medborgare i Sverige (5 procent av befolkningen). Ungefär hälften av dessa utgjordes av finländare.

Även om det är ett självklart önskemål att alla invandrare lär sig svenska är man i Sverige medveten om betydelsen av att invandrarna bevarar sin identitet och nationella särprägel, vilket förutsätter att de behärskar sitt eget modersmål.

Den fria nordiska arbetsmarknaden med starkt ökad rörlighet av arbetskraften i Norden innebär särskilt stora språkliga problem för de finländska invandrarna, bl. a. därför att man inte kan förutsätta att de tillbringar hela sitt arbetsliv i Sverige utan att vissa återvänder till sitt hemland. Strömmen av arbetskraft följer ofta konjunktursvängningarna. Svängningen i den finländska befolkningsgruppens antal under 1969—1972 utgör drygt 40 000 personer eller cirka 10 procent av de finländska medborgarna i Sverige. Cirka 10 000 finländare lämnade Sverige mellan 1971 och 1972.

Det är väsentligt att de finländska invandrarnas barn kan bevara och utveckla kunskaperna i sitt eget modersmål samtidigt som de lär sig svenska. Undersökningar visar att de finländska barnen och ungdomarna uppnår i genomsnitt sämre resultat i de svenska skolorna i jämförelse med sina svenska kamrater, vilket anses bero på skillnader i språklig förståelse och mognad. Detta medför också att endast en liten del av de finländska eleverna får möjlighet att fortsätta med gymnasiestudier. I detta sammanhang får man inte heller glömma bort modersmålets avgörande betydelse för barnets relationer till sina föräldrar. Det finns i dag hem i Sverige, där barn och föräldrar inte längre kan kommunicera på samma språk. Sådana förhållanden är naturligtvis från alla synpunkter oacceptabla.

Nordiska rådet har vid ett flertal tillfällen uppmärksammat de problem som är förknippade med den stora invandringen till Sverige från Finland. På initiativ av rådet tillsattes år 1967 Finsk-svenska utbildningsrådet med uppgift att förbättra utbildningsförhållandena för den i Sverige bosatta finskspråkiga befolkningen. Dess verksamhet har bl. a. in-

riktats på rekrytering av tvåspråkiga lärare för grundskolan i Sverige och på fortbildning för sådana lärare.

Vidare har antagits rekommendationer angående de finska invandranas anpassning i Sverige (*rek. nr 18/1971*) och angående de finska invandranas kontakter med Finland (*rek. nr 19/1971*), vilka föranlett vissa åtgärder.

Undervisningsmyndigheterna i Sverige har numera uppställt förverkligandet av tvåspråkigheten som ett mål för invandranas utbildning. För förskolan, som enligt beslut av riksdagen hösten 1973 gjorts allmän för sexåringar, gäller att invandrarbarn så långt möjligt skall beredas plats i förskolan före sex års ålder. Viss försöksverksamhet förekommer redan nu för finska förskolebarn, där verksamheten innefattar både träning i svenska språket och modersmålsträning. Inom det obligatoriska skolväsendet erbjuds enligt läroplanen för grundskolan möjligheter i samtliga årskurser att erhålla undervisning i minoritetsspråk.

Vissa åtgärder har således vidtagits för att göra det möjligt för invandrare att bli tvåspråkiga. Strävan till tvåspråkighet är dock fortfarande långtifrån förverkligad. Det saknas daghem, förskolor, grundskolor och gymnasieskolor i vilka finskan är första språk för de finländska barnen i Sverige. I svenska grundskolan finns i dag 34 000 barn till finländska medborgare och dessutom finns det lika många finländska barn som inte är i skolåldern.

Riktlinjerna för den långsiktiga politiken beträffande invandranas anpassning i det svenska samhället utreds för närvarande av en år 1968 tillsatt parlamentarisk invandrarutredning, som avgivit delbetänkande om invandranas utbildningssituation 1971. I invandrarutredningen berörs frågan om utbildning av tvåspråkiga lärare och man anser att särskild utbildning bör ordnas för grundskolans lärare i minoritetsspråk och i pedagogiska metoder för undervisning av invandrare.

I Sverige verkar för närvarande i grundskolan cirka 400 finskspråkiga lärare. Antalet är dock otillräckligt. Större delen av lärarna har rekryterats i Finland, men genom grundskolans införande i Finland har rekryteringsmöjligheterna försvårats. Bristen på lärare för inflyttade finska barn i Sverige bör kunna avhjälpas genom att i Sverige inleda lärarutbildning för personer med kunskaper i finska och svenska språken och genom att ge personer med sådana språkkunskaper och med examen från finländska universitet effektiv vidareutbildning.

Bristen på läromedel drabbar också de finskspråkiga eleverna i Sverige. Läromedelssituationen måste därför förbättras. För att ge finska barn undervisning på sitt modersmål krävs det att läroböckerna översätts. Då grundskolan slutgiltigt genomförts i Finland bör man i den finskspråkiga undervisningen i Sverige kunna använda sig av finländska läroböcker. Ett samarbete på läromedelsområdet mellan länderna bör därför etableras.

Om man utgår från att en betydande del av de finländska ungdomarna som nu genomgår svenska skolor kommer att stanna i Sverige är det naturligtvis även från svensk synpunkt utomordentligt värdefullt att de får så god skolning som möjligt i det finska språket. I kontakterna med Finland har för Sveriges del förelegat handikapp bestående i att så få svenskar behärskar finska. Med tanke bl. a. på de kulturella och kommersiella förbindelserna behövs denna kunskap.

Åtskilligt har gjorts för att hjälpa de finländska invandrarna till rätta med deras särskilda anpassningsproblem, men språket och skolfrågan utgör fortfarande ett stort problem för finländare i Sverige. Man bör i detta sammanhang också uppmärksamma bestämmelsen i Nordiska kulturavtalet om att avtalsparterna skall söka tillgodose önskemål från medborgare i ett nordiskt land som bor i annat nordiskt land om undervisning på modersmålet.

Med hänvisning till vad ovan anförts får vi hemställa,

att Nordiska rådet rekommenderar

- 1) regeringen i Sverige att i samråd med Finlands regering vidtaga åtgärder för att öka möjligheterna för de i Sverige bosatta finländska barnen att erhålla undervisning i och på sitt modersmål samt
- 2) regeringarna i Finland och Sverige att vidtaga åtgärder för att trygga rekryteringen av tvåspråkiga lärare.

Helsingfors och Stockholm den 27 juni 1974

Ilkka-Christian Björklund (Skdl) *Elsi Hetemäki (Kok)*

Ingemar Mundebo (fp) *Per Olof Sundman (c)*

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 487)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om språkundervisning för finländska barn i Sverige. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sammanträden den 4 september 1974, den 30 september 1974, den 14 januari 1975 och den 15 februari 1975.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera *dels* Sveriges regering att i samråd med Finlands regering vidtaga åtgärder för att öka möjligheterna för de i Sverige bosatta finländska barnen att erhålla undervisning i och på sitt modersmål, *dels* regeringarna i Finland och Sverige att vidtaga åtgärder för att trygga rekryteringen av tvåspråkiga lärare. Av förslagsställarnas motivering framgår att man avser undervisningen såväl inom daghem och förskolor som i grundskolan och gymnasiet. Bland särskilt viktiga områden där åtgärder bör sättas in nämns läromedelssituationen. Förslagsställarna hänvisar bl. a. till det nordiska kulturavtalets bestämmelse om att avtalsparterna skall söka tillgodose önskemål från medborgare i ett nordiskt land som bor i annat nordiskt land om undervisning på modersmålet.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttranden om medlemsförslaget:

Finsk-svenska utbildningsrådet
Nordens fackliga samorganisation
Föreningarna Nordens Förbund

Finland

Undervisningsministeriet
Undervisningsministeriet, skolavdelningen
Social- och hälsovårdsministeriet
Arbetskraftsministeriet
Delegationen för migrantärenden
Skolstyrelsen
Yrkesutbildningsstyrelsen
Finsk-svenska utbildningsrådet, finska delegationen

Sverige

Socialstyrelsen

Skolöverstyrelsen

Arbetsmarknadsstyrelsen

Statens invandrarverk

Statens institut för läromedelsinformation

Sveriges lärarförbund

Finlandssvenskarnas riksförbund i Sverige (FRIS)

Lärarnas riksförbund (LR)

Ruotsin suomalainen opettajayhdistys — Sveriges finska lärarförening

Det viktigaste innehållet i remissyttrandena återges nedan i korthet. Materialet har grupperats enligt de huvudsakliga problemområdena.

Allmänna synpunkter

Samtliga remissinstanser synes vara eniga med förslagsställarna om att fortsatta åtgärder är nödvändiga när det gäller att förbättra de finska barnens utbildningssituation i Sverige. Enighet synes vidare råda om att målsättningen för dessa åtgärder bör vara att bibringa de finska barnen dels en lika god allmänbildning som de svenska, dels en aktiv tvåspråkighet både på finska och svenska.

Finsk-svenska utbildningsrådet hänvisar till sitt yttrande över den svenska invandrarutredningens huvudbetänkande "Invandrarna och minoriteterna" (SOU 1974: 69), i vilken man anslutit sig till utredningens förslag till allmänna mål för den svenska invandrar- och minoritetspolitiken. Man finner att ett förverkligande av de mål som invandrarutredningen uppställer bl. a. förutsätter ett nära samarbete mellan Sverige och Finland och att Finsk-svenska utbildningsrådet är ett lämpligt organ för ett sådant samarbete på utbildningens område. Utbildningsrådets *finska delegation* har i ett särskilt utlåtande om invandrarutredningens huvudbetänkande även den ställt sig i princip positiv till de förslag som utredningen lagt fram, varvid man lagt särskild vikt vid att språkundervisningens mål bör vara att göra eleverna tvåspråkiga, icke halvspråkiga.

Nordens fackliga samorganisation finner att medlemsförslaget inte innehåller något egentligt nytt och att såväl problemen som behoven på området i rätt optimal utsträckning redan är kartlagda. Svårigheterna att lösa problemen ligger närmast på det praktiska planet. Samorganisationen omfattar i princip medlemsförslagens kläm, men finner att de kunde ökas med ett önskemål om att det pågående utrednings- och planeringsarbetet ytterligare intensifieras i avsikt att i brådskande ordning resultera i konkreta förslag. *Föreningarna Nordens Förbund* har med tillfredsställelse konstaterat att en ökad medvetenhet om modersmålets betydelse har präglat de svenska skolmyndigheternas inställning till undervisning av invandrabarn under senare år, och att det nu synes fastslaget att denna undervisning skall syfta till en aktiv tvåspråkighet.

Målet kan dock inte nås om inte väsentliga förbättringar av undervisningen genomföres. Förbundet tillstyrker medlemsförslagets konklusion med tillägget att åtgärder även bör vidtas för en förbättring av den undervisning i svenska som ges de finskspråkiga barnen i Sverige.

Finlands *undervisningsministerium* finner det motiverat att Nordiska rådet uppmärksammar regleringen av sverigefinnarnas utbildningsfrågor, i synnerhet modersmålsundervisningen. En central princip för sverigefinnarnas utbildningspolitik bör enligt ministeriets uppfattning vara förverkligandet av en aktiv tvåspråkighet. Ministeriets *skolavdelning* har i ett särskilt yttrande anslutit sig till de i medlemsförslaget framförda målsättningarna och finner att de naturligt an knyter till den verksamhet som redan inletts, men framhåller att vissa omständigheter försvårar ett omedelbart förbättrande av situationen genom nya åtgärder. *Socialministeriet* i Finland finner att det ur social anpassningssynpunkt är mycket angeläget att de sverigefinska barnens möjligheter att få undervisning i och på sitt modersmål ökas. *Arbetskraftsministeriet*, som tillstyrker medlemsförslaget, finner det klarlagt, att språk- och utbildningsproblemen trots vissa redan vidtagna åtgärder fortfarande är centrala för sverigefinnarna. För fortsatta åtgärder kan den finländska migrantutredningen och den svenska invandrarutredningen utgöra goda utgångspunkter. Den sistnämnda synpunkten understryks även av *delegationen för migrantärenden*, som även framhåller att de i medlemsförslaget ingående rekommendationerna i brådskande ordning bör förverkligas.

Skolstyrelsen, Finland konstaterar att de problem som förslagsställarna tagit upp är missförhållanden som sedan länge är kända och vilka skolstyrelsen, bl. a. genom medverkan i Finsk-svenska utbildningsrådet, med alla tillbudsstående medel försökt bortarbeta, vilket dock försvårats av att fasta former för samarbete mellan de centrala skolmyndigheterna i Finland och Sverige saknas. *Yrkesutbildningsstyrelsen* framhåller bl. a. att åldersklassernas fördelning bland sverigefinnarna ger vid handen att utbildningsproblemen för de finskspråkiga barnen i Sverige kommer att öka under de närmaste åren. Styrelsen hänvisar även till president Kekkonens tal i Stockholm den 17 mars 1974, där denne uttalade, att Finland för sin del är berett att mångdubbla sina ansträngningar att lösa de sverigefinska skolfrågorna tillsammans med Sveriges skolmyndigheter.

Skolöverstyrelsen i Sverige framhåller, att styrelsen i det omarbetade supplementet till grundskolans läroplan, som rör undervisning av invandrarbarn, understrukt invandrarelevernas rätt till och behov av undervisning i och på sitt modersmål och att man utfärdat anvisningar och rekommendationer till kommunerna i detta avseende. Man finner även att den finskspråkiga undervisningen inom svenskt skolväsen utvecklas i positiv riktning, inte minst genom initiativ som tagits av Finsk-

svenska utbildningsområdet, och arbetet på ytterligare fördjupning och breddning av denna undervisning fortgår inom skolöverstyrelsen. *Statens invandrarverk* framhåller att de mål som invandrarutredningen föreslagit för den svenska kulturpolitiken för invandrare och språkliga minoriteter, och som invandrarverket tillstyrkt, om de förverkligas kommer att innebära en helt ny inriktning för de finsktalande i Sveigce. Man finner det angeläget att vidareutveckla samarbetet mellan Sverige och Finland, så att de uppställda målen kan realiseras.

Sveriges lärarförbund, som ställer sig allmänt positivt till medlemsförslaget, anser att undervisningen av invandrabarn bl. a. bör syfta till aktiv tvåspråkighet. Detta förutsätter enligt förbundets mening att hemspråket i läroplanen görs till obligatoriskt ämne. *Finlandssvenskarnas riksförbund i Sverige* (FRIS) omfattar helt den i medlemsförslaget ingående rekommendationstexten och dess motiveringar, men framhåller att ordet "finländsk" i sammanhanget är oriktigt och bör ersättas med "finsk", eventuellt "finskspråkig", då den finlandssvenska invandragruppen i Sverige, som omfattar ca 60.000 personer, ju icke berörs av de i förslaget aktualiserade problemen.

Ruotsin suomalainen opettajyhdistys — *Sveriges finska lärarförening* framhåller att man inom invandrarundervisningen måste finna helt nya lösningsmodeller. Det räcker enligt föreningens uppfattning inte, att man kan ge samma möjligheter och resurser till invandrarna som till den inhemska befolkningen, för att möjligheterna till utveckling skall vara desamma. Man betonar särskilt modersmålets betydelse, även då man strävar till tvåspråkighet. För övrigt framhåller föreningen att begreppet tvåspråkighet ännu inte alls har definierats.

Synpunkter på undervisningen i grundskolan och gymnasiet

Finsk-svenska undervisningsrådet finner att undervisningsinsatsen i hemspråk (modersmål) ej är tillräcklig för att nå de mål, som anges i invandrar supplementet till läroplan för grundskolan. Olika vägar bör därför prövas för att åstadkomma en breddning av denna undervisning. Man finner att invandrareleverna även i gymnasieskolan bör ges ökade möjligheter till hemspråksundervisning. Kursplan i finska finns numera i läroplanen för gymnasieskolan. Tillströmningen av invandrarungdomar till gymnasiet har ökat, men rådet finner det uppenbart, att åtgärder för förbättrat stöd inom denna skolform och för underlättande av tillträde till gymnasiala studier kommer att behövas. I sitt bifogade yttrande om invandrarutredningen har rådet vidare framhållit att det är av stor betydelse, att hemspråkslärarna kan meddela undervisning i levande, modern finska. Utbildningsrådets *finska delegation* har särskilt understrukit behovet av utbildning av finska invandrarungdomar i gymnasieåldern samt förordat vidareutveckling och intensifiering av den nuvarande två-

språkiga stödundervisningen och ökat antalet tvåspråkiga förberedelseklasser. I sitt uttalande om invandrarutredningens huvudbetänkande har delegationen vidare bl. a. föreslagit tvåspråkiga klasser på gymnasienivå och tvåspråkiga gymnasieskolor av internattyp.

Undervisningsministeriet i Finland anser att man i främsta rummet bör sträva till att i praktiken förverkliga undervisning i och på modersmålet i grundskolan. Därjämte förordar ministeriet säkerställande av studiemöjligheter på gymnasienivå för i Sverige bosatt finländsk ungdom och skapande av studiemotivation för sådana ungdomar. Såväl *skolstyrelsen* som *delegationen för migrantärenden* har uppmärksammat behovet av nya test som kan användas för att mäta kunskaperna i finska och svenska bland de sverigefinska eleverna. Sådana test har stor betydelse både när det gäller bedömningen av elevernas studieprestationer i de svenska skolorna som när det gäller återanpassningen av barn som återvänder till Finland. Skolstyrelsen anser vidare att man borde sträva till att i Sverige grunda finskspråkiga skolor eller åtminstone finskspråkiga klasser, vilket redan i viss utsträckning har skett, ehuru skolstyrelsen inte har tillförlitliga uppgifter om behovet av sådana skolor och klasser. Man anser dock att sådana studier säkerligen inte skulle förlöpa utan olägenheter. *Yrkesutbildningsstyrelsen*, som i sitt yttrande främst uppehåller sig vid den yrkesinriktade undervisningen, framhåller att endast en obetydlig del av de finländska barn som avslutat grundskolan i Sverige fortsätter sin skolgång i gymnasiet, vilket huvudsakligen beror på elevernas språksvårigheter. Stödundervisning för finska elever i gymnasiet är numera möjlig i Sverige, men svårigheterna att arrangera sådan undervisning, speciellt på de yrkesutbildande linjerna är större i gymnasiet än i grundskolan, beroende på större svårigheter att rekrytera lärare. En annan svårighet består i den finska befolkningens spridda bosättning, vilket i synnerhet i gymnasiet gör det svårt att få tillräckligt elevunderlag t. ex. på yrkesinriktade linjer. I detta avseende kan yrkesutbildningsstyrelsen tänka sig flera olika lösningsalternativ, t. ex. en finskspråkig gymnasieskola av internattyp eller yrkesutbildning i Finland, där obesatta elevplatser vid yrkesskolorna finns i synnerhet i södra Finland.

Skolöverstyrelsen i Sverige framhåller bl. a. att antalet finskspråkiga elever i den svenska gymnasieskolan har visat en kraftig ökning under senare år. Behovet av stödåtgärder för invandrarelever i gymnasiet utreds för närvarande av skolöverstyrelsen. Man är dock redan nu på det klara med att stort behov föreligger såväl av stödundervisning som av undervisning i hemspråket. Skolöverstyrelsen har föreslagit att finskan i gymnasiet skall få ställning som B-språk (finska har sedan länge haft status som C-språk i gymnasiet). *Sveriges lärarförbund* meddelar att förbundet föreslagit att hemspråkets ställning inom skolundervisningen volymmässigt bör omprövas, då de 2 veckotimmar som för närvarande står till förfogande är klart otillräckliga om målet aktiv tvåspråkighet

skall uppnås. Man har även velat diskutera koncentrationsprincipen, framför allt vid genomförandet av den direkta läs- och skrivundervisningen på respektive språk. Man ifrågasätter dock om inte genomförandet av en undervisningsorganisation där finska är första språk redan i daghem och förskolor — och i gymnasieskolor — skulle medföra så stora nackdelar av annan art än de rent undervisningsmässiga, att medlemsförslaget på denna punkt måste avvisas. *Sveriges finska lärarförening* anför ytterligare motiveringar för strävandena att bibringa invandrarbarnen fullständig kunskap i modersmålet utöver dem som ingår i medlemsförslaget. Man påpekar att de nästan helt saknar sådana för språkfärdigheten i modersmålet självklara faktorer som bl. a. omfattande släkt- och umgängeskrets med rikliga stimulanser, språkligt välutvecklade lekkamrater, tidningar, litteratur, musik, radio och TV. Undervisning på finska i grundskolan skulle kunna ersätta dessa brister och rentav bota redan uppkomna skador. Speciellt viktig finner föreningen det att undervisningen i daghem och förskolor sker på modersmålet, emedan forskningsresultat tydligt har visat att undervisning i svenska, även om den sker såsom undervisning i ett främmande språk, vilket är nödvändigt, icke utan allvarliga men kan påbörjas förrän eleverna uppnått en viss utveckling när det gäller modersmålet. Denna nivå torde uppnås vid 8—12 års ålder. Tvåspråkighet kräver flera år, ja årtionden att uppnå. Det viktigaste är att utveckla modersmålet till en stark grund.

Synpunkter på undervisningen i daghem och förskola

Finsk-svenska utbildningsrådet och svenska *socialstyrelsen* redogör för den försöksverksamhet med förskoleundervisning för invandrarbarn som bedrivits sedan 1971 i socialstyrelsens regi. Denna verksamhet har omfattat språkträning både i svenska och i modersmålet. Erfarenheterna har visat att de bästa resultaten uppnås om man från 4-årsåldern kan bereda barnen möjlighet att gå i förskola tillsammans med barn från samma språkgrupp. Läraren bör helt behärska barnens språk. Intimt samarbete med föräldrarna är även nödvändigt. I 5—6 års åldern kan barnen integreras i svenskspråkig förskola, men behöver fortfarande modersmålsträning vissa timmar i veckan. Även pedagogiska institutionen vid Lunds universitet utför på uppdrag av skolöverstyrelsen i Malmö ett projekt med namnet *Modeller för tvåspråkig undervisning av invandrarbarn*, bl. a. på lekskolestadiet. *Föreningarna Nordens Förbund* anser det vara särskilt angeläget, att de finskspråkiga barnen i förskolor och daghem får tillfälle till verksamhet på sitt modersmål, vilket även underlättar snabbare och bättre inläring av svenska.

Undervisningsministeriet i Finland poängterar att förskoleåldern är väsentlig för inläring av både modersmål och främmande språk och även för den allmänna andliga utvecklingen hos invandrarbarn som ofta kommer från en impulsfattig miljö.

Synpunkter på yrkesutbildningen

Remissmaterialets synpunkter på yrkesutbildningen har delvis redan berörts under avsnittet om gymnasieutbildningen (se särskilt yttrandet från finländska *yrkesutbildningsstyrelsen*).

Därutöver har yrkesutbildningsfrågor berörts av bl. a. *delegationen för migrantärenden*, Finland, som rekommenderat arbetskraftsministeriet och yrkesutbildningsstyrelsen i Finland att i samarbete med motsvarande myndigheter i Sverige verka för att i Sverige bosatta finländare ges vidgade möjligheter att utbilda sig vid Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscentrum. Önskemålen gäller sådana personer som inte är bosatta inom Norrbottens län samt läromedelssituationen. *Yrkesutbildningsstyrelsen* i Finland meddelar att stödundervisning i finska har arrangerats vid yrkesutbildningsanstalter i Finland för sådana sverigefinska ungdomar, som skaffar sig yrkesutbildning i Finland, och av vilka många har språksvårigheter. Styrelsen anser att de återinflyttades yrkesutbildningsproblem särskilt borde utredas och att informationen om yrkesutbildningsmöjligheterna i Finland borde intensifieras såväl bland de återinflyttade som bland de i Sverige bosatta finländarna. Man uppmärksammar även de möjligheter som finns att utbygga den finskspråkiga undervisningen inom sysselsättningsutbildningen i Sverige och att utnyttja yrkeskurscentralerna i Finland.

Synpunkter på lärarekryteringsfrågan

De remissinstanser som har berört frågan om lärarekryteringen till den finskspråkiga undervisningen och undervisningen i finska i Sverige är ense med förslagsställarna om att detta spörsmål är av avgörande betydelse för möjligheterna att utbygga undervisningen för de sverigefinska barnen. Finsk-svenska utbildningsrådets verksamhet har till väsentlig del inriktats på att lösa just denna fråga. Svårigheterna i detta avseende har ökat kraftigt under de senaste åren genom att det tidigare läraröver-skottet i Finland numera, till följd av grundskolereformen, icke längre existerar.

Vad gäller utbildningen av lärare för förskolan nämner *Finsk-svenska utbildningsrådet*, att förutsättningarna att i Sverige anordna särskild förskollärautbildning för sökande med bl. a. finska som modersmål för närvarande utreds, och att arbetskraftsministeriet i Finland nyligen har fört fram förslag till en liknande utbildning arrangerad i Finland, men med sikte på den svenska förskolans behov. Den senare möjligheten har av *delegationen för migrantärenden* i Finland framförts som rekommendation till vederbörande finländska myndigheter. Man tänker sig sådan utbildning anordnad vid det svenskspråkiga barnträdgårdsseminariet i Jakobstad i samarbete med svenska myndigheter. Delegationen tänker sig även möjligheten att i Sverige utbilda personal för finskspråkig för-

skolundervisning t. ex. på kvällskurser och vid folkhögskolor. *Socialstyrelsen* i Sverige föreslår att man i en rekommendation på basen av medlemsförslaget markerar, att tryggheten av rekryteringen av tvåspråkiga lärare bör gälla även förskolan.

Finsk-svenska utbildningsrådet framhåller att behovet av tvåspråkiga (finsk- och svenskkunniga) lärare inom grundskolan i Sverige är stort. Vårterminen 1975 påbörjas i Stockholm utbildning av lågstadielärare för finsktalande med goda kunskaper i svenska och motsvarande utbildning för mellanstadielärare beräknas starta hösten 1975. En del av utbildningen kommer troligen att förläggas till Finland. *Undervisningsministeriet* i Finland anser att denna försöksverksamhet borde göras permanent och att antalet intagna borde ökas i betydande grad. Ministeriets *skolavdelning* nämner att den svenskspråkiga lärarhögskolan i Vasa (Abo Akademis lärarutbildningsenhet) kunde lämpa sig för utbildning av tvåspråkiga lärare till grundskolan i Sverige, men att dess verksamhet inletts först hösten 1974. Man anser vidare att förslaget om undantagsutbildning av lärare både i Sverige och Finland är svårt att genomföra på grund av bristande tillgång på lärare i Finland. Detta förslag har dock stötts av *delegationen för migrantärenden* i Finland. *Skolstyrelsen* i Finland anser att det under de närmaste åren inte finns någon annan möjlighet att råda bot på bristen på tvåspråkiga lärare i Sverige än att fortsätta rekryteringen i Finland såsom tidigare. Detta kräver dock att dessa lärare ges avlöning och arbetsvillkor som motsvarar dem som de åtnjuter i Finland. *Skolstyrelsen* framhåller för övrigt, att den hamnat i en besvärlig mellanställning på grund av ansträngningarna att rekrytera lärare till Sverige, då lärarbrist isynnerhet i fråga om klasslärare även råder i Finland. *Skolstyrelsen* ser därför som den enda lösningen på lång sikt att Sverige självt börjar utbilda tillräckligt antal finskkunniga lärare. *Yrkesutbildningsstyrelsen* i Finland anser det oundgängligt att man i Sverige kartlägger behovet av stödlärare i gymnasiet för de finska eleverna.

Skolöverstyrelsen i Sverige, som bl. a. redogör för de åtgärder som hittills vidtagits för att trygga rekryteringen av tvåspråkiga lärare till grundskolan, framhåller att omfattningen och behovet av undervisning i och på finska inte med säkerhet kan utläsas ur den nuvarande skolstatistiken i Sverige och att skolöverstyrelsen därför i samråd med statistiska centralbyrån och Svenska kommunförbundet utformat förslag till en ny invandrarstatistik för grundskolan och gymnasieskolan. *Skolöverstyrelsen* framhåller vidare, att lärarrekruteringen för hemspråksundervisning ofta bereder svårigheter i kommuner med litet finskt elevunderlag, detta beroende på att lärare i sådana fall ej kan anställas på heltid. Man anser det därför vara angeläget att frågor rörande breddning av hemspråkslärares tjänsteunderlag, behörighet och fortbildning blir grundligt utredda. *Arbetsmarknadsstyrelsen* i Sverige, som sedan 1972 i samråd med

arbetskraftsmyndigheterna i Finland handhar rekryteringen av lärare i Finland för grundskolan i Sverige, förklarar sig beredd att liksom hittills medverka i rekryteringen. Man anser det emellertid inte lämpligt att ensidigt söka arbetskraft i Finland, detta med hänsyn till lärarbristen där. Man borde enligt AMS' uppfattning också pröva möjligheterna att på olika sätt tillvarata redan i Sverige befintliga lämpliga arbetstagare och ge dem erforderlig kompletterande utbildning. AMS meddelar vidare att i Sverige år 1973 anslogs 101 heltids- och 20 deltidstjänster lediga för lärare i finsk språkgrupp och att motsvarande tal 1974 var 138 respektive 35. Antalet sökande från Finland till dessa tjänster var 1973 47 personer och 1974 69. (*Delegationen för migrantärenden* i Finland har för sin del uppskattat underskottet på finskkunniga lärare i Sverige till över 600).

Sveriges lärarförbund stöder invandrarutredningens förslag om en särskild utredning av behovet av särskilda tjänster som hemspråklärare och anser att denna utredning snarast bör komma till stånd. *Lärarnas riksförbund* menar att det är väsentligt att åtgärder sätts in för att lösa problemen beträffande lärarutbildning för undervisning av invandrabarn i och på modersmålet. Man finner även att den nu inledda utbildningen av klasslärare med finska som modersmål endast långsamt kommer att få effekt. *Sveriges finska lärarförening* understryker att Sverige självt måste börja utbilda lärare för invandrarundervisningen. Denna utbildning måste ges en sådan utformning att den motsvarar de behov som råder bland invandrabarnen.

Frågan om fortbildning av lärare som undervisar finska elever i Sverige tas upp av bl. a. *Finsk-svenska utbildningsrådet*, som konstaterar att möjligheterna till sådan utbildning har varit relativt begränsade. Rådet har tagit initiativ till introduktionskurser för nyanställda lärare, vilka inleddes 1970. Även andra kurser har arrangerats av bl. a. Riksförbundet finska föreningar i Sverige och av sommaruniversiteten i Finland. En särskild fråga utgör fortbildningen av obehöriga lärare, som nu torde vara under utredning. Fortbildningen av redan verksamma, formellt inkompetenta lärare har även tagits upp av *delegationen för migrantärenden*, Finland, liksom av *Sveriges finska lärarförening*.

De anställningsmässiga förhållandena för de lärare som inom det svenska skolväsendet verkar inom undervisningen av finska barn har berörts av flera remissinstanser. Problemen gäller härvidlag huvudsakligen två större problemkomplex: de inkompetenta lärarnas ställning och möjligheter till att uppnå behörighet genom bl. a. fortbildning och de i Finland utbildade kompetenta lärarnas rätt till samma avlöning och anställningsvillkor som de skulle åtnjuta i hemlandet och som deras svenska kolleger har. I det senare fallet gäller det bl. a. löneklassplacering, ålderstillägg och pensionsförmåner. *Finsk-svenska utbildningsrådet* framhåller att dessa frågor endast kan lösas genom ett nära samarbete mel-

lan Sverige och Finland. *Nordens fackliga samorganisation* understryker att det inte bara är fråga om en rekryteringsfråga, utan att de nämnda fackliga frågorna bör lösas. För att något konkret skall kunna komma till stånd fordras ett intensifierat planeringsarbete mellan de båda berörda länderna. *Delegationen för migrantärenden* har särskilt understrukit vikten av att personer som tjänstgör som lärare i både Sverige och Finland utan avdrag får tillgodoräkna sig tjänsteår som berättigar till ålderstillägg och pension oberoende av i vilketdera landet arbetet utförts. *Skolstyrelsen* i Finland understryker att kompetens som klass- eller ämneslärare vid grundskola och också som läroverkslärare, som vunnits i Finland, borde erkännas även i Sverige. Enligt *arbetsmarknadsstyrelsen*, Sverige jämställs lärarutbildning avlagd i något av de nordiska länderna generellt med utbildning i Sverige. *Sveriges finska lärarförening* anser att de nu rådande bristerna i de finska lärarnas situation i Sverige bör utredas och avhjälpas, bl. a. genom inrättande av fasta invandrarlärartjänster. Även utannonseringen av lediga tjänster borde enligt föreningen effektiviseras.

Synpunkter på läromedelsituationen

Finsk-svenska utbildningsrådet framhåller att läromedelsfrågan förutsätter nära samarbete mellan Sverige och Finland. Den pågående läroplansharmoniseringen inom Norden och Finlands övergång till grundskola kommer att ge bättre förutsättningar för ett sådant samarbete. Man framhåller även betydelsen av samarbete med läromedelsproducenterna i Finland. Ett sådant samarbete pågår redan. *Skolavdelningen* vid Finlands *undervisningsministerium*, som framhåller att användning av finska läromedel producerade i Finland vore den mest ändamålsenliga lösningen med tanke på barn som återvänder till Finlands skolväsen, finner dock att denna lösning är beroende av hur väl läroplanerna för grundskolan och gymnasiet i Sverige och Finland kommer att motsvara varandra och att denna fråga i hög grad är beroende av svenska beslut.

Skolöverstyrelsen i Sverige betecknar möjligheterna att anskaffa läromedel för den finskspråkiga undervisningen i grundskolan som goda och hänvisar till flerårigt samarbete mellan SÖ:s läromedelssektion samt finländska skolstyrelsen, finska läromedelsproducenter och Finlands rundradio. Även utveckling av finska läromedel i Sverige har utförts i någon utsträckning, både för grundskolan och gymnasiet. *Statens institut för läromedelsinformation*, Sverige berör i sitt yttrande den del av medlemsförslaget som avser översättning av svenska läroböcker till finska. Institutet synes emellertid ha missuppfattat förslagsställarnas tankegång såtillvida, att man behandlar behovet av läroböcker för undervisningen i finska, där översättning från svenska av naturliga skäl knappast kan komma i fråga. Det är därför osäkert huruvida den kostnadsberäkning

som institutet företagit beträffande översättning av svenska läromedel till finska är relevant i sammanhanget, dvs. när det gäller undervisning på finska i andra ämnen. *Sveriges lärarförbund* anser att finska läromedel, producerade i Finland, inte utan vidare kan användas för finska barn i Sverige, bl. a. med hänsyn till att läromedlen innehållsmässigt bör anknyta till både finska och svenska förhållanden. *Lärarnas riksförbund* förordar att förutsättningarna för läromedelssamarbete mellan Sverige och Finland utreds. *Sveriges finska lärarförening* betecknar bristen på ändamålsenligt undervisningsmaterial som skriande. Situationen måste enligt föreningens uppfattning förbättras med förnuft, effektivt och snabbt. Man förordar förbehållslöst egen produktion i Sverige av finska läromedel, då praktiken har visat att läromedel producerade i Finland inte alltid är lämpliga. Inte heller översättning av svenska läromedel är enligt föreningen en ändamålsenlig lösning.

Övriga synpunkter

Behovet av feriekurser för finskspråkiga barn i Sverige tas upp av *Finsk-svenska utbildningsrådet*, som anser att sådana kurser lämpligen borde arrangeras i finskspråkig omgivning, dvs. i Finland.

Det föreligger även ett behov av åtgärder utanför skolväsendets område, när det gäller utbudet av kulturaktiviteter som kan stimulera de finska barnen både språkligt och i andra avseenden. *Finsk-svenska utbildningsrådet* anser det därför vara väsentligt att såväl skol- som folkbiblioteken tillhandahåller lämplig litteratur på finska och att andra språkbundna aktiviteter uppmuntras. Sådana aktiviteter har hittills i hög grad varit de frivilliga invandrarorganisationernas sak. Invandrarutredningens förslag synes dock förebåda nya åtgärder på detta område från samhällets sida. Även *Föreningarna Nordens Förbund*, som självt tagit initiativ till åtgärder på detta område, understryker nämnda behov.

Organisationen av samarbetet mellan de centrala skolmyndigheterna i Finland och Sverige tas upp av *skolstyrelsen* i Finland, som anser att de nuvarande formerna för kontakter mellan de centrala skolmyndigheterna i Finland och Sverige icke är tillräckligt omfattande. De har huvudsakligen bedrivits inom ramen för Finsk-svenska utbildningsrådet. Enligt skolstyrelsens uppfattning borde det direkta samarbetet utbyggas så, att särskilda tvåspråkiga tjänstemän skulle tillsättas vid skolstyrelsen och skolöverstyrelsen, vilkas uppgifter skulle bestå i att handlägga ärenden rörande de utbildningssvårigheter som flyttningsrörelsen mellan länderna medför.

Behovet av förbättrad information om undervisningsmöjligheter och andra frågor med anknytning till de finska barnens skolgång i Sverige, inte minst bland barnens föräldrar, och även upplysningsverksamhet rörande modersmålets betydelse för barnens utveckling upptas av flera in-

stanser. *Finsk-svenska utbildningsrådet* påpekar att behov av information även föreligger när det gäller återinvandrare till Finland från Sverige. Rådet anser att den informationsverksamhet som anförtrots arbetsmarknadsmyndigheterna bör kompletteras med särskild informationsverksamhet inom utbildningsväsendet. *Föreningarna Nordens Förbund* poängte- rar betydelsen av information till föräldrarna om värdet och betydelsen av modersmålsundervisningen när det gäller barnens personlighetsut- veckling. Även *undervisningsministeriet* i Finland betonar informatio- nens betydelse.

Ytterligare har *delegationen för migrantärenden* i Finland föreslagit åtgärder i syfte att tillse att elever som överflyttar från skola i Finland till Sverige får med sig skiljebetyg från skolan och att eleverna uppmanas föra med sig de läroböcker som använts i deras undervisning i Finland.

3. Utskottet

Vid de regelbundet återkommande allmänna folkräkningarna i Sverige har uppgifter om de i landet bosatta invånarnas modersmål hittills icke insamlats. Detta medför, att exakta tal för den i Sverige bosatta finsk- språkiga befolkningen icke finns att tillgå. Invandrarutredningen har emellertid på basen av folk- och bostadsräkningen den 1 november 1970 företagit en uppskattning av antalet personer i Sverige med annat mo- dersmål än svenska vid denna tidpunkt (*Invandrarutredningen 2*, s. 15, *SOU 1972: 83*). Den finsktalande gruppen utgjorde då den största språk- liga minoriteten i Sverige, 230 000 personer, av vilka 76 000 var svenska medborgare (däribland 30 000 finskspråkiga i Tornedalen). Den starka invandringen under 1970-talets första år från Finland, inom vilken fin- landssvenskarnas andel var mindre än tidigare (7,5 % 1970 mot 15,2 % ännu 1968), har dock medfört att antalet finskspråkiga i Sverige i dag kan antas ligga på betydligt över 250 000 personer.

Några exakta statistiska uppgifter över antalet barn med finska som hemspråk, vilka går i skola i Sverige, finns inte heller att tillgå. I detta avseende torde en förändring vara att vänta, enligt vad skolöverstyrelsen i Sverige i sitt remissyttrande om medlemsförslaget meddelat. Vid års- skiftet 1973/74, då antalet i Sverige bosatta finländska medborgare var 188 150, utgjorde barn i åldern 4—17 år bland dem 50 041. Då är emellertid att märka, att antalet finskspråkiga (inberäknat svenska med- borgare) ju kraftigt överstiger antalet finländska medborgare i Sverige, varför de elevgrupper som berörs av den i medlemsförslaget aktualise- rade problematiken torde kunna uppskattas till minst 75 000.

De sverigefinska barnens utbildningsproblem har redan länge varit föremål för Nordiska rådets intresse. Det speciella organ, Finsk-svenska utbildningsrådet, som har till uppgift att leda Sveriges och Finlands ge- mensamma arbete för att lösa dessa problem, tillkom sålunda 1967 på tillskyndan av Nordiska rådet (*rek. nr 27/1967* ang. undervisning för

finskspråkiga i Sverige). I det nordiska kulturavtalet av år 1971 ingår (Artikel 3, moment i) en bestämmelse om att avtalsparterna bör söka tillgodose önskemål från medborgare i ett nordiskt land som bor i ett annat nordiskt land om undervisning på hans modersmål.

Sverige har efter andra världskriget, särskilt under 1950- och 1960-talen, förvandlats från ett språkligt och kulturellt ovanligt homogent land till utpräglat invandrarland. De långsiktiga konsekvenserna av detta är ännu svåra att överblicka, men man har i Sverige alltmera kommit till insikt om att landet för överskådlig framtid inom sina gränser kommer att hysa ett flertal språkliga minoriteter. Den nyligen avslutade invandrarutredningen visar att det svenska samhället är berett att bl. a. på det kulturpolitiska området dra konsekvenserna av denna nya situation. Särskilt på skolväsendets område kommer detta att kräva en ny politik. Det bör även framhållas att en god början redan har gjorts. Mycket återstår dock att utföra.

För Finlands del har utvecklingen efter andra världskriget, och särskilt tiden efter tillkomsten av den gemensamma nordiska arbetsmarknaden och passtvängets avskaffande, inneburit en starkt ökad utvandrarström, som numera till den allra största delen går till Sverige. Denna utvandringens resultat har blivit, att den finska minoriteten i Sverige numera till sitt antal närmar sig den finlandssvenska befolkningens och att den finska språkminoriteten är den överlägset största i Sverige. Både detta faktum och den omständigheten att avståndet mellan länderna, särskilt med moderna kommunikationer, är obetydligt, gör att man med skäl kan räkna med att det i varje fall med nuvarande utvecklingslinjer för mycket lång framtid kommer att existera en finsk minoritet i Sverige. Under de allra senaste åren har visserligen antalet återinvandrare från Sverige till Finland överstigit flyttarströmmen i motsatt riktning, men nettofluktuationerna i den sverigefinska befolkningens storlek har trots allt varit obetydliga. Detta i kombination med det växande antalet invandrare från Finland som erhållit svenskt medborgarskap visar att den finska befolkningen i Sverige har kommit för att stanna.

Ehuru huvudansvaret för den sverigefinska befolkningens utbildning givetvis måste ligga på det svenska samhället, kan inte heller Finland fränkänna sig ett delansvar för lösandet av dessa frågor. Ett samarbete mellan länderna är nödvändigt även av rent praktiska skäl. En utbyggnad av finsk undervisning i Sverige kan inte ske utan att man tillgodogör sig erfarenheter och lösningsmodeller som finns att tillgå i Finland. Finland har även rika erfarenheter när det gäller lösandet av en relativt stor språklig minoritets problem. Varje språklig eller annan kulturell minoritets huvudproblem utgörs till väsentlig del just av utbildnings- och andra kulturspörsmål. Kulturutskottet ser medlemsförslaget som ett av uttrycken för att politiker i både Finland och Sverige delar denna uppfattning.

Den avgörande hänsynen då man går att lösa problem inom skolväsendet bör enligt kulturutskottets mening vara omsorgen om den enskilda eleven. Detta är en allmän målsättning, men den får en speciell innebörd då det gäller barn, som har ett annat modersmål än majoriteten av den omgivande miljöns befolkning. Språket är nämligen icke endast ett kommunikationsmedel, utan någonting långt mera, en faktor som i hög grad bidrar till att forma personligheten. Det är därför ytterst viktigt, att individen i början av sin utveckling verkligen lär sig behärska sitt modersmål.

Möjligheter till hemspråksundervisning skapades i Sverige för invandrabarnen genom ett beslut år 1968. Först under de senaste åren har denna undervisning fått större omfattning. Invandrarutredningen har föreslagit, att kommunerna skall ges skyldighet att anordna modersmålsundervisning för elever med annat modersmål än svenska, medan denna undervisning skall vara frivillig för eleven själv. Kulturutskottet finner anledning att instämma i denna uppfattning. Utskottet finner även, att det antal undervisningstimmar som anslagits för hemspråksundervisning i skolan (2 veckotimmar) är för lågt. Samtidigt som undervisningen i finska utbygges borde även stödundervisning på finska i andra ämnen i ökad utsträckning införas. Det finns även starka skäl för att överväga, om icke inrättandet av särskilda finska klasser borde genomföras, åtminstone på sådana orter, där tillräckligt elevunderlag föreligger. De problem som uppstår på grund av att antalet finska elever är för litet för att undervisning i och på finska skall kunna anordnas, bör kunna lösas genom mellankommunalt samarbete. Härvid kommer såväl ambulerande lärare som internatskolor, närmast på gymnasienivå, i fråga.

Särskilda omsorger bör ägnas undervisningen av de finska barnen i daghem och förskolor. Inom dessa skolformer är invandrarundervisningen ännu i sin början.

Tillgången på lärare har länge varit ett av de största problemen när det gäller undervisningen i och på finska i Sverige. Under en övergångsperiod synes den enda möjligheten att trygga tillgången till sådana lärare vara att fortsätta rekryteringen i Finland. Det intressanta försök som inletts med utbildning av lärare i Sverige för den finska undervisningens behov bör emellertid kunna ge vissa lättnader i situationen redan om några år. På längre sikt torde detta vara den lösning som är att rekommendera, även om lärarutbyte med Finland givetvis även i framtiden lämpligen kan fortsätta.

Kulturutskottet vill även understryka betydelsen av att avlönings- och anställningsvillkoren för de lärare, som undervisar finska barn i Sverige, förbättras. En vidgad undervisning i och på finska bör möjliggöra inrättandet av flera fasta tjänster för sådana lärare. De formellt inkompetenta lärarna bör ges möjlighet att genom kompletteringsut-

bildning vinna behörighet, och examina som avlagts i Finland bör utan vidare kunna ge behörighet, i enlighet med de principer som bör vara allmänt gällande i Norden. Slutligen bör Sverige och Finland gemensamt överenskomma om att tjänsteår och till dem knutna förmåner bör få räknas till godo i bägge länderna, oberoende av var arbetet utförts.

Behovet av läromedel för den finska undervisningen i Sverige är mycket stort. En del av detta behov kan troligen tillgodoses genom effektiviserad information om sådant material som redan står att få. En lösning på längre sikt fordrar emellertid aktiva åtgärder. När det gäller läroböcker bör man troligen använda sig av en lösning som kombinerar såväl användning av i Finland framställda böcker, böcker som översatts från svenska i Sverige och särskilt för detta ändamål framställda finska läroböcker, anpassade till den svenska skolans läroplaner. När det gäller annat undervisningsmaterial, bl. a. AV-medel, kan en väsentlig förbättring troligen uppnås till ringa kostnader, om man förbättrar möjligheterna att distribuera sådant material som lån över riksgrensarna. Medlemsförslag om åtgärder i denna riktning har väckts inom rådet (*Sak A 442/k*).

Det synes även kulturutskottet rimligt, att det organisatoriska samarbetet mellan skolmyndigheterna i Sverige och Finland stärkes. I detta avseende kan man, såsom skolstyrelsen framhållit, ge personell förstärkning till de centrala skolämbetsverken för att möjliggöra intensivare kontinuerligt samarbete. En annan möjlighet är att ge Finsk-svenska utbildningsrådet, som utfört ett viktigt arbete, förstärkta resurser.

Utskottet önskar även understryka betydelsen av att de skolpolitiska åtgärderna kompletteras med åtgärder som har en stimulerande effekt på barnens språkliga färdigheter både i finska och svenska. I remissmaterialet har bl. a. betonats vikten av att skol- och folkbiblioteken tillhandahåller tillräckligt urval av finskspråkig litteratur m. m. Utskottet vill för sin del i detta sammanhang särskilt betona vikten av att den finskspråkiga TV-servicen i Sverige utbygges i enlighet med riktlinjerna i Nordiska rådets rekommendation *nr 20/1971* ang. utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige. Televisionens betydelse när det gäller att upprätthålla en levande och mångsidig kunskap i modersmålet i en miljö, där huvuddelen av kontakterna i övrigt upprätthålles på ett annat språk (i detta fall svenska), kan icke överskattas.

Slutligen vill utskottet framhålla, att frågan om undervisning i finska även kan ha betydelse för andra än de sverigefinska barnen. Det bör, såsom även invandrarutredningen tänker sig saken, vara möjligt för barn med svenska som modersmål att om de så önskar följa undervisningen i bl. a. finska. Detta har betydelse inte minst för den finlands-svenska invandrargruppen. Det har nämligen visat sig att avsaknad av

kunskaper i finska ofta är ett nästan oöverstigligt hinder för återflyttning till Finland, i synnerhet för barn som redan kommit relativt långt i sin skolgång (i de svenskspråkiga skolorna i Finland inleds obligatorisk undervisning i finska i grundskolan redan under tredje skolåret).

Med hänvisning till vad som ovan anförts, får kulturutskottet föreslå,

att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar

1. regeringen i Sverige att i samråd med Finlands regering vidtaga åtgärder för att öka möjligheterna för de i Sverige bosatta finska barnen att erhålla undervisningen i och på sitt modersmål samt
2. regeringarna i Finland och Sverige att vidtaga åtgärder för att trygga rekryteringen av tvåspråkiga lärare.

Reykjavík den 15 februari 1975

<i>Tönnés Madsson Andenæs (A)</i>	<i>Jo Benkow (H)</i>
<i>Per Borten (Sp)</i>	<i>Mauno Forsman (Sd)</i>
<i>Gylfi P. Gíslason (A)</i> Förman	<i>Svend Haugaard (RV)</i>
<i>Elsi Hetemäki (Kok)</i>	<i>Paul Jansson (s)</i>
<i>Kalevi Kivistö (Skdl)</i>	<i>Essen Lindahl (s)</i>
<i>Ingemar Mundebo (fp)</i>	<i>Robert Pedersen (S)</i>
<i>Nikolaj Rosing (Grønl.)</i>	<i>Liv Stubberud (A)</i>
<i>Per Olof Sundman (c)</i>	<i>Folke Woivalin (ÅS)</i>

Medlemsförslag

om samnordisk vidareutbildning av sjuksköterskor

(Väckt av Martin Buvik, Eric Carlsson, Kåre Kristiansen, Grethe Lundblad och Anna-Greta Skantz)

Nordiska rådet har vid olika tillfällen aktualiserat frågor som berör sjuksköterskeyrket. I rekommendation nr 15/1958 förordades en gemensam nordisk arbetsmarknad för sjuksköterskor. Företrädare för Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar överenskom sedermera år 1968 om att upprätta en fri nordisk arbetsmarknad för sjuksköterskor. Avtalet trädde i kraft i augusti 1970.

Vid Nordiska rådets 15:e session i Helsingfors år 1967 behandlades ett medlemsförslag om högre utbildning av sjuksköterskor. Socialpolitiska utskottet konstaterade i sitt betänkande över medlemsförslaget, att nordiska sjuksköterskor som önskade vidareutbildning på akademisk eller därmed jämförbar nivå var hänvisade till studier i länder utom Norden. Behov av en dylik vidareutbildning förelåg följaktligen. Antalet sjuksköterskor i vart och ett av de nordiska länderna, som kunde antas vara intresserade av högre utbildning var dock för litet för att utgöra underlag för i nationell regi anordnade kurser. Enligt utskottets mening tedde sig ett nordiskt samgående därför motiverat. Utskottet pekade vidare på möjligheten att den föreslagna vidareutbildningen förlades till Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg. Med anledning av den rekommendation som Nordiska rådet sedan antog (*rek.nr 19/1967*), tillsattes en arbetsgrupp med representanter från Danmark, Finland, Norge och Sverige. Arbetsgruppen avgav i maj 1973 sin rapport, vilken publicerats under titeln "Høyere utdanning av sykepleiere" (*NU 1974: 7*).

I arbetsgruppens rapport diskuteras olika sätt att organisera en nordisk vidareutbildning för sjuksköterskor utifrån tre grundläggande principer:

- 1) att högre utbildning av sjuksköterskor bör organiseras på samma sätt som högre utbildning för andra, motsvarande yrkeskategorier,
- 2) att undervisningen bör vila på vetenskaplig grund, vilket i sin tur förutsätter att det bedrivs forskning vid utbildningsinstitutionen samt
- 3) att undervisningen även bör vända sig till annan personal inom hälso- och sjukvården än sjuksköterskor.

Följande ämnen föreslås ingå i en samnordisk högre utbildning för sjuksköterskor:

- a) medicinsk sociologi, b) hälsovårdens organisation, planläggning och ekonomi, c) samhällskunskap med tonvikten lagd vid offentlig ad-

ministration och förvaltning samt samhällsplanering, d) hälso- och socialpolitik, e) databehandling, f) arbetspsykologi och personaladministration, g) socialmedicin och h) sjukvård.

Arbetsgruppen förordar, att den planerade undervisningen knyts till Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg (NHH). Detta förefaller att vara en god lösning, då det vid NHH redan bedrivs undervisning i några av de ämnen som enligt arbetsgruppens mening bör ingå i en högre utbildning av sjuksköterskor. Därtill finns vid hälsovårdshögskolan ett betydande mått av erfarenheter samlade på hälsovårdsundervisningens område. Göteborg erbjuder som lokaliseringsort flera betydelsefulla fördelar. Staden ligger centralt och har ett universitet, vilket skapar goda möjligheter för samarbete beträffande såväl undervisning som forskning.

Enligt arbetsgruppens mening bör man vid utbildningens uppläggning ta hänsyn till de svårigheter som föreligger för sjukvårdspersonalen att ta längre tids tjänstledighet. En möjlighet är därvid att visst kursmaterial utsänds till deltagarna i förväg. Undervisningens totala längd bör omfatta ett akademisk läsår. Den inom nationell sjuksköterskeutbildning förekommande uppdelningen i en administrativ och en pedagogisk utbildningslinje bör bortfalla. Antalet kursdeltagare beräknas till 30 varje år.

Arbetsgruppen lägger stor vikt vid att forskningsmöjligheter skapas vid Nordiska hälsovårdshögskolan. Nordiska rådet förordade detsamma i rekommendation nr 28/1970 om forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan. Denna rekommendation resulterade i att hälsovårdshögskolans styrelse tillsatte en utredning med uppgift att överväga mål och riktlinjer för dess framtida verksamhet. Utredningen framlade sitt betänkande våren 1973 (*NU 1973: 18*) och föreslog i sitt huvudalternativ att forskning förläggs till högskolan.

Möjligheterna till högre utbildning för sjuksköterskor i Danmark, Finland, Norge och Sverige är otillräckliga, varför det blivit vanligt att denna undervisning fått sökas utom Norden, t. ex. i USA, England eller Kanada. För en gemensam nordisk utbildning talar vidare att antalet sjuksköterskor, som varje år kan beräknas önska vidareutbildning i vart och ett av de fyra länderna inte utgör ett tillräckligt underlag för en i nationell regi anordnad utbildning.

Mot denna bakgrund synes det angeläget att de nordiska länderna gemensamt organiserar och finansierar den av arbetsgruppen föreslagna fortbildningen för sjuksköterskor.

Under återopande av vad som ovan anförts hemställer vi,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att på grundval av det förslag som framlagts i *NU 1974: 7* verka

för att en samnordisk högre utbildning av sjuksköterskor kommer till stånd.

Oslo och Stockholm den 4 september 1974

Martin Buvik (H) Eric Carlsson (c) Kåre Kristiansen (Kr.F.)
Grethe Lundblad (s) Anna-Greta Skantz (s)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 523)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över medlemsförslaget

Till Nordiska rådets socialpolitiska utskott har hänvisats ett medlemsförslag om samnordisk vidareutbildning av sjuksköterskor. Medlemsförslaget har behandlats vid socialpolitiska utskottets möten i Köpenhamn den 9 januari 1975 och i Reykjavík den 15 februari 1975.

1. Inledning

Nordiska rådet har vid ett flertal tillfällen aktualiserat frågor som berör sjuksköterskeyrket. Avtal om en fri nordisk arbetsmarknad för sjuksköterskor trädde i kraft i augusti 1970. I rekommendation nr 19/1967 uppmanades regeringarna att undersöka förutsättningarna för en samnordisk högre utbildning av sjuksköterskor. Den med anledning av rekommendationen tillsatta arbetsgruppen framlade i maj 1973 en rapport "Høyere utdanning av sykepleiere" (NU 1974: 7). I denna rapport skisseras olika sätt att organisera en samnordisk vidareutbildning av sjuksköterskor. Tre grundläggande principer har varit vägledande för arbetsgruppen. (1) Utbildningen bör vara organiserad på likartat sätt som högre utbildning för andra, motsvarande yrkeskategorier. (2) Utbildningen bör vila på vetenskaplig grund, vilket förutsätter att forskning bedrivs vid utbildningsinstitutionen. (3) Undervisningen bör även vända sig till annan personal inom hälso- och sjukvården än sjuksköterskor.

Arbetsgruppen förordar i sin rapport att den planerade undervisningen förläggs till Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg. Undervisningen föreslås omfatta ett akademiskt läsår. Antalet deltagare anges till 30 per år.

Möjligheterna till vidareutbildning för sjuksköterskor i Danmark, Finland, Norge och Sverige är otillräckliga, varför denna utbildning hittills fått sökas utanför Norden. Genom att det i varje enskilt nordiskt land saknas underlag för en i nationell regi bedriven vidareutbildning borde denna, enligt förslagsställarna, med fördel kunna samordnas på nordisk basis. I medlemsförslaget hemställs sålunda, att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att på grundval av det förslag som framlagts i NU 1974: 7 verka för att en samnordisk högre utbildning av sjuksköterskor kommer till stånd.

2. Remissyttranden

Remissyttranden har inkommit från följande myndigheter och organisationer:

Nordiska hälsovårdshögskolan (NHH)
Sjuksköterskors samarbete i Norden (SSN)

Danmark

Indenrigsministeriet
Dansk Sygeplejeråd

Finland

Undervisningsministeriet
Social- och hälsovårdsministeriet
Yrkesutbildningsstyrelsen
Ålands landskapsstyrelse
Finlands stadsförbund
Finlands sjuksköterskeförbund r. f.
Stiftelsen för sjuksköterskeutbildning
Helsingfors finska sjukvårdsinstitut

Norge

Kirke- og undervisningsdepartementet
Sosialdepartementet
Agder distrikthøgskole
Norske kommuners sentralforbund
Norsk sykepleierforbund

Sverige

Socialstyrelsen
Skolöverstyrelsen (SÖ)
Statens institut för högre utbildning av sjuksköterskor (SIHUS)
Landstingsförbundet
Svensk sjuksköterskeförening

2.1. Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget

Sjuksköterskors Samarbete i Norden (SSN), som till sitt yttrande fogat remissvar från Dansk Sygeplejeråd, Finlands sjuksköterskeförbund r. f., Norsk sykepleierforbund och Svensk sjuksköterskeförening, konstaterar, att yttrande från dess isländska medlemsorganisation saknas. På Island finns dock universitetsutbildning för sjuksköterskor, vilken leder till en B.S.-grad i hälso- och sjukvård. SSN tillstyrker medlemsförslaget.

Nordiska hälsovårdshögskolan (NHH) inleder sitt remissvar med en redovisning av vissa uppgifter om sjuksköterskornas deltagande i högskolans verksamhet. Under de senaste 20 åren har således 244 nordiska sjuksköterskor genomgått kurser vid NHH, varav 60 från Danmark, 56 från Finland, 79 från Norge och 49 från Sverige. Komplet s. k. ämbetsläkarutbildning på 3×2 månader har genomgåts av 18 nordiska

sjuksköterskor och kursen i sjukvårdsadministration, som erbjudits sedan 1968, av 29 sjuksköterskor. I den vårterminen 1974 på försök anordnade kursen i hälso- och sjukvårdens administration deltog 4 sjuksköterskor.

Förslag om Nordiska hälsovårdshögskolans framtida verksamhet framlades våren 1973 av en för ändamålet särskilt tillsatt arbetsgrupp. Sedan detta förslag varit ute på remiss tillsattes år 1974 en ny nordisk arbetsgrupp med uppgift att utforma ett slutligt förslag till framtida verksamhet vid högskolan. Utgångspunkten har därvid varit att den utbildning som ges vid NHH skall vara jämförbar med motsvarande anglosaxisk utbildning samt att forskning skall bedrivas vid högskolan. Arbetsgruppens slutrapport föreligger ännu ej, varför förslaget om en samnordisk vidareutbildning av sjuksköterskor förlagd till NHH endast kan relateras till de preliminära framtidsplanerna för hälsovårdshögskolan. Det synes dock sannolikt att utbildning av den typ som anges i medlemsförslaget på ett naturligt sätt kan inpassas i skolans framtida verksamhet.

Angeläget är, att den integrering av undervisningen för olika yrkeskategorier, som sedan många år varit en av skolans kännemärken, kommer till stånd även i fortsättningen och då även inom den högre utbildningen av sjuksköterskor. Med relativt små justeringar torde hälsovårdshögskolan kunna erbjuda en vidareutbildning av sjuksköterskor, som kan jämföras med motsvarande internationella utbildning. Genom att forskningsmöjligheterna avses bli utökade kommer undervisningen också fortsättningsvis att vila på vetenskaplig grund. De i medlemsförslaget uppräknade ämnena återfinns redan nu i högskolans kursutbud. Möjligheterna att anordna en kurs i sjukvårdsplanering diskuteras. En fullständig vidareutbildning av nordiska sjuksköterskor vid NHH borde kunna omfatta fyra kurser om vardera två månader, dvs totalt ett akademiskt läsår.

Följande ämnen föreslås ingå: epidemiologi och biostatistik, socialmedicin och preventiv medicin, administration och planering samt fördjupningskurs i sjukvårdsplanering. Elever vid NHH erhåller för närvarande utan ansökan ett stipendium på 1 300 skr/månad.

Danmark

Dansk Sygeplejeråd tillstyrker medlemsförslaget. Organisationen framhåller: (1) att det bör arbetas vidare med förslaget i NU 1974: 7 t. ex. genom tillsättandet av en särskild arbetsgrupp, (2) att realförhandlingar bör inledas om inrättandet av en lärostol i sjukvård, (3) att det inte är en självklar sak att utbildningen skall förläggas till Nordiska hälsovårdshögskolan samt (4) att utbildningen bör koncentreras till ämnet sjukvård i högre grad än vad som framgår av rapporten.

Beträffande bakgrunden till utredningen konstaterar organisationen att

Island inte haft tillfälle att uttala sig om förslaget och att även om huvudinställningen till förslaget varit positivt, så har åsiktsskillnader framkommit beroende på de olikartade behoven i de enskilda nordiska länderna. Den i utredningen använda terminologien "högre utbildning", "vidareutbildning" och "efterutbildning" synes ha olika innebörd från land till land.

Organisationen instämmer i att utbildningen bör läggas upp så att olika personalgrupper kan delta i den, men faktum kvarstår att läkare och sjuksköterskor kommer att intaga en särställning, jämfört med den administrativa personalen, genom sitt ansvar för den fortlöpande ämnesmässiga utbildningen.

En närmare redogörelse beträffande de krav som skall ställas på lärarna inom den tilltänkta utbildningen efterlyses. Ämnet sjukvård bör ges en starkare ställning. Det bör övervägas om inte en immateriell högskola kunde ge större fördelar än ett förläggande till NHH, som synes inrikta sin verksamhet mera på administration än på pedagogik och sjukvård. Skall undervisningen genomföras vid NHH måste kvalificerade sjuksköterskor redan i ett inledningsskede knytas till högskolan för att säkra att sjuksköterskornas behov inte kommer i andra hand.

Finland

Yrkesutbildningsstyrelsen finner att det aktuella förslaget skulle kunna fylla en del av behovet av akademisk vidareutbildning för hälsovårdspersonal. Den egentliga högskoleutbildningen och den vetenskapliga forskningen bör emellertid också i fortsättningen anordnas på nationell nivå i enlighet med varje lands egna behov. Den samnordiska utbildningen får inte bli ett alternativ till den utbildning som ges i hemlandet. I medlemsförslaget anges inte på vilket sätt som den nordiska utbildningen skulle anknytas till utbildningen inom hälsovårdssektorn i Finland. Denna fråga bör utredas. Utbildningen bör förläggas till Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg, som har erfarenhet av samnordisk undervisning. Vad beträffar utbildningsprogrammets inriktning så bör också andra grupper av sjukvårdspersonal än sjuksköterskorna omfattas. Längden på utbildningen, ett år, är rimlig förutsatt att deltagarna har avlagt examina i hemlandet samt besitter tillräcklig praktisk erfarenhet inom sina respektive specialområden. Att utbildningen fördelas på flera perioder kan vara positivt. Personliga kursprogram bör göras upp för deltagarna. Sjukvård bör vara ett eget ämne med en särskild lärostol. Undervisningen bör inriktas på vidareutbildning inom för nordisk sjukvård aktuella problemområden. Deltagarna bör ges ekonomiskt stöd under studietiden. Nordiska hälsovårdshögskolan bör bli ett centrum för koordinering och forskning inom den nordiska och internationella hälsovårdens område, anser *Yrkesutbildningsstyrelsen*.

Finlands stadsförbunds byrå är i princip positivt inställd till nordiskt samarbete i fråga om vidareutbildningen av sjuksköterskor. Behovet av vidareutbildning är så pass stort och delvis bundet till det egna landet att inrättandet av en samnordisk utbildning inte blir av avgörande betydelse. Samnordisk vidareutbildning kan dock vara till gagn vad gäller utbyte av erfarenheter och för att kunskap som erhålles i ett land skall kunna överföras till ett annat nordiskt land. Utbildningen inom Finland inom det aktuella området måste dock fortsätta i samarbete med vidareutbildningen för läkare.

Ålands landskapsstyrelse erinrar om det betänkande om den finländska hälsovårdsutbildningen som avlämnades hösten 1973 och i vilket påpekas, att vidareutbildningen bör anordnas för alla inom sjukvården verksamma personalkategorier. 1973—74 anordnas för första gången pedagogisk-administrativ utbildning vid Helsingfors svenska sjukvårdsinstitut, men de som genomgått denna utbildning saknar möjlighet att fördjupa sina studier i Finland. Mot denna bakgrund och då ett klart behov föreligger av forskning och utbildning på ifrågavarande område förordar landskapsstyrelsen en utbyggnad av undervisningen vid Nordiska hälsovårdshögskolan i enlighet med riktlinjerna i NU 1974: 7.

Norge

Socialdepartementet stöder förslaget om att anordna en högre utbildning i administration och undervisning för sjuksköterskor som bygger på den nationella utbildningen. Denna utbildning bör samordnas för olika personalkategorier inom hälsovården. Förslaget att förlägga denna vidareutbildning till NHH tillstyrkes.

Norsk sykepleierforbund tillstyrkte med stor tillfredsställelse det medlemsförslag som låg till grund för rekommendation nr 19/1967 i vilken de nordiska regeringarna uppmanades att undersöka förutsättningarna för en gemensam nordisk högre utbildning av sjuksköterskor.

I samtliga nordiska länder finns idag institut eller skolor för högre utbildning av sjuksköterskor. Företrädesvis har inriktningen av undervisningen varit mot administration, pedagogik och professionell sjukvård. Utbildningen ligger på akademisk nivå, men med undantag för den danska högskolan i Århus, som är knuten till Århus universitet, står universiteten inte som ansvariga för utbildningen.

Förbundet hyser uppfattningen, att ett gemensamt nordiskt utbildningsprogram för sjuksköterskor skulle utgöra ett värdefullt utbildningsinitiativ. Utbildningen bör ske på institutionell basis antingen i form av en högskola eller en institution med nära anknytning till ett universitet. Tonvikten bör ligga på administration och pedagogik. En nordisk utbildning kommer att medverka till en djupare förståelse för

sjukvården i dess helhet. Emellertid kan den kursuppläggning som skisseras i det framlagda förslaget inte accepteras. Kurserna är för löst sammanfogade och målsättningen för diffus. Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg meddelar undervisning inom en rad ämnen som är av intresse för den högre sjuksköterskeutbildningen. Förbundet har inga invändningar emot att en samnordisk högre utbildning i administration och pedagogik inom hälsoväsendet förläggs till Göteborg, eventuellt till NHH. En förutsättning är emellertid att verksamheten blir en integrerad del av ett högskolesystem. Lärarstaben måste ha samma kvalifikationer som gäller inom övriga delar av detta undervisnings-system. Skolan bör ledas av en egen styrelse, ha egen budget, få kvalificerade sjuksköterskor som lärare samt hämta sina lärarkrafter från vart och ett av medlemsländerna.

Norske kommuners sentralforbund stöder tanken på en samnordisk utbildning av sjuksköterskor. Innan man arbetar vidare med saken bör det dock övervägas vilka faktiska möjligheter som föreligger för att anordna utbildningen vid norska utbildningsinstitutioner. Förbundet är enigt i att en högre utbildning av sjuksköterskor bör samordnas med vidareutbildning av annan hälsovårdspersonal. Uppläggningsen med en omfattning på ett akademiskt läsår tillstyrkes, likaså uppdelningen i två eller flera kurser med mellanliggande självstudieperioder. Om ett samnordiskt alternativ är ändamålsenligt på lång sikt utgår förbundet ifrån att en lokalisering till Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg är lämplig.

Sverige

Socialstyrelsen erinrar om, att ett nytt förslag till högskoleutbildning i Sverige — U 68 — är ute på remiss. Enligt U 68 kommer sjuksköterskor att kunna genomgå såväl pedagogisk som administrativ utbildning vid svenska högskolor. U 68 medför således helt nya möjligheter till högskoleutbildning för sjuksköterskor. Såsom anges i NU 1974: 7 kan det emellertid utöver nationell högre utbildning finnas behov av akademisk utbildning på nordisk nivå. Denna kan med fördel förläggas till NHH i Göteborg. Efter vad socialstyrelsen erfarit har den arbetsgrupp som utreder Nordiska hälsovårdshögskolans framtida verksamhet övervägt att införa en särskild utbildning i vårdarbetets teknik och organisation. Denna kurs torde överensstämja med vad som i NU 1974: 7 benämnes kurs i sjukvård. Den uppdelning i sjukvård och övrig hälso- och sjukvård som framskyntar i utredningen ställer sig socialstyrelsen dock tveksam till. För att den föreslagna utbildningen skall ligga på en hög nivå är det nödvändigt att forskningsresurser knyts till NHH. Pedagogisk utbildning för sjuksköterskor bör dock ske på nationell basis vid pedagogiska institutioner eller lärarhögskolor.

Statens institut för högre utbildning av sjuksköterskor (SIHUS) finner det angeläget, att en samnordisk, funktionsorienterad vidareutbildning av sjuksköterskor och annan personal inom hälso- och sjukvården kommer till stånd. Utbildningen bör förläggas till Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg och organiseras utifrån de principer som anges i medlemsförslaget. Utbildningens totala längd, ett akademiskt läsår, tillstyrkes. Förutsättningar bör skapas för forskning inom hälso- och sjukvården med inriktning mot vårdfunktionsområdet.

Skolöverstyrelsen (SÖ) understryker, att tillgängliga resurser inom hälso- och sjukvården bör fördelas på ett adekvat sätt för att komma så många människor till del som möjligt. Sjuksköterskorna tillhör de yrkeskategorier inom hälso- och sjukvårdssektorn som i stor utsträckning fått sitt funktions- och ansvarsområde utökat.

De ämnen som föreslås i NU 1974: 7 tillgodoser, enligt SÖ:s mening, behovet av fördjupade och breddade kunskaper, men måste ses över i takt med de förändringar som skett sedan utredningsarbetet startade. Hänsyn bör tas också till kommande beslut på högskoleområdet i Sverige. För att sjuksköterskorna skall kunna medverka i ett fruktbara utvecklingsarbete är det av stor betydelse att forskning bedrivs inom de föreslagna ämnesområdena.

Den föreslagna vidareutbildningen för sjuksköterskor finns för närvarande ej i Norden utan högre utbildning har erhållits på i huvudsak tre sätt: (a) i begränsad omfattning har sjuksköterskor kunnat genomgå kurserna för tjänsteläkare vid Nordiska hälsovårdshögskolan (NHH), (b) yrkesinriktade kurser i hälso- och sjukvårdsadministration avsedda bl. a. för förvaltnings- och vårdpersonal (20 poäng) har skapats vid universiteten och (c) studier på akademisk nivå t. ex. i USA.

SÖ tillstyrker att utbildningen förläggs till Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg och sker i nära samarbete med universitets- och högskolemyndigheter. En samordning av resurserna ger såväl organisatoriska som ekonomiska vinster. Vidare ligger det ett stort värde i att olika yrkesgrupper under utbildningstiden får tillfälle till kontakter med varandra. Planeringen bör ske mot bakgrund av den rapport om Nordiska hälsovårdshögskolans framtida verksamhet som utgavs i NU-serien som 1973: 18. Av betydelse i sammanhanget är, att den högre utbildningen av sjuksköterskor ger reella resurser både lokalmässigt och ekonomiskt.

Svensk sjuksköterskeförening konstaterar, att utvecklingstendenserna i de nordiska länderna går mot ett inlemmande av sjuksköterskeutbildningen i högskoleväsendet. Enligt U 68:s förslag kommer den aktuella utbildningen att ligga inom högskolornas vårdsektor. Den i medlemsförslaget skisserade utbildningen får därför ses närmast som en vidareutbildning för akademiker.

De sjuksköterskor som kommer att söka sig till dessa kurser kommer att vara välutbildade och nivåmässigt jämställda med andra kategorier,

som nu utbildas vid hälsovårdshögskolan, t. ex. läkare och sjukvårdsadministratörer. Den föreslagna studietiden, ett akademiskt läsår, bör förläggas så att studierna sker i ett sammanhang. Vårdprocessen bör vara huvudämnet och de övriga i rapporten uppräknade ämnena utgöra hjälpsämen till detta. Vårdarbetets betydelse har hittills inte uppmärksamats i någon större utsträckning i Sverige, vilket knappast är försvarsbart i längden.

Sjuksköterskeföreningen föreslår att platsantalet i ett inledande skede begränsas till 20 per år och tillstyrker att deltagarna erhåller stipendier på samma villkor som övriga deltagare vid NHH:s kurser. Verksamheten vid NHH bör ledas av en gemensam styrelse, men därtill bör ett utbildningsråd upprättas. Kursledaren bör vara en högt kvalificerad sjuksköterska och forskare. Ledaren för utbildningsadministrationen bör ha gedigna kunskaper i administration och pedagogik. Moderna undervisningsmetoder bör prövas vid hälsovårdshögskolan. En lärostol i sjukvård bör inrättas.

2.2. Remissinstanser som ställer sig tveksamma eller avstyrker medlemsförslaget

Finland

Undervisningsministeriet framhåller, att det tagit lång tid att utarbeta betänkandet NU 1974:7, som för Finlands del idag ter sig förhållandevis föråldrat och oändamålsenligt. Sjukvårdspersonalens utbildningsfrågor har i Finland behandlats inom en rad kommittéer, kommissioner och arbetsgrupper. År 1971 tillsattes en kommitté med uppgift att göra upp en helhetsplan för revideringen av hälsovårdspersonalens utbildning. Kommittén framlade sitt betänkande år 1973 med förslag till akademisk utbildning för sjukvårdspersonalen. Sjuk- och hälsovårdspersonal, fysioterapeuter, röntgenskötare m. fl. skulle erbjudas möjligheter till akademiska studier inom sitt specialområde.

Enligt ministeriets uppfattning saknas det i arbetsgruppens rapport klart angivna målsättningar för den tilltänkta nordiska vidareutbildningen för sjuksköterskor. Är examen tänkt att vara inriktad på administration, undervisning eller forskning? Det föreslagna utbildningsprogrammet motsvarar inte de krav som kan uppställas på en högskoleutbildning bland annat genom att undervisningen i metodiska ämnen inte är till fyllest. Att man i de nationella utbildningsprogrammen skulle sammanföra den administrativa och den pedagogiska linjen kan inte heller förordas. Den föreslagna utbildningstiden är för kort. Den planerade kandidatexamen i hälsovård i Finland kommer att kräva två års studier.

Inom samtliga nordiska länder torde utbildningen inom hälsovårdssektorn komma att öka kraftigt. Fram till 1979 kan 330 nya lärartjäns-

ter komma att krävas i Finland. Det föreslagna antalet platser, 30, kan därmed inte tillgodose ens det finländska behovet. Samtidigt kan vissa språksvårigheter uppkomma vid studier utomlands. Slutligen framhåller ministeriet, att antalet tillfrågade remissinstanser i Finland borde varit större.

Social- och hälsovårdsministeriet anser, att ifall medlemsförslaget avser högre utbildning på högskolenivå som syftar till avlagd examen bör denna genomföras på nationell nivå. Undervisning inom hälsovård bör i så stor utsträckning som möjligt genomföras enligt de principer som gäller för övrig högskoleundervisning. På så sätt främjas en växelverkan mellan studeranden inom olika utbildningsområden. Eftersom Nordiska hälsovårdshögskolans framtida organisation är under omprövning kan ministeriet inte ta ställning till förslaget i den del det berör högskolan. Högre utbildning av sjuksköterskor bör ske på nationell nivå under det att sådana samnordiska utbildningskurser inom hälsovården, som kan genomföras i form av seminarier, bör utvecklas på nordisk nivå.

Helsingfors finska sjukvårdsinstitut finner det nödvändigt att utveckla den nordiska vidareutbildningen av sjuksköterskor. Vid sidan av den i medlemsförslaget omnämnda administrativa och pedagogiska utbildningen borde man på samnordiskt plan också utveckla forskarutbildningen inom olika fackområden, t. ex. fysioterapi, sjukvård och hälsovård.

I och med att arbetsgruppen tillsatts så tidigt som 1967 har dess förslag blivit passerat av utvecklingen. Den i förslaget omnämnda utbildningen ges vid sjukvårdsläroanstalter på läroverksnivå. Behov av samnordisk vidareutbildning torde framförallt finnas bland de sjuksköterskor som fått administrativ eller pedagogisk utbildning. Ämnesförteckning är såväl i sin helhet som i sina detaljer inte i överensstämmelse med de krav som bör uppställas på en dylik utbildning. Kursformen är för stel och borde ersättas av ett modultänkande anpassat efter behoven hos dem som söker denna utbildning. Utbildningen bör således anpassas till ett individuellt studieprogram. Då den årliga antagningskapaciteten föreslås bli 30 personer kan den skisserade utbildningen endast bli ett komplement till på nationellt plan meddelad utbildning.

Stiftelsen för sjuksköterskeutbildning finner, att nuvarande hälsovårdstjänster förutsätter att sjuksköterskeutbildningen specialiseras så att den täcker olika ansvarsnivåer och vårdsektorer. Varje land bör dock självt utveckla sin grund-, vidare- och specialutbildning i överensstämmelse med sina behov.

Tanken på en högre utbildning av sjuksköterskor på samnordisk nivå uppstod för ett par årtionden sedan, men i den nu föreslagna formen förefaller denna utbildning inte vara ändamålsenlig och medför ingenting nytt jämfört med vad som ingår i nationella utbildningsprogram.

Förekomsten av Nordiska hälsovårdshögskolan skapar förutsättningar för samnordisk vidareutbildning av sjuksköterskor på andra grunder.

Utvecklandet av hälsovårdstjänster förutsätter att ansvariga personer behärskar hälsovårdssektorn som helhet och innehar sakkunskap inom dess olika sektorer. En dylik utbildning, i vilken kunde ingå forskning, planering, metodutveckling och resultatvärdering, lämpar sig för samverkan mellan de nordiska länderna. För sjuksköterskornas del borde man därför reservera en viss kvot i ett sådant utbildningsprogram. Sammanfattningsvis finner stiftelsen, att det väckta förslaget inte bör förverkligas, utan bör förändras i antydd riktning.

Finlands sjuksköterskeförbund anser, att den allmänna akademiska utbildningen inom hälso- och sjukvården och därmed sammanhängande forskning bör komma till stånd i enlighet med i varje enskilt nordiskt land förekommande behov. För att man skall kunna utveckla hälso- och sjukvårdspolitiken behövs en egen akademisk utbildning, vilket inte blir möjligt enbart genom att högskoleutbildning ges i Göteborg. Den samnordiska utbildningen som ges på akademisk nivå vid NHH i Göteborg bör utvecklas till ett centrum för koordinering och penetrering av gemensamma nordiska och internationella problem inom hälso- och sjukvården.

Norge

Agder distriktshøgskole förordar nationella utbildningsinsatser vid distriktshögskolor och universitet framför en samnordisk vidareutbildning. I alla händelser bör en vidareutbildning för sjuksköterskor förläggas till dylika undervisningsinstitutioner och inte till specialinstitutioner. Undervisningsbehovet inom sjukvårdsområdet är undervärderat.

Kirke- og undervisningsdepartementet hänvisar till yttrandet från *Agder distriktshøgskole*.

Sverige

Landstingsförbundet förklarar sig i princip vara positivt inställt till nordiskt samarbete på utbildningsområdet. För små målgrupper, för vilka det i varje enskilt land inte kan arrangeras utbildning, är det ofta rationellt med en gemensam nordisk utbildning. Emellertid står den svenska högskoleutbildningen inför en genomgripande förändring vilken även påverkar sjuksköterskornas utbildning. Grundutbildning för sjuksköterskor skall ske inom ramen för en hälso- och sjukvårdslinje, vilken inordnas i den nya högskoleorganisationen. Vidare har det sedan 1973 anordnats kurser vid universiteten i hälso- och sjukvårdsadministration på nio orter. Erfarenheterna av denna utbildning har varit goda. Då den i medlemsförslaget åsyftade utbildningen utgör en breddning av innehållet i sjuksköterskeutbildningens traditionella innehåll och på så sätt närmar sig utbildningen för andra yrkesgrupper är förbundet tve-

samt till om den föreslagna utbildningen skall omfatta enbart sjuksköterskor. Det är i dagens läge inte möjligt att ta slutlig ställning till medlemsförslaget, anser förbundet.

2.3. Remissinstans som avstår från att yttra sig

Indenrigsministeriet, Danmark har endast i begränsad omfattning dryftat frågan om samnordisk vidareutbildning av sjuksköterskor med berörda myndigheter och organisationer. Ärendet kommer att remitteras till hälsoväsendets utbildningsnämnd.

3. Utskottet

Nordiska rådet har vid ett flertal tillfällen aktualiserat frågor som berör sjuksköterskeyrket. På grundval av Nordiska rådets rekommendation nr 15/1958 ingicks år 1968 ett avtal mellan Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar om en fri nordisk arbetsmarknad för sjuksköterskor. Avtalet trädde i kraft i augusti 1970. Också för andra yrkesgrupper, t. ex. läkare, tandläkare och farmaceuter, för vilka särskilda behörighetsregler uppställts, har en gemensam nordisk arbetsmarknad kunnat etableras.

Vid Nordiska rådets 15:e session antogs en rekommendation, nr 19/1967, i vilken de nordiska regeringarna uppmanades att undersöka möjligheterna för en samnordisk högre utbildning av sjuksköterskor. En arbetsgrupp tillsattes med representanter från Danmark, Finland, Norge och Sverige, vilken avgav sin rapport i maj 1973. Rapporten har publicerats i NU-serien under titeln "Høyere utdanning av sykepleiere", NU 1974:7. I arbetsgruppens rapport diskuteras organiserandet av en samnordisk vidareutbildning för sjuksköterskor utifrån tre grundläggande utgångspunkter: (a) Högre utbildning av sjuksköterskor bör organiseras på samma sätt som högre utbildning för andra, jämförbara yrkeskategorier. (b) Undervisningen bör vila på vetenskaplig grund, vilket förutsätter att forskning bedrivs vid undervisningsinstitutionen. (c) Undervisningen bör vända sig också till annan personal inom hälso- och sjukvården än sjuksköterskor. Arbetsgruppen föreslår att den tilltänkta undervisningen förläggs till Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg.

Utvecklingen vad gäller utbildning av sjukvårdspersonal har gått utomordentligt snabbt under den tid som förflutit från antagandet av rekommendationen år 1967 och fram till dess att arbetsgruppens rapport förelåg i tryckt skick år 1974.

I alla de nordiska länderna finns institutioner för högre utbildning av sjuksköterskor. Utbildningen ligger ofta på akademisk nivå, men endast i Danmark står ett universitet, Århus, formellt som ansvarig för utbildningen.

I Finland har under senare tid utbildning för hälso- och sjukvårds-

personal behandlats av ett flertal kommittéer, kommissioner och arbetsgrupper. Den år 1971 av statsrådet tillsatta kommittén för utbildning på hälsovårdens område avgav sitt betänkande hösten 1973. I detta förslås att utbildningssystemet inom hälsovårdssektorn blir föremål för genomgripande revision vad avser examina, läroinrättningar och utbildningsadministration. Akademisk utbildning av sjukvårdspersonal bör enligt förslaget inrättas vid universitet och högskolor. Under läsåret 1973/74 anordnades för första gången pedagogisk-administrativ utbildning vid det svenska sjukvårdsinstitutet i Helsingfors. De som genomgått denna utbildning saknar dock tills vidare möjligheter att inom landets gränser fortsätta sina studier inom sjukvården.

I Island finns det sedan år 1973 universitetsutbildning för sjuksköterskor, vilken leder fram till en B. S. grad i hälso- och sjukvård.

I Norge pågår förberedelser för en försöksverksamhet med en ny inriktning av sjuksköterskeutbildningen vid Agder distriktshögskole. Verksamheten väntas starta hösten 1975.

I Sverige har 1968 års utbildningsutredning — U 68 — framlagt sitt förslag till ny högskoleutbildning. Enligt U 68:s förslag kommer sjuksköterskorna att kunna genomgå såväl pedagogisk som administrativ utbildning vid nationella högskolor. Därtill har det sedan år 1973 i Sverige anordnats kurser i hälso- och sjukvårdsadministration, som bland annat vänder sig till sjuksköterskor, på nio orter i landet.

Det kan således konstateras, att rätt omfattande förändringar pågår på utbildningsområdet inom hälso- och sjukvårdssektorn i snart sagt varje nordiskt land.

Enligt utskottets mening talar övervägande skäl för att en samnordisk vidareutbildning av sjuksköterskor bör komma till stånd. Sjuksköterskorna har svårt att erhålla lämplig vidareutbildning i det egna landet och har ofta fått söka denna i utom-nordiska länder t. ex. i USA. I begränsad omfattning har dock sjuksköterskor getts möjlighet att genomgå Nordiska hälsovårdshögskolans kurser för tjänsteläkare.

Ett annat skäl som talar för en samnordisk vidareutbildning är de ökade möjligheterna till utbyte av erfarenheter länderna emellan som därmed åstadkommes. Därtill torde det vara lättare att rekrytera kvalificerad undervisningspersonal om de nordiska länderna går samman.

Från ett flertal håll har det starkt understrukits att ämnet sjukvård bör ingå som ett huvudämne i en vidareutbildning för sjuksköterskor. Önskemål har uttalats om att inrätta en lärostol i detta ämne. Dessa synpunkter kan utskottet instämma i.

Enligt förslaget i NU 1974:7 bör en samnordisk vidareutbildning för sjuksköterskor förläggas till Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg. Detta synes utskottet naturligt mot bakgrund av att det under de senaste 20 åren vid denna högskola utbildats omkring 250 sjuksköterskor, ungefär 60 från vardera Danmark och Finland, 80 från

Norge och 50 från Sverige. Därav har komplett s. k. ämbetsläkarutbildning genomgått av 18 nordiska sjuksköterskor, kursen i sjukhusadministration, som anordnats sedan 1968, av 29 nordiska sjuksköterskor samt en tvåmånaders försökskurs i hälso- och sjukvårdens administration och planering som anordnats vårterminen 1974 av fyra sjuksköterskor.

I det remissvar som avgivits av Nordiska hälsovårdshögskolan påpekas, att den utbildning som föreslås av den samnordiska arbetsgruppen utan större svårigheter kan inpassas i skolans undervisningsprogram. Kompletta vidareutbildning för sjuksköterskor skulle enligt förslag från hälsovårdshögskolan kunna tänkas omfatta fyra delkurser om vardera två månader, d. v. s. sammanlagt ett akademiskt läsår.

Frågan om undervisningspersonalens utbildningsmässiga och vetenskapliga kvalifikationer har kommenterats av flera remissinstanser. Därvid har det understrukits att det är av stor betydelse att de erfarenheter som kvalificerade sjuksköterskor besitter från första början bör komma till användning vid uppläggningsen av en samnordisk vidareutbildning för sjuksköterskor.

En särskild arbetsgrupp håller sedan en tid tillbaka på med att utarbeta riktlinjer och mål för hälsovårdshögskolans framtida verksamhet, ett initiativ som kan ses mot bakgrund av Nordiska rådets rekommendation nr 28/1970 om forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan. Utskottet vill i detta sammanhang understryka, att det är av stor betydelse för högskolans framtida verksamhet att fasta forskningsresurser knyts till högskolan. Av vikt är också att undervisningen vid hälsovårdshögskolan kan jämföras med motsvarande anglosaxisk utbildning samt att bevis kan erhållas över genomgången utbildning.

Elever vid Nordiska hälsovårdshögskolan erhåller för närvarande stipendier om skr 1 300:— per månad. Utskottet anser det vara av stor vikt att deltagarna i vidareutbildningskurser för sjuksköterskor erhåller ett tillfredsställande ekonomiskt stöd.

Sammanfattningsvis finner utskottet, att övervägande skäl talar för att en samnordisk vidareutbildning för sjuksköterskor bör komma till stånd på grundval av det förslag som framlagts i NU 1974:7.

Mot bakgrund av att såväl den grundläggande som den högre undervisningen för sjukvårdspersonal är under revidering i flertalet nordiska länder samt att grundutbildningen inte är utformad på likartat sätt i de fem länderna finner utskottet det motiverat att den samnordiska vidareutbildningen av sjuksköterskor kommer till stånd som en försöksverksamhet under en treårsperiod med efterföljande utvärdering av erfarenheterna.

Under hänvisning till vad som ovan anförts hemställer utskottet att Nordiska rådet antager följande rekommendation

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att på grundval av det förslag som framlagts i NU 1974:7 under en treårsperiod igångsätta försöksverksamhet med samnordisk vidareutbildning av sjuksköterskor vid Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg.

Reykjavík den 15 februari 1975

<i>Finn Gustavsen (SV)</i>	<i>Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)</i> Förman
<i>Ragnhildur Helgadóttir (Sj.)</i>	<i>Knud Jespersen (DKP)</i>
<i>Knut Johansson (s)</i>	<i>Lars Lindeman (Sd)</i>
<i>Mette Madsen (V)</i>	<i>Arne Nilsen (A)</i>
<i>Jan-Ivan Nilsson (c)</i>	<i>Anna-Greta Skantz (s)</i>
<i>Carl Olof Tallgren (Sv)</i>	<i>Saimi Ääri (K)</i>

Medlemsförslag

om utökade anslag till Nordtest

(Väckt av Arne Geijer, Bror Lillqvist och Sture Palm)

Nordiska ministerrådet beslöt 1972 efter framställning av Nordiska rådet att bilda ett nytt gemensamt nordiskt organ inom provnings- och kontrollområdet, Nordtest. Bakgrunden till tillkomsten av det nya organet var att den 1963 bildade Nordiska samarbetskommittén för materialforskning och -provning i en skrivelse till Nordiska rådet redovisat svårigheter att genomföra Nordiska rådets rekommendationer på provningsområdet. Kommittén konstaterade att resurserna var otillräckliga för att det nordiska samarbetet skulle kunna bedrivas på ett meningsfullt sätt och föreslog att samarbetet i sina dåvarande former avvecklades såvida inte de ekonomiska svårigheterna kunde övervinnas genom att särskilda medel ställdes till förfogande. Nordiska rådets ekonomiska utskotts niomannakommitté fann att det ej framkommit något som antydde, att nordiskt samarbete på detta område icke skulle ha en uppgift att fylla utan tvärtom att sakliga förutsättningar för ett sådant samarbete i hög grad förelåg och kunde ej godtaga att samarbetet upphörde. Niomannakommittén begärde en plan från samarbetskommittén över vad som erfordras för att det nordiska samarbetet på detta område skulle kunna utvecklas och vidareföras i enlighet med Nordiska rådets rekommendationer. Nordiska samarbetskommittén för materialforskning och -provning inkom med ett förslag enligt vilket samarbetskommittén skulle avlösas av en ny organisation kallad Nordtest med likartade uppgifter och sammansättning och med egna medel till förfogande.

Ekonomiska utskottet och presidiet anslöt sig till förslaget och hemställde i skrivelse den 16 november 1971 till Nordiska ministerrådet att överväga snara åtgärder för att genomföra förslaget angående formerna för nordiskt samarbete på provningsområdet.

Nordtest arbetar från den 1 juli 1973 som ett samnordiskt organ på provnings- och kontrollområdet med en egen budget. Nordtest består av en styrelse, ett sekretariat och för viss tid utsedda fackgrupper.

Nordtests huvuduppgifter är att ta initiativ till forskning angående materials och produkters egenskaper, att utarbeta, rekommendera och registrera gemensamma nordiska provningsmetoder i syfte att uppnå jämförbara resultat vid provning av material, produkter, konstruktioner, anläggningar, tekniska system och förfaranden, att fördela och samord-

na arbetsuppgifter mellan de nordiska ländernas provningsorgan, att ansvara för ett kontinuerligt nordiskt informationsutbyte på provningsområdet samt att främja ett gemensamt nordiskt uppträdande inom det internationella samarbetet på området.

För planering av projektuppgifter inom området där insatser av Nordtest bedöms nödvändiga samt för granskning av projektresultat bildas s. k. fackgrupper. Våren 1974 fanns fackgrupper för bygg-, brand- och akustikområdena.

Nordtests verksamhet finansieras huvudsakligen genom den nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling som täcker kostnaderna för projektverksamhet, sekretariat, publikationer m. m. Arbetsinsatser i styrelse och fackgrupper finansieras av däri medverkande organisationer.

Av industrifonden har Nordtest för 1974 erhållit 1 miljon svenska kronor, varav i budgeten 650 000 kronor har upptagits för projektbeställningar och publikationer. Ytterligare medel har inte ställts i utsikt från fonden för detta år. Projektarbeten har hittills beställts för drygt 800 000 svenska kronor, huvudsakligen inom områdena bygg och brand. Ytterligare ett 30-tal angelägna förslag till projekt förelåg redan våren 1974 till en ungefärlig kostnad av cirka 2 miljoner svenska kronor. Dessutom har man från Nordiska ministerrådets sekretariat i Oslo hört sig för om möjligheterna för Nordtest att åta sig utökat arbete rörande harmonisering av provningsmetoderna på bygg- och brandområdena. Bearbetning av akustikområdet, inklusive bullerfrågor, har påbörjats och förväntas ge upphov till omfattande projekt. Visst förberedande arbete har bedrivits beträffande bl. a. konsumentfrågor. Även om det på detta område vanligen inte gäller att basera myndighetskrav på en fastställd provningsmetodik är det för en korrekt konsumentinformation vanligen nödvändigt att produkternas egenskaper bestämmes och redovisas med samma metoder för att resultaten skall vara jämförbara.

Inom Nordtest uppskattar man att man med nuvarande typ av projekt och dagens bemanning av sekretariatet kan ha betydligt fler projekt under arbete.

Det kan i detta sammanhang konstateras att hittills beställda projekt endast berör byggnads- och brandområdena, samt att redan inom dessa områden ytterligare ett stort antal synnerligen angelägna behov av projektarbete har framkommit och preciserats genom Nordtest. Det måste sålunda anses angeläget att Nordtest tilldelas resurser som gör det möjligt att även snarast vidga verksamheten till bl. a. konsumentvaruområdet och arbetsmiljöområdet.

Som framgår av ovanstående siffror har Nordtest visat sig väl kunna utnyttja de anslag som tilldelats dess verksamhet. Beslutet att upprätta ett nytt organ på provningsområdet med större resurser än den tidigare samsarbetskommittén framstår alltså som synnerligen välmotiverat.

rat. Enhetlig provning inom Norden innebär många fördelar. Provningsresultat kan nyttiggöras inom flera länder och produktjämförelser kan göras utan omprovning varigenom handeln underlättas.

Allmänt gäller beträffande egenskapsredovisning (varudeklarationer) att enhetliga provningsmetoder är en förutsättning för att redovisningen skall vara meningsfull. Vad särskilt gäller officiell provning, som siktar till att tillvarata medborgarnas säkerhet och hälsa, något som bl. a. berör byggnader, brandskydd och arbetsmiljö, är etablerade provningsmetoder en absolut förutsättning för harmoniserade föreskrifter från behöriga myndigheter i de nordiska länderna. Vill man sålunda inom Norden harmonisera dessa föreskrifter som innehåller tekniska krav på produkter och anläggningar måste gemensamma provningsmetoder fastställas.

Det får därför betecknas som särskilt betydelsefullt att Nordtests framtida arbete även inriktas på provningsmetoder som behövs i arbetet med att tillvarata konsumenternas intressen och för att fastställa kvaliteten på arbetsmiljön. Några av de projektförslag som icke kunnat bearbetas på grund av medelsbrist berör konsumentfrågor och arbetsmiljöfrågor som är aktuella inom Nordiska rådet. För att Nordtest skall kunna fullfölja dessa och andra projekt av direkt värde för konsumenterna och för arbetsmiljön synes det angeläget att öka anslaget till Nordtest.

Därför hemställes,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att ställa ytterligare medel till förfogande för Nordtest i syfte att möjliggöra en utvidgad verksamhet, varigenom även provningsmetoder för konsumentvaru- och arbetsmiljöområdet kan etableras såsom Nordtestmetoder.

Stockholm och Helsingfors den 12 september 1974

Arne Geijer (s)

Bror Lillqvist (Sd)

Sture Palm (s)

BILAGA 1, Yttranden (se supplemenband, s. 556)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget

Til Økonomisk utvalg er henvist ovennevnte medlemsforslag, som er behandlet av utvalget 9. januar 1975 i København og 3. februar 1975 i Helsingfors.

1. Medlemsforslaget

I medlemsforslag A 439/e rekommanderes Nordisk Ministerråd å stille ytterligere midler til disposisjon for Nordtest med sikte på å muliggjøre en utvidet virksomhet, hvorved også prøvningsmetoder for konsumentvare- og arbeidsmiljøområdet kan etableres som Nordtest-metoder.

Forslagsstillerne peker på at Nordtest fra 1. juli 1973 arbeider som et nordisk organ på prøvnings- og kontrollområdet med et eget budsjett. Nordtests hovedoppgaver er å ta initiativ til forskning angående materialers og produkters egenskaper, å utarbeide, anbefale og registrere felles nordiske prøvningsmetoder med sikte på å oppnå sammenlignbare prøvningsresultater på de forskjellige saksområder, å fordele og samordne arbeidsoppgaver mellom prøvningsorganene, å ha ansvaret for et kontinuerlig nordisk informasjonsutveksling, samt å fremme felles nordisk opptreden innen det internasjonale samarbeid på området.

Av det nordiske industrifondet har Nordtest for 1974 mottatt 1 million svenske kroner, hvorav i budsjettet 650 000 kroner var avsatt for prosjektbestillinger og publikasjoner.

Nordtest mener at med de nåværende typer av prosjekter og med dagens bemanning av sekretariatet, kan man ha betydelig flere prosjekter under arbeid.

De prosjekter som hittil er bestilt vedrører utelukkende bygnings- og brannområdene. Forslagsstillerne mener at Nordtest bør tildeles ressurser som gjør det mulig å utvide virksomheten til bl. a. konsumentvareområdet og arbeidsmiljøområdet, som de prioriterer høyt. Noen av de prosjektforslag som Nordtest ikke har kunnet bearbeide vedrører disse områder.

2. Remissuttalelser

Remissuttalelser er mottatt fra følgende myndigheter og organisasjoner:

Nordiske

Nordtest

Nordisk fond for teknologi og industriell utvikling

Nordens fackliga samorganisation

Danmark

Handelsministeriet

Socialstyrelsen

Dansk Standardiseringsråd

Grosserer-Societetet

Industrirådet

Akademiet for de tekniske Videnskaber

Forbrugerrådet

Dansk Varedeklarations-Nævn

Butikshandelens Fællesraad

Finland

Handels- og industriministeriet

Statens tekniska forskningscentral

Institutet för arbetshygien

Konsumentrådet

Norge

Finansdepartementet

Forbruker- og administrasjonsdepartementet

Handelsdepartementet

Industridepartementet

Kommunaldepartementet

Forbrukerrådet

Statens institutt for forbruksforskning

Norges teknisk-naturvitenskapelige Forskningsråd

Norges kooperative landsforening

Norges Standardiseringsforbund

Norges industriforbund

Sverige

Statskontoret

Kommerskollegium

Konsumentverket

Arbetarskyddsstyrelsen

Statens planverk

Statens industriverk

Statens provningsanstalt

Stockholms handelskammare

Sveriges standardiseringskommission

Sveriges grossistförbund

Sveriges industriförbund

Svenska arbetsgivareföreningen

Sveriges hantverks- och industriorganisation

Sveriges mekanförbund

Kooperativa förbundet

Nedenfor refereres først de uttalelser som stiller seg positivt til medlemsforslaget, deretter de negative og til slutt de svar hvor vedkommende instans stiller seg avventende eller avstår fra å uttale seg.

Remissinstanser som i det vesentlige stiller seg positivt til medlemsforslaget

Nordtest gir medlemsforslaget full støtte. Arbeidet med utplukking og registrering av felles nordiske prøvningsmetoder er påbegynt. En rekke prosjekter med sikte på utvikling av nye metoder er i gang innen områdene bygg, brann, akustikk og olje. Disse vil anslagsvis resultere i nærmere ett hundre prøvningsmetoder, mens behovet for Nordtest-metoder på disse områder er flere hundre. Arbeidsmiljøområdet og konsumentvareområdet faller innenfor det felt som anses hensiktsmessig å bearbeide. Det videre arbeid vil skje i samråd med henholdsvis den nordiske embetsmannskomiteé for arbeidsmiljøspørsmål og den tilsvarende komité for konsumentspørsmål.

Nordens fackliga samorganisation slutter seg til forslaget om utvidet virksomhet innen konsumentområdet og området for arbeidsmiljøspørsmål. Den nordiske fagforeningsbevegelses krav er at det bør utformes en lovgivning og et kontrollapparat som bygger på følgende prinsipper: Produsenter og importører bør avgi fullstendig produktbeskrivelse, de bør ha ansvaret for at de produkter de selger er ufarlige og staten bør bygge opp organer for registrering og kontroll av alle emner og produkter. Det forutsettes at det utarbeides felles kontroll- og målemetoder i Norden. Det forutsettes videre at det gjennomføres en nærmere utredning eller analyse av hva arbeidet innen arbeidsmiljøområdet skal omfatte.

Socialstyrelsen i Danmark uttaler at for å sikre konsumenter med handicap samt eldre konsumenter best mulige hjelpemidler er det behov for et objektivt grunnlag for en vurdering. På grunn av de begrensede hjelpemidler for prøvning i de nordiske land, vil det være av største betydning at det skaffes til veie og anvendes ensartede prøvningsmetoder. *Socialstyrelsen* vil derfor sterkt anbefale medlemsforslaget. *Forbrugerrådet* støtter forslaget fullt ut. Det vil være ønskelig, særlig på de områder som angår sikkerhet, å få utarbeidet prøvningsmetoder. Disse bør dels være normgivende for de krav som bør stilles til varer på sikkerhetsområdet og dels danne grunnlag for sammenlignende vareundersøkelser og vareinformasjon gjennom varedeklarasjoner m. v. Rådet konstaterer med glede at forslaget også omfatter utformning av prøvemetoder vedrørende arbeidsmiljøområdet. *Dansk Standardiseringsråd* viser til at den besvarelse som er gitt av Norges Standardiseringsforbund (referert nedenfor), kan tas som uttrykk også for rådets innstilling. *Grosserer-Societetet* støtter i prinsippet ethvert teknisk samarbeid som kan lette samhandelen mellom de nordiske land. Samarbeidet

bør ikke bare begrenses til de nordiske land, men strekke seg ut over Nordens grenser. *Akademiet for de tekniske Videnskaber* mener at utvidelsen av Nordtests arbeidsområde til også å omfatte aktiviteter vedrørende konsumentvarer og arbeidsmiljø er relevant. *Dansk Varedeklarations-Nævn* uttaler at behovet for prøvningsmetoder for konsumentvarer er stort og kan derfor slutte seg til enhver utvidelse av arbeidet med å fremskaffe prøvningsmetoder med dette spesielle formål.

Statens tekniska forskningscentral i Finland peker på at prøvningsmetodene ofte er ulike i de enkelte land. Derfor kan man ikke være sikker på at prøvningsresultatene er sammenlignbare. Hvis prøvningsmetodene kan gjøres ensartede i første omgang i Norden, vil det bidra til bl. a. å fjerne handelshindringer mellom landene. Forskningscentralen stiller seg derfor positivt til medlemsforslaget. *Konsumentrådet* er overbevist om at Nordtest gjennom sin virksomhet gavner konsumentene og mener derfor at ytterligere midler bør stilles til disposisjon for Nordtest. *Institutet för arbetshygien* uttaler at forholdene på konsumentvare- og arbeidsmiljøområdet er like i de nordiske land, hvorfor utarbeidelse av prøvningsmetoder meget vel kunne høre til Nordtests oppgaver. Instituttet støtter derfor medlemsforslaget.

Handelsdepartementet i Norge mener at Nordtest bør også benyttes ved eventuelle drøftinger mellom de nordiske land på den ene side og EFTA og EF på den annen om forutsetningene for utarbeidelse av standarder og gjensidig godkjenning av kontroll og prøvning. Spørsmålet om ytterligere bevilgninger til Nordtest slik det er foreslått i medlemsforslaget, bør vurderes på denne bakgrunn. *Kommunal- og arbeidsdepartementet* uttaler bl. a. at det i tiden fremover vil bli gjennomført et omfattende forskningsarbeid på arbeidsmiljøområdet. Departementet gir sin tilslutning til medlemsforslaget. *Finans- og tolldepartementet* har ikke noe å innvende mot forslaget og finner det nyttig og hensiktsmessig at felles nordisk prøvning utbygges til også å omfatte forbruksvare- og arbeidsmiljøområdet. *Forbrukerrådets sekretariat* og *Statens institutt for forbruksforskning* peker på betydningen av økte midler til det arbeid som Nordtest driver og foreslår at forbrukerorganisasjonene blir representert i styret for Nordtest. *Forbruker- og administrasjonsdepartementet* understreker også behovet for tilstrekkelig representasjon fra forbrukerorganene i Nordtests styre, samtidig som departementet peker på behovet for en samordning med forbrukerinstitutionenes undersøkelsesvirksomhet. *Norges standardiseringsforbund* peker på mulighetene for dobbeltarbeid hvis det ikke foregår en koordinering av Nordtests virksomhet og standardiseringsorganisasjonenes arbeid. Forbundet har skissert en arbeidsdeling for å hindre dobbeltarbeid. Under forutsetning av at Nordtests virksomhet koordineres med den prioritering som myndigheter, næringsliv og almenheten stiller til prøvningsmetoder gjennom standardiseringsarbeidet, vil Nordtests innsats være av stor

betydning for en samlet utnytting av de nordiske ressurser for utvikling av prøvningsmetoder. På denne bakgrunn vil standardiseringsforbundet støtte at Nordtest får øket bidrag til sin virksomhet. *Norges industriforbund* peker på at med industriens stigende internasjonalisering er standardiseringsvirksomheten sterkt internasjonalt preget og skulle således også være velegnet for nordisk samarbeid. Den nasjonale virksomheten bør skje i intim kontakt med hvert enkelt lands industri. Det må også være en forutsetning for en felles nordisk virksomhet at den foregår i nær kontakt med de nasjonale standardiserings- og kontrollorganer, og at den dessuten bidrar til de enkelte nasjonale virksomheter og fremmer koordinering av og samarbeid mellom disse. Nordtests arbeid bør derfor begrenses til virksomheter som det åpenbart er behov for og fordel ved å få løst på felles nordisk basis. Ut fra disse synspunkter vil industriforbundet anbefale en styrking av Nordtests virksomhet.

Statskontoret i Sverige uttaler at øket internasjonalt samarbeid på varedeklarasjons- og arbeidsmiljøområdet innebærer krav om harmonisering av prøvningsmetoder innefor et vesentlig utvidet material- og produktfelt. Den fremtidige organisasjon for det nordiske samarbeid på konsumentområdet vil føre til økede krav om innsats fra Nordtests side. Nordtests oppgave i denne forbindelse vil være av stor betydning. Statskontoret vil derfor støtte medlemsforslaget. *Arbetarskyddsstyrelsen* understreker at ved utarbeidelse av prøvningsbestemmelser som berører arbeiderbeskyttelse, er det nødvendig at bestemmelsene utformes i samråd med styrelsen og dessuten i alminnelighet av beskyttelsestekniker i nært samarbeid med prøvningstekniker samt helst sammen med arbeidslivets parter. Under denne forutsetning mener styrelsen at Nordtest kan ta opp visse prøvningsmetoder for arbeidsmiljøområdet. *Statens industriverk* opplyser at den samnordiske prøvningen av elektrisk materiell skjer for største delen etter internasjonale rekommandasjoner. På områder hvor slike rekommandasjoner savnes, utarbeides nordiske prøvningsbestemmelser. Dette skjer i de nordiske elektriske materialkontrollanstalters regi. På bakgrunn av de gode erfaringer på dette område vil industriverket støtte medlemsforslaget for å muliggjøre at også prøvningsmetoder for konsumentvare- og arbeidsmiljø kan etableres som Nordtestmetoder. *Statens provningsanstalt (SP)* mener at Nordtest på sitt område kan fungere som et planerings og samordningsorgan i de nordiske land og dermed bidra til en rasjonell arbeidsfordeling og en effektiv ressursutnyttelse i en videre sammenheng. SP er derfor enig i at Nordtest effektivt skulle kunne utnytte økede bevilgninger innen områder som man hittil ikke har kunnet dekke, f. eks. konsumentvare- og arbeidsmiljøområdene. SP mener forøvrig at Nordtest bør gis direkte bevilgninger og ikke som nå via det nordiske industrifond, som hovedsakelig dekker behov av en annen karakter enn

dem Nordtest arbeider med. *Sveriges hantverks- och industriorganisation (SHIO)* deler forslagsstillernes oppfatning at ensartet prøvning innen Norden innebærer mange fordeler. SHIO finner det i prinsippet riktig at bl. a. virksomheten utvides til områder der dette gjennom fordeling av arbeidsoppgaver og derav følgende besparinger gir resultater. *Kooperativa förbundet (KF)* finner det hensiktsmessig at man i de nordiske land søker å fjerne slike handelshindringer som er av teknisk ikke-tariffbunden natur. En fremgangsmåte i denne forbindelse er utvikling av Nordtests metoder for å komme fram til felles reproduserbare normer og testmetoder for prøvning av materiell, produkter, konstruksjoner, m. m. KF understreker også betydningen av å utvikle slik virksomhet som leder til ensartede bedømmelser og prøvninger vedrørende arbeidsmiljø og normer for disse. KF støtter derfor de deler av medlemsforslaget som sikter mot nevnte harmonisering. Når det derimot gjelder konsumentspørsmål og slik virksomhet som skal gi underlag for konsumentinformasjon, mener KF at slike spørsmål bedømmes innenfor rammen for embetsmannskomiteén for konsumentspørsmål. *Kommerskollegium* peker på at en kartlegging av ikke-tariffære handelshindringer ved internordisk handel med byggevarer og tjenester er påbegynt av Nordisk embetsmannskomiteé for samarbeid innen byggesektoren. Arbeidet med å eliminere teknisk handelshindringer pågår i en rekke internasjonale organer. Kollegiet finner det ønskelig med en klar arbeidsfordeling mellom berørte nordiske organer slik at dobbeltarbeid unngås. Kollegiet mener at utvidelsen av Nordtests virksomhet, som følge av økede bevilgninger, bør brukes bl. a. til prosjekter vedrørende prøvningsmetoder som kan bidra til å eliminere faktiske eller potensielle handelshindringer. *Statens planverk* uttaler at felles prøvningsmetoder er en nødvendig forutsetning for å kunne harmonisere byggebestemmelser fra angjeldende myndigheter i de nordiske land. Planverket støtter derfor forslaget om å stille ytterligere midler til Nordtests disposisjon for å muliggjøre øket virksomhet for så vidt angår utarbeidelse av prøvningsmetoder i tilslutning til Nordisk komité for byggebestemmelers arbeid. *Sveriges standardiseringskommission (SIS)* viser til de fastlagte samarbeidsformer mellom Nordtest og INSTA. Samarbeidets mål er gjennom effektiv utnyttelse av tilgjengelige ressurser hos begge parter å fremstille nordiske prøvningsmetoder på de forskjellige områder. Hvis denne overenskomst oppfylles, bør standardiseringsvirksomheten kunne påregne betydelig støtte fra Nordtest ved utarbeidningen av standarder for prøvningsmetoder og ved deres anvendelse. SIS støtter derfor medlemsforslaget. *Sveriges grossistförbund* gir også forslaget sin tilslutning, men ønsker å påpeke at Nordtest ikke bør gå inn på slike spørsmål som standardiseringsorganene sysler med. Videre må dobbeltarbeid unngås.

Handelsministeriet i Danmark uttaler at Nordtest-prosjekter vedrørende forbruksvarer og arbeidsmiljø kan forelegges det nordiske industrifondet på vanlig måte. Mulighetene for fondsfinansiering avskjærer ikke Nordtest fra å påta seg bestilte oppgaver som finansieres på annen måte. Arbeidsministeriet har overfor Handelsministeriet meddelt at det legger større vekt på et nært samarbeid mellom de nordiske styrelser innenfor arbeidsmiljøområdet med henblikk på erfaringsutveksling enn på utarbeidelse av fullstendig ensartede regler. Arbeidsministeriet kan ikke anbefale medlemsforslaget, da det ikke nærmere presiserer hvilke oppgaver på arbeidsmiljøet som man ønsker Nordtest skal ta opp. *Industrirådet* legger for sin del vekt på at et dokumentert behov for prøvning av veldefinerte produktgrupper blir avgjørende for tildeling av nye midler til Nordtests aktiviteter og kan således ikke anbefale direkte allokering av ytterligere ressurser til Nordtest på det i medlemsforslaget nevnte grunnlag.

Konsumentverket i Sverige uttaler at etableringen av embetsmannskomiteén for konsumentspørsmål er et uttrykk for en streben etter å skape forutsetninger for en bred og sammenfattende konsumentpolitisk opptreden i Norden. I den utstrekning Nordtest selvstendig skulle initiere og utarbeide prøvningsmetoder på konsumentområdet ville dermed et vesentlig utgangspunkt for etableringen av embetsmannskomiteén bortfalle. De midler som via det nordiske budsjett satses på det konsumentpolitiske området, bør etter Konsumentverkets oppfatning kanaliseres gjennom embetsmannskomiteén. *Sveriges industriförbund* og *Svenska arbetsgivareförbundet* viser i et felles svar bl. a. til INSTA, som har gode industrikontakter. Det samarbeid som er etablert ved INSTA bør i første hånd finansieres med samnordiske midler. Når det gjelder arbeidsmiljøområdet, hvor oppbyggingen av forskningsorganisasjonene fortsatt pågår, mener industriförbundet og arbeidsgiverforeningen at virksomheten ikke bør oppsplittes innen den har funnet en fast form ved at et nytt organ som Nordtest engasjeres. Generelt sett synes spørsmålet om økning av Nordtests bevilgninger å være reist for tidlig. De to organisasjoner avviser derfor den foreslåtte økning av bevilgningene. *Sveriges mekanförbund* ser ikke noe behov for et organ som utarbeider nye forskrifter innen verkstedindustriens område. Det finnes allerede nordiske, europeiske og andre internasjonale organer som arbeider med å få fram ensartede standarder og ensartede forskrifter og som fungerer tilfredsstillende. Forbundet stiller seg derfor tvilende til forslaget.

Remissinstanser som stiller seg avventende til medlemsforslaget eller som avstår fra å uttale seg

Nordisk fond for teknologi og industriell utvikling finner at det ennå ikke har grunnlag for å ta stilling til forslaget. Så snart de fra Nordtest

utbedte behovsundersøkelser og langtidsplaner er mottatt, vil fondet foranledige at en samlet vurdering av samnordisk virksomhet innen prøvnings- og målteknikkområdene blir utarbeidet. I denne forbindelse bør eventuelt omfanget av nordisk støtte til standardiseringsområdet overveies. Da Ministerrådet har henvist til fondet et nytt og stort område, nemlig energiteknikk, kan det bli nødvendig med en sterk prioritering innenfor de gjeldende ressursrammer.

Handels- og industriministeriet i Finland foreslår at Nordisk Råd gir Nordtest i oppdrag å utarbeide en langtidsplan omfattende nåværende og nye aktiviteter med motiverte prioriteringer, behovsområder, ressursbehov etc. Det nordiske industrifond bør gis i oppdrag å bedømme planen og finansieringsmulighetene.

Industridepartementet i Norge peker på at det nordiske industrifond administreres av et styre som er ansvarlig overfor Ministerrådet. Det er tillagt dette styre å vurdere og avgjøre innkomne søknader bortsett fra spesielle saker av prinsipiell betydning og saker hvor støtten er høyere enn 3 millioner svenske kroner. Styret vil i nær fremtid ta spørsmålet om økte bevilgninger til Nordtest opp til nærmere vurdering i forbindelse med Nordtests budsjettøknad for 1975. *Norges teknisk-naturvitenskapelige forskningsråd* mener at en utvidelse av arbeidsområdet for Nordtest foreløpig bør utstå, idet man vil avvente og vurdere Nordtests behovsanalyse og egen prioritering av oppgavene. Dessuten har Nordtest vært i virksomhet en kort tid. Videre er et sterkt engasjement i de enkelte nordiske land under utvikling, som sannsynligvis vil føre til samarbeid over landegrensene.

3. Utvalget

Utvalget har tatt til etterretning opplysningene om at Nordtest med de nåværende prosjekttypene og dagens bemanning av sekretariatet vil kunne øke antall prosjekter under arbeid, forutsatt at flere penger blir stillet til disposisjon.

Enkelte remissinstanser etterlyser en nærmere behovsanalyse og en motivert langtidsplan som bør omfatte nåværende og nye aktiviteter. Utvalget er enig med disse instanser når de anfører at man ikke har tilstrekkelig grunnlag for på det nåværende tidspunkt å ta endelig standpunkt til forslaget om økede bevilgninger til Nordtest for utvidelse av institusjonens virksomhet, som forøvrig bare har foregått i vel et og et halvt år.

Et annet forhold som taler for at utvalget ikke bør ta stilling til bevilgningenes størrelse i denne betenkning, er at medlemsforslaget angår en enkelt post i det nordiske budsjett. Utvalget viser til at man etterhvert er kommet fram til en viss prosedyre for drøfting av budsjetter. Det synes derfor lite rasjonelt å påvirke størrelsen av en enkelt post i budsjettet ved hjelp av et medlemsforslag.

Flere instanser støtter tanken om øket innsats når det gjelder etablering av prøvningsmetoder for konsumentvare- og arbeidsmiljøområdet. Enkelte instanser framholder imidlertid at opprettelsen av embetsmannskomiteén for konsumentspørsmål er et uttrykk for ønsket om mest mulig felles opptreden i konsumentpolitiske spørsmål. Økede bevilgninger på dette område bør derfor stilles til disposisjon for embetsmannskomiteéns arbeid. Utvalget vil for sitt vedkommende uttale at det tillegges utvidet virksomhet på konsumentvare- og arbeidsmiljøområdet stor betydning, men finner å burde avvente nærmere undersøkelser og planer før det gjør seg opp en begrunnet mening om den endelige arbeidsfordeling mellom de forskjellige nordiske institusjoner.

Utvalget vil imidlertid bemerke på det nåværende tidspunkt at Nordtest bør kunne være et sentralt registrerende og granskende organ for prøvningsmetoder og ha ansvar for registrering og granskning av pågående og slutført arbeid med prøvningsmetoder.

Om prøvningsmetoder inngår i et nordisk prosjekt bør Nordtest — for informasjon og eventuell reaksjon — underrettes om at arbeidet med metoder påbegynnes. Videre bør Nordtest få mulighet til å granske ferdige metoder og registrere dem som Nordtest-metoder. Prøvningsmetoder kan herved utarbeides innenfor prosjektet eller innenfor et særskilt Nordtest-prosjekt.

Under henvisning til ovenstående foreslår utvalget

at Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å utrede mulighetene for å styrke Nordtests stilling med sikte på å finne fram til jevnførbare prøvningsmetoder og unngå dobbeltarbeid.

Helsingfors, 3. februar 1975

Ele Alenius (Skdl)

Arne Gadd (s)

Lars Korvald (Kr. F.)

Olavi Lähteenmäki (KoK)

Rolf Sellgren (fp)

Erland Steenberg (Sp)

V. J. Sukselainen (K)

Olavi Tupamäki (Skyp)

Dansk observatør:

Gerda Møller (KF)

Ragnar Christiansen (A)

Sverrir Hermansson (Sj.)

Eric Krönmark (m)

Sture Palm (s)

Formann

Jón Skaftason (F.)

Kåre Stokkeland (A)

Erkki Tuomioja (Sd)

Kåre Willoch (Sd)

Medlemsförslag

om nordiskt samrådsorgan för frågor om jämställdhet mellan könen

(*Väckt av Ilkka-Christian Björklund, Ragnhildur Helgadóttir, Niels Helveg Petersen och Ingemar Mundebo*)

Frågan om jämställdhet mellan könen är i hög grad aktuell i samtliga nordiska länder. Detta gäller på arbetsmarknaden, på utbildningsområdet och inom familjen.

Jämställdhet mellan man och kvinna är likvärdighet mellan könen och rättvis fördelning av arbetsuppgifter i familjen, arbetslivet och det offentliga livet. Jämställdhet mellan könen måste betraktas som en fråga om såväl mannens som kvinnans livsförhållanden. Alla bör ha samma reella möjligheter att delta aktivt i samhällslivet och få en sysselsättning som motsvarar de egna förutsättningarna. Nuvarande könsrollsattityder hör till de faktorer, som hindrar utvecklingen mot jämställdhet.

Jämställdhetsfrågorna har redan tidigare varit föremål för diskussion i Nordiska rådet. År 1973 antogs en rekommendation om jämställdhet mellan män och kvinnor i försörjarhänseende. Rekommendationen baserade sig på tre olika medlemsförslag dels angående försörjarbegreppet, som syftade till att söka få till stånd en likartad tillämpning av försörjarbegreppet i de nordiska länderna dels om husmödrars socialskydd och dels om utredning av familjebegreppet i lagstiftningen. De två förstnämnda förslagen bygger på tanken om individuell självständighet, där man önskar knyta olika förmåner till individen som sådan. Med anledning av rekommendationen har utredningsarbete påbörjats i de olika länderna.

Finland, Island, Norge och Sverige har redan tillsatt jämställdhetsdelegationer. Danmark synes vara på väg att få en sådan. De nationella delegationerna har diskuterat ett kommande nordiskt samarbete, eftersom delegationerna i stor utsträckning sysslar med likartade frågor.

I Danmark finns det således ännu inte något jämställdhetsråd. Där emot finns en kommission, som sedan 1965 undersökt kvinnornas ställning i samhället. Kommissionen har i sin slutrapport understrukit nödvändigheten av att könsrollstänkandet förändras i arbetslivet, i undervisningsväsendet, i familjerna och hos kvinnorna själva. Kommissionen konstaterar att det finns ett behov av forskning rörande orsakerna till bristande jämställdhet mellan könen och har föreslagit regeringen att ett jämlikhetsråd inrättas.

I *Finland* inrättades 1972 ett permanent organ, delegationen för jämställdhetsfrågor, med uppgift att genomföra reformer för ökad jämställdhet. Delegationen skall bland annat verka som samarbetsorgan för forskning rörande jämställdhet och söka avskaffa könsrollsattityder i undervisningen och i arbetsförmedlingssammanhang.

Ett likalönensråd tillsattes 1973 i *Island* som rådgivande organ för myndigheter och organisationer i jämställdhetsfrågor rörande löner och anställningar. Rådet skall bland annat tillse att likalönslagen efterlevs.

Norge fick sitt "likestillingsråd" år 1972 och därmed upplöstes det tolv år gamla likalönensrådet. Likestillingsrådet har bland annat till uppgift att genomföra lika lön för båda könen för arbete av lika värde, främja jämställdheten och initiera forsknings- och upplysningsverksamhet.

I *Sverige* tillsattes 1972 delegationen för jämställdhet mellan män och kvinnor. Delegationen som samarbetar med arbetsmarknadsparterna, kvinnoorganisationerna och övriga folkrörelser skall löpande förse regeringen med beslutsunderlag och vara vägledande för regeringens politik i jämställdhetsfrågor. Delegationen skall också verka för att jämställdhetsprinciperna sprids samt initiera studie- och upplysningsverksamhet. Delegationen har föreslagit regeringen arbetsmarknadspolitiska åtgärder för kvinnor, bland annat särskild service till kvinnliga arbetsökande.

Som framgår av ovanstående redogörelse har i alla nordiska länder initiativ tagits för att bryta ned det rådande könsrollsmönstret. Många skäl talar för att de diskussioner som ägt rum mellan de nationella jämställdhetsorganen nu förs vidare.

Även Nordiska kvinnosaksföreningarnas samorganisation har vid möte i Esbo i juni 1974 understrukit det angelägna i ett nordiskt jämställdhetsråd.

Ett utvidgat nordiskt samarbete skulle kunna medföra en utbyggnad av arbetet med jämställdhetsfrågorna inte minst med hänsyn till en gemensam insats inom forskning och upplysning. Genom ett nordiskt samarbete skulle man kunna få större jämförelsematerial och större personliga och finansiella resurser. Inte minst den gemensamma nordiska arbetsmarknaden och migrationen mellan länderna talar för en gemensam handläggning av dessa frågor.

Ett utbyggt nordiskt samarbete på detta område lämpar sig väl med tanke på våra länders gemensamma kultur, språk, samhällsuppbyggnad och historia.

Den nordiska kvinnans likartade och relativt sett starka ställning bör byggas ut till full jämställdhet. Ett samarbete skulle lämpligen kunna institutionaliseras genom tillsättande av ett nordiskt jämställdhetsråd med uppgift att bevaka könsrolls- och jämställdhetsfrågorna. Ett sådant råd, med bred förankring i de olika ländernas organisationsliv, skulle

ha till uppgift att igångsätta och informera om forsknings- och utredningsverksamhet rörande den nordiska kvinnans nuvarande ställning, utarbeta ett gemensamt program för jämställdhet mellan könen, genomföra åtgärder som möjliggör reell jämställdhet mellan könen samt följa upp, utvärdera och informera om jämställdhetsreformernas praktiska resultat.

Med hänvisning till ovanstående får vi hemställa,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att tillsätta ett samnordiskt råd för könsrolls- och jämställdhetsfrågor.

Helsingfors, Reykjavík, København och Stockholm den 5 oktober 1974

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Ragnhildur Helgadóttir (Sj)

Niels Helveg Petersen (RV)

Ingemar Mundebo (fp)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 591)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över medlemsförslag A 440/s om nordiskt samrådsorgan för frågor om jämställdhet mellan könen och medlemsförslag A 444/s om lagstadgad likställighet mellan män och kvinnor

(Se Sak A 444/s: Bilaga)

Medlemsförslag

om lagstadgad likställighet mellan män och kvinnor

(Väckt av Tønnes Madsson Andenæs, Ragnar Christiansen, Mauno Forsman, Gylfi Þ. Gislason, Knut Johansson, Tellervo M. Koivisto, Bror Lillqvist, Lars Lindeman, Odvar Nordli, Ivar Nørgaard, Anna-Greta Skantz, Liv Stubberud och Erkki Tuomioja)

Likestillings spørsmålet er først i de seneste år kommet sterkt i forgrunnen, til tross for at myndigheter, organisasjoner og politiske partier i de siste par årtier har viet spørsmålet stor oppmerksomhet. I mellomtiden er det gjennomført en rekke reformer, i hovedsak på områder som gjelder lønns- og arbeidsvilkår. Erfaringen viser imidlertid at en reform på et avgrenset område i praksis ikke kan bli realisert fullt ut, fordi den alltid vil være en del av en større sammenheng og derfor må tas opp på et prinsipielt plan.

I dag rettes oppmerksomheten mot forskjellsbehandling av kvinner og menn på stadig videre felter. Tiden synes derfor inne til å vurdere lovgivning mot diskriminering av kjønn på vide, generelle felter.

Spørsmålet har vært aktuelt i en del år allerede, for så vidt som FN's erklæring av 7. november 1967 inneholder bestemmelser med sikte på å skape tilfredsstillende rettslig vern om menns og kvinners like rettigheter på alle samfunnsområder.

I løpet av sommeren 1974 er det i Norge lagt fram et første utkast til lov om likestilling mellom kjønnene. Det er utarbeidet av Forbruker- og administrasjonsdepartementet, etter at Det norske Arbeiderparti hadde en slik reform på sitt program ved valget i 1973. Lovutkastet har vært ute til uttalelse i en rekke institusjoner og organisasjoner, og en proposisjon til lov vil bli lagt fram i løpet av 1974. Etter en generalklausul som fastslår at forskjellsbehandling av kvinner og menn ikke er tillatt, har utkastet innarbeidet regler for fem områder: likestilling ved ansettelse, lik lønn for likt arbeid, lik rett til utdanning, likestilling i fremstillinger i undervisningsinstitusjonenes læremidler, likestilling i reklame.

Også i de øvrige nordiske land arbeides det med analyser og utredninger av kvinnes situasjon i det moderne samfunn, med sikte på retningslinjer for arbeidet med likestillingsproblemene.

En slik lov alene kan ikke bli noe annet enn et skritt — om enn viktig — i riktig retning.

Utviklingen på dette område har vært parallell i de nordiske land, og en analyse av dagens situasjon vil antakelig vise likhet i alle hovedtrekk. Mange grunner taler derfor for et nært samarbeid om de reformer som

det er aktuelt å drøfte i tiden som kommer. Menneskerettigheter bør i prinsippet være like over landegrensene, i særdeleshet når det dreier seg om samfunn som utvikler seg så parallelt som de nordiske.

Helsingforsavtalens artikkel 2 pålegger landene å arbeide "for å oppnå størst mulig rettslig likestilling mellom statsborgere i et nordisk land som oppholder seg i et annet nordisk land enn hjemlandet, og oppholdslandets statsborgere". I avtalens artikkel 5 har landene pålagt seg selv å søke samordnet lovgivning "på områder der det synes hensiktsmessig".

Det initiativ som er tatt med sikte på å skape rettslig likestilling mellom kjønnene er av en karakter som gjør det naturlig å undersøke om det vil være hensiktsmessig å samordne det lovgivningsarbeid som måtte bli aktuelt. Også på bakgrunn av samarbeidsavtalens innledende artikler, og med henvisning til det som er anført ovenfor, vil disse medlemmer anbefale Nordisk Råd å vedta følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å undersøke hensiktsmessigheten av å samordne arbeidet med å skape tilfredsstillende rettslig vern om menns og kvinners like rettigheter.

Oslo, Helsingfors, Reykjavík, Stockholm og København, 22. oktober 1974

Tønnes Madsson Andenæs (A) Ragnar Christiansen (A)

Mauno Forsman (Sd) Gylfi P. Gíslason (A.)

Knut Johansson (s) Tellervo M. Koivisto (Sd)

Bror Lillqvist (Sd) Lars Lindeman (Sd)

Odvar Nordli (A) Ivar Nørgaard (S)

Anna-Greta Skantz (s) Liv Stubberud (A)

Erkki Tuomioja (Sd)

BILAGA 1, Yttranden (se supplementband, s. 609)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över medlemsförslag A 440/s om nordiskt samrådsorgan för frågor om jämställdhet mellan könen och medlemsförslag A 444/s om lagstadgad likställighet mellan män och kvinnor

Till Nordiska rådets socialpolitiska utskott har hänvisats ett medlemsförslag om nordiskt samrådsorgan för frågor om jämställdhet mellan könen och ett medlemsförslag om lagstadgad likställighet mellan män och kvinnor. Medlemsförslagen har behandlats vid socialpolitiska utskottets möten i Köpenhamn den 9 januari 1975 och i Reykjavik den 15 februari 1975.

1. Medlemsförslag A 440/s: inledning

Frågan om jämställdhet mellan könen är i hög grad aktuell i samtliga nordiska länder för närvarande. Med jämställdhet avses då likvärdighet mellan könen och en rättvis fördelning av arbetsuppgifterna inom familjen, i arbetslivet och i det offentliga livet. Samma möjligheter bör beredas alla medborgare, oavsett kön, att aktivt delta i samhällslivet och få en sysselsättning som motsvarar de egna förutsättningarna.

Nordiska rådet antog år 1973 en rekommendation om jämställdhet mellan män och kvinnor i försörjarhänseende: (a) angående likartad tillämpning av försörjarbegreppet i de nordiska länderna, (b) angående husmödrars socialskydd samt (c) angående utredning av familjebegreppet inom lagstiftningen.

I Finland, Island, Norge och Sverige har särskilda jämställdhetsdelegationer tillsatts medan man i Danmark synes vara på väg att få en sådan delegation. Ett utvidgat nordiskt samarbete skulle kunna medföra en utbyggnad av arbetet med att åstadkomma jämställdhet mellan män och kvinnor bl. a. genom att erforderliga forsknings- och upplysningsinsatser skulle kunna samordnas. Ett nordiskt jämställdhetsråd med uppgift att bevaka jämställdhets- och könsrollsfrågor för-

ordas därför i medlemsförslaget. Ett dylikt organ, med en bred förankring i de nordiska ländernas organisationsliv, skulle ha till huvuduppgift att informera om forsknings- och upplysningsverksamhet om de nordiska kvinnans ställning, att utarbeta ett gemensamt program för jämställdhet mellan könen samt genomföra åtgärder som möjliggör reell jämställdhet mellan könen. I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att tillsätta ett samnordiskt råd för könsrolls- och jämställdhetsfrågor.

2. Medlemsförslag A 444/s: inledning

Jämställdhetsfrågorna har under de senaste åren kommit att allt mera uppmärksammas trots att myndigheter, organisationer och politiska partier under de senaste decennierna tillagt frågan stor vikt. Olika behandling av män och kvinnor blir föremål för allt större uppmärksamhet. Tiden synes därför vara inne för att överväga införandet av lagstadgad jämställdhet mellan könen.

FN:s deklaration från år 1967 innehåller bestämmelser som syftar till att skapa ett tillfredsställande rättsligt skydd för mäns och kvinnors lika rättigheter på alla samhällsområden. De norska regeringen har under sommaren 1974 lagt fram ett första utkast till en lag om lagstadgad jämställdhet mellan könen. I utkastet till denna lag aktualiseras fem aspekter av jämställdhetsproblematiken: jämställdhet vid anställning, i utbildningen, lika lön för lika arbete, lika rätt till utbildning samt jämställdhet på reklamens område.

Antagandet av en dylik lag kan dock inte utgöra annat än ett steg på vägen mot ökad jämställdhet. De nordiska länderna bör uppträda gemensamt ifråga om problem som ytterst rör de mänskliga rättigheterna. I artikel 2 i Helsingforsavtalet ålägges de nordiska länderna att arbeta för att uppnå största möjliga rättsliga likabehandling av medborgare från ett nordiskt land som uppehåller sig i ett annat nordiskt land. Vidare har länderna bundit sig för att, i enlighet med artikel 5 i samma avtal, samordna sin lagstiftning i de avseenden som är ändamålsenligt. I medlemsförslaget förordas att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka det ändamålsenliga i att samordna arbetet med att skapa ett tillfredsställande rättsligt skydd för mäns och kvinnors lika rättigheter.

3. Remissyttrandena

I en del fall avser de inkomna remissyttrandena båda medlemsförslagen medan i andra fall separata remissyttranden avgivits. Remissvar har inkommit från följande myndigheter och organisationer:

A. Remissvar som är gemensamma för medlemsförslag A 440/s och 444/s:

Danmark

De samvirkende danske Landboforeninger
 Dansk Annoncør-Forening
 Danske Reklamebureauers Brancheforening

Norge

Norges markedsforbund
 Autoriserte reklamebyråers forening
 Høyrekvinneres landsforbund

B. Medlemsförslag A 440/s: separat avgivna remissyttranden

Nordens fackliga samorganisation (NFS)

Danmark

Statsministeriet
 Dansk Arbejdsgiverforening
 Dansk Kvindesamfund
 De samvirkende danske Husmandsforeninger
 Danske Kvinders Nationalraad
 De danske Husmoderforeninger

Finland

Statsrådets kansli
 Arbetskraftsministeriet
 Skolstyrelsen
 Arbetsgivarnas i Finland centralförbund
 Akava r.y.
 Kvinnoorganisationernas centralförbund
 Delegationen för jämlikhetsärenden
 Unionen kvinnosaksförbund i Finland r.f.

Norge

Forbruker- og administrasjonsdepartementet
 Likestillingsrådet
 Norsk arbeidsgiverforening
 Det norske arbeiderpartis kvinnesekretariat
 Norsk kvinnesaksforening

Sverige

Arbetsmarknadsstyrelsen
 Institutet för social forskning
 Delegationen för jämställdhet mellan män och kvinnor
 Svenska arbetsgivareföreningen
 Fredrika-Bremer-förbundet
 Arbetsmarknadens kvinnonämnd

C. Medlemsförslag A 444/s: separat avgivna remissyttranden

Nordens fackliga samorganisation (NFS)
 Nordens husmorförbund

Danmark

Statsministeriet
Justitsministeriet
Lønnings- og Pensionsdepartementet
Handelsministeriet
Landbrugsministeriet
Undervisningsministeriet
De samvirkende danske Husmandsforeninger
De samvirkende danske Landboforeninger
Danmarks Jurist- og Økonomforbund
Dansk Arbejdsgiverforening
Dansk kvindesamfund
Danske Kvinders Nationalraad
De danske Husmoderforeninger

Finland

Statsrådets kansli
Arbetskraftsministeriet
Skolstyrelsen
Social- och hälsovårdsministeriet
Arbetsgivarnas i Finland centralförbund
Akava r.y.
Kvinnoorganisationernas centralförbund
Delegationen för jämlikhetsärenden
Unionen kvinnoaksförbund i Finland r.f.

Norge

Forbruker- og administrasjonsdepartementet
Likestillingsrådet
FN:s internasjonale kvinneår 1975
Norsk arbeidsgiverforening
Norges husmorforbund
Norsk kvinnesaksforening

Sverige

Universitetskanslersämbetet
Skolöverstyrelsen
Konsumentombudsmannen
Arbetsmarknadsstyrelsen
Delegationen för jämställdhet mellan män och kvinnor
Uppsala universitet, rektorsämbetet
Uppsala universitet, juridiska fakulteten
Lunds universitet, rektorsämbetet
Stockholms universitet, rektorsämbetet
Svenska arbetsgivareföreningen
Fredrika-Bremer-förbundet
Arbetsmarknadens kvinnoämnd

I det följande redovisas de synpunkter som framkommit vid remissbehandlingen av de båda medlemsförslagen. Först genomgås de synpunkter som framkommit vad beträffar medlemsförslag A 440/s om inrättandet av ett nordiskt samrådsorgan för frågor om jämställdhet mellan könen och därefter de synpunkter som framkommit avseende medlemsförslag A 444/s om lagstadgad likställighet mellan könen.

3.1. Remissyttranden avseende medlemsförslag A 440/s

3.1.1. Remissinstanser som tillstyrker inrättandet av ett nordiskt samrådsorgan för frågor om jämställdhet mellan könen

Danmark

De samvirkende danske Landboforeninger är positivt inställd till medlemsförslaget. *Dansk Kvindesamfund* beklagar att det i Danmark ännu ej inrättats ett jämställdhetsråd såsom skett i de övriga nordiska länderna. Organisationen uttrycker förhoppningen att detta inte skall utgöra något hinder för upprättandet av ett nordiskt samrådsorgan för jämställdhetsfrågor, som skulle kunna medverka till att varje dansk regering skulle inse nödvändigheten av att inrätta ett nationellt jämställdhetsråd. Medlemsförslaget tillstyrkes. *De samvirkende danske Husmandsforeninger*, *Danske Kvinders Nationalraad* och *De danske Husmoderforeninger* stöder samtliga tre inrättandet av ett nordiskt samrådsorgan för könsrolls- och jämställdhetsfrågor.

Finland

Delegationen för jämlikhetsärenden intar en positiv hållning till medlemsförslaget. Sammansättning och arbetsuppgifter för ett dylikt nordiskt samrådsorgan bör definieras så att det återspeglar de parlamentariska styrkeförhållandena samt garanterar att kontakterna upprätthålles med de nationella delegationerna för jämlikhetsärenden i Norden. En viktig uppgift för det tilltänkta samarbetsorganet är informationsfrågor. Det föreslagna organet bör vidare tjäna som ett beredningsorgan för Nordiska ministerrådet i jämställdhetsfrågor. Lämplig sammanträdesfrekvens torde vara två gånger per år. Delegationen framhåller avslutningsvis i sitt remissyttrande att valet av remissinstanser blivit mindre allsidigt i politiskt hänseende. Till detta yttrande hänvisar *statsrådets kansli*.

Arbetskraftsministeriet tillstyrker medlemsförslaget och tillägger att man i samband med behandlingen av jämställdhetsfrågorna i högre utsträckning än tidigare bör fästa avseende vid barnens situation särskilt med tanke på förbättringar av uppväxtmiljön. *Skolstyrelsen* koncentrerar sitt yttrande till utbildningspolitiska frågor. Attitydfostran och utbildningspolitik bör vara utgångspunkter för åtgärder som syftar till jämställdhet mellan män och kvinnor i Norden. De utbildningspolitiska mål som uppställts av den finländska jämställdhetsdelegationen är ett bra exempel i sammanhanget. Enligt detta program kan jämställdhet mellan könen bäst främjas i undervisningen genom att det inom skolväsendet utvecklas en samhällsyn hos eleverna som är positiv till jämlikhet, att flickor och pojkar på lika villkor söker sig till all slags yrkesutbildning samt att flickor och pojkar får likartad teoretisk och praktisk utbildning så att denna inte påverkar yrkesvalet. En förutsättning för etablerandet

av ett samnordiskt organ för jämställdhetsfrågor är dock att det i varje nordiskt land finns ett motsvarande nationellt organ. Före tillsättandet av det samnordiska organet bör det vidare utredas vilka fördelar som varje enskilt nordiskt land kan ha av detta. Samarbetet kan till en början ske i form av konkreta nordiska samarbetsprojekt.

Kvinnoorganisationernas centralförbund finner, att ett parlamentariskt sammansatt nordiskt samrådsorgan i vilket också kvinnoorganisationerna är representerade vore ägnat att öka jämställdheten mellan män och kvinnor. Organets impulsgivande och skapande karaktär bör betonas samtidigt som onödig byråkratisering bör undvikas. *Unionen kvinnosaksförbund i Finland r.f.* finner att det i medlemsförslaget föreslagna samrådsorganet bör inrättas.

Norge

Norsk kvinnesaksforening stöder medlemsförslaget i det man förutsätter att ett sådant nordiskt samrådsorgan är ägnat att vara till hjälp vid strävandena att uppnå faktisk och rättslig jämställdhet mellan könen.

Høyrekvinnens landsforbund anser, att inrättandet av nordiskt samrådsorgan för jämställdhetsfrågor kan vara av betydelse för utvecklingen inom området.

Sverige

Arbetsmarknadsstyrelsen finner, att tillskapandet av ett internordiskt organ för jämställdhetsfrågor kan bidra till ett vidgat nordiskt utbyte av erfarenheter. Förekomsten av en gemensam nordisk arbetsmarknad och migrationen i Norden utgör grundläggande motiv för inrättandet av det åsyftade organet.

3.1.2. *Remissinstanser som ställer sig tveksamma till eller avstyrker inrättandet av ett nordiskt samrådsorgan för frågor om jämställdhet mellan könen*

Nordens fackliga samorganisation — NFS finner det vara angeläget att arbetet med jämställdhetsfrågorna intensifieras i de nordiska länderna. I samtliga länder i Norden utom Danmark finns det jämställdhetsdelegationer, vilka inlett ett informellt samarbete. Redogörelser för planerat och pågående arbete redovisas vid årliga konferenser. Denna typ av informellt samarbete bör utvidgas bl. a. genom att en samordning kommer till stånd av forsknings- och utredningsprojekt. Emellertid är det inte klarlagt att den bästa lösningen i dagens situation är inrättandet av ett samnordiskt råd för jämställdhetsfrågor, varför medlemsförslaget avstyrkes. NFS:s familjepolitiska utskott önskar följa jämställdhetsfrågornas behandling på det nordiska planet.

Danmark

Dansk Annoncør-Forening avvisar uppfattningen att reklamens utformning skulle ingå som ett element i strävandena att lagfästa jämställdheten mellan könen. Reklamen bör ej beröras av de åtgärder som kan befinnas ändamålsenliga vid lösandet av jämställdhetsfrågorna.

Danske Reklamebureauers Brancheforening är positivt inställd till strävandena att uppnå jämställdhet mellan könen. Inom den partiella arbetsmarknad som reklambranschen utgör existerar det jämställdhet mellan könen. Ledande befattningar inom branschen är ofta besatta av kvinnor. Vad gäller jämställdhet mellan könen och dess återspeglning i reklamen så är detta en funktion av vid varje tillfälle i samhället rådande värderingar.

Finland

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund hyser uppfattningen, att det föreslagna nordiska samrådsorganet inte skulle ha tillräckliga förutsättningar för att framgångsrikt behandla jämställdhetsfrågorna. I stället skulle etablerandet av ett nytt organ kunna medföra en uppsplittring eftersom Nordiska ministerrådet redan tagit upp jämställdhetsfrågorna i sitt arbetsprogram. Medlemsförslaget avstyrkes.

Akava r.y. anser det inte vara vare sig oundgängligt eller ens ändamålsenligt att grunda ett samnordiskt råd för könsrolls- och jämställdhetsfrågor. Dessa frågor bör handläggas inom redan existerande organ i vart och ett av de nordiska länderna.

Norge

Likestillingsrådet anser det vara positivt att man i de nordiska länderna arbetar med jämställdhetsfrågor också från de statliga myndigheternas sida. Behov finns därför av regelmässiga kontakter för utväxlande av upplysningar mellan de nordiska jämställdhetsdelegationerna. Det nuvarande samarbetet mellan dessa jämställdhetsdelegationer är bäst betjänt av att samarbetet får fortsätta på informell basis. Grundlag för att skapa ett fast organiserat institutionellt samarbete saknas för närvarande, då informella kontakter äger rum mellan de nordiska jämställdhetsråden. Till dessa synpunkter ansluter sig *Forbruker- og administrasjonsdepartementet*.

Norsk arbeidsgiverforening finner, att utväxlandet av informationer om utvecklingen i jämställdhetsfrågorna kan ske utan att man inrättar ett särskilt samnordiskt organ för könsrolls- och jämställdhetsfrågor.

Det norske arbeiderpartis kvinnesekretariat understryker inledningsvis, att målet för dagens strävanden på jämställdhetsområdet inte kan vara att kvinnan skall placeras i ungefär samma situation som mannen. Förhållandena i de nordiska länderna är likartade, varför det är naturligt att samordna utformningen av praktiska åtgärder på det aktuella

området. Ett forskningssamarbete förordas. Vad gäller inrättandet av ett särskilt nordiskt jämställdhetsråd så är detta inte det bästa sättet att främja det nordiska samarbetet i jämställdhetsfrågor. Nordiska rådet har själv möjlighet att genom sina utskott noggrant följa utvecklingen i varje enskilt nordiskt land.

Autoriserade reklamebyråers förening kan inte tillstyrka att det inrättas ett särskilt nordiskt samrådsorgan för jämställdhetsfrågor. Behov av nordisk koordinering föreligger, men denna kan uppnås utan en dylik formalisering av samarbetet.

Sverige

Delegationen för jämställdhet mellan män och kvinnor erinrar om, att det pågår ett omfattande samarbete mellan såväl fackliga som andra organisationer i de nordiska länderna. Det är angeläget att detta samarbete utvecklas utan byråkratisering eller statlig inblandning. Delegationen är positiv till en utbyggnad av det nordiska samarbetet i forsknings- och upplysningsfrågor. Samarbetet i jämställdhetsfrågor bör i stället för att koncentreras till utredningar och programarbete inriktas på konkreta åtgärder och förslag. I Sverige har man inlett försöksverksamhet för att ge kvinnor möjlighet till arbete inom traditionellt "manlig" industriverksamhet.

Ett informellt samarbete pågår redan mellan idag existerande nordiska jämställdhetsdelegationer. Delegationen är positiv till en utvidgning av detta samarbete. Särskilt aktuellt torde ett sådant samarbete vara samband med Det internationella kvinnoåret 1975. Ett nordiskt samrådsmöte bör hållas inför FN:s kvinnokonferens i Mexico sommaren 1975. Nordiska ministerrådet har beslutat att var och en av de nordiska regeringarna skall utse en person med uppgift att hålla kontakt med de övriga nordiska regeringsadministrationerna i jämställdhetsfrågor. Dessa kontaktpersoner har vidare fått i uppdrag att undersöka förutsättningarna för att anordna ett nordiskt seminarium i jämställdhetsfrågor under år 1975. Mot denna bakgrund finner delegationen det inte vara påkallat att inrätta ytterligare ett nordiskt samarbetsorgan för jämställdhetsfrågor.

Svenska arbetsgivareföreningen hänvisar till att Nordiska ministerrådet tagit upp jämställdhetsfrågorna i sitt arbetsprogram. Därmed tillgodoses de samnordiska intressena. Etablerandet av ytterligare ett samrådsorgan skulle kunna medföra en icke önskvärd splittring vid behandlingen av dessa frågor.

Fredrika-Bremer-förbundet är tveksamt till tanken på att inrätta ett nordiskt samrådsorgan för könsrolls- och jämställdhetsfrågor, som lätt kan bli ett diskuterande och utredande organ. Nu behövs handling. Ett mera formaliserat samarbete, t. ex. genom konkreta projekt och anordnandet av gemensamma konferenser mellan jämställdhetsdelegationerna och de nordiska kvinnoorganisationerna, tillstyrkes.

3.1.3 Remissinstanser som avstår från att yttra sig

Danmark

Statsministeriet påpekar, att jämställdhetsfrågorna i Danmark behandlats inom en år 1965 tillsatt kommission rörande kvinnans ställning i samhället. Denna kommission framlade i september 1974 sin rapport i vilken bl. a. förordades inrättande av ett jämställdhetsråd. Slutrapporten har sänts ut på remiss. Statsministeriet kan inte uttala sig närmare om på vilket sätt nordiskt samarbete i jämställdhetsfrågor bäst låter sig organiseras innan denna remissbehandling är avslutad.

Dansk Arbejdsgiverforening finner det på nuvarande tidpunkt inte föreligga skäl att uttala sig om medlemsförslaget.

Norge

Norges markedsforbund önskar inte avge något uttalande med anledning av medlemsförslaget, utan förutsätter att detta blir föremål för behandling av arbetslivets organisationer.

Sverige

Institutet för social forskning understryker, att frågan om jämställdhet mellan könen bör ses i ett vitt perspektiv och integreras i den verksamhet som bedrivs av samarbetsorgan på arbetsmarknadspolitikens och socialpolitikens område. Vilken institutionell form som bäst gagnar ett nordiskt samarbete avstår institutet från att ta ställning till.

Arbetsmarknadens kvinnonämnd avstår från att yttra sig då denna remissrätt enligt gällande avtal tillkommer arbetsmarknadens parter.

3.2. Remissyttranden avseende medlemsförslag A 444/s

3.2.1. Remissinstanser som tillstyrker att frågan om lagstadgad likställdhet mellan könen blir föremål för en sammordisk utredning

Nordens fackliga samorganisation — NFS framhåller, att arbetet med att främja jämställdheten mellan könen så långt möjligt bör samordnas de nordiska länderna emellan. I en del fall kan ett förenhetligande av lagstiftningen också vara önskvärt. En utredning, av den typ som efterlyses i medlemsförslaget, kan dock endast bli av rådgivande karaktär i fråga om framtida åtgärder och bör bli föremål för sedvanlig remissbehandling. Med fördel torde en kommande utredning kunna genomföras i nära samråd med de nationella jämställdhetsdelegationerna och NFS:s familjepolitiska utskott.

Nordens husmorforbund meddelar, att samtliga av dess medlemsorganisationer stöder medlemsförslaget.

Danmark

Statsministeriet har inga invändningar mot att Nordiska ministerrådet undersöker det ändamålsenliga i en samordning av arbetet med att skapa ett tillfredsställande rättsligt skydd för mäns och kvinnors lika rättigheter. I denna uppfattning instämmer *Undervisningsministeriet*.

De samvirkande danske Landboforeninger, De samvirkende danske Husmandsforeninger och Danmarks Jurist- og Økonomforbund stöder medlemsförslaget.

Dansk Kvindesamfund understryker, att den rättsliga likställdheten mellan könen varit en förutsättning för de framsteg som hittills skett. Ytterligare framsteg kan uppnås genom att full jämställdhet mellan könen generellt fastslås i lag. Därvid bör man också beakta att de rättsliga verkningar av eventuella överträdelser klarlägges. *Danske Kvinders Nationalraad* och *De danske Husmoderforeninger* tillstyrker medlemsförslaget.

Finland

Delegationen för jämlikhetsärenden påpekar, att man i de nordiska länderna å ena sidan eftersträvar lagreformer som kan garantera full jämlikhet mellan könen på samhällslivets alla områden medan man å andra sidan delvis valt olika vägar för att uppnå detta mål. I Norge har en lag framlagts om lagstadgad jämställdhet. I Finland har man koncentrerat sig på delreformer. En lag är att vänta i början av år 1975 om motverkande av könsdiskriminering i arbetslivet. Likaså har man inlett ett reformarbete på utbildningsområdet och inom socialpolitiken. Medlemsförslaget tillstyrkes. Till detta yttrande hänvisar *Statsrådets kansli*.

Social- och hälsovårdsministeriet konstaterar, att det inom lagstiftningen fortfarande existerar skillnader i fråga om jämställdhet mellan könen. Detta gäller t. ex. inom socialförsäkrings-, socialvårds- och arbetarskyddslagstiftningen. Rättsreglerna i Norden följer i huvudsak samma mönster, men vissa skillnader förekommer. En reform inom ett enskilt område är svår att genomföra, då den utgör en del av ett socialt sammanhang. Medlemsförslaget tillstyrkes.

Skolstyrelsen anser, att man inte i Finland eller i något annat nordiskt land kan finna bristande jämställdhet i undervisningen som kan härledas till könstillhörigheten. Pojkar och flickor har samma utbildningsmöjligheter, kan erhålla samma slags tjänster samt ställs inför samma kompetenskrav. Flertalet höga poster inom undervisningsområdet bekläds dock av män, men detta grundas inte på några formella lagstiftningsmässiga hinder. Det framlagda medlemsförslaget är välmotiverat och bör tillstyrkas.

Akava r.y. är inte övertygad om att likställighet mellan könen kan uppnås genom lagstiftning. Först då den föreslagna utredningen genomförts kan man ta slutlig ställning till om och i så fall i vilken utsträckning som det genom lagstiftningsåtgärder kan införas jämställdhet mellan könen.

Kvinnoorganisationernas centralförbund har under lång tid verkat för jämställdhet mellan könen. Detta arbete fick ett auktoritativt stöd då Förenta Nationerna proklamerade sitt kvinnoår. De mänskliga rättigheterna bör vara desamma över nationsgränserna, inte minst gäller detta för de nordiska länderna. Medlemsförslaget tillstyrkes.

Unionen kvinnoaksförening i Finland r.f. finner att lagstadgad jämställdhet mellan könen bör eftersträvas.

Norge

Forbruker- og administrasjonsdepartementet delar Likestillingsrådets syn på medlemsförslaget och finner det vara naturligt att undersöka det ändamålsenliga i att samordna arbetet med att införa lagstadgad jämställdhet mellan könen. Emellertid får detta arbete inte hindra genomförandet av det norska lagförslaget om likestilling.

Likestillingsrådet erinrar om att den norska regeringen framlagt en proposition om lagfäst jämställdhet mellan män och kvinnor. Detta steg utgör ett viktigt led i strävandena att uppnå reell jämlikhet mellan könen. Även om flera länder infört lagar som säkrar jämställdhet mellan könen på vissa områden så kommer Norge att bli det första nordiska land som inför motsvarande lag. Likestillingsrådet har inget att invända emot att det med utgångspunkt från den kommande norska lagen undersökes om det är möjligt att samordna arbetet i de nordiska länderna för att skapa ett tillfredsställande rättsligt skydd för mäns och kvinnors lika rättigheter.

FN:s internasjonale kvinneår 1975 anser, att införandet av lagstadgad jämställdhet mellan könen borde vara en ypperlig markering av den politiska viljan att skapa dylik jämställdhet, särskilt om lagen kommer att antas under år 1975.

Høyrekvinnens landsforbund stöder medlemsförslaget i likhet med *Norges husmorforbund* och *Norsk kvinnesaksforening*. Den sistnämnda organisationen framhåller dock i sitt yttrande att arbetet med den norska lagen inte får försenas av hänsyn till en nordisk samordning.

Sverige

Universitetskanslersämbetet tillstyrker en undersökning av det lämpliga i att skapa ett tillfredsställande rättsligt skydd för mäns och kvinnors lika rättigheter. Vid en sådan undersökning bör man beakta vad som framhållits om konsekvenserna utanför lagstiftningens område i det yttrande som avgivits av juridiska fakulteten vid Uppsala universitet. En

nordisk samverkan får inte medföra en fördröjning av arbetet med att tillgodose angelägna krav vad beträffar jämställdhet mellan män och kvinnor.

Skolöverstyrelsen erinrar om, att det inom styrelsen bedrivs ett brett upplagt utredningsarbete benämnt könsrollsprojektet. Detta projekt syftar till att finna lämpliga vägar för att i skolarbetet motverka rådande könsrollsmönster i hem, skola, yrke och arbetsliv. Medlemsförslaget tillstyrkes.

Konsumentombudsmannen har under hösten 1974 tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att utreda likställighet mellan män och kvinnor inom reklamen. Problemen på marknadsföringsområdet torde dock endast delvis kunna lösas med stöd av marknadsföringslagen. Om utredningsarbetet avser att åstadkomma en lagstiftning om likställighet mellan könen på olika områden tillstyrkes medlemsförslaget.

Arbetsmarknadsstyrelsen, AMS, hänvisar inledningsvis i sitt yttrande till utkast till lagförslag om lagstadgad jämställdhet mellan män och kvinnor som framlagts i Norge. Beträffande lika lön för lika arbete kan framhållas att arbetsmarknadens parter genom olika avtal försökt att uppnå detta. Jämställdhet i denna mening bör enligt AMS även i fortsättningen vara en avtalsfråga. Diskriminerande inslag i läromedel och reklam bör uppmärksammas. Medlemsförslaget tillstyrkes.

Uppsala universitet, juridiska fakulteten har ingenting att invända emot att principen om likaberättigande kommer till uttryck i lagstiftningen och att denna lagstiftning eventuellt kommer till stånd genom nordiskt samarbete. Även om utvecklingen mot större jämställdhet mellan män och kvinnor i praktiskt hänseende mera påverkas av andra omständigheter än lagstiftningen så bör denna väg också prövas. En principiellt hållen lagstiftning, vilken bland annat kan återfinnas i förbundsrepubliken Tyskland, kräver genomgång av ett stort författningsmaterial. Därvid måste konsekvenser utanför lagstiftningens område också övervägas. Inom den offentliga sektorn torde jämställdheten mellan män och kvinnor vara genomförd. Därmed återstår områden där antingen frågan är av liten betydelse eller där problemen är komplicerade. Privata avtalsförhållanden kan också beröras. Medlemsförslaget tillstyrkes. *Rektorsämbetet, Uppsala universitet* instämmer i detta yttrande. *Lunds universitet, rektorsämbetet* och *Stockholms universitet, rektorsämbetet* tillstyrker medlemsförslaget.

Fredrika-Bremer-förbundet betonar, att man dagligen kan finna exempel på att kvinnor diskrimineras vid fördelningen av kvalificerade och välbetalda arbeten. Likaså exploateras kvinnan i reklam, film, press, porrindustri m. m., vilket inte är förenligt med de grundläggande mänskliga rättigheterna. I lag bör därför stadgas att det råder förbud mot diskriminering på grund av kön. Erfarenheterna från USA visar att lagstiftningsinsatser kan bli verkningfulla. En samordnad nordisk lagstift-

ning är önskvärd av flera skäl. För det första för att den berör könsdiskriminering inom arbetsmarknad, reklam, marknadsföring, utbildning m. m. För det andra kan ett initiativ från Nordiska rådets sida påskynda arbetet i de länder där tanken på jämställdhet ännu inte vunnit in-steg. Medlemsförslaget tillstyrkes.

3.2.2. Remissinstanser som avstyrker eller ställer sig tveksamma till att frågan om lagstadgad likställighet mellan könen blir föremål för en sammordisk utredning

Danmark

Justitsministeriet meddelar, att lagstiftningen inom ministeriets kompetensområde i förväg dryftas inom Nordiska ämbetsmannakommittén för lagstiftningsfrågor. Inte minst i samband med äktenskapslagstiftningen har jämställdhetsfrågorna kommit att inta en framträdande plats. Av detta skäl skulle en utredning som rör ministeriets arbetsområde inte vara av större värde.

Dansk Annoncør-Forening är oförstående inför påståendet att reklamens utformning skulle kunna påverka strävandena mot jämställdhet mellan män och kvinnor. Reklamen avspeglar de värderingar som vid varje tillfälle råder i samhället. Kontroll av reklamen sker inom den danska reklamnämnden. Därtill har en lag om marknadsföring antagits och en konsumentombudsman tillsatts. Reklamen bör hållas utanför de föreslagna lagstiftningsåtgärderna.

Danske Reklamebureauers Brancheforening ser positivt på strävandena till jämställdhet mellan könen. Inom den delarbetsmarknad som utgörs av de auktoriserade reklambyråerna i Danmark så existerar jämställdhet. När det gäller jämställdhet i reklamen så har inte reklambyråerna något intresse av att operera med ett orealistiskt könsrollsmönster. Om jämställdhet skapas i det danska samhället så kommer detta också till uttryck i reklamen.

Finland

Arbetskraftsministeriet anför, att inom de servicesektorer som hör till ministeriets område, t. ex. arbetsförmedling, yrkesvägledning och vägledning till sysselsättningsutbildning, följes jämställdhetsprincipen. Att lagstadga om dessa principer medför å ena sidan inga problem men å andra sidan skulle det inte ända den nuvarande situationen.

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund understryker, att i gällande lagstiftning förbjuds all diskriminering på grund av kön. Däremot finns det arbetarskyddssynpunkter som kan verka hindrande. I Finland har man genom kollektivavtal övergått till enhetliga lönebestämmelser med undantag för barnsörd. Inom ramen för kollektivavtalslagen kan vissa specialaspekter av jämställdhetsproblematiken beaktas.

Norge

Norsk arbeidsgiverforening anser det inte nödvändigt att genomföra en lagstiftning för att komma till rätta med problem som i vissa avseenden kan klaras upp genom avtal. Därav följer också att det inte är ändamålsenligt att företaga något samnordiskt lagstiftningsarbete.

Norges markedsforbund anser, att lagstiftning mot könsdiskriminering i reklam inte är en framkomlig väg.

Aktoriserete reklambyråers forening erinrar om, att ett lagförbud mot könsdiskriminering skulle kunna innebära ett ingrepp i yttrandefriheten. Denna aspekt bör noga övervägas.

Sverige

Svenska arbetsgivareföreningen påminner om att Sverige år 1962 ratificerade ILO:s konvention nr 100 om lika lön för lika arbete. Arbetsmarknadens parter har sedan i samråd verkat för att avlägsna de skillnader som hänför sig till könstillhörigheten i arbetslivet. Trots detta finns det dock löneskillnader mellan män och kvinnor inom olika branscher. Yrkesvalet påverkas också av fördomar, vilka bör motarbetas genom upplysningsinsatser. En lagstiftning är dock inte ändamålsenlig.

*3.2.3. Remissinstanser som avstår från att yttra sig**Danmark*

Lønnings- og pensionsdepartementet lämnar upplysningar om anställningsförhållanden i dansk statstjänst utan att ta ställning till innehållet i medlemsförslaget. *Handelsministeriet* och *landbruksministeriet* avstår från att yttra sig över medlemsförslaget. Detta gör också *Dansk Arbejdsgiverforening*.

Sverige

Delegationen för jämställdhet mellan män och kvinnor erinrar om att arbete pågår med att utarbeta underlag för en svensk diskussion om lagstadgad jämställdhet mellan könen. Av hänsyn till att detta arbete ännu inte är slutfört kan delegationen för närvarande inte uttala sig om lämpligheten av och formerna för ett nordiskt samarbete på detta område. Den svenska riksdagen har under år 1974 behandlat motioner om lagstiftning om könsdiskriminering.

Arbetsmarknadens kvinnonämnd avstår från att yttra sig över medlemsförslaget, då remissrätten ligger hos arbetsmarknadens parter och inte hos nämnden i dessa frågor.

Utskottet

Under hösten 1974 väcktes flera medlemsförslag inom Nordiska rådet som ytterst berör frågan om jämställdhet mellan män och kvinnor.

År 1975, av Förenta Nationerna proklamerat som Det internationella kvinnoåret, anordnar världsorganisationen en kvinnokonferens i Mexico under sommaren.

Särskilda jämställdhetsdelegationer eller motsvarande har på senare år tillsatts i Finland, Island, Norge och Sverige. I Danmark kan ett dylikt organ komma att etableras, som ett resultat av det arbete som utförts inom den år 1965 tillsatta utredningen om kvinnans ställning i samhället. I den danska utredningens rapport, som framlades under hösten 1974, föreslås således etablerandet av en jämställdhetsdelegation.

Ett omfattande samarbete i jämställdhetsfrågor bedrivs mellan fackliga och andra organisationer de nordiska länderna emellan. Ett informellt samarbete, t. ex. genom anordnandet av årliga konferenser, har etablerats mellan de nationella jämställdhetsdelegationerna i Norden. Likestillingsrådet i Norge och Delegationen för jämställdhet mellan män och kvinnor i Sverige finner mot denna bakgrund att behov inte föreligger av att inrätta ytterligare ett särskilt nordiskt samarbetsorgan för behandlingen av jämställdhetsfrågorna. Denna uppfattning, som inte delas av Delegationen för jämlikhetsärenden i Finland, har också fått stöd från flera andra remissinstanser.

Nordiska ministerrådet beslutade den 5 december 1974 att var och en av de nordiska regeringarna skulle utnämna en person med uppgift att hålla kontakt med övriga nordiska regeringsadministrationer i jämställdhetsfrågor. Då det kunnat konstateras, att intentionerna i medlemsförslaget i viss utsträckning förverkligats redan innan Nordiska rådet slutbehandlat detsamma finner utskottet det inte klarlagt att tillsättandet av ett nytt nordiskt samarbetsorgan för könsrolls- och jämställdhetsfrågor skulle medverka till en ytterligare effektivisering av det nordiska samarbetet inom detta område.

Utskottet förutsätter dock att de nordiska kontaktpersonerna får till uppgift att utföra sin uppgift i nära samverkan med representanter för ländernas organisationsliv. Det som i medlemsförslaget sägs om att igångsätta och informera om forsknings- och utredningsverksamhet beträffande kvinnans ställning borde med fördel också kunna utföras av dessa nordiska kontaktpersoner.

Medlemsförslaget A 444/s om lagstadgad likställighet mellan män och kvinnor har mottagits positivt av nästan samtliga remissinstanser. Endast ett fåtal organisationer har direkt ställt sig avvisande till frågan om att utreda det ändamålsenliga i att åstadkomma en nordisk samordning ifråga om lagstadgad jämställdhet mellan könen.

Utvecklingen mot större jämställdhet är dock beroende inte enbart av lagstiftningsåtgärder. Från svenskt universitetshåll har i sammanhanget påpekats att man vid införandet av lagstadgad jämställdhet också måste beakta de konsekvenser som kan uppkomma utanför lagstiftningens område. Detta kan bland annat komma att gälla vissa avtalsförhållanden.

En aspekt som framkommit i ett annat remissyttrande är att man i samband med behandlingen av jämställdhetsfrågorna också bör beakta barnens ställning särskilt vad gäller uppväxtmiljön.

I de nordiska länderna har man hittills valt olika vägar i lagstiftningshänseende när det gäller att befrämja jämställdhet mellan könen. I Norge föreligger ett förslag om lagstadgad jämställdhet mellan könen. I Finland har man koncentrerat sig på delreformer. Under år 1975 torde sålunda i Finland komma att framläggas förslag om motverkande av könsdiskriminering i arbetslivet. Därtill kan insatser väntas på utbildningsområdet och inom socialpolitiken. I Sverige har en sammanställning av de utländska erfarenheterna av lagstiftning mot könsdiskriminering framlagts alldeles i dagarna.

Även om medlen varit olika de nordiska länderna emellan så är målet full jämställdhet mellan män och kvinnor i arbetslivet, inom familjen, på utbildningsområdet, inom politiken och i organisationslivet, det samma. Mot denna bakgrund finner utskottet det väl motiverat att Nordiska ministerrådet får till uppgift att undersöka det ändamålsenliga i att på nordisk nivå samordna arbetet med att skapa ett tillfredsställande rättsligt skydd för mäns och kvinnor lika rättigheter. Denna utredning bör komma till stånd i nära samband med de nationella jämställdhetsdelegationerna. Utskottet förutsätter också att kommande förslag blir föremål för sedvanlig remissbehandling. Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställer utskottet,

1. att Nordiska rådet inte företager sig något i anledning av medlemsförslaget om inrättande av ett nordiskt samarbetsorgan för frågor om jämställdhet mellan könen.
2. att Nordiska rådet med anledning av medlemsförslaget om lagstadgad likställighet mellan män och kvinnor antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna för en samordning av arbetet med att skapa ett tillfredsställande rättsligt skydd för mäns och kvinnors lika rättigheter.

Reykjavík den 15 februari 1975

Finn Gustavsen (SV)

Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)

Förman

Ragnhildur Helgadóttir (Sj.)

Knud Jespersen (DKP)

Knut Johansson (s)

Lars Lindeman (Sd)

Mette Madsen (V)

Arne Nilsen (A)

Jan-Ivan Nilsson (c)

Anna-Greta Skantz (s)

Carl Olof Tallgren (Sv)

Saimi Ääri (K)

Medlemsforslag

om båtförbindelse mellan Island, Färöarna och det övriga Norden

(Väckt av Eric Carlsson, Christian Christensen, Bjarne Mørk Eidem, Gils Guðmundsson, Gustav Holmberg, Astrid Kristensson, Håkon Kyllingmark, Reidar T. Larsen, Bror Lillqvist, Sven Mellqvist, Børge Pedersen, Seppo Westerlund och Paavo Väyrynen)

Nordisk Råd har med rekommendasjon nr. 11/1972 anbefalt at det arbeides for bedre kommunikasjoner mellom Island, Færøyene og Grønland og de andre nordiske land. Under Nordisk Råds 22. sesjon i Stockholm i februar 1974 ble det stilt et spørsmål til Nordisk Ministerråd om det arbeid som var gjort med nevnte rekommendasjon. Av svaret framgår at det er gjort små framskritt med denne saken i det minste forsåvidt gjelder Islands forbindelse med det øvrige Norden. Det er blitt hevdet at rekommendasjonen fra 1972 er vanskelig å arbeide videre med særlig på grunn av at det er lite presisert hvilke forbindelsesmidler man tenker seg.

Nylig er det i Island fremmet et forslag som tar sikte på å løse iallfall en del av det spørsmål som rekommendasjonen fra 1972 omhandler. I Altinget stilte man i 1973 et forslag om at det skulle opprettes en passasjerbåtförbindelse mellom Island, Færøyene og Norge. Under den befarung Nordisk Råds trafikkutvalg foretok i Akureyri, Island, i juni 1974 ble det til trafikkutvalget fra islandsk hold fremmet et forslag etter noenlunde de samme linjer.

Trafikkutvalget drøftet disse spørsmål på sitt møte i Akureyri i juni 1974 og konstaterte at det dreier seg om et viktig ledd i arbeidet med utbyggingen av trafikkförbindelsene mellom Island, Færøyene og det øvrige Norden. Man fant i tillegg at det framlagte forslag fra islandsk side kunne bety en iallfall delvis lösning på det mer generelle spørsmål som Nordisk Råd lenge har arbeidet med, og som foreløpig er særlig omhandlet med rekommendasjon nr. 11/1972. Trafikkutvalget fant at det var grunn til å fremme overfor Nordisk Råd et forslag i tråd med de framlagte islandske skisser til lösning. Undertegnede vil derfor foreslå at dette forslag til egnede tiltak blir arbeidet videre med i Nordisk Råd.

Vi vil også hevde at den kraftige prisstigning hva gjelder flyprisene ytterligere aktualiserer behovet for å få til en trafikkmessig gunstig sjøveisförbindelse mellom Island, Færøyene og det øvrige Norden.

På bakgrunn av det som er nevnt ovenfor vil vi anbefale at

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd å gjennomføre nødvendige undersøkelser om forutsetningene for å drive rute-trafikk med en kombinert passasjer- og bilferje mellom Island, Færøyene og det øvrige Norden med henblikk på at en slik rutetraffic blir etablert så raskt som mulig.

Stockholm den 22 oktober 1974

<i>Eric Carlsson (c)</i>	<i>Christian Christensen (KrF)</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem (A)</i>	<i>Gils Guðmundsson (Ab)</i>
<i>Gustav Holmberg (V)</i>	<i>Astrid Kristensson (m)</i>
<i>Håkon Kyllingmark (H)</i>	<i>Reidar T. Larsson (SV)</i>
<i>Bror Lillqvist (Sd)</i>	<i>Sven Mellqvist (s)</i>
<i>Børge Pedersen (FP)</i>	<i>Seppo Westerlund (Lkp)</i>
	<i>Paavo Väyrynen (K)</i>

*BILAGA 1***Utdrag fra et notat fra Akureyris borgermester Bjarni Einarsson til Nordisk Råds trafikktvalg under dets möte i Akureyri, Island, 26. juni 1974***"Bro till Skandinavia"*

"Avstanden mellom Island og frendefolkene er en betraktelig hindring for naturlig samkvem og bekjentskap mellom folk på Island og folk i andre nordiske land. Hurtige og sikre flyforbindelser gjør ganske visst sitt gagn og er en forutsetning for det samkvem mellom folkene som finner sted nå. Flyforbindelsene er en forutsetning for sambandet mellom statsmaktene. De har gjort det mulig for en mengde islendinger å lære å kjenne Oslo, Stockholm, Helsinki og København, og for ganske mange skandinaver å besøke Reykjavik. En del av dem som kommer med fly, deltar i turer som organiseres av reisebyråer under ledelse av de dyktigste reiseførere. Noen ganske få leier seg biler og kjører selv omkring i de land de besøker. Disse få har anledning til å lære land og folk å kjenne på en helt annen måte enn de førstnevnte. Men det er dyrt å leie seg bil. Hovedkomponentene i leietakstene er avskrivninger av etableringskostnaden, renter og vedlikehold. De fleste av dem som leier seg bil, har også bil hjemme, og mens de leier bil betaler de disse utgiftene dobbelt. Dette er for dyrt for folk i sin alminnelighet, og det er enda også for dyrt for folk flest å fly."

"Det er på mote å tale ille om privatbilen, for den skaper problemer i storbyer og den forurenser luften. Men det er privatbilen som er i ferd med å forene Europa. Det er den å takke at franskmennene nå kjenner tyskerne og Tyskland, og omvendt. Dansker, nordmenn, svensker og finner kan plassere campingutstyret sitt i privatbilene sine eller koble campingvognene til dem og kjøre med familiene sine sørover gjennom hele Europa. De velger sine egne veier og stanser der de vil. (— — —) Men til Island kan de ikke dra på en slik reise. Og islendingene kan ikke på denne måten reise til Skandinavia eller andre europeiske land." (— — —)

"Enda "Gullfoss" til en viss grad var foreldet da skipet ble tatt i bruk, ytet det islendingene god service i nærmere 24 år. Nå er det så å si umulig å komme seg til utlandet med bil eller å komme til Island med bil. "Gullfoss" var et passasjer- og transportskip. Det hadde luksuskabiner, og servicen ombord var omfattende og dyr. Tiden er omme for slik skip. Skip kan ikke konkurrere med fly i ren passasjertransport. Det eneste som skipene kan by på i passasjertransport mellom landene,

er å ta bilen med. Og skip som er særlig utformet for slik transport, kan frakte passasjerer og biler på relativt bekvem måte. Det er nå bilferjer i trafikk mellom mange steder og land. Det diskuteres hvorvidt det vil være riktig og hensiktsmessig å bygge bilferjer som går mellom Nord-Amerka og Europa, og eierne av luksusplasserskip som trafikerer der, er nå i ferd med å gi opp. Om ikke lenge kan det bli slik at Færøyene, Island og Grønland er de eneste land som våre frender i Skandinavia ikke kan "kjøre" til." (— — —)

Derfor tas her opp "forslag om at det skal undersøkes hvorvidt det vil være riktig og formålstjenlig å leie, kjøpe eller bygge et skip, en bilferje, som frakter folk og biler mellom Island, Færøyene og Skandinavia. Det må gjennomføres markedsanalyser på Island og i de andre nordiske land. (— — —)".

"Sjøveien mellom Øst-Island og Norge er kort. Sommertid er sjøgangen god på denne strekningen. Seilingstiden kan være to døgn eller mindre. Innen en uke kan det gjennomføres en ringtur fra Øst-Island, om Færøyene til Norge, Jylland, Skottland, om Færøyene tilbake til Island. Beslutninger om seilingsruter og anløpssteder må bygge på de analyser som er nevnt ovenfor."

Av grunner for å la bilferjen anløpe Øst-Island skal følgende nevnes:

"1. Av praktiske og psykologiske grunner er det riktig å ha sjøreisen så kort som mulig. Har man bil i alle fall, koster ikke ekstrakilometeren så mye. Billettprisen på ferjen blir da også lav, og frykten for sjøsyke mindre.

2. Sjøveien mellom Øst-Island og Norge er relativt god. Derimot er en sjøreise langs Islands sørkyst lang og ofte vanskelig, for ikke å tale om sjøgangen utenfor Reykjanes.

3. Anløp av en bilferje på Øst-Island ville ha meget gunstig virkning for bosetningsutviklingen på Island. Den direkte påvirkning av utviklingen på Østlandet ville bli betydelig på grunn av den service som måtte bygges opp der for turistene. Den psykologiske virkning på Østlandet ville også bli stor, og ville få stor betydning. I stedet for å være en isolert landsdel ville Østlandet nå for en vesentlig del bli Islands fremside. Fremskritt på Østlandet har stor betydning for det islandske samfunn."

"(— — —). Utnytingen av skipet eller skipene vinterstid må undersøkes spesielt. Her fremkastes den tanke at skipet da settes inn i trafikk mellom Reykjavik og Rotterdam for transport av nye biler til Island, varer i containere, og folk som er interessert i å kjøre egen bil fra Island sørøver i Syden. Det er verdt å undersøke hvorvidt det er mulig å innrette passasjerlugarene på ett av skipets dekk slik at de kan fjernes om høsten og dekket forandres til frakt av varer og biler. (— — —)".

BILAGA 2, Yttranden (se supplementband, s. 630)

BILAGA 3

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget

Til trafikutvalget er henvist medlemsforslag A 445/t om båtforbindelse mellom Island, Færøyene og det øvrige Norden. Utvalget har behandlet dette medlemsforslaget på sitt møte i Reykjavík 15. februar 1975.

1. Medlemsforslaget

I medlemsforslaget anbefales det at Nordisk Råd skal henstille til Nordisk Ministerråd å undersøke så snart som mulig forutsetningene for drift av en rutegående kombinert passasjer- og bilferje mellom Island, Færøyene og det øvrige Norden.

I premissene for dette forslaget vises det til at spørsmålet om trafikkforbindelsene mellom Island, Færøyene og Grønland på den ene siden og de øvrige nordiske land på den annen side er en sak som Nordisk Råd har arbeidet med i lang tid. Dette har senest ført til vedtagelse av rekommandasjon nr. 11/1972 om tiltak for å gjøre disse trafikkforbindelser bedre og billigere. I det nye medlemsforslaget, som tar opp det mer begrensede problem med en forbindelse til Island og Færøyene, vises det til et forslag i Islands Alting i 1973 om opprettelse av en passasjerbåtforbindelse mellom Island, Færøyene og Norge.

Nordisk Råds trafikutvalg drøftet det samme spørsmål og ble presentert de samme løsningsalternativer på et møte i Akureyri i juni 1974. Utvalget konstaterte at det her er tale om en viktig nordisk trafikkforbindelse. Nærværende medlemsforslag begrunnes også med en henvisning til den kraftige prisstigning som i den senere tid har funnet sted forsåvidt gjelder flyreiser.

2. Remissuttalelser

2.1. Innkomne remissuttalelser

Medlemsforslaget har på vanlig måte vært remittert til berørte myndigheter og organisasjoner. Det er innkommet uttalelser fra følgende instanser:

Nordiske:

Foreningene Nordens Forbund

Danmark:

Udenrigsministeriet
 Statsministeriet
 Handelsministeriet
 Ministeriet for Grønland
 Ministeriet for offentlige arbejder
 Færøyes Landsstyre
 Danmarks Rederiforening
 Danmarks Turistråd
 Danmarks Rejsebureau Forening

Finland:

Trafikministeriet
 Handels- och Industriministeriet
 Centralen för turistfrämjande
 Finlands Rederiförening r.f.
 Ålands redarförening

Norge:

Departementet for handel og skipsfart
 Samferdselsdepartementet
 Norges rederforbund
 Landslaget for reiselivet i Norge
 Den norske reisebyråforening
 Det bergenske dampskibsselskab
 Ruteskibenes rederiforening

Sverige:

Sjöfartsverket
 Kommerskollegium
 Stockholms handelskammare
 Skånes handelskammare
 Handelskammaren i Göteborg
 Svenska turistföreningen
 Sveriges redareförening
 Näringslivets trafikdelegation
 Svenska resebyråföreningen

Uttalelsene er jevnt over positive i forhold til medlemsforslagets premisser og forslag til rekommandasjonstekst. De fleste instanser som tar standpunkt til forslaget anbefaler at man skal undersøke mulighetene for en båtforbindelse mellom Island, Færøyene og det øvrige Norden, men flere av dem nærer en viss skepsis for om en slik båt rute kan drives på et økonomisk forsvarlig grunnlag.

2.2. Nordiske uttalelser

Foreningene Nordens Forbund finner det gledelig at det er tatt et initiativ for en båtforbindelse mellom Island, Færøyene og det øvrige Norden, da de dårlige trafikkforbindelsene lenge har hemmet turismen

og de folkelige kontakter mellom disse land. Forbundet antar at det i dag finnes en gruppe reisende for hvem tidsfaktoren ved en slik båt-reise er av underordnet betydning. Forslaget om en utredning støttes fullt ut av Foreningene Nordens Forbund.

2.3. Danske uttalelser

Statsministeriet og udenrigsministeriet har remittert forslaget, men framsetter ikke selv bemerkninger til medlemsforslaget.

Færøyenes Landsstyre ønsker på det nåværende tidspunkt bare å gi uttrykk for sin positive innstilling til forslaget og anbefaler at det gjennomføres en undersøkelse før endelig standpunkt tas.

Handelsministeriet har ikke bemerkninger til forslaget utover det som er uttalt av Danmarks Rederiforening (se nedenfor).

Ministeriet for offentlige arbejder anser at forslaget ikke berører ministeriets ansvarsområde, og man mener dessuten at den foreslåtte skipsforbindelse ikke faller inn under den nordiske Transportavtales virkefelt.

Ministeriet for Grønland uttaler seg ikke om forslaget, da det ikke omfatter Grønland.

Danmarks Rederiforening viser til at DFDS i en årrekke opprettholdt en helårs passasjerbåtrute mellom Island, Færøyene og København, men at denne var tapsgivende. Man antar at en helårsrute som foreslått vil kunne opprettholdes bare med driftstilskudd utenfra, mens sommertrafikken trolig vil være rentabel. Rederiforeningen erklærer seg villig til å yte ekspertbistand dersom man ønsker å foreta en undersøkelse etter de linjer som er skissert i medlemsforslaget.

Danmarks Turistråd sier seg meget interessert i en utbygging av trafikkforbindelsene til Island og Færøyene, og vil tro at en båtrute mellom Danmark og Island vil bli økonomisk rentabel i en tremånedersperiode om sommeren. Helårsruten regner man imidlertid med at må forutsette en statlig subsidiering.

Danmarks Rejsebureau Forening har ingen kommentarer til medlemsforslaget.

2.4. Finske uttalelser

Handels- och industriministeriet mener den foreslåtte utredning vil være nyttig, men påpeker at Finlands geografiske posisjon gjør at man ikke er direkte berørt av nevnte trafikkforbindelser.

Centralen för turistfrämjande vil støtte tiltak som kan forbedre sjøveis forbindelse mellom Island, Færøyene og det øvrige Norden.

Finlands rederiförening r.f. støtter tanken om en undersøkelse av forutsetningene for en ferjeforbindelse mellom Island, Færøyene og det øvrige Norden. Undersøkelsen bør kartlegge passasjer- og godsgrunnlaget for en slik rute, de sesongmessige variasjoner for trafikken og

mulighetene for kombinasjonstrafikk med ruter til Skottland. Rederiforeningen antar at det vil bli nødvendig med betydelige subsidier av den foreslåtte båtforbindelse. Finske ferjeselskaper vil trolig ikke ha interesse av å innrette sin virksomhet for denne trafikkforbindelse.

Ålands redarförening r.f. har ikke noe å bemerke til det framlagte medlemsforslag.

2.5. Norske uttalelser

Samferdselsdepartementet uttaler at man ikke vil motsette seg en utdyping av prosjektets muligheter.

Departementet for handel og skipsfart har ingen særlige merknader til medlemsforslaget.

Norges rederforbund og Ruteskibenes rederiforening har remittert forslaget til sine medlemmer, men har selv ikke framsatt egne bemerkninger.

Det bergenske dampskibsselskap minner om at selskapet før siste verdenskrig opprettholdt båtforbindelse mellom Island og Vest-Norge. Etter 1950 har man imidlertid ikke funnet grunnlag for å imøtekomme norsk industris og handelsnærings ønsker om en slik rute, og man regner med at helårsdrift av en ferjerute som antydnet i forslaget på grunn av avstand og spesielle værforhold vil bli meget kostbar. Man sier seg imidlertid beredt til å delta i en undersøkelse av forutsetningene for et slikt prosjekt.

Den norske reisebyråforening mener det vil være ønskelig med en sjøveisforbindelse mellom Island, Færøyene og det øvrige Norden, men er skeptisk til den rent forretningsmessige side ved et slikt prosjekt.

Landslaget for reiselivet i Norge antar at den foreslåtte båtforbindelse vil være interessant både for et nordisk publikum og for amerikanske turister med turopplegg for Skandinavia og Europa. Bergen antas å være et hensiktsmessig anløpssted for en slik båtrute. Landslaget uttaler seg imidlertid ikke om den økonomiske side ved en slik båtforbindelse.

2.6. Svenske uttalelser

Sjöfartsverket finner det riktig å undersøke mulighetene for en båtforbindelse mellom i første rekke Norge og Øst-Island. Den korte sommersesongen tyder nok på et spinkelt økonomisk grunnlag for en slik rute, mener *Sjöfartsverket*, som likevel anbefaler medlemsforslaget om å gjennomføre en undersøkelse av spørsmålet.

Kommerskollegium har ingen merknader mot forslaget.

Stockholms handelskammare mener det er et visst behov for et reisealternativ som antydnet i medlemsforslaget, og man finner kombinasjonen mellom passasjertrafikk og bilferje- og godstrafikk interessant,

selv om det i disse farvann vil by på tekniske vansker. Man har derfor ingen innvendinger mot den foreslåtte utredning.

Handelskammaren i Göteborg slutter opp om forslagsstillernes premisser for forslaget og anbefaler en snarlig undersøkelse av mulighetene for en båtforbindelse mellom Island, Færøyene og det øvrige Norden.

Skånes handelskammare mener at det generelt er økende interesse for turistreiser til nordlige landområder, og antar derfor at en bilferje til Island skulle være turistmessig verdifull. De tekniske og økonomiske vansker antas på den annen side å være betydelige, men handelskammaren vil anbefale at den foreslåtte undersøkelse blir gjennomført. Bergen og Øst-Island antas å være de mest aktuelle anløpssteder.

Sveriges redareförening kan ikke uttale seg om verdien av den foreslåtte utredningen, men antar at den skisserte båtforbindelse er vanskelig å gjennomføre på vanlige lønnsomhetskriterier.

Näringslivets trafikdelegation avstår fra å uttale seg om medlemsforslaget.

Svenska resebyråföreningen mener at en markedsundersøkelse bør gjennomføres, men man antar at den foreslåtte båtforbindelse økonomisk sett er vanskelig å opprettholde. Man advarer også mot stor optimisme med hensyn til bilturisme i Island, og man synes forslagsstillerne har undervurdert flyet som transportmulighet mellom Island og det øvrige Norden.

Svenska turistföreningen peker på at det fra et turistmessig synspunkt er sterkt ønskelig med en bedre trafikkforbindelse til Island og Færøyene. Man anbefaler derfor medlemsforslagets tanke om en kombinert passasjer- og bilferje mellom Island, Færøyene og det øvrige Norden.

3. Utvalget

Nordisk Råds trafikkutvalg vil innledningsvis minne om at man i en årrekke har forsøkt å arbeide for bedre kommunikasjoner mellom Island, Færøyene, Grønland og det øvrige Norden. Dette har blant annet ført til Rådets rekommandasjon nr. 11/1972 om bedre og billigere trafikkforbindelser mellom de nevnte områder. Denne rekommandasjon synes imidlertid enda ikke å ha gitt særlige resultater, og det har fra Nordisk Ministerråd blitt hevdet at den er for omfattende som utgangspunkt for det videre arbeid med saken. Trafikkutvalget vil til dette bemerke at Rådet med denne rekommandasjonen bare har bedt om en undersøkelse av mulighetene for en bedring av de nevnte trafikkforbindelser, og at den derfor skulle kunne gi grunnlag for et fortsatt arbeid fra Ministerrådets side. Utvalget forventer derfor at det arbeides videre også på grunnlag av rek. 11/1972.

Det medlemsforslag som utvalget nå har hatt til behandling kan sies å være mer begrenset og konkret enn det som lå til grunn for den

foran nevnte rekommandasjon nr. 11/1972. Det tas til orde for å undersøke mulighetene for å drive rutetrafikk med en kombinert passasjer- og bilferje mellom Island, Færøyene og det øvrige Norden. I et tillegg til medlemsforslaget skisseres en løsning med en kombinasjon av passasjer- og bilferje for sommersesongen, og vanlig godstransport til og fra europeiske havner i vinterhalvåret.

Trafikkutvalget vil understreke at alle realistiske muligheter for bedre kommunikasjoner mellom Island, Færøyene og det øvrige Norden bør undersøkes nøye. Man vil også hevde at denne trafikkforbindelsen må sees som en oppgave av nordisk karakter, hvor det er tale om å knytte bedre sammen store geografiske ytterområder i Norden rent kommunikasjonsmessig.

Utvalget vil i tråd med en del av remissinstansene anta at den manglende båtforbindelse mellom Island, Færøyene og det øvrige Norden representerer en hindring for utviklingen av den internordiske turismen i disse områder.

En regelmessig båtforbindelse mellom Island, Færøyene og det øvrige Norden turde også kunne imøtekomme industriens og handelsnæringens ønsker om en rimelig godsbehandling mellom disse områder. Hvor store disse behov for en båtforbindelse er, vil man best kunne klarlegge ved en nærmere markedsundersøkelse.

Trafikkutvalget finner tanken om en kombinasjon av bil- og passasjerferje i sommersesongen og vanlig godstransport på Europa i vinterseongen interessant, men man vil ikke på det foreliggende grunnlag kunne uttale seg om den tekniske eller økonomiske side ved slik drift. Dette alternativ bør imidlertid kunne overveies nærmere. Utvalget vil også antyde at det bør undersøkes om det kan være hensiktsmessig med et ruteopplegg som binder sammen Øst-Island, Færøyene, Vest-Norge, Jylland og Skottland. En slik rundtur vil ventelig kunne gjennomføres innen en periode av 7—8 dager. Utvalget er imidlertid klar over at en slik rute vil sette store krav til skipenes sjødyktighet.

Utvalget konstaterer at de instanser som har uttalt seg om dette medlemsforslaget er forsiktig positive til en undersøkelse av forutsetningene for en båtforbindelse mellom Island, Færøyene og det øvrige Norden, selv om det i flere av uttalelsene uttrykkes tvil om det økonomiske grunnlag for en slik rutetrafikk.

Utvalget vil for sin del uttrykke at det skulle være mulig å foreta nærmere utredninger omkring dette spørsmålet innen forholdsvis kort tid og til overkommelige kostnader. Først når man har undersøkt de tekniske og økonomiske forutsetninger for en sjøveis forbindelse mellom de aktuelle områder, og det er framlagt kostnadsoverslag og finansieringsbehov, vil man ha et sikkert grunnlag for å treffe en politisk beslutning i saken. Det er derfor trafikkutvalgets mening at man i Ministerrådets regi bør iverksette en slik undersøkelse og framlegge for Nor-

disk Råd forslag til løsninger av dette for hele Norden viktige kommunikasjonsspørsmål.

Med henvisning til hva som er anført ovenfor vil trafikktutvalget foreslå at

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd å gjennomføre nødvendige undersøkelser om forutsetningene for å drive rute-trafikk med en kombinert passasjer- og bilferje mellom Island, Færøyene og det øvrige Norden med henblikk på at en slik rutetrafikk blir etablert så snart som mulig.

Reykjavík, 15. februar 1975

<i>Christian Christensen (KrF)</i>	<i>Eric Carlsson (c)</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem (A)</i>	<i>Leif Glensgård (FP)</i>
<i>Gustav Holmberg (V)</i>	<i>Magnús Kjartansson (Ab)</i>
<i>Astrid Kristensson (m)</i>	<i>Håkon Kyllingmark (H)</i>
<i>Reidar T. Larsen (SV)</i>	<i>Bror Lillqvist (Sd)</i>
	Formann
<i>Sven Mellqvist (s)</i>	<i>Paavo Väyrynen (K)</i>
	<i>Seppo Westerlund (Lkp)</i>

BILAGA 4, I etterhand inkomna yttranden (se supplementband, s. 643)

Medlemsförslag

om nordisk historisk utställning: "Kvinden i Norden"

(Väckt av Ragnhildur Helgadóttir, Elsi Hetemäki, Tellervo M. Koivisto, Sven Mellqvist och Anna-Greta Skantz)

I internationalt samarbejde er det som oftest både nyttigt og naturligt for de nordiske lande at optræde som enhed. Dette gælder ikke mindst på menneskerettighedernes område. Der har de den samme kulturarv og fælles idealer.

De Forenede Nationer har for bedre at nå deres mål tilegnet visse år specielle opgaver, som der er særlig grund til at gøre propaganda for.

Ifølge FN generalforsamlings vedtagelse fra 1972 bliver næste år 1975 FN's kvindeår. Ifølge vedtagelsen skal året anvendes til mere effektive indsatsen a) for at fremme mænds og kvinders ligestilling, b) for at sikre kvinders fulde deltagelse i udvikling og fremskridt og c) for at erkende vigtigheden af kvinders voksende deltagelse i mellemfolkeligt samarbejde til fremme af verdensfreden.

I store dele af verden er det langt fra, at kvinderne har almindelige menneskerettigheder. Det kan endog diskuteres om mænd og kvinder i Norden har den fuldstændige ligestilling på alle områder. Somme tider er ligestillingen ikke så omfattende i virkeligheden som den kunne være ifølge loven.

I alle hovedtræk anerkender den nordiske lovgivning könnenes ligeberettigelse. De nordiske lande var blandt de første, som lovfæstede kvinders fulde politiske rettigheder. De nordiske landes forståelse af kvindens ligestilling vokser stadig. Man kan derfor sige, at Norden her har noget at give til andre nationer, der ikke er nået så langt.

En historisk udstilling, som viste hvorledes kvindens stilling har udviklet sig i de nordiske lande ville være af generel kulturel værdi. Udstillingen burde udføres på den måde, at den kunne flyttes fra land til land. Udstillingen ville give overblik over forholdene i de enkelte nordiske lande i tidernes løb. Nordens lande har endnu selv noget at lære af hinanden på dette område. Selv om forskellige nationer står på lige fod med Norden, er der dog alt for mange, som står langt bagefter dem. For dem kunne en sådan udstilling bringe information, som ville være til hjælp i deres kamp for menneskerettigheder.

Med henvisning til det foranstående tillader vi os at foreslå,

at der på Nordisk Råds vegne, i anledning af FN's kvindeår bliver oprettet en udstilling om den historiske udvikling af kvindens stilling i Norden.

Reykjavík, Helsingfors og Stockholm, den 14. oktober 1974

Ragnhildur Helgadóttir (Sj.)

Elsi Hetemäki (Kok)

Tellervo M. Koivisto (Sd)

Sven Mellqvist (s)

Anna-Greta Skantz (s)

BILAGA 1, Yttrande (se supplementband, s. 648)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över medlemsförslaget

Till Nordiska rådets socialpolitiska utskott har hänvisats ett medlemsförslag om Nordisk historisk utställning: "Kvinden i Norden". Medlemsförslaget har behandlats vid socialpolitiska utskottets möten i Köpenhamn den 9 januari 1975 och i Reykjavik den 15 februari 1975.

1. Inledning

I medlemsförslaget betonas, att det är både nyttigt och naturligt att de nordiska länderna uppträder som en enhet i internationella sammanhang. Inte minst viktigt är det att så sker på de mänskliga rättigheternas område. Genom beslut av Förenta Nationernas generalförsamling har år 1975 proklamerats som Det internationella kvinnoåret. Därvid är avsikten att mäns och kvinnors jämställdhet, kvinnans fulla deltagande i utvecklingen och kvinnornas ökande deltagande i mellanfolkligt samarbete särskilt skall främjas.

I huvudsak erkänns inom nordisk lagstiftning jämställdheten mellan könen. De nordiska länderna var också bland de första som genomförde kvinnans fulla politiska rättigheter. En historisk utställning som beskriver hur kvinnans ställning utvecklats genom tiderna i Norden bör därför, enligt förslagsställarnas mening, komma till stånd.

För de länder inom vilka frågan om jämställdhet mellan könen inte är lika aktuell som i de nordiska länderna borde en dylik utställning kunna vara av värde genom den information som däri skulle kunna ges. I medlemsförslaget föreslås därför, att det på initiativ från Nordiska rådet och med anledning av FN:s internationella kvinnoår utformas en utställning om kvinnans ställning i Norden sedd i ett historiskt perspektiv.

2. Remissyttranden

Remissvar har inkommit från följande myndigheter och organisationer:

Nordiska utställningsrådet för vandringsutställningar
Föreningarna Nordens Förbund
Nordiska kvinnoaksföreningars samorganisation

Danmark

Statsministeriet
Dansk Kvindesamfund
De danske Husmoderforeninger

Finland

Statsrådets kansli
Utrikesministeriet
Museiverket
Delegationen för jämlikhetsärenden
Kvinnoorganisationernas centralförbund

Norge

Utenriksdepartementet
Forbruker- og administrasjonsdepartementet

Sverige

Svenska institutet
Delegationen för jämställdhet mellan män och kvinnor
Göteborgs universitet, historiska institutionen
Fredrika-Bremer-Förbundet
Husmodersförbundet hem och samhälle

2.1. Remissinstanser som i huvudsak tillstyrker medlemsförslaget

Nordiska utställningsrådet för vandringsutställningar finner att syftet med den föreslagna utställningen är mycket angeläget och gott. Ett samarbete de nordiska länderna emellan kan bidra till att ge utställningens budskap ökad tyngd. Dock önskar utställningsrådet i sammanhanget komma med några praktiska synpunkter av angelägen natur. a) Arbetet med utställningen bör snarast komma igång eftersom man annars löper risken att Det internationella kvinnoåret är avslutat innan den hunnit färdigställas. b) Utställningen bör produceras med tanke på visning på många platser, dvs. framställning i flera exemplar. Ett måttligt format är att föredraga. c) Det krävs att utställningens budskap översättes till flera språk — förutom till finska och ytterligare minst ett nordiskt språk också till engelska och franska. d) Det är av betydelse att den institution som påläggs uppgiften att producera utställningen tar kontakt med organisationer och myndigheter som kan medverka i distributionsarbetet inom och utom Norden. e) Utställningsrådets anslag för år 1975 är helt bundna till redan beslutade projekt.

Föreningarna Nordens Förbund ställer sig positivt till medlemsfö-

slaget, som man hoppas kan förverkligas redan under år 1975. Utställningen bör framställas på flera språk eftersom syftet är att den skall cirkulera såväl inom som utom Norden. En finskspråkig version förutsätts liksom ytterligare en version utformad på ett annat nordiskt språk, förslagsvis norskt riksmål. Det senare språket användes som gemensamt språk då Nordiska rådets skärmutställning "Vi i Norden" framställdes år 1971. Utställningsmaterialet torde vara av stort intresse för Förningarna Norden, bl. a. vid föreningarnas kurs- och konferensverksamhet. Medlemsförslaget tillstyrkes.

Danmark

Statsministeriet upplyser, att förslaget om en nordisk historisk utställning har varit föremål för behandling vid ett möte mellan Nordiska ministerrådet — undervisnings- och kulturministrarna i Oslo i december 1974. Vid detta möte uttrycktes önskemål om en samlad översikt om tillänkta nordiska arrangemang under Det internationella kvinnoåret. En dylik översikt är nu under utarbetande inom ministerrådet.

Den danska regeringen hyser en positiv inställning till genomförandet av nordiska arrangemang under Det internationella kvinnoåret. Förslaget om en nordisk historisk utställning kommer därvid att ingå i de överväganden om åtgärder som kvinnoåret kan ge anledning till.

Dansk Kvindesamfund stöder medlemsförslaget, som man anser kan bidra till en ökad förståelse för kvinnans situation. Organisationen står gärna till tjänst med material till den tillänkta utställningen.

Finland

Utrikesministeriet omfattar medlemsförslaget om en nordisk historisk utställning och är berett att på alla sätt stödja arrangemang i anslutning till denna utställning. Genom landets beskickningar kan FN:s medlemsstater informeras härom. Det sakliga innehållet i utställningen tillkommer det andra remissinstanser att bedöma, anser ministeriet.

Delegationen för jämlikhetsärenden stöder de åtgärder som kan bidra till att förståelsen ökar för de förändringar som skett beträffande kvinnans ställning.

En historisk utställning kan vara av intresse för att belysa hur kvinnans ställning i samhället utvecklats. En med omsorg och sakkunskap förberedd utställning skulle kunna komma till stor användning bl. a. för undervisnings- och upplysningsändamål.

I medlemsförslaget anges att utställningen också skulle syfta till att ge "ett nordiskt exempel". Om denna målsättning uppfylles skulle utställningen kunna komma till användning vid kulturutbytet med andra nationer. Huruvida man hinner förverkliga den föreslagna utställningen under år 1975 ställer sig delegationen tveksam till. Medlemsförslaget tillstyrkes.

Till detta yttrande hänvisar *statsrådets kansli*.

Kvinnoorganisationernas centralförbund håller med förslagsställarna om att i större delen av världen har kvinnan inte uppnått fulla mänskliga rättigheter. Även om man i Norden lagstiftningsmässigt slagit fast jämställdheten mellan könen i stora drag så har denna de facto ännu ej förverkligats inom de olika samhällsområdena. Den i medlemsförslaget åsyftade utställningen skulle vara av allmänt kulturhistoriskt intresse, men också kunna medverka till att främja jämställdheten mellan könen. Centralförbundet tillstyrker att det genom Nordiska rådets försorg anordnas en utställning om FN:s internationella kvinnoår i vilken skildras den historiska utvecklingen. Ifall utställningen inte skulle hinna bli färdig under år 1975 skulle den också kunna utgöra en givande impuls av kvinnoåret.

Norge

Forbruker- og administrasjonsdepartementet anser, att en utställning som blickar tillbaka på kvinnans ställning genom tiderna i de nordiska länderna borde ha ett betydande kulturellt värde, såväl inom som utom Norden. Nordiska rådet uppmanas att samarbeta med Hovedkommittén for FN:s internasjonale kvinneår 1975 i det praktiska utförandet.

Sverige

Delegationen för jämställdhet mellan män och kvinnor är det organ som i Sverige har till uppgift att stimulera till aktiviteter runt om i landet med anledning av kvinnoåret. Delegationen har sänt ut en enkät till omkring tusen organisationer, myndigheter och institutioner för att få en uppfattning om vilka planer som finns inför kvinnoåret. Av denna enkät framgår, att det finns ett stort intresse för utställningar av olika slag.

Av delegationens egna projekt kan nämnas utställningen "Rätten att vara människa", som också publiceras i bokform år 1975. Denna utställning bygger på intervjuer med 50 män. Till grund för denna utställning ligger uppfattningen att för att ändra på kvinnorollen så måste även den traditionella mansrollen diskuteras.

Sålunda bör även männens situation beaktas i en nordisk vandringsutställning. Att få kvinnans ställning sedd i ett jämställdhetsperspektiv belyst genom århundradena torde vara av allmänt kulturellt värde och till nytta för jämställdhetssaken. Delegationen ställer sig positiv till förslaget.

Göteborgs universitet, historiska institutionen anser det vara välmotiverat att anordna en kvinnohistorisk utställning under FN:s kvinnoår. Institutionen är beredd att medverka med personella och materiella resurser. Innehållsmässigt bör utställningen följa vissa utvecklingslinjer från landskapslagarna och fram till vår egen tid. Kvinnans ställning

inom familjen — arvsrätt och myndighet, på arbetsmarknaden — arbetsrätt, skyddslagstiftning, likalönefrågan, sociallagstiftning, skattelagstiftning, yrkesfördelning m. m., kvinnorna inom utbildningsväsendet, inom organisationerna och inom politiken bör tas upp. Samma problemområden bör utväljas för vart och ett av deltagarländerna för att göra jämförelser möjliga. Förutom inom bibliotek och arkiv befintligt material bör också bild-, konst-, dräkt- och bostadshistoriska samlingar medtas. Specialister på området bör anlitas vid framställningen av utställningen.

Husmodersförbundet hem och samhälle understryker, att beslut om den föreslagna utställningen bör fattas snarast så att den kan komma till stånd under år 1975. Förbundet erinrar om att det till sitt 50-årsjubileum år 1970 framställde en utställning vilken bör ihågkommas i detta sammanhang.

2.2. Remissinstanser som avstyrker eller ställer sig tveksamma till medlemsförslaget

Finland

Museiverket finner förslaget om en nordisk historisk kvinnoutställning vara intressant. För att förverkliga idén bör dock en samnordisk arbetsgrupp tillskapas. Hur kvinnans ställning utvecklats i Norden måste bli föremål för forskningsinsatser.

Utarbetandet av ett utställningsmanus kräver tid. Att de personer som gör utställningen bor i skilda länder kan fördröja det praktiska arbetet. Frågan om finansiering och planering måste utredas. Stora internationella utställningar tar vanligen två år att förverkliga. *Museiverket* hyser sammanfattningsvis tvivel om att det går att få till stånd utställningen under år 1975.

Norge

Utenriksdepartementet anser det vara värdefullt att i en vandringsutställning få belyst kvinnans ställning i Norden, historiskt och idag. Närmare utredning krävs dock. Det framgår ej av medlemsförslaget om utställningen skall visas enbart i utvecklingsländerna eller också inom den industrialiserade värden. Det förefaller dock att vara svårt att förena dessa båda syften. Det är vidare tveklaktigt om utställningen kan komma till stånd innan Det internationella kvinnoåret är avslutat. Planläggningstiden för en dokumentarisk vandringsutställning är 1—2 år. Genom att det är en nordisk utställning kan vissa förseningar uppstå genom den nödvändiga koordineringen. Kostnadssidan har inte berörts i medlemsförslaget. Departementet utgår ifrån att förslaget tänkes finansierat via Nordiska kulturfonden. Om det mot förmodan skulle beröra de nationella budgeterna är det svårt att inpassa kostnaderna i departementets budget under de närmaste åren.

Sverige

Svenska institutet hyser förståelse för förslagsställarnas önskan om att under Det internationella kvinnoåret informera världen om kvinnans ställning i Norden. Institutet har av i princip samma skäl avsatt resurser under åren 1974 och 1975 för att göra bl. a. en utställning om kvinnor i Sverige samt en bok i vilken avspeglas den dagsaktuella könsrollsdebatten i Sverige. Distributionen kommer att ske till Västeuropa och Nordamerika. Medlemsförslagets intentioner synes dock vara vida mer ambitiösa. Enligt institutets uppfattning kräver en sådan utställning ett omfattande förberedelsearbete både vad gäller innehåll, teknisk produktion och distribution i utlandet. Även ett snabbt beslut från Nordiska rådets sida skulle knappast göra det möjligt att distribuera utställningen förrän år 1976, dvs. året efter Det internationella kvinnoåret.

Fredrika-Bremer-förbundet vill inte avstyrka förslaget om en nordisk historisk kvinnoutställning, men anser inte att det är av särskilt hög angelägenhetsgrad. Under Det internationella kvinnoåret bör man istället se framåt och komma med konkreta förslag till hur man skall förverkliga det ännu inte — ens i Norden — uppnådda målet; jämställdhet mellan män och kvinnor i hem, yrkesliv och samhälle.

2.3. Remissinstanser som avstår från att yttra sig

Nordiska kvinnosaksföreningars samorganisation avstår från att yttra sig över medlemsförslaget under hänvisning till de yttranden som lämnats av respektive lands nationella kvinnoorganisationer.

De danske Husmoderforeninger har inte något att anföra i anledning av medlemsförslaget.

3. Utskottet

Förenta Nationerna har uppmanat sina medlemsländer att under Det internationella kvinnoåret 1975 intensifiera sina ansträngningar för att öka jämställdheten mellan män och kvinnor. En konferens i FN:s regi om jämställdhetsfrågor anordnas i Mexico under tiden 23 juni till 4 juli 1975. Inte minst i Norden har på nationell basis omfattande aktiviteter inletts med anledning av kvinnoåret. Organisationer och myndigheter har tagit en rad initiativ som syftar till att spegla kvinnans och mannens situation i dagens samhälle.

I medlemsförslaget påpekas att även om de nordiska länderna varit föregångare när det gällt att verka för jämställdhet mellan män och kvinnor så är det tveksamt om slutmålet, fullständig jämställdhet mellan könen, i alla avseenden är förverkligat i de nordiska länderna.

Förslagsställarna efterlyser en nordisk historisk utställning i vilken speglas hur kvinnans ställning utvecklats i Norden. En dylik utställning

skulle, om den gavs spridning utanför Norden, kunna medverka till att initiera en mera långtgående debatt om jämställdhet mellan könen.

De synpunkter som avgivits av olika remissinstanser har i övervägande grad varit positiva. De grundläggande tankarna i medlemsförslaget har inte ifrågasatts. I den mån som kritik framförts har den hängt samman med att förslaget om kvinnoutställningen väckts på ett relativt sent stadium. Några egentliga invändningar mot att utställningen som sådan kommer till stånd har således inte framkommit.

Socialpolitiska utskottet vill för egen del framhålla att anordnandet av en nordisk historisk utställning om kvinnan i Norden borde ha ett väsentligt kulturellt värde. Med tanke på att utställningen om möjligt bör vara färdig för distribution tidigt hösten 1975 måste det emellertid bli tal om en utställning i ett relativt måttligt format och som ges en förhållandevis begränsad spridning.

Innehållsmässigt bör utställningen belysa skillnader och likheter vad beträffar kvinnans ställning i Norden sedd i ett historiskt perspektiv. Samma företeelser bör redovisas för vart och ett av de fem länderna. Det slutliga innehållet torde dock knappast kunna fastställas förrän saken blivit föremål för behandling inom en för ändamålet särskilt tillsatt arbetsgrupp. Utskottet anser för sin del att följande fem aspekter bör uppmärksammas; kvinnans roll inom familjen, inom arbetslivet, inom utbildningsväsendet, inom organisationerna och inom politiken.

Distributionen inom Norden torde kunna ske genom Föreningarna Nordens försorg, medan en medverkan av de fem ländernas utrikesförvaltningar eller särskilda nationella organ för utlandsinformation torde bli nödvändig för att sprida utställningen utanför Norden.

Minst tre språk bör komma till användning, två nordiska och ett icke-nordiskt. Av de nordiska språken torde finska och norska vara att föredra. En engelsk version bör också ifrågakomma.

Utskottet anser att Nordiska rådet bör vara huvudansvarig för utställningen. För ändamålet behövlig historisk expertis bör anlitas. Erfarenheter från liknande utställningar som gjorts av de nordiska kvinnoorganisationerna bör också komma till användning.

Utskottet önskar avslutningsvis understryka att även om ett färdigställande av utställningen under år 1975 är önskvärt så kan också en senare tidpunkt accepteras.

Under hänvisning till vad som ovan anförts får utskottet föreslå,

att Nordiska rådet uppdrar åt sitt presidium att verka för att en nordisk historisk utställning "Kvinnan i Norden" kommer

till stånd för att manifestera Förenta Nationernas Internationella kvinnoår 1975.

Reykjavík den 15 februari 1975

<i>Finn Gustavsen (SV)</i>	<i>Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)</i> Förman
<i>Ragnhildur Helgadóttir (Sj.)</i>	<i>Knud Jespersen (DKP)</i>
<i>Knut Johansson (s)</i>	<i>Lars Lindeman (Sd)</i>
<i>Mette Madsen (V)</i>	<i>Arne Nilsen (A)</i>
<i>Jan-Ivan Nilsson (c)</i>	<i>Anna-Greta Skantz (s)</i>
<i>Carl Olof Tallgren (Sv)</i>	<i>Saimi Ääri (K)</i>

Medlemsförslag

om samnordiska lärarseminarier för pedagogiskt utvecklingsarbete vid de nordiska journalisthögskolorna

(Väckt av *Tønnes Madsson Andenæs, Svend Haugaard, Per Olof Sundman och Paavo Väyrynen*)

I takt med utvecklingen av den yrkesmässiga utbildningen av journalister i de nordiska länderna har behovet av ett nordiskt samarbete även på detta fält vuxit fram. Pressens principer är likartade i de nordiska länderna, så också de tekniska och ekonomiska problemen. Ett nära samarbete existerar sedan gammalt mellan de nordiska journalistorganisationerna, så även på arbetsgivarsidan.

Journalisthögskollärarna har i samklang härmed etablerat ett samarbete, som efter ett första försök 1968 har tagit sig sina mest synliga former i årliga pedagogiska samarbetsseminarier med cirka 40 deltagare per år sedan 1971. Dessa seminarier har planerats av Rektorskommittén för de nordiska journalisthögskolorna, till en början ett informellt organ, som dock sedan 1972 har egna statuter. I Rektorskommittén är de ansvariga ledarna för journalistutbildningen i de nordiska länderna medlemmar. Följande institutioner är sålunda representerade: Danmarks Journalisthøjskole, Svenska social- och kommunalhögskolan i Helsingfors, Tammerfors universitet, Norsk journalistiske, Journalisthögskolan i Göteborg och Journalisthögskolan i Stockholm.

Seminarierna har ordnats med bidrag över dels nationella budgeter, dels Nordiska kulturfonden och nordiska kulturbudgeten. Anslagen har dock för varje gång varit av ad hoc-natur. I seminarierna har delvis deltagit forskare och lärare även från andra institutioner än dem som är företrädare i Rektorskommittén.

Riktlinjerna för samarbetet hittills updrogs vid ett seminarium i Norge år 1971. Det huvudsakliga syftet har varit att närma journalistutbildningen till kommunikationsforskningens resultat och etablera samverkan mellan journalislärare och forskare. Denna etapp i samarbetet avslutades sommaren 1974 med ett seminarium i Århus över temat Kommunikation, journalistik och forskning.

Den kritiska granskning av dagens journalistik som där utfördes resulterade i en rekommendation till Rektorskommittén att för det fortsatta nordiska samarbetet etablera kontakt och samverkan med yrket.

Syftet med dessa kontakter skall vara att pröva vägar att förbättra journalistiken inom de handlingsramar som gäller i dagens samhälle.

Rektorskommittén har gjort upp ett detaljprogram för de nordiska journalisthögskolornas samarbete under åren 1975—1978, däri inbegripet den eftersträfvade breda kontakten med journalistyrket. Anslagsbehovet för 1975 torde belöpa sig till cirka 55 000 svenska kronor.

För att säkra det fortsatta utbildningssamarbetet inom denna sektor och genomförandet av uppgjorda planer erfordras emellertid en fastare ekonomisk och institutionell ram än hittills och anslag av säkrare karaktär än de hittillsvarande ad hoc-beviljningarna.

Med hänsyn till vad ovan anförts vill vi hemställa,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att ge Rektorskommittén för de nordiska journalisthögskolorna en fast institutionaliserad ställning bland de nordiska samsarbetsorganen, samt
2. att bevilja tillräckliga medel för årligt pedagogiskt samarbete mellan lärarna vid de nordiska journalisthögskolorna.

Oslo, Köbenhavn, Stockholm och Helsingfors den 17 december 1974

Tønnes Madsson Andenæs (A) *Svend Haugaard (RV)*

Per Olof Sundman (c) *Paavo Väyrynen (K)*

TILLÄGG

PM till medlemsförslag angående seminarier för lärare vid journalisthögskolorna

Journalisthögskolorna i Norden har ett ansvar för att främja journalistikens utveckling, bland annat i riktning mot en ökad saklighet. Som en följd av resultaten av det hittillsvarande nordiska samarbetet och i linje med den aktuella diskussionen inom yrkesområdet vill rektorskommittén år 1975 försöka kartlägga riktlinjerna för journalistisk yrkesmässighet i samverkan mellan journalistlärare och aktiva journalister. För att ge denna kartläggning en tillräcklig bred förankring föreslås arbetet ske i två steg: lokala förberedelseseminarier vid de 6 högskolorna och ett koordinations-seminarium med kommittéliknande arbetsformer. De lokala seminarierna finansieras med högskolornas nationella medel, medan koordinations-seminariet måste finansieras genom särskilt anslag.

Rektorskommittén för de nordiska journalisthögskolorna är enligt sina stadgar (*se Tilläggsbilag 1*) ett organ för pedagogiskt utvecklingsarbete rörande undervisning i journalistik och kommunikation samt samverkan med forskning och yrke.

Bakgrund

Vid ett seminarium i Århus i augusti 1974 avslutades den etapp i rektorskommitténs arbete, som inleddes för fyra år sedan och som har haft som huvudsakligt syfte att närma journalistutbildningen till kommunikationsforskningens resultat och etablera en samverkan mellan journalistlärare och forskare.

Arbetet inleddes med ett seminarium på Klaekken i Norge år 1971, där journalistlärare och forskare deltog. Vid detta seminarium dryftades journalistutbildningens mål och grundläggande pedagogiska problem i relation till den aktuella nordiska kommunikationsforskningen. En slutsats av seminariets arbete var att de teoretiska och praktiska momenten i journalistutbildningen borde integreras fastare, för att eleverna bättre skulle kunna förvärva en medvetenhet om sin blivande yrkesroll.

Mot den bakgrunden anordnades under sommaren 1972 tre seminarier kring integrationsproblemen över ämnena: hur man lär sig skriva, övningstidningarna, integrationen mellan de samhällsorienterande ämnena och den journalistiska yrkesträningen.

Genom ett anslag från nationella organ i Finland blev det år 1973 möjligt att vidareföra denna etapp i det nordiska samarbetet genom ett

seminarium i Tammerfors. Där uppmärksammades särskilt problemen kring etermedierna. Ett annat huvudtema var den till pedagogiken gränsande informationsläran och dess roll för journalistutbildningen.

Med temat "Kommunikation, journalistik och forskning" utgjorde Århus-seminariet år 1974 den planerliga avslutningen av denna etapp i det nordiska samarbetet. Liksom vid det första seminariet deltog både kommunikationsforskare och journalistlärare. Huvudaspekten var hur massmediernas bild av verkligheten — deras *journalistik* — kan bedömas från *forskningens* synpunkt och hur den kan tänkas fungera för publiken, d. v. s. som *kommunikation*.

Lärdomar av Århus-seminariet

Seminariet i Århus grupperades kring fyra teman: medierna i arbete, medierna och verkligheten, medierna i samhället, språket i medierna.

Seminariedeltagarna kom fram till att medierna i de avseenden som studerades fungerar på ett sätt som inte kan anses tillfredsställande.

Medierna i arbete fungerar som "textfabriker". Med sikte på högsta möjliga försäljning — eller största möjliga uppmärksamhet — producerar de texter efter mallar och schabloner som är möjliga att iaktta och som visar hur medierna "tilltalar" sin publik och vilket "svar" som de väntar från publiken. Ett närmare studium av dessa texter avslöjar brister — i människouppfattning och andra centrala attityder — som knappast kan anses försvarliga.

Diskussionen om *medierna och verkligheten* kom framför allt att gälla objektivitetsproblemen. En ansvarig journalistik måste skildra den verklighet som omger oss. Vad som under seminariet kallades den "naiva objektivitetssynen" är snarast ett försvar för en missvisande verklighetsskildring. Diskussionen pekade med andra ord på behovet av en väl underbyggd syn på objektivitetsproblemet i utbildningen av journalister.

De handlingsramar som gäller för *medierna i samhället* är ibland ganska snäva, men under seminariet menade man att de inte var så snäva att de skulle omöjliggöra en förbättring av journalistisk praxis.

Språket i medierna kunde inte behandlas isolerat. Det framkom vid behandlingen av denna aspekt att den var nära förbunden med de tidigare behandlade, särskilt "medierna i arbete". Som framgått innebar alltså överläggningarna mellan forskare och journalistlärare en genomgripande kritisk granskning av dagens journalistik, i syfte att finna vägar att förbättra kommunikationen.

Samtidigt stod det klart att seminariet — och kanske särskilt de deltagande forskarna — saknade möjlighet att anvisa de utvägar som kan erbjudas inom dagens massmediestruktur. Seminariet beslöt därför att

rekommendera rektorskommittén att fortsätta det nordiska samarbetet genom att etablera en *samverkan med yrket*.

Förslag för år 1975: Riktlinjer för yrkesmässighet

Rektorskommittén föreslår att det nordiska samarbetet under år 1975 får formen av en bred kontakt mellan journalislärare och aktiva yrkesutövare för att kartlägga riktlinjerna för journalistisk yrkesmässighet.

Syftet med dessa kontakter skall vara att pröva vägar att förbättra journalistiken inom de handlingsramar som gäller i dagens samhälle.

Mot denna bakgrund kommer tre problem naturligt i centrum: etiska regler och självkontroll, mått på goda och dåliga prestationer, integritetsproblem. Dessa tre problem utgör delproblem i en större pågående diskussion om vägar att stärka den enskilde journalistens skydd och ställning, en diskussion som kan sägas gälla "journalistkårens professionalisering" eller "redaktionsdemokrati". Enligt rektorskommitténs mening är det ofrånkomligt att i detta sammanhang komma in på den diskussionen, men det centrala i samarbetet bör vara de tidigare nämnda och väl avgränsade delproblemen.

Under avsnittet *etiska regler och självkontroll* bör journalislärare och aktiva journalister gemensamt gå igenom gällande regler och rådande praxis, främst för att försöka få en bild av möjligheterna att förverkliga reglerna i dagens massmediesituation — en frågeställning som är vital för journalisthögskolornas undervisning om reglerna.

Utgångspunkten för avsnittet *mått på goda och dåliga prestationer* bör förmodligen vara högskolornas undervisning. På högskolorna bedöms dagligen elevernas prestationer, och där konfronteras texterna med den verklighet de beskriver.

Samtidigt är det uppenbart att det inom journalistkåren finns skilda uppfattningar i dessa frågor, liksom att högskolorna i sin bedömning av elevprestationerna ställer högre krav på exempelvis saklighet än dem som råder i den praktiska yrkesutövningen. Meningen med överläggningarna på detta avsnitt kan därför knappast vara att uppnå total överensstämmelse mellan högskolornas värderingspraxis och yrkeslivets. Till följd av sitt samhällsansvar måste högskolorna ständigt försöka främja journalistikens utveckling, bland annat mot en ökad saklighet. Dessa strävanden skulle väsentligt underlättas genom en kartläggning av yrkeslivets faktiska riktlinjer för journalistisk yrkesmässighet.

Integritetsproblemen spelar en stor roll i den pågående yrkesdiskussionen, liksom i diskussionerna på högskolorna. Det är där angeläget att inventera även detta problemområde.

Problem som dessa måste vara centrala för ett *nordiskt kulturellt samarbete*. Visserligen finns exempelvis i fråga om lagstiftningen vissa skillnader mellan de nordiska länderna, men i allt väsentligt arbetar

journalisterna i de olika länderna under samma villkor och möter samma problem — de problem som också är journalisthögskolornas akuta undervisningsproblem. I den mån journalistutbildningen kan bidra till masskommunikationens utveckling är det en angelägen uppgift att försöka kartlägga de yrkesmässiga riktlinjerna i ett nordiskt sammanhang.

Det är emellertid uppenbart att det arbete som kan utföras i rektorskommitténs regi under år 1975 inte kan bli mera än en genomgång av problemområdet.

Preliminärt föreställer sig därför rektorskommittén att denna etapp av det nordiska samarbetet måste fortsätta, förslagsvis på följande sätt.
1976: Konsekvenser av riktlinjerna för högskolornas integrerade utbildning

1977: Vad riktlinjerna betyder för olika ämnesgrupper — sektionsvis samarbete inom ämnesgränserna

1978: Summering av denna etapp i förnyad samverkan med yrket.

Organisation av samarbetet

Som mål för samarbetet under år 1975 har alltså rektorskommittén föresatt sig att nå en *bred samverkan med yrkesområdet* och att denna ska omfatta en inventering av de riktlinjer för journalistisk yrkesmässighet som spelar en avgörande roll i fråga om högskolornas strävanden att främja journalistikens utveckling i de avseenden som tidigare nämnts.

För att nå detta mål synes det ofrånkomligt att driva arbetet i två etapper: en förberedelse-etapp som ger den breda samverkan och en koordinations-etapp som kan ge den erforderliga överblicken.

Under *förberedelse-etappen* skulle det i anslutning till var och en av de sex journalisthögskolor som är representerade i rektorskommittén anordnas seminarier med deltagande av aktiva journalister och journalistlärare. Dessa skulle på grundval av rapporten från Århus-seminariet år 1974 och en kortfattad redogörelse för de nu aktuella problemområdena utmyнна i en rapport med en redogörelse för den aktuella situationen.

Med underlag i dessa rapporter skulle i koordinations-etappen ett arbetsseminarium kunna anordnas, med deltagande av journalistlärare och aktiva yrkesutövare. På grundval av de lokala rapporterna skulle man successivt försöka arbeta fram ett material som skulle kunna utgöra ett underlag för det fortsatta nordiska samarbetet som det skisserats ovan.

Denna arbetsform förutsätter ett aktivt *sekretariat* som kan tillhandahålla underlag för de lokala seminarierna och som kan bistå vid det kommittéliknande arbete som med mycket snäva tidsmarginaler måste äga rum under **koordinations-etappen**.

Närmare detaljer framgår av bifogade *program för lokala seminarier* (se *Tilläggsbilag 2*), program för koordinations-seminarium (se *Tilläggsbilag 3*), och kostnadsberäkning (se *Tilläggsbilag 4*).

De lokala seminarierna bör hållas före utgången av april månad, koordinationsseminariet under juni månad. Enligt gällande turordning bör det senare seminariet arrangeras av Journalisthögskolan i Stockholm, vilken högskola också bör svara för den nyss nämnda sekretariatsfunktionen.

Medelsbeho:

Kostnaden för rektorskommitténs samarbetsprogram beräknas för år 1975 till 59 000 svenska kronor. Kostnadsberäkningen (*Tilläggsbilag 4*) upptar endast de medel som fordras från nordiskt håll för att det planerade samarbetet skall kunna genomföras. De lokala seminarierna förutsätts med andra ord kunna bli finansierade på ett nationellt plan.

TILLÄGGSBIHANG 1

Stadgar för rektorskommittén för de nordiska journalisthögskolorna

§ 1

Rektorskommittén för de nordiska journalisthögskolorna är ett organ för pedagogiskt utvecklingsarbete rörande undervisning i journalistik och kommunikation samt samverkan med forskning och yrke.

§ 2

Rektorskommitténs uppgift är att främja en gemensam nordisk miljö för ett kvalificerat pedagogiskt utvecklingsarbete på de områden som nämns i § 1 för att därigenom stimulera en nordisk tradition i journalistutbildningen.

§ 3

Rektorskommittén verkar främst genom att anordna gemensamma nordiska seminarier i journalistik och kommunikation, vilka planeras vid rektorskommitténs sammanträden och genomföres av de enskilda journalisthögskolorna i enlighet med rektorskommitténs beslut.

§ 4

Rektorskommittén består av rektor eller motsvarande ansvarig ledare för journalistutbildningen vid följande institutioner i nordiska länderna: Danmark: Danmarks Journalisthøjskole. Finland: Svenska social- och kommunalhögskolan, Tammerfors universitet. Norge: Norsk journalistiske. Sverige: Journalisthögskolan i Göteborg, Journalisthögskolan i Stockholm.

§ 5

Rektorskommittén utser inom sig ordförande för en period av tre år. Ordförandeposten besätts från de olika länderna i tur och ordning.

§ 6

Rektorskommittén har sitt säte vid den utbildningsanstalt där ordföranden verkar.

§ 7

Kostnaderna för rektorskommitténs verksamhet enligt §§ 1, 2 och 3 bestrides över den nordiska kulturbudgeten under kulturavtalet.

§ 8

Räkenskaperna för rektorskommitténs verksamhet är underkastade statlig revision i det land, där rektorskommittén enligt § 6 har sitt säte.

Dessa stadgar har antagits vid rektorskommitténs sammanträde i Århus den 1 november 1972.

*TILLÄGGSBIHANG 2***Program för lokalt seminarium (preliminärt)**

Förhandsmaterial: rapport från Århus-seminariet
redogörelse för de aktuella problemen i ett nordiskt
perspektiv

Dag 1

- 9—11 Etiska regler och självkontroll. Inledning av journalistlärare.
Diskussion.
- 11—12 Integritetsproblem. Inledning av aktiv journalist. Diskussion.
- 13—17 Mått på goda och dåliga prestationer. Inledning av journalistlärare och aktiv journalist. Diskussion.

Dag 2

- 9—12 Grupparbete i tre grupper:
etiska regler och självkontroll
integritetsproblem
mått på goda och dåliga prestationer
- 13—14 Utskrift av grupp rapporter med redogörelser för den aktuella situationen.
- 14—16 Diskussion i plenum av gruppernas rapporter.

Rapport från seminariet: kort referat av första dagens förhandlingar
gruppproporterna
referat av andra dagens diskussion i plenum.

*TILLÄGGSBIHANG 3***Program för koordinations-seminarium (preliminärt)**

Förhandsmaterial: rapport från Århus-seminariet
redogörelse för de aktuella problemen i ett nordiskt
perspektiv
6 lokala rapporter

Dag 1

- 10—12 Etiska regler och självkontroll. Inledning på grundval av de lokala rapporterna.
 13—16 Mått på goda och dåliga prestationer. Inledning på grundval av de lokala rapporterna.
 16—17 Integritetsproblem. Inledning på grundval av de lokala rapporterna.

Dag 2

- 10—12 } Grupparbeten kring 3 teman: etiska regler och självkontroll
 13—17 } mått på goda och dåliga prestationer
 18—20 } integritetsproblem

Dag 2

- 10—12 } Diskussioner i plenum på grundval av etapprapporter från
 13—15 } grupperna
 15—17 } Fortsatt grupparbete
 18—20 }

Dag 3

- 10—12 Utskrift av gruppprapporter
 13—15 Läsning av gruppprapporter
 15—17 Slutdiskussion: integritetsproblem

Dag 4

- 10—12 Slutdiskussion: mått på goda och dåliga prestationer
 13—15 Slutdiskussion: etiska regler och självkontroll
 15—17 Professionalisering av journalistkåren — redaktionsdemokrati.
 Inledning av journalislärare och aktiv journalist. Diskussion.
 18—20 Fortsatt diskussion

Rapport från seminariet: gruppernas rapporter
 referat av diskussionen kring rapporterna
 referat av inledningar och diskussion om professionalisering av journalistkåren — redaktionsdemokrati

*TILLÄGGSBIHANG 4***Kostnadsberäkning***1. Koordinationsseminarium*

Resekostnader (flyg):

7 deltagare från Göteborg à 380: — kr	2 660: —
7 deltagare från Oslo à 608: — kr	4 256: —
7 deltagare från Århus à 820: — kr	5 740: —
7 deltagare från Tammerfors à 532: — kr	3 724: —
7 deltagare från Helsingfors à 532: — kr	3 724: —

Internatskostnader, 42 deltagare under

4 dygn à 110: — kr, lektionssal 4×200: — kr	19 280: —
Resetraktamenten, 35×100: — kr	3 500: —
Arvoden till inledare, 5×200: — kr	1 000: —

2. *Gemensamt*

Mångfaldigande av Århus-rapporten	2 000: —
Arvode för redogörelse för de aktuella problemen i ett nordiskt perspektiv (underlag för lokala seminarier)	2 000: —
Arvode för lokala rapporter, 6×1 000: — kr	6 000: —
Sekreterare för samordning av lokala seminarier och koordinations-seminariet, inkl utarbetande av slutliga rapporter	6 000: —
Skrivhjälp	2 000: —
Reserv för prisstegringar och oförutsett	3 116: —
	<hr/>
	59 000: —

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om samnordiska lärarseminarier för pedagogiskt utvecklingsarbete vid de nordiska journalisthögskolorna. Utskottet har behandlat medlemsförslaget vid sammanträden den 14 januari 1975, den 15 februari 1975 och den 17 februari 1975.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera Nordiska ministerrådet att *dels* ge rektorskommittén för de nordiska journalisthögskolorna en fast institutionaliserad ställning bland de nordiska samarbetsorganen, *dels* bevilja tillräckliga medel för årligt pedagogiskt samarbete mellan lärarna vid de nordiska journalisthögskolorna. Som motivering framhåller förslagsställarna att ett samarbete mellan de nordiska journalisthögskollärarna har etablerats under de senaste åren i samklang med det samarbete som sedan länge bedrivs mellan journalistorganisationerna och mellan pressens arbetsgivarorganisationer. Detta samarbete har tagit sitt mest synligt uttryck i årliga pedagogiska samarbetsseminarier sedan 1971. Seminarierna leds av Rektorskommittén för de nordiska journalisthögskolorna, ett sedan 1972 formaliserat organ. Seminarierna har hittills varje gång bekostats genom ad hoc-bevillningar. Förslagsställarna anser att det fortsatta samarbetet enligt de uppdragna riktlinjerna och enligt ett nytt program för samarbetet mellan journalisthögskolorna för åren 1975—78 kräver en fastare ekonomisk och institutionell ram än hittills. I ett till förslaget fogat PM redogörs närmare för det hittills utförda arbetet och planerna för framtiden. Där ingår även preliminärt program och kostnadsberäkning för det seminarium, som skall hållas 1975.

2. Remiss

Då tillräckligt bakgrundsmaterial synes föreligga i de bilagor som fogats till medlemsförslaget, har detta icke utsänts på remiss.

3. Utskottet

Det redan etablerade samarbetet mellan de nordiska journalisthögskolorna (Danmarks Journalisthøjskole, Svenska social- och kommunalhögskolan i Helsingfors, Tammerfors universitet, Norsk journalistkole, Journalisthögskolan i Göteborg och Journalisthögskolan i Stockholm) på journalistutbildningens område har under ledning av Rektorskom-

mittén för de nordiska journalisthögskolorna under de senaste åren utbyggts till att omfatta olika former av samarbete kring pedagogiskt utvecklingsarbete, med årligen återkommande fortbildnings- och planeringsseminarier som sitt mest synliga uttryck. Rektorskommitténs verksamhet har fått fasta former — bl. a. har stadgar 1972 fastställts för dess verksamhet.

Rektorskommittén hyser en önskan att i framtiden utvidga sin verksamhet till nya former av pedagogiskt utvecklingsarbete. Under år 1975 har kommittén för avsikt att kartlägga riktlinjerna för journalistisk yrkesmässighet i samverkan mellan journalistlärare och aktiva journalister. Den planerade verksamheten under 1975 omfattar dels ett samnordiskt koordinationsseminarium, dels lokala seminarier som tänkes nationellt finansierade. Rektorskommittén har bl. a. framhållit att denna verksamhet och förverkligandet av de planer, som kommer att fastläggas som en följd av seminarieverksamheten under år 1975, kräver tillgång till ett aktivt sekretariat för rektorskommittén.

Enligt utskottets mening har den verksamhet som redan ägt rum och de planer som uppgjorts för framtiden visat att goda förutsättningar finns för ett fruktbringande samarbete inom Norden på detta fält inom fort- och vidareutbildningen. Om den lovande utvecklingen skall kunna föras vidare, förutsätter det emellertid, att Rektorskommittén för de nordiska journalisthögskolorna uppnår en av de officiella nordiska kultursamarbetsorganen erkänd permanent status och att verksamhetens fortbestånd och utveckling garanteras genom fasta anslag på den nordiska kulturbudgeten. Hittills har verksamheten finansierats genom olika tillfälligt beviljade anslag dels från ministerrådets dispositionsmedel, dels från Nordiska kulturfonden och från nationella statsmedel. Det kan nämnas att det samnordiska seminariet 1973 nästan helt bekostades av finska statsmedel. Ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete har vid ett möte i januari 1974 fastslagit att det anslag ur dispositionsmedlen som då beviljades bör anses vara ett engångsanslag, som icke är att betrakta som bindande för framtiden. Ämbetsmannakommittén har vidare understrukt, att den vidare värderingen av rektorskommittén och dess arbete skall ske på grundval av den allmänna bedömningen av vidareutbildningsspörsmålet i dess helhet.

Enligt utskottets mening är dock den verksamhet som rektorskommittén bedriver så värdefull, att en permanentning av kommitténs status och anslag till densamma bör komma till stånd, oberoende av vilka beslut som kan komma att fattas beträffande fort- och vidareutbildningen i allmänhet.

Med hänvisning till vad som ovan anförts, får kulturutskottet föreslå,

att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att ge Rektorskommittén för de nordiska journalisthögskolorna en fast institutionaliserad ställning bland de nordiska samlärovervakningsorganen, samt
2. att bevilja tillräckliga medel för årligt pedagogiskt samarbete mellan lärarna vid de nordiska journalisthögskolorna.

Reykjavík den 17 februari 1975

<i>Tønnes Madsson Andenæs (A)</i>	<i>Jo Benkow (H)</i>
<i>Per Borten (Sp)</i>	<i>Mauno Forsman (Sd)</i>
<i>Gylfi Þ. Gíslason (A)</i>	<i>Svend Haugaard (RV)</i>
Förman	
<i>Elsi Hetemäki (Kok)</i>	<i>Paul Jansson (s)</i>
<i>Kalevi Kivistö (Skdl)</i>	<i>Essen Lindahl (s)</i>
<i>Ingemar Mundebo (fp)</i>	<i>Robert Pedersen (S)</i>
<i>Liv Stubberud (A)</i>	<i>Per Olof Sundman (c)</i>
<i>Folke Woivalin (AS)</i>	<i>J. Fr. Øregaard (Jvfl)</i>

Ministerrådsförslag

om ny överenskommelse om Nordiska kulturfonden

(Väckt av Nordiska ministerrådet)

Då kulturavtalet förbereddes förutsattes (NU 1970: 20 sid. 11), att det före utgången av år 1974 skulle tas ställning till förhållandet mellan Nordiska kulturfondens medel och de medel som ministerrådet disponerar över. Som underlag för nämnda ställningstagande har under år 1974 utförts en statistisk genomgång och värdering av kulturfonds- och dispositionsmedelsbeviljningar under de senaste åren. Resultatet av detta arbete har förelagts Nordiska kulturfondens styrelse, som givit ett uttalande i anledning härav och vid gemensamma överläggningar mellan Nordiska rådets kulturutskott och ministerrådet har kulturfondens framtida verksamhet dryftats utgående från det utvärderingsarbete som bedrivits.

Ministerrådet anser det vara angeläget att Nordiska kulturfonden fortsätter sin verksamhet och har funnit det vara ändamålsenligt att mot bakgrund av de hittills vunna erfarenheterna revidera texten till överenskommelse. Härvid har det visat sig mest ändamålsenligt att utarbeta ny text till överenskommelse och därvid dels precisera fondens målsättning och dels göra ändringar som bl. a. påkallas av kulturavtalets tillkomst. Innan arbetet går vidare önskar ministerrådet Nordiska rådets yttrande över förslaget.

I *Bilaga 1* ges dels allmänna motiveringar till den ändrade texten och till fondens framtida verksamhet i allmänhet och dels motiveringar för ändringar i de enskilda artiklarna. I *Bilaga 1* ingår även förslag till den nya överenskommelsen varvid den ursprungliga texten för översiktlighetens skull återges parallellt. I *Bilaga 2* återges kulturfondens styrelses uttalande.

Med hänvisning till ovanstående får Nordiska ministerrådet härmed anhålla om Nordiska rådets yttrande över förslaget till ny överenskommelse om Nordiska kulturfonden.

Oslo den 16 december 1974

På Nordiska ministerrådets vägnar

Bjartmar Gjerde

BILAGA 1

Förslag till ny överenskommelse om Nordiska kulturfonden

I. Allmän motivering

Nordiska kulturfonden inledde sin verksamhet år 1966. Under årens lopp har fonden fått emotta en stigande mängd ansökningar och många nordiska kulturella samarbetsprojekt har kunnat igångsättas antingen genom engångsbevillningar eller genom bevilningar för försöksverksamhet under en bestämd period.

Styrelsen för fonden är sammansatt av såväl parlamentariker som tjänstemän — lika många från vardera gruppen. Detta har medverkat till att fondens fördelningsspolitik kunnat hållas betydligt smidigare än vad som är vanligt inom nationella och nordiska regeringsorgan. Bevillningar från fonden har ej bindningar till vare sig regeringsorgan eller parlament, vilket på sitt sätt har medverkat till att många värdefulla men oprövade samarbetsområden har kunnat understödjas, något som ofta har varit särskilt betydelsefullt under en igångsättnings- eller försöksperiod. Genom fondens styrelses sammansättning på tidigare nämnt sätt har det även visat sig möjligt och ändamålsenligt att fortlöpande kunna anpassa fondens verksamhet till nationella och andra nordiska organs verksamhet — parlamentarikerna i styrelsen i förhållande till Nordiska rådet och tjänstemännen i förhållande till nationella och nordiska regeringsorgan.

I och med tillkomsten av det nordiska kulturavtalet uppstod en ny situation för det kulturella samarbetet. Det är därför på sin plats att fondens verksamhet göres till föremål för överväganden med hänsyn till dess framtida roll. Inte minst vad beträffar fondens avgränsning gentemot den verksamhet som bedrivits med ministerrådets dispositionsmedel är dylika överväganden motiverade.

Den utvärdering som utförts under 1974 visar, att Nordiska kulturfondens verksamhet har haft betydelse speciellt för fristående enskilda projekt medan ministerrådets dispositionsmedel har kommit till användning för regeringarnas initierade verksamhet och för försöksverksamhet på kulturavtalets områden. Den naturliga konsekvensen härav är att ministerrådet och kulturfonden även i framtiden genomför en arbetsfördelning av detta slag, dels så, att ministerrådet ger bevilningar till nordiska och nationella offentliga organ medan fonden understöder samarbetsprojektet mellan enskilda personer, organisationer och liknande. En dylik arbetsfördelning skulle stå i överensstämmelse med den praxis som utbildats under de år kulturavtalet har varit i kraft och ministerrådets dispositionsmedel har funnits.

Den statistiska genomgången av kulturfondens beviljningar visar, att ca 60 % har gått till det allmänskulturella området medan forskning och utbildning erhållit ca 40 %. Det är ministerrådets uppfattning att det allmänskulturella området även i fortsättningen bör tillgodoses ungefär i denna utsträckning. Samtidigt vill ministerrådet i anslutning till frågan om arbetsfördelning mellan ministerrådet och fonden ansluta sig till fondens styrelses önskan om att genom uppsökande verksamhet nå fram till nya grupper, som hittills varit eftersatta i fråga om beviljningar. Fonden har goda erfarenheter av den uppsökande verksamhet som har bedrivits beträffande teatergästspel och konsertutväxling. Som exempel på nya områden för en liknande aktivitet nämner fondens styrelse i sitt utlåtande bl. a. samarbete bland språkliga och kulturella minoriteter samt bland handikappade. Även samarbete omkring det lokala kulturarbetet skulle, enligt styrelsens mening, ägna sig för uppsökande verksamhet och härvid skulle de kommunala kulturnämnderna medverka vid utformningen av verksamheten och delta i finansieringen av densamma. Även amatörismen i olika former kunde göras till föremål för uppsökande verksamhet.

II. Kommentarer till den föreslagna texten

P r e a m b e l n har nyskrivits med bibehållande av tidigare formulering om önskvärdheten av att samarbete mellan de nordiska länderna ytterligare utvidgas och stärkes. I den föreslagna preamble hänvisas till att den tidigare överenskommelsen ingicks år 1966.

A r t i k e l 1 är oförändrad.

A r t i k e l 2 moment 1 har förkortats och omtalar de tre huvudområden som kulturavtalet omfattar, d. v. s. forskning, utbildning och allmän kulturell verksamhet såsom fondens verksamhetsområden. I den tidigare texten exemplifierades vissa ämnesområden, närmast inom det allmänskulturella området. Erfarenheten visar, att en detaljerad uppräkningslista kan innebära risk för att något område av formella skäl skulle komma att stå utanför fondens verksamhet. Avsikten är att fonden även i fortsättningen skall ge bidrag till folkupplysningsverksamhet och till aktiviteter inom litteratur, musik, bildkonst, teater, film och andra konstarter men även till ändamål som tidigare ej uppräknats och som tillhör det allmänskulturella området i vid bemärkelse.

Moment 2 (tidigare punkt d i artikel 3) är oförändrat.

A r t i k e l 3 har förenklats i syfte att möjliggöra bidrag även till projekt som har varaktig karaktär eller som är återkommande. Huvudregeln är dock såsom i den tidigare texten, att bidrag ges till projekt av engångskaraktär. Den gamla artikel 4 ingår i den nya artikel 3 men kravet på att minst tre länder skall beröras av ett projekt för att det skall kunna erhålla bidrag har utgått. Uttrycket "projekt av nordisk

karaktär" i artikeln är enligt ministerrådets mening tillräckligt såsom avgränsningskriterium.

Artikel 4 ersätter den tidigare artikel 5 och har ändrats så att fondens årsbelopp ej nämnes i absolut tal. I stället hänvisas till att årsbeloppet upptas i den nordiska kulturbudgeten.

Artiklarna 5 och 6 är identiska med de tidigare artiklarna 6 och 7.

Artikel 7 (motsvarar tidigare artikel 8) har ändrats sålunda, att de medlemmar som hittills utsetts av regeringarna nu skall utses av ministerrådet. Härvid förutsätts att kultur/undervisningsministerierna nominerar medlemmar.

Artikel 8 vari beslutsprocessen behandlas är identisk med tidigare artikel 9, vilket innebär att beslut om beviljning av bidrag inte kan träffas om minst ett av länderna genom sina båda representanter i styrelsen motsätter sig sådant beslut. Under förberedelserna för den ändring av kulturfondens överenskommelse som nu föreslås har olika åsikter beträffande upprätthållandet av denna vetorätt framförts. Ministerrådet har funnit det önskvärt att bibehålla den ursprungliga texten.

Artikel 9 (motsvarar de tidigare artiklarna 10 och 11) har beaktat att Nordiska kulturkommissionen ej längre existerar. I stället bistås styrelsen av kommittéer och arbetsgrupper som ministerrådet utpekar varjämte styrelsen själv kan besluta att efter behov inhämta uttalanden även från andra sakkunniga.

Artikel 10 ersätter artikel 12 och föreskriver att Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete handhar fondens sekretariats- och ekonomiförvaltningsuppgifter.

Artikel 11 ersätter artikel 13 och har något förkortats men har i sak samma innehåll som tidigare.

Artikel 12 ersätter tidigare artikel 14 och föreskriver att fondens hemort är beläget i det land där kultursekretariatet är beläget. Enligt den ursprungliga texten hade fonden hemort i det land som ordföranden representerade.

Artikel 13 är identisk med tidigare artikel 15.

Artikel 14 är identisk med tidigare artikel 16.

Artikel 15 ersätter artikel 17 och föreskriver att Nordiska rådet beslutar om revision av fondens förvaltning och räkenskaper. Den tidigare lydelsen av artikeln förutsatte att det för två räkenskapsår i sänder skulle utses två revisorer och suppleanter för dem. Formuleringen hade anknytning till att sekretariatet och ekonomiförvaltningen före kultursekretariatets tillkomst omhänderhades i ordförandens hemland för två år åt gången.

Artikel 16 ersätter de tidigare artiklarna 18 och 19. Den nya lydelsen är mindre detaljerad beträffande tidsfrister för berättelser och revision än den tidigare texten. Den nya artikeln föreskriver att sty-

relsens och revisorernas berättelser skall inlämnas till Nordiska rådet före 1 oktober som i likhet med tidigare lydelse av artikel 19 skall godkänna räkenskaperna och fatta beslut om ansvarsfrihet.

Artiklarna 17 och 18 som behandlar ratifikation och bestämmelser om ikraftträdande är i sak identiska med tidigare artiklar 20—21.

III. Förslag till ny överenskommelse jämte ursprunglig text

*Udkast til ændret overenskomst om
Nordisk Kulturfond*

Danmarks, Finlands, Islands, Norges og Sveriges regeringer, som finder det ønskeligt, at det kulturelle samarbejde mellem de nordiske lande yderligere udvikles og styrkes, er blevet enige om, at den i 1966 indgåede overenskomst om oprettelse af Nordisk Kulturfond fremover skal have følgende udformning:

Formål m. m.

Artikel 1

Nordisk Kulturfond har til formål at fremme det kulturelle samarbejde mellem de nordiske lande.

Artikel 2

Fondens virksomhedsområde omfatter det nordiske kultursamarbejde i hele dets udstrækning. Bidrag fra fonden kan således ydes til formål inden for forskning, undervisning og almenkulturel virksomhed i videste forstand.

Der kan også ydes støtte til informationsvirksomhed inden for eller uden for Norden vedrørende nordisk kulturelt samarbejde og de nordiske landes kulturliv.

Artikel 3

Af fondens midler kan der bevilges tilskud til nordiske projekter af engangskaraktter. Tilskud kan også ydes dels til nordiske projekter af mere varig karakter, dog fortrinsvis for en af styrelsen fastsat periode, dels i særlige tilfælde til regelmæssigt tilbagevendende formål.

*Oprindelig tekst til overenskomst om
Nordisk Kulturfond*

Danmarks, Finlands, Islands, Norges og Sveriges regeringer, som finder det ønskeligt, at det kulturelle samarbejde mellem de nordiske lande yderligere udvikles og styrkes, har med henvisning til den mellem de nævnte lande den 23. marts 1962 indgåede samarbejdsoverenskomst og til Nordisk Råds rekommandation nr. 28/65 angående en nordisk kulturfond vedtaget at oprette en for dem fælles kulturfond og er herved enige om følgende:

Formål m. m.

Artikel 1

Nordisk Kulturfond har til formål at fremme det kulturelle samarbejde mellem de nordiske lande.

Artikel 2

Fondens virksomhedsområde omfatter det nordiske kultursamarbejde i hele dets udstrækning. Bidrag fra fonden kan således ydes til formål inden for videnskab, uddannelse og folkeoplysning samt litteratur, musik, billedkunst, teater, film og andre kunstarter.

Artikel 3

Af fondens midler kan der bevilges tilskud til

a) nordiske projekter af engangskaraktter såsom udstillinger, publikationer, konferencer, kurser og symposier

b) nordiske projekter af mere permanent natur i en af fondens styrelse fastsat begrænset forsøgsperiode

- c) udredninger med nordisk sigte og
- d) informationsvirksomhed inden for el-ler uden for Norden vedrørende nordisk kulturelt samarbejde og de nordiske landes kulturliv

Artikel 4

Tilskud fra fonden må ikke, med mindre særlige omstændigheder foreligger, bevilges til projekter, som berører færre end tre af de nordiske lande.

Fondens midler

Artikel 4

Midlerne, der årligt stilles til fondens rådighed, optages på det nordiske kulturbudget.

Artikel 5

Midler, som er tilført fonden, står til rådighed for fonden også efter udgangen af det år, da indbetalingen til fonden er sket.

Artikel 6

Fonden kan erhverve ejendom gennem gave eller testamente under forudsætning af, at der ikke dermed er forbundet noget vilkår, som er uforeneligt med fondens formål.

Fondens forvaltning

Artikel 7

Fonden forvaltes, dens midler fordeles og dens virksomhed i øvrigt ledes af en styrelse. Styrelsen træffer også beslutning om modtagelse af gave eller testamente, samt om anbringelse af fondens indestående midler.

Styrelsen består af ti medlemmer. Nordisk Råd udnævner fem af medlemmerne, ét fra hvert land. De øvrige medlemmer udnævnes af Nordisk Ministerråd, ét fra hvert land. På tilsvarende måde udnævnes for hvert medlem en personlig suppleant.

¹ Artikelns lydelse ändrad genom ett protokoll som undertecknades utan förbehåll för ratifikation den 20 maj 1969.

Fondens midler

Artikel 5¹

Der skal årligt fra og med kalenderåret 1969 tilføres fonden et samlet beløb på 3 250 000 danske kroner, som ydes af de nordiske lande i forhold til deres befolkningsantal således, at Danmark bidrager med 23 procent, Finland med 22 procent, Island med 1 procent, Norge med 17 procent og Sverige med 37 procent af det nævnte beløb.

Artikel 6

Midler, som er tilført fonden, står til rådighed for fonden også efter udgangen af det år, da indbetalingen til fonden er sket.

Artikel 7

Fonden kan erhverve ejendom gennem gave eller testamente under forudsætning af, at der ikke dermed er forbundet noget vilkår, som er uforeneligt med fondens formål.

Fondens forvaltning

Artikel 8

Fondens forvaltes, dens midler fordeles og dens virksomhed i øvrigt ledes af en styrelse. Styrelsen træffer også beslutning om modtagelse af gave eller testamente, samt om anbringelse af fondens indestående midler.

Styrelsen består af ti medlemmer. Nordisk Råd udnævner fem af medlemmerne, ét fra hvert land. De øvrige medlemmer udnævnes af regeringerne, ét af hver regering. På tilsvarende måde udnævnes for hvert medlem en personlig suppleant.

Medlemmerne og suppleanterne udnævnes for et tidsrum af to kalenderår ad gangen. Afgår et medlem eller en suppleant inden mandattidens udløb skal der udnævnes en efterfølger for resten af mandat-tiden.

Styrelsen vælger blandt sine medlemmer en formand og en næstformand for ét kalenderår ad gangen. Samme land beklæder formandsposten to år i træk.

Artikel 8

Styrelsen er beslutningsdygtig, når formanden eller næstformanden og mindst seks andre medlemmer er til stede.

Styrelsens beslutninger træffes ved simpel stemmeflerhed. I tilfælde af stemmelighed er formandens stemme udslagsgivende. Beslutning om bevilling af et tilskud fra fonden må dog ikke træffes, når mindst ét af landene gennem begge sine repræsentanter modsætter sig dette.

Artikel 9

Styrelsen bistås af komitéer og arbejdsgrupper som Ministerrådet har udpeget inden for fondens virkeområde. Styrelsen kan herudover efter behov indhente udtalelser fra andre sagkyndige.

Artikel 10

Sekretariatsarbejdet og økonomiforvaltningen varetages af Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde.

Artikel 11

Af fondens midler afholdes rejsegodtgørelse, dagpenge og øvrige omkostninger i forbindelse med fondens virksomhed. Der kan endvidere afholdes udgifter til særlig sagkyndig bistand.

Artikel 12

Fonden har sit sæde i det land, hvori Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde er beliggende.

Medlemmerne og suppleanterne udnævnes for et tidsrum af to kalenderår ad gangen. Afgår et medlem eller en suppleant inden mandattidens udløb, skal der udnævnes en efterfølger for resten af mandat-tiden.

Styrelsen vælger blandt sine medlemmer en formand og en næstformand for ét kalenderår ad gangen. Samme land beklæder formandsposten to år i træk.

Artikel 9

Styrelsen er beslutningsdygtig, når formanden eller næstformanden og mindst seks andre medlemmer er til stede.

Styrelsens beslutninger træffes ved simple stemmeflerhed. I tilfælde af stemmelighed er formandens stemme udslagsgivende. Beslutning om bevilling af et tilskud fra fonden må dog ikke træffes, når blot ét af landene gennem begge sine repræsentanter modsætter sig dette.

Artikel 10

Styrelsen bistås af Nordisk Kulturkommission som rådgivende og forslagsstillende organ.

Artikel 11

Styrelsen kan efter behov indhente udtalelser fra sagkyndige.

Artikel 12

Styrelsen kan ansætte sekretær og andet nødvendigt personale samt fastsætte aflønning for personalet.

Artikel 13

Af fondens midler afholdes, beregnet efter af styrelsen fastsatte normer, rejsegodtgørelse og dagpenge til styrelsens medlemmer og personale. Af fondens midler afholdes endvidere de af styrelsen fastsatte vederlag for sagkyndig bistand samt øvrige omkostninger i forbindelse med styrelsens virksomhed af fondens forvaltning.

Artikel 14

Styrelsen har sit sæde i det land, som styrelsens formand repræsenterer.

Artikel 13

Styrelsen vedtager en forretningsorden med nærmere forskrifter for sin virksomhed.

Regnskab og revision

Artikel 14

Fondens regnskabsår er kalenderåret.

Artikel 15

Nordisk Råd træffer bestemmelse om revision af fondens forvaltning og regnskaber.

Artikel 16

Styrelsens og revisorerens beretninger skal senest den 1. oktober året efter virksomhedsåret/regnskabsåret afgives til Ministerrådet og til Nordisk Råd. Beslutning om godkendelse af regnskabet og om bevilling af ansvarsfrihed for styrelsen træffes af Nordisk Råd.

Slutbestemmelser

Artikel 17

Denne overenskomst skal ratificeres, og ratifikationsinstrumenterne skal snarest muligt deponeres i udenrigsministeriet i Danmark.

Overenskomsten træder i kraft den første i den måned, som begynder nærmest efter den dag, da samtlige parter ratifikationsinstrumenter er deponeret.

Artikel 18

Ønsker nogen af de kontraherende parter at opsiges overenskomsten, skal skriftlig meddelelse herom tilstilles den danske regering, som umiddelbart herefter skal underrette de øvrige kontraherende parter herom, samt

Artikel 15

Styrelsen vedtager en forretningsorden med nærmere forskrifter for sin virksomhed.

Regnskab og revision

Artikel 16

Fondens regnskabsår er kalenderåret.

Artikel 17

Til revision af fondens forvaltning og regnskaber udpeger Nordisk Råd for to regnskabsår ad gangen to revisorer tillige med suppleanter for disse.

Artikel 18

Fondens styrelse skal hvert år senest den 15. februar til revisorerne afgive regnskaber samt beretning om sin virksomhed i det foregående kalenderår. Revisorerne skal senest den 15. marts afgive revisionsberetning til styrelsen.

Artikel 19

Styrelsens og revisorerens beretninger skal senest den 1. april afgives til regeringerne og til Nordisk Råd. Beslutning om godkendelse af regnskabet og om bevilling af ansvarsfrihed for styrelsen træffes af Nordisk Råd.

Slutbestemmelser

Artikel 20

Denne overenskomst skal ratificeres, og ratifikationsinstrumenterne skal snarest muligt deponeres i udenrigsministeriet i Danmark.

Overenskomsten træder i kraft den første i den måned, som begynder nærmest efter den dag, da samtlige parter ratifikationsinstrumenter er deponeret. Den skal imidlertid provisorisk kunne anvendes fra og med den 1. januar til og med den 30. juni 1967.

Artikel 21

Ønsker nogen af de kontraherende parter at opsiges overenskomsten, skal skriftlig meddelelse herom tilstilles den danske regering, som umiddelbart herefter skal underrette de øvrige kontraherende parter herom,

om datoen for meddelelsens modtagelse.

Overenskomsten ophører at gælde fra og med den første dag i det kalenderår, som følger efter opsigelsen, såfremt meddelelse om opsigelsen er indgået til den danske regering senest den 30. juni og ellers fra den første dag i det næstfølgende kalenderår.

Når overenskomsten er ophørt at gælde, skal fondens aktiver og passiver fordeles mellem de kontraherende parter i overensstemmelse med den fordelingsnøgle, som gælder for finansieringen af det nordiske kulturbudget.

Overenskomsten skal være deponeret i udenrigsministeriet i Danmark, og bekræftede afskrifter skal af det danske udenrigsministerium tilstilles hver af de kontraherende parter.

Til bekræftelse heraf har undertegnede befuldmægtigede repræsentanter undertegnet denne overenskomst.

Udfærdiget i i ét eksemplar
på dansk, den

samt om datoen for meddelelsens modtagelse.

Overenskomsten ophører at gælde fra og med den første dag i det kalenderår, som følger efter opsigelsen, såfremt meddelelse om opsigelsen er indgået til den danske regering senest den 30. juni og ellers fra den første dag i det næstfølgende kalenderår.

Når overenskomsten er ophørt at gælde, skal fondens aktiver og passiver fordeles mellem de kontraherende parter i overensstemmelse med de fordelingsforhold som er angivet i artikel 5.

Overenskomsten skal være deponeret i udenrigsministeriet i Danmark, og bekræftede afskrifter skal af det danske udenrigsministerium tilstilles hver af de kontraherende parter.

Til bekræftelse heraf har undertegnede befuldmægtigede repræsentanter undertegnet denne overenskomst.

Udfærdiget i København i ét eksemplar på dansk, den tredje oktober nittenhundrede og seksogtres.

K. B. Andersen
Ele Alenius
Gylfi P. Gíslason
Henrik Bargem
Ragnar Edenman

Överenskommelsen trädde i kraft den 1 juli 1967 sedan samtliga parTERS ratifikationsinstrument deponerats.

*BILAGA 2***Udtalelse om Nordisk Kulturfonds fremtidige virksomhed**

I forarbejderne til kulturaftalen er det forudsat (*NU 20/70, side 11*), at man før udgangen af 1974 skal tage stilling til relationerne mellem Nordisk Kulturfonds midler og de midler, der står til Ministerrådets disposition. Som følge heraf er fordelingen af fondens midler og Ministerrådets dispositionsmidler gjort til genstand for en statistisk gennemgang. Resultaterne heraf er blevet forelagt for fondens styrelse. I anledning heraf skal man tillade sig at fremføre følgende synspunkter til Ministerrådet på fondens fremtidige virksomhed:

Nordisk Kulturfond påbegyndte sin virksomhed i 1966. I årene siden har den modtaget et stadigt stigende antal ansøgninger, og adskillige nordiske kulturelle samarbejdsprojekter er kommet til verden gennem støtte fra fonden enten i form af enkeltstående bevillinger eller bevillinger til forsøgsvirksomhed over en vis periode.

Med udgangspunkt i de indvundne erfaringer vil fondens styrelse gerne understrege, at man har haft gode muligheder for at gennemføre en smidigere uddelingspolitik, end det normalt er kendt inden for både nationale og nordiske regeringsorganer. Adskillige værdifulde samarbejdsområder, som ellers ikke ville have kunnet påregne støtte, har herigennem kunnet få hjælp, ikke mindst i den første vanskelige igangsætningsperiode. Afgørende herfor har været, at en bevilling fra fonden ikke binder i tilsvarende grad som en bevilling fra Ministerrådets dispositionsmidler eller fra nationale regeringsorganer. Det kan tilføjes, at fonden på grund af styrelsens særlige sammensætning løbende har kunnet gennemføre en koordinering og tilpasning af fondens virksomhed over for andre nationale og nordiske organer, parlamentarikerne i forholdet til Nordisk Råd og embedsmændene i forholdet til nationale og nordiske regeringsorganer.

Med vedtagelsen af kulturaftalen er der efter styrelsens vurdering opstået en afgørende ny situation for det kulturelle samarbejde. Det kan derfor være på sin plads, at fondens virksomhed gøres til genstand for overvejelser med henblik på dets fremtidige placering under kulturaftalen. Dette gælder ikke mindst, når det drejer sig om en afgrænsning mellem fondens virksomhed og den virksomhed, som sættes i gang med støtte fra Ministerrådets dispositionsmidler. Som det fremgår af den statistiske gennemgang, har Nordisk Kulturfonds virksomhed haft betydning især for enkeltstående, frie projekter, medens Ministerrådets dispositionsmidler er blevet anvendt til regeringernes initiativer og forsøgsvirksomhed på kulturaftalens område. En naturlig konsekvens heraf

bør være, at Ministerrådet og fonden efter fælles aftale gennemfører arbejdsdeling i den fermtidige virksomhed. En sådan kan være, at Ministerrådet af sine dispositionsmidler giver støtte til nordiske og nationale offentlige organer, medens fonden står til rådighed med støtte til samarbejdsprojekter mellem personer, organisationer og lignende. En sådan arbejdsdeling vil ligge i naturlig forlængelse af den praksis, som har aftegnet sig siden vedtagelsen af kulturaftalen. Styrelsen ønsker i forbindelse hermed at understrege, at omkring 60 % af fondens midler hidtil er uddelt til det almenkulturelle område, og at man også fremover bør tilgodese dette område særligt gennem fondens virksomhed.

I sammenhæng med en eventuel arbejdsdeling mellem Ministerrådet og fonden har fondens styrelse et klart ønske om gennem opsøgende virksomhed at nå frem til nye grupper, som i dag vanskeligt kan få støtte. Man har gode erfaringer med den hidtil gennemførte opsøgende virksomhed på teatergæstespils- og koncertudvekslingsområdet, og som mulige områder for kommende opsøgende virksomhed overvejer man i øjeblikket samarbejde blandt kvinder, blandt sproglige og kulturelle minoriteter, omkring lokale nordiske kulturuger, blandt handikappede og på amatørteatrets område.

De før nævnte synspunkter og ønsker nødvendiggør efter fondens styrelse ændringer i flere af overenskomstens artikler. Som følge heraf har man foretaget en fornyet gennemgang af overenskomsten, og vedlagte udkast til tekst for overenskomsten må tages som fondsstyrelsens ønske om den fremtidige udformning af samme. Den må endvidere ses som en erstatning for de fra fondsstyrelsen tidligere fremsendte partielle ændringsforslag til overenskomsten. Man vil gerne understrege, at der i styrelsen har været forskellige synspunkter omkring den i artikel 8 nævnte vetoret. Styrelsen er dog blevet enig om, at man ønsker at opretholde den oprindelige tekst, således at beslutning om bevilling af et tilskud fra fonden ikke må træffes, når mindst ét af landene gennem begge sine repræsentanter modsætter sig dette.

Det er styrelsens opfattelse, at den nye tekst i form af et ministerrådsforslag bør forelægges for Nordisk Råd, og at den derefter bør ratificeres i aftalelandene.

Fondens styrelse skal afslutningsvis konstatere, at det beløb, der årligt kan uddeles, i de seneste år ikke har været tilstrækkeligt. Blandt de indkomne projekter har man i stigende grad måttet afvise selv velbegrundede og velkvalificerede projekter, ligesom man ikke har kunnet igangsætte opsøgende virksomhed i det omfang, som styrelsen anser for motiveret.

2. december 1974

Nordisk Kulturfond
Styrelsen

*BILAGA 3***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över ministerrådsförslaget**

Till kulturutskottet har hänvisats ministerrådsförslag om ny överenskommelse om Nordiska kulturfonden. Utskottet har behandlat förslaget vid sammanträde den 14 och 15 januari 1975.

1. Ministerrådsförslaget

I ministerrådsförslaget anholder Nordiska ministerrådet om Nordiska rådets yttrande över förslaget till ny överenskommelse om Nordiska kulturfonden. Den föreslagna nya överenskommelsens text jämte motiveringar och ett uttalande från Nordiska kulturfondens styrelse bifogas ministerrådsförslaget.

2. Utskottet

Såsom känt medverkade Nordiska rådet aktivt till upprättandet av Nordiska kulturfonden, och fonden har sedan den inledde sin verksamhet 1966 hela tiden varit föremål för rådets välvilliga intresse. Bl. a. har det årliga anslaget till kulturfonden huvudsakligen som följd av hemställanden från Nordiska rådets sida höjts tre gånger, från ursprungligen 3 250 000 DKr till 4 000 000 1970, 5 000 000 1971 och till 5 500 000 1975.

Inom Nordiska rådets kulturutskott tillmätes Nordiska kulturfonden en väsentlig betydelse som finansieringskanal för sådana nordiska kulturella samarbetsprojekt, som initieras spontant av olika organisationer, institutioner och enskilda medborgare i de nordiska länderna, särskilt i sådana fall där möjligheterna att finansiera projekten genom anlitan­de av fast etablerade nordiska samarbetsordningar eller andra offentliga finansieringskällor är små. De projekt och arrangemang som genom årens lopp har genomförts med stöd av kulturfondsmedel har berört ett mycket stort antal medborgare i Norden, ofta sådana som annars icke hade haft möjlighet att komma i kontakt med det nordiska kultursamarbetet. Att Nordiska kulturfonden numera är ett välkänt begrepp bland de medborgare i Norden som på frivillig grund engagerar sig i nordiskt kultursamarbete visas av det starkt ökade ansökningstrycket på kulturfondens medel. Dessvärre har kulturfondens styrelse i växande utsträckning sett sig nödsakad att på grund av medelsbrist avslå även välkvalificerade ansökningar.

Den av ministerrådet verkställda analysen av användningen av kul-

turfondsmedlen åren 1970—1974 har klart visat att kulturfonden i praktiken har uppfyllt den funktion som den vid sin tillkomst avsågs få, nämligen att understöda fristående enskilda projekt, ofta av engångskaraktär, och att möjliggöra samarbete på värdefulla, men tidigare oprövade samarbetsområden, särskilt under en initierings- och försöksperiod. I flera fall har samarbetsverksamheter, som igångsatts med stöd av Nordiska kulturfonden, visat sig vara så värdefulla, att de sedermera har kunnat omvandlas till permanenta samarbetsformer, vilka finansieras över den nordiska kulturbudgeten.

En väsentlig förutsättning för att kulturfondens verksamhet har kunnat bedrivas på det sätt som avsetts, har varit dess karaktär av fristående organ i vars styrelse såväl parlamentariker som regeringstjänstemän är representerade. Detta har möjliggjort en snabbare och smidigare bevillningsprocedur än vad som vanligen är fallet inom statliga medelsbeviljande organ. Detta är särskilt betydelsefullt med den inriktning kulturfondens verksamhet har. Styrelsens sammansättning har även garanterat goda kontakter med såväl parlamentariker som nationella ministerier.

Kulturutskottet delar ministerrådets uppfattning, att den allmänkulturella sektorn även i framtiden i ungefärligen samma utsträckning som tidigare särskilt bör tillgodoses vid fördelningen av kulturfondens medel (ca 60 %). I likhet med ministerrådet omfattar utskottet även styrelsens uttalade önskan om att genom uppsökande verksamhet nå fram till nya grupper, som i dag har svårt att erhålla stöd. Såsom nya målgrupper för den uppsökande verksamheten nämner styrelsen kvinnogrupperna, språkliga och kulturella minoriteter samt handikappade. Styrelsen önskar även stöda samarbete inom kulturen på det lokala planet och på amatörteaterns område.

När det gäller den föreslagna nya texten till överenskommelse om kulturfonden vill utskottet anföra följande:

Artikel 2 har omarbetats så, att orden *"almenkulturel virksomhed i videste forstand"* ersätter den nu gällande textens formulering *"folkeoplysning samt litteratur, musik, billedkunst, teater, film og andre kunstarter"*. Utskottet har i augusti 1973, med anledning av att presidiet inbegärt dess yttrande om då föreliggande utkast till ändringar av kulturfondsöverenskommelsen, ansett att ordet *"folkeoplysning"* borde kvarhållas i artikelns text. Så som det då föreliggande utkastet var utformat förelåg enligt utskottets uppfattning risk för att artikeln kunde tolkas på ett sådant sätt, att understöden till folkbildningsverksamheten kunde komma att minska, vilket icke skulle ha stått i överensstämmelse med de överväganden som ledde till upprättandet av fonden. Den nu föreliggande utformningen av artikeln (moment 1) torde icke längre kunna föranleda en sådan för folkbildningsarbetet ogynnsam tolkning. Kulturutskottet kan således tillstyrka den föreslagna ändringen.

Den nya *artikel 3* ersätter de nu gällande *artiklarna 3 och 4* (med undantag för *punkt d i artikel 3*, vilken inarbetats som ett andra moment i artikel 2). Den nya formuleringen synes innebära två reella förändringar: att bidrag numera skall kunna ges även till nordiska projekt av mera varaktig natur (dock företrädesvis för en av styrelsen fastställd period) och i särskilda fall till regelmässigt återkommande ändamål och att huvudregeln om att bidrag från fonden icke skall kunna beviljas till ändamål som berör färre än tre nordiska länder har slopats.

Kulturfondens styrelse har redan enligt nu gällande överenskommelse möjlighet att bevilja bidrag till nordiska projekt av mera permanent natur. Sådana bidrag kan dock uteslutande ges för en av styrelsen fastställd begränsad försöksperiod (enligt gällande praxis vanligen högst tre år).

Kulturutskottet tillstyrker de föreslagna ändringarna.

I den nya *artikel 4* som ersätter den nu gällande *artikel 5* har de detaljerade stadgandena om storleken och länderfördelningen av det årliga anslaget till kulturfonden ersatts med ett allmänt stadgande om att de medel, som årligen ställes till fondens disposition, upptas på den nordiska kulturbudgeten. Ändringen, som är motiverad redan med hänsyn till tillkomsten av en samnordisk budget för kultursamarbetet där kostnaderna fördelas mellan länderna enligt en generell fördelningsnyckel, har även den fördelen, att höjningar av kulturfondens anslag kan göras utan särskild formell procedur. Utskottet har tidigare, i sitt ovan omtalade yttrande från augusti 1973, förordat en sådan ändring av ifrågavarande artikel.

Artikel 8 (som motsvarar den nu gällande *artikel 9*) har samma lydelse som i den gällande överenskommelsen. Under förberedelsearbetet för det nu föreliggande förslaget inkom från fondstyrelsens sida ett förslag om att styrelsens beslut skulle fattas med enkel röstmajoritet, varvid ordförandens röst skulle vara avgörande om rösterna föll lika. Kulturutskottet framhöll i augusti 1973 i sitt yttrande om detta förslag, att en sådan bestämmelse om beslutsfattande skulle avvika från den ordning som är gängse inom andra nordiska medelbeviljande organ. Utskottet kan mot denna bakgrund förorda att artikeln behåller sin ursprungliga lydelse.

Artikel 16 i förslagstexten ersätter de nu gällande *artiklarna 18 och 19*. Den nya artikeln innebär att de tidigare gällande terminerna för avlämnande av räkenskaper och berättelse (den 15 februari) samt revisionsberättelse (den 15 mars) slopats och att tidpunkten för överlämnande av styrelsens och revisorernas berättelser till Nordiska rådet framskjutits från den 1 april till den 1 oktober. Ändringen är motiverad redan med hänsyn till att nämnda terminer, på grund av omläggning av bokföring och revision, under år 1974 inte har kunnat iakttagas. Utskottet kan sålunda förorda den föreslagna ändringen.

Med hänvisning till vad som ovan anförts, får kulturutskottet föreslå

att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att genomföra en revision av överenskommelsen om Nordiska kulturfonden i enlighet med det i ministerrådsförslag B 16/k ingående textutkastet.

Köpenhamn den 15 januari 1975

<i>Tønnes Madsson Andenæs (A)</i>	<i>Liv Andersen (A)</i>
<i>Jo Benkow (H)</i>	<i>Ilkka-Christian Björklund (Skdl)</i>
<i>Per Borten (Sp)</i>	<i>Mauno Forsman (Sd)</i>
<i>Gylfi Þ. Gíslason (A)</i>	<i>Sven Hammarberg (s)</i>
Förman	
<i>Svend Haugaard (RV)</i>	<i>Paul Jansson (s)</i>
<i>Ingemar Mundebo (fp)</i>	<i>Per Olof Sundman (c)</i>
	<i>Folke Woivalin (ÅS)</i>

Berättelse

rörande det nordiska samarbetet

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Nordisk Ministerråd afgiver hermed i overensstemmelse med artikel 59 i samarbejdsaftalen af 23. marts 1962 (Helsingforsaftalen) sin beretning om det nordiske samarbejde til Nordisk Råds 23. session.

Stockholm i december 1974

På Nordisk Ministerråds vegne:

Geir Hallgrímsson

Olli Bergman

Innehållsförteckning

	<i>Sid</i>
Inledning	639
Kapitel I. Det nordiska samarbetet — Ministerrådets verksamhet och det nordiska handlingsprogrammet	642
” II. Samarbete på lagstiftningsområdet	660
” III. Kulturellt samarbete	685
” IV. Socialpolitiskt samarbete	717
” V. Samarbete i arbetsmarknadsfrågor	726
” VI. Samarbete i arbetsmiljöfrågor	739
” VII. Miljövårdssamarbete	742
” VIII. Handels- och valutapolitiskt samarbete	750
” IX. Industri- och energipolitiskt samarbete	761
” X. Regionalpolitiskt samarbete	769
” XI. Samarbete i konsumentfrågor	778
” XII. Samarbete i fråga om transport, kommunikation och trafiksäkerhet	784
” XIII. Samarbete i turistfrågor	793
” XIV. Samarbete i fråga om bistånd till utvecklingsländer	796
” XV. Organisatoriska förhållanden	800

Bilagor:

1. Nordiska ministerrådets allmänna budget för 1974 och 1975	809
2. Budget för nordiskt kulturellt samarbete 1975 jämte motsvarande uppgifter i budgeten för 1974 och bokslutet för 1973	810
3. Berättelse om Nordel 1974	811
4. Berättelse om kontaktorganet för atomenergifrågor	814
5. Berättelser som har direkt anslutning till avsnittet om nordiskt kulturellt samarbete	818
6. Berättelse från Nordiska trafiksäkerhetsrådet	997
7—11. Betänkande av Nordiska rådets utskott	1009

Inledning

I föreliggande berättelse redovisas utvecklingen av det nordiska samarbetet under 1974 samt planer för det fortsatta samarbetet. Enligt "Helsingforsavtalet" skall berättelsen avlämnas senast en månad före den kommande sessionens början, dvs. omkring mitten av januari 1975. Arbetet på berättelsen har emellertid lagts upp i syfte att tillgodose Nordiska rådets önskemål om att erhålla berättelsen senast den 15 december 1974. Detta har lett till att redogörelserna på vissa områden ej kunnat föras fram längre än till omkring den 1 november.

Ministerrådets ställningstaganden och planer rörande energi- och arbetsmarknadsområdena väntas ej föreligga förrän efter berättelsens avlämnande. Den nordiska energiutredningen kommer att publiceras i NU-serien omkring årsskiftet 1974—75. Ministerrådets ställningstaganden till utredningen avses föreligga i samband med Nordiska rådets session i Reykjavik.

På åtskilliga punkter, särskilt där ministerrådets ställningstaganden medför att medel bör anvisas, gäller att genomförandet av planerade åtgärder blir beroende av de nordiska parlamentens godkännande.

Utformningen av berättelsen är i stora drag densamma som för föregående års berättelse. Det har dock befunnits ändamålsenligt att dela upp det tidigare kapitlet "Ekonomiskt samarbete" på följande kapitler: "Handels- och valutapolitiskt samarbete", "Industri- och energipolitiskt samarbete", "Regionalpolitiskt samarbete" (inbegripet Nordkalottsamarbetet) samt "Samarbete i konsumentfrågor". Turistfrågorna behandlas i år i ett särskilt kapitel. Även samarbetet på trafiksäkerhetsområdet redovisas i denna berättelse.

För att ge bredast möjliga information redovisas på åtskilliga områden arbetsläget i ämbetsmannakommittéer och arbetsgrupper även om ministerrådet ej tagit ställning till de aktuella frågorna.

Information rörande åtgärder som har anknytning till rådsrekommendation ges uteslutande i denna berättelse i sådana fall då informationen ingår som en naturlig del av berättelsen och då all relevant information lämpligen kan inarbetas i denna. I övriga fall ges separata meddelanden. Berättelsen ersätter vidare ett antal särskilda berättelser från olika samarbetsorgan. Kompletterande information ges i ett antal bilagor. (Se särskilda förteckningar över här avsedda rådsrekommendationer, berättelser och bilagor.)

Ministerrådets åtgärder med anledning av Nordiska rådets yttranden över föregående års verksamhetsberättelse beskrives i respektive kapitel i nu föreliggande berättelse.

I denna berättelse lämnas meddelande om åtgärder med anledning av följande *rådsrekommendationer*:

- 24/1964 ang. vidgat lärarutbyte s. 696
 1/1966 ang. nordisk tentamensgiltighet s. 694, 696 och 700
 5/1966 ang. försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen s. 677
 9/1967 ang. komplettering av 1955 års konvention om social trygghet s. 717—718
 10/1967 ang. förenhetligande av lagstiftningen om pensionsförsäkring s. 717—718
 11/1967 ang. förenhetligande av lagstiftningen om sjukförsäkring s. 717
 8/1968 ang. utbyte av förvaltningstjänstemän s. 737
 16/1969 ang. läkemedelssamarbete s. 718
 22/1969 ang. gränskommunalt samarbete s. 775—776
 29/1969 ang. samarbete rörande yrkesvägledarutbildning s. 732
 1/1970 ang. vidareutbildning av socialpersonal s. 695
 3/1970 ang. utbildning av sjukhusadministratörer s. 724—725
 26/1970 ang. ökat stöd till nordiskt ungdomssamarbete s. 715
 27/1970 ang. samarbete på förskolans område s. 699
 28/1970 ang. forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan s. 724
 30/1970 ang. åtgärder mot Östersjöns förorening s. 742—745
 31/1970 ang. förenhetligande av handelsdokument s. 756—757
 5/1971 ang. nordisk giltighet för recept s. 719
 8/1971 ang. nordisk samverkan för att motverka narkotikamissbruk s. 720—721
 10/1971 ang. samnordisk utbildning av konservatorer s. 695
 20/1971 ang. utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige s. 711
 21/1971 ang. samverkan vid bekämpningen av föroreningarna i Skagerack, Kattegatt och Öresund s. 742—745
 24/1971 ang. ökat nordiskt samarbete på bildkonstens område s. 714
 26/1971 ang. översättningsverksamheten rörande nordisk skönlitteratur s. 712
 29/1971 ang. de gemensamma nordiska institutionernas ställning s. 806—807
 2/1972 ang. samverkan på det mättekniska området s. 763
 3/1972 ang. åtgärder mot vissa luftföroreningar s. 748
 4/1972 ang. nordisk miljöskyddskonvention s. 742
 13/1972 ang. samordning av regler rörande privata personregister s. 666—669
 14/1972 ang. utgivande av en nordisk historia s. 697
 17/1972 ang. nordiskt kulturcentrum i Törshavn s. 715
 23/1972 ang. enhetliga regler för sjukhjälp vid vistelse i länder utom Norden s. 718
 24/1972 ang. ersättning för vård vid barnsbörd i annat nordiskt land än hemlandet s. 717
 5/1973 ang. fortbildning av lärare vid socialhögskolor s. 695
 7/1973 ang. överflyttning av sjukhjälpförsäkring s. 717
 8/1973 ang. forskning på handikappvårdens område s. 722
 9/1973 ang. permanent samarbete om njurtransplantationer s. 723
 13/1973 ang. samarbete rörande GATT-förhandlingar s. 758
 14/1973 ang. utredning om energipolitisk överenskommelse s. 764
 15/1973 ang. ökat nordiskt TV-samarbete s. 711
 17/1973 ang. samplanerad utbyggnad av universitetet och högskolor s. 694

- 21/1973 ang. centrum för konstförmedling s. 714
22/1973 ang. likartad äktenskapslagstiftning s. 661—662
23/1973 ang. ökad turism i Norden och stöd till NTTK s. 794
24/1973 ang. förarskydd vid trafikförsäkring s. 665—666
26/1973 ang. likartade bestämmelser om terränggående motorfordon s. 749
32/1973 ang. vård av narkotikamissbrukare s. 721—722
1/1974 ang. nordiskt samarbete om lagstiftning s. 660
5/1974 ang. nordisk försöksverksamhet för att motverka stress i arbetsmiljön s. 740
7/1974 ang. ändringar och tillägg till Helsingforsavtalet s. 800
8/1974 ang. nordisk rusmedelsforskning s. 719—720
11/1974 ang. begränsning av trafikbuller s. 746
15/1974 ang. överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat s. 756 och 763
16/1974 ang. samordning av villkor för exportkrediter bl. a. i öst—västhandeln s. 756

Ämbetsmannakommittéernas verksamhet redovisas i berättelsen. Ministerrådets berättelse ersätter vidare *särskilda berättelser* från följande nordiska organ:

Nordkalottkommittén

Nordiska fonden för industriell utveckling och forskning

Nordtest

Ytterligare ett antal berättelser från olika nordiska samarbetsorgan är medtagna som *bilaga* till berättelsen, se översikten i anslutning till innehållsförteckningen.

Kapitel I

Det nordiska samarbetet — Ministerrådets verksamhet och det nordiska handlingsprogrammet

Nordiska ministerrådet har under 1974 arbetat på att utveckla och intensifiera samarbetet inom ramen för det nordiska handlingsprogrammet. Energi- och arbetsmarknadsfrågor har varit föremål för särskild uppmärksamhet. Ministerrådets ställningstaganden med anledning av den nordiska energiutredningen ävensom ett program för samarbetet på arbetsmarknadspolitikens område kommer att redovisas så snart de föreligger.

Ministerrådet har under 1974 utvidgat sin verksamhet till vissa nya områden. Samarbetet omfattar nu följande huvudområden:

- a) lagstiftning
- b) utbildning, forskning och allmän kulturell verksamhet
- c) socialpolitik och hälsofrågor
- d) arbetsmarknadsfrågor
- e) arbetsmiljöfrågor
- f) miljövårdsfrågor
- g) handelspolitiska frågor
- h) valutapolitiska och finansiella frågor
- i) industri- och energipolitik
- j) regionalpolitik
- k) konsumentfrågor
- l) transport- och kommunikationsfrågor
- m) turistfrågor
- n) biståndsfrågor

För att belysa bredden av samarbetet kan nämnas följande frågor som omfattas av verksamheten:

- lagstiftningssamarbete på många områden, syftande till förenklade kontakter för företag, för arbetsmarknadens parter och för enskilda personer
- samarbete på grundskolans och vuxenutbildningens område
- översättning av nordisk litteratur till nordiska språk
- folkrörelsernas medverkan i det nordiska kultursamarbetet
- åtgärder med sikte på enhetlig lagstiftning och administrativ praxis på läkemedelsområdet
- nordiskt arbetsförmedlingssamarbete för att förbättra villkoren för flyttande inom Norden
- samarbete i fråga om biologiska och hygieniska gränsvärden för arbetsmiljön
- gemensamma åtgärder för en bättre miljö

- samarbete i internationella organisationer, bl. a. på det valutapolitiska området
- finansiering via den nordiska industrifonden av projekt inom bl. a. miljö-, transport- och energiteknik
- samarbete i gränsregioner, syftande till bl. a. förbättrad samhällsservice
- åtgärder till gagn för konsumenterna, t. ex. i fråga om gemensamma provningsmetoder och produktsäkerhet
- samarbete i fråga om planering av kollektivtrafik i tätorter i Norden.

Ministerrådet har låtit utföra en utredning om sommartid/ny normaltid i Norden (*NU 12/74*), som nu övervägs i de nordiska länderna. På ministerrådets uppdrag utreds också frågan om kommunal rösträtt och valbarhet i bosättningslandet för nordiska medborgare som är bosatta i annat land än det där de är medborgare. Utredningen väntas föreligga i februari—mars 1975.

Ministerrådet har ägnat särskild uppmärksamhet åt konsekvenserna på vissa områden av att de nordiska länderna har olika former för anknnytning till EG. Några mera betydande problem för det nordiska samarbetet har emellertid ej aktualiserats. Sålunda har den fria handeln mellan de nordiska länderna i allt väsentligt kunnat bibehållas.

Beträffande den organisatoriska uppbyggnaden hänvisas till kapitel XV.

2. Finansiering av det nordiska samarbetet

Ministerrådet finansierar samarbete på följande sätt (tab. I): ministerrådets allmänna budget, kulturbudgeten och Nordiska industrifonden. Enligt ett generellt beslut fördelas kostnaderna mellan de nordiska länderna i förhållande till deras bruttonationalprodukter på följande sätt: Danmark 22 %, Finland 16 %, Island 1 %, Norge 16 %, Sverige 45 %. Ministerrådet beslutar vidare om medel för nordiska biståndsprojekt.

Tabell I Finansiering av ministerrådets verksamhet 1974 och 1975

	1974 (1 000 kr)	1975 (1 000 kr)
Ministerrådets allmänna budget	6 225 Nkr	13 883 Nkr
Kulturbudgeten	33 700 Dkr ¹	38 656 Dkr ¹
Nordiska industrifonden	10 000 Skr	10 000 Skr

(Detaljbudget se bil 1—2)

¹ Exklusive kompensation för automatiska löneökningar.

Det bör understrykas att större delen av det nordiska samarbetet i vidare bemärkelse finansieras på annat sätt än som redovisas ovan.

Medel för vissa projekt, som bedrivs i ministerrådets regi, bestrids sålunda direkt från de nationella budgeterna. Ett antal nordiska insti-

tutioner etc. — utanför kultursektorn — finansieras likaledes direkt från de nationella budgeterna. Ministerrådet utreder i vilken utsträckning finansieringen av dessa institutioner bör överföras från de nationella budgeterna till den gemensamma nordiska budgeten.

Finansiering sker vidare direkt över berörda nationella budgeter av betydande insatser, t. ex. förbättringar av kommunikationerna mellan de nordiska länderna, på undervisningsområdet, arbetsförmedlingsverksamhet, språkundervisning för invandrare samt tillämpningen av den nordiska konventionen om social trygghet och den nordiska sjukförsäkringsöverenskommelsen. Ett omfattande arbete utföres slutligen i de nordiska ländernas administrationer till gagn för det nordiska samarbetet utan att kostnaderna härför särskilt beräknas.

3. *Kontakter med Nordiska rådet*

Det nordiska samarbetet utvidgas och fördjupas, vilket skapar ökat behov av och nya möjligheter till kontakter och kommunikationer mellan Nordiska rådet och ministerrådet. Ministerrådet anser det vara viktigt att med Nordiska rådet fortlöpande och mot bakgrund av vunna erfarenheter diskutera möjligheterna till förbättringar av dessa kontakter. I samband med 22:a sessionens höstmöte angav ministerrådet vissa möjligheter härtill. Dessa frågor kommer att behandlas vidare i samband med 23:e sessionen.

Samrådsmöten mellan presidiet och samarbetsministrarna spelar en viktig roll för det nordiska samarbetet. Gemensamma överläggningar mellan Nordiska rådets utskott och ministerrådets medlemmar är en värdefull ömsesidig informations- och kontaktkanal som ministerrådet anser bör kunna byggas ut.

I samband med 22:a sessionens första samling hölls diskussioner om ministerrådets budget för 1975. Inför höstmötet tillställdes Nordiska rådet bakgrundsmaterial om 1975 års dispositionsmedel. Ministerrådet anser att diskussioner om budgeten — beträffande kulturbudgeten gäller en redan etablerad procedur för samverkan mellan Nordiska rådets kulturutskott och ministerrådet (*se sid. 50—51*) — bör komma till stånd mellan samarbetsministrarna och det forum rådet bestämmer vid en för båda parter lämplig tidpunkt innan ministerrådet tagit slutlig ställning. Ministerrådet är berett att före sådana diskussioner ställa erforderligt underlag till förfogande.

En överenskommelse har träffats med Nordiska rådet om gemensam utgivning av Nordisk utredningsserie.

4. *Kontakter med arbetsmarknadens parter*

Kontakterna mellan ministerrådet och arbetsmarknadens parter har under 1974 fortfarande befunnit sig i ett inledande skede.

Ministerrådet har beslutat inbjuda arbetsmarknadens parter till årliga överläggningar om frågor av gemensamt intresse. En sådan överlägg-

ning hölls i maj 1974 med deltagande av Nordens fackliga samorganisation, representerad bl. a. av ordförandena i de flesta fackliga centralorganisationerna i Norden och av ordföranden i Nordiska byggnads- och träarbetarefederationen, samt av ledande representanter för arbetsgivarföreningarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Ett antal frågor diskuterades, däribland integration av de nordiska byggmarknaderna, arbetsmiljöproblem samt företagsdemokrati. Från ministerrådets sida konstaterades därvid att det är angeläget att samarbetet med arbetsmarknadens parter byggs ut så att kontakter möjliggörs även med ministerrådet i andra sammansättningar än samarbetsministrarna. Ministerrådet planerar att inbjuda till nya överläggningar om aktuella frågor under våren 1975.

Möjligheter har vidare skapats för arbetsmarknadens parter att bli orienterade om frågor av särskilt intresse, vilket främst gäller inom områdena arbetsmiljö och arbetsmarknad (*jfr kap. VI: 2 och V: 6*). Löpande kontakter har etablerats på sekretariatsnivå.

Ministerrådet anser att samarbetet med arbetsmarknadens parter redan givit värdefulla resultat som kunnat användas i ministerrådets arbete. Ministerrådet ser fram emot att kontakterna utvecklas och fördjupas.

5. Återuppbyggnadsarbetet på Vestmannaöarna

Vid Nordiska rådets session i Oslo i februari 1973 beslöt regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att öka tidigare beslutade bidrag till Island för katastrofhjälp med anledning av vulkanutbrottet på Vestmannaöarna (25 miljoner Dkr.) med 75 miljoner Dkr. så att totalsumman blev 100 miljoner Dkr. Av detta belopp skulle Danmark, Finland och Norge bidra med vardera 20 milj. Dkr., medan Sveriges bidrag skulle uppgå till 40 milj. Dkr.

Som tillägg till förra årets rapport om återuppbyggnaden på Vestmannaöarna kan följande meddelas.

Drygt 3 000 av öns ursprungliga 5 300 invånare har återvänt till ön och de flesta verksamheter är åter i gång. Ersättning till ägare av privategendom har utbetalats av Katastroffonden med belopp som motsvarar brandförsäkringsvärdet för totalförstörd egendom och en av offentliga värderingsmän uppskattad summa för skadad egendom. På samma sätt har företag blivit ersatta för sina skador. Det totala ersättningsbeloppet har uppgått till omkring 2 300 miljoner isl. kronor. Värdering av skador på kommunal egendom föreligger ännu inte, men betydande medel har blivit utbetalda i förskott till kommunen på ersättningkonto. Dessa ersättningsutbetalningar har varit den viktigaste källan till finansiering av återuppbyggnaden på ön.

Under 1973 rensades största delen av staden på Vestmannaöarna från vulkanaska. Under 1974 har man fortsatt utgrävning av aska och

lava. Värdet av den egendom som därvid gräves fram är obetydligt då den är så gott som totalförstörd. Verksamheten är emellertid nödvändig bl. a. av stadsplanemässiga skäl. Kostnaderna för räddnings- och upprensningsverksamheten på ön belöper sig nu till totalt över 1 000 milj. isl. kronor.

Uppförandet av cirka 600 bostadsenheter (därav 494 importerade prefabrikerade hus från de nordiska länderna och 60 provisoriska hus) genomfördes någorlunda planmässigt under 1973. De 60 provisoriska husen har flyttats till Vestmannaöarna för att där användas under återuppbyggnadsarbetet. De övriga husen kommer att försälgas efter hand som invånarna flyttar åter till ön. De medel som erhålles för husen kommer att användas till återuppbyggnad på ön.

På grund av inflationen kommer Katastroffondens budget att överskridas och det förefaller som om den speciella skatten (1 % omsättningskatt) som utlöper 28 februari 1975 måste förlängas.

6. *Offentlighetsprincipen*

Arbetet i många internationella institutioner är undandraget offentligheten. I den nya artikeln 43 i Helsingforsavtalet är däremot fastställt att "I det nordiska samarbetet bör största möjliga offentlighet iakttagas". Ministerrådet anser att sådan öppenhet är nödvändig för att allmänheten och olika intresseorganisationer etc. skall kunna dra nytta av, påverka och stimulera samarbetet.

En av Nordiska rådets presidium och Nordiska ministerrådet gemensamt tillsatt arbetsgrupp har lagt fram förslag till regler om offentlighetsprincipens tillämpning på dokument vid presidiesekretariatet och ministerrådets sekretariat (*NU 1974: 14*). Ministerrådets inställning är att den största möjliga öppenhet skall gälla som är förenlig med de regler på området som tillämpas i de olika nordiska länderna. Ministerrådet anser det viktigt att regler rörande offentlighet för dokument vid sekretariaten införes snarast möjligt. På begäran av Nordiska rådet har ministerrådet dock beslutat att uppskjuta fastställandet av offentlighetsregler för ministerrådets sekretariat till efter Nordiska rådets 23:e session i Reykjavík.

7. *Lagstiftningsfrågor*

Ministerrådet har under 1974 utarbetat ett lagstiftningsprogram, som avses supplerera det program som presenterades i berättelsen om det nordiska samarbetet till Nordiska rådets 21:a session 1973. Ministerrådet har härvid lagt särskild vikt på de synpunkter som Nordiska rådets juridiska utskott har framfört i samband med utarbetandet av rekommendation nr 1/1974 rörande nordiskt samarbete om lagstiftning samt de diskussioner som förts mellan utskottet och ministrarna om rekommendationen.

De områden som i samband med lagstiftningsprogrammet har varit föremål för särskilda överväganden inom ministerrådet under 1974 är: äktenskapslagstiftningen, försäkringsavtalslagarna, skadeståndslagstiftningen, lagstiftningen om trafikförsäkring, integritetsskydd, juridiska problem i samband med oljeborrningsplattformar, varumärkesrätt, borgen och förmögenhetsbrott.

Den förutvarande kontaktmanuordningen för nordiskt lagsamarbete har under 1974 ombildats till en ämbetsmannakommitté för lagstiftningsfrågor.

8. *Kulturellt samarbete*

Inom kulturavtalets organ har planeringen av samarbetet på längre sikt erhållit fasta former. De rådgivande kommittéerna har var och en på sitt område utarbetat planer för det fortsatta samarbetet. Detta planeringsarbete var en av utgångspunkterna för ministerrådets överläggningar om det fortsatta samarbetet vid ett sammanträde i juni 1974. Under hösten ägde överläggningar rum med Nordiska rådets kulturutskott om verksamhetsplaneringen på kulturområdet. Mot bakgrund av detta förberedelsearbete godkände ministerrådet vid sitt möte den 16 december 1974 riktlinjer för det nordiska kultursamarbetet (*NU 1974: 24*).

Riktlinjerna har karaktären av en perspektivskiss utan angivna tidsgränser. Ställningstagandena i riktlinjerna kommer att vara de huvudsakliga kriterierna för samarbetet. Utgående från dessa kommer ministerrådet årligen att redovisa mer konkreta handlingslinjer. Riktlinjerna kommer därmed att utgöra ramen för en rullande planläggning, som ger ministerrådet möjlighet att snabbt föra in nya initiativ och moment i verksamheten.

Riktlinjerna präglas av en strävan att inom ramen för det framtida samarbetet på kulturavtalets samtliga områden nå ut till allt större grupper, så att samarbetet kan breddas såväl vad gäller dem som medverkar som dem till vilka aktiviteter och resultat förs ut.

Inom utbildningsområdet har huvudvikten i samarbetet varit lagd på verksamheten inom grundskolan. Arbetsuppgifterna har prioriterats så att insatserna huvudsakligen gjorts inom harmoniseringen. Den initiativtagande verksamheten kommer dock i den närmaste framtiden att i viss utsträckning förskjutas från harmoniseringsarbetet till andra samarbetsområden, först och främst yrkesutbildningen, vuxenundervisningen och den högre utbildningen.

Frågan om ökade vetenskapliga kontakter mellan forskare och forskningsinstitutioner i Norden kommer att ges hög prioritet inom samarbetet på forskningsområdet. Planeringsarbetet kommer i första hand att inriktas på åtgärder för att stimulera det nordiska forskarutbytet och att skapa möjligheter för ett effektivt stöd till nordiska vetenskapliga

konferenser och symposier. När man tar upp nya initiativ bör man mer än hittills inrikta sig på tidsbegränsade projekt. Samarbetet får därigenom en större flexibilitet.

På det allmänkulturella området har tyngdpunkten under 1974 varit utredningen angående det nordiska radio- och TV-samarbetet. Slutrapporten från ministerrådets TV-kommitté, som har överlämnats till Nordiska rådet som en bilaga till denna berättelse och tryckts i Nordisk utredningsserie (*NU 1974: 19*), skisserar de tekniska och juridiska lösningarna för ett utbyggt nordiskt TV-samarbete. Som ett högt prioriterat initiativ för att stödja samarbetet på litteraturens område införs fr. o. m. 1975 en försöksordning för översättning av nordisk litteratur till nordiska språk. Särskilt på det allmänkulturella området kommer strävandena i den närmaste framtiden att inriktas på nya verksamhetsfält och samhällsgrupper, som t. ex. barnkultur, folkrörelser, speciellt folkbildningsorganisationerna och minoritetsgrupper med särskilda behov.

9. Socialpolitik

Den främsta grundvalen för det socialpolitiska samarbetet i Norden är 1955 års nordiska trygghetskonvention. Det är angeläget att konventionen anpassas till ändrade förhållanden i samhällena och till enskildas behov samt till de lagändringar som under de senaste åren företagits i de nordiska länderna. En allmän genomgång av konventionen pågår.

En nordisk överenskommelse om förmåner som skall utgå vid sjukdom, havandeskap och barnsboerd har träffats och väntas träda i kraft omkring årsskiftet 1974/75. Den ersätter 1967 års överenskommelse om överflyttning av sjukhjälpförsäkrade etc.

Ministerrådet har beslutat att nordiska socialpolitiska kommittén även skall bereda hälsovårdsfrågor. Genom det informationsutbyte som äger rum rörande hälsovården i de nordiska länderna kan ministerrådet fortlöpande ta ställning till samarbetsmöjligheter på detta område.

Ministerrådet har beslutat upprätta en nordisk läkemedelsnämnd fr. o. m. år 1975. Nämndens sekretariat förläggs till Sverige för en första fyraårsperiod, varefter den fortsatta verksamheten omprövas. Avtalet om den nordiska farmakopénämnden kommer att uppsägas och dess uppgifter avses bli överförda till läkemedelsnämnden fr. o. m. den 1 januari 1976.

Ministerrådet har vidare beslutat upprätta ett nordiskt samarbetsorgan för drogforskning fr. o. m. den 1 januari 1975 för en försöksperiod av tre år. Sekretariatet förlägges till Oslo.

Möjligheterna att samordna insatserna även på alkoholforskningens område kommer att utredas.

Ministerrådet har beslutat anvisa medel 1975 till det nordiska sam-

arbetet i fråga om njurtransplantationer, vilket under en rad år försiggått inom ramen för ett projekt kallat Scandiatransplant.

Medel för ett projekt rörande bättre metoder för att mäta behov och effektivitet inom vårdsektorn har vidare anvisats. Sådana metoder efterfrågas i alla de nordiska länderna. Projektet beräknas omspanna tre år. Verksamheten förläggs till Island och genomförs i samråd med Nordiska medicinalstatistiska kommittén.

Ett annat projekt avser en utredning om sådana ILO-konventioner som i praktiken kan medföra en diskriminering av kvinnorna i arbetslivet.

För 1975 har ministerrådet beslutat anvisa ca 1 150 000 Nkr från den nordiska budgeten till samarbetet i fråga om socialpolitik och hälsovård.

10. Arbetsmarknadsfrågor

Arbetsmarknadsfrågorna är av central betydelse såväl nationellt som för det nordiska samarbetet.

En betydande generell arbetslöshet råder för närvarande i Danmark. I alla de nordiska länderna förekommer arbetslöshetsproblem av lokal och/eller strukturell art. Brist, åtminstone på vissa typer av arbetskraft, föreligger särskilt i Norge, men även i Finland och Sverige.

Överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige trädde i kraft den 1 juli 1954. I 20 års tid har de nordiska länderna således utgjort en sådan arbetsmarknad. Överenskommelsen innebär bl. a. att kravet på arbetstillstånd avskaffats för nordiska medborgare som söker arbete i annat nordiskt land. Detta har möjliggjort en flyttning under den gångna 20-årsperioden av i runt tal 880 000 personer över de nordiska gränserna, varav majoriteten till Sverige.

Betydande erfarenheter har vunnits av hur den gemensamma arbetsmarknaden påverkar och påverkas av den ekonomiska och sociala utvecklingen i de enskilda länderna samt av inverkan på arbetstagarnas förhållanden.

Det är av den största vikt att samarbetet beträffande den gemensamma nordiska arbetsmarknaden förs vidare, exempelvis beträffande samverkan mellan ländernas arbetsförmedlingar till gagn både för individerna och samhällena i fråga.

Mot denna bakgrund har ministerrådet beslutat att ett program skall utarbetas för det fortsatta samarbetet på arbetsmarknadspolitikens område. Förslag till ett sådant program utarbetas för närvarande inom ministerrådets organ. Programmet torde komma att innehålla målsättningar och samarbetsprojekt på såväl kort som medellång och lång sikt. Programmet kommer att vara flexibelt och kunna förnyas allteftersom nya samarbetsbehov uppstår. Ministerrådet avser att presentera programmet i samband med Nordiska rådets 23:e session.

Jämförelser mellan de nordiska länderna i fråga om arbetsmarknads-situationen försvåras av att de arbetsmarknadsstatistiska metoderna är olikartade. Ministerrådet har i syfte att uppnå bättre jämförbarhet beslutat verkställa en jämförande studie av arbetsmarknadsstatistiken i de nordiska länderna. Utredningen väntas vara slutförd under första halv-året 1975.

Det av Finlands, Norges och Sveriges regeringar upprättade arbetsmarknadsutbildnings (AMU-)centret för Nordkalotten har bedrivits på försöksbasis i Övertorneå sedan 1970 enligt en överenskommelse mellan dessa länder. Med hänsyn till de positiva erfarenheter som gjorts har arbetsministrarna i dessa tre länder beslutat att verksamheten skall bli permanent från och med 1975. En överenskommelse härom torde ratificeras inom kort.

Ministerrådet har för 1975 anvisat c:a 330 000 Nkr för samarbetet på arbetsmarknadsområdet.

11. Arbetsmiljöfrågor

Ministerrådet anser att ett utvidgat och intensifierat nordiskt samarbete på området är mycket betydelsefullt. Ökat engagemang i dessa frågor från arbetsmarknadsparternas sida och ökade krav på arbetarskydd och arbetsmedicin kan noteras.

Ministerrådet har under 1974 ägnat särskild uppmärksamhet åt möjligheter till effektivisering av samarbetet rörande arbetsmedicin och arbetarskyddsföreskrifter.

Ministerrådet anser att informationsutbyte och samarbete mellan myndigheter i de nordiska länderna på området är av stor vikt. Arbetsmiljöministrarna kommer att, bl. a. vid ett möte i Oslo i maj 1975, behandla nya linjer i arbetsmiljölagstiftningen i Norden samt utbildning i arbetsmiljöfrågor.

Under 1975 kommer bl. a. att anordnas ett seminarium rörande framtida nordiskt samarbete i hygieniska och biologiska gränsvärdesfrågor samt en konferens angående nordisk samverkan om arbetsmiljö i sågverk och träindustri och ett seminarium angående stressforskning. För 1975 har ministerrådet beslutat avsätta c:a 220 000 Nkr till arbetsmiljöområdet.

12. Miljövårdsfrågor

Nordiska miljöskyddskonventionen undertecknades i februari 1974 av Danmark, Finland, Norge och Sverige. Enligt konventionen är varje lands myndigheter skyldiga att vid prövning av fråga om tillåtlighet av miljöskadlig verksamhet jämställa grannländernas miljöskyddsintressen med motsvarande intressen i det egna landet.

I mars 1974 undertecknades en konvention om skydd av den marina miljön i Östersjön av samtliga sju strandstater. Konventionen reglerar såväl luft- och landbaserade utsläpp som utsläpp och dumpning från

fartyg. Konventionen innehåller vidare regler om vetenskapligt samarbete.

I april 1974 undertecknades en dansk-svensk överenskommelse om skydd mot föroreningar i Öresund. Enligt avtalet förbinder sig Danmark och Sverige att vidtaga effektiva åtgärder för att rena såväl kommunala som industriella utsläpp.

Under 1974 har inom ministerrådets ram utförts en omfattande undersökning av problem med och samarbetsmöjligheter för avfallshandling. Undersökningen har framförallt gällt s. k. problemavfall, särskilt kemiskt avfall. Med medel från bl. a. Nordiska industrifonden har etablerats en nordisk "avfallsbör" för förmedling av information om avfall som inte kan behandlas på lämpligt sätt där det uppstår.

Ministerrådet har fastställt riktlinjer för det nordiska samarbetet på naturvårdsområdet gällande: metoder för landskapsanalyser, naturgeografisk regionindelning av Norden, hotade naturtyper, djur- och växtarter i Norden samt upprätthållande av odlingslandskapet.

Projektet under 1975 avser frågor i samband med avfallshandling och naturvård samt utarbetande av mätmetoder att användas i ett europeiskt övervaknings- och utvärderingsprogram för luftföroreningar. Ministerrådet har härför avsatt c:a 440 000 Nkr.

13. *Handelspolitiska frågor*

Samverkan beträffande frågor som behandlas i olika internationella organ är en viktig del av det nordiska samarbetet. Ministerrådet verkar för att sådan samverkan skall ske i största möjliga utsträckning inom alla aktuella områden.

Den tullfrihet, som uppnåtts genom EFTA-samarbetet och som bl. a. bidragit till en starkt ökad handel och ökat ekonomiskt samarbete mellan de nordiska länderna, kvarstår med vissa undantag mellan nuvarande och förutvarande "EFTA-länder". Danmark har som medlem av EG i nära samarbete med de övriga nordiska länderna arbetat för att frihandeln bevaras i största möjliga utsträckning. Tullavvecklingen mellan de nordiska länderna och EG har skett enligt avtalen. Från den 1 januari 1974 har således tullsatserna för industrivaror reducerats med 40 % av bastullarna och en ytterligare reduktion med 20 % avses ske från den 1 januari 1975. I fråga om Finland, Norge och Sverige gäller för vissa "känsliga" varor en förlängd tullavtrappningstid. EG:s koncessioner till Island för fiskeprodukter har ej trätt i kraft. Färöarna har beslutat ej ansluta sig till EG och har ingått ett särskilt frihandelsavtal med EG bl. a. innebärande vissa lättnader för fiskeexporten.

De nordiska länderna samordnar i olika former sina inställningar till frågor med anknytning till EG. Detta sker såväl inom ministerrådets ram som genom fortlöpande direkta kontakter mellan de nationella administrationerna. För de nordiska länderna har betydelsefulla resul-

tat kunnat uppnås exempelvis beträffande trafikförsäkringskontroll och ursprungsfrågor. Vidare har de nationella reglerna för CECA:s pris-system kunnat utformas närmast identiskt i Finland, Norge och Sverige.

De nordiska länderna har fortsatt sina konsultationer i fråga om förberedelser för handelsförhandlingarna i GATT. Detta har exempelvis gällt de icke-tariffära handelshindren, vilka efter hand som tullar sänkts, kommit att spela en allt större roll.

Ministerrådet anser det väsentligt att intensifiera arbetet på att samordna åtgärder för att åstadkomma ömsesidigt godkännande av provningsresultat i syfte att underlätta internationell handel. Viktigt är också att de nordiska länderna internationellt fortsätter sin samverkan för att uppnå harmonisering av exportkreditvillkor.

De nordiska länderna har tidigare i ECE tagit initiativ till en förenkling av handelsdokument. Problem i samband med handelsprocedurer (dokument etc.) kan innebära väsentliga kostnader för internationell handel. Ministerrådet anser att betydande möjligheter föreligger till besparingar och effektivisering genom en förenkling av dessa procedurer. Ministerrådet avser stödja konkreta projekt på detta område under 1975.

Ministerrådet kommer att följa utvecklingen av den nordiska samhandeln och diskutera åtgärder syftande till att öka denna.

Handelspolitiskt samarbete kommer även i fortsättningen att utgöra en viktig del av ministerrådets verksamhet. I syfte att effektivisera verksamheten på detta område har en särskild ämbetsmannakommitté för handelspolitiska frågor tillsatts.

14. Valutapolitiska frågor

De internationella valutaproblemen har haft en central betydelse under 1974 och kan förväntas ha det även under de kommande åren. Stora betalningsbalansrubbnings skapar särskilda svårigheter. Ministerrådet anser mot denna bakgrund att betydelsen av en nära samverkan mellan de nordiska länderna i dessa frågor kommer att öka. Denna samverkan har hittills fungerat väl och skapat bättre möjligheter att internationellt tillgodose nordiska intressen. Samarbete har skett i olika former, bl. a. genom:

- överläggningar mellan finansministrarna
- regelbundna möten mellan de nordiska centralbankscheferna
- gemensamt agerande inom Internationella valutafondens och Världsbankens verksamhetsområden genom nordiska representanter dels i styrelserna för de båda organen dels på ministernivå i de nyupprättade interimis- och utvecklingskommittéerna
- samordnat agerande inom OECD:s ram.

15. *Industrisamarbete*

Samarbetet mellan företag i de nordiska länderna har fortsatt att utvecklas i ökande takt. Aktiviteten inom oljesektorn i Norge har skapat nya samarbetsmöjligheter för framtiden.

Särskilt inom sådana industrisektorer, där behov av stora utvecklings- och forskningsresurser föreligger, torde ett ökat samarbete kunna medföra betydande fördelar. Ministerrådet söker på olika sätt verka för sådant samarbete. Ministerrådet överväger sålunda konkreta projekt syftande till datapolitiskt samarbete.

Ministerrådets viktigaste instrument för finansiering av samarbete på industriområdet är den Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling — Industrifonden — som började sin verksamhet den 1 juli 1973. För perioden fram till den 31 december 1974 har 10 milj. Skr. ställts till fondens förfogande. För 1975 kommer ytterligare 10 milj. kr. att tillföras fonden. Slutligen har ministerrådet beslutat att 10 milj. kr. också för 1976 skall tillföras fonden. Ministerrådet har tidigare beslutat att fonden successivt skall tillföras sammanlagt 50 milj. Skr. Fonden prioriterar i enlighet med ministerrådets beslut följande områden: miljöteknik, teknik för hälsosektorn och transportteknik. Dessutom har ministerrådet beslutat att energi- och resursteknik skall prioriteras. T. o. m. 15 november 1974 har fonden beviljat stöd till 23 projekt med sammanlagt ca 10 miljoner Skr.

Ministerrådet anser att samarbete på det mättekniska (metrologiska) området kan ge ekonomiska och tekniska fördelar. En behovs- och resursundersökning väntas föreligga vid början av 1975. Finansiering av samsarbetsprojekt kommer att ske via Industrifonden.

Verksamheten i fråga om provningsmetoder handhas av Nordtest som finansieras av Industrifonden. Ett stort antal projektförslag har inkommit till Nordtest. Härav har 15 utvalts till en beräknad kostnad av ca 800 000 Skr. för finansiering. Projekten har påbörjats vid olika nordiska institutioner och fördelar sig i stort sett på följande huvudområden: bygg-, brand-, akustik- och oljesektorerna.

16. *Energifrågor*

Energifrågorna har under året stått i förgrunden i de nordiska länderna. Den nordiska energiutredningen närmar sig sitt fullbordande och kommer att läggas fram vid årsskiftet 1974/75. Ministerrådets ställningstaganden med anledning av utredningen kommer att föreligga i samband med Reykjavik-sessionen.

Samarbetet inom NORDEL har fortsatt att vara av stor betydelse liksom samverkan beträffande kärnkraftsutvecklingen. De nordiska kontakterna i samband med nationella åtgärder för att begränsa skadeverkingarna av oljeförsörjningskrisen vintern 1973—74 visade sig vara vär-

defulla. Energikrisen har i de nordiska länderna lett till ökade krav på statlig aktivitet och planering för att säkra tillförseln av energi och för att uppnå en mera effektiv energianvändning. Såväl pris- som försörjnings- och miljövårdshänsyn spelar in. Konkreta besparingsåtgärder har satts in i de nordiska länderna och redan lett till resultat i form av minskad ökning av energiförbrukningen.

17. Byggsektorn

Som framhölls i föregående års berättelse är byggsektorn av stor betydelse för stora delar av industrin i de nordiska länderna och för den allmänna ekonomiska aktiviteten.

Tullfriheten mellan de nordiska länderna har underlättat handeln med byggvaror över gränserna. Bestämmelserna om den nordiska arbetsmarknaden har skapat möjligheter exempelvis för arbetskraften i ett område i ett nordiskt land med undersysselsättning att flytta till ett område i annat nordiskt land där brist på arbetskraft föreligger.

Bl. a. den snabbt ökande anläggningsverksamheten i Norge med anledning av expansionen i oljesektorn understryker behovet av ökad integration inom byggsektorn. Problemen ligger till stor del i skillnaderna i byggbestämmelser, upphandlingsbestämmelser etc. i de nordiska länderna.

Ministerrådet har i sitt handlingsprogram lagt särskild vikt vid strävandena att säkra integrationen av byggmarknaderna och undanröja de hinder som återstår. Inom ministerrådets ram pågår två samordningsprojekt — för byggregler och för upphandlingsregler. Under 1974 har delar av handlingsprogrammet fullföljts. Arbetet har koncentrerats till en analys av hinder för integrationen. Verksamheten har intensifierats i olika organ främst Nordiska kommittén för byggbestämmelser (NKB), Internordisk standardisering (INSTA) och Nordtest. Bland slutförda uppgifter under 1974 kan nämnas bestämmelser om byggnads tillgänglighet för handikappade.

Ministerrådets kostnader inom byggsektorn under 1974 beräknas till något mer än 400 000 Nkr.

Verksamheten skall under 1975 bl. a. inriktas på harmonisering av byggregler rörande inomhusklimat, brandskydd, bärförmåga och belastning; på en utredning om i praktiken förekommande icke-tariffära handelshinder; samt på en samordning av regler för entreprenad- och konsultkontrakt, anbudsregler, kompetenskrav m. m.

Ministerrådet kommer att även i fortsättningen ge hög prioritet åt arbetet på att säkra en integration inom den nordiska byggmarknaden. För 1975 har ministerrådet beslutat anvisa ca 1 100 000 Nkr.

18. Regionalpolitik

Ministerrådets handlingsprogram på det regionalpolitiska området syftar bl. a. till ökat samarbete i gränsregionerna och en samordning av de regionalpolitiska åtgärderna i de nordiska länderna.

Ministerrådets regionalpolitiska verksamhet under 1974 beräknas kosta ca 460 000 Nkr, däri inräknat vissa medel för projekt i Nordkalottområdet. Medlen har bl. a. använts till en undersökning av befolkningens miljöpreferenser, av regionalpolitiska medels effekter och av administrativa betingelser för regional planering. Projekten kommer att fortsätta 1975.

Bland nya projekten 1975 kan nämnas en undersökning av förutsättningarna för glesbygdspolitiskt samarbete i gränsregionerna, kartläggningar av de regionala förhållandena i de nordiska länderna och av metoder för regionalpolitisk planläggning, arbete på ett informationssystem för samhällsplanering på kommunal nivå och på metoder för värdering av olika planalternativ. Vidare har medel avsatts för bl. a. en kartläggning av möjligheterna för ökad handel på Nordkalotten och ett industriseminarium för detta område.

I en utredning angående det kommunala samarbetet över de nordiska riksgrensarna konstateras bl. a. att detta vilar på ett oklart rättsligt underlag, åtminstone i Finland och Sverige. Såväl grundlagar och kommunallagar som annan lagstiftning kan innebära svårigheter för ett gränsöverskridande samarbete. Ministerrådet har låtit utarbeta ett förslag till nordisk konvention om gränskommunalt samarbete. Förslaget överväges för närvarande i de nordiska länderna.

Ministerrådet anser att konkret samarbete i gränsregionerna bör ägnas särskild uppmärksamhet de närmaste åren. Ministerrådet avser att även i fortsättningen ge stöd åt projekt av regionalpolitiskt intresse på Nordkalotten samt undersöka behovet av motsvarande stöd åt projekt i andra delar av de nordiska länderna. Man arbetar på att komma fram till en ändamålsenlig anknytning mellan Nordkalottkommittén och ministerrådets organisationsstruktur.

Det informationsutbyte i planeringsfrågor som inleds vid årsskiftet 1974/75 bör kunna utgöra en värdefull grund för samarbetet över gränserna. Arbetet med att samordna regionalt planeringsarbete i de nordiska länderna skall ges hög prioritet.

En harmonisering av regionalpolitiska stödåtgärder torde kunna nås först på något längre sikt. Ministerrådet avser fortsätta att stödja samarbetet beträffande regionalpolitisk forskning, som ledes av NordREFO.

För 1975 har ministerrådet avsatt ca 1,7 milj. Nkr. till regionalpolitiskt samarbete.

19. *Konsumentfrågor*

Ministerrådet anser att ett intensifierat samarbete på området kan medföra betydande fördelar för konsumenterna i de nordiska länderna.

Ministerrådet har därför beslutat utvidga sitt verksamhetsområde till att även gälla konsumentfrågor och tillsatt en ämbetsmannakommitté för området. Samarbetet kommer bl. a. att omfatta varuundersökningar, märkningsfrågor, reklam och marknadsföring samt utbildnings- och informationsfrågor. En undersökning av möjliga konsumentpolitiska åtgärder på tjänsteområdet publiceras inom kort i NU-serien. Bland de projekt som kommer att finansieras under 1975 kan nämnas: gemensamma provningsmetoder för köksfläktar, kylar och frysar, utombordsmotorer samt mätning av buller från hushållsmaskiner; produkt-säkerhet/farliga produkter, uppbyggnad av system för inrapportering av olycksfall i hemmen samt orsakerna till dessa; konsumentundervisning i skolan.

Ministerrådet har fastställt och beviljat medel (1 310 000 Nkr.) till ett projektprogram för 1975.

20. *Transport-, kommunikations- och trafiksäkerhetsfrågor*

Principerna för samarbetet på transport- och kommunikationsområdet återfinnes i den nordiska transportöverenskommelsen som trädde i kraft 1973.

Inom ministerrådets verksamhetsområde har två projekt påbörjats 1973 — STINA-projektet rörande trafikvolymens och axeltryckets inverkan på vägbanan och NORDKOLT-projektet rörande framtida kollektiva trafiksystem i nordiska tätorter. Inom NORDKOLT-projektet har framlagts en delrapport, innehållande en behandling av nuvarande och framtida resebehov, resestandarden i nordiska tätorter, miljöfaktorer i anslutning till transportsystem i tätorter och säkerhetsproblem förknippade med sådana system. De resultat som nås i dessa två projekt kan komma att bli av väsentlig betydelse för ekonomi och planläggning i fråga om trafikförbindelser. NORDKOLT-projektet behandlar frågor med direkt betydelse för nordiska medborgare i tätorter. Således kan nämnas att de undersökningar som har påbörjats gäller omkostnader vid persontransport, energi- och arbetskraftsresurser och den tekniska utvecklingen av såväl kollektiva som individuella transportmedel.

En särskild arbetsgrupp har påbörjat utförandet av ett projekt angående telehjälpmedel för handikappade som omtalades i föregående års verksamhetsberättelse.

Jämförbarhet i transportstatistiken i de olika nordiska länderna är av väsentlig betydelse. Ett projekt för harmonisering av denna statistik förberedes.

En väsentlig del av samarbetet rör regionala trafikfrågor. En arbets-

grupp som undersöker flygförbindelserna på Nordkalotten och i de övriga nordiska inlandsområdena väntas avsluta en förberedande fas omkring årsskiftet 1974/75. En översikt över det aktuella läget och närmast förestående planer rörande mellanriksvägarna har utarbetats. En arbetsgrupp har tillsatts för att undersöka transportproblemen rörande den s. k. Trondheims-leden.

Den Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning har under 1974 hållit två informationskonferenser rörande trafikplanering och hamn- och sjöfartsutveckling. Under 1975 kommer bl. a. energiperspektiven och den fortsatta transportforskningen, prognosmetoder i planläggning av godstrafik samt trafikens miljöaspekter att tas upp.

Det nordiska samarbetet på trafiksäkerhetsområdet samordnas av det Nordiska trafiksäkerhetsrådet. Dess arbete har lett till lagstiftning i Sverige om obligatorisk användning av säkerhetsbälten. I Finland behandlas denna fråga i riksdagen och i Norge och Danmark förberedes frågan på departementsnivå. I september 1974 föreslog Trafiksäkerhetsrådet i en rapport obligatorisk användning av hjälm vid motorcykel- och mopedåkning. Under våren 1975 väntas en rapport om säkerheten för barn som bilpassagerare. Vidare förberedes en rapport om reflexanordningar för fotgängare.

För 1975 har ministerrådet avsatt omkring 685 000 Nkr. till projekt på transportområdet.

21. *Turistfrågor*

Turismen har i alla de nordiska länderna en ökande ekonomisk betydelse. Under de senaste åren har konstaterats ett stadigt ökat intresse för turism mellan de nordiska länderna inbördes. Nordiskt samarbete om turistfrågor framstår därför som värdefullt.

Nordiska ministerrådet tillsatte mot denna bakgrund en särskild kommitté som i juli 1974 avgav sin rapport "Nordiskt samarbete i turistfrågor". Rapporten innehåller bl. a. synpunkter på och förslag rörande avlägsnande av hinder för internordisk turism.

Nordiska ministerrådet överväger nu vad som framkommit i rapporten bl. a. med inriktning på Nordiska rådets konferens 1975 om turistsamarbete i Norden.

Bland de arbetsuppgifter som rapporten pekar på kan nämnas en undersökning av möjligheterna för samnordiska vidareutbildningsprogram för turist- och angränsande näringar, utarbetande av gemensamt informationsmaterial, samarbete om priser och rabatter rörande personbefordran, gemensam hotellklassificering samt utveckling av samnordiska marknadsföringsprogram.

22. *Bistånd till utvecklingsländer*

De nordiska länderna samarbetar aktivt på olika sätt i fråga om bistånd till utvecklingsländerna. Under ministerrådets överinseende pågår ett antal gemensamt finansierade biståndsprojekt i Kenya och Tanzania. Under ministerrådet handhas administrationen av projekten för de nordiska ländernas del av styrelsen för gemensamma nordiska projekt. I syfte att undersöka möjligheterna för fortsatta gemensamma nordiska biståndsaktiviteter har styrelsen tillsatt en permanent samordningsgrupp. För närvarande övervägs möjligheterna för en gemensam nordisk biståndsinsats i Bangladesh. Gruppen skall vidare säkra kontinuerlig nordisk koordinering.

De nordiska länderna har gemensamma representanter i världsbanksgruppen — där särskilt den internationella utvecklingsfonden (IDA) har betydelse ur ren biståndssynpunkt — samt i den afrikanska utvecklingsfonden och den asiatiska utvecklingsbanken. Vidare har de nordiska länderna gemensam representation i den nyligen upprättade utvecklingskommittén inom Världsbanken och Internationella valutafonden. De nordiska länderna samarbetar också nära inom en rad internationella biståndsorgan främst inom FN:s ram.

De nordiska ländernas biståndssamarbete baseras på önskemål om att i enlighet med utvecklingsländernas egna prioriteringar lämna bidrag till deras strävanden att uppnå större ekonomisk självständighet, bättre villkor för de fattigaste delarna av befolkningen, bättre utbildningsmöjligheter för alla befolkningsgrupper och en minskning av antalet arbetslösa och undersysselsatta. Enligt ministerrådets uppfattning ger ett nordiskt samarbete större möjligheter att internationellt arbeta för dessa mål.

23. *Informationsfrågor*

En gemensam sekretariatsrapport om den nordiska informationsverksamhetens utformning och organisation överlämnades i maj 1974 till samarbetsministrarna, undervisnings- och kulturministrarna samt Nordiska rådets presidium.

Utredningen utmynnar i en serie förslag av vilka många redan har kunnat förverkligas. Bl. a. kan nämnas att vid ministerrådets sekretariat finns sedan augusti 1974 en informationssekreterare. Informationspersonalen vid ministerrådssekretariatet har inlett samarbete om den nordiska informationsverksamheten med presidiesekretariatet.

Nordiska rådet och ministerrådet har kommit överens om ett gemensamt utnyttjande av NU-serien. Ministerrådssekretariatet och sekretariatet för Föreningarna Nordens Förbund har diskuterat målsättningar för och arbetsfördelningen av informationsverksamheten. Man var överens om ett informellt samarbete och fortlöpande kontakter om informationsfrågor.

Ministerrådet har för avsikt att effektivisera informationsverksamheten. Kontakter har etablerats med informationsavdelningarna i de nordiska ländernas utrikesdepartement.

Ministerrådet kommer att under 1975 anordna ett seminarium för nordiska journalister kring aktuella nordiska samarbetsfrågor.

Kapitel II

Samarbejde på lovgivningsområdet

1. Indledning

Nordisk Råd vedtog under sin 22. session i februar 1974 *rekommendation nr. 1/1974* vedrørende nordisk samarbejde om lovgivning. I rekommandationen forudsættes bl. a. at ministerrådet i sin beretning til Nordisk Råd fremlægger et program for det nordiske lovgivningssamarbejde på længere sigt.

Forud for vedtagelsen af denne rekommandation har principperne for planlægningen af lovgivningssamarbejdet — som nævnt i C1/1974 — været genstand for diskussion mellem Nordisk Råds juridiske udvalg og justitsministrene, senest på et møde i Stockholm den 6. februar 1974.

Siden vedtagelsen af rekommandationen om det nordiske lovsamarbejde har tilrettelæggelsen af arbejdet med rekommandationen været behandlet af embedsmandskomiteén for lovgivningsspørgsmål. Endvidere har der på et møde i Helsingfors den 21. august 1974 været drøftelser mellem juridisk udvalg og justitsministrene på grundlag af et foreløbigt udkast fra embedsmandskomiteén til et nordisk lovgivningsprogram.

Ministerrådet har på denne baggrund udarbejdet et lovgivningsprogram, som tilsigter at supplere det program, der blev præsenteret i beretningen om det nordiske samarbejde til Nordisk Råds 21. session i 1973. Ministerrådet har herved særlig lagt vægt på de synspunkter, som Nordisk Råds juridiske udvalg har fremført i forbindelse med udarbejdelsen af rekommandation nr. 1/1974, og de drøftelser, som ovenfor nævnt har været ført mellem udvalget og ministrene om rekommandationen.

Ministerrådet har i lovgivningsprogrammet valgt at optage såvel nye spørgsmål til behandling, f. eks. nordisk samarbejde vedrørende revision af forsikringsaftalelovgivningen, som en udbygning af planerne for det videre samarbejde inden for områder, hvor nordisk lovsamarbejde allerede er i gang, f. eks. vedrørende integritetsbeskyttelse. Ministerrådet har i denne forbindelse også nærmere overvejet målsætningen for det igangværende samarbejde på visse betydningsfulde samarbejdsområder, som har været berørt under drøftelserne mellem udvalget og ministrene.

De områder, som således har været gjort til genstand for særlige overvejelser af embedsmandskomiteén og ministerrådet i det forløbne år behandles i afsnit 2. I afsnit 3 gives en redegørelse for samarbejdet på de øvrige områder.

2. Spørgsmål, som særligt har været overvejet under arbejdet med lovgivningsprogrammet

1. Ægteskabslovgivningen

Ved *rekommendation nr. 22/1973* henstillede Nordisk Råd til regeringerne at stræbe efter en udbygning af den ensartede nordiske ægteskabslovgivning og at undersøge alle muligheder for at finde en fælles tilfredsstillende løsning.

Reglerne om ægteskabs indgåelse og om betingelserne for skilsmisse er i Sverige blevet ændret ved en lovgivning, der trådte i kraft den 1. januar 1974. Grundlaget herfor var en delbetænkning med forslag til ændrede regler om ægteskabs indgåelse og opløsning (SOU 1972: 41). Blandt ændringerne kan nævnes, at separationsinstituttet er afskaffet, idet en ægtefælle har umiddelbar ret til skilsmisse. I visse tilfælde skal der dog være en forudgående betænkningstid på 6 måneder, nemlig når ægtefællerne ikke er enige om opløsningen, eller når begge eller den ene af dem har forældremyndigheden over børn under 16 år.

I en finsk principbetænkning fra januar 1973 foreslås ligeledes en ophævelse af separationsordningen.

Det danske ægteskabsudvalg har i efteråret 1973 afgivet to kortfattede betænkninger om ægteskabs indgåelse og om ægteskabs opløsning (nr. 691 og 697/1973). I den sidste betænkning, der omhandler separations- og skilsmissebetingelserne, foreslås separation bevaret. Ægtefæller skal efter forslaget have ret til umiddelbar skilsmisse, hvis de er enige herom, også selv om de har mindreårige børn.

Det islandske og norske udvalg har endnu ikke afgivet betænkning.

På denne baggrund er det fortsat ministerrådets opfattelse, at det for tiden ikke synes praktisk muligt at opnå ensartede regler i samtlige lande om ægteskabs indgåelse og opløsning. Eventuelle praktiske vanskeligheder, som dette måtte kunne give anledning til, vil blive søgt løst ved ændringer i den nordiske ægteskabskonvention. Visse ændringer i konventionen blev foretaget i forbindelse med de svenske lovændringer, men det må overvejes, når revisionen af ægteskabslovgivningen er mere fremskredet i samtlige lande, at foretage en mere dybtgående gennemgang af konventionen.

Om ægteskabets økonomiske retsvirkninger findes visse synspunkter i den finske principbetænkning, men arbejdet i det finske udvalg fortsætter.

Det danske ægteskabsudvalg har i efteråret 1974 afgivet betænkning om vilkårene for separation og skilsmisse (nr. 719/1974). Udvalget foreslår bl. a., at adgangen til at pålægge ægtefællebidrag ved separation og skilsmisse bevares, men at bidragspligt kun skal kunne pålægges efter en indgående konkret vurdering og kun i særlige tilfælde for længere tid end 10 år.

Udvalget har endvidere for nylig afgivet betænkning om formueordningen (nr. 716/1974). Udvalget finder, at der kun bør ske ret begrænsede ændringer i de gældende regler. Den gældende ligedelingsordning ved skifte foreslås således opretholdt som den grundlæggende hovedregel. Ægtefællerne skal have vidtgående adgang til at træffe individuelle ordninger, f. eks. en ægtepagt om særeje, der alene skal gælde for separation og skilsmisse. Det foreslås også, at myndighederne på skiftet under særlige i loven fastsatte betingelser skal kunne fravige delingsnormerne, hvad enten disse beror direkte på lovens regler eller på en ægtepagt. Betænkningen er ligesom udvalgets tidligere betænkninger udtryk for udvalgets foreløbige overvejelser om den fremtidige lovgivnings hovedlinier og har i vidt omfang karakter af oplæg til en fortsat debat.

Samarbejdet mellem ægteskabsudvalgene om lovgivningen om formueordningen i ægteskabet blev indledt med et møde i Oslo i foråret 1973. Det seneste møde er afholdt i november 1974.

Det er efter ministerrådets opfattelse ønskeligt, at man for så vidt angår ægteskabets økonomiske retsvirkninger når frem til mere ensartede regler, og at mulighederne herfor undersøges i samarbejde mellem de nordiske udvalg.

De direktiver, som er meddelt udvalgene, giver disse frihed til at søge frem til ensartede løsninger.

2. Forsikringsaftalelovene

De nordiske forsikringsaftalelove er resultatet af et fællesnordisk lov-samarbejde. I tiden mellem 1927 og 1933 gennemførtes i Danmark, Finland, Norge og Sverige love om forsikringsaftaler, der på alle væsentlige punkter stemmer overens med hinanden. I Island gennemførtes i 1954 en lov om forsikringsaftaler, som i det væsentlige svarer til lovgivningen i de øvrige nordiske lande. Ingen af de nordiske forsikringsaftalelove er siden deres ikrafttræden blevet ændret på afgørende punkter. De gældende regler om forsikringsaftaler er derfor fortsat i alt væsentligt ensartede i alle de fem nordiske lande.

Spørgsmålet om en almindelig revision af de nordiske forsikringsaftalelove blev i 1969 rejst i et medlemsforslag i Nordisk Råd (A 253/j). Forslaget førte imidlertid ikke til vedtagelse af en rekommandation. Juridisk udvalg gav dog udtryk for, at der i medlemsforslaget og det indkomne materiale syntes at være dokumenteret et behov for at overveje enkelte af reglerne i forsikringsaftaleloven og henstillede til Nordisk Råds præsidium at anbefale regeringerne, at der toges hensyn hertil.

Sagen har herefter i 1974 på svensk initiativ påny været drøftet i den nordiske embedsmandskomité for lovgivningsspørgsmål. Diskussionerne i komitéen har vist, at flere grunde taler for, at tiden nu er moden til en revision af forsikringsaftalelovene. Disse grunde er følgende:

Forbrugerbeskyttelsessynspunktet

Forsikringsaftalen er en aftaletype, som berører praktisk taget alle borgere. Forsikringstageren er normalt den svage kontraktspart og savner næsten altid sin medkontrahents sagkundskab og overblik. Han har derfor ofte kun begrænset mulighed for nærmere at bedømme rimeligheden af de tilbudte forsikringsvilkår, der i almindelighed har karakter af standardvilkår, som ensidigt er udformet af forsikringsgiverne. Også ved afgørelsen af mellemværendet mellem forsikringstager og forsikringsgiver ved forsikringsbegivenhedens indtræden vil forsikringstageren normalt være sin medkontrahent underlegen. Selv om forsikringsgiverne i almindelighed har anlagt en rimelig praksis, må det anses for mere betryggende, at forsikringstagerens interesser varetages af udtrykkelige lovregler. En revision af forsikringsaftalelovgivningen ud fra disse synspunkter vil også være naturlig på baggrund af de forbrugerbeskyttelsesreformer, der finder sted i de nordiske lande på andre områder af den formueretlige lovgivning.

Behovet for en modernisering

Bortset fra den islandske forsikringsaftalelov er de nordiske love alle mere end 40 år gamle. Forsikringsteknikken er ændret betydeligt siden lovenes tilblivelse; nye statistiske og administrative metoder er taget i brug. Forsikringsvirksomheder er koncentreret på et fåtal af selskaber. Nye forsikringsområder, f. eks. bilkaskoforsikring, tyveriforsikring, retshjælpsforsikring m. v., der har betydelig praktisk interesse, er uomtalt i forsikringslovgivningen. Heller ikke de kollektive forsikringer f. eks. gruppelivsforsikringer, er direkte reguleret i lovgivningen. Ved opgørelsen af forsikringserstatningen er nye regler taget i brug som f. eks. den såkaldte nyværdiforsikring. Der er derfor på en række områder behov for en ajourføring og modernisering af lovgivningen.

Forholdet mellem forsikring og erstatning

De reformbestrebelse, der udfoldes inden for erstatningsretten, må nødvendigvis også få betydning for forsikringsaftalelovgivningen. I det omfang udviklingen går i retning af at afløse erstatningsretten med forsikringsordninger på skadelidtes side, således som det er blevet anbefalet fra flere sider, vil skadelidtes afhængighed af forsikring blive øget, og behovet for en lovgivning, der sikrer skadelidte en rimelig forsikringsdækning, vil herved blive forstærket.

Et andet spørgsmål, der i denne sammenhæng må tages op, er spørgsmålet om forsikringsgiverens ret til under visse betingelser at gøre regres hos skadevolder for beløb, som forsikringsgiveren har betalt til skadelidte. Dette sidste spørgsmål overvejes allerede af de nordiske erstatningsudvalg.

På denne baggrund er der i ministerrådet opnået enighed om at tage spørgsmålet om revision af forsikringsaftalelovene op gennem nedsættelse af udvalg i de enkelte lande. Fra islandsk side vil man dog afvente resultatet af udvalgsarbejdet i de øvrige lande, før man tager stilling til en revision af den islandske forsikringsaftalelov.

En vurdering af regresspørgsmålene som helhed forudsætter, at der i fornødent omfang etableres kontakt med erstatningsudvalgene og udvalgene til revision af forsikringsaftalelovene.

Der er nedsat udvalg i Sverige og Norge. I de øvrige lande ventes det at ville ske i de kommende måneder.

3. Erstatningslovgivningen

Spørgsmålet om lovgivning på erstatningsrettens område blev taget op i det nordiske lovgivningsprogram for 1946. En række erstatningsretlige spørgsmål er senere blevet behandlet i nordisk samarbejde. Ministerrådet er enig i, at dette arbejde skal fortsætte. I ministerrådets beretning til Nordisk Råds 21. session angives retningslinierne for det fortsatte reformarbejde på dette område.

I Danmark afgav erstatningsudvalget i marts 1973 betænkning om erstatning for personskade og for tab af forsørger. Betænkningen har været til høring, og man forventer at kunne fremsætte lovforslag i Folketinget i 1975. Erstatningsudvalget arbejder efter at være blevet reorganiseret videre med spørgsmålene om skadelidtes medvirken, forsikringsgiverens regresret og en almindelig lempelsesregel.

I Norge er der pr. 1. januar 1974 gennemført nye regler om erstatning for personskade og tab af forsørger. Reglerne er optaget i erstatningsloven som et særskilt kapitel. Et nyt erstatningsudvalg har siden begyndelsen af 1974 behandlet spørgsmålene om skadelidtes medvirken, flere skadevolderes ansvar, forsikringsgiverens regresret og en almindelig lempelsesregel.

Det svenske erstatningsudvalg afgav i november 1973 en betænkning om erstatning for personskade. Denne betænkning samt erstatningsudvalgets betænkning (III) fra 1971 om en almindelig lempelsesregel behandles for tiden i justitiedepartementet. Behandlingen i lagrådet forventes påbegyndt om kort tid. Lovforslag forventes at kunne fremsættes i begyndelsen af 1975. Erstatningsudvalget arbejder videre med spørgsmålene om forsikringsgiverens regresret og om flere skadevolderes ansvar.

I Finland trådte en ny erstatningslov i kraft den 1. september 1974. Det finske erstatningsudvalg afgav i foråret 1974 betænkning om ansvaret for personskader. Man forventer at kunne fremsætte lovforslag i 1975. Der er fornylig påbegyndt et nyt udvalgsarbejde angående spørgsmålene om forsikringsgiverens regresret, flere skadevolderes ansvar og om skadelidtes medvirken.

Der har i maj 1974 været ført nordiske forhandlinger i Stockholm om en række erstatningsretlige spørgsmål med deltagere fra justitsministerierne og erstatningsudvalgene.

I sin betænkning om medlemsforslag A 392 om det nordiske lovgivningsprogram påpeger juridisk udvalg, at culpereglen, som fortsat udgør grundprincippet for bedømmelsen af, hvornår erstatningsansvar indtræder, ikke svarer til det moderne samfunds krav. Udvalget foreslår derfor, at ministerrådet overvejer at udvide det arbejde, der foregår på erstatningsrettens område, med et samarbejde, som tager sigte på en revision af de grundlæggende principper, hvorpå erstatningsretten bygger.

Ministerrådet finder ikke, at en sådan arbejdsopgave bør tages op i lovgivningsprogrammet. Udviklingen i de nordiske lande synes at gå i retning af, at forskellige former for forsikring i stigende grad overtager erstatningsrettens rolle med hensyn til dækning af skadelidtes tab. Dette gør sig særlig gældende for så vidt angår personskader. Den fortsatte udbygning af socialsikringsystemet har medført, at flertallet af personskader økonomisk restitueres af den almene forsikring eller andre almene sikringsordninger og af arbejdsulykkesforsikringen. Også de private forsikringer har på dette område stigende betydning.

For så vidt angår tingsskaderne er der ligeledes sket en betydningsfuld udvikling inden for de private forsikringsordninger.

Stærke grunde peger derfor i retning af, at reformarbejdet bør koncentrerer om at udvikle og forstærke andre erstatningsordninger, der i lighed med socialsikringen egner sig bedre end den almindelige erstatningsret til at fordele de tilgængelige ressourcer på en social retfærdig og rationel måde. Det er således et spørgsmål, om reformarbejdet ikke bør føres i en retning, som snarere formindsker end øger erstatningsrettens betydning. Fra forsikringsside bør man tilstræbe at udforme de forsikringsretlige regler således, at sociale retfærdigheds- og tryghedshensyn tilgodeses, uden at interessen for at forebygge skader tilside-sættes.

Ministerrådet mener derfor som nævnt ikke, at der foreligger tilstrækkelig grund til at påbegynde et så omfattende og vanskeligt undersøgelsesarbejde, som udvalget foreslår, på et tidspunkt hvor man efter al sandsynlighed må regne med, at hele erstatningsretten får en meget formindsket betydning i fremtiden.

4. Lovgivningen om trafikforsikring

Ved *rekommendation nr. 24/1973* henstillede Nordisk Råd til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at lade foretage en undersøgelse af det hensigtsmæssige i og af muligheden for at gennemføre en udvidelse af forsikringen for motorkøretøjer til også at dække ejer/fører ved skadetilfælde i et andet nordisk land.

Nordisk Råd berører i denne rekommandation et andet problem af stor praktisk betydning med tilknytning til erstatningslovgivningen. De finske og norske erstatningssystemer for trafikskader bygger, for så vidt angår personskader, i modsætning til de tilsvarende systemer i Danmark og Sverige på principperne for objektivt erstatningsansvar. I Finland har det desuden længe — og i Norge siden 1. januar 1974 — været reglen, at trafikforsikringen også yder erstatning til køretøjets fører. Tilsvarende regler om erstatning for motorførere findes derimod ikke i de danske og svenske bestemmelser.

I Sverige fik en sagkyndig i februar 1974 til opgave at udforme et nyt system for erstatning for personskader forvoldt i trafikken. Den sagkyndige har fornylig afgivet sin betænkning (SOU 1974: 87). I betænkningen foreslås bl. a., at retten til erstatning for personskader skal hvile på de samme principper som det rent objektive erstatningsansvar. Endvidere foreslås det, at førere og ejere af motorkøretøjer i princippet får samme ret til erstatning for personskader fra køretøjets forsikring **som andre skadelidte**. Betænkningen er for tiden til høring. Det forventes, at lovforslag på grundlag af betænkningen kan fremsættes i begyndelsen af 1975. Den nye svenske lovgivning vil således føre til øget nordisk retsenhed.

Reformer i samme retning er under overvejelse i Danmark, hvor man forventer i løbet af kort tid at kunne nedsætte et udvalg til behandling af spørgsmålet.

5. Integritetsbeskyttelse

I beretningen til Nordisk Råds 20. session i 1972 anførte ministerrådet, at man her står over for et nyt lovgivningsområde, og at det derfor er magtpåliggende, at man søger at nå frem til ensartede vurderinger angående behovet for beskyttelse af den personlige integritet og stræber efter principielt ensartede løsninger.

Samarbejdet på dette område er præget af, at lovgivningsarbejdet ikke foregår parallelt og med samme hastighed i de forskellige lande. Der har været nordiske forhandlinger med deltagelse fra både ministerier og komitéer. Forhandlingerne vil efter behov også finde sted i fremtiden, indtil en lovgivning om disse spørgsmål er gennemført i samtlige lande. Det er endnu ikke muligt at tage stilling til, hvorledes samarbejdet skal foregå, efter at lovgivningen er gennemført, da udvalgsarbejdet endnu ikke er afsluttet i alle landene. Ministerrådet finder dog anledning til allerede nu at anføre nogle overvejelser om det forsatte samarbejde.

Automatisk databehandling af personoplysninger

En vigtig del af lovgivningsområdet er beskyttelse mod integritetskrænkelser i forbindelse med automatisk databehandling af personoplysninger.

Ved *rekommendation nr. 13/1972* henstillede Nordisk Råd til regeringerne i de nordiske lande at stræbe efter, at der opnås enighed om virkningen af de regler, der agtes gennemført om private personregistre.

På baggrund af offentlighets- og sekretesslagstiftningskommittéens delbetænkning "Data og Integritet" (SOU 1972: 47) vedtog den svenske rigsdag den 1. april 1973 en datalov. Loven er i sin helhed trådt i kraft den 1. juli 1974.

Dataloven bygger på den opfattelse, at man ikke kan komme til bunds i integritetsbeskyttelsesproblemerne udelukkende med generelle forskrifter om, hvornår personregistre må oprettes, og hvordan de skal føres. Efter loven skal spørgsmålet om, hvorvidt en integritetsindtrængen er utilbørlig eller ej, derfor afgøres fra sag til sag, det vil sige for hvert register for sig. Denne prøvelse foretages af datainspektionen, som blev oprettet den 1. juli 1973. Efter gennemførelsen af loven om kreditoplysning, der bygger på kreditoplysningsutredningens betænkning "Kreditoplysning og integritet" (SOU 1972: 79), tilkommer det også datainspektionen at meddele tilladelse til at drive kreditoplysningsvirksomhed og at føre tilsyn med sådanne virksomheder.

I Danmark blev der i september 1970 nedsat et udvalg med den opgave at overveje de problemer vedrørende privates retsbeskyttelse, som er forbundet med oprettelse og brug af offentlige og private registre, navnlig under hensyn til den tekniske udvikling på dette område. På baggrund af en delbetænkning fra udvalget er der gennemført regler i straffeloven om tavshedspligt for ansatte i private edb-servicebureauer m. v., som maskinelt behandler eller opbevarer oplysninger for det offentlige.

Det danske registerudvalg har endvidere i juni 1973 afgivet en delbetænkning om private registre (nr. 687/1973) med udkast til lov om private registre. Betænkningen bygger til dels på samme grundsyn som den svenske datalov, dog at de lovtekniske løsninger på en del punkter afviger fra hinanden. Efter lovudkastet skal der oprettes et særligt tilsynsorgan. Endvidere foreslås der regler om, hvilke registreringer der må foretages i de forskellige typer af registreringsvirksomheder, navnlig for så vidt angår kreditoplysningsbureauer og adressebureauer. Det foreslås samtidig, at justitsministeren administrativt kan fastsætte yderligere forskrifter for registreringer. Betænkningen er sendt til høring hos de berørte myndigheder m.v.

Udvalget arbejder for tiden med spørgsmålet om privatlivets fred i forbindelse med oprettelse og brug af offentlige registre.

I Finland afgav dataskyddskommissionen i marts 1972 en betænkning om problemerne omkring tilvejebringelse af oplysninger om enkeltpersoner til brug i privat og offentlig virksomhed, navnlig i relation til beskyttelsen af privatlivets fred. På denne baggrund er der nedsat en komité, der har til opgave dels at undersøge, hvorledes det offentliges

behov for tilstrækkelig information kan tilfredsstilles, dels hvorledes en effektiv udnyttelse af databehandlingsmetoder kan sikres, og hvorledes man kan garantere beskyttelse af privatlivets fred. Komitéen er opdelt i 3 sektioner. Den første sektion behandler spørgsmål om privatlivets fred i forbindelse med kreditoplysningsbureauer og andre private registre, medens den anden sektion behandler almindelige samfundspolitiske spørgsmål om planlægning af databanker, andre datasystemer og elektronisk databehandling samt spørgsmål om begrænsninger med hensyn til indsamling, opbevaring eller videregivelse af oplysninger til beskyttelse af samfundets, næringslivet og individets interesser. Den tredje sektion behandler spørgsmålet om offentlighed og tavshedspligt i forvaltningen. Komitéen har i 1974 offentliggjort en principbetænkning om målsætningen og hovedprincipperne for sit arbejde. Betænkningen indeholder også en plan for komitéens videre arbejde. Efter denne plan forventes kreditoplysningssektionens betænkning færdig ved udgangen af 1974 og offentliggjort i begyndelsen af 1975. Iøvrigt forventer komitéen at afslutte sit arbejde i løbet af 1976.

I Norge blev der i 1971 nedsat et kredittopplysningsudvalg, som behandler problemerne omkring kreditoplysningsvirksomhed og anden privatregistrering og brug af personoplysninger. Udvalget har i april 1974 afgivet betænkningen "Persondata og personvern" (NOU 1974: 22). Endvidere arbejder i Norge et udvalg med spørgsmålet om beskyttelsen af privatlivets fred i forbindelse med offentlige edb-registre. Dette udvalg påregner at afgive betænkning i løbet af kortere tid.

Hvis den finske og norske lovgivning kommer til at bygge på de samme principper som den svenske og det danske registerudvalgs betænkning om private registre, vil det føre til, at den ønskede samordning af integritetsbeskyttelsen først og fremmest kan opnås gennem et nært samarbejde mellem de nordiske landes datainspektioner eller lignende organer. Det vil i så fald være vigtigt på længere sigt at sørge for, at dette samarbejde bliver effektivt, eventuelt ved at der oprettes et særligt samrådsorgan.

Ministerrådet finder, at et fremtidigt nordisk lovgivningsprogram i højere grad end hidtil må have sit udgangspunkt i aktuelle samfundsproblemer, som egner sig til at blive løst i nordisk samarbejde, og at programmet derfor eventuelt må tage andre opgaver end rene lovgivningsopgaver op, hvis problemerne bedst angribes ved en kombination af forskellige løsninger. På baggrund heraf mener ministerrådet, at spørgsmålet om foranstaltninger med henblik på en samordning af de nævnte organers praksis må indføjes i lovgivningsprogrammet blandt retningslinierne for det fremtidige samarbejde på integritetsbeskyttelses område.

Selv om det lykkes at iværksætte et effektivt samarbejde mellem disse organer, må man regne med, at der kan forekomme forskelle i de en-

kelte landes beskyttelsesforanstaltninger. Dette kan tænkes at medføre, at virksomheder, som indsamler personoplysninger, flytter virksomheden fra et land til ét andet, som har mere liberale bestemmelser for netop den type virksomhed. Virksomheden kan derefter drives i det nye land og kan fortsætte sit arbejde med at tilbyde oplysninger og anden service til en kundekreds i det oprindelige land. Man får det, som kaldes "dataflugt". Risikoen for dataflugt er sandsynligvis særlig stor i de nordiske lande på grund af sprogfællesskabet, de ensartede samfundsforhold og livlige internordiske kontakter i øvrigt. I et langsigtet handlingsprogram på integritetsbeskyttelsesområdet må man ofre dataflugtproblemet særlig opmærksomhed. Hvis udviklingen giver grund til det, vil man overveje at indgå en konvention mellem de nordiske lande, efter hvilken disse påtager sig at respektere hinandens lovgivning. En sådan konvention vil også kunne virke fremmende for et videre internationalt samarbejde om dataflugtproblemet.

Uberettiget aflytning og fotografering

For så vidt angår spørgsmålet om beskyttelse mod uberettiget aflytning og fotografering, har ministerrådet i sin beretning til Nordisk Råds 21. session i 1973 udtalt, at rådet er enig om, at samtlige lande bør gennemføre en lovgivning, som effektivt beskytter borgernes privatliv mod de farer, som opstår i forbindelse med den tekniske udvikling på foto- og aflytningsteknikkens område.

I Danmark er der i 1970 og i Finland i 1972 gennemført en strafferetlig lovgivning om beskyttelse mod aflytning. Norge har i lang tid haft en sådan lovgivning. Den danske og finske lovgivning indeholder også regler om beskyttelse mod fotografering. En kortfattet redegørelse om de danske og finske lovgivningsbestemmelser findes i ministerrådets beretning til Nordisk Råds 21. session.

I Sverige vil man en kort tid sende lovforslag angående beskyttelse mod aflytning til lagrådet. Remissen ventes — i modsætning til den svenske integritetsbeskyttelseskomité's delbetænkning fra 1970 — at komme til at indeholde forslag til en lovgivning, som i det væsentlige bygger på de samme principper som de danske og norske bestemmelser. Integritetsbeskyttelseskomitéen har fornylig afgivet en delbetænkning om fotografering. I forbindelse med den fortsatte behandling af betænkningen vil embedsmandskomiteén undersøge forudsætningerne for et nordisk samarbejde vedrørende de spørgsmål, som berøres i betænkningen.

6. Retlige problemer i forbindelse med boreplatforme

Den senere tids hurtige udvikling med hensyn til boring efter olie og gas på kontinentalsoklen og udvinding af sådanne undersøiske forekomster, har rejst en række juridiske spørgsmål, og der tiltrænges

nye retsregler på flere områder. Bl. a. er det nødvendigt at kortlægge boreplatformenes retlige status. I Norge har sølovkomitéen af justisdepartementet fået til opgave at udarbejde lovudkast til regulering af de privatretlige og visse tilgrænsende spørgsmål vedrørende boreplatforme og af den virksomhed, disse udfører. Komitéen er blevet udvidet med medlemmer, som er særlig kyndige på dette område.

For så vidt angår registrering og underpantsætning af boreplatforme, er de vigtigste spørgsmål løst i Norge ved lov nr. 13 af 7. april 1972 i forbindelse med en nylig revision af skibsregistreringslovgivningen. Der er imidlertid en række andre spørgsmål, som trænger til at blive løst ad lovgivningens vej. Bl. a. er det i flere henseender uklart, om platformene bør ligestilles med skibe i forhold til søfartslovgivningen, f. eks. reglerne om kollision, bjergning, søpant, ansvarsbegrænsning m. v. Den nuværende retstilstand må karakteriseres som uklar og lidet tilfredsstillende, og der er behov for at få trukket klare linier op. I mandatet vedrørende boreplatforme er den norske komité også blevet bedt om at tage emner af offentligretlig karakter op, såfremt det vil være naturligt at behandle dem i forbindelse med arbejdet med de privatretlige spørgsmål. I mandatet er der bl. a. blevet peget på forholdet til sødygtighedsloven, spørgsmålet om eventuelle nationalitetsvilkår og navneregler og undersøgelse i tilfælde af ulykke samt efterforskning af strafbare handlinger ombord på platforme.

Søfartslovene er for den overvejende dels vedkommende enslydende i de nordiske lande, og der er et åbenbart behov for i størst muligt omfang at få ensartede regler også for boreplatforme, når bl. a. henses til virksomheden i Nordsøen, hvor der bruges platforme fra forskellige lande på de enkelte dele af kontinentalsoklen. Ministerrådet er derfor enig om, at spørgsmålet om behovet for nye regler om olieplatforme skal behandles i nordisk samarbejde.

I Norge er der afgivet en indstilling om erstatningsansvaret for forurenings-skader i forbindelse med olieboringerne. Mellem Nordsøstaterne er der indledt et samarbejde, som sigter på at nå frem til en konventionsregulering på dette område. I samarbejdet deltager bl. a. Danmark, Norge og Sverige. En konvention om spørgsmålet kan forventes vedtaget i 1975.

7. Varemærkeret

I Finland og Sverige har sagkyndige fået til opgave at udarbejde forslag til de ændringer i varemærkelovgivningen, som er nødvendige for at kunne tiltræde konventionen fra 1973 om international varemærke-registrering: Trademark Registration Treaty (TRT). De sagkyndige har også fået til opgave at overveje visse specielle spørgsmål vedrørende den gældende lovs anvendelse. I Norge har man nedsat et udvalg, som skal overveje en norsk tiltrædelse af TRT. Udvalget skal i den forbin-

delse også udarbejde forslag til de lovændringer, som vil være nødvendige for at tiltræde TRT, og iøvrigt overveje ændringer i varemærkelovgivningen. Udvalgsarbejdet vil blive udført i samarbejde mellem komitéerne med henblik på i så stor udstrækning som muligt at opretholde den nordiske ensartethed, som allerede findes på varemærkerettens område. Danmark vil deltage i det nordiske samarbejde som observatør.

8. Kaution

En fælles lovgivning om kaution stod på lovgivningsprogrammerne i 1909 og 1946. Man har imidlertid endnu ikke fået gennemført en sådan lovgivning, og kaution er i vidt omfang ikke lovreguleret i de nordiske lande.

Ministerrådet har besluttet, at det i nordisk samarbejde skal undersøges, hvilken faktisk betydning de forskellige former for kaution har dels for den enkelte og dels for den almindelige kreditpolitik. På grundlag af resultaterne af en sådan undersøgelse og under hensyntagen til den internationale retsudvikling, bl. a. i EF, vil spørgsmålet om en kodificering og reform af retsreglerne på dette område blive overvejet.

9. Berigelsesforbrydelserne

Juridisk udvalg udtaler i sin betænkning om medlemsforslaget om et nordisk lovgivningsprogram bl. a., at det ændrede syn på berigelsesforbrydelser, som har gjort sig gældende i de senere år, synes at være et egnet udgangspunkt for en nærmere undersøgelse af hele lovgivningen om berigelsesforbrydelser og sanktionssystemet i relation til sådanne forbrydelser.

På grundlag af en betænkning fra straffelovrådet blev der i Danmark i foråret 1974 fremsat forslag om en række ændringer i straffelovens regler om berigelsesforbrydelser med henblik på at effektivisere bekæmpelsen af økonomisk kriminalitet. I sin betænkning udtalte straffelovrådet, at det ville være ønskeligt, om der i forbindelse med gennemførelsen af de nye regler om økonomisk kriminalitet blev foretaget en almindelig gennemgang af reglerne om berigelsesforbrydelser. Den tanke, at det ændrede syn på berigelsesforbrydelserne bør medføre visse ændringer i straffelovgivningen, ligger også på linie med det arbejde, som for tiden udføres i Sverige af en særlig arbejdsgruppe under det brottsforebyggende rådet. I Finland foretages en bred gennemgang af straffelovgivningen.

Ministerrådet har endnu ikke afsluttet sine overvejelser om formen og målsætningen for et nordisk samarbejde om disse problemer.

3. Øvrige lovgivningsspørgsmål

3.1 *Civilret*

3.1.1 *Familieret m. m.*

3.1.1.1 Navnelovgivningen

På grundlag af det nordiske lovsamarbejde i 1950-erne og begyndelsen af 1960-erne blev der i 1961—64 gennemført nye navnelove i Danmark, Norge og Sverige. Finland deltog ikke i dette samarbejde.

I Sverige fik en sagkyndig i maj 1972 til opgave at gennemgå den svenske navnelov. For så vidt angår direktivet for dette arbejde henvises til C 5/1973. Undersøgelsen ventes ikke afsluttet for udgangen af 1974.

I Finland fik i 1972 en sagkyndig lignende direktiver som det svenske. Han afgav i januar 1973 et udkast til lov om slægtsnavne. På grundlag af udkastet har en arbejdsgruppe i justitieministeriet udarbejdet et forslag til revision af lovgivningen om slægtsnavne. Foreløbig er det videre arbejde i Finland sat i bero på de svenske undersøgelsesresultater. Man forventer dog at kunne fremsætte lovforslag i begyndelsen af 1975.

I Norge er der arbejde i gang med henblik på en lov om ligestilling mellem kønnene. Man har i den forbindelse nedsat en arbejdsgruppe i justisdepartementet med den opgave at udarbejde et forslag om gennemførelse af en sådan ligestilling i navneloven. Arbejdsgruppen skal endvidere udarbejde forslag til en forenklet behandling af navnesager.

Der har været afholdt orienterende nordiske forhandlinger i juni 1974, hvor man fra svensk side påtog sig at udarbejde oplæg til en nordisk konvention om internationalprivatretlige spørgsmål på dette område.

3.1.1.2 Myndighedslovgivningen

I Finland fremsattes i marts 1973 efter forhandlinger med justitsministrene i de andre nordiske lande forslag om at sænke myndighedsalderen til 18 år. I Sverige er der den 1. juli 1974 sket en sænkning af myndighedsalderen til 18 år. I Danmark og Norge har man ikke for tiden planer om en tilsvarende lovgivning.

Spørgsmålet om forvaltning af umyndiges midler har været genstand for udvalgsarbejde i Finland, Norge og Sverige. Det norske udvalg afgav betænkning i november 1969, hvilket førte til vedtagelse af lov nr. 6 af 17. marts 1972 om ændringer i værgemålsloven (*jfr. C 5/1973*). Det svenske udvalg afgav betænkning i august 1970. Den svenske udvalgsbetænkning er gennemarbejdet i justitiedepartementet. Der er for-

nylig fremsat forslag til lov om visse ændringer i formynderskabslovgivningen (prop. 1974: 142).

Den finske komité afgav sin betænkning i december 1971. Betænkningen førte til, at der blev nedsat en kommission med den opgave at foretage en tilbundsgående gennemgang af myndighedslovgivningen. Kommissionen ventes at afslutte sit arbejde i foråret 1975.

3.1.1.3 Adoptionsret

I årene 1970—1972 gennemførtes i Danmark og Sverige visse ændringer i adoptionslovgivningen. Forud for ændringerne havde der fundet nordiske departementsforhandlinger sted.

I Finland er det hensigten at fremsætte forslag til en ny adoptionslov, efter at revisionen af myndighedslovgivningen (*jfr. foran under 3.1.1.2*) og en ny lovgivning om bl. a. børn uden for ægteskab er blevet gennemført. Bl. a. på baggrund af lovændringerne i Danmark og Sverige overvejer man i Norge at foretage en del ændringer i den norske adoptionslovgivning. Lovforslag forventes fremsat i foråret 1975.

Norge og Sverige har ratificeret Europarådskonventionen af 1967 om adoption. Fra dansk side har man endnu ikke taget stilling til, om man kan ratificere konventionen.

3.1.1.4 Arvelovgivningen

De svenske familielovssagkyndiges mandat omfatter også visse spørgsmål af arveretlig karakter. De øvrige nordiske ægteskabskomitéer har ikke fået selvstændige opgaver vedrørende arveretlige spørgsmål. I Finland nedsattes imidlertid i juli 1972 en speciel komité med den opgave at forberede en delrevision af arvelovgivningen, hovedsagelig reglerne om legal arveret og ægtefællers arveretlige stilling. Komitéen har i juni 1974 sendt et betækningsudkast til høring. Der er ikke planer om nordisk samarbejde om de igangværende overvejelser om ændringer i arvelovgivningen.

På nordiske embedsmandsmøder er der opnået enighed om en række ændringer i den nordiske konvention af 19. november 1934 om arv og dødsboskifte. Ændringerne er nødvendige, bl. a. for at de nordiske lande skal kunne ratificere Haag-konventionen af 1961 om testamenters form, men er også en følge af den i 1963 vedtagne danske arvelov og den norske arvelov fra 1972. Ændringerne i den nordiske dødsbokonvention forventes at kunne træde i kraft den 1. januar 1975.

En mere generel revision af dødsbokonventionen kan blive aktuel efter afslutningen af overvejelserne om ægteskabs- og arvelovgivningen i de nordiske lande.

3.1.2 Forbruger- og købelovgivningen m. m.

I ministerrådets beretning til Nordisk Råds 21. session er der givet en udførlig redegørelse for samarbejdet på dette område (se C 1/1973). I det følgende gives der derfor kun nogle kortfattede oplysninger om samarbejdet i det forløbne år.

3.1.2.1 Beskyttelse mod utilbørlige markedsføringsmetoder

Særskilt lovgivning om kontrol med markedsføring er gennemført i Danmark, Norge og Sverige. Den danske lov træder i kraft den 1. maj 1975. Ifølge alle 3 love skal der udnævnes en forbrugerombudsmand, som skal føre kontrol med, om reglerne efterleves. I Norge og Sverige har man desuden oprettet et nyt dømmende organ, markedsføringsråd resp. markedsføringsdomstol.

I Finland offentliggøres om kort tid en betænkning, der er udarbejdet af en arbejdsgruppe i justitieministeriet. Betænkningen vil indeholde forslag til en lov om forbrugerbeskyttelse. Forslaget vil bl. a. omfatte en regulering af markedsføringen.

3.1.2.2 Regulering og kontrol med standardkontrakter m. v.

I Sverige er der i loven om forbud mod urimelige aftalevilkår givet regler om den næringsretlige kontrol med vilkår i standardkontrakter. Tilsynet udøves af forbrugerombudsmanden.

I Danmark indeholder markedsføringsloven et forbud mod at foretage handlinger i strid med god markedsføringsskik. Dette udtryk omfatter også utilbørlige aftalevilkår i standardkontrakter.

Den norske komité, som bl. a. behandler spørgsmålet om regulering og kontrol med standardkontrakter, venter at afgive betænkning i løbet af 1975.

I Finland tages spørgsmålet om kontrol af standardkontrakter op i den under 3.1.2.1 nævnte betænkning.

Herudover arbejdes der i alle de 4 nævnte lande med spørgsmålet om civilretlige regler, som vil gøre det muligt at ændre eller tilsidesætte utilbørlige aftalevilkår.

I Danmark er der i 1974 fremsat lovforslag om ændring af aftalensloven. Lovforslaget indeholder bl. a. en ny formueretlig generalklausul, hvorefter en aftale kan tilsidesættes helt eller delvis, hvis det vil være urimeligt i strid med redelig handlemåde at gøre den gældende. Ved afgørelsen heraf skal der tages hensyn til forholdene ved aftalens indgåelse, aftalens indhold og senere indtrufne omstændigheder. Efter forslaget skal denne bestemmelse erstatte de eksisterende generalklausuler i gældsloven, afbetalingsloven, forsikringsaftalensloven m. v. Forslaget blev inden fremsættelsen drøftet på departementsplan med justitsministerierne i de andre nordiske lande. Det fremgår af motiverne, at

bestemmelsen bl. a. tilsigter at give domstolene udvidet adgang til at tilsidesætte bestemmelser i standardkontrakter. Bestemmelsen bliver således et civilretligt modstykke til den næringsretlige regel i markedsføringsloven. Andre sider af spørgsmålet om den civilretlige beskyttelse af forbrugerne, bl. a. mod standardkontrakter, behandles af forbrugerkommissionen, der ventes at afgive betænkning inden udgangen af 1975.

I Sverige har den sagkyndige vedrørende formuerettens generalklausuler for nylig afgivet betænkning (SOU 1974: 83). Betænkningen indeholder bl. a. udkast til en ny formueretlig generalklausul i aftaleloven. Efter forslaget skal en bestemmelse i en aftale kunne ændres eller tilsidesættes, hvis bestemmelsen eller dens anvendelse i det aktuelle tilfælde må anses for utilbørlig under hensyn til aftalens øvrige indhold, omstændighederne ved aftalens indgåelse, senere indtrufne forhold eller omstændighederne i øvrigt. Selv aftalen iøvrigt kan i sådanne tilfælde under visse betingelser ændres eller tilsidesættes. Ved afgørelsen skal der tages særskilt hensyn til, om den ene part er forbruger eller indtager en lignende stilling i forhold til den anden part. Efter forslaget skal denne bestemmelse træde i stedet for de eksisterende generalklausuler i gældsloven, afbetalingsloven, forsikringsaftaleloven m. v.

Den svenske betænkning er for tiden til høring. Lovforslag på grundlag af betænkningen forventes at kunne fremsættes i 1975.

3.1.2.3 Særlige køberetlige regler til forbrugernes beskyttelse

Vedrørende den svenske forbruger købelov henvises til beretningen til Nordisk Råds 22. session (*C 1/1974*).

I Norge er der i 1974 gennemført ændringer i købeloven med særligt henblik på forbruger køb. Reglerne indebærer bl. a., at forbrugerne får visse ufravigelige rettigheder ved forsinkelse af leverancer og fejl eller mangler ved varen.

I Danmark behandles spørgsmålene af forbrugerkommissionen. Denne ventes i slutningen af 1974 eller i begyndelsen af 1975 at afgive betænkning, som bl. a. tager sigte på at forstærke forbrugernes retsstilling ved køb.

I Finland behandles samme spørgsmål af den under 3.1.2.1 nævnte arbejdsgruppe i justitieministeriet.

Der har under arbejdet været løbende kontakter på departementsplan mellem Danmark, Norge, Finland og Sverige.

3.1.2.4 Rentelovgivningen

I Danmark blev der i 1972 på grundlag af en betænkning fra de købelovssagkyndige (nr. 652/1972) gennemført en forhøjelse af morarentesatserne. Derimod blev spørgsmålet om videregående ændringer af reglerne om morarenter stillet i bero med henblik på, at man — efter afslutningen af udvalgsarbejdet i Norge og Sverige — gennem

departementsforhandlinger skulle søge at opnå enighed om ensartede regler.

I Sverige har den købelovssagkyndige afgivet betænkning i 1974 (SOU 1974: 28). Betænkningen indeholder udkast til en rentelov m.v. På grundlag af betænkningen ventes lovforslag fremlagt i begyndelsen af 1975.

I Norge har det såkaldte morarenteudvalg afgivet betænkning i 1974 (NOU 1974: 54). I betænkningen foreslås det bl. a. at gennemføre en generel lov om morarenter, og endvidere at morarentens størrelse til enhver tid fastsættes af Kongen.

I Finland forventes et udkast til lov om morarente at kunne sendes til høring i foråret 1975.

Departementsforhandlinger har været afholdt i oktober 1974.

3.1.2.5 Almindelig købelovgivning

Efter at man i Norge og Sverige har afsluttet arbejdet med gennemførelsen af særlige regler om forbruger køb, er det nordiske samarbejde om en revision af de almindelige køberetlige regler genoptaget på komitéplan. Der har været afholdt møde i oktober 1974 og nyt møde er berammet til begyndelsen af 1975.

3.1.2.6 Revision af afbetalingslovene m. v.

Spørgsmålet om en revision af afbetalingslovene og fastsættelse af regler om andre former for kreditkøb, behandles af udvalg i Danmark, Norge og Sverige. Der har hidtil været afholdt 4 møder mellem udvalgene. I disse møder har deltaget repræsentanter for det finske justitsministerium. Der vil om kort tid blive nedsat en finsk kreditkøbskomité.

I Norge blev der i 1974 gennemført regler om kreditkøb på grundlag af en betænkning fra kreditkøbsudvalget (*jfr. C 1/1974*).

Den svenske komité ventes at fremlægge forslag i 1975.

3.1.2.7 Civilretlig lovgivning om forbrugernes beskyttelse på serviceområdet

I Norge og Sverige er der nedsat udvalg med den opgave at undersøge behovet for lovregler til beskyttelse af forbrugerne for så vidt angår serviceaftaler. Arbejdet følges af observatører fra Danmark og Finland. Det svenske udvalg ventes at fremlægge forslag i 1975.

3.1.2.8 Producenters og sælgeres ansvar for farlige egenskaber ved solgte varer

I Sverige er der nedsat et udvalg i marts 1973 med den opgave at undersøge spørgsmålet om erstatning for skader forårsaget af farlige produkter. Udvalgsarbejdet følges af observatører fra Danmark, Finland og Norge.

For så vidt angår Finland vil det under 3.1.2.1 nævnte lovforslag indeholde et kapitel om producentens ansvar over for forbrugeren for farlige egenskaber ved solgte varer.

I Europarådet arbejder et ekspertudvalg med udarbejdelse af en konvention om produktansvar. Arbejdet ventes afsluttet i 1975.

3.1.2.9 Forældelse af fordringer

Arbejdet med at udarbejde lovudkast, som med visse undtagelser er baseret på en forældelsesfrist på 3 år, regnet fra fordringens forfaldsdag, og en subsidiær frist på 10 år, regnet fra fordringens stiftelse, foregår stadig i Danmark, Finland og Sverige. I Norge er der udarbejdet et lovudkast, der har været til høring. I Sverige er man ved at udarbejde et departementspromemorium.

På et møde den 20. august 1974 i embedsmandskomiteen for lovgivningsspørgsmål enedes man om at søge nordiske departementsforhandlinger gennemført omkring årsskiftet 1974/75.

3.1.2.10. Kommission, handelsagentur og handelsrejsende

I Norge og Sverige er der i henholdsvis 1973 og 1974 på grundlag af udvalgsbetænkninger gennemført ændringer i kommissionsloven. Ændringerne tager hovedsagelig sigte på at styrke handelsagenters og handelsrejsendes retsstilling. I Finland er der i maj 1974 fremsat forslag til lov om handelsrepræsentanter. Lovforslaget vedrører handelsagentur og handelsrejsende.

Det danske udvalg har afgivet betænkning i 1974 (701/1974). Der er endnu ikke taget stilling til, om der skal fremsættes lovforslag på grundlag af den danske betænkning.

3.1.3 Forsikrings- og erstatningsret

3.1.3.1 Forsikrings indvirken på skadeserstatningslovgivningen.

Ved *rekommandation nr. 5/1966* henstillede Nordisk Råd til regeringerne at lade foretage en retssociologisk undersøgelse af forsikringsvirkninger på erstatningslovgivningen.

På baggrund af rekommandationen fik sagkyndige i Danmark, Finland, Norge og Sverige i 1966 til opgave at vurdere muligheden for at gennemføre en retssociologisk undersøgelse om forsikrings indvirken på skadeserstatningslovgivningen. Den norske sagkyndige afgav rapport i februar 1969 og den svenske i december s. å. Rapporten fra den danske sagkyndige ventes at foreligge inden udgangen af 1974. (Vedrørende indholdet i de norske og svenske rapporter henvises til C 5/1973).

Spørgsmålet om, hvorvidt en retssociologisk undersøgelse bør gennemføres, skal tages op til bedømmelse, når den danske sagkyndige har afgivet sin betænkning.

3.1.3.2 Atomansvar

I Danmark er der gennemført en ny lov om erstatning for atomskader (lov nr. 332 af 19. juni 1974). Den danske lov bygger ligesom de tilsvarende love i Norge, Finland og Sverige på Pariskonventionen af 1960 om erstatningsansvar overfor trediemand på den nukleare energis område og en senere tillægskonvention fra 1963. Konventionen er ændret ved en tillægsprotokol, der blev vedtaget i 1964.

Danmark og Sverige har i efteråret 1974 ratificeret konventionen fra 1971 om søtransport af nukleart materiale. I Norge har Stortinget vedtaget den lovgivning, som er nødvendig for en ratifikation af konventionen. I Finland har man påbegyndt arbejdet med en sådan lovgivning.

Endelig overvejer man nordisk samarbejde med henblik på at forberede en ratifikation af atomfartøjskonventionen fra 1962.

3.1.4 *Transportret*

3.1.4.1 Søret

Forslag til en ny svensk lovgivning om registrering af fartøj, partrederi, søpantret og skibspantsætning fremsattes i rigsdagen i marts 1973 og blev vedtaget i efteråret 1973. Lovgivningen bygger på forslag, som blev afgivet af de nordiske sølovskomiteer. Tilsvarende lovgivning er tidligere gennemført i Norge (se C 5/1973) og i Danmark. I Finland behandler rigsdagen for tiden lovforslag herom. Loven forventes vedtaget i 1974.

I forrige års beretning anførtes, at ministerrådet var enigt om, at man på grundlag af de nordiske sølovskomiteers forslag til nye bestemmelser om befordring til søs af gods og passagerer inden udgangen af 1973 bør have gennemført en i alt væsentlig ensartet ny lovgivning, som også skal gælde i indenrigsfart. Der er nu gennemført en sådan lovgivning i Danmark, Norge og Sverige med fælles ikrafttræden pr. 1. juli 1974. I Finland er forslaget til denne lovgivning endnu ikke færdigbehandlet af rigsdagen, men det ventes at ville ske inden udgangen af 1974. Norge har den 19. marts 1974 ratificeret Brusselprotokollen fra 1968 om indførelse af visse ensartede regler om konnossementer. I Sverige har man besluttet at ratificere protokollen, og i Danmark påregner man at træffe beslutning herom inden længe.

I Danmark og Sverige har man gennemført den lovgivning, som var nødvendig for en ratifikation af konventionen fra 1969 om ansvar for olieskader og konventionen fra 1971 om oprettelsen af en international fond for erstatning af olieskader.

I Norge har justisdepartementet i 1974 fremsat et forslag til lovregler om erstatningsansvar for olieforurening fra skibe. Forslaget vil

gennemføre de nævnte konventioner i norsk ret. I Finland er høringen over forslaget til denne lovgivning endnu ikke afsluttet. Lovforslag forventes fremsat i begyndelsen af 1975.

Forarbejderne til denne lovgivning er foregået i nordisk samarbejde. Lovgivningen vil blive sat i kraft, når konventionerne træder i kraft.

3.1.4.2 Fragtafalter om godsbefordring på vej

Finland har i 1973 ratificeret konventionen af 1956 om fragtafalter om international godstransport på vej (CMR). Konventionen er tidligere ratificeret af Danmark, Norge og Sverige.

I forrige års beredning anførtes, at regeringerne i Finland, Norge og Sverige er enige om at overveje at gennemføre lovgivning om indenrigsvejfragtafalter på grundlag af de betænkninger, som tidligere er udarbejdet i nordisk samarbejde (jfr. C 1/1973). I Norge og Sverige er der i år gennemført en lovgivning, som også indebærer en regulering af afalter om indenrigsgodsbefordring på vej. I Finland forventes lovforslag fremsat i begyndelsen af 1975. I Danmark undersøges spørgsmålet om lovgivning om indenlandsk godstransport af et af justitsministeriet nedsat udvalg.

3.1.4.3 Lovgivning om jernbanebefordring

I Danmark har man i 1973 nedsat en komité med den opgave at behandle spørgsmålet om revision af loven om skadeserstatningsansvar ved jernbanedrift. I Norge har to sagkyndige fået til opgave at udarbejde forslag til ansvarsregler for indenrigs passager- og rejsegods-transport med jernbane.

I Finland og Sverige har sagkyndige tidligere fået til opgave at fremkomme med forslag til en ny civilretlig lovgivning om passager- og godsbefordring med jernbane.

De nordiske udvalg har i 1973 holdt to møder. Under disse møder er man fra norsk, finsk og svensk side i hovedsagen nået til enighed om ensartede bestemmelser angående passagerbefordring. Den svenske sagkyndige afgav i november 1974 en delbetænkning angående passagerbefordring (SOU 1974: 89). Betænkningen er sendt til høring.

3.1.4.4 Luftret

I det svenske justitiedepartement er der udarbejdet et udkast til et departementspromemorium om visse luftretlige spørgsmål. Promemoriet indeholder forslag til de ændringer i luftfartslovens kap. 9, som er nødvendige, hvis Sverige skal tiltræde Guatemalaprotokollen. Promemoriet indeholder også forslag til ansvarsregler ved privat luftfart og til bestemmelser om forsikringspligt.

I Norge har man ligeledes udarbejdet et udkast til en revision af

luftfartslovens kap. 9 med henblik på en eventuel ratifikation af Guatemala-protokollen.

Nordiske departementsforhandlinger på grundlag af de svenske og norske udkast har været afholdt i januar og september 1974. På mødet i september 1974 drøftede man endvidere spørgsmålet om en frivillig forhøjelse af ansvarsbegrænsningsbeløbene for personskade i luftfartsloven og de spørgsmål om en revision af bestemmelserne om gods-transport og Rom-konventionen, som var på dagsordenen for ICAC's Legal Committee's møde i oktober 1974.

3.1.5 *Selskabs- og firmaret m. v.*

3.1.5.1 Aktieselskabslovgivningen

De i årene 1969—71 i Danmark, Finland, Norge og Sverige afgivne udvalgsbetænkninger med forslag til ensartet lovgivning om aktieselskaber har i de seneste år været genstand for departementsbehandling i de respektive lande. Der er foretaget en bearbejdelse af de fremlagte komitéforslag. For Danmarks vedkommende har bearbejdningen medført, at man på en række punkter har nærmet sig de øvrige nordiske komitéforslag. Endvidere har man i den danske lov indarbejdet det af EF udstedte første direktiv om harmonisering af visse dele af medlemslandenes aktieselskabslovgivning.

I Danmark er der gennemført en ny aktieselskabslovgivning, som trådte i kraft den 1. januar 1974.

I Finland ventes forslag til en ny aktieselskabslov fremsat i begyndelsen af 1975. I Norge ventes et tilsvarende lovforslag fremsat i stortingssessionen 1974/75.

I Sverige er der gennemført nogle delreformer på aktieselskabslovgivningens område. Delreformerne berører aktieselskabernes kapitalforsyning og aktiekapitalens størrelse m. m. Reformerne trådte i kraft den 6. juni 1973. Forslag til en ny aktieselskabslov er fornylig sendt til lagrådet og ventes fremsat i foråret 1975.

3.1.5.2 Andre selskabsformer

I Danmark er der i 1973 udnævnt en sagkyndig, som skal undersøge spørgsmålet om en lovmæssig regulering af andre selskabsformer end aktieselskaber og af erhvervsdrivende stiftelser.

På et møde i den nordiske embedsmandskomiteé for lovgivnings-spørgsmål i august 1974 blev det vedtaget at nedsætte en interdepartemental arbejdsgruppe, som skal undersøge mulighederne for nordisk samarbejde om de nævnte spørgsmål. På grundlag af arbejdsgruppens undersøgelser vil embedsmandskomiteéen for lovgivningsspørgsmål tage stilling til spørgsmålet om koordinering af lovgivningsarbejdet.

I Sverige er der efter begæring fra rigsdagen nedsat et udvalg, der bl. a. skal overveje reglerne om en ny selskabsform, anpartsselskabet.

3.1.5.3 Bogføringslovgivningen

I Sverige fik en særlig sagkyndig i marts 1971 til opgave at foretage en gennemgang af bogføringslovgivningen. Betænkning blev afgivet i begyndelsen af 1974. Den svenske sagkyndige har samarbejdet med udvalgene i Finland og Norge og med en observatør fra Danmark. Der forventes fremsat forslag til en ny bogføringslov i foråret 1975.

I Finland udfærdigedes en ny bogføringslov i august 1973. Den nye lov trådte i kraft den 1. januar 1974.

I Norge er spørgsmålet udskudt, idet man afventer et forslag til en ny aktieselskabslov.

3.1.5.4 Fimalovgivning

Betænkninger med forslag til ny fimalovgivning, som er udarbejdet i nordisk samarbejde, blev afgivet i slutningen af 1960 i Danmark, Finland, Norge og Sverige. I Sverige trådte en ny fimalov i kraft den 1. juli 1974. I Finland planlægger man at fremsætte lovforslag om fimalov samtidigt med forslaget om aktieselskabslovgivningen.

3.1.6 Ophavsret

Danmark og Sverige har i 1973 gennemført de ændringer i ophavsret- og fotografilovgivningen, som var nødvendige for en ratifikation af den reviderede Bernkonvention. Den nye lovgivning trådte i kraft i begge lande den 1. juli 1973. Forud for lovændringerne havde der fundet nordiske forhandlinger sted. I Norge har man i 1974 fremsat forslag om tilsvarende ændringer i ophavsret- og fotografilovgivningen.

Den fællesnordiske ophavsretskomiteé har i 1974 udsendt sin delbetænkning om fotokopiering og båndoptagelse (NU 21/1973). Betænkningen er i Danmark, Finland, Norge og Sverige sendt til høring. Departementsforhandlinger vil finde sted i løbet af kort tid.

3.2 Procesret

3.2.1 Anerkendelse og fuldbyrdelse af nordiske afgørelser vedrørende privatretlige krav

En revision af den nordiske domskonvention har i de senere år været genstand for forhandlinger på nordiske møder. På disse møder er der udarbejdet udkast til stort set ens interne lovregler om spørgsmålet. Arbejdet har dog ligget stille i nogen tid.

På et møde den 20. august 1974 i embedsmandskomiteéen for lovgivningsspørgsmål vedtog man at tage spørgsmålet op til fornyet behandling på et møde i foråret 1975.

3.2.2 *Internordisk fuldbyrdelse af beslutninger om forældremyndighed over børn m. m.*

I 1967 blev der afgivet en fælles betænkning om fuldbyrdelse af domstolsafgørelser og administrative beslutninger om forældremyndighed og samkvemsret med børn (SOU 1967: 4). Betænkningen indeholder bl. a. forslag til konvention om fuldbyrdelse af de nævnte afgørelser og beslutninger. Spørgsmålet behandles inden for rammerne af de forhandlinger, som er omtalt under 3.2.1, og vil blive genoptaget samtidig med disse.

3.2.3 *Samarbejde om retsplejeloven*

I Danmark, Norge og Sverige er der fremsat lovforslag om nordisk vidnepligt. I Finland er der udarbejdet lovforslag.

Den 26. april 1974 undertegnede de nordiske lande en overenskomst om gensidig retshjælp. På et møde den 8. november 1974 i embedsmandskomitéen for lovgivningsspørgsmål vedtog man at stille imod at sætte overenskomsten i kraft den 1. juli 1975.

3.2.4 *Overførsel af retsforfølgning i straffesager*

I Europarådet er der udarbejdet en konvention om overførsel af retsforfølgning i straffesager. Konventionen er undertegnet af bl. a. Danmark, Norge og Sverige. Spørgsmålet om ratifikation af konventionen har været genstand for nordiske departementsforhandlinger, senest i maj 1973. Der er derved opnået enighed mellem Danmark, Finland, Norge og Sverige om at tiltræde konventionen. Lovforslag er fremsat i Danmark. I Norge og Sverige forventes forslag fremsat i begyndelsen af 1975.

3.2.5 *Konkurslovgivningen*

Det nordiske konkurslovsamarbejde er afsluttet på komitéplanet. I Danmark blev slutbetænkning afgivet i februar 1971. Fra dansk side har man hidtil været indstillet på at afvente resultatet af det arbejde vedrørende konkurslovgivningen, som foregår inden for EF, inden man tager stilling til betænkningen. Det overvejes dog for tiden at gennemføre den del af betænkningssudkastets forslag, der særlig sigter til at forbedre mulighederne for at opnå sanering eller anden frivillig ordning med henblik på at undgå konkurs. I Sverige afgav lovudvalget i september 1970 betænkningen "Utsökningsrätt X" (SOU 1970: 75), som bl. a. berører konkursbetingelserne, skyldnerens legitimation, modregning og solidariske gældsforhold. Lovforslag på grundlag af betænkningen er i september 1974 sendt til lagrådet og forventes fremsat i begyndelsen af 1975. Det norske konkurslovudvalg afgav sin slutbetænkning i marts 1972. Betænkningen har været til høring. I Finland drejer

arbejdet med konkurslovgivningen sig i første række om en totalreform af den nuværende lovgivning. En komité om dette arbejde er nedsat i 1974.

Der har i december 1973 og i 1974 været nordiske kontakter på departementsplan om gennemførelse af de pågældende forslag. Man har vedtaget, at der også skal forhandles om spørgsmålet om en revision af den nordiske konkurskonvention.

3.3 *Strafferet*

3.3.1 *Den nordiske strafferetskomité*

Strafferetskomitéen behandler for tiden spørgsmålet om bødestraf og de strafferetlige regler for psykisk abnorme lovovertrædere. Komitéen skal også behandle visse spørgsmål om løsladelse på prøve.

3.3.2 *Økonomisk kriminalitet*

I beretningen til Nordisk Råds 21. session i 1973 blev det anført, at man i ministerrådet var blevet enige om fortsat at udveksle erfaringer og oplysninger om foranstaltninger til bekæmpelse af avanceret økonomisk kriminalitet i den hensigt at opnå en samordning af foranstaltningerne og en så effektiv som mulig udnyttelse af tilgængelige ressourcer. Dette arbejde er i det sidste år i hovedsagen foregået inden for rammerne af embedsmandskomitéens virksomhed.

I Danmark har man igangsat et omfattende arbejde i den hensigt at bekæmpe den økonomiske kriminalitet, dels gennem en udbygning af anklagemyndigheden, dels gennem ændringer i den civile retlige lovgivning og straffeloven. Ved lov nr. 318 af 19. juni 1974 gennemførtes visse ændringer i tinglysningsloven og konkursloven. Der er i efteråret 1974 genfremsat forslag om visse ændringer i straffeloven og aftaleloven.

I Norge har justisdepartementet nedsat en arbejdsgruppe, der skal overveje visse lovgivningsinitiativer mod økonomisk kriminalitet.

Samarbejdet fortsætter.

3.3.3 *Lovgivning om fuldbyrdelse af europæiske straffedomme*

Der er tidligere opnået enighed om gennemførelse af en nordisk lovgivning for at muliggøre tilslutning til den europæiske konvention fra 1970 om straffedommes internationale retsvirkninger. I Norge har man i 1974 gennemført en sådan lovgivning. Tilsvarende lovgivning er tidligere gennemført i Danmark og Sverige.

3.3.4 *Udleveringslovgivningen*

I årene 1966—68 fandt der en række nordiske departementsforhandlinger sted angående udleveringslovgivningen. Man diskuterede særlig mulighederne for at gennemføre mere ensartede lovregler om udleve-

ring af lovovertrædere til ikke-nordiske lande og spørgsmålet om ændringer i de nordiske udleveringslove med henblik på at fremme det praktiske samarbejde mellem de nordiske lande.

Lovændringer gennemførtes i Danmark i 1967 og i Finland i 1970. I Norge vil et forslag til udleveringslov, som er udarbejdet på grundlag af de nordiske forhandlinger, blive fremsat i 1975. I Sverige vil man om kort tid sende lovforslag om visse ændringer i udleveringsloven til lagrådet.

Under departementsforhandlinger i begyndelsen af 1974 enedes man om at søge gennemført visse ændringer i de ensartede nordiske udleveringslove. Lovforslag er fremsat i Danmark i efteråret 1974. Tilsvarende forslag forventes fremsat i de øvrige lande i 1974/75.

3.4 Andre spørgsmål

3.4.1 Transformation af traktater

I slutningen af 1960 nedsattes i Danmark, Finland, Norge og Sverige komitéer eller sagkyndige med den opgave at undersøge spørgsmålet om transformation af traktater. Spørgsmålet er behandlet i samarbejde mellem komitéerne og de sagkyndige.

Betænkninger er afgivet i Norge i marts 1972 og i Danmark i maj 1973. Den svenske komité ventes at afgive betænkning i løbet af kort tid.

I Norge vil der i løbet af 1975 blive afgivet en stortingsmelding om sagen.

3.4.2 Internationalt lovsamarbejde

Som tidligere har justitsministerierne været i nær kontakt med hinanden vedrørende adskillige ikke særskilt nævnte internationale lovgivningsspørgsmål, som behandles inden for rammerne af F.N. og dets underorganer, specielt den internationale civile luftfartsorganisation (ICAO) og den mellemstatlige rådgivende søfartsorganisation (IMCO) samt i Europarådet, Haagkonferencen for international privatret, Rominstituttet om udarbejdelse af ensartede regler for privatretten (UNIDROIT) m. fl.

Kapitel III

Kulturellt samarbete

1. Generella frågor

1.1 Riktlinjer för nordiskt kulturellt samarbete

I anslutning till beredningen av de planer för det kulturella samarbetet 1973—1975, som redovisades i ministerrådets berättelse om samarbetet 1972, angavs att en mera långsiktig perspektivskiss senare skulle komma att utarbetas. Ett dylikt planeringsarbete har under 1974 ägt rum inom kulturavtalets organ. De rådgivande kommittéerna har sedan sin tillkomst ägnat en betydande del av sin verksamhet åt att diskutera och utarbeta planer för det fortsatta samarbetet på respektive verksamhetsområde. När ministerrådet i juni 1974 dryftade verksamhetsplaneringen togs utgångspunkten huvudsakligen i material som framlagts av de rådgivande kommittéerna. Överläggningar om det fortsatta samarbetet har under hösten 1974 även ägt rum med Nordiska rådets kulturutskott. Riktlinjerna för det fortsatta kulturella samarbetet fastställdes av ministerrådet vid möte den 16 december 1974 (*NU 1974: 24*).

Riktlinjerna bör ses som en perspektivskiss utan angivna tidsgränser. Avsikten är att ministerrådet utgående från riktlinjerna årligen skall redovisa aktuella mer konkreta handlingslinjer. Kriterierna för samarbetet kommer i huvudsak att vila på ställningstagandena i de nu fastställda riktlinjerna, dock så att ministerrådet givetvis har möjlighet att snabbt föra in nya initiativ och moment i verksamheten (*jfr yttrande nr 5/1974*).

Gemensamt för kulturavtalets tre huvudområden forskning, utbildning och allmänskultur är en strävan att nå allt större grupper av Nordens befolkning. Samarbetet avses bli breddat såväl vad gäller dem som medverkar som dem till vilka aktiviteter och resultat förs ut. Särskilt kommer man att eftersträva medverkan av de stora folkrörelserna och att rikta in sig på kulturaktiviteter för befolkningsgrupper som i olika avseenden är förbisedda vad gäller kulturutbud. När det gäller de sistnämnda grupperna aktualiseras samarbete med andra fackområden, t. ex. det socialpolitiska.

Samarbetet skall också i högre grad än hittills omfatta förmedling av kultur till de perifera delarna av Norden och på åtgärder som tillgodoser etniska och språkliga minoriteters intressen.

I avsnitten om utbildning, forskning och allmänskulturell verksamhet redogörs för innehållet i riktlinjerna beträffande kulturavtalets skilda arbetsområden.

Kulturavtalet förutsätter att det kulturella samarbetet sker under

medverkan av Nordiska rådet. Sedan kulturavtalets tillkomst har gemensamma överläggningar regelbundet ägt rum mellan ministerrådet och Nordiska rådets kulturutskott. Överläggningarna har gett goda möjligheter till åsiktsutbyte om samarbetets innehåll och former. Dessa diskussioner har en viktig funktion i det framtida planeringsarbetet.

1.2 Verksamhetsbudgeten för det nordiska kultursamarbetet

1.2.1 Inledning

I november 1974 påbörjades inom kulturavtalets organ arbetet med 1976 års nordiska kulturbudget. Det är den fjärde budgetberedningen som äger rum sedan kulturavtalet trädde i kraft. En stor del av de institutioner¹ som finansieras över den nordiska kulturbudgeten hade även tidigare erhållit statsanslag från de nordiska länderna. Först genom kulturavtalet och den gemensamma budgetproceduren skapades emellertid möjligheter till en effektiv koordinering och en samlad bedömning av anslagsbehovet för olika nordiska institutioner och projekt på det kulturella området.

Ett mycket väsentligt inslag i beredningen av den nordiska budgeten är att varje budgetframställning blir ingående sakligt granskad inte bara i kultursekretariatet, utan också i varje lands utbildnings- och kulturministerium. I den nationella beredningen ingår dessutom överläggningar med respektive finansministerium.

1.2.2 Budgetprocedur²

Med behandlingen av 1975 års kulturbudget infördes en något förändrad procedur i förhållande till tidigare år. Proceduren innebär i korthet att budgetarbetet inleds med överläggningar mellan Nordiska ministerrådet och Nordiska rådets kulturutskott på hösten (1974 för 1976 års budget) angående den totala budgetnivån och prioriteringarna inom huvudområdena. I perioden november—januari pågår beredningen av institutionernas budgetförslag både nationellt och i kulturavtalets organ. I början av februari äger överläggningar rum mellan representanter för de nordiska finansministerierna. Vid tiden för Nordiska rådets ordinarie session inbjuder ministerrådet Nordiska rådets kulturutskott till en ny budgetöverläggning. Vid detta tillfälle diskuteras prioriteringar med hänsyn till institutionernas egna budgetförslag. Först efter överläggningarna med kulturutskottet fastställer ministerrådet den totala budgetramen och riktlinjerna för prioriteringar. I slutet av mars fastställer ministerrådet ett förslag till kulturbudget. Detta för-

¹ Med institutioner avses i det följande sådana samarbetsprojekt som upptagits på den fasta verksamhetsbudgeten.

² Jfr yttrande nr 5/1974 ang. samverkan mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet om budgetfrågor.

slag går därefter till behandling i parlamentet i varje land. Den slutgiltiga budgeten fastställer ministerrådet i december före budgetåret.

Ministerrådet menar att den nuvarande uppläggningsen av budgetproceduren för den nordiska kulturbudgeten, med medverkan av såväl fack- som finansministersidan, fungerar tillfredsställande. En stor fördel är att det parlamentariska inslaget säkrats genom medverkan av Nordiska rådets kulturutskott under budgetberedningen.

1.2.3 *Budgetprinciper*

Den nordiska kulturbudgeten följer i stort sett de principer som gäller vid nationell offentlig budgetering. Institutionernas budgetförslag uppgörs efter en bruttoprincip, d.v.s. så att utgifter och inkomster redovisas med bruttobelopp i framställningen.

Den totala kulturbudgeten fastställs i danska kronor. För varje institution bedöms och fastställs anslaget samtidigt i det lands valuta där institutionen är belägen. Detta medför bl. a. att institutionens budgetutveckling ej påverkas av kursförändringar. Vidare tillämpas principen att institutionerna garanteras kompensation för automatiska lönestegringar. Budgeten fastställs i lönenivån vid tidpunkten för institutionernas anslagsframställning och tilläggsanslag beviljas då den faktiska löneökningen kan dokumenteras. Däremot inräknas förväntad prisstegring i den budget som ministerrådet fastställer.

Slutligen kan det nämnas att kulturbudgeten har karaktär av programbudget. De anslag som fastställs för varje institution ger relativt stort utrymme för varje institutions styrelse att själv utforma verksamheten inom de givna ramarna. Denna princip kräver emellertid en kontinuerlig värdering från både innehålls- och förvaltningsmässig synpunkt av den verksamhet som institutionerna på den samnordiska kulturbudgeten bedriver.

1.2.4 *Översikt över 1974 års kulturbudget*

Totalt uppgick 1974 års kulturbudget till 35,4 milj. dkr. Detta belopp omfattade även det tilläggsanslag på 1,7 milj. dkr som utbetalats under slutet av 1974 som kompensation för automatiska löneökningar. 1973 års kulturbudget uppgick till 32,2 milj. dkr, varför ökningen under 1974 var 3,2 milj. dkr eller en volymökning med ca 10 %.

Kulturbudgeten kan sägas omfatta tre finansieringsformer, nämligen verksamhetsbudgeten för de permanenta institutionerna, ministerrådets dispositionsmedel samt Nordiska kulturfonden. Större delen eller 68 % av budgeten — exklusive anslaget till kultursekretariatet — går till de permanenta institutionerna.

1974

Verksamhetsbudget för permanenta institutioner	21,5 milj. dkr	(68 %)
Ministerrådets dispositionsmedel	5,3 "	(17 %)
Nordiska kulturfonden	5,0 "	(15 %)
Kulturbudgeten 1974 (exkl. kultursekr.)	31,8 "	(100 %)

Om budgeten fördelas på kulturavtalets tre huvudområden forskning, utbildning och allmänskultur framgår det att forskningsområdet tog i anspråk 45 % av det belopp som totalt gick till de tre områdena.

1974

Forskningsområdet	14,3 milj. dkr	(45 %)
Utbildningsområdet	7,4 "	(23 %)
Allmänskulturella området	10,1 "	(32 %)
Kulturbudgeten 1974 (exkl. kultursekr.)	31,8	(100 %)

Budgetens totalbelopp fördelade sig på de *permanent institutionerna* enligt följande¹:

1974

Forskningsområdet (14 inst.)	12,3 milj. dkr	(57 %)
Utbildningsområdet (8 inst.)	5,6 "	(26 %)
Allmänskulturella området (8 inst.)	3,6 "	(17 %)
Verksamhetsbudget för permanenta institutioner	21,5 "	(100 %)

Till det institutionaliserade forskningssamarbetet gick således 12,3 milj. dkr eller 57 %. Det bör framhållas att mer än hälften av beloppet går till tre av de 14 institutionerna på forskningsområdet (Nordiska institutet för teoretisk atomfysik, Nordiska forskarkurser och Centralinstitutet för nordisk asienforskning). Både på utbildningsområdet och på det allmänskulturella området är de institutioner som är upptagna på verksamhetsbudgeten delvis av annan karaktär. Flertalet är årligen återkommande, men tidsbegränsade projekt, t. ex. nordiska kurser i språk och litteratur, nordiska universitetskurser i historia eller nordiskt gästspelsutbyte samt nordiska teaterseminarier.

Ministerrådets dispositionsmedel används huvudsakligen för att inom kulturavtalets organ utreda och initiera nya samarbetsprojekt. Av det belopp på 5,3 milj. dkr som disponerades 1974 gick 3,6 milj. dkr eller 68 % till 25 beviljningar inom det allmänskulturella området. Till forsknings- och utbildningsområdet gick 0,9 respektive 0,8 milj. dkr. Minis-

¹ Institutionernas berättelser över verksamheten 1974 har närslutits ministerrådets berättelse som bilaga (bilaga 2).

terrådets dispositionsmedel har således en stor betydelse för finansiering av nya samarbetsprojekt inom det allmänskulturella området.

	1974	
Forskningsområdet (14 anslag)	0,9 milj. dkr	(17 %)
Utbildningsområdet (12 anslag)	0,8 "	(15 %)
Allmänskulturella området (25 anslag)	3,6 "	(68 %)
Ministerrådets dispositionsmedel 1974	5,3 "	(100 %)

De anslag som beviljas av *Nordiska kulturfonden* är helt oavhängiga av kulturavtalets organ. Dessa anslag är emellertid av stor betydelse för det nordiska kultursamarbetet och det är därför av intresse att se hur de fördelar sig på kulturavtalets tre huvudområden. Nordiska kulturfondens anslag fördelade sig ungefär på samma sätt på de skilda samsarbetsområdena som ministerrådets dispositionsmedel. 2,9 milj. dkr eller 58 % gick till samarbetet på det allmänskulturella området, medan 22 respektive 20 % gick till forsknings- och utbildningssamarbete.

	1974	
Forskningsområdet	1,1 milj. dkr	(22 %)
Utbildningsområdet	1,0 "	(20 %)
Allmänskulturella området	2,9 ..	(58 %)
Nordiska kulturfonden 1974	5,0 "	(100 %)

1.2.5 Översikt över 1975 års nordiska kulturbudget

I särskild bilaga redovisas 1975 års nordiska kulturbudget (bilaga 1). För varje institution har utöver anslaget för 1975 även redovisats budgeten för 1974 samt bokslutet för 1973.¹

Budgeten för det nordiska kultursamarbetet 1975 uppgår till sammanlagt 38,7 milj dkr, vilket innebär en total volymökning med 14,7 % i förhållande till 1974. Eftersom en del institutioner förutsätts ta i anspråk fonderade medel uppgår den totala utgiftsvolymen till ett något högre belopp. Budgeten baserar sig på 1973 års lönenivå. Automatiska löneökningar under 1974 och 1975 förutsätts bli kompenserade i efterhand genom särskilda tilläggsanslag. I 1975 års budget har anslaget till Nordiska kulturfonden ökat från 5,0 milj. dkr 1974 till 5,5 milj. dkr.

Ministerrådets dispositionsmedel är budgeterade till 5,3 milj. dkr dvs. samma belopp som under 1974.

¹Jfr yttrande nr 5/1974. Beträffande ministerrådets dispositionsmedel och Nordiska kulturfonden hänvisas även till ovanstående översikt över 1974 års budget. Användningen av Nordiska kulturfondens medel redovisas i särskild berättelse till Nordiska rådet (Sak C 16/k).

1.3 Ny överenskommelse om Nordiska kulturfonden

Bl. a. mot bakgrund av överväganden i anslutning till förberedelserna av det nordiska kulturavtalet (*NU 1970: 20*) har under 1974 utförts en statistisk genomgång och värdering av de anslag, som under de senaste åren använts av Nordiska kulturfondens årliga anslag och Nordiska ministerrådets dispositionsmedel. Utvärderingen visar, att kulturfondens verksamhet har haft betydelse speciellt för fristående enskilda projekt, medan ministerrådets dispositionsmedel har kommit till användning för ministerrådets initiativtagande verksamhet. I vartdera fallet har anslagen i betydande utsträckning använts för försöksverksamhet. Erfarenheterna av kulturfondens verksamhet har varit positiva och ministerrådet anser det därför vara angeläget att kulturfonden fortsätter sin verksamhet, dock så att även i framtiden en arbetsfördelning kan genomföras mellan kulturfonden och ministerrådet utgående från de praktiska erfarenheterna.

Efter att ha hört kulturfondens styrelse och dryftat fondens framtida verksamhet med Nordiska rådets kulturutskott har ministerrådet funnit det vara erforderligt med en revision av överenskommelsen om kulturfonden. Härvid har det visat sig mest ändamålsenligt att dels utarbeta en ny överenskommelse och därvid precisera kulturfondens målsättning, dels göra ändringar som bl. a. påkallas av kulturavtalets tillkomst. Förslaget till ny överenskommelse behandlades vid ministerrådets möte den 16 december 1974. Ministerrådet bedömde det vara angeläget att höra Nordiska rådet innan beredningsarbetet förs vidare och beslutade därför överlämna förslaget till ny överenskommelse om kulturfonden till Nordiska rådet för yttrande (*Sak B 16/k*). I förslaget till ny överenskommelse anges inte något belopp för det årliga anslaget till kulturfonden. Detta förutsätts i stället bli fastställt i samband med den årliga budgetbehandlingen och kan därvid också diskuteras mellan Nordiska rådets kulturutskott och ministerrådet vid de årliga överläggningarna (*jfr yttrande nr 7/1974*).

2. Undervisning

2.1 Indledning

I de første år under kulturaftalen har hovedvægten af den igangsættende virksomhed været samlet om samarbejde indenfor grundskolen, og dette arbejde vil i de kommende år kunne udvikles til en mere permanent og selvstændig virksomhed. Hermed er der samtidig skabt mulighed for en tyngdepunktsforskydning i Kultursekretariatets og andre ministerrådsorganers initiativtagende virksomhed fra grundskoleområdet til indsatser bl. a. indenfor voksenundervisning og højere og anden videregående uddannelse.

En effektiv ressourceudnyttelse gennem nordisk samarbejde er nævnt

som et hovedkriterium for vurdering af eksisterende og nye samarbejdstiltag. En koncentration eller alternativ udnyttelse af ressourcer gennem forskellige samarbejdsprojekter må fortsat være grundlaget for undervisningssamarbejdet.

Evalueringen af bestående samarbejdsprojekter og institutioner på undervisningsområdet har været en vigtig opgave for Kultursekretariatet og den rådgivende komité for undervisning. En samlet evalueringsrapport er udarbejdet i 1974, og rapporten indeholder forslag til konkrete forholdsregler for de enkelte institutioner samt en række principielle synspunkter vedrørende institutionernes virksomhed og styrelse. Kulturaftalens besluttende organer har hermed fået et arbejdsmateriale, som kan danne grundlag for beslutninger vedrørende institutionernes fortsatte virksomhed.

2.2 Virksomheden 1974

Arbejdet indenfor skoleharmoniseringen har været det væsentligste samarbejdsområde indenfor undervisning i det forløbne år. I Ministerrådets beretning til Nordisk Råds 22. session var den nye oplægning af harmoniseringsarbejdet omtalt, og det har været en vigtig opgave at forberede og igangsætte projekter efter disse nye retningslinjer. Harmoniseringsarbejdet er i 1974 udviklet i en sådan grad, at selvom dette arbejde sekretariatsmæssigt henhører under Kultursekretariatet er det nu skønnet hensigtsmæssigt, at der afgives en selvstændig beretning om dette virksomhedsområde. (Jfr. bilag til Ministerrådets beretning: Harmonisering av skolordningarna i de nordiska länderna, Verksamhetsberättelse 1974.)

Et andet vigtigt samarbejdsområde, som er fremhævet i de tidligere beretninger fra Ministerrådet, er voksenundervisningen. Et omfattende kortlægningsarbejde er nu afsluttet indenfor denne sektor af undervisningen. Der er herigennem tilvejebragt et grundlag for overvejelser og vurderinger med hensyn til mulighederne for nordiske tiltag på dette område. Ministerrådet har understreget, at det i denne forbindelse er vigtigt at inddrage de folkelige bevægelser. Folkeoplysningsforbundene må således have en central plads i det nordiske samarbejde på voksenundervisningsområdet.

Nordisk Råd afholdt i september 1974 en konference om uddannelsessamarbejdet i Norden (*NU 1974: 15*). På konferencen blev der gjort status over harmoniseringsarbejdet, ligesom der fremkom vigtige synspunkter om nordisk samarbejde indenfor voksenundervisningen. I konferencen deltog repræsentanter for kulturaftalens organer, bl. a. for den rådgivende komité for undervisning, styringsgruppen for harmoniseringsarbejdet og Kultursekretariatet. Fra Ministerrådets side må det hilses med tilfredshed, at Nordisk Råd gennem konferencen markerede undervisningssamarbejdets centrale placering i det nordiske samarbejde.

2.2.1 Førskolens

Arbejdet indenfor førskolens har været koncentreret om problemerne vedrørende overgang fra førscole til grundskole. Der er bl. a. gennemført en analyse og vurdering af forsknings- og udviklingsprojekter på dette område, og der er sket en opfølgning af rapporten: *Möjligheter till ett nordiskt samarbete på förskolans område (NU 1973: 13)* bl. a. gennem udarbejdelse af en specialrapport, der kortlægger muligheder for nordisk samarbejde inden for udvalgte pædagogiske forsknings- og udviklingsprojekter. Den samlede virksomhed indenfor førskolens er gennemført som et led i harmoniseringsarbejdet (*jfr. beretningen herom*).

2.2.2 Grundskolen

Målsætningen for harmoniseringsarbejdet (*jfr rek. nr 26/1967*) indenfor grundskoleområdet er som tidligere nævnt ændret til, at hovedvægten nu lægges på nordisk samarbejde om pædagogisk forsknings- og udviklingsarbejde. Kortlægningsarbejder indenfor væsentlige områder er afsluttet i 1974, og dette arbejde har været et nødvendigt grundlag for initiativer til nye tiltag.

Følgende projekter er afsluttet i 1974:

Kortlægning af undervisning i et andet fremmedsprog.

Basstoff i matematik för åk 1—6 i grundskolan i de nordiska länderna

Kortlægning og udredning vedr. grunnskolen i Norden (*NU 1974: 4*)

Kortlægning af specialundervisning i Norden (*NU 1974: 5*)

Kortlægning af utbildningsväsendets styrelseformer i Norden (*NU 1974: 11*)

Kortlægning af undervisningen i naturorienterande ämnen i grundskolan i Norden, årskurserna 1—6 (*NU 1974: 2*).

Inden for tre hovedområder er det besluttet at iværksætte mere langsigtede projekter. Det drejer sig om individualiseringsproblemer indenfor undervisningen i henholdsvis engelsk og matematik. Disse projekter må ses som en fortsættelse af det arbejde, der er udført omkring rammeplanerne for disse to fag. Det tredje vigtige område er undervisning i miljølære, som er et nyt fag i grundskolen. Dette projekt kan i nogen grad betragtes som en nydannelse indenfor undervisningen, idet det består af en kombination af pædagogisk forskning- og udviklingsarbejde koordineret med en fællesnordisk instruktøruddannelse, national videreuddannelse af lærere samordnet med udarbejdelse af undervisningsmaterialer til brug i skolerne.

På andre områder er der i 1974 initieret nye projekter. Det drejer sig om specialundervisningen, hvor det bl. a. på grundlag af en kortlægningsrapport om den samlede situation vedr. specialundervisning i grundskolen er besluttet at gennemføre tre delprojekter: kortlægning af forsknings- og udviklingsarbejde vedrørende integreret specialundervisning,

kortlægning af læremidler i specialundervisning indenfor enkelte fagområder og oversigt over læremidler i uddannelsen af specialpædagoger.

Endelig er der taget initiativ til et nordisk samarbejde vedrørende undervisning i færdselslære (trafikundervisning), bl. a. under henvisning til Nordisk Råds rekommandation nr. 14/1969 angående effektiviserad trafikfostran. Det er bl. a. besluttet at støtte et norsk forskningsprojekt, således at erfaringerne fra dette projekt kan komme de øvrige nordiske lande til gode.

Vedrørende en nærmere beskrivelse af de enkelte projekter på grundskoleområdet henvises der til beretningen om harmoniseringsarbejdet (*bilaga 5*).

2.2.3 *De gymnasiale uddannelser (uddannelser for de 16—19-årige)*

Et kortlægnings- og udredningsarbejde vedrørende de gymnasiale uddannelser er afsluttet som et led i harmoniseringsarbejdet. Der er udarbejdet en rapport: *De gymnasiale uddannelser i Norden (NU 1974: 13)*. Rapporten indeholder et sammenlignende studie af de gymnasiale uddannelser i Norden med hovedvægt lagt på en beskrivelse af den aktuelle situation samt udviklingslinjerne for de næste 5—10 år. Hovedvægten i fremstillingen er lagt på de mere generelle træk, som fremgår af beslutninger, forslag og den aktuelle diskussion om de gymnasiale uddannelser i Norden.

Udviklingstakten med hensyn til reformer for de gymnasiale uddannelser har været forskellig i de nordiske lande, og det har derfor ikke på samme måde som på grundskoleområdet været muligt umiddelbart at sætte fællesnordiske tiltag i gang, som kan opfylde de krav, der må stilles for gennemførelse af mere omfattende samarbejdsprojekter. Endelig må det fremhæves, at samarbejde inden for de gymnasiale uddannelser er et nyt samarbejdsområde, og det har derfor været nødvendigt i første omgang at forsøge at finde frem til hensigtsmæssige arbejdsformer. Med henblik bl. a. herpå er der iværksat et konkret samarbejdsprojekt vedrørende de erhvervsfaglige uddannelser indenfor automobilmekanikerområdet.

Et andet problem, som har en vis tilknytning til de gymnasiale uddannelser, er spørgsmålet om adgang til højere uddannelser. I alle de nordiske lande er der sket en smidiggørelse af bestemmelserne vedrørende adgangen til højere uddannelse. Inden for rammerne af harmoniseringsarbejdet er der iværksat en foreløbig undersøgelse af metoder for vurdering ved optagelse af studerende til højere uddannelser og konsekvensen heraf for de gymnasiale uddannelser.

2.2.4 *Højere og andre videregående uddannelser*

Indenfor denne undervisningssektor har arbejdet været koncentreret om behandling af forslagene om nordisk tentamensgyldighed (*jfr rek. nr 1/1966*). Ekspertudvalget for nordisk tentamensgyldighed afgav sin ud-

redning i december 1973. I udredningen fremlægger udvalget følgende forslag til nordisk tentamensgyldighed: a) forslag til grundprincipper, b) forslag til beslutning i Nordisk Ministerråd og c) forslag til nationale bestemmelser. I tilknytning til forslagene fremlægger udvalget syv rekommandationer. Herudover består udredningen af en kort komparativ oversigt over studieorganisationen i de nordiske lande.

I sommeren 1974 blev udredningen trykt i Nordisk Udredningsserie (NU 1974: 3): "Forslag til nordisk tentamensgyldighed". Forslagene og rekommandationerne har været udsendt på remis i de enkelte lande, og remisbehandlingen forventes afsluttet ved udgangen af 1974.

Spørgsmålet om samordningen af de økonomiske og personelle ressourcer, samt spørgsmål om uddannelsesområder med nyere og stærkt specialiseret undervisning har fortsat været til behandling i kulturaftalens organer. Problemerne blev aktualiseret gennem henvendelse fra Rektorkomiteén for de tekniske højskoler i Norden om en fællesnordisk uddannelse af petroleumsingeniører. Behandlingen i kulturaftalens organer viste imidlertid, at behovet for en sådan uddannelse var stærkt begrænset i de enkelte nordiske lande, og det kunne derfor ikke anses for hensigtsmæssigt at etablere en egentlig fællesnordisk uddannelse, men forslaget måtte henvises til bilaterale aftaler. Imidlertid har dette forslag som nævnt aktualiseret spørgsmålet om adgang for studerende fra andre nordiske lande til nationale uddannelser, der enten er stærkt specialiserede eller hvor der kun kan optages et begrænset antal studerende. Kultursekretariatet har på baggrund heraf fået til opgave at foretage en undersøgelse af, hvor mange nordiske studerende, der følger specielle eller særligt investeringskrævende studier i et andet nordisk land, og under hvilke betingelser de optages på sådanne studier.

Spørgsmålet om hensigtsmæssige samarbejdstiltag inden for den højere undervisning har fortsat været til behandling i kulturaftalens organer. Det kan bl. a. fremhæves, at den rådgivende komité for undervisning på to møder har behandlet spørgsmålet vedrørende samnordisk planlægning af den højere undervisning på baggrund af Nordisk Råds rekommandation nr. 17/1973. En vigtig faktor er det eksisterende omfattende samarbejde mellem de enkelte ansvarlige myndigheder for højere undervisning i de nordiske lande. Stillingtagen til en eventuel udbygning af det eksisterende samarbejde inden for den højere undervisning må bl. a. være baseret på resultater af en vis kortlægning af fagområder e. lign. inden for denne undervisningssektor.

Udover de universitetskurser med fællesnordisk indhold, som finansieres af virksomhedsbudgettet er der også i 1974 afholdt kursus for etnologistuderende med bevilling fra Ministerrådets dispositionsmidler. Denne virksomhed var oprindeligt tænkt underlagt et ekspertudvalg for kurser i arkæologi og folkelivsforskning. Imidlertid har det vist sig, at det kun har været muligt at etablere et nordisk samarbejde

indenfor etnologien. Det er på baggrund heraf besluttet at nedlægge komitéen for arkæologi. Det skal dog i den forbindelse bemærkes, at de arkæologistuderende i de nordiske lande nu selv har taget initiativ til fællesnordiske kurser, som har modtaget støtte via kulturfonden. Dette gælder også fællesnordiske kurser vedrørende universitetspædagogik, som er fortsat i 1974. En rapport fra dette kursus "Systematisk utværdning af universitetsudbildning og -undervisning" vil blive udgivet i Nordisk Udredningsserie.

2.2.5 Videre- og efteruddannelse — voksenundervisning

Spørgsmålet om fællesnordisk virksomhed på videre- og efteruddannelsesområdet er fortsat til behandling i kulturaftalens organer. På alle møder i den rådgivende komité for undervisning i 1974 har problemet været behandlet, og der har ligeledes været overvejelser i Embedsmandskomitéen for nordisk kulturelt samarbejde om, hvilke former der vil være mest hensigtsmæssige for fællesnordiske tiltag inden for dette område. Som omtalt i beretningen til Nordisk Råds 22. session vil eventuelle fællesnordiske tiltag på dette område kræve et betydeligt udredningsarbejde på såvel nationalt som på nordisk plan. Det bør endvidere påpeges, at vilkår og former for videre- og efteruddannelse i dag er uklare også på nationalt plan. Problemerne om efter- og videreuddannelse må også ses i sammenhæng i forhold til problemerne omkring den såkaldte tilbagevendende undervisning, og nogen endelig afklaring af, under hvilke former et eventuelt nordisk samarbejde kan iværksættes, er ikke sket i 1974.

Indenfor to specialsektorer er der dog iværksat tiltag i løbet af 1974. Etablering af en forsøgsvirksomhed vedrørende videreuddannelse af konservatorer (*jfr. rek.nr. 10/1971*) er omtalt i Ministerrådets beretning til Nordisk Råds 22. session, og der har i 1974 bl. a. været gennemført videreuddannelseskursus for textilkonservering. Der er endvidere udarbejdet planer for tre videreuddannelseskurser, der skal afholdes i 1975.

Vedrørende videreuddannelse af socialhøjskolelærere har der i 1974 været nedsat en arbejdsgruppe, der har afgivet betænkning med konkrete forslag til videreuddannelsesvirksomhed (*jfr rek. nr 1/1970 og rek. nr 5/1973*). Der er på baggrund af arbejdsgruppens forslag besluttet at iværksætte en forsøgsvirksomhed løbende over to år vedrørende videreuddannelse af socialhøjskolelærere. Arbejdsgruppens betænkning, der bl. a. indeholder et omfattende statistisk materiale vedrørende socialhøjskolelærernes uddannelsesmæssige situation, vil blive publiceret i Nordisk utredningsserie.

I Ministerrådets handlingsprogram for 1973—75 er samarbejdet indenfor voksendervisningen prioriteret højt. Den indledende etape i dette arbejde er afsluttet i 1974 med en kortlægning af voksenundervisningsorganisationen i de nordiske lande. Der er udarbejdet en rapport:

Voksenopplæring i de nordiske land (*NU 1974: 10*). Rapporten indeholder en kortlægning af voksenundervisningens organisation m. v. i de enkelte nordiske lande, herunder en beskrivelse af voksenundervisningens mål, uddannelsesveje for voksne, det offentlige administrative organer, koordinering og samarbejde indenfor voksenundervisning, finansiering, uddannelse af voksenundervisere, voksenpædagogisk forskning og undervisningsmidler. Dette kortlægningsarbejde har vist sig at være betydelig mere ressourcekrævende end først antaget. Det er første gang, at man har forsøgt en kortlægning af dette område. Rapporten kan således betegnes som et banebrydende arbejde i det nordiske samarbejde indenfor voksenundervisningen. Der har også vist sig stor interesse for denne rapport både på nationalt plan og i international sammenhæng. På baggrund heraf er det besluttet at oversætte rapporten til finsk og til engelsk. Rapporten giver det nødvendige grundlag for videre overvejelser med hensyn til samarbejdstiltag på voksenundervisningens område, og i den forbindelse kan synspunkter, som fremkom på Nordisk Råds uddannelseskonference også inddrages i den samlede vurdering.

Det nordiske voksenundervisningsprojekt NOVU er fortsat i 1974. Afprøvning af metoder og undervisningsprogrammer vil være afsluttet ved udgangen af året, og Ministerrådet har bevilget de nødvendige midler til udarbejdelse af en samlet rapport om projektet.

2.2.6 *Almene og overgribende uddannelsesspørgsmål*

Udredningsarbejdet vedrørende *lærer- og elevudveksling* er fortsat i 1974 (*jfr. rek. nr. 24/1964*). Den i Ministerrådets beretning til Nordisk Råds 22. session omtalte arbejdsgruppe har bl. a. forsøgt at kortlægge omfanget af den elev- og lærerudveksling, som foregår på kommunalt plan. Samtidig har arbejdsgruppen overvejet nye former for lærer- og elevudveksling, og man har bl. a. fremhævet, at en fællesnordisk lejrskolevirksomhed vil kunne bidrage til øget udveksling af elever mellem de nordiske lande. Arbejdsgruppen har planlagt at afholde sit afsluttende møde tidligt i 1975, hvorefter udredningen vil blive afgivet til kulturaftalens organer.

Vedrørende samnordiske regler for retten til *studiestøtte* ved studier i andet nordisk land (*jfr. rek. nr. 13/1970 og nr. 1/1966*) er der på grundlag af Ministerrådets beslutning om fællesnordiske retningslinjer på dette område nedsat en arbejdsgruppe med repræsentanter for de nationale støttemyndigheder. Arbejdsgruppen har udarbejdet visse forslag til tillempede regler vedrørende retten til studiestøtte.

På grundlag af udredningen om *kønsrollerne i undervisningen* (*NU 1972: 6*) har kulturaftalens organer behandlet mulighederne for eventuelle tiltag. En nordisk arbejdsgruppe har gennemgået udredningen og på grundlag af bl. a. nye nationale initiativer på området foreslået forskellige forholdsregler til styrkelse af ligestillingen. Disse forholdsregler

må først og fremmest gennemføres på nationalt plan, og Nordisk Ministerråd har gennem en udtalelse vedtaget den 30. september 1974 yderligere understreget betydningen af fortsatte indsatser på området. I tilslutning hertil har Nordisk Ministerråd anbefalet kulturaftalens organer at være opmærksom på de i udtalelsen angivne retningslinjer i det løbende arbejde.

Endelig har kulturaftalens organer ydet støtte til udgivelse af en populæruddgave af den førnævnte udredning. Populæruddgaven er med titlen "Hon och han i nordisk skola" udsendt til institutioner og skoler i Norden gennem Foreningerne Nordens Forbund.

Den fællesnordiske arbejdsgruppe vedrørende *udgivelse af en nordisk historie* (jfr. rek. nr 14/1972) bl. a i form af en studievejledning i Nordens historie har afgivet en delrapport til kulturaftalens organer. I rapporten fremhæves det, at en studievejledning både må indeholde en komparativ fremstilling af Nordens historie og en oversigt over de nyeste forskningsresultater. Endelig stillingtagen til delrapportens forslag må afvente udtalelse fra de nationale myndigheder og sagkyndige på området.

Evalueringen af institutioner og samarbejdsprojekter indenfor undervisningssektoren er fortsat i 1974. Den rådgivende komité for undervisning har spillet en vigtig rolle i dette arbejde. På komitéens møde i december 1974 har man slutbehandlet en evalueringsrapport vedrørende institutioner indenfor undervisningsområdet.

Ambitionsniveauet for evalueringsarbejdet har været begrænset til gennem en beskrivelse og vurdering af de enkelte institutioners virksomhed at skabe et bredere grundlag end det nuværende for prioriteringer indenfor undervisningssektoren og virksomheden under kulturaftalen. Ved vurderingen af de enkelte institutioner har man lagt vægt på følgende:

Virksomheden i relation til budget og målsætning

Virksomheden i forhold til: "Planer för kultursamarbetet för åren 1973—1975" (NU 8/72) og kulturaftalens målsætning

Virksomheden i relation til den rådgivende komité's langtidsbedømmelse

Virksomheden i relation til situationen inden for det pågældende undervisningsområde.

For hver institution er der således udarbejdet en rapport omfattende fire hovedpunkter: Baggrund og målsætning — virksomheden — budget — vurdering. Endelig er der i et sammenfattende afsnit på grundlag af evalueringsrapporten fremsat forslag til kulturaftalens besluttende organer vedrørende de enkelte institutioners fremtidige virksomhed.

Informationsvirksomheden om undervisningssamarbejdet er blevet udbygget i 1974. Gennem konferencer og symposier er der skabt kontakt til mange lærergrupper og skoleadministratorer. Navnlig gennem

harmoniseringsarbejdet er der tilvejebragt et veludbygget net af nordiske kontakter. Mulighederne for en yderligere effektivisering af informationen mellem de nationale undervisningsmyndigheder og informationen til pressen er blevet behandlet bl. a. på fællesnordiske møder for ledende tjenestemænd indenfor informationsarbejdet ved de nationale undervisningsmyndigheder.

Ønsket om en udvidet information vedrørende virksomheden samt om planlægning af det fremtidige arbejde har været stærkt udtalt i det forløbne år. Gennem udsendelsen af publikationer, bl. a. i Nordisk Utredningsserie, er der sket en udvidelse af informationen om væsentlige projekter indenfor undervisningssamarbejdet, ligesom flere publikationer indeholder vigtige synspunkter om prioriteringer af det fremtidige arbejde.

Rapporter om projekter m. v. er således en betydningsfuld del af informationsvirksomheden. Et samarbejde mellem Kultursekretariatet og Nordisk Råds præsidiasekretariat er etableret om trykning og distribution, således at de forskellige rapporter indenfor undervisningssamarbejdet udsendes i Nordisk Udredningsserie. Rapporterne distribueres dels gennem Nordisk Råd, og dels gennem de nationale skolemyndigheder, ligesom de udsendes til særlige grupper eller enkeltpersoner gennem Kultursekretariatets foranstaltning. Rapporterne er således et vigtigt, udadvendt informationsmateriale.

2.3 Planlægning af virksomheden i nærmest kommende år

Samarbejdet indenfor skoleharmoniseringen og udbygningen af samarbejdet indenfor voksenundervisningen vil også i den nærmeste fremtid være de vigtigste arbejdsopgaver indenfor undervisningssektoren.

For harmoniseringsarbejdet planlægges ikke nogen udvidelse i 1975, idet arbejdet bør koncentreres om gennemførelse af de allerede igangsatte projekter. I 1976 planlægges en vis initiering af enkelte nye projekter, bl. a. indenfor skolelederuddannelsen. Dette vil dog ikke betyde nogen udvidelse af den samlede ramme for harmoniseringsarbejdet, idet enkelte nye projekter bør kunne iværksættes inden for det nuværende ambitionsniveau. På noget længere sigt kan harmoniseringsarbejdet imidlertid videreudvikles, og for at drøfte eventuelle retningslinjer herfor er der planlagt afholdt en konference i 1975, hvor man på grundlag af rapporterne vedrørende grundskolen og gymnasieskolen i Norden skal diskutere tyngdepunktsområder for det fremtidige arbejde. Til konferencen er indbudt repræsentanter for de nationale myndigheder, Nordisk Råds kulturudvalg, rådgivende komité for undervisning og lærerorganisationer.

Samarbejdet indenfor voksenundervisningen må udbygges i den nærmeste fremtid. Gennem kortlægningsarbejdet er der nu skabt grundlag for en konkret planlægning af samarbejdstiltag. Denne planlægning vil

kunne iværksætte i det kommende år. Endelig bør der ske en intensivering af samarbejdet indenfor de højere og videregående uddannelser. Den første etape i form af enkelte kortlægnings- og udredningsprojekter bør kunne iværksættes allerede fra 1975.

2.3.1 *Førskolen*

Samarbejdet om førskolen vil blive fortsat under harmoniseringsarbejdet (jfr. rek. nr. 27/1970). Et samarbejde om forskningsprojekter vedrørende overgang fra førskole til skole i de enkelte nordiske lande vil blive etableret, ligesom der i sammenhæng med det samlede informationsarbejde om pædagogisk forsknings- og udviklingsvirksomhed vil ske en styrkelse af informationen vedrørende tiltag indenfor denne undervisningssektor. Det skal endvidere nævnes, at der er påbegyndt et samarbejde vedrørende førskolen mellem de nationale myndigheder indenfor socialektoren. Der må i det kommende år sikres sådanne kontakter mellem de forskellige fællesnordiske organer indenfor dette område, at der kan ske en rimelig arbejdsfordeling mellem kulturaftalens organer og samarbejdsorganer under andre fællesnordiske myndigheder.

2.3.2 *Grundskolen*

Indenfor grundskolen vil der i det kommende år først og fremmest blive tale om videreførelse af igangværende projekter indenfor harmoniseringsarbejdet, jfr. beretningen herom. Efter den ændrede målsætning for harmoniseringsarbejdet, hvor man i højere grad gennem fællesnordiske tiltag vil søge en vis koordinering af det pædagogiske forsknings- og udviklingsarbejde, er det nødvendigt at foretage en vurdering af den organisationsmæssige opbygning af harmoniseringsarbejdet. En udredning om denne væsentlige del af samarbejdet indenfor undervisningssektoren er foreløbig planlagt gennemført i det kommende år.

2.3.3 *De gymnasiale uddannelser (uddannelser for de 16—19-årige)*

Forholdet mellem de erhvervsfaglige og de almene gymnasiale uddannelseslinjer vil fortsat være det problemområde, som samarbejdet må koncentreres om. Det igangsatte projekt under skoleharmoniseringen vedrørende den teoretiske og den erhvervsfaglige uddannelse indenfor automobilbranchen forventes også at kunne give erfaringer med hensyn til arbejdsmodeller og nye muligheder for et nordisk samarbejde. Det bør endvidere overvejes, om det allerede eksisterende samarbejde mellem de nationale myndigheder vedrørende erhvervsuddannelserne gennem initiativer fra kulturaftalens organer kan effektiviseres.

2.3.4 Højere og andre videregående uddannelser

Indenfor den højere undervisning er det bl. a. besluttet, som omtalt i beretning om virksomhed 1974, at gennemføre en analyse af særligt udgiftskrævende eller spærrede nationale uddannelser, hvor nordiske studerende har interesse eller vil have interesse i at følge studierne.

Et andet muligt samarbejdsområde er det universitetspædagogiske forsknings- og udviklingsarbejde. På dette felt er der bl. a. gennem et ikke formaliseret nordisk samarbejde mellem interesserede parter arbejdet med afholdelse af symposier om specielle pædagogiske emner. En udvikling af samarbejdet også med henblik på information om og fælles udnyttelse af hjælpemidler i undervisning vil være ønskelig.

Information til de studerende om muligheder for at studere og aflægge eksaminer i andre nordiske lande er en vigtig side af samarbejdet (*jfr. rek. nr. 1/1966*). Ved Kultursekretariatets foranstaltning vil publikationen "Att studera i Norden" blive revideret og udsendt i ny version. Endelig vil nye forslag til tentamensgyldighed blive behandlet af kulturaftalens organer i løbet af det kommende år.

2.3.5 Videre- og efteruddannelse — Voksenundervisning

Som omtalt i afsnittet om virksomheden i 1974 er der ikke i kulturaftalens organer skabt en endelig afklaring af, hvilke muligheder der er for nordiske tiltag indenfor efter- og videreuddannelsen. Vedrørende videreuddannelse af konservatorer vil kursusvirksomheden fortsætte i 1975, hvorefter ledelsesgruppen skal foretage en evaluering og fremsætte forslag til eventuel fortsættelse af virksomheden. Vedrørende socialhøjskolelærernes videreuddannelse vil der fra 1975 blive iværksat en 2-årig forsøgsvirksomhed på grundlag af planer udarbejdet af en fælles-nordisk arbejdsgruppe.

Gennem kortlægningsarbejdet om voksenundervisningen i Norden er der nu skabt et udgangspunkt for at træffe beslutninger om et udvidet nordisk samarbejde på dette af Ministerrådet højt prioriterede område. I januar 1975 afholdes en nordisk voksenundervisningskonference med deltagelse af bl. a. repræsentanter for de nationale myndigheder og folkeoplysningsorganisationerne ligesom parlamentarikere er indbudt til at deltage. Formålet med konferencen er at nå frem til rekommandationer og konklusioner vedrørende forslag til konkrete nordiske samarbejdstiltag, som kulturaftalens besluttende organer vil kunne tage stilling til i løbet af det kommende år.

2.3.6 Almene og overgribende uddannelsesspørgsmål

Som omtalt i afsnittet om virksomheden i 1974 vil arbejdsgruppen vedrørende lærer- og elevudveksling afslutte sit arbejde i begyndelsen af 1975. På grundlag af arbejdsgruppens udredning vil der kunne fore-

tages en vurdering af dette område, bl. a. med henblik på eventuel styrkelse af nye former for elevudvekslingen.

Arbejdet med tillempede regler vedrørende studiesocial støtte vil være afsluttet i løbet af det kommende år, og en samnordisk arbejdsgruppe har anbefalet, at der for hvert land udses en kontaktmænd, der skal overvåge de praktiske erfaringer vedrørende de samnordiske regler, samt at disse samnordiske regler bør træde i kraft fra og med læseåret 1975/76.

På grundlag af den udarbejdede evalueringsrapport vedrørende institutioner indenfor undervisningssektoren vil der i løbet af 1975 kunne træffes beslutninger vedrørende enkelte af institutionernes fremtid.

Institutioner for hvilke evalueringsrapporten — alene eller i tilslutning til fra anden side stillede forslag — aktualiserer forslag om mere omfattende ændringer og/eller udbygning m.v. er bl. a. Nordens folkliga Akademi i Kungälv, hvor der på grundlag af en udredningsrapport skal tages stilling til denne institutions fremtidige virksomhed, herunder eventuel sammenslutning eller integration med Nordisk Folkehøjskole. Endvidere skal der tages stilling til en eventuel udbygning af Nordisk Journalistkursus, organisationen af den igangværende kursusvirksomhed ved Nordiska institutet för samhällsplanering og styrelsesformen for Nordisk Husholdningshøjskole. Endelig er der på grundlag af bl. a. evalueringsrapporten vedrørende Nordisk federation for medicinsk undervisning givet tilslutning til en begrænset udvidelse af denne institutions virksomhed i 1975, for så vidt angår pædagogiske kurser inden for den medicinske undervisning.

Informationsarbejdet om det nordiske undervisningssamarbejde vil blive fortsat efter de samme principper som i 1974. Det er dog planlagt, at der skal ske en udvidelse af informationen vedrørende bl. a. pædagogisk forsknings- og udviklingsarbejde, og det er her anset for hensigtsmæssigt at udnytte de allerede eksisterende informationskilder, bl. a. fagpressen i de enkelte nordiske lande. Endelig vil konference- og symposievirksomheden fortsætte i 1974 bl. a. indenfor harmoniseringsarbejdet.

I Ministerrådets beretning til Nordisk Råds 22. session var omtalt forsøg på at etablere et samarbejde indenfor læreruddannelsesområdet. På baggrund af, at der nu i flere nordiske lande er udredningsarbejde i gang vedrørende omlægning af uddannelsen af lærere, er det planen at tage spørgsmålet om eventuelt nordisk samarbejde op til nærmere vurdering. Initiativet hertil vil ske indenfor arbejdet med skoleharmoniseringen. Endelig skal det nævnes, at spørgsmål om nordisk samarbejde om undervisning i nabolandenes sprog på ny har været til behandling i den rådgivende komité for undervisning, og at der på baggrund heraf kan forventes forslag til nye tiltag på dette område i det kommende år.

2.3.7 *Sammenfatning*

Hovedvægten i samarbejdet indenfor undervisningssektoren har fortsat været lagt på arbejdet indenfor grundskolen. Det er udtryk for en bevidst prioritering af arbejdsopgaverne, at størstedelen af virksomheden er lagt indenfor skoleharmoniseringen, således at man på dette væsentlige samarbejdsfelt kunne nå frem til foreløbige arbejdsformer, der både fastholder den centrale styring af de fællesnordiske samarbejdstiltag, samtidig med at virksomheden i den praktiske udførelse kan decentraliseres gennem at dele af det planlæggende og administrative arbejde udføres af projektledere og sagkyndige med direkte ansvar overfor styringsgruppen for harmoniseringsarbejdet og Kultursekretariatet.

I de nærmest kommende år vil den initiativtagende virksomhed i nogen grad kunne forskydes fra harmoniseringsarbejdet til andre vigtige samarbejdsområder. Det drejer sig først og fremmest om samarbejdet indenfor voksenundervisningen og indenfor den højere undervisning. Indenfor voksenundervisningen er kortlægningsfasen nu afsluttet, og der kan allerede næste år tages skridt til udvidet nordisk samarbejde på dette område. For den højere undervisnings vedkommende vil arbejdet i det kommende år blive koncentreret om kortlægnings- og udredningsopgaver, således at man på noget længere sigt har det nødvendige grundlag for eventuelle fællesnordiske tiltag.

3. **Forskning**

3.1 *Inledning*

För kulturavtalets organ bör det vara en angelägen uppgift att aktivt stimulera till *ökade kontakter mellan forskare och forskningsinstitutioner i de nordiska länderna*.

Det finns en tendens att särskilt de yngre forskarna ofta förbiser de möjligheter som grannländerna kan erbjuda och i första hand knyter kontakter med den forskning som bedrivs utanför Norden. Detta kan inte enbart förklaras av att behovet av internationella forskningskontakter ökas alltmer; i många fall är det väsentligen ekonomiska faktorer som är avgörande.

Med denna utgångspunkt bör strävandena att utveckla forsknings-samarbetet i Norden inte enbart och inte främst ta sikte på inrättande av gemensamma nordiska forskningsinstitutioner och samarbetsorgan på enstaka områden, utan mera inriktas på projektorienterat forsknings-samarbete och — sannolikt i väsentligt större utsträckning än hittills — på generella åtgärder för att främja kontakter mellan forskare inom samma område i de nordiska länderna. Sådana kontakter är en nöd-

vändig förutsättning för att forskningssamarbetet inom Norden skall utvecklas. Härigenom kan betingelser skapas för en gemensam nordisk forskningsmiljö, som kan utgöra en grundval för mera avancerade samarbetsformer. Det är därför väsentligt att man finner lämpliga och effektiva former för att stimulera ett ökat forskarutbyte inom Norden och för att stödja nordiska vetenskapliga symposier och konferenser m. m.

Det nordiska samarbetet inom forskningen är givetvis inget självändamål. I synnerhet när samarbetet ges fastare organisatoriska former — t. ex. i fråga om gemensamma forskningsprojekt eller permanenta samsarbetsorgan och institutioner — måste det koncentreras på sådana projekt där ett samarbete just på nordisk bas ter sig särskilt ändamålsenligt. I de planer för kultursamarbetet för åren 1973—1975 (*NU 1972: 8*) som utarbetades under det första året efter kulturavtalets ikraftträdande angavs vissa *kriterier för nordiskt forskningssamarbete*, som i bearbetad och kompletterad form återfinns även i de nu föreliggande riktlinjerna. Utgångspunkten för dessa kriterier har varit att ett nordiskt samarbete är önskvärt och befogat främst i de fall då en samordnad eller gemensam resursinsats kan förväntas ge bättre resultat än motsvarande separata insatser i ett enskilt land. En samverkan på nordiskt plan kan också i många fall utgöra en förutsättning för eller en inledning till ett vidare internationellt samarbete.

Utöver dessa mera formella kriterier ingår i riktlinjerna för framtiden också vissa exempel på *tyngdpunktsområden för nordiska samsarbetsprojekt*, som bör ägnas särskild uppmärksamhet under de kommande åren. Det bör emellertid understrykas att en sådan prioritering av vissa problemområden är att betrakta som en av flera utgångspunkter för planeringsarbetet; den bör inte hindra att man också beaktar angelägna samsarbetsprojekt som ligger vid sidan av de berörda områdena.

Vetenskaplig information och dokumentation har vid flera tillfällen — senast i ministerrådets föregående berättelse — framhållits som ett angeläget fält för nordiskt samarbete. Utbyggnaden av samarbetet på detta område bör fortsätta under de närmast kommande åren. Också när det gäller *publiceringen av forskningsresultaten* i vetenskapliga publikationer, som utgör det första ledet i informationskedjan, kan en nordisk samverkan innebära en inte oväsentlig rationalisering. Det är viktigt att samarbetet på detta område byggs ut ytterligare. Detta bör dock som hittills ske genom forskningsråden och deras nordiska samsarbetsorgan, vilket innebär att stöd till vetenskaplig publiceringsverksamhet normalt inte bör kanaliseras genom den nordiska kulturbudgeten.

Ministerrådet framhöll redan i föregående års berättelse till Nordiska rådet att det planeringsarbete som sker inom kulturavtalets organ inte kan begränsas enbart till den verksamhet som finansieras över den ge-

mensamma nordiska kulturbudgeten, vilket förutsätter en nära *samverkan med övriga organ som handlägger forskningsfrågor*, såväl berörda nordiska samarbetsorgan som motsvarande nationella organ.

I forskningsorganisationen i Norden spelar *forskningsråden* en central roll. Det nordiska samarbetet mellan forskningsråden har under senare tid intensifierats. En fortsatt utveckling i denna riktning torde vara en förutsättning för en ändamålsenligt organisation av det nordiska forskningssamarbetet.

3.2 Verksamheten under 1974

3.2.1 Utrednings- och planeringsarbete

För kulturavtalets organ har det under den första tiden av deras verksamhet varit en central uppgift att söka företa en utvärdering av den hittillsvarande verksamheten — d. v. s. de aktiviteter som f. n. finansieras över den nordiska kulturbudgeten — som kan läggas till grund för avvägningarna i budgetarbetet och bilda en utgångspunkt för planeringen på längre sikt. Som framhölls i ministerrådets berättelse föregående år bör denna utvärdering inte ses som en engångsåtgärd, utan måste ske successivt som ett led i det fortlöpande arbetet inom alla berörda organ.

För forskningsområdets del har bl. a. forskningsråden och deras nordiska samarbetsorgan anlåtats som sakkunnigorgan under den första etappen av detta arbete. Det fortsatta arbetet har därefter huvudsakligen haft formen av mer ingående utredningar om verksamheten inom vissa områden, där en närmare granskning har bedömts erforderlig.

De nordiska naturvetenskapliga kollegiernas organisation och verksamhetsformer har granskats av en arbetsgrupp, som hösten 1973 tillsattes av samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden efter initiativ av kultursekretariatet (*jfr C 1/1974, s. 44*). Över den nordiska kulturbudgeten finansieras tre kollegier av detta slag: ett för marinbiologi, ett för terrester ekologi och ett för fysisk oceanografi. Utredningen har även berört det nordiska kollegiet för viltforskning, vars verksamhet finansieras på annat sätt. Förslag har också framförts om inrättande av liknande samarbetsorgan inom en rad andra vetenskapsområden. Arbetsgruppens betänkande framlades i mars 1974 och överlämnades till kultursekretariatet efter behandling i samarbetsnämnden i maj 1974. Sedan betänkandet remissbehandlats, har den rådgivande kommittén för forskning vid ett möte i september 1974 enats om vissa rekommendationer till ministerrådet med anledning av betänkandet.

Med utgångspunkt i den rådgivande kommitténs ställningstagande kan det konstateras att dessa kollegier — liksom andra nordiska vetenskapliga samarbetsorgan av likartat slag — i första hand bör ha till

uppgift att inom sitt område främja forskarutbildning och forskarutbyte samt i viss utsträckning att stödja och initiera planering av gemensamma nordiska forskningsprojekt. Avvägningen mellan forskarutbildningsuppgifterna och den forskningsplanerande funktionen kan variera mellan olika vetenskapsområden. Av detta följer att medel för genomförande av större forskningsprojekt som regel inte bör ingå i kollegiernas normala budget. Anslag till projekt som skall genomföras inom kollegiernas ram bör anvisas efter särskild prövning och hållas isär från kollegiets löpande driftsutgifter.

Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning har behandlats inom en av Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (forskningsrådets samarbetsorgan) tillsatt arbetsgrupp. Arbetsgruppen har i september 1974 avgett en rapport med vissa synpunkter och förslag rörande kommitténs organisation och verksamhet. Rapporten har av samarbetsnämnden överlämnats till kultursekretariatet för vidare åtgärder.

De framlagda förslagen bör övervägas ytterligare bl. a. inom den rådgivande kommittén för forskning under det kommande året. Vid behandlingen av kommitténs budgetförslag för 1976 bör man därför enligt ministerrådets mening räkna med att verksamheten under detta år skall ha i huvudsak samma omfattning och inriktning som hittills.

Verksamheten inom *Nordiska sommaruniversitetet (NSU)* har under året granskats av en av ämbetsmannakommittén tillsatt arbetsgrupp. Arbetsgruppens rapport, som lades fram i juni 1974, har remissbehandlats. Rapporten och remissmaterialet har varit tillgängligt för Nordiska rådets kulturutskott, som vid flera tillfällen — senast vid sitt möte i november 1974 — har diskuterat NSUs verksamhet.

Såväl arbetsgruppens rapport som majoriteten av remissyttrandena ger uttryck för en — mer eller mindre starkt uttalad — kritisk hållning till innehållet i NSUs studieprogram under senare år. Huvuddelen av remissinstanserna ansluter sig dock till arbetsgruppens bedömning att NSU har fyllt en så viktig uppgift som kontaktskapande faktor i de nordiska universitetsmiljöerna, att organisationen bör ges möjlighet att tills vidare fortsätta sin verksamhet. Arbetsgruppen har härvid förutsatt att NSU skall ha förmåga att utvecklas i en sådan riktning att man övervinner de kristendenser som har förekommit och åter kan spela sin ursprungliga roll som tvärvetenskapligt kontaktforum i Norden.

Mot bakgrund av de synpunkter som framkommit under utredningsarbetet och i remissuttalandena har ministerrådet konstaterat att en förutsättning för statligt stöd till NSU bör vara att verksamheten präglas av allsidighet och öppenhet i ämnesval och inriktning. Frågan om fortsatt stöd till NSU bör emellertid tas upp till förnyat övervägande inom relativt kort tid. Ämbetsmannakommittén och kultursekretariatet bör där-

för fortlöpande följa utvecklingen inom NSU. För framtiden bör behovet av bidrag till kontaktverksamhet av det slag som NSU representerar bl. a. ses i relation till behovet av motsvarande verksamhet för andra grupper.

Ministerrådet har i december 1974 fastställt en budgettram på totalt 900 000 dkr för NSUs verksamhet under 1975. Det har härvid förutsatts att en del av verksamheten finansieras genom att vissa fonderade medel inom NSU — sammanlagt ca 300 000 dkr — tas i anspråk under 1975. Ämbetsmannakommittén har bemyndigats att i den mån det behövs besluta om tilläggsanslag till NSU inom den fastställda budgettramen.

Tidskriften *Nordisk Forum*, som utges av NSU, har tidigare finansierats genom nationella bidrag. För 1974 har ett mindre bidrag beviljats ur ministerrådets dispositionsmedel. Fr. o. m. 1975 ankommer det på NSU att inom den totala budgettramen ta ställning till den fortsatta finansieringen av tidskriften.

Ett villkor för fortsatta bidrag bör vidare vara att NSUs ekonomiförvaltning i framtiden organiseras på ett mera tillfredsställande sätt än hittills, vilket bör ske i samråd med kultursekretariatet. Fr. o. m. 1975 kommer NSU att åläggas redovisningsskyldighet inför de statliga revisionsmyndigheterna i det land där organisationens huvudsekretariat är beläget.

Centralinstitutet för nordisk asienforskning (CINA) i Köpenhamn är en av de största av de samnordiska institutioner som finansieras över kulturbudgeten. Institutets verksamhetsplaner tar sikte på att genom en successiv utökning av den vetenskapliga personalen täcka samtliga huvuddelar av Asien med inriktning på såväl humanistiska som samhällsvetenskapliga discipliner. Institutet har under en följd av år begärt ökade resurser för att förverkliga dessa planer. Under senare år har dock medel inte beviljats för en utökning av den vetenskapliga personalen.

De uttalanden som avgetts av de berörda forskningsråden i de nordiska länderna i samband med utvärderingsarbetet antyder att det råder delade meningar om inriktningen av institutets verksamhet och dess planer för den framtida utvecklingen. Mot bakgrund härav har institutets styrelse i maj 1974 ingående dryftat institutets verksamhet och utbyggnadsplaner och lagt fram ett reviderat utbyggnadsprogram.

För att få ett underlag för bedömningen av CINAs utvecklingsplaner, bl. a. i samband med budgetarbetet för 1976, har kultursekretariatet i samråd med den rådgivande kommittén för forskning tillkallat en arbetsgrupp bestående av fyra sakkunniga från Danmark, Finland, Norge och Sverige. En preliminär rapport från gruppen har framlagts i december 1974.

I statuterna för *Nordiska koordineringsorganet för vetenskaplig och teknisk information och dokumentation (NORDDOK)* föreskrivs att NORDDOKS målsättning och verksamhet skall omprövas med jämna

mellanrum. Diskussionen om NORDDOKs målsättning för framtiden har i första hand gällt avgränsningen av organets arbetsområde när det gäller frågor som rör forskningsbibliotekens verksamhet. 1972 bildades en interimistisk samarbetskommitté för de nordiska forskningsbiblioteken. Kommittén fick karaktären av ett provisoriskt ledningsorgan för samarbetet mellan forskningsbiblioteken i Norden; det förutsattes nämligen att kommitténs uppgifter senare skulle övertas av NORDDOK. En sådan utvidgning av organets arbetsområde förutsätter dock att de organisatoriska och ekonomiska konsekvenserna klarlägges.

Mot denna bakgrund har det bedömts lämpligast att uppskjuta den statutrevision som ursprungligen avsågs äga rum inom två år efter NORDDOKs inrättande. Ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete har därför tillsatt en arbetsgrupp för att närmare överväga formerna för en vidare utveckling av *samarbetet mellan de vetenskapliga biblioteken i Norden*. I gruppens uppdrag ingår bl. a. att ta ställning till avgränsningen av NORDDOKs arbetsområde med hänsyn till forskningsbibliotekens verksamhet. Utredningsarbetet väntas bli slutfört under våren 1975.

3.2.2 *Aktuella samarbetsprojekt*

Fr. o. m. 1975 upptas den s. k. *Scandia-planen* i den nordiska kulturbudgeten. Under 1974 har anslag till verksamheten beviljats ur ministerrådets dispositionsmedel. Scandia-planen är en fördelningsplan för förvärv av utländsk vetenskaplig litteratur till forskningsbiblioteken i de nordiska länderna. Det nya verksamhetsprogram för Scandia-planen som fastställdes under 1973 torde komma att innebära en intensifiering och effektivisering av samarbetet mellan de nordiska forskningsbiblioteken. Verksamheten kommer under de närmaste åren att inriktas på en översyn och vidareutveckling av principerna för Scandia-planen.

Vid ministerrådets möte i Reykjavik i juni 1974 fattades beslut om att inrätta en *nordisk samarbetskommitté för acceleratorbaserad forskning*, som kommer att finansieras över den nordiska kulturbudgeten. Under 1974 och 1975 finansieras verksamheten med anslag ur ministerrådets dispositionsmedel. Medelsbehovet för 1976 kommer att beaktas i samband med den normala beredningen av ministerrådets budgetförslag för 1976.

Avsikten är att kommittén skall främja ett samordnat och därmed mera effektivt utnyttjande av de nordiska ländernas forskningsresurser på detta område. Kommittén är avsedd att fungera som ett organ för kontakt och samarbete mellan forskare inom kärnfysik och angränsande forskningsområden, som kräver tillgång till accelerators. En väsentlig uppgift för kommittén blir att medverka till och ekonomiskt stödja planering och förberedelse av gemensamma nordiska forskningsprojekt. Kommittén skall vidare kunna ge bidrag till rese- och uppehållskostna-

der inom Norden och finansiera nordiska forskningskonferenser och symposier.

Behovet av ett nordiskt samarbetsorgan av detta slag framhölls redan i förslaget om ett nordiskt acceleratorcentrum (NORDAC). Ministerrådet konstaterade i februari 1973 att det inte fanns förutsättningar för att genomföra NORDAC-planen, men uttalade samtidigt att man borde finna former för ett intensifierat samarbete i utnyttjandet av befintliga och planerade acceleratoranläggningar i de nordiska länderna. Den nu inrättade kommittén har tillkommit för att tillgodose dessa samarbetsbehov.

3.3. Planeringen för de närmaste åren

De riktlinjer för det nordiska kultursamarbetet som ministerrådet nu fastställt bör när det gäller forskningssamarbetet ses som ett program för utvecklingen på längre sikt. Man har därmed angett vissa principiella riktlinjer, som kan tillämpas vid bedömningen och prioriteringen av de konkreta samarbetsinitiativ som successivt aktualiserats. Planeringen för framtiden bör inte ha formen av ett strikt fixerat handlingsprogram, där man lång tid i förväg fastställer de projekt som skall sättas i verket under en viss tidsperiod. Både inom kulturavtalets organ och inom andra berörda organ pågår ett kontinuerligt utrednings- och planeringsarbete rörande nya samarbetsprojekt, men det är av naturliga skäl oftast inte möjligt att på förhand ange när eller hur sådana initiativ kan förverkligas.

Med utgångspunkt i de av ministerrådet fastställda allmänna riktlinjerna är det dock möjligt att ange vissa frågor som kommer att ägnas särskild uppmärksamhet i den fortsatta planeringen för de närmaste åren.

Som redan inledningsvis framhållits bör särskilt hög prioritet ges åt åtgärder som tar sikte på *ökade vetenskapliga kontakter* mellan forskare och forskningsinstitutioner i Norden. I första hand är det angeläget att man skapar förbättrade möjligheter för forskare i de nordiska länderna att tillbringa en kortare eller längre tid i ett annat nordiskt land och därmed stimulerar ett *utvidgat forskarutbyte* inom Norden. I detta sammanhang bör särskild hänsyn tas till behovet av vetenskapliga kontakter mellan Island och de övriga nordiska länderna. Dessa frågor övervägs f. n. inom den rådgivande kommittén för forskning med sikte på att ett förslag skall kunna läggas fram under 1975. På något längre sikt bör det också övervägas hur ett effektivt stöd till *nordiska vetenskapliga symposier och konferenser* skall kunna organiseras. Härvid måste olika tänkbara alternativ bli föremål för närmare utredning, bl. a. när det gäller den roll som forskningsråden och deras nordiska samarbetsorgan bör spela i detta sammanhang.

De samarbetsinitiativ som sätts i verket bör oftare än hittills ges en

projekterad organisationsform, dvs. inriktas på konkreta, avgränsade forskningsprojekt med i regel tidsbegränsad finansiering. En sådan organisationsform medför en större flexibilitet i budgeten och lämnar därigenom utrymme för en successiv anpassning till nya samarbetsbehov. Åtskilliga av de förslag till nordiska samarbetsinitiativ på forskningsområdet som väckts bl. a. av forskningsråden och inom Nordiska rådet är av den arten att en sådan organisationsform skulle vara lämplig.

De nordiska ländernas *samverkan i internationella forskningsprogram* bör stärkas och utbyggas ytterligare. Det är av väsentlig betydelse att de nordiska länderna medverkar i internationellt forskningssamarbete. De stora internationella forskningsprogrammen är, framför allt på det naturvetenskapliga området, ofta mycket kostnadskrävande, och en samordning eller arbetsfördelning de nordiska länderna emellan kan i många fall bidra till ett effektivare utnyttjande av de resurser som satsas. Denna samverkan kommer inte i första hand att ge utslag i den nordiska kulturbudgeten, utan bör syfta till att planeringen i varje enskilt land sker i samråd med övriga nordiska länder.

Den av ministerrådet fastställda nordiska kulturbudgeten för 1975, som fogas som bilaga till berättelsen (bilaga 1), innebär på vissa punkter inte oväsentliga ökning av anslagen inom bl. a. forskningsområdet. För *Nordiska institutet för teoretisk atomfysik (NORDITA)* har upptagits en anslagsökning, som främst är avsedd för förstärkning av gästforskarprogrammet. Denna anslagsökning har gjort det möjligt för institutet att utvidga sin verksamhet, som f. n. omfattar i huvudsak elementarpartikelfysik, kärnfysik och astrofysik, till att gälla även fasta tillståndets fysik. Anslagsökningen för *Centralinstitutet för nordisk asienforskning (CINA)* innebär att institutet får ökade resurser för att bl. a. kunna finansiera nordiska forskarstipendier inom sitt område. Budgeten innebär vidare att ökade resurser ställs till förfogande för *Nordiska forskarkurser*. *Nordiska koordineringsorganet för vetenskaplig och teknisk information och dokumentation (NORDDOK)* har erhållit en höjning av sitt projektanslag, som bl. a. gör det möjligt för NORDDOK att fr. o. m. 1975 ta över finansieringsansvaret för den försöksverksamhet med samnordisk datorbaserad informationstjänst inom pedagogik, psykologi och specialpedagogik, som till utgången av 1974 har finansierats genom anslag från Nordiska kulturfonden. *Nordiskt vulkanologiskt institut* byggs ut ytterligare under 1975.

Bland de projekt som kommer att bli aktuella för ställningstagande under 1975 och 1976 kan följande nämnas som exempel. Flera ytterligare förslag befinner sig f. n. på planeringsstadiet.

Forskning rörande *samhällsplanering och samhällsutveckling* blir allt viktigare som underlag för de beslut som påverkar samhällets utveckling. Ett nordiskt samarbete är här ofta naturligt. Under de närmaste

åren kommer særskild oppmärksamhet att ägnas åt dessa frågor inom kulturavtalets organ.

Under de närmaste åren bör vidare særskild prioritet ges åt samarbetsprosjekt som gäller forskning rörande *den nordiska kulturgemenskapen* i vid mening och *kulturmiljöerna i Norden*. Det kan här bli fråga om forskningsuttgifter inom såväl humaniora som samhällsvetenskap. Vilka projekt som kan aktualiseras inom den närmaste tiden får avgöras efter hand; inom dessa områden pågår f. n. ett omfattande planeringsarbeite.

En nordisk forskningssamverkan när det gäller *studiet av utomeuropeiska kulturer* har redan etablerats bl. a. genom asieninstituttet i Köpenhamn och afrikainstituttet i Uppsala. En ytterligere utbyggnad har aktualiserats bl. a. genom rekommendationer från Nordiska rådet. Under den närmaste tiden bör formerna för den framtida utvecklingen av det nordiska forskningssamarbetet på dessa områden övervägas nærmere.

Det nordiska samarbeidet inom *vetenskaplig information och dokumentation (IoD)* bör kunna byggas ut ytterligere; på detta område foreligger redan flere projektforslag, som kommer att prøvas under den nærmaste tiden. *Samarbetet mellom de vetenskaplige biblioteken i Norden* är under utbyggnad; fr. o. m. 1974 anvisas medel for den s. k. Scandia-planen over den nordiska kulturbudgeten og frågan om formerna for en videre utveckling av samarbeidet är f. n. under utredning. Ett ställningstagande i den sistnämnda frågan torde kunna foretuses under 1975.

4. Allmennkulturell virksomhet

4.1 Innledning

Da kulturavtalen trådte i kraft i januar 1972 og samarbeidsorganene påbegynte sitt arbeid, fantes det allerede på mange områder et nært og godt samarbeid mellom organisasjoner og institusjoner, men ofte med overlappinger og tap av ressurser. En første viktig oppgave ble derfor en kartlegging og koordinering av disse områdene for å skape det nødvendige grunnlag for videre planleggingsarbeid.

Samarbeidet på det allmennkulturelle område har i 1974 i alt vesentlig blitt ført videre på grunnlag av tidligere retningslinjer, bl. a. planene for kultursamarbeidet for årene 1973—75, hvor det gis en definisjon av omfang og målsetning, både når det gjelder den almindelige kulturpolitikk og kulturlivets organisasjon og finansiering. Den overgripende målsetning har vært å sette inn på løsningen av kulturavtalens allmenne formål, nemlig å styrke og intensivere det kulturelle samarbeidet og i videst mulig omfang å videreutvikle det nordiske kulturfellesskap. I disse bestrebelsene har kulturavtalens organer måttet legge vekt på å

finne fram til former for samarbeid som i større grad enn tidligere kan nå fram til det kulturelle liv som eksisterer utenfor de tradisjonelle og etablerte kulturelle områder.

4.2 Virksomheten 1974

4.2.1 TV-samarbeid

Ministerrådets komitee for nordisk TV-samarbeid har fortsatt sitt utredningsarbeid under 1974 og avgitt sin endelige innstilling "TV över gränserna — slutrapport" (NU 1974: 19), etter at en mellomrapport forelå i oktober 1973 (NU 1973: 1). (Jfr. rek. 20/1971 och rek. 15/1973.)

Innstillingen inneholder en detaljert gjennomgåelse av nåværende situasjon når det gjelder grensetitting i Norden, og de tekniske og juridiske forutsetningene for et nordisk radiosamarbeid i dag.

Komiteen peker på fire tenkelige tekniske løsninger for å øke muligheten til å ta imot nabolands-TV i Norden. Det dreier seg om modeller som kan anvendes allerede i dag. Dessuten peker komiteen på den utvikling som trolig vil skje på sattelittsiden, som mot slutten av 1980-tallet kan komme til å skape nye gode forutsetninger for nordisk spredning av TV-program. De fire tekniske modellene som kan anvendes i dag er:

1) Forbedring av mottakelsesmulighetene i de såkalte spillover områdene, d. v. s. de områdene langs grensene hvor nabolands TV-program kan mottas med mer eller mindre god kvalitet på signalene ved hjelp av normal antenneutrustning,

2) etablering av nye sendingsnett for utsending av nabolands-TV direkte uten forandringer,

3) utsending av ett nasjonalt tilpasset nordisk programstoff, d. v. s. en utbygging av nordvisjonsprinsippet til å omfatte en egen sendingskanal, og

4) spredning ved hjelp av kabelanlegg, som mates med lenkoverføring av TV-program fra nabolandene.

Den løsning som kommer til å bli gjennomført i respektive land må tilpasses den rådende situasjon, og hvert land vil således få varierende løsninger. I Danmark anbefales 2) eller 3), i Finland synes 1) eller 2) å være de eneste mulige løsninger. For Norges vedkommende anbefales 4) med komplettering av satellittspredning på lengre sikt, og i Sverige anbefales en partiell variant av 2).

Hva angår de juridiske aspektene, så faller disse i tre deler: det straffrettslige ansvar, det programpolitiske ansvar og de opphavsrettslige spørsmål. I følge komiteens mening finnes det neppe noe sterkt behov for ytterligere harmonisering av straffelovgivningen på området. Med hensyn til det programpolitiske ansvaret anser komiteen det rimelig at man tillemper de regler som gjelder for den programorganisasjon

som er ansvarlig for programutvalget. Dreier det seg om direktoverføring bør opphavslandets programregler anvendes, dreier det seg om å sende på en eller annen måte et omarbeidet program, bør ansvaret ligge på den som har foretatt forandringen.

Når det gjelder opphavsspørsmål anbefaler komiteen at man i første rekke forsøker seg med en frikjøpsordning. En gransking av gjeldende opphavslovgivning, når det gjelder organiserte nordiske og ikke-nordiske opphavsmenn, er nødvendig for ikke å skape begrensninger med hensyn til program som kan videresendes i Norden, begrensninger som kan medføre vesentlige hindringer for samarbeidets fortsatte utbygging.

Rapporten, som følger som bilag til denne beretning vil bli utgitt i Nordisk utredningsserie. Beretningen behandles f. t. i kulturavtalens organer.

4.2.2 Litteratursamarbeidet

Støtte til oversettelser av nabolandslitteratur har også i 1974 vært den mest aktuelle sak, når det gjelder nordisk litteratursamarbeid (*jfr. Nordisk Råds rek. nr. 26/1971*).

Et utvalg nedsatt av Embetsmannskomiteen, etter prinsippvedtak i Ministerrådet om etablering av en forsøksordning med støtte til oversettelse av nabolandslitteratur, har avgitt sin innstilling til Ministerrådet i august 1974 (*NU 1974: 18*). Innstillingen inneholder et detaljert opplegg for en støtteordning, og Ministerrådet har av disposisjonsmidlene bevilget dkr. 750.000 for 1975, som blir det første året i en 4-årig forsøksperiode. Embetsmannskomiteen har i overensstemmelse med innstillingens forslag nedsatt en bedømmelseskomite, bestående av et 9 mannsutvalg med et møte i året og et 4 manns underutvalg som sammentrer to ganger i året.

9 manns utvalget omfatter samtlige berørte hovedspråkområder: Danmark, Grønland, Færøyene, 2 x Finland, Island, Norge, Sverige og det samiske språkområde. 4 manns utvalget omfatter en representant fra hvert av landene Danmark, Finland, Norge og Sverige. Embetsmannskomiteen har vedtatt bestemmelser for ordningen, som trer i kraft fra 1. januar 1975.

4.2.3 Teater

Gjestespillutveksling er fra 1974 tatt inn på det nordiske virksomhetsbudsjettet som et permanent nordisk prosjekt. Nye bestemmelser for ordningen, vedtatt av Ministerrådet, ble gjort gjeldende fra 1. januar 1974. Ekspertutvalget har i 1974 innvilget midler til 17 gjestespill.

Spørsmålet om en felles nordisk teaterutdannelse har man arbeidet videre med i 1974 (*jfr. Nordisk Råds rek. nr 21/1963*).

I likhet med tidligere år er det blitt gjennomført to videreutdannelseseminar for teatermedarbeidere — de såkalte Vasa-seminarene — et seminar for teatertechnikere og et Brecht-seminar.

Videre er en utredning i gang i en arbeidsgruppe nedsatt av Embetsmannskomiteen, som har som mandat å utarbeide et konkretisert forslag til opplegg for en gradvis utvidelse av den fellesnordiske teaterutdannelse, særlig for å imøtekomme et behov for spesialutdannelse for en rekke mindre grupper av teknisk personale. Arbeidsgruppens innstilling ventes avgitt i januar 1975, og de framlagte forslag forutsettes tatt opp til overveielse i kulturavtalens organer i løpet av 1975. Vasa-komiteen fortsetter derfor sin virksomhet også i 1975.

4.2.4 *Musikksam arbeidet*

I 1974 som i tidligere år har de sentrale samarbeidsorganer innen nordisk samarbeid på dette området vært de nordiske nemnder for musikk samarbeid (NOMUS-nemndene). Som generalsekretariat har fungert den danske NOMUS-nemnd.

NOMUS er bl. a. sakkyndig organ for Ministerrådet og Nordisk Kulturfond, utgir NOMUS-nytt (også i engelsk versjon) og administrerer prosjektet nordiske bestillingsverker.

Fra 1974 er NOMUS tillagt administrasjonen av Nordiske musikkonkurranser, som fortsetter som forsøksordning i 1974 og 1975 med bevilgning av Ministerrådets disposisjonsmidler. Nye vedtekter for konkurransene er vedtatt av Embetsmannskomiteen i mars 1974, og disse adskiller seg fra de tidligere retningslinjer først og fremst ved at det nå konkurreres i to avdelinger, en klassisk avdeling og en alternativ avdeling, i 1974 henholdsvis klassisk gitar og jazz.

Videre administrerer NOMUS Nordisk kulturfonds bevilgning på dkr. 350.00 til nordiske konsertutvekslinger, en ordning hvis 3-årige forsøksperiode utløper i 1975.

Musikkonkurransene og konsertutvekslingene vil bli evaluert i løpet av 1975, med tanke på framtidige ordninger.

Ung nordisk musikkfest har i 1974 gjennomført sitt arrangement i Piteå med støtte av Ministerrådets disposisjonsmidler. Tilsagn om støtte av disposisjonsmidlene er også gitt for arrangementet i 1975. Spørsmålet om en fastere finansieringsordning for prosjektet er under overveielse.

4.2.5 *Samarbeid på billedkunstens område*

En stor del av den virksomhet som drives på billedkunstens område administreres av Nordisk kunstforbund, det gjelder en rekke utstillingsprosjekter, avholdelsen av et seminar for billedkunstnere, informasjonsvirksomhet. En særskilt arbeidsgruppe er nedsatt for å kartlegge igangværende samarbeid om bildende kunst og vurdere forslag til nye

samarbeidstiltak, i første rekke Nordisk Råds rek. nr. 24/1971 ang. nordisk samarbeid på billedkunstens område og rek. nr. 21/1973 ang. et nordisk kunstformidlingssentrum. Dessuten vil utvalget drøfte spørsmålet om en nordisk innkjøpsordning for samtidskunst og ta opp til vurdering flere andre konkrete samarbeidsprosjekter, som er blitt foreslått av bl. a. Rådgivende komite for allmennkulturell virksomhet og Nordisk kunstforbund.

Utvalgets innstilling ventes å foreligge i løpet av første halvår av 1975.

4.2.6 *Nordiske vandreutstillinger av allmennopplysende karakter*

Nordiske vandreutstillinger en inne i en 3-årig forsøksperiode, som utløper i 1975. Prosjektet som ledes av Nordisk utstillingsråd, finansieres av Ministerrådets disposisjonsmidler, og bevilgningen for 1974 var på dkr. 300.000. Av virksomheten kan nevnes utstillingen "Den nordiske trebyen", som er blitt vist i Gøteborg, Bergen, Oslo og Trondheim. Det er satt igang produksjon av utstillingsprosjektene "Fangerliv" (om polareskimoene i Thule) og "Det var en gång" (om nordiska sagor).

Ellers har distribusjonen av utstillingen "Cirkeln" fortsatt — til Danmark i 450 ekspl., til Finland i 150 ekspl., til Norge i 360 ekspl. og til Sverige i 340 ekspl. (utover det første opplag på 300 ekspl.).

Nordiske vandreutstillinger vil under 1975 bli gjort til gjenstand for vurderinger både med hensyn til virksomhet og organisasjonsform, samtidig som man overveier en fastere finansieringsordning for tiltaket.

4.2.7 *Videreutdanning på filmens område*

Det nordiske filmsamarbeid har fortsatt i 1974 i den form som ble innledet med den 3-årige forsøksvirksomhet med årlige videreutdanningsseminar for filmarbeidere. Seminarier i 1974 fant sted i Tavastehus i Finland, og hadde filmdistribusjonsproblematikk som hovedtema. Forsøksvirksomheten utløper i 1975, og spørsmålet om et fortsatt samarbeid på dette område vil bli vurdert på bakgrunn av de erfaringer man har høstet, (jfr. *Nordisk Råds rek. nr. 21/1963* ang. felles utdanning for teater, film, radio og televisjon).

4.2.8 *5-by prosjektet*

Denne kultursosiologiske undersøkelse i byene Esbjerg, Stavanger, Tammerfors og Ørebro er fra 1. januar 1974 utvidet til også å omfatte den islandske byen Akureyri. Ministerrådets bevilgning til dette prosjektet, som er inifisert av Europarådet og utføres i samarbeid med en rekke europeiske byer, ventes avsluttet i løpet av høsten 1975.

4.2.9 Kulturforbindelsene med Færøyene

Den rekommandasjon Nordisk Råd har vedtatt (*rek. nr. 17/1972*) om etablering av et nordisk kultursenter i Tórshavn på Færøyene, har vært behandlet av en komite bestående av en representant fra hvert av de nordiske land, samt to fra Færøyene. Komiteens innstilling foreligger og konkluderer med at det avgjort eksisterer et behov for styrking av de kulturelle forbindelser mellom Færøyene og det øvrige Norden, og at de nordiske lands regjeringer bør engasjere seg i denne oppgaven. Den beste løsning er etter komiteens mening å oppføre et eget kulturhus i Tórshavn som tar nødvendige hensyn både til færøyske og nordiske interesser. Etter vedtak i Ministerrådet er innstillingen oversendt Færøyenes Landsstyre med henblikk på en forberedende drøftelse med de færøyske myndigheter før Ministerrådet tar standpunkt i saken.

4.2.10 Ungdomssamarbeid

Forsøksvirksomheten med støtte til nordisk ungdomssamarbeid (*jfr. Nordisk Råds rek. nr. 26/1970*) har i 1974 blitt ført videre etter de samme retningslinjer som i 1973. Ministerrådets bevilgning har vært på 1 milj. dkr., og midlene er fordelt av Embetsmannskomiteen etter innstilling fra Utvalget for nordisk ungdomssamarbeid. Det inkom i alt 227 søknader til et samlet beløp på ca. 7 mill. dkr. Av disse ble 50 søknader innvilget.

Denne støtteordning er et 3-årig forsøk og løper således ut i 1975. Spørsmålet om det videre samarbeid på dette område vurderes f. t. med sikte på en mer permanent ordning etter forsøksperiodens slutt.

4.3 Planlegging for den nærmeste fremtid

Det som kan sies om virksomheten på det allmennkulturelle område, når det gjelder den nærmeste framtid, er at den vil øke i omfang og få et stadig større nedslagsfelt og berøre stadig flere grupper. Samarbeidet på de mer tradisjonelle områder vil fortsette — en kan nevne tiltak innen teater, musikk, film, bildende kunst, utstillingsvirksomhet, dessuten aktivitetene ved Nordisk samisk institutt og Nordens Hus i Reykjavík. En større bredde i dette samarbeidet vil bli etterstrebt, evt. gjennom inndragelse av nye områder som barnekultur og de nordiske folkeopplysningsforbundene.

Den rådgivende komite for det allmennkulturelle område er inne i den avsluttende fase med sitt generalprogram eller langtidsbedømmelse, som sikter mot å trekke opp de prinsipielle definisjoner og målsetninger på lengre sikt.

Evalueringsarbeid vil ellers komme til å stå sterkt i forgrunnen i 1975, noe som henger sammen med at forsøksperioden for flere prosjekter utløper i 1975. Blant disse er støtteordningen for nordisk ung-

domssamarbeid, filmseminarene og Nordiske vandreutstillinger. På evalueringslisten står videre Nordiske musikkonkurranser, Nordiske konsertutvekslinger og Ung nordisk musikkfest.

Det som likevel vil komme til å stå i sentrum i den nærmeste tid er den utvidelse av virksomheten som vil være et resultat av allerede avsluttet utredningsarbeid og pågående utredninger og planlegging.

På det litterære området er forsøksordningen med støtte til oversettelse av nabolandslitteratur allerede en realitet, som vil bidra til en vesentlig økning av den samlede virksomhet.

Spørsmålet om en intensivering av samarbeidet om bildende kunst vil bli tatt opp på bakgrunn av den innstilling som forventes å foreligge våren 1975.

Når det gjelder TV-samarbeidet vil dette arbeidet nå etter at betenkningen foreligger, gå inn i en ny og krevende fase med behandling av de framlagte forslag i kulturavtalens organer.

Når det gjelder barnekultur, er det fattet prinsippvedtak om nedsettelse av en arbeidsgruppe, med oppgave å skape grunnlag for en fellesnordisk holdning til spørsmål på dette område. Det arbeid som her settes i gang vil gjøre krav på stor interesse, da emnet i særlig grad er egnet til å inngå i den fellesnordiske kulturplanlegging.

Samarbeid på flere andre områder overveies, dette gjelder bl. a. idrett, kulturvern og miljøproblematikk, tiltak for minoritetsgrupper og andre grupper med særskilte behov som f. eks. funksjonshemmede og mentalt handicappede.

Kapitel IV

Socialpolitiskt samarbete

1. Inledning

Under år 1974 har Nordiska socialpolitiska kommittén efter beslut av ministerrådet omvandlats till en ämbetsmannakommitté för socialpolitiska frågor och hälsovårdsfrågor. I denna kommitté ingår även de nordiska hälsodirektörerna som medlemmar. Det har dock ansetts naturligt att bibehålla de traditionella hälsodirektörmötena som forum för erfarenhetsutbyte och ömsesidig orientering i aktuella hälsovårdsfrågor medicinalmyndigheterna emellan.

2. 1955 års nordiska trygghetskonvention

Under socialpolitiska kommittén arbetar sedan år 1973 ett nordiskt socialkonventionsutskott som har till främsta uppgift att göra en översyn av 1955 års nordiska trygghetskonvention.

En nordisk överenskommelse om förmåner vid sjukdom, havandeskap och barnsbörd undertecknas inom en snar framtid. Överenskommelsen, som ersätter 1967 års överenskommelse om överflyttning av sjukhjälpförsäkrade samt om sjukhjälp under tillfällig vistelse, förutsätts träda i kraft i början av år 1975. Den största nyheten i överenskommelsen berör s. k. gränsgångare och andra som är anställda i ett annat nordiskt land än det där de är bosatta. Dessa är enligt den nya överenskommelsen försäkrade för sjukvårdsförmåner i bosättningslandet och för sjukpenning i sysselsättningslandet. Vidare innehåller den nya överenskommelsen vissa uppmjukningar av reglerna om sjukhjälp och förlossningsvård under vistelse i annat nordiskt land än bosättningslandet. Överenskommelsen reglerar även sjukförsäkringen för sjömän.

Överenskommelsen innebär en lösning av de problem som aktualiserats genom *rekommendation nr 24/1972* om ersättning för vård vid barnsbörd i annat nordiskt land än hemlandet, *rekommendation nr 7/1973* om överflyttning av sjukhjälpförsäkring samt de viktigaste frågorna i *rekommendation nr 11/1967* om förenhetligande av lagstiftningen om sjukförsäkring. Dessa rekommendationer kommer därför inte att föranleda ytterligare åtgärder från ministerrådets sida.

Socialkonventionsutskottet skall som sin närmaste uppgift utarbeta förslag till revision av den nordiska trygghetskonventionen i de delar som berör grundpensioneringen (folkpensioneringen). Därefter fortsätter utskottet sitt arbete med konventionens övriga avsnitt, varvid även *rekom-*

مندationerna nr 9/1967 angående komplettering av 1955 års konvention om social trygghet och *nr 10/1967* angående förenhetligande av lagstiftningen om pensionsförsäkring kommer att behandlas.

Vad gäller frågan om harmonisering av de nordiska ländernas socialförsäkringslagstiftning vill ministerrådet framhålla att socialministerierna i de nordiska länderna liksom övriga berörda organ på socialförsäkringsområdet håller sig kontinuerligt informerade om reformarbetet i de olika länderna bl. a. genom socialpolitiska kommittén och socialkonventionsutskottet. Härigenom har en ganska stor likformighet i ländernas socialförsäkringslagstiftning uppnåtts utan att en sådan harmonisering i och för sig uppställts som ett mål för reformarbetet.

Rent harmoniseringsarbete anser ministerrådet på detta område vara mindre ändamålsenligt och måste ges låg prioritet. Till denna typ av frågor hör exempelvis förslaget i *rekommendation nr 23/1972* om enhetliga regler för sjukhjälp vid vistelse i länder utom Norden, som dessutom rör ett tekniskt mycket komplicerat ämne. Mot denna bakgrund föreslår ministerrådet att rekommendationen avförs från Nordiska rådets dagordning.

I stället är och bör socialförsäkringssamarbetet i Norden i första hand vara inriktat på att lösa sådana konkreta problem som kan uppstå när medborgare i ett nordiskt land vistas i eller flyttar till ett annat nordiskt land. Härvid kan en harmonisering av de nordiska ländernas rättsregler vara det bästa sättet för att lösa problemen. Detta har visat sig vara fallet ifråga om sjukförsäkringsaspekterna på internordisk receptgiltighet. För att möjliggöra en sådan receptgiltighet förbereder man i Danmark och Sverige förslag om införande av rätt till rabatter från sjukförsäkringen för läkemedel som inköpts utomlands. Denna rätt finns redan nu inom de övriga nordiska ländernas sjukförsäkringar.

3. Läkemedelssamarbetet

För att behandla *rekommendation nr 12/1962* angående samarbete i fråga om läkemedelsforskning m. m. tillsattes år 1963 en kommitté, Nordiska läkemedelskommittén, som år 1967 avgav rapporten "Nordisk samarbete om lægemidler" (*NU 1968: 7*). Kommittén föreslog bl. a. att en nordisk läkemedelsnämnd skulle inrättas som ett led i genomförandet av detta samarbete. En särskild expertgrupp utarbetade ett utkast till avtal om en Nordisk läkemedelsnämnd.

År 1969 antog Nordiska rådet en *rekommendation nr 16/1969* angående läkemedelssamarbete. Rekommendationen avsåg en konvention rörande bl. a. harmonisering av de nordiska ländernas regler om farmaceutiska specialiteter, upprättande av en nordisk läkemedelsnämnd och en nordisk läkemedelsfond. För att undersöka vilka åtgärder som fordrades för genomförandet av rekommendationen samt för att särskilt be-

handla frågan om upprättandet av en nordisk läkemedelsnämnd tillsattes år 1972 en nordisk arbetsgrupp. Arbetsgruppen överlämnade sin rapport i mars 1974.

Ministerrådet har beslutat upprätta en nordisk läkemedelsnämnd fr. o. m. år 1975. Nämndens sekretariat förläggs till Sverige för en första fyraårsperiod, varefter den fortsatta verksamheten vid nämnden omprövas. Avtalet om den nordiska farmakopénämnden kommer att uppsägas och dess uppgifter avses bli överförda till läkemedelsnämnden fr. o. m. den 1 januari 1976. Ministerrådet har anvisat 417 000 Nkr för läkemedelsnämndens verksamhet under år 1975.

Läkemedelsnämnden skall ha till uppgift att utarbeta förslag med sikte på harmonisering av läkemedelslagstiftningen i Norden. Nämnden skall vidare utarbeta förslag till riktlinjer för likartad tolkning och tillämpning av gällande läkemedelsbestämmelser samt verka för en samordning av läkemedelsstatistiken och för en effektivisering av biverkningsrapporteringen länderna emellan. En annan uppgift rör informationen om läkemedels egenskaper, användning och behandling. Nämnden skall vara ett samarbetsorgan på farmakopéområdet och bl. a. medverka till en samordning av de nordiska insatserna inom ramen för ett europeiskt farmakopéarbete. I en *rekommendation nr 5/1971* har regeringarna rekommenderats införa en internordisk giltighet av recept. Man förbereder lagändringar i flera länder för att möjliggöra en sådan reform.

4. Drogforskningssamarbete

Nordiska rådet har antagit en *rekommendation nr 5/1967* till regeringarna om att undersöka möjligheterna för en vidgad nordisk forskning i syfte att utreda orsakssammanhanget mellan ungdomskriminalitet samt ungdomens alkohol- och narkotikamissbruk. Efter behandling vid det nordiska socialministermötet senare samma år överlämnades frågan för närmare utredning till Nordiska nämnden för alkoholforskning och Nordiska samarbetsrådet för kriminologi. De båda organisationerna tillsatte en gemensam arbetsgrupp, som avgav rapport i maj 1970 (*NU 1970: 11*).

Olika aspekter av samordning av rusmedelsforskningen inom Norden har även därefter varit föremål för överväganden inom Nordiska rådet. Vid rådets 22:a session i februari 1974 antogs sålunda en *rekommendation nr 8/1974* till ministerrådet om att vidtaga åtgärder för att inleda ett effektivt samarbete om rusmedelsforskning.

Vid nordiska kontaktmannaorganets för narkotikafrågor möte i Köpenhamn den 27 november 1973 framlades från dansk sida ett konkret förslag om upprättande av ett nordiskt samarbetsorgan för narkotikaforskningen. En gemensam arbetsgrupp utsågs därefter med uppgift att

skyndsamt utarbeta ett detaljerat förslag till nordiskt samarbetsorgan på området. Arbetsgruppen överlämnade den 1 mars 1974 sin rapport till kontaktmannanorganet som vidarebefordrade rapporten samt ett uttalande till ministerrådet den 12 mars 1974.

Ministerrådet har beslutat upprätta ett nordiskt samarbetsorgan för drogforskning fr. o. m. den 1 januari 1975 för en försöksperiod av tre år. Organets sekretariat förläggs till Oslo. Ministerrådet har anvisat 335 000 Nkr för samarbetsorganets verksamhet under år 1975.

Samarbetsorganet skall ha till uppgift att utforma förslag till forskningspolitiska riktlinjer för nordisk drogforskning och ta eller förmedla initiativ till sådan forskning som ur samnordisk synvinkel är särskilt angelägen. Organet skall vidare ta initiativ till löpande systematiska översikter över drogforskningen och befrämja information om forskningsresultat m. m. mellan forskare samt mellan forskare och mottagare av dessa forskningsresultat. För detta ändamål kan kontaktmöten och symposier anordnas.

Samtidigt med upprättandet av samarbetsorganet för drogforskning inrättas en nordisk evalueringskommitté med uppgift dels att studera de organisatoriska och innehållsmässiga erfarenheterna av verksamheten i såväl Nordiska samarbetsorganet för drogforskning som Nordiska nämnden för alkoholforskning och därvid förutsättningslöst pröva möjligheterna till en sammanslagning av de två organen, dels att utreda på vilket sätt det nordiska samarbetet i fråga om såväl alkohol- som narkotikaforskning kan inarbetas i det nordiska samarbetet rörande samhällsforskning.

Ministerrådet avser att fortsätta behandlingen av frågan om hur det nordiska samarbetet på alkoholforskningens område skall kunna förbättras.

5. Bekämpning av narkotikamissbruk

I *rekommendation nr 8/1971* rekommenderas de nordiska regeringarna att intensifiera samarbetet för narkotikabrottslighetens bekämpande samt därvid eftersträva en likartad tillämpning av narkotikalagarna och tillgodose behovet av åtgärder av social natur i syfte att minska narkotikamissbruket.

Erfarenheter och undersökningar i de nordiska länderna tyder på att narkotikamissbruket bland ungdomen inte ökar i samma utsträckning som under tidigare år. Det har etablerats ett missbruksmönster i de enskilda länderna men inga tecken tyder på att missbruk av en viss typ narkotika i ett land överförs i samma form till ett annat nordiskt land.

Samarbetet mellan tull-, polis- och åklagarmyndigheterna i de nordiska länderna är mycket gott och erfarenheter och upplysningar utbyts i allt större utsträckning. Det råder enighet om att bekämpandet

av narkotikakriminalitet först och främst bör ske genom internationellt samarbete. Det läggs därför stor vikt vid internationella överenskommelser och kontakter på detta område.

Verksamheten på området för bekämpning av narkotikamissbruk sker inom FN, Interpol, Europarådet, Tullsamarbetsrådet i Bryssel och inom speciella arbetsgrupper i EG. De nordiska länderna samråder och håller varandra ömsesidigt informerade om den verksamhet som sker i dessa organ.

Maximistrafvet för narkotikabrott under särskilt försvårande omständigheter höjdes under 1972 till 10 år i Sverige, Norge och Finland. Den danska regeringen har framlagt förslag i folketinget om en motsvarande förhöjning av maximistrafvet i Danmark.

När det gäller statistik på narkotikakriminalitetens område kan nämnas att man vid det andra nordiska forskningssymposium som avhölls i Finland 1973 beslöt rekommendera att en nordisk arbetsgrupp skulle tillsättas för att behandla frågan om hur man skall komma fram till möjligast enhetliga statistik rörande drogbrottslighet samt att arbetsgruppen borde knytas till det arbete som utförts av nordiska utskottet för kriminalstatistik. Denna och övriga rekommendationer från symposiet prövas för närvarande av vederbörande nationella och nordiska organ.

Det nordiska kontaktmannaorganet för narkotikafrågor har under året haft regelbundna möten bl. a. för orientering om utvecklingen av narkotikamissbruket i de enskilda länderna samt om genomförda och planerade åtgärder.

Ratifikation av ett antal internationella överenskommelser är för närvarande aktuell. Mot denna bakgrund och under beaktande av det väl fungerande samarbetet mellan tull-, polis- och åklagarmyndigheterna anser ministerrådet att syftet med *rekommendation nr 8/1971* har tillgodosetts, varför några ytterligare åtgärder i anledning av rekommendationen inte är aktuella.

I *rekommendation nr 32/1973* uppmanas ministerrådet att skyndsamt vidtaga åtgärder för en organiserad samverkan kring utvärdering av förekommande behandlingsmetoder för narkomaner i de nordiska länderna.

I detta sammanhang kan nämnas att det för närvarande planläggs ett nordiskt forskningssymposium i Norge i maj 1975 där behandlingsmetoder m. m. vid olika typer av institutioner skall diskuteras. Symposiet är det tredje av fyra nordiska symposier om narkotikaproblem.

Ett praktiskt nordiskt samarbete sker vid den nordiska socialrådgivningstjänsten i Köpenhamn, där Sverige och Norge har två och Finland en medarbetare i uppsökande verksamhet bland unga narkotikamissbrukare. Genom fackliga diskussioner och gemensam facklig vägledning samt praktiskt samarbete är rådgivningstjänsten inte bara en anordning

till klienternas hjälp utan en institution som besöks av socialarbetare från alla nordiska länder och som representerar en levande miljö där användningen av olika behandlingsmetoder blir en del av det dagliga arbetet.

Vad forskningssamarbetet på narkotikaområdet beträffar hänvisas till avsnitt 4. Drogforskningssamarbete.

6. Samarbete på handikappvårdens område

Det nordiska samarbetet på handikappvårdens område har under 1973 och 1974 varit föremål för överväganden inom socialpolitiska kommittén, bl. a. mot bakgrund av Nordiska rådets *rekommendation nr 8/1973* angående en utvidgad forskning på handikappvårdens område. Kommittén beslöt i april 1973 att uppdraga åt handikappinstitutet, Stockholm, att efter överläggningar med de nordiska organen för social forskning framlägga ett förslag till åtgärder i anledning av rekommendationen.

Vid kommitténs möte i april 1974 överlämnade handikappinstitutet sin rapport till kommittén med förslag till utvidgad och samordnad nordisk forskning inom handikappvårdens område. Institutets bidrag har bearbetats inom ministerrådets sekretariat och därefter remissbehandlats.

Under året har verksamheten i den av socialpolitiska kommittén tillsatta arbetsgruppen rörande tekniska hjälpmedel för handikappade fortsatt efter i huvudsak tidigare bedrivna linjer. Arbetsgruppen har bl. a. behandlat frågor om samnordisk utbildning av små specialiserade personalgrupper, nordiska symposier rörande hjälpmedelsförsörjning för vissa handikappgrupper, arbetsfördelning i förbindelse med provning av tekniska hjälpmedel osv.

7. Samarbete på transplantationsområdet

Sedan fem år tillbaka sker ett nordiskt samarbete på njurtransplantationens område inom ramen för ett projekt kallat Scandiatransplant. Samarbetsprojektet startades av en av de nordiska ländernas hälsodirektörer år 1968 tillsatt expertkommitté rörande njurtransplantationsarbete. Målsättningen för kommittén är att verka för att vid behandlingen av de kroniskt njursjuka i Norden ge alla lämpliga mottagare en möjlighet till njurtransplantation.

Kommittén har regelbundet haft möten under de senaste åren och arbetar för att åstadkomma bättre förutsättningar för njurtransplantationsarbetet. Den nordiska kommittén har även ägnat sig åt en rad andra problem på transplantationsområdet. Scandiatransplantprojektet, som hittills utgjort kommitténs huvuduppgift, innebär en registrering av alla njursjuka i respektive land och ett gemensamt utnyttjande av njurar

från avlidna personer. Hittills har närmare 2 000 njurtransplantationer utförts inom ramen för samarbetet. Norden torde nu kunna betraktas som den ledande regionen i världen på detta område.

Nordiska rådet har i en *rekommendation nr 9/1973* rekommenderat de nordiska regeringarna att vidtaga erforderliga åtgärder för att skapa förutsättningar för ett permanent nordiskt samarbete på njurtransplantationsområdet. Genom sistnämnda rekommendation har rådet bl. a. önskat verka för att det existerande samarbetet tillförsäkras en fast ekonomisk grundval. Ministerrådet har beslutat anvisa 123 000 Nkr. för Scandiatransplants verksamhet under 1975. Medlen avser bl. a. sekreterar- och programmeringshjälp vid Århus universitets EDB-center, där all verksamhet vid Scandiatransplant registreras och databehandlas, samt ett tvådagars s. k. nordiskt transplantationsmöte.

8. Medicinalstatistiskt samarbete

Det nordiska medicinalstatistiska samarbetet föregår inom NOMESKO. Nordiska medicinalstatistiska kommittén, vilken fungerat sedan 1967. Kommittén har till uppgift att samordna nordisk medicinalstatistik. Kommittén består av representanter för de centrala medicinal- och statistikmyndigheterna i de nordiska länderna. Kommittén håller årligen ett plenarmöte vid vilket förslag till åtgärder och rekommendationer beslutas. Mellan plenarmötena sammanträder ordförandena i de nationella NOMESKO-delegationerna någon gång om året för att närmare planera kommitténs arbete. Utredningsarbetet utförs sedan genom särskilda arbetsgrupper. Varje medlemsland leder i princip en arbetsgrupp. Vid valet av ämnen och koordinerande land försöker man så långt som möjligt att utnyttja de nationella erfarenheterna inom hälso- och sjukvårdsstatistiken.

För närvarande ansvarar Danmark för en arbetsgrupp med ämnet individbaserad patientstatistik, Finland för en arbetsgrupp om databanker och informationssystem och Sverige för en arbetsgrupp för revision av klassifikationer och för definitioner. En norsk arbetsgrupp har i princip avslutat sitt uppdrag genom att lägga fram ett förslag till en enhetlig nordisk medicinsk födelseregistrering. En första nordisk redovisning av resultat från denna registrering förbereds nu. En ny norsk arbetsgrupp för översyn av publiceringen av viss medicinalstatistik planeras. På grundval av en ansökan från NOMESKO har ministerrådet anvisat 151 000 Nkr för år 1975 för ett samnordiskt projekt rörande bättre metoder för att mäta manifesterade och icke tillfredsställda behov, effektiviteten av vidtagna åtgärder m. m. inom vårdsektorn. Projektet som skall förläggas till och administreras av Island och genomförs i samråd med NOMESKO beräknas omspanna tre år.

9. Informationssamarbete och konferenser

Arbetet pågår med en ny utgåva av boken "Nordiska statsborgares sociala rättigheter". Medel för tryckning av boken m. m. anvisas delvis över ministerrådets budget. För år 1975 har beviljats 10 000 Nkr.

Nordiska socialpolitiska kommittén anordnade den 26—29 augusti 1974 i Skövde en konferens om samordnad verksamhet inom hälso- och socialvård. På konferensen behandlades ämnen sammanhängande med de allmänna strävanden mot integration och samverkan samt frågor rörande uppbyggnad och organisation av social service och omsorg i glesbygder och tätorter.

10. Nordiska hälsovårdshögskolan

I *rekommendation nr 28/1970* rekommenderar Nordiska rådet regeringarna i de nordiska länderna att undersöka möjligheterna för en utbyggnad av hälsovårdshögskolan till en institution också för forskning inom högskolans ämnesområden med bl. a. fast anställd personal. År 1973 framlade skolans styrelse ett förslag till omläggning och utbyggnad av den nuvarande verksamheten vid högskolan med resurser för forskning, benämnt "Nordiska hälsovårdshögskolan. Mål och riktlinjer för dess fortsatta verksamhet". För att behandla synpunkter som framkommit inom högskolans styrelse och vid remissbehandlingen tillsattes under våren 1974 en gemensam nordisk arbetsgrupp med uppgift att lägga fram förslag till en utbyggnad av skolan. Arbetsgruppen väntas slutföra sitt arbete under 1975.

Frågan om nordiska hälsovårdshögskolans framtid behandlades av de nordiska hälsodirektörerna vid ett möte i augusti 1974 i Island. Hälsodirektörerna enades om ett uttalande i vilket bl. a. underströks att en snabb och positiv lösning av frågan borde eftersträvas. Den sittande arbetsgruppen borde ange sådana riktlinjer för undervisningen och den vetenskapliga verksamheten att man samlar och tillvaratar erfarenheter och forskningsresultat från de olika nordiska länderna och bearbetar problem, vars lösning kan ligga till grund för tillämpning i praktiskt arbete inom hela hälso- och sjukvårdsfältet i de enskilda länderna. Högskolans verksamhetsnivå borde i princip motsvara den som finns vid existerande Public Health Schools i länder med längre tradition i specialutbildning av hälsovårdspersonal.

Frågan om hälsovårdshögskolans framtida finansiering diskuterades vid socialpolitiska kommitténs möte i Oslo den 23—24 september 1974. Kommittén beslöt utreda frågan vidare.

I *rekommendation nr 3/1970* från Nordiska rådet har föreslagits att regeringarna i de nordiska länderna skall vidtaga åtgärder för att mot bakgrund av de i betänkandet om nordisk utbildning av sjukhusadministratörer (*NU 1965: 6*) framlagda förslagen och av erfarenheterna

av försöksverksamheten vid nordiska hälsovårdshögskolan få till stånd en permanent nordisk vidareutbildning av sjukhusadministratörer vid nämnda högskola.

Kurser i sjukhusadministration har anordnats vid hälsovårdshögskolan sedan budgetåret 1967/68. Kurstiden som från början var en månad förlängdes fr. o. m. budgetåret 1970/71 till två månader. Det förut nämnda utredningsförslaget om högskolans framtida verksamhet behandlar även utbildningen av sjukhusadministratörer. Frågan kommer också att tas upp av den nu tillsatta arbetsgruppen.

I *rekommendation nr 19/1967* antagen av Nordiska rådet år 1967 uppmanades regeringarna i de nordiska länderna att undersöka förutsättningarna för en samnordisk högre utbildning av sjuksköterskor. En arbetsgrupp tillsattes för att utreda frågan. Arbetsgruppen har i maj 1973 överlämnat ett förslag i ämnet, benämnt "Høyere utdanning av sykepleiere" och förordat, att en sådan utbildning knyts till nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg. Den under våren 1974 tillsatta nordiska arbetsgruppen med uppgift att lägga fram förslag till en utbyggnad av hälsovårdshögskolan kommer att överväga möjligheterna att förlägga högre utbildning av sjuksköterskor till högskolan.

11. ILO-samarbete

Ministerrådet har anvisat 114 000 Nkr för år 1975 för ett utredningsarbete om vissa ILO-konventioner (ILO — Internationella arbetsorganisationen).

Det speciella skydd som vissa ILO-konventioner ger kvinnorna kan enligt nordisk uppfattning leda till en diskriminering av kvinnan på arbetsmarknaden. Avsikten är att utredningen skall göra en inventering av samtliga sådana ILO-konventioner. Den skall vidare redovisa den nordiska synen i dessa frågor.

Utredningen skall presenteras internationellt vid ILO:s huvudkonferens, den internationella arbetskonferensen, i juni 1975. Projektet bör ses som ett led i de nordiska ländernas markering av det internationella kvinnoåret 1975.

Kapitel V

Samarbete i arbetsmarknadsfrågor

1. Inledning

1.1 Överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad

Överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige trädde i kraft den 1 juli 1954. I 20 års tid har de nordiska länderna således utgjort en enhetlig arbetsmarknad.

Överenskommelsen innebär bl. a. att kravet på arbetstillstånd avskaffats för nordiska medborgare som söker arbete i annat nordiskt land. Detta har möjliggjort en flyttning av i runt tal 880 000 personer över de nordiska gränserna, varav majoriteten till Sverige. Flyttningsströmmarna under 1951—1973 redovisas närmare i nedanstående tabell.

Tabell 1. Den internordiska migrationsrörelsen åren 1951—1973¹

Från	Till				Summa
	Danmark	Finland	Norge	Sverige	
Danmark		5 900 ²	75 000	75 300	156 200
Finland	9 400 ²		6 000 ²	329 800	345 200
Norge	77 400	4 600 ²		54 200	136 200
Sverige	61 800	139 100	42 400		243 300
Summa	148 600	149 600	123 400	459 300	880 900

¹ Tabellen avser flyttning enligt land och ej enligt medborgarskap. Speciellt flyttningen från Sverige gäller främst återflyttning av tidigare invandrade nordbor.

² 1956—1973.

³ 1951—1972.

Statistiken över flyttningsrörelsen i Norden var länge bristfällig. I Finland registrerades flyttningar till och från de nordiska länderna inte alls åren 1954—1969 och i Norge först sedan år 1958. Uppgifterna om migrationen mellan Danmark och Sverige samt mellan Danmark och Norge skilde sig påtagligt från varandra i respektive länders statistik. År 1969 trädde en överenskommelse om gemensamt nordiskt flyttningsbetyg i kraft och därmed skapades ett enhetligt statistik- och uppföljningssystem rörande migrationsrörelser.

1.2 Kompletterande åtgärder och överenskommelser

En flyttning över gränserna av ett så stort antal människor har ställt speciella krav på samarbetet mellan de nordiska arbetsmarknadsmyndigheterna. Flyttningsrörelsen har också nödvändiggjort kompletterande

åtgärder och överenskommelser i syfte att dels trygga individens ställning och sociala rättigheter i samband med flyttning, dels möjliggöra en effektiv översyn och smidig tillämpning av den gemensamma arbetsmarknaden.

Av överenskommelser med direkt anknytning till den gemensamma nordiska arbetsmarknaden kan nämnas den nordiska konventionen om social trygghet av 1955 som sedermera ändrats fyra gånger och f. n. är föremål för en ny revidering samt den s. k. Feviköverenskommelsen om arbetslöshetsförsäkringar av 1959 som också är under revidering. År 1955 upprättades enligt arbetsmarknadsöverenskommelsens bestämmelser riktlinjer för det nordiska arbetsförmedlingssamarbetet. Dessa reviderades 1973.

Frågan om nordisk kommunal rösträtt och valbarhet (*rek. 30/1973*) samt utredningen om möjligheterna för dess genomförande har vidare direkt anknytning till den gemensamma nordiska arbetsmarknaden.

Även en del bilaterala och nationella åtgärder har vidtagits för att råda bot på vissa problem som uppstått i samband med den gemensamma nordiska arbetsmarknaden. År 1973 undertecknades ett avtalsprotokoll mellan de svenska och finska arbetsmarknadsmyndigheterna och arbetsmarknadens parter. Syftet med avtalsprotokollet är att flyttningsrörelsen i största möjliga utsträckning skall kanaliseras via den offentliga arbetsförmedlingen, något som förutsattes redan i arbetsmarknadsöverenskommelsen.

På nationell nivå har olika anpassningsåtgärder i form av språkutbildning m. m. vidtagits. Dessa åtgärder och nya förslag rörande invandrarpolitiken i de nordiska länderna redovisas närmare bl. a. i svenska invandrarutredningens betänkanden (SOU 1971: 51, 1972: 83 och 1974: 69), i norska stortingsmeldingen nr 39/1973—1974 om invandringpolitiken samt i finska migratdelegationens betänkanden (komiteanmietintö 1972: B 119; 1974: 64).

1.3 Program för nordiskt samarbete på arbetsmarknadsområdet

Ministerrådet anser att de vinningar som åstadkommits genom ovan nämnda avtal bör värnas. Avtalen måste emellertid samtidigt kontinuerligt övervakas och vid behov byggas ut för att göra deras funktion snidigare och för att förhindra att oönskade effekter uppstår. Under de tjugo år som gått sedan arbetsmarknadsöverenskommelsen tillkom har markanta förändringar ägt rum på arbetsmarknaden i de nordiska länderna.

Betydande erfarenheter har vunnits av hur den gemensamma arbetsmarknaden påverkar och påverkas av den ekonomiska och sociala utvecklingen i de enskilda länderna samt hur den inverkar på individers materiella och intellektuella välmåga.

Mot denna bakgrund har ministerrådet beslutat att ett program skall

utarbetas för det fortsatta samarbetet på arbetsmarknadspolitikens område. Ett förslag till program utarbetas för närvarande inom Nordiska arbetsmarknadsutskottet (NAUT). Programmet skall innehålla målsättningar och samarbetsprojekt på såväl kort som medellång och lång sikt. Programmet skall vara flexibelt och kunna förnyas alltefter nya samarbetsbehov uppstår. Ministerrådet avser att presentera programmet i samband med Nordiska rådets 23:e session i Reykjavík 1975.

1.4 Överenskommelser om gemensam nordisk arbetsmarknad på olika specialområden

1954 års överenskommelse garanterar medborgarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige i princip samma rättigheter som det egna landets medborgare i fråga om sysselsättning i annat nordiskt land. Överenskommelsen utgör emellertid inget hinder för att det inom vissa yrken fortfarande finns nationella bestämmelser som medför att utövandet av ifrågavarande yrke i praktiken är förbehållet det egna landets medborgare. Detta gäller speciellt en rad intellektuellt betonade yrken där det finns kompetensföreskrifter av nationellt begränsande art, eller där kompetenskraven skiljer sig mellan länderna. Lärare, bibliotekarier, arkitekter, veterinärer och psykologer kan nämnas som exempel. För vissa yrken finns dessutom speciella auktorisationsordningar i de nordiska länderna.

Flera rekommendationer har under årens lopp antagits av Nordiska rådet för att avlägsna hindren för en nordisk arbetsmarknad också inom ovannämnda områden. Många av dessa har resulterat i nordiska överenskommelser, andra har delvis genomförts via nationella lagstiftningsåtgärder. Följande överenskommelser har ingåtts: Gemensam nordisk arbetsmarknad för läkare 1965, för tandläkare 1966, för farmaceuter 1966 och för sjuksköterskor 1968. För närvarande är bl. a. rådsrekommendationer rörande arkitekters (*rek. 5/1965*), specialistläkares (*rek. 21/1966*) och optikers (*rek. 2 och 3/1973*) nordiska arbetsmarknad under utredning. (Se separata meddelanden härom.)

2. Utvecklingen på arbetsmarknaden i de nordiska länderna

2.1 Den allmänna utvecklingen av sysselsättningen

Utvecklingen på arbetsmarknaden har under 1974 gått i något skilda riktningar i de nordiska länderna. Norge har bl. a. på grund av de tilltagande oljeaktiviteterna sedan hösten 1973 haft en mycket hög efterfrågan på arbetskraft. I Finland och Sverige har sysselsättningsutvecklingen varit gynnsam trots en allmän internationell ekonomisk avmattning och något pessimistiska utsikter. Speciellt i Finland har efterfrågan på arbetskraft varit livlig; kronisk brist på arbetskraft noteras på många områden. Även Island har haft en mycket hög sysselsättningsnivå under

1973 och 1974. I Danmark däremot har utvecklingen varit problematisk under 1974 med bl. a. en stigande arbetslöshet på många områden.

2.2. Den utländska arbetskraften och migrationsrörelserna

Under i stort sett hela efterkrigstiden har Sverige noterat ett invandringsöverskott på utländsk arbetskraft. Huvuddelen av de internordiska flyttningsrörelserna riktade sig mot Sverige och samma förhållande gäller den arbetskraft som flyttade till Norden från andra länder. I början av 1970-talet vände dock flyttningsrörelserna, speciellt de internordiska. Sverige blev för en tid ett nettoutvandringsland och såväl Finland som Norge och Danmark har haft invandringsöverskott från Sverige. De internordiska flyttningsströmmarna 1971—1973 redovisas i tabell 2.

Tabell 2. Den internordiska migrationsrörelsen 1971—1973

Från Danmark till Sverige	Från Sverige till Danmark	Netto till
1971 2 400	3 400	1 000 D
1972 2 100	3 100	1 000 D
1973 2 400	3 400	1 000 D
Från Danmark till Norge	Från Norge till Danmark	
1971 2 600	2 600	0 D
1972 2 300	2 600	200 D
1973 2 300	2 800	500 D
Från Danmark till Finland	Från Finland till Danmark	
1971 800	800	0 D
1972 500	700	200 D
1973
Från Norge till Sverige	Från Sverige till Norge	
1971 2 300	3 000	700 N
1972 2 000	3 200	1 200 N
1973 2 300	2 700	400 N
Från Norge till Finland	Från Finland till Norge	
1971 300	500	200 N
1972 400	600	200 N
1973 500	500	—
Från Finland till Sverige	Från Sverige till Finland	
1971 16 600	18 700	2 100 F
1972 10 300	17 600	7 300 F
1973 9 000	15 900	6 900 F

Under 1974 har en drastisk förändring skett i de europeiska flyttningsströmmarna av utländsk arbetskraft. Olika europeiska länder har börjat inta en mer restriktiv hållning gentemot invandringen. Såväl inom utvandrarnas antal har sjunkit kraftigt.

Under 1974 har vissa ändringar också i den internordiska flyttningsrörelsen kunnat skönjas. Under senare hälften av 1974 har flyttningsrörelsen mellan Finland och Sverige, vilken alltid utgjort huvudinslaget i de nordiska migrationsrörelserna, åter ändrats till ett underskott för Finlands del. En så omfattande utflyttning som ägde rum i slutet av 1960-talet anses dock inte trolig. På grund av svårigheterna på den danska arbetsmarknaden har även en flyttning av dansk arbetskraft till södra Sverige kunnat noteras. De norska oljeaktiviteterna samt den stora efterfrågan på arbetskraft har dessutom påtagligt ökat den norska arbetsmarknadens attraktivitet bland danska, finska och svenska arbetstagare.

De tidigare redovisade flyttningsströmningarna har lett till att antalet utländska medborgare i de nordiska länderna är relativt olika (se tabell 3).

Tabell 3. Utländska medborgare bosatta i de nordiska länderna

	Sammanlagt	% av befolkningen	Därav nordbor
Danmark (3.4.74)	93 800	1,9	22 500
Finland (1.1.73)	7 400	0,2	2 000
Island (1.12.73)	5 100	2,4	2 800
Norge (1.8.74)	64 200	1,6	25 300
Sverige (1.1.74)	397 500	4,9	244 000

3. Den organisatoriska utvecklingen av det arbetsmarknadspolitiska samarbetet

Enligt 1954 års arbetsmarknadsöverenskommelse tillsattes en kommission som sedermera fick namnet Nordiska arbetsmarknadsutskottet (NAUT) med uppgift bl. a. att svara för tillämpningen av överenskommelsen och omhänderha samarbetet mellan de nordiska ländernas arbetsmarknadsmyndigheter. NAUT är sammansatt av arbetsmarknadsdepartementens/ministeriernas och ämbetsverkens högsta tjänstemän i Danmark, Finland, Norge och Sverige, två från varje land.

Sedan 1966 har även de nordiska arbetsministrarna haft separata årliga sammanträden, medan arbetsmarknadsfrågor tidigare dryftades vid nordiska socialministermöten och senare vid de gemensamma nordiska arbets- och socialministermötena. I dessa har också Island deltagit. Tillsatta av arbetsministrarna är Nordkalottkommittén samt det regionalpolitiska forskningsorganet NordREFO. Samarbete har även förekommit på ett bilateralt plan, speciellt mellan Finland och Sverige i form av gemensamma arbetsgrupper och utbyte av arbetsförmedlingstjänstemän.

Upprättandet av Nordiska ministerrådet och dess organ aktualiserade

frågan om NAUT:s arbetsformer och dess ställning inom det nordiska samarbetet samt dess förhållande till ministerrådet. I november 1973 beslöt NAUT föreslå ministerrådet att utskottet utöver de uppgifter som åvilar det enligt 1954 års överenskommelse framöver också skulle fungera som en ämbetsmannakommitté för arbetsmarknads- och sysselsättningsfrågor under ministerrådet. Ministerrådet (arbetsministrarna) fattade beslut härom den 8 februari 1974 och fastställde samtidigt ny arbetsordning för NAUT. Dessa beslut har inneburit en del organisatoriska förändringar i NAUT:s arbete. Island har fått möjlighet att delta i NAUT:s arbete då utskottet sammanträder som en ämbetsmannakommitté under ministerrådet. NAUT:s sekretariatsfunktioner omhänderhas av ministerrådets sekretariat och sekretariatets tjänster kan också anlitas av NAUT:s underutskott. Dessutom har NAUT blivit ett budgetberedande organ för ministerrådet på arbetsmarknadsområdet. Det bör påpekas att NAUT:s nya uppgifter i egenskap av ministerrådets ämbetsmannakommitté ej innebär någon förändring i de uppgifter som NAUT har enligt 1954 års överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad.

En väsentlig del av NAUT:s arbete föregår eller bereds i underutskott och arbetsgrupper. Under 1974 har underutskott och arbetsgrupper m. m. varit verksamma på följande områden: yrkesvägledning, yrkesinriktad rehabilitering, arbetslöshetsförsäkring, utomnordisk arbetskraft, arbetsmarknadsstatistik och forskning, vidareutbildning av tjänstemän, arbetsförmedling samt arbetsmarknadsinformation.

4. Samarbete inom olika fackområden

4.1 Arbetsförmedlingssamarbete

Vid sitt möte i Moss i november 1973 fastställde NAUT nya riktlinjer för det nordiska arbetsförmedlingssamarbetet. Riktlinjerna ersatte de riktlinjer som enligt bestämmelserna i 1954 års överenskommelse fastställdes i mars 1955. Samtidigt med antagandet av de nya riktlinjerna tillsatte NAUT en arbetsgrupp som fick i uppdrag att värdera erfarenheterna av det svensk-finska avtalsprotokollet av 1973 om arbetskraftens kanalisering genom den offentliga arbetsförmedlingen samt att utarbeta förslag till vidareutveckling av riktlinjerna. Arbetsgruppen skulle också värdera önskvärdheten att ajourföra själva 1954 års överenskommelse.

På basis av arbetsgruppens rapport konstaterade NAUT i september 1974 att varken erfarenheterna av det svensk-finska avtalsprotokollet eller av 1973 års riktlinjer ännu är tillräckliga för att motivera en revidering av riktlinjerna i detta skede. Vad gäller 1954 års överenskommelse har vissa bristfälligheter påvisats som gör att det i vissa fall kan vara motiverat att komplettera överenskommelsen med särskilda avtal

eller överenskommelser. Någon grundlig revidering av själva 1954 års överenskommelse ansågs ej nödvändig i detta skede. Den ovannämnda utredningen kunde dock tjäna som underlag för ett eventuellt senare revideringsarbete. Ovannämnda synpunkter redovisades för nordiska ministerrådet (arbetsministrarna) vid dess möte i Stockholm i oktober 1974. Ministerrådet var därvid enigt i NAUT:s slutsatser rörande såväl arbetsförmedlingens riktlinjer som 1954 års överenskommelse.

Enligt det finsk-svenska avtalsprotokollet av 1973 om den flyttande arbetskraftens kanalisering via arbetsförmedlingen har även en rad bilaterala åtgärder vidtagits för att förstärka dessa länders arbetsförmedlingssamarbete. Bl. a. har arbetsförmedlingens personal och informationsverksamhet utökats betydligt. T. ex. i Finland har 30 arbetsplacementskonsulenter anställts med specialuppgiften att omhändera internordisk arbetsförmedling. Utbytet av tvåspråkiga arbetsförmedlare mellan Sverige och Finland, vilket inleddes redan år 1971, har fortsatt och arbetsförmedlingarnas samarbete även i övrigt effektiviserats. De problem som sammanhänger med förverkligandet av avtalet har behandlats i en finsk-svensk arbetsgrupp där alla parter är företrädde.

Arbetsgruppen har kunnat notera en viss ökning av andelen flyttande arbetskraft som kanaliserats via antingen den finska eller svenska arbetsförmedlingen. Männen anlitar arbetsförmedlingen i klart större utsträckning än kvinnorna. Detta synes bero på att de gifta kvinnorna i stor utsträckning söker anställning först efter att de flyttat till det andra landet där mannen tidigare skaffat sig en arbetsplats.

Även om det ansetts för tidigt att fastställa det svensk-finska avtalsprotokollets betydelse har erfarenheterna visat att resultaten gått i rätt riktning. Samtliga avtalsparter är positivt inställda till det samarbete som etablerats genom avtalet.

4.2 Yrkesvägledningssamarbete

Yrkesvägledningen har en viktig funktion att fylla i dagens arbetsmarknadspolitik. Felinvesteringar i utbildning eller kortsiktiga arbetsval kan undvikas om den sökande i tid får en realistisk uppfattning om aktuella och väntade arbetsmarknadsförhållanden. En väl fungerande yrkesvägledning kan bl. a. motverka sådana begränsningar i utbildnings- och yrkesvalet som orsakas av sociala, geografiska och ekonomiska förhållanden, könsrolls föreställningar och andra hämmande faktorer. Det nordiska samarbetet på yrkesvägledningens område inriktas på att utväxla information, dryfta erfarenheter och initiera en vidareutveckling kring nämnda problemställningar.

Myndigheternas nordiska samarbete rörande yrkesvägledning har under 1974 väsentligen ägt rum i NAUT:s underutskott för yrkesvägledning. Underutskottet har speciellt inriktat sig på en kartläggning av arbetsuppgifter, ansvarsområde, samarbetsplaner med organ på angrän-

sande områden samt konkreta samarbetsprojekt. Underutskottet har också företagit en genomgång av de frågor som förnärvarande behandlas i ILO:s regi och berör underutskottets ansvarsområde.

Vad gäller vidareutbildning av yrkesvägledningstjänstemän på nordiskt plan, vilket bl. a. rekommenderats av Nordiska rådet (*rek. 29/1969*), har ett generellt system för gemensam nordisk fortbildning av personal inom arbetsmarknadsmyndigheterna genom årliga seminarier upprättats genom NAUT:s beslut i slutet av 1973 (se punkt 4.5 nedan). Ministerrådet anser att även frågan om gemensam nordisk vidareutbildning av yrkesvägledningpersonal, vilken åsyftas i rekommendationen, därmed fått sin lösning.

Den generella frågan om en framtida organisation av det nordiska samarbetet på yrkesvägledningens, arbetsförmedlingens och arbetsvårdens område utreds för närvarande i NAUT:s regi.

4.3 Arbetsvård, yrkesinriktad rehabilitering

Underutskottet för yrkesinriktad rehabilitering tillsattes av NAUT år 1972. I sitt arbete har underutskottet bl. a. koncentrerat sig på ett erfarenhetsutbyte rörande marginella arbetstagargruppers problem. En nordisk översikt över forskningssituationen på arbetsvårdsområdet har sammanställts. Dessutom har upplysningar från medlemsländerna insamlats om formella kompetens- och erfarenhetskrav vid anställning av tjänstemän för yrkesinriktad rehabilitering samt om den utbildning som arbetsmarknadsmyndigheterna själva genomför på detta område.

Underutskottet har svarat för den fackliga planeringen och genomförandet av det seminarium om arbetets anpassning till individen som i oktober 1974 arrangerades i Otta, Norge. Vid seminariet diskuterades utslagningen på arbetsmarknaden och de övriga svårigheter för marginella arbetstagargrupper, som uppstår i dagens konkurrensbetonade ekonomi med ökande produktionstakt och ökade omställningskrav på arbetstagarerna. Seminariet sökte klarlägga och belysa möjligheterna för att skapa attraktivt arbete och hälsovänlig arbetsmiljö samt olika metoder för att anpassa arbetet till individens egenskaper och behov. Seminariet sökte också konkretisera målsättningarna och metoderna för arbetsmarknadsorganens medverkan på detta område. En rapport om seminariets innehåll och huvudkonklusioner kommer att publiceras i början av 1975.

4.4 Arbetsmarknadsstatistik och forskning

Underutskottet för arbetsmarknadsstatistik och -forskning bildades vid NAUT:s möte i Moss i november 1973 genom sammanslagning av underutskotten för forskning samt för statistik och prognoser. Underutskottet har vid sina möten orienterats om arbetsmarknadsforskningen i medlemsländerna. Vidare har underutskottet diskuterat forskning rö-

rande de äldres problem i arbetslivet. Kontakter har dessutom etablerats mellan underutskottet och de nordiska chefsstatistikernas utskott för befolknings- och arbetsmarknadsstatistik.

Jämförelser mellan de nordiska ländernas arbetsmarknadssituation försvåras av att de arbetsmarknadsstatistiska metoderna är olikartade. Ett första steg mot bättre jämförbarhet är att öka likheterna i de nordiska ländernas arbetskraftundersökningar. NAUT har anmodat underutskottet att i detta syfte se närmare på arbetsmarknadsstatistiken i de nordiska länderna. Ministerrådet har beslutat verkställa en jämförande studie av arbetsmarknadsstatistiken i de nordiska länderna. Utredningen väntas vara slutförd under första halvåret 1975. Ovannämnda problem har också aktualiserats av NAUT vid de nordiska chefsstatistikernas seminarium om arbetsmarknadsstatistik i Hyvinge, Finland i november 1974.

Med tanke på den avsevärda betydelse som en flyttning över gränserna av arbetskraft och kapital har på de berörda ländernas ekonomiska och sociala utveckling har ministerrådet efter hemställan från NAUT också beslutat att under 1975 verkställa en jämförande förstudie av arbetskraftens och kapitalets rörlighet i Norden. Behovet av en grundlig utredning av ifrågasvarande problemkomplex kommer att värderas under hösten 1975 på basis av de resultat som man kommit fram till vid förstudien.

4.5 Vidareutbildning av tjänstemän

Utbildningsfrågorna tilldelas hög prioritet i allt nordiskt samarbete som berör olika fackliga tjänstemannagrupper inom arbetsmarknadsorganen. Vid sitt möte i Moss 1973 beslöt NAUT tillsätta ett permanent underutskott för vidareutbildning. Detta underutskott skall bl. a. svara för projekteringen av årliga nordiska ämnesseminarier. Seminarierna bör behandla ämnen som är centrala inom de nordiska ländernas arbetsmarknadsorgan och följaktligen komma så vida tjänstemannakretsar som möjligt tillgodo. 1975 års seminarium skall äga rum i Sverige och behandla arbetsförmedlingens metodik. Då seminarierna har ett utpräglat utbildningssyfte och huvudsakligen riktar sig till arbetsmarknadsorganens fältpersonal, vars kontakter med övriga nordiska språk ofta är ringa, blir övervinnandet av språkproblemet ett viktigt medel för att effektivisera seminariearbetet. Simultantolkning har därför införts på prov vid seminariet 1974 i Otta och skall även prövas vid 1975 års seminarium.

4.6 Harmonisering av de nordiska ländernas arbetslöshetsförsäkringar

I enlighet med konventionen om social trygghet av 1955 undertecknades i september 1959 en överenskommelse mellan de nordiska länderna om tillgodoräknande av kontingent- och arbetsperioder för arbetslöshetsförsäkrade som flyttar mellan länderna — den s. k. Fevik-

överenskommelsen. Överenskommelsen trädde i kraft den 1 januari 1961.

Vid ett nordiskt möte i Lysebu i Norge 1971 dryftades en revidering av Feviköverenskommelsen. Ärendet hänvisades senare till NAUT:s underutskott för harmonisering av de nordiska ländernas arbetslöshetsförsäkringar. Det har rått enighet om att en eventuell revidering skulle ta sin utgångspunkt i de inom EG gällande sociala trygghetsanordningarna i denna speciella fråga. Efter Danmarks inträde i EG har det således ansetts vara ändamålsenligt att ta hänsyn till Romtraktatens lika-behandlingsprincip och de inom EG gällande reglerna för arbetslöshetsförsäkringar. Mot denna bakgrund har ett danskt utkast till ny nordisk överenskommelse om arbetslöshetsförsäkringar behandlats i utskottet. Behandlingen väntas vara avslutad under första halvåret 1975.

4.7 Informationssamarbete

Ett utvidgat system för kontinuerlig utväxling av informationer mellan de nordiska ländernas arbetsmarknadsmyndigheter etablerades av NAUT i slutet av 1973. Enligt NAUT:s beslut skall dessutom de kontakttjänstemän som har ansvaret för informationssamarbetet vid årliga möten utväxla idéer och diskutera erforderliga åtgärder för att vidareutveckla informationssamarbetet. Ett första möte i detta syfte hölls i juni 1974 i Norge.

Kontaktmännen för informationssamarbete har även ansvaret för publiceringen av de nordiska arbetsmarknadsmyndigheternas adresskatalog. Ministerrådet har anslagit medel för tryckningen av denna publikation.

4.8 Samarbete rörande beredskapsarbeten

Något formellt samarbete rörande beredskapsarbeten har ej förekommit under 1974. Vid NAUT:s årliga möten och vid övriga sammanträden mellan de nordiska ländernas arbetsmarknadsmyndigheter utbyts emellertid kontinuerligt erfarenheter i dessa frågor. Dessutom stiftar myndigheterna bekantskap med varandras föranstaltningar för beredskapsarbeten i samband med återkommande studiebesök.

4.9 Praktikantutbyte

Några officiella överenskommelser mellan de nordiska länderna rörande praktikantutbyte existerar inte för närvarande. Praktikantutbytet omfattning är i första hand beroende av mottagarlandets sysselsättnings-situation. Intresset bland ungdomen för praktikantarbete i Norden har dessutom minskat i jämförelse med intresset att praktisera i andra länder. Bl. a. av dessa orsaker har antalet praktikanter förmedlade till de nordiska länderna sjunkit under senare tid.

Praktikantplatserna har främst gällt sommararbete av två—tre må-

naders varaktighet för ungdom i 18—30 års ålder. I mindre grad har praktikantarbete upp till 18 månaders varaktighet förmedlats. Praktikanterna har arbetat i hotell- och restaurangbranschen, sjukhus, fabriker, varuhus och inom post- och bankväsendet. Ungdom under 18 år har också haft möjligheter till kortare arbete i familjer eller inom jordbruksnäringen.

Plikten att skaffa bostad åt praktikanten åligger arbetsgivaren eller den arbetsförmedling som förmedlat praktikantuppdraget. I Sverige har praktikanterna möjlighet att delta i språkundervisning, vilken för finska ungdomar finansieras med statliga medel.

4.10 Arbetsmarknadsutbildning; Nordkalottens AMU-center

Enligt en överenskommelse mellan regeringarna i Finland, Norge och Sverige inrättades ett gemensamt arbetsmarknadsutbildningscenter (AMU-center) för Nordkalotten i Övertorneå den 1 juli 1970. Institutionens syfte är att främja arbetsmarknadsutbildning särskilt inom de tre ländernas nordligaste delar. Bestämmelserna i den svenska kungörelsen (SFS 1945: 445) samt därtill anslutna föreskrifter angående yrkesutbildningskurser för arbetslösa skall i princip tillämpas vid centret. Verksamheten skall bedrivas på provbasis t. o. m. utgången av 1974. Per den 30 juni 1974 hade totalt 326 kursdeltagare genomgått utbildning vid centret.

Den bedrivna verksamheten har visat att trelandssamarbetet har gett möjlighet till ett mycket fördelaktigt val av kurs typer, som på ett värdefullt sätt kompletterar den tidigare utbildningen på Nordkalotten. Trelandssamarbetet har också möjliggjort att lediga elevplatser kunnat fördelas så att tillfälliga utbildningsbehov inom olika yrkesområden kunnat tillgodoses. Verksamhetens storlek har också möjliggjort en god kontakt mellan ledning, lärare och kursdeltagare. Kursstyrelsen har ansett att elevplatsernas antal inte bör överstiga 250.

Med hänsyn till ovannämnda positiva erfarenheter beslöt Nordkalottkommittén vid möte i slutet av 1973 att föreslå för arbetsministrarna i Finland, Norge och Sverige att AMU-centrets verksamhet blir permanent. Ett förslag till ny avtalstext har därefter utarbetats. Arbetsministrarna har för sin del godkänt förslaget, som torde ratificeras inom kort.

Samarbete på arbetsmarknadsutbildningens område förekommer även i andra sammanhang. Mellan Finland och Sverige har t. ex. en arbetsgrupp tillsatts med uppgift att framlägga förslag rörande:

a) arbetsmarknadsutbildning för finlandssvenskar vars kunskaper i finska är otillräckliga för att möjliggöra deltagande i finskspråkig utbildning i Finland

b) åtgärder till förmån för i Sverige bosatta finska medborgare som på grund av bristande kunskaper i svenska har svårigheter att delta i svensk arbetsmarknadsutbildning

c) åtgärder rörande lärare inom svensk och finsk arbetsmarknadsutbildning, speciellt utredning av förutsättningarna för ett tjänstgöringsutbyte mellan Sverige och Finland.

Arbetsgruppen har avgivit sin rapport med förslag till samarbetsåtgärder, men rapporten har ännu ej färdigbehandlats av vederbörande myndigheter.

5. Nordisk tjänstemannautbyte

Nordiskt utbyte av förvaltningstjänstemän kan utgöra ett värdefullt element i tjänstemännens vidareutbildning. Även Nordiska rådet har framhållit värdet av ett sådant utbyte i flera rekommendationer av vilka *rekommendation nr 8/1968* ännu ej slutbehandlats av rådet. NAUT har diskuterat den existerande ordningen för nordiskt tjänstemannautbyte och problem som uppstått i samband med den vid sina möten i Moss och Jyväskylä. Vid dessa diskussioner har det framkommit att den existerande ordningen ej utnyttjas tillräckligt bl. a. av finansiella skäl. NAUT beslöt därför i Moss hemställa att ministerrådet skulle tillse att tillräckliga medel ställs till förfogande och att information om utbytet sprids på ett effektivt sätt. NAUT:s vidareutbildningsutskott har dessutom fått i uppdrag att utreda möjligheterna för ett effektivare utnyttjande av den existerande ordningen.

Frågan har därefter beretts i olika sammanhang. NAUT:s vidareutbildningsutskott har inhämtat synpunkter från personalen vid arbetsmarknadsorganen på det existerande tjänstemannautbytet mellan dessa myndigheter. Utskottet skall utarbeta ett förslag till åtgärder i syfte att göra den existerande ordningen bättre känd i de olika länderna.

På basis av NAUT:s hemställan är ett förslag till en generell revidering av den nuvarande ordningen för det nordiska tjänstemannautbytet under behandling i ministerrådet. Förslaget innehåller alternativa former för finansiering av utbytet.

Även inom de statliga personalutbildningsorganen har man ansett att det nuvarande tjänstemannautbytet bör vidareutvecklas. Praktiska problem och organisatoriska samarbetsmöjligheter förknippade med detta har dryftats vid en konferens arrangerad av de nordiska ländernas statliga personalutbildningsorgan i slutet av oktober 1974 i Bolkesjö, Norge.

Vad gäller nordiskt utbyte av tjänstemän i lokalförvaltningen har man i de nordiska länderna avvaktat en avklaring av vissa danska tjänstemannagrupper framtida status i förbindelse med en föreslagen delegering av statliga uppgifter till kommunerna. Detta har nu skett genom antagandet av lagen om socialt bistånd i danska Folketinget.

6. Samarbetet mellan ministerrådet och arbetsmarknadens parter

NAUT har i september 1974 beslutat upprätta informella kontakter med arbetsmarknadens parter. Kontakterna går väsentligen ut på att arbetsmarknadens parter bereds möjlighet att avge sina synpunkter och komma med förslag om samarbetet på arbetsmarknadspolitikens område.

NAUT har vidare förordat nationella kontakter mellan myndigheterna och arbetsmarknadens parter inför behandlingen i nordiska underutskott och arbetsgrupper av frågor av gemensamt intresse. NAUT kommer dessutom att pröva eventuella önskemål från underutskott och arbetsgrupper rörande deras kontakter med arbetsmarknadens parter.

Kontakterna mellan ministerrådet och arbetsmarknadens parter redovisas närmare i kap. I.4.

Kapitel VI

Samarbete i arbetsmiljöfrågor

1. Information

Ministerrådet anser att ett tillfredsställande informationsutbyte om förhållandena på arbetsmiljöområdet i respektive land måste vara ett grundläggande inslag i det nordiska samarbetet. Genom systematisk fortlöpande orientering om planerade, pågående och genomförda åtgärder för arbetsmiljön främjas enhetlighet i synsättet i de centrala frågorna på området. Möjligheterna till samplanerade aktiviteter för två eller flera av länderna kan bevakas och tas till vara. Inom ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor sker därför ett utbyte av upplysningar om planerat och påbörjat utrednings- och lagstiftningsarbete m. m. I detta sammanhang kan även nämnas ett möte med sekretariatet för de nordiska arbetsmiljöutredningarna, vilket ägde rum i augusti 1974 i Köpenhamn. Informationsarbetet inom kommitténs verksamhetssektor kan bl. a. ses mot bakgrunden av Nordiska rådets önskemål om ett vidgat samarbete på arbetsmiljölagstiftningens område (*ytttrande 2/1974*).

Ett möte mellan de nordiska ländernas arbetsmiljöministrar skall anordnas i Oslo i maj 1975. Vid mötet avses behandlas nya linjer i arbetsmiljölagstiftningen i Norden samt utbildning i arbetsmiljöfrågor.

2. Samarbetet mellan myndigheter, institutioner och organisationer

Arbeterskyddsmyndigheterna har fått nya och krävande uppgifter på sin lott. De hittillsvarande formerna för samarbetet mellan de nordiska ländernas arbetarskyddsmyndigheter respektive arbetsmedicinska institutioner bygger till stor del på mångårig tradition. Detta har skapat en betydelsefull fasthet i samarbetet. Man har emellertid beslutat pröva om hittillsvarande nordisk samverkan varit tillfredsställande till innehåll och form med hänsyn till nya förhållanden i arbetslivet och nya ambitioner på arbetsmiljöområdet. Organisatoriska förändringar som skett på senare tid eller som planeras talar också för en översyn av samarbetet. Ämbetsmannakommittén undersöker för närvarande dessa frågor.

Ämbetsmannakommittén har under året följt pågående samnordisk arbetsmiljöverksamhet hos arbetsmarknadens partsorganisationer och i frivilliga arbetarskyddsorgan. I anslutning till ministerrådets möte i Oslo i maj 1974 hölls överläggningar bl. a. i arbetsmiljöfrågor mellan sam-

arbetsministrarna och arbetsmarknadens parter. Representanter för de nordiska arbetsmarknadsparterna kommer att inbjudas att delta i det ovannämnda arbetsmiljöministermötet i Oslo i maj 1975.

3. Samarbetet på arbetsmedicinens/yrkeshygienens område

Ett omfattande arbetsmedicinskt/yrkeshygieniskt forsknings- och utredningsarbete utgör en väsentlig förutsättning för att många arbetsmiljöproblem skall kunna lösas. Mot denna bakgrund har en permanent arbetsgrupp för dessa frågor upprättats under ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor. Med beaktande bl. a. av rapporten om nordiskt samarbete på arbetsmedicinens område (NU 7/1973) skall arbetsgruppen överväga formerna för en effektivisering av det nordiska samarbetet på området.

Arbetsgruppens huvuduppgift är att verka för ökad kontaktverksamhet mellan experter på området i de olika nordiska länderna. Arbetsgruppen skall vidare verka för att samarbetet utvecklas genom gemensamma nordiska projekt eller samnordiska forskningsteam, vilka bör knytas till redan existerande forskningsmiljöer i något av de nordiska länderna.

Arbetsgruppen har föreslagit igångsättande av tre konkreta projekt under 1975. Vid ett seminarium rörande framtida nordiskt samarbete i gränsvärdesfrågor avser man informera om det arbete som utförs i de olika nordiska länderna, att utreda möjligheterna och komma med förslag till samarbete vid bestämning och normering av hygieniska och biologiska gränsvärden.

En konferens angående nordisk samverkan om arbetsmiljö i sågverk och träindustri skall hållas, varvid man kommer att informera om pågående forsknings- och utvecklingsarbete samt diskutera lämpliga vägar att sprida resultaten härav i berörda branscher.

Slutligen kommer ett symposium om möjligheterna till samnordisk försöksverksamhet avseende stress i arbetsmiljön att hållas. Symposiet bör ses mot bakgrund av Nordiska rådets *rekommendation nr 5/1974*. Huvudsyftet är att skapa en grund för nordisk samverkan på området. Vid symposiet skall behandlas avgränsningsfrågor, olika möjligheter till förbättrad information om pågående forskningsarbete, behovet av särskilda kontaktgrupper eller samarbetsorgan samt möjligheterna till samplanering av forskningsprojekt.

Ministerrådet har beslutat anvisa sammanlagt 78 000 Nkr. för de tre projekten från ministerrådets budget för 1975.

4. Samarbetet rörande arbetarskyddsföreskrifter

Särskild uppmärksamhet har under året ägnats samarbetet rörande arbetarskyddsföreskrifter. En arbetsgrupp för dessa frågor har upprättats under ämbetsmannakommittén. Arbetsgruppen skall bl. a. överväga formerna för en effektivisering av det nordiska samarbetet rörande tillsynsmyndigheternas arbete. För ett ändamålsenligt utnyttjande av de tillgängliga resurserna är det av avgörande betydelse att arbetet med arbetarskyddsföreskrifter i Norden ses i ett större sammanhang. Detta innebär att arbetet så långt det är möjligt skall bygga på redan existerande föreskrifter eller på det arbete som utförs med arbetarskyddsföreskrifter i länder utanför Norden. I den mån detta medför en harmonisering av föreskrifterna i de nordiska länderna med motsvarande föreskrifter i EG-länderna eller andra länder bör det anses som en klar fördel även för de nordiska länder som ej är medlemmar i EG. Arbetsgruppen avser att i början av år 1975 framlägga ett förslag om det framtida nordiska samarbetet på området.

Arbetsgruppen har vidare utarbetat förslag till ett tvåårsprojekt om samnordisk dokumentation rörande arbetarskyddsföreskrifter. Huvudsyftet är att nyttiggöra utomnordiska föreskrifter för arbetsgruppens egen verksamhet, att tillrättalägga förhållandena för en harmonisering av nordiska föreskrifter med utomnordiska, att undvika igångsättandet av resurskrävande arbeten i Norden då liknande pågår utanför Norden och att generellt hålla arbetsgruppen och därigenom de nordiska arbetarskyddsmyndigheterna löpande informerade om utvecklingen i andra länder.

Ministerrådet har beslutat anvisa 67 000 Nkr. för projektets genomförande från 1975 års budget.

5. Övrigt

Ämbetsmannakommittén har vidare företagit en kartläggning av pågående arbete beträffande arbetsmiljöfrågor inom ILO, WHO, ISO, ECE, OECD, Europarådet, EG, EFTA, GATT och ISSA. Kommittén avser även att kartlägga de samrådsformer som förekommer inom Norden inför det internationella arbetsmiljöarbetet.

Kapitel VII

Miljövårdssamarbete

1. Nordisk miljöskyddskonvention

Nordiska miljöskyddskonventionen undertecknades den 19 februari 1974 av miljöministrarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Samtidigt undertecknades ett tilläggsprotokoll med vissa riktlinjer för konventionens tillämpning. Konventionens syfte och innehåll redovisades i ministerrådets berättelse till Nordiska rådets 22:a session 1974. (C 1/1974.)

Konventionen träder i kraft sex månader efter den dag då samtliga parter genomfört de konstitutionella åtgärder som krävs för konventionens ikraftträdande. Sådana åtgärder har hittills vidtagits i Danmark och Sverige och beräknas kunna vidtagas i Finland och Norge före utgången av 1974. (Rek. 4/1972.)

2. Föroreningssituationen i Östersjön, Öresund, Skagerack och Kattegatt

Föroreningssituationen i de för de nordiska länderna gemensamma vattenområdena påkallar, förutom nationella insatser, såväl bilaterala och nordiska åtgärder som ett samarbete med icke-nordiska strandstater. Nordiska rådet har aktualiserat härmed sammanhängande problem i rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns förorening och nr 21/1971 angående samverkan vid bekämpning av föroreningarna i Skagerack, Kattegatt och Öresund samt i yttrande nr 2/1974. Mot denna bakgrund lämnar ministerrådet följande redovisning av de pågående samarbetsaktiviteterna.

2.1 Konventionen om skydd av den marina miljön i Östersjön

Den 22 mars 1974 undertecknades i Helsingfors konventionen om skydd av den marina miljön i Östersjön av samtliga sju stater runt Östersjön. Konventionsområdet omfattar Östersjön, Bottniska viken och Finska viken samt Kattegatt upp till en linje mellan Skagen och Vinga.

Helsingforskonventionen är allsidig såtillvida att den reglerar — mer eller mindre ingående — alla slag av föroreningskällor, såväl luft- och landbaserade utsläpp som utsläpp från fartyg. Vidare regleras dumpning från fartyg. Konventionen innehåller t. ex. regler om samarbete för att utveckla vetenskapligt kunnande om Östersjöns föroreningssituation och lösningar på problem i detta sammanhang.

Enligt Helsingforskonventionen har staterna bl. a. åtagit sig att använda och hantera DDT och PCB på ett sådant sätt att de inte kan tillföras Östersjön. Beträffande vissa andra specificerade föroreningar, däribland en rad tungmetaller, klorerade kolväten, olja och fenol, för binder sig staterna att i varje särskilt fall pröva villkoren för utsläpp från land. Tillstånd av särskild myndighet krävs för sådana utsläpp. Dumpning från fartyg i konventionsområdet är förbjudet med undantag för dumpning av muddermassor på det egna territoriet.

Konventionens bestämmelser om föroreningar från fartyg innebär att bestämmelserna i 1973 års IMCO-konvention rörande föroreningar från fartyg kan sättas i kraft tidigare i Östersjöområdet än vad som annars skulle ha skett.

Konventionen förutses kunna byggas ut. Så kan t. ex. de olika annexen till konventionen revideras genom en relativt smidig procedur. En kommission skall övervaka tillämpningen av konventionen. Kommissionen skall till sitt förfogande ha ett sekretariat placerat i Helsingfors. Till dess konventionen trätt i kraft skall kommissionens funktion fyllas av en särskild tillfällig kommission. Denna höll ett första möte i november 1974 i Helsingfors där finansierings- och procedurfrågor behandlades och riktlinjer för det vetenskapliga samarbetet drogs upp.

Konventionen träder i kraft två månader efter det att samtliga parter har ratificerat den. Ingen av parterna har ännu ratificerat konventionen.

2.2 Bilateralt samarbete mellan Finland och Sverige rörande föroreningsförhållandena i Bottniska viken

Forsknings- och utredningsarbetet i Finland och Sverige rörande föroreningsförhållandena i Bottniska viken samordnas sedan december 1972 inom ramen för ett samarbetsavtal mellan statens naturvårdsverk i Sverige å ena sidan och havsforskningsinstitutet och vattenstyrelsen i Finland å andra sidan. En enligt avtalet upprättad kommitté (kommittén för Bottniska viken) har under året sammanträtt en gång, i Helsingfors den 15 januari 1974. Vid mötet beslöt kommittén bl. a. om forskningsprogram för 1974. I programmet ingår bl. a. gemensam monitoringverksamhet rörande hydrografiska, hydrokemiska och biologiska förhållanden samt gemensamma undersökningar av materialbalansen i Bottniska viken.

2.3 Bilateralt samarbete mellan Sverige och Sovjetunionen

I enlighet med det arbetsprogram som fastställts av den svensk-sovjetiska arbetsgruppen för miljövårdsfrågor har under år 1974 genomförts ett antal expertmöten rörande Östersjöproblemet. Dessa har stått öppna för deltagare från samtliga Östersjöstater.

Vid ett möte i juni 1974 vid Stockholms universitets marinbiologiska fältstation på Askö genomfördes praktiska jämförande fältundersök-

ningar av biologisk-kemiska standardmetoder använda i Östersjön, inklusive provtagning, preparering, analys och tolkning av dessa resultat. En utvärdering av resultaten skall genomföras vid ett möte i Riga under november 1974.

Vid ett andra expertmöte i juni 1974 i Stockholm diskuterades utvecklingen av teoretiska modeller för de fysikaliska, kemiska och biologiska processerna inom Östersjöns ekosystem. Fortsatta diskussioner rörande dessa problem skall äga rum i Tallinn under år 1975.

Ett tredje expertmöte ägde rum i september 1974 i Askö varvid behandlades arbetsmetoder m. m. vid undersökningar av små bottenlevande djur.

Den svensk-sovjetiska arbetsgruppen kommer vid sammanträde kring årsskiftet 1974/75 att ta ställning till arbetsprogrammet för kalenderåret 1975. Det kan förutses att en väsentlig del av detta kommer att avse åtgärder som syftar till att förbättra vattenkvaliteten i Östersjön.

2.4 Bilateralt samarbete mellan Finland och Sovjet rörande Finska viken

Den finsk-sovjetiska s. k. Finska viken-kommittén har sedan år 1967 behandlat problem som berör vården av Finska viken. Under denna tid har kommittén eftersträvat att med hjälp av fysikaliska, biologiska, kemiska och matematiska metoder utreda Finska vikens nuvarande tillstånd, förändringar i detta samt orsakerna till dessa förändringar.

Kommittén har under 1974 sammanträtt regelbundet och behandlat procedurfrågor samt tekniska frågor bl. a. i anslutning till mätningen av primärproduktionen i Finska viken samt användningen av biologiska parametrar som indikatorer. Samarbetet under de följande åren torde även präglas av ett utvidgat utbyte av tekniska och biologiska kunskaper om Finska vikens tillstånd.

2.5 Svensk-danskt avtal för att skydda Öresund mot föroreningar

Den 5 april 1974 undertecknades en svensk-dansk överenskommelse för att skydda Öresund mot föroreningar. Överenskommelsen täcker vattenområdet mellan linjen Gilbjerghoved—Kullen i norr och linjen Stevns fyr—Falsterbo udde i söder.

Överenskommelsen, som i första hand reglerar tätorternas avloppsutsläpp, skall ses i sammanhang med den Östersjökonvention som undertecknades i Helsingfors i mars 1974. Tillsammans säkerställer de båda avtalen en förbättring av förhållandena i ett vattenområde som för närvarande är hårt belastat av avloppsutsläpp från omkring två miljoner människor och av omfattande industriutsläpp.

Beträffar de kommunala avloppsutsläpp föreskrivs att direkta eller indirekta utsläpp i Öresund av avloppsvatten från tätbebyggelse endast får ske om avloppsvattnet undergått längre gående rening än slamavskiljning. För utsläpp i områden med dålig vattenomsättning erfordras

biologisk och kemisk rening som nedbringar den organiska substansen med minst 90 % och fosforinnehållet med i genomsnitt 90 %.

För industriella avloppsutsläpp föreskrivs att effektiva åtgärder skall vidtas för att hindra eller starkt minska alla slag av föroreningar från industrier med direkta avloppsutsläpp som kan vara skadliga för Öresund. Åtgärderna skall syfta till att nå samma mål som de som uppställs beträffande kommunala utsläpp.

Minimiåtgärderna för rening av kommunala och industriella avloppsutsläpp skall vidtas snarast möjligt och skall ha genomförts senast fem år efter undertecknandet av överenskommelsen.

En svensk-dansk kommission skall upprättas för att övervaka genomförandet av överenskommelsen, komma med förslag till ytterligare åtgärder och verka för en samordning av forsknings- och undersökningsverksamheten.

Överenskommelsen träder i kraft när båda regeringarna genom skriftväxling underrättat varandra om att de ratificerat den. Båda länderna har ratificerat konventionen.

2.6 Dansk-svenska undersökningar i Öresund, Bälthavet och Kattegatt

Ett danskt forskningsprojekt rörande vatten- och materialomsättningen mellan Östersjön och Nordsjön påbörjades i augusti 1974. Mätningar utförs för att få information om fysiska, kemiska och i mindre omfattning även biologiska processer i dessa farvatten att användas vid bedömning av vilka effekter utsläpp av avloppsvatten m. m. har på ifrågavarande vattenområden. Man önskar vidare öka kunskaperna om de processer som styr vatten- och materialomsättningen genom de danska sunden. De danska mätningarna koncentreras till Öresund och Bälthavet, men projektet som helhet är samordnat med motsvarande svenska undersökningar i Bornholmssundet, Öresund och norra delen av Kattegatt. Metoder och tidpunkter för de danska och svenska mätningarna är samordnade. Resultaten kommer att offentliggöras i en gemensam dansk-svensk publikationsserie. För att anpassa och samordna undersökningsprogrammen har upprättats en dansk-svensk samarbetsdelegation. Delegationen har hittills haft tre möten.

2.7 Samarbete i fråga om föroreningar från fartyg

Ämbetsmannakommittén för miljövärdsfrågor har tagit upp på sin dagordning frågan om nordiskt samarbete i fråga om föroreningar från fartyg. Som ett första steg har kommittén uppdragit åt ministerrådssekretariatet att med bistånd av nationella experter från såväl miljövärdsmyndigheterna som sjöfartsmyndigheterna till kommitténs möte i februari 1975 göra en sammanställning över lagstiftningen och tillämpningen av lagstiftningen i de nordiska länderna rörande föroreningar från fartyg (färjor, lastfartyg, fritidsbåtar etc.) samt att värdera behov av och möjligheter till gemensamma nordiska bestämmelser.

3. Avfallshantering

Ämbetsmannakommitténs för miljövårdsfrågor arbetsgrupp för avfallshantering avlämnade i juli 1974 slutrapport. Arbetsgruppen har gjort en bred genomgång av samarbetsmöjligheterna inom avfallsområdet. Huvuddelen av arbetet har dock avsett samarbete i fråga om problemavfall. Förutom rekommendationer och förslag avseende fortsatta samarbetsåtgärder innehåller rapporten ett värdefullt utredningsmaterial.

Rapporten har med medel från ministerrådets budget tryckts i en begränsad upplaga avsedd för distribution till intresserade inom stat, kommun, industri, etc.

Arbetsgruppens rekommendationer och förslag avser bl. a. viss harmonisering av lagstiftningen på området samt administrativ samverkan, t. ex. i fråga om utredningar och analyser i förbindelse med produktkontroll. Arbetsgruppen framlägger förslag till detaljerade regler för hantering av problemavfall. Det rekommenderas att dessa regler läggs till grund för nationella bestämmelser. Gruppen förordar en nära kontakt mellan miljövårdsmyndigheterna i syfte att samordna tillgänglig och tillkommande kapacitet vid anläggningar för behandling av problemavfall. Gruppen konstaterar att det finns ett behov av centraliserad information i Norden om behandlingskapacitet, priser, tullfrågor, transportföreskrifter etc. avseende problemfall. Gruppen antar att Nordiska avfallsbörsen är en lämplig organisation härför. Frågan bör utredas närmare. Arbetsgruppens rekommendationer och förslag i övrigt avser bl. a. avfallsproblem vid kemisk ytbehandling av metaller, förbränning av oljeavfall, återvinningsfrågor och internationellt samarbete.

Ämbetsmannakommittén för miljövårdsfrågor hade en preliminär behandling av rapporten vid sitt möte den 16—17 september 1974. Kommittén avser att efter nationell remissbehandling av rapporten åter ta upp den till behandling vid sitt nästa möte som äger rum i februari 1975. Kommittén beslöt emellertid vid mötestillfället tillstyrka arbetsgruppens förslag i fråga om tre särskilda utredningsprojekt avseende högtemperaturpåverkat avfall, avfallsproblem inom färg- och lackindustrin samt en nordisk ordlista över avfallstermer.

Ministerrådet har för 1975 anvisat sammanlagt 131 000 Nkr. för nämnda tre projekt.

4. Buller

Ämbetsmannakommittén för miljövårdsfrågor beslöt vid sitt möte i september 1974 att upprätta en ad hoc arbetsgrupp med uppgift att utarbeta ett program för samarbetet på bullerområdet samt förslag till mandet för en eller flera arbetsgrupper. Rapport i frågan skall avlämnas till ämbetsmannakommitténs möte i februari 1975. (*Rek. 11/1974.*)

5. Miljövårdsutbildning

Ämbetsmannakommittén för miljövårdsfrågor behandlade vid sitt möte i januari 1974 en rapport rörande samarbetet på miljövårdsutbildningens område. I rapporten, vars innehåll redovisades i ministerrådets berättelse till Nordiska rådets 22:a session (*C 1/1974*), görs en bred genomgång av möjligheterna till samarbete inom miljövårdsutbildningens område samt lämnas vissa rekommendationer och förslag till fortsatta utredningsuppgifter.

I anledning av rekommendationerna beslöt ämbetsmannakommittén bl. a. föreslå vederbörande skolmyndigheter att en kontaktman skall utses i varje land för utbyte av information om aktiviteter rörande miljöundervisning.

I övrigt tillstyrkte ämbetsmannakommittén förslaget i fråga om fortsatt utredning. En särskild arbetsgrupp tillsattes för detta ändamål. Gruppen är sammansatt av representanter från såväl undervisningsmyndigheter som miljövårdsmyndigheter. Gruppens uppgifter har tyngdpunkten på andra utbildningsnivåer än folkskole- och gymnasietadiet. Ett samarbete på sistnämnda utbildningsnivåer har påbörjats inom ramen för kultursamarbetet (se bilaga 5: Harmonisering av skolordningarna i de nordiska länderna). Gruppens uppgifter är att utarbeta konkreta förslag bl. a. avseende utbyte av lärare på specialiserade områden, lärarkonferenser, samproduktion av läromedel (högre utbildning), samarbetsåtgärder rörande vidare- och efterutbildning samt forskarutbildning. Slutrapport från arbetsgruppen skall om möjligt avlämnas senast den 30 april 1975.

6. Miljövårdsforskning

Ämbetsmannakommitténs för miljövårdsfrågor arbetsgrupp för miljövårdsforskning avgav den 3 september 1973 rapport med betänkande angående samordning av nordisk miljöforskning. Rapportens innehåll och förslag redovisades i ministerrådets berättelse till Nordiska rådets 22:a session 1974. (*C 1/1974*).

Ministerrådet (miljöministrarna) beslöt vid sitt möte den 19 februari att upprätta en samordningsgrupp för miljövårdsforskning under ämbetsmannakommittén för miljövårdsfrågor. Gruppen skall arbeta under en försöksperiod på två år. Gruppen fick i uppgift att med förtur utreda förhållandet till övriga nordiska organ med verksamhet på miljövårdsforskningens område (främst NORDFORSK) och att utarbeta förslag till hur frågan om ett sekretariat för samordningsgruppen skall regleras.

Samordningsgruppen överlämnade i augusti 1974 till ämbetsmannakommittén för miljövårdsfrågor ett förslag till organisationsstruktur för det nordiska samarbetet på miljövårdsforskningens område. För-

slaget innebär bl. a. att ministerrådet och ämbetsmannakommittén för miljövårdsfrågor övertar ansvaret för och finansieringen av den verksamhet på miljövårdsområdet som bedrivs av NORDFORSK. Samordningsgruppens förslag bereds för närvarande i ministerrådets organ.

7. Åtgärder för att minska utsläpp av svaveldioxid och andra föroreningar i luften

Ministerrådet har beviljat 150 000 Nkr för 1975 till ett projekt som har till syfte att utarbeta lämpliga metoder att användas i ett internationellt regionalt övervaknings- och utvärderingsprogram för luftföroreningar i Europa. En rekommendation om upprättande av ett sådant program antogs den 29 maj 1974 av en särskild underkommitté som behandlar miljövårdsfrågor inom ramen för konferensen om samarbete och säkerhet i Europa (ESK). I enlighet med rekommendationen har Norge inbjudit till ett första möte med experter i Oslo i december 1974.

Ovannämnda program för Europa innebär en utvidgning av det samarbete som sedan 1970 ägt rum inom OECD rörande spridning av svaveldioxid dels genom att samarbetet avses omfatta även europeiska länder som inte är med i OECD, dels genom en utökning av antalet förorenade ämnen med bl. a. nitrogenoxid och partiklar.

Möjligheterna att få till stånd ett övervakningsprogram av den här avsedda omfattningen är till stor del beroende av att det finns lämpliga mätmetoder att använda. I det inledningsvis nämnda projektet går de nordiska länderna samman för att utarbeta och testa metoder, vilka sedan kan presenteras för övriga europeiska länder som ett bidrag att påskynda upprättandet av ett europeiskt övervakningssystem för luftföroreningar. (*Rek. 3/1972, yttrande 2/1974.*)

8. Naturvård

Ministerrådet (miljöministrarna) behandlade vid sitt möte den 19 februari 1974 ett förslag till handlingsprogram för det nordiska samarbetet på naturvårdsområdet samt ett förslag om att upprätta en arbetsgrupp för naturvårdsfrågor under ämbetsmannakommittén för miljövårdsfrågor. Ministerrådet enades om att det framlagda förslaget till program utgör en lämplig grund för samarbetet på naturvårdsområdet. Programmet innehåller fyra huvudområden, nämligen metoder för landskapsanalyser, naturgeografisk regionindelning av Norden, hotade naturtyper och djur- och växtarter i Norden samt upprätthållande av odlingslandskapet. Ministerrådet beslöt samtidigt att upprätta den föreslagna arbetsgruppen för naturvårdsfrågor för att genomföra vissa delar av handlingsprogrammet.

Arbetsgruppen har för det första att svara för samordningen av det pågående arbetet i de skilda nordiska länderna med naturgeografisk indelning samt på basis härav upprätta förslag till en regionindelning av Norden, avsedd att ligga till grund för en mer detaljerad nationell indelning för gruppering och uppordnande av naturtyper, urval av referensområden för miljökontroll m. m. Arbetsgruppen skall vidare undersöka förutsättningarna för en samordning av arbetet i de skilda nordiska länderna med landskapsanalyser. Häri innefattas att undersöka förutsättningarna för att utarbeta enhetliga analysmetoder. Arbetsgruppen skall slutligen undersöka förutsättningarna för att utforma en gemensam metod när det gäller att fastställa vilka naturtyper samt arter av djur och växter som är hotade. Arbetsgruppen skall därefter utarbeta listor över hotade naturtyper och arter i Norden. När det gäller naturtyper skall arbetsgruppen ta hänsyn till det arbete som redan utförts av den nordiska arbetsgruppen för skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse. Om behov bedöms föreligga av gemensamma nordiska åtgärder för att rädda akut hotade naturtyper och arter skall arbetsgruppen upprätta förslag till sådana åtgärder utan att invänta arbetet på en mer genomarbetad förteckning.

Ministerrådet har för 1975 anvisat sammanlagt 151.000 Nkr för samarbetet på naturvårdsområdet.

Ämbetsmannakommittén för miljövårdsfrågor beslöt vid sitt möte den 16—17 september 1974 uppdraga åt arbetsgruppen för naturvårdsfrågor att närmare bereda Nordiska rådets *rekommendation 26/1973* angående likartade bestämmelser om terrängående motorfordon.

Kapitel VIII

Handels- og valutapolitisk samarbeid

1. Utviklingen i nordisk samhandel 1973/74

I nedenstående tabeller er det gitt oversikter over nordisk samhandel samt de nordiske lands handel med EFTA, EF og Verden i 1972, 1973 og 1. halvår 1974.

Som det fremgår av tabell I har de nordiske lands handel økt betydelig i 1973. Totaleksporten økte med 39 % og importen med 40 % fra foregående år. Den internordiske handel økte i nær samme grad (38 %), mens handelen med EF viste noe større økning, særlig på importsiden med 58 %, mens eksporten økte med 41 %. Den nordiske samhandel beholdt omtrent samme andel som i 1972 av nordiske lands totalhandel, 23 % for importen og 25 % for eksporten. Når det gjelder de enkelte nordiske land, har eksporten til det nordiske marked økt mest for Islands vedkommende, med hele 72 % fra 1972 til 1973, mens de nordiske land avtar fortsatt bare 13 % av Islands totaleksport. Svensk eksport til Norden har i samme tidsrom økt med 44 % og Norden avtok i 1973 ca. 26 % av totaleksporten. Norden har omtrent samme betydning som avtaker for Norge, (25 %), Danmark (24 %) og Finland (23 %).

Importen fra nordiske land økte mest i Island, med 73 %, og utgjorde 29 % av totalimporten. For de øvrige land var andelen, Danmark 23 %, Finland 23 %, Norge 26 % og Sverige 20 %. Alle land hentet således en meget betydelig del av sin import fra andre nordiske land.

Den sterke stigning i varehandelen fortsatte i 1. halvår 1974. I forhold til 1. halvår 1973 var økningen i importen fra 41 % for Danmark til 62% for Island. På eksportsiden var variasjonene større idet Islands eksport økte med 21 % og Finlands med 55 %.

Den sterke økning i verditallene for varehandelen skyldes i større grad økning i prisene enn økt volum. En vesentlig del av økningen skyldes økte priser på olje og andre råvarer.

Danmark hadde ved halvårsskiftet 1. juli 1974 vært medlem av EF i 1 1/2 år. Mens stigningen i eksporten fra Danmark til EF i 1973 lå vesentlig over stigningen for landets samlede eksport (52 % mot 40 %) har den i første halvår 1974 ligget under den totale eksportstigning (21 % mot 31 %). For Danmarks eksport til Norden var økningen 31 % respektive 39 % under de to tidsperioder. De øvrige nordiske lands handel med EF viser ikke fullt så store utslag som Danmarks mellom 1973 og første halvår 1974 (bortsett fra Island).

Tabell I. De nordiske lands import fra og eksport til Norden, EFTA, EF og Verden i 1972 og 1973 og prosentvis endring 1972–1973.
Mill. US-dollar

Import Fra	Norden			EFTA			EF			Verden			Import fra Norden i % av samlet import 1973
	72	73	%	72	73	%	72	73	%	72	73	%	
Til													
DK	1 204	1 834	52	1 453	2 215	53	2 323	3 553	53	5 059	7 722	53	23
F	738	1 032	39	807	1 113	38	1 349	1 769	31	3 197	4 345	36	23
I	61	105	73	45	81	80	123	155	26	233	354	52	29
N	1 251	1 651	31	1 122	1 475	31	1 965	2 797	42	4 371	6 188	42	26
S	1 646	2 137	29	1 456	1 925	32	3 146	5 832	85	8 024	10 550	31	20
Norden	4 900	6 759	38	4 883	6 809	39	8 907	14 106	58	20 884	29 159	40	23

Eksport. Til	Norden			EFTA			EF			Verden			Eksport til Norden i % av samlet eksport 1973
	72	73	%	72	73	%	72	73	%	72	73	%	
Fra													
DK	1 113	1 462	31	1 330	1 723	30	1 848	2 807	52	4 336	6 083	40	24
F	754	904	19	736	872	18	1 287	1 769	37	2 947	3 882	32	23
I	23	39	72	33	47	42	63	112	78	191	290	52	13
N	853	1 204	41	699	955	37	1 646	2 204	34	3 281	4 651	42	25
S	2 184	3 167	44	1 855	2 625	42	4 356	6 103	40	8 675	12 102	40	26
Norden	4 927	6 776	38	4 653	6 222	34	9 200	12 995	41	19 430	26 948	39	25

Kilde: Nordisk statistisk sekretariat.

Tabell II. De nordiske lands import fra og eksport til Norden, EFTA, EF og Verden i 1. halvår 1974 og endring for tilsvarende periode 1973. Mill. US-dollar.

<i>Import.</i>										
Fra	Norden		EFTA		EF		Verden		Import fra Norden	
Til	1.halvår 74	%	1.halvår 74	%	1.halvår 74	%	1.halvår 74	%	i % av total	
DK	1 188	32	1 388	29	2 411	42	5 304	41	22	
F	689	31	735	44	1 143	39	3 131	59	22	
I	71	80	53	80	104	56	252	62	28	
N	1 166	60	1 082	67	1 682	34	4 114	50	28	
S	1 414	43	1 268	43	3 807	50	7 035	50	20	
<i>Eksport.</i>										
Til	Norden		EFTA		EF		Verden		Eksport til Norden	
Fra	1.halvår 74	%	1.halvår 74	%	1.halvår 74	%	1.halvår 74	%	i % av total	
DK	999	39	1 125	36	1 662	21	3 863	31	26	
F	629	52	604	51	1 157	57	2 576	55	24	
I	24	38	46	78	47	-6	172	21	14	
N	865	38	708	63	1 335	31	2 985	40	29	
S	2 121	43	1 772	46	3 646	28	7 420	32	29	

Kilde: EFTA Bulletin nr. 7-74, og OECD statistics of foreign trade.

Tabell III. Nordisk samhandel i 1972 og 1973, samt prosentvis endring. Mill. US-dollar.

<i>Import.</i>																			
Fra	DK			F			I			N			S			Norden			
Til	72	73	%	72	73	%	72	73	%	72	73	%	72	73	%	72	73	%	
DK	—	—	—	145,8	232,6	59	11,0	22,8	107	236,7	357,5	51	810,2	1220,9	50	1203,7	1833,8	52	
F	93,4	135,7	45	—	—	—	4,2	6,9	64	91,4	118,2	29	549,3	770,5	40	738,3	1031,3	39	
I	24,1	31,6	31	5,4	10,3	90	—	—	—	14,3	36,4	154	16,9	27,0	59	60,7	105,3	73	
N	300,3	395,8	31	130,2	177,6	36	2,4	4,9	104	—	—	—	818,5	1072,8	31	1251,4	1651,1	31	
S	647,1	805,6	24	475,1	600,6	26	6,2	6,8	9	517,9	724,5	39	—	—	—	1646,4	2137,4	29	

<i>Eksport.</i>																			
Til	DK			F			I			N			S			Norden			
Fra	72	73	%	72	73	%	72	73	%	72	73	%	72	73	%	72	73	%	
DK	—	—	—	97,9	142,2	45	25,6	36,4	42	309,3	414,8	34	680,2	868,6	27	113,0	1462,0	31	
F	109,5	163,2	49	—	—	—	4,6	9,2	100	124,8	156,7	25	515,4	574,2	11	754,3	903,7	19	
I	11,1	22,4	101	3,8	5,4	42	—	—	—	2,4	4,5	87	5,5	7,0	27	22,8	39,3	72	
N	236,8	352,6	48	86,2	116,0	34	13,3	35,3	165	—	—	—	516,8	700,5	35	853,1	1204,4	41	
S	798,6	1195,3	49	543,3	803,4	47	15,6	24,8	58	826,5	1143,2	38	—	—	—	2184,0	3166,6	44	

Kilde: Nordisk statistisk sekretariat.

Tabell IV. Nordisk samhandel (eksport fob.) 1. halvår 1974 og prosentvis endring fra foregående år. Mill. US-dollar.

Til:	DK		F		I		N		S	
Fra:	%		%		%		%		%	
DK	—	—	99,0	45	29,0	91,4	230,0	14,5	613,0	46,5
F	205	38,1	—	—	6,8	94,3	75,0	5,3	443,9	68,2
I	15	14,1	3,1	—20,5	—	—	8,1	179,3	4,6	27,8
N	230	14,5	99,1	106,0	25,1	74,3	—	—	510,1	58,7
S	613	46,5	507,5	39,3	16,5	68,4	882,3	66,0	—	—

Kilde: EFTA-bulletin nr. 7/74 og nasjonal statistikk

Som helhet kan man konstatere at de forskjellige tilknytningsformer til EF ikke synes å ha gitt vesentlige utslag i varehandelen mellom de nordiske land. Prisutviklingen på viktige varer — samt en viss nedgang i økonomisk vekst i en rekke industriland — har hatt en sterkere virkning på handelsutviklingen.

2. Markedsspørsmål

Tollavviklingen mellom de nordiske land og EF har fortsatt etter den vedtatte plan. For Danmark, som medlem av EF, er tollsatsene fra 1. januar 1974 redusert med 40 % og en ny reduksjon på 20 % vil finne sted 1. januar 1975. EF's landbruksordninger har for Danmark vært i kraft siden 1. april 1973. For de øvrige nordiske land er likeledes tollene redusert med 40 % fra 1. januar 1974 for industrivarer og tollreduksjon vil finne sted 1. januar 1975 med ytterligere 20 % (Island 10 %). For visse varer (følsomme varer) gjelder særlige regler (forlenget avtrappingstid) for Finland, Norge og Sverige. Når det gjelder EF's innrømmelser overfor Island på fiskeproduktområdet, er disse ennå ikke trådt i kraft idet de er betinget av tilfredsstillende løsninger på problemene i forbindelse med utvidelse av den islandske fiskerigrænse.

Da Danmark ble medlem av EF, ble *Færøyenes stilling* holdt åpen. I januar 1974 besluttet Lagtinget at Færøyane fortsatt skal stå utenfor EF og i stedet søke en frihandelsordning. EF's ministerråd har 1. august 1974 vedtatt en forordning som regulerer importsystemet overfor Færøyane fra 1. september 1974. EF vill senke tollene på visse fiskeprodukter som motsvarer ca. 95 % av Færøyanes eksport til EF mot at Færøyane følger EF's referansepriser for disse varer. Endvidere vil EF senke tollene på industrivarer til 20 % av basistollsatsene etter følgende plan:

1. september 1974	60 %
1. januar 1975	40 %
1. januar 1976	20 %.

Færøyane skal i samme tempo senke importavgiften på grønnsaker og frukt til 60 % av den någjeldende.

Fra 1. januar 1975 vil det således bare gjenstå 40 % av basistollsatsene i handelen mellom de nordiske land og EF, samtidig som tollfriheten fortsetter mellom nåværende og tidligere EFTA-land unntatt for de relativt få varegruppers vedkommende hvor EF's regler for industrivarer ikke svarer til EFTAs. Det dreier seg hovedsakelig om bearbejdede landbruksvarer (f. eks. ferdige tobakksvarer) som var og er tollfrie i EFTA, men som ikke faller inn under frihandelsavtalene mellom EFTA-land og EF. De nordiske land samarbeider i dette spørsmål for å finne løsninger på de problemer som møter disse varer.

Pågående samarbeid

Som nevnt i forrige års rapport, kan de nordiske lands forskjellige tilknytning til EF skape visse problemer for det nordiske samarbeid.

Gjennom de nordiske handelssjefer (de sjefstjenestemenn i de nordiske utenriksforvaltninger som har ansvaret for handelspolitiske spørsmål), den nye embetsmannskomiteé for handelspolitiske spørsmål eller ved andre kontakter følger de nordiske land utviklingen. Praktiske løsninger søkes enten gjennom å innvirke på utformningen av EFs regler eller ved samordnet gjennomføring av tiltak i de enkelte nordiske land.

I forrige års rapport ble det pekt på de problemer som *EFs trafikkforsikringsordning* kunne medføre dersom man måtte gjennomføre kontroll mellom Danmark og de øvrige nordiske land. De nordiske lands drøftelser med EF ha ført til positive resultater og fra mai 1974 er trafikkforsikringskontrollen opphevet såvel innen EF som mellom EF og Norden med unntak av kontroll av franske registrerte biler. For disse blir kontrollen opphevet så snart den franske lovgivning på området er klar.

På *kull- og stålområdet* er den svenske avtalen med CECA trådt i kraft fra 1. januar 1974. Sverige har således gjennomført Paris-avtalens prisregler på det svenske marked. Finlands og Norges avtaler med CECA ventes å tre i kraft 1. januar 1975. Etter drøftelser mellom finske, norske og svenske myndigheter har de nasjonale regler kunnet utformes slik at de i alt vesentlig får samme innhold.

Forhandlinger har vært ført om *tollkvoter* for import til Danmark av herdede marine- og fiskeoljer med opprinnelse i Norge og Sverige. Ved forordning av 20. mars 1974 har EF's råd åpnet en fellesskapstollkontingent på ca. 20.000 tonn innenfor hvilken tollsatsen for herdet fett for kalenderåret 1974 ble nedsatt fra 17 % til 10 %.

Danmark og Storbritannia er tildelt det vesentligste av kvoten som pålegges en toll på 4 % (40 % av 10 %) i det omfang importen finner sted fra EFTA-land.

De nordiske drøftinger om *opprinnelsesreglene* i avtalene med EF og i EFTA-konvensjonen har fortsatt. I EFTA er der dannet en ekspertkomité for opprinnelsesregler og tollspørsmål, og man er etter forhandlinger med EF kommet fram til enighet om betydelige lettelser i reglene bl. a. ved innføring av en forenklet prosedyre når det gjelder utstedelse av EUR-sertifikater. Det er også enighet om vesentlige endringer i bearbeidingslistene. Disse endringer vil tre i kraft fra 1. januar 1975. Det er fattet beslutning om å utsette ikrafttreden av tollrestitujonsreglene i ett år. Forberedelser for en fortsatt gjennomgang av opprinnelsesreglene pågår i EFTA. Det holdes for øvrig regelmessige nordiske konsultasjoner som forberedelse til møter i EFTA og Brussel.

Ministerrådet legger vekt på at samarbeidet om løsning av praktiske problemer i forholdet til EF-landene viser fremgang og at resultater er oppnådd på flere betydelige punkter.

Ministerrådet vil også følge utviklingen i den nordiske samhandel og drøfte tiltak som kan utvikle handelen.

Som et ledd i det nordiske økonomiske samarbeid, er det i februar 1974 sluttet en avtale mellom Finland og Norge om økt handel med landbruks- og fiskevarer.

3. Gjensidig godkjenning av testresultater (Rek. nr 15/1974)

Embetsmannskomiteén for handelspolitiske spørsmål har behandlet rekommandasjonen og det er enighet om at man må søke å nytte de kontakter som er mulige for å nå lengst mulig i en samordning og godkjenning av testresultater for å lette internasjonal handel. Det er enighet om man både skal nytte det danske medlemskap i EF, de øvrige lands bilaterale avtaler og også den nyopprettede Nordtest for å fremme de nordiske lands interesser på dette område.

4. Samråd vedrørende eksportkreditter (Rek. nr 16/1974)

Internasjonale forhandlinger er i gang i flere fora om harmonisering av vilkårene for offentlig støttede eksportkreditter. Særskilt kan nevnes arbeidet i OECD, der Danmark, Finland, Norge og Sverige samarbeider med andre stater for å motvirke tendenser til anvendelse av offentlige støttetiltak på eksportkredittområdet, som bl. a. kan føre til forvridning av handelen. I OECD er det truffet avtale om en tilstramming av reglene for skipskreditter. I det siste har interessen særlig konsentrert seg om den såkalte gentleman-avtale som er utarbeidet i EF-regi og som det for tiden forhandles om mellom EF, USA og Japan. Denne tar sikte på en avtale om minimumsrente og maksimale kredittider ved eksport av kapitalvarer. Det kan ikke i øyeblikket sies noe om utsiktene for disse forhandlinger. I tilfelle av et positivt utfall kunne avtalen senere tenkes innkorporert i en OECD overenskomst. Gentleman-avtalen vedrører eksportvilkår generelt.

5. Forenkling av prosedyrer i internasjonal handel (Rek. 31/1970)

I 1960 initierte de nordiske land FN's arbeide om forenkling av handelsdokumenter i den økonomiske kommisjon for Europa (ECE). I 1969 anbefalte ECE en standardisert dokumentuttegning (ECE layout key).

Myndigheten i de nordiske land har i betydelig omfang tatt ECE's layout key (modellblankett) i anvendelse, og ved revisjon av bestående og utarbeidelse av nye formularer arbeides det fortsatt med spørsmålet.

I enkelte tilfeller har det dog ikke i praksis vært mulig fullt ut å følge ECE's layout key.

I den periode som det har vært arbeidet med rekommandasjonen, er det internasjonale samarbeid utbygget. Som ledd i denne utvikling er det også skjedd en forskyvning i arbeidets tyngdepunkt fra spørsmål om dokumentforenkling til spørsmål om forenkling av handelsprosedyrer. Samtidig er det med nordisk støtte foretatt en utbygging av samarbeidet mellom ECE og UNCTAD, særlig ved ansettelse i UNCTAD av en koordinerende teknisk rådgiver med henblikk på å gi oppnådde arbeidsresultater i ECE en så bred internasjonal anvendelse som mulig.

Utviklingen i det internasjonale samarbeid har medført at de nasjonale handelsdokumentkomiteers arbeid har skiftet karakter, samt at komiteene er omdannet til handelsprosedyrekomiteer — DANPRO, FINPRO, NORPRO og SWEDPRO. Enn videre har Island tatt skritt til opprettelse av en handelsprosedyrekomité.

Det har vært enighet om å fortsette og utbygge samarbeidet mellom de nordiske land, samt at dette arbeid bør bygge på de nasjonale handelsprosedyrekomiteer med deltakelse av såvel embetsmenn som erhvervsrepresentanter. Prosedyrekomiteene holder stadig fellesnordiske møter med henblikk på drøftelse av bl. a. utviklingen i arbeidet i de enkelte land, nordisk samarbeid i forhold til de internasjonale organisasjoner samt spørsmål om fordeling av aktuelle arbeidsoppgaver i de internasjonale organisasjoner mellom landene. På et møte i København den 18. april 1974 drøftet man på bakgrunn av en fortegnelse fra ECE over fremtidige prosjekter en fellesnordisk holdning til prioritering av arbeidet med prosjektene i ECE. I tilknytning hertil ble det avtalt hvorledes betydelige arbeidsoppgaver som vil strekke seg over en årrekke, mest hensiktsmessig kunne fordeles mellom de nordiske lands prosedyrekomiteer.

For ytterligere å styrke det nordiske samarbeid, herunder styring av arbeidet med de avtalte prosjekter, ble det på møtet i København den 18. april 1974 nedsatt en permanent fellesnordisk arbeidsgruppe. Fra norsk side har man foreløpig påtatt seg sekretariatsfunksjoner for arbeidsgruppen.

Ministerrådet anser det hensiktsmessig at handelsprosedyrearbeidet drives i fellesskap av de nordiske land og vil støtte konkrete prosjekter allerede i 1975.

Det nordiske samarbeidet om ensartede handelsdokumenter og handelsprosedyrer synes heretter å være utviklet og organisert slik at rekommandasjonens målsetting må anses for å være oppfylt.

6. Det nordiske GATT-samarbeidet (Rek. nr 13/1973)

Siden mai 1973 har det vært holdt regelmessige møter mellom embetsmenn i de ministerier i de nordiske land som har ansvaret for GATT-forhandlingene. De tekniske forberedelser både i de nordiske land og i Genève har fortsatt i 1974 med sikte på å bli forhandlingsklare innen den amerikanske handelslov foreligger, dvs. sannsynligvis innen utgangen av 1974. På møtene orienterer de enkelte land hverandre om de interne opplegg i forbindelse med forberedelser til forhandlingene, utveksling av opplysninger om andre lands holdninger og drøftelse av felles opptreden under møtene i Genève.

Det har vært til stor fordel for alle de nordiske land at Danmark deltar fullt ut i de forberedende møter, selv om Danmark som medlem av EF og således som deltaker i EFs handelspolitikk ikke kan opptre sammen med de øvrige nordiske land i Genève.

Samarbeidet medfører også at Norden, dog uten Danmark, opptrer med felles talsmann under møtene i Genève når dette anses tjenlig. På grunn av ulike økonomiske interesser møter de nordiske land på enkelte områder GATT-forhandlingene med forskjellige målsettinger. Hittil har samarbeidet på alle områder vært pragmatisk og fleksibelt. Ministerrådet legger vekt på at dette samarbeid fortsetter.

7. Nordisk samarbeid innenfor andre internasjonale organisasjoner på det handelspolitiske område (UNCTAD, OECD etc.)

I stor utstrekning blir de nordiske lands opptreden koordinert gjennom felles forberedelser, felles uttalelser og innlegg. Samarbeidet drøftes regelmessig i møter mellom handelssjefene der man også drøfter bilaterale handelsspørsmål og i embetsmannskomiteén for handelspolitiske spørsmål.

8. Samarbeidet mellom de nordiske lands eksportfremmende organisasjoner

Dette samarbeid er i de senere år blitt utdypet ved dannelsen av en nordisk arbeidsgruppe med representanter for de fem lands organisasjoner. Kretsen er i det forløpne år utvidet til også å omfatte Færøyanene. De løpende praktiske arbeidskontakter er økt i omfang og samarbeidet utdypet bl. a. når det gjelder: utveksling og planlegging av publikasjoner, messe- og utstillingsspørsmål, stormagasinfremstøt utenfor Norden, eksporttekniske- og dokumentspørsmål, eksportsamarbeid mellom bedrifter, utveksling av ikke-publiserte informasjoner og utveksling av erfaringer vedrørende selektiv og databehandlet informasjonsdistribusjon.

Organisasjonene har også tatt initiativ til en effektivisering av samarbeidet mellom de nordiske lands representasjoner i andre land, og især i det siste år er dette samarbeidet blitt vesentlig utbygget.

9. Finansielt og valutapolitisk samarbeid

De nordiske drøftelser om konjunkturutviklingen, budsjettproblemer, beskatningsproblemer m. v. har fortsatt etter tidligere mønster. De nordiske sentralbanksjefer holder også regelmessige møter.

Det nordiske utvalg for finansielle spørsmål har møtt med regelmessige mellomrom og drøftet finansielle og valutapolitiske spørsmål i relasjon til fremfor alt Valutafondet, men også OECD og andre internasjonale organisasjoner. I mai 1974 har Ministerrådet nedsatt en embetsmannskomiteé for valutaspørsmål og finansielle spørsmål.

I styret for Valutafondet og Verdensbanken med dens underorganisasjoner, Det internasjonale finansieringsinstitutt (IFC) og Det internasjonale utviklingsinstitutt (IDA) er de nordiske land som tidligere representert ved sine felles eksekutivdirektører og deres stedfortreder. Representasjonen roterer mellom de nordiske land. Eksekutivdirektørstillingen i fondet innehas for tiden av Sverige, mens stillingen som eksekutivdirektør i Verdensbanken besittes fra 1. november 1974 av Island.

Som omtalt i Ministerrådets årsrapport for 1973 blev det på Valutafondens årsmøde i 1973 i Nairobi vedtaget, at den såkaldte 20-Komiteé skulle søge at færdigbehandle reformen af det internationale valuta-system inden 31. juli 1974 med henblik på en principvedtagelse af rammerne for en samlet valutareform på Valutafondens årsmøde i september 1974.

Forudsætningerne for de hidtidige planer for en samlet valutareform ændredes imidlertid radikalt i slutningen af 1973, især som følge af de kraftige olieprisstigningers virkninger på verdens betalningsbalance struktur.

På grunnlag av 20-komiteens forslag har Valutafondet bl. a. vedtatt følgende:

1) Etablering af en Interimskomiteé, der skal rådgive fondens repræsentantskab med hensyn til administrationen og tilpasningen af det internationale valutasytem. De nordiske lande vælger i fællesskab en minister og syv rådgivere. For den første periode på 2 år er valgt den norske finansminister samt en dansk, to finske, en islandsk, en norsk og to svenske stedfortrædere.

2) Etablering af en Udviklingskomiteé, nedsat af Valutafonden og Verdensbanken i fællesskab. Komiteen skal fortsætte drøftelserne af problemerne omkring overførsel af reale ressourcer til udviklingslandene og fremkomme med forslag til gennemførelse af de konklusioner komiteen måtte nå frem til. De nordiske lande er i komiteen repræsenteret af den svenske handelsminister og syv rådgivere.

3) Fastsættelse af bestemmelser for lande med flydende kurser, efter hvilke landene skal iagttage visse retningslinjer med hensyn til interventionerne i valutamarkedet.

4) Etablering af en såkaldt oliefacilitet, der giver de olieimporterende lande adgang til at finansiere et akut betalningsbalancebehov ved lån i Valutafonden.

5) Etablering af en udvidet lånefacilitet i Valutafonden. Faciliteten skal først og fremmest tilgodese udviklingslandenes behov for mere langsigtet finansiering af deres betalningsbalanceunderskud.

6) Vedtagelse af en ny værdi for de særlige trækningsrettigheder i Valutafonden (SDR), hvorefter transaktionsværdien for SDR fastsættes som værdien af et vejet gennemsnit af en fast mængde af

16 valutaer. Danmarks, Norges og Sveriges vægtandel er henholdsvis 1 1/2 pct., 1 1/2 pct. og 2 1/2 pct.

Ud over disse allerede gennemførte foranstaltninger opfordrede 20-Komiteen Valutafondens medlemmer til at underskrive en deklARATION, hvori landene udtrykker deres vilje til ikke at indføre restriktioner på udenrigshandelen eller andre løbende transaktioner med udlandet af betalingsbalancemæssige årsager uden Valutafondens forudgående godkendelse. Deklarationen bliver først effektiv, når 65 pct. af fondens stemmetal har accepteret den. Deklarationen skal foreløbig gælde for en 2-årig periode efter sin ikrafttræden. Danmark og Norge har allerede tiltrådt deklARATIONEN.

De enkelte elementer i reformarbejdet er blevet drøftet på møder i Det nordiske udvalg for finansielle Spørgsmål. Arbejdet vil i den kommende tid blive præget af de mange endnu udestående spørgsmål inden for Valutafondens regi, herunder især forslagene til ændring af fondsoverenskomsten, dvs. bl. a. guld- og "link"-problemerne, samt problemerne omkring kvoteændringerne ved den forestående kvoterevision.

Som anført af Norges finansminister i det fællesnordiske indlæg på Valutafondens årsmøde i oktober 1974 finder de nordiske lande, at Valutafondens overenskomst snarest bør tilpasses de seneste års ændrede monetære forhold men henblik på at sikre Valutafondens muligheder for effektivt at kunne overvåge det internationale valutasystem.

Med hensyn til kvoterevisionen er de nordiske lande i princippet enige om, at den samlede kvoteforhøjelse bør være rimelig stor, og en samlet forøgelse på op til 70 pct. (som anbefalet af fondens stab) forekommer i denne forbindelse ikke uforsvarlig .

Kapitel IX

Industri- og energipolitisk samarbejde

Det industri- og energipolitiske samarbejde har i 1974 været præget af en aktiv udvikling ikke mindst på baggrund af den energipolitiske situation i de nordiske lande. Ministerrådet har imidlertid også drøftet en lang række industripolitisk relevante spørgsmål af fælles interesse spændende fra regionalpolitiske emner til spørgsmål om organisering og drift af statslige industriselskaber og visse arbejdsmiljøproblemer i forbindelse med kemiske stoffer i industrien. Som omtalt nedenfor har Ministerrådet besluttet at udrede mulighederne for et nordisk datapolitisk samarbejde. Mulighederne for konkrete samarbejdsprojekter på dette område vil blive nærmere vurderet i løbet af 1975. Embedsmandskomiteen for industri- og energipolitik har i samarbejde med berørte organisationer udarbejdet en redegørelse for energisituationen i de nordiske lande og herunder foretaget en belysning af behov og muligheder for et udvidet nordisk samarbejde på energiområdet.

1. Industripolitisk samarbejde

1.1 Den nordiske Industrifond

Fonden trådte i virksomhed 1. juli 1973, og etableringsfasen er nu stort set afsluttet. Fonden har i 1974 oprettet eget sekretariat med sæde i Stockholm. Fonden har modtaget og behandlet et betydeligt antal projektansøgninger, hvoraf en del dog har ligget uden for Fondens virksomhedsområde. Arbejdet med spredning af information om Fonden og dens virksomhed er kommet godt i gang, men der vil sandsynligvis kræves yderligere indsats på dette område i den kommende tid.

Til og med 15. november 1974 har Fonden bevilget støtte til 23 projekter med et sammenlagt beløb af ca 10 mio skr. For nogle af de projekter, hvortil der er bevilget midler for 1974, kan begæring om yderligere støtte for 1975—76 forventes.

De projekter, for hvilke der er bevilget tilskud fra Fonden, fordeler sig som følger:

	Antal projekter	Samlede projekt-omkostninger 1 000 skr	Heraf bevilget af Nordisk Industriefond 1 000 skr
Miljøteknik			
ydre miljø	4	3 890	1 435
arbejds miljø	1	225	83
Helseteknik	2	610	198
Transportteknik	3	4 340	1 642
Materialeteknik	6	6 854	2 348
Andet, herunder bl. a. Nordtest	7	14 185	4 574
	23	30 104	10 280

36 projektansøgninger har ikke opnået støtte fra Fonden. 3 af disse er blevet trukket tilbage, mens 4 er overført til anden finansiering, og de resterende 29 er blevet afslået, enten fordi de faldt uden for Fondens område, eller fordi de ikke kunne gives tilstrækkelig høj prioritering.

Ministerrådet har for 1975 besluttet at bibeholde de hidtil prioriterede programområder for Fonden, d. v. s. miljøteknik, helseteknik og transportteknik. I tillæg hertil har Ministerrådet besluttet at følgende områder skal prioriteres

1. Energiteknik med særligt henblik på energianvendelse
2. Ressourceteknik iøvrigt, herunder specielt materialeteknik.

For perioden frem til 31.12.1974 har Fonden fået stillet 10 mio skr. til rådighed. For 1975 er afsat yderligere 10 mio skr. På baggrund af Fondens igangværende og planlagte virksomhed har Ministerrådet besluttet at søge yderligere 10 mio skr. overført til Fonden i 1976.

1.2 Nordtest

Også for Nordtest har 1974 repræsenteret en indkørfase med etablering af eget sekretariat i Stockholm. De vigtigste arbejdsopgaver har været at påbegynde arbejdet med fremtagning af prøvningsmetoder inden for aktuelle områder. Ved siden heraf har man udarbejdet arbejdsrutiner for virksomheden, spredt information om Nordtest's virksomhed og formål samt skabt kontakter med andre parter. En vigtig opgave har været at indlede et samarbejde med andre institutioner med henblik på at opnå en rimelig arbejdsfordeling og undgå dobbeltarbejde samt sikre at resultaterne af arbejdet i Nordtest udnyttes.

Af den store mængde projektforslag, der er indkommet til Nordtest, har man udvalgt 15 projekter, der er omkostningsberegnet til 811 000 skr. Disse projekter er igangsat ved forskellige nordiske institutioner. Projekterne er stort set fordelt på følgende 4 hovedområder: byggeri, brand, akustik og olie. I fremtiden kan det blive aktuelt at iværksætte projekter inden for andre hovedområder, herunder bl. a. konsumvarer og arbejdsmiljøområdet.

Som bekendt finansieres Nordtest's virksomhed over Industrifonden. For 1974 ventes regnskabet at balancere med ca 1 mio skr, hvoraf ca 650 000 kr til projekter.

Nordtest er i færd med at opstille et register over prøvningsmetoder, som kan anbefales for fælles brug i Norden. Dette register kommer dels til at henvise til metoder, som allerede findes publicerede i standarder og specifikationer, prøvningsinstitutioners metodebeskrivelser m. v., dels vil det henvise til de nye prøvningsmetoder, der er resultatet af Nordtest-projekter. For at muliggøre metodernes internationale anvendelse vil de fortrinsvis blive publiceret på engelsk.

På basis af Nordisk Råds *rekommandation nr 15/1974* er Nordtest's sekretariat i færd med at undersøge, hvilke tekniske muligheder, der består for at etablere en kontakt til EF angående gensidig godkendelse af prøvningsresultater. Ministerrådets stillingtagen til rekommandationen vil afvente udfaldet af denne undersøgelse.

1.3 Nordisk datapolitisk samarbejde

Ministerrådet har besluttet at udrede mulighederne for et nordisk datapolitisk samarbejde på grundlag af de nationale udredninger, der er foretaget eller er under udarbejdelse om dette emne. På forhånd synes navnlig udviklingen og anvendelsen af datasystemer at frembyde interessante samarbejds muligheder. Ud over den praktiske anvendelse sådanne systemer kan få, vil de også kunne betyde et incitament for den nordiske dataindustri. Et vigtigt led i det fremtidige nordiske datasamarbejde bliver de nordiske teleforvaltningers beslutning om at oprette et fællesnordisk datanet. Dette beregnes taget i drift fra oktober 1977 og i projektets 1. etape frem til 1980 forventes ca 9 000 dataabonnenter tilsluttet, der alle vil kunne foretage opkald til hinanden. I projektets 2. etape frem til 1985 ventes tilsluttet ca 50 000 abonnenter.

1.4 Metrologisk samarbejde

Den nordiske arbejdsgruppe for metrologisk samarbejde har efter ansøgning af Industrifonden fået bevilget 40 000 skr. til gennemførelse af en behovs- og ressourceundersøgelse i de nordiske lande. Resultatet af denne undersøgelse ventes at foreligge omkring årsskiftet 1974—75. Allerede på indeværende tidspunkt har imidlertid arbejdsgruppen overfor Ministerrådet påpeget, at der formentlig findes interessante samarbejds muligheder inden for flere områder (*jfr rek. nr 2/1972*).

Ministerrådet mener, at det nordiske samarbejde på metrologiens område indtil videre mest praktisk vil kunne finansieres over Industrifonden.

2. Energipolitisk samarbejde

2.1 Den nordiske energiudredning

Den udredning af de nordiske landes energisituation, som Ministerrådet på basis af Nordisk Råds *rekommendation nr 14/1973* har besluttet at iværksætte, er nu under færdiggørelse og vil foreligge som en særskilt rapport til Nordisk Råds 23. session. Hovedhensigten med udredningen har været at belyse, om der er områder, hvor det nordiske energisamarbejde med fordel kan udbygges. I rapporten vil blive fremdraget de forskelle og ligheder mellem de nordiske lande, der betinger et sådant eventuelt udvidet samarbejde, og Ministerrådet går ud fra, at rapporten vil danne grundlag for en indgående debat i Nordisk Råd. Nordel og Det nordiske kontaktorgan for atomenergispørgsmål har bidraget med materiale til energiudredningen, bl. a. om det nuværende og fremtidige elkraftsamarbejde.

2.2 Industriens energisamarbejde

Embedsmandskomiteen for industri- og energipolitik indbød i maj 1974 repræsentanter for de nordiske landes industriforbund til et møde om industriens energianvendelse. Udover en frugtbar udseksling af synspunkter førte mødet til, at industriforbundene i fællesskab udarbejdede et notat vedrørende industriens syn på energiforsyning og energiøkonomi. Dette notat, der har udgjort et nyttigt underlagsmateriale for den nordiske energiudredning, publiceres som et bilag til denne.

Ministerrådet hilser det velkomment, at der er etableret et samarbejde mellem de nordiske industriforbund og Embedsmandskomiteen om praktiske spørgsmål af fælles interesse og ser gerne, at denne kontakt videreføres.

3. Byggsektorn

3.1 Allmänt

Enligt ministerrådets handlingsprogram är målsättningen för samarbete inom byggsektorn en ökad integration av de nordiska byggmarknaderna och i programmet anges åtta arbetsuppgifter som bör prioriteras i en första etapp. Nordiska ämbetsmannakommittén för samarbete inom byggsektorn, NÄSBYGG, har ansvaret för programmets genomförande. Kommitténs verksamhet bedrivs huvudsakligen inom två projekt avseende byggregler respektive upphandlingsregler, vilka leds av två projektchefer placerade vid ministerrådets sekretariat.

3.2 Projekt byggregler

Detta projekt behandlar frågor angående samordning av byggregler, d. v. s. bestämmelser, provningsmetoder, standarder och andra bygg-

regler. Arbetet har inriktats på analyser av samarbetet och stöd åt verksamheterna inom befintliga nordiska samarbetsorgan på byggområdet såsom NKB, Nordiska kommittén för byggbestämmelser, INSTA-Bygg, Internordisk standardisering inom byggområdet, och Nordtest-Bygg.

Syftet med ovannämnda analyser har varit att utröna vad som kan behöva åtgärdas och understödas för att det nordiska samarbetet skall kunna intensifieras i enlighet med intentionerna i handlingsprogrammet. Ämnesområdena byggnadstekniskt brandskydd och betongkonstruktioner har ägnats särskilt intresse.

I det nordiska samarbetet rörande byggregler prioriteras i första hand harmonisering av dels de regler, som berör godkännande och kontroll av byggvaror, för vilka tekniska handelshinder föreligger eller kan uppstå vid en ökad internordisk handel, dels nya byggregler, så att nya handelshinder undviks. Arbetet utförs så långt möjligt inom eller i samarbete mellan existerande nordiska samarbetsorgan. Samordningen av byggregler baseras i första hand på befintligt kunskapsunderlag. Forsknings- och utvecklingsarbete samt internationellt samarbete beaktas men får ej försena den nordiska samordningen. Principer för nationell implementering, d. v. s. införande och ikraftträdande i de enskilda länderna, av nordiska rekommendationer bör utarbetas.

Som ett led i analysarbetet kommer en översiktlig *kartläggning av praktiskt förekommande handelshinder* att genomföras vad gäller den internordiska handeln inom byggsektorn. Kartläggningen skall kompletteras med särskilda studier av vanliga typer av tekniska handelshinder samt noggrannare utredningar om orsaker, vidtagna åtgärder och inverkan på handeln. Utredningen genomförs under första halvåret 1975.

Inom *brandskyddsområdet* har NKB utarbetat ett program för samordning före 1977 av de nordiska byggnadstekniska brandskyddsbestämmelserna och därtill hörande godkännanden. Arbetet med samordning av brandteknisk klassindelning har fördelats mellan NKB och INSTA. Utarbetande av provningsmetoder sker i samarbete mellan Nordtest, INSTA och NKB. De nordiska länderna medverkar och samverkar via nationella myndigheter och institutioner i ett ECE-arbete rörande harmonisering av brandskyddsbestämmelser och i kommittéer inom ISO (International Organization for Standardisation) rörande standardisering inom brandskyddsområdet.

Inom *betongområdet* synes kontakterna och informationerna såväl mellan nordiska samarbetsorgan som mellan dessa och ansvariga nationella organ vara mindre tillfredsställande. Nya norska och danska betongnormer har utgetts i slutet av år 1973 och normarbete pågår i Sverige och Finland. Samtidigt pågår normarbete inom Nordiska betongförbundet, inom en europeisk betongkommitté, CEB, och inom ISO-kommittéer. Koordineringen av arbetet inom betongområdet har förbätt-

rats under 1974. NÄSBYGG avser att undersöka möjligheterna till en utvidgad samordning av standarder och normer vad gäller specialområdet armeringsprodukter.

Stödet åt nordiska samarbetsorgan på byggområdet ges bl. a. i form av anslag över ministerrådets budget för specificerade projekt. För 1975 har ca 0,5 M Nkr. beviljats. Huvudparten av det nordiska samarbetet beträffande byggregler har skett och sker inom NKB, INSTA, Nordtest och ett flertal nordiska branschorgan. Arbetet har tidigare helt bekostats av de nationellt representerade myndigheterna och institutionerna. För att samarbetet rörande byggregler skall kunna intensifieras måste förut sättas att dessa avsätter minst samma resurser som hittills.

NKB har numera en fast ordförande med ledande och koordinerande funktion och ett tekniskt sekretariat bestående av fyra heltidsanställda tekniska sekreterare. I sitt arbetsprogram har NKB satt som mål att nya bestämmelser skall utges i alla nordiska länder år 1975 och att utgivning av nya bestämmelser därefter sker i samverkan mellan länderna.

Arbetsprogrammet har setts över mot bakgrund av ministerrådets handlingsprogram. När det gäller arbetsuppgifterna har man bibehållit tidigare gjord prioritering. Detta innebär att uppgifter rörande bärförmåga (säkerhet och last), brandskydd, inneklimat och småhus har högsta prioritet. Andra uppgifter — rörande ljudisolering, värmeisolering, träkonstruktioner och golv — kommer att slutföras så snart som möjligt. Nya arbetsuppgifter (bl. a. installationer, tillgänglighet och kommunikation) tas upp först när man har en uppfattning om deras betydelse. Ministerrådet har anvisat 419 000 Nkr. för prioriterade projekt att utföras av NKB under 1975.

Många arbetsuppgifter i ministerrådets handlingsprogram för byggsektorn har genomförts av NKB. Riktlinjer för nordiska byggbestämmelser angående byggnads tillgänglighet för handikappade har publicerats på svenska och engelska. Kontakt har tagits med INSTA-Bygg beträffande ett kompletterande standardiseringsarbete inom handikappområdet. Vidare har NKB utarbetat riktlinjer om styrka och styvhet för träbaserade skivmaterial. Förslag till bestämmelser angående småhus, last och säkerhet, värmeisolering och ljudisolering har varit eller är under nordisk remissbehandling. Principer för utarbetande av krav och verifikationsmetoder till nordiska byggbestämmelser har utarbetats och tillämpas i NKB-arbetet. Det internationella systemet för måttenheter (SI-systemet) kommer att vara infört i alla nordiska länders byggbestämmelser senast 1975. Vad gäller beteckningar och symboler har en interimistisk lösning framlagts för NKB-arbetet och frågan kommer att vidareföras inom ISO.

NKB har framfört att frågan om formerna för godkännande och kontroll i anslutning till byggbestämmelserna i första hand berör bygg-

lagstiftningen och föreslagit att en särskild utredning genomförs angående dessa frågor. I en NKB-skrift har redovisats alla officiella nordiska godkännande- och kontrollorgan inom byggområdet och deras verksamhet. I skriften har också intagits en "klagoordning" med innebörd att de som möter hinder vid internordisk handel kan vända sig till byggmyndigheterna. För nordisk samordning av godkännanden och tillverkningskontroll har NKB upprättat en kontaktgrupp.

NKB har utarbetat en översikt av de forsknings- och utredningsuppgifter samt provningsmetoder, som behövs såsom underlag för arbetet med byggbestämmelser. Översikten, som skall kompletteras fortlöpande, har översänts till INSTA, Nordtest och de nordiska byggforskningsorganen.

Vad gäller energifrågor inom byggområdet håller NKB-myndigheterna varandra underrättade om utredningar och förslag som efter hand framkommer i de nordiska länderna.

Samverkan inom ECE-arbetet rörande harmonisering av byggbestämmelser behandlas inom en särskild arbetsgrupp inom NKB.

I *INSTA-Bygg* samarbetar de nordiska byggstandardiseringsorganisationerna. INSTA-Bygg har ett rullande arbetsprogram och har publicerat en gemensam redogörelse för byggstandardisering i de nordiska länderna.

Samarbete mellan minst två länder har ägt rum beträffande 31 standardförslag, vilka remitterats i de nordiska länderna och vidare har 7 standarder fastställts i minst två av länderna under perioden oktober 1973—september 1974. Arbetsprogrammet omfattar f. n. 52 projekt. Projekten avser bl. a. allmänna mått- och toleransregler, mätteknik, ritningsteknik, generella beräkningsregler, standardiserade metoder m. m. beträffande brandskydd, ljudisolering, värmeisolering, inbrottsskydd, grundundersökningar etc., standarder för komponenter såsom väggar, fönster, dörrar, trappor och inredningsenheter och för produkter såsom betongelement, ståldetaljer, beklädnadsplattor, papp, isoleringsmaterial, rör, ventilationskanaler, takrännor, träprodukter och målarfärger.

INSTA-samarbetet är baserat på en arbetsfördelning mellan de nationella byggstandardiseringsorganisationerna och kostnaderna härför bestrids med nationella medel. INSTAs arbete koordineras så långt möjligt med motsvarande inom de europeiska och internationella standardiseringsorganisationerna CEN respektive ISO. INSTA-Bygg har framhållit att ökade resurser behövs för ett utvidgat standardiseringsarbete inom Norden. Ministerrådet har anvisat 110 000 Nkr. för ett under INSTA arbete rörande samordning av existerande byggstandarder.

Nordtest har särskilda fackgrupper för bygg-, brand- och akustikområdet. Även verksamheten inom de båda senare områdena berör till stor del byggområdet. Nordtest-Byggs föregångare NM-Bygg har upprättat

ett register med över 100 använda provningsmetoder inom byggområdet i Norden. Nordtest-Bygg avser att med utgångspunkt från detta register och särskilda behovsutredningar redovisa metoder som kan rekommenderas för gemensamt bruk inom Norden. Där lämpliga metoder saknas kommer Nordtest att medverka till att sådana utarbetas. Nordtest har anvisat medel till 11 projekt för gemensamma nordiska provningsmetoder inom bygg-, brand- och akustikområdet till en sammanlagd kostnad av ca 460 000 kr. eller ca 60 % av de totala projektkostnaderna. Ansökningar har inkommit beträffande ytterligare ett 40-tal projekt inom byggområdet.

De nordiske kontrollorganisasjoner for betong og betongprodukter har fått bidrag till en utredning om handelshinder vid internordisk handel med betongvaror.

Samarbetsformerna för de *nordiska byggforskningsorganen* är dels några chefsmöten per år, dels nordiska byggforskningsmöten vart tredje år. Under år 1974 har en sekreterarfunktion inrättats.

3.3 Projekt upphandlingsregler

Detta projekt berör frågor om harmonisering av upphandlingsbestämmelser, anbudsregler och kontraktsvillkor. Arbetet har startat med en kartläggning av förhållandena i de enskilda länderna. Inom projektet behandlas även frågor rörande kompetenskrav och kartellavtal.

Projektet rörande upphandling är indelat i tre undergrupper a) samordning av staternas egna bestämmelser, b) samordning av allmänna kontraktsvillkor för entreprenader, vilka även tillämpas vid statligt byggande och c) samordning av allmänna kontraktsvillkor för konsultverksamhet, vilka även tillämpas vid statligt byggande.

Beträffande *staternas egna bestämmelser* kommer initiativ att tas till en samordning, vilken bör kunna ske inom en gemensam nordisk arbetsgrupp med representanter för berörda nationella myndigheter.

Som underlag för en samordning av *allmänna kontraktsvillkor för entreprenader* har situationen i de nordiska länderna kartlagts. En särskild utredningsman har fått i uppdrag att utarbeta förslag till gemensamma nordiska kontraktsvillkor. Förslaget skall utgöra grund för ett vidare arbete med att harmonisera de nordiska kontraktsvillkoren.

Vissa kontakter har tagits såsom förberedelser för en nordisk samordning av *konsultkontrakt*. Det erfordras ytterligare studier och nationella förberedelser innan ett egentligt samarbete rörande konsultkontrakt kan komma till stånd.

Kapitel X

Regionalpolitiskt samarbete

1. Översikt över 1974 års verksamhet

Då regionalpolitik är ett förhållandevis nytt inslag i det nordiska samarbetet har strävan varit att så snabbt som möjligt få till stånd ett regionalpolitiskt utvecklingsarbete som spänner över hela det regionalpolitiska handlingsprogrammet. Mot denna bakgrund har ägnats stort utrymme åt planeringen av den fortsatta verksamheten. Riktlinjer härför har dragits upp i ett arbetsprogram som omfattar perioden 1975—1976. Detta program återspeglas i denna rapport.

Ministerrådet har i sina allmänna överväganden kommit fram till att frågor som rör konkret samarbete i gränsregionerna bör ägnas särskild uppmärksamhet under de närmaste åren. Det bör vara möjligt att redan på kort sikt utveckla ett samarbete på detta område. I ministerrådets budget för år 1975 har därför avsatts medel för att kartlägga möjligheterna till ett glesbygdspolitiskt samarbete i gränsområdena. Det informationsutbyte som nu sker i planeringsfrågor bör kunna ge värdefulla uppslag i detta sammanhang. En förutsättning för att ett utbyggt konkret regionalpolitiskt samarbete skall kunna komma till stånd är emellertid att de oklara rättsliga förhållanden som i vissa länder f. n. råder i fråga om kommunalt gränsöverskridande samarbete undanröjs. En nordisk konvention om gränskommunalt samarbete kan ses som ett första steg i undanröjandet av vissa hinder för samarbetet. Ministerrådet avser att handlägga denna fråga skyndsamt.

Ett annat viktigt inslag är strävandena att få till stånd ökad enhetlighet i de nordiska ländernas regionalpolitiska planering. Det kan konstateras att denna planering i länderna f. n. tenderar att utvecklas till en rullande process, där det kan bli allt svårare att utskilja t. ex. start och avslutning av olika faser i planeringen. Ju mer den regionala planeringen utvecklas på detta sätt desto svårare blir det att påverka dess utformning. Eftersom utvecklingen går snabbt är det angeläget att arbetet med att åstadkomma ökad enhetlighet kan bedrivas skyndsamt.

Övriga punkter i handlingsprogrammet berör i huvudsak frågor som kan lösas först på längre sikt. Det gäller främst strävandena att harmonisera de regionalpolitiska stödåtgärderna som kan ses som ett av slutmålen för samarbetet inom regionalpolitiken.

Sedan ett antal år förekommer nordiskt samarbete av regionalpolitisk betydelse på forskningens område. Verksamheten leds av Nordiska arbetsgruppen för regionalpolitisk forskning (NordREFO). Ministerrådet har uppdragit åt NordREFO att kartlägga den regionalpolitiska stödvolymen i de olika länderna.

2. Ökad enhetlighet i den regionalpolitiska planeringen

Som ministerrådet tidigare rapporterat befinner man sig f. n. i de skilda länderna endera i ett aktivt planeringsarbete eller står i begrepp att inleda en ny omgång med regionalpolitisk planering. Detta gör att de förslag till harmonisering som kan komma att avges under den närmaste tiden först får effekt i de olika ländernas planering under senare delen av detta decennium. Å andra sidan krävs det som ministerrådet påpekat inledningsvis ett snabbt klarläggande av på vilka punkter det finns förutsättningar och skäl för en samordning. Steget från ett sådant klarläggande till konkreta förslag kan i vissa fall bli långt på grund av bl. a. omfattande tekniska förstudier. Med hänsyn till att planeringen genomgår ständiga förändringar är det viktigt att man i den nationella planeringen så snart som möjligt får besked om på vilka punkter det finns förutsättningar att knyta ihop planeringen i nordiskt perspektiv så att man kan beakta detta i det nationella utvecklingsarbetet.

På uppdrag av ministerrådet gjordes under våren 1973 en översiktlig kartläggning av den regionalpolitiska planeringen i de olika nordiska länderna. Av denna kartläggning kan utläsas att ett genomgående drag i de nordiska ländernas regionalpolitiska planering är det vida synsätt som anläggs i planeringen. I princip omfattas alla delar av samhälls- verksamheten. Ett av den regionalpolitiska planeringens huvudsyften är att utveckla en enhetlig syn på den regionala utvecklingen till vägledning för de skilda samhällssektorernas handlande.

Det allmänna regionalpolitiska planeringsläget är något skiftande i de nordiska länderna. Skilda institutionella förhållanden och politiska värderingar påverkar också planeringens omfattning och inriktning. Skillnad föreligger även i fråga om planeringens författningsmässiga ställning. I Danmark, Finland och Norge är planeringen reglerad genom en särskild lagstiftning, medan den i Sverige bygger på beslut av riksdag och/eller regering i varje särskilt fall. Även planeringens omfång varierar. I den danska och norska planeringen ingår betydande inslag av fysisk planering medan denna aspekt avhandlas i andra sammanhang i Finland och Sverige. En ytterligare skillnad mellan länderna utgör planeringens regionala omfattning och förläggning i tiden. I Finland och Sverige är planeringen riksomfattande och arbetas fram i ett sammanhang. I Danmark finns endast planer för vissa landsdelar och amt medan de rikstäckande landsdelsplanerna i Norge vuxit fram vid olika tidpunkter. Genom de nya bestämmelserna om landsdels- och regionalplanering i Danmark samt den pågående fylkesplaneringen i Norge kommer även i dessa länder att utarbetas en rikstäckande, i tiden samordnad regionalpolitisk planering.

Skillnaderna i planeringens omfattning och tidsmässiga samordning påverkar förutsättningarna för den politiska beslutsprocessen. I Finland och Sverige har planeringen medgett en central avstämning för

hela landet i ett sammanhang, medan utvärderingen i Danmark och Norge har skett gradvis över tiden.

Den centrala politiska utvärderingen påverkas även av olikheter i planeringens organisatoriska underbyggnad. I Finland bedrivs planeringen i huvudsak på central nivå medan tyngdpunkten i planeringsarbetet i de övriga länderna ligger på regional nivå. För Finlands del innebär denna ordning att den politiska prövningen kan göras i direkt anslutning till planeringsarbetet, medan den centrala politiska utvärderingen i de övriga länderna sker först i efterhand.

Dessa olikheter i de nordiska ländernas regionalpolitiska planering, som framkom vid ministerrådets kartläggning, blir sannolikt mer påtagliga vid en närmare analys. Skillnaderna inverkar med säkerhet på de planeringsmetoder som används. Av betydelse härför är också utformningen av de direktiv och anvisningar som läggs till grund för planeringen. Allmänt utformade anvisningar innebär i realiteten att man överlåter åt de planerande instanserna att själva avgöra vilka planeringsmetoder som skall användas. En liknande effekt har graden av konkretisering i den politiska utvärderingen genom att den anger centrala utgångspunkter för den fortsatta planeringen. Kartläggningen visar att ökad samordning av planeringen måste beröra frågor på en sådan detaljeringsnivå, i varje fall ifråga om planeringsmetodik, att ytterligare inventeringar och analyser måste göras. För detta ändamål har ministerrådet avsatt 118 800 n. kr. i 1975 års budget.

En särskild arbetsgrupp har därför tillsatts med uppgift att noggrant kartlägga tillämpade planeringsmetoder och det beslutsunderlag som används i planeringen. Därvid skall analyseras det tidsperspektiv man arbetar med i planeringen, på vilka administrativa nivåer olika moment i planeringen bedrivs, de regionala indelningar som används i analyserna samt informationens uppdelning på sektorer, branscher o. s. v. Arbetsgruppen skall klarlägga förutsättningarna för att åstadkomma nordisk enhetlighet i dessa avseenden. Vidare skall arbetsgruppen kartlägga pågående arbete med utveckling av planeringen. Särskilt skall därvid uppmärksammas nuvarande strävanden att i ökad utsträckning knyta samman den regionala planeringen med den nationella ekonomiska och fysiska planeringen samt olika typer av sektorsplanering. I arbetsgruppens uppdrag ingår även att stimulera metodutvecklingen i planeringen.

En osäkerhetsfaktor för arbetsgruppens analyser blir de institutionella förhållanden som ligger till grund för den framtida planeringen. I såväl Finland som Norge och Sverige utreds f. n. arbetsfördelningen mellan lokal, regional och central nivå. De ändringar i den organisatoriska uppbyggnaden som kan följa av dessa utredningar kan komma att påverka planeringens uppläggning och inriktning. Det är inte osannolikt att det även kan få konsekvenser på det planeringstekniska områ-

det. En annan faktor av betydelse i detta sammanhang är den pågående översynen av bygglagstiftningen i Finland, Norge och Sverige.

3. Utökat informationsutbyte i regionalpolitiska frågor

På denna punkt i programmet har arbetet inriktats på att genomföra det informationssystem i regionalpolitiska frågor på central, regional och lokal nivå som redovisades i förra årets rapport.

På det centrala planet har ett informationsutbyte inletts. I enlighet med det ursprungliga förslaget omfattas endast ett begränsat antal personer och myndigheter av denna information. Meningen är att ett sammandrag av denna information skall spridas till en vid krets genom någon form av meddelandeserie. Denna del av informationssystemet avser ministerrådet att återkomma till i samband med att riktlinjerna för den framtida informationen i det nordiska samarbetet dras upp. I avvaktan härpå kommer informationen att lämnas i NordREFO:s skrift.

Genomförda undersökningar visar att det inte föreligger några formella hinder för igångsättning av informationsutbyte på lokal och regional nivå. Arbetet är för närvarande inställt på att en organiserad utväxling av information på dessa nivåer skall kunna inledas vid årsskiftet 1974/1975.

I skissen till informationssystem ingår även en rutin för avrapportering av informationens omfattning och inriktning. En sådan uppföljning kan ge värdefull vägledning för bedömning av lämpliga samarbetsfrågor i bl. a. gränsregionerna. Avsikten är att närmare riktlinjer för denna uppföljning skall utarbetas. Tidigast under år 1976 kan en sådan första uppsummering av informationsutbytets utfall göras.

4. Samordning av den regionalpolitiska stödverksamheten

Ministerrådet har tidigare karakteriserat en harmonisering av de regionala stödåtgärderna som ett av slutmålen i det regionalpolitiska samarbetet. För att kunna förverkliga detta mål krävs en omfattande utrednings- och forskningsverksamhet.

För närvarande kartlägger NordREFO på uppdrag av ministerrådet skillnaderna i regionalpolitisk stödvolym. Undersökningen har nyligen påbörjats och beräknas vara avslutad under våren 1975. Resultatet kommer att presenteras i form av räkneexempel. Av kartläggningen kommer ländervis att framgå effekterna av olika stödåtgärder, såsom stöd till investeringar och sysselsättning samt en sammanvägning av de totala stödeffekterna.

Detta projekt ser ministerrådet som ett första led i en successivt utvidgad analys. Kartläggningen ger dock endast en begränsad belysning av de aktuella problemställningarna. För att en uttömmande

utvärdering skall kunna göras av innebörden av nuvarande skillnader i total stödvolym måste även andra aspekter beaktas. En sådan aspekt är de hittills uppnådda resultaten i stödpolitiken. Av intresse att få belyst är också hur stödet fördelar sig på expansiva resp. tillbakagående industribranscher med de återverkningar det har på den lokala arbetsmarknadens struktur, framtidsutsikter, löner o. s. v. En annan indikation på stödmedlens effektivitet utgör omlokalisering av företag.

Stödåtgärderna är nära förknippade med den politiska värderingen av de regionala problemen och de regionalpolitiska ambitioner man ställt upp. Under år 1975 skall därför tas fram ett underlag som belyser omfattningen av de regionala problem man står inför i de olika länderna. För detta ändamål har ministerrådet avdelat 56 300 n. kr. Denna kartläggning kommer även att användas i analyserna av stödområdesavgränsningen. En annan faktor med återverkan på stödmedlens effekt som måste tas in i övervägandena är introducerandet av nya typer av regionalpolitiska medel. F. n. tillämpas endast stimulansfrämjande medel i de nordiska länderna.

Frågan om starkare styrmedel i regionalpolitiken, såsom etableringskontroll, är för närvarande under utredning i Finland och Sverige. I Norge har en tillfällig lag om samtycke till utbyggnad av baser för petroleumverksamhet samt större industri- och anläggningsverksamhet införts som begränsar företagets val av lokalisering. Denna lag föreslås nu bli ersatt med en permanent lag om etableringskontroll och lokaliseringsvägledning.

I samordningen av stödmedlen ingår även lösningar, som kan leda till positiva effekter på båda sidor om riksgräns. I detta syfte planeras en inventering av de speciella förhållanden som råder i gränsområdena. En särskild gränsregion kommer att utväljas i detta syfte. Central uppmärksamhet kommer därvid att ägnas de ekonomiska sambanden i gränstrakterna. Tidigast i början av år 1976 räknar ministerrådet med att kunna påbörja denna kartläggning.

5. Samarbete i gränsområdena

Ministerrådet kommer i sitt fortsatta arbete att lägga stor vikt vid strävandena att bygga ut det konkreta samarbetet i gränsregionerna. I detta syfte har en arbetsgrupp tillsatts med uppgift att undersöka samarbetsmöjligheterna på glesbygdspolitikens område. Ministerrådet anser det naturligt att söka inleda ett samarbete på detta område med hänsyn till att huvuddelen av gränsregionerna präglas av gles bosättning. Projektet har diskuterats med företrädare för länsstyrelserna i Lapplands och Norrbottens län samt ett antal kommuner i Norrbottens län. Dessa ställde sig positiva till projektet och är intresserade av att medverka i dess genomförande. Som ett resultat av dessa överläggning-

ar har Kautokeino kommun i Norge, Enontekiö och Muonio kommuner i Finland samt Kiruna kommun i Sverige utsetts till försöksregion. För projektets genomförande har ministerrådet avsatt 357 000 n. kr. i 1975 års budget.

Till grund för arbetsgruppens analys skall läggas en kartläggning av levnadsförhållandena på resp. sida om riksgrens innefattande bl. a. tillgången på olika typer av service och deras åtkomlighet. Särskild vikt skall därvid tillmätas serviceförsörjningen i mera perifera delar. Kända sektorsplaner och deras effekter på serviceförhållandena i regionen skall också belysas. På grundval av de erfarenheter som erhålls i samband med kartläggningen skall arbetsgruppen även utarbeta ett analyschema som kan tillämpas på andra gränsregioner. Detta schema skall vara så åskådligt att kommunala och regionala myndigheter med små resurser själva kan företa liknande undersökningar.

I fråga om brister i serviceförsörjningen skall skiljas på sådana brister i serviceutrustningen som är generella för hela den studerade regionen och sådana som endast gäller på ena sidan av riksgrens eller delar av hela regionen. Självklart skall även brister i sysselsättningen uppmärksammas.

Arbetsgruppen skall därefter analysera vilka åtgärder som behöver vidtas för att lösa föreliggande problem med särskild vikt på frågor som kan lösas med internordiskt samarbete. Arbetsgruppen skall därvid särskilja åtgärder som ligger inom den kommunala kompetensen att vidta åtgärder som ankommer på landsting och/eller länsstyrelser och åtgärder, som förutsätter beslut av centrala myndigheter.

I Öresundsregionen är förutsättningarna för ett utvidgat samarbete fortfarande oklara. Bl. a. har några slutliga ställningstaganden till förbindelserna över sundet inte gjorts. Samarbetsfrågorna i detta område kommer ministerrådet att ta upp till behandling under 1975.

För närvarande vilar det gränskommunala samarbetet på ett oklart rättsligt underlag (*rekommendation nr. 22/1969*). Detta förhållande har enligt Nordiska kommunalrättskommitténs rapport (*NU 1973: 1*) Kommunalt samarbete över de nordiska riksgrensarna medfört att kommunerna ofta har varit osäkra över möjligheterna till samarbete över riksgrens. Man kan förmoda att denna oklarhet inverkat återhållande på samarbetets utveckling.

På uppdrag av Nordiska ministerrådet har ministerrådssekretariatet utarbetat ett förslag till nordisk konvention om gränskommunalt samarbete. Förslaget innebär ett erkännande av kommuns rätt att i samarbete med kommun(er) i annat nordiskt land vårda sina angelägenheter inom ramen för den nationella lagstiftningen. Ministerrådet ser förslaget som ett första steg mot en ordning som ger kommunerna bättre möjligheter att samarbeta över riksgrens.

Nästa steg blir att successivt undanröja de hinder som den sektoriella

speciallagstiftningen i fråga om statsbidrag och detaljanvisningar av olika slag m. m. kan innebära för en utbyggd kommunal samverkan. Det organiserade informationsutbyte i planeringsfrågor m. m. över riksgrens på lokal och regional nivå, vilket som tidigare nämnts, kommer att träda i kraft vid årsskiftet 1974/1975 bör kunna ge värdefull vägledning i detta arbete.

Nordiska rådet har hemställt om en utredning om de finansiella förutsättningarna för ett utvidgat regionalpolitiskt samarbete i gränsregionerna. Denna framställning har enligt ministerrådet anknytning till föreliggande förslag till överenskommelse om gränskommunalt samarbete. De hinder olika författningar och lagar innebär för en vidareföring av samarbetet är ofta av ekonomisk natur. Skilda regler för t. ex. statsbidragsgivning är ett exempel på detta.

Ministerrådet anser sig f. n. inte ha tillräckligt underlag för att nu ange riktlinjer för en sådan utredning. Innan närmare ställning tas till denna utredning bör erfarenheterna avvaktas av det förslag till nordisk konvention om kommunalt gränssamarbete som f. n. är under beredning. Även det system för informationsutbyte på lokal och regional nivå, som avses påbörjas vid årsskiftet 1974/1975, bör kunna ge värdefulla uppslag om behovet av och uppläggnings av den begärda utredningen. Detsamma gäller i fråga om det samarbete som inletts på glesbygdspolitikens område.

6. Regionalpolitisk forskning

För samarbetet på den regionalpolitiska forskningens område svarar i huvudsak NordREFO. Även vid Nordiska institutet för samhällsplanering (Nordplan) bedrivs forskning av regionalt intresse. NordREFO:s forskningsverksamhet kommer under de närmaste åren att kretsa kring fyra huvudfrågor. Dessa är mål resp. medel i regionalpolitiken, regional planering och regional utveckling.

I fråga om mål i regionalpolitiken pågår f. n. forskning kring hushållens miljöpreferenser och levnadsvillkor. NordREFO planerar att under 1975 vidga målanalysen till att även omfatta studier kring alternativa mönster för ortssystemets utformning och målkonflikter i regionalpolitiken. I det sistnämnda projektet avser man att särskilt uppmärksamma sambandet mellan regionalpolitiska insatser och rörlighetsfrämjande åtgärder.

Under den andra huvudpunkten — medel i regionalpolitiken — utvecklar NordREFO f. n. en uppföljningsstudie av de regionalpolitiska medlens effekter. Inom ramen för detta projekt planeras bl. a. en studie kring effekterna över riksgrens vid företagsetablering i en gränsregion.

I detta forskningsprogram ingår även en metodstudie av den offentliga sektorns lokalisering.

Programmet för regional planering har inletts med en analys av administrativa betingelser för regional planering. Under 1976 planeras en studie kring regionalräkenskaper — användningsmodeller för regional planering.

Den fjärde och sista huvudpunkten — regional utveckling — upptar två projekt. Det ena avser en undersökning av lokaliseringen av multinationala företag i Norden. Det andra projektet benämns regionala utvecklingsförlopp och tar sikte på en analys av effekterna på längre sikt av stora företagsetableringar i en region.

Vid NordREFO:s symposium i Mattsby utanför Helsingfors i slutet av mars månad diskuterades såväl uppläggningsen av NordREFO:s fortsatta forskning som de olika projekten.

Nordplan arbetar sedan år 1971 med att utveckla en prototyp till ett informationssystem till hjälp för samhällsplaneringen i nordiska tätortsregioner.

Nordiska ministerrådet har tidigare framhållit att det finns behov av en samordning av forskningsaktiviteterna ifråga om metoder för jämförelser av de samhälleliga konsekvenserna av skilda planförslag m. m. och beslöt att en kontaktgrupp skulle etableras vid Nordplan för att främja information och metodutveckling på detta område. Nordplan har redan tagit vissa initiativ i denna riktning. Som ett ytterligare led i detta arbete planerar Nordplan att arrangera ett symposium kring dessa frågor.

7. Nordkalotten

Nordkalottkommitténs (NKK:s) arbete under 1974 har främst varit inriktat på turist- och arbetsmarknadsutbildningsfrågor samt organisationen av den fortsatta verksamheten.

Turistsamarbete

På grundval av en utredning av förutsättningarna att främja turistsamarbetet på Nordkalotten har NKK föreslagit, att ett turistråd för Nordkalotten inrättas med uppgift att verka för fortsatt satsning på turistanläggningar m. m. och gemensam marknadsföring.

Frågan kommer att tas upp till behandling i samband med utvärderingen av nordiska turistkommitténs rapport (*se vidare kap. XIII: 5*).

Arbetsmarknadsutbildning

Försöksverksamheten vid Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter i Övertorneå visade sig redan på ett tidigt stadium ge positiva resultat. Mot bakgrund härav har NKK föreslagit arbetsmarknadsminist-

rarna att verksamheten permanentas i och med utgången av försöksperioden. Frågan behandlas närmare i kap. V: 4: 10.

Jokkmokks folkhögskola har börjat arrangera kurser i sameslöjd som är öppna för elever från de andra nordiska länderna. Detta initiativ har aktualiserat frågan om samernas rätt att få viss arbetsmarknadsutbildning på sitt eget språk. NKK har uttalat, att även finska och norska samers rätt att delta i ifrågavarande utbildning bör regleras.

Den fortsatta verksamheten

Samarbetet på Nordkalotten fick sin nuvarande utformning i samband med arbetsmarknadsministrarnas beslut år 1971 att NKK:s verksamhet skulle permanentas. Genom bl. a. ministerrådets beslut att huvudsekretariatet för NKK skall förläggas till ministerrådssekretariatet i Oslo från den 1 januari 1975 har frågan om formerna för kommitténs fortsatta verksamhet och organisation aktualiserats. Det arbetas för närvarande med att få till stånd en ändamålsenlig anpassning av NKK till ministerrådets organisationsstruktur. Främst eftersträvas en samordning med NÄRP i budgetfrågor.

NKK har beslutat införa en ny arbetsordning, som bl. a. innefattar följande. Ordförandeskapet alternerar mellan landshövdingarna i Lapplands och Norrbottens län och den fylkesman som företräder Nord-Norge. De tre alternerande ordförandena bildar ett arbetsutskott med uppgift att utarbeta anslagsäskanden och att ansvara för genomförandet av NKK:s verksamhetsplaner. NKK möts två gånger per år — i april och i oktober. Oktobermötets uppgift är att besluta om verksamhetsplan för det närmast följande året och budgetäskanden för det därpå följande året. Aprilmötet ges formen av ett seminarium rörande ett speciellt ämne inom NKK:s verksamhetsområde.

Kapitel XI

Samarbete i konsumentfrågor

1. Inledning

Organiserat nordiskt samarbete på konsumentområdet har förekommit sedan 1958 då Nordiska kommittén för konsumentfrågor bildades. Sedan dess har flera samarbetsorgan tillkommit och omfattningen av samarbetet har ökat. Detta har medfört behov av samordning och under 1974 har en ny organisation för det nordiska samarbetet på konsumentområdet trätt i kraft.

Organisatoriska förändringar i samordningssyfte har också under senare år genomförts nationellt i flera av de nordiska länderna.

Bland viktigare konsumentpolitiska åtgärder som vidtagits under året i de olika nordiska länderna kan nämnas att man i *Danmark* fattat beslut om Lov om markedsföring. Lagen ersätter den tidigare lagen om uretmässig konkurrens och varebetegnelse och innebär bl. a. upprättande av ett konsumentombudsmannaämbete. Lagen träder i kraft den 1 maj 1975. (Se vidare under kap. II Samarbete på lagstiftningsområdet.)

Beslut har också fattats om Lov om forbrugerklagenævn. Utan kostnad för konsumenten behandlar nämnden reklamationer betr. varor och tjänster. Om nämndens beslut inte efterlevs kan konsumentombudsmannen på konsumentens vägnar inbringa saken för domstol. Lagen träder i kraft den 1 juni 1975.

Sedan den 1 oktober gäller på livsmedelsområdet ett s. k. "positiv-liste-system" betr. import av livsmedel och livsmedelstillsatser. Systemet innebär att endast de livsmedel och tillsatsmedel som upptas på listan får importeras.

I *Finland* har en ny förordning givits om det i anslutning till näringsstyrelsen verkande konsumentrådet. Enligt förordningen åligger det rådet att följa utvecklingen på konsumentområdet och på basis härav göra framställningar och taga initiativ samt avge utlåtanden i konsumentpolitiska frågor.

I *Norge* har den lokala utbyggnaden av Forbrukerrådet fortsatt och under 1974 kommer lokalkontor i 12 av landets 19 fylker att vara upprättade. Det har vidare genomförts ändringar i köplagen i syfte att öka konsumentskyddet i köpsituationer. (Se vidare under kap. II Samarbete på lagstiftningsområdet.)

En stortingsmedling om verksamheten i de norska konsumentinstitutionerna (Forbrukerombudsmannen, Forbrukerrådet, Statens institutt for forbruksforskning och Varefaktakomiteen) har lagts fram under hösten 1974. Det är första gången regeringen lägger fram en sådan berättelse

vilken ger stortinget möjlighet att ta upp konsumentinstitutionernas verksamhet till en bred debatt.

I Sverige trädde konsumentköplagen i kraft den 1 januari (*se vidare under kap. II Samarbete på lagstiftningsområdet i C1/1974*) och lagen om rättegång i tvistemål om mindre värden den 1 juli 1974. Den senare innebär ett förenklat rättegångsförfarande vid tvistemål om mindre värden. Den innebär inte någon förändring av allmänna reklamnämndens verksamhet utan bör ses som ett komplement till denna.

Statens pris- och kartellnämnd och konsumentverket har nått fram till en överenskommelse med handelsorganisationer om införande av märkning med s. k. jämförpriser på dagligvaruområdet.

2. Organisationen av det nordiska samarbetet på konsumentområdet

Sedan den 1 juli 1974 äger det nordiska samarbetet på konsumentområdet rum inom ramen för Nordiska ministerrådets verksamhet. En ämbetsmannakommitté för konsumentfrågor har upprättats samtidigt som den tidigare kommittén lagts ned.

För att bistå ämbetsmannakommittén på olika områden har en utskottsorganisation beslutats. Utskott har upprättats för undersökningssamordning
märkningsfrågor
reklam- och marknadsföringsfrågor samt
utbildnings- och informationsfrågor.

Det första av dessa utskott utgör en fortsättning och en utvidgning av verksamheten i det tidigare Nordiska chefsmötet för samarbete beträffande varu- och tjänsteundersökningar på konsumentområdet. De övriga tre utskotten är nya men för samtliga gäller att ett samarbete av mindre formell natur existerat en längre eller kortare tid.

Den genomförda omorganisationen har slutligen inneburit att kommitténs sekretariatsfunktioner sedan den 1 juli 1974 omhänderhas av Nordiska ministerrådets sekretariat.

3. Verksamheten under 1974

Nordiska ministerrådet övertar finansieringen av det konsumentpolitiska samarbetet fr. o. m. den 1 januari 1975. Verksamheten under 1974 har finansierats med de nationella anslag som beviljats Nordiska kommittén för konsumentfrågor, Nordiska chefsmötet och konsumentprojektet vid lärarhögskolan i Malmö.

3.1 Undersökningssamordning

En stor del av det mer konkreta nordiska samarbetet på konsumentområdet avser samordning av undersökningsverksamhet. Under 1974

har Nordiska chefsmötet för samarbete beträffande varu- och tjänsteundersökningar på konsumentområdet ansvarat för detta samarbete.

Sedan 1973 föregår i samarbete med INSTA, som är det nordiska samarbetsorganet på standardiseringsområdet, ett projekt som syftar till gemensamma metoder för funktionsprovning av hushållskylar och -frysar. Projektet syftar också till ett samlat nordiskt uppträdande i det internationella standardiseringsarbetet på området samt till en entydig nordisk användning av internationella standarder. Som ett resultat av projektet har de nordiska ländernas standardiseringsorgan under 1974 utgivit likalydande standards för funktionsprovning av kylar och frysar för hushållsbruk.

Under 1974 har startats ett projekt syftande till att utarbeta en praktiskt användbar metod för mätning av lukter i samband med provning av köksfläktar.

Under 1974 har huvuddelen av två projekt syftande till gemensamma nordiska provningsmetoder för diskmaskiner och spisar genomförts.

I syfte att komma fram till gemensamma nordiska metoder för bestämmande av ljudnivåer hos köksfläktar, diskmaskiner, tvättmaskiner och dammsugare har ett nordiskt samarbetsprojekt startats. Projektet syftar också till att om möjligt få dessa metoder antagna av IEC, som är det internationella samarbetsorganet för standardisering på det elektrotekniska området. Under 1974 har man bl. a. arbetat med att ta fram tillämpningsföreskrifter för mätning på de olika hushållsapparaterna. Under året har också det svenska konsumentverkets akustikmättrum kompletterats och kontrollerats för att kunna användas i projektet. I detta sammanhang strävar man också generellt mot att åstadkomma en arbetsfördelning mellan de nordiska konsumentinstitutionerna i syfte att bättre utnyttja de medel som står till förfogande.

Två projekt avseende utombordsmotorer har startats under 1974. Det första av dessa syftar till en enhetlig märkning av utombordsmotorer för underlättande av val av motor och jämförelse mellan olika typer. Det andra projektet syftar till att utveckla provningsmetoder för bestämning av dragkraft och bränsleförbrukning.

3.2 Utbildning och information

Vid lärarhögskolan i Malmö pågår sedan 1972 forskningsprojektet "En studie i konsumentfostran". Projektet har initierats av Nordiska kommittén för konsumentfrågor som också svarat för genomförande och styrning. Projektet syftar till att undersöka förutsättningarna för konsumentundervisning på grundskolans mellanstadium i Danmark, Finland, Norge och Sverige samt till att framställa läromedelsprototyper. Under 1974 har arbetet huvudsakligen koncentrerats till att konstruera en serie läromedelsprototyper och test. Med hjälp av de konstruerade testen skall läromedlen under våren 1975 utprövas i ett antal

skolor i de fyra berörda länderna och vid slutet av året räknar man med att ett antal lärarhandledningar, elevhäften, bildband m. m., avsedda för användning i samtliga nordiska länder, föreligger.

Under 1973 gjordes inom projektets ram en enkätundersökning bland elever, lärare och föräldrar. Under 1974 har bearbetningen av data från denna undersökning påbörjats och vissa preliminära resultat kommer inom kort att publiceras.

3.3 Andra aktiviteter av konsumentintresse

OECD:s konsumentkommitté uppmanade i december 1973 de nordiska länderna att inkomma med ett diskussionsunderlag om energikrisens och råvaru knapphetens inverkan på konsumentpolitiken. Inom Nordiska kommittén för konsumentfrågor diskuterades ett sådant utkast som slutjusterades och överlämnades till OECD:s konsumentkommitté av den norska delegationen. OECD-kommittén diskuterade dokumentet vid sina möten i juni och december 1974, varvid bl. a. beslöts att undersöka möjligheterna att vid varumärkning ange varans energiförbrukning. Vidare beslöts att i årsrapporterna ange bl. a. vidtagna informationsåtgärder syftande till att minska energiförbrukningen.

Nordiska kommittén för konsumentfrågor har initierat en undersökning om ur konsumentsynpunkt olämpliga produkter. Material har insamlats från institutioner som kommer i kontakt med sådana produkter och en bearbetning av detta pågår.

Sedan 1965 utges två gånger om året "Konsumentnytt från Norden". Rapporten redovisar den konsumentpolitiska verksamheten i de nordiska länderna samt i någon mån den samnordiska verksamheten. En översyn av denna informationsverksamhet har beslutats av Nordiska kommittén för konsumentfrågor och ministerrådssekretariatet arbetar f. n. med ett förslag till ny uppläggning.

En arbetsgrupp inom Nordiska kommittén för konsumentfrågor har undersökt vilka konsumentproblem som finns och vilka möjliga konsumentpolitiska åtgärder som är tänkbara på tjänsteområdet. Gruppens rapport har utgivits i Nordisk utredningsserie (*NU 1974: 16*).

På varudeklarationsområdet har utarbetats ett gemensamt nordiskt förslag till klassifikation och varudeklaration av textila golvbeläggningar.

4. Planerad verksamhet

Nordiska ämbetsmannakommittén för konsumentfrågor har under hösten 1974 till Nordiska ministerrådet inlämnat sina medelsframställningar för 1975 och 1976. I framställningarna prioriteras verksamhet beträffande undersökningar av varor och tjänster, konsumentundervisning samt produktsäkerhetsfrågor. Nordiska ministerrådet har för 1975

beviljat ca 500 000 nkr. till undersökningar av varor och tjänster, 460 000 nkr. till det tidigare nämnda projektet ang. konsumentundervisning i grundskolan samt ca 330 000 nkr. till tre projekt på produkt-säkerhetsområdet. Inom Nordiska ämbetsmannakommittén för konsumentfrågor pågår för närvarande en inventering av lämpliga samsamarbetsområden och -projekt.

4.1 Undersökningssamordning

4.1.1 Undersökningar av varor och tjänster

Då det gäller undersökningar av varor och tjänster innebär den planerade verksamheten under 1975 i stort sett en uppföljning och en betydande intensifiering av redan pågående projekt.

Samarbetet med INSTA beträffande metoder för funktionsprovning av hushållskylar och -frysar fortsätter som planerat under 1975.

På de områden där gemensam provningsmetodik föreligger (kylar och frysar samt inom kort diskmaskiner och spisar) kommer möjligheterna att genomföra gemensamma provningar att undersökas.

Projektet provningsmetodik för diskmaskiner kommer under 1975 att följas upp med ett projekt som syftar till att ta fram underlag för en vidare diskussion om behovet av en för de nordiska länderna gemensam referensmaskin. En sådan skulle möjliggöra jämförelser mellan provningar genomförda vid olika laboratorier.

De pågående projekten beträffande köksfläktar, bullermätning och utombordsmotorer kommer att slutföras under 1975.

Under 1975 planeras en utvärdering av test- och standardiseringsarbetets betydelse för konsumenterna. Projektet syftar också till att klarlägga ansvars- och arbetsfördelning mellan olika nationella och samnordiska organ som sysslar med test- och standardiseringsarbete på konsumentområdet samt kartlägga de nordiska ländernas deltagande i övrigt internationellt samarbete på området.

4.1.2 Produktsäkerhet

Ett relativt nytt område inom det nordiska konsumentensamarbetet är produktsäkerhetsfrågorna. På detta område planeras under 1975 tre olika delprojekt.

Det första av dessa projekt syftar till uppbyggnad av ett system för inrapportering av olycksfall i hemmen samt orsakerna till dessa. Meningen är att ett sådant inrapporteringssystem skall skapa underlag för åtgärder i syfte att nedbringa olycksfallsfrekvensen.

I det andra projektet planeras en insamling och värdering av erfarenheter från andra länder. Projektet syftar också till att undersöka vilka åtgärder som är möjliga att använda mot produkter som befunnits vara farliga.

I syfte att skapa förutsättningar för att resultaten av dessa två projekt kommer till användning planeras ett seminarium, där avsikten är att sammanföra projektpersonal och -ansvariga med såväl utländsk expertis med erfarenhet av liknande inrapporteringsystem som med tilltänkta användare av projektresultaten. Seminariet förväntas på detta sätt klarlägga dels på vilket sätt man *kan* använda projektresultaten, dels på vilket sätt man *önskar* utnyttja resultaten i de nordiska länderna.

Bland områden som har aktualiserats och som under den närmaste tiden kommer att tas upp till vidare behandling kan nämnas produktsäkerhet hos hushållskemikalier, bruksegenskaper hos kokkärl samt olika egenskaper hos regnkläder för barn. Aktuella områden är vidare vilka krav konsumenten bör kunna ställa på emballage av olika slag samt, på tjänsteområdet, möjligheterna att åstadkomma ett system med gemensamma kravspecifikationer och kontroll av sällskapsresor.

4.2 Utbildning och information

Det tidigare nämnda projektet "En studie i konsumentfostran" slutförs under 1975. De läromedel som tas fram inom projektet (se under 3.2 ovan) kommer vid projektets avslutande endast att föreligga på svenska. En översättning av dessa till övriga nordiska språk har därför föreslagits. Vidare kommer möjligheterna till ett fortsatt samarbete på undervisningsområdet att undersökas.

I Finland görs under 1974 och 1975 ett försök att lokalisera olika svaga konsumentgrupper samt att finna medel, med vilka man kan nå och påverka dessa grupper. Utredningsresultaten kommer enligt planerna endast att publiceras på finska varför en översättning till svenska av utredningsrapporten planeras i syfte att göra den tillgänglig för övriga nordiska länder.

4.3 Andra aktiviteter av konsumentintresse

Samhälls- och beteendevetenskaplig konsumentforskning har under senare år i flera av de nordiska länderna börjat komma i gång i mer systematiserade former. Åtgärder i syfte att erhålla en samlad överblick över området samt att öka utbytet mellan länderna och över ämnesgränserna har diskuterats liksom behovet av ökade kontakter mellan konsumentorgan och olika forskningsmiljöer.

Bland övriga områden för samarbete som diskuterats kan slutligen nämnas effekterna för konsumenterna av sammanhanget mellan produktutveckling och marknadsföring.

Kapitel XII

Samarbejde vedrørende transport, kommunikation og trafikikkerhed

1. Indledning

Virksomhedsområderne omfatter dels samarbejdet på transport- og kommunikationsområdet i henhold til Nordisk transportoverenskomst af 6. november 1972, der trådte i kraft den 1. marts 1973, og dels samarbejdet om nordisk trafikikkerhed i de nordiske lande. Formålet med transportoverenskomsten er at styrke og udvikle samarbejdet med henblik på rationelt tilrettelagte og effektive transport- og kommunikationssystemer samt at sikre en bedre udnyttelse og en større samlet effektivitet af arbejdet på dette område gennem samordning, samvirke og arbejdsfordeling.

På transportområdet har Ministerrådet været samlet til drøftelse af aktuelle nordiske samarbejdsspørgsmål inden for rammerne af transportoverenskomsten, særlig de spørgsmål, som Nordisk Råds trafikudvalg har taget op, såsom erfaringer fra energikrisen, telekommunikationer og mellemrigsveje.

Udførelsen af de hverv, som følger af transportoverenskomsten, varetages af Nordisk Ministerråds embedsmandskomiteé for transportspørgsmål (NÄT). Ifølge transportoverenskomsten bistår embedsmandskomiteén af Nordisk komité for transportøkonomisk forskning (NKTF), der blev oprettet i 1966 og som har til opgave at koordinere og stimulere den transportøkonomiske forskning i de nordiske lande.

Under NÄT virker desuden samarbejdsnævnet for projekt STINA, den rådgivende gruppe for projekt NORDKOLT, arbejdsgruppen for udredning af flyveforbindelserne i de nordiske udviklingsområder og arbejdsgruppen TELEMEDEL.

Der er endvidere nedsat en arbejdsgruppe til undersøgelse af visse spørgsmål vedrørende "Trondheimsleden".

Årlige virksomhedsprogrammer godkendes af Ministerrådet efter forelæggelse for de berørte organer under Nordisk Råd. Den beretning for arbejdet i 1974 og indstilling om virksomheden i 1975, som Ministerrådet i oktober 1974 har forelagt Nordisk Råds trafikudvalg til udtalelse, behandles i det følgende.

Fra samarbejdet i henhold til transportoverenskomsten er undtaget spørgsmål om sikkerheden for vejtrafikken. Sådanne spørgsmål behandles af Nordisk trafikikkerhedsråd (NTR), som er kontakt-, samordnings- og planlægningsorgan for trafikikkerhedsarbejdet i de nordiske lande. Rådet, der blev oprettet i 1971, bistås af tre permanente sam-

arbejdsorganer, Nordisk komité for vejtrafiklovgivning (NKV), Nordisk komité for trafikikkerhedsforskning (NKT) og Nordisk bilteknisk arbejdsgruppe (NBA). Desuden er der under Nordisk trafikikkerhedsråd nedsat arbejdsgrupper til behandling af særlige opgaver. I Nordisk trafikikkerhedsråd indgår repræsentanter for Danmark, Finland, Norge og Sverige. Island holdes underrettet om rådets virksomhed. NTR's virksomhed som centralt organ for det nordiske trafikikkerhedssamarbejde er fastlagt i statutter, som regeringerne vedtog i 1971.

2. Transport og kommunikation

2.1 STINA-projektet

Formålet med dette projekt er dels at opnå et forbedret grundlag for en analytisk dimensionering af vejbelægninger under særlig hensyn til trafikens påvirkninger (akseltryk og trafikvolumen) samt til undergrundens og klimaforholdenes indvirkning, dels at belyse, hvorledes dette grundlag kan anvendes til bedømmelse af forskellige trafikpåvirkningers relative indvirkning på investerings- og driftsudgifter. Projektet omfatter oversigter over samt analyser af udenlandske forsøg, samt prøvetagninger og laboratorieundersøgelser af nordiske og udenlandske undergrundsprøver.

Udgifterne ved gennemførelsen er anslået til 1,2 mio skr, eksklusive udgifterne til aflønning af projektchefen, der er ansat som tjenestemand under Nordisk Ministerråds sekretariat. Projektet forventes afsluttet i sommeren 1976, men forinden vil Embedsmandskomiteen tage stilling til en eventuel fortsættelse af projektet.

2.2 NORDKOLT-projektet

Projektet har til formål at redegøre for og bedømme mulighederne for fremtidige persontransportsystemer til etablering i forskellige former for bysamfund i Norden. Undersøgelsen skal blandt andet kunne danne grundlag for trafikpolitiske beslutninger og for udformning af krav til trafiksystemer og transportmateriel, samt tjene som vejledning for by- og trafikplanering.

Projektets 1. etape omfattende en oversigt over igangværende forskningsarbejde i Norden inden for projektets problemområde og gennemførelse af delstudier vedrørende rejsebehov, rejsestandard, miljø og sikkerhed, er afsluttet i sommeren 1974, og en delrapport herom vil blive offentliggjort.

Under projektets 2. etape skal der dels foretages en afsluttende problemanalyse med henblik på en oversigt over funktionskrav, ressourcebegrænsninger og tekniske muligheder i henseende til transportsystemer, dels udarbejdes metoder til brug ved bedømmelse af fremtidige transportsystemer, samt dels formuleres alternative løsninger for udvikling

af sådanne trafiksystemer. Under projektets 2. etape forsøges bl. a. foretaget en belysning af sammenhængen mellem bebyggelsesstrukturen og udformningen af transportsystemet. Arbejdet forventes afsluttet i sommeren 1975.

Udgifterne til gennemførelsen af etape 1 og 2 er anslået til ialt 675 000 skr., eksklusiv udgifterne til projektchefen og en enkelt medarbejder, der begge aflønnes som tjenestemænd under Nordisk Ministerråds sekretariat.

En 3. etape af projektet, omfattende konkrete studier af alternative fremtidige transportsystemer i et antal nordiske bysamfund, vil senere blive overvejet.

2.3 Regionalpolitiske spørgsmål

I forbindelse med det af de nordiske samarbejdsministre vedtagne regional-politiske samarbejdsprogram (jfr beretning C1 til Nordisk Råds 21. session 1973) er Embedsmandskomiteen blevet anmodet om en redegørelse vedrørende følgende spørgsmål:

- udbygning af mellemrigsvejene i Norden særlig på Nordkalotten
- udbygning af flyforbindelserne på Nordkalotten og de øvrige indlandsområder i Nord
- ændringer af tarifysystemet på transportområdet med sigte på at fremme trafikstrømmene over de nordiske grænser, samt i videst mulig omfang at søge afviklet de tilbageværende forskrifter, som er til hinder for en rationel udnyttelse af transportkapaciteten i Norden.

Med hensyn til planlægning, bygning, drift og vedligeholdelse af mellemrigsforbindelser finder der et nært samarbejde sted mellem vedkommende nationale myndigheder. Blandt de mellemrigsveje, som gennem længere tid har været genstand for stor interesse, kan nævnes Blå vägen og Graddisvägen over den svensk-norske fjeldkæde. Begge disse veje er nu stor set i orden. Endvidere kan nævnes, at projekteringen af vejen Kiruna-Narvik fortsætter i henhold til de tidligere i samråd mellem de norske og svenske myndigheder fastlagte planer. I året 1974 har den svenske riksdag givet tilladelse til vejen for så vidt Abisko nationalpark berøres. Ifølge riksdagens beslutning bør der dog — inden der træffes endelig beslutning om vejbygningsarbejdet — foretages visse studier vedrørende alternative løsninger, med bl. a. en del af vejstrækningen i tunnelføring. Det norske storting har for sit vedkommende allerede tidligere besluttet, at vejen på den norske side skal være færdig samtidig med vejstrækningen på den svenske side. Hvad angår forbindelser mellem Finland og Sverige udfører de finske og svenske vejmyndigheder i fællesskab et omfattende udredningsarbejde. Dette har dels til formål at muliggøre en bedømmelse af behovet for bedre forbindelser over landegrænsen mellem Finland og Sverige, dels at danne grundlag

for beslutninger om, hvornår og hvor nye grænseforbindelser kan bygges. Også med hensyn til forbindelserne mellem Finland og Norge finder der et udredningsarbejde sted med henblik på at kortlægge de forskellige alternative løsninger for den grænseoverskridende trafik.

Spørgsmålet om flyveforbindelserne i Nordkalotområdet behandles af en arbejdsgruppe bestående af repræsentanter for Finland, Norge og Sverige. Den del af arbejdet, som vedrører forskellige, for den videre bedømmelse væsentlige inventeringsmomenter, forventes afsluttet omkring årsskiftet 1974—75.

Endvidere har embedsmandskomiteen vedtaget at nedsætte en særlig ekspertgruppe til dels at undersøge, i hvilket omfang og på hvilken måde udviklingsforudsætningerne for transporter mellem Norge og Sverige over "Trondheimsleden" påvirker kommunikationerne og valget af transportløsninger i de berørte dele af de to lande, dels at vurdere virkningerne positivt og negativt af forskellige mulige foranstaltninger til lettelse af de pågældende kommunikationer.

Når det gælder tarifsystemet inden for Norden, må det erindres, at de sædvanlige internationale godstariffer i princippet dannes ved sammenlægning af fragterne for hver jernbaneforvaltnings delstrækning efter national takst. Dette indebærer, at selve grænsepassagen medfører en fordyrelse ved at de lavere takster for længere transporter ikke fuldt ud kan udnyttes. Efter et nært samarbejde mellem de norske og svenske jernbaneforvaltninger blev der i 1965 indført en fælles tarif for grænseoverskridende trafik, hvorved denne ulempe blev elimineret. To år senere blev en tilsvarende reform gennemført for trafikken mellem Finland og Sverige. Det nye tarifsystem er kombineret med ensartede og forenklede regler for ekspedition, fragtfordeling og afregning. Også arbejdet med de stadig mere betydningsfulde individuelle fragttarif aftaler med storkunder er blevet lettet ved de nye tariffer.

Fordelene ved det nye system afspejles i en betydelig forøgelse af godstrafikken på jernbane mellem Finland, Norge og Sverige. Det nære samarbejde mellem jernbaneforvaltningerne i de tre lande fortsætter, og muligheden for yderligere forbedringer bliver derved tilgodeset.

Hvad angår jernbanetrafikken mellem Danmark og kontinentet på den ene side og de øvrige nordiske lande på den anden side kan oplyses, at der hidtil ikke har foreligget forudsætninger for at indføre et tarifsystem svarende til det ovenfor nævnte. Inden for Den internationale jernbaneunion arbejdes der imidlertid på at forenkle og ensrette de internationale godstariffer og gennem forskellige samarbejdsformer at forstærke jernbanernes konkurrencekraft.

2.4 Teleudrustning for handicappede

I overensstemmelse med virksomhedsprogrammet for 1974 er nedsat en arbejdsgruppe bestående af to repræsentanter for hvert land til at udføre et nordisk samarbejdsprojekt med henblik på udvikling, fremstilling og markedsføring af forskelligt udstyr, der kan lette handicappedes benyttelse af de eksisterende teletjenester. Virksomheden samordnes med Nordisk socialpolitisk komité ved at repræsentanter for denne komité's udvalg vedrørende tekniske hjælpemidler for handicappede (jfr Kap. IV. 6) deltager i projektet sammen med repræsentanter for teleforvaltningerne. Arbejdsgruppen (kaldet "Telemedel") har på sit første møde i august 1974 vedtaget følgende arbejdsprogram:

1° Ved de nordiske teleforvaltningers foranstaltninger inventeres og katalogiseres såvel eksisterende telekommunikationsudstyr som udstyr, der er under udvikling til brug for forskellige kategorier af handicappede. Ved denne inventering afprøves udstyret i fornødent omfang ud fra såvel et teleteknisk som et forbrugersynspunkt.

2° De nordiske teleforvaltninger koordinerer den udvikling af handicapudstyr, som finder sted inden for forvaltningerne. Om muligt skal stedfindende udvikling koordineres, så at samme udstyrstyper kan anvendes inden for alle nordiske lande. Under udviklingsarbejdet bør der etableres et kontinuerligt samarbejde med de berørte handicaporganisationer således at forbrugersynspunkter bliver rigtigt tilgodeset.

3° Arbejdsgruppen "Telemedel" deltager kontinuerligt i teleforvaltningernes arbejde gennem sin koordinator. Herved bliver det muligt for gruppen allerede i 1975 at påbegynde aktiviteter med henblik på inden for visse handicapområder at kunne analysere behovene ud fra socialpsykologiske, økonomiske og tekniske synspunkter. I dette arbejde bliver det sandsynligvis allerede i 1975 nødvendigt at benytte konsulentbistand inden for de ikke-tekniske områder.

4° Gruppen mener ikke at kunne nå i løbet af 1975 at opstille kravspecifikationer for udvikling af nyt teleudstyr for handicappede, men har til hensigt at optage en diskussion med teleforvaltningerne, læreranstalter, institutioner og industri, således at der kan indhentes forslag til hensigtsmæssige udviklingsprocesser.

Til koordinering af arbejdet vil det være nødvendigt at antage en ekspert som heltidsbeskæftiget ved projektet i to år. Endvidere forudsættes det, at det bl. a. til udførelse af behovsanalyser vil være nødvendigt med en vis konsulentbistand.

Nordisk Ministerråd har for 1975 bevilget nkr 235 000 til projektet. Arbejdet forventes fortsat og afsluttet i 1976.

2.5 Samarbejde vedrørende transportstatistik

På Embedsmandskomiteens langtidsprogram, som blev godkendt af Ministerrådet i forbindelse med virksomhedsprogrammet for 1973 er under punkt 9 opført et udredningsprojekt vedrørende samordning af de nordiske landes udviklingsarbejde på transportstatistikområdet med henblik på at opnå en ønskelig harmonisering af statistikens opbygning og udformning under samtidig hensyntagen til tilsvarende udviklingsarbejde inden for forskellige internationale organisationer.

Dette projekt vil embedsmandskomiteen tage op i 1975, idet man indledningsvis vil udarbejde en oversigt over behovene for statistik vedrørende transport- og kommunikationsforhold i Norden og en konkretisering af de områder, hvor den eksisterende statistik på grund af manglende sammenlignelighed ikke kan anses for fyldestgørende ved løsningen af nordiske samarbejdsopgaver. Selve udredningen af mulighederne for tilvejebringelse af statistik på nye områder og forbedring af eksisterende statistik påregnes derefter udført i samarbejde med Nordisk udvalg for samfærdselsstatistik.

3. Trafiksikkerhet

En vigtig oppgift i det nordiska trafiksäkerhetsarbetet är att öka *användningen av bilbälte*. Efter uppdrag av de för trafiksäkerheten ansvariga ministrarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige har NTR utarbetat rapporten *Bilbelter* (nr 2 i rådets publikationsserie) i vilken föreslås lagstiftning om skyldighet att använda bilbälte. Förslaget mottogs genomgående positivt (jfr NTR's rapport nr 5, *Bilbelter — Slutrapport*) och Nordiska Rådet har antagit en rekommendation (nr 12/1974) om obligatorisk användning av bilbälten. Förslaget om bilbältesplikt har lett till lagstiftning i Sverige. I Finland har regeringen för riksdagen lagt fram förslag om bältesplikt. I Danmark och Norge pågår den departementala behandlingen av frågan.

Åtgärder för ökad bilbältesanvändning måste sättas in på ett brett fält. Förutom lagstiftning, information och propaganda kan nämnas angelägenheten av att bältenas hanteringsegenskaper — främst låsmekanismen — förbättras. NTR har uppmärksammat denna aspekt och tillsatt en särskild arbetsgrupp med uppgift att verka för likformiga standardkrav i angivna avseende.

En fråga som har nära samband med bilbältesfrågan rör säkerhetsfrämjande åtgärder för *transport av barn* i bil. NTR utreder en gemensam nordisk lösning av detta spörsmål och räknar med att kunna lägga fram en rapport om problemen under första halvåret 1975.

De för trafiksäkerheten ansvariga ministrarna har även anmodat NTR att i sitt arbete prioritera frågan om *obligatorisk* användning av hjälm för motorcyklister och mopedister. Hjälmsfrågan hör liksom bilbältes-

plikten till de spörsmål som väckt intresse inom nordiskt trafiksäkerhetsarbete, vilket bl. a. har kommit till uttryck genom rekommendation nr 26/74 av Nordiska rådet. NTR har med anledning av ministrarnas utredningsuppdrag överlämnat rapporten (nr 8) Motorcykel- och mopedhjälmar. Utredningens resultat bestyrker hjälmens viktiga skyddsfunktion. Man måste beakta att motorcyklisterna i rätt stor utsträckning använder hjälm och att den samlade trafiksäkerhetsvinsten för deras del därför inte kan bli så stor genom lagstiftning. Enligt NTR:s mening är lagstiftning ändå betydelsefull som stöd åt information och propaganda. Mopedisterna använder hjälm i betydligt mindre utsträckning än motorcyklisterna. Särskilda problem är förbundna med ansträngningarna att öka hjälmanvändningen bland dessa. NTR konstaterar att det finns skäl att pröva lagstiftning om hjälmanvändning även för mopedisterna och understryker värdet av en kombination av information och lagstiftning. Informationsaktiviteterna intar således enligt NTR:s rapport jämsides med lagstiftningsarbetet en betydande plats i ansträngningarna att öka hjälmanvändningen. Rapporten är f. n. föremål för remissbehandling i de olika länderna. NTR kommer att följa upp hjälmfrågan på nordisk basis.

En annan fråga om personlig skyddsutrustning i trafiken rör användningen av *reflexer för fotgängare* under mörker. Även detta spörsmål har väckt intresse i trafiksäkerhetsarbetet under flera år och har uppmärksammats bl. a. inom Nordiska rådet genom medlemsförslag om obligatorisk användning av reflexbricka. Frågan om reflexanordningar för fotgängare rymmer flera olika problem som behöver klarläggas. NTR avser att för ministrarna lägga fram en rapport i ämnet under april—maj 1975.

NTR har under 1974 även börjat behandla frågan om användning på fordon av *tända framlyktor under dagtid* (s. k. varselljus), antingen i form av halvljus eller reducerat helljus eller särskilda lyktor. Utredningsarbetets första fas — som främst gäller inventering av problematiken — beräknas vara avslutad under våren 1975.

Ett betydelsefullt samarbetsfält är strävandena att med utgångspunkt i tidigare avgivna förslag (*NU 1966: 2* och *1970: 10*) skapa *enhetliga nordiska vägtrafikregler*. NTR följer detta arbete genom NKV. Lagstiftning på grundval av de nämnda utredningsförslagen har genomförts i Sverige. I Danmark och Norge är den departementala beredningen av frågan i slutskedet och i Finland behandlas frågan dels inom trafikministeriet, dels inom en särskild parlamentarisk kommitté. NTR har i anslutning till det nordiska arbetet på vägtrafikregler under 1974 publicerat vissa rekommendationer som beslutats inom NKV — rapport nr 7, *Vissa trafikregler m. m.*

NKV har i rapporten (nr 6) *Körkort i Norden* behandlat vissa *tillämpningsfrågor rörande körkort* i anslutning till betänkandet (*NU*

1969: 7) Nordisk gyldighet av førerkort och Nordiska rådets rekommendation nr 34/70 om nordisk giltighet av körkort. NKV följer upp det fortsatta arbetet i frågan.

På *trafiksäkerhetsforskningens område* har NTR publicerat en av NKT utarbetad ny bibliografi (rapport nr 4) över litteratur angående trafiksäkerhet.

På det *biltekniska området* har NBA presenterat förslag som NTR förutsatt skall övervägas närmare av de nationella trafiksäkerhetsmyndigheterna.

Nordiska rådets trafikutskott gjorde under hösten 1972 en inventering av aktuella samarbetsuppgifter. Bland de uppgifter som enligt utskottets mening borde bli föremål för mer *långsiktig planering* nämndes trafiksäkerheten. Ett övergripande och sammanfattande program för det nordiska trafiksäkerhetsarbetet framstår som angeläget. NTR har gjort upp ett sådant program, omfattande fortlöpande uppgifter, uppgifter på kortare sikt och uppgifter på längre sikt. Programmet innehåller både sådana arbetsuppgifter som nämnts i det föregående och andra uppgifter av betydelse för trafiksäkerhetsarbetet.

Bland de fortlöpande uppgifterna ingår genomförandet av ensartade nordiska trafikregler, frågor i samband med de nordiska ländernas anslutning till internationella konventioner angående trafiksäkerhet m. m., uppföljning av Nordiska rådets rekommendationer, samordning av nordiska bestämmelser på det biltekniska området, utarbetande av projektkataloger och bibliografier på trafiksäkerhetsområdet samt arrangerande av forskarkonferenser.

Bland arbetsuppgifterna på kortare sikt ingår frågor om bilbälten, barns placering i bil, skyddshjälmarna för motorcyklister och mopedister, varselljus på fordon, säkerhetsmässiga krav i fråga om bussar, reflexanordningar för fotgängare, upplysningskrift om den nordiska vägtrafiklagstiftningen, motorcyklisternas och mopedisternas säkerhet i trafiken, differentierade hastighetsgränser, nordisk giltighet av körkort, utbildning och prövning av motorfordonsförare samt uppföljning av SCAFT-riktlinjerna.¹

Bland arbetsuppgifterna på längre sikt har tagits upp projekt angående normer för medicinsk och teknisk undersökning av vägtrafikolyckor i syfte att klarlägga olycksförlopp och olycksorsaker, förbättring av fotgängarnas säkerhet i trafiken, förbättring av cyklisternas säkerhet i trafiken samt harmonisering av den nordiska trafikolycksfallsstatistiken.

NTR:s program täcker ett stort behov av såväl mera långsiktiga utrednings- och kartläggningsuppgifter som aktuella konkreta uppgifter.

¹ *Statens planverk och statens vägverk: Riktlinjer för stadsplanering med hänsyn till trafiksäkerhet 1968.*

För en närmare orientering om programmet hänvisas till NTR:s verksamhetsberättelse (*bilaga 6*).

Nordiska rådets trafikutskott uttalade i sitt betänkande över C 1/1973 att *samhällsplanerarnas roll* för trafiksäkerheten syntes vara ett ämne som kunde visa sig väl ägnat för nordisk samverkan. Med avseende på denna fråga kan framhållas att samspelet mellan trafik och trafiksäkerhet å ena sidan samt samhällsplaneringen å andra sidan beaktas i flera olika sammanhang. Här kan nämnas uppföljningen av SCAFT-riktlinjerna inom NTR och NKT samt det arbete som bedrivs inom NORDKOLT-projektet under ledning av Nordiska ämbetsmannakomitéén för transportfrågor.

Kapitel XIII

Samarbejde i turistspørgsmål

1. Indledning

Turismen mellem de nordiske lande er øget gennem lang tid. Udviklingen af bedre trafikforbindelser, indførelse af nordisk pasfrihed og den øgede bilisme har været faktorer, der sammen med den økonomiske udvikling, lighederne i sprog og livsform og forskellene i klima og natur har stimuleret til rejser mellem de nordiske lande.

Udredninger og forslag er fremkommet til lettelse af nordiske kontakter inden for bestemte områder af samfundslivet såsom trafik- og sociale forhold m. m., og i Finland, Norge og Sverige er der fremlagt forslag til turistpolitik, som tager sigte på at udvikle turismen først og fremmest for landets egne indbyggere, men også til gavn for beboerne i nabolandene. Desuden foreslås, at turismen udefra, som ud fra valutारiske synspunkter er betydningsfuld, gennem egnede foranstaltninger interesserer for at benytte områder og faciliteter, som ikke altid fuldt ud udnyttes af det nordiske publikum.

2. Nordisk turisttrafikkomité

Det nordiske turistsamarbejde har siden 1928 været varetaget af Nordisk turisttrafikkomité (NTTK), som har til opgave at fremme rejselivet og søge at trække udenlandske rejsestrømme til de fem nordiske lande. NTTK består af repræsentanter fra hvert af de nordiske landes turistorganisationer.

Nordisk Råd har i *rekommendation nr 23/1973* anbefalet oprettelse af et permanent sekretariat for NTTK. Spørgsmålet har været behandlet i NTTK i 1974. Man var indstillet på foreløbig at fortsætte den hidtidige ordning, og Ministerrådets særlige komité (*jfr nedenfor*) har heller ikke fundet, at nuværende og foreslåede opgaver motiverer et særskilt permanent sekretariat.

3. Rapporten om nordisk samarbejde i turistspørgsmål

Ministerrådets særlige komité for turisme, der blev nedsat i maj 1973, afgav sin rapport i juli 1974.

Rapporten er baseret på en særskilt udredning med baggrundsmateriale, kortlægning og redegørelse for problemstillingen inden for området. Rapporten og udredningen trykkes som *nr 22/74 i Nordisk ut-*

redningsserie. Af hensyn til ønske fremsat at OECD's turistkomité vil selve rapporten også blive udsendt i en engelsk version.

Blandt de spørgsmål, som tages op i rapporten, er samarbejde om priser og rabatter ved personbefordring, stimulering af ungdomsrejser, udvikling af turiststatistikken, udarbejdelse af nordisk ordliste og fælles informationsmateriale. Andre arbejdsopgaver, på hvilke der peges i rapporten, er undersøgelser af mulighederne for samnordiske uddannelsesprogrammer for turisterhvervene m. m. og af forudsætningerne for samordning af turistinformation samt udvikling af samnordiske markedsføringsprogrammer. Endvidere behandles i rapporten spørgsmål vedrørende reglerne for grænsehandel, militære forskrifter for finske og svenske farvande, visse veterinærbestemmelser for husdyr, fælles turistkontorer i visse lande, fælles hotelklassificering m. m.

Komiteen har fået 3 særlige spørgsmål forelagt:

a. Ministerrådssekretariatet har anmodet om komiteens synspunkter på Nordisk Råds rekommandation nr 13/1974 om undersøgelse for at foretage en fælles nordisk lederuddannelse inden for hotel- og restaurationssektoren. Komiteen har foreslået, at undersøgelsen snarest sættes i gang og behandles i en ad hoc gruppe om uddannelsesforhold.

b. Ministerrådssekretariatet har endvidere anmodet om Komiteens synspunkter på Nordkalotkomiteens forslag om oprettelse af særligt turistråd for Nordkalotten med eget sekretariat, jfr nedenfor punkt 5.

c. Landslaget for Reiselivet i Norge har forelagt spørgsmålet om gældende charterflybestemmelser, og komiteen har i maj 1974 afgivet en udtalelse til Nordisk Ministerråd med forslag om fjernelse af eksisterende restriktioner for chartertrafikken. Et skandinavisk departementalt charterudvalg har i sin betænkning indstillet, at der foretages visse lempelser i de gældende bestemmelser for charterflyvning i Norden. Det bestående forbud mod almindelige interskandinaviske selskabsrejseflyvninger mellem hovedstæder foreslås dog opretholdt, men desuden foreslås en udtrykkelig bestemmelse om, at interskandinaviske selskabsrejseflyvninger iøvrigt er tilladt.

4. Planer for nordisk turistsamarbejde

På møde i Ålborg den 7. november 1974 har Nordisk Ministerråd (turistministrene) besluttet at oprette et midlertidigt udvalg for turistspørgsmål under Stedfortræderkomiteen. Udvalget skal behandle de forslag og synspunkter, der er fremsat i den i juli 1974 til Nordisk Ministerråd afgivne rapport om turistsamarbejde og på grundlag heraf fremlægge forslag til fremme af det nordiske turistsamarbejde. Udvalget skal videre bl. a. fremsætte forslag til Ministerrådets stillingtagen til de spørgsmål, der kommer til behandling på Nordisk Råds konference om turisme i 1975.

5. Nordkalottens turistråd

Nordkalottkomiteen, der blev oprettet i 1971 efter beslutning af de nordiske landes arbejdsministre, fremsendte i marts 1974 til Nordisk Ministerråd forslag til arbejdsordning for Nordkalottens turistråd.

Ifølge forslaget til arbejdsordning skal turistrådets virksomhed have til formål på det praktiske plan at fremme turismen på Nordkalotten omfattende Lapplands län i Finland, fylkene Finnmark, Troms og Nordland i Norge samt Norrbottens län i Sverige. Turistrådet skal virke for en udbygning af turistfaciliteterne i området og for en samordnet markedsføring af områdets 5 administrative dele. Denne målsætning tænkes virkeliggjort dels gennem rådets egne projekter og dels ved, at rådet fungerer som forum for udveksling af information.

Turistrådet skal bestå af turistchefen i Lapplands län, en af turistcheferne i de 3 nordnorske fylker, udpeget af den nationale turistorganisation, samt af turistchefen i Norrbottens län. Til at gennemføre turistrådets beslutninger tænkes der oprettet et fast sekretariat, der placeres i Rovaniemi i tilslutning til Finlands turistråds regionale kontor. Turistrådets virksomhed tænkes ifølge forslaget finansieret med midler fra Nordisk Ministerråds budget.

Nordkalottkomiteens forslag er af Nordisk Ministerråds sekretariat oversendt til Ministerrådets komité for turisme, som i sin rapport om nordisk samarbejde i turistspørgsmål af juli 1974 har udtalt, at regionale organisationsformer over grænserne, som de foreslåede, kan være af betydning. Samtidig foreslås det, at den udadrettede virksomhed, som udgår fra en sådan regional organisation, bør kanaliseres gennem og koordineres med NTTK og de nationale turistorganer. I det omfang, grænscoverskridende regionale organisationer ønsker og modtager finansiering med statsmidler, bør disse kanaliseres via NTTK og de nationale turistorganer. Dette synspunkt svarer til opfattelsen i Nordisk turisttrafikkomité, som ser positivt på et udvidet turistsamarbejde på Nordkalotten. Dog finder NTTK, at der bør søges frem til en klarere tilknytning til de nationale turistorganisationer, hvilket savnes i det foreliggende forslag. Spørgsmålet om behovet for et fast kontor er endnu ikke tilstrækkelig klarlagt, men bør behandles af de nationale og regionale turistorganisationer. Spørgsmålet afventer behandling i det nedsatte udvalg for turistsamarbejde.

6. Andre spørgsmål

Nordisk Råds trafikudvalg har i betænkning over afsnittet om turisme i C1/1974 bl. a. peget på den turismæssige betydning af mellemrigsveje og flyforbindelser og udtalt, at udvalget imødeser udredning om flyforbindelserne på Nordkalotten. Om disse spørgsmål, som behandles under transport og kommunikation henvises til Kapitel XII.

Kapitel XIV

Samarbejde om bistand til udviklingslande

1. Grundlaget for og organisationen af den fælles nordiske bistand

I medfør af Nordisk Råds rekommandation nr. 3 af 22. februar 1961 nedsatte regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige en ministerkomité til koordinering af bistanden til udviklingslandene. En aftale om administrationen af denne virksomhed blev første gang indgået mellem de fire nævnte lande den 23. marts 1962. En ny aftale om administrationen af de fælles nordiske bistandsprojekter blev indgået mellem de samme lande den 18. juli 1968 i Oslo. Denne såkaldte Oslo-overenskomst er for tiden grundlaget for det nordiske bistandssamarbejde. Til aftalen knytter sig to tillægsprotokoller af henholdsvis den 3. december 1971 og den 25. maj 1973. I medfør af den første tillægsprotokol overtager det nordiske ministerråd de opgaver, som tidligere blev varetaget af ministerkomiteen. Ved den anden tillægsprotokol sluttede Island sig Oslo-overenskomsten samt tillægsprotokollen af 3. december 1971.

Administrationen af de fælles nordiske bistandsprojekter i udviklingslandene varetages under det nordiske ministerråd af Styrelsen for fælles nordiske Bistandsprojekter, idet dog den daglige administration af de enkelte projekter er henlagt til bistandsadministrationerne i de enkelte lande, jfr. nedenfor under pkt. 5.

2. De fælles nordiske bistandsprojekter

2.1 *Kibaha Education Centre, Tanzania*

Den første fælles nordiske indsats på bistandsområdet indledtes i samarbejde med det daværende Tanganyika. I 1963 undertegnedes en aftale om etablering af the Nordic-Tanganyika Education Centre i Kibaha. Projektet, der blev overdraget til Tanzania den 10. januar 1970 og samtidig fik navnet Kibaha Education Centre, består af et gymnasium, et landbrugscenter, et sundhedscenter, en husholdningsafdeling, to enheder for mælkeproduktion og fjerkræopdræt samt en administrationsenhed.

2.2 *Andelsprojektet i Kenya*

En samarbejdsaftale mellem Kenya og de nordiske lande blev underskrevet i 1967 og forlænget i 1972 for en 5-årig periode. I medfør af denne projektaftale stillede de nordiske lande eksperter til rådighed for den statslige administration af den kooperative udvikling samt med-

virkede teknisk, finansielt og administrativt til etablering af et nationalt institut for kooperativ uddannelse. Det nordiske personale anvendtes som rådgivere inden for de kooperative organisationer samt til at organisere kooperativ uddannelse på lokalt såvel som nationalt plan.

I aftalen om forlængelse af projektet blev det specielt understreget, at det nordiske personale skal medvirke til at oprette et standardiseret regnskabssystem for de kooperative foretagender, medvirke til at oprette et opsparings- og kreditgivningssystem inden for andelsforetagenderne samt fortsætte det påbegyndte arbejde inden for kooperativ-uddannelsen.

2.3 Landbrugsprojektet i Mbeya, Tanzania

I 1972 sluttedes mellem de nordiske lande og Tanzania en aftale om: finansiell støtte til opførelse af et forsknings- og undervisningsinstitut under det tanzanianske landbrugsministerium om ydelse af nordisk ekspertstøtte ved etableringen og driften i begyndelsesfasen samt om ydelse af stipendier til tanzanianske studenter.

Opførelsen af bygningerne og udviklingen af et til instituttet hørende landbrug påbegyndtes i 1972 og forventes fuldført inden udgangen af 1975, ligesom undervisningen ventes at nå fuldt omfang i første halvdel af 1975. Ved årsskiftet 1974/75 var antallet af nordiske eksperter ved projektet oppe på 40 personer.

2.4 Andelsprojektet i Tanzania

Danmark og Sverige indgik i 1968 en aftale med Tanzania om etableringen af et kooperativt projekt. Fra 1. januar 1972 sluttede Finland og Norge sig til denne virksomhed og fra 1. juli 1973 også Island. De nordiske lande stiller personale til rådighed for Tanzanias administration af kooperativ udvikling samt bistår denne finansielt med at etablere et antal regionale uddannelsesenheder. Det nordiske personale er knyttet til Cooperative College i Moshi og til den kooperative administrations centrale enheder i hovedstaden og til de regionale uddannelses- og administrationsenheder. Tanzania har anmodet om forlængelse af den nordiske bistand for yderligere fem år.

3. Bistandens finansielle omfang

De samlede nordiske udgifter til Kibaha Education Centre udgjorde i løbet af perioden fra 1962 til 1974 ca. 100 mill. d. kr. For andelsprojektet i Kenya udgjorde de samlede nordiske udgifter i perioden fra 1967 til 1973 ca. 53 mill. d. kr. og de beregnes at ville nå op på ialt ca. 85 mill. d. kr. i løbet af den resterende del af aftaleperioden. De nordiske udgifter til landbrugsprojektet i Mbeya beregnes i løbet af aftaleperioden at ville nå op på ialt ca. 60 mill. d. kr. Andelsprojektet

i Tanzania koster de nordiske lande godt 6 mill. d. kr. årligt og vil ialt andrage ca. 41 mill. d. kr. Fra og med midten af 1973 er følgende fordelingsnøgle for fordelingen af omkostningerne mellem de nordiske lande blevet anvendt:

Danmark	22,2 %	(Fordelingen er i medfør af over-
Finland	16,1 %	enskomsten baseret på de nordiske
Island	1,5 %	landes bidrag til FN's budget)
Norge	15,4 %	
Sverige	44,8 %	
	<hr/>	
	100,0 %	

4. Andre nordiske bistandsprojekter

Udover de ovennævnte bistandsprojekter, i hvilke samtlige nordiske lande — fra og med midten af 1973 også Island — deltager, indgik Danmark, Finland og Norge i 1971 en aftale med Tanzania om udbygning og drift af Institute of Development Management (IDM) i Morogoro, Tanzania. Den finansielle støtte andrager i henhold til aftalen 23.5 mill. T. shs. (ca. 18 mill. n. kr.), som deles lige mellem de tre nordiske lande. Derudover har landene forpligtet sig til at støtte projektet ved at stille personale til rådighed. Den 1.11.1974 var der ansat 15 nordiske eksperter ved projektet. Tallet antages at stige til 21 i begyndelsen af 1975.

I 1969 indgik Danmark og Norge en aftale med Tanzania om finansiell støtte på ca. 22 mill. d. kr. over en treårsperiode til opførelse af fire gymnasieskoler i Tanzania. Byggeprogrammet indgår som et led i en større plan for udbygningen af gymnasier og lærerseminarier i Tanzania i samarbejde med den Internationale Udviklingsfond (IDA).

Danmark og Norge har endvidere i samarbejde med Østrig og UNESCO bidraget til etableringen og driften af en 3-årig journalistuddannelse ved Nairobi Universitet i Kenya. Støtten blev i første omgang ydet for perioden 1970—1973, men er senere forlænget indtil 1975.

5. Det administrative ansvar for de fællesnordiske projekter

Administrationen af de to andelsprojekter i Kenya og Tanzania varetages af den danske bistandsadministration, Danida, administrationen af landbrugsprojektet i Mbeya varetages af Afdelingen for udviklings-samarbejde i Finlands udenrigsministerium og den norske bistandsadministration, Norad, varetager administrationen af den nordiske støtte til IDM.

6. Rekruttering af personale til projekterne

Ved udgangen af 1974 var ca. 135 nordiske eksperter ansat ved de fælles nordiske projekter. Rekrutteringen til de fælles nordiske projekter varetages af de enkelte administrerende bistandsorganer i nært samarbejde med de øvrige.

7. Det øvrige nordiske samarbejde på bistandsområdet

De nordiske lande har fælles repræsentanter i Den afrikanske Udviklingsfond, Den asiatiske Udviklingsbank og i Verdensbanken. Endvidere samarbejder de nordiske lande på bistandsområdet indenfor bl. a. FN, ECOSOC, UNDP, UNIDO og UNCTAD. Desuden samarbejder de nordiske lande i den for nylig oprettede udviklingskomité i Verdensbanken og den Internationale valutafond. Det nordiske samarbejde inden for de multilaterale organisationer har ofte medført, at de nordiske synspunkter har kunnet vinde større gehør, end de ville have gjort, hvis de var blevet fremført af det enkelte land.

Regelmæssige samråd finder sted på højt embedsmandsniveau mellem de ministerier der har ansvaret for bistandsspørgsmål i de nordiske lande.

Foruden samarbejde i Styrelsen for de fælles nordiske projekter mødes cheferne for de nordiske bistandsorganisationer regelmæssigt med henblik på koordinering af bistanden og udveksling af erfaringer og informationer inden for bistandsområdet. Som resultat af drøftelserne i det i marts 1973 nedsatte udvalg har Styrelsen med henblik på at undersøge mulighederne for fortsatte fælles nordiske bistandsaktiviteter ved beslutning den 18. juni 1974 etableret en permanent samordningsgruppe (SPES) bestående af et medlem fra hvert af de nordiske lande. Island er dog endnu ikke repræsenteret i gruppen. Gruppen har desuden til opgave løbende at sikre nordisk koordinering og at holde Styrelsen underrettet om vigtige spørgsmål i bistandsdebatten i de nordiske lande. Gruppen overvejer bl. a. mulighederne for en fælles nordisk indsats i Bangladesh.

Herudover har et snævert og frugtbart samarbejde udviklet sig mellem de nordiske bistandsorganer f. eks på følgende områder: ekspertrekruttering (herunder rekruttering på nordisk basis), samarbejde mellem de nordiske bistandsmissioner og ambassader i vigtige modtagerlande, samarbejde mellem bistandsmedarbejderne inden for særlige geografiske områder, indkøb af udstyr til projekterne, informationsvirksomhed og udsendelsen af frivillige.

Kapitel XV

Organisatoriske forhold

1. Gjennomføring av endringene i Helsingforsavtalen

På bakgrunn av rapporten fra den av Nordisk Råd og Ministerrådet nedsatte arbeidsgruppen for teknisk gjennomgåelse av Helsingforsavtalen, fremmet Ministerrådet i desember 1973 forslag for Nordisk Råd om visse endringer i og tillegg til Helsingforsavtalen (B14/j). I ministerrådsforslaget ble foreslått nye artikler om miljøvernssamarbeidet, en særlig bestemmelse om samarbeidet på Helsingforsavtalens områder, en bestemmelse om størst mulig offentlighet i det nordiske samarbeid og en regel om Ministerrådets sammensetning i forfallstilfelle.

Nordisk Råd anbefalte i *rek. nr. 7/1974* Ministerrådet å gjennomføre forslagene. I samsvar med rekommandasjonen besluttet Ministerrådet på møte 11. mars 1974 å gjennomføre de foreslåtte endringer i og tillegg til Helsingforsavtalen. Avtale om endring i samarbeidsavtalen av 25. mars 1962 mellom Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige ble så undertegnet samme dag. Avtalen trer i kraft 30 dager etter at samtlige avtalelands ratifikasjonsdokumenter er deponert. Danmark, Norge og Sverige har deponert, og de øvrige land ventes å deponere i nærmeste fremtid. Formålet med rekommandasjonen må dermed anses tilgodesett.

2. Ministerrådet og embetsmannskomiteéene

2.1 *Ministerrådet (samarbeidsministrene)* har i 1974 hatt følgende sammensetning:

Danmark:

Udenrigsminister Ove Guldberg

Finland:

Trafikminister Pekka Tarjanne

Island:

Statsminister Ólafur Jóhannesson til august

Statsminister Geir Hallgrímsson fra september

Norge:

Kirke- og undervisningsminister Bjartmar Gjerde

Sverige:

Handelsminister Kjell-Olof Feldt.

Ministerrådet, i sammensetningen samarbeidsministrene, har hatt følgende møter i 1974:

31. januar i Reykjavík, 15. og 17. februar i Stockholm, 11. mars i København, 21. mai i Oslo, 20. september i Helsingfors, 30. oktober i København, 6. november i Ålborg og 5. desember i Stockholm.

Dessuten har samarbeidsministrene hatt fellesmøter 17. februar i Stockholm med finansministrene, Nordisk Råds presidium og utvalgformenn og med Presidiet og Nordisk Råds arbeidsgruppe for budsjett- og kontrollspørsmål 8. november i Ålborg. Samarbeidsministrene har også hatt et møte 22. mai i Oslo med arbeidsmarkedspartene.

I samsvar med sine særlige samordningsoppgaver har samarbeidsministrene arbeidet videre for å utvikle det nordiske samarbeid og koordinere arbeidet mellom de forskjellige samarbeidsområder. Hovedoppgavene har i 1974 fortsatt vært å følge opp gjennomføringen av det praktiske arbeid med det nordiske handlingsprogram, arbeide for en utviding av samarbeidet samt gjennomføre den organisatoriske oppbygging som er nødvendig for realiseringen av det intensiverte nordiske samarbeid på regjeringssiden. Foruten oppbyggingen av selve det saksforberedende apparat, har Ministerrådet på det organisatoriske plan lagt særlig vekt på å finne fram til hensiktsmessige prinsipper og prosedyrer for budsjettbehandlingen og herunder også for budsjettkontaktene med Nordisk Råd. Også for øvrig har kontaktene med Nordisk Råd i særdeleshet og spørsmålet om informasjon fra Ministerrådet i sin alminnelighet hørt til samarbeidsministrenes sentrale arbeidsoppgaver. Det vises til den nærmere redegjørelse for disse spørsmål i særskilte avsnitt.

2.2 *Ministerrådet har hatt følgende møter av fagministre i 1974:*

Kultur- og undervisningsministrene: 15. og 19. februar i Stockholm, 18. mars (skriftlig prosedyre), 14.—15. juni i Reykjavík, 30. september i Helsingfors, 8. november i Ålborg og 16. desember i Oslo.

Arbeidsministrene: 2.—3. oktober i Stockholm.

Industriministrene og forsyningsministrene: 15. februar i Stockholm, industriministrene: 19. juni i Helsingfors og 6. november i Rold (Ålborg).

Justisministrene: 19. februar i Stockholm.

Miljøministrene: 19. februar i Stockholm.

Sosialministrene: 9. november i Ålborg.

Trafikkministrene: 18. februar i Stockholm og 9. november i Ålborg.

Turistministrene: 7. november i Ålborg.

Foruten i Ministerrådet har samråd mellom regjeringene også funnet sted ved vanlige nordiske fagministermøter.

Fagministrene har hatt følgende møter med Nordisk Råds utvalg i 1974:

Kultur- og undervisningsministrene med Kulturutvalget: 15. februar i Stockholm, 30. september i Helsingfors og 8. november i Ålborg.

Industriministrene og forsyningsministrene med Økonomisk utvalg: 16. februar i Stockholm.

Justisministrene med Juridisk utvalg: 6. februar i Stockholm og 21. august i Helsingfors.

Miljøministrene med Sosialpolitisk utvalg: 17. februar i Stockholm.

Sosialministrene med Sosialpolitisk utvalg: 9. november i Ålborg.

Trafikkministrene med Trafikkutvalget: 18. februar i Stockholm og 9. november i Ålborg.

2.3 Etter Helsingforsavtalen art. 61, slik den vil lyde etter ikrafttredelsen av endringsavtalen av 11. mars 1974, og Ministerrådets arbeidsordning § 13, bistås Ministerrådet av *embetsmannskomiteer*. Embetsmannskomiteene for kulturelt samarbeid og for transportspørsmål er dessuten særskilt forankret i henholdsvis Kulturavtalen og Transportoverenskomsten.

Tilpassingen av samarbeidsapparatet på embetsmannsnivå har fortsatt i 1974. *Nordisk sosialpolitisk komité* er fra juli 1974 omdannet til en embetsmannskomite under Ministerrådet for sosialpolitiske spørsmål og helsevernspørsmål. *Nordisk arbeidsmarkedsutvalg* fungerer ut over sine oppgaver etter konvensjonen av 1954 om felles nordisk arbeidsmarked etter beslutning i februar 1974 også som en embetsmannskomite for arbeidsmarkeds- og sysselsettingsspørsmål. Når Nordisk arbeidsmarkedsutvalg møter som embetsmannskomite under Ministerrådet, har derved også Island fått mulighet til å delta i arbeidsmarkedsutvalgets arbeide. Kontaktmannsordningen for nordisk lovsamarbeid og Nordisk komité for konsumentspørsmål er fra februar og juli 1974 omdannet til embetsmannskomiteer for henholdsvis *lovgivningsspørsmål* og *konsumentspørsmål*. Ved Ministerrådets beslutning i mai 1974 er Nordisk økonomisk samarbeidsutvalg oppløst og dets funksjoner på de handels-, integrasjons- og valutapolitiske områder overdratt til to nyopprettete embetsmannskomiteer for hhv. *handelspolitiske spørsmål* og for *valutaspørsmål* og *finansielle spørsmål*.

Etter dette finnes det nå følgende 14 embetsmannskomiteer under Ministerrådet:

- Stedfortrederkomiteen
- Nordisk sosialpolitisk komité
- Nordisk arbeidsmarkedsutvalg (som dessuten utøver funksjoner etter arbeidsmarkedskonvensjonen av 1954)
- EK for arbeidsmiljøspørsmål
- Ek for handelspolitiske spørsmål
- EK for industri- og energipolitikk
- EK for konsumentspørsmål
- EK for lovgivningsspørsmål
- EK for miljøvernspørsmål
- EK for regionalpolitikk
- EK for samarbeid innen byggsektoren

- EK for transportspørsmål
- EK for valutaspørsmål og finansielle spørsmål
- EK for nordisk kulturelt samarbeid

Også *Styret for nordiske bistandsprosjekter* er underlagt Ministerrådet. Spørsmålet om opprettelse av en egen embetsmannskomiteé for *turistspørsmål* er ennå ikke avgjort. Et særskilt midlertidig utvalg er nedsatt for behandling av turistspørsmålene. Det arbeides med å finne fram til en hensiktsmessig tilpassing mellom *Nordkalottkomitéen* og Ministerrådets organisasjonsstruktur, jfr. under kap. X.7. *De rådgivende komitéer*, som er tilsatt etter den nordiske kulturavtalen for hvert av områdene forskning, utdanning og almenkulturell virksomhet, har i 1974 fortsatt sin virksomhet etter tidligere retningslinjer. Komitéene har utover sin instruksbestemte virksomhet også fungert som remissinstans for Nordisk Kulturfond.

Det redegjøres for virksomheten innen embetsmannskomiteéene m. v. og de underutvalg og arbeidsgrupper som er opprettet på de forskjellige områder for å bistå embetsmannskomiteéene under de respektive sakavsnitt. En oversikt over disse organer finnes i publikasjonen "Nordiska Samarbetsorgan" (Stockholm 1974).

Med denne struktur for samarbeidsapparatet på embetsmannsnivå vil de fleste fagområder nå være dekket med egne embetsmannskomiteéer. Hensikten med denne oppbygging av embetsmannskomiteéer for de enkelte hovedområder for det nordiske samarbeid har som påpekt i forrige års virksomhetsberetning, vært ønsket om å få ansvarlige samarbeidsorgan på høyt nivå som skal ha oversikten over hele fagområdet og gi Ministerrådet det nødvendige materiale og tilrådinger som underlag for Ministerrådets beslutninger. Den nye strukturen vil også gi større oversikt over det samlede nordiske samarbeidsfelt og bedre muligheter for koordinering.

Opprettelsen av Ministerrådet, embetsmannskomiteéene og ministerrådssekretariatene samt derpå følgende endringer i visse nasjonale regjeringsadministrasjoner, har reist spørsmål om *den nordiske kontaktmannordnings* stilling og tilpassing til dette nye samarbeidsmønster. På møte 8. november 1974 mellom Nordisk Råds presidium og Ministerrådet (samarbeidsministrene) var det enighet om å iverksette en felles utredning av spørsmålet.

3. Ministerrådets sekretariater

3.1 Alment

Etter § 15 i Ministerrådets arbeidsordning bistås Ministerrådet og embetsmannskomiteéene av Ministerrådssekretariatet i Oslo og i samarbeidsspørsmål etter den nordiske kulturavtalen av Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbeid i København.

Sekretariatene strever gjennom kontinuerlig kontakt om de løpende oppgaver og ved regelmessige samrådsmøter å finne frem til de best tjenlige former for koordinering av sekretariatenes virksomhet.

3.2 Ministerrådssekretariatet i Oslo

I løpet av 1974 er nye arbeidsområder lagt til Sekretariatet særlig på informasjonssektoren og turistområdet og i tilknytning til opprettelsen av embetsmannskomiteer på det sosialpolitiske og konsumentpolitiske område. Ministerrådet har videre besluttet at Nordkalottkomitéens sentrale sekretariatsfunksjoner med virkning fra 1. januar 1975 skal legges til Ministerrådssekretariatet.

I overensstemmelse med den forutsatte etappevise utbygging av Sekretariatet og på bakgrunn av de nye og utvidete arbeidsoppgaver, har Sekretariatet pr. 1. desember 1974 et fast personale på 27 personer.

Foruten styrking av kontorpersonalet er det i 1974 tilsatt en informasjonssekretær, en saksbehandler med særlig ansvar for budsjettarbeidet og en saksbehandler for konsumentspørsmål. I tillegg til det faste personalet er fire prosjektsjefer samt en prosjektassistent for prosjekt innenfor det nordiske handlingsprogram tilknyttet Sekretariatet.

Sekretariatet har i 1974 handlet innenfor et totalbudsjett på n. kr. 6 225 000, herav bevilget til gjennomføring av prosjekter i handlingsprogrammet n. kr. 1 556 900. For virksomhetsåret 1975 er totalrammen n. kr. 13 883 000, herav avsatt til prosjekter n. kr. 8 839 000.

3.3 Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbeid

Kultursekretariatet er direkte underlagt Ministerrådet (kultur- og undervisningsministrene) og embetsmannskomiteen for nordisk kulturelt samarbeid. Etter beslutning av Ministerrådet er sekretariatet i samsvar med § 2 i sekretariatets arbeidsordning også sekretariat for Nordisk Kulturfond. Kultursekretariatet svarer også for sekretariatsfunksjonene for de tre rådgivende komitéer og har en samordnende og overvåkende funksjon i forhold til utredningsgrupper m. m. på kulturområdet.

Kultursekretariatet har i 1974 hatt sekretariatsansvaret for 5 av de 30 permanente institusjoner og samarbeidsprosjekt på kulturbudsjettet og for et titall av de ca. 50 prosjekt som finansieres over kulturbudsjettet av Ministerrådets disposisjonsmidler. Utover som nevnt hele sekretariatsansvaret for en del av disse prosjekter, har sekretariatet hatt det kamerale ansvar for flertallet av prosjektbevilgningene over Ministerådets disposisjonsmidler. Av de prosjekter som Kultursekretariatet har vært ansvarlig for, kan særskilt nevnes det omfattende prosjekt "Harmonisering av skoleordningene i Norden".

Antallet fast ansatte ved Kultursekretariatet har i 1974 vært 24. Med

tilknytning til Sekretariatet har det dessuten i 1974 arbeidet ca. 500 personer i forskjellige komitéer, arbeidsgrupper etc.

Kultursekretariatets administrative budsjett for 1974 har gått opp i 3,6 mil. d.kr. inklusive kompensasjon for automatiske lønnsøkinger. Det er avsatt samme beløp over kulturbudsjettet for 1975, men i tillegg kommer kompensasjon for automatiske lønnsøkinger.

4. Offentlighetsprinsippets anvendelse på nordiske samarbeidsorganer

Gjennom Ministerrådets forslag B 14/j og den nå vedtatte nye art. 43 i Helsingforsavtalen, har Ministerrådet prinsipielt markert sin tilslutning til størst mulig offentlighet i det nordiske samarbeid.

Den av Nordisk Råds presidium og Nordisk Ministerråd i fellesskap nedsatte arbeidsgruppe for utredning av offentlighetsprinsippets anvendelse på nordiske samarbeidsorganer avga rapport i august 1974 (NU 14/74). Utredningen gjelder retten til innsyn i dokumenter som befinner seg hos nordiske samarbeidsorganer. Rapporten munner ut i forslag til regler om dokumenters offentlighet ved Presidiesekretariatet og ministerrådssekretariatene til fastsettelse av respektive Presidiet og Ministerrådet. Regelforslagene er med nødvendige organisatoriske tilpassinger innholdsmessig ensartede. Med et unntak for "anslagsframstillinger" fra samarbeidsorganer underlagt Ministerrådet, er forslagene enstemmige.

I motsetning til de mer restriktive prinsipper som anvendes i offentlighetsspørsmål av internasjonale organisasjoner og for statenes forbindelser med disse, er arbeidsgruppens forslag i samsvar med lovgivningen for de nasjonale forvaltninger i Danmark, Finland, Norge og Sverige og prinsipperklæringen i den nye art. 43 i Helsingforsavtalen, basert på et alminnelig offentlighetsprinsipp. Enhver vil etter reglene ha rett til å gjøre seg kjent med dokumenter som er innkommet til eller er opprettet av sekretariatene. I likhet med offentlighetsreglene i de enkelte land er det angitt forskjellige nødvendige unntak fra offentlighet. Unntakene er utformet slik at adgangen til innsyn ved de nordiske organer ikke innskrenkes videre enn hva som gjelder for de nasjonale forvaltninger.

For andre nordiske samarbeidsorganer enn Presidiesekretariatet og ministerrådssekretariatene har ikke arbeidsgruppen fremlagt utarbeidete regelforslag. For disse organer antyder gruppen som en alminnelig regel at offentlighetslovgivningen i det land hvor institusjonen ligger bør tillempes. Offentlighetsprinsippets nærmere forankring foreslås for disse organer tatt opp i sammenheng med den pågående institusjongs gjennomgåelse ved ministerrådssekretariatene, jfr. pkt. 5 nedenfor.

På bakgrunn av debatten om offentlighetsprinsippet under høstsamlingen i Ålborg og Nordisk Råds henstillinger, har Ministerrådet be-

sluttet å avvente drøftelsene i og med Nordisk Råd under sesjonen i Reykjavík før man vedtar formelle regler om dokumenters offentlighet ved Nordisk Ministerråds sekretariater. Ministerrådet går prinsipielt inn for å gjennomføre størst mulig offentlighet i det nordiske samarbeide. På bakgrunn av ministerrådssekretariatenes rolle som saksforberedende organer og felles kontaktpunkt for de nasjonale regjeringsadministrasjoner, finner Ministerrådet imidlertid å måtte understreke at den "størst mulige offentlighet" ved sekretariatene vanskelig kan gå lenger enn hva som er forenlig med de regler som tillempes for regjeringsadministrasjonene i de enkelte land. Det bør observeres at offentlighetsreglene gjelder utenomståendes rett til å gjøre seg kjent med dokumenter ved sekretariatene. De foreslåtte innskrenkninger i offentligheten utgjør ikke hinder for bruk av dokumentene overfor berørte myndigheter og organer eller for Ministerrådet til på hensiktsmessig måte å informere om samarbeidet.

Ministerrådet er seg videre bevisst at for å gi offentlighetsprinsippet reelt innhold, er det viktig ikke bare å innrømme alminnelig innsynsrett i sekretariatenes dokumenter. Man må også legge forholdene praktisk til rette for dem som vil bruke retten og aktivt gi informasjon utad. Om informasjonsvirksomheten ved sekretariatene vises nærmere til Kap. I.23.

Ministerrådet legger også vesentlig vekt på å bygge ut og effektivisere kontaktene med og informasjonen til Nordisk Råd, jfr. kap. I.3.¹

5. Nordiske institusjoner

I Nordisk Råds *rek. nr. 29/1971* ble regjeringene anmodet om å utrede spørsmålet om de nordiske institusjoner på ensartet måte kan innordnes under Ministerrådet og rammen for nye nordiske samarbeidsorganer.

I samarbeid med Nordisk Råds presidiesekretariat er det utarbeidet en oversikt over viktige nordiske institusjoner og deres statutter (NU 5/1972). Ministerrådet har med virkning fra budsjettet for 1974 vedtatt en felles fordelingsnøkkel for utgiftene til felles finansierte institusjoner basert på landenes bruttonasjonalprodukt. Spørsmålet om de ansattes rettsstilling reguleres av avtalen mellom de nordiske land om de ansattes rettsstilling ved nordiske institusjoner, undertegnet i Reykjavík 31. januar 1974, samt tilhørende normalkontrakt, jfr. under pkt. 6 nedenfor.

Arbeidet med en samordning av institusjonenes statutter med sikte på en mer ensartet organisasjon og en innpassing under de organer som har den politiske ledelse på de enkelte områder fortsetter. Som grunnlag for dette arbeid har man som nevnt i forrige virksomhets-

¹ Jfr. bl. a. *henstillingen i Nordisk Råds yttring nr. 7/1974.*

beretning, funnet det nødvendig å foreta en helt aktuell og mer uttømmende kartlegging og undersøkelse av nordiske institusjoner utover rammen for NU 5/1972. Et omfattende spørreskjema har vært forelagt institusjonene. Det innkomne materiale er for tiden under gjennomgåelse. Resultatet av undersøkelsen og eventuelle forslag ventes å foreligge tidlig i 1975.

Også med hensyn til de institusjoner som finansieres over det nordiske kulturbudsjett, har den i forrige beretning nevnte statuttrevisjon fortsatt i 1974. Visse forslag som følge herav ventes å kunne forelegges Ministerrådet i løpet av 1975. En grunn til at arbeidet ikke har kunnet slutføres i 1974, er sammenhengen med tillemplingen av avtalen om de ansattes rettsstilling ved nordiske institusjoner. Innen kulturavtalens organer pågår dessuten overveielser om å ta opp på det nordiske kulturbudsjett de nordiske institusjoner som idag ikke finansieres over kulturbudsjettet, men som virker innen kulturavtalens område.

6. Rettsstillingen for nordisk ansatt personale

Den 31. januar 1974 undertegnet samarbeidsministrene på vegne av sine lands regjeringer Avtale om de ansattes rettsstilling ved nordiske institusjoner med tilhørende normalkontrakt. Avtaleutkastet og normalkontrakten hadde tidligere vært forelagt Nordisk Råd og arbeidslivets organisasjoner, som har godtatt og anbefalt tekstene.

De viktigste deler av avtalen gjelder de ansattes rett til permisjon fra statsstilling i hjemlandet for å tjenestegjøre i nordisk institusjon og rett til medlemskap i statlige pensjonsordninger. Det er videre foreslått regler for forhandlinger om lønns- og arbeidsvilkår og for behandling av tvister. Såfremt ikke Ministerrådet har avtalt noe annet, skal kontrakten med arbeidstakeren utformes på grunnlag av den normalkontrakt Ministerrådet har fastsatt. I normalkontrakten gis det nærmere regler for arbeidstakerens plikter og rettigheter. I stor utstrekning er det tatt utgangspunkt i reglene for tilsvarende statsstillinger i tjenestelandet.

Avtalen er ratifisert av Danmark og Sverige, og ventes ratifisert av de øvrige land med det første. Ministerrådet har besluttet å sette avtalen i kraft så snart det er forenlig med ratifikasjonssituasjonen.

Etter avtalens art. 7 treffer Ministerrådet nærmere beslutning om ved hvilke institusjoner avtalen skal anvendes. Fra det tidspunkt avtalen settes i kraft, vil beslutning om anvendelse av avtalen straks kunne treffes for alle institusjoner hvor forholdene omkring tillemplingen av avtalen er avklart. Ved nyetablerte nordiske institusjoner vil avtalen således også umiddelbart kunne anvendes. For en del institusjoner kan spørsmålet om anvendelsen av rettsstillingsavtalen ikke ses atskilt fra den alminnelige institusjonsgjennomgåelse (jfr. pkt. 5 foran), og må løses i denne sammenheng.

7. Kontakter med nordiske organisasjoner

Ministerrådets alminnelige kontakter med Nordisk Råd er omtalt under kap. I.3.

Om kontaktene med arbeidslivets organisasjoner vises til kap. I.4.

Det er etablert et uformelt samarbeid mellom de nordiske lands industriforbund og embetsmannskomiteén for industri- og energipolitikk, jfr. kap. IX.2.2.

Ministerrådssekretariatet har i 1974 tatt uformelle kontakter med Sekretariatet for Foreningene Nordens Forbund om samarbeid i informasjonsspørsmål, jfr. kap. I.23.

8. Internasjonale relasjoner og kontakter

På en rekke områder vil nordisk samråd finne sted innenfor Ministerrådet og embetsmannskomiteéene om behandlingen av saker i internasjonale fora. Det vises til den nærmere omtale i de respektive sakavsnitt. På den annen side er ikke Ministerrådet noe organ som for de nordiske lands regning treffer avtale eller oppretter formelle forbindelser med tredje land eller internasjonale organisasjoner.

For Ministerrådets sekretariaters del innebærer gjeldende ordning at deres internasjonale engasjement i prinsipp bør innskrenkes til slik informasjonsutveksling og andre former for kontakter som anses å være av vesentlig betydning for sekretariatenes egen virksomhet. Innen denne ramme stiller Ministerrådet seg positivt til utvikling av kontakter mellom sekretariatene og ikke-nordiske internasjonale organisasjoner.

Ministerrådssekretariatet i Oslo har på denne bakgrunn i 1974 hatt informasjonskontakter med sekretariatene for EFTA, ECE, ILO og OECD. Generalsekretæren har videre deltatt i SEV's (COMECON's) 25 års jubileumskonferanse.

BILAGA 1

Nordisk Ministerråds almene budsjett for 1974 og 1975

1 000 N.kr.

	1973 Regnskap	1974	1975
		Budsjett	Budsjett
		Bev. pr. 5/12.74.	Revidert 5/12.74.
A. Administrasjon	1 559,5	4 621,5	5 286,0
B. Prosjekter	247,7	1 556,9	6 955,7
Alminnelige utredninger		40,0	
Sosialpolitikk		14,0	1 149,1
Arbeidsmarked		23,0	332,7
Arbeidsmiljø			220,0
Miljøvern	45,3	126,9	442,6
Byggsektoren	23,2	419,0	1 131,0
Regionalpolitikk		280,0	1 506,6
Nordkalotten	85,0	183,0	178,4
Konsumentpolitikk			1 310,0
Samferdsel			235,0
Nordkolt	55,1	183,0	295,0
Stina	39,1	125,0	155,3
Turistspørsmål		163,0	
C. Disposisjonsmidler		98,9	1 441,3
D. Tilfeldige utgifter			200,0
Sum utgifter	1 807,2	6 277,3	13 883,0
Inntekter ved virksomheten	217,0	725,0	850,0
Netto utgifter	1 590,2	5 552,3	13 033,0
De nordiske lands bidrag	1 931,0	5 211,5 ¹	13 033,0
Overskudd	288,5		

¹ kr. 288,5 tilbakeført fra overskudd ved budsjettet 1973 og kr. 52,3 overført av prosjektmidler fra 1973 til 1974

BILAGA 2

Budget för nordiskt kulturellt samarbete 1975 jämte motsvarande uppgifter i budgeten för 1974 och bokslutet för 1973

Verksamhetsområde	(1 000-tal danska kronor)		Bokslut 1973
	Verksamhetsbudget 1975	Verksamhetsbudget 1974	
		5 651	5 180
<i>Utbildning</i>			
Nordens folkliga akademi	1 566	1 450	1 325
Harmonisering av skolordningarna i Norden	900	850	850
Nordisk Journalistkursus	368	350	310
Nordiska hushållshögskolan	0	0	79
Nordiska institutet för samhällsplanering	1 983	1 800	1 640
Nordiska kurser i språk och litteratur	550	525	436
Nordiska universitetskurser i historia	61	50	55
Nordisk federation för medicinsk undervisning	223	155	319 ¹
<i>Forskning</i>		14 142	11 520
Nordiska institutet för teoretisk atomfysik	4 990	4 310	4 547
Nordiska institutet för folkdiktning	344	275	290
Centralinstitutet för nordisk asienforskning	1 464	1 130	1 114
Nordiska institutet för sjö rätt	670	545	535
Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi	477	445	418
Nordiskt kollegium för terrester ekologi	324	305	306
Nordiska forskarkurser	1 330	1 100	905
Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning	329	300	263
Nordiska samarbetskommittén för internationell politik	518	490	464
NORDDOK	1 177	800	418
Nordiskt kollegium för marinbiologi	369	325	2
Nordiska geoxkursioner till Island	196	145	2
Nordiska sommaruniversitetet	500	500	1 033
Nordiskt vulkanologiskt institut	1 294	850	—
Scandiaplanen	160	—	—
<i>Allmänkulturell verksamhet</i>		4 463	3 490
Nordens Hus, Reykjavik	1 459	1 033	960
Nordiska teaterseminarier	220	200	189
Nordiska rådets litteraturpris	150	140	2
Nordiska rådets musikpris	0	99	—
Nordiskt samarbete om bildkonst	175	125	196
Nordiskt musiksamarbete	440	400	2
Nordiskt gästspelsutbyte	830	643	636
Nordiskt samiskt institut	1 189	850	—
<i>Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete</i>		3 600	3 210
<i>Ministerrådets dispositionsmedel</i>		5 300	5 300
<i>Nordiska kulturfonden</i>		5 500	5 000
Summa		38 656	33 700
Kostnader för automatiska lönestegringar		ca 1 800	1 660
Summa		40 456	35 360

¹ 1.9.1971—30.8.1973.² På grund av nationell finansiering under 1973 har en samlad bokslutssiffra ej kunnat erhållas.

*BILAGA 3***Berättelse****om Nordel 1974**

Nordel har hållit sitt ordinarie årsmöte den 29 juli 1974 och extra möten den 3 december 1973 samt den 7 mars 1974.

Nordels extra sammanträde i december 1973 ägnades åt aktuella energiförsörjningsfrågor i de nordiska länderna. Vid sammanträdet framlagda utredningar visade, att väsentliga energibesparingar kan uppnås genom fortsatt samordning av kraftproduktionen utan att energiförsörjningen försämras för något land. Detta förutsätter kraftutväxling mellan länderna, bästa utnyttjning av tillgängligt bränsle och befintlig kraftverkskapacitet. Nordel lämnade sin skrivelse rörande erforderliga åtgärder för att åstadkomma ifrågavarande besparingar till vederbörande nordiska kraftföretag vid årsskiftet. I praktiken kunde man bl. a. genom att utnyttja ledig kapacitet i Sverige för export till Finland undvika drift av kapacitet med höga bränslekostnader.

Under första halvåret 1974 har ökningen av elenergiförbrukningen inom Nordel varit totalt sett relativt blygsam beroende bl. a. på besparingsåtgärder i olika länder. Energiförbrukningens inverkan på långtidsprognoser analyseras som bäst. Det aktuella kraftbalansläget är tryggt även vid dåliga tillrinningsförhållanden.

Nordel har angivit sitt yttrande beträffande de inom Nordiska rådet framlagda medlemsförslagen om nordiskt energisamarbete och om en nordisk strategi på det energipolitiska området. I sitt yttrande hälsar Nordel med tillfredsställelse alla åtgärder som utvecklar det nordiska samarbetet inom energiförsörjningen. Nordel betonar att ett samarbete direkt mellan de berörda företagen i praktiken leder till de bästa resultaten. En vidare utveckling av energisamarbetet borde inte ändra eller begränsa de existerande fruktbara samarbetsformer som redan kommit till stånd.

Nordel har deltagit i den nordiska energikutredningen bedriven av Nordiska ministerrådet. Nordels bidrag till utredningen beskriver gällande energiprognoser och utbyggnadsplaner i de nordiska länderna såväl som samarbetet på elenergisektorn.

Nordel har tidigare antagit en rekommendation beträffande överföringsförmågan på förbindelserna mellan länderna i stadium 1980/81. Hittills har den väsentliga nyttan av samkörningsförbindelserna direkt sammanhängt med energiuhtbyten. Sådan nytta kommer att finnas kvar även på längre sikt, men den dominerande nyttan av samkörningen väntas enligt Nordels utredningar komma att bestå i minskat behov av reservkapacitet.

A. Namn och adress

NORDEL
 c/o Imatran Voima Osakeyhtiö
 Malmgatan 16
 P. O. Box 138
 SF — 00100 Helsingfors
 Tel. 647 811

B. Startår

1963

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

D. Syfte

De nordiska kraftföretagens samarbetsorgan
 — rådgivande och rekommenderande organ med syfte att befrämja
 internationellt, främst nordiskt samarbete betr. produktion, distribu-
 tion och konsumtion av elenergi.

*E. Organisation**1. Administration*

Avd.dir. L. Nevanlinna, Imatran Voima Osakeyhtiö, Finland
 ordförande
 Dipl.ing. H. Viheriävaara, Imatran Voima Osakeyhtiö, Finland
 sekreterare

2. Styrelsens sammansättning

	Nationalitet
Direktør Sven Albrechtsen	D
Direktør Carl Andersen	D
Direktør Erik Leif Jakobsen	D
Direktør Jens Aksel Poulsen	D
Industrirådet Urho Hakkarainen	F
Direktør Aulis Hiekkö	F
Direktør Tapio Kunnas	F
Avdelningsdirektør Lasse Nevanlinna (ordförande)	F
Direktør Eiríkur Briem	I
Generaldirektør Jakob Björnsson	I
Direktør Adalsteinn Gudjohnsen	I
Kraftverksdirektør Sigurd Aalefjaer (vice ordförande)	N
Direktør Rolv Heggenhougen	N
Samkjøringssjef Erling Pedersen	N
Samkjøringssjef Lars Raknerud	N

Direktör Göran Ekberg	S
Driftdirektör Sven Lalander	S
Generaldirektör Jonas Norrby	S
Direktör Jan-Erik Ryman	S

F. Finansiering

Nordel har ingen egen budget.

Nordels ordförande organiserar sekretariat inom sitt land samt svarar för med denna verksamhet följande administrativt arbete och kostnader härför.

Varje företag svarar för sina egna kostnader för deltagande i verksamheten.

*BILAGA 4***Berättelse****om Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor**

På Nordisk Råds femte session i Helsingfors i 1957 vedtog man til de nordiske landes regeringer at rette følgende anbefaling, som ligger til grund for NKA's virksomhed:

”att ett gemensamt nordiskt kontaktorgan för atomenergifrågor inrättas med uppgift att nära följa planeringen och verksamheten på atomenergiområdet samt befordra de möjligheter till nordiskt samarbete som därvid framkomma, innefattande bl. a. industriellt samarbete på reaktorområdet”.

Kontaktorganet NKA har i 1974 holdt 2 møder, den 5. februar i Helsingfors og den 5. september i København. Ved møderne har følgende personer deltaget:

Danmark:

Departementschef H. H. Koch
Sekretariatschef H. von Bülow
Direktør Roberto Kayser
Professor A. R. Mackintosh
Underdirektør N. W. Holm
Kontorchef Erik Bastrup-Birk
Konsulent Tage Leth
Fuldmægtig N. A. Gadegaard

Finland:

Professor E. Laurila
Industriråd, byråchef M. Mutru
Byråingenjör Björn Palmén
Överinspektör I. Mäkipentti
Sektionssekreterare Henry Söderholm
Attaché Mikael Tikanvaara

Island:

Professor M. Magnusson

Norge:

Ambassadør H. Nord
Underdirektør Chr. Owe
Adm. direktør V. O. Eriksen
Konsulent K. Solem

Sverige:

Direktör Bo Aler
Överingeniör S. Wennerberg

Professor G. Holte
Civilingenjör A. Larsson
Departementssekreterare B. Skala

Civilingenjör F. Marcus, fællesnordisk medlem af den nordiske atomkoordineringskomité, har deltaget i sin egenskab af kontaktorganeksekutivsekretær.

NKA besluttede i 1974 at omforme et af sine to årlige møder til temamøder. Temaet for septembermødet i København var reaktor-sikkerhed. I sidstnævnte møde deltog foruden de ovennævnte følgende: civilingenjör S. Bergström, Sverige; sivilingenjör J. M. Døderlein, Norge; direktør M. Møller-Madsen, Danmark og Dr. Antti Vuorinen, Finland.

En kontaktmandsgruppe forbereder sammen med eksekutivsekretæren kontaktorganets møder og overvåger iværksættelsen af dets beslutninger. Som kontaktmænd er følgende repræsentanter fra de nordiske lande udnævnt:

Danmark: Sekretariatschef Hans von Bülow

Finland: Överinspektör I. Mäkipenti

Norge: Konsulent K. Solem

Sverige: Civilingenjör Alf Larsson

Kontaktmandsgruppen består desuden af eksekutivsekretæren og N. A. Gadegaard, fuldmægtig i den danske atomenergikommission, der giver gruppen sekretariatshjælp. Gruppen har i 1974 haft 5 møder.

Forskellige sider af samarbejdet inden for kerneenergiområdet initieres af kontaktorganet. NKA tager således — sædvanligvis efter forberedelse af kontaktmændene og eksekutivsekretæren — eget initiativ til samarbejde og foreslår da også de nærmere arbejdsformer.

Ingen central administrationsenhed indgår i det af NKA initierede nordiske samarbejde på kerneenergiområdet. Til større fælles projekter påtager i almindelighed en af deltagerorganisationerne sig det administrative arbejde. Sekretariatsfunktionerne i de forskellige arbejdsorganer er decentraliseret, således bistår sekretariatet ved den danske atomenergikommission i København med sekretariatshjælp til kontaktorganet. NAK, der er et samarbejdsorgan mellem de nordiske kerneforskningsinstitutter, d. v. s. Statens tekniske Forskningscentral i Finland, Institutt for Atomenergi i Norge, AB Atomenergi i Sverige og atomenergikommissionens forsøgsanlæg i Danmark, har for nærværende et sekretariat hos AB Atomenergi i Studsvik, og den nordiske arbejdsgruppe for reaktorsikkerhed (NARS) har for tiden et sekretariat hos atomenergikommissionens forsøgsanlæg Risø.

Samarbejdet i NARS fortsatte i 1974. Høringssvar er indkommet til de to første NARS-publikationer, som indeholder forslag til rekommandationer vedrørende sikkerhedsredegørelsen i forbindelse med nukleare anlæg.

NARS har endvidere udarbejdet udkast til yderligere tre publikationer, der henholdsvis giver vejledning om generelle, sikkerhedsmæssige konstruktionsforhold vedrørende atomkraftværker, etablering af internt beredskab ved disse værker og om særlige hensyn ved etablering af en større byggeplads på et eksisterende atomkraftværks areal. De tre publikationer er udsendt til høring, og fristen for afgivelse af svar var sat til 15. oktober 1974. NARS vil således antagelig færdiggøre de fem rekommandationer straks efter årsskiftet 1974/75.

Kontaktorganet og de i samarbejdet involverede parter er i princippet enige om en forlængelse af det nuværende NARS-samarbejde. Et forslag til en ny regeringsaftale er udarbejdet med sigte på, at den kan træde i kraft, når det nuværende arbejdsprogram er tilendebragt.

De af kontaktorganet udarbejdede retningslinier for kontakt vedrørende nukleare anlæg ved grænser mellem Danmark, Finland, Norge og Sverige, for så vidt angår sikkerhedsmæssige spørgsmål, er på et nordisk ministerråds-møde den 14. december 1973 taget til efterretning. Retningslinierne er ikke inkorporeret i den nordiske miljøbeskyttelseskonvention, jfr. konventionens artikel 1, stk. 2, hvori det fastslås, at konventionen ikke anvendes ved sådan virksomhed, som kontrolleres ved særskilt overenskomst mellem to eller flere i konventionen deltagende stater.

Kontaktorganet tog i 1974 initiativ til afholdelse af et nordisk seminar om lav- og middelaktivt affald, herunder om metoder for endelig deponering. Seminaret fandt sted på Lidingö i maj 1974 med ca. 100 deltagere. Foredragene fra seminaret er samlet i form af et kompendium som nu kan anvendes som basis-materiale ved fortsat arbejde på affaldsområdet. Kontaktorganet har efter Lidingö-seminaret nedsat en ad hoc gruppe, der skal fremkomme med forslag til fællesnordiske kriterier på affaldsområdet. I forbindelse med seminaret kunne man konstatere en stærk interesse for at behandle problemerne om højaktivt affald, herunder spørgsmålet om forbedret kommunikation, blandt andet vedrørende internationale møder. Kontaktorganet er trådt i forbindelse med den svenske udredning om radioaktivt affald (Aka-udredningen) for at assistere denne med at oprette nordiske kontakter.

NKA bistår ved udarbejdelsen af den nordiske energiudredning. Gennem sine rapporter har NKA gjort opmærksom på de muligheder, som kontaktorganets organisation giver ved igangsættelse af en stærkere indsats på energiforskningsområdet. Dette gælder specielt for arbejdsområder, som allerede nu bearbejdes af atomforskningsinstitutterne, men det kan også udvides for at udnytte disses specielle kundskaber på andre områder. Af aktuelle opgaver kan nævnes fjernvarme, energimodeller, brændselskredsløbet m. v.

Ved NKA's og kontaktmandsgruppens møder drøftes også forskningsprojekter i EF's regie. På svensk initiativ vil der blive optaget

drøftelser med EF vedrørende svensk deltagelse i EF's fusionsprogram. Forhandlingsmandatet for EF-kommissionen er i november 1974 endelig vedtaget af EF's ministerråd.

Ligesom tidligere har kontaktorganet i årets løb behandlet en række internationale spørgsmål. Sverige valgtes i september 1973 til medlem af styrelsesrådet i den internationale atomenergikommission IAEA for 2 år. Ved generalkonferencen i september 1974 trådte Danmark ud efter at have deltaget i 1 år for at lette overgangen til den i 1973 ikrafttrådte nye ordning for styrelsesrådets sammensætning. Vedrørende OECD's atomenergiorganisation, NEA, har kontaktorganet særligt diskuteret spørgsmål i forbindelse med Eurochemic.

Det mest omfattende samarbejde i NKA's regie sker inden for rammerne af NAK.

Institutchefkomiteen i NAK har afholdt 2 møder. Selve koordineringskomiteen, der består af et direktionsmedlem og en kontaktperson fra hvert institut samt af det fællesnordiske medlem, som også er kontaktorganets eksekutivsekretær, har afholdt 5 møder i årets løb. De nordiske atomenergi projekter, der koordineres gennem NAK, har tilsammen et budget, som nu er på henved 10 mill. svenske kroner pr. år. Det sikkerhedstekniske område har efterhånden fået en dominerende betydning.

Det største projekt drejer sig om nedblæsnings- (blow-down) eksperimenter i forbindelse med reaktorindeslutning. Det er udført i Marviken-anlægget i Sverige. Projektets eksperimentale fase er afsluttet, og slutrapport herfra forventes udgivet i 1974. I årets løb er der udarbejdet forslag til en fortsættelse af disse sikkerhedstekniske arbejder. Også dette nye Marviken-projekt vil få et stort indslag af ikke-nordiske medlemmer (Frankrig, Japan, Vesttyskland og U.S.A.). Projektet er relativt fritstående i forhold til NAK med en selvstændig bestyrelse.

Som et nyt nordisk sikkerhedsteknisk samarbejdsprojekt med et budget på ca. 2,5 mill. svenske kroner er der igangsat et udviklingsarbejde, der har til formål at forbedre beregningsprogrammer for tænkte havari-situationer, hvor en letvandsreaktor helt eller delvis mister kølinger.

Andre områder, hvor der foregår diskussioner om samarbejdsprojekter i forbindelse med NAK, er f. eks. pålidelighedsteknik, affaldsteknologi og stålforskning. Desuden har den stigende interesse for saglig information til offentligheden medført, at der i årets løb er blevet udpeget en speciel miljøkontaktperson for hvert af institutterne. Disse kontaktpersoner arbejder i en speciel miljøarbejdsgruppe, som samler basisinformation vedrørende kernekraftens miljøpåvirkninger.

Kontaktorganet har i årets løb fortsat kontakten med Nordel. Der forekommer en værdifuld udveksling af informationer. I Nordel's kernekraftudvalg er NKA's eksekutivsekretær permanent observatør.

*BILAGA 5***Berättelser avgivna av institutioner (och motsvarande) finansierade över den nordiska kulturbudgeten**

Nordens folkliga akademi i Kungälv

Harmonisering av skolordningarna i de nordiska länderna

Nordisk Journalistkursus

Nordiska hushållshögskolan

Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)

Nordisk federation för medicinsk undervisning

Nordiskt kollegium för marinbiologi

Nordiska institutet för teoretisk atomfysik (NORDITA)

Nordiska institutet för folkdiktning

Nordiska institutet för sjö rätt

Nordiska geoexkursioner till Island

Nordiska sommaruniversitetet

Nordiskt kollegium för terrester ekologi

Centralinstitutet för nordisk asienforskning (CINA)

Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi

Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning

Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning

Nordiska koordineringsorganet för teknisk och vetenskaplig information och dokumentation (NORDDOK)

Nordiska forskarkurser

Nordiskt vulkanologiskt institut

Nordens Hus i Reykjavik

Nordiskt samiskt institut

Berättelse

om Nordens folkliga akademi

Verksamhet 1 juli 1973—31 december 1973

Uppgift och ställning

Akademins uppgift är enligt stadgan att vara ett centrum för studier av frågor som är väsentliga för det nordiska folkbildningsarbetets utveckling och förnyelse. Akademin skall främst rikta sig till lärare och ledare inom folkhögskolan samt det fria och frivilliga folkbildnings- och ungdomsarbetet.

Kursverksamheten har också till övervägande delen riktat sig till lärare verksamma i olika former av folkbildning och vuxenundervisning, såsom folkhögskola, studieförbund, bibliotek, korrespondensinstitut m. fl. Internationella frågor och invandrarnas problem har ägnats särskild uppmärksamhet. Fyra kurser har under hösten behandlat sådana ämnen.

Det nordiska folkhögskolemötet, som samlas vart tredje år arrangerades 12—16 augusti 1973 av Nordens folkliga akademi tillsammans med Nordiska folkhögskolan i Kungälv och blev med över 200 deltagare en klar markering av akademins centrala placering i det nordiska folkhögskolesamarbetet.

Akademins verksamhet har liksom tidigare utformats i nära kontakt med studieorganisationer, institutioner och myndigheter på folkbildningsområde. I styrelsen har funnits representanter för folkbildningsorganisationerna, fem av de tretton kurserna har planerats och rekryterats helt tillsammans med olika organisationer och de flesta av de öppna kurserna har också planerats i samarbete med olika nordiska expertgrupper och organisationer.

Styrelsen

Styrelsen har bestått av följande ledamöter:

Utsedda av Danmarks regering:

Professor Roar Skovmand, ordförande
Programchef Harald Engberg-Pedersen

Utsedda av Finlands regering:

Kanslichef Heikki Hosia
Skolrådet Klas Wallin

Utsedd av Islands regering:

Avdelingschef Árni Gunnarsson

Utsedda av Norges regering:

Professor Sigmund Skard
Tilsynsmann Stein Fossgard

Utsedda av Sveriges regering:

Undervisningsrådet Gösta Vestlund, styrelsens vice ordförande
Kanslirådet Carl-Erik Virdebrant

Styrelsens sekreterare har varit rektor Björn Höjer. Till styrelsen har under året adjungerats studiekonsulent Edith Loiborg, Danmark, opplysningssjef Knut Fjæstad, Norge, rektor Martti Kojonen, Finland och kanslichef Ulla Poppus, Sverige, representanter för studieorganisationernas samarbetsorgan i respektive land.

Styrelsen har under perioden sammanträtt två gånger. Styrelsen har inom sig utsett ett arbetsutskott med följande medlemmar: Heikki Hosia, Finland, Roar Skovmand, Danmark, ordförande, Knut Fjæstad, Norge och Gösta Vestlund, Sverige. Arbetsutskottet har sammanträtt en gång. Revisorer för akademien förordnade av Kungl. Maj:t i Sverige har varit Karl-Bertil Synnergren och Sten G. Olsson och revisorssuppleanter Algot Hedfalk och Gösta Jacobsson.

Akademins personal

Rektor Björn Höjer, Sverige
Lektor Ola Jonassen, Norge
Lektor Thomas Mikaelson, Danmark
Lektor Pia Sovio, Finland
Bibliotekarie Kari Schei, Norge
Bibliotekskontorist Inger Blixth, Sverige
Sekreterare Ole Backström, Finland
Kansliskrivare Miriam Holm, Sverige

Kursverksamhet

Under det senare halvåret 1973 arrangerades 8 kurser öppna för alla intresserade och fem kurser i samarbete mellan akademien och olika nordiska organisationer eller institutioner.

Kurser öppna för alla intresserade (folderkurser)

Datum		S	DK	N	SF	I	Övr.	Summa
9. – 12.8.	Nordiskt seminarium (i anslutning till Nordiska folkhögskolemötet 12. – 16.8.)	13	7	8	8	—	3	39
30.9 – 6.10.	Drama and it's links with other arts	15	9	6	3	—	—	33
7. – 13.10.	Biblioteket kommer	14	13	14	4	1	—	46
28.10 – 3.11.	Gruppträning	6	2	14	—	—	—	22
4. – 10.11.	Fritidsledarutbildningen i Norden.	9	—	19	6	—	—	34
11. – 17.11.	Invandrarna — tillgång eller börda?	17	4	4	6	1	—	32
25.11 – 1.12.	Mellersta Östern — en evig brännpunkt.	4	4	8	6	—	—	22
3. – 8.12.	Nordisk kurs för studieinstruktörer	14	3	16	2	—	—	35

Deltagare vid 8 öppna kurser totalt hösten 1973	92	42	89	35	2	3	263
(Deltagare vid 6 öppna kurser totalt hösten 1972)	(31)	(54)	(49)	(20)	(3)	(3)	(160)

Kurser i samarbete med nordiska organisationer eller institutioner

Datum		S	DK	N	SF	I	Övr.	Summa
23. – 28.9.	Dansk, finländsk och svensk litteratur (i samarbete med Oslo Lærer-skole)	—	—	25	—	—	—	25
20. – 28.10.	Kurs för teaterpedagoger (i samarbete med Nordiska amatörteater-rådet)	11	6	7	4	—	—	28
16. – 18.10.	Konferens för nordiska korrespon-densinstitut	5	—	8	5	—	—	18
18. – 20.11.	Språkforskarsymposium om invand-rarundervisning (i samarbete med Skolöverstyrelsen i Stockholm)	17	—	—	4	—	—	21
18. – 20.11.	Nordisk folkhögskolekonferens (i samarbete med Nordiska folkhög-skolerådet)	6	4	5	2	—	—	17
Deltagare vid 5 slutna kurser totalt hösten 1973		39	10	45	15	—	—	109
(Deltagare vid 5 slutna kurser totalt hösten 1972)		(24)	(39)	(44)	(12)	(21)	(—)	(140)
Totala deltagarantalet vid samtliga 13 öppna och slutna kurser hösten 1973		131	52	134	50	2	3	372
(Motsvarande siffror hösten 1972)		(55)	(93)	(93)	(32)	(24)	(3)	(300)

Under terminen har av 13 planerade kurser en fått inställas p. g. a. brist på deltagare, nämligen "Internationell konferensteknik". De övriga har genomförts med ett genomsnitt av 29 deltagare per kurs.

Kursledare och lärare

Björn Höjer har varit kursledare för följande kurser och konferenser: Nordiskt folkhögskolemöte (tillsammans med Magnus Gislason), Fritidsledarutbildningen i Norden, Nordisk kurs för studieinstruktörer.

Ola Jonassen har varit kursledare för Nordiskt seminarium, Nordisk folkhögskolekonferens, Gruppträning, Invandrarna — tillgång eller börda?

Thomas Mikaelson har lett: Dansk, finländsk och svensk litteratur för normän, Drama and it's links with other arts, Konferens för nordiska korrespondensinstitut.

Pia Sovio har lett: Mellersta Östern — en evig brännpunkt, Språkforskarsymposium om invandrarundervisning.

Kari Schei har varit kursledare för Biblioteket kommer.

Svend Møller Nicolaisen har lett kurs för teater- och dramalärare.

Utöver akademins ordinarie kursledare och lärare har huvuddelen av föreläsarna hämtats utifrån såsom gästföreläsare, huvudsakligen från de nordiska länderna men i några enstaka fall även från andra länder. Akademins polske stident, Roman Siuda, har även medverkat som föreläsare.

Det nordiska folkhögskolemötet 1973

Som redan nämnts i inledningen stod Nordens folkliga akademi som en av arrangörerna för det vart tredje år återkommande nordiska folkhögskolemötet i Kungälv 12—16.8.1973. Övriga arrangörer var Nordiska folkhögskolan, Nordiska folkhögskolerådet och Svenska folkhögskolans lärarförening.

Mötets tema var Internationalisering av folkhögskolans undervisning och föreläsare var bl. a. Inga Thorsson, Sverige, Inge Lønning, Norge, Mads Lidegaard, Danmark, Ulf Sundqvist, Finland och Erica Simon, Frankrike.

De flesta av föreläsningarna har senare återgivits eller refererats utförligt i de nordiska folkhögskoletidskrifterna.

Förutom föreläsningarna innehöll mötesprogrammet konserter, utflykter, debatter och rika tillfällen till informell samvaro.

I mötet deltog ca 200 deltagare från alla de fem nordiska länderna.

Mötet föregicks av det nordiska seminarium 9—12.8 som är redovisat bland akademins kurser och som hade temat närsamhället, nationalstaten och världssamhället i folkhögskolans undervisning. Mötet och seminariet möjliggjordes ekonomiskt genom bidrag från Nordiska Kulturfonden och Kungälv stad.

Organisations- och presskontakter

Under terminen har akademins anställda liksom tidigare representerat akademien vid ett stort antal kurser och konferenser huvudsakligen med anknytning till folkhögskola, folkbildning och vuxenundervisning i och utanför de nordiska länderna. Särskilt kan framhållas att akademien genom Pia Soivo var representerad vid 16:e Salzburgskonferensen för ledare i vuxenundervisning i Haus Rief, Salzburg, Österrike 29.7—4.8, samt genom Björn Höjer vid Unescos informationsseminarium för svenska folkbildningsorganisationer i Paris 14—21.10.

Under terminen har vid ett par tillfällen utsänts pressinformation om aktuella kurser och kommande program till c:a 250 tidskrifter och tidningar i Norden.

Trycksaker och rapporter

En programfolder för vårterminen 1974 har tryckts under terminen i en nynorsk och en finsk upplaga på sammanlagt 30 000 ex. och distribuerats till nordiska folkhögskolor, folkbildningsorganisationer, seminarier, bibliotek, universitet, tidskrifter, radioföretag m. fl.

Rapporter har utarbetats efter följande kurser: Fritidsledarutbildningen i Norden, Invandrarna — tillgång eller börda?, Konferens för nordiska korrespondensinstitut, Nordisk folkhögskolekonferens, Språkforskar-symposium om invandrarundervisning.

Akademiens årsberättelse 1972—73 har liksom tidigare tryckts genom Nordiska rådets försorg.

Mötesplats för nordiska folkbildningsorganisationer

Under perioder då akademien inte själv arrangerat kurser har anläggningen disponerats av andra organisationer. De flesta av följande utbyrningskurser har haft nordisk rekrytering.

- 17—19.8. Arbetsgruppen för progressiv folkhögskola. Arbetsmöte. 30 deltagare
- 19—24.8. Nordisk forbund for psykisk utvicklingshemning. Fysisk stimulering av psykiskt utvicklingshemmede. 40 deltagare
- 26—30.8 Göteborgs universitet. Internordiskt ödegårdsseminarium. 40 deltagare
- 31.8—2.9. Vuxenskolan. Kurs i makramé. 30 deltagare
- 16—23.9. Socialstyrelsen. Koncentrativ rörelseterapi. 30 deltagare
- 13—14.10. Sveriges folkhögskoleelevers förbund. Årsstämma. 35 deltagare

Sammanlagt har alltså 205 kursdeltagare utöver akademins egna disponerat anläggningen under hösten 1973.

Biblioteket

Biblioteket som är gemensamt för Nordens folkliga akademi och Nordiska folkhögskolan har sammanlagt mellan 14 000 och 15 000 band.

Under terminen har inköpts 397 band och erhållits som gåva 48 band. Sammanlagd tillväxt 445 band.

Antalet lån under terminen var ca 1 500.

Biblioteket abonnerar på 110 tidskrifter och får ca 145 som gåva. Dessutom håller biblioteket ca 30 dagstidningar från de olika nordiska länderna.

Ekonomi

I driftsbidrag för verksamheten 1.7—31.12 1973 har akademien tilldelats skr. 502 129: — vilket anslag utbetalats av Danmark, Finland, Norge och Sverige enligt fördelningen 25, 10, 25 och 40 procent.

I extra anslag har av Kulturfonden Sverige—Finland erhållits 2 200 skr. för tolkning under akademins kurser och av Skolöverstyrelsen i Sverige 5 310 skr. för Symposiet för invandrarundervisning.

För övrigt hänvisas beträffande ekonomin till vinst- och förlusträkning för räkenskapsperioden (bil. 1) till balansräkning 31.12.1973 (bil. 2) och revisionsberättelsen (bil. 3).

Slutord

Trots att fortbildningsmöjligheterna för vuxenundervisare synes öka på det nationella planet i alla de nordiska länderna har antalet kurs-

deltagare inte under någon tidigare hösttermin varit så stort som under 1973. Nordens folkliga akademi i Kungälv synes alltså vara väl etablerad som mötesplats och kurscentrum i det nordiska folkbildnings- och kulturarbetet.

Det genomsnittliga antalet kursdeltagare per kurs är oförändrat (29) och ökningen beror alltså på ett större antal kurser och konferenser än tidigare. Detta har möjliggjorts av att akademins numera har tre lektorer mot tidigare två. Akademiens kontor har emellertid härigenom fått ett alltmera kännbart behov av personalförstärkning.

Den ojämna fördelningen med ca 35 % av deltagarna från Norge och Sverige och ca 15 % från Danmark och Finland torde vara en tillfällighet som kommer att utjämnas om man räknar över en något längre period än sex månader.

Utredningen tillsatt av det nordiska kultursekretariatet i Köpenhamn angående en integration mellan Nordens folkliga akademi och Nordiska folkhögskolan i Kungälv har fortsatt under hösten. En ny arbetsgrupp har tillsatts av de båda skolornas styrelser, vilken arbetar med sikte på en försöksverksamhet 1974—75 och en integration från och med 1976.

Styrelsen vill rikta ett tack till Nordiska folkhögskolan i Kungälv, Kungälv kommun och alla de andra institutioner och organisationer vars välvilliga samarbete är en förutsättning för akademins framgång.

Kungälv 31 maj 1974

Roar Skovmand

Ordförande

Björn Höjer

Rektor

BIHANG 1

Vinst- och förlusträkning för räkenskapsperioden 1 juli—31 december 1973

<i>Kostnader</i>		<i>Intäkter</i>	
<i>Ordinära kostnader</i>		<i>Ordinära intäkter</i>	
Löner	192 953,—	Statsbidrag	502 129,—
Arbetsgivaravgift	32 352,—	Extra anslag	
Extra pensionsavgifter	4 200,86	Kulturfonden Sv.-Finl.,	
Driftsbidrag	100 000,—	H:fors	2 200,—
Föreläsarkostnader		Skolöverstyrelsen,	
Arvoden	26 433,03	Stockholm	5 310,—
Traktamenten	293,50	Ränteintäkter	7 510,—
Kost & logi	8 155,—		2 556,99
Resor	13 254,85		
Revisionsarvoden	2 020,—		
Övriga arvoden	3 619,70		
Resor, rektor o. lärare	4 647,49		
Resor, kursdelt. (överst. 200 skr)	11 260,10		
Elevesor o. exkursioner	2 695,—		
Styrelsen (resor o. traktamenten)	12 604,—		

Representation o. konferenser	701,35	
Kontorsmateriel	6 674,94	
Undervisningsmateriel	2 553,84	
Biblioteksmateriel	4 309,31	
Trycksaker o. annonser	8 838,25	
Portokostnader	5 755,05	
Telefonkostnader	6 772,05	
Avskrivningar av inventarier	4 149,89	
Avskrivningar av böcker	15 291,20	
Transportkostnader	400,55	
Kostnader för språkforskarsymp.	5 310,—	
Kostnader för tolkning	2 200,—	
Övriga utgifter	195,15	
Räkenskapsperiodens överskott	34 555,88	
	Skr 512 195,99	Skr 512 195,99

Kungälv den 6 maj 1974

För styrelsen för Nordens folkliga akademi

Roar Skovmand

Ordförande

BIHANG 2

Balansräkning den 31 december 1973*Aktiva**Ordinära tillgångar*

<i>Finansieringstillgångar</i>		
Kassa	870,75	
Postgiro	2 597,78	
Bankkonto (SE-banken)	26 238,03	
Bankkonto (Christiania bank)	2 037,01	
Diverse fordringar	1 600,—	
Fordringskonto, Skolöversty.	5 310,—	
Fordringskonto, Sekr. för Nordisk Kulturellt Samarbejde	12 500,—	

Anläggningstillgångar

<i>Inventarier o. inredn.</i>		
i skolhuset	15 478,22	
Invent. avskrivn.	2 599,47	12 878,75
<i>Inventarier o. inredn.</i>		
i elevhem	9 465,95	
Invent. avskrivn.	946,60	8 519,35
Undervisningsinvent.	9 572,97	
Und.visn.inv. avskr.	1 550,42	8 022,55
Böcker	82 777,74	
Böckers avskrivn.	15 291,20	67 486,54

Skr 148 060,76

*Passiva**Främmande kapital*

<i>Interimskonto, Nord. folkhögsk.</i>		
Obet. kopieringskostn.	1 321,—	
Obet. kost- o. logi- avgifter	6 915,—	
Obet. tilläggsanslag	12 500,—	20 736,—
<i>Diverse skulder</i>		
Obet. preliminärskatt	27 572,—	
Obet. telekostnader	4 368,—	
Övriga skulder	4 080,27	36 020,27
<i>Skuldkonto, Kungälv</i>		
Kommun		481,52
Skuldkonto, Norsk Kulturfond		1 554,17
Skuldkonto, norska staten (driftsbidr.)		17 136,92
Skuldkonto, extra kursavgifter		26 984,40

Eget kapital

<i>Överskott</i>		
Överskott från tidigare räkenskapsperioder		
Räkenskapsperiodens överskott	10 591,60	
	34 555,88	45 147,48

Skr 148 060,76

Kungälv den 6 maj 1974

För styrelsen för Nordens folkliga akademi

Roar Skovmand

Ordförande

Revisionsberättelse

Undertecknade, av Kungl. Maj:t utsedda att revidera Nordens folkliga akademis i Kungälv förvaltning och räkenskaper för budgetåret 1/7 1973 —31/12 1973, får härmed efter fullgjort uppdrag avlämna berättelse.

De till oss överlämnade protokollen med bilagor samt verksamhetsberättelsen ha vi genomgått.

Vi ha granskat akademins handlingar angående anslag till driftsutgifter ävensom handlingar avseende driftsutgifterna. Räkenskaperna har siffergranskats genom Kårebys Revisionsbyrå AB utan anmärkning.

Vår granskning har icke givit anledning till erinringar.

Göteborg den 14 juni 1974

Karl-Bertil Synnergren

Sten G. Olsson

Berättelse

om Nordens folkliga akademi

Verksamhetsberättelse 1974

TVå av de människor som betytt mest för Nordens folkliga akademis tillkomst och första verksamhetsår har gått bort. Den 14 december 1974 avled akademins förste styrelseordförande Jørgen Jørgensen och den 20 december 1973 gick Sture Altvall bort, Nordiska folkhögskolans grundare och mångåriga rektor. Nordens folkliga akademi skall minnas dem med djup tacksamhet.

Verksamheten i stort

Akademien har huvudsakligen anordnat kurser och konferenser på det vuxenpedagogiska området. 29 kurser på mellan 2 och 21 dagar har arrangerats med sammanlagt 670 deltagare. Av kurserna har 16 varit öppna för alla intresserade och 13 arrangerats och rekryterats i samarbete med nordiska organisationer eller institutioner. Dessutom har akademien på kursfri tid kunnat hyras ut till 20 huvudsakligen nordiska eller internationella internatkurser med sammanlagt 584 deltagare.

De största deltagargrupperna har varit ledare och lärare inom folkhögskola och studieförbund. 8 kurser har speciellt ägnat sig åt de pedagogiska problemen inom dessa studieformer, 4 har behandlat estetiska-litterära frågor, 3 har speciellt vänt sig till radio och TV-medarbetare och 3 har tagit upp nordiska eller internationella samarbetsproblem.

Styrelsen

Styrelsen har bestått av följande ledamöter:

Utsedda av *Danmarks regering*:

Professor Roar Skovmand, ordförande

Inspektør Vilhelm Nielsen

Utsedda av *Finlands regering*:

Kanslichef Heikki Hosia

Skolrådet Klas Wallin

Utsedd av *Islands regering*:

Konsulent Reynir Karlsson

Utsedda av *Norges regering*:

Professor Sigmund Skard
Tillsynsman Stein Fossgard

Utsedda av *Sveriges regering*:

Undervisningsrådet Gösta Vestlund, vice ordförande
Kanslirådet Carl-Erik Virdebrant.

Styrelsens sekreterare har varit rektor Björn Höjer. Till styrelsen har under året adjungerats studiekonsulent Edith Loiborg, Danmark, opplysningsjef Knut Fjæstad, Norge, rektor Martti Kojonen, Finland samt studierektor Ulla Poppius och generalsekreterare Ralph Uddman, Sverige, representanter för studieorganisationernas samarbetsorgan i respektive land.

Styrelsen har under perioden sammanträtt tre gånger. Styrelsens arbetsutskott, bestående av Roar Skovmand, ordförande, Knut Fjæstad, Heikki Hosia och Gösta Vestlund, har sammanträtt en gång. Revisorer för akademien, förordnade av Kungl. Maj:t i Sverige har varit Karl-Bertil Synnergren och Sten G. Olsson och revisorssuppleanter Algot Hedfalk och Gösta Jacobsson.

Akademiens personal

Rektor Björn Höjer, Sverige
Lektor Ola Jonassen, Norge
Lektor Thomas Mikaelson, Danmark
Lektor Pia Sovio, Finland, tjänstledig under höstterminen
Lektor Carita Nyström, Finland, vikarie under höstterminen
Bibliotekarie Kari Schei, Norge
Bibliotekskontorist Inger Blixth, Sverige
Sekreterare Ole Backström, Finland
Kansliskrivare Miriam Holm, Sverige.

Kursverksamhet

Följande kurser har stått öppna för alla intresserade

Datum	Kurstema	S	DK	N	SF	I	Övr.	Summa	Kursledare
13—19.1	Kvinnan och vuxenundervisningen	7	12	3	9	1		32	PS
27.1—1.2	Barnets verklighet- och TV-rutans	11	4	7	1			23	TM
3—17.2 o. 3—9.6	Nordisk fortbildningskurs i vuxenpedagogik	3	3	1	2			9	BH
3—9.3	Socialpedagogiskt arbete i folkhögskola	6	5	15	5			31	OJ
10—15.3	Musikterapi	16	8	12	7			43	TM
21—27.4	Vad är fascism?	6	2	9	7			24	OJ
5—18.5	Filmverkstad	1	4	16	3			24	TM
19—25.5	Kriminalitet och samhälle	6	8	2				16	OJ
9—14.6	Pedagogik och politik	12	10	13	4	1		40	TM
9—14.6	Vad är nordiskt samarbete?			4	12			16	PS
16—22.6	Gymnastik och idrott på folkhögskola	8	5	10				23	OJ
1—7.9	Socialistisk barnlitteratur	14	15	8	3			40	TM

Datum	Kurstema	S	DK	N	SF	I	Övr.	Summa	Kursledare
21—26.10	Norden och u-landspolitiken	8	6		4			18	CN
27.10— 2.11	Vuxenpedagogik — teori och praktik	7	3	4	7		1	22	OJ
18—23.11	Uppsökande verksamhet på arbetsplatsen	7	3	5	13	1		29	BH
9—14.12	TV och radio i vuxenutbildningen	10	6	5		4		25	TM
	Deltagare vid 16 öppna kurser totalt-74	122	95	114	77	6	1	415	
	Procentuell fördelning	29	23	28	19	1		100 %	
	(Deltagare vid 14 öppna kurser 72—73)	104	117	110	65	19	7	422	
	(Procentuell fördelning)	25	27	26	15	5	2	100 %	

Följande kurser har arrangerats i samarbete med nordiska organisationer och institutioner (slutna kurser)

Datum	Kurstema	S	DK	N	SF	I	Övr.	Summa	Kursledare
4—6.2	Symposiet "Efter Tokyo" (I samarbete med Svenska Unescorådet)	7	4	2	4	1		18	BH
7—9.4	Långa och korta kurser på folkhögskola (På Karlskoga folkhögskola)	8	2	3				13	OJ
18—20.4	Nordisk-tjeckoslovakisk vuxenundervisningskonferens (I samarbete med nordiska folkbildningsorganisationernas samarbetsorgan)	5	2	4	6		9	26	BH-PS
28—29.5	Vuxenpedagogisk forskningsdokumentation (I samarbete med nordiska folkbildningsorganisationernas samarbetsorgan)	3	2	2	3			10	KS—PS
19—20.8	Seminarium för resa till Vanosc. (I samarbete med Erica Simon)	10	5	3			1	19	BH
26—28.9	Folkhögskolan — aktuell situation och utvecklingstendenser (I samarbete med Nordiska Folkhögskolerådet)	8	4	10	2			24	OJ
29.9—5.10	Dansk, finländsk och svensk litteratur (I samarbete med Oslo lærerskole)			26				26	TM
7—12.10	Vuxenutbildningen och biblioteken (I samarbete med Danmarks och Sveriges bibliotekstillsyn)	8	5	6	3			22	KS
14—16.10	Nordiskt folkbildningshistoriskt seminarium (I samarbete med Göteborgs historiska institution)	9	1	3	5			18	OJ
3—8.11	Seminarium för lärare och undervisningsledare (I samarbete med Norges kooperativa landsforening)			17				17	BH
15—17.11	Nordiskt folkbildningsseminarium (I samarbete med nordiska godtemplarrådet)	9	4	5	1			19	BH

Datum	Kurstema	S	DK	N	SF	I	Övr.	Summa	Kursledare
25—27.11	Produktionsseminarium om gruppens funktion (I samarbete med TRU, Stockholm)	20	3	2				25	BH
2—7.12	Studieinstruktörskonferens (I samarbete med de nordiska folkbildningsorganisationernas samarbetsorgan)	6	2	9	1			18	BH
	Deltagare vid 13 slutna kurser totalt-74	93	34	92	25	1	10	255	
	Procentuell fördelning	36	14	36	10		4	100 %	
	(Deltagare vid 8 slutna kurser 1972—73)	52	62	60	26	23		223	
	(Procentuell fördelning)	23	28	27	12	10		100 %	

Kommentar till deltagarstatistiken

Deltagandet i de öppna kurserna har varit nästan exakt lika stort som närmast föregående hela verksamhetsår. Fördelningen mellan länderna har likaså ändrats endast med några få procent.

De slutna kurserna har ökat såväl i antal som i deltagare. Den ojämna deltagarfördelningen mellan länderna hänger direkt samman med att två kurser arrangerats uteslutande för norrmän och att tre konferenser arrangerats tillsammans med svenska institutioner och med övervägande svenskt deltagande.

Genomsnittligt deltagarantal har varit 27 vid de öppna och 20 vid de slutna kurserna, en svag nedgång jämfört med föregående år.

Deltagarna har som nämnts till övervägande grad varit yrkesverkamma som lärare och ledare inom studieförbund och folkhögskola eller i annan vuxenpedagogisk verksamhet.

En analys av åldersfördelningen bland deltagarna i de öppna kurserna visar att 40 % är 20—30 år, 30 % 30—40 år, 20 % 40—50 år och 10 % över 50 år. Vid de slutna kurserna är genomsnittsåldern klart högre.

För en fullständig förteckning över alla gästföreläsare vid akademien se *Bilaga 1*.

Under höstterminen 1974 fick tre kurser inställas p. g. a. bristande antal sökande. Femtonveckorskursen i nordiska språk och modern nordisk litteratur fick ej sökande främst därför att ledighet med lön inte kunde beredas de intresserade. Kursen "Folkhögskolan spränger murarna" hade placerats alltför sent just efter skolornas kursstart. Dessutom inställdes kursen "Judarna — minoritet och majoritet".

Tolkning vid akademins kurser

Under 1974 har avtal slutits mellan akademien och tolken Taina Luodelahti, Göteborg, om simultantolkning vid akademins kurser. Vid

alla kurser där behov förelegat, (sammalagt 14 kursveckor) har finsktalande kursdeltagare erhållit tolkning från finska till svenska och från danska/norska/svenska till finska. Tolkningen kan numera betraktas som en omistlig förmån om akademien vill behålla eller öka sin andel av finsktalande kursdeltagare. Vid enstaka kurser har dessutom förekommit tolkning från tjeckiska och engelska.

Kurser som disponerat akademins lokaler

Under perioder då akademien inte själv arrangerat kurser har anläggningen kunnat disponeras av andra organisationer. Av de 20 internatkurser som under 2—7 dagar hyrt in sig på akademien under året, var 13 nordiska eller internationella kurser och det sammanlagda deltagarantalet var 584.

10—15.2	Länskolnämnden i Linköping, 6 deltagare
2— 3.3	Nordiska godtemplarrådet. Årsmöte. 15 deltagare
20—25.1	Nordiska förbundet för psykiskt utvecklingsstörda. Musikterapi. 40 deltagare
18—21.3	Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning. Nordisk konferens om folkhögskolor, alkohol och narkotika. 30 deltagare
22—24.3	Göteborgs ungdomsorkester. 25 deltagare
24—29.3	Socialstyrelsen i Stockholm. Fortbildningskurs för sjukgymnaster. 30 deltagare
2— 6.4	Nordiska kyrkliga studierådet. Arbetslivets etik. 30 deltagare
20—22.4	Scandinavian Seminar. Reunion. 25 deltagare
20—22.5	Try folkhögskola. Studieresa. 15 deltagare
25.5—2.6	Nordiska folkhögskolan i Geneve. 45 deltagare
30—31.5	De nordiska Unescoråden. Vuxenpedagogisk konferens. 16 deltagare
3— 8.6	Lisa Weyde Andersens institut. Krop og sanser. 40 deltagare
17—30.6	Nordiskt ungdomsläger för synskadade. 30 deltagare
29.7—2.8	Göteborgs litteraturhistoriska institution. Massmediaseminarium. 25 deltagare
10—11.8	Redaktionskommittén för en nordisk massmediapublikation. 4 deltagare
4—18.8	WFUNA/Ismun Summer School. The role of women in society and in development. 100 deltagare
10—13.9	Polsk folkhögskollärardelegation. Studieresa. 30 deltagare
13—15.9	Nordisk amatörteaterledarkurs. 25 deltagare
11—14.11	Socialkontoret i Kungälv. Ny socialpolitik. 30 deltagare
29.11—1.12	Progressiv folkhögskola. Språk och klass. 23 deltagare.

Förutom omstående konferenser har akademins lokaler under dag- och kvällstid utnyttjats av ett 20-tal politiska, fackliga och kulturella organisationer i Kungälv och Göteborgsområdet.

Kontorets kapacitet

Kortkursverksamhet av detta slag med 29 internatkurser i egen regi och ett avsevärt antal andra konferenser medför en stor arbetsbörda för kontor och administration. Kontoret med endast två anställda är underdimensionerat för detta arbete och en förstärkning har under året begärts av styrelsen. En sådan skulle medföra att rektors och lektorers arbetskraft kunde mera rationellt utnyttjas.

Organisationskontakter

Samarbetet mellan akademien och Nordiska folkhögskolerådet har under året lett till att rådets sekretariat placerats på akademien med akademins norske lektor Ola Jonassen som rådets verkställande sekreterare. Ett särskilt avtal angående kostnader m. m. har slutits mellan rådet och akademien. Rådet har under året tre gånger sammanträtt i Kungälv och anordnat en nordisk folkhögskolekonferens i samarbete med akademien.

Även med de nordiska folkbildningsorganisationernas samarbetsorgan har akademins samarbete fördjupats under året. Akademins personal har aktivt medverkat i ordförande- och sekreterarkonferensen i Köpenhamn 10—12.3. Vid akademien har framställts en ordlista för vuxenpedagogiska termer på danska, finska, norska, svenska och engelska, en förteckning över nordiska fonder för folkbildningsändamål och en utredning om ett gemensamt nordiskt organ för vuxenpedagogisk dokumentation. Allt i nära samarbete med samarbetsorganet. Samarbetsorganets nordiska sekreterarmöte hölls 30.9 på Nordens folkliga akademi. Slutligen har som framgår av ovanstående kursförteckning tre slutna kurser arrangerats i samarbete mellan akademien och samarbetsorganet.

Planläggningen av kursverksamheten för 1975—76 har under året förberetts med en enkät till alla Nordens studieförbund. Därefter har i Kungälv hållits två planeringskonferenser under november—december med företrädare för studieförbunden och folkhögskoleföreningarna.

För att följa utvecklingen inom folkbildning och vuxenpedagogik i de nordiska länderna och utanför dessa har akademins personal deltagit i följande aktiviteter utanför Kungälv.

- 3—4.1 Pia Sovio föreläser vid arbetar- och medborgarinstitutens rektorsdagar i Keuruunselkä, Finland
- 7—9.2 Ola Jonassen deltar i norskt rektorsmöte i Oslo
- 8.2 Pia Sovio och Kari Schei besöker Norsk pedagogisk studiesamling, Oslo
- 15.2 Pia Sovio besöker TRU (TV och radio i undervisningen) i Stockholm
- 18—22.2 Pia Sovio besöker vuxenutbildningsorganisationer, Utrikesministeriet och Finlands rundradio, Helsingfors
- 21.2 Björn Höjer besöker Nordiska kultursekretariatet i Köpenhamn
- 4.3 Pia Sovio besöker SIDA (det svenska biståndsorganet) i Stockholm

- 11—12.3 Björn Höjer, Kari Schei och Pia Sovio deltar i folkbildningsorganisationernas ordförandeöverläggning i Köpenhamn
- 12.3 och 3.5 Ola Jonassen besöker norska folkhögskolans pedagogiska kommitté, Oslo
- 13.3 Björn Höjer och Pia Sovio deltar i planeringskonferens på LO, Stockholm
- 19—21.3 Thomas Mikaelson deltar i konferens om kombinerade undervisningsformer i Køge, Danmark
- 1.4 Björn Höjer, Ola Jonassen och Thomas Mikaelson deltar i folkhögskoledistriktets pedagogiska dag i Göteborg
- 7—9.4 Björn Höjer, Ola Jonassen och Thomas Mikaelson deltar i folkhögskolekurs i Karlskoga
- 14—18.4 Björn Höjer leder den tjeckoslovakiska delegationens studieresa till Köpenhamn, Oslo och Göteborg
- 30.4—5.5 Björn Höjer och Kari Schei deltar i studieresa till Polen
- 9.5 Björn Höjer deltar i konferens om videogram på TRU, Stockholm
- 10.5 och 14.10 Inger Blixth deltar i bokvårdskurs på Göteborgs stadsbibliotek
- 22—24.5 Pia Sovio representerar akademien vid Folkbildningssällskapets (Kansanvalistusseura) 100-årsjubileum i Orivesi
- 3—4.6 Björn Höjer, Ola Jonassen och Thomas Mikaelson besöker Lärarhögskolan i Linköping
- 28.6—4.7 Kari Schei deltar i kursen Adult education in Europe to-day i Orivesi
- 4—10.8 Thomas Mikaelson deltar i "17. Salzburger Gespräche für Leiter in der Erwachsenenbildung"
- 11—13.8 Björn Höjer deltar i svenska folkhögskolläraryröreningens årsmöte i Sörängen
- 6.9 Ola Jonassen på föreläsarkonferens i Oslo
- 16—20.9 Carita Nyström besöker folkbildningsorganisationer i Helsingfors
- 19.9 Björn Höjer besöker Norsk pedagogisk studiesamling, Oslo
- 25.9 Björn Höjer deltar i Folkbildningsförbundets årsmöte, Stockholm
- 11.10 Carita Nyström deltar i årsmöte med Svenska kvinnors vänsterförbund, Stockholm
- 12.10 Ola Jonassen undervisar på Skjebergs folkhögskola, Norge
- 23—25.10 Thomas Mikaelson deltar i Freireseminarier i Stockholm och Göteborg
- 14.11 Ola Jonassen sammanträder med Nordiska folkhögskolerådet i Oslo
- 22.11 Ola Jonassen på Skolöverstyrelsen i Stockholm
- 27.11 Björn Höjer deltar i föreningen Nordens folkbildningskommitté, Stockholm

Björn Höjer har dessutom under året varit ledamot av det svenska folkbildningsförbundets styrelse, sakkunnig i kulturfonden Sverige—Finland samt ordförande i den svenska kommittén för Scandinavian Seminar.

Samverkan med föreningarna Norden

Den 11 december inbjöd akademien direktörerna i Föreningarna Norden från samtliga fem nordiska länder till en konferens i Kungälv om gemensamma problem. Man beslöt att i fortsättningen uppehålla en fortlöpande kontakt. Beträffande problemet med tolkning till och från finska vid nordiska kurser och konferenser utsågs en gemensam arbetsgrupp för utredning av möjligheterna till kompletterande simultantolkutbildning vid existerande tolkskolor och tolkkurser.

Forskarstipendiater

I samarbete med Svenska institutet i Stockholm har akademien under vårterminen haft Roman Siuda, lärare vid universitetet i Gdansk, som stipendiat kostnadsfritt boende på akademins internat. Han har medverkat i några av akademins kurser och organiserat flera studieresor mellan Polen och Sverige under sitt uppehåll. Som korttidsstipendiater har akademien även haft Dave och Margery Potter, USA, Kjell Ødegaard, Follo folkhögskole och Mogens Hemmingsen, Danebod folkhögskola, Als, alla i ca en vecka.

Kontakt med massmedier

Under året har i samband med vår- och höstprogrammets utgivning och i samband med den nordisk-tjeckoslovakiska folkbildningskonferensen ett pressmeddelande gått ut till samtliga större tidningar i Norden. Ett flertal tidningar och tidskrifter har gjort egna artiklar om akademins verksamhet, och under året har 62 klipp inlutit till akademins pressarkiv.

Mera utförliga artiklar har stått i Höjskolebladet, Ungdom og Bøger samt Bok och Bibliotek.

Under året har program spelats in vid akademien för Finlands och Danmarks radio samt ett längre program för dansk TV.

Trycksaker och rapporter

Två programfoldrar har tryckts under året, en för höstterminen 1974 (grön) på svenska och finska och en för vårterminen 1975 (orange) på danska och finska. Den finska upplagan trycktes i 5 000 ex. de andra i 24 000 ex.

Rapporter har på grund av brist på kontorteknisk personal och bristande ekonomiska resurser inte kunnat utarbetas till alla kurser. Under året har emellertid rapporter utarbetats och kopierats till följande kurser: Kvinnan och vuxenundervisningen, Socialpedagogiskt arbete i folkhögskolan, Långa och korta kurser på folkhögskola, Vuxenpedagogisk forskningsdokumentation, Nordiskt folkbildningshistoriskt seminarium, Produktionsseminarium om gruppens funktion. Som sekreterare vid

Nordiska folkhögskolerådet har Ola Jonassen haft ansvaret för utgivningen av Folkhögskolan i Norden, Årsbok 1974.

Biblioteket

Biblioteket är gemensamt för Nordens folkliga akademi och Nordiska folkhögskolan och det har sammanlagt ca 15 000 band. Under året har akademien köpt in och fått något över 1 000 band. Biblioteket har abonnerat på 127 tidskrifter och fått ca 140 i gåva. Dessutom höll biblioteket 32 dagstidningar från de olika nordiska länderna samt en engelsk.

I samband med kurserna arrangerades bokutställningar. För att komplettera akademins egna samlingar lånade biblioteket från andra bibliotek, särskilt stadsbiblioteken i Göteborg och Kungälv, universitetsbiblioteket i Göteborg och de pedagogiska biblioteken i Norden men också från andra specialbibliotek. Akademien har efter hand utvecklat ett gott samarbete med dessa bibliotek. Under 1974 lånades det in ca 350 böcker till kurserna. Dessutom tillkom ett större antal fotokopior.

Under 1974 har biblioteket flyttat sin pedagogikavdelning från akademins dagrum till ett litet gruppum alldeles i närheten av det övriga biblioteket.

Platsbristen i biblioteket är fortfarande märkbar, men den blir avhjälpt tills vidare i och med att kompakthyllor nu beställts till källarlokaler. Likaså har nu tillfredsställande belysning skaffats till biblioteket.

Ekonomi

På grund av att akademins räkenskapsår utlöper 31.12.1974 har det inte varit möjligt att i denna årsberättelse inta akademins vinst- och förlusträkning, balansräkning samt revisionsberättelse. Dessa handlingar kommer att bifogas före 31.6.1975.

Frågan om integration mellan Nordens folkliga akademi och nordiska folkhögskolan

Under 1974 har en arbetsgrupp bestående av de båda skolornas ordförande, vice ordförande och rektorer tillsammans med den av Nordiska kultursekretariatet tillsatte utredningsmannen Carl-Erik Virdebrant varit sysselsatt med att finna en praktisk lösning på organisation och finansiering av de båda skolorna inom en administrativ enhet. Efter sex sammanträden presenterade arbetsgruppen sitt förslag för styrelserna 30.9, men förslaget bordlades för vidare utredning.

Under slutet av 1974 har så Kultursekretariatets utredningsman avlämnat sin utredning, varefter denna gått på remiss till de nordiska utbildningsdepartementen samt till de båda skolornas styrelser. Remisstiden utlöper 1 maj 1975 varefter principbeslut i frågan kan väntas.

Slutord

Styrelsen för Nordens folkliga akademi konstaterar med tillfredsställelse att intresset för akademins kurser efter sju års verksamhet ligger stadigt på en hög nivå. Särskilt positivt finner styrelsen det vara att ett så intimt samarbete har etablerats mellan folkbildnings- och folkhögskoleorganisationerna och akademien. Detta framgår bl. a. av det stora antalet samorganiserade kurser som redovisats ovan.

Likaså vill styrelsen betona värdet av det samarbete med Föreningen Norden, som inletts under året.

Den kontinuerliga ökningen av folkbildningsarbetets omfattning i Norden talar för att uppgifterna för akademien och kraven på dess insatser kommer att bli allt flera.

Frågan om en organisatorisk samverkan med Nordiska folkhögskolan hoppas styrelsen under det närmaste året skall bringas till en för båda parter lycklig lösning.

Styrelsen vill rikta ett tack till Nordiska folkhögskolan i Kungälv, till Kungälv kommun och alla de andra organisationer och institutioner, vars välvilliga samarbete är en förutsättning för akademins framgång.

Kungälv den 24 januari 1974

Roar Skovmand
Ordförande

/Björn Höjer
Rektor

*BILAGA 1***Gästföreläsare vid kurser arrangerade av NFA under 1974***Kvinnan och vuxenutbildningen 13—19 januari:*

Rita Liljeström, Göteborg: Samhällsförändring och kvinnorollen

Gunhild Kyle, Göteborg: Kvinnobildning och folkbildning i den pedagogiska debatten

Margareta Dahlgren, Stockholm och Ingegerd Öhrne, Stockholm: Den yrkesinriktade vuxenutbildningen och kvinnan

Carin Cederblad-Hansen, Kungälv: Förmiddagsfolkhögskola för hemmafruar

Aase Bang, Göteborg: Politik och kvinnokamp

Hanna Engberg, Kolding: Kvinnan i lokalsamhället

Edith Loiborg, Köpenhamn: Bildningsförbundens möjligheter till kursverksamhet för kvinnor

Clara Granberg, Helsingfors: Kvinnan och vuxenutbildningen i Finland

Per Holmberg, Stockholm: Vad kostar könsrollerna samhället?

Maj Birgit Rørslett, Oslo: Behovet av vuxenutbildning bland kvinnor.

Barnets verklighet — och TV-rutans 27.1—1.2:

Antonia Zilliacus, Helsingfors: Om barn-TV och andra massmedia

Cecilia v. Feilitzen, Stockholm: Masskommunikationsforskning

Biba Schwoon, Köpenhamn: Vad skall/kan TV sända för mindre barn?

Olle Eriksson, Stockholm: Omkring filmen "FEM SPÄNN"

Frits Raben, Köpenhamn: Omkring filmen "JOELS SMIL".

Nordisk vuxenpedagogisk fortbildningskurs 3—17 februari:

Lars-Olof Edström, Stockholm: Unesco-s världskonferens om vuxenutbildning i Tokyo 1972

Per Himmelstrup, Köpenhamn: Vuxenundervisningens mål och uppgifter

Git Vestman, Göteborg: Bibliotek och vuxenundervisningen

Sven Östling, Kungälv: Uppsökande verksamhet

Åke Ersman, Göteborg: Grupparbetets metodik

Harald Engberg-Pedersen, Roskilde: Roskilde universitetscenter

Thomas Nissen, Köpenhamn: Danmarks pedagogiske institut

Egil Nielsen, Köpenhamn: Instruktörsutbildningen för vuxenpedagogik

Anna-Lena Østern, Oslo: Rønningen folkehøgskole

Einar Hanisch, Oslo: Distriktshøgskolen og voksenopplæringen

Wilfred Werner och Hallgerd Brattset, Oslo: Folkuniversitetet

Kari Kinnunen, Helsingfors: Dagens vuxenutbildning och folkets utbildningsbehov

Olle Edholm, Södertälje: Studieförbundens målsättning.

Socialpedagogiskt arbete i folkhögskolan 3—9 mars:

Vilhelm Nielsen, Köpenhamn och Stein Fossgard, Oslo: Sosialpedagogisk arbeid i folkehøgskolen

- Bror Erik Johansson, Viskadalen: Elevmedverkan i undervisning och fritidsverksamhet
- Gunnar Fagerås, Skjeberg: Det sosialpedagogiske arbeid ved Båring højskole
- Helmer Söderbäck, Forsa: Handicappede i folkehøyskolen
- Niels Bjørn Hansen, Ry: Rapport fra Nordiska folkhögskolan
- Ole Østerby, Skive: Innskolningsproblemet
- Sten Hedlund og Lilian Hultin, Göteborg: Sosialt miljø på eksternat-folkehøyskole
- Verna Rydén, Kungälv: Rapport fra Österbottens folkhögskola
- Maj-Len Jakobsson, Österbottens folkhögskola: Rapport fra Skjeberg
- Kåre Grytli, Skjeberg: Folkehøyskolen og utlendingene.

Musikterapi 10—15 mars:

- Kivi Lydecken, Mikkeli: Om musik som terapi
- Claus Bang, Ålborg: Musikterapi for høreskadede og multihandicappede børn
- Miriam Skjørten, Oslo: Bevegelsesterapi
- Carlo Svendsen, Rødovre: Baggrunden for musikterapeutisk arbejde med motorisk handicappede
- Søren Mühlhausen, Køge: Musikterapi blandt psykisk udviklingshæmmede
- Petri Lehtikoinen, Helsingfors: Musikterapeutisk forskning.

Scandinavian lecturers during the Czechoslovakian study-tour and conference in Kungälv April 15—20:

- Bent Åkjær and Walther Weiss, Roskilde: "Folk highschools in Denmark"
- Frank Olsen, Copenhagen "Adult education in Denmark"
- Palle Fleming-Hansen and Jørgen Kjær, Copenhagen: "Work and organization of a study-organization"
- Birgitta Hjort, Copenhagen: "Orientation of the work of the Secretariat"
- Hans M. Wivestad, Oslo: "Correspondance education in Norway"
- Solveig Gran-Andresen, Oslo: "Adult education in Norway"
- Odd Besserud, Oslo: "Work and organization of the coordination study committee in Norway"
- Bengt Karlsson and Dick Gustavsson, Göteborg: "Educational activities by the enterprise and by the local trade union"
- Clara Granberg, Helsingfors: "Adult education in Finland"
- Egil Nielsen, Copenhagen: "Scandinavian research on adult education"
- Olle Kylhammar, Linköping: "Training of folkhighschoolteachers"
- Jaromir Kučera, Prag: "Adult education and instruction in Czechoslovakia"
- Andrej Piškanin, Bratislava: "The education of lecturers and professional staff for adult education in CSSR"
- Miroslav Bukovsky, Prag: "The development in extramural adult education and instruction"
- František Hyhlik, Prag: "Research in adult education pedagogics".

Hva er fascisme? 21—27 april:

- Trond Norby, Oslo: Hva er fascisme?
- Hans Mathlein, Stockholm: Nazismens ideologi

Hans Hendriksen, Jæren, Matti Klinga, Helsingfors och Henning Poulsen, Århus: Fascismen i de nordiske land
 José Ramirez, Stockholm: Spania og Portugal
 Stensture Wikström, Dorotea: Fascistiske grupperinger i Sverige idag
 Ola Lindqvist, Göteborg: Å undervise i politiske ideologier.

Filmværksted 6—18 maj:

Instruktörer under kursen var: Jørgen Sejr, Silkeborg, Elo Madsen, Egå, Peter Sakse, København, Chr. Hartkopp, København, Lars Forsberg, Göteborg och Arne Hedlund, Stockholm.

Kriminalitet og samfunn 19—25 maj:

Per Stangeland, Århus: Perspektiv på kriminologien
 Katriina Virtanen, Helsingfors: Politiforskning
 Dag Halldin, Stockholm, Hans Nestius, Stockholm och Göran Elwin, Uppsala: Norrmalmstorg — hva kan vi lære?
 Sam O. Kjenne, Oslo: Massemedia og kriminalitet
 Per-Ole Johansen, Oslo: Massemedia og kriminalitet
 Brita Lang, Stockholm: Kunnskap om virkeligheten — hva koster den?

Vad är nordiskt samarbete? 9—13 juni:

Helge Seip, Stockholm: Nordiskt samarbete
 Sten-Olof Westman, Stockholm: Nordiskt samarbete
 Carl Fredrik Engelstad, Oslo: Finns det en nordisk identitet?
 Magnus Kull, Köpenhamn: Nordiskt samarbete ur kulturell synvinkel
 Ralf Friberg, Helsingfors: En politikers syn på nordiskt samarbete
 Åke Landqvist, Stockholm: Nordiskt samarbete ur folkrörelsernas synvinkel
 Rune Lanestrand, Stockholm, Tønnes Andenæs, Oslo och Jørgen Vedel-Pedersen, Köpenhamn: Massmediernas Nordenbild och virkligheten.

Pædagogik og Politik 9—14 juni:

Nils Christie, Oslo: Styring af skoler
 Reijo Käkälä, Helsinki: Uddannelsen og det politiske system
 Amdi Petersen, Ulfborg: Den rejsende højskole/det nødvendige seminarium
 Regi Enerstvedt, Oslo och Peter Wivel, København: Samfund og uddannelse i Norden
 Rodney Åsberg, Göteborg: Introduktion till Paolo Freires pedagogik.

Gymnastikk og idrett på folkehøyskolen 16—22 juni:

Sven Egil Folvik, Gol: Idrettslinjene på folkehøyskolene i Norge
 Jacob Naadland og Arne Heggemsnes, Oslo: Ball-leker og -aktiviteter
 Gunnar Mathisen, Oslo: De handicappede og folkehøyskolen
 Willy S. Railo, Oslo: Idrettspsykologi
 Bo Peterzon, Uppsala: Svenske folkedanser
 Sigmund Haugsjå, Oslo: Friluftaktiviteter
 Klaus Klausen, København: Fysiologiske aspekt i forbindelse med kondisjonstrening.

Socialistisk barnlitteratur 1—7 september:

Jørgen Door, Odense och Rolf Reitan, Århus: Introduktion til marxistisk videnskapsteori

Hans Jørn Christensen, Ålborg: Børnebogens produktion, distribution, konsumtion

Sven Wernström, Vikbolandet, Lena Fridell, Göteborg och Per Olsen, Glamsbjerg: Forfatterens rolle, kritikerrollen, massemedierne og den pædagogiske formidling

Göte Klingenberg, Göteborg: Socialistisk børnelitteratur i kritisk belysning.

Voksenundervisningen og bibliotekene 7—12 oktober:

Lars Buer, Oslo: Kontakt og informasjon mellom studieorganisasjonene og bibliotekene

Gunnel Odenstam, Stockholm: Folke- og skole-bibliotekene og voksenundervisningen

Jes Petersen, København: Samarbejdsproblemer

Agnetha von Essen, Grankulla: Hvilken service vil studieorganisasjonene ha fra bibliotekene?

Ingerlise Koefoed, København: Bibliotekene og de enkeltstuderende.

Norden och U-landspolitiken 21—26 oktober:

Tamas Szentcs, Budapest: Falsk industrialisering och de multinationella företagens politik i u-länderna

Jan-Otto Andersson, Åbo: Handelspolitik och biståndspolitik

Rikard Lydiker, DANIDA, Inger Wirén, Finland, Leif Vetlesen, NORAD och Eva Ahlström, SIDA: Fyra nordiska biståndsavdelningar presenterar sin verksamhet och aktuella projekt

Arne Klausen, Oslo och Stig Lindholm, Stockholm: Personalbiståndet som biståndsform.

Vuxenpedagogik — teori och praktik 27.10—2.11

En veckas övningar leddes av Ole Österby, Skive.

Seminar for lærere og studieledere 3—8 november:

Torsten Eliasson, Stockholm: Vuxna lär — Aktiviseringsmodeller och probleminventering

Knut Jørgen Erichsen, Oslo: Kan PR-virksomhet "selge" voksenopp-læring?

Uppsökande verksamhet på arbetsplatsen 18—23 november:

Johnny Andersson, Stockholm: Reformutvecklingen inom vuxenutbildningen i Sverige

Peter Engberg, Stockholm: Den uppsökande verksamheten — var, av vem och hur?

Henry Persson, Stockholm: Laglig rätt till ledighet för studier

Lars Thorkild Bjørn, Hillerød, Øyvind Skard, Oslo och Alf Frotjold, Oslo: Erfarenheter från Danmark och Norge av uppsökande verksamhet

Zdenek Mosna, Prag: Adult workers' education in Czechoslovakia

Per-Ebbe Persson, Stockholm: Studieformens och studieämnets betydelse för studielusten.

Studieinstruktörskonferensen 2—7 december:

Berndt Gustavsson, Stockholm: Folkbildningsarbetets uppgifter i framtidssamhället

Erling Fugl, Köpenhamn och Kari Kinnunen, Helsingfors: Folkbildningens aktuella situation

Jacob Thingnes, Kungälv: Forming — folkeopplysningens ergometercykel?

Carl Cramér, Stockholm: Fri skapande verksamhet — idé och metod

Isma Mäkelä, Helsingfors: Studier för samhällsomvandling

Isma Mäkelä, Helsingfors, Gösta Vestlund, Stockholm, Alf Karlsson, Göteborg och Edith Loiborg, Köpenhamn: Studieförbundens mål

Gösta Vestlund, Stockholm: 85 folkhögskolor i Tanzania

Evan Eriksson, Stockholm: KARIBU-filmer för TV

Hannu Ylitalu, Borås: Invandrare i Sverige.

TV och Radio i vuxenutbildningen 9—14 december:

Rolf Horneij, Stockholm, Hans P. Andresen, Oslo, Henning Madsen, Köpenhamn och Seppo Korhonen, Helsingfors: START-kurset som exempel på samarbete

Lars-Erik Amling, Stockholm, Singa Sandelin, Helsingfors, Ingrid Hjalmarsson, Vara, Thomas Nissen, Köpenhamn och Arne Nordborg, Oslo: NOVU-projektet til debat

Franz-Olof Brunzell, Stockholm och Margareta Ingelstam, Stockholm: Distributionsformerne

Margot Jonnergård-Amling, Stockholm: Former for samarbejde og feedback

Seppo Korhonen, Helsingfors, Olle Edholm, Södertälje, Harald Engberg-Pedersen, Köpenhamn och Egil Eikvil, Oslo: TV-s og radioens rolle i fremtidens voksenuddannelse.

Harmonisering av skolordningarna i de nordiska länderna

Verksamhetsberättelse 1974

1 *Bakgrund*

I och med att ramplanerna för undervisningen i engelska och matematik i den obligatoriska skolan i Norden färdigställdes 1973 var den första etappen av harmoniseringsarbetet avslutad. Detta markerades vid Nordiska ministerrådets möte 8.10.1973 då ministerrådet beslutade att de utarbetade ramplanerna skulle utgöra grundvalen för det fortsatta arbetet och då ministerrådet bemyndigade Ämbetsmannakommittén att vidta åtgärder för att säkra den uppnådda harmoniseringen.

Arbetet med framtagande av ramplaner i enskilda ämnen avslutades härmed och harmoniseringsarbetet skulle i fortsättningen få en mer övergripande och generell karaktär och mer inriktas på nordiskt samarbete inom pedagogiskt forsknings- och utvecklingsarbete.

De angivna riktlinjerna har följts inom arbetet med harmonisering av de nordiska skolordningarna under 1974.

2 *Arbetsätt*

Arbetsättet har under 1974 varit i stort sett det samma som under föregående verksamhetsår.

Harmoniseringsarbetet leds av en styringsgrupp som under 1974 har haft följande sammansättning:

Danmark:

dåvarande undervisningsdirektören Hans Jensen t. o. m. 31.1.1974
därefter undervisningsinspektör Per Iversen

Finland:

skolrådet Lars Frösén

Island:

professor Andri Isaksson (korresponderande medlem)

Norge:

ekspedisjonssjef Johan Bjørge (ordförande fr. o. m. 1.3.1974)

Sverige:

dåvarande undervisningsrådet Hans-Erik Östlund t. o. m. 28.2.1974
(ordförande)
därefter undervisningsrådet Bengt Jacobson

Kultursekretariatet:

fuldmächtig Gunilla Hjorth (sekreterare)

Under 1974 har suppleanter utsetts för de ordinarie medlemmarna av styringsgruppen (*se Bihang 1*).

Karaktäristiskt för harmoniseringsarbetet är att sekretariatsfunktionerna tillvaratas av Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete. Sekretariatsfunktionerna har letts av sektionschefen för utbildningssektionen vid kultursekretariatet. Med hänsyn till den starka expansionen av harmoniseringsarbetet 1974 har vissa förstärkningar på sekretariatsidan gjorts under året. En tjänsteman har på heltid knutits till harmoniseringsarbetet från 1.8.1974 med uppgift att bl. a. svara för planläggning och koordinering av projektverksamheten. Vidare har från oktober 1974 en 2/5-tjänst inrättats i syfte att framför allt svara för extern och intern information kring FoU-arbete i Norden.

För genomförandet av de enskilda projekten har särskilda sakkunniga och arbetsgrupper, ofta kompletterade med referensgrupper och kontaktgrupper, svarat.

3 Budget

För 1974 har på verksamhetsbudgeten för det nordiska kultursamarbetet anslagits d. kr. 850 000 för harmoniseringsarbetet. Bevillningen för 1973 var d. kr. 843 000 och för 1975 års verksamhet har anslaget d. kr. 900 000.

4 Styringsgruppens verksamhet

Styringsgruppen för harmoniseringsarbetet har under 1974 hållit sju sammanträden.

Dessutom har Sekretariatet och styringsgruppen under året arrangerat fem informationsmöten kring harmoniseringsarbetet. Vid informationsdagarna under januari—februari 1974 i Oslo, Köpenhamn, Helsingfors och Stockholm presenterades dels harmoniseringsarbetet i stort, dels de framlagda ramplaneförslagen i engelska och matematik för inbjudna företrädare för lärarorganisationerna, lärarpressen, ämneskonsulenter, läroplanssakkunniga, läromedelsproducenter m. fl. Under ett tvådagars informationsmöte i Reykjavík i juni gavs en bredare presentation av samtliga aktuella projekt inom harmoniseringsarbetet.

Vidare har styringsgruppen och sekretariatet deltagit i den av Nordiska rådet arrangerade konferensen om nordiskt samarbete på utbildningsområdet i Åbo 5—6.9.1974.

Medlemmar av styringsgruppen har också deltagit i de konferenser som arrangerats i anslutning till de enskilda projektarbetena inom harmoniseringsarbetet.

5 Enskilda projekt

5.1 Projekt som slutförts 1974

5.1.1 Ett andra främmande språk

Projektarbetet avseende undervisningen i ett andra främmande språk inleddes 1973 och avslutades under andra hälften av 1974.

Huvudvikten i den rapport som utarbetats över projektet, *Rapport fra projektet et andet fremmed sprog* (stencil, Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde 1974), ligger på de s. k. ramfaktorerna. Rapporten ger också en redogörelse för undervisningens innehåll i vad avser generella, gemensamma drag. Vidare pekas på några karaktäristiska skillnader mellan ramfaktorerna beträffande undervisningen i det andra främmande språket i Danmark, Finland, Norge och Sverige.

En uppföljning av projektet planeras för 1975, se vidare under pkt. 6.

5.1.2 Matematikundervisning för lågpresterande elever (MULE)

Som en följd av den utarbetade ramplanen i matematik för grundskolan inleddes 1973 ett mindre förberedande projekt avseende basfärdigheter i matematik för årskurserna 1—6 i grundskolan. Projektarbetet, som var knutet till Jyväskylä universitet, avslutades sommaren 1974 med en rapport *Basstoff i matematik för åk 1—6 i grundskolan i de nordiska länderna* (stencil, Sekretariatet for nordiskt kulturellt samarbejde). På grundval av det utarbetade förslaget till basstoff i detta förprojektet skall arbetet inom matematikområdet fortsätta i en arbetsgrupp som tillsatts under hösten 1974. Arbetsgruppens främsta uppgift blir att fortsatt behandla individualiseringsproblem i matematikundervisningen (se vidare pkt. 5.2.2).

5.1.3 Grundskolan i Norden

Den översikt över grundskolan i Norden som utarbetades i huvudsak under 1973 publicerades i början av 1974. Rapporten *Grunnskolen i Norden* (Nordisk utredningsserie 4/74), innehåller en jämförande studie av den obligatoriska undervisningen i de nordiska skolorna. Då framställningen bygger på en kombination av beslutade ändringsförslag, principbeslut om framtida förändringar samt kommittéförslag har rapporten i stor utsträckning fått karaktären av beskrivning av utvecklingslinjerna i den nordiska obligatoriska grundskolan.

5.1.4 Gymnasieskolan i Norden

Harmoniseringsarbetet var under de första verksamhetsåren endast inriktat på grundskolan (motsvarande) i de nordiska länderna. När styringsgruppen 1973 beslutade att utvidga harmoniseringsarbetet till att omfatta även det gymnasiala stadiet önskade man att, liksom för grundskoleområdet, skapa ett underlagsmaterial och en referensram för detta harmoniseringsarbete.

Den översikt över den gymnasiala skolutbildningen som utarbetats för detta ändamål publicerades 1974, *De gymnasiale utdannelser i Norden* (Nordisk utredningsserie 13/74). Rapporten ger en översikt över den aktuella situationen på det gymnasiala stadiet i Norden och pekar samtidigt på de generella utvecklingslinjerna.

5.1.5 Kartläggning av specialundervisningen i Norden

Det kartläggningsarbete avseende specialundervisning i Norden, som utfördes 1973, publicerades i rapportform 1974, *Specialundervisning i Norden* (Nordisk utredningsserie 5/74). Rapporten, som innehåller en översikt över bl. a. lagar och bestämmelser rörande specialundervisning, mål för undervisningen, läroplaner, organisation osv., har givit bakgrundsmaterial för de fortsatta initiativ inom specialundervisningsområdet som tagits av styringsgruppen 1974.

Under 1974 har av en nordisk ämbetsmannakommitté för specialundervisningsfrågor utarbetats en ordlista över nordiska specialpedagogiska uttryck. Ordlistan, som också redovisar termerna på engelska med definitioner, kommer att publiceras inom ramen för harmoniseringsarbetet i Nordisk utredningsserie.

5.1.6 Utbildningsväsendets styrelseformer

Under 1973 utarbetade en arbetsgrupp på uppdrag av kultursekretariatet en översikt över styrelseformer och beslutsprocesser i de nordiska ländernas utbildningsförvaltningar. Rapporten *Utbildningsväsendets styrelseformer i Norden* (Nordisk utredningsserie 11/74) publicerades 1974. Den ger en översiktlig beskrivning av de formella styrelseformerna med tonvikten på de förhållanden som redan gäller eller enligt fattade beslut väntas gälla de obligatoriska skolformerna. Dessutom redovisas i ett särskilt avsnitt beslutsprocessen i ett antal ärenden som bedömts vara betydelsefulla för administrationen av grundskolan (motsvarande).

5.1.7 Naturorienterande ämnen

Under 1973 genomfördes en kartläggning av undervisningen i naturorienterande ämnen i grundskolan i Norden. Resultaten av denna kartläggning presenterades i en rapport, *Naturorienterande ämnen i grundskolan i Norden — årskurserna 1—6* (Nordisk utredningsserie 2/74), som publicerades i början av 1974. Rapporten tillkom mot bakgrund av den senaste tidens debatt om miljövård och ekologi och diskussionerna kring innehållet i skolans undervisning i dessa ämnen.

Avsikten var att genom kartläggningen få ett underlag för fortsatta ställningstaganden om nordiskt samarbete inom undervisning och FoU-arbete avseende naturorienterande ämnen.

Som resultat av kartläggningsarbetet har under 1974 igångsatts ett projektarbete avseende undervisningen i miljölära, se vidare under 5.2.3.

5.2 Pågående långsiktiga projekt

5.2.1 Engelska

Sedan ramplaneförslaget i engelska och översikten över pågående nordiska FoU-projekt inom ämnesområdet färdigställdes 1973 har inom styringsgruppen och sekretariatet pågått planeringsarbete avseende den fortsatta verksamheten.

Tre former för uppföljning inom området är aktuella.

Det gäller för det första att i enlighet med ministerrådets beslut tillse att den redan uppnådda harmoniseringen av undervisningen i engelska i de nordiska länderna vidmakthålls. Detta beräknas kunna ske genom tillsättandet av en gemensam nordisk kontaktgrupp vars medlemmar har till uppgift att i sitt respektive land bevaka bl. a. utvecklingen i det nationella läroplansarbetet.

För det andra har under 1974 tillsatts en arbetsgrupp och en för projektarbetet ansvarig sakkunnig som skall svara för en nordisk utveckling av ett FoU-projekt avseende individualiseringsfrågor.

Den sakkunnigas och arbetsgruppens främsta uppgift blir att utarbeta en åtgärds katalog, dvs. anvisningar om metoder och differentiering av undervisningsstoff, som är avsedd att vara en handledning och hjälp för den enskilde läraren i undervisningen. Anvisningarna skall bygga på erfarenheter och analyser av FoU-projekt i de nordiska länderna.

Slutligen har styringsgruppen uppdragit åt informationscentret för språkundervisning i Oslo att ajourföra översikten över pågående nordiska FoU-projekt avseende engelska. En reviderad översikt kommer att framläggas årligen.

5.2.2 Matematik

I likhet med vad som gäller vidmakthållandet av den uppnådda harmoniseringen av undervisningen i engelska i de nordiska grundskolorna har beslut fattats om tillsättande av en nordisk kontaktgrupp med uppgift att bevaka den nationella utvecklingen på läroplansområdet avseende matematik.

Det aktuella projektarbetet i matematik som inletts 1974 gäller främst individualiseringsproblem, som nämnts under 5.1.2.

Inom matematiken liksom i engelskundervisningen har genom enhetsskolestrukturen i de nordiska skolväsendena individualiseringsproblemen kommit i blickpunkten, varför man inom harmoniseringsarbetet bedömt det värdefullt att behandla just dessa problem.

Den arbetsgrupp som tillsattes hösten 1974 har i uppdrag att på grundval av erfarenheter från nordiska FoU-projekt utarbeta en lärarhandledning rörande metoder och differentiering av undervisningsstoffet avsedd som stöd för de enskilda lärarna.

5.2.3 Undervisning i miljölära

Som nämnts under 5.1.7 har under 1974 initierats ett projekt rörande undervisning i miljölära mot bakgrund av den tidigare kartläggningen av undervisningen i naturorienterande ämnen.

En större konferens kring detta material hölls våren 1974 i Helsingør, varvid vissa riktlinjer för det fortsatta arbetet drogs upp.

Från konferensen har publicerats en rapport *Naturorienterende emner med hovedvægten lagt på udformning af miljøkundskab for 1—6 år-gang* (stencil, Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde).

För det fortsatta projektarbetet inom området tillsattes våren 1974 dels en nordisk kontaktgrupp, dels en arbetsgrupp med uppgift att förbereda och genomföra ett samnordiskt miljöläreprojekt.

Under sommaren och hösten 1974 har arbetsgruppen utarbetat ett program och kursinnehåll för en gemensam nordisk utbildning för instruktörer i miljökunskap. Avsikten är att ge kursdeltagarna utbildning i att undervisa i miljökunskap. De nordiska länderna har förpliktigt sig att, sedan instruktörerna genomgått denna modellkurs, låta dem vidareförmedla undervisningsmaterial och metoder till det egna landets lärare under nationella fortbildningskursarrangemang enligt modellkursens uppläggning. Det grundmaterial som används vid kurserna bygger dels på idéer i ett norskt miljöläreprojekt, dels på erfarenheter från olika projekt i de övriga nordiska länderna. Materialet är avsett att kunna användas i årskurserna 1—6 i grundskolan såväl som i lärarutbildningen och i lärarnas fortbildning. Efter denna modellkurs för instruktörerna skall materialet kostnadsfritt ställas till förfogande för undervisningsinstitutioner i samtliga nordiska länder.

Modellkursen för instruktörer är uppdelad i två kursperioder. Den första kursveckan avhölls i början av december i Skåne, medan den andra kursveckan äger rum i mars 1975 på Jylland.

Under den första kursperioden behandlades en rad överordnade problem som miljöproblemen i framtidsperspektiv, målsättnings- och läroplansproblem, pedagogiska frågor och integrering. Kursdeltagarna har även under kurstiden utfört egna laborativa experiment.

Det är inte avsikten att genom denna instruktörskurs skapa några färdiga läromedelspaket för den nationella undervisningen i miljölära. Uppläggnings syftar bara till att ge idéer, referensramar och utgångspunkter för undervisningen. Den slutliga utformningen skall göras av lärare och elever i klassrummet.

5.3 Projekt initierade 1974

5.3.1 Specialundervisning

Som en följd av den ovan nämnda kartläggningen av specialundervisningen i Norden (jfr 5.1.5) inleddes under hösten 1974 tre mindre del-

projekt inom specialundervisningsområdet för att skapa ett konkret underlag för gemensamma nordiska insatser.

De tre delprojekten gäller följande områden:

a) översikt över forsknings- och utvecklingsprojekt rörande integrerad specialundervisning i förskolan och grundskolan i de nordiska länderna

b) kartläggning av undervisningsmaterial avseende undervisningen i modersmålet, matematik och främmande språk

c) översikt över läromedel och läromedelsutveckling i nordisk specialpedagogutbildning.

Rapporter från dessa projekt väntas inte föreligga förrän i början av 1975.

5.3.2 Förskolan

Efter överläggningar under 1973 om möjligheterna till nordiskt samarbete på förskoleområdet fattade styringsgruppen beslut om att 1974 inleda ett projekt rörande övergång och samverkan förskola—skola. Den sakkunniga som engagerades för uppdraget genomförde under första hälften av 1974 en översikt över situationen på förskoleområdet i Norden. I den utarbetade rapporten *Førskoleprosjektet. Rapport om førskolevirksomhet i de nordiske land* (stencil, Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete, juni 1974), ges också en översikt över nordiska forsknings- och utvecklingsprojekt på området förskola—skola. Mot bakgrund av det framlagda materialet förberedde en arbetsgrupp under hösten 1974 den konferens som Sekretariatet arrangerade i Kungälv 26—29.11.1974. I konferensen deltog representanter för centrala myndigheter och forskningsinstitutioner för att diskutera möjligheterna att igångsätta ett nordiskt samarbete kring något konkret projekt på förskoleområdet. Bland de projekt som diskuterades vid konferensen var ett svenskt rörande förskolebarns uppväxtmiljö och ett danskt rörande samarbete mellan børnehaveklasser och grundskolans första klasser.

En rapport från konferensen förväntas föreligga i början av 1975.

Under hösten 1974 har den sakkunniga på deltid utfört vissa samordnings- och informationsuppgifter avseende förskoleområdet och bl. a. till nordisk fackpress utarbetat artiklar rörande förskoleforskning.

5.3.3 Gymnasial yrkesutbildning

Som ett första konkret projekt rörande det gymnasiala stadiet har under 1974 inom styringsgruppen för harmoniseringsarbetet förberetts en studie avseende yrkesutbildning för bilmekaniker.

En arbetsgrupp har tillsatts för att i första hand utarbeta en översikt och jämförelse av gällande läroplaner och över de didaktiska och metodiska frågorna inom bilmekanikerutbildningen i Norden.

Arbetsgruppen konstituerades först i slutet av året varför studien inte förväntas bli utförd förrän 1975.

5.3.4 *Evalueringsfrågor*

Frågan om betyg och/eller andra urvalsinstrument vid antagning till högre studier är en aktuell fråga i alla de nordiska länderna. För att i första hand klarlägga situationen i de olika länderna och i andra hand undersöka eventuella möjligheter till nordiskt samarbete har styringsgruppen under 1974 förberett ett kontaktmöte kring betygsfrågan och studielämplighetsprov. Ett första möte kommer att hållas i början av 1975.

6 *Planer för verksamheten 1975*

För harmoniseringsarbetet 1975 planeras inte någon utvidgning vare sig avseende nya projekt eller i fråga om budgeten.

6.1 *Projekt budgeterade 1974*

Utöver de ovan behandlade projekten inom harmoniseringsarbetet 1974 finns i budgeten medel avsatta för ytterligare projekt som endast i liten utsträckning hunnit förberedas under 1974 eller som helt måste uppskjutas till 1975. Detta gäller ett eventuellt projekt rörande lärarutbildning, ett avseende trafikfostran och ett avseende samisk lärarutbildning.

6.1.1 *Lärarytbildning*

Inom lärarytbildningsområdet förbereds för närvarande reformer i flera av de nordiska länderna.

I Sverige har under 1974 tillsatts en lärarytbildningsutredning och i Danmark pågår likaledes ett utredningsarbete, medan Norge nyligen antagit en ny lärarytbildningslag och överväger nya organisationsformer.

Mot bakgrund av detta har styringsgruppen funnit det motiverat att undersöka möjligheterna för nordiskt samarbete. Det är enligt styringsgruppens mening framförallt två huvudområden som bör ägnas uppmärksamhet, nämligen organisation och innehåll i de pedagogisk-psykologiska ämnena samt grannspråksundervisningens innehåll och placering inom lärarytbildningen.

Styringsgruppen har beslutat att engagera en sakkunnig för att kartlägga den rådande situationen i de nordiska länderna på ovan nämnda områden och ge en översikt över de planer som föreligger i de nationella utredningsarbetena. Den sakkunnige skall också preliminärt undersöka möjligheterna för samarbete på samelärarytbildningsområdet.

6.1.2 *Trafikfostran*

Arbetet avseende eventuella samnordiska åtgärder beträffande trafikundervisning har planerats i samarbete med representanter för försöksarbete i Norge, bl. a. vid Det Transportøkonomiske Institutt. Man överväger att etablera ett närmare samarbete med erfarenhetsutbyte mellan de enskilda nordiska länderna om trafikundervisningens innehåll. Möjligheterna att ömsesidigt utnyttja projektverksamheten på området skall även undersökas.

6.2 *Uppföljning och ajourföring av vissa projekt*

De större projekten från 1974 som kommer att fortsättas är följande:

- a. Undervisningen i främmande språk, dvs FoU-projektet avseende individualiseringsproblem i engelskundervisningen, samt en uppföljning i form av en konferens med anledning av rapporten rörande undervisning i ett andra främmande språk;
- b. Matematikprojektet avseende individualiseringsfrågor samt
- c. Projektet rörande naturorienterade ämnen. Inom detta område skall dels instruktörskursen i miljölära slutföras, dels föreligger planer på en utvidgning av den tidigare kartläggning till att även omfatta undervisningen på grundskolans högstadium och gymnasieskolan.

De båda kartlägningsarbetena avseende grundskolan och gymnasieskolan i Norden kommer att följas upp i form av en konferens i januari 1975.

Vidare kommer de i januari avslutade delprojekten inom specialundervisningsområdet att behandlas vid en mindre konferens och medel har avsatts till fortsatt arbete inom området.

Även inom förskoleområdet kommer en viss uppföljning att ske, huvudsakligen i form av informations- och kontaktarbete.

Styringsgruppen skall också ta ställning till hur generell information om harmoniseringsarbetet lämpligast skall ske i fortsättningen.

7 *Sammanfattning av verksamheten*

7.1 *Riktlinjer*

Under de närmaste åren kommer antagligen utbildningssektorn i samtliga nordiska länder att stå inför resursproblem. Särskilt mot bakgrund av detta måste nordiskt samarbete bedömas som försvarligt med hänsyn till ökad effektivitet och utnyttjande av samlade resurser. Existerande och nya samarbetsprojekt bör värderas utgående från möjligheten att rationalisera användningen av medel och personal .

Ett av de områden där resursproblemen är aktuella är pedagogiskt forsknings- och utvecklingsarbete. Genom en samnordisk insats på detta område kan man försäkra sig om att nationella forsknings- och utvecklingsprojekt tillrättaläggas så att de ändamålsenligt kan utnyttjas i andra nordiska länder. Dyliga arbetsformer och modeller har under

det senaste året präglat utformningen av harmoniseringsarbetet och man har för avsikt att även under nästkommande år tillämpa detta synsätt vid det fortsatta arbetet. Resultatet av detta arbetssätt kommer att kunna avläsas under de nästkommande åren och för vissa projekt beräknas följderna av dessa samnordiska arbetsinsatser kunna utnyttjas och få snart inflytande på det dagliga arbetet i skolan.

BIHANG 1

Förteckning över medlemmar av styringsgruppen, sakkunniga m. fl. inom harmoniseringsarbetet.

1. Styringsgruppen för harmoniseringsarbetet

Ordinarie medlemmar:

Danmark: Undervisningsinspektør Per Iversen, Nattergalevej 6, 2970 Hørsholm

Finland: Skolrådet Lars Frösén, Museigatan 23, 00100 Helsingfors 10

Island: Professor Andri Isaksson (korresponderande medlem), Undervisningsministeriet, Reykjavik

Norge: Ekspedisjonssjef Johan Bjørge (ordförande), Kirke- og undervisningsdepartementet, Oslo-dep., Oslo 1

Sverige: Undervisningsrådet Bengt Jacobson, Skolöverstyrelsen, 106 42 Stockholm

Fuldmægtig Gunilla Hjorth (sekreterare), Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde, Snaregade 10, 1205 København K

Suppleanter:

Undervisningsinspektør Andreas Andreasen, Dir. f. folkeskolen, folkepølsning, seminarier m. v., Frederiksholms Kanal 26, 1220 København

Tf avdelningschef Lasse Hoffman, Skolstyrelsen, S. Esplanadg. 16, 00130 Helsingfors 13

Byråsjef Tor Holtan-Hartwig, Kirke- og undervisningsdepartementet, Oslo-dep., Oslo 1

Undervisningsrådet Lars-Ingemar Karlerö, Skolöverstyrelsen, 106 42 Stockholm

2. Sekretariatsfunktioner

Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete, Snaregade 10, 1205 København K

Sektionschef J. J. Engelhardt
Fuldmægtig Gunilla Hjorth
Sakkunnig Lisbeth Rudemo
Sakkunnig Jørgen Villadsen
Overassistent Elsa Wissing
Assistent Bente Wagnkilde

3. Enskilda projekt

3.1 Ett andra främmande språk

Sakkunnig: Seminarieadjunkt Jørgen Lehrmann-Madsen, Bag Majtræt 203, Thurø, 5700 Svendborg, Danmark

3.2 Matematikundervisning för lågpresterande elever (MULE)

Sakkunnig: Fil mag Hannele Apiola, Väliaitankatu 10 D 32, 40300 Jyväskylä 30, Finland

3.3 Grundskolan i Norden

Sakkunnig: Universitetslektor Jostein Osnes, Institutt for samfunnsvitenskap, Universitetet i Tromsø, 9000 Tromsø, Norge

3.4 Gymnasieskolan i Norden

Sakkunnig: Universitetslektor Jostein Osnes

3.5 Kartläggning av specialundervisning i Norden

Sakkunnig: Rektor Solveig Rasch, Etterstadssletten 3, Oslo 6, Norge

3.6 Utbildningsväsendets styrelseformer

Sakkunnig arbetsgrupp:

Sekretær Ernst Gravesen, Undervisningsministeriet, Frederiksholms kanal 21, 1220 København K, Danmark

Tf avdelningschef Lasse Hoffman, Skolstyrelsen, S. Esplanadgt. 16, 00130 Helsingfors 13, Finland

Avdelningschef Árni Gunnarsson, Undervisningsministeriet, Reykjavik, Island

Byråsjef Jon Chr. Løken, Sommerrogaten 15, Oslo-dep., Oslo 1, Norge

Departementssekreterare Catharina Rudhe, Utbildningsdepartementet, Fack, 103 10 Stockholm 2, Sverige

Fil mag Jan-Sture Karlsson, Folkuniversitetet, Kommendörsgatan 30, 114 48 Stockholm, Sverige

3.7 Naturorienterande ämnen

Sakkunnig: Skolkonsulent Rolf Malmberg, Skolöverstyrelsen, 106 42 Stockholm, Sverige

3.8 Engelska

3.8.1 FoU-projekt

Sakkunnig: Lektor Per Malmberg, Lärarhögskolan, Box 2136, 750 02 Uppsala 2, Sverige

Referensgrupp:

Fagkonsulent Chresten Skov, Kongsbjergvej 34, 2830 Virum, Danmark

Överinspektör Jouko A. Räihä, Skolstyrelsen, Södra Esplanadgatan 16, 00130 Helsingfors 13, Finland

Liv Skreden, Grunnskolerådet, Sommerrogaten 15, Oslo-dep., Oslo 1, Norge

3.8.2 Ajourföring av FoU-projekt

Informasjonssentret for språkundervisning, Box 38, Linderud, Oslo 5, Norge

3.9 *Matematik*

Sakkunnig arbetsgrupp för individualiseringsprojektet:

Psykolog Heinrich Fritzel, Direktoratet for folkeskolen, folkeoplysning, seminarier m. v., Frederiksholms Kanal 26, 1220 København K, Danmark

Rektor Frans Handest, Ellevadsvej 19, 2920 Charlottenlund, Danmark

Fil mag Hannele Apiola, Väliaitankatu 10 D 32, 40300 Jyväskylä 30, Finland

Lektor Gunnar Andresen, Ski Ungdomsskole, Postboks nr. 218, 1401 Ski, Norge

Skolkonsulent Sven-Erik Gode, Skolöverstyrelsen, 106 42 Stockholm, Sverige

3.10 *Miljölära*

3.10.1 *Kontaktgrupp*

Undervisningsinspektör Jens Bach, Direktoratet for folkeskolen, folkeoplysning, seminarierne m.v., Frederiksholms Kanal 26, 1220 København K, Danmark

Byråchef Pertti Seiskari, Jord- och skogsbruksministeriet, Naturvårdsbyrån, Regeringsgatan 3, 00170 Helsingfors 3, Finland

Överinspektör Eero Aalto, Skolstyrelsen, Södra Esplanadgatan 16, 00130 Helsingfors 13, Finland

Byråsjef Tor Holtan-Hartwig, Kirke- og undervisningsdepartementet, Oslo-dep., Oslo 1, Norge

Skolkonsulent Elsa Wahrby, Skolöverstyrelsen, 106 42 Stockholm, Sverige

3.10.2 *Arbetsgrupp:*

Docent Bjarne Bjørndal, Pedagogisk forskningsinstitutt, Postboks 1092, Blindern, Oslo 3, Norge

Lektor Siegmund Lieberg, Pedagogisk forskningsinstitutt, Postboks 1092, Blindern, Oslo 3, Norge

Skolkonsulent Rolf Malmberg, Röd D 854, Skolöverstyrelsen, 106 42 Stockholm, Sverige

3.11 *Specialundervisning*

3.11.1 *Integrerad specialundervisning*

Sakkunnig: Studierektor Sune Ahman, Pimpelgatan 11, 723 48 Västerås, Sverige

3.11.2 *Läromedel*

Sakkunnig: Fil kand Maija Kalin, Vaasankatu 7 A 20, 40 100 Jyväskylä 10, Finland

3.11.3 *Lärarutbildning*

Sakkunnig: Lektor Henning Karlstad, Hekkveien 3, Oslo 5, Norge

3.12 *Förskola*

3.12.1 *Sakkunnig:*

Lektor Liv Vedeler, Kalkbrennerveien 21, 1347 Hosle, Norge

3.12.2 *Arbetsgrupp:*

Undervisningsinspektör Agnete Engberg, Direktoratet for folkeskolen, folkeoplysning, seminarier m.v., Frederiksholms Kanal 26, 1220 København K, Danmark

Cand.psyk. Inge Bistrup, Socialstyrelsen, Kristineberg 6, 2100 København Ø, Danmark

Konsulent Poul Perch, Socialstyrelsen, Kristineberg 6, 2100 København Ø, Danmark

Afdelingsleder Hans Vejleskov, Danmarks Lærerhøjskole, Emdrupvej 101, 2400 København NV, Danmark

Överinspektör Kaija Jylhä, Skolstyrelsen, Helsinginkatu 34, 00530 Helsingfors 53, Finland

Rektor Valborg Snævarr, Førskoleseminariet, Lækjargata 14 B, Reykjavik, Island

Byrådirektör Sven Winberg, Socialstyrelsen, 106 30 Stockholm, Sverige

Universitetslektor Gertrud Schyl-Bjurman, Socialstyrelsen, 106 30 Stockholm, Sverige

Universitetslektor Inger William-Olsson, Barnpsykologiska Institutet, Lärarhögskolan i Stockholm, Wennerbergsgatan 10, 112 58 Stockholm, Sverige

Skolkonsulent Elsa Wahrby, Skolöverstyrelsen, 106 42 Stockholm, Sverige

3.13 *Gymnasial yrkesutbildning*

Arbetsgrupp:

Ingeniør Preben Hansen, Lerbjergvej 11, 2750 Ballerup, Danmark

Byråchef Erkki Hovi, Yrkesutbildningsstyrelsen, Lönnrotsgatan 13, 00120 Helsingfors 12, Finland

Fagkonsulent Ingvald Ihler, Yrkeskoleavd., Kirke- og undervisningsdepartementet, Oslo-dep., Oslo 1, Norge

Disponent F. Hagerup-Gundersen, Autokompaniet A/S, Stoltenbergsgt. 46, 3100 Tønsberg, Norge

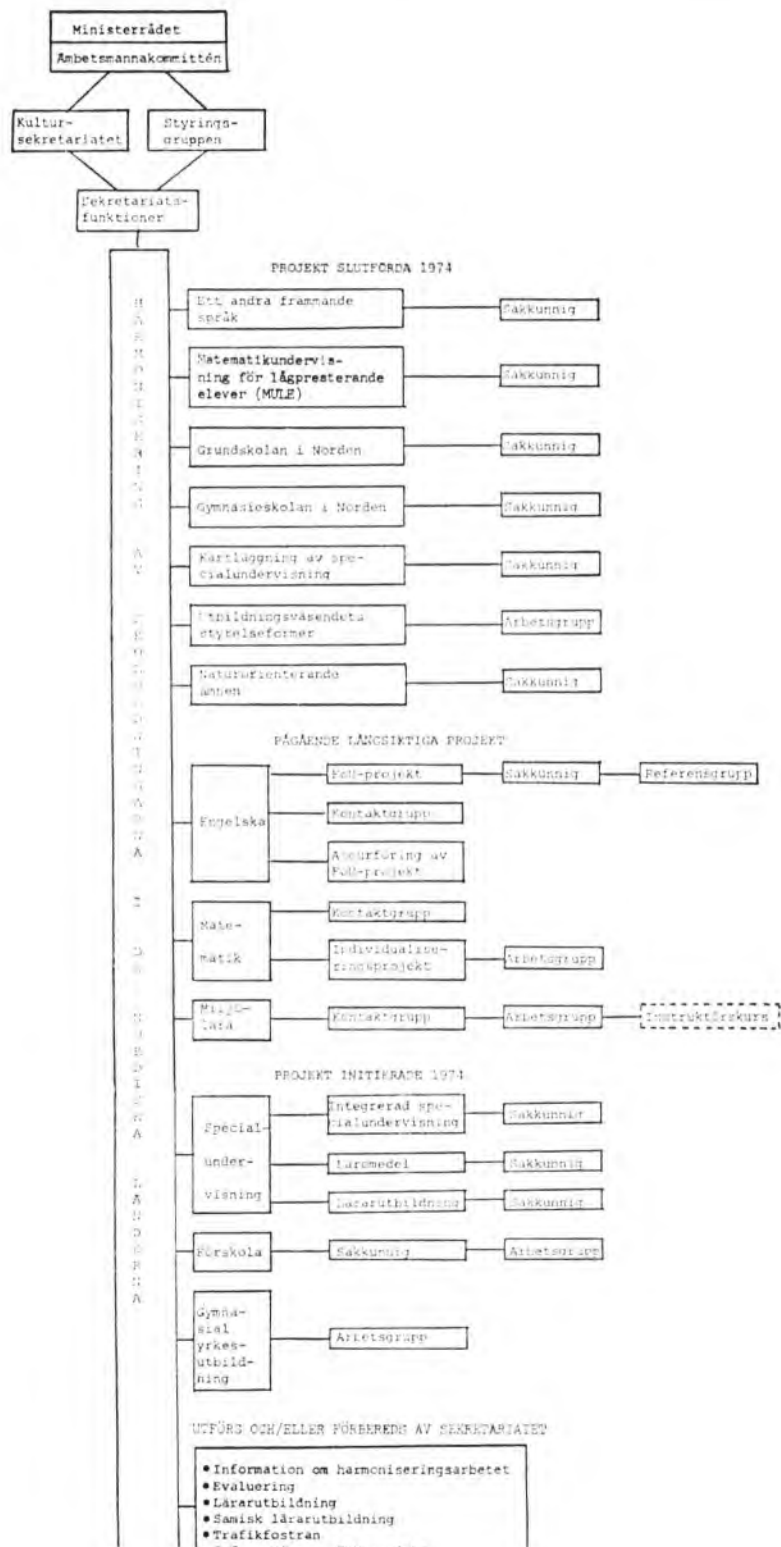
Studierektor Paul Lundqvist, Bessemer Gymnasium, Gävlevägen 92, Fack, 81101 Sandviken, Sverige

Direktör Eric Westman, Motorbranschens arbetsgivareförbund, Avd. för utbildning o. arbetarskydd, Blasieholmsgt. 4 A, 111 48 Stockholm, Sverige

Rektor Kristian Fr. Petersen, Postboks 8170, Oslo-dep., Oslo 1, Norge

Översikt över harmoniseringsarbetet 1974

BIHANG 2

BIHANG 3

Publikationer 1974 rörande harmoniseringsarbetet

Rapport fra projektet et andet fremmed sprog, stencil, Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde 1974. Utarbetad av seminarieadjunkt Jørgen Lehrmann-Madsen

Basstoff i matematik for åk 1—6 i grundskolan i de nordiska länderna, stencil, Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete 1974. Utarbetad av forskningsassistent Hannele Apiola

Grunnskolen i Norden. Nordisk utredningsserie 1974: 4. Utarbetad av universitetslektor Jostein Osnes

De gymnasiale utdannelser i Norden. Nordisk utredningsserie 1974: 13. Utarbetad av universitetslektor Jostein Osnes

Spesialundervisning i Norden. Nordisk utredningsserie 1974: 5. Utarbetad av skoleinspektør Solveig Rasch

Utbildningsväsendets styrelseformer i Norden. Nordisk utredningsserie 1974: 11. Utarbetad av sekretær Ernst Gravesen (D), tf. avdelningschef Lasse Hoffman (F), avdelningschef Árni Gunnarsson (I), byråsjef Jon Chr. Løken (N), departementssekreterare Catharina Rudhe och fil. mag. Jan-Sture Karlsson (S)

Naturorienterande ämnen i grundskolan i Norden, årskurserna 1—6. Nordisk utredningsserie 1974: 2. Utarbetad av skolkonsulent Rolf Malmberg

Naturorienterande emner med hovedvægten lagt på udformning af miljølære for 1—6 årgang, stencil, Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde

Førskoleprojektet. Rapport om førskolevirksomhed i de nordiske land, stencil, Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbeid 1974. Utarbetad av lektor Liv Vedeler

Berättelse

från Nordisk Journalistkursus

Verksamhetsberättelse 1974

A. *Namn och adress*

Nordisk Journalistkursus
Vennelystparken
DK-8000 Århus C
Tel. 13 62 33

B. *Startår*

1957

C. *Deltagande länder*

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige.

D. *Syfte*

Syftet med Nordisk Journalistkursus är att meddela undervisning på ett vidaregående plan. Utbildningen bör ha såväl en nordisk som en allmän prägel, den bör vara minst tre månader, företrädesvis äga rum i seminarieform och ta sikte på studerande med några års praktisk erfarenhet eller studerande som har genomgått grundutbildning.

E. *Organisation*

1. *Administration*

Verksamheten leds av en styrelse vald av pressorganisationerna i de nordiska länderna. Styrelsen tillsätter ett arbetsutskott bestående av en representant för vart och ett av de deltagande länderna samt av en av styrelsen på 3 år utsedd kursföreståndare

2. *Styrelsens/samarbetsorganets sammansättning 31.12.1974*

	Nationalitet
Chefredaktør N. Chr. Christensen	D
Kursusforstander Erik Reske-Nielsen	D
Journalist Kjeld Pedersen	D
Chefredaktør Erik Schmidt	D
Chefredaktör Henrik von Bonsdorff	F
Disponent Harald Bäck	F
Journalist Helka Kähkönen	F
Udenrigsråd Páll Asgeir Trygvason	I
Redaktør Reidar Hirsti	N

Journalist Bjørn Øvrum Nielsen	N
Chefredaktør Trygve Ramberg	N
Chefredaktør Yngvar Alström	S
Ombudsman C. H. Hernlund	S
Direktør C.-A. Nycop (ordförande)	S
Föreståndare för kursen Erik Reske-Nielsen	

3. Personal

- 1 föreståndare (deltid)
- 1 kursusleder (deltid)
- 1 kontorist (deltid)

4. Revisorer

Otto Bjerrum

F. Verksamhet

DET 17. NORDISKE JOURNALISTKURSUS (1. februar—1. maj 1974)

Dette kursus havde kun 11 deltagere, idet ikke færre end fem tilmeldte kursister sendte afbud, umiddelbart inden kurset startede den 4. februar.

Den reviderede undervisningsplan blev fremlagt, og kursisterne blev informeret om den ændring i arbejdsgangen, som var vedtaget af forretningsudvalget.

Kursusdeltagerne

Følgende kursister deltog i det 17. kursus:

Jan Abrahamsen, Sandefjords Blad, Sandefjord,
 Terje Andersen, Bergens Tidende, Bergen,
 Roar Johan Bjerkes, Sunnmørsposten, Ålesund,
 Jan Olof Dahlfors, Norrländska Socialdemokraten, Boden,
 Ada Schwabe Einarsen, Fosna-Folket, Bjugn,
 Kjell Gunnar Heimark, free lance, Oslo
 Sonja Helena Hellsten, Österbottningen, Gamlakarleby,
 Hans Albert Hovet, Telemark Arbeiderblad, Porsgrunn,
 Anders Mikael Olvegård, Skaraborgs Läns Tidning, Skara,
 Andreas Quale, Østlandets Blad, Ski,
 Kristina Wallendorff, Finska Notisbyrån, Helsingfors

Undervisningen

Undervisningen på kurset i foråret 1974 havde følgende undervisningsplan, der var tilrettelagt af styrelsen.

I. Fælles nordiske emner

1. Nordiske samarbejdsorganisationer ved informationschef Sten-Olof Westmann, Nordisk Råd
2. Økonomiske problemer i Norden ved direktør Kaare Petersen, Den norske Bankforening

3. Socialpolitik i de nordiske lande ved professor Gunnar Thorlund Jepsen, Aarhus Universitet

4. Samfærdselsproblemer ved professor Arnljot Strømme Svendsen, Norges Handelshøyskole, Bergen

5. Nordiske miljøproblemer ved redaktør Thomas Michelsen, Dagens Nyheter

6. Nordisk kulturpolitik ved afdelingschef Ivar Eskeland, Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde

7. Sikkerhedspolitik ved professor Nils Andrén, Stockholm

Ialt 42 undervisningstimer.

II. Politik i de nordiske lande

8. Aktuelle politiske spørgsmål i Danmark ved chefredaktør Hans Larsen, Skive Folkeblad

9. Aktuelle politiske spørgsmål i Finland ved professor Göran von Bonsdorff, Helsingfors og chefredaktør Henrik von Bonsdorff, Nya Pressen

10. Aktuelle politiske spørgsmål i Island ved udenrigsråd Páll Ásgeir Tryggvason, Reykjavik

11. Aktuelle politiske spørgsmål i Norge ved professor Henry Valen, Oslo og chefredaktør Reidar Hirsti, Arbeiderbladet

12. Aktuelle politiske spørgsmål i Sverige ved professor Nils Andrén, Stockholm og docent Torbjörn Vallinder, Lund

Ialt 72 undervisningstimer.

III. International politik

13. Aktuelle verdenspolitiske emner ved rektor Erik Reske-Nielsen, Århus

Ialt 30 undervisningstimer.

IV. Massekommunikation

14. Sproget som journalistens værktøj ved rektor Lars Alfvegren, Journalisthögskolan, Göteborg og professor H. P. Clausen, Århus Universitet

15. Massemediernes og samfundet ved professor H. P. Clausen, Århus Universitet

16. Massemediernes frihed, ansvar og selvjustits ved allmänhetens pressombudsman Lennart Gröll, Stockholm og chefredaktør Olav Brunvand, Oslo

17. Ophavsret ved jur. kand. Lars Bruun, Helsingfors

18. Nye former for avisfremstilling ved direktør C.-A. Nycop, Stockholm

19. Radio- og TV-journalistik, kassetter og kabel-TV ved redaktør Herbert Söderström, Malmö

20. Billedjournalistik ved pressefotograf Ib Rahbek Clausen, Århus

21. Udlandskorrespondentens arbejde og international nyhedsformidling

Ialt 54 undervisningstimer.

V. Aktuel dialog

Aktuelle emner, som på tidspunktet for kursus afholdelse har speciel interesse.

Ialt 20 undervisningstimer.

Ekskursioner

Holdet deltog i en ekskursion til Stavanger og Oslo. Formålet med rejsen var at få informationer om den norske olieproduktion. Ekskursionen fandt sted fra den 23. til 28. april 1974. Der var blandt kursisterne, hvoraf en stor part var norske journalister, udtrykt tilfredshed med turen. Holdet blev ledsaget af Bernhard Nielsen.

I Århus fik holdet ligeledes lejlighed til at mødes med byens borgmester, og der var derefter informationstur til institutioner.

Holdet arrangerede med bistand fra kurset en endagsekskursion til København, hvor kursisterne bl. a. besøgte Det berlingske Hus.

Undervisningens forløb

Afviklingen af det 17. kursus blev særdeles vellykket. Både forelæsere, kursister og kursusledere kunne ved slutningen konstatere, at der var succes med den nye reviderede undervisningsplan. Det fremgår da også af følgende resumé af kursuskritik, at der var tale om tilfredshed.

"Kursusdeltagerne udtrykte generel tilfredshed med undervisningsplanen og med gennemførelsen af kurset. Dog fandt man det uheldigt, at de skriftlige opgaver var blevet stillet næsten samtidig, så arbejdspresset på en del af kurset var blevet for hårdt. Dette beklager kursusledelsen, som dog henviste til, at det var nødvendigt at lægge de enkelte emner ind i planen på de tidspunkter, der passede de i forvejen travle forelæsere.

Enkelte emner (forelæsere) blev kritiseret, og navnlig pegede man på, at Finland og Island næsten "forsvandt ud af billedet" i undervisningsplanens punkt I: Fælles nordiske emner.

(Nærmere enkeltheder herom vil blive givet i kursusforstanderens beretning på bestyrelsesmødet i Reykjavik). Et par områder ønskedes uddybet: Dette gælder Ejbye-Ernst's meget værdifulde øvelse under undervisningsplanens punkt V om "Avisens Identitet", Herbert Söderström, hvis emne dog snarest bør være interview-teknik, og Thomas Michélsen. Der blev fremsat ønske om, at "Aktuel dialog" som helhed blev erstattet af media-relevant undervisning, især med deltagelse af

mediaforelæsere. Der blev blandt andet peget på Sveriges Radios forskningsafdeling.

Spørgsmålet om fordele og ulemper ved gruppearbejdsform og seminarform blev diskuteret, såvel som det hensigtsmæssige/økonomisk forsvarlige i at lade nogle af emnerne dække af mere end een forelæser. Konklusionen gik i retning af at variere formen under hensyntagen til emnets karakter og forelæsernes alsidighed.

Et centralt emne i debatten var rekrutteringen til kurset. Man fandt, at bestyrelsen burde aktiveres i dette arbejde, og at man i propagandaen i højere grad skulle trække på tidligere kursister. Det nuværende hold vil sørge for artikler om kurset i de respektive medlemsblade.

Bedre forhåndsinformation blev efterlyst.

Dette ønske lovede kursusledelsen at imødekomme gennem udsendelse af deltagerliste og praktiske oplysninger samtidig med meddelelse om optagelse på kurset.

Kursisterne rejste også spørgsmålet om, hvorvidt det forud for ankomsten til Århus ville være muligt at tildele stipendier. Dette var kursusledelsen betænkelig ved på grund af de mange ufuldstændige oplysninger i ansøgningsskemaerne, og fordi behovet varierer i betydelig grad fra kursus til kursus. Der var enighed om, at en fast regel om at kursusdeltagere altid får fuld løn under kursus ville hjælpe betydeligt på stipendieproblematikken. I så tilfælde kunne stipendiemidlerne helt fordeles efter sociale kriterier.

Fra kursusledelsens side blev der udtrykt tilfredshed med den måde, 1974-holdet havde arbejdet på. De ugentlige møder mellem kursister og kursusledelsen havde i høj grad medvirket til en gnidningsfri afvikling. Ekskursionen til Stavanger og Oslo havde givet anledning til forskellige vanskeligheder, og ledelsen ønsker at tage hele ekskursionsproblematikken op overfor bestyrelsen".

Det økonomiske grundlag

1. Driftsbevillinger:

Driften af Nordisk Journalistkursus i 1973 blev som hidtil sikret gennem statsbevillinger fra de nordiske lande efter følgende fordeling:

Danmark	kr. 87.000,00	(for finansåret 1973)
Norge	kr. 87.000,00	
Sverige	kr. 87.000,00	
Finland	kr. 43.500,00	
Island	kr. 9.000,00	
Ialt	kr. 313.500,00	

2. Kursisternes økonomiske forhold:

Selv om så godt som alle blade betaler kursusdeltagernes løn i undervisningsperioden, består der dog et stort behov for *stipendier*, hvis man

skal nå frem til, at ingen kvalificeret og interesseret nordisk journalist skal være forhindret af økonomiske grunde i at søge optagelse på Nordisk Journalistkursus.

I lighed med tidligere år har presseorganisationerne i de enkelte lande stillet stipendiemidler til rådighed for deltagerne fra de pågældende nationer.

Der blev af bevillingsmyndighederne efter rekommandation fra Nordisk Råd stillet 30.000,00 sv. kr. til rådighed for stipendieordningen efter nedenstående fordeling:

Danmark	sv. kr.	8.200,00
Norge	sv. kr.	8.200,00
Sverige	sv. kr.	8.200,00
Finland	sv. kr.	4.100,00
Island	sv. kr.	1.300,00
Ialt	sv. kr.	30.000,00

Beløbene blev uddelt i portioner på indtil d. kr. 5.000,00 efter ansøgning og således, at kursusledelsen ved fordelingen tog hensyn til såvel kvalitet som trang.

Antal deltagere

	Danmark	Norge	Sverige	Finland	Island	Ialt
1958	5	5	5	1	0	16
1959	5	5	3	1	0	14
1960	6*	3	5	1	0	15
1961	4	7	3	1	0	15
1962	3	6	4	2	0	15
1963	3	4	4	2	2	15
1964	3	3	3	4	1	14
1965	6	5	5	1	0	17
1966	5	5	5	3	0	18
1967	5	4	5	2	0	16
1968	3	5	5**	4	1	18
1969	4	5	4	3	0	16
1970	5	5	3	2	1	16
1971	4	5	4	3	0	16
1972	4	7	2	2	1	16
1973	6	7	5	2	0	20
1974	0	7	2	2	0	11

* heraf een fra Færøerne.

** heraf een fra Ghana.

Alder:

	Under 25	25—30	30—35	35—40	over 40
1958	0	5	5	5	1
1959	3	6	0	4	1
1960	0	10	4	1	0
1961	0	6	6	3	0
1962	3	5	3	2	2
1963	2	8	2	2	1

1964	3	9	1	1	0
1965	3	4	5	4	1
1966	7	7	3	0	1
1967	3	7	3	1	2
1968	2	12	3	0	1
1969	3	5	6	1	1
1970	0	11	4	1	0
1971	1	10	2	2	1
1972	1	12	2	0	1
1973	1	9	7	1	2
1974	2	7	0	1	1

Anciennitet:

	Under 3 år	3-5 år	5-8 år	8-10 år	10-12 år	over 12 år
1958	1	2	2	2	5	4
1959	0	5	4	2	0	3
1960	1	1	8	2	1	2
1961	0	0	6	4	4	1
1962	1	4	7	0	1	2
1963	1	1	8	0	1	4
1964	2	3	7	0	1	1
1965	0	5	3	5	2	2
1966	2	2	10	1	1	2
1967	4	3	3	4	1	1
1968	1	7	5	2	0	2
1969	1	2	6	5	1	1
1970	1	5	4	2	3	1
1971	1	7	6	0	0	2
1972	0	3	7	2	2	2
1973	1	3	8	4	1	3
1974	0	3	5	1	1	1

*G. Framtidsplaner**H. Finansiering*

Gennem Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde

Århus, den 19. november 1974

Erik Reske-Nielsen

Berättelse

från Nordiska hushållshögskolan

Styrelsens beretning for perioden 1. juli 1973 til 30. juni 1974

I. Styrelsens sammensætning og drift

I beretningsåret 1973/74 har styrelsen bestået af:

Formand:

Kontorchef Kjeld Gleerup, Danmark

Danmark:

Seminarirektor Gustav Nedergaard
Professor Bendt Rørsted

Finland:

Regeringssekretær Ulla Lång
Dr. Ritva Seppänen

Island:

Forstanderinde Vigdís Jónsdóttir

Norge:

Bureauchef Hans Sørbø
Direktør Bergliot Q. Werenskiold

Sverige:

Afdelingschef Marit Neymark
Bureauchef Rolf Rudhe

Sekretær:

Fuldmægtig Sten Grambye, Danmark

Styrelsen har i beretningsåret afholdt 2 møder, nemlig:

- 13. og 14. september 1973 i Sorø (Husholdningsseminariet "Ankerhus") og
- 21. og 22. marts 1974 i Oslo.

I forbindelse med styrelsesmødet i marts 1974 havde styrelsen lejlighed til et besøg på ernæringslinien ved Universitetet i Oslo.

I overensstemmelse med styrelsens beslutning har forstanderne for NHHs igangværende og planlagte linier og kurser samt en repræsentant for NHHs studenterforening i henholdsvis Göteborg (Textilia) og Oslo (Nutritia) deltaget i styrelsens møder.

Danmark, Finland, Norge og Sverige har hver bidraget med 12.000 sv.kr. til styrelsens drift i perioden 1. juli til 31. december 1973. Driftsudgifterne udover disse bidrag er afholdt af styrelsens reservekapital, jf. nedenfor under punkt IV. Udgifterne til driften af de enkelte kurser og linier er — bortset fra dietetikerkursus, jf. nedenfor under punkt II.C. — i overensstemmelse med NHHs statutter afholdt af det land, hvor den pågældende uddannelse er placeret.

II. Den i beretningsåret gennemførte undervisningsaktivitet

A. *Textillinien* ved Chalmers tekniska Högskola i Göteborg (CTH).

Studiet ved linien, der er normeret til 2 1/2 år, omfatter undervisning i matematik, fysik, kemi, mekanik, nationaløkonomi samt visse andre fag med relation til tekstiler og konfektion. Der afsluttes med et eksamensarbejde. Den studerende skal under studiet have haft mindst 2 måneders industripraktik.

Linien ledes af professor i textilmekanik ved CTH, dr. Tryggve Eeg-Olofsson. Størstedelen af undervisningen varetages i forbindelse med CTHs ordinære undervisning af lærerkræfter under CTH. Herudover er 2 heltidsassistenter, 1 deltidsspeciallærer i kemi og et antal øvelsesassistenter beskæftiget ved linien.

Der optages normalt højst 5 studerende hvert år, idet man dog i undervisningsår, hvor ansøgningerne har oversteget 5, efter aftale med CTH har forhøjet optagelsesgrænsen til 8 studerende. Linien har siden oprettelsen i efteråret 1963 optaget i alt 47 studerende, nemlig 8 norske, 7 finske og 32 svenske studerende. 5 af disse studerende er optaget i 1972/73 og 1973/74 og kan derfor endnu ikke have gennemført studierne. 23 studerende har gennemført studierne, og heraf har 18 modtaget diplom som NHH-kandidat. 12 fortsætter studierne og af de resterende 12 er 1 overgået til seminarieuddannelse, 2 til uddannelse ved en anden linie under CTH, medens 9 har måttet afbryde studierne.

I alt 2 svenske kandidater har aflagt højere eksamen og er blevet teknologilicentiat med henholdsvis textilmekanik og textilkemi som hovedemne.

B. *Ernæringslinien* ved Universitetet i Oslo

Studiet ved linien, der er normeret til 2 1/2 år, omfatter undervisning i hovedfagene kemi, biokemi, fysiologi og ernæringslære. Endvidere undervises bl. a. i anatomi, statistik og mikrobiologi.

Linien ledes af docent, dr. Fredrik C. Gran, der er udpeget som forstander for linien.

I alt er 3 docenter, 3 lektorer, 4 amanuenser og 2 videnskabelige assistenter beskæftiget ved linien. Ud over det til dækning af liniens udgifter særskilt bevilgede beløb afholder Johan Throne Holsts institut

for ernæringsforskning, hvortil linien er knyttet, visse driftsudgifter for linien, ligesom personalet ved instituttet medvirker ved undervisningen på linien.

Antallet af pladser ved laboratorierne er begrænset således, at der kan optages indtil 16 studenter hvert år. Der kan således studere indtil 48 studenter på 3 forskellige trin. I tilfælde af ledig plads kan kvalificerede ansøgere optages i studiets 2., 3. eller 4. termin. Siden oprettelsen i 1966 har der i alt været 382 ansøgere, hvoraf linien har optaget i alt 162 studerende, nemlig 6 danske, 1 finsk, 1 islandsk, 120 norske, 32 svenske og 2 amerikanske. 77 studenter har fuldført studierne, heraf har 15 modtaget diplom som NHH-kandidat. 47 studenter følger fortsat undervisningen. Af samtlige optagne studenter har 32 afbrudt studierne, men 2 af disse har senere fuldført studierne i ernæring i Stockholm.

Den tidligere svigtende tilgang af læreruddannede synes nu at have vendt sig. I beretningsåret blev der af 75 ansøgere optaget 21 studerende, hvoraf de 5 var læreruddannede.

Ved styrelsens foranstaltning er der i sommeren 1974 gennemført et kursus i "tillämpad näringslära" for ernæringslærestuderende. Kurset har haft til formål at give de kundskaber i madlavningslære, levnedsmiddelkundskab og madlavning, som fordres for at kunne supplere akademiske kundskaber i ernæringslære med fortsatte studier og med forskning inden for ernæringsområdet ved levnedsmiddellaboratorier og produktudvikling i levnedsmiddelbranchen m. v. Kurset, der blev afholdt på Klarälvdalens folkhögskola, blev gennemført af 16 studerende fra ernæringslinien.

Styrelsen har udarbejdet et forslag til optagelsesregler for ernæringslinien. Forslaget er godkendt af Universitetet i Oslo den 12. marts 1974 og af det norske kirke- og undervisningsdepartement den 6. maj 1974. I overensstemmelse med optagelsesreglementet er der nedsat en optagelseskomité, bestående af 2 styrelsesmedlemmer, forstanderen for ernæringslinien og 1 student fra linien.

I august 1974 var et hold studerende fra ernæringslinien på studiebesøg i Danmark. Udgifterne ved besøget blev dækket af kirke- og undervisningsdepartementet i Oslo. Ved styrelsens mellemkomst havde de studerende lejlighed til at besøge det danske rigshospitals centralkøkken og diætkøkken, Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole, Statens Levnedsmiddelinstitut, et mejeri og en konserverfabrik.

C. *Dietetikerkursus* ved Sahlgrenska Sjukhuset i Göteborg

Kurset, der løber over 5 måneder, omfatter undervisning i sygdomslære med patologi, diætetik og praktisk virksomhed og er tænkt som en direkte fortsættelse af uddannelsen på NHHs ernæringslinie for de dimittender, som vil specialisere sig i diætspørgsmål på højt niveau.

Kurset er under ledelse af professor i klinisk ernæringslære ved Göte-

borgs Universitet, med. dr. Björn Isaksson gennemført i 1969, 1971 og 1972 med henholdsvis 6, 12 og 9 studerende fra Finland (8), Norge (10) og Sverige (9). Af disse 27 var 17 forudgående uddannet ved ernæringslinien, medens de resterende 10 havde tilsvarende forkundskaber gennem uddannelse fra andre akademiske institutioner. 2 studerende, der har gennemgået dietetikerkursus, er nu antaget til forskeruddannelse.

Midlerne til kursets drift i 1969 og 1971 er ydet af Nordisk Kulturfond, men da yderligere støtte herfra ikke har kunnet forventes, har styrelsen ansøgt det svenske undervisningsministerium om bevilling til en permanent kursusvirksomhed. En sådan bevilling kunne imidlertid ikke tilvejebringes til drift af kurset i 1972, og dette blev herefter gennemført for midler, der af rammebevillingen under den nordiske kulturaftale efter anmodning velvilligt blev stillet til rådighed af det nordiske ministerråd.

Det svenske undervisningsministerium har i budgetåret 1974/75 bevilget 40.000 sv. kr. til dietetikerkursus. Dette beløb dækker dog kun halvdelen af de med kursets gennemførelse forbundne udgifter, og styrelsen har derfor anmodet det medicinske fakultet ved Göteborgs Universitet om inden for fakultetets bevillingsrammer at ville afholde det resterende beløb til drift af kurset i læseåret 1974/75. Man har ikke modtaget svar på denne henvendelse. Styrelsen nærer alvorlig bekymring for udsigterne til en fortsættelse af dette kursus, såfremt der ikke tilvejebringes økonomisk grundlag for dets gennemførelse senest i foråret 1975. På baggrund af de mange forespørgsler fra interesserede vil styrelsen anse det for meget beklageligt, såfremt dette kursus må opgives.

III. *Planlagt undervisningsaktivitet*

I tidligere årsberetninger er redegjort for tanker om oprettelse af en konsument-økonomisk linie og en arbejds- og tekniklinie samt visse kurser. Der henvises endvidere til den i oktober 1972 udgivne redegørelse vedrørende NHH.

Styrelsen har ment at måtte stille overvejelser om nye aktiviteter i bero, indtil der er skabt klarhed om NHHs fremtidige virksomhed.

IV. *Styrelsens virksomhed i øvrigt*

A. Styrelsen har i beretningsåret gennem drøftelser og annoncering søgt at sprede kendskab om NHHs undervisningstilbud og NHH-kandidaternes kvalifikationer.

Styrelsen har afgivet udtalelse til Nordisk Råd vedrørende et medlemsforslag om oprettelse af et nordisk institut for levnedsmiddelforskning og har haft lejlighed til at ytre sig over for det danske undervis-

ningsministerium vedrørende en betænkning om uddannelsen af husholdningslærere.

B. Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde fremsendte den 4. marts 1974 et foreløbigt udkast til evalueringsrapport vedrørende NHH. Udkastet var genstand for drøftelse ved styrelsens møde den 21.—22. marts 1974, hvor man var enige om at afgive den som *bilag 3* til nærværende årsberetning optagne udtalelse af 4. april 1974. Styrelsen er af sekretariatet blevet underrettet om, at udtalelsen i sin helhed er afgivet til såvel den rådgivende komité for undervisning som til embedsmandskomiteen for nordisk kulturelt samarbejde.

C. I årsberetningen for 1972/73 er der redegjort for baggrunden for fremkomsten af den formue, som styrelsen råder over, og som pr. 30. juni 1974 andrager 230.544,03 d. kr. I sit budgetforslag for de kommende år har styrelsen indstillet, at der stilles mindre bevillinger til rådighed for styrelsen, som af sin formue dækker underskud, som må forventes at opstå i driftsregnskabet. Når styrelsens formue herefter er reduceret til en rimelig reservekapital, vil det blive nødvendigt at forhøje bevillingerne til det egentlige årsforbrug.

Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde, til hvem budgetforslaget er indgivet, har meddelt, at det nordiske ministerråd har undladt at reservere bevilling til styrelsens virksomhed for kalenderåret 1974 og endvidere har begrænset styrelsens ret til at anvende mere end 100.000 d. kr. i 1974.

Trods styrelsens protest mod denne indskrænkning i styrelsens dispositionsret over tidligere bevilgede midler har sekretariatet fastholdt sit standpunkt.

Styrelsen finder anledning til at pege på, at den nu gennem nogen tid herskende usikkerhed omkring NHHs fremtidige virksomhed har været meget skadelig for de igangværende undervisningsaktiviteter. Specielt situationen omkring dietetikerkursus må karakteriseres som uholdbar og vil, såfremt en afklaring ikke snarest finder sted, kunne medføre en alvorlig belastning for ernæringslinien, hvis studerende med rette kan føle sig afskåret fra en yderst relevant videreuddannelse.

BIHANG 1

Regnskab

for budgetåret 1. juli 1973 til 30. juni 1974

I Balance pr. 1. juli 1973

A. Egen kapital	192 153,97	
Årets overskud	42 539,67	
B. Indestående på bankkonto		234 686,23
Kontant beholdning		7,41
	<hr/>	
	234 693,64	234 693,64

II. Sammendrag af indtægter og udgifter

A. Indtægter:		
a. Bidrag fra		
1. Danmark		17 500,00
2. Finland		16 473,60
3. Norge		16 159,52
4. Sverige		16 912,75
b. Renter		7 604,65
Difference i bankafregning (6.12.72)		123,29
B. Udgifter:		
a. Vederlag til medlemmer	11 250,00	
b. Vederlag til eksperter	4 054,00	
c. Diæter og rejseudgifter	30 546,61	
d. Mødeudgifter	589,78	
e. Kontorudgifter:		
1. Sekretær- og skrivehjælp:	20 469,71	
2. Annoncer:	9 108,83	
3. Trykning:	2 783,09	
4. I øvrigt:	94,40	
	<hr/>	32 456,03
C. Årets underskud		4 032,61
	<hr/>	
	78 806,42	78 806,42

III. Balance pr. 30. juni 1974

A. Egen kapital pr. 1.7.73:	234 693,64	
(—) årets underskud:	4 149,61	
B. Indestående på bankkonto:		230 408,62
Kontant beholdning:		135,41
	<hr/>	
	230 544,03	230 544,03

København, den 11. september 1974

Kjeld Gleerup

Sten Grambye

BIHANG 2

Fortegnelse

over

medlemmer af styrelsen m.v. pr. 1. juli 1974

A. <i>Formand:</i>	<i>Telefon-nr.</i>	<i>Beskikket indtil:</i>
Kontorchef Kjeld Gleerup Undervisningsministeriet Frederiksholms Kanal 21 1220 København K.	0154 MI 5282 (00945/154 MI 5282)	30.6.1975
B. Øvrige medlemmer:		
1. Fra Danmark:		
Seminarirektor Gustav Nede- gaard Husholdningsseminariet Ankers- hus 4189 Sorø	Sorø 03 63 01 38 (00945/363 01 38)	30.6.1976
Bopæl: Slagelsevej 66 4180 Sorø	Sorø 03 63 14 14 (00945/363 14 14)	
Professor, dr.oecon. Bendt Rør- sted Institut for virksomhedsledelse Århus Universitet 8000 Århus C.	Århus 06 13 01 11 (00945/6 13 01 11)	30.6.1976
Bopæl: P. Heisesvej 7 8000 Århus C.	Århus 06 14 37 10 (00945/6 14 37 10)	
2. Fra Finland:		
Regeringssekretær Ulla Lång Undervisningsministeriet Fredsgatan 4 SF-00170 Helsingfors	Helsingfors 11 636	31.5.1976
Agronomie og forstdoktor Ritva Seppänen Undervisningsministeriet Fredsgatan 4 SF-00170 Helsingfors	Helsingfors 11 636	31.5.1976
3. Fra Island:		
Forstanderinde Vigdís Jóns- dóttir Íslands Husholdningsseminarium Háahlid 9 Reykjavík	Reykjavík 16 145	30.6.1975

Bopæl: Hjardarhagi 38 Reykjavík	Reykjavík 20 299	
4. Fra Norge:		
Bureauchef Hans Sørbø Kirke- og undervisningsdeparte- mentet, Akersgate 42 Oslo 1	Oslo 11 90 90 (00947/2119090)	30.6.1976
Bopæl: Kampheimveien 21 Oslo 6	Oslo 26 18 18 (00947/2261818)	
Direktør Bergliot Q. Weren- skiold Statens institut for forbrugs- forskning og vareundersøgel- ser Ringstabekkveien 105 1340 Bekkestua	Oslo 53 39 70 (00947/2533970)	30.6.1975
Bopæl: Jongstubben 19 1300 Sandvika	Oslo 54 01 10 (00947/2540110)	
5. Fra Sverige:		
Laboratoriechef Marit Neymark Statens institut för konsument- frågor Rålambsvägen 8 112 59 Stockholm	Stockholm 23 85 60 (00946/823 85 60)	31.5.1975
Bopæl: Vasavägen 27 182 74 Stocksund	Stockholm 85 20 69 (00946/885 20 69)	
Bureauchef Rolf Rudhe Utbildningsdepartementet Fack 103 10 Stockholm 2	Stockholm 63 10 00 (00946/863 10 00)	31.5.1975

Forstandere for Nordisk Husholdningshøjskoles uddannelseslinier

A. *Textillinien ved Chalmers tekniska Högskola i Göteborg:*

Professor Tryggve Eeg-Olofsson Institutionen för textilmekanik Chalmers tekniska Högskola Fack 402 20 Göteborg 5.	Göteborg (031) 81 01 00 (00946/31 81 01 00)
Bopæl: Kläppogatan 11, 431 39 Mölndal	Göteborg (031) 82 20 01 (00946/31 82 20 01)

B. *Ernæringslinien ved Universitetet i Oslo:*

Docent, dr. philos. Fredrik C. Gran Johan Throne Holsts institut	Oslo 46 68 00 (00947/246 68 00)
---	------------------------------------

for ernæringsforskning
Universitetet i Oslo
Blindern,
Oslo 3.
Bopæl:
Heggesnaret 18 B,
1344 Haslum

Oslo 53 93 41
(00947/253 93 41)

C. *Dietetikerkursus ved Sahlgrenska Sjukhuset i Göteborg:*

Professor, med. dr. Björn Isaksson
Sahlgrenska Sjukhuset
413 45 Göteborg
Bopæl:
Linnéplatsen 1
413 10 Göteborg

Göteborg (031) 41 00 10
(00946/31 41 00 10)

Göteborg (031) 14 49 77
(00946/31 14 49 77)

Studentforeninger:

Studentföreningen Textilia
Chalmers tekniska Högskola
402 20 Göteborg

Studentforeningen Nutritia
Ernæringsinstituttet,
Universitetet i Oslo,
Blindern,
Oslo 3.

Styrelsens sekretær:

Fuldmægtig Sten Grambye
Undervisningsministeriet
Frederiksholms Kanal 21
1220 København K.

0154 MI 5282
(00945/154 MI 5282)

*BIHANG 3***Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde från Nordiska hushålls-
högskolan rörande verksamheten vid högskolan**

Med sekretariatets skrivelse af 11. marts 1974 (j.nr. 03-38-010/74) har styrelsen for Nordisk Husholdningshøjskole modtaget et foreløbigt udkast til en evalueringsrapport vedrørende NHH, idet styrelsen er anmodet om at afgive eventuelle kommentarer til sekretariatet inden 5. april 1974.

I denne anledning skal styrelsen, efter at rapportudkastet har været drøftet ved et styrelsesmøde i Oslo den 21.—22. marts 1974, udtale:

I efteråret 1971 besluttede styrelsen at foretage en vurdering af sine undervisningsaktiviteter i den forløbne tid, der måtte betragtes som en indkøringsperiode, samt at foretage en planlægning af de fremtidige undervisningsopgaver inden for den højere husholdningsuddannelse, og herunder foretage de justeringer, som de indvundne erfaringer med hensyn til adgangsbetainger, tilgang af studerende, studieforløb m.v. havde givet, og arbejdet hermed blev straks iværksat. På dette tidspunkt var der forløbet 8 år siden oprettelsen af textillinien ved Chalmers tekniska Högskola i Göteborg og 5 år siden etableringen af ernæringslinien ved Universitetet i Oslo. Konsumentøkonomilinen ved Handelshøjskolen i København, der trådte i stedet for den ved Århus Universitet planlagte økonomilinie, var oprettet pr. 1. april 1970.

Til styrelsens møde den 8.—9. september 1972 forelå et første udkast til en rapport. Imidlertid blev styrelsen af sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde anmodet om at fremskynde arbejdet med den endelige udformning, og gennem nedsættelse af et redaktionsudvalg lykkedes det at aflevere styrelsens redegørelse vedrørende Nordisk Husholdningshøjskole (NHH) den 23. oktober 1972 til sekretariatet og de nordiske regeringer. Styrelsen kan i det hele henvise til det i redegørelsen anførte.

Da en række af de i det tilsendte rapportudkast anførte oplysninger og vurderinger synes at hvile på misforståelser, har styrelsen udarbejdet vedlagte udkast til korrektioner, som man nærmere skal motivere nedenfor:

Det bør understreges, at NHH repræsenterer den eneste praktiske mulighed i de nordiske lande for uddannelse og forskning på akademisk niveau inden for husholdningsområdet. Man er bekendt med, at der ydes undervisning på akademisk niveau i ernæringslære ved universitetet i Helsingfors, men da undervisningen er finsksproget, er den ikke et alternativ til NHH.

Man har fundet det rigtigst, at der allerede i de indledende afsnit redegøres grundigt og præcist for styrelsens funktioner og dermed for de forudsætninger, der med hensyn til styrelsens sammensætning må være opfyldt for at kunne udøve disse funktioner.

Som følge af vintereksamen 1973—74 har man korrigeret de i rapportudkastet angivne dimittendtal. Disse korrektioner og det i udkastet anvendte misvisende grundlag for beregningen af det gennemsnitlige NHH-kandidattal pr. år har medført den væsentlige korrektion på udkastets side 4, hvor det nævnte gennemsnit ikke er 2 men 5. Det bemærkes, at textillinien har dimitteret sine 17 kandidater fra 1966—74 (d.v.s. i gennemsnit ca. 2 pr. år), og at ernæringslinien har dimitteret sine 13 kandidater fra 1969—73 (d.v.s. i gennemsnit ca. 3 pr. år). At indregne perioden forud med i de enkelte liniers mulighed for at dimittere kandidater må betragtes som en lapsus. Man skal i denne forbindelse fremhæve den adgangsbegrænsning, der er fastsat ved textillinien (jf. redegørelsen, side 15) og ernæringslinien (jf. redegørelsen, side 18), og som man ikke bør undlade at tage i betragtning ved bedømmelsen af, hvorvidt NHH repræsenterer et nordisk samarbejde, som er forsvarligt med hensyn til effektivitet og økonomisk lønsomhed.

Styrelsen finder i øvrigt, at der i rapportudkastet er en uligevægt mellem på den ene side den grundige angivelse af de forgæves initierede aktiviteter og på den anden side den manglende beskrivelse af de bestræbelser, styrelsen har gjort i så henseende. Man har forsøgt at korrigere dette ved en henvisning til styrelsens redegørelse af oktober 1972, men finder derudover anledning til at præcisere følgende:

1. Styrelsen har fra første færd lagt vægt på at fremme oprettelsen af en *arbejds- og tekniklinje* i Göteborg og har forgæves ansøgt den svenske regering herom i 1968, 1969 og 2 gange i 1971. Man mener fortsat, at der er et behov for linjen i en tid, hvor den stærke teknologiske udvikling ikke kan undgå at smitte af på de områder i samfundet og i de enkelte hjem, som højskolens virksomhed naturligt omfatter.

2. Arbejdet med en *familiekundskabslinje* har man indtil videre ment at måtte stille i bero i afventning af resultaterne fra den under punkt 3 nævnte kursusvirksomhed.

3. Aflysningen i 1972 af de bevilgede kurser i *familiekundskab*, *kommunikationslære* og *konsumentøkonomi* i Helsingfors var uforståelig for styrelsen, som fra repræsentanter for det finske undervisningsministerium havde fået det klare indtryk, at de for kursernes etablering fastsatte forudsætninger med hensyn til bevillinger og studieplaner var opfyldt. Der havde efter en omfattende annoncering meldt sig et tilstrækkeligt stort antal studerende til hvert enkelt fag.

4. *Den konsumentøkonomiske linje* ved Handelshøjskolen i København blev — uden større velvilje fra en del af handelshøjskolens lærerråd — oprettet efter et vist pres fra det danske undervisningsministerium. En medvirkende årsag til, at der ikke har meldt sig et tilstrækkeligt antal kvalificerede ansøgere, har været, at liniens læseplaner, der var udarbejdet som et kompromis, i endog meget vidt omfang var fælles

med læseplanerne for studerende til handelshøjskolens almene erhvervsøkonomiske eksamen (HA), uden at der samtidig blev givet mulighed for videre studier til cand. merc.-eksamen. Det har været ganske klart, at en NHH-kandidateksamen ikke har forekommet potentielle ansøgere så fristende som den mere etablerede og veldefinerede HA-eksamen.

Styrelsen har herefter indledt forhandlinger om en revision af studieforløbet for en konsumentøkonomisk linie i Danmark, idet man er af den opfattelse, at behovet for en grundig og højt kvalificeret uddannelse på dette område vil være stigende i de kommende år. Denne opfattelse styrkes af de senere års nordiske initiativer, bl. a. inden for forbrugerområdet, jf. den nu nedsatte nordiske embedsmandskomité for konsumentspørgsmål. I styrelsens redegørelse af 23. oktober 1972 er der nærmere gjort rede for de planer, man har for linien.

I rapportudkastet har man til styrelsens store undren ganske undladt at omtale de perspektiver, som er beskrevet i styrelsens redegørelse side 36—38, og som efter styrelsens opfattelse giver den væsentligste baggrund for de fortsatte bestræbelser på at revidere og udvikle NHHs virksomhed. Styrelsen må lægge afgørende vægt på, at man som det mindste korrigerer rapportudkastet med den i bilaget angivne beskedne tilføjelse.

Styrelsen har ikke villet stille konkrete forslag til korrektion af det i rapportudkastet anførte afsnit om vurdering, som efter styrelsens opfattelse bør omarbejdes, således at det bringes i overensstemmelse med de forudsætninger, som er angivet ovenfor og i bilaget til nærværende skrivelse. Man skal hertil fremkomme med yderligere supplerende kommentarer:

Kardinalpunktet i vurderingen har været overvejelser om, hvorvidt styrelsen for NHH er så værdifuld, at den bør opretholdes, idet der kan være tvivl om, hvorvidt udgiften ved styrelsens virksomhed, hvortil der fra henholdsvis Danmark, Finland, Norge og Sverige hidtil er ydet 24.000 sv.kr. årligt, — nu reduceret til i alt 100.000 d.kr. årligt — er forsvarlig ”med hensyn til effektivitet og økonomisk lønsomhed”.

For at kunne udøve de ovenfor og i bilaget nævnte funktioner må styrelsen holde sig orienteret om udviklingen på området såvel ved forskellige kontakter, bl. a. med relevante undervisningsinstitutioner som ved deltagelse som sagkyndig instans i arbejdet med revision af eksisterende og oprettelse af nye uddannelser på det huslige område. Det er derfor nødvendigt, at styrelsen har en bred kontaktflade, og denne er i dag sikret ved styrelsens nære samarbejde med forstanderne og ved, at der i styrelsen er repræsenteret sagkundskab fra såvel de forudgående uddannelser (husholdningslæreruddannelsen m.v.) som universitetsuddannelserne, den centrale administration og de studerende.

Med den nuværende sammensætning af styrelsen og under de gæl-

dende rammer for styrelsens virksomhed har man kunnet samle sig om et meget værdifuldt og inspirerende fællesnordisk samarbejde. Det ville være forkert og være et led i en cirkelslutning, såfremt man "dømte" højskolen på grundlag af de initiativer, der ikke er lykkedes. Styrelsen har i de seneste år ikke kunnet undgå at få en fornemmelse af en betydelig modstand mod styrelsens forslag til nye aktiviteter. Man har tolket denne modstand som en forståelig tilbageholdenhed over for igangsættelse af ny undervisningsvirksomhed, så længe evalueringsfasen under kulturaftalen ikke var tilendebragt. Man mener derimod ikke, at de afslag, styrelsen har modtaget på sine forslag, har været udtryk for en egentlig konkret vurdering af forslagene som sådan og vil af denne grund finde det uheldigt, om disse omstændigheder var med i det grundlag, hvorpå den endelige helhedsevaluering finder sted.

Som det er fremhævet i rapportudkastet, udgør styrelsen en pressionsgruppe, som sikrer bevarelsen af et højt undervisningsniveau og sikrer, at kun undervisningsvirksomhed med virkelig kvalificeret indhold bliver oprettet under højskolen.

Man vil derfor finde det ødelæggende for højskolen som sådan at fjerne den garanti, som styrelsen i kraft af sin sagkundskab er for højskolens niveau. Under hensyn til de mange og forskelligartede opgaver, der påhviler kultursekretariatet inden for hele kulturaftaleområdet, mener man ikke, at sekretariatet vil kunne udgøre den samme garanti, og heller ikke at det er i besiddelse af det udstrakte kendskab til uddannelsen inden for husholdningsområdet, som er nødvendig for en løsning af de opgaver, der påhviler NHH nu og i fremtiden.

Principalt må styrelsen således fastholde sin indstilling om rammerne for styrelsens virksomhed, således som disse fremgår af det fremsendte forslag til ændring af NHHs statutter. Man vil ikke på forhånd afvise, at der om få år kan etableres en subsidiær løsning, gående ud på en snævrere sammensat styrelse, der nedsættes af og har direkte referat til ministerrådet og suppleres med et bredere sammensat repræsentantskab, som kan stå for det udviklende arbejde på fagligt plan. Denne styrelse vil muligvis med fordel kunne betjenes af kultursekretariatet. Man må dog nære tvivl om, hvorvidt en sådan løsning vil medføre væsentlige besparelser i de i forvejen beskedne og nu yderligere reducerede bevillingsrammer for styrelsens driftsudgifter.

Under henvisning til det anførte skal man anmode sekretariatet om at ville indføje de i vedlagte bilag angivne korrektioner i udkastet til evalueringsrapport og om at omarbejde udkastets afsnit om vurdering, forinden udkastet afgives til den nordiske embedsmandskomité. Man skal endvidere anmode om, at kopier af nærværende skrivelse afgives til embedsmandskomiteen. Såfremt sekretariatet ikke mener at kunne imødekomme dette ønske, udbøder man sig en forhandling inden mødet i embedsmandskomiteen.

Styrelsen har fundet det utilfredsstillende, at der kun levnes styrelsen en frist på ca. 3 uger til at udtale sig på dette væsentlige stadium i evalueringsfasen, når henses til, at rapportudkastet hviler på styrelsens redegørelse, som i stærkt forceret tempo blev færdiggjort i oktober 1972 efter kraftig henstilling fra sekretariatet.

P. s. v.

Kjeld Gleerup

Sten Grambye

Berättelse

från Nordiska institutet för samhällsplanering (Nordplan)

Verksamhetsberättelse 1974

A. Namn och adress

Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)
Skeppsholmen
S-111 49 Stockholm
Tel. 24 63 00

B. Startår

1968

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge, Sverige

D. Syfte

NORDPLAN har enligt stadgarna följande uppgifter:

Vidareutbildning för yrkesutövare inom samhällsplanering

Forskarutbildning med i första hand handledning från lärarnas sida

Forskning med inriktning på planeringsprocessen och dess institutionella förutsättningar och därvid på problem som är aktuella för flera av de nordiska länderna

NORDPLAN har närmare formulerat som mål att i vidareutbildningen ge överblick, fördjupad kunskap om planeringsprocessen, främja tvärfacklig förståelse och förmåga till tvärfackligt grupparbete. En kritisk syn på den rådande planeringen och dess förutsättningar skall eftersträvas.

E. Organisation

1. Administration

Institutet leds av en styrelse med företrädare för Danmark, Finland, Norge och Sverige samt av ett lärarråd och en föreståndare. Lärarrådet består av institutets lärare. Som föreståndare tjänstgör en av institutets professorer.

2. Styrelsens sammansättning 31.12.1974

Afdelingsleder Svend Jensen	Nationalitet D
Afdelingschef Vagn Nielsen	D
Byggnadsrådet Mikko Mansikka	F

Bitr. professor Bertil Roslin	F
Professor Erik Lorange	N
Professor Ragnvald Sagen	N
Generaldirektör, professor Lennart Holm (ordförande)	S
Fil. dr. Rudolf Meidner	S

Institutets föreståndare har varit professor Stig Nordqvist. Som styrelsens sekreterare har fungerat departementssekreterare Brita Lund.

3. Personal

- 3 professorer (varav 1 föreståndare)
- 2 professorer (deltid)
- 1 forskarassistent
- 11 forskare (delvis deltid, arvodesanställda)
- 4 undervisningsassistenter
- 1 administrativ assistent
- 1 biblioteksassistent
- 1 assistent
- 3 kanslistier/kansliskrivare
- 1 vaktmästare

Härtill en personlig halvtidstjänst för f. d. stadsbyggnadsdirektör Göran Sidenbladh som lärare vid institutet, bekostad av Stockholms stad

F. Verksamhet

Vidareutbildningen är ettårig och organiserad med tre kursperioder om vardera en månad då kursdeltagarna är samlade till gemensam undervisning medan övrig tid upptas av litteraturstudier och vissa andra arbetsuppgifter på hemorten. Av de tre månaderna med gemensam undervisning är den första och den sista förlagda till Stockholm medan den mellersta är förlagd till någon annan ort i Norden. Under 1974 har fältperioden varit förlagd till Öresundsregionen.

Under den första kursmånaden i Stockholm har i huvudsak behandlats planeringsprocessens olika moment såsom problemanalys, målformulering, alternativsökning, värderingsmetoder, kommunikation och delaktighet. Likaså har behandlats problem som sammanhänger med planeringens kontinuitet, samordning och genomförandemöjligheter samt planeringens institutionella förutsättningar.

Fältperioden har ägnats åt övning i tvärfackligt grupparbete med uppgifter av principiellt intresse men med anknytning till Öresundsregionen. Kursdeltagarna har varit uppdelade i sju grupper om 6—8 personer. Arbetet har avslutats med rapporter enligt redovisning under "publikationer" nedan.

Den sista kursmånaden i Stockholm har ägnats tre teman: (1) Re-

gionalpolitik, (2) Sociala begränsningar, (3) Planering och praktisk politik.

I kursen har deltagit 50 personer (av drygt 100 sökande) fördelade på 13 från Danmark, 4 från Finland, 1 från Island, 12 från Norge och 20 från Sverige. Ungefär två tredjedelar av deltagarna har teknikerbakgrund (arkitekter, civilingenjörer, lantmätare, agronomer, jägmästare) medan ungefär en tredjedel har samhällsvetenskaplig eller humanistisk bakgrund.

Forskarutbildningen

Fr o m 1974.01.01 gäller ny stadga för Nordplan med reglering av institutets forskarutbildning. I väntan på denna nya stadga påbörjades en forskarutbildning 1972. Denna försöksvisa utbildning har avslutats under året med sex seminarier om vardera 2—3 dagar. En ny utbildning beräknas bli påbörjad under 1975. Inbjudan till denna utbildning har skett under hösten.

Forskning

Arbetet med tre projekt som påbörjats tidigare, har förts vidare under året. Härutöver har två nya projekt startats.

Det första av dessa projekt avser "Markanalys, en analys och systematisk utveckling av markegenskapsredovisning för fysisk planering". Projektet finansieras av Statens råd för byggnadsforskning i Sverige och utföres av arkitekt Henrik O. Andersson.

Arbetet syftar till att utveckla metoderna för redovisning av egenskaper hos mark och bebyggelse i fysiska översiktsplaner. Det utgör ett led i studiet av planeringens informationsbehandling, och har förankrats i en enkel systemteoretisk ansats. Arbetet inriktas på att utveckla klassificeringssystem som skall vara praktiskt tillämpbara i planering framför allt på kommunal nivå. I forskningsuppgiften har arbetets material ur aktuella planer och planeringspraxis från alla Nordens länder. Till denna forskningsuppgift anknyter en pågående studie av markutvecklingen i den svenska tätbygden och prövningar av olika bebyggelseklassificeringar på aktuella problem i ett par svenska stadsregioner.

Ett andra projekt gäller "Samhällsplanering och kollektiv trafik" och genomföres av civilingenjörerna Göran Friberg och Bengt Holmberg. Arbetet finansieras av Transportforskningsdelegationen i Sverige.

Projektet omfattar f. n. en vidareutveckling av en modell för beskrivning av standarden i ett trafiksystem samt en specificering av de villkor som kommer att gälla för de kollektiva trafiksystemen med avseende på resmönster och ekonomiska resurser. I anslutning till projektet har även gjorts en utredning om den kollektiva trafikens ekonomi på uppdrag av den statliga kollektivtrafikutredningen (KOLT) i

Sverige. Vidare har på uppdrag av Nordkolt påbörjats en utveckling av metodiken för jämförelse av transportsystem.

Ett tredje projekt gäller utveckling av ett informationssystem för översiktlig samhällsplanering i medelstora tätortsregioner. Projektet finansieras av Miljöministeriet i Danmark, Miljöverndeptementet i Oslo och Statens råd för byggnadsforskning i Sverige. Projektledare är fil. mag. Owe Salomonsson, och i övrigt medverkar i projektet fil. kand. Agneta Rönnberg och fil. kand. Krister Selander.

Syftet är att utforma en prototyp för ett informationssystem som kan användas vid uppbyggnad av lokalt anpassade system. Informationssystemet byggs upp av databaser, ett databehandlingssystem och en uppsättning analysmetoder. Den del av databehandlingssystemet som består av generella rutiner för lagring och sökning av data är färdig och dokumenteras för närvarande. Vidare inventeras för närvarande samhällsplaneringsmetoder sektorvis med en beskrivning av relevanta metoder, bedömning av vilka moment som med fördel automatiseras, inventering av tillgängliga program samt beskrivning av erforderliga data. Som försöksort i utvecklingsarbetet användes Linköping. Möjligheterna att också inrätta en dansk och en norsk försöksort prövas.

Under året har påbörjats två nya projekt, båda avseende utformning av forskningsprogram. Det ena som finansieras av Statens råd för byggnadsforskning i Sverige avser "Samhällsplaneringens informationsmiljö". Detta utföres av Henrik O. Andersson, Åsa Ekman och Brita Larsson. Det andra avser "Forskning inom transportenergiområdet" och finansieras av Transportforskningsdelegationen i Sverige. För detta svarar Mats Engström och Bengt Sahlberg.

Konferenser och liknande

Under år 1974 har Nordplan arrangerat en tvådagarskonferens för lärare i samhällsplanering vid nordiska universitet och högskolor. I konferensen deltog förutom Nordplans lärare ett 50-tal personer. Vid konferensen behandlades avgränsningen av och det lämpliga innehållet i ämnet samhällsplanering. Vidare diskuterades det fortsatta samarbetet mellan Nordplan och övriga skolor i de nordiska länderna.

Nordplan har vidare tillsammans med Ecole de Santé Publique och Institut de Sociologie vid universitetet i Bryssel anordnat ett seminarium under fyra dagar kring frågan om hälsovårdens medverkan i samhällsplaneringen. Seminariet har finansierats med anslag från belgiska myndigheter.

Vidare har Nordplan anordnat ett seminarium under två dagar med deltagare från biståndsmyndigheterna i de nordiska länderna för diskussion av Nordplans eventuella medverkan vid utbildning i samhällsplanering i utvecklingsländerna. Seminariet innebar ett fullföljande av en rapport som ordförande i Nordplans styrelse och institutets föreståndare

lämnade till det svenska utrikesdepartementet efter ett uppdrag som svenska delegater vid en FN-konferens över ämnet "Europeisk samverkan i utbildningen för samhällsplanering i utvecklingsländerna".

Remisser

"Förslag till normalstudieplan m. m. för yrkesinriktad studiekurs i långsiktplanering och framtidsstudier". Yttrande avgivet till Universitetskanslersämbetet.

"Samhällsplanerarutbildningen vid socialhögskola". Yttrande avgivet till Nämnden för socionomutbildning.

"Medlemsförslag till Nordiska rådet om en nordisk regionalpolitisk fond för Nordkalotten". Yttrande avgivet till Nordiska rådets presidium.

"Integrerat informationssystem för samhällsplanering". Yttrande avgivet till Datasamordningskommittén.

"Medlemsförslag till Nordiska rådet om ett nordiskt institut för komparativ samhällsforskning". Yttrande avgivet till Nordiska kultursekretariatet.

Publikationer

En årsrapport för verksamheten år 1973 har utarbetats med en redogörelse för undervisningens innehåll, sammanfattningar av fältperiodens grupparbeten, kursprogram, litteraturlista m. m. Vidare har publicerats följande rapporter över grupparbeten samt forskningsrapporter:

Grupparbeten

G 1974: 1 Plan och verklighet

G 1974: 2 Plan og virkelighet

G 1974: 3 En studie om stadsfornyelse

G 1974: 4 Allmänhetens deltagelse i planlegging

G 1974: 5 Den sociala sektorns medverkan i samhällsplaneringen — med tonvikt på den kommunala nivån.

G 1974: 6 Lokalsamhälle med levnadsnivå

G 1975: 7 Tilvekstens grenser — en skisse av framtidige utviklingsmuligheter i Skåne

Forskning

1974: 1 Andersson, Henrik O. "Klassificeringar i översiktliga bebyggelseplaner — en diskussion om markanvändningsredovisningens form i plankartor"

1974: 2 Friberg, Göran, Holmberg, Bengt, "Metod för standardbeskrivning av kollektiva transportsystem." SAMKOLT rapport nr. 2.

1974: 3 Holmberg, Bengt, "Bussgator i centrala stadsområden" SAMKOLT nr. 3

G. Framtidsplaner

De första åren av Nordplans verksamhet har i första hand ägnats en utveckling av den ettåriga vidareutbildningen. Under de närmaste åren eftersträvas nu en konsolidering av denna utbildning samtidigt som resurser i ökad utsträckning sätts in på en utveckling av forskarutbildning och forskning.

Vidareutbildningen kommer sålunda att genomföras i huvudsak med samma uppläggning som under 1974. Fältperioden blir förlagd till Stavanger.

Inom forskarutbildningen påbörjas en ny kurs under 1975. Det är avsikten att pröva en förläggning av forskarseminarierna till olika platser i Norden.

Nordiska ministerrådet har i sitt handlingsprogram uttalat att man vill stödja den utveckling av ett informationssystem som påbörjades vid Nordplan. I handlingsprogrammet framhålles också att Nordplan bör ta vissa initiativ i frågor som gäller värdering av planer. Nordplan har därför lämnat en ansökan till Nordiska ministerrådet om anslag för dessa projekt under år 1975. I övrigt fortsättes tidigare påbörjade projekt.

H. Finansiering

Anslag från Nordiska ministerrådet	1 305 900
Forskningsanslag	776 500

Stockholm den 5 november 1974

Stig Nordqvist

Berättelse

från Nordisk federation för medicinsk undervisning

Verksamhetsberättelse 1974

A. Namn och adress

Nordisk federation för medicinsk undervisning
c/o Læge, generalsekretær Jørgen Nystrup
Statshospitalet i Århus
DK-8240 Risskov
Tel. 17 77 77

B. Startår

1966

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

D. Syfte

Federationens syfte är att främja den medicinska utbildningen och undervisningen i alla dess former och på alla nivåer av utbildning. För att fylla detta syfte skall federationen

arrangera, stimulera till, medverka till och informera om symposier och seminarier rörande för medicinsk utbildning och undervisning centrala och aktuella problem,

stimulera försöksverksamhet och forskning beträffande medicinsk utbildning och undervisning,

etablera och upprätthålla utomnordiska kontakter,

stimulera till och medverka vid anordnandet av sådan utbildning, som erfordrar nordisk samverkan, samt

vidta andra åtgärder och framlägga förslag som främjar medicinsk undervisning och utbildning.

E. Organisation

1. Administration

Federationen är ett kontakt- och samarbetsorgan för de medicinska fakulteterna samt de myndigheter och organisationer som har anknytning till läkarutbildningen i de nordiska länderna. Federationens beslutande organ är generalförsamlingen, som består av representanter för

- varje medicinsk fakultet
- de medicinska studentorganisationerna vid varje medicinsk fakultet
- det eller de centrala statsorgan i varje land som har att besluta beträffande medicinsk undervisning

- det eller de centrala statsorgan i varje land som har st. besluta be-
träffande hälso- och sjukvård
- det nationella läkarförbundet i varje land
- den nationella yngre läkarorganisationen i varje land

Federationens styrelse består av sju medlemmar. Fem av dessa representerar var sitt land och väljs efter förslag av landets vid undervisningsmöte samlade ledamöter. Två av styrelsens medlemmar är studentrepresentanter.

2. Styrelsens sammansättning 31.12.1974

	Nationalitet
Professor Tyge Søndergaard	D
Professor Hannu Vuori	F
Professor Johann Axelsson	I
Dr. Bjørn Østberg	N
Professor Bernt Hökfelt	S
Studentrepresentanter:	
Med. kand. Björn Falck	F
Med. kand. Lars Bäcklund	S

Federationens generalsekreterare har under 1974 varit læge Jørgen Nystrup.

3. Revisorer

Generalforsamlingen besluttede på sit møde den 4. og 5. oktober 1974 i Ålborg at vælge professor Ole Broch, Bergen og den autoriserede revisor Sejer-Petersen, Århus. Som suppleanter for disse valgtes docent Øjvind Larsen, Oslo og jur. kand. Ulf Lagerström, Stockholm.

F. Verksamhet

Pr. 1. februar 1974 fik Federationen ny generalsekretær. Dr. Stephan Rössner, Stockholm afløstes af Dr. Jørgen Nystrup, Århus. Federationens administrative hovedsæde flyttede herefter til Danmark med adresse: Statshospitalet, DK-8240 Risskov.

I forbindelse med flytningen af generalsekretariatet gennemførtes en fuldstændig adresserevision af vore kontakter, der rummer ca. 1 000 personer med tilknytning til nordisk lægevidenskabelig uddannelse. En enquete om vor tidligere virksomhed og synspunkter vedrørende fremtiden blev samtidig udsendt og bearbejdet. Ud af 248 besvarelser anså 77 % at Federationen informerede om nyheder vedrørende medicinsk undervisning. 80 % fandt sig af Federationen belært om de eksisterende studieplaner i Norden. Dette er vel en direkte følge af Federationens symposieprogram, som har lagt an på nye fakulteters oprettelse og heller aldrig har forsømt skriftligt eller mundtligt at informere om gældende studieplaner som udgangspunkt for øvrig diskussion.

I alt 15 % (34 personer) havde på grundlag af Federationens aktivi-

teter produceret noget skriftligt. Det drejede sig oftest om symposier-rapporter eller materiale udarbejdet til et symposium. Også dette er Federationen måske ofte tilbøjelig til at overse: At Federationen ved dens arrangementer ofte initierer aktiviteter, som må anses relevante for medicinsk undervisning, og som måske ellers ikke ville være blevet produceret. Den stimulation og effekt, der har ligget i at skulle deltage i et symposium er nok ofte blevet overset.

I alt 79 % anså det for en vigtig opgave for Federationen at hjemhente information om medicinsk uddannelse uden for Norden.

77 % så gerne, at Federationen igangsatte eller støttede forskningsprojekter vedrørende medicinsk undervisning.

Samlet som et lidt lavere antal ønskede 70 % udviklingen af medicinsk instruktionsmateriale fremmet, 69 % ønskede muligheder for udveksling af A/V-materiale. Også 69 % syntes, at Federationen burde arrangere Workshops eller kurser, der krævede en større arbejdsindsats af deltagerne end symposier. Det var interessant, at så mange som 68 % direkte ønskede at støtte produktion af fællesnordisk undervisningsmateriale.

De områder, som fik *negativ* forstærkning var udvidet virksomhed til andre personalegrupper end læger. 30 % syntes, at dette var forkert. 40 % syntes, det var vigtigt, og 30 % var neutrale.

Et lignende antal, nemlig 27 % anså det for forkert at arbejde for en Scandinavian Journal of Medical Education, 11 % var for denne idé. 27 % var også imod, at Federationen eventuelt engagerede sig i nordiske videre- og efteruddannelseskurser. Så mange som 55 % ønskede imidlertid, at Federationen engagerede sig i sådan virksomhed.

Federationens hidtidige hovedopgave, at arrangere symposier om medicinsk uddannelse, har i 1974 resulteret i følgende:

8.—9. marts 1974, Åbo, Finland: *Specialist Education in Medicine*. Der deltog 55 læger fra hele Norden. Mødets tema var især tilrettelagt med henblik på kirurgisk specialistuddannelse. Som en udtagelse fastholdtes konferencens sprog engelsk efter den lokale organisationskomité's ønske. En enquete viste, at så godt som alle deltagerne syntes, at de tilbragte en udbytterig tid sammen med kolleger i gruppearbejde. I tidsskriftet Nordisk Medicin 89: 185—186 1974 er der nærmere redegjort for mødet.

Den 3.—6. oktober 1974, Reykjavik, Island: *Problemer vedrørende uddannelse af helsepersonale og organisation af sundhedstjeneste i 70'ernes Norden*. Der deltog 95, hvoraf 65 var ikke-islændinge. Alligevel var Island for en gangs skyld repræsenteret som den største nation. Mødet var bygget op omkring konkrete uddannelsesprojekter i Island, blandt andet blev Islands Universitets uddannelse af sygeplejersker til graden B.Sc. genstand for en principiel diskussion om behovet for en kvalitativ forbedring af sygeplejeuddannelsen af hensyn til både en

bedre patientservice og en bedre udnyttelse af (fortrinsvis) ung kvindelig intelligens. En oprustning af fagområdet "Nursing" kunne også befrugte lægeuddannelsen. Deltagerne fik generelt en udbytterig orientering om Islandske uddannelsesforhold og sundhedsvæsenets organisation.

Den 8.—10. november 1974, Århus, Danmark: Klinisk Immunologi i Medicinsk Undervisning. 45 mestendels immunologer og blodtype-serologer samledes for at afgrænse fagets undervisningsmæssige område og formulere konkrete undervisningsmål, som man kunne forenes om i nordisk regie. Mødet resulterede i en skriftlig fremstilling af såvel prægraduate, som postgraduate undervisningsmål. Disse vil blive tilstillet de nordiske medicinske fakulteters studienævn. Det videnskabelige selskab Scandinavian Society for Immunology blev stimuleret til at ned-sætte en særlig undervisningssektion og på længere sigt videreføre sagen.

Følgende projekter har været videreført:

Nordisk lægeuddannelse til U-landstjeneste. Af midler stillet til rådighed fra P. Carl Petersens fond har det været muligt for Federationen at videreføre dette projekt. Styrelsen har bevilget rejsestipendier på Svkr. 3 000 til to sygeplejersker for at muliggøre deres deltagelse i et af den svenske socialstyrelse arrangeret kursus i bistands- og katastroftjenst. Endvidere har styrelsen stillet et beløb på Svkr. 10 000 til rådighed for et brevkursus i applied nutrition tilrettelagt af ernæringsinstituttet, Oslo Universitet. Af disse midler skulle nogle anvendes til en kursusanalyse.

Federationens engagement i specialistutbildningsproblematik. Arbejdsgruppen for Federationens engagement i specialistutbildningsproblematik (AFES) afgav rapport til Styrelsen den 25.09.1973. I denne rapport, som oversendtes til Nordiska Rådet den 05.10.1973, hed det blandt andet, at det var ønskværdigt snarest at nå til en overenskomst angående samordnet specialistuddannelse for læger de nordiske lande imellem.

Federationen har i det foreliggende virksomhedsår fulgt denne indstilling op, blandt andet fordi Federationen synes at repræsentere den eneste samlende nordiske medicinske instans med en særlig forpligtelse til at tilskynde en afslutning på de snart mangeårige drøftelser. Federationens styrelse har tilsluttet sig det omtalte forslag på Nordisk Råds 22. session den 18. februar 1974 om, at aftalen om et fælles nordisk arbejdsmarked for læger kunne ændres, så dette også kom til at omfatte læger med specialiskompetence — forudsat at en sådan aftale fra starten omfattede etableringen af et fælles kontaktorgan på højt embedsmandsplan evt. med fagkyndige repræsentanter.

Federationens styrelse har endvidere tillagt det betydning, at Island til stadighed blev informeret om de løbende drøftelser samt sikres observatørstatus i en eventuel embedsmandskomiteé. Selv om Federationens styrelse og generalsekretær ved personlige kontakter og bevågenhed af det offentlige sagsforløb har gjort sit for at fremme og følge sagen,

har virksomhedsåret 1974 på dette punkt været skuffende. Federationen, som ikke har haft med sagen at gøre officielt, men som samarbejdsorganisation er forpligtet af sagen, må beklage, at den offentlige afklaring af sagsproblematikken, som må til, fortsat skrider frem med så udsigtsløse resultater.

Internationale kontakter

Federationen har regelmæssig haft kontakt og forbindelse med følgende internationale organisationer med tilknytning til lægeuddannelse:

AAMC	(Association of American Medical Colleges) Washington D.C. USA.
AMEE	(Association of Medical Education in Europe) Dundee, Scotland.
ASME	(Association for the Study of Medical Education) Great Britain
IRME	(International Society for Research in Medical Education) Edmonton, Alberta, Canada
WHO	(World Health Organisation) Regional Office of Europe, København

Federation Panamericana de Asociaciones de Facultades de Medicina, Bogotá, D.E. Colombia.

Nordisk Medicin

Atter i år har Federationen gennemført et meget tilfredsstillende samarbejde med det nordiske lægetidsskrift *Nordisk Medicin*, NM, udgivet af Den almindelige danske Lægeforening, Finlands Läkarsförbund, Læknafelag Islands, Den norske lægeforening, Sveriges Läkarsförbund och Föreningen för utgivande av tidskriften *Nordisk Medicin*.

Federationen har med en repræsentant i tidsskriftets redaktionskomité været redaktionelt medansvarlig, hvorved man har opnået et talerør til samtlige læger i Norden, til hvem tidsskriftet sendes. Federationens redaktionelle policy er det nordiske medicinske uddannelsesstof. Gennem samarbejdet med tidsskriftet har Federationen fået nye og bedre muligheder for at opfylde sit formål, der fremgår af statutterne. Desværre har det ikke været muligt at tage del i også det økonomiske ansvar, idet ansøgte midler til dette formål ikke er blevet bevilget fra Sekretariatet for Nordisk Kulturelt Samarbejde.

En stor del af året 1974 har været optaget af planlægningsvirksomhed. Følgende arrangementer er fastlagte:

Arbejdsmedicin i den medicinske undervisning, den 16.—19. marts 1975 i Århus,

Workshop on written clinical simulation — the construction of patient management problems, den 25.—28. maj 1975 i Bergen,

Medicinsk Teknik i den medicinske undervisning, våren 1975 i Linköping,

6. *nordiske medicinske undervisningsmøde med tilhørende generalforsamling*, den 30.—31. oktober 1975 i Tampere. Følgende tema er valgt: Specialistuddannelse til almen praksis i relation til det frie nordiske lægearbejdsmarked.

G. *Framtidsplaner*

Federationen håber i 1975 at få lejlighed til at gennemføre et nordisk modelkursus inden for videreuddannelsesområdet. Et konkret projekt er udarbejdet i samarbejde med nordiske pædiatere. Projektet skal godkendes af en nordisk embedsmandskomité, før det beløb, som er stillet i udsigt til formålet, frigives. Det er *ikke* Federationens fremtidsplan at etablere sig som arrangør af nordiske videreuddannelseskurser. Styrelsen har været stillet over for sådanne ønsker og har som et alternativ valgt eksperimentelt i en begrænset årrække at engagere sig i en række pædagogiske modelkurser. Ved sådanne kurser er forstået kurser, som kunne blive en model både med hensyn til den faglige tilrettelæggelse, og når det gjaldt pædagogiske elementer ved planlægning, gennemførelse og vurdering af kurset.

Følgende arrangementer for 1975 eller senere er under overvejelse eller skal overvejes af Federationens styrelse:

Symposium om Medicinsk Etik i den Medicinske uddannelse

Drøftelse af undervisningen i socialmedicin i forbindelse med den kommende nordiske socialmedicinske kongres august 1975.

The education of students in nursing and medicine A WHO — NFMU collaboration project. Foreslået til våren 1976.

H. *Finansiering*

For virksomheden 1974 bevilgedes fra budgettet for nordisk kulturelt samarbejde D.kr. 155 000.

Århus, den 3 december 1974

Jørgen Nystrup
Generalsekretær, læge

Berättelse

från Nordiskt kollegium för marinbiologi

Virksomhetsberetning 1974

A. Navn og adresse

Nordiskt kollegium för marinbiologi
c/o professor Hans Brattström
Universitetet i Bergen, Biologisk stasjon
Espegrend
N-5065 Blomsterdalen
Tel. Bergen 22 62 00

B. Startår

1956

C. Deltakerland

Danmark, Finland, Norge og Sverige

D. Formål

Kollegiet har til formål å befordre det internordiske marinbiologiske samarbeid m. a. ved å planlegge, organisere og samordne ulike slag av kurser og ekskursjoner samt å holde konferanser og organisere felles forskningsoppgaver og utse nordiske utvekslingsstipendiater.

E. Organisasjon

1. Administrasjon

Kollegiet er organisert som et kooperativt organ omfattende følgende fire laboratorier: Marinbiologisk Laboratorium, Helsingør, Tvärminne zoologiska station, Biologisk stasjon, Espegrend (Bergen) og Kristinebergs marinbiologiska station. Sjefene for disse stasjoner er medlemmer i kollegiet. Kollegiets virksomhet er åpen også for andre institusjoner på området.

Kollegiet har ansatt en generalsekretær.

2. Kollegiets sammensetning 31.12.1974

Se under punkt F.

Kollegiets generalsekretær har under 1974 vært professor Hans Brattström.

3. Personale

1 generalsekretær (arvodert).

4. Revisorer

Danmark. Københavns universitets økonomiske forvaltning.

Finland. Helsingfors universitets förvaltningsdirektör, kanslirådet Heikki Rauramo og avdelningschef Matti Malmberg vid Helsingfors universitets förvaltningsavdelning.

Norge. Riksrevisjonen ved Universitetet i Bergen.

Sverige. Bohlins revisionsbyrå, Stockholm.

F. Virksomhet

Kollegiets sammensetning

Kollegiet bestod i 1974 av følgende personer (ordinære medlemmer kursiveret):

Danmark

Claus Nielsen, dr. phil., bestyrer, Marinbiologisk laboratorium, Helsingør.

Aage Møller Christensen, dr. phil., afdelingsleder, Marinbiologisk laboratorium, Helsingør.

Jørgen Møller Christensen, direktør, mag. scient., Danmarks fiskeri- og havundersøgelser, Charlottenlund.

Finland

Rolf Kristoffersson, docent, t. f. biträdande professor, Avd för fylogisk zoologi, Helsingfors (*formann* 1974).

Erkki Leppäkoski, fil. lic., t. f. biträdande professor, Institutionen för biologi, Åbo.

Hans Luther, professor, Botaniska institutionen, Helsingfors.

Ake Niemi, fil. lic., Havsforskningsinstitutets biologiska avdelning, Helsingfors.

K. J. Purasjoki, stationsintendent, fil. dr., Tvärminne zoologiska station, Tvärminne.

Norge

Torleiv Brattegard, cand. real., førsteamanuensis, styrer, Biologisk stasjon, Blomsterdalen.

Egil Baardseth, professor, dr. philos., Biologisk stasjon, Blomsterdalen.

Hans Brattström, professor, fil. dr., *Kollegiets generalsekretær*, Biologisk stasjon, Blomsterdalen.

Einar Brun, professor, Ph. D., Institutt for biologi og geologi, Tromsø.

Ulf Lie, dosent, dr. philos., Biologisk stasjon, Blomsterdalen.

Gunnar Sundnes, professor, dr. philos., Biologisk stasjon, Trondheim.

Sverige

Bertil Swedmark, professor, dr. ès sciences, föreståndare, Kristinebergs marinbiologiska station, Fiskebäckskil.

Björn Ganning, docent, fil. dr., Zoologiska institutionen, Stockholm.

Bengt Owe Jansson, professor, fil. dr., Zoologiska institutionen, Stockholm.

Tore Levring, professor, fil. dr., Marinbotaniska institutionen, Göteborg.

Susan Smith, amanuens, fil. mag., Kristinebergs marinbiologiska station, Fiskebäckskil.

Møter

Årsmøtet ble holdt på Tvärminne zoologiska station 10.—11. januar. Foruten rutinesaker vedrørende virksomheten ble, som på tidligere møter, organisasjonen diskutert. Kollegiet fant det riktigst ikke å foreta seg noe før den pågående utredningen om de nordiske kollegienes virksomhet forelå.

Generalsekretæren deltok 19. mars i møte i Helsingfors med "Arbeidsgruppen för utredning angående de nordiska naturvetenskapliga kollegiernas organisation och verksamhetsformer" og fikk der anledning til å legge fram Kollegiets synspunkter på arbeidsgruppens forslag til "Betänkande".

Den 12.—14. august ble det holdt et ekstra møte i Kollegiet på Kristinebergs marinbiologiska station for å diskutere budsjettsaker og for å ta stilling til det endelige "Betänkande" fra den overfor nevnte arbeidsgruppen. Kollegiets uttalelse ble oversendt til Kultursekretariatet. Den gikk m. a. ut på at Kollegiet anser den foreslåtte organisasjonen uheldig og ineffektiv. Kollegiet ønsker videre fortsatt å beholde stipendiet til tropisk Amerika som er den eneste mulighet nordiske marinbiologer har til å skaffe seg utdanning i tropisk marinbiologi. Ellers var kollegiet stort sett enig i "Betänkandet".

Øvrige saker er behandlet per korrespondanse og telefon.

Spesialkursene

Kollegiet arrangerte et to-ukers spesialkurs ved hver av de fire samarbeidende stasjonene, med deltakelse fra alle land. Det mobile spesialkurset som skulle ha vært holdt i Århus måtte innstilles fordi kurslederen ble forhindret.

Helsingør. "Danske marine invertebraters forplantning og larveudvikling", 18/8—30/8, ledet av lektorene cand. mag. K. W. Ockelmann og Dr. phil. Claus Nielsen og under medvirkning av lektor, cand. mag. Ebbe Kannerhoff, alle tre fra Marinbiologisk laboratorium, Helsingør. Deltakere 14, derav 2 fra Danmark, 1 fra Finland, 8 fra Norge og 3 fra Sverige.

Tvärminne. "Brackvattensväxternas ekologi och taxonomi", 5/8—20/8, under ledelse av professor Hans Luther, Botaniska institutionen, Helsingfors och forskardocent Mats Wærn, Uppsala. Deltakere 10, derav 6 fra Danmark, 3 fra Finland og 1 fra Sverige.

Bergen (Herdla). "Sampling design", 29/7—10/8, under ledelse av vitenskapelig assistent, cand. mag. Tore Høisæter, Biologisk stasjon,

Espegrend og fil. lic. Ann-Sofi Matthiesen, Statistiska institutionen, Stockholms universitet, Stockholm. Deltakere 17, derav 4 fra Danmark, 5 fra Finland, 4 fra Norge og 4 fra Sverige.

Kristineberg. "Algfloristik och algekologi", 24/6—8/7, under ledelse av professor Tore Levring, Marinbotaniska institutionen, Göteborg, og under medvirkning av fil. lic. Sven Nygren, samme adresse. Deltakere 6, derav 1 fra Danmark, 1 fra Norge og 4 fra Sverige.

Følgende tabell viser antallet kursdeltakere fra 1958, det år Kollegiet begynte kursvirksomheten, samt deltakernes fordeling på land. De tre "mobile" spesialkurser som ble holdt i 1971—73 er tatt med i denne oversikt.

Kurs ved stasjon i	Danmark	Finland	Norge	Sverige	Sum
Danmark	38	40	84	40	202
Finland	47	54	40	56	197
Norge	51	61	56	56	224
Sverige	33	44	43	53	173
Sum	169	199	223	205	796

Repetisjonskurset

Årets nordiske repetisjonskurs for skolenes faglærere i biologi ble på vegne av Kollegiet holdt ved den marinbiologiske stasjonen i Kristineberg 29/7—10/8 under ledelse av dr. B. Swedmark, assistert av fil. lic. M. Swedmark, Ph. dr. P. J. S. Boaden og fil. kand. S. Kollberg. Deltakere 16, derav 1 fra Danmark, 5 fra Finland, 5 fra Norge og 5 fra Sverige.

Utvexlingsstipendiater

Kollegiet har i 1974 hatt følgende stipendiater.

Helsingør: Fil. lic. Laszlo Sasdy, Sverige, 1/1—30/6. Cand. mag. Per Bie Wikander, Norge, 1/4—31/12.

Tvärminne: Fil. kand. Olle Lindén, Sverige, 1/1—31/7. Cand. real. Brage Rygg, Norge, 1/10—31/12.

Espegrend: Fil. kand. Ulf Båmstedt, Sverige, 1/1—31/7. Fil. lic. Ann-Sofi Matthiesen, Sverige, 1/8—31/12.

Kristineberg: Fil. kand. Astrid Tuhkunen, Finland, 1/4—31/12.

Foruten å skaffe seg den allsidige utdannelse i marinbiologiske arbeidsmetoder og marinbiologisk forskning som man får ved å oppholde seg ett år i ett marinbiologisk forskningsmiljø og sette seg inn i all stasjonenes virksomhet, har stipendiatene også, enten alene eller i samarbeid med stasjonenes forskere, utført vitenskapelige undersøkelser.

Sasdy har undersøkt døgnrytmikk hos Scopthalmidae (flatfisk).

Rygg arbeider med en undersøkelse over gammaridenes økologi og har publisert flere arbeider.

Wikander arbeider med musling-økologi.

Tuhkunen deltok i biotestgruppens arbeide med tungmetaller og ten-siders innvirkning på marine organismer.

Lindén har undersøkt effekten av råolje og oljeemulgatorer på strø-mingyngel, og han har publisert to arbeider.

Båmstedt har utarbeidet biokjemiske analysemetoder som skal brukes i et større prosjekt i Korsfjorden, og han har publisert et arbeide.

Matthiesen arbeider med subsampling av meiofauna.

Siden stipendiatvirksomheten begynte i 1975 har 75 stipendiaten virket ved de biologiske stasjonene, de fleste i ett års tid. Mange av disse er senere blitt ansatt i marinbiologiske stillinger ved stasjonene eller til-svarende institutter.

Generalsekretæren holder på med å samle inn opplysninger om de trykte resultatene av stipendiatenes forskning. Når alle svar foreligger vil fortegnelsen bli oversendt til kultursekretariatet. De hittil forelig-gende opplysninger viser en imponerende produksjon.

Stipendiet til tropisk Amerika

Kollegiet har hatt to stipendiaten i Miami i to måneder hver, nemlig dr. Hans Ackefors og dr. Rutger Rosenberg, begge fra Sverige. Dr. Rosenberg oppholdt seg også 4 måneder i Beaufort. Dette stipendium er den eneste muligheten nordiske marinbiologer har til å bli kjent med tropiske forhold, og Kollegiet betrakter det som meget viktig. Det har også vist seg at stipendiatene har hatt stor nytte av stipendieoppholdet både for sin fortsatte forskning og i sin undervisning, og de har publi-sert en rekke verdifulle arbeider, som vil bli tatt med i den ovenfor nevnte fortegnelsen. Flere av stipendiatene har i Amerika fått impulser til sine doktorarbeider.

Forskningssamarbeidet

Dette har vært beskjedent i 1974. Det nordiske fauna- og florakarto-teket i Tvärminne er blitt komplettert noe og i Espegrend er en lang rekke funn blitt overført på hullkort.

Dosent Kristoffersson har fått reisebidrag for å studere stasjonene i Danmark, Norge og Sverige og lektor K. W. Ockelmann et bidrag for opphold ved Biologisk stasjon, Espegrend.

Studiereiser for teknisk personale

Av annet samarbeid kan nevnes at to medlemmer av det tekniske personale ved hver av stasjonene i Helsingør og Tvärminne har fått reisebidrag for å studere andre stasjoner. Dette har ikke bare vært til stor nytte og inspirasjon for personalet i dets daglige arbeid, men også for stasjonene, som på denne måte kan holde seg ajour med virksom-heten på det tekniske området ved de andre stasjonene.

Opplysningsvirksomhet

Kollegiets informasjonsblad "Nordmar" kom ut med nr. 2 i april. Nr. 3 ventes å bli ferdig i januar 1975. "Nordmar" ser ut til å ha gjort stor lykke og er meget etterspurt både hjemme og utenfor Norden. Redaktør har vært Dr. Aage Møller Christensen.

G. Framtidsplaner

Alle planer hviler i avvente på eventuell omorganisering.

H. Finansiering

Det for virksomheten i 1974 bevilgete beløp var kr. 310 400: —.

Blomsterdalen, den 15. februar 1975

Hans Brattström

Berättelse

från Nordiska institutet för teoretisk atomfysik (NORDITA)

Verksamhetsberättelse 1974

A. Namn och adress

Nordiska institutet för teoretisk atomfysik (NORDITA)

Blegdamsvej 17

DK-2100 København Ø

Tel. TRia 1616

B. Startår

1957

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige.

D. Syfte

Enligt de av regeringarna 1970—1971 godkända reviderade stadgarna (Nordisk statutsamling NU 1970: 22, ss. 82—84) har institutet till ändamål att främja samarbetet mellan de nordiska länderna inom den vetenskapliga och grundläggande teoretiska atomforskningen. Institutet, vars arbetsresultat skall offentliggöras eller på annat sätt göras allmänt tillgängliga, skall inte befatta sig med verksamhet som tjänar militära ändamål. Institutionens huvuduppgifter är att driva ett nordiskt institut för teoretisk fysik i Köpenhamn och att främja det vetenskapliga samarbetet mellan nordiska fysiker.

E. Organisation

1. Administration

NORDITA leds av en styrelse som består av högst tre medlemmar från vart och ett av de deltagande länderna. Medlemmarna bör vara representanter för teoretisk atomfysik med överblick över den aktuella forskningen på detta område. Medlemmarna utses för högst fyra år i sänder av regeringarna.

Styrelsen utser en direktör, som förestår NORDITAs vetenskapliga verksamhet i enlighet med av styrelsen fastställda riktlinjer och samtidigt är institutets administrativa ledare.

2. Styrelsens sammansättning 31.12.1974

Professor Aage Bohr (ordförande)

Professor Henning Højgaard Jensen

Nationalitet

D

D

Professor J. Lindhard	D
Professor K. G. Fogel	F
Professor Pekka Jauho	F
Professor Pekka Tarjanne	F
Professor M. Magnússon	I
Professor M. Kolsrud	N
Professor H. Olsen	N
Professor S. Skavlem*	N
Professor L. Hulthen	S
Professor J. Nilsson	S
Professor S. G. Nilsson	S

Institutets direktör är professor Bengt Strömgren och administrativ ledare är docent Nils Robert Nilsson

*) 1.1—30.6.74

3. Personal

- 1 direktör (professor), deltid
- 1 administrationschef, deltid
- 5 professorer
- 2 docenter
- 1 laborant
- 6 kontorsassistenter

4. Revisor

J. Bredsdorff, København

F. Verksamhet

1. Inledande kommentarer

Arbetet under 1974 har i hög grad präglats av den pågående breddningen av verksamheten att även omfatta den kondenserade materiens teori. Som ett led i detta arbete har man sökt vidga kontakterna med andra nordiska institutioner aktiva inom teoretisk och experimentell fysik. Sålunda deltog hela NORDITA:s stab tillsammans med dess styrelse i ett två dagars möte på Fysiska Institutionen på Chalmers Tekniska Högskola, Göteborg. Vidare har fyra nordiska symposier med vardera c:a 100 deltagare anordnats vid NORDITA inom atomfysik, astrofysik, ytfysik och högenergifysik. Även med fysikerorganisationerna i norden har kontakterna vidgats främst genom samarbete med "Nordiske fysikers samarbejdsudvalg".

Kontakterna med institutioner verksamma inom experimentell fysik har också förstärkts genom att sekretariatet för "Nordiska kommittén för acceleratorbaserad forskning" förlagts till NORDITA.

För att underlätta kontakterna mellan nordiska fysikinstitutioner

och NORDITA:s vetenskapliga stab inom den kondenserade materiens teori har en kontaktgrupp bestående av en representant från vart och ett av de nordiska länderna och tre representanter för NORDITA upp-
rättats under ordförandeskap av professor Stig Lundqvist, Göteborg.

2. Styrelsen

Styrelsemöten har hållits den 18 mars 1974 i Göteborg och den 4 oktober 1974 i Köpenhamn.

Därutöver har NORDITA:s forretningsudvalg sammanträtt den 11 mars, 4 juni, 16 september och 12 november 1974.

3. Stipendiater

Under 1974 har NORDITA haft följande stipendiater:

Danmark

H. C. Fogedby 1.1.74—30.9.74
N. Hedegaard-Jensen 1.9.74—31.12.74
K. Neergård 1.1.74—31.8.74
O. Ulfbeck 1.1.74—31.12.74

Finland

P. Haapakoski 1.1.74—31.12.74
G.-C. Källman 1.1.74—31.12.74
M. Saarela 1.1.74—31.12.74

Island

E. Egilsson 1.1.74—31.12.74

Norge

J. Finjord 1.9.74—31.12.74
S. Waldenstrøm 1.1.74—31.8.74
I Øverbø 1.1.74—31.8.74
F. Ravndal 1.7.74—31.12.74

Sverige

C. Bargholtz 1.1.74—31.8.74
S. Garpman 1.9.74—31.12.74
L.-E. Hasselberg 1.1.74—31.12.74
P. Janeček 1.1.74—31.12.74
M. Lyberg 1.1.74—31.8.74
L. Matsson 1.9.74—31.12.74
W. Ogle 1.1.74—31.12.74
I. Ragnarsson 1.1.74—31.12.74

4. Gästforskare 1974

Följande gästforskare har besökt NORDITA under längre tid:

C. A. Barnes, Pasadena, California
G. Baym, Urbana
H. A. Bethe, Ithaca

J. Blomqvist, Stockholm
 V. Canuto, New York
 J. W. Durso, South Hadley, Mass.
 S. M. Fall, Oxford
 C. D. Froggatt, Glasgow
 R. Glauber, Harvard
 K. Holinde, Bonn
 A. Jackson, Stony Brook
 D. Lamb, Urbana
 F. Lamb, Urbana
 I. Lindgren, Göteborg
 C. Pethick, Urbana
 D. Pines, Urbana
 E. Nyman, Åbo
 M. Sobel, Brooklyn
 D. Sperber, Troy, New York

Till längre besök vid andra nordiska institutioner har NORDITA inbjudit:

W. F. Brinkman, New Jersey
 R. A. Bryan, A & M Univ., Texas
 J. K. Finkelstein, New York
 K. Kumar, Nashville, Tennessee
 T. T. S. Kuo, Stony Brook
 D. Strottman, Oxford
 S. Szymanski, Warszawa
 M. Toda, Tokyo

I övrigt har en rad gästforskare på inbjudan av NORDITA besökt nordiska institutioner för kortare tider. Likaså har NORDITA finansierat en rad besök mellan nordiska institutioner. Detaljerad redogörelse för dessa verksamheter kommer att ges i den fullständiga verksamhetsberättelse som kommer att utges våren 1975.

5. Föreläsningar

Utöver fasta föreläsningsserier har en rad seminarier avhållits i samarbete med Niels Bohr Institutet, Köpenhamns Universitets astronomiska observatorium och Dansk Rumforskningsinstitut.

6. Symposier

Under året har följande nordiska symposier avhållits vid NORDITA:
 25.—27. mars 1974, "Symposium on Atomic Physics" med ca 90 deltagare.
 4. juni 1974, "The Astrophysics of High Density Matter"
 5.—7. juni 1974, "Role of Magnetic Fields in Physics and Astrophysics" med ca 100 deltagare.
 10.—11. juni 1974, "Effective Interactions in Nuclei"
 4.—6. november 1974, "Solid Surfaces Conference" med ca 100 deltagare.
 26.—28. november 1974, "Nordic Elementary Particle Meeting" med ca 40 deltagare.

Dessutom har "The Nordic Dispersion Relations Group" samlats 4 gånger under året.

7. Publikationer

Fram till 1 december har sammanlagt utgivits 52 vetenskapliga avhandlingar.

Under året har dessutom utgivits följande föreläsningskompendier:

V. Canuto: Equation of State at Ultra High Densities part I—II

G. E. Brown and A. D. Jackson: The Nucleon-Nucleon Interaction — part II

En fullständig redogörelse för verksamheten 1974 kommer att utges under våren 1975.

G. Framtidsplaner

Uppbyggnaden av NORDITA:s verksamhet inom den kondenserade materiens teori kommer att ta en avsevärd del av institutets resurser i anspråk 1975 och framöver.

Från 1.7.1975 kommer professor John Wilkins, Cornell att leda arbetet på området, vidare har en tjänst som biträdande professor — kontraktstid 3 år — utannonserats. Förhoppningsvis skall denna tjänst kunna besättas relativ tidigt under 1975. För att nå en tillfredsställande bredd på NORDITA:s program inom den kondenserade materiens fysik är det emellertid angeläget, att institutet beviljas en professur inom området, utöver den av institutets tidigare tjänster, som tagits i anspråk härför. En ny professur har således upptagits i den preliminära budgeten för 1977. Det är styrelsens önskan att ett principbeslut om denna tjänst fattas redan vid behandlingen av 1976 års budget. Först härigenom blir det nämligen möjligt att även tillräckligt snabbt upparbeta NORDITA:s verksamhet inom den kondenserade materiens fysik.

För att underlätta kontakterna mellan forskningsgrupper verksamma inom den kondenserade materiens teori och NORDITA, har en kontaktgrupp bestående av en representant från vart och ett av de nordiska länderna och företrädare för NORDITA:s professorskollegium upprättats under ordförandeskap av professor Stig Lundqvist, CTH, Göteborg. Gruppen medverkar vid utformandet av gästforskarprogrammet, vid behandling av stipendieansökningar och i planering av övrig verksamhet.

För att programmet i sin helhet skall fungera från och med 1975 har det varit nödvändigt att redan under 1974 disponera betydande belopp för verksamheten inom den kondenserade materiens fysik. Bland annat har en del gästforskare inbjudits och en mindre konferens anordnats för nordiska fysiker (ca 100 deltagare) intresserade av ytfysik.

Som framhållits i tidigare arbetsplaner kan man inte se fysikens olika grenar som isolerade ämnesområden. En förutsättning för djupare för-

ståelse av den fysikaliska världsbilden är med största sannolikhet för- måga att binda samman erfarenheterna från fysikens delområden. Det har därför varit och är NORDITA:s ambition att söka skapa en miljö där forskningens behov av såväl djup som bredd främjas.

Den osäkerhet, som i många avseenden präglar dagens miljö- och energidebatt, synes i inte oväsentlig grad bero på, att våra kunskaper om många grundläggande fenomen ännu är otillräckliga. Behovet att snabbt söka föra den fysikaliska grundforskningen framåt, att omsätta dess resultat inom tekniken och att i god tid överblicka samhällskonsekvenserna av introduktion av nya forskningsresultat och ny teknik har kanske aldrig varit så påtagliga som i dag.

För NORDITA:s del innebär detta att det är synnerligen angeläget att man inte ger avkall på bredd och standard på forskning inom redan etablerade områden. På sikt kan det innebära behov av ytterligare breddning av verksamheten. Till att börja med kan detta, under förut- sättning att nödiga medel ställs till förfogande, ta formen av stöd till konkreta projekt inom områden av fysiken, som ännu ej är representerade vid NORDITA.

En annan viktig aspekt på dagens problem är dess konsekvenser för den enskilde fysikern. Medan man tidigare ofta utbildade sig inom ett visst delområde och fortsatte inom detta under sin verksamma tid som forskare, kommer det sannolikt i framtiden att fordras, att man i många fall växlar forskningsområde för att bl. a. främja "korsbefruktning" och en högre effektivitet. En strävan i denna riktning kan eventuellt för- klara det förhållandevis stora antalet "icke specialister", som deltagit i de symposier i atomfysik, astrofysik och ytfysik, som anordnats vid NORDITA under 1974.

Från och med 1975 kommer styrelsens ordförande att ta en mer aktiv del i institutets dagliga arbete och bl. a. ingå i professorskollegiet. Efter- som ordförandeposten växlar mellan representanter för de olika nor- diska länderna hoppas man att detta arrangemang bl. a. skall bidra till ett effektivare hänsynstagande till de enskilda ländernas behov.

H. Finansiering

NORDITA:s anslag på den nordiska kulturbudgeten 1974 har varit 4 310 000 danska kronor.

Köpenhamn den 5 december 1974

Bengt Strömgren

Berättelse

från Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)

Verksamhetsberättelse 1974

A. Namn och adress

Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)
Henriksgatan 3
SF-20500 Åbo
Tel. 115 23

B. Startår

1959

C. deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

D. Syfte

Institutets arbetsområde är nordisk folkdiktning med huvudvikten lagd på prosatraditionen. Det geografiska verksamhetsområdet är de nordiska länderna samt nordiska befolkningsgrupper i andra länder. Institutets ändamål är att innanför dessa ramar dels främja och samordna folkloristiska arbeten vid nordiska institutioner, dels utföra speciella uppgifter efter de riktlinjer som fastställs av styrelsen. Institutet skall dessutom efter förmåga förmedla information om nordiskt stoff till forskare och institutioner i och utanför Norden.

E. Organisation

1. Administration

Institutets högsta myndighet är styrelsen, vars medlemmar utses av regeringarna efter samråd med universiteten och de folkloristiska institutionerna. Island utser 1, Danmark, Finland och Norge 3 samt Sverige 4 representanter i styrelsen, som väljs för en period av tre år. Styrelsen kan inom sig utse ett arbetsutskott bestående av en representant för varje land.

Den dagliga ledningen av arbetet handhas av en institutsledare, som anställs av styrelsen på förslag av arbetsutskottet.

2. Styrelsens sammansättning 31.12.1974

	Nationalitet
Professor Hans Bekker-Nielsen	D
Arkivar Iørn Piø	D

Professor Nils Schiørring	D
Professor Lauri Honko	F
Professor John Rosas (vice ordf.)	F
Arkivchef Urpo Vento	F
Isländsk representant, vakant	
Dosent Brynjulf Alver	N
Dosent Kjell Bondevik	N
Førsteamanuensis Reimund Kvideland	N
Professor Nils-Arvid Bringéus	S
Docent Bengt Jonsson	S
Generaldirektör Edvard Reuterswärd (ordf.)	S
Professor Anna-Birgitta Rooth	S
Observatör under styrelsemötet 24.10.1974, cand.mag Hallfreður Örn Eiríksson.	I

Institutets ledare är professor Lauri Honko (Åbo) och styrelsens sekreterare professor Nils Storå (Åbo).

3. Personal

- 1 institutsledare (arvoderad)
- 1 institutsassistent
- 1 kanslisekreterare

4. Revisorer

- Överrevisor Erkki Ahokas
- Revisor Ilkka Suomalainen
- Revisor Hannu Mattila (suppleant)

F. Verksamhet

I detta sammanhang upptas inte rutinartade uppgifter som grundinformationsverksamhet, korrespondens, mindre uppdrag för forskare inom och utom Norden, enskilda forskares besök vid institutet samt diverse rådplågningar som berört NIF:s verksamhet.

1. Administration

Beträffande styrelsens sammansättning hänvisas till punkt E 2. Styrelsen har under 1974 sammanträtt två gånger, 14.6.1974 i Helsingfors, då 10 styrelsemedlemmar var närvarande och 24.10.1974 i Köpenhamn

då styrelsen var fulltalig. Institutsassistenten har förutom styrelsemedlemmarna deltagit i styrelsemötena.

Arbetsutskottets medlemmar, utsedda av styrelsen, var i början av året prof. Schiørring, (D); dosent Alver, (N), prof. Berg, (S), arkivchef Vento, (F). Under årets senare del bestod arbetsutskottet av prof. Bringéus, (S), försteamanuensis Kvideland, (N), arkivar Piø, (D), arkivchef Vento, (F). I arbetsutskottets möten har därutöver deltagit NIF:s styrelseordförande, institutsledare samt institutsassistent. Styrelsens sekreterare har fungerat även som arbetsutskottets sekreterare. Arbetsutskottet har under verksamhetsåret sammanträtt två gånger, 24.1.1974 i Åbo och 27.9.1974 i Stockholm. Vid styrelsemötet i Köpenhamn den 24.1 valde NIF:s styrelse arkivar Iørn Piø till ny ordförande för arbetsutskottet.

2. Informations- och publikationsverksamhet

Informationsbladet NIF Newsletter har under året utkommit fyra gånger med samma sidantal som tidigare (16 s.). Distributionen är enligt kontroll av nr 3/1974 följande:

Norden	enskilda 576 st.	institutioner 172 st
Europa	enskilda 216 st.	institutioner 306 st.
Övriga	enskilda 157 st.	institutioner 98 st.
		sammanlagt 1 525 st.

Informationsbladets redaktionella innehåll har bibehållit samma linje som tidigare så att det betjänar såväl nordiska läsare som den utomnordiska läsekretsen med information om kommande forskarsammankomster och rapporter om resultaten av dessa sammankomster, med redogörelser om intressanta nordiska och utomnordiska forskningsuppgifter och aktuella traditionsvetenskapliga problem samt med information om traditionsvetenskaplig forskning i Norden i allmänhet.

Serien NIF Publications, som tidigare utkommit med tre volymer, har i detta nu flera förslag till nya volymer i serien. Seriens fjärde volym torde dock kunna utges först i början av 1975. Under 1974 har försäljningen av NIF Publications-serien (genom Nordiska Museets Bokförmedling i Stockholm) eller bytesverksamheten nått följande storlek:

- Publications nr 1 Nordisk folkedigtning og folkemusik 52 st
- Publications nr 2 Nordiske sagnregistre og sagnsystematik 96 st
- Publications nr 3 Historical, Local and Religious Legends 190 st

Genom bytesverksamheten har NIF:s bibliotek vuxit med över 50 nordiska och internationella publikationer.

Vad den övriga informationsverksamheten beträffar kan följande omnämnas i korthet:

- under 1974 kommer ännu att dupliceras och sändas ut till de nordiska institutioner som anmält intresse härför en stencil: Registrant over Evald Tang Kristensens samling af eventyr (red. Dansk Folke-minde-samling, Margit Brandt)
- Presentation av NIF i Nordiska kultursekretariatets Meddelelser 2/74
- Presentation av NIF för deltagarna i den internationella folkloristkongressen (International Society for Folk-Narrative Research) 18.6.1974. (se NIF Newsletter 2,3/1974)
- NIF:s institutsledare har stått i kontakt med representanter för Nordisk samisk institutt 29.8.1974 (se NIF Newsletter 4/74)
- kontakter med vederbörande institutioner och institut på Island för att få en isländsk representant till NIF:s styrelse
- presentation av NIF:s kommande verksamhet inför den etnologiska ämneskonferensen i Åsljunga av institutsledaren 2—4.10.1974
- kontakt med NEFA-Norden (Nordisk etnologisk-folkloristisk arbetsgrupp) efter initiativ av NEFA beträffande aktuella samarbetsmöjligheter.

3. Projektverksamhet

Termlexikonprojektet: Termlexikonet innehåller ett för nordiska folklorister, etnologer och även för grannvetenskaperna behövtligt normativt urval av traditionsvetenskapernas centrala terminologi. Definitionerna och fackkännedomen i termlexikonet har stor metodologisk betydelse. Manuskriptet kommer att färdigställas inom år 1974, en duplicerad version på engelska kommer i början av 1975 att cirkuleras för granskning till vederbörande. Detta projekt betungar inte längre budgeten utom beträffande vissa översättningsarvoden.

Ansvarig ledare för projektet har varit prof. Lauri Honko (Åbo), och arbetsgruppens medlemmar är från Danmark, Finland, Norge och Sverige.

Genrebokprojektet: Nordisk genrebok om sagor avser att ge inte enbart en nordisk utan också global översikt över resultat inom sago-forskningen. I exemplen på materialet intar dock det nordiska materialet och nordisk forskning det främsta rummet. Eftersom det är fråga om ett av folkloristikens klassiska forskningsområden, som i de nordiska länderna har haft många betydande företrädare, kommer detta verk att röna intresse både bland allmänheten och bland studerande och forskare. Projektpublikationens manuskript färdigställs under 1975 och den slutliga tryckningen kommer inte att betunga NIF:s budget.

Ansvarig projektledare är dosent Brynjulf Alver (Bergen) och arbetsgruppen består av ledamöter från Danmark, Finland, Norge och Sverige.

Traditionsekologiprojektet. Ändamålet med projektet är att utröna den kulturekologiska forskningsaspektens tillämpningsmöjligheter på utforskningen av prosatraditioner och traditionskommunikation. Av-

sikten är att genom en serie bestående av en metodologisk utredning och några 'case studies' konkretisera problematiken inom olika nordiska traditionsmiljöer. NIF:s styrelse godkände projektet på sitt möte den 24.10.1974 och på basen av detta beslut har projektplaneringen nu hunnit rätt långt. Den egentliga projektstarten sker dock först 1975.

Ansvarig projektledare är prof. Lauri Honko och medlemmarna i projektets arbetsgrupp är yngre forskare från Danmark, Finland, Norge och Sverige.

På planeringsstadiet finns även några andra projekt som tentativt godkänts av styrelsen. Dessa kommer att realiseras under åren 1976—1977.

4. Konferensverksamhet

23—26 september hölls i Stockholm, på Hässelby slott, den första nordiska folkloristiska arkiv- och dokumentationskonferensen. I konferensen deltog allt som allt 40 inbjudna representanter för tillsammans 20 traditionsvetenskapliga arkiv och forskningsinstitutioner från alla de fem nordiska länderna. Under konferensen behandlades å ena sidan problematiken kring arkivering och dokumentering i det praktiska arbetet såväl som arkivverksamhetens målsättningar. Å andra sidan diskuterades NIF:s roll som nordisk koordinator av arkivverksamheten (se rapport på engelska i NIF Newsletter 4/74; en vidlyftigare stencilerad rapport över konferensens resultat kommer att utges och tillställas institutionerna på området och andra intressenter våren 1975).

Under året har NIF:s ekonomiska och personella resurser i den utsträckning styrelsen funnit för gott disponerats för förberedelser för den nordiska traditionsvetenskapliga forskarutbildningskursen (*Forskarkurs 1975, Tradition och samhälle*). Kursen har godkänts inom ramen för Nordiska forskarkursers verksamhet, vilket innebär att dess realisering inte medför någon påfrestning för NIF:s budget. Som arrangör för kursen står Institutionen för religionsvetenskap och folkloristik vid Turun yliopisto, och som kursledare verkar prof. Lauri Honko.

För International Society for Folknarrative Research's VI internationella folkloristkongress 16—23.6 1974 i Helsingfors verkade NIF som medarrangör. En kongressrapport har ingått bl. a. i NIF Newsletter 3/74.

5. Gästföreläsare

Delvis finansierad av NIF besökte prof. Arthur Asa Berger (Social Science Department, California State University, California, USA) i mars allt som allt åtta institutioner inom NIF:s verksamhetsområde i

Danmark. Finland, Norge och Sverige och föreläste om forskning rörande populärkultur.

6. Utlåtanden, initiativ och utredningar

23.3.1974

Utlåtande rörande skrivelse från NKS 1.3.1974 (05-21-030/74) beträffande ansökan till Nordiska kulturfonden om bidrag till forskningsändamål "Vejviser for viseinteresserede" (enl. beslut av styrelsen 14.6.1974 § 8).

31.10.1974

Utlåtande rörande skrivelse från NKS 27.9.1974 (55-21-114/74) beträffande ansökan till Nordiska kulturfonden om bidrag till "Nordiskt visforskningsseminarium" (enl. beslut av styrelsen 24.10.1974 § 6 g).

27.11.1974

Rekommendation begärd av Arrangementkomitéen for Den 7. nordiske musikkforskerkongress i Trondheim 1975 till Nordiska kulturfonden om finansiellt stöd till kongressen.

10.9.1974

Institutsledaren har i NIF:s namn tillsammans med arkivchef Vento från SKS ansökt om medel från Undervisningsministeriet (Finland) för utgivning av en Anthology of Finnish Folk Poetry (Arbetsutskottet godkänt förfarandet 27.9.1964 § 6 e).

24.1.1974

Beslöt arbetsutskottet att tillsätta en arbetsgrupp bestående av professorerna Rosas och Schiørring och doc. Alver samt doc. Jonsson att undersöka möjligheten att utvidga samarbetet inom NIF på den nordiska folkmusikens område. Arbetsgruppen hade sitt första möte den 13.6.1974 i Åbo, varom rapport ingått till styrelsen. På basen av denna rapport har styrelsen ställt sig positiv till att en grupp etnomusikologer bereds möjlighet att samlas i samband med den 7. nordiske musikkforskerkongressen i Trondheim 1975. (Styrelsemöte 24.10.1974 § 8).

G. Framtidsplaner

Informationsverksamhet och publikationer

- NIF Newsletter redigeras enligt samma principer som tidigare
- NIF-Publications-serien utges med i medeltal 1 vol/år, därutöver utges projektrapporter i serien.
- inleds utgivandet av en stencilerad serie, inom vilken en del av kongressrapporterna utkommer samt specialarbeten med mindre spridning
- klargörs och, om det anses relevant, förverkligas NIF:s koordinerande funktion i frågan om samnordisk traditionsvetenskaplig information.

Gästföreläsarverksamhet

— förutom stöd till utländska gästföreläsare strävar NIF till att stöda ett utbyte av specialföreläsningsserier inom Norden.

Projekt	1975	1976	1977	1978
<i>Termlexikon</i>	III skede	IV skede		
<i>Genrebok</i>	III skede	III skede	IV skede	
<i>Traditionsekologi</i>	I skede	II skede	III skede	
<i>Etno-medicin</i>	planering	I skede	II skede	III skede
<i>Högfrekventa nutids-traditioner</i>	planering	planering	I skede	II skede
<i>Nytt projekt</i>			planering	I skede
<i>NIF:s koordinationsprojekt</i>		kontinuerligt		
Konferenser				
<i>Arkiv- och dokumentationsk.</i>	resultering	evaluering	planering	konferens
<i>Forskarutbildn.</i>	kurser och seminarier	evaluering och planering	kurser och seminarier	evaluering och planering
<i>Ämneskonferens</i>	planering	konferens	resultering	evaluering

H. Finansiering

Institutets anslag på budgeten för nordiskt kulturellt samarbete 1974 var 275 000 danska kronor.

Åbo den 27 november 1974

Lauri Honko

Berättelse

från Nordiska institutet för sjö rätt

Verksamhetsberättelse 1974

A. Namn och adress

Nordiska institutet för sjö rätt
Karl Johansgate 47
N-Oslo 1
Tel. 33 00 70

B. Startår

1963

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Norge och Sverige

D. Syfte

Institutet skall arbeta för att främja forskning och undervisning på sjörättens alla områden bl. a. genom att koordinera forskning inom området, anordna seminarier, kurser och föreläsningar, bygga upp specialbibliotek med inriktning på sjö rätt samt bedriva dokumentations-, informations- och publikationsverksamhet på området.

E. Organisation

1. Administration

Institutet har administrativ status som ett institut under den juridiska fakulteten vid universitetet i Oslo.

Institutet leds av en styrelse, som består av en medlem från vart och ett av de deltagande länderna samt institutets föreståndare (bestyrer). Medlemmarna utses av regeringarna för tre år i sänder. Föreståndaren, som har hand om den dagliga ledningen av institutet, är professor i sjö rätt vid universitetet i Oslo.

2. Styrelsens sammansättning 31.12.1974

	Nationalitet
Professor Allan Philip	D
Professor Olof Riska	F
Høyesteretsadvokat Per Gram	N
Professor Erling Selvig (ordförande)	N
Professor Kurt Grönfors	S

Institutets föreståndare är professor Erling Selvig.

3. *Personal*

2 forskare/lärare

2 administrativ och teknisk personal (deltidsanställda).

Foruten de ovennevnte er det tilknyttet Instituttet en rekke personer som ikke lønnes over det nordiske budsjett.

4. *Revisorer*

Riksrevisjonen.

F. *Verksamhet*

Personale

Foruten bestyreren, professor, dr. jur. Erling Selvig, og hans varammann, professor dr. jur. Thor Falkanger, har følgende personale vært knyttet til Instituttet i 1974:

Professor dr. jur. Sjur Brækhus.

Professor dr. jur. Peter Lødstrup.

Amanuensis, cand. jur. Georg Scheel.

To nordiske forskningsstipendiater, nemlig

cand. jur. Ole Steen-Olsen, København og

jur. kand. Folke Grauers, Lund, (fra 1. mai).

Cand. jur. Hans Jacob Bull, Oslo har hatt et ordinært norsk universitetsstipendium.

Instituttet har i 1974 hatt følgende videnskapelige assistenter:

Stud. jur. Otto Beyer (til 1. august).

Stud. jur. Jørgen Stang Heffermehl (fra 15. aug.)

Stud. jur. Sverre Erik Jebens (1. jan.—1. aug.)

Stud. jur. Stephen Knudtzon (1. jan.—31. des.)

Stud. jur. Kjetil Krokeide (til 1. aug.)

Stud. jur. Nina Frisak Leikvang (fra 1. aug.)

Stud. jur. Tom Stønjum (fra 1. aug.)

Stud. jur. Geir Ulfstein (fra 1. sept.)

Instituttet har videre hatt følgende kontorphonale:

Sekretær II, Frøydis Rothé.

Kontorfullmektig, Inger Smith-Simonsen.

Kontorassistent, Arnlaug Helseth.

Alle tre har vært ansatt i deltidsstillinger (60 %).

Instituttets bibliotekar har vært fakultetsbibliotekar Kaare Hauknaas. Instituttet har også hatt særskilt bibliotekshjelp av assisterende bibliotekar, Astrid Rosslund.

Universitetets bokholder har ført Instituttets regnskaper.

Et stort antall stipendiater har i 1974 foretatt sjørettsstudier ved Instituttet, og flere praktiserende sjørettsjurister har oppholdt seg her i kortere eller lengre tid. Takket være villig hjelp fra Boligavdelingen

ved Studentsamskipnaden i Oslo har det vært mulig å skaffe stipendiat-ter og andre besøkende bolig i studentbyene på Kringsjå og Sogn.

Stipendier

For 1974 var avsatt n. kr. 215 700 til stipendier. I dette beløp inngår avlønning av to nordiske forskningsstipendiater som har arbeidet ved Instituttet, cand. jur. Ole Steen-Olsen, København og jur. kand. Folke Grauers, Lund.

Kunngjøring om ledige stipendier for 1974 ble i november 1973 sendt til alle nordiske universiteter og høyskoler, og til de nordiske advokatforeninger og sjørettsforeninger. I løpet av 1974 er det i alt innkommet 28 stipendiansøkninger, herunder ansøknning fra cand. jur. Ole Steen-Olsen, København om fornyet stipendium for 1974. Det ble innvilget stipend til 23 søkere, hvorav 1 senere har frafalt sitt stipend.

Nedenfor er inntatt en oversikt over årets stipendiater, med angivelse av hvilke beløp som er tildelt, hvorledes beløpene fordeler seg på de enkelte stipendiekategorier samt til hvilke tider de forskjellige stipendiater har oppholdt seg ved Instituttet:

1. Forskningsstipendier

(inklusive arbeidsgiverandel av folketrygden.)

Cand. jur. Ole Steen Olsen, København. Har oppholdt seg ved Instituttet i hele 1974.	66 550,—
Jur. kand. Folke Grauers, Lund. Fra 1. mai og ut hele året.	42 760,—
	109 310,—

2. Kandidatoppholdsstipendier

Docent, jur. dr. Carl-Gustav Björkelund, Lund. Ca. 1 uke i januar, 10 dager i august.	6 000,—
Jur. kand. Lars Olof Helledig, Göteborg. Januar—juni.	15 200,—
Jur. kand. Gunnar Hjertquist, Stockholm. September—november.	4 200,—
Jur. kand. Anders Iacobæus, Stockholm. Oktober—november	6 700,—
Jur. kand. Folke Grauers, Lund. Reise- og oppholdsutgifter til Ålandsseminaret.	1 650,—
Professor dr. jur. Johann Georg Helm, Nürnberg. 3 uker i mars.	5 000,—
Professor dr. jur. Kai Krüger, Bergen. Til dekning av reise-utg. i forbindelse med sjørettsseminarene.	2 500,—
Lektor, cand. jur. Kjeld Rosenmeler, Århus. Noen dager i mars.	1 800,—
Jur. kand. Birger Sandström, Sökö, Finland. Mars—april.	4 500,—
Cand. jur. Ole Steen-Olsen, København. Reise- og oppholdsutgifter til Ålandsseminaret.	1 650,—
Cand. jur. Ole Terkildsen, Århus. Mai—august.	6 000,—
Jur. lic. Mikko Tulokas, Helsingfors. 3 uker i september.	4 000,—
Professor, dr. jur. Erik Siesby, København. Ca. 3 uker i månedsskiftet august—september.	2 500,—

Jur. lic. Thomas Wilhelmsson, Helsingfors. 3 uker i august.	6 500,—
Amanuensis Nicolas Wilmot, Bergen. 2 uker i august, 1 uke i september, 2 uker i november.	8 000,—
	76 200,—

3. Student — oppholdsstipendier

Jur. stud. Márten Berg, Uppsala. September—desember.	6 200,—
Stud. jur. Kjetil Krokeide, Oslo.	6 000,—
Stud. jur. Peter Schaumburg-Müller, København. September—oktober.	6 000,—
Jur. stud. Jens Wallén, Lund. September—november.	6 000,—
Jur. stud. Peter Westberg, Uppsala.	6 000,—
	30 200,—

Stipendier tildelt for tidligere år, men benyttet i 1974

Jur. kand. Karl Johan Combrii, Göteborg. 2 uker i desember.	2 500,—
---	---------

Ubenyttede stipendier tildelt i 1974

Jur. stud. Lars Haggren, Helsingfors. Ubenyttet.	6 500,—
Dr. jur. Didier Rigault, Oslo. Frafalt.	6 000,—
Jur. kand. Birger Sandström, Sökö, Finland, Reststipend.	4 000,—
Jur. kand. Mattias Sällström, Göteborg. Ubenyttet.	6 000,—
	22 500,—

Enkelte av stipendiatene har av arbeidsmessige hensyn ikke benyttet sine stipendier fullt ut i 1974, men har overført restbeløpet til 1975.

Følgende stipendiatere har i løpet av 1974 i henhold til det norske eksamensreglements § 6 fremstilt seg til særskilt eksamen i spesialfaget sjørett:

- Jur. stud. Márten Berg, Uppsala.
- Jur. kand. Lars Lolf Hellewig, Göteborg.
- Jur. kand. Gunnar Hjertquist, Stockholm.
- Jur. kand. Anders Iacobæus, Stockholm.

	Forskningsstip.	Kandidatoppholdsstip.	Studentoppholdsstip.	Reise og oppholdsstip. det 6. nordiske sjørettsseminar.	
Danmark	66 550	11 950	6 000	I alt	84 500
Finland		15 000		1 700	16 700
Island					
Norge		10 500	6 000	3 800	20 300
Sverige	42 760	33 750	18 200	3 100	97 810
Andre land		5 000			5 000
I alt.	109 310	76 200	30 200	8 600	224 310

Biblioteket

Instituttets bibliotek bestod pr. 1. januar 1974 av ca. 7.200 bind og godt og vel 800 småtrykk. I tillegg til dette kommer ca. 500 bind som

Universitetsbiblioteket har deponert i samlingene. Biblioteket har i 1974 hatt en tilvekst på ca. 250 bind. Instituttet har i 1974 fortsatt arbeidet med revisjon og ajourføring av Instituttets kataloger. Det er også utarbeidet tilvekstlister.

Undervisning, seminarer og annen faglig virksomhet

1. Undervisning og foredragsvirksomhet i sjørett og annen transportrett.

Professor Sjur Brækhus holdt i vårsemesteret forelesning med 13 timer i tidsbefraktning og i høstsemesteret med 16 timer i reisebefraktning. Brækhus har også holdt foredrag i Det Norske Videnskaps-Akademi og Den Norske Sjøretts-Forening om "Bergning av vrak og vrakgods. Juridiske betraktninger omkring Rundefunnet". På Ålands-seminaret holdt han foredrag om "Forsikringsdekningen av kollisjonsskader og -ansvar". Videre har han ledet de fleste boreriggseminarene og en del av sjørettsseminarene. Brækhus har også undervist ved Den Norske Shippingakademi i emnet tidstapsforsikring.

Professor Erling Selvig har i vårsemesteret hatt 30 forelesningstimer om lasteskadeansvar og om de nye Haag-Visby reglene og i høstsemesteret forelest over rederansvar i 20 timer. Han har videre holdt foredrag i Den Norske Sjøretts-Forening om "Den internasjonale regulering av linjekonferanser, Konvensjonen av mars 1974". Selvig har på Ålands-seminaret, der hovedemnet var skipssammenstøt, holdt foredrag om "Fremtidsperspektiver". Dessuten har han ledet ett boreriggseminar og flere sjørettsseminarer.

Professor Thor Falkanger har i høstsemesteret forelest i 12 timer i sjørett. Han har dessuten ledet enkelte sjørettsseminarer og har forelest ved Shippingakademiet i sjørett. Falkanger har på tre seminarer arrangert av Norges Juristforbund, holdt foredrag om "Boreplattformer i rettslig lys".

Amanuensis Georg Scheel har undervist i befraktningsrett ved Shippingakademiet og samme sted deltatt i eksamenssensuren.

Universitetsstipendiat Hans Jacob Bull har i høstsemesteret holdt 24 forelesningstimer i sjøforsikringsrett. Han har også innledet om "forsikring av mobile boreplattformer" på et boreriggseminar, og sammen med professor dr. jur. Knut S. Selmer og nordisk forskningsstipendiat Ole Steen-Olsen innledet om "Usjødyktighet og FAL's regler" på et sjørettsseminar. Dessuten har Bull undervist i kaskoforsikring ved Shippingakademiet.

Nordisk forskningsstipendiat Ole Steen-Olsen har undervist i 60 timer i almindelig og anglo-amerikansk sjøforsikring ved Shippingakademiet. Han har på et sjørettsseminar innledet om "Usjødyktighet og FAL's regler" sammen med professor Knut S. Selmer og univ. stipendiat Hans Jacob Bull.

Gjesteforelesere

Professor Johann Georg Helm, Nürnberg har i mars oppholdt seg 3 uker ved Instituttet. Han har innledet på et sjørettsseminar om "Jurisdiction and conflicts law on carriage of goods by sea according to German practice". og videre forelest om "The recent amendments in German maritime law regarding liens and limitation of liability".

Ekskursjoner

Hans Jacob Bull har i vårsemesteret arrangert en ukes ekskursjon til London for ca. 20 spesialfagsstudenter. Programmet omfattet bl. a. besøk til Lloyd's, International Chamber of Shipping, en solicitor og en barrister.

I vårsemesteret ble det arrangert en ekskursjon til en boreplattform på Nylands Mek. Verksted. I høst var det en ekskursjon ombord i et linjeskip tilhørende Wilh. Wilhelmsens rederi.

2. Undervisning og foredrag i andre juridiske emner

Professor Sjur Brækhus har forelest i 44 timer i vårsemesteret over "Omsetning og kreditt". I høstsemesteret har han holdt et 24 timers åpent seminar i løpsørekreditt og et 12 timers lukket seminar i "kontraktsskrivning".

Professor Erling Selvig holdt i vårsemesteret et 30 timers åpent seminar i obligasjonsrett.

Professor Thor Falkanger har i vårsemesteret holdt 36 forelesningstimer i tings- og panterett. Dessuten har han ledet et 1. avdelingskurs i arve-, familie- og skifterett over 40 timer. I høstsemesteret har han holdt forelesning i obligasjonsrett i 20 timer. Falkanger har i vårsemesteret og i høstsemesteret forelest i odelsrett med henholdsvis 6 og 10 timer. Dessuten har han på Advokatforeningens kurs holdt foredrag om "Konsesjon", "Nytt om tinglysning og registreringsregler" og "Odelsrett".

Professor Peter Lødrup har i vårsemesteret forelest i 30 timer i arverett og ledet et 1. avdelingskurs i arve, familie- og skifterett over 40 timer. I høstsemesteret har han holdt forelesning i erstatningsrett. I Bergen har han videre i løpet av året hatt 60 timers forelesning i arve- og familierett.

Amanuensis Georg Scheel har i høstsemesteret ledet et 24 timers kurs i tingsrett.

Universitetsstipendiat Hans Jacob Bull har holdt foredrag ved Vatnehals-seminaret om ansvarsbegrensning og ansvarskanalisering.

Nordisk forskningsstipendiat Ole Steen-Olsen har holdt eksamensmanduksjon i obligasjons- og erstatningsrett med i alt 24 timer. Dessuten har han ledet lukkede seminarer i obligasjons- og erstatningsrett. Steen-Olsen har videre holdt foredrag om "Hvor objektivt er det objek-

tive ansvar" på Vatnehals-seminaret og har 2 ganger holdt foredrag på Hoppeseter-seminaret.

3. Sjøretts- og boreriggseminarene 1974

Instituttet har i vårsemesteret hatt parallelle sjøretts- og boreriggseminarrekker. I høstsemesteret har det vært et felles seminarprogram.

Også i år har Instituttets forskere, stipendiater studenter og praktiserende sjøretts- og forskningsjurister aktivt deltatt. Deltagerantallet har svinget mellom ca. 25 og 65, men har stort sett ligget på ca. 35—40.

Seminarene har vært ledet av professorene Brækhus, Selvig og Falkanger.

Som arbeidsgrunnlag har man benyttet skrevne innledninger tilsendt deltagerne i stensilert form ca. en uke før seminaret. Ved avslutning av hvert semester har seminaret blitt avrundet med "postseminar" i selskapelige former, i vårsemesteret også med seminardeltagernes ektefeller.

Innledere og seminarermer var i 1974 som følger:

Sjørettsseminarene våren 1974

Onsdag 6. februar:	H.r.advokat Knut Lie: Oljekrisen og befraktningsavtaler.
Onsdag 20. februar:	Universitetsstipendiat Hans Jacob Bull: Forsikring av mobile boreplattformer.
Onsdag 6. mars:	Professor dr. juris Johann Georg Helm, Nürnberg: Jurisdiction and conflicts law on carriage of goods by sea according to German practice.
Onsdag 27. mars:	Professor dr. jur. Knut S. Selmer, nordisk forskningsstipendiat Ole Steen-Olsen og universitetsstipendiat Hans Jacob Bull: Usjødøktighet og FAL's regler.
Onsdag 24. april:	H.r.advokat Peter F. Holst: Problemer i forbindelse med reparasjon og ombygning av skip, spesielt m.h.t. regnings-tvister.

Boreriggseminaret våren 1974

Onsdag 30. januar:	H.r.advokat Christian Haneborg: Finansiering og belåning av borerigger.
Onsdag 20. februar:	Universitetsstipendiat Hans Jacob Bull: Forsikring av mobile boreplattformer.
Onsdag 13. mars:	Advokat Jens Wilh. Wendt: Sosial- og arbeidsrett på borerigger.
Onsdag 17. april:	Beskatning og borerigger. Advokat Nils Gregusson: Beskatning av personell på borerigger. Advokat Per Sandven: Riggbeskatning.

Seminarene høsten 1974

- Onsdag 16. oktober: Stipendiat, stud. jur. Kjetil Krokeide:
Borerigger. Problemer i forbindelse med tidsleiereduksjon p. g. a. mislig hold fra boreentreprenørens side.
- Onsdag 30. oktober: Advokat Jan Fr. Rafen:
Om skipper/reder. Hans kaskodekning og hans ansvar for lasteskader.
- Onsdag 13. november: Vit. ass., stud. jur. Nina Frisak Leikvang:
Transportørens ansvar for uriktige opplysninger i konnossementet.
- Onsdag 4. desember: Advokaten Lennart Hagberg:
Problemer i forbindelse med gullklausuler. Særlig om Poincaréfranc.

4. *Det sjette nordiske sjørettsseminar 1974*

"Skipssammenstøtet" på Hotell Arkipelag, Mariehamn.

Instituttet har med to års mellomrom siden opprettelsen i 1963 arrangert et større seminar over utvalgte problemkomplekser innen sjøretten. Det sjette seminar i rekken ble avviklet i dagene 9.—11. september 1974, og var lagt til Hotell Arkipelag, Mariehamn, Åland. Som hovedemne hadde man denne gang valgt "Skipssammenstøtet".

Deltagerantallet var 69. Det var lagt vekt på å få med såvel forskere som praktiserende sjørettsjurister, samt eksperter i bruk av tekniske hjelpemidler ved navigering, men det ble også tatt hensyn til en viss kvotdeling på de enkelte deltagerland.

Deltagerne betalte selv sin reise og oppholdet på Åland, men Instituttet dekket utgiftene for Instituttets faste stab, styremedlemmer og foredragsholdere. Dessuten tildelte Instituttet etter ansøknings reise- og oppholdsstipendier.

Det var lagt vekt på å gjøre seminaret så praktisk orientert at man fikk et tilstrekkelig bredt grunnlag for den faglige debatt. I dette øyemed var det foruten de vanlige foredrag om juridiske problemer ved skipssammenstøt lagt inn et foredrag om den tekniske bakgrunn for navigering.

Foredragsholdere og enkeltemner vil fremgå av programmet, som så slik ut:

- Mandag 9. september: Professor jur. dr. Kurt Grönfors:
Kollisionsansvaret — inledning och översikt.
Rektor Hugo Häggblom:
Nyere navigasjonshjelpemidler.
Lunch.
Kontorchef Tage Madsen:
Sjøveisreglene, særlig om endringene i 1972.
H.r.advokat Frode Ringdal:
Rettslige synspunkter på skyldvurderingen.
Diskusjon (forts. neste dag).
Middag.

- Tirsdag 10. september: Besøk på Sjöfartsmuséet.
Vertskap: Ålands Redarförening.
Diskusjon (fortsatt).
Advokaten Lars Rahmn:
Skadeståndsberäkning vid fartygssammanstötning.
Diskusjon.
Lunch.
Professor dr. jur. Sjur Brækhus:
Forsikringsdekningen av kollisjonsskader og -ansvar.
Diskusjon.
Middag.
- Onsdag 11. september: Professor dr. jur. Allan Philip:
Forum og lovvalg.
Diskusjon.
Lunch.
Professor dr. jur. Erling Selvig:
Fremtidsperspektiver.
Diskusjon.
Avslutningsmiddag.

5. Forskning

Professor Sjur Brækhus er i 1974 tildelt Riddarkorset av den Kgl. Nordstjerne Orden for sin innsats ved Nordisk Institutt for Sjørett. Han har også fått Nansen-medaljen for sitt arbeid innenfor privatretten og sjøretten. Brækhus har som formann også i 1974 ledet den norske sjølovskomiteé som i år har arbeidet med regler om boreplattformer. Brækhus har også ledet et utvalg som utarbeider vilkår for kaskoforsikring av boreplattformer. Han har også deltatt på CMI-møtet i Hamburg. Brækhus har i år utgitt noen avsnitt av "Omsetning og kreditt" i en midlertidig utgave. Dessuten kan nevnes at "Håndbok i P&I forsikring" ved Sjur Brækhus og Alex. Rein er utkommet på japansk! Brækhus har vært medlem av bedømmelseskomiteén for amanuensis Torgeir Austenå's doktoravhandling "Løsningsrettigheter. Særlig om kontraktmessige forkjøps-, tilbuds- og kjøperettigheter til fast eiendom".

Professor Erling Selvig har i år publisert en utvidet og omarbeidet utgave av boken "Fra kjøpsrettens og transportrettens grenseland". Han har også vært medlem av bedømmelseskomiteén av søkerne til et rettshistorisk professorat ved Universitetet i Oslo. Professor Selvig har videre deltatt i de avsluttende forhandlinger om linjekonferansekoden i mars måned. Han ledet den norske delegasjonen ved CMI-møtet i Hamburg i april og har deltatt som norsk representant ved IMCO's revisjon av 57-konvensjonen om rederansvaret. Han har også vært norsk representant ved forhandlingene ved UNCITRAL's konferanser om revisjon av konnossementskonvensjonen og har vært for-

mann for den intergovernmentale gruppe som forbereder en konvensjon for multimodale transporter. I tillegg har professor Selvig fortsatt sit arbeide som formann i utvalget til revisjon av lov om verdipapirhandel og er i 1974 blitt oppnevnt som formann i utvalget til utredning om lov om forbrukertjenester.

Professor Thor Falkanger har i år publisert boken "Eierrådighet og samfunnskontroll". Han har dessuten i 1974 skrevet artikler om "Hevd" og "Servitutter" i Jussens Venner og om "Forholdet mellom gjenlevende ektefelle og odelsberettiget loddeier" i Lov og Rett. Falkanger er fortsatt redaktør av Arkiv for Sjørett som er utkommet med 2. hefte til bind 12. Han har videre vært medlem av bedømmelseskomiteén og førsteopponent ved amanuensis Torgeir Austenå's doktordisputas.

Professor Peter Lødrup har i år utgitt bind II av sin "Materialsamling i familie- og arverett". Dessuten har han publisert sin p-pillebetenking om "En del spørsmål vedrørende Produktansvaret" i Institutt for privatretts stensilsérie nr. 4.

Universitetsstipendiat Hans Jacob Bull har i 1974 fortsatt vært formann og sekretær i en komité til utredning av jernbanens ansvar ved innenlands passasjerbefordring. Han har publisert en artikkel i Lov og Rett om "Lov av 8. juni 1973 om endringer i sjøfartslovgivningen". Dessuten har han utgitt et utvidet "Kompendium i alminnelig sjøforsikringsrett" (194 s.) i Institutt for privatretts stensilsérie nr. 7. I samme serie har han sammen med vit.ass Kjetil Krokeide skrevet om "Lystbåtansvar". Bull har i Arkiv for Sjørett anmeldt "Håndbok i P&I forsikring" av Sjur Brækhus og Alex. Rein og av "Forsikringsaftaleloven med kommentarer" ved Preben Lyngsø.

Nordisk forskningsstipendiat Ole Steen-Olsen har fortsatt sitt hovedarbeide med totaltapsdekningen i sjøforsikring. Han har også publisert en artikkel om "Rechtschützversicherung durch P&I Clubs".

Vitt.ass. Kjetil Krokeide har sammen med universitetsstipendiat Hans Jacob Bull skrevet om "Lystbåtansvar" i Institutt for privatretts stensilsérie. Dessuten har han holdt innledning på et seminar om Borerigger, "Problemer i forbindelse med tidsleiereduksjon p. g. a. mislinghold fra boreentreprenørens side".

Vit.ass Nina Frisak Leikvang har innledet på et sjørettsseminar om "Transportørens ansvar for uriktige opplysninger i konnossementet".

H. Finansiering

Instituttets budsjett for 1974 har vært på n. kr. 543 000. Etterbetaling p. g. a. lønnsøkning har i år utgjort ca. n. kr. 25 300. Instituttet har også inndratt ubenyttede stipendier fra tidligere år med i alt kr. 19 000. slik at det reelle driftsbudsjett blir ca. kr. 587 300, —.

Av de budsjetterte beløp utgjorde ca. 215 700 stipendiemidler og resten, ca. 371 600 var avsatt til løpende driftsutgifter, herunder av-

lønning av en amanuensis, en videnskapelig assistent og kontorhjelp. Utenom budsjettet dekker Norge gjennom Universitetet i Oslo utgiftene til lokaler og administrasjon. Videre bestrider Norge Lønnsutgifter for fire juridiske professorer som er tilknyttet Instituttet samt utgiftene til avlønning av en videnskapelig assistent.

Instituttet har også i det forløpne år mottatt generøs økonomisk hjelp fra Anders Jahres Fond til vitenskapens fremme. Disse bevilgninger er i det vesentlige medgått til avlønning av en videnskapelig assistent i deltidsstilling.

Oslo den 4. desember 1974

Georg Scheel

Berättelse

om Nordiska geoexkursioner till Island

Verksamhetsberättelse 1974

A. Namn och adress

Nordiska geoexkursioner till Island
Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete
Snaregade 10
DK-1205 København K
Tel. 11 47 11

B. Startår

1964

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

D. Syfte

Syftet med de nordiska geoexkursionerna är att ge särskilt yngre forskare inom naturgeografi och geologi en inblick i den inte bara för Norden, utan nära nog för hela jorden unika miljö i fråga om glaciärer, vulkaner och andra geomorfologiska agentier som Island erbjuder. De sålunda vunna erfarenheterna förutsätts kunna utnyttjas inom forskning och undervisning inom respektive hemland, där antingen motsvarande processer väl en gång funnits men icke längre är verksamma, respektive arbetar i ett tempo som är oerhört mycket långsammare.

Ett underordnat icke formulerat syfte har vidare varit att knyta samman de nordiska geoforskarna inom fältet; under en följd av år hade särskilt de isländska forskarna, med studier företrädesvis i Tyskland, Storbritannien och USA, kommit att få allt mindre kontakter med det övriga Norden.

Verksamheten har numera formellt fått en fastare struktur sedan ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete i januari 1974 fastställt bestämmelser för exkursionsverksamheten. Enligt dessa bestämmelser kan i mån av behov och resurser också isländska studerande och forskare beredas tillfälle att inom ramen för verksamheten studera geovetenskapliga problem i övriga Norden.

E. Organisation

1. Administration

Verksamheten leds av en styrelse, som består av två ledamöter från vart och ett av de fem nordiska länderna. Varje lands ledamöter bör

om möjligt utses så att de båda vetenskapliga huvudriktningar som omfattas av exkursionsverksamheten blir representerade. Ledamöterna utses för en period av tre år i sänder av Nordiska ministerrådet.

Styrelsen utser inom sig ordförande och vice ordförande.

Styrelseledamöterna i respektive land fungerar som nationell kommitté: dennas viktigaste funktion har varit att årligen utse deltagarna i exkursionen. Den isländska kommittén fungerar som arrangör för exkursionerna, varvid huvudansvaret hela tiden legat på professor Sigurdur Thorarinsson.

2. Styrelsens sammansättning 31.12.1974

	Nationalitet
Lektor Johs. Krüger	D
Professor Arne Noe-Nygård	D
Professor Kaarlo Neuvonen	F
Professor Veikko Okko	F
Dr. Thorleifur Einarsson	I
Professor Sigurdur Thorarinsson	I
Dosent Bjørn Andersen	N
Førstekonservator Johannes A. Dons (vice ordförande)	N
Professor Valter Schytt	S
Professor Frans Erik Wickman (ordförande)	S

F. Verksamhet

Forskare inom geovetenskaperna från det övriga Norden har under århundraden sökt sig till Island. Mellankrigstiden såg en rad verkliga expeditioner dit; det kan vara skäl erinra om sådana ledda av Niels Nielsen och Arne Noe-Nygaard från Danmark och Hans Ahlmann från Sverige, eftersom det främst var i kretsarna kring dem som tankarna på regelbundet återkommande geo-exkursioner till Island efter hand växte fram. Dessa tankar gavs fastare form 1962; Nordiska kulturkommissionen ställde sig positiv till de framlagda förslagen och vidarebefordrade dem till regeringarna. Den första exkursionen ägde rum sommaren 1964.

Geoexkursionerna till Island har varit av två slag, även om skillnaderna inte bör överdrivas. Vartannat år har huvudinriktningen varit vulkanologisk, vartannat geomorfologisk-glaciologisk. Varje exkursion omfattar ca 14 dagar. Antalet deltagare per år har varit 25, 5 från vardera Danmark, Finland och Norge, 10 från Sverige. Fördelningen står i överensstämmelse med kulturkommissionens tidigare fördelningsprinciper och anses alltså på ett rimligt sätt återspegla föreliggande

behov. Uttagningen av deltagarna, som bör vara yngre forskare, sker efter ett ansökningsförfarande i vart och ett av länderna.

Oavsett inriktningen har exkursionerna genom åren bestått av en nordlig skänkel med Myvatn-området som väsentligt inslag, och en sydlig som för geoformologernas-glaciologernas del förs fram till Vatnajökulls östrand, för vulkanologernas del möjliggör studierna av vulkanutbrotten från Hekla och Laki. De har kontinuerligt modifierats efter vetenskapens framsteg och — får man inte glömma — de nya vulkanutbrotten. Islands fundamentala roll i den nya synen på jordens utvecklingshistoria har vid uppläggningsen och valet av exkursionslokaler kommit att bli alltmera betydelsefull.

Under år 1974 har Island fått sin "ringväg" runt landet genom att broar byggts över Skeidarársandur på Sydlandet. Detta har öppnat helt nya möjligheter till exkursionslokaler, bl. a. tillträde till Öræfajökull, Islands högsta berg och en av dess mest fruktade vulkaner, och till Vatnajökulls sydligare utlöpare, mycket snabba och vitala och därtill känsliga indikatorer på klimatets svängningar. Genom att särskilda medel ställts till förfogande har styrelsen fått tillfälle att under en rundresa på Island sommaren 1974 diskutera riktlinjerna för exkursionsprogrammet i framtiden. Fr. o. m. 1975 kommer de glaciologisk-morfologiska exkursionerna att förlängas från Kirkjubæjarklaustur längs den nybyggda vägen över Skeidarársandur till Breidamerkurjökull; de vulkanologiska exkursionerna får på motsvarande sätt en förlängning till Östlandet, varigenom de stora centralvulkanerna och basalt-platålandskapet där kan granskas i fältet. I fortsättningen kommer vidare en halv eller en hel dag att läggas in vid mitten av exkursionen för genomgångar och diskussioner i seminarieform.

G. Framtidsplaner

Vid de inledande diskussionerna om exkursionerna 1964 förekom tankegångar om att man efter hand skulle kunna vidga deltagarantalet, förslagsvis till det dubbla. Detta har emellertid icke hittills aktualiserats, säkert av många skäl: antalet på Island disponibla exkursionsledare, den lämpliga storleken av en exkursionsgrupp, disponibla terränggående bussars kapacitet, övernattningsfaciliteter.

Sammanlagt ca 270 geovetenskapare har nu beretts tillfälle besöka Island i samband med geoexkursionerna. Betydelsen härav för deras egen forskning och deras utbildningsverksamhet kan knappast överskattas. De utgör tillika ett exempel på nordiskt samarbete när det är som bäst. — Successivt under åren har tanken på någon form av reciprocitet växt sig allt starkare: att m. a. o. låta yngre isländska geoforskare komma över till de skandinaviska länderna för studier i fältet av deras berggrund, jordarter och terrängformer. Vissa medel har också numera kunnat reserveras för detta ändamål.

Berättelse

från Nordiska sommaruniversitetet

Verksamhetsberättelse 1974

A. Namn och adress

Nordiska sommaruniversitetet
Fiolstræde 26
DK-1171 København K
Tel. 11 40 31

B. Startår

1950

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

D. Syfte

Sommeruniversitetet är en frivillig organisation, som vill verka för att utvidga de akademiska studiernas perspektiv genom att sammanföra akademiker med olika bakgrund och genom att främja en kritisk insikt i gemensamma vetenskapliga grundproblemen, tvärvetenskapliga frågeställningar, de olika vetenskapernas metodiska egenart och vetenskapernas ställning i samhället. Mot bakgrund härav ser sommaruniversitetet som sin uppgift att fortlöpande verka för förändring av de högre läroanstalterna i Norden i fråga om såväl organisation som utbildnings- och forskningsverksamhet.

E. Organisation

1. Administration

Representantskapet är sommaruniversitetets högsta myndighet. Av dess ledamöter väljs en av varje lokalavdelning och lika många plus en av generalförsamlingen. Generalförsamlingen består av samtliga registrerade deltagare i sommaruniversitetets sommarmöte. Enligt beslut vid sommarmötet 1974 ombildas fr. o. m. 1.1.1975 presidiet och programkommittén till en styrelse, vars uppgift är att leda och planera sommaruniversitetets verksamhet mellan representantskapets sammanträden. Styrelsen utses under sommarmötet av det tillträdande representantskapet och består av 9 ledamöter med personliga suppleanter (jfr punkt F).

Landsavdelningarnas styrelser, till vilka en eller två ledamöter väljs

av varje lokalavdelning, leder arbetet i respektive land. Lokalavdelningar kan upprättas på alla orter i Norden, där det finns universitet eller annan akademisk läroanstalt. Lokalavdelningarna genomför den av sommaruniversitetet planlagda verksamheten. Kansliet är sommaruniversitetets verkställande organ; dess arbete leds av en generalsekreterare.

2. Presidiets och programkommitténs sammansättning 31.12.1974

Utsedda av representantskapet

Presidium:	Nationalitet
Vilmer Andersen (vice ordförande)	D
Carsten Trau	D
Sven Krohn	F
Bertel Ståhle	F
Kristin Nordfjord	I
Olav Benestad	N
Rolf Reitan	N
Kenneth Aune (ordförande)	S
Lillebill Grähs	S

Programkommitté:

Signe Arnfred	D
Bertel Ståhle	F
Thorsteinn Vilhjálmsson	I
Kjell S. Johannessen	N
Arnulf Kolstad	N
Ola Holmgren	S
Kjerstin Norén	S

Sommaruniversitetets generalsekreterare är Holger Jensen.

3. Personal

Vid sommaruniversitetets kansli i Köpenhamn finns 2 fast anställda personer med administrativa och kontorstekniska uppgifter.

4. Revisorer

Utsedda av representantskapet

Mette Kunøe	D
Clas Zilliacus	F

F. Verksamhet

Verksamheten inom NSU har under 1974 bedrivits i 24 lokalavdelningar/motsv. i form av studiekretsar inom ramen för nedanstående ämnen

1. Ekologi och samhälle
2. Kvinnans samhälleliga situation under kapitalismen

3. Arbetsmiljö
4. Rättssystemet och produktionssättet
5. Demokratisk forsknings- och utbildningspolitik
6. Stat och kapital
7. Vetenskapshistoria
8. Arbetarrörelsens historia
9. Språket i klassamhället
10. Psykologiska teorier om utveckling och socialisering

Totalt har 126 studiekretsar varit verksamma under 1974.

NSU:s sommarsession har hållits i Umeå, Sverige 1—10.8.1974 med totalt 220 deltagare från alla nordiska länder.

Inom ramen för NSU:s skriftserie har följande publikationer utkommit:

- nr 2: Kjell S. Johannessen/Arild Utaker (red.)
"Strukturalisme och semiologi"
- nr 3: Oscar Negt/Alexander Kluge (översat)
"Offentlighet og erfaring"
- nr 4: Signe Arnfred/Karen Siberg (red.)
"Kvindsituation og kvindebevægelse under kapitalismen"
- nr 5: Niles Lykke Knudsen/Ole Andkjær Olsen/Erik Svejgaard (red.)
"Subjekt og tekst. Bidrag til semiotikkens teori"

I NSU:s stencilserie har utsänts följande:

- nr 1: Økologi og samfunn. Rammeplan for vintersesjon 1975
- nr 2: Kvalifikation og erhvervsuddannelse. Studiekreds 5
- nr 3: Hvad er et epistemologisk brud? Studiekreds 7
- nr 4: Arbetsmiljön vid Trelleborgs Gummifabriks AB. Studiekrets 3
- nr 5: Historie, vitenskap og samfunn. Studiekrets 7
- nr 6: Humanvetenskapernas genes och struktur. Studiekrets 7

"Information fra nordisk sommeruniversitet", tidskrift med meddelanden om verksamheten, artiklar och rapporter från arbetet, är utskickad med 3 nummer och ytterligare ett nummer kommer.

"Funktionsbeskrivning" Arbetsråden, arbetsformer och organisatorisk beskrivning har utsänts.

Organisatorisk förändring: Representantskapet — högsta beslutande myndighet inom NSU — beslutade på sitt möte i Umeå 9.8.1974 att förändra den framtida organisatoriska formen sålunda att de hittillsvarande två organen för respektive ekonomisk förvaltning och programläggning, programstyrning — presidium och programkommitté — från 1.1.1975 slås samman i ett organ vid namn *Styrelsen*.

Följande personer är utsedda till Styrelsen för 1975:

Peter Madsen	D
Rolf Reitan	D
Jan-Otto Andersson	F
Bertel Stähle	F
Thorsteinn Vilhjálmsón	I
Kjell S. Johannessen (ordf.)	N

Torill Steinfeld	N
Urban Jonsson	S
Roger Quarsell	S

G. *Framtidsplaner*

Följande ämnen har planerats för studiekretsverksamhet under 1975:

1. Energipolitik i Norden
2. Lantbruket i Norden
3. Hälsa- och socialpolitik
4. Alternativ pedagogik
5. Produktion och kvalifikation
6. Stat och kapital
7. Vetenskapshistoria
8. Arbetarrörelsens historia
9. Socialisering, språk och klassmedvetande
10. Proletärlitteratur och borgerlig offentlighet
11. Familjens roll i reproduktionsprocessen

Sommarsessionen kommer att hållas i Åbo, Finland 1—10.8.1975

Publicering kommer att fortsättas inom

Skriftserien

Stencilserien

”Information fra Nordisk sommeruniversitet”

H. *Finansiering*

Totalanslag över den samnordiska kulturbudgeten 1974:

800 000 Dkr.

Den 20 december 1974

Kenneth Aune

Berättelse

från Nordiskt kollegium för terrester ekologi

Verksamhetsberättelse 1974

A. Namn och adress

Nordiskt kollegium för terrester ekologi
c/o fil. lic. Pehr Henrik Enckell
Zoeologiska avdelningen
Ekologihuset
S-223 62 Lund
Tel. 046/14 81 88

B. Startår

1964

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Norge och Sverige

D. Syfte

Kollegiet skall inom sitt verksamhetsområde stimulera och stödja ökat utbyte av yngre forskare mellan de nordiska länderna samt genom internordiska grupparbeten och kursverksamhet stödja ekologiska forskningsuppgifter och verka för effektivt utnyttjande av tillgängliga resurser.

Kollegiet har till uppgift att organisera gemensamma kurser, ordna konferenser, förbereda aktuella forskningsuppgifter samt tillsätta nordiska utbytesstipendiater.

E. Organisation

1. Administration

Kollegiet består av en ledamot och en suppleant från varje deltagande land, som vad gäller Danmark, Finland och Norge utses av respektive lands undervisningsministerium och för Sveriges del av den svenska avdelningen av den tidigare Nordiska kulturkommissionen.

Kollegiet har en deltidsanställd sekreterare.

2. Kollegiets sammansättning 31.12.1974

	Nationalitet
Professor Christian Overgaard Nielsen	D
Professor Ernst Palmén	F
Professor Arne Semb-Johansson	N

Professor Per Brinck (ordförande)	S
Suppleanter:	
Fil. dr Ellinor Bro Larsen	D
Professor M. Raatikainen	F
Professor H. Kauri	N
Professor B. Kullenberg	S

Kollegiets sekreterare är fil. lic. Pehr Henrik Enckell.

3. Personal

- 1 sekreterare (deltid), arvoderad
- 1 räkenskapsförare (deltid), arvoderad

4. Revisorer

Sven Bogren, auktoriserad revisor
 Djäknegatan 2
 S-211 35 Malmö

F. Verksamhet

Kollegiets verksamhet har under den redovisade perioden bibehållits vid den nivå som uppnåddes budgetåret 1970/71.

Styrelsen har under året avhållit tre sammanträden: 1974-03-29 i Sigtuna, 1974-08-12 i Långasjö och 1974-12-16/17 i Helsingfors.

Under året har en konferens för yngre ekologer avseende Främmande substanser i miljön avhållits i Danmark.

Kollegiet har initierat och finansierat sju nordiska kurser, varav en i Danmark, en i Finland och fem i Sverige. Intresset för kurserna har varit stort. En kurs har kunnat dubbleras genom samarbete med Nordiskt kollegium för viltforskning medan en annan omfattat två veckor i stället för en. Flertalet kurser är numera översökta.

Inom ramen för symposieverksamheten har två symposier anordnats inom ämnena Biologisk kontroll av smågnagare och Modellering inom smågnagarforskning.

Kollegiet har utdelat korttids- och långtidsstipendier för arbete eller kortare besök vid skilda nordiska fältstationer och institutioner. Ett märkbart ökat intresse för stipendieverksamheten kan förmärkas.

De nordiska grupparbeten som under perioden erhållit anslag från Kollegiet behandlar smågagnardynamik och därmed sammanhängande parasitproblem, samt spridnings- och populationsekologi hos terrestra evertebrater på Island.

Arbetsgruppen för smågnagarekologi har erhållit anslag för arbetsgruppssammanträde och symposier. Arbetsgruppen för undersökning av flyttfåglarnas roll som smittospridare har under perioden fortsatt sitt arbete.

Ytterligare har ett tiotal yngre forskare erhållit anslag för projekt i annat nordiskt land.

Kontakterna med Nordiskt kollegium för viltforskning har fortsatt inom näraliggande arbetsfält. Kontakterna (bl. a. genom föredragsverksamhet) med Forskningsgruppen Ölands Stora Alvar har vidare byggts ut.

Kollegiet har sammanställt en broschyr (på engelska) över nordiska fältstationer och arbetsmöjligheterna vid dessa, samt distribuerat denna även till icke-nordiska organ.

En ökad internationalisering har skett inom Kollegiets arbetsområde, huvudsakligen genom deltagande av icke-nordiska lärare i kursverksamheten.

Kollegiet har under året fortsatt planeringen vad avser en utökning av arbetsfältet till limnisk ekologi och ekologisk botanik.

Helsingfors den 16 december 1974

Per Brinck

Berättelse

från Centralinstitutet för nordisk Asien-forskning (CINA)

Verksamhetsberättelse 1974

A. Namn och adress

Centralinstitutet för nordisk Asien-forskning (CINA)
Kejsergade 2
DK-1155 København K
Tel. 11 16 86 el. 11 12 71

B. Startår

1966

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

D. Syfte

Institutet har till ändamål att befordra, koordinera och stimulera de nordiska ländernas asienforskning och att verka för att erforderliga hjälpmedel ställs till förfogande för forskning och undervisning i hithörande fackområden.

E. Organisation

1. Administration

Institutet leds av en styrelse, som består av två asienforskare från vart och ett av länderna Danmark, Finland, Norge och Sverige. Island kan, om landet så önskar, delta i styrelsens arbete med en representant. Medlemmarna utses av regeringarna för tre år i sänder. Återval kan äga rum.

Styrelsen anställer en föreståndare för att svara för den dagliga ledningen av institutet.

2. Styrelsens sammansättning 31.12.1974

	Nationalitet
Professor Mogens Boserup	D
Professor Kristof Glamann	D
Professor Jussi Aro	F
Professor Aulis Joki	F
Dr. philos. Otto Christian Dahl (vice ordf.)	N

Professor Henry Henne	N
Professor Karl Gustav Izikowitz	S
Professor Göran Malmqvist (ordförande)	S

Institutets föreståndare är professor Søren Egerod.

3. Personal

- 1 föreståndare
- 6 forskningsledare/forskningsassistenter
- 4 administrativ och teknisk personal (varav två halvtidsanställda)

F. Verksamhet

1. Åtgärder för samordning av forskning och undervisning

1.1 Inventering av institut- och personresurser för asienforskning och asienstudier i Skandinavien

1.1.1 Forskar- och institutförteckning: "Scandinavian Scholars List", färdig för distribution, bearbetad för databehandling, jämte en första upplaga av "Nordiskt forskarregister"

1.1.2 Studieplanöversikter: "European University Programmes in Sinology"

1.1.3 Bibliografi över asienlitteratur utgiven i Norden av nordiska forskare, som tidigare påbörjats, uppföljs i databehandlad form

1.2 Organisation och administration av fältforskning i Asien

1.2.1 Fältstationen i Lampang, Thailand: Verksamheten har planenligt slutförts, men vissa forskningsprojekt fortsätter. (Se rapport i kommande Annual Newsletter.)

1.2.2 Förberedande inventering av nordiskt forskarunderlag och möjligheter på fältet för planerade projekt i Afghanistan och Malaysia

1.2.3 Se även 3.1, Stipendier.

1.3 Remissvar på statliga utredningar:

"Forskning för utveckling";

"Internationella specialkurser".

1.4 Förmedling av internationella kontakter

2. Material för forskning och undervisning

2.1 CINA:s bibliotek

Planmässig bokanskaffning, särskilt av bibliografiskt material samt inom områden där specialinstituten och universitetsinstitutionerna i Skandinavien inte har tillräckliga resurser (modern historia, kultur, ekonomisk och social utveckling i Asien)

2.1.2 Bred samling av tidskrifter (med samma inriktning som boksamlingen)

- 2.1.3 Utbyggnad av samlingarna på microfilm och microfiche
- 2.1.4 Anskaffning av andra typer av källmaterial
- 2.2 Publikationer och cirkulerat material
 - 2.2.1 Monografiserien (nr 20): Kirsten Taguchi, "An annotated catalogue of Ainu Material"
 - 2.2.2 "Annual Newsletter" No. 7
 - 2.2.3 "Subject Index" över CINA:s bokbestånd
 - 2.2.4 "Scandinavian Scholars List", se 1.1.1
- 2.3 Speciellt material lämnat efter hänvändelse
 - 2.3.1 Bibliografiska översikter och vägledning i speciella ämnen
 - 2.3.2 Material för kurser, föreläsningar och utställningar
 - 2.3.3 Förteckning över tidskrifter i Köpenhamns universitets orientalska institutioner
- 3. *Befordran av forskning och undervisning*
 - 3.1 Stipendier
 - 3.1.1 Allmänna stipendier för studie- och forskningsuppehåll i Asien (1974: dkr 109, 805)
 - 3.1.2 Speciella stipendier för studie- och forskningsuppehåll i samband med fältstationen i Lampang (1974: dkr 35, 112)
 - 3.1.3 Stipendier för studieuppehåll vid CINA har för finska forskare utdelats av det finska undervisningsministeriet.
 - 3.2 Gästföreläsningar

Fem gästföreläsningar över ämnen som berört Indien, Kina och Tibet, Sri Lanka och Thailand har anordnats av CINA; under CINA:s medverkan har två av föreläsarna också talat på andra universitetssorter (Tampere, Oslo, Göteborg, Lund, Stockholm och Uppsala).
 - 3.3 Symposier och konferenser

"Symposium om samhällsvetenskaplig Kinaforskning i Norden" (6 000 dkr), "Symposium om kinesisk konst och arkeologi" (10 000 dkr) och "Japanese Studies" (1 500 dkr) har avhållits i Lund, Stockholm resp. Köpenhamn under medverkan av CINA. Förberedelser har vidtagits för bl. a. "Permanent Altaistic Conference" i Helsingfors 1976. För detta symposium har utlovats dkr 48 000.
 - 3.4 Kurser och seminarier

CINA har medverkat i fem kurser, vilka behandlat Bangladesh, Indien, Nepal, Sri Lanka och Thailand.
 - 3.5 Forskarhandledning, se 4.8.

4. *Egen forskning och undervisning*

- 4.1 Akha-projektet (socio-lingvistiskt forskningsprojekt, bedrivet av Søren Egerod, Inga-Lill Hansson, Dr. F. Scholz, Heidelberg och en tvärvetenskaplig forskargrupp)
- 4.2 Databehandling av asiatiskt språkmateriel och bibliografier (Eric Grinstead, Bo Utas)
- 4.3 Indiens nyare historia (K R Haellquist)
- 4.4 Traditionell vietnamesisk rätt, modern kinesisk rätt samt den rättsliga regleringen av folkrepubliken Kinas utrikeshandel (Poul Mohr)
- 4.5 Tekniksystem och landsbygdsindustrialisering i Indien och Kina (Jon Sigurdson)
- 4.6 Jämförande sydostasiatisk arkeologi (Per Sørensen)
- 4.7 Iransk språkhistoria och stilistiskt-terminologiska undersökningar (Bo Utas)
- 4.8 Individuell forskarhandledning och undervisning inom de vetenskapliga medarbetarnas kompetensområden

5. *Slutkommentar*

Verksamheten under 1974 har — i jämförelse med föregående års verksamhet — hämmats av att anslagen till utåtriktad verksamhet varit dkr 56 045 mindre än under 1973. Hårtill kommer att prisstegringarna minskat de resurser CINA disponerat över, med åtföljande oundvikliga verkningar på verksamhetens omfattning.

G. *Finansiering*

1 130 000 dkr över verksamhetsbudgeten för nordiskt kulturellt samarbete 1974.

Köpenhamn den 4 december 1974

Søren Egerod

Berättelse

från Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi

Verksamhetsberättelse 1974

A. Namn och adress

Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi
c/o professor Niels Jerlov
Haraldsgade 6
DK-2200 København N
Tel. TAgA 39 92

B. Startår

1966

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Norge och Sverige

D. Syfte

Kollegiet har till uppgift att genom anordnande av symposier och konferenser, gemensamma forskningsprojekt och forskarutbyte m. m. främja samarbetet i fråga om forskning och utbildning inom fysisk oceanografi mellan universitet i Norden.

E. Organisation

1. Administration

Kollegiet består av en representant för de deltagande länderna.

2. Kollegiets sammansättning 31.12.1974

	Nationalitet
Professor Nils Jerlov (ordförande)	D
Professor Erkki Palosuo	F
Professor Håkon Mosby	N
Professor Börje Kullenberg	S
Adjung. medlemmar:	
Lektor Gunnar Kullenberg	D
Professor Ilmo Hela	F
Professor O. H. Sælen	N

3. Personal

1/4 skrivbiträde

4. Revisorer

2. revisionsdepartement under Økonomi- og Budgetministeriet varetager revisionen af Kollegiets regnskaber, som føres i København.

F. Verksamhet

Møder

Kollegiet har i 1974 holdt 2 møder. Det første fandt sted på Geofysisk institutt ved Oslo Universitet i februar, og det andet blev afholdt på Institut for Fysisk Oceanografi ved Københavns Universitet den 21. oktober.

På det første møde drøftede man mulighederne for et samarbejde med andre grene af den marine forskning, idet det blev gjort gældende, at de fysiske processer i havet havde indvirkning på de kemiske og biologiske forhold og omvendt. En vis gensidig viden inden for de forskellige forskningsgrene blev derfor anset for ønskelig og for at styrke forståelsen af samtlige forhold i havet.

Man drøftede endvidere, hvorledes de forskellige projekter inden for institutternes arbejdsområder bedst kunne koordineres.

På det andet møde tog man stilling til de kommende års budgetter, idet Sekretariatet for nordisk kulturelt Samarbejde skulle have disse budgetter forelagt før den 1. november. Der henvises i denne forbindelse til de skemaer, der i overensstemmelse hermed er indsendt til Sekretariatet, og hvoraf medlemmerne af Kollegiet har modtaget kopi.

Endvidere blev det aftalt, at man i det kommende år skulle stræbe efter at få udenlandske gæsteforelæsere på et højt niveau til at deltage i kollokvier sammen med speciallærere, hvor f. eks. emner som marine biologi og kemi blev behandlet. Dette ville kunne medvirke til en øget indsigt i disse grænseområder.

Professor Jerlov deltog i marts i NOS' møde i Helsingfors, hvor evt. ændringer af de nordiske kollegiers statutter blev drøftet.

Udveksling

Lektor Gunnar Kullenberg har sammen med mag. scient. Bogi Hansen (stipendiat) deltaget i et togt i de færøske farvande i forbindelse med det internationale "Overflow" projekt. Endvidere har Kullenberg været i Göteborg til et møde, hvor planer for det fortsatte nordiske samarbejde blev drøftet. Professor H. Gade, Bergen har deltaget i et kursus, der fandt sted i Marstrand i august, og var arrangeret af Nordisk Sommeruniversitet vedrørende "Turbulence and Mixing Processes in Stratified Fluids". Stipendiaterne Bogi Hansen, København, og Lars Rydberg, Göteborg, deltog ligeledes. Cand. real. Eyvind Aas, Oslo, har besøgt instituttet i København for bl. a. at benytte specialinstrumenterne her til at kalibrere en Tyndallmeter. Andre former for udveksling er

omtalt under 'Stipendiater'. I øvrigt vil Aas igen i december 1974 komme til København denne gang for at kalibrere en irradiancemeter.

Symposier

I tiden 22—24 oktober 1974 afholdt Kollegiet et Nordisk Symposium på Institut for Fysisk Oceanografi, København. Der deltog 25 forskere fra de nordiske universiteter, hvor resultater af forskningen ved de forskellige institutter blev præsenteret. Mange af disse resultater hidrørte fra projekter, der helt eller delvis havde fået støtte fra Kollegiet. Der var ialt 17 forelæsninger. Symposiet gav anledning til samtaler og diskussioner, som af deltagerne blev anset for at være frugtbare og inspirerende.

Forskningsprojekter

Kyststrømmen. I 1974 er hovedvægten lagt på undersøgelser af den norske kyststrøm, som er en forsættelse af den baltiske strøm. Man har koncentreret sig om et område ud for Vestlandet. Den sæsonmæssige variation af strømmens struktur er søgt klarlagt ved regelmæssige hydrografiske snit ud fra kysten. Endvidere har man haft en række bøjestationer. Resultatet af de opnåede strømmålingsserier er gode og giver interessante oplysninger, men dårlige vejrforhold har også medført tab af instrumenter, idet 2 strømmålere må anses for tabt. Et instrument, nylig udviklet i et samarbejde mellem Geofysisk Institutt, Bergen Universitet; Chr. Michelsens Institutt, Bergen; og Dr. Thomas Rossby, Yale Universitet, er anvendt til at kortlægge strømmens struktur på lille vertikal skala. Det drejer sig om en fritfaldende, profilerende sonde, som også måler temperatur og konduktivitet m. v. Målingerne med sonden viser udpræget lagstruktur i 160—200 m dybde, hvor Atlanterhavsvand trænger ind i Kyststrømmen. De dynamiske stabilitetsforhold viser stor variabilitet på samme dybde. Sådanne målinger anses for vigtige ved kortlægningen af strømmens vertikale struktur og blandningsforhold.

Laser Doppler Anemometeren. Dette instrument, som er udviklet i København i samarbejde med DISA er blevet testet i Gullmarfjorden og viste sig at fungere tilfredsstillende.

Data fra flere tidligere ekspeditioner, arrangeret med støtte fra Kollegiet, til Østersøen, Kattegat, Middelhavet og forskellige fjorde, er blevet bearbejdet af lektor Gunnar Kullenberg. De udgør en del af Kullenbergs doktorafhandling (nævnt under publikationer (Rep. No. 25)) og har været af stor betydning, idet de væsentlig har bidraget til undersøgelsernes vidde.

Publikationer

I 1974 er følgende publikationer udgivet som resultat af Kollegiets projekter:

Inherent and apparent optical properties of the Baltic, by N. K. Højerslev, januar 1974, Rep. Inst. f. Fys. Oceanog. 23, 41 pp + 50 Tables.

An experimental and theoretical investigation of the turbulent diffusion in the upper layer of the sea, by G. Kullenberg, januar 1974, Rep. Inst. f. Fys. Oceanog. 25, 214 pp + 43 Figures og 25 Tables.

Daylight measurements for photosynthetic studies in the Western Mediterranean, by N. H. Højerslev, maj 1974, Rep. Inst. f. Fys. Oceanog. 26, 38 pp.

Stipendiater tilknyttet Kollegiet i 1974

Markku Autio, Helsingfors, fra 1. juli 1972. Autio afsluttede sin eksamen ved instituttet i Helsingfors den 30. maj. Han fratrådte sit stipendiat i midten af juni, idet han da skulle begynde at aftjene sin værnepligt.

M. Brown, København, fra 1. december 1972. Brown har fortsat sine undersøgelser af optiske og kolloide egenskaber ved marine organiske stoffer. Hans arbejde omfatter en ny metode til standardisering og bestemmelse af havvandets fluorescens, studier af molecular vægtfordeling af yellow substance fra Østersøen, en ny metode til uden vejning at bestemme mængden af organiske og uorganiske partikler, samt visse spektroskopiske undersøgelser af havets partikelindhold. Ved det Nordiske Symposium præsenterede han et paper: Colloid flocculation model for formation of characteristic small particles in the Baltic. Han har ligeledes præsenteret et paper på ICES konference i København i september. I november har han i 3 uger deltaget i et togt arrangeret af Kgl. Fiskeristyrelsen, Göteborg. Togtet foregik i skandinaviske farvande. Han har ligeledes deltaget i togter i forbindelse med det danske Bælt-projekt.

Gunnar Furnes, Bergen, fra 1. juni 1974. Furnes har bearbejdet data fra Middelhavsekspeditionen i 1971, COBLAMED i 1973 og fra togt i marts/april 1974 for undersøgelser af den norske kyststrøm. I august deltog han i et symposium om "Erosion and deposition of sediment in turbulent streams". Endvidere deltog han i det Nordiske Symposium. Siden 1. august har han studeret hos professor Engelund, Inst. f. Strømningsmekanik og Vandbygning, Danmarks Tekniske Højskole, hvor han arbejder med teorien om sediment-instabilitet. Studierne vil blive fulgt op af eksperimenter. Det er hans agt at studere på O. T. H. i et år. Han har publiceret en artikel i *Marine Geology*, 16, (1974): Formation of sand waves on unconsolidated sediments, pp. 145—160.

Nils P. Fjeldstad, Bergen, stipendiat 11. august 1970 (2 år på halvtid)—15. juni 1974. Han har som stipendiat bearbejdet data fra Barentshavet.

Bogi Hansen, København, fra 1. august 1973. Bogi Hansen arbejder

på en licentiatopgave, som han regner med at fuldføre i den nærmeste fremtid. Opgaven bygger på hans undersøgelser af strømforholdene omkring Færøerne, hvor han også i år har været på togt og foretaget målinger. Han har endvidere besøgt Geofysisk Institutt i Bergen samt Institut für Meereskunde i Kiel, hvor han har deltaget i planlægningen af forskellige forskningsopgaver. På det Nordiske Symposium i oktober præsenterede han nogle af sine resultater i en forelæsning: Maximum entropi analyse anvendt på tidevand ved Færøerne. Han har publiceret: Data Report for the I. C. Svabo Cruises in the Faroe-Shetland Channel in Connection with Overflow 73, sammen med Arne Nielsen. Rep. Inst. Fys. Oceanog. 27, 57 pp, august 1974.

Bo Lundgren, København, fra 1. november 1974. Lundgren arbejder med data fra Østersøekspeditionen i 1973 med det norske forsknings-skib "Helland-Hansen".

Johan Rodhe, Göteborg, fra 1. juli 1972. Rodhe afsluttede i december 1973 sin fil. lic.-eksamen, hvorefter han har påbegyndt et studium med den filosofiske doktorgrad for øje. I denne sammenhæng har han arbejdet med 2 projekter, dels måling af strøm- og partikelkoncentration med automatisk registrerende instrumenter i et turbulent grænselag ved bunden, og dels undersøgelser af cirkulationen i Skagerrak. I januar forelæste han i Uleåborg ved Nordiske Geologers vintermøde og besøgte, ligeledes i januar Inst. f. Fys. Oceanog. i København, hvor han også holdt en forelæsning ved et kollokvium arrangeret her. Endvidere forelæste han om "Cirkulationen i Skagerrak" på det Nordiske Symposium. Han afsluttede sit stipendium den 30. juni, idet han tiltrådte en stilling ved Göteborgs Universitet.

Lars Rydberg, Göteborg, 1. juni 1974. Rydberg, civiling. med eksamen i oceanografi, har i løbet af sommeren været tilknyttet et forskningsprojekt (Internal movements in fjords along the Swedish West-Coast) og har gennemført intensivmålinger af strøm, saltholdighed og temperatur i Gullmarfjorden og Orust—Tjörns fjorde. Hensigten med disse målinger er at vurdere advektivt respektive diffusivt masse- og saltransport i fjordene og at relatere denne til de herskende vindforhold, tæthedslag m. m. I denne periode har Rydberg sammenlagt deltaget 7 uger i togter med forskningsfartøjet Swanic og Westfjord. Han arbejder nu med data fra disse målinger samt med en rapport vedrørende forundersøgelser i Gullmarfjorden i april 1973. Hans planer indbefatter også studier af cirkulationen i Kattegat; disse studier er indledt med hastige sonderinger af saltholdighedslagdelingen i området. Rydberg gav under sin deltagelse i kurset i Marstrand en oversigt over forskningsvirksomheden i de nævnte fjorde. På det Nordiske Symposium forelæste han om "Blandning och interna rörelser i Svenska Fjordar".

Anders Stigebrandt, Göteborg, fra 1. juli 1973. Fratrådte som stipendiat den 30. marts for at tiltræde en stilling i Trondheim.

G. Framtidsplaner

I 1975 er det planlagt at fortsætte Kyststrømsprojektet. Hvis forholdene tillader det, er det da hensigten at koordinere strømmålinger foretaget fra instituttet i Bergen med diffusionsmålinger ved hjælp af de optiske metoder, som er udviklet ved instituttet i København. Både med hensyn til bearbejdelse af eksisterende materiale samt udførelse af nye undersøgelser er dette projekt, der inkluderer den Baltiske Kyststrøm, det bedste grundlag for det nordiske samarbejde.

Endvidere er en fortsættelse af Mastprojektet i Kattegat planlagt evt. i samarbejde med Risø Meteorologiafdeling. Her er det hensigten bl. a. at anvende den tidligere omtalte Laser Doppler Anemometer.

For 1976 er et nyt projekt planlagt, som omfatter Skagerrakområdet. Hensigten er at bestemme de forskellige vandmassers oprindelse og opholdssted samt at klarlægge de kræfter, der driver cirkulationen i området. Fra anden side er der i 1976 planlagt en intensiv forskningsvirksomhed for Skagerraks grænseområder, og en kombination af resultater vil kunne bidrage væsentligt til at løse opgaven. Der er tidligere i brev af 4. november d. å. til Sekretariatet gjort udførligt rede for dette nye projekt.

H. Finansiering

Til finansiering af virksomheden modtog Kollegiet i 1974 kr. 445.000,— af de fælles nordiske midler.

København, den 29. november 1974

Nils Jerlov

Berättelse

från Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning

Verksamhetsberättelse 1974

A. Namn och adress

Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning
Sekretariatet
Kajaanintie 46 D
SF — 90220 Uleåborg 22
Tel. 342 02

B. Startår

1969

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Norge och Sverige

D. Syfte

Samarbetskommittén har till uppgift att främja arktisk medicinsk forskning i de nordiska länderna genom koordinering, dokumentationsverksamhet, anordnande av kurser, seminarier och konferenser samt publikationsverksamhet.

E. Organisation

1. Administration

Kommittén består av minst en och högst tre medlemmar från varje deltagande land. Medlemmarna utses av vederbörande lands regering för högst fyra år i sänder. Kommittén kan inom sig utse arbetsutskott med en representant för varje land.

Kommittén har et permanent sekretariat, som är förlagt till Uleåborg.

2. *Samarbetskommitténs sammansättning 31.12.1974*

	Nationalitet
Professor Bent Harvald	D
Doktor Leif Vangaard	D
Professor Henrik Forsius	F
Professor Jorma Hirvonen	F
Professor Ole Wasz-Höckert	F
Överläkare Andries De Graaf t. o. m. 30.4.74	N
Professor Kåre Rodahl	N
Länsläkare Kolbjørn Øygard	N
Bitr. överläkare Per-Ola Granberg	S
Professor Håkan Linderholm (ordförande)	S

Generalsekreterare är sedan 1.7.1974 bitr. professor Hans Åkerblom.

3. *Personal*

1 generalsekreterare (halvtidsanställd)

2 kanslisters

Sekretariatet befinner sig vid medicinska fakultetets institutionsbyggnader vid Uleåborgs universitet. Professor Ilmari Palva har varit deltid-ansälld generalsekreterare till den 30.6.1974, (sjukledighet 4—30.6.1974), varefter bitr. prof. Hans Åkerblom övertog tjänsten. Kanslipersonalen har varit densamma som tidigare år, kanslisterna Raili Mäkinen och Kirsti Niva.

4. *Revisorer*

Statens Revisionsverk, Helsingfors, Finland

F. *Verksamhet**Samarbetskommitténs möten*

Kommittén har hållit tre möten under året 1974:

i Kiruna den 25.4.1974,

i Stockholm den 16—17.11.1974 och

i Oslo den 9.12.1974.

Arbetsutskottet har sammanträtt två gånger under året 1974: i Stockholm den 25—26.2.1974 och i Köpenhamn och Yellowknife, Kanada, den 6.7., 7.7., 9.7. och 11.7.1974.

I samband med Kiruna-mötet anordnades den 26—27.4.1974 "Workshop on light and darkness, biological rhythms and living conditions in the Arctic", och i samband med Oslo-mötet den 10—11.12.1974 ett workshop "Respiratoriska infektioner hos barn med speciell hänsyn till effekten av klimatet" (se nedan).

*Verksamhetsårets uppgifter**a. Workshopmöten*

Workshopmöten har visat sig vara effektiva för att främja kommitténs syften. Genom att samla forskare från de olika nordiska länderna omkring ett definierat tema har samarbetskommittén kunnat bidra till att skapa forskarkontakter och att stimulera forskning inom arktisk medicin. Den 26—27.4.1974 hölls "Workshop on light and darkness, biological rhythms and living conditions in the Arctic" i Kiruna.

Vid workshopet hölls 21 föredrag, vilka tillsammans med inledningsorden och slutkommentarerna har publicerats i serien "Nordic Council for Arctic Medical Research Report", nr 10/74. Kiruna-workshopet visade, att forskare i de olika nordiska länderna har nått fram till intressanta resultat om diurnala rytmer, och effekter av ljus och mörker, av intresse t. ex. för arbetsförhållanden i gruvor och industrier, skift- och skolarbete. Det framgick även att många frågor tillsvidare är obesvarade. Kiruna-mötet möjliggjorde kontakter mellan olika forskare och forskargrupper, som fortsätter studier i detta ämne.

Samarbetskommittén anordnade i Oslo den 10—11.12.1974 ett annat workshop för att belysa frågan om klimatets effekt på respiratoriska infektioner hos barn. Vid workshopet hölls 11 föredrag och mötet avslutades med en rundabordskonferens. Föredragen och diskussionsinläggen kommer att publiceras i serien "Nordic Council for Arctic Medical Research Report", nr 12/75. I synnerhet i de nordligaste delarna av de skandinaviska länderna är respiratoriska infektioner mycket vanliga hos barn. Det synes som om endast få undersökningar om klimatets betydelse skulle ha gjorts hittills. Oslo-workshopet belyste frågan om respiratoriska infektioner hos barn från epidemiologisk, pediatrik, otologisk, virologisk, bakteriologisk, immunologisk, socialmedicinsk och klimatologisk synpunkt. Vid workshopet framlades ett förslag om ett samnordiskt forskningsprojekt om sambandet mellan klimatologiska faktorer och respiratoriska infektioner hos barn, och i detta projekt har NoSAMF en initierande och koordinerande funktion.

b. Deltagande vid kongresser

Ordföranden, professor Håkan Linderholm, samt kommittéledamöterna professorerna Bent Harvald, Henrik Forsius och Ole Wasz-Höckert samt generalsekreteraren Hans Åkerblom deltog vid det tredje internationella symposiet om circumpolär hälsa (The Third International Symposium on Circumpolar Health) i Yellowknife, N.W.T. Canada den 8—11.7. 1974. Professor Ole Wasz-Höckert höll som president för det andra internationella symposiet om circumpolär hälsa ett av inledningsanförandena.

Vid symposiet framfördes flera föredrag av forskare från de olika

nordiska länderna. På programmet var den 10.7.74 en sektion om arktisk medicinsk forskning i Norden med kommitténs ordförande, professor Håkan Linderholm som chairman. Vid denna sektion hölls följande föredrag:

Linderholm, H. (Umeå, Sverige)

"Current Trends in Arctic Medical Research in the Nordic Countries with Special Regard to Sweden"

Harvald, B. (Odense, Danmark)

"Current Trends in Arctic Medical Research in Denmark"

Forsius, H. (Oulu, Finland)

"Current Trends in Arctic Medical Research in Finland"

Dessutom fungerade som chairman kommittémedlemmarna: professor Henrik Forsius i "Arctic Ophthalmology" och professor Ole Wasz-Höckert i "Changing Health Hazards of Northern Native Infants and Children".

Ytterligare föredrag hölls av kommittémedlemmarna: Professor Bent Harvald, "Current Genetical Trends in the Greenlandic Population" och professor Henrik Forsius, "Correlation Studies of Climatic Changes in the Eyes in Sub-Arctic and Arctic Peoples" (Review Paper).

Generalsekreteraren läste två föredrag av professor Ilmari Palva, som på grund av sjukdom inte kunde närvara: "Leukaemia in North Finland" och "Tuberculosis in Finnish Lapland".

Ordföranden och kommittéledamöterna hade tillfälle i Yellowknife att möta ledande amerikanska, kanadensiska och sovjetryska vetenskapsmän inom arktisk medicin och med dem diskutera om samarbete i framtiden.

c. *Report-serien*

Under 1974 har "*Nordic Council for Arctic Medical Research Report*" utkommit i sex nummer:

Arctic Medical Research Report, 6/74:

- Lobus venae azygos in Greenlandic Eskimos,
- Diaphragmatic relaxation in Eskimos,
- Investigations on the lipid metabolism in Eskimos,
- Sexual behaviour and venereal diseases in Greenland,
- ABO blood groups and tuberculosis in Greenland,
- Demographic studies on the Inari Lapps in Finland.

Arctic Medical Research Report, 7/74:

Workshop on coronary heart disease in the Arctic. Oulu, October 26—27, 1973:

- Coronary heart disease in the Arctic. Introduction,
- Epidemiology on coronary heart disease in the Arctic populations,
- Prevalence of coronary heart disease in different parts of Norway,
- Risk factors for coronary heart disease in North Finland and the prevalence of coronary heart disease in western and central Finland,
- Epidemiology of coronary heart disease and its risk indicators in South-West and East Finland,
- Mass miniature X-ray screening for heart diseases. Observations on three selected areas in western, eastern and northern Finland,
- Studies on coronary heart disease among Lapps and Skolts,
- Coronary heart disease as reflected by the ischaemic disease register in Helsinki,
- Population studies on CHD in northern Sweden,
- Coronary heart disease in Greenland. An evaluation of the available data,
- Genetic factors in coronary heart disease,
- Reasons for differences in the prevalence of coronary heart disease in Norway,
- Myocardial metabolism in patients with coronary heart disease in the symptom-free situation and during induced myocardial ischaemia,
- Methods for studying the prevalence of coronary insufficiency, with special reference to exercise ECG,
- Possibilities for further surveys on CHD in the Arctic,
- Some pediatric aspects of coronary heart disease research,
- Concluding remarks.

Arctic Medical Research Report, 8/74:

- Marriage pattern of the Skolt Lapps in Finland,
- Secular changes in body dimensions in a homogenous population,
- Sexual norms under the influence of altered cultural patterns in Greenland,
- Consumption of antibiotics in Greenland, 1964—1970. Economic and epidemiological considerations,
- Consumption of antibiotics in Greenland, 1964—1970. Changes in the sensitivity of *N. gonorrhoeae* to antibiotics.

Arctic Medical Research Report, 9/74:

- On the inbreeding of Skolts. A contribution to the study of the degree of inbreeding in isolated Lapp populations living in North Finland.

Arctic Medical Research Report, 10/74:

Workshop on light and darkness, biological rhythms and living conditions in the Arctic.

Kiruna, Sweden, April 26—27, 1974:

- Introduction,
- Shift work,
- A study of continuous night work at the Norwegian steel mill at Mo in Rana,

- Prevalence of disease among workers at LKAB, Kiruna,
- Circadian rhythms in man and their practical implications in work schedules,
- General aspects of rhythm and sleep disturbances in Finnmark,
- Seasonal patterns of sleep stages and secretion of cortisol and growth hormone during 24 hour periods in northern Norway,
- A hundred school-children through three years of winter darkness and midnight sun,
- Winter patterns of sleep in school-children,
- Neurosis and psychosis in northern and southern Finland in relation to light and dark seasons,
- Daily variations in biochemical parameters in patients with manic-depressive psychosis,
- Diurnal variation in routine serum constituents in healthy subjects,
- Diurnal variations in intraocular pressure in dark and light seasons,
- Influence of light on human circadian rhythms,
- Comment to the lecture of R. Wever,
- The influence of sleep patterns on the adaptability to enforced light in the canary,
- Endocrine changes in relation to light-darkness cycle and stress with special regard to steroid hormones. Review of recent developments,
- Midsummer and midwinter rhythmic behaviour in aquatic organisms in the subarctic,
- Midsummer and midwinter rhythmic behaviour in fresh-water algae and higher plants,
- Influence of environmental temperature and season on experimental myocardial lesions,
- Seasonal variation in weight and activity of the freshwater fishes *Perca fluviatilis* L. and *Esox lucius* L.,
- Concurrent diurnal and nocturnal activity in mammals and birds,
- Some major reactions of wild animals to the seasonal variation in length of day,
- Concluding remarks.

Arctic Medical Research Report, 11/74:

- Skeletal maturation of the hand and wrist of Skolt Lapp children in northern Finland,
- An epidemiological and demographic study of the coronary heart deaths in Denmark, the Faroes and Greenland,
- Natality of the Skolt Lapps.

Report-serien sprides i ca 1 000 exemplar till institutioner och läkare med anknytning till arktisk medicinsk forskning i Norden, Tyskland, USA, Kanada, Sovjetunionen och Japan.

d. Förberedelser för Islands deltagande i kommittéarbetet

De kontakter, som ordföranden och dåvarande generalsekreteraren Ilmari Palva, hade med företrädare för isländska myndigheter i Reykjavik 1973 har lett till att Island framställt önskemål om deltagande i kommittéarbetet. Vid samarbetskommitténs möte i Stockholm den 16—

17.11.1974 deltog professor Johann Axelsson från Reykjavik som observatör och framförde muntligt bemyndigande från Islands undervisningsministerium att representera Island vid ovannämnda möte. Island kommer inom kort att skriftligt bekräfta viljan att ansluta sig till samarbetskommitténs verksamhet.

e. Internationell verksamhet

Ordföranden och kommittéledamöter anlitas som sakkunniga vid planeringen av programmet för det tredje internationella symposiet om circumpolär hälsa i Kanada 1974. Kommittéledamöter har därtill fungerat som nationella koordinatörer för de nordiska deltagarna i symposiet och rekommenderat ekonomiskt understöd från Kanada till de enskilda deltagarna.

Avdelningschef Tatjana Kuznetsova från hälsovårdsministeriet i Sovjetunionen, Moskva, samt akademiker Vlail Petrovich Kaznachejev, Novosibirsk och professor Konstantin Raphailovich Sedov, Irkutsk, representerande Sovjet-Unionens Medicinska Akademi besökte sekretariatet i Uleåborg den 18—19.4.1974 och stiftade bekantskap med kommitténs funktioner.

G. Framtidsplaner

Kommittén skall:

- söka definiera befolkningens viktigaste medicinska problem inom arktiska och subarktiska områden
- anordna kurser, seminarier och arbetsmöten:

Kommittén avser att fortsätta med att anordna seminarier eller arbetsmöten (workshop) efter två principiellt skilda linjer. Den ena typen av seminarier skall behandla aktuella hälsovårdsproblem och skall ha som primärt mål att underlätta för läkare i nordliga glesbygdsområden att komma i kontakt med aktuell forskning inom berört ämnesområde för att därigenom stimulera eller initiera till lokala fältundersökningar. Denna typ av seminarier söker man därför förlägga till en ort som ur kommunikationssynpunkt är lämpligast. Bland denna typ av seminarier planeras ett rörande barnens tillväxt under arktiska (subarktiska) klimatologiska förhållanden i Uleåborg, Finland i juni 1975. En annan typ av seminarier rör mera basala grundvetenskapliga ämnen av aktualitet för arktisk medicin. Avsikten med dessa skall bl. a. vara att för ledande teoretiska forskare presentera arktisk medicinsk problematik för att därigenom söka initiera forskning som involverar arktiskt medicinska frågeställningar i mera generella sammanhang. Av denna seminarietypp har planlagts ett om diabetesepidemiologi i nordliga glesbygdsområden som skall inkludera nya kunskaper om vävnadstypers och virusinfektioners betydelse för uppträdande av diabetes. Detta seminarium skall hållas i Odense, Danmark i oktober 1975.

— intensifiera sin informationsverksamhet och utvidga sin dokumentationsverksamhet:

Kommittén vill fortsätta att intensifiera det påbörjade arbetet med information och dokumentation bl. a. genom att utsända rapportserien "Arctic Medical Research Report", som har till syfte att ge kännedom om pågående forskningsarbete till en av arktiskt medicinska problem intresserad läsekrets, och dessutom att möjliggöra publicering av arbeten av arktiskt medicinskt intresse, som på grund av deras tvärvetenskapliga karaktär och av inriktning på nordiska förhållanden kan vara svåra att placera i vanliga facktidskrifter. Det är meningen att fortsätta utgivningen av rapportserien i billig opretentiös form samtidigt som det dock avses en viss kvalitetsförbättring redaktionellt och ur teknisk synpunkt

- bilda arbets-, planerings- eller projektgrupper för att finna nya former för initiering och stöd av forskning
- söka möjligheter för att stöda forskningsprojekt

H. Finansiering

Anslag har erhållits via Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete år 1974, Fmk 187.600.

Umeå, den 6 januari 1975

Håkan Linderholm
Professor, ordförande

Uleåborg, den 6 januari 1975

Hans Åkerblom
Bitr. professor, generalsekreterare

Berättelse

från Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning

Verksamhetsberättelse 1974

A. Namn och adress

Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning
c/o Utrikespolitiska institutet
Sveavägen 166
Tel. 15 10 80
S-113 46 Stockholm

B. Startår

1966

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

D. Syfte

Samarbetskommittén har till ändamål att främja forskning inom området internationell politik, däribland konflikt- och fredsforskning genom koordinering av forskningsverksamheten vid de enskilda ländernas institutioner, anordnande av seminarier och konferenser, forskarutbyte och publikationsverksamhet. Samarbetskommittén kan även ta upp andra nordiska samarbetsåtgärder inom området och skall därvid främja en vidareutveckling av samarbetet.

E. Organisation

1. Administration

Kommittén består av högst 15 medlemmar, av vilka varje land har rätt att utse högst tre. Kommittéledamöterna utnämns för tre år i sänder av utbildningsministerierna i Danmark, Finland, Island och Norge samt av Kungl. Maj:t i Sverige. Kommittén sammanträder minst en gång om året. Kommittén kan helt eller delvis delegera sina fullmakter till ett arbetsutskott bestående av ordföranden, vice ordföranden samt en representant för vart och ett av de övriga tre länderna.

2. Samarbetskommitténs sammansättning 31.12.1974

	Nationalitet
Universitetslektor Niels Amstrup (v. ordf.)	D
Professor Sven Henningsen	D

Universitetslektor Per Magid	D
Professor Pekka Ahtiala	F
Professor Jan-Magnus Jansson	F
Professor Juhani Paasivirta	F
Ambassadör Hans Andersen	I
Professor Stein Rokkan (ordförande)	N
Dosent Martin Sæter	N
Førsteamanuensis Jarle Siemensen	N
Professor Hilding Eek	S
Professor Ulf Himmelstrand	S
Professor Birgitta Odén	S

3. Personal

1 informationssekreterare Fil. kand. Cecilia Molander
 1/2 forskningssekreterare Fil. kand. Carl-Einar Stålvant

4. Revisorer

Kammarkollegiets fondbyrå, Sverige

F. Verksamhet

Samarbetskommittén har under 1974 sammanträtt vid två tillfällen: i Köpenhamn den 9 mars och i Oslo den 9 september. Arbetsutskottet sammanträdde i Bergen den 8 november.

Sammanträdena har i stort sett upptagits av tre ärenden: behandling av anslagsansökningar, den samnordiska tidskriften *Cooperation and Conflicts* ställning och huvudmannaskap, samt utbyggnaden av det framtida forskningsarbetet inom kommitténs arbetsfält (se G).

1. Beviljade anslag

I det följande presenteras ett urval av de aktiviteter till vilka kommittén givit stöd och beviljat anslag under 1974:

1. Forskningsprojekt

Joakim Israel, Lund. *Möjlighet för nordiskt samarbete för att möta de kort- och långsiktiga konsekvenserna av den s. k. energikrisen, 15 000 kronor.* Undersökningen syftar till att undersöka konkreta möjligheter för de nordiska länderna att öka samarbetet inom energiområdet mot bakgrund av ländernas egna energitillgångar och internationella beroende av utomnordiska energikällor.

Lennart Lundqvist, Uppsala: *Prospects and problems of international cooperation for resource utilization and environmental management: The case of the Baltic Sea basin;* Detta planerade projekt avser att utifrån ett samnordiskt perspektiv analysera möjligheterna att utnyttja existerande regionala och internationella organ och institutioner för att

lösa transnationella resurs- och miljöproblem i Östersjöbäckenet. Analysen kommer framförallt att beröra framväxten av konvention om Östersjöns bevarande som resurs- och miljöfaktor. Den uppehåller sig därvid vid strandstaternas, och framför allt de nordiska ländernas, olika bindningar till politiska, ekonomiska och militära övernationella organ samt de återverkningar sådana skillnader får för utvecklandet av gemensamma lösningar på östersjöområdets resurs- och miljöproblem. Projektet anknyter till pågående miljöpolitiska studier i Uppsala och kontakt har tagits med flera forskare i olika miljöer i samtliga nordiska länder.

Fridtjof-Nansen stiftelsen på Polhögda, forsker Kim Traavik., 27 249 kronor: *De nordiska länderna och havens folkrätt*. Undersökningen syftar till att klarlägga och analysera de nordiska ländernas respektive hållningar och handlingsalternativ inom havsrättens område. Den rättsliga regleringen av världshaven och havsbotten är ett område som blivit föremål för allt större politisk uppmärksamhet, och där de nordiska ländernas nationella intressen delvis är motstridande. Undersökningen baseras dels på intervjuer av centrala aktörer och intressenter i de olika länderna, dels på observation av förhandlingarna under FN-konferensen i Caracas, sommaren 1974.

2. Seminarier och konferenser

Sydjysk, Universitetscenter, Öst-Väst projektet: *DDR-seminarium*, april 1974, 13 000 kronor. Seminariet, som samlade 5 nordiska och 15 danska deltagare, behandlade olika problem kring Östtysklands internationella position och inre utveckling. 9 olika uppsatser presenterades och diskuterades. Bidragen kommer att publiceras.

Avdelningen för freds- och konfliktforskning, Göteborgs universitet, 7 100 kronor: *Symposium kring Mellanöstern, oljan och de multinationella företagen*. Symposiet samlade 30 deltagare, därav 18 deltagare från Finland, Danmark och Norge. Symposiet syftade till att inventera nordisk forskning kring såväl internationella dominansrelationer som Mellanöstern samt att stimulera till vidare forskningsamarbete på dessa områden. Vidare gavs en mångsidig belysning av den internationella försörjningskrisen och dess samband med spänningen i Mellanöstern. Konferensrapport finns hos arrangörerna.

Institutionen för politisk historia, Åbo universitet, *forskningsgruppen Finland i andra världskriget*, 2 000 kronor, april 1974. Medlen användes till ett två dagars seminarium för sammanträde med forskare ur svenska SUAV "Sverige under andra världskriget" i syfte att utbyta metodiska erfarenheter.

Nordiska organisationsforskningsgruppen/docent Berndt Schiller, 2 000 kronor. Sedan flera år har Samarbetskommittén givit stöd till den nordiska organisationsforskningsgruppen. Gruppen sammanträdde

i juni för en första avstämning av forskningsresultatet och för att diskutera en vidareutveckling av arbetet. Vid sammanträdet redovisades flera uppsatser över de nordiska intresseorganisationernas internationella kontaktnät och struktur.

Avdelningen för freds- och konfliktforskning, Uppsala universitet 6 nordiska fredsforskningskonferensen, Rättvik 4—8 juni, 20 000 kronor. Ca 60 deltagare.

Årets nordiska fredsforskningskonferens var uppbyggd kring plenarföreläsningar över temat fredsforskning och politik samt kring grupparbeten, i vilka forskningsrapporter och uppsatser ventilerades. Grupper sammanträdde kring följande tema:

Det internationella systemets utveckling,

EG:s externa och interna utveckling, särskilt med avseende på dess effekter för de nordiska länderna,

Studiet av politiska aktioner,

Generell freds- och konfliktteori,

Proceedings kan erhållas från arrangörerna.

Institut för fredsforskning/Professoratet i freds- och konfliktforskning vid Oslo universitet, 3 000 kronor. Nordiskt forskargruppsmöte i samband med projektet *Global Social Indicators Project*. Forskningsprogrammet, som äger rum på en bred internationell basis, syftar till att utveckla nya indikatorer och mått på social och ekonomisk utveckling.

3. Resor och stipendier i Norden

Jan Ekecrantz, Sociologiska institutionen, Uppsala universitet, 2 000 kronor för ledande av seminarium kring det samhälleliga informationsutbytet vid Tammerfors universitet, samt för deltagande i den 8:e nordiska sociologkongressen i Geilo, Norge.

Cdenek Cervenka, Nordiska Afrikainstitutet, 3 000 kronor. Resa till de nordiska ländernas huvudstäder för överarbetning och nyskrivning av uppsats, *"The place of Africa in the foreign policies of the Nordic Countries"*.

Mika Hokkinen, Institutet för politisk historia, Åbo universitet. 2 000 kronor för resa och uppehålle i Stockholm i samband med forskningsarbetet *"Varierande bilder av kalla kriget i Finlands ledande press 1945—55"*.

4. Resor och uppehålle utanför Norden

Daniel Heradstveit, Norsk Utenrikspolitisk Institutt, Oslo, 6 000 kronor för fältarbete i Mellan Östern i samband med forskningsprojektet *'Konflikt-lösning i Mellan Östern'*. Intervjuer av elitgruppers perceptioner och analys av de centrala aktörernas hållningar.

Erik Rudeng, Professoratet i Konflikt- och Freds-forskning, Oslo Universitet, 3 820 kronor.

Studieresa till Väst- och Öst Europa i samband med projektet "Trends in Western Civilization" för att intervjua framträdande historiker och för att få en närmare översikt över europeisk forskning inom fältet.

5. Bidrag för deltagande i konferenser

Kommitténs största bidrag för deltagande i konferenser har avsett deltagande för 12 personer vid *International Peace Research Association General Conference* i Varanasi, Indien, januari 1974.

6. Publikationer

Samarbetskommittén ger stöd till den samnordiska tidskriften *Co-operation and Conflict*, Nordic journal of international politics, samt till tidskriften *Bulletin of Peace Proposals*.

Nedan följer ytterligare publikationer som utgivits 1973—74 i anslutning till anslag från Samarbetskommittén:

Cervenka, Z. (ed) *Land Locked Countries of Africa*. A book from the Scandinavian Institute of African Studies, Uppsala, 1973.

The Study of Latin American History and Society in Scandinavia. Reports presented at a conference organized by the Institute of Political History, University of Turku, Finland, 3—4 September 1970. Scandinavian Studies on Latin America. No. 1. Institute of Latin American Studies, Stockholm, 1973

Elovainio, M., Lehtinen, R. *A Bibliography on International Relations. Literature published in Denmark, Finland, Norway and Sweden 1945—1960*. Nordiska samarbetskommittén för internationell politik och Utrikespolitiska institutet, Stockholm, 1973.

Brodin, K. *Analys av utrikespolitiska doktriner. Utvärdering av ett forskningsprojekt*. Forskningsrapport UI-73-3, Utrikespolitiska institutet, Stockholm, 1973.

Konflikter och massmedia. Nordisk konferens om konflikt- och massmediaforskning. Historiska institutionen, Lunds Universitet, den 6—7 april 1973. Rapport.

Ornauer, H., Wiberg, H., Sicinski, A., and Galtung J. (eds) *Images of the World in the Year 2000*. Mouton, Haag, 1974

Holst, J. J. (ed) *Five Roads to Nordic Security* Universitetsforlaget, Oslo, 1973

Wallensteen, P., Vesa, U. & Väyrynen, R. *The Nordic System: Structure and Change 1930—1970*. Tampere Peace Research Institute, Research Reports, No. 6, 1973. Avdelningen för freds- och konfliktforskning, Uppsala Universitet, Rapport nr 4.

Amundsen, G. L., *Problèmes de Coordination Monteaies dans la region du Caem (COMECON): Exigences fondamentales et implications théoriques*. Forskningsrapport från Norsk Utenrikspolitisk Institutt, Oslo. NUPI/R-19.

Preliminär rapport från symposiet kring Mobilisering i Göteborg 1—2 juni 1973. Avd. för freds- och konfliktforskning i Göteborg. 1974.

IPRA V. General Conference Proceeding. Selected papers from the Fifth General Conference of the International Peace Research Association (IPRA Studies in Peace Research No. 6).

Käkönen, J. (ed) *The Mechanisms of Neo-Colonialism. Proceeding of a Nordic Seminar*. Published by the Finnish Peace Research Association, Turku, 1974.

PRIO, *Norsk Opinion of EF. En tabellsamling*. Institutt for fredsforskning, Oslo, 1974.

Rudeng, E. *The State of Macro History Today. Reflections After an Interview with Fifteen West-European Historians*. Trends in Western Civilization Project, No. 4, Professoratet i konflikt- og fredsforskning, Universitetet i Oslo, Oslo, 1974.

Symposiet kring Mellanöstern, Oljan och de multinationella företagen. Göteborg 24—26 maj 1974. Konferensrapport 2. Avdelningen för freds- och konfliktforskning, Göteborgs Universitet. Göteborg, 1974.

6th Nordic Conference on Peace and Conflict Research, Rättvik, Sweden 4—8 June, 1974. Report. Avdelningen för freds- och konfliktforskning, Uppsala Universitet. Uppsala, 1974.

II. Publikationer

Tidskriften *Cooperation and Conflicts* ställning och huvudmannaskap har diskuterats vid ett flertal tillfällen de senaste åren. Vid sitt sammanträde den 9 september beslutade kommittén att fortsättningsvis knyta tidskriften närmare till kommittén. Nationella undergrupper har tillsatts i syfte att göra en översyn av tidskriftens innehåll och uppläggning.

Samarbetskommitténs informationsskrift över pågående forskning i Norden, "News letter, International Studies in the Nordic Countries", har under året redigerats och utgivits i två nummer. Upplagan uppgår f. n. till 900 exemplar, av vilka ca 200 exemplar går till utomnordiska institutioner och forskare.

G. Framtidsplaner

Samarbetskommittén planerar att i ökad utsträckning engagera sig i det forskningsiniterande stadiet av större nordiska samarbetsprojekt. Under det närmast kommande året koncentreras intresset till frågor som sammanhänger med uppdelningen av världshaven och de nordiska ländernas internationella beroende av energi. Konkreta planer på er utbyggnad av samarbetet inom dessa och andra områden har presenterats.

En utbyggnad av samarbetet ter sig i första hand fruktbar inom följande områden:

1. De politiska systemens rumsliga gränser till havs och till lands.
 - a: Delning av haven och havsbotten och utnyttjandet av havens resurser med särskild hänsyn till de nordiska ländernas situation och intressen.
 - b: Gränser: barriärer, trygghetsfaktorer, konflikthot?
2. Det internationella systemets struktur.

a: Dominans- och maktrelationer i det internationella systemet.

b: Nya källor till inflytande och nya källor till spänningar. De rika råvaruproducenterna och de fattiga.

3. Multinationella företag och nationella politiska system.

4. Internationella organisationers beteende.

5. Informationsmodeller och informationsstrategier i opinionsbildning i internationella frågor.

H. Finansiering

Samarbetskommittén finansieras via den nordiska kulturbudgeten. Anslaget för 1974 uppgick till 355 000 kronor. Ca 100 000 kronor har delats ut till forskningsprojekt, seminarier, konferensdeltagande och till stöd för publikationer.

Stockholm 28 november 1974

Carl-Einar Stålvant

Berättelse

om NORDDOK

Verksamhetsberättelse 1974

A. Namn och adress

NORDDOK (Nordiska koordineringsorganet för vetenskaplig och teknisk information och dokumentation)

c/o SINFDOK

Liljeholmsvägen 32

Fack, S-100 72 Stockholm 43

Tel. 08/19 01 50

B. Startår

1971

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Norge och Sverige

D. Syfte

NORDDOK har till ändamål att främja organiserandet av nordiska dokumentationsnät med nationell och internationell anknytning i Norden genom rådgivning, initiativ och andra åtgärder.

Frågan om avgränsning av NORDDOKs arbetsområde med hänsyn till forskningsbibliotekens verksamhet granskas för närvarande av en särskilt tillsatt samnordisk arbetsgrupp.

E. Organisation

1. Administration

NORDDOK består av två ledamöter från vart och ett av de deltagande länderna. Ledamöterna och suppleanter för dessa utses av regeringarna efter förslag av de nationella centralorganen inom informations- och dokumentationssektorn. NORDDOK väljer självt ordförande. Varje land skall i tur och ordning inneha ordförandeposten under en tvåårsperiod.

2. NORDDOKs sammansättning 31.12.1974

	Nationalitet
Overbibliotekar Vibeke Ammundsen	D
Rigsbibliotekar Palle Birkelund	D
Överbibliotekarie Henrik Schauman	F
Överbibliotekarie Elin Törnudd	F
Direktør Anton Disch	N
Riksbibliotekar Harald L. Tvetterås	N
Professor Sune Bergström (ordförande)	S
Verkst. ledamot Hans Håkansson	S

NORDDOKs sekreterare har under 1974 varit avdelningsdirektör Sten Berglund.

3. Personal

NORDDOK har ingen fast anställd personal. Sekretariatsgöromålen handhas av centralorganet för information och dokumentation i ordförandens hemland; kostnaderna härför bestrids dock av NORDDOK.

4. Revisorer

Revision av NORDDOKs räkenskaper sker vid det statliga revisionsorganet i sekretariatets värdland.

F. Verksamhet

Inom ramen för NORDDOKs *informationsnätsprojekt* har undersökningar inletts i syfte att klarlägga NORDDOKs roll i pågående nätverksuppbyggnad. Preliminärt har framkommit att samordningen av de nationella anslutningarna till nätet är en NORDDOKs angelägenhet likaväl som åtgärder för att bygga upp nationell kompetens på såväl programmerar- och dokumentalistnivån som i fråga om de enskilda användarna. NORDDOK bör även ta sig an frågor om databaser lämpade att kopplas till nätet och därmed öka intresset för anslutning till nätet bland användarna.

Som framgår av det följande kommer emellertid dessa och närliggande frågor att behandlas mera ingående under 1975.

MEDLINE-dialog-(on-line)systemet för sökning och återvinning av referenser till ca 1 000 biomedicinska tidskrifter — har sedan juni 1972 varit i reguljär drift vid Biomedicinska Dokumentationscentralen (BMDC). BMDC hyr datortid vid Stockholms datamaskincentral för högre utbildning och forskning 10 timmar per vecka. Detta är den enda dator utanför USA där MEDLINE-systemet finns implementerat. Arskostnaderna, som för närvarande betalas genom anslag från svenska statliga och privata källor, ligger i storleksordningen en miljon Skr per år. För närvarande är MEDLINE tillgängligt vid 12 terminaler i Sve-

rige. MEDLARS-centralerna i Danmark, Finland och Norge provar f. n. fritt MEDLINE, såsom försöksverksamhet vid terminaler i Köpenhamn, Helsingfors och Oslo. NORDDOK betalar f. n. linjekostnader och t. v. vissa centrala ledningsfunktioner. Fr. o. m. oktober 1974 deltar f. ö. också Åbo universitetsbibliotek i samarbetet med en terminal.

Det expanderande MEDLINE-samarbetet kräver särskilda resurser för dokumentalistutbildningen. NORDDOK uppdrog därför åt BMDC att utreda möjligheterna att anordna sådan utbildning med angivande av centrala kostnader. BMDC har numera redovisat sina överväganden och förslag vilka föranlett NORDDOK att anslå medel till utvidgad utbildningsverksamhet under budgetåret 1975.

NORDDOKs fortsatta försöksverksamhet med samnordisk *datorbaserad informationstjänst inom pedagogik, psykologi och specialpedagogik*, knuten till de pedagogiska centralbiblioteken i Danmark, Finland, Norge och Sverige har fortsatt programenligt. Kostnaderna för årets verksamhet har täckts genom anslag från Nordiska kulturfonden. Försöksverksamheten står under ledning av NORDDOKs expertgrupp för IoD inom det pedagogisk-psykologiska området.

På dokumentationsområdet fortsätter verksamheten vid den *nordiska dokumentationscentralen för masskommunikationsforskning* (NORDICOM) under försöksperiodens andra år. Samordning med övrigt nordiskt samarbete på dokumentationsområdet har säkrats genom att NORDDOK beretts representation i centralens interimsstyrelse. Efter ett första uppbyggnadsskede kommer vid årtsskiftet 1974/75 dataregistrerad information att som ett första konkret resultat av dokumentationscentralens verksamhet kunna distribueras till avnämare. Erfarenheterna av den treåriga försöksverksamheten kommer att läggas till grund för ministerrådets prövning av behovet av ytterligare åtgärder för att främja samarbetet på massmediaforsknings område.

Inom ramen för det pågående arbetet med projektet *nordisk databank för offentliga utredningar* har NORDDOK hållit en samordningskonferens med deltagande av representanter för medlemsländernas parlamentsbibliotek och justitiedepartement. Erfarenheterna därav har medverkat till igångsättandet av arbetet med en katalog över pågående offentliga utredningar i Norden. Själva insamlingen av material utförs vid de nordiska parlamentsbiblioteken och arbetet beräknas vara avslutat under våren 1975.

I projektet *datorbaserad IoD-tjänst för arbetsmedicin* har arbetsgruppen enats om tre ämnesområden som i första hand skall omfattas av utredningsarbetet: arbetshygien, arbetsmedicin och psykologi. Intresset har till en början koncentrerat sig till att retrospektivt söka litteraturreferenser på tillgängliga databaser genom att formulera 12 frågeställningar med utgångspunkt från gruppmedlemmarna näraliggande problemområden.

Utredningsgruppens värdering av utmatningarna på de 12 sökfrågorna pågår och rapport i denna del väntas i april 1975.

På ansökan av gruppen har NORDDOK anslagit ytterligare medel för vissa kompletterande undersökningar med tonvikt på SDI-sökningar.

Inom NORDDOKs sekretariat har under det gångna året sammanställts en katalog över pågående IoD-projekt i Norden. Vidare har utarbetats en översikt av policyskapande organ inom nordisk vetenskaplig och teknisk IoD och biblioteksväsen.

G. Framtidsplaner

En av NORDDOKs huvuduppgifter är som framgått tidigare att främja upprättandet av nordiska dokumentationsnät med nationella och internationella anknytningar. Däri ingår bl. a. upprättandet av linjeförbindelser mellan informationsbärande datorer och användarna. Ett sådant nordiskt konkret stamnät är f. n. under uppbyggnad som ett projekt i NORDFORSKs regi. Emellertid innebär en lösning av de centrala tekniska problemen — linjeanskaffning, växelfunktioner, koncentratorer m. m. — inte att ett komplett nätverk ligger klart för omedelbar användning, utan därtill kommer resursbehov inför anskaffning av terminaler och databaser för direkt anslutning till nätet av nyttjarkategorier i medlemsländerna. I detta sammanhang måste frågor som driftskostnader för terminaler och databaser samt upprättandet av internationella nätkontakter lösas. NORDDOK måste även ta sig an spörsmål som t. ex. adekvat brukarutbildning, marknadsföring, prissättning, informationsomfång, organisation av operativ verksamhet efter projektstarten samt forsknings- och utvecklingsverksamhet föranledd av projektet. Dessa behov i förening med den roll som koordinator som statuterna tillägger NORDDOK ger organet en mängd uppgifter inför nätverkens förverkligande.

För att ge skarpare profil åt NORDDOKs roll i nätverksuppbyggnaden kommer organet att tillsätta en samnordisk arbetsgrupp. Gruppen förutsätts lösa sin uppgift genom att i nära samverkan med NORDFORSKs projektkommitté ge explicit form åt de krav ifrågavarande utvecklingsarbete ställer på NORDDOK. Så bör t. ex. utbildningsfrågorna i ett längre perspektiv uppmärksammas, varvid inte blott informationsanvändare och dokumentalister utan även kompetensuppbyggnad på nivån system- och programutveckling skall komma i fråga. Till gruppens uppgifter skall också höra att anvisa lösningar på de problem som den faktiska anslutningen till ett stamnät kommer att ge upphov till.

För att ett IoD-nätverk skall få acceptabel ekonomi krävs ett tillräckligt antal abonnenter. De automatiska informationstjänsterna måste därför marknadsföras på ett rationellt sätt. Det av NORDDOK påbörjade arbetet på detta viktiga område omfattande såväl teori och prin-

cip som praktisk försöksverksamhet — f. n. MEDLINE, psykologi och pedagogik — skall fortsättningsvis ges hög prioritet och snarast utvidgas till områdena naturvetenskap och teknik. I det sagda ligger också att antalet direkt sökbara baser ökas.

H. Finansiering

För verksamhetsåret 1974 har NORDBOK i direkt bevillning från 1974 års kulturbudget erhållit 580 000 Skr. NORDDOK har under samma år förvaltat ett särskilt projektanslag från kulturfonden på 290 000 Skr.

Stockholm den 20 december 1974

Sten Berglund

Berättelse

om nordiska forskarkurser

Verksamhetsberättelse 1974

A. Namn och adress

Nordiska forskarkurser
Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete
Snaregade 10
DK-1205 København K
Tel. 11 47 11

B. Startår

1966.

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige.

D. Syfte

Syftet med verksamheten är att genom gemensamma kurser på utvalda områden främja forskarutbildningen i Norden.

E. Organisation

1. Administration

Verksamheten planeras och leds av en styrelse på upp till tio ledamöter, högst två från vardera av de fem nordiska länderna. Det förutsätts, att styrelsen har representation för såväl aktiva forskare som forskningsadministratörer. Styrelsen utses för tre år i sänder av ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete.

2. Styrelsens sammansättning 31.12.1974

	Nationalitet
Overarkivar Vagn Dybdahl	D
Kontorchef Jytte Kvorning	D
Professor Helge Gyllenberg (ordförande)	F
Vetenskapssekreterare Matti Lähdeoja	F
Professor Thorbjörn Sigurgeirsson	I
Professor Svein Nordbotten	N
Underdirektör Arvid Siljan	N
Byråchef Hans Poppius (vice ordförande)	S
Professor Georg Lundgren	S
Som forskarkursernas sekretariat fungerar sekretariatet för nordiskt	

kulturellt samarbete i Köpenhamn. Sekretariatsuppgifterna har under 1974 handhåfts av avdelningsdirektör Egon Hemlin, universitetskanslersämbetet, Stockholm.

F. Verksamhet

För verksamhetsåret 1974 har Nordiska forskarkurser disponerat ett anslag av 1 100 000 dkr.

Följande forskarkurser har anordnats under verksamhetsåret:

1. Automation, organisationsledningsstruktur, medinflytande
2. Cellbiologisk forskningsmetodik
3. Crystal Defects — Current Growth Points
4. Datalogi, med inriktning på små databaser
5. Mikrobiell ekologi
6. Datamaskinell språkbehandling
7. Vertikala utbytesprocesser i havet
8. Mikrobiologisk bekämpning av skadeinsekter
9. Teorin för dynamiska system
10. Tillväxtfysiologi — köttkvalitet — slaktkvalitet
11. Reproduktionsfysiologi och reproduktionsgenetik

Två av de kurser som beslutats för 1974 har inte kunnat genomföras under året utan kommer att anordnas först under 1975 och 1976. Kursprogrammet för 1975 planeras i sin helhet få följande sammansättning:

1. Kvantitativ historia
2. Numismatik
3. Latinet som kommunikationsmedel under 1500—1600-talen i Norden.
4. Filmbilden — uttryck
5. Tradition och samhälle
6. Målsättningar och metoder i juridisk forskning
7. Nedrustningsforskning
8. Naturresursernas ekonomi
9. Environmental Chemicals: Distribution in Ecosystems and Biotransformation
10. Havsvattenkemi
11. Scandinavian Incoherent Scatter Summer School
12. Mätningar i stjärnspektra
13. Partiella differentialekvationer
14. Numerisk taxonomi och automatisk identifikation
15. Planläggning och utförande av utfordringsförsök
16. Laboratory Animals in Biococial Research
17. Avkastningsförädling

Uppsala den 13 december 1974

Egon Hemlin

Berättelse

från Nordiskt vulkanologiskt institut

Verksamhetsberättelse 1974

A. Namn och adress

Nordiskt vulkanologiskt institut
Háskóli Íslands
Jardfræðahúsid v/Hringbraut
Reykjavík
Tel. 25088

B. Startår

1973

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

D. Syfte

Institutets uppgift är att bedriva vulkanologisk forskning med inriktning på vulkanologins viktigaste sektorer: petrografi, geokemi, geofysik och vulkanhistoria. Institutet skall bereda forskare såväl inom som — efter styrelsens beslut — utom Norden tillfälle att studera vulkanism och därmed sammanhängande problem.

E. Organisation

1. Administration

Institutet leds av en styrelse, som består av åtta ledamöter, fyra från Island och en från vardera av de övriga nordiska länderna. Styrelsen utses för en period av tre år i sänder av Nordiska ministerrådet. Styrelsen utser inom sig ordförande och vice ordförande. Den verkställande ledningen vid institutet utövas enligt av styrelsen fastställda riktlinjer av en direktör, som utses av ministerrådet efter förslag av styrelsen för en period på fyra år.

2. Styrelsens sammansättning 31.12.1974

Professor Arne Noe-Nygaard
Vetenskapssekreterare Matti Lähdeoja

Nationalitet
D
F

Direktör Sveinn Jakobsson	I
Dr. Guðmundur Palmason	I
Professor Thorbjörn Sigurgeirsson	I
Professor Sigurður Thórarinsson	I
Professor Christoffer Oftedahl	N
Professor Frans Erik Wickman	S

Institutets direktör under 1974 har varit dr. Gudmundur Sigvaldason.

3. Personal

- 1 direktör
- 1 vetenskaplig personal
- 1 kontorsassistent
- 2 tekniska assistenter

4. Revisor

Guðmundur Magnússon, Reykjavík

F. Verksamhet

Den 10. oktober 1974 blev Nordisk Vulkanologisk Institut formelt indviet. Institutet havde da været i virksomhed et år og i løbet af denne tid blev inledning af laboratorier afsluttet og aktivt forskningsarbejde kunne begynde.

De første 3 nordiske stipendiater kom til instituttet i juni og én kom i september.

Forskningsopgaver som instituttet har taget op blev defineret straks til begyndelsen af virksomheden og flere opgaver er kommet i tillæg i løbet af sidste år.

Følgende er en redegørelse for forskningsopgaverne:

1. Regional petrokemisk undersøgelse af basalter fra de aktive vulkanzoner

Denne opgave har det formål at undersøge kemiske variationer i basalter som sandsynligvis er dannet ved partiel opsmeltning i jordens mantel. Forløbige resultater viser at basalter fra Central Island har den største kemiske variationsbredde men denne bliver mindre efter som afstanden fra Central Island øges. For hver enkelt sektor af vulkanzonerne er den største kemiske variation langs zonens akse men bliver mindre ud til kanterne. Dette mønster kan tolkes ved hjælp af nyere teorier om pladetektonik og geokemi, som et argument for konvektiv opstrømning af fersk mantelmateriale under Island og sidestrømning under jordskorpen langs vulkanzonerne. Derved har man vundet nye perspektiver i forståelse af oceanisk vulkanisme.

I løbet af det sidste år har vi analyseret flere hundrede basaltprøver

for hoved- og sporelementer. Det prøvemateriale som nu foreligger i tilgængelig form danner et enestående grundlag for videre forskning og dette har man allerede begyndt at udnytte. Et manuskript er i tryk og to manuskripter er i forberedelse.

2. Fordeling af klor (og fluor) i resente basalter

Nyere forskning i eksperimentel petrologi angående basalternes oprindelse har vist at disse bjergarter kan dannes under høje trykforhold ved partiel opsmeltning af jordens mantel. Variationer i mantelens sammensætning og trykket (dybden) hvor opsmeltningen finder sted, bestemmer til stor grad den kemiske variationsbredde man finder i basalter på jordens overflade.

Det har endvidere vist sig at ved en given mantelsammensætning og et givet tryk kan tilstedeværelsen af volatile komponenter betydelig influere den resulterende smeltes sammensætning. Mængden af volatiler i naturlige smelter er derfor en afgørende faktor ved bestemmelsen af opsmeltningens forholdene.

Volatile komponenter tabes ud i atmosfæren under vulkanudbrud. Jordens atmosfære og oceanerne er dannet af vulkanske gasser i løbet af jordens historie. Det er aldrig lykkedes at få en repræsentativ prøve af vulkanske gasser og man ved meget lidt om smelternes volatilindhold. Vi har derfor ønsket at undersøge om *alle* volatile gasser forsvinder ud i atmosfæren ved et udbrud. Vi baserede forskningsmotivet på en teoretisk beregning som viste at de volatiler som er mest opløselige i smelten ville tabes i en lille mængde som skulle være proportional til smeltens oprindelige indhold af komponenten (klor). Teorien blev siden prøvet med kemisk analyse af klor i bjergarter (basalter) som var blevet indsamlet i løbet af 4 vulkanudbrud i Island i de sidste 14 år. Resultaterne bekræftede teorien på en overraskende elegant måde og vi mener dermed at kunne bestemme relative forskel mellem volatilindholdet i basaltsmelter. Et publikationsfærdigt manuskript foreligger.

Analysen af klor blev siden foretaget på prøver fra de aktive vulkanzoner. Resultaterne antyder en stærk korrelation mellem volatilindholdet og hovedelementkemien. Klorfordelingen går dermed parallelt med det geografiske mønster som kom frem i projekt nr. 1. Et publikationsfærdigt manuskript foreligger.

3. Strontium isotoper og sjældne jordarter i resente basalter

Undersøgelser af forholdet mellem strontium 87 og strontium 86 har givet værdifulde oplysninger om mantelens forhistorie. De sjældne jordarter giver oplysninger om tidligere opsmeltningsepisoder i mantelen. Vi har, i samarbejde med kolleger i Oxford og Open University, England, gjort bestemmelser på resente basalter som viser en tydelig korrelation mellem strontiumisotopforholdet og forholdet imellem bestemte

elementer i de sjældne jordarters elementgruppe. Denne korrelation beviser uligevægtsfordeling af Sr 87 imellem mantelens mineraler som har vidtrækkende betydning for tolkningen af oceanvulkanismen. Et manuskript er i forberedelse.

4. *Askja-udbruddet 1875, en petrokemisk studie*

Askja er en aktiv vulkancaldere i NÖ Island. Udbruddet i 1875 producerede en række bjergarter af forskellig kemisk og mineralogisk sammensætning. Undersøgelsen af disse bjergarters interne relation vil bidrage til forståelse af en speciel type vulkanisme. Til dags dato har vi udført kemiske analyser af 30 prøver.

5. *Fordelingen af strontium mellem plagioklasfenokrystaller og grundmasse i resente basalter*

Fordelingen af strontium imellem plagioklas og smelte under krystallisationsprocessen er afhængig af smeltens temperatur. Vi planlægger at undersøge Sr-fordelingskoefficienten i basalter med forskellig hovedelementsammensætning for at se eventuelle temperaturforskelle i smelten under plagioklasdannelsen.

Arbejdet er under forberedelse.

6. *Jan Mayen, geologi og petrologi*

Feltarbejde og indsamling af prøvemateriale blev udført af stipendiat Páll Imslund i sommer. Logistisk støtte, rejseomkostninger og underhold blev bekostet af Norsk Polarinstitut, Oslo.

Jan Mayen er den nordligste ö på den Mid-Atlantiske ryg. Den ligger indenfor et tektonisk kompleks område og er dannet udelukkende af vulkanske bjergarter. Det geologiske arbejde i sommer har påvist at alle tilgængelige bjergarter er yngre end 700 000 år, d. v. s. dannet indenfor den nuværende normale magnetiske periode. Den geologiske kartering har endvidere kunnet påvise op til 140 meters ændringer i havniveauet på öen.

Petrokemiske undersøgelser omfatter analyse af hovedelementer i 150 bjergartsprøver. Spøreelementanalyser og mikroskopisk undersøgelse af bjergarterne tilbagesår.

7. *Öræfajökull vulkanen, SÖ-Island*

Feltarbejde og indsamling af prøvemateriale blev udført af stipendiat Tore Prestvik i sommer. Det geologiske arbejde har vist at denne Islands største vulkan ligger på ruinerne af to ældre nederoderede vulkaner. De ældste tilgængelige bjergarter viser revers magnetisme, som antyder at vulkansk aktivitet har været vedvarende i dette område i den sidste million år.

Petrokemisk undersøgelse af et stort antal prøver har vist at bjerg-

arterne hører til en alkalifattig familie i modsætning til det som man havde ventet på grund af sammenligning med nærliggende vulkanisme. Endvidere blev der fundet en gruppe af bjergarter som er højst uvanlig i oceaniske omgivelser men er karakteristisk for  buer og kontinental vulkanisme. Disse kemiske typer kan eventuelt tolkes med hensyn til Öræfajökull vulkanens beliggenhed udenfor de aktive vulkanzoner. Et foredrag om resultaterne blev holdt af Tore Prestvik under Norsk Geologisk Forenings vintermøde i Bergen i januar 1975.

8. Petrologi og geologi af metamorfe prekambriske vulkanitter antagelig tilhørende Telemarksuiten, vest for Setesdal, Norge

Feltarbejde og indsamling af prøvemateriale blev udført af stipendiat Ellen Sigmond i sommer. Feltarbejdet blev bekostet af Norges Geologiske Unders kkelser. Metamorfe basalter og andesitter af prekambrisk alder forekommer i synklinale b lter indenfor et gneiss-migmatitt-granit område. Flere synklinale b lter forekommer med kemisk lige basalter. Sammenligning med resente vulkanske bjergarter viser en kemisk lighed med kontinental vulkanisme. Den alkaline karakter er uvanlig i prekambriske skjoldomr der.

9. Petrologi af Bouvet island

Bouvet  en er den sydligste vulkan  på den Mid-Atlantiske ryg.  en blev taget i norsk besiddelse af Lars Christensen's ekspedition i 1927. Under denne ekspedition blev der indsamlet geologisk materiale, som har været opbevaret på Geologisk Museum i Oslo. Dette materiale bliver nu undersøgt på ny som et samarbejdesprojekt mellem de fire stipendiater ved instituttet. I tillæg har instituttet fået materiale indsamlet af Norsk Polarinstitut. Kemiske analyser af 25 prøver er færdige og petrografisk arbejde pågår.

G. Framtidsplaner

1. I løbet af 1975 har vi håb om at anskaffe en Elektron Microprobe til instituttet. Med dette instrument er det muligt at udføre kvantitative kemiske bestemmelser på ultrasm  mineraler i bjergarter. Dermed kan man undersøge elementfordelingen mellem krystaller og smelte (glas) i vulkanske produkter, denne er afhængig af fysisk kemiske forhold i jordens indre. Endvidere bliver det muligt at undersøge sammensætningen på små inklusioner af glas i tidligt dannede krystaller. Disse glasinklusioner repræsenterer smeltens oprindelige sammensætning og her kan man til og med bestemme m ngden af volatiler i smelten på dannelsesstedet.

Alle de projekter som instituttet nu arbejder med vil i høj grad profitere af bruget af dette instrument.

2. I tilfælde af vulkanudbrud er det en af institutets prioriterede opgaver at stå vel forberedte til at udføre de nødvendige undersøgelser af dette. Forberedelser til dette formål er pågået i det sidste år.

Institutets geolog har, sammen med en repræsentant fra Islands Geologiske Forening sat op en detaljeret forskningsplan, hvor alle geoinstitutter i Island er potentielle deltagere.

Vulkaninstituttet har anskaffet en del udstyr, både af logistisk karakter og til videnskabelige observationer. Vi har endvidere sat i gang med at selv lave de instrumenter som ikke kan købes på markedet, på grund af opgavens specielle karakter.

3. I løbet af 1975 skal vi sætte i gang med et projekt til kemiske bestemmelser af thermale gasser. Vi sigter hovedsagelig på bestemmelser af isotoper af helium og argon og eventuelt svovl. Vi får adgang til en massespektrometer som ejes af Universitetet. Selv er vi i færd med at bygge en gaskromatograf specielt egnet til bestemmelse af gassernes kemiske sammensætning.

Reykjavík, 10. januar 1975

Guðmundur Sigvaldason

Berättelse

om Nordens Hus i Reykjavík, 1974

Verksamhetsberättelse för driftsåret 1974

Styrelse och arbetsutskott

Styrelsen har under 1974 haft följande sammansättning:

Från *Danmark*

Kontorchef Eigil Thrane, ordf.

Suppl. Ekspeditionssekretær Lennart Holten

Från *Finland*

Regeringsrådet Ragnar Meinander

Suppl. Kultursekreterare Matti Gustafson

Från *Island*

Högstarättsdomare professor Ármann Snævarr

Professor Sigurður Þórarinsson

Direktör Birgir Þórhallsson

Suppl. Professor Sveinn Skorri Höskuldsson

Skogsförvaltare Sigurður Blöndal

Direktör Jónas Eysteinnsson

Från *Norge*

F. d. stortingsrepresentant Berte Rognerud, v. ordf.

Suppl. Kontorchef Gunnar Nessing

Från *Sverige*

Universitetsrektor professor Gunnar Hoppe.

Suppl. Ambassadör Olof Kaijser

Arbetsutskott

Eigil Thrane, ordf.

Berte Rognerud

Birgir Þórhallsson

Under året har hållits två styrelsemöten, ett i Reykjavík och Húsavík i maj, det andra i Helsingfors i oktober. I maj hölls ett arbetsutskotts-sammanträde i Norrbotten.

Administration/personal

Direktör: Maj-Britt Imnander; vikarie under november och december Þórdís Þorvaldsdóttir

Bibliotekarie: Þórdís Þorvaldsdóttir

Sekreterare/kamrer: Guðrún S. Jónsdóttir

Vaktmästare: Gunnar Heiðal
Sekreterare (deltid): Christina Dickerman
Biblioteksvakt (deltid): Sigurleif Þórhallsdóttir
Rengöring (deltid): Helga Sigurbjörnsdóttir
Kafeteriaföreståndare: Kristin Eggertsdóttir (avlönad av kafeterian)

Dessutom har regelbundet anlåtats timavlönad extrahjälp på kontoret och i biblioteket, samt i samband med olika program och utställningar. En programassistent (Þóra Kristjánsdóttir) har varit anställd på halvtid sedan april 1974.

Ekonomi

Det sammanlagda anslaget till husets drift 1974 från de fem nordiska länderna uppgick till 17 940 210 00 isl.kr. På lönekontot förbrukades närmare hälften, drygt 8 miljoner och drygt 5 miljoner har använts för husets verksamhet med program, utställningar, kurser och informationsarbete av olika slag.

Till reparationer under 1974 och 1975 erhöles under året från ministerrådet ett extra anslag på 2 074 515 00 isl.kr. Därav har drygt hälften förbrukats under 1974.

Kraftiga åtgärder har satts in för att göra kafeteriadriften lönsammare. Arbetet har rationaliserats genom vissa omdisponeringar av köket och installation av nya maskiner, timanställd personal har i så stor utsträckning det varit möjligt ersatts av fast anställd och kafeteriaföreståndarens kontrakt har reviderats. Under senare hälften av året har varje månad gjorts en ekonomisk översikt över kafeteriadriften, med vars hjälp man kunnat analysera varuinköp, lönekostnader och andra utgifter i förhållande till omsättningen. Årsräkenskaperna för kafeterian visar att den förlusttendens som påvisades under första delen av året har minskat från och med mitten av året.

Lokaler och tomt

Det särskilda bidraget till reparationer har medgett omfattande arbeten med hus och tomt under 1974. Huset har målats om utvändigt och trälister och dörrar lackerats. Det blå kaklet på husets högsta del har rengjorts. Cementplattor har lagts på gångarna fram till husets entré och en speciell ramp för rullstolar byggts, och därmed har arbetet med terrasserna avslutats. Utomhusbelysningen har gjorts om. De flesta väggar inomhus har rengjorts och foajén delvis målats om. Parkettgolven har slipats och lackerats.

Gåvor

Till huset har under året kommit många värdefulla gåvor. Biblioteket har erhållit böcker och grammofonskivor från olika håll (se biblioteksrapporten s. 5).

Från Letterstedtska föreningen fick man en 16 mm filmprojektor. Dessutom har föreningen under året tilldelat Nordens hus två bidrag på sammanlagt 12 000 svenska kronor för inköp av böcker till komplettering av handboksavdelningen i biblioteket. Med anledning av Islands 1100-årsjubileum gav Norrbottens län genom landshövding Ragnar Lassinantti en bildväv komponerad av textilkonstnärinnan Christina Lindmark. Föreningen Norden i Norrbotten skänkte en karusellprojektor till huset i samband med den samiska veckan.

Biblioteket

Utlån och besök i biblioteket 1974:

	1974	1973
Antal besök totalt	22 622	24 130
Nya låntagare	816	845
Besvarade referensfrågor	2 847	2 460
Böcker reserverade för låntagare	72	109
Böcker utlånade via andra bibliotek	37	29
Utlån totalt:	11 749	10 665
Skönlitteratur	6 228	5 320
Facklitteratur	5 521	5 345
Grammofonskivor	1 034	883
Tidskrifter och årsböcker	943	972

Bokbeståndet har under 1974 kommit upp i 13 347 ex. (12 273 ex. 1973)
Skivsamlingen har under 1974 kommit upp i 395 ex. (370 ex. 1973)

Anm: Ovanstående siffror betr. antal besök, nya låntagare och reserverade böcker är de bokförda siffrorna. De faktiska siffrorna är avsevärt högre. Många besök och boklån som aldrig registreras förekommer i samband med husets övriga verksamhet. Under nästan tre veckor hölls biblioteket stängt bl. a. p. g. reparationer.

Biblioteket har hållits öppet för utlån dagligen: måndag—fredag mellan 14 och 19 och lördag—söndag mellan 14 och 17. Därutöver har läsplatser och studierum varit tillgängliga för allmänheten måndag—fredag mellan 9 och 14. Av de fyra studierummen är det nu faktiskt endast ett som kan lånas ut, eftersom Nordens hus självt har tagit tre av dem i anspråk för sin egen verksamhet. Detta enda rum samt musikrummet har ständigt varit upptagna, mest av studerande och musiklyssnare, men också som möteslokaler och undervisningslokaler (för de skandinaviska språken).

Orientering och bibliotek och bibliotekskunskap har givits till olika grupper, mest elever från olika skolor i Stor-Reykjavíkområdet bl. a. grupper från hushållsläraryskolan och universitetet.

I biblioteket bedrevs i januari *artoteksverksamhet*, d. v. s. utlåning av tavlor. Konstverken tillhörde en biblioteksutställning som Nordiska konstförbundet arrangerat som försöksverksamhet och som pågår sam-

tidigt i alla de nordiska länderna. Utställningen skickades sedan vidare till Akureyri.

Interurbana lån:

Böcker och tidskrifter från biblioteket utlånades till biblioteken både i Vestmannaeyjar och Ísafjörður; tidskrifter utlånades också till bibliotek i Reykjavík-området.

De 38 olika dags- och veckotidningar som kommer med flyg från alla de nordiska länderna samt isländska tidningar har varit tillgängliga för allmänheten i kafeterian. Många har sedan sänts till bibliotek och skolor i Akureyri och Laugarvatn. Vestmannaeyjar och Ísafjörður har på grund av utrymmesbrist inte kunnat ta emot tidningar under 1974.

Till rådgivande kommitté för biblioteket, *Bokvalskommittén*, som Nordens hus styrelse på sitt möte i juni 1973 beslöt på försök skulle upprättas, valdes tre sakkunniga: Professor Sveinn Skorri Höskuldsson, stadsbibliotekarie Eiríkur Hreinn Finnbogason och fil.lic. Ólafur Jónsson, litteraturkritiker.

Större *inköp av böcker till handboksavdelningen* gjordes under året bl. a. för medel från Letterstedtska föreningen. Det gäller både allmänna uppslagsböcker, konstböcker, "vägvisare" och litteraturlexikon.

Till skivsamlingen har skaffats bl. a. folkmusik- och uppläsningsskivor. Svenska nationalfonoteket har erbjudit sig att gratis sända skivor (dubletter) till Nordens hus bibliotek. Det gäller främst svensk folkmusik och visor, och erbjudandet har med tacksamhet accepterats.

Bibliotekets tidskriftssamling har genomgått och reviderats och åtskilliga nya tidskrifter tillkommit.

Finska lektorn har under året inventerat Nordens hus biblioteks finska bokförråd. Redaktör Marja-Leena Rautalin från Finlands biblioteksförening besökte i samband med detta arbete Nordens hus under en vecka för att ge goda råd och anvisningar.

Under 1974 sammanställdes sju nyförvärvslistor och till de nordiska lektorernas bokpresentationer i november och december dessutom anoterade boklistor om både de böcker som presenterades och andra som kunde anses särskilt intressanta. Dessa listor har alla funnits att få i biblioteket liksom också en särskild förteckning över samtliga finska böcker i biblioteket, som sammanställdes av den finske lektorn. Ytterligare en större boklista utgavs under 1974. Den upptar de viktigaste böckerna och tidskrifterna om Island, land och folk, liksom också isländsk litteratur i översättningar utkomna på nordiska språk och engelska från och med 1965. Avsikten med den här listan har varit att underlätta för de nordiska gäster som kommer till Island att finna den information om landet de kan behöva.

Skivsamlingen har omkatalogiserats och nyordnats. En av studen-

terna i bibliotekskunskap (vid Islands universitet) fick detta arbete som examensuppgift till slutexamen, och har nu nästan slutfört det.

Bokpresentationer för allmänheten

Nordens hus årliga bokpresentation, som de nordiska lektorerna vid Islands universitet har ansvarat för, hölls 1974 i en något annorlunda form. Bokpresentationen delades upp på två dagar, och dansk och norsk litteratur presenterades lördagen den 30 november. Den danske författaren Ebbe Kløvedal Reich var husets gäst då och presenterade sin nya bok *Rejsen til Messias*. Lördagen den 7 dec. presenterades så svenska, finlandssvenska och finska böcker. Gäst den gången var författaren Lars Huldén, ordförande i den finlands-svenska författarföreningen. Han presenterade nya böcker från Finland, främst lyrik. Finska lektorn orienterade om bibliotekets finska bokförråd och presenterade författaren Hannu Salama. Dessa program var mycket välbesökta och vällyckade.

Bokutställningar

I samband med föreläsningar och annan programverksamhet har i biblioteket under året arrangerats flera mindre bokutställningar t. ex. en barnboksutställning i samband med ett föredrag av professor Örjan Lindberger.

Under "sameveckan" satte man i biblioteket upp en utställning med böcker, tidskrifter, tidningar, grammofonskivor och vykort. Materialet lånades till största delen från biblioteket i Karasjok, specialbibliotek för samisk litteratur, men Nordens hus bibliotek kunde dock bidra med rätt många böcker, som inköpts under de senaste månaderna. En bibliotekarie från Karasjok bibliotek orienterade vid några tillfällen om det utställda materialet och samisk litteratur samt spelade skivor med jojk-musik, som hon kommenterade för gästerna. Denna utställning besöktes av drygt 3 100 personer.

Böcker om Island samt översättningar av isländsk skönlitteratur sattes också upp under sommarsäsongen på samma sätt som under sommaren 1973.

Övriga utställningar i biblioteket

När turistsäsongen väl börjat sattes i biblioteket upp en liten *fotoutställning* med förstoringar av Albert Eskeröds fotografier, tagna på hans Islandsresa 1939. Nordiska museet i Stockholm skänkte Nordens hus dessa förstoringar 1973.

En *smyckeutställning* arrangerades i biblioteket av danska konstnärsparet *Helga och Bent Exner*. De visade sina smycken i ett arrangemang som i sig själv bäst kunde beskrivas som ett smycke. Initiativet till utställningen kom från den danske ambassadören, som också öppnade

utställningen. Den väckte berättigat uppseende och var mycket välbesökt.

I december visades i biblioteket *originalbilderna från Eggert 'Olafsons och Bjarni Pálssons resa på Island 1749—1757*. Bilderna, som annars förvaras i Det Kongelige danske videnskaberne selskabs arkiv i Köpenhamn, befann sig på Island i samband med en ny utgåva av Eggerts och Bjarnis resebok som publicerades i anledning av 1100-årsjubileet. Utställningen kunde beses på de tider som biblioteket var öppet.

Gåvor till biblioteket

Biblioteket mottog flera bokgåvor under verksamhetsåret. Pohjola-Norden i Finland skänkte finländsk litteratur i samband med 1100-årsjubileet då föreningen besökte Nordens hus. Professor Sigmund Skard och docent Åse Gruda Skard skänkte flera böcker till biblioteket och flera nordiska förlag gav böcker till biblioteket. De författare som varit husets gäster har skänkt sina verk.

Från STIM har man fått grammofonskivor och de artister som varit husets gäster har gett sina inspelningar.

I biblioteket ställdes en mycket stor *bokgåva från Sveriges författarförening till Rithöfundasamband Islands upp*. Den isländska föreningen bildades i Nordens hus i samband med den författarkonferens som hölls där i maj. Bokgåvan förvaras tillsvidare i Nordens hus eftersom Rithöfundasamband Islands inte har egna lokaler. De omkring 700 böckerna lånas inte ut till allmänheten, men får användas i läsesalen.

Utställningsverksamhet

Utställningar i Nordens hus' egen regi eller där Nordens hus varit aktivt medverkande:

3 generationer danske akvareller	En vandringsutställning från Nordiska Konstförbundet, som tidigare visats i Stockholm och Helsingfors. Utställningen sattes upp i Nordens hus av Isländska bildkonstnärers förening (FIM) och Nordens hus i samarbete. Den omfattade verk av Sigurd Swane, Kai Mottlau, Gunnar Siefert och Poul Winther.
----------------------------------	--

Samisk konst- och hemslöjdsutställning (se sid. 8)

Nordisk textilkonst (se sid. 9)

Finskt emballage

En utställning som sattes upp i anslutning till ett seminarium om förpackningsdesign och -teknik, arrangerat av Nordens hus och Finska förpackningsföreningen i samarbete med isländska

Industriförbundet och Konst- och hantverksskolan i Reykjavík.

Den Nordiske udstilling

En grupp konstnärer, sammanlagt 26, från Norge, Sverige, Danmark, Grönland, Färöarna och Island, ställde ut målningar, grafik, skulpturer och keramik.

Annan användning av utställningslokalerna i källaren

Följande isländska konstnärer har under året hyrt lokalerna och ställt ut egna verk:

Snorri Sveinn Friðriksson
 Anna Sigríður Björnsdóttir
 Björg Þorsteinsdóttir
 Kjartan Guðjónsson
 Ragnheiður Jónsdóttir Ream
 Bragi Ásgeirsson
 Septem -74, d. v. s.
 Kristján Davíðsson
 Þorvaldur Skúlasson
 Jóhannes Jóhannesson
 Karl Kvaran
 Steinþór Sigurðsson
 Sigurjón Ólafsson
 Guðmunda Andrésdóttir
 Jón E. Guðmundsson
 Karl Kvaran
 Sigrún Jónsdóttir

Dessutom utlånades lokalen till *Konstföreningen i Akureyri*, som ställde ut verk av en grupp konstnärer från Akureyri.

Nordens hus ställde också lokalen till förfogande för en utställning av fotografier från Island och Japan ("Kontrast og Kontrast") av den danske fotografen *Johan Henrik Piepgrass*.

Under den *nordiska veterinärkongressen* utlånades källarlokalen till en utställning av medicin och apparater på det veterinärmedicinska området.

Under den *nordiska fotografkongressen* arrangerades en utställning av färgfotografier — "Liv och landskap i Norden".

Övrig utställningsverksamhet

I Nordens hus' foajé och i biblioteket har en del mindre utställningar arrangerats under året, ofta i samband med olika program. Beträffande biblioteksutställningar se sid. 4.

I foajén visade fotografen *Johan Henrik Piepgrass* en utställning av bilder från Italien i samband med en föreläsning han höll i Nordens hus' och Amatörfotografernas förenings regi.

Under Festspelen visades i foajén fotografier tagna av *August Strindberg*, en utställning sammanställd av Dramaten i Stockholm, som gästspelade i Reykjavík under Festspelen.

I anslutning till den nordiska författarkongressen ställde några av de *isländska författarna* ut sina teckningar och målningar i foajén.

Programverksamhet

"Sameveckan"

Dagarna 19—28 april 1974 arrangerades en samisk kulturpresentation i liknande form som den färöiska veckan året innan. Trots typografstrejken, som hade till följd att inga tidningar utkom vid den aktuella tiden, lyckades man göra publiken uppmärksam på arrangemangen och besökarna blev lika många — om inte fler — som på den färöiska veckan. Både radio och TV visade stort intresse för "veckan" och gjorde flera reportage och intervjuer om de olika arrangemangen.

Föreningen Norden gav resebidrag till en deltagare från Sverige, och det kongelige Kirke- og undervisningsdepartement gav bidrag till resa för en norsk deltagare. SAS och Loftleiðir rabatterade biljetter och fraktkostnader. Från officiellt isländskt håll visades också intresse och stor gästfrihet.

Tolv gäster från Norge, Sverige och Finland hjälpte till att genomföra programmen. Av dessa var det endast två som ej var samer.

I kafeterian serverades smörgåsar med (isländskt) renkött, i samlings-salen visades filmer om sameslöjd, renskötsel m. m. och överhuvudtaget försökte man ge hela huset en samisk prägel. Till den medverkande inte minst de deltagande samerna själva i sina vackra dräkter.

"Veckan" inleddes med vernissage på hemslöjds- och konstutställningen med öppningstal av kulturminister Magnus Torfi Ólafsson.

Program:

Konstnär <i>Iver Jåks</i> , Karasjok	föreläste om samisk bildkonst och samisk bruksslöjd och orienterade om utställningarna i källaren
Bibliotekarie <i>Ellen Ragnhild Sara</i> , Karasjok	ansvarade för bokutställningen och orienterade publiken om den
Per <i>Mikael Utsi</i> , Sameinstitutet i Kautokeino	föreläste om utbildningsfrågor
<i>Ola Näkkeljärvi</i> , Sameinstitutet i Kautokeino	orienterade om sameinstitutets tillkomst och verksamhet
Statskonsulent <i>Lauri Keskitalo</i> , Kautokeino	ansvarade för den norska delen av hemslöjdsutställningen och demonstrerade sameslöjd
Professor <i>Örnulv Vorren</i> , Tromsø	föreläste om samisk bosättning i ekologiskt och historiskt perspektiv

Jurist <i>L'eif Dunfjell</i> , Hasvik	föreläste om samernas rättsliga och politiska ställning i dag
<i>Ellen Marit Dunfjell</i> , Hasvik	deltog i flera jojkprogram
Renskötare <i>Apmut-Ivar</i> <i>Kuoljok</i> , Jokkmokk	berättade om renskötarens arbete idag och illustrerade sitt föredrag med ljusbilder
Konsulent <i>Marianne Nilsson</i> , Vilhelmina	ansvarade för den svenska delen av hemslöjdsutställningen, demonstrerade sameslöjd och höll en föreläsning med ljusbilder om sameslöjd idag.
Professor <i>Israel Ruong</i> , Uppsala	föreläste om det samiska språket och litteraturen
Sångaren och jojkaren <i>Nils-Aslak Valkeapää</i> , Rovaniemi och jazzmusikern <i>Seppo Paakkunainen</i>	gav tillsammans två konserter för fulla hus

Utställningar:

I den större av utställningssalarna visades en sameslöjdsutställning, som besöktes av ca. 6.000 personer. Materialet kom huvudsakligen från Sverige och Norge. När "sameveckan" avslutades i Nordens hus, skickades den svenska delen av utställningen till andra orter på Island i samarbete med Kvinnornas landsråd (Kvenfélagasamband Ísl.)

I den mindre salen visades en konstutställning, med verk av Iver Jåks, Per Hætta och John Savio och dessutom reproduktioner av Nils Nilsson Skums verk.

I husets foajé visades en utställning av etnografica från Tromsø museum.

I biblioteket visades en utställning av böcker och annat material från det samiska biblioteket i Karasjok. Utställningen besöktes av ca 3.100 personer.

Festspelen i Reykjavík 7—12 juni 1974

Under perioden 7—21 juni pågick Festspelen i Reykjavík 1974. Nordens hus spelade i det sammanhanget en stor roll som administrativt centrum vid sidan av den speciella festspelsbyrå som upprättades för en kortare tid omkring själva festspelen. Festspelens organisation är sådan att det hittills till stor del varit Nordens hus som svarat för kontinuiteten. Förutom arrangemangen omkring de rent nordiska programmen, som Nordens hus bar huvudansvaret för, försiggick t. ex. en stor del av den allmänna pressinformationen och utsändandet av inbjudningar i Nordens hus.

De nordiska inslag i Festspelen, som finansierades med bidrag från Nordisk kulturfond, gästspelsfonden och ministerrådets dispositions-

medel och där Nordens hus hade huvudansvaret för arrangemangen, var följande:

Ett musik- och uppläsningssprogram i Nordens hus med titeln "At være til" med medverkan av skådespelerskan Lone Hertz, sångerskan Bonna Söndberg och pianisten Torben Petersen.

Ett norskt folkmusikprogram i Nordens hus, där Knut Buen spelade på hardangerfela och hans hustru Hanne-Kjersti kvad norska folkvisor.

Den danska teatergruppen Banden gav två gratisföreställningar i Nordens hus, avsedda först och främst för barn, av sina pjäser *Skyld* och *Slå mig ikke*. Mycket populära arrangemang bl. a. därför att det var de enda inslagen i Festspelen som var direkt avsedda för barn.

Ett vis- och jazzprogram med den finske vissångaren, kompositören m. m. Lasse Mårtensson och Esko Linnavallis kvartett, som var avsett att ges i Nordens hus men av utrymmes skäl måste flyttas till Hamrahlid-gymnasiets aula.

I Nordens Hus källare arrangerades under Festspelen en utställning av nordisk textilkonst, huvudsakligen bildväv. Där deltog från Sverige *Maria Adlercreutz*, från Norge *Synnöve Aurdal*, från Finland *Irma Kukkasjärvi*, från Danmark *Nanna Hertoft* och från Island *Vigdís Kristjánsdóttir*, *Ásgeður Búadóttir*, *Barbara Árnason* och *Hildur Hákonardóttir*. Utställningen pågick 8 juni—7 juli och besöktes av sammanlagt ca 4 000 gäster. Tre av de deltagande icke-isländska konstnärinnorna besökte Island i samband med utställningen.

Kungliga Dramatiska Teatern i Stockholm gästspelade med sin pjäs "Morbror Vanja" på Nationalteatern i Reykjavík under Festspelen. De förberedande kontakterna för besöket sköttes huvudsakligen av Nordens hus, men Nationalteatern tog hand om alla praktiska arrangemang omkring transporter och föreställningar. Tre föreställningar spelades för så gott som fulla hus och gästspelet blev mycket uppskattat. Efter en av föreställningarna bjöds Dramatens skådespelare tillsammans med isländska kolleger på öl och smörgås i Nordens hus.

Räkenskaperna för de nordiska inslagen i Festspelen visar att budgeten har mer än hållit och att de alltså kunde finansieras med de nordiska bidragen.

Konserter, teatergästspel, uppläsningar

Lasse Söderberg, Jacques Werup och Rolf Sersam, svenska författare och musiker

Tre jazz- och lyrikprogram tillsammans med isländska kolleger; två av programmen genomfördes i Nordens hus och det tredje i samarbete med Föreningen Norden i Selfoss. Gruppens resa till Island var delvis finansierad med bidrag från Föreningen Norden.

- Margit Tuure-Laurila*, sångerska och *Meri Louhos*, pianist, Finland
Finsk romans- och folkvisekonsert i Nordens hus på Runebergsdagen i samarbete med föreningen Suomi. En kyrkokonsert i Laugarneskyrkan med Margit Tuure-Laurila arrangerades också av Nordens hus. Organist Gustaf Jóhannesson ackompanjerade och medverkade med orgelsolo. Dessutom gav Margit Tuure-Laurila och Meri Louhos tillsammans en konsert i Isafjörður i Föreningen Nordens regi.
- Sture Ekholm*, Finland,
Søren Ejerskov, Danmark,
Auður Harlidsdóttir och
Porvaldur Árnason, Island
Nordiskt visprogram i Nordens hus en lördagseftermiddag. Efter programmet gjordes ett försök att bilda "visans vänner på Island" genom att publiken inbjöds till ytterligare visaftnar.
- Benny Andersen*, författare och *Povl Dissing*, vissångare, Danmark
Tre gemensamma program i Nordens hus, däribland en söndagseftermiddagsunderhållning för barn och vuxna, samt programmet Svantes visor. Medarrangörer de två största danska föreningarna.
- En arbetsgrupp från *Pjóðleikhúsið*, Islands Nationalteater
Inuk-maðurinn, en pjäs om eskimåerna, som ursprungligen gjorts för skolor.
- Friteatern*, Stockholm
Under ledning av Martha Vestin gästade teatergruppen Nordens hus under en vecka och gav fem föreställningar av den egna pjäsen "Häxor och herremän". Nordens hus bidrog också till att finansiera två teaterseminarier. Nordisk kulturfond hade gett ett anslag till resan.
- Karin Geijer-Lovén*, pianist, Stockholm
Konsert i Nordens hus, med huvudsakligen nordisk musik under temat "Naturlyrik i musik".
- Povl Vad*, författare, Danmark
läste tillsammans med den isländske författaren Thor Vilhjálmsen ur egna verk, samt orienterade om några aktuella danska författare.
- Tilateatteri*, finsk teatergrupp
gav en föreställning i Nordens hus av sin pjäs "Hellre sjunger jag än gråter". De hade också stöd från Nordisk kulturfond för sin Islandsturné.
- Eje Thelin och hans grupp*, svenska jazzmusiker
En konsert arrangerad i samarbete med isländska jazzmusiker.

Kjell Bækkelund, pianist,
Norge

konsert i Nordens hus: "Ny nordisk musik". Vid sitt besök i Reykjavík gav han också två demonstrationskonserter för Pianoläraryöreningens medlemmar på Nordens hus initiativ. Där presenterade han dels Grieg, dels ny nordisk musik.

Maj-Lis Holmberg, finlandssvensk författare och litteraturlektor från Helsingfors

läste egna dikter och sina översättningar av isländska dikter. Isländske skådespelaren Baldvin Halldorsson medverkade.

Trille Nielsen, vissångerska från Danmark och *Cornelis Vreeswijk*, vissångare från Sverige

gav tre konserter tillsammans i Nordens hus regi.

Margot Nyström, pianist, Sverige

pianokonsert i Nordens hus med verk av Karkoff, Haydn, Petrassi, Schubert och Rosenberg.

Margareta Jonth, sångerska, *Lennart Wallin*, pianist och *Leif Lyttkens*, gitarrist, Sverige

gav en konsert i Nordens hus samt två konserter utanför Reykjavík i Föreningen Nordens regi. Margareta Jonth medverkade dessutom på Isländsk-svenska föreningens luciafest. Islandsturnén delvis finansierad med bidrag från Föreningen Norden.

Filmprogram

Tre norska filmkvällar

arrangerades i samarbete med Nordmannslaget. Norska kortfilmer samt långfilmen *An-Magritt* visades. Filmerna introducerades av *Karsten Munch*.

Tre svenska kortfilmer,

däribland Troells "Uppehåll i myrlandet", visades för allmänheten på svenske lektorns initiativ.

Föreläsningar och debatter

Professor *Örjan Lindberger*, Stockholm

höll två föreläsningar i Nordens hus, "Barnböcker och vuxenlitteratur" och "Per Olof Sundman och verkligheten". Den förra föreläsningen arrangerades i samarbete med Islands biblioteksförening. Prof. Lindberger höll även två gästföreläsningar vid Islands universitet.

Amanuens *Elsa Lindberger*, Stockholm

berättade om "Vikingatida myntskatter i Sverige" och illustrerade med ljusbilder från Myntkabinettets samlingar. Medarrangör var Numismatiska föreningen i Reykjavík.

Direktör *Bertil Lauritzen*, från Dramatiska institutet i Stockholm orienterade om utbildningen i Norden inom teater, film, radio och TV.

Docent *Gunvor Svartz-Malmberg*, Stockholm

I samarbete med Islands läkarförening och Bibliotekarieföreningen arrangerades i Nordens hus en demonstration av hur man med datateknikens hjälp söker litteraturinformation på medicinens område. Tack vare telegrafstyrelsens hjälp lyckades man få direkt kontakt över Atlanten med Karolinska institutets data-central.

Direktör *Karsten Munch* från Bærum kinematografer i Oslo

satte samman programmet för *tre norska filmkvällar* och medverkade själv med introduktioner samt en föreläsning om "Filmkameran och verkligheten", som illustrerades med olika filmavsnitt.

Fotograf *Johan Henrik Piepgrass*, Danmark

höll en föreläsning om färgfotografering. Medarrangör var Amatörfotografernas förening (se sid. 6)

Docent *Sigmund Kvaløy*, Norge

höll en föreläsning under rubriken "Ekologisk syn på Heimskringla".

Lektor *Inari Grönholm*, tekningslärare, Helsingfors

föreläste för isländska kolleger bl. a. om erfarenheter av TV-film i tekningsundervisningen i Finland.

15 finska experter på olika ämnen inom förpackningsområdet (se sid. 6)

föreläste vid ett seminarium om design, produktion och användning av förpackningar, arrangerat av Nordens hus och Finska förpackningsföreningen. I seminariet deltog ca 50 isländska annons-teknare, varuproducenter, affärsanställda, konsumenter m. fl.

Professor *Reimer Jensen* och *Rona Petersen*, båda lärare vid Danmarks Lärarhögskola

höll en föreläsningsserie i Nordens hus om uppfostringsproblem tre kvällar. Dessutom föreläste de på universitetet och gav en kurs i klinisk barnpsykologi.

Bent Exner, smyckekonstnär från Danmark (se sid. 5)

höll en föreläsning om "smycken i vardagen", som arrangerades en kväll under smyckeutställningen.

Recensionsprogram — presentation av nya nordiska böcker (se sid. 4)

Speciella sommarprogram

Enligt rekommendation på styrelsemötet i maj arrangerades i Nordens hus under sommaren en "försöksverksamhet" med program för nordiska turister. Ansvarig för genomförandet av programmen var Solveig Einars-

dóttir som under sommaren arbetade i biblioteket som extrahjälp och semestervikarie.

”Öppet hus” annonserades i Nordens hus sex torsdagar fr. o. m. 25 juli t. o. m. 29 augusti med följande program:

Filmprogram

	Eldeyjan — film om vulkanutbrottet på Vestmannaeyjar, samt två andra filmer om isländsk natur.
Kompositören <i>Dorkell Sigurbjörnsson</i> , Reykjavík	kåseri med musikillustrationer under rubriken Isländsk musik.
Rektor <i>Hörður Águstsson</i> , Reykjavík	kåserade med ljusbilder om isländskt byggnadsskick genom tiderna.
Universitetslektor <i>Vésteinn Ólasson</i> , Reykjavík	föreläste om äldre isländsk litteratur. I programmet ingick även uppläsning och ”rímur”.
Universitetslektor <i>Njörður P. Njarðvík</i> , Reykjavík	kåserade om ny isländsk litteratur. I programmet ingick även uppläsning av en novell.
Universitetslektor <i>Haraldur Ólafsson</i> , Reykjavík	kåserade under rubriken ”Finns det ett modernt Island?”

Under dessa kvällar var kafeterian öppen kl. 20.00—23.00.

Filmprogrammet drog mer än fullt hus och på de övriga programmen var besöksfrekvensen i medeltal 60—70 personer. Detta visar att sommarverksamhet direkt riktad mot nordiska turister har en stor uppgift att fylla, och bör bli ett fast led i Nordens hus verksamhet.

Övriga arrangemang med nordisk anknytning

Nordens hus kontakter med de nordiska ambassaderna och det finska konsulatet i Reykjavík är mycket goda. De nordiska ambassadörerna har under året aktivt deltagit i husets verksamhet och stött den på olika sätt.

Föreningen Norden (se sid. 18) och de övriga nordiska föreningarna i Reykjavík har haft ett naturligt centrum i Nordens hus och har tillsammans med Nordens hus stått som arrangörer för olika program. Föreningen *Suomi* firade t. ex. Runebergsdagen i februari och Självständighetsdagen i december med sammankomster i huset. Nordmannslaget arrangerade bl. a. två barnfester, en den 17 maj och en mellan jul och nyår. Också den svensk-isländska föreningen och de olika danska och färöiska föreningarna har haft åtskilliga sammankomster i huset.

Dansklärlärföreningen arrangerade bl. a. ett program i Nordens hus

där Trille Nielsen sjöng visor och den danske lektorn Erik Skyum-Nielsen läste ny dansk prosa.

Gästlistan inleddes med glans när kung *Olav av Norge* den 7 juni besökte huset med sin uppvaktning.

Nordiska ministerrådet höll ett möte i Nordens hus i januari. De *nordiska undervisnings- och kulturministrarna* besökte huset i anslutning till nordiska ministerrådets möte i juni och en grupp *norska stortingsmän* kom i augusti. Flera nordiska ministrar besökte Nordens hus under året i olika sammanhang.

Bland de större eller mindre *grupper som besökt huset* och fått orientering om dess verksamhet var danska journalister som deltog i en studieresa till Island arrangerad av Danska publicistklubben, Akademiska kören från Åbo, elever och lärare från Nordiska folkhögskolan i Kungälv, idrottsungdomar på väg till idrottsläger i Leirá, studenter och lärare i nordiska språk från Umeå och Stockholm, grupper från Föreningen Norden i Sverige och Finland samt en grupp ungdomar från Norrbotten. En grupp svenska kadetter besökte huset liksom Dr. Leo Kaprio, WHO.

Åtskilliga nordiska sammanslutningar har helt eller delvis haft sina *möten och konferenser* i huset under året. Bland dem kan nämnas det nordiska prästfrumötet, nordisk veterinärkongress, nordisk fotografkongress och nordiskt bankchefsmöte.

De isländska författarföreningarna höll en gemensam *författarkonferens* i Norden hus i fyra dagar. Den avslutades med att man bildade en gemensam facklig organisation. I diskussionen omkring de fackliga frågorna deltog aktivt författarna *Per Olov Sundman* från Sverige, *Mårten Ringbom* från Finland, *Ebba Haslund* från Norge samt *Povl Vad* från Danmark. Alla fyra, som tillhör styrelserna i respektive lands författarföreningar, deltog i konferensen som Nordens hus speciella gäster.

Lördagen den 3 aug. när 1100-årsjubileet firades i Reykjavík, kom en grupp tekniker och artister från Norsk Rikskringkasting till Nordens hus för att spela in ett *radioprogram för NRK* med isländska inslag. Nordmannslaget och andra Norge-vänner i Reykjavík mötte upp som publik och lyssnade bl. a. till Birgitte Grimstad, Gisli Straume, Jón Sigurbjörnsson och Anna Kristín Þórarinsdóttir. Programredaktör var Arthur Klæbo och Ivar Eskeland gjorde intervjuer med både islänningar och norrmän i salen.

Kópavogurs vänortsmöte hölls en kväll i Nordens hus med deltagare från de nordiska vänorterna: Trondheim, Norrköping, Tammerfors, Mariehamn, Odense och Klakksvik.

Det nordiska vulkaninstitutet, som har sina lokaler i Nordens hus närmaste grannskap invigdes den 10 oktober, och själva invigningshögtiden med tal och filmpremiär gick av stapeln i Nordens hus.

Bland *nordiska sångköror och musikgrupper* som besökt Island och bland annat framträtt i Nordens hus kan nämnas Veitvöt musikkonservatoriums sångkör under dirigent Tor Skauges ledning och den svenska sång- och musikgruppen Jeschuá.

Nordens hus' styrelses sammanträde i maj hölls delvis i Húsavík. I samband med detta arrangerade Nordens hus och Föreningen Norden en gemensam *kvällssammankomst i Húsavík*. Där visades den samiska vandringsutställningen (se sid. 8) och pjäsen "Inuk-maðurinn" uppfördes av en grupp skådespelare från Nationalteatern i Reykjavík.

Nordiska sommaruniversitet, som hade sex kretsar i arbete i Reykjavík 1973—74, har haft sina sammanträden och en stor del av sitt kretsarbete i Nordens hus.

Námshokkar Reykjavíkur (Reykjavík stads studiegrupper) har haft undervisning i färöiska i Nordens hus två timmar i veckan under vår- och höstterminerna 1974.

Informationsverksamhet

En omfattande informationsverksamhet försiggår ständigt i huset. Direktören, kontors- och bibliotekspersonalen får dagligen motta åtskilliga frågor om de andra nordiska länderna t. ex. när det gäller utbildning och arbetsmarknad, kulturell verksamhet och sociala förhållanden. Speciellt under sommarhalvåret ger Nordens hus på samma sätt service åt turister och andra besökande genom information om Island. Antalet brev med förfrågningar om isländska förhållanden har också ökat avsevärt under det senaste året. Journalister från alla de nordiska länderna har under året besökt huset och fått hjälp med material på olika sätt.

Under 1974 har sex nummer av Nordens hus' nyhetsbrev sänts ut till personer och institutioner som kan ha intresse av Nordens hus verksamhet. Nyhetsbrevet har sänts ut i både isländsk och svensk version.

Under året har också utgivits en illustrerad 8-sidig broschyr om Nordens hus i två olika upplagor, den ena med text på isländska, danska, finska och den andra med text på engelska, tyska och franska.

För att informera om Nordens hus och dess verksamhet skrev direktören en artikel för festspelskatalogen. I samarbete med redaktionen för *Icelandic Review* sammanställdes liknande information på ett insticksblad, som sändes ut tillsammans med tidskriften till en rad personer som visat särskilt intresse för husets verksamhet och på olika sätt gett stöd och hjälp.

Övrig verksamhet i Nordens hus lokaler

Under 1974 liksom tidigare har många isländska föreningar och sammanslutningar haft möten och program av olika slag i Nordens hus. Bland dessa kan nämnas Fuglaverndarfélag Íslands (Föreningen

för fågelskydd), Félag dönskukennara (Dansklärarnas förening), Félag húsgagnaarkitekta (Möbelarkitekternas Förening), Nátturvernd (Naturskyddsföreningen), Klúbburinn Áform, Esperanto-félagið (Esperantisternas förening), Arkitektafélag Íslands (Íslands arkitektförening), Félag íslenzkra myndlistarmanna (Ísländska bildkonstnärernas förening), Krabbameinsfélag Reykjavíkur (Reykjavíks cancerstiftelse), Félag háskólakennara (Universitetslärarnas förening), Félag íslenzkra fröðna (ísländska filologiska föreningen), Rauðikross Íslands (Íslands Röda Kors), Framnäs námskeið (introduktionskurs i svenska för en grupp ísländska stipendiater), Samband ísl. sveitarfélag (de ísländska kommunalföreningarnas förbund), Frímerkjallúbburinn (Frimärksklubben), Félag grafiska teiknara (Grafiska tecknarens förening) och Íþróttafélagið Fylkir (Idrottsföreningen Fylkir).

Ísländska musikföreningar som gav konserter i Nordens hus under året var: Kammarmusikkklubben, Hljómeyki-sångkör, Musikskolan i Reykjavík samt sång och instrumentalmusik under ledning av Helga Kirchberg.

Användning av gästrummen

Nordens hus' två gästrum har under året varit i kontinuerligt bruk. De har i första hand använts för husets gäster i samband med programverksamheten. Under en stor del av juni månad uppläts gästrummen till artister från de nordiska länderna, som medverkade i Festspelen i Reykjavík. I övrigt har rummen utlånats eller uthyrts till författare, lärare, journalister och andra som besökt Island i olika kulturärenden.

Gäster:

Lasse Söderberg, musiker/författare, Malmö
 Jacques Werup, musiker/författare, Malmö
 Alf-Isak Keskitalo, Sameinstitutet, Kautokeino, Norge
 Margit Tuure-Laurila, sångerska, Helsingfors
 Meri Louhos, pianist, Helsingfors
 Benny Andersen, författare, Köpenhamn
 Povl Dissing, sångare, Köpenhamn
 Johan Henrik Piepgrass, fotograf, Brabant, Danmark
 Örjan Lindberger, professor och Elsa Lindberger, docent, Stockholm
 Gunvor Svartz-Malmberg, docent, Stockholm
 Jarl Bengtsson, arkeolog, Sverige
 Märta Vestin, Gun Larsson, Mary Stoor, Lena Strömdahl, från Fri-teatern, Stockholm
 Lauri Keskitalo, statskonsulent, Kautokeino, Norge
 Marianne Nilsson, konsulent, Vilhelmina, Sverige
 Nils-Aslak Valkeapää, sångare, Rovaniemi, Finland
 Seppo Paakkunainen, kompositör/musiker, Helsingfors
 Karsten Munch, direktör, Bærum, Norge
 Per Olof Sundman, författare, Stockholm
 Ebba Haslund, författare, Norge
 Christian Lund, regissör, Stockholm

Tilateatteri, teatergrupp från Helsingfors
 Morton Nolsø, författare, Färöarna
 Nanna Hertoft, vävkonstnärinna, Köpenhamn
 Irma Kukkasjärvi, vävkonstnärinna, Helsingfors
 Bonna Søndberg, operasångerska, Köpenhamn
 Lone Hertz, skådespelerska, Köpenhamn
 Lasse Mårtensson, kompositör, Helsingfors
 Esko Linnavalli, kapellmästare, Helsingfors
 Knut Buen och hustru Hanne-Kirsti, spelman och sångerska, Norge
 Sven B. F. Jansson, f. d. riksantikvarie, Stockholm
 Olof Thorell, docent, Uppsala
 Sigurd Fries, professor (med fru), Umeå
 Asbjörn Hildemyr, författare, (med fru) Norge
 Lars Hamberg, journalist, Helsingfors
 Maj-Lis Holmberg, lektor, Helsingfors
 Två finska deltagare i Nordiska Prästfru-mötet
 Två svenska deltagare i Nordiska Prästfru-mötet
 Sollok Johansson, lärare, Danmark
 Olof Isaksson, museichef, (med son) Stockholm
 Bertil Alfgren, arkeolog, Sverige
 Kalevi Rahikainen, författare, Alberga, Finland, stipendiat
 Kjell Bækkelund, pianist, Oslo
 Eric Dyring, redaktör, Stockholm
 Marja-Leena Rautalin, redaktör, Helsingfors
 Erik Skyum-Nielsen (med fru) danske lektorn medan han väntade på
 bostad
 Reimer Jensen, professor, Köpenhamn
 Rona Petersen, pedagog, Köpenhamn
 Bo Grönholm, direktör och Inari Grönholm, teckningslärare, Helsing-
 fors
 Bent och Helga Exner, guldsmeder, Aabybro, Danmark
 John E. Ekvall, journalist, Danmark, stipendiat
 Pétur Jónasson, professor, Köpenhamn
 Trille Nielsen (med dotter), vissångerska, Köpenhamn
 Cornelis Vreeswijk, trubadur
 Margot Nyström, pianist, Stockholm
 Erik Erlandsen, konstnär, Danmark
 Ebbe Kløvedal-Reich, författare, Köpenhamn
 Lars Huldén, författare, Helsingfors

De nordiska lektorernas verksamhet i Nordens hus

De nordiska lektorerna vid Islands universitet har under 1974 liksom tidigare disponerat över arbetsrum i Nordens hus och även en stor del av undervisningen har försiggått där. Lektorerna har på olika sätt aktivt deltagit i husets verksamhet t. ex. har de hjälpt husets gäster från de andra nordiska länderna.

Den största delen av lektorernas egen undervisning har försiggått i deras arbetsrum och i konferensrummet eller musikrummet i Nordens hus. Också en del av hjälplärarynas lektioner har hållits i huset. Lektoratens övriga undervisning har varit förlagd till universitetets lokaler.

Under 1974 har det danska lektoratet utökats med en tjänst, men det ökade anspråk på lokaler som detta medfört har Nordens hus ej kunnat möta.

Lektorerna har använt språklaboratoriet i sin undervisning, i danska t. ex. har det varit i bruk 15 timmar i veckan, i de övriga språken något mindre. Nordens hus bibliotek och tillgången till nordiska tidsningar har varit till stor nytta för de studerande.

Förutom universitetskurserna har lektorerna haft språkkurser för allmänheten och olika yrkesgrupper. Svenska lektorn har t. ex. hållit kurser för gymnasister och kurser i samarbete med Föreningen Norden, varvid språklaboratoriet användes. Den danske lektorn har under året hållit två kurser för dansklärare. Undervisningen försiggick till stor del i språklaboratoriet. Norske lektorn har i Nordmannslagets regi hållit nybörjarkurs i norska för allmänheten.

Lektorerna har fungerat som konsulenter för bibliotekets inköp av böcker och grammofonskivor och medverkat i bok- och författarpresentationer för allmänheten. Dessutom har finske lektorn inventerat det finska bokförrådet i Nordens hus bibliotek, ett arbete som betalades med ett särskilt bidrag från Finlands undervisningsministerium (se sid. 4).

En stor del av lektorernas arbetstid har ägnats åt service direkt till allmänheten: översättningar, privatlektioner och olika slag av rådgivning och information. Den danske lektorn förestår distribution av ljudband med danska skolradioutsändningar till isländska skolor.

Lektorerna har under 1974 varit:

från Danmark	Peter Rasmussen och från hösten Erik Skyum-Nielsen
från Finland	Etelka Tamminen
från Norge	Ingeborg Donali
från Sverige	Ingrid Westin

Föreningen Nordens rapport om verksamheten i Nordens hus 1974:

”Samarbetet mellan Föreningen Norden och Nordens hus har fördjupats ytterligare under 1974.

Föreningen Norden har haft tillgång till samma lokaler som tidigare, dvs. disponerat över kontor för direktören och ett förrådsrum i källaren samt haft tillgång till Nordens hus kontor kl. 17—19 måndag—fredag. Dessutom har man haft tillgång till husets samlingslokaler för möten och arrangemang varje gång som det har varit aktuellt. Föreningen Norden har dragit fördelar av de nordiska kulturkontakter som förmedlas genom Nordens hus. Ibland har föreningen varit medarrangör till program i huset och ibland har avdelningar ute i landet fått besök av husets gäster. Bland de senare kan nämnas Lasse Söderberg, Rolf Sersam och Jacques Werup som gav en föreställning i Sellfoss, Margit

Tuure-Laurila och Meri Louhos som gav en konsert i Ísafjörður, Margareta Jonth, Leif Lyttkens och Lennart Wallin som gav konserter i Hveragerði och Grindavík, och på Húsavík-sammankomsten i samband med styrelsemöte i maj uppfördes pjäsen Inuk-maðurinn samt visades den svenska delen av sameslöjdställningen.

Den arbetsmiljö som Föreningen Norden har i Nordens hus är ovärderlig och har bl. a. bidragit till att medlemsantalet i föreningen har ökat under de år som huset har funnits till.”

Berättelse

från Nordiskt samiskt institut

Verksamhetsberättelse 1974

A. Namn och adress

Nordiskt samiskt institut
Postboks 93
N-9520 Kautokeino
Tel. 177 och 178, Kautokeino

B. Startår

1973

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

D. Syfte

Institutets syfte är att tjäna den samiska befolkningen i de nordiska länderna med sikte på att förbättra befolkningens ställning socialt, kulturellt, rättsligt och ekonomiskt. Institutet skall ta initiativ till, samordna och verkställa utredningar, planering och forskning samt genomförande av projekt. Det skall genom konsulent- och vägledningsverksamhet bistå både i teoretiska och praktiska frågor.

E. Organisation

1. Administration

Institutet leds av en styrelse som har tolv medlemmar. Medlemmarna utses av Nordiska ministerrådet, fem efter förslag av regeringarna i de nordiska länderna, sju efter förslag av Nordiska samekonferensen. Styrelsen väljer för vart år ordförande och vice ordförande. Den dagliga ledningen av institutet handhas av en föreståndare enligt riktlinjer som fastställts av styrelsen.

2. Styrelsens sammansättning 31.12.1974

	Nationalitet
Amanuensis Helge Kleivan	D
Pekka Aikio	F
Kultursekreterare Fredrik Forsberg	F
Helvi Nuorgam-Poutasuo	F
Lektor Haraldur Olafsson	I
Ole Henrik Buljo (vice ordförande)	N

Jon Eldar Einefjord	N
Sverre Fjeldheim	N
Førsteamanuensis Anton Hoem	N
Erik Pokka	S
Överdirektör Lars Sköld	S
Ingmar Åhrén	S

Institutets föreståndare har under 1974 varit Aslak Nils Sara.

3. Personal

- 3 sektionsledare
- 1 räkenskapsförare
- 1 kanslist

F. Verksamhet

Styret — Sámi Institutta

Styret har holdt fire møter i 1974 og behandlet i alt 27 saker. Arbeidsutvalget har hatt to møter med 19 saker til behandling. Det har for det meste vært saker av økonomisk og av prinsipiell karakter hva angår instituttets arbeidsform og -måte. Styret har strebet etter å gi instituttet best mulig startgrunnlag da dette vil bety mye for det fremtidige arbeid, og det formål instituttet har fått ifølge statuttene.

Styret deltok også på Samenes 8. Konferanse i Snåsa.

I løpet av inneværende år har instituttet arrangert seminarer og møter som var beregnet til å være innledende og rådgivende til fremtidige arbeidsoppgaver innen de respektive felter.

Husflidsseminar

Hvor en behandlet spørsmålene om beskyttelse av samisk husflids-tradisjoner, kvalitetsmerking, markedsføring, materialanskaffelse, undervisning og organisasjonsformer. Deltakerne — ialt 35 — var aktive samiske husflidsinteresserte. Instituttet ble anmodet om å utrede fremtidige internordiske og nasjonale organisasjonsformer. Dette er også i samsvar med vedtaket på Samekonferansen i Snåsa år.

Seminar angående reinsykdommer

Hvor man først og fremst diskuterte nåværende forskningssituasjon og de resultater man er kommet frem til samt den fremtidige prioritering av forskningsoppgaver. Tilstede var 27 aktive reindriftsutøvere og 12 forskere fra Norden. Instituttet ble anmodet om først og fremst å være koordinerende, kontaktskapende og informasjonsorgan i dette arbeid. Det var også ønske om at instituttet årlig burde arrangere tilsvarende møter.

Skoleseminar

Hvor hovedvekten ble lagt på samarbeidsformer mellom de forskjellige kategorier av skoler innen samiske områder i Norden, lærer- og læremiddel situasjonen og skolens stilling i det samiske samfunn. Deltakerne var lærere fra sameområdene, forskere og representanter fra skoleadministrasjonen og sameorganisasjoner — 35 — ialt. Instituttet bör først og fremst virke til at arbeidet med skole spørsmål styrkes på det nasjonale plan samtidig som dette koordineres over landegrensene. I dette arbeidet bör produksjon av læremidler få en sentral plass.

Jordbruksseminar

Hvor jordbrukets stilling på Nordkalotten ble tatt til diskusjon med aktive jordbrukere, forskere og representanter fra jordbruksadministrasjon. Hovedtema for seminaret var hvilke spesielle tiltak som er nødvendig for å opprettholde jordbruket i de samiske områdene og hvordan planlegge jordbruket i kombinasjon med andre primærnæringer. I denne forbindelse la man spesiell vekt på

- a) samene og jordbruksaksjonen for Nord-Norge (st. meld. nr 33 og nr 13)
- b) fremtidig jordbrukspolitik for Nord-Finland
- c) forsök i jordbruket (forskningsstasjoner på Nordkalotten)

Museums og bibliotekmöte

Instituttet arrangerte möte med muséer og biblioteker i de samiske områder der man diskuterte samarbeidsformer mellom disse institusjoner spesielt angående samlinger, arkiver, utstillinger, distribusjon av informasjon og litteratur, publikumstjeneste, forskning, personale og samarbeid angående finansiering.

Teater og scenekunst

Mötet ble holdt med personer som er engasjert i og som på sin fritid arbeider med scenekunst. Dette var et planleggingsmöte om hvordan arbeidet bör prioriteres og koordineres innenfor de økonomiske og personellmessige ressurser man har til rådighet.

Forskningsbetonte oppgaver

Et samisk språkforskningsprogram innen syntaksfraseologi er satt igang av instituttet der prof. I. Ruong og cand. mag. O. H. Magga arbeider med prosjektet. Prosjektet vil foregå over flere år. Magga har hittil hatt delvis arbeidsplass på instituttet.

Fra 1975 starter et større forskningsprosjekt ang. juridisk-historisk dokumentasjon av bruksmåtene i de samiske områder. En forskergruppe bestående av prof. Bergsland, prof. Hyvönen og sameombudsmann T. Cramér er sammen med instituttet ansvarlig for den faglige

gjennomførelse. Det bör allerede fra begynnelsen av engasjeres ytterligere 2 eller 3 personer som i første omgang starter med aktive undersøkelser. For tiden foregår det detaljplanlegging av prosjekter som antas å vare ca 6—7 år. Prosjektkomiteén har bl. a. holdt ett møte og for tiden undersøker instituttet om økonomisk bistand gjennom andre finansieringskilder samt samarbeid med fagfolk og andre institusjoner.

Instituttet har også planer om å starte en undersøkelse av Tanaelvas betydning som lakseprodusent både m. h. t. vassdraget og for laksefiske i kyststrøkene. I den forbindelse har instituttet vært i kontakt med vilt og fiskeriforskningsinstitutt i Helsingfors som er interessert i samarbeid om prosjektet. Det er søkt om økonomisk samarbeid med jakt, viltstell og ferskvannsfiske i Norge og Landbruksdepartementet i Finland.

Kellogg Foundation har bevilget et tilskott over 5 år på ca 1,1 mill. Nkr til et reindriftsprosjekt i Kautokeino som bl. a. tar sikte på å fremme utviklingen av reindriftsnæringen innen en større reindriftsgruppe eller et distrikt. Dette forutsetter å fungere som et modell distrikt som gjennom forsøksvirksomhet og erfaringer kan være til nytte for hele reindriftsnæringen i Norden. Instituttet er med i prosjektstyret og vil delta i planlegging og gjennomføringen av prosjektet. Det vil bli ansatt en leder og tekniker til prosjektet som i første omgang vil ha kontorplass ved instituttet. Arbeidet starter så snart planleggingen er avsluttet.

Sallevárri reinby (Sallivaaran paliskunta) i Inari kommune har planer om å starte rasjonell sauehold i kombinasjon med reindrift. Interessegruppen har spurt instituttet om assistanse. Prosjektet som starter i 1975 planlegges ut i fra følgende mål:

1. Inntekten av rasjonell sauehold
2. Kombinasjon sauehold — reindrift
3. Undersøke og vinne erfaringer for forholdet klima, terreng og sauetype.

Det er lite som er skrevet ned av viten som spesielt eldre reindriftsutøvere har om praktisk reindrift og om reinens liv. Instituttet vil neste år starte arbeidet med å samle og få skrevet dette materialet. Arbeidet vil ha stor betydning bl. a. i reindriftsplanlegging og utdanning. Prosjektet er under planlegging.

I samarbeid med Oslo Universitet (20. avd.) og Oulu Universitet kartlegges samisk ordforråd innen snöterminologi med tanke på å innføre dette i fagspråket.

Utdanning

Instituttet har satt igang arbeidet med skrivning av samisk historiebok. Samuli Aikio, Helsingfors Universitet, har påtatt seg oppdraget i

instituttets regi. Dessuten er det nedsatt et rådgivende utvalg for prosjektet bestående av Leif Eriksen, Lars H:son Simma og Iisko Sara. Prosjektets innhold:

- Samisk historiebok som skal danne et godt utgangspunkt for samisk historieundervisning i skolen, bok for lærere og for andre formål.
- Boken skal være mere "vitenskapelig" enn populær.
- Boken skrives på samisk og oversettes senere til norsk, svensk og finsk.
- Det er viktig at boken også oversettes til andre samiske dialekter.
- Teksten skal være lettleselig og godt illustrert.

Etter planen skal boken være trykt innen utgangen av 1976.

I samarbeid med Samisk Språknemnd har instituttet gjennomført et generelt grunnkurs i tolketeknikk mellom samisk-finsk svensk norsk for samisk retts-, møte- og kirketolker. Det er stort behov for senere å gi de forskjellige kategorier av tolker separate videregående kurser.

Dessuten arrangerte instituttet i forbindelse med Samernas Folkhögskola i Jokkmokk et 2 ukers sommeruniversitet hvor en del aktuelle samespørsmål ble tatt opp til nærmere analysering både faglig og politisk. Det var ønske om at slike arrangementer bör være årlige.

Et flertall av den samiske befolkningen har hatt et mangelfullt utdanningstilbud både i allmennutdanning og yrkesutdanning. Dessuten har utdanningen i samisk språk, kultur og historie manglet nesten helt. Et flertall av den samiske befolkningen mangler derfor en allmennutdanning. En viktig oppgave for instituttet er å medvirke til å bedre skoletilbudene, både allmennskoleverket, yrkesutdanning og opp til høyere utdanningsnivå.

Innen utdanningssektoren legger instituttet vekt på å bedre voksenopplæringstilbudene. Både i Sverige, Norge og Finland har vi et godt utbygget voksenopplæringssystem med variert kurstilbud, og oppgaven for instituttet blir å koordinere dette tilbudet etter behovene i sameområdene i nært samarbeid med de ansvarlige institusjoner. Instituttet arbeider med å kartlegge denne virksomheten. Instituttet må også selv kunne utarbeide kurser og ha mulighet til å arrangere kurser på områder som ikke allerede dekkes.

I denne forbindelse har instituttet tatt kontakt med voksenopplæringsorganer i Norge og Finland for å undersøke muligheten av å få satt opp et halvt års (ca 4 mnd.) kurs i samisk beregnet fortrinnsvis på folk som arbeider i kontortjenesten i administrasjonen (kommune, skole, andre administrative yrker). Foruten samisk språk planlegges kurset å inneholde maskinskrivning og kontorspraksis. Videre har man hatt kontakt med Tromsø Universitet for samarbeid med den pedagogiske delen av kursopplegget. En arbeider for at kurset får status på like linje med andre kurs innenfor voksenopplæringssystemet.

Dessuten har instituttet holdt et arbeidsmøte med noen sakkyndige

for samisk duoddji (husflid) undervisning for å utarbeide planer for samarbeid, under undervisningsformer og -planer med tanke på å bedre undervisningstilbud innen duoddji.

Det er fremkommet ønsker om kurser i sosialhjelp. Instituttet har diskutert kursopplegg med eksperter innen dette felt for å utforme en kursplan for undervisning om sosialhjelp tilpasset samiske forhold. Det kan bli aktuelt med kveldskurs og ukesluttkurs på ca 20 timer.

Ved nordiske samarbeid på utdanningsområdet må først de studieøkonomiske vanskeligheter for elever fra et annet nordisk land løses. Instituttet har tatt initiativ til å løse vanskeligheten om arbeidsmarknadsutdanningsbidrag for voksenopplæring ved en samisk utdannings-situasjon i et annet nordisk land. Saken er under behandling på departementsnivå. Ønskemål er framført fra samisk hold om en samisk stipendfond.

I skolen er det viktig å kartlegge behovene som til enhver tid oppstår i skolesituasjonene og behovene må formidles til de rette finansielle instanser og faglige organer og enkeltpersoner og også mellom skolene. En må til enhver tid prøve å koordinere de økonomiske og personellmessige ressurser og utnytte disse rasjonelt. Det bør for eksempel satses mer på internordiske samarbeidsprosjekter for derved bl. a. å få mest mulig felles løsninger som kan by på økonomiske og faglige fordeler. Instituttet har først og fremst virket til at arbeidet med skolespørsmål styrkes på det nasjonale plan samtidig som dette koordineres over landegrensene. I dette arbeidet har produksjon av læremidler fått en sentral plass — som gjøres i samråd med skolemyndighetene.

Etter seminariet for samiske skolespørsmål som instituttet arrangerte har instituttet fått i oppdrag å ta initiativ til samarbeid med de same-skolespørsmålenes ansvarlige inspektørene og konsulente i Finland, Norge og Sverige. Instituttet er også med i det samarbeid som drives av Nordisk Sameråds utdanningskomité.

Andre språklige spørsmål

Det er gjennomført en forberedelse og undersøkelse blant berørte institusjoner om muligheten av opprettelse av et sentralarkiv for samisk språkforskning. Likeledes er det gjennomført en forberedende undersøkelse av muligheten for harmonisering av eksamenskriterier på akademisk nivå. Disse spørsmål vil bli drøftet nærmere i 1975 på et møte med de berørte institusjoner.

Instituttet har foretatt en henvendelse til veimyndighetene vedrørende veiskilting i samiske områder. Saken er under utredning.

Instituttet har også henvendt seg til Postmyndighetene vedr. samiske navn på poststeder. Saken vil sannsynligvis bli fremmet på det nordiske postmøtet i 1975.

Instituttet har kontakt med samiske leger vedr. utarbeidelse av samisk

ordliste for anatomiske begreper.

Instituttet samarbeider ellers med samisk språknemnd og Norsk Kulturråds utvalg for samisk litteratur om språkløstiftning, kartverk med samiske navn, ordlister og samisk litteratur.

En allmenn registrering av språkforskning er påbegynt og vil finne sted fortløpende i årene fremover. Det planlegges en lokalundersøkelse i Kautokeino om bruk og holdning til samisk og norsk språk.

Kulturvern

Instituttet har påbegynt en allmenn registrering av kulturverninstusjoner og deres arbeid og materiale (jfr. museumsmötet i Karasjok). En nærmere samarbeidsplan vil bli fremmet i 1975, en foreløbig registrering av kulturvernarbeider også innebygget i forprosjektet vedrørende det fellesnordiske miljøprogrammet. Instituttet har også tatt opp kulturvern og -forsknings spørsmål som hovedinnleder ved den nordiske etnografkonferansen i september 1974.

Annet kulturarbeid

Instituttet har bidratt ved arrangement og avvikling av spesielle kulturarrangementer (Reykjavik, Snåsa, Kautokeino).

Spesiell vekt har det vært lagt på duoddji sektoren.

Primo mai ble det avholdt et duoddji-seminar i Karesuando om bl. a. opplæring, markedsføring, beskyttelsesmerking og organisering.

Arbeidet er blitt fulgt opp med

- utredning om organisasjonsform av samisk duoddji i Norge. Interiörorgan er dannet.
- Kontakt med Sameparlamentet i Finland og möte i Helsingfors med bl. a. yrkesopplæringsstyrelsen og Kunstindustrihöyskolen.
- Kontakt med de svenske samiske organisjoner om fremtidig organiseringsformer.
- Nordisk Sameråd har oppnevnt et fellesutvalg for samisk duoddji.

Resultatene av duoddji-aktiviteten vil bli publisert over årsskiftet.

Registrering

For instituttet er det viktig å få registrert alt arbeid som tidligere er gjort i relasjon til samiske forhold og som for tiden utføres gjennom planlegging, utredning og forskning. Dette arbeid pågår for tiden ved instituttet. Instituttet må så gå igjennom dette materialet for å finne ut resultater av materialet i sitt fremtidige arbeid. Det er meget viktig for instituttet til en hver tid å ha oversikten på det som skjer i forbindelse med planlegging, utredning og forskning angående samiske forhold.

Annen virksomhet

Dieđot er instituttets tidsskrift hvor instituttet informerer om sitt

arbeidsprogram, om virksomheten som pågår samt forskningsresultater. Første nummer av Dieđot ble trykt i 2 500 eksemplarer og spredt som informasjonsmateriale. Dieđot vil komme ut hvert år — minst et nummer årlig — etter behov.

Informasjon er viktig del av instituttets virksomhet både blant den samiske befolkningen og også utad overfor storsamfunnet.

Både instituttets personale og styremedlemmene har deltatt aktivt i dette arbeid både i skrift, møtevirksomhet og med personlig kontakt med mennesker.

Instituttet har også vært invitert til å delta ved årsmøtene til de samiske hovedorganisasjoner:

SSR
NRL
NSR
Sameparlamentet

Instituttets servicevirksomhet overfor samiske organisasjoner, grupper og enkeltpersoner har hittil bestått i:

- at seksjonen for samisk språk og kultur gir sekretærtjeneste for Samisk Språknemnd som er valgt av Samekonferansen.
- at andre foreslåtte spesialutvalg er samisk ressurs- og miljøråd og samisk skoleråd. Også i disse tilfellene kan det være aktuelt for instituttet å gi tilsvarende service.
- at instituttets personale har deltatt på møtene som rådgivere i spesielle saker samt bidratt med informasjon og foredrag.
- at instituttet har ytet hjelp i samfunnsmessige spørsmål overfor en del mennesker som på grunn av sin språksituasjon og dårlig skolegang har vanskelig for å ivareta sine interesser.
- at instituttet har deltatt ved arrangementet av Nordisk Samekonferanse i Snåsa i år.
- at instituttet har medvirket i forbindelse med samisk underholdning og scenekunst ved organisering og gjennomføring av påskearrangementet i Kautokeino.

Dessuten har instituttet deltatt i

- Nordisk Råds 22. sesjon i Aalborg (som sakkyndig).
- Nordisk Råds juridiske utskottsmøte i Rovaniemi (som sakkyndig).
- Etnografkonferanse i Tromsø.
- Kulturkonferanse arrangert av Finnmark Fylke for kulturnemnder og kulturarbeidere.
- Instituttet har på vegne av samiske hovedorganisasjoner deltatt i Arctic Peoples Conference i Georgetown hvor innfødte folks forskjellige problemstillinger i den moderne verden ble diskutert.
- Stortingets Kirke- og undervisningskomité (møte).
- Distriktenes Utbyggingsfond (møte).
- Landbrukskomité (møte).
- Miljøverndepartementet, møte i Kautokeino.
- Aksjonsplanen i de samiske områder (møte).

Videre har instituttet hatt kontakt med
 Helsinki Universitet
 Tromsø Universitet
 Oulu Universitet
 Alta Lærerskole
 Pohjois-Pohjolainen Osakunta, Helsinki
 Riista- ja Kalatalouden tutkimuslaitos, Helsinki for å diskutere samarbeidsformer.

20.—27. april arrangerte Nordens hus i samarbeid med Sámi Institutta samisk uke i Reykjavik med foredrag, underholdning og utstilling.

Instituttet deltok i symposiet om "Samenes og sameområdenes rettslige stilling historisk belyst", som ble arrangert av Institutt for Sammenlignende Kulturforskning, Oslo.

Instituttet har hatt en del viktige saker til uttalelse og behandling. Av de største kan nevnes:

- Medlemsforslag i Nordisk Råd, A 421/e: om en nordisk regionalpolitisk fond for Nordkalotten.
- Medlemsforslag i Nordisk Råd, A 415/k: om en nordisk språknemnd.
- Medlemsforslag i Nordisk Råd, A 413/k: om felles alfabet og lik bokstavfølge.
- Finnmark fylke:
 1. Forslag til fylkesplan for Finnmark.
 2. Utredning om motorferdsel i utmark og vassdrag.
 3. Utredning av Kulturarbeid i Finnmark.
- Miljøverndepartementet i Norge: Forslag om opprettelse av Övre Anarjokka Nasjonalpark.

Miljøverndepartementet i Norge har henvendt seg til instituttet med forespørsel om instituttet kan påta seg å vurdere konsesjonssøknader for vassdrag ut fra hensynet til samisk naturgrunnlag og kultur. Dette anser en faller helt naturlig innenfor instituttets arbeidsområde og har derfor påtatt seg slike oppdrag.

Instituttets personale har ialt ca 380 reisedager.

H. Finansiering

1. Nordisk Ministerråd: Budsjett 1974	Nkr 811 800,00
2. Nordisk Ministerråd: Tilleggsbevilgning til husl.	34 847,74
3. Nordisk Ministerråd: Overf. fra 1973	139 322,00
4. Nordisk Sameråd	18 755,21
5. Nordisk Kulturfond	54 385,79
6. Norsk Kulturfond	2 500,00
7. Kirke- og undervisningsdep. Norge	5 602,50
8. Skolöverstyrelsen, Sverige	5 548,71
9. Renteinntekter	2 089,34
Sum:	1 074 851,29

Kautokeino 14 december 1974

Aslak Nils Sara

*BILAGA 6***Berättelse****från Nordiska trafiksäkerhetsrådet**

Nordiska trafiksäkerhetsrådet (NTR) får härmed avge berättelse över verksamheten år 1974.

NTR är kontakt-, samordnings- och planläggningsorgan för trafiksäkerhetsarbetet i de nordiska länderna. I rådet ingår en representant för vardera av Danmark, Finland, Norge och Sverige. Island deltar inte i samarbetet men hålls fortlöpande underrättat om rådets verksamhet.

NTR bistås av permanenta samarbetsorgan, nämligen Nordisk kommitté för vägtrafiklagstiftning (NKV) och Nordisk kommitté för trafiksäkerhetsforskning (NKT). Nordisk bilteknisk arbetsgrupp (NBA) arbetar på NTR:s uppdrag på motsvarande sätt som permanent samarbetsorgan. Därjämte har NTR ad hoc-grupper för utredning m. m. av vissa uppgifter.

Som centralt organ för trafiksäkerhetsarbetet i de nordiska länderna har NTR enligt sina statuter (Nordisk statutsamling 1971 s. 224 och 225) bl. a. att följa utvecklingen på trafiksäkerhetsområdet, verka för ensartad nordisk vägtrafiklagstiftning, stimulera och samordna forskningen på trafiksäkerhetsområdet, verka för information i trafiksäkerhetsfrågor, fortlöpande undersöka tjänliga nordiska samarbetsprojekt angående trafiksäkerheten och utarbeta förslag till regeringarna om åtgärder för ökad trafiksäkerhet.

NTR:s verksamhet under år 1974 har enligt de riktlinjer som sålunda dragits upp varit inriktad på uppföljning, utredning och planering av olika trafiksäkerhetsåtgärder på det nordiska planet.

En av de trafiksäkerhetsfrämjande åtgärder som under senare år väckt stort intresse såväl i Norden som i andra delar av världen är användningen av bilbälten. Efter uppdrag av de för trafiksäkerheten ansvariga ministrarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige utredde NTR de problem som är förbundna med en lagstiftning om skyldighet att använda bilbälte. NTR:s förslag (rådet rapport nr 2), som innebar att bilbältesanvändningen skulle göras obligatorisk, mottogs genomgående positivt vid remissbehandlingen. Remissvaren har ställts samman i rådets rapport nr 5, Bilbelter — slutrapport. Bilbältesfrågan

väckte intresse även inom Nordiska rådet, som vid 22:a sessionens första samling i februari 1974 antog en rekommendation (nr 12/1974) om att användning av bilbälten skall göras obligatorisk i de nordiska länderna. Förslag om bilbältesplikt lades fram av den finska resp. den svenska regeringen under våren 1974. I Sverige fattade riksdagen beslut om bilbältesplikt och regeringen utfärdade därefter vederbörliga författningar, som — med vissa undantag — föreskriver att förare och framsätesspassagerare fr. o. m. den 1 januari 1975 skall använda bilbälte. I Finland har riksdagen ännu inte slutbehandlat den finska regeringens förslag om bilbältesplikt. I Danmark och Norge pågår den departementala beredningen av bilbältesfrågan.

Även sedan det egentliga utredningsarbetet på bilbältesfrågan för NTR:s del avslutats genom att rapporten Bilbelter — Slutrapport lagts fram har åtskilliga spörsmål av betydelse för det praktiska genomförandet av bilbälteslagstiftningen dryftats inom området. Det kan också nämnas att NTR ansett det vara riktigt att bilbältenas hanteringsgenskaper förbättras och att så långt möjligt enhetliga handgrepp för manövrering av främst låsmekanismen eftersträvas. NTR har därför tillsatt en särskild arbetsgrupp med uppgift att verka för likformiga standardkrav inom Norden i angivna avseenden.

En fråga som har nära samband med bilbältesplikten rör säkerhetsfrämjande åtgärder för transport av barn i bil. NTR utreder detta spörsmål och räknar med att kunna lägga fram en rapport om de aktuella problemen under första halvåret 1975.

Samtidigt med att de för trafiksäkerheten ansvariga ministrarna uppdrog åt NTR att utreda frågan om bilbältesplikt anmodade de rådet att i sitt fortsatta arbete prioritera frågan om obligatorisk användning av skyddshjälm vid färd med motorcykel och moped. Efter utredning av frågan överlämnade NTR i oktober 1974 rapporten Motorcykel- och mopedhjälm (nr 8 i rådets rapportserie). I utredningsrapporten har NTR konstaterat att hjälmen fyller en viktig skyddsfunktion. Motorcyklisterna använder redan i rätt hög grad hjälm. Även om den samlade trafiksäkerhetsvinsten av en lagstiftning med utgångspunkt i dagens läge därför inte kan beräknas bli så stor för motorcyklisternas del genom ökad hjälmanvändning är lagstiftning enligt NTR:s mening ändå betydelsefull som stöd åt information och propaganda. Mopedisterna använder däremot hjälm i ganska liten utsträckning, åtminstone i Finland, Norge och Sverige. I Danmark är användningsfrekvensen högre, även om den varierar mellan olika orter. Enligt NTR:s mening finns det skäl att pröva en lagstiftning även för mopedisternas del och NTR understryker värdet av en kombination av information och lagstiftning för att öka hjälmanvändningen bland mopedisterna.

Skyddshjälmrapporten har sänts ut på remiss i de olika länderna. NTR kommer att följa upp den fortsatta behandlingen av frågan i respektive land.

NTR har påbörjat en utredning av frågan om s. k. varselljus på fordon och för detta ändamål tillsatt en arbetsgrupp med teknisk, psykologisk och juridisk fackkunskap. Arbetsgruppen skall i en första etapp göra en inventering av problematiken och lämna förslag på hur fortsätta undersökningar i ämnet bör genomföras. Projektbeskrivningen framgår nedan under redovisningen av NTR:s verksamhetsprogram.

En annan fråga som NTR börjat utreda under 1974 gäller reflexanordningar för fotgängare. Detta spörsmål har väckt intresse i trafiksäkerhetsarbetet under flera år och frågan har uppmärksamats bl. a. inom Nordiska rådet genom medlemsförslag (*A 426/t*) om obligatorisk användning av reflexbricka för fotgängare. En rapport i ämnet beräknas föreligga i april—maj 1975.

Nordiska rådet antog vid 22:a sessionen första samlingen 1974 en rekommendation (*nr 9/1974*) angående märkning av mediciner och andra bedövande ämnen som kan utgöra en trafikfara. NTR får i denna fråga hänvisa till Nordiska socialpolitiska kommittén som — med föreskrift om samråd med NTR — under ministerrådet har koordineringsansvaret för rekommendationen.

En betydande del av NTR:s verksamhet under år 1974 har sålunda gällt vissa skyddsanordningar — främst personlig skyddsutrustning — i trafiken. En annan fråga av mera generell art och av stor vikt för det nordiska trafiksäkerhetsarbetet är utarbetandet av enhetliga nordiska vägtrafikregler i enlighet med de förslag som tidigare avgetts (*NU 1966: 2* och *NU 1970: 10*). NTR har följt det vidare arbetet på denna fråga främst genom sitt samarbetsorgan Nordisk kommitté för vägtrafiklagstiftning (NKV). Samarbetssträvandena har hittills lett till att lagstiftning på grundval av de nämnda utredningsförslagen genomförts i Sverige och att den departementala beredningen av frågan i Danmark och Norge befinner sig i slutskedet. I Finland behandlas frågan dels inom trafikministeriet, dels också av en för utredning av vägtrafikfrågor särskilt tillsatt parlamentarisk kommitté.

En särskild arbetsgrupp som NTR tillsatt för att utarbeta en gemensam nordisk publikation om de nya vägtrafikreglerna har följt det nordiska lagstiftningsarbetet i fråga om vägtrafikregler.

I samband med den nordiska vägtrafiklagstiftningen kan också nämnas att NKV beslutat ett flertal rekommendationer i frågor som rör olika vägtrafikregler. Många av frågorna är av den karaktären att övervägandena och slutsatserna bör finnas tillgängliga för myndigheter, organisationer och andra som arbetar inom vägtrafikområdet. NTR har därför under 1974 gett ut rekommendationerna i rådets publikationsserie, rapport nr 7 — Vissa trafikregler m. m.

I rapporten Körtkort i Norden (rapport nr 6 i NTR:s rapportserie) har NKV behandlat vissa tillämpningsfrågor i anslutning till betänkandet Nordisk gyldighet av førerkort (*NU 1969: 7*) och Nordiska rå-

dets rekommendation nr 34/70 om nordisk giltighet av körkort. NKV följer upp det vidare arbetet i frågan, jfr nedan under redovisningen av verksamhetsprogrammet för det nordiska trafiksäkerhetsarbetet.

NTR:s samarbetsorgan Nordisk kommitté för trafiksäkerhetsforskning (NTK) har under 1974 bl. a. gett ut en ny bibliografi över litteratur på trafiksäkerhetsområdet. Bibliografien har publicerats som rapport nr 4 i NTR:s rapportserie.

På det biltekniska området har NTR:s samarbetsorgan Nordisk bilteknisk arbetsgrupp (NBA) lämnat förslag angående reparation och ombyggnad m. m. av fordon samt beträffande specifikationer i fråga om fordonsbelysning och glasrutor i fordon. NTR har förutsatt att förslagen skall övervägas närmare av de nationella trafiksäkerhetsmyndigheterna i det fortlöpande utvecklingsarbetet.

Ytterligare information om NTR:s samarbetsorgan NKV, NKT och NBA — liksom också om arbetsgruppen för lagstiftning om bilbälten, skyddshjälmarna och barns placering i bil — lämnas i bilagorna 1—4. En förteckning över de rapporter som hittills kommit ut i NTR:s rapportserie finns i bilaga 5.

NTR har funnit det väsentligt att göra ett övergripande och sammanfattande program för det nordiska trafiksäkerhetsarbetet. Utöver de aktiviteter som beskrivits i det föregående har NTR därför under 1974 utarbetat ett handlingsprogram. I programmet ingår arbetsuppgifter på de fält som nämnts i det föregående och dessutom ett flertal andra projekt av vikt för det nordiska trafiksäkerhetsarbetet. Verksamheten är indelad i fortlöpande uppgifter, uppgifter på kortare sikt och uppgifter på längre sikt. Någon prioritering efter angelägenhetsgrad i vidare mån än vad som följer av indelningen i projekt på kortare resp. längre sikt har inte skett.

Verksamhetsprogrammet har följande innehåll.

<i>Fortlöpan­de uppgifter</i>	<i>Samarbetsorgan, m. m.</i>
1. Genomförandet av ensartade nordiska trafikregler med utgångspunkt i förslagen i NU 1966: 2 och NU 1970: 10	NKV
2. Frågor i samband med de nordiska ländernas anslutning till internationella konventioner angående trafiksäkerhet, m. m.	NKV NBA
3. Uppföljning av Nordiska rådets rekommendationer i trafiksäkerhetsfrågor	—
4. Samordning av nordiska bestämmelser på det biltekniska området	NBA
5. Utarbetande och publicering av dels projektkataloger över pågående forskningsprojekt i Norden på trafiksäkerhetsområdet, dels bibliografier på samma område	NKT
6. Forskarkonferenser	NKT

Arbetsuppgifter på kortare sikt

1. Bilbälten

NTR:s utredningsarbete är avslutat genom rapporterna Bilbelter och Bilbelter-slutrapport. Ministerrådet har emellertid tilldelat NTR koordinationsansvaret för Nordiska rådets rekommendation nr 12/74 angående obligatorisk användning av säkerhetsbälte. NTR anser det angeläget att följa upp bilbälteslagstiftningen och de praktiska resultaten av den. Vidare har NTR beslutat att genom en särskild arbetsgrupp med teknisk fackkunskap verka för enhetliga standardkrav inom Norden i fråga om bilbältenas hanteringsegenskaper — främst manövreringen av låsmekanismen

Särskild arbetsgrupp för handläggning av vissa tekniska frågor

2. Barns säkerhet i bil

Inom ramen för arbetet övervägs frågor rörande dels koordinering av standardkrav för barnstolar, dels enhetliga nordiska regler om barns placering i bil. NTR räknar med att en rapport i ämnet skall kunna publiceras under första halvåret 1975.

Särskild arbetsgrupp

3. Skyddshjälmarna för motorcyklister och mopedister

NTR har i oktober 1974 till de för trafiksäkerheten ansvariga ministrarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige överlämnat rapporten Motorcykel- och mopedhjälmarna, nr 8 i rådets rapportserie. NTR räknar med visst uppföljningsarbete i anslutning till förslaget

4. Varselljus på fordon

Ett sätt att öka fordonens synbarhet och därigenom höja trafiksäkerheten är att fordonen framförs med tända framlyktor under dagtid. För detta ändamål kan användas de vanliga lyktorna med halvljus eller reducerat helljus eller särskilda lyktor. NTR har tillsatt en arbetsgrupp som i en första etapp skall

Särskild arbetsgrupp

- 1) kartlägga vilka kunskaper som finns på området,
- 2) överväga vilka ytterligare undersökningar som bör genomföras,
- 3) till NTR med kostnadsberäkningar redovisa förslag till hur dessa undersökningar bör genomföras

Resultaten av arbetet i den första fasen skall redovisas till NTR senast den 1 april 1975. NTR kommer därefter att ta ställning till den fortsatta behandlingen av projektet

5. Reflexanordningar för fotgängare
Till NTR har överlämnats en rapport i ämnet som år 1972 upprättades av en arbetsgrupp inom statens trafiksäkerhetsverk i Sverige. Rådet har påbörjat utredningen av frågan, som rymmer flera olika problem. Utredningen avses sammanställas i en rapport som beräknas vara färdig i april—maj 1975
- Särskild arbetsgrupp
6. Upplysningsskrift om den nordiska vägtrafiklagstiftningen
NTR tar sikte på att i skriften redovisa huvuddragen av den nya nordiska vägtrafiklagstiftningen (jfr punkt 1 under Fortlöpande uppgifter)
- Särskild arbetsgrupp
7. Frågor rörande motorcyklisternas och mopedisternas säkerhet i trafiken
Motorcyklisternas och mopedisternas säkerhet hör till de frågor som är mest omdebatterade i trafiksäkerhetsarbetet. Ämnet har flera olika aspekter och rör både föraren och fordonet. En del av problemen utreds nationellt i de olika länderna. Som exempel på delproblem kan nämnas utbildningen av förarna samt fordonens utrustning och beskaffenhet. Det kan i detta sammanhang också hänvisas till NTR:s utredning av frågan om skyldighet för motorcyklisterna och mopedister att använda hjälm (punkt 3 under Arbetsuppgifter på kortare sikt). NTR har inlett en inventering av problematiken
- Särskild arbetsgrupp
8. Olika frågor rörande differentierade hastighetsgränser
NKV avser att företa en undersökning och värdering av faktorer som har betydelse för bestämmandet av hastighetsgränserna i syfte att skapa en gemensam grund för bedömningen av dessa frågor
- NKV
9. Nordisk giltighet av körkort m. m.
Arbetet syftar till en uppföljning av frågan om giltighet i Norden av körkort som utfärdats i nordiskt land enligt de riktlinjer som angetts i NU 1969: 7, Nordiska rådets rekommendation nr 34/1970 och NTR:s rapport nr 6/1974, Körkort i Norden
I uppgiften ingår även behandling på nordiskt plan av frågor rörande förarbehörigheten i yrkesmässig trafik, jfr nämnda rapport och medlemsförslag A 438/t till Nordiska rådet
- NKV
10. Utbildning och prövning av motorfordonsförare
I rekommendation nr 35/1970 har Nordis-
- Ej bestämt

ka rådet hemställt till regeringarna att låta företa en utredning av spörsmålet om ensartad utbildning av och ensartade prov för förare av motorfordon

Körkortsfrågorna har under senare år varit föremål för stor uppmärksamhet på skilda håll i de nordiska länderna. Man strävar sålunda bl. a. till att i enlighet med internationella överenskommelser (Genèvekonventionen resp. Wienkonventionen) nå fram till enhetlig indelning av förarbevisen med hänsyn till olika fordonskategorier. Även frågorna om utbildning och förarprov har behandlats på nationell basis i Norden och lett till att reformer genomförts eller övervägs. På det internationella planet pågår i sistnämnda avseenden ett omfattande arbete inom bl. a. ECE (FN:s ekonomiska kommission för Europa). NTR har funnit det vara värdefullt att dels undersöka hur man på nordisk basis skall kunna ta till vara erfarenheter som gjorts i syfte att åstadkomma en mera enhetlig utformning av utbildning och förarkrav, dels verka för ett enhetligt nordiskt uppträdande i hithörande frågor i internationella organ

11. Uppföljning av SCAFT-riktlinjerna

NKT

År 1968 utgav statens planverk i Sverige i samverkan med statens vägverk publikationen "Riktlinjer för stadsplanering med hänsyn till trafiksäkerhet", de s. k. SCAFT-riktlinjerna. Dessa riktlinjer har kommit till praktisk användning i samtliga nordiska länder. Den nu pågående uppföljningen avser bl. a. att klarlägga hittillsvarande erfarenheter av tillämpningen i resp. länder av riktlinjerna samt att notera i vilken utsträckning man avvikit från riktlinjerna och av vilken anledning så skett. Man undersöker också behovet av ytterligare forsknings- och utvecklingsarbete på området.

12. Säkerhetsmässiga krav i fråga om bussar

NBA

I projektet skall undersökas vilka krav som — med beaktande av tekniska och ekonomiska förutsättningar — bör ställas upp för att trygga förares, passagerares och andra trafikanters säkerhet

Arbetsuppgifter på längre sikt

1. Normer för medicinsk och teknisk undersökning av vägtrafikolyckor i syfte att klarlägga olycksförlopp och olycksorsaker. Samordning av resultatbearbetningen.

Myndigheter, organisationer, företag (t. ex. försäkringsbolag och biltillverkare) eller grupper av enskilda personer (t. ex. tekniker och läkare) har gjort värdefulla undersökningar av vägtrafikolyckornas förlopp och orsaker. I Finland har under några år särskilda trafikskadekommissioner arbetat. Studiet av vägtrafikolyckorna är ägnat att ge erfarenheter av stor betydelse för planläggningen av det framtida trafiksäkerhetsarbetet. Undersökningarna ger därjämte möjligheter att vinna en mera säker uppfattning om effekterna av beslutade och genomförda åtgärder. Det är viktigt att data från olika utförda undersökningar kan jämföras med varandra. I detta avseende krävs normer för hur undersökningarna — oberoende av deras omfattning och djup — skall redovisas. Även samordningen av själva resultatbearbetningen i syfte att göra undersökningarna lättillgängliga och användbara i ett större sammanhang i trafiksäkerhetsarbetet är angelägen. Det planerade arbetet på normer och samordning bör kunna stimulera till ökade insatser för undersökningar av den aktuella typen.

2. Förbättring av fotgängarnas säkerhet i trafiken

Ett omfattande arbete utförs på skilda håll i världen för att öka fotgängarnas säkerhet i trafiken. Insatserna är inriktade både på forskning och direkta åtgärder av olika slag. Det är viktigt att överblick erhålls över området.

3. Förbättring av cyklisternas säkerhet i trafiken

Med det ökade intresset för cykling framstår det som en viktig uppgift att förbättra cyklisternas säkerhet i trafiken. Insatser bör göras av både olycksförebyggande och skadeförebyggande art.

4. Harmonisering av den nordiska trafikolycksfallsstatistiken

I det nära samarbete som äger rum mellan de nordiska länderna på trafiksäkerhetsområdet är det viktigt att olika statistiska data rörande vägtrafikolyckorna kan jämföras med varandra. I flera av de nordiska länderna pågår en utveckling av statistikarbetet, bl. a. genom nationellt bedrivet utredningsarbete på statistikområdet. På det nordiska planet har Nordiska utskottet för samfärdselstatistik — tillsatt av cheferna för de nordiska statistiska centralbyråerna — behandlat frågor angående trafikolycksstatistiken. I första hand bör göras en kartläggning som kan bilda grundvalen för en bedömning av samordningsbehoven.

Det redovisade verksamhetsprogrammet avses utgöra stommen i NTR:s och samarbetsorganens verksamhet. I samråd med samarbetsorga-

nen kommer NTR att fortlöpande se över handlingsprogrammet, komplettera det och göra bedömningar till grund för prioriteringen mellan olika projekt.

För Nordiska trafiksäkerhetsrådet

Nils-Olov Hasslev

Ordförande

Poul Eefsen

Mauno Satuli

R. N. Torgersen

BIHANG I

Rapport fra Nordisk Komité for Vejtrafiklovgivning til Nordisk Trafik-sikkerheds Råd

Rapport om NKV's virksomhed i 1974

NKV har i 1974 holdt to møder:

I Norge den 11.—13. februar, og

i Sverige den 10.—12. september.

Ordførerskabet og sekretariatet er for 1974 og 1975 overført til Danmark.

Det under NKV nedsatte trafiktekniske udvalg (TTU) har i 1974 holdt følgende møder:

i Norge den 5. og 6. september, og

i Finland den 1.—3. september.

NKV har i 1974 fortsat sit arbejde med henblik på at tilstræbe en ensartet udformning og anvendelse af Vejtrafiklovgivningen.

I NKV er der endvidere opnået enighed om forskellige afmærknings-spørgsmål, herunder om afmærkning af tættere bebyggede områder.

NKV's forslag vedrørende færdselsregler og afmærkning er i 1974 blevet samlet i NTR's rapport 7 "Vissa trafikregler m. m."

Man har i NKV behandlet en række spørgsmål, der for tiden forhandles i FN's økonomiske Kommission for Europa (ECE) og i Den vesteuropæiske Transportministerkonference (CEMT) med henblik på at samordne de nordiske standpunkter. Herunder har man drøftet forskellige problemer vedrørende overhaling, møde med venstresvingende biler i vejkryds samt afmærkning af krybespor.

NKV har med NTR's godkendelse besluttet at nedsætte en arbejdsgruppe, der skal undersøge og foretage en vurdering af de hensyn, der bør være afgørende ved fastsættelsen af hastighedsgrænser, og i den forbindelse redegøre for de synspunkter, der i de enkelte lande ligger til grund for fastsættelsen af hastighedsgrænser, således at der skabes bedre muligheder for, at man på nordisk plan anvender samme kriterier ved afgørelsen af disse spørgsmål.

Denne arbejdsgruppe er under dannelse.

NKV har i 1974 færdigbehandlet en rapport om nordisk gyldighed af kørekort (NTR's rapport 6: "Körkort i Norden").

København, den 31. oktober 1974.

P. Wiese

BIHANG 2

Nordisk Kommitté för Trafiksäkerhetsforskning*Verksamhetsberättelse för år 1974*

Kommitténs sammansättning var vid årets slut följande:

Danmark:

Afdelningschef Poul Eefsen
Civilingeniør Niels O. Jørgensen

Finland:

Professor Otto Wahlgren, ordförande
Pol.lic Anders Tallqvist, sekreterare
Överinspektör Jarmo Hirsto

Norge:

Kontorsjef Sven Lødrup
Avdelningsleder Trond Pedersen

Sverige:

Kanslirådet Gösta Backman
Avdelningsdirektör Lars-Bruno Kritz
Departementssekreterare Leif Rindlöf

Ordförandeskapet och sekretariatet har handhåfts av Finland. Kommittén har under årets lopp kompletterats med departementssekreterare Leif Rindlöf, Kommunikationsdepartementet.

Kommittén har haft två möten: ett i Köpenhamn den 6.—7. juni och ett annat i Stockholm den 21—22 november.

Kommittén har fortsatt förverkligandet av sin ursprungliga uppgift dvs. att ömsesidigt informera om trafiksäkerhetsforskning i de fyra nordiska länderna, att förmedla personliga kontakter mellan forskare i respektive länder samt att göra forskningsresultat kända i de olika nordiska länderna. Under årets lopp har sålunda utgivits en bibliografi och en katalog över pågående forskningsprojekt inom trafiksäkerhetssektorn (NTR-rapporterna nr 4 och nr 9.)

NKT-arbetsgruppen kring problemet SCAFT-riktlinjer har fortsatt under året.

De av NKT initierade forskarkonferenserna har fortsatt under 1974. Den 27 och 28 februari hölls en forskarkonferens om "Trafikinformation till barn- effektmätningar". Konferensen hölls i Oslo och arrangör på Norges vägnar var Transportøkonomisk institutt.

Den 12 och 13 november arrangerades igen en forskarkonferens i Oslo med Transportøkonomisk institutt såsom praktisk arrangör kring ämnet "Mätning av olycksrisker utan användning av olyckskriteriet". Deltagarna har varit ett tiotal i vardera konferenserna. Konferenserna kan anses ha befordrat forskningen på respektive specialområden i de nordiska länderna liksom kontakterna mellan forskarna personligen. Ett flertal liknande konferenser har diskuterats för framtiden.

Genom NKT's informella initiativ och kontakter har en samarbetsform skapats mellan forskare i Finland och Sverige kring problemet "Vilt-olyckor".

BIHANG 3

Nordiska trafiksäkerhetsrådet, biltekniska arbetsgruppen*Berättelse över NBA:s verksamhetsår 1974*

Den Nordiska Biltekniska Arbetsgruppen (NBA) sammanträdde två gånger under året 1974:

4. mötet i Stockholm 23.—25.05.1974 och
5. mötet i Köpenhamn 24.—26.09.1974

Protokoll över de nämnda mötena (protokoll, i form av ett förslag, över det 5. mötet) är bifogade.

Vid arbetsgruppens första möte beslöts, att ordförandens och sekreterarens uppgifter cirkulerar mellan deltagarländerna i två års period. Den första perioden, under vilken Danmark skötte de nämnda posterna, avslutades våren 1974 vid mötet i Stockholm, där det beslöts, att Finland skall påtaga sig ordförandens och sekretariatets uppgifter för nästa två års period.

Eftersom arbetsgruppen, utom det uppdrag som gavs av NTR den 08.05.1972, inte har fått någon annan definiering av sitt uppdrag, har arbetet enligt den i årsberättelsen 1972—1973 ingående listan för utarbetning av samnordiska biltekniska bestämmelser fortsatt enligt följande:

Arbetsgruppen har fullbordat följande bestämmelser:

- Forslag nr. 1 til fællesnordiske bestemmelser vedrørende Reparation, ombygning og opbygning af køretøj". (NBA/11/73)
- Forslag nr. 2 til fællesnordiske bestemmelser vedrørende Krav til rudeglas." (NBA/12/73) och
- Forslag nr. 3 til fællesnordiske bestemmelser vedrørende Krav til sikringer i lyskreds og kredse for ekstraudstyr. (NBA/13/73).

De nämnda förslagen har sänts till NTR.

Vid det 5. mötet behandlades förslaget till "Bestämmelser om draganordningar" (= delar avsedda för sammankoppling av dragfordon och släpfordon), som fullbordades sakenligt så, att sekretariatet kan utarbeta förslaget och att det kan godkännas vid följande möte.

Av de andra frågor som behandlats under berättelseåret, kan nämnas bestämmelser om bussar, angående vilka arbetsgruppen beslöt föreslå en NTR utarbetning av saken i ett skilt arbetsutskott (brevet av den 30.09.1974 till NTR), samt några andra aktuella detaljfrågor, som berörs närmare i mötesprotokollen.

Utom de nämnda frågorna om släpvagnskopplingar och bussar, har man för avsikt att behandla följande ämnen vid nästa möte:

- Styrinrättning,
- Fordonskontroll, inledande diskussion,
- Motorcykel i specialutförande, allmän orientering.

Arbetsgruppen har gjort för NTR ett skilt förslag (brevet av den 30.09.1974) om NBA:s organisering som en permanent kommitté under NTR i samma plan som NVK och NKT.

Under berättelseåret har Norge och senare också Danmark utnämnt en tredje medlem i arbetsgruppen utom de tidigare två representanterna.

Helsingfors den 22 oktober 1974

Å arbetsgruppens vägnar:

Ilpo Krootila
Ordförande

BIHANG 4

Rapport från arbetsgruppen för utredning av frågorna om bilbältesplikt, skyldighet för motorcyklister och mopedister att använda skyddshjälm och barns säkerhet i bil

Arbetsgruppen har sedan föregående årsrapport lämnades — den 8 oktober 1973 — hållit fem möten, nämligen i Stockholm den 14 november 1973, i Helsingfors den 28 november 1973, i Göteborg den 27 och 28 februari 1974, i Oslo den 17 april 1974, i Köpenhamn den 13 juni 1974.

Arbetsgruppen har under den angivna tidsperioden utarbetat rapporten Bilbelter — slutrapport (nr 5 i NTR:s rapportserie), som innehåller sammanställning av remissvaren över rapporten Bilbelter (nr 2 i NTR:s rapportserie) och överväganden i anslutning till remissvaren. Sedan rapporten godkänts av NTR överlämnades den till de för trafiksäkerheten ansvariga ministrarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige i december 1974.

Vidare har arbetsgruppen utarbetat rapporten Motorcykel- och mopedhjälm (nr 8 i NTR:s rapportserie), som innehåller överväganden ang. skyldighet för motorcyklister och mopedister att använda skyddshjälm. Efter NTR:s godkännande överlämnades rapporten till ministrarna den 17 oktober 1974.

I enlighet med uppdrag från NTR behandlar arbetsgruppen f. n. frågor om barns säkerhet i bil, d. v. s. spörsmål om olika skyddsanordningar för barn i bil och barns placering i bil. Arbetsgruppen beräknar att kunna lägga fram förslag till en rapport i ämnet under våren 1975.

Stockholm den 23 oktober 1974

Jan Johnsson

BIHANG 5

Nordiska trafiksäkerhetsrådets rapportserie:

- Rapport 1. Projektkatalog 1971. Köbenhavn 1972
- Rapport 2. Bilbelter. Stockholm 1973
- Rapport 3. Projektkatalog 1972. Köbenhavn 1973
- Rapport 4. Bibliografi 1972. Köbenhavn 1973
- Rapport 5. Bilbelter-slutrapport. Stockholm 1973
- Rapport 6. Körkort i Norden. Stockholm 1974
- Rapport 7. Vissa trafikregler m. m. Stockholm 1974
- Rapport 8. Motorcykel- och mopedhjälm. Stockholm 1974

BILAGA 7

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över Nordiska minister- rådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1)

1. Inledning

Til trafikutvalget er henvist følgende kapitler i Nordisk Minister-
råds beretning C 1/1975: Kapittel I "Det nordiska samarbetet-Minis-
terrådets verksamhet och det nordiska handlingsprogrammet" (enkelte
avsnitt), kapitel XII "Samarbete i fråga om transport, kommunika-
tion och trafiksäkerhet", og kapittel XIII "Samarbete i turistfrågor".

Utvalget har drøftet de nevnte kapitler av C 1/1975 på møte i Køben-
havn 8. januar 1975.

2. Drøftinger med Ministerrådet

I samsvar med artikkel 11 i den nordiske Transportavtale mottok
som avtalt trafikutvalget den 15. oktober 1974 det utkast til årsrap-
port og virksomhetsprogram som Nordisk Embetsmannskomite for
Transportspørsmål (NET) overleverte til Nordisk Ministerråd. Med ut-
kastet fulgte som bilag følgende tilleggsredegjørelser for NET's virk-
somhet i 1974: Redegjørelser om STINA- og NORDKOLT-prosjek-
tene, redegjørelse for aktuelle mellomriksveiprosjekter, redegjørelse for
igangsatte utredninger omkring flytrafikken på Nordkalotten, PM om
trafikkforbindelsene i tilslutning til "Trondheimsleden", og beretning
fra Nordisk Komite for Transportøkonomisk Forskning (NKTF).

Trafikutvalget framla for Ministerrådet med brev av 24. oktober
1974 sine synspunkter på det tilsendte utkast til virksomhetsprogram.

På dette grunnlag hadde så trafikutvalget drøftinger med Nordisk
Ministerråd (i sammensetning av trafikkministre) i Ålborg 9. novem-
ber 1974.

Trafikutvalget har dessuten i 1974 etter anmodning mottatt fra NET
to promemorer om telekommunikasjonene innen Norden.

3. Generelle synspunkter på det framlagte virksomhetsprogram

Trafikutvalget uttalte i fellesmøtet med Ministerrådet 9. november
1974 at det for utvalgets arbeid er viktig at man får en mest mulig fyl-
destgjørende redegjørelse for den igangsatte og planlagte virksomhet i
Ministerrådet og dets organer. Årets beretning fra Ministerrådet er re-
lativt kortfattet, idet det vises til de mer utfyllende redegjørelser som

var oversendt utvalget på et tidligere tidspunkt (jfr. pkt. 2 foran). Trafikkutvalget vil i den forbindelse uttrykke at man generelt vil ønske en mest mulig utførlig rapportering i C 1. Likevel aksepterer utvalget at det kan være nødvendig å la enkelte detaljeredegjørelser bli gitt som ytterligere underlagsmateriale for trafikkutvalgets forberedende drøftelser. Når Transportavtalen forutsetter at Nordisk Råds berørte organer skal konsulteres før Ministerrådet fastsetter sitt virksomhetsprogram, må det vesentlige være at trafikkutvalget får en tilstrekkelig bakgrunnsorientering for sine drøftinger. Formene for denne orienteringen får man så til enhver tid vurdere ut fra hva som av praktiske grunner synes mest hensiktsmessig.

Trafikkutvalget vil innledningsvis ellers konstatere at årets beretning fra Ministerrådet også inneholder en redegjørelse for samarbeidet omkring trafikk sikkerhetsspørsmål. Dette er i tråd med det ønskemål trafikkutvalget framførte i betenkning om C 1 for 1974.

4. Om de enkelte punkter i Ministerrådets beretning

Når det gjelder de pågående prosjekter STINA og NORDKOLT inneholder C 1 en redegjørelse for framdriften med prosjektene og for den hittidige virksomhet. Det orienteres i den forbindelse om at det kan bli aktuelt med en fortsettelse av prosjektene utover de opprinnelige tidsfrister (for STINA fra sommeren 1976, og for NORDKOLT fra sommeren 1975).

Trafikkutvalget uttalte i sin betenkning om C 1/1974 at man ønsket å følge med interesse gjennomføringen av disse prosjekter, som man vurderer som viktig grunnlag for den trafikkpolitiske debatt i våre land. Utvalget vil i den forbindelse gjenta at man finner det naturlig at det gis anledning til å drøfte disse prosjekter og eventuelle justeringer/fortsettelser av dem med Ministerrådet eller dets representanter. Slike drøftinger har man ikke hatt i det forløpne år. Særlig viktige synes slike overlegninger å være dersom man skal beslutte å forlenge disse relativt ressurskrevende prosjekter utover de opprinnelig fastsatte avslutningstidspunkter.

Utvalget vil videre i forbindelse med NORDKOLT minne om at man mener det skulle være ønskelig om man på nordisk basis fikk en vurdering av det kollektive trafikktilbud også i de tynt befolkede områder av våre land.

Når det gjelder mellomriksforbindelsene er det grunn til igjen å understreke den nære sammenheng det er mellom kommunikasjonsutbygging og en aktiv regionalpolitikk. Denne sammenheng hersker det bred enighet om mellom utvalg og ministre, og man vil derfor regne med at dette syn også vil være retningsgivende for de ekspertgrupper og embetsmannsutvalg som virker under Ministerrådet.

Trafikkutvalget konstaterer at man, som utvalget anmodet om i be-

tenkning om 1974-års C 1, nå har fått en redegjørelse for aktuelle mellomriksveiprojekter. Utvalget finner at en slik redegjørelse er meget nyttig for utvalgets arbeid, og man forutsetter derfor at slike orienteringer blir gitt årlig i tilknytning til C 1.

Trafikutvalget har merket seg av foreliggende beretning at flere av utvalgets anbefalte prosjekter på det nærmeste er fullført. Det gjelder eksempelvis byggingen av Graddisveien og utbyggingen av "Blå Vegen". Prosjekteringen av en vei Kiruna—Narvik synes også å følge et fastsatt tidsskjema. Ministerrådets beretning orienterer også om at det er igangsatt utredninger om andre mellomriksvei- og broprosjekter på Nordkalotten. Utvalget forutsetter at disse utredninger blir avsluttet snarest mulig. Trafikkutvalget ønsker å drøfte oppfølgingen av disse utredninger med Ministerrådet eller dets representanter.

Utvalget vil imidlertid peke på at enkelte av utredningene om mellomriksveiforbindelser synes å ha fått en noe lav prioritet fra Ministerrådets side. Man vil som eksempel på dette nevne arbeidet med rekommandasjon 4/1971 om en vei mellom Virtaniemi i Finland og Tjærebukten i Norge, og arbeidet med rekommandasjon 27/1973 om en vei mellom Skjomen i Norge og Stora Sjøfallet i Sverige.

Trafikkutvalget vil forøvrig i forbindelse med disse utbyggingsplaner for de nordiske mellomriksveier antyde at det bør undersøkes om man kan komme fram til en finansieringsordning for mellomriksforbindelsene på Nordkalotten slik at man, mer enn hva tilfellet ofte er nå, kan få enkeltprosjekter vurdert i deres nordiske sammenheng.

Når det gjelder Ministerrådets arbeid med bedre tverrgående flyforbindelser, med særlig oppmerksomhet på Nordkalotten, vil trafikkutvalget anmode Ministerrådet om snarlige drøftinger om de tiltak som er aktuelle på dette området før prøvedrift blir satt i gang. Utvalget ber videre om å få anledning til å drøfte den varslede utredning om flyforbindelsene på Nordkalotten.

I årets beretning opplyses det at det er nedsatt en særlig ekspertgruppe for å utrede spørsmålene omkring en utbygging av transport-systemene mellom Norge og Sverige over den såkalte "Trondheimsleden". Trafikkutvalget uttalte i sin betenkning om C 1/1974 at nødvendige undersøkelser for den harmonisering av landenes tariffsystemer, som en tilfredsstillende utvikling av dette spørsmål forutsetter, burde kunne påskyndes og gjennomføres innen forholdsvis kort tid. Utvalget fastholder dette synspunkt, og man vil derfor beklage at det synes å ha blitt en ny utsettelse omkring disse spørsmål.

Utvalget vil ellers anbefale at myndighetene i de nordiske land kontinuerlig arbeider for et forenklet fraktsatssystem for jernbanetraffikk også mellom Danmark og kontinentet på den ene side og de øvrige nordiske land på den annen side.

Trafikkutvalget ser med tilfredshet på det arbeid som de nordiske

telemyndigheter i samarbeid med Nordisk Sosialpolitisk Komite har igangsatt for utvikling, framstilling og markedsføring av utstyr for handicappedes bruk av teletjenester (det såkalte "Telemedel"-prosjektet).

Man imøteser også med interesse det arbeid som kan igangsettes for å utvikle en harmonisert nordisk transportstatistikk. Det skal i den forbindelse understrekes at man bør påse at Nordens transportstatistikk blir koordinert med øvrige lands statistikkssystemer.

Trafikkutvalget vil gi uttrykk for at man tillegger det nordiske samarbeidet om trafikksikkerhetstiltak meget stor betydning. Man noterer derfor med tilfredshet at det arbeides med å oppfylle Rådets rekommandasjon nr. 12/1974 og nr. 26/1974 om henholdsvis påbudt bruk av sikkerhetsbelte for fører og passasjer i motorvogn, og om påbudt bruk av styrthjelm for motorsyklister og mopedister. Man konstaterer i den forbindelse at lovpåbud om bruk av sikkerhetsbelte siden 1. januar 1975 er gjennomført i Sverige. Utvalget vil også henlede oppmerksomheten på sine uttalelser i anledning av et medlemsforslag om bruk av refleksanordning for fotgjengere. Dette medlemsforslag (A 426) foreslås behandlet på Rådets 23. sesjon.

Trafikkutvalget vil videre anbefale at arbeidet for å skape enhetlige veitrafikkregler i Norden intensiveres. Dette må ansees som et viktig tiltak for trafikksikkerheten på våre veier. Man vil i den forbindelse peke på at det også må tas hensyn til ønsket om en harmonisering med ikke-nordiske lands trafikkregler. Generelt bør man fra nordisk side arbeide for internasjonal forståelse for at slike regler blir gitt en streng utforming.

Når det gjelder beretningens kapittel om turistspørsmål (kap. XIII), vil trafikkutvalget på det nåværende tidspunkt i det vesentlige nøye seg med å vise til de generelle synspunkter man satte fram til 22. sesjons andre samling forsåvidt gjaldt C 1/1974. Man vil i den forbindelse også minne om at Nordisk Råds årlige konferanse på utvalgets forslag i 1975 vil ta opp til bred drøfting turistsamarbeidet i Norden. Utvalget finner det riktig at det videre nordiske samarbeid om disse spørsmål blir planlagt bl. a. under hensyntagen til de synspunkter som kommer fram på denne konferansen. Dette bør likevel ikke hindre at man snarlig tar opp arbeidet med de av Rådets tidligere vedtatte rekommandasjoner som har tilknytning til turistspørsmål. Det gjelder for eksempel rek. 35/1968 om reisebyrålovgivningen, rek. 11/1972 om bedre og billigere trafikkforbindelser mellom Island, Færøyene, Grønland og det øvrige Norden, rek. 23/1973 om støtte til NTTK's arbeid og rek. 13/1974 om en felles nordisk lederutdanning innen hotell- og restaurantbransjen. Utvalget har med interesse merket seg Nordkalottkomitéens tanke om et eget turistråd for de nordlige deler av Finland, Norge og Sverige, og man går ut fra at det arbeides videre med å søke denne tanke realisert.

Trafikkutvalget vil i denne forbindelse også peke på at det har til behandling tre nye medlemsforslag om turisme. Det gjelder medlemsforslag A 431 om liberalere regler for charterfly, A 433 om tiltak for å stimulere nordiske ungdomsreiser, og A 445 om en båtforbindelse mellom Island, Færøyene og det øvrige Norden.

5. Avsluttende bemerkninger

Trafikkutvalget anser den løpende informasjon og samråding mellom utvalg og Ministerråd som meget viktig for å virkeliggjøre det nordiske samarbeid som Helsingforsavtalen i allminnelighet og Transportavtalen i særdeleshet setter rammer og målsetninger for. Utvalget mener at de praktiske former for dette samvirke mellom utvalg og ministre er utviklet på en positiv måte i 1974, men man vil anta at det er rom for ytterligere forbedringer i det kommende år for å oppnå Transportavtalens målsetting. Man vil gi uttrykk for at det er en forutsetning at utvalgets synspunkter blir tatt opp av Ministerrådet til drøfting og realisering. Det er derfor ikke tilfredsstillende at Ministerrådets virksomhetsprogram slik det presenteres i C 1/1975 i så liten grad tar hensyn til de synspunkter og forslag som trafikkutvalget har framført for såvidt gjelder det utkast til virksomhetsprogram som Nordisk Embetsmannskomiteé for Transportspørsmål la fram 15. oktober 1974, og som trafikkutvalget hadde anledning til å drøfte med ministrene i Ålborg 9. november samme år.

Trafikkutvalget mener også at utkastet til virksomhetsprogram bør gi underlag for drøfting av virksomhetens budsjettmessige sider.

Trafikkutvalget vil også bemerke at det ville være ønskelig at man gjennom året kontinuerlig kunne bli holdt underrettet om det arbeid som utføres i Ministerrådet og dets organer. Man vil i den forbindelse peke på at man fra utvalgets side gjerne vil informere ministrene om sitt arbeid, og at man i den hensikt sender Ministerrådet justerte protokoller fra utvalgsmøtene til orientering.

6. Utvalgets forslag

Trafikkutvalget foreslår med henvisning til ovenstående bemerkninger

1. at Nordisk Råd for såvidt gjelder de kapitler av Ministerrådets beretning C 1/1975 som er henvist til trafikkutvalget vedtar følgende uttalelse:

''Nordisk Råd mener at samvirket mellom Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd i henhold til den nordiske Transportavtale bør videreutvikles slik at trafikkutvalgets synspunkter på virksomhetsprogrammet i større utstrekning enn nå imøtekommes. Stor vekt må legges på den gjensidige informasjon

mellom Rådets trafikkutvalg og Ministerrådet. Således bør utkastet til virksomhetsprogram inneholde korte redegjørelser for de økonomiske sider ved den virksomhet som drives i henhold til den nordiske Transportavtalen.

Nordisk Råd mener at en eventuell fortsettelse av de to prosjekter, STINA (nordisk tillempling av undersøkelser om trafikkvolumets og akseltrykkets virkning på veilegemet) og NORDKOLT (framtidige kollektivtrafikktilbud for ulike tettstedstyper), må vurderes nøye, og at Nordisk Ministerråd bør drøfte med Nordisk Råds organer de eventuelle videre retningslinjer for disse utredninger.

Arbeidet med tverrgående flyforbindelser på Nordkalotten må påskyndes og prøvedrift på aktuelle strekninger settes i gang i nær framtid. Man forutsetter at trafikkutvalget blir konsultert før Ministerrådet tar standpunkt til utredningens forslag.

Arbeidet med mellomriksveiene må uten unødige forsinkelser drives framover under hensyntagen til at det er en nær sammenheng mellom kommunikasjonsutbygging og en aktiv regionalpolitikk.

Det bør snarest gjennomføres ordninger for å stimulere gods-transport på jernbane og vei mest mulig ut fra geografiske hensiktsmessighetskriterier.

Nordisk Råd støtter opp om det pågående trafiksikkerhets-samarbeidet, og vil anmode om at dette gis en høy prioritet fra Ministerrådets side. Det bør arbeides for å organisere et særlig turistråd for Nordkalotten."

2. at Nordisk Råd tar kapittel XII om "transport-kommunikasjons og trafiksikkerhetssamarbeid" og kapittel XII om "turistsamarbeid" i Ministerrådets beretning C 1/1975 til etterretning.

København, 8. januar 1975

Eric Carlsson (c)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Magnus Kjartansson (Ab)

Astrid Kristensson (m)

Håkon Kyllingmark (H)

Bror Lillqvist (Sd)

Formann

Sven Mellqvist (s)

Paavo Väyrynen (K)

Seppo Westerlund (Lkp)

*BILAGA 8***Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet***1. Inledning*

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet avlämnad berättelse rörande det nordiska samarbetet. Utskottet har anmodats yttra sig över följande avsnitt i berättelsen: kapitel I: Det nordiska samarbetet — ministerrådets verksamhet och det nordiska handlingsprogrammet (i berörda delar), kapitel IV: Socialpolitiskt samarbete, kapitel V: Samarbete i arbetsmarknadsfrågor, kapitel VI: Samarbete i arbetsmiljöfrågor samt kapitel VII: Miljövårdssamarbete.

Utskottet har behandlat ministerrådets berättelse vid sitt möte i Köpenhamn den 9 januari 1975.

2. Utskottet

Socialpolitiska utskottet har med intresse tagit del av ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet i de avsnitt som berör utskottets arbetsområde. Utskottet anser det i likhet med föregående år vara värdefullt att på detta sätt erhålla en samlad redovisning för det nordiska samarbetet.

Då utskottet uppfattar C1 som ett utomordentligt viktigt dokument blir det av stor betydelse för utskottets medlemmar och dess sekretariat att tillräcklig tid medges för en ingående behandling av berättelsen i alla dess delar. I § 41 i Nordiska rådets arbetsordning föreskrivs att berättelser och meddelanden skall ingivas till rådets sekretariat senast en månad innan plenarförsamlingens ordinarie session börjar. Denna bestämmelse har emellertid i praxis inte tillämpats de senaste åren. Sålunda har presidiet i en skrivelse till Nordiska ministerrådet framfört önskemål om att årets berättelser och meddelanden skall vara rådets sekretariat tillhanda senast den 6 december 1974, dvs. omkring två och en halv månad innan plenarförsamlingens början. Den av Nordiska rådets samlade arbetsutskott tillsatta arbetsgruppen för budget- och kontrollfrågor, som består av två medlemmar från varje rådsutskott, har beslutat förorda att ministerrådets berättelse, C1, avges till Nordiska rådet senast två och en halv månad innan plenarförsamlingen

börjar. Utskottet förutsätter, att önskemålet om att i rimlig tid erhålla viktiga arbetsdokument tillgodoses genom att rådets arbetsordning ändras på denna punkt med snar verkan.

2.1. Socialpolitiskt samarbete

Allmänt sett kan nordiskt samarbete bedrivas utifrån i huvudsak tre arbetsprinciper: (1) Samarbetet initieras redan på det stadium, då man i de nordiska länderna finner att problem av likartat slag behöver lösas genom samhälleliga insatser. Enligt denna samarbetsmodell kan nordiskt samarbete komma till stånd bl. a. genom tillsättandet av gemensamma nordiska utredningar eller genom att plats beredes för observatörer från de nordiska grannländerna i nationella utredningar. Dessa utredningar kan sedan utmynna i att ett enhetligt nordiskt regelverk etableras. Nordiska rådets presidium har i medlemsförslag A 443/j om utökat nordiskt samarbete i det offentliga utredningsväsendet aktualiserat denna samarbetsmodell. (2) Den andra huvudtypen av nordiskt samarbete är harmonisering, ett nedbrytande eller utjämning av befintliga nationella regelverk. Jämfört med den förstnämnda samarbetsmodellen kan harmoniseringsmodellen i viss utsträckning betraktas som en omväg förutsatt att det slutliga målet är etablerandet av ett gemensamt nordiskt regelverk. (3) En tredje, och mindre ambitiös, samarbetsmodell är att man i stället för att eftersträva harmonisering försöker lösa uppdykande praktiska problem från fall till fall. Denna samarbetsmetod är den på det socialpolitiska fältet vanligast förekommande. Sålunda konstaterar ministerrådet i kapitel IV i sin berättelse att ett rent harmoniseringsarbete inom socialförsäkringens område inte är ändamålsenligt, utan bör ges låg prioritet. Den grundläggande tanken i den nordiska konventionen om social trygghet är att nordiska medborgare tillförsäkras samma sociala förmåner som inflyttningslandets egna medborgare vid flyttning till annat nordiskt land. Denna samarbetsprincip har stundom benämnts "ta-seden-dit-man-kommer-principen".

Utskottet har haft möte med Nordiska ministerrådet-socialministrarna den 9 november 1974 i Ålborg. Som en huvudpunkt på dagordningen för detta möte fanns upptaget den pågående revisionen av den nordiska konventionen om social trygghet. Genom den nya överenskommelse som träder i kraft vid årsskiftet 1974/75, och som ersätter 1967 års sjukförsäkringsöverenskommelse, regleras förmåner vid sjukdom, havandeskap och barnsbörd. Därigenom synes de önskemål som Nordiska rådet framfört i rekommendationerna nr 24/1972 om ersättning för vård vid barnsbörd i annat nordiskt land än hemlandet, nr 11/1967 om förenhetligande av lagstiftning om sjukförsäkring samt nr 7/1973 om överflyttning av sjukhjälpförsäkring i stort ha tillgodosetts.

Vid utskottets möte med Nordiska ministerrådet-socialministrarna

framfördes det från utskottets sida önskemål om att det i den nordiska trygghetskonventionen skulle inskrivas en konsultationsklausul innebärande att mera genomgripande förslag till förändringar i centrala nordiska överenskommelser på det socialpolitiska fältet skall föreläggas Nordiska rådet eller dess utskott för yttrande. Om en dylik konsultationsordning inte skulle vara möjlig att åstadkomma får utskottet föreslå att också kommande ändringsförslag avseende den nordiska trygghetskonventionen blir föremål för överläggningar mellan socialpolitiska utskottet och Nordiska ministerrådet-socialministrarna innan slutligt ställningstagande sker.

Utskottet finner det positivt att avtal om upprättandet av en nordisk läkemedelsnämnd ingåtts. Därigenom synes syftet med Nordiska rådets rekommendation nr 16/1969 i den del den avsåg inrättandet av en dylik nämnd vara uppnått. Huruvida också de övriga i denna rekommendation aktualiserade förslagen genomförts genom ingående av detta avtal kan utskottet på grundval av föreliggande informationer inte bedömma.

Vid mötet med socialministrarna i Ålborg framfördes det från utskottets sida betänkligheter mot ministerrådets planer på att inrätta ett nordiskt samarbetsorgan enbart för drogforskning. Enligt utskottets uppfattning borde i varje fall den långsiktiga målsättningen vara en samordnad och integrerad nordisk rusmedelsforskning i enlighet med de riktlinjer som anges i rådets rekommendation nr 8/1974. I denna rekommendation uppmanas ministerrådet att, mot bakgrund av på alkohol- och narkotikaforskningens område vunna erfarenheter, skyndsamt och förutsättningslöst utreda formerna för en samordnad och integrerad nordisk rusmedelsforskning.

Utskottet utgår därför ifrån, att det ingångna avtalet innebär dels att det långsiktiga målet är en sammanslagning av Nordiska nämnden för alkoholforskning och det nordiska drogforskningsorganet, dels att Nordiska nämnden för alkoholforskning ges reella resursförstärkningar. Utskottet önskar därtill på lämpligt sätt bli orienterat om erfarenheterna av det forskningssymposium om olika inom narkomanvården förekommande behandlingsmetoder, som skall avhållas i Norge under våren 1975.

I utskottets betänkande nr 2 över ministerrådets berättelse, avgivet vid den 22:a sessionens andra samling i Ålborg i november 1974, kommenterades i positiva ordalag det utredningsarbete som redovisades i förra årets C1 angående forskning på handikappvårdens område. Vilka konkreta åtgärder som ministerrådet vidtagit med anledning av de rapporter som framlagts av det svenska handikappinstitutet framgår emellertid inte av årets berättelse. Utskottet har flera gånger tidigare betonat att ett nära och permanent samarbete bör inledas de nordiska länderna emellan på njurtransplantationsområdet.

Dessa önskemål synes glädjande nog vara på väg att infrias genom de resurser som i ministerrådets budget för år 1975 avsatts till sekreterar- och programmerarhjälp vid Århus universitets EDB-center, där all verksamhet vid Scandiatransplant registreras.

Nordiska socialpolitiska kommittén anordnade i augusti 1974 en nordisk konferens i Skövde om samordnad verksamhet inom hälso- och socialvården. Utskottet, som hade tillfälle att sända deltagare till denna konferens, finner det vara av stort värde att på detta sätt kunna inhämta informationer om aktuella utvecklingstendenser inom det socialpolitiska fältet.

I augusti 1974 avlade utskottet ett studiebesök vid Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg (NHH) och hade därvid möjlighet att med styrelse och rektor diskutera högskolans nuvarande och framtida verksamhet. Den arbetsgrupp som håller på att se över målen och riktlinjerna för skolans framtida verksamhet kommer att överväga om och på vilket sätt forskningsresurser skall knytas till NHH.

Utskottet vill i sammanhanget erinra om sin behandling av medlemsförslag A 437/s om gemensam nordisk vidareutbildning av sjukvårdssköterskor. I detta medlemsförslag anges att denna vidareutbildning med fördel torde kunna knytas till hälsovårdshögskolan. I en hänvändelse från barnmorskornas sammanslutning i Norge har frågan om en nordisk vidareutbildning för denna kategori av sjukvårdspersonal aktualiserats. Utskottet hemställer att ministerrådet prövar huruvida det är av behovet påkallat att göra utbildningen av barnmorskor mera likartad i de nordiska länderna.

Nordiska ministerrådet har med anledning av Det internationella kvinnoåret 1975 beslutat att genomföra en utredning om det speciella skydd som kvinnan ges i vissa ILO-konventioner. Detta skydd kan enligt nordisk uppfattning leda till en diskriminering av kvinnan i arbetslivet. Utskottet finner det lovvärt att ministerrådet tagit detta initiativ och vill för egen del erinra om att Nordiska rådet för närvarande har ett antal medlemsförslag som ytterst avser denna problematik, dvs. jämställdheten mellan könen, under behandling.

2.2. Samarbete i arbetsmarknadsfrågor

I yttrande nr 8/1974 uttalade sig Nordiska rådets plenarförsamling, på grundval av ett betänkande avgivet av socialpolitiska utskottet, positivt om att ett program för nordiskt samarbete på arbetsmarknadens området är under utarbetande inom Nordiska ministerrådet. För att få tillfälle till överläggningar om detta program har socialpolitiska utskottet inbjudit Nordiska ministerrådet-arbetsministrarna till ett möte i anslutning till Nordiska rådets 23:e session i Reykjavík i februari 1975. Denna invitation har accepterats av arbetsministrarna.

I enlighet med § 12 i ministerrådets arbetsordning bereddes före-

trädare för Nordiska rådet möjlighet att närvara vid möte med Nordiska ministerrådet — arbetsministrarna i Stockholm den 2—3 oktober 1974. Enligt utskottets uppfattning utgör dylik representation vid nordiska fackministermöten ett viktigt led i det kontaktnät som på olika plan bör finnas mellan Nordiska rådets utskott och Nordiska ministerrådet och dess underorgan.

I kapitel IV, punkten 1.4. i ministerrådets berättelse lämnas en redogörelse för överenskommelser om gemensam nordisk arbetsmarknad som ingåtts för yrkeskategorier för vilka det finns särskilda nationella behörighetsbestämmelser. Sålunda har efter initiativ från Nordiska rådets sida avtal ingåtts om en gemensam nordisk arbetsmarknad för respektive läkare, tandläkare, farmaceuter och sjuksköterskor. För andra yrkeskategorier befinner sig planerna på utredningsstadiet. Detta gäller för närvarande för t. ex. arkitekter, specialistläkare samt optiker. Utskottet har vid upprepade tillfällen framfört, senast vid mötet med socialministrarna i Ålborg den 9 november 1974, att frågan om specialistkompetens för läkare måste få en snar lösning. Denna ståndpunkt har fortsatt aktualitet. I yttrande nr 8/1974 tog utskottet därtill upp frågan om en gemensam nordisk arbetsmarknad för veterinärer. I samma betänkande berördes fysioterapeuternas problem. Enligt utskottets uppfattning torde tiden nu vara inne att låta företa en mera genomgripande och systematisk genomgång i syfte att kartlägga för vilka yrkesgrupper en gemensam nordisk arbetsmarknad skulle vara ändamålsenlig.

Frågan om de finsk-svenska arbetskraftsrörelsernas kanalisering via arbetsförmedling handlägges av en särskilt tillsatt arbetsgrupp. Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att den del av flyttningsrörelserna mellan Sverige och Finland som kanaliserats via arbetsförmedling är i tilltagande, även om andelen fortsatt är mindre än hälften. Också denna fråga har utskottet önskat ta upp till diskussion med arbetsministrarna i Reykjavík.

Nordiska rådet har i rekommendation nr 29/1969 tagit upp frågan om nordisk vidareutbildning av yrkesvägledningstjänstemännen. I anslutning till denna rekommendation upplyses i C1 att årliga seminarier igångsatts. Utskottet är positivt till detta, men kan inte finna att de frågor som aktualiserats i denna rekommendation genom dessa åtgärder, såsom de beskrivs i denna berättelse, fått sin definitiva lösning. Med tillfredsställelse konstaterar utskottet däremot att den redogörelse som i årets berättelse lämnas om Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter i Övertorneå är mera utförlig än tidigare och att regeringarna i Finland, Norge och Sverige fattat beslut om att permanenta denna verksamhet.

Det nordiska tjänstemannautbytet som Nordiska rådet tagit upp, senast i rekommendation nr 8/1968, har aldrig blivit särskilt fram-

gångsrikt. De åtgärder som vidtagits med anledning av dessa rekommendationer har hittills varit helt otillräckliga. Det är därför glädjande att Nordiska arbetsmarknadsutskottet nu framlagt förslag till en generell ordning för detta utbyte och former för finansieringen av det samma.

Samarbetet mellan ministerrådet och arbetsmarknadens parter skall enligt vad som framgår av punkten 6, Kapitel IV i ministerrådets berättelse fördjupas. Detta hälsar utskottet med tillfredsställelse och vill för egen del hänvisa till det som utskottet yttrat om dessa överläggningar i yttrande nr 8/1974: "Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet bör hålla gemensamma överläggningar med arbetsmarknadens parter".

2.3. Samarbete i arbetsmiljöfrågor

I det betänkande som socialpolitiska utskottet avgav i anslutning till Nordiska rådets 22:a session i Stockholm i februari 1974 över C1 uttrycktes oro för att det nordiska samarbetet i arbetsmiljöfrågor skulle komma att bedrivas på en relativt sett låg ambitionsnivå. Ministerrådet konstaterade då, att de nordiska länderna å ena sidan uppvisade många gemensamma drag på arbetarskyddslagstiftningens område men å andra sidan också skiljaktigheter som avspeglade speciella förhållanden och traditioner inom arbetslivet. Enligt ministerrådets mening var det därför knappast fruktbart att inrikta de nordiska samarbetssträvandena på arbetsmiljölagstiftningens område på en mera fullständig enighet. Enligt utskottets uppfattning fanns det mot denna bakgrund, om det var så att lagstiftningen var av övergripande betydelse för ett framgångsrikt nordiskt arbetsmiljösamarbete, skäl att känna viss oro inför det kommande samarbetet inom denna sektor. Information och samordning är nödvändiga, men inte tillräckliga led i det nordiska arbetsmiljösamarbetet, ansåg utskottet. De knapphändiga informationer om det nordiska samarbetet på arbetsmiljöområdet som ges i årets C1 gör att dessa synpunkter fortsatt har aktualitet. Ministerrådet synes lägga huvudvikten vid ett utbyte på informationsplanet.

Vid det möte som ägde rum i maj 1974 i Oslo mellan de nordiska samarbetsministrarna och arbetsmarknadens parter aktualiserades frågan om en plan för ett nordiskt lagstiftningssamarbete på arbetsmiljöns område. Utskottet noterar med tillfredsställelse att vid det första nordiska arbetsmiljöministermötet i Oslo i maj 1975 kommer denna fråga att tas upp.

Initiativ har tagits till tre konkreta nordiska samarbetsprojekt på arbetsmiljöns område. Ett seminarium om ett framtida nordiskt samarbete i gränsvärdesfrågor, en konferens om nordisk samverkan om arbetsmiljön vid sågverk och inom träindustrin samt ett symposium avseende möjligheterna till samnordisk försöksverksamhet avseende stress på ar-

betsmiljöns område skall komma till stånd under år 1975. Utskottet emotser med intresse resultaten från dessa konferenser och symposier. För egen del kommer socialpolitiska utskottet att under våren 1975 hålla ett seminarium om arbetsmiljöfrågor i Norge. Seminariet, som skall planläggas i samråd med arbetsmarknadens parter, kommer att förläggas i anslutning till ett ordinarie utskottsmöte.

2.4. Miljövårdsfrågor

År 1974 ingicks två för det nordiska miljövårdssamarbetet mycket viktiga konventioner: den nordiska miljöskyddskonventionen och konventionen om skydd av Östersjöns marina miljö. Dessa konventioner kan delvis ses mot bakgrund av rek. nr 4/1972 om en nordisk miljöskyddskonvention respektive nr 30/1970 om Östersjöns förorening. Det är utskottets förhoppning att dessa båda överenskommelser så snart som möjligt skall kunna ratificeras av samtliga berörda länder.

I den nordiska miljöskyddskonventionen förutsätts en harmonisering också av de nationella miljöskyddsreglerna. Utskottet efterlyser i detta sammanhang en plan för en dylik harmonisering samt konstaterar att detta blivit särskilt angeläget eftersom överenskommelsen om Östersjöns marina miljö endast avser internationellt vatten och inte de inre territorialvattnen.

Utskottet har under år 1974 behandlat ett medlemsförslag, A 411/s, om förbud mot utsläpp av avfall i Bottniska viken. Utskottets betänkande utmynnar i ett förslag till Nordiska rådets plenarförsamling om antagandet av en rekommendation i vilken regeringarna i Finland och Sverige i avvaktan på IMCO- och Östersjökonventionernas ikraftträdande uppmanas att verka för att ett bilateralt avtal kommer till stånd i syfte att effektivt begränsa utsläppen av olika former av föroreningar från fartyg, att minimera de negativa effekterna av landbaserade utsläpp samt att ställa ökade resurser till förfogande för forskning rörande föroreningssituationen i Bottniska viken.

Också frågan om föroreningar från fartyg, vilken aktualiseras i ministerrådets berättelse under punkten 2.7., har utskottet behandlat under det gångna året. Ett betänkande har avgivits över medlemsförslaget A 419/s om samnordisk insats för förhindrande av skador genom giftiga laster i Östersjön. Utskottet har därvid stannat inför att rekommendera Nordiska rådet att antaga en rekommendation i vilken regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige anmodas att verka för ett internationellt genomförande av den i november 1973 undertecknade IMCO-konventionen om förhindrande av vattenföroreningar från fartyg samt att gemensamt med övriga Östersjöstater låta utarbeta tekniska och övriga bestämmelser som erfordras för att IMCO-konventionens tillämpning i Östersjöområdet skall bli effektiv.

I förra årets C1 efterlyste utskottet uppgifter om vilka åtgärder som

de nordiska regeringarna låtit vidtaga för att komma till rätta med utsläpp av svaveldioxid och andra luftföroreningar. Det är därför med tillfredsställelse som utskottet konstaterar att man från norsk sida inbjudit till ett första möte med experter på detta område i slutet av december 1974.

2.5. *Formella frågor*

Under denna punkt önskar utskottet ta upp två frågor: (1) samarbetet mellan socialpolitiska utskottet och Nordiska ministerrådet i dess för utskottets arbete aktuella sammansättningar och (2) formerna för avgivande av berättelser och meddelanden till Nordiska rådet.

2.5.1. *Samarbetet mellan socialpolitiska utskottet och Nordiska ministerrådet*

Kontakterna mellan Nordiska rådets utskott och Nordiska ministerrådet i dess olika sammansättningar har kommit att utformas på olika sätt. Det mest långtgående samarbetet äger rum på kulturområdet med stöd av det nordiska kulturavtalet. Sålunda avhölls under 1974 tre möten mellan Nordiska rådets kulturutskott och de nordiska kultur- och undervisningsministrarna. Ett regelbundet samarbete, på grundval av den nordiska transportöverenskommelsen, förekommer mellan rådets trafikutskott och de nordiska trafikministrarna.

Juridiska utskottet har av tradition ett eller flera möten med de nordiska justitieministrarna per år. Likaså har det ekonomiska utskottet på senare tid haft överläggningar med de nordiska industriministrarna bl. a. om energifrågor.

För socialpolitiska utskottets del har samarbetet med berörda ministrar hittills fått ske från fall till fall och utan stöd av någon formell överenskommelse. I huvudsak har dessa kontakter ägt rum på tre plan: (a) genom att gemensamma möten avhållits mellan socialpolitiska utskottet och berörda fackministrar, (b) genom att Nordiska rådet, dvs. i det aktuella fallet dess socialpolitiska utskott, fått sända observatörer till olika nordiska fackministermöten eller genom att ministrarna generellt äger tillträde till utskottets möten i anslutning till Nordiska rådets sessioner samt därtill inbjudits från fall till fall samt (c) på tjänstemannaplanet genom att de sakkunniga som står upptagna på deltagarförteckningen vid Nordiska rådets sessioner generellt äger tillträde till utskottets möten samt att socialpolitiska utskottets sekreterare deltagit som observatör vid Nordiska socialpolitiska kommitténs möten.

(a) Möten mellan socialpolitiska utskottet och de nordiska socialministrarna, eller på senare tid Nordiska ministerrådet -socialministrarna, har hittills förekommit vid fem tillfällen, första gången år 1963 i Bifrost i Island, senast i samband med Nordiska rådets session i Ålborg i november 1974. Utskottet har vidare inbjudit Nordiska minister-

rådet-arbetsministrarna till en överläggning i samband med Nordiska rådets 23:e session i Reykjavík i februari 1975. I anslutning till Nordiska rådets 22:a session i Stockholm i februari 1974 avhölls ett möte mellan socialpolitiska utskottet och Nordiska ministerrådet-miljövärdministrarna.

(b) Enligt paragraf 12 i ministerrådets arbetsordning kan medlem av Nordiska rådet beredas möjlighet att närvara vid ministerrådets möten. Hittills har det varit praxis att företrädare för Nordiska rådets socialpolitiska utskott inbjudits att delta i olika nordiska fackministermöten. Sålunda har observatörer från utskottet deltagit i 10 av de 11 nordiska socialministermöten som ägt rum under tiden 1953—1973.

Också vid de nordiska arbetsministermötena, vilka inleddes år 1966, har företrädare för socialpolitiska utskottet brukat vara närvarande. Av de sju nordiska arbetsministermöten som avhållits under tiden 1966—1974 har socialpolitiska utskottet sänt deltagare till sex, senast till mötet med Nordiska ministerrådet—arbetsministrarna i Stockholm den 2—3 oktober 1974. Med en tredje ministerkategori, hälsovårdsministrarna, vilka höll särskilda möten under tiden 1958—1968 har utskottet haft liknande kontakter.

(c) En tredje form av kontakt har skett på tjänstemannaplanet. Från och med år 1970 och framåt har socialpolitiska utskottets sekreterare haft möjlighet att delta i Nordiska socialpolitiska kommitténs möten som observatör. Senast detta skedde var vid kommitténs möte i Oslo den 23—24 september 1974. Genom beslut av ministerrådet i juli 1974 har Nordiska socialpolitiska kommittén omvandlats till en ämbetsmannakommitté underställd ministerrådet.

I samband med att en nordisk ämbetsmannakommitté för arbetsmiljöfrågor etablerades uttalade utskottet i sitt betänkande över ministerrådets berättelse, avgivet vid Nordiska rådets session i Stockholm i oktober 1973, att det vore värdefullt om liknande kontakter kunde upprättas med denna ämbetsmannakommitté. Med 59 röster mot 0 antog rådets plenarförsamling ett yttrande, nr 7/1973, som på denna punkt hade följande lydelse: ”Kontakterna mellan socialpolitiska utskottet och av utskottets arbete berörda ministrar och ämbetsmannakommittéer bör vidareutvecklas”.

Utskottet tog vid sitt möte i Alborg den 9 november 1974 med Nordiska ministerrådet—socialministrarna ånyo upp frågan om kontakterna mellan Nordiska rådets socialpolitiska utskott och Nordiska ministerrådet—socialministrarna och dess underorgan. Från utskottets sida uttalades därvid starka önskemål om att kontakterna med ministerrådet och dess underorgan skulle ytterligare förstärkas. Från ministerrådets sida framhölls dock att besked i frågor av mera principiell natur rörande samarbetsrelationerna mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet inte kunde ges vid denna tidpunkt. Denna fråga är föremål

för behandling inom den parlamentariskt sammansatta arbetsgruppen för budget- och kontrollfrågor som kommer att lägga fram sin rapport vid Nordiska rådets session i Reykjavík i februari 1975. Nordiska rådets presidium kommer vidare att ha överläggningar med Nordiska ministerrådet—samarbetsministrarna i detta ärende i anslutning till den 23:e sessionen.

2.5.2 Formerna för avgivande av berättelser och meddelanden till Nordiska rådet

I artikel 65 i det år 1974 reviderade Helsingforsavtalet föreskrivs att de nordiska regeringarna eller Nordiska ministerrådet inför varje ordinarie möte med Nordiska rådets plenarförsamling skall avge meddelanden om de rekommendationer som rådet antagit. Nordiska rådets synpunkter och önskemål har samlats i dokument P 134a/1974 (publiceras som bilaga till Dokument 1, Rapport från Nordiska rådets presidium), vilket på ett tidigt stadium under året delgivits ministerrådet för kommentarer. Vid möte mellan Nordiska ministerrådet—samarbetsministrarna och Nordiska rådets presidium i Ålborg den 8 november 1974 uppnåddes enighet om att avgivandet av berättelser och meddelanden skulle ske i enlighet med de i ovannämnda dokument nedlagda principerna.

I dokument P 134a/1974 konstateras beträffande formen för avgivande av meddelande om rekommendationer, att i artikel 65 i det år 1974 reviderade Helsingforsavtalet avses enligt stadgad praxis den form som hittills tillämpats med separat meddelande i varje sak. En ny ordning kräver enighet mellan avsändare och mottagare. Denna principinställning utesluter dock inte att rekommendationer kan omnämnas i C1. Tvärtom kan detta underlätta läsningen av ministerrådets berättelse. Korta hänvisningar i C1 till rekommendationer får snarast betraktas som en extrahering av den mest väsentliga informationen som finns rörande ministerrådets behandling av de enskilda rådsrekommendationer. Det kan till och med i undantagsfall vara svårt att motsätta sig att vissa meddelanden om rekommendationer av särskilt aktuellt och centralt intresse endast ges i C1. När så sker måste dock kravet på utförlighet och saklighet vara detsamma som uppställts beträffande de separata meddelandena.

Såvitt socialpolitiska utskottet kan finna har dessa riktlinjer för utformningen av meddelanden om rekommendationer inte följts vid utformningen av årets C1. Sålunda har i årets berättelse från ministerrådet avgetts inte mindre än 51 av de totalt 157 meddelandena, d. v. s. nära en tredjedel. Särskilt många meddelanden inom det socialpolitiska utskottets verksamhetsfält har kommit att enbart lämnas i C1, nämligen 23 av 44, vilket är mera än 50 %. Utskottet anser för sin del att det kan vara rimligt att vissa meddelanden om rekommendationer enbart

avges i C1. I sammanhanget vill utskottet här särskilt nämna meddelanden om de åtgärder som vidtagits med anledning av rådets rekommendationer i anledning av revisionen av den nordiska konventionen om social trygghet.

I huvudsak kvarstår dock de i dokument P 134a/1974 redovisade motiven för att det även fortsättningsvis avges separata meddelanden oförändrade. Också när det gäller avgivandet av berättelser från nordiska institutioner och samarbetsorgan har vissa önskemål och riktlinjer skisserats i ovan nämnda dokument. Särskilt har där efterlysts en mera systematiserad information om ifrågavarande organs status, personal, styrelse, verksamhet, ekonomi och framtidsplaner. Emellertid betonas i det aktuella dokumentet att det givetvis är det konkreta innehållet i berättelserna som är av centralt intresse. Utarbetandet av en mall för framläggande av de önskade upplysningarna skall inte uppfattas som ett självändamål utan mera som en anvisning om inom vilken ram uppgiftslämnandet normalt låter sig lättast organiseras. Utskottet vill emellertid ifrågasätta om inte den förbättrade systematiseringen i rubrikhänseende i några fall åtföljts av en försämrad konkret information, varvid syftet med de av Nordiska rådets presidium i sammanhanget framförda önskemålen förfelats. De i dokument P 134a/1974 angivna önskemålen om riktlinjerna för avgivandet av berättelser och meddelanden till Nordiska rådet, om vilka presidiet och samarbetsministrarna blivit eniga, bör snarast komma till användning. Slutligen önskar utskottet understryka att ministerrådets berättelse också bör innehålla en redogörelse för de åtgärder som ministerrådet har vidtagit med anledning av rådets tidigare betänkanden och yttranden över C1 under det gångna året.

3. Utskottet föreslår

1. att Nordiska rådet beträffande kapitel I: Det nordiska samarbetet — ministerrådets verksamhet och det nordiska handlingsprogrammet, i tillämpliga delar, kapitel IV: Socialpolitiskt samarbete, kapitel V: Samarbete i arbetsmarknadsfrågor, kapitel VI: Samarbete i arbetsmiljöfrågor samt kapitel VII: Miljövårdssamarbete i ministerrådet berättelse antager följande yttrande:

Förslag till ändringar i mera omfattande nordiska socialpolitiska överenskommelser bör föreläggas Nordiska rådets socialpolitiska utskott för yttrande innan det slutliga antagandet. Det nordiska samarbetet på rusmedelsforskningens område bör organisatoriskt samordnas. I avvaktan på en dylik samordning bör den nordiska alkoholforskningen ges förstärkta resurser.

Initiativ bör tagas till en systematisk genomgång i syfte att kartlägga för vilka yrkesgrupper, för vilka särskilda behörighetsbestämmelser gäller, inrättandet av en gemensam nordisk arbetsmarknad kan vara ända-

målsenligt. Frågan om avtal om nordisk specialistkompetens för läkare bör snarast lösas. Förutsättningarna för nordiskt tjänstemannautbyte synes genom de åtgärder som vidtagits under året ha förbättrats. Formerna för Nordiska rådets och Nordiska ministerrådets kontakter med arbetsmarknadens parter bör snarast lösas.

Ett nordiskt lagstiftningsprogram rörande de viktigaste principerna på arbetsmiljöns område bör utarbetas. En plan för harmonisering av i Norden gällande miljöskyddsregler bör komma till stånd.

Utskottet tillägger kontakterna med Nordiska ministerrådet i dess för utskottets arbete berörda sammansättningar stor vikt.

Den representation som socialpolitiska utskottet av mångårig tradition haft vid nordiska arbets- och socialministermöten bör vidmakthållas samt utvidgas till att också omfatta arbetsmiljö- och miljöårdsministermöten. Kontakterna på tjänstemannaplanet mellan Nordiska rådets tjänstemän och de nordiska ämbetsmannakommittéerna bör vidareutvecklas. Möjligheten för socialpolitiska utskottets sekreterare att även fortsättningsvis delta i möten med Nordiska socialpolitiska kommittén bör kvarstå.

Beträffande utformningen av meddelanden om rekommendationer vill utskottet understryka att de av presidiet och samarbetsministrarna gemensamt godkända riktlinjerna för sådan rapportering snarast bör komma till praktisk tillämpning.

Berättelser och meddelanden bör vara Nordiska rådet tillhanda senast två och en halv månad innan plenarförsamlingens början. § 41 i Nordiska rådets arbetsordning bör snarast ändras i enlighet härmed.

Av ministerrådet, med anledning av rådets tidigare betänkanden och yttranden över C1, vidtagna åtgärder bör redovisas i nästkommande års berättelse från ministerrådet.

2. att Nordiska rådet lägger kapitel I, i tillämpliga delar, kapitel IV, V, VI och VII i ministerrådets berättelse till handlingarna.

Köpenhamn den 9 januari 1975

Kristian Albertsen (S)

Finn Gustavsen (SV)

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.) Ragnhildur Helgadóttir (Sj.)

Förman

Knut Johansson (s)

Lars Lindeman (Sd)

Gerda Møller (KF)

Arne Nilsen (A)

Jan-Ivan Nilsson (c)

Matti Ruokola (K)

Anna-Greta Skantz (s)

Carl Olof Tallgren (Sv)

*BILAGA 9***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1)**

Til juridisk udvalg er henvist Nordisk ministerråds beretning til Nordisk råds 23. session 1975 om det nordiske samarbejde, kap. I, Det nordiske samarbejde m. v. (f. s. v. angår de spørgsmål, der vedrører udvalgets arbejdsområde), kap. II, Samarbejde på lovgivningsområdet og kap. XV, Organisatoriske forhold.

Udvalget har behandlet beretningen på møder den 13. og 14. januar 1975 i København.

Beretningens *kap. I* om det nordiske samarbejde, ministerrådets virksomhed og det nordiske handlingsprogram indeholder en generel gennemgang af arbejdet med et nordisk handlingsprogram omfattende de forskellige arbejdsfelter inden for rådet.

Det nævnes, at der på ministerrådets foranledning er iværksat en udredning af spørgsmålet om kommunal stemmeret og valgbarhed i opholdslandet for nordiske statsborgere, der er bosat i et andet land end det, hvor de er statsborgere. Denne udtalelse giver juridisk udvalg anledning til at påpege, at den iværksatte undersøgelse er foranlediget af den af Nordisk råd vedtagne rekommandation nr. 30/1973 i anledning af et finsk regeringsforslag om kommunal stemmeret og valgbarhed for nordiske statsborgere, og at betænkningens afgivelses fremskyndelse fra februar—marts 1975 til, efter hvad der foreligger oplyst for udvalget, slutningen af januar 1975, er påvirket af, at Nordisk råd under sessionen i Ålborg i november 1974 efterlyste denne betænkning.

I kap. I omtales endvidere lovgivningsspørgsmålene og spørgsmålet om offentlighed. Disse spørgsmål behandles mere udførligt i kap. II og kap. XV.

Kap. II om samarbejdet på lovgivningsområdet indeholder dels et lovgivningsprogram, dels en omtale af øvrige lovgivningsspørgsmål.

Det udarbejdede lovgivningsprogram tilsigter at supplere det program, der blev præsenteret i beretningen om det nordiske samarbejde til rådets 21. session i 1973. Det nuværende lovgivningsprogram fremtræder som resultatet af en række drøftelser mellem de nordiske justitsministre og juridisk udvalg siden sessionen i 1973 og på baggrund af Nordisk råds vedtagelse af rekommandation nr. 1/1974 om et nordisk lovgivningsprogram. Senest har udvalget haft drøftelser med de nordiske justitsministre på et møde i Helsingfors den 21. august 1974.

Juridisk udvalg konstaterer med glæde, at det nu foreliggende lovgivningsprogram, således som det også nævnes af ministerrådet, er ud-

arbejdet under hensyntagen til de synspunkter, der er fremført fra juridisk udvalg og fra Nordisk råd. En række af de spørgsmål, som juridisk udvalg har peget på som vigtige og centrale i det nordiske lovgivningssamarbejde, er taget op til behandling i lovgivningsprogrammet, og den argumentation, der er fremført fra juridisk udvalgs side vedrørende de enkelte programpunkter, afspejler sig i ministerrådets holdning.

Udvalget må imidlertid konstatere, at naturligt nok er langt fra alle udvalgets forslag og ønsker imødekommet, og de regelmæssige møder mellem juridisk udvalg og de nordiske justitsministre, som juridisk udvalg har fået tilsagn om vil blive afholdt, har derfor stadig mange emner at tage op.

Udvalget finder dog, at det nu foreliggende lovgivningsprogram er et anvendeligt arbejdsgrundlag for gennemførelse af yderligere nordisk lovharmonisering, og udvalget skal bortset fra nogle enkelte kommentarer til de enkelte projekter ikke i detaljer kommentere dokumentets indhold eller fremhæve de emner, som udvalget ønsker inddraget i lovharmoniseringsbestrebelse. Juridisk udvalg vil gøre dette under de kommende drøftelser med justitsministrene og i forbindelse med ministerrådets afgivelse af beretninger til kommende sessioner.

Juridisk udvalg håber, det herved vil blive muligt for ministerrådet at tage og gennemføre de initiativer, der er lagt op til i lovgivningsprogrammet.

Juridisk udvalg har i øvrigt følgende bemærkninger at knytte til de enkelte lovgivningsprojekter:

Juridisk udvalg må med beklagelse medgive ministerrådet, at det for tiden ikke synes praktisk muligt at opnå ensartede regler om *ægteskabs indgåelse og opløsning*. Ministerrådet udtaler, at eventuelle praktiske vanskeligheder, som dette måtte kunne give anledning til, vil blive søgt løst ved ændringer i den nordiske ægteskabskonvention. Juridisk udvalg har over for de nordiske justitsministre efterlyst en stærkere udtalelse om, at problemer der måtte opstå som følge af de forskellige regler ikke ville give anledning til vanskeligheder for nordiske statsborgere. Juridisk udvalg kunne fortsat ønske en stærkere tilkendegivelse om, at dette ikke, i det omfang det ligger i ministerrådets hånd, vil blive tilfældet.

Juridisk udvalg har meget stærkt understreget, at reglerne om *ægteskabets økonomiske retsvirkninger* bør være ensartede. Ministerrådet har ved den nu afgivne udtalelse om dette spørgsmål imødekommet juridisk udvalg i nogen grad, men udvalget må pointere, at dette spørgsmål er et for udvalget så centralt problem, at ministerrådet ved den kommende lovgivning ikke må forsømme nogen mulighed for at tilvejebringe den ønskede ensartethed. For borgerne i de nordiske lande er det af afgørende betydning, at disse regler harmoniseres i størst mulig udstrækning.

Udvalget er enig med ministerrådet i, at der må gennemføres en re-

vision af *forsikringsaftalelovene*. Udvalget kan tilslutte sig de synspunkter og retningslinjer, som ministerrådet oplyser, dette arbejde vil blive udført efter.

I afsnittet om *erstatningslovgivningen* redegøres der for det reformarbejde, som er i gang eller nylig afsluttet i de nordiske lande vedrørende bl. a. erstatning for personskade og tab af forsørger. Ministerrådet finder ikke, at spørgsmålet om en revision af de grundlæggende principper, hvorpå erstatningsretten bygger, bør tages op i lovgivningsprogrammet, fordi der vil blive tale om et meget omfattende udredningsarbejde, og fordi de forskellige former for forsikring i stigende grad overtager erstatningsrettens rolle.

Ministerrådet har således ikke kunnet imødekomme et ofte fremsat ønske fra juridisk udvalg om igangsætning af en undersøgelse af erstatningsretten med henblik på at finde et erstatningsgrundlag, der bedre end culpareglen vil være i stand til at tydeliggøre erstatningsretten for den skadevolder eller skadelidende, som bliver berørt af erstatningsreglerne. Juridisk udvalg mener fortsat, at et arbejde med dette problem ville være af stor betydning for den enkelte borger. Udvalget finder imidlertid, at ministerrådet har givet sådanne løfter om et arbejde med forbedring af de forskellige forsikringsordninger, at udvalget foreløbig ønsker at afvente resultater af dette arbejde, før spørgsmålet om en eventuel revision af erstatningsgrundlagene tages op til fornyet overvejelse.

Udvalget har noteret sig, at reformarbejdet bør koncentrereres om at udvikle og forstærke andre erstatningsordninger, der i lighed med socialsikringen egner sig bedre end den almindelige erstatningsret til at fordele de tilgængelige ressourcer på en socialt retfærdig og rationel måde. Udvalget finder det imidlertid ønskeligt, således som udvalget også har fremført det over for de nordiske justitsministre, at ministerrådet gav nærmere oplysning om, hvilke initiativer man vil iværksætte inden for dette område.

Juridisk udvalg kan tilslutte sig retningslinjerne for arbejdet med lovgivningen om *trafikforsikring*. Det anføres, at en nylig afgivet svensk betænkning om personskader forvoldt i trafikken kan ventes i begyndelsen af 1975 at føre til et svensk lovforslag, som vil bringe de svenske regler i overensstemmelse med de tilsvarende norske og finske bestemmelser. Tilsvarende reformer overvejes i Danmark, hvor man venter i løbet af kort tid at kunne nedsætte et udvalg.

I afsnittet om *integritetsbeskyttelse* behandles et af de spørgsmål, som det juridiske udvalg har været centralt at indarbejde i et lovgivningsprogram. Juridisk udvalg ser derfor med tilfredshed, at der stort set ikke er uoverensstemmelser mellem de af ministerrådets dragne retningslinjer for arbejdet og den udvikling, som juridisk udvalg har peget på.

Vedrørende spørgsmålet om automatisk databehandling af personoplysninger mener ministerrådet, at spørgsmålet om foranstaltninger med henblik på en samordning af tilsynsorganernes praksis må indføres i lovgivningsprogrammet blandt retningslinjerne for det fremtidige samarbejde på integritetsbeskyttelses område. Det anføres bl. a. videre, at risikoen for dataflugt sandsynligvis er særlig stor i de nordiske lande. I et langsigtet handlingsprogram på integritetsbeskyttelsesområdet må man ofre dataflugtproblemet særlig opmærksomhed. Hvis udviklingen giver grund til det, vil man overveje at indgå en konvention mellem de nordiske lande, efter hvilken disse påtager sig at respektere hinandens lovgivning.

Denne udtalelse imødekommer ønsker fra juridisk udvalgs side om en klar tilkendegivelse fra ministerrådets side om viljen til at løse disse problemer. Juridisk udvalg vil dog understrege, at spørgsmålet må have under stadig opmærksomhed, hvis man ikke vil risikere, at udviklingen løber i forvejen. De problemer, der vil kunne opstå, vil opstå i løbet af de kommende 2—3 år efter at lovgivningen i de enkelte lande er gennemført og de første erfaringer fra lovgivningens virkninger er indhøstet. Man bør derfor være parat til, så snart der måtte opstå problemer, at indgå en konvention eller foretage sig andre forholdsregler til beskyttelse af den personlige integritet på dette område.

I afsnittet om integritetsbeskyttelse udtaler ministerrådet, at et fremtidigt nordisk lovgivningsprogram i højere grad end hidtil må have sit udgangspunkt i aktuelle samfundsproblemer, som egner sig til at blive løst i nordisk samarbejde, og at programmet derfor eventuelt må tage andre opgaver op end rene lovgivningsopgaver, hvis problemerne bedst angribes ved en kombination af forskellige løsninger. Juridisk udvalg er enig i denne udtalelse, men vil påpege, at det fortsat er en hovedmål-sætning for det nordiske lovgivningssamarbejde at gennemføre en lovharmonisering i så vidt omfang som muligt. Den omstændighed, at man tager andre opgaver op, må ikke bevirke, at arbejdet med disse spørgsmål bliver så fremtrædende, at arbejdet med lovharmoniseringen trænges i baggrunden eller forsvinder.

Ministerrådet er enig om, at spørgsmålet om behovet for nye regler om *boreplatforme* skal behandles i nordisk samarbejde. Mellem Nord-søstaterne med bl. a. deltagelse af Danmark, Norge og Sverige er der indledt et samarbejde, som sigter på at nå frem til en konventionsregulering af erstatningsansvaret for forureningsskader i forbindelse med olieboringer.

En konvention kan forventes vedtaget i 1975. Juridisk udvalg vil i denne forbindelse pege på de særlige problemer, der knytter sig til, at man på dette område arbejder med uensartede terminologier. Udvalget finder det derfor nødvendigt, at man samtidig med lovgivningsarbejdet fremmer arbejdet med tilvejebringelse af en ensartet terminologi.

I kap. II's afsnit om øvrige lovgivningsspørgsmål har udvalget hæftet sig ved, at spørgsmålet om tilvejebringelse af ensartede *myndighedsregler* i de nordiske lande ikke indtager en fremtrædende plads. Udvalget konstaterer med beklagelse, at det ikke har været muligt at opretholde nordisk retsenhed på dette område. Juridisk udvalg har med de nordiske justitsministre drøftet, hvilke initiativer, der vil blive taget for at afbøde de vanskeligheder, disse forskelligheder måtte medføre. Udvalget er blevet orienteret om, at spørgsmålet har været drøftet på et møde i embedsmandskomiteen for lovgivningsspørgsmål, hvor man har konstateret, at den gældende konvention formentlig vil være i stand til at løse de retlige konflikter, der måtte opstå, og at man derfor har besluttet at afvente eventuelle uløselige problemers opståen, før der tages initiativ til gennemførelse af ændringer i konventionen. Juridisk udvalg har taget dette til efterretning.

Af afsnittet om *selskabs- og firmaret* fremgår det, at der i løbet af foråret 1975 vil blive fremsat forslag til ny aktieselskabslov i Sverige og Finland. I Norge er der allerede fremsat forslag til ny aktieselskabslov. Det fremgår ikke af ministerrådets oplysninger, i hvilket omfang disse lovforslag er indbyrdes overensstemmende og i overensstemmelse med den i Danmark pr. 1. januar 1974 gennemførte aktieselskabslov, eller i hvilket omfang de harmonerer med de fællesnordiske udvalgsbetænkninger. Udvalget finder det væsentligt, at de nordiske aktieselskabslove er i indbyrdes overensstemmelse. I det omfang det er muligt for juridisk udvalg at medvirke til dette, ønsker udvalget at bidrage hertil. Udvalget vil derfor anmode ministerrådet om, at der til brug for udvalgets arbejde udarbejdes en oversigt over de fremsatte forslag og den gennemførte lov med påvisning af, hvor der er uoverensstemmelser.

Udvalget har ikke fundet anledning til at knytte særlige bemærkninger til beretningens *kap. XV* om de organisatoriske forhold. I dette afsnit behandles bl. a. spørgsmålet om offentlighedsprincippet. Udvalget skal ikke på dette sted komme nærmere ind på dette spørgsmål, der er behandlet i udvalgets betænkning om offentlighedsprincippet's anvendelse i nordiske samarbejdsorganer. Det beslægtede spørgsmål om information mellem Nordisk råds organer og Nordisk ministerråds organer, som også berøres, finder juridisk udvalg heller ikke anledning til at behandle på dette sted under hensyn til, at dette problem behandles i rapporten fra arbejdsgruppen vedrørende budget- og kontrolspørgsmål, der vil blive fremlagt til debat under sessionen i Reykjavík.

Juridisk udvalg skal herefter indstille at Nordisk Råd vedtager følgende udtalelse:

1. Nordisk Råd tager ministerrådets beretning vedrørende det nordiske samarbejde C 1/1975 kap. I, for så vidt det er henvist til juridisk udvalg, kap. II og kap. XV til efterretning,
2. Nordisk Råd anmoder Nordisk ministerråd om snarest efter

fremstillingen i den finske og svenske rigsdag af forslag til ny aktieselskabslov at udarbejde en oversigt over den i Danmark gennemførte aktieselskabslov og de i Finland, Norge og Sverige fremsatte forslag til aktieselskabslove med henblik på at klarlægge, på hvilke områder gennemførelsen af forslagene kan medføre uensartede aktieselskabslove i Norden for på denne måde at bidrage til lovharmoniseringen på dette område.

København den 14. januar 1975

Erik Adamsson (s)

John Austrheim (Sp)

Carl-Henrik Hermansson (vpk)

Allan Hernelius (m)

Olof Knudson (H)

Thor Lund (A)

Timo Mäki (KoK)

Aarne Saarinen (Skdl)

Jón Skaftason (F.)

K. B. Andersen (S)¹

Kirsten Jacobsen (FP)¹

Morten Lange (SF)¹

¹ Tiltrådt under forbehold af genvalg. (Genvalget fandt sted 24. januar)

*BILAGA 10***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), berättelse om Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor, berättelse om Nordel 1974, meddelandena om rekommendation nr 22/1969 angående gränskommunalt samarbete samt rekommendation nr 31/1970 angående förenhetligande av handelsdokument**

Til Økonomisk utvalg er henvist beretning C1 om nordisk samarbeid til Nordisk Råds 23. sesjon for så vidt angår visse deler av kapittel I, Det nordiske samarbeid — Ministerrådets virksomhet og det nordiske handlingsprogrammet, kapittel VIII, Handels- og valutapolitisk samarbeid, kapittel IX, Industri- og energipolitisk samarbeid, kapittel X, Regionalpolitisk samarbeid, kapittel XI, Samarbeid om konsumentspørsmål, kapittel XIV, Samarbeid om spørsmål vedrørende bistand til utviklingslandene.

Beretningen er behandlet på utvalgets møter 9. januar 1975 i København og 3. februar s. å. i Helsingfors.

1. Utvalget konstaterer med tilfredshet at enkelte av de tidligere kapitler i beretningen er blitt oppdelt i forhold til den forrige utgave. Det kan imidlertid være et spørsmål om man ikke i større grad bør konsentrere oppmerksomheten om de mest sentrale saker og om en jevnføring mellom handlingsprogrammet og dets oppfølging. Det er viktig å få klarlagt hva som er skjedd i det forløpne år. Enda viktigere er det å få en fremstilling av aktuelle samarbeidsspørsmål på en slik måte at man får et bedre grunnlag for en fremtidsrettet debatt, som er et av hovedformålene med C 1.

2. Utvalget vil gjenta ønsket i sine betenkninger vedrørende C 1 till 20. og 21. sesjon om å bli trukket inn på ett tidligere stadium når det gjelder politiske beslutninger. Det vil derfor være av stor interesse om C 1 kunne foreligge ved utgangen av november. Hvis så ikke kan skje, vil en reise spørsmålet om på annen måte å bli forhåndsorientert om visse sentrale punkter i den kommende beretning. Slik fremgangsmåten nå er, må utvalget avvente Ministerrådets sluttbehandling av samtlige emner i C 1 uansett deres viktighet.

3. Utvalget har tatt til etterretning den sterke stigning i den internordiske varehandelen i 1973 og i 1. halvår 1974 sammenlignet med tilsvarende foregående perioder. Utviklingen har ikke vært like sterk i alle nordiske land. Utvalget konstaterer at Island har hatt den sterkeste prosentvise økning i sin samhandel med Norden. Landet har imidlertid relativt sett den største negative handelsbalanse, idet importen fra de

øvrige nordiske land i verdi er mer enn dobbelt så stor som eksporten til de samme land.

Utvalget har med tilfredshet notert seg at Ministerrådet vil følge utviklingen i den nordiske samhandel og drøfte tiltak som kan utvikle handelen og vil i den forbindelse understreke ovennevnte forhold.

4. Utvalget har tatt til etterretning den forenkling av opprinnelsesreglene i avtalene med EF og i EFTA-konvensjonen som man er kommet fram til under forhandlinger med EF og henstiller att det nordiske samarbeid med sikte på ytterligere lettelser fortsetter.

5. Rek. nr. 31/1970 har følgende ordlyd:

”Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att vidtaga nödvändiga åtgärder för att FN:s Europeiska ekonomiska kommission (ECE:s) modellblankett för handelsdokument snart läggs till grund för offentliga handelsdokument i Norden,

2. att vidtaga lämpliga åtgärder för ett fortsatt samarbete mellan de nationella handelsdokumentkommittéerna i Norden, bl.a. genom att utreda behovet av ett permanent sekretariat, samt

3. att gemensamt taga initiativ till en förstärkning av ECE:s resurser vad gäller arbetet med standardisering av handelsdokument, varvid målsättningen bör vara en världsvid tillämpning av uppnådda resultat.”

Av den foreliggende beretning fremgår at myndighetene i de nordiske land i betydelig omfang har tatt i anvendelse den modellblankett (ECE layout key) som er anbefalt av Den økonomiske kommisjon for Europa (ECE).

Etter at rek. nr. 31/1970 ble vedtatt er området for det internasjonale samarbeid utvidet. Samtidig er det med nordisk støtte foretatt en utbygging av samarbeidet mellom ECE og UNCTAD.

Utviklingen har medført at de nasjonale nordiske handelsdokumentkomitéers arbeid har skiftet karakter, samt at komitéene er omdannet til handelsprosedyrekomitéer. Videre er det i 1974 nedsatt en permanent fellesnordisk arbeidsgruppe. På norsk side har man foreløpig påtatt seg sekretariatfunksjonen for gruppen.

Utvalget har notert seg at Ministerrådet anser det hensiktsmessig at handelsprosedyrearbeidet drives i fellesskap av de nordiske land og at Ministerrådet vil støtte konkrete prosjekter.

Rekommandasjonen synes således oppfylt. Utvalget tar meldingen om rek. nr. 31/1970/e til etterretning og går ut fra at Nordisk Råd gjennom C 1 vil bli orientert om det videre samarbeid på dette området. Utvalget mener derfor at rekommandasjonen kan avskrives.

6. Utvalget ser med tilfredshet at det utstrakte nordiske samarbeid vedrørende de internasjonale valutaspørsmål fortsetter.

7. Utvalget har for sitt vedkommende ikke noe å bemerke til Ministerrådets prioritering av Det nordiske industrifonds programområder.

8. Utvalget tillegger Nordtests virksomhet stor betydning og vil

understreke nødvendigheten av at Nordtest sikres tilstrekkelige midler til å utnytte sin kapasitet til prioriterte prosjekter. Utvalget vil i denne forbindelse vise til sin betenkning vedrørende medlemsforslag A 439/e om økede bevilgninger til Nordtest for bl. a. å iverksette også prosjekter innenfor hovedområdene konsumvarer og arbeidsmiljø, som utvalget anser meget viktige.

9. Utvalget har fått oversendt tillegg til C 1/1975, avgitt 29. januar 1975, med redegjørelse for Ministerrådets behandling av rapport fra Embetsmannskomiteén for industri- og energipolitikk (*NU 1974: 26: Nordisk energisamarbejde*). Tilleggsberetningen fremtrer som Ministerrådets meddelelser om rek. nr. 14/1973 og rek. nr. 21/1974. Utvalget finner det derfor naturlig å behandle tilleggsberetningen i tilknytning til disse rekommandasjoner.

Beretning fra Nordel 1974 og fra Nordisk Kontaktorgan for Atomenergispørsmål 1974 er oversendt som bilag til C 1/1975. Utvalget vil derfor omtale disse beretninger i de etterfølgende avsnitt.

10. Nordel understreker sine uttalelser vedrørende de medlemsforslag som har vært lagt fram i Nordiske Råd om nordisk energisamarbeid og om en nordisk strategi på det energipolitiske området og at samarbeid direkte mellom de berørte foretak i praksis leder til de beste resultater. En videre utvikling må ikke endre eller begrense de eksisterende fruktbare samarbeidsformer som allerede er kommet i stand.

Nordel har tidligere vedtatt en anbefaling vedrørende kraftoverføringsmulighetene mellom landene. Hittil har den vesentligste nytten av samkjøringsforbindelsene direkte sammenheng med energiutbyttet. Etter Nordels oppfatning vil den dominerende nytte av samkjøringen bestå i minsket behov for reservekapasitet.

Utvalget er oppmerksom på det verdifulle arbeid som har vært utført av Nordel, men savner en orientering om Nordels planer for den nærmeste tid fremover, og imøteser nærmere opplysninger etter sesjonen i Reykjavik. Utvalget tar beretningen om Nordels virksomhet i 1974 til etterretning.

11. Nordisk kontaktorgan for atomenergispørsmål (NKA) er et samarbeidsorgan mellom de nordiske kjerneforskningsinstitutter. NKA som er en viktig initiativtaker til forskjellige slags samarbeid, foreslår også nærmere former for samarbeidet. Økonomisk utvalg tillegger NKA's arbeid stor betydning.

Utvalget har med interesse notert seg opplysningene om Nordisk arbeidsgruppe for reaktorsikkerhets (NARS) pågående arbeid av sikkerhetsmessig art i forbindelse med kjernekraftanlegg.

Utvalget ser med tilfredshet av NKA og de i samarbeidet involverte parter i prinsippet er enig om en forlengelse av det nåværende NARS-samarbeid og at forslag til ny regjeringsavtale er utarbeidet med sikte på å tre i kraft når det nå gjeldende arbeidsprogram er fullført.

Av stor betydning for det nordiske samarbeid på energiområdet er den fortsatte kontakt mellom NKA og Nordel. Utvalget tar beretningen fra Nordisk kontaktorgan for atomenergispørsmål til etterretning.

12. Utvalget har notert seg de opplysninger som er gitt om oppfølgingen av Ministerrådets handlingsprogram for øket integrasjon av de nordiske byggmarkeder. Nordisk embetsmannskomiteé for samarbeid innen byggesektoren har ansvaret for programmets gjennomføring og har konsentrert sin virksomhet om to hovedprosjekter. Det ene vedrører byggesaker og det andre vedrører innkjøpsregler. Utvalget har for sitt vedkommende ikke noe å bemerke til embetsmannskomiteéens prioriteringer og virksomhet, men vil henlede oppmerksomheten på spørsmålet om nordisk innsats for bedre husisolasjon som et ledd i energibesparingen.

13. Rek. nr. 22/1969/e har følgende ordlyd:

”Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att utreda behovet av och möjligheterna för sådana ändringar i kommunallagstiftningen och annan lagstiftning att fasta legala former skapas för samarbetet mellan kommuner över riksgrensarna.”

Utvalget ser med tilfredshet at Ministerrådets sekretariat har utarbeidet et forslag til nordisk konvensjon om grensekommunalt samarbeid, og vil henstille at Ministerrådet tar stilling til forslaget, slik at Nordisk Råd får anledning til å behandle saken på vanlig måte.

I sin betenkning i fjor til C 1/1974 henstillet utvalget at en utredning om finansieringen av et slikt utvidet samarbeid ble foretatt og at resultatet ble lagt fram for Nordisk Råd. Utvalget har notert seg at Ministerrådet ikke finner å kunne angi retningslinjene for en slik utredning på det nåværende tidspunkt.

Utvalget tar orienteringen om rek. nr. 22/1969/e till etterretning.

14. Utvalget har for sitt vedkommende ikke noe å bemerke til den prioritering av planlagt virksomhet på konsumentområdet som er foretatt av Nordisk embetsmannskomiteé for konsumentspørsmål.

15. I C 1/1974 ble det opplyst at en utredning om det fortsatte nordiske bistandssamarbeid og de mest hensiktsmessige former herfor var ventet i begynnelsen av 1974. Utvalget vil henstille at det f. eks. i neste års beretning C 1 blir gitt mere informasjon om det samarbeid som finner sted i bl. a. den permanente samordningsgruppen under styret for de fleste nordiske prosjekter om formene for det fortsatte nordiske samarbeid på bistandsområdet.

Med hensyn till beskrivelsen av det nordiske samarbeid i spørsmålet om bistand til utviklingslandene, er det ønskelig å få som komplettering et oversiktlig bilde også av de enkelte nordiske lands bistandsprogrammer. En redegjørelse for spørsmålet om felles nordisk opptreden i bistandspolitikken for derved å øke Nordens innflytelse, vil også være av interesse.

Utvalget foreslår,

I. at Nordisk Råd i anledning av de til utvalget henviste avsnitt i beretning C 1/1975 vedtar følgende uttalelse:

Nordisk Ministerråd bør overveie spørsmålet om i større grad å konsentrere redegjørelsen om en jevnføring mellom handlingsprogrammet og dets oppfølging, samt en bredere fremstilling av aktuelle samarbeidsspørsmål.

Rådet vil gjenta sin henstilling fra tidligere år at C 1 blir lagt fram helst i november.

Rådet har med tilfredshet notert seg at Ministerrådet vil følge utviklingen i den nordiske samhandel og drøfte tiltak som kan utvikle handelen til beste for alle de nordiske land.

Rådet har merket seg at det utstrakte nordiske samarbeid vedrørende de internasjonale valutaspørsmål fortsetter.

Rådet har for sitt vedkommende ikke noe å bemerke til Ministerrådets prioritering av Det nordiske industrifonds programområde.

Rådet tillegger Nordtests virksomhet stor betydning og vil understreke nødvendigheten av at Nordtest sikres tilstrekkelige midler til å utnytte sin kapasitet til prioriterte prosjekter.

Spørsmålet om energipolitisk samarbeid vil bli behandlet som egen sak på basis av særskilt rapport utarbeidet av Embetsmannskomiteén for industri- og energipolitikk.

Rådet tar til etterretning opplysningene om oppfølgingen av handlingsprogrammet for økt integrasjon av de nordiske byggemarkeder. Rådet har for sitt vedkommende ikke noe å innvende mot prioriteringen av det forestående arbeid, men vil henlede oppmerksomheten på betydningen av økt nordisk innsats for bedre husisolasjon.

Rådet vil henstille at Ministerrådet fremlegger det foreliggende forslag om en nordisk konvensjon om grensekommunalt samarbeid for Nordisk Råd til behandling.

Rådet har for sitt vedkommende ikke noe å bemerke til Ministerrådets prioritering av den planlagte virksomhet på konsumentområdet.

Rådet imøteser nærmere informasjon om det fortløpende samarbeid som finner sted innenfor bl. a. den permanente samarbeidsgruppen under styret for de felles nordiske prosjekter om formene for det fortsatte nordiske samarbeid på bistandsområdet.

Rådet finner det ønskelig med en mer omfattende fremstilling av nordisk samarbeid i bistandsspørsmålene enn det som fremgår av beretning C 1/1975.

II. at Nordisk Råd tar til etterretning de til økonomisk utvalg henviste deler av kapittel I, Det nordiske samarbeid — Ministerrådets virksomhet og det nordiske handlingsprogrammet, og kapitlene VIII: Handels- og valutapolitisk samarbeid, IX: Industri- og energipolitisk samarbeid, kapittel X: Regionalpolitisk samarbeid, kapittel XI: Samarbeid

om konsumentspørsmål og kapittel XIV: Samarbeid om spørsmål vedrørende bistand til utviklingslandene.

III. at Nordisk Råd tar meldingen om rek. nr. 31/1970 vedrørende ensartede handelsdokumenter til etterretning og avskriver rekommendasjonen,

IV. at Nordisk Råd tar beretningen om Nordel 1974 og beretningen fra Nordisk kontaktorgan for atomenergispørsmål til etterretning,

V. at Nordisk Råd tar orienteringen om rek. nr. 22/1969 vedrørende grensekommunalt samarbeid til etterretning og imøteser ny orientering til neste sesjon.

Helsingfors, 3. februar 1975

Ele Alenius (Skdl)

Ragnar Christiansen (A)

Arne Gadd (s)

Sverrir Hermannsson (Sj.)

Lars Korvald (Kr. F.)

Eric Krönmark (m)

Olavi Lähteenmäki (Kok)

Sture Palm (s)

Formann

Rolf Sellgren (fp)

Jón Skaftason (F.)

Erland Steenberg (Sp)

Kåre Stokkeland (A)

V. J. Sukselainen (K)

Erkki Tuomioja (Sd)

Olavi Tupamäki (Skyp)

Kåre Willoch (H)

Dansk observatør:

Gerda Møller (KF)

*BILAGA 11***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över Nordiska minister-
rådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1)***Inledning*

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet avgiven berättelse rörande det nordiska samarbetet. Utskottet har anmodats avgiva yttrande över följande avsnitt i berättelsen: *Kapitel I* Det nordiska samarbetet — ministerrådets verksamhet och det nordiska handlingsprogrammet (i berörda delar) och *Kapitel III* Kulturellt samarbete. Utskottet har behandlat berättelsen vid sammanträde i Köpenhamn den 15 januari 1975.

Vid sin behandling av berättelsen har kulturutskottet jämväl beaktat *Bilaga 2* Verksamhetsbudget för nordiskt kulturellt samarbete 1975, *Bilaga 5* Berättelser avgivna av institutioner (och motsvarande) finansierade över den nordiska kulturbudgeten samt dokumentet "Riktlinjer för nordiskt kulturellt samarbete" (*NU 1974: 24*), vilket anslutits till kulturavsnittet i berättelsen. I sitt betänkande om berättelsen har utskottet icke beaktat de avsnitt som direkt motsvarar separat avgivna meddelanden om rådsrekommendationer, utan har i förekommande fall avgivit särskilda betänkan om dessa rekommendationsmeddelanden.

Allmänna synpunkter

Även om en högre grad av konkretisering hade varit önskvärd i vissa delar av rapporteringen, framför allt då det gäller framtidsplaneringen, särskilt inom den allmänskulturella sektorn, är det allmänna intrycket av kulturavsnitten i årets ministerrådsberättelse i det stora hela positivt. De önskemål beträffande rapporteringen, som kulturutskottet framförde i sitt betänkande om fjolårets ministerrådsberättelse till 22:a sessionens första samling, har i huvudsak beaktats. Bl. a. har i en bilaga (nr 2) lämnats redogörelse för innehållet i den nordiska kulturbudgeten för 1973, 1974 och 1975. Vidare har i texten klar åtskillnad gjorts mellan de delar av rapporteringen, som behandlar samarbetet under det gångna året, och de framtidsbetonade avsnitten. Kulturutskottet vill uttrycka sin tillfredsställelse över de vidtagna förändringarna, som innebär att Helsingfors-avtalets stadganden om rapporteringen i minister-
rådets berättelse (i Artikel 59) för kultursektorns del uppfyllts.

I överensstämmelse med vad kulturutskottet tidigare framfört, har en revision av rapporteringen om verksamheten inom de institutioner (och motsvarande) som finansieras över den nordiska kulturbudgeten genomförts inför 23:e sessionen. Förändringen innebär att berättelserna

om dessa institutioner (och motsvarande) i år har bifogats C 1 i en särskild bilaga (nr 5), och att man i enlighet med rådets önskemål eftersträvat större fullständighet och enhetlighet i rapporteringen. Resultatet innebär otvivelaktigt en förbättring, men ännu finns dock en del övrigt att önska i detta avseende (härom närmare nedan under avsnittet *Bilagda berättelser*). Liksom i föregående berättelse har i texten inryckts rapportering om ett antal (13) rådsrekommendationer på kultursektorn. Ehuru denna metod icke tillämpats i lika stor utsträckning som föregående år, då meddelandena om 30 kulturrekommendationer ingick i texten i C 1, kvarstår de praktiska olägenheterna vid utskotts- och plenarbehandlingen av ifrågavarande meddelanden. Helsingfors-avtalets artikel 60 synes även förutsätta, att särskilda meddelanden avges.

Kulturutskottet vill slutligen uttrycka sin tillfredsställelse över att ministerrådet i berättelsen klart givit uttryck för att Nordiska rådets kulturutskott inom ramen för det etablerade samrådsförfarandet bör utöva en viktig funktion icke endast i fråga om den årliga budgetplaneringen utan även inom planeringen av det fortsatta kultursamarbetet på längre sikt. Detta uttalande, som motsvarar kulturutskottets uppfattning, står i överensstämmelse med det stadgande i det nordiska kulturavtalet, som garanterar Nordiska rådets medverkan i genomförandet av avtalet. Det blir en framtida uppgift för de samrådande parterna att överenskomma om fasta praktiska former för utskottets medverkan i planeringsarbetet till den del det faller utanför den årliga budgetplaneringen.

I sitt betänkande om fjolårets ministerrådsberättelse till 22:a sessionens första samling efterlyste kulturutskottet för framtiden klar redovisning i C 1 beträffande de yttranden som rådet antagit med anledning av föregående ministerrådsberättelse. Rådet stödde detta önskemål. I årets berättelse ingår, inarbetade i den löpande texten, redovisning för vad ministerrådet företagit sig med anledning av de yttranden som rådet antog på förslag av kulturutskottet, dock med ett viktigt undantag: I det yttrande som Nordiska rådet antog vid 22:a sessionens andra samling på förslag av kulturutskottet (*yttrande nr 7/1974*) uttryckte rådet som sin uppfattning, att frågan om automatisk delgivning till kulturutskottet av vissa i motiveringarna närmare uppräknade typer av dokument, som framställs inom regeringsorganen under kulturavtalet, med det snaraste bör lösas.

Kulturutskottet vill ånyo understryka, att kontinuerlig delgivning av sådana dokument (därunder icke interna arbetsdokument) som belyser arbetet inom regeringsorganen under kulturavtalet, är av avgörande betydelse för kulturutskottets möjligheter att på ett tillfredsställande sätt handha de funktioner som utskottet tilldelats inom det samarbete som bedrivs med stöd av kulturavtalet. Under år 1974 har kulturutskottet visserligen i högre grad än tidigare tillställts olika handlingar, främst

utredningar som verkställt på uppdrag av kulturavtalets regeringsorgan, varför informationen i viss mån förbättrats. För att utskottet skall kunna få en fullständig bild av det arbete som bedrivs inom regeringsorganen, är det dock enligt utskottets mening nödvändigt, att delgivningen av skriftligt material görs kontinuerligt och automatiskt, icke på basen av särskilda beslut eller på särskild hänvändelse. Den formella grunden för att lösa denna fråga, som är aktuell även inom andra samsamarbetssektorer, genom separat åtgärd inom kultursektorn, ges av kulturavtalets artikel 8, vari fastslagits, att samarbetet under kulturavtalet sker under medverkan av Nordiska rådet.

Redovisningen av kultursamarbetet i den inledande översikten (kapitel I)

Det första kapitlet av ministerrådets berättelse utgör en översiktlig framställning av ministerrådets verksamhet över hela samsamarbetsfältet, kultursektorn inräknad. Stråvan har uppenbarligen varit att ur de särskilda sektorsavsnitten lyfta fram vissa väsentliga upplysningar.

För kultursamarbetets del är denna redovisning knapphändig. Det urval av fakta som företagits har icke heller till alla delar fallit väl ut. I det inledande avsnittet nämns tre exempel på samsamarbetsfrågor på kulturområdet i syfte att belysa verksamhetens bredd. Urvalet kan knappast anses representativt — bl. a. nämns icke TV-samarbetet, som måste anses vara en av de allra viktigaste aktuella spörsmålen på kultursektorn.

I avsnittet om samsamarbetets finansiering uppges, att det på kultursektorn icke finns institutioner som finansieras via de nationella statsbudgeterna. Som exempel på icke institutionaliserade verksamheter, som finansieras nationellt, kan emellertid nämnas forskningsrådets budgetmässigt mycket betydande nordiska samsamarbete.

Avsnitt 8 av kapitel I ger bland annat en sammanfattning av de viktigaste samsamarbetsåtgärderna på kulturområdet under 1974. I motsats till vad som var fallet 1973, då två nya betydande samnordiska institutioner, sameinstitutet och det vulkanologiska institutet, upprättades och då försöksordningen för stöd till nordiskt ungdomssamarbete etablerades, har under år 1974 inga större nya samsamarbetsprojekt igångsatts (översättningsordningen för nordisk litteratur har trätt i kraft först med ingången av 1975). Kulturutskottet ser detta som ett klart utslag av att den nordiska kulturbudgeten för 1974 till sin ambitionsnivå var oförändrad i förhållande till föregående års kulturbudget, d. v. s. att utrymmet för nya aktiviteter med budgetkonsekvens har varit obetydligt (siffermaterial rörande budgetnivåerna 1973 och 1974 ingår i kapitel III och Bilaga 2).

Översikten av det kulturella samarbetet (kapitel III och berörda avsnitt i dokumentet "Riktlinjer för nordiskt kulturellt samarbete")

Kulturutskottet har funnit det mest ändamålsenligt att i ett sammanhang beröra såväl det egentliga kulturkapitlet i ministerrådsberättelsen som de delar av dokumentet "Riktlinjer för kulturellt samarbete", vilka har naturlig anknytning till de olika sektorsavsnitten i kapitel III.

Såsom utskottet ovan framhållit är helhetsintrycket av rapporteringen om kultursamarbetet i ministerrådsberättelsen positivt, vilket främst bör tillskrivas den omläggning av uppställning och innehåll som har företagits beträffande kulturkapitlet.

Det avsnitt som behandlar den nordiska *kulturbudgeten* har, i överensstämmelse med kulturutskottets vid 22:a sessionen uttryckta önskemål, betydligt utvidgats och fördjupats. I avsnittet ingår en rekapitulering av den budgetprocedur som hösten 1973 utformades för den nordiska kulturbudgeten och som numera följer ett tämligen väl inarbetat schema, även när det gäller kulturutskottets medverkan. Den nordiska kulturbudgetens huvuddrag för 1974 och 1975 presenteras översiktligt, medan en mera detaljerad uppställning ges i *Bilaga 2*. I ett avseende önskar kulturutskottet dock framhålla önskvärdheten av att redogörelsen i framtiden görs fylligare än vad som nu är fallet. Det gäller användningen av ministerrådets (kultur- och undervisningsministrarna) dispositionsmedel under det gångna året och de beslut om ibruktagnande av innevarande års dispositionsmedel, som eventuellt redan fattats. I årets berättelse anges endast totalfördelningen av 1974 års dispositionsmedel på de tre sektorerna forskning, utbildning och allmänkulturell verksamhet samt antalet beviljade anslag på varje sektor. Enligt utskottets uppfattning vore det önskvärt att i framtiden få en översikt av anslagens ändamål och storlek. Detta kunde inryckas antingen i budgetavsnittet i kapitel III eller måhända hellre i den bifogade detaljerade uppställningen över kulturbudgeten. Kulturutskottet har för egen del i samband med budgetsamråden med ministerrådet erhållit fyllig redogörelse för dispositionsmedlens användning fram till 3 juni 1974, varför önskemålet om utförligare uppgifter i C 1 i första hand motiveras av behovet av information till rådet i dess helhet och till allmänheten. Önskemålet kan även motiveras med att Nordiska rådet beträffande ministerrådets (samarbetsministrarna) allmänna budget erhållit rätt detaljerad information om den planerade användningen av 1975 års dispositionsmedel redan under budgetberedningen.

Samarbetet på *undervisningsområdet* under ledning av kulturavtalets organ (enkannerligen undervisningssektionen inom kultursekretariatet och styringsgruppen för harmoniseringsarbetet) synes ha bedrivits med energi och utan att man låtit sig avskräckas av uppgifternas mångfald och av de svårigheter som möter när det gäller att överblicka och ko-

ordinera ett arbete, som på nationellt plan utföres av stora administrativa apparater. Allmänt kan även sägas, att de önskemål beträffande inriktningen av utbildningssamarbetet, som Nordiska rådet och dess kulturutskott har framfört, i stort sett har blivit väl tillgodosedda. Kulturavtalets organ har också genom att inbjuda representanter för Nordiska rådet till olika viktiga samarbetskonferenser på utbildningsområdet aktivt bemödat sig om parlamentariskernas medverkan i utformningen av samarbetet.

Vid Nordiska rådets utbildningskonferens i Åbo i september 1974 blev det klarlagt, att det fortsatta arbetet inom harmoniseringsarbetet på grundskolesektorn i framtiden kommer att kunna bedrivas som en permanent och självständig verksamhet, och att detta arbete i framtiden kommer att få sin tyngdpunkt lagd på pedagogiskt forsknings- och utvecklingsarbete, vilket överensstämmer med de riktlinjer som Nordiska rådet uppdragit i sin *rekommendation nr 26/1967* ang. enhetlig nordisk skolordning.

I ministerrådets berättelse framhålles, att de nämnda förändringarna beträffande grundskoleharmoniseringen kommer att innebära, att regeringsorganens krafter numera i större utsträckning än tidigare kommer att kunna ägnas åt andra uppgifter inom utbildningssamarbetet. Såsom nya tyngdpunktsområden anges bl. a. vuxenundervisningen och högre och annan vidaregående undervisning. Detta står i god överensstämmelse med de prioriteringsönskemål som kulturutskottet framfört, senast i en promemoria till ministerrådet av den 6 september 1974 (tryckt i rådshandlingarna 1974 som bilaga till utskottets betänkande om C 1 till 22:a sessionens andra samling). En god grund för nya initiativ på vuxenundervisningens område har lagts dels av den kartläggning som under 1974 färdigställts beträffande vuxenundervisningens organisation i de nordiska länderna (*NU 1974: 10*) och genom den debatt som förts bl. a. vid Nordiska rådets tidigare nämnda konferens i Åbo (*NU 1974: 15*). Av ministerrådets berättelse och "Riktlinjer för nordiskt kulturellt samarbete" framgår, att Nordiska rådet och regeringsorganen under kulturavtalet är eniga om att folkbildningsorganisationerna i Norden bör spela en viktig roll vid utbyggnaden av samarbetet på detta område.

Den högre undervisningen synes efter tillkomsten av de nya samsamarbetsorganen i viss mån ha blivit eftersatt i jämförelse med andra former av nordiskt utbildningssamarbete. Detta framstår som en följd av att denna utbildningssektor, som inom Nordiska kulturkommissionen handhades av samma sektion som forskningen, inom de nya organen när hänförts till undervisningssektorn, där den av förståeliga skäl framstått som underordnad i jämförelse med t. ex. harmoniseringsarbetet inom grundskolan. Kulturutskottet vill understryka betydelsen av hög prioritet för åtgärder på den högre undervisningens och fort- och vidareutbildningens område. En god utgångspunkt för överväganden om

utvidgat samarbete på den högre undervisningens område erbjuds i bl. a. Nordiska rådets *rekommendation nr 17/1973* ang. samplanerad utbyggnad av universitet och högskolor.

Ett spörsmål som under senaste tid fått förnyad aktualitet, är frågan om tillträde för studerande från andra nordiska länder till utbildningslinjer vid nationella läroanstalter som antingen är starkt specialiserade eller där intagningen är begränsad. Kulturutskottet har närmare berört denna fråga i sitt betänkande om *rekommendation nr 13/1970* ang. nordiska skol- och studentbetygs giltighet.

Kulturutskottet vill även starkt understryka betydelsen av samnordiska åtgärder på yrkesutbildningens område. Skapandet av väl fungerande organisatoriska ramar för samarbetet och utförandet av gemensamma kartläggningar och utredningar framstår i det första skedet som de mest angelägna uppgifterna på detta område. Kulturutskottet önskar särskilt betona betydelsen av att de nordiska länderna genom utbyte av erfarenheter skapar förutsättningar för att lösa de stora problem som flera av länderna har när det gäller de stora grupper av ungdomar (i vissa av länderna upp till en femtedel av årsklasserna) som går ut i förvärvslivet utan någon som helst yrkesutbildning efter grundutbildningen. Detta missförhållande är en av huvudorsakerna till den ungdomsarbetslöshet som existerar i flera nordiska länder. Ehuru detta spörsmål icke uteslutande är ett utbildningsproblem, framstår det dock som väsentligt, att man på nordiskt plan allvarligt överväger den utbyggnad och de övriga åtgärder som en lösning av frågan nödvändiggör för utbildningsväsendets del.

Redogörelsen för *forskningssamarbetet* och framtidsplanerna på detta område är icke i lika hög grad som undervisningsavsnittet uppbyggt kring redovisning av konkreta samarbetsprojekt eller planer på sådana. Huvudvikten har liksom tidigare år lagts vid kriterierna för forskningssamarbetet samt vid dess organisation och allmänna målsättningar. Detta bör delvis ses mot bakgrund av att forskningssamarbetet i Norden sedan länge är mera institutionaliserat än samarbetet på de övriga sektorerna av kultursamarbetet. Ett rätt omfattande utvärderingsarbete har dock utförts under 1974. Nya projekt har igångsatts eller planeras på bl. a. informations- och dokumentationsområdet.

Vissa organisatoriska förhållanden inom forskningssamarbetet tilldrar sig särskild uppmärksamhet. Ansvar för det nordiska samarbetet inom forskning och utvecklingsarbete är för närvarande fördelat på flera olika fackministerier och mellan kulturavtalets organ och forskningsråden. När det gäller fördelningen mellan olika fackministrar har frågan lösts från fall till fall, varvid praktiska lämplighetshänsyn har varit vägledande. Uppkommande avgränsningsproblem i detta avseende bör även i framtiden kunna lösas på samma sätt. Däremot framgår det av texten särskilt i dokumentet "Riktlinjer", att frågan om fördelningen

av ansvaret för forskningssamarbetet (bl. a. resursfördelningen) mellan kulturavtalets organ och forskningsråden (som har egna nordiska samsamarbetsorgan) icke är löst. Något förslag till generell lösning av problemet framlägges icke, även om möjliga dellösningar antyds, t. ex. när det gäller samsamarbetskommittéer och kollegier på begränsade forskningssektorer, vilka är underställda kulturavtalets organ. Frågan är icke enbart organisatorisk, utan har även en forskningspolitisk aspekt, i det att Nordiska rådet i flera sammanhang har förordat att anslag till särskilda tyngdpunktsområden (t. ex. arktisk medicin och forskning rörande internationell politik, inklusive freds- och konfliktforskning) ställs till självständig disposition för mera specialiserade samsamarbetsorgan över den nordiska kulturbudgeten. Forskningsråden har i dylika fall i allmänhet intagit ståndpunkten, att medel för sådan projektforskning bör fördelas av forskningsrådets samsamarbetsorgan inom ramen för dessas allmänna anslagstilldelning. Kulturutskottet önskar framhålla att en generell lösning av ansvarsfördelningen inom forskningssamarbetet mellan kulturavtalets organ och forskningsråden bör fås till stånd. Det bör i sammanhanget även understrykas, att det nordiska kulturavtalets kompetensområde i princip omfattar det nordiska forskningssamarbetet i dess helhet.

I forskningsavsnittet av ministerrådets berättelse berörs även den under 1974 kontroversiella frågan om Nordiska sommaruniversitetets framtida verksamhet och anslagstilldelning. Ministerrådet har i denna fråga uttalat, dels att en förutsättning för statligt stöd till NSU bör vara att verksamheten präglas av allsidighet och öppenhet i ämnesval och inriktning, dels att frågan om fortsatt stöd till NSU bör tas upp till förnyat övervägande inom relativt kort tid. Ministerrådet har vidare, då det i december 1974 fastställde den nordiska kulturbudgeten för 1975, angivit en budgetram på totalt 900 000 Dkr för NSU:s verksamhet under 1975, varvid det särskilda anslaget till tidskriften Nordisk Forum, som utges av NSU, samtidigt slopats. Som villkor för fortsatta bidrag har fastställts, att NSU:s ekonomiförvaltning i framtiden organiseras på ett mera tillfredsställande sätt än hittills, så att NSU fr. o. m. 1975 åläggs redovisningsskyldighet inför de statliga revisionsmyndigheterna i det land där organisationens huvudsekretariat är beläget.

Kulturutskottet vill för sin del framhålla, att utskottet anser denna lösning vara god. Organisationen tillförsäkras fortsatt bestånd med i stort sett bibehållen aktivitetsnivå. Utskottet vill också för sin del framhålla att verksamheten — liksom all annan forskningsbetonad verksamhet — bör präglas av allsidighet och öppenhet i ämnesval och inriktning.

Beträffande de i forskningsavsnittet av "Riktlinjer för nordiskt kulturellt samarbete" ingående övervägandena om kriterier och former för nordiskt forskningssamarbete kan sägas, att de med vissa omarbetningar

och preciseringar är desamma som redan tidigare förelegat i olika dokument (*C 1 1973* och "Planer för kultursamarbetet 1973—1975") och att de synpunkter som vid dessas behandling framförts av Nordiska rådet har beaktats. "Riktlinjerna" hänvisar f. ö. vad formerna för samarbetet beträffar till kulturutskottets betänkande om *Sak A 360/k* Nordiskt forskningsprogram. Även när det gäller tyngdpunktsområdena för det framtida forskningssamarbetet kan konstateras, att kulturavtalets organ och Nordiska rådet redan tidigare i allt väsentligt har varit eniga om dessa.

De avsnitt i kulturkapitlet av ministerrådets berättelse och dokumentet "Riktlinjer för nordiskt kulturellt samarbete" som behandlar verksamheten och framtidsplanerna på *det allmänskulturella området* måste som helhet betraktat anses vara mindre genomarbetat än de två övriga. Texten utgörs i huvudsak av rapporter om åtgärder som vidtagits i anledning av olika rådsrekommendationer och om vissa andra tidigare initierade projekt. Framtidsavsnitten refererar huvudsakligen innehållet i den föregående redogörelsen för det arbete som utförts. Dock anges att arbetet under år 1975 i mycket kommer att ägnas åt evaluering av sådana försöksprojekt som utlöper med 1975 (härvid bör särskilt uppmärksammas försöksordningen för stöd till nordiskt ungdomssamarbete), med sikte på eventuell fortsättning på permanent basis. Vidare kommer åtgärder att övervägas på grundval av utredningar som färdigställts under år 1974 (TV-samarbetet) eller som slutförs under början av år 1975 (bildkonstsamarbetet). Kulturutskottet berör TV-samarbetet i ett särskilt betänkande med anledning av *rekommendation nr 20/1971* och *rekommendation nr 15/1973*.

Att de allmänskulturella avsnitten icke fått lika fast utformning som avsnitten om de två övriga sektorerna inom kultursamarbetet sammanhänger med att någon samlad värdering av området från den rådgivande kommitténs (RKK) sida icke förelegat då texten utarbetats. Denna värdering är numera slutförd. Kulturutskottet ser därför fram emot en bättre genomarbetad framställning, särskilt av framtidsplanerna på området i den berättelse som avges till följande session. Den brist på konkretion som nu präglar framställningen kommer till synes bl. a. i behandlingen av den viktiga frågan om folkrörelsernas framtida engagemang i det officiella nordiska samarbetet. Frågan om hur detta engagemang i praktiken skall gestalta sig borde inom en nära framtid göras till föremål för allvarlig dryftning. Såsom utskottet tidigare i detta betänkande understrukt, har denna fråga relevans även för vuxenundervisningsområdet.

Bilagda berättelser

I Bilaga 5 till ministerrådets berättelse ingår rapporter om verksamheten inom de institutioner och andra samarbetsorgan, som finansieras över den nordiska kulturbudgeten. Vissa av berättelserna har tidigare behandlats som separata saker i rådet, medan andra icke förut har avgivits till rådet.

Allmänt kan sägas, att den nya formen för rapportering i berättelser (nyordningen gäller även de berättelser som behandlas separat är ett steg i riktning mot den enhetlighet och fyllighet i redovisningen av nordiska samarbetsorgans verksamhet, som kulturutskottet (i skrivelse till presidiet i augusti 1973) efterlyst. Det formulär som kultursekretariatet tillställt institutionerna motsvarar vad de särskilda punkterna beträffar de önskemål som utskottet framfört. Dock borde punkten "Framtidsplaner" sannolikt få en annan benämning, som tydligare skulle ge institutionerna och de övriga samarbetsorganen en fingervisning om vad kulturutskottet i detta fall har avsett, nämligen att få en uppfattning om behov och problem, sådana som institutionerna själva upplever dem.

Det praktiska resultatet av omläggningen lämnar dock ännu en del övrigt att önska. Institutionerna och samarbetsorganen har nämligen mestadels avgivit sina rapporter i den form och omfattning de har varit vana vid. Berättelserna är inte heller i alla avseenden kompletta. Dessa bristfälligheter kan avhjälpas, om kultursekretariatet genom utförliga direktiv och vid behov genom omredigering (uteslutningar och kompletteringar) ger berättelserna en mera enhetlig form, även om ett visst spelrum kan förekomma.

En nästan genomgående brist i berättelserna gäller rapporteringen om ekonomin. I de flesta fall har endast anslagssumman för 1974 avgivits. Detta beror uppenbart på att berättelserna avfattats före budgetårets utgång. Denna siffra bör i fortsättningen kunna kompletteras med en översikt av medelanvändningen under föregående år.

I vissa fall (de i Sverige placerade institutionerna) avser berättelsen endast senare halvåret 1973. Detta sammanhänger med övergång från svenskt budgetår till kalenderbudgetår fr. o. m. ingången av år 1974. I dessa fall bör vederbörande institutioner till 24:e sessionen kunna avge berättelse både för 1974 och 1975.

De enskilda berättelserna ger i vissa fall anledning till kommentar. En särskild redogörelse för harmoniseringsarbetet rörande skolordningarna i de nordiska länderna har detta år avgivits till rådet. Ministerrådet har meddelat att en dylik berättelse även i framtiden kommer att avges, vilket utskottet hälsar med tillfredsställelse. Med anledning härav har utskottet i ett särskilt betänkande föreslagit att *rekommendation nr 26/1967* ang. enhetlig nordisk skolordning skall avföras från rådets

dagordning. Då verksamheten inom Nordiska forskarkurser anslagsmässigt hör till de allra största inom ramen för den nordiska kulturbudgeten — anslaget uppgick 1974 till 1 000 000 Dkr — vore en utförligare redovisning av de olika kurserna och erfarenheterna av dessa enligt kulturutskottets uppfattning önskvärd. Det vore även värdefullt att få kriterierna för urvalet av kursteman belysta. Berättelsen kunde även i andra avseenden kompletteras.

Ehuru vissa av de berättelser som kommer att ingå i Bilaga 5 icke avgivits förrän kulturutskottet vid sitt möte i Köpenhamn i januari slutbehandlat Sak C 1, bör detta icke utgöra något hinder för att de till utskottet hänvisade avsnitten av berättelsen av rådet läggs till handlingarna. I den mån dessa berättelser kan ge anledning till särskilda åtgärder, har kulturutskottet möjlighet att vid något av de gemensamma mötena med kultur- och undervisningsministrarna uppta dessa berättelser till behandling.

Riktlinjerna för nordiskt kulturellt samarbete

Som tidigare nämnts har till kulturkapitlet i ministerrådets berättelse anslutits ett av ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) i december 1974 fastställt principiellt handlingsprogram, benämnt "Riktlinjer för nordiskt kulturellt samarbete". Vid mötet mellan kulturutskottet och ministerrådet i Ålborg den 8 november 1974 fördes en diskussion om detta program på grundval av ett då föreliggande utkast, som på de flesta punkter överensstämmer med den slutliga versionen.

Den konkreta materian i principprogrammet har ovan behandlats i ett sammanhang med respektive sektorsavsnitt i själva ministerrådsberättelsen. Utskottet vill därför avslutningsvis endast beröra vissa allmänna aspekter på "Riktlinjerna", närmast i anslutning till dess inledande avsnitt.

Kulturutskottet omfattar i princip de allmänna överväganden beträffande kultursamarbetets syften och målsättningar som ingår i inledningen till "Riktlinjerna". Innehållet i dessa bedömningar utgörs till största delen av sådant, varom enighet redan tidigare har rått mellan Nordiska rådet och ministerrådet. Som ett nytt tyngdpunktsområde för det framtida kultursamarbetet anges dock inriktningen på befolkningsgrupper som i olika avseenden är förbisedda i fråga om kulturutbud (såsom barn, pensionärer och handikappade). Detta hälsas av utskottet med tillfredsställelse.

Ministerrådet har i dokumentet angivit att det är att betrakta som en perspektivskiss utan angivna tidsgränser. Avsikten är att utgående från de nu fastslagna riktlinjerna varje år i samband med avgivandet av ministerrådsberättelsen presentera ett årligt konkret handlingsprogram. Det blir sålunda fråga om en slags rullande åtgärdsplanering.

Utskottet är ense om nödvändigheten av ett klart principprogram för

kultursamarbetet. Enligt utskottets mening innebär det dock en viss fara för att planeringen blir för kortsiktig, då den, såsom ministerrådet klart angivit, i framtiden vad det konkreta innehållet beträffar kommer att ske för endast ett år i sänder, d. v. s. i praktiken följa samma rytm som det årliga budgetarbetet. Den ettåriga planeringen hade enligt utskottets mening med fördel kunnat förankras i ett konkret åtgärdsprogram för en längre, avgränsad tidsperiod, vari principiella överväganden givetvis hade kunnat ingå. Såsom utskottet tidigare framhållit (se t. ex. betänkande om C 1 1974 till 22:a sessionens första samling) hade ett åtgärdsprogram på längre sikt helt naturligt kunnat undergå kontinuerlig revision, i den mån nya värdefulla samlingsprojekt och behov av omprioriteringar hade inställt sig. En sådan form av rullande planering skulle enligt utskottets mening bättre tillgodose behovet av långsiktighet inom kultursamarbetet.

I och med övergången till en ettårig planeringsperiod uppstår för kulturutskottets del ett behov av att i ett tillräckligt tidigt skede kunna medverka i utformningen av de årliga handlingsprogrammen. Till den del handlingsprogrammet kommer att vara förankrat i den årliga budgetberedningen, ger den överenskomna proceduren för budgetsamarbetet redan nu utskottet goda möjligheter därtill. Ett handlingsprogram kommer dock även att omfatta andra punkter än sådana som har direkt anknytning till den nordiska kulturbudgeten. Här avses t. ex. beslut om utredningar och utvärderingar samt ställningstaganden från ministerrådet i samnordiska frågor, vilka icke kommer att ha direkt konsekvens för den nordiska kulturbudgeten (ett typiskt exempel på detta är det nordiska TV-samarbetet). Ett årligt handlingsprogram som presenteras i C 1 kan behandlas i utskottet först i mitten av januari varje år, d. v. s. vid en tidpunkt då programmet redan trätt i kraft. Konsekvensen härav bör enligt utskottets uppfattning vara, att det årliga handlingsprogrammet upptas till dryftning vid något av de gemensamma mötena mellan utskottet och ministerrådet föregående år, sannolikt lämpligast vid höstmötet.

Med hänvisning till vad som ovan anförts, får utskottet föreslå,

att Nordiska rådet i anledning av de avsnitt i ministerrådets berättelse som hänvisats till kulturutskottet antar följande yttrande:

Nordiska rådet anser

1. att de utbildningspolitiska åtgärder, som blir erforderliga för att lösa arbetslöshetsproblemen bland ungdomen, bör tas upp till övervägande på nordiskt plan,
2. att ansvarsfördelningen mellan kulturavtalets organ och forskningsråden i fråga om det nordiska forskningssamarbetet bör göras till föremål för en allsidig utredning,

3. att konkreta planer bör utformas för folkrörelsernas aktiva medverkan i det nordiska kultursamarbetet,
4. att ministerrådet bör pröva möjligheterna att utarbeta ett flerårigt konkret handlingsprogram för det nordiska kultursamarbetet, med fasta tidsgränser för förverkligandet, avsett att utgöra en vidare ram för de ettåriga handlingsprogrammen,
5. att Nordiska rådets kulturutskott bör beredas tillfälle att redan under beredningsskedet medverka i utformningen av de årliga handlingsprogrammen för kultursamarbetet och av ett eventuellt flerårigt åtgärdsprogram,
6. att ministerrådets berättelse i framtiden bör innehålla en utförligare redogörelse för användningen av dispositionsmedlen på den nordiska kulturbudgeten, och
7. att den i år inledda omläggningen av rapporteringen i berättelser från institutioner och samarbetsorgan under ledning av kultursekretariatet bör uppföljas i enlighet med de riktlinjer som angivits av Nordiska rådet.

Köpenhamn den 15 januari 1975

Tønnes Madsson Andenæs (A) *Liv Andersen (A)*

Jo Benkow (H) *Ilkka-Christian Björklund (Skdl)*

Per Borten (Sp) *Mauno Forsman (Sd)*

Gylfi Þ. Gíslason (A) *Sven Hammarberg (s)*

Förman

Svend Haugaard (RV) *Paul Jansson (s)*

Ingemar Mundebo (fp) *Per Olof Sundman (c)*

Folke Woivalin (ÅS)

Tilläggsberättelse

rörande nordiskt energi- og industrisamarbete

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Indledning

I besvarelse af Nordisk Råds rekommandation nr 14/1973 gav Ministerrådet i sidste års beretning til Rådet udtryk for, at der vedrørende spørgsmålet om et nordisk samarbejde på energiområdet fandtes en række uafklarede spørgsmål, som nærmere burde udredes med henblik på at vurdere behov og muligheder for en yderligere udbygning af samarbejdet. Dette udredningsarbejde er nu gennemført, og resultatet foreligger sammenfattet i en rapport fra Embedsmandskomiteen for industri- og energipolitik.

Ministerrådet finder, at denne rapport indeholder et stort og værdifuldt materiale, som vil udgøre et nyttigt grundlag for at bedømme samarbejdsmulighederne inden for den række af områder, som energipolitikken idag omfatter. Som det imidlertid fremhæves i rapporten, ændres energisituationen til stadighed, og behov og muligheder for samarbejde inden for de enkelte områder vil derfor også ændres. Dette forhold bør efter Ministerrådets opfattelse fremhæves, både når det gælder vurderingen af de aktuelle samarbejdsmuligheder, og når det gælder opbygningen af samarbejdets organisatoriske struktur.

Ministerrådet har vurderet spørgsmålet om den institutionelle ramme for samarbejdet på denne baggrund og er enig med Embedsmandskomiteen i, at den eksisterende struktur tilgodeser kravene om fleksibilitet og tilpasningsevne, og at den vil være velegnet også for løsningen af fremtidige opgaver på området. Ministrene lægger særlig vægt på, at fagkundskaben og ekspertisen i de eksisterende specialorganer på energiområdet udnyttes også i det fremtidige samarbejde.

Ministerrådet har på baggrund af embedsmandsrapporten på ny vurderet spørgsmålet om indgåelse af en nordisk energipolitisk overenskomst, jfr Nordisk Råds rekommandation nr 14/1973.

Der er efter ministrenes opfattelse ikke behov for at indgå en sådan generel overenskomst. Ministerrådet er enig i, som det fremgår af udredningen, at energisamarbejdet kan udbygges på en række områder og yderligere samarbejdsmuligheder kan senere vise sig. Ministerrådet mener, at udredningen bekræfter den af Ministerrådet tidligere afgivne

udtalelse om, at en sådan overenskomst måtte blive af en yderst generel karakter, hvis man ikke skal risikere, at den senere vil bremse snarere end befordre det nordiske energisamarbejde.

Det er Ministerrådets opfattelse, at det som hidtil bør være løsningen af faktisk forekommende behov i en pragmatisk form, som bør danne grundlaget for det fremtidige samarbejde. Bilaterale aftaler mellem de enkelte lande på konkrete områder bør på denne baggrund ses som et naturligt led i — og ikke som en modsætning til — det nordiske samarbejde.

Med rekommandation nr 21/1974 anmodede Nordisk Råd Ministerrådet om at fremlægge en vurdering af mulige former for et nordisk energi- og industrisamarbejde. Det foreliggende udredningsarbejde har været koncentreret om energisamarbejdet, eftersom det var på dette felt, der fandtes det største behov for at skabe klarhed over de ændrede forudsætninger. Industripolitikken indeholder imidlertid, som nærmere omtalt i det følgende, en række energipolitiske aspekter, som det har været naturligt at inddrage i dette arbejde.

Herudover er som omtalt i Ministerrådets beretning (C 1) for 1975 et industripolitisk samarbejde allerede i gang på en række vigtige områder, og nye samarbejdsfelter bl a inden for datapolitikken er for nærværende under udredning.

Ministerrådet finder, at en udvikling af det energipolitiske samarbejde på lidt længere sigt kan udgøre en vigtig stimulans også for det industripolitiske samarbejde og vil drage omsorg for, at der sker den fornødne koordinering mellem disse to samarbejdsfelter.

Olie

I rekommandation nr. 21/1974 fremhæves specielt de nordiske landes forsyning med olie og olieprodukter. Ministerrådet er enig i rapportens vurdering af, at olieforbruget i de nordiske lande ikke i en overskuelig fremtid vil kunne reduceres væsentligt, og at det på denne baggrund er af stor betydning for de nordiske lande at opnå sikrede tilførsler. Ministrene er endvidere enige i, at på det nordiske plan vil den olieproduktion, som den norske stat i fremtiden vil komme til at disponere over, være af meget stor betydning. Indledende bilaterale kontakter har på regeringsplan allerede fundet sted mellem Norge og de øvrige nordiske lande, men som anført i rapporten har der endnu ikke været basis for konkrete forhandlinger. De aftaler, der måtte blive truffet om leverancer af norske olieprodukter, vil tidligst kunne få virkning for 1979—80. Det er imidlertid af stor interesse for de enkelte nordiske landes udformning af deres nationale energipolitik, at der skabes klarhed over de muligheder og vilkår, hvorpå de øvrige nordiske lande hver især vil kunne opnå leverancer af olieprodukter fra Norge, og ministrene er indstillede på, at forhandlinger herom bør gennemføres,

så snart det er praktisk muligt. Ministrene er endvidere enige om, at et nordisk samarbejde bør udformes således, at det ikke kan tolkes som en nordisk isolation overfor den øvrige omverden. Kun gennem effektivt internationalt samarbejde og ved at alle nationers interesser tages i betragtning er det muligt at modvirke de vanskeligheder, som energisituationen i dag medfører.

Ministrene kan iøvrigt tilslutte sig Embedsmandskomiteens vurdering, at et særlig nordisk kriseforsyningsprogram for olie på baggrund af den internationale udvikling, herunder de nordiske landes forskellige tilknytning til IEA, for nærværende ikke er aktuelt. Derimod er der på embedsmandsplan etableret kontakter mellem de nordiske lande om mulighederne for at samordne forbrugsbegrænsende foranstaltninger under akutte forsyningskriser.

Naturgas

Mulighederne for gennem introduktion af naturgas i de nationale energisystemer eller forøget anvendelse af denne energiform at mindske olieforbruget følges med stor opmærksomhed i alle de nordiske lande bortset fra Island, hvor dette alternativ er mindre interessant på grund af tilgangen på vandkraft og geotermisk energi.

Ministrene er af den opfattelse, at en fælles udnyttelse af naturgasforekomster vil kunne rumme meget vide perspektiver for et nordisk samarbejde, både fordi naturgassen indebærer forsyningsikkerhed, hvad enten der er tale om private eller statslige leverancer, og fordi introduktion af naturgas vil kunne have positive effekter af regional og industripolitisk karakter.

Ifald der på basis af nye gasfund opstår leveringsmuligheder for naturgas, der kan danne grundlag for fælles udnyttelse i to eller flere nordiske lande, er det væsentligt, at der i disse lande foreligger ajourførte undersøgelser af afsætningsmulighederne for gassen, anlægs- og distributionsomkostninger, mulige trassevalg for transmissionsledninger og mulighederne for — eventuelt i fællesskab — at udjævne spidsbelastninger. Behovet for på et tidligt tidspunkt at foretage sådanne undersøgelser skyldes dels ønsket om med relativt kort varsel at kunne indgå i realitetsforhandlinger med en potentiel leverandør, dels at udbygningen af gasnet og omstilling til naturgas under alle forhold er en meget tidskrævende proces samt endelig, at man ved at gennemføre sådanne forstudier har mulighed for en vis hensyntagen til disse i den øvrige samfundsplanering.

Undersøgelser af den ovennævnte karakter er foretaget i flere af de nordiske lande og holdes løbende ajour. Ministrene er enige med Embedsmandskomiteen i, at det ikke i dag er muligt at forudsige, hvilke leveringsmuligheder for naturgas, der vil komme til at foreligge, men er på basis af det ovenfor anførte ligeledes enige om fortsat at holde

hverandre orienterede om de overvejelser og udredninger, der foregår på det nationale plan vedrørende eventuel etablering af gastransmissionsnet m v og at søge denne planlægning afstemt indbyrdes med henblik på, at der, såfremt konkrete leveringsmuligheder viser sig, kan indledes substansdrøftelser mellem to eller flere af landene om en eventuel fælles udnyttelse.

På basis af de anførte betragtninger finder Ministerrådet, at der bør iværksættes følgende første sonderende undersøgelser:

1. En undersøgelse af de potentielle udnyttelsesområder (herunder for industrielle formål) for naturgas i Nordkalotområdet baseret på en eventuel ilandføring af naturgas fra den norske kontinentalsokkel.

2. En ajourføring af tidligere undersøgelser vedrørende udnyttelsesmulighederne for eventuelle nye gasfund i Nordsøen baseret på ilandføring af gassen på Nordjyllands vestkyst og videreføring til Sverige og eventuelt Norge.

3. En sonderende undersøgelse af mulighederne for anlæg af en transmissionsledning for naturgas fra eventuelle fund af gas ud for kysten af Møre til Oslo-området og Mellemsverige.

Ministerrådet har anmodet Embedsmandskomiteen om at iværksætte sådanne forundersøgelser og afgive en foreløbig rapport inden udgangen af 1975.

Kernekraft

Ministerrådet er af den opfattelse, at der på kernekraftområdet allerede findes et velfungerende samarbejde inden for eksisterende institutionelle rammer. Mulige udvidelser af samarbejdet findes bl. a. for forskellige dele af den såkaldte kernebrændselscyklus, og det er Ministerrådets hensigt nærmere at overveje disse muligheder i lyset af de beslutninger vedrørende kernekraftudbygningen, der måtte blive truffet i de enkelte lande samt på baggrund af eksisterende internationale forpligtelser.

Ministerrådet vil i denne sammenhæng betone betydningen af, at de nordiske lande også fremover samarbejder bl a inden for rammerne af Den internationale atomenergiorganisation (IAEA) om at fjerne risikoen for plutoniumspredning i forbindelse med en global udbygning af kernekraften.

Ministerrådet finder endvidere, at forskningen af kernekraftens sikkerhedsaspekter og erfaringsudveksling mellem berørte nordiske myndigheder bør gives høj prioritet. Arbejdet bør kunne omfatte alle slags arbejder på kernekraftsikkerhedsområdet, herunder langvarig lagring af radioaktivt affald, strålingsbeskyttelse m. v. Ministerrådet har til hensigt at give Embedsmandskomiteen for industri- og energipolitik i opdrag sammen med det nordiske kontaktorgan for atomenergispørgsmål senest den 1. oktober 1975 at fremlægge et forslag til et udvidet sam-

arbejde om nordisk forskning vedrørende kernesikkerhedsspørgsmål. Opdraget omfatter spørgsmål om udformningen af et programansvarligt organ og dette organs tilknytning til eksisterende nordiske institutioner samt behovet for særskilte finansieringsmuligheder. Et vigtigt spørgsmål i denne sammenhæng er endvidere afgrænsningen af programmet over for andet nordisk forskningssamarbejde på elforsyningens område og miljøområdet.

Ministerrådet lægger vægt på, at dette forskningssamarbejde på kernesikkerhedsområdet indpasses i et bredere internationalt samarbejde med lignende formål.

Elkraft

Ministerrådet deler Embedsmandskomiteens opfattelse af, at samarbejdet om eludveksling inden for Nordel er den form for energisamarbejde, der hidtil har haft den største praktiske betydning. Ministerrådet er enig i, at en mere omfattende og langsigtig udveksling af elkraft mellem de nordiske lande uden for Nordels rammer i fremtiden vil kunne blive aktuel at basere på overenskomster mellem regeringerne.

Statistik og prognoser

Ministrene er enige med Embedsmandskomiteen i, at bedre statistik og prognosegrundlag er en nødvendighed såvel for gennemførelsen af en effektiv national energipolitik som for deltagelse i et samarbejde udadtil. I overensstemmelse hermed er en styrkelse af de nationale instanser, der har ansvaret for dette arbejde, enten allerede gennemført eller under gennemførelse i de enkelte lande. Ministerrådet vil drage omsorg for, at der inden for Embedsmandskomiteens rammer på ekspertniveau skabes den nødvendige kontakt om disse spørgsmål.

I denne forbindelse bør også nævnes udvekslingen af erfaringer vedrørende de langsigtede virkninger på forbruget af konkrete energispareforanstaltninger i de enkelte lande, som vil blive videreført såvel i Embedsmandskomiteen som i Ministerrådet.

Energibesparelser m. v.

Ministerrådet har med interesse gjort sig bekendt med de konkrete forslag vedrørende energibesparelser og affaldsudnyttelse, der er indeholdt i Embedsmandskomiteens rapport. Ministerrådet vil understrege den store samfundsmæssige betydning, som er knyttet til foranstaltninger, som kan spare energi til industrielle formål og i det almindelige forbrug.

De klimatiske, tekniske, økonomiske og miljømæssige problemer, der er forbundet med energiforbruget i bygninger, er i nogen grad ensartede i alle de nordiske lande. Det er derfor naturligt, at nordisk energisamarbejde i byggesektoren allerede forekommer i stor udstrækning.

I embedsmandsrapporten fremhæves, at dette samarbejde kan udvides, og der peges på forslag til mulige samarbejdsprojekter. Ministerrådet er opmærksom på, at også andre områder kan egne sig for et samarbejde, og at ikke alle aspekter af bygningers energiforbrug har kunnet detailanalyseres i rapporten. For en vurdering og prioritering af eventuelle samarbejdsprojekter kræves yderligere udredninger og kontakter. Under hensyn til de fælles nordiske interesser i energibesparelser i byggesektoren og til de til dels ensartede forudsætninger for sådanne besparelser, der synes at eksistere i de nordiske lande, finder Minister-rådet, at det nordiske energisamarbejde i byggesektoren bør udvides på de her berørte områder. Ministerrådet har derfor anmodet Embedsmandskomiteen for industri- og energipolitik om i samarbejde med Embedsmandskomiteen for samarbejde inden for byggesektoren nærmere at udrede mulighederne for en udvidelse af samarbejdet og rapportere herom til Ministerrådet inden den 1. oktober 1975. De berørte nordiske samarbejdsorganer bør inddrages i dette udredningsarbejde og redegøre for igangværende og planerede aktiviteter samt afgive forslag til nye samarbejdsopgaver på energiområdet. De organer, der kan komme på tale, er i første række. Den nordiske komité for bygningsbestemmelser, de nordiske byggestandardiseringsorganer og de nordiske byggeforskningsorganer.

I udredningen om energisamarbejde i byggesektoren bør indgå en vurdering af de spørgsmål, der er belyst i embedsmandsrapporten — herunder de fremlagte forslag til samarbejdsopgaver og spørgsmål om samordning af energibesparende byggebestemmelser. Det må samtidig undersøges, under hvilke former en udvidet erfaringsudveksling bedst kan finde sted mellem de berørte myndigheder vedrørende foranstaltninger, der kan stimulere til et mindre energiforbrug, herunder lån og tilskud samt information, oplysning og uddannelse.

Forskning, udvikling og teknologiformidling

Forskning, udvikling og teknologiformidling er et område, der berører snart sagt alle aspekter af energipolitikken, og i de kommende år vil indsatsen på dette felt blive forøget. Ministerrådet er opmærksom på, at en del af energiforskningen må ses i et videre internationalt perspektiv, men dette udelukker ikke, at der findes områder, hvor de nordiske lande har særlig gode forudsætninger for i fællesskab at yde en indsats.

Ovenfor er berørt opgaver vedrørende FoU og teknologiformidling i tilknytning til kernekraften, udnyttelse af affald samt industriens energiforbrug og energiforbruget i bygninger. Af andre for de nordiske lande vigtige opgaver af denne art kan på energiproduktionssiden nævnes problemer i forbindelse med distribution og udnyttelse af naturgas inklusive produkter af naturgas og produktionen af fjernvarme baseret på modtrykskraft.

Ministerrådet anser det for væsentligt, at de meget betydelige ressourcer, de nordiske lande i de kommende år vil sætte ind på energiforskningen, på de områder der egner sig herfor, udnyttes optimalt gennem samarbejde mellem de nordiske lande indbyrdes. Man har derfor anmodet Embedsmandskomiteen for industri- og energipolitik om i samarbejde med Industrifonden og Det nordiske kontaktorgan for atomenergispørgsmål og i kontakt med Nordforsk at tage initiativ til oprettelse af et ad hoc udvalg, der med bistand af Ministerrådets sekretariat skal undersøge behov og muligheder for yderligere samarbejde inden for forskning, udvikling og teknologiformidling på energiområdet og rapportere til Ministerrådet inden 1. oktober 1975. Rapporten forudsættes dels at omfatte en gennemgang af konkrete forskningsprojekter, som ikke henhører under andre samarbejdsorganer og som er af interesse for to eller flere nordiske lande, dels bør den give anvisning på, hvorledes samarbejdet kan organiseres inden for rammerne af de eksisterende organisationer, og hvorledes finansieringen kan tilrettelægges.

Nordisk industrisamarbejde på energiområdet

Embedsmandskomiteen har om dette spørgsmål haft en drøftelse med de nordiske industriforbund, som på denne foranledning har udarbejdet et notat, der som bilag er knyttet til embedsmandsrapporten. Notatet indeholder en række synspunkter og forslag om samarbejde på konkrete områder. Ministerrådet har anmodet Embedsmandskomiteen om at tage fornyet kontakt med industriforbundene såvel som de faglige organisationer og eventuelt i samråd med Embedsmandskomiteen for miljøspørgsmålet og Industrifonden at udrede mulighederne for en gennemførelse af disse projekter og mulige andre projekter af interesse for industrien.

Göteborg, den 29. januar 1975

For Ministerrådet

P. Nyboe Andersen

Olli Bergman

Berättelse

från Nordiskt kollegium för viltforskning 1972—1973

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Nordisk Kollegium for Vildtforskning (NKV) blev etableret i sommeren 1971 (cf. skrivelse fra Landbrugsministeriet af 1. juli 1971). Denne beretning omhandler Kollegiets virksomhed og regnskab indtil 31. december 1973.

Kollegiets formål

Nordisk Kollegium for Vildtforskning (NKV) har til opgave
at fremme fællesnordiske forskningsopgaver,
at søge nationale projekter koordineret indenfor Norden og
at udveksle forskere og afholde kurser og konferencer.

Kollegiets sammensætning

Som repræsentanter i Kollegiet er udpeget følgende:

Danmark: Professor H. M. Thamdrup.

Finland: Professor P. Grenquist.

Norge: Dr. Yngvar Hagen.

Sverige: Professor Ingemar Ahlén og Avdelningsdirektör J.-O. Petersson.

Kollegiets møder

Som formand er for første treårs periode (1973—1975) udpeget H. M. Thamdrup, og som sekretær fungerer i samme tidsrum A. H. Joensen. Sekretariatets adresse er Vildtbiologisk Station, Kalø, DK-8410 Rønede (tlf. 06 37 12 44). Kollegiet har postgirokonto nr. 23 56 90.

Med udgangen af 1973 har Kollegiet afholdt fem møder: 1) Sept. 1971, DA, 2) Jan. 1972, SV, 3) Okt. 1972, FI, 4) Jan. 1973, NO, 5) Okt. 1973, DA, hvorunder repræsentanterne har udarbejdet arbejdsplaner og budgetter. M. h. t. Kollegiets arbejdsordning og opgaver henvises til redegørelsen "Nordisk Kollegium for Vildtforskning (NKV) Funktion og opgaver, budget for 1973—1974—1975" af 25. maj 1972.

Budget for 1973—1974—1975

er i nævnte redegørelse foreslået således:

Svenske kroner	Kalenderårene		
	1973	1975	1975
Kollegiets virksomhed (møder, sekretariatsopgaver etc.)	15 000	16 000	17 000
Symposier og arbejdsgrupper	40 000	42 500	45 000
Udveksling af forskere	35 000	38 000	41 000
Forskning under Kollegiet	40 000	43 500	47 000
I alt	130 000	140 000	150 000

Stigningen i treårs perioden skyldes alene stigende aktivitet indenfor Kollegiet, hvorimod der ikke er taget hensyn til pristalsudviklingen. Fordelingen på de enkelte poster sker efter bedste skøn, idet det fra Kollegiets side forudsættes, at en vis rokering kan finde sted, såfremt behovet herfor er tilstede.

Som fordelingsnøgle vedr. de enkelte landes bidrag til ovenstående fællesbudget foreslår Kollegiet, at man benytter samme nøgle som indenfor NORDISK KOLLEGIUM FOR TERRESTRISK ØKOLOGI d. v. s. Sverige 40 % og Danmark, Finland og Norge hver 20 %. Landenes andel af budgettet for kalenderåret 1973 vil således være: Sverige 52 000 Skr., Danmark 26 000 Skr., Finland 26 000 Skr., Norge 26 000 Skr.

*Kollegiets virksomhed indtil udgangen af 1973**1) Symposier og arbejdsgruppemøder:*

a) Symposium vedr. bestandsundersøgelser over andefugle, Molslaboratoriet, Danmark, februar 1972. 27 forskere havde lejlighed til at fremlægge rapporter vedr. igangværende undersøgelser, og der blev aftalt samarbejde på en række punkter, bl. a. vedr. edderfugleforskning, ligesom Nordkalotundersøgelser planlagdes (se under forskning nedenfor).

b) Arbejdsgruppemøde vedr. nordisk tidsskrift, Stockholm, januar 1973. Deltagere fra de fire lande havde lejlighed til at vurdere behov for et fællesnordisk *tidsskrift for vildtforskning*, samt diskutere muligheder for at realisere dette.

c) Symposium vedr. hjortevildt, Songli, Norge, april 1973. 24 deltagende forskere udvekslede erfaringer vedr. forskningsproblematik og metoder og planlagde fremtidigt samarbejde.

d) Arbejdsgruppemøde vedr. målstandardisering hos hjortevildt, Grimsø, Sverige, august 1973. Arbejdsrådsmøde med henblik på fastsættelse af standardmetoder.

2) Udveksling af forskere

Kollegiet har ydet tilskud til udvekslingsrejser i et andet nordisk land for 18 forskere, samt ydet tilskud til 21 forskeres deltagelse i XI Inter-

national Congress for Game Biologists, Stockholm, september 1973 (dækning af kongresgebyr Skr. 225: —). Udvekslingsrejserne omfatter kortvarige besøg på forskningsinstitutioner og/eller sammenlignende undersøgelser i tilknytning til igangværende forskning. De enkelte tildelinger fremgår af regnskabsoversigten.

3) *Forskning under Kollegiet*

Kollegiet har i 1973 ydet støtte til projekter i Nordkalotområdet (nordlige Finland, Norge og Sverige) omfattende a) kortlægning af sædgåsens fældningspladser, og b) metodestudier og indledende primærkortlægning af andefuglenes produktionsområder. Nordkalotprojektet vil være Kollegiets centrale forskningsopgave i de første virksomhedsår. En arbejdsgruppe bestående af H. M. Thamdrup (Kollegiets formand), A. H. Joensen (Danmark), A. Haapanen (Finland, gruppens formand), M. K. Pirkola (Finland), L. Nilsson (Sverige) og G. Tveit (Norge) har holdt møde i København i februar og december 1973. Forskningsmidlernes fordeling til de enkelte lande i sommeren 1973 fremgår af regnskabsoversigten.

4) *Andre aktiviteter*

Kollegiet har i maj 1973 udgivet: Nordiske vildtforskningsprojekter — Katalog over vildtforskningsprojekter i Danmark, Finland, Norge og Sverige 1972—73.

Planlagte aktiviteter i 1974

For kalenderåret 1974 har Kollegiet planlagt flg. aktiviteter:

- 1) Symposium og arbejdsgrupper (bl. a. vedr. sæler i Østersøen, ryper, kolonirugende søfugle, gråandeforskning og hjortevildt).
- 2) Udveksling af forskere. I lighed med 1973 fortrinsvis rejsestipendier i forbindelse med kortvarige ophold i et andet nordisk land.
- 3) Forskning: Fortsættelse af Nordkalotprojektet vedr. primærkortlægning af andefugleproduktionsområder for andefugle.

Regnskab (se bilag)

Regnskabet for 1972—73 udviser indtægter på Dkr. 196.815,79.

Ved udgangen af 1973 havde Kollegiet en beholdning på Dkr. 45.364,70 hvori er indeholdt en del af Danmarks bidrag for kalenderåret 1974 (10.000 Dkr.).

Kollegiet ansøger herved de bevilgende instanser om at måtte overføre Dkr. 35.364,70 til 1974. Begrundelsen for at midlerne endnu ikke er kommet til anvendelse er, at det i Kollegiets første funktionsår ikke har været muligt straks at realisere alle de planlagte aktiviteter. I ar-

bejdsplanerne for 1974 indgår bl. a. sådanne aktiviteter, som var planlagt for 1973, men som på grund af den korte planlægningstid har måttet udskydes til 1974.

Kalø, den 10. marts 1974

På Kollegiets vegne

H. M. Thamdrup

Professor, dr. phil.
leder af NKV

A. H. Joensen
mag. scient
sekretær for NKV

BILAGA

Regnskab for Nordisk Kollegium for Vildtforskning

	D dan. kr.	K dan. kr.
<i>1972</i>		
Kollegiets virksomhed	0	
Symposier og arbejdsgrupper	12 878,—	
Udveksling af forskere	0	
Forskning under Kollegiet	0	
	12 878,—	
Bankkonto 31/12 1972	11 903,33	
Indtægter (17 000 sv.kr.)		24 781,33
	24 781,33	24 781,33
<i>1973</i>		
Kollegiets virksomhed	17 068,88	
Symposier og arbejdsgrupper	23 615,23	
Udveksling af forskere	33 855,06	
Forskning under Kollegiet	64 033,92	
	138 573,09	
Bankkonto 31/12 1973	45 035,55	
Girokonto 31/12 1973	329,15	
Indtægter		171 180,56
Kreditrente check-konto 806990		853,90
Overført fra 1972		11 903,33
	183 937,79	183 937,79
<i>Ialt 1972 og 1973 — jvf. omstående specifikation:</i>		
Kollegiets virksomhed (15 000 Skr.)	17 068,88	
Symposier og arbejdsgrupper (40 000 Skr.)	36 493,23	
Udveksling af forskere (35 000 Skr.)	33 855,06	
Forskning under Kollegiet (40 000 Skr.)	64 033,92	
	151 451,09	
Bankkonto 31/12 1973	45 035,55	
Girokonto 31/12 1973	329,15	
Indtægter		196 815,79
	196 815,79	196 815,79

SPECIFIKATION

dan. kr.

*Kollegiets virksomhed (15 000 Skr. — ca.d.kr.
20 700)*

Rejser	8 757,08
Honorarer	7 771,12
Porto	448,80
Diverse	91,88
	17 068,88

*Symposier og arbejdsgrupper
(40 000 Skr. = ca.d.kr. 55 200)*

Symposium vedr. andefugle Mols februar 1972	12 878,00
Møde vedr. Nordisk Tidsskrift, Stockholm februar 1973	2 425,96
Hjortevildtsymposium, Norge, april 1973	16 636,21
Hjortevildt arbejdsgruppemøde, Sverige, august 1973	3 174,00
Arbejdsgruppemøde vedr. Nordkalot, Køben- havn, december 1973	1 379,06
	36 493,23

*Udveksling af forskere**(35 000 Skr. = ca.d.kr. 48 300)*

Bo Frylestam, Lund	651,49
Esa Niemelä, Helsinki	1 360,65
Dag Aulstad, Ås	912,76
Thor Larsen, Oslo	910,67
P. Rajala, Helsinki	2 192,66
Göran Göransson, Lund	1 009,06
Sten Lavsund, Stockholm samt Göran Cederlund, Stockholm	1 521,37
S. Erlinge, Lund	416,35
Åke Andersson, Stockholm samt Bengt Almkvist, Stockholm	485,01
Eldar Vrånes, Bergen	649,49
Rune Gerell, Lund	1 501,48
P. Andersen-Harild, København	1 829,00
D. Bloch, Kalø	791,00
Darrel Sequira, Helsinki	2 006,00
O. Hjeljord, Ås	3 250,27
S. Mathiasson, Göteborg	1 159,81
transport	20 647,07

dan. kr.

*Tilskud til Vildtforskerkongres i**Stockholm**Antal: 21*

H. Strandgaard, Kalø	309,22	
I. Clausager, Kalø	309,22	
D. Bloch, Kalø	310,70	
G. Göransson, Lund	313,20	
Bo Frylestam, Lund	313,20	
L. Nilsson, Lund	313,20	
J. Loman, Lund	313,20	
S. Erlinge, Lund	313,20	
A. Lindgren, Lund (udgifter ved annullering af deltagelse)	15,06	
H. Ahnlund, Stockholm	313,20	
B. Lindlöf, Stockholm	313,20	
S. Lav Sund, Stockholm	313,20	
Åke Andersson, Stockholm	313,20	
S. Hedgren, Stockholm	313,20	
O. Grönwall, Stockholm	313,20	
M. Eriksson, Göteborg	313,20	
O. Pehrsson, Göteborg	313,20	
J. Sääf, Uppsala	313,20	
E. Pulliainen, Helsinki	313,20	
O. Stenman, Helsinki	313,20	
M. Soikkeli, Turku	313,20	
S. Myrberget, Vollebakk	313,20	6 581,80
Kursregulering		129,09
Trykning af projektkatalog		6 497,10
		33 855,06

*Forskning under Kollegiet**(40 000 Skr. = ca.d.kr. 55 200)**Nordkalotprojekt*

Finland	45 929,63	
Norge	9 292,27	
Sverige	8 412,02	
Forsikring	400,00	
		64 033,92

Indtægter

Bidrag fra Danmark	48 000,00*	
Bidrag fra Finland	36 392,91	
Bidrag fra Norge	39 744,64	
Bidrag fra Sverige	71 824,34	
Renter på check-konto 806990	853,90	
		196 815,79

* omfatter en del (10 000 kr.) af det danske bidrag for kalenderåret 1974

Berättelse**från Nordisk statistisk sekretariat, 1974***(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)**A. Namn och adress*

Nordisk statistisk sekretariat
 Sejrøgade 11
 Postboks 2550
 DK-2100 København Ø
 Tel. 01-29 82 22

B. Startår

1969

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige.

*D. Syfte**(Se bilaga 1)**E. Organisation**1. Administration**2. Styrelsens sammansättning*

	Nationalitet
Rigsstatistiker N. V. Skak-Nielsen (ordförande)	D
Överdirektör Aaro Kenttä	F
Direktör Klemens Tryggvason	I
Direktør Petter Jakob Bjerve	N
Generaldirektör Ingvar Ohlsson	S

3. Personal

Overassistent Nelly Borg	D
Overassistent Else Knudsen	D
Sekretariatschef Johannes Nielsen	D
Ass. sekretariatschef Sten Kruse	S
Byrådirektör Harry de Shårengard	S

*F. Verksamhet**(Se bilaga)***Möte i styrelsen för Nordisk statistisk sekretariat 1974****Genève, 23 juni 1974***1. Nordisk statistisk årsbok**1.1. Nordisk statistisk årsbok 1973*

Nordisk statistisk årsbok 1973 utkom i samband med Nordiska rådets 22:a session i Stockholm i februari 1974. Årsboken har tryckts av AB P. A. Norstedt & Söner, Stockholm, i en upplaga av 10 000 exemplar. Ca 1 300 exemplar har distribuerats genom sekretariatets försorg.

Liksom under föregående år har nordiska statistiska utskott vid sina möten och genom korrespondens behandlat årsbokens tabeller och innehåll inom berörda arbetsområden. Härvid har ett antal förslag till förbättringar och utvidgning av innehållet framlagts. Ett flertal av dessa förslag har emellertid inte kunnat realiseras på grund av svårigheterna att erhålla jämförbara uppgifter för samtliga länder.

1.2. Möte om Nordisk statistisk årsbok

Vid ett möte i Köpenhamn den 25 mars 1974 mellan Nordiska rådets presidiesekretariat och Nordisk statistisk sekretariat behandlades olika frågor kring redigeringen och utgivningen av årsboken. Till mötet hade också representanter för Nordiska ministerrådssekretariatet i Oslo och Nordiska kultursekretariatet i Köpenhamn inbjudits. Vid mötets avslutning deltog dessutom den övriga styrelsen för Nordisk statistisk årsbok, fhv. statsminister Anker Jørgensen, Nordiska rådets presidium, och rigsstatistiker N. V. Skak-Nielsen.

En rapport från mötet har utsänts i maj 1974.

1.3. Möte i redaktionsutskottet

I samband med övertagandet av redigeringsansvaret för Nordisk statistisk årsbok beslöt chefsstatistikermötet 1971 dels att tillsätta ett redaktionsutskott, som skulle bistå sekretariatet vid insamlingen av uppgifter till årsboken, och dels att de nordiska statistiska utskotten vid sina kommande möten skulle behandla årsbokens tabeller inom berörda arbetsområden.

Sekretariatet har varit ansvarigt för redigeringen av de senaste 2 årgångarna av årsboken. Mot bakgrund av de erfarenheter som gjorts under denna tid finner sekretariatet det angeläget att redaktionsutskottet får hålla ett möte med avsikt att diskutera olika frågor i samband med årsbokens redigering, tryckning, textutformning och uppgiftsinsamling. Dessutom finns ett behov att närmare behandla omräkningskurser och aggregeringar till nordisk nivå. Som en särskild punkt på dagord-

ningen skulle även frågor och framtida planer kring de nationella årsböckerna kunna medtagas. Mötet föreslås äga rum under hösten 1974.

Styrelsen godkendte, at Nordisk statistisk sekretariat indkalder redaktionsudvalget for årbogen til et møde for drøftelse af ovennævnte spørgsmål i efteråret 1974 af en varighed på højst 1 1/2 dag. Styrelsen fandt, at der i øvrigt normalt ikke er behov for mødevirksomhed i redaktionsudvalget.

2. *Nordisk statistisk skriftserie*

Sedan styrelsemötet 1973 har följande nummer i serien utkommit:

Nr. 24. Social trygghet i de nordiska länderna: Utgifter och verksamhetens omfattning 1970 (1970/71). Stockholm 1973.

Den engelska utgåvan är under tryckning och väntas utkomma före 1 juli 1974.

Nr. 25. Det nordiske chefstatistikermøde i Helsingfors 1973. København 1974.

Nr. 26. 13:e nordiska statistikermötet i Helsingfors 14—16 juni 1973. Jyväskylä 1974.

Nr. 27. Forskningsvirksomhet i Norden i 1971. Utgifter og personale. Oslo 1974.

Följande publikation är aviserad att utkomma under 1974—75:

Nr. 28. Gemensam nordisk näringsstatistisk varuförteckning per den 1 januari 1974. Stockholm 1974.

*BILAGA***Nordisk statistisk sekretariat har til formål:**

- at udgøre sekretariatet for de nordiske chefstatistikermøder,
- at betjene samtlige nordiske statistiske møder og arbejdsudvalg i chefstatistikermødets regie ved i samråd med mødets formand at udarbejde og udsende mødeindkaldelser med dagsorden, at tilvejebringe fornøden nordisk og international dokumentation samt at udfærdige møderapport,
- at samordne udvalgsvirksomheden,
- at være kontaktoorgan for Nordisk Råd i statistiske spørgsmål,
- at holde sig underrettet om det internationale samarbejde for statistisk koordination og standardisering,
- at udgive Nordisk Statistisk Skriftserie,
- at udgive andre fællesnordiske statistiske publikationer efter opdrag af chefstatistikermødet,
- at udføre, at medvirke ved eller foranledige iværksat undersøgelser for tilvejebringelse af materiale til fremme af sammenligneligheden i den officielle statistik i de nordiske lande,
- at fremføre forslag vedrørende koordineringen inden for den officielle statistik i de nordiske lande til chefstatistikermødet, og såfremt forslaget indebærer nedsættelse af et arbejdsudvalg, at fremlægge en mødeplan for udvalget,
- at påtage sig andre opgaver, som pålægges det af chefstatistikermødet.

3. Nordisk statistisk sekretariat. Tekniska rapporter

Sedan styrelsemötet 1973 har följande rapporter utgetts:

Nr. 8. Nordiska kontaktmötet i informationsfrågor, Helsingfors, 14—16 mars 1973.

Nr. 9. Nordisk nyckel för utbildningsklassificering.

Följande rapporter i serien är under utgivning eller planeras utkomma under 1974—75:

Handbok för resursstatistiken inom det eftergymnasiala utbildningsområdet i Norden. Beräknas utkomma hösten 1974.

Beslut om utgivning fattades vid chefsstatistikermötet 1973.

Samnordisk ordlista med nationalräkenskapsuttryck.

Förslag om utgivning i rapportserien framlagt av Nordiska utskottet för nationalräkenskaper vid möte i Sttockholm maj 1974.

Rapport från kontaktmötet om biblioteksverksamheten vid de statistiska centralorganen, Oslo, 3—4 april 1974.

Rapport från nordiskt seminarium om jordbruksstatistisk prognos-teknik, Åbo, 27—30 maj 1974.

Rapport från nordiskt seminarium om arbetsmarknadsstatistik, Hy-vinge, Finland, 6—8 november 1974.

4. *Nyt fra Nordisk statistisk sekretariat*

Hittills har utkommit tre nummer i serien.

- (i) Provnummer, november 1972.
- (ii) 1973: 1. november 1973.
- (iii) 1974: 1. april 1974.

Ett nytt nummer planeras utkomma efter sommaren 1974, vari fram-för allt besluten vid chefsmötet och styrelsemötet 1974 skall redovisas.

5. *Regnskab 1973*

Regnskabet for året 1973 med påtegning af den statslige revisions-myndighed i Danmark er tilstillet styrelsen i midten af juni 1974.

I bilag 2a er vist en oversigt over driftsudgifterne for sekretariatet for hvert af årene 1969—73.

6. *Budgetter 1974—76*

I bilag 2b er vist dels udgiftsbudgettet for 1974 på kr. 736 000, som vedtaget af styrelsen i 1973, dels udgiftsbudgettet for 1975 på kr. 816 000, som er tilstillet styrelsens medlemmer i forslag i januar 1974.

På grund af den forstærkede stigning i lønninger og priser i Dan-mark forhøjede styrelsemødet udgiftsbudgettet for 1975 fra kr. 816 000 til kr. 905 000 som vist i bilagets kolonne 3. I kolonne 4 er vist sekre-tariatets forslag til præliminært budget for 1976, nemlig kr. 1 007 000. Det bemærkes, at budgetterne 1975 og 1976 er opstillet under forud-sætning af samme arbejdsomfang for sekretariatet som for året 1974.

7. *Tid og sted for styrelsemøderne og chefsmøderne 1975 og 1976*

For 1975 vil sekretariatet omkring marts i dette år forespørge sty-relsen om ønsker med hensyn til mødested. Et kort møde i København, der giver deltagerne mulighed for at rejse til og fra mødet på samme dag blev nævnt som en mulighed.

For 1976 afholdes møderne i Island i august måned i forbindelse med det almindelige nordiske statistikermøde.

Driftsudgifter 1969—1973 (afrundet til 1 000 danske kroner)

	Regnskab 1969	Regnskab 1970	Regnskab 1971	Regnskab 1972	Regnskab 1973
A. Lønninger (incl. pensions- ydelser)					
Personale					
Sekretariatschef	66.7	132.5	133.4	144.4	157.3
Ass. sekretariatschef	14.0	59.1	102.6	115.5	137.6
Redaktør af Nordisk statistisk årbog	—	—	—	46.0	119.6
Overassistent og midler- tidig kontorassistance	0.5	17.1	21.9	27.5	31.4
Overassistent (Nordisk statistisk årbog)	—	—	—	23.5	55.6
Honorarer	—	—	65.3	1.4	—
I alt	81.2	208.7	323.2	358.4	501.4
B. Omkostninger					
Telefon; porto, rejser i indland	0.3	2.7	1.9	6.8	3.4
Kontorudstyr	8.5	1.6	2.0	3.3	6.8
Tjenesterejser, repræsenta- tion	12.0	19.7	13.9	26.4	34.1
Trykning af publikationer	—	24.8	12.6	24.8	13.3
Omkostninger i alt	20.8	48.8	30.4	61.4	57.6
C. Samlede udgifter	102.0	257.5	353.6	419.8	559.0

BIHANG 2

Budgetter 1974 og 1975 samt prælimerært budget 1976

	Budget 1974	Budget 1975 foreslået i januar 1974	Budget 1975 som fastsat på styrelsemødet 1974	Prælimerært budget 1976
Udgifter (1 000 danske kroner)				
A. Lønninger (incl. pensionsydelse)				
Sekretariatschef	165	194	215	235
Ass. sekretariatschef	154	175	195	215
Redaktør af Nordisk statistisk årbog	126	152	165	180
Overassistent og midlertidig assistance	35	40	45	60
Overassistent (Nordisk statistisk årbog)	57	70	80	85
Honorarer, ekspertbistand	40	45	50	60
Lønninger m. v. i alt	577	676	750	835
B. Omkostninger				
Telefon, porto, rejser i indland etc.	4	5	5	6
Kontorudstyr	4	5	5	6
Tjenesterejser, repræsentation	51	45	45	50
Trykning af publikationer	70	50	50	60
Uforudsete udgifter	30	35	50	50
Omkostninger i alt	159	140	155	172
C. Samlede udgifter	736	816	905	1 007

Berättelse

från det tulladministrativa rådet

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1974

A. Namn och adress

Nordiska Tulladministrativa Rådet
c/o generaltulldirektör Lennart Eriksson
Kungl. Generaltullstyrelsen
Fack
S-103 10 Stockholm 2
Tel. 468-24 00 00

B. Startår

1960.

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige.

D. Syfte

at søge at opnå så ensartede og enkle bestemmelser af toldadministrativ art, som det efter omstændighederne findes muligt og hensigtsmæssigt;

at virke for forenklinger i samfærdselen mellem de nordiske lande for så vidt angår toldkontrol og toldklarering m. m.;

at virke for et samarbejde mellem de nordiske toldmyndigheder til forhindring og opklaring af overtrædelser af toldbestemmelserne;

at virke for en udveksling af erfaringer og synspunkter på det toldadministrative område;

at foranledige toldspørgsmål af almen interesse optaget til drøftelse og undersøgelse;

at give oplysning om toldbestemmelserne i de nordiske lande og i det hele taget at virke til fremme af samarbejdet mellem de nordiske toldmyndigheder;

at have opmærksomheden henvendt på sådanne internationale forhold, som kan være af almen interesse for de nordiske toldstyrelser; samt

at holde sådan kontakt med organerne for andet nordisk samarbejde, som kan være af betydning for toldsamarbejdet.

F. Verksamhet

Rådet har i året 1974 afholdt møde på Bornholm i tiden 16.9.74—20.9.74. Endvidere har rådets to udvalg, Almindelige Udvalg og Tarifudvalget, afholdt møder.

På rådsmødet udveksledes information vedrørende rationaliseringsarbejdet og anden udvikling i toldarbejdet i de enkelte lande.

Endvidere drøftede man en eventuel udvidelse af rådets arbejdsområde til også at omfatte spørgsmål vedrørende afgifter. I forbindelse hermed besluttedes det at nedsætte en arbejdsgruppe bestående af 1 repræsentant fra hvert medlemsland. Arbejdsgruppen fik til opgave inden næste rådsmøde at drøfte rådets fremtidige struktur og arbejdsopgaver.

Endelig behandledes en del aktuelle henvendelser til rådet, bl. a. vedrørende refusionsregler for merværdiafgift, afgiftsberegning for sættevogne efter det svenske kilometersystem samt toldformaliteter ved flyvning mellem de nordiske lande.

Af de på rådsmødet afgivne rapporter fra rådets to udvalg fremgik, at udvalgene i årets løb har behandlet en række spørgsmål, af hvilke følgende skal nævnes:

1. Nordisk provianteringsoverenskomst.
2. Tax-free shops i lufthavne.
3. Brug af nordisk vejtolddpas.
4. Den nordiske trafikforsikringsordning.
5. Afgiftsfrit salg i varehuse til turister hjemmehørende i de nordiske lande.

Rådets næste møde afholdes i Stockholm i efteråret 1975.

København den 5. november 1974

For Nordisk Toldadministrativt Råd

J. V. Henriksen

Berättelse

från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning, 1974

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Nemnden har i 1974 hatt følgende sammensetning:

Danmark:

J. Chr. Siim (til 30-9-74)
Bent Harvald (fra 1-10-74)
Niels Tygstrup
Statens lægevidenskabelige forskningsråd

Island:

Ólafur Bjarnason
Tomas Helgason
(Observatører)

Finland:

Nils Oker-Blom
Jorma Rantanen
Statens medicinska kommission

Norge:

Jon Jonsen — formann
Hans Prydz — (nestformann 1-1—30-6-74)
Norges almenvitenskapelige forskningsråd

Sverige:

Bengt Gustafsson
Rolf Zetterström
Statens medicinska forskningsråd

Sekretariat

Norges almenvitenskapelige forskningsråd, Rådet for medisinsk forskning, har ivaretatt sekretariat-funksjonen for nemnden i 1974. Nemndens sekretær har vært cand. oecon. Gyrd Erikson.

Virksomheten i 1974:

Møter

Nemnden har i 1974 avholdt to møter: 25. mars i Oslo og 21. oktober i Helsingfors.

Sekretærer for de respektive forskningsråd: Sekretær Niels Groth, Statens lægevidensk. forskningsråd, sekretær Tuula Laaksovirta, Statens medicinska kommission og byråchef Ingvar Lennerfors, Statens medicinska forskningsråd.

I møtet 21-10-74 var lederne for de nasjonale biomedisinske dokumentasjonscentra og det nordiske manuskriptsekretariatet til stede under drøftelse av det nordiske dokumentasjonssamarbeid.

På hvert av nemndens møter blir det gitt orienteringer fra de forskjellige land, og problemer av felles interesse blir drøftet.

Samarbeidsoppgaver:

Biomedisinsk dokumentasjonstjeneste har vært en viktig samarbeidsoppgave for nemnden. Det er etablert avdelinger for biomedisinsk dokumentasjon i Danmark, Finland og Norge som samarbeider med den Biomedisinske Dokumentationscentral v/Karolinska Institutet (BMDC). De nasjonale avdelinger i Danmark og Finland har vært tilknyttet universitetsbibliotekene (central-bibliotekene), mens NAVF har drevet den norske avdeling, som imidlertid fra 1-1-1974 er overtatt av Universitetsbiblioteket i Oslo.

Søking etter litteraturreferansen foregår via terminaler ved telefonforbindelse til et datalager ved BMDC (MEDLINE-on-LINE). Dette datalager omfatter ca. 1/2 million referanser fra 1100 tidsskrifter for tiden 1971—74. I tillegg kan det gis opplysninger etter skriftlig anmodning via MEDLARS-systemet som omfatter data fra ca. 2300 tidsskrifter fra 1964.

Islandske forskere får utført dokumentasjonsoppdrag ved brevlige henvendelser til BMDC.

Ved BMDC ble det i årets tre første kvartaler besvart vel 6000 dokumentasjonsspørsmål via MEDLINE-on-LINE. Herav kom 528 spørsmål fra Danmark, 371 fra Finland og 584 fra Norge.

Som en motydelse for å få tilgang til data fra U.S.A. må BMDC bl. a. foreta løpende indeksering av tidsskriftartikler for databasen. Driften av BMDC dekkes av svenske bevilgninger, men forskningsrådene i Danmark, Finland og Norge dekker utgiftene til en indeksererstilling.

Fra 1975 vil MEDLINE bli videre utbygget.

Nordiske forskerstipend

Danmark, Statens lægevidenskabelige forskningsråd har gitt bevilgning til: Professor Arne Mosfeldt Laursen for ett års studieopphold ved Nevrofysiologisk institutt, Universitetet i Oslo 1974/75, cand. odont. Ellen Birkemose Lindstrøm til deltagelse i 8 ukers kurs i cytobiologi i Oslo i 1975, og reservelege Einar Oddsson, Reykjavik for ett års studier v/Medicinsk afd. B, Københavns Amts Sygehus, Gentofte.

Finland har gitt bevilgning til med o. kir. dr. Leif Andersson for 1 års studieopphold v/Immunologiska institutionen, Uppsala Universitet 1975/76.

Norge, NAVF har gitt bevilgning til siv.ing. Per Haugen for fortsatt studieopphold v/Institut for Biofysik, København.

Samarbeidsnemnden har avgitt uttalelser om søknader til Nordisk Kulturfond.

I anledning skriv av 8-7-1974 fra Sekretariatet for Nordisk Kulturelt Samarbejde vedrørende økte vitenskapelige kontakter i Norden, uttalte NOS-M i møte 21-10-1974:

NOS-M anser at utveksling av forskere mellom de nordiske land og anordning av nordiske symposier er den beste måten å styrke det nordiske forskningssamarbeidet på. NOS-M vil anbefale at det av felles-nordiske kulturmidler gis bevilgninger til disse formål. En forutsetter at forskningsrådene og de nordiske samarbeidsnemnder for medisinsk forskning får uttale seg om søknader om stipend og støtte til symposier o. lign.

Samarbeidsprosjekter:

Human genetik. I 1973 ble det nedsatt en arbeidsgruppe for vurdering av nordisk samarbeid innen human-genetisk forskning. Arbeidsgruppen avholdt møte i København 8. og 9. januar 1974, og avga en betenkning til nemnden. Betenkningen ble sendt til de nordiske medisinske forskningsråd (motsv.) til uttalelse, og deretter drøftet av nemnden i møtet 21-10-74. Arbeidsgruppens betenkning gikk ut på at en fullt ut sluttet seg til begrunnelsene i medlemsforslag A 276/KU fra Nordisk Råd for intensivering av det nordiske samarbeid innenfor den humane genetik. Arbeidsgruppen foreslo en vesentlig økning av bevilgningene til den human-genetiske forskning i de nordiske land; at det blir opprettet lærestoler i humangenetik ved alle eksisterende legeskoler, og at det blir opprettet et flytende institutt med en styrelse sammensatt av 1—2 sakkyndige fra hvert land, innstilt av de respektive forskningsråd, med eget sekretariat. Styrelsens oppgave skulle være å prioritere aktuelle forskningsprosjekter og utvelge og organisere prosjektgrupper. De samlede driftsomkostninger for et slikt institutt var anslått til 6 mill. d. kroner pr. år (1970-basis), og etableringsutgifter til ca. 3 mill. d.kr. Det flytende institutt var forutsatt finansiert enten i sin helhet av fellesnordiske midler, som instituttets styrelse skulle ha den fulle disposisjonsrett over, eller ved at en vesentlig del av utgiftene ble dekket av slike midler, mens øvrige utgifter først og fremst måtte dekkes av de nasjonale forskningsråd.

Samarbeidsnemnden var enig i at det er nødvendig å styrke det nordiske samarbeid, men at en måtte gå mer skrittvis til verks. En kunne ikke anbefale en samarbeidsform som krever så store summer, fordi det er mange andre forskningsområder hvor det er behov for utbygging og nordisk støtte. Nemnden foreslår at det over det felles-nordiske kul-

turbudsjett gis bevilgninger til en nordisk planeringsgruppe for human-genetisk forskning med de beløp som er nødvendige for å ivareta sekretariatfunksjonen for planeringsgruppen. Genetikerne må selv foreslå hvorledes denne planeringsgruppen skal være sammensatt, og planeringsgruppen må dokumentere behovet for den støtte som er nødvendig for å iverksette foreslåtte spesifiserte samarbeidsprosjekter.

Vurdering av virksomheten innen Nordisk Samarbeidskomité for arktisk medisinsk forskning (NoSAMF). Samarbeidsnemnden for medisinsk forskning nedsatte i 1973 en ad hoc komité bestående av spesialister innen en rekke fagfelter med tilknytning til arktisk medisinsk forskning, som fikk i oppdrag å vurdere virksomheten i NoSAMF. Ad hoc komitéen avga sin uttalelse i september 1974.

Ad hoc komitéen fremkom i sin uttalelse med følgende rekommendasjoner, som ble behandlet i møte i Samarbeidsnemnden 21.10-74:

1. Organisationens *målsætning* skall vara att initiera, planlägga och koordinera forsknings- och utvecklingsarbete inom arktisk medicin. Speciell oppmärksamhet bör riktas åt att försöka sammanföra i tvärvetenskapliga projekt verksamheter som berör såväl den traditionella medicinska forskningen som socialmedicinens och sektorsorganens, d. v. s. de hälsovårdande myndigheternas ansvarsområden. Organisationen borde också ha en samordnande och uppföljande funktion även sedan projektet hade startats. I enlighet med den föreslagna målsättningen borde organisationens namn ändras till *Nordisk samarbetskommitté för arktisk medicin*. Organisationen bör ha åtta medlemmar (tio om Island blir medlem). Hälften av medlemmarna bör vara aktiva forskare. Två eller tre medlemmar bör representera de centrala hälso- och socialmyndigheterna. Mandatperioden för ledamotskap skall maximalt vara sex år.

Vedtak NOS-M 21-10-74: NOS-M slutter seg til denne rekommendasjon. NOS-M foreslår dessuten at de medisinske forskningsråd (motsv.) i de nordiske land skal kunne foreslå en representant hver til medlem av Nordisk samarbetskommitté för arktisk medicin.

2. Organisationens *budget* bör inskränkas att täcka sekretariatsfunksjonen inklusive medel för planeringsgruppers verksamhet. Organisationen bör emellertid icke disponera egna medel till projekt. Dessa liksom symposierna bör finansieras via anslag från forskningsråd eller sektorsorgan.

Vedtak NOS-M 21-10-74: Nos-M slutter seg til denne rekommendasjon med følgende tillføyelse (etter "sektorsorgan");: hälsovårdsmyndigheter, sosialstyrelser, helsefond m. v.

3. Organisationen bör ha ett eget *sekretariat* av liten omfangning under ledning av en vetenskapsman som ägnar halva sin arbetstid åt organisationen. *Vedtak NOS-M 21-10-74:* NOS-M slutter seg til intensjonene i denne rekommendasjon, men foreslår følgende formulering: "Organisationen bör ha ett eget *sekretariat* av liten omfangning under ledning av en vetenskapsman som ägnar halva sin arbetstid åt organisatio-

nen, genom att han antingen får halvt ledigt från sin tjänst som vetenskapsman under hela året, eller får helt ledigt från sin tjänst i några månader motsvarande ett halvt arbetsår”.

NOS-M har tatt til etterretning at ad-hoc komitéen har avstått fra å formulere forslag til prosjekt-områder for den nye organisasjonens arbeid eller å fremsette forslag til alternative ressursutnyttelser. NOS-M er enig i at det bør tillegges den nye komité som dens første oppgave å fremlegge forslag til handlingsprogram under hensyntagen til de målrettede funksjoner som er nevnt av ad-hoc komitéen og på bakgrunn av de mer generelle prinsipper som NoSAMF fremla i 1972 som komitéens mål for de nærmeste årene.

Sjøfartsmedisinsk forskning. Rådet for medisinsk forskning har for 1975 gitt bevilgning til overtannlege Willy Sandbekk til prosjektet ”Tannhelseforhold hos sjøfolk”, og en vil søke å utvide undersøkelsen til å omfatte tannhelse blant sjøfolk i andre nordiske land.

Professor Tomas Helgason hadde til møtet 21-10-74 utarbeidet notat om ”Fordelingen af arbejde og hvile hos fiskere. — Familieliv”, hvor han behandler en rekke av de problemer som oppstår i forbindelse med hardt arbeidspress, lite og uregelmessig hvile og liten adgang til normalt familieliv.

NOS-M har tatt sikte på å avholde et symposium om sjøfartsmedisinsk forskning i Oslo i juni 1975, forutsatt at det kan skaffes midler til dette.

Internasjonalt samarbeid (Møter i EMRC)

NOS-M har fra 1971 deltatt i et samarbeid med forskningsrådene i andre europeiske land. Den europeiske gruppen av medisinske forskningsråd, EMRC, har avholdt 2 møter i 1974; 7. februar i Paris og 1. oktober i Stockholm. På møtene har det vært gitt orienteringer fra de deltagende land: Belgia, Danmark, Finland, Frankrike, Island, Italia, Nederland, Norge, Storbritannia, Sverige og Vest-Tyskland. National Institute of Health, U.S.A. og Verdens helgeorganisasjon har vært representert på møtene ved observatører. EMRC har drøftet forholdet til European Science Foundation (ESF). Spørsmålet om EMRC skal tilsluttes ESF som ”Standing Committee” vil bli tatt opp når vedtektene for ESF er vedtatt.

EMRC nedsatte i desember 1972 en ad hoc komité med medlemmer fra alle medlemslandene og WHO, for samarbeid innen toksikologisk forskning. Komitéen avga sin sluttrapport i oktober 1974.

Komitéen var enig om at toksikologi er et område hvor det er behov for samarbeid mellom medlemslandene, fordi alle nasjonale forskningsorganisasjoner kan ventes å få i oppdrag å skaffe informasjon om og gi råd vedrørende helsefare i forbindelse med giftige stoffer. Komitéen anbefalte at EMRC tar sikte på å øke støtten til forskning som kan belyse

toksiske virkningsmekanismer, til spesielle epidemiologiske undersøkelser, som f. eks. studier av langtidsvirkninger, og økt rekruttering av gode forskere til fagområdet. EMRC sluttet seg til komitéens syn. Det ble nedsatt en Rådgivende gruppe for toksikologi med professor Bengt Gustafsson som formann, som skal holde EMRC orientert om forskning vedrørende biologiske effekter av toksiske substanser i relasjon til human toksikologi med særlig vekt på å skaffe kunnskap som har betydning for fastsettelse av toleransegrenser og studier av substanser som har stor utbredelse og betydning for almenheten.

Andre viktige samarbeidsoppgaver som er tatt opp er prenatal diagnose av arvelige lidelser og kliniske forsøk med spesifikk immunglobulinbehandling av personer som er særlig utsatt for hepatitt-smitte.

Det tyske forskningsråd arrangerte i november 1974 en konferanse om prenatal diagnostikk, og EMRC ble invitert til å sende representanter til denne konferansen. Fra de nordiske land deltok professor Margareta Mikkelsen, Danmark, professor Martin Seip, Norge og professor Rolf Zetterström, Sverige.

Sekretariatfunksjonen for EMRC som har vært ivaretatt av U. K. Medical Research Council til utgangen av 1974, vil fra 1-1-1975 bli overtatt av Fonds de la Recherche Scientifique, Belgia.

Berättelse

från Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och renskötselfrågor

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1974

A. Namn och adress

Nordiska samarbetsorganet för same- och rennärlingsfrågor.

B. Startår

Första möte 22.01.1965.

C. Deltagande länder

Finland, Norge och Sverige.

D. Syfte

Stärka den samiska kulturen och förbättra den samiska befolkningens levnadsvillkor.

Nordiska rådets rek. 20/1956, 5/1959, 13/1962, 12/1964.

E. Organisation

1. Administration

Samarbetsorganet består av deltagarländernas delegationer.

Samarbetsorganet är uppdelat i två utskott, kulturutskottet och rennärlingsutskottet. Dessutom sammanträder organet till plenarmöte. Utskotten sammanträder ett par gånger om året och plenarmöte hålls åtminstone en gång om året.

2. Styrelsens sammansättning

1.1.—3.12.1974 Ordförande: regeringssekreterare Stig Segercrantz, statsrådets kansli, Finland

Sekreterare: st. f. regeringssekreterare Unnukka Stenqvist, statsrådets kansli, Finland

3.12.1974 Ordförande: expeditionschefen Helge Christensen, Landbruksdepartement, Norge

F. Verksamhet

Sammanträde:

Rennäringsutskottet, 30.9.—1.10.1974.

Kulturutskottet, 30.9.—1.10.1974.

Båda utskotten, 1.10.1974.

Plenarsammanträde, 3.—4.12.1974.

Arbetsgruppsmöte, 28.—29.9.1974 om ekonomiska undersökningar inom renskötseln.

Berättelse

om de nordiska järnvägarnas samarbetspresidium, 1974

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

För att främja det nordiska järnvägssamarbetet inrättades 69-01-01 ett "De nordiska järnvägarnas samarbetspresidium" bestående av de fyra järnvägarnas generaldirektörer och med uppgift att fastställa riktlinjer för gemensamt uppträdande i internationella sammanhang samt som komplement härtill normer och regler för det internordiska samarbetet. Vidare inrättades ett "forsknings- och utvecklingsråd" bestående av tre representanter från varje land med uppgift att prioritera och samordna ett nordiskt järnvägssamarbete såväl internt inom Norden som inom vissa internationella organisationer.

På samarbetspresidiets möte 73-11-15 beslutades att den del av de nordiska järnvägarnas samarbete som då skedde i samarbetspresidiet och forsknings- och utvecklingsrådet i stället skulle ske genom generaldirektörmöten med deltagande av de fyra nordiska generaldirektörerna och deras nordisk sekreterare.

Vid dessa möten behandlas för de nordiska järnvägarna viktigare gemensamma frågor.

Dessa möten har således icke karaktären av samarbetsorgan utan är återkommande sammanträden på generaldirektörsnivå.

Förvaltningarna alternerar som ordförandeförvaltning i 2-årsperioder. Danmark kommer sannolikt att bli ordförandeförvaltning 1975/76.

Berättelse

från Nordiska samarbetsdelegationen för samhällsforskning

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1974

A. Namn och adress

Nordiska samarbetsdelegationen för samhällsforskning
c/o Finlands Akademi
Drumsövägen 1
00200 Helsingfors 20

B. Startår

1962

C. Deltagande länder

Danmark, Finland och Sverige. Island observatör.

D. Syfte

- följa utvecklingen av den samhällsvetenskapliga forskningen och forskarutbildningen i Norden
- befrämja spridning av mångsidig information om den samhällsvetenskapliga forskningen och forskarutbildningens utveckling
- befrämja och taga initiativ till konkreta samarbetsprojekt inom samhällsforskningen i Norden
- befrämja kontakten mellan de nordiska länderna med hänsyn till deltagande i internationellt samhällsvetenskapligt arbete
- uppmärksamma önskvärdheten av ett rationellt utnyttjande av de tillgängliga resurserna.

E. Organisation

1. Administration

Samarbetsdelegationen består av två representanter för vart samhällsvetenskapligt forskningsråd. Delegationen väljer bland sina medlemmar en ordförande för högst två år, sedan juni 1974 väljs även sekreterare på två år (väljs av det lands forskningsråd som ordf. representerar. Delegationens högsta beslutande organ är de två gånger om

året förekommande sammanträdena. Forskningsrådets sekreterare deltar i dessa möten och bildar tillsammans med delegationens sekreterare delegationens sekretariat. — För olika ändamål kan delegationen tillsätta arbetsgrupper eller utskott eller tillkalla experter.

2. Samarbetsdelegationens sammansättning 31.12.1974

	Nationalitet
Professor Th. Herborg Nielsen	D
Professor Niels Thomsen	D
Lagstiftningsråd Risto Jaakkola	F
Docent Raimo Väyrynen	F
Professor Magnus Aarbakke	N
Professor Anders Lysne	N
Professor Torgny Segerstedt	S
Professor Hans Meijer	S
Sekreterare Jørgen-Stig Andersen	D
Sekreterare Anne Karlqvist	F
Sekreterare Mari Holmboe-Ruge	N
Kanslichef Åke Bruhn-Möller	S
Professor Caj-Gunnar Lindström, ordf.	F
Sekreterare Pia Rosenqvist	F

3. Personal

Halvdagsanställd sekreterare: pol.kand. Pia Rosenqvist

Finlands Akademi står till tjänst med hjälppersonal (för maskinskrivning, kopiering m. m.)

4. Revisorer

Samarbetsdelegationen har ingen budget och därmed ej heller revisorer.

Eventuella kostnader bestrides av forskningsråden inom ramen för deras budgetar.

F. Verksamhet

Delegationen sammanträder i regel två gånger årligen. År 1974 inföll mötena den 3 april 1974 i Helsingfors och den 30 oktober 1974 i Linköping.

Dessutom har ett sekreterarmöte hållits den 27 augusti 1974 i Helsingfors.

Vid delegationsmötet i Helsingfors beslöts att inrätta en halvdags sekreterartjänst vid delegationen. Sekreterartjänsten knöts till en början (30.6.74—30.6.76) till statens samhällsvetenskapliga kommission i Helsingfors, som betalar löne- m. m. utgifter med undantag av resekostnader, vilka delas jämnt mellan de fyra forskningsråden. Efter 1976

(juni) överflyttas tjänsten till ett annat land — vart nordiskt land tjänar turvis som värdland under en tvåårs period.

Vid delegationsmötet i Linköping tillsattes en arbetsgrupp (bestående av alla sekreterare) för att till våren förbereda en principdiskussion om en gemensam nordisk publiceringspolitik. En skild publiceringsnämnd har icke tillsatts eftersom delegationen ansåg att de samhällsvetenskapliga tidskrifternas antal är så ringa att eventuell koordinering av stöd till nordiska samhällsvetenskapliga tidskrifter tills vidare kan ske på sekretariatsnivå och utan större kostnader.

Under hösten 1974 har även — på basen av beslut i Linköping — påbörjats en utredning av det nordiska samarbetet och olika samarbetsformer inom samhällsvetenskapernas område. En dylik utredning har aktualiserats bl. a. av sekretariatets för nordiskt kulturellt samarbete skrivelse om ökade vetenskapliga kontakter i Norden samt av ett förslag därom framställt av den nordiska vetenskapssekreteraren vid Wien-centret (European Coordination Centre for Research and Documentation in Social Sciences).

Vid de båda delegationssammanträdena 1974 gav delegationen utlåtanden angående ansökningar om forskningsanslag som lämnats till Nordiska kulturfonden. Ansökningarna berörde såväl projekt, anordnandet av kurser, seminarier m. m. som utgivandet av samhällsvetenskapliga tidskrifter.

Vid delegationens sammanträden fästes alltid stor vikt vid informationsväxling: sålunda diskuteras vid varje möte utvecklingen på samhällsforskningens område under det senaste halvåret, en diskussion som baserar sig på de rapporter som för detta ändamål uppgjorts av de enskilda forskningsråden. Under 1974 lades speciellt stor vikt vid diskussion kring forskningspolitiska och utbildningspolitiska teman.

G. Framtidsplaner

1. Under förberedelse är ett projekt om kvinnans ställning i Norden — med anledning av kvinnoåret 1975. Förberedelsearbetet kan resultera i ett gemensamt nordiskt projekt.

2. Under 1975 kommer Norges almentvitenskapelige forskningsråd att på basen av samsarbetsdelegationens beslut sända en person till Wien-centret för att evaluera centrets verksamhet ur nordiskt perspektiv.

3. I och med den nya sekreterartjänsten skall delegationen sträva till att verka aktivare som informator och organisatör för nordiskt samhällsvetenskapligt samarbete — den tidigare nämnda utredningen är ett led i en dylik verksamhet.

4. Delegationens sammanträden:

4.4. 75 i Norge

oktober 75 i Danmark

— Sekreterarmöten min. 2 ggr under 1975.

— Ordföranden deltar i ISSC Standing Committee's möten (1 under 1975).

H. Finansiering

Samarbetsdelegationen har ej en egen budget. Sammanträdena bekostas turvis av vart land, likaså bekostas sekreterarens lön och ordförandens resor turvis av vart land (medan sekreterarens resor delas jämnt). Med andra ord finansieras verksamheten med de nordiska samhällsvetenskapliga forskningsrådets medel.

Helsingfors den 3 december 1974

Pia Rosenqvist

Berättelse

om de nordiska språknämndernas samarbete 1974

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

A. Namn och adress

Dansk Sprognævn
Vester Voldgade 115³
DK-1552 København V

F. Verksamhet

Samarbejdet mellem de nordisk sprognævn i 1974 er foregået efter samme retningslinjer som i de tidligere år. Nævnene har udvekslet publikationer og har orienteret hinanden om det løbende nationale oplysnings- og rådgivningsarbejde. Før spørgsmål af betydning for flere af de nordiske sprog er blevet besvaret, har nævnene i en del tilfælde rådført sig med hinanden og bestræbt sig for i videst muligt omfang at komme frem til fælles rekommandationer, navnlig i spørgsmål angående terminologi.

Af sprognævnenes fælles årsskrift Sprog i Norden er bindet for 1974 udsendt. Det er på 158 sider og omfatter redegørelser for de enkelte nævns arbejde og for deres samarbejde. Derudover rummer det artikler om sproget i radio og tv, ved en repræsentant for hvert af nævnene, samt en oversigt for hvert land over henholdsvis nyere litteratur af interesse for sprognævnenes arbejde og nogle nyere ordbøger og ordlister.

I forlængelse af listen i Sprog i Norden 1973 med navne på stater og nationalitetsbetegnelser på dansk, norsk, svensk og finsk indeholder årgang 1974 endelig en tilsvarende fortegnelse over de færøske og islandske former.

Arbejdet med sprognævnenes fælles projekter er forsat. Det drejer sig især om følgende:

a) 3 sammenhørende publikationer med ny ord i dansk 1955—ca. 1970 og i norsk og svensk 1945—ca. 1970. Materialet til visse afsnit er gransket, og der er redigeret prøveartikler. De 3 nævn har i januar 1974 indgivet en ansøgning til Nordisk Kulturfond om et samlet beløb på ca. 310 000 dkr. til det fortsatte arbejde. Nordisk Kulturfond har

dog ikke kunnet imødekomme ansøgningen, især fordi der er tale om et samarbejde mellem officielle, delvis statslige institutioner, der snarere burde støttes ved hjælp af midler der står til Nordisk Ministerråds disposition. Nordisk Kulturfonds styrelse har derfor videresendt ansøgningen til Nordisk Ministerråd. Herfra foreligger endnu ikke nogen afgørelse.

b) En liste over nordiske slægtsnavne med udtaleangivelse. De lister der er udarbejdet over slægtsnavne i de enkelte lande, vil blive forsynet med udtalebetegnelser (angivet med ensartet lydskrift) og derefter samlet i én stor alfabetisk liste. Et første manuskript til denne liste vil foreligge i slutningen af 1974. Når det har været forelagt de enkelte nævn til kontrol, vil et færdigt manuskript blive udarbejdet og mangfoldiggjort.

Sprognævnene i Danmark, Norge og Sverige har i foråret 1974 udgivet udtalelser i anledning af medlemsforslag i Nordisk Råd om oprettelse af et nordisk sprognævn samt om et fællesnordisk alfabet og ensartet bogstavrækkefølge.

I forbindelse med forslaget om et nordisk sprognævn pegede nævnene i deres udtalelser på at den konference mellem repræsentanter for Nordisk Råds Kulturudvalg og sprognævnene som nævnene på deres årsmøde 1973 stillede forslag om, kunne bidrage til at belyse problemerne omkring nordisk sprogsamarbejde og mulighederne for at fremme den indbyrdes sprogforståelse i Norden. Efter indbydelse har repræsentanter for sprognævnene deltaget i den konference som Nordisk Råds Kulturudvalg arrangerede i Ålborg 9. november 1974.

Sprognævnenes årsmøde 1974 blev holdt på Schæffergården ved København 20.—22. september. I mødet deltog 32 repræsentanter for nævnene, 4 fra Finland, 1 fra Island, 6 fra Norge, 7 fra Sverige og 14 fra Danmark. Derudover deltog som gæster en repræsentant for hver af følgende 3 institutioner: det samiske sprognævn, Frøðskaparsetur Føroya og Grønlands Landsråd.

På mødet behandlede følgende emner:

1. Svenska språknämnden. En orientering om det svenske nævns omorganisering.

2. Medlemsforslaget i Nordisk Råd om et nordisk sprognævn.

3. Nyere dansk litteratur af interesse for sprognævnenes arbejde.

4. Samisk, færøsk og grønlandsk. De 3 ovennævnte gæster redegjorde for deres sprogs stilling. Derudover drøftedes mulighederne for samisk, færøsk og grønlandsk repræsentation ved sprognævnenes årsmøder.

5. Igangværende nordiske projekter af interesse for sprognævnenes arbejde, herunder bl. a. arbejdet med publikationer med nye ord i dansk, norsk og svensk i de seneste årtier og arbejdet med en liste over nordiske slægtsnavne med udtaleangivelse.

6. Sprogvidenskab og modersmålpædagogik. Der blev redegjort for det projekt som forberedes af en arbejdsgruppe vedrørende nordisk

samarbejde inden for anvendt nordisk sprogvidenskab med særligt henblik på modersmålspædagogik.

København, den 6. december 1974

På de nordiske sprognævns vegne

Dansk sprognævn

Allan Karker

Formand

Jørgen Eriksen

Amanuensis

Berättelse

om Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

A. Namn och adress

Nordiska hälsovårdshögskolna (NHH)
Medicinaregatan
S-413 46 Göteborg
Sverige

B. Startår

Utbildningen startade 1953. 1962 ingicks avtal mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige varefter verksamheten blev permanent.

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Norge och Sverige. Island kan sända elever på samma villkor som de övriga länderna.

D. Syfte

NHH är en gemensam nordisk institution för vidareutbildning av befattningshavare på den allmänna hälsovårdens område.

E. Organisation

1. Administration

Högsta myndighet: de nordiska medicinalförvaltningarna.

Ledning av skolan utövas av en styrelse.

Skolan förestås av en befattningshavare med professors ställning.

Kurserna leds av särskilda kursledare och undervisningen meddelas av timanställda lärare, som är specialister inom resp. ämnesområde i Norden.

2. Styrelsens sammansättning (t. o. m. 1975-06-30)

Danmark

Overlæge Axel Mahneke, vice ordförande
Fuldmægtig Jakob Tørning, suppleant

Finland

Medicinalråd Antti Marttila
Överläkare Mauri Parmala, suppleant

Norge

Ekspedisjonsjef Knut Munch-Søegaard
Fylkeslege Jonn W. Syse, suppleant

Sverige

Överdirektören Sven-Olof Hedengren, ordförande
Professor Bengt Lindegård, suppleant
Sekreterare:
NHH:s redogörare: utredningssekr. Gunnar Bävman

*3. Personal**fast anställd personal:*

Föreståndare, professor Bengt Lambert, S
Studierektor, med. dr Sixten Haraldson (kontrakt), S
Assistent, fil. lic. Thomas Hjortsjö, S
Assistent, fil. kand. Berit Viklund, S
1:e kontorsskrivare Rut Ljungquist, S
1:e kontorsskrivare Gunilla Waselius, F
Kontorist Eivor Angelborn, S
Kontorist Ulla Nyström, S

extra personal:

1:e biblioteksassistent Ingrid Vinge, S
Kontorist Lena Spångberg, S
Ekonomibitråde Borghild Johansson, S

F. Verksamhet

Verksamheten är enbart av undervisningskaraktär, och består av
Läkarkurser (3×2 mån.) i första hand avsedda för läkare i offentlig
tjänst, samt beträffande vissa delar av utbildningen, för veterinärer och
sjuksköterskor;

Ingenjörskurser (2×6 veckor) i första hand avsedda för ingenjörer i
offentlig tjänst, som arbetar på miljövårdens område;

Sjukhusadministratörskurs (2 mån.) avsedd för sjukhuspersonal i ad-
ministrativ ställning;

Hälsovårdsinspektörskurser (2×2 veckor) avseende vidareutbildning
i livsmedelshygien, fysiologisk hygien och vattenhygien för hälsovårds-
tjänstemän;

Socialodontologikurs (1 mån.) avsedd för tandläkare i offentlig tjänst
och som innehar eller avser att söka ledande administrativ befattning.

G. Framtidsplaner

År 1971 tillkallade NHH:s styrelse, efter samråd med de nordiska
medicinalförvaltningarna, en arbetsgrupp bestående av två representan-
ter från respektive land och med högskolans föreståndare som sekrete-

rare. Arbetsgruppens uppgift var att lägga fram förslag till riktlinjer för NHH:s framtida verksamhet. År 1973 överlämnade arbetsgruppen sin utredning till NHH:s styrelse, som inhämtade yttranden från ett sjuttio-tal myndigheter och organisationer i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige.

Samma år inlämnade styrelsen med eget förslag utredningen och inkomna yttranden till socialdepartementet i Sverige (*NU 18/1973*).

På förslag av styrelsen har de nordiska regeringarna utsett ledamöter i en nordisk arbetsgrupp med uppgift att lägga fram definitivt förslag till utbyggnad av NHH.

H. Finansiering

Utgifterna för verksamheten bestrids under löpande budgetår av Sverige. Efter räkenskapsårets slut fördelas kostnaderna på de avtals-slutande länderna i proportion till utnyttjat antal elevmånader. NHH:s anslag för budgetåret 1974/75 är Skr 2 032 000: 00.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över berättelsen

Till Nordiska rådets socialpolitiska utskott har hänvisats av Nordiska ministerrådet avgiven berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg.

Nordiska rådets presidium och Nordiska ministerrådet-samarbetsministrarna enades vid möte i Ålborg den 8 november 1974 om riktlinjer för avgivande av berättelser och meddelanden till Nordiska rådet på grundval av dokument P 134a/1974 som utarbetats inom Nordiska rådet. I detta dokument efterlyses en mera systematiserad information om ifrågavarande organs status, personal, styrelse, verksamhet, ekonomi och framtidsplaner. Emellertid betonas i det aktuella dokumentet att det givetvis är det konkreta innehållet i berättelserna som är av centralt intresse. Utarbetandet av en mall för framläggande av de önskade upplysningarna skall inte uppfattas som ett självändamål utan mera som en anvisning om inom vilken ram uppgiftslämnandet normalt låter sig lättast organiseras. Utskottet vill emellertid ifrågasätta om inte den förbättrade systematiseringen i rubrikhänseende i några fall åtföljts av en försämrad konkret information, t. ex. vad beträffar hälsovårdshögskolan, varvid syftet med de av Nordiska rådets presidium i sammanhanget framförda önskemålen förfelats.

Berättelsen från Nordiska hälsovårdshögskolan har under lång tid framstått som något av ett mönster vad beträffar såväl utformning som utförlighet. Utskottet konstaterar därför med beklagande att ambitionsnivån vad beträffar utförlighet synes ha ändrats i negativ riktning jämfört med t. ex. 1974 års berättelse från hälsovårdshögskolan. Därmed försvåras utskottets möjligheter att granska hälsovårdshögskolans verksamhet. Utskottet utgår ifrån att ministerrådet vid utformningen av nästa års berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan ger en mer utförlig redogörelse vad beträffar t. ex. kursernas uppläggning, deltagarantal m. m. Som en förebild kan därvid tjäna den verksamhetsberättelse som skolans styrelse avgett för tiden 1.7.1973—30.6.1974.

Utskottet föreslår,

att Nordiska rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Köpenhamn den 9 januari 1975

<i>Finn Gustavsen (SV)</i>	<i>Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)</i>
	Förman
<i>Ragnhildur Helgadóttir (Sj.)</i>	<i>Knut Johansson (s)</i>
<i>Lars Lindeman (Sd)</i>	<i>Gerda Møller (KF)</i>
<i>Arne Nilsen (A)</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson (c)</i>
<i>Matti Ruokola (K)</i>	<i>Anna-Greta Skantz (s)</i>
<i>Carl Olof Tallgren (Sv)</i>	

Berättelse

från Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål, 1974

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

A. Namn och adress

Nordisk kontaktutvalg for jordbruksspørsmål
Den norske delegasjon
Landbruksdepartementet
Oslo — dep.

B. Startår

1961.

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge, Sverige.

D. Syfte

Utvalget har til oppgave å følge utviklingen i produksjon og avsetning av landbruksvarer i de nordiske land samt drøfte konkrete problemer som måtte foreligge. Utvalget skal videre drøfte andre spørsmål som det måtte være behov for å behandle på nordisk basis.

E. Organisation

1. Administration

Kontaktutvalget har ingen felles administrasjon. Det er landbruksdepartementet i hvert enkelt land som fungerer som sekretariat for den nasjonale delegasjon.

2. Styrelsens sammansättning

Medlemmer

Danmark

Avdelingschef H. J. Kristensen, formann
Kontorchef E. Mortensen
Gårdeier C. Christensen
Sekretariatschef J. Pedersen

Finland

Generaldirektør S. Suomela, formann
 Överdirektør E. Lädeoja
 Verksehmetsledare H. Haavisto
 Agrar o. forst dr. E. Koivisto
 Överinspektør T. Nakko, sekr.

Island

Statssekretær S. Dagfinnsson, formann
 Direktør S. Tryggvason

Norge

Departementsråd B. Robberstad, formann
 Landbruksdirektør J. Ringen
 Styreformann H. Haga
 Generalsekretær T. Kaldahl

Sverige

Statssekreterare I. Eckersten, formann
 Generaldirektør S. G. Jonzon
 Riksdagsman Astrid Kristiansson
 Förbundsordförande E. Jonsson.

Varamenn

Danmark

Kontorsjef H. Dybdahl	for Pedersen
Direktør N. Kjærgaard	for Christensen
Kontorsjef J. Rønning-Petersen	for Mortensen

Finland

Direktør G. Engström	for Haavisto
Agronom H. Frostell	for Koivisto
Byråchef A. Nikkola	for Lädeoja

Norge

Byråsjef E. Mykland	for Robberstad
Sekretær E. Grimstad	for Haga

Sverige

Kansliråd C. Senning	for Eckersten
Byråchef S. Larson	for Jonzon
Direktør H. Håkanson	for Kristiansson
Direktør T. Andersson	for Jonsson

F. Verksamhet

Kontaktutvalget har i 1974 hatt møte i Hyvinge, Finland, den 7. mai og i Oslo den 29. oktober.

Dessuten er det avholdt formannsmøter i Helsingfors den 28. februar og i Oslo den 5. september.

Ved møte i Hyvinge deltok landbruksministrene fra Finland, Sverige og Norge. Ved møte i Oslo deltok landbruksministrene fra Danmark og Norge.

Utvalget har under møtene drøftet viktige endringer i produksjons- og eksportsituasjonen samt viktige jordbrukspolitiske endringer.

Videre har utvalget behandlet aktuelle jordbruksspørsmål i forskjellige internasjonale organisasjoner, særlig i EF, OECD og EFTA. Representanter fra jordbruksorganisasjonene har gitt informasjon om virksomheten NBC (Nordens bondeorganisasjoners Centralforbund).

Dessuten har utvalget drøftet energisituasjonen og kunstgjødselsituasjonen. Forberedelsene til Verdens matvarekonferanse har også vært behandlet.

H. Finansiering

Hvert enkelt land betaler sine reiseutgifter og utgifter i forbindelse med møtene.

Berättelse

från Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål, 1974

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

A. Namn och adress

Det nordiske kontaktorgan for fiskerispørgsmål.

F. Verksamhet

Kontaktorganet har i 1974 afholdt 2 møder, henholdsvis den 14. maj i Helsingfors og den 26. november i København. For begge møders vedkommende var formandskabet dansk.

Dagsordenspunkterne var for de to møder næsten identiske og af rutinemæssig karakter.

Der blev foretaget en gennemgang af de aktuelle problemer i de internationale fiskerierorganisationer, hvor nordiske lande er medlemmer (ICNAF, NEAFC, FAO og den i år etablerede baltiske fiskerikommission), og en gensidig orientering fandt sted om de enkelte landes stillingtagen til de væsentligere spørgsmål (især kvoteringer af fiskeriet i Nordatlanten).

Den finske fiskerigrænseudvidelse til 12 sømil og det deraf følgende behov for bilaterale drøftelser om fiskerirettigheder blev kort berørt. Fra finsk side oplystes i denne sammenhæng, at den vedtagne lov udover en overgangsperiode på 2 år, hvor fiskeri kan fortsætte uændret, hjemler mulighed for aftaler om opretholdelse herudover af traditionelt fiskeri på gensidig basis.

Fra islandsk side redegjordes i forbindelse med en mere generel diskussion om FN's havretskonference om forhandlingerne med Storbritannien og Forbundsrepublikken Tyskland om disse landes rettigheder inden for den islandske fiskerigrænse. Inden for samme dagsordenspunkt orienteredes kontaktorganet om de aktuelle norske tanker om trawlfrie zoner og senere fiskerigrænseudvidelser.

Der etableredes et dansk/svensk samarbejde i tilknytning til den nyindførte svenske fiskeristatistik specielt vedrørende de svenske landinger af fisk i danske havne.

Spørgsmålet om mere ensartede nordiske vilkår for ulykkesforsikring af fiskere fandtes at ligge uden for kontaktorganets kompetence. Sagen vil blive rejst over for det danske statsministerium og eventuelt senere forelagt Nordisk Råd.

Den 14. nordiske fiskerikonference blev afholdt i Tromsø 19.—22. august 1974 med foredrag og diskussioner vedrørende en række for de nordiske lande aktuelle fiskerispørgsmål, såsom fiskeopdræt, fangstteknik og mulighederne for råstof til fiskeindustrien fra nye forsyningskilder.

G. Framtidsplaner

Kontaktorganet forventes i 1975 at afholde 2 ordinære møder, hvoraf det første tentativt er fastsat til 6. marts 1975 i Reykjavík.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över berättelse om

Til Økonomisk utvalg er henvist beretning fra Nordisk kontaktorgan for fiskerispørsmål, som er behandlet av utvalget 3. februar 1975.

Utvalget finner det nyttig at aktuelle problemer i internasjonale fiskerierorganisasjoner, hvor de nordiske land er medlemmer, blir gjennomgått på kontaktorganets møter, samtidig som gjensidige orienteringer finner sted om de enkelte lands stillingtagen til de vesentlige spørsmål.

Utvalget har med tilfredshet notert seg at den vedtatte lov om utvidelse av den finske fiskerigrense til 12 sjømil hjemler mulighet for avtaler om opprettholdelse av tradisjonelt fiske på gjensidig basis.

Utvalget har tatt til etterretning meldingen om at den 14. nordiske fiskerikonferanse ble avholdt i Tromsø 19.—22. august 1974.

Utvalget innstiller

at Nordisk Råd tar beretningen fra Nordisk kontaktorgan for fiskerispørsmål til etterretning.

Helsingfors, 3. februar 1975

Ele Alenius (Skdl)

Ragnar Christiansen (A)

Arne Gadd (s)

Sverrir Hermannsson (Sj.)

Lars Korvald (Kr. F.)

Eric Krönmark (m)

Olavi Lähteenmäki (Kok)

Sture Palm (s)

Formann

Rolf Sellgren (fp)

Jón Skaftason (F.)

Erland Steenberg (Sp)

Kåre Stokkeland (A)

V. J. Sukselainen (K)

Erkki Tuomioja (Sd)

Olavi Tupamäki (Skyp)

Kåre Willoch (H)

Dansk observatør:

Gerda Møller (KF)

Berättelse

från NORDFORSK

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1974

A. Namn och adress

NORDFORSK
Box 5103
102 43 Stockholm, Sverige

B. Startår

1947

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige.

D. Syfte

NORDFORSK er et serviceorgan med 9 medlemmer hvorav 5 er nasjonale forskningsråd (motsvarende) og 4 akademier innen teknovitenskapene i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige.

NORDFORSK-virksomheten omfatter samvirke mellom medlemsorganisasjoner for å oppnå øket nasjonalt utbytte av investerte ressurser til teknisk-vitenskapelig FoU ved konsentrerte, samordnete innsatser innenfor rammen av nordiske samarbeidsprogram.

E. Organisation

1. Administration

Direktøren er sjef for NORDFORSKs administrasjon (sekretariatet).

Administrasjonen bearbejder stabsoppgaver og de faglige oppgaver.

Stabsoppgavene omfatter PR-koordinering, personale-, økonomi-, kontor- samt sekretærservice.

Faglige oppgaver omfatter 6 avgrensede fagområder med hvert sitt områdesekretariat. Sekretariatet for miljøvernteknikk (NFM) er lokalmessig forlagt til Helsingfors, de øvrige til Stockholm (NFH). Gjennom sekretariatet for teknisk IoD drives dokumentasjonssentralen SCANDOC i Washington DC.

Administrasjonen er supplert med *nemnder* for planlegging og rådgivning vedrørende de 6 fagområdene. Utover dette finnes et antall komiteer, ad hoc utvalg, utredningsmenn og prosjektgrupper. Denne virksomheten omfatter i 1974 ca 400 medlemmer fra teknisk-vitenskapelig FoU ved høyskoler og universiteter, forskningsinstitusjoner og industriens FoU-avdelinger.

2. Styrelsens sammansättning 31.12.1974

	Nationalitet
Civ.ing Per Grønberg	D
Prof. Sakari Heiskanen	F
Dir. Steingrímur Hermansson	I
Dir. Tore Tysland	N
Övering. Sigv. Tomner	S

3. Personal

Dir.: Siv.ing Erling Hagen

Antall stillinger i administrasjonen var ved utløpet av 1974 17 (hvorav 9 med teknisk-vitenskapelig orientering) samt 4 ved SCANDOC, til sammen 21.

4. Revisorer

Aukt. revisor Ulf Egenäs

F. Verksamhet

Fagområder:

- Teknisk informasjon og dokumentasjon
- Materialteknikk
- Miljøvernteknikk
- Sosialteknikk
- Data-, styrings- og komponentteknikk
- Tverrfaglig utrednings- og kontaktvirksomhet

Hjelpfunksjoner:

- Policyoppgaver
- Stabsoppgaver

Arbeidsformer

NORDFORSK tilstreber at de oppgaver som tas opp på organisasjonens program, skal følges opp og løses under slike former at samarbeidet tilfører de deltakende parter vesentlige gevinster av materiell eller annen art.

Ved forskjellige former for nordisk sammenføring eller kombinasjon av nasjonale ressurser, kan ofte oppnås en samlet slagkraft som mulig-

gjør eller letter gjennomføringen av program som omfatter nasjonale FoU-oppgaver av høy prioritet. I visse tilfelle vil på denne måten et nordisk samarbeidsprogram utgjøre et økonomisk, teknisk eller på annen måte lønnsomt alternativ til mer separat, nasjonal aktivitet. Nordisk samarbeid vil derved ikke være et mål i seg selv, men et middel som NORDFORSK tilrettelegger for medlemmene for bearbeiding av spesielle oppgaver.

NORDFORSK tok i tiden 1972—1974 en rekke initiativ til slik aktivitet ved en serie faglige områdestudier.

Fagområdene er valgt ut og gitt prioritet etter studier av medlemsorganisasjonenes arbeidsplaner og -program. For hvert av 6 avgrensede fagområder er det med deltakelse fra medlemsorganisasjonenes saksbehandlere og sakkyndige utviklet langsiktige mål og strategiske planer for måloppnåelse. Disse fagområdeprogram utgjør sammen med kvalitetskriterier basis for NORDFORSKs egne initiativ samt for prioritering av eksterne forslag til innsatser.

NORDFORSKs egne initiativ omfatter bruk av tildelte ressurser (medlemsavgifter) til forberedende samt oppfølgende tiltak.

Ved ulike former for informasjonsutveksling, utredninger og forprosjekt søkes klarlegging av konkrete nordiske målsettinger.

Der hvor målsettingene fører til program og prosjekt av spesielt uttrykt interesse for de nasjonale interessenter i 2 eller flere av landene, søkes mer omfattende samordningsprosjekt etablert. Dette skjer etter NORDFORSKs Action Concertée-modell (AC-prosjekt).

AC-prosjekt defineres som frivillig, operasjonell samordning av nasjonale FoU-prosjekt innenfor rammen av nordiske programavtaler. Det bærende prinsipp er at nasjonal deltakelse i et nordisk program forutsettes skje med direkte økonomisk innsats fra nasjonalt hold (forskningsråd, næringsliv m. m.). Dette medfører at prosjektdeltakelsen i hovedsak baseres på oppnådd prioritet hos forskningsrådene i kvalitets- og behovsmessig konkurranse med andre nasjonale prosjekt, og NORDFORSK-prosjektene blir på denne måten et integrert ledd i de nasjonale organs arbeid.

Konkrete resultat i form av oppstartede AC-prosjekt er i 1974 oppnådd i første rekke innen materialteknikk, men langt fremskredne planer tyder på gode resultat også innen de fleste andre av NORDFORSKs fagområder i 1975.

T e k n i s k i n f o r m a s j o n o g d o k u m e n t a s j o n (I o D)

Teknisk IoD omfatter utnyttelse av ny kunnskap og nye teknikker for innsamling, bearbeiding, lagring og spredning av viten innen teknikk og dermed sammenhengende virksomhet.

Teknisk FoU som faktor i nasjonal, sosial og økonomisk vekst avhenger i sterk grad av effektiv IoD. Internasjonalt og regionalt sam-

arbeid vil ofte kunne føre til nasjonalt sett fordelaktige løsninger på problemer vedrørende opprettelse og drift av tilfredsstillende nasjonale IoD-strukturer.

Idégrunnlag:

Øket effektivitet til nasjonal teknisk IoD til relativt sett reduserte kostnader gjennom nordisk samordning.

Resultat 1974:

NORDFORSKs til nå største IoD-prosjekt er dokumentasjonssentralen SCANDOC i USA som siden 1974-01-01 drives etter AC-prinsippet.

Et antall forprosjekt er startet og delvis gjennomført for å klarlegge målsettinger innen de enkelte delområdene. Lovende resultater er oppnådd i første rekke når det gjelder studier av gatekeeperfunksjonen samt etablering av et nordisk prøvenett for datamaskinbasert informasjon og dokumentasjon.

— Kostnader (B+S)	Skr 759 000
— Eksterne innsatser (E)	534 000
— Omsetning	Skr 1 293 000

M a t e r i a l t e k n i k k

Materialteknikk er teknisk anvendt materialvitenskap (kunnskapen om sambandet mellom materialers sammensetning og struktur og materialers egenskaper, kjemiske, fysikalske, mekaniske etc.) for fremstilling, bearbeiding og anvendelse av materialer. I begrepet inngår også materialers tilbakevinning.

Materialteknikk er av fundamental betydning for mange samfunnssektorer og for praktisk talt samtlige industribransjer.

Idégrunnlag:

Øket nasjonalt utbytte av investerte ressurser til kunnskapsoppbyggende materialforskning ved samordnete innsatser innen rammen for et nordisk materialforskningsprogram.

Resultat 1974:

Et antall samarbeidsprosjekt er planlagt og påbegynt i hovedsak finansiert med eksterne innsatser (AC-prosjekt), nemlig fiberarmerte sementbaserte produkter, sinterglasskeramer og atmosfærisk korrosjon med spesiell hensyntagen til forholdene på bygninger.

Utrednings- og planleggingsarbeid med sikte på AC-prosjekt er gjennomført vedrørende biomedisinske materialer, gjenvinning av polymere materialer, marin korrosjon og inhibitorer i vannfase.

Komiteen for polymerforskning og prøvning er oppløst. Det samme gjelder komiteen for termonalyse som fortsetter sin virksomhet med uendret målsetting utenfor NORDFORSK.

Prosjektet metalliske kompositters langsiktige egenskaper har blitt avsluttet som NORDFORSK-prosjekt. Nasjonal oppfølging av valgte deler planlegges.

Et materialvalgssymposium ble arrangert ved Danmarks tekniske Højskole 1974-11-25 med ca 100 deltakere.

— Kostnader (B+S)	Skr 903 000
— Eksterne innsatser (E)	555 000
— Omsetning	Skr 1 458 000

Miljøverntechnik

Miljøverntechnik omfatter dels FoU for forurensningsbekjempelse ved hjelp av særskilte prosesser eller modifikasjon av forurensende prosesser, dels FoU for øket kunnskap om forurensning ved utslipp og spredning, utover de kunnskaper som oppnås ved naturvitenskapelig grunnforskning.

Miljøverntechnik er i første rekke prioritert ut fra samfunnsmessige motiv, men er også av fundamental betydning for de fleste industribransjer.

Idégrunnlag:

Effektivere teknikker for forurensningsbekjempelse til relativt sett reduserte kostnader ved nordisk samordning innen miljøverntechnisk FoU.

Resultat 1974:

Innen delområdet luftforurensninger har prosjektet undersøkelse av nedbørens forsuring på det nærmeste blitt avsluttet. Formprosjekt er drevet vedrørende meteorologiske spredningsmodeller og ventilasjonsklimatologi. Sonderinger vedrørende industrianleggs utslipp og miljøvennlig støperi er foretatt.

Innen vannforskning er det 10. nordiske symposiet blitt arrangert våren 1974 med tema Eutrofiering. Tidligere virksomhet innen interkalibrering av analysemetoder, samordning av eutrofieringsforskning samt vannkvalitets EDB har blitt videreført, og et forprosjekt vedrørende ligniner påbegynt.

I samband med områdestudiet for miljøverntechnik er visse utredninger vedr. avfall utført. Et prosjekt vedrørende slam er på det nærmeste avsluttet.

Omfattende sekretariatsarbeid er nedlagt i områdestudiet i miljøverntechnik som ble avsluttet i november, samt i planleggingsarbeid for Nordisk samordningsgruppe for miljøvernforskning.

— Kostnader	Skr 820 000
— Eksterne innsatser	510 000
— Omsetning	Skr 1 330 000

Sosialteknikk

Med sosialteknikk menes her delområdene medisinsk teknologi, handicap-teknikk og arbeidsmiljøteknikk. De sosialtekniske disipliner er i første rekke prioritert ut i fra samfunnsmessige motiv, og har et mer begrenset nyttepotensial rent industrielt. Nasjonaløkonomisk sett vil imidlertid FoU innen dette område kunne få betydelig positiv effekt.

Idégrunnlag:

Bidra til bedret helsevern og arbeidsbeskyttelse ved stimulering og samordning av teknisk-vitenskapelig forskning i de nordiske land om relevant teknikk og metoder.

Resultat 1974:

Avslutning av prosjektet Automatisk identifisering av mikroorganismer, sluttseminar i København 1—2 oktober.

Forprosjekt og utredninger vedrørende teknisk utrustning ved helse-sentraler, måleteknikk, pasientløfter, handicap-teknikk, sykehusinformasjon.

— Kostnader	Skr 367 000
— Eksterne innsatser	300 000
— Omsetning	Skr 667 000

Data-, styrings- og komponentteknikk

Fagområdet omfatter teknisk utnyttelse av kunnskap vunnet ved forskning innen klassiske disipliner som elektrisitetstære og fysikk samt nye disipliner som computer science og herav fremkomne metoder og teknikk for utvikling av komponenter og system innen elektronikk-, data- og telekommunikasjonsområdet. Området omfatter også utnyttelse av maskinvare ved innsamling, overføring, lagring og bearbeiding av informasjon samt ved styring, overvåking og kontroll av produksjonsprosesser og arbeidsmoment.

Mange av de problemstillinger og muligheter som fremkommer i dataalderen, inntreer generelt og likeartet i industrilandene, og de kjenne-tegnes av en omfattende kompleksitet hvor bearbeidingen krever både tekniske og samfunnsmessige overveielser. De nordiske lands forskningsråd og motsvarende satser årlig ca. 60 mill Skr på mer langsiktig kunnskapsoppbyggende FoU innen dette området.

Idégrunnlag:

Etablering av et miljø og fremskaffing av ressurser for gradvis oppfølging av områdestudiet fra 1973.

Resultat 1974:

Avslutning av prosjektet teknisk-økonomiske produksjonssystem (TEPS).

Kontaktvirksomhet innen kontaktgruppen for datamaskinstøttet konstruksjon av informasjonssystem.

— Kostnader (B + S)	Skr 60 000
— Eksterne innsatser (E)	0
— Omsetning	Skr 60 000

Tverrfaglig utrednings- og kontaktvirksomhet

Fagområdet tverrfaglig utrednings- og kontaktvirksomhet er en hjelpefunksjon for effektivisering, planlegging, gjennomføring og utnyttelse av teknisk-vitenskapelig FoU.

Kunnskap om FoU som sosialt og økonomisk virkemiddel, om metoder og hjelpemidler for effektivisering av planlegging, prioritering, gjennomføring og resultatutnyttelse for FoU, er vesentlig for både støtteorgan for FoU og de instanser som skal utføre arbeidet. Studier av metoder for å få frem slike kunnskaper vil være av sterkt tverrfaglig natur. Området er dårlig dekket såvel nasjonalt som nordisk.

Idégrunnlag:

Effektivisering av hjelpefunksjoner for teknisk-vitenskapelig FoU ved nasjonalt sett hensiktsmessige nordiske samarbeidsformer.

Et nordisk forum for initiering av nordiske eller nasjonale tiltak innen nye tverrfaglige problemområder.

Resultat 1974:

Kontaktgruppe for FoU-statistikk opprettet for videreføring av tidligere NORDFORSK-samarbeid innen dette felt. Prosjekt for analyse av statsbudsjettens FoU-andeler påbegynt.

Forprosjekt for eksploatørutdanning gjennomført, forprosjekt vedrørende måling av FoU-resultat påbegynt.

— Kostnader (B + S)	Skr 483000
— Eksterne innsatser (E)	52 000
— Omsetning	Skr 535 000

Øvrige prosjekt

Dette området omfatter tidligere påbegynte, men ikke avsluttede prosjekt som faller utenfor rammen av de prioriterte fagområder og arbeidsformer.

Resultat 1974:

Komiteen for næringsmidlers sensoriske egenskaper og Nordisk aromaforskningsgruppe ved SIK ble oppløst 1974.

Komiteen for tensidanalyse (Nordtensid) er frakoblet NORDFORSK, men videreføres i form av Nordisk tensidkommissjon, stiftet 1974.

Støtte til 6. nordiske symposiet i overflatekjemi.

Prosjektet lukt og smak fra forpakkingsmaterialer har hatt sitt første driftsår med NORDFORSK som hovedfinansier.

— Kostnader (B + S)	Skr 282 000
— Eksterne innsatser (E)	115 000
— Omsetning	Skr 397 000

G. Framtidsplaner

Generell strategi 1975—1977

NORDFORSKs generelle strategi for perioden innebærer en kraftig satsning av egne midler på basiskostnader for planlegging, forberedelse og samordning av prosjekt som i hovedsak kan finansieres med eksterne innsatser i samsvar med AC-modellen.

Ved å utforme prosjektene slik at de nasjonalt sett utgjør en rasjonell

form for bearbeiding av nasjonalt prioriterte FoU-oppgaver, vil en søke oppnådd en vesentlig økning av disse eksterne innsatsene, mens NORD-FORSK-budsjettet holdes på et tilnærmet uendret nivå. På denne måten vil en oppnå en prosjektportefølje av en slik størrelsesorden og sammensatt av såvidt store prosjekt at rasjonaliseringsgevinstene i NORD-FORSK-samarbeidet blir merkbare.

I dette arbeidet vil NORDFORSK legge vekt på å ivareta muligheten for medfinansiering på prosjektbasis fra nordiske finansieringsinstitusjoner (eks.: Nordisk Industrifond).

For å bevare sin handlefrihet og dynamikk vil ikke NORDFORSK påta seg langvarige økonomiske forpliktelser. Likeledes vil en ikke kjenne seg bundet av de nåværende fagområder dersom andre sektorer viser seg å fremby større muligheter for å oppnå slike resultater som NORD-FORSK har satt som mål.

H. Finansiering

NORDFORSK finansieres ved medlemsavgifter som etter en fordelingsnøkkel tilskytes av de 5 forskningsrådene.

I 1974 er NORDFORSKs budsjett på ca 4,4 mill Skr. Av dette går ca 2,3 mill till *basiskostnader* (sekretariat, styre og nemnder, forprosjekt og utredninger) men resten går til delfinansiering av konkrete prosjekt i form av *samarbeidskostnader* (prosjektledelse mm.). Den øvrige prosjektfinansiering tilskytes av prospektdeltakere, forskningsråd mm. i samsvar med AC-modellen. Disse *eksterne innsatser* til NORDFORSK-prosjektet utgjør i 1974 ca 2,1 mill Skr.

Stockholm den 3 desember 1974

Berättelse

från Nordiska jordbruksforskarens förening

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1974

A. Namn och adress

Nordiske Jordbruksforskere Forening
Wergelandsveien 15, III,
Oslo 1
Norge

B. Startår

1918

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige

D. Syfte

NJF har til formål å fremme kontakt og samarbeid mellom jordbruksforskerne i de 5 nordiske land til gagn for landbruket. Foreningen har særlig arbeidet for at forskerne skal bli kjent med hverandre og for at de kan utveksle erfaringer, ideer og forskningsresultater. Dette har resultert i at NJF også har utvidet sin virksomhet til initiering og planlegging av fellesnordiske forskningsprosjekter som blir forelagt Nordisk Kontaktorgan for Jordbruksforskning og andre finansieringskilder med søknad om midler.

E. Organisation

1. Administration

Foreningens høyeste myndighet er delegertforsamlingen på 21 medlemmer.

Delegertforsamlingen velger blant sine medlemmer et sentralstyre på 5 medlemmer.

Dessuten har foreningen 11 fagseksjoner.

Både i delegertforsamlingen, sentralstyret og fagseksjonene er alle de 5 nordiske land representert.

2. Styrelsens sammansättning 31.12.1974

	Nationalitet
Konsulent Sveinn Hallgrímsson, formann	Island
Stortingsrepresentant Anton Skulberg, viseform.	Norge
Chefkonsulent Johs. Olesen,	Danmark
Professor K. Majjala,	Finland
Statsagronom Birger Granström,	Sverige

3. Personal

NJF disponerer beskjedne midler og har ikke noe utbygd sekretariat med eget personale, men har en valgt generalsekretær, som er direktør Ottar Jamt.

4. Revisorer

Statsautorisert revisor R. Nitschke, Norge
 Professor N. Westermark, Finland med personlig varamann
 Lektor A. Hjortshøj Nielsen, Danmark

F. Verksamhet

Foreningens faglige virksomhet foregår i det vesentligste i foreningens seksjoner som er følgende:

- I. Jord og gjødsling
- II. Plantedyrking
- III. Hagebruk
- IV. Plantepatologi og landbrukszoologi
- V. Husdyrbruk
- VI. Næringsmiddelteknikk
- VII. Teknikk
- VIII. Kulturteknikk
- IX. Landbruksøkonomi
- X. Undervisning og rådgivning
- XI. Miljøvern

I sitt arbeid arrangerer seksjonene seminarer hvor spesielle områder blir behandlet ved foredrag, diskusjoner og gruppearbeid. Hvert år arrangeres det vel 20 seminarer med ialt 1 200 deltakere. Av slike seminarer nevnes følgende:

- ”Hus for mjølkeproduksjon”
- ”Stordrift og størrelsesøkonomi”
- ”Utbildning på lantbruksskolor”
- ”Forurensning av overflatevann og grunnvann”
- ”Forskning vedrørende U-landenes problemer”
- ”Mælkning og håndtering af mælk”
- ”Grovførsymposium”
- ”Frøavlseminar”
- ”Jordundersøkningens utvecklingsmöjligheter för växtnäingsstyrning”
- ”Planteanalysesymposium”
- ”Økologiske og miljømessige landskapsproblemer”

NJF utgir tidsskriftet "Nordisk Jordbruksforskning" som trykkes i et opplag på 2 900. En årgang er på 400—600 sider, og inneholder resultater fra forskningen samt rapporter fra seksjonenes seminarer.

I samarbeid med den Kgl. Skogs- og Lantbruksakademien, utgir NJF "Acta Agriculturae Scandinavica". En årgang er på ca. 250 sider. Tidsskriftet inneholder vitenskapelige meldinger fra de fagområder som NJF's seksjoner dekker og er et meget høyt anerkjent tidsskrift.

Ellers utgir foreningen en rekke fortrykk i forbindelse med seminarer og symposier som blir arrangert. Fortrykkene inneholder manuskripter til foredrag som sendes seminardeltakerne på forhånd, slik at disse kan få anledning til å sette seg inn i det stoffet som skal behandles ved arrangementet. Fortrykkene blir vanligvis trykt i et forholdsvis stort ekstraopplag da det er store bestillinger på slike fortrykk.

Foreningen har også et stipendprogram hvor det tas sikte på utveksling av yngre forskere. I tilknytning til dette arrangeres det i foreningens regi flere kurser på lisensiat- og doktornivå.

Hvert 4. år arrangerer NJF en kongress. Arrangementet går på tur mellom de nasjonale avdelinger, og i 1975 skal kongressen arrangeres i Island. Virksomheten i foreningens forskjellige organer har i inneværende år vært preget av forberedelser til dette arrangementet.

G. Framtidsplaner

NJF har særlig arbeidet for å legge forholdene til rette for det spontane og frivillige samarbeid mellom jordbruksforskerne.

NJF's virksomhet må fortsette og intensiveres, både når det gjelder seminarer, publiseringsvirksomheten og stipendprogrammet.

Det er behov for å utvide virksomheten ettersom jordbruksforskningen etter hvert blir trukket inn i nye områder. Instituttene innenfor jordbruksforskningen har ekspertise som det er aktuelt å dra nytte av i mange aktuelle samfunnsoppgaver som må tas opp til forskningsmessig belysning. Dette gjør at foreningens virkefelt må tilpasses utviklingen, og som eksempel kan nevnes at foreningen for et år siden opprettet Seksjonen for miljøvern.

Ellers har foreningen under utredning og planlegging flere nye forskningsprosjekter. Som eksempler nevnes følgende:

- Integrert bekjempelse av skadegjørere på frukttrær — eple
- Integrert bekjempelse av skadegjørere på korsblomstrede — oljevekster
- Planteresistens mot skadegjørere i bærvekster — solbær, jordbær
- Planteresistens mot kålfluer i korsblomstrede — kål, kålrot
- Planteresistens mot lagersykdommer, eventuelt også vektorbårne virus — potet

H. Finansiering

NJF finansierer sin virksomhet ved hjelp av statsmidler og medlemskontingent. For 1975 er det regnet med følgende budsjett:

Statsbidrag	Nkr 516 000
Medlemskontingent	„ 120 000
Andre inntekter	„ 10 000
Sum	Nkr 646 000

Det skal dessuten nevnes at i foreningens forskjellige organer sitter omlag 300 tillitsmenn, og disse utfører et stort arbeid uten noen godtgjørelse. Videre mottar NJF forskjellig hjelp fra de institusjoner tillitsmennene er knyttet til.

Oslo, 5 desember 1974

Berättelse**från Nordiska utlänningsutskottet 1974**

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

A. Namn och adress

Nordiska utlänningsutskottet (NU).

För svenskt vidkommande:

Generaldirektör Öberg

Statens invandrarverk

Box 2068

103 12 Stockholm 2

B. Startår

1957.

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige.

D. Syfte

NU har sin grund i bestämmelser i överenskommelsen mellan Sverige, Danmark, Finland och Norge om upphävande av passkontrollen vid de internordiska gränserna den 12 juli 1957 med tilläggsprotokoll den 20 maj 1963 och den 2 april 1973. Island har anslutit sig till överenskommelsen den 24 september 1965.

Enligt artikel 13 i överenskommelsen skall NU samordna kontrollen av utlänningar i de fördragsslutande staterna och i övrigt upptaga och dryfta ärenden, som är av betydelse för det gemensamma passkontrollområdet i de nordiska staterna.

E. Organisation**1. Administration**

NU saknar sekretariat.

2. Styrelsens sammansättning

I NU ingår en representant för envar av de fördragsslutande staterna.

1974-09-20:

För Danmark: politimester Sören Sörensen

För Finland: byråchef Eila Kännö

För Island: politidirektör Sigurjón Sigurðsson

För Norge: kontorsjef Th. Haukenæs

För Sverige: generaldirektör Kjell Öberg.

Representanterna kan tillkalla särskilda sakkunniga.

Ledamöterna representerar i samtliga stater den centrala utlänningsmyndigheten i respektive stat. I Sverige är chefen för statens invandrarverk representant i NU.

NU sammanträder i regel två gånger om året och växlar mellan de olika staterna efter turordning. Värmlandets representant förbereder ärenden och kallar till sammanträde samt ställer för sammanträdet behövlig personal till förfogande.

F. Verksamhet

NU har under året haft två sammanträden nämligen i Helsingfors 28 februari—1 mars och i Stockholm 19—20 september.

Förutom diskussioner om ingåendet av viseringsfrihetsavtal med ytterligare stater och utlänningskontrollfrågor av mera teknisk natur har fortsatt diskussion ägt rum om lättnader i kontrollförfarandet vid utlänningars utresor och vidare frågan om slopandet av den gemensamma statistiken över antalet inresande till det nordiska passkontrollområdet. Det har framhållits att denna statistik, som grundar sig på rapporter från passkontrollerna om uppskattat antal inresande varje dag, inte är tillräckligt tillförlitligt.

Vidtagna och planerade åtgärder för invandrarnas anpassning till sina nya hemländer har ägnats fortsatt intresse.

G. Framtidsplaner

På svenskt initiativ har utskottet på senare tid informerats om olika åtgärder som vidtas för mottagandet av invandrare och förbättrandet av deras möjligheter att finna sig till rätta i invandrarlandet. Det är åtminstone för svenskt vidkommande ett önskemål att frågor som sammanhänger med sådana åtgärder skall beredas större utrymme på dagordningen.

H. Finansiering

NU har inga egna anslag.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över berättelsen**

Til juridisk udvalg er henvist den til rådets 23. session 1975 af Nordisk Ministerråd afgivne beretning fra nordisk udlændingeudvalg 1974 (C 15).

Det fremgår af beretningen, at udvalget blandt andet har drøftet spørgsmålene om indgåelse af viserings-frihedsaftaler med yderligere notater og om lempelser i kontrollen med udlændinges udrejser.

Udvalget vil på svensk initiativ overveje at beskæftige sig nøjere med de forskellige foranstaltninger, som iagttages inden modtagelsen af indvanderne finder sted samt med spørgsmålet om forbedring af mulighederne for at lette tilpasningen til indvandrerlandet.

Juridisk udvalg kan tiltræde, at udlændingeudvalgets arbejde fortsættes efter de retningslinjer, beretningen angiver.

Udvalget indstiller,

at rådet tager beretningen fra nordisk udlændingeudvalg til efterretning og afventer ny beretning til næste ordinære session.

Reykjavík, den 15. februar 1975

Erik Adamsson (s)

John Austrheim (Sp)

Ásgeir Bjarnason (F)

Ove Hansen (S)

Formand

Carl-Henrik Hermansson (vpk)

Allan Hernelius (m)

Kirsten Jacobsen (FP)

Lauri Kantola (Skdl)

Olaf Knudson (H)

Morten Lange (SF)

Sirkka Lankinen (KoK)

Thor Lund (A)

***C 16/k**

1975

Berättelse

om Nordiska kulturfonden 1974

(Berättelse ej överlämnad till 23:e sessionen)

Berättelse

från Nordisk maskinkommitté

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1974

A. Namn och adress

Nordisk maskinkomite
Sekretariatet ved avd.ing. Finn Hundseid
c/o Direktoratet for arbeidstilsynet.
Postboks 8103 Oslo-Dep
Oslo 1
Tlf.: (02) 46 98 20

B. Startår

1946

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige.

D. Syfte

Like sikkerhetsbestemmelser for maskiner i Norden.

E. Organisation

1. Administration

Komiteens øverste myndighet utgjøres av de nordiske arbeidstilsynsmyndigheter som bl. a. utpeker medlemmene.

Selve komiteens arbeid ledes av formannen med sekretær hvis funksjonstid for begges vedkommende er satt til 5 år.

2. Styrelsens sammansättning

Komiteens medlemmer:

Hall, Carl Andreas, fabriksinspektør, D
Halvard, Herbert Christian, fabriksinspektør D
Rantanen, Leo, överinspektör, F
Tohka, Matti, avdelningschef, F
Thorarinsson, Sigurdur, ingeniör, I
Flatval, Johan, overingeniør, N., formann

Lorentzen, Knut A., sjefingeniør, N
Schärström, John Einar, bitr. distriktschef, S
Ståhl, Sven Arne, överingenjör, S

3. Personal

Ingen

F. Verksamhet

Verneregler for følgende maskiner er utarbeidet:

Alminnelige verneregler

Slipeverktøy og stasjonære slipemaskiner

Eksenterpresser

Boltpistoler

Motorgressklippere

Trebearbeidingsmaskiner

Vaskerimaskiner

Rydningssager

Motorkjedesager

Plastmaskiner

Slagterimaskiner

Grafiske maskiner

Håndsirkelsager

Traktorer

Skurtreskemaskiner

Grøntforhøstere

H. Finansiering

Respektive arbeidstilsynsmyndigheter dekker utgiftene for sine medlemmer.

Berättelse

om samarbeite på livsmedelslagstiftningens område

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Innledning: På Nordisk Råds 10. sesjon 23. mars 1962 i Helsingfors ble følgende medlemsforslag om nordisk samarbeid om medisinsk levnedsmiddelkontroll vedtatt:

”at Nordisk Råd rekommanderer regjeringene å gjennomføre en essartet helsemessig lovgivning og felles medisinsk kontroll vedrørende næringsmidler”.

Norge ble på samme møte utpekt som koordinerende land.

Det nordiske samarbeid om dette ble straks opptatt, idet en rekke sakkyndige fra de 4 land i de følgende år kom sammen etter tur i de 4 hovedsteder. Samarbeidet resulterte bl. a. i et felles forslag til *Forskrifter om morsmelk* og til *Forskrifter om barnemelk*, videre til et forslag om *Forskrifter om vitaminisering og annen berikelse av næringsmidler* — og endelig til *Forslag om felles retningslinjer for anvendelse av tilsetningsstoffer i næringsmidler*. Det ble også utført et stort forarbeid for å kunne komme frem til en felles nordisk fortegnelse over de stoffer som skulle godkjennes i de nordiske land som tilsetning til nærings- og nytelsesmidler. Man ble også enig om å tilrå overfor Nordisk Råd at det ble etablert et eget permanent organ for det fremtidige samarbeid med harmonisering av næringsmiddelovgivning i Norden og utarbeidet forslag til samarbeidsavtale for et slikt organ.

Når arbeidet som var initiert av Nordisk Råds rekommandasjon nr. 11/1962 opphørte, skyldtes det bl. a. den internasjonale utvikling som hadde funnet sted ved etableringen av den internasjonale Codex Alimentarius-kommisjon som i 1962 ble opprettet av FAO og WHO. Det ble nå ansett for mest aktuelt at de nordiske land tok felles standpunkt til de etter hvert mange forslag som Codex-kommisjonen fremsatte både om felles varegruppe-bestemmelser, de såkalte Codex-standards, og om generelle bestemmelser om tilsetningsstoffer, merking av matvarer, prøvetaking, analysemetodikk og hygiene m. m. Da man måtte anta at de fleste vesentlige sider av næringsmiddelovgivningen etter hvert ville bli tatt opp av Codex-kommisjonen i de kommende år, var man klar over at en harmonisering av den nordiske næringsmiddelovgivning i vidt omfang kunne oppnås gjennom en felles nordisk innstilling til Codex-kommisjonens forslag. Det nordiske samarbeid burde

derfor konsentreres om konsultasjoner for å nå frem til en enig innstilling til Codex-kommisjonens forslag.

På dette grunnlag ble det fra dansk side foreslått etablert et *Embetsmannsutvalg* bestående av representanter både for sunnhets- og andre ministerier i de enkelte land med den oppgave i videst mulig omfang å koordinere den nordiske stillingtagen til Codex-standardene. I tillegg hertil kunne dette embetsmannsutvalg ta opp spørsmål innen næringsmiddelovngivningen som ikke ble behandlet av Codex-kommisjonen, eller hvor dette arbeid viste seg å ta så lang tid at en snarligere nordisk løsning er ønskelig av helsemessige eller samhandelsmessige grunner. Man måtte også regne med at enkelte av Codex-kommisjonens forslag ikke ville være tilstrekkelig strenge og effektive etter de nordiske krav og av den grunn gjøre et nordisk samarbeid ønskelig.

Det danske forslag ble behandlet på Nordisk Råds sosialpolitiske utvalg i Göteborg 24. og 25. august 1970. Man var der enig om å foreslå et *nordisk kontaktorgan* som skulle behandle såvel nordiske som internasjonale næringsmiddelproblemer. Som det koordinerende land for denne rekommandasjon innkalte det norske Sosialdepartement til et forberedende embetsmannsutvalgs møte som ble holdt i Oslo 19. april 1971. Møtet tilrådte at Embetsmannsutvalget fikk følgende mandat:

”Klargjøre de forskjeller som er til stede i den nordiske næringsmiddelovngivning og søke å komme frem til ensartede bestemmelser for derved i størst mulig grad å kunne innta en felles stilling til den internasjonale harmonisering som foregår på dette felt”.

For å få en effektiv behandling var man enig om at Embetsmannsutvalget burde bestå av færrest mulig medlemmer, selv om næringsmiddelovngivningen i enkelte av de nordiske land hører under flere departementer. Man ble enig om at hvert land skulle oppnevne to faste representanter og en suppleant, men at det skulle være adgang til å ta med seg til møtene de eksperter som var nødvendige ved behandlingen av de enkelte saker.

Man fant det praktisk med to årlige møter, et vårmøte og et høstmøte, i en to-årsperiode. Dersom det etter denne tid var behov for samarbeid, ville man komme tilbake til spørsmålet. Man var også enig om at Embetsmannsutvalget årlig skulle avgi en rapport til Nordisk Råd om de saker som ble behandlet.

Følgende ble 30. september 1971 oppnevnte som medlemmer av utvalget:

Norge:

Medlem: Professor dr. med. Haakon Natvig,

Medlem: Professor Anton Skulberg

Suppleant: Byråsjef Inger-Margrethe Onsum.

Veterinærdirektør Reidar Vollan har senere vært oppnevnt for den tid professor Anton Skulberg fungerte som statsråd.

Danmark:

Kontorchef Johs. Jensen, Landbrugsministeriet,
 Direktør N. J. Blom-Hansen, Statens Levnedsmiddelinstitut.
 Kontorchef Johs. Jensen er fra 1. november 1972 avløst av kontorchef J. Madelung, Landbrugsministeriet.

Sverige:

Generaldirektør Gøsta Bjørkman, Statens livsmedelsverk
 Expeditionschef Berndt Erneholm, Jordbruksdepartementet
 Suppleant: Avdelningschef Bjørn Lundblad, Statens livsmedelsverk.
 Byråchef Bengt Augustinsson, Statens livsmedelsverk assisterer de svenske representanter.
 Byrådirektør Lars-Olof Ekløf, Statens livsmedelsverk, är från den 1. december 1972 utsedd att biträda byråchef Augustinsson.

Finland:

Byråsjef Vilho Aalto, Näringsstyrelsen,
 Överinspektör Aatos Länsisyrjä, Näringsstyrelsen,
 Suppleant: Överinspektör Pekka Lehto, Näringsstyrelsen.

Utvalget har avholdt 6 møter, nemlig i Oslo 3. desember 1971, i København 3. mai 1972, i Stockholm 5. desember 1972, i Helsingfors 7. juni 1973, i Oslo 30. november 1973 og i København 27. mai 1974.

Nordisk Råds rekommandasjon nr. 11/1962 ble behandlet ved rådets møte i Helsingfors 1972. I sin uttalelse av 21. februar 1972 konstaterte rådets sosialpolitiske utvalg at den nordiske embetsmannskomiteen for næringsmiddellovgivningen hadde begynt sitt arbeid og at komiteen var forberedt på å gi årlige rapporter om sin virksomhet til rådet. Slik forholdet var fant utvalget at rekommandasjonen nr. 11/1962 skulle være sluttbehandlet for Nordisk Råds del. I Nordisk Råds plenumsmøte 24. februar 1972 besluttet rådet også å gi sin tilslutning til det sosialpolitiske utvalgs forslag at 1962 års rekommandasjon skulle være sluttbehandlet for rådets del.

Embetsmannsutvalget har behandlet følgende saker:

1. *Ensartet definisjon og terminologi på begreper som anvendes innen næringsmiddellovgivningen i de nordiske land*

I skriv av 13. april 1970 anmodet Danmark, Finlands, Norges og Sveriges Varedeklarasjonsnevnd Nordisk Råd om å foranledige at det med henblikk på anvendelsen i de nordiske lands næringsmiddellovgivning ble utarbeidet en ensartet terminologi og definisjoner på nærmere angitte begreper. Det ble anført at mangelen på ensartet terminologi vanskeliggjorde utarbeidelsen av ensartede nordiske varedeklarasjoner særlig på konserverte næringsmidler som selges over landegrensene. Etter at saken var blitt behandlet i det sosialpolitiske utvalg, oversendte Nordisk Råds presidium skrivelsen til regjeringene, hvilket resulterte i at det svenske Jordbruksdepartement foreslo at Norge som koordinerende

land for Rådets rekommandasjon nr. 11/1962 foranlediger at saken blir behandlet av Den nordiske embetsmannskomite for samarbeid på næringsmiddellovgivningens område.

Embetsmannsutvalget har arbeidet med denne sak både på møtet i Oslo 3. desember 1971, i København 3. mai 1972 og i Stockholm 5. desember 1972. Utvalget vil anbefale som felles nordiske definisjoner følgende:

Næringsmiddel — levnedsmiddel — livsmedel

Ved næringsmiddel forstås enhver vare som er bestemt til å fortæres av mennesker, herunder drikkevann, tilsetningsstoffer og ethvert annet stoff som brukes ved fremstilling, tilberedning m. v.

Kosmetika, tobakksvarer eller legemiddel som reguleres gjennom særlovgivning, anses ikke som næringsmiddel.

Anmerkning: Med fortæres forstås: Spises, drikkes, tygges eller suges på.

Tillsatsämnen — tilsetningsstoffer

Med tillsats till livsmedel forstås vara eller ämne som avses att tillföras livsmedel i syfte att påverka dess egenskaper såsom färg, smak, lukt, konsistens eller hållbarhet eller att användas såsom hjälpmedel vid fabrikation.

Såsom tillsats skall dock icke anses berikningsmedel, vatten, koksalt, sockerarter (mono- och disackarider) ättika, etylalkohol, naturliga kryddor och aromastoffer, ej heller sådana ämnen, vilka vanligen saluföras eller användas som livsmedel.

Anmärkning: För bestämningen av begreppet tillsats är det utan betydelse, om tillsatsen är syntetisk eller utvunnen ur naturligt förekommande ämnen eller varor.

Berikningsmiddel — berikningsmedel

Med berikningsmedel forstås vara eller ämne som är avsett att tillföras livsmedlet för att förbättra dess näringsvärde.

Djupfrost — dypfrost

Med djupfrost livsmedel forstås livsmedel som har infrysts ned till -18°C eller lägre temperatur och därefter förvaras vid högst -18°C .

Romstemperatur — stuetemperatur

Med romstemperatur forstås den temperatur som man erfaringsmessig har i oppholdrom ca. 20°C .

Ved kjøleromstemperatur forstås temperaturer i området ca. $+5^{\circ}\text{C}$ og som innen dette område kan tilpasses de enkelte næringsmidler for å hindre mikrobiell vekst.

Lett bederelig vare

Med lett bederelige varer forstås varer som lett blir forandret eller skjemt ved mikrobiell omdanning, dvs. varer med høyere pH enn 4,5 og vannaktivitet over 0,90, og som ikke har oppnådd holdbarhet ved tilsetning av konserverende midler.

Ferdigpakkete levnedsmiddel

Med ferdigpakket levnedsmiddel forstås et levnedsmiddel, som med henblik på senere salg til forbruger er ferdigpakket i en detailpakning, der er bestemt til først at brydes av forbrukeren.

Fremmede stoffer/emner

Ved fremmede stoffer/emner i levnedsmidler forstås andre stoffer/emner end tilsætningsstoffer eller berigelsesmidler, og som anses at kunne medføre en sundhetsfare eller på annen måte at kunne gjøre levnedsmidler utjenlige til menneskeføde og/eller forandre levnedsmidlernes normale sammensætning eller beskaffenhet i øvrigt.

Helkonserver — hermetiska sterilkonserver

Med helsekonserver forstås ett livsmedel som har inneslutits hermetisk i forpackning och värmebehandlats så att mikroorganismer och enzymer ej kan göra livsmedlet otjänligt till människoföda eller i övrigt nämnvärt förändra det vid lagring under minst ett år i en temperatur av upp till +20° C.

Anmärkning: Med ordet hermetisk forstås tillsluten, vätske-, gas- och mikrotät.

Halvkonserver:

Med halvkonserver forstås livsmedel som har inneslutits hermetisk eller på annat sätt i vätsketät förpackning och som har gjorts begränsat hållbart genom exempelvis saltning, fermentering, syring, rökning eller liknande eller genom tillsättning av konserveringsmedel.

2. Utvalgets målsetting

På møtet i København 3. mai 1972 drøftet man Utvalgets videre målsetting. Utvalget var enig om at en fullstendig samordning av de nordiske lands næringsmiddelbestemmelser antagelig ikke lot seg praktisere. Utvalget burde derfor tilstrebe mer realistiske mål, blant annet de vilkår som bestemmes av arbeidet innen Codex Alimentarius og i utsiktene til enkelte lands tilknytning til det europeiske fellesskap. Som spesielle emner for de kommende møter ble man enig om at merkingsbestemmelsene av næringsmidler ville være et av de mer aktuelle områder for harmonisering av næringsmiddelovgivningen. Andre aktuelle emner som man ble enig om, var tilsetningsstoffer, vitaminisering, hygiene hos personale innen levnedsmiddelindustrien, emballasje m. m.

3. *Merkningsbestemmelser av næringsmidler* ble behandlet i Utvalgets møte i Stockholm 5. desember 1972. Det var enighet om at merkingen burde gjelde ferdigpakkede næringsmidler og at man med ferdigpakning mente pakning som var beregnet til å åpnes av konsumenten.

Man diskuterte krav på oppgave over *næringsmidlets art* og innholdsdeklarasjon.

Som en sammenfatning kunne det konstateres at kravene på oppgave over næringsmidlenes sammensetning stort sett er like i de nordiske land, dvs. at deklarasjon skal skje i fallende størrelsesorden etter vekt og at det ved deklarasjon av tilsetninger skal anvendes visse gruppe-navn.

Videre diskuterte man krav på oppgave om *nettovekt/nettovolum*.

Som en sammenfatning kunne det konstateres at det gjennår å løse mange problemer på dette området, men at i hvert fall den hovedregel gjelder at nettovekten/nettovolum skal angis på pakningene.

Man diskuterte også krav på *oppbevaringsanvisning* og konstaterte at bestemmelsene om oppbevaringsanvisning er stort sett likeartet i de nordiske land.

Datomerking: Det rådet ulike oppfatninger om hvordan datomerkingen skulle være. Mens for eksempel Norge på visse produkter krevde angitt både tilvirkningsdato og siste forbruksdag, krevde Sverige at bare siste forbruksdag skulle angis, unntatt for ferdiglaget mat med en beregnet holdbarhet på høyst 30 dager hvor både tilvirkningsdato og siste forbruksdag skulle angis. I Finland var bestemmelsene ulike for forskjellige produkter. For tilberedte kjøttvarer skulle således angis både forpkningsdato og den temperatur hvorunder varene skulle holdes oppbevart. Man ble enig om å ta dette spørsmål opp på nytt når stilling-tagen i Codex og Fellesmarkedet er avklart.

Angivelse av produsent, pakker m. v. Utvalget ble enig om: Pakkerens eller tilvirkerens i visse fall importørens navn og adresse skal angis på pakningen. Mindre avvik fra dette prinsipp kan gjøres.

Fremmede språk. Det var enighet om at:

1. All merking skal være tydelig og utvetydig.
2. Dagligvarer bør være merket på det nasjonale språk.
3. Ved importerte varer og varer for eksport er det fra dansk, norsk og svensk side enighet om at merking på fremmed språk godtas. Finland krever at teksten også skal være avfattet på finsk.

Tekstens størrelse og plassering:

Etter diskusjonen ble man enig om følgende uttalelse: Merkingen skal utføres på en tydelig, holdbar og for forbrukeren iøynefallende og utvetydelig måte.

4. *Prinsippene for godkjenning av tilsetningsstoffer*

På møtet i Helsingfors 7. juni 1973 ble referert de prinsipper for godkjenning av tilsetningsstoffer som de på side 1 omtalte sakkyndige var kommet frem til.

Man gikk over til å sammenligne de ulike lands skjema for søknad om godkjenning av tilsetningsstoff.

Man konstaterte at de fire lands skjemaer i prinsippet var meget like. De danske og norske og svenske skjemaer var således nesten identiske. Det finske skjema var på 14 punkter (punkt 10 og 11 i det nedenfor gjengitte skjema manglet). Den finske delegasjon sa seg imidlertid villig til å føye til disse to punkter i sitt skjema. I sitt skjema spør finnene også etter menneskers inntak av tilsetningsstoffer ved eksepsjonelt stort konsum og man var enige om å ta dette med også i de andre lands skjema (sammenlign punkt 13 i nedenfor gjengitte skjema). I sitt skjema krevde finnene også en utførlig redegjørelse for de undersøkelser som er blitt utført med henblikk på tilsetningsstoffets ufarlighet. Man var enig om å ta med i det felles skjema det finske skjemas formulering for bedømmelse av tilsetningsstoffets toksisitet, jfr. punkt 14 i nedenstående skjema.

Det skjema som man ble enig om for opplysninger som skal medfølge søknad om godkjenning av tilsetningsstoffer i næringsmidler er følgende i norsk tekst:

1. Søkerens (foretagendets) navn og adresse.
2. Produsentens navn og adresse.
3. Tilsetningsstoffets betegnelse (produktnavn).
4. Tilsetningsstoffets kjemiske navn og strukturelle formel.
5. Tilsetningsstoffets analysedata og renhetsgrad.
6. Eventuelle andre komponenter i produktet — (analysedata og renhetsgrad).
7. Næringsmidler hvor tilsetningsstoffet skal brukes.
8. Analysemetoder for tilsetningsstoffet i de næringsmidler hvor det skal brukes.
9. Hensikten med tilsetning. Dokumentasjon må vedlegges som fastslår at virkningen av tilsetningsstoffet ikke kan oppnås på annen måte, for eksempel ved forbedrede produksjonsmetoder eller ved hjelp av tidligere godkjente tilsetningsstoffer.
10. Undersøkelser som viser at tilsetningsstoffet har den tilsiktede virkning.
11. Dokumentasjon fra næringsmiddelprodusenten om behovet for tilsetningsstoffet.
12. Mengden av tilsetningsstoffet i angjeldende næringsmiddel.
13. Sannsynlige grenser for menneskers inntak av tilsetningsstoffet ved normalt forbruk samt ved eksepsjonelt stort forbruk.
14. Referanser som gjør det mulig å bedømme tilsetningsstoffets toksisitet og som viser dets ufarlighet. Kan det ikke gjøres rede for toksisitet ved undersøkelser i samsvar med anvisning gitt av FAO/WHO (Reports of the FAO/WHO Expert Committee on Food Additives), må

utførlig dokumentasjon fremlegges om de undersøkelser som er utført for påvisning av tilsetningsstoffets ufarlighet. Søknaden må inneholde nøyaktige opplysninger om de metoder som er brukt ved undersøkelsene. Detaljert beskrivelse må gis over utførte dyreeksperimenter og det må klart og nøyaktig gjøres rede for metoder og resultater. Forsøksresultater som på noen måte setter spørsmål om tilsetningsstoffets ufarlighet i tvil, må ikke utelates. Ved biologiske eksperimenter skal spesielt angis:

- a) Variasjonseffekter i og mellom de enkelte dyrearter.
 - b) Oppkomst av spesifikke effekter på organ eller metabolisme.
 - c) Carcinogene effekter.
 - d) Toleranser og overfølsomhetsreaksjoner.
 - e) Hastighet, grad og måte for stoffets resorpsjon, omsetning og utsondring.
 - f) Akkumulasjonsevne i kroppen.
15. Land hvor tilsetningsstoffet er godkjent eller for øvrig tillatt.
16. Andre opplysninger.

5. Prinsippet for godkjenning av berikningsmiddel

Embetsmannsutvalget er blitt enig om følgende prinsipper for godkjenning av berikningsmiddel:

1. Forutsetning for å tillate tilsetning av berikningsmiddel er at tilsetningen kan betraktes som nyttig for helsen eller for å tilgodese næringsbehovet hos befolkningen eller hos forbrukerne av det næringsmiddel det er spørsmål om og må ikke først og fremst være beregnet som salgsargument.
2. Det anvendte berikningsmiddel skal oppfylle krav til absorpsjon og metabolisme m. m.
3. Berikning bør hovedsakelig skje av næringsmiddel som er "naturlig" bærer av det aktuelle næringsemnet.
4. De næringsmidler som berikes bør være slike som kan anbefales i den alminnelige opplysningsvirksomhet for å forbedre folkehelsen.
5. Det anvendte berikningsmiddel bør ha rimelig holdbarhet.
6. Den tilsatte mengden bør være tilstrekkelig stor for vesentlig å bidra til å dekke dagsbehovet.

Man ble enig om at som vilkår for bruk av godkjent berikningsmiddel skal blant annet følgende gjelde:

1. Spesiell individuell tillatelse for tilvirkeren eller importøren av næringsmiddel.
2. Plikt for tilvirkeren eller importøren å bekoste en viss kontinuerlig undersøkelse av berikningsmidlet i næringsmidlet.

6. Personalhygiene

I Danmark er reglene om personalhygiene utformet som særregler for de ulike grupper næringsmidler. Det finnes forskrifter for personell som arbeider innen kjøtt-, melk- og dypfrysningsoverområdet. Generelt gjelder dog at ansvaret for personalets helsetilstand påhviler såvel bedriftens ledelse som hver enkelt ansatt. Kontrollen foretas av embedslegen og tilsynspersonalet. Det kreves legeerklæring ved ansettelsen eller etter utbrudd av smittefarlige sykdomer.

I *Finland* hører personalhygiene ikke inn under næringsmiddelovens område, men er underkastet helselovgivningen. I "hälsovårdslagen" fastsettes bl. a. at "Hälsovårdsnämnden" har myndighet til å bestemme at person som behandler næringsmiddel som er bestemt for salg, på bestemte tider skal besøke lege for å bli undersøkt. Den finske delegasjonen fremholdt at det var et særskilt behov for kontroll av næringsmiddelpersonell som hadde oppholdt seg utenfor Norden.

I *Norge* kan helserådet kreve legeundersøkelse som er godkjent av helserådet ved ansettelsen og senere regelmessig kontroll av personell innen næringsmiddelbransjen. Denne lovhjemmel er hittil ikke blitt brukt av noe helseråd bl. a. fordi et tiltagende antall næringsmiddelbedrifter, hoteller og restauranter har innført en egen bedriftshelse-tjeneste ved ansettelse av bedriftslege.

De generelle bestemmelser om personlig hygiene er tatt inn i de alminnelige forskrifter om næringsmidler. I særskilte forskrifter blir det gitt supplerende bestemmelser om behandling av ulike næringsmiddel i forretninger og restauranter.

I *den nye svenske næringsmiddeloven* gjelder skjerpede krav for dem som yrkesmessig behandler uinnpakkede næringsmidler. Den *obligatoriske helsekontroll* omfatter dels legeerklæring ved nyansettelse, dels årlig helsekontroll. Dessuten skal enhver som kommer tilbake fra opphold som varer mer enn 5 dager sammenhengende utenfor Norden, levere faecesprøve til undersøkelse av Salmonella- og Shigellabakterier. Helsekontrollen har som viktigste hensikt å oppdage salmonelloser og andre tarmsykdommer samt tuberkulose og hepatitt.

Komiteen mente at utdannelse i hygiene bør skje i forbindelse med helsekontrollen og at gjennomførelsen av helsekontrollen bør bygges opp skrittvis.

Komiteen mente videre at faecesundersøkelse av næringsmiddelpersonell som har hatt opphold utenfor Norden, er av stor betydning.

7. *Næringsdeklarasjon*

Ingen av de nordiske land har tatt definitiv stilling til hvordan obligatoriske næringsdeklarasjoner skal utformes. I den svenske næringsmiddelovgivning er det imidlertid inntil videre bestemt at om et næringsmiddels næringsverdi deklarerer frivillig, skal en slik deklarasjon angi gjennomsnittsmengden av protein, fett og karbohydrat i gram pr. 100 gram av næringsmidlet samt i tillegg næringsmidlets totale energiverdi uttrykt i kilokalorier (kcal) og kilojoule (KJ) pr. 100 gram av næringsmidlet, eller inntil videre med en av disse betegnelser. Etter å ha drøftet spørsmålet på bakgrunn av de foreliggende saksdokumenter var Utvalget enig om å anbefale foreløpige retningslinjer:

1. Formålet med næringsdeklarasjoner er:

a) at næringsinnholdet i produktene skal kunne vurderes slik at forbrukerne lettere kan velge en ernæringsriktig kost,

b) at forbrukerne skal kunne sammenlikne de forskjellige produkters næringsverdi.

2. For tiden kan det ikke tilrås et generelt påbud om næringsdeklarasjon. Begrunnelsen for dette er:

a) at flertallet av forbrukerne ennå ikke har tilstrekkelige kunnskaper til å kunne vurdere næringsdeklarasjoner på en korrekt måte,

b) at det vil medføre betydelige utgifter for produsenter og derigjennom også for forbrukerne,

c) at det vil kreve et kostbart offentlig kontrollapparat,

d) at det for tiden anses tilstrekkelig å påby deklarasjon av sammensetningen av ferdigpakkede næringsmidler med obligatorisk deklarasjon av råvarer og tilsetningsstoffer.

3. For spesialdestinerte næringsmidler, dvs. næringsmidler til personer med behov for særskilt kost, som for eksempel spebarn og personer med fordøyelses- og stoffskifteforstyrrelser, skal næringsdeklarasjon være obligatorisk.

4. For den næringsdeklarasjon som produsenter gir frivillig, fastsettes bestemte regler. Ved avvik fra reglene må spesielt samtykke innhentes.

5. Enhver næringsdeklarasjon skal pr. 100 gram av det næringsmiddel som frembys til salg angi

energiverdien i kilokalorier og/eller kilo Joule

mengden av protein, fett og karbohydrater i gram.

På de vilkår og/eller bestemmelser som måtte foreligge i de enkelte land, kan innholdet av mineralstoffer, vitaminer og andre essensielle næringsstoffer deklarerer. Såfremt slike stoffer blir deklarerert, skal innholdet settes i relasjon til dagsbehovet (anbefalte daglige tilførsler) av vedkommende stoffer.

6. For å minske befolkningens fettkonsum vil det være ønskelig å påby deklarasjon av innholdet av fett og av flerumettede og mettede fettsyrer i enkelte næringsmidler, såsom smør, margarin, iskrem, pølser og andre kjøttvarer.

7. For bruk av betegnelser som proteinrikt, proteinberiket, kalori-fattig og fettfattig samt "slankekost" og "helsekost" bør det fastsettes nærmere regler.

8. Av hensyn til forbrukerne bør energiverdi og innholdet av fett angis som maksimumsverdier, mens innholdet av protein, mineralstoffer, vitaminer og andre essensielle næringsstoffer som minimumsverdier.

8. Aromastoffer og aromapreparater

På møte i Oslo og Helsingfors drøftet man også aromastoffer og aromapreparater og ble enig om følgende:

Definisjon:

Aromastoffer og aromapreparater er kjemiske forbindelser som innvirker på smak og/eller lukt og som tilsettes et næringsmiddel for å forbedre dets smak og/eller lukt. Smaksforsterkende stoffer som natrium-

glutamat (MSG) betraktes ikke som aromastoffer. Med begrepet aroma betegnes smak- og/eller luktinntrykk og stoffer som forårsaker slikt inntrykk.

Gruppering:

Naturlige aromastoffer og/eller -preparater er forbindelser som med fysikalske metoder trekkes ut av vegetabiliske eller animalske råstoffer.

Naturidentiske aromastoffer og/eller -preparater er forbindelser som med kjemiske metoder trekkes ut av vegetabiliske eller animalske råstoffer eller som fremstilles syntetisk og er kjemisk identisk med naturlige stoffer.

Kunstige (artifisielle) aromastoffer og/eller -preparater er stoffer som ennå ikke er blitt påvist i spiselige naturprodukter.

Prinsipper for bruk

Bortsett fra naturlig og uskadelig krydder er aromastoffer og/eller aroma preparater bare tillatt å tilsette i de næringsmidler eller grupper av næringsmidler hvor slik tilsetning er godkjent i tilsetningsstofflisten. I prinsippet stilles bruk av naturidentiske aromastoffer på linje med bruk av naturlige aromastoffer. Bruk av helseskadelig krydder og toksiske stoffer begrenses med en negativ liste. Kunstige (artifisielle) aromastoffer som i toksikologisk henseende er uskadelige, tillates gjennom en positiv liste med angivelse av maksimal tillatt mengde i det enkelte næringsmiddel.

Deklarasjon:

Da det var mindre ulikheter i kravet til deklarasjon ved bruk av aromastoffer, fant Utvalget ikke grunn til å anbefale en ensartet løsning av deklarasjonsmåten.

Røykaroma:

Næringsmidler kan som alternativ til røyking med tre behandles med røykkonsentrater eller syntetiske aromastoffer. Bruk av røyking med tre bør inntil videre tillates.

Bruk av røykkonsentrater fremstillet av treøyk må godkjennes på grunnlag av konsentratets innhold av 3—4 benzpyren. Både Finland, Norge og Sverige har gitt spesiell godkjenning for enkelte konsentrater med et maksimalt innhold på 30 ppb av 3,4-benzpyren. Ingen av disse land har godkjent bruk av kunstige (artifisielle) røykaromaer.

Det var enighet om at det ville være hensiktsmessig at det ble benyttet en felles nordisk metode for påvisning og analyse av innholdet av benzpyren i røykkonsentrater. Man vedtok å anmode Nordisk Metodik Komité for Levnedsmidler om å utarbeide en slik metode.

9. *De nordiske lands stilling til standarder anbefalt av Codex Alimentarius Kommissjonen*

Hittil har ingen av de nordiske land tatt stilling til noen av de 64 Codex standarder som er anbefalt av Codex Alimentarius Kommissjonen og oversendt medlemslandene til formell godkjenning.

Dette skyldes for det første at de konstitusjonelle og rettslige spørsmål som reiser seg i forbindelse med eventuell godkjenning av disse standarder må først klargjøres, og for det annet at selve godkjenningsprosedyren (General Principles) har vært under vurdering i Codex Alimentarius Kommissjon. Kommissjonen har nå vedtatt generelle prinsipper som gjør det mulig for et land å godkjenne en standard med spesifisert forbehold og som skulle gjøre det lettere for det enkelte land å ta stilling til Codex standardene i og med forbeholdene ikke er begrenset til bestemte områder.

Som svar til en henvendelse fra Codex Alimentarius Kommissjonens sekretariat i Roma har en fra svensk side uttalt at de anbefalte Codex standarder er under vurdering og at de blir tatt hensyn til under utarbeidelse av svenske næringsmiddelbestemmelser.

Fra dansk side har en henvist til den nye danske næringsmiddellov som trer i kraft i okt. 1974, og også pekt på de forpliktelser Danmark har m. h. t. harmonisering av næringsmiddellover og -bestemmelser innen rammen av EF-traktaten.

Fra norsk side har en informert om det arbeide som er i gang i Norge når det gjelder klargjøring av de konstitusjonelle spørsmål, og at en endelig stilling til Codex standarder ikke vil kunne tas før dette arbeidet er fullført.

Fra hverken finsk eller islandsk side er det avgitt svar til Codex sekretariatet. En rekke av de øvrige medlemsland har godkjent en eller flere av Codex standarder.

10. *Embetsmannsutvalget — Funksjonstid — Beretning m. m.*

Da arbeidet på nordisk basis ennå ikke var løst og det også var ønskelig med et fortsatt nordisk samarbeid av hensyn til det internasjonale arbeid innen næringsmiddel-sektoren, var det på møtet i København 27. mai 1974 enighet om at Utvalget kunne fortsette sin virksomhet uten fornyet beslutning av Nordisk Råd. For den fortsatte virksomhet burde Utvalget komme sammen minst en gang pr. år og i øvrigt etter behov.

På Utvalgets møte i Oslo 30. november 1973 ble det besluttet at Norge som det koordinerende land skulle utarbeide en utførlig beretning om utvalgets virksomhet og at denne etter å være blitt behandlet på Utvalgets møte i København 27. mai 1974 skulle oversendes til Nordisk Råd.

Utvalget vil for øvrig bemerke:

De felles prinsipper for godkjenning av tilsetningsstoffer innebærer at vurderingen av disse spørsmål baseres på like kriterier innen de nordiske land.

De felles prinsipper og definisjoner Utvalget for øvrig er kommet frem til, øker muligheten av en felles nordisk stillingtagen når det gjelder spørsmålet om den internasjonale harmonisering som pågår i Codex Alimentarius.

Problemområdene bør — i samsvar med det som av den norske sosialminister ble uttalt under møtet i Nordisk Råd februar 1974 — nøye følges i et fortsatt arbeid med videreføring av de prinsipper Utvalget er kommet frem til.

Berättelse**från Nordiska turisttrafikkommittén (NTTK)***(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)**Verksamhetsberättelse 1974**A. Namn och adress*

NTTK (Nordiska Turisttrafikkommittén)
Svenska Turisttrafikförbundet
Box 7306
S — Stockholm 7
Tel. 08-22 32 80

B. Startår

1928

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige.

D. Syfte

Kommittén har till uppgift att genom organiserat samarbete främja reselivet i och söka draga den utländska resandeströmmen till de fem nordiska länderna.

*E. Organisation**1. Administration**2. Styrelsens sammansättning*

	Nationalitet
Plenarmötet	
Direktør Sven Acker	D
Direktør Jørgen Helweg	D
Kontorchef Eigil Jensen	D
Direktør Ernst Klæbel	D
Avdelningschef Pekka Laukala	F
Direktør Cay Lindh	F
Direktør Bengt Pihlström	F
Direktør Ludvig Hjalmtysson, observatör	I

	Nationalitet
Kontorchef Olafur Valdimarsson, observatör	I
Kjartur Zárnsson, observatör	I
Direktør Alf Frotjold	N
Direktør Just Muus-Falck	N
Direktør Kai Sørtorp	N
Direktør Rolf Arfwedson	S
Sekreterare Ulla Lanemo	S
Marknadschef Ingvar Mattson	S
Riksdagsman Arne Petterson (ordförande)	S
Direktør Erik Schulze	S
Direktörsmötet se bilaga 1	

3. Personal

Sekreterare Ulla Lanemo	S
Marknadschef Ingvar Mattson	S
Direktør Erik Schulze	S

*BILAGA 1***Direktörsmötet**

	Nationalitet
Direktør Sven Acker	D
Direktør Jørgen Helweg	D
Direktør Bengt Pihlström	F
Direktør Ludvig Hjalmtysson, observatør	I
Direktør Just Muus-Falck	N
Sekreterare Ulla Lanemo	S
Direktør Erik Schulze	S
Direktør Ingvar Mattson	S

*BILAGA 2***Utdrag ur protokoll från NTTK:s plenarmöte den 13 juni 1974***Rapport om NTTK:s aktiviteter 1973/74*

Verksamhetsåret 1973/74 har under dess senare hälft dominerats av diskussionen kring det internationella energiläget och försöken att på europeisk, nordisk och nationell bas motverka en hotande nedgång i turismen.

För NTTK:s del var Scanhouse den viktigaste frågan under året. Efter grundliga undersökningar på vilka speciellt Danmarks Turistråd nedlade krafter fick frågan sin lösning i och med att Danmark, Finland, Norge och Sverige i maj 1974 beslöt att tillsammans med SCAN/NY den 1 oktober 1974 flytta in i 75, Rockefeller Plaza.

Under året inleddes arbetet på en ny arbetsordning för SCAN/NY. Administrativa och sociala frågor vid de nordiska utlandskontoren är även under behandling.

Som årets största framgång för det nordiska samarbetet framstår det framgångsrika genomförandet av serien på tre workshops i mars 1974 i USA. Samtliga fem nordiska länder samt de tre nordiska transatlantiska flygbolagen deltog.

Ferdaskrifstofa rikisins meddelade under året att Island drar sig ur de samnordiska turistkontoren. För det dansk—isländsk—svenska kontorets del i Zürich skedde detta från den 1 januari 1974 (då Island även

drog sig ur de med Danmark gemensamma kontoren i Hamburg, München och Rom) samt för USA:s del så, att Island betalar en av direktörmötet den 29 november 1973 fastställd del av SCAN/NY:s och SCAN/LA:s budgeter fram till den 30 juni 1975. Islands eget turistkontor i Scanhouse i New York stängdes i maj 1974.

Av frågor inom Norden var den viktigaste kontakten med den av Nordiska ministerrådet den 14 maj 1973 tillsatta ämbetsmannakommittén för turistfrågor. NNTK:s direktörer deltog den 27 februari 1974 i ett gemensamt möte med ämbetsmannakommittén då två av NNTK utarbetade projekt jämte kommitténs övriga uppdrag diskuterades. Ämbetsmannakommittén avger sitt betänkande i juli 1974.

Den av de nordiska arbetsministrarna utsedda Nordkalottkommittén har under året framlagt förslag om grundandet av Nordkalottens turistråd. Anknypningen till de nordiska turistorganisationerna är inte klarlagd.

Förutom 100 000 ex. av Travel Facts för den nordamerikanska marknaden finansierade NNTK under året utgivandet av kartfoldrar i 100 000 ex. på tyska, 100 000 ex. på japanska och 40 000 ex. på italienska.

NNTK:s direktörer sammanträdde under verksamhetsåret till möten enligt följande: Köpenhamn 29.11.1973 och 26.2.1974 samt Hyvinge 8.5.1974.

Efter att NNTK:s sekretariat i tre års tid handhafs av Centralen för turistfrämjande i Finland övergår det efter plenarmötet till Svenska turisttrafikförbundet.

Berättelse

från det utvidgade hälsovårdsdirektörmötet i Reykjavík

(Berättelse ej överlämnad till 23:e sessionen)

Berättelse

från Nordiska telekonferensen och styrkommittén för nordiskt telesamarbete, 1974

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

A. Namn och adress

Nordiska telekonferensen och styrkommittén för nordiskt telesamarbete

Adress t. o. m. 75-06-13

c/o Televerkets Centralförvaltning Utrikessektionen

Mårbackagatan 11

S-123 85 FARSTA

Tel. 08-713 10 00

B. Startår

För telekonferenserna: 1917; för styrkommittén: 1972.

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige.

D. Syfte

Det nordiska samarbetet på telekommunikationsområdet har till ändamål att förbättra och utveckla teletjänsterna inom Norden samt mellan de nordiska länderna och övriga länder. Samarbetet har även till ändamål att så vitt möjligt åstadkomma enhetliga regler för de nordiska ländernas teletjänster.

E. Organisation

1. Administration

Det nordiska samarbetet bedrivs i första hand medelst

- dels nordiska telekonferenser som hålls vartannat år;
- dels, under perioderna mellan de nordiska telekonferenserna, kommittéer och arbetsgrupper underställda styrkommittén för det nordiska telesamarbetet.

Under telekonferensen och styrkommittén sorterar följande kommittéer:

- samordningskommittén för drift- och taxefrågor;
- samordningskommittén för teletekniska frågor (exkl. radiotekniska);

- samordningskommittén för radiotekniska frågor;
- den nordiska kabel-TV-kommittén samt
- styrelsen för den nordiska jordstationen för satellittrafik i Tanum (Bohuslän).

Utredningsarbetet när det gäller frågor som är föremål för nordiskt samarbete försiggår inom arbetsgrupper tillsatta av telekonferensen eller styrkommittén. Varje arbetsgrupp sorterar under någon av ovannämnda kommittéer och lämnar rapport om sin verksamhet till den överordnade kommittén.

Ordförandeskapet i kommittéerna och Tanum-styrelsen skiftar från land till land vid varje telekonferens.

Det finns inget fast sekretariat för det nordiska telesamarbetet. Det land som tillhandahåller ordförande för en viss kommitté eller arbetsgrupp svarar även för sekreterarskapet i vederbörande organ. De kostnader som uppstår för ordförande- och sekretariatskapet i de olika nordiska kommittéerna och arbetsgrupperna och för arrangemang av de nordiska mötena bestrids av den förvaltning som har värdskapet i varje särskilt fall.

2. Styrelsens sammansättning

Ordförande vid telekonferensen är den generaldirektör som under tvåårsperioden före konferensen varit ordförande i styrkommittén.

Styrkommittén för nordiskt telesamarbete har under 1974 haft följande sammansättning:

Medlemmar

Pedersen, G., Danmark, generaldirektør
Saloila, O., Finland, generaldirektör
Skúlason, J., Island, generaldirektör
Øvregard, P., Norge, generaldirektør
Bjurel, B., Sverige, generaldirektör (ordförande)

Sekreterare

Sundström, P., Sverige, byrådirektör

3. Personal

Se ovan under E.1 och 2

F. Verksamhet

Utredningsarbetet har berört bl. a. följande ämnesområden:

- Långtidsplanering i syfte att underlätta projekteringsarbetet hos berörda förvaltningar.
- Korttidsplanering med sikte på utnyttjning och utbyggnad av befintliga linjeanläggningar.

- Datapolicy. Man eftersträvar en enhetlig nordisk policy i fråga om existerande och planerade datakommunikationstjänster.
- Samordning beträffande nationella utredningar om telegramtjänster.
- Samordning beträffande manuella telefontjänster i framtiden.
- Nordiska teletaxor.
- Konferenstelefontjänster, inbegripet teleundervisning och teleföredrag.
- Datanät. Förslag i frågor rörande trafik mellan de olika nordiska datanäten.
- Programminnesstyrda riksstationer.
- Telefonnätets framtida utformning.
- Telextrafik med fartyg.
- Mobiltelefonsystem.
- Typgodkännande av radioutrustning. Samordning av tekniska bestämmelser för mobil radioutrustning.
- Privatradio. Samordning av tekniska och administrativa bestämmelser för privatradio 27 MHz.
- Personsökning. Undersökning av möjligheter till ett gemensamt nordiskt offentligt system för personsökning.
- Samordning beträffande den långväga trafiken med fartyg.
- Den i föregående årsberättelse omnämnda utredningen om en isländsk jordstation för internationell trafik via telesatellit slutfördes i december 1973.

H. Finansiering

Se ovan under E. 1.

Berättelse**från Nordiska kontaktorganet för radio- och TV-frågor**

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Som tidigare meddelats har kontaktorganet år 1972 hemställt hos Nordiska ministerrådet att organet upplöses.

Inom kulturavtalets organ har det inte bedömts möjligt att avgöra hur framtida kontakter rörande radio- och TV-frågor skall organiseras förrän förslagen från den av ministerrådet i samråd med de nordiska TV-företagen tillsatta utredningen om utvidgat nordiskt TV-samarbete föreligger och ställning tas till hur det framtida TV-samarbetet skall utvecklas.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över berättelsen**

Till kulturutskottet har hänvisats berättelse från Nordiska kontaktorganet för radio- och TV-frågor. Utskottet har behandlat berättelsen vid sammanträden den 15 januari 1975 och den 15 februari 1975.

Kulturutskottet har vid tre på varandra följande sessioner i betänkanden rörande berättelsen från Nordiska kontaktorganet för radio- och TV-frågor understrukit, att beslut inom ministerrådet bör fattas beträffande de framtida formerna för organisationen av samarbetet beträffande radio- och TV-frågor mellan de nordiska länderna. Stora förhoppningar fästes inte minst inom Nordiska rådet och dess kulturutskott vid Nordiska kontaktorganet för radio- och TV-frågor, då detta inrättades 1968, huvudsakligen för att verka som kontaktorgan mellan regeringarna. Dessa förhoppningar har emellertid inte infriats — kontaktorganet har inte sammanträtt sedan 1970 och har hos ministerrådet hemställt om sin upplösning.

Såsom kulturutskottet redan i de tidigare betänkandena om berättelsen har framhållit, har ministerrådet icke vidtagit några åtgärder vare sig för att upplösa kontaktorganet, och därvid förhoppningsvis tillskapa ett nytt samarbetsorgan med bättre verksamhetsförutsättningar, eller för att på nytt igångsätta verksamheten inom kontaktorganet.

Behovet av ett avgörande i denna fråga framstår nu såsom ännu mera akut än tidigare, då den av ministerrådet tillsatta TV-kommittén, som delvis fyllt de funktioner som var avsedda för kontaktorganet, nu har slutfört sitt arbete. Något permanent eller tillfälligt organ som kunde fungera som koordinator för de nordiska regeringarnas strävanden att utbygga det nordiska radio- och TV-samarbetet finns sålunda inte för närvarande.

Kulturutskottet vill därför starkt understryka vikten av att konstruktiva åtgärder för att råda bot på detta missförhållande vidtas av Nordiska ministerrådet redan under år 1975.

Med ovanstående kommentarer får kulturutskottet föreslå
att rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Reykjavík den 15 februari 1975

<i>Tönnes Madsson Andenæs (A)</i>	<i>Jo Benkow (H)</i>
<i>Per Borten (Sp)</i>	<i>Mauno Forsman (Sd)</i>
<i>Gylfi Þ. Gíslason (A)</i>	<i>Svend Haugaard (RV)</i>
Förman	
<i>Elsi Hetemäki (Kok)</i>	<i>Paul Jansson (s)</i>
<i>Kalevi Kivistö (Skdl)</i>	<i>Essen Lindahl (s)</i>
<i>Ingemar Mundebo (fp)</i>	<i>Robert Pedersen (S)</i>
<i>Nikolaj Rosing (Grønl.)</i>	<i>Liv Stubberud (A)</i>
<i>Per Olof Sundman (c)</i>	<i>Folke Woivalin (ÅS)</i>

Berättelse

från Internordisk nämnd för humanistisk forskning

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1974

A. Namn och adress

Internordisk nämnd för humanistisk forskning
c/o Finlands Akademi
Drumsöv. 1
00200 Helsingfors 20, Finland

B. Startår

1968

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Norge och Sverige. Island (deltar i princip som observatör).

D. Syfte

På Internordisk nämnd för humanistisk forskning ankommer att:
främja och koordinera den humanistiska forskningen och forskarutbildningen i Norden

främja informationen om forskningen och forskarutbildningen i Norden

ta initiativ till samarbetsprojekt inom humanistisk forskning i Norden
ta initiativ till att utveckla den samnordiska publiceringsverksamheten
främja kontakterna mellan de enskilda nordiska länderna samt mellan forskare från de enskilda nordiska länderna

E. Organisation

1. Administration

Nämnden består av två representanter för vart och ett av de deltagande forskningsorganen, utsedda av dessa för en tid av två år i taget. Nämnden skall sammanträda på kallelse av ordföranden och komma samman minst två gånger om året. Nämndens säte skall skifta efter varje tvåårsperiod. Ordförande och sekreterare representerar värdlandet, valda på två år. Nämnden väljer ordförande, värdlandets forsknings-

råd sekreterare. Nämnden kan tillsätta utskott, arbetsgrupper samt varje land har rätt att till nämndens överläggningar sända ytterligare experter.

2. Sammansättning 31.12.1974

	Nationalitet
Professor Juha Pentikäinen, ordförande	F
Sekreterare Torsten Andersson	S
Docent Arne Hannevik	N
Sekreterare Marjatta Hiisivaara-Hela	F
Fagrådssekretær Anne-Lise Hilmen	N
Sekretær Gunver Kyhn	D
Professor Erik Lönnroth	S
Professor Egil Pettersen	N
Professor Reijo Wilenius	F
Professor Torgny Säve-Söderbergh	S
Professor Bengt Algot Sørensen, vice ordförande	D
Professor Søren Sørensen	D
Sekreterare Heidi Kuusi	F

3. Personal

Sekreterare Heidi Kuusi. Anställd den 15.8.1974

4. Revisorer

Nämnden har ingen egen budget

F. Verksamhet

Nämndens möten:

Stockholm den 13 februari 1974

Helsingfors den 2 oktober 1974

Sekreterarmöten:

Helsingfors den 9 januari 1974

Helsingfors den 21 augusti 1974

Oslo den 5 september 1974

Kommissionens för utomeuropeiska forskningsstationer möte: Köpenhamn den 21 november 1974

(Närvarande: prof. Erik Lönnroth, S, ordf., prof. Knut Kleve, N, prof. Juha Pentikäinen, F, sekr. Gunver Kyhn, D, sekr. Heidi Kuusi, frånvarande: prof. Johannes Nicolaisen, D)

I *Stockholm* beslöts sekretariatets resurser förstärkas med en halv kanslitjänst enligt värdlandets lönesättning samt att forskningsråden i varje land står för en fjärdedel av kostnaden härför.

I *Helsingfors* upptogs frågan om en nordisk publiceringsnämnd för humanistiska tidskrifter. Skriftligt beslutsförslag från sekreterarmötet förelåg. Beslöts upprätta en *nordisk publiceringsnämnd för humanistiska tidskrifter* på prov under en period av två år. Medlemmar skall vara en ledamot och en sekreterare eller sakkunnig från varje land. Nämndens karaktär skall vara rådgivande och rekommenderande. Nämnden avger utlåtande till de enskilda forskningsråden och rapporterar till Internordisk nämnd för humanistisk forskning.

Internordisk nämnd för humanistisk forskning har gett 14 utlåtanden till Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete under hösten 1974 angående olika forskningsprojekt, symposier, publiceringsförslag m.m.

På nämndens möten har diskuterats frågor av samnordiskt intresse: den fortsatta finansieringen av ödegårdsprojektet, nordisk asienforskning, nytt initiativförslag om forskningsprojekt om minoriteterna i Norden.

G. Framtidsplaner

Följande möten:

Kommissionen för utomeuropeiska forskningsstationer i Uppsala den 6.2.1975

Nordisk publiceringsnämnd för humanistiska tidskrifter i Köpenhamn den 4.3.1975

Sekreterarmöte den 5.3.1975 i Köpenhamn

Nämndens möte den 9.4.1975 i Uleåborg

Till Kommissionens för utomeuropeiska forskningsstationer arbete hör att verka för att de utanför Europa existerande instituten kunde användas av nordiska forskare samt att kartlägga det behov som finns för forskningsstationer utanför Europa (fältstationen i Lampang upphörde planenligt i juni 1974)

Till publiceringsnämndens arbete hör

att utarbeta statuter för publiceringsnämnden

att kartlägga de nuvarande humanistiska tidskrifternas situation

att gå igenom ansökningar om anslag, rekommendera och rapportera

att studera behovet av nya nordiska humanistiska tidskrifter

Se vidare Bilaga.

H. Finansiering

Internordisk nämnd för humanistisk forskning har ingen egen budget. Anslagen beviljas av forskningsråden till sekreterarens lön. Värmlandets forskningsråd står för resekostnader, telefon-, post-, kontors- och andra kostnader.

Helsingfors den 3 december 1974

Heidi Kuusi

BILAGA

Det nya *forskningsprojektet* om minoriteterna i Norden kommer att planeras och konkretiseras inom nästa år.

Likaså kommer en *utredning* att påbörjas om samlarbetsformerna inom den humanistiska forskningen på basen av promemorian "Ökade vetenskapliga kontakter inom Norden". Denna fråga kommer ytterligare att behandlas vid mötet i Uleåborg.

Berättelse

från Nordiska afrikainstitutet

(Överlämnad av Sveriges regering)

Verksamhetsberättelse 1973—1974

A. Namn och adress

Nordiska afrikainstitutet

Box 2126

750 02 UPPSALA

B. Startår

1964 (provisorisk verksamhet 1962-09-01—1964-06-30)

C. Deltagande länder

Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge

D. Syfte

Enligt Kungl. Maj:ts instruktion av 1964-06-29 skall institutet

”i Norden främja studiet av afrikanska förhållanden samt verka för den internationella biståndsverksamheten i vad mån denna rör Afrika.”

”Det åligger institutet särskilt

- att främja utbildning av personal för biståndsverksamhet i Afrika,
- att — genom kurser, föreläsningar, seminarier och eljest — sprida information rörande Afrika och aktuella afrikanska förhållanden,
- att utgöra dokumentationscentrum för afrikaforskningen, samt
- att främja vetenskaplig forskning och undervisning om Afrika.”

E. Organisation

1. Administration

Institutet är en svensk statlig myndighet under utbildningsdepartementet. Institutets ledning består av en styrelse utsedd av Kungl. Maj:t, de nordiska ledamöterna efter förslag av resp. lands regering. (*Se vidare E.2*). Under styrelsen leds institutet av en föreståndare. (*Se vidare E.3*).

2. *Styrelsens sammansättning 1974-06-30 (suppleanter)*

	Nationalitet
Professor Torgny Segerstedt, ordförande	S
Överbibliotekarie Gert Hornwall	S
Institutets förest. Carl Gösta Widstrand	S
Professor Sune Carlson (Professor Åke Holmberg)	S
Civilekonom Anna Hedborg (Direktör Alf Carlsson)	S
Statssekreterare Lennart Klackenber (Docent David Lagergren)	S
Generaldirektör Ernst Michanek (Avdelningschef Torgil Ringmar)	S
Direktör Sven Rynell († hösten 1974) (Bankdirektör Claes Nyman)	S
Professor Mogens Boserup (Kontorschef Kaj Repsdorph)	D
Professor Stig Jaatinen (Generalsekreterare Hilikka Pietilä)	F
Ambassadör Gudmunður Gudmunðsson (Förste ambassadsekreterare Sveinn Björnsson)	I
Professor John Sanness (Forsker Erik Nord)	N

3. *Personal*

Föreståndare: Carl Gösta Widstrand

Forskarassistenter: Zdenek Červenka, Knut Sogstad

Tf bibliotekarie: Birgitta Fahlander

1. byråsekreterare: Karl Eric Ericson, Thomas Ridaeus

1. biblioteksassistent: Kristina Rylander

1. biblioteksassistent: Viveca Halldin

Förste kanslist: Ingrid Dahlqvist

Kansliskrivare: Birgit Cejie

Extra kansliskrivare: Sonja Andersson, Lesley Eklund, Annie Jenhoff

Förste expeditionsvakt: Sven Jansson

4. *Revisorer*

Revision sker genom revisionskontorets vid universitetskanslersäm-
betet försorg.

F. *Verksamhet*

Seminarier, föreläsningar m. m.

Nordiska afrikanistdagar:

Den 27—29 maj anordnade institutet ett seminarium med deltagande
av ca 90 afrikanister från nordiska universitets- och forskningsinstitu-

tioner. Seminariets huvudtema var *Drought and Famine*. Till seminariet hade som föreläsare inbjudits:

Dr Phillip Mbithi, professor of Sociology, University of Nairobi; Dr Adolpho Mascarenhas, University of Dar es Salaam; samt Dr Claude Meillassoux, Centre National de la Recherche Scientifique, Paris.

Seminariet organiserades i ett antal arbetsgrupper, där förutom huvudtemat "Drought and Famine" följande ämnen avhandlades: Multinationella företag i Afrika; Political Anthropology in Africa; Emergent Themes in Southern African Studies; Sedentarization of Pastoral Peoples. Dessutom hölls en preliminär diskussion angående afrikansk kyrkohistoria.

Gästföreläsare:

Under tiden 6—27 februari företog professorn i sociologi vid Haags universitet, Dr Archie Mafeje, en föreläsningsturné i Norden på inbjudan av institutet. Därvid hölls 14 föreläsningar på följande platser: Lund, Göteborg, Bergen, Oslo, Stockholm, Uppsala, Umeå och Sandöverken.

Professorn i historia vid Nairobis universitet, Dr B. Ogot, föreläste i maj vid historiska institutionen i Oslo, Trondheim och Uppsala.

Professor Larry Bowman, Department of Political Science, University of Connecticut, föreläste i maj på inbjudan av institutet i Uppsala och Oslo.

Vidare har institutet arrangerat föreläsningar av bl. a. följande personer: Zambias planerings- och finansminister, Mr Alexander Chikwanda; docent Marja-Liisa Swantz, Dar es Salaam; Mr Ibrahim Kaduma, Dar es Salaam; Mr Joaquim Carvalho, Frelimo; Dr Joseph Ki-Zerbo, Övre Volta; professor Dusan Pokorny, Toronto; samt Dr Ryszard Golebiowsky, Warszawa. Dessutom har institutets föreståndare och forskarasistenter hållit ett 20-tal föreläsningar runt om i Norden.

Biblioteksverksamhet

Accessionen har under verksamhetsåret uppgått till ca 2 100 titlar, varav 140 utgjordes av periodica. Liksom tidigare år består accessionen till ca 70 % av gåvor och byten. Det totala bokbeståndet uppgår nu till ca 20 000 titlar.

Ett stort antal litteraturlistor har sammanställts över skilda länder och ämnesområden. Dessa listor har liksom tidigare tillhandahållits gratis.

Publikationsverksamhet

Under verksamhetsåret har följande publikationer utgivits:

Periodiska skrifter:

Africana i nordiska vetenskapliga bibliotek nr 29, 1972

Africana i nordiska vetenskapliga bibliotek nr 30, 1972

Newsletter nr 12

Bulletin nr 11 och 12

Research Report nr 16, Lodhi, Abdulaziz Y., *The Institution of Slavery in Zanzibar and Pemba*. 40 pp. Uppsala 1973.

Research Report nr 17, Lundqvist, Jan, *The Economic Structure of Morogoro Town*. Some sectoral and regional characteristics of a medium-sized African town. 70 pp. Uppsala 1973.

Research Report nr 18, Bondestam, Lars, *Some Notes on African Statistics*. Collection, reliability and interpretation. 59 pp. Uppsala 1973.

Research Report nr 19, Jensen, Peter Føge, *Soviet Research on Africa*. With special reference to international relations. 68 pp. Uppsala 1973.

Research Report nr 20, Sjöström, Rolf & Margareta, *YDLC — a Literacy Campaign in Ethiopia*. An introductory study and a plan for further research. 72 pp. Uppsala 1973.

Böcker:

Berglund, Brita, *Gambia*. 80 pp. Uppsala 1973.

Land-locked Countries of Africa. Ed. Zdenek Červenka. 369 pp. Uppsala 1973.

Litteratur om Afrika. Annoterad bibliografi redigerad av Anna-Britta Wallenius & Vagn Plenge. 168 pp. Nordiska afrikainstitutet och Mellemfolkligt Samvirke, 1973.

Magnusson, Åke, *Sverige—Sydafrika*. En studie av en ekonomisk relation. 174 pp. Uppsala 1974.

Southern Africa. Vol. 1. Programme of Action and Conference Proceedings. The UN-OAU Conference, Oslo 9—14 April 1973. Ed. by Olav Stokke & Carl Widstrand. 275 pp. Uppsala 1973.

Southern Africa. Vol. 2. Papers and Documents. The UN—OAU Conference, Oslo 9—14 April 1973. Ed. by Olav Stokke & Carl Widstrand. 346 pp. Uppsala 1973.

Tre dokument från Tanzania. 31 pp. Uppsala 1973.

Vit makt i Zimbabwe. En rasistregim i södra Afrika. Redigerad av Zdenek Červenka. 51 pp. Uppsala 1974.

Resor

Institutets föreståndare deltog i slutet av augusti 1973 i den IX internationella antropologkongressen i Chicago; i slutet av september 1973 deltog han i en konferens i London med huvudmännen för ett forskningsprojekt om "External Investment in South Africa and Namibia"; i december 1973 företog han en resa till Östafrika för deltagande i den tredje internationella afrikanistkongressen i Addis Abeba; i januari 1974 företogs en resa till Sudan på den sudanesiska regeringens inbjudan; samt i slutet av mars en resa till Dakar för diskussioner kring ett kommande samarbete med FN:s Institute for Development and Economic Planning.

Forskarassistent Zdenek Červenka deltog under en vecka i augusti 1973 i en konferens om södra Afrika i Halifax, Canada; samt deltog i mars 1974 i Deutsche Afrikagesellschafts årsmöte i Bonn.

I slutet av september 1973 deltog t.f. bibliotekarien Birgitta Fahlander och t.f. biblioteksassistenten Viveca Halldin i en konferens i Brighton rörande anskaffning av material från tredje världen.

Studiestipendier

Under året har följande personer erhållit studiestipendier för ca en månads vistelse vid institutets bibliotek i Uppsala:

Anne Bahnon, Köpenhamn; Palle Svensson, Århus; Kari Silfverberg, Helsingfors; Johani Koponen, Helsingfors; Gitte Høj-Rasmussen, Århus; Roger Leys, Köpenhamn; Sven Bislev, Århus; Ritva Kivikkokangas, Helsingfors; Susanne Linderos, Borgå; Lillian Larsen, Oslo; Philip Donner, Helsingfors; Bertil Byskov, Köpenhamn; Johan Bergkull, Åbo; Jussi Ala-Marttunen, Helsingfors; Raisa Simola, Helsingfors; Viggo Plum, Köpenhamn; Tore Linné Eriksen, Oslo; Eero Kuparinen, Åbo; Erik Rosenberg, Oslo; Tertit Aasland, Oslo; Torben Brylle, Köpenhamn; Aud Talle, Oslo; Mikko Pyhälä, Helsingfors; Ilkka Vaura, Åbo; Tage Budolfson, Dalmose; Kari Nieminen, Raisio samt Anna-Maija Rintala, Helsingfors.

Resestipendier

Vid styrelsens sammanträde den 18 oktober utdelades följande stipendier för forskning i Afrika till ett sammanlagt värde av 86 000: —:

Civilekonom Lars-Erik Birgegård, Södertälje, 10 000: —; redaktör Arne Bäverman, Stockholm, 5 000: —; fil kand Carl Christiansson, Stockholm, 5 000: —; fil mag Åsa Dalmalm, Uppsala, 7 000: —; forskare Asbjörn Eide, Oslo, 4 000: —; fil dr Kajsa Ekholm, (m fl), Uppsala, 7 000: —; med o. kir dr Anja Forssén, Soukka, Finland, 10 000: —; pol mag Ingrid Nordgren, Upplands Väsby, 6 000: —; fil mag Kweku Okoso-Amaa, Uppsala, 5 000: —; fil mag Rasmus Rasmusson, Stockholm och Nairobi, 5 000: —; fil kand Leighton Richardson, Uppsala, 8 000: —; cand scient Niels Schröder, Århus, 4 000: —; pol mag Michael Såthl, Uppsala och Åbo, 5 000: — samt mag art Gunnar Sörbö, Bergen, 5 000: —.

G. Framtidsplaner

Under hösten 1975 kommer det internationella seminariet att behandla de multinationella företagen och råvarorna i Afrika.

I övrigt satsar institutet på ett närmare samarbete med universitetsinstitutioner i Norden både vad gäller undervisning och forskning.

Vidare hoppas institutet att inom kort kunna öka det nordiska inslaget i dess verksamhet. Så t. ex. har institutet hos de nordiska regeringarna

ansökt om medel för inrättande av ytterligare två forskarassistenttjänster så att det skulle komma att finnas en forskarassistent från vardera Danmark, Finland och Norge. Dessutom har medel sökts för inrättandet av en sekreterarbefattning där innehavaren skulle vara finskspråkig.

H. Finansiering

Över svensk statsbudget		988 000
Bidrag från Danmark	38 695	
Bidrag från Finland	47 602	
Bidrag från Norge	43 989	
	<u>130 286</u>	<u>130 286</u>
		1 118 286

¹ Beloppet avsett för studiestipendier, resestipendier och den nordiskt finansierade forskarassistenttjänsten.

Uppsala 25/11 1974

Carl Gösta Widstrand

(Förest.)

Berättelse**från Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning, 1974**

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

A. Namn och adress

NKTF-Nordisk kommitté för transportekonomisk forskning
Trafikministeriet, trafikplaneringsavdelningen
Sekreterare Hans-Erik Söderström
Kajsaniemigatan 10
SF-00100 Helsingfors 10
Tlf. (90) 1603480

B. Startår

1966

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige.

D. Syfte

Kommitténs uppgift är att koordinera den transportekonomiska forskningen i de nordiska länderna och stimulera utvecklingen av en samfällid forskningsmiljö på området.

E. Organisation**1. Administration**

NKTF rapporterar till Nordiska ministerrådet via Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor (NÄT).

Nationellt sorterar NKTF-ärendena under respektive trafikministerium.

Samarbetsorganet leder sin verksamhet själv.

Kommitténs sammansättning nedan i pkt E 2.

Den administrativa ledningen omhänderhas av kommitténs ordförande och sekreterare.

Underliggande organ finns ej.

2. Styrelsens sammansättning

Økonomisk konsulent Uffe Jacobsen, D

Professor Hans Peter Myrup, D

Avdelningschef Antero Aarvala, F, ordförande

Byråchef Aarno Soivio, F

Cand. oecon. Gudmunður Einarsson, I (t. o. m. 1974-09-19)

Cand. oecon. Tomas H. Sveinsson, I (fr. o. m. 1974-09-20)

Kystdirektør Ole Vatnan, N, vice ordförande

Instituttstjef Karsten Krogsæter, N

Generaldirektør Lennart Johansson, S (t. o. m. 1974-08-25)

Departementsrådet Per Jönsson, S (fr. o. m. 1974-08-26)

Överingenjör Stig Samuelson, S

Ordförande- och viceordförandeskapet ambulerar i tvåårsperioder mellan Norge, Sverige, Danmark och Finland i nämnd ordning. Följande skifte 1.1.1975.

I kommittén kan vart och ett land representeras av två ledamöter, varav i princip den ena företräder trafikministeriet och den andra forskningssektorn.

Ledamöterna utses av respektive lands trafikministerium för obestämd tid.

3. Personal

Som heltidsanställd sekreterare fungerar en person anställd av trafikministeriet eller en forskningsinstitution i ordförandelandet.

1974 fungerar som sekreterare:

Diplomingenjör Hans-Erik Söderström, F

Trafikministeriet, trafikplaneringsavdelningen Helsingfors

Till sekretariatets förfogande under år 1974 har trafikministeriet ställt en skrivhjälp på halvtid, merkonom Mirja Hautamäki.

F. Verksamhet

Kommittén har under året tills vidare sammanträtt fem gånger, den 12 februari i Köpenhamn, den 25 april i Stockholm, den 4—5 juni i Reykjavík, den 22 augusti i Helsingfors och den 26—27 september i Stavanger samt planerar att avhålla ett möte i Köpenhamn den 3 december. Den 27 september höll kommittén ett gemensamt möte med Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor (NÄT).

Kommittén har koncentrerat sin utåt synliga verksamhet till avhållandet av forskarkonferenser och seminarier om aktuella transportekonomiska ämnen. Till forskarkonferenserna har man inbjudit ett begränsat antal deltagare, huvudsakligen transportforskare, och strävat till att ge dessa möjligheter att utväxla erfarenheter och rön angående nya forskningsmetoder, ge impulser till intensifierad forskning på olika områden samt om möjligt initiera nya forskningsinsatser.

Avsikten med seminarierna har varit att föra samman transportforskare med avnämare av forskningsresultaten, såsom representanter för trafikmyndigheterna, transportbrukare m. fl. Härvid har man bl. a. med viss pedagogisk syftning strävat till att åstadkomma meningsutbyte mellan teori och praktik inom transportsektorn.

Under år 1974 har avhållits en forskarkonferens under rubriken 37—750230. *Nordiska rådet. 1:a samlingen*

Trafikplanering i en aktiv regionalpolitik (7—9 maj i Björneborg) samt ett seminarium om Hamn- och sjöfartsutvecklingen i Norden (23—25 oktober i Göteborg).

De avhållna forskarkonferenserna och seminarierna dokumenteras i kommitténs publikationsserie. De ovannämnda arrangemangens dokumentation kommer att ske i publikation 17 respektive 18. Publikationerna distribueras numera kostnadsfritt till berörda myndigheter, läroinrättningar, institutioner, bibliotek etc.

G. Framtidsplaner

Kommittén avser att under den närmaste framtiden anordna eller förbereda seminarier och forskarkonferenser med följande teman:

- Energiperspektiven och den fortsatta transportforskningen
- Trafikmodeller och prognosmetoder i planläggningen av godstrafik
- Tekniska subsidieformer och deras konsekvenser
- Trafikens miljöaspekter
- Trafik- och transportforskning i de nordiska länderna — syfte och organisation

Dessa rubriker har till följd av att de ansetts äga stor aktualitet valts ur kommitténs långtidsförteckning över tänkbara konferens- och seminarieämnen.

Kommittén kommer att fortsätta med att ge ut sin publikationsserie. Numera utges en publikation från vart och ett arrangemang. Genom att utge en broschyr avser kommittén att sprida information om sin verksamhet, speciellt om aktuella forskarkonferenser/seminarier och om vid dessa framlagt material. Broschyren kan i princip tänkas utvidgad till ett slags "newsletter".

Kommittén har dryftat möjligheterna att inrätta ett slags resurskartotek beträffande forskningsresurserna inom sektorn transportekonomi i Norden. Detta kartotek kunde med jämna mellanrum ge ut bulletiner dels till forskningsfältet, dels till avnämarna av forskningsresultat.

Under de kommande åren avser kommittén att utvidga kontakterna till nordiska samarbetsorgan sysselsatta med transportekonomin närbesläktade frågor. Hittills har denna verksamhet begränsat sig till korta sammöten med Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor och Nordiska kommitté för trafiksäkerhetsforskning.

H. Finansiering

Kommittén förfogar över en s. k. dispositionsfond, till vilken Danmark, Finland, Norge och Sverige årligen inbetalar högst 20 000 Nkr (fr. o. m. år 1975 30 000 Nkr) och Island 5 000 Nkr.

Ordförandelandet ställer en heltidsanställd sekreterare och hälften av en skrivhjälps arbetskapacitet till kommitténs förfogande.

Sekretariatslokalerna ställs till förfogande av ordförandelandet.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över berättelsen**

Til trafikutvalget er henvist beretning fra Nordisk Komite for Transportøkonomisk forskning (NKTF), C 25/t.

Beretningen, som omfatter NKTF's virksomhet i 1974, redegjør på en oversiktlig måte for organisasjonsplanen til Nordisk Komite for Transportøkonomisk Forskning. Det redegjøres også kortfattet for finansieringen av virksomheten.

Om virksomheten til NKTF i 1974 nevnes at man har konsentrert seg om å arrangere forskerkonferanser og seminarer om aktuelle transportøkonomiske emner. Til konferansene har man invitert hovedsakelig transportforskere, mens man på seminarene har forsøkt å oppnå en dialog mellom transportforskere og det publikum som er brukere av transportforskningens resultater. Dokumentasjon fra NKTF's arrangement vil komme i NKTF's egen publikasjonsserie.

I beretningen redegjøres det også for det arbeid NKTF vil utføre i nær framtid, og det nevnes enkelte sentrale tema for planlagte seminarer og konferanser. NKTF meddeler at man ønsker å utvide kontakten med de nordiske organ som er sysselsatt med spørsmål i tilknytning til transportøkonomi.

Trafiklutvalget vil uttrykke positiv interesse for den virksomhet som Nordisk Komite for Transportøkonomisk Forskning driver, og man finner at de seminarer og konferanser som er avholdt eller planlagt tar opp sentrale tema som er av betydning for den samferdselspolitiske debatt i de nordiske land.

Utvalget vil derfor understreke betydningen av at denne del av NKTF's virksomhet også får en utadrettet karakter, og at konferanser og seminarer til en viss grad blir et møtested mellom forskere og beslutningstakere innen samferdsel. Trafiklutvalget vil for sin del gjerne medvirke til en slik dialog mellom forskere og politikere på samferdselpolitikkens område.

Utvalget anbefaler med henvisning til ovenstående at Nordisk Råd tar beretningen fra Nordisk Komite for Transportøkonomisk Forskning til etterretning.

Reykjavík, 15. februar 1975

<i>Eric Carlsson (c)</i>	<i>Christian Christensen (KrF)</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem (A)</i>	<i>Leif Glensgård (FP)</i>
<i>Gustav Holmberg (V)</i>	<i>Magnús Kjartansson (Ab)</i>
<i>Astrid Kristensson (m)</i>	<i>Håkon Kyllingmark (H)</i>
<i>Reidar T. Larsen (SV)</i>	<i>Bror Lillqvist (Sd)</i> Formann
<i>Sven Mellqvist (s)</i>	<i>Paavo Väyrynen (K)</i>
	<i>Seppo Westerlund (Lkp)</i>

Berättelse

från finsk-svenska utbildningsrådet

(Överlämnad av Sveriges regering)

Verksamhetsberättelse 1974

A. Namn och adress

Finsk-svenska utbildningsrådet
Ordförande överdirektören Lars Sköld, Skolöverstyrelsen,
106 42 Stockholm
Sekreterare byrådirektören Leena Sparring, Statens invandrarverk,
Box 2068, 103 12 Stockholm 2

B. Startår

1967

C. Deltagande länder

Finland och Sverige

D. Syfte

Enligt sina direktiv skall utbildningsrådet verka för att underlätta den i Sverige bosatta finskspråkiga befolkningens utbildningsproblem.

Sin uppgift har finsk-svenska utbildningsrådet formulerat i följande fyra punkter:

att överväga och föreslå åtgärder inom främst utbildningsområdet för att underlätta en anpassning till svenska förhållanden,

att överväga och föreslå åtgärder med syfte att bevara kontakten med Finland och underlätta en återanpassning till finska förhållanden,

att kartlägga vilka resurser som fordras för förverkligande av nyssnämnda åtgärder och framlägga förslag till hur dessa resurser skall framskaffas, och

att som underlag för ovannämnda överväganden och förslag låta verkställa erforderliga undersökningar.

E. Organisation

1. Administration

Finsk-svenska utbildningsrådet består av en finsk och en svensk nationell delegation, vilka var för sig arbetar som en statlig kommitté, den finska under undervisningsministeriet i Finland, den svenska under utbildningsdepartementet i Sverige.

2. Utbildningsrådets sammansättning 31.12.1974

Den finska delegationen

Avdelningschefen Kalervo Siikala, ordförande i den finska delegationen, vice ordförande i utbildningsrådet

Avdelningschefen Lasse Hoffman, ledamot

Överinspektören Aimo Kaisaniemi, ledamot

Överinspektören Eero Lemola, expert

Rektor Lauri Ollila, expert

Docenten Artturi Similä, sekreterare

Hum. kand. Ahti Ratia, bitr. sekreterare

Den svenska delegationen

Överdirektören Lars Sköld, ordförande

Departementssekreteraren Catharina Rudhe, ledamot

Bitr. skoldirektören Hugo Serdén, ledamot

F. undervisningsrådet Ragnar Israelsson, expert

Byrådirektören Leena Sparring, sekreterare

F. Verksamhet

Beträffande utbildningsrådets verksamhet under åren 1967—1973 hänvisas till dess föregående år avgivna berättelser.

Rådets verksamhet har under år 1974, liksom tidigare år, bedrivits i mycket nära samarbete med skolöverstyrelsen i Sverige och skolstyrelsen i Finland och i Sverige dessutom med statens invandrarverk. Vad beträffar frågan om rekrytering av tvåspråkiga lärare till det svenska skolväsendet har samarbetet med Arbetskraftsmyndigheterna i Sverige och Finland ytterligare intensifierats.

Utbildningsrådet har under året sammanträtt sex gånger, varav två i Finland och fyra i Sverige. I anslutning till sina sammanträden har rådet studerat skolförhållandena för de finska invandrareleverna i Stockholm, Jönköping, Gislaved, Haparanda och Tornedalen samt för de återvändande eleverna i Vasa. Därtill har rådet haft överläggningar med företrädare för länsskolnämnderna i Jönköpings och Norrbottens län samt för skolavdelningen vid länsstyrelsen i Vasa. Vid rådets sammanträden har såsom experter medverkat tjänstemän vid skolöverstyrelsen i Sverige och skolstyrelsen i Finland.

Utbildningsrådet har avgivit yttrande över invandrarutredningens betänkande *Invandrarna och minoriteterna* (SOU 1974: 69) och anslutit sig till de allmänna mål, som utredningen formulerat för en utbildnings- och kulturpolitik för invandrarna i Sverige. Vidare har utbildningsrådet avgivit yttrande till Nordiska rådet över Medlemsförslag om språkundervisning för finländska barn i Sverige och i detta sitt yttrande redovisat olika initiativ och åtgärder, som syftar till att underlätta de finskspråkiga elevernas undervisningssituation i Sverige.

Lärarfrågor

Den under 1968 inledda rekryteringen av tvåspråkiga lärare för grundskolan i Sverige har fortsatt under 1974. Samarbete har här skett mellan de centrala skol- och arbetskraftsmyndigheterna i Sverige och Finland. En särskild arbetsgrupp vid skolstyrelsen i Finland har också i år handlagt vissa meritvärderingsfrågor beträffande sökande från Finland till lärartjänster i Sverige.

Utbildningsrådet bedömer det som nödvändigt att sådan rekrytering fortsätter även under det kommande året. Hemspråksundervisningen i Sverige har under de senaste åren fått och beräknas även framdeles få en allt större omfattning. Rådet finner vidare att den nuvarande undervisningsinsatsen i hemspråk inte är tillräcklig för att nå de mål, som anges i det supplement till grundskolans läroplan som behandlar undervisningen av invandrabarn och som utkommit under 1974. Ytterligare undervisningsinsatser innebär en ökad efterfrågan på tvåspråkiga lärare i Sverige.

Under de senaste åren har det blivit allt svårare att rekrytera tvåspråkiga lärare i Finland för undervisningsuppgifter i Sverige. Mot bakgrund av det initiativ, som finsk-svenska utbildningsrådet tog hösten 1973, har Sveriges regering nu beslutat att en särskild utbildning av klasslärare med finska som modersmål skall anordnas. En första intagning av 24 lärarkandidater har skett till lågstadielärlinjen vid lärarhögskolan i Stockholm, där utbildningen börjar vårterminen 1975. Lika många lärarkandidater får antas på mellanstadielärlinje till höstterminen 1975. Under förutsättning av finska utbildningsmyndigheters medgivande skall viss del av utbildningen förläggas till Finland. Planer finns därtill på utbildning av tvåspråkiga lärare i Åbo Akademis filial i Vasa.

Möjligheterna till fortbildning för de lärare som undervisar finska barn i Sverige har varit relativt begränsade. Sedan år 1970 har skolöverstyrelsen årligen anordnat en tiodagars introduktionskurs för nyanställda och, sedan år 1972, en några dagars uppföljningskonferens under terminen. Vid vissa sommaruniversitet i Finland har på initiativ av rådets finska delegation och i vissa fall på uppdrag av skolstyrelsen i Finland särskilda kurser erbjudits lärare som undervisar finska barn i Sverige. Undervisningsministeriet har under de senaste åren beviljat stipendier för deltagare från Sverige.

Sommaren 1974 uppdrog den svenska regeringen åt skolöverstyrelsen i Sverige att utreda förutsättningarna för såväl en förstärkt fortbildning av lärare som undervisar barn till invandrare som en till ferietid förlagd särskild utbildning av de obehöriga lärare, vilka i stor utsträckning undervisar invandrabarn i Sverige.

Inför genomförandet av den allmänna förskolan i Sverige har behovet av särskild utbildning av förskolans personal i frågor gällande invandrarna accentuerats. I den nyligen reviderade studieplanen för

förskollärarytbildningen har frågor rörande invandrarbarn givits ökat utrymme. På uppdrag av utbildningsdepartementet utreder skolöverstyrelsen för närvarande förutsättningarna för en särskild förskollärarytbildning för sökande med finska som modersmål. Arbetskraftsministeriet i Finland har under hösten fört fram ett förslag till en liknande utbildning anordnad i Finland, som syftar till att avhjälpa bristen på finskspråkiga förskollärare i Sverige.

Skolinformation, grannlandsbesök m. m.

Genom avtal mellan finska och svenska arbetskraftsmyndigheter och arbetsmarknadens parter angående arbetskraftens kanalisering har informationen om grannlandsförhållanden förstärkts. Särskild uppmärksamhet har härvid också ägnats informationen om skolan och utbildningsmöjligheterna i grannlandet. Skolöverstyrelsen har, i samarbete med statens invandrarverk, utgivit en särskild informationsbroschyr om skola och utbildning i Sverige. Broschyren utdelas direkt till nyinflyttade och tillhandahålls även andra bl. a. genom skolan. På motsvarande sätt har rådets finska delegation förberett en informationsskrift om skola och utbildning i Finland. Denna skrift skall utkomma inom kort.

Utbildningsrådet har ansett det vara av stort värde att finskspråkiga elever som komplettering till den svenska skolans hemspråksundervisning under terminerna erbjuds feriekurser i Finland. De kan därigenom dels förstärka hemspråket, dels få kompletterande undervisning i något eller några läroämnen. Inte minst har man ansett det vara viktigt att dessa kurser äger rum i en omgivning, där finska är det naturliga umgängesspråket. På rådets initiativ har undervisningsministeriet i Finland tillhandahållit stipendier till s. k. sommargymnasier i Finland, vilka kan ta emot elever över 15 år. Trots upprepade ansträngningar har motsvarande möjligheter till semestervistelse för de yngre eleverna endast i enstaka fall kunnat erbjudas. Stipendierna har emellertid i princip gällt även kolonivistelse i Finland för yngre barn.

Verksamheten med studieresor till Finland för skolledare och övrig skolpersonal har fortsatt genom den finska delegationens försorg. Resorna har rönt stor uppskattning och de beräknas fortsätta under 1975.

G. Framtidsplaner

Utbildningsrådets verksamhet skall fortsätta enligt samma riktlinjer som tidigare år.

H. Finansiering

De nationella delegationernas kostnader bestrids av respektive ministerium och departement.

Stockholm den 19 december 1974

Lars Sköld

Leena Sparring

Berättelse

från Nordiska postföreningen

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

A. Namn och adress

Nordiska postföreningen
Sekretariat för närvarande (fram till sommaren 1975):
Poststyrelsen
Kanslibyrån
S-105 00 STOCKHOLM

B. Startår

1869

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige.

D. Syfte

Föreningen har enligt Avtal om Nordiska postföreningen (nu gällande avtal är från 1972) till ändamål att förbättra och utveckla postförbindelserna mellan de fem länderna.

E. Organisation

1. Administration

Ombud för postförvaltningarna sammanträder minst en gång om året till konferens för att revidera eller komplettera avtalet och för att behandla andra postala frågor av gemensamt intresse för länderna. Den postförvaltning som fått i uppdrag att anordna nästa ordinarie nordiska postkonferens svarar under mellantiden för föreningens sekretariat.

2. Styrelsens sammansättning

Någon styrelse finns inte.

3. Personal

Föreningen har inget fast sekretariat och därför ingen egen personal.

F. Verksamhet

Nordiska postkonferensen sammanträder normalt en gång per år under vanligtvis tre dagar. Under tiden mellan konferenserna sker sam-

arbetet dels genom skriftväxling och studiebesök, dels i fastare former enligt för närvarande bl. a. följande:

- Nordiska postföreningens kontaktgrupp, som fungerar som ett allmänt beredningsutskott för viktigare frågor av gemensamt intresse. Den sammanträder vid behov, i allmänhet dock inte oftare än en gång per år.
- Nordiska postföreningens marknadsgrupp, som undersöker förutsättningarna för utökning och samordning av postservicen i Norden och som sammanträder vid behov, normalt ett par gånger om året.
- Möte med representanter för drifts- och rationaliseringsorganen inom de nordiska postverken, som sammanträder en gång per år, huvudsakligen för utbyte av erfarenheter och informationer.
- Arbetsgrupp för maskinkodning av brevfrändelser i nordisk utväxling, som arbetar med att få fram gemensamma normer för kodplacering, maskinell utrustning m m och som sammanträder sporadiskt.
- Säkerhetsgrupp, i vilken ingår postförvaltningarnas experter för förhindrande av brott mot postverken och som sammanträder vid behov.
- Arbetsgrupp för utgivning av nordiska frimärken med gemensamt tema. Gruppen sammanträder vid behov.
- Möten i giro- och bankfrågor.

Till föreningens verksamhet hör också att den ger ut en tidskrift med namnet Nordisk Posttidskrift. Den utkommer med 8 nr per år och trycks och ges ut i Sverige. Varje postförvaltning utser en redaktör, som svarar för respektive förvaltnings medverkan i tidskriften. De gemensamma utgifterna för utgivningen av Nordisk Posttidskrift fördelas mellan de fem postförvaltningarna i samma proportion som gäller för ländernas bidrag till världspostföreningens utgifter.

Någon verksamhetsberättelse för Nordiska postföreningen upprättas inte. 1974 års nordiska postkonferens hölls i Rönne, Bornholm, 3—6 september. En kopia av dagordningen bifogas. Flertalet av konferensens beslut berör endast frågor av intern betydelse för medlemsförvaltningarna. Följande beslut kan dock ha mera allmänt intresse.

Efter framställning från Nordiska rådets presidiesekretariat om en gemensam nordisk frimärksutgivning 1977 med anledning av rådets 25:e session, beslöt konferensen att från 1976 till 1977 skjuta upp en redan tidigare planerad samnordisk frimärksutgivning. Den arbetsgrupp som sysslar med sådana frågor fick i uppdrag att lägga fram förslag till motiv för ett sådant märke, vilket skulle anknyta till begreppet nordiskt samarbete.

F. Verksamhet

Konferensen godkände i princip ett förslag om en samordning av

systemen för portorabattering mellan de fem länderna. Det uppdrogs åt kontaktgruppen att på basis av en utredning lägga fram konkreta förslag i frågan.

Kontaktgruppen fick också i uppdrag att samordna de nordiska postverkens tillämpning av vissa fakultativa bestämmelser i de vid världspostkongressen i Lausanne 1974 antagna postfördragen.

Från föreningens verksamhet under 1974 kan slutligen nämnas, att de fem postförvaltningarna stod i kontinuerlig kontakt med varandra under förarbetet till den ovannämnda världspostkongressen och att de både under de förberedande sammanträdena inom den europeiska post- och teleorganisationen CEPT och under själva kongressen i all möjlig mån samordnade sina ståndpunkter i viktigare frågor.

G. Framtidsplaner

Arbetet inom föreningen under det närmaste året kommer att fortgå på samma sätt som under 1974 och främst i de samarbetsorgan som redovisats under punkt F.

H. Finansiering

Varje postförvaltning svarar själv för sina kostnader i samband med sammanträden, sitt deltagande i utredningsarbete osv. Några för föreningen gemensamma kostnader — utom för Nordisk Posttidskrift — uppstår därför inte.

Framställningskostnaden för Nordisk Posttidskrift uppgick under 1973 till 116 945,50 skr (år 1972: 119 559 skr).

Berättelse**från samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS) 1974***(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)**A. Namn och adress*

SNS (Samarbetsnämnden för Nordisk Skogsforskning)
 c/o Jord- och skogsbruksministeriet
 Byrån för internationella ärenden
 Bulevarden 5 A 10
 SF-00120 Helsingfors 12
 Tel. 90-64 24 52

B. Startår

1972.

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Norge och Sverige (Island observatör).

D. Syfte

Att förmedla och understöda gemensam nordisk skogsforskning.

*E. Organisation**1. Sammansättning*

	Nationalitet
Skovdirektør Hakon Frølund	D
Dr. agro Erik Holmsgaard	D
Professor Peter Moltesen	D
Professor Max. Hagman	F
Forstmästare Holger Mauria (ordförande)	F
Professor Kalle Putkisto	F
Direktør Toralf Austin	N
Professor Peder Braathe	N
Professor Fritz Jørgensen	N
Generaldirektør Fredrik Ebeling	S
Professor Erik Hagberg	S
Professor Bertil Lekander	S

2. Personal

Fast anställd
ingen

Extra anställd

AFK Carl Johan Westman (sekreterare)

F

Institutionen för skogsskötsel

Helsingfors Universitet

Unionsg. 40 B, SF-00170 Helsingfors 17

Tel. 90-191 26 13

F. Verksamhet

Under år 1974 har tyngdpunkten för SNS verksamhet lagts vid en inventering av skogsforskningssektorn i nordén. Genom att sammanställa befintliga projektkataloger har utkristalliserats följande 16 ämnesområden för gemensam nordisk verksamhet.

Vegetativ förökning

Smågnagare

Grankottmottet

Granens blomning

Främmande trädslag

Produktion hos genetiskt förädlad material

Produktion i glesa och luckiga bestånd

Minirotationskogsbruk

Resistens — rotröta

Skogsgödsling

Dikningsteknik

Dränering — gödsling

Tillväxtförluster av insektangrepp

Torr — råvolymvikt

Produktion — kvalitet

Det varierande bonitetsbegreppet.

I detta sammanhang har även möjligheterna att finansiera den gemensamma forskningen diskuterats.

Under verksamhetsåret har SNS behandlat nio inkomna samnordiska forskningsprojekt och avgivit utlåtanden om desamma. Under året har SNS sammanträtt två gånger.

G. Framtidsplaner

SNS avser, att i samarbete med de befintliga nordiska samarbetsgrupperna inom skogsforskningen och med skogsforskningsinstitutionerna i de nordiska länderna stimulera och initiera formuleringen av forskningsprojekt av gemensamt intresse. För att möjliggöra ett effektivt

samordnande av och stöd för projekt, som bedöms vara av nytta för två eller flera nordiska länder, anser SNS det vara av vikt, att åstadkomma ett kontinuerlig finansieringsunderlag för den gemensamma nordiska skogsforskningsverksamheten. Ett sådant underlag saknas tillsvidare för andra forskningsområden än det skogstekniska.

H. Finansiering

Medlemsländerna bestrider själva de kostnader, vilka hänför sig till SNS verksamhet. I finska skogsbudgeten har 11 000 Fmk reserverats för bestridandet av SNS sekretariats kostnader under år 1974. SNS förvaltar inga forskningsmedel.

Berättelse

från Nordiska publiceringsnämnden för medicin

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Virksomheten for perioden 1-7-1973—31-12-1974

Nemnden har i perioden hatt følgende sammensetning:

Danmark:

J. J. Pindborg
J. J. Chr. Siim (til 30-9-74)
V. Gaunø Jensen (fra 1-10-74)
Statens lægevidenskabelige Forskningsråd

Finland:

Timo Kosunen (til 31-12-73)
Pentti Pohto (til 31-12-73)
Nils Oker-Blom (fra 1-1-1974)
Keijo Paunio (fra 1-1-1974)
Statens Medicinska Kommission

Norge:

Egil Gjone
Jarle Ofstad — formann
Gyrd Erikson — sekretær
Norges almenvitenskapelige forskningsråd, Rådet for medisinsk forskning
Norges almenvitenskapelige forskningsråd,
Rådet for medisinsk forskning

Sverige:

Sture Falkmer
Gunnar Ström
Statens medicinska forskningsråd

Møter

Nemnden har avholdt tre møter i perioden: 5. november 1973 og 27. mai 1974 i Oslo, og 6. november 1974 i Stockholm.

Organisasjon

Sekretariat for nemnden har fra 1. juli 1973 vært henlagt til Norges almenvitenskapelige forskningsråd, Rådet for medisinsk forskning, Munthesgate 29, Oslo 2. (Tlf. (02) 56 21 65).

*Nemndens virksomhet i perioden**Støtte til nordiske medisinske tidsskrifter:*

Nemndens hovedoppgave er å fremme utgivelsen av nordiske medisinske tidsskrifter og arbeide for en rasjonell utgivelse av slike tidsskrifter. I samsvar med dette blir søknader som kommer inn til de respektive lands medisinske forskningsråd (motsv.) oversendt NOP-M for vurdering. De beløp som NOP-M foreslår, blir så fordelt med 1/5 hver på Danmark, Finland og Norge, og 2/5 på Sverige, og bevilgningene blir gitt fra de respektive forskningsråd.

Vedtatt støtte til nordiske medisinske tidsskrifter for 1973 og 1974:

	1973	1974
Acta Veterinaria Scand.	D.kr. 15 000	D.kr. 15 000
Acta Allergologica	D.kr. 10 000	D.kr. 10 000
Acta Chirurgica Scand.	}	S.kr. 20 000
Scand. J. of Plastic and Rec. Surgery		S.kr. 7 500
Scand. J. of Thoracic and Card. Surgery	D.kr. 55 000	S.kr. 7 500
Scand. J. of Urology and Nephrology	}	D.kr. 25 000
Acta Odontologica Scand.		S.kr. 7 500
Acta Paediatrica Scand.	D.kr. 10 000	D.kr. 15 000
Scand. J. of Infectious Diseases	D.kr. 20 000	D.kr. 30 000
Scand. J. of Rehabilitation Medicine	D.kr. 20 000	S.kr. 20 000
Scand. J. of Social Medicine	S.kr. 19 000	S.kr. 19 000
Scand. J. of Immunology	D.kr. 50 000	N.kr. 35 000
Scand. J. of Gastroenterology	D.kr. 25 000	N.kr. 20 000
Scand. J. of Clin. & lab. Investigation	D.kr. 40 000	N.kr. 20 000
Acta Ophthalmologica (Danmark-Norge-Sverige)	D.kr. 12 000	—
Sum	D.kr. 282 000	D.kr. 95 000
	+ S.kr. 19 000	N.kr. 75 000
		S.kr. 81 500

Utgiftene til utgivelse av tidsskrifter har vært raskt stigende de siste år, mens de beløp forskningsrådene har kunnet avsette til tilskudd til tidsskrifter ikke er økt i samme takt. Tidsskriftene har derfor måttet øke sine abonnementspriser, og nemnden har i sine retningslinjer foreslått at abonnementsprisen reguleres etterhvert som trykningsutgiftene øker. Derved kan en unngå store økninger med noen års mellomrom, som erfaringsmessig fører til nedgang i antall abonnenter. Videre har nemnden foreslått at portoutgifter overføres til abonnentene, og at sidetallet ikke økes. Nemnden har også henstilt til forskningsrådene å ta sikte på å gi økte bevilgninger i årene fremover.

Nemnden har også vært opptatt av de problemer som oppstår for redaksjonene av medisinske tidsskrifter i samband med den økende anvendelse av statistiske metoder i medisinsk forskning, og har underret-

tet tidsskriftene om at utgifter til konsulenthjelp fra statistiske eksperter kan tas med i de årlige budsjett-forslag.

Enhetlige manuskripter:

Nemnden har nedlagt et stort arbeid for å utarbeide enhetlighet i manuskripter til medisinske tidsskrifter når det gjelder forkortninger av tidsskrift-titler, utforming av referanser, angivelse av enheter, symboler, forkortelser m. v.

På en konferanse som nemnden arrangerte i 1972 på Lysebu med redaktører for medisinske tidsskrifter, kom en frem til rekommendasjoner om enhetlige regler på en rekke punkter. For å føre dette arbeid videre har nemnden fra 15-8-73 opprettet et eget manuskriptsekretariat knyttet til Biomedicinska Dokumentationscentralen v/Karolinska Institutet i Stockholm. Sekretariatet ledes av med. lic. Gunvor Svartz-Malmberg. Manuskriptsekretariatet har utarbeidet en engelsk oversettelse av de vedtatte rekommendasjoner om enhetlighet. I begynnelsen av 1974 sendte sekretariatet de vedtatte resolusjoner til alle redaksjonene for nordiske medisinske tidsskrifter. Sekretariatet har også videreført arbeidet for å oppnå enhetlighet på områder som gjenstår, og utarbeidet forslag om enhetlighet i bruk av statistisk nomenklatur, normer for figurer og tabeller og forkortelser. Nemnden har tatt sikte på å avholde en ny konferanse med tidsskriftredaktører i juni 1975, hvor en håper å avslutte drøftelsene om enhetlige rekommendasjoner. Videre vil en drøfte problemer i relasjon til tidsskriftredaksjonenes arbeid, økonomiske problemer ved utgivelse av tidsskrifter og informasjons- og mediaspørsmål i fremtiden.

Utgiftene til manuskriptsekretariatet har vært dekket av forskningsrådene i Danmark, Norge og Sverige. Det er nedsatt en styringsgruppe for manuskriptsekretariatet som består av et medlem fra hvert av landene.

I nemndens møter blir det gitt orienteringer om saker som er under behandling i de forskjellige land, og spørsmål av felles interesse blir drøftet.

Nemnden har diskutert disputatsordninger i de nordiske land. Særlig har en vært opptatt av hvorledes doktoravhandlinger bør utgis, og finansiering av trykningsutgiftene.

Island har vært holdt orientert om publiseringsnemndens arbeid gjennom de observatører som deltar i møtene i Nordisk samarbeidsnemnd for medisinsk forskning.

G. Erikson

Berättelse

från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1974

A. Namn och adress

NSFK (Nordiska samarbetsrådet för kriminologi)
c/o Kriminalvetenskapliga Institutet
Fack
S-104 05 Stockholm 50
Tel. 08-15 01 60

B. Startår

1962

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige.

D. Syfte

Rådet skall främja kriminologisk forskning i Norden. Det kan ta initiativ till, och självt utföra, kriminologisk forskning inom de ramar som anges av rådets forskningsmässiga och ekonomiska resurser. I övrigt skall rådet bistå myndigheterna i de nordiska länderna i frågor med kriminologisk inriktning.

E. Organisation

1. Administration

Rådet har tolv ledamöter, tre var från D, F, N och S. Inom sig utser rådet ordförande och vice ordförande. På ordinarie rådsmöte i februari dras riktlinjerna upp för rådets arbete. Rådet biträds av ett sekretariat, som sedan 1.9.1974 — och såvitt nu kan överblickas för tre år framåt — är förlagt till Stockholm.

2. Styrelsens sammansättning

Ordförande: Professor Inkeri Anttila, Finland

Vice ordförande: Professor Knut Sveri, Sverige

Administrativ sekreterare: Jur. kand. Patrick Zilliacus

*Medlemmar**Danmark:*

Jur. lic., lektor *Vagn Greve*, Galgebakken Torv 3—16, DK 2620 Albertslund

Kontorschef *Tage Bækgård*, Justitieministeriet, Slotsholmsgade 10, 1216 Köpenhamn K.

Lektor, cand. psych. *Berl Kutchinsky*, Kriminalistisk Institut, Rosenborgsgade 17, 1130 Köpenhamn K.

Finland:

Professor *Inkeri Anttila*, Rättspolitiska forskningsinstitutet, Terrassgatan 30 E 39, 00500 Helsingfors 50

Överdirektör *K. J. Lång*, Justitieministeriets fångvårdsavdelning, Svalbobrinken 8, 00500 Helsingfors 50

Pol. lic. *Patrik Törnudd*, Rättspolitiska forskningsinstitutet, Terrassgatan 30 E 39, 00500 Helsingfors 50

Norge:

Ekspedisjonssjef *Helge Røstad*, Fengselstyret, Oslo dep., Oslo 1

Universitetslektor *Tove Stang-Dahl*, Institutt for Kriminologi og Strafferett, Karl Johansgate 47, Oslo 1

Første Amanuensis *Ragnar Hauge*, Institutt for Kriminologi og Strafferett, Karl Johansgate 47, Oslo 1

Sverige:

Departementsrådet *Johan Leche*, Justitiedepartementet, Fack, 103 10 Stockholm 2

Byråchef *Norman Bishop*, Kriminalvårdsstyrelsen, Box 12150, 102 24 Stockholm 12

Professor *Knut Sveri*, Kriminalvetenskapliga Institutet, Fack, 104 05 Stockholm 50, hemadress: Trädgårdsv. 3 B, Enebyberg

Kontaktsekreterare:

Sverige: Fil. mag. Gunilla Cedermark, Polisskolan Ulriksdal, 171 92 Solna, tel. 08/850 040 eller hem: Åkerbyvägen 366 III, 183 85 Täby, tel. 08/758 85 83

Norge: Hedda Giertsen, Institutt for Kriminologi og Strafferett

Danmark: Lektor Berl Kutchinsky, Kriminalistisk Institut

3. Personal

Hovrättsfiskal Ingemar Rexed

F. Verksamhet

Forskning. Under året har fortsatt redovisning skett av tidigare projekt, dels gällande våldsbrottslighet, dels gällande polisforskning. Forskningsledare för det förstnämnda projektet var Preben Wolff (D) och för det sistnämnda Ragnar Hauge (N). Det projekt som initierats under 1974 avser alternativ till frihetsstraff, med delprojekt om bl. a. fängelsepopulationen, utländska (bl. a. holländska) erfarenheter och aktionsforskning. Rådet har tidigare haft forskningsledare för projekten (under 1974 Hauge), men det sista påbörjade projektet samordnas av en arbetsgrupp.

Kontaktarbete. Rådet höll 26—29.8.1974 ett kontaktseminarium i Helsingfors, där nordiska kriminologer sammanträffade med kollegor från socialistländerna. Årets forskarseminarium (främst för yngre forskare) hölls på Åland 26—29.5.1974. Därutöver har förekommit ett omfattande kontaktarbete via rådets kontaktsekreterare (som verkar i de länder i Norden där sekretariatet för tillfället inte är förlagt), korrespondens, arbetsmöten m. m.

Dokumentation. Under året har två volymer utgivits i serien Scandinavian Studies in Criminology (de bifogas). Pågående nordisk kriminologisk forskning har inventerats inom ramen för rapportering till Europarådet. Arbetet med konferensrapporter har fortsatt.

Övrigt. Bland de stipendier och anslag som utgått må nämnas ett på 10 000 n. kr. för ett forskningsprojekt med s. k. herbergister (N), ett på 4 000 n. kr. för att möjliggöra rapportering av ett arbete om nordisk kriminalstatistik 2 500 s. kr. för seminarium om våldsbrottslighet och arbetarskydd o. s. v.

G. Framtidsplaner

För det närmaste året är ramen redan given — ett forskarseminarium under våren (N), och ett kontaktseminarium förmodligen under hösten samordning av nordisk dokumentation till höstens FN-kongress i Toronto, genomförande av projektet Alternativ till frihetsstraff, fortsatt utgivning av Scandinavian Studies och annan dokumentation — allt enligt fattade beslut.

Rådet har emellertid upplevt ett behov att ta upp sin verksamhet till kontinuerlig diskussion. Därför har 1974 en arbetsgrupp tillsatts för att i god tid ge förslag på forskning när pågående projekt avslutats, vid extra ordinarie rådsmöte 12.11.1974 har Hauge fått uppdraget att bereda frågan komplettering av (inklusive ändring av) Scandinavian Studies och vid samma rådsmöte har uppdragits åt bl. a. sekretariatet att ge underlag för en framtidsdiskussion inom rådet.

H. Finansiering

Genom statliga anslag över justitiedepartementen (i princip). Om frågan avser budgetbelopp och närmare om anslagens disposition är en redogörelse möjlig att ge antingen genom budget (tidigare översänd) eller bokslut (kan översändas under januari 1975 med hänsyn till att rådets räkenskapsår sammanfaller med kalenderår).

Berättelse**från Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) och samnordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete 1974***(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)**A. Namn och adress*

NSR (Nordiska Skogsarbetsstudiernas Råd)
 Unionsgatan 40 B II
 SF-00170 Helsingfors 17
 Tel. 90-191 26 53 eller 191 26 59

B. Startår

1969

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Norge och Sverige.

D. Syfte

Gemensamt forum för det skogstekniska forsknings- och utvecklingsarbetet i de nordiska länderna.

*E. Organisation**1. Administration**2. Styrelsens sammansättning*

	Nationalitet
Statsskovrider Gunnar Bergsten (vice ordförande)	D
Forstkandidat Niels Heding	D
Professor Bror-Anton Granvik (ordförande)	F
Direktör Aulis E. Hakkarainen	F
Professor Kalle Putkisto	F
Professor Ivar Samset	N
Forstkandidat Kjell Wibstad	N
Direktör Olle Berggrund	S
Civiljägmästare Ulf Helmers	S
Professor Anders Staaf	S

3. Personal

Forst. stud. Eric von Troil

F

*F. Verksamhet**(Se Bilaga 1)**G. Framtidsplaner**(Se Bilaga 2)**H. Finansiering**(Se Bilaga 3)*

BILAGA 1**Verksamhet**

Verksamheten omfattar under 1974 följande projekt.

1. Förhållandet mellan man och maskin för skogsbrukets maskiner

En utredning av den förändrade inverkan på människans fysiska och psykiska hälsa. De olika delprojekten behandlar:

- Förhållandet mellan huggarens ålder och arbetsbelastning
- Förhållandet mellan arbetsbelastningarna vid avverkning av 3-metersbitar sommar- och vintertid
- Mätning av bullernivån i drivningsmaskinernas styrhytter
- Studier över arbetsplatsens ergonomiska utformning i drivningsmaskinernas styrhytter
- Intervjuundersökningar av huggarnas synpunkter på motorsågarnas vibration
- Utvecklandet av forskningsmetoder för samtidig registrering av arbetsbelastning och arbetsproduktivitet vid manuellt skogsarbete
- Studier över inlärningstiden vid användandet av griplastare, med hänsyn till olika manöversystem
- Studier över psykologiska, driftsekonomiska och socialpsykologiska konsekvenser av skiftesarbete
- Studier över huruvida mekaniseringen av skogsarbetet har förändrat den psykiska inställningen till arbetet.

Budgeten för 1974: F: 81 000 Skr

N: 47 500 „

S: 120 000 „

Summa: 248 500 Skr

2. Teknik och verktyg för hantering av träd eller delar av träd

En kartläggning av kända kvistningsmaskiner och -principer samt uppnådda kvistningsresultat och -kostnader. Slutrapporten publiceras och projekt avslutas under årets lopp.

Budget 1974: S: 25: 000 Skr

3. Huggning, transport och terminalhantering av hela stammar och träd

Projektet påbörjades 1974 och har som målsättning att undersöka de rationaliseringsmöjligheter som föreligger då man överför så många ar-

betsoperationer som möjligt från avverkningsplatsen eller stickvägen till centralt belägna, mer eller mindre mekaniserade upparbetningsplatser — terminaler.

Under 1974 har man

- utfört tidsstudier av sortimentsavverkning kontra stamavverkning i gallringsskog
- studerat den driftstekniska problematiken kring avverkning av barrträd av timmerdimension på basen av olika avverkningsystem.

Budget 1974: D: 21 000 Skr

4. Förhållandet mellan terrängen och skogsbrukets maskiner

Projektet syftar till utvecklandet av ett allsidigt terrängklassificerings-system sedan man klarlagt terrängens inverkan på olika manuella och maskinella arbeten inom skogsbruket.

Under år 1974 har man testat ett förbättrat terrängklassificerings-system och studerat

- terrängens inverkan vid vägbyggnad
- bärigheten på myrmarker under olika årstider.

Budget 1974: F: 138 000 Skr

N: 10 500 „

S: 30 000 „

Summa: 178 000 Skr

5. Drivning av hyggesavfall

Projektet syftar till att utveckla nya metoder och maskiner för att ekonomiskt kunna utnyttja hyggesavfall.

Under 1974 har man bl. a. studerat

- system för flisning av klena stammar
- lastbilstransport av flis
- en stubbharvester
- kvistavfallets hopdragning och buntning.

Budget 1974: F: 130 000 Skr

S: 70 000 ”

Summa: 200 000 Skr

6. Skogsvårdens rationalisering

Projektet påbörjades 1974 och syftar dels till att kartlägga nuläget och uppgöra sannolika prognoser för utvecklingen inom olika skogsvårdsarbeten i NSR:s medlemsländer och dels till att formulera rekommendationer för materialinsamling och resultatprestation vid tidsstudier av dylika arbeten.

Under 1974 har man utfört en

- klassificering av metoder, maskiner etc.
- sammanställning av basdata (produktiv skogsmark, ägoförhållanden m. m.)
- sammanställning av skogsvårdsåtgärdernas volym
- kartläggning av skogsvårdsmetoder idag och en prognos för 5 och 10 år framåt.

Budget 1974: F: 40 000 Skr

N: 11 600 ”

S: 40 000 ”

Summa: 91 600 Skr

7. Rövningens och gallringens mekanisering

Projektet påbörjades 1974 och syftar till att utveckla nya metoder för rövning och gallring med hög mekaniseringsgrad.

Under 1974 har man påbörjat inventeringen och sammanställandet av befintliga kunskaper och data.

Budget 1974: F: 35 000 Skr

N: 20 000 ”

S: 120 000 ”

Summa: 175 000 Skr

BILAGA 2**Framtidsplaner**

NSR:s forskningsplaner för 1975 projektvis

Projekt 1 (se pkt F.1.)

Studier över belastningen vid olika arbetsmetoder samt risken för olyckor och sjukdom vid skogsarbete.

Studier över arbetsolyckor och arbetsskydd i skogsbruket.

Projekt 3 (se pkt F.3.)

Utredning av bl. a.

- tidsåtgång vid lastning och avlastning i skog och vid terminal
- dubbeltransportens betydelse
- sortiment- och helträdstransportens ton/km-kostnader.

Projekt 4 (se pkt F.4.)

Under 1975 slutförs och redovisas ett flertal delprojekt, dessutom koncentreras arbetet på utredningen av de dränade myrmarkernas bärrighet.

Projekt 5 (se pkt F.5.)

Under 1975 utförs försök med

- drivning av kvistar och hela träd
- komprimering av hyggesavfall samt hantering av komprimerat (balat) hyggesavfall.

Projekt 6 (se pkt F.6.)

Under 1975 kommer man att företa en avslutande analys av de informationer man insamlat 1974 och på basen av denna analys utarbetas rekommendationer för materialinsamling och resultatpresentation vid tidsstudier.

För att erhålla ytterligare grund för framtida projekt anses det vara angeläget att sammanfatta dagens kunskaper inom det expansiva området markberedning, detta kommer att ske bl. a. i form av ett markberedningssymposium.

Projekt 7 (se pkt F.7.)

Under 1975 skall man bl. a.

- inventera röjningsobjekt och -virkesvolym
- undersöka röjningsvirkets manuella hopdragning
- undersöka lämpliga röjningsanordningar och -metoder
- studera helträdsgallring och -flisning
- studera råvarukvantiteter vid helträdsutnyttjande vid gallring.

Sammandrag av NSR:s anslagsbudget projekt- och landsvis 1975

Projekt	Danmark		Finland		Norge		Sverige		Summa Skr
	Dkr	Skr	Fmk	Skr	Nkr	Skr	Skr		
1. Man — maskin		*	77 800	93 000		40 000		128 200	261 200
2. Kvistning									
3. Huggn., transp. och hantering	60 000	41 000	4 000	5 000		*	40 000		86 000
4. Terräng — maskin		*	85 000	102 000	15 000	12 000	50 000		164 000
5. Hyggesavfall			116 000	139 000		*	75 000		214 000
6. Skogsvårdens rationalisering			26 000	31 000		12 000	47 000		90 000
7. Rövning och gallring		*	30 000	35 000		27 000	120 000		182 000
Samtliga projekt		41 000	338 800	405 000		91 000	460 200		997 200
Administration		1 000	16 200	20 000		4 000	25 000		50 000
Summa		42 000	355 000	425 000		95 000	485 400		1 047 200
Beviljning		42 000	355 000	425 000		95 000	520 000		1 082 000

* Deltar i projektet med andra än NSR:s medel

Berättelse**från Nordiska institutet för odontologisk materialprovning 1974***(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)**A. Namn och adress*

NIOM (Nordisk institutt for odontologisk materialprøvning)

Forskningsveien 1

N — Oslo 3

Tel. 02-69 58 80

B. Startår

1971

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Norge och Sverige.

D. Syfte

Instituttet har til formål gjennom systematisk utprøvning og dertil hørende målrettet forskning å arbeide for at materialer og andre bruksgjenstander som anvendes eller aktes anvendt i odontologisk virksomhet og tannhelsetjeneste i de nordiske land, fyller de helsemessige og tekniske krav som etter utviklingen til enhver tid må stilles.

*E. Organisation**1. Administration*

Styret (institutts øverste ansvarlige organ)

Instituttet

Administrasjon

Biologisk/klinisk avdeling

Fysikalsk/kjemisk avdeling

2. Styrelsens sammansättning

Nationalitet

Bitr. professor, dr odont. Aimo V. Rantanen

F

Fylkestannlege Bjørn L. Flatebø (ordförande)

N

Överingenjör Gösta Perla (vice ordförande)

S

Kontaktmän

Overtandlæge Erik Hansen-Randers	D
Medicinalråd, byråchef Helmer Nordling	F
Professor, dr. odont. & cand. med. Ole T. Gilhuus-Moe	N
Medicinalråd John Hedlin	S

3. Personal**Fast anställd**

Forsker, B.Sc., M.Sc., Ph. D. Svein Espevik
 Avdelingsingeniør Egil Gregersen
 Ingeniør Kari Heldal
 Kontorassistent Birgit Jemtland
 Preparat Åse Johansen
 Ingeniør Randi Jørgensen
 Instituttchef Ivar A. Mjør, B.D.S., MS.D., M.S., dr. odont.
 Kontorsjef, bedriftsøkonom Jostein Pettersen
 Forsker, dr.rer.nat. Ivar E. Ruyter
 Ingeniør Inger Sjøvik

Extra anställd

Forsker, lic. odont. Ellen Haugen
 Forsker, lic. odont. Arne Hensten Pettersen

F. Verksamhet

De fleste ansatte har tilrådt sine stillinger i tiden juli 1973—september 1974 og ytterligere ansettelse vil skje. Instituttet er derfor i en oppbygningsfase. En vesentlig del av virksomheten knytter seg til innkjøp av instrumentarium, organisering av laboratorier samt opplæring av personalet. Arbeidsforholdene har vært vanskelige på grunn av mangel på lokaler (men denne situasjon synes nå å løse seg idet NIOM antas å ville få lokaler ved Sentralinstitutt for industriell forskning).

NIOM deltar i standardiseringsarbeid gjennom Den internasjonale standardiseringsorganisasjon (ISO/TC 106). Forberedende diskusjoner har vært ført med de nasjonale standardiseringsforbund og tannlegeforeninger i de nordiske land om problemer i forbindelse med bl. a. sertifisering, opprettelse og utgivelse av nordiske odontologiske standarder.

De nødvendige forberedelser for igangsetting og gjennomføring av instituttets materialprøveprogram for amalgam legeringer er utført i henhold til ISO-standard. En liste over de produkter som tilfredsstillende standarden ble kunngjort i september 1974.

Invitasjoner til å delta i prøveprogrammet for fosfat- og silikatcementer samt dentalt kvikksølv og dentale støpegull-legeringer i hen-

hold til ISO-standarder, er sendt til produsenter av disse materialer.

Forskningsmessig har det ved fysikalsk/kjemisk avdeling vært arbeidet med forskjellige aspekter av amalgam, samt gull/porselensbindinger. Videre er det foretatt forberedende studier av compositt-materialer. Ved biologisk/klinisk avdeling arbeides det med metodologiske problemer i forbindelse med biologiske prøveprogrammer. Preliminære vurderinger av opplegg for en klinisk prøvning er også utført.

G. Framtidsplaner

NIOM's arbeidsoppgaver kan inndeles i følgende hovedavsnitt:

1. Standardisering
2. Materialprøvning
3. Forskning
4. Opplysningsvirksomhet

Standardiseringsarbeidet vil i det vesentligste bestå i deltagelse i de oppgaver International Organization for Standardization (ISO) tar opp gjennom sin "Technical Committee 106 — Dentistry" (ISO/TC 106). I følge NIOM's statutter skal instituttet i størst mulig utstrekning anvende standarder som anbefales av ISO.

ISO har til nå 12 vedtatte odontologiske standarder eller ISO Recommendations. Dessuten foreligger det foreløpige standarder for endel materialer. Foruten utviklingen av nye standarder, arbeider ISO/TC 106 med revisjoner av eksisterende standarder og NIOM vil delta i dette arbeidet.

Materialprøvearbeidet består i å teste i henhold til en standard. Etterhvert som materialprøveprogrammet utvides til å omfatte flere og flere typer produkter, vil personalets tid bli bundet til rutineprøvning og opplysningsvirksomhet som naturlig knytter seg til dette arbeid. Ytterligere utvidelse av materialprøveprogrammet planlegges å omfatte compositt materialer og støpe-gull legeringer.

Forskningsarbeid vil være rettet mot fremskaffelse av data som skal være grunnleggende for materialprøvning, standardisering og utviklingsarbeid. NIOM's forskningsoppgaver vil således være både anvendt forskning og basalforskning/grunnforskning. Det vil bli lagt vekt på en samkjøring av arbeidsoppgavene ved de to avdelinger samt en samordning av materialprøvningen og forskningen.

Opplysningsvirksomheten vil ta sikte på å nå de offentlige organer for folketannpleie, skoletannpleie, militærtannpleie samt foreninger og organisasjoner for tannleger, tannteknikere, tannpleiere og kontorsøstre, inkludert lærestedene for disse personalgrupper. Dertil kommer forhandlere og produsenter av odontologiske materialer.

H. Finansiering

Driftsutgiftene fordeles på deltakerlandene etter følgende fordelingsnøkkel:

Danmark 22.2 %

Finland 16.2 %

Norge 16.2 %

Sverige 45.4 %

Budsjett 1974 2 699 000: —.

Berättelse

från Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1974

A. Namn och adress

Nordisk Kontaktorgan for Jordbruksforskning
Wergelandsvn. 15, III
Oslo 1
Norge

B. Startår

1965

C. Deltagande länder

Danmark, Island, Sverige, Finland og Norge

D. Syfte

Nordisk Kontaktorgan for Jordbruksforskning (NKJ) har til oppgave at formidle og støtte fællesnordisk forskning innenfor jordbrug, veterinærmedisin og skovbrug og dette gjennom at:

- a) behandle indkomne forslag til nordiske forskningsoppgaver og afgive indstilling til de enkelte lands forskningsråd (samråd),
- b) medvike til at sikre den økonomiske baggrund for gennemførelsen av forskningsprosjekter af felles nordisk interesse og
- c) skaffe seg den nødvendige oversikt over jordbrugets, skovbrugets og det veterinærmedicinske forskningsområde, samt tage initiativ til planlægning og løsning af fællesnordiske prosjekter i samarbejde med eksisterende forskningsorganisationer såsom Nordiske Jordbruksforskere Forening og modsvarende organisationer indenfor skovbrug og veterinærmedicin.

E. Organisation

1. Administration

NKJ er sammensatt slik:

Landbrugets Samraad for Forskning og Forsøg, og Statens Jordbruks- og Veterinærvidenskabelige Forskningsråd, Danmark, 2 medl., Statens

38—750230. *Nordiska rådet. I:a samlingen*

Agronomie- och Forstvetenskapliga Kommission, Finland, 2 medl., De Islandske Forsøgsudvalg, Island, 1 medl., Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd, Norge, 2 medl., og Statens råd för skogs- och jordbruksforskning, Sverige, 2 medl.

Formanden vælges på skift mellem de deltagende landes forskningsråd (samråd) for en periode af 3 år i følgende orden: Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige. Sekretariatet lægges til et af de deltagende landes forskningsråd (samråd) for en periode af seks år. De med sekretariatsfunktionen forbundne omkostninger fordeles mellem de fem lande.

2. Styrelsens/samarbetsorganets sammansättning 31.12.1974

	Nationalitet
Professor A. Neiman-Sørensen	D
Kontorchef Ib Skovgaard	D
Professor Risto Ihamuotila	F
Professor Esko Poutiainen	F
Direktör Björn Sigurbjörnsson	I
Professor dr. J. Låg	N
Direktør Conrad Bonnevie-Svendsen	N
Landshövding Ragnar Edenman	S
Professor Kåre Frøier	S

3. Personal

NKJ har ikke eget sekretariat eller personale i det sekretariatfunktionen legges til et av det deltagende forskningsråd. Sekretariatet er for tiden lagt til Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd, Postboks 8154, Oslo dep., Oslo 1, Norge, for en periode av seks år regnet fra 1. januar 1972.

4. Revisorer

Kontorchef Ib Skovgaard, Danmark
Statsautorisert revisor R. Nitschke, Norge

F. Verksamhet

Nordisk Kontaktorgan for Jordbruksforskning har i 1974 holdt to møter. Det første møtet fant sted i Oslo 25. og 26. februar, og det andre møtet i København 1. og 2. oktober. Kontaktorganet har behandlet i alt 56 enkeltsaker. De fleste saker gjelder søknad om midler til fellesnordiske prosjekter. Følgende NKJ-prosjekter var i gang i 1974:

<i>Prosjekt</i>	Deltakerland
Forædlingsmetoder hos Fodergræsser	D, N og S
Nordisk nematodebank for framstilling av infiltrasjonsmat. for havre-, kløver- og potetnematoder	D, F, N, S
Sammenhengen mellom dyrenes hormonaktivitet og deres produksjonsegenskaper	D, F, N, S
Rase- og linjekrysninger i svineavl	D, F, N, S
Væxtbetingelsernas inflytande på grønsakkvaliteten	F, N, S
Skandinavisk avelsforsøk med värphöns	D, F, N, S
Resistensförädling av korsblomstriga växter mot klumprot, rasspektrat av <i>Plasmodiophora brassicae</i>	F, N, S
Målemetoder og teknikk i forbindelse med undersøgelser af jordens mekaniske, strukturelle og dyrkningsmessige egenskaper under forskjellige klimatiske forhold året rundt	D, N, S
Inventering av den genetiska variationen i fodersäd	D, F, N, S
Kulturelle, antigene og biokjemiske egenskaper hos stammer av <i>mycobacterium paratuberculosis</i>	N, I
Fremtidig anvendelse av AV-hjelpemiddel ved formidling av landbrukets forskningsresultat gjennom undervisning og rådgivning	D, F, N, S
Utvikling og standardisering av forskningsmetodikk og måleteknikk for studium av omgivelse for husdyr	D, F, N, S

Videre har NKJ tatt initiativ til og støttet utredninger om fremtidige forskningsprosjekter som bl. a.:

”Integrert bekjempelse av skadedyr på planter”.

På et NKJ-seminar den 4. og 5. desember 1974 ble følgende emner behandlet gjennom foredrag og diskusjon:

”Nordens ernærings situasjon med særlig vekt på proteinproblemer”

”Miljøproblemer i fremtidens jordbruksproduksjon”

”Jord- og skogsbrukets energiforsyning”

”Fremtidig anvendelse av trevirke”

”Landbruksforskningen i det nordiske samfunnet”

”Hvordan kan nordisk landbruksforskning være utviklingsland til hjelp”

G. Framtidsplaner

Som nevnt foran skal Nordisk Kontaktorgan for Jordbruksforskning formidle og støtte fellesnordisk forskning innenfor jordbrukets, skogsbrukets og det veterinærmedisinske forskningsområde.

De fremtidige planer vil komme til å konsentrere seg om arbeidet som på forskjellige måter vil bidra til at fellesnordiske oppgaver blir tatt opp og løst på en hensiktsmessig måte. Det gjelder initiering, planlegging og økonomisk støtte til forskningsoppgavene.

H. Finansiering

NKJ rår ikke selv over midler, men tar stilling til aktuelle fellesnordiske prosjekter og avgir innstilling til de enkelte lands forskningsråd med forslag til fordeling av utgiftene mellom forskningsrådene. Det er disse råd som tar endelig beslutning om et prosjekt skal støttes økonomisk.

Oslo, 5. desember 1974

Berättelse

från Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

A. Namn och adress

Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden
Box 23 136
104 35 Stockholm 23

B. Startår

1968

C. Deltagande organisationers ländertillhörighet

Danmark, Finland, Norge och Sverige samt Holland

Deltagande organisationer

Statens naturvidenskabelige forskningsråd, Danmark
Statens naturvetenskapliga kommission, Finland
Norges almenvitenskapelige forskningsråd, Norge
Statens naturvetenskapliga forskningsråd, Sverige
Nederlandse organisatie voor zuiver-wetenschappelijk onderzoek (ZWO)
adjungerat, Holland

D. Syfte

Samarbetsnämnden har till ändamål att främja den naturvetenskapliga forskningen i de nordiska länderna genom samarbete och samordning på basis av löpande ömsesidig orientering.

Nämnden har till särskild uppgift

att genom ingående redogörelser för den successiva utvecklingen i respektive land inom samarbetsnämndens intresseområden ömsesidigt orientera om utredningar och projekt på olika planeringsstadier och uppta till överläggningar sådana frågor, vilka synes kräva gemensamma åtgärder.

att då så befinner sig erforderligt inrätta nämnder och arbetsgrupper för sådana ärenden som kräver beredning

att i den mån medel anslås och bemyndiganden lämnas av de deltagande organen medelst anslag eller annan finansieringsform verka för nämndens syften

E. Organisation

1. Administration

Hos nämnden finns ett stationärt sekretariat som förestås av en av nämnden utsedd sekreterare. Sekreteraren är ej ledamot av nämnden. Hos nämnden finns inrättat arbetsgrupper för ärenden som kräver särskild beredning. Under nämnden finns också permanent inrättat Nordiska publiceringsnämnden för naturvetenskap.

De ovan angivna deltagande organen utser bland sina rådsledamöter och/eller administrativ chefpersonal vardera två ledamöter i nämnden. Dessa två ledamöter utgör respektive deltagande organs representation i nämnden. Vid omröstning avseende visst ärende på basis av från respektive deltagande organ erhållna mandat och givna bemyndiganden äger endast de representationer rösträtt vars organ berörs av ärendet i fråga.

Till visst sammanträde i nämnden kan efter ordförandebeslut adjungeras representanter för andra forskningsråd i de nordiska länderna jämväl representanter för naturvetenskapliga forskningsråd (eller motsvarande) i andra icke-nordiska länder. Vidare kan efter ordförandebeslut till visst sammanträde tillkallas särskilda experter.

2. Personal

Nämndens sekretariat är knutet till Statens naturvetenskapliga forskningsråd i Stockholm. Nämndens sekreterare är G. Friborg. Deltidsanställd kontorsskrivare är A. Waxler.

3. Revisorer

Sekretariatet är knutet till Statens naturvetenskapliga forskningsråd som ombesörjer sekretariatets kamerala verksamhet inom ramen för rådets bokföring, vilken granskas av Riksrevisionsverket.

F. Verksamhet

Permanent underorgan

Nordiska publiceringsnämnden för naturvetenskap inrättades 1968. Denna nämnds uppgifter är i första hand att samordna de nordiska naturvetenskapliga forskningsrådets stöd och rationaliseringssträvanden vad gäller de samnordiska naturvetenskapliga tidsskrifterna. Genom denna nämnd ges bidrag på drygt 0,5 milj. kr. till ett 15-tal samnordiska tidsskrifter. Från 1975 är denna nämnds sekretariat knutet till Norges almenvitenskapelige forskningsråd (NAVF) i Oslo.

Arbetsgrupper

Nämnden inrättar successivt tillfälliga arbetsgrupper för beredning ad hoc av vissa ärenden. Under 1974 har en arbetsgrupp utrett de nordiska naturvetenskapliga kollegiernas organisation och verksamhetsformer och avgivit ett betänkande härom, som sedan med nämndens missiv överlämnats för åtgärd till Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete (se vidare Betänkandet angående de nordiska naturvetenskapliga kollegiernas organisation och verksamhetsformer, Stockholm 1974).

Under 1974 har nämnden tillsatt en arbetsgrupp för utredning angående möjligt nordeuropeiskt samarbete inom zootaxonomi. Gruppen avser kunna lämna sitt betänkande i slutet av 1975.

Internationellt samarbete

1972 adjungerades det holländska forskningsrådet ZWO till nämnden varefter nämnden initierade en europeisk forskningsrådskonferens i Århus, Danmark med deltagande av naturvetenskapliga forskningsråd från 15 länder (se vidare Science Research Councils in Europe, Stockholm 1972/ISBN 91 546 0002 2/). Ett resultat av konferensen blev inrättandet av the Committee of West European Science Research Councils (ESRC) med sekretariatet knutet till Statens naturvetenskapliga forskningsråd i Stockholm. ESRC avses nu inlemmas i den nyligen inrättade European Science Foundation (ESF).

I samband med de ingående redogörelserna och orienteringen om forskningsprojekt på olika planeringsstadier i de nordiska länderna har också ingående orientering gjorts angående nordiskt deltagande i pågående och planerade internationella forskningsprojekt. Syftet härmed är att nå fram till gemensamma nordiska synpunkter och ställningstaganden visavi dessa projekt. Sålunda har följande internationella projekt diskuterats:

CERN II

International Biological Programme

International Hydrological Programme

Man and Biosphere

Royal Society Exchange Programme

International Cooperation in the field of Ecology

International Geological Correlation Programme

Joint Organization for Solar Observation

European Incoherent Scatter Facility in the Auroral Zon

The Flora Europaea Project

International Cooperation in the field of Molecular Biology

Övrigt

I anslutning till det samarbete som förekommer med Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete och med övriga nordiska samarbetsnämnder på forskningsrådsnivå har beredning inom nämnden förekommit bl. a. angående:

forskarnas behov av datamaskinkapacitet
samarbetet angående acceleratorbaserad forskning
bidragsgivning och stipendier i samband med nordiska symposier
samarbetet angående grundläggande rymdforskning
bedömning av ansökningar ställda till Nordiska kulturfonden, Nordiska kultursekretariatet och Nordiska forskarkurser
yttranden över remisser från Nordiska kultursekretariatet och Nordiska rådet.

G. Framtidsplaner

Nämnden avser att även försättningsvis verka för nämndens syften enligt ovan.

H. Finansiering

De i nämnden deltagande forskningsråden finansierar nämndens sekretariatsverksamhet m. m. på basis av framlagda budgetförslag och förslag till fördelning av bidragen. Budgeten för 1974 har uppgått till 40 000 kr.

Göran Friborg

Meddelande

om rekommendation nr 21/1963 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regjeringene i de nordiske land

1. å påskynde utredningen av planene om grunnleggende utdanning på nasjonal basis av personell innen teater, film, radio og fjernsyn og at man ved utarbeidelsen av disse planer stadig har for øye nordiske løsninger når det gjelder videregående utdanning;

2. at det i påvente av mer langsiktige løsninger arrangeres kurser for viderekomne instruktører, regissører og annet kunstnerisk og teknisk personell på disse områder, etter mønster av den planlagte kursvirksomhet i Nordisk Kulturkommissjons regi, beregnet på teaterinstruktører.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 16 december 1974:

Spørsmålet om en felles nordisk teaterutdanning er under utredning i en arbeidsgruppe nedsatt av Embetsmannskomiteen. Arbeidsgruppen har som mandat å fremme forslag til opplegg for en gradvis utvidelse av nordisk utdanningsvirksomhet på dette området. En innstilling ventes foreligge i januar 1975, og framlagte forslag vil bli vurdert i kulturavtalens organer i løpet av 1975.

Ellers har Vasaseminarene fortsatt i 1974 med et seminar for teater teknikere og et Brecht-seminar.

Når det gjelder filmsamarbeid, er det årlige videreutdanningsseminaret for filmarbeidere blitt avvirket med distribusjonsproblematikk som hovedtema. Dette tiltaket er ledd i en 3-årig forsøksvirksomhet som utløper i 1975.

Meddelande**om rekommendation nr 24/1964 angående vidgat lärarutbyte**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att D a n m a r k skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att årligen ställa envar ett belopp — i Sverige 100 000 svenska kronor och i de övriga nordiska länderna av motsvarande storleksordning — till förfogande för lärarutbyte mellan skolor i de nordiska länderna, och

2. att årligen bevilja ett lika stort belopp för utbyggande av reselektorverksamheten mellan skolorna i de nordiska länderna.

(Se C 1, s. 696)

Meddelanden

om rekommendation nr 5/1965 angående utbildning av arkitekter
m. m.

(Överlämnade av Nordiska ministerrådet och Danmarks regering)

Vid möte i Reykjavík den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att D a n m a r k skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att utreda förutsättningarna för en specialiserad vidareutbildning av arkitekter på nordisk bas,
2. att undersöka möjligheterna för tillskapande av en enhetlig benämning för kvalificerade utövare av arkitektyrket i Norden, samt
3. att vidtaga åtgärder för att tävlingar om lösande av statliga och kommunala byggnads- och stadsplaneuppgifter av större vikt måtte stå öppna för arkitekter från samtliga länder.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 16 december 1974:

Spörsmålet vedrørende efter- og videreuddannelse er fortsat, til generel behandling i kulturafतालens organer. På baggrund heraf har Ministerrådet ikke fundet anledning til at træffe foranstaltninger med hensyn til rekommandationen (jfr. Ministerrådets beretning 1974, kulturelt samarbejde).

Danmarks regering (boligministeriet) meddelar den 29 november 1974 å Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringars vägnar:

I sin meddelelse af 19. december 1973 til Nordisk Råds 22. session¹ henviste den danske regering (boligministeriet) som koordinerende myndighed på samtlige nordiske regeringers vegne til den tidligere til Nordisk Råd givne redegørelse for en af de nordiske arkitektforbund indgået aftale, der bl. a. går ud på, at den fælles nordiske betegnelse for kvalificerede udøvere af arkitektvirksomhed skal være registreret arkitekt eller sammensætninger med denne betegnelse, at der i hvert af de nordiske lande oprettes et nationalt register med offentlig status, således at de nationale registre tilsammen danner et nordisk register, og

¹ Se Nordiska rådet, 22:a sess., 1:a saml., s 999.

at kriteriet for optagelse i dette nordiske arkitektregister og dermed retten til at føre titlen registreret arkitekt er kompetence på højeste uddannelsesniveau eller dermed ligestillet kompetence, som giver adgang til optagelse i et af de 5 nordiske arkitektforbund.

Man henviste endvidere til, at Island allerede siden 1937 har lovbeskyttet arkitekttitlen, og oplyste, at regeringen i Finland overvejede et af Finlands arkitektforbund udarbejdet forslag om oprettelse af et nationalt arkitektsregister, samt at den netop afgåede danske regering havde forberedt fremsættelsen af et lovforslag om en registreringsordning for arkitekter, men at det ikke var muligt at oplyse, om den nye regering ville fortsætte dette lovarbejde og fremsætte lovforslag af lignende art.

Det oplystes endvidere, at den norske regering havde givet udtryk for den opfattelse, at der ikke synes at foreligge en situation, som giver grundlag for et fælles nordisk lovsamarbejde på dette område. Det blev tillige oplyst, at stillingsbetegnelser ikke i Norge er genstand for retsbeskyttelse efter lov om fællesmærker, således som det synes at være tilfældet i Sverige.

Endelig meddelte Danmarks regering (boligministeriet) i en supplerende meddelelse af 11. januar 1974¹ på Sveriges regerings vegne, at spørgsmålet om registrering af arkitekter var under overvejelse i anledning af en fornyet henstilling fra Svenska arkitekters riksförbund.

Fra både Finland, Norge og Sverige er det nu oplyst, at man må henholde sig til de tidligere afgivne udtalelser om sagen.

I Danmark har regeringen den 12. juni 1974 fremsat forslag til lov om registrerede arkitekter. Forslaget er udarbejdet i overensstemmelse med de principper, der er angivet i den af de nordiske arkitektforbund indgående aftale om gennemførelsen af en fællesnordisk arkitektordning.

Forslaget, der ikke nåede at blive undergivet behandling i folketingsåret 1973/74, er blevet genfremsat uændret den 20. november 1974.

¹ Se *Nordiska rådet, 22:a sess., 1:a saml., s 1000.*

Meddelande**om rekommendation nr 13/1965 angående enhetlig tid för fordringspreskription**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavík den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at indføre en fælles nordisk lovgivning om forældelse af fordringer baseret på en længere almindelig forældelsesfrist på 10 år og en kortere frist for forældelse af dagliglivets krav.

Nordiska ministerrådet meddelar den 28 november 1974:

Det vises til tidligere meldinger om rekommandasjonen, samt til avsnittet om foreldelse av fordringer i Ministerrådets beretning til Nordisk Råds 23. sesjon om det nordiske samarbeidet på lovgivningens område (under kapittel C om øvrige lovgivningspørsmål).

Meddelande**om rekommendation nr 1/1966 angående nordisk
tentamensgiltighet**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köpenhamn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att

1. utreda förutsättningarna för att utvidga den nordiska tentamensgiltigheten att gälla härför lämpade studieområden,
2. verka för att genom ett väl utbyggt stipendiesystem samt nödiga åtgärder på det studentsociala området underlätta de studerandes möjligheter att utnyttja de fördelar, den nordiska tentamensgiltigheten erbjuder, samt
3. vidtaga åtgärder i syfte att sprida kännedom bland studenterna i Norden om de möjligheter att förlägga studierna till annat nordiskt land än hemlandet, som den nordiska tentamensgiltigheten öppnar.

(Se C I, s. 694, 696 och 700)

Meddelande

om rekommendation nr 5/1966 angående försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köbenhavn den 31 januari 1966 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at lade foretage en retssociologisk undersøgelse af forsikrings virkninger på erstatningslovgivningen.

Nordiska ministerrådet meddelar den 28 november 1974:

Det vises til avsnittet om forsikrings- og erstatningsrett i Ministerrådets beretning til Nordisk Råds 23. sesjon om det nordiske samarbeidet på lovgivningens område (under kapittel C om øvrige lovgivningspørsmål).

Meddelande

om rekommendation nr 7/1966 angående vuxenundervisning i radio och TV

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köbenhavn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna och formerna för ett nordiskt samarbete i fråga om utbyggnad av utbildningen på vuxenundervisningens område i radio och TV.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 16 december 1974:

Det nordiske NOVU-projektet, som delvis er et forskningsprosjekt og delvis et kurs- eller undervisningsprosjekt, har siden 1972 vært finansiert over Ministerrådets disposisjonsmidler. Prosjektet har i løpet av 1974 produsert og fullført kombinerte undervisningsprosjekter, således både i fjernsyn og i radio. — Emnene for disse utsendingene har — som resultat av en målgrufforskning foretatt tidligere — alle dreid seg om visse aspekter omkring forholdet mellom generasjoner. — Radioutsendingene har alltid fulgt etter TV-utsendingene, kommentert eller utdypet dem, eller i dokumentarisk form beskjeftiget seg med temaer som har vært behandlet i fjernsynssendingene.

I Danmark begynte disse TV-radio-utsendinger den 6. oktober og avsluttes med den 10. utsending den 15. desember 1974.

I Norge ble det på samme måte sendt 6 fjernsynsprogrammer og 6 radioprogrammer. Radioprogrammene har delvis vært telefonprogrammer, delvis kommentarprogrammer.

I Sverige avvikles det for tiden i Skaraborg län et forsøk med kasett-TV for voksenopplæring. Erfaringen fra dette forsøket vil bli gjort tilgjengelig for anvendelse over hele landet i 1975.

I Finland ble det allerede våren 1974 sendt 5 televisjonsprogrammer i tilknytning til 10 radioprogrammer.

Erfaringene fra disse utsendinger i fjernsyn og radio (som også har vært kombinert med andre undervisningsmetoder) vil bli fremlagt i en nordisk rapport i 1975, der man blant annet vil utrede forutsetningene og formene for et nordisk samarbeid når det gjelder voksenopplæring i radio og TV.

Meddelande

om rekommendation nr 21/1966 angående specialistkompetens för läkare

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köpenhamn den 2 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att ingå en överenskommelse om gemensamma principer för läkares vinnande av specialistkompetens inom olika medicinska specialiteter.

Nordiska ministerrådet meddelar den 6 december 1974:

Representanter för berörda ministerier och myndigheter i de nordiska länderna dryftade på ett möte i Stockholm den 21 januari 1974 frågan om vissa ändringar i överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad för läkare, samt frågan om enhetliga regler för specialistgodkännande av läkare. Det föreslogs att regler om specialistgodkännande av läkare skulle tas in i nämnda överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad för läkare. Ett preliminärt förslag till ändringar i överenskommelsen utarbetades. Godkännande av föreslagna ändringar föreligger ännu inte från samtliga berörda länder.

Meddelande

om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köbenhavn den 3 februari 1966 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne gennem en undersøgelse af de praktiske og økonomiske problemer at udrede forudsætningerne for indgåelse af en konvention, som omfatter alle de nordiske sprog, og hvorefter enhver nordisk borger har ret til uden særlige omkostninger at anvende det nordiske sprog, som han anser for sit eget, ved henvendelse til domstol eller anden offentlig myndighed i Norden, forudsat at han har vanskelighed ved at bruge myndighedens eget sprog.

Nordiska ministerrådet meddelar den 11 december 1974:

Den i meddelandet till Nordiska rådets 22:a session nämnda samnordiska arbetsgruppen har haft ett möte i januari 1974 i Stockholm.¹ På grundval av därvid förda diskussioner strävar man till att utarbeta ett utkast till konvention. Arbetsgruppen skall hålla ett nytt möte i Helsingfors i början av år 1975.

¹ *Se Nordiska rådet, 22:a sess., 1:a saml., 1008.*

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandet**

Til juridisk udvalg er henvist den til rådets 23. session 1975 af Nordisk Ministerråd afgivne meddelelse om rekommandation nr. 29/1966 angående en nordisk sprogkonvention.

Det fremgik af meddelelsen til rådets 22. session 1974, at der på grund af manglen på finske tolke i Danmark og Norge ikke findes praktiske muligheder for at gennemføre en konvention i fuldstændig overensstemmelse med rekommandationen, men at konventionens anvendelsesområde måtte begrænses. Til undersøgelse af dette spørgsmål var der nedsat en fællesnordisk arbejdsgruppe.

Juridisk udvalg drøftede sagen med de nordiske justitsministre på et møde i Stockholm den 6. februar 1974.

Af den nu afgivne meddelelse til rådets 23. session 1975 fremgår, at man på grundlag af arbejdsgruppens drøftelser stræber efter at udarbejde et udkast til konvention. Arbejdsgruppen skal holde nyt møde i begyndelsen af 1975.

Udvalget skal på denne baggrund tilkendegive, at man finder det vigtigt, at der så hurtigt som muligt udarbejdes et konventionsudkast. De 9 år, der er gået siden rekommandationens vedtagelse, har ikke gjort behovet for en konvention mindre.

Udvalget indstiller herefter,

at Nordisk Råd tager meddelelsen om rekommandation nr. 29/1966 angående en nordisk sprogkonvention til efterretning og afventer nye meddelelser til næste ordinære session.

Reykjavík, den 15. februar 1975

Erik Adamsson (s)

John Austrheim (Sp)

Ove Hansen (S)

Carl-Henrik Hermansson (vpk)

Formand

Allan Hernelius (m)

Kirsten Jacobsen (FP)

Lauri Kantola (Skdl)

Olaf Knudson (H)

Morten Lange (SF)

Sirkka Lankinen (KoK)

Thor Lund (A)

Ásgeir Bjarnason (F)

Meddelanden

om rekommendation nr 1/1967 angående gemensamma riktlinjer för nordisk transportpolitik

(Överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringene

A. å utrede og undersøke mulighetene for en trinnvis avskaffelse eller lempning av krav om særskilt tillatelse (bevilling/løyve/tillstånd) for godstransport med lastebiler i og mellom de nordiske land,

B. å utrede og undersøke mulighetene for å lempe restriksjonene for akseltrykk/boggitrygg, kjøretøydimensjoner samt totalvekt på de viktigste veger for gjennomgangstrafikken i og mellom de nordiske land, etter en raskest mulig tempoplan,

C. å utrede og undersøke mulighetene for iverksettelse av ensartede bestemmelser om arbeidstid, kjøre- og hviletid samt kontroll av slike bestemmelser, for visse grupper av tunge motorvogner.

D a n m a r k s r e g e r i n g (justitsministeriet) meddelar den 6 november 1974:

ad punkt B:

Der er nu udsendt nye bestemmelser om det særlige vejnet for eksportkøretøjer. Samtidig med, at vejnettet er blevet udvidet, er det nu tilladt overalt på dette at køre med indtil 38 tons totalvægt.

Reglerne om længde og højde for vogntog på det særlige vejnet er i det væsentlige uændrede i forhold til de tidligere gældende regler. Dog må nu længden af motorvogn med sættevogn andrage indtil 15,5 meter.

Inden for EF er forhandlingerne om et direktivforslag om harmonisering af bestemmelserne om vægt og dimensioner for motorkøretøjer endnu ikke afsluttet.

D a n m a r k s r e g e r i n g (arbejdsministeriet) meddelar i november 1974:

ad punkt C:

Der henvises til meddelelsen til Nordisk Råds 22. session.¹

Folketinget har den 22. maj 1974 vedtaget et lovforslag, der muliggør dansk tiltrædelse af den europæiske overenskomst, udarbejdet under FN's økonomiske kommission for Europa, om arbejdet for besætninger på køretøjer i international transport (AETR).

Danmark vil herefter tiltræde overenskomsten i forbindelse med en fælles ratifikation inden for EF-landene, som forventes at ske snarest.

Norges regering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 28 november 1974:

A. Arbeid med revisjon av samferdselsloven pågår. En regner med at Odeltingsproposisjon kan fremmes 1975.

Under punktene B og C er det intet nytt å meddele.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 4 december 1974:

ad punkt B:

Med giltighet fr. o. m. den 1 april 1975 har som huvudregel för det svenska vägnätet införts 10/16 tons axel- respektive boggitryck. Detta torde innebär att det för svenskt vidkommande inte kan vidtas ytterligare åtgärder under B.

ad punkt C:

En särskild utredning överväger frågor om arbets- och vilotid inom vägtrafiken, däribland också kontrollspörsmålen.

¹ Se Nordiska rådet, 22:a sess., 1:a saml., s. 1009.

Meddelande

om rekommendation nr 9/1967 angående komplettering av 1955 års konvention om social trygghet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att komplettera den nordiska konventionen av år 1955 om social trygghet med ett stadgande om att nytillkomna förmåner inom ländernas sociallagstiftning automatiskt utgår till medborgare från grannländerna vid stadigvarande vistelse i förmånslandet.

(Se C 1, s. 717—718)

Meddelande

om rekommendation nr 10/1967 angående förenhetligande av lagstiftningen om pensionsförsäkring

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna, att vidtaga åtgärder för att så långt möjligt samordna eller förenhetliga de nordiska ländernas lagstiftning om pensionsförsäkring såvitt avser dels fråga om tillgodoräkande av rätt till tilläggspension vid flyttning från ett nordiskt land till ett annat, dels fråga om slopande av karenstid för rätt till ålderspension vid flyttning till hemlandet, dels fråga om uttag av reducerad ålderspension i ett land och därefter uttag av full pension i annat land, dels ock i fråga om reduktion av ålderspension, när andra maken uppbar utländsk pension.

(Se C 1, s. 717—718)

Meddelande

om rekommendation nr 11/1967 angående förenhetligande av lagstiftning om sjukförsäkring

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna, att vidtaga åtgärder för att så långt möjligt samordna eller förenhetliga de nordiska ländernas lagstiftningar om sjukförsäkring såvitt avser dels fråga om sjukförsäkringens storlek och varaktighet, dels fråga om sjuktransportkostnader, dels fråga om sjukpenning vid vistelse utom landets gränser, dels ock fråga om bosättningsbegrepp och därmed försäkringstillhörighet.

(Se C 1, s. 717)

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelandet**

Till Nordiska rådets socialpolitiska utskott har hänvisats av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 11/1967 angående förenhetligande av lagstiftning och sjukförsäkring (sid. 717).

I rekommendationen uppmanas de nordiska regeringarna att vidtaga åtgärder för att så långt möjligt samordna eller förenhetliga de nordiska ländernas lagstiftning om sjukförsäkring vad avser dels sjukförsäkringens storlek och varaktighet, dels sjuktransportkostnader, dels sjukpenning vid vistelse utom landets gränser dels ock frågan om bosättningsbegrepp och försäkringstillhörighet.

Av meddelandet om rekommendationen framgår att ministerrådet inte avser att vidtaga ytterligare åtgärder med anledning av rekommendationen utöver de som omfattas av den nya nordiska överenskommelsen om förmåner vid sjukdom, havandeskap och barnsörd som torde komma att träda ikraft vid början av år 1975. Utskottet konstaterar med beklagande att ministerrådet avvisar tanken på en mera fullständig harmonisering av socialförsäkringslagstiftningen, varför det första ledet i rekommendationen inte torde komma att förverkligas. Beträffande det andra ledet i rekommendationen, frågan om sjuktransporter, tar utskottet fasta på vad som sägs på sidan 11 i det förslag som avgivits av Nordiska socialkonventionsutskottet "Revision av den nordiska sjukförsäkringsöverenskommelsen". Där står: "Nordiska socialkonventionsutskottet har av Nordiska socialpolitiska kommittén fått i uppdrag att behandla sjuktransportproblemen och utskottet ämnar efter ytterligare utredning återkomma till denna fråga".

Vad slutligen beträffar frågan om sjukpenning vid vistelse utom landets gränser och frågan om bosättningsbegrepp och försäkringstillhörighet synes dessa frågor ha fått sin lösning genom ingåendet av ovan nämnda överenskommelse. Utskottet finner det därför inte påkallat för rådet att fortsättningsvis följa denna rekommendation. Utskottet finner rekommendationen 11/1967 vara slutbehandlad för rådets del och föreslår

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation 11/1967 för rådets del vara slutbehandlad.

Reykjavík den 15 februari 1975

<i>Finn Gustavsen (SV)</i>	<i>Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)</i> Förman
<i>Ragnhildur Helgadóttir (Sj.)</i>	<i>Knud Jespersen (DKP)</i>
<i>Knut Johansson (s)</i>	<i>Lars Lindeman (Sd)</i>
<i>Mette Madsen (V)</i>	<i>Arne Nilsen (A)</i>
<i>Jan-Ivan Nilsson (c)</i>	<i>Anna-Greta Skantz (s)</i>
<i>Carl Olof Tallgren (Sv)</i>	<i>Saimi Ääri (K)</i>

Meddelande

om rekommendation nr 25/1967 angående gemensam politik beträffande charterflyg

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i de nordiske lande — under rimelig hensyntagen til de selskaber, som driver ruteflyvning — at virke for indførelse af ensartede bestemmelser vedrørende charterflyvning og at fastsætte disse bestemmelser så liberale som muligt og tilfredsstillende ud fra et sikkerhedssynspunkt.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 4 december 1974 å Danmarks, Norges och Sveriges regeringars vägnar:

Det under år 1972 av trafikministrarna i Danmark, Norge och Sverige gemensamt tillsatta departementala arbetsutskottet för översyn av de skandinaviska charterbestämmelserna¹ framlade sitt betänkande i juni 1974, och utskottets förslag godkändes av de tre skandinaviska trafikministrarna den 28 juni 1974.

En utgångspunkt för de nu godkända förslagen är att allmänheten i de skandinaviska länderna bör få ökade möjligheter till rekreation och till att lära känna andra länder genom utlandsbesök under ferier och annan fritid. I den mån detta inte kan ske inom ramen för den vanliga flygtrafiken eller föreningsflyget är det önskvärt att det finns möjligheter till sällskapsreseflygningar på charterbasis. Utvecklingen får dock inte leda till att linjebolagen utsätts för sådan konkurrens från chartertrafiken att möjligheterna att upprätthålla den reguljära trafiken allvarligt inskränks.

Från samhällets synpunkt är det önskvärt att linjeföretagen och charterföretagen kan arbeta sida vid sida till gagn för konsumenterna och med goda utvecklingsmöjligheter för alla. De hittillsvarande charterbestämmelserna har i stort sett medgett detta. Med det charterpolitiska målet att inom ramen för ett ändamålsenligt trafiksystem skapa största möjliga förutsättningar för prisbilliga flygresor, är det möjligt

¹ Se Nordisk Råd, 21. sesj., 1. samling, s. 1138.

att vidta vissa betydelsefulla ändringar av charterbestämmelserna i liberaliserande riktning.

Ett starkt önskemål från charterföretagens och researrangörernas sida har varit att möjligheterna till interkontinentala sällskapsreseflygningar utvidgas. Trots de möjligheter till billiga sådana resor som redan nu föreligger har det ansetts angeläget att nya resmål kan erbjudas allmänheten. Utvidgningen av de interkontinentala charterresmålen skall som hittills ske efter prövning i det enskilda fallet av konsekvenserna för den reguljära trafik som SAS bedriver eller har aktuella planer på att ta upp. Nya resmål har redan öppnats genom att tillstånd getts till sällskapsreseflygningar till Mexico och Cuba.

De nya reglerna innebär vidare att det blir möjligt att anordna fyra dagars sällskapsresor till de traditionella semestermålen kring Medelhavsområdet.

Det stora behovet av ökad turism till och inom Skandinavien motiverar också en utvidgning av de möjligheter som redan nu föreligger till charter genom s. k. weekendresor. Resor med två övernattningar kommer därför att medges under veckosluten, dels till Skandinavien från andra europeiska länder, dels inom Skandinavien från huvudstäderna till andra platser än dessa.

Kravet om att en sällskapsresegrupp skall bestå av minst 15 personer ändras så att 10 personer kan bilda en grupp.

De skandinaviska charterbestämmelserna kommer att överses från tid till annan inom ramen för det skandinaviska luftfartssamarbetet.

Meddelande

om rekommendation nr 26/1967 angående enhetlig nordisk skolordning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Helsingfors den 5 april 1967 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att verka för ett ytterligare närmande av skolordningarna i de nordiska länderna till varandra med särskilt beaktande av undervisningens innehåll samt att, i syfte att effektivisera detta samarbete på skolans område, ställa avsevärt ökade medel till förfogande för pedagogisk forskning och försöksverksamhet.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 16 december 1974:

Rekommendationen behandlas inom ramen för arbetet med harmonisering av skolordningarna i de nordiska länderna.

För harmoniseringsarbetet 1974 redogörs i en separat verksamhetsberättelse, som publiceras som bilaga till berättelsen om det kulturella samarbetet 1974.

Det är kultursekretariatets avsikt att även framdeles årligen redovisa utvecklingen av harmoniseringsarbetet i en särskild berättelse.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott nr 26/1967 angående enhetlig nordisk skolordning**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 23:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 26/1967 angående enhetlig nordisk skolordning.

I anledning av rekommendationen bedrivs sedan 1970 ett omfattande harmoniseringsarbete rörande skolordningarna i Norden, vars tyngdpunkt hittills har legat på harmonisering av grundskolans läroplaner. Harmoniseringsarbetet, som leds av en särskild styringsgrupp, bedrivs till en början under Nordiska kulturkommissionens uppsikt, men har sedermera vidareförts av kulturavtalets organ, närmast kultursekretariatets undervisningssektion. Vid Nordiska rådets utbildningskonferens i Åbo i september 1974 blev det klart, att harmoniseringsarbetet i framtiden kommer att utföras som permanent och relativt självständig verksamhet, och att tyngdpunkten efter hand skall komma att ligga på pedagogiskt forsknings- och utvecklingsarbete, samtidigt som de inledda projekten slutförs. Denna tyngdpunktsförskjutning står i överensstämmelse med rekommendationens innehåll.

Rekommendationen har de senaste åren kvarhållits på rådets dagordning närmast av den orsaken, att rådet härigenom har haft möjlighet att erhålla regelbundna rapporter om arbetets fortskridande. Till 23:e sessionen har ministerrådet emellertid i bilaga 5 i sin berättelse inryckt en särskild, utförlig rapport om harmoniseringsarbetet. Samtidigt har ministerrådet meddelat, att en sådan harmoniseringsberättelse även i framtiden kommer att avges av Nordiska rådets sessioner.

Särskilda skäl att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning synes således inte längre föreligga. Med hänsyn härtill får kulturutskottet föreslå,

att Nordiska rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 26/1967 till handlingarna och anser rekommendationen för rådets del slutbehandlad.

Reykjavík den 15 februari 1975

<i>Tønnes Madsson Andenæs (A)</i>	<i>Jo Benkow (H)</i>
<i>Per Borten (Sp)</i>	<i>Mauno Forsman (Sd)</i>
<i>Gylfi P. Gislason (A)</i> Förman	<i>Svend Haugaard (RV)</i>
<i>Elsi Hetemäki (Kok)</i>	<i>Paul Jansson (s)</i>
<i>Kalevi Kivistö (Skdl)</i>	<i>Essen Lindahl (s)</i>
<i>Ingemar Mundebo (fp)</i>	<i>Robert Pedersen (S)</i>
<i>Nikolaj Rosing (Grønl.)</i>	<i>Liv Stubberud (A)</i>
<i>Per Olof Sundman (c)</i>	<i>Folke Woivalin (ÅS)</i>

Meddelande

om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne, at de gældende bestemmelser om jagt og fredning af dyr og fugle, i det omfang dette ikke allerede er sket, indrettes i overensstemmelse med følgende principielle grundsætninger:

a. at alle dyr og fugle, herunder også de, der traditionelt karakteriseres som skadelige, som et minimum bør fredes i yngletiden.

b. at ingen i de nordiske lande hjemmehørende dyre- eller fugleart må udryddes totalt, og at der derfor bør træffes effektive foranstaltninger til bevarelse af et antal forplantningsdygtige stammer af de dyr og fugle, som er eller kommer i fare for at uddø i Norden.

c. at der bør indføres forbud mod anvendelse af fangstredskaber og metoder, hvorved der påføres dyr eller fugle unødigt lidelse eller efterstræbelse, og

d. at udbetaling af skydepenge som præmie for nedskydning eller fangst af i hvert fald sådanne dyr og fugle, som er i fare for at uddø, bør være forbudt.

Norges regering (Miljøverndepartementet) meddelar den 4 december 1974:

I Danmark, Finland og Sverige er jakt- og fredningsbestemmelsene i hovedsak utformet i overensstemmelse med rekommandasjonen. Nordisk Råd besluttet i 1971 at rekommandasjonen skulle anses sluttbehandlet for Danmarks, Finlands og Sveriges vedkommende.

I Norge avga utvalget som har hatt til oppdrag å revidere jaktloven m. v., sin utredning 19. februar 1974. Utvalget foreslo å endre grunnprinsippene med sikte på å bringe lovgivningen i samsvar med de øvrige nordiske lands jaktlovgivning. Utredningen har vært forelagt berørte parter og interesserte organisasjoner til uttalelse. Miljøverndepartementet tar sikte på å fremme proposisjon for Stortinget om ny jaktlov i løpet av 1975.

For øvrig kan det opplyses at i Norge ble kongeørn og havørn totalfredet i 1968 og dagrovfugler og ugler i 1971. Ved kgl. res. av 11. mai 1973 ble bjørn og ulv fredet i hele Norge og jerv i Sør-Norge. Spørsmålet om ytterligere fredning av jerven er under vurdering.

Meddelande**om rekommendation nr 8/1968 angående utbyte av förvaltnings-
tjänstemän**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att vidta åtgärder i syfte att bereda möjlighet för tjänstemän även inom regional och lokal förvaltning att tjänstgöra i annat nordiskt land än det egna.

(Se C I, s. 737)

Meddelande

om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transittrafiken över Trondheim

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Norge och Sverige

1. att medverka till att diskussioner inleds rörande möjligheterna att utvidga transittrafiken över Trondheimsleden,
2. att träffa avtal om Muruvikanläggningens utnyttjande som reservhamn för transittrafiken av torrgods.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 4 december 1974 å Norges och Sveriges regeringars vägnar:

Frågor om utvecklingen av kommunikationerna över gränsen mellan Trøndelag och Jämtlands län har tagits upp i olika sammanhang. Såväl vägtrafikreglerna som vägtrafikbeskattningen och frakttaxorna på järnväg berörs. Inom ramen för arbetet inom Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor har beslutats att en norsk-svensk expertgrupp skall tillsättas för behandling av problemen. Expertgruppen skall dels undersöka i vad mån och på vad sätt utvecklingsförutsättningarna för transporter mellan Norge och Sverige över Trondheimsleden påverkar kommunikationerna och valet av transportlösningar i berörda delar av länderna, dels värdera effekterna positivt och negativt av olika tänkbara åtgärder som syftar till att underlätta ifrågavarande kommunikationer.

Problemen täcker flera olika delområden och harmoniseringsarbetet måste läggas upp med hänsyn till en totalbedömning av utvecklingsförutsättningarna i olika avseenden.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandet**

Til trafikutvalget er henvist melding om rekommandasjon nr. 9/1968 om transittrafikken over Trondheim.

Utvalget har drøftet meldingen på møter i København 8. januar 1975 og i Reykjavík 15. februar 1975.

Spørsmålet om transittrafikken over Trondheim er foruten i den foreliggende melding også behandlet i Ministerrådets beretning, C 1/1975. Trafikutvalget vil få henvisse til sine bemerkninger i betenkningen om C 1/1975 forsåvidt gjelder denne sak.

Samtidig anmelder utvalget at man ønsker å fortsette drøftingen av meldingen om rekommandasjon nr. 9/1968 etter 23. sesjon.

Reykjavík, 15. februar 1975

Eric Carlsson (c)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Gustav Holmberg (V)

Astrid Kristensson (m)

Reidar T. Larsen (SV)

Sven Mellqvist (s)

Christian Christensen (KrF)

Leif Glensgård (FP)

Magnús Kjartansson (Ab)

Håkon Kyllingmark (H)

Bror Lillqvist (Sd)

Formann

Paavo Väyrynen (K)

Seppo Westerlund (Lkp)

Meddelande

om rekommendation nr 16/1968 angående sjukvårdssamarbete i Tornedalen

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommendera regeringarna i Finland och Sverige att i samråd med de för sjukvården ansvariga utreda förutsättningarna för en överenskommelse avseende den slutna sjukvården i Tornedalen innebärande att befolkningen i området får valfri möjlighet till sjukhusvård på båda sidor av gränsen.

Nordiska ministerrådet meddelar den 6 december 1974:

Med anledning av rekommendationen tillsatte finska social- och hälsovårdsministeriet den 21 januari 1973 en arbetsgrupp för att utreda förutsättningarna för sjukvårdssamarbetet i Tornedalen, kartlägga det nuvarande behovet av samarbete och för att utarbeta ett utkast till samarbetsavtal under året 1973.

Arbetsgruppen har överlämnat en slutlig rapport till social- och hälsovårdsministeriet i början av september 1974. Rapporten remissbehandlas för närvarande. Remissbehandlingen beräknas vara slutförd före utgången av 1974 såväl i Finland som i Sverige.

*BILAGA***Fråga vid Nordiska rådets 23:e session angående sjukvårdssam-
arbete i Tornedalen**

(Se Sak E 4, s. 1440.)

Meddelanden

om rekommendation nr 23/1968 angående samarbete om standardisering

(Överlämnade av Nordiska ministerrådet och Danmarks regering)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska Råd rekommenderer regeringene å gi økt støtte til de nordiske standardiserings- og materiellkontrollanstalter og fremme arbeidet for gjennomføring av internasjonale standarder på bredest mulig felt i de nordiske land.

Nordiska ministerrådet meddelar den 2 januari 1975:

Sedan en följd av år har de nationella standardiseringsorganen i de nordiska länderna haft ett omfattande och djupgående samarbete. Detta samarbete följer sedan 1971 "Retningslinjer for nordisk samarbeid på standardiseringsområdet — INSTA", vilka riktlinjer antagits och godkänts av 17 nationella standardiseringsorgan och biträtts av 6 andra nationella organ berörda av det internordiska standardiseringsarbetet. Av dessa har Islands Industriinstitut och Sjukvårdens och socialvårdens planerings- och rationaliseringsinstitutet (Spri) i Sverige tillkommit under 1973. I riktlinjerna understryks att avsikten med detta samarbete icke är att skapa "nordisk standard" men däremot att så långt möjligt harmonisera de nationella standarderna och att säkerställa en likformig tillämpning av internationella standarder i de nordiska länderna samt att undvika dubbelarbete inom de berörda standardiseringsorganisationerna.

För utbyte av erfarenheter om riktlinjernas tillämpning hölls i december 1972 ett INSTA-möte i Köpenhamn med representanter för de nordiska standardiseringsorganen. Nästa möte kommer att hållas i Helsingfors i juni 1975.

Aktivt tekniskt arbete i enlighet med riktlinjerna pågår inom bygg-, el-, mekan-, metall- och skeppsbyggeriområdena samt för måttenheter, personlig säkerhetsutrustning och miljömätteknik. Inom dokumentationsområdet förbereds arbete.

Erfarenhetsutbyte och samråd sker vad avser formell behandling av standardförslag, kvalitetsmärkning av standardiserade produkter, infor-

mation om standarder och standardisering samt marknadsföring av standardpublikationer.

En gemensam nordisk förteckning över nytgivna standarder i de nordiska länderna och vissa betydelsefulla länder utges 6 gånger per år och ingår i centralorganens tidskrifter.

För att gemensamt diskutera väsentliga ekonomiska och organisatoriska frågor, vilka senare tas upp till behandling inom den internationella standardiseringsorganisationen, ISO, sammanträder representanter för de fyra nordiska ISO-medlemmarna en gång varje år. Detta år ägde mötet rum i Reykjavík. På samma sätt förbereder de fyra nordiska nationalkommittéerna inom International Electrotechnical Commission (IEC) aktuella frågor inom denna organisation. Likartat förberedande samarbete sker beträffande nordiskt deltagande i de västeuropeiska standardiseringsorganen CEN och CENELEC.

Möjligheter föreligger att ur den nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling erhålla bidrag för nordiska insatser i konkreta standardiseringsprojekt. Samråd mellan INSTA-organisationerna sker då det gäller prioritering av olika projekt.

Samarbete har inletts mellan INSTA-organen och NORDTEST för att samordna verksamheten hos de båda parterna. Vid ett sammanträde den 25 oktober 1974 med cheferna för INSTA-organen och NORDTESTS styrelse träffades överenskommelse om samarbetsformerna. Överenskommelsen utmynnade i "Riktlinjer för samarbete mellan NORDTEST och INSTA-organen" som beräknas kunna fastställas i början av 1975.

Danmarks regering (handelsministeriet) meddelar den 29 november 1974:

I meddelelsen af 3. december 1973¹ er redegjort for oprettelsen af Teknologirådet, som bl. a. indebærer en omlægning af støtten til teknologisk servicevirksomhed, herunder standardiseringsvirksomheden. I forbindelse hermed er der på Teknologirådets initiativ iværksat en analyse af behovet for Dansk Standardiseringsråds aktiviteter, som forventes at kunne danne grundlag for en principiel afklaring af disse aktiviteters fremtidige omfang og den offentlige støtte hertil. Det skal bemærkes, at standardiseringsvirksomheden ud over støtten til Dansk Standardiseringsråd og Dansk Elektroteknisk Komité også støttes inden for rammen af lov om teknologisk service gennem støtte til en lang række teknologiske serviceinstitutter, som inden for deres basisprogram yder ekspertbistand til standardiserings- og normudvalg.

I meddelelsen af 3. december 1973 omtaltes endvidere etableringen af det lovmæssige grundlag for en autorisationsordning for teknisk prøvning. Statens tekniske prøvenævn, som administrerer denne auto-

¹ Se Nordiska rådet, 22:a sess., 1:a saml., s 1036.

risationsordning, har i løbet af 1974 på grundlag af handelsministeriets bekendtgørelse nr. 270 af 22. maj 1974 om autorisation af laboratorier til udførelse af autoriseret teknisk prøvning fastlagt en række procedurer for behandling af autorisationsansøgninger og indledt behandlingen af en række ansøgninger.

På grundlag af indkomne ansøgninger forventer STP at kunne udstede 50—60 autorisationer inden 1. april 1975, dækkende et bredt spektrum af teknisk prøvning.

Autorisationsordningen vil også omfatte prøvningsvirksomheden på Statsprøveanstalten. Statsprøveanstaltens fremtidige arbejdsopgaver og indpasning i den samlede struktur for prøvning og anden teknologisk servicevirksomhed forventes afklaret i løbet af få måneder, og det overvejes i denne forbindelse at overføre dens finansiering til Teknologirådet.

Endelig må nævnes, at der gennem Nordtest, der støttes af Nordisk Industrifond, er skabt mulighed for på fælles nordisk basis at støtte udviklingen af nye prøvningsmetoder.

D a n m a r k s r e g e r i n g (boligministeriet) meddelar den 29 november 1974:

I sine tidligere meddelelser vedrørende ovennævnte rekommandation, senest meddelelse af 4. december 1973,¹ har den danske regering givet udtryk for en konstatering af et voksende behov for en egentlig koordinering og fremme af arbejdet med standarder og normer med henblik på en højnelse af byggeriets kvalitet.

Et samarbejde på nordisk plan er under stadig udvikling mellem standardiseringsorganisationerne og ingeniørforeningerne inden for INSTA. Endvidere kan konstateres en lignende udvikling og udvidelse af det nationale samarbejde mellem Dansk Standardiseringsråd og Dansk Ingeniørforening.

Oprettelsen i 1973 af Nordiska ämbetsmannakommittén för samarbete inom byggsektorn under Nordisk Ministerråd, der har til opgave at søge gennemført en øget integration af de nordiske byggemarkeder, vil samtidig betyde en øget aktivitet og koordinering inden for det nordiske samarbejde vedrørende normer og standarder.

Af embedsmandskomiteens arbejdsopgaver kan bl. a. nævnes en igangsat undersøgelse af behovet og mulighederne for en samordning af byggesregler i de nordiske lande med henblik på en ophævelse af eksisterende handelshindringer. Embedsmandskomiteens arbejde er blandt andet baseret på det arbejde vedrørende samordning af byggesregler, standarder og normer, der allerede gennem mange år er udført af NKB, INSTA og NORDTEST, ligesom der via embedsmandskomiteen ydes støtte til disse nordiske samarbejdsorganer.

¹ Se *Nordiska rådet, 22:a sess., 1:a saml., s. 1037.*

Danmark deltager løbende i drøftelser inden for EF vedrørende spørgsmålet om organiseringen af det fremtidige samarbejde om byggeindustriens forhold. Det forventes, at der i nær fremtid træffes rådsbeslutning om, hvorledes samarbejdet om koordineringen og harmoniseringen af byggesregler skal organiseres i EF-regie. Fra dansk side påpeger man stærkt nødvendigheden af, at EF drager nytte af det eksisterende samarbejde på dette område, såvel på nordisk plan som på internationalt plan i øvrigt.

Den samlede bevilling til ajourføring og udbygning af de teknisk-konstruktive byggeforskrifter udgør i 1974/75 2 675 400 kr. mod 2 355 000 kr. i 1973/74. Af dette beløb er tildelt Dansk Standardiseringsråd 784 000 kr. og Dansk Ingeniørforening 882 000 kr.

Boligministeriet vil fortsat søge Nordisk Råds rekommandation nr. 23/1968 efterlevet mest muligt med henblik på fremme af såvel nationalt som internationalt standardiseringsarbejde.

D a n m a r k s r e g e r i n g (ministeriet for offentlige arbejder) meddelar den 17 december 1974:

Arbejdet med standardisering af el- og gasmateriel er fortsat i det omfang, det forhåndenværende personale og hensynet til varetagelsen af de pågældende institutioners øvrige opgaver har gjort det muligt.

Meddelande

om rekommendation nr 27/1968 angående gemensam trafiklagstiftning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att så snart som möjligt genomföra en gemensam trafiklagstiftning på grundval av Nordisk vägtrafikkommittés förslag.

Nordiska ministerrådet meddelar den 11 november 1974:

Arbejdet med tilvejebringelse af en fællesnordisk færdselslovgivning fortsætter og koordineres gennem Nordisk Trafiksikkerhedsråd.

I Danmark påregnes forslag til ny færdselslov at kunne fremsættes i folketinget i december måned 1974 med forventet ikrafttræden den 1. januar 1976.

I Finland foregår arbejdet med en reform af trafiklovgivningen fortsat i den parlamentariske trafikkomité.

I Norge er de nye regler fortsat under behandling i Samferdselsdepartementet. Man forventer regeringens afgørelse omkring årsskiftet 1974/75.

I Sverige er de nye trafikregler trådt i kraft 1. januar 1973.

Meddelanden

om rekommendation nr 35/1968 angående gemensam resebyrålagstiftning

(Överlämnad av Danmarks, Finlands och Norges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at gennemføre en ensartet nordisk lovgivning om rejsebureauvirksomhed.

Danmarks regering (handelsministeriet) meddelar den 16 december 1974:

Blandt andet under hensyn til den af Danmarks Rejsebureau Forening gennemførte garantiordning har handelsministeriet ikke fundet anledning til at fremsætte lovforslag, der tager sigte på at regulere rejsebureauers virksomhed. Hertil kommer nu, at denne virksomhed omfattes af den i juni måned 1974 gennemførte forbrugerlovgivning, der instituerer en forbrugergombudsmand og et forbrugerklagenævn.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 20 januari 1975:

Handels- och industriministeriet anordnade den 19 februari 1974 en samnordisk konferens om resebyråärenden. I mötet deltog representanter från Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige. Vid mötet diskuterade man möjligheterna att åstadkomma en gemensam lagstiftning på resebyråområdet och konstaterade olikheterna mellan systemen i de olika länderna. Man beslöt fortsätta diskussionerna om ett eventuellt förenhetligande av lagstiftningen i synnerhet i fråga om garantifrågorna vid följande möte. I detta syfte beslöt man, att varje land skall till det koordinerande landet Finland tillställa en sammanfattning av sitt garantisystem och dess funktionssätt. Material angående garantisystemen har kommit till handels- och industriministeriet under 1974 års lopp. Emedan den sista sammanfattningen mottogs först i november 1974 och då ytterligare utredning erfordras även i andra avseenden, har tidpunkten för ett nytt möte inte ännu kunnat fastslås. Dessutom har man år

1974 i Finland förberett en lagstiftning om konsumentskydd, vilken också nära ansluter sig till resebyråerna. På vilket sätt lagen om konsumentskydd kommer att påverka reglerna och stadgandena om resebyråer, är i detta skede ännu oklart.

Norges regering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 5 december 1974:

Ved Kgl. res. av 3. mai 1974 ble nedsatt et utvalg på 5 medlemmer, herunder representanter for Samferdselsdepartementet, Justisdepartementet, Forbrukerrådet og Den norske reisebyråforening, med følgende mandat:

1. Å fremsette forslag til revisjon av lov av 4. november 1948 om reisebyråer, i hensikt å bringe lovens bestemmelser i samsvar med den struktur som preger reisebyrånæringen i dag. Det siktes særlig til den spaltning av reisebyråvirksomheten i turoperatører og selgende byråer (mellommenn), som har funnet sted i etterkrigsårene.

Komiteen forutsettes herunder å vurdere hensiktsmessigheten av gjeldende reguleringsbestemmelser, blant annet om det er grunn til å opprettholde lovens krav om behovsvurdering ved behandling av søknader om reisebyråbevilling, om størrelsen av byråenes garantistillelse, måten den skal stilles på og hvilke ansvar den skal dekke. I samme forbindelse forutsettes utarbeidet forslag til en ordning som gjør det mulig — på kort varsel — å kunne disponere garantisummen til betaling av utgifter i forbindelse med hjemtransport fra utlandet av deltakere i selskapsreiser når slik hjemtransport er inkludert i reisearrangementet, men likevel ikke kan finne sted i henhold til reisekontrakten. Endelig forutsettes utvalget å utrede ansvarsforholdet mellom turoperatør — turoperatørens ansatte eller dem han bruker til utføring av reisene — selgende byrå (mellommann) — forbruker.

2. Å utrede spørsmålet om lovregulering av reisekontrakter — herunder regler til beskyttelse av deltakere i selskapsreiser — og i denne sammenheng ta opp samarbeid med vedkommende svenske utvalg, og fremsette forslag til lovregler.

3. Utvalget skal vurdere de administrative og økonomiske konsekvenser av sine forslag.

På et embetsmannsmøte i Helsingfors 19. februar 1974 ble spørsmålet om felles reisebyrålovgivning drøftet. Det ble herunder fra norsk side redegjort for reisebyråloven og lovmotiveringen samt behovet for revisjon. Videre ble det orientert om St. meld. nr. 89 (1972—73) Om norsk reiselivspolitik.

Det forutsettes at de nordiske drøftelser blir videreført.

Meddelande

om rekommendation nr 7/1969 angående skol- och studentbetygs jämförbarhet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att skyndsamt utarbeta automatiskt tillämpbara evalveringsnormer för nordiska skol- och studentbetyg.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 16 december 1974:

I Ministerrådets meddelelse til Nordisk Råds 22. session var det anført, at der ikke var fundet forudsætninger for at iværksætte konkrete fællesnordiske forholdsregler på det område rekommandationen omhandler. I flere af de nordiske lande foregår for tiden udredninger vedrørende karaktergivning og evaluering i grundskolen. Det nationale udredningsarbejde indeholder imidlertid forskellige målsætninger, og der skønnes fortsat ikke at være muligheder for at gennemføre fællesnordiske evalveringsnormer inden for grundskoleområdet. Der foregår dog en erfaringsudveksling mellem de enkelte nordiske lande om det nationale udredningsarbejde. Der er tilsyneladende en tendens i alle de nordiske lande til at lægge mindre vægt på den formelle karaktergivning som det afgørende kriterium for overgang fra grundskole til anden uddannelse. På baggrund heraf kan det ikke være hensigtsmæssigt på nuværende tidspunkt at iværksætte et ressourcekrævende fællesnordisk arbejde med henblik på at udarbejde automatiske, praktisk anvendelige evalveringsnormer for grundskolen.

Vedrørende karaktergivning inden for gymnasieskolen har det ovenfor anførte også en vis grad af gyldighed. Inden for de gymnasiale uddannelser er der nationale overvejelser om ændringer af karaktergivnings-systemer og evalveringsformer, som gør det mindre hensigtsmæssigt at forsøge at gennemføre et fællesnordisk evalveringssystem. Hertil kommer, at udviklingstakten med hensyn til reformer for de gymnasiale uddannelser er forskellige i de enkelte nordiske lande, således at der på

nuværende tidspunkt heller ikke på dette område er forudsætninger for at gennemføre praktisk anvendelige samnordiske evalueringsnormer. Det skal dog anføres, at der med hensyn til bestemmelserne om overgang fra de gymnasiale uddannelser til højere og andre videregående uddannelser er iværksat en undersøgelse af mulighederne for en mere systematisk erfaringsudveksling vedrørende metoder for vurdering af optagelse af studerende til højere uddannelser og konsekvenserne heraf for de gymnasiale uddannelser. Der henvises i øvrigt til Ministerrådets beretning 1974, kulturelt samarbejde, og beretning om harmonisering af skoleordningerne i Norden.

Meddelande

om rekommendation nr 8/1969 angående beslut om reklamsändningar i TV

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Norge och Sverige att länderna inte var för sig utan i samråd tar ställning till reklam i televisionen.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 16 december 1974:

Den i meddelandet till Nordiska rådets 21:a session redovisade negativa hållningen beträffande finansiering av Danmarks radios verksamhet med hjälp av reklamsändningar har beaktats i den nya lag om radio- och TV-verksamhet som antogs 1973.

Beträffande frågans behandling i Norge hänvisas till meddelandet om rekommendationen till 21:a sessionen.¹

För svensk del gäller att reklamutredningen år 1974 lagt fram förslag rörande reklam i TV. Utredningen föreslår att reklam ej skall förekomma i TV.

¹ Se *Nordisk Råd, 21. sesj. 1. saml., s. 1185.*

Meddelande

om rekommendation nr 10/1969 angående gemensam skeppsmedicinsk forskning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att vidga möjligheterna för en gemensam skeppsmedicinsk forskning.

Nordiska ministerrådet meddelar den 6 december 1974:

Rekommendationen har överlämnats för behandling till Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning. Nämnden har enats om att ett symposium om sjöfartsmedicinsk forskning skall hållas i Oslo i juni 1975. En arbetsgrupp har tillsatts för att förbereda symposiet.

Nämnden har hittills ansett följande problemområden som aktuella:

1. Tandvård för sjömän
2. Sjömäns familjeförhållanden
3. Problem i förbindelse med oregelbunden arbetstid till sjöss.

Rådet för medicinsk forskning har lämnat stöd till ett norskt tandvårdsprojekt som man vill utvidga till att omfatta även övriga skandinaviska länder. Ett isländskt projekt rörande hälsotillståndet hos isländska fiskare och familjer planeras.

Meddelande

om rekommendation nr 11/1969 angående Nordisk Journalistkursus

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna,

1. att vidtaga åtgärder för en utbyggnad av den samnordiska fortbildningen av journalister vid Nordisk Journalistkurs enligt de förslag som framlagts av den för utredning av frågan tillsatta kommittén (NU 1969: 4) samt
2. att öka antalet stipendier till deltagare i den nordiska fortbildningen för journalister.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 16 december 1974:

Nordisk Journalistkursus har siden oprettelsen i 1957 været drevet som et årligt 3-måneders kursus med et undervisningsprogram, der har omfattet nordiske og dels internationale emner med hovedvægten lagt på politik og økonomi, dels journalistiske emner, hovedsagelig vedrørende virksomheden i dagspressen.

Med virkning fra 1973 er der gennemført en vis omlægning både hvad form og indhold angår. Nogle emner er blevet delt mellem flere forelæsere, og der er blevet lagt større vægt på media-problematikken i de enkelte fag. Endvidere er undervisningsformen delvis ændret, idet gruppearbejdet i nogen udstrækning har afløst seminarformen, der tidligere var dominerende.

Nordisk Journalistkursus har hidtil haft lokalefællesskab med Danmarks Journalisthøjskole, men efter Journalisthøjskolens udflytning til nye bygninger er lokalefællesskabet ophørt.

Styrelsen for Nordisk Journalistkursus har fremsendt forslag til kultur-aftalens organer vedrørende en udvidelse, hvor man dels vil fastholde den nuværende kursusvirksomhed og dels vil etablere kurser, der fortrinsvis sigter mod efteruddannelse af journalister, der allerede er aktive inden for enkelte stofområder og mod unge journalister, der ønsker at gå ind i sådanne stofområder.

I forbindelse med evalueringen af institutioner på undervisningsområdet er også Nordisk Journalistkursus behandlet. På grundlag af evalueringsrapporten samt de ovenfor anførte forslag fra Nordisk Journalistkursus er der tilvejebragt et udgangspunkt for stillingtagen i kulturaftalens organer til forslaget om udvidelse af Nordisk Journalistkursus.

BILAGA**Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 23:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 11/1969 angående Nordisk Journalistkursus.

Rekommendationens första punkt avser en utbyggnad av den samnordiska fortbildning för journalister som bedrivs vid Nordisk Journalistkursus i Århus, bl. a. så att antalet tremånaderskurser skulle utökas från en till två per år. Av det i år och de till tidigare sessioner avgivna meddelandena i saken framgår, att detta syfte icke har förverkligats. En viss omläggning av undervisningen har företagits under år 1973, dock utan utvidgning av volymen. Styrelsen för Nordisk Journalistkursus har till regeringsorganen under kulturavtalet insänt förslag till utvidgning av verksamheten med delvis nytt innehåll, i det man eftersträvar att utöver de redan inarbetade årliga kurserna etablera kurser, som huvudsakligen siktar mot fortbildning av journalister, som redan är aktiva inom särskilda fackområden och av unga journalister, som vill utbildas på dylika specialgebit. Ministerrådet har i Sak C 1 meddelat att frågan om en eventuell utbyggnad av Nordisk Journalistkursus kommer att upptas till avgörande inom kulturavtalets organ under 1975. Kulturutskottet önskar framhålla betydelsen av att ett positivt beslut i linje med rekommendationens målsättning kommer till stånd.

Rekommendationens andra punkt innehåller en uppmaning till regeringarna att öka de stipendiemedel som ställs till förfogande för deltagarna i de nordiska fortbildningskurserna för journalister. Då rekommendationen antogs uppgick de stipendiemedel som utgår till deltagarna i Nordisk Journalistkursus till 22.000 svenska kronor. Detta belopp, som fastställdes 1966, har sedermera (1970) höjts till 30.000 svenska kronor per år. Styrelsen för Nordisk Journalistkursus har i sin berättelse över verksamheten 1973 och 1974 (se Sak C 1, Bilaga 5, s. 220—226) fäst uppmärksamhet vid behovet av ökade stipendiemedel från statsmakternas sida. Kulturutskottet vill starkt understryka vikten av att stipendiemedlen till Nordisk Journalistkursus, vilka för närvarande anslås på de nationella statsbudgeterna, höjs åtminstone till en nivå, som med hänsyn till den allmänna kostnadsstegringen motsvarar anslagets omfång år 1966, då sådana medel första gången utbetalades.

Med hänvisning till vad som ovan anförts, får kulturutskottet föreslå,
att rådet lägger meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya
meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Reykjavík den 15 februari 1975

<i>Tønnes Madsson Andenæs (A)</i>	<i>Jo Benkow (H)</i>
<i>Per Borten (Sp)</i>	<i>Mauno Forsman (Sd)</i>
<i>Gylfi Þ. Gíslason (A)</i> Förman	<i>Svend Haugaard (RV)</i>
<i>Elsi Hetemäki (Kok)</i>	<i>Paul Jansson (s)</i>
<i>Kalevi Kivistö (Skdl)</i>	<i>Essen Lindahl (s)</i>
<i>Ingemar Mundebo (fp)</i>	<i>Robert Pedersen (S)</i>
<i>Nikolaj Rosing (Grønl.)</i>	<i>Liv Stubberud (A)</i>
<i>Per Olof Sundman (c)</i>	<i>Folke Woivalin (ÅS)</i>

Meddelande

om rekommendation nr 12/1969 angående likartad lagstiftning om transplantation

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att undersöka möjligheterna för antagande av likartade lagregler om transplantation.

Nordiska ministerrådet meddelar den 6 december 1974:

I Danmark gäller en lag av den 9 juni 1967 om uttagande av mänsklig vävnad m. m. Denna lag omfattar såväl döda som levande givare. I Finland gäller en lag av den 8 juli 1957 om användning av vävnader från avliden person för sjukvårdsändamål. Den finska lagen kompletterades år 1971 av medicinalstyrelsens cirkulär om hjärndöd.

Stortinget i Norge antog den 23 januari 1973 en lag om transplantation, sjukhusobduktion och avlämnande av lik m. m. Lagen gäller liksom den ovannämnda danska lagen transplantationer från såväl levande som döda givare. Lagen kommer att träda i kraft då föreskrifter för lagens tillämpning utarbetats inom helsedirektoratet.

I Sverige har genomförts en översyn av gällande regler om transplantationer och sjukhusobduktioner. Inom socialdepartementet har utarbetats en promemoria innehållande förslag till ny lagstiftning dels om förutsättningarna för transplantationer av vävnader och organ från avlidna eller levande människor, dels om förutsättningarna för sjukhusobduktioner. Förslaget innebär på många punkter en anpassning av de svenska reglerna till vad som tillämpas i synnerhet i Danmark och Norge.

Meddelande

om rekommendation nr 14/1969 angående effektiviserad trafikfostran

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

I. att skyndsamt inleda samarbete för åstadkommande av en effektiv trafikundervisning på skolans alla stadier,

II. att stödja den samnordiska produktionen av läromedel för denna undervisning samt

III. att vidta åtgärder för åstadkommande av en organiserad fortbildning av vederbörande lärare.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 16 december 1974:

Ministerrådet uttalade i sitt meddelande till 21:a sessionen¹ att frågan om samarbete kring en effektiviserad trafikfostran faller inom de ämnen eller ämnesgrupper där trafikundervisningen ingår.

Nordiska rådets kulturutskott uttryckte 1973 förhoppningen, att frågan om effektiviserad trafikfostran skall tillmätas högre prioritet inom harmoniseringsarbetet än vad som hittills varit fallet.

Med anledning av ovanstående rekommendationer och uttalanden har Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete undersökt möjligheterna till en harmonisering av trafikfostran i de nordiska länderna.

Arbetet med harmonisering av skolordningarna i de nordiska länderna bedrivs numera huvudsakligen genom att man försöker skapa förutsättningar för ett gemensamt forsknings- och utvecklingsarbete inom vissa prioriterade undervisningsområden. Av detta skäl har särskilt intresse ägnats åt den forskning som rör trafikfostran.

När det gäller trafikforskning förekommer sedan flera år ett samarbete mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige. Arbetet bedrivs av Nordisk Komité for Trafiksikkerhedsforskning (NTK), som är ett samarbetsorgan under Nordisk Trafiksikkerhedsråd (NTR). Kommittén utger dels en bibliografi över aktuell trafiksäkerhetslitteratur från de

¹ Se *Nordisk Råd, 21. sesj, 1. saml., s. 1190.*

fyra nordiska länderna, dels en projektkatalog över pågående och planerade forskningsprojekt. Genom att uppgift om projekt publiceras redan när projekten befinner sig på planeringsstadiet, ökar möjligheterna till en samordnad nordisk forskning. Det finns exempel på att man kunnat skrinlägga nationella projekt som en följd av att motsvarande resultat redan funnits i ett grannland.

Endast en mindre del av trafikforskningen rör barn eller trafikfostran. Projekt inom området pågår dock både i Norge och Sverige. En norsk konferens kring dessa specialproblem kommer att hållas under första halvåret 1975. Man planerar att stödja denna konferens ekonomiskt, så att den kan göras till en gemensam nordisk konferens om forskning kring barn och trafik. Konferensen vänder sig dels till forskare, dels till skolfolk (skolkonsulenter, lärarutbildare m. fl.). Förutom värdefulla personliga kontakter och allmänt utbyte av erfarenheter kan en sådan konferens ge möjligheter att diskutera ett gemensamt program för utvecklingsarbetet inom trafikfostrans område. Det finns möjlighet att ge visst stöd till sådant gemensamt nordiskt arbete, som kan uppkomma som en följd av konferensarbetet.

Även när det gäller läromedelsidan förekommer ett nordiskt samarbete, om ej i så organiserade former som forskningsarbetet ovan. De skolkonsulenter (eller motsvarande) som sysslar med läromedelsframställning eller läroplansutveckling träffas en gång årligen för att diskutera gemensamma problem. Man har genom personliga kontakter en god överblick över förhållandena i grannländerna och utbyter informationsmaterial och läromedel. Utnyttjande av idéer från de olika länderna förekommer, men ej någon direkt gemensam materialproduktion. Exempel på att man har en parallell utveckling som följd av idéutbyte är Barnens trafikklubb för barn mellan 3 och 7 år, som efter norsk förebild införts i de övriga länderna. Materialet har en likartad utformning i de olika länderna, men är ej identiskt.

Möjlighet att direkt utnyttja undervisningsmaterial från ett land i ett annat föreligger knappast i nuvarande skede. Materialets utformning är rätt olika i de olika länderna, vilket bl. a. beror på skiljaktiga uppfattningar om hur trafikfostran skall utformas. En förutsättning för gemensam materialproduktion är således att man formulerar ett gemensamt program för trafikfostran. Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete kommer att ta de nödvändiga kontakterna för att ytterligare penetrera de möjligheter som kan finnas för gemensam läromedelsframställning.

Trafikfostran tangerar ett pågående och ett planerat projekt inom harmoniseringsarbetet, nämligen förskoleverksamhet respektive lärarutbildning. Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete kommer att överväga de möjligheter som finns att uppmärksamma trafikfostran inom dessa projekt.

Som framgår av ovanstående redogörelse förekommer redan ett betydande samarbete inom trafikförans område. Former för detta samarbete har sedan flera år etablerats. Det finns därför ingen anledning för ministerrådet att vidta ytterligare åtgärder i denna fråga. Insatsen kommer i stället att bestå i att stödja det samarbete som redan förekommer, framför allt genom att ge möjlighet till vissa gemensamma anordningar.

Meddelande**om rekommendation nr 16/1969 angående läkemedelssamarbete**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna

1. att ingå en konvention om riktlinjer för harmonisering av de nordiska ländernas regler om farmaceutiska specialiteter samt för samarbete beträffande kontrollen av dessa,
2. att upprätta en nordisk läkemedelsnämnd som ett normgivande, rådgivande och kontrollerande organ, samt
3. att instifta en nordisk läkemedelsfond för forskning, utbildning och information.

(Se C 1, s. 718)

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelandet**

Till Nordiska rådets socialpolitiska utskott har hänvisats av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation 16/1969 angående läkemedelssamarbete (sid. 718).

Av meddelandet framgår att avtal slutits om inrättandet av en nordisk läkemedelsnämnd från och med år 1975. Nämndens sekretariat förläggs till Stockholm för den första fyraårsperioden. Avtalet om den nordiska farmacopénämnden sägs upp och dess uppgifter överförs till läkemedelsnämnden från och med den 1 januari 1976.

Läkemedelsnämndens uppgift är att utarbeta förslag med sikte på en harmonisering av läkemedelslagstiftningen i Norden. Vidare skall förslag till riktlinjer för likartad tolkning och tillämpning av läkemedelsbestämmelser utarbetas samt läkemedelsstatistiken samordnas. Därmed synes syftet med punkt 2. i rekommendationen, vilken avser upprättandet av en nordisk läkemedelsnämnd som ett normgivande, rådgivande och kontrollerande organ vara uppfyllt. Utskottet finner det därför inte vara påkallat för rådet att fortsättningsvis följa denna punkt i rekommendationen. Utskottet finner punkten 2. i rekommendation 16/1969 vara slutbehandlad för rådets del och föreslår,

1. att rådet lägger meddelandet avseende punkterna 1 och 3 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.
2. att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser punkten 2. i rekommendation 16/1969 för rådets del vara slutbehandlad.

Köpenhamn den 9 januari 1975

Finn Gustavsen (SV)

Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)

Förman

Ragnhildur Helgadóttir (Sj.)

Knut Johansson (s)

Lars Lindeman (Sd)

Gerda Møller (KF)

Arne Nilsen (A)

Jan-Ivan Nilsson (c)

Matti Ruokola (K)

Anna-Greta Skantz (s)

Carl Olof Tallgren (Sv)

Meddelande**om rekommendation nr 17/1969 angående samarbete på musik-
terapins område**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka möjligheterna för dels nordiskt samarbete beträffande forskning på det musik-terapeutiska området, dels ett nordiskt samgående för framställning av undervisningsmaterial i form av böcker, instrument m. m.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 16 december 1974:

Ett samnordiskt förförsöksprojekt har som nämndes i meddelandet till Nordiska rådets 22:a session genomförts 1972—1973. Förförsöket utfördes i Norge och en generell rapport har färdigställts under 1974. Materialet från försöket är under fortsatt bearbetning och flera specialrapporter väntas föreligga inom kort. Försöket har administrerats av Spesiaskolerådet i Norge.

Meddelande

om rekommendation nr 18/1969 angående musiksamarbete

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda möjligheterna för ett ökat nordiskt musiksamarbete vad gäller informationen om samt produktionen och distributionen av nordisk musik på grammofonskiva samt att därvid beakta behovet av statsunderstöd till denna produktion.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 16 december 1974:

Nordisk musiksamarbeid har i 1974 som i tidligere år hovedsaklig blitt drevet i NOMUS-nemndenes regi. Ministerrådets bevilgning til NOMUS var i 1974 på dkr. 440 000, en økning på dkr. 40 000 fra året før.

NOMUS-nemndene er sakkyndig organ for Ministerrådet og Nordisk kulturfond, utgir NOMUS-nytt og administrerer prosjektet nordiske bestillingsverker. Videre er NOMUS tillagt administrasjonen av Nordiske musikkonkurranser og Nordisk kulturfonds bevilgning på dkr. 350 000 til nordiske konsertutvekslinger.

Når det gjelder de spørsmål som rekommandasjonen reiser, er disse fortsatt til behandling i NOMUS, og forslag til et forenklet opplegg for innspilling av moderne nordisk musikk på plater vil bli fremmet i nær framtid.

Meddelande**om rekommendation nr 22/1969 angående gränskommunalt samarbete**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att utreda behovet av och möjligheterna för sådana ändringar i kommunallagstiftningen och annan lagstiftning att fasta legala former skapas för samarbetet mellan kommuner över riksgränserna.

(Se C 1 s. 775—776)

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), berättelse om Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor, berättelse om Nordel 1974, meddelandena om rekommendation nr 22/1969 angående gränskommunalt samarbete samt rekommendation nr 31/1970 angående förenhetligande av handelsdokument

(Se C 1, Bilaga 10)

Meddelande

om rekommendation nr 23/1969 angående zigenarnas förhållanden i Finland och Sverige

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att främja samverkan i syfte att förbättra zigenarnas levnadsförhållanden i dessa länder och att öka dessas möjligheter till anpassning i samhället.

Nordiska ministerrådet meddelar den 6 december 1974:

Representanter utsedda av Sveriges och Finlands regeringar har hållit två möten. Härvid diskuterades förutsättningarna för och möjliga förslag till åtgärder med anledning av rekommendationen mot bakgrund av de insatser, som har vidtagits eller planerats i de bägge länderna för förbättrande av zigenarnas förhållanden.

BILAGA

**Fråga vid Nordiska rådets 23:e session om zigenarnas förhållanden
i Finland och Sverige**

(Se Sak E 5, s. 1441.)

Meddelande

om rekommendation nr 25/1969 angående stereofoniska radioutsändningar

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att besluta om införande av ett gemensamt nordiskt system för stereofoniska radioutsändningar.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 16 december 1974:

Beträffande val av tekniskt system för stereofoniska radioutsändningar i de nordiska länderna hänvisas till redogörelse för frågans behandling i de skilda länderna i meddelandet om rekommendationen till Nordiska rådets 22:a session.¹

¹ Se Nordiska rådet, 22:a sess., 1:a saml., s. 1066.

Meddelande

om rekommendation nr 27/1969 angående samarbete rörande de nordiska språklektorerna

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att vidtaga åtgärder för åstadkommande av ett ökat samarbete mellan de nordiska språklektorerna bl. a. i form av regelbundna ämneskonferenser samt
2. att utreda förutsättningarna för en fastare organisation av den nordiska lektoratsverksamheten vid universitet och högskolor.

Danmarks regering (undervisningsministeriet) meddelar den 29 november 1974:

Under hensyn til, at der i januar 1973 afholdtes møde mellem lektoratsudvalgenes kontaktmænd med henblik på drøftelse af den videre udvikling af det allerede eksisterende samarbejde, hvorunder det bl. a. konstateredes, at der var behov for periodiske møder, dog højst hvert 3. år, har der ikke i 1974 været afholdt noget formelt møde.

*BILAGA***Fråga vid Nordiska rådets 23:e session angående nordiska språklektorers arbetsförhållanden**

(Se Sak E 2, s. 1437.)

Meddelande

om rekommendation nr 29/1969 angående samarbete rörande yrkesvägledarutbildning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 4 mars 1969 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för nordiskt samarbete på yrkesvägledarutbildningens område, särskilt vad gäller kvalificerad fortbildning av yrkesvägledare.

(Se C 1, s. 732)

Meddelande

om rekommendation nr 1/1970 angående vidareutbildning av socialpersonal

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att vidtaga åtgärder för att få till stånd en gemensam kvalificerad vidareutbildning för lärare till socialhögskolorna och för tjänstemän inom social administration och planläggning.

Nordiska ministerrådet meddelar den 6 december 1974:

Den arbetsgrupp som de nordiska regeringarna tillsatt sommaren 1970 för att utreda de spörsmål som rekommendationen reser avgav i juni 1971 sin första rapport Fortbildning av lärare vid socialhögskolorna (NU 12/71).

Arbetsgruppen koncentrerar sig nu på fortbildningen av tjänstemän inom socialadministration och planläggning. Som en förberedelse för detta arbete har det utbildningsbehov som eventuellt borde täckas med nordiska kurser inventerats.

Arbetsgruppens betänkande beräknas kunna överlämnas under första halvåret 1975.

Meddelande

om rekommendation nr 3/1970 angående utbildning av sjukhusadministratörer

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att föranstalta om åtgärder för att mot bakgrund av de i betänkandet om nordisk utbildning av sjukhusadministratörer (*NU 1965: 6*) framlagda förslagen och av erfarenheterna av försöksverksamheten vid Nordiska hälsovårdshögskolan få till stånd en permanent nordisk vidareutbildning av sjukhusadministratörer vid nämnda högskola.

(Se C 1, s. 724—725)

Meddelande**om rekommendation nr 6/1970 angående lagstiftning beträffande medborgarskap för barn**

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at undersøge, om der ved afgørelsen af statsborgerskabet i videregående omfang kan tages hensyn til princippet om barnets interesse og således, at spørgsmålet eventuelt senere kan aktualiseres på internationalt plan.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 31 december å *samtliga regeringars vägnar*:

De slutliga anmärkningarna har framförts gällande det utkast till rapport, som arbetsgruppen, som tillsattes till följd av rekommendationerna, har gjort. Det är möjligt att sammanjämkningen av dessa anmärkningar förutsätter att arbetsgruppen sammankommer ännu en gång. Senast efter det kan arbetsgruppen avge sin rapport.

Meddelande

om rekommendation nr 7/1970 angående jämlikhet vid naturalisation

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at søge reglerne om naturalisation i forbindelse med ægteskab tillempet, således at der ikke generelt gøres forskel mellem mand og kvinde.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 31 december å *samtliga regeringars vägnar*:

De slutliga anmärkningarna har framförts gällande det utkast till rapport, som arbetsgruppen, som tillsattes till följd av rekommendationerna, har gjort. Det är möjligt att sammanjämkningen av dessa anmärkningar förutsätter att arbetsgruppen sammankommer ännu en gång. Senast efter det kan arbetsgruppen avge sin rapport.

Meddelande

om rekommendation nr 9/1970 angående material till undervisning i radio och TV

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att i samband med den nationella utbyggnaden av produktionen av material för undervisningen i radio och TV verka för en fastare organisation av den samnordiska produktionen på området.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 16 december 1974:

Det nordiske NOVU-prosjektet (*se meddelelse om rek. nr. 7/1966*), som ved siden av å være et kombinert undervisningsprosjekt, er et nordisk forskningsprosjekt, beskjeftiger seg bl.a. med materiale til undervisning i radio og TV. I tilknytning til de utsendinger (radio og fjernsyn) som NOVU har stått for i 1974, har prosjektet produsert ymse typer tekstmateriale, således kurshefter, ringleder- og ringbind, nyhetsbrev, spesielle ringbind, kassettbånd m. m.

I prosjektets nordiske rapport, som vil foreligge i 1975, vil man trekke konklusjoner av denne siden ved prosjektet og da også sett fra en samnordisk synspunkt.

Meddelande

om rekommendation nr 10/1970 angående samnordisk massmediaforskning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

*Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att **D a n m a r k** skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att tillsätta ett nordiskt samarbetsorgan med uppgift att samordna och effektivisera massmediaforskningen i Norden samt att ställa behövliga medel till förfogande för detta samarbete.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 16 december 1974:

I meddelandet till Nordiska rådets 22:a session redogjordes för ministerrådets beslut om att stödja den nordiska dokumentationscentralen för masskommunikationsforskning (NORDICOM) under en försöksperiod på tre år. NORDICOM utsände i början av 1974 sin första accessionskatalog, som omfattar masskommunikationslitteratur från de nordiska länderna. Arbetet med accessionskatalogen fortsätter bl. a. under beaktande av de synpunkter som lämnas in från avnämarna.

Den av ministerrådet finansierade försöksperioden utlöper 1975. I avvaktan på erfarenheterna av NORDICOMs försöksverksamhet och en utvärdering av denna under 1975 har ministerrådet inte ansett det vara ändamålsenligt att vidtaga ytterligare åtgärder för att främja det nordiska samarbetet på det i rekommendationen aktualiserade området.

Meddelande

om rekommendation nr 13/1970 angående nordiska skol- och studentbetygs giltighet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att under medverkan av de studerande utreda möjligheterna att avlägsna föreliggande hinder för nordiska studerande att i ett annat nordiskt land än hemlandet vinna inträde till utbildningslinjer, för vilka likartade intagningsvillkor råder i samtliga nordiska länder,

2. att under medverkan av de studerande utreda möjligheterna att avlägsna föreliggande hinder för nordiska studerande att i ett annat nordiskt land än hemlandet vinna inträde till utbildningslinjer, för vilka olika intagningsvillkor råder i de nordiska länderna, samt

3. att under medverkan av de studerande utreda förutsättningarna för ett förenhetligande av beviljandet av studiesociala förmåner i de nordiska länderna.

Nordiska ministerrådet (kultur- og undervisningsministrene) meddelar den 16 december 1974:

Regler for optagelse af studerende fra ét nordisk land ved et andet nordisk lands uddannelsesinstitution er i henhold til kulturaftalens bestemmelser genstand for samråd mellem de enkelte landes undervisningsmyndigheder. Der er ikke konstateret konkrete hindringer for optagelse af nordiske studerende ved forskellige uddannelseslinier og i forbindelse med eventuelle generelle ændringer af nationale optagelsesbestemmelser er der under kulturaftalen muligheder for gensidig orientering og samråd mellem de berørte nationale myndigheder.

Forslag til retningslinier for tentamensgyldighed er udarbejdet, og der vil i det kommende år kunne tages stilling til nye regler på dette område. Endelig har en arbejdsgruppe i overensstemmelse med de af Ministerrådet i 1973 godkendte retningslinier stillet forslag om samnordiske detaljregler for studiestøtte, således at der fra læseåret 1975/76 vil være ensartede retningslinier i de nordiske lande for studiestøtte ved studier i et af de nordiske lande.

Det i rekommandationen foreslåede udredningsarbejde er således i en vis grad imødekommet gennem udredningen om tentamensgyldighed (Forslag til nordisk tentamensgyldighed *NU 1974: 3*).

På baggrund af ovenstående samt under hensyn til, at der gennem kulturaftalens organer er skabt de nødvendige forudsætninger for løbende justeringer af eventuelle hindringer for overgang fra studier i ét nordisk land til et andet, finder Ministerrådet på nuværende tidspunkt ikke anledning til at foretage sig yderligere vedrørende rekommandationen.

BILAGA**Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 23:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 13/1970 angående skol- och studentbetygs giltighet.

Kulturutskottet vill inledningsvis uttala sin tillfredsställelse över att ett viktigt steg mot förverkligande av rekommendationen har tagits i och med att en nordisk arbetsgrupp i överensstämmelse med av ministerrådet fastställda riktlinjer har ställt förslag om samnordiska regler för studiesociala förmåner (jfr rekommendationens punkt 3). I ministerrådets berättelse (s. 65) anges, att regeringsorganens arbete med denna fråga kommer att vara avslutat inom detta år och att de nya enhetliga reglerna skall kunna tillämpas från ingången av läsåret 1975/76.

Likaså har förslag till nya regler för nordisk tentamensgiltighet (*NU 1974: 3*) utarbetats av en särskild kommitté. Sedan detta förslag under förra året remissbehandlats i de enskilda länderna, kommer regeringsorganen att under innevarande år kunna ta ställning till det praktiska förverkligandet av de nya reglerna. De regler som föreslås i betänkandet förefaller att vara praktiskt lättare tillämpbara än de nu gällande, redan starkt föråldrade bestämmelserna om tentamensgiltighet. Frågan har huvudsakligen avseende på *rådsrekommendationen nr 1/1966* ang. nordisk tentamensgiltighet, men kan delvis också anses vara ett steg mot förverkligande av punkterna 1 och 2 i rekommendation nr 13/1970.

För övrigt har ministerrådet med avseende på den första och den andra punkten i rekommendationen ansett, att konkreta hinder för nordiska studerande att vinna inträde vid utbildningslinjer i andra nordiska länder icke har kunnat konstateras, och att sådana problem, om de uppkommer, kan lösas inom ramen för de samråd mellan nationella myndigheter, som äger rum i enlighet med kulturavtalets bestämmelser. Ministerrådet har därför ansett sig inte ha anledning att för närvarande vidta ytterligare åtgärder med anledning av rekommendationen.

Även om den av ministerrådet antydda metodiken för att avlägsna förekommande onödiga hinder för studier i andra nordiska länder väl i det stora hela kan anses tillämpbar, har ministerrådet dock självt i annat sammanhang (*Sak C 1, s. 58*) framhållit att spörsmålet om tillgång för studerande från andra nordiska länder till nationella utbildningslinjer, som antingen är starkt specialiserade eller där endast ett begränsat antal studerande kan upptas, under år 1974 har aktualiserats av frågan om samnordisk utbildning av oljeingenjörer. Det finns även flera andra liknande exempel på områden (t. ex. den högre fiskeriutbild-

ningen), där det av ekonomiska och andra skäl är orealistiskt att tänka sig en utbyggd utbildningskapacitet i flera eller andra nordiska länder. I dessa fall har frågan om tillträde för studerande från hela Norden betydelse icke endast ur den enskilda studerandens synvinkel, utan även för användningen av utbildningsresurserna. I detta avseende kunde åtgärder i linje med den andra punkten i rekommendation nr 13/1970 innebära en del av lösningen på problemet, samtidigt som den givetvis är beroende av ökad gemensam planering och samfällt resursutnyttjande vid utbyggnaden av undervisningen, varvid rådets *rekommendation nr 17/1973* ang. samplanerad utbyggnad av universitet och högskolor, såsom även ministerrådet framhållit, kan utgöra en av utgångspunkterna.

I det tidigare anförda avsnittet i ministerrådets berättelse anges vidare, att kultursekretariatet fått i uppdrag att undersöka, hur många nordiska studerande som följer specialiserade eller särskilt investeringskrävande studier i annat nordiskt land och de betingelser under vilka de intas till sådana studielinjer. Kulturutskottet avvaktar med stort intresse resultatet av denna undersökning.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Reykjavík den 15 februari 1975

<i>Tønnes Madsson Andenæs (A)</i>	<i>Jo Benkow (H)</i>
<i>Per Borten (Sp)</i>	<i>Mauno Forsman (Sd)</i>
<i>Gylfi Þ. Gíslason (A)</i>	<i>Svend Haugaard (RV)</i>
Förman	
<i>Elsi Hetemäki (Kok)</i>	<i>Paul Jansson (s)</i>
<i>Kalevi Kivistö (Skdl)</i>	<i>Essen Lindahl (s)</i>
<i>Ingemar Mundebo (fp)</i>	<i>Robert Pedersen (S)</i>
<i>Nikolaj Rosing (Grønl.)</i>	<i>Liv Stubberud (A)</i>
<i>Per Olof Sundman (c)</i>	<i>Folke Woivalin (AS)</i>

Meddelande

om rekommendation nr 14/1970 angående forskningsinstitut för framtidsfrågor

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för en nordisk samverkan på framtidsforskningens område, däri inbegripet frågan om upprättande av ett nordiskt institut eventuellt med avdelningar förlagda till olika nordiska länder.

Danmarks regering (undervisningsministeriet) meddelar den 17 december 1974:

Der henvises til tidligere meddelelser af 8. december 1972 og 10. december 1973¹, med følgende tilføjelse:

I marts 1974 etableredes i Danmark under Planlægningsrådet for Forskningen et arbejdsudvalg vedrørende fremtidsforskning. Udvalgets overvejelser og initiativer har endnu ikke nået et sådant stadium, at man kan tage stilling til spørgsmålet om oprettelsen af et nordisk institut. Under arbejdet med igangsætningen af fremtidsstudier i Danmark har man imidlertid erfaret, at der i høj grad synes at være behov for et samarbejde med de øvrige nordiske lande til støtte for den nationale udvikling. Det tilføjes, at udvalget har etableret kontakt til Sekretariatet for fremtidsstudier i Sverige med henblik på udveksling af erfaringer og drøftelse af samarbejdsmuligheder. Det er udvalgets hensigt i den kommende tid at søge at udbygge det nordiske samarbejde inden for området.

¹ Se *Nordisk Råd, 21. sesj. 1. saml., s. 1232* och *Nordiska rådet, 22:a sess., 1:a saml., s. 1087*.

Meddelande

om rekommendation nr 15/1970 angående bro vid Karesuando

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland og Sverige at bygge en bro over Muonio elv ved Karesuando.

Finlands regering (trafikministeriet) meddelar den 31 december 1974 å *Finlands och Sveriges regeringars vägnar*:

Mot bakgrund av önskemålen om förbättrade mellanriksförbindelser mellan Sverige och Finland pågår ett utredningsarbete i samarbete mellan de svenska och finska vägmyndigheterna. Utredningsarbetet, som enligt uppgift från vägmyndigheterna beräknas kunna avslutas vid årsskiftet 1974/1975, syftar till att ge ett underlag för bedömning av behovet av bättre förbindelser över landsgränsen mellan Finland och Sverige, bl. a. över Muonio älv vid Karesuando. När detta underlag föreligger, finns förutsättningar för ett ställningstagande till när en broförbindelse vid Karesuando bör byggas.

Meddelanden

om rekommendation nr 16/1970 angående Blå vägens utbyggnad till Europaväg

(Överlämnade av Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland, Sverige og Norge i fællesskab at foretage en henvendelse til Europavejkommissionen om, at Europavej 79 fra Helsingfors til Vasa forlænges over Kvarken med den nuværende "Blå vägen" fra Holmsund over Umeå (svensk lensvej 362) til Storuman (nuværende rigsveje 92 og 93), fra Storuman til rigsgrænsen (svensk lensvej 361) ved Umbukta og derfra til Mo i Rana (norsk rigsvej 77) og videre til Nesna.

Norges regering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 29 november 1974:

Blå vägen ble på strekningen Mo—Umbukta—Riksgrensen åpnet som Europaveg i mai 1974 og er ferdigskiltet som E-79.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 29 november 1974:

Sedan år 1973 ingår Blå vägen inom svenskt område i europavägs-systemet med beteckningen E 79.

Meddelande**om rekommendation nr 26/1970 angående ökat stöd till nordiskt ungdomssamarbete**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att utreda förutsättningarna för tillskapandet av en ordning — t. ex. genom en nordisk fond — som ekonomiskt tryggar genomförandet av samnordiska ungdomsarrangemang och som särskilt tar sikte på att stöda gemensamma nordiska ungdomsorganisationers verksamhet.

(Se C 1, s. 715)

Meddelande**om rekommendation nr 27/1970 angående samarbete på förskolans område**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda möjligheterna till ett nordiskt samarbete på förskolans område speciellt beträffande forskning om förskolans problem samt förskolläraernas fortbildning.

(Se C 1, s. 699)

Meddelande**om rekommendation nr 28/1970 angående forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavik den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att undersöka möjligheterna för en utbyggnad av Nordiska hälsovårdshögskolan till en institution också för forskning inom högskolans ämnesområde med bl. a. fast anställd personal.

(Se C 1, s. 724)

Meddelande**om rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns förorening**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland och Sverige

1. att gemensamt verka för en samordning av de olika forskningsprojekt beträffande Östersjöns vattensituation, vilka redan påbörjats, och
2. att taga ett förnyat initiaiv till samarbete mellan Östersjöns strandstater angående Östersjöns föroreningar.

(Se C 1, s. 742—745)

Meddelande

om rekommendation nr 31/1970 angående förenhetligande av handelsdokument

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att vidtaga nödvändiga åtgärder för att FN:s Europeiska ekonomiska kommissions (ECE:s) modellblankett för handelsdokument snart läggs till grund för offentliga handelsdokument i Norden,
2. att vidtaga lämpliga åtgärder för ett fortsatt samarbete mellan de nationella handelsdokumentkommittéerna i Norden, bl. a. genom att utreda behovet av ett permanent sekretariat, samt
3. att gemensamt taga initiativ till en förstärkning av ECE:s resurser vad gäller arbetet med standardisering av handelsdokument, varvid målsättningen bör vara en världsvid tillämpning av uppnådda resultat.

(Se C 1, s. 756—757)

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), berättelse om Nordiska kontaktorganet för atomenerifrågor, berättelse om Nordel 1974, meddelandena om rekommendation nr 22/1969 angående gränskommunalt samarbete samt rekommendation nr 31/1970 angående förenhetligande av handelsdokument

(Se C 1, Bilaga 10)

Meddelande**om rekommendation nr 32/1970 angående nordiskt litteraturllexikon**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att på grundval av ett reviderat kostnadsförslag genomföra det av Nordiska kulturkommissionens sektion I utarbetade förslaget till ett nordiskt litteraturllexikon.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 16 december 1974:

Av prioriteringshensyn foreligger det ikke konkrete forslag til gjennomføring av denne rekommandation. Ministerrådet har imidlertid merket seg kulturvalgets betenkning i forbindelse med ministerrådets meddelelse i saken til 22.a sesjonen og vil være oppmerksom på dette prosjektet når nye tiltak innen litteratursamarbeidet skal vurderes.

Meddelande

om rekommendation nr 33/1970 angående nordiskt sjukhusfysikersamarbete

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att vidtaga åtgärder för att realisera de i Nordisk utredningsserie 1969: 8 framlagda förslagen om nordiskt sjukhusfysikersamarbete.

Nordiska ministerrådet meddelar den 6 december 1974:

Den nordiska arbetsgrupp, som tillsatts för att utreda vissa principiella, tekniska och finansiella frågor beträffande det föreslagna sjukhusfysikersamarbetet, har sammanträtt i Helsingfors den 11 oktober 1974. Vid mötet diskuterades bl. a. de krav som bör ställas på praktiska projekt inom området och den konkreta organisationen av samarbetet.

Arbetsgruppen beräknas ha slutfört sin uppgift under första halvåret 1975.

Meddelande

om rekommendation nr 34/1970 angående nordisk giltighet för körkort

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at gennemføre det af Nordisk embedsmandsudvalg om nordisk gyldighed for førerbeviser i betænkning af 23. januar 1969 (NU 1969: 7) stillede forslag, således at de i et nordisk land udstedte førerbeviser til motorkøretøjer får samme gyldighed i de øvrige nordiske lande.

Nordiska ministerrådet meddelar den 1 november 1974:

Nordisk kommitté för vägtrafiklagstiftning (NKV) har på grundval av det i rekommendationen nämnda betänkandet (NU 1969: 7) utarbetat förslag till lösning av vissa tillämpningsfrågor som aktualiseras, om ett i nordiskt land utfärdat körkort skall gälla i annat nordiskt land som körkortsinnehavaren bosatt sig i. Som huvudprincip har NKV föreslagit, att lagstiftningen i bosättningslandet skall tillämpas i fråga om olika åtgärder som kan bli nödvändiga beträffande körkortsinnehavet, t. ex. beträffande återkallelse av körkortet eller utfärdande av nytt körkort i stället för sådant som tappats eller förstörts. Genom de föreslagna reglerna vinns flera fördelar, t. ex. att ärendena kan handläggas snabbt och att den enskilde och körkortsmyndigheterna lätt kan ta kontakt med varandra. Generell giltighet i Norden av körkort som utfärdats i ett av länderna medför i förening med de av NKV föreslagna reglerna ang. tillämpningen också, att man eliminerar de möjligheter till obehöriga förfaranden som för närvarande ges genom den gällande dualismen i de nordiska körkortsreglerna.

I fråga om genomförande av förslaget om nordisk giltighet av körkort har NKV uttalat, att det är en klar fördel om det genomförs samtidigt i de olika länderna men att det kan vara förenat med vissa svårigheter att uppnå ett samtidigt genomförande. Enligt NKV:s mening kan reformen emellertid fullföljas genom ett successivt införande i de olika länderna, en lösning som snabbast torde leda till resultat.

Nordiskt trafiksäkerhetsråd (NTR) har i september 1974 överlämnat rapporten till de för trafiksäkerheten ansvariga ministrarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige. NTR och NKV kommer att följa upp den vidare handläggningen av frågan.

Meddelande

om rekommendation nr 35/1970 angående utbildning av förare av motorfordon

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Reykjavík den 11 februari 1970 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at lade foretage en udredning af spørgsmålet om ensartet uddannelse af og ensartede prøver for førere af motorkøretøjer.

Nordiska ministerrådet meddelar den 1 november 1974:

Körkortsfrågorna har under senare år varit föremål för stor uppmärksamhet på skilda håll i de nordiska länderna. Man strävar sålunda bl.a. till att i enlighet med internationella överenskommelser (Genèvekonventionen respektive Wienkonventionen) nå fram till enhetlig indelning av förarbevisen med hänsyn till olika fordonskategorier. Även frågorna om utbildning och förarprov har behandlats på nationell basis i Norden och lett till att reformer genomförts eller övervägs. På det internationella planet pågår i sistnämnda avseenden ett omfattande arbete inom bl. a. ECE (FN:s ekonomiska kommission för Europa).

Mot den angivna bakgrunden har Nordiskt trafiksäkerhetsråd (NTR) beslutat att dels undersöka hur man på nordisk basis skall kunna ta till vara erfarenheter som gjorts i syfte att åstadkomma en mera enhetlig utformning av utbildning och förarkrav, dels verka för ett enhetligt nordiskt uppträdande i hithörande frågor i internationella organ. Frågan har förts upp bland de uppgifter som NTR avser att behandla på kortare sikt.

Meddelande

om rekommendation nr 1/1971 angående samarbete inom forskning och undervisning om Östeuropa

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

*Vid möte i Köpenhamn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att *F i n l a n d* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för ett ökat nordiskt samarbete inom forskning och undervisning om Östeuropa.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 16 december 1974:

Inom ramen för utvärderingen av verksamheten vid de existerande samnordiska institutionerna har tillsatts en arbetsgrupp, som före utgången av 1974 skall göra ett uttalande om den framtida verksamheten vid Centralinstitutet för nordisk asienforskning utgående från en målsättningspromemoria, som utarbetats vid institutet. Vidare kommer Nordiska samfundets för latinamerikaforskning fortsatta verksamhet att tas upp till prövning inom kulturavtalets organ under 1975. Resultaten av nämnda utredningar kommer att skapa bättre förutsättningar för en prövning av behov och former för ett nordiskt samarbete på sådana områden för regional forskning som t. ex. östeuropaforskningen.

Meddelande

om rekommendation nr 2/1971 angående ekonomiskt stöd till nordiskt idrottsutbyte

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Island skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att i anslutning till behandlingen av rådets rekommendation nr 26/1970 angående ökat stöd till nordiskt ungdomssamarbete även överväga möjligheterna för ekonomiskt stöd till nordiskt idrottsutbyte.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 16 december 1974:

Spörsmålet om stötte til nordisk idrettssamarbeid er under overveielse i kulturavtalens organer. Det foreligger på dette område allerede et godt utbygget samarbeid på eliteplan, men bestrebelser kan overveies for å etablere et idrettslig samarbeid på et bredere folkelig grunnlag.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 23:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 2/1971 angående ekonomiskt stöd till nordiskt idrottsutbyte.

Kulturutskottet har inför 23:e sessionen föreslagit rådet att antaga en rekommendation till Nordiska ministerrådet om att verkställa en utredning av formerna för och att framlägga förslag till ett nordiskt idrottssamarbete, med speciell hänsyn till skol-, ungdoms-, korporations- och handikappidrott samt breddidrott i almänhet, varvid även möjligheterna att instifta ett Nordiska rådets idrottspris borde övervägas.

Försåvitt rådet antar en rekommendation med det av kulturutskottet föreslagna innehållet, kommer denna rekommendation att ha ett syfte som motsvarar och går längre än rådets rekommendation nr 2/1971. Skäl synes därför inte föreligga att längre kvarhålla denna rekommendation på rådets dagordning.

Med hänvisning härtill får kulturutskottet föreslå,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 2/1971 för rådets del slutbehandlad.

Reykjavík den 15 februari 1975

<i>Tönnés Madsson Andenæs (A)</i>	<i>Jo Benkow (H)</i>
<i>Per Borten (Sp)</i>	<i>Mauno Forsman (Sd)</i>
<i>Gylfi Þ. Gíslason (A)</i>	<i>Svend Haugaard (RV)</i>
Förman	
<i>Elsi Hetemäki (Kok)</i>	<i>Paul Jansson (s)</i>
<i>Kalevi Kivistö (Skdl)</i>	<i>Essen Lindahl (s)</i>
<i>Ingemar Mundebo (fp)</i>	<i>Robert Pedersen (S)</i>
<i>Nikolaj Rosing (Grønl.)</i>	<i>Liv Stubberud (A)</i>
<i>Per Olof Sundman (c)</i>	<i>Folke Woivalin (ÅS)</i>

Meddelande

om rekommendation nr 4/1971 angående en mellanriksväg mellan Virtaniemi och Tjærebukten

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne i Finland og Norge snarest at undersøge mulighederne for at bygge en mellemrigsvej mellem Virtaniemi og Tjærebukten.

Finlands regering (trafikministeriet) meddelar den 31 december 1974 å *samtliga regeringars vägnar*:

De finska vägmyndigheterna har ej skridit till konkreta åtgärder för förverkligande av vägprojektet Virtaniemi-Tjærebukten. Däremot har man dels införskaffat den finska forststyrelsens utlåtande över vägprojektet, dels utgående från dagens kostnadsläge utfört preliminära jämförande kostnadsberäkningar för ifrågavarande vägprojekt och ett alternativ till detta.

Den finska forststyrelsen konstaterar, att den finska delen av vägsträckningen Virtaniemi—Tjærebukten i framtiden kommer att vara behövlig vid utdrivning av virke från området mellan Enare träsk och riksgränsen i öster (mot Norge respektive Sovjetunionen). Av sysselsättningsmässiga skäl väntas detta behov dock bli aktuellt först efter år 1985.

De jämförande kostnadsberäkningarna har gällt dels en förbättring av gångstigen Kaamanen—Sevettijärvi—Neiden, dels byggandet av en ny landsväg på sträckan Virtaniemi—riksgränsen jämte en förbättring av landsvägen Ivalo—Virtaniemi. De gjorda utredningarna väntas kunna bli ytterligare kompletterade i samarbete med de norska vägmyndigheterna.

Meddelande**om rekommendation nr 5/1971 angående nordisk giltighet för recept**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att införa nordisk giltighet för recept utfärdade av läkare, tandläkare och veterinärer i nära anslutning till det förslag som framlagts av Nordisk reseptkomité i dess utredning (NU 1969: 18).

(Se C 1, s. 719)

Meddelande

om rekommendation nr 6/1971 angående förenkling av tullbehandlingen av skogs- och jordbruksmaskiner

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att gemensamt överse gällande bestämmelser rörande temporär tullfrihet och tullrestitution i syfte att förbättra och förenkla möjligheterna till förhyrning särskilt i vad avser maskiner för skogs- och jordbruksändamål.

Danmarks regering (finansministeriet, departementet for told- og forbrugsafgifter) meddelar den 30 november 1974:

Forhandlingerne i De europæiske Fællesskaber om harmonisering af de enkelte medlemslandes regler om midlertidig toldfri indførsel er endnu ikke afsluttet. Det kan forventes at Kommissionen for De europæiske Fællesskaber vil fremsætte forslag for Rådet herom i 1975, men der kan endnu intet oplyses om, hvornår reglerne kan forventes vedtaget og træde i kraft.

Meddelande

om rekommendation nr 7/1971 angående samordning av elektriska säkerhetsfrågor

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Köpenhamn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att ta initiativ till en samordning av ländernas installationsföreskrifter även på sådana områden, som saknar eller endast delvis har samband med kontrollbestämmelser rörande elmateriel men som likväl har betydelse för den nordiska samhandeln med elmateriel.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 31 december 1974 å *samtliga regeringars vägnar*:

Nordiska kommittén för samordning av elektriska säkerhetsfrågor, NSS, (Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige) har under år 1974 hållit sammanträde i Sandefjord den 17—18 april och i Helsingfors den 20—22 november.

Kommittén har fortsatt sitt arbete med att undanröja sådana krav i gällande anläggningsföreskrifter inom de nordiska länderna, att därav föranledda avvikelser i kontrollbestämmelserna för elektrisk materiel kan elimineras. Därvid har liksom tidigare varit en målsättning, att i största möjliga utsträckning försöka undvika avvikelser från de kontrollbestämmelser, som utarbetats inom CEE (International Commission on Rules for the Approval of Electrical Equipment). Arbetet har hänfört sig till under året väckta frågor av denna art. Beroende på nya eller reviderade kontrollbestämmelser synes fortlöpande sådana frågor kräva behandling.

Kommitténs arbete har emellertid, liksom under föregående verksamhetsår, till stor del avsett områden, som endast delvis har samband med kontrollbestämmelser rörande elmateriel, men som likväl har betydelse för den nordiska samhandeln med elmateriel. Bland annat fortsätter det tidigare rapporterade arbetet med att försöka skapa gemensamma riktlinjer för elektriska installationer i prefabricerade bostadshus. Detta arbete har i huvudsak bedrivits inom en särskild arbetsgrupp. Ge-

nom att representanter för de nordiska elverksföreningarna har närvarit vid arbetsgruppsammanträde har även förslag till riktlinjer för samordning av elverksbestämmelser på området kunnat åstadkommas. På basis av resultatet av arbetsgruppens förslag har kommittén genom hänvändelse till medlemsländerna meddelat en rekommendation om gemensamma nordiska föreskrifter för elektriska installationer i prefabricerade bostadshus, avsedda att exporteras inom Norden. De rekommenderade föreskrifterna är föremål för nationella ställningstaganden.

Det tidigare rapporterade arbetet med anläggningsföreskrifter för värmekablar fortsätter. Under arbetets gång har det ansetts nödvändigt att ta hänsyn till de förslag till rekommendationer på området som framkommer inom IEC (International Electrotechnical Commission).

Bland andra frågor som behandlats må nämnas föreskrifter och normer för belastning och säkring av ledningar, föreskrifter för kontaktskensystem för anslutning av bruksföremål, krav ifråga om installationsdosors utförande med avseende på säkerhet mot antändning och mot spridning av brand, föreskrifter för anläggningar med urladdningsrör för spänningar över 1000 V, materielklassificering samt föreskrifter för arbete under spänning, AUS.

I anslutning till det internationella arbetet inom IEC, CEE och CENELEC (Comité Européen de Normalisation Electrotechnique) har diskuterats vissa frågor rörande elsäkerhet, bland annat med avseende på elinstallationer i byggnader (IEC Technical Committee No 64: Electrical Installations of Buildings).

Meddelande**om rekommendation nr 8/1971 angående nordisk samverkan för att motverka narkotikamissbruk**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna att intensifiera samarbetet för narkotikabrottslighetens bekämpande samt därvid eftersträva en likartad tillämpning av narkotikalagarna och tillgodose behovet av åtgärder av social natur i syfte att minska narkotikamissbruket.

(Se C 1, s. 720—721)

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelandet**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 8/1971 om nordisk samverkan för att motverka narkotikamissbruk (sid. 720—721).

I rekommendationen åsyftas ett intensifierat samarbete för att komma till rätta med narkotikabrottsligheten. En likartad tillämpning av narkotikalagarna rekommenderas det nordiska länderna emellan. Därtill uppmanas de nordiska regeringarna att också vidtaga åtgärder av social natur för att minska narkotikamissbruket.

Vid ett möte mellan socialpolitiska utskottet och Nordiska ministerrådet — socialministrarna i november 1974 i Ålborg redogjorde ministerrådet för de åtgärder som vidtagits med anledning av denna rekommendation. Samarbetet mellan tull-, polis- och åklagarmyndigheterna i de nordiska länderna fungerar bra, enligt ministerrådets mening. Inom internationella organisationer som FN, Europarådet och EG är man också sysselsatt med narkotikabekämpning.

Maximistrafvet för grova narkotikabrott höjdes 1972 i Finland, Norge och Sverige till 10 år. Ett lagförslag har framlagts i Danmark om en motsvarande förhöjning av maximistrafvet.

Nordiska socialpolitiska kommittén har inlett en serie forskarsymposier om narkotikafrågor. Den nordiska kontaktmannaorganisationen för narkotikafrågor håller regelbundna möten.

Genom de åtgärder som vidtagits synes det nordiska samarbetet för att bekämpa narkotikamissbruket ha blivit relativt tillfredsställande utformat. Utskottet anser det därmed ej påkallat för rådet att fortsättningsvis följa denna rekommendation, utan förutsätter att nödiga upplysningar om det nordiska narkotikasamarbetet ges i anslutning till de meddelanden som avges med anledning av rådets rekommendationer nr 32/1973 om vård av narkotikamissbrukare samt nr 8/1974 om nordisk rusmedelsforskning.

Utskottet finner rekommendationen nr 8/1971 vara slutbehandlad för rådets del och föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen för rådets del vara slutbehandlad.

Köpenhamn den 9 januari 1975

<i>Finn Gustavsen (SV)</i>	<i>Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)</i> Förman
<i>Ragnhildur Helgadóttir (Sj.)</i>	<i>Knut Johansson (s)</i>
<i>Lars Lindeman (Sd)</i>	<i>Gerda Møller (KF)</i>
<i>Arne Nilsen (A)</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson (c)</i>
<i>Matti Ruokola (K)</i>	<i>Anna-Greta Skantz (s)</i>
	<i>Carl Olof Tallgren (Sv)</i>

Meddelande**om rekommendation nr 9/1971 angående samnordisk utbildning
för bibliotek, arkiv och informatik**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

*Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter
för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land
för detta spörsmål.*

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder för att samordna utbildningen för bibliotek, arkiv och informatik, särskilt beträffande fortbildningen och produktionen av läromedel på dessa områden.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 16 december 1974:

Spørgsmålet vedrørende efter- og videreuddannelse er fortsat til generel behandling i kulturaftalens organer. På baggrund heraf har Ministerrådet ikke fundet anledning til at træffe foranstaltninger med hensyn til rekommandationen (jfr. Ministerrådets beretning 1974, kulturelt samarbejde).

Herudover kan det nævnes, at der inden for rammerne af NORD-DOK's virksomhed er iværksat et forsøg med henblik på databaseret information om pædagogisk forsknings- og udviklingsarbejde. Under dette forsøg er gennemført en vis uddannelse af bibliotekarer ligesom der udarbejdes forsøg med forskningsprofiler, som en nydannelse inden for de pædagogiske bibliotekers informative virksomhed.

Meddelande

om rekommendation nr 10/1971 angående samnordisk utbildning av konservatorer

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att undersöka förutsättningarna för en gemensam produktion av läromedel för utbildningen av konservatorer,
2. att årligen ställa ett antal stipendier till förfogande för konservatorselever och yrkesverksamma konservatorer för studievistelse i de nordiska grannländerna, samt
3. att framlägga förslag till en permanent samnordisk fortbildning och specialutbildning av konservatorer.

(Se C 1, s. 695)

Meddelande**om rekommendation nr 11/1971 angående samnordiska arkiv**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i København den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att efter nödiga utredningar utforma gemensamma principer för inlevereringen till och förvaringen hos myndighet av samnordiska organs handlingar samt att utfärda enhetliga regler för dylika handlingars offentlighet.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 16 december 1973:

Det utredningsarbeid som de nordiske riksarkivene innledet i 1971 ang. samnordiske institusjoners arkiv er avsluttet, etter at riksarkivene i 1974 har arbeidet videre med det kartleggingsmateriale som forelå i 1973. Riksarkivenes utredning og forslag er oversendt Ministerrådet i november 1974 og saken vil bli behandlet videre i kulturavtalens organer.

Spørsmålet om offentlighet i samnordisk forvaltning vil bli behandlet i forbindelse med det videre arbeid med betenkningen "Offentlighetsprinsippets anvendelse på nordiske samarbeidsorganer" (NU 1974: 14). (Se CI, s. 805).

Meddelanden

om rekommendation nr 12/1971 angående gemensamt införande av SI-systemet

(Överlämnade av Danmarks regering)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna

1. att i samarbete genomföra erforderliga ändringar och komplettering av gällande lagstiftning i syfte att vid en och samma tidpunkt under 1970-talets första hälft införa måttenheter enligt SI-systemet i de nordiska länderna samt

2. att i samband därmed även överväga förutsättningarna för vidgat nordiskt samarbete i spörsmål som anknyter till SI-systemets införande.

Danmarks regering (handelsministeriet) meddelar den 28 november 1974:

På flere områder har arbejdet med indførelsen af SI-enhederne gjort fremskridt i 1974. Især må nævnes, at Dansk Standardiseringsråd i alle sine publikationer anvender SI-enhederne og gør propaganda herfor ved alle forespørgsler. Man er i øjeblikket ved at udarbejde en ny udgave af DS 2002: "Regler for brugen af enheder fra det internationale enhedssystem og et udvalg af decimale over- og underenheder af SI-enhederne", som svarer til ISO 1000, og som indeholder retningslinier for brugen af SI-enhederne for forskellige størrelser.

En anden betydningsfuld standardiseringsorganisation, Dansk Elektroteknisk Komité, anvender SI-enhederne ved udarbejdelse af alle elektrotekniske standarder.

Boligministeriet bemærker, at enhederne efter at være blevet indført i det danske bygningsreglementet bliver indført i de normer, som reglementet henviser til, efterhånden som normerne revideres.

Meteorologisk Institut vil søge oplysninger hos og samarbejde med de øvrige nordiske institutter om indførelse af SI-enhederne.

Justervæsenet meddeler, at man ved gennemførelsen af EF-Rådets direktiv af 18. oktober 1971 om tilnærmelse af medlemsstaternes lov-

givning om enhedene for mål og vægt vil arbejde sammen med justervæsenene i de øvrige nordiske lande.

De øvrige danske ministerier og styrelser henholder sig til tidligere afgivne meddelelser.

Handelsministeriet har rettet henvendelse til de øvrige nordiske regeringer. Sagen er nu til udtalelse hos de berørte myndigheder.

Departementet for handel og skipsfart, Norge, meddeler, at man i løbet af 1974 har undersøgt alternative muligheder for i nær fremtid at lovfæste SI-systemet.

Statens provningsanstalt, Sverige, meddeler: "Det systematiska arbetet med att främja införandet av måttenheter enligt det internationella enhetssystemet SI vilket inleddes 1971 pågår planenligt. Målet är att SI skall bli allmänt använt i Sverige från 1978. Arbetet leds av statens provningsanstalt såsom central förvaltningsmyndighet för officiell provning och kontroll samt allmän och legal metrologi och utförs i samarbete med Sveriges standardiseringskommission, SIS.

Under året har SIS publicerat en folder 'Lätt med nytt mått' som spritts i stort antal till företag och organisationer för vidare spridning inom dessa. Särskilt den av SIS utgivna 'SI-guiden' (20 sidor, format A6) har sålts i växande antal.

Sveriges radio har under våren 1974 sänt fyra TV-program, vardera om 25 min., under rubriken 'Joule, Watt och Pascal'. Serien har gått i repris under hösten.

Vid sex universitetspedagogiska kurser, vardera på en dag, som har hållits i Stockholm, Uppsala, Lund, Umeå, Göteborg och Linköping, har omkring 250 lärare vid de tekniska och naturvetenskapliga fakulteterna erhållit information om SI.

Nämnden för samhällsinformation har hösten 1974 beviljat SP ett större anslag för information om SI under budgetåret 1974/75 med inriktning på följande målgrupper: myndigheter och organisationer, journalister, informationsfolk vid företag och verk, reklambyråfolk, kursledare och föredragshållare samt allmänheten som kommer att informeras genom annonser i dags- och fackpress. I detta omfattande informationsarbete ingår också att anordna informationsmöten och kurser samt att publicera broschyrer, visst kursmaterial samt affischer.

Postverket har beslutat att utge ett nytt frimärke den 20 maj 1975 med anledning av hundraårsminnet av meterkonventionens undertecknande.

I en nyligen till riksdagen avgiven proposition (nr. 1974:162) med förslag till lag om riksmätplatser m. m. föreslås 1 § i denna lag, vilken avses träda i kraft den 1 januari 1975, ha följande lydelse:

"Med riksmätplats avses statlig myndighet som enligt denna lag utsetts att för viss storhet officiellt svara för mätning som i förhållande till nationella prototyper eller vetenskapligt definierade måttenheter säker-

ställer riktigheten av mätningar som utföres inom landet, att se till att dessa prototyper och måttenheter är anknutna till internationellt antagna enheter.' ”

Der er ikke modtaget bemærkninger fra de øvrige regeringer.

D a n m a r k s r e g e r i n g (handelsministeriet) meddelar den 6 december 1974:

Finlands regering har fremsendt følgende om arbejdet med indførelsen af SI-systemet i Finland:

Finansministeriet udgav den 8. augusti 1974 direktiv till statsrådets kansli, alla ministerier och dem underställda ämbetsverk och inrättningar beträffande övergången till SI-systemet. Övergången skall påbörjas inom statsförvaltningen senast den 1 januari 1975. Parallellt med sk. övergångstidens enheter skall från nämnda dag användas motsvarande SI-enheter. Användningen av enheter som skall slopas skall undvikas och fr. o. m. 1975-01-01 måste man parallellt med dessa presentera motsvarande SI-enheter så, att SI-enheterna kommer först. Det parallella förfarandet får användas till den 31 december 1977, då övergångsperioden anses vara slutförd beträffande alla ”gamla” enheter.

Övergången förorsakar inte några nödvändiga brådskande lagändringar, utan frågan kan handläggas med hjälp av vissa nya förordningar. Den allmänna informationen bör ytterligare effektiviseras emedan hittills genomförda och redan igångvarande rätt omfattande informationsåtgärder (t. ex. ett programmerat undervisningspaket, publikationer och standarder) trots allt visat sig vara otillräckliga. Finlands Standardiseringsförbund intar en central roll då det gäller att planera och verkställa informationen.

Inom statsförvaltningen finns det inte skäl som talar för en ändring av den planerade tidtabellen. Också näringslivet torde kunna följa samma tidtabell, i vissa fall blir man t. o. m. tvungen att påskynda ibruggandet av SI-systemet.

Meddelande

om rekommendation nr 18/1971 angående de finska invandrarnas anpassning i Sverige

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Köpenhamn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringen i Sverige att i samråd med Finlands regering vidtaga ytterligare åtgärder i syfte att främja de finska invandrarnas anpassning till det svenska samhället och den svenska arbetsmarknaden samt att i ökad omfattning tillgodose de finska invandrarnas sociala och kulturella behov på deras modersmål.

Sveriges regering (arbetsmarknads- och utbildningsdepartementen) meddelar den 20 december 1974 å Finlands och Sveriges regeringars vägnar:

Den särskilda arbetsgrupp bestående av representanter för arbetsmarknadsparterna och arbetskraftsmyndigheterna i Finland och Sverige, som tillsattes år 1973 för att följa tillämpningen av överenskommelsen om kanalisering av de finsk-svenska arbetskraftsförflyttningarna genom arbetsförmedling, har under år 1974 haft fem sammanträden. Arbetsgruppen har härvid kunnat notera att andelen flyttande arbetskraft, som kanaliserats via den offentliga arbetsförmedlingen, har ökat sedan avtalet trädde i kraft. Det är dock för tidigt att göra en allsidig värdering av avtalets betydelse. En svensk undersökning angående avtalets tillämpning vid de trettio delägarföretag i Svenska arbetsgivareföreningen, som sysselsätter en stor del av de finska invandrarna och som utfäst sig att följa överenskommelsen, visar emellertid att av de finska invandrare som anställdes under tiden 1 januari—30 juni 1974 97—98 procent haft kontakt med arbetsförmedlingen i Finland eller i Sverige. Kontakterna har fördelat sig ungefär lika på vardera landet. En enkätundersökning bland finska medborgare, vilka flyttat till Sverige genomförs för närvarande genom arbetskraftsministeriets försorg.

Vidare kan nämnas att arbetsmarknadsstyrelsen fr. o. m. augusti 1974 redovisar särskild statistik för nyinflyttade finska medborgare, som genom arbetsförmedlingen fått arbete i Sverige.

Sedan hösten 1971 har under olika tidsperioder utbyte av arbetsförmedlingstjänstemän mellan Sverige och Finland ägt rum.

I meddelandet till Nordiska rådets 22:a session¹ omnämndes att den svenska invandrarutredningen avgivit ett delbetänkande om bl. a. samhällets tolkservice med förslag om tolkutbildning och auktorisation av tolkar. Sveriges riksdag har under våren 1974 behandlat proposition angående tolkutbildning och även fattat beslut om att sådan utbildning skall anordnas. Förslaget om auktorisation av tolkar bereds för närvarande i arbetsmarknadsdepartementet.

I september 1974 avgav invandrarutredningen sitt huvudbetänkande, *Invandrarna och minoriteterna*. Betänkandet innehåller dels en omfattande kartläggning av invandrarnas och de etniska minoriteternas situation i Sverige dels en mångfald förslag till åtgärder på olika samhällsområden för dessa grupper. Nedan återges i kort sammanfattning några av de viktigaste förslagen.

- Statsbidrag bör utgå till kommunerna för informationsverksamhet för invandrare.
- Ett särskilt statsbidrag bör årligen utgå till invandrar- och minoritetsorganisationernas verksamhet.
- Målet för språkträning för invandrabarn i förskolan bör vara att främja aktiv tvåspråkighet. Den nuvarande hemspråksundervisningen i grundskolan bör utökas och kommunerna bör vara skyldiga att anordna sådan undervisning. Även den s. k. stödundervisningen bör utvidgas.
- Statligt stöd bör utgå till teaterverksamhet bland språkliga minoriteter.
- Kvalifikationstiden för svenskt medborgarskap bör sänkas till två år för nordbor och till fem år för icke-nordbor.

Invandrarutredningens förslag bereds för närvarande i berörda departement.

Den finska delegationen för emigrantärenden avgav i april 1974 sitt andra delbetänkande. Delegationen föreslog bl. a. att i Finland skall utges en tvåspråkig tidskrift för finländare bosatta i Sverige. Medel härför har nyligen anvisats och tidskriften börjar utkomma år 1975.

Bland övriga frågor som studerats av delegationen och som rör de finska invandrarnas anpassning i Sverige märks de finska barnens situation i förskolan respektive den obligatoriska skolan i Sverige, deras behov av undervisning på och i det finska modersmålet samt behovet av tvåspråkiga lärare.

¹ *Se Nordiska rådet, 22:a sess., 1:a saml., s. 1124.*

Meddelande

om rekommendation nr 19/1971 angående de finska invandrarnas kontakter med Finland

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att i samråd verka för att den till Sverige inflyttade finskspråkiga befolkningens kulturella och övriga kontakter med hemlandet effektivt upprätthålles.

Sveriges regering (utbildnings- och arbetsmarknadsdepartementen) meddelar den 10 januari 1975 å *Finlands och Sveriges regeringars vägnar*:

Den i meddelande till 1974 års session nämnda särskilda klasslärarutbildningen i Sverige för sökande med finska som modersmål startar vårterminen 1975. Intagning förutsätts ske även nästa budgetår.

För lärare för finska barn bosatta i Sverige anordnas vidareutbildningskurser i Finland under sommarmånaderna. Undervisningen har både pedagogiskt och språkligt innehåll. Myndigheterna i Finland och Sverige står för kurskostnaderna respektive kursstipendier.

Särskild stödundervisning i Sverige för invandrarelever på gymnasieskolnivå finns fr. o. m. budgetåret 1974/75. Fr. o. m. budgetåret 1975/76 inrättas en särskild tjänst vid skolöverstyrelsen i Sverige som skolkonsulent för finsktalande invandrare.

Finska undervisningsministeriet ger stipendier för finska elever från Sverige som deltar i sommarkurser (sommargymnasier, lägerskolor) i Finland.

Den svenska invandrarutredningen har i sitt slutbetänkande (SOU 1974: 69) Invandrarna och minoriteterna tagit upp utbildningsfrågor och utifrån en mer principiell utgångspunkt föreslagit ökade insatser för undervisning av invandrabarn. En särskild arbetsgrupp har tillkallats för att vidareutveckla de principiella förslag som invandrarutredningen lagt fram.

Den av Nordiska ministerrådet år 1973 tillsatta utredningen om nordiskt TV-samarbete har lagt fram sitt betänkande (*NU 1974: 19*). Utredningen föreslår bl. a. åtgärder för överföring av TV-program mellan Sverige och Finland (se *C1/1975, s. 711*).

Meddelande

om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köpenhamn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att S v e r i g e skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att vidta åtgärder för att möjliggöra en utbyggnad av TV-samarbetet mellan länderna för att tillgodose den i Sverige bosatta finskspråkiga och den i Finland bosatta svenskspråkiga befolkningens intresse att tillgodogöra sig aktuella och mångsidiga program på sitt modersmål.

(Se C 1, s. 711)

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige och rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete

(Se Rek. 15/1973/k: Bilaga)

Meddelande

om rekommendation nr 21/1971 angående samverkan vid bekämpningen av föroreningarna i Skagerack, Kattegatt och Öresund

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Norge och Sverige att i samverkan bekämpa föroreningarna i Kattegatt, Skagerack och Öresund och därvid samordna nödiga miljövårdande åtgärder.

(Se C 1, s. 742—745)

Meddelande**om rekommendation nr 24/1971 angående ökat nordiskt samarbete på bildkonstens område**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köpenhamn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder för ett ökat nordiskt samarbete på bildkonstens område, bl. a. genom stendiatutbyte, gemensamma seminarier och en rationalisering och effektivisering av utställningssamarbetet, samt att ställa medel till förfogande för detta samarbete.

(Se C 1, s. 714)

Meddelande

om rekommendation nr 26/1971 angående översättningsverksamheten rörande nordisk skönlitteratur

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Island skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för en organisatorisk utbyggnad av översättningsverksamheten rörande nordisk skönlitteratur till nordiska språk samt formerna för finansieringen av denna verksamhet.

(Se C 1, s. 712)

BILAGA**Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 23:e session avgivet meddelande om rekommendation nr 26/1971 angående översättningsverksamheten rörande nordisk skönlitteratur.

Av meddelandet, som ingår i ministerrådets berättelse (*Sak C 1*), framgår att Nordiska ministerrådet under året fattat beslut om att för en fyraårig försöksperiod (1975—1978) finansiera en stödordning för översättning av litteratur mellan de nordiska språken. En bedömningskommitté med nio medlemmar har tillsatts för att leda verksamheten i enlighet med särskilda, av ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete fastställda bestämmelser. Bevillningen under det första året uppgår till 750 000 Dkr.

Kulturutskottet uttalar sin stora tillfredsställelse över att konkreta åtgärder på detta betydelsefulla område nu vidtagits. Stöd till översättningar mellan de nordiska språken främjar den nordiska samhörigheten genom att göra grannlänternas litteratur tillgänglig för vidare läsargrupper. Särskilt för de små språkområdena i Norden kan den nya översättningsordningen visa sig få positiva verkningar, dels genom att ge deras litteraturer större läsekrets, dels därigenom att bokutgivningen på dessa språk erhåller en välbehövlig ekonomisk stimulans. Då den nya stödordningen utgör en hittills oprövad samarbetsform, förefaller det naturligt att man, sedan erfarenheter av verksamheten har vunnits, företar en evaluering, dels för att möjliggöra en fortsatt verksamhet på permanent basis, dels för att vidta eventuellt nödvändig revision av de bestämmelser som nu fastslagits för stödordningen.

Rekommendationen avsåg en utredning av förutsättningarna för en organisatorisk utbyggnad av översättningsverksamheten rörande nordisk skönlitteratur och formerna för finansieringen av denna verksamhet. Detta syfte har uppnåtts och konkreta åtgärder har vidtagits för att under en försöksperiod förverkliga de resultat som utredningen kommit fram till. Mot denna bakgrund finner kulturutskottet skäl föreligga att inte längre kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen nr 26/1971 för rådets del slutbehandlad.

Reykjavík den 15 februari 1975

Tönnés Madsson Andenæs (A)

Jo Benkow (H)

Per Borten (Sp)

Mauno Forsman (Sd)

Gylfi Þ. Gíslason (A)

Svend Haugaard (RV)

Förman

Elsi Hetemäki (Kok)

Paul Jansson (s)

Kalevi Kivistö (Skdl)

Essen Lindahl (s)

Ingemar Mundebo (fp)

Robert Pedersen (A)

Nikolaj Rosing (Grønl.)

Liv Stubberud (A)

Per Olof Sundman (c)

Folke Woivalin (ÅS)

Meddelande

om rekommendation nr 27/1971 angående privatlivets helgd

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at fortsætte og bevare kontakter for at tilvejebringe en effektiv beskyttelse af privatlivets fred på de områder, hvor denne ikke allerede er værnet forsvarligt, således at der med vejledning i de foreliggende udtalelser og sagkyndige betænkninger snarest tilstræbes gennemførelse af så vidt muligt ensartede regler herom. Rådet henstiller endvidere at regeringerne er opmærksomme på de problemer, der foreligger imod uretmæssig eller forvansket anvendelse af dataregistrerede oplysninger.

Endvidere bør det nærmere undersøges, om der kan fastsættes bestemmelser til regulering af radioens og fjernsynets gengivelse af optaget materiale, således at det sikres, at anvendelsen ikke krænker de medvirkendes personlighed.

Nordiska ministerrådet meddelar den 27 november 1974:

I Sverige blev der i 1966 udpeget sagkyndige til at udrede spørgsmålet om en forstærket integritetsbeskyttelse på personrettens område. De sagkyndige har afgivet delbetænkning i 1970 med forslag til lovgivning om beskyttelse mod uberettiget aflytning ved hjælp af teknisk apparatur (SOU 1970: 47). De sagkyndige har endvidere i 1974 afgivet delbetænkning om optiske hjælpemidler "Fotografering och integritet" (SOU 1974: 85).

I Danmark har man ved lov nr. 83 af 29. marts 1972 gennemført en udvidet beskyttelse af privatlivets fred. Loven omhandler bl. a. spørgsmålet om beskyttelse mod uberettiget aflytning og beskyttelse mod uberettiget fotografering og anden udspejdnings. I Finland er en ny lovgivning trådt i kraft fra 1. september 1972 om beskyttelse mod uberettiget aflytning ved hjælp af teknisk apparatur. Loven bygger i væsentlige dele på samme principper som forslaget i den svenske integritetsbeskyttelseskomité's delbetænkning. I Norge har man siden 1958 haft en særlig lovgivning til beskyttelse mod uberettiget aflytning.

Spørgsmålet om fastsættelse af bestemmelser til regulering af radioens

og fjernsynets gengivelse af optaget materiale, således at det sikres, at anvendelsen ikke krænker de medvirkendes personlighed, er taget op af de nordiske radiofonier, som i fællesskab har udarbejdet et forslag til regler til beskyttelse af privatlivet ved optagelse og fremvisning af fjernsynsbilleder. Forslaget er i øjeblikket til behandling i Sveriges radios publiceringskomité, hvor der vil foregå en omarbejdning af reglerne, der vil indgå i et større kompleks af programregler.

Danmarks Radio afventer for tiden resultatet af behandlingen i Sveriges Radios publiceringskomité af det føromtalte forslag til regler om beskyttelse af privatlivet ved optagelse og fremvisning af fjernsynsbilleder. Danmarks Radio er i øvrigt i den daglige udsendelsesvirksomhed til stadighed opmærksom på spørgsmålet om en eventuel krænkelse af de medvirkendes personlighed, og den fulgte praksis har i det forløbne år ikke givet anledning til klager fra medvirkende.

I Norge har radioen gennemført reglerne i maj 1972.

Der henvises i øvrigt til afsnittet om integritetsbeskyttelse i Ministerrådets beretning om det nordiske samarbejde på lovgivningens område.

Meddelande**om rekommendation nr 29/1971 angående de gemensamma nordiska institutionernas ställning**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köbenhavn den 1 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne i forbindelse med etableringen af et Nordisk Ministerråd at udrede, hvorledes de fællesnordiske institutioner på ensartet måde kan indordnes under ministerrådet.

(Se C 1, s. 806—807)

Meddelande

om rekommendation nr 31/1971 angående analysattester rörande fröer

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Köbenhavn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att D a n m a r k skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna dels att genomföra sådana ändringar av gällande bestämmelser att internationellt certifikat för utsäde utställt i annat nordiskt land accepteras som underlag för klassificeringen i importlandet, dels att etablera ett samarbete syftande till att åstadkomma mera likartade kvalitetskrav för utsäde.

D a n m a r k s r e g e r i n g (landbruksministeriet) meddelar den 28 november 1974 å *samtliga regeringars vägnar*:

Ved rekommandationen er anbefalet regeringerne i de nordiske lande *dels* at gennemføre sådanne ændringer af gældende bestemmelser at internationale frøcertifikater, som er udstedt i et andet nordisk land, kan godkendes som grundlag for klassificering i importlandet *dels* at iværksætte et samarbejde med det formål at tilvejebringe mere ensartede kvalitetskrav for frø.

For så vidt angår rekommandationens første led henvises til den danske regerings meddelelse af 12. december 1973 til brug ved Nordisk råds 22. session, hvoraf fremgår, at for Islands og Danmarks vedkommende anerkendes internationale frøcertifikater fuldt ud. For Norges og Sveriges vedkommende anerkendes internationale analysebeviser udstedt i de øvrige lande for partier op til en vis størrelse, der for Sveriges vedkommende nærmer sig de internationale størrelser, medens der for Norges vedkommende alene anerkendes sådanne certifikater for små partier af frø. For så vidt angår Finland er spørgsmålet om gennemførelse af en lovændring i overensstemmelse med rekommandationen fortsat under overvejelse.

Med hensyn til rekommandationens andet led — muligheden for fastsættelse af ensartede kvalitetskrav inden for de nordiske lande — kan oplyses at det danske landbruksministerium ved 3 bekendtgørelser (nr. 327—29) af 26. juni 1974 har fastsat regler for handel med sædekorn,

grønsagsfrø og med frø af foder-, olie- og spindplanter til udsæd, herunder kvalitetsregler. Man drøfter imidlertid fortsat, hvorvidt der skal fastsættes højere kvalitetsnormer for visse former for markfrø.

Sorter af korn og frø der er omfattet af de nævnte bekendtgørelser vil fremover kun kunne forhandles, såfremt de optages på sortliste i Danmark i overensstemmelse med reglerne i landbrugsministeriets bekendtgørelse nr. 36 af 23. januar 1974 om afprøvning og optagelse af sorter af kulturplanter på sortliste, eller såfremt frøet er optaget på De Europæiske Fællesskabers fælles sortliste.

Da EF ligestiller en del frøavlere i 3. lande, herunder de nordiske, er en vis harmonisering af kvalitetsreglerne på den måde opnået.

Den danske statsfrøkontrol rettede i foråret 1974 henvendelse til sine søsterinstitutioner i de andre nordiske lande med anmodning om en række oplysninger til brug ved overvejelserne om det videre arbejde med rekommandation og modtog i den anledning svar fra Norge, Sverige og Finland.

Bearbejdelsen af de nævnte oplysninger har på grund af en betydelig arbejdsbyrde for statsfrøkontrollen ved gennemførelsen af de fornævnte nye danske regler for handel med sædekorn og frø været stillet midlertidigt i bero. Statsfrøkontrollen har imidlertid nu fremsendt en redegørelse til det danske landbrugsministerium om mulighederne for det videre arbejde med rekommandationen. Landbrugsministeriet har taget skridt til at forelægge denne redegørelse for de øvrige nordiske landbrugsministerier med henblik på en nærmere drøftelse af mulighederne for et fortsat arbejde med rekommandationen. Man forventer inden Nordisk Råds 24. session at kunne give nærmere oplysning om det videre arbejde med rekommandationen.

Meddelanden

om rekommendation nr 32/1971 angående kriminologiskt samarbete

(Överlämnade av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Köpenhamn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at foretage en udbygning af det kriminologiske samarbejde i overensstemmelse med regeringsforslaget (sak B 7/j: Tillägg) og indstillingen i sagen fra Nordisk Samarbejdsråd for Kriminologi af 30. juni 1970, samtidig med at forudsætningerne for et effektivt udbytte af samarbejdet bør tilvejebringes i hvert af landene.

Nordiska ministerrådet meddelar den 25 oktober 1974:

I Sverige lades i april 1973 fram ett betänkande (Ds Ju 1973: 6) vari föreslogs att ett s. k. brottsförebyggande råd skulle inrättas för att samordna samhällets och enskildas insatser mot brott. Rådet skulle vidare genom utredningar och initiativ medverka i det kriminalpolitiska utvecklingsarbetet.

Som framgår av meddelandet till 22:a sessionen, första samlingen,¹ avgav kommittén för kriminologisk behandlingsforskning i augusti månad 1973 betänkandet Kriminologisk forskning (SOU 1973: 35). I betänkandet föreslogs inrättandet av en central forsknings- och utvecklingsenhet, vilken skulle knytas till det brottsförebyggande rådets kansli. Vidare föreslogs att ett vetenskapligt rådgivande och samordnande expertorgan inrättades inom den angivna basorganisationen för kriminologisk forskning samt att särskilda medel ställdes till förfogande för denna forskning.

På grundval av de framlagda förslagen inrättades den 1 juli 1974 brottsförebyggande rådet. Rådet, som är en myndighet under Kungl. Maj:t, har till uppgift att främja brottsförebyggande insatser inom olika områden av samhällsverksamheten samt att verka för en samordning av samhällets och enskildas insatser mot brott. Rådet skall därvid bl. a. följa, stödja och initiera forsknings- och utvecklingsarbete rörande kriminalitetens orsaker och hur den skall förebyggas. Rådet skall vidare utvärdera och sprida resultaten av sådant arbete samt verka för samordning av forsknings- och utvecklingsarbetet på det kriminalpolitiska

¹ Se Nordiska rådet, 22:a sess., 1:a saml., s. 1144.

området. För att kunna fullgöra dessa uppgifter ingår i brottsförebyggande rådet en utvecklingsenhet, som till sin utformning i stort överensstämmer med förslaget från kommittén för kriminologisk behandlingsforskning. All personal som skall ingå i utvecklingsenheten har ännu inte rekryterats. Till rådet har knutits en vetenskaplig referensgrupp av det slag som föreslagits av kommittén.

För finansiering av olika forskningsprojekt har särskilda medel ställts till rådets förfogande. För budgetåret 1974/75 uppgår detta belopp till 2 150 000 kronor.

Sedan den kriminologiska forskningen i Sverige således tillförts ökade resurser samt denna forsknings ställning i det kriminalpolitiska arbetet funnit sina organisatoriska former avser man från svensk sida att i Nordiska samarbetsrådet för kriminologi ta upp till diskussion de frågor som behandlas i rådets rekommendation nr 32/1971.

I Finland har lagen om rättspolitiska forskningsinstitutet, som gavs den 18 januari 1974 (51/74), trätt i kraft den 1 mars 1974. I fråga om forskningsinstitutets uppgifter hänvisas till meddelandet till 22:a sessionen första samlingen.

Nordiska ministerrådet meddelar den 28 januari 1975:

1. Inledning

I det regeringsförslag som låg till grund för rekommendationen framhölls, att det var angeläget att åtgärder vidtogs för att förhindra att forskningsprojekt av gemensamt nordiskt intresse samtidigt utfördes i flera nordiska länder och att onödigt dubbelarbete borde undvikas. Så långt möjligt borde det resultat som kom fram genom forskningsarbete i ett land utnyttjas också i de övriga länderna. Det nordiska samarbetet på området borde därför i fortsättningen inriktas på en samnordisk planering av forskningsarbetet. Denna planering borde syfta till en ändamålsenligt fördelning av arbetet mellan de olika länderna och en styrning av arbetet enligt överenskomna riktlinjer. I regeringsförslaget uttalades också att denna samordningsuppgift lämpligen borde anförtros åt samarbetsrådet för kriminologi.

I rekommendationen gav Nordiska rådet sin anslutning till dessa riktlinjer samtidigt som man framhöll betydelsen av att de nationella forskningsinstitutionerna fick bättre och ändamålsenligare villkor.

2. Nationella åtgärder

I Danmark tillsattes år 1972 under direktoratet på fængselvæsendet (numera direktoratet for kriminalforsorgen) en koordinationskommitté rörande forskningen inom kriminalvården. Kommittén, som är sammansatt av representanter för universiteten och för de forskningsinstitutioner som kan tänkas utföra uppgifter av betydelse för kriminalvården,

har till uppgift att medverka till en koordinering av forskningen inom kriminalvården samt att vara rådgivare vid genomförande av forskningsuppgifter som kriminalvården själv igångsätter. Sedan kommittén verkat i några år, har man nu utarbetat planer på att etablera en forskningskommitté omfattande såväl kriminalvården som det kriminalitetsförebyggande arbetet inom rättsväsendet och polisen. Kommittén kommer att få till uppgift att koordinera forskning, ta initiativ till forskning, informera om forskning och eventuellt själv leda forskning.

Frågan om realiserandet av dessa planer väntas bli avgjord inom kort.

I *Norge* är man i färd med att etablera ett särskilt forskningssamarbete inom justisdepartementet. Man kommer att söka kontakt med olika organ som utför kriminologisk forskning, sålunda också med det gemensamma nordiska organet, Nordiska samarbetsrådet för kriminologi.

I *Finland* upprättades den 1 mars 1974 ett rättspolitiskt forskningsinstitut. I samband därmed överfördes det tidigare kriminologiska forskningsinstitutet till det nyinrättade rättspolitiska forskningsinstitutet såsom en kriminologisk forskningsenhet. Personalen vid det kriminologiska forskningsinstitutet överflyttades i sin helhet till det nyinrättade institutet. I fråga om institutets uppgifter m. m. hänvisas till tidigare meddelanden.

I *Sverige* har under år 1974 genomförts ett antal organisatoriska förändringar av betydelse för den kriminologiska forskningen. Grunddragen i den nya organisationen framgår av ministerrådets tilläggsmeddelande till 22:a sessionens andra samling (*se ovan*). Dessutom har resurserna för den kriminologiska forskningen förstärkts.

3. *Samnordiska åtgärder*

På grundval av Nordiska rådets rekommendation och erfarenheterna från arbetet inom den svenska kommittén för kriminologisk behandlingsforskning har man på svenskt initiativ inom Nordiska samarbetsrådet för kriminologi beslutat undersöka möjligheterna att skapa ett system för kontinuerlig information om forskningsprojekt som genomförs eller pågår i Norden. Frågan utreds f. n. inom samarbetsrådets sekretariat och väntas bli föremål för behandling vid rådsmöte i början av februari 1975. Ett sådant informationssystem kan väntas medverka till att onödigt dubbelarbete undviks och att resultat som kommer fram genom forskningsarbete i ett land utnyttjas också i de övriga länderna. I detta sammanhang bör också erinras om att samarbetsrådet under ett flertal år anordnat kontaktseminarier till vilka inbjudits kriminologiska forskare från såväl nordiska som icke-nordiska länder.

Vidare kommer man från svensk sida att ta upp frågan om vissa ändringar i samarbetsrådets stadga i syfte att bl. a. tydligare slå fast

rådets skyldigheter att sörja för ett effektivt informationsutbyte angående genomförda och pågående forskningsprojekt i Norden.

Den i regeringsförslaget förutsatta samordningen av den nordiska kriminologiska forskningen har ägt rum inom Nordiska samarbetsrådet för kriminologi på det sätt som förutsattes i förslaget. Samordningen bör enligt ministerrådets mening i första hand ske genom att lämpliga delar av de nordiska ländernas forskningsresurser tas i anspråk för särskilda, klart avgränsade samnordiska forskningsprojekt. Så har också skett. Sålunda har under samarbetsrådets ledning från och med år 1971 genomförts två forskningsprojekt, det ena gällande skador vid våldsbrott och det andra polisforskning. Det första projektet avslutades år 1973. Närmare uppgifter om detta projekt finns intagna i samarbetsrådets verksamhetsberättelser för åren 1971 och 1972 samt i forskningsledarens, Preben Wolf, forskningsrapporter till samarbetsrådet. För närvarande planeras inom samarbetsrådet ett brett upplagt forskningsprojekt angående alternativ till frihetsstraff. Avsikten är att samarbetsrådet även i fortsättningen skall pröva förutsättningarna för nordiskt samarbete i fråga om konkreta forskningsprojekt.

Ministerrådet har övervägt möjligheterna att genomföra ytterligare åtgärder för samordning av det nordiska kriminologiska forskningsarbetet men funnit att sådana åtgärder skulle fordra en styrning av forskningsarbetet i Norden i en utsträckning som ur andra synpunkter ter sig mindre önskvärd. Ministerrådet anser att ändamålet med rekommendationen kan anses uppnått genom de åtgärder som redovisats ovan och att ytterligare åtgärder för samordning av det nordiska forskningsarbetet för närvarande icke kan anses påkallade.

Meddelande

om rekommendation nr 1/1972 angående nordiskt samarbete rörande bestämmelser och normer avseende tryckkärl och ångpanneanläggningar

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att främja det inledda samarbetet beträffande harmonisering av bestämmelser och normer rörande tryckkärl och ångpanneanläggningar, samt att ställa erforderliga ekonomiska resurser till förfogande härför.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 30 december 1974):

Vid det nordiska samarbetsorgan som tillsattes den 29 oktober 1971 för behandling av tryckkärlsnormer och -bestämmelser representeras Finland av en delegation som är sammansatt av personer från handels- och industriministeriet, tryckkärlsinspektoratet och tryckkärlsnämnden. De övriga nordiska länderna har vid organet haft en representation från motsvarande kretsar inom handläggningen av tryckkärlsärenden. Vid samarbetsorganets möte i Stockholm den 9—10 oktober 1972 beslöts bl. a. inofficiellt att med anledning av Nordiska rådets ovannämnda rekommendation nr 1/1972 stifta en arbetsgrupp för harmonisering av tryckkärlsbestämmelser i de nordiska länderna, s. k. NGT (Nordiska gruppen för tryckkärlsbestämmelser). NGT stiftades officiellt vid dess första möte i Oslo i mars 1973.

Vid ovannämnda möte i Oslo accepterades också ett förslag till NGT:s stadga samt ett utkast till NGT:s arbetsprogram. NGT sammanträder minst en gång om året, turvis i varje nordiskt land, och kommer att sätta upp arbetsgrupper för handläggande av brådskande arbetsuppgifter. NGT kommer senare att vända sig till den nordiska fonden för att få erforderliga medel till sitt arbete för ett effektivt nordiskt samarbete inom tryckkärlsområdet.

Den norske Trykkbeholderkomiteen fungerer som NGT:s sekretariat.

Meddelande

om rekommendation nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området

(Överlämnade av Nordiska ministerrådet och Finlands regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta närmare utreda lämpliga former för nordisk samverkan på det mättekniska området i syfte att stärka detta samarbete.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 januari 1975:

På et nordisk metrologimøde i Stockholm i oktober 1973 blev der nedsat en uformel nordisk arbejdsgruppe NorMet, der har til opgave at øge det nordiske samarbejde vedrørende metrologi. Protokol fra dette møde blev trykt som bilag til Nordisk Ministerråds meddelelse af 7. december 1973 (*Nordisk Råd 22. session 1. samling s. 1147*).

Som sin første opgave påtog NorMet sig at gennemføre en ressource- og behovsundersøgelse på det måletekniske område, og til dette arbejde bevilgede styrelsen for Nordisk Industrifond et beløb på 40 000 sv. kr.

NorMet har endvidere i 1974 udarbejdet forslag til 6 måletekniske projekter inden for områderne termometri, fotometri, længdemålsnormaler, elektriske normaler, testobjektsystemer og godkendelse af kalibreringslaboratorier. Til disse projekter har NorMet ansøgt Nordisk Ministerråd om bevillinger. Projekterne tænkes gennemført på den måde, at der for hvert projekt ansættes en projektmedarbejder, der arbejder under ledelse og tilsyn af en ansvarlig projektleder. Projektlederne udpeges blandt de nationale institutions- eller laboratoriefchefer, og NorMet skal fungere som samlet styrelse for alle projekter.

Under forudsætning af, at de nødvendige bevillinger bliver givet, kan projekterne sættes i gang i begyndelsen af 1975 og vil dels give konkrete fordele for den grundliggende måleteknik i de enkelte lande, dels give værdifulde erfaringer om, hvordan et fremtidigt nordisk måleteknisk samarbejde bedst kan finde sted.

Gennem NorMet er der skabt et omfattende nordisk samarbejde på det måletekniske område, og det ønske om forøget samarbejde, som kom til udtryk i rekommandationen, er således nu opfyldt.

Meddelande

om rekommendation nr 3/1972 angående åtgärder mot vissa luftföroreningar

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att medverka till att de nordiska ländernas regeringar snarast vidtager åtgärder för att minska utsläppen av svaveldioxid i luften i Norden och för att dämpa skadeverkningarna av dessa, samt

2. att utforma en gemensam nordisk ståndpunkt i denna fråga till FN:s konferens om den mänskliga miljön i Stockholm 1972.

(Se C 1, s. 748)

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelandet**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats ett av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 3/1972 angående åtgärder mot vissa luftföroreningar (sid. 748).

I punkt 1. i rekommendationen uppmanas Nordiska ministerrådet att medverka till att de nordiska regeringarna snarast vidtager åtgärder för att minska utsläppen av svaveldioxid i luften i Norden och för att dämpa skadeverkningarna. Dessa frågor har bland annat behandlats vid konferensen om samarbete och säkerhet i Europa (ESK). I anslutning till denna behandling har man från norsk sida inbjudit till ett expertmöte i december 1974. Inom ramen för OECD har ett likartat samarbete inletts. Att dessa initiativ tagits finner utskottet vara tillfredsställande.

I punkt 2. i rekommendationen rekommenderas Nordiska ministerrådet att utforma en gemensam nordisk ståndpunkt till FN:s konferens om den mänskliga miljön i Stockholm 1972 vad gäller åtgärder för att minska utsläppen av luftföroreningarna. Utskottet finner det inte vara påkallat för rådet att fortsättningsvis följa punkten 2. i denna rekommendation. Utskottet finner punkten 2. i rekommendationen nr 3/1972 vara slutbehandlad för rådets del och föreslår,

1. att rådet lägger meddelandet avseende punkten 1. till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session
2. att rådet lägger meddelandet avseende punkten 2. till handlingarna och anser rekommendationen i denna del vara slutbehandlad.

Köpenhamn den 9 januari 1975

<i>Finn Gustavsen (SV)</i>	<i>Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)</i> Förman
<i>Ragnhildur Helgadóttir (Sj.)</i>	<i>Knut Johansson (s)</i>
<i>Lars Lindeman (Sd)</i>	<i>Gerda Møller (KF)</i>
<i>Arne Nilsen (A)</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson (c)</i>
<i>Matti Ruokola (K)</i>	<i>Anna-Greta Skantz (s)</i>
	<i>Carl Olof Tallgren (Sv)</i>

Meddelande**om rekommendation nr 4/1972 angående nordisk miljöskyddskonvention**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att för Nordiska rådet framlägga förslag till en nordisk miljöskyddskonvention syftande till att i nationell lagstiftning likställa grannlänternas miljöskyddsintressen med det egna landets och till en harmonisering av ländernas miljövårdsregler.

(Se C 1, s. 742)

Meddelande

om rekommendation nr 5/1972 om stöd till samerna

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att gemensamt och i samråd med samerna ge dem och deras organisationer omedelbart ekonomiskt stöd i tjänliga former, allt i syfte att understödja samernas ansträngningar att bevara sin ställning som etnisk grupp, samt att ställa medel till förfogande för de ytterligare utredningar som kan erfordras för att finna bestående lösningar på samernas problem.

Norges regering (Landbruksdepartementet) meddelar den 13 december 1974:

Saken er fortsatt under behandling.

I Norge er det fremmet en stortingsmelding (St.meld. nr. 13) om en aksjonsplan for de sentrale samiske bosettingsområder. Meldingen ventes behandlet i Stortinget i februar/mars 1975. For øvrig er bevilgningene til de samiske organisasjoner øket. En har for øvrig ventet på resultatene av sameutredningene i Finland og Sverige. Spørsmål om bevilgninger til opprettelse av et permanent sekretariat for Nordisk sameråd er under behandling.

Meddelande

om rekommendation nr 6/1972 angående samverkan angående utbyggnad av konsumentskyddet

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Det nordiske Ministerråd at samordne de igangværende bestræbelser for i tilknytning til lovgivningen om markedsføring at gennemføre en udvidet beskyttelse af forbrugerne i de nordiske lande, således at beskyttelsen på dette område i et eller flere af landene ikke bliver ringere end i de øvrige lande.

Norges regering (Forbruker- og administrasjonsdepartementet) meddelar den 14 november 1974 å *samtliga regeringars vägnar*:

I Nordisk Ministerråds rapport til Nordisk Råds sesjon i februar 1975 gis det i kap. II (*Dok. C 1/1975*) en utførlig omtale av det nordiske juridiske samarbeidet på forbrukerområdet. En tillater seg å vise til denne rapporten, da den dekker det felt som er naturlig å rapportere om i tilknytning til rekommandasjon nr. 6/1972. Det vises videre til kap. XI (*Dok. C 1/1975*) som omhandler forbrukerpolitisk samarbeid.

I tillegg kan opplyses at i *Sverige* trådte loven om "Rättegång i tvistemål om mindre värden" i kraft 1 juli 1974.

Inkassoloven trådte i kraft 1 juli 1974. Den inneholder regulering av den yrkesmessige inkassovirksomheten for enkeltfordringer. Slik virksomhet har kun adgang til å drive etter konsesjon. Tillatelse skal bare gis når virksomheten kan antas å bli drevet på en sakkyndig og forsvarlig måte.

I *Norge* avga utvalget som ble opprettet i 1971 til å utrede spørsmålet om forbrukernes reklamasjonsproblemer utredning 13 desember 1973. Utvalget foreslår en enklere avgjørelsesprosess for forbrukersaker. Det er foreslått at de klagesaker Forbrukerrådet ikke får løst gjennom forhandlinger kan bringes inn for et frittstående organ — Forbrukerkjøpsretten, til avgjørelse. Avgjørelsen blir rettskraftig dersom den ikke er bragt inn for de alminnelige domstoler innen 4 uker senere.

Utkast til lov om produktkontroll er til videre behandling i Miljø-

verndepartementet, etter å ha vært til uttalelse hos berørte interesser. Etter forslaget kan det settes i verk tiltak mot produkter som medfører helseskade, forurensning, støy, forsøpling eller lignende skader eller ulemper for mennesker eller i miljøet. Til å bistå med gjennomføringen av loven er foreslått opprettet et sakkyndig råd, Produktkontrollrådet.

Et utvalg som ble opprettet i mai 1973 for å vurdere betalingsformidlingssystemet, avga delutredning i juni 1974 om bankkort, bankenes planlagte kjøpekortsordning. Utvalget råar til at myndighetene gjør kjent at etablering av nye ordninger for betalings- og kredittkort er uønsket så lenge utredningsarbeidet pågår. Det anbefales videre at virksomheten til eksisterende kjøpe- og kredittkortordninger følges nøye som ledd i den alminnelige regulering av kreditt- og valutaforholdene, og at det treffes tiltak for å begrense ekspansjonen i disse ordningene. Utvalget mener at det bør gjøres kjent for bankene at myndighetene ikke vil ha innvendinger mot at bankene arbeider videre med utvikling av tilbud av kreditt til private forbrukere.

I *Finland* trådte loven om "Rättegången i hyresmål" i kraft 1 januar 1974. Etter denne loven kan en særskilt avdeling, "Bostadsdomstol", innrettes ved en vanlig underrett for å behandle tvistemål som gjelder husleieforhold.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandet**

Til juridisk udvalg er henvist den til rådets 23. session 1975 af Nordisk Ministerråd afgivne meddelelse om rekommandation nr. 6/1972 angående samarbejde om udvidelse af forbrugerbeskyttelsen.

Det fremgår af meddelelsen og den udførlige redegørelse i kap. II og kap. XI i ministerrådets beretning om det nordiske samarbejde (C 1/1975), at der på en række vigtige konsumentområder finder et snævert nordisk samarbejde sted. Det gælder således blandt andet spørgsmålene om regulering og kontrol med standardkontrakter, særlige køberetlige regler til forbrugernes beskyttelse, revision af afbetalingslovene og revision af de almindelige køberetlige regler.

Af kap. XI i C 1/1975 fremgår det, at det nordiske samarbejde på konsumentområdet siden den 1. juli 1974 finder sted inden for rammerne af Nordisk Ministerråds virksomhed. Der er nedsat en ny embedsmandskomité for konsumentspørgsmål, og der er endvidere oprettet en udvalgsorganisation med udvalg for undersøgelsessamordning, mærkespørgsmål, reklame- og markedsføringspørgsmål samt uddannelses- og informationsspørgsmål.

Udvalget finder på denne baggrund at bestræbelserne for en udvidet forbrugerbeskyttelse er samordnet i en sådan grad, at rekommandationens formål er opfyldt.

Udvalget indstiller,

at Nordisk Råd tager meddelelsen om rekommandation nr. 6/1972 angående samarbejde om udvidet forbrugerbeskyttelse til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Reykjavík, den 15. februar 1975

Erik Adamsson (s)

John Austrheim (Sp)

Ove Hansen (S)

Carl-Henrik Hermansson (vpk)

Formand

Allan Hernelius (m)

Kirsten Jacobsen (FP)

Lauri Kantola (Skdl)

Olaf Knudson (H)

Morten Lange (SF)

Sirkka Lankinen (KoK)

Thor Lund (A)

Ásgeir Bjarnason (F)

Meddelande

om rekommendation nr 7/1972 angående nordisk konsumentupplysning om personbilar

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utreda spörsmålet om konsumentpolitikens utformning och innehåll i fråga om personbilar samt att därvid beakta möjligheterna till nordiskt samarbete.

Danmarks regering (handelsministeriet) meddelar den 4 december 1974 å *samtliga regeringars vägnar*:

Spørsmålet overvejes i ministerrådet med henblik på at overlade til Nordisk Embedsmandskomité for Konsumentspørgsmål, efter samråd med Nordisk Trafiksikkerhedsråd, at undersøge mulighederne for en fælles nordisk konsumentoplysning vedrørende personbiler.

Meddelande

om rekommendation nr 8/1972 angående underlättande av den internordiska flygtrafiken på korta rutter

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at virke for lettelse for den regelmæssige internordiske flyvetrafik på korte ruter og at skabe forudsætninger for en udvidet nærtrafik på et økonomisk rentabelt grundlag.

Finlands regering (trafikministeriet) meddelar den 31 december 1974 å samtliga regeringars vägnar:

Av flygförbindelser av den typ, som avses i rekommendationen, har under de senaste åren följande linjer varit aktuella: Vasa—Umeå—Vasa, Vasa—Sundsvall—Vasa och Ivalo—Kirkenes—Ivalo (endast sommartid).

Beträffande de två förstnämnda linjerna har luftfartsmyndigheterna i Finland och Sverige gjort sådana föranstaltningar, att trafikavgifterna kunnat nedsättas med hälften på den finska sidan och med två tredjedelar på den svenska sidan. Som en direkt följd av dessa åtgärder har ett flygbolag i Finland inlett reguljär trafik på sagda linjer fr. o. m. den 1 april 1974.

Vad gäller linjen Ivalo—Kirkenes—Ivalo, har tills vidare inga nedsättningar i trafikavgifterna kunnat företas. Emellertid kommer man även för denna eller motsvarande flyglinjes del att undersöka möjligheterna till bl. a. sådana nedsättningar.

Rekommendationerna nr 8/1972 och 28/1973 avser ärenden av starkt likartad natur, varför en samtidig behandling av dem vore till betydande fördel.

BILAGA**Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandet**

Til trafikutvalget er henvist melding om rekommandasjon nr. 8/1972 angående lettelse for den internordiske flytrafikken på korte ruter.

Utvalget har drøftet meldingen på møter i København 8. januar 1975 og i Reykjavík 15. februar 1975.

Trafikutvalget mener det er rimelig å drøfte denne rekommandasjonen i sammenheng både med rek. 28/1973 om flytrafikken mellom de nordlige deler av Finland, Norge og Sverige, og med de deler av Ministerrådets beretning som vedrører de tverrgående flyforbindelser.

Med henvisning til de bemerkninger trafikutvalget har kommet med for såvidt gjelder disse spørsmål i betenkningen om C 1/1975, anmelder utvalget hermed overfor Rådet at man ønsker å drøfte melding om rekommandasjon nr. 8/1972 videre etter 23. sesjon.

Reykjavík, 15. februar 1975

Eric Carlsson (c)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Gustav Holmberg (V)

Astrid Kristensson (m)

Reidar T. Larsen (SV)

Sven Mellqvist (s)

Christian Christensen (KrF)

Leif Glensgård (FP)

Magnús Kjartansson (Ab)

Håkon Kyllingmark (H)

Bror Lillqvist (Sd)

Formann

Paavo Väyrynen (K)

Seppo Westerlund (Lkp)

Meddelande

om rekommendation nr 9/1972 angående flygtrafiken mellan Åland och stockholmsområdet

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland og Sverige at tage spørgsmålet om flyvetrafikken mellem landskapet Åland og stockholmsområdet op til fornyet undersøgelse.

Finlands regering (trafikministeriet) meddelar den 31 december 1974 å *samtliga regeringars vägnar*:

I ärendet hänvisas till det meddelande, som givits i samband med rekommendation nr 8/1972.

Meddelanden

om rekommendation nr 11/1972 angående bättre och billigare trafikförbindelser mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden

(Överlämnade av Danmarks, Islands och Norges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd at foretage en undersøgelse af, hvorledes trafikforbindelserne mellem Island, Færøerne, Grønland og det øvrige Norden kan udbygges og billiggøres.

Danmarks regering (ministeriet for offentlige arbejder) meddelar den 16 januari 1975:

Til grund for rekommandationen har ligget et medlemsforslag fra april 1970 om en undersøgelse af trafikforbindelserne mellem Island, Færøerne, Grønland og det øvrige Norden med henblik på udbygning af disse forbindelser med tilknytning til det internationale rutenet.

Nordisk Råds trafikudvalg har i sin betænkning af 30. november 1971 over medlemsforslaget¹ opregnet en række emner, der efter udvalgets opfattelse bør gøres til genstand for undersøgelse i henhold til rekommandationen:

- Fastsættelse af priserne på flyverejser til og fra Grønland på et niveau, der er overkommeligt for menigmand.
- Lettelser for turisttrafikken med henblik på at åbne Island, Færøerne og Grønland for en bred folkelig turisme.
- Udbygning af hotelkapaciteten og andre turistfaciliteter på Færøerne og Grønland samt tilvejebringelse af et effektivt salgssapparat og en informationstjeneste.
- Stimulering af efterspørgslen efter transportmuligheder uden for turistsæsonen.
- Udbygning af skibstrafikken til også at tilgodese passagertrafikkens behov.
- Mulighederne for at arrangere krydstogtrejser.
- Forbedring af rejsemulighederne ved øget benyttelse af den del af den internationale flytrafik, som allerede mellemlander på Grønland og Færøerne.
- Den optimale fordeling mellem rute- og charterflyvning bedømt ud fra et pris- og omkostningssynspunkt.

¹ Se Nordisk Råd, 21. sesj., 1. saml., s. 323.

Trafikudvalget har i den forbindelse fremhævet nødvendigheden af, at der i forbindelse med en undersøgelse af de nævnte problemer tages stilling til de principielle spørgsmål om, i hvilken udstrækning selvfinansieringsprincippet bør finde anvendelse, samt om hvem der skal yde den subvention, der eventuelt vil være påkrævet, og under hvilken form (offentlig drift eller tilskud til skibs- og flyveruter).

På grund af opgavens omfattende karakter har Ministerrådet endnu ikke taget skridt til en samlet undersøgelse af de nævnte spørgsmål, og i meddelelserne til Nordisk Råds sessioner i 1973 og 1974 har det alene fra Danmarks regerings side været nævnt, at spørgsmålene om anlæg af en lufthavn på Færøerne og om priser og rabatter på flyveruterne til Grønland var genstand for overvejelser. Under sessionen i 1974 blev det fra Ministerrådets side tilkendegivet, at opgaven bør begrænses og konkretiseres, såfremt den ikke helt skal sprænge rammerne for samarbejdet på transport- og kommunikationsområdet.¹

Ministerrådet har i øvrigt diskuteret sagen med trafikudvalget på et møde i Ålborg den 9. november 1974 i forbindelse med rådets 2. samling.

Det må anses for givet, at udbygning af trafikforbindelserne og billiggørelse af priserne på rejser mellem Island, Færøerne, Grønland og det øvrige Norden alene vil kunne gennemføres ved ydelse af betydelige offentlige tilskud. Det er imidlertid ikke realistisk at antage, at der vil kunne vedtages forslag i de enkelte landes lovgivende forsamlinger om tilvejebringelse af de dertil nødvendige midler, og man finder derfor ikke at burde iværksætte en tid- og ressourcekrævende samlet undersøgelse af alle de emner, der er nævnt i trafikudvalgets betænkning.

Derimod bør der i princippet intet være til hinder for, at konkrete enkeltsager inden for den omhandlede problemkreds tages op til undersøgelse af Nordisk Embedsmandskomiteé for Transportspørgsmål på linje med de øvrige opgaver, som komiteen beskæftiger sig med.

I s l a n d s r e g e r i n g (Samgönguráðuneytið) meddelar den 31. januar 1975:

På Nordisk Råds 22. session i Stockholm i februar 1974 rettede Gils Guðmundsson en forespørgsel til ministerkomiteen om hvad der var blevet udrettet i forbindelse med rekommandationen. Af svaret fremgik, at der ikke var blevet gjort ret meget i sagen.

Rekommandationen anses være omfattende og dens formål synes ikke at være klart nok. I fortsættelse af dette og for at begrænse det område som rekommandationen dækker, er der nu til behandling i Nordisk Råds trafikudvalg et forslag nr. 445/t om undersøgelse af muligheden for at opretholde en bilfærge og et passagerskib mellem Island og Færøerne og de andre nordiske lande.

¹ Se *Nordiska rådet, 22:a sess., 1:a saml., s. 205.*

Ministeriet er af den mening, at rekommandationen og den undersøgelse der forudsættes i den er et vigtigt bidrag til nordisk samarbejde og at spørgsmålet på ingen måde bør tilsidesættes selv om der kan være forskellige meninger om dets udførelse. Derimod anser ministeriet, at man bør vente med udførelsen af rekommandationen en tid för det bliver klart hvad der kommer ud af forslag nr. 445/t.

Ministeriet anbefaler derfor helt og holdent, at forslaget får en positiv behandling, eftersom den angår, som för sagt, kun en del af den opgave som rekommandationen nr. 11/1972 forudsætter.

Norges regering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 13 januari 1975:

I sin uttalelse til det medlemsforslag som lå til grunn for Nordisk Råds rek. nr. 11/1972, hadde Samferdselsdepartementet ikke noe å innvende mot en undersøkelse av trafikkbehovet. Det synes imidlertid å framgå av remissbehandlingen forøvrig, såvel som av senere drøftelser av saken, at opplegget for en slik undersøkelse kan bli omfattende og komplisert, også når det gjelder finansiering av slike trafikkforbindelser. Ettersom det senere er kommet et medlemsforslag A 455/t om båtforbindelse mellom Island, Færøyene og det øvrige Norden, vil en anse det som en fordel å avvente remissbehandlingen og påfølgende drøftelser i Nordisk Råd av dette medlemsforslag, før en går til undersøkelse av trafikkbehovet og mulighetene for å dekke dette.

BILAGA**Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandena**

Til trafikutvalget er henvist melding om rekommandasjon nr. 11/1972 angående bedre og billigere trafikforbindelser mellom Island, Færøyene, Grönland og det övrige Norden.

Utvalget har dröftet meldingen på sitt möte i Reykjavik 15. februar 1975.

Trafikutvalget önsker å dröfte denne rekommandasjonen spesielt på utvalgets planlagte befarung til Grönland i månedsskiftet juni—juli 1975, og man önsker derfor å fortsette dröftingen av foreliggende melding etter Rådets 23. sesjon.

Dette anmelder man hermed for Rådet.

Reykjavík, 15. februar 1975

<i>Eric Carlsson (c)</i>	<i>Christian Christensen (KrF)</i>
<i>Bjarne Mörk Eidem (A)</i>	<i>Leif Glensgård (FP)</i>
<i>Gustav Holmberg (V)</i>	<i>Magnús Kjartansson (Ab)</i>
<i>Astrid Kristensson (m)</i>	<i>Håkon Kyllingmark (H)</i>
<i>Reidar T. Larsen (SV)</i>	<i>Bror Lillqvist (Sd)</i>
	Formann
<i>Sven Mellqvist (s)</i>	<i>Seppo Westerlund (Lkp)</i>
	<i>Paavo Väyrynen (K)</i>

Meddelande**om rekommendation nr 12/1972 angående förbud mot tobaksreklam**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at indføre forbud mod tobaksreklame og at iværksætte en effektiv information om tobaksrygningens skadelige virkninger, særlig over for ungdommen og gennem bestemmelser om udtømmende varedeklaration på tobaksemballage.

Nordiska ministerrådet meddelar den 6 december 1974:

Den gemensamma nordiska arbetsgrupp som tillsatts för att utreda möjligheterna till att genomföra rekommendationen har sammanträtt två gånger. Arbetsgruppen har tillsatt två divisioner. Den juridiska divisionen, som sammankommit två gånger, har getts i uppgift att sammanställa en kartläggning av reglerna på området i de nordiska länderna och upplysningsdivisionen, som sammankommit fyra gånger, har diskuterat den nationella upplysningsverksamheten samt en eventuell koordinering av upplysningsverksamheten på nordiskt plan.

Meddelande**om rekommendation nr 13/1972 angående samordning av regler rörande privata personregister**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne i de nordiske lande at stræbe efter, at der opnås enighed om virkningen af de regler, der agtes gennemført om private personregistre.

Nordiska ministerrådet meddelar den 27 november 1974:

Der henvises til afsnittet om integritetsbeskyttelse i Ministerrådets beretning til Nordisk Råds 23. session om det nordiske samarbejde på lovgivningens område.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandet**

Til juridisk udvalg er henvist den til rådets 23. session 1975 af Nordisk Ministerråd afgivne meddelelse om rekommandation nr. 13/1972 angående samordning af reglerne om private personregistre.

Det fremgår af meddelelsen, der henviser til redegørelsen for spørgsmålet i kap. II i ministerrådets beretning om det nordiske samarbejde (C 1/1975), at det er magtpåliggende, at man søger at nå frem til ensartede vurderinger angående behovet for beskyttelse af den personlige integritet og stræber efter principielt ensartede løsninger.

Det fremgår endvidere af beretningen, at der finder et samarbejde sted, som tyder på, at der opnås enighed om virkningen af de regler, der agtes gennemført om private personregistre.

Under hensyn hertil, og til at spørgsmålet er optaget i det nordiske lovgivningsprogram, som indeholdes i C 1, og som juridisk udvalg til stadighed har på sin dagsorden, finder udvalget, at der ikke længere er behov for at afgive særskilte meddelelser om denne rekommandation, der efter udvalgets mening har bidraget væsentligt til den situation, der er gældende i dag.

Udvalget indstiller,

at Nordisk Råd tager meddelelsen om rekommandation nr. 13/1972 angående samordning af reglerne om private personregistre til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Reykjavík, den 15. februar 1975

Erik Adamsson (s)

John Austrheim (Sp)

Ove Hansen (S)

Carl-Henrik Hermansson (vpk)

Formand

Allan Hernelius (m)

Kirsten Jacobsen (FP)

Lauri Kantola (Skdl)

Olaf Knudson (H)

Morten Lange (SF)

Sirkka Lankinen (Kok)

Thor Lund (A)

Ásgeir Bjarnason (F)

Meddelande

om rekommendation nr 14/1972 angående utgivande av en nordisk historia

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att tillsätta en kommitté för att utarbeta ett förslag till utgivande av en översiktsframställning av de nordiska ländernas historia samt att därefter genomföra planen.

(Se C 1, s. 697)

Meddelande

om rekommendation nr 15/1972 angående enhetliga bestämmelser i Norden rörande fritidsbåtar

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at gennemføre ensartede bestemmelser i Norden vedrørende småbåde og trafikken med disse.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 2 januari 1975:

Under år 1974 har representanter från Danmark, Finland, Norge och Sverige sammankommit två gånger nämligen den 18—19 april i Helsingfors och den 24—25 september i Oslo varvid främst följande frågor varit aktuella:

- Internationellt certifikat och förarbrev för fritidsbåtar
- Fritidsbåtars utrustning
- Sjövettsregler och undervisning
- Indelning av farvatten i fartområden
- Ansvarsförsäkring av maskindrivna fritidsbåtar
- Registrering av fritidsbåtar
- Typgodkänningsregler för fritidsbåtar

Vad gäller de olika frågorna har man vid dessa möten konstaterat följande:

Certifikat och förarbrev borde inte fordras vid trafik mellan de nordiska länderna, men samtliga länder godtar den form dessa formulär erhållit eller erhåller vid ECE:s möten.

Säkerhetsutrustning i fritidsbåtar har varit en mycket svår fråga och man har endast enhälligt beslutat att försöka utarbeta gemensamma normer för utrustning.

Sjövettsundervisningen har varit ett annat område där man konstaterat vikten av samnordiska riktlinjer inte minst för att då det gäller sjövettspropaganda kunna jämföra hur denna inverkar på olycksstatistiken i de olika länderna. Vidare har man diskuterat läroböcker för båtförare och konstaterat, att de flesta böcker närmast är skrivna för handelsfartyg och därför innehåller en hel del material som inte i första

hand intresserar fritidsbåtförare, varför man anser att man på internordiskt plan borde försöka åstadkomma en bok med de första grunderna för en fritidsbåtförare. Denna bok, eller åtminstone varje enskilt lands litteratur borde förses med upplysningar om de olikheter i lagar och förordningar samt farledsutmärkning som förekommer i de övriga nordiska länderna.

Indelning av farvatten i fartområden har endast berörts helt ytligt och man fann att detta främst berör Finland, Norge och Sverige och närmast kan vara något som är till nytta vid information då det gäller att i certifikat och dylikt göra anmärkningar om användningsområden.

Registrerings- och ansvarsförsäkringsfrågan har berörts, utan att tills vidare ha blivit löst på varken det ena eller andra sättet.

Typgodkänningsregler för fritidsbåtar har handhåfts av den enda arbetsgrupp som kommit igång med sitt arbete. Det första resultatet syns då det den 1 juli 1974 på frivillig basis trädde i kraft typgodkänningsregler, för motor- och roddbåtar upp till ca 5 meters längd byggda av glasfiberarmerad plast, i Danmark, Finland, Sverige och Norge under uppsyn av sjöfartsmyndigheterna i dessa länder.

Regelutvecklingen har skötts och sköts fortfarande av samma myndigheters representanter tillsammans med Det Norske Veritas. Man håller som bäst på att utarbeta regler för fritidsbåtar upp till 12 meters längd. Dessa regler skall innefatta samtliga aktuella material och även omfatta segelbåtar.

Denna arbetsgrupp har under 1974 hållit fem arbetsmöten varav årets sista hölls i Island varvid de isländska myndigheterna blev väl informerade och fick ta del av arbetet vid en tidpunkt då man berör sådana båtar och detaljer som är av intresse för islänningarna. Vidare har denna arbetsgrupp via sjöfartsmyndigheterna i Danmark informerat motsvarande arbetsgrupp inom EEC om de regler som trätt i kraft och denna information kommer att utökas efterhand som arbetet fortskrider.

Inom arbetsgruppen räknar man med att det första "kompleta" förslaget till normer för fritidsbåtar upp till 12 meters längd skall vara klart att sändas ut för remiss någon gång under våren 1975 samt att dessa på frivillig basis skall träda i kraft från den 1 januari 1976.

Vad gäller det fortsatta arbetet enligt rekommendation nr 15/1972 kan man väl utan vidare säga, att då man i Sverige publicerat Fritidsbåttutredningens betänkande, och då detta betänkande bygger på ett mycket digert arbete samt täcker hela sektorn som avses i rekommendationen också skall vara till stor nytta för att inte säga vägledning på det internordiska planet.

Meddelande

om rekommendation nr 17/1972 angående nordiskt kulturcentrum i Tórshavn

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utreda frågan om inrättande av ett nordiskt kulturcentrum i Tórshavn.

(Se C 1, s. 715)

Meddelande

om rekommendation nr 18/1972 angående samarbeite rörande biologisk bekämpfung av skadedjur

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att skyndsamt utreda förutsättningarna för ett effektivt nordiskt samarbeite om biologisk bekämpfung av skadedjur och att därvid för att undvika dubbelarbeite även undersøka behovet av en samordning av forskningen på berörda naturvetenskapliga områden.

Norges regering (Landbruksdepartementet) meddelar den 13 december 1974:

Det ble i 1973 nedsatt et utredningsutvalg bestående av en representant fra hvert av de nordiske land. Utvalget begynte sitt arbeid i 1974 og har i løpet av året hatt 4 møter.

Utvalget har forsøkt å få oversikt over de arbeidsgrupper og utvalg innen Norden som arbeider med tilstøtende problemer, og har festet seg ved NJF, Nordforsks biocidkomité som resulterte i Nordisk kollegium for biologisk bekjempelse og Nordmuskomiteen. I tillegg kommer enkelte nasjonale komiteer av interesse.

I tillegg har komiteen forsøkt å få en oversikt over den forskning som foregår på området innen deltakerlandene, så vel grunnforskning som anvendt. Det er utarbeidet oversikter over de mengder kjemikalier som brukes i de forskjellige land, og lister over de viktigste skadedyr i Norden. Kriterier som skadedyrenes hyppighet i opptreden og de arealer vertvekstene representerer, er også forsøkt tatt med, men manglende opplysninger fra de forskjellige land vanskeliggjør en slik sammenstilling. Listene er også delt i jordbruk, skogbruk, bær- og fruktdyrking og veksthus. Utvalget har videre, først og fremst på grunnlag av litteraturen, kartlagt hvilke metoder og hvilke organismer som kan komme på tale i de enkelte tilfeller.

Komiteen vil på grunnlag av disse lister anbefale fellesnordiske prosjekter. For å styrke komiteens basiskunnskap er visse pilotforsøk diskutert, likeledes hva som er vitenskapelig gjennomførbart.

Meddelande

om rekommendation nr 19/1972 angående samarbete på veterinärmedicinens område

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna för ett ökat nordiskt samarbete på veterinärmedicinens område, särskilt beträffande forskning och specialiserad utbildning för veterinärer.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 25 november 1974:

Den nordiska utredningen rörande samarbete på veterinärmedicinens område har haft två sammanträden under 1974. Utredningen beräknar vara klar med sitt arbete i början av år 1975.

Meddelande

om rekommendation nr 20/1972 angående nordiskt samarbete rörande havsrätt

(Överlämnat av Islands regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Island skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at fortsætte og udbygge samarbejdet om problemerne i forbindelse med lovgivningen om havet, således at der tilstræbes international enighed om udstrækningen af søterritoriet og fiskerigrænserne, om specielle rettigheder for kyststater eller områder, hvis økonomi i særlig grad er afhængig af havet og om foranstaltninger til forhindring af forurening.

Islands regering (Utanríksráðuneytið) meddelar den 27 november 1974:

Havrettskonferansens annen sesjon ble holdt i Caracas i perioden 20. juni—29. august 1974. Det var noenlunde klart på forhånd at denne sesjon ikke ville komme til konkrete resultater i form av et traktatutkast. Dette dels fordi forberedelsene ikke var kommet langt nok og dels fordi det var enighet om at man skulle arbeide etter konsensusprinsippet så lenge som mulig og ikke gå til votering før alle midler til å nå frem til konsensus er uttømt.

Det som Caracas-sesjonen derfor beskjeftiget seg med var dels en generaldebatt som var nødvendig bl. a. fordi ca. 60 stater på konferansen som ikke hadde deltatt under det forberedende arbeid i havbunnkommiteen måtte få anledning til å fremlegge sine synspunkter, og dels arbeidet med å harmonisere tekster og redusere antallet av alternativer. Dette har man gjort og man har nokså klart for seg i hvilken retning majoritetsopinionen går på de forskjellige områder. På den annen side ble forslag om å karakterisere enkelte alternativer som majoritetstekster sterkt motarbeidet og dette ble da heller ikke gjort. Man må derfor arbeide videre med harmoniseringen av tekster og reduseringen av alternativer.

Hva spesielt angår den økonomiske sone på inntil 200 mil synes det klart allerede nå at den har støtte fra en stor majoritet. Men det er

like så klart at mange stater støtter dette prinsipp med visse reser-
vasjoner av forskjellige dimensjoner inklusive det at tradisjonelle rettig-
heter bør respekteres, at det skal være phase-out perioder o. s. v.

I det store og hele har sesjonen i Caracas svart til forventningene.

Nordisk samråd för Caracas-sesjonen fant sted i Stockholm den
20.—21. mai. I Caracas hadde de nordiske delegasjoner regelmessige
möter for å dröfte saker av felles interesse. De nordiske delegasjoner
vil forsette sitt nære samarbeid under konferansen.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandet**

Til juridisk udvalg er henvist den til rådets 23. session 1975 af Nordisk Ministerråd afgivne meddelelse om rekommandation nr. 20/1972 angående nordisk samarbejde vedrørende havsret.

I meddelelsen refereres kort resultaterne fra anden session af FN's havretskonference, der fandt sted i Caracas i perioden 20. juni—29. august 1974.

Det fremgår blandt andet, at en økonomisk zone på indtil 200 mil synes at have støtte fra en stor majoritet, men at det er klart, at mange stater støtter dette princip med visse reservationer.

Sessionen har i det store og hele svaret til forventningerne.

De nordiske delegationer havde før sessionen samråd i maj måned og havde under sessionen regelmæssige møder for at drøfte sager af fælles interesse. De nordiske delegationer vil fortsætte deres nære samarbejde under sessionen.

Udvalget indstiller,

at Nordisk Råd tager meddelelsen om rekommandation nr. 20/1972 angående nordisk samarbejde vedrørende havsret til efterretning og afventer ny meddelelse til næste ordinære session.

Reykjavík, den 15. februar 1975

Erik Adamsson (s)

John Austrheim (Sp)

Ove Hansen (S)

Carl-Henrik Hermansson (vpk)

Formand

Allan Hernelius (m)

Kirsten Jacobsen (FP)

Lauri Kantola (Skdl)

Olaf Knudson (H)

Morten Lange (SF)

Sirkka Lankinen (Kok)

Thor Lund (A)

Ásgeir Bjarnason (F)

Meddelande**om rekommendation nr 23/1972 angående enhetliga regler för sjukhjälp vid vistelse i länder utom Norden**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna för införande av en enhetlig nordisk ordning för sjukhjälp vid tillfällig vistelse i länder utom Norden.

(Se C 1, s. 718)

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelandet

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats ett av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 23/1972 angående enhetliga regler för sjukhjälp vid vistelse i länder utom Norden (s. 82 i C 1).

I det betänkande som socialpolitiska utskottet avgav i september 1971 med anledning av det medlemsförslag, A 324/s, som låg till grund för den antagna rekommendationen framhåller utskottet bl. a. följande: "Den ökande resandeströmmen utanför Norden och tendensen till nordiska resesällskap, i vilka ingår resenärer från alla de nordiska länderna, liksom likställighet mellan nordbor på många av socialförsäkringens områden utgör motiv för en nordisk enhetlighet."

Rent harmoniseringsarbete har emellertid låg prioritet på sociallagstiftningens område, konstateras det i ministerrådets berättelse. Därtill skulle införandet av enhetliga nordiska regler för sjukhjälp vid vistelse utom Norden vara svårt av tekniska skäl. Mot denna bakgrund föreslår ministerrådet att rekommendationen avförs från Nordiska rådets dagordning. Enligt utskottets uppfattning är det beklagligt att ministerrådet inte önskat utreda frågan om enhetliga nordiska regler för sjukhjälp vid vistelse utanför Norden. Utskottet finner det mot denna bakgrund för närvarande inte vara ändamålsenligt för rådet att fortsättningsvis följa denna rekommendation. Utskottet finner rekommendationen nr 23/1972 vara slutbehandlad för rådets del och föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser denna rekommendation för rådets del vara slutbehandlad.

Köpenhamn den 9 januari 1975

Finn Gustavsen (SV)

Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)

Förman

Ragnhildur Helgadóttir (Sj.)

Knut Johansson (s)

Lars Lindeman (Sd)

Gerda Møller (KF)

Arne Nilsen (A)

Jan-Ivan Nilsson (c)

Matti Ruokola (K)

Anna-Greta Skantz (s)

Carl Olof Tallgren (Sv)

Meddelande

om rekommendation nr 24/1972 angående ersättning för vård vid barnsbörd i annat nordiskt land än hemlandet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 beslöts att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige att i den nordiska sjukförsäkringsöverenskommelsen av 1967 införa bestämmelser om ersättning i vissa fall för förlossningsvård.

(Se C 1, s. 717)

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelandet**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats ett av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation nr 24/1972 angående ersättning för vård vid barnsbörd i annat nordiskt land än hemlandet (s. 717).

I det betänkande som socialpolitiska utskottet avgav i december 1971 med anledning av det medlemsförslag, A 339/s, som låg till grund för den antagna rekommendationen framhåller utskottet bl. a. att bestämmelser saknas om ersättning för förlossningsvård vid tillfällen där modern befinner sig på kortare uppehåll i annat nordiskt land. Även om vissa undantag från denna huvudregel förelåg, så fanns det inte möjlighet att vid en för tidig förlossning som inträffar vid tillfällig vistelse i annat nordiskt land, och som inte orsakas av sjukdom eller yttre omständighet, få ersättning för förlossningsvården.

En översyn av 1955 års nordiska trygghetskonvention inleddes år 1973 av ett nordiskt socialkonventionsutskott. På grundval av denna genomgång kommer en nordisk överenskommelse om förmåner vid sjukdom, havandeskap och barnsbörd att ingås inom kort. Socialpolitiska utskottet har haft tillfälle att diskutera denna överenskommelse vid ett möte med Nordiska ministerrådet — socialministrarna den 9 november i Ålborg.

Med förmåner förstås enligt artikel 2 i förslaget till överenskommelse också vårdförmåner och kontantförmåner vid havandeskap och barnsbörd.

Vid flyttning från ett nordiskt land till ett annat tillförsäkras den flyttande förmåner enligt inflyttningslandets regler. Detta gäller även för havandeskap som uppstått före bosättningen i inflyttningslandet. Rätt till förlossningsvård föreligger dock endast om det inte skäligen kunnat förutses att nedkomsten skulle inträffa under vistelsen i det andra landet.

I ministerrådets berättelse framhålles att ministerrådet inte kommer att vidtaga ytterligare åtgärder med anledning av denna rekommendation. Då utskottets intentioner i stort synes ha tillgodosetts genom revisionen av den nordiska sjukförsäkringsöverenskommelsen finner utskottet det därför för närvarande inte påkallat för rådet att fortsättningsvis följa denna rekommendation. Utskottet finner rekommendationen nr 24/1972 vara slutbehandlad för rådets del och föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser denna rekommendation för rådets del vara slutbehandlad.

Köpenhamn den 9 januari 1975

<i>Finn Gustavsen (SV)</i>	<i>Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)</i> Förman
<i>Ragnhildur Helgadóttir (Sj.)</i>	<i>Knut Johansson (s)</i>
<i>Lars Lindeman (Sd)</i>	<i>Gerda Møller (KF)</i>
<i>Arne Nilsen (A)</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson (c)</i>
<i>Matti Ruokola (K)</i>	<i>Anna-Greta Skantz (s)</i>
	<i>Carl Olof Tallgren (Sv)</i>

Meddelande

om rekommendation nr 26/1972 angående nordiskt institut för jämförande rättsvetenskap

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Det nordiske Ministerråd inden for rammerne af kulturaftalen at etablere en fællesnordisk institution for sammenlignende retsvidenskab, der i princippet er indrettet i overensstemmelse med det udarbejdede forslag, men som bør tilpasses de ændrede forhold efter oprettelsen af ministerrådet og aftalen om ansættelse af personale ved fællesnordiske institutioner.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 16 december 1974:

Rekommendationen baserar sig på betänkandet Nordiskt institut för jämförande rättsvetenskap (*NU 1970: 17*), som avgivits av en kommitté tillsatt med anledning av en tidigare rekommendation av Nordiska rådet. Av remissyttrandena över betänkandet framgår att det bland remissinstanserna råder tämligen delade meningar om det ändamålsenliga i att inrätta ett institut av detta slag. Åtskilliga remissinstanser pekar på alternativa organisationsmöjligheter, t. ex. någon typ av samarbetskommitté. Andra remissinstanser menar att det vore mer ändamålsenligt att satsa på mindre och mer specialiserade institutioner inom olika områden av rättsvetenskapen.

För närvarande existerar flera nordiska samarbetsorgan på det rättsvetenskapliga området. Inom den nordiska kulturbudgetens ram finansieras Nordiska institutet för sjörätt i Oslo, som inrättades 1963. Vidare finns sedan början av 1960-talet ett nordiskt samarbetsråd för kriminologi. Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet inrättades 1973. En vidare utbyggnad av det nordiska samarbetet inom detta område bör enligt ministerrådets mening grundas på en utvärdering av dessa aktiviteter och planeringen bör ta sikte på forskningsområdet som helhet. Ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete har därför beslutat om en närmare utredning av dessa frågor. Utredningens uppgift blir att söka värdera det hittillsvarande samarbetet på det rättsvetenskapliga området samt överväga behovet av och formerna för en vidare utbyggnad av detta samarbete för att därigenom bl. a. ge ett underlag för bedömningen av rekommendation nr 26/1972.

Meddelande

om rekommendation nr 1/1973 angående försörjarbegreppets utformning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

1. att företaga en genomgång av ländernas rättsregler i syfte att avlägsna sådana bestämmelser som leder till olika behandling av män och kvinnor i försörjarhänseende,

2. att eftersträva ett likartat innehåll i försörjarbegreppet och såvitt möjligt ensartad praxis av detta jämte likartad syn på män och kvinnor i försörjarrollen och därvid knyta försörjningsskyldigheten till barnen, och

3. att utforma socialförsäkringssystemen i de nordiska länderna så att den som i sitt hem har vård och tillsyn av små barn, sjukliga åldringar, andra sjuka eller handikappade kommer att omfattas av systemen.

Nordiska ministerrådet meddelar den 6 december 1974:

Arbetet inom den arbetsgrupp för denna fråga som tillsattes av Nordiska socialpolitiska kommittén i april 1973 har fortsatt under 1974. Vid ett möte i september 1973 enades man om en gemensam disposition för en utredning beträffande de offentligrättsliga regler som antingen direkt eller genom sin tillämpning i praxis leder till att män och kvinnor behandlas olika som försörjare. I enlighet härmed har översikter utarbetats i varje nordiskt land. På grundval av dessa översikter kommer en jämförelse av de nationella rättsreglerna att företagas.

Meddelande

om rekommendation nr 2/1973 angående auktorisation av optiker

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark och Norge att genomföra en auktorisationsordning för optiker i enlighet med det förslag som framlagts i Nordisk utredningsserie (NU 1970: 19).

Danmarks regering (indenrigsministeriet) meddelar den 28 november 1974 å Danmarks och Norges regeringars vägnar:

I Norge er der den 14. juni 1974 vedtaget en lov om godkjenning m. v. av helsepersonall. Loven giver hjemmel for at indføre autorisationsordninger for forskellige grupper personale inden for sundhedssektoren — bl. a. optikere. Loven er foreløbig ikke trådt i kraft. Hvorvidt der med hjemmel i loven vil blive fastsat bestemmelser om autorisation af optikere, er ikke afklaret, men spørgsmålet overvejes.

I Danmark overvejer indenrigsministeriet for tiden problemerne omkring autorisationsordninger for medicinalpersonale, og man har derfor endnu ikke taget stilling til spørgsmålet om autorisation af optikere.

Meddelande**om rekommendation nr 3/1973 angående nordisk arbetsmarknad för optiker**

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att införa en nordisk arbetsmarknad för optiker i enlighet med det förslag som framlagts i Nordisk utredningsserie (NU 1970: 19).

Danmarks regering (indenrigsministeriet) meddelar den 28 november 1974 å samtliga regeringars vägnar:

En gennemførelse af fælles nordisk arbejdsmarked for optikere har til forudsætning, at der i Danmark og Norge indføres autorisationsordninger for optikere. Der henvises herom til meddelelse om rekommendation nr. 2/1973 angående autorisationsordning for optikere.

Meddelande

om rekommendation nr 4/1973 angående ambulanstjänsten på Nordkalotten

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att på grundval av de i Nordisk utredningsserie (NU 1971: 11) framlagda förslagen få till stånd en nordisk samverkan beträffande ambulanstjänsten inom Nordkalotten.

Nordiska ministerrådet meddelar den 6 december 1974:

I februari 1974 överlämnades till den finska regeringen en rapport från en finsk-svensk arbetsgrupp med förslag till utvidgat sjukvårdssamarbete mellan Finland och Sverige i fråga om gränsbefolkningen i Tornedalen. I rapporten, som för närvarande remissbehandlas såväl i Finland som i Sverige, behandlas även frågan om ambulanstjänsten i Tornedalen. Ministerrådet ämnar avvakta behandlingen av detta ärende innan ytterligare åtgärder vidtas i anledning av rekommendationen om ambulanstjänsten inom Nordkalotten.

Meddelande

om rekommendation nr 5/1973 angående fortbildning av lärare vid socialhögskolor

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att på grundval av det förslag som framlagts i Nordisk utredningsserie 1971: 12 igångsätta en tvåårig försöksverksamhet med fortbildning av lärare vid socialhögskolor och motsvarande läroanstalter i Norden.

(Se C 1, s. 695)

Meddelande

om rekommendation nr 6/1973 angående kliniskt-kemiskt sjukhuslaboratoriesamarbete

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att ställa medel till förfogande till ett nordiskt sekretariat för samordning av kvalitetskontroll och normalvärdesinsamling vid de kliniskt-kemiska sjukhuslaboratorierna i de nordiska länderna.

Danmarks regering (indenrigsministeriet) meddelar den 28 november 1974 å *samtliga regeringars vägnar*:

Som meddelt den 5. december 1973¹ foreslog man, at man gik videre med forslaget på den måde, at der nedsattes en fællesnordisk arbejdsgruppe, der skulle udarbejde nærmere retningslinier for forslagets gennemførelse og budget for de hermed forbundne udgifter m. v.

Socialdepartementet i Stockholm udtalte i skrivelse af 27. november 1973, at man måtte foretrække, at arbejdsgruppens medlemmer blev udpeget af de pågældende regeringer fremfor som tidligere foreslået af indenrigsministeriet, af de nationale selskaber for klinisk kemi.

Sosialdepartementet i Oslo udtalte i skrivelse af 28. november 1973, at man var enig i, at der kunne gås videre med forslaget gennem nedsættelse af en arbejdsgruppe.

Endelig meddelte social- og hälsovårdsministeriet i Helsingfors i skrivelse af 20. september 1974, at den omhandlede arbejdsgruppe indledningsvis burde foretage en grundig undersøgelse af behovet for et eventuelt nordisk sekretariat, og at arbejdsgruppen først, såfremt der ville vise sig at være et behov for et sekretariat, burde gennemgå problemerne omkring sekretariatets placering, organisation og budget.

Dette forslag fra finsk side har socialdepartementet i Stockholm senere tilsluttet sig.

Indenrigsministeriet har herefter i skrivelse af 8. november 1974 foreslået social- og hälsovårdsministeriet i Helsingfors, Sosialdepartementet

¹ *Se Nordiska rådet, 22:a sess., 1:a saml., s. 1185.*

(Helsedirektoratet) i Oslo og socialdepartementet i Stockholm, at man går videre med forslaget efter de fra finsk og svensk side foreslåede retningslinier, idet man samtidig har anmodet socialdepartementet i Oslo om at udpege et medlem til den fælles-nordiske arbejdsgruppe.

Når indenrigsministeriet har modtaget underretning om, hvem der udpeges, vil man herfra tage initiativ til, at arbejdsgruppen kan samles.

Meddelande**om rekommendation nr 7/1973 angående överflyttning av sjukhjälpförsäkring**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att medverka till att problemen med gränsgångares rätt till sjukhjälpförsäkring utredes med sikte på en snar lösning i förbindelse med den förestående revisionen av den nordiska överenskommelsen om överflyttning av sjukhjälpförsäkrade samt om sjukhjälp under tillfällig vistelse.

(Se C 1, s. 717)

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelandet**

Till Nordiska rådets socialpolitiska utskott har hänvisats av Nordiska ministerrådet avgivet meddelande om rekommendation 7/1973 angående överflyttning av sjukförsäkring (s. 717).

I rekommendationen uppmanas de nordiska regeringarna att medverka till att gränsgångarnas rätt till sjukhjälpförsäkring utredes med sikte på en lösning i samband med revisionen av den nordiska överenskommelsen om överflyttning av sjukhjälpförsäkrade samt om sjukhjälp under tillfällig vistelse. Med gränsgångare avsågs i detta sammanhang en person som regelmässigt uppehåller sig i sin fasta bostad i den avtalslutande stat där han har sin hemvist, men som normalt utför sitt arbete i den andra avtalslutande staten.

I den överenskommelse som väntas träda i kraft inom kort mellan de fem nordiska länderna är huvudregeln att rätten till sjukpenning följer bosättningen. Från denna regel görs undantag beträffande gränsgångarna som kommer att erhålla sjukpenning i sysselsättningslandet medan sjukvårdsförmånerna utgår enligt bosättningslandets regler. Genom införandet av denna regel i den kommande överenskommelsen om förmåner vid sjukdom, havandeskap och barnsbörd synes de i rekommendationen aktualiserade problemen ha fått sin lösning. Utskottet finner det därför inte påkallat för rådet att fortsättningsvis följa denna rekommendation, utan föreslår

att rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendationen 7/1973 för rådets del slutbehandlad.

Köpenhamn den 9 januari 1975

Finn Gustavsen (SV)

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)

Förman

Ragnhildur Helgadóttir (Sj.)

Knut Johansson (s)

Lars Lindeman (Sd)

Gerda Møller (KF)

Arne Nilsen (A)

Jan-Ivan Nilsson (c)

Matti Ruokola (K)

Anna-Greta Skantz (s)

Carl Olof Tallgren (Sv)

Meddelande

om rekommendation nr 8/1973 angående forskning på handikappvårdens område

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att planera en utvidgad forskning på handikappvårdens område genom att upprätta ett nordiskt samarbetsorgan med uppgift att kartlägga och samordna forskningsuppgifter på handikappvårdens område, värdera resultaten samt verka rådgivande vid utformningen av konkreta hjälpinsatser.

(Se C 1, s. 722)

Meddelande**om rekommendation nr 9/1973 angående permanent samarbete om njurtransplantationer**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidtaga erforderliga åtgärder för att skapa förutsättningar för ett permanent nordiskt samarbete på njurtransplantationsområdet.

(Se C 1, s. 723)

Meddelande

om rekommendation nr 10/1973 angående samordnad utlänningslagstiftning och utlänningspolitik

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige at gennemføre en fremmedlovgivning i hovedsagelig overensstemmelse med de forslag, som indeholdes i betænkningen om nordisk udlændingspolitik og fremmedlovgivning (NU 1970: 16) samt nøje undersøge mulighederne for en yderligere samordning af udlændingspolitikken.

Sveriges regering (arbetsmarknadsdepartementet) meddelar den 20 december 1974 å *samliga regeringars vägnar*:

Betänkandet (NU 1970: 16) Utlänningspolitik och utlänningslagstiftning i Norden samt den i november 1972 överlämnade utlänningsutredningen är i Sverige under beredning i arbetsmarknadsdepartementet. Ett lagstiftningsförslag från regeringen kan väntas bli framlagt år 1975. I anslutning till arbetet med dessa frågor inbjöd departementet representanter för de övriga nordiska länderna till ett möte i september 1974, varvid frågan om det nordiska samordningsarbetet på utlänningslagstiftningsområdet diskuterades.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandet**

Til juridisk udvalg er henvist den til rådets 23. session 1975 af Nordisk Ministerråd afgivne meddelelse om rekommandation nr. 10/1973 om samordnet udlændingelovgivning og udlændingepolitik.

Det fremgår af meddelelsen, at der i løbet af 1975 kan ventes fremlagt et svensk lovforslag på grundlag af den i 1972 afgivne udlændingelovudredning.

I tilslutning til arbejdet hermed i det svenske arbejdsmarknadsdepartement har repræsentanter for de øvrige nordiske lande deltaget i et møde i september 1974, hvor det nordiske samordningssamarbejde på udlændingelovgivningens område er blevet drøftet.

Udvalget indstiller,

at Nordisk Råd tager meddelelsen om rekommandation nr. 10/1973 om samordnet udlændingelovgivning og udlændingepolitik til efterretning og afventer ny meddelelse til næste ordinære session.

Reykjavík, den 15. februar 1975

Erik Adamsson (s)

John Austrheim (Sp)

Ove Hansen (S)

Carl-Henrik Hermansson (vpk)

Formand

Allan Hernelius (m)

Kirsten Jacobsen (FP)

Lauri Kantola (Skdl)

Olaf Knudson (H)

Morten Lange (SF)

Sirkka Lankinen (Kok)

Thor Lund (A)

Ásgeir Bjarnason (F)

Meddelande

om rekommendation nr 11/1973 angående patentsamarbete

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne under arbejdet med de europæiske patentkonventioner og realiseringen af PCT-planen at fortsætte samarbejdet og opretholde den gensidige orientering om udviklingen på patentområdet for i videst muligt omfang at bevare den ensartede nordiske patentlovgivning.

Nordiska ministerrådet meddelar den 29 november 1974:

I Danmark, Finland, Norge och Sverige har tillsatts kommittéer för behandling av bl. a. PCT-planen. Dessa kommittéer har gemensamt utarbetat förslag till de ändringar i den nordiska patentlagstiftningen som blir nödvändiga vid en ratifikation av nämnda överenskommelse. Den svenska kommittén avgav i juni 1974 betänkandet SOU 1974: 63 Internationellt patentsamarbete I, som behandlar PCT-planen och av denna föranledda ändringar i patentlagstiftningen.

Kommittéerna har nu inlett arbetet på att utarbeta förslag till de ändringar i den nordiska patentlagstiftningen som nödvändiggörs av ett tillträde till den år 1973 i München avslutade europeiska patentkonventionen. De värderar också i vilken utsträckning den nordiska patentlagstiftningen bör harmoniseras med konventionens bestämmelser. Denna fråga behandlades vid ett samnordiskt möte med kommittéerna den 24—26 april 1974 i Oslo och vid ett redaktionskommittémöte i Stockholm den 8—10 oktober 1974. Ett nytt möte med kommittéerna kommer att hållas i Köpenhamn den 27—29 november 1974.

Den norska kommittén tar sikte på att lägga fram de lagförslag som föranleds av de två konventionerna i ett samlat betänkande.

Meddelande**om rekommendation nr 13/1973 angående samarbete rörande
GATT-förhandlingar**

(Överlämnade av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å undersøke forutsetningene for en felles nordisk holdning under de kommende GATT-forhandlinger.

(Se C 1, s. 758)

Meddelande

om rekommendation nr 14/1973 angående utredning om energipolitisk överenskommelse

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å utrede spørsmålet om en nordisk overenskomst om energipolitisk samarbeid og at resultatet av utredningen legges frem for Nordisk Råds hovedsamling i 1974.

Norges regering (Departementet for industri og håndverk) meddelar den 19 december 1974:

Ministerrådet besluttet i oktober 1973 bl. a. på bakgrunn av ovennevnte rekommandasjon at embedsmannskomiteén for industri- og energipolitikk skulle iverksette et utredningsarbeid til belysning av de nordiske lands energisituasjon. Behov og muligheter for en ytterligere utdyping av samarbeidet skulle likeledes vurderes.

På grunnlag av denne utredning vil Ministerrådet drøfte de muligheter utredningen har skissert. Ministerrådet venter å kunne fremlegge resultatet av disse overveielser på 23. sesjon i Reykjavík.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandet**

Til Økonomisk utvalg er henvist melding D 1975/14/1973/e vedrørende utredning om energipolitisk overenskomst, som er behandlet av utvalget 3. februar 1975.

Rekommandasjonen har følgende ordlyd:

”Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å utrede spørsmålet om en nordisk overenskomst om energipolitisk samarbeid og at resultatet av utredningen legges frem for Nordisk Råds hovedsamling i 1974.”

I meldingen vises det til den utredning som Embetsmannskomiteéen for industri- og energipolitikk har lagt fram 27. desember 1974.

I et tillegg til Ministerrådets beretning C 1/1975 datert 29. januar 1975 opplyses det at Ministerrådet på bakgrunn av Embetsmannskomiteéens rapport på ny har vurdert spørsmålet om inngåelse av en nordisk energipolitisk overenskomst. I tillegget uttales det:

”Der er efter ministrenes opfattelse ikke behov for at indgå en sådan generel overenskomst. Ministerrådet er enig i, som det fremgår af udredningen, at energisamarbejdet kan udbygges på en række områder og yderligere samarbejdsmuligheder kan senere vise sig. Ministerrådet mener, at udredningen bekræfter den af Ministerrådet tidligere afgivne udtalelse om, at en sådan overenskomst måtte blive af en yderst generel karakter, hvis man ikke skal risikere, at den senere vil bremse snarere end befordre det nordiske energisamarbejde.

Det er Ministerrådets opfattelse, at det som hidtil bør være løsningen af faktisk forekommende behov i en pragmatisk form, som bør danne grundlaget for det fremtidige samarbejde. Bilaterale aftaler mellem de enkelte lande på konkrete områder bør på denne baggrund ses som et naturligt led i — og ikke som en modsætning til — det nordiske samarbejde.”

Økonomisk utvalg tar denne vurdering til etterretning.

Utvalget innstiller,

at Nordisk Råd tar meldingen om rekommandasjon nr. 14/1973
til etterretning og anser rekommandasjonen for sluttbehandlet.

Helsingfors, 3. februar 1975

Ele Alenius (Skdl)

Ragnar Christiansen (A)

Arne Gadd (s)

Sverrir Hermannsson (Sj.)

Lars Korvald (Kr. F.)

Eric Krönmark (m)

Olavi Lähteenmäki (Kok)

Sture Palm (s)

Formann

Rolf Sellgren (fp)

Jón Skaftason (F.)

Erland Steenberg (Sp)

Kåre Stokkeland (A)

V. J. Sukselainen (K)

Erkki Tuomioja (Sd)

Olavi Tupamäki (Skyp)

Kåre Willoch (H)

Dansk observatør:

Gerda Møller (KF)

Meddelande**om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt
TV-samarbete**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att skyndsamt

1. vidtaga åtgärder för att öka omfattningen av grannländernas TV-program i de nordiska länderna,

2. vidtaga åtgärder för att öka omfattningen av samnordisk distribution och produktion av TV-program och överväga möjligheterna att inrätta en särskild nordisk TV-institution för detta ändamål.

3. utreda de tekniska, ekonomiska och juridiska aspekterna på utbyggnad av kabel-TV-verksamhet i Norden,

4. vidtaga åtgärder för att åstadkomma en överenskommelse mellan berörda parter när det gäller upphovsmännens ersättningsanspråk vid återutsändning av TV-program i annat nordiskt land, samt utreda de ansvarsrättsliga och andra juridiska problem som kan uppstå, i syfte att nå fram till en snabb lösning,

5. vidtaga åtgärder för att öka möjligheterna att ta in ljudradioprogram från de nordiska grannländerna,

6. i samverkan med Nordiska rådet överväga en komplettering av det nordiska kulturavtalet med särskilda stadganden om samarbete på televisionens och ljudradions område.

(Se C 1, s. 711)

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige och rekommendation 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 23:e session avgivna meddelanden om rekommendationerna nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige och nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete. I ett sammanhang med meddelandena, vilkas text ingår i ministerrådets berättelse (*Sak C 1*), har utskottet behandlat det till desamma fogade slutbetänkandet från Nordiska ministerrådets TV-kommitté (*NU 1974: 19 "TV över gränserna"*). Behandlingen inom utskottet har ägt rum vid sammanträden den 14 och 15 januari samt den 15, 17 och 18 februari 1975.

Till utskottets betänkande fogas en promemoria om frågan, utarbetad av utskottsmedlemmarna Per Olof Sundman och Tönnes Madsson Andenæs på uppdrag av utskottet. Kulturutskottet biträder huvudlinjerna i denna promemoria (*se Bihang*).

Enligt utskottets mening bör planeringen av åtgärder för att utbygga det nordiska TV-samarbetet ha såväl en långsiktig som en kortsiktig målsättning. Den långsiktiga planeringen bör, såsom även ministerrådet framhållit, särskilt syfta till att åstadkomma samnordiska handlingslinjer när det gäller att möta den nya situation som uppstår på TV-området, då satellittekniken om c:a 15 år har nått ett stadium då direktmottagna TV-sändningar via satellit kan komma att vara en normal företeelse i hela världen. Det samnordiska agerandet bör därför påbörjas redan nu. Även när det gäller framtida TV-sändningar med konventionell sändningsteknik bör en samnordisk handlingslinje fås till stånd, t. ex. inför de förestående internationella förhandlingarna om frekvensreservationer.

På kortare sikt föreligger nu ett fullgott underlag för planering av konkreta åtgärder när det gäller det tekniska utbyggandet av det nordiska TV-samarbetet. Den nordiska TV-kommittén visar i detta avseende på en rad genomförbara lösningar, som formar sig något olika för de skilda nordiska länderna. Kulturutskottet har redan i sitt betänkande till rådssessionen 1974 om TV-kommitténs mellanrapport tillstyrkt ett genomförande av dessa tekniska lösningar, vilka redan då var klarlagda.

Utskottet vill peka på att den nya situation som uppstår med starkt ökade valmöjligheter för tittarna med nödvändighet måste medföra nya

programpolitiska krav på radioföretagen, detta för att motverka negativa kulturpolitiska konsekvenser.

När det gäller lösandet av de upphovsrättsliga frågorna vill utskottet ånyo starkt understryka nödvändigheten av att direkta förhandlingar inleds med upphovsmännens organisationer i syfte att nå fram till en snabb överenskommelse. TV-samarbetets utbyggnad bör icke få försenas av att denna fråga är olöst. Att frågan kan lösas genom in casu-överenskommelse för TV-samarbetet har man ett konkret exempel på när det gäller Åland, där ett specialavtal med upphovsmannaorganisationerna sedan en längre tid är i kraft.

När det gäller kabeltelevisionens framtida utbyggnad i Norden bör man eftersträva att harmonisera den nordiska lagstiftningen på området.

Ökade åtgärder för att åstadkomma en samnordisk utbildning av TV- och radiopersonal framstår för kulturutskottet som angelägna. I detta avseende kan Nordiska rådets *rekommendation nr 21/1963* angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television bilda en god utgångspunkt.

Rekommendationen nr 15/1973 innehåller även en punkt som avser åtgärder i syfte att öka möjligheterna att ta in ljudradioprogram från de nordiska grannländerna. Denna fråga har hittills inte ägnats större uppmärksamhet inom ministerrådets organ. Övergången till ultrakortvågssändningar har medfört att mottagningsmöjligheterna för andra nordiska länders radioprogram radikalt har försämrats. Förbättrade mottagningsmöjligheter för de nationella nordiska radioprogrammen är av största betydelse inte bara för invånarna i Norden, utan även för sådana nordbor som vistas utomlands, inte minst för sjömännen.

Ministerrådet har nyligen tillsatt en arbetsgrupp som skall vidareföra arbetet för att utbygga det nordiska TV-samarbetet med utgångspunkt i det avgivna betänkandet. Man har inlett remissbehandling av TV-kommitténs rapport. Denna remissrond kommer att vara slutförd den 1 juni 1975. Kulturutskottet finner det naturligt, att detta remissmaterial, så snart det sammanställts, översändes till Nordiska rådet, så att kulturutskottet redan under slutet av sommaren 1975 kan få ingående kännedom om de ställningstaganden som gjorts.

Ett tillräckligt underlag för konkreta handlingslinjer kommer att finnas så snart den nationella remissbehandlingen genomförs. Kulturutskottet vill starkt understryka, att ministerrådet omedelbart efter remissbehandlingens avslutande bör inleda arbete i syfte att snarast möjligt dra upp sådana konkreta handlingslinjer. Ett underlag för beslut från Nordiska rådets sida i denna fråga bör föreligga vid 24:e sessionen i Köpenhamn. För att en grundlig utskottsbehandling i kulturutskottet skall kunna föregå rådets ställningstaganden till ett konkret åtgärdsprogram i februari 1976, förefaller det nödvändigt att detta inte överlämnas till Nordiska rådet senare än den 1 november 1975.

Kulturutskottet vill slutligen understryka, att förverkligandet av ett utbyggt nordiskt TV-samarbete numera icke längre hindras av otillräckligt utredningsunderlag. Det beror nu på den politiska viljan att inom ramen för de ekonomiska resurserna fastställa och genomföra ett konkret utbyggnadsprogram.

Med ovanstående kommentarer får kulturutskottet föreslå,

att Nordiska rådet lägger meddelandena om rekommendationerna nr 20/1971 och 15/1973 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i sakerna till nästa ordinarie session.

Reykjavík den 18 februari 1975

Tønnes Madsson Andenæs (A)

Jo Benkow (H)

Per Borten (Sp)

Mauno Forsman (Sd)

Gylfi Þ. Gíslason (A)

Svend Haugaard (RV)

Förman

Elsi Hetemäki (Kok)

Paul Jansson (s)

Kalevi Kivistö (Skdl)

Essen Lindahl (s)

Ingemar Mundebo (fp)

Robert Pedersen (S)

Nikolaj Rosing (Grønl.)

Liv Stubberud (A)

Per Olof Sundman (c)

Folke Woivalin (ÅS)

BIHANG

PM**i anledning av den nordiska TV-kommitténs betänkande
”TV över gränserna — slutrapport”, NU 1974: 19**

På uppdrag av Nordiska rådets kulturutskott utarbetade stortingsrepresentant Tønnes Madsson Andenæs samt undertecknad Sundman i januari och februari en PM som underlag för utskottets betänkande över meddelande om rek. nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete.

Vid sammanträde med utskottet den 15—18 februari 1975 i Reykjavík beslöts att denna PM med vissa smärre justeringar skulle fogas till utskottets betänkande.

Avsikten var att Andenæs och undertecknad gemensamt skulle utföra dessa justeringar. På grund av Tønnes Andenæs tragiska bortgång har så icke kunnat ske.

Stockholm i mars 1975

P. O. Sundman

Inledning

Nordiska rådet antog en första rekommendation angående nordiskt TV-samarbete redan år 1955. Sedan dess har denna fråga (och till en del även ljudradiosamarbetet) intagit en central plats i diskussionerna kring det kulturella samarbetet i Norden.

Sammanlagt har 13 rekommendationer utfärdats av rådet inom detta ämnesområde. Fyra av dem är ännu ej slutbehandlade (*rek. nr 7/1966, 9/1970, 20/1971 samt 15/1973*). Två omfattande konferenser har genomförts, 1966 på Biskops-Arnö i Sverige och 1971 i Köpenhamn, båda på kulturutskottets initiativ. Konferenserna redovisas i *NU 1966: 7* och *NU 1971: 16*.

Ministerrådet tillsatte 22 februari 1972 (genom ämbetsmannakommittén) en arbetsgrupp, som senare samma år framlade betänkandet ”Nordiskt TV-samarbete” (*NU 1972: 7*).

I september 1972 presenterades ännu en utredning, ”TV-Radio i Norden, utvecklingsperspektiv” utförd av en kommitté som tillsatts av de nordiska radioföretagen i februari 1970.

Utredningens rapport publicerades av Sveriges radios förlag.

Vid sammanträde mellan de nordiska kultur- och utbildningsministrarna i december 1972 beslöt dessa att överföring och sändning av grannlandsprogram skulle prioriteras vid den fortsatta utbyggnaden av det nordiska TV-samarbetet. I februari 1973 tillsattes en kommitté att ytterligare utreda och framlägga förslag rörande samarbetet.

Kommittén lade hösten 1973 fram en mellanrapport, "TV över gränserna" (NU 1973: 11) och hösten 1974 ovan nämnda "TV över gränserna — slutrapport" (NU 1974: 19).

De gångna årens medlemsförslag, de antagna rekommendationerna, de ingående diskussionerna inom kulturutskottet, initiativen från regeringshåll samt den omfattande debatten i pressen vittnar om den stora betydelse man tillmäter ett vidgat nordiskt samarbete inom televisionsområdet. Det kan utan tvekan med kraft hävdas att TV-samarbetet är av fundamental betydelse för en vidareutveckling och förstärkning av den nordiska samhörigheten och kulturella gemenskapen.

Det måste vidare framhållas att de utredningar som framlagts är så grundliga och ingående att de utgör ett betryggande underlag för konkreta ställningstaganden och konkreta beslut, i vart fall på kort sikt.

1973 års mellanrapport (NU 1973: 11)

Mellanrapporten behandlades i kulturutskottets betänkande till Nordiska rådets session i Stockholm 1974. I betänkandet sägs bl. a. följande.

På grundval av den nu föreliggande mellanrapporten framstår det enligt kulturutskottets uppfattning som klarlagt, att den eftersträvande ökningen av möjligheterna att se ett eller flera nordiska grannländers TV-program icke snabbast kan genomföras på basen av en generell lösning, utan att man bör tillgripa olika tekniska lösningsalternativ eller kombinationer av sådana för olika länder och geografiska regioner i Norden. Dessa problem diskuteras tämligen utförligt i mellanrapporten, varvid man särskilt för varje land föredragit en prioritering av de mest angelägna uppgifterna beträffande utbyggnaden av nordisk TV-programverksamhet. Kulturutskottet finner att de prioriteringar som gjorts väl överensstämmer med de målsättningar som kulturutskottet och rådet i tidigare sammanhang uppställt, bl. a. i fråga om de språkliga minoriteternas i Finland och Sverige behov av ökat TV-programutbud.

Mellanrapporten befattar sig även med de juridiska konsekvenserna av en utbyggnad av direkt TV-överföring inom Norden. Såsom känt är dessa problem huvudsakligen av två slag, ansvarsrättsliga och upphovsrättsliga. När det gäller ansvarsfrågorna torde den rent straffrättsliga ansvarigheten inte föranleda större problem, då lagstiftningen i detta avseende redan är mycket likartad i de nordiska länderna. Däremot kan programansvarsfrågorna komma att vålla bekymmer. I detta avseende har man för framtiden att välja mellan två huvudprinciper, nämligen ett bibehållande av den nuvarande ordningen, varvid det "mottagande" landets TV-företag ansvarar även för de överförda grannlandsprogrammen (förutsatt att programmen vidareändas i mottagarlandet), eller motsatt princip, dvs. att sändarlandets TV-företag ansvarar för sina egna program även då de överförs till ett nordiskt grannland. Kulturutskottet är icke berett att på detta stadium av utredningen fatta ståndpunkt i denna fråga.

Utskottet framförde också vissa synpunkter på de upphovsrättsliga problemen. Dessa tas upp i slutavsnittet i denna PM.

Huvudparten av de i betänkandet framförda synpunkterna är fortfarande i hög grad relevanta. Detta gäller t. ex. synpunkten att det nordiska TV-samarbetet inte kan ges en generell lösning, utan att man — i vart fall i ett inledningsskede — bör sträva efter att nå fram till olika modeller som tillsammans ger så många nordbor som möjligt att ta del av grannländernas TV-utsändningar.

Utskottet betonade vidare att det var av stor vikt att det fortsatta utredningsarbetet genomfördes enligt den tidsplan som uppställts så att förslag om åtgärder — efter behandling inom ministerråd och kulturutskott — kunde föreligga till sessionen i Reykjavík 1975.

1974 års slutrapport (NU 1974: 19)

Den 16 december 1974 godkände nordiska ministerrådet de "Riktlinjer för nordiskt kulturellt samarbete" som publicerats i *Nordisk utredningsserie 1974: 19*. TV-kommitténs slutrapport kommenteras kortfattat. Förslagen till åtgärder synes begränsade till följande.

Under senaste tid har den tekniska utvecklingen visat, att direktsändningar via satellit kan bli tänkbara i Norden på 1980—1990-talen. På längre sikt bör förberedelser därför vidtas för att skapa beredskap för simultansändningar över satellit av flera samtidiga nordiska TV-program.

Der er ingen tvivl om, at udviklingen af radio og tv-samarbejdet i Norden vil blive en af de vigtigste opgaver i de nærmeste år, ikke mindst fordi resultaterne af dette samarbejde i mere end én forstand er synlige og derved vil demonstrere, om der er den tilstrækkelige politiske vilje til stede bag ønskerne om at opnå resultater inden for det nordiske samarbejde.

Ministerrådet har nu tillsatt en ny arbetsgrupp för att fullfölja arbetet med ett utvidgat nordiskt TV-samarbete. TV-kommitténs slutrapport kommer att remissbehandlas under våren. Det framstår som rimligt att konkreta planer för samarbetets utformning på *kort sikt* kan läggas fram under loppet av innevarande år — liksom också riktlinjer för samarbetet på *längre sikt*.

Nedan kommenteras kortfattat vissa betydelsefulla punkter i TV-kommitténs slutrapport.

Målsättningsfrågor

Huvudmotivet för strävandena att göra de nationella TV-kanalerna tillgängliga i grannländerna är att stärka den kulturella gemenskapen i Norden. Till detta kommer att tittarna få större valmöjligheter, bättre förutsättningar att värdera nyheter och aktuellt stoff från utlandet (på grund av flera nyhetsredaktioner) och att kulturutbudet ökar mera generellt.

I slutrapporten liksom i de senaste årens debatt har framförts vissa kritiska och tveksamma synpunkter. Det påpekas att det totala TV-

tittandet ökar litet eller inte alls vid tillgång till flera kanaler. Större valmöjligheter kan innebära att publiken favoriserar lätta, underhållande program medan t. ex. nyhetsprogram, informativa program och mera seriösa produktioner förlorar i tittarunderlag. Risk skulle alltså föreligga att vidgade möjligheter att ta del av grannländernas TV kan komma i konflikt med de kulturpolitiska ambitioner som ligger bakom rekommendationerna i Nordiska rådet.

Synpunkter av detta slag saknar icke tyngd. Sådana icke önskade effekter kan emellertid motverkas. Vidgade TV-kommunikationer över gränserna förutsätter att rundradioföretagen tar hänsyn till detta i sin programverksamhet. Ett betydligt ökat publikunderlag, som kan väljas mellan flera kanaler, ställer otvivelaktigt nya och ändrade krav på kvalitetsmedvetenhet hos programproducenterna utan att man därför åsidosätter legitima krav på lättare underhållning.

Det bör vidare påpekas att med flera kanaler kan respektive programledningar tillåta sig flera program som vänder sig till mindre publikgrupper. Man torde också kunna rikta in sig på att minska de från utlandet importerade, lättviktiga programinslagens sammanlagda andel i utbudet.

Publikens möjligheter att välja mellan flera kanaler ger alltså radioföretagen förutsättningningar att utveckla sin verksamhet i en mera kvalitetsmedveten riktning. Detta ställer krav på såväl utbildning som vidareutbildning av både kreativ och teknisk personal. Man kan här erinra om *rekommendation nr 21/1963* angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television. Om detta sägs i ministerrådets berättelse för 1972 i all korthet: "Et forslag om dette er under avsluttede nasjonal behandling". I redogörelsen för 1973 omnämns överhuvudtaget inte utbildningen inom ljudradio- och TV-området och detsamma gäller för meddelandet till session i Reykjavík angående år 1974.

Utvecklingen på längre sikt

Av kommitténs slutrapport framgår att den tekniska utvecklingen går snabbare än man kunde bedöma för blott ett par år sedan. Ministerrådet framhåller i "Riktlinjer för nordiskt kulturellt samarbete", som ovan citerats, att direktmottagningar via satellit kan bli tänkbara på 1980—1990-talen.

Detta innebär att publiken i de nordiska länderna, förutom nordisk TV, också kan ta emot sändningar från en rad av världens politiska och ekonomiska centra. En sådan utveckling kan vara av stor betydelse för internationell förståelse och internationella kontakter.

Å andra sidan framstår det som sannolikt att sändningarna i stor utsträckning kommer att präglas av multinationella mediakoncerner. Ur kulturpolitisk synpunkt kan det betraktas som olyckligt om en sådan internationell TV-täckning kommer till stånd innan en nordisk "TV-marknad" har etablerats och fungerat åtminstone några år.

Satellitsändningar i kombination med konventionelle sändningar ger vart og ett av de nordiske länderna Danmark, Finland, Norge og Sverige möjligheter att ta emot samtliga nuvarande grannlandskanaler. Satellitsändningar är dessutom antagligen Islands enda möjlighet att få direkt tillgång till nordiske TV-sändningar.

Satellitsändningar beräknas alltså vara en realitet om ca 15 år. Det får inte betraktas som uteslutet att den tekniske utvecklingen forceras ytterligare. Internationelle sändningar via satellit kan komma att utöva en stark press på de nationelle kulturerna i Norden og få centrifugale effekter. Av dessa skäl är det — med ministerrådets ord — angeläget att "förberedelser vidtas för att skapa förutsättningar för ett samnordiskt handlande" med sikte på satellitsändningarna. Man måste med stor uppmärksamhet kontinuerligt bevaka den tekniske utvecklingen og lägga fram förslag om ett samnordiskt agerande.

Utvecklingen på kort sikt

Tidigare har diskuterats möjligheterna att införa ett särskilt, gemensamt nordiskt TV-program sänt över en egen kanal. Denna tanke kan numera, av flera skäl, betraktas som avförd från dagordningen. Man måste i stället rikta in sig på att ge så många nordbor som möjligt tekniske förutsättningar att ta del av så många grannlandsutsändningar som möjligt.

Detta behandlas utförligt i TV-kommitténs slutbetänkande. I ministerrådets "Berättelse rörande det nordiske samarbeidet" (C 1, 1975) görs denna sammanfattning:

Komiteen peker på fire tenkelige tekniske løsninger for å øke muligheten til å ta imot nabolands-TV i Norden. Det dreier seg om modeller som kan anvendes allerede i dag. Dessuten peker komiteen på den utvikling som trolig vil skje på satellitsiden, som mot sluttet av 1980-tallet kan komme til å skape nye gode forutsetninger for nordisk spredning av TV-program. De fire tekniske modellene som kan anvendes i dag er:

1) Forbedring av mottakelsemulighetene i de såkalte spillover-områdene, d v s de områdene langs grensene hvor nabolands TV-program kan mottas med mer eller mindre god kvalitet på signalene ved hjelp av normal antenneutrustning,

2) etablering av nye sendingsnett for utsending av nabolands-TV direkte uten forandringer,

3) utsending av ett nasjonalt tilpasset nordisk programstoff, d v s en utbygging av nordvisjonsprinsippet til å omfatte en egen sendingskanal, og

4) spredning ved hjelp av kabelanlegg, som mates med lenkoverføring av TV-program fra nabolandene.

Den løsning som kommer til å bli gjennomført i respektive land må tilpasses den rådende situasjon, og hvert land vil således få varierende løsninger. I Danmark anbefales 2) eller 3), i Finland synes 1) eller 2)

å være den eneste mulige løsningen. For Norges vedkommende anbefales 4) med komplettering av satelittspredning på lengre sikt, og i Sverige anbefales en partiell variant av 2).

Dessa åsikter stämmer väl överens med de synpunkter kulturutskottet anförde efter 1973 års mellanrapport från TV-kommittén, nämligen att det nordiska TV-samarbetet inledningsvis inte kan g.s en generell lösning, utan att man bör arbeta efter olika men effektiva modeller.

Angeläget är att man nu fattar beslut på regeringsnivå som, efter samråd med Nordiska rådets kulturutskott, verkligen leder till ett realiserande av den skisserade utvecklingen på kort sikt. Som ovan nämnts bör konkreta planer kunna presenteras under loppet av innevarande år.

Därvid bör hänsyn tas till att de kortsiktiga åtgärderna tekniskt sett får sådan utformning att de kan nyttjas vid den mera långsiktiga planeringen, det vill säga när satellitöverföringarna kommer in i bilden. Av slutrapporten framgår att kabeltekniken i och för sig ger möjligheter för alla mottagare att se alla nordiska TV-program. Av ekonomiska skäl kan den dock nyttjas blott i tätbebyggda områden. Glesbygdsregionerna måste avvakta satellitteknikens utveckling.

Härav följer att man vid den kortsiktiga planeringen bör fästa stor vikt vid utbyggnaden av kabelfsystemet enligt punkt 4 i kommitténs förslag. Detta betyder att man i inledningsskedet gynnar tätortsregionerna och att glesbygderna i Norden blir eftersatta.

Mot detta kan riktas tungt vägande invändningar eftersom det innebär att skillnaden i kulturutbud mellan tätort och glesbygd ökas. Kulturutskottet har övervägt dessa omständigheter men funnit att nackdelarna trots allt måste anses vara mindre än fördelarna.

I sammanhanget bör beaktas att utbyggnad av "fellesantenner" och dragnig av TV-kablar i enskild regi redan fått stor omfattning i Norden. I Oslo-området finns en anläggning med ca 20 000 abonnenter. Anläggningen i Haslev på Sjælland har visserligen bara 3 000 anslutna hushåll men kan erbjuda mottagning av sex program, därav tre tyska.

Av slutrapporten framgår att det är av betydelse att denna utbyggnad får sådan teknisk utformning att de olika anläggningarna kan knytas samman. Det är angeläget att denna pågående utbyggnad regleras i lagstiftningen. Man bör därvid ha för ögonen att anläggningarna inte bara medverkar till en rationell överföring av nordiska grannlandsprogram utan att de i en framtid också kan tas i bruk för regionala och lokala program. Den utveckling som nu pågår på flera håll erinrar om situationen när telefonen fick sitt genombrott. Då uppstod begynnelsevis runt om i Norden ett stort antal i enskild regi drivna telefontät som sedan med stora svårigheter måste fogas in i samhällsägda teleföretag. Det vore olyckligt om vi nu får ett motsvarande problem med de framväxande enskilda "fellesantennerna" och kabelnäten.

Utskottet har ställt sig bakom de tekniska modellerna 1, 2 och 4

enligt ovan. De sammanfaller med de önskemål som tidigare uttalats av utskottet vid ett flertal tillfällen.

Vad angår modell 3 kan följande anföras.

”Utsändning av ett nasjonalt tillpassat nordisk programstoff” förutsätter en utveckling av de idéer som ligger bakom nordvisionen. Vid sessionen i Helsingfors 1973 antogs en rekommendation (15/1973) vars punkt 2 innebar en uppmaning att ”vidtaga åtgärder för att öka omfattningen av samnordisk distribution och produktion av TV-program och överväga möjligheterna att inrätta en särskild nordisk TV-institution för detta ändamål”. Det ingick icke i TV-kommitténs uppgifter att behandla denna delrekommendation.

Det finns skäl att på nytt aktualisera tankegångarna kring en *särskild* institution för nordisk samproduktion av därför lämpade TV-program. Det som åsyftas är ett fristående företag med nordiskt huvudmannaskap som, utan att disponera eget sändningsnät, på beställning eller eget initiativ kan producera program för distribution via en eller flera av de nationella kanalerna. En sådan institution skulle kunna sammankopplas med den gemensamma utbildning och vidareutbildning av TV-personal som behandlas i den tidigare omnämnda *rekommendationen nr 21/1963*.

I ”Riktlinjer för nordiskt kulturellt samarbete” refererar ministerrnna TV-kommitténs synpunkter på *TV-samarbetet mellan Finland och Sverige* (vilken frågeställning behandlas i Nordiska rådets *rekommendation nr 20/1971*). I slutrapporten framhålls att det för Finlands del är mest angeläget att göra rikssvenska TV-program tillgängliga för den svensktalande befolkningen i västra och södra Finland, något som förutsätter att en tredje kanal står till förfogande. Situationen är likartad för Sveriges vidkommande med hänsyn till den stora minoritet som har finska som modersmål. Olika tekniska lösningar beskrivs i slutrapporten.

Det är angeläget att regeringarna i Finland och Sverige snarast möjligt tar initiativ för att tillgodose dessa stora språkliga minoriteters önskemål. Det bör dock understrykas det här rör sig om blott en etapp i ett vidgat nordiskt TV-samarbete. Man får inte förbise att ett utvecklat ljudradiosamarbete i detta sammanhang är av mycket stor betydelse.

I anslutning härtill kan erinras om den finsktalande språkgruppen i Nordnorge samt det faktiska förhållandet att det visserligen förekommer ett visst *nordkalottsamarbete* vad avser ljudradiosändningar på *samiska* men att det ännu inte inkluderar planer på till samerna riktade TV-sändningar.

Programansvaret

De juridiska frågeställningarna vid ett vidgat TV-samarbete behandlas utförligt i slutrapporten. De har också tidigare diskuterats ingående vid olika tillfällen.

Ansvar för sändningarnas innehåll består dels i ansvar som kan utdömas vid domstol, dels av det programpolitiska innehållet.

Kommittén konstaterar att det finns vissa skillnader mellan de straff- och skadeståndsrättsliga reglerna i de nordiska länderna. Man uttalar, att om det uppfattas som nödvändigt med ett förstärkt skydd för de enskilda medborgarna, bör skadeståndsansvaret i Finland och Norge utvidgas i riktning mot gällande regler i Danmark och Sverige. Det bör framhållas att erfarenheterna i de nordiska länderna hittills liksom i det övriga Europa (där lagreglerna varierar i högre grad från land till land) tyder på att det skadeståndsrättsliga ansvaret i praktiken inte kan utgöra ett hinder av större betydelse för ett utvidgat TV-samarbete.

Sett på längre sikt och med hänsyn till satellittekniken framstår det dock som önskvärt att de nordiska lagreglerna ytterligare harmoniseras.

Vad gäller det programpolitiska ansvaret är det uppenbart att programregler och målsättningar för rundradioföretagen är tämligen ensartade. Kommittén framhåller att de problem som skulle kunna uppstå, lättast löses om den huvudregeln tillämpades, att varje lands radioföretag fick sända sina program till grannländerna med iakttagande blott av sina egna programpolitiska principer. (Om i ett grannland producerat program sänds av ett nationellt radioföretag skall givetvis de regler tillämpas som gäller för det sändande företaget.) Detta synes vara en framkomlig väg.

Enligt kommitténs slutrapport är det inte motiverat att ytterligare för enhetliga programreglerna. Här bör man emellertid peka på en omständighet.

Av de nordiska radioföretagen är det blott Ríkisutvarpið i Island som uttryckligen ålagts en språkvårdande uppgift. Det är väl känt att rundradioverksamheten har stor betydelse för den språkliga utvecklingen inom respektive länder. Ett utvidgat TV-samarbete kommer att skapa helt nya förutsättningar för en vidgad språkförståelse mellan de nordiska grannländerna. Detta är givetvis av utomordentlig vikt för den nordiska kulturella gemenskapen (och ett av de grundläggande motiven för TV-samarbetet). Det framstår som betydelsefullt att språkvårdsfrågorna måste uppmärksammas vid kommande revideringar eller kompletteringar av de olika radioföretagens målsättnings- och programregler.

Upphovsrättsliga frågor

Frågan om ersättningar till upphovsmännen diskuteras tämligen utförligt av TV-kommittén och i det till slutrapporten som bilaga fogade utlåtandet från radiojuristerna.

I berättelse rörande det nordiska samarbetet, C 1/1975, skriver ministerrådet kortfattat:

Når det gjelder opphavsspørsmål anbefaler komiteen at man i første rekke forsøker seg med en frikjøpsordning. En gransking av gjeldende opphavslovgivning, når det gjelder organiserte nordiske og ikke-nordiske opphavsmenn, er nødvendig for ikke å skape begrensninger med hensyn til program som kan videresendes i Norden, begrensninger som kan medføre vesentlige hindringer for samarbeidets fortsatte utbygging.

På ett mycket tidigt stadium under diskussionerna kring ett nordiskt TV-samarbete stod det klart att de upphovsrättsliga frågorna var komplicerade och svårlösta.

I mellanrapporten skisserade TV-kommittén en lösningsmodell med en speciell nordisk kulturarbetarfond som tillställdes de nordiska upphovsrätsorganisationerna för yttrande. Remissvaren var genomgående kritiska och avvisande.

Vid rådets session i Stockholm i februari 1974 skrev kulturutskottet följande i sitt betänkande över ministerrådets meddelande angående utbyggt TV-samarbete:

Når det gäller upphovsrätsfrågorna framstår det som tydligt, att de kommer att bli svårlösta. Det är uppenbart att lösningen av dessa problem i stor utsträckning kommer att bli beroende av förhandlingar med upphovsmännens organisationer. Enligt kulturutskottets mening är det därför utomordentligt betydelsefullt, att man särskilt i denna del av utredningsarbetet strävar efter att nå snabbt resultat, så att ett förverkligande av direktöverföring av TV-program icke fördröjs av att ett system för ersättningar till upphovsmännen saknas. Förhandlingar med organisationerna bör inledas redan under utredningsarbetets gång.

Det är beklagligt att de rekommenderade förhandlingarna ännu inte kommit till stånd. Det förslag till lösning som nu läggs fram är ett ensidigt partsförslag.

Utan att diskutera och analysera förslagets innebörd kan ännu en gång med skärpa framhållas att de upphovsrättsliga frågorna bäst löses genom direkta överläggningar med berörda organisationer.

Utan en i vart fall interimistisk överenskommelse mellan å ena sidan radioföretagen och statliga organ och å andra sidan upphovsmännen är risken stor att ett förverkligande av det nordiska TV-samarbetet kommer att avsevärt försenas.

Meddelande

om rekommendation nr 16/1973 angående samarbete på ikonografins område

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna att utveckla det nordiska samarbetet på ikonografins område.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 16 december 1974:

Ikonografi är vetenskapen om bildmotivs innehåll, spridning och tradition samt ideologiska och historiska förutsättningar. Den sysslar med tolkning av historiska och nutida bilder genom utnyttjande av utvecklade, vetenskapliga metoder. Den anses därför vara av betydelse för ett flertal historiska discipliner och för t. ex. etnologi och folkloristik samtidigt som ikonografien kan användas för att analysera den moderna kulturens bildmaterial.

Som meddelats till Nordiska rådets 22:e session har Nordiska kulturfonden beviljat understöd till samnordiska ikonografisymposier, som anordnats vartannat år. Vid dessa symposier har behandlats problem inom ikonografins område utgående från tvärvetenskapliga synpunkter. Det senaste symposiet anordnades i augusti 1974 i Finland. Vid detta symposium tillsattes en arbetsgrupp för att koordinera de nordiska aktiviteterna på ikonografins område.

Denna arbetsgrupp har i november 1974 till kulturekretariatet inlämnat förslag angående nordiskt samarbete inom ikonografins område. Arbetsgruppen föreslår där bl. a. inrättande av en samsamarbetskommitté för ikonografisk forskning och begär anslag för inrättande samt drift under en försöksperiod på tre år av ett sekretariat för kommittén.

Meddelande**om rekommendation nr 17/1973 angående samplanerad utbyggnad av universitet och högskolor**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vid utbyggnaden av det nordiska kultursamarbetet ge hög prioritet åt åtgärder för att åstadkomma en gemensam planering av universitets- och högskoleutbyggnaden i hela Norden i syfte att genomföra ökad integration på den högre utbildningens område. Härvid bör särskild vikt läggas vid samplanering på regional bas, t. ex. på Nordkalotten.

(Se C 1, s. 694)

Meddelande

om rekommendation nr 18/1973 angående högre skoglig utbildning

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att utreda möjligheterna till ökad integration och samverkan vad gäller högre skoglig utbildning och forskning.

F i n l a n d s r e g e r i n g (jord- och skogsbruksministeriet och undervisningsministeriet) meddelar den 15 november 1974 å *samtliga regeringars vägnar*:

En gemensam överläggning angående rådsrekommendationen hölls i april 1974 i Helsingfors. Vid mötet enades man om att ett arbetsutskott där varje land är representerat skall utarbeta ett förslag till samarbete innan årets slut. Detta förslag skall sedan behandlas i en andra gemensam överläggning, som torde kunna hållas i början av följande år.

Meddelande

om rekommendation nr 19/1973 angående högre lantbruks- undervisning och forskning

(Överlämnat av Sveriges regering)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige att utreda möjligheterna för ett fastare nordiskt samarbete inom den högre lantbruksutbildningen och forskningen, i syfte att finna praktiska former för ett bättre utnyttjande av de samlade resurserna.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 21 november 1974 å *samtliga regeringars vägnar*:

Den arbetsgrupp som utsågs 1973 för att utreda möjligheterna till ett fastare nordiskt samarbete inom den högre jordbruksundervisningen och forskning har sammanträtt två gånger under 1974. Arbetsgruppen har tagit kontakt med de nordiska utredningarna rörande högre skoglig utbildning och forskning och veterinärmedicin för att diskutera frågor av gemensamt intresse. Arbetsgruppen beräknar slutföra sitt arbete under 1975.

Meddelande

om rekommendation nr 20/1973 angående stöd till den färöiska litteraturen

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i den nordiska kulturbudgeten upptaga ett belopp som stöd i olika former till färöisk litteratur.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 16 december 1974:

Når det gjelder den del av rekommandasjonen som berører støtte til oversettelse av ferøyisk litteratur, vises det til den 3-årige forsøksordningen med støtte til nordisk nabolandslitteratur, som settes i gang fra 1. januar 1975, etter vedtak i Ministerrådet. Til å forestå ordningen er det nedsatt en bedømmelseskomite bestående av et 9 mannsutvalg og et 4 manns underutvalg. 9 mannsutvalget omfatter følgende språkområder: Danmark, Grønland, Ferøyene, 2 x Finland, Island, Norge, Sverige og det samiske språkområdet.

Støtteordningen er nærmere omtalt i Ministerrådets beretning.

*BILAGA***Fråga vid Nordiska rådets 23:e session angående stöd till den färöiska litteraturen**

(Se Sak E 3, s. 1439.)

Meddelande

om rekommendation nr 21/1973 angående centrum för konstförmedling

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att upprätta ett nordiskt organisationscentrum för konstförmedling.

(Se C 1, s. 714)

Meddelande**om rekommendation nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning**

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at stræbe efter en udbygning af den ensartede nordiske ægteskabslovgivning og at undersøge alle muligheder for at finde en fælles tilfredsstillende løsning.

(Se C 1, s. 661—662)

Meddelande

om rekommendation nr 23/1973 angående ökad turism i Norden och stöd till NTTK

(Överlämnade av Finlands, Islands och Norges regeringar)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd at styrke det nordiske turistsamarbejde ved at støtte oprettelsen af et permanent sekretariat for Nordisk Turist-Trafik Komité (NTTK), med det formål at øge turismen i Norden.

(Se C 1, s. 794)

Meddelande

om rekommendation nr 24/1973 angående förarskydd vid trafikförsäkring

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at lade foretage en undersøgelse af det hensigtsmæssige i, og af muligheden for at gennemføre en udvidelse af forsikringer for motor-køretøjer til også at dække ejer/fører ved skadestilfælde i andet nordisk land.

Nordiska ministerrådet meddelar den 28 november 1974:

Det vises til avsnittet om lovgivningen om trafikforsikring i Ministerrådets beretning til Nordisk Råds 23. sesjon om det nordiske samarbeidet på lovgivningens område (under kapittel B om spørsmål som særlig har vært overveid under arbeidet med lovgivningsprogrammet).

Meddelande

om rekommendation nr 25/1973 angående trafikregler för handikappfordon

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd at gennemføre ensartede færdselregler for el-drevne invalidekøretøjer med speciel hensyntagen til trafiksikkerheden.

Nordiska ministerrådet meddelar den 1 november 1974:

Såsom framgår av ministerrådets meddelande den 30 november 1973 om rekommendationen¹ har Nordiskt trafiksäkerhetsråd (NTR), med överlämnande till berörda departement av en inom Nordisk kommitté för vägtrafiklagstiftning (NKV) upprättad rapport, förordad, att åtgärder vidtas i enlighet med det förslag som lagts fram i rapporten.

NKV:s förslag, som överensstämmer med vad som gäller i Sverige, övervägs i anslutning till pågående arbete på att införa ensartade nordiska trafikregler (*jfr meddelande ang. rek. nr 27/1968*).

¹ Se Nordiska rådet, 22:a sess., 1:a saml., s. 1213.

Meddelanden

om rekommendation nr 26/1973 angående likartade bestämmelser om terränggående motorfordon

(Överlämnade av Nordiska ministerrådet och Finlands regering)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland, Norge og Sverige snarest gennem ensartede bestemmelser at begrænse anvendelsen af terrængående motorkøretøjer.

Nordiska ministerrådet meddelar den 23 december 1974:
(Se C1/1975, kapitel VII, Miljövårdssamarbete)

Finlands regering meddelar den 31 december 1974 å samtliga regeringars vägnar:

Såväl i Finland som i Sverige har kommissioner utrett problemen med terränggående motorfordon. I Sverige har utredningarna resulterat i bl. a. lagen om körning i terräng med motordrivet fordon (1972: 606) och terrängtrafikkungörelsen (1972: 594). Den finska utredningskommissionens arbete har bidragit med utgångsmaterial för det beredningsarbete avseende en lag om förflyttning med motorfordon i terräng, som man för närvarande håller på med vid justitieministeriet. Detta lagberedningsarbete är i sitt initialskede men beräknas leda till konkreta riktlinjer senast inom ett år.

Den svenska lagstiftningen och de kommande resultaten av det finska lagberedningsarbetet bör enligt trafikministeriets åsikt kunna utgöra utgångspunkter vid planering av samnordiska stadganden.

Meddelande

om rekommendation nr 27/1973 angående utredning om mellan- riksväg Skjomen—Stora Sjöfallet

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Norge og Sverige at foretage en udredning om spørgsmålet om en vej mellem Skjomen og Stora Sjöfallet (Fjellbu—Suorva).

Norges regering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 28 november 1974 å Norges och Sveriges regeringars vägnar:

Spørsmålet om bygging av en ny mellomriksveg Skjomen—Stora Sjöfallet er tatt med i redegjørelsen for mellomriksveger i nord i bilag 3 til forslaget til virksomhetsprogram for 1975 fra Nordisk Embetsmannskomite for Transportspørsmål. Det fremgår at utredning om bl. a. de berørte fjellområders anvendelse er i gang i Sverige og tidligst kan gi grunnlag for bedømmelse av vegbygging i området i første halvdel av 1975. En felles utredning av mulighetene for vegforbindelse, eventuelle trasévalg og prioriteringer vil således ennå måtte utstå.

Meddelande

om rekommendation nr 28/1973 angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland, Norge og Sverige snarest at vedtage foranstaltninger for en hurtig etablering af tværgående flyforbindelser i landenes nordlige områder.

Finlands regering (trafikministeriet) meddelar den 31 december 1974 å *samtliga regeringars vägnar*:

Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor (NÄT) har i enlighet med uppdrag av Nordiska ministerrådet och mot bakgrund av rekommendationen av Nordiska rådet tillsatt en arbetsgrupp att utreda de frågor som sammanhänger med en utbyggnad av flygförbindelserna på Nordkalotten och de övriga inlandsområdena i norr. Arbetsgruppen torde färdigställa arbetet före utgången av år 1975.

Under utredningens gång kartläggs med hjälp bl. a. av en till industrier och myndigheter riktad enkät resebehovet på olika alternativa rutter samt undersöks de tekniska, ekonomiska och organisatoriska möjligheterna att upprätthålla flygförbindelserna.

Beträffande ovannämnda arbetsgrupps verksamhet, se C 1/1975 kapitel IX, Samarbete i fråga om transport, kommunikationer och turism.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandet**

Til trafikuttvalget er henvist melding om rekommandasjon nr. 28/1973 angående flytrafikken mellom de nordlige deler av Finland, Norge og Sverige.

Utvalget har drøftet meldingen på møter i København 8. januar 1975 og i Reykjavík 15. februar 1975.

På oppdrag av Nordisk Ministerråd er det nedsatt en arbeidsgruppe til å utrede de spørsmål rekommandasjonen berører. Denne arbeidsgruppes rapport ventes å foreligge innen kort tid. Trafikuttvalget har i sin betenkning om Ministerrådets beretning, C 1/1975, ytret ønske om å drøfte denne utredning med Ministerrådet.

Under henvisning til dette vil trafikuttvalget anmelde overfor Nordisk Råd at man ønsker å drøfte meldingen om rekommandasjon nr. 28/1973 videre etter 23. sesjon.

Reykjavík, 15. februar 1975

Eric Carlsson (c)

Christian Christensen (KrF)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Leif Glensgård (FP)

Gustav Holmberg (V)

Magnús Kjartansson (Ab)

Astrid Kristensson (m)

Håkon Kyllingmark (H)

Reidar T. Larsen (SV)

Bror Lillqvist (Sd)

Formann

Sven Mellqvist (s)

Seppo Westerlund (Lkp)

Paavo Väyrynen (K)

Meddelanden

om rekommendation nr 29/1973 angående nordiskt hälsokortssystem

(Överlämnade av Nordiska ministerrådet och Islands regering)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna för att skapa ett enhetligt nordiskt hälsokortssystem för vissa ålders- och sjukdomskategorier.

Nordiska ministerrådet meddelar den 6 december 1974:

Nordiska socialpolitiska kommittén beslöt vid sitt möte den 23—24 september 1974 att tillsätta en arbetsgrupp bestående av en representant från varje land med uppgift att utreda frågan om behovet och den eventuella utformningen av ett nordiskt hälsoformulär att utdelas till personer som av särskilda skäl önskar eller medicinskt sett bedöms vara i behov av att medföra en slags hälsodokumentation.

Islands regering (Heilbrigdis- og tryggingamálaráðuneytid) meddelar den 21 januari 1975:

Ministeriet har ikke foretaget egne undersøgelser om hvilken stilling sundhedsstyrelsens funktionærer tager til oprettelse af et informations-system som forudsat i rekommandationen. Derimod deler ministeriet fuldkommen de synspunkter der fremgår af helsedirektør Torbjörn Mörks betænkning af den 4. december 1972.

Meddelande

om rekommendation nr 30/1973 angående nordisk kommunal rösträtt och valbarhet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd snarest at undersøge spørgsmålet om meddelelse af kommunal stemmeret og valgbarhed for nordiske statsborgere i de nordiske lande fortrinsvis på grundlag af gensidighed.

Nordiska ministerrådet meddelar den 30 januari 1975:

Efter beslut av ministerrådet den 7 december 1973 tillsattes en arbetsgrupp bestående av en tjänsteman från vardera Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige med uppgift att utreda den med rekommendationen avsedda frågan.

Beträffande arbetsgruppens direktiv och arbete får här hänvisas till ministerrådets meddelande i ämnet den 14 oktober 1974 till Nordiska rådets höstsession i november samma år.

Som nämnts i meddelandet har, sedan arbetsgruppen i mars 1974 börjat sitt arbete, i juni 1974 efter beslut av Sveriges regering tillsatts en svensk parlamentarisk kommitté för offentlig utredning av frågan om kommunal rösträtt och valbarhet för invandrare i Sverige oavsett nationalitet (rösträttsutredningen).

Den nordiska arbetsgruppen och den svenska kommittén arbetar parallellt och med gemensamt sekretariat. De båda utredningarna beräknas vara färdiga i mars 1975. Så snart utredningen är färdig kommer den på vanligt sätt att göras tillgänglig för Nordiska rådet.

*BILAGA 1***Betänkande 1 av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandet**

Til juridisk udvalg er henvist den til rådets 23. session 1975 af Nordisk Ministerråd afgivne meddelelse om rekommandation nr. 30/1973 angående nordisk kommunal stemmeret og valgbarhed.

Det fremgår af meddelelsen, at der efter beslutning af ministerrådet den 7. december 1973 blev nedsat en embedsmandsarbejdsgruppe til at udrede spørgsmålene.

I juni 1974 er der efter beslutning af den svenske regering nedsat en parlamentarisk komité til udredning af spørgsmålet om kommunal stemmeret og valgbarhed for indvandrere i Sverige uanset nationalitet.

Det oplyses i meddelelsen, at resultatet af begge udvalgs arbejde vil blive fremlagt i marts 1975, hvorefter rapporterne vil blive gjort tilgængelige for Nordisk Råd.

Juridisk udvalg vil, så snart resultatet af arbejdet foreligger, på ny tage sagen op i udvalget.

Udvalget indstiller herefter,

at Nordisk Råd tager meddelelsen om rekommandation nr. 30/1973 angående nordisk kommunal stemmeret og valgbarhed til efterretning og afventer ny meddelelse til næste ordinære session.

Reykjavík, den 15. februar 1975

Erik Adamsson (s)

John Austrheim (Sp)

Ove Hansen (S)

Carl-Henrik Hermansson (vpk)

Formand

Allan Hernelius (m)

Kirsten Jacobsen (FP)

Lauri Kantola (Skdl)

Olaf Knudson (H)

Morten Lange (SF)

Sirkka Lankinen (Kok)

Thor Lund (A)

Ásgeir Bjarnason (F)

*BILAGA 2***Betänkande 2 av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandet***Indledning*

Juridisk udvalg gav i sin betænkning af 15. februar 1975 over den af Nordisk Ministerråd til Nordisk Råds 23. session 1975 afgivne meddelelse om rekommandation nr. 30/1973 angående nordisk kommunal stemmeret og valgbarhed udtryk for, at udvalget, så snart resultatet af arbejdet i den af Nordisk Ministerråd nedsatte arbejdsgruppe til udredning af spørgsmålet forelå, ville tage sagen op i udvalget.

Arbejdsgruppen har den 17. marts 1975 afgivet sin betænkning, "Nordisk kommunal rösträtt och valbarhet", til Nordisk Ministerråd.

Det har ikke været arbejdsgruppens opgave at fremsætte konkrete forslag til indførelse af nordisk kommunal stemmeret og valgbarhed. Arbejdsgruppens opgave har været begrænset til at undersøge, om indførelse af nordisk kommunal stemmeret og valgbarhed ville være mulig, samt pege på visse principper for dens eventuelle gennemførelse.

Som konklusion af undersøgelsen udtaler arbejdsgruppen, at indførelse af kommunal stemmeret og valgbarhed i bosætningslandet for indvandrere fra andet nordisk land ikke medfører praktiske administrative vanskeligheder af større betydning. Det er fra et lovteknisk synspunkt muligt at gennemføre reformen, således at indvandrere fra nordiske lande kan stemme ved kommunevalgene i Finland og Sverige fra og med efteråret 1976, i Danmark og Island fra og med 1978 og i Norge fra og med kommunevalgene 1979.

En eventuel reform forudsættes at gælde både stemmeret og valgbarhed. Arbejdsgruppen har ikke foreslået specielle valgbarhedsvilkår, ud over hvad der foreslås at skulle gælde for retten til at stemme, eller som gælder for valgbarheden for landets egne borgere.

Som særskilt vilkår for kommunal stemmeret for indvandrende nordboer har arbejdsgruppen fundet, at det kan være rimeligt at kræve en vis tids bosætning i landet før valget. Denne tid kan efter arbejdsgruppens mening passende sættes til 3 år. På baggrund af de ensartede forhold i og det nære fællesskab mellem de nordiske lande medgiver arbejdsgruppen dog, at der kan anføres grunde for en kortere kvalifikationstid for nordiske indvandrere.

Stemmeretten og valgbarheden bør efter arbejdsgruppens mening gælde både valg til primærkommunerne og til de sekundære kommuner (amtskommuner, sysselkommuner, fylkeskommuner og landstingskommuner), som forekommer i alle de nordiske lande undtagen Finland.

Juridisk udvalg

Juridisk udvalg har behandlet den afgivne betænkning på et møde den 12. maj 1975 i Helsingfors. I mødet deltog den finske indenrigsminister Heikki Tuominen samt medlemmerne af arbejdsgruppen med undtagelse af det islandske medlem.

Under mødet modtog udvalget en nærmere redegørelse for betænkningens indhold og havde lejlighed til at stille supplerende spørgsmål.

Juridisk udvalg skal på denne baggrund udtale følgende:

Nordisk Råd har i sin rekommandation nr. 30/1973 angående nordisk kommunal stemmeret og valgbarhed i princippet anbefalet indførelse af ensartede regler for nordiske statsborgeres adgang til at stemme og blive valgt ved kommunale valg i et andet land end det, hvori den pågældende har statsborgerskab.

Juridisk udvalg er efter afgivelsen af den nu foreliggende betænkning fra Nordisk Ministerråds arbejdsgruppe blevet yderligere bestyrket i sin opfattelse af, at en sådan reform i de nordiske landes kommunale valgretsordning bør gennemføres.

Udvalget kan i princippet tilslutte sig den skitse til en gennemførelse af reformen, som indeholdes i arbejdsgruppens betænkning.

Udvalget er af den opfattelse, at der i de enkelte nordiske lande snarest bør gennemføres en lovgivning, som indfører kommunal stemmeret og valgbarhed for nordiske statsborgere i bosætningslandet i det arbejdsgruppen angivne omfang, det vil sige ved valg til såvel primære som sekundære kommuner. Der er i udvalget enighed om at understrege nødvendigheden af, at reformen gennemføres så tidligt, at den kan få virkning for de nærmest forestående kommunevalg i Finland og Sverige i efteråret 1976 og i Danmark og Island i 1978, og således at den for Norges vedkommende får virkning for kommunevalgene i 1979.

Udvalget er enig om, at der ikke til opnåelse af valgbarhed bør opstilles yderligere betingelser end de, der gælder for opnåelse af valgret, eller som gælder for valgbarheden for landets egne borgere. Spørgsmålet om, hvorvidt der ved valg til særlige hverv i udvalg og nævn inden for det kommunale selvstyre bør kræves særlige valgbarhedsbetingelser, for eksempel statsborgerskab, vedrører efter udvalgets mening ikke det principielle spørgsmål om valgret og valgbarhed ved de direkte valg til kommunale råd og må derfor afgøres ved lovgivning eller i arbejdsordninger i de enkelte lande og i de enkelte kommunale råd.

Udvalget er enig om, at der for opnåelse af kommunal valgret og valgbarhed bør kræves et vist fundamentalt kendskab til forholdene i det pågældende land og den pågældende kommune. Udvalget mener imidlertid ikke, at der bør opstilles særlige krav som for eksempel aflæggelse af en særlig sprogkundsksprøve eller lignende. Udvalget mener, at

den nødvendige tilpasning og det fornødne kendskab til landets og kommunens forhold vil være opnået, såfremt der stilles krav om uafbrudt ophold i landet i en vis ikke alt for kort periode.

Arbejdsgruppen har anbefalet en kvalifikationsfrist på 3 år, men har samtidig oplyst, at der ikke administrativt er noget til hinder for at fastsætte en kortere frist.

Udvalget deler arbejdsgruppens opfattelse af, at fristen ikke bør fastsættes til længere tid end 3 år. Udvalget har drøftet, om der burde fastsættes en kortere frist, således at valgret og valgbarhed skulle kunne opnås efter 2 års uafbrudt ophold, hvilket med de gældende valgperioder kan betyde op til 6 års ophold, før valgretten vil kunne udnyttes.

Udvalget er enig om at indstille, at der gennemføres en kvalifikationsfrist på højst 3 års ophold i landet, hvor valgret og valgbarhed ønskes opnået. En 2-årig kvalifikationsperiode er dog støttet fra flere sider i udvalget.

Udvalget er enig om, at kvalifikationsfristen bør være den samme i alle landene.

Udvalget er opmærksom på de særlige ålandske, færøske og grønlandske forhold. Udvalget understreger ønskeligheden af, at en nordisk kommunal valgrets- og valgbarhedsordning også omfatter disse områder. Ordningen bør dog her gennemføres under hensyntagen til områdernes særlige forhold.

Juridisk udvalg skal herefter indstille til Nordisk Råds præsidium, at præsidiets i medfør af Helsingforsaftalens art. 56, som ændret den 19. februar 1974, og art. 43, stk. 2, i arbejdsordningen for Nordisk Råd afgiver følgende udtalelse til Nordisk Ministerråd:

Nordisk Råd's præsidium henstiller til Nordisk Ministerråd snarest muligt og senest med virkning for kommunevalgene i Finland og Sverige i 1976, i Danmark og Island i 1978 og i Norge i 1979 at søge gennemført en ligeartet lovgivning om nordisk kommunal stemmeret og valgbarhed baseret på principperne i den af Nordisk Ministerråd nedsatte arbejdsgruppes betænkning af 17. marts 1975, "Nordisk kommunal rösträtt och valbarhet", således at der til valg til såvel primære som sekundære kommuner indrømmes valgret og valgbarhed for nordiske statsborgere, som i en mindsteperode, som ikke må overskride 3 år, har haft fast ophold i det pågældende land, og således at der ikke for opnåelse af valgbarhed fastsættes

specielle valgbarhedsvilkår ud over, hvad der gælder for retten til at stemme, eller som gælder for landets egne borgere.

Helsingfors, den 12. maj 1975

<i>Erik Adamsson (s)</i>	<i>John Austrheim (Sp)</i>
<i>Ove Hansen (S)</i> Formand	<i>Carl-Henrik Hermansson (vpk)</i>
<i>Allan Hernelius (m)</i>	<i>Tellervo M. Koivisto (Sd)</i>
<i>Olaf Knudson (H)</i>	<i>Morten Lange (SF)</i>
<i>Thor Lund (A)</i>	<i>Timo Mäki (Kok)</i>
	<i>Aarne Saarinen (Skdl)</i>

Vår anslutning till juridiska utskottets förevarande yttrande innebär icke att vi därmed tagit ställning till frågan om den kommunala rösträtten för invandrare i något land bör utvidgas till att omfatta även andra än nordiska invandrare.

<i>Erik Adamsson (s)</i>	<i>Carl-Henrik Hermansson (vpk)</i>
	<i>Allan Hernelius (m)</i>

Meddelande

om rekommendation nr 31/1973 angående samverkan mot politiska våldsdåd med internationell bakgrund inom nordiskt område

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller, at Nordisk Ministerråd i et udvalg med parlamentarisk deltagelse undersøger mulighederne for nordisk samarbejde til forebyggelse af politisk voldsudøvelse med international baggrund inden for nordisk område.

Nordiska ministerrådet meddelar den 19 november 1974:

Ministerrådet må fremhæve, at bekæmpelsen af politiske voldshandlinger med international baggrund forudsætter et samarbejde mellem landene på global eller større regional basis. Hovedvægten må derfor lægges på det arbejde, der gøres inden for FN og andre internationale organisationer, f. eks. ICAO og Interpol, og hvori de nordiske lande er aktive deltagere, for at udbygge og forstærke dette samarbejde. Også Europarådet har taget problemet op.

Et samarbejde specielt mellem de nordiske lande på dette område må tage hensyn til dette udgangspunkt. Der vil derfor mellem de nordiske lande særlig være behov for et samarbejde af mere praktisk art, bl. a. under hensyntagen til de åbne grænser mellem landene.

Under henvisning til rekommandationen har justitsministerierne i november 1974 nedsat en arbejdsgruppe bestående af tjenestemænd fra vedkommende departementer og styrelser til at gennemgå de nordiske landes lovgivning og administrative praksis på de områder inden for udlændingelovgivning og udlændingekontrol, som kan anses for at være af særlig betydning ved forebyggelse og bekæmpelse af politiske voldshandlinger på nordisk område, og herunder særligt at overveje, om der er muligheder for yderligere at udbygge det allerede bestående samarbejde mellem de nordiske lande på dette område.

Arbejdsgruppens arbejde vil blive søgt fremskyndet.

Meddelanden

om rekommendation nr 32/1973 angående vård av narkotikamissbrukare

(Overlämnade av Nordiska ministerrådet och Islands regering)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att *Nordiska ministerrådet* skulle vara koordinerande för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att skyndsamt vidtaga åtgärder för en organiserad samverkan kring utvärdering av förekommande behandlingsmetoder för narkomaner i de nordiska länderna.

Nordiska ministerrådet meddelar den 23 december 1974:

(Se C 1/1975, Kapitel IV, Socialpolitiskt samarbete)

Islands regering (Dóms- og kirkjumálaráðuneytið) meddelar den 11 februari 1974:

Ministeriet vil fremhæve hvad angår sådanne patienter der overtræder straffeloven, at ifølge art. 57 i den almene straffelov nr. 19/1940, jfr. lov nr. 22/1955, art. 4, er der hjemmel for at fastsætte som betingelse for udsættelse af fyldestgørelse af straf, at den pågældende: a) ikke har nydt spiritus eller narkotika under betingelsestiden eller b) frivilligt har underkastet sig ophold på en afvænningsanstalt i en bestemt tid, hvis det anses fornødent, indtil 18 måneder, hvis personen skal afvænnens fra brug af spiritus eller narkotika.

Ifølge art. 39 i den almene straffelov findes der også hjemmel for at flytte fanger, hvis helbred er blevet svækket på grund af misbrug af spiritus eller narkotika, til en anstalt under straffperioden enten midlertidigt eller for den resterende straffetid.

Meddelande

om rekommendation nr 1/1974 angående nordiskt samarbete om lagstiftning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at lægge følgende principper til grund for videreudviklingen af det nordiske samarbejde på lovgivningsområdet i overensstemmelse med Helsingforsaftalen:

1) Målet for den videre udvikling af samarbejdet skal være dels et fortløbende samarbejde om aktuelle problemstillinger, dels en harmonisering eller såvidt muligt ensartet udformning af lovgivningen eller fælles lovgivningsforanstaltninger på områder, som egner sig til nordisk samarbejde.

2) Samarbejdet bør omfatte de traditionelle områder for lovgivnings-samarbejdet og nye områder, hvor lovgivning bliver aktuel, således at lovgivningen og lovgivningsmetoderne tilpasses samfundsudviklingen i Norden.

3) Et program for det nordiske lovgivningssamarbejde på længere sigt fremlægges for Nordisk Råd i ministerrådets beretning om det nordiske samarbejde. Programmet kompletteres efterhånden, bl. a. under hensyntagen til resultatet af drøftelser mindst én gang årlig mellem ministerrådet og juridisk udvalg.

4) Der søges udviklet et samarbejds mønster vedrørende lovgivningsområdet, som omfattes af lovgivningsprogrammet, hvorefter Nordisk Råd, normalt gennem juridisk udvalg, hvis det er muligt, får lejlighed til at udtale sig om betænkninger m. v., når udvalget anmoder om dette under behandlingen af programmet. Samtidig bør der gives udvalget mulighed for at gøre sig bekendt med det remissmateriale, som foreligger.

Nordiska ministerrådet meddelar den 27 november 1974:

Der henvises til afsnit A og B i Ministerrådets beretning til Nordisk Råds 23. session om det nordiske samarbejde på lovgivningens område.

Meddelande

om rekommendation nr 2/1974 angående nordiskt förbud mot alkoholreklam

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att *Nordiska ministerrådet* skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at indføre forbud mod alkoholreklame i Norden og at iværksætte en effektiv information om alkoholskadelige virkninger, særlig over for ungdommen.

Nordiska ministerrådet meddelar den 2 januari 1975:

Nordiska socialpolitiska kommittén behandlade vid sitt möte den 23—24 september 1974 i Oslo frågan om hur rekommendationen skulle handläggas. Kommittén ansåg härvid att rekommendationen ej förutsatte några föranstaltningar på nordiskt plan. Man utgick dock ifrån att det ankom på ministerrådet att fortlöpande informera Nordiska rådet om de åtgärder (utredningar, lagstiftning, m. m.) som på nationellt håll vidtagits på ifrågavarande område. I överensstämmelse härmed ges i det följande en översikt över utvecklingen på området under senaste tid i respektive land.

Danmark

Det danska undervisningsministeriet har nyligen beslutat att detta ministeriums narkotikakonsulenter i framtiden också skall ha uppgifter av rådgivande, upplysande och planläggande art i frågor rörande bekämpning av alkoholmissbruk.

Utöver detta har under 1974 icke igångsatts åtgärder på området.

Finland

I samband med behandlingen av Oy Alko Ab:s förvaltningsråds berättelse över alkoholförhållandenas utveckling år 1970 fäste riksdagen uppmärksamhet vid frågan om alkoholreklamen och ett eventuellt införande av förbud mot alkoholreklam. För att klarlägga frågor i anslutning till alkoholreklam samt bereda frågan om ett eventuellt införande av ett förbud mot alkoholreklam tillsatte social- och hälsovårdsministeriet i slutet av år 1972 en kommitté. Kommittén avgav sitt betänkande den 15 oktober 1974. Enligt förslagen i betänkandet borde nuvarande stadganden och kontrollsystem rörande alkoholreklamen i huvudsak bibehållas oförändrade.

En minoritet inom kommittén anser att alkoholreklam bör förbjudas i samtliga offentliga reklammedel, såsom tidningar och tidskrifter, i uterestaurationsreklam, trafikreklam, film, radio och television. Vidare anser minoriteten att ett förbud mot alkoholreklam ej strider mot den grundlagstadgade yttrande- och tryckfriheten vilken uppfattning kommitténs majoritet omfattar och kunde därför genomföras utan att det sker i grundlagsenlig ordning. Kommittébetänkandet har remissbehandlats.

Norge

Den 7 april 1972 framlade regeringen (Socialdepartementet) lagförslag till Stortinget om vissa ändringar i alkohollagen av 5 april 1927. Propositionen bygger på en hemställan av december 1968 från Rusdrikklovkomiteen av 1964.

I propositionen framlade departementet bl. a. förslag om kontroll och reglering av reklam för rusdrycker och öl som inte innehåller över 2.50 volymprocent alkohol och om förbud mot sådan reklam på bestämda platser eller i vissa former och om upprättande av ett rådgivande organ i samband med genomförandet av dessa bestämmelser.

Då stortingets socialkommitté tog ställning till propositionen fann kommittén att man borde utsätta behandlingen av frågan om alkoholreklamen. Stortinget beslöt anmoda departementet överväga att framlägga förslag till lagändring som begränsar omfånget av alkoholreklamen så långt i riktning av ett förbud som det kan vara praktiskt möjligt att genomföra.

På denna grundval framlade departementet i en ny proposition av 23 mars 1973 ett förslag till tillägg till alkohollagens § 55 med följande lydelse i första avsnittet:

Reklam för brännvin, vin, fruktvin och mjöd, och för öl som innehåller över 0,7 volymprocent alkohol är förbjudet. Sådana varor får heller icke ingå i reklam för andra varor och tjänster.

Departementet föreslog också att det i samma tilläggsparagraf, andra avsnittet, skulle tas in förbud mot "att reklamera för artiklar som särskilt är beräknade för eller i reklamen betecknas som lämpliga för tillsättning till dryck som omnämnes i första avsnittet. Det samma gäller för artiklar, tillverkningsbeskrivningar, apparater och andra medel för att framställa sådana drycker".

Slutligen innehöll lagförslaget fullmakt för Konungen att ge närmare föreskrifter, samt en straffbestämmelse.

Stortinget fann att man borde dela upp den nya lagbestämmelsen i två. Förslaget i andra avsnittet (om reklam för tillsättningsämnen, tillverkningsbeskrivningar, apparater m. m.) skulle bli § 55 a om formuleringen blev antagen i föreslagen form. Beträffande § 55 b om reklam för alkohol, bestämde stortinget att förbudet icke skulle gälla lättöl.

De två nya lagbestämmelserna är av den 8 juni 1973. § 55 a blev satt

ikraft omedelbart, men § 55 b måste utsättas då vissa länder som exporterar alkoholhaltiga drycker till Norge har haft en traktatbestämd rätt att reklamera för sina varor i Norge. Detta gäller speciellt Frankrike, som har haft denna rätt enligt en norsk—fransk konvention av 12 juni 1927. Andra vinexporterande länder (Spanien, Portugal) har också haft denna rätt, men bara med hänsyn till ”bestevilkårsklausuler” i andra handelsavtal. Efter framställning från socialdepartementet inledde utrikesdepartementet förhandlingar med de franska myndigheterna, med det resultatet att Frankrike den 6 november 1974 gick med på att upphäva den möjlighet franska exportörer av alkoholhaltiga drycker hade haft att driva offentlig reklam för sådana varor i Norge. Därmed bortfaller även motsvarande rätt för andra vinexporterande länder.

Norge kan därmed införa ett generellt och absolut förbud mot alkoholreklam och socialdepartementet kommer så snart som möjligt att lägga fram förslag till kunglig resolution om föreskrifter som verkställer förbudet i den nya § 55 b i alkohollagen.

Det övervägs att göra detta i två etapper så att förbudet mot annonsering i dagstidningar och veckopress verkställs omedelbart och de övriga detaljreglerna senare.

Sverige

I ett av de betänkanden (SOU 1974: 91) som alkoholpolitiska utredningen den 17 december 1974 överlämnar till finansministern föreslås bl. a. förbud mot reklam för alkoholdrycker. Förbudet föreslås avse inte enbart reklam utan också andra marknadsföringsåtgärder. Förbudet skall enligt förslaget gälla alla alkoholdrycker, således även öl.

På ett par områden har utredningen dock funnit anledning att förorda undantag från förbudet. Sålunda bör förbudet inte gälla alkoholbolaget. Detta bör genom information söka påverka konsumtionsvanorna. Från fall till fall kan det uppstå tvekan om denna typ av verksamhet i sin helhet är okommersiell. Om förbudet gällde för bolaget skulle detta kunna medföra att bolaget med hänsyn till sådana gränsdragningsvårigheter blev alltför hämmat i sitt alkoholpolitiska agerande. Det allmännas inflytande i bolagets verksamhet är enligt utredningens mening tillräcklig garanti för att bolagets åtgärder på området skall kunna övervakas och styras så att de faller inom de för alkoholpolitiken fastställda ramarna.

Reklamförbud bör inte heller — med hänsyn till ett sådant förbuds onaturliga konsekvenser — råda inom lokaler där försäljning av alkoholdrycker är tillåten.

Utredningen konstaterar att den verksamhet som bedrivs av de s. k. vinagenterna står i strid med principen att något enskilt vinstintresse inte bör förekomma inom alkoholhanteringen. Det föreslagna reklamförbudet innebär en mycket väsentlig begränsning av agenternas hantering.

Meddelande

om rekommendation nr 3/1974 angående nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att genomföra en nordisk specialistutbildning för fysioterapeutlärare.

Nordiska ministerrådet meddelar den 6 december 1974:

Nordiska socialpolitiska kommittén beslöt vid sitt möte den 23—24 september 1974 att underkasta arbetsgruppsrapporten Nordisk pedagogisk specialutbildning för fysioterapeuter (NU 1973: 6) nationell remissbehandling samt uppdrog åt ministerrådets sekretariat att på grundval av yttranden från de nationella delegationerna förelägga kommittén ett konkret förslag i frågan vid dess nästa möte.

Meddelande**om rekommendation nr 4/1974 angående nordisk specialistutbildning på radioterapins område**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerade för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka förutsättningarna för anordnandet av gemensamma nordiska kurser för specialistutbildning inom radioterapin.

Nordiska ministerrådet meddelar den 6 december 1974:

Nordiska socialpolitiska kommittén behandlade rekommendationen vid sitt möte den 23—24 september 1974. Vid mötet framkom att det i de enskilda länderna redan på nationellt plan anordnas kurser för specialistutbildning inom radioterapin. Vid dessa kan deltagare från andra nordiska länder beredas plats. Ministerrådet avser därför inte att vidta några särskilda åtgärder i anledning av rekommendationen och får för sin del föreslå att rekommendationen avförs från Nordiska rådets dagordning.

Meddelande

om rekommendation nr 5/1974 angående nordisk försöksverksamhet för att motverka stress i arbetsmiljön

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att uppdraga åt den nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor att i samarbete med tillämpliga forskningsinstitutioner under en femårsperiod bedriva en samnordisk försöksverksamhet avseende de psykosociala problem som faller under begreppet stress i arbetsmiljön.

(Se C 1, s. 740)

Meddelanden

om rekommendation nr 6/1974 angående tryggande av patienternas rättssäkerhet

(Överlämnade av Nordiska ministerrådet och Islands regering)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerade för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utvärdera erfarenheterna från de utredningar och den försöksverksamhet som pågår i de nordiska länderna i syfte att finna lämpliga former för att trygga patienternas rättssäkerhet och behov av information vid medicinsk behandling.

Nordiska ministerrådet meddelar den 6 december 1974:

Rekommendationen har behandlats vid Nordiska socialpolitiska kommitténs möte den 23—24 september 1974. Vid mötet konstaterades att frågan om hur man bäst skall kunna säkra patientens intressen och öka rättssäkerheten inom sjukvårdssektorn för närvarande utreds eller övervägs i alla nordiska länder. Från norsk sida meddelas att man på nuvarande tidpunkt ej vill ta ställning till rekommendationen emedan den kommitté som reviderat lagen om läkares plikter och rättigheter (Lege- og tannlegelovkommittéen) inte väntas bli färdig med sitt betänkande förrän tidigast vid utgången av år 1974.

Kommittén beslöt att bordlägga rekommendationen till ett kommande möte.

Islands regering (Heilbrigds- og tryggingamálaréðuneytið) meddelar den 30 oktober 1974:

Så vidt ministeriet bekant har Islands regering ikke truffet nogen særlige foranstaltninger i anledning af ovennævnte rekommandation og har heller ikke planer desangående i den nærmeste fremtid. Dette ministerium har heller ikke gjort nogen planer vedrørende ovennævnte rekommandation. Derimod vil ministeriet nøje følge hvad der handler i disse spørgsmål både i Island og i de andre nordiske lande.

Meddelande

om rekommendation nr 7/1974 angående ändringar och tillägg till Helsingforsavtalet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at gennemføre forslag til ændring af og tillæg til Helsingforsaftalen.

(Se C 1, s. 800)

Meddelanden

om rekommendation nr 8/1974 angående nordisk rusmedelforskning

(Överlämnade av Nordiska ministerrådet och Islands regering)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att *Nordiska ministerrådet* skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att mot bakgrund av på alkohol- och narkotikaforskningens område vunna erfarenheter skyndsamt och förutsättningslöst låta utreda formerna för en samordnad och integrerad nordisk rusmedelforskning.

Nordiska ministerrådet meddelar den 23 december 1974:

(Se C 1/1975, Kapitel IV, socialpolitiskt samarbete, s. 719—720)

Islands regering (Heilbrigdis- og tryggingamálaráðuneytið) meddelar den 30 augusti 1974:

Den nordiske ministerkomité's sekretariat i Oslo sender de pågældende myndigheder i de nordiske lande et udkast til statutter angående samarbejde om disse spørgsmål. I medfør af Nordisk Råds ovennævnte rekommandation skal ministerkomiteen behandle dette spørgsmål.

Ifølge dette udkast skal der fra og med den 1. januar 1975 etableres et nordisk samarbejdsorgan for narkotisk forskning. Det forudsattes, at der skulle være et særligt organ i hvert af medlemslandene for at opretholde kontakt med det fællesnordiske organ.

Ministeriet udtalte i sin skrivelse af den 29. juli 1974, at det var for kort en frist for at træffe de fornødne foranstaltninger i Island for bl. a. at kunne opfylde de ovennævnte betingelser for medlemskab. Ministeriet foreslog derfor, at de påtænkte statutter skulle ændres således, at Island fra begyndelsen skulle have en observatør under forudsætning af fuldt medlemskab senere ifølge nærmere aftale med medlemslandene.

Meddelande

om rekommendation nr 9/1974 angående märkning av mediciner och andra bedövande ämnen som kan utgöra en trafikfara

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at hurtigst muligt udrede spørgsmålet om mærkning af mediciner og andre stoffer, som nedsætter evnen til at optræde som trafikant.

Nordiska ministerrådet meddelar den 6 december 1974:

Nordiska specialpolitiska kommittén, som i samråd med Nordiska trafiksäkerhetsrådet ansvarar för handläggningen av rekommendationen, behandlade vid sitt möte den 23—24 september 1974 denna rekommendation.

Det rådde enighet i kommittén om att frågan borde handläggas i den nordiska läkemedelsnämnd, som kommittén vid samma möte föreslog upprättad fr. o. m. den 1 januari 1975. Trafiksäkerhetsrådet har sedermera meddelat att rådet inte har något att invända mot detta. Ministerrådet har den 5 december 1974 fattat beslut om upprättande av läkemedelsnämnden.

Meddelande

om rekommendation nr 10/1974 angående byggande av bro över Tana älv vid Utsjoki kyrkby

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne i Finland og Norge snarest at bygge en bro over Tana älv ved Utsjoki kyrkby.

Nordiska ministerrådet (Samferdselsministrene) meddelar den 18 december 1974:

Det norske Vegdirektorat har taget kontakt med de finske vejmyndigheter for udarbejdelse af konkrete planer for bygning af bro over Tana ved Utsjoki under hensynstagen til udtalelserne fra trafikministeriet i Finland til Nordisk Råd, datert 13. august 1973, i anledning af medlemsforslag nr A 398/t.

Meddelande

om rekommendation nr 11/1974 angående begränsning av trafikbuller

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd *at* træffe beslutning om en samordnet nordisk forskning vedrørende trafikstøj, samt *at* lade undersøge forudsætningerne for anvendelse af ensartede normer vedrørende begrænsning af trafikstøj.

(Se C 1, s. 746)

Meddelande

om rekommendation nr 12/1974 angående obligatorisk användning av säkerhetsbälte

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd straks at træffe foranstaltninger til at indføre påbud om brug af sikkerhedsseler i automobiler i de nordiske lande.

Nordiska ministerrådet meddelar den 1 november 1974:

Efter uppdrag av de för trafiksäkerheten ansvariga ministrarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige föreslog Nordiskt trafiksäkerhetsråd (NTR) i rapporten Bilbelter (nr 2 i rådets publikationsserie) lagstiftning om skyldighet att använda bilbälte. Remissyttrandena, som var genomgående positiva, har ställts samman i NTR:s rapport Bilbelter — slutrapport (nr 5 i rådets publikationsserie).

Förslaget om bilbältesplikt har lett till lagstiftning i Sverige (proposition 1974: 86, riksdagens trafikutskotts betänkande 1974: 15, riksdagens skrivelse 1974: 214, svensk författningssamling 1974: 489—493). Den svenska bilbälteslagstiftningen träder i kraft den 1 januari 1975. Användningsplikten skall gälla för sittplatser i framsäte där bilbälte är monterat. Den omfattar dock inte den som är under 15 år eller den som inte har sådan längd (150 cm) att bilbälte lämpligen kan användas. Bilbälte behöver inte heller användas när medicinska hinder föreligger enligt läkarintyg. Vidare medges vissa undantag av praktiska skäl. Taxitrafiken undantas från bilbältesplikten under ett inledningsskede.

I Finland behandlar riksdagen en av regeringen framlagd proposition angående bilbältesplikt. I Danmark och Norge pågår den departementala behandlingen av bilbältesfrågan.

Meddelande

om rekommendation nr 13/1974 angående vidareutbildning inom hotell- och restaurangfacket

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at foretage en undersøgelse for at organisere en fælles nordisk lederuddannelse inden for hotel- og restaurationsbranchen.

(Se C 1. s. 794)

Meddelande

om rekommendation nr 14/1974 angående byggande av en landsvägsbro vid Kolari

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne i Finland og Sverige snarest muligt at bygge en bro over Muonio älv ved Kolari kommune.

Nordiska ministerrådet meddelar den 4 december 1974:

Mot bakgrund av önskemålen om förbättrade mellanriksförbindelser mellan Sverige och Finland pågår ett utredningsarbete i samarbete mellan de svenska och finska vägmyndigheterna. Utredningsarbetet, som enligt uppgift från vägmyndigheterna beräknas kunna avslutas vid årsskiftet 1974/75, syftar till att ge ett underlag för bedömning av behovet av bättre förbindelser över landgränsen mellan Finland och Sverige, bl. a. över Muonio älv vid Kolari. När detta underlag föreligger, finns förutsättningar för ett ställningstagande till när och var nya gränsförbindelser bör byggas.

Meddelande**om rekommendation nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat**

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å ta opp med EF drøftinger om forutsetningene for utarbeidelse av felles standarder og gjensidig godkjennelse av testresultater.

(Se C 1, s. 756 och 763)

Meddelande

om rekommendation nr 16/1974 angående samordning av villkor för exportkrediter bl. a. i öst-västhandeln

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd i berørte internasjonale organisasjoner å virke for en global samordning av eksportkredittvilkår. I denne forbindelse bør man bl. a. være særlig oppmerksom på kredittgivningens stadig økte betydning for handelen med de østeuropeiske statene.

(Se C I, s. 756)

Meddelande

om rekommendation nr 17/1974 angående freds- och konfliktforskning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att

- 1) vidtaga åtgärder för att stärka och utveckla freds- och konfliktforskningen i de nordiska länderna på det nationella planet, och
- 2) ställa ökade medel till förfogande för Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning, i syfte att ge kommittén större möjligheter att självständigt finansiera nordiska forskningsprojekt.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 16 december 1974:

Med anledning av rekommendationen överlämnade Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning (NSIP) i september 1974 ett förslag till program för en utbyggnad av det nordiska samarbetet inom NSIPs verksamhetsområde. Programförslaget berör forskningen inom två av de områden som NSIP kontinuerligt arbetat med, nämligen 1. nordiska och europeiska samarbetsfrågor och 2. rustningsförlopp i Europa och tredje världen. Vidare utpekas några områden som bör bli föremål för ökad uppmärksamhet under de närmaste åren. Under 1975 planerar NSIP en konferens kring temat Delningen av haven och havsbotten och utnyttjandet av havens resurser ur nordisk synvinkel.

En rad uttalanden om NSIPs organisation och verksamhet har avgivits dels av de samhällsvetenskapliga forskningsråden i samband med evalueringsarbetet, dels i remissyttrandena till Nordiska rådet över medlemsförslaget om ett nordiskt institut för freds- och konfliktforskning. Flertalet av de remissinstanser som uttalat sig om medlemsförslaget anser att en utbyggnad av samarbetskommitténs verksamhetsområde är att föredra framför inrättandet av ett fristående institut. De omdömen som avgivits av forskningsråden tyder på att den nuvarande organisationsformen bör betraktas som i huvudsak ändamålsenlig. När det gäl-

ler verksamhetens inriktning påpekas från flera håll att kommittén borde ges ekonomiska möjligheter att finansiera större och mer långsiktiga forskningsprojekt.

Rådgivande kommittén för forskning (RKF) behandlade rekommendationen vid möten i mars och september 1974. RKF antog vid septembermötet ett yttrande, vari man instämmer i uppfattningen att ett ökat stöd till nordiskt forskningssamarbete rörande internationella relationer, däribland freds- och konfliktforskning, bör bedömas som angeläget. RKF understryker dock att samarbetsorgan av detta slag i första hand bör ha till uppgift att koordinera pågående forskning i de nordiska länderna, främja forskarutbildning och forskningsprojekt. De bör däremot i regel inte förfoga över egna medel för genomförande av forskningsprojekt. RKF ansluter sig i allt väsentligt till den syn på verksamhetens inriktning som redovisats i NSIPs utbyggnadsplan och konstaterar att detta program i huvudsak synes motsvara intentionerna i Nordiska rådets rekommendation. RKF konstaterar avslutningsvis i sitt yttrande att de av NSIP planerade aktiviteterna främst tar sikte på samordnande och initierande uppgifter, inte på genomförande av större forskningsprojekt. RKF anser att NSIP även framdeles bör koncentrera sina insatser på detta slag av verksamhet.

Frågan om utbyggnad av NSIPs verksamhet kommer att prövas i anslutning till beredningen av budgeten för 1976.

Meddelande

om rekommendation nr 18/1974 angående informationen om Norden och kurser i nordiska språk i Finland m. m.

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att verkställa en utredning av och framlägga förslag till samnordiska åtgärder för att i Finland åstadkomma ökat utbud av undervisningsmaterial och förbättrad information om de övriga nordiska länderna samt vidgad reselektorsverksamhet och ökat utbud av kurser i nordiska språk, varvid möjligheten att grunda ett nordiskt språk- och informationscentrum särskilt bör beaktas.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 16 december 1974:

Rekommendationen har under 1974 preliminärt behandlats i kultursekretariatet och i dess rådgivande organ. I samband med den i rekommendationen väckta frågan om ökad grannspråksundervisning i de nordiska länderna, och framför allt i Finland, har man övervägt möjligheterna att göra en översyn över undervisningen i grannspråk i de olika nordiska länderna såväl inom skolans ram som i lärarutbildningen.

Meddelande

om rekommendation nr 19/1974 angående nordiskt samråd vid utformningen av beskattningen av fysiska personer

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer regjeringene i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige å påse at regelbundet samråd finner sted mellom de nordiske land vedrørende utformningen av beskatningsreglene for fysiske personer, særlig når betydningsfulle forandringer forestår.

Nordiska ministerrådet meddelar den 6 december 1974:

De synspunkter, der ligger bag rekommendationen, har de nordiske skattemyndigheder så langt det er muligt taget hensyn til i det praktiske lovgivningssamarbejde.

Vigtige skattespørgsmål af fælles interesse drøftes således på regelmæssige møder mellem de respektive finansministre.

Skattekomiteer, udvalg m. m. er i stadig kontakt med tilsvarende komiteer og/eller centrale skattemyndigheder i de øvrige nordiske lande. Sådanne kontakter er ikke kun af orienterende karakter, men tages ofte med det formål at søge at nå frem til løsninger, der ud fra et nordisk synspunkt er overensstemmende. Som eksempler på et sådant praktisk samarbejde kan nævnes dels at det svenske selskabsskatteudvalg i sommeren 1974 besøgte København for med danske kolleger at diskutere beskatning af "fåmannsföretag" og disses ejere, dels at en finsk delegation planlægger et besøg i Sverige i forbindelse med et forslag om ændrede regler for særbeskatning af ægtefæller.

Også på embedsmandsniveau holdes der løbende kontakter mellem de respektive finansministerier. Dette kan ske ved oversendelse af materiale om bestemte spørgsmål.

Eksempelvis kan nævnes behandlingen af spørgsmål om dobbeltbeskatning m. m.

Endvidere sender respektive finansministerier vigtigere lovforslag til hinanden for at lette informationsudvekslingen om aktuel skattelovgivning.

I den forløbne tid har der fundet et udvidet samarbejde sted på direktoratsplan navnlig mellem det svenske rigsskatteværk og det danske kildeskattedirektorat og ligningsdirektorat.

Endelig har man på grundlag af en tidligere indgået nordisk aftale om bistand i skattesager intensiveret den gensidige udveksling om fælles nordiske skatteanliggender.

Meddelanden

om rekommendation nr 20/1974 angående företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag

(Överlämnade av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å undersøke hvordan de ansatte i en bedrift hvor flere nordiske stater direkte eller indirekte er medeiere, kan få samme bedriftsdemokratiske rettigheter som ansatte i private bedrifter som er organisert på nasjonal basis.

Nordiska ministerrådet meddelar den 5 december 1974:

Ministerrådets ställföreträdarkommitté har den 29 april 1974 uppdragit åt sekretariatet att utreda ärendet.

Enligt ministerrådets uppfattning berör ifrågavarande rekommendation för närvarande i praktiken endast det skandinaviska flygbolaget SAS som ej direkt berörs av den nationella lagstiftningen om företagsdemokrati. Det finns visserligen ett antal halvstatliga företag, som t. ex. det svensk-finska SAAB-VALMET, men dessa ligger inom ramen för den nationella lagstiftningen.

Frågan diskuterades vid ett gemensamt möte mellan ministerrådet och arbetsmarknadens parter i Oslo den 22 maj 1974 varvid parterna framförde sina önskemål beträffande rekommendationens behandling och ministerrådet informerade om vidtagna åtgärder i frågan. Under diskussionen framhölls att ministerrådet principiellt anser att de anställda bör ha samma rättigheter oavsett typen av och ägandeförhållandena i ett företag. Vidare uttalades att ministerrådet anser att några principiella hinder ej föreligger för en lösning av frågan genom separata förhandlingar mellan SAS och de fackliga organisationerna.

Generalsekreteraren har i maj 1974 tillskrivit SAS med begäran om upplysningar beträffande vidtagna åtgärder och aktuella planer med anledning av Nordiska rådets rekommendation. I svar av den 7 juni har SAS uttalat sig för ett utvidgat samråd med personalen och dess fackliga organisationer samt meddelat att SAS inbjudit samtliga personalorganisationer till överläggningar om samarbetsfrågorna.

Två överläggningar mellan SAS styrelse och administrativa ledning samt representanter för de anställdas 32 fackföreningar inom SAS har ägt rum i oktober och december 1974. Personalorganisationerna har därvid framfört önskemål och förslag rörande åtgärder som borde vidtas. Berörda parter har därefter blivit eniga om ett förslag till samarbetsordning som skulle trygga de anställdas medrepresentation i SAS styrelse och representantskap. Definitivt beslut om förslaget skall fattas av SAS representantskap under vårvintern 1975. SAS styrelse har slutligen påtagit sig att innan den 1 oktober 1975 framlägga en utredning om de formella och reella spörsmål som uppstår i samband med ett eventuellt deltagande från de anställdas sida i SAS beslutande organ med hel eller delvis rösträtt.

Nordiska ministerrådet meddelar den 30 januari 1975:

Vid sitt möte i Oslo den 15 januari 1975 godkände SAS representantskap enhälligt ett av styrelsen och personalorganisationerna gemensamt utarbetat förslag till samarbetsordning rörande de anställdas medrepresentation i SAS styrande organ. Beslutet innebär att de SAS-anställda i respektive Danmark, Norge och Sverige var för sig utser en representant som äger rätt att delta i såväl SAS-styrelsens som representantskapets överläggningar utan rösträtt. Dessutom väljer de SAS-anställda i Danmark, Norge och Sverige ytterligare två representanter var som skall delta i representantskapets överläggningar utan rösträtt. För samtliga representanter skall utses personliga suppleanter. En utredning av frågan rörande representanternas eventuella rösträtt skall dessutom framläggas av SAS styrelse före den 1 oktober 1975.

Meddelande

om rekommendation nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å legge fram for Nordisk Råds 23. sesjon i 1975 en vurdering av mulige former for et nordisk energi- og industrisamarbeid, herunder en utredning av den fremtidige forsynings situasjon for råolje og oljeprodukter i de nordiske land.

Nordiska ministerrådet meddelar den 4 januari 1975:

(Se Nordisk energisamarbejde, NU 1974: 26)

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandet**

Til Økonomisk utvalg er henvist melding D 1975/21/1974/ e vedrørende nordisk energisamarbeid som er behandlet av utvalget 3. februar 1975.

Rekommandasjonen har følgende ordlyd:

”Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å legge fram for Nordisk Råds 23. sesjon i 1975 en vurdering av mulige former for et nordisk energi- og industrisamarbeid, herunder en utredning av den fremtidige forsyningssituasjon for råolje og oljeprodukter i de nordiske land.”

Embetsmannskomiteén for industri- og energipolitikk har foretatt en utredning om nordisk energisamarbeid datert 27. desember 1974, som er behandlet av ministrene 29. januar 1975. Det vises til Ministerrådets tillegg til beretning C 1/1975, som ble kommentert nærmere av industriminister Kristian Gestrin på utvalgets møte 3. februar.

Utvalget er enig i Ministerrådets uttalelse at den foreliggende rapport inneholder et stort og verdifullt materiale som vil utgjøre et nyttig grunnlag for å bedømme samarbeidsmulighetene innenfor en rekke av de områder, som energipolitiken i dag omfatter. Ministerrådet uttaler videre at en utvikling av det energipolitiske samarbeid på litt lengre sikt kan utgjøre en viktig stimulans også for det industripolitiske samarbeid og vil sørge for at det skjer nødvendig koordinering mellom disse to samarbeidsområder.

Utvalget vil imidlertid vise til sin betenkning vedrørende medlemsforslag A 424/e, som var foranledningen til rek. 21/1974/e, hvor det bl. a. ble pekt på at en eventuell oljeutvinning på den nordlige del av den norske kontinentalsokkel ville kunne gi grunnlag for utvikling av nye industriprosjekter på tvers av landegrensene. Videre ble det anført at det kan være nærliggende å reise spørsmålet om de meget store energimengder som det sannsynligvis etter hvert vil dreie seg om, kan gi grunnlag for et utvidet samarbeid om konkrete oppgaver på energisektoren i Norden, knyttet sammen med prosjekter innenfor produksjonen av jern og stål, fremstillingen av oljeboringsrigger og utstyr til boreplattformer, oljeraffineringen, fremstilling av petrokjemiske produkter etc. Utvalget savner derfor en oppfølging av rekommandasjonen når det gjelder vurderingen av mulige former for industrisamarbeid.

Utvalget har med interesse notert seg at innledende bilaterale kon-

takter på regjeringsplan angående leveranser av norske oljeprodukter fra 1979—80 har funnet sted og at ministrene er innstilt på gjennomføring av forhandlinger så snart det er praktisk mulig. Utvalget slutter seg til ministrenes syn om at et nordisk samarbeid bør utformes slik at det ikke kan tolkes som nordisk isolasjon fra den øvrige omverden.

Utvalget tar til etterretning at et særskilt nordisk kriseforsyningsprogram for olje ikke er aktuelt for tiden.

Felles utnyttelse av naturgassforekomster vil kunne by på store muligheter for det nordiske samarbeid. Av særlig interesse fra et nordisk synspunkt er spørsmålet om eventuelle funn av gass nord for 62° n. br., som vil kunne bli en kraftig stimulans for en regional industriell utvikling på lengre sikt.

Det synes nyttig at det på et tidlig tidspunkt blir foretatt nødvendige undersøkelser vedrørende avsetningsmulighetene for gass, anleggs- og distribusjonsomkostninger, mulige trasévalg for overføringsledninger m. v. Det er verdifullt at visse undersøkelser er foretatt i de enkelte land og at de holdes ajour til enhver tid. Utvalget har derfor ikke noe å bemerke til at ytterligere undersøkelser blir iverksatt av embetsmannskomiteén i samsvar med Ministerrådets forslag.

Utvalget er enig i Ministerrådets høye prioritering av forskningen av kjernekraftens sikkerhetsaspekter og utveksling av erfaringer mellom de berørte nordiske myndigheter. Utvalget ser med tilfredshet at Embetsmannskomiteén for industri- og energipolitikk sammen med Nordisk kontaktorgan for atomenergispørsmål framlegger et forslag for et utvidet samarbeid om nordisk forskning på dette område.

Utvalget er oppmerksom på at det for kjernekraftområdets vedkommende allerede foregår et nyttig samarbeid innenfor eksisterende institusjoners ramme. Utvalget vil allikevel reise spørsmålet om det ikke også finnes andre felter enn forskning på sikkerhetsområdet for kjernekraft hvor samarbeidet kan utvides. Man viser i denne forbindelse til det materiale som ble lagt fram under Nordøkforhandlingene.

Utvalget har merket seg at Ministerrådet ennå ikke har tatt stilling til kjernekraftens plass i den framtidige nordiske energiforsyning.

Ifølge rapporten fra Embetsmannskomiteen for industri- og energipolitikk kan et nordisk samarbeid innen visse deler av atomenergiområdet være et mulig alternativ til nasjonal forsyning eller avhengighet av ikke-nordiske forsyningskilder. Etter komiteens mening kan det nordiske alternativet vise seg å være fordelaktig fra såvel økonomisk synspunkt som forsyningssynspunkt for de enkelte land.

Utvalget er enig i at samarbeidet mellom elektrisitetsprodusentene innenfor rammene av Nordel har vært meget verdifullt og tar til etterretning opplysningen om at det på det nåværende tidspunkt ikke synes grunn til å utvide samarbeidet om elkraft utenfor Nordels rammer.

Utvalget har merket seg at det kan bli aktuelt å basere en mere omfattende og langsiktig utveksling av elkraft i fremtiden på overenskomster mellom regjeringene.

Det er et øket behov for et bedre energipolitisk beslutningsgrunnlag i form av bedre statistikk, prognoser og energimodeller. Utvalget har derfor ikke noe å innvende mot ministrenes uttalelse om å styrke de nasjonale instanser som har ansvaret for dette arbeid og sørge for nødvendig kontakt mellom dem angående nevnte spørsmål.

Utvalget slutter seg til Ministerrådets understrekning av den store samfunnsmessige betydning som knytter seg til tiltak som kan spare energi både i det alminnelige forbruk og til industrielle formål. Særlig innenfor byggesektoren synes det naturlig å bringe det nordiske energisamarbeide videre, da de klimatiske, tekniske, økonomiske og miljømessige problemer som er forbundet med energiforbruket i bygninger, i noen grad er ensartede i de nordiske land.

Utvalget er derfor enig i at Embetsmannskomiteén for industri- og energipolitikk i samarbeid med Embetsmannskomiteen for samarbeid innen byggesektoren blir anmodet om å utrede nærmere mulighetene for en utvidelse av samarbeidet innen 1. oktober 1975. Det bør være en forutsetning at berørte instanser som Den nordiske komite for bygningsbestemmelser, de nordiske byggestandardiseringsorganer og de nordiske byggeforskningsorganer også blir trukket inn i dette arbeid. Utvalget går ut fra at det får seg forelagt nevnte utredning til uttalelse.

I tillegg til de nevnte eksemplar vedrørende forskning, utvikling og teknologi-formidling i tilknytning til kjernekraften, utnyttelse av avfall samt industriens energiforbruk og energiforbruket i bygninger peker Ministerrådet på andre oppgaver som er viktige for de nordiske land. Det er bl. a. problemer i forbindelse med distribusjon og utnyttelse av naturgass, inklusiv produkter av naturgass og produksjon av fjernvarme basert på mottrykkskraft.

Utvalget er enig i at de betydelige ressurser som av de nordiske land vil bli satt inn på energiforskning i de kommende år må utnyttes optimalt. Utvalget har derfor ikke noe å invende mot at Embetsmannskomiteén for industri- og energipolitikk i samarbeid med Industriefondet og Det nordiske kontaktorgan for atomenergispørsmål og i kontakt med Nordforsk tar initiativ til opprettelse av et ad hoc utvalg, som skal undersøke behov og muligheter for ytterligere samarbeid innenfor forskning, utvikling og teknologiformidling på energiområdet.

Utvalget tar til etterretning opplysningene om at Ministerrådet har anmodet Embetsmannskomiteen for industri- og energipolitikk om å ta fornyet kontakt med industriforbundene og de faglige organisasjoner i Norden. Formålet er eventuelt i samråd med Embetsmannskomiteen for miljøspørsmål og Industriefondet å utrede mulighetene for en gjennomførelse av de prosjekter som er omtalt i fellesnotatet fra in-

dustriforbundene, samt mulige andre prosjekter av interesse for industrien.

Utvalget ber om å få tilsendt utredningen når den måtte foreligge.

Innen utvalget kan ferdigbehandle utredningen fra Embetsmannskomiteen for industri- og energipolitikk og tilleggsberetningen fra Ministerrådet er det nødvendig med ytterligere klarlegging av forskjellige spørsmål så vel på energiområdet som når det gjelder det industripolitiske samarbeid.

Utvalget anmelder derfor til Nordisk Råd at arbeidet med saken fortsetter.

Helsingfors 3. februar 1975.

Ele Alenius (Skdl)

Ragnar Christiansen (A)

Arne Gadd (s)

Sverrir Hermannsson (Sj.)

Lars Korvald (Kr. F.)

Eric Krönmark (m)

Olavi Lähteenmäki (Kok)

Sture Palm (s)

Formann

Rolf Sellgren (fp)

Jón Skaftason (F.)

Erland Steenberg (Sp)

Kåre Stokkeland (A)

V. J. Sukselainen (K)

Erkki Tuomioja (Sd)

Olavi Tupamäki (Skyp)

Kåre Willoch (H)

Dansk observatør:

Gerda Møller (KF)

Fråga vid Nordiska rådets 23:e session om enhetliga bestämmelser om införande av hund

Till Nordiska ministerrådet

Frågan om lättnader vid överföring av husdjur, särskilt hund eller katt, mellan de nordiska länderna har under en följd av år varit före inom Nordiska rådet. Sålunda antog rådet år 1970 en rekommendation om ett förenhetligande av de nordiska ländernas karantänbestämmelser för djur samt om samarbete på området. Karantäntiden för hundar och katter har varierat mellan länderna, varförutom krav på vaccination i vissa fall föreskrivits. Mot bakgrund av vissa då införda ändringar på berörda område fann rådets presidium anledning samma år rikta en hemställan till regeringarna om skyndsamma åtgärder för att snarast åstadkomma erforderliga lättnader för resande mellan länderna som medför hund eller katt.

Nordiska rådet har sett som en av sina främsta uppgifter att söka underlätta för nordbor att resa mellan de nordiska länderna. Antalet resande mellan länderna stiger numera årligen till miljoner, varvid familjeresorna utgör en betydande del. Som en följd av den nordiska arbetsmarknaden har hundratalstusen människor bosatt sig i ett annat nordiskt land, vilket medför kontinuerliga släkt- och familjebesök över gränserna. Denna företeelse gör sig mycket märkbar i förhållande mellan Finland och Sverige och särskilt mellan dessa länders nordligaste delar, inom vilka flyttningsrörelsen mellan länderna varit särskilt stark. Över huvud är denna trafik över gränserna inom hela nordkalottområdet påfallande livlig. Det säger sig själv att begränsningar i fråga om rätten att föra hund eller katt från ett nordiskt land till ett annat måste medföra kännbara hinder för talrika invånare i de nordiska länderna vid turist- och andra resor mellan länderna. Rent allmänt sett kan den berörda frågan i turistiskt hänseende anses ha betydelse som en negativ, hämmande faktor. Det torde härvidlag förslå med endast en hänvisning till den omfattning enbart campingturismen inom Norden fått på senare tider. Ytterligare en kategori som förtjänar nämnas i detta sammanhang är de nordbor, som har sin fritidsbostad i ett annat nordiskt land och därför regelbundet besöker detta land.

Rådets rekommendation av år 1970 avskrevs ett par år senare, emedan det vid den dåvarande tidpunkten inte ansågs föreligga veterinär-

medicinska förutsättningar för de begärda åtgärderna. Från rådets sida förutsattes emellertid fortsatt samråd mellan länderna på området. Veterligen har situationen inte undergått någon nämnvärd förbättring under de senaste åren. Till rådet inkomna framställningar ger tvärtom vid handen att problemen kvarstår i fråga om möjligheterna att medföra hund eller katt vid besök i annat nordiskt land. De synes för tiden vara särskilt besvärande i förhållandet mellan Danmark och de övriga länderna.

Med hänvisning till vad ovan anförts får jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilka åtgärder avser Nordiska ministerrådet att vidtaga för att det skall bli möjligt att inom Norden införa enhetliga och liberala bestämmelser om rätten att vid resa mellan de nordiska länderna medföra hund?

Helsingfors den 24 januari 1975

Paavo Väyrynen (K)

**Fråga vid Nordiska rådets 23:e session angående nordiska språk-
lektors arbetsförhållanden***Till Sveriges regering*

För sex år sedan antog Nordiska rådet en rekommendation till regeringarna om samarbete kring de nordiska språklektorerna. Rekommendationen bör ses som ett led i rådets strävanden att åstadkomma förbättrad språkförståelse inom Norden. Lektorerna i nordiska grannlandsspråk deltar i utbildningen av lärare för många olika skolformer och deras arbete får därigenom effekt på längre sikt för mycket stora grupper av unga människor. Dessutom verkar de nordiska språklektorerna på många håll som ett slags inofficiella "kulturambassadörer" för sina länder.

Årets och fjolårets meddelanden om rekommendationen visar att vissa åtgärder har vidtagits för att förverkliga den första punkten i rekommendationen, som gällde ökat samarbete mellan språklektorerna själva.

Rekommendationen innehåller dock också en andra punkt med mera vittgående syfte. I denna punkt uppmanas regeringarna att utreda förutsättningarna för en fastare organisation av den nordiska lektoratsverksamheten vid våra universitet och högskolor. Av de meddelanden som hittills har avgetts om rekommendationen måste man tyvärr dra den slutsatsen, att inga som helst åtgärder har vidtagits för att verkställa en sådan utredning.

Att behov av en sådan utredning finns, visas av en fråga som under senare tid har varit under behandling i kulturutskottet. Ehuru denna fråga har en klar nordisk anknytning, gäller den dock förhållanden som råder inom det svenska universitets- och högskoleväsendet. Jag har av den orsaken valt att rikta min fråga till den svenska regeringen, icke till den danska, som är koordinerande för rekommendationen.

Nordiska rådets kulturutskott mottog i november 1973 en hänvändelse från de danska och norska lektorsutskotten, där dessa påtalade den omständigheten, att lektorerna i nordliga språk vid universiteten i Sverige vad arbetsskyldigheten beträffar jämföras med andra utländska lektorer. Detta innebär bl. a. att de nordiska lektorernas arbetsbörda inom undervisningen är så stor, att de inte har möjlighet att bedriva forskning och därigenom hålla jämna steg i karriären med de kolleger som är anställda i hemlandet eller i andra länder. Lektorsutskotten har därför starkt understrukt, att anställningsförhållandena för nordiska lektorer i Sverige borde harmoniseras i enlighet med dem som gäller i andra

nordiska länder, närmast Danmark och Norge, där undervisnings-skyldigheten är betydligt mindre i omfång. Till saken hör, att lektors-utskotten tidigare under 1973 hade kontaktat kulturekretariatet i samma fråga, men då erhållit svaret, att saken var att betrakta som en ren svensk fråga. Vid förra sessionen underströk kulturutskottet i ett betänkande om rekommendationen, att regeringarna skyndsamt borde vidta åtgärder för att förverkliga densamma, och nämnde därvid särskilt frågan om de nordiska lektorernas ställning vid de svenska universiteten. Utskottet framhöll samtidigt, att frågan gäller de finska och isländska lektorerna lika väl som de danska och norska. Årets meddelande om rekommendationen nämner dock överhuvudtaget ingenting om denna sak.

Med hänvisning till det ovan anförda tillåter jag mig att ställa följande fråga till Sveriges regering:

Vilka åtgärder avser regeringen att vidtaga för att ge de nordiska språklektorerna vid de svenska universiteten och högskolorna arbetsvillkor som överensstämmer med dem som gäller för motsvarande tjänster i de andra nordiska länderna?

Helsingfors den 24 januari 1975

Elsi Hetemäki (Kok)

Fråga vid Nordiska rådets 23:e session angående stöd till den färöiska litteraturen

Till Nordiska ministerrådet

Knappast något förslag, som behandlats i Nordiska rådets kulturutskott under de fyra år jag varit medlem i detta utskott, har fått ett sådant alltigenom positivt mottagande av remissinsanserna som medlemsförslaget om stöd till den färöiska litteraturen. Medlemsförslaget resulterade i att rådet på förslag av ett enigt kulturutskott vid sessionen i Oslo 1973 antog en rekommendation till ministerrådet att i den nordiska kulturbudgeten upptaga ett belopp som stöd i olika former till färöisk litteratur (*rek. nr 20/1973*).

Av det meddelande som ministerrådet lämnat till årets session angående rekommendationen och av ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (*C 1/1975*) framgår att ministerrådet beviljat 750 000 Dkr för 1975 till en försöksordning med stöd till översättning av grannlandets litteratur. Härigenom tillgodoses — under en försöksperiod av tre år — en del av syftet med rådets rekommendation om stöd till den färöiska litteraturen.

Rekommendationen inrymmer dock även andra former av stöd, såsom årligt belopp till förstärkning av Färöarnas lagtings kulturfond att användas som stöd till litteraturproduktion på färöiska och för t. ex. resestipendier till färöiska författare för deltagande i samnordiska författarmöten. Även dessa stödformer bör förverkligas.

Trots att det färöiska språkområdet endast omfattar ca 40 000 personer uppvisar det en aktningvärd utgivning av skönlitteratur, översättningar samt fack- och läroböcker. Utgivningen av färöisk litteratur kan emellertid ske endast i mycket begränsade upplagor och är därför förenad med stora ekonomiska svårigheter. Jag vill understryka att ekonomiskt stöd är absolut nödvändigt för den färöiska litteraturen och att det är en angelägenhet inte bara för Färöarna utan för hela Norden.

Med hänvisning till det ovan anförda ber jag att få ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilka åtgärder utöver översättningsstödet avser Nordiska ministerrådet vidtaga i anledning av rekommendation nr 20/1973 angående nordiskt stöd till den färöiska litteraturen?

Stockholm den 22 januari 1975

Per Olof Sundman (c)

Fråga vid Nordiska rådets 23:e session angående sjukvårdssamarbete i Tornedalen

Till Finlands regering

För att få en närmare redovisning för arbetet med rådets rekommendation nr 16/1968 angående sjukvårdssamarbetet i Tornedalen hörde rådets socialpolitiska utskott vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 medlemmar i den arbetsgrupp, som tillsatts med anledning av rekommendationen. Arbetsgruppens arbete hade därvid kommit så långt att dess förslag kunde redovisas för utskottet. Förslaget mynnade ut i ett avtal om sjukvårdssamarbete.

Utskottet fick uppfattningen att ett positivt resultat av rekommendationen var möjlig och en slutredovisning för rekommendationen skulle kunna ges till denna session.

Av det meddelade om rekommendationen som lämnats av Nordiska ministerrådet till sessionen i år framgår emellertid att arbetet med rekommendationen inte slutförts ännu. Meddelandet omtalar, att arbetsgruppens slutliga rapport har överlämnats till social- och hälsovårdsministeriet i Finland i början av september 1974 och att remissbehandlingen beräknas vara slutförd före utgången av 1974 i Finland och Sverige. Syftet med denna sju år gamla rekommendation har således ännu inte uppnåtts.

Med anledning härav får jag ställa följande fråga till Finlands regering:

Kommer de framlagda förslagen rörande sjukvårdssamarbetet i Tornedalen att genomföras och i så fall när?

Stockholm den 22 januari 1975

Jan-Ivan Nilsson (c)

Fråga vid Nordiska rådets 23:e session om zigenarnas förhållanden i Finland och Sverige

Till Sveriges regering

Vid Nordiska rådets 17:e session i Stockholm år 1969 antogs en rekommendation i vilken regeringarna i Finland och Sverige anmodades att samarbeta för att förbättra zigenarnas levnadsförhållanden i dessa länder samt för att öka möjligheterna till anpassning i samhället. I det betänkande som rådets socialpolitiska utskott avgav med anledning av det medlemsförslag som låg till grund för rekommendationen påpekades bland annat behovet av förbättrade kontakter mellan finländska och svenska myndigheter vid handläggningen av frågor av betydelse för den zigenska befolkningen. Inrättandet av ett särskilt kontaktorgan för zigenarfrågor borde övervägas eftersom behandlingen av zigenarfrågorna var uppsplittrad på flera olika myndigheter.

Under år 1970 slutfördes i Finland och Sverige två undersökningar, vilka igångsatts för att utreda de säråtgärder som i de bägge länderna företagits för att lösa den zigenska befolkningens svårigheter. Vid ett tjänstemannamöte i Helsingfors i mars 1972 konstaterades att de finska zigenarna i Sverige — då ca 800—1 000 personer — betraktas som vanliga finska invandrare.

I en skrivelse till Nordiska rådets presidium påtalade socialpolitiska utskottet i september 1972 att det samarbete i zigenarfrågor som Nordiska rådet tagit upp i rekommendation nr 23/1969 inte hade förverkligats. Fortfarande saknades en instans med huvudansvar för att de finska zigenarna inte förblir en folkgrupp vars problem inte löses vare sig i Finland eller i Sverige. Ånyo aktualiserades från utskottets sida kravet på ett centralt kontaktorgan. En tjänsteman med särskilt ansvar för de finska zigenarnas förhållanden borde tillsättas såväl i Finland som i Sverige vid socialstyrelsen eller hos annan ansvarig myndighet.

Den 5 juni 1974 anordnade Sveriges socionomförbund en konferens om de finska zigenarnas situation. I september 1974 utgav det svenska socionomförbundet i samarbete med Stockholms finska zigenarförening en skrift innehållande förslag till åtgärder för de finska zigenarna i Sverige. Den 7 december 1974 anordnades ånyo en konferens i Stockholm om de finska zigenarnas situation. Denna fråga har således under det senaste året tilldragit sig stor uppmärksamhet i Sverige.

Efter initiativ från social- och hälsovårdsministeriet i Finland tillsattes i maj 1974 en svensk arbetsgrupp med företrädare från social-, utbildnings- och arbetsmarknadsdepartementen. Uppdraget var att ut-

reda levnadsförhållandena för de finska zigenare som vistas i Sverige samt gemensamt med finska myndigheter utreda förutsättningarna för och ge förslag till åtgärder som syftar till att förbättra den zigeniska befolkningens förhållanden i Finland och Sverige. Därvid skulle likartade insatser i de båda länderna eftersträvas.

Det har nu gått sex år sedan Nordiska rådet första gången aktualiserade zigenarnas problem i Finland och Sverige. Olika arbetsgrupper har avlöst varandra, men några konkreta resultat av detta arbete föreligger ännu inte. Jag ber därför att få ställa följande fråga till Sveriges regering:

När kan den finsk-svenska arbetsgruppens rapport väntas föreligga och vilka konkreta åtgärder övervägs för att komma till rätta med den zigeniska befolkningens problem i Finland och Sverige?

Helsingfors den 24 januari 1975

Lars Lindeman (Sd)

DOKUMENT 1A

Rapport

från Nordiska rådets presidium med anledning av slutrapport överlämnad till presidiet av arbetsgruppen för budget- och kontrollfrågor

Vid möte med Nordiska rådets presidium den 20 december 1973 beslöts att de närmare formerna för utövande av Nordiska rådets kontrollerande funktion samt för behandling av nordisk budget borde övervägas av en särskild arbetsgrupp. Denna skulle bestå av två medlemmar från varje utskott samtidigt representerande de fem delegationerna och med en politiskt balanserad sammansättning.

Arbetsgruppens mandat var ursprungligen "att genomgå och framlägga förslag om formerna för utövandet av Nordiska rådets kontrollfunktioner samt för behandling på utskottsnivå av ministerrådets utkast till budget för nordiska samarbetsprojekt." Genom beslut av presidiet den 6 november 1974 utvidgades mandatet, vilket därmed fick följande lydelse:

"Arbetsgruppen skall genomgå och framlägga förslag om

1) formerna för utövande av Nordiska rådets kontrollfunktioner, varvid även skall övervägas syfte, förutsättningar och former för samarbete mellan de under Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet uppbyggda organen med sikte på ett öppet och nära samarbete.

2) formerna för behandling på utskottsnivå av ministerrådets utkast till budget för nordiska samarbetsprojekt."

De samlade arbetsutskotten utsåg den 15 februari 1974 följande medlemmar att ingå i arbetsgruppen:

Juridiska utskottet	K. B. Andersen (S), Danmark Allan Hernelius (m), Sverige
Kulturutskottet	Gylfi Þ. Gíslason (A), Island Niels Helveg Petersen (RV), Danmark (fr. o. m. den 9 oktober 1974 avlöst av Svend Haugaard (RV))
Socialpolitiska utskottet	Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.), Norge Carl Olof Tallgren (Sv), Finland
Trafikutskottet	Bror Lillqvist (Sd), Finland Gils Guðmundsson (Ab.), Island
Ekonomiska utskottet	Sture Palm (s), Sverige Erland Steenberg (Sp), Norge

Gruppen har således bestått bl. a. av samtliga utskottsordförande.

De samlade arbetsutskotten konstaterade bl. a. att arbetsgruppen för budget- och kontrollfrågor var oförhindrad att komma in även på rationaliserings-, budgettekniska och organisatoriska frågor, däribland utskottssekreterarnas placering.

Arbetsgruppen har hållit sex sammanträden: den 20 maj i Köpenhamn, den 10 september i Stockholm, den 17 oktober i Oslo, den 8 november i Ålborg och den 19 december 1974 i Helsingfors samt den 16 januari 1975 i Stockholm. Enligt presidiets önskan har folketingsmand K. B. Andersen varit ordförande. Till vice ordförande utsåg gruppen riksdagsman Allan Hernelius. Presidiesekretariatet har svarat för sekretariatsfunktionerna.

Arbetsgruppen överlämnade en interimrapport till presidiet inför 22:a sessionens 2:a samling i Ålborg den 7—8 november 1974 (*Dokument 1 A 1974*), vilken av presidiet framlades för plenarförsamlingens övervägande. Rådet bemyndigade, i enlighet med presidiets hemställan, arbetsgruppen att fortsätta sitt arbete och framlägga sin slutrapport till rådets 23:e session i Reykjavík.

Gruppens slutrapport överlämnades till presidiet den 16 januari 1975. Presidiet har preliminärt behandlat rapporten vid sitt möte den 30 januari 1975.

Presidiet hemställer att rådet måtte fatta följande beslut med anledning av slutrapporten från arbetsgruppen för budget- och kontrollfrågor:

1. Det upprättas ett permanent budgetorgan, benämnt Nordiska rådets budgetkommitté, med sammansättning i enlighet med rapportens förslag och vars medlemmar väljs av plenarförsamlingen på förslag av de samlade arbetsutskotten.

2. Proceduren för budgetöverläggningar med samarbetsministrarna bör följa de i rapportens avsnitt 7 föreslagna riktlinjerna.

3. En ordning för den interna informationsutväxlingen mellan Nordiska rådets och Nordiska ministerrådets organ bör upprättas på basis av de förslag och slutsatser om Nordiska rådets kontroll- och samarbetsfunktioner som framläggs i rapportens avsnitt 9.5.

4. Rådets nya budgetorgan skall kontinuerligt och pragmatiskt söka stärka de kontrollmöjligheter det anser väsentligast.

5. Presidiet uppmanas att i samråd med ministerrådet finna fram till tillfredsställande frister och lämpliga former för överlämnande av berättelser och meddelanden, särskilt ministerrådets berättelse C 1.

6. Presidiet får i uppdrag att arbeta vidare med övriga i rapporten behandlade frågor, däribland utskottssekretariatens placering, frågeinstitutets tillämpning samt eventuella ändringar i rådets arbetsordning.

Stockholm den 3 februari 1975

För Nordiska rådets presidium

Johannes Antonsson

Slutrapport

överlämnad till Nordiska rådets presidium av arbetsgruppen för budget- och kontrollfrågor den 16 januari 1975.

Innehållsförteckning	Sid.
1. Sammanfattning	1447
2. Mandatet	1448
3. Arbetsgruppen etableras	1448
4. Bakgrund	1449
5. Arbetsgruppens möten	1450
6. Utredningsmaterial	1450
6.1 Beräknade statsutgifter för nordiskt samarbete	1451
7. Proceduren för budgetöverläggningar med samarbetsministrarna	1454
8. Opprettelse av et budsjettorgan for Nordisk Råd	1456
8.1 Vurdering av alternative muligheter	1456
8.2 Et budsjettorgan bestående av presidiet og utvalgsformennene	1457
8.3 Økonomisk utvalg overtar funksjonen som budsjettorgan	1457
8.4 Et spesielt budsjettutvalg	1458
8.5 Et organ valgt og sammensatt etter mønster av den nåværende arbeidsgruppe for budsjett- og kontrollspørsmål	1458
8.6 Konklusjon	1459
9. Kontrollproblemer	1459
9.1 Generelt	1459
9.2 Et felles samarbeidsorgan	1460
9.3 Drøftelsene i 1972	1460
9.4 De nordiske tjenestemenns ansvarsforhold	1461
9.5 Nordiska rådets kontroll- og samarbeidsfunksjoner	1462
9.5.1 Existerande kontroll- och samarbetsinstrument	1462
9.5.1.1 Behandlingen av ministerrådets årliga berättelse C 1 samt övriga berättelser och meddelanden	1463
9.5.1.2 Utskottens hörande av sakkunniga	1465
9.5.1.3 Gemensamma överläggningar mellan utskotten och respektive fackministrar	1465
9.5.1.4 Frågeinstitutet	1465
9.5.1.5 Information om beslut m. m. i ministerrådets organ	1466
9.5.1.6 Övriga kommunikationsformer, särskilt möten mellan presidiet och statsministrarna resp. samarbetsministrarna	1466

10. Organisatoriska frågor. Utskottssekretariatets placering	1467
10.1 Nuvarande förhållanden	1468
10.2 Spridd sekretariatsorganisation eller ett samlat sekretariat	1469
10.3 Frågans behandling under 1974	1469
10.4 Arbetsgruppens överväganden	1470
Bil. 1: Preliminär uppskattning av de totala statsutgifterna för nordiskt samarbete	1473
Bil. 2: Sammanfattningen i dok. P 134 a/1974-05-31 ang. utformningen av berättelser och meddelanden	1497

1. Sammanfattning

Arbetsgruppen för budget- och kontrollfrågor överlämnar härmed sin slutrapport till Nordiska rådets presidium.

Inför 22:a sessionens 2:a samling den 7—8 november 1974 i Ålborg fann arbetsgruppen det angeläget att avge en interimrapport för att redovisa det dittills utförda arbetet samt lämna möjlighet för Nordiska rådets presidium och plenarförsamling att ge synpunkter till vägledning för gruppens fortsatta verksamhet.

Interimrapporten föreligger som Dokument 1 A i Nordiska rådets handlingar 1974. Debatten återfinns i protokoll från 2:a samlingens 3:e möte, den 8 november 1974. I denna framkom inga invändningar mot interimrapportens innehåll och preliminära slutsatser. Rådet be- myndigade, i enlighet med presidiets hemställan, arbetsgruppen att fortsätta sitt arbete och framlägga sin slutrapport till rådets 23:e session i Reykjavik.

Denna slutrapport är utarbetad som en separat och komplett rapport över gruppens verksamhet och slutsatser. De avsnitt av interimrapporten som inte påverkats av gruppens vidare arbete har därför i oförändrat skick införts i slutrapporten.

I rapporten (punkt 6 samt i bil. 1) redovisas — med angivande av en rad begränsningar — en reviderad preliminär uppskattning över statsutgifterna för nordiskt samarbete. Dessa beräknas uppgå till minst 135 miljoner danska kronor per år. Inte för något av de fem nordiska länderna överstiger kostnaderna för nordiskt samarbete 1 promille av respektive lands statsbudget.

Vidare framläggs principiella synpunkter på proceduren för budgetöverläggningar med samlagsministrarna (punkt 7). Särskilt understryks vikten av att rimliga tidsfrister iakttas i förhållande såväl till förberedelsematerialet före överläggningarna som till beslutsskedet efter dessa, samt att förberedelsematerialet är så fullständigt att det speglar alternativa handlings- och beslutsmöjligheter.

Arbetsgruppen föreslår (punkt 8) att rådet såsom sitt permanenta budgetorgan godkänner en kommitté vald av rådet efter förslag av de samlade arbetsutskotten och sammansatt efter mönster av den nuvarande arbetsgruppen, d. v. s. med deltagande från varje delegation och utskott, bl. a. samtliga utskottsordförande. Som benämning på det nya budgetorganet föreslås Nordiska rådets budgetkommitté.

Nordiska rådets kontrollfunktioner och samlagsfrågorna har varit föremål för en ingående diskussion i arbetsgruppen. I rapporten företas en genomgång av det totala mönstret av existerande kontroll- och samlagsinstrument samt anvisas vägar för dessas vidareutveckling och effektivisering (punkt 9.5.1). Gruppen framlägger emellertid för närvarande inga förslag som syftar till formell utvidgning av kontrollmög-

ligheterna vis-à-vis ministerrådet vad gäller det politiska eller juridiska ansvaret. Om anledningen härtill hänvisas till punkt 9.3.

I övrigt anser gruppen att rådets nya budgetorgan kontinuerligt och pragmatiskt bör söka stärka de kontrollmöjligheter det anser väsentligast.

Arbetsgruppen framlägger slutligen ett majoritetsförslag beträffande utskottssekretariatens placering (punkt 10). Detta är riktat till presidiet, som hänskjutit frågan till gruppen för övervägande, och går ut på ett successivt sammanförande av utskottssekreterarna till presidiesekretariatet i Stockholm. De båda danska medlemmarna i gruppen har avgivit en reservation till detta förslag.

2. Mandatet

Vid möte med Nordiska rådets presidium den 20 december 1973 beslöts att de närmare formerna för utövande av Nordiska rådets kontrollerande funktion samt för behandling av nordisk budget borde övervägas av en särskild arbetsgrupp. Denna skulle bestå av två medlemmar från varje utskott samtidigt representerande de fem delegationerna och med en politiskt balanserad sammansättning. Dess mandat skulle vara att genomgå och framlägga förslag om 1) formerna för utövande av Nordiska rådets kontrollfunktioner och 2) formerna för behandling på utskottsnivå av ministerrådets utkast till budget för nordiska samarbetsprojekt. Genom beslut av presidiet den 6 november 1974 utvidgades mandatet, vilket därmed fick följande lydelse:

Arbetsgruppen skall genomgå och framlägga förslag om

1) formerna för utövande av Nordiska rådets kontrollfunktioner, varvid även skall övervägas syfte, förutsättningar och former för samarbete mellan de under Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet uppbyggda organen med sikte på ett öppet och nära samarbete.

2) formerna för behandling på utskottsnivå av ministerrådets utkast till budget för nordiska samarbetsprojekt.

3. Arbetsgruppen etableras

Vid möte den 14 januari 1974 beslöt presidiet att de samlade arbetsutskotten skulle utse medlemmarna i arbetsgruppen.

Arbetsutskotten utsåg den 15 februari 1974 följande medlemmar att ingå i arbetsgruppen:

Juridiska utskottet	K. B. Andersen (S), Danmark Allan Hernelius (m), Sverige
Kulturutskottet	Gylfi Þ Gíslason (A), Island Niels Helveg Petersen (RV), Danmark (fr. o. m. den 9 oktober 1974 avlöst av Svend Haugaard (RV)
Socialpolitiska utskottet	Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.), Norge Carl Olof Tallgren (Sv), Finland

Trafikutskottet	Bror Lillqvist (Sd), Finland Gils Guðmundsson (Ab.), Island
Ekonomiska utskottet	Sture Palm (s), Sverige Erland Steenberg (Sp), Norge

Gruppen har således bestått bl. a. av samtliga utskottsordförande.

De samlade arbetsutskotten konstaterade bl. a. att arbetsgruppen för budget- och kontrollfrågor var oförhindrad att komma in även på rationaliserings-, budgettekniska och organisatoriska frågor, däribland utskottssekreterarnas placering.

4. Bakgrund

Vid överläggningar mellan Nordiska rådets ekonomiska utskott och samarbetsministrarna den 25 oktober 1973 framförde utskottet önskemål att beredas tillfälle ge synpunkter på budgeten för nordiska samarbetsprojekt innan denna fastställs av ministerrådet. Ministerrådets talesman, handelsminister Kjell-Olof Feldt, uttalade därvid att ministerrådet var villigt fortsätta diskussionerna med ett av Nordiska rådet utsett organ i syfte att finna lämpliga lösningar. Behandlingen av kulturbudgeten kunde möjligen utgöra ett mönster i detta hänseende.

Vid möte den 17 februari 1974 mellan Nordiska rådets presidium och utskottsordförande å den ena, och Nordiska ministerrådet (samarbets- och finansministrarna) å den andra sidan diskuterades budgetfrågorna relativt ingående. I § 2 i protokollet från detta möte uttalas:

”Enighet förelåg om att införa en ordning för behandling av ministerrådets budget. Man beslöt återkomma till den närmare utformningen av kontakterna när den av presidiet tillsatta arbetsgruppen för budget- och kontrollfrågor slutfört sitt arbete.”

Hithörande frågor har bl. a. tagits upp i Folketingets udenrigsudvalgs betänkning 1973-10-11 och i Stortingsmelding nr. 17 (1973—74) om Nordisk samarbide.

I den förra understryks vikten av att de i kultur- och transportöverenskommelserna inskrivna rättigheterna till samråd med ministrarna i budget- och prioriteringsfrågor blir en realitet, bl. a. genom att de organ som skall uttala sig i god tid får erforderliga handlingar och upplysningar.

Uttalandet fortsätter:

Men også fra mange andre sider i rådet peges på nødvendigheden af at sikre det folkevalgte elements aktive medvirken i det nordiske samarbejde. Med den stærke udbygning af regeringsorganerne, specielt embedsmandskomiteerne og ministerrådssekretariatene, næres der i rådet bekymring for en bureaukratisering af samarbejdet med svækkelse af den parlamentariske og folkelige indflydelse som følge.

Et specielt problem er den parlamentariske kontrol med de nordiske bevillinger. I de tilfælde (. . .) hvor budgetteringen af midlerne foregår

centralt genom ministerråd, embetsmandskomiteer och sekretariater, bliver det ikke let at gennemføre en normal budgetkontrol på national basis. Den fællesnordiske anvendelse af midlerne bør formentlig underkastes en form for kontrol, ligeledes på nordisk basis. Nordisk Råd vil være det naturlige organ for en sådan parlamentarisk finanskontrol.

I utenriks- og konstitusjonskomiteens innstilling til Stortingsmelding nr. 17 sägs bl. a.:

Med den praksis som til nå er fulgt er det noe komplisert å danne seg et fullstendig bilde av de bevilgninger Regjeringen foreslår til nordisk samarbeid. Komiteen finner grunn til i denne forbindelse å understreke at forholdene bør legges best mulig til rette for at Stortinget på et tidlig tidspunkt kan være med på å bestemme retningen og takten i det nordiske samarbeid.

Komiteen understreker imidlertid at det vil være av vesentlig betydning for Stortinget å vite at Nordisk Råd har hatt anledning til å uttale seg om budsjettene, og at såvel den totale budsjettamme som prioriteringen innenfor de enkelte samarbeidsområder har vært inngående vurdert med medvirkning av de nordiske, parlamentariske organer.

5. Arbetsgruppens möten

Arbetsgruppen har hållit sex sammanträden: den 20 maj i Köpenhamn, den 10 september i Stockholm, den 17 oktober i Oslo, den 8 november i Ålborg och den 19 december 1974 i Helsingfors samt den 16 januari 1975 i Stockholm. Enligt presidietts önskan har folketingsmand K. B. Andersen varit ordförande. Till vice ordförande utsåg gruppen riksdagsman Allan Hernelius. Presidiesekretariatet har svarat för sekretariatsfunktionerna.

Till sitt möte den 17 oktober hade arbetsgruppen kallat sakkunniga från de båda ministerrådssekretariaten. Budgetchefen K. Slyngstad och byråchefen K. Olofsson lämnade därvid redogörelser för rutinerna beträffande beredning och behandling av den nordiska budgeten, härunder kulturbudgeten. Arbetsgruppen erhöll upplysningar bl. a. om tidsschemat för beredning av de nordiska budgeterna, dessas utformning samt tillämpade revisionsförfaranden.

6. Utredningsmaterial

Gruppen har låtit utarbeta en rad arbetsdokument i skilda frågor, t. ex. angående Nordiska rådets budgetorgan, kontrollfrågor, konstitutionella aspekter samt vissa organisatoriska frågor beträffande Nordiska rådets sekretariat. Arbetsgruppen har även önskat skaffa sig en överblick över rådande budgetförhållanden inom samtliga organ och samarbetsområden som finansieras av nordiska medel. Detta har föranlett en gemensam arbetsinsats av presidiesekretariatet, utskottssekreterarna och de nationella sekretariaten. Ett relativt omfattande arbetsmaterial har sammanställts.

En preliminär redogörelse för de beräknade statsutgifterna för nordiskt samarbete presenterades i interimrapporten inför 22:a sessionens 2:a samling i Ålborg. Det framhölls i rapporten att den mycket preliminära uppskattningen var behäftad med en rad osäkerhetsfaktorer och brister. Arbetsgruppen ansåg emellertid att siffermaterialet — med de begränsningar som angavs — trots allt kunde ha ett visst allmänt intresse enär någon liknande sammanställning såvitt bekant aldrig tidigare gjorts.

Efter Ålborgsamlingen har gruppen arbetat vidare med materialet och i görligaste mån sökt komplettera och korrigera detta.

När gruppen nu låter publicera det delvis reviderade resultatet av detta arbete, dels i nedanstående resumé, dels sammanställningen i sin helhet som *Bilaga 1* till denna slutrapport, sker det i full insikt om att åtskilliga brister fortfarande vidlåder materialet.

För att uppnå större säkerhet skulle ha krävts en mycket omfattande genomgång i samråd med budget- och räkenskapse experter i de olika nordiska länderna. Någon möjlighet härtill har inte förelegat under den korta tid och med de relativt begränsade sekretariatsresurser som stått till arbetsgruppens förfogande. Gruppen anser det däremot naturligt att en bearbetning och utbyggnad av det nu presenterade preliminära och begränsade materialet fortsätter mellan i första hand presidie- och ministerrådssekretariaten, eventuellt med sikte på en framtida gemensam publicering i t. ex. NU-serien. Denna tankegång omfattades också av presidiet och samlarbetsministrarna vid de överläggningar som hölls mellan dessa parter och budgetarbetsgruppen den 8 november 1974 i samband med Ålborgsamlingen.

6.1 Beräknade statsutgifter för nordiskt samarbete

I denna sammanställning görs ett försök till uppskattning av de totala statsutgifterna för nordiskt samarbete i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige. Uppgifterna har inhämtats från den finländska, isländska och den norska statsbudgeten för budgetåret 1974 och från den danska och den svenska statsbudgeten för budgetåret 1974/75. Kommunala utgifter för nordiskt samarbete har ej medtagits.

Enligt artikel 44 i det år 1974 reviderade Helsingforsavtalet kan nordiskt samarbete betraktas som en relation som berör minst två av de fem staterna i Norden. Kostnad för nordiskt samarbete har i det följande ansetts vara varje belopp, avsatt till ett nordiskt samlarbetsändamål i överensstämmelse med nämnda artikel i Helsingforsavtalet, som kunnat återfinnas i respektive lands statsbudget. Därtill har uppgifter om kostnader för vissa samlarbetsändamål hämtats från den nordiska kulturbudgeten och Nordiska ministerrådets budget för år 1974.

Utgifter som uppstått som en följd av åtaganden i enlighet med till-

lämpningen av mera övergripande nordiska samarbetsöverenskommelser, t. ex. 1954 års avtal om en gemensam nordisk arbetsmarknad och 1955 års nordiska konvention om social trygghet, har inte medtagits.

Skälen till detta är att det erbjuder betydande svårigheter att bland utgifterna för det enskilda nordiska landets arbetsmarknads- och socialpolitik särskilja de utgifter som har uppstått som en följd av dessa nordiska avtal.

Följande preliminära konstateranden kan — med de reservationer som anges under punkterna a—f nedan — göras på grundval av det material som arbetsgruppen haft tillgång till.

1. De totala beräknade statsutgifterna för nordiskt samarbete i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige torde uppgå till *minst* 135 miljoner danska kronor per år.

2. Av de totala beräknade statsutgifterna för nordiskt samarbete har Sverige svarat för 47 %, Finland för 19 %, Danmark för 18 %, Norge för 15 % och Island för 1 %. Enligt den fördelningsnyckel som tillämpas både för den nordiska kulturbudgeten och Nordiska ministerrådets budget skall Sverige betala 45 %, Danmark 22 %, Norge och Finland vardera 16 % samt Island 1 % av kostnaderna. Att det föreligger en avvikelse — 18 % istället för 22 % — vad gäller den danska andelen av kostnaderna torde få ses mot bakgrund av att man dels tillämpar olika budgeteringsprinciper länderna emellan, dels att Danmark inte deltar i visst samarbete, exempelvis arbetsmarknadssamarbetet på Nordkalotten.

3. Om man försöker fördela kostnaderna för nordiskt samarbete på olika samarbetssektorer finner man att utgifterna för det kulturella samarbetet svarar för 43,5 % och utgifterna för det ekonomiska samarbetet för 40 %. Av resterande 16,5 % kan 11 % hänföras till socialpolitiskt samarbete, 4 % till trafiksamarbete samt 1,5 % till juridiskt samarbete.

4. Om man vid beräkningen också inbegriper kostnaderna för Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet så erhålls följande fördelning: kulturellt samarbete 38,5 %, ekonomiskt samarbete 35,0 %, socialpolitiskt samarbete 9,5 %, Nordiska rådet 7,5 %, Nordiska ministerrådet 4,0 %, trafiksamarbete 4,0 % samt juridiskt samarbete 1,5 %. De medel som ministerrådet disponerar för olika nordiska samarbetsprojekt har då fördelats på de fyra samarbetssektorerna: ekonomiskt samarbete, socialpolitiskt samarbete, trafiksamarbete samt juridiskt samarbete.

5. Inte för något enskilt nordiskt land överstiger kostnaderna för nordiskt samarbete 1 promille av den egna statsbudgeten.

6. Av de totalt cirka 50 miljoner danska kronor som utgör summan av utgifterna för nordiskt kulturellt samarbete återfinnes cirka 70 % på den nordiska kulturbudgeten. Resterande 30 % är kostnader som

ligger utanför kulturbudgeten. Av kostnaderna på kulturbudgeten går 33 % till forskning, 15 % till utbildning, 10 % till allmänkulturell verksamhet, 14 % till Nordiska kulturfonden, 17 % till Nordiska ministerrådet (dispositionsmedel) samt 11 % till sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete.

7. Statsanslagen till Föreningarna Norden i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige, vilka ingår som delposter i ovannämnda totalsummor, utgör tillsammans omkring 2,4 miljoner danska kronor. Därtill förvaltar Föreningarna Norden på regeringarnas uppdrag ett belopp på ytterligare 1,1 miljoner danska kronor, som är avsett för särskilda samarbetsändamål.

Ett flertal brister vidlåder denna sammanställning. Några av dem kommenteras i det följande.

a) Visst material har inte kunnat framskaffas av arbetstekniska skäl. Enskilda uppgifter saknas i de nationella statsbudgeterna. Som exempel kan nämnas att kostnaderna för det nordiska lagstiftningssamarbetet kunnat anges för Finland och Norge men fått beräknas för Danmark och Sverige.

b) Budgetåren är olika i de nordiska länderna. Sålunda avser uppgifterna i sammanställningen för Finlands, Islands och Norges del budgetåret 1974 (1.1.—31.12.1974) för Danmarks del budgetåret 1974/75 (1.4.1974—31.3.1975) och för Sveriges del budgetåret 1974/75 (1.7.1974—30.6.1975).

Den nordiska kulturbudgeten och Nordiska ministerrådets budget avser kalenderår. De angivna uppgifterna avser följaktligen olika tidpunkter, men därtill kommer att i vissa fall då en uppgift inte varit tillgänglig för det senaste budgetåret så har motsvarande uppgift för året dessförinnan använts. Slutligen kan nämnas att de nordiska institutionerna tillämpar olika verksamhetsår. I en del fall är det kalenderår, i andra fall tiden 1.7.—30.6. etc.

c) Vid beräkningen av totalsumman för statsutgifterna för nordiskt samarbete har de ländervisa uppgifterna använts. Därtill har också en fördelning av kostnaderna sektorsvis genomförts. Om kostnadsfördelningen sektorsvis vore klar och entydig skulle summan av utgifterna inom de fem samsamarbetssektorerna plus kostnaderna för Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet vara densamma som summan av de nationella bevillningarna. Genom ofullkomligheter i materialet är så dock inte fallet.

d) Nordiska rådets ärendefördelning överensstämmer inte med budgeteringsprinciperna för den nordiska kulturbudgeten. Sålunda upptas i kulturbudgeten kostnaderna för Nordiska institutet för samhällsplanering och Nordiskt samiskt institut. Inom Nordiska rådet handlägges dock berättelserna från dessa båda institutioner av socialpolitiska respektive juridiska utskottet. Kostnaderna för Nordiska kontaktorganet

för jordbruksfrågor har bokförts under kulturutskottet, medan berättelsen från detta organ handläggs inom rådets ekonomiska utskott.

e) Vid omräkning av belopp från en valuta till en annan har Sveriges Riksbanks avistanoteringar för säljkurser för valuta avseende den 25 september 1974 använts.

f) Som omnämnts ovan tillämpas olika budgeteringsprinciper i de nordiska länderna, vilket medför att en kostnad som upptas i det ena landets statsbudget inte i alla avseenden är jämförbar med kostnaden i ett annat nordiskt lands statsbudget.

Beräknade statsutgifter för nordiskt samarbete, ländervis:

	Valuta Dkr	FM	Isl. kr.	Nkr	Skr
Land					
A. Danmark	24 374 480	15 112 178	461 896 396	21 997 968	17 744 621
B. Finland	25 855 166	15 940 300	498 134 375	23 264 867	18 777 673
C. Island	1 171 029	710 112	22 191 000	1 039 391	837 396
D. Norge	20 607 939	12 817 359	396 021 150	18 549 000	15 024 690
E. Sverige	63 531 503	39 479 995	1 219 370 496	57 287 406	46 013 981
F. Totalt A—E	135 540 117	84 059 944	2 597 613 417	122 138 632	98 398 361

Rad F. anger således de totala utgifterna för nordiskt samarbete såsom de framgår av de nationella budgeterna.

Beräknade statsutgifter för nordiskt samarbete sektorsvis/utskottsvis

Sektor/Utskott	Valuta Dkr	FM	Isl. kr.	Nkr	Skr
A. Juridiskt samarb.	1 818 067	1 127 201	34 452 370	1 640 805	1 323 553
B. Kulturellt samarb. ¹	51 142 388	31 708 280	969 148 252	46 156 005	37 231 658
C. Socialpol. samarb.	12 849 553	7 966 723	243 499 029	11 596 722	9 354 475
D. Trafiksamarbete	4 738 540	2 937 895	89 795 333	4 276 533	3 449 657
E. Ekonomiskt samarb.	46 846 943	29 045 104	887 749 569	42 279 366	34 104 574
F. Nordiska rådet	10 066 868	6 241 458	190 767 149	9 085 348	7 328 680
G. Nord. ministerrådet ²	5 380 901	3 346 717	103 404 348	4 843 295	3 923 069

¹ Inkluderar 1974 års nordiska kulturbudget.

² Inkluderar administrationskostnader och reservmedel. Projektmedlen har fördelats på respektive samsamarbetssektor (jfr. punkt 4 på sid. 8.)

7. Proceduren för budgetöverläggningar med samsamarbetsministrarna

Arbetsgruppen är enig om att de framtida budgetöverläggningarna mellan Nordiska rådets budgetorgan och samsamarbetsministrarna måste ske i tillräckligt god tid före beslutsskedet för att ha någon reell mening och ge möjlighet att påverka budgetens utformning. Här finns en förebild i motsvarande procedur beträffande kulturbudgeten. Enär ministerrådet i praktiken fastställer budgeten redan under förra hälften av mars

anser gruppen att överläggningar först i samband med februarisessionerna är en alltför sen tidpunkt.

Det är vidare viktigt att överläggningarna kan ske på grundval av material som tillställs rådets budgetorgan så god tid i förväg att förut-sättningar skapas för en meningsfull saktidiskussion.

Frågan om proceduren för budgetöverläggningarna har varit föremål för kontakter mellan budgetarbetsgruppen och ministerrådet före Ålborgsamlingen (*se Bilagor 2—5 till interimrapporten*) samt en gemensam överläggning vid denna samling mellan presidiet, samarbetsministrarna och budgetarbetsgruppen. Härefter har vissa kontakter ägt rum på sekretariatsplanet.

Den slutliga utformningen av budgetöverläggningarnas förberedelse och genomförande kan sannolikt preciseras först efter hand, i likhet med vad som skett beträffande kulturbudgeten. Syftet bör vara att uppnå ett system, inom vilket ämbetsmannakommittéernas, rådsutskottens, ställföreträdarkommitténs, budgetorganets och ministerrådets synpunkter och respektive roller i budgetsammanhang infogas i ett öppet och naturligt samspel. Grundläggande är härvidlag, som redan nämnts, att rådets framtida budgetorgan ges rimliga tidsfrister i förhållande såväl till förberedelsematerial före överläggningarna som till beslutsskedet efter dessa. Det är också viktigt att förberedelsematerialet är så fullständigt att det speglar alternativa handlings- och beslutsmöjligheter.

På grund av att materialet angående dispositionsmedlen för 1975 överlämnades till gruppen för sent för att erbjuda tillräcklig förberedelse-tid, i kombination med gruppens arbetssituation i samband med Ålborgsamlingen, visade det sig praktiskt omöjligt för gruppen att delta i diskussioner med samarbetsministrarna om fördelningen av dessa medel. Från ministerrådets sida har sedermera meddelats, att materialet beträffande 1976 års dispositionsmedel skall kunna överlämnas till rådets budgetorgan senast fem veckor före beslutsskedet. Detta innebär att materialet kan erhållas i slutet av oktober 1975, varefter diskussioner lämpligen bör kunna äga rum mot slutet av november, innan ministerrådet fattar beslut om medlens fördelning i början av december 1975.

Arbetsgruppen och ministerrådet har enats om att hålla överläggningar om ministerrådets förslag till budget för 1976. Visst preliminärt bakgrundsmaterial tillställdes gruppen den 16 december 1974. Arbetsgruppen har, trots att arbetet med slutrapporten sammanfaller med förberedelserna för dessa överläggningar, ansett det viktigt att diskussioner äger rum redan om ministerrådets förestående budget för 1976. Upp-tagande av sådana överläggningar utgör ju i själva verket ett naturligt fullföljande av arbetsgruppens verksamhet. Även om förberedelserna och diskussionerna denna första gång, av nyssnämnda skäl, inte kan bli så fullständiga som i och för sig vore önskvärt, bör erfarenheterna från

den inledende kontakten kunna visa sig vara till god ledning för framtida budgetöverläggningar.

Ministerrådet har erbjudit arbetsgruppen att diskutera 1976 års budget redan den 31 januari 1975 på grundval av det preliminära materialet.

Detta är en tidpunkt — i god tid före den årliga sessionen — som arbetsgruppen önskar välkomna som normalt sett lämplig för budgetdiskussioner. På grund av den refererade arbetssituationen har emellertid för i år enighet i stället uppnåtts om att hålla överläggningarna i samband med den 23:e sessionen i Reykjavik.

8. Opprettelse av et budsjetorgan for Nordisk Råd

Arbetsgruppen går ut fra at Nordisk Råds innflytelse under tilretteleggingen og utarbeidingen av de årlige budsjetter, dels vil skje gjennom enkelte rådsutvalgs kontakt med de respektive ministre, dels gjennom drøftinger mellom det koordinerende budsjetorgan Nordisk Råd må opprette, og samarbeidsministrene.

Et av rådets utvalg har allerede en avtalefestet ordning for drøfting av budsjettspørsmål med sine fagministre på et forholdsvis tidlig stadium, nemlig Kulturutvalget. For Trafikkutvalgets vedkommende fastsetter den nordiske Transportavtalen regelmessige samrådsmøter mellom utvalget og ministrene om virksomhetsprogrammet (art. 11). Det må antas at utvalget kan be om å få opp de felles nordiske samarbeidsbevilgninger i slike møter.

Det må videre pekes på at behandlingen av C 1 og utvalgenes kritiske gjennomgåelse av de programmer regjeringene her legger fram på de forskjellige områder, allerede er og enda mer kommer til å bli en sentral funksjon også i budsjettmessig sammenheng.

Ettersom de felles nordiske budsjetter må ventes å øke i betydning og omfang, og drøftinger vil foregå i stadig større grad på embetsmannsplan så vel som mellom ministre og regjeringer, øker også behovet for et fastere og mer målbevisst engasjement fra parlamentarisk side.

Selv om utvalgenes medvirkning må bli et vesentlig element i den innflytelse Nordisk Råd kan øve på de felles nordiske budsjetter, vil det etter arbeidsgruppens oppfatning være helt nødvendig med et koordinerende budsjetorgan ved siden av.

8.1 Vurdering av alternative muligheter

Arbetsgruppen har festet seg ved fire alternative muligheter for et slikt mer permanent organ, nemlig a) en gruppe bestående av presidiet og utvalgsformennene, b) Nordisk Råds økonomiske utvalg, c) et spe-

sielt budsjettutvalg og d) et utvalg, valgt og sammensatt etter mønster av den nåværende budsjett- og kontrollgruppen.

En nærmere vurdering av alternativene vil bli gitt i det følgende. Generelt vil en presisere at det organ som opprettes, bør være representativt uten å ha for mange medlemmer, og bør ha en allsidig og balansert sammensetning med representasjon for alle delegasjoner og politiske hovedretninger i rådet. Det må likeledes være riktig at man til dette organet ikke søker å knytte de medlemmer av Nordisk Råd som ellers har størst arbeidsbyrde. Forøvrig kommer en del ulike vurderinger inn i bildet, til dels kryssende hensyn.

8.2 Et budsjettorgan bestående av presidiet og utvalgsformennene

En sammensetning på dette grunnlaget vil utad virke meget representativt, men vil da trekke inn de parlamentarikere som på forhånd er hardest belastet i Rådets arbeid. Dessuten må en — iallfall etter erfaringene hittil — gå ut fra at det blir vanskelig å få en tilsvarende balansert politisk sammensetning etter partier.

Videre kan det være grunner for å reservere forbindelsen til Rådets høyeste organ for eventuelle vanskelige prinsippsspørsmål eller andre problemer i denne sammenheng som måtte dukke opp, slik at presidiet ikke blir belastet med den betydelige mengde av detaljer som nødvendigvis inngår i budsjettforberedelsene.

Det er også spørsmål om ikke behovet for en ankeinstans eller et organ over budsjettorganet som kan medvirke til å ordne kontroversielle saker som måtte komme opp, tilsier at presidiet ikke trekkes direkte inn i budsjettforberedelsene.

På den annen side vil arbeidsgruppen peke på styrken ved dette alternativ, nemlig den tyngde presidiets nærvær ville representere ved forhandlingsbordet vis-à-vis ministersiden. Et organ med presidiet og utvalgsformennene ville dessuten få en håndterlig størrelse med ti medlemmer pluss nødvendig sekretærhjelp.

8.3 Økonomisk utvalg overtar funksjonen som budsjettorgan

Økonomisk utvalg er det av Nordisk Råds faste utvalg som mest naturlig kunne tenkes å fungere som koordinerende budsjettorgan, om man ønsker å legge funksjonen til et allerede eksisterende utvalg. Etter den gjeldende arbeidsordning har imidlertid også økonomisk utvalg selv en del direkte budsjettinteresser, f. eks. i industrisektoren.

Et annet vesentlig moment er at utvalget med sine 22 medlemmer er uforholdsmessig stort til å tjene som budsjettorgan. Det har dessuten allerede en betydelig arbeidsbyrde. Det er videre sammensatt av så sterkt opptatte medlemmer med sentrale oppgaver i sine respektive land

at det neppe er praktisk eller rimelig å pålegge dem en mer detaljpreget behandling av budsjettsaker med de forberedelser og de forhandlingsmøter dette må kreve.

8.4 Et spesielt budsjettutvalg

Tanken om et eget budsjettutvalg — en Nordisk Råds finanskomité, om man vil — melder seg naturlig. Da ville man få seks omtrent jevnstore, faste utvalg og et koordineringsorgan som var uavhengig av dem som skulle bruke pengene.

Dersom oppbygningen av Nordisk Råd og kompetanseforholdene mellom Rådet og de nasjonale parlamentene hadde vært slik at det ble spørsmål om voteringer som formelt, eller i allfall reelt var bindende, kunne løsningen være nærliggende. Den representerer imidlertid under de rådende forhold et ekstra mellomledd som rett nok vil ha større uavhengighet, men som vil mangle den direkte kontakt til utvalgene og dermed til de utvalgsdrøftinger om budsjetter som skjer med minister-siden.

Visse konstitusjonelle sider av spørsmålet om å innføre en direkte budsjettbehandling i Nordisk Råd med votering om rekommendasjoner og mulige endringsforslag, er behandlet av gruppen. Uten en slik endring, som det etter arbeidsgruppens oppfatning ikke er aktuelt å gjennomføre, synes fordelene med en egen budsjettkomité ikke så store at man bør velge dette alternativ framfor en løsning som innebærer at samtlige rådsutvalg er representert.

Til slutt i denne forbindelse er det også naturlig å minne om medlemsforslaget A 434/j om et oversyn over rådsutvalgenes antall og kompetanseområder. Det er lite rimelig å ta opp spørsmålet om et spesielt budsjettutvalg som virker inn på representasjonen i andre faste utvalg uten å vurdere det i full sammenheng med dette medlemsforslag.

8.5 Et organ valgt og sammensatt etter mønster av den nåværende arbeidsgruppe for budsjett- og kontrollspørsmål

Et organ valgt og sammensatt etter samme mønster som den arbeidsgruppe som er utpekt av de samlede arbeidsutvalg vil antakelig gi det beste samspill mellom de enkelte faste utvalgs direkte kontakt med sine respektive ministre og den koordineringsinstans som skal drøfte budsjettspørsmålene med ministersiden på vegne av Nordisk Råd.

Det vil sikre kontakt til de forskjellige utvalg og dermed en bred faglig dekning av budsjettvurderingen. Det skulle samtidig bli mulig å gjøre det politisk vel avbalansert i og med at hvert utvalg har to representanter. En stigende grad av politisering av arbeidet i Nordisk Råd behøver ikke møte hindringer i form av mangelfull representasjon i budsjettorganet for grupperinger over en viss minstepørrelse.

Det har vært nevnt at som forhandlingspart vis-à-vis samarbeidsministrene kan organet virke mindre representativt enn et organ der f. eks. presidiet deltar. I og med at samtlige utvalgsformenn normalt er med, synes denne innvendingen ikke å være særlig relevant i forhold til den oppgave budsjettorganet skal ha. Det kan etter arbeidsgruppens mening være like naturlig å se et slikt organ som motstykke til Ministerrådet (samarbeidsministrene) på samme måte som presidiet blir motpart de gangene det er spørsmål om direkte kontakt med statsministrene. Om man forutsetter sekretærhjelp — helt eller delvis — fra Presidie-sekretariatet — skulle også informasjonskontakten til Presidiet være i orden uten direkte medvirkning fra presidiemedlemmene.

8.6 Konklusjon

Som konklusjon er arbeidsgruppen blitt stående ved alternativ 8.5. En vil da både ha et organ som med 10 medlemmer er passende stort til å være arbeidsdyktig, som er representativt for Nordisk Råds utvalg, og som dekker alle delegasjoner og politiske hovedretninger innen Rådet.

Dette forslaget ble presentert allerede i arbeidsgruppens interim-rapport. Ved behandlingen av denne framkom ingen innvendinger mot forslaget fra rådsmedlemmenes side.

Arbeidsgruppen vil derfor foreslå at rådet godkjenner som sitt permanente budsjettorgan en komité valgt av Rådet etter innstilling fra de samlede arbeidsutvalg og sammensatt etter mønster av den nåværende arbeidsgruppen, d. v. s. med deltagelse av to representanter fra hvert utvalg, bl. a. utvalgsformannen, og fra hver delegasjon. En slik ordning gjør det samtidig mulig å gi komitéen en politisk balansert sammensetning. Det nye budsjettorganet foreslås kalt Nordisk Råds budsjettkomité.

9. Kontrollproblemer

9.1 Generelt

Selv om Helsingforsavtalen ikke uttrykkelig tillegger Nordisk Råd en kontrollerende funksjon, har Rådet i praksis lenge ansett at en av dets oppgaver er å utøve en slik funksjon vedrørende de tiltak som treffes i anledning av Nordisk Råds rekommandasjoner. Dette synspunktet ble understreket i Fagerholm-komiteens betenkning. Granskning av meldinger om rådsrekommandasjonene har vært et av de viktigste instrumentene i dette arbeid. På budsjettområdet har det i praksis ikke vært mulig å tillemppe en tilfredsstillende etterprøving hverken i de nasjonale parlamenter eller innen Nordisk Råd (jfr. Folketings- og Stortingsuttalelsene foran under punkt 4).

Under sin behandling av disse spørsmål har Presidiet understreket betydningen av at Nordisk Råds valgte medlemmer og den allmenne opinionen har mulighet til å følge utviklingen av de statlige bevilgninger til nordisk samarbeid. Parlamentarisk budsjettbehandling for midler blir bevilget og etterkontroll med bruken, er innarbeidede ledd i parlamentarikerfunksjonen. Gjennom at regnskap framlegges offentlig, skapes muligheter for innsyn i virksomheten.

9.2 Et felles samarbeidsorgan

Nordisk Råd ble etablert for å skape et samarbeidsorgan som ikke følger de tradisjonelle former for internasjonalt samarbeid gjennom regjeringene, men aktiviserer både parlamentarikere og regjeringsmedlemmer i et felles samarbeidssystem. Dette kommer til uttrykk i representasjonsreglene for Rådet. Det er også slått fast i art. 44 i den revide Helsingforsavtalen, som åpner slik:

”I Nordisk Råd samarbeider de nordiske lands nasjonalforsamlinger og regjeringer.”

7. mai 1971 vedtok den finske riksdagen en uttalelse i anledning av utrikesutskottets betenkning om Helsingforsavtalen:

”Enligt utskottets åsikt är det angeläget, att man när arbetsordningen (för Nordiska ministerrådet) utarbetas drar försorg om, att de nordiska ländernas parlamentariker inom ramen för Nordiska rådet på ett effektivt sätt kan delta i vidareutvecklandet av det nordiska samarbetet och att kontakterna mellan Nordiska rådet och ministerrådet kan göras så smidiga som möjligt.”

I stortingsmelding nr. 17 (1973—74) fra den norske regjering heter det (s. 2): ”Under drøftelsene i Norge i mai 1971 av ratifikasjonen var oppmerksomheten rettet mot betydningen av at samarbeidsavtalen gir Nordisk Råd og dets utvalg en sterkere stilling og en sterkere mulighet for å kreve sin plass i det nordiske samarbeid.”

Opprettelsen av Nordisk Ministerråd og et eget ministerrådssekretariat understreker forpliktelsene på regjeringsplan og har utvilsomt styrket arbeidseffektiviteten. Samtidig har man imidlertid ikke unngått en utvikling i retning av å splitte samarbeidet på regjeringssiden fra det parlamentariske samarbeid. Man står her overfor vurderingen av vesentlige prinsipper i det framtidige nordiske samarbeid.

9.3 Drøftelsene i 1972

Spørsmålene er ikke nye, verken for Nordisk Råds presidium eller for medlemmer av Rådet. De problemene av kontrollmessig karakter som her reiser seg, og som nå er blitt ytterligere aktualisert, ble tatt opp i juridisk utvalg allerede i 1972 og drøftet ved flere leiligheter. Det kan

her vises til bl. a. et notat fra riksdagsman *Allan Hernelius* som ble sendt presidiet gjennom det svenske sekretariat, og som ved presidievedtak av 16. mai 1972 ble forelagt juridisk utvalg til uttalelse. Forskjellig annet materiale av interesse ble bragt fram under diskusjonene i juridisk utvalg.

Blant punkter som bör påpekes i denne forbindelse er:

1. den parlamentariske kontroll på nordisk plan med den myndighetsutövelse som er overført til ministerrådet, og som derfor ikke lenger dekkes av de enkelte lands konstitusjonelle kontrollregler
2. det innsyn som en slik kontroll gjør nødvendig i ministerrådets disposisjoner og avgjørelser
3. det ansvar som ligger på tjenestemennene innen den felles nordiske administrasjon, som ikke faller inn under de vanlige nasjonale ansvarlighetsregler for embets- og tjenestemenn.

I et brev til presidiet av 19. oktober 1972 konkluderer utvalget med å anbefale at Nordisk Råds presidium dröfter de foreliggende problemer med Ministerrådet med sikte på nærmere klarlegging, og at ansvarsprospörmålene i tilfelle må ses i sammenheng med mulige endringer i Helsingforsavtalen på dette punkt.

Arbeidsgruppen har preliminært diskutert de kontrollspörmål som er omtalt ovenfor, spesielt mulighetene for gjennom en déchargeprosedyre å prøve Ministerrådets politiske og juridiske ansvar hva gjelder vedtak man har fattet eller foranstaltninger man har unnlatt å treffe. Da spörmålet imidlertid av tidsmessige grunner ikke har kunnet behandles, er gruppens enstemmige konklusjon at det for tiden ikke kan fremlegges forslag med henblikk på en formell utviding av kontrollmuligheter av denne art. Presidiet eller det organ som Presidiet utser som hensiktsmessig, bör behandle dette spörmålet.

9.4 De nordiske tjenestemenns ansvarsforhold

Med hensyn til de nordiske tjenestemenns ansvarsforhold (jfr. § 25 i Arbeidsordningen for presidiesekretariatet og tilsvarende regler for ministerrådssekretariatene), er det på det rene at disse ikke kan trekkes til ansvar på samme måte som de nasjonale embets- og tjenestemenn. Strafferettslig er de ansvarlige etter lovgivningen i det land et lovbrudd blir konstatert. Embetsmessig sorterer de under presidiet/sekretærkollegiet, respektive Ministerrådet eller den dette bemyndiger. Deres plikter og ansvar er regulert gjennom fastsatte arbeidsinstruksjer (reglement) og individuelle arbeidskontrakter.

Avtalen om de ansattes rettsstilling ved andre nordiske institusjoner ventes å tre i kraft i begynnelsen av 1975. Denne fastslår de prinsipper for tjenesteansvar som er nevnt ovenfor, og omfatter regler om voldgift i tvistesaker.

9.5 Nordiska rådets kontroll- och samarbetsfunktioner

Inför Ålborgssamlingen utvidgades, som inledningsvis nämnts (punkt 2), arbetsgruppens mandat av presidiet i syfte att möjliggöra en bredare diskussion kring kontroll- och samarbetsfrågorna. I samband med beslutet underströk presidiet vikten av öppna samarbetskanaler mellan ministerrådssidan och parlamentarikersidan samt dessas respektive sekretariat. Presidiet fann det naturligt att arbetsgruppen under sina fortsatta överväganden av samarbetsfrågorna antingen själv öppnade en dialog med ministerrådssidan eller redovisade annan lämplig form för sådant åsiktsutbyte.

Samarbetsfrågorna har även aktualiserats genom den under september 1974 publicerade utredningen om offentlighetsprincipens användning i nordiska samarbetsorgan (*NU 1974: 14*). Nordiska rådets presidium har som sin principinställning fastslagit att de regelsystem som kommer att antas om handlingars offentlighet vid de nordiska sekretariaten är avsedda att tillämpas gentemot allmänheten men inte i förbindelserna mellan de nordiska sekretariaten. Dessa skall även fortsättningsvis styras av de i de nordiska huvudavtalen nedlagda principerna och öppna formerna för samarbete.

Nordiska ministerrådets ordförande, statsminister Hallgrimson, underströk vid 22:a sessionens 2:a samling att offentlighetsfrågan har två olika sidor: den ena angår rätten för allmänheten att ta del av dokument som befinner sig hos de nordiska samarbetsorganen, den andra angår kommunikationerna mellan dessa organ. Det är det andra ledet i detta uttalande som faller under arbetsgruppens mandat.

Arbetsgruppen har haft ett möte med presidiet och samarbetsministrarna vid Ålborg-samlingen. Därefter har informella kontakter ägt rum mellan presidie- och ministerrådssekretariaten. Presidiet och samarbetsministrarna har beslutat diskutera samarbetsfrågorna vid ett möte den 31 januari 1975. Arbetsgruppens ordförande är inbjuden att närvara vid det mötet.

9.5.1 Existerande kontroll- och samarbetsinstrument

Gruppen önskar för sin del på några områden, i enlighet med presidets önskemål, anvisa andra former för fortsatt åsiktsutbyte kring samarbetsfrågorna.

Arbetsgruppen har företagit en fullständig genomgång av hela fältet av existerande kontroll- och samarbetsinstrument. Gruppen anser att dessa bildar ett totalt mönster, vilket i sin helhet bör stärkas och vidareutvecklas. I det följande kommenterar gruppen en rad av dessa kontroll- och samarbetsmöjligheter och anvisar vägar för deras effektivisering. I övrigt anser arbetsgruppen att rådets nya budgetorgan i samband med framtida budgetdiskussioner med ministrarna kontinuerligt

och pragmatiskt bör söka förbättra de kontrollmöjligheter det för sin del anser väsentligast. Tillsammans med en kritisk genomgång av ministerrådets berättelse C 1 torde ett av de främsta kontroll- och påverkansinstrumenten just vara överläggningar i fasta former om den nordiska budgeten.

Arbetsgruppen har funnit att en rad av rådets kontroll- och samarbetsfunktioner knyter sig till *utskottens roll* som huvudansvariga för den löpande sakbehandlingen i rådet mellan de årliga sessionerna. En förstärkning av kontroll- och samarbetsmöjligheterna förutsätter därför en effektivisering i vissa hänseenden av utskottens arbetsbetingelser. En viktig aspekt av dessa anser gruppens majoritet vara att utskottssekreterarna successivt, allteftersom de erhåller heltidsanställning, sammanförs till presidiesekretariatet i Stockholm (jmf. förslag härom nedan under punkt 10).

Vad angår själva utskottsarbetet framstår följande områden värda att ägnas särskild uppmärksamhet:

9.5.1.1 *Behandlingen av ministerrådets årliga berättelse C 1 samt av övriga berättelser och meddelanden*

Arbetsgruppen anser att diskussionen kring C 1 bör kunna aktiveras. Detta kräver att mera tid anslås åt C 1 vid behandlingen i utskotten. Utseende, utöver talesmän, av representanter inom utskotten som svarar för olika delar av C 1 skulle kunna leda till allsidigare debatt om denna i plenarförsamlingen. En grundläggande förutsättning för att detta skall kunna ske är emellertid att C 1 erhålles från ministerrådet i så god tid att innehållet kan gås igenom ordentligt och bli föremål för realbehandling. Det har visat sig att C 1 i praktiken brukar komma presidiesekretariatet till handa först under senare delen av december. Den nu aktuella C 1 för 1975 överlämnades så sent som den 23 december 1974 trots att den begärts till den 6 december. På grund av de påföljande helgerna försvåras eller omöjliggörs därmed en noggrann förberedelse inför utskottens traditionella mötesserie kring mitten av januari. I § 41 i Nordiska rådets arbetsordning stadgas visserligen att berättelserna skall inges till sekretariatet senast en månad innan den ordinarie sessionen börjar, men denna tidsfrist har sedan många år inte ansetts tillräcklig. Arbetsgruppen vill därför kraftigt understryka att en rimlig tidsfrist måste upprätthållas, inte minst med tanke på C 1:s centrala betydelse för Nordiska rådets arbete. Gruppen föreslår att fristen sätts till två och en halv månad före sessionen, d. v. s. omkring den 1 december med nuvarande tidpunkt för sessionerna, och att arbetsordningens § 41 snarast ändras i enlighet därmed.

Arbetsgruppen önskar i detta sammanhang erinra om det i Ålborg diskussionen påtalade förhållandet att en rad handlingsprogram eller andra omfattande projekt, ofta med betydande budgetära konsekvenser,

i allt större utsträckning kommit att presenteras av ministerrådet endast i C 1.

Under förutsättning att dessa projekt refereras så utförligt att de sakligt kan närmare bedömas och C 1 överlämnas i så god tid att en rimlig behandlingsordning blir möjlig innebär detta förfarande fördelar. Större program och projekt bör emellertid framläggas i rådet som separata och mera förpliktande ministerrådsförslag och bli föremål för ordinarie behandling enligt Helsingforsavtalets och arbetsordningens intentioner. Flera sådana förslag än hittills skulle också kunna bidra till en aktivare debatt och behandling i rådet och kunna medföra att antalet medlemsförslag — som nu utgör rådets största arbetsmaterial — reduceras.

I Ålborg-debatten påpekades vidare att den normalt sett relativt vittgående och tidskrävande proceduren för beredning av medlemsförslag i en del fall kan te sig onödigt komplicerad, särskilt som kanske inte alla dessa förslag har en sådan vikt att de motiverar en så omfattande behandlingsprocedur. Arbetsgruppen kan emellertid härvidlag endast konstatera att medlemmarnas initiativrätt enligt det reviderade Helsingforsavtalets artikel 55 är utan inskränkning. Det åligger därmed i första hand medlemmarna själva att bedöma i vilken utsträckning de önskar väcka medlemsförslag i rådet.

Utformningen av övriga berättelser samt meddelanden har, i syfte att möjliggöra en ändamålsenlig behandling, under loppet av 1974 varit föremål för en utredning¹ (se *Bilaga 2*) i presidiesekretariatet och samråd med ministerrådssekretariatet. Presidiet och samarbetsministrarna konstaterade att enighet förelåg kring utredningens slutsatser vid sitt möte i Ålborg den 8 november 1974. Arbetsgruppen anser det viktigt att de således godkända riktlinjerna snarast kommer till praktisk tillämpning. I utredningen framförs bl. a. önskemål om likartad uppställning och fylliga informationer i berättelser och meddelanden. Beträffande formen för rapportering av meddelanden fasthålls principinställningen om särskilt meddelande för varje rekommendation.

I anledning av berättelser från övriga nordiska organ påpekades i diskussionen om interimrapporten i Ålborg att det synes föreligga ett behov av att regelbundet se på nyttan av en rad delvis mindre eller ad-hocbetonade institutioner och organ. Huruvida igångsatta organ eller aktiviteter behöver bibehållas bör prövas genom sakgranskning av hur en gång beviljade anslag används i fortsättningen.

Regeringarnas och ministerrådets meddelanden till Nordiska rådet rörande dettas rekommendationer har traditionellt utgjort ett av de viktigaste instrumenten för utövande av rådets kontrollfunktioner. Utöver vikten av meddelandenas ändamålsenliga form och innehåll önskar arbetsgruppen framhålla att utskotten i högre grad än vad som hittills

¹ Dok. P 134a/1974, publicerad som Tillägg 7 till presidierapporten 1975

varit vanligt bör engagera sig i en prövning och realkontroll av meddelandenas innehåll. En sådan skall bygga på förberedelsematerial från utskottssekreterarna.

Arbetsgruppen har sig bekant att sekreterarkollegiet och utskottssekreterarna i linje med detta synsätt efter 23:e sessionen avser att företa en grundlig genomgång av icke slutbehandlade rådsrekommendationer, så att utskotten kan koncentrera sig på uppföljning av de mest angelägna. Genomgången kommer också att omfatta redan avskrivna rekommendationer.

9.5.1.2 *Utskottens hörande av sakkunniga*

Såsom ett led i en effektiviserad sakbehandling av medlems- och ministerrådsförslag samt övrigt arbetsmaterial utgör inkallande av sakkunniga till utskottsmöten, i synnerhet mellan sessionerna, ett naturligt samarbetsinstrument som kanske med fördel kan användas i större utsträckning. Detta hindrar inte att arbetsgruppen finner det antal experter och ämbetsmän som brukar delta vid rådets sessioner vara i största laget. Rationaliserings- och kostnadssynpunkter i förening med en noggrannare prövning av vad rådets och ministerrådets behov motiverar borde i viss utsträckning kunna nedbringa detta antal.

I detta sammanhang finner arbetsgruppen det naturligt att erinra om § 27 i Nordiska rådets arbetsordning, enligt vilken enskilda regeringsmedlemmar bör beredas tillfälle att delta i utskottens arbete. Denna möjlighet synes sällan begagnas men borde kunna utnyttjas i högre grad.

9.5.1.3 *Gemensamma överläggningar mellan utskotten och respektive fackministrar*

Ministerrådets ordförande uttalade vid Ålborg-samlingen att han ansåg överläggningar mellan utskotten och respektive fackministrar utgöra en viktig ömsesidig informations- och kontaktkanal som med fördel kunde utbyggas. Arbetsgruppen delar denna uppfattning och anser regelbundet återkommande och av båda parter väl förberedda sådana överläggningar utgöra ett av huvudelementen i samarbetet mellan Nordiska rådet och ministerrådet.

9.5.1.4 *Frågeinstitutet*

Arbetsgruppen vill peka på vikten av ett väl fungerande frågeinstitut vid sessionerna. Frågor kan genom sin relativt fria och enkla form bidra till att stimulera debatten vid sessionerna, och verka pådrivande på den sakfråga som behandlas. Det är emellertid värt understryka att de i arbetsordningen (§ 15) fastlagda reglerna beträffande t. ex. frågornas och svarens längd samt replikrätten måste noggrant iaktas. Om frågeinstitutets konkreta form inte respekteras utan det får karaktär av allmän debatt mister det sitt särskilda värde.

9.5.1.5 *Information om beslut m. m. i ministerrådets organ*

Från Nordiska rådets sida, främst genom yttranden från kultur- och socialpolitiska utskotten, har flera gånger framförts önskemål om automatisk delgivning av dagordningar, utredningsdirektiv och beslutsprotokoll från ministerrådets och ämbetsmannakommittéernas möten.

Ministerrådets ordförande meddelade vid Ålborg-samlingen att ministerrådet är berett ge Nordiska rådet en redogörelse för sina beslut i omedelbar anslutning till dessa. Samtidigt angavs flera alternativa möjligheter för sådan kommunikation. Även beslut i ämbetsmannakommittéerna, i fall där dessa har egen beslutskompetens, skulle enligt ministerrådets ordförande kunna meddelas rådet.

Arbetsgruppen anser för sin del att beslut i ministerrådet och ämbetsmannakommittéer bör delges Nordiska rådet. Härutöver kvarstår emellertid önskemålet att få del även av dagordningar, utredningsdirektiv och annat material av vikt för det nordiska samarbetet, t. ex. betänkan- den från särskilt tillsatta undergrupper och liknande organ. Arbetsgruppen föreslår att presidiet och samarbetsministrarna närmare dryftar formerna för denna typ av kommunikation.

En särskild informationskanal har traditionellt förelegat genom rå- dets möjlighet att delta med observatörer i vissa möten med minister- rådet och dess underorgan, särskilt inom det socialpolitiska området. Vid ministerrådsmöten kan, enligt § 12 i ministerrådets arbetsordning, medlemmar av Nordiska rådet beredas tillfälle att närvara. Så har skett vid arbetsmarknads- och socialministermöten. Arbetsgruppen finner det angeläget att hittillsvarande praxis i dessa hänseenden byggs ut.

Kontaktmannainstitutionen har sedan länge spelat en viktig roll för upplysningar till Nordiska rådet och dess sekretariat. Utbyggnaden av systemet med ämbetsmannakommittéer aktualiserar emellertid frågan om förbindelselinjerna mellan dessa och kontaktmännen. Arbetsgruppen önskar slå fast att kontaktmannainstitutionen även fortsättningsvis har en viktig roll att fylla för att tillhandahålla rådets nationella sekretariat och enskilda medlemmar upplysningar om sakläget i olika frågor. En eventuell revision eller ajourföring av kontaktmannaordningen måste ske i samförstånd mellan regeringarna och Nordiska rådets organ. I öv- rigt konstaterar arbetsgruppen att presidiet och samarbetsministrarna vid sitt möte i Ålborg den 8 november 1974 beslutat uppdra åt presidie- och ministerrådssekretariaten att närmare diskutera formerna för en sådan eventuell revision.

9.5.1.6 *Bland övriga kommunikationsformer mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet finner arbetsgruppen angeläget att särskilt peka på möten mellan presidiet och statsministrarna respektive samarbets- ministrarna.*

Något möte mellan presidiet och statsministrarna har inte ägt rum

på snart två år. Arbetsgruppen finner det i första hand vara presidets och statsministrarnas angelägenhet att bedöma behovet av sådana möten men anser för sin del att överläggningar på denna nivå naturligen är motiverade i samband med frågor av större allmänt eller principiellt intresse.

Överläggningar mellan presidiet och samarbetsministrarna har där- emot blivit ett naturligt och regelbundet inslag i de nordiska samarbetsformerna. Med rådande tendens till ett växande antal frågor av mera övergripande natur, inte minst rörande samarbetsformerna mellan rådet och ministerrådet, får dessa överläggningar efter hand en ökad betydelse. Härtill kommer den nya kontaktformen mellan samarbetsministrarna och rådets permanenta budgetorgan som med stigande budgetanslag torde bli allt viktigare.

Överläggningar mellan Nordiska rådets sekreterarkollegium och samarbetsministrarnas ställföreträdarkommitté borde, när så anses lämpligt och frågornas karaktär motiverar detta, bl. a. kunna utgöra ett förberedande forum för andra rådsorgans möten med samarbetsministrarna. Några sådana överläggningar har inte ägt rum sedan i februari 1973 men arbetsgruppen anser att det sakliga behovet bör vara avgörande för när möten av denna art skall anses ändamålsenliga.

Arbetsgruppen förutsätter att de löpande kontakterna mellan de nordiska sekretariaten äger rum i en förtroendefull och öppen anda, såväl i rutinfrågor som i sekretariaten ålagda gemensamma arbetsuppgifter, t. ex. den förestående översynen av kontaktmannainstitutionen. Det finns i detta sammanhang anledning välkomna den form för informella men regelbundna möten som etablerats mellan cheferna för presidie- sekretariatet och ministerrådets båda sekretariat.

Arbetsgruppen anser slutligen att Nordiska rådet bör få tillgång till räkenskapsrapporter och revisionsberättelser även beträffande minister- rådets organ.

10. Organisatoriska frågor. Utskottssekretariatets placering

Arbetsgruppen har i enlighet med sitt mandat även behandlat vissa organisatoriska frågor. Gruppen har således framlagt förslag om ett permanent budgetorgan för Nordiska rådet (se ovan punkt 8).

Arbetsgruppen har även diskuterat en del rationaliseringsproblem. Här kan t. ex. erinras om vad som ovan sagts (under punkt 9.5.1.2) om det stora antalet deltagare vid sessionerna. Generellt sett visar det sig emellertid i frågor av denna art svårt att anvisa konkreta metoder för att uppnå ändring i de förhållanden gruppen särskilt uppmärksammat. Detta gäller i särskild grad den i debatten vid Ålborgsamlingen omnämnda frågan om det relativt stora antalet förslag väckta av Nordiska rådets egna medlemmar (jmf. under punkt 9.5.1.1.).

I övrigt har gruppens diskussioner kring organisatoriska förhållanden koncentrerats till frågan om utskottssekretariatets placering. I det följande lämnas en redogörelse för detta frågekomplex och framläggs ett majoritetsförslag som går ut på ett successivt sammanförande till presidiesekretariatet i Stockholm.

10.1 Nuvarande förhållanden

Nordiska rådets gemensamma sekretariatsuppgifter handhas av sekreterarkollegiet, presidiesekretariatet och utskottssekretariaten.

Utskottssekretariatets nuvarande organisation etablerades under år 1972 enligt det förslag som framlagts i januari 1972 av en särskild arbetsgrupp (Thestrup-kommittén). Detta innebar i princip att alla utskott borde ha halvtidsanställda sekreterare med undantag av kulturutskottet, vars sekreterare var anställd på heltid. Arbetsgruppen förutsåg emellertid att det på längre sikt kunde visa sig föreligga behov av heltidsanställda sekreterare i alla utskott. Beträffande placeringen av utskottssekreterarna ansåg arbetsgruppen att en jämn fördelning mellan länderna borde eftersträvas.

Thestrup-kommitténs förslag kom i stort sett att tillämpas fram till den 1 juni 1974, då socialpolitiska utskottets sekreterare knöts till presidiesekretariatet på heltid. Med nuvarande ordning är de fyra övriga utskottssekreterarna placerade i Köpenhamn (juridiska, arvode), Helsingfors (kultur, heltid) och Oslo (ekonomiska, halvtid samt trafik på interimsbasis, halvtid). Två av dessa har lokaler i sekretariaten på platsen (kultur och trafik). De båda andra har lokaler på sina ordinarie arbetsplatser (justitieministeriet respektive handelsdepartementet). Presidiesekretariatet och utskottssekretariaten har ett nära samarbete. I sakligt hänseende bedrivs utskottssekretariatets verksamhet enligt varje utskotts anvisningar och under överinseende av dess ordförande. I frågor som rör den planerande verksamheten samt personaladministration är utskottssekreterarna emellertid underställda presidiesekreteraren.

Det praktiska arbetet mellan utskottssekretariaten och presidiesekretariatet sker i stor utsträckning genom informella kontakter per brev eller telefon. Inför utskottsmöten eller sessioner förekommer praktiskt taget dagliga kontakter, inte minst med redaktionen. Vid utskottsmöten och under sessionerna ges tillfälle till utbyte av synpunkter och upplysningar. För att tillgodose behovet av diskussion av aktuella frågeställningar inom rådsarbetet har en eller ett par gånger årligen hållits s. k. utvidgade sekreterarmöten med deltagande av sekreterarkollegiet och utskottssekreterarna.

10.2 Spridd sekretariatsorganisation eller ett samlat sekretariat

Genom heltidsanställning av socialpolitiska utskottets sekreterare vid presidiesekretariatet har ett första steg tagits mot en närmare integrering av utskottssekreterarna vid presidiesekretariatet. Denna motiveras i första hand av tillkomsten av Nordiska ministerrådet, dess båda sekretariat och utbyggnaden av regeringarnas samarbetsmaskineri över huvud taget. Denna utveckling innebär att ökade krav och ytterligare uppgifter efter hand kommit att åvila utskottssekreterarna, inte minst genom de regelbundna återkommande kontakterna mellan rådsutskotten och ministerrådet. Behovet att vid presidiesekretariatet ha tillgång till sakkunnig personal på samtliga, eller i varje fall de flesta, huvudområdena för nordiskt samarbete — juridik, kultur, socialpolitik med miljöfrågor, trafik, ekonomi — har vuxit med stigande anspråk på en mera integrerad behandling av de nordiska samarbetsfrågorna mellan Nordiska rådet och ministerrådssidan. Med nuvarande spridda sekretariatsorganisation kan presidiesekretariatet i längden inte bli en kvalificerad motpart till ministerrådets båda sekretariat. De ökade krav som efter hand ställs bl. a. på en mera uttömmande behandling av ministerrådets berättelse C1, uppföljning av rekommendationer och behandling av den nordiska budgeten kommer inte att på ett effektivt och rationellt sätt kunna uppfyllas.

En ökad koncentration av utskottssekreterarna till presidiesekretariatet skulle stärka förbindelserna mellan detta och utskotten samt förenkla arbetsrutinerna. För utskottssekreterarnas rationella fullgörande av sina arbetsuppgifter borde dessutom daglig verksamhet i en bredare nordisk arbetsmiljö utgöra en påtaglig fördel. De skulle därigenom på ett mera fullständigt sätt få möjlighet till en central överblick över rådets hela arbetsfält. En samlad sekretariatsorganisation skulle också tillföra rådet och presidiesekretariatet ökad arbetskaperitet genom att utskottssekreterarna skulle ingå i presidiesekretariatets ordinarie personal och i viss omfattning kunna användas till uppgifter även utanför det egna utskottets sakområden.

Bland de invändningar som kan resas mot att samla utskottssekreterarna till presidiesekretariatet har först och främst framförts önskemålet om en fördelning av nordiska tjänstemän på de olika nordiska länderna. Med en sådan spridning har kontakter med parlamentariker och institutioner i de olika nordiska länderna lättare kunnat upprätthållas. Det har också ansetts vara lättare att rekrytera kvalificerade tjänstemän om dessa kan förbli bofasta i sina hemländer.

10.3 Frågans behandling under 1974

Frågan om utskottssekretariatets placering har varit föremål för behandling vid de samlade arbetsutskottens möte den 15 februari 1974 i

samband med 22:a sessionens första samling i Stockholm samt vid presidiets möten den 22 mars resp. den 11 juni 1974.

Vid arbetsutskottens möten framkom (§ 17) att "de finska och svenska delegationerna uttalade sig för ett successivt överflyttande till presidieseekretariatet av utskottssekreterarna, vilka givetvis även i försättningen skulle rekryteras från de olika länderna. Ett flertal i den danska delegationen ansåg att övervägande skäl talar för att bibehålla placeringen av utskottssekreterarna vid de nationella sekretariaten medan en medlem — Stetter — önskade samla utskottssekreterarna i presidieseekretariatet. Presidenten (Willoch) framhöll att arbetsmässiga skäl, bl. a. möjligheterna att åstadkomma en jämn arbetsbelastning, talade för placering vid presidieseekretariatet. (— — —) Arbetsutskottet beslöt återkomma till frågan och konstaterade att arbetsgruppen för budget- och kontrollfrågor var oförhindrad att även komma in på frågan om sekretariatspersonalens utnyttjande i samband med behandlingen av budgetfrågorna."

Vid presidiemötet den 22 mars 1974 diskuterades (§ 14) preliminärt ett notat av presidiesekreteraren vars innehåll refererats ovan under punkt 10.2, varvid "Presidenten (Antonsson) anförde att notatet innehöll mycket tungt vägande skäl för ett gradvis överförande av utskottssekreterarna till presidieseekretariatet. Från finländsk och norsk sida framhölls att respektive delegationer ansåg en sådan gradvis överflyttning vara naturlig allteftersom utskottssekreterarna blev heltidsanställda. Den danske presidieledamoten (Anker Jørgensen) förklarade att den danska delegationen alltså fasthöll vid nuvarande linje med nationell placering och inte fann en centralisering eftersträvansvärd; frågan finge dock ånyo tas upp inom den danska delegationen."

Vid presidiemötet den 11 juni 1974 behandlades frågan på nytt (§ 42): "Anker Jørgensen meddelade att han, mot bakgrund av Finlands, Norges och Sveriges positiva hållning till utskottssekreterariats lokalisering till presidieseekretariatet, ånyo tagit upp frågan i den danska delegationen. Majoriteten inom delegationen var emellertid fortfarande emot en förändring av nuvarande ordning. Den danska delegationen hade dock föreslagit att frågan kunde hänvisas för vidare överväganden till arbetsgruppen för budget- och kontrollfrågor, vilken enligt sitt mandat var oförhindrad att behandla även denna fråga. (— — —) Presidiet beslöt hänskjuta frågan till arbetsgruppen för budget- och kontrollfrågor."

10.4 Arbetsgruppens överväganden

När Nordiska rådet skapades och de nationella delegationerna inrättades var det naturligt att utskottssekreterarna knöts till dessa eftersom det saknades ett gemensamt samarbetsorgan. Inrättandet av presidieseekretariatet 1971 och ministerrådssekreterierna 1972 och 1973 har radikalt förändrat situationen.

Presidiesekretariatet handlägger nu för rådet gemensamma frågor och sköter kontakterna med ministerrådssekretariaten. Det är av största betydelse att arbetet vid presidiesekretariatet drivs så rationellt som möjligt. Ett successivt överflyttande av utskottssekreterarna till presidiesekretariatet framstår av skäl som ovan redovisats som angeläget. Med tanke på den sekretariatsuppbyggnad som skett på ministerrådssidan är det nödvändigt att rådets organisation blir så slagkraftig som möjligt eftersom man annars riskerar att förutsättningarna för parlamentarikerens arbete inte motsvarar de krav som ställs på dem efter ministerrådets tillkomst.

Ett integrerat sekretariat skulle medföra en önskvärd samordning av rådets arbete och dessutom stärka presidiesekretariatets arbetskapacitet när det gäller handläggande personal eftersom utskottssekreterarna också skulle delta i presidiesekretariatets löpande verksamhet och kunna lösa arbetsuppgifter utanför det egna utskottets område.

Mot bakgrund av vad som sagts ovan får de finländska, isländska, norska och svenska medlemmarna i arbetsgruppen hemställa att presidiet måtte fatta följande beslut:

1. De utskottssekreterare som är anställda på heltid överflyttas till presidiesekretariatet i Stockholm på samma sätt som redan skett med sekreteraren i socialpolitiska utskottet. Detta innebär att den nuvarande sekreteraren i kulturutskottet erbjuds anställning i Stockholm. Om vederbörande inte kan acceptera förflyttning sker överflyttningen av tjänsten när den nuvarande innehavaren lämnar sin tjänst. Den blivande heltidsanställda sekreteraren i trafikutskottet, vilken tjänst enligt trafikutskottets och presidiets önskemål i första hand skall besättas med isländsk sökande, knyts till presidiesekretariatet.

2. Övriga utskottssekreterartjänster, d. v. s. sekreterarposterna i ekonomiska och juridiska utskotten, överflyttas till presidiesekretariatet vid det tillfälle då de förvandlas till heltidstjänster och på samma villkor som under 1.

3. Fördelningen av utskottssekreterartjänsterna mellan de olika länderna skall iakttagas liksom hittills. Om visst land inte kan föra fram lämplig kandidat till ledig sekreterartjänst, beslutar presidiet om vilken ordning som skall tillämpas.

De danska medlemmarna (K. B. Andersen och Haugaard) har avgivit följande reservation:

Arbejdsgruppens danske medlemmer afviser ikke, at der vel nok kan være visse rationaliseringsmæssige fordele forbundet med at samle alle udvalgssekretariatene i præsudiesekretariatet. Men vi mener, at disse fordele mere end opvejes af ulemperne ved en sådan centralisering. Vi er af den overbevisning, at en centralisering vil medføre en øget bureaukratisering af rådsarbejdet på bekostning af den parlamentariske indflydelse, ligesom den berøver de enkelte udvalgssekretariater den værdi-

fulde direkte kontakt med et rigsdagsmiljø og de nationale sekretariater samarbejdet med et udvalgssekretariat.

Dertil kommer, at det kan give rådsarbejdet en uønsket national betoning, såfremt man koncentrerer alle rådets fælles sekretariatsfunktioner til et enkelt lands hovedstad i umiddelbart naboskab af dennes regeringskontorer.

Det bør heller ikke overses, at koncentrationen af udvalgssekretariatene i præsidiasekretariatet efter vort skøn kan medføre forøgelse af de administrative udgifter til det nordiske samarbejde.

Med henvisning til disse synspunkter ønsker vi at fastholde den hidtil fra dansk side fremførte opfattelse af udvalgssekretariaternes placering.

*BILAGA 1***Preliminär uppskattning av de totala statsutgifterna för nordiskt samarbete****Innehåll**

	Sid.
1. Allmän inledning	1474
2. Tillgängligt material	1475
3. Uppskattning av statsutgifterna för nordiskt samarbete ländervis	1475
3.1. Danmark	1475
3.2. Finland	1476
3.3. Island	1476
3.4. Norge	1478
3.5. Sverige	1478
4. Uppskattning av statsutgifterna för nordiskt samarbete sektorsvis/utskottsvis	1480
4.1. Juridiska utskottets verksamhetsområde	1480
4.2. Kulturutskottets verksamhetsområde	1481
4.3. Socialpolitiska utskottets verksamhetsområde	1482
4.4. Trafikutskottets verksamhetsområde	1485
4.5. Ekonomiska utskottets verksamhetsområde	1487
5. Redovisning av vissa kostnader för nordiskt samarbete	1488
5.1. Den nordiska kulturbudgeten för år 1974	1490
5.2. Nordiska ministerrådets budget för år 1974	1491
5.3. Föreningarna Nordens statsanslag för budgetåret 1973/74 eller 1974	1492
5.4. NORDFORSK:s budget för år 1974	1492
6. Sammanfattning	1492
6.1. Totala nordiska statsutgifter för nordiskt samarbete	1492
6.2. Slutsatser	1494
6.3. Bristfälligheter i sammanställningen	1495

1. Allmän inledning

I sammanställningen upptas de statliga kostnaderna för nordiskt samarbete i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige. Kommunala utgifter för nordiskt samarbete ingår ej. Sammanställningen avser antingen budgetåret 1974 eller 1974/75. Undantagsvis har, i det fall siffror från nämnda år ej varit tillgängliga, uppgifter från tidigare år använts.

Enligt artikel 44 i det år 1974 reviderade Helsingforsavtalet kan nordiskt samarbete betraktas som en relation som berör minst två av de fem staterna i Norden. Kostnad för nordiskt samarbete har i det följande ansetts vara varje belopp, avsatt till ett nordiskt samarbetsändamål i överensstämmelse med nämnda artikel i Helsingforsavtalet, som kunnat återfinnas i respektive lands statsbudget. Därtill har uppgifter om kostnader för vissa samarbetsändamål hämtats från den nordiska kulturbudgeten och Nordiska ministerrådets budget för år 1974.

Utgifter som uppstått som en följd av åtaganden i enlighet med tillämpningen av mera övergripande nordiska samarbetsöverenskommelser, t. ex. 1954 års avtal om en gemensam nordisk arbetsmarknad och 1955 års nordiska konvention om social trygghet, har inte medtagits. Skälet till detta är att det erbjuder betydande svårigheter att bland utgifterna för det enskilda nordiska landets arbetsmarknads- och socialpolitik särskilja de utgifter som har uppstått som en följd av dessa nordiska avtal.

Redovisningen sker i tre led — nationellt, utskottsvis samt för vissa samarbetsområden.

Kostnaderna presenteras dels i de enskilda nordiska ländernas valutor, d. v. s. de svenska kostnaderna anges i svenska kronor etc., dels i danska kronor eftersom kulturbudgeten upptar beloppen i danska kronor.

Tabell 1. Tillämpade växelkurser¹

	Danmark	Finland	Norge	Sverige
Danmark	—	162,20	111,10	138,07
Finland	62,00	—	69,10	85,80
Norge	90,25	145,95	—	124,50
Sverige	72,80	117,80	81,00	—

¹ Kurserna avser Sveriges Riksbanks avistanoteringar för säljkurser den 25.9.1974.

För isländska kronor har följande växelkurser använts:

100 Skr = 2 650 Isl. kr.

100 Dkr = 1 895 Isl. kr.

100 Nkr = 2 135 Isl. kr.

100 FM = 3 125 Isl. kr.

2. Tillgängligt material

Genomgången bygger i huvudsak på uppgifter som inhämtats i följande dokument:

- 2.1. Skrivelse från Nordiska rådets sekretariat i Köpenhamn av den 9 augusti 1974
- 2.2. Skrivelse från Nordiska rådets sekretariat i Helsingfors av den 16 augusti 1974 (P 261/1974)
- 2.3. Skrivelse från Nordiska rådets sekretariat i Oslo av den 26 augusti 1974 (P 262/1974)
- 2.4. Skrivelse från Nordiska rådets sekretariat i Stockholm den 10 september 1974 (177b/1974)
- 2.5. Skrivelse från juridiska utskottets sekreterare av den 30 september 1974 (P 321/1974)
- 2.6. Skrivelse från kulturutskottets sekreterare av den 4 oktober 1974 (KU 57/1974)
- 2.7. Skrivelse från socialpolitiska utskottets sekreterare av den 25 augusti 1974 (P 250/1974)
- 2.8. Skrivelse från trafikutskottets sekreterare av den 19 september 1974 (P 323/1974)
- 2.9. Skrivelse från ekonomiska utskottets sekreterare av den 30 september 1974 (P 322/1974)
- 2.10. Verksamhetsbudget för det nordiska kultursamarbetet under år 1974.
- 2.11. Skrivelse från Nordiska ministerrådets sekretariat av den 5 juli 1974 (P 263/1974)
- 2.12. Sammenlignende oversikt over statstillskudd til Foreningerne Norden i Danmark, Finland, Norge og Sverige
- 2.13. Uppgifter om NORDFORSK:s budget för år 1974
- 2.14. Skrivelse från Nordiska rådets sekretariat i Reykjavik av den 1 november 1974
- 2.15. Skrivelse från Nordiska rådets sekretariat i Köpenhamn av den 15 november 1974
- 2.16. Skrivelse från Nordiska rådets sekretariat i Stockholm av den 27 november 1974
- 2.17. Skrivelse från Nordiska rådets sekretariat i Helsingfors av den 4 december 1974

3. Uppskattning av statsutgifterna för nordiskt samarbete ländervis

3.1. DANMARK

De danska uppgifterna är hämtade från förslaget till finanslov för finansåret 1974/75 d. v. s. avser tiden 1.4.74—31.3.75. Anslagen anges för respektive ministeriums verksamhetsområde, men upptar också beviljningarna till Nordiska rådets danska delegation.

Statsministeriet	489 000 Dkr	(Bl. a. anslag till Föreningen Norden)
Udenrigsministeriet	7 323 000 Dkr	(Bl. a. anslag till nordiska biståndsprojekt och Nordiska ministerrådet)

Landbruksministeriet	580 000 Dkr	
Fiskeriministeriet	183 500 Dkr	
Indenrigsministeriet	638 400 Dkr	(Bl. a. Nordiska hälsovårdshögskolan)
Ministeriet for offentlige arbejder	546 600 Dkr	
Handelsministeriet	3 568 000 Dkr	(Bl. a. bidragen till Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling)
Justitsministeriet	440 080 Dkr	(Bl. a. de beräknade utgifterna för nordiskt lagstiftningssamarbete)
Kirkeministeriet	16 000 Dkr	
Undervisningsministeriet	6 899 000 Dkr	(Bl. a. Nordiska kulturfonden, NORDITA och samarbete om undervisning och forskning)
Ministeriet for kulturelle anliggender	1 181 900 Dkr	(Nordiskt kulturellt samarbete)
Finansministeriet	100 000 Dkr	
Økonomiministeriet	175 000 Dkr	(Nordiska statistiska sekretariatet)
Miljøministeriet	5 000 Dkr	
Nordiska rådets danska delegation	2 229 000 Dkr	
Totalt	24 374 480 Dkr	
	15 112 178 FM	
	21 997 968 Nkr	
	461 896 396 Isl. kr.	
	17 744 621 Skr	

3.2. FINLAND

De finländska uppgifterna är hämtade från den finländska statsbudgeten för budgetåret 1974, d. v. s. avser tiden 1.1.—31.12.1974. Anslagen anges för respektive ministeriums verksamhetsområde, men upptar också beviljningarna till Finlands delegation i Nordiska rådet.

Ministeriet för utrikes- ärendena	5 000 000 FM	(Samnordiska projekt)
Justitieministeriet	145 300 FM	(Bl. a. nordiskt lagstiftningssamarbete)
Finansministeriet	140 000 FM	

Undervisningsministeriet	5 363 000 FM	(Bl. a. utgifter för nordiskt kulturellt samarbete)
Jord- och skogsbruksministeriet	42 000 FM	
Trafikministeriet	165 000 FM	
Handels- och industriministeriet	2 257 000 FM	(Bl. a. bidragen till Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling)
Social- och hälsovårdsministeriet	413 000 FM	
Arbetskraftsministeriet	1 350 000 FM	(Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter i Övertorneå)
Nordiska rådet, Finlands delegation	1 065 000 FM	
Totalt	15 940 300 FM	
	25 855 166 Dkr	
	498 134 375 Isl. kr.	
	23 264 867 Nkr	
	18 777 673 Skr	

3.3. ISLAND

De isländska utgifterna är hämtade från den isländska statsbudgeten för budgetåret 1974, d. v. s. avser tiden 1.1.—31.12.1974. Anslagen anges för respektive ministeriums verksamhetsområde, men upptar också bevillningarna till Nordiska rådets isländska delegation.

Utrikesministeriet	5 000 000 Isl. kr.	(Anslag till nordiska biståndsprojekt)
Undervisningsministeriet	14 285 000 Isl. kr.	(Bl. a. anslagen till nordiskt kulturellt samarbete)
Lantbruksministeriet	77 000 Isl. kr.	
Hälsovårds- och försäkringsministeriet	60 000 Isl. kr.	
Nordiska rådets isländska delegation	2 769 000 Isl. kr.	
Totalt	22 191 000 Isl. kr.	
	1 171 029 Dkr	
	710 112 FM	
	1 039 391 Nkr	
	837 396 Skr	

3.4. NORGE

De norska utgifterna är hämtade från den norska statsbudgeten för budgetåret 1974, d. v. s. avser tiden 1.1.—31.12.1974. Anslagen anges för respektive departements verksamhetsområde, men upptar också beviljningarna till Nordiska rådets norska delegation.

Utenriksdepartementet	5 570 000 Nkr	(Bl. a. nordiska biståndsprojekt)
Kirke- og undervisningsdepartementet	7 726 000 Nkr	(Bl. a. utgifter för nordiskt kulturellt samarbete)
Justis- og politidepartementet	358 000 Nkr	(Bl. a. nordiskt lagstiftnings-samarbete)
Kommunal- og arbeidsdepartementet	517 000 Nkr	(Bl. a. yrkesopplærings-senter i Övertorneå)
Sosialdepartementet	838 000 Nkr	(Bl. a. Nordiska hälsovårdshögskolan)
Departementet for handel og skipsfart	1 800 000 Nkr	(Bl. a. Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling)
Lantbruksdepartementet	100 000 Nkr	
Samferdselsdepartementet	110 000 Nkr	
Miljøverndepartementet	34 000 Nkr	
Nordiska rådets norska delegation	1 496 000 Nkr	
Totalt	18 549 000 Nkr	
	20 607 939 Dkr	
	12 817 359 FM	
	396 021 150 Isl. kr.	
	15 024 690 Skr	

3.5. SVERIGE

De svenska utgifterna är hämtade från den svenska statsbudgeten för budgetåret 1974/75, d. v. s. avser tiden 1.7.1974—30.6.1975. Anslagen anges för respektive departements verksamhetsområde, men upptar också beviljningarna till Nordiska rådets svenska delegation.

Finansdepartementet	318 221 Skr	(Bl. a. Nordiska statistiska sekretariatet)
---------------------	-------------	---

Industridepartementet	4 500 000 Skr	(Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling)
Socialdepartementet	1 253 808 Skr	(Bl. a. Nordiska hälsovårdshögskolan ¹ och Nordiska institutet för odontologisk materialprovning)
Jordbruksdepartementet	224 000 Skr	(Bl. a. Nordiska jordbruksforskarens förening)
Justitiedepartementet	303 412 Skr	(Bl. a. nordiskt lagstiftningssamarbete) ²
Arbetsmarknadsdepartementet	3 358 540 Skr	(Bl. a. Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter i Övertorneå. Av det uppgivna beloppet avser 2 858 540 Skr budgetåret 1973/74)
Kommunikationsdepartementet	135 000 Skr	
Handelsdepartementet	6 388 000 Skr	(Bl. a. Nordiska ministerrådets sekretariat)
Utbildningsdepartementet	17 697 000 Skr	(Bl. a. Nordiskt kulturellt samarbete, Nordiska afrikainstitutet, bilaterala nordiska projekt)
Utrikesdepartementet	8 720 000 Skr	(Nordiska biståndsprojekt, approximativ siffra)
Nordiska rådets svenska delegation	3 116 000 Skr	
Totalt	46 013 981 Skr	
	63 531 503 Dkr	
	39 479 995 FM	
	1 219 370 496 Isl. kr.	
	57 287 406 Nkr	

¹ Den kostnad som upptagits för Nordiska hälsovårdshögskolan, 664 808: — avser budgetåret 1973/74. Då de nationella kostnaderna bl. a. står i proportion till antalet utnyttjade elevplatser kan den svenska andelen i kostnaderna för budgetåret 1974/75 inte anges vid nuvarande tidpunkt.

² Den summa som upptas för nordiskt lagstiftningssamarbete utgör endast en del av de svenska kostnaderna för detta samarbete.

4. Uppskattning av statsutgifterna för nordiskt samarbete sektorsvis/utskottsvis

Sedan kostnaderna för nordiskt samarbete redovisats ländervis (punkterna 3.1.—3.5.) görs i det följande ett försök till en uppdelning sektorsvis. Denna indelning bygger till övervägande del på de promemorior som utarbetats inom respektive juridiska, kultur-, socialpolitiska, trafik- och ekonomiska utskottets sekretariat.

4.1. Juridiska utskottets verksamhetsområde

4.1.1. Nordiskt lagstiftningssamarbete

Danmark	1311 080 Dkr	
Finland	121 650 Dkr	(75 000 FM)
Norge	311 080 Dkr	(280 000 Nkr)
Sverige	2284 424 Dkr	(206 000 Skr)
Totalt	1 028 234 Dkr	

4.1.2. Nordiskt kriminologiskt samarbete

4.1.2.1. Nordiska samarbetsrådet för kriminologi

Danmark	100 000 Dkr	
Finland	91 318 Dkr	(56 300 FM)
Norge	86 650 Dkr	(78 000 Nkr)
Sverige	103 550 Dkr	(75 000 Skr)
Totalt	381 518 Dkr	

4.1.2.2. Nordisk tidskrift för kriminologisk vetenskap

Danmark	311 000 Dkr	
Finland	uppgift saknas	
Norge	4uppgift saknas	
Sverige	6 900 Dkr	(5 000 Skr)
Totalt	17 900 Dkr	

4.1.3. Nordisk rättsfallsamling

Danmark	18 000 Dkr	
Finland	22 708 Dkr	(14 000 FM)

¹ Approximativ siffra, som bygger på antagandet att de danska utgifterna för nordiskt lagstiftningssamarbete är av samma storleksordning som motsvarande norska utgifter.

² Utgör endast en del av de svenska kostnaderna. I beloppet ingår bl. a. utgifterna för Nordiska straffrättskommittén, Nordiska samarbetsrådet för kriminalstatistik och Nordiska upphovsrättskommittén.

³ Beloppet inkluderar utgifterna för såväl tidskriften som för en årsbok.

⁴ Beloppet ingår eventuellt i de norska utgifterna för Nordiska samarbetsrådet för kriminologi.

Norge	uppgift saknas	
Sverige	24 025 Dkr	(17 400 Skr)
	<hr/>	
Totalt	64 733 Dkr	

4.1.4. Nordiskt kollegium för viltforskning

Danmark	38 660 Dkr		(20 %)
Finland	38 660 Dkr	(23 970 FM)	(20 %)
Norge	38 660 Dkr	(34 890 Nkr)	(20 %)
Sverige	77 320 Dkr	(56 290 Skr)	(40 %)
	<hr/>		
Totalt	193 300 Dkr	(140 000 Skr)	

4.1.5. Diverse utgifter

Finland	13 244 Dkr	(2 000 FM)
Norge	231 108 Dkr	(28 000 Nkr)
Sverige	398 030 Dkr	(71 000 Skr)
	<hr/>	
Totalt	132 382 Dkr	

4.1.6. Uppskattning av de totala utgifterna för nordiskt juridiskt samarbete (Summering av kända poster)

Danmark	478 740 Dkr
Finland	277 580 Dkr
Norge	467 498 Dkr
Sverige	594 249 Dkr
	<hr/>
Totalt	1 818 067 Dkr
	1 127 201 FM
	34 452 370 Isl. kr.
	1 640 805 Nkr
	1 323 553 Skr

4.2. Kulturutskottets verksamhetsområde

I en promemoria från kulturutskottets sekreterare görs ett försök till en uppskattning av de totala kostnaderna för nordiskt kulturellt samarbete. Därvid inkluderas också de kostnader för nordiskt samarbete inom kultursektorn som ligger utanför den nordiska kulturbudgeten och för vilka specificerade belopp kunnat återfinnas i de nationella budgeterna.

¹ Avser kostnaderna för renavalet mellan Norge, Sverige, Finland och Sovjetunionen.

² Avser kostnaderna för grenseppgang med Sverige.

³ Avser kostnaderna för den finsk-svenska gränsälvscommissionen.

Tabell 4.2.1. Uppskattning av de totala kostnaderna för nordiskt kulturellt samarbete (Dkr)

Land	Anslag 1974 i kulturbudgen	Anslag utanför den nordiska kulturbudgeten (minimital)	Totala anslag till nordiskt samarbete (minimital)
Danmark	7 656 000	1 659 900	9 315 900 ¹
Finland	5 568 000	4 414 172	9 982 172 ²
Island	348 000	405 825	753 825 ³
Norge	5 568 000	3 702 000	9 270 000
Sverige	15 660 000	6 160 491	21 820 491 ⁴
Totalt	34 800 000 Dkr	16 342 388 Dkr	51 142 388 Dkr
	21 576 000 FM	10 132 280 FM	31 708 280 FM
	659 460 000 Isl. kr.	309 688 252 Isl. kr.	969 148 252 Isl. kr.
	31 407 000 Nkr	14 749 005 Nkr	46 156 005 Nkr
	25 334 400 Skr	11 897 258 Skr	37 231 658 Skr

I beloppet 51.142.388 Dkr ingår två budgetposter avseende institutioner vilka inom Nordiska rådet behandlas av juridiska resp. socialpolitiska utskottet

- a) Nordiskt samiskt institut 850 000 Dkr
 b) Nordiska institutet för samhällsplanering 1 800 000 Dkr

4.3. Socialpolitiska utskottets verksamhetsområde

4.3.1. Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter i Övertorneå⁵

Finland	2 189 700 Dkr	(1 350 000 FM)
Norge	555 500 Dkr	(500 000 Nkr)
Sverige	3 632 622 Dkr	(2 631 000 Skr) ⁶
Totalt	6 377 822 Dkr	

4.3.2. Nordkalottkommittén

4.3.2.1. Ministerrådets budget

I ministerrådets budget för år 1974 upptas följande kostnader under posten projektmedel avseende Nordkalottkommittén:

¹ Inkluderar kostnaderna för Nordiska afrikainstitutet (85 000 Dkr.), stipendier till elever på Nordisk journalistkursus (12 000 Dkr.) samt det ekumeniska institutet i Sigtuna (16 000 Dkr.).

² Inkluderar kostnaderna för Nordiska afrikainstitutet (26 000 FM).

³ De isländska kostnaderna för nordiskt kulturellt samarbete har uppskattats till 14 285 000 Isl. kr. (753 825 Dkr.). Mellanskillnaden, 405 825 Dkr., mellan detta belopp och de isländska utgifterna för den gemensamma nordiska kulturbudgeten, utgör anslag till nordiskt kulturellt samarbete utanför kulturbudgeten.

⁴ I promemorian från kulturutskottets sekreterare används siffror för budgetåret 1973/74. Den svenska sammanställningen avser 1974/75 varvid motsvarande summa blir 24 434 248 Dkr.

⁵ Det land i vilket den utbildade arbetar tre månader efter genomgången kurs svarar för kostnaderna.

⁶ Avser budgetåret 1973/74.

Stöd åt kommittén	188 870 Dkr	(170 000 Nkr)
Utgivning av broschyr	14 443 Dkr	(13 000 Nkr)
	<hr/>	<hr/>
	203 313 Dkr	(183 000 Nkr)

4.3.2.2. Nationella anslag till Nordkalottkommittén

Norge	18 887 Dkr	(17 000 Nkr)
Sverige	162 370 Dkr	(117 600 Skr) ¹

181 257 Dkr

4.3.2.3. Totalt 384 570 Dkr

4.3.3. Nordiska hälsovårdshögskolan

Bokförda kostnader för budgetåret 1973/74

Danmark	267 927 Dkr	(194 052 Skr)
Finland	689 665 Dkr	(499 504 Skr)
Island	9 923 Dkr	(7 187 Skr)
Norge	684 702 Dkr	(495 910 Skr)
Sverige	917 900 Dkr	(664 808 Skr)
	<hr/>	<hr/>
Totalt	2 570 117 Dkr	(1 861 461 Skr)

4.3.4 Nordiskt institut för odontologisk materialprovning²

Danmark	220 000 Dkr	
Finland	397 390 Dkr	(245 000 FM)
Norge	177 760 Dkr	(160 000 Nkr)
Sverige	690 350 Dkr	(500 000 Skr)
	<hr/>	<hr/>
Totalt	1 485 500 Dkr	

4.3.5.a Den nordiska farmacopénämnden 1.7.1974—30.6.1975³

Danmark	56 608 Dkr	41 000 Skr
Finland	56 608 Dkr	41 000 Skr
Norge	56 608 Dkr	41 000 Skr
Sverige	113 217 Dkr	82 000 Skr
	<hr/>	<hr/>
Totalt	283 041 Dkr	205 000 Skr

¹ Avser budgetåret 1973/74.

² Driftsutgifterna är för 1974 budgeterade till 2 699 000 Nkr., men eftersom verksamheten är förenad med intäkter blir de totala statsutgifterna lägre. I de nordiska statsbudgeterna upptas ovanstående belopp.

Fördelningsnyckeln för driftsutgifter för 1974 är Danmark 22,2 %, Finland 16,2 %, Norge 16,2 % och Sverige 45,4 %. Det kan således konstateras att den fördelning som anges ovan inte överensstämmer med denna.

³ Danmark, Finland och Norge svarar för vardera 20 % av kostnaderna, Sverige för 40 %.

4.3.5.b. *Den nordiska biologiska standardiseringskommittén 1.7.1974—30.6.1975*

Danmark	4 400 Dkr	3 200 Skr
Finland	4 400 Dkr	3 200 Skr
Norge	4 400 Dkr	3 200 Skr
Sverige	8 800 Dkr	6 400 Skr
Totalt	22 000 Dkr	16 000 Skr

4.3.5.c. *Resterande anslag*

Finland	212 214 Dkr	153 700 Skr
Norge	39 626 Dkr	28 700 Skr

Anm.

Nordiska farmacopénämnden har en budget på 205 000 Skr för 1974/75. Av detta belopp skall enligt statuterna Danmark, Norge och Finland betala vardera 41 000 Skr och Sverige 82 000 Skr. I den finländska statsbudgeten finns emellertid upptaget ett belopp som i Skr motsvarar c:a 198 000. Detta belopp skulle följaktligen täcka i stort sett hela nämndens verksamhet. Vid närmare kontroll visar det sig att man i Finland under denna post på nationellt plan fört upp kostnader vilka sammanhänger med nämndens verksamhet i Finland. I Sverige har man däremot inte specificerat de nationella kostnaderna utan låtit dessa ingå i de allmänna kostnaderna för läkemedelsbyrån vid Socialstyrelsen.

4.3.6. *Samarbete rörande Bottniska viken¹*

Finland	64 880 Dkr	(40 000 FM)
Sverige	358 982 Dkr	(260 000 Skr)
Totalt	423 862 Dkr	

4.3.7. *Avfallshantering och övriga miljövårdsfrågor²*

Följande poster återfinns i ministerrådets budget för år 1974

Avfallshantering	28 886 Dkr	(26 000 Nkr)
Övr. miljövårdsfrågor	71 104 Dkr	(64 000 Nkr)
Totalt	99 990 Dkr	

4.3.8. *Nordiska metodikommittén för livsmedel*

Danmark	5 000 Dkr	
Finland	11 354 Dkr	(7 000 FM)
Norge	15 554 Dkr	(14 000 Nkr) ³
Sverige	31 756 Dkr	(23 000 Skr)
Totalt	63 664 Dkr	

¹ I det svenska anslaget ingår forskningsmedel medan så sannolikt inte är fallet med det finländska anslaget.

² Prel. siffror.

³ Avser år 1973.

4.3.9. *Diverse utgifter*

Island	7 229 Dkr	(137 000 Isl. kr) ¹
Norge	37 774 Dkr	(34 000 Nkr) ²
Sverige	842 144 Dkr	(609 940 Skr) ³
Totalt	887 147 Dkr	

4.3.10. *Uppskattning av de totala statsutgifterna för nordiskt socialpolitiskt samarbete (summering av kända poster) Dkr*

A.

Danmark	553 935 Dkr
Finland	3 626 211 Dkr
Island	17 152 Dkr
Norge	1 590 811 Dkr
Sverige	6 758 141 Dkr
Totalt	12 546 250 Dkr

B.

På ministerrådets budget	303 303 Dkr
Summa A + B	12 849 553 Dkr
	7 966 723 FM
	243 499 029 Isl. kr.
	11 596 722 Nkr
	9 354 475 Skr

4.4. *Trafikutskottets verksamhetsområde*4.4.1 *Forskningsprojektet STINA och NORDKOLT⁴*

1974 års ministerrådsbudget 342 188 Dkr. (308 000 Nkr.)

4.4.2. *Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning*

1973 års räkenskaper

Danmark	22 220 Dkr.	(25 %)
Finland	22 220 Dkr.	(25 %)
Norge	22 220 Dkr.	(25 %)
Sverige	22 220 Dkr.	(25 %)
Totalt	88 880 Dkr.	(80 000 Nkr.)

¹ Posterna under Lantbruksministeriet och Hälsovårds- och Försäkringsministeriet på 77 000 resp. 60 000 Isl. kr. (jfr. s. 33) har antagits höra in under det socialpolitiska samarbetsfältet. Dessa anslag förutsätts inte inkludera kostnaderna för Nordiska hälsovårdshögskolan.

² Avser kostnaderna för tryckning av rapporten om skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse.

³ Avser kostnaderna för utbyte av arbetsförmedlingstjänstemän mellan Finland och Sverige (1973/1974) 109 940 Skr. och för internatkurser i svenska för finska ungdomar, 500 000 Skr.

⁴ Preliminär siffra.

4.4.3. *Turistutredningen*¹

1974 års ministerrådsbudget 181 093 (163 000 Nkr.)

4.4.4. *Det skandinaviske tilsynskontor i Stockholm*

Danmark	122 332 Dkr.	(28,6 %)
Norge	122 332 Dkr.	(28,6 %)
Sverige	183 071 Dkr.	(42,8 %)
Totalt	427 755 Dkr.	(385 000 Nkr.)

4.4.5. *Det skandinaviska sekretariatet vid ICAO, Montreal*

Danmark	296 010 Dkr.	(f. n. 25 %)
Norge	592 020 Dkr.	(f. n. 50 %)
Sverige	296 010 Dkr.	(f. n. 25 %)
Totalt	1 184 040 Dkr.	(1 065 750 Nkr.)

4.4.6. *Övriga nationella budgetposter som berör trafikutskottets verksamhetsområde*

Danmark	878 500 Dkr. ²
Finland	916 430 Dkr. (565 000 FM) ³
Norge	533 280 Dkr. (480 000 Nkr) ⁴
Sverige	186 394 Dkr. (135 000 Skr) ⁵
Totalt	2 514 604 Dkr.

4.4.7. *Uppskattning av de totala utgifterna för nordiskt trafiksamarbete (Summering av kända poster)*

A.

Danmark	1 319 062 Dkr.
Finland	938 650 Dkr.
Norge	1 269 852 Dkr.
Sverige	687 695 Dkr.
Totalt	4 215 259 Dkr.

B.

På ministerrådets budget 1974	523 281 Dkr.
Summa A+B	4 738 540 Dkr.
	2 937 895 FM
	89 795 333 Isl.kr.
	4 276 533 Nkr.
	3 449 657 Skr.

¹ Preliminär siffra.² Avser turistpropaganda 525 000 Dkr., luftfartstjänst i Island 170 000 Dkr. och räddnings- och väderleksfartyg i Nordsjön 183 000 Dkr.³ Avser nordiskt trafiksamarbete 165 000 FM och grundundersökningar 400 000 FM.⁴ Avser luftfartstjänst i Grönland och Färöarna 290 000 Nkr. och i Island 190 000 Nkr.⁵ Avser drift av livräddnings- och väderleksfartyg i Östersjön.

4.5. *Ekonomiska utskottets verksamhetsområde*4.5.1. *Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling*

Danmark	3 033 000 Dkr.	(egentligen 22 %)
Finland	2 433 000 Dkr.	(1 500 000 FM.) (egentligen 16 %)
Island	uppgift saknas	(egentligen 1 %)
Norge	1 333 200 Dkr.	(1 200 000 Nkr.) (egentligen 16 %)
Sverige	6 213 150 Dkr.	(4 500 000 Skr.) (egentligen 45 %)
Totalt	13 012 350 Dkr.	

4.5.2. *Regionalpolitik*

På ministerrådets budget för år 1974: 311 080 Dkr¹ (280 000 Nkr)

4.5.3. *Byggsektorn*

På ministerrådets budget för år 1974: 455 510 Dkr¹ (410 000 Nkr)

4.5.4. *Nordiska skattevetenskapliga forskningsprojekt*

Danmark	85 000 Dkr.	
Finland	97 320 Dkr.	(60 000 FM.)
Norge	uppgift saknas	
Sverige	186 394 Dkr.	(135 000 Skr.)
Totalt	368 714 Dkr.	

4.5.5. *Nordiska statistiska sekretariatet*

Danmark	175 000 Dkr.	
Finland	129 760 Dkr.	(80 000 FM.)
Norge	uppgift saknas	
Sverige	252 973 Dkr.	(183 221 Skr.) ²
Totalt	557 733 Dkr.	

4.5.6. *Utvecklingshjälp (samnordiska projekt)*

Danmark	6 173 000 Dkr.	
Finland	8 110 000 Dkr.	(5 000 000 FM.)
Island	263 852 Dkr.	(5 000 000 Isl. kr.)
Norge	5 555 000 Dkr.	(5 000 000 Nkr.)
Sverige	12 039 704 Dkr.	8 720 000 Skr.)
Totalt	32 141 556 Dkr.	

¹ Prel. siffra.

² Avser 1973/74.

4.5.7. *Uppskattning av de totala kostnaderna för nordiskt ekonomiskt samarbete (Summering av kända poster)*

A.

Danmark	9 466 000 Dkr.
Finland	10 770 080 Dkr.
Island	263 852 Dkr.
Norge	6 888 200 Dkr.
Sverige	18 692 221 Dkr.
<hr/>	
Totalt	46 080 353 Dkr.

B.

På ministerrådsbudgeten	766 590 Dkr.
Summa A+B	46 846 943 Dkr.
	29 045 104 FM.
	887 749 569 Isl. kr.
	42 279 366 Nkr.
	34 104 575 Skr.

5. Redovisning av vissa kostnader för nordiskt samarbete

5.1. *Den nordiska kulturbudgeten för år 1974*

Från och med 1974 års nordiska kulturbudget tillämpas en generell fördelningsnyckel, som bygger på relationerna mellan de fem ländernas bruttonationalprodukter. Sålunda tillskjuter Danmark 22 %, Finland 16 %, Island 1 %, Norge 16 % och Sverige 45 %. Uppgifterna nedan om den nordiska kulturbudgeten avser kalenderåret 1974.

Tabell 5.1.1. Kostnadsfördelningen avseende 1974 års nordiska kulturbudget

Danmark	7 656 000 Dkr.
Finland	5 568 000 Dkr.
Island	348 000 Dkr.
Norge	5 568 000 Dkr.
Sverige	15 660 000 Dkr.
Totalt	34 800 000 Dkr.

Hur detta belopp fördelats mellan olika anslagposter anges i tabell 5.1.2.

Tabell 5.1.2. Kostnader för nordiskt kulturellt samarbete fördelade efter anslagstyp

Forskning	11 520 000 Dkr. (33,1 %)
Utbildning	5 180 000 Dkr. (14,9 %)

Allmänskulturell verksamhet	3 490 000 Dkr.	(10,0 %)
Sekretariatet för nord. kulturellt samarbete	3 210 000 Dkr.	(9,2 %)
Medel till Nordiska ministerrådets disposition	5 300 000 Dkr.	(15,2 %)
Nordiska kulturfonden	5 000 000 Dkr.	(14,4 %)
Medel för 1974 års löneökningar	1 100 000 Dkr.	(3,2 %)
Totalt	34 800 000 Dkr.	(100 %)

5.1.3 Verksamhetsbudget för det nordiska kultursamarbetet under år 1974

Ändamål	Budget 1974 (1 000-tal danska kronor)
Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete	3 210
<i>Forskning</i>	11 520
Nordiska institutet för teoretisk atomfysik	4 310
Nordiska institutet för folkdiktning	275
Centralinstitutet för nordisk asienforskning	1 130
Nordiska institutet för sjö rätt	545
Nordiska kollegiet för fysisk oceanografi	445
Nordiska kollegiet för terrester ekologi	305
Nordiska forskarkurser	1 100
Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning	300
Nordiska samarbetskommittén för internationell politik	490
Nordiska koordineringsorganet för teknisk och vetenskaplig information och dokumentation	800
Nordiska kollegiet för marinbiologi	325
Nordiska geoexkursioner till Island	145
Nordiska sommaruniversitetet	500
Nordiskt vulkanologiskt institut	850
<i>Utbildning</i>	5 180
Nordens folkliga akademi	1 450
Harmonisering av skolordningarna i Norden	850
Nordisk Journalistkursus	350
Nordiska hushållshögskolans styrelse	—
Nordiska institutet för samhällsplanering	1 800
Nordiska kurser i språk och litteratur	525
Nordiska universitetskurser i historia	50
Nordisk federation för medicinsk undervisning	155
<i>Allmänskulturell verksamhet</i>	3 490
Nordens Hus i Reykjavík	1 033
Nordiska teaterseminarier	200

Ändamål	Budget 1974 (1 000-tal danska kronor)
Nordiska rådets litteraturpris	140
Nordiska rådets musikpris	99
Nordiskt samarbete om bildande konst	125
Nordiskt musiksamarbete	400
Nordiskt teatergästspelsutbyte	643
Nordiskt samiskt institut	850
Medel till Nordiska ministerrådets disposition	5 300
Nordiska kulturfonden	5 000
Summa	33 700
Medel avsedda att täcka under år 1974 inträffade avtalsenliga löneökningar m. m.	1 100
Summa totalt	34 800

5.2. Nordiska ministerrådets budget för år 1974

Kostnadsfördelningen är densamma som för kulturbudgeten, dvs. Danmark 22 %, Finland 16 %, Island 1 %, Norge 16 % och Sverige 45 %.

Tabell 5.2.1. Kostnadsfördelningen (netto) för 1974 års nordiska ministerrådsbudget (Nkr.)

Danmark	1 210 000 Nkr.
Finland	880 000 Nkr.
Island	55 000 Nkr.
Norge	880 000 Nkr.
Sverige	2 475 000 Nkr.
Totalt	5 500 000 Nkr.

Tabell 5.2.2. Beviljade projektmedel ur 1974 års budget

Byggsektorn	högst	190 000 Nkr.
Regionalpolitik	högst	280 000 Nkr.
Nordkalottkommittén	högst	183 000 Nkr.
Miljövård	högst	26 000 Nkr.
Transportsektorn	högst	38 000 Nkr.
Turism	högst	117 000 Nkr.
Totalt		834 000 Nkr.

Tabell 5.2.3. Återstående projektmedel år 1974

Byggsektorn	220 000 Nkr.
Miljövård	64 000 Nkr.

Transportsektorn	270 000 Nkr.
Turism	46 000 Nkr.
Totalt	600 000 Nkr.

Tabell 5.2.4. Bruttobudget 1974

Administrationskostnader	4 542 000 Nkr.
Projektmedel	1 434 000 Nkr.
Reservmedel	301 295 Nkr.
Totalt	6 277 295 Nkr.

5.3. Föreningarna Nordens statsbidrag för budgetåren 1973/74 eller 1974

I en inom Föreningen Norden utarbetad översikt från januari 1974 anges statsbidragen till Föreningarna Norden i Danmark, Finland, Norge och Sverige till följande:

	Danmark ¹	Finland ²	Norge ³	Sverige ⁴
A. Generella statsbidrag	400 000 Dkr	250 000 FM	250 000 Nkr	500 000 Skr
B. Statsbidrag ⁵ till speciella ändamål	70 000 Dkr	20 500 FM	15 500 Nkr	359 000 Skr
Totalt A + B	470 000 Dkr	270 500 FM 438 750 Dkr	265 500 Nkr 294 970 Dkr	859 000 Skr 1 186 020 Dkr
C. Statliga beviljningar som Föreningarna Norden förvaltar ⁶	276 500 Dkr	159 000 FM 257 900 Dkr	278 600 Nkr 309 500 Dkr	211 500 Skr 292 000 Dkr

I den ovan citerade promemorian saknas upplysningar om de statliga bidragen till den isländska Föreningen Norden. I en sammanställning från januari 1973 uppskattas dock den isländska föreningens statsbidrag till 20 000 skr./530 000 isl. kr./27 600 Dkr. Denna uppskattning torde avse budgetåret 1972.

Enligt tillgängliga uppgifter blir således de totala anslagen till Föreningarna Norden i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige följande

	Summa A+B	C
Danmark	470 000 Dkr.	276 500 Dkr.
Finland	438 750 Dkr.	257 900 Dkr.
Island (1972)	27 600 Dkr.	uppgift saknas

¹ avser budgetåret 1973/74.

² avser budgetåret 1974.

³ avser budgetåret 1974.

⁴ avser budgetåret 1973/74.

⁵ Ungdomsverksamhet, Skolreseverksamhet, Kursverksamhet, Reselektorverksamhet, Historisk och geografisk facknämnd, Publikationer.

⁶ Gymnasiststipendiernas resor, Elevutbyte, Lärarutbyte, Folkhögskolestipendier för islänningar, Kulturkritikerstipendier, Yrkesutbildningsstipendier för islänningar.

Norge	294 970 Dkr.	309 500 Dkr.
Sverige	1 186 020 Dkr.	292 000 Dkr.
Totalt	2 417 340 Dkr.	1 135 900 Dkr.

De sammantagna statsutgifterna till Föreningarna Nordens verksamhet blir därmed *2 417 340 Dkr.*, men därtill administrerar föreningarna anslag *på 1 135 900 Dkr.* Uppgifter om eventuella anslag till Föreningen Norden på Färöarna och Åland saknas.

5.4 NORDFORSK:s budget för år 1974

NORDFORSK — Nordiska samarbetsorganisationen för teknisk-naturvetenskaplig forskning har för år 1974 *1 285 000 Skr.* avsatt för administrativa kostnader.

Bidragen från NORDFORSK:s medlemmar är följande:

Danmark	222 950 Skr.	19,8 %
Finland	222 950 Skr.	19,8 %
Island	11 260 Skr.	1,0 %
Norge	222 950 Skr.	19,8 %
Sverige	445 901 Skr.	39,6 %

1 126 011 Skr.

Överskott från 1973 158 989 Skr.

Totalt för 1974 1 285 989 Skr.

Disponibelt belopp är för 1974 *2 938 000 Skr.* vilket tillsammans med de administrativa kostnaderna utgör *4 223 000 Skr.* Därav utgör de nationella bidragen följande:

Danmark	497 736 Skr.	19,8 %
Finland	497 736 Skr.	19,8 %
Island	25 138 Skr.	1,0 %
Norge	497 736 Skr.	19,8 %
Sverige	995 472 Skr.	39,6 %
Totalt	2 938 000 Skr.	100,0 %

6. Sammanfattning

6.1. Totala nordiska statsutgifter för nordiskt samarbete

Den summering som kan göras av de totala statsutgifterna för nordiskt samarbete gäller bevilningarna ländervis. Dessa poster är de enda som man med någon säkerhet kan påstå är ömsesidigt uteslutande. I en ideal situation borde de ländervisa kostnaderna för nordiskt samarbete (jfr. 6.1.1.) vara lika med de utskottsvisa/sektorsvisa kostnaderna (jfr. 6.1.3.). Att så inte är fallet beror på brister i det tillgängliga materialet.

Det bör emellertid observeras att den summering som i det följande göres är behäftad med vissa brister vilka diskuteras under 6.3.

6.1.1. Statsutgifter för nordiskt samarbete, ländervis:

Valuta	Dkr	FM	Isl. kr.	Nkr.	Skr.
A. Danmark	24 374 480	15 112 178	461 896 396	21 997 968	17 744 621
B. Finland	25 855 166	15 940 300	498 134 375	23 264 867	18 777 673
C. Island	1 171 029	710 112	22 191 000	1 039 391	837 396
D. Norge	20 607 939	12 817 359	396 021 150	18 549 000	15 024 690
E. Sverige	63 531 503	39 479 995	1 219 370 496	57 287 406	46 013 981
Totalt A-E	135 540 117	84 059 944	2 597 613 417	122 138 632	98 398 361

A—E anger således de totala statsutgifter för nordiskt samarbete såsom de framgår i de nationella statsbudgeterna.

6.1.2. Utgifterna för nordiskt samarbete fördelade ländervis, procentuellt:

Danmark	ca 18 %
Finland	ca 19 %
Island	ca 1 %
Norge	ca 15 %
Sverige	ca 47 %
Totalt	100 %

6.1.3. Statsutgifter för nordiskt samarbete, sektorsvis/utskottsvis:

Sektor/utskott	Valuta Dkr	FM	Isl. kr.	Nkr	Skr
A. Juridiskt samarb.	1 818 067	1 127 201	34 452 370	1 640 805	1 323 553
B. Kulturellt samarb. ¹	51 142 388	31 708 280	969 148 252	46 156 005	37 231 658
C. Socialpol. samarb.	12 849 553	7 966 723	243 499 029	11 596 722	9 354 475
D. Trafiksamarbete	4 738 540	2 937 895	89 795 333	4 276 533	3 449 657
E. Ekonomiskt samarb.	46 846 943	29 045 104	887 749 569	42 279 366	34 104 574
F. Nordiska rådet	10 066 868	6 241 458	190 767 149	9 085 348	7 328 680
G. Nord. ministerrådet ²	5 380 901	3 346 717	103 404 348	4 843 295	3 923 069

Fördelas kostnaderna för nordiskt samarbete på olika samarbetssektorer erhålles följande resultat:

6.1.4. Kostnaderna för nordiskt samarbete sektorsvis, procentuell fördelning:

Juridiskt samarbete	1,5 %
Kulturellt samarbete	43,5 %
Socialpol. samarbete	11,0 %

¹ Inkluderar 1974 års Nordiska kulturbudget.

² Inkluderar administrationskostnader och reservmedel.

Projektmedlen har fördelats på respektive samarbetssektor, dvs. juridiskt samarbete, socialpolitiskt samarbete, trafiksamarbete och ekonomiskt samarbete.

Trafiksamarbete	4,0 %
Ekonomiskt samarbete	40,0 %
	100,0 %

6.2. Slutsatser

Följande preliminära konstateranden kan — med de reservationer som anges under punkterna a—f nedan — göras på grundval av det material som arbetsgruppen haft tillgång till.

1. De totala beräknade statsutgifterna för nordiskt samarbete i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige torde uppgå till *minst* 135 miljoner danska kronor per år.

2. Av de totala beräknade statsutgifterna för nordiskt samarbete har Sverige svarat för 47 %, Finland för 19 %, Danmark för 18 %, Norge för 15 % och Island för 1 %. Enligt den fördelningsnyckel som tillämpas både för den nordiska kulturbudgeten och Nordiska ministerrådets budget skall Sverige betala 45 %, Danmark 22 %, Norge och Finland vardera 16 % samt Island 1 % av kostnaderna. Att det föreligger en avvikelse — 18 % i stället för 22 % — vad gäller den danska andelen av kostnaderna torde få ses mot bakgrunden av att man dels tillämpar olika budgeteringsprinciper länderna emellan, dels att Danmark inte deltar i visst samarbete, exempelvis arbetsmarknadssamarbetet på Nordkalotten.

3. Om man försöker fördela kostnaderna för nordiskt samarbete på olika samsamarbetssektorer finner man att utgifterna för det kulturella samarbetet svarar för 43,5 % och utgifterna för det ekonomiska samarbetet för 40,0 %. Av resterande 16,5 % hänför sig 11 % till socialpolitiskt samarbete, 4 % till trafiksamarbete samt 1,5 % till juridiskt samarbete.

4. Om man vid beräkningen också inbegriper kostnaderna för Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet så erhålles följande fördelning: kulturellt samarbete 38,5 %, ekonomiskt samarbete 35 %, socialpolitiskt samarbete 9,5 %, Nordiska rådet 7,5 %, Nordiska ministerrådet 4,0 %, trafiksamarbete 4 % samt juridiskt samarbete 1,5 %.

De medel som ministerrådet disponerar över för olika nordiska samsamarbetsprojekt har fördelats på respektive samsamarbetsområde: ekonomiskt samarbete, socialpolitiskt samarbete, trafiksamarbete samt juridiskt samarbete.

5. Inte för något enskilt nordiskt land överstiger kostnaderna för nordiskt samarbete 1 promille av den egna statsbudgeten.

6. Av de totalt cirka 50 miljoner danska kronor som utgör summan av utgifterna för nordiskt kulturellt samarbete återfinnes cirka 70 % på den nordiska kulturbudgeten. Resterande 30 % är kostnader som ligger utanför kulturbudgeten. Av kostnaderna på kulturbudgeten går

33 % till forskning, 15 % till utbildning, 10 % till allmänkulturell verksamhet, 14 % till Nordiska kulturfonden, 17 % till Nordiska ministerrådet (dispositionsmedel) samt 11 % till sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete.

7. Statsanslagen till Föreningarna Norden i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige utgör tillsammans omkring 2,4 miljoner danska kronor. Därtill förvaltar Föreningarna Norden på regeringarnas uppdrag ett belopp till ytterligare 1,1 miljoner danska kronor, som är avsett för särskilda ändamål.

6.3. *Bristfälligheter i sammanställningen*

Ett flertal brister vidlåder denna sammanställning. Några av dem kommenteras i det följande.

a) Visst material har av arbetstekniska skäl inte kunnat framskaffas. Enskilda uppgifter saknas i de nationella statsbudgeterna. Som exempel kan nämnas att kostnaderna för det nordiska lagstiftningssamarbetet kunnat anges för Finland och Norge, men fått beräknas för Danmark och Norge.

b) Budgetåren är olika i de nordiska länderna. Sålunda avser uppgifterna i sammanställningen för Finlands, Islands och Norges del budgetåret 1974 (1.1.—31.12.1974), för Danmarks del budgetåret 1974/75 (1.4.1974—31.3.1975) och för Sveriges del budgetåret 1974/75 (1.7.1974—30.6.1975).

Den nordiska kulturbudgeten och Nordiska ministerrådets budget avser kalenderår. De angivna uppgifterna avser följaktligen olika tidpunkter, men därtill kommer att i vissa fall då en uppgift inte varit tillgänglig för det senaste budgetåret så har motsvarande uppgift för året dessförinnan använts. Slutligen kan nämnas att de nordiska institutionerna tillämpar olika verksamhetsår. I en del fall kalenderår, i andra fall tiden 1.7.—30.6. etc.

c) Vid beräkningen av totalsumman för statsutgifterna för nordiskt samarbete har de ländersvisa uppgifterna använts. Därtill har också en fördelning av kostnaderna sektorsvis genomförts. Om kostnadsfördelningen sektorsvis vore klar och entydig skulle summan av utgifterna inom de fem samarbetssektorerna plus kostnaderna för Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet vara densamma som summan av de nationella bevilningarna. Genom ofullkomligheter i materialet är så dock inte fallet.

d) Nordiska rådets ärendefördelning överensstämmer inte med budgeteringsprinciperna för den nordiska kulturbudgeten. Sålunda upptas i kulturbudgeten kostnaderna för Nordiska institutet för samhällsplanering och Nordiskt samiskt institut. Inom Nordiska rådet handläggs dock berättelserna från dessa båda institutioner av socialpolitiska respektive juridiska utskottet. Kostnaderna för Nordiska kontaktorganet för jordbruksfrågor har bokförts under kulturutskottet, medan berättelsen från detta organ handläggs inom rådets ekonomiska utskott.

e) Vid omräkning av belopp från en valuta till en annan har Sveriges Riksbanks avistanoteringar för säljkurser för valuta avseende den 25 september 1974 använts.

f) Som omnämnts ovan tillämpas olika budgeteringsprinciper i de nordiska länderna, vilket medför att en kostnad som upptas i det ena landets statsbudget inte i alla avseenden är jämförbar med kostnaden i ett annat nordiskt lands statsbudget. Som exempel kan nämnas att Nordiska farmacopénämnden för verksamhetsåret 1974/75 har en budget på 205 000 Skr. Enligt statuterna för nämnden skall Danmark, Finland och Norge svara för vardera 20 %, d. v. s. 41 000 Skr, medan Sverige betalar 40 % d. v. s. 82 000 Skr. I den finländska statsbudgeten finns emellertid upptaget ett belopp som i svenska kronor motsvarar 198 000 kronor, ett belopp som i stort sett skulle täcka kostnaderna för farmacopénämndens hela verksamhet. Förklaringen torde ligga i att man i Finland under denna nordiska budgetpost upptar också nationella kostnader som sammanhänger med farmacopéns verksamhet i Finland under det att dessa t. ex. i Sverige bokföres som en nationell och inte som en nordisk kostnad.

BILAGA 2

Följande utgör sammanfattningen (B) i dok. P 134a/1974-05-31 ang. utformningen av berättelser och meddelanden. (Hela dokumentet är tryckt som Tillägg 7 till presidierrapporten 1975)

1. Allmänt

En generell synpunkt när det gäller hela rapporteringen i berättelser och meddelanden är denna: rapporteringen har en dubbel funktion, dels en *bakåtriktad*, som gäller vidtagna åtgärder, fattade beslut och bedrivna verksamhet, dels en *framåtriktad*, som gäller handlingsprogram eller handlingslinjer, planering och urskiljbara utvecklingstendenser. Båda dessa moment i rapporteringen är väsentliga för Nordiska rådet, det bakåtriktade för genomförandet av efterprovning och kontroll, det framåtriktade inslaget för utövande av Nordiska rådets medverkan i utbyggnaden av samarbetet (för kultursektorns del finns denna medverkan traktatfäst i kulturavtalet).

I viss mån ingår båda dessa moment i rapporteringen såväl i meddelandena, C 1 som de övriga berättelserna. Detta är väl också ofrånkomligt och riktigt. Det borde emellertid kunna övervägas om inte en viss arbetsfördelning kunde åstadkommas, så att meddelandena huvudsakligen skulle innehålla redovisning av vidtagna åtgärder, medan C 1 i än högre grad än tidigare borde vara framåtriktad till sitt innehåll. Övriga berättelser bör rimligen som hittills innehålla både bakåtriktad som framtidsinriktad information.

2. Berättelser

Beträffande utformningen av rapporteringen i berättelser synes mot bakgrund av ovanstående redogörelse under A vissa huvudlinjer avteckna sig: önskemål om så *likartad uppställning* som möjligt samt innehållsmässig täckning av vissa *grundläggande informationer*, särskilt beträffande ifrågasvarande organs status, styrelse, personal, verksamhet, ekonomi och framtida planer.

Det finns anledning framhålla, att det givetvis är det konkreta innehållet i upplysningarna som är av centralt intresse; mallen för framläggandet av dessa skall därför inte uppfattas som något självändamål utan endast som den ram inom vilken upplysningslämnandet normalt sett lättast låter sig organiseras. Skulle i något särskilt fall en annan disposition anses bättre gagna informationssyftet bör en sådan användas. — Av de sex nämnda informationsområdena framstår de tre sistnämnda — verksamhet, ekonomi och framtida planer — som sär-

skilt betydelsefulla, emedan de bildar grundval för Nordiska rådets kontrollfunktioner. Det är också av största intresse när det gäller rådets möjlighet till medverkan beträffande inriktningen och tempot av det nordiska samarbetets utveckling på alla områden.

I fråga om *formen* för berättelserna — separat i C-serien och/eller som del av C 1 (i löpande text och eventuellt som bilaga) — krävs ytterligare preciseringar beträffande vilka berättelser som bör avges inom ramen för C 1. Det får väl dock anses naturligt att redogörelser för ämbetsmannakommittéer och nordiska fackorgan av mera centralt intresse lämnas i C 1. I C 1 1974 behandlades 5 berättelser, som därmed inte trycktes separat. Flera än 5 av de ca 40 årliga berättelser som avges borde i huvudsak kunna avrapporteras i C 1; härvid får dock de innehållsmässiga kraven inte eftersättas. För att undvika att onödigtvis tynga en löpande text skulle respektive organs verksamhet, ekonomi och planer för framtiden kunna redovisas i huvudframställningen och kortfattad basinformation lämnas i en bilaga, enligt ovan antydd mall. Om så anses erforderligt i fullständighetens intresse kunde det i särskilda fall å andra sidan övervägas att de intressantare delarna av en berättelse återges i C 1 och berättelsen i sin helhet ändå trycks separat. Med en sådan metod finns emellertid risk att man närmar sig dubbelrapportering, som ju i princip bör undvikas.

Det kan vara svårt att generellt söka fastslå vilka berättelser som skall anses vara de mest centrala och därför bör avges i C 1. Detta förhållande kan variera från år till år, eller över loppet av några år. Det dagsaktuella intresset bör därför också tilläggas vikt. Den slutliga bedömningen i detta hänseende torde därför närmast åvila ministerrådet. Härvidlag skulle emellertid utskottssekreterarna och utskotten kunna spela en idémässigt bidragande roll; sekreteraren kunde t. ex. — i god tid innan berättelserna börjar sammanställas — i respektive utskott initiera ett betänkande eller en skrivelse med de önskemål som kan finnas just vid den aktuella tidpunkten.

Med en större grad av avlastning av centrala berättelser i C 1 skulle under alla förhållanden antalet separata papper och dokument i viss mån kunna minskas, något som på många håll i Nordiska rådet och även i utredningsmandatet framhålls som ett önskemål. I C 1 skall då av ett inledande register givetvis framgå vilka särskilda berättelser som ersatts av framställning i C 1, med sid- och eventuellt bilagehänvisningar.

3. Meddelanden

Till en början kan slås fast att meddelandena i anledning av rådsrekommendationer är ett av de viktigaste instrumenten för utövande av Nordiska rådets kontrollfunktioner.

I fråga om *innehåll* och *form* för meddelanden ges vissa allmänna

synpunkter under avsnitt A ovan, särskilt i punkt 2: 1 (utförlighet) och pkt. 2: 3 (omnämmande i C 1 jämsides med särskilt meddelande) samt pkt. 4 och 5 (tillämpningen av art. 65 i förhållande till redovisning — helt eller delvis — i C 1).

Beträffande *innehållet* föreligger således från rådets sida klara önskemål om utförlighet och saklighet; en om möjligt likartad presentationsform bör eftersträvas; läget i de olika länderna bör i förekommande fall redovisas; utslåtande skrivningar som döljer de verkliga problemen skall undvikas om det inte finns förutsättningar att genomföra en rekommendation bör detta klart utsägas med angivande av motivering; sammansättning av och mandat för utredningsgrupper bör redovisas liksom det huvudsakliga innehållet i eventuellt angivna betänkanden.

Beträffande *formen* kan konstateras att i art. 65 avses enligt stadgad praxis den form som hittills tillämpats med separat meddelande i varje sak. En ny ordning kräver enighet mellan avsändare och mottagare.

Bland motiven för ett bibehållande av gällande ordning med särskilda meddelanden för varje rekommendation kan nämnas att denna ordning

1) möjliggör utförligare rapportering om varje särskild rekommendation, 2) gör det lättare för Nordiska rådet att utöva sin kontrollerande och efterprövande funktion (bl. a. därför att ministerrådet eller regeringarna samt rådsutskotten tvingas ta upp varje fråga till separat behandling åtminstone en gång per år, 3) gör det praktiskt lättare att handlägga ärendena, än om vissa rekommendationer redovisas i C 1, andra separat eller på båda sätten.

Denna principinställning utesluter emellertid inte att rekommendationer kan omnämnas i C 1. Tvärtom underlättar det i hög grad läsningen av ministerrådets berättelse, om denna innehåller hänvisningar till relevanta rådsrekommendationer. En sådan metod bör inte anses vara dubbelrapportering. De korta hänvisningar, som i praktiken ryms i C 1, får snarast betraktas som en extrahering av det mest väsentliga i den information om behandlingen av rådsrekommendationerna som finns i de separata meddelandena. De kan i C 1 sättas in i ett större sammanhang, där deras specifika tyngd kan antydast genom kortare eller utförligare behandling.

Det kan t. o. m. i undantagsfall te sig svårt att motsätta sig att vissa rekommendationer av särskilt aktuellt och centralt intresse behandlas endast i C 1. När så sker måste emellertid samma krav gälla beträffande utförlighet och saklighet som vid separata meddelanden.

Så snart en rekommendation berörs i C 1 — vare sig det gäller extraherade upplysningar eller ett fullständigt besvarande — måste den identifieras i texten — med t. ex. spärrad stil inom parentes — och eventuellt även i marginalen; likaså bör det av en förteckning i början av C 1 framgå vilka rådsrekommendationer som behandlas i berättelsen — och särskilt anges när dessa besvarats — med sidhänvisning (på samma sätt som för berättelser).

4. Övrig rapportering

Det bör observeras, att rapporteringen i berättelser och meddelanden bara utgör en del — om också den viktigaste — av hela den information om samarbetet som går från regeringsorganen till Nordiska rådet. Det samarbete kring bl. a. budgetfrågor och handlingsprogram som med stöd av kulturavtalet har etablerats mellan rådets kulturutskott och Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) har efter hand i viss mån fått karaktären av en fortlöpande dialog mellan regeringsorganen och parlamentarikerna. Det är givet att en mängd viktig information utbyts vid detta samarbete och genom sekretariatskontakterna, i synnerhet när det gäller de stora frågorna och de allmänna handlingslinjerna. När det gäller den stora mängden mindre frågor är situationen delvis en annan. I detta avseende har samarbetet under kulturavtalet ännu inte fått en ur kulturutskottets synvinkel tillfredsställande form. Det kan erinras om att utskottet i oktober i fjol framställde önskemål till ministerrådet om automatisk delgivning av vissa typer av dokument som framställs inom kulturavtalets organ (ämbetsmannakommitténs och de rådgivande kommittéernas protokoll, direktiv för tillsatta kommittéer, arbetsgrupper, styrningsgrupper o. d., slutliga betänkanden och rapporter från sådana organ; se "PM om nordiska kultursamarbetsfrågor 25.9.1973", tryckt i årets rådshandlingar, (*Dokument I, Tillägg 5*). Utskottet har ytterligare i sitt betänkande till C 1 vid februari-samlingen erinrat rådet om sina önskemål och vid sitt möte i Trondheim 1974-05-6/7 beslutat att driva frågan vidare. (Så skedde vid överläggningarna mellan kulturutskottet och kultur-/undervisningsministrarna i Helsingfors den 30 september 1974, vid vilka utskottet överlämnade PM 1974-09-16 (KU 46c/1974)).

Över huvud taget har denna rapportering utom rådshandlingarna åtminstone för kulturutskottets del en växande betydelse parallellt med den formella i berättelser och meddelanden. Det är därför av största vikt att frågan om automatisk delgivning får en lösning.

Rapport

från arbetsgruppen angående offentlighetsprincipens användning i nordiska samarbetsorgan

(Se NU 1974: 14)

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över rapporten

Til juridisk udvalg er henvist dokument 1 B: 1974. Rapport fra arbejdsgruppen angående offentlighedsprincipens anvendelse i nordiske samarbejdsorganer.

Udvalget har behandlet rapporten på møder den 14. oktober 1974 i Stockholm, den 8. november 1974 i Ålborg og den 13. og 14. januar 1975 i København.

— Efter at udvalget på sit møde den 14. oktober 1974 foreløbigt havde drøftet rapporten, indstillede udvalget til Nordisk Råds præsidium, at Nordisk Råd under anden halvdel af rådets 22. session 1974 i Ålborg foreløbig drøftede de forslag, som rapporten indeholdt, således at en endelig debat kunne finde sted under rådets 23. session 1975 i Reykjavík.

Juridisk udvalg har efter plenumdebatten i Ålborg drøftet sagen på udvalgets møder den 8. november 1974 og den 13.—14. januar 1975.

Udvalget

I den udtalelse, som juridisk udvalg hermed afgiver til Nordisk Råd, tager udvalget alene stilling til spørgsmålet om offentlighedsprincipens anvendelse på nordiske samarbejdsorganer i forholdet til enkeltpersoner, organisationer og myndigheder, der ikke er involveret i det nordiske samarbejde i snævrere forstand.

Den omstændighed, at arbejdsgruppen i sin rapport også har berørt det med offentlighedsprincipets gennemførelse beslægtede, men principielt forskellige problem om reguleringen af de nordiske samarbejdsorganers indbyrdes udveksling af oplysninger, gensidige orientering og indseende med sager under behandling i samarbejdsorganerne har til en vis grad bevirket, at der har fundet en udviskning sted af diskussionen om offentlighedsprincippet. Reguleringen af forholdet mellem de nordiske samarbejdsorganer er ikke et spørgsmål om gennemførelse af et mere eller mindre veldefineret offentlighedsprincip, men derimod

spørgsmål om gennemførelse af en informationspolitik mellem minister-siden og de parlamentariske organer, således som det fremgår af Helsingforsaftalens forudsætninger om gennemførelsen af et nært og intimt samarbejde til fremme af nordiske sager. Juridisk udvalg støtter selv-sagt enhver bestræbelse, der søger at gøre dette samarbejde så åbent som muligt. Udvalget har imidlertid, under hensyn til, at man er bekendt med, at disse spørgsmål, der blandt andet vedrører videregivelse af dagsordener, direktiver og protokoller fra embedsmandskomiteernes møder med videre, overvejes i arbejdsgruppen vedrørende budget- og kontrolspørgsmål, fundet det hensigtsmæssigt, at disse problemer ikke drøftes her, men drøftes i tilslutning til debatten om arbejdsgruppens slutrapport under rådets 23. session 1975.

Udvalget ønsker imidlertid ved et møde ret snart efter sessionen at få lejlighed til over for præsidiet at afgive en udtalelse på grundlag af rapporten, som endnu ikke foreligger, og forhandlingerne under sessionen.

— Udgangspunktet for udvalgets vurdering af den foreliggende rapport har været Helsingforsaftalens artikel 43: ”I det nordiske samarbejde bør der iagttages størst mulig offentlighed.”

Udvalget har med baggrund i bestemmelsens tilblivelseshistorie og i de synspunkter, som blev ført frem i debatten om bestemmelsens indførelse, ment, at samarbejdsaftalens parter har forpligtet sig til at indføre et offentlighedsprincip, som i videst muligt omfang gør det nordiske samarbejde til et åbent samarbejde — et samarbejde som i højere grad end andet internationalt samarbejde gør det muligt for den enkelte borger at følge arbejdet med de enkelte sager, at engagere sig i arbejdet og give sine synspunkter til kende og dermed mulighed for at varetage sine interesser.

Offentlighed bør være et grundprincip i et demokratisk samfund, men det må selvsagt ikke praktiseres på en sådan måde, at det kan antages at medføre betydelige vanskeligheder for det enkelte organ eller den enkelte myndighed at udføre sine arbejdsopgaver på en fuldt tilfredsstillende måde.

Offentlighedsprincippet må og skal indføres i et sådant omfang og i en sådan udstrækning, at det tilsikres, at den offentlige debat og meningsudveksling, som juridisk udvalg anser det for ønskværdigt, at der føres om nordiske sager i de nordiske lande, føres på grundlag af et tilstrækkelig relevant og korrekt baggrundsmateriale.

Juridisk udvalg er på denne baggrund i sit udgangspunkt enig med arbejdsgruppen i, at de samme grundlæggende principper om forvaltningsdokumenters offentlighed, som i dag udgør en hjørnesten i de nordiske landes demokratiske opbygning, også bør anvendes ved nordiske institutioner. Udvalget finder ikke, at der er afgørende betænk-ligheder af principiel eller praktisk art ved at fastlægge en offentlighedsordning ud fra disse regler.

Juridisk udvalg deler derimod den kritiske holdning til arbejdsgruppens resultater, som blev fremført af flere af rådets medlemmer under plenumdebatten i Ålborg den 8. november 1974.

Udvalget er af den opfattelse, at fastsættelsen af de undtagelser fra det generelle offentlighedsprincip, som nødvendigvis må være gældende af hensyn til blandt andet beskyttelse af enkeltpersoners integritet, forholdet til ikke-nordiske lande og ikke-nordiske internationale organer, de enkelte nordiske landes nationale planlægning og lovgivning og de enkelte samarbejdsorganisationers interne overvejelser og drøftelser etc., nøje bør overvejes. Kun de dokumenter, som det er virkelig nødvendigt at hemmeligholde, bør undtages fra offentlighedsprincippet, medens alle andre dokumenter bør gøres offentlig tilgængelige.

Udvalget mener ikke, at man ved fastsættelsen af undtagelserne nødvendigvis bør følge samme retningslinjer, som er fulgt i de enkelte nationale lovgivninger om offentlighed, hvorefter der som i arbejdsgruppens rapport angives en række dokumenter og aktstykker, som generelt er undtaget fra offentlighed med mindre andet bestemmes.

Udvalget mener heller ikke, at det for denne overvejelse bør være eneafgørende, om en enkelt kategori af dokumenter i et enkelt eller enkelte lande er unddraget offentlighed efter den nationale lovgivning, såfremt den efter en vurdering af dens betydning i det nordiske samarbejde bør være omfattet af offentlighedsreglerne gældende for det nordiske samarbejde. Udvalget mener ikke, at arbejdsgruppens forslag er udtryk for, at der er foretaget en nøje vurdering af offentlighedsprincippets anvendelse ud fra nordiske synspunkter.

Udvalget er enig med arbejdsgruppen i, at en række af de dokumenter, der i de to forslag til § 2 gældende for henholdsvis præsidiasekretariatet og ministerrådssekretariatet generelt foreslås undtaget fra offentlighed, normalt bør og skal være unddraget offentlighed.

Nogle af de dokumenter, der nævnes, finder udvalget imidlertid som hovedregel bør være offentlig tilgængelige med mindre andet bestemmes.

Udvalget mener således ikke, at der er tilstrækkeligt grundlag for generelt at unddrage beslutningsprotokoller fra lukkede møder i Nordisk Råds plenarforsamling eller beslutningsreferater af forhandlingerne i Nordisk Råds udvalg fra offentligheden. Tilsvarende mener udvalget ikke, at beslutningsprotokoller fra ministerrådets, stedfortræderkomiteens og øvrige embedsmandskomiteers møder generelt bør være undtaget fra offentlighed.

Udvalget finder det især betydningsfuldt, at beslutningsprotokoller fra ministerrådets møder ikke generelt hemmeligholdes. De afgørelser, der træffes i sager, der er til behandling i ministerrådet, er af afgørende betydning for udbygningen af det nordiske samarbejde. Offentligheden bør derfor have mulighed for straks at få kendskab til de beslut-

ninger, som ministerrådet træffer. Hvad enten det drejer sig om vedtagelser, hvormed nye samarbejdsprojekter startes eller allerede løbende projekter udbygges, eller der er tale om beslutninger, hvorved forslag afvises eller udviklingen på bestemte områder ændres eller standses, er det vigtigt for befolkningen og for den offentlige debat, at kendskabet hertil udbredes. Den debat om nordiske samarbejdsspørgsmål, som det er så væsentligt at tilskynde til og støtte, vil kun vanskeligt kunne gennemføres på de rigtige præmisser, såfremt disse overvejelser og beslutninger forholdes offentligheden i lige så vidt omfang, som det er tilfældet i dag. Denne ordning, som arbejdsgruppens udkast opretholder, bør derfor ændres. Kun dermed bliver det muligt for Nordisk råd og for de enkelte rigsdage i fuldt omfang at opfylde den initiativtagende og kontrollerende funktion, som er nødvendig i det nordiske samarbejde.

Den omstændighed, at protokoller fra møder i nordiske samarbejdsorganer føres således, at der i samme protokol eller referat gengives såvel de førte forhandlinger som de trufne beslutninger, må ikke være til hinder for, at oplysning om trufne beslutninger meddeles offentligheden. Såfremt det ikke lader sig gøre på anden måde, må der udfærdiges særlige beslutningsprotokoller, som giver oplysning om de vedtagelser, der har fundet sted på mødet.

Udvalget har overvejet, om de i § 2, nr. 3, i forslaget til regler for præsidiensekretariatet og de tilsvarende bestemmelser i § 2, nr. 2 i forslaget til bestemmelser for ministerrådssekretariatet om udkast, internt arbejdsmateriale etc. burde opretholdes som en generel undtagelsesbestemmelse. Udvalget mener, at endelige og definitive dokumenter — altså ikke dokumenter på forberedende stadier — der i sekretariatet er udarbejdet efter anmodning fra respektive præsidiet eller ministerrådet, ikke bør være unddraget offentlighed.

For så vidt angår den i § 2, nr. 4, i forslaget til regler for præsidiensekretariatet, jfr. § 2, nr. 3, i forslaget til regler for ministerrådssekretariatet, mener udvalget, at unddragelse fra offentlighed i nordisk sammenhæng af dokumenter, der sendes til sekretariatet, ikke blot bør være en følge af, at dokumentet er unddraget offentlighed i afsenderlandet. Det gælder, selv om det som i forslagene særligt skal tilkendes gives i forbindelse med fremsendelsen. Udvalget mener, at det udtrykkeligt af dokumentet eller særlig meddelelse bør fremgå, at dokumentet er fortroligt eller hemmeligt. Dermed kan man bidrage til, at en hemmeligholdelse ikke blot bliver en konsekvens af offentlighedslovgivningen i afsenderlandet, men beror på afsenderens vurdering i hvert enkelt tilfælde.

Udvalget mener ikke, der i arbejdsgruppens rapport er ført en overbevisende argumentation for generelt at undtage de i § 2, nr. 5, i udkastet til regler for ministerrådssekretariatet nævnte dokumenter om

forslag til bevillinger til nordiske samarbejdsorganer underlagt ministerrådet. Udvalget mener ikke, man generelt bør afskære offentligheden muligheden for at opnå kendskab til det budgetmateriale, som de enkelte samarbejdsorganer udarbejder til brug for ministerrådet. En debat i offentligheden på dette grundlag eller måske senere på baggrund af de oprindelige og de endelige budgettal bør ikke som udgangspunkt være en udelukket mulighed.

Det er på denne baggrund udvalgets opfattelse, at fastsættelsen af offentlighedsreglerne i videre omfang end arbejdsgruppen foreslår, bør ske med ordene i Helsingforsaftalens artikel 43 for øje. De af arbejdsgruppen foreslåede undtagelsesbestemmelser i §§ 2—4 bør gennemgås af Nordisk Råds præsidium og Nordisk Ministerråd med henblik på at opnå formuleringer, som dels i det væsentlige er overensstemmende, dels resulterer i regler, som gennemfører en større åbenhed i det nordiske samarbejde end arbejdsgruppens rapport lægger op til. Specielt bør det overvejes at henhøre de bestemmelser, der er omtalt i det forrige til en undtagelsesbestemmelse, der er affattet som den foreslåede § 4, således at dokumenterne kun undtages fra offentlighed, såfremt præsidiet respektive ministerrådet i det enkelte tilfælde træffer bestemmelse derom.

Juridisk udvalg har overvejet, hvorledes det vil være muligt at sikre, at de offentlighedsordninger, som skal gennemføres, overholdes i overensstemmelse med de fastsatte regler. Indførelsen af et offentlighedssystem vil for alle parter i det nordiske samarbejde byde på mange praktiske vanskeligheder og betænkeligheder af principiel art. Det må forudses, at fortolkningen af reglerne kan give anledning til vanskeligheder i de enkelte tilfælde og resultere i uensartede afgørelser. Af hensyn både til arbejdet i sekretariatene og i de enkelte departementer og andre organer, der deltager i det nordiske samarbejde, og til offentligheden er det nødvendigt, at der fastlægges en ensartet praksis ved anvendelsen af ensartede regler.

I tilfælde af konfliktsituationer vil de implicerede imidlertid, således som det nordiske samarbejde er opbygget, ikke som på nationalt plan kunne henvende sig til en domstol eller andet overordnet organ, som kan afgøre, om et bestemt dokument eller en bestemt sag skal være undergivet offentlighed.

Juridisk udvalg mener derfor, at der bør oprettes et særligt organ, hvortil de tvister, som offentlighedsreglerne måtte give anledning til, kan henvises. Udvalget har ikke ment at burde tage endelig stilling til, hvilken kompetence der bør tillægges et sådant organ. Udvalget mener ikke, det i denne sammenhæng er afgørende, om organet tillægges kompetence til at træffe endelig afgørelse i den forelagte tvist, eller om det kun skal tillægges en rådgivende funktion. En funktion som imidlertid må forudses at blive tungtvejende, når præsidiet eller ministerrådet skal træffe den endelige afgørelse.

Udvalget mener, et sådant organ bør sammensættes af en repræsentant fra hvert af de nordiske lande. Det har i udvalget været drøftet, om det bør være sammensat af jurister — højesteretsdommere eller juridiske professorer — eller af parlamentarikere, men udvalget har ment, at den nærmere drøftelse af såvel dette spørgsmål som af spørgsmålet om organets kompetence og oprettelse bør foregå under forhandlingerne mellem præsidiet og ministerrådet.

Juridisk udvalg vil følge arbejdet med offentlighedsprincippets indførelse og anvendelse med henblik på at afgive en indstilling til præsidiet forud for rådets 25. session 1977.

— Juridisk udvalg indstiller herefter, at Nordisk Råd træffer følgende beslutning:

A. Nordisk Råd opfordrer Nordisk Råds præsidium til

1) snarest efter afslutningen af rådets 23. session at give juridisk udvalg lejlighed til at afgive en udtalelse til præsidiet over den af arbejdsgruppen vedrørende budget- og kontrolspørgsmål afgivne rapport for så vidt angår spørgsmålet om information mellem Nordisk Råds organer og Nordisk Ministerråd og dets organer.

2) at gennemføre den størst mulige offentlighed ved Nordisk Råds præsidiasekretariat, og at fastsætte reglerne i overensstemmelse med udkastet i den af Nordisk Ministerråd nedsatte arbejdsgruppes rapport af 30. august 1974 (NU 1974: 14), idet § 2 og § 4 dog foreslås affattet således:

§ 2 Følgende dokumenter er unddraget fra offentlighed:

1. Protokol af forhandlinger i lukket møde i Nordisk Råds plenarforsamling.
2. Referat af forhandlinger i Nordisk Råds udvalg.
3. Udkast, præsidiasekretariatets interne arbejdsmateriale samt dokumenter som udarbejdes af præsidiasekretariatet som grundlag for sagernes behandling eller forelæggelse i nordisk organ. Undtagelsen omfatter ikke endelige og definitive dokumenter. Undtagelsen omfatter endvidere ikke almindelig journal for indgående og udgående ekspeditioner.
4. Dokumenter, som er indkommet til præsidiasekretariatet fra myndighed i nordisk land eller fra offentligt organ, hvis det af påtegning på dokumentet eller af særskilt meddelelse fremgår, at dokumentet er fortroligt eller er hemmeligt.
5. Personalesager.

Præsidiet eller den, præsidiet bemyndiger, kan dog beslutte, at dokumenter, som angives i første stykke nr. 1 og 3 helt eller delvis skal udleveres. Nordisk Råds udvalg kan beslutte, at referat af forhandlinger i vedkommende udvalg helt eller delvis skal udleveres.

§ 4. Protokol af beslutninger truffet i lukkede møder i Nordisk Råds plenarforsamling, protokol af beslutninger truffet i Nordisk Råds udvalg, endelige og definitive dokumenter som nævnt i § 2, stk. 1, nr. 3, samt andre dokumenter end de, der er nævnt i § 2 og § 3 kan i særlige tilfælde undtages fra offentlighed, hvis hensynet til den enkeltes interesse eller anden væsentlig grund kræver det.

3) snarest at indlede drøftelser med Nordisk Ministerråd med henblik på at søge fastsat ensartede bestemmelser om offentlighed ved Nordisk Råds præsidiasekretariat og Nordisk Ministerråds sekretariat i overensstemmelse med retningslinjerne i denne betænkning.

4) at søge oprettet et for Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd fælles organ, hvortil tvivlsspørgsmål om præsidiets og ministerrådets anvendelse af offentlighedsprincippet ved Nordisk Råds præsidiasekretariat og Nordisk Ministerråds sekretariat kan indbringes.

B. Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd

1) snarest at indlede drøftelser med Nordisk Råds præsidium med henblik på at søge fastsat ensartede bestemmelser om offentlighed ved Nordisk Råds præsidiasekretariat og Nordisk Ministerråds sekretariat i overensstemmelse med retningslinjerne i den af juridisk udvalg den 14. januar 1975 afgivne betænkning om offentlighedsprincippets anvendelse ved nordiske samarbejdsorganer.

2) at søge oprettet et for Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd fælles organ, hvortil tvivlsspørgsmål om præsidiets og ministerrådets anvendelse af offentlighedsprincippet ved Nordisk Råds præsidiasekretariat og Nordisk Ministerråds sekretariat kan indbringes.

København, den 14. januar 1975

Carl-Henrik Hermansson (vpk)

Allan Hernelius (m)

Olof Knudson (H)

Thor Lund (A)

Timo Mäki (Kok)

Skaftason (F)

K. B. Andersen (S)¹

Kirsten Jacobsen (FP)¹

Formand

Morten Lange (SF)¹

Reservation 1

Då det inte hittills har framgått att det skulle föreligga behov för att inrätta ett specialorgan för eventuellt förekommande meningsskiljaktigheter och tolkningsfrågor i samband med tillämpningen av

¹ Tiltrådt under förbehold af genvalg. (Genvalg fandt sted 24. januar)

offentlighetsprincippet finner jeg, att i utskottets förslag till uttalande punkt A. 4, och punkt B. 2 borde utgå.

Köpenhamn den 14 januari 1975

Aarne Saarinen (Skdl)

Reservation 2

Den grundläggande principen om allmänna handlingars offentlighet utgör en hörnsten i de nordiska demokratierna och från Nordiska rådets sida har stor öppenhet tillämpats, som givit allmänheten goda möjligheter att följa diskussionerna inom rådet. När det gäller de nu föreslagna offentlighetsreglerna på nordisk nivå kan man emellertid hysa betänkligheter vad gäller den praktiska tillämpningen härav. Mot denna bakgrund biträder jag utskottets avsikt att följa arbetet med offentlighetsprincipens införande och tillämpning för att återkomma till frågan inför rådssessionen 1977, då rådet på nytt beredes möjlighet att överväga reglernas tillämpning.

Först i detta sammanhang torde det bli möjligt att bedöma behovet av att inrätta ett specialorgan för eventuellt förekommande menings- skiljaktigheter och tolkningsfrågor i samband med tillämpningen av offentlighetsprincipen. Jag yrkar därför avslag på utskottets hemställan, punkt A. 4 och punkt B. 2.

Köpenhamn den 14 januari 1975

Erik Adamsson (s)

Reservation 3

Undertegnede slutter seg til flertallets syn når det gjelder gjennomføringen av offentlighetsprinsippet i nordisk samarbeid, og har ingen reservasjoner til Juridisk utvalgs forslag til selve regelverket.

Det kan imidlertid, som utvalget peker på, under tillem্পningen av reglene oppstå tvilssituasjoner, og det er derfor ønskelig å få opprettet et spesielt organ som i slike situasjoner kan bidra til en enhetlig praksis i overensstemmelse med intensjonene bak det foreslåtte regelverk.

Et slikt organ bør imidlertid ikke opprettes før Nordisk Råd har hatt anledning til å uttale seg om dets kompetanse og sammensetning, på grunnlag av en utredning foretatt av Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd i fellesskap.

Det bør i en slik utredning inngå en drøftelse av de spesielle proble-

mer som kan oppstå i forbindelse med at dokumenter som tilhører en kategori som i ett eller flere land er unndratt offentlighet, gjøres offentlige fra nordiske organer.

Jeg foreslår derfor at Rådet gir sin tilslutning til følgende formulering av utvalgets forslag til beslutning hva angår

A.4: Nordisk Råd oppfordrer Nordisk Råds presidium til å søke utredet kompetanse og sammensetning av et fellesorgan for Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd, til behandling av tvilsspørsmål under gjennomføringen av offentlighetsprinsippet ved presidiesekretariatet og ministerrådssekretariatet.

B.2: Å utrede kompetanse og sammensetning av et fellesorgan for Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd, til behandling av tvilsspørsmål under gjennomføringen av offentlighetsprinsippet ved presidiesekretariatet og ministerrådssekretariatet.

København, 14. januar 1975

John Austrheim (Sp)

Rapport

från Nordiska rådets presidium

I samsvar med § 22 i arbetsordningen for Nordisk Råd tillater presidiet seg, som det organ som tar hånd om rådets löpende anliggender mellom sesjonene, å avgi rapport om sin virksomhet mellom rådets 22. og 23. sesjon. Rapporten behandler også utvalgenes og informasjonskomitéens arbeid i denne periode.

Nordiske samarbeidsspørsmål

Arbeids- og samarbeidsformene innenfor og mellom de ulike nordiske organer og institusjoner har vært gjenstand for inngående drøftinger og atskillig offentlig debatt siden forrige sesjon. Med utgangspunkt i bl. a. de overlegninger som fant sted med samarbeidsministrene under høstsamlingen 1973, tok presidiet initiativ til en gjennomgang av sentrale sider av det nordiske samarbeidet gjennom vedtaket om å nedsette en arbeidsgruppe til å studere og vurdere budsjett- og kontrollspørsmål med folketingsmand K. B. Andersen, Danmark, som formann. Gruppens mandat ble senere utvidet til også å omfatte samarbeidsformene mellom parlamentarikersiden og regjeringssiden på nordisk plan. En foreløpig rapport om gruppens arbeid ble lagt fram til debatt under 2. samling av 22. sesjon i Ålborg 7.—9. november 1974. Sluttrapporten presenteres nå til 23. sesjon i Reykjavik. Det har også vært en rekke kontakter mellom presidiensekretariatet og de to ministerrådssekretariatene om forskjellige spørsmål av betydning for samarbeidet og de foreliggende muligheter for gjennomføringen av en rekke praktiske samarbeidsoppgaver vil bli diskutert nærmere mellom sekretariatene etter sesjonen.

Arbeidet mellom sesjonene i presidiet og i Nordisk Råds faste utvalg preges av en økende aktivitet og antall nye forslag fra rådsmedlemmene har vært meget stort. Ialt er det lagt fram 32 medlemsforslag og to ministerrådsforslag siden åpningen av 22. sesjon i Stockholm 16. februar 1974. Presidiet ser denne aktivitet fra parlamentarikernes side som et vesentlig grunnlag for rådets arbeid, men vil samtidig understreke viktigheten av at Nordisk Råds virksomhet ikke blir for sterkt preget av detaljspørsmål.

På det juridiske område har drøftelsen mellom juridisk utvalg og justisministrene ført fram til et arbeidsgrunnlag for et nordisk lovgiv-

ningsprogram, som forutsettes videreført og supplert gjennom regelmessige kontakter etter hvert på basis av Helsingforsavtalens regler om lovharmonisering m. v. Under det aktuelle arbeidsprogram ligger bl. a. den samordning av ekteskapslovgivningen for så vidt angår ekteskapets økonomiske virkninger som Nordisk Råd har forutsatt. Det er også grunn til å peke på rådets vedtak under 22. sesjons første samling i Stockholm, der bl. a. en bedre samordning av de nordiske lands arbeidervernlovgivning blir framhevd som et naturlig ledd i gjennomføringen av det felles arbeidsmarked. Ved rek. nr. 25/1974 er ministerrådet bedt om å foreta en undersøkelse av de multinasjonale selskapers rolle i de nordiske lands økonomi og en vurdering av om denne undersøkelse gir grunnlag for en felles nordisk lovgivning eller andre forholdsregler.

Kulturutvalget har under sine budsjettoverlegninger med ministerrådet bl. a. lagt stor vekt på å få en heving av bevilgningen til Nordisk Kulturfond, der søknadsmassen etter hvert har økt så sterkt at de disponible midler blir utilstrekkelige. Med sin spesielle fellesnordiske karakter har Kulturfondet en viktig funksjon i det nordiske kulturarbeidet, som forutsetter at det stilles tilstrekkelige midler til disposisjon for en kulturinnsats på tvers av landegrensene. Fra Nordisk Råds side er det ellers lagt vekt på den nye støtteordning for oversettelser av nabolandenes litteratur, og man har med tilfredshet notert seg en økning av bevilgningen her. En rapport om utbygging av TV i Norden foreligger nå som resultat av bl. a. tidligere forslag i rådet. Rapporten danner grunnlag for rådets videre behandling av saken.

I samarbeid med Kultursekretariatet i København arrangerte Nordisk Råd i september 1974 en konferanse i Åbo om utdannings samarbeidet i Norden, der harmoniseringsspørsmålene og voksenopplæringen inntok en bred plass.

Innenfor det sosialpolitiske utvalg har miljøspørsmål og arbeidsmarkedsspørsmål spilt en stor rolle under siste års drøftelser og saksbehandling. 1974 markerte på mange måter en milepel i nordisk miljøvernpolitikk gjennom den nordiske miljøvernkonvensjon og konvensjonen om vern om Östersjöens marine miljø. Ministerrådsforslaget om vern om naturtyper og biotoper ble ferdigbehandlet. Den nordiske konvensjon om sosial trygghet er under revidering, og utvalget har hatt drøftelser med sosialministrene om dette.

I samsvar med den nordiske transportavtalen har det vært drøftelser mellom trafikkutvalget og ministerrådet om virksomhetsprogrammet for 1975. Forøvrig har forslag om innføring av en nordisk ordning med billige ungdomsreiser (et utvidet "norárail") vært tatt opp til behandling. Trafikksikkerhetsspørsmål og utbygging av mellomriksforbindelser har stått sentralt i utvalgets arbeid, og et forslag om å opprette fast båtforbindelse mellom Island og de øvrige nordiske land er tatt opp. Etter at den nordiske turistutredningen nå foreligger, vil Nordisk Råds konferanse i 1975 bli konsentrert om turistspørsmålene.

Energisamarbeidet har vært den mest sentrale arbeidsoppgaven for økonomisk utvalg som i denne forbindelse foretok en befarung i Finland i august 1974 med møtevirksomhet og orienteringer som del av programmet. Dette saksområde vil utgjøre en viktig del av programmet for Nordisk Råds 23. sesjon i Reykjavik, der bl. a. en omfattende embetsmannsrapport blir forelagt. Et forslag om en felles nordisk innsats for økt matvareproduksjon er satt fram og faller i tråd med synspunkter som nordiske representanter framholdt under FAO's internasjonale matvarekonferanse i Roma høsten 1974.

Deling av sesjonen

Etter to år med delte sesjoner har rådet vedtatt at man i 1975 igjen skal nøye seg med å avholde en sesjon. Under presidiets behandling av saken var man enig om å peke på at arbeidsordningen åpner muligheter for å avvikle ekstra sesjoner ved behov, og at erfaringene, spesielt fra 22. sesjon, kan tyde på at det vil kunne bli aktuelt med slike ekstra sesjoner.

Nordisk budsjett

De budsjettdrøftelser som etter kulturavtalen skal finne sted mellom kulturutvalget og ministerrådet (kultur- og undervisningsministrene) om budsjettet for kultursektoren, er gjennomført etter forutsetningene.

I sin sluttrapport (Dok. 1 A 1975) foreslår arbeidsgruppen for budsjett- og kontrollspørsmål at en komité sammensatt av formannen og et medlem fra hvert av rådets fem faste utvalg heretter skal være Nordisk Råds koordinerende budsjettorgan og som sådant ha kontakt med samarbeidsministrene om budsjettspørsmål forøvrig.

Den nærmere organisering av arbeidet vil bli lagt opp etter innstilling fra den nedsatte arbeidsgruppe for budsjett- og kontrollspørsmål og i samråd med ministerrådet. Når det gjelder budsjettet for 1976, har budsjettorganet fått tilstilt et materiale fra Nordisk Ministerråds sekretariat, og dette vil tjene som grunnlag for forberedelse av budsjettoverlegninger med samarbeidsministrene under 23. sesjon.

Rapport fra arbeidsgruppen vedr. offentlighetsprinsippets anvendelse i nordiske samarbeidsorgan

Spørsmålet om offentlighet i forvaltningen har vært til behandling i juridisk utvalg og saken blir forelagt på 23. sesjon. Uttalelser fra Nordisk Råds informasjonskomité og debattinnlegg under Ålborgsamlingen har pekt på de mange foreslåtte unntaksbestemmelser for offentlighetsprinsippets tillem্পning ved de nordiske sekretariater og institusjoner som rapporten forutsetter, spesielt for ministerrådssekretariatenes vedkommende. Det ble henstilt til ministerrådet å avvente Nordisk Råds behandling av offentlighetsprinsippet ved 23. sesjon innen nærmere regler

om praktiseringen blir fastsatt. Dette er også i samsvar med presidiets uttrykte forutsetning (jfr Dok. 1 1974 s. 1241) om at Nordisk Råd i sin helhet burde få mulighet for å uttale seg om de detaljerte regler om offentlighetsprinsippets utforming.

Når det gjelder informasjonsutvekslingen mellom de nordiske sekretariater forutsetter man betydelig mer åpne informasjonskanaler enn de som følger av reglene om offentlighet i forvaltningen. Disse spørsmål er blitt utredet av den nedsatte budsjett- og kontrollgruppe med sikte på nærmere drøftinger med ministerrådet og behandling i Nordisk Råd. En foreløpig diskusjon fant sted under 22. sesjons annen samling på basis av arbeidsgruppens preliminnære rapport. Det er viktig at de parlamentariske organer får tilstrekkelige og fyllestgjørende informasjon til å utføre sitt arbeid, og at parlamentarikerne kommer tilstrekkelig tidlig inn i avgjørelsesprosessen til å kunne øve den reelle innflytelse som Nordisk Råds virksomhet forutsetter.

Innehåll	sid.
1. Presidiets sammansättning, möten m. m.	1515
2. Åtgärder i anledning av rådets beslut	1516
3. Nordiska samarbetsfrågor	1517
4. Möten med Nordiska ministerrådet m. m.	1524
5. Utskottens verksamhet	1525
6. Organisatoriska och finansiella förhållanden	1538
7. Informationsfrågor	1540
8. Publikationsverksamhet	1543
9. Delegationerna och parlamenten	1546
10. Förberedelser för rådets 22:a sessions 2:a samling och 23:e sessionen	1548
11. Kontakter med andra internationella organisationer. Delta-gande i konferenser	1549
<i>Tillägg 1</i>	
Reviderad budget för 1975 och budget för 1976. Revisions-rapport	1551
<i>Tillägg 2</i>	
Personalförteckning för Nordiska rådets presidiesekretariat	1554
<i>Tillägg 3</i>	
Presidiets skrivelser till Nordiska ministerrådet och de nor-diska regeringarna	1555
<i>Tillägg 4</i>	
Behandlingen av inkomna skrivelser	1556
<i>Tillägg 5</i>	
Protokoll från möte mellan de nordiska samarbets- och fi-nansministrarna och Nordiska rådets presidium och utskotts-förmän den 17 februari 1974	1563
<i>Tillägg 6</i>	
Protokoll från möte mellan de nordiska samarbetsministrarna och Nordiska rådets presidium samt arbetsgruppen för bud-get- och kontrollfrågor den 8 november 1974	1567
<i>Tillägg 7</i>	
Promemoria angående utformningen av berättelser och med-delanden	1672

1. Presidiets sammansättning, möten m. m.

1.1 Medlemmar

Vid rådets tjuogoandra session utsågs till medlemmar av presidiet riksdagsman Johannes Antonsson, Sverige, som rådets president, samt fhv. statsminister Anker Jørgensen, Danmark, talman V. J. Sukselainen, Finland, altingsmand Matthías Á. Mathiesen, Island, och stortingsrepresentant Odvar Nordli, Norge, som rådets vice presidenter.

Till suppleanter för presidiets medlemmar utsågs samtidigt Sven Mellqvist, Sverige, folketingsmand Knud Enggaard, Danmark, riksdagsman Bror Lillqvist, Finland, altingsmand Jón Skaftason, Island, och stortingsrepresentant Kåre Willoch, Norge.

I samband med nyval av den isländska delegationen den 4 november 1974 har altingspresident Ragnhildur Helgadóttir utsetts till isländsk medlem i presidiet.

1.2 Möten

Presidiet har sammanträtt i Stockholm den 15 och 19 februari 1974, i Oslo den 22 mars 1974, i Stockholm den 11 juni 1974, i Næstved den 19 september 1974, i Ålborg den 6 november 1974, i Oslo den 9 december 1974 samt i Oslo den 30. och 31. januari 1975.

Vid mötet den 15 februari 1974 var Anker Jørgensen och Jón Skaftason frånvarande. Vid mötet den 19 februari var Anker Jørgensen frånvarande. Jørgensen ersattes av Knud Enggaard. Vid mötet den 22 mars och den 11 juni 1974 var Matthías Á. Mathiesen frånvarande. Vid mötet den 19 september 1974 deltog Ragnhildur Helgadóttir och Jón Skaftason. Vid mötena den 9 december 1974 och den 30—31 januari 1975 var Anker Jørgensen frånvarande. Vid mötena den 30—31 januari 1975 ersattes han av K. B. Andersen.

1.3 Möten med Nordiska ministerrådet

Under rådets tjuogoandra session i Stockholm ägde möte rum mellan Nordiska rådets presidium och utskottsformän samt Nordiska ministerrådet (samarbets- och finansministrarna) den 17 februari 1974.

Under rådets tjuogoandra sessions andra samling i Ålborg ägde möte rum den 8 november 1974 dels mellan Nordiska rådets presidium och Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna), dels mellan Nordiska rådets presidium, Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) samt arbetsgruppen för budget- och kontrollfrågor.

Den 31 januari ägde även möte rum i Oslo mellan Nordiska rådets presidium och Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna).

2. Åtgärder i anledning av rådets beslut

Med stöd av tidigare fattat principbeslut vid möte mellan de nordiska statsministrarna, Nordiska rådets presidium och Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) har beslutats, att Nordiska ministerrådet skall svara för behandlingen av nedanstående rekommendationer, där särskilt lands regering ej angivits.

Rekommendation nr 1 angående nordiskt samarbete om lagstiftning	
Rekommendation nr 2 angående nordiskt förbud mot alkoholreklam	
Rekommendation nr 3 angående nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter	
Rekommendation nr 4 angående nordisk specialistutbildning på radioterapins område	
Rekommendation nr 5 angående nordisk försöksverksamhet för att motverka stress i arbetsmiljön	
Rekommendation nr 6 angående tryggande av patienternas rättssäkerhet	
Rekommendation nr 7 angående ändringar och tillägg till Helsingforsavtalet	
Rekommendation nr 8 angående nordisk rusmedelsforskning	
Rekommendation nr 9 angående märkning av mediciner och andra bedövande ämnen som kan utgöra en trafikfara	
Rekommendation nr 10 angående byggande av bro över Tana älv vid Utsjoki kyrkby	Finland
Rekommendation nr 11 angående begränsning av trafikbuller	
Rekommendation nr 12 angående obligatorisk användning av säkerhetsbälte	
Rekommendation nr 13 angående vidareutbildning inom hotell- och restaurantfacket	
Rekommendation nr 14 angående byggande av en landsvägsbro vid Kolari	Sverige
Rekommendation nr 15 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat	
Rekommendation nr 16 angående samordning av villkor för exportkrediter bl. a. i öst-västhandeln	
Rekommendation nr 17 angående freds- och konfliktforskning	
Rekommendation nr 18 angående informationen om Norden och kurser i nordiska språk i Finland m. m.	
Rekommendation nr 19 angående nordiskt samråd vid utformningen av beskattningen av fysiska personer	
Rekommendation nr 20 angående företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag	
Rekommendation nr 21 angående nordiskt energisamarbete	

- Rekommendation nr 22 angående nordiskt samarbete angående ytkemisk forskning
- Rekommendation nr 23 angående nordisk regionalpolitisk fond för Nordkalotten
- Rekommendation nr 24 angående samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden
- Rekommendation nr 25 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi
- Rekommendation nr 26 angående påbud om bruk av skyddshjälm
- Rekommendation nr 27 angående inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning
- Rekommendation nr 28 angående skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse

Rekommendationerna och de i anledning av ministerrådets berättelse (C 1) antagna yttrandena med därtill hörande handlingar överlämnades av presidiet till regeringarna och Nordiska ministerrådet den 5 april 1974 (nr 1—20) samt den 18 december 1974 (nr 21—28).

3. Nordiska samarbetsfrågor

3.1 *Lovgivningssamarbejdet*

Ministerrådets nuværende lovgivningsprogram fremtræder som resultat af en række drøftelser mellem de nordiske justitsministre og juridisk udvalg siden sessionen i 1973, senest i Helsingfors den 21. august 1974, og på baggrund af Nordisk Råds vedtagelse af rekommandation nr. 1/1974 om et nordisk lovgivningsprogram. En række af de spørgsmål, som juridisk udvalg har peget på som vigtige og centrale i det nordiske lovgivningssamarbejde er taget op til behandling i lovgivningsprogrammet, og den argumentation, der er fremført fra juridisk udvalgs side vedrørende de enkelte programpunkter, afspejler sig i ministerrådets holdning. Dette gælder eksempelvis spørgsmål om ægteskabets økonomiske retsvirkninger, forsikringsaftalelove, integritetsbeskyttelse, varemærkeret og berigelsesforbrydelser.

Uanset disse resultater henstår og opstår stadig væsentlige emner inden for den nordiske lovharmonisering, som bør tages op under de regelmæssige møder mellem juridisk udvalg og de nordiske justitsministre, som juridisk udvalg har fået tilsagn om vil blive afholdt. Helsingforsaftalens regler om nordisk lovharmonisering må stadig være et grundlæggende udgangspunkt for arbejdet.

3.2 *Kulturella samarbetsfrågor*

Nordiska rådets medverkan i det samarbete som baserar sig på det nordiska kulturavtalet, vilket trädde i kraft den 1 januari 1972, har generellt fastslagits i avtalets artikel 8. Vidare stadgas i artikel 15 att be-

rört organ inom Nordiska rådet skall beredas tillfälle till överläggningar innan Nordiska ministerrådet låter utarbета förslag till budget för kultursamarbetet. Nordiska rådets presidium har utpekat kulturutskottet som det i artikel 15 åsyftade organet.

Kulturutskottet har, mot ovannämnda formella bakgrund, med Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) träffat överenskommelse om två årliga gemensamma möten utöver de överläggningar som regelmässigt äger rum vid utskottsmötena under Nordiska rådets sessioner. Dessa återkommande samråd är en väsentlig och numera rätt väl inarbetad samlarbetsform mellan parlamentariker och regeringsrepresentanter inom kultursektorn.

Under år 1974 har dylika gemensamma möten hållits i Stockholm den 15 februari omedelbart före 22:a sessionens första samling och i Helsingfors den 30 september. Vidare har överläggningar mellan kulturutskottet och kultur- och undervisningsministrarna ägt rum vid utskottsmötena i samband med 22:a sessionens första samling i Stockholm den 16—19 februari och i Alborg den 8 november i samband med andra samlingen.

Vid det gemensamma mötet den 15 februari 1974 fortsattes den behandling av den nordiska kulturbudgeten för år 1975, som hade inletts vid de gemensamma mötena mellan kulturutskottet och ministerrådet under hösten 1973. Som underlag för diskussionerna förelåg ett inom ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete utarbetat preliminärt förslag till nordisk kulturbudget för 1975. Detta förslag innehöll ett tämligen utförligt material rörande institutionernas och motsvarande anslagsäskanden, ämbetsmannakommitténs förslag och motiveeringar till dessa för de särskilda budgetposterna. Från utskottets sida uttrycktes tillfredsställelse över att utskottets vid föregående budgetbehandling framförda önskemål om utförligare bakgrundsmaterial sålunda hade tillmötesgått. Vid samma möte underströk utskottet betydelsen av att den nordiska kulturbudgeten, i enlighet med vad Nordiska rådet uttalat vid 22:a sessionen, successivt höjes och att Nordiska kulturfonden erhåller betydligt höjda anslag. Kulturutskottet efterlyste bl. a. även en utredning av hur ministerrådets dispositionsmedel använts, detta närmast på grund av att många verksamheter, vilka senare uppförs på den ordinarie budgeten, initieras genom anslag på dispositionsmedlen. Bland övriga frågor som diskuterades vid det gemensamma mötet den 15 februari kan nämnas frågan om kompensation till institutionerna för förluster som förorsakas av de flytande valutakurserna samt frågan om Nordiska sommaruniversitetets anslag.

Till det gemensamma mötet mellan kulturutskottets och ministerrådet i Helsingfors den 30 september 1974, då den förberedande behandlingen av 1976 års nordiska kulturbudget inleddes, hade inom utskottet ett skriftligt diskussionsunderlag, ”PM angående aktuella frågor inom det

nordiska kultursamarbetet" (tryckt som tillägg till kulturutskottets betänkande 2 till Sak C 1 1974) utarbetats. I detta dokument framlade utskottet dels ett antal önskemål rörande innehållet i kulturbudgeterna för 1976 och därpå följande år, dels vissa allmänna synpunkter på olika frågor rörande kultursamarbetet, särskilt beträffande samarbetet mellan utskottet och ministerrådet. De två måhända viktigaste punkterna i utskottets promemoria gällde en ytterligare höjning av Nordiska kulturfondens årsanslag (en höjning på 10 % föreslås i budgeten för 1975) och frågan om automatisk delgivning till utskottet av vissa typer av dokument som framställs inom regeringsorganen under kulturavtalet. Den sistnämnda frågan bedömdes av utskottet som väsentlig av den anledningen, att utskottet för att kunna fullgöra sin traktatfästa medverkan i samarbetet under kulturavtalet är i behov av kontinuerlig information om vilka projekt som bereds inom regeringsorganen.

Inför det gemensamma mötet den 30 september hade från ministerrådets sida till kulturutskottet översänts dels ministerrådets definitiva budgetförslag för 1975, dels en statistisk analys av ministerrådets dispositionsmedel och Nordiska kulturfondens anslag under de senaste åren — varigenom utskottets önskemål om en översikt av dispositionsmedlens användning blev tillmötesgåendet —, dels även ett dokument med titeln "Utkast till riktlinjer för nordiskt kulturellt samarbete". Sistnämnda dokument var avsett som basmaterial för ett principiellt handlingsprogram på längre sikt för kultursamarbetet, vilket skall fastställas i december 1974.

Från utskottets sida utlovades vid mötet den 30 september en reaktion på utkastet till riktlinjer för kultursamarbetet till utskottsmötet i samband med 22:a sessionens andra samling i Ålborg. Samtidigt inbjöds ministerrådet att delta i utskottets möte i Ålborg den 8 november och i en informell överläggning om principerna och målsättningen för kultursamarbetet, vilken planeras i samband med 23:e sessionen i Reykjavík.

Vid det samråd med kultur- och undervisningsministrarna, som fördes vid kulturutskottets möte den 8 november, gällde diskussionen främst ministerrådets utkast till riktlinjer för kultursamarbetet. Från utskottets sida uttrycktes tillfredsställelse över innehållet i det principiella avsnitt i riktlinjerna, där vissa allmänna målsättningar och tyngdpunktsområden för kultursamarbetet uppskisserats. Samtidigt beklagade utskottet dock, att de principiella ställningstagandena inte förankrats i ett konkret åtgärdsprogram, i det att de konkreta samarbetsområden och projekt, som nämns i utkastet borde "uppfattas som exempel på aktiviteter och inte såsom slutliga ställningstaganden och för budgetbehandlingen bindande planer". Utskottet tog även ånyo upp frågan om kulturutskottets roll inom samarbetet under kulturavtalet och underströk därvid, att utskottet eftersträvar en funktion som "policy-ska-

pande" organ. Då ministerrådet avsett att den konkreta åtgärdsplaneringen mot bakgrund av det principiella handlingsprogrammet i framtiden skulle utföras på ettårsbasis i form av ett årligt handlingsprogram bifogat ministerrådets berättelse, uttryckte kulturutskottet sina farhågor för att detta skulle komma att leda till en alltför kortsiktig planering. Utskottet meddelade vidare ett önskemål om att få tillfälle att i ett tillräckligt tidigt stadium få uttrycka sina önskemål beträffande den del av innehållet i de årliga åtgärdsprogrammen, som icke behandlas i samband med den gemensamma budgetbehandlingen, d. v. s. närmast projekt som initieras via ministerrådets dispositionsmedel eller bekostas över de nationella budgeterna (som exempel nämndes det nordiska TV-samarbetet).

Enighet rådde vid mötet den 8 november om att man snarast möjligt borde kunna avveckla den debatt som förts mellan ministerrådet och kulturutskottet om rollfördelning och procedurfrågor inom samarbetet under kulturavtalet, så att överläggningarna i framtiden i större utsträckning än tidigare skulle kunna koncentreras på målsättningarna och det konkreta innehållet i kultursamarbetet.

Under året har inom kulturutskottet det kultursamarbete som bedrivs utanför ramen av de samsamarbetsorgan som tillsatts med stöd av det nordiska kulturavtalet och finansieras över den nordiska kulturbudgeten i högre grad än tidigare uppmärksammats. Detta gäller såväl det samarbete som bedrivs på icke-statligt plan, t. ex. mellan de folkliga organisationerna, och det statliga kultursamarbete, som t. ex. de nordiska forskningsråden bedriver. Den genomgång av anslagen till nordiskt samarbete på de nationella statsbudgeterna, som under året företagits inom Nordiska rådet, har visat, att i runt tal en tredjedel av de statliga anslagen till nordiska kultursamarbetsändamål ligger utanför den nordiska kulturbudgeten, och att det även förefaller sannolikt, att en ganska stor del av kulturanslagen även i framtiden kommer att göra detta. I princip faller emellertid allt internordiskt kultursamarbete under kulturavtalet, vilket gör att de utanför kulturbudgeten stående kulturanslagen sannolikt i framtiden bör bli föremål för intensifierat intresse från Nordiska rådets och kulturutskottets sida. En annan fråga som vid några tillfällen aktualiserats inom utskottet gäller kontrollen av de beslut, som på nationellt plan fattas i olika kulturfrågor. Kontrollen skulle i detta hänseende närmast avse att man har uppmärksamheten riktad på att de nationella besluten icke står i strid med kulturavtalets målsättningar och beslut som fattats på nordiskt plan.

3.3 Socialpolitiska och miljöfrågor

Socialpolitiska utskottet har under det gångna året lagt stor vikt vid kontakterna med Nordiska ministerrådet. Sålunda inbjöd utskottet Nordiska ministerrådet — miljövärdministrarna till en överläggning om

aktuella nordiska samarbetsfrågor på miljövärdens område i anslutning till Nordiska rådets 22:a session, första samlingen, den 17 februari 1974. Vid dessa överläggningar deltog från ministerrådets sida inrikesminister Heikki Tuominen, Finland, miljövernminister Tor Halvorsen, Norge, och jordbruksminister Svante Lundkvist, Sverige. Fyra huvudteman berördes under detta möte nämligen nordiskt miljöforsknings-samarbete, nordiskt samarbete på avfallshanteringsens område, nordisk miljövärd-utbildning samt skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse.

I anslutning till Nordiska rådets 22:a session, 2:a samlingen i Ålborg den 9 november 1974 avhölls ett möte mellan socialpolitiska utskottet och Nordiska ministerrådet — socialministrarna. Nordiska ministerrådet företrädde vid detta möte av indenrigs- och socialminister Jacob Sørensen, Danmark, social- och hälsovårdsminister Seija Karkinen, Finland, socialminister Tor Halvorsen, Norge och socialminister Sven Aspling, Sverige. Såsom ersättare för den isländske industri- och socialministern deltog departementschef Páll Sigurdsson.

Vid mötet diskuterades revisionen av den nordiska konventionen om social trygghet, kontakterna mellan Nordiska rådets socialpolitiska utskott och Nordiska ministerrådet — socialministrarna, budgetfrågor samt Nordiska rådets rekommendationer om specialistkompetens för läkare, nordisk giltighet för recept, nordisk samverkan för att motverka narkotikamissbruk samt vård av narkotikamissbrukare.

3.4 *Samarbejde om arbejdsmarkedspolitiske spørgsmål*

Den i 1972 oprettede sammenslutning Nordens Faglige Samorganisation rettede samme år henvendelse til Nordisk Råd om deltagelse i dele af rådets virksomhed. På denne baggrund indgår organisationen nu som remissinstans for medlemsforslag, som vil kunne have interesse for fagbevægelsen, ligesom der foregår en gensidig kontakt vedrørende konferencer, seminarer m. v. om arbejdsmarkedsspørgsmål. Der har endvidere været afholdt to møder af forberedende og gensidigt orienterende karakter mellem repræsentanter fra organisationen, præsidium og præsidiasekretariatet. Ministerrådet har tidligere etableret en samarbejdsordning. Formerne for disse kontakter forudsættes gjort til genstand for nærmere overvejelse, idet præsidiat på mødet 1974-12-09 gik ud fra, at fælles drøftelser mellem Nordisk Råd, Nordisk Ministerråd og arbejdsmarkedets parter fremtidig ville blive etableret.

3.5 *Trafikspørgsmål*

Trafikudvalget havde den 18. februar 1974 i forbindelse med 22. sesjens første samling i Stockholm et fellesmöte med trafikministrene. Her dröfttet man blant annet en innstilling framlagt av en skandinavisk flyarbeidstidskomité (med referanse til medlemsforslag A 243/t om

nordisk flyarbeidstidslov). Utvalget fikk dessuten en redegjørelse for regjeringenes erfaringer med virkningen av energileveranseproblemene vinteren 1973—74. Man fikk også en orientering av samarbeidet mellom de nordiske teleadministrasjonene, og ble lovet en nærmere redegjørelse fra Nordisk Embetsmannskomite for Transportspørsmål (NET) om det nordiske telekommunikasjonsnett.

I samsvar med artikkel 11 i den nordiske Transportavtale har trafikkutvalget mottatt fra Nordisk Embetsmannskomite for Transportspørsmål dens utkast til Nordisk Ministerråds (trafikkministrenes) virksomhetsprogram for 1975. Dette utkast ble oversendt utvalget for uttalelse innen 15. oktober 1974 slik som tidligere avtalt i møter mellom trafikkutvalget og trafikkministrene. Trafikkutvalget behandlet dette utkast til virksomhetsprogram på et møte i Stockholm 22. oktober 1974 og godkjente for oversendelse til Ministerrådet et PM med utvalgets synspunkter på nevnte programutkast. Dette PM ble sammen med programutkastet lagt til grunn for drøftinger mellom utvalget og Ministerrådet på et møte i Ålborg 9. november 1974.

Utvalget framhevet både i nevnte PM og muntlig under møtet i Ålborg at man tillegger de pågående utredningsprosjekter i Ministerrådets regi (STINA og NORDKOLT) stor verdi og at man fra utvalgets side gjerne vil følge arbeidet med prosjektene og drøfte med Ministerrådet den videre utformning av disse. Man gjentok hva man i utvalgets betenkning om C 1/1974 hadde uttalt om at energispørsmålene generelt burde få en sentral plass i utredninger som angår transportpolitikken utformning og virkninger på samfunnsøkonomien. Man understreket også at det syntes være behov for en utredning også om kollektivtrafikk-løsninger i tynt befolkede områder.

Utvalget kunne ellers konstatere at man som ønsket i betenkningen om C 1/1974 nå hadde fått fra NET en redegjørelse om aktuelle mellomriksveiprosjekter. Trafikkutvalget registrerte at dets prinsipielle syn om den nære sammenheng mellom kommunikasjonsutbygging og en aktiv regionalpolitikk hadde Ministerrådets tilslutning. Man uttrykte derfor håp om at disse synspunkter ville ligge til grunn for de framtidige innstillinger om tverrgående flyforbindelser, om revisjon av jernbanenes tariffsystem, om mellomveiprosjekter og om andre tiltak for å lette kommunikasjonene over landegrensene.

Når det spesielt gjaldt utredningen om flyforbindelsene på Nordkattolten, ble det fra utvalget gjentatt at tradisjonelle lønnsomhetskriterier ikke kan anvendes før prøvedrift med slike linjer har fått pågå i tilstrekkelig lang tid. Man forutsatte også at den utredning som ventes innen kort tid vil inneholde forslag om når prøvedrift på de aktuelle linjer kan igangsettes.

Fra trafikkutvalget understreket man dessuten at det er ønskelig å intensivere arbeidet med en bedring av trafikkforbindelsene mellom

Færøyene, Grønland, Island og det øvrige Norden. Utvalget ville også henlede oppmerksomheten på betydningen av et tilfredsstillende telekommunikasjonsnett innen hele Norden, inklusive Færøyene, Grønland og Island. Man uttalte i den forbindelse at utvalget også selv på bakgrunn av mottatte rapporter fra Nordisk Embetsmannskomiteé for Transportspørsmål om telekommunikasjonene mellom Finland, Norge og Sverige, vil ta disse problemer opp til nærmere drøfting.

Fra utvalget ga man videre uttrykk for at NORDTRANS-utredningen (jfr. Nordisk Utredningsserie, NU 4/1971) bør bli gjort til gjenstand for et visst kontinuerlig oppfølgingsarbeid. Utvalget tilkjennega dessuten at det selv vil arbeide videre på grunnlag av det 10-punktsprogram man i utvalgets betenkning om C 1/1973 har oppstilt.

På møtet i Ålborg 9. november 1974 drøftet man ellers med Ministerrådet den løpende informasjon til trafikktutvalget om virksomheten i Ministerrådet og dets organer, samt visse budsjettspørsmål vedrørende trafikksam arbeidet. Fra trafikktutvalget noterte man med tilfredshet at man som avtalt mottar til uttalelse utkastet til virksomhetsprogram for trafikkområdet. Utvalget bekreftet sin vilje til å fortsette og utbygge det positive samvirke som er innledet med Ministerrådet og dets organer. Dette samvirke bør gjelde såvel de arbeidsoppgaver som faller innenfor Transportavtalen som de arbeidsoppgaver som Ministerrådet arbeider med utenfor denne avtale.

Trafikktutvalget ga uttrykk for at man gjerne vil medvirke til at man får en hensiktsmessig drøfting også av de av trafikktutvalgets saker som i enkelte land tilligger andre ministerier enn trafikministeriene. Fra utvalget erklærte man dessuten at man, dersom det av tidsmessige grunner er ønskelig, er beredt til å motta og drøfte eventuelle tilleggsmeddelelser fra Ministerrådet om konkrete samarbeidsprosjekter også i tiden mellom avgivelsen av meddelelser til de årlige sesjoner.

3.6 Økonomiske samarbeidsspørsmål

Økonomisk utvalg hadde møte med Nordisk Ministerråd 16. februar 1974. Handelsminister Kjell-Olof Feldt ga en redegjørelse i anledning utvalgets brev av 23. januar 1974 til ministerrådet vedrørende energispørsmål. Han ga informasjon om den seneste utvikling av forsynings-situasjonen på energiområdet. Dette var tilleggsinformasjon til den skriftlige redegjørelse om emnet som utvalget mottok ved brev av 13. februar 1974 fra ministerrådet. Industriminister Rune Johansson ga deretter en orientering om det nordiske energisamarbeid på lengre sikt. Hovedpunktene er tatt inn i utvalgets betenkning vedrørende C 1/1974.

Innledningsforedragene ga foranledning til en rekke spørsmål som ble besvart av foredragsholderne, samtidig som en diskusjon om samarbeidsmulighetene fant sted.

3.7 I øvrigt

Udover de løbende kontakter med Foreningerne Nordens Forbund afholdtes den 20. september 1974 i Næstved et møde mellem Nordisk Råds og Foreningerne Nordens Forbunds præsidier. På mødet drøftedes specielt Foreningerne Nordens Forbunds handlingsprogram af 20. november 1973 samt former for og indhold af det fremtidige samarbejde, bl. a. på informations-, kursus- og conferenceområdet.

4. Møder med Nordisk Ministerråd m. m.

4.1 *Kontakter mellem Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd*

Den løbende daglige kontakt mellem Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd varetages af præsidiasekretariatet og ministerrådssekretariatene. Det er endvidere etableret tilbagevendende fællesmøder mellem sekretariatene til drøftelse af spørgsmål af forberedende og praktisk karakter.

Samarbejdet sker i øvrigt ved sessionerne samt gennem møder mellem præsidium, statsministre og samarbejdsministre og mellem Nordisk Råds udvalg og de respektive ressortministre. På embedsmandsplan endvidere gennem kontakter mellem sekretærkollegium og stedfortræderkomité samt gennem kontaktmandsinstitutionen og embedsmandskomitéeer.

Embedsmænd og sagkyndige deltager i hyppigere omfang i udvalgs-møder, specielt i kulturudvalgets møder, ligesom repræsentanter fra socialpolitisk udvalg har deltaget som observatør i ministerrådsmøder.

Præsidiet anser, at disse kontakter er af væsentlig betydning for bredden og effektiviteten af et nordisk samarbejde, idet de gensidigt giver mulighed for idéer, udveksling af synspunkter og prioriterings-ønsker samt større forståelse for problemer og aktualitet inden for de enkelte områder.

Det er præsidiets håb, at rapporten fra arbejdsgruppen for budget- og kontrolspørgsmål samt betænkning over rapport fra arbejdsgruppen angående offentlighedsprincippet anvendelse i nordiske samarbejdsorganer, der begge er på dagsordenen for 23. session, vil kunne styrke og forøge mulighederne for det nordiske samarbejde.

4.2 *Møder med ministerråd*

På de under punkt 1.3. nævnte møder mellem præsidium og ministerråd har specielt været drøftet budget- og kontrolspørgsmål, offentlighedsprincipper, behandling og udformning af beretninger og meddelelser samt debatemner under sessionen.

Resultatet af møderne 1974-02-17 i Stockholm og 1974-11-08 i Ålborg fremgår af mødeprotokollerne, der er optaget som tillæg 5 og 6.

4.3. Iøvrigt

Vid möte med Nordiska ministerrådet — arbetsministrarna i Stockholm den 2—3 oktober 1974 representerades Nordiska rådet av riksdagsman Knut Johansson, åtföljd av socialpolitiska utskottets sekreterare, fil. kand. Claes Wiklund.

Socialpolitiska utskottets sekreterare, fil. kand. Claes Wiklund, deltog som observatör vid Nordiska socialpolitiska kommitténs möten i Stockholm den 1—2 april 1974 och i Oslo den 23—24 september 1974.

5. Utskottens verksamhet

Juridisk udvalgs virksomhed

Medlemmer og møder

Før 22. session havde delegationerne valgt følgende personer til medlemmer af udvalget:

Danmark:

Fhv. udenrigsminister K. B. Andersen
Folketingsmedlem Poul Dam
Folketingsmedlem Kirsten Jacobsen

Finland:

Riksdagsledamot Tellervo M. Koivisto
Riksdagsman Timo Mäki
Riksdagsman Aarne Saarinen

Island:

Altingsmand Jóhann Hafstein

Norge:

Stortingsrepresentant John Austrheim
Stortingsrepresentant Olaf Knudson
Stortingsrepresentant Thor Lund

Sverige:

Riksdagsman Erik Adamsson
Riksdagsman Carl-Henrik Hermansson
Riksdagsman Allan Hernelius.

Siden 22. session er der sket følgende forandringer i udvalgets sammensætning: Efter altingsvalget på Island er altingsmand Ausgeir Bjarnason indtrådt i udvalget som repræsentant for den islandske delegation. Ved indledningen til folketingssamlingen 1974—75 er Morten Lange indtrådt i den danske delegation i stedet for Poul Dam.

Til formand valgte udvalget den 16. februar 1974 K. B. Andersen og til viceformand Jóhann Hafstein. Udvalget har ikke efter altingsvalget valgt ny viceformand. Udvalgets sekretær har været fuldmægtig Peter Lilholt, Danmark.

Udvalget har foruden under første og anden samling af 22. session holdt møder den 29. april i Oslo, den 19.—20. august i Rovaniemi, den 21. august i Helsingfors, den 14. oktober i Stockholm og den 13.—14. januar 1975 i København.

I disse møder har de ordinære medlemmer deltaget med følgende undtagelser:

Under sessionen i februar 1974 erstattedes Jóhann Hafstein af altingsmand Gunnar Thoroddsen.

I Oslo den 29. april var Jóhann Hafstein og Olaf Knudson forhindret i at deltage. Knudson erstattedes af stortingsrepresentant Martin Buvik.

I møderne den 19.—21. august i Rovaniemi og Helsingfors var Poul Dam, Jóhann Hafstein, Timo Mäki og Carl-Henrik Hermansson forhindret i at deltage. Timo Mäki erstattedes af riksdagsledamot Elsi Hetemäki og Carl-Henrik Hermansson erstattedes af riksdagsman Lars Werner.

I mødet den 14. oktober i Stockholm var Morten Lange, Jóhanna Hafstein og Aarne Saarinen forhindret i at deltage. Morten Lange erstattedes af folketingsmand Svend Haugaard.

I udvalgets møde under sessionen i november var Kirsten Jacobsen, Timo Mäki og Aarne Saarinen samt John Austrheim forhindret i at deltage. Timo Mäki erstattedes af Sirkka K. Lankinen, Aarne Saarinen af Ilkka-Christian Björklund og John Austrheim af Arnt Hagen.

I mødet den 21. august i Helsingfors deltog justitieminister Matti Louekoski, Finland, justisminister Inger Louise Valle, Norge og statsrådet Carl Lidbom, Sverige.

I København den 13. og 14. januar var Tellervo Koivisto og Ásgeir Bjarnason forhindret i at deltage. Bjarnason blev erstattet af Jon Skafastson.

Virksomhed

Udvalget har behandlet de til dette henviste medlemsforslag, beretninger og meddelelser samt en række henvendelser til Nordisk Råd.

Udvalget har behandlet bl. a. medlemsforslag vedrørende de multinationale selskaber, nordisk lovgivningsplan, allemandsretten, principper for den kriminalretlige sanktionspolitik, korrektion af bestemmelser for behandling af sager i Nordisk Råd samt rapport angående offentlighedsprincippets anvendelse i nordiske samarbejdsorganer (Dokument I B.). Til belysning af medlemsforslag om problemer i samernes område har udvalget indkaldt repræsentanter for samerne til møderne i august måned i Rovaniemi.

I overensstemmelse med den af rådet på 22. session, 1. del, givne bemyndigelse har udvalget besluttet at tage følgende beretninger til efterretning:

- C 2 fra nordisk vildtkollegium,
- C 5 fra nordisk sameinstitut,

- C 6 fra nordisk samarbejdsorgan for samespørgsmål,
- C 15 fra nordisk udlændningeudvalg og
- C 30 fra nordisk samarbejdsråd for kriminologi.

Udvalget har taget meddelelserne om følgende rekommandationer til efterretning:

Rek. 13/1965, 5/1966, 29/1966, 21/1968, 6/1970, 7/1970, 27/1971, 29/1971, 32/1971, 5/1972, 6/1972, 12/1972, 13/1972, 20/1972, 10/1973, 11/1973, 22/1973, 30/1973.

5.2 Kulturutskottet

Medlemmar och möten

Före tjuogoandra sessionens första samling hade delegationerna valt följande personer till medlemmar av rådets kulturutskott:

Danmark:

folketingsmedlemmerne Jørgen Peder Hansen, Niels Helveg Petersen och Ingolf Knudsen samt lagtingsmedlem Demmus Hentze

Finland:

riksdagsmedlemmarna Ilkka-Christian Björklund, Mauno Forsman och Elsi Hetemäki samt talmannen i Ålands landsting Folke Woivalin

Island:

altingsmand Gylfi Þ. Gíslason

Norge:

stortingsrepresentantene Jo Benkow, Per Borten, Guttorm Hansen och Liv Stubberud

Sverige:

riksdagsmedlemmarna Sven Hammarberg, Paul Jansson, Ingemar Mundebo och Per Olof Sundman.

Till förman har valts Gylfi Þ. Gíslason och till vice förman Ingemar Mundebo. Utskottets sekreterare har varit fil. mag. Dag Lindberg.

Sedan tjuogoandra sessionens första samling har följande förändringar skett i utskottets sammansättning. Folketingsmedlemmen Niels Helveg Petersen, som utträtt ur folketinget, har den 9 oktober 1974 ersatts av folketingsmedlemmen Svend Haugaard. Ingolf Knudsen har den 9 januari 1975 utträtt ur folketinget.

Utskottet har förutom under 22:a sessionens första samling hållit möten i Trondheim den 6 och 7 maj 1974, i Åbo den 4 och 6 september 1974, i Helsingfors den 30 september 1974, i Ålborg den 7—9 november 1974 och i Köpenhamn den 14—15 januari 1975.

I dessa möten har de ordinarie medlemmarna deltagit med följande undantag:

I Trondheim i maj 1974 ersattes Ilkka-Christian Björklund av Kalevi

Kivistö, Elsi Hetemäki av Sirkka Lankinen och Guttorm Hansen av Tønnes Andenæs. Gylfi Þ. Gíslason och Paul Jansson var förhindrade att närvara.

I Åbo i september ersattes Jo Benkow av Martin Buvik. Jørgen Peder Hansen, Niels Helveg Petersen och Ilkka-Christian Björklund var förhindrade att närvara.

I Helsingfors i september 1974 ersattes Niels Helveg Petersen av Svend Haugaard och Guttorm Hansen av Tønnes Andenæs. Jørgen Peder Hansen var förhindrad att närvara.

I Ålborg i november 1974 ersattes Ilkka-Christian Björklund den 8 och 9 november av Kalevi Kivistö. Demmus Hentze var förhindrad att närvara.

I Köpenhamn i januari 1975 ersattes Guttorm Hansen av Tønnes Madsson Andenæs og Liv Stubberud av Liv Andersen.

Verksamhet

Utskottet har behandlat de till detsamma hänvisade medlemsförslagen. På utbildningens område har utskottet behandlat medlemsförslag om privata skolors och utbildningsinstitutioners fortbestånd och utbyggnad (*Sak A 414/k*), om språkundervisning för finska barn i Sverige (*Sak A 435/k*), om förbättrad distribution av AV-material över riksgränserna i Norden (*Sak A 442/k*) och om samnordiska lärarseminarier för pedagogiskt utvecklingsarbete vid de nordiska journalisthögskolorna (*Sak A 450/k*). Inom forskningssektorn har utskottet, med frångående av sitt tidigare ställningstagande, beslutat föreslå rådet att inte vidtaga några åtgärder med anledning av det till utskottet vid 22:a sessionens andra samling återremitterade medlemsförslaget om inrättande av ett nordiskt acceleratorcentrum (NORDAC) (*Sak A 365/k*). Utskottet har vidare föreslagit rådet en rekommendation om ytterligare utbyggnad av det nordiska samarbetet på den komparativa samhällsforskningens område, varvid även möjligheterna att grunda ett särskilt nordiskt institut för denna forskningsgren borde övervägas (*Sak A 407/k*). Utskottet har inom den allmänkulturella sektorn föreslagit rådet rekommendationer om utvidgat nordiskt idrottssamarbete, särskilt inom skol-, ungdoms-, korporations- och handikappidrott samt inom bredd idrott i allmänhet, varvid även möjligheterna att instifta ett Nordiska rådets idrottspris borde övervägas (*Sak A 409/k*) samt om förbättrad information om de nordiska länderna via etermedia (*Sak A 417/k*). Vidare har utskottet inom samma samsamarbetssektor behandlat medlemsförslag om gemensamt alfabet och lika bokstavsföljd (*Sak A 413/k*), om inrättande av en nordisk språknämnd (*Sak A 415/k*), om samnordiska insatser för att stödja barnkulturen (*Sak A 446/k*), om åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet (*Sak A 451/k*) samt om samnordisk produktion och distribution av TV-program för sjöfolk (*Sak A 454/k*).

Med stöd av rådets bemyndigande har utskottet beslutat lägga följande till rådets tjuogoandra session avgivna meddelanden och berättelser till handlingarna: meddelanden om rekommendation nr 21/1963, nr 24/1964, nr 1/1966, nr 7/1966, nr 26/1967, nr 8/1969, nr 11/1969, nr 17/1969, nr 18/1969, nr 25/1969, nr 9/1970, nr 10/1970, nr 13/1970, nr 27/1970, nr 1/1971, nr 2/1971, nr 9/1971, nr 10/1971, nr 11/1971, nr 24/1971, nr 26/1971, nr 14/1972, nr 17/1972, nr 18/1972, nr 19/1972, nr 26/1972, nr 16/1973, nr 18/1973, nr 19/1973, nr 20/1973, nr 21/1973 samt Berättelse om de nordiska språknämndernas samarbete 1973 (C 9/k), Berättelse om Nordens hus i Reykjavik 1973 (C 14/k), Berättelse om Nordens folkliga akademi (C 17/k), Berättelse om NORDDOK (C 21/k), Berättelse från Centralinstitutet för nordisk asienforskning (C 24/k), Berättelse från Nordiskt kollegium för marinbiologi (C 27/k), Berättelse från Nordiskt kollegium för terrester ekologi (C 29/k), Berättelse om Nordiskt institut för folkdiktning (C 31/k), Berättelse från Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning (C 34/k), Berättelse från Nordisk federation för medicinsk undervisning (C 36/k), Berättelse 1972 respektive 1973 om Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi (C 37/k a, C 37/k b), Berättelse om Nordiska forskarkurser (C 38/k), Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (C 39/k), Berättelse 1972 respektive 1973 från Nordiskt institut för sjörätt (C 43/k a, C 43/k b) och Berättelse från Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (C 46/k).

Utskottet har även avgivit yttranden om eller antecknat till kännedom innehållet i ett antal från presidiet hänvisade skrivelser.

Nordiska rådet anordnade den 5—6 september 1974 i Åbo en konferens med drygt 100 deltagare om utbildningssamarbete i Norden. De flesta av kulturutskottets medlemmar var närvarande vid konferensen och medverkade i konferensens genomförande med anföranden, som ordförande för diskussioner och som ledare för grupparbetena. Utskottets sekreterare fungerade på uppdrag av presidieseekretariatet som huvudansvarig vid planeringen och genomförandet av konferensens program.

Kulturutskottet sammanträffade vid ett gemensamt möte i Ålborg den 9 november 1974 med representanter för de nordiska språknämnderna. Diskussionerna gällde språksamarbetet i Norden, med huvudvikten lagd på det i rådet anhängiga förslaget om att inrätta en nordisk språknämnd.

Om utskottets kontakter med Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) inom ramen för det nordiska kulturavtalet, se *ovan punkt 3.2*.

Inom utskottet tillsattes vid mötet i Trondheim den 7 maj 1974 en arbetsgrupp, bestående av förmannen Gylfi P. Gíslason och vice förmannen Ingemar Mundebo, vilken erhöi i uppdrag att bl. a. utarbeta

förslag till skriftlig formulering av utskottets ståndpunkt i de viktigaste aktuella samarbetsfrågorna på kulturområdet, avsedd att föreläggas som diskussionsunderlag från utskottets sida vid det gemensamma mötet med Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) i Helsingfors den 30 september 1974. Som sekreterare i arbetsgruppen, vilken sammanträdde i Köpenhamn den 16 augusti 1974, verkade utskottets sekreterare. Utskottet fastställde vid sitt möte i Åbo den 6 september på basen av arbetsgruppens förslag den tidigare (i avsnitt 3.2) omtalade "PM ang. aktuella frågor inom det nordiska kultursamarbetet".

5.3 Socialpolitiska utskottet

Medlemmar och möten

Före den 22:a sessionens första samling hade delegationerna valt följande personer till medlemmar av rådets socialpolitiska utskott:

Danmark

folketingsmedlemmerne Knud Jespersen, Gerda Møller och Ivar Nørgaard.

Finland

riksdagsmedlemmarna Lars Lindeman, Matti Ruokola och Carl Olof Tallgren

Island

altingsmand Hannibal Valdimarsson

Norge

stortingsrepresentantene Finn Gustavsen, Asbjørn Haugstvedt och Arne Nilsen

Sverige

riksdagsmedlemmarna Knut Johansson, Jan-Ivan Nilsson och Anna-Greta Skantz

Till förman utsåg utskottet vid möte under den 22:a sessionens första samling Asbjørn Haugstvedt och till vice förman Lars Lindeman.

Utskottets sekreterare har varit fil. kand. Claes Wiklund.

Ivar Nørgaard har varit förhindrad att delta vid samtliga utskottsmöten. Vid utskottsmötena i Stockholm i anslutning till den 22:a sessionens första samling den 16, 18 och 19 februari 1974 inträdde Kristian Albertsen som ersättare, likaså vid utskottsmötet den 8 november 1974 i anslutning till den 22:a sessionens andra samling i Ålborg samt i Köpenhamn den 9 januari 1975. Matti Ruokola, som varit förhindrad att delta vid möten under år 1974, ersattes vid utskottets möten i Stockholm den 15, 16, 17, 18 och 19 februari 1974 samt i Mariehamn den 10 maj 1974 av Saimi Ääri. Under sommaren 1974 avgick Hannibal Valdimarsson som medlem av socialpolitiska utskottet för att senare ersättas av Ragnhildur Helgadóttir.

Utskottet har förutom de fem mötena i anslutning till den 22:a sessionens första samling i Stockholm den 15, 16, 17, 18 och 19 februari 1974 sammanträtt i Mariehamn den 10 maj 1974, i Göteborg den 19 och 20 augusti 1974, i Ålborg den 8 och 9 november 1974 i anslutning till den 22:a sessionens andra samling samt i Köpenhamn den 9 januari 1975. Utskottet har därtill hållit möten med Nordiska ministerrådet i sammansättningen miljövärdministrarna och socialministrarna. För dessa möten redogöres under punkt 3.3.

I dessa möten har ordinarie utskottsmedlemmar medverkat med följande undantag:

Under mötena i anslutning till den 22:a sessionens första samling var Knud Jespersen förhindrad att delta den 15 och 19 februari, Lars Lindeman var förhindrad att delta under den första samlingen och ersattes den 17 och 18 februari 1974 av Erkki Liikanen. Hannibal Valdimarsson var förhindrad att delta den 15 och 16 februari. Arne Nilsen ersattes vid samtliga möten under den 22:a sessionens första samling av Ingvar Bakken, Finn Gustavsen var förhindrad att delta den 18 februari, Knut Johansson ersattes den 19 februari av Doris Håvik och Jan-Ivan Nilsson av Gunnel Jonäng.

Vid mötet i Mariehamn den 10 maj 1974 var samtliga danska medlemmar i utskottet förhindrade att delta, likaså Hannibal Valdimarsson.

I Göteborg den 19—20 augusti 1974 var Carl Olof Tallgren förhindrad att delta den andra mötesdagen. Knut Johansson ersattes den 20 augusti 1974 av Tyra Johansson. Någon isländsk medlem av socialpolitiska utskottet deltog inte i detta möte.

I Ålborg den 8 och 9 november 1974 samt i Köpenhamn den 9 januari 1975 var Knud Jespersen förhindrad att delta.

Verksamhet

Utskottet har behandlat till utskottet hänvisade medlems- och ministerrådsförslag, berättelser, meddelanden samt ett antal skrivelser.

Utskottet har ägnat miljöfrågorna särskild uppmärksamhet samt lagt stor vikt vid kontakterna med Nordiska ministerrådet.

Vid utskottets möte i Stockholm den 15 februari 1974 lämnade företrädare för Statens Naturvårdsverk, Sverige, utskottet upplysningar i anslutning till behandlingen av ministerrådsförslag B 15/s: Skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse. Därvid framkom, att initiativet till att tillsätta en särskild arbetsgrupp med uppgift att utreda frågan om skyddsvärda naturområden i Norden tagits vid ett möte i Stockholm år 1971. Det igångsatta arbetet kunde ses som en uppföljning av intentioner som kommit till uttryck i rekommendationer antagna av Förenta Nationerna och Europarådet.

Arbetsgruppen hade vid valet av lämpliga skyddsobjekt i huvudsak

tillämpat naturvetenskapliga urvalskriterier. Arbetsgruppens förslag upp-
tar områden om vilka det råder enighet att de i alla händelser skall be-
varas. Vissa av de utvalda områdena är dock redan skyddade genom
gällande bestämmelser. Förslaget från arbetsgruppen baserar sig på na-
tionella s. k. bruttolistor, dvs. förslag från varje land till skyddsvärda om-
råden. På grundval av det nationella materialet företogs sedan en sam-
manfattande genomgång varvid ett slutligt urval på 10—12 områden i
varje nordiskt land fastställdes utifrån ett samnordiskt betraktelsesätt.

Till utskottsmötet den 19 februari 1974 i Stockholm hade inkallats
representanter för den arbetsgrupp som tillsatts med anledning av rådets
rekommendation nr 16/1968 om nordiskt sjukvårdssamarbete i Torne-
dalen. Arbetsgruppen hade företagit en enkätundersökning i de aktuella
områdena i Finland och Sverige.

Arbetsgruppen torde komma att föreslå bl. a. följande åtgärder: att
sjukvårdssamarbetet utvidgas till att omfatta all slutna sjukhusvård för
gränskommunernas befolkning, att patienterna därvid erlägger samma
avgift som tillämpas i det vårdgivande landet, att kostnaderna betalas
av varje land enligt självkostnadsprincipen, att sjukvårdssamarbetet reg-
leras i ett särskilt avtal samt att en samarbetskommitté tillsättes.

Den 10 maj 1974 avlade utskottet ett studiebesök på Åland med an-
ledning av behandlingen av medlemsförslag A 399/s om nordiskt miljö-
vårdsinstitut på Åland. Utskottet besökte Björkö arkipelagen — ett na-
turskyddsområde i Ålands södra skärgård — liksom landskapets fiskod-
lingsanstalt i Saltvik samt Husö biologiska forskningsstation.

Utskottet hade till detta möte inkallat sakkunniga från olika myndig-
heter i Finland och Sverige. Sålunda närvar representanter från Åbo
Akademi, Uppsala universitet, NORDFORSK:s miljövärdsssekreteriat,
Vattenstyrelsen, Finland, och Statens Naturvårdsverk, Sverige.

Upplýsingar lämnades av de sakkunniga beträffande dels det all-
männa behovet av ett nordiskt skärgårdsinstitut, dels lämpligheten av att
förlägga detta till Åland.

Vid utskottets möte i Göteborg den 19—20 augusti 1974 hade sak-
kunnig inkallats från Statens Naturvårdsverk, Sverige för utskottets be-
handling av medlemsförslag A 411/s om förbud mot utsläpp av avfall i
Bottniska viken och A 419/s om samnordisk insats för förhindrande av
skador genom giftiga laster i Östersjön. Av den lämnade redogörelsen
framgick att frågan om utsläpp från fartyg tas upp i IMCO:s konvention
från oktober 1973. IMCO-konventionen från år 1973 tar dock enbart
upp utsläpp från fartyg till skillnad från 1974 års konvention om skydd
av Östersjöns marina miljö, i vilken också de landbaserade utsläppen be-
handlas. Till Östersjö-konventionen har överflyttats de delar av IMCO-
konventionen, som berör utsläpp från fartyg.

Utskottet avlade därtill ett besök vid Nordiska hälsovårdshögskolan
den 20 augusti 1974 varvid diskuterades olika frågor med anknytning
till högskolans nuvarande och framtida verksamhet.

Med stöd av rådets bemyndigande har utskottet beslutat att lägga följande till rådets 22:a session avgivna meddelanden och berättelser till handlingarna: 5/1965, 21/1966, 9/1967, 10/1967, 11/1967, 8/1968, 16/1968, 10/1969, 12/1969, 16/1969, 23/1969, 29/1969, 1/1970, 3/1970, 28/1970, 33/1970, 5/1971, 8/1971, 18/1971, 19/1971, 23/1972, 24/1972, 1/1973, 2/1973, 3/1973, 4/1973, 6/1973, 7/1973, 8/1973, 9/1973, 29/1973, 32/1973 samt C 7/s Berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet, C 10/s Berättelse från Nordiska hälsovårdshögskolan, C 18/s Berättelse om samarbete på livsmedelslagstiftningens område, C 20/s Berättelse från det utvidgade hälsodirektörmötet i Oslo, C 28/s Berättelse från Nordiska institutet för samhällsplanering samt C 32/s Berättelse från Nordiska institutet för odontologisk materialprovning.

5.4 Trafikkutvalget

Medlemmer:

Til Rådets 22. sesjon, første samling, hadde de enkelte delegasjoner fordelt sine delegater på utvalgene slik at trafikktutvalget fikk følgende sammensetning:

Danmark:

Folketingsmedlemmerne Hans Bjerregaard, Chr. Christensen, Gustav Holmberg

Finland:

Riksdagsledamöterna Bror Lillqvist, Paavo Väyrynen, Seppo Westerlund

Island:

Altingsmand Gils Guðmundsson

Norge:

Storingsrepresentantene Bjarne Mørk Eidem, Håkon Kyllingmark, Reidar T. Larsen

Sverige:

Riksdagsledamöterna Eric Carlsson, Astrid Kristensson, Sven Mellqvist

16. februar 1974 hadde utvalget konstituerende møte og valgte da Bror Lillqvist til formann og Hans Bjerregaard til nestformann. Utvalgets sekretær har inntil 1. juli 1974 vært ingeniør Hubert Jensen, Danmark, mens man fra 1. september 1974 har hatt en interimsforordning av konsulent Olav Vefald, Norge, som sekretær.

4. november 1974 valgte det islandske Alting ny delegasjon til Nordisk Råd. Fra samme dag er altingsmand Magnus Kjartansson nytt islandsk medlem av trafikktutvalget etter altingsmand Gils Guðmundsson.

2. Møter.

I den periode denne rapport omfatter, har trafikktutvalget holdt møter som det framgår av følgende oppstilling. De ordinære medlemmer har deltatt når annet ikke er angitt:

Tidspunkt	Møtested	Bemerkninger:
16.—19. feb. 1974	Stockholm	Forfall: Astrid Kristensson, 16.2.1974 Møtende suppleant: Ove Nordstrandh
6.—7. mai 1974	Helsingfors	Forfall: Reidar T. Larsen Suppleant: Arent M. Henriksen Forfall: Bjarne Mørk Eidem, 7.5.1974
25.—27. juni 1974	Akureyri/ Reykjavik	Forfall: Gils Guðmundsson Forfall: Gustav Holmberg Suppleant: Ivar Hansen Forfall: Sven Mellqvist Suppleant: Essen Lindahl Altingsmedlem Svava Jakobsdotir (suppleant) deltok i dette møtet
22. oktober 1974	Stockholm	Forfall: Hans Bjerregaard Suppleant: Børge Pedersen
8. november 1974	Ålborg	Forfall: Bjarne Mørk Eidem Suppleant: Tønnes Andenæs
7.—8. januar 1975	København	Forfall: Hans Bjerregaard, Chr. Christensen, Gustav Holmberg, Reidar T. Larsen

Under 22. sesjons første samling i Stockholm og under 22. sesjons andre samling hadde utvalget dessuten fellesmøter med trafikkministrene (jfr. foran under pkt. 3.5).

På møtene i forbindelse med 22. sesjon i Stockholm, i Helsingfors 6.—7. mai 1974, i Stockholm 22. oktober 1974 og i København 8. januar 1974 har dessuten en rekke sakkyndige deltatt under drøftingene av enkelte av utvalgets saker.

3. Virksomhet.

Trafikkutvalget har på sine møter behandlet de medlemsforslag, beretninger, meldinger og skrivelser som av Rådets presidium er henvist til dette utvalg. Dessuten har man i overensstemmelse med den nordiske Transportavtales artikkel 11 til Nordisk Ministerråd framført synspunkter på det av Nordisk Embetsmannskomite for Transportspørsmål framlagte utkast til virksomhetsprogram for 1975 (jfr. foran under pkt. 3.5).

Med støtte i Rådets fullmakt av 16. februar 1974 har utvalget tatt følgende beretninger og meldinger til etterretning:

C 25. Beretning fra Nordisk Komité for Transportøkonomisk Forskning. Melding om rekommandasjon 1/1967, 25/1967, 9/1968, 27/1968, 35/1968, 15/1970, 16/1970, 34/1970, 35/1970, 4/1971, 8/1972, 9/1972, 11/1972, 15/1972, 23/1973, 24/1973, 25/1973, 26/1973, 27/1973 og 28/1973.

Utvalget har videre fått Rådets tilslutning til å ta C 40 Beretning fra Nordisk Trafikksikkerhetsråd til etterretning. Utvalgets betenkninger og

forslag til uttalelser med anledning av de til utvalget henviste kapitler av Ministerrådets beretning C 1 om det nordiske samarbeidet i 1973 er også vedtatt av Rådets plenarforsamling.

På utvalgets forslag har Rådet vedtatt å sluttbehandle følgende rekkommandasjoner: 29/1967, 12/1968, 3/1969.

Trafikkutvalget har til 22. sesjons andre samling avgitt innstilling om følgende to medlemsforslag: A 243/t om Nordisk flyarbeidstidslov og A 401/t om obligatorisk anvendelse av styrthjelm. Utvalget foreslo at Rådet ikke skulle foreta seg noe i anledning av det førstnevnte forslaget, og dette fikk Rådets tilslutning. Utvalget fikk også Rådets tilslutning til en rekkommandasjon med anledning av medlemsforslag A 401/t. Utvalget har dessuten ferdigbehandlet og foreslått en rekkommandasjon på grunnlag av et medlemsforslag om påbud om bruk av refleksbrikke for fotgjengere (A 426/t). Trafikkutvalget vil dessuten ventelig til Rådets 23. sesjon avgi betenkning om følgende medlemsforslag: A 338/t om bygging av en trafikkforbindelse mellom Vasa og Umeå, A 433/t om tiltak for å stimulere ungdomsreiser innen Norden, A 445/t om båtforbindelse mellom Island, Færøyene og det øvrige Norden.

Utvalget har dessuten til fortsatt behandling følgende medlemsforslag: A 347/t om økt nordiske turistsamarbeid, A 431/t om liberalere regler for charterfly innen Norden, A 438/t om nordisk gyldighet for trafikk-kort og A 447/t om nordisk gyldighet for førerkort.

Trafikkutvalget har dessuten fått Presidiets tilslutning til et forslag om at Nordisk Råds konferanse 1975 som tema skal ha nordisk turisme.

5.5 Økonomisk utvalg

Medlemmer og møter

Under 22. sesjons første samling valgte Nordisk Råd følgende medlemmer til rådets Økonomiske utvalg:

Danmark:

folketingsmedlemmerne Knud Enggaard, Anker Jørgensen, Karl Skytte, Ib Stetter og J. Fr. Øregaard.

Finland:

riksdagsmedlemmerna Ele Alenius, Olavi Lähteenmäki, V. J. Sukse-lainen, Erkki Tuomioja og Olavi Tupamäki.

Island:

altingsmennene Mathías Á. Mathiesen og Jón Skaftason.

Norge:

stortingsrepresentantene Ragnar Christiansen, Lars Korvald, Odvar Nordli, Erland Steenberg og Kåre Willoch.

Sverige:

riksdagsmedlemmerna Johannes Antonsson, Arne Geijer, Gunnar He-lén, Eric Krönmark og Sture Palm.

Utvalget valgte Sture Palm og Ragnar Christiansen til henholdsvis formann og viseformann. Utvalgets sekretær har vært byråsjef Lars Blaaflat, Norge.

Etter 22. sesjons første samling er utvalgets sammensetning endret idet den islandske delegasjon har valgt Jóhann Hafstein istedenfor Mathías Á. Mathiesen som er trådt inn i den islandske regjering.

Foruten møtene under 22. sesjons første samling har utvalget hatt møter under båtreise Stockholm—Helsingfors 26. august 1974 og i Villmanstrand 27. og 28. s. m., i Ålborg 8. november 1974, i København den 9. januar samt i Helsingfors den 3. februar 1975.

På møtene i Villmanstrand deltok stortingsrepresentant Kåre Kristiansen, folketingsmedlemmene Kristian Albertsen og Jens Foged istedenfor henholdsvis Lars Korvald, Anker Jørgensen og Knud Enggaard som var forhindret fra å møte. På møtet i Ålborg deltok Sverrir Hermansson og Thorarinn Thorarinsson istedenfor Jóhann Hafstein og Jón Skaftason.

Under 22. sesjons første samling deltok på utvalgets møte 16. februar 1974 udenrigsminister Ove Guldberg, økonomi- og handelsminister Poul Nyboe Andersen, handels- og industriminister Jan-Magnus Jansson, trafikminister Pekka Tarjanne, kirke- og undervisningsminister Bjartmar Gjerde, industriminister Ingvald Ulveseth, handelsminister Kjell-Olof Feldt og industriminister Rune Johansson.

På utvalgets møte i Villmanstrand 27. august 1974 deltok handels- og industriminister Jan-Magnus Jansson og utrikeshandelsminister Jeremu Laine.

Under første samling besluttet utvalget at for tiden fram til 23. sesjon skulle en nimannskomité assistere utvalget ved å forberede sakene før utvalgets behandling av dem. Komitéen fikk dessuten fullmakt til å ta til etterretning slike beretninger og meldinger som ikke var ført på saklisten for 22. sesjon.

Til medlemmer av komitéen ble utpekt Knud Enggaard, Anker Jørgensen, V. J. Sukselainen, Erkki Tuomioja, Ragnar Christiansen (viseformann), Erland Steenberg, Sture Palm (formann) og Eric Krönmark.

Nimannskomitéen har hatt møte i Stockholm 27. august 1974.

På møtet i København var Anker Jørgensen, Ib Stetter, J. F. Øregaard, Olavi Lähteenmäki, Jóhann Hafstein, Johannes Antonsson og Gunnar Helén forhindret fra å møte. Istedenfor henholdsvis Hafstein og Helén deltok Sverrir Hermansson og Rolf Sellgren.

Virksomhet

På utvalgets møte 16. februar 1974 besvarte handelsminister Kjell-Olof Feldt og handels- og industriminister Rune Johansson spørsmål vedrørende energisamarbeid i Norden. Saken er nærmere omtalt under punkt 3.6.

Utvalget har behandlet de til utvalget henviste medlemsforslag, beretninger, meldinger og skrivelser.

Utvalget har lagt fram betenkning om medlemsforslagene A 423/e, nordisk institutt for energispørsmål, A 424/e, nordisk energisamarbeid og A 425/e, felles nordisk strategi på det energipolitiske område med forslag til rekommandasjon om at det skulle legges fram en vurdering av mulige former for et nordisk energi- og industrisamarbeid. Rekommandasjonen ble vedtatt av rådet. Med hensyn til A 423/e og A 425/e foreslo utvalget at rådet ikke skulle foreta seg noe i anledning av disse medlemsforslag, hvilket ble bifalt av rådet.

I tilknytning til behandlingen på møtet i Villmanstrand av ovennevnte medlemsforslag vedrørende energisamarbeid, foretok utvalget en befaringsreise av det statseide oljeraffineri Neste Oy i Sköldvik, atomkraftverket som er under bygging i Lovisa og konsernet Enso-Gutzeit i Imatra. Faglige informasjoner om anleggene ble gitt på de respektive steder. Under utvalgets møte refererte handels- og industriminister Jan-Magnus Jansson og utrikeshandelsminister Jermu Laine fra den rapport som nylig var avgitt av en i Finland offentlig oppnevnt energiutredningskomité. Underdirektør Karl Manshaus fra Industridepartementet i Norge ga orientering om olje- og gassforekomstene på den norske del av kontinentalsokkelen og utnyttelsen av disse.

I sin betenkning om medlemsforslag A 420/e, nordisk institutt for overflate- og kolloidforskning, foreslo utvalget, som et alternativ til forslagsstillernes henstilling om opprettelse av et nordisk institutt, en rekommandasjon som gikk ut på å undersøke mulighetene for en samordnet utnyttelse av de nordiske lands ressurser som anvendes til overflate- og kolloidforskning. Utvalgets forslag til rekommandasjon ble bifalt av rådet.

Utvalget foreslo i sin betenkning om medlemsforslag A 421/e, nordisk regionalpolitisk fond for Nordkalotten, at Nordisk Ministerråd undersøker forutsetningene for å opprette et fond for regionalpolitisk samarbeid innen Nordkalott-området. Rekommandasjonen ble vedtatt av Nordisk Råd.

Til 23. sesjon har utvalget avgitt betenkning vedr. medlemsforslagene A 430/e om ett nordiskt handlingsprogram för ökad livsmedelstillgång, A 432/e om nordisk lagstiftning om konkurrensbegränsningar og A 439/e om utökade anslag til Nordtest.

Nimannskomitéen har behandlet medlemsforslag, beretninger og meldinger, samt innkomne skrivelser.

I henhold til rådets bemyndigelse har utvalget besluttet å ta til etterretning følgende til 22. sesjon avgitte beretninger og meldinger: C 4/e, C 11/e, C 12/e, C 19/e og C 44/e, samt meldingene om rek. nr. 23/1968/e, 1/1970/e, 31/1970/e, 6/1971/e, 7/1971/e, 12/1971/e, 31/1971/e, 1/1972/e, 2/1972/e og 7/1972/e.

Rek. nr. 5/1970 og 12/1973 ble avskrevet under 1. samling, mens rek. nr. 28/1969 ble avskrevet under 2. samling.

5.6 Utskottet för granskning av Berättelse om Nordiska kulturfonden

Vid första samlingen av sin 22:a session valde Nordiska rådet följande personer till medlemmar av utskottet för granskning av berättelsen om Nordiska kulturfonden:

Danmark:

folketingsmedlem Jørgen Peder Hansen med Niels Helveg Petersen som suppleant

Finland:

riksdagsmedlemmen Mauno Forseman med Elsi Hetemäki som suppleant

Island:

altingsmand Gylfi Þ. Gíslason med Hannibal Valdimarsson som suppleant

Norge:

stortingsrepresentant Per Borten med Liv Stubberud som suppleant

Sverige:

riksdagsmedlemmen Paul Jansson med Johannes Antonsson som suppleant.

Till förman har utskottet utsett Gylfi Þ. Gíslason och till vice förman Per Borten.

Efter tjuogoandra sessionens första samling har följande förändringar inträtt i utskottets sammansättning: suppleanterna Niels Helveg Petersen och Hannibal Valdimarsson har utträtt ur rådet.

Verksamhet

Utskottet har sammanträtt på Sveaborg den 30 september 1974 och i Ålborg den 8 november 1974 och därvid behandlat berättelsen över Nordiska kulturfondens verksamhet under år 1973 (*Sak C 16/k*). Vid det senare mötet behandlades jämväl revisionsberättelsen rörande Nordiska kulturfondens räkenskaper för tiden 1 januari—31 december 1973 samt fondstyrelsens kommentarer till densamma. Samtliga ordinarie medlemmar var närvarande vid bägge mötena. Som utskottets sekreterare fungerade kulturutskottets sekreterare.

6. Organisatoriska och finansiella förhållanden

6.1 *Delegationernas sammansättning*

Ordinarie val har under tiden sedan tjuogoandra sessionen förrättats till rådets nationella delegationer. Resultatet av de senaste valen framgår av medlemslistan vid rådets tjugotredje session.

Följande förändringar i delegationernas sammansättning efter tjuogoandra sessionen, första samlingen, vilka ej framgår av medlemslistan till tjugotredje sessionen, har skett:

I Danmarks delegation: Folketinget utsåg den 17 maj 1974 Ivar Hansen som suppleant under Jens Fogeds frånvaro på grund av sjukdom. Den 31 juli 1974 återinträdde Jens Foged som suppleant i rådet i stället för Ivar Hansen. Hans Jørgen Holten utsågs den 11 oktober 1974 till ny suppleant efter Ingeborg Gjerding.

6.2 *Arbetsordning for Nordisk Råd*

På sitt möte 1975-01-30 beslutet presidiet å tolke arbetsordningens bestämmelser om "yttranden" slik at rådet kan vedta "yttranden" vedr. rapporter som legges fram 1) av Nordisk Ministerråd, 2) av komitéer eller arbeidsgrupper nedsatt av presidiet og ministerrådet i fellesskap, 3) av komitéer eller arbeidsgrupper nedsatt av plenarforsamlingen eller presidiet.

6.3 *Udformningen af beretninger og meddelelser*

Spørsmålet om udformning af beretninger og meddelelser har været genstand for drøftelser med ministerrådssiden. Resultatet af disse drøftelser fremgår af det som tillæg optagne promemoria, om hvis indhold der var enighed under fællesmødet 1974-11-08 i Ålborg mellem præsidiets og samarbejdsministrene.

6.4 *Budgetspørsmål*

Regnskapsresultatet for 1974 ligger godt innenfor totalrammen av budsjettet. De samlede utgifter belöp seg til 3 756 322 skr. Innsparingene er størst under postene lønninger og godtgjørelser og under informasjonsvirksomheten. Inntekten belöp seg til 701 958 skr. Størst inntektsoverskudd viste Nordisk Utredningsserie og det interne avgiftssystemet. Revisjonsrapport vedlegges (*se Tillägg 1*).

Presidiet la i forrige års presidierapport fram et budsjett for 1975 med en sluttsum på 4 075 000 skr. netto. I det reviderte budsjett som nå presenteres, og som ble fastsatt i presidiemöte 9. desember 1974, er det tatt hensyn til endringer i stillingsplasseringene ved presidiesekretariatet så vel når det gjelder enkelte utvalgssekretærstillinger som blant de övrige ansatte. Likeledes har man vurdert de endringer i avgiftsinntektene som må ventes å bli fölgene av lönsendringer, og av endringene i det svenske skattesystem som avgiftsskalaen bygger på. Også avtalen mellom presidiesekretariatet og de to ministerrådssekretariater om den framtidige ordning med Nordisk Utredningsserie er tatt i betraktning. Når budsjettet tross den sterke kostnadsstigning i den senere tid bare er justert opp med 47 000 skr. i forhold til de opprinnelige anslag, henger det både sammen med de forventede inntektsökninger og med at det er foretatt innskrenkninger på forskjellige utgiftsposter. Det er tatt hensyn til at det for 1975 igjen bare blir avholdt en ordinær sesjon.

Utgangspunktet i budsjettet for 1975 har ellers vært at man må gå ut fra en lignende kostnadsökning som for ifjor. På informasjonsbudsjettet er utgiftsbelöpen opprettholdt tross de ubrukte bevilgninger i 1974.

fordi man regner med ökt aktivitet etter at presidiet og informasjonskomitéen har hatt drøftinger om den framtidige informasjonsplan. Disse er forutsatt i løpet av våren 1975.

Når posten diverse utredningsoppdrag er satt ned fra det opprinnelige budsjettforslag, har det delvis sammenheng med den styrking av presidiesekretariatets arbeidskapasitet som de ovenfor nevnte endringer på personalsiden innebærer.

Budsjettet for 1976 må nødvendigvis bli preget av en betydelig usikkerhet under den herskende pris- og kostnadsutvikling som følges ved oppstillingen av det svenske statsbudsjett. Videre har man søkt å vurdere de enkelte poster. Når det gjelder Nordisk Utredningsserie er det nødvendig å peke på at man ennå ikke har erfaringsmateriale til fullt ut å vurdere de økonomiske virkninger av nyordningen.

6.5 *Præsidiasekretariatet*

Socialpolitisk udvalgs sekretær, Claes Wiklund, blev den 1. juni 1974 tilknyttet præsidiasekretariatet på heltidsbasis. På forslag af trafikudvalget har præsidiet besluttet, at stillingen som sekretær for trafikudvalget bør besættes på heldagsbasis med tjeneste ved præsidiasekretariatet, og at søge denne besat med en islandsk statsborger. Sekretærerne i rådets fem faste udvalg vil herefter være rekrutteret fra hver sit nordiske land.

Den 31. december 1973 og den 31. marts 1974 fratrådte henholdsvis Niels Ove Gottlieb og Pär Kettis deres stillinger som stf. præsidiasekretærer. Stillingerne blev besat med Arnold Willén og Lasse Lindhard henholdsvis den 15. februar 1974 og den 19. september 1974.

Den 31. august 1974 fratrådte Sten Olof Westman som informationschef og efterfulgtes af Harry Granberg.

7. Informationsfrågor

7.1. *Informationsverksamhetens utformning och organisation*

Den 21 november 1972 fattades beslut om att på sekretariatsnivå utreda den nordiska informationsverksamhetens utformning och organisation. En arbetsgrupp bestående av informationschef Sten-Olof Westman, presidiesekretariatet, avdelningschef Carl Ivar Öhman, ministerrådssekretariatet, och direktör Magnus Kull, kultursekretariatet, tillsattes. Arbetsgruppen överlämnade sin rapport den 8 maj 1974.

Rapporten behandlades av informationskommittén vid mötet i Tromsø den 17—19 juni 1974. Informationskommittén delade arbetsgruppens uppfattning om nödvändigheten av att "tillräckliga personelia och ekonomiska resurser för en aktiv och utbyggd verksamhet inom och utom Norden, tillförs de tre nordiska sekretariaten". Informationskommittén underströk behovet av att planläggning, utförande och utvärdering av det nordiska informationsarbetet organiseras i så fasta former som möj-

lig bl. a. genom regelbundet samråd mellan presidiesekretariatet och Nordiska ministerrådets sekretariat, dock utan att ett nytt gemensamt informationsorgan skapas. I likhet med arbetsgruppen ansåg informationskommittén att det är nödvändigt att samtliga nationella sekretariat har tillgång till egen informationspersonal för att tillgodose behovet av information om nordiskt samarbete till press, radio och TV. Det är viktigt att informationsverksamheten baseras på ett så sakligt underlag som möjligt. Därför bör kunskaps- och attitydundersökningar av den typ som genomfördes i Danmark, Finland, Norge och Sverige 1973 företas med jämna mellanrum. I likhet med arbetsgruppen ansåg informationskommittén också att informationen till länder utom Norden bör förstärkas och samordnas.

Presidiet beslöt vid sitt möte den 19 september 1974 ställa sig bakom informationskommitténs utlåtande. Presidiet har vidare uttalat att det under början av 1975 i samråd med informationskommittén vill diskutera den långsiktiga informationsverksamheten. Därefter har informationskommittén för avsikt att tillsätta en arbetsgrupp med uppgift att utarbeta ett förslag till en handlingsplan på lång sikt för den nordiska informationsverksamheten.

7.2. Kontakt med föreningarna Norden

Föreningarna Nordens förbund har på ett positivt sätt uppmärksammat rådets informationsverksamhet och vid gemensamma överläggningar mellan presidierna för rådet och förbundet dryftades informationsverksamheten ingående. Gemensamt konstaterades att förutsättningarna för en ytterligare utbyggd och effektiviserad samverkan på informationsområdet är goda. Vid överläggningarna uppdrogs åt presidiesekretariatet och Föreningarna Nordens Förbunds kansli att med varandra närmare dryfta formerna för ett fördjupat samarbete.

7.3. Offentlighetsutredningen

Inför höstsamlingen i Ålborg behandlade informationskommittén ingående den utredning om offentlighetsprincipens tillämpning på nordiska samarbetsorgan som utarbetats samt de uppgjorda förslagen till regler om handlingars offentlighet vid presidiesekretariatet och ministerrådets sekretariat. I sitt ställningstagande utgick kommittén från stadgandet i artikel 43 i det reviderade Helsingforsavtalet att 'i det nordiska samarbetet bör största möjliga offentlighet iakttagas.'

Informationskommittén konstaterade att offentlighetsreglerna bör utformas så att medborgarna och massmedierna ges vidgade möjligheter att ta del av beslut och de dokument på vilka besluten grundar sig. För de nordiska samarbetsorganen är det viktigt att inte endast medge offentlighet utan att därtill aktivt informera allmänheten om innehållet i dem. Informationskommittén konstaterade att det av utredningen inte framgår på vilket sätt besluten skall offentliggöras.

Informationskommittén fann vidare att de relativt många undantagsbestämmelser som införts, speciellt i förslaget till regler för ministerrådets sekretariat, och den relativt invecklade process som den enskilde medborgaren ställs inför då han vill hävda sin rätt att ta del av innehållet i handlingar, inte står i samklang med denna målsättning. Den invecklade proceduren kan också försvåra rådets utåtriktade informationsverksamhet. Informationskommittén pekade därför på vikten av att reglerna tillämpas i enlighet med principen om största möjliga offentlighet och att medborgarna och massmedierna erhåller ett aktivt stöd då de vill ta del av innehållet i beslut och handlingar.

7.4. Informationsmaterial

Broschyren "Kultur i Norden" har under året utkommit på finska och tryckningen av den engelska upplagan har inletts. Inför finländska föreningen Pohjola-Nordens 50-årsjubileum trycktes de viktigaste nordiska samarbetsavtalen i en svensk och en finsk broschyr som spreds till alla skolor i Finland. Den svenska broschyren har rönt stor efterfrågan också på andra håll. En ny upplaga blir aktuell.

Den norska upplagan av broschyren "Nordiskt Samarbete" är slut och en ny upplaga i förnyat format har utarbetats.

"Nordiska Samarbetsorgan" är namnet på en katalog över de officiella nordiska samarbetsorganen och de personer som är engagerade i dem. Katalogen utkom i juli och har fått stor spridning.

Texten till rådets stillfilm har översatts till franska och tyska.

Press i Norden har under år 1974 utgetts 7 gånger. Kalendariet har utkommit 11 gånger. Till massmedierna har under årets lopp distribuerats sammanlagt 81 pressmeddelanden.

7.5. Seminarier

Ett planerat seminarium för journalister i den ekonomiska och tekniska fackpressen uppskötts till 1975 då planer också finns för två nya seminarier; det ena för journalistutbildare, det andra för lärarutbildare.

7.6. Nordisk Kontakt

Tidskriften Nordisk Kontakt kom under året ut med sin 19:e årgång. Numrens antal var 16, vilket motsvarar en utgivning varannan vecka under parlamentssessionerna. Antalet sidor var 1 080 vilket svarar mot 1 104 sidor 1973.

Redaktionen bestod av Carl Kauffeldt, Danmark, Harry Elg, Finland, Björn Johansson, Island, Oddvar Hellerud, Norge, samt Åke Malmström, Sverige, ansvarig utgivare och Erling Larsson, Sverige, redaktionssekreterare.

Tidskriften orienterar om arbetet i de nordiska parlamenten och informerar om det nordiska samarbetet. En strävan har varit att utöka det nordiska materialet.

Prenumerationspriset är 12 skr per år, oförändrat sedan 1966. Upplagan var i genomsnitt drygt 8 000 exemplar. Under året avtalade presidierna för Nordiska rådet och Föreningarna Nordens Förbund att tidskriften också skall tillställas alla ordförande i föreningarna Nordens avdelningar. Tidskriften kommer också att tillställas vissa andra målgrupper och upplagan beräknas stiga till ca 9 000 exemplar.

7.7. Informationskommittén

Informationskommittén, vars uppgift är att handlägga frågor rörande Nordisk Kontakt och bistå presidiet som ett rådgivande expertorgan i informationsfrågor, höll under året två möten: Den 17—19 juni i Tromsø och den 21 oktober i Stockholm. Informationskommittén hade följande sammansättning:

Danmark

Poul Dam och Christian Christensen

Finland

Paavo Väyrynen och Ilkka-Christian Björklund

Island

Gils Guðmundsson till den 7 november, därefter Jón Skaftason och Gylfi P. Gíslason

Norge

Guttorm Hansen och Jo Benkow

Sverige

Per Olof Sundman och Sture Palm

Guttorm Hansen har fungerat som ordförande. Per Olof Sundman som viceordförande. Informationschefen tjänstgör som sekreterare.

8. Publikationsverksamhet

8.1 Förhandlingarna

Förhandlingarna vid tjuogoandra sessionen har redigerats av redaktör Åke Edwall och redaktörsassistent Ingegerd Wahrgren.

22:a sessionens förhandlingar har uppdelats i tre band, ett huvudband om 1 484 sidor från sessionens första samling i Stockholm i februari och ett huvudband om 496 sidor från sessionens andra samling i Ålborg i november. Remissyttranden och promemorior har samlats i ett gemensamt supplementband om 1 085 sidor från båda samlingarna. Rådsförhandlingarna har tryckts av AB P. A. Norstedt & Söner, Stockholm. För inbindningen har Verbum & Hässler Sambok AB, Hägersten, svarat. Huvudbandens upplaga har uppgått till 2 050 exemplar och supplementbandets till 1 500 exemplar. Utsändningen av första samlingens huvud-

band ägde rum med början den 12 augusti 1974. Andra samlingens huvudband jämte supplementbandet levererades under månaden.

Förhandlingarna utdelas till delegationernas medlemmar och suppleanter samt överlämnas till parlamenten i de nordiska länderna, ministerier/departement, Nordiska ministerrådet, sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete och olika ämbetsverk, offentliga bibliotek och politiska partier, folkhögskolor, tidningar m. fl. institutioner samt vissa enskilda personer i de nordiska länderna. Vidare har förhandlingarna tillställts andra parlament, utländska bibliotek, vetenskapliga institutioner i utlandet, internationella organisationer m. m.

Remissyttranden till medlemsförslag har efter avslutad utskottsbehandling till de senaste två sessionerna brutits ur det sedvanliga förtrycket och samlats i ett supplement. Vid sekreterarkollegiets möte den 29 maj 1974 beslöt man att av kostnadsskäl slopa dessa supplement. Remissyttrandena kommer liksom tidigare att samlas i ett supplementband.

8.2 Nordisk utredningsserie

Under 1974 har följande nummer utkommit i den av presidiet sedan 1960 utgivna serien. Upplagans storlek anges inom parentes.

1. Sverigefinnarna och deras organisationer (2 500 ex)
2. Naturorienterande ämnen i grundskolan i Norden, årskurserna 1—6 (3 200 ex)
3. Forslag til Nordisk tentamensgyldighed (3 300 ex)
4. Grunnskolen i Norden (3 700 ex)
5. Spesialundervisning i Norden (3 700 ex)
6. Færøylene i Norden (2 275 ex)
7. Høyere utdanning av sykepleiere (2 150 ex)
8. Äldres integration i samhället (1 900 ex)
9. Kontrollpolitik och narkotika (1 900 ex)
10. Voksenopplæring i de nordiske land (3 900 ex)
11. Utbildningsväsendets styrelseformer i Norden (3 900 ex)
12. Sommertid/Ny normaltids i Norden (2 150 ex)
13. De gymnasiale utdannelser i Norden (4 675 ex)
14. Offentlighetsprinsippets anvendelse på nordiske samarbeidsorganer (3 175 ex)
15. Utbildningssamarbete i Norden (2 500 ex)
16. Konsumenttjänster (2 600 ex)
17. Nordisk specialpedagogisk terminologi (8 800 ex)
18. Oversættelse/udgivelse af nordisk nabolandslitteratur. Retningslinier (3 200 ex)
19. TV över gränserna. Slutrapport (5 600 ex)
20. Utvärdering av universitet (2 625 ex)
21. Regionalpolitisk forskning i Norden (2 100 ex)
22. Nordiskt samarbete i turistfrågor. Förslag till åtgärder (2 725 ex)
23. Samnordisk vidareutbildning av socialhögskolelärare (3 025 ex)
24. Riktlinjer för nordiskt kulturellt samarbete (3 450 ex)
25. Nordkolt. Arbetsrapport etapp 1 (2 300 ex)
26. Nordisk energisamarbejde (5 000 ex)

27. Teaterteknik (3 500 ex)
28. Nordisk statutsamling (2 300 ex)
29. Yearbook of Nordic Statistics, 1974 (Nordisk statistisk årsbok) (11 000 ex)

För utgivningen svarar presidiesekretariatets redaktion.

Flertalet nummer i serien har tryckts hos Göteborgs Offsettryckeri AB (GOTAB) i Stockholm.

Under året har förhandlingar förts mellan Nordiska rådets sekreterarkollegium, Nordiska ministerrådets sekretariat i Oslo samt sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete i Köpenhamn om ett gemensamt utnyttjande av Nordisk utredningsserie.

Vid möte mellan nordiska rådets presidium och de nordiska samsarbetsministrarna den 8 november 1974 fattades beslut om följande överenskommelse mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet beträffande NU-serien.

1. Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet är ense om att Nordisk utredningsserie i fortsättningen bör ges ut gemensamt.

2. Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet anser att NU-serien skall bestå av utredningar av hög kvalitet och allmänt nordiskt intresse.

3. Planering av serien sker genom samråd mellan presidiesekretariatet, ministerrådssekretariatet i Oslo och kultursekretariatet.

4. Publikation i NU-serien innebär således ej godkännande av innehållet i en viss utredning vare sig av Nordiska rådet eller Nordiska ministerrådet. Ansvar för varje enskild utredning tas av respektive utredande grupp e. d.

5. NU-serien utformas typografiskt i överensstämmelse med ovanstående principer.

6. Tryckning ombesörjes av presidiesekretariatet. Ministerrådssekretariatet betalar till självkostnadspris för de delar av upplagan av varje utredning som man önskar erhålla.

7. Respektive utredande grupp e. d. svarar i samarbete med vederbörande sekretariat för utarbetande av ev. pressmeddelande normalt i samband med att utredningen överlämnas till uppdragsgivaren, dock senast när den föreligger i tryck.

8.3 *Nordisk Statistisk Årsbok*

Nordisk Statistisk Årsbok har enligt presidiebeslut utkommit årligen sedan 1962. Sedan 1972 redigeras årsboken av Harry de Schårengard vid Nordiskt statistiskt sekretariat i Köpenhamn. Årsboken utkommer i februari 1975 (*NU 1974: 29*) i 11 000 exemplar. Årsboken har tryckts i Stockholm av AB P. A. Norstedt & Söner. Från och med 1972 utges årsboken gemensamt av Nordiska rådet och Nordiskt statistiskt sekretariat i Köpenhamn.

8.4 Register över rådsförhandlingarna

Redaktör Olof Wallmén fortsätter arbetet på att uppgöra ett kortregister över rådsförhandlingarna från 1965 och har nu hunnit fram till år 1973.

8.5 Porträttmatrikeln

Till tjuogoandra sessionens första samling utgavs en upplaga på 12 000 exemplar av porträttmatrikeln över de vid sessionen närvarande valda rådsmedlemmarna och regeringsrepresentanterna. Till sessionens andra samling trycktes ett supplement i 600 exemplar innehållande nya rådsmedlemmar och regeringsrepresentanter. Publikationen har redigerats av presidiasekretariatets informationssektion och tryckts av AB P. A. Norstedt & Söner.

8.6 Nordisk statsamling

Fr. o. m. 1970 utges enligt beslut av Nordiska rådets presidium en årlig publikation i NU-serien upptagande stadgar, instruktioner, reglementen och andra bestämmelser som avser nordiska institutioner och samarbetsorgan eller annan samnordisk verksamhet. Redaktör för statsamlingen är departementssekreterare Björn Thomasson. Nordisk statsamling utkommer i februari 1975 i 2 300 exemplar (*NU 1974: 28*).

9. Delegationerna och parlamenten

9.1 Den danske delegations beretning om 21. session, 2. samling og 22. session forelægges folketinget i februar måned 1975.

9.2 Finlands delegations berättelser till riksdagen för sessionerna 1971 och 1972 blev slutbehandlad av riksdagen 1974-02-26. Berättelse för 1973 är för närvarande föremål för behandling i utrikesutskottet.

9.3 Den norske delegasjon avgav sin rapport fra 21. sesjon, begge samlinger, den 23. november 1973. På initiativ fra delegasjonen fremla regjeringen for første gang en selvstendig stortingsmelding om nordisk samarbeid, samtidig med delegasjonsrapporten (Stort.melding nr. 17 1973—74). I en innstilling til Stortinget fra Utenriks- og konstitusjonskomiteen (Innst. S. nr. 203 1973—74) heter det bl. a.:

Komiteen noterer med tilfredshet at det nordiske samarbeid har utviklet seg i bredt omfang i løpet av 20 år, og viser til parlamentarikernes fremtredende rolle som initiativtakere og formidlere av befolkningenes ønsker om bredest mulig nordisk samarbeid. Forutsetningen for å avtalefeste samarbeidet også på regjeringssiden var at Nordisk Råd og dets utvalg skulle gis en sterkere stilling.

Komiteen ber om at forholdene legges best mulig tilrette for at Stortinget kan være med på å bestemme retningen og takten i samarbeidet, og understreker at det vil være av vesentlig betydning for Stortinget å vite at Nordisk Råd har hatt anledning til å uttale seg om budsjettene, såvel den totale ramme som prioriteringen innenfor de enkelte samarbeidsområder.

Komiteen sier at det er en naturlig og nødvendig utvikling når det nå gjøres alvorlige forsøk på å arbeide via konkrete handlingsprogrammer, med en økt initiativplikt lagt på regjeringene. De uttalelser som ble vedtatt under 21. sesjon viser at parlamentarikerne er beredt til å bidra til en slik omlegning i arbeidsformene.

Komiteen har merket seg at forberedelsene til et forpliktende miljøvernssamarbeid har gått prisverdig raskt.

Debatten om harmoniseringen av lovgivningsarbeidet har vært nyttig, mener komiteen. Det er viktig at man tar tilbørlig hensyn til nasjonal egenart og nasjonale ønsker, men verdien av nordisk rettsenhet er allikevel så vesentlig at mulighetene for å oppnå tilnærmet ensartet lovgivning må nøye undersøkes før landene gjennomfører innbyrdes avvikende løsninger.

Komiteen ser et behov for klarere prioritering av oppgavene innenfor kultursektoren, og tror at mulighetene for praktiske resultater vil være vesentlig større, dersom man koordinerer de enkelte lands innsats på samferdselssektoren og innen regionalpolitikken.

Komiteen sier at det er nødvendig med en bred debatt om det fremtidige samarbeid, og tar til orde for sterkere forbindelser til de store folkeorganisasjoner.

SV's to medlemmer i komiteen uttaler i en særuttalelse at SV vil gjøre det nordiske samarbeid til en brekkstang i arbeidet med "å utvikle en utenriks- og sikkerhetspolitisk frigjøring fra supermaktens nåværende innflytelse."

Komiteens øvrige medlemmer uttaler at den politisering som synes å utvikle seg innenfor Rådet, kan gi det nordiske samarbeid ny kraft og styrke. Men samtidig er det på det rene at samarbeidsmulighetene har sine begrensninger fordi medlemslandene har ulike utenriks- og sikkerhetspolitiske tilknytninger. Dette forhold gjør Nordisk Råd til et lite hensiktsmessig forum for debatt om sikkerhetspolitiske spørsmål. Det vil neppe berike samarbeidet, trolig heller splitte, om det gjøres noen endring i akseptert praksis på dette område. Flertallet viser forøvrig til de sterke forbehold som ble tatt fra den finske regjeringens side da Finland tilsluttet seg Nordisk Råd.

På bakgrunn av de foreliggende dokumenter og utenrikskomiteens innstilling, gjennomførte Stortinget en omfattende debatt i sitt møte 4. april 1974.

9.3.2. Delegasjonens rapport fra 22. sesjon, begge samlinger, ble avgitt 28. november 1974 og oversendt Stortinget sammen med en ny stortingsmelding fra Regjeringen om nordisk samarbeid.

9.3.3. Stortinget gav 10.6.1974 sitt samtykke til ratifikasjon av avtalen om endring i Samarbeidsavtalen av 1962 undertegnet i København 11.3.1974.

9.3.4. Stortinget har under komitebehandling proposisjoner om samtykke til ratifikasjon av miljøvernkonvensjon av 19.2.1974 og av avtalen om rettstillingen for nordisk ansatt personale av 31.1.1974.

9.4. Sveriges delegation har överlämnat skrivelsen till riksdagen den 24 april 1974 med berättelse för tjuogoandra sessionens första samling och den 5 december 1974 med berättelse för tjuogoandra sessionens andra samling.

Utrikesutskottet har behandlat berättelsen för första samlingen den 26 november 1974 (betänkande nr 13). Berättelsen för andra samlingen torde komma att behandlas under vårriksdagen 1975.

Riksdagens behandling av utrikesutskottets betänkande nr 13 ägde rum den 5 december 1974.

Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets förslag att delegationens berättelse för första samlingen skulle läggas till handlingarna.

10. Förberedelser för rådets tjugoundra sessions andra samling och tjugotredje session

10. 1 Vid sitt möte den 22 mars 1974 beslöt presidiet med stöd av plenarförsamlingens bemyndigande att rådets tjugoundra sessions andra samling skulle äga rum i Ålborg den 7—9 november 1974. I enlighet med 3 § rådets arbetsordning utsändes underrättelse om tid och plats för andra samlingen till regeringarna m. fl. med skrivelse den 11 juni 1974.

I skrivelse den 19 juni 1974 framställde presidiet till Nordiska ministerrådet vissa allmänna synpunkter och önskemål beträffande förberedelserna för andra samlingen.

10.2 Under förutsättning av plenarförsamlingens godkännande beslöt presidiet den 22 mars 1974 att nästa ordinarie session skulle äga rum i Reykjavik den 15—20 februari 1975. I enlighet med 3 § rådets arbetsordning har underrättelse om tid och plats för sessionen utsänts till regeringarna m. fl. med skrivelse den 15 november 1974.

I skrivelse den 16 oktober 1974 framlade presidiet till Nordiska ministerrådet vissa allmänna synpunkter och önskemål beträffande förberedelserna för sessionen. Önskemål framfördes om berättelser från ett 50-tal nordiska samarbetsorgan.

Till ministerrådet har överlämnats en förteckning över samtliga rekommendationer som ännu inte har slutbehandlats av rådet.

Ministerrådet och i vissa fall regeringarna har avgivit meddelanden om de åtgärder som har vidtagits med anledning av rådets rekommendationer.

10.3 I likhet med tidigare år har rådets presidium inbjudit de politiska ungdomsorganisationer, som har anknytning till politiska partier, vilka är representerade i de nordiska ländernas parlament, att sända observatörer till sessionen. I anledning av att Föreningarna Nordens Förbund genom sitt ungdomsrepresentantskap arrangerar ett seminarium för dessa observatörer under sessionen har presidiet beslutat ställa 60 000 d.kr. till förfogande för förbundet att användas som stipendier till deltagarna i ett sådant seminarium.

10.4 I enlighet med tidigare praxis har presidiet inbjudit EFTA:s

sekretariat att sända representanter att övervara rådets tjugotredje session. EFTA företrädes av generalsekretärer Bengt Rabæus och direktör Erik Heinrichs.

11. Kontakter med andra internasjonella organisasjoner. Deltagande i konferenser

11.1 Europarådet

Ved Europarådets rådgivende forsamlings møte (25. sesjons 3. møte) 21.—25. januar 1974 i Strasbourg var Nordisk råd representert av presidiesekretæren som deltok som observatør. Hensikten med besøket var å få et nærmere inntrykk av Europarådets arbeidsformer og virkefelt, herunder de samarbeidsområder som rådet nå legger størst vekt på å utvikle videre. Foruten å følge forsamlingens forhandlinger vedr. bl. a. Europarådets rolle i det framtidige européiske samarbeid, menneskerettighetsproblem, energipolitiske, regionalpolitiske og miljøvernspørsmål, hadde presidiesekretæren samtaler med medarbeidere fra forskjellige avdelinger ved Europarådets sekretariat.

11.2 EFTA

Generalsekretær Bengt Rabæus og direktör Erik Heinrichs deltok som EFTA's representanter ved 22. sesjons 1. samling i Stockholm.

11.3 SEV

Etter invitasjon fra Rådet for gjensidig økonomisk bistand (SEV) deltok presidiesekretæren som observatör ved en konferanse som ble arrangert i Moskva 16.—17. april 1974 i samband med SEV's 25-års jubileum. Konferansen tok sikte på å belyse SEV-samarbeidets stilling etter 25 års virke under perspektivet "resultater, mål og utsikter framover". Det ble redegjort bl. a. for forskjellige faser i SEV-samarbeidets utvikling, for dets innhold og for de målsetninger som er trukket opp i det omfattende samarbeidsprogrammet for sosialistisk økonomisk integrasjon (Comprehensive Program) som organisasjonen vedtok i 1971.

11.4 ECE/UNEP

FN's økonomiske kommisjon for Europa (ECE) og FN's miljøvernprogram (UNEP) holdt det andre mötet om miljøvernspørsmål for internasjonale sekretariater i Europa 11.—12. juli 1974 i Genève. Presidiesekretæren deltok for Nordisk Råd, som også var representert ved det første mötet av denne art i 1973. Spørsmålet om ordninger for gjensidig utveksling av informasjon og andre former for samarbeid om miljøvernspørsmål sto i forgrunnen ved årets møte. Deltagerne ble bl. a. enige om å samarbeide om kvartalsvis utgivelse på eksperimentbasis av et felles kalendarium over möter i sine respektive organisasjoners regi samt å utarbeide for gjensidig sirkulasjon rapporter om disses aktivi-

teter hva gjelder forebygging av luftforurensninger og beskyttelse av marint miljø. Fra Nordisk Råds side har man formidlet opplysninger for gjengivelse i kalendariet. Et tredje møte vil finne sted trolig i juli 1975.

11.5 ASEAN

En delegasjon fra Association of South-East Asian Nations (ASEAN—Filippinene, Indonesia, Malaysia, Singapore, Thailand) avla et informasjonsbesøk ved Presidiesekretariatet 11.—12. desember 1974. Besøket var formidlet av EF-kommisjonen i Bruxelles med sikte på å orientere ASEAN-delegatene om Nordisk Råds virksomhet samt Rådets sekretariatsorganisasjons struktur og funksjoner.

11.6 Nordisk Råds internasjonale konferanse 1975

Konferanser for representanter for internasjonale organisasjoner med sete i Europa har tidligere blitt holdt i 1965, 1967, 1969, 1971 og 1973. Temaet for den siste konferanse var "De nordiske lands rolle i europeisk samarbeid". Presidiet har besluttet at 1975-års konferanse skal forlegges til Sverige (Höör) og behandle miljøvernsspørsmål. Sekretariatet har fått i oppdrag å utarbeide program m. m. for konferansen.

11.7 Deltagelse i konferanser

Ved Östersjökonferansen for marint miljø 18.—22. mars 1974 i Helsingfors deltok Sosialpolitisk utvalgs formann, stortingsrepresentant Asbjörn Haugstvedt, som observatør for Nordisk Råd.

Ved åpningen av Nordisk Samisk Institutt 24. mai 1974 i Kautokeino var Nordisk Råd representert av riksdagsman Eric Carlsson, ledsaget av konsulent Olav Vefald.

Riksdagsman Rolf Sellgren representerte Nordisk Råd ved Nordiska samerådets 8. konferanse 26.—28. juni 1974 i Snåsa, Norge.

Ved Foreningene Nordens 9. Nordkalottkonferanse 16.—18. august 1974 i Kiruna deltok som Rådets representanter folketingsmand K. B. Andersen, folketingsmand Poul Dam, folketingsmedlem Kirsten Jacobsen, stortingsrepresentantene John Austrheim og Thor Lund, riksdagsledamöterna Eric Carlsson og Allan Hernelius samt presidiesekretær Helge Seip, sekretær Peter Lilhoit, generalsekretærer Eiler Hultin, generalsekretær Gudvin Läder Ve og byrådirektör Eric Hultén.

Ved konferansen "Samordnet verksamhet inom hälso- och socialvård" 26.—29. august 1974 i Skövde deltok for Nordisk Råd riksdagsledamot Anna-Greta Skantz samt Sosialpolitisk utvalgs sekretær, fil. kand. Claes Wiklund.

Stortingsrepresentant Martin Buvik representerte Rådet ved konferansen "Förskole skole i samvirke" 26.—29. november 1974 i Kungälv.

Ved Foreningene Nordens konferanse "Information eller kultur? — den sverigefinska radion och framtiden" 2.—3. desember 1974 i Stockholm deltok Kulturutvalgets sekretær, fil. mag. Dag Lindberg.

TILLÄGG 1

Reviderad budget för 1975 och ny budget för 1976

	Budget 1974	Utfall 1974	Reviderad budget 1975	Budget 1976
<i>A. Arvoden och löner</i>				
1. Anställd personal				
a. presidiesekretariatet	1 030 000	934 283:34	1 130 000	1 200 000
b. utskottssekretariaten	280 000	257 149:17	320 000	340 000
2. Diverse utredningsuppdrag	120 000	31 179:46	50 000	70 000
3. Lönekostnadspålägg	330 000	285 306:75	380 000	420 000
	1 760 000	1 507 918:72	1 880 000	2 030 000
<i>B. Förvaltningskostnader</i>				
1. Sjukvård	2 000	5 641:90	6 000	7 000
2. Lokalkostnader				
a. kontorslokaler	62 000	72 250:—	85 000	100 000
b. presidiets våning	27 000	26 239:—	30 000	30 000
3. Expenser				
a. skrivmateriel, emballage	60 000	66 980:28	65 000	70 000
b. telefon, telegram etc.	25 000	57 320:43	40 000	45 000
c. porto	60 000	35 192:63	45 000	45 000
d. adressering, transporter	20 000	19 394:04	20 000	20 000
e. kontorsmaskiner, inventarier (inköp och underhåll)	20 000	20 940:37	25 000	25 000
underhåll presidiets våning	—	—	5 000	—
f. böcker, tidningar	14 000	11 639:45	15 000	15 000
g. representation	30 000	29 006:57	30 000	30 000
h. övriga utgifter	30 000	34 931:77	30 000	33 000
	350 000	379 536:44	397 000	420 000
<i>C. Resekostnader</i>	210 000	175 947:16	250 000	275 000
<i>D. Rådets tryck</i>				
1. Rådsförhandlingarna	600 000	609 504:52	640 000	700 000
2. Nordisk utredningsserie	450 000	332 317:34	480 000	600 000
3. Nordisk Statistisk Årsbok	85 000	101 583:—	110 000	125 000
4. Diverse tryck (porträttmatrikel, stadga o. d.)	30 000	25 730:30	50 000	50 000
	1 165 000	1 060 135:16	1 280 000	1 475 000
<i>E. Information</i>				
1. Nordisk Kontakt	420 000	443 199:43	500 000	540 000
2. Informationsverksamhet		97 555:—		
a. broschyrer m. m.	100 000		110 000	125 000
b. seminarier	75 000		80 000	85 000
c. artikeltjänst	10 000		10 000	10 000
d. till presidiets förfogande	100 000		125 000	125 000
3. revision av stillfilm	—		20 000	—
	705 000	540 754:43	845 000	885 000
<i>F. Konferenser</i>	120 000	92 030:35	120 000	120 000
	4 310 000	3 756 322:26	4 772 000	5 205 000
<i>Intäkter</i>				
1. Interna avgiftssystemet	300 000	348 621:—	350 000	370 000
2. Tryck, räntor m. m.	200 000	353 337:09	300 000	300 000
	500 000	701 958:09	650 000	670 000
Kostnader netto	3 810 000	3 054 364:17	4 122 000	4 535 000

TILLÄGGSBIHANG 1

Nordisk Kontakt

	Rev. budget 1975	Budget 1976
1. <i>Arvoden</i>		
Redaktion	85 000	85 000
2. <i>Övriga redaktionella kostnader</i>		
Författar- och tecknararvoden	14 000	14 000
Korrekturläsning	6 500	7 000
Översättningar	15 000	15 000
3. <i>Tryckningskostnader</i>	288 000	320 000
4. <i>Expenser</i>		
Distribution	18 500	20 000
Portokostnader	34 000	38 000
Övriga kostnader	5 000	5 000
5. <i>Resekostnader</i>	27 000	30 000
6. <i>Oförutsedda kostnadsstegringar</i>	7 000	6 000
	500 000	540 000

TILLÄGGSBIHANG 2

Revisionsrapport för 4:e kvartalet 1975

Härmed överlämnas revisionsavdelningens rapport över verkställd revision av de vid Nordiska rådet, presidiesekretariatet, förda räkenskaperna avseende tiden 1.10—31.12.1974.

I bifogade resultaträkning för tiden 1.1—31.12.1974 samt i balansräkningen per den 31.12.1974 upptagna summor överensstämmer helt med de av sekretariatet förda räkenskaperna. Av slutredovisningen (bilaga 1 till balansräkningen) framgår delegationernas definitiva procentandelar av nettokostnaderna för verksamhetsåret. Samtliga till nämnda tid hänförliga men ännu ej reglerade poster — med undantag för inkomsträntor på det räntebärande postgirokontot — har bokförts som resultatregleringsposter.

Årets utfall — 3 054 364: 17 — ligger som framgår av resultaträkningen 756 000 kronor eller ca 20 % under den fastställda budgetens ram.

Vad beträffar kostnadssidan har budgeten underskridits med totalt 554 000 kronor. Detta gäller samtliga huvudkonton (A—F) med undantag för Förvaltningskostnader (B).

I första hand är det icke utnyttjade anslag avseende Arvoden och löner (A), Rådets tryck (D) samt Information (E) som bidragit härtill med tillsammans 521 000 kronor. Detta beror i sin tur bl. a. på att en tjänst som stf presidiesekreterare var utan ordinarie innehavare under 8 månader samt att anslaget Diverse utredningsuppdrag endast utnyttjats i begränsad omfattning. Sistnämnda förhållande gäller jämväl anslagen

Nordisk utredningsserie samt Informationsverksamhet. Förvaltningskostnaders konto däremot har överskridits med 30 000 kronor, främst förorsakat av extra kostnader för dels telefon, telex, telegram och skrivmateriel i samband med sessionen i Ålborg, dels den beslutade utökningen av presidiets lokaler i Gamla riksdagshuset.

Till detta kommer att intäkterna visar ett i förhållande till de för räkenskapsåret budgeterade siffrorna betydligt bättre utfall, nämligen en ökning med 202 000 kronor.

De efter budgeten beräknade och uttagna förskottsinsbetalningarna har således kommit att överstiga nettoresultatet. Presidiesekretariatets skuld till de olika delegationerna per den 31.12.1974 framgår av bilaga 1 till balansräkningen. Härvid har för det till Finlands, Islands och Sveriges delegationer utlämnade rådstrycket avräknats tillsammans kronor 143 777: 85. För tryck till Danmarks delegation har kronor 69: 224: 05 bokförts på tillgångskontot Utestående fordringar.

Kontantkassa och innehav av utländska valutor har inventerats varjämte behållningarna på postgiro och checkräkning avstämts, allt utan anmärkning. Samtliga verifikationer har siffergranskats.

Jag har även tagit del av de förda protokollen — från presidiet t. o. m. nr 10 den 9.12.1974 samt från sekreterarkollegiet t. o. m. nr 10 den 5.12.1974 — och får härmed meddela, att den av revisionsavdelningen för nämnda tid utförda revisionen icke givit anledning till anmärkning.

Stockholm den 24 januari 1975

Riksgäldskontoret
Revisionsavdelningen
Ch. Reuterwald

TILLÄGG 2

Personalförteckning för Nordiska rådets presidiesekretariat 1975

	Lgr	Arvoden och löner (1974 års löneläge)	
<i>Presidiesekretariatet</i>			
Presidiesekreterare	F 27	103 000	
Stf presidiesekreterare (2)	F 24	175 000	
Informationschef	F 24	87 000	
Redaktör	F 16	72 000	
Informationssekreterare (1/2-tid)	F 14	32 000	
Kamrer	F 9	51 000	
Byråsekreterare	F 9	51 000	
Redaktörsassistent	F 8	49 000	
Assistenter (2)	F 5	87 000	
Assistent	F 3	40 000	
Expeditionsassistent	F 3	40 000	
Expeditionsassistent	F 2	39 000	
Assistenter (2)	F 1	75 000	901 000
Personliga tillägg		95 000	
Utlandstillägg		72 000	167 000
<i>Utskottssekretariaten</i>			
Juridiska utskottet		22 000	
Kulturutskottet		54 800	
Socialpolitiska utskottet	F 17	75 000	
Trafikutskottet		71 200	
Ekonomiska utskottet		52 000	
Extra arbetskraft för utskotten		25 000	300 000
<i>Diverse utredningsuppdrag</i>			50 000
<i>Lönekostnadspålägg (sociala avgifter m.m.)</i>			380 000
			1 798 000

TILLÄGG 3

Fortegnelse over presidiets henvendelser til Nordisk Ministerråd og de nordiske regjeringer

Januar 1974—februar 1975

Nr	Dato	Til	Angående
1974: 1	1974-01-14	Nordisk Ministerråd	Utkast til overenskomst om de ansattes rettslige stilling ved nordiske institusjoner
1974: 2	1974-06-19	Nordisk Ministerråd	Nordisk Råds 22. sesjons 2. samling
1974: 3	1974-07-19	Nordisk Ministerråd	De nordiske nyhetsbyråers prosjektsamarbeid
1974: 4	1974-08-30	Nordisk Ministerråd	Ensartete regler i de nordiske land hva gjelder skattefradrag ved utgifter i forbindelse med yrkessykdommer
1974: 5	1974-10-16	Nordisk Ministerråd	Nordisk Råds 23. sesjon
1974: 6	1974-11-27	Nordisk Ministerråd	Ensartete regler i de nordiske land hva gjelder skattelegging av folkepensjoner
1974: 7	1974-12-03	Nordisk Ministerråd	Rek. nr. 23/1971 ang. kriminologisk samarbeide; Berättelse från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi (C 30/j 1974)
1974: 8	1974-12-05	Nordisk Ministerråd	Opprettelse av en nordisk trafikkhøyskole
1974: 9	1974-12-05	Nordisk Ministerråd	Koordinering av avgift ved innførsel av avlsdyr fra et nordisk land til et nordisk naboland
1974: 10	1974-12-27	Regjeringene i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige	Ökonomisk støtte til speiderbevegelsens verdensjamboree 1975
1975: 1	februar 1975	Nordisk Ministerråd	Utforming av samferdselspolitikken i Norden
1975: 2	februar 1975	Nordisk Ministerråd	Rapport om narkotikaproblem blant ungdom i vennskapsbyene Kolding, Villmanstrand, Drammen og Örebro
1975: 3	februar 1975	Nordisk Ministerråd	Faglig representasjon i en utredning om formene for nordisk samarbeid på billedkunstens område; rek. nr. 21/1973 ang. centrum för konstförmedling
1975: 4	februar 1975	Nordisk Ministerråd	Framtidige arbeidsformer og målsettinger for husflidsvirksomheten i Norden

TILLÄGG 4

Behandling av henvendelser til presidiet

A. Henvendelser under behandling

Henven- delsens dato	Fra	Angående	Behandles av
1972-05-12	Nordiske kvinnesaksfor- eningers samorganisasjon	Forsørgerbegrepet i nor- disk lovgivning	Sosialpolitisk utvalg
1972-12-08	Foreningen af møbelarki- tekter & indretningsarki- tekter i Danmark; Foreningen af Møbelarki- tekter og Indretningsarki- tekter i Island; Svenska Inredningsarkitek- ters Riksförbund	Nordisk register for interiorarkitekter	Sosialpolitisk utvalg
1973-02-17	Utvalget "Vern om ressur- sene i havet"	Tiltak vedr. vern av livet i havet	Økonomisk utvalg
1973-04-18	Riksförbundet för finsk- språkigt församlingsarbete i Sverige	Felles nordisk arbeidsmar- ked for prester og andre kirkelige medarbeidere	Sosialpolitisk utvalg
1973-06-09	Foreningen Nordens Ärjängsavdelning	Norsk-svensk samarbeid om felles legevaktordning i grenseområder	Sosialpolitisk utvalg
Januar 1974	Svenska flyktingrådet	Tillem্পning vedr. politiske flyktninger av den nor- diske passkontrolløveren- komsten	Juridisk utvalg
Januar 1974	Deltagere i et aftenskole- kurs i psykologi og sam- funn	Obligatorisk skoleundervis- ning i foreldrekunnskap	Kulturutvalget
1974-02-05	Svenska Finlands Folktingsfullmäktige	Finlandssvenskenes TV-situasjon	Kulturutvalget
1974-02-18	Nordisk Speditör Forbund	Tollogivningen i Norden	Trafikkutvalget
1974-05-02	Läkarkursen i socialmedi- cin vid Nordiska hälso- vårdshögskolan i Göteborg våren 1974	Nordiska hälsovårdshög- skolans målsetting og framtidige stilling	Sosialpolitisk utvalg
1974-06-06	Svenska Samernas Riksförbund	Resolusjoner fra samenes 30. landsmöte i Jokkmokk 1974	Juridisk utvalg

Henvedelsens dato	Fra	Angående	Behandles av
1974-06-25	Nordiska Kvinnoaks-föreningars Samorganisa-tion	1) Reform av nordisk ekteskapslovgivning 2) Innføring av kjønns-rollekunnskap som eget fag ved universitet, högskoler og lærerskoler i Norden	Juridisk utvalg Kulturutvalget
1974-10-14	Nordens Husmorforbund	Likartet familiepolitikk i de nordiske land	Sosialpolitisk utvalg
1974-10-14	Nordens Husmorforbund	Ensliges behandling i lov- verk og administrasjon	Sosialpolitisk utvalg
1974-10-15	Nordiska Flygförbundet	Tollsituasjonen for småfly i Norden	Trafikkutvalget
1974-10-16	Bo Kongstad, Helsingborg	Karantenebestemmelser for hunder	Trafikkutvalget
Oktober 1974	Språklærere ved univer- sitetene i Göteborg, Lund, Stockholm, Umeå og Uppsala	Undervisningen i nordiske språk for blivende svensk- lærere i Sverige	
1974-11-03	J. H. Stefánsson, Rønne	Overførsel av valuta fra Island til Danmark	Ökonomisk utvalg
1974-11-26	Nordiska utställningsrådet	Forenklet tollbehandling av utstillingsmateriale o. l. ved transport innen Norden	Kulturutvalget/Trafikk- utvalget
1975-01-10	Sven Baaz, Strömstad	Jernvegsforbindelse over Svinesund	Trafikkutvalget
1975-01-26	Det danske og det norske lektoratsutvalg	Undervisningen i nordiske språk for blivende svensk- lærere i Sverige	Kulturutvalget

B. Ferdigbehandlede henvendelser

Henvendelses dato	Fra	Angående	Åtgjerd
1970-09-21	Bridken Malmberg	Harmonisering av reglene for utbetaling av studie-støtte i de nordiske land	Presidiesekretariatet besvarte henvendelsen 1975-01-23 med henvisning til det pågående arbeid med utforming av samnordiske regler vedr. studiesosial støtte
1972-02-28	Nordisk union för alkohol-fri trafik (NUAT)	Merking av trafikkfarlige medisiner	Presidiet besvarte henvendelsen 1974-11-26 med henvisning til rek.nr. 9/1974 ang. märkning av medisiner och andra bedövande ämnen som kan utgöra en trafikfara
1972-04-22	Barnefedres Forbund	Bidragspliktige barnefedres rettslige stilling	Presidiet besvarte henvendelsen i februar 1975 med henvisning til rek.nr. 1/1973 ang. försörjarbegreppets utforming samt til medlemsforslag A 444/s om lagstadgad likställighet mellan män och kvinnor
1972-07-14	Motorföreläringens Avholds-förbund	Opprettelse av en nordisk trafikkhøyskole	I brev av 1974-12-05 henstilte Presidiet til Nordisk Ministerråd at spørsmålet blir vurdert, bl. a. av Nordisk Trafikksikkerhetsråd
1972-08-12	Den nordiske ungdoms- lederkonferansen i Vill-manstrand 6.—12. august 1972	Nedsettelse av en permanent nordisk arbeidsgruppe sammensatt av ungdomsledere og med oppgave å foreslå tiltak for å motvirke ungdommens narkotikamisbruk	Presidiet besvarte henvendelsen i februar 1975 med henvisning bl. a. til rek.nr. 8/1971 ang. nordisk samarbeid för att motverka narkotikamisbruk, rek.nr. 32/1973 ang. vård av narkotikamisbrukare, rek.-nr. 8/1974 ang. nordisk rusmedelsforskning samt til sin åtgjerd vedr. en henvendelse 1974-08-09 fra ungdomslederkonferansen i Örebro i august 1975 (se nedenfor)
Januar 1973	Riksförbundet för hjärt- och lungsjuka	Forbedring av kommunikasjonsforholdene på Nordkalotten	Presidiet besvarte henvendelsen 1974-11-26 med henvisning til rek.nr. 4/1971 ang. en mellanriksväg mellan Virtaniemi och Tjære-bukten, rek. nr. 10/1974 ang. byggande av bro över

Henvendelsens dato	Fra	Angående	Åtgjerd
			Tana älv vid Utsjoki kyrkby, rek. nr 14/1974 ang. byggande av en landsvägsbro vid Kolari samt rek. nr. 28/1973 ang. flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland Norge och Sverige
1973-02-07	Regeringsrådet Gustaf Petré	Skattelegging av folkepensioner i de nordiske land	I brev av 1974-11-27 henstilte Presidiet til Nordisk Ministerråd at man utreder spørsmålet med sikte på ensartet skattemessig behandling hva gjelder folkepensioner utbetalt fra et nordisk land til personer bosatte i nordiske naboland, og disse lands egne folkepensionsytelser
1973-04-07	Riksförbundet för njursjuka	Dödsriterier og nyretransplantasjoner	Presidiet besvarte henvendelsen i februar 1975
1973-08-20	Nordisk Hotel- og Restaurantforbund	Lempelser i gjeldende bestemmelser om week-end reiser med charterfly i Norden	Presidiet besvarte henvendelsen 1974-11-26 med henvisning til medlemsforslag A 431/t om liberale regler for charterflyg inom Norden
1973-09-06	Birger Syversen, Helsingborg	Sykeforsikringspremie for nordiske sjöfolk bosatte i nordisk naboland	Presidiet besvarte henvendelsen 1974-04-16 med opplysning om at et forslag til revidert nordisk sykeforsikringsoverenskomst tok sikte på å fjerne de ulemper avsenderen peker på
1973-10-09	De nordiske språknemndene	Forslag om en konferanse i Nordisk Råds regi om muligheten for å forbedre språkförståelsen i Norden	Presidiet besvarte henvendelsen 1974-10-16 med henvisning til Kulturutvalgets vedtak 1974-09-04 om å holde möte med språknemndene 1974-11-09 vedr. bl. a. omtalte spørsmål
1973-10-16	Nordisk federation för medicinsk undervisning	Samordnet spesialistutdanning for leger i de nordiske land	Presidiet besvarte henvendelsen i februar 1975 med henvisning til rek. nr. 21/1966 ang. spesialistkompetens för läkare og Rådets senere initiativ vedr. gjennomföringen av denne rekommandasjonen
1973-10-22	Eric Claussion, Göteborg	Forslag om opprettelse av et nordisk kollegium for marin biologi	Presidiet besvarte henvendelsen 1974-10-16 med henvisning til pågående oversyn av de nordiske natur-

Henven- delsens dato	Fra	Angående	Atgjerd
			vitenskaplige kollegiers framtidige organisasjon og virksomhetsformer
1973-11-11	Aatos Jaakko	Sykeforsikring for grensependlere	Presidiet besvarte henvendelsen 1974-04-16 med opplysning om at et forslag til revidert nordisk sykeforsikringsoverenskomst tok sikte på å fjerne de ulemper som avsenderen omtaler
1973-11-22	Det danske og norske lektoratsutvalg	Nordiske lektors arbeids- betingelser ved svenske universitet (rek. nr. 27/1969 ang. samarbeide rörande de nordiska språklektorerna)	Presidiet besvarte henvendelsen 1974-09-10 med henvisning til pågående behandling av sp�rsm�let i Nordisk Råd
1973-12-06	Otto Thoresen, Mysen	Avgift ved innførsel til Sverige av livdyr fra et nordisk naboland	Presidiet oversendte 1974-12-05 henvendelsen til Nordisk Ministerråd for forføyning
1974-01-07	Pohjola-Norden	Nordisk språk- og infor- masjonssenter i Helsingfors m. fl. sp�rsm�l	Henvendelsen ble 1974-01-22 oversendt til Kulturutvalget for orientering
1974-02-10	Nordiska psykologers samarbetskomit�	Rek. nr. 2/1970 ang. nordisk arbeidsmarknad f�r psykologer	Presidiesekretariatet oversendte 1974-05-08 henvendelsen til Nordisk Ministerråd for orientering
1974-02-10	Artikkel 16-udvalget, K�benhavn	Nedssettelse av en utredning vedr. oppvekstvilkår for barn under skolepliktig alder	Presidiet besvarte henvendelsen i februar 1975 med henvisning til Åtgjerd i anledning av rek. nr. 27/1970 ang. samarbeide på förskolans område
1974-02-12	Dansk Musiker Forbund	Ensartete regler i de nordiske land hva gjelder skattefradrag ved utgifter i forbindelse med yrkessykdommer	Presidiet oversendte 1974-08-30 henvendelsen til Nordisk Ministerråd for forføyning
1974-02-12	Norsk Litteraturkritikerlag	Forslag om opprettelse av stipendier for nordiske litteraturkritikere med henblikk på studieopphold i nordiske naboland	Presidiet besvarte henvendelsen 1974-10-16 med opplysning om at Kulturutvalget 1974-09-04 hadde tatt forslaget til etterretning
1974-02-16	Trygve Harlow, Oslo	Ensartete nordiske regler for utforming av veiskilt og trafikklssystem	Presidiesekretariatet besvarte henvendelsen 1974-07-19 med henvisning bl. a. til rek. nr. 27/1968 ang. gemensam trafikklagstiftning
1974-02-28	Föreningarna Nordens Förbund	Støtte til foreningenes virksomhet	Henvendelsen ble 1974-04-03 oversendt til r�dsutvalgene for orientering

Henvendelses dato	Fra	Angående	Åtgjerd
1974-03-12	De nordiske busstrafikkorganisasjoner	Utformingen av samferdselspolitikken i Norden	Presidiet oversendte henvendelsen i februar 1975 til Nordisk Ministerråd for orientering
1974-03-27	Olav Albert Christopher- sen, Oslo	Bruk av fiskeprotein i forbindelse med hungerskatastrofer og i internasjonale hjelpeprogram	Presidiet besvarte henvendelsen i februar 1975 med henvisning til medlemsforslag A 430/e om et nordisk handlingsprogram for økad livsmedelstillgang
1974-05-02	Läkarkursen i socialmedicin vid Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg våren 1974	Nordiska hälsovårdshögskolans målsetting og framtidige stilling	Presidiet besvarte henvendelsen i februar 1975
1974-05-13	Jan E. Guettler, Oslo	Forespørsel om opplysninger vedr. utvikling av gang- og sykkeltrafikksystemer i Danmark	Presidiesekretariatet besvarte henvendelsen 1974-07-22 med henvisning til bl. a. Nordisk Trafikksikkerhetsråd
1974-06-19	Høyrekvinner Landsforbund, Oslo	Observatørstatus ved Nordisk Råds sesjoner	Presidiet besvarte henvendelsen 1974-09-26 med henvisning til praksis vedr. de politiske partiers ungdomsrepresentanters nærvær ved sesjonene
1974-06-25	Nordiska Kvinnosaksforeningars Samorganisasjon	1) Generell arbeidstidsforkorting 2) Opprettelse av et organ med formål å planlegge den nordiske markering av det internasjonale kvinneåret 1975	Presidiet besvarte henvendelsen i februar 1975 med henvisning til følgende medlemsforslag: ad 1) A 452/s om forkorting av arbetstiden ad 2) A 440/s om nordiskt samrådsorgan för frågor om jämställdhet mellan könen, A 444/s om lagstadgad likställighet mellan män och kvinnor, A 448/s om nordisk historisk utställning "Kvinden i Norden"
Juli 1974	Nordens hemslöjdsförbund	Resolusjon 1974-06-19 vedr. arbeidsformene og målsettingene for nordisk husflid	Presidiet oversendte henvendelsen i februar 1975 til Nordisk Ministerråd for forføyelse
1974-07-11	Nordiska konstförbundet	1) Faglig representasjon i en utredning om bl. a. Nordiska konstförbundets framtidige virksomhet 2) Nordisk kunstsenter på Sveaborg	Presidiet oversendte henvendelsen til Nordisk Ministerråd i februar 1975 med henstilling om: ad 1) at Nordiska konstförbundet gis mulighet til å uttale seg om de spørsmål som behandles av arbeidsgruppen vedr. for-

Henvedelsens dato	Fra	Angående	Åtgjerd
			mer for nordisk samarbeid på bildekunstens område ad 2) at Nordiska konstförbundets synspunkter tas til etterretning under regjeringenes videre arbeid med gjennomføringen av rek. nr. 21/1973 ang. centrum för konstförmedling
1974-08-09	Den nordiske ungdomslederkonferansen i Örebro i august 1974	Rapport om narkotikamisbrukets utbredelse samt tiltak for å forebygge og behandle slikt misbruk blant ungdommen i Kolding, Villmanstrand, Drammen og Örebro	Presidiet oversendte i februar 1975 rapporten til Nordisk Ministerråd med henstilling om at den vurderes med sikte på å dra direkte nytte av ungdomsledernes erfaringer i arbeidet med å bekjempe narkotikamisbruket i Norden
September 1974	Föreningarna Nordens Förbund	Resolusjoner fra 9. Nordkalottkonferanse 16.—18. august 1974 i Kiruna	Resolusjonene ble 1974-09-16 oversendt til rådsutvalgene for orientering
1974-10-16	Jørgen Ipsen Arnoldus, Söborg	Harmonisering av reglene for den danske og den svenske riksdags ombudsmann m. fl. spørsmål	Presidiet besvarte henvendelsen 1974-12-06 med opplysning om at spørsmålet var henlagt for Nordisk Råds del
November 1974	Rickard Svane, København	Fast forbindelse over Öresund	Presidiesekretariatet besvarte henvendelsen i februar 1975 med opplysning om Nordisk Råds åtgjerd vedr. trafikk-anlegg i Öresundsregionen
1974-11-07	Nordens Reisebyråforbund	Reisebyråbransjens holdning i forbindelse med krisesituasjoner	Henvendelsen ble 1974-11-18 oversendt til Trafikkutvalget for orientering
1974-12-18	Pohjola-Norden	Uttalelse vedr. aktuelle nordiske spørsmål fra Pohjola-Nordens ungdomsrepresentantskaps årsmöte 1974-12-16	Henvendelsen ble 1975-01-28 oversendt for orientering til Juridisk utvalg, Kulturutvalget, Trafikkutvalget og Økonomisk utvalg

TILLÄGG 5

Protokoll fört vid möte mellan Nordiska rådets presidium och utskottsförmän samt Nordiska ministerrådet (samarbets- och finansministrarna) söndagen den 17 februari 1974 kl. 11.00 i Nya riksdagshuset, Stockholm

Närvarande:

För Nordiska rådet:

Fhv. statsminister Anker Jørgensen
Talman V. J. Sukselainen
Altingsmand Matthías Á. Mathiesen
Stortingsrepresentant Odvar Nordli
Riksdagsman Johannes Antonsson
Fhv. udenrigsminister K. B. Andersen
Altingsmand Gylfi Þ. Gíslason
Stortingsrepresentant Asbjørn Haugstvedt
Riksdagsman Bror Lillqvist
Riksdagsman Sture Palm

För Nordiska ministerrådet:

Samarbetsministrarna:

Udenrigsminister Ove Guldberg
Trafikminister Pekka Tarjanne
Statsminister Ólafur Jóhannesson
Statsråd Bjartmar Gjerde
Statsrådet Kjell-Olof Feldt

Finansministrarna:

Finansminister Anders Andersen
Minister för inrikesärendena Heikki Tuominen
Finansminister Halldór E. Sigurðsson
Statsråd Per Kleppe
Statsrådet Gunnar Sträng

Mötet leddes av statsrådet Kjell-Olof Feldt
(Övriga deltagare: *se Tilläggsbilaga*)

§ 1

Godkändes följande dagordning för mötet:

1. Behandling av förslag till budget för nordiska samarbetsprojekt år 1975
2. Formerna för kontroll av medelsförbrukning vid nordiska organ
3. Utformningen av berättelser och meddelanden
4. Övrigt

§ 2

Ministerrådets ordförande lämnade en redogörelse för formerna och tidsplanen för det pågående arbetet med 1975 års budget avseende samtliga samarbetssektorer utanför kulturområdet. Budgeten var fortfarande föremål för beredning men beräknades kunna fastställas vid ministerrådets möte i Köbenhavn den 11 mars 1974. En relativt stor del av budgeten avsågs komma att ställas till ministerrådets disposition. Beslut om användningen av dessa medel kommer att fattas senare av ministerrådet när detaljerade samarbetsprojekt utarbetats.

Presidiet och utskottens förmän underströk betydelsen av att Nordiska rådet och allmänheten har möjlighet att följa utvecklingen av de statliga anslagen till nordiskt samarbete. Det var angeläget att rådet och utskottet kommer in på ett så tidigt stadium som möjligt i budgetarbetet varvid hänvisades till de regelbundna överläggningar som äger rum mellan ministerrådet och kulturutskottet rörande kulturbudgeten. Vidare efterlystes en uppställning i kommande berättelser från ministerrådet över fastställd budget och budgetutfall för de nordiska institutioner och samarbetsprojekt som finansieras över ministerrådets budget.

Enighet förelåg om att införa en ordning för behandling av ministerrådets budget. Man beslöt återkomma till den närmare utformningen av kontakterna när den av presidiet tillsatta arbetsgruppen för budget- och kontrollfrågor slutfört sitt arbete.

§ 3

Från Nordiska rådets sida framhölls att övervakning och kontroll av hur medel som anslagits till nordiska institutioner och projekt används är en av rådets uppgifter och av intresse för allmänheten. Dessa frågor skulle komma att tas upp av den tillsatta arbetsgruppen för budget- och kontrollfrågor.

Ministerrådets ordförande instämde i att en fortlöpande värdering och kontroll av verksamheten var angelägen. Värderingen skedde bäst i samband med budgetbehandlingen och under behandlingen av ministerrådets berättelse C 1. Räkenskapsmässig kontroll av de institutioner etc. som ligger under ministerrådets budget utfördes av respektive länders statliga revisionsorgan. Ministerrådssekretariatet har dessutom vissa kontrollfunktioner. Frågan om institutionernas skyldighet att förbruka beviljade medel inom budgetåret övervägdes i ministerrådets budgetkommitté. Medel som anslagits till institutioner fick dock i princip inte överföras till nästa års budget utan måste avräknas mot denna.

§ 4

Mötet enades om att utformningen av berättelser och ræddelanden skulle fastställas på grundval av en utredning som företas av presidie- sekretariatet och Nordiska ministerrådets sekretariat.

Ministerrådets ordförande ansåg att man i samband med denna översyn borde eftersträva en koncentration av materialet liksom av dokumentationen inför sessionerna över huvudtaget.

§ 5

Mötet enades om att Nordiska rådet respektive Nordiska ministerrådet bör bistå varandra med tillgängligt remissmaterial rörande frågor som behandlas i respektive organ.

Vid protokollet:

Arnold Willén

Justerat:

Johannes Antonsson

TILLÄGGSBILAGA

Övriga deltagare:

Regeringsämbetsmän:

Kontorchef Lars Blinkenberg, Danmark
Sektionssekreterare Erik Brehmer, Finland
Regeringsrådet Osmo Kalliala, Finland
Konsultative tjänstemannen Ulf-Erik Slotte, Finland
Departementschef Guðmundur Benediktsson, Island
Statssekreterær Kjell Kristensen, Norge
Statssekreterare Bengt Dennis, Sverige

Nordiska ministerrådets sekretariat:

Generalsekreterare Olli Bergman
Direktör Magnus Kull
Stf. generalsekreterær Gudmund Saxrud
Afdelingschef Niels Ove Gottlieb
Avdelningschef Sven Holmstedt
Avdelningschef Carl Ivar Öhman
Konsulent Bernt Dahlbäck
Konsulent Jette Kiersgaard
Konsulent Bernt Nyhagen

Nordiska rådets nationella sekretariat:

Generalsekreterær Frantz Wendt, Danmark
Kontorchef Axel Gormsen, Danmark
Generalsekreterare Eiler Hultin, Finland
Sekreterare Håkan Branders, Finland
Kontorchef Friðjón Sigurdsson, Island
Generalsekreterær Gudvin Låder Ve, Norge

Konsulent Olav Vefald, Norge
Kanslichef Christer Jacobson, Sverige
Avdelningsdirektör Birgitta Malmros, Sverige

Nordiska rådets presidiesekretariat:

Presidiesekretær Helge Seip
Stf. presidiesekreterare Pär Kettis
Informationschef Sten-Olof Westman
Stf. presidiesekreterare Arnold Willén

TELEFON

Till

Från *1000 99 6 0007*

Ärende *25-44*

Ring */*

snarast
 före
 efter

Den */* KI Sign

Tillägg 6

1567

rådets presidium och Nordiska
 rådet I) samt arbetsgruppen för
 budget- och kontrollfrågor för
 den 8 november 1974,

För Nordiska rådet:

Presidiet

Fhv. statsminister Anker Jørgensen
 Talman V. J. Sukselainen
 Alttingsmedlem Ragnhildur Helgadóttir
 Stortingsrepresentanten Odvar Nordli
 Riksdagsman Johannes Antonsson

Arbetsgruppen för budget- och kontrollfrågor (under II)

Fhv. udenrigsminister K. B. Andersen
 Folketingsmand Svend Haugaard
 Riksdagsman Bror Lillqvist
 Riksdagsman Carl Olof Tallgren
 Fhv. minister Gylfi Þ. Gíslason
 Fhv. minister Magnús Kjartansson
 Stortingsrepresentant Asbjørn Haugstvedt
 Stortingsrepresentant Erland Steenberg
 Riksdagsman Allan Hernelius
 Riksdagsman Sture Palm

(Övriga deltagare: se Tilläggsbilaga)

I.

§ 1 *Offentlighetsprincipens användning i nordiska samarbetsorgan*

Presidiet erinrade om att parlamentarikerna i plenardebatten hade uttryckt önskemål om största möjliga offentlighet. Denna borde kunna få större utrymme än i de nu föreslagna reglerna. Det var mycket till-

fredsställande att ministerrådet avsåg att avvakta med sitt beslut till efter denna frågas behandling vid den 23:e sessionen. Presidiet hade för sin del tidigare uttalat att de föreslagna offentlighetsreglerna var avsedda att tillämpas gentemot allmänheten men inte i förbindelserna mellan sekretariaten. Kommunikationerna mellan sekretariaten skulle även fortsättningsvis styras av de i de nordiska huvudavtalen nedlagda principerna och formerna för samarbete. Man hade dock förståelse för ett naturligt behov av visst skydd för insyn vid ministerrådets sekretariat på grund av ministerrådets arbetsbetingelser.

Ministerrådets ordförande, som i plenardebatten givit uttryck för ministerrådets principiella inställning, bekräftade att ministerrådet beslutat avvakta med att fastställa offentlighetsregler till efter den 23:e sessionen. Vidare var man inställd på att ta del av Nordiska rådets synpunkter på kontakterna mellan Nordiska rådet och ministerrådet.

Enighet förelåg om att ett nytt möte borde äga rum mellan presidiet och ministerrådet innan något regelsystem antogs. Dessutom önskade Nordiska rådet hålla kontakt med ministerrådet angående frågor som berör de interna samarbetskanalerna.

§ 2 *Koordinering av rekommendationer hos Nordiska ministerrådet*

Presidiet och samarbetsministrarna bekräftade att alla Nordiska rådets rekommendationer i fortsättningen skall överlämnas till ministerrådet. Därigenom försvinner begreppet koordinerande land.

Rekommendationerna skall även riktas till ministerrådet utom i de fall de endast berör ett eller två länder.

§ 3 *Utformningen av berättelser och meddelanden*

Presidiesekreteraren redogjorde mot bakgrund av ett dokument (P 134a/1974) för Nordiska rådets synpunkter och önskemål beträffande en mera ändamålsenlig utformning av berättelser och meddelanden. Ministerrådet hade inga kommentarer på denna punkt. Presidenten konstaterade att enighet förelåg.

§ 4 *Gemensamt utnyttjande av Nordisk utredningsserie*

Mötet enades om följande:

1. Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet är ense om att Nordisk utredningsserie i fortsättningen bör ges ut gemensamt.

2. Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet anser att serien skall bestå av utredningar av hög kvalitet och allmänt nordiskt intresse.

3. Planering av serien sker genom samråd mellan presidiesekretariatet, ministerrådssekretariatet i Oslo och kulturekretariatet.

4. Publikation i NU-serien innebär ej godkännande av innehållet i en viss utredning vare sig av Nordiska ministerrådet eller Nordiska rådet. Ansvar för varje enskild utredning tas av respektive utredande grupp el. dyl.

5. NU-serien utformas i överensstämmelse med ovanstående principer.

6. Tryckning ombesörjes av presidiesekretariatet. Ministerrådssekretariatet i Oslo och kultursekretariatet betalar till självkostnadspris för de delar av upplagan av varje utredning som man önskar erhålla.

7. Respektive utredande grupp el. dyl. svarar i samarbete med vederbörande sekretariat för utarbetande av ev. pressmeddelande normalt i samband med att utredningen överlämnas till uppdragsgivaren, dock senast då den föreligger i tryck.

I anslutning till punkt 7 konstaterades att pressmeddelande om viss utredning vid senare tidpunkt än när denna överlämnas måste utgöra rena undantagsfall.

Ministerrådet uttryckte sin tillfredsställelse över den överenskommelse som nåtts.

§ 5 *Större frågor vid 23:e sessionen*

Presidiet angav att man förutsåg följande större frågor vid den 23:e sessionen: energifrågan och det industripolitiska samarbetet, lagstiftningssamarbetet, offentlighets- och de interna samarbetsfrågorna, kulturfrågor samt likställighetsfrågor mellan män och kvinnor.

§ 6. *Övrigt: projektsamarbete mellan de nordiska nyhetsbyråerna*

Ministerrådet förklarade att man ännu ej tagit ställning till presidiets framställning i frågan. Man välkomnade därför om medel denna gång för att möjliggöra en snabb anslagstilldelning kunde ställas till förfogande av Nordiska rådet. Ministerrådet skulle diskutera frågan ur principiell synpunkt inför eventuellt framtida äskanden om stöd för verksamheten. Härvid skulle man beakta bl. a. den positiva inställning till verksamheten som framkommit från olika håll samt möjligheten att stödja önskemål om fasta redaktörer för nordiska frågor vid nyhetsbyråerna.

Från presidiets sida framhölls att verksamheten hade stor betydelse.

Mötet enades om att 48 000 skr skulle anvisas för verksamheten från Nordiska rådets medel. Bl. a. eftersom ministerrådet ej tagit ställning till den berörda verksamheten, skulle detta ej ha prejudicerande verkan för framtiden.

Presidenten avslutade med att konstatera att Nordiska rådet och ministerrådet har en viktig gemensam uppgift beträffande information om nordiska frågor.

II.

Frågor i anledning av plenarförsamlingens debatt om budgetarbetsgruppens interimrapport; proceduren för överläggningar om 1976 års budget; kontaktmannainstitutionen och ämbetsmannakommittéerna

§ 7. Budgetarbetsgruppens ordförande framhöll att gruppen ursprungligen ansett det lämpligt söka få till stånd överläggningar med samarbetsministrarna kring dispositionsmedlen för 1975 innan dessa slutligt fördelas. På grund av sin arbetssituation hade gruppen emellertid nu tyvärr funnit det praktiskt omöjligt att i år delta i sådana diskussioner.

Arbetsgruppen såg som sin primära uppgift att söka slutföra sitt arbete enligt det ålagda mandatet. Det vore dock tillfredsställande om — utan förfång för denna huvuduppgift — förutsättningar kunde skapas för överläggningar kring 1976 års budget.

Ministerrådet noterade arbetsgruppens principinställning till överläggningar om 1976 års budget och konstaterade att man fick återkomma till denna fråga. På grund av den komplicerade budgetproceduren var det inte sannolikt att gruppen beträffande fördelning av 1976 års dispositionsmedel kunde räkna med längre behandlingstid än vad som nu erbjudits ifråga om dispositionsmedlen för 1975, d. v. s. fem veckor. Man finge gemensamt söka sig fram till de lämpligaste formerna för budgetöverläggningar.

Mötet enades om vikten av parlamentariskt deltagande i behandlingen av den nordiska budgeten och förklarade sig i princip inställt på överläggningar om 1976 års budget.

§ 8. Arbetsgruppen föreslog samarbete med ministerrådssekretariaten kring försöken att kartlägga de totala statsutgifterna för nordiskt samarbete. Ett annat område som kunde lämpa sig för gemensamt åsiktsutbyte var kontaktmannainstitutionen.

Från ministerrådets sida framhölls att en sammanställning över kostnaderna för det nordiska samarbetet kunde vara en naturlig gemensam arbetsuppgift. Ministerrådet såg gärna att frågan om en eventuell revision eller å-jourföring av kontaktmannaordningen blev föremål för gemensamma överväganden mellan Nordiska ministerrådets sekretariat och presidiesekretariatet.

Det förelåg enighet om att gemensamma diskussioner borde äga rum på sekretariatsplanet kring totalkostnaderna för nordiskt samarbete samt kontaktmannainstitutionen. Härvid borde bl. a. beaktas synpunkter som arbetsgruppen i enlighet med sitt utvidgade mandat kunde komma att lämna på kontaktmannainstitutionen och angränsande frågor.

Vid protokollet:

Arnold Willén

Carl Ivar Öhman

Justerat:

Helge Seip

Olli Bergman

TILLÄGGSBILAGA

Övriga deltagare:

Ställföreträdarkommittén

Kontorchef Lars Blinkenberg, Danmark
Legationsråd Ulf Erik Slotte, Finland
Departementschef Guðmundur Benediktsson, Island
Statssekretær Kjell Kristensen, Norge
Statssekreterare Bengt Dennis, Sverige

Nordiska ministerrådets sekretariat

Generalsekreterare Olli Bergman
Direktör Magnus Kull
Avdelningschef Carl Ivar Öhman

Nordiska rådets nationella sekretariat

Generalsekretær Frantz Wendt
Generalsekreterare Eiler Hultin
Kontorchef Friðjón Sigurdsson
Generalsekretær Gudvin Láder Ve
Kanslichef Christer Jacobson

Nordiska rådets presidiesekretariat

Presidiesekretær Helge Seip
Stf. presidiesekreterare Arnold Willén
Stf. presidiesekretær Lasse Lindhard
Sekreterare Claes Wiklund

*TILLÄGG 7***Presidiesekretariatets PM (P 134a/1974) 1974-05-31 ang. utformningen av berättelser och meddelanden***A. Bakgrund*

1. Vid möte den 17 februari 1974 mellan Nordiska rådets presidium och utskottsförmännen å den ena, och Nordiska ministerrådet (samarbets- och finansministrarna) å den andra sidan, lämnades följande utredningsmandat:

”Mötet enades om att utformningen av berättelser och meddelanden skulle fastställas på grundval av en utredning som företas av presidiesekretariatet och Nordiska ministerrådets sekretariat.

Ministerrådets ordförande ansåg att man i samband med denna översyn borde eftersträva en koncentration av materialet liksom av dokumentationen inför sessionerna över huvud taget.”

(§ 4 i prot. 1974-03-21; P 88a/1974).

Det är underförstått att sekretariatens gemensamma utredning framläggas för förberedande behandling i sekreterarkollegiet och ställföreträdarkommittén, varefter presidiet och ministerrådet fastställer den framtida utformningen av berättelser och meddelanden.

Presidiesekretariatet (PS) anser det naturligt att både ministerråds (MRS)- och kultursekretariatet engageras i utredningsarbetet. En stor del av såväl berättelserna som meddelandena berör ju Nordiska kultursekretariatets (NKS) verksamhetsområde. Vid informellt möte mellan representanter för PS och MRS i Oslo 1974-03-15 enades man om att arbetet igångsattes i PS, varefter ny kontakt tas mellan sekretariatet.

2. Till grund för presidiets initiativ i frågan låg en PM 1974-02-06 (P 50a/1974) med i huvudsak följande innehåll:

”Efter att frågan diskuterats på ett flertal möten mellan presidiet och regeringarna under årens lopp har man kommit fram till en ordning innebärande i princip att regeringarna lämnar ganska utförliga svar på Nordiska rådets rekommendationer. Vid sidan härav erhåller Nordiska rådet berättelser från ett 40-tal nordiska samarbetsorgan, som utvaldes av presidiet på grundval av utskottens önskemål.

Tillkomsten av ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (C 1 i Nordiska rådets handlingar) har inneburit en omstrukturering av rapporteringen till Nordiska rådet.

Flera av rådsutskotten har under det senaste året framfört synpunkter på utformningen av berättelserna och meddelandena. Sammanfattningsvis har anförts följande.

1. Meddelanden om rekommendationer bör vara utförliga och i förekommande fall innehålla uppgifter om läget i de olika länderna. Ut-

slätande skrivningar som döljer de verkliga problemen försvårar utskottens behandling.

2. Den önskvärda rapporteringen om rekommendationerna ryms endast undantagsvis inom den ram som gäller för ministerrådets berättelse C 1.

3. Dubbelrapportering i berättelser och meddelanden bör om möjligt undvikas. Ett kortare omnämmande i C 1 av fråga som utförligare behandlas i meddelande kan inte sägas vara dubbelrapportering.

4. Berättelserna (utom C 1) bör ha en såvitt möjligt likartad uppställning.

5. Berättelserna (utom C 1) bör genomgå systematiskt för att uppnå en lämpligt sammansatt rapportering från samarbetsorganen.”

3. En av utgångspunkterna för de överväganden som nu förestår finns i Nordiska organisationskommitténs (Fagerholm-kommittén) uttalande beträffande meddelanden (NU 1969: 20 sid. 51).

”Liksom hittills bör Nordiska rådet få meddelanden från regeringsidan om de åtgärder som vidtagits med anledning av rådets rekommendationer. Detsamma bör gälla i fråga om framställningar av presidiet.

Det har tidigare förordats, att rekommendationer och andra framställningar skall kunna riktas inte endast till en eller flera regeringar utan också till ministerrådet. Som en följd härav bör även meddelandena kunna avlämnas antingen av en eller flera regeringar eller av ministerrådet.

Organisationskommittén har till en början funnit det naturligt att ministerrådet lämnar meddelanden med anledning av de rekommendationer som har ministerrådet som adressat. Är rekommendationen riktad till en eller flera av regeringarna, bör däremot denna eller dessa regeringar kunna lämna meddelande till Nordiska rådet, men det bör i sådant fall även vara möjligt att meddelande avlämnas av ministerrådet som samarbetsorgan för regeringarna (art. 60). Det är angeläget att meddelandena får ett sådant innehåll att de ger en tydlig bild av sakens aktuella läge.”

4. I rapport från arbetsgruppen för teknisk översyn av Helsingforsavtalet (Bil. till B 14/j) heter det bl. a.:

”Sista meningen (i ovanstående uttalande) förtjänar särskilt understrykas.”

Rapporten fortsätter:

”Från olika håll har pekats på att man bör finna en lösning på problemet med dubbelrapporteringen i meddelanden, som avges enligt Artikel 60, ministerrådets berättelse, som avges enligt Artikel 59 och övriga berättelser, som lämnas på begäran av Nordiska rådet. Inom Nordiska rådets organ har man uppmärksammat denna fråga och det kan förväntas att vissa förslag eller synpunkter kommer att framföras från Nordiska rådets sida.”

”Enligt stadgad praxis avses med meddelanden enligt Helsingforsavtalet meddelande i den form som för närvarande tillämpas. Ordalydelsen i Artikel 60 utesluter emellertid inte att meddelandena ges en annan form så länge som det sakliga syftet tillgodoses. En sådan ändring bör

emellertid förutsätta att både avsändare och mottagare blir ense om en ny ordning.

Arbetsgruppen föreslår att ministerrådets sekretariat får i uppdrag att i samråd med presidiesekretariatet lägga fram förslag till fördelning mellan meddelandena, ministerrådets berättelse och övriga berättelser. I övervägandena skall då ingå de synpunkter som Nordiska rådet kan komma att framföra. Efter förberedande behandling av ställföreträdarkommittén och sekreterarkollegiet bör beslut fattas på möte mellan presidiet och ministerrådet."

5. Helsingforsavtalets art. 50 och 60 lyder i det år 1974 reviderade Helsingforsavtalet (art. 64 resp. 65):

Artikel 64

"Ministerrådet skall före varje ordinarie session med Nordiska rådets plenarförsamling avgiva berättelse till rådet rörande det nordiska samarbetet. Däri skall ministerrådet särskilt redogöra för det gångna årets samarbete och planerna för det fortsatta samarbetet."

Artikel 65

"Ministerrådet skall före varje ordinarie session med Nordiska rådets plenarförsamling lämna rådet meddelande om de åtgärder som ha vidtagits med anledning av rådets rekommendationer och andra framställningar. Har rekommendation eller annan framställning riktats till en eller flera regeringar, kan sådant meddelande i stället lämnas av den eller de regeringar, till vilka rekommendationen eller framställningen har riktats."

6. I skrivelse från kulturutskottet till presidiet i augusti 1973 uttalas följande:

"Under sin behandling av de till Nordiska rådets 21:a session inlämnade berättelserna och meddelandena (C- och D-sakerna) har rådets kulturutskott haft anledning att uppmärksamma vissa olägenheter, vilka härrör dels från de stora variationer som föreligger i fråga om berättelsernas och meddelandenas innehåll och utformning, dels från den uppenbart otillräckliga tillgången på för saksbehandlingen relevanta uppgifter som nämnda handlingar stundom uppvisar.

I anledning härav anhåller kulturutskottet, att presidiet måtte träda i författning om att med Nordiska ministerrådet överenskomma om nödiga åtgärder för att åstadkomma en enhetlig praxis för utarbetande av de berättelser och meddelanden som inlämnas till Nordiska rådet.

Vid utarbetandet av de direktiv som åsyftas bör enligt utskottets uppfattning följande synpunkter beaktas:

1) Berättelserna från institutioner och samsarbetsorgan bör så långt det är möjligt utarbetas efter ett likartat schema. Samtliga berättelser bör innehålla uppgifter om vissa för utskottens behandling av berättelserna väsentliga förhållanden, däribland upplysningar om ifrågavarande institutions eller organs status, dess styrelse eller sammansättning, uppgifter om personalen, en sammanfattning av verksamheten, en översiktlig framställning av ekonomin och en redogörelse för eventuell verksamhetsplan för följande redovisningsperiod.

2) Utformningen av meddelanden om rekommendationer bör göras

möjligast saklig och konkret. Om det enligt ministerrådets uppfattning inte finns förutsättningar att realisera en rekommendation bör detta klart utsägas med angivande av motivering. Sammansättningen av och mandaten för tillsatta kommittéer, utredningsgrupper och liknande bör redovisas. Likaså bör meddelandena innehålla redogörelse för det huvudsakliga innehållet i eventuella betänkanden som avgivits.

3) Syftet med den rapportering som sker genom berättelserna (C-sakerna) bör vara att ge Nordiska rådet en klar och allsidig redogörelse för den verksamhet som bedrivs inom nordiska institutioner och samarbetsorgan. Den rapportering som för närvarande sker fyller inte de krav som man i detta avseende har rätt att ställa. Som exempel kan nämnas, att de medicinska forskningsrådets samarbetsorgan avger berättelse (sak C 39/k), medan motsvarande organ för t. ex. de samhällsvetenskapliga forskningsråden inte gör det. Å andra sidan förekommer i vissa fall smärre dubbleringar i rapporteringen (t. ex. mellan den ovannämnda Sak C 39/k och Sak C 45/k Berättelse från Nordiska publiceringsnämnden för medicin). Utskottet önskar av denna anledning föreslå, att en systematisk genomgång företas av de olika samarbetsverksamheterna, i syfte att uppnå en jämn rapportering. För kultursektorns del kunde denna genomgång företas av Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete."

7. I skrivelse från socialpolitiska utskottet till presidiet 1973-11-15 heter det bl. a.:

"Rådet utövar sina kontrollfunktioner bl. a. genom granskning av berättelser och meddelanden. För att göra denna granskning meningsfull bör berättelser och meddelanden vara utformade på så sätt att rådets medlemmar ges sådana informationer att en rimlig bedömning av sakläget kan göras.

Socialpolitiska utskottet instämmer i detta sammanhang i vad kulturutskottet anförde i skrivelse till presidiet i augusti 1973. Kulturutskottet konstaterade, att stora variationer förelåg vad avsåg innehåll och form hos meddelanden och berättelser samt att det stundtals saknades för ärendenas fortsatta handläggning relevanta upplysningar. Därav drog kulturutskottet följande slutsatser:

1. berättelser från institutioner och samarbetsorgan bör utarbetas enligt ett, så långt möjligt, enhetligt schema och innehålla information om ifrågasvarande institutions eller organs status, styrelse, personal, verksamhet, ekonomi samt framtida planer, 2. meddelanden beträffande rekommendationer bör göras sakliga och korrekta. Vidare bör i de fall förutsättningar saknas för realiserande av i rekommendationer framförda förslag detta klart utsägas på ett så tidigt stadium som möjligt.

Socialpolitiska utskottet har tidigare aktualiserat frågan om dubbelrapportering till Nordiska rådet. Härvid vill utskottet som en möjlighet peka på att berättelser från Nordiska socialpolitiska kommittén och Nordiska arbetsmarknadsutskottet i det fall dessa organ ombildas till ämbetsmannakommittéer underställda ministerrådet med fördel torde kunna integreras i C 1: Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet. Nordiska kontaktorganet för miljövårdsfrågor, i september 1973 ombildat till en dylik ämbetsmannakommitté, borde ävenledes kunna avge berättelse inom ramen för C1. Vidare är det utskottets förhoppning att en redogörelse från den år 1973 etablerade ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor kommer att ingå i C 1."

8. Vid 22:a sessionens 1:a samling berörs denna fråga i några av rådets antagna utskottsyrkanden:

Yttrande nr. 2

”Det innebär en rationalisering av rådets arbete att de berättelser som avgivits av Nordiska socialpolitiska kommittén, Nordiska ämbetsmannakommittén för miljövårdsfrågor och Nordiska ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor integrerats i ministerrådets berättelse. Däremot har rapporteringen av meddelanden som återfinns i ministerrådets berättelse ännu inte nått sin slutliga form.” (Socialpolitiska utskottet).

Yttrande nr. 3

”Nordiska rådet förutsätter att ministerrådet i kommande berättelser kommenterar eller besvarar de synpunkter som framfördes i Nordiska rådets yttrande över C 1.” (Trafikutskottet)

Yttrande nr. 5 (i sin helhet)

”Nordiska rådet uttrycker önskemål om att ministerrådets berättelse i framtiden måtte innehålla: 1) uttrycklig redogörelse även för sådant planeringsarbete, som utan att under ifrågavarande år ha resulterat i nya handlingsprogram, dock innebär revision av gällande handlingsprogram eller förberedelse för ett nytt sådant, 2) redogörelse för reaktionen inom ministerrådet på de yttranden som Nordiska rådet antagit med anledning av ministerrådets berättelse till föregående session, 3) räkenskaps-sammandrag för de medel som använts för nordiskt kultursamarbete enligt verksamhetsbudgeten för det år som föregått det år då ministerrådets berättelse uppgjorts.

Nordiska rådet uttalar vidare, när det gäller ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet 1973, att en viss oklarhet präglar framställningen av samverkan mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet rörande budgetfrågor och ministerrådsbeslut, närmast beroende därpå, att det samarbete, som i enlighet med det nordiska kulturavtalet etablerats mellan kulturutskottet som av Nordiska rådet utsett forum och Nordiska ministerrådet i sammansättningen kultur- och undervisningsministrarna, icke har redovisats i detta sammanhang.

Ytterligare önskar Nordiska rådet understryka, att formerna för en rationalisering av rapporteringen till Nordiska rådet i meddelanden och berättelser bör utredas i samarbete mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet.” (Kulturutskottet).

9. Vid de ovan under pkt. 1 nämnda samtalen mellan PS och MRS i Oslo 1974-03-15 framhöll PS bl. a. följande: Om redovisningen i meddelanden befanns otillfredsställande var utskotten benägna att antingen begära skriftlig komplettering eller inkalla sakkunniga. Det var därför angeläget att nå en tillfredsställande balans mellan omnämnande i C 1 (endast eller delvis) och separata meddelanden med tillräckligt fyllig information. Beträffande strukturen på berättelserna hade en förbättring inträtt men fortfarande kunde positiva ändringar vidtas i fråga om såväl innehåll som frekvens.

10. Det kan slutligen noteras att här behandlade frågor delvis även berör det mandat som tilldelats Nordiska rådets arbetsgrupp för budget-

och kontrollfrågor; denna tillsattes 1974-02-15 och har bl. a. till uppgift att genomgå och framlägga förslag om formerna för utövandet av Nordiska rådets kontrollfunktioner. Det förefaller därför naturligt att arbetsgruppen hålls informerad om utvecklingen av här avsedda utredning.

B. Preliminära förslag

1. Allmänt

En generell synpunkt när det gäller hela rapporteringen i berättelser och meddelanden är denna: rapporteringen har en dubbel funktion, dels en *bakåtriktad*, som gäller vidtagna åtgärder, fattade beslut och bedriven verksamhet, dels en *framåtriktad*, som gäller handlingsprogram eller handlingslinjer, planering och urskiljbara utvecklingstendenser. Båda dessa moment i rapporteringen är väsentliga för Nordiska rådet, det bakåtriktade för genomförandet av efterprovning och kontroll, det framåtriktade inslaget för utövandet av Nordiska rådets medverkan i utbyggnaden av samarbetet (för kultursektorns del finns denna medverkan traktatfäst i kulturavtalet).

I viss mån ingår båda dessa moment i rapporteringen såväl i meddelandena, C 1 som de övriga berättelserna. Detta är väl också ofrånkomligt och riktigt. Det borde emellertid kunna övervägas om inte en viss arbetsfördelning kunde åstadkommas, så att meddelandena huvudsakligen skulle innehålla redovisning av vidtagna åtgärder, medan C 1 i än högre grad än tidigare borde vara framåtriktad till sitt innehåll. Övriga berättelser bör rimligen som hittills innehålla både bakåtriktad och framtidsinriktad information.

2. Berättelser

Beträffande utformningen av rapporteringen i berättelser synes mot bakgrund av ovanstående redogörelse under A vissa huvudlinjer avteckna sig: önskemål om så *likartad uppställning* som möjligt samt innehållsmässig täckning av vissa *grundläggande informationer*, särskilt beträffande organs status, styrelse, personal, verksamhet, ekonomi och framtida planer (jfr. ovan under A pkt. 6 och 7).

Det finns anledning framhålla, att det givetvis är det konkreta innehållet i upplysningarna som är av centralt intresse; mallen för framläggandet av dessa skall därför inte uppfattas som något självändamål utan endast som den ram inom vilken upplysningslämnandet normalt sett lättast låter sig organiseras. Skulle i något särskilt fall en annan disposition anses bättre gagna informationssyftet bör en sådan användas. — Av de sex nämnda informationsområdena framstår de tre sistnämnda — verksamhet, ekonomi och framtida planer — som särskilt betydelsefulla, emedan de bildar grundval för Nordiska rådets kontrollfunk-

tioner. De är också av största intresse när det gäller rådets möjlighet till medverkan beträffande inriktningen och tempot av det nordiska samarbetets utveckling på alla områden .

I fråga om *formen* för berättelserna — separat i C-serien och/eller som del av C 1 (i löpande text och eventuellt som bilaga) — krävs ytterligare preciseringar beträffande vilka berättelser som bör avges inom ramen för C 1. Det får väl dock anses naturligt att redogörelser för ämbetsmannakommittéer och nordiska fackorgan av mera centralt intresse lämnas i C 1. I C 1 1974 behandlades 5 berättelser, som därmed inte trycktes separat. Flera än 5 av de c:a 40 årliga berättelser som avges borde i huvudsak kunna avrapporteras i C 1; härvid får dock de innehållsmässiga kraven inte eftersättas. För att undvika att onödigtvis tynga en löpande text skulle respektive organs verksamhet, ekonomi och planer för framtiden kunna redovisas i huvudframställningen och kortfattad basinformation lämnas i en bilaga, enligt ovan antydd mall. Om så anses erforderligt i fullständighetens intresse kunde det i särskilda fall å andra sidan övervägas att de intressantare delarna av en berättelse återges i C 1 och berättelsen i sin helhet ändå trycks separat. Med en sådan metod finns emellertid risk att man närmar sig dubbelrapportering, som ju i princip bör undvikas (jmf. ovan under A pkt 2: 3).

Det kan vara svårt att generellt söka fastslå vilka berättelser som skall anses vara de mest centrala och därför bör avges i C 1. Detta förhållande kan variera från år till år, eller över loppet av några år. Det dagsaktuella intresset bör därför också tilläggas vikt. Den slutliga bedömningen i detta hänseende torde därför närmast åvila ministerrådet. Härvidlag skulle emellertid utskottssekreterarna och utskotten kunna spela en idémässigt bidragande roll; sekreteraren kunde t. ex. — i god tid innan berättelserna börjar sammanställas — i respektive utskott initiera ett betänkande eller en skrivelse med de önskemål som kan finnas just vid den aktuella tidpunkten.

Med en större grad av avlastning av centrala berättelser i C 1 skulle under alla förhållanden antalet separata papper och dokument i viss mån kunna minskas, något som på många håll i Nordiska rådet och även i utredningsmandatet framhålles som ett önskemål. I C 1 skall då av ett inledande register givetvis framgå vilka särskilda berättelser som ersatts av framställning i C 1, med sid- och eventuellt bilagehänvisningar.

3. Meddelanden

Till en början kan slås fast att meddelandena i anledning av rådsrekommendationer är ett av de viktigaste instrumenten för utövande av Nordiska rådets kontrollfunktioner.

I fråga om *innehåll* och *form* för meddelanden ges vissa allmänna synpunkter under avsnitt A ovan, särskilt i punkt 2: 1 (utförlighet) och

pkt. 2: 3 (omnämmande i C 1 jämsides med särskilt meddelande) samt pkt. 4 och 5 (tillämpningen av art. 65 i förhållande till redovisning — helt eller delvis — i C 1).

Beträffande *innehållet* föreligger således från rådets sida klara önskemål om utförlighet och saklighet; en om möjligt likartad presentationsform bör eftersträvas; läget i de olika länderna bör i förekommande fall redovisas; utslätande skrivningar som döljer de verkliga problemen skall undvikas; om det inte finns förutsättningar att genomföra en rekommendation bör detta klart utsägas med angivande av motivering; sammansättning av och mandat för utredningsgrupper bör redovisas liksom det huvudsakliga innehållet i eventuellt angivna betänkanden.

Beträffande *formen* kan konstateras att i art. 63 avses enligt stadgad praxis den form som hittills tillämpats med separat meddelande i varje sak. En ny ordning kräver enighet mellan avsändare och mottagare.

Bland motiven för ett bibehållande av gällande ordning med särskilda meddelanden för varje rekommendation kan nämnas att denna ordning 1) möjliggör utförligare rapportering om varje särskild rekommendation, 2) gör det lättare för Nordiska rådet att utöva sin kontrollerande och efterprövande funktion (bl. a. därför att ministerrådet eller regeringarna samt rådsutskotten tvingas ta upp varje fråga till separat behandling åtminstone en gång per år, 3) gör det praktiskt lättare att handlägga ärendena, än om vissa rekommendationer redovisas i C 1, andra separat eller på båda sätten.

Denna principställning utesluter emellertid inte att rekommendationer kan omnämnas i C 1. Tvärtom underlättar det i hög grad läsningen av ministerrådets berättelse, om denna innehåller hänvisningar till relevanta rådsrekommendationer. En sådan metod bör inte anses vara dubbelrapportering. De korta hänvisningar, som i praktiken ryms i C 1, får snarast betraktas som en extrahering av de mest väsentliga i den information om behandlingen av rådsrekommendationerna som finns i de separata meddelandena. De kan i C 1 sättas in i ett större sammanhang, där deras specifika tyngd kan antydast genom kortare eller utförligare behandling.

Det kan t. o. m. i undantagsfall te sig svårt att motsätta sig att vissa rekommendationer av särskilt aktuellt och centralt intresse behandlas endast i C 1. När så sker måste emellertid samma krav gälla beträffande utförlighet och saklighet som vid separata meddelanden.

Så snart en rekommendation berörs i C 1 — vare sig det gäller extraherade upplysningar eller ett fullständigt besvarande — måste den identifieras i texten — med t. ex. spärrad stil inom parentes — och eventuellt även i marginalen; likaså bör det av en förteckning i början av C 1 framgå vilka rådsrekommendationer som behandlas i berättelsen — och särskilt anges när dessa besvarats — med sidhänvisning (på samma sätt som för berättelser).

4. Övrig rapportering

Det bör observeras, att rapporteringen i berättelser och meddelanden bara utgör en del — om också den viktigaste — av hela den information om samarbetet som går från regeringsorganen till Nordiska rådet. Det samarbete kring bl. a. budgetfrågor och handlingsprogram som med stöd av kulturavtalet har etablerats mellan rådets kulturutskott och Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) har efter hand i viss mån fått karaktären av en fortlöpande dialog mellan regeringsorganen och parlamentarikerna. Det är givet att en mängd viktig information utbyts vid detta samarbete och genom sekretariatskontakterna, i synnerhet när det gäller de stora frågorna och de allmänna handlingslinjerna. När det gäller den stora mängden mindre frågor är situationen delvis en annan. I detta avseende har samarbetet under kulturavtalet ännu inte fått en ur kulturutskottets synvinkel tillfredsställande form. Det kan erinras om att utskottet i oktober i fjol framställde önskemål till ministerrådet om automatisk delgivning av vissa typer av dokument som framställs inom kulturavtalets organ (ämbetsmannakommitténs och de rådgivande kommittéernas protokoll, direktiv för tillsatta kommittéer, arbetsgrupper, styrningsgrupper o. d., slutliga betänkanden och rapporter från sådana organ; se "PM om nordiska kultursamarbetsfrågor 25.9.1973", tryckt i årets rådshandlingar, (*Dokument 1, Tillägg 5*). Utskottet har ytterligare i sitt betänkande till C 1 vid februarisamlingen erinrat rådet om sina önskemål och vid sitt möte i Trondheim 1974-05-6/7 beslutat att driva frågan vidare. (Så skedde vid överläggningarna mellan kulturutskottet och kultur-/undervisningsministrarna i Helsingfors den 30 september 1974, vid vilka utskottet överlämnade PM 1974-09-16 (KU 46c/1974)).

Över huvud taget har denna rapportering utom rådshandlingarna åtminstone för kulturutskottets del en växande betydelse parallellt med den formella i berättelser och meddelanden. Det är därför av största vikt att frågan om automatisk delgivning får en lösning.

BESLUT

Rekommendationer

- Nr 1. *Färjeförbindelser mellan Vasa och Umeå*
- Nr 2. *Ökad användning av reflexanordningar*
- Nr 3. *NORDTURIST-biljett*
- Nr 4. *Passagerar- och bilfärja mellan Island, Färöarna och övriga Norden*
- Nr 5. *Handlingsprogram för ökad livsmedelsförsörjning*
- Nr 6. *Nordtests arbetsformer*
- Nr 7. *Rättsligt skydd för mäns och kvinnors lika rättigheter*
- Nr 8. *Begränsning av utsläpp i Bottniska viken m. m.*
- Nr 9. *Förhindrande av skador genom giftiga laster i Östersjön*
- Nr 10. *Nordiskt samarbetsorgan på livsmedelsforskningens område*
- Nr 11. *Samnordisk vidareutbildning av sjuksköterskor*
- Nr 12. *Revision av överenskommelsen om Nordiska kulturfon- den*
- Nr 13. *Förbättrad information om de nordiska länderna i eter- media*
- Nr 14. *Språkundervisning för finska barn i Sverige m. m.*
- Nr 15. *Utbyggt nordiskt samarbete beträffande nordisk kompa- rativ samhällsforskning*
- Nr 16. *Utvidgat nordiskt idrottsamarbete*
- Nr 17. *Utvidgat samarbete mellan de nordiska journalisthög- skolorna*

Yttranden

- Nr 1. *Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (trafikutskottet)*
- Nr 2. *Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (juridiska utskottet)*
- Nr 3. *Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (ekonomiska utskottet)*
- Nr 4. *Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (socialpolitiska utskottet)*
- Nr 5. *Nordiska rådets yttrande över Rapport om offentlighets- principens användning vid nordiska samarbetsorgan (ju- ridiska utskottet)*
- Nr 6. *Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (kulturutskottet)*

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Finland och Sverige nedanstående rekommendation angående färjeförbindelser mellan Vasa och Umeå

REKOMMENDATION nr 1/1975

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 17 februari 1975 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av trafikutskottet (A 338/t) med 57 röster. 21 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringene i Finland og Sverige å skape forutsetninger for å forbedre ferjeforbindingene mellom Vasa og Umeå og særlig sikre en tilfredsstillende trafikkavvikling året rundt.

De 57 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Johansson, Knut</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Jonasson, Bertil</i>
<i>Andenæs, Tønnes Madsson</i>	<i>Kantola, Lauri</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Kivistö, Kalevi</i>
<i>Benkow, Jo</i>	<i>Kjartansson, Magnús</i>
<i>Bjarnason, Ásgeir</i>	<i>Knudson, Olaf</i>
<i>Borten, Per</i>	<i>Korvald, Lars</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Kristensson, Astrid</i>
<i>Christiansen, Ragnar</i>	<i>Krönmark, Eric</i>
<i>Eidem, Bjarne Mørk</i>	<i>Kyllingmark, Håkon</i>
<i>Ellefsen, Pauli</i>	<i>Lankinen, Sirkka</i>
<i>Enggaard, Knud</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Forsman, Mauno</i>	<i>Lindahl, Essen</i>
<i>Glensgård, Leif</i>	<i>Lund, Thor</i>
<i>Hansen, Ove</i>	<i>Madsen, Mette</i>
<i>Haugaard, Svend</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Helén, Gunnar</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Hetemäki, Elsi</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Holkeri, Harri</i>	<i>Morch, Otto</i>
<i>Holmberg, Gustav</i>	<i>Nilsen, Arne</i>
<i>Jansson, Paul</i>	<i>Nilsson, Jan-Ivan</i>
<i>Jespersen, Knud</i>	<i>Palm, Sture</i>

Skantz, Anna-Greta
Skytte, Karl
Steenberg, Erland
Stubberud, Liv
Sukselainen, V. J.
Sundman, Per Olof
Tallgren, Carl Olof

Tuomioja, Erkki
Työläjäarvi, Pirkko
Westerlund, Seppo
Willoch, Kåre
Woivalin, Folke
Øregaard, J. Fr.

Reykjavík den 17 februari 1975

Ragnhildur Helgadóttir

Helge Seip

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående ökad användning av reflexanordningar

REKOMMENDATION nr 2/1975

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 17 februari 1975 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av trafikutskottet (A 426/t) med 59 röster mot 1. 1 medlem avstod från att rösta och 7 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd, i påvente av eventuella nordiske bestemmelser, å treffe de nødvendige tiltak for å øke fotgjengernes bruk av refleksanordning eller tent lykt ved ferdsel på vei etter mørkets frambrudd, og herunder gjennomføre en samnordisk kampanje for å stimulere til slik bruk.

De 59 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Holmberg, Gustav</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Jansson, Paul</i>
<i>Andenæs, Tønnes Madsson</i>	<i>Jespersen, Knud</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Johansson, Knut</i>
<i>Benkow, Jo</i>	<i>Jonasson, Bertil</i>
<i>Bjarnason, Ásgeir</i>	<i>Kantola, Lauri</i>
<i>Borten, Per</i>	<i>Kivistö, Kalevi</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Kjartansson, Magnús</i>
<i>Christiansen, Ragnar</i>	<i>Knudson, Olaf</i>
<i>Eidem, Bjarne Mørk</i>	<i>Korvald, Lars</i>
<i>Ellefsen, Pauli</i>	<i>Kristensson, Astrid</i>
<i>Enggaard, Knud</i>	<i>Krönmark, Eric</i>
<i>Forsman, Mauno</i>	<i>Kyllingmark, Håkon</i>
<i>Gíslason, Gylfi Þ.</i>	<i>Lankinen, Sirkka</i>
<i>Hansen, Ove</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Haugaard, Svend</i>	<i>Lindahl, Essen</i>
<i>Helén, Gunnar</i>	<i>Lund, Thor</i>
<i>Hermansson, Carl-Henrik</i>	<i>Madsen, Mette</i>
<i>Hernelius, Allan</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Hetemäki, Elsi</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Holkeri, Harri</i>	<i>Mørch, Otto</i>

<i>Nilsen, Arne</i>	<i>Sukselainen, V. J.</i>
<i>Nilsson, Jan-Ivan</i>	<i>Tallgren, Carl Olof</i>
<i>Nordli, Odvar</i>	<i>Tuomioja, Erkki</i>
<i>Palm, Sture</i>	<i>Työläjäarvi, Pirkko</i>
<i>Rosing, Nikolaj</i>	<i>Westerlund, Seppo</i>
<i>Skantz, Anna-Greta</i>	<i>Willoch, Kåre</i>
<i>Skytte, Karl</i>	<i>Woivalin, Folke</i>
<i>Steenberg, Erland</i>	<i>Øregaard, J. Fr.</i>
<i>Stubberud, Liv</i>	

Den medlem, som röstade mot rekommendationen, var: *Leif Glensgård*.

Gerda Møller avstod från att rösta.

Reykjavík den 17 februari 1975

Ragnhildur Helgadóttir

Helge Seip

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *NORDTURIST*-biljett

REKOMMENDATION nr 3/1975

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 17 februari 1975 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av trafikutskottet (A 433/t) med 62 röster. 16 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd å undersøke mulighetene for bedre og rimeligere internordiske reisetilbud for ungdom, ved innføring av et tidsbegrenset universalkort (*NORDTURIST*-billett).

De 62 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Jespersen, Knud</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Johansson, Knut</i>
<i>Andenæs, Tønnes Madsson</i>	<i>Jonasson, Bertil</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Kantola, Lauri</i>
<i>Benkow, Jo</i>	<i>Kivistö, Kalevi</i>
<i>Bjarnason, Ásgeir</i>	<i>Kjartansson, Magnús</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Knudson, Olaf</i>
<i>Christiansen, Ragnar</i>	<i>Korvald, Lars</i>
<i>Eidem, Bjarne Mørk</i>	<i>Kristensson, Astrid</i>
<i>Ellefsen, Pauli</i>	<i>Krönmark, Eric</i>
<i>Enggaard, Knud</i>	<i>Kyllingmark, Håkon</i>
<i>Forsman, Mauno</i>	<i>Lankinen, Sirkka</i>
<i>Glensgård, Leif</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Hansen, Ove</i>	<i>Lindahl, Essen</i>
<i>Hauggaard, Svend</i>	<i>Lindeman, Lars</i>
<i>Helén, Gunnar</i>	<i>Lund, Thor</i>
<i>Helgadóttir, Ragnhildur</i>	<i>Madsen, Mette</i>
<i>Hermansson, Carl-Henrik</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Hernelius, Allan</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Hetemäki, Elsi</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Holkeri, Harri</i>	<i>Mørch, Otto</i>
<i>Holmberg, Gustav</i>	<i>Nilsen, Arne</i>
<i>Jansson, Paul</i>	<i>Nilsson, Jan-Ivan</i>

Nordli, Odvar
Palm, Sture
Rosing, Nikolaj
Skantz, Anna-Greta
Skytte, Karl
Steenberg, Erland
Stubberud, Liv
Sukselainen, V. J.

Sundman, Per Olof
Tallgren, Carl Olof
Tuomioja, Erkki
Työläjärvi, Pirkko
Westerlund, Seppo
Willoch, Kåre
Woivalin, Folke
Øregaard, J. Fr.

Reykjavík den 17 februari 1975

Ragnhildur Helgadóttir

Helge Seip

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *passagerar- och bilfärja mellan Island, Färöarna och övriga Norden*

REKOMMENDATION nr 4/1975

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 17 februari 1975 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av trafikutskottet (A 445/t) med 65 röster. 13 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd å gjennomføre nødvendige undersøkelser om forutsetningene for å drive rute- trafikk med en kombinert passasjer- og bilferje mellom Island, Færøyene og det øvrige Norden med henblikk på at en slik rutetrafikk blir etablert så snart som mulig.

De 65 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Hernelius, Allan</i>
<i>Albertsen, Kristian</i>	<i>Hetemäki, Elsi</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Holkeri, Harri</i>
<i>Andenæs, Tønnes Madsson</i>	<i>Holmberg, Gustav</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Jansson, Paul</i>
<i>Benkow, Jo</i>	<i>Jespersen, Knud</i>
<i>Bjarnason, Ásgeir</i>	<i>Johansson, Knut</i>
<i>Borten, Per</i>	<i>Jonasson, Bertil</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Kantola, Lauri</i>
<i>Christensen, Christian</i>	<i>Kivistö, Kalevi</i>
<i>Christiansen, Ragnar</i>	<i>Kjartansson, Magnús</i>
<i>Eidem, Bjarne Mørk</i>	<i>Knudson, Olaf</i>
<i>Ellefsen, Pauli</i>	<i>Korvald, Lars</i>
<i>Enggaard, Knud</i>	<i>Kristensson, Astrid</i>
<i>Forsman, Mauno</i>	<i>Kyllingmark, Håkon</i>
<i>Glensgård, Leif</i>	<i>Lankinen, Sirkka</i>
<i>Hansen, Ove</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Haugaard, Svend</i>	<i>Lindahl, Essen</i>
<i>Helén, Gunnar</i>	<i>Lindeman, Lars</i>
<i>Helgadóttir, Ragnhildur</i>	<i>Lund, Thor</i>
<i>Hermansson, Carl-Henrik</i>	<i>Madsen, Mette</i>

Mellqvist, Sven
Mundebo, Ingemar
Møller, Gerda
Mørch, Otto
Nilsen, Arne
Nilsson, Jan-Ivan
Nordli, Odvar
Nordstrandh, Ove
Palm, Sture
Rosing, Nikolaj
Skantz, Anna-Greta
Skytte, Karl

Steenberg, Erland
Stubberud, Liv
Sukselainen, V. J.
Sundman, Per Olof
Tallgren, Carl Olof
Tuomioja, Erkki
Työljärvi, Pirkko
Westerlund, Seppo
Willoch, Kåre
Woivalin, Folke
Øregaard, J. Fr.

Reykjavík den 17 febrúari 1975

Ragnildur Helgadóttir

Helge Seip

Nordiska rådet har tillstållt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *handlingsprogram för ökad livsmedelsförsörjning*

REKOMMENDATION nr 5/1975

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 18 februari 1975 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (A 430/e) med 54 röster mot 2. 22 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd bl. a. på bakgrunn av utvecklingen av matvaresituationen i verden å utrede forutsetningene for å utarbeide et handlingsprogram vedrørende økt matforsyning og bedre utnyttelse av ressursene i Norden. Dessuten bør mulighetene utredes for et utvidet samarbeid om forskning og videreutvikling på matvareområdet og for en felles innsats for et sunnere kosthold.

De 54 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Alenius, Ele</i>	<i>Jansson, Paul</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Johansson, Knut</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Jonasson, Bertil</i>
<i>Benkow, Jo</i>	<i>Korvald, Lars</i>
<i>Bjarnason, Ásgeir</i>	<i>Krönmark, Eric</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Kyllingmark, Håkon</i>
<i>Christensen, Christian</i>	<i>Lankinen, Sirkka</i>
<i>Eidem, Bjarne Mørk</i>	<i>Larfors, Tage</i>
<i>Ellefsen, Pauli</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Enggaard, Knud</i>	<i>Lindahl, Essen</i>
<i>Forsman, Mauno</i>	<i>Lindeman, Lars</i>
<i>Gíslason, Gylfi P.</i>	<i>Lundblad, Grethe</i>
<i>Hansen, Ove</i>	<i>Madsen, Mette</i>
<i>Haugaard, Svend</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Haugstvedt, Asbjørn</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Helgadóttir, Ragnhildur</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Hermannsson, Sverrir</i>	<i>Mørch, Otto</i>
<i>Hernelius, Allan</i>	<i>Nilsen, Arne</i>
<i>Hetemäki, Elsi</i>	<i>Nilsson, Jan-Ivan</i>
<i>Holmberg, Gustav</i>	<i>Palm, Sture</i>

<i>Pedersen, Robert</i>	<i>Tallgren, Carl Olof</i>
<i>Sellgren, Rolf</i>	<i>Tuomioja, Erkki</i>
<i>Skantz, Anna-Greta</i>	<i>Työläjäarvi, Pirkko</i>
<i>Skytte, Karl</i>	<i>Willoch, Kåre</i>
<i>Steenberg, Erland</i>	<i>Woivalin, Folke</i>
<i>Stubberud, Liv</i>	<i>Väyrynen, Paavo</i>
<i>Sukselainen, V. J.</i>	<i>Øregaard, J. Fr.</i>

De 2 medlemmar, som röstade mot rekommendationen, var: *Leif Glensgård* och *Kirsten Jacobsen*.

Reykjavík den 18 februari 1975

Ragnhildur Helgadóttir

Helge Seip

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *Nordtests arbetsformer*

REKOMMENDATION nr 6/1975

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 18 februari 1975 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (A 439/e) med 62 röster. 2 medlemmar avstod från att rösta och 14 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å utrede mulighetene for å styrke Nordtests stilling med sikte på å finne fram til jevnførbare prøvningsmetoder og unngå dobbelarbeid.

De 62 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Alenius, Ele</i>	<i>Jonasson, Bertil</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Knudson, Olaf</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Korvald, Lars</i>
<i>Benkow, Jo</i>	<i>Kristensson, Astrid</i>
<i>Bjarnason, Asgeir</i>	<i>Krönmark, Eric</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Kyllingmark, Håkon</i>
<i>Christensen, Christian</i>	<i>Lankinen, Sirkka</i>
<i>Christiansen, Ragnar</i>	<i>Larfors, Tage</i>
<i>Eidem, Bjarne Mørk</i>	<i>Larsen, Reidar T.</i>
<i>Ellefsen, Pauli</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Enggaard, Knud</i>	<i>Lindahl, Essen</i>
<i>Forsman, Mauno</i>	<i>Lindeman, Lars</i>
<i>Hansen, Ove</i>	<i>Lundblad, Grethe</i>
<i>Haugaard, Svend</i>	<i>Madsen, Mette</i>
<i>Haugstvedt, Asbjørn</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Helgadóttir, Ragnhildur</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Hermannsson, Sverrir</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Hernelius, Allan</i>	<i>Mørch, Otto</i>
<i>Hetemäki, Elsi</i>	<i>Nilsen, Arne</i>
<i>Holkeri, Harri</i>	<i>Nilsson, Jan-Ivan</i>
<i>Holmberg, Gustav</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Jansson, Paul</i>	<i>Pedersen, Robert</i>
<i>Johansson, Knut</i>	<i>Rosing, Nikolaj</i>

<i>Sellgren, Rolf</i>	<i>Tupamäki, Olavi</i>
<i>Skantz, Anna-Greta</i>	<i>Työläjäarvi, Pirkko</i>
<i>Skytte, Karl</i>	<i>Westerlund, Seppo</i>
<i>Steenberg, Erland</i>	<i>Willoch, Kåre</i>
<i>Stubberud, Liv</i>	<i>Woivalin, Folke</i>
<i>Sukselainen, V. J.</i>	<i>Väyrynen, Paavo</i>
<i>Tallgren, Carl Olof</i>	<i>Ääri, Saimi</i>
<i>Tuomioja, Erkki</i>	<i>Øregaard, J. Fr.</i>

Leif Glensgård och Kirsten Jacobsen avstod från att rösta.

Reykjavík den 18 februari 1975

Ragnhildur Helgadóttir

Helge Seip

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *rättsligt skydd för mäns och kvinnors lika rättigheter*

REKOMMENDATION nr 7/1975

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 19 februari 1975 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av socialpolitiska utskottet (A 444/s) med 62 röster mot 2. 2 medlemmar avstod från att rösta och 12 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna för en samordning av arbetet med att skapa ett tillfredsställande rättsligt skydd för mäns och kvinnors lika rättigheter.

De 62 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Holmberg, Gustav</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Häll, Karl-Erik</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Jansson, Paul</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Johansson, Knut</i>
<i>Benkow, Jo</i>	<i>Jonasson, Bertil</i>
<i>Bjarnason, Ásgeir</i>	<i>Kantola, Lauri</i>
<i>Borten, Per</i>	<i>Kivistö, Kalevi</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Knudson, Olaf</i>
<i>Christensen, Christian</i>	<i>Korvald, Lars</i>
<i>Cristiansen, Ragnar</i>	<i>Kristensson, Astrid</i>
<i>Eidem, Bjarne Mork</i>	<i>Krönmark, Eric</i>
<i>Ellefsen, Pauli</i>	<i>Kyllingmark, Håkon</i>
<i>Enggaard, Knud</i>	<i>Lange, Morten</i>
<i>Forsman, Mauno</i>	<i>Larsen, Reidar T.</i>
<i>Gíslason, Gylfi P.</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Gustavsen, Finn</i>	<i>Lindeman, Lars</i>
<i>Hansen, Ove</i>	<i>Lund, Thor</i>
<i>Haugaard, Svend</i>	<i>Lundblad, Grethe</i>
<i>Haugstvedt, Asbjørn</i>	<i>Madsen, Mette</i>
<i>Helgadóttir, Ragnhildur</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Hermannsson, Sverrir</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Hetemäki, Elsi</i>	<i>Nilsen, Arne</i>

<i>Nilsson, Jan-Ivan</i>	<i>Sukselainen, V. J.</i>
<i>Nordli, Odvar</i>	<i>Sundman, Per Olof</i>
<i>Palm, Sture</i>	<i>Tallgren, Carl Olof</i>
<i>Pedersen, Robert</i>	<i>Tupamäki, Olavi</i>
<i>Sellgren, Rolf</i>	<i>Willoch, Kåre</i>
<i>Skantz, Anna-Greta</i>	<i>Woivalin, Folke</i>
<i>Skytte, Karl</i>	<i>Väyrynen, Paavo</i>
<i>Steenberg, Erland</i>	<i>Pórarinnsson, Þórarinn</i>
<i>Stubberud, Liv</i>	<i>Øregaard, J. Fr.</i>

De 2 medlemmar, som röstade mot rekommendationen, var: *Leif Glensgård* och *Kirsten Jacobsen*.

Poul Dam och *Nikolaj Rosing* avstod från att rösta.

Reykjavík den 19 februari 1975

Ragnhildur Helgadóttir

Helge Seip

Nordiska rådet har tillstållt regeringarna i Finland och Sverige nedanstående rekommendation angående *begränsning av utsläpp i Bottniska viken m. m.*

REKOMMENDATION nr 8/1975

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 19 februari 1975 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av socialpolitiska utskottet (A 411/s) med 58 röster. 1 medlem avstod från att rösta och 19 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att i avvaktan på IMCO- och Östersjökonventionernas ikraftträdande verka för att ett bilateralt avtal rörande Bottniska viken ingås i syfte:

1. att effektivt begränsa utsläppen i olika former av föroreningar från fartyg,
2. att minimera de negativa effekterna av de landbaserade utsläppen i området samt
3. att ställa ökade resurser till förfogande för forskning rörande föroreningssituationen i Bottniska viken.

De 58 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

Adamsson, Erik

Alenius, Ele

Antonsson, Johannes

Austrheim, John

Benkow, Jo

Bjarnason, Ásgeir

Borten, Per

Carlsson, Eric

Christensen, Christian

Christiansen, Ragnar

Eidem, Bjarne Mørk

Ellefsen, Pauli

Enggaard, Knud

Gíslason, Gylfi P.

Hansen, Ove

Haugaard, Svend

Haugstvedt, Asbjørn

Hermansson, Carl-Henrik

Hernelius, Allan

Hetemäki, Elsi

Holmberg, Gustav

Häll, Karl-Erik

Jansson, Paul

Johansson, Knut

Jonasson, Bertil

Kantola, Lauri

Kjartansson, Magnús

Knudson, Olaf

Korvald, Lars

Kristensson, Astrid

<i>Krönmark, Eric</i>	<i>Rosing, Nikolaj</i>
<i>Kyllingmark, Håkon</i>	<i>Sellgren, Rolf</i>
<i>Lankinen, Sirkka</i>	<i>Skantz, Anna-Greta</i>
<i>Lillqvist, Bror</i>	<i>Skytte, Karl</i>
<i>Lindeman, Lars</i>	<i>Stubberud, Liv</i>
<i>Lund, Thor</i>	<i>Sukselainen, V. J.</i>
<i>Madsen, Mette</i>	<i>Sundman, Per Olof</i>
<i>Mellqvist, Sven</i>	<i>Tuomioja, Erkki</i>
<i>Møller, Gerda</i>	<i>Tupamäki, Olavi</i>
<i>Nilsen, Arne</i>	<i>Työläjärvi, Pirkko</i>
<i>Nilsson, Jan-Ivan</i>	<i>Westerlund, Seppo</i>
<i>Nordli, Odvar</i>	<i>Woivalin, Folke</i>
<i>Palm, Sture</i>	<i>Väyrynen, Paavo</i>
<i>Pedersen, Robert</i>	<i>Øregaard, J. Fr.</i>

Kirsten Jacobsen avstod från att rösta.

Reykjavík den 19 februari 1975

Ragnhildur Helgadóttir

Helge Seip

Nordiska rådet har tillstållt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *förhindrande av skador genom giftiga laster i Östersjön*

REKOMMENDATION nr 9/1975

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 19 februari 1975 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av socialpolitiska utskottet (A 419/s) med 65 röster. 13 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att:

1. verka för ett internationellt genomförande av den i november 1973 undertecknade IMCO-konventionen om förhindrande av vattenföroreningar från fartyg
2. gemensamt med övriga östersjöstater utarbeta de tekniska och övriga bestämmelser som erfordras för IMCO-konventionens tillämpning i östersjöområdet härunder särskilt inrättandet av mottagningsanläggningar för avfall i land.

De 65 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Haugaard, Svend</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Haugstvedt, Asbjørn</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Hermansson, Carl-Henrik</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Hermannsson, Sverrir</i>
<i>Benkow, Jo</i>	<i>Hernelius, Allan</i>
<i>Bjarnason, Ásgeir</i>	<i>Hetemäki, Elsi</i>
<i>Borten, Per</i>	<i>Holmberg, Gustav</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Häll, Karl-Erik</i>
<i>Christensen, Christian</i>	<i>Jacobsen, Kirsten</i>
<i>Christiansen Ragnar</i>	<i>Jansson, Paul</i>
<i>Dam, Poul</i>	<i>Jonasson, Bertil</i>
<i>Eidem, Bjarne Mørk</i>	<i>Kantola, Lauri</i>
<i>Ellefsen, Pauli</i>	<i>Kivistö, Kalevi</i>
<i>Enggaard, Knud</i>	<i>Kjartansson, Magnús</i>
<i>Gíslason Gylfi P.</i>	<i>Korvald Lars</i>
<i>Hansen, Ove</i>	<i>Kristensson, Astrid</i>

<i>Krönmark, Eric</i>	<i>Pedersen, Robert</i>
<i>Kyllingmark, Håkon</i>	<i>Rosing, Nikolaj</i>
<i>Lange, Morten</i>	<i>Sellgren, Rolf</i>
<i>Lankinen, Sirkka</i>	<i>Skantz, Anna-Greta</i>
<i>Larfors, Tage</i>	<i>Skytte, Karl</i>
<i>Larsen, Reidar T.</i>	<i>Stubberud, Liv</i>
<i>Lillqvist, Bror</i>	<i>Sukselainen, V. J.</i>
<i>Lindeman, Lars</i>	<i>Sundman, Per Olof</i>
<i>Lund, Thor</i>	<i>Tuomioja, Erkki</i>
<i>Lundblad, Grethe</i>	<i>Tupamäki, Olavi</i>
<i>Madsen, Mette</i>	<i>Työläjärvi, Pirkko</i>
<i>Mellqvist, Sven</i>	<i>Westerlund, Seppo</i>
<i>Møller, Gerda</i>	<i>Willoch Kåre</i>
<i>Nilsen, Arne</i>	<i>Woivalin, Folke</i>
<i>Nilsson, Jan-Ivan</i>	<i>Väyrynen, Paavo</i>
<i>Nordli, Odvar</i>	<i>Øregaard, J. Fr.</i>
<i>Palm, Sture</i>	

Reykjavík den 19 februari 1975

Ragnhildur Helgadóttir

Helge Seip

Nordiska rådet har tillstått Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *nordiskt samarbetsorgan på livsmedelsforskningens område*

REKOMMENDATION nr 10/1975

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 19 februari 1975 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av socialpolitiska utskottet (412/s) med 48 röster mot 5. 6 medlemmar avstod från att rösta och 19 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda frågan om inrättandet av ett nordiskt samarbetsorgan på livsmedelsforskningens område.

De 48 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Korvald, Lars</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Lange, Morten</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Lankinen, Sirkka</i>
<i>Benkow, Jo</i>	<i>Larfors, Tage</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Larsen, Reidar T.</i>
<i>Christensen, Christian</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Christiansen, Ragnar</i>	<i>Lund, Thor</i>
<i>Eidem, Bjarne Mørk</i>	<i>Lundblad, Grethe</i>
<i>Enggaard, Knud</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Gustavsen, Finn</i>	<i>Nilsen, Arne</i>
<i>Hansen, Ove</i>	<i>Nilsson, Jan-Ivan</i>
<i>Haugaard, Svend</i>	<i>Nordli, Odvar</i>
<i>Haugstvedt, Asbjørn</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Hermansson, Carl-Henrik</i>	<i>Pedersen, Robert</i>
<i>Holmberg, Gustav</i>	<i>Sellgren, Rolf</i>
<i>Häll, Karl-Erik</i>	<i>Skantz, Anna-Greta</i>
<i>Jansson, Paul</i>	<i>Skytte, Karl</i>
<i>Jonasson, Bertil</i>	<i>Stubberud, Liv</i>
<i>Kantola, Lauri</i>	<i>Sukselainen, V. J.</i>
<i>Kivistö, Kalevi</i>	<i>Sundman, Per Olof</i>
<i>Kjartansson, Magnús</i>	<i>Tuomioja, Erkki</i>

Tupamäki, Olavi
Työläjäarvi, Pirkko
Westerlund, Seppo

Willoch, Kåre
Woivalin, Folke
Väyrynen, Paavo

De 5 medlemmar, som röstade mot rekommendationen var:
Leif Glensgård, Allan Hernelius, Kirsten Jacobsen, Astrid Kristensson
och *Gerda Møller*.

Ásgeir Bjarnason, Poul Dam, Eric Krönmark, Håkon Kyllingmark,
Mette Madsen och Nikolaj Rosing avstod från att rösta.

Reykjavík den 19 februari 1975

Ragnhildur Helgadóttir

Helge Seip

Nordiska rådet har tillstållt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *samnordisk vidareutbildning av sjuksköterskor*

REKOMMENDATION nr 11/1975

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 19 februari 1975 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av socialpolitiska utskottet (A 437/s) med 59 röster. 19 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att på grundval av det förslag som framlagts i NU 1974: 7 under en treårsperiod igångsätta försöksverksamhet med samnordisk vidareutbildning av sjuksköterskor vid Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg.

De 59 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Häll, Karl-Erik</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Jansson, Paul</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Johansson, Knut</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Jonasson, Bertil</i>
<i>Benkow, Jo</i>	<i>Kantola, Lauri</i>
<i>Borten, Per</i>	<i>Kivistö, Kalevi</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Kjartansson, Magnús</i>
<i>Christiansen, Ragnar</i>	<i>Knudson, Olaf</i>
<i>Ellefsen, Pauli</i>	<i>Kristensson, Astrid</i>
<i>Enggaard, Knud</i>	<i>Krönmark, Eric</i>
<i>Glensgård, Leif</i>	<i>Lange, Morten</i>
<i>Gustavsen, Finn</i>	<i>Lankinen, Sirkka</i>
<i>Hansen, Ove</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Haugaard, Svend</i>	<i>Lund, Thor</i>
<i>Haugstvedt, Asbjørn</i>	<i>Lundblad, Grethe</i>
<i>Helgadóttir, Ragnhildur</i>	<i>Madsen, Mette</i>
<i>Hermansson, Carl-Henrik</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Hermannsson, Sverrir</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Hernelius, Allan</i>	<i>Mørch, Otto</i>
<i>Holkeri, Harri</i>	<i>Nilsen, Arne</i>
<i>Holmberg, Gustav</i>	<i>Nilsson, Jan-Ivan</i>

Nordli, Odvar
Palm, Sture
Pedersen, Robert
Sellgren, Rolf
Skantz, Anna-Greta
Skytte, Karl
Stubberud, Liv
Sukselainen, V. J.
Sundman, Per Olof

Tallgren, Carl Olof
Tuomioja, Erkki
Tupamäki, Olavi
Työläjärvi, Pirkko
Westerlund, Seppo
Woivalin, Folke
Þórarinnsson, Þórarinn
Øregaard, J. Fr.

Reykjavík den 19 februari 1975

Ragnhildur Helgadóttir

Helge Seip

Nordiska rådet har tillstållt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *revision av överenskommelsen om Nordiska kulturfonden*

REKOMMENDATION nr 12/1975

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 19 februari 1975 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (B 16/k) med 57 röster. 21 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att genomföra en revision av överenskommelsen om Nordiska kulturfonden i enlighet med det i ministerrådsförslag B 16/k ingående textutkastet.

De 57 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Johansson, Knut</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Jonasson, Bertil</i>
<i>Andenæs, Tønnes Madsson</i>	<i>Kivistö, Kalevi</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Kjartansson, Magnús</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Knudson, Olaf</i>
<i>Benkow, Jo</i>	<i>Korvald, Lars</i>
<i>Bjarnason, Ásgeir</i>	<i>Kristensson, Astrid</i>
<i>Borten, Per</i>	<i>Krönmark, Eric</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Kyllingmark, Håkon</i>
<i>Christensen, Christian</i>	<i>Lankinen, Sirkka</i>
<i>Christiansen, Ragnar</i>	<i>Larsen, Reidar T.</i>
<i>Dam, Poul</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Ellefsen, Pauli</i>	<i>Lund, Thor</i>
<i>Enggaard, Knud</i>	<i>Lundblad, Grethe</i>
<i>Gíslason, Gylfi Þ.</i>	<i>Madsen, Mette</i>
<i>Haugstvedt, Asbjørn</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Hermannsson, Sverrir</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Hetemäki, Elsi</i>	<i>Nilsen, Arne</i>
<i>Holkeri, Harri</i>	<i>Nilsson, Jan-Ivan</i>
<i>Holmberg, Gustav</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Häll, Karl-Erik</i>	<i>Pedersen, Robert</i>
<i>Jansson, Paul</i>	<i>Rosing, Nikolaj</i>

Sellgren, Rolf
Skantz, Anna-Greta
Skytte, Karl
Stubberud, Liv
Sukselainen, V. J.
Sundman, Per Olof
Tuomioja, Erkki

Tupamäki, Olavi
Työläjärvi, Pirkko
Westerlund, Seppo
Willoch, Kåre
Woivalin, Folke
Þórarinnsson, Þórarinn

Reykjavík den 19 februari 1975

Ragnhildur Helgadóttir

Helge Seip

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *förbättrad information om de nordiska länderna i etermedia*

REKOMMENDATION nr 13/1975

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 19 februari 1975 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 417/k) med 58 röster. 1 medlem avstod från att rösta och 19 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna att förbättra informationen om de nordiska länderna i etermedia.

De 58 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Johansson, Knut</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Jonasson, Bertil</i>
<i>Andenæs, Tønnes Madsson</i>	<i>Kivistö, Kalevi</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Kjartansson, Magnús</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Knudson, Olaf</i>
<i>Benkow, Jo</i>	<i>Korvald, Lars</i>
<i>Bjarnason, Ásgeir</i>	<i>Kristensson, Astrid</i>
<i>Christensen, Christian</i>	<i>Krönmark, Eric</i>
<i>Eidem, Bjarne Mørk</i>	<i>Lankinen, Sirkka</i>
<i>Ellefsen, Pauli</i>	<i>Larsen, Reidar T.</i>
<i>Enggaard, Knud</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Forsman, Mauno</i>	<i>Lindeman, Lars</i>
<i>Gíslason, Gylfi P.</i>	<i>Lund, Thor</i>
<i>Hansen, Ove</i>	<i>Lundblad, Grethe</i>
<i>Haugaard, Svend</i>	<i>Madsen, Mette</i>
<i>Haugstvedt, Asbjørn</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Helgadóttir, Ragnhildur</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Hermannsson, Sverrir</i>	<i>Mørch, Otto</i>
<i>Hernelius, Allan</i>	<i>Nilsen, Arne</i>
<i>Hetemäki, Elsi</i>	<i>Nilsson, Jan-Ivan</i>
<i>Holmberg, Gustav</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Häll, Karl-Erik</i>	<i>Sellgren, Rolf</i>
<i>Jansson, Paul</i>	<i>Skantz, Anna-Greta</i>

<i>Skytte, Karl</i>	<i>Työläjärvi, Pirkko</i>
<i>Stubberud, Liv</i>	<i>Westerlund, Seppo</i>
<i>Sukselainen, V. J</i>	<i>Willoch, Kåre</i>
<i>Sundman, Per Olof</i>	<i>Woivalin, Folke</i>
<i>Tuomioja, Erkki</i>	<i>Väyrynen, Paavo</i>
<i>Tupamäki, Olavi</i>	<i>Øregaard, J. Fr.</i>

Poul Dam avstod från att rösta.

Reykjavík den 19 februari 1975

Ragnhildur Helgadóttir

Helge Seip

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Finland och Sverige nedanstående rekommendation angående *språkundervisning för finska barn i Sverige m. m.*

REKOMMENDATION nr 14/1975

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 19 februari 1975 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 435/k) med 57 röster. 1 medlem avstod från att rösta och 20 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar

1. regeringen i Sverige att i samråd med Finlands regering vidtaga åtgärder för att öka möjligheterna för de i Sverige bosatta finska barnen att erhålla undervisning i och på sitt modersmål samt
2. regeringarna i Finland och Sverige att vidtaga åtgärder för att trygga rekryteringen av tvåspråkiga lärare.

De 57 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Hermansson, Carl-Henrik</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Hernelius, Allan</i>
<i>Andenæs, Tønnes Madsson</i>	<i>Hetemäki, Elsi</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Holkeri, Harri</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Holmberg, Gustav</i>
<i>Benkow, Jo</i>	<i>Häll, Karl-Erik</i>
<i>Bjarnason, Ásgeir</i>	<i>Jansson, Paul</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Johansson, Knut</i>
<i>Christensen, Christian</i>	<i>Jonasson, Bertil</i>
<i>Dam, Poul</i>	<i>Kivistö, Kalevi</i>
<i>Eidem, Bjarne Mørk</i>	<i>Kjartansson, Magnús</i>
<i>Ellefsen, Pauli</i>	<i>Korvald, Lars</i>
<i>Enggaard, Knud</i>	<i>Kristensson, Astrid</i>
<i>Forsman, Mauno</i>	<i>Krönmark, Eric</i>
<i>Hansen, Ove</i>	<i>Lankinen, Sirkka</i>
<i>Haugaard, Svend</i>	<i>Larsen, Reidar T.</i>
<i>Haugstvedt, Asbjørn</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Helgadóttir, Ragnhildur</i>	<i>Lindeman, Lars</i>

<i>Lundblad, Grethe</i>	<i>Stubberud, Liv</i>
<i>Madsen, Mette</i>	<i>Sukselainen, V. J.</i>
<i>Mellqvist, Sven</i>	<i>Sundman, Per Olof</i>
<i>Møller, Gerda</i>	<i>Tuomioja, Erkki</i>
<i>Mørch, Otto</i>	<i>Tupamäki, Olavi</i>
<i>Nilsson, Jan-Ivan</i>	<i>Työläjäarvi, Pirkko</i>
<i>Palm, Sture</i>	<i>Westerlund, Seppo</i>
<i>Pedersen, Robert</i>	<i>Willoch, Kåre</i>
<i>Sellgren, Rolf</i>	<i>Väyrynen, Paavo</i>
<i>Skantz, Anna-Greta</i>	<i>Øregaard, J. Fr.</i>
<i>Skytte, Karl</i>	

Sverrir Hermansson och Folke Woivalin avstod från att rösta.

Reykjavík den 19 februari 1975

Ragnhildur Helgadóttir

Helge Seip

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *utbyggt nordiskt samarbete beträffande nordisk komparativ samhällsforskning*

REKOMMENDATION nr 15/1975

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 20 februari 1975 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 407/k) med 53 röster. 3 medlemmar avstod från att rösta och 22 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att ytterligare utbygga det nordiska samarbetet beträffande nordisk komparativ samhällsforskning och vid denna utbyggnad även överväga möjligheterna att grunda ett nordiskt institut för komparativ samhällsforskning.

De 53 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Kantola, Lauri</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Kivistö, Kalevi</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Kjartansson, Magnús</i>
<i>Benkow, Jo</i>	<i>Knudson, Olaf</i>
<i>Christensen, Christian</i>	<i>Korvald, Lars</i>
<i>Christiansen, Ragnar</i>	<i>Kristensson, Astrid</i>
<i>Dam, Poul</i>	<i>Kyllingmark, Håkon</i>
<i>Eidem, Bjarne Mørk</i>	<i>Lange, Morten</i>
<i>Ellefsen, Pauli</i>	<i>Larfors, Tage</i>
<i>Enggaard, Knud</i>	<i>Larsen, Reidar T.</i>
<i>Gustavsen, Finn</i>	<i>Lund, Thor</i>
<i>Hansen, Ove</i>	<i>Lundblad, Grethe</i>
<i>Hauggaard, Svend</i>	<i>Madsen, Mette</i>
<i>Haugstvedt, Asbjørn</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Helgadóttir, Ragnhildur</i>	<i>Mørch, Otto</i>
<i>Hetemäki, Elsi</i>	<i>Nilsen, Arne</i>
<i>Holkeri, Harri</i>	<i>Nilsson, Jan-Ivan</i>
<i>Holmberg, Gustav</i>	<i>Nordstrandh, Ove</i>
<i>Häll, Karl-Erik</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Jansson, Paul</i>	<i>Pedersen, Robert</i>
<i>Jonasson, Bertil</i>	<i>Rosing, Nikolaj</i>

Sellgren, Rolf
Skantz, Anna-Greta
Skytte, Karl
Steenberg, Erland
Stubberud, Liv
Sukselainen, V. J.

Sundman, Per Olof
Tuomioja, Erkki
Työläjärvi, Pirkko
Þórarinnsson, Þórarinn
Øregaard, J. Fr.

Leif Glensgård, Jóhann Hafstein och Sven Mellqvist avstod från att rösta.

Reykjavík den 20 februari 1975

Ragnhildur Helgadóttir

Helge Seip

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *utvidgat nordiskt idrottssamarbete*

REKOMMENDATION nr 16/1975

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 20 februari 1975 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 409/k) med 54 röster mot 3. 5 medlemmar avstod från att rösta och 16 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att verkställa en utredning av formerna för och framlägga förslag till ett utvidgat nordiskt idrottssamarbete, och att därvid

1. särskilt beakta behovet av stöd till samarbete inom skol-, ungdoms-, korporations- och handikappidrotten samt inom breddidrotten i allmänhet,
2. överväga möjligheterna att instifta ett Nordiska rådets idrottspris.

De 54 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Alenius, Ele</i>	<i>Jonasson, Bertil</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Kantola, Lauri</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Kivistö, Kalevi</i>
<i>Benkow, Jo</i>	<i>Kjartansson, Magnús</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Korvald, Lars</i>
<i>Christensen, Christian</i>	<i>Kristensson, Astrid</i>
<i>Christiansen, Ragnar</i>	<i>Kyllingmark, Håkon</i>
<i>Eidem, Bjarne Mørk</i>	<i>Larfors, Tage</i>
<i>Enggaard, Knud</i>	<i>Larsen, Reidar T.</i>
<i>Gustavsen, Finn</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Hafstein, Jóhann</i>	<i>Lindeman, Lars</i>
<i>Hansen, Ove</i>	<i>Lund, Thor</i>
<i>Haugstvedt, Asbjørn</i>	<i>Lundblad, Grethe</i>
<i>Helgadóttir, Ragnhildur</i>	<i>Madsen, Mette</i>
<i>Hetemäki, Elsi</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Holkeri, Harri</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Holmberg, Gustav</i>	<i>Mørch, Otto</i>
<i>Häll, Karl-Erik</i>	<i>Nilsen, Arne</i>
<i>Jansson, Paul</i>	<i>Nilsson, Jan-Ivan</i>

<i>Nordli, Odvar</i>	<i>Steenberg, Erland</i>
<i>Nordstrandh, Ove</i>	<i>Stubberud, Liv</i>
<i>Palm, Sture</i>	<i>Sukselainen, V. J.</i>
<i>Pedersen, Robert</i>	<i>Sundman, Per Olof</i>
<i>Rosing, Nikolaj</i>	<i>Työlajärvi, Pirkko</i>
<i>Sellgren, Rolf</i>	<i>Woivalin, Folke</i>
<i>Skantz, Anna-Greta</i>	<i>Väyrynen, Paavo</i>
<i>Skytte, Karl</i>	<i>Þórarinnsson, Þórarinn</i>

De 3 medlemmar, som röstade mot rekommendationen, var:

Poul Dam, Leif Glensgård och Morten Lange.

Erik Adamsson, Pauli Ellefsen, Olaf Knudson, Erkki Tuomioja och J. Fr. Øregaard avstod från att rösta.

Reykjavík den 20 februari 1975

Ragnhildur Helgadóttir

Helge Seip

Nordiska rådet har tillställt Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation angående *utvidgat samarbete mellan de nordiska journalisthögskolorna*

REKOMMENDATION nr 17/1975

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 20 februari 1975 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 450/k) med 57 röster mot 2. 1 medlem avstod från att rösta och 18 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att ge Rektorskommittén för de nordiska journalisthögskolorna en fast institutionaliserad ställning bland de nordiska samarbetsorganen, samt
2. att bevilja tillräckliga medel för årligt pedagogiskt samarbete mellan lärarna vid de nordiska journalisthögskolorna.

De 57 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Kantola, Lauri</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Kivistö, Kalevi</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Kjartansson, Magnús</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Knudson, Olaf</i>
<i>Benkow, Jo</i>	<i>Korvald, Lars</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Kristensson, Astrid</i>
<i>Christensen, Christian</i>	<i>Kyllingmark, Håkon</i>
<i>Christiansen, Ragnar</i>	<i>Lange, Morten</i>
<i>Dam, Poul</i>	<i>Lankinen, Sirkka</i>
<i>Ellefsen, Pauli</i>	<i>Larfors, Tage</i>
<i>Enggaard, Knud</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Hansen, Ove</i>	<i>Lindeman, Lars</i>
<i>Hauggaard, Svend</i>	<i>Lundblad, Grethe</i>
<i>Haugstvedt, Asbjørn</i>	<i>Madsen, Mette</i>
<i>Helgadóttir, Ragnhildur</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Hetemäki, Elsi</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Holmberg, Gustav</i>	<i>Mørch, Otto</i>
<i>Hüll, Karl-Erik</i>	<i>Nilsen, Arne</i>
<i>Jansson, Paul</i>	<i>Nilsson, Jan-Ivan</i>
<i>Jonasson, Bertil</i>	<i>Nordli, Odvar</i>

Nordstrandh, Ove
Palm, Sture
Pedersen, Robert
Rosing, Nikolaj
Sellgren, Rolf
Skantz, Anna-Greta
Skytte, Karl
Steenberg, Erland
Stubberud, Liv

Sukselainen, V. J.
Sundman, Per Olof
Tuomioja, Erkki
Työläjäarvi, Pirkko
Willoch, Kåre
Woivalin, Folke
Väyrynen, Paavo
Þórarinnsson, Þórarinn

De 2 medlemmar, som röstade mot rekommendationen, var: *Leif Glensgård* och *Kirsten Jacobsen*.

Jóhann Hafstein avstod från att rösta.

Reykjavík den 20 februari 1975

Ragnhildur Helgadóttir

Helge Seip

Nordiska rådet har avgivit yttrande till Nordiska ministerrådet över *Berättelse rörande det nordiska samarbetet*

YTTRANDE nr 1/1975

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 17 februari 1975 beslutat avgiva yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) i överensstämmelse med vad som föreslagits i trafikutskottets betänkande, som härmed överlämnas. 60 medlemmar röstade för yttrandet. 18 medlemmar var frånvarande.

De 60 medlemmar, som röstade för yttrandet, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Kjartansson, Magnús</i>
<i>Andenæs, Tønnes Madsson</i>	<i>Knudson, Olaf</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Korvald, Lars</i>
<i>Benkow, Jo</i>	<i>Kristensson, Astrid</i>
<i>Bjarnason, Ásgeir</i>	<i>Krönmark, Eric</i>
<i>Borten, Per</i>	<i>Kyllingmark, Håkon</i>
<i>Carlsson, Erik</i>	<i>Lange, Morten</i>
<i>Christiansen, Ragnar</i>	<i>Lankinen, Sirkka</i>
<i>Eidem, Bjarne Mørk</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Ellefsen, Pauli</i>	<i>Lindahl, Essen</i>
<i>Enggaard, Knud</i>	<i>Lindeman, Lars</i>
<i>Forsman, Mauno</i>	<i>Lund, Thor</i>
<i>Geijer, Arne</i>	<i>Madsen, Mette</i>
<i>Hansen, Ove</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Haugaard, Svend</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Helén, Gunnar</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Hermansson, Carl-Henrik</i>	<i>Mørch, Otto</i>
<i>Hernelius, Allan</i>	<i>Nilsen, Arne</i>
<i>Hetemäki, Elsi</i>	<i>Nilsson, Jan-Ivan</i>
<i>Holmberg, Gustav</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Holkeri, Harri</i>	<i>Skantz, Anna-Greta</i>
<i>Jacobsen, Kirsten</i>	<i>Skytte, Karl</i>
<i>Jansson, Paul</i>	<i>Steenberg, Erland</i>
<i>Jespersen, Knud</i>	<i>Stubberud, Liv</i>
<i>Johansson, Knut</i>	<i>Sukselainen, V. J.</i>
<i>Kantola, Lauri</i>	<i>Sundman, Per Olof</i>
<i>Kivistö, Kalevi</i>	<i>Tallgren, Carl Olof</i>

Tuomioja, Erkki
Työläjärvi, Pirkko
Westerlund, Seppo

Willoch, Kåre
Woivalin, Folke
Øregaard, J. Fr.

Reykjavík den 17 februari 1975

Ragnildur Helgadóttir

Helge Seip

Nordiska rådet har avgivit
yttrande till Nordiska minis-
terrådet över *Berättelse rörande
det nordiska samarbetet*

YTTRANDE nr 2/1975

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 17 februari 1975 beslutat avgiva yttrande till Nordiska minister-
rådet över berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) i överens-
stämmelse med vad som föreslagits i juridiska utskottets betänkande,
som härmed överlämnas. 55 medlemmar röstade för yttrandet. 6 med-
lemmar avstod från att rösta och 17 medlemmar var frånvarande.

De 55 medlemmar, som röstade för yttrandet, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Knudson, Olaf</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Korvald, Lars</i>
<i>Benkow, Jo</i>	<i>Kristensson, Astrid</i>
<i>Bjarnason, Ásgeir</i>	<i>Lankinen, Sirkka</i>
<i>Borten, Per</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Lindahl, Essen</i>
<i>Christensen, Christian</i>	<i>Lindeman, Lars</i>
<i>Christiansen, Ragnar</i>	<i>Lund, Thor</i>
<i>Eidem, Bjarne Mørk</i>	<i>Madsen, Mette</i>
<i>Enggaard, Knud</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Gíslason, Gylfi Þ.</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Glensgård, Leif</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Hansen, Ove</i>	<i>Mørch, Otto</i>
<i>Haugaard, Svend</i>	<i>Nilsen, Arne</i>
<i>Helen, Gunnar</i>	<i>Nilsson, Jan-Ivan</i>
<i>Helgadóttir, Ragnhildur</i>	<i>Nordli, Odvar</i>
<i>Hermansson, Carl-Henrik</i>	<i>Nordstrandh, Ove</i>
<i>Hernelius, Allan</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Hetemäki, Elsi</i>	<i>Rosing, Nikolaj</i>
<i>Holkeri, Harri</i>	<i>Skantz, Anna-Greta</i>
<i>Holmberg, Gustav</i>	<i>Skytte, Karl</i>
<i>Jansson, Paul</i>	<i>Steenberg, Erland</i>
<i>Jespersen, Knud</i>	<i>Stubberud, Liv</i>
<i>Johansson, Knut</i>	<i>Sukselainen, V. J.</i>
<i>Jonasson, Bertil</i>	<i>Sundman, Per Olof</i>
<i>Kjartansson, Magnús</i>	<i>Tallgren, Carl Olof</i>

Westerlund, Seppo
Willoch, Kåre

Woivalin, Folke

Ele Alenius, Mauno Forsman, Lauri Kantola, Kalevi Kivistö, Erkki Tuomioja och Pirkko Työläjärvi *avstod från att rösta.*

Reykjavík den 17 februari 1975

Ragnhildur Helgadóttir

Helge Seip

Nordiska rådet har avgivit yttrande till Nordiska ministerrådet över *Berättelse rörande det nordiska samarbetet*

YTTRANDE nr 3/1975

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 18 februari 1975 beslutat avgiva yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) i överensstämmelse med vad som föreslagits i ekonomiska utskottets betänkande, som härmed överlämnas. 64 medlemmar röstade för yttrandet. 1 medlem avstod från att rösta och 13 medlemmar var frånvarande.

De 64 medlemmar, som röstade för yttrandet, var:

<i>Alenius, Ele</i>	<i>Kristensson, Astrid</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Krönmark, Eric</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Kyllingmark, Håkon</i>
<i>Benkow, Jo</i>	<i>Lankinen, Sirkka</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Larfors, Tage</i>
<i>Christensen, Christian</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Christiansen, Ragnar</i>	<i>Lindahl, Essen</i>
<i>Eidem, Bjarne Mørk</i>	<i>Lindeman, Lars</i>
<i>Ellefsen, Pauli</i>	<i>Lundblad, Grethe</i>
<i>Enggaard, Knud</i>	<i>Madsen, Mette</i>
<i>Forsman, Mauno</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Gislason, Gylfi D.</i>	<i>Mundebo, Ingemar</i>
<i>Glensgård, Leif</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Hansen, Ove</i>	<i>Mørch, Otto</i>
<i>Haugaard, Svend</i>	<i>Nilsen, Arne</i>
<i>Haugstvedt, Asbjørn</i>	<i>Nilsson, Jan-Ivan</i>
<i>Helgadóttir, Ragnhildur</i>	<i>Nordli, Odvar</i>
<i>Hermannsson, Sverrir</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Hernelius, Allan</i>	<i>Pedersen, Robert</i>
<i>Hetemäki, Elsi</i>	<i>Rosing, Nikolaj</i>
<i>Holkeri, Harri</i>	<i>Sellgren, Rolf</i>
<i>Holmberg, Gustav</i>	<i>Skantz, Anna-Greta</i>
<i>Jacobsen, Kirsten</i>	<i>Skytte, Karl</i>
<i>Jansson, Paul</i>	<i>Steenberg, Erland</i>
<i>Johansson, Knut</i>	<i>Stubberud, Liv</i>
<i>Jonasson, Bertil</i>	<i>Sukselainen, V. J.</i>
<i>Knudson, Olaf</i>	<i>Tallgren, Carl Olof</i>
<i>Korvald, Lars</i>	<i>Tuomioja, Erkki</i>

Tupamäki, Olavi
Työläjäarvi, Pirkko
Westerlund, Seppo
Willoch, Kåre

Woivalin, Folke
Þórarinnsson, Þórarinn
Ääri, Saimi
Øregaard, J. Fr.

Reidar T. Larsen avstod från att rösta.

Reykjavík den 18 februari 1975

Ragnhildur Helgadóttir

Helge Seip

Nordiska rådet har avgivit yttrande till Nordiska ministerrådet över *Berättelse rörande det nordiska samarbetet*

YTTRANDE nr 4/1975

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 19 februari 1975 beslutat avgiva yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) i överensstämmelse med vad som föreslagits i socialpolitiska utskottets betänkande, som härmed överlämnas. 67 medlemmar röstade för yttrandet. 11 medlemmar var frånvarande.

De 67 medlemmar, som röstade för yttrandet, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Jacobsen, Kirsten</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Jansson, Paul</i>
<i>Andenæs, Tønnes Madsson</i>	<i>Johansson, Knut</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Jonasson, Bertil</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Kantola, Lauri</i>
<i>Benkow, Jo</i>	<i>Kivistö, Kalevi</i>
<i>Bjarnason, Ásgeir</i>	<i>Kjartansson, Magnús</i>
<i>Borten, Per</i>	<i>Knudson, Olaf</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Korvald, Lars</i>
<i>Christensen, Christian</i>	<i>Kristensson, Astrid</i>
<i>Christiansen, Ragnar</i>	<i>Krönmark, Eric</i>
<i>Dam, Poul</i>	<i>Kyllingmark, Håkon</i>
<i>Eidem, Bjarne Mørk</i>	<i>Lange, Morten</i>
<i>Ellefsen, Pauli</i>	<i>Lankinen, Sirkka</i>
<i>Enggaard, Knud</i>	<i>Larsen, Reidar T.</i>
<i>Forsman, Mauno</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Gíslason, Gylfi Þ.</i>	<i>Lindeman, Lars</i>
<i>Glensgård, Leif</i>	<i>Lund, Thor</i>
<i>Gustavsen, Finn</i>	<i>Lundblad, Grethe</i>
<i>Hansen, Ove</i>	<i>Madsen, Mette</i>
<i>Haugaard, Svend</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Haugstvedt, Asbjørn</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Hermansson, Carl-Henrik</i>	<i>Nilsen, Arne</i>
<i>Hernelius, Allan</i>	<i>Nilsson, Jan-Ivan</i>
<i>Holkeri, Harri</i>	<i>Nordli, Odvar</i>
<i>Holmberg, Gustav</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Häll, Karl-Erik</i>	<i>Pedersen, Robert</i>

Sellgren, Rolf
Skantz, Anna-Greta
Skytte, Karl
Stubberud, Liv
Sukselainen, V. J.
Sundman, Per Olof
Tallgren, Carl Olof

Tuomioja, Erkki
Tupamäki, Olavi
Westerlund, Seppo
Willoch, Kåre
Woivalin, Folke
Øregaard, J. Fr.

Reykjavík den 19 februari 1975

Ragnildur Helgadóttir

Helge Seip

Nordiska rådet har avgivit yttrande till Nordiska ministerrådet över *Rapport från arbetsgruppen angående offentlighetsprincipens användning i nordiska samarbetsorgan*

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 19 februari 1975 beslutat avgiva yttrande till Nordiska ministerrådet över rapport från arbetsgruppen angående offentlighetsprincipens användning i nordiska samarbetsorgan (Dokument 1 B) i överensstämmelse med vad som föreslagits i juridiska utskottets betänkande, som härmed överlämnas. 62 medlemmar röstade för yttrandet. 1 medlem avstod från att rösta och 15 medlemmar var frånvarande.

De 62 medlemmar, som röstade för yttrandet, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Johansson, Knut</i>
<i>Alenius, Ele</i>	<i>Jonasson, Bertil</i>
<i>Andenæs, Tønnes Madsson</i>	<i>Kantola, Lauri</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Kivistö, Kalevi</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Kjartansson, Magnús</i>
<i>Benkow, Jo</i>	<i>Knudson, Olaf</i>
<i>Bjarnason, Ásgeir</i>	<i>Korvald, Lars</i>
<i>Borten, Per</i>	<i>Krönmark, Eric</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Kyllingmark, Håkon</i>
<i>Christensen, Christian</i>	<i>Lange, Morten</i>
<i>Christiansen, Ragnar</i>	<i>Larsen, Reidar T.</i>
<i>Dam, Poul</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Ellefsen, Pauli</i>	<i>Lund, Thor</i>
<i>Enggaard, Knud</i>	<i>Lundblad, Grethe</i>
<i>Gíslason, Gylfi D.</i>	<i>Madsen, Mette</i>
<i>Hansen, Ove</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Haugaard, Svend</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Haugstvedt, Asbjørn</i>	<i>Mørch, Otto</i>
<i>Hermansson, Carl-Henrik</i>	<i>Nilsen, Arne</i>
<i>Hermannsson, Sverrir</i>	<i>Nilsson, Jan-Ivan</i>
<i>Hernelius, Allan</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Hetemäki, Elsi</i>	<i>Pedersen, Robert</i>
<i>Holmberg, Gustav</i>	<i>Rosing, Nikolaj</i>
<i>Häll, Karl-Erik</i>	<i>Sellgren, Rolf</i>
<i>Jansson, Paul</i>	<i>Skantz, Anna-Greta</i>

<i>Skytte, Karl</i>	<i>Työläjärvi, Pirkko</i>
<i>Stubberud, Liv</i>	<i>Westerlund, Seppo</i>
<i>Sukselainen, V. J.</i>	<i>Willoch, Kåre</i>
<i>Sundman, Per Olof</i>	<i>Woivalin, Folke</i>
<i>Tallgren, Carl Olof</i>	<i>Þórarinnsson, Þórarinn</i>
<i>Tuomioja, Erkki</i>	<i>Øregaard, J. Fr.</i>

Olavi Tupamäki avstod från att rösta.

Reykjavík den 19 februari 1975

Ragnhildur Helgadóttir

Helge Seip

Nordiska rådet har avgivit yttrande till Nordiska ministerrådet över *Berättelse rörande det nordiska samarbetet*

YTTRANDE nr 6/1975

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 19 februari 1975 beslutat avgiva yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) i överensstämmelse med vad som föreslagits i kulturutskottets betänkande, som härmed överlämnas. 60 medlemmar röstade för yttrandet. 18 medlemmar var frånvarande.

De 60 medlemmar, som röstade för yttrandet, var:

<i>Adamsson, Erik</i>	<i>Jonasson, Bertil</i>
<i>Andenæs, Tønnes Madsson</i>	<i>Kivistö, Kalevi</i>
<i>Antonsson, Johannes</i>	<i>Kjartansson, Magnús</i>
<i>Austrheim, John</i>	<i>Knudson, Olaf</i>
<i>Benkow, Jo</i>	<i>Korvald, Lars</i>
<i>Bjarnason, Ásgeir</i>	<i>Kristensson, Astrid</i>
<i>Borten, Per</i>	<i>Krönmark, Eric</i>
<i>Carlsson, Eric</i>	<i>Kyllingmark, Håkon</i>
<i>Christensen, Christian</i>	<i>Lankinen, Sirkka</i>
<i>Christiansen, Ragnar</i>	<i>Larsen, Reidar T.</i>
<i>Dam, Poul</i>	<i>Lillqvist, Bror</i>
<i>Eidem, Bjarne Mørk</i>	<i>Lund, Thor</i>
<i>Ellefsen, Pauli</i>	<i>Lundblad, Grethe</i>
<i>Enggaard, Knud</i>	<i>Madsen, Mette</i>
<i>Gíslason, Gylfi P.</i>	<i>Mellqvist, Sven</i>
<i>Haugaard, Svend</i>	<i>Møller, Gerda</i>
<i>Haugstvedt, Asbjørn</i>	<i>Mørch, Otto</i>
<i>Helgadóttir, Ragnhildur</i>	<i>Nilsen, Arne</i>
<i>Hermansson, Carl-Henrik</i>	<i>Nilsson, Jan-Ivan</i>
<i>Hermannsson, Sverrir</i>	<i>Palm, Sture</i>
<i>Hernelius, Allan</i>	<i>Pedersen, Robert</i>
<i>Hetemäki, Elsi</i>	<i>Sellgren, Rolf</i>
<i>Holkeri, Harri</i>	<i>Skytte, Karl</i>
<i>Holmberg, Gustav</i>	<i>Stubberud, Liv</i>
<i>Häll, Karl-Erik</i>	<i>Sundman, Per Olof</i>
<i>Jansson, Paul</i>	<i>Tuomioja, Erkki</i>
<i>Johansson, Knut</i>	<i>Tupamäki, Olavi</i>

Työläjärvi, Pirkko
Westerlund, Seppo
Willoch, Kåre

Woivalin, Folke
Väyrynen, Paavo
Þórarinnsson, Þórarinn

Reykjavík den 19 februari 1975

Ragnhildur Helgadóttir

Helge Seip

Övriga beslut

A. Beslut att icke företaga sig något i anledning av:

(17 februari)

1. medlemsförslag om enhetliga nordiska bestämmelser om allemansrätt (A 427/j)

(18 februari)

2. medlemsförslag om en nordisk lagstiftning om konkurrensbegränsningar (A 432/e)

(19 februari)

3. medlemsförslag om nordiskt samrådsorgan för frågor om jämställdhet mellan könen (A 440/s)
4. medlemsförslag om en nordisk rehabiliteringsanstalt i Rovaniemi (A 396/s)
5. ändringsförslag om rehabiliteringsanstalt för hjärt- och lungsjuka på Nordkalotten (A 396 Ä/s)
6. medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt samrådsorgan på äldreomsorgens område (A 428/s)

(20 februari)

7. medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt acceleratorcentrum (NORDAC) (A 365/k)
8. medlemsförslag om privata skolors och utbildningsinstitutioners fortbestånd och utbyggnad (A 414/k)

B. Beslut att lägga till handlingarna:

a. Som slutbehandlade spörsmål:

(17 februari)

1. berättelse från Nordiska ministerrådet, kapitlen XII och XIII (C 1975/1)
2. berättelse från Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning (C 1975/25/t)

(18 februari)

3. berättelse från Nordiska ministerrådet, de till ekonomiska utskottet hänvisade delarna av kapitel I, samt kapitlen VIII, IX, X, XI och XIV (C 1975/1)
4. berättelse om Nordel 1974 (C 1975/1, Bilaga 3)
5. berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1975/1, Bilaga 4)
6. meddelande om rekommendation nr 31/1970 angående förenhetligande av handelsdokument (D 1975/31/1970/e)

7. meddelande om rekommendation nr 14/1973 angående utredning om energipolitisk överenskommelse (D 1975/14/1973/e)

(19 februari)

8. berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål (C 1975/12/e)
9. berättelse från Nordiska ministerrådet, kapitel I i tillämpliga delar samt kapitlen IV, V, VI och VII (C/1975/1)
10. berättelse från Nordiska hälsovårdshögskolan (C 1975/10/s)
11. meddelande om rekommendation nr 11/1967 angående förenhetligande av lagstiftningen om sjukförsäkring (D 1975/11/1967/s)
12. meddelande om rekommendation nr 16/1969, punkt 2, angående läkemedelssamarbete (D 1975/16/1969/s)
13. meddelande om rekommendation nr 8/1971 angående nordisk samverkan för att motverka narkotikamissbruk (D 1975/8/1971/s)
14. meddelande om rekommendation nr 3/1972, punkt 2, angående åtgärder mot vissa luftföroreningar (D 1975/3/1972/s)
15. meddelande om rekommendation nr 23/1972 angående enhetliga regler för sjukhjälp vid vistelse i länder utom Norden (D 1975/23/1972/s)
16. meddelande om rekommendation nr 24/1972 angående ersättning för vård vid barnsbörd i annat nordiskt land än hemlandet (D 1975/24/1972/s)
17. meddelande om rekommendation nr 7/1973 angående överflyttning av sjukhjälpförsäkring (D 1975/7/1973/s)
18. berättelse från Nordiska utlänningsutskottet (C 1975/15/j)
19. meddelande om rekommendation nr 26/1971 angående översättningsverksamheten rörande nordisk skönlitteratur (D 1975/26/1971/k)
20. berättelse från Nordiska kontaktorganet för radio- och TV-frågor (C 1975/22/k)

(20 februari)

21. meddelande om rekommendation nr 2/1971 angående ekonomiskt stöd till nordiskt idrottsutbyte (D 1975/2/1971/k)
22. meddelande om rekommendation nr 26/1967 angående enhetlig nordisk skolordning (D 1975/26/1967/k)

b. U avvaktn på meddelande i spörsmålet till nästa ordinarie session:

(18 februari)

1. meddelande om rekommendation nr 22/1969 angående gränskommunalt samarbete (D 1975/22/1969/e)

(19 februari)

2. meddelande om rekommendation nr 20/1972 angående nordiskt samarbete rörande havsrätt (D 1975/20/1972/j)
3. meddelande om rekommendation nr 16/1969, punkterna 1 och 3, angående läkemedelssamarbete (D 1975/16/1969/s)
4. meddelande om rekommendation nr 3/1972, punkt 1, angående åtgärder mot vissa luftföroreningar (D 1975/3/1972/s)
5. meddelande om rekommendation nr 10/1973 angående samordnad utlänningslagstiftning och utlänningspolitik (D 1975/10/1973/j)
6. meddelande om rekommendation nr 30/1973 angående nordisk kommunal rösträtt och valbarhet (D 1975/30/1973/j)
7. meddelande om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige (D 1975/20/1971/k)
8. meddelande om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete (D 1975/15/1973/k)

(20 februari)

9. meddelande om rekommendation nr 11/1969 angående Nordisk Journalistkursus (D 1975/11/1969/k)
10. meddelande om rekommendation nr 13/1970 angående nordiska skol- och studentbetygs giltighet (D 1975/13/1970/k)

c. Anmälningar om fortsatt utskottsbehandling:

(17 februari)

1. meddelande om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transittrafiken över Trondheim (D 1975/9/1968/t)
2. meddelande om rekommendation nr 8/1972 angående underlättande av den internordiska flygtrafiken på korta rutter (D 1975/8/1972/t)
3. meddelande om rekommendation nr 28/1973 angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige (D 1975/28/1973/t)
4. meddelande om rekommendation nr 11/1972 angående bättre och billigare trafikförbindelser mellan Island, Färöarna och det övriga Norden (D 1975/11/1972/t)

(18 februari)

5. meddelande om rekommendation nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete (D 1975/21/1974/e)

(20 februari)

6. medlemsförslag om gemensamt alfabet och lika bokstavsföljd (A 413/k)
7. medlemsförslag om en nordisk språknämnd (A 415/k)

d. Bemyndigande av utskotten att lägga berättelser och meddelanden till handlingarna

(15 februari)

1. berättelse från Nordiskt kollegium för viltforskning (C 1975/2/j)
2. berättelse från Nordisk statistisk sekretariat (C 1975/3/e)
3. berättelse från det tulladministrativa rådet (C 1975/4/e)
4. berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (C 1975/5/k)
5. berättelse från Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och renskötsel frågor (C 1975/6/j)
6. berättelse om de nordiska järnvägarnas samarbetspresidium (C 1975/7/t)
7. berättelse från Nordiska samarbetsdelegationen för samhällsforskning (C 1975/8/k)
8. berättelse om de nordiska språknämndernas samarbete (C 1975/9/k)
9. berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål (C 1975/11/e)
10. berättelse från NORDFORSK (C 1975/13/k)
11. berättelse från Nordiska jordbruksforskarens förening (C 1975/14/k)
12. berättelse från Nordiska kulturfonden (C 1975/16/k)
13. berättelse från Nordisk maskinkommitté (C 1975/17/s)
14. berättelse om samarbete på livsmedelslagstiftningens område (C 1975/18/s)
15. berättelse från Nordiska turisttrafikkommittén (NTTK) (C 1975/19/t)
16. berättelse från det utvidgade hälsovårdsdirektörmötet i Reykjavík (C 1975/20/s)
17. berättelse från Nordiska telekonferensen och styrkommittén för nordiskt telesamarbete (C 1975/21/t)
18. berättelse från Internordisk nämnd för humanistisk forskning (C 1975/23/k)
19. berättelse från Nordiska afrikainstitutet (C 1975/24/k)
20. berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet (C 1975/26/k)
21. berättelse från Nordiska postföreningen (C 1975/27/t)
22. berättelse från samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS) (C 1975/28/k)
23. berättelse från Nordiska publiceringsnämnden för medicin (C 1975/29/k)
24. berättelse från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi (C 1975/30/j)
25. berättelse från Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) och samnordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete (C 1975/31/e)
26. berättelse från Nordiska institutet för odontologisk materialprovning (C 1975/32/s)

27. berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning (C 1975/33/k)
28. berättelse från Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden (C 1975/34/k)
29. meddelande om rekommendation nr 21/1963 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television (D 1975/21/1963/k)
30. meddelande om rekommendation nr 24/1964 angående vidgat lärarutbyte (D 1975/24/1964/k)
31. meddelande om rekommendation nr 5/1965 angående utbildning av arkitekter m. m. (D 1975/5/1965/s)
32. meddelande om rekommendation nr 13/1965 angående enhetlig tid för fordringspreskription (D 1975/13/1965/j)
33. meddelande om rekommendation nr 1/1966 angående nordisk tentamensgiltighet (D 1975/1/1966/k)
34. meddelande om rekommendation nr 5/1966 angående försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen (D 1975/5/1966/j)
35. meddelande om rekommendation nr 7/1966 angående vuxenundervisning i radio och TV (D 1975/7/1966 k)
36. meddelande om rekommendation nr 21/1966 angående specialistkompetens för läkare (D 1975/21/1966/s)
37. meddelande om rekommendation nr 1/1967 angående gemensamma riktlinjer för nordisk transportpolitik (D 1975/1/1967/t)
38. meddelande om rekommendation nr 9/1967 angående komplettering av 1955 års konvention om social trygghet (D 1975/9/1967/s)
39. meddelande om rekommendation nr 10/1967 angående förenhetligande av lagstiftningen om pensionsförsäkring (D 1975/10/1967/s)
40. meddelande om rekommendation nr 25/1967 angående gemensam politik beträffande charterflyg (D 1975/25/1967/t)
41. meddelande om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser (D 1975/2/1968/j)
42. meddelande om rekommendation nr 8/1968 angående utbyte av förvaltningstjänstemän (D 1975/8/1968/s)
43. meddelande om rekommendation nr 23/1968 angående samarbete om standardisering (D 1975/23/1968/e)
44. meddelande om rekommendation nr 27/1968 angående gemensam trafiklagstiftning (D 1975/27/1968/t)
45. meddelanden om rekommendation nr 35/1968 angående gemensam resebyrålagstiftning (D 1975/35/1968/t)
46. meddelande om rekommendation nr 7/1969 angående skol- och studentbetygs jämförbarhet (D 1975/7/1969/k)
47. meddelande om rekommendation nr 8/1969 angående beslut om reklamsändningar i TV (D 1975/8/1969/k)

48. meddelande om rekommendation nr 10/1969 angående gemensam skeppsmedicinsk forskning (D 1975/10/1969/s)
49. meddelande om rekommendation nr 12/1969 angående likartad lagstiftning om transplantation (D 1975/12/1969/s)
50. meddelande om rekommendation nr 14/1969 angående effektiviserad trafikfostran (D 1975/14/1969/k)
51. meddelande om rekommendation nr 17/1969 angående samarbete på musikterapiens område (D 1975/17/1969/k)
52. meddelande om rekommendation nr 18/1969 angående musik-samarbete (D 1975/18/1969/k)
53. meddelande om rekommendation nr 25/1969 angående stereofoniska radioutsändningar (D 1975/25/1969/k)
54. meddelande om rekommendation nr 29/1969 angående samarbete rörande yrkesvägledarutbildning (D 1975/29/1969/s)
55. meddelande om rekommendation nr 1/1970 angående vidareutbildning av socialpersonal (D 1975/1/1970/s)
56. meddelande om rekommendation nr 3/1970 angående utbildning av sjukhusadministratörer (D 1975/3/1970/s)
57. meddelande om rekommendation nr 6/1970 angående lagstiftningen beträffande medborgarskap för barn (D 1975/6/1970/j)
58. meddelande om rekommendation nr 7/1970 angående jämlikhet vid naturalisation (D 1975/7/1970/j)
59. meddelande om rekommendation nr 9/1970 angående material till undervisning i radio och TV (D 1975/9/1970/k)
60. meddelande om rekommendation nr 10/1970 angående samnordisk massmediaforskning (D 1975/10/1970/k)
61. meddelande om rekommendation nr 14/1970 angående forskningsinstitut för framtidsfrågor (D 1975/14/1970/e)
62. meddelande om rekommendation nr 15/1970 angående bro vid Karesuando (D 1975/15/1970/t)
63. meddelanden om rekommendation nr 16/1970 angående Blå vägens utbyggnad till Europaväg (D 1975/16/1970/t)
64. meddelande om rekommendation nr 26/1970 angående ökat stöd till nordiskt ungdomssamarbete (D 1975/26/1970/k)
65. meddelande om rekommendation nr 27/1970 angående samarbete på förskolans område (D 1975/27/1970/k)
66. meddelande om rekommendation nr 28/1970 angående forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan (D 1975/28/1970/s)
67. meddelande om rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns förorening (D 1975/30/1970/s)
68. meddelande om rekommendation nr 32/1970 angående nordiskt litteraturllexikon (D 1975/32/1970/k)
69. meddelande om rekommendation nr 33/1970 angående nordiskt sjukhusfysikerssamarbete (D 1975/33/1970/s)

70. meddelande om rekommendation nr 34/1970 angående nordisk giltighet för körkort (D 1975/34/1970. t)
71. meddelande om rekommendation nr 35/1970 angående utbildning av förare av motorfordon (D 1975/35/1970 t)
72. meddelande om rekommendation nr 1/1971 angående samarbete inom forskning och undervisning i Östeuropa (D 1975/1/1971/k)
73. meddelande om rekommendation nr 4/1971 angående en mellanriksväg mellan Virtaniemi och Tjærebukten (D 1975/4/1971/t)
74. meddelande om rekommendation nr 5/1971 angående nordisk giltighet för recept (D 1975/5/1971/s)
75. meddelande om rekommendation nr 6/1971 angående förenkling av tullbehandlingen av skogs- och jordbruksmaskiner (D 1975/6/1971/e)
76. meddelande om rekommendation nr 7/1971 angående samordning av elektriska säkerhetsfrågor (D 1975/7/1971/e)
77. meddelande om rekommendation nr 9/1971 angående samnordisk utbildning för bibliotek, arkiv och informatik (D 1975/9/1971/k)
78. meddelande om rekommendation nr 10/1971 angående samnordisk utbildning av konservatorer (D 1975/10/1971/k)
79. meddelande om rekommendation nr 11/1971 angående samnordiska arkiv (D 1975/11/1971/k)
80. meddelanden om rekommendation nr 12/1971 angående gemensamt införande av SI-systemet (D 1975/12/1971/e)
81. meddelande om rekommendation nr 18/1971 angående de finska invandrarnas anpassning i Sverige (D 1975/18/1971/s)
82. meddelande om rekommendation nr 19/1971 angående de finska invandrarnas kontakter med Finland (D 1975/19/1971/s)
83. meddelande om rekommendation nr 21/1971 angående samverkan vid bekämpningen av föroreningarna i Skagerack, Kategatt och Öresund (D 1975/21/1971/s)
84. meddelande om rekommendation nr 24/1971 angående ökat nordiskt samarbete på bildkonstens område (D 1975/24/1971/k)
85. meddelande om rekommendation nr 27/1971 angående privatlivets helgd (D 1975/27/1971/j)
86. meddelande om rekommendation nr 29/1971 angående de gemensamma nordiska institutionernas ställning (D 1975/29/1971/j)
87. meddelande om rekommendation nr 31/1971 angående analysattester rörande fröer (D 1975/31/1971/e)
88. meddelande om rekommendation nr 32/1971 angående kriminologiskt samarbete (D 1975/32/1971/j)
89. meddelande om rekommendation nr 1/1972 angående nordiskt samarbete rörande bestämmelser och normer avseende tryckkärl och ångpanneanläggningar (D 1975/1/1972/e)

90. meddelande om rekommendation nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området (D 1975/2/1972/e)
91. meddelande om rekommendation nr 4/1972 angående nordisk miljöskyddskonvention (D 1975/4/1972/s)
92. meddelande om rekommendation nr 5/1972 angående stöd till samerna (D 1975/5/1972/j)
93. meddelande om rekommendation nr 7/1972 angående nordisk konsumentupplysning om personbilar (D 1975/7/1972/e)
94. meddelande om rekommendation nr 9/1972 angående flygtrafiken mellan Åland och Stockholmsområdet (D 1975/9/1972/t)
95. meddelande om rekommendation nr 12/1972 angående förbud mot tobaksreklam (D 1975/12/1972/j)
96. meddelande om rekommendation nr 14/1972 angående utgivande av en nordisk historia (D 1975/14/1972/k)
97. meddelande om rekommendation nr 15/1972 angående enhetliga bestämmelser i Norden rörande fritidsbåtar (D 1975/15/1972/t)
98. meddelande om rekommendation nr 17/1972 angående nordiskt kulturcentrum i Tórshavn (D 1975/17/1972/k)
99. meddelande om rekommendation nr 18/1972 angående samarbete rörande biologisk bekämpning av skadedjur (D 1975/18/1972/k)
100. meddelande om rekommendation nr 19/1972 angående samarbete på veterinärmedicinens område (D 1975/19/1972/k)
101. meddelande om rekommendation nr 26/1972 angående nordiskt institut för jämförande rättsvetenskap (D 1975/26/1972/k)
102. meddelande om rekommendation nr 1/1973 angående försörjningsgreppets utformning (D 1975/1/1973/s)
103. meddelande om rekommendation nr 2/1973 angående auktorisation av optiker (D 1975/2/1973/s)
104. meddelande om rekommendation nr 3/1973 angående nordisk arbetsmarknad för optiker (D 1975/3/1973/s)
105. meddelande om rekommendation nr 4/1973 angående ambulans-tjänsten på Nordkalotten (D 1975/4/1973/s)
106. meddelande om rekommendation nr 5/1973 angående fortbildning av lärare vid socialhögskolor (D 1975/5/1973/s)
107. meddelande om rekommendation nr 6/1973 angående kliniskt-kemiskt sjukhuslaboratoriesamarbete (D 1975/6/1973/s)
108. meddelande om rekommendation nr 8/1973 angående forskning på handikappvårdens område (D 1975/8/1973/s)
109. meddelande om rekommendation nr 9/1973 angående permanent samarbete om njurtransplantationer (D 1975/9/1973/s)
110. meddelande om rekommendation nr 11/1973 angående patentsamarbete (D 1975/11/1973/j)
111. meddelande om rekommendation nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar (D 1975/13/1973/e)

112. meddelande om rekommendation nr 16/1973 angående samarbete på ikonografins område (D 1975/16/1973/k)
113. meddelande om rekommendation nr 17/1973 angående samplanerad utbyggnad av universitet och högskolor (D 1975/17/1973/k)
114. meddelande om rekommendation nr 18/1973 angående högre skolgig utbildning (D 1975/18/1973/k)
115. meddelande om rekommendation nr 19/1973 angående högre lantbruksundervisning och forskning (D 1975/19/1973/k)
116. meddelande om rekommendation nr 21/1973 angående centrum för konstförmidling (D 1975/21/1973/k)
117. meddelande om rekommendation nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning (D 1975/22/1973/j)
118. meddelande om rekommendation nr 23/1973 angående ökad turism i Norden och stöd till NTTK (D 1975/23/1973/t)
119. meddelande om rekommendation nr 24/1973 angående förarskydd vid trafikförsäkring (D 1975/24/1973/t)
120. meddelande om rekommendation nr 25/1973 angående trafikregler för handikappfordon (D 1975/25/1973/t)
121. meddelande om rekommendation nr 26/1973 angående likartade bestämmelser om terränggående motorfordon (D 1975/26/1973/t)
122. meddelande om rekommendation nr 27/1973 angående utredning om mellanriksväg Skjomen—Stora Sjöfallet (D 1975/27/1973/t)
123. meddelanden om rekommendation nr 29/1973 angående nordiskt hälsokortssystem (D 1975/29/1973/s)
124. meddelande om rekommendation nr 31/1973 angående samverkan mot politiska våldsdåd med internationell bakgrund inom nordiskt område (D 1975/31/1973/j)
125. meddelanden om rekommendation nr 32/1973 angående vård av narkotikamissbrukare (D 1975/32/1973/s)
126. meddelande om rekommendation nr 1/1974 angående nordiskt samarbete om lagstiftning (D 1975/1/1974/j)
127. meddelande om rekommendation nr 2/1974 angående nordiskt förbud mot alkoholreklam (D 1975/2/1974/j)
128. meddelande om rekommendation nr 3/1974 angående nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter (D 1975/3/1974/s)
129. meddelanden om rekommendation nr 4/1974 angående nordisk specialistutbildning på radioterapins område (D 1975/4/1974/s)
130. meddelande om rekommendation nr 5/1974 angående nordisk försöksverksamhet för att motverka stress i arbetsmiljön (D 1975/5/1974/s)
131. meddelanden om rekommendation nr 6/1974 angående tryggnade av patienternas rättssäkerhet (D 1975/6/1974/s)
132. meddelande om rekommendation nr 7/1974 angående ändringar

- och tillägg till Helsingforsavtalet (D 1975/7/1974/j)
133. meddelanden om rekommendation nr 8/1974 angående nordisk rusmedelsforskning (D 1975/8/1974/s)
 134. meddelande om rekommendation nr 9/1974 angående märkning av mediciner och andra bedövande ämnen som kan utgöra en trafikfara (D 1975/9/1974/t)
 135. meddelanden om rekommendation nr 10/1974 angående byggande av bro över Tana älv vid Utsjoki kyrkby (D 1975/10/1974/t)
 136. meddelande om rekommendation nr 11/1974 angående begränsning av trafikbuller (D 1975/11/1974/t)
 137. meddelande om rekommendation nr 12/1974 angående obligatorisk användning av säkerhetsbälte (D 1975/12/1974/t)
 138. meddelande om rekommendation nr 13/1974 angående vidareutbildning inom hotell- och restaurantfacket (D 1975/13/1974/t)
 139. meddelande om rekommendation nr 14/1974 angående byggande av en landsvägsbro vid Kolari (D 1975/14/1974/t)
 140. meddelande om rekommendation nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat (D 1975/15/1974/e)
 141. meddelande om rekommendation nr 16/1974 angående samordning av villkor för exportkrediter bl. a. i öst-västhandeln (D 1975/16/1974/e)
 142. meddelande om rekommendation nr 17/1974 angående freds- och konfliktforskning (D 1975/17/1974/k)
 143. meddelande om rekommendation nr 18/1974 angående information om Norden och kurser i nordiska språk i Finland m. m. (D 1975/18/1974/k)
 144. meddelande om rekommendation nr 19/1974 angående nordiskt samråd vid utformningen av beskattningen av fysiska personer (D 1975/19/1974/e)
 145. meddelande om rekommendation nr 20/1974 angående företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag (D 1975/20/1974/e)

C. Beslut i interna spörsmål:

(15 februari)

1. att lägga sådana berättelser, med undantag för C 1, och meddelanden till handlingarna vilka ej upptagits på saklistan för sessionen
2. dispens från § 45 i arbetsordningen

(16 februari)

3. att lägga rapport från Nordiska rådets presidium till handlingarna (Dokument 1)

(18 februari)

4. att tillsätta ett permanent budgetorgan, benämnt Nordiska rådets budgetkommitté (Dokument 1 A)
5. att inrätta en ordning för den interna informationsutväxlingen mellan Nordiska rådets och Nordiska ministerrådets organ (Dokument 1 A)
6. att finna fram till tillfredsställande frister för överlämnande av berättelser och meddelanden, särskilt ministerrådets berättelse C 1 (Dokument 1 A)
7. att presidiet må arbeta vidare med frågor som utskottssekretariatens placering, frågeinstitutets tillämpning samt eventuella ändringar i rådets arbetsordning (Dokument 1 A)

(19 februari)

8. att presidiet bemyndigas att verka för att en nordisk historisk utställning "Kvinnan i Norden" kommer till stånd (A 448/s)

(20 februari)

9. bemyndigande för presidiet att tillsätta kommittéer
10. tid och plats för nästa ordinarie session

Val

(15 februari)

1. Val av presidium
2. Val av suppleanter för presidiemedlemmarna
3. Val av informationskommitté
4. Val av särskilt utskott för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning
5. Val av revisorer och revisorssuppleanter för Nordiska kulturfonden 1975 och 1976

(18 februari)

6. Val av medlemmar i Nordiska rådets budgetkommitté

Riktlinjer för utskottsarbetet

1. Utskottets första möte vid ordinarie session öppnas av den som står först på den i bokstavsordning uppgjorda förteckningen över utskottets medlemmar.

Vid detta möte

- a) väljes förman och en vice förman,
- b) inbjudes de rådsmedlemmar, som är regeringsrepresentanter, att, i den mån inte annat särskilt beslutas, delta i utskottets förhandlingar,
- c) bemyndigar utskottet förmannen att inbjuda vald rådsmedlem och suppleant i rådet att övervara utskottets förhandlingar.
- d) bemyndigar utskottet förmannen att inkalla sakkunniga som enligt 27 § andra stycket arbetsordningen för rådet skall biträda utskottet beträffande de olika sakerna (presidiet har fastställt en förteckning på personer som enligt dess mening kan ifrågakomma som sådana sakkunniga under sessionen),
- e) bestämmer utskottet i vilken omfattning observatörer vid sessionen får övervara utskottets förhandlingar,
- f) fastställer utskottet en preliminär plan för sitt arbete under sessionen.

2. Utskottsmöte är icke offentligt.

3. Presidiets och sekretariatets medlemmar samt utskottssekreteraren har rätt att närvara och yttra sig vid utskottets överläggningar.

4. Tillträde till utskottets förhandlingar har, utöver vad som framgår av punkt 1 och 3 ovan, de som utskottet eljest enligt 27 § arbetsordningen beslutat tillkalla.

5. Utskottet har att behandla varje till utskottet hänvisad sak. Vid mötena under session skall behandlas varje på saklistan för sessionen uppförd sak, i vilken utskottet icke avgivit betänkande före sessionen.

Varje sak föredrages i utskottet av en utskottsmedlem, utskottssekreteraren eller tillkallad sakkunnig.

6. Efter avslutad behandling avger utskottet betänkande till rådet angående saken.

För varje sak kan utses en talesman med uppgift att framlägga saken för plenarförsamlingen. I fråga om en sak av större betydelse på saklistan kan utskottet förbereda debatten i plenarförsamlingen.

7. Utskottets betänkande skall innehålla upplysningar om vilka som har deltagit i eller varit närvarande vid sakens behandling i utskottet, hänvisningar till de dokument m. m., som har förelagts utskottet, referat av förslaget samt av inhämtade yttranden och annan utredning, motivering för utskottets konklusion, själva konklusionen och eventuella reservationer (minoritetsförslag).

8. I fråga om medlems- och regeringsförslag, inklusive ändringsförslag, bör utskottets förslag till konklusion gå ut på något av följande

tre alternativ: antagande av rekommendation, avslag (ej företaga sig något) eller anmälan att arbetet med saken fortsättes. Utskottets förslag kan även mynna ut i uppdrag till presidiet att å rådets vägnar företa sig något.

9. Beträffande Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet bör utskottet såvitt avser till utskottet hänvisade delar antingen avge förslag till rådets yttrande till ministerrådet och föreslå att berörda delar av berättelsen lägges till handlingarna, eller anmäla att arbetet med saken fortsätter.

10. Beträffande berättelser i övrigt och meddelanden bör utskottet antingen föreslå att de lägges till handlingarna eller anmäla att arbetet med saken fortsätter. När det gäller meddelande bör även anges om rekommendationen anses slutbehandlad eller om nya meddelanden avvaktas till senare session.

11. Utskottet bestämmer om möjligt vid varje möte tid och plats för utskottets nästa möte.

**PRESIDIUM, ARBETSUTSKOTT
SEKRETARIAT, SAKKUNNIGA m. m.**

Presidium

Ragnhildur Helgadóttir, Island, president
 Knud Enggaard, Danmark, vicepræsident
 V. J. Sukselainen, Finland, vicepresident
 Odvar Nordli, Norge, visepresident
 Johannes Antonsson, Sverige, vice president

Suppleanter för presidiemedlemmarna

Ove Hansen, Danmark
 Bror Lillqvist, Finland
 Jón Skaftason, Island
 Erland Steenberg, Norge
 Sven Mellqvist, Sverige

Arbetsutskott*Danmark*

René Brusvang
 Chr. Christensen
 Knud Enggaard, formand
 Ove Hansen, næstformand
 Svend Haugaard
 Kirsten Jacobsen
 Knud Jespersen
 Morten Lange
 Nikolaj Rosing
 Erik Sigsgaard
 Karl Skytte
 Ib Stetter

Finland

Ele Alenius
 Bror Lillqvist, viceordförande
 Olavi Lähteenmäki
 V. J. Sukselainen, ordförande
 Carl Olof Tallgren
 Olavi Tupamäki
 Seppo Westerlund

Island

Gylfi Þ. Gíslason
 Ragnhildur Helgadóttir, ordförande
 Jón Skaftason, vice ordförande

1646

Norge

Ragnar Christiansen

Lars Korvald

Odvar Nordli, formann

Erland Steenberg, viseformann

Kåre Willoch

Sverige

Johannes Antonsson, ordförande

Allan Hernelius

Sven Mellqvist, vice ordförande

Ingemar Mundebo

Sture Palm

De nationella delegationernas sekretariat

Danmark:

Andersen, Karen, assistent
 Gormsen, Axel, kontorchef
 Holbech, Peter, vagtmester
 Sachs, Birgit, overassistent
 Svendsen, Annelise, assistent
 Thomsen, Henning, vagtmester
 Wendt, Frantz, generalsekretær

Finland:

Branders, Håkan, t.f. generalsekreterare
 Brantberg, Gösta, vaktmästare
 Husman, Paula, kanslibiträde
 Lindholm, Ulla, fröken
 Lindström, Seppo, translator
 Pimenoff, Berith, registrator
 Perttilä, Nina, t.f. informationssekreterare
 Ström, Ingmar, attaché

Island:

Friðjón Sigurðsson, kontorchef

Jóhannes Halldórsson, afdelingschef
 Ólafur Ólafsson, afdelingschef

Norge:

Bjørkvang, Lovelill, fullmektig
 Engstad, Paul, gruppesekretær
 Greiner, Live, fullmektig
 Grønn, Harald, assistent
 Knutsen, Leif J., betjent
 Monsen, Åge, sekretær
 Ve Gudvin, Låder, generalsekretær

Sverige:

Eldin, Ingrid, fru
 Hultén, Eric, byrådirektör
 Jacobson, Christer, kanslichef
 Johnson, Vivi, kontorsassistent
 Kauppila, Ingrid, kontorsassistent
 Ländin, Ove, expeditionsassistent
 Malmros, Birgitta, avdelningsdirektör
 Miskar, Lillemor, fru
 Smekal, Eva, byrådirektör
 Stenberg, Marianne, bokhållare

Presidiesekretariatet

Andersson, Eivor, kamrer
 Borg, Ingrid, assistent
 Edwall, Åke, redaktör för förhandlingarna
 Juhlin, Rune, expeditionsassistent
 Kleven, Bente Heill, byråsekreterare
 Koumí, Margareta, assistent

Lindhard, Lasse, stf. presidiesekretær
 Seip, Helge, presidiesekretær
 Stenberg, Stig, expeditionsassistent
 Sørensen, Mary Ann, assistent
 Wahrgren, Ingegerd, redaktörsassistent
 Willén, Arnold, stf. presidiesekreterare

Utskottssekreterare

Juridiska utskottet: Lilholt, Peter, full-
mægtig

Kulturutskottet: Lindberg, Dag, sekreterare

Socialpolitiska utskottet: Wiklund, Claes,
sekreterare

Trafikutskottet: Vefald, Olav, konsulent

Ekonomiska utskottet: Seip, Helge,
presidiesekretær

Informationssektionen

Granberg, Harry, informationschef

Joneken, Anneli, assistent

Nordiska ministerrådets sekretariat

Bergman, Olli, generalsekreterare

Gottlieb, Niels Ove, afdelingschef

Holmstedt, Sven, avdelningschef

Kiersgaard, Jette, konsulent

Kjenstad, Aase, sekretær

Lose, Dorrit, sekretær

Lönnroth, Juhani, konsulent

Munkki, Maire, sekreterare

Nyhagen, Bernt, konsulent

Saxrud, Gudmund, stf. generalsekretær

Skouenborg, Henrik, konsulent

Westergård, Tom, informationssekreterare

Öhman, Carl-Ivar, avdelningschef

Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete

Cold, Steen, sekretær

Kull, Magnus, direktör

Olofsson, Klas, byråchef

Näslund, Hans, sektionschef

Stenroth, Ove, sekreterare

Observatörer

EFTA:

Heinrichs, Erik, direktör

Nordens Hus:

Þórdís Þorvaldsdóttir, t.f. direktör

Rautalin, Marja-Lena, magister

Vetenskaplig observatör:

Sundelius, Bengt, forskningsstipendiat

Särskilt inbjudna

Brostrøm, Torben, magister, Danmark
 Carlsen, Reidar, direktør, Foreningen Norden, Norge
 Christiansen, Eskild, telefondirektor, Foreningen Norden, Føroya
 Kaijser, Olof, Sveriges ambassadör
 Lydvo, Olav, Norges ambassadör

Muakki, Olavi, Finlands ambassadör
 Nielsen, Sven Aage, Danmarks ambassadör
 Salo, Tuure, stadsdirektör, Föreningen Norden, Finland
 Gunnar Thoroddsen, industri- og sosialminister, Foreningen Norden, Island

Stenografer

Danmark

Bennekou, Elisabeth, assistent
 Einersen, Bjørn, stenograf
 Jørgensen, Birthe, stenograf
 Nordstrøm, Bodil, stenograf
 Sander, Inger Merete, assistent
 Scheuer, Eja, stenograf

Finland

Meinander, Margit, stenograf, dipl. ekon.
 Meinander, Olof, riksdagsstenograf
 Schalin, Carl Eric, stenograf
 Ström, Halvdan, tolk

Norge

Andersen, Inger Lysdahl, stortingsreferent
 Engh, Mona, stortingsreferent
 Wedholm, Bjørg, stortingsreferent

Sverige

Eriksson, Arnold, første stenograf
 Nilsson, Lars, første stenograf
 Schenning, Göte, stenograf

Sakkunniga

Danmark

Andersen, Kim Ry, ministersekretær
 Blinkenberg, Lars, kontorchef
 Bitsch, N. C., afdelingschef
 Brynskov, Bjørn, afdelingschef
 Djurhuus, Johan, kontorchef
 Gadegaard, N. A., fuldmægtig
 Gersing, Jørgen, departementschef
 Grambye, Sten, ministersekretær
 Halck, J. L., departementschef
 Hauch, Annelise, fuldmægtig
 Henriksen, A., konsulent
 Hoffmann, Marianne, sekretær
 Leth, Tage, konsulent

Lundbeck, Torben, kontorchef
 Madsen, Niels, departementschef
 Nielsen, Ebbe, ekspeditionssekretær
 Nielsen, Niels-Jørgen, fuldmægtig
 Perch Nielsen, Ole, departementschef
 Teit Hansen, Lars, fuldmægtig
 Tornøe, Claus, fuldmægtig
 Westerbye-Juhl, Karen, fuldmægtig
 Westergaard, Kaj, konsulent
 Wøhlk, Henrik, ministersekretær

Finland

Aalto, Alec, informationschef
 Blomberg, Jaakko, byråchef

Brehmer, Erik, sektionssekreterare
 Broo, Roger, pol. sekr.
 Edman, Frank, attaché
 Gustafson, Matti, kultursekreterare
 Ivars, Klas G., regeringsråd
 Karsma, Veikko, kansliråd
 Koponen, Timo, sektionssekreterare
 Korpelainen, Lauri, avdelningschef
 Lindfors, Jan-Erik, kanslichef
 Meinander, Ragnar, regeringsråd
 Neuvo, Leo, industriråd
 Onnela, Markus, avdelningschef
 Paasio, Pertti, statsministerns pol. sekr.
 Rajavuori, Tapio, pol. sekr.
 Rekola, Esko, kanslichef
 Rekola, Pekka, överdirektör
 Saramo, Kai, byråchef
 Slotte, Ulf-Erik, legationsråd
 Snellman, Pauli, sekr. för internationella
 ärenden
 Söderman, Tom, ambassadråd
 Wahlroos, Bror, kanslichef
 Westlund, Jorma, pol. sekr.
 Välikangas, Aarne I., byråchef
 Ådahl, Henry, lagstiftningsdirektör

Island

Árni Þ. Árnason, kontorchef
 Árni Gunnarsson, afdelingschef
 Árni Snævarr, departementschef
 Baldur Möller, departementschef
 Birgir Thorlacius, departementschef
 Björn Bjarnason, afdelingschef
 Brynjólfur Ingólfsson, departementschef
 Gísli Blöndal, direktör
 Guðmundur Benediktsson, departements-
 chef
 Hallgrímur Dalberg, departementschef
 Haukur Jörundsson, kontorchef
 Hörður Helgason, kontorchef
 Höskuldur Jónsson, departementschef
 Jóhannes Nordal, seddelbankdirektör
 Jón Arnalds, departementschef
 Jón Ingimarsson, kontorchef

Jón S. Ólafsson, kontorchef
 Jón Sigurðsson, direktör, Statens ökon-
 omiska institut
 Jónas Eysteinnsson, direktör
 Klemens Tryggvason, direktör
 Knútur Hallsson, kontorchef
 Ólafur W. Stefánsson, kontorchef
 Ólafur Steinar Valdimarsson, kontorchef
 Páll Sigurðsson, departementschef
 Pétur Thorsteinsson, departementschef
 Sveinbjörn Dagfinnsson, departementschef
 Þórður Ásgeirsson, kontorchef
 Þórhallur Ásgeirsson, departementschef
 Þorsteinn Geirsson, afdelingschef
 Þorsteinn Ólafsson, afdelingschef
 Þorvarður Alfonsson, afdelingschef

Norge

Arisholm, Hans, ekspedisjonssjef
 Arnesen, Gerhard, direktör
 Bjørnsson, Jon, medisinalråd
 Buer, Lars, politisk sekretær
 Edwardsen, Leif, underdirektør
 Glenne, Eirik, konsulent
 Guldvog, Arnfinn, ekspedisjonssjef
 Gundersen, Gunnar, ekspedisjonssjef
 Hauge, Anders, byråsjef
 Holmøy, Vera, underdirektør
 Keiserud, Erik, konsulent
 Kristensen, Kjell, statssekretær
 Lie, Arne, statssekretær
 Lund, Annfinn, statssekretær
 Nyhamar, Olav, byråsjef
 Olsen, Reidar Engell, statssekretær
 Paxal, John H, byråsjef
 Ribu, Erik, departementsråd
 Sand, Ulf, statssekretær
 Skadsem, Enevald, ekspedisjonssjef
 Torgersen, Leif, underdirektør
 Vindsetmo, Emil, departementsråd

Sverige

Andersson, Arne F., direktör
 Andersson, Sven, statssekreterare

de Besche, Hubert, ambassadör
Björklund, Leo, departementssekreterare
Bouvin, Åke, rättschef
Edin, Åke, sekreterare
Edwinson, Vanja, kanslisekreterare
Ekström, John, ekonomie lic.
Fagerström, Pär, pressekreterare
Hagström, Tony, statssekreterare
Hasslev, Nils-Olov, statssekreterare
Isacsson, Bert, kansliråd
Knutsson, Anders, rättschef
Leifland, Leif, utrikesråd
Lindström, Ingvar, departementsråd
Lundvik, Jan, departementssekreterare
Lönnqvist, Ulf, kansliråd
Nilsson, Bengt, hovrättsassessor

Nilsson, Manfred, kansliråd
Nilsson, Valter, hovrättsassessor
Olsson, Agne Henry, hovrättsassessor
Rollén, Berit, sekreterare
Schori, Pierre, kansliråd
Sohlman, Ragnar, departementsråd
Stiernstedt, Jan, expeditionschef
Tham, Volrath, departementssekreterare
Thomasson, Björn, departementssekreterare
Thyberg, Jan, departementssekreterare
Unger, Lisbeth, departementssekreterare
Wiklund, Kerstin, förste byråsekreterare

Nordens fackliga samorganisation

Lindahl, Sten, utredningssekreterare

SUPPLEMENT:
UTDELNING AV NORDISKA RÅDETS
LITTERATURPRIS

Háskólabíói

den 16 februari 1975

Nordiska rådets president Ragnhildur Helgadóttir:

Nordisk Råds litteraturpris uddeles nu for 14. gang. Det er en tradition i Nordisk Råd, at der holdes en lille fest i den anledning. På den islandske delegations vegne byder jeg Dem alle hjertelig velkommen. Efter den formelle overrækkelse af litteraturprisen, som i år som bekendt tildeles den finske romanforfatter Hannu Salama, bydes gæsterne på en lille forfriskning.

Vor fest indledes med en koncertopførelse af uddrag fra operaen Thrymskvad af den islandske komponist Jón Ásgeirsson.

I året 1974 fejrede vi her i Island 1100 års jubilæet for landets bebyggelse — eller for den norske indvandring. Blandt arrangementerne omkring jubilæet var operakonkurrencen, og dette er det prisbelønnede værk, som De nu får at høre i uddrag. Det har allerede været opført i Nationalteatret.

For musikarrangementet takker jeg komponisten, solisterne, de 2 kor samt ikke mindst det islandske symfoniorkester. Teksten til operaen er fra Eddadigtene, og dem kan man høre på det gamle nordiske sprog, som på sin tid kunne forstås over hele Norden, men den tid er desværre forbi!

For at lette forståelsen lidt i aften vil Nationalteatrets skuespiller Robert Arnfinsson forklare teksten i nogle ord på svensk.

Jón Ásgeirsson: Brudstykker af „Thrymskvad“.

Dirigent:	Jón Ásgeirsson.
Solosangere:	Guðrún Á. Simonar. Ruth L. Magnússon. Guðmundur Jónsson. Jón Sigurbjörnsson. Magnús Jónsson.

Nationalteatrets kor.
Mandskoren Fostbrødre.
Islands Symfoniorkester.

Endvidere optræder:	Garðar Cortes. Hákon Oddgeirsson. Kristinn Hallsson.
---------------------	--

Magister Torben Broström, Danmark:

Fru præsident, mine nordiske tilhørere!

Det er en let gjort erfaring, at nordiske forfattere i det seneste tiår i stadig stigende grad har inddraget politisk tænkning i deres digtning. Flere og flere forfattere har bevidste politiske hensigter med deres værker eller fremstiller deres mennesker og miljøer på baggrund af sociale og økonomiske analyser. Også uden for selve den kunstneriske skaben taler og skriver digterne om politik.

Og det er lige så let at konstatere, at politikerne i samme takt beskæftiger sig mindre og mindre med litteratur og kunst offentligt, hvis det da ikke drejer sig om at uskadeliggøre den. Hvad jeg nu taler om, kommer fra en dansk synsvinkel, og jeg undskylder på forhånd, om jeg derved kommer til at genere det kunstelskende islandske folk, samt nordmænd, finner, færingere og svenskere. Jeg undtager naturligvis de tilstedeværende politiske medlemmer, som privat er store læsere og kunstkonsumenter, men i egentlige politiske taler høres yderst sjældent henvisninger til, citerer fra eller anden brug af litteraturen, selv om jeg med forundring og glæde hørte præsidenten ved Nordisk Råd forleden citere Shakespeare i åbningstalen.

Politik opfattes gerne som det muliges kunst, og det er nærliggende at antage, at politikerne følgelig betragter kunst som det umuliges politik, som utopier, og derfor lader den ude af betragtning, når det gælder. Man kunne også forsøge at betragte kunst som en mulig politik.

Men det er jo politikerne, som har skabt institutionen Nordisk Råds litteraturpris og musikprisen? Nå man læser udredningen for kunst og kulturliv i det hele taget, får man indtryk af, at kunst er noget isoleret ved siden af det politiske liv, noget godt, noget smukt, og man giver en høflig gestus over for værdier, som man i øvrigt ikke bruger i arbejdet. Der tales i betænkninger og rapporter om kunstens betydning, men der tales ikke om *hvilken* betydning. Intet konkret, ingen eksempler.

Det er i anledning af Hannu Salamas prisbelønnede roman, at vi nu har interesse i at fremhæve slægtskabet mellem politik, som vi netop har hørt, og kunst. Med hvilket mandat taler jeg her på dette sted? Jeg skal udtrykke Nordisk Råds anerkendelse til Hannu Salama for hans kunstneriske indsats. Og jeg skal over for Nordisk Råd og for offentligheden motivere den litterære komité's valg af denne roman. Romanen "Siinä näkijä missä tekijä — på svensk "kommer upp i töt" — gør det let at se det omtalte slægtskab mellem politik og kunst. Begge dele er, eller kan være, eksempler på skabende tænkning over samme menneskelige eksistens, på henholdsvis realt og fiktivt plan. Kunstens særpræg er, at denne erfaringsverden fremstilles som oplevelse, som en

samlet helhed og derfor med dynamisk virkning på fantasien. Litteraturen ejer ved sit særlige stofkendskab, sin udvælgelse, komposition og især sit sprog — et sprog som må have et oprindeligt forhold til tingene — en erfaringsmåde, som udvider vores viden om mennesker, om samfund og politik. Ikke i simpel gengivelse eller spejling, men i en skaben. Det er særlig vigtigt at mærke sig, at digtningens verden jo også er genstanden for, eller ofret for den politik, der føres.

En hensigt med det, jeg siger, er blandt andet at få så mange som muligt, også her, til at læse f. eks. Hannu Salama — og for den sags skyld også de andre ni bøger, som komiteen arbejdede med — ikke mindst under den synsvinkel, at kræfter i det officielle Finland gjorde meget for at forhindre folk og sig selv i at læse en af Salamas tidligere bøger rigtigt. Jeg tænker på de nu fjerne tider omkring 1964, hvor "Midsommerdansen" blev censureret. Det var et forsøg på at hindre os i at læse om reflekserne af den politik, der føres, nemlig de *regerendes* stemme. For, som før sagt: litteraturen er blandt andet et svar på den politik, der føres, en mere nuanceret stemme end den, der afgives på valgdagen. Men den er også de *regerendes* egen, måske undertrykte, indre stemme. Hannu Salamas mægtige roman viser, at det egentlig er den samme stemme, der er tale om.

Bogens finske titel betyder — ikke direkte, men i en omskrivning på dansk: Ingen gerning uden øjenvidne! og den bygger på, at alt før eller senere kommer for en dag, private og offentlige motiver til handling. Og romanen er i selve sin fremtræden en efterforskning, en opklaringsproces. For øvrigt på linje med andre af de værker, som Nordisk Råd har prisbelønnet, f. eks. Thorkild Hansens "Slavernes øer", Klaus Rifbjergs "Anna (jeg) Anna", P. O. Engquists "Legionærene" — eller "Baltutlämningen" og P. O. Sundmanns "Ingenjör Andrés luftfärd".

Salamas roman behandler forholdene i Finland under Vinterkrigen og Fortsættelseskrigen og gør rede for den nationale, politiske og mentale splittelse i samfundet. Den bruger en kommunistisk familie som spejl og ser situationen fra modstandsbevægelsens synsvinkel. Sønnen i denne familie, Harri Salminen, er blevet forfatter, og romanstoffet er egentlig hans materialesamling, mest en direkte gengivelse i talesprog af arbejderkvinden Maija og hendes mand Santtu Salminen, en krydsvis selvbiografi fra de to, afbrudt af fortællende stykker og visse dokumenter.

Læseren får på denne måde en stor mængde saglig viden i oplevelsens form om storpolitikens nedslag i slægtens, familiens, den enkeltes bevidsthed, og om de eksistensproblemer, der opstår ved sammenløbet med de individuelle karakterer. Man læser om de ægteskabelige problemer, om politiets brutalitet, torturscener, sabotageaktioner og partisanbevægelser. Det er, hvad man kalder en "engageret" roman, men den er frygtløs i sin afsløring af menneskers ufuldkommenhed og magt-

kampens ødelæggende virkning. Den undertrykkelse, der foregår i arbejdslivet, i familien, i ægteskabet, svarer til den politiske kamp. Det ses, hvordan fællesskaberne, de personlige og politiske, er gennemtrængt af gensidig mistænksomhed og angiveri, og her skelnes der ikke mellem borgerlige og kommunister, selv om Salama står på de undertryktes side. Bogens mest rystende afsnit handler om forræderen Jaska, arbejdskammerat med Santtu. Han har angivet en ung kommunist, som bliver torteret ihjel. Denne Taisto er symbolet på modstandsånden, men det viser sig, at han måske er angivet — stukket — af sin egen bror på grund af erotisk jalousi. Her er romanens konfliktforhold i en nøddeskal. Salama har indladt sig på noget farligt, som kunne kaldes skyldproblemets relativisering, men har gjort det ikke bare i den kunstneriske, men den eksistentielle sandheds navn. Vi vil gerne have en-tydige forklaringer på, hvordan vi er, hvordan forholdene er — vi får dem ikke hos Salama. Et højdepunkt i denne efterforskningsroman er et testamentarisk brev fra forræderen Jaska, den "ærlige" forræder, dobbeltagenten, et ulykkeligt, selvretfærdigt menneske, offer for den samfundsmæssige splittelse.

Hannu Salamans roman om det, der kommer frem om fortidens fejlhandlinger, er ikke blot en ransagelse, men en selvransagelse, der virker som en provokation både til det politiske højre og venstre og mod den enkelte læser. Den er egentlig dybt deprimerende, men udstråler en rå kærlighed til mennesker og deres protest mod tilværelsen, som den formes af de regerende. Den er et foreløbigt samlet resultat af den knap 40-årige forfatters kunstneriske beskæftigelse med livet siden 1961, da han debuterede med en roman, der blev fulgt af noveller, 2 digtsamlinger, flere noveller og romanen "Ja, Olli och Orvokki" (1968), der også var indstillet til prisen. Atter en forfatterroman med samme Harri Salminen som hovedperson, noget af et selvportræt, må man tro.

Man kan nu se, at den lagde op til det samlede opgør med den krisebestemte periode i Finlands historie, som nu under mere skjulte former fortsættes i Norden og Europa. Jeg vil understrege, at det er romanens kunstneriske helhedsoplevelse, som giver den en særlig magt og fortrinsstilling over for de mange realpolitiske dokumenter, der ligger på Nordisk Råds medlemsborde. Dens virkelighedsnære sprog, dens konkrete eksistens som et udformet livsbillede, dens fortolkning af det eksisterende og det mulige viser, at politik kan være en dårlig kunst, og at kunst kan være en mulig politik.

Her i frostlandet ønsker jeg den fraværende Hannu Salama til lykke med prisen for dette værk om, hvad der kommer op i tøj, og med den mulige politik, som kan komme ud af et møde med kunsten.

Nordiska rådets president Ragnhildur Helgadóttir:

Jeg vil gerne takke magister Brostrøm for hans interessante tale, og jeg vil nu bede Finlands ambassadør i Island, Olavi Munkki, om at komme herop og tage imod Nordisk Råds litteraturpris for Hannu Salama, som desværre ikke selv kunne være til stede.

Hr. ambassadør, jeg beder Dem overbringe Nordisk Råds bedste hilsener og overrække prisen til Hannu Salama.

Jeg ønsker Dem og Deres land til lykke.

Nordiska rådets president Ragnhildur Helgadóttir:

Jeg vil nu give ordet til Finlands delegations generalsekretær Håkan Branders, som vil tale på vegne af forfatteren.

T.f. generalsekretæren Håkan Branders, Finland:

Författaren Hannu Salama har tillåtit oss följande text, som jag först läser in extenso på finska och därefter på svenska:

Pyydän kiittää Pohjoismaiden neuvostoa saamastani kirjallisuuspalkinnosta. Jakotilaisuutta varten minua on pyydetty kommentoimaan kirjailijan asemaa nyky maailmassa. En aio olla monisanainen. Riittänee, kun kerron että osa suomalaista lehdistöä on lähimmän parin viikon aikana joka on kulunut palkinnonsaajan nimen julkaisemisesta, ehtinyt antaa ymmärtää minun olevan valehtelijan, verojenpimittäjän ja kirjallisen varkaan. Tällaisissa olosuhteissa olen joutunut ja joudun edelleenkin työtäni tekemään. Tätä taustaa vasten tuntuu Pohjoismaiden neuvostolta saamani tunnustus entistäkin arvokkaammalta.

Jag tackar Nordiska rådet för det litteraturpris jag har fått. Man har bett mig för detta tillfälle kommentera författarens ställning i dagens värld. Jag tänker inte vara mångordig. Det torde förslå om jag säger att en del tidningar i Finland under de veckor som gått sedan pristagarens namn offentliggjordes har låtit förstå att jag är en lögnare och en skattesmitare och att jag gjort mig skyldig till litterära stölder. Sådana är de förhållanden under vilka jag nödgats och allt framgent får lov att utföra mitt arbete. Mot denna bakgrund känns den uppmuntran jag rönt från Nordiska rådets sida alldeles särskilt värdefull.

REGISTER

Översikt

över sakernas behandling

S a k

nr	rubrik
	<i>A. Medlemsförslag</i>
A 338/t	Medlemsförslag om byggande av en trafikförbindelse mellan Vasa och Umeå
A 365/k	Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt acceleratorcentrum (NORDAC)
A 396/s	Medlemsförslag om en nordisk rehabiliteringsanstalt i Rovaniemi
A 396 Ä/s	Ändringsförslag om rehabiliteringsanstalt för hjärt- och lungsjuka på Nordkalotten
A 407/k	Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för komparativ samhällsforskning
A 409/k	Medlemsförslag om instiftande av Nordiska rådets idrottspris
A 411/s	Medlemsförslag om förbud mot utsläpp av avfall i Bottniska viken
A 412/s	Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för livsmedelsforskning
A 413/k	Medlemsförslag om gemensamt alfabet och lika bokstavsföljd
A 414/k	Medlemsförslag om privata skolors och utbildningsinstitutioners fortbestånd och utbyggnad
A 415/k	Medlemsförslag om en nordisk språknämnd
A 417/k	Medlemsförslag om fasta korrespondenter i de nordiska huvudstäderna från de nationella radio- och TV-bolagen
A 419/s	Medlemsförslag om samnordisk insats för förhindrande av skador genom giftiga laster i Östersjön
A 426/t	Medlemsförslag om obligatorisk användning av reflexbricka för fotgängare
A 427/j	Medlemsförslag om enhetliga nordiska bestämmelser om allemansrätt
A 428/s	Medlemsförslag om inrättandet av ett nordiskt samarbetsorgan på äldreomsorgens område
A 430/e	Medlemsförslag om ett nordiskt handlingsprogram för ökad livsmedelstillgång
A 432/e	Medlemsförslag om nordisk lagstiftning om konkurrensbegränsningar
A 433/t	Medlemsförslag om åtgärder för att stimulera ungdomsresor inom Norden (NORDTURIST-biljett)
A 435/k	Medlemsförslag om språkundervisning för finländska barn i Sverige
A 437/s	Medlemsförslag om samnordisk vidareutbildning av sjuksköterskor
A 439/e	Medlemsförslag om utökade anslag till Nordtest
A 440/s	Medlemsförslag om nordiskt samrådsorgan för frågor om jämställdhet mellan könen
A 444/s	Medlemsförslag om lagstadgad likställighet mellan män och kvinnor
A 445/t	Medlemsförslag om båtförbindelse mellan Island, Färöarna och det övriga Norden
A 448/s	Medlemsförslag om nordisk historisk utställning "Kvinden i Norden"
A 450/k	Medlemsförslag om samnordiska lärarseminarier för pedagogiskt utvecklingsarbete vid de nordiska journalisthögskolorna
	<i>B. Ministerrådsförslag</i>
B 16/k	Ministerrådsförslag om ny överenskommelse om Nordiska kulturfonden
	<i>C 1975. Berättelser</i>
1	Berättelse rörande det nordiska samarbetet

Tryckt	Behandling		Rekommendation/ yttrande		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
269	154		1	1584		A 338/t
294	256				utan åtgärd	A 365 k
320	296				utan åtgärd	A 396/s
323	296				utan åtgärd	A 396 Å/s
344	257		15	1612		A 407/k
363	258		16	1614		A 409/k
371	220		8	1598		A 411/s
383	223		10	1602		A 412/s
401	259				fortsatt behandling	A 413/k
405	260				utan åtgärd	A 414/k
418	259				fortsatt behandling	A 415/k
421	253		13	1608		A 417/k
428	221		9	1600		A 419/s
442	156		2	1586		A 426/t
454	167				utan åtgärd	A 427/j
464	226				utan åtgärd	A 428/s
477	196		5	1592		A 430/e
491	200				utan åtgärd	A 432/e
507	159		3	1588		A 433 t
518	254		14	1610		A 435/k
537	228		11	1604		A 437/s
554	202		6	1594		A 439/e
566	205				utan åtgärd	A 440/s
570	205		7	1596		A 444/s
588	161		4	1590		A 445 t
599	208				bemyndigande	A 448/s
609	262		17	1616		A 450 k
622	243		12	1606		B 16 k
637	62					1
	151		1	1618	(trafik)	
	164		2	1620	(jur.)	
	177		3	1622	(ekon.)	
	214		4	1624	(soc. pol.)	
	245		6	1628	(kultur)	

nr	S a k
	r u b r i k
1	Tilläggsberättelse rörande nordiskt energi- och industrisamarbete
*2/j	Berättelse från Nordiskt kollegium för viltforskning
*3/e	Berättelse från Nordisk statistisk sekretariat
*4/e	Berättelse från det tulladministrativa rådet
*5/k	Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning
*6/j	Berättelse från Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och renskötsel-frågor
*7/t	Berättelse om de nordiska järnvägarnas samarbetspresidium
*8/k	Berättelse från Nordiska samarbetsdelegationen för samhällsforskning
*9/k	Berättelse om de nordiska språknämndernas samarbete
10/s	Berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan
*11/e	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbrukspörsmål
12/e	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål
*13/k	Berättelse från NORDFORSK
*14/k	Berättelse från Nordiska jordbruksforskarens förening
15/j	Berättelse från Nordiska utlänningsutskottet
*16/k	Berättelse från Nordiska kulturfonden
*17/s	Berättelse från Nordisk maskinkommitté
*18/s	Berättelse om samarbete på livsmedelslagstiftningens område
*19/t	Berättelse från Nordiska turisttrafikkommittén (NTTK)
*20/s	Berättelse från det utvidgade hälsovårdsdirektörsrådet i Reykjavík
*21/t	Berättelse från Nordiska telekonferensen och styrkommittén för nordiskt telesamarbete
22/k	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för radio- och TV-frågor
*23/k	Berättelse från Internordisk nämnd för humanistisk forskning
*24/k	Berättelse från Nordiska afrikainstitutet
25/t	Berättelse från Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning
*26/k	Berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet
*27/t	Berättelse från Nordiska postföreningen
*28/k	Berättelse från samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS)
*29/k	Berättelse från Nordiska publiceringsnämnden för medicin
*30/j	Berättelse från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi
*31/e	Berättelse från Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR) och samnordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete
*32/s	Berättelse från Nordiska institutet för odontologisk materialprovning
*33/k	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning
*34/k	Berättelse från Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden
	<i>D 1975. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer</i>
*21/1963/k	Meddelande om rekommendation nr 21/1963 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television
*24/1964/k	Meddelande om rekommendation nr 24/1964 angående vidgat lärarutbyte
*5/1965/s	Meddelanden om rekommendation nr 5/1965 angående utbildning av arkitekter m. m.
*13/1965/j	Meddelande om rekommendation nr 13/1965 angående enhetlig tid för ford-ringspreskription

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1051	177				till handlingarna	1
1058	60				(till handlingarna)	*2/j
1065	60				(till handlingarna)	*3/e
1072	60				(till handlingarna)	*4/e
1074	60				(till handlingarna)	*5/k
1080	60				(till handlingarna)	*6/j
1082	60				(till handlingarna)	*7/t
1083	60				(till handlingarna)	*8/k
1087	60				(till handlingarna)	*9/k
1090	227				till handlingarna	10/s
1094	60				(till handlingarna)	*11/e
1097	211				till handlingarna	12/e
1100	60				(till handlingarna)	*13/k
1108	60				(till handlingarna)	*14/k
1112	230				till handlingarna	15/j
1115	60				berättelse ej avgiven	*16/k
1116	60				(till handlingarna)	*17/s
1118	60				(till handlingarna)	*18/s
1131	60				(till handlingarna)	*19/t
1135	60				berättelse ej avgiven	*20/s
1136	60				(till handlingarna)	*21/t
1139	248				till handlingarna	22/k
1142	60				(till handlingarna)	*23/k
1146	60				(till handlingarna)	*24/k
1152	163				till handlingarna	25/t
1157	60				(till handlingarna)	*26/k
1161	60				(till handlingarna)	*27/t
1164	60				(till handlingarna)	*28/k
1167	60				(till handlingarna)	*29/k
1170	60				(till handlingarna)	*30/j
1174	60				(till handlingarna)	*31/e
1181	60				(till handlingarna)	*32/s
1135	60				(till handlingarna)	*33/k
1189	60				(till handlingarna)	*34/k
1193	60				(till handlingarna)	*21/1963/k
1194	60				(till handlingarna)	*24/1964/k
1195	60				(till handlingarna)	*5/1965/s
1197	60				(till handlingarna)	*13/1965/j

S a k	
nr	r u b r i k
*1/1966/k	Meddelande om rekommendation nr 1/1966 angående nordisk tentamensgiltighet
*5/1966/j	Meddelande om rekommendation nr 5/1966 angående försäkrings inverkan på skadeståndslagstiftningen
*7/1966/k	Meddelande om rekommendation nr 7/1966 angående vuxenundervisning i radio och TV
*21/1966/s	Meddelande om rekommendation nr 21/1966 angående specialistkompetens för läkare
29/1966/j	Meddelande om rekommendation nr 29/1966 angående nordisk språkkonvention
*1/1967/t	Meddelanden om rekommendation nr 1/1967 angående gemensamma riktlinjer för nordisk transportpolitik
*9/1967/s	Meddelande om rekommendation nr 9/1967 angående komplettering av 1955 års konvention om social trygghet
*10/1967/s	Meddelande om rekommendation nr 10/1967 angående förenhetligande av lagstiftningen om pensionsförsäkring
11/1967/s	Meddelande om rekommendation nr 11/1967 angående förenhetligande av lagstiftningen om sjukförsäkring
*25/1967/t	Meddelande om rekommendation nr 25/1967 angående gemensam politik beträffande charterflyg
26/1967/k	Meddelande om rekommendation nr 26/1967 angående enhetlig nordisk skolordning
*2/1968/j	Meddelande om rekommendation nr 2/1968 angående jakt- och fridlysningsbestämmelser
*8/1968/s	Meddelande om rekommendation nr 8/1968 angående utbyte av förvaltnings-tjänstemän
9/1968/t	Meddelande om rekommendation nr 9/1968 angående utbyggnad av transittrafiken över Trondheim
16/1968/s	Meddelande om rekommendation nr 16/1968 angående sjukvårdssamarbete i Tornedalen
*23/1968/e	Meddelanden om rekommendation nr 23/1968 angående samarbete om standardisering
*27/1968/t	Meddelande om rekommendation nr 27/1968 angående gemensam trafiklagstiftning
*35/1968/t	Meddelanden om rekommendation nr 35/1968 angående gemensam resebyrålagstiftning
*7/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 7/1969 angående skol- och studentbetygs jämförbarhet
*8/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 8/1969 angående beslut om reklamsändningar i TV
*10/1969/s	Meddelande om rekommendation nr 10/1969 angående gemensam skeppsmedicinsk forskning
11/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 11/1969 angående Nordisk Journalistkursus
*12/1969/s	Meddelande om rekommendation nr 12/1969 angående likartad lagstiftning om transplantation
*14/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 14/1969 angående effektiviserad trafikfostran

Tryckt s.	Behandling		Rekommendation		Annat beslut innehåll	Sak nr
	s.	s.	nr	s.		
1198	60				(till handlingarna)	*1/1966/k
1199	60				(till handlingarna)	*5/1966/j
1200	60				(till handlingarna)	*7/1966/k
1201	60				(till handlingarna)	*21/1966/s
1202	60				nya meddelanden	29/1966/j
1204	60				(till handlingarna)	*1/1967/t
1206	60				(till handlingarna)	*9/1967/s
1207	60				(till handlingarna)	*10/1967/s
1208	227				slutbehandlad	11/1967/s
1211	60				(till handlingarna)	*25/1967/t
1213	263				slutbehandlad	26/1967/k
1216	60				(till handlingarna)	*2/1968/j
1218	60				(till handlingarna)	*8/1968/s
1219	151				fortsatt behandling	9/1968/t
1221	146				fortsatt behandling	16/1968/s
1223	60				(till handlingarna)	*23/1968/e
1227	60				(till handlingarna)	*27/1968/t
1228	60				(till handlingarna)	*35/1968/t
1230	60				(till handlingarna)	*7/1969/k
1232	60				(till handlingarna)	*8/1969/k
1233	60				(till handlingarna)	*10/1969/s
1234	263				nya meddelanden	11/1969/k
1238	60				till handlingarna	*12/1969/s
1239	60				(till handlingarna)	*14/1969/k

S a k	
nr	r u b r i k
16/1969/s	Meddelande om rekommendation nr 16/1969 angående läkemedelssamarbete
*17/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 17/1969 angående samarbete på musikerterapins område
*18/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 18/1969 angående musiksamarbete
22/1969/e	Meddelande om rekommendation nr 22/1969 angående gränskommunalt samarbete
23/1969/s	Meddelande om rekommendation nr 23/1969 angående zigenarnas förhållanden i Finland och Sverige
*25/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 25/1969 angående stereofoniska radioutsändningar
27/1969/k	Meddelande om rekommendation nr 27/1969 angående samarbete rörande de nordiska språklektorerna
*29/1969/s	Meddelande om rekommendation nr 29/1969 angående samarbete rörande yrkesvägledarutbildning
*1/1970/s	Meddelande om rekommendation nr 1/1970 angående vidareutbildning av socialpersonal
*3/1970/s	Meddelande om rekommendation nr 3/1970 angående utbildning av sjukhusadministratörer
*6/1970/j	Meddelande om rekommendation nr 6/1970 angående lagstiftningen beträffande medborgarskap för barn
*7/1970/j	Meddelande om rekommendation nr 7/1970 angående jämlikhet vid naturalisation
*9/1970/k	Meddelande om rekommendation nr 9/1970 angående material till undervisning i radio och TV
*10/1970/k	Meddelande om rekommendation nr 10/1970 angående samnordisk massmediaforskning
13/1970/k	Meddelande om rekommendation nr 13/1970 angående nordiska skol- och studentbetygs giltighet
*14/1970/e	Meddelande om rekommendation nr 14/1970 angående forskningsinstitut för framtidsfrågor
*15/1970/t	Meddelande om rekommendation nr 15/1970 angående bro vid Karesuando
*16/1970/t	Meddelanden om rekommendation nr 16/1970 angående Blå vägens utbyggnad till Europaväg
*26/1970/k	Meddelande om rekommendation nr 26/1970 angående ökat stöd till nordiskt ungdomssamarbete
*27/1970/k	Meddelande om rekommendation nr 27/1970 angående samarbete på förskolans område
*28/1970/s	Meddelande om rekommendation nr 28/1970 angående forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan
*30/1970/s	Meddelande om rekommendation nr 30/1970 angående åtgärder mot Östersjöns förorening
31/1970/e	Meddelande om rekommendation nr 31/1970 angående förenhetligande av handelsdokument
*32/1970/k	Meddelande om rekommendation nr 32/1970 angående nordiskt litteraturllexikon
*33/1970/s	Meddelande om rekommendation nr 33/1970 angående nordiskt sjukhusfysikersamarbete

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1242	227				p. 1 och 3 nya meddelanden;	16/1969/s
1244	60				p. 2 slutbehandlad (till handlingarna)	*17/1969/k
1245	60				(till handlingarna)	*18/1969/k
1246	177				nya meddelanden	22/1969/e
1248	149				fortsatt behandling	23/1969/s
1250	60				(till handlingarna)	*25/1969/k
1251	143				fortsatt behandling	27/1969/k
1253	60				(till handlingarna)	*29/1969/s
1254	60				(till handlingarna)	*1/1970/s
1255	60				(till handlingarna)	*3/1970/s
1256	60				(till handlingarna)	*6/1970/j
1257	60				(till handlingarna)	*7/1970/j
1258	60				(till handlingarna)	*9/1970/k
1259	60				(till handlingarna)	*10/1970/k
1260	263				nya meddelanden	13/1970/k
1264	60				(till handlingarna)	*14/1970/e
1265	60				(till handlingarna)	*15/1970/t
1266	60				(till handlingarna)	*16/1970/t
1267	60				(till handlingarna)	*26/1970/k
1268	60				(till handlingarna)	*27/1970/k
1269	60				(till handlingarna)	*28/1970/s
1270	60				(till handlingarna)	*30/1970/s
1271	177				slutbehandlad	31/1970/e
1273	60				(till handlingarna)	*32/1970/k
1274	60				(till handlingarna)	*33/1970/s

nr	S a k
	r u b r i k
*34/1970/t	Meddelande om rekommendation nr 34/1970 angående nordisk giltighet för körkort
*35/1970/t	Meddelande om rekommendation nr 35/1970 angående utbildning av förare av motorfordon
*1/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 1/1971 angående samarbete inom forskning och undervisning om Östeuropa
2/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 2/1971 angående ekonomiskt stöd till nordiskt idrottsutbyte
*4/1971/t	Meddelande om rekommendation nr 4/1971 angående en mellanriksväg mellan Virtaniemi och Tjærebukten
*5/1971/s	Meddelande om rekommendation nr 5/1971 angående nordisk giltighet för recept
*6/1971/e	Meddelande om rekommendation nr 6/1971 angående förenkling av tullbehandling av skogs- och jordbruksmaskiner
*7/1971/e	Meddelande om rekommendation nr 7/1971 angående samordning av elektriska säkerhetsfrågor
8/1971/s	Meddelande om rekommendation nr 8/1971 angående nordisk samverkan för att motverka narkotikamissbruk
*9/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 9/1971 angående samnordisk utbildning för bibliotek, arkiv och informatik
*10/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 10/1971 angående samnordisk utbildning av konservatorer
*11/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 11/1971 angående samnordiska arkiv
*12/1971/e	Meddelanden om rekommendation nr 12/1971 angående gemensamt införande av SI-systemet
*18/1971/s	Meddelande om rekommendation nr 18/1971 angående de finska invandrarernas anpassning i Sverige
*19/1971/s	Meddelande om rekommendation nr 19/1971 angående de finska invandrarernas kontakter med Finland
20/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige
*21/1971/s	Meddelande om rekommendation nr 21/1971 angående samverkan vid bekämpningen av föroreningarna i Skagerack, Kattegatt och Öresund
*24/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 24/1971 angående ökat nordiskt samarbete på bildkonstens område
26/1971/k	Meddelande om rekommendation nr 26/1971 angående översättningsverksamheten rörande nordisk skönlitteratur
*27/1971/j	Meddelande om rekommendation nr 27/1971 angående privatlivets helgd
*29/1971/j	Meddelande om rekommendation nr 29/1971 angående de gemensamma nordiska institutionernas ställning
*31/1971/e	Meddelande om rekommendation nr 31/1971 angående analysattester rörande fröer
*32/1971/j	Meddelande om rekommendation nr 32/1971 angående kriminologiskt samarbete
*1/1972/e	Meddelande om rekommendation nr 1/1972 angående nordiskt samarbete rörande bestämmelser och normer avseende tryckkärl och ångpanneanläggningar
*2/1972/e	Meddelande om rekommendation nr 2/1972 angående samverkan på det mättekniska området

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1275	60				(till handlingarna)	*34/1970/t
1277	60				(till handlingarna)	*35/1970/t
1278	60				(till handlingarna)	*1/1971/k
1279	263				slutbehandlad	2/1971/k
1281	60				(till handlingarna)	*4/1971/t
1282	60				(till handlingarna)	*5/1971/s
1283	60				(till handlingarna)	*6/1971/e
1284	60				(till handlingarna)	*7/1971/e
1286	227				slutbehandlad	8/1971/s
1289	60				(till handlingarna)	*9/1971/k
1290	60				(till handlingarna)	*10/1971/k
1291	60				(till handlingarna)	*11/1971/k
1292	60				(till handlingarna)	*12/1971/e
1295	60				(till handlingarna)	*18/1971/s
1297	60				(till handlingarna)	*19/1971/s
1299	248				nya meddelanden	20/1971/k
1301	60				(till handlingarna)	*21/1971/s
1302	60				(till handlingarna)	*24/1971/k
1303	248				slutbehandlad	26/1971/k
1306	60				(till handlingarna)	*27/1971/j
1308	60				(till handlingarna)	*29/1971/j
1309	60				(till handlingarna)	*31/1971/e
1311	60				(till handlingarna)	*32/1971/j
1315	60				(till handlingarna)	*1/1972/e
1316	60				(till handlingarna)	*2/1972/e

S a k	
nr	r u b r i k
3/1972/s	Meddelande om rekommendation nr 3/1972 angående åtgärder mot vissa luftföreningar
*4/1972/s	Meddelande om rekommendation nr 4/1972 angående nordisk miljöskyddskonvention
*5/1972 j	Meddelande om rekommendation nr 5/1972 angående stöd till samerna
6/1972/j	Meddelande om rekommendation nr 6/1972 angående samverkan angående utbyggnad av konsumentskyddet
*7/1972/e	Meddelande om rekommendation nr 7/1972 angående nordisk konsumentupplysning om personbilar
8 1972/t	Meddelande om rekommendation nr 8/1972 angående underlättande av den internordiska flygtrafiken på korta rutter
*9 1972/t	Meddelande om rekommendation nr 9/1972 angående flygtrafiken mellan Åland och Stockholmsområdet
11/1972/t	Meddelanden om rekommendation nr 11/1972 angående bättre och billigare trafikförbindelser mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden
*12/1972/j	Meddelande om rekommendation nr 12/1972 angående förbud mot tobaksreklam
13 1972 j	Meddelande om rekommendation nr 13/1972 angående samordning av regler rörande privata personregister
*14/1972/k	Meddelande om rekommendation nr 14/1972 angående utgivande av en nordisk historia
*15 1972/t	Meddelande om rekommendation nr 15/1972 angående enhetliga bestämmelser i Norden rörande fritidsbåtar
*17 1972/k	Meddelande om rekommendation nr 17/1972 angående nordiskt kulturcentrum i Tórshavn
*18 1972/k	Meddelande om rekommendation nr 18/1972 angående samarbete rörande biologisk bekämpning av skadedjur
*19/1972/k	Meddelande om rekommendation nr 19/1972 angående samarbete på veterinärmedicinens område
20 1972/j	Meddelande om rekommendation nr 20/1972 angående nordiskt samarbete rörande havsrätt
23/1972/s	Meddelande om rekommendation nr 23/1972 angående enhetliga regler för sjukhjälp vid vistelse i länder utom Norden
24 1972/s	Meddelande om rekommendation nr 24/1972 angående ersättning för vård vid barnsbörd i annat nordiskt land än hemlandet
*26/1972/k	Meddelande om rekommendation nr 26/1972 angående nordiskt institut för jämförande rättsvetenskap
*1/1973/s	Meddelande om rekommendation nr 1/1973 angående försörjarbegreppets utformning
*2/1973/s	Meddelande om rekommendation nr 2/1973 angående auktorisation av optiker
*3/1973/s	Meddelande om rekommendation nr 3/1973 angående nordisk arbetsmarknad för optiker
*4/1973/s	Meddelande om rekommendation nr 4/1973 angående ambulanstjänsten på Nordkalotten
*5 1973/s	Meddelande om rekommendation nr 5/1973 angående fortbildning av lärare vid socialhögskolor
*6 1973/s	Meddelande om rekommendation nr 6/1973 angående kliniskt-kemiskt sjukhuslaboratoriesamarbete

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1317	229				p. 1 nya meddelanden;	3/1972/s
1319	60				p. 2 slutbehandlad (till handlingarna)	*4/1972/s
1320	60				(till handlingarna)	*5/1972/j
1321	60				slutbehandlad	6/1972/j
1324	60				(till handlingarna)	*7/1972/e
1325	151				fortsatt behandling	8/1972/t
1327	60				(till handlingarna)	*9/1972/t
1328	161				fortsatt behandling	11/1972/t
1332	60				(till handlingarna)	*12/1972/j
1333	60				slutbehandlad	13/1972/j
1335	60				(till handlingarna)	*14/1972/k
1336	60				(till handlingarna)	*15/1972/t
1338	60				(till handlingarna)	*17/1972/k
1339	60				(till handlingarna)	*18/1972/k
1340	60				(till handlingarna)	*19/1972/k
1341	211				nya meddelanden	20/1972/j
1344	229				slutbehandlad	23/1972/s
1346	229				slutbehandlad	24/1972/s
1349	60				(till handlingarna)	*26/1972/k
1350	60				(till handlingarna)	*1/1973/s
1351	60				(till handlingarna)	*2/1973/s
1352	60				(till handlingarna)	*3/1973/s
1353	60				(till handlingarna)	*4/1973/s
1354	60				(till handlingarna)	*5/1973/s
1355	60				(till handlingarna)	*6/1973/s

S a k	
nr	r u b r i k
7/1973/s	Meddelande om rekommendation nr 7/1973 angående överflyttning av sjukhjälpförsäkring
*8/1973/s	Meddelande om rekommendation nr 8/1973 angående forskning på handikappsvårdens område
*9/1973/s	Meddelande om rekommendation nr 9/1973 angående permanent samarbete om njurtransplantationer
10/1973/j	Meddelande om rekommendation nr 10/1973 angående samordnad utlänningslagstiftning och utlänningspolitik
*11/1973/j	Meddelande om rekommendation nr 11/1973 angående patentsamarbete
*13/1973/e	Meddelande om rekommendation nr 13/1973 angående samarbete rörande GATT-förhandlingar
14/1973/e	Meddelande om rekommendation nr 14/1973 angående utredning om energipolitisk överenskommelse
15/1973/k	Meddelande om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete
*16/1973/k	Meddelande om rekommendation nr 16/1973 angående samarbete på ikonografins område
*17/1973/k	Meddelande om rekommendation nr 17/1973 angående samplanerad utbyggnad av universitet och högskolor
*18/1973/k	Meddelande om rekommendation nr 18/1973 angående högre skoglig utbildning
*19/1973/k	Meddelande om rekommendation nr 19/1973 angående högre lantbruksundervisning och forskning
20/1973/k	Meddelande om rekommendation nr 20/1973 angående stöd till den färöiska litteraturen
*21/1973/k	Meddelande om rekommendation nr 21/1973 angående centrum för konstförmedling
*22/1973/j	Meddelande om rekommendation nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning
*23/1973/t	Meddelande om rekommendation nr 23/1973 angående ökad turism i Norden och stöd till NTTK
*24/1973/t	Meddelande om rekommendation nr 24/1973 angående förarskydd vid trafikförsäkring
*25/1973/t	Meddelande om rekommendation nr 25/1973 angående trafikregler för handikappfordon
*26/1973/t	Meddelande om rekommendation nr 26/1973 angående likartade bestämmelser om terränggående motorfordon
*27/1973/t	Meddelande om rekommendation nr 27/1973 angående utredning om mellanriksväg Skjomen—Stora Sjöfallet
28/1973/t	Meddelande om rekommendation nr 28/1973 angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige
*29/1973/s	Meddelanden om rekommendation nr 29/1973 angående nordiskt hälsokortsystem
30/1973/j	Meddelande om rekommendation nr 30/1973 angående nordisk kommunal rösträtt och valbarhet
*31/1973/j	Meddelande om rekommendation nr 31/1973 angående samverkan mot politiska våldsdåd med internationell bakgrund inom nordiskt område
*32/1973/s	Meddelanden om rekommendation nr 32/1973 angående vård av narkotikamissbrukare

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1357	229				slutbehandlad	7/1973/s
1359	60				(till handlingarna)	*8/1973/s
1360	60				(till handlingarna)	*9/1973/s
1361	230				nya meddelanden	10/1973/j
1363	60				(till handlingarna)	*11/1973/j
1364	60				(till handlingarna)	*13/1973/e
1365	177				slutbehandlad	14/1973/e
1368	248				nya meddelanden	15/1973/k
1381	60				(till handlingarna)	*16/1973/k
1382	60				(till handlingarna)	*17/1973/k
1383	60				(till handlingarna)	*18/1973/k
1384	60				(till handlingarna)	*19/1973/k
1385	144				fortsatt behandling	20/1973/k
1387	60				(till handlingarna)	*21/1973/k
1388	60				(till handlingarna)	*22/1973/j
1389	60				(till handlingarna)	*23/1973/t
1390	60				(till handlingarna)	*24/1973 t
1391	60				(till handlingarna)	*25/1973 t
1392	60				(till handlingarna)	*26/1973/t
1393	60				(till handlingarna)	*27/1973/t
1394	151				fortsatt behandling	28/1973/t
1396	60				(till handlingarna)	*29/1973/s
1397	230				nya meddelanden	30/1973/j
1403	60				(till handlingarna)	*31/1973 j
1404	60				(till handlingarna)	*32/1973/s

S a k	
nr	r u b r i k
*1/1974/j	Meddelande om rekommendation nr 1/1974 angående nordiskt samarbete om lagstiftning
*2/1974/j	Meddelande om rekommendation nr 2/1974 angående nordiskt förbud mot alkoholareklam
*3/1974/s	Meddelande om rekommendation nr 3/1974 angående nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter
*4/1974/s	Meddelanden om rekommendation nr 4/1974 angående nordisk specialistutbildning på radioterapins område
*5/1974/s	Meddelande om rekommendation nr 5/1974 angående nordisk försöksverksamhet för att motverka stress i arbetsmiljön
*6/1974/s	Meddelanden om rekommendation nr 6/1974 angående trygghet av patienternas rättsäkerhet
*7/1974/j	Meddelande om rekommendation nr 7/1974 angående ändringar och tillägg till Helsingforsavtalet
*8/1974/s	Meddelanden om rekommendation nr 8/1974 angående nordisk rusmedelsforskning
*9/1974/t	Meddelande om rekommendation nr 9/1974 angående märkning av mediciner och andra bedövande ämnen som kan utgöra en trafikfara
*10/1974/t	Meddelanden om rekommendation nr 10/1974 angående byggande av bro över Tana älv vid Utsjoki kyrkby
*11/1974/t	Meddelande om rekommendation nr 11/1974 angående begränsning av trafikbuller
*12/1974/t	Meddelande om rekommendation nr 12/1974 angående obligatorisk användning av säkerhetsbälte
*13/1974/t	Meddelande om rekommendation nr 13/1974 angående vidareutbildning inom hotell- och restaurangfacket
*14/1974/t	Meddelande om rekommendation nr 14/1974 angående byggande av en landsvägsbro vid Kolari
*15/1974/e	Meddelande om rekommendation nr 15/1974 angående överläggningar med EG rörande ömsesidigt erkännande av testresultat
*16/1974/e	Meddelande om rekommendation nr 16/1974 angående samordning av villkor för exportkrediter bl. a. i öst—västhandeln
*17/1974/k	Meddelande om rekommendation nr 17/1974 angående freds- och konfliktsforskning
*18/1974/k	Meddelande om rekommendation nr 18/1974 angående informationen om Norden och kurser i nordiska språk i Finland m. m.
*19/1974/e	Meddelande om rekommendation nr 19/1974 angående nordiskt samråd vid utformningen av beskattningen av fysiska personer
*20/1974/e	Meddelande om rekommendation nr 20/1974 angående företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag
21/1974/e	Meddelande om rekommendation nr 21/1974 angående nordiskt energisamarbete
*22/1974/e	Meddelande om rekommendation nr 22/1974 angående nordiskt samarbete angående ytkemisk forskning
*23/1974/e	Meddelande om rekommendation nr 23/1974 angående nordisk regionalpolitisk fond för Nordkalotten
*24/1974/j	Meddelande om rekommendation nr 24/1974 angående samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden

S a k	
nr	r u b r i k
*25/1974/j	Meddelande om rekommendation nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi
*26/1974/t	Meddelande om rekommendation nr 26/1974 angående påbud om bruk av skyddshjälm
*27/1974 s	Meddelande om rekommendation nr 27/1974 angående inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning
*28/1974 s	Meddelande om rekommendation nr 28/1974 angående skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse

E. Frågor

1. Fråga till Nordiska ministerrådet om likartade nordiska karantänbestämmelser för hundar
2. Fråga till Sveriges regering om samarbete rörande de nordiska språklektorerna /D 1975/27/1969 k/
3. Fråga till Nordiska ministerrådet om stöd till den färöiska litteraturen /D 1975/20/1973/k/
4. Fråga till Finlands regering om sjukvårdssamarbetet i Tornedalen /D 1975/16/1968/s/
5. Fråga till Sveriges regering om zigenarnas förhållanden i Finland och Sverige /D 1975/23/1969:s/

Dokument 1 A Slutrapport från arbetsgruppen för budget- och kontrollfrågor

Dokument 1 B Rapport från arbetsgruppen angående offentlighetsprincipens användning i nordiska samarbetsorgan (NU 1974:14)

Utanför saktistan förelägges följande dokument för rådet:

1. Rapport från Nordiska rådets presidium

Tryckt	Behandling		Yttrande		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
						*25/1974/j
						*26/1974/t
						*27/1974/s
						*28/1974/s
1435	142					1
1437	143					2
1439	144					3
1440	146					4
1441	149					5
1443	170				bemyndigande	Dokument 1 A
1501	231		5	1626		Dokument 1 B
1510	62					

Personregister

(Siffrorna hänvisar till sidor)

Adamsson, Erik, Sv. del. (s)

Vald medlem

Yttrande:

Offentlighetsprincipens användning: 234

Ajo, Aimo, Finl. del. (Sd)

Suppleant

Medlemsförslag:

Gemensamt alfabet och lika bokstavs-
följd: 401

Nordisk språknämnd: 418

Fasta korrespondenter i de nordiska hu-
vudstäderna: 421

Albertsen, Kristian, Danm. riges del. (S)

Vald medlem till 19 december 1973, där-
efter suppleant

Medlemsförslag:

Samarbetsorgan på äldreomsorgens områ-
de: 464

Alenius, Ele, Finl. del. (Skdl)

Vald medlem

Yttrande:

Generaldebatt: 86

Andenæs, Tønnes Madsson, Norska del. (A)

Vald medlem till 18 oktober 1973, därefter
suppleant till 22 februari 1975

Medlemsförslag:

Nordiskt institut för komparativ samhälls-
forskning: 344

Gemensamt alfabet och lika bokstavs-
följd: 401

Nordisk språknämnd: 418

Fasta korrespondenter i de nordiska hu-
vudstäderna: 421

Handlingsprogram för ökad livsmedels-
tillgång: 477

NORDTURIST-biljett för ungdom: 507

Likställighet mellan män och kvinnor: 570

Lärarseminarier för pedagogiskt utveck-
lingsarbete vid journalisthögskolorna: 609

Yttranden:

Ungdomsresor inom Norden: 160

Berättelse från Nordiska ministerrådet
(kulturutskottet): 247

TV-samarbete: 250

Andersen, K. B., Danm. riges del. (S)

Regeringsrepresentant

Vald medlem till 13 februari 1975

Medlemsförslag:

Allemansrätt: 454

Antonsson, Johannes, Sv. del. (c)

Vald medlem

Yttranden:

Öppningsanförande: 53

Aune, Anders, Norska del. (A)

Vald medlem till 31 december 1973

Medlemsförslag:

Institfande av idrottspris: 363

Austrheim, John, Norska del. (Sp)

Vald medlem

Yttranden:

Berättelse från Nordiska ministerrådet
(juridiska utskottet): 164, 166

Offentlighetsprincipens användning: 235

Bakken, Ingvar, Norska del. (A)

Suppleant

Medlemsförslag:

Handlingsprogram för ökad livsmedels-
tillgång: 477

Benkow, Jo, Norska del. (H)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Privata skolors fortbestånd: 405

Yttranden:

Utställning "Kvinden i Norden": 210

Berättelse från Nordiska ministerrådet
(kulturutskottet): 247

Privata skolors fortbestånd: 260

Björklund, Ilkka-Christian, Finl. del. (Skdl)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Gemensamt alfabet och lika bokstavs-
följd: 401

Nordisk språknämnd: 418

Fasta korrespondenter i de nordiska hu-
vudstäderna: 421

NORDTURIST-biljett för ungdom: 507

Språkundervisning för finländska barn i Sverige: 518
 Samrådsorgan för frågor om jämställdhet mellan könen: 566

Borten, Per, Norska del. (Sp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Gemensamt alfabet och lika bokstavs-
 följd: 401

Privata skolors fortbestånd: 405

Nordisk språknämnd: 418

Yttrande:

Generaldebatt: 134

Bratteli, Tryggve, Norska del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 81

Buvik, Martin, Norska del. (H)

Suppleant

Medlemsförslag:

Vidareutbildning av sjuksköterskor: 537

Carlsson, Eric, Sv. del. (c)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Förhindrande av skador genom giftiga
 laster i Östersjön: 428

Reflexbricka för fotgängare: 442

NORDTURIST-biljett för ungdom: 507

Vidareutbildning av sjuksköterskor: 537

Båtförbindelse mellan Island, Färöarna
 och det övriga Norden: 588

Yttranden:

Reflexbricka för fotgängare: 156, 158

Christensen, Christian, Danm. riges del.

(KrF)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Handlingsprogram för ökad livsmedels-
 tillgång: 447

NORDTURIST-biljett för ungdom: 507

Båtförbindelse mellan Island, Färöarna
 och det övriga Norden: 588

Christiansen, Ragnar, Norska del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Likställighet mellan män och kvinnor: 570

Yttranden:

Val av presidium: 56

Reflexbricka för fotgängare: 157

Berättelse från Nordiska ministerrådet
 (ekonomiska utskottet): 180

Dam, Poul, Danm. riges del. (SP)

Suppleant

Medlemsförslag:

Nordiskt acceleratorcentrum: 294

Nordiskt institut för komparativ samhälls-
 forskning: 344

Allemansrätten: 454

Yttranden:

Generaldebatt: 139

Utställning "Kvinden i Norden": 209

Eidem, Bjarne Mørk, Norska del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

NORDTURIST-biljett för ungdom: 507

Båtförbindelse mellan Island, Färöarna
 och det övriga Norden: 588

Yttranden:

Generaldebatt: 118

Trafikförbindelse mellan Island, Färöarna
 och det övriga Norden: 162

Transportekonomisk forskning: 163

Enggaard, Knud, Danm. riges del. (V)

Vald medlem

Yttrande:

Tid och plats för nästa session: 263

Forsman, Mauno, Finl. del. (Sd)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Institfande av idrottspris: 363

NORDTURIST-biljett för ungdom: 507

Likställighet mellan män och kvinnor: 570

Yttrande:

Generaldebatt: 135

Garbo, Gunnar, Norska del. (V)

Vald medlem till 1 oktober 1973

Medlemsförslag:

Gemensamt alfabet och lika bokstavs-
 följd: 401

Geijer, Arne, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Anslag till Nordtest: 554

Gestrin, Kristian, Finl. del. (Sv)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Berättelse från Nordiska ministerrådet
(ekonomiska utskottet): 187

Gislason, Gylfi D., Isl. del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Gemensamt alfabet och lika bokstavs-
följd: 401

Nordisk språknämnd: 418

Fasta korrespondenter i de nordiska hu-
vudstäderna: 421

NORDTURIST-biljett för ungdom: 507

Likställighet mellan män och kvinnor: 570

Yttranden:

Generaldebatt: 133

Ny överenskommelse om Nordiska kultur-
fonden: 243

Berättelse från Nordiska ministerrådet
(kulturutskottet): 245

Gjerde, Bjartmar, Norska del. (A)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Stöd till den färöiska litteraturen (fråga):
145, 146

Berättelse från Nordiska ministerrådet
(ekonomiska utskottet): 193

Offentlighetsprincipens användning: 240,
242

TV-samarbete: 252

Glensgård, Leif, Danm. riges del. (FP)

Suppleant

Yttranden:

Reflexbricka för fotgängare: 157, 158

Guðmundsson, Gils, Isl. del. (AB.)

Vald medlem till 4 november 1974, därefter
suppleant

Medlemsförslag:

Konkurrensbegränsningar: 491

Båtförbindelse mellan Island, Färöarna
och det övriga Norden: 588

Gustavsen, Finn, Norska del. (SV)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Rehabiliteringsanstalt för hjärt- och lung-
sjuka på Nordkalotten: 323

Förhindrande av skador genom giftiga
laster i Östersjön: 428

Yttranden:

Berättelse från Nordiska ministerrådet
(ekonomiska utskottet): 184

Rehabiliteringsanstalt på Nordkalotten:
219

Hallgrímsson, Geir, Isl. del. (Sj.)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 65

Hammarberg, Sven, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Institut för livsmedelsforskning: 383

Förhindrande av skador genom giftiga
laster i Östersjön: 428

NORDTURIST-biljett för ungdom: 507

Hansen, Jørgen Peder, Danm. riges del. (S)

Vald medlem till 13 februari 1975

Medlemsförslag:

Fasta korrespondenter i de nordiska hu-
vudstäderna: 421

Handlingsprogram för ökad livsmedels-
tillgång: 477

NORDTURIST-biljett för ungdom: 507

Hartling, Poul, Danm. riges del. (V)

Vald medlem till 18 december 1973

Medlemsförslag:

Nordiskt acceleratorcentrum: 294

Privata skolors fortbestånd: 405

Haugaard, Svend, Danm. riges del. (RV)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Lärarseminarier för pedagogiskt utveck-
lingsarbete vid journalisthögskolorna: 609

Yttranden:

Budget- och kontrollfrågor: 175

Berättelse från Nordiska ministerrådet
(ekonomiska utskottet): 192

Handlingsprogram för ökad livsmedels-
tillgång: 200

Nordiskt acceleratorcentrum: 256

Haugstvedt, Asbjørn, Norska del. (Kr.F.)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Rehabiliteringsanstalt för hjärt- och lung-
sjuka på Nordkalotten: 323

Privata skolors fortbestånd: 405
Samarbetsorgan på äldreomsorgens område: 464
Yttranden:
Generaldebatt: 123
Berättelse från Nordiska ministerrådet (socialpolitiska utskottet): 214

Helén, Gunnar, Sv. del. (fp)
Vald medlem
Medlemsförslag:
Handlingsprogram för ökad livsmedelstillgång: 477
Konkurrensbegränsningar: 491
Yttranden:
Generaldebatt: 76, 80, 96

Helgadóttir, Ragnhildur, Isl. del. (Sj.)
Vald medlem
Medlemsförslag:
Samrådsorgan för frågor om jämställdhet mellan könen: 566
Utställning "Kvinden i Norden": 599
Yttranden:
Inledningsanförande: 57
Jämställdhet mellan könen: 205
Utställning "Kvinden i Norden": 208, 210
Avslutningsanförande: 264

Helveg Petersen, Niels, Danm. riges del. (RV)
Vald medlem till 24 januari 1975
Medlemsförslag:
Nordiskt acceleratorcentrum: 294
Handlingsprogram för ökad livsmedelstillgång: 477
NORDTURIST-biljett för ungdom: 507
Samrådsorgan för frågor om jämställdhet mellan könen: 566

Hentze, Demmus, Danm. riges del. (Fkfl)
Regeringsrepresentant
Vald medlem till november 1974
Medlemsförslag:
Nordisk språknämnd: 418
Fasta korrespondenter i de nordiska huvudstäderna: 421
NORDTURIST-biljett för ungdom: 507

Hermansson, Carl-Henrik, Sv. del. (vpk)
Vald medlem
Yttranden:
Generaldebatt: 119

Berättelse från Nordiska ministerrådet (ekonomiska utskottet): 191

Hermannsson, Sverrir, Isl. del. (Sj.)
Suppleant
Yttrande:
Fiskerispörsmål: 211

Hernelius, Allan, Sv. del. (m)
Vald medlem
Yttranden:
Generaldebatt: 116
Budget- och kontrollfrågor: 170
Offentlighetsprincipens användning: 241, 243

Hetemäki, Elsi, Finl. del. (Kok)
Vald medlem
Medlemsförslag:
Gemensamt alfabet och lika bokstavsföljd: 401
Privata skolors fortbestånd: 405
Fasta korrespondenter i de nordiska huvudstäderna: 421
Språkundervisning för finländska barn i Sverige: 518
Utställning "Kvinden i Norden": 599
Yttranden:
Generaldebatt: 138
Språklektorer (fråga): 143, 144
Språkundervisning för finländska barn i Sverige: 254

Hjálmarsson, Vilhjálmur, Isl. del. (F.)
Regeringsrepresentant
Yttrande:
Generaldebatt: 124

Hjelm-Wallén, Lena, Sv. del. (s)
Regeringsrepresentant
Yttranden:
Språklektorer: 143, 144

Holmberg, Gustav, Danm. riges del. (V)
Vald medlem
Medlemsförslag:
Båtförbindelse mellan Island, Färöarna och det övriga Norden: 588
Yttranden:
Reflexbricka för fotgängare: 157
Ungdomsresor inom Norden: 159

Horn, Svend, Danm, riges del. (S)
Vald medlem till 18 december 1973
Medlemsförslag:
Instiftande av idrottspris: 363

Håvik, Doris, Sv. del. (s)
Suppleant
Medlemsförslag:
Institut för livsmedelsforskning: 383

Jacobsen, Kirsten, Danm. riges del. (FP)
Vald medlem
Yttranden:
Jämställdhet mellan könen: 207
Utställning "Kvinden i Norden": 210

Jansson, Paul, Sv. del. (s)
Vald medlem
Yttranden:
Institut för komparativ samhällsforskning: 257
Instiftande av idrottspris: 258

Jensen, Erling, Danm. riges del. (S)
Regeringsrepresentant
Yttrande:
Generaldebatt: 97

Johansson, Knut, Sv. del. (s)
Vald medlem
Medlemsförslag:
Likställighet mellan män och kvinnor: 570
Yttranden:
Generaldebatt: 102
Berättelse från Nordiska ministerrådet (socialpolitiska utskottet): 216

Johansson, Rune, Sv. del. (s)
Regeringsrepresentant
Yttranden:
Generaldebatt: 92, 97

Jokela, Mikko, Finl. del. (K)
Suppleant
Medlemsförslag:
Rehabiliteringsanstalt i Rovaniemi: 320

Jørgensen, Anker, Danm. riges del. (S)
Regeringsrepresentant
Yttrande:
Generaldebatt: 109

Kivistö, Kalevi, Finl. del. (Skdl)
Vald medlem
Yttrande:
Lärarseminarier för pedagogiskt utvecklingsarbete: 262

Kjartansson, Magnús, Isl. del. (Ab.)
Vald medlem
Yttrande:
Trafikförbindelse mellan Island, Färöarna och det övriga Norden: 161

Koivisto, Tellervo M., Finl. del. (Sd)
Vald medlem
Medlemsförslag:
Likställighet mellan män och kvinnor: 570
Utställning "Kvinden i Norden": 599

Korvald, Lars, Norska del. (Kr.F.)
Vald medlem
Yttranden:
Generaldebatt: 111
Berättelse från Nordiska ministerrådet (ekonomiska utskottet): 190
Privata skolors fortbestånd: 261

Knudsen, Ingolf, Danm. riges del. (CD)
Vald medlem till 24 januari 1975
Medlemsförslag:
NORDTURIST-biljett för ungdom: 507

Knudson, Olaf, Norska del. (H)
Vald medlem
Yttrande:
Berättelse från Nordiska ministerrådet (ekonomiska utskottet): 189

Knuutila, Sakari, Finl. del. (Sd)
Suppleant
Medlemsförslag:
Trafikförbindelse Vasa—Umeå: 269

Kristensson, Astrid, Sv. del. (m)
Vald medlem
Medlemsförslag:
NORDTURIST-biljett för ungdom: 507
Båtförbindelse mellan Island, Färöarna och det övriga Norden: 588
Yttrande:
Narkotikamissbruk: 227

Kristiansen, Kåre, Norska del. (Kr. F.)
 Vald medlem till 14 december 1971 och
 suppleant från 12 december 1974
 Medlemsförslag:
 Vidareutbildning av sjuksköterskor: 537

Krönmark, Eric, Sv. del. (m)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Privata skolors fortbestånd: 405
 Yttranden:
 Generaldebatt: 100
 Konkurrensbegränsningar: 200, 201

Kyllingmark, Håkon, Norska del. (H)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Båtförbindelse mellan Island, Färöarna
 och det övriga Norden: 588

Laitinen, Aili, Finl. del. (Lkp)
 Vald medlem till 6 februari 1974
 Medlemsförslag:
 Rehabiliteringsanstalt i Rovaniemi: 320

Lange, Morten, Danm. riges del. (SF)
 Vald medlem
 Yttranden:
 Offentlighetsprincipens användning: 232,
 240
 Privata skolors fortbestånd: 261

Lankinen, Sirkka, Finl. del. (Kok)
 Suppleant
 Yttranden:
 Nordisk kommunal rösträtt och valbarhet:
 230
 Offentlighetsprincipens användning: 236

Larsen, Reidar T., Norska del. (SV)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Båtförbindelse mellan Island, Färöarna
 och det övriga Norden: 588
 Yttranden:
 Generaldebatt: 101, 108
 Berättelse från Nordiska ministerrådet
 (ekonomiska utskottet): 191

Leijon, Anna-Greta, Sv. del. (s)
 Regeringsrepresentant
 Yttrande:
 Zigenarnas förhållanden i Finland och
 Sverige (fråga): 150

Lillqvist, Bror, Finl. del. (Sd)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Trafikförbindelse Vasa—Umeå: 269
 Instiftande av idrottspris: 363
 Reflexbricka för fotgängare: 442
 NORDTURIST-biljett för ungdom: 507
 Anslag till Nordtest: 554
 Likställighet mellan män och kvinnor: 570
 Båtförbindelse mellan Island, Färöarna
 och det övriga Norden: 588
 Yttranden:
 Berättelse från Nordiska ministerrådet
 (trafikutskottet): 152
 Trafikförbindelse Vasa—Umeå: 154

Lindahl, Essen, Sv. del. (s)
 Suppleant
 Medlemsförslag:
 Instiftande av idrottspris: 363
 NORDTURIST-biljett för ungdom: 507

Lindeman, Lars, Finl. del. (Sd)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 Rehabiliteringsanstalt för hjärt- och lung-
 sjuka på Nordkalotten: 323
 Förhindrande av skador genom giftiga
 laster i Östersjön: 419
 Allemansrätt: 454
 Likställighet mellan män och kvinnor: 570
 Yttranden:
 Zigenarnas förhållanden i Finland och
 Sverige (fråga): 149, 151
 Utsläpp av avfall i Bottniska viken: 220
 Förhindrande av skador genom giftiga
 laster i Östersjön: 222

Lund, Thor, Norska del. (A)
 Vald medlem
 Yttranden:
 Allemansrätt: 167
 Offentlighetsprincipens användning: 237

Lundblad, Grethe, Sv. del. (s)
 Suppleant
 Medlemsförslag:
 Institut för livsmedelsforskning: 383
 Gemensamt alfabet och lika bokstavs-
 följd: 401
 Fasta korrespondenter i de nordiska hu-
 vudstäderna: 421

- Allemansträtt: 454
Vidareutbildning av sjuksköterskor: 537
- Lundkvist, Svante*, Sv. del. (s)
Regeringsrepresentant
Yttranden:
Karantänbestämmelser (fråga): 142
Handlingsprogram för ökad livsmedels-
tillgång: 198
- Madsen, Mette*, Danm. riges del. (V)
Suppleant
Yttrande:
Instiftande av idrottspris: 259
- Mathiesen, Matthías Á.*, Isl. del. (Sj.)
Regeringsrepresentant
Vald medlem till 4 november 1974
Medlemsförslag:
Instiftande av idrottspris: 363
- Mellqvist, Sven*, Sv. del. (s)
Vald medlem
Medlemsförslag:
Instiftande av idrottspris: 363
NORDTURIST-biljett för ungdom: 588
Utställning "Kvinden i Norden": 599
- Mundebo, Ingemar*, Sv. del. (fp)
Vald medlem
Medlemsförslag:
Nordiskt acceleratorcentrum: 294
Gemensamt alfabet och lika bokstavs-
följd: 401
Nordisk språknämnd: 418
Språkundervisning för finländska barn i
Sverige: 518
Samrådsorgan för frågor om jämställdhet
mellan könen: 566
- Møller, Gerda*, Danm. riges del. (KF)
Vald medlem
Medlemsförslag:
Privata skolors fortbestånd: 405
Samarbetsorgan på äldreomsorgens områ-
de: 464
Yttrande:
Institut för livsmedelsforskning: 223
- Møller, Orla*, Danm. riges del. (S)
Regeringsrepresentant
Vald medlem till 18 december 1973; suppleant till 13 februari 1975
- Medlemsförslag:
Nordiskt acceleratorcentrum: 294
- Nettelbrandt, Cecilia*, Sv. del. (fp)
Vald medlem till 16 januari 1974
Medlemsförslag:
Förhindrande av skador genom giftiga
laster i Östersjön: 428
- Nilsen, Arne*, Norska del. (A)
Vald medlem
Medlemsförslag:
Rehabiliteringsanstalt för hjärt- och lung-
sjuka på Nordkalotten: 323
Instiftande av idrottspris: 363
Förhindrande av skador genom giftiga
laster i Östersjön: 428
Yttrande:
Berättelse från Nordiska ministerrådet
(socialpolitiska utskottet): 217
- Nilsson, Anna-Lisa*, Sv. del. (c)
Suppleant
Medlemsförslag:
Samarbetsorgan på äldreomsorgens områ-
de: 464
- Nilsson, Jan-Ivan*, Sv. del. (c)
Vald medlem
Medlemsförslag:
Trafikförbindelse Vasa—Umeå: 269
Förbud mot utsläpp i Bottniska viken: 371
Yttranden:
Generaldebatt: 136
Sjukvårdssamarbete i Tornedalen (fråga):
146, 147, 149
Institut för livsmedelsforskning: 223
- Nordli, Odvar*, Norska del. (A)
Vald medlem
Medlemsförslag:
Likställighet mellan män och kvinnor: 570
Yttranden:
Generaldebatt: 62
Berättelse från Nordiska ministerrådet
(ekonomiska utskottet): 184
- Nørgaard, Ivar*, Danm. riges del. (S)
Regeringsrepresentant
Vald medlem till 24 januari 1975
Medlemsförslag:
Likställighet mellan män och kvinnor: 570

Yttrande:

Generaldebatt: 69

Palm, Sture, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Nordiskt institut för komparativ samhälls-
forskning: 344

Allemansrätt: 454

Anslag till Nordtest: 554

Yttranden:

Berättelse från Nordiska ministerrådet
(ekonomiska utskottet): 178

Palme, Olof, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Generaldebatt: 71, 80

Pedersen, Børge, Danm. riges del. (FP)

Suppleant till den 24 januari 1975

Medlemsförslag:

Båtförbindelse mellan Island. Färöarna
och det övriga Norden: 588

Rosing, Nikolaj, Danm. riges del. (Grønl.)

Vald medlem

Yttrande:

Havs rätt: 213

Ruokola, Matti, Finl. del. (K)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Rehabiliteringsanstalt för hjärt- och lung-
sjuka på Nordkalotten: 323

Sellgren, Rolf, Sv. del. (fp)

Suppleant

Medlemsförslag:

Förbud mot utsläpp i Bottniska viken: 371

Yttranden:

Konkurrensbegränsningar: 201, 202

Skafason, Jón, Isl. del. (F)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Instiftande av idrottspris: 363

Skantz, Anna-Greta, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Vidareutbildning av sjuksköterskor: 537

Likställighet mellan män och kvinnor: 570

Utställning "Kvinden i Norden": 599

Yttranden:

Samrådsorgan på äldreomsorgens områ-
de: 226

Vidareutbildning av sjuksköterskor: 228

Skytte, Karl, Danm. riges del. (RV)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Privata skolors fortbestånd: 405

Sorsa, Kalevi, Finl. del. (Sd)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Berättelse från Nordiska ministerrådet
(ekonomiska utskottet): 182

Steenberg, Erland, Norska del. (Sp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Handlingsprogram för ökad livsmedels-
tillgång: 477

Yttranden:

Generaldebatt: 98

Budget- och kontrollfrågor: 174

Berättelse från Nordiska ministerrådet
(ekonomiska utskottet): 185

Handlingsprogram för ökad livsmedels-
tillgång: 196

Stubberud, Liv, Norska del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Likställighet mellan män och kvinnor: 570

Yttrande:

Jämställdhet mellan könen: 206

Sukselainen, V. J., Finl. del. (K)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Nordiskt institut för komparativ samhälls-
forskning: 344

Sundman, Per Olof, Sv. del. (c)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Nordiskt acceleratorcentrum: 294

Nordiskt institut för komparativ samhälls-
forskning: 344

Gemensamt alfabet och lika bokstavs-
följd: 401

Nordisk språknämnd: 418

Språkundervisning för finländska barn i
Sverige: 518

- Lärarseminarier för pedagogiskt utvecklingsarbete vid journalisthögskolorna: 609
- Yttranden:
Stöd till den färöiska litteraturen (fråga): 144, 145
TV-samarbete: 249
Fasta korrespondenter i de nordiska huvudstäderna: 253
Nordisk språknämnd: 260
- Sundqvist, Ulf*, Finl. del. (Sd)
Regeringsrepresentant
Yttrande:
Generaldebatt: 131
- Tallgren, Carl Olof*, Finl. del. (Sv)
Vald medlem
Medlemsförslag:
Rehabiliteringsanstalt för hjärt- och lungsjuka på Nordkalotten: 323
Förhindrande av skador genom giftiga laster i Östersjön: 428
Yttrande:
Generaldebatt: 121
- Tarjanne, Pekka*, Finl. del. (Lkp)
Regeringsrepresentant
Vald medlem till 19 september 1972
Medlemsförslag:
Trafikförbindelse Vasa—Umeå: 269
Nordiskt acceleratorcentrum: 294
Yttranden:
Generaldebatt: 74
Sjukvårdssamarbete i Tornedalen (fråga): 147, 148
- Thoroddsen, Gunnar*, Isl. del. (Sj.)
Regeringsrepresentant
Yttrande:
Generaldebatt: 84
- Tuominen, Heikki*, Finl. del.
Regeringsrepresentant
Yttrande:
Nordisk kommunal rösträtt och valbarhet: 231
- Tuomioja, Erkki*, Finl. del. (Sd)
Vald medlem
Medlemsförslag:
Likställighet mellan män och kvinnor: 570
- Yttranden:
Generaldebatt: 114
Anslag till Nordtest: 202
- Tupamäki, Olavi*, Finl. del. (Skyp)
Vald medlem
Yttrande:
Offentlighetsprincipens användning: 239
- Työljärvi, Pirkko*, Finl. del. (Sd)
Suppleant
Yttrande:
Berättelse från Nordiska ministerrådet (juridiska utskottet): 166
- Ulveseth, Ingvald*, Norska del. (A)
Regeringsrepresentant
Yttrande:
Generaldebatt: 88
- Westerlund, Seppo*, Finl. del. (Lkp)
Vald medlem
Medlemsförslag:
Reflexbricka för fotgängare: 442
NORDTURIST-biljett för ungdom: 507
Båtförbindelse mellan Island, Färöarna och det övriga Norden: 588
- Willoch, Kåre*, Norska del. (H)
Vald medlem
Yttranden:
Generaldebatt: 105, 108
Berättelse från Nordiska ministerrådet (ekonomiska utskottet): 194
- Woivalin, Folke*, Finl. del. (ÅS)
Vald medlem
Medlemsförslag:
Gemensamt alfabet och lika bokstavs-följd: 401
NORDTURIST-biljett för ungdom: 507
- Väyrynen, Paavo*, Finl. del. (K)
Vald medlem
Medlemsförslag:
Förbud mot utsläpp i Bottniska viken: 371
NORDTURIST-biljett för ungdom: 507
Båtförbindelse mellan Island, Färöarna och det övriga Norden: 588
Lärarseminarier för pedagogiskt utvecklingsarbete vid journalisthögskolorna: 609
Yttranden:
Karantänbestämmelser (fråga): 142, 143

Väänänen, Marjatta, Finl. del. (K)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 129

Ääri, Saimi, Finl. del. (L)

Vald medlem till 8 februari 1972, därefter
suppleant

Medlemsförslag:

Rehabiliteringsanstalt i Rovaniemi: 320

Rehabiliteringsanstalt för hjärt- och lung-
sjuka på Nordkalotten: 323

Øregaard, J. Fr., Danm. riges del. (jvfl)

Vald medlem

Medlemsförslag:

NORDTURIST-biljett för ungdom: 507

Ämnesregister

(De kursiverade saknumren hänvisar till översikten över sakernas behandling s. 1929—1947, övriga siffror hänvisar till sidor. Med * markerade saker har ej upptagits till behandling under sessionen. NU hänvisar till ett nummer i "Nordisk utredningsserie")

- Acceleratorcentrum, inrättande av (NOR-DAC): *A 365/k*, 294
 Adoptionsrätt: 673
 Af: se även Av
 Afbetalningslovene, revision af: 676
 Afrikainstitutet: **C 24/k*, 1146
 Akademi, folklig, berättelse 1973: 819
 berättelse 1974: 827
 Aktiebolagsbeskattning: NU 1963: 5
 Alkoholreklam, förbud mot: **D 2/1974/j*, 1406
 Allemansrätt: *A 427/j*, 454
 Alfabet och lika bokstavsföljd: *A 413/k*, 401
 Allmänkulturell verksamhet: 710
 Ambulansjänst inom Nordkalotten: **D 4/1937/s*, 1353, NU 1971: 11
 AMU-center för Nordkalotten: 736
 Analysatester rörande fröer: **D 31/1971/e*, 1309
 Arbets-: se även Arbets-
 Arbetsformidlingssamarbeid: 731
 Arbetsmarkedskonferans i Stavanger: NU 1973: 9
 Arbetsmarkedsspörsmål: 649, 726
 Arbets-: se även Arbets-
 Arbetslöshet: 78
 Arbetsmarknad
 nordisk: 67, 72, 75, 99
 för optikere: **D 3/1973/s*, 1352, NU 1970: 19
 Arbetsmarknadspolitik: 99
 Arbetsmarknadsstatistik: 733
 Arbetsmarknadsutskottet, Nordiska (NAUT): 730
 Arbetsmedicin/yrkeshygien: 740
 Arbetsmiljö: 103; se även Stress i arbetsmiljö
 Arbetsmiljöfrågor: 650, 739
 — arbetarskyddsföreskrifter: 741
 — arbetsmedicin: 740
 — information om: 739
 — samarbete mellan myndigheter och institutioner m. fl.: 739
 — yrkeshygien: 740
 Arbetsvård: 733
 Arkitekter, utbildning av: **D 5/1965/s*, 1195
 Arkiv, bibliotek och informatik, utbildning för: **D 9/1971/k*, 1289
 Arkiv, samnordiska: **D 11/1971/k*, 1291
 Arktisk medicinsk forskning, samarbetskommittén för, berättelse 1974: 940
 Arvslagstiftning: 673
 Asieninstitut, berättelse 1974: 930, NU 1965: 5
 Atomansvarighet: 678
 Atomenergifrågor, Kontaktorganet för, berättelse 1974: 814, NU 1968: 15
 Atomfysik, nordiskt institut för, berättelse 1974: 896
 Atomvåben: se Kärnvapen
 Attitydundersökning, den nordiska allmänheten och det nordiska samarbetet 1973: NU 1973: 4
 Automobile: se Förare, Motorfordon och Körkort
 Autorisation: se Legitimation
 Avfall, utsläpp av i Bottniska viken: *A 411/s*, 371
 Avfallshantering: 746
 Avlyssning och fotografering, ooberättigad: 609
 Barn, medborgarskap för: **D 6/1970/j*, 1256
 Barnlagstiftning: NU 1967: 4
 Barns börd, ersättning för vård i annat nordiskt land än hemlandet: *D 24/1972/s*, 1346
 Bedövande och rusgivande ämnen, märkning av: **D 9/1974/t*, 1415
 Berusende: se Rusgivande och Rusmedel
 Beskattning: se även Skatter
 bolagsbeskattning: NU 1963: 5
 av fysiska personer: **D 19/1974/e*, 1426
 Sjömansskattelagstiftning: NU 1969: 10
 Skattekonferens i Köbenhavn 1966: NU 1966: 4
 Betyg: se Skolbetyg

- Bevis: se Betyg
- Bibliotek, arkiv och informatik, utbildning för: *D 9/1971/k, 1289
- Bilar: se Personbilar
- Bildkonst. samarbete om: 713. *D 24/1971/k, 1302; se även Konst
- Biologisk bekämpning av skadedjur: *D 18/1972/k, 1339
- Biotoper och naturtyper, skydd av: NU 1973: 6
- Biståndsfrågor: se Utvecklingsländerna
- Blå vägens utbyggnad till Europaväg: *D 16/1970/t, 1266
- Bokföringslagstiftning: 681
- Bokningens medicinske skadevirkningar: NU 1967: 16
- Bokstavsföljd och gemensamt alfabet: A 413/k, 401
- Bolagsbeskattning: NU 1963: 5
- Bottniska viken
bilateralt samarbete mellan Finland—Sverige om föroreningar: 743
utsläpp av avfall i: A 411/s, 371
- Boxning: se Boksning
- Brand- och hälsofarliga ämnen, märkning av: NU 1970: 7
- Bro
vid Karesuando: *D 15/1970/t, 1265
landsvägs- vid Kolari: *D 14/1974/t, 1420
över Tana älv vid Utsjoki kyrkby: *D 10/1974/t, 1416
- Budget- och kontrollfrågor: 63, 116, 170
— slutrapport: *Dokument 1 A*, 1443
- Buller: 746; se även Trafikbuller
- By: se Stad
- Byggsektorn: 764
- Byplanläggning, se Stadsplanering
- Båtförbindelse mellan Island. Färöarna och det övriga Norden: A 445/t, 588
- Bälthavet och Kattegatt, dansk-svenska undersökningar i Öresund: 745
- Börn: se Barn
- Börnehävar: se Förskola
- Charterflyg: *D 25/1967/t, 1211
- CINA, asieninstitut. berättelse 1974: 930
- Civilrätt: 672
- Dampkedler: se Ångpanne
- Databehandling av personuppgifter: 666
- Datapolitiskt samarbete: 763
- Demokrati på arbetsplatsen: se Företagsdemokrati
- Drogforskningssamarbete: 719
- Dyrefredning: se Fridlysnings och Viltvårds-konferens
- Dyrlägers: se Veterinär
- EEC: se EG
- EF: se EG
- EFTA: 754
- EG: 71, 101, 754; se även Generaldebatten — testresultat, ömsesidigt erkännande av: *D 15/1974/e, 1421
- Ekonomiskt samarbete: NU 1969: 1, 2, 11, 15, 17, 21
- Eksamen: se Tentamen
- Eksamenskaraktär: se Studentbetyg
- Eksport: se Export
- El-samarbete: se Nordel
- Elektriska säkerhetsfrågor, samordning av: *D 7/1971/e, 1284
- Embedsmands-: se Ämbetsmänna-
- Energi: se även El
- Energi- och industrisamarbete: C 1 Tillägsberättelse: 1051
- Energiförsörjning: se Generaldebatten
- Energikrisen: se Energisamarbete
- Energipolitisk överenskommelse: D 14/1973/e, 1365
- Energisamarbete: 177, 761, D 21/1974/e, 1430, NU 1974: 26; se även Generaldebatten
- Erhvervs-: se Yrkes-
- Erstatning: se även Interner och Skadestånd
- Erstatningslovgivning: 664, 677
- Europeiska ekonomiska gemenskapen: se EG
- Europaväg, Blå vägens utbyggnad till: *D 16/1970/t, 1266
- Exportkrediter: 756, *D 16/1974/e, 1422
- Fagforeninger: se Nordens faglige Samorganisation
- Fagerholm-kommittén: se Nordiska organisationskommittén
- Familjebegreppet i lagstiftning: se Försörjningsbegreppet
- Familjerätt: 672
- Fast förbindelse Danmark—Sverige: Se Öresund
- Fellesmarked: se EG
- Fembyprojektet: 714

- Film, uddannelse for: **D 21/1963/k*, 1193
 — vidareutbildning: 714
 Finländska barn, språkundervisning för:
A 435/k, 518
 Finsk-svenska utbildningsrådet, berättelse
 1974: **C 26/k*, 1157
 Finska invandrarna
 — anpassning i Sverige: **D 18/1971/s*, 1295
 — kontakter med Finland: **D 19/1971/s*,
 1297
 — och pressen: NU 1972: 4
 Finska viken, bilateralt samarbete mellan
 Finland—Sovjetunionen: 744
 Finska, undervisning i Sverige: NU 1971: 8
 Firmalagstiftning: 681
 Firmarätt: 680
 Fiskegräns; se även Havsrätt
 Islands: 66
 Fiskerispörsmål, kontaktorganet för:
C 12/e, 1097
 Fjernsyn: se TV
 Flyg: se Charterflyg och Flygtrafik
 Flygtrafik
 underlättande av den internordiska på
 korta rutter: *D 8/1972/t*, 1325
 mellan de nordliga delarna av Finland,
 Norge och Sverige: *D 28/1973/t*, 1394
 mellan Åland och stockholmsområdet:
 **D 9/1972/t*, 1327
 Flyve: se Flyg
 FN:s kvinnoår: 130, 138
 Fotgængere, se Fotgängare
 Folkdiktning, Nordiskt institut för, berättelse
 1974: 902
 Folkeakademi: se Akademi
 For-: se För-
 Forbrugerspörsmål: se Konsumentfrågor
 Fordringspreskription: se Preskription
 Forsikringsaftalelovene: 662
 Forskning: 702
 — arktisk medicinsk, Nordisk samarbets-
 kommitté för, berättelse 1974: 940
 — asienforskning, Centralinstitut för, berättelse
 1974: 930
 — forskarkurser, berättelse 1974: 960
 — handikappvårdens område: **D 8/1973/s*,
 1359
 — humanistisk, internordisk nämnd för:
 **C 23/k*, 1142
 — vid hälsovårdshögskolan, Nordiska:
 **D 28/1970/s*, 1269
 — jordbruks-: **C 33/k*, 1185
 — konflikt- och fredsforskning: **D 17/*
1974/k, 1423
 — konflikt- och fredsforskning, Nordiska
 samarbetskommittén för, berättelse
 1974: 948
 — lantbruksundervisning och forskning,
 samarbete om: **D 19/1973/k*, 1384
 — livsmedelsforskning, nordiskt institut för:
A 412/s, 383
 — massmedia: **D 10/1970/k*, 1259
 — medicinsk, Nordiska samarbetsnäm-
 nden för: **C 5/k*, 1074
 — naturvetenskapliga forskningsråden, sam-
 arbetsnämnden för: **C 34/k*, 1189
 — regionalpolitisk: 755, NU 1974: 21
 — rusmedels-: **D 8/1974/s*, 1414
 — samhällsforskning, samarbetsdelegatio-
 nen för, berättelse 1974: **C 8/k*, 1083
 — samhällsforskning, nordiskt institut för
 komparativ: *A 407/k*, 344
 — skeppsmedicinsk: **D 10/1969/s*, 1233
 — skogsforskning, samarbetsnämnden för:
 **C 28/k*, 1164
 — transportekonomisk, Nordiska kommit-
 tén för: *C 25/t*, 1152
 — uddannelses- og forskningsspørgsmål:
 NU 1970: 2
 — med relation till utbildning för ålders-
 klasserna 16—19 år: NU 1971: 1
 — viltforskning, Nordiskt kollegium för:
 **C 2/j*, 1058
 — om Östeuropa: **D 1/1971/k*, 1278
 Forskningsinstitut för framtidsfrågor:
 **D 14/1970/e*, 1264
 Forureningsbekæmpelse: se Förening och
 Miljövård
 Forældelse: se även Preskription
 — af fordringer: 677
 — i nordiske strafferet: NU 1967: 15
 Forældremyndighed: NU 1967: 4
 Fotgängare, reflexbricka för: *A 426/t*, 442
 Fotografering och avlyssning, oberättigad:
 669
 Framtidsfrågor, forskningsinstitutet för:
 **D 14/1970/e*, 1264
 Freds- och konfliktforskning, utrednings-
 institut för: **D 17/1974/k*, 1423
 Fredsforskning, Nordisk samarbetskommitté
 för, berättelse 1974: 948
 Fremtid: se Framtid
 Fridlysningsbestämmelser för djur: **D 2/*
1968/j, 1216, NU 1967: 7
 Frihedsberøvelse: se Häktning

Fritidsbåtar, enhetliga bestämmelser för:

**D 15/1972/t, 1336*

Frågor vid 23:e sessionen: 1435

Fröer, analysattester: **D 31/1971/e, 1309*

Fysioterapeuter, vidareutbildning för: **D 3/1974/s, 1409, NU 1973: 6*

Fælles: se även Gemensamma

Fællesmarkedet: se Ekonomiskt samarbete och EG

Fængsling: se Häktning

Færdsel: se Trafik

Færdselsregler: se Vägtrafikregler och Trafikregler

Färöarna

— Island och det övriga Norden, båtförbindelse mellan: *A 445/t, 588*

— i Norden: NU 1974: 6

— kulturcentrum i Tórshavn: 128, **D 17/1972/k, 1338*

— kulturförbindelse med: 715

— trafikförbindelse med det övriga Norden: *D 11/1972/t, 1328*

Färöiska litteraturen, stöd till: *D 20/1973/k, 1385, E 3 (fråga) 1439*

Fødsel: se Barnsbörd

Förare av motorfordon, utbildning av:

**D 35/1970/t, 1277*

Förarskydd vid trafikförsäkring: **D 24/1973/t, 1390*

Førerbevis: se Körkort

Företagsdemokrati i gemensamma nordiska företag: **D 20/1974/e, 1428*

Författningar, publicering av: se Statut-samling

Förening av Östersjön, åtgärder mot:

**D 30/1970/s, 1270, NU 1967: 13, 1969: 3*

Föreningarna i Skagerack, Kattegatt och Öresund, bekämpning av: **D 21/1971/s, 1301*

Föreningensfrågorna, samarbete om: NU 1967: 13, 1969: 3; se även Luftföreningar

Förskola: 692, 699

— samarbete om: **D 27/1970/k, 1268, NU 1973: 13*

Försäkring: se även Trafikförsäkring

— pensions-: **D 10/1967/s, 1207*

— sjuk-: *D 11/1967/s, 1208*

Förvaltningstjänstemän, utbyte av: **D 8/1968/s, 1218*

Försörjarbegreppet: **D 1/1973/s, 1350, NU 1972: 2*

Gallupundersökning: se Attitydundersökning

GATT-förhandlingar, samarbete rörande: 758, **D 13/1973/e, 1364*

Gemensamma marknaden: se EG

Geoexkursioner till Island, berättelse 1974: 920

Giftiga laster i Östersjön: *A 419/s, 428*

Godsbefordran på väg: 679

Grunnskolen i Norden: NU 1974: 4

— naturorienterande ämnen i: NU 1974: 2

Gränsbygdsproblem, seminarium om: NU 1968: 8

Grænsestudier vid Tornedalen: NU 1971: 7

Gränskommunalt samarbete: *D 22/1969/e, 1246*

Gränsregion, miljövård och urbanisering: NU 1970: 5

Gränsälvsamarbete mellan Finland och Sverige: NU 1968: 16—17

Grönland, trafikförbindelse med det övriga Norden: *D 11/1972/t, 1328*

Gymnasieuddannelse: 693, 699

Hage: se Trädgårds-

Handelsagenter och handelsresande: 677

Handelsdokument, förenhetligande av: 756, *D 31/1970/e, 1271, NU 1968: 5*

Handelspolitik: 750

Handelspolitiska frågor: 651

Handikappfordon, trafikregler för: **D 25/1973/t, 1391*

Handikappfrågor: 722

Handikappvårdens område, forskning på: **D 8/1973/s, 1359*

Handlingsprogram, nordiskt: 642

Have: se Trädgårds-

Havs rätt, samarbete om: *D 20/1972/j, 1341; se även Fiskegräns*

Helsingforsavtalet, ändring av: 800. **D 7/1974/j, 1413*

Hindsgavlseminar for internationale organisationer: NU 1969: 21, 1970: 4

Historia, nordisk, översikt över: **D 14/1972/k, 1375*

Hjärt- och lungsjuka, rehabiliteringsanstalt på Nordkalotten: *A 396 Å/s: 323*

Hotell- och restaurantfacket, vidareutbildning inom: **D 13/1974/t, 1419*

Humanistisk forskning, internordisk nämnd för, berättelse 1974: **C 23/k, 1142*

Hund, enhetliga bestämmelser för införande av: *E 1 (fråga), 1435*

- Hushållshögskolan, Nordiska, berättelse 1974: 864
- Husmödrar, socialskydd för: se Försörjarbegreppet
- Häktningstid, avräkning av: NU 1971: 9
- Hälssofarliga ämnen, märkning av: NU 1970: 7
- Hälsokortssystem, nordiskt: *D 29/1973/s, 1396
- Hälsovårdsdirektörmötet i Reykjavik: *C 20/s, 1135
- Hälsovårdshögskolan, Nordiska: 724, C 10/s, 1090, NU 1973: 18
— forskning vid: *D 28/1970/s, 1269
- Hässelbykonferens för internationella organisationer: NU 1965: 9, 1966: 1
- Högskolor och universitet i Norden, utbyggnad av: *D 17/1973/k, 1382
- Idrottspris. Nordiska rådets: A 409/k, 363
- Idrottsutbyte. ekonomiskt stöd: D 2/1971/k, 1279
- IEA. International Energi Agency: 99, 108, 113
- Ikonografins område, samarbete på: *D 16/1973/k, 1381
- ILO-samarbete: 725
- Imatrakonferens för internationella organisationer: NU 1968: 9, 18
- Ind-: se In
- Indfødsret: se Medborgarskap
- Industri- och energisamarbete: C 1 Tillägsberättelse, 1051
- Industrifond. nordisk: 86, 761
- Industrisamarbete: 761
- Inflation: 77
- Invandring: se Migration
- Informatik. bibliotek och arkiv. utbildning för: *D 9/1971/k, 1289
- Informationscentrum om Norden och kurser i nordiska språk i Finland: *D 18/1974/k, 1425
- Institutioner, nordiska: NU 1972: 5
— ställning: *D 29/1971/j, 1308
- Integritetsbeskyttelse: se Integritetsskydd och Privatlivets helgd
- Integritetsskydd: 666
- International Energi Agency — IEA: 99, 108, 113
- Internationale organisationer, seminar för: se Hindsgavlkonferensen. Imatrakonferensen. Reykjavikkonferensen och Røroskonferensen
- Internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning, Nordiska samarbetskommittén för, berättelse 1974: 948
- Invandrare, finska
— anpassning i Sverige: *D 18/1971/s, 1295
— kontakter med Finland: *D 19/1971/s, 1297
- Investeringsbank, nordisk: 67, 72, 75, 81, 106, 114, 135
- Island
— Färöarna och det övriga Norden, båt-förbindelse med: A 445/t, 588
— geoexkursioner till, berättelse 1974: 920
— trafikförbindelse med det övriga Norden: D 11/1972/t, 1328
- Jagt- og viltvårdskonferens: NU 1967: 7
- Jakt- och fridlysningsbestämmelser: *D 2/1968/j, 1216
- Jernbane: se även Järnväg
- Jernbanebefordring, lovgivning om: 679
- Jord-: se Mark-
- Jordbruksforskarens förening, berättelse 1974: *C 14/k, 1108
- Jordbruksforskning, kontaktorganet för, berättelse 1974: *C 33/k, 1185
- Jordbruksmaskiner, förenkling av tullbehandlingen: *D 6/1971/t, 1283
- Jordbruksspörmål, Kontaktorganet för, berättelse 1974: *C 11/e, 1094
- Journalister, seminarium för: NU 1972: 10, 1973: 19
- Journalisthögskolor, samnordiska lärarseminarier för pedagogiskt utvecklingsarbete: A 450/k, 609
- Journalistkursus: D 11/1969/k, 1234
— berättelse 1974: 857
- Järnvägarnas samarbetspresidium, berättelse 1974: *C 7/t, 1082
- Kalendarium över nordiska möten: 1542
- Karesuando, bro vid: *D 15/1970/t, 1265
- Kattegatt
bekämpning av föroreningarna i: *D 21/1971/s, 1301
- dansk-svenska undersökningar: 745
- föreningssituationen i: 742
- Kenya, kooperativ insats i: 796
- Kernekraftsamarbejde, udvidet: NU 1968: 15; se även Atomenergifrågor
- Kibaha Education Centre: 796
- Kjønnsrollene i undervisningen: NU 1972: 6

- Kolari, landsvägsbro vid: *D 14/1974/t, 1420
- Kommission, handelsagentur och handelsresande: 677
- Kommunal rösträtt: 72, 74, D 30/1973/j, 1397
- Kommunalt samarbete över riksgränserna: NU 1973: 1; se även Gränskommunalt samarbete
- Komparativ rätt, institut för: NU 1970: 17
- Konflikt- och fredsforskning: *D 17/1974/k, 1423
— Nordiska samarbetskommittén för, berättelse 1974: 948
- Konkurrensbegränsningar, lagstiftning om: A 432/e, 491
- Konkurs, lagstiftning om: 682
- Konservatorer, utbildning av: *D 10/1971/k, 1290
- Konst, ökat samarbete på bildkonstens område: *D 24/1971/k, 1302
- Konstförmedling, centrum för: 130 *D 21/1973/k, 1387
- Konsument- och köplagstiftning: 76, NU 1968: 6
- Konsument- och marknadsföringsfrågor: NU 1971: 3
- Konsumentfrågor: 778
- Konsumentområdet, framtida samarbete på: NU 1973: 22
- Konsumentskydd, utbyggnad av: D 6/1972/j, 1321
- Konsumentjänster: NU 1974: 16
- Konsumentupplysning om personbilar: *D 7/1972/e, 1324
- Kontaktmandsseminar
i Hindsgavl: NU 1966: 6
i Mariehamn: NU 1973: 2
i Røros: NU 1970: 12
i Storlien: NU 1969: 12
- Korrespondenter, fasta, från de nationella radio- och TV-bolagen: A 417/k, 421
- Kraftsamarbejde: se Nordel
- Kriminalitet, ekonomisk: 683
- Kriminologi, Nordiska samarbetsrådet för: *C 30/j, 1170
- Kriminologiskt samarbete: *D 32/1971/j, 1131
- Kringkasting: se Radio
- Kulturavtalet, nordiska och övriga kulturfrågor: NU 1970: 20, 1971: 17
- Kulturbudget, nordisk: 127
- Kulturcentrum i Tórshavn: 128, *D 17/1972/k, 1338
- Kulturellt samarbete: 685
— organisationskommittén för, rapport till Nordiska ministerrådet: NU 1971: 17
— riktlinjer för: NU 1974: 21
- Kulturfonden, Nordiska
— berättelse: *C 16/k, 1115
— ny överenskommelse om: B 16/k, 622
— utskottet för granskning av berättelse: 1538
— val: 59
- Kulturformidling, konference om: NU 1968: 12
- Kulturkommissionen, Nordiska, slutrapport: NU 1971: 10
- Kultursamarbete: NU 1969: 20, 1971: 17, 1972: 8
- Kultursekretariatet: NU 1972: 17
- Kunst: se Konst
- Kvarken, landförbindelse över: 271
- Kvinden i Norden, utställning om: A 448/s, 599
- Kvinnor och män, lagstadgad likställighet: A 444/s, 566
- Kvinnoår, FN:s: 130, 138
- Kärnkraft: 94; se även Atom- og Kernekraftsamarbejde
- Kärnvapenfri zon i Norden: 115, 117
- Køb: se Köp
- Københavns lufthavns fremtid: se Salholm
- Könen, samrådsorganen för jämställdhet mellan: A 440/s, 566
- Könsroller och utbildning: NU 1972: 6
- Köplagstiftning: 676
- Körkort, nordisk giltighet för: 790, *D 34/1970/t, 1275, NU 1969: 7
- Lagstiftningssamarbete, nordiskt: 660, *D 1/1974/j, 1405
- Landbrug: se Jordbruk
- Landsvägsbro vid Kolari: *D 14/1974/t, 1420
- Lantbruksundervisning och forskning, högre: *D 19/1973/k, 1384
- Legitimation av optiker: NU 1970: 19
- Lektorer: se Språklektorer
- Levnedsmiddel: se Livsmedel
- Litteratur; se även Skönlitteratur och Nobelandslitteratur
— färöiska, stöd till: D 20/1973/k, 1385, E 3 (fråga) 1439

- Litteraturlexikon, nordiskt: *D 32/1970/k, 1273
- Litteraturpris, Nordiska rådets, utdelning av: 1653
- Litteratursamarbete: 712
- Livsmedelsforskning, institut för: A 412/s, 383
- Livsmedelslagstiftning, berättelse om: *C 18/s, 1118
- Livsmedelstillgång, ökad: 65, A 430/e, 477
- Lovgivning: se Lagstiftning
- Luftföreningar, åtgärder mot: D 3/1972/s, 1317
- Lufthavne: se Saltholm och Öresundsfrågorna
- Lufträtt: 679
- Lung- och hjärtsjuka, rehabiliteringsanstalt på Nordkalotten: A 396 Å/s, 323
- Läkarspecialistkompetens: *D 21/1966/s, 1201
- Läkemedelssamarbete: 718, D 16/1969/s, 1242, NU 1968: 7
- Lärare vid socialhögskolorna, fortbildning av: *D 5/1973/s, 1354
- Lärarseminarier för pedagogiskt utvecklingsarbete vid de nordiska journalisthögskolorna: A 450/k, 609
- Lärarytbytte: *D 24/1964/k, 1194
- Mariehamn, kontaktmannamöte i: NU 1973: 2
- Marinbiologi, Nordiskt kollegium för, berättelse 1974: 890
- Mark- och vattenföreningskonferens: NU 1967: 13
- Marknadsföringsmetoder, otillbörliga: 674
- Maskinkommittén, Nordisk, berättelse 1974: *C 17/s, 1116
- Massmediaforskning, samnordisk: *D 10/1970/k, 1259
- Matematikundervisning
— harmonisering av: NU 1971: 2, 1973: 17
— modernisering av: NU 1967: 9—12
- Mbeya, lantbruksinsats i: 797
- Medborgarskap
— för barn: *D 6/1970/j, 1256
— lagstiftning: NU 1965: 8
- Meddelanden, Nordiska ministerrådets och nordiska regeringars om rekommendationer: 1193—1434
- Medicin, publiceringsnämnden för, berättelse 1974: *C 29/k, 1167
- Mediciner och andra bedövande ämnen, märkning av: *D 9/1974/t, 1415
- Medicinaldirektör: se Hälsovårdsdirektör
- Medicinalstatistiskt samarbete: 723
- Medicinsk forskning; se även Arktisk medicinsk forskning
— Nordiska samarbetsnämnden för, berättelse 1974: *C 5/k, 1074
- Medicinsk undervisning, Nordisk federation för, berättelse 1974: 884
- Mellanriksvägar
Blå vägens utbyggnad till Europaväg: *D 16/1970/t, 1266
- Skjomen—Stora Sjöfallet: *D 27/1973/t, 1393
- Virtaniemi—Tjærebukten: *D 4/1971/t, 1281
- Meningsmåling: se Attitydundersökning
- Metrologiskt samarbete: 763
- Migrationen Sverige—Finland: NU 1970: 14
- Migrationsrörelse, internordisk: 729
- Miljöskyddskonvention, nordisk: 742, *D 4/1972/s, 1319, NU 1973: 5
- Miljövård: se även Förening
— avfallshantering: 746
— forskning: 747
— och urbanisering, nordisk gränsregion: NU 1970: 5
— utbildning: 747
- Miljövårdssamarbete: 742
- Miljövårdsutredning, Nordforsks: NU 1969: 3
- Ministerrådet, Nordiska
— allmän budget 1974 och 1975: 809
— arbetsformer: NU 1971: 5
— berättelse från: C 1, 637
— budget för nordiskt kulturellt samarbete: 810
— handlingsprogram: 642
— institutioner, nordiska: 806, NU 1972: 5
— internationella relationer och kontakter: 808
— kontakter med nordiska organisationer: 644, 808
— rättsställningen för nordiskt anställd personal: 807
— sekretariat: 803
 i Köbenhavn: 804
 i Oslo: 804
— ämbetsmannakommittéer: 800
- Motorfordon
 förare, utbildning av: *D 35/1970/t, 1277

- konsumentupplysning om personbilar: *D 7/1972/e, 1324
 körkort, nordisk giltighet för: *D 34/1970/t, 1275, NU 1969: 7
 terränggående, bestämmelser för: *D 26/1973/t, 1392
- Multinationella bolag: 110, 116, 120
 Musiksamarbete: 713, *D 18/1969/k, 1245
 Musikterapi, samarbete om: *D 17/1969/k, 1244
- Myndighetslagstiftning: 672
 Måle: se Mät
 Män och kvinnor, lagstadgad likställighet: A 444/s, 570
 Mättekniskt institut, gemensamt: *D 2/1972/e, 1316
 Mødekalendarium: 1542
- Nabolandslitteratur. översättning/utgivelse af: NU 1974: 18
 Namnlagstiftning: 672
 Narkotika: se även Rusmedel
 Narkotikamissbruk
 bekämpning av: 720
 samverkan för att motverka: D 8/1971/j, 1286, NU 1974: 9
 Narkotikamissbrukare, vård av: *D 32/1973/s, 1404
 NATO: 101, 107, 114
 Naturalisation, jämlikhet vid: *D 7/1970/j, 1257
 Naturvetenskapliga forskningsråden, samsarbetsnämnd för: *C 34/k, 1189
 Naturvård: 748
 NAUT (Nordiska arbetsmarknadsutskottet): 730
 Neutralitetspolitik, svensk: 114, 116
 Navnelovgivning: se Namnlagstiftning
 Njurtransplantationer, permanent samarbete om: *D 9/1973/s, 1360
 Nordtest: 762
 NOMESKO: 723
 NORDAC — acceleratorcentrum: A 365/k, 294
 NORDDOK: 955
 Nordek: NU 1969: 1, 2, 11, 15, 17, 21
 Nordel, berättelse 1974: 811
 — samordnad utbyggnadsplanering inom: NU 1970: 1
 — rapport om planeringsarbete och kraftutbyggnadsplaner: NU 1972: 9
 Nordens faglige Samorganisation: 111
- Nordens folkliga akademi,
 berättelse 1973: 819
 berättelse 1974: 827
 Nordens Hus i Reykjavik, berättelse 1974: 968
 — i Tórshavn: 128: *D 17/1972/k, 1338
- Nordforsk
 berättelse 1974: *C 13/k, 1100
 langtidsplan för: NU 1968: 11
 miljövårdsutredning: NU 1969: 3
- Nordic Cooperation, Organisation of: NU 1970: 13
- Nordisk journalistkursus: D 11/1969/k, 1234
 — berättelse 1974: 857
 ”Nordisk Kontakt”: 1542
 — detaljbudget: 1552
 ”Nordisk statistisk årsbok”: 1545, NU 1962: 10, 1963: 8, 1964: 10, 1965: 14, 1966: 10, 1967: 17, 1968: 19, 1969: 22, 1970: 23, 1971: 21, 1972: 12, 1973: 24, 1974: 29
 ”Nordisk statutsamling”: 1546, NU 1970: 22, 1971: 20, 1972: 11, 1973: 23, 1974: 28
- Nordisk ungdomsfond: se Ungdomssamarbete
 ”Nordisk utredningsserie”: 1544
- Nordiska ekonomiska samarbetet: se Ekonomiskt samarbete
 Nordiska institutioner: NU 1972: 5
 — ställning: *D 29/1971/j, 1308
 Nordiska kulturfonden
 — berättelse: *C 16/k, 1115
 — ny överenskommelse om: B 16/k, 622
 — utskottet för granskning av berättelse: 1538
 — val: 59
- Nordiska kulturkommissionens slutrapport: NU 1971: 10
- Nordiska ministerrådet: se Ministerrådet
 Nordiska organisationskommittén: NU 1969: 20
- Nordiska rådet
 Arbetsmarknadspolitiska frågor: 1521
 Arbetsordning: 1539
 Arbetsutskott: 1645
 Attitydundersökning: NU 1973: 4
 Berättelser och meddelanden, utformning av: 1539, 1572
 Broschyr: 1542
 Budget 1975 och 1976: 1551
 Budgetorgan: 1456
 Delegationerna och parlamenten: 1546

Nordiska rådet, forts

- Ekonomiska utskottet: 1535
- Frågor: 1435
- Föreningarna Nordens Förbund, kontakt med: 1541
- Helsingforsavtalet, ändring av: 800.
- *D 7/1974/j, 1413
- Informationsfrågor: 1540
- Informationskommittén: 1543
- Informationsplan: 1540
- Inkomna skrivelser: 1556
- Internationella organisationer
 - konferens för: NU 1965: 9, 1966: 1, 1968: 9, 18, 1969: 21, 1970: 4, 1971: 13, 1973: 12, 20
 - kontakter med: 1549
- Juridiska utskottet: 1525
- Kalendarium: 1542
- Kontrollfunktioner: *Dokument 1 A*, 1443
- Kulturfonden: se Nordiska kulturfonden
- Kultursamarbetsfrågor: 1517
- Kulturutskottet: 1527
- Litteraturpris: 1653
- Medlemmar: 9
- Möten med Nordiska ministerrådet: 1515, 1524
- Nationella delegationernas sekretariat: 1647
- Nordisk tjänstemannarätt, förslag till: NU 1970: 15
- Organisatoriska och finansiella förhållanden: 1538
- Personalförteckning, presidiesekretariats: 1554
- Personregister: 1682
- Porträttmatrikel: 1546
- Presidiesekretariat: 1540, 1647
- Presidiets sammansättning: 1515, 1645
- Presidiemöten: 1515
- Presidierapport: 1510—1580
- Presidieskrivelser till de nordiska regeringarna och Nordiska ministerrådet: 1555
- Press i Norden: 1542
- Protokoll
 - från möte med presidiet, utskottsfröman och Nordiska ministerrådet (samarbets- och finansministrarna) i Stockholm 17 februari 1974: 1563
 - från möte med presidiet och samarbetsministrarna samt arbetsgruppen för budget- och kontrollfrågor i Ålborg 8 november 1974: 1567
- Publikationsverksamhet: 1543
- Rapport från presidiet: *Dokument 1*, 1510
- Rekommendationer: 1583
 - meddelande om: 1193
 - översikt över 1974 års: 1516
- Riktlinjer för utskottsarbetet: 1641
- Rådsförhandlingar: 1543
 - register över: 1546
- Seminarier: 1542
- Skrivelser
 - under behandling: 1556
 - färdigbehandlade och besvarade: 1558
- Socialpolitiska utskottet: 1530
- Socialpolitiska och miljöfrågor: 1520
- Suppleanter för presidiedememmar: 1645
- Trafikutskottet: 1533
- Utredningsserien: 1544
- Utskottens placering: 1467
- Utskottens verksamhet: 1525
- Verksamhet 1952—1970: NU 1971: 14 23:e sessionen
 - arrangemang, särskilda: 50
 - avslutningsanförande, presidentens: 264
 - berättelser till: 637
 - generaldebatt vid: 62—140
 - kallelse till: 7
 - litteraturpris, utdelning av: 1653
 - medlemslista vid: 9
 - namnupprop: 55
 - presidierapport till: 1510—1580
 - presidium vid: 56
 - protokoll vid: 51—165
 - regeringsrepresentanter och valda medlemmar: 12
 - rekommendationer vid: 1583
 - sakkunniga vid: 1649
 - saklista vid: 24
 - sakernas fördelning på utskott: 39
 - sekretariat vid: 1647
 - sessionssal, placering av regeringsrepresentanter och rådsmedlemmar: 1707
 - utskott: 61
 - öppningsanförande, presidentens: 53
 - översikt över: 49
 - övriga beslut: 1641
- Nordiska språk, informationscentrum i Finland: *D 18/1974/k, 1425

- Nordiska ämbetsmannakommittén: NU 1969: 1, 2, 11, 15, 17
- Nordiskt ekonomiskt samarbete: se Ekonomiskt samarbete
- Nordiskt litteraturlexikon: *D 32/1970/k, 1273
- Nordiskt samarbete: C 1, 637
- NORDITA, berättelse 1974: 896
- Nordkalotten: 118
ambulanstjänst inom: *D 4/1973/s, 1353, NU 1971: 11
AMU-center: 736
flygtrafiken inom, utbyggnad av: *D 28/1973/t, 1394
Karesuando, bro vid: *D 15/1970/t, 1265
Kolari, landsvägsbro vid: *D 14/1974/t, 1420
rehabiliteringsanstalt för hjärt- och lungsjuka: A 396 Å/s, 323
rehabiliteringsanstalt i Rovaniemi: A 396/s, 320
turistråd: 795
- NORDKOLT: NU 1974: 25
- Nordkult: se Kultursamarbete
- Nordplan, berättelse 1974: 878
- NordREFO: 775
- Nordtest: 762
— utökade anslag till: A 439/e, 554
- NORDTRANS: NU 1969: 13, 1970: 21, 1971: 4
- NORDTURIST-biljett för ungdom: A 433/t, 507
- Nordøk: se Nordek
- Normaltid: se Sommartid
- NTTK — Nordiska turisttrafikkommittén: 793
— berättelse 1974: *C 19/t, 1131
— stöd till NTKK och ökad turism i Norden: *D 23/1973/t, 1389
- Nyre: se Njure
- Oceanografi, fysisk, Nordiskt kollegium för, berättelse 1974: 934
- Odontologisk materialprovning, Nordiskt institut för: *C 32/k, 1181
- OECD: 100
- Offentlighetsprincipen vid nordiska organ: 231, 646, Dokument I B, 1501. NU 1974: 14
- Olja och gas: 82, 89; se även Energiförsörjning
- Opdragelse: se Trafikfostran
- OPEC: 113
- Ophavsret: se Upphovsrätt
- Opinionsundersökning: se Attitydundersökning
- Oplysning: se Upplysning
- Optiker
arbetsmarknad för: *D 3/1973/s, 1352, NU 1970: 9
auktorisering för: *D 2/1973/s, 1351
legitimation: NU 1970: 9
- Organisationskomiteen för nordiskt kulturellt samarbete, rapport til Nordisk Ministerråd: NU 1971: 17
- Organisationskommittén, Nordiska: NU 1969: 20
- Oversættelse: se Översättning
- Patentlagstiftning: NU 1963: 6, 1968: 1
- Patentsamarbete: *D 11/1973/j, 1363
- Patienternas rättssäkerhet: *D 6/1974/s, 1412
- Pensionering
statlig i Norden: NU 1966: 8
tjänstepension: NU 1970: 15
- Pensionsförsäkring, förenhetligande av: *D 10/1967/s, 1207
- Personal, nordiskt anställd: se Nordiska institutioner
- Personbilar, konsumentupplysning om: *D 7/1972/e, 1324
- Personregister, privata: D 13/1972/j, 1333; se även Privatlivets helgd
- Personupplysningar, databehandling av: 666
- Politik, internationell, inklusive konflikt- och fredsforskning, berättelse 1974: 948
- Porträttmatrikel: 1546
- Postföreningen, Nordiska: *C 27/t, 1161
- Preskription av fordran: *D 13/1965/j, 1197; se även Forældelse
- Press i Norden: NU 1972: 3, 4
- Presseminarium
på Hässelby slott: NU 1966: 9
i Mariehamn: NU 1973: 19
för riksdagsjournalister: NU 1972: 10
i Århus: NU 1971: 19
- Pressens inhold av nordisk stof: NU 1967: 6
- Privatlivets helgd: *D 27/1971/j, 1306; se även Integritetsskydd och Personregister
- Privatskolor och utbildningsinstitutioners fortbestånd: A 414/k, 405
- Processrätt: 681

- Prövelösladelse: NU 1970: 3
 Publikationsverksamhet. Nordiska rådets:
 1543
- Radio, utbildning för: **D 21/1963/k*, 1193
 Radio och TV; se även TV
 — frågor, Kontaktorganet för: *C 22/k*,
 1139
 — konferens: NU 1966: 7
 — material till undervisningen i: **D 9/*
1970/k, 1258
 — vuxenutbildning: **D 7/1966/k*, 1200
 Radioterapins område, specialistutbildning:
 **D 4/1974/s*, 1410
 Radioutsändningar, stereofoniska: **D 25/*
1969/k, 1250
 Recept. giltighet för: **D 5/1971/s*, 1282,
 NU 1969: 18
 Rese: se Rese-
 Reflexbricka för fotgängare: *A 426/t*, 442
 Regionalpolitik: 769, 775
 Regionalpolitisk forskning: NU 1974: 21
 Rehabilitering: se Arbetsvård
 Rehabiliteringsanstalt
 på Nordkalotten för hjärt- och lungsjuka:
A 396 Å/s, 323
 i Rovaniemi: *A 396/s*, 320
 Reklam: se Alkoholreklam och Tobaksreklam
 Reklamsändningar i TV: **D 8/1969/k*, 1232
 Renskötselrfrågor, samarbetsorganet för:
 **C 6/j*, 1080
 Rente: se Ränte-
 Resebyrålagstiftning: **D 35/1968/t*, 1228
 Resepter: se Recept
 Restaurant- och hotellfacket. vidareutbildning
 inom: **D 13/1974/t*, 1419
 Rets-: se Rätts-
 Reykjavik, Nordens Hus i, berättelse 1974:
 968
 Reykjavikkonferens för internationella or-
 ganisationer: NU 1973: 12, 20
 Riksdagsjournalister, seminarium för: NU
 1972: 10, 1973: 19
 Rusingvande ämnen, märkning av,
 **D 9/1974/t*, 1415
 Rusmedelsforskning: **D 8/1974/s*, 1414
 Röntelagstiftning: 675
 Rättssäkerhet för patienter: **D 6/1974/s*,
 1412
 Rättsvetenskap, jämförande, nordiskt insti-
 tut för: **D 26/1972/j*, 1349, NU 1970:17
- Roroskonferanse för internasjonale organi-
 sasjoner: NU 1971: 13
 Rösträtt, kommunal: 72, 74, *D 30/1973/j*,
 1397
- Saltholm, storflygplats: NU 1967: 14, 1968:
 2—4
 Samarbete, nordiskt: *C 1*, 637
 Samisk institut, berättelse 1974: 988
 Samekonferens
 i Hetta: NU 1969: 6
 i Tana: NU 1965: 13
 Samerna, stöd till: **D 5/1972/j*, 1320
 Samespörsmål, samarbetsorganet för:
 **C 6/j*, 1080
 Samhällsforskning
 — nordiskt institut för komparativ:
A 407/k, 344
 — samarbetsdelegationen för, berättelse
 1974: **C 8/k*, 1083
 Samhällsplanering: NU 1964: 2
 — Nordiskt institut för, berättelse 1974:
 878, NU 1967: 1
 Sammenlignende: se Komparativ
 Selskab-: se Bolag-
 SI-systemet, införande av: **D 12/1971/e*,
 1292
 Sigøjner: se Zigenare
 Sikkerhed: se Säkerhet
 Sjukförsäkring, förenhetligande av: *D 11/*
1967/s, 1208
 Sjukgymnaster: se Fysioterapeuter
 Sjukhjälp, enhetliga regler för vid vistelse
 utom Norden: *D 23/1972/s*, 1344
 Sjukhjälpförsäkring, överflyttning av: *D 7/*
1973/s, 1357
 Sjukhusadministratörer, utbildning av:
 **D 3/1970/s*, 1255, NU 1969: 8
 Sjukhusfysikersamarbete: **D 33/1970/s*,
 1274, NU 1969: 8
 Sjukhuslaboratoriesamarbete, kliniskt-ke-
 miskt: **D 6/1973/s*, 1357
 Sjuksköterskor, högre utbildning av: NU
 1974: 7
 — vidareutbildning av: *A 437/s*, 537
 Sjukvård: se även Hälso-
 Sjukvårdssamarbete i Tornedalen: *D 16/*
1968/s, 1221, *E 4* (fråga) 1400
 Sjömansskattelagstiftning: NU 1969: 10
 Sjö rätt, nordiskt institut för, berättelse 1974:
 909
 Skadedjur, nordiskt kollegium för biologisk
 bekämpning av: **D 18/1971/k*, 1339

- Skadeerstatning: se Skadestånd
- Skadeståndslagstiftning, försäkrings inverkan på: *D 5/1966/j, 1199
- Skagerack, bekämpning av föroreningarna i: *D 21/1971/s, 1301
- Skattekonferens, nordisk i Köbenhavn 1966: NU 1966: 4
- Skatter, se även Beskattning och Sjömansskattelagstiftning
- Skatteregler för bolag: NU 1963: 5
- Skeppsapotek, nordiska bestämmelser för: NU 1967: 8
- Skeppsmedicinsk forskning: *D 10/1969/s, 1233
- Skjomen-Stora sjöfallet, mellanriksväg: *D 27/1973/t, 1393
- Skoglig utbildning, högre: *D 18/1973/k, 1383
- Skogs- och jordbruksmaskiner, tullbehandling av: *D 6/1971/e, 1283
- Skogsarbetsstudiernas råd och samnordiskt skogstekniskt utvecklingsarbete: *C 31/e, 1174
- Skogsforskning, samarbetsnämnden för: *C 28/k, 1164
- Skol- och studentbetygs giltighet: D 13/1970/k, 1260
- jämförbarhet: *D 7/1969/k, 1230
- Skolharmonisering publikationer rörande: 856
- verksamhetsmerittelse 1974: 842
- Skolordnig: nordisk: D 26/1967/k, 1213, NU 1965: 12, 1968: 14
- Skolordnigarnas harmonisering: NU 1970: 9
- Skov: se Skog
- Skönlitteratur: se även Litteratur och Nabolandslitteratur
- översättning av nordisk: D 26/1971/k, 1303
- Social trygghet, konvention om: *D 9/1967/s, 1206
- Socialhögskolorna, fortbildning av lärare vid: *D 5/1973/s, 1354, NU 1971: 12, 1974: 20
- Socialpersonal, vidareutbildning av: *D 1/1970/s, 1254
- Socialpolitiskt samarbete: 717
- social trygghet: se Trygghetskonvention
- Socialskydd för husmödrar: se Försörjarbegreppet
- Sommartid/ny normalt看 i Norden: NU 1974: 12
- Sommaruniversitetet, Nordiska, berättelse 1974: 923
- Specialistkompetens för läkare: *D 21/1966/s, 1201
- Specialpedagogisk terminologi, nordisk: NU 1974: 17
- Sprog: se Språk
- Språk, nordiska kurser i: *D 8/1974/k, 1425
- Språkkonvention, nordisk: D 29/1966/j, 1202
- Språklektorer, samarbete rörande: D 27/1969/k, 1251, E 2 (fråga) 1437
- Språknämnd, nordisk: A 415/k, 418
- Språknämndernas samarbete: *C 9/k, 1087
- Språkundervisning för finländska barn i Sverige: A 435/k, 518
- Spørgsmål: se Frågor
- Stadsplanerare, utbildning av: NU 1964: 2
- Standardisering, samarbete om: *D 23/1968/e, 1223
- Standardiseringskonferens i Oslo: NU 1969: 14
- Statistiskt sekretariat, berättelse 1974: *C 3/e, 1065
- Statistisk årsbok, nordisk: 1545, NU 1962: 10, 1963: 8, 1964: 10, 1965: 14, 1966: 10, 1967: 17, 1968: 19, 1969: 22, 1970: 23, 1971: 21, 1972: 12, 1973: 24, 1974: 29
- Statsborger: se Medborgar- och Naturalisation
- Statutsamling, Nordisk: 1546, NU 1970: 22, 1971: 20, 1972: 11, 1973: 23, 1974: 28
- Stemmeret: se Rösträtt
- Stereofoniska radioutsändningar: *D 25/1969/k, 1250
- STINA-projektet: 785
- Stora Sjöfallet—Skjomen, mellanriksväg: *D 27/1973/t, 1393
- Strafferet, nordisk förældelse i: NU 1967: 15
- Straffrätt: 683
- Stress i arbetsmiljön, motverkan av: *D 5/1974/s, 1411
- Studentbetygs giltighet: D 13/1970/k, 1260
- jämförbarhet: *D 7/1969/k, 1230
- Støj: se Buller
- Sundheds-: se Hälso -
- Svangerskabsafbrydelse: se Abort
- Sverigefinnarna och deras organisationer: NU 1974: 1
- Syge-, Syke-: se Sjuk-
- Sysselsättningspolitik: se Arbetslöshet

- Säkerhetsbälte, obligatorisk användning av: *D 12/1974/t, 1418
- Säkerhetsfrågor, elektriska samordning av: *D 7/1971/e, 1284
- Säkerhetspolitiska frågors behandling i Nordiska rådet: 114
- So-: se även Sjö-
- Sofartsmedicinsk forskning: *D 10/1969/s, 1233
- Tana älv, bro över: *D 10/1974/t, 1416
- Tanzania
kooperativ insats i: 797
lantbruksinsats i Mbeya: 797
- Teater: 712
— utbildning för: *D 21/1963/k, 1193
- Teaterteknik: NU 1974: 27
- Telekonferensen och styrkommittén för nordiskt telesamarbete, 1974: *C 21/t, 1136
- Television: se TV
- Tentamensgiltighet, nordisk: *D 1/1966/k, 1198, NU 1970: 18, 1974: 3
- Terrester ekologi. Nordiskt kollegium för berättelse 1974: 927
- Terränggående motorfordon, bestämmelser för: *D 26/1973/t, 1392
- Testresultat, erkännande av: 756, *D 15/1974/e, 1421
- Tjänstemenns, nordiske, ansvarsförhållande: 1461
- Tjänstemannarätt för nordiskt anställd personal: NU 1970: 15
- Tjänstemän, förvaltnings-, utbyte av: 737. *D 8/1968/s, 1218
- Tjänstepension: NU 1966: 8, 1970: 15
- Tjärebukten—Virtaniemi, väg mellan: *D 4/1971/t, 1281
- Tobaksreklam, nordiskt förbud mot: *D 12/1972/j, 1332
- Told-, Toll-: se Tull-
- Tornedalen
— sjukvårdssamarbete i: D 16/1968/s, 1221, E 4 (fråga), 1400
— studier kring gränsen: NU 1971: 7
- Törshavn, kulturcentrum i: 128. *D 17/1972/k, 1338
- Trafikbullen, begränsning av: *D 11/1974/t, 1417
- Trafikfostran, effektiviserad: *D 14/1969/k, 1239
- Trafikförbindelse Vasa—Umeå: A 338/t, 269
- Trafikförbindelserna mellan Island, Färöarna, Grönland och det övriga Norden: D 11/1972/t, 1328
- Trafikförsäkring, försäkrad vid: *D 24/1973/t, 1390
- Trafiklagstiftning, gemensam: *D 27/1968/t, 1227. NU 1966: 2—3
- Trafiklarm: se Trafikbullen
- Trafikopdragelse: se Trafikfostran
- Trafikregler för handikappfordon: *D 25/1973/t, 1391
- Trafiksäkerhet: 789
Rusgivande och bedövande ämnen, märkning av: *D 9/1974/t, 1415
Säkerhetsbälte, obligatorisk användning av: *D 12/1974/t, 1418
- Trafiksäkerhetskonferens i Stockholm: NU 1970: 8
- Trafiksäkerhetsrådet, Nordiska (NTR), berättelse 1974: 997
- Transittrafiken över Trondheim: D 9/1968/t, 1219
- Transplantation, likartad lagstiftning om: *D 12/1969/s, 1238; se även Njurtransplantationer
- Transplantationsområdet, samarbete på: 722
- Transport och kommunikation: 784
- Transportekonomisk forskning, Nordiska kommittén för: C 25/t, 1152
- Transportområdet, samarbete på: NU 1969: 13, 1970: 21, 1971: 4
- Transportpolitik, gemensam nordisk: *D 1/1967/t, 1204
- Transporträtt: 678
- Transportöverenskommelse: NU 1971: 18
- Trondheim, transittrafik: D 9/1968/t, 1219
- Tryckkärl och ångpanneanläggningar, bestämmelser och normer: *D 1/1972/e, 1315
- Trygghetskonvention, 1955 års: 717
— komplettering av: *D 9/1967/s, 1206
- Trädgårdskonst, utbildning i: NU 1967: 5
- Tulladministrativa rådet: *C 4/e, 1072
- Tullbehandling av skogs- och jordbruksmaskiner: *D 6/1971/e, 1283
- Tullharmonisering: NU 1969: 1, 2, 11, 15, 17
- Turism i Norden och stöd till NNTK: *D 23/1973/t, 1389
- Turistfrågor: 793
— nordiskt samarbete i: NU 1974: 22
- Turisttrafikkommittén, Nordiska: 793. *C 19/t, 1131

TV

- över gränserna: NU 1974: 19
- reklamsändningar i: *D 8/1969/k, 1232
- samarbete: 127, 129, 132, 135, 711, D 15/1973/k, 1368, NU 1972: 7
- samarbete mellan Finland och Sverige: 122, D 20/1971/k, 1299
- utbildning för: *D 21/1963/k, 1193
- vuxenutbildning i: *D 7/1966/k, 1200

TV och radio

- frågor, Kontaktorganet för: C 22/k, 1139
- konferens: NU 1966: 7, 1971: 16
- material till undervisningen i: *D 9/1970/k, 1258

U-länderna: se Utvecklingsländerna

Ud(en)-: se Ut-

Uddannelse: se även Utbildning

- för arkiv, bibliotek og informatik: *D 9/1971/k, 1289

Uddannelses- og forskningsspørsmål: NU 1970: 2

Udlevering: se Utlämning

Udvandring: se Migration

Udveksling: se Utbyte

Umeå—Vasa trafikförbindelse: A 438/t, 269

Undervisning: 690; se även Skol-

engelskundervisning, obligatorisk i de nordiske land: NU 1973: 14, 15

i finska i Sverige: NU 1971: 8

konsumentundervisning i skolan: NU 1970: 6

konsumentupplysning i undervisningen: NU 1969: 5

lantbruks-, högre: *D 19/1973/k, 1384

i matematik: se Matematikundervisning
medicinsk. Nordisk federation för. berättelse 1974: 884

specialundervisning i Norden: NU 1974: 5

i språk för finländska barn i Sverige: A 435/k, 518

för vuxna i TV: *D 7/1966/k, 1200

om Östeuropa: *D 1/1971/k, 1278

Ungdom: NORDTURIST-biljett för: A 433/t, 507

Ungdomsfond, nordisk: se Ungdomssamarbete

Ungdomssamarbete: 715

- nordiskt, ökat stöd till: *D 26/1970/k, 1267

Universitet och högskolor i Norden, utbyggnad av: *D 17/1973/k, 1382

Universitetsexamen: se Tentamensgiltighet
Upphovsrätt: 681, NU 1973: 21

Utbildning: se även Vidareutbildning

- av arkitekter: *D 5/1965/s, 1195

- för bibliotek, arkiv och informatik: *D 9/1971/k, 1289

- av byplanläggare: NU 1964: 2

- för film: *D 21/1963/k, 1193

- för fysioterapeuter: *D 3/1974/s, 1409, NU 1973: 6

- av förare av motorfordon: *D 35/1970/t, 1277

- gymnasiale i Norden: NU 1974: 13

- för havekunst: NU 1967: 5

- inom hotell- och restaurantfacket: *D 13/1974/t, 1419

- av konservatorer: *D 10/1971/k, 1290

- och könsroller: NU 1972: 6

- lärare, fortbildning av. vid socialhögskolorna: *D 5/1973/s, 1354, NU 1971: 12, 1974: 20

- samarbete i Norden: NU 1974: 15

- för radio: *D 21/1963/k, 1193

- på radioterapins område: *D 4/1974/s, 1410

- av sjukhusadministratörer: *D 3/1970/s, 1255, NU 1969: 8

- av sjuksköterskor, högre: NU 1974: 7

- av sjuksköterskor, vidareutbildning: A 437/s, 537

- skoglig, högre: *D 18/1973/k, 1383

- socialpersonal, vidare-: *D 1/1970/s, 1252

- av stadsplanerare: NU 1964: 2

- för teater: *D 21/1963/k, 1193

- för television: *D 21/1963/k, 1193

- i trädgårdskonst: NU 1967: 5

- utvärdering av universitetsutbildning och undervisning: NU 1974: 20

- för yrkesvägledare: *D 29/1969/s, 1253

- åldersklasserna 16—19 år, forskning med hänsyn till utbildning av: NU 1971: 1

Utbildningsinstitut och skolors fortbestånd, privata: A 414/k, 405

Utbildningsrådet, finsk-svenska: *C 26/k, 1157

Utbildningsväsendets styrelseformer i Norden, NU 1974: 10

Utbyte av förvaltningstjänstemän: *D 8/1968/s, 1218

— av lärare och skolungdom: se Lärarutbyte

- Utdannelse: se Utbildning
 Utlämningslagstiftning: 683
 Utländsk arbetskraft och migrationsrörelse: 729
 Utlämningslagstiftning: *D 10/1973/j*, 1361
 Utlämningsutskottet, Nordiska: *C 15/j*, 1112
 Utredningsserie, Nordisk: 1544
 Utsjoki kyrka, bro över Tana älv: **D 10/1974/t*, 1416
 Utställningssamarbete, bildkonst: **D 24/1971/k*, 1302
 Utvecklingsländerna
 biståndets finansiella omfattning: 797
 biståndsprojekt, andra nordiska: 798
 information till om den nordiska marknaden: NU 1971: 6
 Kibaha Education Centre: 796
 kooperativ insats i Kenya: 796
 kooperativ insats i Tanzania: 797
 lantbruksinsats i Mbeya, Tanzania: 797
 personal, rekrytering av: 799
- Valbarhet: se Kommunal rösträtt
 Valutapolitiskt samarbete: 750, 759
 Vandforurening i Kattegatt och Skagerack: **D 21/1971/s*, 1301
 Vandringsutställningar av allmänupplysande karaktär: 714
 Varudeklarationssamarbete: NU 1973: 3
 Vasa—Umeå, trafikförbindelse: *A 338/t*, 269
 Vedtægter: se Författningar
 Vej-: se Väg-
 Vestmannaöarna. återuppbyggnadsarbete: 645
 Veterinärmedicin, samarbete om: **D 19/1972/k*, 1340
 Vidareutbildning
 på filmens område: 714
 av fysioterapeuter: **D 3/1974/s*, 1409
 inom hotell och restaurantfacket: **D 13/1974/t*, 1419
 av sjuksköterskor: *A 437/s*, 537
 av socialhögskollärare: **D 5/1973/s*, 1354, NU 1971: 12, 1974: 23
 av socialpersonal: **D 1/1970/s*, 1254
 Vidne: se Vittnes-
 Vidnesbyrd: se Studentbetyg
 Villkorlig frigivning: se Prøveløsladelse
 Viltforskning, Nordiskt kollegium för: **C 2/j*, 1058
 Viltvårdskonferens: NU 1967: 7
- Virtaniemi—Tjærebukten, väg mellan: **D 4/1971/t*, 1281
 Voksen: se Vuxen
 Vulkanologiskt institut: 962
 Vuxenundervisning: 695, 700. NU 1974: 10
 — i radio och TV: **D 7/1966/k*, 1200
 Våldsdåd, politiska med internationell bakgrund inom nordiskt område: **D 31/1973/j*, 1403
 Väg: se även Mellanriksvägar
 Blå vägens utbyggnad till Europaväg: **D 16/1970/t*, 1266
 Vägtrafikregler: NU 1966: 2—3, 1970: 10
- Yrkeshygien/arbetsmedicin: 740
 Yrkesvägledarsamarbete: 732
 Zigenarnas förhållande i Finland och Sverige: *D 23/1969/s*, 1248, *E 5* (fråga), 1441
- Ångpannesanläggningar och tryckkärl, bestämmelser och normer för: **D 1/1972/e*, 1315
- Ægteskab-: se Äktenskap
 Äktenskapslagstiftning: 661, **D 22/1973/j*, 1388
 Äldreomsorg, samarbetsorgan för: *A 428/s*, 464, NU 1974: 8
 Ämbetsmannakommittén. Nordiska, rapport från: NU 1969: 1, 2, 11, 15, 17
 Ämbetsmannamöte:
 i Hindsgavl: NU 1966: 6
 i Mariehamn: NU 1973: 2
 i Roros: NU 1970: 12
 i Storlien: NU 1969: 9
 Ämbetsmannarapporten: se Ämbetsmannakommittén
- Økonomisk: se Ekonomisk
 Öresund
 bekämpning av föroreningarna i: **D 21/1971/s*, 1301
 dansk-svenske undersøgelser i Öresund, Bälthavet og Kattegatt: 745
 faste forbindelser over: NU 1967: 14
 föroreningssituationen i: 742
 svenskt-danskt avtal för förorening: 744
 Öst-västhandeln, exportkrediter i: **D 16/1974/e*, 1422

Östersjön

förhindrande av skador genom giftiga

laster: *A 419/s*, 428

förorening, åtgärder mot: **D 30/1970/s*,
1270, NU 1967: 13, 1969: 3

föroreningssituationen i: 742

Östeuropa, forskning och undervisning om:
**D 1/1971/k*, 1278

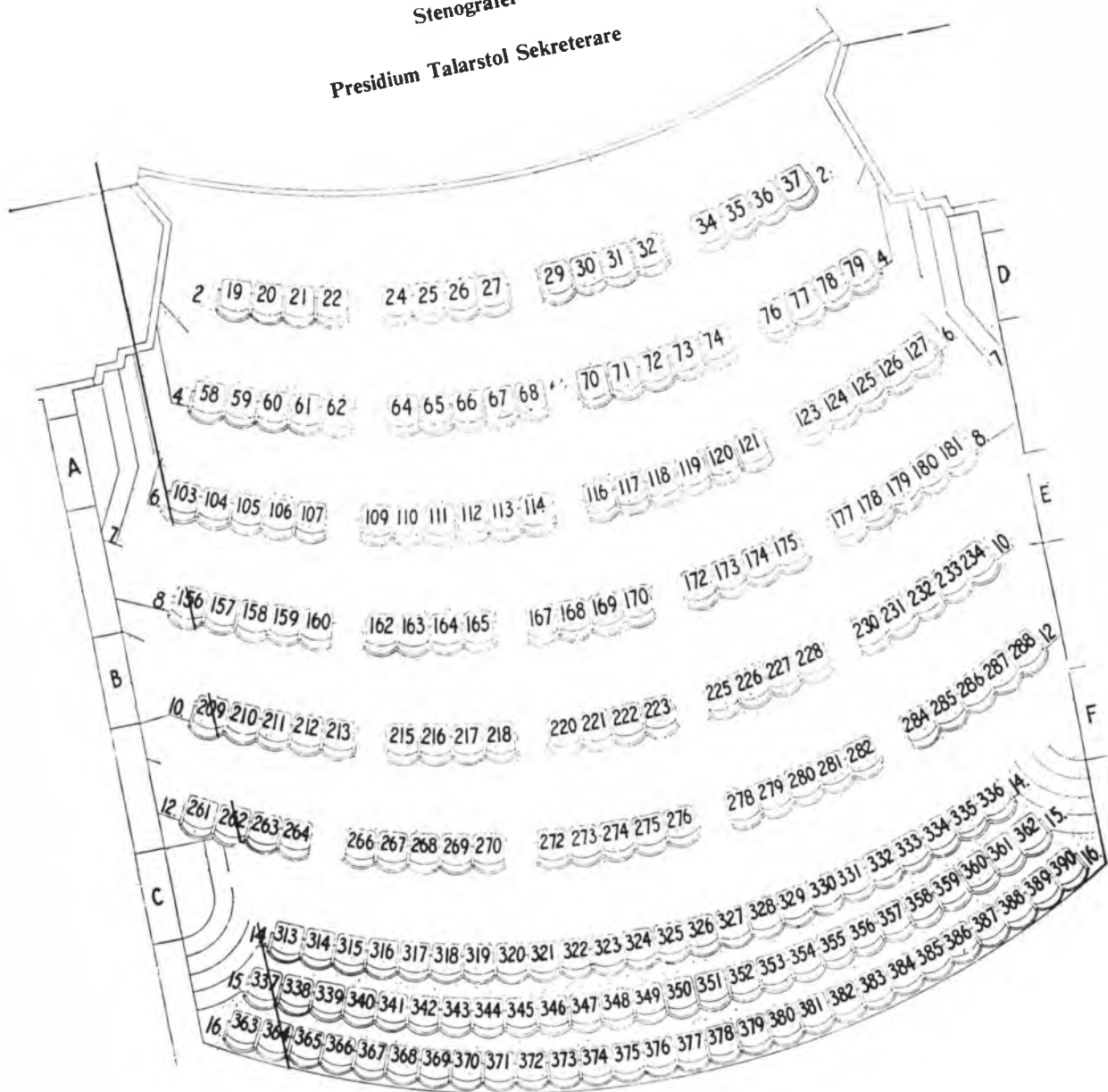
Översättning

av nabolandslitteratur: NU 1974: 18

av nordisk skönlitteratur: *D 26/1971/k*,
1303

**Regeringsrepresentanternas och rådsmedlemmarnas
placering i sessionssalen**

Stenografer
Presidium Talarstol Sekreterare

Regeringsrepresentanter

19. <i>Agústsson, Einar</i> , Island	109. <i>Karkinen, Seija</i> , Finland
20. <i>Andersen, K. B.</i> , Danmark	110. <i>Leijon, Anna-Greta</i> , Sverige
21. <i>Aune, Leif</i> , Norge	111. <i>Lidbom, Carl</i> , Sverige
22. <i>Bengtsson, Ingemund</i> , Sverige	112. <i>Lorentzen, Annemarie</i> , Norge
24. <i>Bjarnason, Matthías</i> , Island	113. <i>Lundkvist, Svante</i> , Sverige
25. <i>Bjerregaard, Ritt</i> , Danmark	114. <i>Löfberg, Bertil</i> , Sverige
26. <i>Bolle, Eivind</i> , Norge	156. <i>Mathiesen, Matthías Á.</i> , Island
27. <i>Bratteli, Trygve</i> , Norge	157. <i>Matthiasen, Niels</i> , Danmark
58. <i>Brundtland, Gro Harlem</i> , Norge	158. <i>Møller, Orla</i> , Danmark
59. <i>Dinesen, Erling</i> , Danmark	159. <i>Nevalainen, Valde</i> , Finland
60. <i>Feldt, Kjell-Olof</i> , Sverige	160. <i>Norling, Bengt</i> , Sverige
61. <i>Gestrin, Kristian</i> , Finland	162. <i>Nørgaard, Ivar</i> , Danmark
62. <i>Gjerde, Bjartmar</i> , Norge	163. <i>Palme, Olof</i> , Sverige
64. <i>Hallgrímsson, Geir</i> , Island	164. <i>Sagor, Odd</i> , Norge
65. <i>Halvorsen, Tor</i> , Norge	165. <i>Sigurðsson, Halldór E.</i> , Island
66. <i>Hentze, Demmus</i> , Føroya	209. <i>Sorsa, Kalevi</i> , Finland
67. <i>Hjálmarsson, Vilmjálmur</i> , Island	210. <i>Sundqvist, Ulf</i> , Finland
68. <i>Hjelm-Vallén, Lena</i> , Sverige	211. <i>Tarjanne, Pekka</i> , Finland
103. <i>Häggbloom, Alarik</i> , Åland	212. <i>Thoroddsen, Gunnar</i> , Island
104. <i>Jensen, Erling</i> , Danmark	213. <i>Tuominen, Heikki</i> , Finland
105. <i>Jóhannesson, Ólafur</i> , Island	215. <i>Ulveseth, Ingvald</i> , Norge
106. <i>Johansson, Rune</i> , Sverige	216. <i>Valle, Inger Louise</i> , Norge
107. <i>Jørgensen, Anker</i> , Danmark	217. <i>Väänänen, Marjatta</i> , Finland

Valda medlemmar

29. *Adamsson, Erik*, Sverige
 30. *Albertsen, Kristian*, Danmark
 31. *Alenius, Ele*, Finland
 32. *Andenes, Tønnes Madsson*, Norge
 34. *Antonsson, Johannes*, Sverige
 35. *Austrheim, John*, Norge
 36. *Benkow, Jo*, Norge
 37. *Bjarnason, Asgeir*, Island
 70. *Borten, Per*, Norge
 71. *Carlsson, Eric*, Sverige
 72. *Christensen, Christian*, Danmark
 73. *Christiansen, Ragnar*, Norge
 74. *Eidem, Bjarne Mørk*, Norge
 76. *Ellefsen, Pauli*, Føroya
 77. *Enggaard, Knud*, Danmark
 78. *Forsman, Mauno*, Finland
 79. *Geijer, Arne*, Sverige
 116. *Gíslason, Gylfi Þ.*, Island
 117. *Glensgård, Leif*, Danmark
 118. *Gustavsen, Finn*, Norge
 119. *Hafstein, Jóhann*, Island
 120. *Hansen, Ove*, Danmark
 121. *Hauggaard, Svend*, Danmark
 123. *Haugstvedt, Ashjørn*, Norge
 124. *Helén, Gunnar*, Sverige
 125. *Helgadóttir, Ragnhildur*, Island
 126. *Hermansson, Carl-Henrik*, Sverige
 127. *Hernelius, Allan*, Sverige
 167. *Hetemäki, Elsi*, Finland
 168. *Holmberg, Gustav*, Danmark
 169. *Jakobsen, Kirsten*, Danmark
 170. *Jansson, Paul*, Sverige
 172. *Jespersen, Knud*, Danmark
 173. *Johansson, Knut*, Sverige
 174. *Kantola, Lauri*, Finland
 175. *Kivistö, Kalevi*, Finland
 177. *Kjartansson, Magnús*, Island
 178. *Knudson, Olaf*, Norge
 179. *Korvald, Lars*, Norge
 180. *Kristensson, Astrid*, Sverige
 181. *Krönmark, Eric*, Sverige
 218. *Kyllingmark, Håkon*, Norge
 220. *Lange, Morten*, Danmark
 221. *Lankinen, Sirkka*, Finland
 222. *Larsen, Reidar T.*, Norge
 223. *Lillqvist, Bror*, Finland
 225. *Lindahl, Essen*, Sverige
 226. *Lindeman, Lars*, Finland
 227. *Lund, Thor*, Norge
 228. *Lähteenmäki, Olavi*, Finland
 230. *Madsen, Mette*, Danmark
 231. *Mellqvist, Sven*, Sverige
 232. *Mundebo, Ingemar*, Sverige
 233. *Møller, Gerda*, Danmark
 234. *Morch, Otto*, Danmark
 262. *Nilsen, Arne*, Norge
 263. *Nilsson, Jan-Ivan*, Sverige
 264. *Nordli, Odvar*, Norge
 266. *Palm, Sture*, Sverige
 267. *Pedersen, Robert*, Danmark
 268. *Rosing, Nikolaj*, Danmark
 269. *Skaftason, Jón*, Island
 270. *Skantz, Anna-Greta*, Sverige
 272. *Skytte, Karl*, Danmark
 273. *Steenberg, Erland*, Norge
 274. *Stubberud, Liv*, Norge
 275. *Sukselainen, V. J.*, Finland
 276. *Sundman, Per Olof*, Sverige
 278. *Tallgren, Carl Olof*, Finland
 279. *Tuomioja, Erkki*, Finland
 280. *Tupamäki, Olavi*, Finland
 281. *Työläjärvi, Pirkko*, Finland
 282. *Westerlund, Seppo*, Finland
 284. *Willoch, Kåre*, Norge
 285. *Woivalin, Folke*, Åland
 286. *Wäyrynen, Paavo*, Finland
 287. *Ääri, Saimi*, Finland
 288. *Øregaard, J. F.*, Føroya